

# Muqeddes Kitab

---

**Kona Ehde**  
(Tewrattin tallanmilar,  
Zebur, Peyghemberlarning  
yazmiliridin tallanmilar)

**Yëngi Ehde**  
(Injil)

Hazirqi zaman Uyghurche terjimisi



# Kirish söz

Hörmetlik tordash:

siz «Tewrat», «Zebur» we «Injil»din terhib tapqan «Muqeddes Kitab» heqqide anglighan bolushingiz mumkin. «Muqeddes Kitab» barliq insanlarga Yaratquchi Xuda teripidin bërilgendur.

«Muqeddes Kitab» «Kona Ehde» we «Yëngi Ehde» dep ikki qisimgha bölüngen. 39 qisimdin teshkil tapqan «Kona Ehde» Musa peyghember arqiliq chüshürülgen «Tewrat»tin ibaret besh qisim, shuningdek Dawut peyghemberdiki «Zebur» we bashqa peyghemberlerning yazmilirini öz ichige alidu.

«Yëngi Ehde» depmu atalghan «Injil» bolsa Eysa mesihtin këyin yëzilghan bolup, u 27 qisimni öz ichige alghan.

«Injil»ni mezmun jehettin üçke bölüşke bolidu:

1. «Metta», «Markus», «Luqa» we «Yuhanna»din ibaret bu öt qisimde Eysa Mesihning hayati, telimliri we möjziliri bayan qilinidu.

2. «Hezriti Eysa elchilirining pa'aliyetliri»: bu qisimde Eysa Mesihning shagirtlirining xush xewer yetküzüsh jeryani bayan qilinidu. Buningda Xudaning Muqeddes Rohining ular bilen bille bolghanliqidin ularningmu Eysa Mesihke oxshash möjzilerni yaratqanliqi hemde herqandaq qiyin ehwal we japa-musheqqetlerge uchrighan bolsimu, qeyserlik bilen kishilerni Eysa Mesihke ëtiqad qilishqa yëtekligenliki, netijide ëtiqadchilar sanining zor köpiyip, ëtiqadchilar jama'etchilikliriningmu meydangha kelgenliki bayan qilinidu.

3. «Hezriti Eysa elchilirining yazmiliri»: bu qisimlarda Eysa Mesihning elchilirining yëngi qurulghan ëtiqadchilar jama'etchiliklirige yazghan xetliri bolup, bu xetlerde Eysa mesihke ëtiqad qilish yolining nëgizi chüshendürülidu hemde ëtiqadchilargha nesihet, righbet we teselli bërilidu.

«Muqeddes Kitab» dunyada sëtish sani eng köp bolghan kitab bolup, öt yüzdin artuq tilgha terjime qilinghan. «Injil»ning özila

mingdin artuq tilgha terjime qilinghan. «Muqeddes Kitab»ning birinchi Türkche nusxisi 1666-yili Türkiyining sultani Mehmetning terjimini teripidin terjime qilinghan. Eng yengi nusxisi bolsa 2001-yili neshrdin chiqqan. «Injil»ning Uyghurlar arisigha tarqalghinigha kem dëgendimu ming yil bolghan bolup, këyinki yillarda Turpan we bashqa qedimiy sheherlerdin tēpilghan yadikarlıqlar bu nuqtini ispatlaydu. «Injil»ning 20-esirdiki birinchi Uyghurche terjimisi 1914-yili, «Muqeddes Kitab»ning toluq Uyghurche terjimisi 1950-yili neshr qilinghan.

«Injil» texminen ikki ming yil burun qedimki Grëk tilida yëzilghan bolsa, «Tewrat»ning köp qismi uningdinmu kona bolghan Ibraniy tilida yëzilghan. Shunga, ularni terjime qilish heqiqeten asan emes. Eyni chaghdiki tillarni bögünki tilimizgha toghra, rawan we chüshinishlik qilip terjime qilish terjimanlardin zor emgek we alahide mes'uliyet telep qilidu, elwette. Bu kitablarning terjime qilinishi yalghuz bir kishining emes, belki birqanche kishilerning etraplıq izdinishi, chongqur tetqiq qilishi bilen wujudqa chiqti. «Injil» eslide edebiy Grëk tilida emes, belki hemme adem chüshinidighan ammibab Grëk tilida yëzilghan. Shu sewebtin, terjimanlar «Injil»ning eyni tiligha sadıq bolush üçün, hazirqi zaman ammibab Uyghur tilini qollinishqa tirishti.

Xuda «Muqeddes Kitab» arqiliq özini insanlarga namayan qilip, ulargha bolghan mëhir-muhebbitini we qutquzush pilanini körsetken. Biz keng tordashlarning bu kitabni oqup chiqip, Xudaning iradisini we uning ata qilghan qutquzulush yolini tonup yëtishini ümid qilimiz.

# Munderije

**Kirish söz**

3

## **Kona Ehde**

### **Tewrattin tallanmilar:**

Alemning yaritilishi .....	10
Misirdin chiqish .....	119

### **Peyghemberlarning yazmiliridin tallanmilar, Zebur:**

Yoshuwa .....	205
Serdarlar .....	260
Rut .....	314
Samu'il 1-qisim .....	324
Samu'il 2-qisim .....	394
Ezra .....	457
Nexemiya .....	481
Estir .....	515
<b>Zebur</b> .....	534
Pend-nesihetler .....	736
Daniyal .....	807
Obadiya .....	840
Yunus .....	844
Xabaquq .....	850
Zifaniya .....	858
Hagay .....	867
Malaki .....	875

## **Yëngi Ehde (Injil)**

Metta bayan qilghan xush xewer .....	883
Markus bayan qilghan xush xewer .....	886
Luqa bayan qilghan xush xewer .....	967
Yuhanna bayan qilghan xush xewer .....	1021
Hezriti eysa elchilirining pa'aliyetliri .....	1109
	1176

Rimliqlargha yëzilghan xet .....	1257
Korintliqlargha yëzilghan birinchi xet .....	1296
Korintliqlargha yëzilghan ikkinchi xet .....	1333
Galatiyalilargha yëzilghan xet .....	1356
Efesliklerge yëzilghan xet .....	1370
Filipiliklerge yëzilghan xet .....	1383
Kolosiliqlargha yëzilghan xet .....	1393
Salonikaliqlargha yëzilghan birinchi xet .....	1403
Salonikaliqlargha yëzilghan ikkinchi xet .....	1412
Timotiygha yëzilghan birinchi xet .....	1417
Timotiygha yëzilghan ikkinchi xet .....	1428
Titusqa yëzilghan xet .....	1436
Filimungha yëzilghan xet .....	1441
Ibraniylargha yëzilghan xet .....	1446
Yaqup yazghan xet .....	1473
Pëtrus yazghan birinchi xet .....	1483
Pëtrus yazghan ikkinchi xet .....	1494
Yuhanna yazghan birinchi xet .....	1501
Yuhanna yazghan ikkinchi xet .....	1512
Yuhanna yazghan üçinchi xet .....	1515
Yehuda yazghan xet .....	1518
Wehiyeler .....	1522
<b>Tebirler</b> .....	1559

# Kona Ehde



(Tewrattin tallanmilar,  
Zebur, Peyghemberlarning  
yazmiliridin tallanmilar)





# Alemning yaritilishi

(Qisqiche chüshendürüş)

*«Alemning yaritilishi»da dunyaning apiride bolushi, insanlarning yaritilishi, gunah we azab-oqubetlarning peyda bolushi hemde Xudaning insanlar bilen bolghan alaqisi qatarliq mezmunlar bayan qilinidu. Adem'ata bilen Hawa'ana, Nuh peyghember we topan balasi hem Ibrahim we uning Xudagha bolghan küchlük etiqađi toghrisidiki mezmunlarmu teswirlinidu. Uningdin këyin Ibrahimning oghulliri Isma'il, Is'haq we newriliri, bolupmu Yüsüp hemde Yüsüp dewride yüz bergen weqeler tüpeylidin Yehudiylarning ejdadlirining Misirgha köchüp ketkenliki toghrisidiki mezmunlar bayan qilinidu.*

## **Tëzis:**

1. *Alemning yaritilishi (1-, 2-bablar)*
2. *Gunahning peyda bolushi (3-bab)*
3. *Adem'atining ewladliri (4-, 5-bablar)*
4. *Topan balasi we Nuh peyghember (6-babtin 10-babqiche)*
5. *Tilning qalaymiqanlashturuwëtilishi (11-bab 1-ayettin 9-ayetkiche)*
6. *Ibrahimning chaqirilishi we uning hayati (11-bab 10-ayettin 25-bab 11-ayetkiche)*
7. *Ibrahimning ewladliri (25-bab 12-ayettin 45-babning axirighiche)*
8. *Isra'illarning Misirgha bërishi we u yerde turup qëlishi (46-babtin 50-babqiche)*



## Alemning yaritilishi

### Xudaning alemni yaritishi

<sup>1</sup> Xuda hemmidin burun pütün alemni yaratti. <sup>2</sup> U chaghda yer shari shekilsiz we qupquruq halette bolup, sularni qarangghuluq qaplighanidi. Xudaning Rohi su üstide lerzan perwaz qilip yüretti.

<sup>3</sup> Xuda: «Yoruqluq bolsun!» dëgenidi, yoruqluq peyda boldi. <sup>4-5</sup> Xuda yoruqluqning yaxshi ikenlikini kördi. Shuning bilen, u yoruqluqni qarangghuluqtin ayridi we yoruqluqni «kündüz», qarangghuluqni bolsa «këche» dep atidi. Këche-kündüz ötüp, bu tunji kün boldi.

<sup>6</sup> Andin, Xuda: «Sularning yuqiri-töwen ikkige ayrilip turushi üçün ularning arisida bir pasil bolsun!» dep emr qildi. <sup>7</sup> Shuning bilen, bir pasil peyda bolup, uning astidiki sularni üstidiki sulardin ayridi. Xudaning emri bilen shundaq boldi. <sup>8</sup> Xuda bu pasilni «asman» dep atidi. Këche-kündüz ötüp, bu ikkinchi kün boldi.

<sup>9</sup> Andin, Xuda: «Asmanning astidiki sular bir yerge yighilsun we quruq tupraq körünsun!» dëdi. Xudaning emri bilen shundaq boldi. <sup>10</sup> Xuda quruq tupraqni «yer», yighilghan sularni bolsa «dëngiz» dep atidi. Xuda bularning yaxshi ikenlikini kördi.

<sup>11</sup> Andin, Xuda yene: «Yerde her xil ösümlükler; uruqluq we mëwilik bolup, öz türliri boyiche ünüp chiqsun!» dëdi. Xudaning emri bilen shundaq boldi. <sup>12</sup> Shuning bilen, yer yüzide her xil uruqluq we mëwilik

## Alemning yaratilishi

ösümlükler öz türliri boyiche ünüp chiqti. Xuda bularning yaxshi ikenlikini kördi. <sup>13</sup> Kêche-kündüz ötüp, bu üchinchi kün boldi.

<sup>14</sup> Xuda yene: «Asmanda yoruqluq bëridighan jisimlar bolsun. Ular kêche bilen kündüzni perqlendürüp, kün, pesil we yillarni ayrip turushta belge bolsun. <sup>15</sup> Bu jisimlar nur chëchip, yer yüzini yorutup tursun!» dep emr qildi. Xudaning emri bilen shundaq boldi. <sup>16</sup> Xuda yoruqluq bëridighan ikki chong jisimni yaratti, quyashni kündüzni bashquridighan, ayni kêchini bashquridighan qildi. Hemde Xuda yene yultuzlarnimu yaratti. <sup>17-18</sup> Yer yüzini yorutush, kündüz bilen kêchini bashquridighan qilish we yoruqluqni qarangghuluqtin ayrish üçün, Xuda yoruqluq bëridighan jisimlarni asmangha orunlashturdi we ularning yaxshi ikenlikini kördi. <sup>19</sup> Kêche-kündüz ötüp, bu tötinchi kün boldi.

<sup>20</sup> Xuda yene: «Su her xil janliqlar bilen tolsun, asmanda her xil ucharqanatlar uchsun!» dep emr qildi. <sup>21</sup> Buning bilen, Xuda suda yashaydighan ajayip-gharayip janliqlarni, her xil chong-kichik bëliqlarni we asmandiki her xil ucharqanatlarni öz türliri boyiche yaratti. Xuda bu janliqlarning yaxshi ikenlikini kördi. <sup>22</sup> Xuda bu janliqlargha bext ata qilip: «Suda yashighuchi janliqlar köpiyip, dengiz-okyanlarni toldursun, ucharqanatlar yer yüzide ulghaysun!» dëdi. <sup>23</sup> Kêche-kündüz ötüp, bu beshinchi kün boldi.

<sup>24</sup> Xuda yene: «Yer yüzide her xil janiwarlar – öy haywanliri we chong-kichik yawayi haywanatlar peyda bolsun!» dëdi. Xudaning emri bilen shundaq boldi. <sup>25</sup> Shuning bilen, Xuda yer yüzide her xil janiwarlarni öz türliri boyiche yaratti we ularning yaxshi ikenlikini kördi.

<sup>26</sup> Andin, Xuda: «Bizning obrazimizdek, yeni rohiy jehettin bizge oxshaydighan insanlarni yaritayli. Ular her xil janiwarlarni – dengiz-okyandiki bëliqlar, asmandiki ucharqanatlar, barliq öy haywanliri we chong-kichik yawayi haywanatlarni bashquridighan bolsun!» dep emr qildi.

<sup>27</sup> Buning bilen, Xuda insanni öz obrazidek yaratti, uni özige oxshaydighan qilip yaratti, shundaqla ularni er we ayal qilip yaratti.

<sup>28</sup> Xuda ulargha bext ata qilip mundaq dëdi:  
– Perzent körüp köpiyinglar, yer yüzini qaplap, dunyani

## Alemning yaritilishi

boysundurunglar. Shundaqla, dengiz-okyandiki bëliqlar, asmandiki ucharqanatlar, shuningdek pütün janiwarlarni bashqurunglar. <sup>29</sup> Men silerge pütün yer yüzidiki her xil zira'et we mëwilerni ozuqluq qilip berdim. <sup>30</sup> Barliq chong-kichik haywanatlar we ucharqanatlar qatarliq her xil mexluqlargha bolsa ot-chöp we köktatlarni ozuqluq qilip berdim.

Xudaning emri bilen shundaq boldi. <sup>31</sup> Xuda yaratqanlirining hemmisige qarap, ularning yaxshi ikenlikini kördi. Këche-kündüz ötüp, bu altinchi kün boldi.

## 2-bab

<sup>1</sup> Shundaq qilip, alem pütkül mewjudatliri bilen yaritilip boldi.

<sup>2</sup> Yettinchi küni kelgende, Xuda yaritish ishini tamamlap bolghan bolup, u küni aram aldi. <sup>3</sup> U yettinchi künni bextlik kün qilip, uni «muqeddes kün» dep jakarlidi, chünki bu kün Xuda yaritishni tamamlap aram alghan kün idi.

### Ėrem bagh

<sup>4-5</sup> Perwerdigar Xudaning alemni yaritishi jeryanida mundaq ishlar boldi: Perwerdigar Xuda alemni yaratqanda, yer yüzide ot-chöp we zira'etler yoq idi, chünki Xuda tēxi yamghur yaghdurmighanidi, shundaqla yer tēriydighan ademmu yoq idi. <sup>6</sup> Emma, yerdin su chiqip, pütün zēminni sughardi. <sup>7</sup> Andin, Perwerdigar Xuda yerning topisidin Adem'atini yasidi<sup>①</sup> we uning burnidin hayatliq nepisini pūwlidi. Buning bilen, Adem'atigha hayatliq bērildi.

<sup>8</sup> Perwerdigar Xuda sherqtiki Ėrem dēgen jayda bir bagh berpa qilip, özi yaratqan ademni u yerge orunlashturdi. <sup>9</sup> Perwerdigar Xuda u yerde yene mëwiliri shērin we chirayliq her xil derexlerni östürdi. Baghning otturisida alahide ikki tüp derex bar idi. Biri «Hayatliq bēridighan derex» bolup, yene biri «Yaxshi bilen yamanni bildüridighan derex» idi.

<sup>10</sup> Ėrem dēgen yerdin bir derya ėqip kēlip, baghni sughiratti. Baghdin chiqqan su tötkte bölünetti. <sup>11</sup> Birinchisi Pishon deryasi bolup, altun chiqidighan Xawila dēgen yerni aylinip ötidu. <sup>12</sup> U yerning altuni sap. U yerdin yene kem uchraydighan xush puraqliq dēwirqay we yolluq hēqiq chiqidu. <sup>13</sup> Ikkinchisi Gihon deryasi bolup, Kush dēgen yerni aylinip

---

<sup>①</sup> Ibraniy tilida «topa» we «adem» dēgen sözning teleppuzi yēqin.

### Alemning yaritilishi

ötidu. <sup>14</sup> Üchinchisi Dejde deryasi bolup, Assurning sherqidin ëqıp ötidu. Tötinchisi Firat deryasidur.

<sup>15</sup> Perwerdigar Xuda Adem'atini Ėrem baghqa ishlep uni perwish qilsun, dep u yerge qoyghanidi. <sup>16</sup> Perwerdigar Xuda Adem'atigha emr qilip:

– Baghdiki mëwilerni xalighiningche ye. <sup>17</sup> Emma, «Yaxshi bilen yamanni bildüridighan derex»ning mëwisini hergiz yëme. Chünki, uni yëseng, choqum ölesen!<sup>②</sup> – dëdi.

### Hawa'anining yaritilishi

<sup>18</sup> Këyin, Perwerdigar Xuda: «Ademning yalghuz yashishi yaxshi emes, uninggha layiq bolghudek bir yaremchi hemrah yaritay» dëdi.

<sup>19</sup> Buning bilen, Perwerdigar Xuda yerdiki topidin yaratqan her xil haywanat we ucharqanatlarini Adem'atining aldigha ulargha isim qoysun, dep keltürdi. Adem'ata ulargha qandaq isim qoysa, shundaq atilip keldi. <sup>20</sup> Adem'ata barliq ucharqanat we haywanlarga isim qoydi. Wehalenki, ularning arisida öziye layiq bolghudek birer yaremchi hemrah yoq idi.

<sup>21</sup> Shunga, Perwerdigar Xuda Adem'atini qattiq uxliwetti. U uxlawatqanda, Xuda uning bir tal qowurghisini ëlip, u yerni uning göshi bilen ëtip qoydi. <sup>22</sup> Perwerdigar Xuda alghan qowurgha söngikidin bir ayal yasap, uni Adem'atining aldigha ëlip keldi.

<sup>23</sup> Adem'ata xushal halda mundaq dëdi:

– Mana emdi söngiki mëning söngikimdin, göshi mëning göshümdin ëlinghan, manga oxshash xildiki biri boldi! U «ayal»<sup>③</sup> dep atalsun, chünki u erdin ëlinghan.

<sup>24</sup> Bir ademning ata-anisidin ayrilip, ayali bilen birliship bir ten bolushi ene shu sewebtindur.

<sup>25</sup> U chaghda, Adem'ata bilen uning ayalining her ikkilisi yalingach bolup, nomus qilishmaytti.

---

<sup>②</sup> Ölüsh – bu yerde tilgha ëlinghan ölüsh Xudadin ayrilish, yeni rohiy jehettiki ölüsh we uning netijisi bolghan jismaniye jehettiki ölüshni közde tutidu.

<sup>③</sup> Ibraniy tilida «ayal» dëgen söz ahang jehette «er» dëgen sözge nahayiti yëqin bolup, ushbu söz shuningdin kelgen.

### 3-bab

#### Adem'atining Xudaning emrige xilapliq qilishi

<sup>1</sup> Yilan Perwerdigar Xuda yaratqan haywanlarning ichide eng hiyligiri idi. U ayaldin:

– Xuda baghdiki herqandaq derexning mēwisini yēyishinglarni rasttinla men'i qildimu? – dep soridi.

<sup>2</sup> Ayal:

– Baghdiki derexlarning mēwilirini yēsek bolidu. <sup>3</sup> Peqet baghning otturisdiki derexning mēwisini yēsek bolmaydu. Xuda bizning bu derexning mēwisini yēyishimizni, hetta uninggha qol tegküzüshimiznimu men'i qildi. Eger bu ishni qilsaq, ölimiz, – dep jawab berdi.

<sup>4</sup> Yilan ayalgha jawaben mundaq dēdi:

– Yalghan! Hergiz ölmeysiler! <sup>5</sup> Xuda silerning uni yēsenglar, közünglarning ēchilip, özige oxshash yaxshi bilen yamanni bilidighan bolup qalidighanliqlarni bilidu.

<sup>6</sup> Ayal bu derexning mēwisining chirayliq we shērin ikenlikini körüp, uni yēse qanchilik eqilliqlı bolup kētidighanliqlini oylap, mēwidin üzüp yēdi we uni yēnida turghan ērigimu berdi. Umu yēdi. <sup>7</sup> Ular mēwini yēyishi bilenla közliri ēchilip, özlirining yalingachliqlini bilip nomus qilisti. Shunga, ular enjür yopurmaqlirini bir-birige chētip, bedenlirini yēpiwēlishti.

<sup>8</sup> Shu künning salqın chüshken waqtida, ular Perwerdigar Xudaning baghda mēngip yürgen shepisini anglap, derexzarliqning arisigha yoshurunuwēlishti. <sup>9</sup> Lēkin, Perwerdigar Xuda Adem'atigha:

– Sen qeyerde? – dep warqiridi.

<sup>10</sup> Adem'ata:

– Men sēning baghda mēngip yürgenlikingni anglap, yalingachliqimdin nomus qilip, sendin qorqup yoshurunuwaldim, – dep jawab berdi.

<sup>11</sup> Xuda uningdin:

– Yalingachliqingni sanga kim ēytti? Yaki men yēme, dēgen mēwini yēdingmu? – dep soridi.

<sup>12</sup> Adem'ata:

– Sen manga hemrah bolsun, dep bergen ayal u mēwidin manga

bergenidi. Shuning uchün yëdim, – dep jawab berdi.

<sup>13</sup> Perwerdigar Xuda ayaldin:

– Nëme uchün mundaq qilding? – dep soridi.

– Mëni yilan azdurdi, shunga yëdim, – dep jawab berdi ayal.

### **Xudaning Adem'ata bilen Hawa'anini jazalishi**

<sup>14</sup> Shuning bilen, Perwerdigar Xuda yilangha:

– Bu qilmishing uchün jazagha tartilisen! Barliq haywanatlar ichide peqet senla munu lenetlerge qalisen:

«Hazirdin bashlap, yer bëghirlap mëngip,  
ömürwayet topa yeysen.

<sup>15</sup> Sëni ayal bilen dühmen qilimen.

Uning ewladi bilen sëning ewladingmu  
dühmenliship ötidu.

Uning ewladi sëning bëshingni yanjiydu,  
sen uning tapinini chaqisen» dëdi.

<sup>16</sup> Këyin, Perwerdigar Xuda ayalgha:

– Hamilidarliqingning azabini hessilep ashurimen. Tughutungning tolghiqinimu ziyade qilimen. Shundaqtimu, ëringge küchlük ishtiyag baghlaysen, u sëni bashquridu, – dëdi.

<sup>17</sup> Perwerdigar Xuda Adem'atigha:

– Ayalingning sözige kirip, men yëyishni men'i qilghan mëwini yëgenliking tüpeylidin, yermu lenitimga uchridi. Sen emdi ömürwayet japaliq ishlesh bilenla ozuqlinisen. <sup>18</sup> Yerdin tiken we qamghaq ünidu, sen bolsang yerdiki zira'etlerni yeysen. <sup>19</sup> Bash-közüng terge chömgendila toyghudek birnerse yëyeleysen, taki ölüp topigha aylinip ketküche ishtin bash kötörelmeysen. Topidin yaritilding, shunga yene topigha qaytisen! – dëdi.

<sup>20</sup> Adem'ata ayaligha Hawa'ana [ibraniiy tilidiki «hayatliq» dëgen söz bilen ahangdash] dëgen isimni qoydi, chünki u insanlarning anisi idi.

<sup>21</sup> Perwerdigar Xuda Adem'ata bilen uning ayaligha haywanning tërisidin kiyim qilip, kiydürüp qoydi.

### **Adem'ata bilen Hawa'anining Ėrem baghdin qoghlinishi**

<sup>22</sup> Andin, Perwerdigar Xuda mundaq dëdi:

– Adem'ata bizge oxshash yaxshi bilen yamanni bilidighan bolup qaldi. Emdi uning «Hayatliq bēridighan derex»ning mēwisini yep qoyushidin saqlinishimiz kērek. Bolmisa, u menggū yashaydu!

<sup>23</sup> Shuning bilen Perwerdigar Xuda ularni Ėrem baghdin qoghlap chiqirip, yerge, yeni özliri esli yaritilghan tupraqqa ishleydighan qilip qoydi. <sup>24</sup> Andin, Xuda Adem'atini hayatliq bēridighan derekke yēqinlashmisun dep, Ėrem baghning sherq teripige «kērub» dep atilidighan mexluqlarni we bisi ot chēchip, u yan bu yan qozghilip yaltirap turidighan bir qilichni orunlashturdi.

## 4-bab

### Qabil bilen Habil

<sup>1</sup> Adem'ata ayali Hawa'ana bilen bille boldi. Hawa'ana hamilidar bolup, bir oghul tugldi. U: «Perwerdigarning yardimi bilen bir oghulgha ige boldum» dēdi we ismini Qabil [ibraniiy tilidiki «ige boldum» dēgen söz bilen ahangdash] qoydi. <sup>2</sup> Kēyin, u yene bir oghul tughup, ismini Habil qoydi. Ikkiylen chong bolghandin kēyin, Habil padichi boldi, Qabil bolsa dēhqan boldi.

<sup>3</sup> Hosul mezgili kelgende, Qabil yerning mehsulatidin ēlip Perwerdigargha teqdim qildi. <sup>4</sup> Habilmu qoy padisi ichidin tunji tughulghan qozilardin soyup, taza sēmiz yēridin Perwerdigargha teqdim qildi. Perwerdigar Habilni we uning sowghitini qobul qildi. <sup>5</sup> Biraq, Qabilni we uning sowghitini qobul qilmidi. Buningdin intayin xapa bolghan Qabilning chirayi tutulup ketti.

<sup>6</sup> Shu chaghda, Perwerdigar Qabilgha:

– Nēmishqa xapa bolisen? Chiraying nēmishqa tutulup ketti? <sup>7</sup> Eger durus ish qilghan bolsang, sēnimu qobul qilghan bolattim! Biraq, yamanliq qilsang, gunah xuddi ishik aldida ētilmaqchi bolup turghan yawa itqa oxshash, sēning wujudungni chirmiwalidu. U sēni öz ilkige almaqchi bolsimu, lēkin sen uni yēngishing lazim! – dēdi.

<sup>8</sup> Kēyin, Qabil inisi Habilgha:

– Yür, dalada seyle qilip kēleyli! – dēdi. Ular daladiki waqtida, Qabil inisigha qol sēlip, uni öltürüwetti.

<sup>9</sup> Perwerdigar Qabilin:

– Ining Habil qēni? – dep soridi.



– Bilmeymen, men inimning baqquchisimidim? – dep jawab berdi u.

<sup>10</sup> Perwerdigar keynidinla uni:

– Bu nēme qilghining? Iningning intiqam ēlish ūchūn dad-peryad qiliwatqan qēni manga kōrūnūp turidu. <sup>11</sup> Sen emdi lenetke uchraysen. Buningdin kēyin, bu yerde turalmaysen! Chūnki, sen iningni ōltürdūng, yerge qan tōktūng. <sup>12</sup> Sen yerge ishligen teqdirdimu, yer sanga hosul bermeydu. Sen emdi sersan bolup, yer yüzide sergerdanliqta yūrisen, – dep eyiblidi.

<sup>13</sup> Buni anglighan Qabil Perwerdigargha mundaq dēdi:

– Men bundaq ēghir jazani kōtūrelmeymen. <sup>14</sup> Sen mēni bu yerdin qoghlap, huzurungdin heydewatisen! Men emdi ōy-makansiz, sersan bolup, yer yüzide sergerdanliqta yūrimen. Mēni kōrgenla kishi ōltürüwētidi!

<sup>15</sup> Lēkin, Perwerdigar:

– Yaq, sēni ōltürgen kishi yette hesse qattiq jazalinidu, – dēdi.

Shuning bilen, Perwerdigar Qabilni ōltürmekchi bolghanlarni agahlandurush ūchūn, uning pēshanisige alahide belge qoyup qoydi.

<sup>16</sup> Buning bilen, Qabil Perwerdigarning huzuridin chiqip, Ėrem baghning sherq teripidiki Nod dēgen jayda olturaqliship qaldi.

### **Qabilning ewladliri**

<sup>17</sup> Qabil ayali bilen bille boldi. Ayali hamilidar bolup, bir oghul tughdi. Uning ismini Xanok qoydi. Qabil bir sheher bina qilip, sheherni oghlining ismida atidi. <sup>18</sup> Xanoktin Irad tōreldi, Iradtin Mihuya'ēl tōreldi, Mihuya'ēldin Mitusha'ēl tōreldi, Mitusha'ēldin Lemek tōreldi.

<sup>19</sup> Lemek ikki xotun aldi. Birining ismi Adah, yene birining ismi Zillah idi. <sup>20</sup> Adah Yabalni tughdi. Yabal kōchmen malchilarning bowisi boldi.

<sup>21</sup> Uning inisining ismi Yubal idi. Yubal chiltar we ney chalguchilarning piri boldi. <sup>22</sup> Zillah Tubal-qēn dēgen bir oghulni tughdi. Tubal-qēn tuch, tōmūr jabduqlarni yasighuchilarning piri boldi. Tubal-qēnning Na'ama isimlik bir singlisi bar idi. <sup>23</sup> Lemek ikki ayaligha po ētip, mundaq dēdi:

«Ey Adah bilen Zillah, sōzümge qulaq sēlinglar!

Ey ayallirim, kōngül qoyup anglanglar!

Manga chēqilghan bir ademni ōltürdüm.

Mēni urghan bir yashni ōltürdüm.

<sup>24</sup> Qabilni ōltürgüchi yette hesse jazalansa,

mēni ōltürgüchi yetmish yette hesse jazalinidu.»

**Sēt bilen Enosh**

<sup>25</sup> Adem'ata yene öz ayali bilen bille bolush netijiside, ayali bir oghul tughdi. Hawa'ana: «Xuda manga Qabil öltürüwetken Habilning ornigha bir oghul berdi» dedi. Shunga, u ismini Sēt [ahang jehette «Xuda berdi»] qoydi. <sup>26</sup> Sētting bir oghul tughulup, ismi Enosh qoyuldi. Mana shu chaghdin boshlap, ademler Perwerdigargha ibadet qilishqa boshlidi.

**5-bab****Adem'atining ewladliri**

<sup>1</sup> Töwendikiler Adem'atining ewladliridur:

Xuda Ademni özüge oxshaydighan qilip yaratti. <sup>2</sup> Ularni er we ayal qilip ayrip, ulargha bext ata qildi hemde ularni «adem» dep atidi.

<sup>3</sup> Adem'ata 130 yëshida özüge oxshaydighan yene bir oghul perzent körüp, uning ismini Sēt qoydi. <sup>4</sup> Adem'ata Sētning tapqandin këyin, yene 800 yil hayat kechürüp, yene köp oghul-qiz perzentlerni kördi. <sup>5</sup> U 930 yëshida alemdin ötti.

<sup>6</sup> Sēt 105 yëshida bir oghul perzent körüp, uning ismini Enosh qoydi. <sup>7</sup> Këyin, u yene 807 yil hayat kechürüp, yene oghul-qiz perzentlerni kördi. <sup>8</sup> U 912 yëshida alemdin ötti.

<sup>9</sup> Enosh 90 yëshida bir oghul perzent körüp, uning ismini Qënan qoydi. <sup>10</sup> Këyin, u yene 815 yil hayat kechürüp, yene oghul-qiz perzentlerni kördi. <sup>11</sup> U 905 yëshida alemdin ötti.

<sup>12</sup> Qënan 70 yëshida bir oghul perzent körüp, uning ismini Mahalal'ël qoydi. <sup>13</sup> Këyin, u yene 840 yil hayat kechürüp, yene oghul-qiz perzentlerni kördi. <sup>14</sup> U 910 yëshida alemdin ötti.

<sup>15</sup> Mahalal'ël 65 yëshida bir oghul perzent körüp, uning ismini Yered qoydi. <sup>16</sup> Këyin, u yene 830 yil hayat kechürüp, yene oghul-qiz perzentlerni kördi. <sup>17</sup> U 895 yëshida alemdin ötti.

<sup>18</sup> Yered 162 yëshida bir oghul perzent körüp, uning ismini Xanok qoydi. <sup>19</sup> Këyin, u yene 800 yil hayat kechürüp, yene oghul-qiz perzentlerni kördi. <sup>20</sup> U 962 yëshida alemdin ötti.

<sup>21</sup> Xanok 65 yëshida bir oghul perzent körüp, uning ismini Mitushelax qoydi. <sup>22</sup> Shuningdin këyin, Xanok 300 yil jeryanida Xuda bilen yëqin yashidi. U yene oghul-qiz perzentlerni kördi. <sup>23</sup> U yer yüzide jem'iy 365

## Alemning yaritilishi

yil yashap, <sup>24</sup> pütün hayatini Xuda bilen yëqin ötküzüp, bir küni közdin ghayib boldi. Chünki, Xuda uni öz yënigha ëlip ketkenidi.

<sup>25</sup> Mitushelax 187 yëshida bir oghul perzent kördi. Uning ismini Lemek qoydi. <sup>26</sup> Këyin, u yene 782 yil hayat kechürüp, yene oghul-qiz perzentlerni kördi. <sup>27</sup> U 969 yëshida alemdin ötti.

<sup>28-29</sup> Lemek 182 yëshida bir oghul perzent körüp, uning ismini Nuh [ahang jehette «yenggillitish»] dep qoydi. U: «Perwerdigarning yerge lenet oqushi bilen, biz japaliq ishlargha qalghan. Emdi bu bala bizning ëghirimizni yenggillitidu» dëdi.

<sup>30</sup> Nuhni tapqandin këyin, Lemek yene 595 yil hayat kechürüp, yene oghul-qiz perzentlerni kördi. <sup>31</sup> U 777 yëshida alemdin ötti.

<sup>32</sup> Nuh 500 yashqa kirgendin këyin, Sam, Ham, Yefet isimlik üç oghul perzent kördi.

## 6-bab

### Insanlarning rezilliki

<sup>1</sup> İnsanlar dunyada köpiyishke bashlighanda, qizlarmu köplep tughulghanidi. <sup>2</sup> «Xudaning oghulliri»<sup>④</sup> shu qizlarning chirayliqligini körüp, özliri xalighan qizlarni xotunluqqa ëlishqa bashlidi.

<sup>3</sup> Buni körgen Perwerdigar:

– Men insanlarga bergen hayatliq rohi ularda menggü yashimaydu. Chünki, ular ölüşke tēgishlik. Kelgüside ularning ömri bir yüz yigirme yashdin ashmisun! – dëdi.

<sup>4</sup> «Xudaning oghulliri» insanlarning qizliri bilen bille bolup, ewlad tapqan chaghda we këyinki waqitlarda, yer yüzide «Nëfilim» dep atilidighan, diwige oxshaydighan ademlermu bar idi. Ular qedimki zamanning baturliri we dangliq kishiliri idi.

<sup>5</sup> Perwerdigar insanlarning rezillikini, niyitining herqachan yamanliqini körüp, <sup>6</sup> özining ademni yaratqanliqigha pushayman qildi. U intayin ëchinghan halda:

---

④ «Xudaning oghulliri» – bu heqte üç xil chüshenche bar: 1. İnsan emes, belki ershtiki bir xil zat, perishte yaki rohtin ibaret. 2. Derijidin tashqiri adem bolup, padishah yaki hökümdargha oxshash. 3. Xudasiz Qabilning ewladliridek emes, belki Xuda yolida mangidighan Sëtning ewladlirigha oxshash.

## Alemning yaritilishi

<sup>7</sup> – Men yaratqan insanlarni yer yuzidin yoqitimen. Shundaqla, barliq chong-kichik haywanatlar we ucharqanatlar nimu yoq qilimen. Ularni yaratqanliqim uchün epsuslinimen! – dedi.

<sup>8</sup> Lëkin, Perwerdigar Nuhtin xursen idi.

## Nuhning këme yasishi

<sup>9-10</sup> Nuhning ish-izliri töwendikiche: Nuhning Sam, Ham, Yefet isimlik üç oghli bar idi. Nuh öz zamanida birdinbir durus, qusursiz adem bolup, Xudagha yëqin yashighanidi. <sup>11</sup> Bashqa insanlar bolsa Xudaning neziride gunahqa patqan bolup, yer yuzi ular seweblik zorawanliqqa tolghanidi.

<sup>12</sup> Xuda dunyagha nezer sëlöp, kishilarning qilmishlirining rezillikidin dunyaning intayin buzulghanliqini kördi. <sup>13</sup> Shuning bilen, Xuda Nuhqa:

– Dunya insanlarning zorawanliqigha tolup ketti. Shunga, men ularni yoqitimen! Dunya bilen qoshup pütünley yoqitimen! <sup>14</sup> Sen yaxshi shemshad yaghichidin özüngge bir këme yasa. Yasighan këmining ichide öyler bolsun. Su kirmesliki üçün, ichi-sirtini momla. <sup>15</sup> Këmining uzunluqi bir yüz ottuz üç mëtir, kengliki yigirme ikki mëtir, ëgizliki on üç mëtir bolsun. <sup>16</sup> Këmining eng üstide lempe bolsun, lempe bilen yaghach tam ariliqida ellik santimëtir ëgizlikte boshluq qaldur. Këmini yuqiri, ottura we töwen üç qewet qilghin. Këmining ishikini yënigha achqin. <sup>17</sup> Men yer yüzini topan bilen gherq qilip, asman astidiki pütkül janliqlarni yoqitimen. Yer yüzidiki tiniqi barliki mexluqlarning hemmisini yoqitimen, <sup>18</sup> lëkin, sen bilen aldin bir ehde tüzey. Sen ayalıng, oghulliring we këlinliringni ëlip këmige chiq. <sup>19</sup> Sen yene këmige yer yüzidiki her xil haywanlarning herbir türining erkek-chishisidin bir jüptin ëlip, ularni saqlap qal. <sup>20</sup> Her xil chong-kichik haywanatlar we ucharqanatlar saqlinip qëlsh üçün, sëning aldinggha bir jüptin këlidu. Sen ularni këmige kirgüzgin. <sup>21</sup> Özünglar we haywanatlar üçün her xil ozuq-tülüklarni ëliwal, – dedi.

<sup>22</sup> Nuh herbir ishta Xuda buyrughandek qildi.

## 7-bab

### Topan balasi

<sup>1</sup> Perwerdigar Nuhqa:

– Bu dunyadiki kishiler arisida sëning birdinbir durus kishi

## Alemning yaritilishi

ikenlikingni bayqidim. Shunga, sen pütün a'ilengdikilerni ëlip këmige chiqqin. <sup>2</sup> Men «halal» dep bëkitken haywanatlarning her xilining erkek-chishisidin yette jüptin, «haram»lirining her xilining erkek-chishisidin bir jüptin ëliwal. <sup>3</sup> Ucharqanatlarining her xilining erkek-chishisidinmu yette jüptin ëliwal. Shundaq bolghanda, topan axirlashqandin këyin, her xil haywanat, ucharqanatlar hayat qëlip, yer yüzide ularning uruqi qayta köpiyeleydu. <sup>4</sup> Özüm yaratqan pütkül janliqlarni yer yüzidin pütünley yoqitish üçün, yette kündin këyin, uda qiriq këche-kündüz qattiq yamghur yaghdurimen, – dëdi.

<sup>5</sup> Nuh Perwerdigarning buyruqlirini bir-birlep ijra qildi.

<sup>6</sup> Topan yer yüzini basqanda, Nuh alte yüz yashta idi. <sup>7</sup> U topan balasidin qutulup qëlish üçün, ayali, oghulliri we këlinlirini ëlip këmige chiqti. <sup>8-9</sup> «Halal» we «haram» dep bëkitilgen her xil chong-kichik haywanatlar we ucharqanatlar mu Xudaning Nuhqa ëytqinidek Nuhning aldigha këlip, jüpliri bilen këmige kirdi. <sup>10</sup> Yette kündin këyin, yer yüzini topan bësishqa bashlidi.

<sup>11</sup> Nuh alte yüz yashqa kirgen yili ikkinchi aynning on yettinchi küni, yer astidiki hemme bulaqlar yërilip, asmandin chëleklep quyghandek qattiq yamghur yaghdı. <sup>12</sup> Yamghur qiriq këche-kündüz toxtimay dawamlashti.

<sup>13</sup> Del yamghur bashlangan küni, Nuh, ayali, Sam, Ham, Yefettin ibaret üç oghli we këlinliri këmige chiqti. <sup>14</sup> Her xil yawayi haywanatlarning chong-kichikliri, öy haywanliri we ucharqanatlar, <sup>15</sup> jümlidin, tiniqi barlıki pütkül mexluqlar öz jüpliri bilen Nuhning aldigha bir jüptin këlip, këmige chiqti. <sup>16</sup> Hayat kechürüwatqan barlıq janliqlar Xudaning emri boyiche öz jüpliri bilen këmige kirgendin këyin, Perwerdigar këmining ishikini taqap qoydı.

<sup>17</sup> Yamghur qiriq kün dawamlashti. Topan ulghayghansëri këme yerdin kötürüldi. <sup>18</sup> Su tëximu ëgizlep, këme su yüzide leylep qaldı. <sup>19</sup> Topan yer yüzini qaplap, hetta ëgiz tagh choqqilirimu körünmey qaldı. <sup>20</sup> Su örlep taki eng ëgiz tagh choqqiliridin yette mëtir ëgizlep ketküche dawamlashti. <sup>21</sup> Netijide, yer yüzidiki hayat kechürüwatqan pütkül janliqlar, yeni herqandaq ucharqanatlar, chong-kichik haywanatlar we insanlar pütünley yoqitildi. <sup>22</sup> Dëmek, yer yüzidiki hayatlıq nepisi bar bolghanlarning hemmisi öldi. <sup>23</sup> Xuda yer yüzidiki hemme janliqlarni, yeni insanlar, chong-kichik haywanatlar we ucharqanatlar ni yoqatti. Peqet Nuh bilen uning këmisidiki janliqlarla hayat qaldı. <sup>24</sup> Topan yer yüzini bir yüz ellik kün bastı.

## 8-bab

### Topan balasining axirlishishi

<sup>1</sup> Shundaq bolsimu, Xuda Nuhni we kēmidе uning билеn биле bolghan barliq haywanatlarni untup qalmidi. U yer yüzide shamal chiqarghanidi, su pesiyishke bashlidi. <sup>2</sup> Yer astidiki bulaqlar yēpilip, asmandin yēghiwatqan qattiq yamghurmu toxtighanidi. <sup>3</sup> Bir yüz ellik kün ichide su asta-asta azaydi. <sup>4</sup> Yettinchi ayning on yettinchi künü, kēme Ararat tagh tizmiliridiki bir taghning üstide olturup qaldi. <sup>5</sup> Su dawamliq pesiyip, oninchi ayning birinchi künü tagh choqqiliri körünüşke bashlidi.

<sup>6</sup> Qiriq künden kēyin, Nuh dērizini ēchip, <sup>7</sup> bir qaghini qoyup berdi. Bu qagha taki yerdiki su qurup ketküche, kēmining etrapida aylinip yürdi.

<sup>8</sup> Shuning билеn bir waqitta, Nuh suning yer yüzidin yanghan yaki yanmighanliqini bilish üçün, bir kepterni qoyup bergenidi. <sup>9</sup> Lēkin, yer yüzini tēxiche su qaplap turghachqa, kepter qonghudek jay tapalmay qaytip keldi. Nuh qolini sunup, uni tutup kēmige ekiriwaldi. <sup>10</sup> Yene yette künden kēyin, u kepterni yene qoyup berdi. <sup>11</sup> Kechqurun, hēliqi kepter tumshuqida yēngi zeytun yopurmiqini chishligen halda Nuhning yēnigha qaytip keldi. Nuh shuningdin suning yer yüzidin asasiy jehettin yanghanliqini bildi. <sup>12</sup> Yene yette künden kēyin, u kepterni yene qoyup berdi. Bu qētim kepter qaytip kelmidi.

<sup>13</sup> Nuh alte yüz bir yashqa kirgen yili birinchi ayning birinchi künü, topan yer yüzidin pütünley yēnip boldi. Nuh kēmining qapqiqini ēchip, öpchörisige qarap, yer yüzining qurushqa bashlighanliqini kördi.

<sup>14</sup> Ikkinchi ayning yigirme yettinchi künü, yer yüzü pütünley qurup boldi.

<sup>15-16</sup> Xuda Nuhqa:

– Ayaling, oghulliring we kēlinliringni kēmidin ēlip chiq. <sup>17</sup> Yēningdiki barliq mexluqlar, yeni ucharqanatlar we chong-kichik haywanatlarni ēlip chiq. Ular yer yüzide yene köpiyip, zēmingha taralsun, – dēdi.

<sup>18</sup> Shuning билеn, Nuh ayali, oghulliri we kēlinlirini ēlip kēmidin chiqti.

<sup>19</sup> Yer yüzidiki barliq janliqlar, yeni chong-kichik haywanatlar we ucharqanatlar öz türliri билеn top-top bolushup kēmidin chiqishti.

### Nuhning Xudagha qurbanliq qilishi

<sup>20</sup> Nuh Perwerdigargha atap bir qurbanliq supisi yasap, «halal» dep bēkitilgen haywanat we ucharqanatların her türidin tallap soyup,

qurbanliq süpitide köydürüwetti. <sup>21</sup> Perwerdigar qurbanliqtin memnun bolup, könglide: «Insanlarning qilmishliri üçün yerge qayta lenet oqumaymen. Insanlarning kichikidin tartip niyitining pütünley yamanliqini bilimen. Shundaq bolsimu, yer yüzidiki barliq janliqlarni hergiz bu qëtimqidek qayta yoqitiwetmeymen. <sup>22</sup> Yer yüzi bir kün mewjut bolsa, uningda tërim-yighim, issiq-soghuq, qish-yaz, këche-kündüzmu mewjut bolidu!» dëdi.

## 9-bab

### Xudaning Nuh bilen ehde tüzüshi

<sup>1</sup> Xuda Nuh we uning oghullirigha bext ata qilip mundaq dëdi:

– Siler neslinglarni köpeytinglar, uruq-ewladinglar pütün dunyagha tarqalsun. <sup>2</sup> Yer yüzidiki barliq chong-kichik haywanatlar, ucharqanatlar we bëliqlar silerdin qorqup, silerning bashqurushunglarda bolidu.

<sup>3</sup> Burun silerge ozuqluq üçün köktatlarni berginimdek, emdi silerge hemme haywanatlarnimu bërimen. <sup>4</sup> Lëkin, siler qëni bar göshni hergiz yëmenglar, chünki jan qandidur. <sup>5</sup> Buningdin bashqa, qan tökülüş bolsa, choqum hëساب alimen. Herqandaq bir haywan adem öltürse, uningdinmu hëساب alimen. Kimdekim adem öltürse, unimu ölümge mehkum qilimen.

<sup>6</sup> Men ademni özümge oxshaydighan qilip yarattim, shuning üçün, kimki bashqa bir ademning qënini tökse, uning qënimu bashqilar teripidin tökülidu.

<sup>7</sup> Siler neslinglarni köpeytinglar. Silerning uruq-ewladinglar pütün dunyani qaplisun.

<sup>8-10</sup> Andin, Xuda Nuh we uning oghullirigha mundaq dëdi:

– Men emdi siler we silerning uruq-ewladliringlar bilen hemde yer yüzidiki barliq haywanatlar, yeni siler bilen bille këmidin chiqqan herbir öy haywanliri, yawayi haywanatlar we ucharqanatlar bilen ehde tüzimen.

<sup>11</sup> Silerge wede bërimenki, pütkül janliqlar hergiz topan bilen qayta yoqitilmaydu, yer yüzini xarab qilidighan topan ikkinchi kelmeydu.

<sup>12-13</sup> Men siler we barliq janliqlar bilen menggülük bir ehdini tüzdüm. Bu ehdining belgisi – asmanda körünidighan hesen-hüsundur. <sup>14-15</sup> Meyli qachan bolmisun, yamghurdin këyin asmandiki bulutlar arisida

hesen-hüsenni körginimde, özümning siler we pütkül janliqlar bilen tüzgen ehdemni ësimge alimen. Topan barliq janliqlarni qayta yoqatmaydu. <sup>16</sup> Hesen-hüsenning bulutlar arisida peyda bolushi özümning siler we yer yüzidiki pütkül janliqlar bilen tüzgen menggülük ehdemni ësimge keltüridu. <sup>17</sup> Hesen-hüsen mëning barliq janliqlar bilen tüzgen ehdemning belgisi bolsun.

### **Nuh we uning oghulliri**

<sup>18</sup> Këmidin chiqqan Nuhning oghulliri: Sam, Ham we Yefetler idi. (Ham Ken'anliqlarning bowisi.) <sup>19</sup> Dunyagha tarqalghan hemme xelqler Nuhning bu üç oghlining ewladliridur.

<sup>20</sup> Nuh dëhqan bolup, üzümzarliq yëtishtürgen birinchi kishi idi. <sup>21</sup> Bir qëtim, u sharab ichip mest bolup qëlip, kiyim-këcheklirini sëliwëtip, chëdirida yatatti. <sup>22</sup> Ken'anning atisi bolghan Ham, atisining qipyalingachliqini körüp qëlip, bu ishni ikki qërindishigha ashkarilap qoydi. <sup>23</sup> Sam bilen Yefet uchisigha bir uzun chapan yëpinchaqlap, chëdirning ichige keyniche mëngip kirip, chapanni atisigha yëpip qoydi. Ular yüzini aldi terepke qilip, atisining yalingach tënige qarimidi. <sup>24</sup> Nuh oyghinip, kenji oghli hamning qilghanlirini bilip, <sup>25</sup> uning oghli Ken'angha lenet oqup mundaq dëdi:

«Kenangha lenet yaghqay!

U qërindashlirining eng töwen quli bolghay.

<sup>26</sup> Perwerdigar – Sam ëtiqad qilghan Xuda medhiyilengey!

Ken'anning ewladi samning ewladigha qul bolghay.

<sup>27</sup> Xuda Yefetni güllep yashnatqay.

Uning ewladi Samning ewladi bilen bille inaq yashighay.

Ken'anning ewladi Yefetning ewladigha qul bolghay.»

<sup>28</sup> Topandin këyin, Nuh yene 350 yil ömür kördi. <sup>29</sup> U 950 yëshida alemdin ötti.

## **10-bab**

### **Nuhning üç oghlining ewladliri**

<sup>1</sup> Nuhning oghulliri Sam, Ham, Yefetlarning ewladliri töwendikiche:



topandin këyin, u üçeylendin perzentler<sup>5</sup> töreldi.

<sup>2</sup> Yefetning oghulliri: Gomer, Magog, Maday, Yawan, Tubal, Meshek we Tiraslar idi.

<sup>3</sup> Gomerning ewladliri: Ashkinazlar, Rifatlar we Togarmahlar idi.

<sup>4</sup> Yawanning ewladliri: Elisha, Tarshish, Kittim, Rodanim xelqliri idi.

<sup>5</sup> Ular dengiz boylirida we arallarda yashaydighan milletlarning atisi boldi. Yefetning ewladliri öz qebililiri we döletliri ichide yashap, öz tillirida sözlshidighan milletlerdin bolup qaldi.

<sup>6</sup> Hamning oghulliri: Kush, Misir, Liwiye we Ken'anlar idi.

<sup>7</sup> Kushning ewladliri bolsa: Sibalar, Xawilalar, Sabitalar, Ra'amilar we Sebitikahlar idi.

Ra'aming ewladliri bolsa: Shibalar we Dëdanlar idi.

<sup>8</sup> Kushning Nimrod isimlik bir oghli bolup, u yer-yüzidiki eng küchlük baturgha aylandi. <sup>9</sup> U Perwerdigarning aldida batur owchi bolghanidi. Shunga, kishiler arisida «Perwerdigar sēni Nimrodek batur owchi qilsun!» dēgen söz tarqalghanidi. <sup>10</sup> Deslepte, uning padishahliqi Babil, Erek, Akkad, Kalnēh dēgen sheherlerni öz ichige alatti. Bu töt sheher Babil zēminida idi. <sup>11-12</sup> U bu yerdin Assur rayonigha këngiyip, Ninewi, Rihobotir, Kalax we Resen dēgen sheherlerni bina qildi. Resen shehiri Ninewi bilen Kalax shehirining otturisida bolup, u katta sheher idi.

<sup>13</sup> Misirning ewladliri: Ludlar, Anamilar, Lēhabiylar, Naftuhiylar,

<sup>14</sup> Patruslar, Kasluhiylar we Kritlar idi. Filistiyelikler bolsa, Kasluhiylarning këyinki ewladliri idi.

<sup>15</sup> Ken'anning tunji oghlining ismi Sidon idi, yene bir oghlining ismi Xit idi. Ularning isimliri këyin her milletlarning isimlirigha aylinip, ular shu milletlarning bowiliri boldi. <sup>16</sup> Ken'an yene Yibuslar, Amorlar, Girgashlar, <sup>17</sup> Xiqlar, Arqilar, Sinlar, <sup>18</sup> Arwadiylar, Zimarlar we Xamatlarning bowisi boldi.

Këyin, Ken'anliqlarning qebililiri nahayiti keng tarqaldi. <sup>19</sup> Ularning zēmin chēgrisi Sidonning jenubidin Girarning yēnidiki Gaza shehirigiche, sherqte Sodom, Gomora, Admah we Siboyimning yēnidiki Lesha shehirigiche baratti. <sup>20</sup> Hamning bu ewladliri herqaysisi öz qebililiri we döletliri ichide yashap, öz tillirida sözlshidighan milletlerdin bolup qaldi.

---

<sup>5</sup> Nuhning ewladlirining isimliri këyin her milletning isimlirigha aylinip, ular shu milletning bowisi boldi. Ular turghan yerlermu shularning nami bilen ataldi.

<sup>21</sup> Sam Yefetning akisi bolup, u Ėberlarning atisi boldi. <sup>22</sup> Samning oghulliri Ėlam, Assur, Arpakshad, Lud we Arram idi. Ularning isimliri këyin her milletlarning isimlirigha aylinip, ular shu milletlarning bowiliri boldi.

<sup>23</sup> Arramning ewladliri: Uzlar, Hullar, Geterler we Mashlar idi.

<sup>24</sup> Arpakshad Shelaxning atisi, Shelax bolsa Ėberning atisi idi.

<sup>25</sup> Ėberdin ikki oghul töreldi. Birining ismi Peleg [ahang jehette «bölünüş»] idi, chünki u yashighan dewrde insanlar bölünüşke bashlidi. Yene birining ismi Yoqtan idi.

<sup>26</sup> Yoqtanning ewladliri: Almodadlar, Shelefler, Xazarmawetlar, Yerahlar, <sup>27</sup> Hadoramlar, Uzallar, Diqlahlar, <sup>28</sup> Obaliylar, Abima'ëllar, Shibalar, <sup>29</sup> Ofirlar, Xawilalar we Yobablar idi. Mana bularning hemmisi Yoqtanning ewladliri bolup, <sup>30</sup> ular Mëshadin Sifarning sherq teripidiki taghqiche bolghan jaylarda yashaytti.

<sup>31</sup> Samning yuqirida tilgha ëlinghan ewladliri, herqaysisi öz qebililiri we döletliri ichide yashap, öz tillirida sözl ishidighan milletlerdin bolup qaldi.

<sup>32</sup> Yuqiridikiler Nuhning ewladliridur. Bular öz zëminidiki herbir qebililer boyiche xatirilengen. Topandin këyin, dunyadiki pütün milletler Nuhning oghulliridin tarqaldi.

## 11-bab

### Xudaning tilni köp tillargha bölüwëtishi

<sup>1</sup> Deslepte, yer yüzide birla til bar idi, insanlar peqet bu tildila sözlishetti. <sup>2</sup> Ular sherq terepke köchüwatqinida, Babildiki bir tüzlenglikke këlip orunlashti. <sup>3</sup> Ular öz'ara:

– Xish quyup, otta pishurayli! – dep meslihetleshti.

Buning bilen, ular qurulushta tashning ornigha xish, layning ornigha qara may ishlitidighan boldi.

<sup>4</sup> Andin, ular:

– Bir sheher bina qilayli! Sheherde asmangha taqashqudek bir munar yasap, öz namimizni chiqirip, terep-terepke tarqilip këtishimizdin saqlinayli! – dëyishti.

<sup>5</sup> Perwerdigar insanlarning bina qiliwatqan sheher we munarini körgili chüshti. <sup>6</sup> Perwerdigar:

### Alemning yaritilishi

– Ular birlashib bir qowm bolup, bir tilda sözlashidiken. Bu peqetla ular qilmaqchi bolghan ishning bashlinishi! Buningdin këyin, ular nëme qilishni xalisa, shuni qilalaydu. <sup>7</sup> Biz chüshüp, ularning tilini qalaymiqanlashturuwëtip, ularni bir-birining meqsitini uqalmaydighan qilip qoyayli, – dëdi.

<sup>8</sup> Buning bilen, Perwerdigar ularni pütün dunyagha tarqitiwetti. Ular sheher bina qilish quruluşini toxtatti. <sup>9</sup> Shunga, bu sheherning nami Babil [ahang jehette «qalaymiqanchiliq»] dep ataldi. Chünki, Perwerdigar u yerde insanlarning tillirini qalaymiqanlashturuwëtip, ularni dunyaning herqaysi jaylirigha tarqitiwetkenidi.

### Samning ewladliri

<sup>10</sup> Samning ewladliri töwendikiche: topan ötüp ikkinchi yili, Sam 100 yëshida Arpakshadni tapti. <sup>11</sup> Këyin, u yene 500 yil hayat kechürüp yene oghul-qiz perzentlerni kördi.

<sup>12</sup> Arpakshad 35 yëshida Shelaxni tapti. <sup>13</sup> Këyin, u yene 403 yil hayat kechürüp, yene oghul-qiz perzentlerni kördi.

<sup>14</sup> Shelax 30 yëshida Ėberni tapti. <sup>15</sup> Këyin, u yene 403 yil hayat kechürüp, yene oghul-qiz perzentlerni kördi.

<sup>16</sup> Ėber 34 yëshida Pelegni tapti. <sup>17</sup> Këyin, u yene 430 yil hayat kechürüp, yene oghul-qiz perzentlerni kördi.

<sup>18</sup> Peleg 30 yëshida Ri'uni tapti. <sup>19</sup> Këyin, u yene 209 yil hayat kechürüp, yene oghul-qiz perzentlerni kördi.

<sup>20</sup> Ri'u 32 yëshida Sirugni tapti. <sup>21</sup> Këyin, u yene 207 yil hayat kechürüp, yene oghul-qiz perzentlerni kördi.

<sup>22</sup> Sirug 30 yëshida Naxorni tapti. <sup>23</sup> Këyin, u yene 200 yil hayat kechürüp, yene oghul-qiz perzentlerni kördi.

<sup>24</sup> Naxor 29 yëshida Terahni tapti. <sup>25</sup> Këyin, u yene 119 yil hayat kechürüp, yene oghul-qiz perzentlerni kördi.

<sup>26</sup> Terah 70 yil ömür körüp, Ibram, Naxor we Haranlarni tapti.

### Terahning ewladliri

<sup>27</sup> Terahning ewladliri töwendikiche: Terah Ibram, Naxor we Haranlarni tapti. Haran bolsa Lutni tapti. <sup>28</sup> Haran Kaldanlarning zëmini bolghan öz yurti Ur shehiride atisi Terahtin burun alemdin ötti. <sup>29</sup> Ibram Sarahqa öylendi, Naxor bolsa Haranning qizi Milkahqa öylendi. Haranning yene iskah dëgen balisimu bar idi. <sup>30</sup> Sarah tughmas

bolghachqa, perzent körmigenidi.

<sup>31</sup> Terah oghli Ibramni, newrisi Lut (Haranning oghli)ni we kēlini, yeni Ibramning ayali Sarahni ēlip, Kaldanlarning zēmini bolghan Ur shehiridin ayrilip, Ken'an dēgen rayongha ketmekchidi. Biraq, ular Haran dēgen sheherge kelgende, shu yerde olturaqliship qaldi. <sup>32</sup> Terah ikki yūz besh yil ömür körüp, Haranda alemdin ötti.

## 12-bab

### Xudaning Ibrahimni tallishi

<sup>1</sup> Perwerdigar Ibramgha<sup>⑥</sup> mundaq dēdi:

– Sen yurtungdin chiqip, atang we bashqa uruq-jemetingdin ayrilip, men körsetmekchi bolghan yerge barghin.

<sup>2</sup> «Men sēning uruq-ewladingni köpeytip, ularni bir chong xelq qilimen.

Men sanga bext ata qilip, namingni ulugh qilimen.

Shundaq qilip, kishiler sen arqiliq bext tapidu.

<sup>3</sup> Sanga bext tiligenlerge bext ata qilimen, sanga lenet oqughanlarga lenet yaghdurimen.

Sen arqiliq hemme milletlerge bext ata qilimen!»

<sup>4</sup> Ibram yetmish besh yēshida Perwerdigarning yolyoruqi bilen Haran shehiridin ketti, Lutmu uning bilen bille ketti. <sup>5</sup> Ibram ayali Sarah bilen jiyeni Lutni we özlirining Haran shehiride tapqan bayliqi we qullirini ēlip, Ken'an rayonigha qarap yol aldi. Ular Ken'an tewesige kirgendin kēyin, <sup>6</sup> sepirini dawamlashturup, Shekem shehirige yēqin Moreh dēgen jayidiki chong bir dub derixining yēnigha keldi. U chaghda, Ken'anliqlar shu zēmindä yashawatatti.

<sup>7</sup> Perwerdigar Ibramgha körünüp, uninggha:

– Mana bu zēminni sēning ewladinggha teqdim qilimen, – dēdi.

Shunga, Ibram u yerde özige körüngen Perwerdigargha atap bir qurbanliq supisi yasap, ibadet qildi. <sup>8</sup> Kēyin, u jenubqa yōtkilip, Beytel shehirining sherqidiki taghliq rayongha bardi. Gherb teripi Beytelge,

---

⑥ Ibram – Xuda kēyin «Ibrahim» dep isim qoyghan peyghember.

sherq teripi Ay dëgen jaygha tutishidighan bu jaygha orunliship, u yerdimu bir qurbanliq supisi yasap, Perwerdigargha ibadet qildi. <sup>9</sup> Këyin, u asta-asta Ken'anning jenubidiki Negëb rayonigha yötkeldi.

### **Ibramning Misirgha bërishi**

<sup>10</sup> Ken'anda acharchiliq yüz bërıp, ehwal intayin ëghir idi. Shuning bilen, Ibram Misirgha bërıp, u yerde waqtinche turmaqchi boldi. <sup>11</sup> Ular Misirgha kirishke az qalghanda, Ibram ayali Sarahqa:

– Sen bir güzel ayal. <sup>12</sup> Misirliqlar sëni körse, jezmen mëning ayalim ikenlikingni bilip, sëni hayat qaldurup, mëni öltürüwëtidu. <sup>13</sup> Sen ulargha özüngni mëning singlim dëgin. Shundaq dëseng, ular sëni dep, mëning jënimgha zamin bolmay, manga yaxshi mu'amile qilidu, – dëdi.

<sup>14</sup> Ibram Misirgha kirgen waqtida, Misirliqlar derweqe uning ayalining güzelligini bayqidi. <sup>15</sup> Ordidiki birnechche emeldar uni körüp, padishah aldida uning güzelligini teripligenidi. Shuning bilen, Sarah ordigha ëlip kirildi.

<sup>16</sup> Padishah Sarahning sewebidin Ibramgha yaxshi mu'amile qildi. Uninggha nurghun kala, qoy, ëshek, töge we er-ayal qullarni sowghat qildi. <sup>17</sup> Lëkin, padishah Ibramning ayali Sarahni ëlip ketkenliki üçün, Perwerdigar padishahqa we uning ordisdikilerge apet yaghdurdi. Ular qorqunchluq kësélge giriptar boldi. <sup>18</sup> Buni sezgen padishah Ibramni chaqirtip, uninggha:

– Bu manga nëme qilghining? Nëmishqa Sarahning öz ayaling ikenlikini eytmiding? <sup>19</sup> Nëmishqa uni singlim dëding? Shundaq dëgingni anglap, men uni aldim. Ayaling mana! Uni ëlip ket! – dëdi.

<sup>20</sup> Buning bilen, padishah öz emeldarlırigha Ibramni chëgridin chiqiriwëtishke emr qildi. Ular uni ayali we uninggha mensup bolghan hemme nersiliri bilen qoshup yolgha saldi.

## **13-bab**

### **Ibram bilen Lutning ayrilip këtishi**

<sup>1</sup> Ibram ayali we özige mensup bolghan hemme nersilirini ëlip Misirdin chiqip, Ken'anning jenubidiki Negëb rayonigha bardı. Lutmu uning bilen bille bardı. <sup>2</sup> Ibram bay bolup, uning nurghun mal-waranlırı we altun-kümüşlırimu bar idi. <sup>3</sup> Këyin, u Negëb rayonidin ayrilip, asta-asta

Shimalgha yötkilip, Beytel shehirige qayta bardi. U Beytel bilen Ay shehirining ariliqigha, yeni u tunji qetim orunliship, <sup>4</sup> qurbanliq supisi yasighan yerge qaytip kelim, u yerde Perwerdigargha ibadet qildi.

<sup>5</sup> Ibram bilen mangghan Lutningmu mal-waranliri we qulliri köp idi.

<sup>6</sup> Bu ikki a'ilining padiliri bek köp bolghachqa, otlaqlar yetishmey qalghanidi. <sup>7</sup> Shunga, Ibramning padichiliri bilen Lutning padichiliri arisida talash-tartish chiqip qaldi. (U chaghda, Ken'anliqlar bilen Perizziler yenila Ken'an rayonida turatti.)

<sup>8</sup> Shunga, Ibram Lutqa:

– Biz bolsaq uruq-tughqan, arimizda yaki padichilirimizning arisida talash-tartish chiqmisun. <sup>9</sup> Ayirilip yashayli. Mana, pütün zemin sening aldingda turuptu. Xalighan yerni talla! Ong terepni tallsang, sol terep manga qalsun, sol terepni tallsang, ong terep manga qalsun, – dedi.

<sup>10</sup> Lut töt terepke nezer selip, l'ordan derya wadisidin Zo'arghiche sozulghan keng tüzlenglikni kördi. Bu tüzlenglikning süyi mol bolup, xuddi Erem baghqa we Misirning yerlirige oxshaytti. (U chaghda, Perwerdigar Sodom bilen Gomora sheherlirini tēxi xarabilikke aylandurmighanidi.)

<sup>11</sup> Shunga, Lut u yerni tallap, sherq terepke yötkeldi. U ikkiylen mana shundaq ayrildi. <sup>12</sup> Ibram Ken'anda olturaqliship qaldi. Lut l'ordan derya wadisidiki sheherlerge yēqinliship, Sodom shehirining etrapida chēdir tikip orunlashti. <sup>13</sup> Sodumluqlar rezillikke tolghan bolup, Perwerdigarning neziride ular ēghir gunahkarlar idi.

### **Ibramning Hibrongha köchüshi**

<sup>14</sup> Lut Ibramdin ayrilghandin këyin, Perwerdigar Ibramgha:

– Sen turghan jayingdin sherq, gherb, jenub we Shimal tereplerge qarap baq. <sup>15</sup> Sen körüwatqan bu zeminlarni sanga we sening ewladliringgha teqdim qilimen. Bu zemin menggü silerge mensup.

<sup>16</sup> Men sening ewladliringni heddi-hesabsiz köpeytime. Yer yuzidiki qumni hēchkim saniyalmighangha oxshash, ularning saninimu hēchkim saniyalmaydu. <sup>17</sup> Ornungdin tur. Bu zeminni kēzip chiq. Men uni sanga teqdim qildim! – dedi.

<sup>18</sup> Buning bilen, Ibram chēdirilirini yighishturup, Hibron shehirige yēqin Mamrediki dub derexlikining yēnida olturaqliship, u yerde Perwerdigargha atap qurbanliq supisi yasidi.

## 14-bab

### Ibramning Lutni qutquzushi

<sup>1</sup> Shu künlerde, Babil bëgi Amrafel, Ellasar bëgi Aryok, Ëlam bëgi Kidorla'omer, Goyim bëgi Tid'al qatarliq töt beg birlishop, <sup>2</sup> Sodom bëgi Bera, Gomora bëgi Birsha, Admah bëgi Shinab, Siboyim bëgi Shem'ëber we Bela (Zo'ar depmu atilidu) bëgi qatarliq besh beg bilen jeng qilishqa chiqti. <sup>3</sup> Bu besh beg qoshunlirini birleshtürüp, Siddim wadisigha yighdi. (Siddim wadisi hazirqi «Ölük dëngiz» wadisidur.) <sup>4</sup> Ular on ikki yil Kidorla'omer bëgining hökümrانliqida bolup, on üçinchi yilgha kelgende, uninggha qarshi isyan kötürgenidi.

<sup>5</sup> Shunga, on tötinchi yili Kidorla'omer beg özining we ittipaqdash beglarning qoshunlirini bashlap bërip, Ashtarot-qarna'im dëgen yerde Rafahlarni yengdi. Këyin, Ham dëgen yerde Zuzlarni we Shawëh-kiryata'im tüzlenglikide Ëmlarning hemmisini tarmar qildi.

<sup>6</sup> Se'ir taghliq rayonida yashawatqan horitlarnimu chöl boyidiki Elparanghiche qoghlap bërip tarmar qildi. <sup>7</sup> Arqidinla, ular Ënmishpat, yeni Kadëshqa qaytip, Amaleklarning pütün zëminini bësiwëlip, hazazun-tamarda yashawatqan Amorlarnimu tarmar qildi.

<sup>8</sup> Buning bilen, Sodom, Gomora, Admah, Siboyim we Bela, yeni Zo'ar qatarliq besh beglikning begliri birleshme qoshunini bashlap, Siddim wadisigha jeng qilishqa chiqti. <sup>9</sup> Ular Ëlam shehirining bëgi Kidorla'omer, Goyimning bëgi Tid'al, Babilning bëgi Amrafel we Ellasarning bëgi Aryoktin ibaret töt beg bilen jeng qildi. <sup>10</sup> Siddim wadisining hemme yëride qara may bilen tolghan kölçekler bar idi. Sodom bëgi bilen Gomora bëgi qachqan waqtida, qoshunlirining bir qismi kölçeklerge chüshüp këtüp, qalghanliri taghqa qëchip ketti.

<sup>11</sup> Töt beg Sodom bilen Gomoraning pütün bayliq we ashliq-tülüklerini bulang-talang qilip ketti. <sup>12</sup> U chaghda Ibramning jiyeni Lut Sodomda turatti. Ular unimu mal-mülükliiri bilen qoshup bulap ketti.

<sup>13</sup> Lëkin, qutulup qalghan bir kishi bu ishlarni ibraniy<sup>⑦</sup> bolghan Ibramgha melum qildi. U chaghda, Ibram amor qebilisidin Mamre isimlik bir kishining dub derexlikining yënida turatti. Mamre we ikki inisi – Eshkol we Anër Ibramning ittipaqdashliri idi.

<sup>14</sup> Ibram jiyeni Lutning esirge chüshüp qalghanliqini anglap, öz

⑦ Ibraniy – qedimki Yehudiylarni, yeni Isra'illarni körsitidu.

adamliridin üç yüz on sekkiz neper jengchini chaqirip, töt begni Dan dëgen jayghiche qoghlap bardı. <sup>15-16</sup> U yerde jengchilerni birqanche qisimga bölüp, këchisi hujum qilip, düşmennı meghlup qıldı. Ularnı Demeshqning shımalidiki Xobah dëgen jayghiche qoghlap, bulap ketken hemme mal-mülükni tartiwëlip, öz jiyeni Lutni we uning pütün baylıqlirini, xotun-qızlırini we bashqa esirge chüshken adamlirini qayturup aldı.

### **Malkisidiqning Ibramgha bext tilishi**

<sup>17</sup> Ibram Kidorla'omer we uning bilen ittıpaqdash herqaysı beglernı meghlup qilip, ghelibe bilen qaytıp kelgende, Sodom bëgi uni qarshi ëlish üçün Shawëh wadisi (Xan wadisi depmu atilidu)gha chıqtı.

<sup>18</sup> Ulugh Xudaning rohaniysi hem Salëmning bëgi Malkisidiqmu nan we sharab ëlip, Ibramning aldigha chıqıp, <sup>19</sup> uninggha bext tilep:

«Pütün alemning Yaratquchisi bolghan ulugh Xuda Ibramni bextlik qilghay!

<sup>20</sup> Sëni düşhmining üstidin ghelibe qıldurghan ulugh Xuda medhiyilengey!» dëdi.

Ibram gheniymet alghan nersilerning ondin birini Malkisidiqqa teqdim qıldı. <sup>21</sup> Sodom bëgi Ibramgha:

– Gheniymetlerning hemmisi sanga mensup, lëkin adamlirimni qayturup ber! – dëdi.

<sup>22</sup> Ibram uninggha:

– Pütün alemning Yaratquchisi bolghan Perwerdigar ulugh Xuda aldida qesem qilimenki, <sup>23</sup> men sëning herqandaq nersengni, hetta bir tal yipingni yaki keshingning boghquchinimu almaymen. Bolmisa, sen këyin: «Men Ibramni bay qilip qoydum!» dëyishtin yanmayсен.

<sup>24</sup> Shuning üçün, adamlirimning yëgininila hësablaymen. Uningdin bashqa hëchnëmini almaymen. Lëkin, mëning ittıpaqdashlırim Anër, Eshkol we Mamrelerge gheniymetlerdin tëgishlikini ayrip berseng boldı, – dëdi.



## 15-bab

### Xudaning Ibram bilen ehde tüzüshi

<sup>1</sup> Bu weqelerdin këyin, Perwerdigar Ibramgha körünüp, uninggha:

– Ibram, qorqma! Men sanga qalqan bolup, nahayiti zor in'am bërimen, – dëdi.

<sup>2</sup> Lëkin, Ibram:

– I Igem Xuda, mëning perzentim bolmisa, sëning bermekchi bolghan in'amingning paydisi nëme? Mëning birdinbir mirasxorum – Demeshqtn kelgen chakirim Eli'ezer bolidu. <sup>3</sup> Sen manga perzent bermiding, shunga mëning te'elluqatimgha chakirim mirasxor bolidu, – dep jawab berdi.

<sup>4</sup> Arqidinla, u Perwerdigarning özige yene: «Chakiring Eli'ezer sëning mirasxorong bolmaydu, peqet özüngdin bolghan oghulla mirasxorong bolidu» dëgenlikini anglidi.

<sup>5</sup> Shundin këyin, Xuda uni tashqirigha ëlip chiqip, uninggha:

– Asmangha qarap, yultuzlarni saniyalaydighan bolsang sanap baq, sëning ewlading ene shu yultuzlardek san-sanaqsiz bolidu! – dëdi.

<sup>6</sup> Ibram Perwerdigarning sözlirige ishendi. Perwerdigar uning ëtiqadini körüp, uni heqqaniy adem, dep hësablidu.

<sup>7</sup> Perwerdigar uninggha yene:

– Sëni bu zëmingha ige qilish üçün, sëni Kaldanlarning zëmini bolghan Ur shehiridin ëlip chiqqan Perwerdigar men bolimen, – dëdi.

<sup>8</sup> Lëkin, Ibram:

– I Igem Xuda, men bu zëmingha jezmen ige bolidighanliqimni nëmidin bilimen? – dep soridi.

<sup>9</sup> Perwerdigar uninggha:

– Sen üç yashliq kala, öchke, qochqardin hem paxtek we yash kepterдин birdin ëlip, mëning aldimgha kelgin, – dep jawab berdi.

<sup>10</sup> Ibram bu haywanlarni Xudaning aldigha apirip, qushlardin bashqisining qarnini yërip ikki parche qildi. Göshlerni ikki terepke qatar qilip tizdi. <sup>11</sup> Quzghunlar uchushup këlip, göshlerge qonghanda, Ibram ularni qoghliwetti. <sup>12</sup> Kün patqanda, Ibram uyqugha ketti. Chüshide uni qorqunchluq qarangghuluq basti. <sup>13</sup> Perwerdigar uninggha mundaq dëdi:

– Shuni bilip qoyghinki, sëning ewladliring bashqa bir dölette musapir bolidu. Shu dölettiki kishilerge qul bolup, töt yüz yil ular teripidin azab chëkidu. <sup>14</sup> Lëkin, men ularni qul qilghuchi xelqni choqum jazalaymen.

Ular u dölettin qaytqinida, nurghun bayliqlarni ëlip këlidu. <sup>15</sup> Sen bolsang uzun ömür körüp, ejdadliringning qëshigha këtisen. <sup>16</sup> Sëning ewladliring bu yerge qaytip kelgüche, u yerde töt ewlad ötüp këtidu. Chünki, bu yerde turuwatqan Amorlarning gunahi chëkige yetmigüche, ularni bir terep qilmaymen.

<sup>17</sup> Kün pëtip qarangghu chüshkendin këyin, is chiqip turghan ochaq we yënip turghan mesh'el tuyuqsiz peyda bolup, hëliqi ikki qatar göshning otturisidin ötüp ketti. <sup>18-19</sup> Mana shu chaghda, Perwerdigar Ibram bilen ehde tüzüp mundaq dëdi:

– Men Misir chëgrisidin taki Firat deryasighiche sozulghan bu zëminning hemmisini sëning ewladliringgha teqdim qildim. Bu zëmin Qënlar, Qënazlar, Qadmonlar, <sup>20</sup> Xitlar, Perizziler, Rafahlar, <sup>21</sup> Amorlar, Ken'anlar, Girgashlar we Yibuslar dep tonulghan xelqlarning zëminlirining hemmisini öz ichige alidu.

## 16-bab

### Isma'ilning tughulushi

<sup>1</sup> Ibramning ayali Sarah tughmas idi, biraq uning Hejer isimlik Misirliq bir dëdiki bar idi. <sup>2</sup> Sarah Ibramgha:

– Perwerdigar mëni tughmas yaritiptu, emdi siz mëning dëdikim bilen bir yastuqqa bash qoyung! Belkim u manga bir oghul tughup bërer, – dëdi.

Ibram Sarahning bu sözige qoshuldi. <sup>3</sup> Shuning bilen, Sarah Hejerni Ibramgha kichik xotunluqqa berdi. (Bu weqe Ibram Ken'anda on yil turghanda yüz berdi.) <sup>4</sup> Ibram Hejer bilen bille bolghandin këyin, Hejer hamilidar bolup qaldi. U özining hamilidar bolghanliqini sëzip meghrurlinip, Sarahni közge ilmaydighan bolup qaldi.

<sup>5</sup> Sarah Ibramgha qëyidap:

– Hemmini qilghan sen! Men Hejerni sanga qoshup qoyghan. Emdilikte, u özining hamilidarliqini bilipla, mëni közge ilmaydighan boluwaldi. Sëning yaki mëning toghra ikenlikige Perwerdigar özi höküm qilsun, – dëdi.

<sup>6</sup> Ibram:

– U sëning dëdiking, u sëning ilkingde. Uninggha qandaq mu'amile qilish sëning ixtiyaring, – dep jawab berdi.

Buning bilen, Sarah Hejerni bozek qildi, shunga Hejer Ibramning öyidin qëchip ketti.

<sup>7</sup> Perishtining süritide körüngen Perwerdigar<sup>®</sup> Hejerni chöldiki bir bulaqning yënida kördi. Bulaq Shur dëgen yerge baridighan yolning boyida idi. <sup>8</sup> Perishte uningdin:

– Ey Sarahning dëdiki Hejer, sen qeyerdin kelding? Nege këtiwatisen?  
– dep soridi.

– Men ayal xojayinim Sarahning yënidin qëchip chiqtim, – dep jawab berdi Hejer.

<sup>9</sup> Perishte uninggha:

– Sen ayal xojayiningning yënigha qaytip bërip, uninggha boysunghin,  
– dëdi.

<sup>10</sup> Perishte yene mundaq dëdi:

– Men sëning ewladingni shundaq köpeytimenki, ularni hëchkim saniyalmaydighan qilimen. <sup>11</sup> Sen hamilidar bolup bir oghul tughisen, ismini Isma'il [menisi «anglighuchi Xuda»] qoyghin, chünki sëning dad-peryading Perwerdigargha yetti. <sup>12</sup> Sëning oghlungning mijezi bir yawa ëshekke oxshaydu. Hemme yerge bërip, kishiler bilen jëdel chiqiridu. Kishilermu uninggha qarshiliq körsitidu. U tughqanlirigha öchmenlik qilip yashaydu.

<sup>13</sup> Hejer öz-özige: «Men rasttinla manga ghemxorluq qilghan Xudani kördüm!» dëdi. Shuning bilen, u özige söz qilghan Perwerdigarni «Ël-ro'a», [menisi «mëni körgüchi Xuda»] dep atidi. <sup>14</sup> Shunga, kishiler u bulaqqa Be'er-laxayro'i [menisi «mëni körgüchi Xudaning buliqi»] dep nam qoydi. Bu bulaq hazirmu Kadësh bilen Bered shehirining otturisidur.

<sup>15</sup> Hejer Ibramgha bir oghul tughup berdi. Ibram uninggha Isma'il dep at qoydi. <sup>16</sup> U chaghda, Ibram seksen alte yashta idi.

## 17-bab

### Qedimki ehdining belgisi – xetne

<sup>1</sup> Ibram toqsan toqquz yëshida Perwerdigar uninggha körünüp:

---

<sup>®</sup> Sözmusöz terjimisi: «Perwerdigarning perishtisi» bolup, Tewratda bu köp waqitlarda perishte qiyapitide körülgen Xudaning özini körsitidu.

## Alemning yaritilishi

– Men hemmige qadir Xudadurmen. Sen dawamliq mëning yolumda mëngip, qusursiz adem bol. <sup>2</sup> Men sen bilen tüzgen ehdemde ching turup, sëni köp ewladliq qilimen, – dëdi.

<sup>3</sup> Ibram yerge bash qoydi. Xuda uninggha mundaq dëdi:

<sup>4</sup> – Mëning sen bilen tüzgen ehdem mundaq: sen nurghun milletlarning atisi bolisen. <sup>5</sup> Hazirdin bashlap sëning isming Ibram emes, Ibrahim [menisi «nurghun ewladlarning atisi»] bolsun. Chünki, men sëni nurghun milletlarning atisi qilimen. <sup>6</sup> Men sanga köp ewladlarni bërimen.

Ularning arisidin yëngi xelq we padishahlarmu chiqidu. <sup>7</sup> Men sen we kelgüsidiiki ewladliring bilen tüzgen menggölük ehdemde turimen. Men sëning we ewladliringning Xudasidurmen. <sup>8</sup> Sen hazir Ken'anda musapir bolup yashawatisen. Emma, bu pütün zëminni sanga we sëning ewladliringgha teqdim qildim. U sëning ewladliringgha menggü miras bolsun. Men ularningmu Xudasidurmen!

<sup>9</sup> Xuda yene mundaq dëdi:

– Emdi sen we sëning ewladliringmu mëning ehdemde ching turushunglar kërek. <sup>10</sup> Silerning Aranglardiki herqandaq er kishi xetne qilinishi kërek. Mana bu mëning sen we sëning ewladliring bilen tüzgen ehdemdur. <sup>11-12</sup> Hazirdin bashlap, siler barliq oghul bowaqlirlinglarni, meyli öyünglarda tughulghan yaki chet elliklerdin sëtiwalghan qulliringlar tughqan bolsun, ularni tughulup sekkizinci küni xetne qilishinglar kërek. Xetne qilish – arimizda tüzgen ehdining belgisi bolup qalsun. <sup>13</sup> Hemme erlerning xetnisini qilishinglar kërek. Silerning tëninglardiki belge – arimizdiki tüzgen menggölük ehdemning belgisi bolup qalsun. <sup>14</sup> Xetne qilinmighan erni xelqim qataridin chiqiriwëtimen. Undaq kishi mëning ehdemni buzghan bolidu.

<sup>15</sup> Buningdin bashqa, Xuda Ibrahimgha mundaq dëdi:

– Sëning ayaling Sarahning ismi hazirdin bashlap Sare [menisi «ayal shahzade»] bolsun. <sup>16</sup> Men uninggha bext ata qilip, uningdin sanga bir oghul teqdim qilimen. Sare nurghun milletlarning anisi bolidu. Uning ewladliridin padishahlarmu chiqidu.

<sup>17</sup> Ibrahim yerge bash qoyup, külüp, könglide «Yüz yashliq boway qandaqmu perzent körelisun?! Sare bolsa toqsan yashqa kirgen tursa, qandaqmu hamilidar bolalisun?» dep oylidi <sup>18</sup> we Xudagha:

– Isma'ilni bextke ërishtürseng boldighu! – dëdi.

<sup>19</sup> Lëkin, Xuda mundaq dëdi:

– Yaq, Hejer emes, ayaling Sare sanga bir oghul tughup bëridu. Uning

isini Is'haq [menisi «külke»] qoy. Men uning we uning ewladliri bilenmu menggülik ehademde ching turimen.<sup>20</sup> Isma'ilgha kelsek, u toghrisidiki telipingnimu anglidim. Men uninggha bext ata qilip, uning neslini nahayiti köpeydimen. U on ikki padishahning atisi bolidu. Men uning ewladlirini ulugh bir millette aylandurimen.<sup>21</sup> Biraq, mëning ehadem bolsa këler yili mushu waqitta Sare sanga tughup bëridighan oghul – Is'haq bilen baghlinishliq.

<sup>22</sup> Xuda Ibrahimgha bu sözlerni qilip bolup, uning yënidin ayrildi.

<sup>23</sup> Mana shu küni, Ibrahim Xudaning emrige emel qilip, oghli Isma'il we a'ilisidiki hemme erlerni, jümlidin a'iliside tughulghan we sëtialghan qullarni xetne qildurdi.<sup>24</sup> Ibrahim xetne qilinghanda, toqsan toqquz yashta,<sup>25</sup> Isma'il xetne qilinghanda, on üç yashta idi.<sup>26-27</sup> Ikkisi, a'ilisidiki hemme erler, jümlidin a'iliside tughulghan we chet elliklerdin sëtiewëlinghan qullar bilen bille shu kün ichide xetne qilindi.

## 18-bab

### Ershtin chüshken üç mëhman

<sup>1</sup> Këyin, Perwerdigar Mamrediki dub derexlikide Ibrahimgha qayta köründi. Kün tikleshken waqitta, Ibrahim chëdirining ishiki aldida olturatti.<sup>2</sup> U bëshini kötürüp qariwidi, udulida üç kishining öre turghanliqini kördi-de, shu hamam ularning aldigha yügürüp yerge ëngship, tezim qilip,<sup>3</sup> ulargha:

– Janablar, ëghir körmisenglar öyimizge kirip, mëhman bolup qaytqaysiler.<sup>4</sup> Herqaysinglar derex sayiside dem ëlip turghaysiler, men put-qolliringlarni yuyushqa su,<sup>5</sup> ghizalinishinglarga bir'az yëmeklik ëlip këley. Aram ëlip, yolunglarni dawamlashturghaysiler.

Kelgenlikinglardin xushal boldum, – dëdi.

– Rehmet, ëytqiningizche bolsun, – dep jawab qayturushti ular.

<sup>6</sup> Ibrahim derhal chëdirgha yügürüp kirip, Sarege:

– Derhal bir xalta eng yaxshi undin nan pishurghin! – dëdi.

<sup>7</sup> Arqidinla, u yene kala padilirining ichige kirip, sëmiz bir torpaqni tallap, chakirigha tapshurdi. U derhal torpaqni soyup, teyyarlidi.

<sup>8-9</sup> Andin, Ibrahim qaymaq, süt we göshni üç mëhmaning aldigha qoydi. Özi bolsa, ularning xizmitide bolush üçün derex sayiside kütüp turdi. Tamaq yewatqanda, ular Ibrahimdin:

– Ayaling Sare qeyerde? – dep soridi.

– Chëdirda, – dep jawab berdi u.

<sup>10</sup> Mëhman siyaqidiki Perwerdigar uninggha:

– Këler yili bu chaghda, men choqum qaytip këlimen. Shu chaghda, ayaling Sare bir oghulgha ana bolidu, – dëdi.

Sare ularning keynidiki chëdir aghzida ularning sözlirini anglap turatti.

<sup>11</sup> U chaghda, Ibrahim bilen Sare ikkilisi qërip qalghanidi. Sarening adet körüshimu toxtap ketkenidi. <sup>12</sup> Shunga, Sare ichide külüp, öz-özige: «Men qërip qaldim, ërimmu qërip qalghan tursa, emdi manga bundaq xushalliq qeyerdin kelsun?!» dëdi.

<sup>13</sup> Shunga, Perwerdigar Ibrahimgha:

– Sare nëmishqa külüp turup, öz-özige: «Men shunche qërip ketken tursam, yene qandaqmu hamilidar bolalay?!» deydu? <sup>14</sup> Perwerdigar qilalmaydighan ish yoq emesmu! Ëytqinimdek, këler yili del mushu chaghda qaytip këlimen. U chaghda, Sare choqum bir oghulgha ana bolidu, – dëdi.

<sup>15</sup> Sare qorqup:

– Men külmidim! – dep tandi.

– Yaq, sen rasttinla küldüng, – dëdi Perwerdigar.

### **Ibrahimning Xudadin Sodom shehiri heqqide yalwurushi**

<sup>16</sup> Ershtin chüshken bu mëhmanlar u yerdin ayrilip, Sodom shehiri terepke yüzlendi. Ibrahimmu ularni uzitish üçün bille mangdi.

<sup>17</sup> Perwerdigar öz-özige mundaq dëdi: «Men qilidighan ishimni Ibrahimdin yoshursam bolmaydu. <sup>18</sup> Chünki, uning ewladliri choqum ulugh we küch-qudretlik bir xelq bolidu. Men u arqiliq dunyadiki hemme xelqlerge bext ata qilimen. <sup>19</sup> Men uni öz baliliri we ewladlirigha mëning yolumni tutushni, durus we heqqaniy bolushni buyrusun, dep tallidim. Shundaq qilsa, menmu uninggha bergen wedem boyiche hemme ishni qilip bërimen.»

<sup>20</sup> Shuning bilen, Perwerdigar:

– Men Sodom bilen Gomora shehiridikilerning heddidin ashqan gunahliri üstidin qilinghan ëghir erzlerni anglidim. <sup>21</sup> Men choqum chüshüp, anglihanlirimning emeliyet yaki emeslikini öz közüim bilen körmekchimen, – dëdi.

<sup>22</sup> Andin këyin ikki kishi Sodomgha këtup qaldi. Biraq, Perwerdigar bolsa Ibrahimning qëshida qaldi.

<sup>23</sup> Ibrahim uningha yëqinlaship:

– Sen rasttin durus kishilerni gunahkarlar bilen qoshup halak qilamsen?

<sup>24</sup> Eger sheherde ellik durus kishi bolsa, sen pütün sheherni xarab qilamsen? Bu ellik ademni qutquzuwëlish üchün sheherni saqlap qalmamsen? <sup>25</sup> Sen choqum durus kishilerni gunahkarlar bilen qoshup yoqatmaysen. Hergiz undaq qilmaysen! Undaq qilsang, durus kishiler gunahkarlar bilen bille teng jazagha uchraydu. Bu mumkin emes! Sen pütün alemning Soraqchisisen! Jezmen adil höküm chiqirisen, – dëdi.

<sup>26</sup> Perwerdigar uningha:

– Eger Sodom shehiride ellik durus kishi tapalisam, ularni dep pütün sheherni saqlap qalimen, – dep jawab berdi.

<sup>27</sup> Ibrahim yene mundaq dëdi:

– I Igem! Bashlighanikenmen, dawamlashturay. Ëghir körmiseng, mendek bir ajiz bendengning yüreklik halda sendin yene sorishigha ruxset qilghaysen! <sup>28</sup> Nawada sheherde peqet qiriq besh durus kishi bolsa, besh kishi kem bolghanliqi üchün pütün sheherni xarab qilamsen?

Perwerdigar uningha:

– Eger qiriq besh durus kishi tapalaydighan bolsam, bu sheherni xarab qilmaymen, – dep jawab berdi.

<sup>29</sup> Ibrahim yene:

– Eger peqet qiriq kishi bolsichu? – dëdi.

– Eger qiriq kishi bolsimu xarab qilmaymen, – dep jawab qayturdi Perwerdigar.

<sup>30</sup> Ibrahim yene:

– I Igem! Xapa bolmisang, sendin yene birnëme sorimaqchimen. Mubada ottuz kishi bolsichu? – dep soridi.

– Eger ottuz kishi tëpilsimu, xarab qilmaymen, – dep jawab qayturdi Perwerdigar.

<sup>31</sup> Ibrahim dëdi:

– I Igem! Sendin yüreklik halda yene sorishimgha ruxset qilghaysen. Mubada yigirme kishi bolsichu?

– Eger yigirme kishi tëpilsa, men yenila xarab qilmaymen, – dep jawab qayturdi Perwerdigar.

<sup>32</sup> Eng axirida Ibrahim:

– I Igem! Xapa bolmay, yene bir qëtim sorishimgha ruxset qilghaysen! Eger peqet on kishi tëpilsichu? – dep soridi.

– Peqet on durus kishi bolghan teqdirdimu, men bu sheherni xarab

qilmaymen, – dep jawab qayturdi Perwerdigar.

<sup>33</sup> Perwerdigar Ibrahim bilen sözlaship bolghandin këyin, këtïp qaldi. Ibrahim bolsa öyige qaytip ketti.

## 19-bab

### Sodom shehiridikilerning yamanliqi

<sup>1</sup> Shu küni axshimi, hëliqi ikki perishte Sodomgha keldi. Bu waqitta, Lut sheher derwazisining aldida olturatti. Lut ularni körüpla, ornidin turup ularning aldigha bërip, tezïm qïlip:

<sup>2</sup> – Janablar, bizning öyge merhemet qïlip, dastixinimgha daxil bolghaysiler. Put-qolliringlarni yuyup, birer këche harduq ëlip, ete seherde yolunglarga rawan bolsanglarmu bolar, – dëdi.

Lëkin, ular:

– Yaq, biz këchini kochida ötküzimiz, – dep jawab bërishti.

<sup>3</sup> Lëkin, Lut bek ching tutuwalghachqa, ular axir Lutning öyige bardï. Lut xizmetkarlirigha pëtir nan pishurup, tamaqlarni mëhmanlarning aldigha qoyushni buyrudi. Tamaq teyyar bolghandin këyin, ular ghizalandi.

<sup>4</sup> Mëhmanlar tëxi yatmighanidi, Sodomdiki pütün qëri-yash erler këlip Lutning öyini qorshiwaldi. <sup>5</sup> Ular Lutni chaqirip, uningha:

– Bügün kechte silerning öyge chüshken kishiler qëni? Ular ni ëlip chiq! Biz ular bilen jinsiy munasiwet qïlmaqchimiz, – dëdi.

<sup>6</sup> Lut sirtqa chiqip, ishikni taqiwëtip, <sup>7</sup> ulargha:

– Buraderler, bundaq rezil ishni qïlmanglar! <sup>8</sup> Qaranglar, mëning tëxi erge tegmigen ikki qizim bar. Ular ni silerge chiqirip bërey, ular ni nëme qïlsanglar qilinglar, lëkin bu ikki kishige hergiz tegmenglar. Ular bizning öyge kelgeniken, mëning mëhminim bolidu. Shunga, men ular ni qoghdishim kërek! – dëdi.

<sup>9</sup> Lëkin, ular:

– Yoqal! Sen tëxi yaqa yurttin këlip, bizge uni qïl, buni qïl dëgüdek qanchilik adem sen? Közdin yoqal! Bolmisa, körgülüküngni ulardinmu ëghir körisen, – dëyiship, Lutni ittiriwëtip, basturup këlip, ishikni buzup kirmekchi boldi. <sup>10</sup> Lëkin, hëliqi ikki perishte qolini sozup, Lutni öyning ichige ekiriwëlip, ishikni taqiwaldi. <sup>11</sup> Andin, tashqiridiki erlerning közlirini kor qïlip, ishikni tapalmaydighan qïlip qoydi.



### Lutning Sodomdin qéchishi

<sup>12</sup> Andin, hëliqi ikki perishte Lutqa:

– Sëning bu sheherde bashqa tughqanliring barmu? Oghul-qizliring, küy'oghulliring yaki bashqa tughqanliring bar bolsa, ular bu yerdin derhal chiqip ketsun. <sup>13</sup> Chünki, biz bu sheherni xarabilikke aylanduruwëtimiz. Bu yer üstidin qilinghan ëghir erzler Perwerdigargha yetti. Shunga, u bizni bu sheherni xarabilikke aylanduruwëtishke ewetti, – dëdi.

<sup>14</sup> Shuning bilen, Lut tashqirigha chiqip, qizlirining layiqlirining aldigha bërip, ulargha:

– Siler bu yerdin derhal këtinglar. Chünki, Perwerdigar bu sheherni xarabilikke aylanduruwetmekchi, – dëdi. Lëkin, ular uni chaqchaq qiliwatidu, dep oylashti.

<sup>15</sup> Tang atqanda, perishtiler Lutni aldiritip:

– Derhal ayalning bilen ikki qizingni ëlip, bu yerdin chiqip ket! Bolmisa, silermu bu sheher bilen teng halak bolisiler, – dëdi.

<sup>16</sup> Lut yenila arisaldi bolup turatti. Lëkin, Perwerdigar uninggha rehim qilghachqa, hëliqi ikki perishte Lutning, ayalining we ikki qizining qollarini tutup, ularni yëteklep, sheherdin chiqirip qoydi.

<sup>17</sup> Sheherdin chiqish bilenla, perishtilerdin biri:

– Siler jëninglarni ëlip qëchinglar! Keyninglargha qarimanglar, taghqa yetküche tüzlenglikte toxtimanglar! Bolmisa, ölüp këtisiler, – dëdi.

<sup>18</sup> Lëkin, Lut:

– Janabliri, undaq bolmighay! <sup>19</sup> Siler manga ich aghritip shapa'et qilip, jënimni qutquzghanikensiler, bizni unche yiraq yerge ewetmenglar. U tagh bek yiraq iken. Belkim men u yerge yëtip barmay turupla, balayi'apetke uchrup tirik qalmasmenmikin. <sup>20</sup> Awu kichik sheherni kördünglarmu? Bu yerdin anche yiraq emes. U yerge qëchishimgha ijazet bëringlar. U kichik bir yer iken. Men shu yerde aman qalay! – dëdi.

<sup>21</sup> Perishte mundaq jawab berdi:

– Maqul! Sanga ruxset qildim. U kichik sheherni xarabilikke aylandurmay qoyay. <sup>22</sup> Chapsanraq qach! Chünki, sen u yerge yëtip barmighuche, Sodomni weyran qilalmaymen!

Bu sheher kichik bolghachqa, Lut uni Zo'ar [menisi «kichik»] dep atidi.

### Sodom bilen Gomora sheherlirining weyran qilinishi

<sup>23</sup> Lut Zo'argha yëtip barghuche, kün chiqqanidi. <sup>24</sup> Tuyuqsiz

Perwerdigar Sodom bilan Gomora sheherlirige asmandin ot bilan günggürtni yaghdurdi. <sup>25</sup> U bu ikki sheherni, pütün tüzlenglikni we pütün ahalini yerdiki giyahlar bilan qoshup xarabilikke aylanduruwetti. <sup>26</sup> U chaghda, lutning ayali keynige burulup qariwidi, shu isketide qëtip, tashtuzgha aylinip qaldi.

<sup>27</sup> Etisi tang seherde, Ibrahim Perwerdigar bilen sözleshken yerge bardi. <sup>28</sup> U Sodom, Gomora we pütün tüzlenglikke nezer sëlip, yer yüzidin xumdandiki isqa oxshash is-tütekning chiqiwatqanliqini kördi.

<sup>29</sup> Biraq, Xuda Lut yashighan tüzlengliktiki sheherlerni xarabilikke aylandurghinida, Ibrahimning telipini ësigë ëlip, Lutni qutquzdi.

### **Lut we uning qizliri**

<sup>30</sup> Lut Zo'ar shehiride turushtin qorqti. Shunga, u ikki qizini ëlip, taghqa chiqip, öngkürde yashaydighan boldi. <sup>31</sup> Bir küni, chong qizi singlisigha:

– Atimiz yashinip qaldi. Bu yerde dunyadiki qa'ide-yosun boyiche bizni nikahigha ëlip, perzent tapidighan ermu qalmidi. <sup>32</sup> Atimizni mest qilip qoyup, uning bilen bir orunda yëtip, uningdin perzent yüzi köreyli. Shundaq qilsaq, ewlad qalduralaymiz, – dëdi.

<sup>33</sup> U küni këchisi, ular atisini mest qilip qoyup, chong qizi uning bilen bir orunda yatti. Lut qattiq mest bolup, yüz bergen weqedin pütünley xewersiz idi.

<sup>34</sup> Etisi, chong qizi singlisigha:

– Tünügün men atam bilen bir orunda yattim. Bügün axsham, uni yene mest qilip qoyup, sen uning bilen bir orunda yatqin. Shundaq qilip, her ikkimiz atimizdin perzent yüzi körüp, a'ilimizni dawamlashturayli, – dëdi.

<sup>35</sup> Shuning bilen, u küni kechte ular Lutni yene mest qilip qoyup, kichik qizi uning bilen bir orunda yatti. U yene qattiq mest bolghachqa, yüz bergen ishtin pütünley xewersiz idi. <sup>36</sup> Shundaq qilip, Lutning bu ikki qizi öz atisidin hamilidar bolup qaldi. <sup>37</sup> Chong qizi bir oghul tughup, uning ismini Mo'ab [ahang jehette «atamdin»] dep qoydi. U hazirqi Mo'abliqlarning atisi boldi. <sup>38</sup> Kichik qizimu bir oghul tughup, uning ismini Ben'ammi [menisi «xelqimning oghli»] dep qoydi. U hazirqi Ammonluqlarning atisi boldi.

## 20-bab

### Ibrahim bilen Abimelek

<sup>1</sup> Ibrahim Mamredin Ken'anning jenubidiki Negëb rayonigha yötkilip, melum waqit Kadësh bilen Shur ariliqidiki yerde olturdi. Këyin Girarda turghan waqtida, <sup>2</sup> kishilerge ayali Sareni özüning singlisi, dep ëytqanidi. Shunga, Girar padishahi Abimelek Sareni ordisigha ekeldürdi. <sup>3</sup> Bir küni këchisi, Xuda Abimelekning chüshide körünüp:

– Pat arida jëningni alimen! Chünki, sen ekelgen bu ayal bashqa kishining ayali, – dëdi.

<sup>4</sup> Sarege yëqinlashmighan Abimelek Xudagha:

– Men gunahsiz tursam, sen mëni we mëning xelqimni halak qilamsen?

<sup>5</sup> Ibrahim özi bu ayal mëning singlim, dëgenghu! Bu ayalmu Ibrahimni mëning akam, dëgen emesmu? Men bu ishni pak wijdanim we insapim bilen qildim! – dëdi.

<sup>6</sup> Andin, Xuda uninggha mundaq jawab berdi:

– Shundaq, sëning bu ishni pak wijdanning bilen qilghanliqingni bilimen. Shuning üçün, mëning aldimda gunah qilip qoymisun, dep sëni Sarege chëqilip qoyushungdin tosidim. <sup>7</sup> Emdi bu ayalni Ibrahimgha qayturup ber. Ibrahim bolsa – peyghember. U sanga du'a qilidu, sen hayat qalisen. Lëkin sëni agahlandurup qoya yki, eger bu ayalni ërige qayturup bermiseng, pütün xelqing bilen qoshulup halak bolisen!

<sup>8</sup> Seherde, Abimelek hemme emeldarlarini yighip, yüz bergen weqeni ulargha ëytti. Ular intayin qorqushup ketti. <sup>9</sup> Abimelek Ibrahimni chaqirtip, uningdin:

– Bu nëme qilghining? Sen mëni we memlikitimni bundaq gunah qildurghudek, sanga nëme yamanliq qildim? Sen manga qilmaydighan ishni qilding. <sup>10</sup> Nëme üçün bundaq qilding? – dep sürüştürdi.

<sup>11</sup> Ibrahim mundaq jawab qayturdi:

– Men bu yerning ademlirini Xudadin qorqmaydu, mëni öltürüwëtip ayalimni bulap këtidu, dep oylihanidim. <sup>12</sup> Emeliyette, uning mëning singlim ikenliki rast, u ata bir, ana bashqa singlim. Këyin, manga nikahlandi. <sup>13</sup> Xuda mëni yurtumdin ayrip, bashqa yurtlarda musapir bolushqa chiqarghanda, men uninggha: «Biz barghanliki yerde, özüngning chin muhebbitingni manga körsitish üçün, mëni ‘akam’ dëgin» dëgenidim.

<sup>14</sup> Buning bilen, padishah Abimelek Sareni Ibrahimgha qayturup berdi, shundaqla uninggha qoy-kala, er qullar we dëdeklernimu teqdim qildi.

<sup>15</sup> U Ibrahimgha:

– Qara, pütün zëminim aldingda turuptu. Sen qeyerde turushni xalisang, shu yerde turup qal, – dëdi.

<sup>16</sup> U Saregimu:

– Men sëning pakliqingni köpchilikke ispatlash üçün, «akang» Ibrahimgha ming kümüş tengge teqdim qilimen. Buning bilen, sëning yaman ish qilmighanliqing hemme kishige ayan bolidu, – dëdi.

<sup>17-18</sup> Ibrahimning ayali Sare bilen munasiwetlik ishlar tüpeylidin, Perwerdigar Abimelekning ordisidiki ayallarning hemmisini tughmas qiliwetkenidi. Shunga, Ibrahim Xudagha du'a qildi. Xuda padishah Abimelekni, uning ayali we kënizeklirini eslige k eltürüp, ularni yene perzent köreleydighan qildi.

## 21-bab

### Is'haqning dunyagha këlishi

<sup>1</sup> Perwerdigar özi wede qilghandek, Sarege bext ata qildi. <sup>2</sup> Sare hamilidar bolup, Ibrahimning yashinip qalghan waqtida bir oghul tughup berdi. Bala derweqe Xuda belgiligen waqitta tughuldi. <sup>3</sup> Ibrahim uninggha Is'haq [menisi «külke»] dep at qoydi. <sup>4</sup> Xuda buyrughandek, Is'haq tughulup sekkizinci küni Ibrahim uning xetnisini qildi.

<sup>5</sup> Is'haq tughulghan chaghda, Ibrahim yüz yashta idi.

<sup>6</sup> Sare özige: «Xuda mëni xursen qildi. Bu ishni anglighanlarmu men bilen bille xush külidu! <sup>7</sup> Kim Sareni öz balisini ëmitishke muyesser bolidu, dep oylighan? Shundaq bolsimu, Ibrahimning qërichan waqtida, men uninggha bir oghul tughup berdim!» dëdi.

### Hejer bilen Isma'ilning qoghlinishi

<sup>8</sup> Bala asta-asta chong bolup emchektin ayrilghan küni, Ibrahim mëhman chaqirip, chong ziyapet ötküzüp berdi. <sup>9</sup> Shu küni, Sare Misirliq Hejerning oghli Isma'ilning Is'haqni bozek qiliwatqanliqini kördi.

<sup>10</sup> Shuning bilen, Sare Ibrahimgha:

– Sen bu dëdek ayalni oghli bilen qoshup heydiwet! Chünki dëdekning oghli hergiz mëning oghlum Is'haq bilen mirasqa ortaql bolup qalmasliqi

kërek! – dëdi.

<sup>11</sup> Sarening bu gëpi Ibrahimni intayin qayghugha saldi, chünki Isma'ilmu uning oghli idi. <sup>12</sup> Lëkin, Xuda Ibrahimgha:

– Isma'il we dëdiking Hejerning ishi toghruluq qayghurma. Sarening dëginidek qil. Chünki, men sanga wede qilghan ewladliring Is'haqtin këlip chiqidu. <sup>13</sup> Hejerning oghligha kelsek, men uningghimu nurghun perzent bërimen. Ular bir milletke aylinidu, chünki umu sëning oghlung, – dëdi.

<sup>14</sup> Etisi seherde, Ibrahim Hejerning mürisige nan bilen bir tulum suni ësip, ana-bala ikkisini yolgha sëlöp qoydi. Hejer balisi bilen u yerdin chiqip, Be'ersheba chölige këlip, u yerde adiship qaldi.

<sup>15-16</sup> Süyi tügep qalghanda, Hejer balisini chatqalning sayisige qoyup, öz-özige: «Oghlum öley dep qaldi. Men qarap turup balamning ölüp këtishige chidimaymen!» dep, bir oqya yëtim yerge bërip olturup, derd-peryad qilishqa bashlidi.

<sup>17</sup> Balining yigha awazi Xudagha yetti. Xudaning perishtisi asmandin Hejerge:

– Ey Hejer, sen nëmige qayghurisen? Qorqma, balangning yighisi Xudagha yetti. <sup>18</sup> Ornungdin turup, balini qolunggha ëlip teselli ber. Men uning ewladini ulugh bir xelq qilimen, – dëdi.

<sup>19</sup> Arqidinla, Xuda Hejerning közlrini nurlandurdi. Hejer bir quduqni kördi. U quduqning yënigha bërip, tulumgha su toldurup, balining ussuzluqini qandurdi.

<sup>20</sup> Bala chong bolghuche, Xuda uninggha yar boldi. U chölde yashap, usta mergen bolup yëtishti. <sup>21</sup> U Paran chölide turatti. Shu waqitlarda, anisi uninggha Misirdin bir qizni xotunluqqa ëlip berdi.

### **Ibrahimning padishah Abimelek bilen këlishim tüzüshi**

<sup>22</sup> U chaghda, Abimelek öz leshker bëshi Fikol bilen bille Ibrahimning yënigha këlip, uninggha:

– Sëning qilghan hemme ishliringda Xuda sanga yar. <sup>23</sup> Shunga, sen bu yerde Xudaning aldida manga qesem qilip, wede ber: mëni, perzentlirimni we ewladlirimni hergiz aldima. Men ezeldin sanga sadiq bolghandek, senmu manga, yeni özüng musapir bolup turghan bu memliketke sadiq bol, – dëdi.

<sup>24</sup> Ibrahim ulargha:

– Qesem qilip, wede bërimen, – dep jawab berdi.

<sup>25</sup> Andin, Ibrahim Abimelekning chakarliri tartiwalghan bir quduq toghrisida Abimelekke naraziliq bildürdi. <sup>26</sup> Abimelek:

– Bu ishni kimning qilghinidin xewirim yoq iken. Senmu bu ishni manga eytmapsen, buni birinchi qetim anglishim, – dedi.

<sup>27</sup> Shuningdin keyin, Ibrahim Abimelekke qoy-kala teqdim qildi. Ikkiylen kelishim tüzdi. <sup>28</sup> Andin, Ibrahim yette tuyaq chishi qozini bir terepke ayrip qoydi. <sup>29</sup> Abimelek uningdin:

– Némishqa bundaq qilisen? – dep soridi.

<sup>30</sup> Ibrahim uninggha:

– Bu quduqni mening kolighanliqimni etirap qilghanliqingizni bildürüş üçün, bu yette chishi qozini qobul qilghaysiz, – dep jawab qaytardi.

<sup>31</sup> Shuning bilen, u yerning ismi Be'ersheba [menisi «qesem quduqi»] bolup qaldi. Chunki, ular u yerde qesem qilghanidi.

<sup>32</sup> Ular Be'ershebada kelishim tüzgendin keyin, Abimelek bilen Fikol öylirige qaytip ketti. <sup>33</sup> Ibrahim Be'ershebada bir tüp söget tikip, u yerde Perwerdigargha, yeni menggü hayat Xudagha ibadet qildi. <sup>34</sup> Ibrahim Filistiyeliklarning zeminida xeli uzun turdi.

## 22-bab

### Xudaning Ibrahimni sinishi

<sup>1</sup> Bu weqelerdin keyin, Xuda Ibrahimning etiqaadini sinap, uni:

– Ibrahim! – dep chaqirdi.

Ibrahim:

– Lebbey! – dedi.

<sup>2</sup> Xuda uninggha:

– Sen oghlungni, yeni amraq yalghuz oghlung Is'haqni elip, Moriya rayonigha berip, men körsitidighan taghning üstide uni köydürme qurbanliq süpitide manga atighin, – dedi.

<sup>3</sup> Etisi seherde, Ibrahim eshekni egerlep, Is'haq bilen ikki chakirini elip, köydürme qurbanliqqa ishlitidighan otunlarni teyyarlap, Xuda körsetken jaygha qarap mangdi. <sup>4</sup> Üchinchi küni, Ibrahim u yerni yiraqtin kördi <sup>5</sup> we chakarlirigha:

– Siler eshek bilen bu yerde turup turunglar. Balam ikkimiz u yerge berip, ibadet qilip këleyli, – dedi.

<sup>6</sup> Ibrahim Is'haqqa otunlarni k  t  rt  p,   zi qoligha pichaq bilan ot   lip, Is'haq bilan yürüp ketti. <sup>7</sup> Is'haq:

– Ata, – dep chaqirdi.

Ibrahim:

– He, oghlum? – d  di.

– Ot bilan otun bar, l  kin k  yd  rme qurbanliqqa ishlitilidighan qoza q  ni? – dep soridi Is'haq.

<sup>8</sup> Ibrahim uningha:

– Ey oghlum! Qurbanliq qilidighan qozini Xuda   zi yetk  z  p b  ridu, – dep jawab berdi. Ikkiylen toxtimay m  ngiwerdi.

<sup>9</sup> Ular Xuda Ibrahimgha k  rsetken jaygha kelgende, Ibrahim qurbanliq supisi yasap, otunlarni   stige qoyup,   z oghlini baghlap, otun d  wilengen supigha yatquzdi. <sup>10</sup> Andin, oghlini boghuzlash   ch  n pichaqni kötürdi. <sup>11</sup> Biraq, Perwerdigarning perishtisi<sup>  </sup> ershtin:

– Ibrahim! Ibrahim! – dep, waqiridi.

– Lebbey! – d  di u.

<sup>12</sup> Perishte uningha:

– Qolungni tart! Baligha ch  qilma! S  ning manga bolghan ixlasmenlikingni emdi kördüm. Chünki, sen   z oghlungni, yeni bir tal oghlungnimu mendin ayimiding, – d  di.

<sup>13</sup> Ibrahim etrapigha qariwidi, münggüzi chatqalgha   liship qalghan bir qochqar uning közige ch  liqti. U b  rip qochqarni y  ship, uni   z oghlining ornida qurbanliq qilip köydürüwetti.

<sup>14</sup> Shunga, Ibrahim u yerni Yahwe-Yireh [menisi «Perwerdigar teminleydu»] dep atidi. Hazirgha qeder kishiler «Perwerdigar   z t  ghida teminleydu» d  yishidu.

<sup>15</sup> Perwerdigarning perishtisi ikkinchi q  tim asmandin Ibrahimgha:

<sup>16</sup> – Perwerdigar deyduki: «Sen söyümlük bir tal oghlungni ayimighanikensen, men   z namim bilan qesem qilimenki, <sup>17</sup> sanga bext ata qilish bilan, nurghun ewladlarni b  rimen. Ularning sani asmandiki yultuzlardek, d  ngiz sahilliridiki qumdek k  p bolidu. S  ning ewladliring düshmen sheherlirini ishghal qilidu. <sup>18</sup> M  ning emrimge ita'et qilghanliqing   ch  n, s  ning ewladliring arqiliq yer yüzidiki hemme xelqler bextke   rishidu» – d  di.

<sup>19</sup> Ibrahim chakarlirining y  nigha qaytip k  lip, ular bilan bille   zi

---

   Perwerdigarning perishtisi – bu, Xudaning   zini körsitidu.

olturaqlashqan yerge, yeni Be'ershebagha qaytti.

### **Naxorning ewladliri**

<sup>20</sup> Bir mezgildin këyin, Ibrahim inisi Naxorning ayali Milkahning ërige sekkiz oghul tughup bergenlikini anglidi. <sup>21</sup> Ular: tunji oghul Uz, keynidikiliri Buz, Arramliqlarning atisi bolghan Kimu'ël, <sup>22</sup> Kesed, Xazo, Pildash, Yidlaf we Beytu'ël idi. <sup>23</sup> Beytu'ël bolsa Ribeqaning atisi boldi. Milkah Ibrahimning inisi Naxorgha bu sekkiz oghulni tughup berdi. <sup>24</sup> Naxorning kichik xotuni Ri'umamu töt oghul tughup berdi. Ular: Tebax, Gaxam, Taxash we Ma'aka idi.

## **23-bab**

### **Ibrahimning Sareni depne qilishi**

<sup>1</sup> Sare yüz yigirme yette yash ömür kördi. <sup>2</sup> U Ken'anning Qiryat-arba, yeni Hibron dëgen jayida alemdin ötti. Ibrahim uninggha hesret bilen yigha-zar qildi. <sup>3</sup> Ibrahim ayalining jesitining yënidin chiqip, Xitlarning yëningha këlip:

<sup>4</sup> – Men silerning aranglarda bir musapir. Ayalimni depne qilish üçhün manga bir parche yer sëtip bergeysiler, – dëdi.

<sup>5-6</sup> Ular Ibrahimgha:

– Janabliri, qulaq salsila! Bizning nezirimizde sili bir küchlük qebile bashliqi, ayallirini eng yaxshi yerlikirimizdin birige depne qilghayla. Hëchqaysimiz silidin qebrilik yer ayimaymiz, – dëdi.

<sup>7</sup> Ibrahim ulargha tezim qilip:

<sup>8</sup> – Eger siler ayalimni bu yerge depne qilishimgha razi bolsanglar, Zoxarning oghli Efrondin <sup>9</sup> Makpëlah yëzisidiki öngkürni manga sëtip bërishni telep qilghaysiler. U öngkür uning ëtizining chëtide. U silerning aldinglarda öngkürning bahasini kësip berse, u yerni sëtiwëlip a'ilemge qebristanliq qilay deymen, – dëdi.

<sup>10</sup> Bashqa Xitlar bilen bille sheher derwazisining aldida olturghan Efron köpchilikning aldida:

<sup>11</sup> – Janabliri, qulaq salghayla, men ëtizni öngkür bilen qoshup silige berdim. Köpchilik aldida uni silige sowghat qildim. Ayallirini u yerge depne qilghayla, – dep jawab berdi.

<sup>12</sup> Lëkin, Ibrahim Xitlarning aldida tezim qilip, <sup>13</sup> hemme ademge



anglitip, Efrongha:

– Sözümge qulaq sēlip, pul tōlishimni qobul qilghaysiz. Ayalimni u yerge depne qilmaqchimen, – dēdi.

<sup>14</sup> Efron jawab qayturup:

<sup>15</sup> – Janabliri, u yer aran tōt yüz kümüş tenggige erziydu. Sili bilen mēning otturamda bu nēme idi! Ayallirini u yerge depne qiliwergeyla, – dēdi.

<sup>16</sup> Ibrahim Efronning köpchilik aldida ēytqini boyiche uninggha tōt yüz tengge tōlep berdi.

<sup>17</sup> Shundaq qilip, Efron Mamrening sherqiy teripidiki Makpēlah yēzisidiki u yerni Ibrahimning igidarchiliqigha ötküzüp berdi. U yer ētizliq, ētizliqtiki öngkür we ētizliq etrapidiki del-derexlerni öz ichige alatti. <sup>18</sup> Sheher derwazisining aldigha toplanghan Xitlarning hemmisi bu yerning emdi Ibrahimgha mensup bolghanliqini ētirap qildi.

<sup>19</sup> Shundaq qilip, Ibrahim ayali Sareni Ken'andiki shu öngkürge depne qildi.

<sup>20</sup> Xitlarga mensup bolghan bu ētiz we ētizliqtiki öngkür emdi Ibrahimning qebristanliqi bolup, uning xususiy mülkige aylandi.

## 24-bab

### Is'haqning öylinishi

<sup>1</sup> Ibrahim qērip ketkenidi, Perwerdigar herqandaq ishta uninggha bext ata qilip keldi. <sup>2</sup> Melum bir küni, u a'ilisidiki ghojidargha:

– Qolungni yotamning astigha qoyup turup, <sup>3</sup> Perwerdigar, yeni pütün alemning Yaratquchisi bolghan Xudaning aldida qesem qilip, oghlum Is'haqni bu yerdiki imansiz Ken'anliqlardin öylendürmey, <sup>4</sup> choqum yurtumgha bērip, tughqanlirim arisidin bir qiz ēlip bēridighangha wede bergin, – dēdi.

<sup>5</sup> Lēkin, chakar uningdin:

– Eger u qiz öz yurtidin bu yerge kelgili unimisichu? U chaghda, oghlingizni ēlip yurtingizgha qaytip kētemdim? – dep soridi.

<sup>6</sup> Ibrahim mundaq jawab berdi:

– Oghlumni hergiz u yerge aparma! <sup>7</sup> Perwerdigar, yeni ershtiki Xuda mēni yurt we uruq-jemetimdin ayrip, bu zēminni ewladlirimgha teqdim qilishqa qesem qilip wede bergen. Shunga, u öz perishtisini sēning

aldinggha ewetip, oghlumgha u yerdin bir qiz tēpishinggha yardem qilidu.<sup>8</sup> Mubada u qiz sen bilen kēlishke unimisa, bu qesemdin xaliy bolisen. Lēkin, oghlumni hergiz u yerge aparmighin!

<sup>9</sup> Buning bilen, hēliqi chakar qolini xojayini Ibrahimning ikki yotisining astigha qoyup turup, Ibrahimning tapshuruqini beja keltürüşke qesem berdi.

<sup>10</sup> Chakar xojayinining tōgiliridin onni tallap, ulargha her xil qimmet bahaliq sowghatlarni artip, yolgha chiqti. Ular Arram-naharayim rayonigha bērip, Naxor turghan sheherge yētip kelgendin kēyin,

<sup>11</sup> sheherning sirtidiki bir quduqning yēnida tōgilerni chōktürdi. Bu, kün pētip qalghan chagh bolup, qizlar quduqqa su alghili chiqidighan waqit idi.

<sup>12</sup> Chakar mundaq dep du'a qildi:

– I Perwerdigar! Sen xojayinim Ibrahim ētiqad qilip kelgen Xudasen. Xojayinimgha mēhir-shepqet körsitip, ishimni ong qilghaysen.<sup>13</sup> Men hazir quduq yēnida turimen. Sheher qizliri bu yerge sugha kēlidu.<sup>14</sup> Men ularning birige: «Komzikingizdiki sudin ichiwalsam qandaq?» deymen. Eger u: «Iching! Tōgiliringizgimu su ekēlip bērey» dēse, bu qiz xizmetkaring Is'haqqa tallap bergining bolsun. Buningdin sēning xojayinimgha mēhribanliq qilghanliqingni bileleymen.

<sup>15</sup> Uning du'asi ayaghlashmayla, Rubeqa komzikini müriside kōtürüp, quduqning yēnigha keldi. U Beytu'el ning qizi idi. Beytu'el bolsa Ibrahimning inisi Naxor bilen uning ayali Milkahning oghlidur.<sup>16</sup> Rubeqa tēxi yüzi ēchilmighan, intayin chirayliq, pak qiz idi. U quduqning yēnigha bērip, komzikige su tartip chiqti.<sup>17</sup> Ibrahimning chakiri qizning aldigha yügürüp bērip, uningdin:

– Manga süyingizdin azraq bersingizchu, – dep soridi.

<sup>18</sup> Qiz uninggha:

– Mana, iching, – depla, derhal mürisidiki komzekni qoligha ēlip, hēliqi chakargha berdi.<sup>19</sup> Chakar suni ichip bolushigha, Rubeqa uninggha:

– Tōgiliringizgimu su ekēlip bērey, ularmu ichip qansun, – dēdi.

<sup>20</sup> Rubeqa derhal komzektiki suni oqurgha quyghandin kēyin, yene yügürüp bērip quduqtin su tartip kēlip, hemme tōgilerni qanghudek sughirip berdi.

<sup>21</sup> Chakar Perwerdigar yolini ochuq qilghan-qilmighanliqini bilish üchün, jimjit közitip turdi.<sup>22</sup> Tōgiler suni ichip bolghandin kēyin, u besh

yërim gramliq altun halqini qizning burnigha, we yene yigirme üch gramliq bir jüp altun bilezükni bilikige sëlöp qoydi. <sup>23</sup> Andin:

– Siz kimning qizi bolisiz? Silerning öyünlarda biz qonghudek yer barmu? – dep soridi.

<sup>24</sup> Qiz uningha:

– Naxor bilen Milkahning oghli Beytu'ëlning qizi bolimen. <sup>25</sup> Bizning öyde siler qonghudek yer bar hemde malliringlarga yem-xeshekmu kengri, – dep jawab berdi.

<sup>26</sup> Buning bilen, hëliqi chakar sejde qilip, Perwerdigargha ibadet qilip, <sup>27</sup> mundaq dëdi:

– Perwerdigar – xojayinim Ibrahim ëtiqad qilip kelgen Xudagha medhiyiler oqulsun! U xojayinimgha mëhribanliq körsitip we qilghan wedisige sadiq bolup, mëni udul xojayinimning öz tughqinining yënigha bashlidi.

<sup>28</sup> Hëliqi qiz anisining yënigha yügürüp bërip, yüz bergen pütün ishni a'ïlisidikilerge sözlep berdi. <sup>29</sup> Ribeqaning Laban isimlik bir akisi bar idi. U yügürüp chiqip, quduqning yënidiki Ibrahimning chakirining yënigha bardı. <sup>30</sup> U singlisining halqa we bilezük sëlîwalghinini körgen we singlisidin chakarning dëgen sözlirini anglighanidi. U quduqning tüwide tögilerning yënida turghan Ibrahimning chakirining aldigha bërip, <sup>31</sup> uningha:

– Perwerdigar bextlik qilghan adem, nëmishqa tashqirida turisiz? Men bilen yürüng, öyge barayli! Men silerge öy teyyarlap qoydum, tögilergimu jay teyyarlap qoydum, – dëdi.

<sup>32</sup> U öyge kirdi. Laban bolsa tögilerdiki mallarni chüshürüp, ulargha chöp saldi. Andin, Ibrahimning bu chakiri we hemrahlarigha put-qollirini yughili su ëlip keldi. <sup>33</sup> Tamaqlar keltürülgende, chakar:

– Men sizge deydighinimni dep bolmighuche ghizalanmaymen, – dëdi.

– Qëni, gëpingizni ëyting, – dëdi Laban.

<sup>34</sup> U mundaq dëdi:

– Men Ibrahimning chakiri. <sup>35</sup> Perwerdigar xojayinimgha köptin-köp beriket ata qilip, uni intayin bay qildi. Perwerdigar uninggha qoy-kala padiliri, altun-kümüsh, er-ayal qullar, töge we ësheklerni berdi.

<sup>36</sup> Xojayinimning ayali Sare yashanghan waqtida, uninggha bir oghul tughup bergenidi. Xojayinim pütün bayliqini shu oghligha atidi.

<sup>37</sup> Xojayinim öz tapshuruqlirigha emel qilishim üçün, mëni qesem qildurdi. U: «Sen oghlumni bu yerdiki Ken'anliqlar arisidin

öylendürmey, <sup>38</sup> mëning yurtumgha bërip, uni öz tughqanlirim arisidin öylep qoy» dëgenidi.

<sup>39</sup> Men xojayinimdin: «Eger qiz bu yerge kelgili unimisa, qandaq qilimen?» dep sorisam, <sup>40</sup> u: «Men xizmitide bolup kelgen Perwerdigar perishtisini sëning aldinggha ewetidu. U sëning ishingni ong qilidu. Sen oghlumgha öz yurtumdiki tughqanlirim arisidin xotun ëlip ber. <sup>41</sup> Sen tughqanlirimning öyige barsangla, ular qizini bermigen teqdirdimu, qesemdin yenila xaliy bolghan bolisen» dëgenidi.

<sup>42</sup> Bëgün men quduq yënigha kelginimde, Xudagha du'a qilip: «I Perwerdigar – xojayinim Ibrahim ëtiqad qilip kelgen Xuda, ishimni ong qilghaysen. <sup>43</sup> Men hazir quduq yënida turimen. Birer qiz bu yerge sugha kelse, men uningdin: ‘Komzikingizdiki sudin azraq ichiwalsam bolamdu?’ dep soraymen. <sup>44</sup> Eger u qiz qoshulsa we tögilirimgimu su ekëlip berse, u sen xojayinimning oghligha tallap qoyghan qiz bolsun» dëdim.

<sup>45</sup> Du'ayim ayaghlashmayla, Ribeqa komzikini müriside kötürüp, quduqning yënigha su alghili keldi. Men uninggha: «Süyingizdin azraq ichiwalsam bolamdu?» dëgenidim.

<sup>46</sup> U derhal mürisidiki komzekni qoligha ëlip: «Mana, iching! Tögiliringizgimu su ekëlip bërey» dëdi. Suni ichtim, u tögilergimu su ekëlip berdi. <sup>47</sup> Andin, men uningdin: «Siz kimning qizi bolisiz?» dep soriwidim, u: «Naxor bilen Milkahning oghli Beytu'ëlning qizi bolimen» dëdi. Shunga, men uning burnigha halqa, qollirigha bilezük sëlip qoydum. <sup>48</sup> Shu waqitta, sejde qilip, xojayinim Ibrahim ëtiqad qilip kelgen Xudagha medhiye oqup, ibadet qildim. Chünki, u mëni udul xojayinimning öz tughqinining öyige ëlip këlip, uning qizini xojayinimgha këlinlikke tëpishimgha imkaniyet yaritip bergenidi.

<sup>49</sup> Emdi siler özünglarning xojayinimgha sadiqliq we mëhir-shepquet körsetmekchi bolghanliqlinglarni yaki undaq qilishni xalimaydighanliqlinglarni manga ëytinglar. Buningdin men qandaq qilishimni bileleymen.

<sup>50</sup> Laban bilen Beytu'ël chakargha:

– Bu ish Perwerdigarning orunlashturushiken, biz nëme dëyeleymiz?

<sup>51</sup> Mana Ribeqa, uni ëlip ketsingiz bolidu. U Perwerdigarning orunlashturghinidek, xojayiningizning këlini bolsun, – dep jawab berdi.

<sup>52</sup> Ibrahimning chakiri bu sözni anglap, sejde qilip, Perwerdigargha ibadet qildi. <sup>53</sup> Arqidin, u kiyim-këchek, altun we kümüshtin yasalghan

zibuzinnet buyumlirini chiqirip, Ribeqagha sundi. Uning akisi bilan anisighimu qimmat bahaliq sowghatlarni sowgha qildi.

<sup>54</sup> Shundaq qilib, Ibrahimning chakiri hemrahliri bilan bille yep-ichip, u yerde bir kèche qondi. Etisi seher turup, Ribeqaning öyidikilirige:

– Xojayinimning yènigha qaytishimgha ruxset qilghaysiler, – dèdi.

<sup>55</sup> Lëkin, Ribeqaning akisi bilan anisi uninggha:

– Ribeqa biz bilen on künche turup, andin këyin barsun, – dèdi.

<sup>56</sup> Lëkin, u:

– Bizni këchiktürmigeysiler. Perwerdigar hemme ishimizni ongushluq qilghaniken, xojayinimning yènigha qaytishimgha ruxset qilghaysiler, – dèdi.

<sup>57</sup> – Biz qizdin sorap köreyli, u nème deydiken, – dep jawab bërishiti ular.

<sup>58</sup> Shuning bilen, ular Ribeqani chaqirip, uningdin:

– Sen bu kishi bilen kètishni xalamsen? – dep soridi.

– Xalaymen, – dep jawab berdi u.

<sup>59</sup> Shuning bilen, ular Ribeqani uning inikanisi, Ibrahimning chakiri we uning hemrahliri bilen qoshup yolgha saldi.

<sup>60</sup> Ular Ribeqagha bext tilep, mundaq du'a qildi:

«Ey singlimiz, minglighan, on minglighan insanlarning anisi bolghaysen!

Ewladliring dühmenlirining sheherlirini ishghal qiliwalghay!» dëyishti.

<sup>61</sup> Ribeqa we uninggha hemrah bolidighan dëdekler seperge teyyarlinip, tögilerge mindi. Ibrahimning chakiri Ribeqani ëlip, yolgha rawan boldi.

<sup>62</sup> Shu waqitta, Is'haq Be'er-laxayro'i dëgen yerdin ayrilip, özi olturuwatqan Ken'anning jenubidiki Negëb rayonigha qaytip keldi. <sup>63</sup> Bir küni kün pëtish waqtida u dalada Xudani chongqur sëghinip, bëshini kötürüp qariwidi, töge karwinining këliwatqanliqini kördi.

<sup>64-65</sup> Ribeqa Is'haqni körüş bilenla, tögidin chüshüp, Ibrahimning chakiridin:

– Dalada biz terepke qarap këliwatqan awu kishi kim? – dep soridi.

– U mëning kichik xojayinim, – dep jawab berdi chakar.

Buning bilen, Ribeqa yüzini yaghliqi bilen yëpiwaldi.

<sup>66</sup> Chakar özining qilghan ishlarini Is'haqqa bir-birlep sözlep berdi.

<sup>67</sup> Is'haq Ribeqani anisi Sare hayat waqtida turghan chëdirgha bashlap kirip, nikahigha aldi. Anisi wapat bolghan bolsimu, u Ribeqaning muhebbitidin özige teselli tapti.

## 25-bab

### Ibrahimning bashqa ewladliri

<sup>1</sup> Ibrahim Qitura isimlik yene bir ayalni kichik xotunluqqa aldi. <sup>2</sup> U Ibrahimgha Zimran, Yoqshan, Midan, Midyan, Yishbaq we Shu'axtin ibaret alte oghul tughup berdi. <sup>3</sup> Yoqshan – Shiba bilen dedanning atisi boldi. Dedanning ewladliri ashurim, letushim we le'ummim xelqliri boldi. <sup>4</sup> Midyanning oghulliri Êfah, Êfer, Xanok, Abidah we Elda'a idi. Yuqiridikilerning hemmisi Qituradin dunyagha kelgen ewladlar idi.

<sup>5</sup> Ibrahim pütün mal-mülüklerini Is'haqqa atiwetkenidi. <sup>6</sup> Lëkin, u özi hayat waqtida ikki kichik xotundin bolghan oghullirighimu sowghatlarni bërip, andin bu oghullirini Is'haqtin yiraq tursun dep, sherqiy zëmingha ewetti.

### Ibrahimning ölümü we depne qilinishi

<sup>7-8</sup> Ibrahim uzun ömür körüp, yüz yetmish besh yëshida ejdadlirining qëshigha ketti. <sup>9</sup> Uning oghulliri Is'haq bilen Isma'il uni Makpëlah yëzisidiki öngkürge depne qildi. Bu öngkür Mamre dëgen yerge yëqin bolup, burun Xit qebilisidin bolghan Zoxarning oghli Efronning ëtizliqi idi. <sup>10</sup> Ibrahim Xitlardin sëtiwalghan ëtizliq del shu idi. Ibrahimning ayali Saremu mushu yerge depne qilinghanidi. <sup>11</sup> Ibrahim wapat bolghandin këyin, Xuda uning oghli Is'haqqa bext ata qildi. Is'haq shu waqitta Be'er-laxayro'i dep atalghan quduqning yënidiki jayda turuwatatti.

### Isma'ilning ewladliri

<sup>12</sup> Sarening dëdiki Misirliq Hejer Ibrahimgha tughup bergen Isma'ilning ewladliri töwendikiche: <sup>13</sup> aldi bilen tunji oghli Nëbayot, andin këyin qalghan oghulliri Qëdar, Adbi'ël, Mibsam, <sup>14</sup> Mishma, Duma, Massa, <sup>15</sup> Xadad, Tema, Yetur, Nafish we Qedema tughuldi.

<sup>16</sup> Ular on ikki qebilining bashliqliri bolup, ular yashighan yëza we qishlaqlar ularning isimliri bilen ataldi. <sup>17</sup> Isma'il yüz ottuz yette yëshida

ejdadlirining qëshigha ketti. <sup>18</sup> Uning ewladliri olturaqlashqan jay Xawila rayonidin Shur dëgen yerge qeder idi. Shur Misirning sherqiy teripide bolup, Assurgha baridighan yolda idi. Ular Ibrahimning bashqa ewladliri bilen chiqishalmidi.

### **Esaw bilen Yaqupning dunyagha këlishi**

<sup>19</sup> Ibrahimning oghli Is'haqning ish-izliri töwendikiche:

<sup>20</sup> Is'haq qiriq yëshida Ribeqagha öylendi. Ribeqa bolsa Paddan-arramning Arran dëgen yëridin bolghan Beytu'ëlning qizi we Labanning singlisi idi. <sup>21</sup> Ribeqa perzent körmigenliki sewebidin, Is'haq uning üçün Perwerdigargha du'a qildi. Perwerdigar uning du'asini qobul qilip, Ribeqa hamilidar boldi. <sup>22</sup> Bala qoshkëzek bolup, ular tughulushtin ilgiri, anisining qorsiqida qattiq soqushti. Ribeqa: «Manga nëme bolghini?» dep Perwerdigardin soridi.

<sup>23</sup> Perwerdigar uninggha mundaq jawab berdi:

«Sëning qorsiqingdin ikki xelq chiqidu.

Tughulupla ayrim bolidu.

Biri yene biridin küchlük bolup,

chongi kichikige xizmet qilidu.»

<sup>24</sup> Uning ay-küni toshup, qoshkëzek tughdi. <sup>25</sup> Awwal tughulghini qizghuch bolup, pütün bedini haywanningkidek tüklük idi. Shunga, uning ismini Esaw [menisi «tüklük»] dep qoydi. <sup>26</sup> Këyin tughulghinining qoli Esawning tapinini ching tutuwalghanliqi üçün, ismini Yaqup [menisi «tapinigha ësiliwalghuchi»] dep qoydi. Ular tughulghanda, Is'haq atmish yashqa kirgenidi.

### **Esawning tunji oghulluq miras hoquqini sëtiwëtishi**

<sup>27</sup> Ikki bala chong boldi. Esaw usta owchi bolup, dalada yürüşni yaxshi köretti. Lëkin, inisi Yaqup jimjit yüridighan adem bolup, hemishe öyde turatti. <sup>28</sup> Is'haq Esawni yaxshi köretti. Chünki, u Esaw owlap kelgen ow göshige amraq idi. Ribeqa bolsa Yaqupni yaxshi köretti.

<sup>29</sup> Bir küni, Yaqup qizil purchaq shorpisi qaynitawatatti. Owdin ëchirqap qaytip kelgen Esaw <sup>30</sup> Yaqupqa:

– Qorsiqim bek ëchip ketti. qizil purchaq shorpididin tözrek bersengchu! – dëdi. Shu sewebtin, u Idom [menisi «qizil»] depmu ataldi.

<sup>31</sup> Yaqup uninggha:

– Tunji oghulluq miras hoququngni manga ötünseng, sanga bu shorpidin bërey, – dep jawab qayturdi.

<sup>32</sup> – Boldi! Boldi! Qorsiqim ëchip öley dep qaldim. Tunji oghulluq miras hoquqining manga nëme këriki? – dëdi Esaw.

<sup>33</sup> Yaqup uninggha:

– Sen awwal mëning aldimda tunji oghulluq miras hoququngni manga ötügenlikingge qesem qilip ber, – dëdi.

Esaw qesem qilip, tunji oghulluq miras hoquqini Yaqupqa ötünüp berdi. <sup>34</sup> Andin, Yaqup uninggha nan bilen purchaq shorpisini berdi. Esaw ghizalanghandin këyin, ornidin turup chiqip ketti. Bu uning tunji oghulluq miras hoquqigha ëtibarsiz qarighanliqidindur.

## 26-bab

### Is'haqning Girarda musapir bolup qëlishi

<sup>1</sup> Ibrahimning zamanida, Ken'anda bir qëtim acharchiliq yüz bergenidi. Këyin, yene bir qëtim acharchiliq boldi. Is'haq Girar shehiridiki Filistiyeliklarning padishahi Abimelekning aldigha bardi. <sup>2</sup> Perwerdigar Is'haqqa körünüp, uninggha mundaq dëdi:

– Sen Misirgha barmay, men tur dëgen jayda turup qal. <sup>3</sup> Sen bu yerde tursang, men sanga yar bolimen hemde sëni bextlik qilimen. Men bu zëminni sanga we sëning ewladliringgha teqdim qilimen. Atang Ibrahim bilen tüzgen ehdemde ching turimen. <sup>4</sup> Men sanga asmandiki yultuzlardek nurghun ewlad bërimen hemde bu pütkül zëminni ulargha teqdim qilimen. Sëning ewladliring arqiliq yer yüzidiki pütkül xelqler bext tapidu. <sup>5</sup> Chünki, Ibrahim manga ita'et qilip, pütün qanun we emr-permanlirimgha ri'aye qildi.

<sup>6</sup> Shuning bilen, Is'haq Girarda turup qaldi. <sup>7</sup> Uning ayali Ribeqa intayin güzel idi. Yerlik kishiler uningdin ayali Ribeqani kim dep sorisa, u uni öz singlim, dëdi. Chünki, u yerlik kishilerning özini öltürüwëtip, Ribeqani ëlip këtishidin qorqatti.

<sup>8</sup> Is'haq u yerde birmezgil turdi. Bir küni, Filistiyeliklarning padishahi Abimelek dërizisidin sirtqa qarawatqanda, Is'haqning Ribeqa bilen quchaqlashiwatqanliqini körüp qaldi.

<sup>9</sup> Padishah Abimelek Is'haqni chaqirtip, uningdin:



– U sening ayaling iken, neme uchun uni singlim degening? – dep soridi.

Is’haq jawab berip:

– Eger men uni ayalim degan bolsam, uni elish uchun silerning meni olturuwetishinglardin qorqqanidim, – dedi.

<sup>10</sup> Abimelek uninggha:

– Bu neme qilghining? Eger xelqim ichide biri sening ayaling bilen bir orunda yatqan bolsa, sen pütün xelqimizni gunahqa tiqqan bolatting! – dedi.

<sup>11</sup> Andin, padishah Abimelek öz xelqige buyruq chüshürüp:

– Kimdekim bu kishige yaki ayaligha chëqilsa, jënidin juda qilinidu, – dedi.

<sup>12</sup> Is’haq u yerde dëhqanchiliq qilatti. Perwerdigar uninggha beriket bergechke, u yili birge yüz hesse hosul aldi. <sup>13</sup> U barghansëri ronaq tëpip, katta bay boldi. <sup>14</sup> Filistiyelikler uning nurghun qoy-kala padiliri we qulliri barliqini körüp, uninggha heset qilishqa bashlidi. <sup>15</sup> Shunga, ular uning atisi Ibrahim hayat waqtida chakarlirigha qazdurghan quduqlarni topa bilen tinduruwetti.

<sup>16</sup> Këyin, Abimelek Is’haqqa:

– Sen bizdin küchiyip ketting. Dölitimizdin chiqip ket! – dedi.

<sup>17</sup> Buning bilen, Is’haq u yerdin ayrilip, Girar jilghisigha bërip, u yerge orunliship, birmezgil turdi. <sup>18</sup> Ibrahim hayat waqtida, birmunche quduqlarni qazdurghanidi. Biraq, u alemdin ötkendin këyin, Filistiyelikler uning hemme quduqlirini topa bilen tinduruwetkenidi. Is’haq ularni qayta qazdurup, yenila deslep atisi qoyghan isimliri bilen atidi.

<sup>19</sup> Is’haqning chakarliri Girar jilghisida bir quduq qëzip, su tapti.

<sup>20</sup> Biraq, Girarning padichiliri Is’haqning padichiliri bilen majiraliship, hemmisi: «Bu bizning süyimiz» dëyishti. Shunga, Is’haq u quduqni Esek [menisi «majira»] dep atidi. <sup>21</sup> Is’haqning chakarliri yene bir quduq qazghanidi. Ular yene bu quduq uchun majiralashti. Shunga, Is’haq bu quduqni Sitnah [menisi «öchmenlik»] dep atidi. <sup>22</sup> Is’haq u yerdin ayrilip, yene bir quduq qazdurdi. Bu qëtim majira chiqmidi. Shunga, u bu quduqning ismini Rihobot [menisi «azade yer»] dep atidi. U: «Perwerdigar axir bizni azade yerde yashashqa muyesser qildi. Biz bu yerde choqum ronaq tapimiz» dedi.

<sup>23</sup> Is’haq u yerdin ayrilip, Be’ershebaga köchüp bardı. <sup>24</sup> U küni kechte

Perwerdigar uninggha körünüp: «Men atang Ibrahim etiqađ qilghan Xuda, qorqmighin! Men sanga yar. Men xizmetkarim Ibrahimning sewebidin, sanga bext ata qilimen we ewladliringni köpeytimen» dēdi.

<sup>25</sup> Is'haq u yerde qurbanlıq supisi yasap, Perwerdigargha ibadet qildi. Shundin këyin Is'haq u yerge orunliship qaldi hemde uning chakarliri u yerde yene bir quduq qazdı.

### **Is'haqning padishah Abimelek bilen kēlishim tüzüşı**

<sup>26</sup> Padishah Abimelek Axuzzat dēgen meslihetchisi bilen leshker bashlıqı Fikolnı ėlip, Girardin Is'haqni ziyaret qilip keldi.

<sup>27</sup> Is'haq ulargha:

– Burun siler manga öchmenlik qilip, mēni dölitinglardin qoghlap chiqarghanidinglar. Emdi nēme üçün yene men bilen körüşkili keldinglar? – dēdi.

<sup>28</sup> Ular jawaben:

– Biz Perwerdigarning sanga yar ikenlikini bilduq. Shunga, biz bir-birimizge qesem bērip, kēlishim tüzsek bolghudek. <sup>29</sup> Biz sanga ziyā-zexmet yetküzmiğende, sēningmu bizge ziyā-zexmet yetküzmeslikke wede bērişingni telep qilimiz. Burun biz sanga hemişe yaxshi mu'amile qilip, sēni u yerdin aman-ēsen ketküzgeniduq. Emdi Perwerdigarning sanga bext ata qilghanlıqı ėniq boldı, – dēdi.

<sup>30</sup> Is'haq ziyāpet teyyarlap, ularni mēhman qildi. <sup>31</sup> Ular seher turup, öz'ara qesem bērişip, kēlishim tüzüşti. Is'haq ular bilen dostane xoshliship, ularni uzitip qoydı.

<sup>32</sup> U küni, Is'haqning chakarliri kēlip, uninggha özliri qazghan quduq toghrisida xewer bērip:

– Biz su taptuq! – dēdi.

<sup>33</sup> U quduqni Shib'ah [menisi «qesem»] dep atıdı. Shunga, u sheher hazirghiche Be'ersheba [menisi «qesemleshken quduq»] dep atilip kelmekte.

### **Esawning yat qebilidin alghan ayalliri**

<sup>34</sup> Esaw qiriq yēshida imansız Xitlardin ikki qizni xotunluqqa aldı. Bu ikki qiz Be'erning qizi Yihudit bilen Ėlonning qizi Basmat idi. <sup>35</sup> Ular Is'haq bilen Ribeqaning aramini qoymıdı.

## 27-bab

### Yaqupning Is'haqni aldishi

<sup>1</sup> Is'haq qërip ketti, közimu körmes bolup qaldi. U tunji oghli Esawni chaqirip, uninggha:

– Oghlum, – dëdi.

– Mana men, – dep jawab berdi Esaw.

<sup>2</sup> Is'haq mundaq dëdi:

– Qara, men qërip kettim, ölümüm yiraq emes. <sup>3</sup> Sen oqyayingni ëlip, dalagha chiqip ow owlap këlip, <sup>4</sup> men yaxshi köridighan lezzetlik tamaq pishurup manga yëgüz. Shuning bilen, men ölüshtin ilgiri sanga axirqi xeyrlik du'ayimni qilay.

<sup>5</sup> Ribeqa Is'haqning qilghan sözlirini anglap, Esawning owgha chiqip ketken waqtidin paydilinip, <sup>6</sup> Yaqupqa mundaq dëdi:

– Men baya dadangning akang Esawgha: <sup>7</sup> «Sen ow owlap këlip, lezzetlik tamaq pishurup manga yëgüz. Shuning bilen, men ölüshtin ilgiri Perwerdigar aldida sanga xeyrlik du'a qilay» dëgenlikini anglidim.

<sup>8</sup> Oghlum, gëpimge qulaq sëlip, mëning dëginimni qil. <sup>9</sup> Qoy padisigha bërip, sëmiz oghlaqtin ikkini ëlip kel. Men uni dadang yaxshi köridighan temde pishuray. <sup>10</sup> Sen ekirip yëgüzsang, u wapat bolushtin burun sanga xeyrlik du'a qilidu, – dëdi.

<sup>11</sup> Lëkin, Yaqup anisigha:

– Sizge melum, Esawning pütün bedini tüklük, mëning tënim bolsa tüksiz. <sup>12</sup> Mubada dadam tënimni tutup qalsa, mëning uni aldighanliqimni bilip qalidu. U chaghda, uning xeyrlik du'asini ëlish bu yaqta tursun, eksiche qarghishigha uchraymen! – dëdi.

<sup>13</sup> Anisi uninggha:

– Ey oghlum, lenet bolsa manga bolsun! Mëning dëginimni qil. Oghlaqlarni ëlip kel, – dëdi.

<sup>14</sup> Shuning bilen, Yaqup oghlaqlarni ekëlip, anisigha tapshurdi. Anisi tamaqni dadisi yaxshi köridighan tem bilen pishurdi. <sup>15</sup> Andin, Esawning öyde saqlighan eng yaxshi kiyimlirini achiqip, Yaqupqa kiydürdi.

<sup>16</sup> Uning ikki qoli we boynining tüksiz jaylirini öchke yungi bilen yөгep, <sup>17</sup> lezzetlik tamaq bilen yaqqan nanni uninggha tutquzdi.

<sup>18</sup> Yaqup atisining yënigha kirip:

– Ata, – dëdi.

– Oghlum, sen qaysi oghlum bolisen? – dedi atisi.

<sup>19</sup> Yaqup uninggha:

– Men chong oghlingiz Esaw. Tapshuruqingizni orundap boldum.

Qopung, men owlap kelgen ow göshige ëghiz tēgip, andin manga xeyrlik du'ayingizni qilghaysiz, – dep jawab qayturdi.

<sup>20</sup> – Oghlum, nēmanche tēz owlap kelding? – dep soridi Is'haq.

– Perwerdigaringiz bolghan Xuda teliyimni ongdin keltürüp, manga yardem qildi, – dep jawab qayturdi Yaqup.

<sup>21</sup> Is'haq Yaqupqa:

– Oghlum, yēningha kel, tutup körey, sen rasttin Esawmu, emesmu? – dedi.

<sup>22</sup> Yaqup yēningha bardi. Is'haq tutup körüp:

– Awazing Yaqupning, qolung bolsa, Esawningkige oxshaydiken, – dedi.

<sup>23</sup> U uning Yaqup ikenlikini perq ētelmidi. Chünki, Yaqupning qoli Esawningkige oxshash tüklük turatti. U Yaqupqa du'a qilidighan chaghda, <sup>24</sup> yene bir qetim:

– Sen rasttin Esawmu? – dep soridi.

– Shundaq, – dep jawab berdi Yaqup.

<sup>25</sup> Is'haq uninggha:

– Göshni ekel, uni yēgendin këyin, sanga du'a qilay, – dedi.

Yaqup göshni ëlip kirdi we uninggha sharab tutti.

<sup>26</sup> Is'haq yep-ichip bolghandin këyin:

– Oghlum, aldimgha këlip, mēni söy, – dedi.

<sup>27</sup> Yaqup aldigha bërip söydi. Is'haq Yaqupning kiygen kiyimlirining puriqini purighandin këyin, sözige ishinip, uninggha xeyrlik du'asini qildi:

«Oghlumning tēnidiki xush puraq,  
del Perwerdigarim beriket bergen tupraqning puriqigha oxshaydiken.

<sup>28</sup> Xuda asmandin sanga xasiyetlik yamghur yaghdurup,  
tupriqingni munbet qilghay.

U sanga mol ashliq-tülük,  
ësil sharablarni teqdim qilghay.

<sup>29</sup> Bashqa ellermu xizmitingde bolghay,  
xelqler sanga tizlinip hörmēt bildürgey.  
Qerindashliringgha hakim bolghaysen.

Anangning ewladliri sanga ëgilgey.  
Sanga lenet oqughanlarga lenet yaghqay,  
sanga bext tiligenler bext tapqay.»

### Esawning Is'haqtin du'a telep qilishi

<sup>30</sup> Yaqup Is'haqning du'asini ëlip chiqip turushighila, akisi Esaw owdin qaytip keldi. <sup>31</sup> Esawmu göshni lezzetlik pishurup, atisining aldigha ëlip kirip:

– Ata, qopung, men owlap kelgen ow göshige ëghiz tëgip, manga xeyrlik du'ayingizni qiling, – dëdi.

<sup>32</sup> – Sen kim bolisen? – dep soridi Is'haq.

– Chong oghlingiz Esaw bolimen, – dep jawab berdi Esaw.

<sup>33</sup> Is'haqning pütün ezasini titrek basti we uningdin soridi:

– Undaqta, hazir manga ow göshini ëlip kelgen kim? Sen këlishtin burun men uni yep, uninggha xeyrlik du'a qilghanidim. Bu bext menggü uninggha mensup bolup ketti.

<sup>34</sup> Bu gepni anglighan Esaw intayin ëchinip, ün sëlöp yighlap turup:

– Ata, mangimu xeyrlik du'a qilghaysiz! – dëdi.

<sup>35</sup> – Ining kirip mëni aldap, sëning bextingge olturuptu, – dëdi Is'haq.

<sup>36</sup> Esaw:

– Bu uning mëni ikkinchi qëtim aldishi. Uning Yaqup<sup>①</sup> dep atilishi ejeb linerlik emes iken! U mëning tunji oghulluq miras hoququmni tartiwalghanidi. Emdi manga mensup bolghan xeyrlik du'animu tartiwaptu. Ata, men üçün xeyrlik du'ayingiz qal midimu? – dëdi.

<sup>37</sup> Is'haq mundaq jawab berdi:

– Men uni sanga xojayin qiliwettim. Uning pütün qërindashlirini uning xizmitide bolidighan qiliwettim. Men yene uninggha ashliq-tülük, ësil sharablarni bëghishlidim. Ey oghlum, emdi men sanga yene nëmini bërimen?

<sup>38</sup> Esaw atisigha yene yalwurdı:

– Ata, sizning peqet birla xeyrlik du'ayingiz barmu? Mangimu xeyrlik du'a qilghaysiz! – dep ün sëlöp yighlap ketti.

<sup>39</sup> Andin, Is'haq mundaq dëdi:

---

① Yaqup dëgen isimning menisi «tapinigha ësiliwalghuchi» bolup, bu bir idi'om idi. Bu idi'omning menisi «aldamchi»dur.

«Munbet tupraqtin nēsiweng yoqtur.

Xasiyetlik yamghur sanga yaghmaydu.

<sup>40</sup> Sen qilichqa tayinip yashaysen,  
iningning xizmitide bolisen.

Lēkin, sen uninggha qarshi chiqqiningda,  
uning boyunturuqidin qutulisen.»

<sup>41</sup> Esaw Yaqupqa qarita könglige öchmenlik pükti. Chünki, atisi xeyrlik du'asini Yaqupqa qilghanidi. U ichide: «Atam alemdin ötüshke az qaldi. Ölümini uzitiwētipla, Yaqupni öltürüwētimen» dep oyildi.

<sup>42</sup> Ribeqa bashqilardin Esawning pilanini anglap qēlip, Yaqupni chaqirtip:

– Gēpinge qulaq sal! Akang Esaw sēni öltürüp, derdini chiqarmaqchi.

<sup>43</sup> Ey oghlum, sen mēning dēginimni qil: derhal Haran rayonigha, akam Labanning yēnigha qēchip ket. <sup>44</sup> Akang Esawning achchiqi yanghuche, shu yerde tur. <sup>45</sup> U sēning qilghanliringni untup qalghanda, men adem ewetip sēni qayturup kēlimen. Nēme üçün bir künning ichide her ikkinglardin ayrilip qalghudekmen, – dēdi.

### **Yaqupning Labanning yēnigha kētishi**

<sup>46</sup> Ribeqa Is'haqqa:

– Men Esawning imansiz Xitlardin alghan ashu ikki ayalidin toyup kettim. Eger Yaqupmu Xitlardin qiz alsa, uningdin ölginim yaxshi, – dēdi.

## **28-bab**

<sup>1</sup> Is'haq Yaqupni yēnigha chaqirip, uninggha du'a qilip, mundaq buyrudi:

– Sen Ken'anliq qizlarga öylenme. <sup>2</sup> Paddan-arram rayonigha bērip, anangning atisi bētu'ēlning öyige bar. U yerde anangning akisi Labanning qizliridin birni al. <sup>3</sup> Hemmige qadir Xuda sanga bext ata qilip, köp perzent bērip, ularni nurghun millet qilghay! <sup>4</sup> U Ibrahimgha bergen wedisi boyiche sanga we sēning ewladliringgha bext ata qilghay. Sen hazir Musapir bolup yashawatqan yerni, yeni Xuda Ibrahimgha wede bērip bermekchi bolghan zēminni sanga teqdim qilghay!

<sup>5</sup> Shuning bilen, Is'haq Yaqupni Paddan-arram rayonigha, bowisi

arramliq bētu'ëlning oghli Labanning yënigha yolgha saldi. Laban Ribeqaning akisi bolup, Ribeqa bolsa Esaw bilen Yaqupning anisi idi.

### **Esawning yene bir ayal ëlishi**

<sup>6-7</sup> Esaw Is'haqning Yaqupqa du'a qilip, uni Paddan-arramgha öylinishke ewetkenlikidin, shundaqla Is'haq uninggha du'a qilghanda, Ken'anliq qizlarga öylenmeslikni tapilighanliqi hemde Yaqupning ata-anisining buyruqi bilen Paddan-arramgha ketkenlikidin xewer tapti.

<sup>8</sup> Esaw buningdin atisi Is'haqning Ken'anliq ayallarni yaxshi körmeydighanliqini chüshendi. <sup>9</sup> Shunga, u Ibrahimning oghli Isma'ilning yënigha bërip, ayallirining üstige taghisi Isma'ilning qizi Maxalatni aldi. Maxalat Nëbayotning singlisi idi.

### **Yaqupning Beytelde chüsh körüshi**

<sup>10</sup> Yaqup Be'ershebadin ayrilip, Harangha qarap yolgha chiqti. <sup>11</sup> Kün patqanda, u bir yerge yëtip këlip, shu yerde qondi. U bir tashni bëshigha qoyup, yerde yëtip uyqugha ketti. <sup>12</sup> U chüshide yerdin taki asmanghiche taqishidighan bir pelempeyni kördi. Xudaning perishtiliri pelempeyde yuqiri-töwen mëngip yüretti. <sup>13</sup> U yene Perwerdigarning pelempeyning üsti terepte turup, uninggha: «Men Perwerdigar, bowang Ibrahim we atang Is'haq ëtiqad qilip kelgen Xuda bolimen. Men hazir sen yatqan zëminni sanga we sëning ewladliringgha ata qilimen. <sup>14</sup> Ularning sani yerdiki qumdek köp bolup, sherqtin gherbke, jenubtin shimalgha tarqilip, pütün zëminni qaplaydu. Yer yüzidiki pütkül milletler sen we sëning ewladliring arqiliq bext tapidu. <sup>15</sup> Men sanga yar bolimen. Sen qeyerge barsang, sëni shu yerde qoghdaymen hemde sëni bu yerge qayturup këlimen. Sanga bergen wedemni ishqa ashurmighuche, sëni hergiz tashlimaymen!» dewatqanliqini kördi.

<sup>16</sup> Yaqup uyqusidin oyghinipla: «Men bilmeptikenmen, Perwerdigar heqiqeten bu yerde iken!» dëdi. <sup>17</sup> U qorqup këtup: «Bu nëmidëgen qorqunchluq jay, bu bashqa yer emes, del Xudaning öyi, ershke chiqidighan derwaza iken!» dëdi.

<sup>18</sup> Etisi tang seherdila, Yaqup ornidin turup, bëshigha qoyghan hëliqi tashni xatire qilish üçün tiklep, üstige yagh qoyup, uni Xudagha atidi.

<sup>19</sup> Bu yerning burunqi ismi Luz bolsimu, Yaqup uni Beytel [menisi «Xudaning öyi»] dep atidi.

<sup>20</sup> Andin u Xudagha qesem qilip:

– Eger sen manga yar bolup, sepirimde mēni qoghdap, manga yēmek-ichmek, kiyim-kēchek yetküzüp bērip, <sup>21</sup> mēni yurtumgha aman-ēsen qaytursang, shu waqitta sanga menggü egishimen. <sup>22</sup> Men xatire qilip tash tiklep qoyghan bu jay insanlar sanga ibadet qilidighan muqeddes jay bolsun. Manga bēghishlighanliringning ondin birini sanga teqdim qilimen, – dēdi.

## 29-bab

### Yaqupning Labanning öyige bēriishi

<sup>1</sup> Yaqup sepirini dawamlashturup, sherq tereptikilerning zēminigha keldi. <sup>2</sup> U daladiki bir quduqning yēnida üch top qoyning yatqanliqini kōrdi. Padichilar qoylirini shu quduqtin sughiratti. Quduqning aghzida bir yoghan tash yēpiqliq turatti. <sup>3</sup> Qoylarning hemmisi yētip kelgende, padichilar birlikte quduqning aghzidiki tashni domilitiwētip, qoylirini sughiriwēlip, andin yene shu tash bilen quduqning aghzini yēpip qoyatti.

<sup>4</sup> Yaqup bu padichilardin:

– Buraderler, siler qeyerlik? – dep soridi.

– Biz Haranliq, – dep jawab qayturushti ular.

<sup>5</sup> – Siler Naxorning oghli Labanni tonumsiler? – dēdi u.

– Tonuymiz! – dep jawab berdi ular.

<sup>6</sup> Yaqup yene:

– U qandaqraq? – dep soridi.

Ular:

– U nahayiti yaxshi. Ene qarang! Uning qizi Rahile qoylirini heydep kēliwatidu, – dēdi.

<sup>7</sup> Yaqup ulargha:

– Kün tēxi tik tursa, qoy padisini yighidighan waqit bolmisa, nēmishqa qoylarni tēzrek sughirip, otlaqqa apirip baqmaysiler? – dēdi.

<sup>8</sup> Ular:

– Biz qoylarning hemmisini yighip, padichilar bilen birlikte quduqning aghzidiki tashni domilitiwetmigüche, qoylarni sughiralmaymiz, – dep jawab bērishti.

<sup>9</sup> Yaqupning padichilar bilen paringi tēxi tūgimeyla, Rahile padilirini heydep yētip keldi. <sup>10</sup> Yaqup Rahile bilen taghisi Labanning qoy padisini kōrüpla, quduqning aghzidiki tashni domilitiwētip, uning qoylirini



sughirip berdi. <sup>11-12</sup> Andin, u Rahileni söyüp, hayajan bilen yig'hap ketti we Rahilege:

– Men sizning dadingizning jiyeni, yeni Ribeqaning oghli bolimen, – dedi.

Rahile yug'rgen peti qaytip berip, atisigha eytti. <sup>13</sup> Laban jiyeni Yaqupning kelgenlikini anglash bilenla, uning aldigha yug'rup chiqip, quchaqlap söyüp körüşüp öyige bashlap kirdi. Yaqup uninggha yüz bergen pütün ishni eytip berdi.

<sup>14</sup> – Sen heqiqeten mäning jan-jiger tughqinim! – dedi Laban. Shundaq qilip, Yaqup u yerde bir ay turdi.

### **Yaqupning aldinip këtishi**

<sup>15</sup> Bir küni, Laban Yaqupqa:

– Sen mäning jiyenim bolsangmu, manga bikargha ishlep berseng bolmas. Eytqin, qanchilik ish heqqi telep qilisen? – dedi.

<sup>16</sup> Labanning ikki qizi bolup, chongining ismi Lëyah, kichikining ismi Rahile idi. <sup>17</sup> Lëyahning közliri nursiz idi, Rahile bolsa güzel we këlshken qiz idi. <sup>18</sup> Yaqup Rahilege ashiq bolup qalghanidi. Shunga, u:

– Eger siz Rahileni manga bersingiz, men sizge yette yil ishlep bërey, – dep iltimas qildi.

<sup>19</sup> Laban uninggha:

– Uni bashqa birige berginimdin sanga berginim ela! Sen mäning yënimda tur, – dedi.

<sup>20</sup> Yaqup Rahileni ëlish üçün yette yil ishlep bergen bolsimu, bu künler uninggha birneche kündecla bilindi. Chünki, u Rahileni bekmu yaxshi köretti.

<sup>21</sup> Yette yil toshqanda, Yaqup Labangha:

– Biz këlshken waqit toshti, qizingizni nikahimgha bergeysiz! – dedi.

<sup>22</sup> Buning bilen, Laban toy ziyapiti teyyarlap, shu yerdiki hemme kishilerni tekliq qildi. <sup>23</sup> Lëkin, toy këchisi Laban Rahilening ornigha Lëyahni berdi. Yaqup uning bilen bir orunda yatti. <sup>24</sup> Laban dëdekliridin Zilpani Lëyahqa dëdek qilip berdi.

<sup>25</sup> Peqet tang atqandila, Yaqup ayalining Lëyah ikenlikini bildi. U Labangha:

– Bu nëme qilghiningiz? Men Rahileni dep, sizge yette yil ishlidim. Mëni nëmishqa aldingiz? – dedi.

<sup>26</sup> Laban uninggha:

### Alemning yaritilishi

– Bu yerning aditi boyiche chong qiz yatliq qilinmighuche, kichik qiz yatliq qilinmaydu. <sup>27</sup> Lëyah bilen ikkinglarning bir heptilik toy murasimini ötküzgendin këyinla, Rahilenimu nikahinggha alsang bolidu. Biraq, uning üçhün manga yene yette yil ishlep bërishing kërek! – dep jawab berdi.

<sup>28</sup> Yaqup maqul boldi. Lëyah bilen bir heptilik toy murasimini ötküzgendin këyin, Laban Rahilenimu uninggha xotunluqqa berdi.

<sup>29</sup> Laban dëdekliridin Bilhahni Rahilege dëdek qilip berdi. <sup>30</sup> Yaqup Rahile bilenmu bir orunda yatti. U Rahileni Lëyahtin yaxshi köretti. Shundaq qilip, u Labangha yene yette yil ishlep berdi.

### Yaqupning perzentliri

<sup>31</sup> Perwerdigar Lëyahning Yaqup teripidin yaxshi körülmigenlikini körüp, uninggha perzent ata qildi. Rahile bolsa tughmas idi. <sup>32</sup> Lëyah hamilidar bolup, bir oghul tughdi. U: «Perwerdigar mëning derdimni körüptu, emdi ërim mëni yaxshi köridighan bolidu» dëdi. Shunga, u balining ismini Rubën [ahang jehette «derdimni kördi»] dep qoydi. <sup>33</sup> U yene hamilidar bolup, ikkinchi oghlini tughdi. U: «Perwerdigar manga bu oghulnimu berdi, chünki mëning yaxshi körülmigenlikim uninggha yëtiptu» dëdi. Shunga, u balining ismini Shimon [menisi «u anglidi»] dep qoydi. <sup>34</sup> U yene hamilidar bolup, üçinchi oghlini tughdi. U: «Emdi ërim manga tëximu yëqinlishidu, chünki men uninggha üç oghul tughup berdim» dëdi. Shuning bilen, balining ismini Lawiy [ahang jehette «yëqinlishish»] dep qoydi. <sup>35</sup> U yene hamilidar bolup, tötinchi oghlini tughdi. U: «Emdi men Perwerdigargha medhiye oquy» dëdi, shunga balining ismini Yehuda [ahang jehette «medhiye»] dep qoydi. Shuningdin këyin, u tughmidi.

## 30-bab

<sup>1</sup> Rahile Yaqupqa bala tughup bërilmigeckhe, hedisige heset qilip, Yaqupqa:

– Mendinmu bala tëping, bolmisa ölginim yaxshi! – dëdi.

<sup>2</sup> Yaqup Rahilege achchiqlap:

– Sëni tughmas qilip qoyghan Xuda tursa, men nëme qilalayttim? – dëdi.

<sup>3</sup> Rahile uninggha:

– Siz mëning dëdikim Bilhah bilen bir orunda yëting. U manga bala tughup bersun, buning bilen menmu ana bolup qalay, – dëdi.

<sup>4</sup> Shundaq qilip, Rahile dëdiki Bilhahni ërige kichik xotunluqqa berdi. Yaqup Bilhah bilen bir orunda yatti. <sup>5</sup> Bilhah hamilidar bolup, Yaqupqa bir oghul tughup berdi. <sup>6</sup> Rahile: «Xuda adil höküm chiqirip du'ayimni anglap, manga bir oghul berdi!» dëdi. Shunga, balining ismini Dan [ahang jehette «adil höküm chiqirish»] dep qoydi. <sup>7</sup> Bilhah yene hamilidar bolup, Yaqupqa ikkinchi oghulni tughup berdi. <sup>8</sup> Rahile: «Men hedem bilen qattiq küresh qilip, axir uni yengdim» dëdi. Shunga, balining ismini Naftali [menisi «kürishim»] dep qoydi.

<sup>9</sup> Lëyah özining tughuti toxtap qalghanliqini sëzip, dëdiki Zilpani Yaqupqa kichik xotunluqqa berdi. <sup>10</sup> Zilpa Yaqupqa bir oghul tughup berdi. <sup>11</sup> Lëyah: «Men heqiqeten teleylik!» dëdi we balining ismini Gad [menisi «teleylik»] qoydi. <sup>12</sup> Zilpa Yaqupqa ikkinchi oghulni tughup berdi. <sup>13</sup> Lëyah: «Men heqiqeten bextlik-he! Ayallar mëni bextlik ayal dëyishidu!» dëdi. Shunga, balining ismini Ashër [menisi «bextlik»] dep qoydi.

<sup>14</sup> Orma mezigilide, Lëyahning chong oghli Rubën bughdayliqtin tughmasliq kësilige shipa bolidighan bir xil dora ösümlük tēpiwēlip, Lëyahqa berdi. Buni körgen Rahile Lëyahqa:

– Manga oghlung tēpiwalghan dora ösümlüktin bir'az bergin, – dëdi.

<sup>15</sup> Lëyah uninggha:

– Mëning ërimni tartiwalghining yetmemdu? Emdi mëning oghlum tēpiwalghan dora ösümlüknimu tartiwēlip, mëni bala tughushtin mehrum qilmaqchimusen? – dep jawab qayturdi.

Rahile:

– Eger sen oghlung tēpiwalghan dora ösümlükni manga berseng, bügün këche Yaqup sen bilen bille bolsun, – dëdi.

<sup>16</sup> Shu küni kün patqanda, Yaqup bughdayliqtin qaytip kelginide, Lëyah aldigha chiqip uninggha:

– Bügün axsham choqum men bilen yëting. Chünki, oghlum tēpiwalghan dora ösümlükning bedilige siz bilen bügün këche bir orunda bolush hoquqigha ërishtim, – dëdi. Shunga, u këche Yaqup Lëyah bilen bille yatti.

<sup>17</sup> Lëyahning du'asi Xudagha yetti. U yene hamilidar bolup, Yaqupqa beshinchi oghulni tughup berdi. <sup>18</sup> Lëyah: «Xuda manga ejir qildi, chünki

men öz dedikimni erimga berdim!» dedi. Shunga, u balining ismini Issakar [ahang jehette «ejir»] dep qoydi.

<sup>19</sup> Lëyah yene hamilidar bolup, Yaqupqa altinchi oghulni tughup berdi.

<sup>20</sup> U: «Xuda manga qimmatlik sowghat berdi. Emdi ërim manga yaxshi mu'amile qilidu. Chunki, men uningha alte oghul tughup berdim» dedi. Shunga, u balining ismini Zebulun [ahang jehette «sowghat»] dep qoydi.

<sup>21</sup> Uningdin këyin, u bir qiz tughdi we uning ismini Dina dep qoydi.

<sup>22</sup> Këyin, Xuda Rahileni yad ëtip, du'asini ijabet qilip, uni perzent yüzi köridighan qildi. <sup>23</sup> U hamilidar bolup, bir oghul tughdi. U: «Xuda manga oghul bërip, mëni nomustin xalas qildi. <sup>24</sup> Perwerdigardin yene bir oghul tileymen!» dedi. Shunga, oghlining ismini Yüsüp [ahang jehette «yene bersun»] dep qoydi.

### Yaqupning bëyip këtishi

<sup>25</sup> Rahile Yüsüpni tughqandin këyin, Yaqup Labangha:

– Manga ruxset qiling. Öz yurtumgha qaytay. <sup>26</sup> Ayal we bala-chaqilirimni ëlip këtishimge ruxset qiling. Ular mëning sizge ishlep bergen ish heqqim bolsun. Mëning sizge qandaq tiriship ishliginim özingizge melum, – dedi.

<sup>27</sup> Laban uningha:

– Sen mendin xushal bolsang, mëning yënimdin ayrilma. Men hazir bay bolup kettim. Perwerdigarning manga bext ata qilghanliqi sëning yënimda bar bolghiningdin ikenlikini pal ëchish arqiliq tonup yettim.

<sup>28</sup> Eytqin, qanchilik heq sorisang, jezmen shunchilik bërimen, – dedi.

<sup>29</sup> Yaqup mundaq jawab berdi:

– Mëning qandaq jan tikip ishligenlikim, ejrim bilen qoy-kaliliringizning qandaq köpiyip ketkenliki özingizge ayan. <sup>30</sup> Men këlishtin ilgiri, sizning qol-ilkingizde anche yoq idi, hazir bayliqingiz shunche köpeydi. Perwerdigar mëning yëningizda bolghinimdin sizge bext ata qildi. Emdi men öz a'ilemni oylishim kërek, – dep jawab qayturdy.

<sup>31</sup> – Emise, sanga nëme bërishim kërek? – dep soridi Laban.

Yaqup mundaq jawab berdi:

– Manga ish heqqi kërek emes! Eger töwendiki bu tekliptime qoshulsingiz, charwiliringizni dawamliq baqay. <sup>32</sup> Teklipim mundaq: bugün charwiliringizning arisigha kirip, taghil, chipar we qara qoylarni hemde chipar we taghil öchkilerni ayrip chiqay. Bular mëning ish

heqqim bolsun.<sup>33</sup> Kelgüside sizge semimiylikimni mundaq körsetmekchimen: siz mëning ish heqqimni tekshürüp kelginingizde, eger mëning charwilirimning ichide taghil we chipar bolmighan öchke yaki qara bolmighan qoylarni uchratsingiz, ularni oghrilap këlingen dep bileleysiz.

<sup>34</sup> Laban:

– Sëning tekliplingge qoshuldum, dëginingdek bolsun! – dëdi.

<sup>35</sup> Biraq shu küni, Laban esli Yaqupqa tögishlik bolghan taghil we chipar erkek öchkiler bilen chipar we aq reng arilashqan chishi öchkilerni hemde barliq qara qoylarni astirtin ayrip chiqip, öz oghullirigha baqturdi.

<sup>36</sup> Andin, u bu mallarni Yaquptin üç künlük yiraqliqtiki bir jaygha ëlip ketti. Yaqup Labanning qalghan padilirini baqti.

<sup>37</sup> Buni bilgen Yaqup terek, badam we chinar derexliridin kök shaxlarni kësip, qowziqini taghil shekilde, yeni bir yolida qowzaq bar, yene bir yolida qowzaq yoq qilip soydi.<sup>38-39</sup> U bu shaxlarni mallarning oqurlirigha, yeni mallarning aldigha sanjip qoydi. Mallar su ichkili kelgende, shu yerde jüpliship qalatti. Mallar shaxlarning aldida jüpleshse, taghil we chipar qozilarni tughatti.<sup>40</sup> Yaqup ularni qalghanlardin ayrip qoydi. U qalghanlarni Labanning taghil we qara qoylirigha qaritip qoyup uruqlandurdi. Shundaq qilip, Yaqup öz padilirini köpeytti hemde Labanning padiliridin ayridi.<sup>41</sup> Saghlam mallar jüpleshse, Yaqup shaxlarni ularning aldidiki oqurgha sanjip qoyatti, mallar shu shaxlarning yënida jüplishetti.<sup>42</sup> Lëkin, tëni ajiz mallar jüpleshse, shaxlarni sanjimaaytti. Uzun ötmey, oruq mallar Labangha qëlip, sëmiz mallar Yaqupqa ötti.<sup>43</sup> Shundaq qilip, Yaqup barghansëri bëyip, nurghun qoy padiliri, er-ayal qullar, töge we ësheklerge ige boldi.

## 31-bab

### Yaqupning Labanning yënidin qëchishi

<sup>1</sup> Yaqup Labanning oghullirining: «Atimizning pütün mal-mülkini Yaqup buliwaladi. Uning pütün bayliqi bizning atimizgha te'elluq!» dëgenlikini anglap qaldi.<sup>2</sup> Yaqup özimu Labanning burunqidek dostane mu'amile qilmaywatqanliqini sezdi.<sup>3</sup> Bu chaghda, Perwerdigar Yaqupqa: «Sen ata-bowang yashighan yurtunggha, yeni

uruq-tughqanliringning yënigha bar, men sanga yar bolimen» dëdi.

<sup>4</sup> Buning bilen, Yaqup Rahile bilen Lëyahqa adem ewetip, ularni özi qoy baqidighan yerge këlip, özi bilen körüşüşni buyrudi <sup>5</sup> we ulargha:

– Dadanglarning manga burunqidek dostane mu'amilide bolmaywatqanliqini sëziwatimen. Lëkin, atam ëtiqad qilip kelgen Xuda manga yar bolup kelmekte. <sup>6</sup> Silerge melumki, men pütün küchüm bilen atanglarning xizmitini qildim. <sup>7</sup> Lëkin, u mëni aldap, ish heqqimni on qëtim özgertti. Gerche u shundaq qilghan bolsimu, Xuda uning manga ziyani yetküzüşige yol qoymidi. <sup>8</sup> Laban: «Chipar mallar sëning ish heqqing» dëgende, pütün mallar chipar qoza tughdi, «Taghil mallar sëning ish heqqing» dëgende, pütün mallar taghil tughdi. <sup>9</sup> Shundaq qilip, Xuda atanglarning mallirini manga ëlip berdi.

<sup>10</sup> Bir qëtim, qoylar jüplishidighan mezigilde, men bir chüsh kördüm. Chüshümde, jüplishiwatqan erkek öchkilerning hemmisining taghil yaki chipar ikenlikini kördüm. <sup>11</sup> Xudaning perishtisi chüshümde: «Ey Yaqup!» dëdi. Men: «Lebbey!» dëdim. <sup>12</sup> U: «Qara, jüplishiwatqan erkek öchkilerning hemmisi taghil we chipar. Mëning bundaq qilishimning sewebi, Labanning sanga qilghanlirining hemmisini körüp turdum.

<sup>13</sup> Men bolsam Beytelde sanga körüngen Xudadurmen. Sen u yerde bir tashni manga atap, xatire qilip tikliding, uning üstige yagh quydung we u yerde manga qesem berding. Emdi sen öz yurtunggha qaytip këtishke hazirlan!» dëdi.

<sup>14</sup> Rahile bilen Lëyah Yaqupqa mundaq jawab berdi:

– Biz beribir atimizdin birer nerse miras alalmaymiz. <sup>15</sup> U bizni talaning adimi, dep qaraydu. U bizni satti we bizning toyluqimiznimu yep ketti. <sup>16</sup> Xuda bizning dadimizdin sizge ëlip bergen bayliq esli dadimizgha emes, belki bizge we bizning perzentlirimizge mensup. Xuda sizge nëme dëgen bolsa, shuni qiling!

<sup>17-18</sup> Buning bilen, Yaqup Ken'angha, yeni atisi Is'haqning yënigha bërishqa hazirlandi. U ayalliri, bala-chaqilirini tögige mindürüp, pütün mal-waranlirini heydep, özining Paddan-arramda toplighan mal-mülüklirini ëlip qëchip ketti.

<sup>19</sup> Rahile atisi Labanning qoy qirqighili ketkenlikidin paydilinip, uning

butlirini<sup>②</sup> oghriliwaldi. <sup>20</sup> Yaqup Labangha uqturmay, oghriliqche yolgha chiqti. <sup>21</sup> U özining barliq te'elluqatlarini ëlip aldirap qëchip, Firat deryasidin ötüp, Gil'ad ëdirliqigha qarap rawan boldi.

### Labanning Yaqupni qoghlishi

<sup>22</sup> Üch künden këyin, Labangha Yaqupning qachqanliqi toghrisida xewer yetti. <sup>23</sup> U öz tughqanlarini ëlip, Yaqupni qoghliidi hemde yette künden këyin, Gil'ad ëdirliqida Yaqupqa yëtishti. <sup>24</sup> Shu küni këchide Xuda Labanning chüshide körünüp, uninggha: «Ëhtiyat qil! Yaqupqa tosquqluq qilma» dëdi.

<sup>25</sup> Yaqup chëdirini Gil'ad rayonidiki bir taghning üstige qurghanidi. Laban we uning tughqanlarimu Yaqupqa yëtiship, chëdirilarini shu etrapta tikti.

<sup>26</sup> Laban Yaqupqa:

– Sen nëme üçün mëni aldap, qizlirimni esirge oxshash ëlip ketting?

<sup>27</sup> Nëme üçün gep-söz qilmay, oghriliqche qachting? Eger sen manga uqturup qoyghan bolsang, men sëni choqum xushal-xuramliq bilen chiltar chëlip, naxsha ëytip, daqa-dumbaq ichide uzitip qoymamtim?

<sup>28</sup> Eng bolmighanda, manga newrilirim bilen qizlirimni söyüp uzitip qoyush pursitinimu bermiding. Bundaq qilishing bekmu exmeqliq boldi!

<sup>29</sup> Eslide edibingni bëridighan küchümü bar idi. Lëkin, tünügün këche atang ëtiqad qilip kelgen Xuda sanga tosquqluq qilmasliqimni ëytti.

<sup>30</sup> Men öz yurtungni sëghinghanliqingni, a'ilengge qaytmaqchi bolghanliqingni chüshinimen. Lëkin, mëning butlirimni nëmishqa oghrilap qachting? – dëdi.

<sup>31</sup> Yaqup uninggha:

– Men sizni qizliringizni qolumdin zorluq bilen tartip këtermikin dep oylap, intayin qorqup qachqanidim. <sup>32</sup> Lëkin butliringizgha kelsek, butliringiz kimdin chiqsa, shu tirik qalmisun! Tughqanliringiz guwah bolsun. Qolimizda özingizge tewe nëme tapsingiz, shuni ëlip këting, – dep jawab qayturdi. Chünki, Yaqup Rahilening atisi Labanning butlirini oghriliwalghanliqini bilmeytti.

<sup>33</sup> Laban aldi bilen Yaqupning chëdirigha kirip axturdi. Këyin, Lëyah

---

② But – ëlip yürüşke bolidighan kichik tiptiki mebud. Rahile butlarga choqunidighan xelq arisida chong bolghan bolup, u chaghda u öz dinidin tëxi pütünley qaytmighanidi.

we ikki dëdekning chëdirilirigha kirip axturdi. Biraq, hëchnëme tapalmidi. Andin, u Rahilening chëdirigha kirdi. <sup>34</sup> Rahile atisining butlirini tögidiki xurjungha yoshurup qoyup, özi üstide olturuwalghanidi. Laban chëdirni axturup chiqip, hëch nerse tapalmidi. <sup>35</sup> Rahile atisigha:

– Xapa bolmang dada, men ay körüp qaldim. Aldingizda öre turghudek halim yoq, – dëdi.

Labanning axturmighan yëri qalmidi, lëkin butlarni tapalmidi.

<sup>36</sup> Buning bilen, Yaqup derghezepke këlip Labangha mundaq dëdi:

– Siz mëning keynimdin shunche qoghlap kelgüdek, men zadi nëme gunah qildim, qaysi qa'ide-nizamgha xilapliq qildim? <sup>37</sup> Pütün yük-taqlirimni axturup chiqtingiz, zadi birer nersingizni taptigingizmu? Qëni, uni chiqirip, sizningmu mëningmu tughqanlirimizning aldida körsiting! Köpchilik körüp bëqip, arimizda kimning heq, kimning naheqliqige höküm qilsun. <sup>38</sup> Men sizning yëningizda bolghan yigirme yil ichide qoy, öchkiliringizdin bala tashlighinimu yoq, birersini yëginimmu yoq. <sup>39</sup> Yirtquch haywanlar öltürüwetken qoylarnimu sizge ekëlip körsetmey, özümning qoylirimdin seplep qoydum. Këchisi bolsun, kündüzi bolsun, qoylarni oghri alsa, manga tölettingiz. <sup>40</sup> Men hemishe kündüzi issiqning derdini tartsam, këchisi soghuqning derdidin këchiche közümnü yumalmidim. <sup>41</sup> Yigirme yildin buyan sizge mana shundaq ishlep keldim. Ikki qizingizni ëlish üçün on töt yil, padilar üçün alte yil ishlidim. Shundaq bolsimu, ish heqqimni on qëtim özgerttingiz! <sup>42</sup> Bowam Ibrahim ëtiqad qilghan, atam Is'haq ixlasmen bolup kelgen Xuda manga yar bolmighan bolsa, siz mëni choqum quruq qol qayturghan bolattingiz. Lëkin Xuda mëning derdimni, japaliq ejrimni körüp, tünügün këche sizni eyiblidı.

### **Yaqupning Laban bilen këlirim tüzüshi**

<sup>43</sup> Laban Yaqupqa jawaben:

– Bu qizlar mëning qizlirim, bu balilar bolsa mëning newrilirim. Qoylarmu mëning qoylirim, köz aldingdiki nersilerning hemmisi mëning. Men qizlirim bilen newrilirimni ëlip qalalmighandikin, <sup>44</sup> bizning bir këlirim tüzginimiz tüzüktek turidu. Tüzgen këlirimimizni untup qalmasliqimiz üçün, bu yerge tash döwileyli, – dëdi.

<sup>45-46</sup> Shuning bilen, Yaqup qoligha chong bir tashni ëlip, uni tiklep qoydi we tughqanlirigha tash yighdurup, döwe qilip qoydi. Këyin



köpchilik tash döwisining yënida tamaq yëyishti. <sup>47</sup> Laban öz tilida bu yerni Jegar-saxaduta dep atidi. Yaqup öz tilida galë'ad [ikkili sözning menisi «këlîshimni eslitidighan döwe»] dep atidi.

<sup>48</sup> Laban Yaqupqa:

– Buningdin këyin, bu tash döwisi ikkimizning otturisdiki këlîshimni eslitish xatirisi bolsun, – dëdi. Mana bu, u yerning «Galë'ad» dep atilishining sewebidur.

<sup>49</sup> Laban yene:

– Biz ayrilghandin këyin, Perwerdigar üstimizdin közitip tursun, – dëdi. Shunga, bu jay Mizpah [menisi «közitish munari»] ataldi. <sup>50</sup> Laban keynidin:

– Eger sen qizlirimgha yaman mu'amile qilsang yaki ularning üstige xotun alsang, bashqilar bilmigen teqdirdimu, ësingde bolsunki, Xuda bizni közitip turidu. <sup>51</sup> Men ikkimizning otturida bu tashlarni döwilidim hem bu tashni tüwrük qilip tiklidim. <sup>52</sup> Bu bizge guwah bolsunki: men hergiz bulardin halqip ötüp, sanga ziyankeshlik qilmaymen, senmu bulardin halqip ötüp manga ziyankeshlik qilmaysen. <sup>53</sup> Ikkimizning arisida Ibrahim, Naxor we ularning atisi ëtiqad qilghan Xuda höküm qilsun, – dëdi.

Shuning bilen, Yaqup bu këlîshimge wapa qilish üçün, öz atisi Is'haq ixlasmen bolup kelgen Xudaning nami bilen qesem qildi. <sup>54</sup> Andin, u taghda mal boghuzlap, qurbanliq qildi hemde tughqanlirini tekliq qilip, ular bilen hemdastixan boldi. Tamaqtin këyin, ular shu yerde qondi.

<sup>55</sup> Etisi tang seherde, Laban newriliri we qizlirini söyüp, ulargha bext tilep, öyige qaytti.

## 32-bab

### Yaqupning Esawning aldigha xizmetchilirini ewetishi

<sup>1</sup> Yaqup sepirini dawamlashturuwatqanda, yol üstide uninggha Xudaning perishtiliri uchridi. <sup>2</sup> Yaqup ularni körüp: «Bu yer Xudaning dergahi<sup>③</sup> iken!» dëdi we u jayning ismini Maxanayim [menisi «ikki

---

③ Dergah – Yaqup ikki perishtining bu yerge orunlashqanliqini körüp, bu muhim orunni «ikki dergah» dep atash arqiliq, özining Xudaning kapalitige ërishidighanliqidin xewedar ikenlikini ipadiligen.

dergah»] dep atidi.

<sup>3</sup> Yaqupning akisi Esaw Idom, yeni Se'ir rayonida turuwatatti. Yaqup uning aldigha xewerchi ewetip, <sup>4</sup> ulargha mundaq buyrudi:

– Akam Esawgha mundaq denglar: «Keminiliri Yaquptin salam! Uningdin sizge mundaq xewer bar: ‘Men Labanning yënida ta hazirghiche turup, emdi qaytip keldim. <sup>5</sup> Mende kala, qoy, öchke, eşhek we qullar bar. Yaxshi bolup qalayli’ dep, aldingizgha xewerchilirimni ewettim!»

<sup>6</sup> Yaqupning xewerchiliri qaytip këlip, uninggha:

– Biz akingiz Esaw bilen körüshtuq. U töt yüz ademni ëlip, siz bilen körüshkili yolgha chiqti, – dep jawab berdi.

<sup>7</sup> Yaqup qorqunch we teshwish ichide öz ademlerini ikki topqa böldi hemde qoy, öchke, kala we tögilernimu ikkige ayridi. <sup>8</sup> U «Eger Esawning ademliri bir topqa hujum qilsa, yene bir top qëchip qutulup qalar» dep oyildi.

<sup>9</sup> Andin, Yaqup mundaq du'a qildi:

– I bowam Ibrahim bilen atam Is'haq ëtiqad qilip kelgen Xuda, du'ayimgha qulaq salghaysen! I Perwerdigar, sen mëni yurtumgha hemde tughqanlirimning yënigha qaytishqa buyrughan we hemme ishlimni ong qilip bëridighanliqingni ëytqaniding. <sup>10</sup> Men sëning mendek xizmetkaringgha körsetken barliq mëhribanliqing we wapadarliqinggha layiq emesmen. Burun men I'ordan deryasidin ötkinimde, qolumda peqet bir hasila bar idi. Emdi bu ikki top kishini bashlap qaytiwatimen. <sup>11</sup> Mëni akam Esawning qolidin qutquzghaysen. Men uning mëni, hetta xotun, bala-chaqilirimnimu öltürüwëtishidin qorqimen. <sup>12</sup> Hemme ishlimni asan qilidighanliqing we manga dëngiz sahilidiki qumdek heddi-hësabsiz nurghun ewlad bëridighanliqing toghrisida qilghan wedengni ësingde tutqaysen.

<sup>13-15</sup> Yaqup u yerde bir këche qonup, öz mëlining bir qismini, yeni ikki yüz öchke, yigirme tëke, ikki yüz saghliq qoy, yigirme qochqar, botilaqliri bilen qoshup ottuz chishi töge, qiriq inek, on buqa, yigirme mada eşhek we on hangga eşhekni akisi Esawgha sowghat qilishqa tallidi. <sup>16</sup> U bu mallarni ayrim-ayrim pada qilip, herbir top padigha xizmetchi teyinlep, ulargha:

– Siler aldimda mëngiwëringlar. Herbir top padining arisida belgilik ariliq qoyup heydenglar, – dëdi.

<sup>17</sup> U yol bashlap mangghan xizmetchisige:

– Akam Esaw sanga uchrihanda, eger: «Xojayining kim? Qeyerge barisen, aldingdiki bu mallar kimning?» dep sorisa, <sup>18</sup> sen: «Bular xizmetkaringiz Yaqupning. Bu bolsa uning xojayini Esawgha qilghan sowghiti. Özi keynimizde këliwatidu» dep jawab bergin, – dëdi.

<sup>19-20</sup> U ikkinchi, üçinchi we bashqa padilirini heydigenlarning hemmisige:

– Siler Esawgha uchrihanda: «Xizmetkaringiz Yaqup keynimizde këliwatidu!» dëyishinglar kërek, – dep buyrudi.

Yaqup ichide «Men bu sowghatlar bilen uning achchiqini yandursam, körüşken chëghimizda u belkim mëni kechürüwëter» dep oylidi.

<sup>21</sup> Shuning bilen, u sowghat ëlip mangghuchilarni awwal yolgha sëliwëtip, këchini shu yerde ötküzdi.

### **Yaqupning Xuda bilen chëlishishi**

<sup>22</sup> Shu küni këchide, Yaqup ornidin turup, ikki ayali, ikki kichik xotuni we on bir perzentini ëlip Yabboq deryasidin ötti. <sup>23</sup> Ularni sudin ötküzgendin këyin, hemme te'elluqatlrinimu qarshi terepke ötküzüwetti.

<sup>24</sup> Özi bolsa bu terepte yalghuz qaldi. Andin, bir kishi këlip Yaqup bilen tang atquche chëlishiti. <sup>25</sup> U kishi Yaqupni yëngelmeydighanliqigha közi yëtip, uning saghrisigha tëgip qoydi. Buning bilen, Yaqupning sönggichi ornidin chiqip ketti.

<sup>26</sup> U kishi:

– Tang atay dep qaldi, mëni qoyup ber! – dëdi.

– Sen manga bext ata qilmighuche, qoyup bermeymen, – dëdi Yaqup.

<sup>27</sup> U kishi uningdin:

– Isming nëme? – dep soridi.

– Ismim Yaqup, <sup>④</sup> – dep jawab berdi u.

<sup>28</sup> Hëliqi kishi yene:

– Buningdin këyin isming Yaqup emes, Isra'il [menisi «Xuda bilen chëlishiti»] bolsun. Chünki, sen Xuda we insan bilen chëliship shöhret qazanding, – dëdi.

<sup>29</sup> Yaqup uningdin:

– Eytqin, sëning isming nëme? – dep soridi.

Hëliqi kishi:

– Ismimni sorima, – depla, Yaqupqa bext ata qildi.

---

<sup>④</sup> Yaqup – menisi «aldamchi».

<sup>30</sup> Yaqup:

– Men Xuda bilen yuzmuyüz körüşken bolsammu, jënim saq qaldi! – dëdi.

Shuning bilen, u bu yerning namini Pinu'ël [menisi « Xudaning yüzi»] dep atidi. <sup>31</sup> Yaqup Pinu'ëldin yolgha chiqqanda, kün chiqqanidi. Uning sönggichi ornidin chiqip ketkechke, aqsap mangatti. <sup>32</sup> Shu sewebtin, Isra'illar ta bügüngiche haywanlarning saghrisining pëyini yëmeydu, chünki Xuda Yaqupning saghrisigha tegken.

## 33-bab

### Yaqupning Esaw bilen uchrishishi

<sup>1</sup> Yaqup Esawning töt yüz kishini ëlip këliwatqanliqini körüp, perzentlirini Lëyah, Rahile we ikki kichik xotunigha bölüp berdi. <sup>2</sup> U ikki kichik xotunini baliliri bilen birinchi septe, Lëyahni baliliri bilen ikkinchi septe mangdurdi. Eng keynide, Rahile bilen Yüsüpni mangdurdi.

<sup>3</sup> Yaqup özi ularning aldida mangdi. U akisining aldigha kelgende, bëshi yerge tegküdek yette qëtim ëgilip tezim qildi.

<sup>4</sup> Esaw uning aldigha yügürüp bërip, quchaqlap söyüp ketti, her ikkisi yighliship körüshti. <sup>5</sup> Esaw etrapigha qarap, ayallar we balilarni körüp:

– Yëningdiki bu kishiler kim bolidu? – dep soridi.

Yaqup:

– Xuda keminilirige yaxshiliq qilip, bu balilarni teqdim qildi, – dep jawab berdi.

<sup>6</sup> Andin, ikki kichik xotuni balilirini bashlap aldigha ötüp, Esawgha ëgilip tezim qildi. <sup>7</sup> Keynidin, Lëyah we uning baliliri, axirda Yüsüp bilen Rahilemu uning aldigha ötüp, ëgilip tezim qildi.

<sup>8</sup> Esaw yene:

– Padilarni aldingda mangdurushtiki meqsiting nëme? – dep soridi.

– Meqsitim – yaxshi bolup qalayli, dep ewetken sowghitimdur, – dëdi Yaqup.

<sup>9</sup> Biraq, Esaw:

– Ukam, mëning toqquzum tel. Bu nersiler özüngde qalsun, – dëdi.

<sup>10</sup> – Yaq, mëning yüzümni qilsang, sowghitimni qobul qilghaysen. Sen mëni xushalliq bilen qarshi alding, didaringni körginimde, Xudaning didarini körgendek boldum. <sup>11</sup> Mëning sanga ëlip kelgen sowghitimni

qobul qilghaysen, Xuda manga mëhribanliq qilip kelmekte. U manga ëhtiyajliq bolghanlirimning hemmisini bëghishlidi, – dëdi Yaqup.

Yaqup Esawdin sowghitini qobul qilishni qayta-qayta telep qilghachqa, Esaw axir na'ilaj qobul qildi.

<sup>12</sup> – Emise mangayli! Men sen bilen bille mangay, – dëdi Esaw.

<sup>13</sup> Biraq, Yaqup:

– Sen bilisen, balilirim yol azabidin bek ajizlap ketti, bu mozay, qozilar tëxi süttin ayrilmighan. Shunglashqa, ulardin xewer ëlishim kërek. Eger yene bir künla mangidighan bolsaq, hemme kala, qoylar halak bolidu.

<sup>14</sup> Sen aldimizda mëngip tur. Kala, qoy we balilar qanchilik mangalisa, menmu shunchilik mëngip, sen bilen Se'irde körüşey, – dep jawab qayturdi.

<sup>15</sup> – Undaq bolsa, men ademlirimdin birnechchini sanga yardemge qaldurup këtey, – dëdi Esaw.

Lëkin, Yaqup:

– Uningmu hajiti yoq. Ikkimizning yaxshi bolup qalghini kupaye, – dep jawab qayturdi.

<sup>16</sup> Shuning bilen, Esaw shu künla yolgha chiqip, Se'irge qaytti.

<sup>17</sup> Yaqup bolsa Sukkot yëzisigha bërip, u yerde özige öy, mallirigha lapas saldi. Shunga, u yerning ismi Sukkot [menisi «lapas»] dep ataldi.

<sup>18</sup> Yaqup Paddan-arramdin Ken'an rayonidiki Shekem shehirige aman-ësen qaytip këlip, sheher etrapidiki tüzlenglikke chëdirilirini tikti.

<sup>19</sup> U bu yerni Xamorning oghulliridin yüz kümüş tenggige sëtiwaldi. (Shekem Xamorning oghullirining biri idi.) <sup>20</sup> U bu yerde qurbanliq supisi yasap, uninggha El-elohiy-isra'il [menisi «Isra'il ibadet qilghan Xuda»] dep nam qoydi.

## 34-bab

### Shekemning Dinaning nomusigha tēgishi

<sup>1</sup> Bir küni, Yaqupning Lëyahtin bolghan qizi Dina yerlik Ken'anliqlarning qizliri bilen körüşkili chiqti. <sup>2</sup> U yerning qebile bashliqi Xiwlardin bolghan Xamorning Shekem isimlik bir oghli bar idi. U Dinani körüp, tutuwëlip nomusigha tegdi. <sup>3</sup> Uninggha köyüp qëlip, muhebbet izhar qildi. <sup>4</sup> U atisi Xamordin:

– Qandaqla bolmisun, mushu qizni xotunluqqa ëlip ber, – dep telep

qildi.

<sup>5</sup> Yaqup qizining nom sining buzulghanliqidin xewer tapti. Lëkin, u chaghda uning oghulliri yaylaqta mal bëqiwatqachqa, u dawrang salmay, ularning këlishini kütti. <sup>6</sup> Shekemning atisi Xamor Yaqupning aldigha qizini sorap kelgende, <sup>7</sup> Yaqupning oghulliri yaylaqtin yëngila kelgenidi. Ular bu ishtin xewer tēpip, qattiq ghezepke keldi hem Shekemning Yaqupning qizining nomusigha tēgishi pütün Isra'îl qebilisini haqaretleydighan, yüz bërishke tēgishlik bolmighan set ish, dep qaridi.

<sup>8</sup> Xamor ulargha:

– Oghlum Shekem qizinglarni yaxshi körüp qaptu. Uning uni nikahigha ëlishigha ruxset qilghaysiler. <sup>9</sup> Biz ikki qebile quda bolayli. Silerning qizliringlarni biz alayli, bizning qizlirimizni siler ëlinglar.

<sup>10</sup> Shundaq qilip, siler bizning yurtimizda xalighan yëringlarda olturup, erkin oqet qilip, yer-zëmin sëtïwalsanglar boluwëridu, – dëdi.

<sup>11</sup> Arqidin, Shekem özi Dinaning atisi we qërendashliridin mundaq dep iltimas qildi:

– Silerning köz aldinglarda mëhir-shepqetke ërishsem, mendin nëme telep qilsanglar shuni bërimen. <sup>12</sup> Peqet mëning Dinani nikahimgha ëlishimgha ruxset qilsanglar, qanchilik toyluq telep qilsanglar qolum köksümde.

<sup>13</sup> Shekem Yaqupning qizi Dinaning nomusigha tegkenliki üçhün, Dinaning akiliri Shekemge we uning atisi Xamorgha hiyle-mikir sözler bilen jawab qayturdi. <sup>14</sup> Ular:

– Biz singlimizni xetne qilinmighan kishige bermeymiz. Bundaq qilish bizge nomus. <sup>15</sup> Peqet siler bir shertni qobul qilsanglar, silerning telipinglarga maqul bolimiz. Siler bizge oxshash hemme erliringlarni xetne qildurunglar. <sup>16</sup> Shundaq bolghanda, biz qizlirimizni silerge bërïmiz hem qizliringlarni alimiz we yurtunglarda turup qëlip, bir qebile bolimiz. <sup>17</sup> Eger siler bizning xetne qilish toghrisidiki shertimizni qobul qilmisanglar, singlimizni bu yerdin ëlip këtïmiz, – dëdi.

<sup>18</sup> Ularning bu sözliri Xamor we uning ogħli Shekemning qulïqïgha yaqti. <sup>19</sup> Shekem Yaqupning qizigha köyüp qalghan bolghachqa, xetne qildurushqa aldiridi. U a'ïlisining eng hõrmetke sazawer ezasi idi.

<sup>20</sup> Shuning bilen, Xamor we Shekem sheher derwazisi aldidiki kishiler yïghilidighan jaygha bërïp, yurt ehligë:

<sup>21</sup> – Bu kishiler inaq ademler iken. Ular bu yerde turup soda-sëtïq ishliiri bilen shughullansa bolghudek. Bu yurt keng, ular sighip këtïdu. Biz

ularning qizlirini alsaq, ular bizning qizlirimizni alsa bolidu. <sup>22</sup> Lëkin, bu kishiler bizge özgertkili bolmaydighan bir shertni qoyuwatidu, yeni bizning erlirimiz ularning erlirige oxshash xetne qildurulushi kërek iken. Eger biz bu shertni qobul qilsaq, ular biz bilen bille yashap, bir qebile bolidiken. <sup>23</sup> Biz ularni bu yerde turghuzup qëlish üçhün, bu shertke maqul bolayli. Shundaq qilghanda, ularning malliri we pütün te'elluqatliri bizning bolmamdu? – dëdi.

<sup>24</sup> Xamor bilen Shekemning teklipini sheher derwazisi aldida yighilghan pütün xalayıq quwwetlidi. Buning bilen, sheherdiki erlarning hemmisi xetne qildurdi.

<sup>25</sup> Üch kündin këyin, u yerdiki erler xetne qildurup, tëxi saqaymighanda, Yaqupning ikki oghli, yeni Dinaning öz akiliri Shimon bilen Lawiy qoligha qilich ëlip, tosalghusizla sheherge kirip, sheherdiki pütün erlerni qirip tashlidi. <sup>26</sup> Hetta Xamor bilen oghli Shekemnimu öltürüwetti. Andin, ular Shekemning öyidin Dinani ëlip chiqti.

<sup>27</sup> Chong qirghinchiliqtin këyin, Yaqupning bashqa oghulliri sheherni bulang-talang qilip, singlisi üçhün intiqam aldi. <sup>28</sup> Ular qoy, kala, ësheklirini we sheherning bagh-waranliridiki barliq nersilerni bulap ketti. <sup>29</sup> Shundaqla, ular yene barliq bayliqlirini, xotun-qizlirini, balilirini hemde öyliridiki bar bisatlarni bulang-talang qildi. <sup>30</sup> Yaqup Shimon bilen Lawiygha:

– Siler mëni balagha tiqtinglar. Bügündin bashlap, Ken'anliqlar, Perizziler we bu yerdiki bashqa qebililer manga öchmenlik qilidu. Bizning adem sanimiz az, eger ular birliship bizge hujum qilsa, pütün a'ilimiz halak bolidu, – dëdi.

<sup>31</sup> Lëkin, ular:

– Undaqta, ular singlimizgha pahishe ayalgha qilghan mu'amilini qilsunmu?! – dep jawab qayturushti.

## 35-bab

### Xudaning Beytelde Yaqupqa bext ata qilishi

<sup>1</sup> Xuda Yaqupqa:

– Sen akang Esawdin qëchip harangha mangghiningda, Beytel shehiride sanga körüngen Xuda men bolimen. Sen emdi Beytelge bërip, u yerde turup qal we men üçhün bir qurbanliq supisi yasa, – dëdi.

<sup>2</sup> Bu chaghdagi, Yaqub öz a'lisidikilerga we uning bilen bille turuwatqanlarga:

– Siler butlirlinglarni tashliwëtip, özüglarni paklap pakiz kiyimlerni kiyinglar. <sup>3</sup> Biz bu yerdin ayrilip, Beytel shehirige barimiz. Men u yerde Xudagha atap bir qurbanliq supisi yasimaqchimen. Chünki, men qiyinchiliqqa uchrıp, musapir bolup yürgen waqtimda, Xuda manga yadrem qilip, manga yar bolghanidi, – dëdi.

<sup>4</sup> Buning bilen, ular pütün butlirini we quliqidiki halqılarni Yaqupqa tapshurdi. Yaqub bu nersilerni Shekem shehirige yëqin jaydiki dub derixining tüwige kömüp qoydi.

<sup>5</sup> Yaqub we uning oghulliri yolgha chiqqan waqitta, Xuda etrapniki sheherlerning xelqlirige qorqunch sëlöp, ularning keynidin qoghlashqa jur'et qilalmaydighan qilip qoydi. <sup>6</sup> Yaqub pütün a'lisidikiler bilen Ken'an rayonining Luz dëgen yërige, yeni hazir Beytel dep atilidighan jaygha yëtip keldi. <sup>7</sup> Yaqub u yerde bir qurbanliq supisi yasap, u yerni El-beytel [menisi «beyteldiki Xuda»] dep atidi. Chünki, u akisidin qëchip harangha mangghanda, Xuda u yerde uninggha körüngenidi.

<sup>8</sup> Beytelge kelgendin këyin, Ribeqaning inikanisi Dibora wapap boldi. U Beytelning jenubidiki chong bir dub derixining tüwige depne qilindi. U derex Allon-baqut [menisi «köz yëshi derixi»] dep ataldi.

### **Xudaning Yaqupning ismini tekrarlisi**

<sup>9</sup> Yaqub Paddan-arram rayonidin Beytelge qaytip kelgendin këyin, Xuda uninggha yene körünüp, bext ata qilip:

<sup>10</sup> – Buningdin këyin Yaqub emes, Isra'il atilisen, – dëdi.

Shuning bilen, Xuda uning ismini Isra'ilgha özgertkenlikini tekrarlidi.

<sup>11</sup> Xuda uninggha:

– Men hemmige qadir Xudadurmen. Sen nurghun ewlad tëpip köpeygın. Nurghun xelqler sëning neslingdin barliqqa këlidu. Sen nurghun padishahlarning bowisi bolisen. <sup>12</sup> Men Ibrahimgha we Is'haqqa wede qilip bermekchi bolghan zëminni sanga we sëning ewladliringghimu teqdim qilimen, – dëdi.

<sup>13</sup> Xuda bu sözni qilip bolup, Yaqub bilen sözlëshken yerdin ayrildi.

<sup>14</sup> Yaqub Xuda öziğe sözligen jayda bir xatire tash tiklidi. Uning üstige Xudagha atap sharab we yagh tökti. <sup>15</sup> U Xuda öziğe körüngen bu jayni Beytel [menisi «Xudaning öyi»] dep atidi.



### **Rahilening tughutta ölüp kêtishi**

<sup>16</sup> Yaqup we a'ilisidikiler Beyteldin yolgha chiqip, Efrata shehirige az qalghanda, Rahilening tolghiqi tutup, tughuti qiyin boldi. <sup>17</sup> Tolghaq chidighusiz qattiq kelgende, tughut anisi uninggha:

– Qorqma, yene bir oghul tughisen, – dëdi.

<sup>18</sup> Uning jëni tumshuqigha këlip, nepisi toxtay dëgende, balisigha Ben'oni [menisi «qayghuluq oghlum»] dep isim qoydi. Balining dadisi bolsa uninggha Binyamin [menisi «ametlik bala»] dep isim qoydi.

<sup>19</sup> Rahile wapat bolup, Efratagha, yeni hazir «Beytlehem» dep atilidighan sheherge mangidighan yolning boyigha depne qilindi.

<sup>20</sup> Yaqup Rahilening qebrisining üstige bir tash abide qoyghanidi. Bu tash hazirghiche bar. <sup>21</sup> Andin, Isra'il [Yaqup] öz sepirini dawamlashturup, Migdal-ëder dëgen yerdin ötüp chëdirini tikti.

### **Yaqupning oghulliri**

<sup>22</sup> Isra'il u yerde turghan waqtida, uning tunji oghli Rubën atisining kichik xotuni Bilhah bilen bir orunda yëtip, zina qildi. Isra'il buningdin xewer tapti.

Yaqupning on ikki oghli bolup, <sup>23</sup> Lëyahtin tughulghanliri: tunji oghli Rubën, andin Shimon, Lawiy, Yehuda, Issakar we Zebulunlardur.

<sup>24</sup> Rahiledin tughulghanliri: Yüsüp we Binyamindur. <sup>25</sup> Rahilening dëdiki Bilhahtin tughulghanliri: Dan we Naftalidur. <sup>26</sup> Lëyahning dëdiki Zilpadin tughulghanliri bolsa: Gad we Ashërdur. Bu oghullarning hemmisi Paddan-arramda tughulghanidi.

### **Is'haqning alemdin ötüşhi**

<sup>27</sup> Yaqup atisi Is'haqning yënigha, yeni Mamre dëgen yerge keldi. Mamre bolsa Qiryat-arba, yeni Hibronning yënida bolup, bu del Ibrahim bilen Is'haq turghan jay idi. <sup>28</sup> Is'haq yüz seksen yash ömür kördi. <sup>29</sup> U uzun yashap, ejdadlirining qëshigha ketti. Uni oghulliri Esaw bilen Yaqup depne qildi.

## **36-bab**

### **Esawning ewladliri**

<sup>1</sup> Töwendikiler Esawning ewladliridur. Esawning yene bir ismi Idom

idi. <sup>2</sup> Esaw birqanche Ken'an qizlirini emrige alghan bolup, ular Xitlardin Ëlonning qizi Adah, Xiwlaridin Zibi'onning oghli Anahning qizi Oholibama, <sup>3</sup> Isma'ilning qizi, Nëbayotning singlisi Basmatlardur.

<sup>4</sup> Adahtin Elifaz tuguldi. Basmattin Ri'u'ël tuguldi. <sup>5</sup> Oholibamadin Yi'ush, Yalam we Korahlar tuguldi. Esawning bu oghullirining hemmisi Ken'anda tuguldi.

<sup>6</sup> Esaw ayalliri, perzentliri, a'ilisidiki pütün adamliri, pütün qoy-kala we Ken'anda tapqan mal-mülüklerini ëlip, inisi Yaquptin ayrilip, bashqa yerge köchüp ketti. <sup>7</sup> Bu ikkiyenning qoy-kala we bashqa te'elluqatliri nurghun bolghachqa, bu yer ulargha yëtishmigenidi. <sup>8</sup> Shunga Esaw, yeni Idom Se'ir taghliq rayonigha bërip turdi.

<sup>9</sup> Töwendikiler ëdirliq rayoni Se'irdiki Idomluqlarning atisi Esawning ewladliridur. <sup>10-13</sup> Esawning ayali Adah bir oghul tughdi. Uning ismi Elifaz bolup, uningdin besh oghul töreldi. Ular: Tëman, Omar, Zifo, Gatam we Qënazlardur. Elifazning kichik xotuni Timna bir oghul tughdi. Uning ismi Amalek idi.

Esawning ayali Basmat bir oghul tughdi. Uning ismi Ri'u'ël idi. Re'uldin töt oghul töreldi. Ular: Naxat, Zerax, Shamma we Mizzahlardur.

<sup>14</sup> Esawning ayali Oholibama Zibi'onning newrisi bolsa, Anahning qizi bolup, u Esawgha üç oghul tughup berdi. Ular: Yi'ush, Yalam we Korahlardur.

<sup>15</sup> Esawning ewladliri töwendiki qebililerning qebile bashliqliri boldi: Esawning tunji oghli Elifaz Idom rayonidiki Tëman, Omar, Zifo, Qënaz, <sup>16</sup> Korah, Gatam we Amalek qatarliq qebililerning atisidur. Yuqiridiki qebililerning nami Esawning ayali Adahtin bolghan ewladlarning isimliridur.

<sup>17</sup> Esawning oghli Ri'u'ël bolsa Idom rayonidiki Naxat, Zerax, Shamma we Mizzah qatarliq qebililerning atisidur. Yuqiridiki qebililerning nami Esawning ayali Basmattin bolghan ewladlarning isimliridur.

<sup>18</sup> Yi'ush, Yalam we Korahlar Esawning ayali Anahning qizi Oholibamadin tughulghan bolup, ular öz namliridiki qebililerning atisidur. <sup>19</sup> Yuqiridiki qebililer we qebile bashliqliri Esaw, yeni Idomning ewladliridur.

### Se'irning ewladliri

<sup>20-21</sup> Idom rayonida olturushluq ahaliler töwendiki qebililerge bölüngen. Ular: Lotan, Shobal, Zibi'on, Anah, Dishon, Ëzer we

Dishanladin ibaret. Bu qebililarning namliri qebile bashliqlirining isimliri bilen atalghan bolup, bu kishiler Horitlardin bolghan Se'irning ewladliridur.

<sup>22</sup> Lotanning oghulliri: Hori we Himam bolup, Timna bolsa Lotanning singlisidur.

<sup>23</sup> Shobalning oghulliri: Alwan, Manahat, Ėbal, Shëfo we Onamlardur.

<sup>24</sup> Zibi'onning oghulliri: Ayyah we Anahtur. (Chölde atisining ëshaklirini bëqiwëtip, arshanglarni bayqighan del mana shu Anah idi.)

<sup>25</sup> Anahning baliliri: oghli Dishon we qizi Oholibamadur.

<sup>26</sup> Dishonning oghulliri: Hemdan, Eshban, Itran we Keranlardur.

<sup>27</sup> Ėzerning oghulliri: Bilhan, Za'awan we Aqanlardur.

<sup>28</sup> Dishanning oghulliri: Uz we Arandur.

<sup>29-30</sup> Horitlardin bolghan qebile bashliqlirining isimliri Lotan, Shobal, Zibi'on, Anah, Dishon, Ėzer we Dishanlardur. Këyinche, bu bashliqlarning isimliri Se'ir rayonidiki horitlardin bolghan öz qebililirining namlirigha aylandi.

### **Idomdiki padishahlar**

<sup>31</sup> Isra'illarning tëxi padishahi bolmasta, töwendiki padishahlar Idomgha hökümraniq qildi:

<sup>32</sup> Bi'orning oghli Bela. U turghan sheherning ismi Dinhaba idi.

<sup>33</sup> Bela ölgendin këyin, ornigha bosraliq Zeraxning oghli Yobab chiqti.

<sup>34</sup> Yobab ölgendin këyin, ornigha Tëmani rayonidin kelgen Xusham chiqti.

<sup>35</sup> Xusham ölgendin këyin, ornigha Bidadning oghli Xadad chiqti. U Midyanlarni Mo'abta tarmar qilghan. U turghan sheherning ismi Awit idi.

<sup>36</sup> Xadad ölgendin këyin, ornigha masriqaliq Samlah chiqti.

<sup>37</sup> Samlah ölgendin këyin, ornigha derya boyigha jaylashqan Rihobottin kelgen Sha'ul chiqti.

<sup>38</sup> Sha'ul ölgendin këyin, ornigha Akborning oghli Ba'al-xanan chiqti.

<sup>39</sup> Akborning oghli Ba'al-xanan ölgendin këyin, ornigha Xadad chiqti. U turghan sheherning ismi Pa'u idi. Uning ayali Mihëtabi'ël bolsa Mëzahabning qizi bolghan Matridning qizi idi.

<sup>40-43</sup> Esaw Idomdiki Timna, Alwah, Yetet, Oholibama, Elah, Pinon, Qënaz, Tëman, Mibsar, Magdiyel we Iram qatarliq qebililarning atisi bolup, bu qebililarning namliri öz qebile bashliqlirining isimliridin

kelgen. Yuqiriqi qebililer olturaqlashqan joylar shu qebililarning nomi bilan ataldi.

## 37-bab

### Yüsüp we uning qërindashliri

<sup>1</sup> Yaqup öz atisi turghan Ken'an rayonida olturaqlaship qaldi.

<sup>2</sup> Töwendikiler Yaqup a'ilisining ish-izliridir.

Yüsüp on yette yashqa kirgen chaghlirida, hemishe atisining kichik xotunliri Bilhah we Zilpaning oghullirigha yardemliship, qoy baqqili chiqatti. U akilirining qilghan yaman ishlerini atisigha melum qilip turatti. <sup>3</sup> Isra'il Yüsüpni bashqa oghulliridin bekrek yaxshi köretti. Chünki, Yüsüp uning qërighan waqtida tapqan balisi idi. Isra'il Yüsüpke bir ala ton tiktürüp berdi. <sup>4</sup> Atilirining uni özliridin artuq köridighanliqini sezgen akiliri Yüsüpke shunchilik öchmenlik qilattiki, hetta uninggha siliq gepmu qilmaytti.

<sup>5</sup> Bir küni Yüsüp chüsh körüp, uni akilirigha äytip berdi. Ular uninggha burunqidinmu öch bolup ketti. <sup>6</sup> U:

– Qulaq sëlinglar! Körgen chüshümni silerge äytip bërey. <sup>7</sup> Biz hemmeylen ëtizda bughday baghlawatqudekimiz. Mëning baghligghan bughdiyim tiklinip tüz turghudek, silerning baghligghanliringlar mëningkining etrapida bëshini ëgip tezim qilip turghudek! – dëdi.

<sup>8</sup> Akiliri uningdin:

– Sen padishah bolup, bizge hökümranliq qilmaqchimu? – dep soridi. Yüsüp chüshini akilirigha örüp bergenlikidin, ular uninggha tëximu öch bolup ketti.

<sup>9</sup> Këyin, Yüsüp yene bir chüsh körüp, unimu akilirigha äytip bërip, ulargha:

– Men yene bir chüsh körüptimen. Chüshümde quyash, ay, we on bir yultuz manga tezim qilip turghudek! – dëdi.

<sup>10</sup> Yüsüp bu chüshni atisighimu äytip berdi. Atisi uni eyiblep:

– Qandaq chüsh bu? Sen anang, akiliring we mëning sanga bash ëgip tezim qilishimizni oylamsen? – dëdi.

<sup>11</sup> Buning bilen, Yüsüpning akiliri uninggha intayin heset qilishidighan bolup qaldi. Lëkin, atisi bu ishni könglige püküp qoydi.

**Yüsüpning Misirgha sêtilishi**

<sup>12</sup> Bir küni, Yüsüpning akiliri Shekemdiki yaylaqqa atisining qoylirini baqqili barghanidi.

<sup>13</sup> Isra'il Yüsüpke:

– Akiliring Shekemde qoy bëqiwatidu. Sen ularning yënigha bërip yoqlap kelgin, – dëdi.

– Maqul, baray, – dep jawab berdi Yüsüp.

<sup>14</sup> Atisi uninggha:

– Sen akiliringning we padilarning aman-ësen yaki emeslikini körüp këlip, manga xewer qilghin, – dëdi. Buning bilen, atisi Hibron jilghisidin uni yolgha saldi.

Yüsüp Shekemge bërip, <sup>15</sup> dalada akilirini izdep yürgende, bir kishi uni körüp:

– Kimni izdeysen? – dep soridi.

<sup>16</sup> – Akilirimni izdewatimen. Ularning qeyerde qoy bëqiwatqanliqini ëytip bersingiz, – dëdi u.

<sup>17</sup> U kishi:

– Ular këtup qaldi. Ularning Dotangha barmaqchi bolghanliqini anglidim, – dëdi.

Shuning bilen, Yüsüp akilirining keynidin mëngip, ularni Dotandin tapti.

<sup>18</sup> Ular Yüsüpni yiraqtin körüp, u yëtup kelgüche meslihetliship, uni öltürüwetmekchi bolushti. <sup>19</sup> Ular öz'ara:

– Hëliqi chüsh piri keptu. <sup>20</sup> Mundaq qilayli! Biz uni öltürüp, ölükini süyi qurup ketken quduqqa tashliwëtip, yirtquch haywan yep këtuptu, deyli. Qëni, uning chüshining emelge ashqinini bir köreyli, – dëyishti.

<sup>21</sup> Ularning suyiquestini anglighan Rubën Yüsüpni qutquzuwalmaqchi bolup:

– Uni öltürsek bolmaydu! <sup>22</sup> Uni zeximlendürmey, chöldiki süyi qurup ketken bu quduqqa tashliwetsekla boldi, – dëdi.

Uning bundaq dëyishidiki meqset, këyin Yüsüpni bir amal qilip ularning qolidin qutuldurup, atisigha qayturup bërish idi.

<sup>23-24</sup> Yüsüp akilirining yënigha këlish bilenla, ular uni tutup, uchisidiki ala tonini salduruwëlip, uni bir susiz quduqqa tashliwetti.

<sup>25</sup> Ular tamaqqa olturghinida, bir top Isma'il qebilisidin bolghan sodigerler karwinining Gil'adtin Misir terepke këtihatqanliqini kördi.

Ular tögilirige dora-derman, melhem we murmekkilerni artip kelgenidi.

<sup>26</sup> Yehuda öz qerindashlirigha:

– Bizning öz inimizni öltürüp, jinayitimizni yoshurushimizning paydisi nème? <sup>27</sup> Uni özimiz qol sëlöp öltürginimizdin köre, Isma'llargha sëtiwetkinimiz tüzük. U qandaqla bolmisun bizning inimiz, bizning qan qerindashimiz, – dëdi. Qerindashliri buninggha qoshuldi. <sup>28</sup> Shunga, Midyandin kelgen Isma'il qebilisidiki sodigerler u yerdin ötkende, Yüsüpning akiliri uni quduqtin chiqirip, yigirme kümüş tenggige bahaliship, Isma'llargha sëtiwetti. Bu kishiler Yüsüpni Misirgha ëlip ketti.

<sup>29</sup> Yüsüp sodigerlerge sëtighanda, Rubën yoq idi. U qaytip kelgendin këyin, quduqning yënigha bërip, Yüsüpning yoqluqini körüp, ëchinghan halda kiyimlirini yirtip, <sup>30</sup> qerindashliri turghan yerge bërip:

– Yüsüp yoq turidu! Öyge qandaq barimen? – dëdi.

<sup>31</sup> Buning bilen, ular öchkidin birni boghuzlap, Yüsüpning ala tonini öchkinig qënigha milep, <sup>32</sup> atisining aldigha apirip:

– Biz bu ala tonni tēpiwalduq, bu Yüsüpningmu qandaq? – dëdi.

<sup>33</sup> Yaqup bu tonni tonup:

– Bu mëning oghlumningghu! U jezmen yirtquch haywanlargha yem boptu! – dëdi.

<sup>34</sup> Yaqup hesrette kiyimlirini yirtip tashlap, matem kiyimini kiyip, oghli üçhün uzunghiche haza tutti. <sup>35</sup> Uning qiz-oghullirining hemmisi uninggha teselli bersimu, qobul qilmidi. U:

– Men taki ölgüche, oghlumgha haza tutimen! – dëdi.

U oghli Yüsüp üçhün dawamliq hesret chekti.

<sup>36</sup> Shu ariliqta, Midyandin kelgen hëliqi sodigerler Yüsüpni Misirgha apirip, uni padishahning bir emeldari – yasawullar bashliqi Potifargha sëtiwetkenidi.

## 38-bab

### Yehuda bilen Tamar

<sup>1</sup> Shu künlerde, Yehuda öz qerindashlirining yënidin këtüp, Adullam yëzisidiki Xirah dëgen kishining yënigha chüshti. <sup>2</sup> Yehuda u yerde imansiz Ken'anliq Shu'aning qizi bilen tonushup, uni nikahigha aldi.

<sup>3</sup> Qiz hamilidar bolup, bir oghul tughdi. Yehuda uning ismini Ėr qoydi.

<sup>4</sup> Qiz yene hamilidar bolup, ikkinchi oghlini tughdi. Uning ismini Onan qoydi. <sup>5</sup> Këyin, üçinchi oghlini tughdi. Uning ismini Shëlah qoydi. Shëlah tughulghanda, ular Kezib dëgen yerde idi.

<sup>6</sup> Yehuda tunji oghli Èrge Tamar isimlik bir qizni ëlip berdi. <sup>7</sup> Èrning qiliqi Perwerdigarning neziride rezil bolghachqa, Perwerdigar uning jënini aldi.

<sup>8</sup> Bu chaghda, Yehuda Èrning inisi Onangha:

– Sen bërip yenggeng bilen öylinip, ahangning neslini dawamlashtur.

Bu sëning qilishqa tëgishlik burchung, – dëdi.

<sup>9</sup> Lëkin, Onan tughulidighan bala özining bolmaydighanliqini bilip, her qëtim yenggisi bilen bir orunda yatqanda akisigha nesil qaldurmasliq üçün, meqsetlik halda menini yerge aqturuwëtetti. <sup>10</sup> Uning qilmishliri Perwerdigarning neziride rezil bolghachqa, Perwerdigar uningmu jënini aldi.

<sup>11</sup> Andin, Yehuda këlini Tamargha:

– Oghlum Shëlah chong bolghuche, atangning öyide tul olturup turghin, – dëdi. U Shëlahningmu ikki akisidek ölüp këtishidin qorqup, shundaq dëgenidi. Shunga, Tamar atisining öyige qaytip ketti.

<sup>12</sup> Melum mezgildin këyin, Yehudaning ayali bolghan Shu'aning qizi alemdin ötti. Qariliq tutush waqti ötkendin këyin, u Adullamlıq dosti Xirah bilen bille Timnah dëgen yerge bardı. U yerde uning xizmetchiliri qoy qirqıwatatti.

<sup>13</sup> Bireylen Tamargha qëynatisining Timnah dëgen yerge qoy qirqighili baridighanliqini ëytqanidi. <sup>14</sup> Buningdin xewer tapqan Tamar tul xotunluq kiyimini sëliwëtip, bashqa kiyimlerni kiyiwëlip, bashqılargha özini tonutmasliq üçün yüzige chümperde tartip, Timnah yoli üstidiki Ènayim shehirining derwazisigha bërip olturdi. Chünki, u Yehudaning kichik oghli Shëlah chong bolup qalghan bolsimu, Yehudaning özini uninggha nikahlimaydighanliqini tonup yetkenidi.

<sup>15</sup> Yehuda uni körginide, pahishe ayal dep qaridi, chünki u yüzini yëpiwalghanidi. <sup>16</sup> Yehuda uning öz këlini ikenlikini bilmey, yolning chëtige bërip, uningdin:

– Nëme telep qilisen? – dep soridi.

– Men bilen bir orunda yatsingiz, manga nëme bërisiz? – dëdi Tamar.

<sup>17</sup> – Mallirimning ichidin bir oghlaq ewetip bërimen, – dep jawab berdi u.

– Xop, oghlaqni ekëlip bergüche, birer nersingizni görüge qoyup

këting, – dëdi Tamar.

<sup>18</sup> – Görüge nëme telep qilisen? – dep soridi u.

Tamar:

– Boyningizgħa ësiqliq möhringiz bilen qolingizdiki hasingizni, – dëdi.

Shuning bilen, Yehuda bu nersilerni Tamargħa bërip, uning bilen bir orunda yatti, Tamar hamilidar bolup qaldi. <sup>19</sup> Tamar atisining öyige qaytip bërip, yüzidiki chümperdisini ëliwëtip, tulluq kiyimlerini qayta kiyiwaldi.

<sup>20</sup> Yehuda dosti hirani u ayalgha bir oghlaq apirip bërip, görüge qoyghan nersilirini qayturup këlishke ewetti. Lëkin, hira uni tapalmidi.

<sup>21</sup> Hira Ėnayim shehiridiki kishilerdin:

– Burun yol boyida turghan hëliqi pahishe ayal nege ketti? – dep soridi.

Ular:

– Bu yerde pahishe ayal zadila bolup baqmighan, – dep jawab bërishti.

<sup>22</sup> Hira Yehudaning yënigha bërip, uninggha:

– Uni tapalmidim. Uning üstige, shu yerlik kishiler: «Bu yerde pahishe ayal bolup baqqan emes!» dëyishidu, – dëdi.

<sup>23</sup> Yehuda uninggha:

– Boptu, u nersilerni alsa alsun, bashqilarning mesxirisige qalmayli. Her halda men oghlaqni ewettim. Biraq, sen uni tapalmapsen, – dëdi.

<sup>24</sup> Üch ayche ötkendin këyin, bireylen Yehudagħa:

– Këlining Tamar buzuqchiliq qilip, hamilidar boptu, – dëdi.

– Uni ekëlip otqa tashlanglar! – dep ghezep bilen buyruq qildi Yehuda.

<sup>25</sup> Tamar öydin ëlip chiqilghanda, qëynatisigha adem ewetip:

– Men bu nersilerning igisidin hamilidar boldum. Qarap bëqing! Bu möhür we hasa kimning? – dëdi.

<sup>26</sup> Yehuda bu nersilerni tonup:

– Buninggha men eyiblik! Men eslide uni oghlum Shëlahqa ëlip bërishim kërek idi, – dëdi.

Shuningdin këyin, Yehuda uning bilen qayta bir orunda yatmidi.

<sup>27</sup> Tamar ay-küni toshqanda, qoshkëzekke hamilidar bolghanliqini bildi. <sup>28</sup> Uning tolghiqi tutup, bir balining bir qoli chiqti. Tughut anisi u qolni tutup, uninggha qizil yip bagħlap qoyup:

– Bu awwal tughulghini, – dëdi. <sup>29</sup> Lëkin, bala qolini tartip ekirip këtip, yene biri awwal tughuldi. Shunga, tughut anisi:

– Sen taliship, qandaqmu qërandishingning aldida chiqiwalding? – dep, balining ismini Peres [menisi «taliship chiqqan»] dep qoydi. <sup>30</sup> Keynidin,



qizil yip baghlap qoyulghini tughuldi. Uning qoligha qipqizil yip baghlanghan bolghachqa, uninggha Zerax [menisi «qipqizil»] dep isim qoydi.

## 39-bab

### Yüsüp bilen Potifarning ayali

<sup>1</sup> Isma'il qebilisidiki sodigerler Yüsüpni Misirgha ekëlip, Misir padishahining bir emeldari – yasawullar bashliq Potifargha satqanidi.

<sup>2</sup> Perwerdigar Yüsüpke yar bolup, uning hemme ishlirini ong qildi. U Misirliq xojayinining öyide turdi. <sup>3</sup> Potifar Perwerdigarning Yüsüpke yar bolup, uning hemme ishlirini ong qilghanliqini bayqidi. <sup>4</sup> Potifar uningdin razi bolup, uni shexsiy yaremchi qilip, a'ile ishliri we pütün te'elluqatini bashqurushqa teyinlidi. <sup>5</sup> Shu waqittin bashlap, Perwerdigar Potifarning pütün a'ilisige, mal-charwilirigha we tëriqchiliqigha bext ata qildi. <sup>6</sup> Potifar hemmini Yüsüpning bashqurushigha tapshurup, özining yëmek-ichmikidin bashqa hëch ish bilen kari bolmaydighan boldi.

Yüsüp këlshken, chirayliq yigit idi. <sup>7</sup> Uzun ötmey, uninggha xojayinining ayalining kôzi chüshüp qëlip, uninggha:

– Kel, men bilen bir orunda yat! – dëdi.

<sup>8</sup> Yüsüp ret qilip:

– Oylap körüng, xojayinim barliq te'elluqatini mëning bashqurushumgha tapshurdi. Men bolghachqa, u pütün a'ile ishlirigha bash qaturmaydu. <sup>9</sup> Bu a'ilide men uninggha oxshash hoquqluq. Sizdin bashqa hemmini manga tapshurdi. Siz uning ayali tursingiz, men qandaqmu bundaq exlaqsiz ishni qilip, Xudaning aldida gunahkar bolay? – dëdi.

<sup>10</sup> Potifarning ayali her küni shërin sözler bilen Yüsüpni özige tartsimu, Yüsüp uning bilen bir orunda yatmaq tügöl, uning bilen bir yerde olturushnimu ret qilip keldi.

<sup>11</sup> Bir küni, Yüsüp öz ishi bilen öyge kirdi. U chaghda, öyde bashqa xizmetchiler yoq idi. <sup>12</sup> Potifarning ayali Yüsüpning tonigha ësilwëlip:

– Kelgin, bir orunda yatayli! – dëdi. Biraq, Yüsüp qëchip, tashqirigha chiqip ketti. Toni bolsa ayalning qolida qaldi. <sup>13</sup> U Yüsüpning tonini tashlap qëchip chiqip ketkinini körüp, <sup>14</sup> chuqan sëlöp, öy xizmetchilirini chaqirip, ulargha:

– Qaranglar, ërim ekelgen Ibraniy qul bizge haqaret keltürdi. U mëning hujramgha kirip, nomusumgha tegmekchi bolghanidi, men awazimning bariche warqiridim. <sup>15</sup> U mëning warqirighinimni anglap, tonini ëlishqimu ülgürelmey, qëchip chiqip ketti, – dëdi.

<sup>16</sup> U Yüsüpning tonini bermey, ërining këlishini kütti. <sup>17</sup> Ëri kelgende, uninggha mundaq dëdi:

– Siz ekelgen hëliqi Ibraniy qul mëning hujramgha kirip, manga haqaret keltürdi. <sup>18</sup> Men warqirighanidim, u tonini ëlishqimu ülgürelmey, qëchip chiqip ketti.

<sup>19</sup> Yüsüpning xojayini ayalining: «Sëning qulungning manga qilghan mu'amilisi mana!» dëgen sözini anglap, intayin ghezeplendi. <sup>20</sup> U Yüsüpni tutup, orda zindanigha qamap qoydi. Buning bilen, Yüsüp u yerde qamaqta bolup qaldı.

<sup>21</sup> Lëkin, Perwerdigar Yüsüpke yar bolup, uninggha mëhir-shepqet körsetti. Shunga, zindan bashqurghuchi uni yaxshi körüp qëlip, <sup>22</sup> uni zindandiki bashqa jinayetchilerni bashqurush we zindan ishlirigha mes'ul bolushqa teyinlidi. <sup>23</sup> Yüsüp mes'ul bolghan ishlargha zindan bashqurghuchi bash qaturmaydighan boldi. Chünki, Perwerdigar Yüsüpke yar bolghachqa, u bashqurghan hemme ishlar ongushluq bolghanidi.

## 40-bab

### Yüsüpning türmidashlirining chüshlirige tebir bërishi

<sup>1</sup> Melum mezigil ötkendin këyin, Misir padishahining bash saqiyi bilen bash nawiyyi padishahning aldida xataliq ötküzdi. <sup>2</sup> Padishah ghezeplinip, <sup>3</sup> bu ikki yuqiri emeldarni yasawul mehkimisidiki zindangha, Yüsüp bilen bir yerge qamidi. <sup>4</sup> Yasawul bëgi Yüsüpni bu ikki emeldarni kütüşke orunlashturdi. Ular zindanda birmezgil bille turdi.

<sup>5</sup> Bir küni këchide bash saqiyi bilen bash naway chüsh kördi. Ikkiyenning körgen chüshlirining menisi oxshimaytti. <sup>6</sup> Etisi etigende, Yüsüp ularni yoqlap kirginide, ularning könglining bi'aramliqini bildi.

<sup>7</sup> U ulardin:

– Siler bugün nëmanchila perishan? – dep soridi.

<sup>8</sup> Ular:

– Ikkimiz axsham chüsh kördüq. Lëkin, chüshimizning menisini yëship

bëridighan adem yoq, – dep jawab bërishti.

Yüsüp ulargha:

– Chüshke tebir bërish qabiliyiti Xudadin këlidu. Chüshünglarni manga ëytip bëringlar, – dëdi.

<sup>9</sup> Buning bilen, bash saqiy mundaq dëdi:

– Chüshümde aldimda bir tüp üzüm köchitining turghanliqini kördüm.

<sup>10</sup> Köchette üç tal nota shax bolup, köchet bixlash bilenla chëcheklep, mëwe pishti. <sup>11</sup> Qolumda padishahning sharab jami bolup, men üzümlerni üzüp, shirnisini jamgha siqip, jamni padishahqa sundum.

<sup>12</sup> Yüsüp mundaq dëdi:

– Bu chüshning menisi mundaq: üç nota shax – üç künni körsitidu.

<sup>13</sup> Üch kündin këyin, padishah sizge kengchilik qilip, esli mensipingizni bëridiken. Siz padishahqa burun bash saqiy bolghan waqtingizdikidek yene sharab tutidikensiz. <sup>14</sup> Emma, ishliringiz ongushluq bolghanda, mëni untup qalmay, manga hësdashliq qilghaysiz. Padishah aldida men üçün gep qilip, zindandin chiqishimgha yarem qilghaysiz. <sup>15</sup> Men eslide Ibraniymen, yurtumdin naheq tutup këlingenmen. Misirdimu mëni zindangha tashlighudek birer yaman ish qilghinim yoq.

<sup>16</sup> Yüsüpning bash saqiyning chüshige yaxshi tebir bergenlikini körgen bash naway Yüsüpke mundaq dëdi:

– Menmu bir chüsh körüptimen. Chüshümde bëshimda üç sëwette nan barmish. <sup>17</sup> Eng üstidiki sëwette padishah yeydighan her xil undin pishurulghan nazunëmetler barmish. Lëkin, ularni ucharqanatlar yewatqudekmish.

<sup>18</sup> Yüsüp mundaq dëdi:

– Bu chüshning menisi mundaq: üç sëwet üç künni körsitidu. <sup>19</sup> Üch kündin këyin, padishah kallingizni ëlip, jesitingizni derexke asidiken, tëningizni bolsa ucharqanat yeydiken.

<sup>20</sup> Üch kündin këyin, padishahning tughulghan küni bolup, padishah öz emeldarlirigha ziyapet berdi. U bash saqiy bilen bash nawayni zindandin chiqirip, emeldarlarning aldigha ëlip keldi. <sup>21</sup> U bash saqiyning mensipini eslige keltürdi. <sup>22</sup> Bash nawayni bolsa dargha asti. Bu ishlar del Yüsüpning tebiridek bolup chiqti. <sup>23</sup> Lëkin, bash saqiy bolsa Yüsüpni ësidin chiqirip, uni pütünley untup qaldi.

## 41-bab

### Yüsüpning padishahning chüshige tebir bërishi

<sup>1</sup> Ikki yildin këyin Misir padishahi mundaq bir chüsh kördi: chüshide u Nil deryasining boyida turuptu. <sup>2</sup> Yette tuyaq saghlam hem sëmiz kala deryadin chiqip, qirghaqtiki qomushluqta otlaptu. <sup>3</sup> Arqidin, set we qotur yette tuyaq chiqip, qirghaqtiki u yette sëmiz kalining yënida turuptu. <sup>4</sup> Bu yette qotur kala hëliqi yette sëmiz kalini yewëtiptu. Bu chaghda padishah oyghinip këtiptu.

<sup>5</sup> U qayta uyqugha këtüp, yene bir chüsh kördi: u bir tüp bughdayning toluq we yëtilgen yette dane bashaq chiqarghanliqini körüptu.

<sup>6</sup> Keynidin, hëliqi bughday yene issiq shamaldin soliship qalghan puchek yette bashaq chiqiriptu. <sup>7</sup> Bu yette bashaq hëliqi toluq yëtilgen yette bashaqni yutuwapu. Padishah oyghansa, bu chüshi iken. <sup>8</sup> Tang atqanda, padishah bi'aram bolup, adem ewetip, Misirdiki pütün teburchiler bilen danishmenlerni chaqirtip, chüshlirini ulargha ëytip berdi. Lëkin, uning chüshlirige hëchkim tebir bërilmidi.

<sup>9</sup> Bu chaghda, bash saqiy padishahqa mundaq dëdi:

– Bügün oylap baqsam, mëning ötküzgen xataliqim ësimge keldi. <sup>10</sup> Bir qëtim, janabliri bizge qattiq ghezeplinip, bash naway bilen mëni yasawul mehkimisidiki zindangha qamitip qoyghanidila. <sup>11</sup> Bir küni këchide, biz ikkilimiz chüsh körüptuq. Körgen chüshlirimizning menisi oxshimaytti.

<sup>12</sup> U chaghda, bir Ibraniy yash biz bilen bir zindanda idi. U eslide yasawul bëgining xizmetkari iken. Ikkimiz chüshimizni uninggha ëytip bersek, u chüshimizge tebir bergenidi. <sup>13</sup> Netijide, ishlar del uning tebiridek bolup chiqti. Janabliri mëning mensipimni eslige keltürüp, bash nawayni dargha astila.

<sup>14</sup> Padishah Yüsüpni chaqirip këlshke adem ewetti. Ular derhal bërüp, uni zindandin chiqirip, chach-saqallirini chüshürtüp, kiyimlirini yenggüshlep, padishahning aldigha ëlip keldi. <sup>15</sup> Padishah uninggha:

– Men bir chüsh körgenidim. Chüshümge hëchkim tebir bërilmidi. Biraq anglishimche, sen tebir bëreleydikensen, – dëdi.

<sup>16</sup> Yüsüp:

– Janabliri, men shexsen özüm chüshke tebir bërilmeymen. Lëkin, Xuda özlirige yaxshi tebir bëridu, – dep jawab berdi.

<sup>17</sup> Padishah mundaq dëdi:

– Chüshümde men Nil deryasining boyida turuptimishmen.<sup>18</sup> Yette tuyaq saghlam hem sëmiz kala deryadin chiqip, qirghaqtiki qomushluqta otlawatatti.<sup>19</sup> Arqidin yene yette tuyaq set qotur we awaq kala deryadin chiqti. Men burun Misirda bundaq qorqunchluq kala körüp baqmighanidim.<sup>20</sup> Bu qotur kalilar hëliqi sëmiz kalilarni yewetti.<sup>21</sup> Lëkin, yenila burunqidek set idiki, sëmiz kalilarni yewetkendenk turmaytti. Bu chaghda, men oyghinip kettim.

<sup>22</sup> Keynidin, yene bir chüsh kördüm. Chüshümde bir tüp bughday yette dane toluq we yëtilgen bashaq chiqardi.<sup>23</sup> Keynidin, yene yette dane issiq shamaldin soliship ketken ajiz we puchek bashaq chiqardi.<sup>24</sup> Bu dansiz bashaqlar hëliqi toluq yëtilgen bashaqlarni yutuwettti. Men bu chüshni tebichilergë ëytip bergenidim, lëkin hëchkim tebir bërëlmidi.

<sup>25</sup> Yüsüp padishahqa mundaq dëdi:

– Bu ikki chüshning menisi birdur. Xuda özi qilmaqchi bolghan ishlarni janablrigha aldin bildürüptu.<sup>26</sup> Yette sëmiz kala yette yilni körsitidu. Toluq yëtilgen yette bashaqmu yette yilni körsitidu. Bu ikki chüshning menisi oxshash.<sup>27</sup> Keynidin chiqqan yette qotur kala bilen issiq shamaldin soliship ketken yette puchek bashaq bolsa yette qehetchilik yilni körsitidu.<sup>28</sup> Dëmek, pëqir hëli özlirige dëginimdek, Xuda özi qilmaqchi bolghan ishlarni janablrigha aldin körsitiptu.

<sup>29</sup> Pütkül Misirda misli körülmigen yette bayashatchiliq yil bolidu.

<sup>30</sup> Keynidin, yette qehetchilik yil bolup, pütkül Misirni acharchiliq qaplap, ilgiriki bayashat yillarni kishilerning yadidin chiqiriwëtidu.

<sup>31</sup> Acharchiliq apiti shundaq qattiq boliduki, kishiler burunqi bayashat yillarni untup këtidu.<sup>32</sup> Janablrining oxshash ikki chüsh körüshliri Xudaning bu ishlarni pat arida jezmen emelge ashuridighanliqini bildüridu.

<sup>33</sup> Shuning üçün, janablrining döletni idare qilishqa eqil-parasetlik we yiraqni köreleydighan bir kishini qoyushlrini<sup>34</sup> hem emeldarlarni tallap, yette bayashatchiliq yillirida pütün memlikettiki dëhqanchiliq mehsulatlrining beshtin birini yighiwëlishlrini,<sup>35</sup> shundaqla ulargha kelgüsidiqi bayashatchiliq yillirida her xil ashliqni tolap, herqaysi sheherlerde ashliq saqlash hoquqini bërishlrini we ashliq iqtisad qilish toghrisida emr chüshürüsh tekliqini bërimen.<sup>36</sup> Keyni-keynidin këlidighan yette qehetchilik yilida bu zapas ashliq pütün memliket xelqini teminlep, xelqni ach qëlip ölüp këtishtin saqlap qalidu.

### Yüsüpning Misirni idare qilishi

<sup>37</sup> Padishah we uning emeldarliri Yüsüpning bu tekliptini qollap-quwwetlidi. <sup>38</sup> Shuning bilen, padishah emeldarlirigha:

– Biz bu ishni bashqurushqa Yüsüptinmu layiq kishini tapalmaymiz. Chünki, uningda Xudaning Rohi bar iken! – dëdi.

<sup>39</sup> Andin, padishah Yüsüpke:

– Xuda bu ishlarni sanga uqturghaniken, sen choqum hemmeylendin eqilliq we yiraqni köreleysen. <sup>40</sup> Men sëni memlikitimni idare qilishqa teyinleymen. Pütün xelqim sëning emringge boysunidu. Memlikitimde peqet mëning hoququmla sendin yuqiri bolidu. <sup>41</sup> Hazirdin bashlap, sëni Misirning bash wezirlikige teyinlidim, – dëdi.

<sup>42</sup> Buning bilen, padishah öz barmiqidiki möhürlük üzüknü chiqirip, Yüsüpning qoligha saldi we uchisigha kendir rexttin toqulghan ësil ton kiydürüp, boynigha altun zenjir ësip qoydi. <sup>43</sup> U yene Yüsüpnü ordining wezirlik harwisigha olturghuzdi. Harwining aldida yol bashlap këtiwatqan muhapizetchiler yol boyidiki kishilerni uninggha tezim qilishqa buyrudi.

Shundaq qilip, Yüsüp bash wezirlikke teyinlinip, pütün memliketni idare qildi. <sup>44</sup> Padishah Yüsüpke:

– Men bolsam padishah. Lëkin, Misirda sëning ruxsittingsiz herqandaq ademning midir-sidir qilishigha ruxset y q! – dëdi.

<sup>45-46</sup> Padishah Yüsüpke Misirche Zafnat-panë'ax dep isim qoydi we uninggha On shehirining rohaniysi Potiferaning qizi Asinatni xotunluqqa ëlip berdi.

Yüsüp Misir padishahining xizmitini qilishqa bashlighan waqtida, ottuz yashta idi. U padishah ordisidin chiqip, Misirning herqaysi jaylirini közdin kechürdi. <sup>47</sup> Yette bayashatchiliq yili mezgilide dëhqanchiliq mehsulatidin mol hosul ëlindi. <sup>48</sup> Yüsüp ashliqni tolap, herqaysi sheherlerde zapas ashliq merkizi qurup, etraptiki jaylardin yighiwëlinghan ashliqni jughlidi. <sup>49</sup> Yighilghan ashliqning köplüki dëngiz sahilidiki qumdek heddi-hësabsiz bolghachqa, uni hësablash mumkin emes idi.

<sup>50</sup> Qehetchilik yilliri yëtip këlishtin ilgiri, Yüsüpning ayali, yeni On shehirining rohaniysi Potiferaning qizi Asinat uninggha ikki oghul tughup berdi. <sup>51</sup> Yüsüp « Xuda pütün derdimni we atamning a'lisini könglümdin kötürüwetti » dep, tunji oghligha Manasse [ahang jehette

«untuldurghan»] dep isim qoydi. <sup>52</sup> U ikkinchi oghligha « Xuda mēni azab-oqubetlik yerde perzentke ērishtūrdi» dep, Efrayim [ahang jehette «ronaq tēpish»] dep isim qoydi.

<sup>53</sup> Misirliqlar behrimen bolghan yette bayashat yil ayaghlashti.

<sup>54</sup> Yūsüp aldin ēytqandek, yette qehetchilik yil arqa-arqidin keldi. Etraptiki hemme dōletlerdimu acharchiliq yūz bergenidi. Lēkin, Misirning hemme yēride ashliq tēpilatti. <sup>55</sup> Misirliqlar acharchiliqta qalay dēgende, ular padishahqa yalwurup, ashliq telep qildi. Padishah ulargha Yūsüpnīng yēnigha bērishni we hemme ishta uning orunlashturushigha boysunushni buyrudi.

<sup>56</sup> Acharchiliq barghansēri ēghirliship, Misirning hemme yērini qaplashqa bashlidi. Shunga, Yūsüp pūtkül ashliq ambarlirini ēchip, zapas ashliqlarni Misirliqlargha sētip berdi. <sup>57</sup> Etraptiki dōletlerdiki kishilermu kēliship, Yūsüptin ashliq sētiwaldi. Chūnki, hemme yerde acharchiliq bolup, ehwal intayin ēghir idi.

## 42-bab

### Yūsüpnīng qērindashlirining Misirgha ashliq alghili bērişi

<sup>1</sup> Ken'an zēminidimu acharchiliq bolghanidi. Yaqup Misirda ashliq barliqini anglap, oghullirigha:

– Siler bir-biringlarga qarishipla turamsiler! Nēmishqa bir chiqish yoli tapmaysiler? <sup>2</sup> Anglishimche, Misirda ashliq bar iken. Achliqtin ölüp ketmeyli. U yerge bērip, bir'az ashliq sētiwēlip ekēlinglar, – dēdi.

<sup>3</sup> Buning bilen, Yūsüpnīng on ōgey akisi Misirgha ashliq sētiwalghili bardi. <sup>4</sup> Lēkin, Yaqup Yūsüpnīng inisi Binyaminni ular bilen ewetmidi. Chūnki, Yaqup uning birer yamanliqqa uchrup qēlishidin qorqatti.

<sup>5</sup> Isra'ilning oghulliri we bashqilar ashliq sētiwalghili Misirgha bērishti. Chūnki, Ken'andimu acharchiliq ēghir bolghanidi. <sup>6</sup> Yūsüp Misirning bash weziri bolghachqa, herqaysi jaylardin kelgenlerge ashliq sētip bērishke mes'ul idi. Shunga, Yūsüpnīng akiliri uning aldigha kēlip, bēshi yerge tegküche uninggha ēgilip tezim qildi. <sup>7</sup> Yūsüp akilirini körüpla tonup qaldi, lēkin tonumasqa sēliwēlip, ulardin jiddiy qiyapette:

– Siler qeyerdin keldinglar? – dep soridi.

– Biz Ken'andin ashliq sētiwalghili kelduq, – dep jawab bērishti ular.

<sup>8</sup> Yūsüp akilirini tonugghan bolsimu, lēkin ular Yūsüpnī tonumighanidi.

<sup>9</sup> U akiliri toghrisidiki kichik waqtida korgan chüshlirini ësigë ëlip, meqsetlik halda ulargha:

– Siler jasus, memlikitimizning ajiz yerlirini charlighili keldinglar! – dëdi.

<sup>10</sup> Ular:

– Yaq janabliri, keminiliri ashliq sëtiwalghili keldi. <sup>11</sup> Biz aka-ukilar rastchil ademlirmiz, keminiliri hergiz jasus emes! – dep jawab qayturushti.

<sup>12</sup> Yüsüp ulargha:

– Yaq, siler memlikitimizning ajiz yerlirini charlighili keldinglar! – dep ching turuwaldi.

<sup>13</sup> Ular:

– I janabliri, keminiliri eslide bir atidin on ikki qërendash iduq. Atimiz Ken'anda turidu. Eng kichik inimiz uning yënida qaldi, yene bir inimiz bolsa ölüp ketken! – dëdi.

<sup>14</sup> Yüsüp yene ching turup:

– Yaq! Men hazir ëytqandek, siler rasttinla jasus. <sup>15</sup> Silerning semimiy yaki semimiy emeslikinglarni sinash üçün padishahning nami bilen qesem qilimenki, kichik ininglar bu yerge kelmigüche, silerni hergiz qoyuwetmeymen. <sup>16</sup> Silerdin biringlar bërip, uni ëlip këlinglar. Gëpinglar ispatlanghuche, qalghanliringlar bu yerde zindanda turisiler. Ininglarni ekelmisenglar, hemminglar choqum jasus bolup hësablinisiler! – dëdi.

<sup>17</sup> Shuning bilen, ularni zindangha qamap, üç kün tutup turdi.

<sup>18</sup> Üchinchi küni, Yüsüp ulargha:

– Men Xudagha ixlasmen adammen. Eger siler mëning shertimni qobul qilsanglar, bir qoshuq qëninglardin këchimen. <sup>19</sup> Özünglarning semimiy adem ikenlikinglarni ispatlash üçün, bir adiminglarni zindanda görüğe qoyup, qalghanliringlar qaytip, alghan ashliqlarni a'ïlenglerdiki acharchiliqta qalghanlarga yetküzüp bëringlar. <sup>20</sup> Andin, kichik ininglarni bu yerge ëlip këlinglar. Shundaq qilghandila, sözünglarning rastliqi ispatlinidu-de, ölümdin aman qalisiler! – dëdi.

Ular bu shertni qobul qilip, <sup>21</sup> öz'ara: «Burun biz inimizgha ziyankeshlik qilghachqa, emdi uning qisasigha qalduq! Biz uning azabini körüp turup, yalwursimu pisent qilmighaniduq. Shunga, bu bala-qazagha yoluqtuq!» dëyishti.

<sup>22</sup> Rubën ulargha:

– Men silerge: «Bu baligha tegmeyli» dësem, siler anglimidinglar.



Emdi shu qan qerzini töleydighan bolduq! – dedi.

<sup>23</sup> Yüsüp ularning sözini chüshendi. Akiliri bolsa buni bilmeytti, chunki Yüsüp ular bilen terjiman arqiliq sözleshkenidi.

<sup>24</sup> Yüsüp özini chetke ëlip, yighlap tashlidi. Andin qaytip kirip, Shimonni ayrip, ularning aldida uni baghlatti.

### **Yüsüpning akilirining Ken'angha qaytishi**

<sup>25</sup> Yüsüp xizmetchilirige akilirining tagharlirigha ashliq toldurup, ashliqqa töligen pullirini tagharlirigha sëlip qoyushni we ulargha yolluq ozuq-tülük teyyarlap bërishni buyrudi. Hemme teyyarliq pütkendin këyin, <sup>26</sup> ular alghan ashliqlirini ësheklirige artip, yoligha rawan boldi.

<sup>27</sup> Qonalghu jaygha barghanda, ulardin biri ësheklerge yem bërish üçün taghirini ëchip, öz pulining tagharda turghanliqini kördi-de,

<sup>28</sup> qërindashlirigha:

– Ular pulumni qayturuwëtiptu. Mana tagharning ichide turidu! – dedi. Ular hang-tang bolup, qorqqan halda öz'ara: «Bu, Xudaning bizge qilghan nëme ishidu?» dëyishti.

<sup>29</sup> Ular Ken'angha qaytip këlip, atisi Yaqupning aldigha kirip, ötken ishlarni bir-birlep sözlep berdi. <sup>30</sup> Ular mundaq dedi:

– Misirning bash weziri bizge qattiq gep qilip, bizni ularning dölitini charlighili kelgen, dep eyiblidi. <sup>31</sup> Biz uninggha: «Biz jasus emesimiz, biz semimiy ademler. <sup>32</sup> Bir atidin jem'iy on ikki qërindash iduq, bir inimiz ölüp ketti. Eng kichik inimiz Ken'anda atimizgha hemrah bolup qaldi» dëgeniduq. <sup>33</sup> Biraq, u: «Silerning semimiy yaki semimiy emeslikinglarni sinaymen. Bir adiminglarni qamaqta tutup turimen. Qalghanliringlar qaytip, alghan ashliqinglarni acharchiliqta qalghan a'ïlenglerge yetküzüp bëringlar. <sup>34</sup> Andin, kichik ininglarni mëning yënimgha ëlip këlinglar. Shundaq qilsanglar, silerning jasus emes, belki semimiy adem ikenlikinglarga ishinip, qërindishinglarni qayturup bërimen. Bu yerde turup qëlip, oqet qilsanglarmu bolidu» dedi.

<sup>35</sup> Këyin ular ashliqlarni tökkende, öz pullirining tagharda ikenlikini körüshti. Ata-balilar pul qapchuqlirini körüp, intayin qorqti. <sup>36</sup> Yaqup ulargha:

– Siler mëni hemme oghullirimdin ayriwëtemsiler? Yüsüp yoq boldi, Shimonmu tügeshti. Emdi Binyaminimu ëlip ketmekchi boldunglarmu? Bala-qazaning hemmisi mëning bëshimghila këlemdighandu! – dedi.

<sup>37</sup> Rubën atisigha wede bërip:

– Eger men Binyaminni qayturup kelmisem, mëning ikki oghlumni öltürüwëting. Kichik inimiz Binyaminni manga amanet qiling. Men uni choqum qayturup këlimen, – dëdi.

<sup>38</sup> Lëkin, Yaqup ulargha:

– Bu oghlum siler bilen barmisun! Uning bir qorsaqtin bolghan akisi ölüp këtip, yalghuz qaldi. Mubada u yolda birer köngülsizlikke yoluqup qalsa, men hesret chëkip ölüp këtimen, – dëdi.

## 43-bab

### Yüsüpning qërindashlirining Binyaminni Misirgha ëlip bërishi

<sup>1</sup> Ken'andiki acharchiliq barghansëri ëghirlashti. <sup>2</sup> Yaqupning a'ilisidikiler Misirdin ëlip këlingen ashliqni yep bolghandin këyin, Yaqup oghullirigha:

– Siler yene bir'az ashliq sëtiwëlip këlinglar, – dëdi.

<sup>3</sup> Yehuda atisigha:

– Biraq, u adem bizge: «Kichik ininglarni ëlip kelmigüche, yüzümge qarighuchi bolmanglar» dëgen. <sup>4</sup> Eger siz kichik inimizni biz bilen bille ewetsingiz, barimiz. <sup>5</sup> Bolmisa barmaymiz, chünki u kishi bizge: «Kichik ininglarni ëlip kelmigüche, yüzümge qarighuchi bolmanglar» dëgen, – dëdi.

<sup>6</sup> Isra'il ulargha:

– Siler nëmishqa mëni mundaq qiynaysiler? Nëme üçün u kishige: «Öyde yene bir inimiz bar» dep ëyttinglar? – dëdi.

<sup>7</sup> Ular mundaq jawab qayturdi:

– U kishi bizni we a'ilimizning ehwalini kochilap sürüshtürüp: «Atanglar hayatmu? Yene bashqa qërindashliringlar barmu?» dep soridi. Biz uning so'aligha jawab bermisek bolmaytti. Biz uning: «Kichik ininglarni ëlip këlinglar» deydighanliqini nedin bilettuq?

<sup>8</sup> Yehuda Isra'ilgha:

– Binyaminni manga tapshurung. Biz derhal yolgha chiqayli. Shundaq qilghanda, biz, siz we balilirimiz achliqtin ölmeymiz! <sup>9</sup> Kichik inimgha men këpil, pütün jawabkarliqni üstümge alay. Men uni aman-ësen qayturup këlip, öz qolingizgha tapshurmisam, ömürwayet eyiblik bolup këtey! <sup>10</sup> Eger biz waqitni keynige sürmigen bolsaq, bu chaghqiche ikki qëtim bërüp këlettüq, – dëdi.

<sup>11</sup> Isra'il ulargha:

– Undaq bolsa, mundaq qilinglar. Bash wezirge bir'az melhem, hesel, dora-derman, murmekki, piste-badam qatarliq eng yaxshi yerlik alahide mehsulatlardin sowghat alghach bëringlar. <sup>12</sup> Yene bir hesse artuq pul alghach bërip, aldinqi qëtim tagharliringlarga sëlîp qoyghan pullarni qayturup bëringlar. Èhtimal bu ishta sewenlik körüngen bolushi mumkin. <sup>13</sup> Ininglarnimu u kishining yënigha tëzdin ëlip bëringlar. <sup>14</sup> Hemmige qadir Xuda uning könglige insap bërip, Binyamin bilen Shimonni silerge qoshup qayturghay. Nawada teqdir balilirimni mendin ayriwetse, amalim qanche! – dëdi.

<sup>15</sup> Buning bilen ular teyyarlighan sowghatlarini, bir hesse artuq pul we Binyaminni ëlip, yolgha chiqti. Ular Misirgha barghandin këyin, Yüsüp bilen körüshti. <sup>16</sup> Binyaminning ular bilen bille kelgenlikini körgen Yüsüp ghojidarigha:

– Bu kishilerni öyümge ëlip bar. Ular chüshlük tamaqta men bilen bille bolidu. Siler bir mal soyup, ziyapet teyyarlanglar, – dëdi.

<sup>17</sup> Ghojidar buyruqqa bina'en ularni Yüsüpning öyige ëlip bardı. <sup>18</sup> Ular ghojidar teripidin Yüsüpning öyige bashlap bërîlghanliqidin intayin qorqushup: «Bizni choqum aldinqi qëtim tagharlirimizda qayturulghan pullar sewebidin bu yerge ëlip keldi. Èhtimal ular bizge tuyuqsız hujum qilip, ësheklirimizni tartiwëlip, bizni qul qilishi mumkin!» dëyishti,

<sup>19</sup> hemde Yüsüpning derwazisi aldigha bërish bilenla, ular ghojidargha:

<sup>20</sup> – Teqsir! Aldinqi qëtim biz bu yerge ashliq alghili kelgeniduq.

<sup>21</sup> Öyge qaytish yolimizda qonidighan yerge këlîp tagharlarni achsaq, pullirimizning tagharlirimizda öz pëti turghanliqini kördüq. Hazir bu pullarni qayturup bërish üçün ekeldüq. <sup>22</sup> Buningdin bashqa, biz yene ashliq sëtîwalidighanghimu pul ekeldüq. Aldinqi qëtim tagharlirimizgha pullarni kim sëlîp qoydikin bilmiduq, – dëyishti.

<sup>23</sup> Ghojidar ulargha:

– Qorqmanglar! Qorqmanglar! Pulliringlarni men tapshurup alghanidim. Uni tagharliringlarga choqum Xuda, yeni atanglar ëtiqad qilip kelgen Xuda sëlîp qoyghan oxshaydu, – dëdi. Andin, u Shimonni zindandin ëlip chiqip, ulargha tapshurup berdi.

<sup>24</sup> Ghojidar ularni Yüsüpning öyige bashlap, putlirini yuyushqa su, ësheklirige bolsa yem berdi. <sup>25</sup> Ular sowghatlarni teyyarlap, chüshte Yüsüp kelgende uninggha teqdim qilishni kütüp turdi. Chünki, ular Yüsüp bilen tamaqta bille bolidighanliqi toghrisidiki xewerni

anglighanidi. <sup>26</sup> Yüsüp öyge kelgende, ular bashlirini yerge tegküche ëgip tezim qilib, sowghatlarni sundi. <sup>27</sup> Yüsüp ular bilen salamlashqandin këyin:

– Siler manga yashinip qalghan atanglar toghruluq gep qilghanidinglar. U kishi qandaq, hayatmu? – dep soridi.

<sup>28</sup> Ular jawaben:

– Mömin keminilirining atisi hayat we yaxshi turuwatidu, – dep, bashlirini qayta yerge tegküche ëgip tezim qildi.

<sup>29</sup> Yüsüp bir anidin bolghan öz inisi Binyaminni körüp:

– Siler manga ëytqan hëliqi eng kichik ininglar mushumu? Ey oghlum, sanga Xuda bext ata qilghay – dëdi.

<sup>30</sup> Yüsüp öz inisigha bolghan qaynaq mëhir hëssiyatini basalmay, köpchilikning aldida ün sëlöp yighliwetküdek bolup ketti. Shunga, ularning yënidin chiqip, öz hujrisigha kirip birhazaghiche köz yëshi qildi. <sup>31</sup> Andin, u yüzini yuyup, hëssiyatini bësip, qaytip kirip, xizmetchilirige tamaq ekirishke buyrudi.

<sup>32</sup> Yüsüp özi yalghuz bir dastixanda, qërindashliri ayrim bir dastixanda olturdi. Ziyapette bille bolghan Misirliqlar yene bir dastixanda olturdi. Chünki, Misirliqlar Ibraniylar bilen bir dastixanda olturushni töwen köretti. <sup>33</sup> Yüsüp qërindashlirini özige qaritip, chong-kichik tertipi boyiche olturghuzdi. Buni körgen aka-ukiliri hang-tang bolghinidin bir-birige qariship qoyushatti. <sup>34</sup> Yüsüp ulargha öz dastixinidin tamaq bölüp berdi. Binyamingha bolsa bashqilarningkidin besh hesse artuq usup berdi. Ular Yüsüp bilen bille yep-ichip, intayin xushal bolushti.

## 44-bab

### Yüsüpning kümüş jamining yoqilip këtishi

<sup>1</sup> Yüsüp ghojidarigha:

– Sen ularning tagharlirigha ëlip këteligüdek ashliq qachilap, pullirini öz tagharlirigha sëlöp qoy. <sup>2</sup> Ularning eng kichikining taghirigha mëning kümüş jamim bilen öz pulini sëlöp qoy! – dep buyruq qildi. Ghojidar buyruqqa bina'en shundaq qildi.

<sup>3</sup> Etisi tang seherde, Yüsüpning qërindashliri ëshekliri bilen yolgha sëlöp qoyuldi. <sup>4</sup> Ular sheherdin chiqip anche yiraqqa barmayla, Yüsüp ghojidarigha:

– Sen derhal ularning keynidin qoghlap bërip, ulargha: «Siler nëmishqa yaxshiliqqa yamanliq qilisiler? <sup>5</sup> Nëmishqa xojayinimning këmüsh jamini oghrilap këtisiler? Xojayinim u jamda hem sharab ichidu, hem pal achidu. Siler ëghir gunah ötküzdünglar!» dëgin, – dëdi.

<sup>6</sup> Ghojidar ulargha yëtishkende, Yüsüpning sözini dëdi.

<sup>7</sup> Ular:

– Ghojam, bu nëme dëgenliri? Keminiliri bundaq ishtin nëridur!

<sup>8</sup> Özlirige melum, biz hetta ötken qëtimda tagharlirimizda pullarning barliqini körüp, uni Ken'andin qayturup ekelgen tursaq, xojayiningizning altun-këmüshlirini yene oghrilamtuq? <sup>9</sup> Eger özliri qaysimizning taghiridin jamni tëpiwalsila, shu ölümge mehkum bolsun.

Qalghanlirimizmu özlirining quli bolayli! – dëyishti.

<sup>10</sup> Ghojidar:

– Bu sözünglarga qoshulimen. Emma, jamni oghrilighan kishinila ëlip qalimen. Qalghanliringlar qaytip ketsenglar bolidu, – dëdi.

<sup>11</sup> Buning bilen, köpchilik derhal öz tagharlirini yerge chüshürüp achi.

<sup>12</sup> Ghojidar chongining taghiridin bashlap taki eng kichikiningkigiche inchikilep axturdi. Axirda, këmüsh jamni Binyaminning taghiridin tëpiwaldi. <sup>13</sup> Qërendashlar ümidsizlengen halda kiyimlirini yirtiship, yük-taqlirini ësheklirige artip, yene shu sheherge qaytip këlishti.

### **Yehudaning Binyamin üçün yëlinishi**

<sup>14</sup> Yehuda we qërendashliri Yüsüpning aldigha qaytip barghinida, Yüsüp tëxi öyide idi. Ular özlirini uning aldigha tashlap yerge atti.

<sup>15</sup> Yüsüp ulargha:

– Silerning bu nëme qilghininglar? Manga oxshash yuqiri mertiwidiki bir kishining silerning yürüş-turushunglarga pal achalaydighanliqimni bilmeytinglarmu? – dëdi.

<sup>16</sup> Yehuda jawaben:

– I aliyliri, biz bu ishqa nëme dëyeleymiz? Uni almiduq, dep qandaqmu özimizni aqliyalaymiz? Xuda keminilirining gunahini ëchip tashlidi. Emdi jam chiqqan kishila emes, hemmimiz özlirining quli bolghaymiz! – dëdi.

<sup>17</sup> Yüsüp ulargha:

– Yaq! Hergiz undaq qilmaymen. Peqet jamni alghan kishi manga qul bolsun. Qalghanliringlar atanglarning yënigha aman-ësen qaytip këtinglar, – dëdi.

<sup>18</sup> Yehuda Yüsüpning aldigha bërip:

– I aliyliri, özlirige ehwalni ochuq bayan qilishimga ruxset qilghayla. Özliri padishah bilen barawer, keminilirige rehim qilghayla! <sup>19</sup> Özliri bizdin: «Silerning atanglar yaki bashqa qërendashliringlar barmu?» dep sorighanlirida, <sup>20</sup> biz: «Yashinip qalghan atimiz we atimiz yashinip qalghanda tapqan bir kichik inimiz bar. Bu inimizning bir qorsaqtin bolghan akisi ölüp ketken. U ularning anisidin qalghan birdinbir bala, shunga atimiz uninggha bek amraq» dëgeniduq. <sup>21</sup> Özliri biz keminilirige: «Uni ëlip këlinglar, öz közümler bilen körey» dep tapilighandila. <sup>22</sup> Lëkin, biz bu balining atisidin ayrilalmaydighanliqini, eger ayrilsa, atimizning choqum ölidighanliqini ëytqinimizda, <sup>23</sup> özliri biz keminilirige: «Kichik ininglarni ëlip kelmigüche, yüzümge qarighuchi bolmanglar!» dëgenidila. <sup>24</sup> Biz atimizning yënigha bërip, özlirining sözlirini yetküzduq.

<sup>25</sup> Këyin, u bizni yene ashliq ekëlishke buyrugghanda, <sup>26</sup> biz uninggha: «Inimiz biz bilen bille barmighuche, biz u kishining yüzige qariyalmaymiz. Kichik inimiz biz bilen bille barmisa, bizmu barmaymiz» dëgeniduq. <sup>27</sup> Keminilirining atisi bizge: «Silerge melumki, ayalim Rahile manga peqet ikki oghul tughup berdi. <sup>28</sup> Ularning biri mendin juda boldi. U mendin ayrilghandin këyin, uni qayta körmidim. U choqum yirtquch haywanlarga yem boldi. <sup>29</sup> Eger siler bu oghlumni mendin ëlip këtip, umu yolda birer köngülsizlikke yoluqup qalsa, qërighinimda hesret chëkip, ölüp këtimen» dëgenidi. <sup>30</sup> Emdi oylap baqsila! Eger biz bu balini ëlip ketmisek, keminilirining atisi bu balining qaytip kelmigenlikini körüpla, hayatidin ayrilidu. Chünki, uning hayati bu balining teqdirige baghliq. <sup>31</sup> Atimiz bilen körüşkinimizde, inimiz yoq bolsa, u hesret chëkip ölüp këtidu. Uning ölüshige biz sewebchi bolghan bolimiz. <sup>32</sup> Keminiliri atamgha këpillik bërip: «Eger balini qayturup kelmisem, ömürwayet eyiblik bolup këtey» dëgenidim. <sup>33</sup> Shunga, i aliyliri, bu bala üçün keminiliri qëlip, özlirige qul bolsun. U bala bolsa akiliri bilen bille qaytip ketsun! <sup>34</sup> Eger bu bala men bilen bille ketmise, men atamning yüzige qandaq qariyalaymen? Men atamning bundaq bala-qazagha uchrishigha chidap turalmaymen! – dëdi.

## 45-bab

### Yüsüpning qerindashlirigha özini ashkarilishi

<sup>1-2</sup> Yüsüp öz hëssiyatini bësiwëlishqa amalsiz qëlip, xizmetkarlirining tashqirigha chiqip turushini buyrudi. U qerindashliri bilen yalghuz qalghanda, özining kim ikenlikini melum qildi-de, shundaq qattiq yighlidiki, uning awazini öyning sirtidikilermu anglidi we anglap qëlip, bu xewerni tëzdin padishahqa yetküzdi.

<sup>3</sup> Yüsüp Ibraniy tilida qerindashlirigha mundaq dëdi:

– Men Yüsüp bolimen! Atam salametmu?

Bu gepni anglighan qerindashliri hoduqup ketkinidin gep qilalmay turupla qaldi. <sup>4</sup> Yüsüp ularni aldigha chaqirdi. Ular uning aldigha kelgende, mundaq dëdi:

– Men silerning ininglar, yeni siler Misirgha sëtiwetken Yüsüp bolimen. <sup>5</sup> Lëkin, siler bu ish üchün ensirep, özünglarni eyibke buyrumanglar. Xuda xelqning hayatini saqlap qëlish üchün, mëni awwal bu yerge ewetken. <sup>6</sup> Bu yerdiki qehetchilikke emdi ikki yil boldi. Yene besh yilghiche tëriqchiliq qilghilimu bolmaydu, hosul alghilimu bolmaydu. <sup>7</sup> Shunga, silerning neslinglarni saqlap qëlish hem hayatinglarni qutquzup qëlish üchün, Xuda chong möjize körsitip mëni bu yerge awwal ewetti. <sup>8</sup> Dëmek, mëni bu yerge ëlip kelgen siler emes, belki Xudadur. U mëni padishahning bash meslihetchisi we Misirning bash wezirlikige olturghuzup, pütün memliketni idare qilishqa muyesser qildi.

<sup>9</sup> Siler atamning yënigha tëzdin bërip, uninggha: «Oghlingiz Yüsüp: ‘Xuda mëni pütün Misir dölitining bash weziri qilip tiklidi. Siz emdi këchikmey, bu yerge tëzdin yëtip këling. <sup>10</sup> Oghul-qizliringiz, newriliringiz, qoy-kaliliringiz we bashqa pütün te'elluqatingizni ekëlip, Goshen wilayiti etrapida manga yëqin olturung. <sup>11</sup> Sizning pütün a'ile we mal-waranliringiz bilen achliqtin müshkül ehwalgha chüshüp qalmasliqingiz üchün, men sizni baqimen. Chünki, qehetchilik yene besh yil dawamlashidu!’ dëdi» denglar, – dëdi.

<sup>12</sup> Yüsüp yene:

– Mana, mëning kim ikenlikimni siler hemminglar öz közünglar bilen kördünglar, Binyamin senmu, kördüng. <sup>13</sup> Atamgha Misirdiki hörmitimning qanchilik yuqiriliqini ëytinglar we körgenliringlarning

hemmisini yetküzüp, uni tēzdin bu yerge ēlip kēlinglar, – dēdi.

<sup>14</sup> U inisi Binyaminni quchaqlap, yene qattiq yighlap ketti. Inisimu uning boynigha ēsilip qattiq yighlidi. <sup>15</sup> Andin, u yighlighan pēti akiliri bilen bir-birlep sōyūshüp körüşhti. Shuningdin kēyin, qērindashliri uning bilen sözlishishke bashlidi.

<sup>16</sup> Yūsüpning qērindashlirining Misirgha kelgenlik toghrisidiki xewer ordigha yētip kelgende, padishah we xizmetkarliri intayin xushal bolushup ketti. <sup>17</sup> Padishah Yūsüpke:

– Qērindashliringgha ēyt, ulaghlirigha mal artip, derhal Ken'angha qaytip bērip, <sup>18</sup> atang bilen barliq a'ile tawabi'atlrini bu yerge ēlip kelsun. Men ulargha Misirning eng yaxshi zēminini bērimen. Ular bu yerde bayashat turmushtin behrimen bolsun. <sup>19</sup> Ulargha yene shunimu ēytip qoy: «Ular atangni we xotun, bala-chaqilirinimu ēlip kēlish üchün, Misirdin harwa alghach ketsun. <sup>20</sup> Ular u yerdiki te'elluqatini oylimisun, chünki Misir zēminining eng yaxshi nersiliri ularning bolidu», – dēdi.

<sup>21</sup> Isra'ilning oghulliri bu sözge bina'en ish qildi. Yūsüp padishahning emri boyiche ulargha harwa we yolgha yēterlik ozuq teyyarlap berdi. <sup>22</sup> U yene herbir akisigha bir qurdin yēngi kiyim sowghat qildi. Binyamingha bolsa besh qur kiyim bilen üch yüz kümüş tengge berdi. <sup>23</sup> U atisigha on hangga ēshekke Misirning eng yaxshi mehsulatlrini, yene on mada ēshekke atisining Misirgha kēlish yolida istēmal qilishigha ashliq, nan we bashqa yēmekliklerni artip berdi. <sup>24</sup> U qērindashlirini yolgha sēlish aldida ulargha yolda jēdel-majira chiqarmasliqni tapilidi.

<sup>25</sup> Ular Misirdin chiqip, Ken'angha – atisining yēnigha qaytip bardı.

<sup>26</sup> Ular atisigha:

– Yūsüp hayat iken! Misirning bash weziri boptu! – dēdi.

Yaqupning tenliri jughuldap ketti. U ularning sözige ishenmidi.

<sup>27</sup> Lēkin, u ulardin Yūsüpning ēytip bergen sözlirini anglap hemde Yūsüpning özini ēlip kēlishke ewetken harwilirini körüp, es-hoshigha keldi. <sup>28</sup> U:

– Boldi! Oghlum Yūsüpning hayat ikenlikige emdi ishendim! Közümning ochuqida bērip uni körey! – dēdi.



## 46-bab

### Yaqupning pütün a'lisini ëlip Misirgha bërishi

<sup>1</sup> Isra'il pütün mal-mülüklirini yighishturup, Be'ershebagha këlip, u yerde atisi Is'haq ëtiqad qilghan Xudagha atap qurbanliq qildi. <sup>2</sup> Shu këche, uninggha bir ghayibane alamet körünüp, Xuda uni:

– Yaqup, Yaqup! – dep chaqirdi.

– Lebbey, – dep jawab berdi u.

<sup>3</sup> Xuda uninggha:

– Men Xuda, sëning atang ëtiqad qilghan Xudadurmen. Sen Misirgha bërishtin qorqma. Chünki, men u yerde sëning ewladliringni ulugh bir xelq qilimen. <sup>4</sup> Men sen bilen bille Misirgha bërip, andin ewladliringni choqum bu zëmingha qayturup këlimen. Sen alemdin ötkende, Yüsüp yëningda bolidu, – dëdi.

<sup>5</sup> Yaqup Be'ershebadin yolgha chiqti. Uning oghulliri uni we xotun-balilirini Misir padishahi ewetken harwilargha olturghuzup,

<sup>6</sup> Ken'anda tapqan mal-waranliri bilen te'elluqatilirini ëlip, Misirgha qarap mangdi. Shundaq qilip, Yaqup pütün ewladlirini ëlip Misirgha keldi.

<sup>7</sup> Oghul-qizliri we oghul-qiz newrilirimu bille bardı.

<sup>8</sup> Isra'il depmu atalghan Yaqup bilen bille Misirgha barghan ewladlirining isimliki töwendikiche:

Yaqupning chong oghli Rubën <sup>9</sup> we uning oghulliri: Xanok, Pallu, Xezron we Karmi qatarliqlar.

<sup>10</sup> Shimon we uning oghulliri: Yëmu'il, Yamin, Ohad, Yakin, Zoxar we Ken'anliq ayalidin bolghan Sha'ul qatarliqlar.

<sup>11</sup> Lawiy we uning oghulliri: Gërshon, Qohat we Mirari qatarliqlar.

<sup>12</sup> Yehuda we uning oghulliri: Shëlah, Peres we Zerax qatarliqlar. Yehudaning yene Èr we Onan dëgen oghulliri bolup, ular Ken'anda ölüp ketkenidi.

Peresning oghulliri: Xezron bilen Hamul.

<sup>13</sup> Issakar we uning oghulliri: Tolah, Puwa, Yob we Shimron qatarliqlar.

<sup>14</sup> Zebulun we uning oghulliri: Sered, Èlon we Yaxlil qatarliqlar.

<sup>15</sup> Yuqiridikiler Lëyah Paddan-arramda Yaqupqa tughup bergen ewladlar bolup, qizi Dina bilen jem'iy ottuz üç neper idi.

<sup>16</sup> Gad we uning oghulliri: Sefon, Haggi, Shuniy, Èzbon, Eri, Arodi we

Ar'ëli qatarliqlar.

<sup>17</sup> Ashër we uning perzentliri: oghulliri Yimna, Yishwa, Yishwi, Beriya we qizi Serah. Beriyaning oghulliri: Hëber we Malkël idi.

<sup>18</sup> Yuqiridikiler Laban qizi Lëyahqa dëdek qilip bergen Zilpa Yaqupqa tughup bergen ewladlar bolup, ular jem'iy on alte neper idi.

<sup>19</sup> Yaqupning ayali Rahile uninggha ikki oghul tughup bergen bolup, ular Yüsüp bilen Binyamin idi. <sup>20</sup> Yüsüp Misirda On shehirining rohaniysi Potiferaning qizi Asinattin Manasse we Efrayim isimlik ikki oghul tapqanidi.

<sup>21</sup> Binyaminning oghulliri: Bela, Bëker, Ashbël, Gëra, Na'aman, Èhi, Rosh, Mupim, Hupim we Arid qatarliqlar.

<sup>22</sup> Yuqiridikiler Rahile Yaqupqa tughup bergen ewladlar bolup, jem'iy on töt neper idi.

<sup>23</sup> Dan we uning oghli Xushim.

<sup>24</sup> Naftali we uning oghulliri: Yaxsi'il, Guni, Yeser we Shillem qatarliqlar.

<sup>25</sup> Yuqiridikiler Labanning qizi Rahilege dëdek qilip bergen Bilhah Yaqupqa tughup bergen ewladlar bolup, jem'iy yette neper idi.

<sup>26</sup> Dëmek, Yaqupning këlinlirini hësabqa almighanda, Yaqup bilen bille Misirgha barghan öz ewladliri jem'iy atmish alte kishi idi.

<sup>27</sup> Yüsüpnung Misirda tapqan ikki oghlini qoshqanda, Yaqup jemetining Misirdiki nopusi jem'iy yetmish<sup>5</sup> kishi boldi.

### **Yaqup we uning jemetining Misirgha yëtip këlishi**

<sup>28</sup> Yaqup Yüsüp bilen Goshen wilayitide körüshüsh üçün, Yehudani uning yënigha yönilishni uqup këlishke ewetti. Yaquplar Goshenge kelginide, <sup>29</sup> Yüsüp wezirlik harwisida olturup, atisining aldigha bardi. Ular didar körüshüsh bilenla, Yüsüp atisini quchaqlap uzunghiche yighlidi. <sup>30</sup> Isra'il Yüsüpke:

– Men sëning hayat ikenlikingni öz közüm bilen kördüm. Emdi ölüp ketsemmu razimen! – dëdi.

<sup>31</sup> Andin, Yüsüp qërindashliri we chong öydikilirige mundaq dëdi:

– Men padishahqa silerning Ken'andin bu yerge köchüp

---

<sup>5</sup> Bu babning 15-, 18-, 22-, 25-ayetliride tilgha ëlinghan adem sanini qoshqanda Misirgha barghanlar jem'iy 70 adem bolidu. Biraq, bu ayette tilgha ëlinghan 66 adem ichige Yüsüpnung ikki oghli – Manasse bilen Efrayim, shundaqla Yehudaning Ken'anda ölüp ketken ikki oghli – Èr bilen Onan qoshulmighan.

kelgenliklarni melum qilay. <sup>32</sup> Uninggha silerning charwichi ikenliklarni, mal-mülkünlarni ëlip kelgenliklarni ëytay.

<sup>33</sup> Padishah siler bilen körüşhüp, kespinglarni sorisa, <sup>34</sup> uninggha: «Biz kichikimizdin tartip charwichiliq qilip kelgen. Ata-bowilirimizmu charwichi idi» denglar. Shuning bilen, u silerni öz xelqidin ayrip, Goshenge orunlashturidu, – dëdi.

Yüsüpning bundaq dëyishidiki seweb, Misirliqlar mal baqquchilarni peqet közge ilmaytti.

## 47-bab

<sup>1</sup> Buning bilen, Yüsüp padishah bilen körüşhkili bërip, uninggha:

– Atam bilen qërindashlirim Ken'andin qoy-kala we pütün mal-mülüklirini ëlip bu yerge keldi. Hazirche ular Goshende turuwatidu, – dëdi.

<sup>2</sup> Andin këyin, Yüsüp besh qërindishini tallap, padishah bilen körüşhüşke ëlip keldi.

<sup>3</sup> Padishah Yüsüpning qërindashliridin:

– Siler qaysi kesip bilen shughullinisiler? – dep soridi.

Ular jawaben:

– Janabliri, keminiliri ata-bowilirimizgha oxshash, mal bëqish bilen tirikchilik qilimiz. <sup>4</sup> Ken'anda qehetchilik ëghir bolghachqa, mal baqidighan otlaqmu yoq. Shu sewebtin, biz bu yerge köchüp kelduq. Janabliridin keminilirining Goshen wilayitide turushigha ijazet bërishlirini soraymiz, – dëdi.

<sup>5</sup> Padishah Yüsüpke:

– Atang bilen qërindashliring bu yerge keptu. <sup>6</sup> Misirning zëmini ularning aldida turuptu. Özliiri memliketning eng yaxshi yërinini tallisun. Goshende tursimu boliwëridu. Ularning arisida iqtidarliq kishiler bolsa, mallirimni bashqurushqa qoysangmu bolidu, – dëdi.

<sup>7</sup> Këyin, Yüsüp atisi Yaqupni ordigha bashlap këlip, Misir padishahi bilen körüştürdi. Yaqup padishahqa bext-sa'adet tilidi. <sup>8</sup> Padishah uningdin:

– Qanche yashqa keldingiz? – dep soridi.

<sup>9</sup> Yaqup uninggha:

– Men bu dunyada musapir bolup, bir yüz ottuz yil yashidim. Bu

japa-musheqqetlik hayatimda tēxi ata-bowilirimdek uzun ömür körmidim, – dep jawab berdi.

<sup>10</sup> Xoshlishish aldida, Yaqup yene padishahqa bext tilep, andin chiqip ketti. <sup>11</sup> Yūsüp padishahning emri boyiche atisi bilen qērindashlrini Misirgha orunlashturdi. U Remsēs shehirining yēnidin döletning eng yaxshi yērini ulargha zēminliqqa berdi <sup>12</sup> hemde atisi, qērindashliri we ularning öydikilirige nopusning sanigha qarap, ashliq yetküzüp berdi.

### Acharchiliq

<sup>13</sup> Acharchiliq intayin ēghirliship ketkenliktin, hemme yerde ashliq qalmighanidi. Misirliqlar bilen Ken'anliqlar achliqtin ajizlap ketti.

<sup>14</sup> Yūsüp ashliq sētip, ularning hemme pullirini yighiwēlip ordigha tapshurdi. <sup>15</sup> Misir we Ken'andiki xelqning qolidiki pullar tūgigende, Misir xelqi Yūsüpning aldigha kēlip, uningdin:

– Pullirimiz tügep ketti. Ölümdin saqlinip qēlishimiz üçün bir amal qilip, bizge ashliq yetküzüp bergeyla, – dep telep qildi.

<sup>16</sup> Yūsüp ulargha:

– Eger pulunglar tügep ketken bolsa, mēlinglarni ashliqqa tēgishinglar, – dēdi.

<sup>17</sup> Buning bilen, ular mallirini Yūsüpning aldigha ēlip kēlishti. Yūsüp ularning at, ēshek, qoy, kala we öchkilirige ashliq tēgiship berdi. Shundaq qilip, Yūsüp ularning mal-charwilirining bedilige shu yili ularni ashliq bilen teminlidi.

<sup>18</sup> Kēyinki yili, ular yene kēlip:

– I aliyliri, heqiqiy ehwalni yoshurmaymiz. Pullirimiz pütünley tūgidi. Mallirimizmu özlirige ötüp ketti. Hazir bizning tēnimiz we yērimizdin bashqa hēch nersimiz qalmidi. <sup>19</sup> Ölümdin saqlinip qēlishimizgha bir amal qilghayla! Yerlirimizning aq tashlinip qalmasliqi üçün, özimiz bilen yērimizni ashliqqa almashturup bergeyla. Yerlirimiz padishahning bolsun. Özimizmu padishahning quli bolup, uning dēhqanchiliqini qilayli. Hayat qēlishimiz üçün, yerlerni tērishimizgha uruqluq bergeyla! – dep telep qildi.

<sup>20</sup> Shundaq qilip, Yūsüp padishah üçün Misirning pütün zēminini sētiwaldi. Acharchiliqning ēghirliqidin Misirliqlar yerlirini sētishqa mejbur boldi. Netijide, pütün yer-zēmin padishahqa ötüp ketti. <sup>21</sup> Pütün Misir xelqimu uning quli bolup qaldi. <sup>22</sup> Peqet rohaniylarning yerlirila öz qollirida qaldi. Ularining yerlirini sētishi hajetsiz idi. Chünki, ular

padishahtin heqsiz ashliq alatti.

<sup>23</sup> Yüsüp xelqqe:

– Men padishah üçhün silerni we yer-zëminliringlarni sëtiwalghanikenmen, u yerge dëhqanchiliq qilishinglar üçhün uruq bërey. <sup>24</sup> Hosul waqtida, hosulning beshtin birini padishahqa tapshurup, qalghinini özünglarga we a'ilenglerge ozuq we uruqluq qilinglar, – dëdi.

<sup>25</sup> Ular:

– I aliyliri, özliri hayatimizni qutquzup qaldila. Bizge shepquet qilip, bizni qulluqqa qobul qilghayla, <sup>⑥</sup> – dëyiшти.

<sup>26</sup> Shunga, Yüsüp Misirliqlarga «Dëhqanchiliq mehsulatlıri hosulining beshtin bir qismini padishahqa tapshurush kërek» dëgen qanunni tüzüp berdi. Bu qanun bögüngiche küchke ige bolmaqta. Peqet rohaniylarning yerlırıla padishahqa ötmidi.

### Yaqupning axirqi telipi

<sup>27</sup> Isra'illar Misirning Goshen wilayitide olturaqlashti. Ular ronaq tëpip, ahaliliri hessilep köpeydi. <sup>28</sup> Yaqup Misirda on yette yil yashap, bir yüz qiriq yette yil ömür kördi. <sup>29</sup> U ölüsh aldida Yüsüpni chaqirtip këlip, uninggha:

– Eger sen mendin razi bolsang, qolungni ikki yotamning astigha qoyup, manga ghemxorluq körsitip, mëni Misirgha depne qilmasliqqa qesem qilghin. <sup>30</sup> Men wapat bolghanda, mëni Misirdin ëlip chiqip, ata-bowam depne qilinghan yerge depne qilghin, – dëdi.

Yüsüp atisigha:

– Tapshuruqingizni choqum orundaymen, – dëdi.

<sup>31</sup> Isra'il:

– Undaq bolsa, manga qesem qilghin, – dëdi.

Shuning bilen, Yüsüp qesem qildi. Isra'il kariwatning bash teripide bash qoyup, Xudagha medhiye oqudi.

## 48-bab

### Yaqupning Efrayim we Manassege xeyrlik du'a qilishi

<sup>1</sup> Birmezgildin këyin Yüsüpke atisining aghrip qalghanlıqi toghrisidiki

---

<sup>⑥</sup> Eger ular qulluqqa qobul qilinsa, turmushidin ghem qilmaytti. Chünki, xojayini ularning qorsiqini baqatti.

xewer yetti. Shunga, Yüsüp ikki oghli Manasse bilen Efrayimni ëlip atisining yënigha bardi. <sup>2</sup> Yaqup oghli Yüsüpning kelgenlikini anglap, yatqan ornidin küchining bariche küchep turup, aran olturdi. <sup>3</sup> Yaqup Yüsüpke:

– Hemmige qadir Xuda Ken'andiki Luz dëgen yerde manga körünüp, manga bext ata qilghanidi. <sup>4</sup> U manga: «Men sëning ewladliringni köpeytip, ularni nurghun millet qilimen we bu zëminni sëning ewladliringgha menggü zëminliqqa bërimen» dëgenidi, – dëdi.

<sup>5</sup> Yaqup yene:

– Ey Yüsüp, men Misirgha kelmeste, sen bu yerde ikki oghul tëpipsen. Bu ikki oghul, yeni Efrayim bilen Manasse, Rubën bilen Shimongha oxshash mëning oghullirim hësablangun. <sup>7</sup> <sup>6</sup> Bashqa bala tapsang, özüngning bolsun. Ular kelgüsida mirasxorluq qilidighan yer Efrayim bilen Manassening zëmini ichide bolsun. <sup>7</sup> Bundaq qilishimdiki meqset, anang Rahilening wejidindur. Men Paddan-arramdin qaytip kelginimde, anang Ken'an rayonidiki Efratagha baridighan yol boyida mëni hesrette qaldurup wapat boldi. Men uni shu yerdila depne qilghanidim, – dëdi. (Efrata hazir «Beytlehem» dep atilidu.)

<sup>8</sup> Isra'il Yüsüpning oghullirini körüp:

– Bu balilar kim? – dep soridi.

<sup>9</sup> Yüsüp:

– Mëning oghullirim. Men Misirgha kelgendin këyin, Xuda manga bergen balilar, – dep jawab berdi.

Isra'il yene:

– Ularni yëningha ekel, ulargha du'a qilay, – dëdi.

<sup>10</sup> Isra'il qërip ketkenlikini üçün, közi torliship yaxshi körmeytti. Yüsüp balilirini uning aldigha ëlip keldi. Isra'il ularni quchaqlap, söyüp qoyup,

<sup>11</sup> Yüsüpke:

– Esli sëni qayta körimen, dep oylap baqmighanidim. Mana emdi Xuda manga sëning oghulliringnimu körsetti! – dëdi.

<sup>12</sup> Yüsüp Isra'ilning tizidin ikki oghlini yerge chüshürüp, özi atisining

---

<sup>7</sup> Yaqupning oghullirining ewladliri këyin Isra'il xelqining 12 qebilisini teshkil qilghan. Yaqupning Efrayim bilen Manasseni oghlum dëyishi bilen, ular këyin Yüsüpning ornigha 12 qebilining ikkisini teshkil qilip, on ikkige bölüngen Ken'an zëminining ikki parchisige ige boldi. Yaqupning 12 oghlining üçinchisi Lawayning ewladliri bolsa këyin merkeziy ibadetxanida xizmet qilidighan rohaniylar bolup, zëmingha ige bolmide.

## Alemning yaritilishi

aldida bëshini yerge tegküdek ėgip tezim qildi. <sup>13</sup> Yüsüp Efrayimni Isra'ilning sol yënigha, Manasseni ong yënigha turghuzdi. <sup>14</sup> Lëkin, Isra'il ikki qolini almashturup, ong qolini kichik newrisi Efrayimning bëshigha, sol qolini chong newrisi Manassening bëshigha qoyup, <sup>15</sup> Yüsüpke bext tilep, mundaq du'a qildi:

«Bowilirim Ibrahim bilen Is'haq yëqin egeshken Xuda  
bu ikki newremni bextlik qilghay.

Mëni bügüngiche yëteklep kelgen Xuda  
ulargha bext ata qilghay.

<sup>16</sup> Mëni pütün bala-qazalardin qutquzghan perishte  
ulargha bext ata qilghay.

Mëning namim, ata-bowam Ibrahim bilen Is'haqning nami  
bu balilar arqiliq menggü dawamlashqay.

Ular nurghun ewladliq bolup, yer yüzide güllep yashnighay.»

<sup>17</sup> Yüsüp atisining ong qolini Efrayimning bëshigha qoyghinini körüp, könglide narazi bolghanidi. Shunga, u atisining ong qolini Efrayimning bëshidin Manassening bëshigha yötkep qoymaqchi bolup, <sup>18</sup> atisigha:

– Ata, bu ishingiz toghra bolmidi. Chongi bu. Ong qolingizni uning bëshigha qoyghaysiz! – dëdi.

<sup>19</sup> Atisi ret qilip:

– Ey oghlum, bilimen, bilimen. Manassening ewladlirimu chong xelq bolidu, lëkin inisi uningdinmu küchlük bolidu. Inisining ewladliri ronaq tapqan köp xil xelqlerge aylinidu! – dëdi.

<sup>20</sup> U küni, Isra'il ulargha bext tilep, mundaq du'a qildi:

«Kelgüside Isra'ilning ewladliri kishilerge xeyrlik du'a qilghanda,  
mundaq dësun:

‘ Xuda silerni Efrayim bilen Manassege oxshash bextlik qilghay!’»

Shundaq qilip, Yaqup Efrayimni uning akisi Manassedin yuqiri orungha qoydi.

<sup>21</sup> Këyin, Isra'il Yüsüpke:

– Mëning alemdin ötüşümge az qalghanliqini bilisen. Lëkin, Xuda jezmen silerge yar bolup, silerni ata-bowiliringlarning zëminigha qayturup këtidu. <sup>22</sup> Men sanga qërendashliringgha qarighanda bir hesse

artuq zëmin bërimen. U yerni men Amorlarning qolidin qilich we oqyayim bilen tartiwalghanidim, – dëdi.

## 49-bab

### Yaqupning wesiyiti

<sup>1</sup> Yaqup oghullirini aldigha chaqirip, ulargha mundaq dëdi:  
– Hemminglar aldimgha këlinglar, silerge duch këlidighan ishlarni ëytip qoyay!

<sup>2</sup> «Ey oghullirim, hemminglar këlip qulaq sëlinglar.  
Atanglar Isra'ïlning sözlirini köngül qoyup tingshanglar.

<sup>3</sup> Ey Rubën, sen tunji oghlumsen,  
sen küch-qudrigimsen.  
Chong bolup tapqan tunji oghlumsen,  
oghullirim ichide eng ghururluqi we küchlüki sen.  
<sup>4</sup> Biraq, sen kelkündek ëqip, tutuq bermiding!  
Sen kichik xotunum bilen bir orunda yëtip,  
körpemni bulghighachqa, emdi katta kishi bolalmaysen.

<sup>5</sup> Shimon bilen Lawiy ittipaqdash bolup,  
ularning qilichliri rehimsizlik qildi.  
<sup>6</sup> Qoshulmaymen ularning yaman niyitige,  
qatnashmaymen ularning suyiquestlik pilanigha,  
chünki ular derghezepte adem öltürüp,  
buqilarning pëyini xalighiniche kesti.  
<sup>7</sup> Yaghsun lenetler ularning ghezipige,  
shundaqla rehimsiz öchmenlikige.  
Tarqitiwëtermen, chëchiwëtermen ularni  
Isra'ïllarning arisigha.

<sup>8</sup> Ey Yehuda, qërindashliring sëni maxtar.  
Sen düshmenning gëlini siqarsen.  
Qërindashliring sëning aldingda bash qoyar.  
<sup>9</sup> Yehuda düshminige yash shirdek ëtilidu.



## Alemning yaritilishi

Uni meghlup qilip, qaytip kēlidu uwisigha.  
Sozulup yatsa uwisida,

kimmu uninggha tēgishke jur'et qilar?

<sup>10</sup> Yehuda tutar padishahliq enggüshtirini,  
uning ewladliri yürgüzer hakimiyetni.

Kēyin, pütkül el qoshar tōhpe uninggha,  
pütkül xelq tezim qilar uninggha.<sup>⑧</sup>

<sup>11</sup> Heddi-hēsabsiz bay bolghanliqidin u,  
ghajap qoyushigha qarimay texiyining,  
baghlap qoyar uni eng yaxshi üzümge.

Kiyimlirini yuyar üzüm sharabida,  
ēsil tonini yuyar üzüm sherbitide.

<sup>12</sup> Uning közliri musellestin qara.

Chishliri süttinmu aq.

<sup>13</sup> Zebulun turar dēngiz boyida,

u yer kēme porti bolar,

zēmini Sidon terepke sozular.

<sup>14</sup> Issakar goya küchlük ēshek bolup,

ēghilning ichide yatar.

<sup>15</sup> Körgende u dem ēlish ornining yaxshiliqini

we yērining munbetlikini,

artip yükning ēghirini mürisige,

qul bolup, japaliq ishqa mejbur bolar.

<sup>16</sup> Dan Isra'il qebilisidin biri bolar,

u öz xelqige adil hōküm qilar.

<sup>17</sup> U yilandek yol boylirida,

zeherlik yilandek chighir yollarda,

chēqip atning tuyiqini,

arqisigha yiqitar atliqlarni.

<sup>18</sup> I Perwerdigarim, qutquzushungni kütmehtimen!

---

⑧ Yaki: Yehuda tutar padishahliq enggüshtirini, uning ewladliri yürgüzer hakimiyetni, Taki hakimiyet yürgüzgüchi kelmigüche; Pütkül xelq tezim qilar uninggha.

## Alemning yaritilishi

<sup>19</sup> Gad qaraqchilarning hujumigha uchrar.  
Lëkin, u keynidin hujum qilip, zerbe bërer.

<sup>20</sup> Ashërning zëmini be'eyni mol ashliq ambiri bolup,  
padishahlarni u teminler xas lezzetlik tamaqliri bilen.

<sup>21</sup> Naftali erkin ana këyiktur,  
u tughar söyümlük bala këyiklerni.

<sup>22</sup> Yüsüp mëwilik derextur.  
U bulaqqa yëqindur.

Uning shaxliri halqip öter tamdin.

<sup>23</sup> Shiddetlik hujum qilar düshmen owchiliri uninggha,  
oqyalar dehshetlik ëtilar uninggha,

<sup>24</sup> lëkin uning yayi mezmüt yenila,  
uning qolliri küchlük yenila.

Tayanghachqa u Yaqup ëtiqad qilghan qadir Xudagha,  
yeni Isra'ilning Padichisigha, Qoram Tëshigha.

<sup>25</sup> Atang ibadet qilghan Xuda sanga yardem qilar,  
hemmige qadir Xuda sëni bextlik qilar.

U sanga xasiyetlik yamghur yaghdurup,  
yerdiki bulaqlarni teqdim qilar.

At-kaliliringni hem awutup,  
ewladliringni hessilep köpeyter.

<sup>26</sup> Atang Xudadin ërishken bu bext,  
qedimki tagh choqqiliridinmu,  
ëdirliqlardiki bayliqlardinmu büyüktur.  
Mana bu bext-sa'adet Yüsüpning bëshigha,  
yeni qërindashliridin tallanghinigha qonar.

<sup>27</sup> Binyamin goya yirtquch chilböre.  
U etigini tutqinini yalmap,  
këchisi oljilarni böler.»

<sup>28</sup> Isra'ilning bu on ikki oghli Isra'il xelqining on ikki qebilisining  
bowiliri boldi. Bu sözler – Yaqupning herbir oghligha qilghan layiq  
xeyrlik du'asidur.

Alemning yaritilishi

### **Yaqupning wapati**

<sup>29</sup> Yaqup oghullirigha mundaq dep tapilidi:

– Ejdadlirimning qëshigha këtidighangha az qaldim. Siler mëni ata-bowilirimning yënigha, yeni Xitlardin bolghan Efronning ëtizliqidiki öngkürge depne qilinglar. <sup>30</sup> Bu öngkür Ken'andiki Mamrening sherq teripidiki Makpëlah yëzisida bolup, Ibrahim u öngkür bilen yerni Xitlardin bolghan Efrondin yerlik qilish üçün sëtiwalghanidi. <sup>31</sup> Ibrahim we ayali Sare u yerge qoyulghan. Is'haq we ayali Ribeqamu u yerge qoyulghan. Men Lëyahnimu u yerge depne qildim. <sup>32</sup> U yer bilen öngkür Xitlardin sëtiwëlinghan bolup, siler mëni shu yerge qoyunglar. <sup>33</sup> Yaqup oghullirigha bu sözlerni qilghandin këyin, yëtipla, nepisi toxtap, ejdadlirining qëshigha ketti.

## **50-bab**

### **Yaqupning depne qilinishi**

<sup>1</sup> Yüsüp atisining jesitige özini tashlap, hesret bilen yighlap, uning yüzini söydi. <sup>2</sup> Këyin, Yüsüp qol astidiki tëwiplirigha atisining jesitini momlashni buyrudi. <sup>3</sup> Ular adetliri boyiche qiriq kün ichide jesetni chirishtin saqlash xizmitini tamamlidi. Misirliqlar uningha yetmish kün matem tutti.

<sup>4</sup> Qariliq tutush mezgili ötkendin këyin, Yüsüp padishahning emeldarlirigha:

– Ëghir körmisenglar, padishahqa mundaq denglar: <sup>5</sup> «Atam jan üzüsh aldida mëni özini Ken'anda teyyarlap qoyghan yerlikke qoyushumgha qesem qildurghanidi. Shuning üçün, manga ijazet berse, u yerge bërip atamni depne qilip kelsem», – dëdi.

<sup>6</sup> Padishah uninggha:

– Barsun, atisigha bergen qesimi boyiche depne qilsun, – dep jawab qayturdi.

<sup>7</sup> Buning bilen, Yüsüp atisini depne qilghili ketti. Padishahning barliq xizmetchiliri, orda emeldarliri we Misirdiki közge körüngen erbablar Yüsüp bilen bille bërishti. <sup>8</sup> Yüsüpning pütün a'ilisi, qerindashliri we atisining jemetlirimu uning bilen bille bardı. Peqet Yüsüpning kichik baliliri we qoy-kalilirila Goshende qalghanidi. <sup>9</sup> Uning bilen bille

barghanlarning ichide yene jeng harwilirigha olturghanlar we atliqlarmu bar idi. Shundaq qilip, ular goya chong bir qoshundek boldi.

<sup>10</sup> Ular I'ordan deryasining nërisidiki Atad dëgen yerdiki xamangha kelgende, qattiq yigha-zar qilishti. Yüsüpler u yerde yette kün haza tutti.

<sup>11</sup> Buni körgen Ken'anliqlar: «Misirliqlarning depne murasimi nëmidëgen daghdughiliq» dëyishkenidi. Shunga, bu yerge Abël-mizra'im [menisi «Misirliqlarning haza tutushi»] dep nam qoyuldi.

<sup>12</sup> Shundaq qilip, Yaqupning oghulliri atisining tapshuruqi boyiche <sup>13</sup> uning jesitini Ken'angha apirip, Mamrening sherqidiki Makpëlahtiki öngkürge depne qildi. Bu öngkür Ibrahim Xit qebilisidin bolghan Efrondin qebiristanliq üçün sëtiwalghan ëtizliqta idi. <sup>14</sup> Yüsüp atisini depne qilip bolup, öz qërindashliri we depne murasimigha qatnashqan barliq kishiler bilen bille Misirgha qaytip keldi.

### **Yüsüpning qërindashlirini xatirjem qilishi**

<sup>15</sup> Yüsüpning atisi ölgendin këyin, uning qërindashliri: «Eger Yüsüp könglide burun uninggha yamanliq qilghinimiz üçün adawet saqlap, bizdin intiqam alimen dëse, qandaq qilimiz?» dep oylashqanidi.

<sup>16</sup> Shunga, ular bir kishi arqiliq Yüsüpke:

– Atimiz jan üzüsh aldida, <sup>17</sup> bizge sanga buni ëytip qoyushimizni tapilighan: «Akiliring sanga yamanliq qilip qoydi. Ularning gunahini kechürüm qiliwet». Shuning üçün, sendin bizning xataliqimizni kechürüm qilishingni soraymiz. Biz bolsaq atang ibadet qilghan Xudaning xizmetkarliri, – dep söz yetküzdi.

Yüsüp bu sözni anglap yighliwetti.

<sup>18</sup> Andin, Yüsüpning qërindashliri uning aldigha bërip, bëshi yerge tegküche tezim qilip, mundaq dëdi:

– Biz sëning qulung bolayli!

<sup>19</sup> Yüsüp ulargha:

– Qorqmanglar! Men höküm qilip jazalaydighan Xuda emesmen!

<sup>20</sup> Siler eslide manga ziyankeshlik qilmaqchidinglar, lëkin Xuda nurghun kishilerning hayatini saqlap qëlish üçün, yaman ishinglarni yaxshi ishqa aylاندurdi. Bügün mana shunche nurghun kishiler hayat qaldi. <sup>21</sup> Siler qorqmanglar. Men choqum silergimu perzentliringlarchimu ghemxorluq qilimen, – dëdi.

Yüsüp qërindashlirigha mëhribanliq bilen teselli bërip, ularni xatirjem qildi.

**Yüsüpnıng alemđın ötüshi**

<sup>22</sup> Yüsüp we unıng atısinıng uruq-jemeti Misirda olturaqlıshıp qalghanıdı. Yüsüp bir yüz on yëshida alemđın ötti. <sup>23</sup> Uning ömri shunchilik uzun boldiki, u hetta oghli Efrayimning üçinchi ewladini körüşke muyesser bolghan. Yüsüp Manassening oghli Makirning oghullirininımu öz qoynıgha alghan. <sup>24</sup> U qerındashlırigha:

– Men alemđın ötüshke az qaldım. Xuda choqum silerge köngül bölüp, silerni bu yerdin ëlip, Ibrahimgha, Is’haqqa we Yaqupqa wede qilip bermekchi bolghan zëmingha bashlap barıdu, – dëdi.

<sup>25</sup> Yüsüp qerındashlırigha yene:

– Xuda silerge ghemxorluq qilip, silerni u yerge ëlip ketken waqıtta, mëning jesitimni bille ëlip këtishke mëning aldımda qesem qilinglar! – dëdi.

<sup>26</sup> Yüsüp bir yüz on yëshida Misirda alemđın ötti. Ular unıng jesitini chirishtin saqlash üçün momlap, sanduqqa sëlip qoydı.



# Misirdin chiqish

## (Qisqiche chüshendürüş)

«Misirdin chiqish»ta Isra'illarning Misirda qulluq haletke chüshüp qēlishi, Musa peyghemberning ularni qulluqtin qutuldurup Xuda ejdadi Ibrahimgha bērishke wede qilghan Ken'an zēminigha bashlap mēngish jeryani teswirlengen.

Bu jeryanida Musa peyghember Xudadin on perz we nurghun qa'ide-nizamlarni qobul qilghan. Xudaning Yehudiylargha bularni bērishtiki meqsiti, yehudiy jama'etchilikini tertipke sēlish we ulargha Xudagha qandaq ibadet qilishni kōrsitish idi.

### **Tēzis:**

1. Isra'illarning Misirda qul bolushi (1-bab)
2. Musa peyghemberning tughulushidin chaqirilishighiche (2-babtin 4-babqiche)
3. Misir padishahining jahilliqi we Misirliqlargha kelgen apetler (5-babtin 11-babqiche)
4. Ötüp kētish hēyti we Misirdin chiqish (12-bab 1-ayettin 15-bab 21-ayetkiche)
5. Qizil dēngizdin Sinay tēghigha seper qilish (15-bab 22-ayettin 18-bab 27-ayetkiche)
6. 6Qanunning chüshürülüshi we ehdining tüzülüshi (19-babtin 24-babqiche)
7. Ibadet chēdirining yasilishi we ibadet qa'idiliri (25-babtin 40-babqiche)



## Misirdin chiqish

### Isra'illarning Misirda tartqan azabliri

<sup>1</sup> Yaqupning herqaysi oghulliri öz bala-chaqilirini ëlip, Yaqup bilen bille Misirgha bardi. Uning oghullirining isimliri <sup>2</sup> Rubën, Shimon, Lawiy, Yehuda, <sup>3</sup> Issakar, Zebulun, Binyamin, <sup>4</sup> Dan, Naftali, Gad we Ashër idi. <sup>5</sup> Ularning hemmisi Yaqupning biwasite ewladliri bolup, jem'iy yetmish kishi idi. Yaqupning yene bir oghli Yüsüp bu waqitta alliqachan Misirda idi.

<sup>6</sup> Këyin, Yüsüp we uning qërindashliri hemde barliq zamandashliri alemdin ötti. <sup>7</sup> Shundaqtimu, Isra'ilning (yene bir ismi Yaqup) ewladliri tēz köpiyip, u yerni toldurdi we xëli küchiyip qaldi.

<sup>8</sup> Këyin, Yüsüpning Misir xelqige qilghan yaxshiliqliridin xewiri bolmighan yëngi bir padishah Misirda textke chiqti. <sup>9</sup> U Misirliqlargha:

– Bu Isra'illarning bizge qarighanda köpiyip, bizdinmu küchiyip këtiwatqanliqigha qaranglar! <sup>10</sup> Eng yaxshisi aqilane tedbir qollinip, buning aldini ëlishimiz kërek. Undaq bolmighanda, nawada urush partlap qalsa, ular dūshmenler bilen birliship bizge hujum qilip, bu yerdin qëchip këtishi mumkin, – dëdi.

<sup>11</sup> Buning bilen, Misirliqlar Isra'illarni ëghir emgekler bilen ëzish üçün, emgek nazarechilirini teyinlidi. Ular Isra'illargha padishah üçün Pitom we Remsës isimlik teminlesh merkizi qilinghan sheherlerni

saldurdi. <sup>12</sup> Lëkin, Misirliqlar Isra'illarni qanche ezgensëri, ular shunche köpiyip, döletning bashqa yerlirimu tarqaldi. Bu sewebtin, Misirliqlar Isra'illardin qorqup, <sup>13</sup> ularni tëximu ëghir ishlargha saldi. <sup>14</sup> Misirliqlar ularni laychiliq, kësek quyush we ëtiz-ëriq ishlirini qilishtek ëghir emgeklerge sëlöp, intayin qattiq azablargha duchar qildi.

<sup>15</sup> Misir padishahi yene Shifrah we Pu'ah isimlik ikki neper Ibraniy<sup>⑨</sup> tughut anisigha:

<sup>16</sup> – Siler Ibraniy ayallirini tughdurghan waqtinglarda, bowaqlarning oghul yaki qiz ikenlikige qaranglar. Eger oghul tughulsa, bowaqlar öltürüwëtinglar; qiz tughulsa, tirik qaldurunglar, – dëdi.

<sup>17</sup> Lëkin, bu ikki tughut anisi Xudagha ixlasmen bolghachqa, padishahning emrige boysunmay, oghul bowaqlarni öltürmedi.

<sup>18</sup> Shunga, padishah ularni chaqirtip:

– Bu silerning nëme qilghininglar? Nëme üçün oghul bowaqlarni öltürmidinglar? – dep soridi.

<sup>19</sup> Ular:

– Ibraniy ayalliri Misir ayallirigha oxshimaydu. Ular nahayiti saghlam këlidu. Biz yëtip barghuche, özliri tughup bolidu, – dep jawab bërishti.

<sup>20-21</sup> Tughut aniliri Xudagha ixlasmen bolghanliqi üçün, Xuda ulargha ghemxorluq qilip, öz a'ililirini qurush sheripini ata qildi. Isra'illar dawamlıq köpiyip, tëximu kücheydi.

<sup>22</sup> Buning bilen, Misir padishahi pütün puqralirigha:

– Isra'illardin tughulghan oghul bowaqlarning hemmisini Nil deryasigha tashlanglar, qiz balilarnila tirik qaldurunglar, – dep emr qildi.

## 2-bab

### Musaning dunyagha këlishi

<sup>1</sup> Isra'illarning Lawiy qebilisidiki bir kishi öz qebilisidin bolghan birsige nikahlandi. <sup>2</sup> Ayali hamilidar bolup, bir oghul tughdi. Ana bowaqlarning chiraylıq ikenlikini körüp, uni üç ay yoshurun saqlidi. <sup>3</sup> U balini zadi yoshuralmaydighan yerge kelgende, qomushtin bir sëwet toqup, uni mom we lay bilen suwap, su ötmes qildi we balini sëwetke sëlöp, andin sëwetni Nil deryasi boyidiki qomushluqqa apirip,

⑨ Ibraniy – qedimki Yehudiylarni, yeni Isra'illarni körsitidu.



### Misirdin chiqish

yoshurunche sugha qoyuwetti. <sup>4</sup> Balining hedisi qandaq ehwal yüz bēridikin dep, yiraqtin sēwetni kōzitip turdi.

<sup>5</sup> Padishahning qizi derya boyigha sugha chōmūlgili keldi. Uning kēnizekliri derya boyida seyle qilishqa bashlidi. Tuyuqsiz, melike qomushluqta bir sēwetning turghinini kōrūp qaldi-de, ēlip kēlish ūchūn xas kēnizikini ewetti. <sup>6</sup> Melike sēwetni ēchip, bir oghul bowaqlning yighlap yatqinini kōrdi. Melike uninggha ich aghritip:

– Bu choqum bir Ibraniyning bowiqi, – dēdi.

<sup>7</sup> Bu chaghda, bowaqlning hedisi kēlip, melikige:

– Men bērip, Ibraniylar arisidin siz ūchūn bowaqlni ēmitidighan bir inikana tēpip kēleymu? – dep soridi.

<sup>8</sup> Melike:

– Maql, barghin, – dēdi. U bērip, bowaqlning ōz anisini chaqirip keldi.

<sup>9</sup> Melike bu ayalgha:

– Bowaqlni ōyūngge ēlip kētip, men ūchūn ēmit. Ish heqqingni bērimen, – dēdi. Buning bilen, ayal bowaqlni ōyige ēlip kētip ēmitti.

<sup>10</sup> Bala xēli chong bolghanda, anisi uni melikining aldigha ēlip bard. Melike uni ōz oghli qilip bēqiwaladi we «Men uni sudin tartip chiqiriwalghan» dep, uninggha Musa [Ibraniy tilidiki «tartip chiqirish» dēgen söz bilen ahangdash] dēgen isimni qoydi.

### Musaning Midyan dōlitige qēchip kētishi

<sup>11</sup> Musa chong bolghandin kēyin, Ibraniy qērindashlirini yoqlap bērip, ularning ēghir emgeklerge sēliniwatqanliqini ōz kōzi bilen kōrdi. Arida, u bir Misirliqlning Ibraniy qērindashliridin birini uruwatqanliqini kōrūp, <sup>12</sup> etrapigha qarap «Bashqa adem yoqqu» dep oylap, hēliqi Misirliqlni ōltūrip, ōlūkini qumgha kōmūwetti. <sup>13</sup> Etisi, Musa yene sirtqa chiqip, ikki Isra'īlning bir-biri bilen urushuwatqanliqini kōrdi. U yolsizliq qilghan birige:

– Nēmishqa ōz qērindishingni urisen? – dēdi.

<sup>14</sup> Hēliqi kishi:

– Kim sēni bizge bashliq yaki soraqchi bolsun deptu!? Sen hēliqi Misirliqlni ōltūrginingdek emdi mēnimu ōltūrmekchimu? – dēdi. Musa bu gepni anglap qorqup qaldi. U ichide «Mēning qilghan ishimni bashqilar jezmen bilip qaptu» dep oylidi.

<sup>15</sup> Padishah bu ishtin xewer tēpip, Musani ōltūrmekchi boldi. Biraq, Musa uningdin qēchip, Midyan dēgen dōletke bard.

## Misirdin chiqish

Bir kuni, u bir quduqning yënigha këlip olturdi. <sup>16</sup> Midyandiki bir rohaniyning yette qizi bar idi. Ular da'im atisining qoylirini sughirish üçün bu quduq bëshigha këlip, su tartip, oqurlarni toldurushatti.

<sup>17</sup> Bundaq waqitlarda, birqanche padichi këlip, ularni qoghliwëtetti. Bu qëtim bolsa, Musa ularni qoghdidi we ulargha yardemliship su tartip berdi. <sup>18</sup> Ular atisi Ri'u'ëlning yënigha qaytip barghinida, atisi ulardin:

– Bütün ejeb burunla qaytip kepsilerghu? – dep soridi. <sup>19</sup> Ular:

– Bir Misirliq bizni padichilarning bozek qilishidin qutuldurdi, hetta biz üçün su tartip qoylirimizni sughirip berdi, – dep jawab bërishi.

<sup>20</sup> Atisi qizlirigha:

– U qeyerde qaldi? Uni sirtta tashlap kelgininglar nëmisi? Uni biz bilen bille tamaq yëyishke chaqirip këlinglar, – dëdi.

<sup>21</sup> Musa Ri'u'ëlning teklipini qobul qildi we ularning yënida turup qaldi. Ri'u'ël qizi Zipporani uninggha xotunluqqa berdi. <sup>22</sup> Zippora bir oghul tughdi. Musa «Men yaqa yurttiki bir musapir idim» dep, baligha Gërshom [«u yerde yaqa yurtluq» dëgen söz bilen ahangdash] dëgen isimni qoydi.

<sup>23</sup> Aridin uzun yillar ötkendin këyin, Misir padishahimu öldi. Isra'illar yenila ëghir emgeklerdin qattiq azab chëkip, Xudadin yardem tilep, nale-peryad kötürüshti. Ularning nale-peryad awazi Xudagha yetti.

<sup>24</sup> Xuda ularning nale-peryadlirini anglap, özining ularning ejdadliridin bolghan Ibrahim, Is'haq we Yaquplar bilen tüzgen ehdisini ësigе aldi.

<sup>25</sup> U Isra'illarning ëchinishliq halitini körüp, ulargha intayin ich aghritti.

## 3-bab

### Xudaning Musani chaqirishi

<sup>1</sup> Musa qëynatisi, Midyan rohaniysi Yitro (yene bir ismi Ri'u'ël)ning qoyini baqatti. Bir kuni, u padisini heydep chölni kësip ötüp, Xudaning tēghi – Sinay tēghigha keldi. <sup>2</sup> U yerde Perwerdigarning perishtisi<sup>①</sup> tikenliktiki yalqunlap yëniwatqan ot ichidin Musagha tuyuqsiz köründi. Musa tikenlikte ot yëniwatqan bolsimu, tikenlikning köyüp ketmeywatqanliqini kördi. <sup>3</sup> U «Bu ajayip ishqu, tikenlik nëmishqa köyüp ketmeydighandu? Yënigha bërıp qarap baqaychu!» dep oylidi.

---

① Bu Xudaning özini körsitidu.

<sup>4</sup> Musaning yëqinlap kelginini kôrgen Perwerdigar tikenlikning ichidin:

– Musa! Musa! – dep tovlidi.

– Mana men! – dep jawab berdi Musa.

<sup>5</sup> Xuda uninggha:

– Bu yerge yëqin kelme, choruqliringni salghin. Chünki, sen turuwatqan yer muqeddestur. <sup>6</sup> Men sëning atang, shundaqla ejdadliring Ibrahim, Is'haq we Yaquplar ëtiqad qilip kelgen Xuda bolimen, – dëdi.

Buni anglighan Musa Xudagha qarashqa pëtinalmay, yüzini ëtiwaldi.

<sup>7</sup> Perwerdigar uninggha mundaq dëdi:

– Men xelqim Isra'illarning Misirda xarliniwatqanliqini kördüm.

Ularning emgek nazarechilirining zulmidin qilghan nale-peryadlirini anglidim. Ularning azab tartiwatqanliqini bilimen. <sup>8</sup> Shunga, men ularni Misirliqlarning qolidin qutquzup, süt bilen hesel ëqip turidighan bipayan munbet zëmingha ëlip bërish üçün chüshtüm. U yer Ken'anlar, Xitlar, Amorlar, Perizziler, Xiwlar we Yibuslarning makanidur. <sup>9</sup> Xelqimning qilghan nale-peryadi quliqimgha anglanmaqta. Misirliqlarning ularni qandaq ezgenlikimu köz aldimda turmaqta. <sup>10</sup> Shunga, emdi sëni Misir padishahining aldigha ewetimen. Bërip, öz xelqim bolghan Isra'illarni Misirdin ëlip chiq.

<sup>11</sup> Lëkin, Musa Xudagha:

– Men Misir padishahining aldigha bërip, Isra'illarni Misirdin ëlip chiqalaydighan qanchilik chong adem idim? – dëdi.

<sup>12</sup> Xuda uninggha:

– Men sanga yar bolimen. Sen Isra'illarni Misirdin ëlip chiqqandin këyin, siler bu taghqa këlip manga ibadet qilisiler. Mana bu mëning sëni ewetkenlikimning belgisi, – dëdi.

<sup>13</sup> – Men bërip, Isra'illargha: «Mëni bu yerge silerning ejdadliringlar ëtiqad qilip kelgen Xuda ewetti» dësem, ular manga ishenmey: «Qaysi Xuda heqqide sözlewatisen? Uning nam-sheripi nëme?» dep sorisa, men nëme deymen? – dëdi Musa.

<sup>14</sup> Xuda mundaq dëdi:

– Men «Menggü Bar Bolghuchi»durmen. Sen bërip, ulargha: «Mëni silerge 'Menggü Bar Bolghuchi' ewetti» dëgin.

<sup>15</sup> Xuda Musagha yene:

– Isra'illargha: «'Menggü Bar Bolghuchi', yeni ejdadliringlar Ibrahim, Is'haq we Yaquplar ëtiqad qilip kelgen Xuda mëni yëninglargha ewetti»

## Misirdin chiqish

dëgin. Bu, mëning menggölük namim. Ewladtin ewladqiche mushu nam bilen eske ëlinimen. <sup>16</sup> Sen bërip Isra'illarning aqsaqallirini yighip, ulargha: «Perwerdigar, yeni silerning ejdadliringlar Ibrahim, Is'haq we Yaquplar ëtiqad qilip kelgen Xuda manga köründi. U mëning silerge: 'men Misirliqlarning silerge qandaq mu'amile qiliwatqanliqini kördüm. <sup>17</sup> Men silerni ularning zulmidin qutuldurushqa wede qildim. Men silerni süt bilen hesel ëqip turidighan zëmingha, yeni Ken'anlar, Xitlar, Amorlar, Perizziler, Xiwlar we Yibuslarning makanigha ëlip barimen' dep yetküshümni ëytti» dëgin.

<sup>18</sup> – Aqsaqallar sëning sözliringni anglaydu. Andin këyin sen ular bilen birlikte Misir padishahining aldigha bërip, uninggha hemminglar bir ëghizdin: «Perwerdigar – Ibraniylar ëtiqad qilip kelgen Xuda bizge ayan boldi. Emdi bizning üç künlük yolni bësip, chöl-bayawangha bërip, Perwerdigarimiz Xudagha qurbanliq qilishimizgha ijazet bergeysiz» denglar. <sup>19</sup> Manga melumki, men Misir padishahini bësım bilen mejbur qilmighuche, u silerge ijazet bermeydu. <sup>20</sup> Shunga, men öz qudritimni ishqa sëlip, xelqi'alem aldida her xil möjizilirimni körsitish arqiliq Misirliqlarni jazalaymen. Shuning bilen, Misir padishahi silerni u yerdin chiqiriwëtidu.

<sup>21</sup> Siler Misirdin chiqidighan waqtinglarda, men Misirliqlarni silerge mëhribanliq körsitidighan qilimen. Shunga, siler u yerdin chiqqanda, quruq qol chiqmaysiler. <sup>22</sup> Isra'il ayallarning hemmisi Misirliq qoshniliri we qoshnilirining mëhmanliridin altun-kümüshtin yasalghan zinnet buyumlar we kiyim-këçeklerni telep qilidu. Bu nersiler bilen baliliringlarni yasandurisiler. Mana shundaq qilip, Misirliqlarning bayliqlirini tartiwalghan bolisiler, – dëdi.

## 4-bab

### Xudaning Musagha alahide iqtidar ata qilishi

<sup>1</sup> Biraq, Musa Perwerdigargha:

– Isra'illar manga ishenmey, sözümge qulaq salmay, manga: «Perwerdigar sanga esla körünmidi» dëse, qandaq qilimen, – dëdi.

<sup>2</sup> Perwerdigar uningdin:

– Qolungdiki nëme? – dep soridi.

– Tayaq, – dep jawab berdi u.

<sup>3</sup> Perwerdigar uninggha:

– Tayaqni yerge tashla, – dep buyrudi. Musa uni yerge tashliwidi, u yilangha aylandi. Musa uningdin qachti. <sup>4</sup> Perwerdigar Musagha yene:

– Yilanning quyruqini tut, – dep buyrudi. Musa yilanning quyruqini tutuwidi, yilan yene tayaqqa aylinip ketti. <sup>5</sup> Perwerdigar uninggha:

– Mana bu Isra'illarni Perwerdigarning, yeni ularning ejdadliri Ibrahim, Is'haq we Yaquplar ëtiqad qilip kelgen Xudaning sanga körüngenlikige ishendüridu, – dëdi.

<sup>6</sup> Perwerdigar Musagha yene:

– Emdi qolungni qoynunggha sal, – dëdi. Musa qolini qoynigha sëlöp chiqirip qariwidi, qolini maxaw qaplap ketkenidi. <sup>7</sup> Andin, Perwerdigar:

– Qolungni yene qoynunggha sal, – dëdi. Musa qolini qoynigha sëlöp chiqiriwidi, qoli eslige këlöp, bedinining bashqa jaylirigha oxshash haletke kelgenidi. <sup>8</sup> Perwerdigar sözini dawamlashturup:

– Eger ular sanga ishenmise yaki deslepki möjizidin këyin yenila qayil bolmisa, këyinki möjize belkim ularni qayil qilidu. <sup>9</sup> Eger bu ikki möjizimu ularni qayil qilalmisa we ularni sözüngge qulaq salduralmisa, u chaghda sen Nil deryasining süyidin bir'az ëlip, quruq yerge tök. Sen shundaq qilghiningda, su qangha aylinidu, – dëdi.

<sup>10</sup> Lëkin, Musa:

– I Igem, mëni eyibke buyruma, men ezeldinla sözmen emesmen. Sen men bilen sözleshkendin këyinmu yene shu, men mana mushundaq tili ëghir ademmen, – dëdi.

<sup>11</sup> Perwerdigar uninggha:

– Ademge sözlesh Qabiliyitini bergen kim? Uni sözliyeleydighan-sözliyelmeydighan, angliyalaydighan-angliyalmaydighan, köreleydighan-körelmeydighan qilghan men Perwerdigar emesmu? <sup>12</sup> Sen bëriwer, men sanga sözmenlik ata qilimen. Nëme dëyishing këreklikini men sanga ögitimen, – dëdi.

<sup>13</sup> Lëkin, Musa jawaben:

– I Igem, men sendin ötünüp qalay, özüng ixtiyar qilghan bashqa birisini ewetkin, – dëdi.

<sup>14</sup> Bu sözni anglighan Perwerdigar Musagha ghezeplinip:

– Sen bilen bir Lawiy qebilisidin bolghan Harun isimlik bir akang barghu. Uning natiq ikenlikini bilimen. U sëni qarshi ëlish üçün alliqachan yolgha chiqti. U sëni körse xushal bolup këtidu. <sup>15</sup> Sen dëmekchi bolghanliringni uninggha ëyt. Men sanga we uninggha

sözmenlik ata qilimen. Men her ikkinglarning nēme qilishinglar kēreklikini silerge ōgitimen. <sup>16</sup> U sēning aghzing bolup, sanga wakaliten xalayıqqa söz qilidu. Sen bolsang xuddi Xudagha oxshash uninggha uning nēme deydighanliqini ōgitisen. <sup>17</sup> Bu tayaqni ēliwal. Chūnki, sen uning bilen mōjize kōrsitisen, – dēdi.

### Musaning Misirgha qaytishi

<sup>18</sup> Shuning bilen, Musa qēynatısı Yitroning yēnigha qaytip kēlip, uninggha:

– Mēning Misirgha qaytip, uruq-tughqanlirimning tēxiche hayat yaki hayat emeslikini kōrūshūmge ijazet bergeysiz, – dēdi. Yitro uning telipige qoshulup, uninggha aq yol tilidi.

<sup>19</sup> Musa tēxi Midyandiki waqtida, Perwerdigar uninggha:

– Sen Misirgha qaytip ket! Chūnki, sēni ōltürmekchi bolghan adem ōldi, – dēgenidi. <sup>20</sup> Shuning bilen, Musa ayali we balilirini ēshekke mindürüp, Misirgha qarap yolgha chiqti. U Xuda uninggha ēliwēlishni buyrughan tayaqni qoligha ēliwaldi.

<sup>21</sup> Perwerdigar Musaning ēsige sēlip yene mundaq dēdi:

– Misirgha qaytip barghiningdin kēyin, Misir padishahining aldida men sēni qadir qilghan her xil mōjizilerni choqum kōrsetkin. Lēkin, men uni xelqingni qoyup bermeydighan jahil qilimen. <sup>22</sup> U chaghda, sen Misir padishahigha: «Perwerdigar: ‘Isra'il xelqi mēning tunji oghlum.

<sup>23</sup> Oghlumni manga ibadet qilishqa bērishtin tosmā. Ret qilidighan bolsang, sēning tunji oghlungni ōltürimen’ deydu» dēgin.

<sup>24</sup> Musa Misirgha qaytish yolidiki bir qonalghuda Perwerdigar uninggha yoluqup, uning jēnini almaqchi boldi. <sup>25</sup> Shunga, Musaning ayali Zipore bir parche ōtkür qirliq tashni qoligha ēlip, oghlining xetnilikini kēsip, uni Musaning putlirigha tegküzüp:

– Sen heqiqeten tōkülgen qan arqiliq qutuldurulghan ērimsen, – dēdi.

<sup>26</sup> (Zipore oghlini xetne qilghanliqtin Musani «Tōkülgen qan arqiliq qutuldurulghan ērim» dēdi.) Shuning bilen, Perwerdigar Musani aman qaldurdi.

<sup>27</sup> Shu waqitlarda Perwerdigar Harungha:

– Sen chöl-bayawangha bērip, Musani kütüwal, – dēgenidi. Harun yol yürüp Xudaning tēghigha yetkende, Musa bilen kōrüshti we uni söydi.

<sup>28</sup> Musa Perwerdigarning ōzige ēytqan hemme sözliri we Misirda kōrsitishke buyrughan barliq mōjiziler heqqide Harungha sözlep berdi.

<sup>29</sup> Shundaq qilib, Musa bilen Harun ikkiylen Misirgha bėrip, Isra'il aqsaqallirining hemmisini yigħdi. <sup>30</sup> Harun Perwerdigarning Musagħa ěytqan hemme sۆzlirini ulargħa yetkűzdi hem kۆpchilikning aldida mۆjizilerni kۆrsetti. <sup>31</sup> Aqsaqallar uning sۆzlerigė ishendi. Ular Perwerdigarning ۆzlerigė kۆngűl bۆlgenlikini we zulum ichidiki hayatigħa nezer salghanliqini anglighan haman, bashlirini ěgip Xudagħa sejde qilishti.

## 5-bab

### Musa we Harunning Misir padishahi bilen kۆrűshűshi

<sup>1</sup> Shuningdin kėyin, Musa bilen Harun Misir padishahi bilen kۆrűshűp: – Perwerdigar, yeni Isra'illar ětiqad qilib kelgen Xuda sizge: «Xelqimning men ۆchűn hėyt ۆtkűzgili chۆl-bayawangħa bėrishigħa yol qoy» deydu, – dėdi.

<sup>2</sup> Misir padishahi ulargħa: – Mėni sۆzige ita'et qildurup, Isra'il xelqini qoyup bergűzgűdek qandaq Perwerdigar iken u? Men Perwerdigarni tonumaymen. Isra'illarnimu qoyup bermeymen, – dėdi.

<sup>3</sup> Musa bilen Harun: – Ibraniylar ětiqad qilib kelgen Xuda bizge ayan boldi. Emdi bizning ۆch kűnlűk yol bėsip, chۆl-bayawangħa bėrip, Perwerdigarimiz Xudagħa qurbanliq qilishimizgħa ijazet bersingiz. Bolmisa, u bizni kėsellik we urush bilen halak qilishi mumkin, – dėdi.

<sup>4</sup> Misir padishahi Musa bilen Harungha: – Bu nėme dėgininglar! Xelqning ishigħa dexli yetkűzginginlar nėmisi? Bėrip ishinglarni qilinglar! <sup>5</sup> Isra'illarning sani nahayiti kۆp. Siler ularning wezipilirini orunlishigħa tosqunluq qiliwatisiler, – dėdi.

<sup>6</sup> Padishah shu kűnila Misirliq emgek nazaretchiliri bilen ularning qol astidiki Isra'il ish bashchilirigħa buyruq chűshűrűp:

<sup>7</sup> – Bundin kėyin, Isra'illargħa kėsek quyushqa burunqidek saman yighip bermenglar! Samanni ۆzliri yighsun. <sup>8</sup> Lėkin, ular kėsek sanini burunqidekla orundisun. Bu sanni kėmeytishinglargħa qet'iy bolmaydu. Ular hurun, ularning: «Xudayimiz ۆchűn qurbanliq qilghili bėrishimizgħa ijazet bergeysiz» dėyishining sewebimu del shu! <sup>9</sup> Ularni tėximu ěghir ishlargħa sėlinglar. Bundaq qilsanglar, ular tinim tapmastin

## Misirdin chiqish

ishlep, yalghan geplerge qulaq sêlishqa waqitmu chiqiralmaydu, – dëdi.

<sup>10</sup> Misirliq emgek nazarechiliri bilen ularning qol astidiki Isra'il ish bashchiliri bërip, Isra'illargha:

– Padishah bizge: «Bundin këyin, Isra'illargha saman bermenglar,

<sup>11</sup> qeyerde saman bolsa, shu yerdin özliri ekelsun. Biraq, kësëkning sanidin birmimu këmeytmenglar» deydu, – dëdi. <sup>12</sup> Buning bilen, Isra'illar pütün Misirning hemme jaylirigha bërip, ëngiz samini toplaydighan boldi. <sup>13</sup> Emgek nazarechiliri bolsa her küni ularni: «Burun silerge saman bërilgen waqittikidekla köp kësëk quyisiler» dep qistidi.

<sup>14</sup> Emgek nazarechiliri Misirliqlar teripidin teyinlengen Isra'il ish bashchilirini qamchilap, ularni:

– Nëmishqa tünügün we bugün qullargha burunqidek sanda kësëk quydurmidinglar? – dep soraydighan boldi.

<sup>15</sup> Shunga, bu ish bashchiliri Misir padishahining aldigha bërip:

– Janabi aliyliri, qullirigha nëmishqa mundaq mu'amile qilidila?

<sup>16</sup> Qullirigha saman yetküzüp bërilmeywatidu, lëkin biz yenila burunqi sanda kësëk quyushqa buyruluwatimiz. Hazir qulliri tayaq yewatidu. Emeliyette, bular siler Misirliqlarning xataliqi, – dep nale qilishti.

<sup>17</sup> Padishah ulargha:

– Herqaysing hurun, hurun nëmilersen! «Perwerdigarimiz üçün qurbanliq qilip këliske ijazet bergeyla» dëyishkenliringning sewebimu shu. <sup>18</sup> Derhal qaytip bërip ishingni qilish! Herqaysinggha bëriliidighan saman yoq. Kësëkni yenila burunqidek sanda tapshurushisen, – dëdi.

<sup>19</sup> Kësëk sanining këmeytilmeydighanliqini anglighan Isra'il ish bashchiliri bëshigha chong bala-qazaning kelgenlikini bilishti. <sup>20</sup> Ular padishahning yënidin chiqip, tashqirida özlirini kütüp turuwatqan Musa bilen Harungha:

<sup>21</sup> – Silerning nëme qiliwatqanliqinglarga Perwerdigar guwah. U silerning edibinglarni bersun. Siler bizni padishah we uning emeldarlirining aldida yer bilen yeksan qildinglar. Ulargha bizni öltürüşke bahane tēpip berdinglar, – dëdi.

## Xudaning Isra'illarni azad qilishqa wede qilishi

<sup>22</sup> Buning bilen, Musa Perwerdigarning aldigha bërip:

– I Igem, öz xelqingni nëmishqa bundaq xorlaysen? Mëni bu yerge nëmishqa ewetting? <sup>23</sup> Men padishahning aldigha bërip sëning sözliringni yetküzgendin bëri, u xelqingge tēximu zulum salidighan boldi. Emma, sen ularni hergiz qutquzmiding! – dëdi.



## 6-bab

<sup>1</sup> Perwerdigar Musagha:

– Emdi sen mëning padishahqa qilidighanlirimni körisen. U mëning zor qudritimning tesiri bilen Isra'illarni qoyup bëridu, hetta ularni zëminidin qoghlap chiqiriwëtidu, – dëdi.

<sup>2</sup> Xuda Musagha mundaq dëdi:

– Men Perwerdigardurmen. <sup>3</sup> Men burun ejdadliring Ibrahim, Is'haq we Yaquplargha hemmige qadir Xuda bolup köründüm. Lëkin, men özümni ulargha «Menggü Bar Bolghuchi» dëgen namim arqiliq ashkarilimidim.

<sup>4</sup> Men ular bilen ehde tüzüp, ular eyni waqitta musapir bolup turuwatqan Ken'an zëminini ulargha bërishke wede qilghanidim. <sup>5</sup> Hazir men Isra'illarning Misirliqlarning zulmidin qilghan dad-peryadlirini anglap, öz ehdemni ësimge aldim. <sup>6</sup> Shunga, sen bërip, Isra'illargha munu sözlirimni yetküz: «Men Perwerdigardurmen. Men silerni Misirliqlarning ëghir emgekliridin azad qilimen, silerni qulluqtin hörlükke ërishtürimen. Men zor qudritimni körsitip silerni qutquzimen, Misirliqlarni qattiq jazalaymen. <sup>7</sup> Silerni öz xelqim qilimen. Men silerning Xudayinglar bolimen. Misirliqlarning qulluqidin qutulghan waqtinglarda, bu ishni mëning – Perwerdigaringlar bolghan Xudaning qilghanliqini bilisiler. <sup>8</sup> Men silerni, ejdadliringlardin Ibrahim, Is'haq we Yaquplargha bërishke qesem qilghan zëmingha ëlip barimen. U yerni silerge zëminliqqa bërimen. Men Perwerdigardurmen.»

<sup>9</sup> Musa bu sözlerni Isra'illargha yetküzdi, lëkin ëghir qulluq azabidin rohsizlanghan Isra'illar uning sözige qulaq salmidi.

<sup>10</sup> Perwerdigar Musagha yene:

<sup>11</sup> – Sen padishahning yënigha bërip, uninggha Isra'illarning Misirdin chiqip këtishige yol qoyushni ëytqin, – dëdi.

<sup>12</sup> Musa Perwerdigarning aldida:

– Sözümge Isra'illar qulaq salmighan yerde, Misir padishahi qandaqmu qulaq salsun. Uning üstige, men bir tili ëghir adem tursam! – dep jawab qayturdi.

<sup>13</sup> Biraq, Perwerdigar Musa bilen Harungha:

– Siler bërip, Isra'illar bilen Misir padishahigha: «Xuda bizge: ‘isra'illarni Misirdin ëlip chiqinglar’ dep emr qildi» denglar, – dep buyrudi.

### **Musa bilen Harunning ejdadliri**

<sup>14</sup> Töwendikiler bir qisim Isra'îl qebililirining a'ile bashliqliri.

Yaqupning tunji oghli Rubënning oghulliri:

Xanok, Pallu, Xezron we Karmi.

Ulardin Rubën qebilisining tarmaq jemetliri meydangha keldi.

<sup>15</sup> Shimonning oghulliri:

Yëmu'il, Yamin, Ohad, Yakin, Zoxar we Ken'anliq ayalidin bolghan Sha'ul.

Ulardin Shimon qebilisining tarmaq jemetliri meydangha keldi.

<sup>16</sup> Lawiyning Gërshon, Qohat we Mirari isimlik üç oghli bolup, ular Lawiy qebilisidiki tarmaq jemetlerning atiliri idi. Lawiy bir yüz ottuz yette yil ömür kördi. <sup>17</sup> Gërshonning Libni we Shim'i isimlik ikki oghli bolup, ulardin Lawiy qebilisining tarmaq jemetliri barliqqa keldi.

<sup>18</sup> Qohatning Amram, Yizhar, Hibron we Uzzi'ël isimlik oghulliri bolup, Qohat bir yüz ottuz üç yil ömür kördi. <sup>19</sup> Mirarining Maxli we Mushi isimlik ikki oghli bar idi.

Yuqiriqlar Lawiy qebilisining tarmaq jemetliridir.

<sup>20</sup> Amram öz hammisi Yokebedni emrige alghanidi. U Harun bilen Musani tug'di. Amram bir yüz ottuz yette yil ömür kördi. <sup>21</sup> Yizharning Korah, Nefeg we Zikri isimlik üç oghli bar idi. <sup>22</sup> Uzzi'ëlning Misha'ël, Elzafan we Sitri isimlik üç oghli bar idi.

<sup>23</sup> Harun Naxshonning singlisi, Amminadabning qizi Elishebani emrige aldi. Elisheba Harungha Nadab, Abihu, El'azar we Itamar isimlik töt oghul tug'up berdi. <sup>24</sup> Korahtin Assir, Elqana, Abi'asaf isimlik üç oghul töreldi. Ular Korah qebilisidiki tarmaq jemetlerning atiliri boldi.

<sup>25</sup> Harunning oghli El'azar Puti'ëlning qizliridin birni emrige aldi. U Pinixasni tug'di.

Mana bular Lawiy qebilisining a'ile bashliqliri.

<sup>26</sup> Perwerdigar teripidin «Isra'ïllarning herqaysi qebililirini top-topi bilen Misirdin ëlip chiqinglar» dep emr qilinghanlar del mushu Harun bilen Musa idi. <sup>27</sup> Misir padishahidin Isra'ïllarni qoyup bërishni telep qilghanlarmu mana mushu Musa bilen Harundur.

### **Harunning Musagha wakaliten sözlishi**

<sup>28</sup> Perwerdigar Misirda Musagha sözligen waqitta, uninggha:

<sup>29</sup> – Men Perwerdigardurmen. Sanga qilghan sözlirimning hemmisini Misir padishahigha yetküzgin, – dëgenidi.

<sup>30</sup> Lëkin, Musa:

– Men ya sözmen bolmisam, padishah mëning sözümgə qandaqmu qulaq salsun? – dep jawab bergenidi.

## 7-bab

<sup>1</sup> U waqitta, Perwerdigar Musagha mundaq dëgenidi:

– Men sëni padishah aldida xuddi Xudadek qilimen. Akang Harun bolsa sëning peyghembiring bolup, sözliringni padishahqa yetküzidu.

<sup>2</sup> Men sanga tapilighan sözlerning hemmisini Harungha yetküz. Harun bolsa padishahqa Isra'illarni uning memlikitidin chiqip këtishke yol qoyushni ëysun. <sup>3</sup> Lëkin, men padishahni jahillashturimen. Buning bilen, men möjize we karametlirimni Misirda köplep körsiteleymen.

<sup>4</sup> Shundaqtimu, u yenila sözüngni anglimaydu. Shunga, men qudritimni körsitip, Misirliqlargha ëghir jazalarni bërimen we Isra'illarning herqaysi qebililirini top-topi bilen Misirdin ëlip chiqimen. <sup>5</sup> Men qudritimni körsitip ularni jazalap, Isra'illarni ularning yurtidin ëlip chiqqan waqtimdila, ular mëning Perwerdigar ikenlikimni tonup yëtidu.

<sup>6</sup> Perwerdigar ulargha qandaq emr qilghan bolsa, Musa bilen Harun del shundaq ish kördi. <sup>7</sup> Ular padishahqa sözligen waqtida, Musa seksen yash, Harun bolsa seksen üç yashta idi.

### Harunning tayiqi

<sup>8</sup> Perwerdigar Musa bilen Harungha:

<sup>9</sup> – Padishah silerge: «Özünglarning Xuda teripidin ewetilgenlikinglarni bir möjize arqiliq ispatlanglar» deydu. U chaghda sen Musa, Harungha: «Tayiqingni padishahning aldigha tashla» dëgin. Tayaq yilangha aylinidu, – dëdi.

<sup>10</sup> Musa bilen Harun padishahning aldigha bërip, Perwerdigarning emri boyiche ish kördi. Harun tayiqini padishah bilen emeldarlarning aldigha tashliwidi, tayaq yilangha aylandi. <sup>11</sup> Padishah derhal özining alimlrini we sëhirgerlirini yighdi. Ular sëhir ishlitip, shuninggha oxshash ishni qildi. <sup>12</sup> Ularning herbiri qolidiki tayaqni yerge tashliwidi, ularmu yilangha aylinip ketti. Lëkin, Harunning yilini ularning yilanlrini yutuwettti. <sup>13</sup> Emma, padishah del Perwerdigar ëytqandek jahilliq qilip, Musa bilen Harunning sözini anglimidi.

## Qan apiti

<sup>14</sup> Perwerdigar Musagha:

– Misir padishahi tolimu jahil. U Isra'il xelqini qoyup bërishni xalimaydu. <sup>15</sup> Ete etigende, u Nil deryasigha baridu. Sen derya boyida kütüp turup, uning bilen körüş. Yilangha aylangan hëliqi tayiqingni qolunggha ëliwal. <sup>16</sup> Sen uninggha mundaq dëgin: «Perwerdigar – Ibraniylar ëtiqad qilip kelgen Xuda mëni sizge: ‘öz xelqimning manga ibadet qilish üçün chöl-bayawangha bërishigha yol qoy’ dëyishke ewetti. Siz bashtin-axir qulaq salmay keldingiz. <sup>17</sup> Shunga, Perwerdigar: ‘sen emdi mëning qilghan ishlirimdin mëning kim ikenlikimni biliwal’ deydu. Qarang, men qolumdiki tayaqni deryadiki sugha ursam, su qangha aylinidu. <sup>18</sup> Bëliqlar tamamen ölidu. Derya sësip këtidu. Misirliqlar derya süyidin seskinip, uni ichelmeydighan bolup qalidu.» – dëdi.

<sup>19</sup> Perwerdigar Musagha yene:

– Sen Harungha: «Tayiqingni al. Qolungni Misirdiki herqaysi derya, östeng, sazliq we köllerge qaritip uzat. Bu chaghda, Misirning hemme yëridiki sular, hetta sogha we tash küplerning ichidiki sularmu qangha aylinidu» dëgin, – dëdi.

<sup>20</sup> Musa bilen Harun Perwerdigar tapilighan ishlarni beja keltürdi. Padishah we uning emeldarlarining aldida Musa tayaqni kötürüp, derya süyige uruwidi, derya süyi Shu'an qangha aylandi. <sup>21</sup> Deryadiki bëliqlar öldi. Derya süyi sësiq purap, Misirliqlar bu suni ichelmeydighan bolup qaldi. Misirning hemme yërini qan qaplidi.

<sup>22</sup> Biraq, padishahning sëhirgerlirimu sëhir arqiliq oxshash ishni qildi. Netijide, del Perwerdigar ëytqandek, padishah burunqidek jahilliq qilip, Musa bilen Harunning sözini anglashni ret qildi <sup>23</sup> we burulupla ordigha kirip ketti. U bu ishqa qilche ehmiyet bermidi. <sup>24</sup> Misirliqlarning hemmisi Nil deryasi süyini ichelmeydighan bolup qalghachqa, ichidighan su izdep, derya etraplirini kolidi.

<sup>25</sup> Perwerdigar derya süyini qangha aylandurup, aridin bir hepte ötti.

## 8-bab

### Paqa apiti

<sup>1</sup> Uningdin këyin, Perwerdigar Musagha mundaq dëdi:

## Misirdin chiqish

– Sen yene Misir padishahining aldigha bërip uninggha: «Perwerdigar: ‘öz xelqimning manga ibadet qilish üçün chöl-bayawangha bërishigha yol qoy. <sup>2</sup> Eger yene ret qilsang sanga ëytip qoyayki, pütün dölitingni jazalap, zëminingning hemme yërini paqa bilen tolduruwëtimen. <sup>3</sup> Nil deryasi paqigha tolup këtidu. Paqilar deryadin chiqip ordanggha, hujranggha, hetta orun-körpilingge kiridu. Emeldarliringning we puqraliringning öylirige, hetta ochaqlirigha, tengnilirining ichigimu kiriwalidu. <sup>4</sup> Sëning uchanggha, emeldarliringning we puqraliringning uchisighimu yamishidu’ deydu» dep yetküzgin.

<sup>5</sup> Perwerdigar Musagha yene:

– Sen Harungha: «Tayaq alghan qolungni Misirdiki derya, östeng, sazliq we köllerge qaritip uzat. Misir zëminini paqilar bilen qaplitivet» dep ëytqin, – dëdi. <sup>6</sup> Buning bilen, Harun qolini Misirning sulirigha qaritip uzitiwidi, paqilar chiqip Misir zëminini qaplidi.

<sup>7</sup> Biraq, Misirdiki sëhirgerlermu sëhir ishlitip, oxshash ishni qilip Misir zëminigha paqa chiqardi.

<sup>8</sup> Padishah Musa bilen Harunni chaqirtip, Musagha:

– Perwerdigardin u paqilarni mendin we Misir xelqidin yiraqlashturushni tilep du'a qil. Andin, xelqingning Perwerdigargha qurbanliq qilish üçün bërishigha yol qoyimen, – dëdi.

<sup>9</sup> Musa jawaben:

– Bolidu, siz bir waqit belgileng. Men sizge, emeldarliringizgha we puqraliringizgha du'a qilay. Shu chaghda, paqilarning hemmisi silerdin we öyliringlardin ayrilidu. Peqet Nil deryasidiki paqilardin bashqa paqilarning hemmisi yoqilidu, – dëdi.

<sup>10</sup> Padishah uninggha:

– Etila du'a qil, – dëdi.

Musa:

– Sizning dëginizingdek bolsun. Buning bilen, siz Perwerdigarimiz Xudadin bashqa hëchqandaq Xudaning yoqluqini biling. <sup>11</sup> Paqilar sizdin, ordingizdin, emeldarliringizdin we bashqa puqraliringizdin ayrilidu. Peqet Nil deryasidila paqa qalidu, – dëdi. <sup>12</sup> Shuningdin këyin, Musa bilen Harun Misir padishahining yënidin chiqishti. Musa Perwerdigardin Misir padishahliqigha chüshürgen paqilarni yoqitishni tilep, du'a qilip yalwurdi. <sup>13</sup> Perwerdigar Musaning du'asini ijabet qildi. Öy, hoyla we ëtizlardiki paqilarning hemmisi ölüp tügidi. <sup>14</sup> Misirliqlar paqa ölüklirini döwe-döwe qilip toplighanidi, pütün dölet sësiqchiliqqa

toldi. <sup>15</sup> Biraq del Perwerdigar ëytqandek, paqilarning tamamen ölgenlikini körgen padishah jahilliq qilip, Musa bilen Harunning sözige qulaq salmidi.

### **Pasha apiti**

<sup>16</sup> Perwerdigar Musagha:

– Harungha: «Tayiqingni yerdiki topigha ur. Chang-tozanlar pashilargha aylinip, pütün Misirni qaplaydu» dëgin, – dëdi. <sup>17</sup> Ular Perwerdigarning dëginidek qilishti. Harun tayiqini yerdiki topigha uruwidi, chang-tozanlar pashilargha aylinip, adem we haywanlarning bedinini qaplap ketti. Misir zëminidiki chang-tozanlarning hemmisi pashigha aylinip ketti.

<sup>18</sup> Sëhirgerlermu öz sëhirliri bilen pasha peyda qilmaqchi bolghan bolsimu, lëkin bu ish ularning qolidin kelmidi. Adem we haywanatlarning bedinini pasha qaplap ketti. <sup>19</sup> Sëhirgerler padishahqa:

– Bu ishni Xuda qildi! – dëyishti. Biraq del Perwerdigar ëytqandek, padishah jahilliq qilip, Musa bilen Harunning sözige qulaq salmidi.

### **Chiwin apiti**

<sup>20</sup> Andin, Perwerdigar Musagha mundaq dëdi:

– Ete tang seherdila ornungdin turup, padishah derya boyigha chiqqanda uning bilen körüş we uninggha: «Perwerdigar: ‘Xelqimning manga ibadet qilish üçün bërishigha yol qoy. <sup>21</sup> Sëni agahlandurup qoyayki, eger sen mëning xelqimni qoyup bermeydighan bolsang, sanga, emeldarliring we puqraliringgha chiwinlar topi ewetimen. Öyliringlar chiwinge tolidu we hemme yerni chiwin qaplaydu. <sup>22</sup> Lëkin, mëning xelqim Isra'illar yashawatqan Goshen wilayitining ehwalini bashqiche qilimen. U yer chiwinlar topidin xaliy bolidu. Buning netijiside, mëning – Perwerdigarning bu dölettimu qudretlik ikenlikimni bilisen. <sup>23</sup> Men öz xelqimni sëning xelqingdin perqlendürimen. Bu möjize ete körüldü’ deydu» dep yetküzgin. <sup>24</sup> Perwerdigar dëginini qildi. Top-top chiwinlar padishahning ordisigha we emeldarlirining öylirige bësip kirip, pütün Misir zëminini xarab qiliwetti.

<sup>25</sup> Padishah Musa bilen Harunni chaqirtip, ulargha:

– Barsanglar bëringlar! Biraq, Xudayinglarga qilidighan qurbanliqni mushu dölet ichide qilinglar! – dëdi.

<sup>26</sup> Lëkin, Musa:

## Misirdin chiqish

– Bundaq qilish toghra bolmaydu. Chünki, Perwerdigar üçün qilidighan qurbanliqlirimiz Misirliqlarni yirgendüridu. Eger biz Misirliqlarning köz aldida ularni yirgendüridighan qurbanliqlarni qilsaq, ular bizni chalma-kések qilidu! <sup>27</sup> Biz Perwerdigarimiz Xudaning emr qilghinidek üç künlük yolni bäsip, chöl-bayawangha bërıp, andin uninggha qurbanliq qilishimiz kerek, – dëdi.

<sup>28</sup> Padishah uninggha:

– Chöl-bayawangha bërıp, Perwerdigaringlar Xudagha qurbanliq qilishinglarga ijazet bërey, lëkin anche yiraqqa ketmenglar. Men üçünmu du'a qilinglar, – dëdi.

<sup>29</sup> Musa jawaben:

– Men yëningizdin chiqipla Perwerdigargha du'a qilay. Chiwinlar topi etila sizdin, emeldarlingiz we puqraliringizdin ayrilsun. Lëkin, siz bizni aldap, Perwerdigargha qurbanliq qilishqa bërishimizgha tosqunluq qilmasliqingiz kerek, – dëdi.

<sup>30</sup> Shuningdin këyin, Musa Misir padishahining yënidin chiqıp, Perwerdigargha du'a qildi. <sup>31</sup> Perwerdigar Musaning du'asini ijabet qilip, chiwinlar topini Misir padishahidin, emeldarliridin we puqraliridin ayridi. Bir talmu chiwin qalmidi. <sup>32</sup> Lëkin, bu qëtimmu padishah yene jahilliq qilip, Isra'il xelqining chiqishigha yol qoymidi.

## 9-bab

### Waba apiti

<sup>1</sup> Perwerdigar Musagha mundaq dëdi:

– Sen Misir padishahining aldigha bërıp, uninggha: «Perwerdigar, yeni Ibraniylar ëtiqad qilip kelgen Xuda: ‘Öz xelqimning manga ibadet qilish üçün chöl-bayawangha bërishigha yol qoy. <sup>2</sup> Eger sen ularni qoyup bërishni ret qilip yenila tutup turuwalidighan bolsang, <sup>3</sup> sëni agahlandurup qoyayki, charwa malliringning hemmisini, yeni at, töge, kala, qoy we öchkiliringni waba kësilige giriptar qilimen. <sup>4</sup> Biraq, Isra'illarning charwa mallirini Misirliqlarningkidin perqlendürimen. Isra'illarning malliridin birimu ölmeydu’ deydu» dëgin.

<sup>5</sup> Perwerdigar waqit belgilep:

– Bu möjizini etila körsitimen, – dëdi.

<sup>6</sup> Etisi, Perwerdigar özi ëytqandek qildi. Misirliqlarning charwa

mallirining hemmisi dëgüdek waba kësilige gırıptar bolup ölüshke bashlidi. Lëkin, Isra'illarning charwa mallirining birimu ziyangha uchrimidi. <sup>7</sup> Padishah adem ewetip tekshürtüp, Isra'illarning malliridin biriningmu ölmigenlikini uqti. Shundaqtimu, u yenila jahilliq qilip, Isra'illarning këtishige yol qoymidi.

### **Chaqa apiti**

<sup>8</sup> Këyin, Perwerdigar Musa bilen Harungha:

– Ochaqtin bir changgal kül ëliwëlinglar. Musa uni padishahning aldida hawagha chachsun. <sup>9</sup> Bu kül chang-tozan bolup, Misirning hemme yërige tarqilidu. Shuning bilen, barliq adem we haywanlarning bedenlirini yiringliq chaqa qaplap këtidu, – dëdi.

<sup>10</sup> Buning bilen, ular qollirigha ochaq külini ëlip, padishahning aldigha bardi. Musa külni hawagha chachti. Netijide, adem we haywanlarning bedenlirini yiringliq chaqa qaplap ketti. <sup>11</sup> Hetta sëhirgerlermu Musagha taqabil turalmidi. Chünki, ularning bedininimu bashqa Misirliqlarningkige oxshash yiringliq chaqa qaplap ketkenidi.

<sup>12</sup> Shundaqtimu, Perwerdigar teripidin jahillashturulghan padishah xuddi Perwerdigarning Musagha ëytqinidek, Musa bilen Harunning sözige qulaq salmidi.

### **Möldür apiti**

<sup>13</sup> Perwerdigar Musagha mundaq dëdi:

– Ete tang seherdila padishahning aldigha bërip, uninggha: «Perwerdigar, yeni Ibraniylar ëtiqad qilip kelgen Xuda: ‘Öz xelqimning manga ibadet qilish üçün chöl-bayawangha bërishigha yol qoy.

<sup>14</sup> Bolmisa, bu qëtim men sëning we emeldarliring hemde puqraliringning üstige eng ëghir balayi'apetlerni yaghdurimen. Mana shu chaghda, sen alemde mendin bashqa Xuda yoqluqini bilisen. <sup>15</sup> Men qudritimni körsitip, sëni we puqraliringni waba kësilige duchar qilip, silerni yer yüzidin yoq qilalayttim. <sup>16</sup> Biraq, men undaq qilmidim. Eksiche, men qudritimni sanga körsitish we namimni alemge ëlan qilishtek alahide meqset bilen sëni padishahliqqa tiklidim. <sup>17</sup> Lëkin, sen yenila zorawanliq qilip, xelqimni qoyup bermeywatisen. <sup>18</sup> Shunga ete mushu chaghda, men Misir tarixida elmisaqtin tartip körölüp baqmighan qattiq möldür yaghdurimen. <sup>19</sup> Hazir sen ademliringge ochuqchiliqtiki



charwa malliring we bashqa barliq nersiliringni dalda yerge ëlip kiriwëlishqa emr qil. Chünki, ochuqchiliqta qëlip qalghan adem we haywanlarning hemmisini möldür urup, halak qilidu' deydu» dëgin.

<sup>20</sup> Perwerdigarning sözige ishengen bir qisim padishah emeldarliri derhal öz qulliri we charwa mallirini dalda yerge ëlip kiritildi.

<sup>21</sup> Perwerdigarning sözige ishenmigenler bolsa qulliri we charwa mallirini tashqirida qoyuverdi.

<sup>22</sup> Perwerdigar Musagha:

– Sen qolungni asmangha qaritip uzat! Pütkül Misir zëminidiki insanlar, haywanlar we barliq ösümlüklarning üstige möldür yaghsun, – dëdi. <sup>23</sup> Musa tayiqini asmangha qaritip kötürüwidi, Perwerdigar chaqmaq chaqturup, güldürmamilar yangritip, yer yüzige möldür yaghduruwetti. <sup>24</sup> Shuning bilen, chaqmaq chëqip, yoghan-yoghan möldürler tökülüp chüshti. Bu, Misir tarixida hazirghiche yüz bërip baqmighan eng chong möldür apiti idi. <sup>25</sup> Möldür Misir zëminidiki ochuqchiliqta turghan nersilarning hemmisini, jümlidin adem, haywan, ëtizdiki zira'etler we barliq del-derexlarni weyrat qiliwetti. <sup>26</sup> Peqet Isra'illar yashaydighan Goshen wilayitidila möldür yaghmidi.

<sup>27</sup> Misir padishahi derhal Musa bilen Harunni chaqirtip:

– Bu qëtim men xataliq ötküzdüm, men we puqralirimdin sewenlik ötti. Perwerdigar adildur. <sup>28</sup> Perwerdigargha men üçün du'a qilinglar. Bizge bu heywetlik güldürmama we möldürler yëter. Men silarning këtishinglarga yol qoyay. Siler emdi bu yerde turmisanglarmu bolidu, – dëdi.

<sup>29</sup> Musa uninggha:

– Men bu sheherdin chiqishim bilenla, qolumni kötürüp Perwerdigardin tilep du'a qilimen. Güldürmamilar shu haman tinchiydu we möldürmu toxtaydu. Shu chaghda, siz dunyaning Perwerdigargha mensup ikenlikini bilisiz. <sup>30</sup> Lëkin, siz we sizning emeldarliringizning Perwerdigar Xudadin tëxiche qorqmaywatqanliqinglar manga melum, – dëdi.

<sup>31</sup> Bu, kendirler chëchekligen we arpa bash tartqan waqit bolghachqa, möldür ularni xarab qildi. <sup>32</sup> Peqet bughdaylarla ziyangha uchrimidi, chünki ular tëxi bix chiqarmighanidi.

<sup>33</sup> Musa padishahning yënidin ayrilip, sheherdin chiqip, qolini kötürüp Perwerdigargha du'a qildi. Güldürmamilar shu haman bësiqip, möldür yëghishtin toxtidi. Yamghurmu tinchidi. <sup>34</sup> Gerche padishah bu

ehwallarni körgen bolsimu, lëkin u yene gunah sadir qildi. U we uning emeldarliri yenila jahilliq qilishti. <sup>35</sup> Del Perwerdigar burunla Musagha ëytqandek, Misir padishahi jahilliq qilip, Isra'illarning këtishige yenila yol qoymidi.

## 10-bab

### Chëketke apiti

<sup>1</sup> Shuning bilen, Perwerdigar Musagha:

– Sen Misir padishahining yënigha bar. Men möjizilerni körsitish arqiliq küch-qudritimni Misir xelqi arisida dawamliq namayan qilish meqsiti bilen, Misir padishahi we uning emeldarlirini jahillashturdum.

<sup>2</sup> Bu arqiliq senmu öz perzentliring we newriliringge mëning Misirliqlarni qandaq jazalighanliqim we ularning arisida qandaq möjizilerni körsetkenlikimni sözlep bëreleysen. Buning bilen, mëning Perwerdigar ikenlikimni bileleysiler, – dëdi.

<sup>3</sup> Shundaq qilip, Musa we Harun Misir padishahining aldigha bërip, uninggha:

– Perwerdigar, yeni Ibraniylar ëtiqad qilip kelgen Xuda: «Sen mëning aldimda zadi qachanghiche hakawurluq qilisen? Xelqimning manga ibadet qilishqa bërishigha yol qoy! <sup>4</sup> Eger yol qoymaydighan bolsang, sëni agahlandurup qoyayki, men ete sëning zëmin tewelikingde chëketke peyda qilimen. <sup>5</sup> Chëketkiler topi zëminingni qaplaydu. Ularning köplükidin yer-yüzinimu körelmey qalisen. Möldürdin aman qalghanlarni, hetta daladiki del-derexlernimu chëketke yep tügitidu.

<sup>6</sup> Ular sëning ordangni, emeldarliring we puqraliringning öylirinimu tolduridu. Bundaq qorqunchluq apetni ata-bowiliringmu körüp baqmighan» deydu, – dëdi we derhal keynige burulup, Misir padishahining aldidin chiqip ketti.

<sup>7</sup> Padishahning emeldarliri padishahqa:

– Aliyliri, bu ademning bizge weyranchiliq sëlishigha qachanghiche yol qoyidila? Isra'illarning Perwerdigari Xudagha ibadet qilishqa bërishigha yol qoysila! Misirning xarab bolghanliqidin xewerliri yoqmu? – dëdi.

<sup>8</sup> Buning bilen, padishah Musa bilen Harunni chaqirtip, ulargha:

– Siler Perwerdigaringlar bolghan Xudagha ibadet qilish üçün

## Misirdin chiqish

barsanglar bëringlar. Lëkin zadi kimler barmaqchi? – dëdi.

<sup>9</sup> Musa jawaben:

– Qëri-yash, bala-chaqa we qoy-kalilirimizni ëlip, hemmimiz barmaqchi. Chünki, biz u yerde hëyt ötküzüp, Perwerdigarimizgha ibadet qilip tentene qilimiz, – dëdi.

<sup>10</sup> Padishah ulargha:

– Him! Men silerning xotun, bala-chaqilirlarni ëlip bërishinglarga heqiqeten yol qoyushum kërek iken-de!? Silerni Perwerdigaringlar özi saqlisun! Qaranglar, silerning niyitinglarning yamanliqini! <sup>11</sup> Qet'iy yol qoymaymen! Eger silerning telep qilghininglar ibadet qilishqa bërish bolsa, undaqta peqet erlerla barsun, – dëdi. Shuningdin këyin, Musa bilen Harun ordidin qoghlap chiqirildi.

<sup>12</sup> Shuning bilen, Perwerdigar Musagha:

– Chëketkiler topini peyda qilish üçün Misirning hemme teripige qolungni uzat! Chëketkiler Misir teweside möldürdin aman qëlip ösüwatqanlarning hemmisini yep tügetsun, – dëdi.

<sup>13</sup> Shuning bilen, Musa tayiqini Misirning hemme teripige qaritip uzatti. Perwerdigar bir këche-kündüz sherq shamili chiqardi. Tang atqanda, shamal chëketkilerni ëlip keldi. <sup>14</sup> Chëketkiler top-topi bilen uchup këlip, pütün Misir zëminining u chëtidin bu chëtigiche hemme yerge qondi. Bunche köp chëetke ezeldin körülüp baqmighan bolup, bundin këyinmu körülüshi mumkin emes idi. <sup>15</sup> Pütün zëmin qaridap ketti. Chëketkiler möldürdin aman qalghanlarning hemmisini, yeni ösümlüklerni we del-derexlarning üstidiki mëwilerni yep tügetti. Pütün Misir tewesidiki ëtizliqlarda we del-derexlerde yëshilliqtin esermu qalmidi.

<sup>16</sup> Shunga, padishah derhal Musa bilen Harunni chaqirtip:

– Silerning Perwerdigaringlar bolghan Xuda aldida hem silerning aldinglarda gunahkarmen. <sup>17</sup> Emdi yene birla qëtim manga kengchilik qilip, Perwerdigaringlar Xudadin: «Misirliqlarni bu ejellik apettin qutquzghaysen» dep telep qilghaysiler, – dëdi.

<sup>18</sup> Buning bilen, Musa padishahning yënidin chiqip, Perwerdigargha du'a qildi. <sup>19</sup> Perwerdigar sherq shamilini qattiq gherb borinigha aylandurup, chëetkilerni Qizil dëngizgha uchurup ketti. Misir diyarida bir danimu chëetke qalmidi. <sup>20</sup> Lëkin, Perwerdigar padishahni yenila jahil qilghachqa, u Isra'illarning chëgridin chiqip këtishige yenila yol qoymidi.

### **Qarangghuluq apiti**

<sup>21</sup> Andin, Perwerdigar Musagha:

– Sen qolungni asmangha kötür! Pütün Misirni zulmet qarangghuluq qaplaydu, – dedi. <sup>22</sup> Musa qolini asmangha kötürüwidi, pütün memliketni üç kün zulmet qarangghuluq basti. <sup>23</sup> Bu chaghda, Misirliqlar bir-birini körelmidi, öyidinmu talagha chiqalmidi. Lëkin, Isra'illar yashaydighan yerler bolsa yoruq turdi.

<sup>24</sup> Padishah Musani chaqirtip:

– Siler bërip Perwerdigaringlarga ibaditinglarni qilinglar. Hetta xotun, bala-chaqiliringlarnimu ëlip barsanglar bolidu. Lëkin kala, qoy, öchkiliringlar bu yerde qëlishi kërek, – dedi.

<sup>25</sup> Musa jawaben:

– Yaq! Siz choqum bizning qurbanliq we köydürme qurbanliqigha ishlitidighan mallirimizni ëlip bërishimizgha ijazet bërishingiz لازم.

<sup>26</sup> Biz charwa mallirimizni ëlip bërishimiz kërek, hetta birer tuyaqnimu bu yerde qaldurmaymiz. Biz Perwerdigargha ataydighan qurbanliqni öz mallirimiz ichidin tallishimiz kërek. U yerge barmighuche, Perwerdigarimiz Xudagha qaysi malni qurbanliq qilishni bilmeymiz, – dedi.

<sup>27</sup> Perwerdigar Misir padishahini jahillashturghachqa, u Isra'illarni yenila qoyup bermidi. <sup>28</sup> Padishah Musagha:

– Közümdin yoqal! Sëni ikkinchi közü körmisun. Yene körüngüchi bolsang, jëningni alimen! – dedi.

<sup>29</sup> Musa uninggha:

– Eytqiningiz kelsun. Menmu sizni ikkinchi körmeymen, – dedi.

## **11-bab**

### **Pütün Misirdiki tunji balilarning ölüshi**

<sup>1</sup> Perwerdigar burun Musagha mundaq dëgenidi:

– Men Misir padishahigha we uning puqralirigha eng axirqi apetni chüshürimen. Shuning bilen, u silerni jezman qoyup bëridu. Emeliyette, u silerdin teltöküs qutulush üçün, silerni u yerdin qoghlap chiqiridu.

<sup>2</sup> Emdi, sen bërip Isra'illargha eytqin. Ular Misirliq qoshniliriningkige kirip, ularning altun-kümüş zinnet buyumlirini sorap alsun.

## Misirdin chiqish

<sup>3</sup> (Perwerdigar Misirliqlarni Isra'illarni yëqin köridighan qilghanidi. Padishahning emeldarliri we puqralirini Musani ulugh adem, dep hörmetleydighan qilghanidi.)

<sup>4</sup> Shuning bilen, Musa Misir padishahigha:

– Perwerdigar: «Bügün tün yërimida, men Misirning hemme yëri kèzimen. <sup>5</sup> Shu waqitta, textte olturghan padishahning tunjisidin tartip taki eng erzimes dëdekning tunjisighiche bolghan Misirliqlarning tunji oghullirining hemmisi, shundaqla tunji tughulghan mallarmu ölidu. <sup>6</sup> Shu chaghda, pütün Misirda elmisaqtin körülmigen we bundin këyinmu körülmeydighan qattiq yigha-zar bolidu. <sup>7</sup> Lëkin, Isra'illargha yaki ularning mal-waranlirigha hetta itmu qawap qoymaydu» deydu. Ene shu chaghda, siler Perwerdigarning Misirliqlar bilen Isra'illarni perqlendüridighanliqini bilisiler. <sup>8</sup> Axirda, emeldarliringning hemmisi aldimgha këlip ëgilip, mëning xelqim Isra'illarni bu yerdin ëlip këtishimni telep qilidu. Mana shu chaghda, men bu yerdin ayrilimen, – dëdi. Andin, Misir padishahining aldidin derghezep bilen chiqip ketti.

<sup>9</sup> Perwerdigar Musagha: «Misir padishahi sëning sözüngni dawamliq ret qiliwëridu. Shundaq qilip, men Misirda tëximu köp möjizilerni körsiteleymen» dëgenidi. <sup>10</sup> Musa bilen Harun padishah aldida mana shundaq nurghun möjizilerni körsetken bolsimu, lëkin Perwerdigar padishahni jahillashturghanliqi üçün, u Isra'illarning chëgridin chiqip këtishige yol qoymighanidi.

## 12-bab

### Ötüp këtish hëyti

<sup>1</sup> Perwerdigar Misirda Musa bilen Harungha mundaq dëdi:

<sup>2</sup> – Hazirdin tartip, bu ay siler Isra'il xelqi üçün yilning birinchi ëyi bolsun. <sup>3</sup> Siler mëning munu yolyoruqlirimni pütün Isra'il xelqige ögitinglar: mushu aynig oninchi küni herbir a'ilining a'ile bashliqi öz a'ilisi üçün Xudagha qurbanliq qilishqa bir qoy yaki öchke teyyarlisun. <sup>4</sup> Eger a'iliside adem az bolup, bir malni yep bolalmisa, uni qoshnisi bilen birliship qurbanliq qilip, göshini adem sani we istëmal miqdarigha qarap teqsim qilsimu bolidu. <sup>5</sup> Lëkin, qurbanliqqa ishilitilidighan mal bir yashliq eyibsiz qochqar yaki tëke bolushi kërek. <sup>6</sup> Pütün Isra'il a'ililiri tallanghan malni mushu aynig on tötinchi künigiche yaxshi saqlap, shu

### Misirdin chiqish

küni kechte soysun. <sup>7</sup> Andin, uning qënidin bir'az ëlip, mal yëylgen öyning ishikining bëshi we këshikige sürkep qoysun. <sup>8</sup> Shu këchisi göshni kawap qilip, achchiq-chüchük köktat we pëtir nan bilen yësun.

<sup>9</sup> Göshni xam pëti yaki suda pishurup yëmey, pütün malni bëshidin tuyiqighiche ich baghri bilen qoshup kawap qilip yësun. <sup>10</sup> Eship qalghinini etisige qaldurmay, shu këchila köydürüwetsun. <sup>11</sup> Göshni yëgen waqtinglarda, xuddi seperge teyyarlanghandek bëlinglarni ching baghlap, choruqunglarni kiyip, qolunglarga hasanglarni tutup chapsan yenglar. Bu, Perwerdigar ötüp këtidighan këchidur.

<sup>12</sup> U këchisi, men pütün Misirni këzip, meyli adem yaki malning bolsun, tunji erkeklirining hemmisini öltürimen. Misirning barliq ilahlirining üstidin höküm qilimen. Chünki, men Perwerdigardurmen.

<sup>13</sup> Ishik këshekliridiki qan siler turidighan öylerning belgisi. Men bu qanlarni körginimde, öyliringlarga kirmey ötüp këtimen. Misirliqlarni jazalighan waqtimda, silerge hëchqandaq ziyan-zexmet yetmeydu.

### Pëtir nan hëyti

<sup>14</sup> Perwerdigar mundaq dëdi:

– Siler bu künni xatirilep, her yili mushu künde Perwerdigar üçün hëyt ötküzünglar. Bu silerning menggülük örp-aditinglar bolsun. <sup>15</sup> Yette künlük hëyt mezigilide pëtir nan yenglar. Hëytning birinchi künila, öyliringlardiki xëmirturuchni tashliwëtinglar. Chünki, bu yette kün ichide xëmirturuch arilashturulghan herqandaq yëmeklikni yëgen adem Isra'illar qataridin chiqiriwëtilidu. <sup>16</sup> Hëytning birinchi we yettinchi künliri, bir yerge jem bolup ibadet qilinglar. Bu ikki künde, yëmeklik teyyarlashtin bashqa hëchqandaq ish qilmanglar. <sup>17</sup> Pëtir nan hëyti ötküzüp turunglar. Chünki, men mushu küni silerning herqaysi qebililiringlarni top-topi bilen Misirdin ëlip chiqimen. Pëtir nan hëytini ötküzüsh silerning menggülük örp-aditinglar bolsun. <sup>18</sup> Her yili birinchi aying on tötinchi küni kechqurundin bashlap yigirme birinchi küni kechqurungliche, pëtir nan yenglar. <sup>19</sup> Bu yette kün ichide öyliringlarda xëmirturuch bolmisun. Xëmirturuch arilashturulghanliki herqandaq yëmeklikni yëgen kishi, meyli bu yurtning adimi yaki yaqa yurtluq bolsun, mëning xelqim qataridin chiqiriwëtilidu. <sup>20</sup> Qeyerde bolushunglardin qet'iynezer, xëmirturuch arilashturulghan herqandaq yëmeklikni yëmey, pëtir nan yenglar.

## Tunji Ötüp Kētish hēyti

<sup>21</sup> Musa pütün Isra'illarning aqsaqallirini chaqirip, ulargha mundaq dēdi:

– Herbir a'ile birdin mal tallap, uni Ötüp Kētish hēytining mēli süpitide soysun.

<sup>22</sup> Qollirigha bir tutam lēpekgül ēlip, dastiki qurbanliq qilinghan malning qēnigha chilap, uni ishiklirining bēshi we kēshikige sürkisun. Etisi etigengiche, hēchkim ishiktin chiqmisun. <sup>23</sup> Chünki, Perwerdigar Misirliqlarni halak qilish üçün bu zēminni kēzidu. U ishik bēshi we kēshikidiki qanni körginide, xarab qilghuchi perishtining öyliringlarga kirip silerni öltürüşige yol qoymaydu. <sup>24</sup> Siler we ewladliringlar bu qa'idige menggü emel qilinglar. Bu silerning menggülük örp-aditinglar bolsun. <sup>25</sup> Siler Perwerdigar bērishke wede qilghan zēmingha barghininglardimu, bu hēyt murasimigha emel qilinglar. <sup>26</sup> Eger perzentliringlar silerdin: «Bu qandaq murasim?» dep sorisa, <sup>27</sup> siler: «Bu Ötüp Kētish künini xatirilesh üçün, Perwerdigargha atilip qilinghan qurbanliq murasimidur. Chünki, Perwerdigar Misirda Misirliqlarning jēnini alghan kēchide, u biz Isra'illarning öyliridin ötüp kētip, a'ililirimizni saqlap qalghan.» denglar.

Isra'illar bu sözlerni anglap, bashlirini ēgip Xudagha sejde qilishti.

<sup>28</sup> Andin, ular bērip, Perwerdigarning Musa bilen Harungha qilghan emri boyiche ish kördi.

## Tunji tughulghan erkeklarning öltürülüşü

<sup>29</sup> Shu küni yērim kēchide, Perwerdigar textte olturghan padishahning tunjisidin tartip taki eng erzimes zindandiki mebuslarning tunjisighiche bolghan Misirliqlarning tunji oghullirining hemmisining jēnini aldi, shundaqla tunji tughulghan mallarnimu öltürdi. <sup>30</sup> U kēche, Misir padishahi, uning emeldarliri we pütün memliket puqraliri ornidin turup, qattiq yigha-zar qilishti. Chünki, adem ölmigen birmu a'ile yoq idi. <sup>31</sup> U kēche, Misir padishahi Musa bilen Harunni chaqirtip, ulargha:

– Derhal kētinglar! Siler hemme Isra'illarni bashlap, yurtumdin tēz chiqip kētinglar. Telipinglar boyiche bērip Perwerdigaringlarga ibadet qilinglar. <sup>32</sup> Kala, qoy, öchkiliringlarnimu ēlip kētinglar. Mangimu xeyrlik du'a qilip qoyunglar, – dēdi.

<sup>33</sup> Misirliqlar Isra'illarni öz yurtidin chapsan kētishke aldiratti. Ular:

– Siler chiqip ketmisenglar, biz ölüp tügeydikenmiz, – dēyishti.

## Misirdin chiqish

<sup>34</sup> Shuning bilan, Isra'illar pëtir xëmirnlarni tengnilerge sëlip, kiyim-këchekliri bilan yögëp, mürisige qoyup ëlip mëngishti. <sup>35</sup> Ular yene Musaning tapilighini boyiche Misirliqlardin altun-kümüş zinnë buyumlar we kiyim-këcheklarni sorap ëlishti. <sup>36</sup> Perwerdigar Misirliqlarni Isra'illarni yëqin köridighan qilip qoyghanidi. Shunga, ular Misirliqlardin nëme sorisa, shuni berdi. Shundaq qilip, Isra'illar Misirliqlarning bayliqlirini ëlip ketti.

### Isra'illarning Misirdin chiqip këtishi

<sup>37</sup> Isra'illar Remsës shehiridin Sukkot shehirige qarap piyade yolgha chiqqinida, ayallar bilen balilarni hësabqa almighanda, peqet erlerla alte yüz ming kishi idi. <sup>38</sup> Köpligen yat qebililiklermu ulargha qoshulup, nurghun kala-qoylirini ëlip bille mëngishti. <sup>39</sup> Ular Misirdin ëlip kelgen xëmirldin pëtir nan qildi. Chünki, ular Misirdin töz chiqip këtishke mejbur bolghachqa, xëmir köptürüp, yëmeklik teyyarliwëlishqa ülgürelmigenidi.

<sup>40</sup> Isra'illar Misirda jem'iy töt yüz ottuz yil turdi. <sup>41</sup> Del töt yüz ottuz yil toshqan küni, Perwerdigarning xelqi Isra'illarning herqaysi qebililiri Misirdin chiqti. <sup>42</sup> Shu küni këchide, Perwerdigar özi ularni Misirdin muhapizet qilip ëlip chiqqanidi. Shunga, Isra'illar bu këchini Perwerdigargha atap, ewladtin ewladqiche her yili xatirileydighan boldi.

### Ötüp Këtish hëytining qa'ide-tüzümliri

<sup>43</sup> Perwerdigar burun Musa bilen Harungha mundaq dëgenidi:  
 – Ötüp Këtish hëytining qa'ide-tüzümliri munulardin ibaret: Ötüp Këtish hëytining qurbanliq göshini yat qebililikler yëmisun. <sup>44</sup> Lëkin, özünglar sëtialghan hem xetne qildurghan qullar yëse bolidu. <sup>45</sup> Öyünglarda waqitliq turuwatqan yatlar we chakarlar uni yëse bolmaydu. <sup>46</sup> Qoyning göshi tashqirigha ëlip chiqilmay, öyning ichidila yëyilsun. Qoyning bir tal söngikimu sundurulmisun. <sup>47</sup> Pütün Isra'il xelqi bu qa'ide-tüzümlerge ri'aye qilsun. <sup>48</sup> Eger aranglarda olturidighan yat qebililikler Perwerdigargha ibadet qilay dep, bu hëytini ötküzüşni xalisa, aldi bilen öz a'ilisidiki pütün erlerni xetne qildursun. Shundaq qilghanda, ular Isra'illargha oxshash, bu hëytini ötküzeleydu. Lëkin, xetne qilinmighanlar qoyning göshini yëmisun. <sup>49</sup> Meyli Isra'illar bolsun, meyli Isra'illar arisida olturidighan yat qebililikler bolsun, hemmisi mana shu qa'ide-tüzümlerge emel qilishi lazim.



<sup>50</sup> Isra'illar Perwerdigarning Musa bilan Harungha buyrughan qa'ide-tüzümlirige emel qildi. <sup>51</sup> Perwerdigar mana shu küni Isra'illarning herqaysi qebililirini Misirdin ëlip chiqti.

## 13-bab

### Tunji tughulghanni Xudagha atash

<sup>1</sup> Perwerdigar burun Musagha:

<sup>2</sup> – Siler tunji oghlunlarni we tunji tughulghan erkek malni manga atanglar. Chünki, Isra'illarning tunji oghulliri we tunji tughulghan erkek malliri manga mensuptur, – dëgenidi.

<sup>3</sup> Musa Isra'il xelqige mundaq dëdi:

– Bu künni ësinglarda ching tutunglar. Chünki, bu kün siler qulluqta yashighan Misir zëminidin yolgha chiqqan kün. Bu kün Perwerdigar zor qudriti bilen silerni u yerdin ëlip chiqqan kündur. Shunga, siler her yili bu küni xëmirturuch arilashturulghan herqandaq yëmeklikni yëmenglar.

<sup>4</sup> Siler Misirdin yolgha chiqqan bu kün, zira'etler bix chiqarghan bash bahardiki bir kündur. <sup>5</sup> Perwerdigar silerni Ken'anlar, Xitlar, Amorlar, Xiwlar we Yibuslarning zëminlirigha ëlip barghandin këyin, siler her yili mushu waqitta bu künni mubareklep hëyt ötküzünglar. Chünki, süt we hesel ëqip turidighan bu munbet zëminni Perwerdigar silerge bëridighanliqi toghrisida ejdadliringlarga qesem bergen. <sup>6</sup> Hëyt mezigilide, yette kungiche pëtir nan yenglar. Yettinchi küni, Perwerdigar üçhün alahide ibadet murasimi ötküzünglar. <sup>7</sup> Bu yette kün ichide pëtir nan yenglar. Aranglarda, hetta zëmin tewelikinglardimu xëmirturuch bolmisun. <sup>8</sup> Hëyt künliri, siler perzentliringlarga bu hëytning silerning Misirdin ayrilghan waqtinglarda Perwerdigar körsetken pütün möjjizilerni eslesh üçhün ötküzüldighanliqini chüshendürünglar.

<sup>9</sup> Perwerdigarning yolyoruqlirini hemishe ëghizdin chüshürmeslikinglar üçhün, bu hëyt xuddi qolunglarga yaki pëshanenglarga chëkip qoyulghan belgidek, silerge eslitip turidu. Chünki, Perwerdigar zor qudriti bilen silerni Misirdin ëlip chiqti. <sup>10</sup> Shunga, siler her yili men belgiligen mushu waqitta bu hëytne ötküzünglar.

<sup>11</sup> Perwerdigar silerge we silerning ejdadliringlarga wede qilghinidek, u silerni Ken'anliqlarning zëminigha ëlip këlip, u yerni silerge teqdim qilghandin këyin, <sup>12</sup> siler tunji tughulghanni Perwerdigargha atishinglar

### Misirdin chiqish

lazim. Pütün tunji oghul we charwa mallarning tunjisi Perwerdigargha mensup bolsun.<sup>13</sup> Siler tunji erkeq texeyning ornigha qoy qurbanliq qilsanglarmu bolidu. Eger undaq qilmisanglar, texeyning boynini sundurup qurbanliq qilinglar.<sup>②</sup> Lëkin, tunji oghulliringlarni choqum bedel bërip qayturuwëlinglar.<sup>14</sup> Kelgüside oghulliringlar: «Buning menisi nëme?» dep sorisa, siler: «Perwerdigar zor qudriti bilen bizni Misirdiki qulluqtin qutuldurup chiqqan.<sup>15</sup> U chaghda, Misir padishahi jahilliq qilip, bizni chëgridin chiqarmighanidi. Shunga, Perwerdigar Misirliqlarning tunji oghullirini we haywanlirining tunji erkeq balilirini halak qildi. Shu sewebtin, biz pütün charwa mallirimizning tunji erkeq balilirini Perwerdigargha atap qurbanliq qilimiz. Biraq, tunji oghullirimizni bedel bërip qayturuwalimiz.<sup>16</sup> Bizning bu qa'idige emel qilishimiz xuddi qolimizgha yaki pëshanimizge chëkip qoyulghan belge melum nersini bizge eslitip turhangha oxshash, bizningmu Perwerdigarning zor qudriti bilen bizni Misirdin ëlip chiqqanliqini eslep turushimiz üçündür» dep jawab bëringlar.

### Bulut tüwrüki we ot tüwrüki

<sup>17</sup> Misir padishahi Isra'illarni qoyup bergen waqitta, gerche ularning Filistiyelikler zëmini bilen mëngishi menzilge yëqin bolsimu, Xuda ularni u yolgha bashlimidi. Chünki, Xuda: «Xelqim jengge uchap qalsa, belkim pushayman qilip, Misirgha qaytip këtishi mumkin» dep oylishanidi.

<sup>18</sup> Shuning üçün, Xuda ularni yiraq yol bilen chöldin ötküzüp, Qizil dëngiz terepke bashlap mangdi. Isra'illar Misirdin chiqqanda, qorallinip jengge teyyar bolup mangghanidi.

<sup>19</sup> Musa Yüsüpning jeset-söngikini ëlip mangdi. Chünki, Yüsüp öz qan-qërendashliri bolghan Isra'ilning oghulliri aldida: «Xuda silerni choqum qutquzidu. Shu chaghda, siler choqum mëning jeset-söngikimni bille ëlip këtinglar» dep, ularni qesem qildurghanidi.

<sup>20</sup> Isra'illar Sukkot shehiridin chiqip, chölning boyidiki Ètam dëgen yerde chëdirilirini tikti.<sup>21</sup> Perwerdigar kündüzi bulut tüwrüki arqiliq ulargha yol bashlisa, këchisi ot tüwrüki arqiliq ularning yolini yorutti. Shundaq qilip, ular këche-kündüz mangalaydighan boldi.<sup>22</sup> Perwerdigar kündüzi bulut tüwrükini, këchisi ot tüwrükini xelqtin ayriwetmidi.

---

② Ulaghlarning ornigha qoylarni qurbanliq qilish ruxsitining bërilishide ulaghlarning iqtisadiy qimmitining yuqiriliq nezerge ëlinghan.

## 14-bab

### Isra'illarning Qizil dengizdin ötüshi

<sup>1</sup> Perwerdigar Musagha:

<sup>2</sup> – Sen Isra'illargha äytqin, ular keynige burulup, Migdol shehiri bilan dengiz ariliqidiki Pihaxirot dëgen yerning yënida qonup, chëdirilirini Ba'al-sefongha qaritip dengiz boyida tiksun. <sup>3</sup> Buning bilen, Misir padishahi «Isra'illar aylinip yürüp, axir yoldin adiship, chölde qamili qaldi» dep oylisun. <sup>4</sup> Men uni jahillashturimen. Shuning bilen, u silerning keyninglardin qoghlaydu. U chaghda, men Misir padishahi bilen uning qoshunini yëngimen-de, hemme adem mëning qanchilik ulughluqumni bilidu. Misirliqlarmu mëning Perwerdigar ikenlikimni tonup yëtidu, – dëdi. Isra'illar Xudaning buyrughini boyiche u yerde chëdirilirini tikti.

<sup>5</sup> Misir padishahi «Isra'illar qëchip ketti» dëgen xewerni anglap, emeldarliri bilen bille qararini özgertip:

– Biz nëme üçün shunche exmeqliq qilduq? Biz Isra'illarning qëchip këtishige yol qoyup, nurgun quldin mehrum qaptuq! – dëyishti.

<sup>6</sup> Shuning bilen, Misir padishahi shahane jeng harwisini teyyar qildurup, qoshunini boshlap yolgha chiqti. <sup>7</sup> Misirdiki barliq jeng harwiliridin sirt, u yene tallanghan alte yüz jeng harwisinimu ëlip mangdi. Herbir jeng harwisining leshker bashliqi bar idi. <sup>8</sup> Perwerdigar Misir padishahini jahillashturdi. Buning bilen, padishah Misirdin zeper bilen chiqip këtiwatqan Isra'illarning keynidin qoghlidi. <sup>9</sup> Misir qoshuni, jümlidin jeng harwiliri, atliq leshkerler we piyade leshkerler Isra'illarni taki Qizil dengiz boyidiki ular chëdir qurghan jayghiche toxtimay qoghlap bard. U yer Pihaxirotning yënida bolup, Ba'al-sefonning qarshi teripide idi.

<sup>10</sup> Isra'illar Misir padishahi we uning qoshunining ularni qoghlap kelgenlikini körüş bilen intayin qorqup, Perwerdigargha peryad qildi.

<sup>11</sup> Ular Musagha:

– Bizni Misirdin bu yerge ëlip kelginingiz nëmisi? Bizni chöl-bayawanda ölsun dëmekchimusz? Ejeba, Misirda biz yatqudek görmu tëpilmasmidi? <sup>12</sup> Öz waqtida, biz sizge: «Boldi qiling, Misirda qul bolsaq bolayli» dëmigenmiduq?! Qul bolush haman chölde ölgendin yaxshi emesmidi?! – dëyishti.

<sup>13</sup> Biraq, Musa ulargha:

– Qorqmanglar, tewrenmenglar! Bügün siler Perwerdigarning silerni

## Misirdin chiqish

qandaq qutquzidighanliqini körisiler. Siler bugün körge Misirliqlarni ikkinchi körmeysiler. <sup>14</sup> Perwerdigar siler üçhün jeng qilidu. Siler shük turunglar, – dep jawab qayturdi.

<sup>15</sup> Perwerdigar Musagha:

– Manga yëlinma! Isra'illargha: «Mënginglar» dep buyrughin.

<sup>16</sup> Andin, tayiqingni dengizgha qaritip shiltighin. Shundaqta, dengiz süyi ikkige bölünidu-de, Isra'illar quruq yerdin mëngip öteleydu. <sup>17</sup> Men Misirliqlarni jahillashturimen. Shuning bilen, ular silerning arqinglardin qoghlaydu. Buning bilen, men Misir padishahi, uning leshkerliri, jeng harwiliri we atliq leshkerliri üstidin ghelibe qilimen. Shundaq qilip, hemme adem mëning qanchilik ulughluqumni bilidu. <sup>18</sup> Men ularni meghlup qilghinimda, ular mëning Perwerdigar ikenlikimni bilidu, – dëdi.

<sup>19</sup> Isra'illarning aldida yol bashlap mëngiwatqan Xudaning perishtisi emdi ularning keynige ötti. Bulut tüwrükimu keynige ötüp, <sup>20</sup> Misirliqlar bilen Isra'illarning otturisigha bërip toxtidi. Bulut Misirliqlargha qarangghuluq chüshürdi, lëkin Isra'illarni yorutti. Shunga, Misir qoshuni Isra'illargha këchiche yëqin këlelmidi.

<sup>21</sup> Musa dengizgha qolini shiltidi. Perwerdigar bir këche qattiq sherq shamili chiqirip, dengiz süyini keynige yandurdi. Dengiz süyi ikkige bölünüp, quruqluq peyda boldi. <sup>22</sup> Isra'illar dengiz otturisidiki quruqluqtin mëngip, dengizdin ötti. Sular ëgiz tamdek kötürülgen halda ularning ikki teripide turatti. <sup>23</sup> Misirliqlar, jümlidin padishahning jeng harwiliri we atliq leshkerliri ularni qoghlap, dengizdiki quruq yolgha kirdi. <sup>24</sup> Tang süzüley dëgende, Perwerdigar ot we bulut tüwrüki ichidin Misir qoshunigha qarap, ularni qalaymiqan qiliwetti. <sup>25</sup> Ularning jeng harwilirining chaqliri chüshüp qëlip, ular dawamlıq mëngishqa amalsız qaldi. Misirliqlar:

– Perwerdigar Isra'illargha yadrem qilip, bizni meghlup qildi. Tëz qachayli! – dëyishti.

<sup>26</sup> Perwerdigar Musagha:

– Dengizgha qolungni uzat, bölüngen su eslige kelsun. Misirliqlar we ularning jeng harwiliri, atliq leshkerliri sugha gherq bolsun, – dëdi. <sup>27</sup> Bu, tang atqan waqit bolup, Musa qolini dengizgha qaritip shiltidi. Buning bilen, su yene eslige qaytti. Misirliqlar ikki tereptin këliwatqan suning ichidin qachti. Lëkin, Perwerdigar ularni dengizda halak qiliwetti.

<sup>28</sup> Dengiz süyi eslige qaytip, Isra'illarni qoghligghan pütün jeng harwiliri,

atliq leshkerler we pütün Misir qoshunlirining birinimu qaldurmay gherq qiliwetti. <sup>29</sup> Lëkin, Isra'illar quruq jay bilen dëngizdin ötkende, su xuddi ikki tamdek kötürölüp, ikki terepke bölündi. <sup>30</sup> Isra'illar dëngiz boyida Misirliqlarning jesetlirini körginide, Perwerdigarning özlirini ularning qolidin qutquzghanliqini bildi. <sup>31</sup> Isra'illar Perwerdigarning zor qudriti bilen Misirliqlarni meghlup qilghanliqini körüp, Perwerdigardin qorqti we uninggha ishendi. Uning xizmetkari bolghan Musaghimu ishendi.

## 15-bab

### Musaning Xudagha medhiye oqushi

<sup>1</sup> Shu chaghda, Musa bilen Isra'illar Perwerdigarni medhiyilep, mundaq naxsha ëytti:

«Kerwerdigargha hemdusana ëytimen, chünki u shanliq ghelibe quchti,

jeng harwiliri we atliqlarni dëngizgga gherq qildi.

<sup>2</sup> Perwerdigar mëning qudritim, mëning naxsham, u mëni qutuldurdi.

U mëning Xudayimdur, shunga maxtaymen uni,

u atam ibadet qilghan Xudadur, shunga medhiyileymen uni.

<sup>3</sup> Perwerdigar jengchidur, «Menggü Bar Bolghuchi» uning nami,

<sup>4</sup> dëngizgga gherq qildi u Misir qoshunini hem jeng harwilirini,

Qizil dëngizgga gherq qildi u ularning aliy leshker bashliqlirini.

<sup>5</sup> Chongqur dëngiz yutti ularni,

ular tashtek dëngizgga chökti.

<sup>6</sup> Sëning ong qolung, i Perwerdigar, qudrette kamal tapti,

shunga sen, i Perwerdigar, tarmar qilding reqibingni.

<sup>7</sup> Cheksiz heywiting yer bilen yeksan qildi sanga qarshi chiqqanlarni, qehr-gheziping samandek örtidi ularni.

<sup>8</sup> Küchlük tiniqingdin sular tamdek tiklinip,

dëngiz tēgi quruqluqqa aylandi.

<sup>9</sup> Düşmen: 'Ular ni qoghlap tutimen' dep jar saldi.

'Mal-mülkini olja ëlip, qilichlap yoqitip derdimni alimen' dēdi.

<sup>10</sup> Biraq, u chaghda sen boran chiqirip, dëngizgga gherq qilding ularni.

Ular goya qoghushundek, suning tēgige chökti.

## Misirdin chiqish

<sup>11</sup> I Perwerdigar, alemde nede bolsun sendek bir Ilah?  
 Kimde bolsun sendikidek heywet, ulugh shan-sherep?  
 Kimmu sanga oxshash, körsitelisun möjize-karamet?

<sup>12</sup> Ong qolungni sozghaniding, zëmin yutti reqibingni.

<sup>13</sup> Mëhring bilen yëtekleysen qutuldurghan xelqingni,  
 muqeddes makaninggha bashlap këlisen qudriting bilen ularni.

<sup>14</sup> Bularni anglisa titirek basar jimi alemni,  
 wehime basar Filistiye xelqini.

<sup>15</sup> Idomning emirliri qorqushup këter,  
 Mo'abning baturlirini hem titrek basar.

Ken'anliqlarmu wehimige chüsher,

<sup>16</sup> ulargha dehshet wehime chüsher.

Körginide, i Perwerdigar, zor qudritingni,  
 qulluqtin qutquzghan xelqing ötüp bolghuche ular aldidin,  
 ular têngirqap turushup qalar.

<sup>17</sup> Bashlap këlip ularni öz tēghinggha,  
 u yerde ularni köchet qilip yëtishtürersen.

Sen Perwerdigar tallighan makandur u,  
 muqeddes turalghuni u yerde salarsen.

<sup>18</sup> Ebedil'ebed Padishah bolghaysen, i Perwerdigar!»

<sup>19</sup> Misirning jeng harwiliri we atliq leshkerliri dëngizdiki quruq yolgha kirgende, Perwerdigar dëngiz süyini birleshtürüp, ularni sugha gherq qiliwetkenidi. Biraq, Isra'illar bolsa dëngizning otturisdiki quruq yerdin mëngip, dëngizdin ötüp ketkenidi. <sup>20</sup> Harunning hedisi Meryem peyghember qoligha dap tutqanidi, nurghun ayallarmu uning bilen bille dap chëlip, ussul oynashti. <sup>21</sup> Meryem Xudani medhiyilep, ulargha mundaq naxsha ëytip berdi:

«Perwerdigargha hemdusana bolghay, chünki u shanliq ghelibe quchti.

Jeng harwiliri we atliqlarni dëngizgha gherq qildi.»

**Marahitiki achchiq su**

<sup>22</sup> Këyin, Musa Isra'illarni Qizil dëngizdin bashlap, Shur chölige ëlip keldi. Ular chölde uda üç kün mëngip, su tapalmay, <sup>23</sup> axir Marahqa

## Misirdin chiqish

yëtip keldi. U yerning süyi achchiq bolup, ichkili bolmaytti. Shunga, u yer Marah [«achchiq» dëgen menide] dep ataldi.

<sup>24</sup> Xalayıq Musadin:

– Nëme ichimiz? – dep, uningha naraziliq bildürdi. <sup>25</sup> Musa Perwerdigargha yëlinip telep qilghanidi, Perwerdigar uningha bir shaxni körsetti. U shaxni sugha tashlighanidi, achchiq su ichkili bolidighan tatliq sugha aylandi.

Perwerdigar ularni sinash üçhün, u yerde ulargha öz telep we shertlirini ëlan qildi. <sup>26</sup> Perwerdigar:

– Eger siler Perwerdigar Xuda bolghan mëning sözümgë qulaq sëlöp, mëning nezirimdiki durus ishlarni qilip, mëning emr-permanlirimgha toluq emel qilsanglar, u chaghda men Misirliqlargha keltürgen kësellerni silergë keltürmeymen. Men silergë shipaliq bëridighan Perwerdigardurmen, – dëdi.

<sup>27</sup> Andin këyin, ular Ëlim dëgen yerge yëtip keldi. U yerde on ikki bulaq, yetmish tüp xorma derixi bar idi. Shunga, ular su boyida chëdirilirini tikti.

## 16-bab

### Manna bilen bödüne

<sup>1</sup> Pütün Isra'illar Ëlim dëgen yerdin yürüp ketti. Ular Misirdin ayrilip bir yërim aydin këyin, Ëlim bilen Sinay tēghining ariliqidiki Siyn chölige yëtip bardı. <sup>2</sup> Chölde ular Musa bilen Harungha naraziliq bildürüp, <sup>3</sup> ulargha:

– Perwerdigar bizni Misirda öltürüwetken bolsimu bolar iken. U yerde hëchbolmighanda qazanni chörıdep olturup, gösh we bashqa yëmekliklerni toyghudek yeyttuq. Lëkin, siler bizni chölge ëlip këlöp, bu yerde achliqtin öltürmekchi boluwatisiler, – dëyishti.

<sup>4</sup> Buning bilen, Perwerdigar Musagha:

– Men asmandin yëmeklik yaghdurimen. Isra'illar her küni chiqip, shu künlük ozuqini yighiwalsun. Bu arqiliq men ularni sinap, ularning yolyoruqlirimgha ita'et qilghan-qilmighanliqigha qaraymen. <sup>5</sup> Her heptining altinchi küni kelgende, ular ikki künlük ozuqini yighiwalsun, – dëdi.

<sup>6</sup> Shunga, Musa bilen Harun Isra'illargha:

## Misirdin chiqish

– Bugün keche, silerni Misirdin ëlip chiqquchining Perwerdigar ikenlikini bilisiler. <sup>7</sup> Ete etigende, Perwerdigarning ulughluqini kōrisiler. Renjigenlikinglar uning quliqigha yetti. Silerning naraziliqinglar uninggha qaritilghandur. Bizge qarshi naraziliq bildürgüdek biz kim iduq? <sup>8</sup> Perwerdigar kechte silerge gösh bëridu. Etigende silerni toyghudek nan bilen teminleydu. Chünki, u silerning renjigenlikinglarni anglidi. Silerning bizdin renjigininglar, emeliyette Perwerdigardin renjigenlikinglardur! – dëdi.

<sup>9</sup> Andin, Musa Harungha:

– Sen bërip, pütün xalayıqqa: «Perwerdigarning aldigha yighilinglar, chünki u silerning naraziliqinglarni anglidi» dëgin, – dëdi. <sup>10</sup> Harun pütün xalayıqqa gep qiliwatqan waqtida, ular chöllükke qariwidi, Perwerdigarning parlaq nurining bulutlar arisida jewlan qilip turghanliqini kōrdi. <sup>11</sup> Shu chaghda, Perwerdigar Musagha mundaq dëdi:

<sup>12</sup> – Men Isra'illarning renjigenlikini anglidim. Sen ulargha: «Xuda: ‘Kechqurun gösh, etigende toyghudek nan yeysiler. Buning bilen, siler mëning Perwerdigaringlar Xuda ikenlikimni bilisiler’ dëdi», – dëgin.

<sup>13</sup> Kechqurun, san-sanaqsız bōdüne uchup këlip, pütün qarargahni qaplidi. Etisi seherde qarargahning etrapidiki yer yüzige shebnem chüşkenidi. <sup>14</sup> Shebnem parlanghandin këyin, chöllükning yer yüzide nēpiz bir qewet qirodek nerse kōründi. <sup>15</sup> Isra'illar buning nēme ikenlikini bilishelmey, bir-biridin:

– Bu nēmidu? – dep sorashti.

Musa ulargha:

– Bu bolsa Perwerdigar silerge ata qilghan yēmeklik. <sup>16</sup> Perwerdigar herbiringlarni öz ēhtiyajigha qarap, herbir a'ile kishi bēshigha ikki qachidin yighiwalusun, dep buyrughan, – dëdi.

<sup>17</sup> Isra'illar Xudaning emri boyiche ish kōrdi. Beziler köprek yighiwaldi, beziler azraq yighiwaldi. <sup>18</sup> Köprek «Qiro» yighiwalghanlarning ēship qalmidi, az yighiwalghanlarningmu këmip qalmidi. Hemmeylenning yighiwalghini öz ēhtiyajigha delmudel idi.

<sup>19</sup> Musa ulargha:

– Yēmeklikni ikkinchi künige ashurup qoyushqa ruxset yoq, – dëdi.

<sup>20</sup> Lëkin, beziler Musaning sözini anglimay, etisi etigenge bir'az ashurup qoydi. Biraq, ashurup qoyulghan yēmeklikning hemmisi qurutlap sēsip ketti. Shuning bilen, Musa ulargha xapa boldi.

<sup>21</sup> Hemme adem her küni etigendila chiqip, özige ēhtiyajliq yēmeklik



yighiwalatti. Chünki kün qizighan waqitta, yëmeklik ërip këtetti.

<sup>22</sup> Altinchi küni, ular bir hesse artuq, yeni her kishi töt qachidin yëmeklik yighiwaladi. Xelq ichidiki aqsqaqallar bu ishni Musagha melum qildi.

<sup>23</sup> Musa ulargha:

– Perwerdigar: «Ete dem ëlish küni. Bu kün Perwerdigargha atilishi kërek. Bügün otta qaqlap we suda qaynitip pishuridighanliringlarni xalighininglarche pishurunglar. Ëship qalghinini etige qaldurunglar» dep buyrughan, – dëdi. <sup>24</sup> Ular Musaning tapshuruqi boyiche ëship qalghan yëmekliklarni ikkinchi künige qaldurghinida, qurutlapmu ketmidi, sësipmu qalmidi. <sup>25</sup> Musa ulargha:

– Bügün mushu yëmekliklarni yenglar. Chünki, Perwerdigargha atilidighan dem ëlish künide siler yerdin hëchqandaq yëmeklik tapalmaysiler. <sup>26</sup> Siler choqum alte kün ichide yëmeklik yighiwëlinglar, yettinchi küni dem ëlish küni bolup, bu küni hëch nerse tapalmaysiler, – dëdi.

<sup>27</sup> Yettinchi küni, beziler yenila yëmeklik yighqili chiqqanidi. Lëkin, ular hëch nerse tapalmidi. <sup>28</sup> Perwerdigar Musagha:

– Bu xelq hëlighiche mëning emr-permanlirimni ret qiliwatamdu?

<sup>29</sup> Ësinglarda tutunglarki, men bolsam Perwerdigardurmen. Men silerge dem ëlish küni ata qildim. Shu sewebtin, altinchi küni silerge ikki künlük yëmeklik berdim. Yettinchi küni, hemme adem sirtqa chiqmay, öyide oltursun, – dëdi. <sup>30</sup> Shunga, Isra'illar yettinchi küni ish qilmay dem ëlishti.

<sup>31</sup> Isra'illar bu yëmeklikni manna, dep atidi. U ashkökining uruqigha oxshash aq renglik bolup, temi hesel qoshulghan nangha oxshaytti.

<sup>32</sup> Musa ulargha:

– Perwerdigar bizge: «Ewladliringlarning mëning silerni Misirdin ëlip chiqip, chöl-bayawanda yëmeklik bilen teminligenlikimni bilishi üçün, mannadin ikki qacha saqlap qoyunglar» dëgen, – dëdi <sup>33</sup> we Harungha:

– Bir komzekke ikki qacha kelgüdek manna ëlip, ewladlirimizgha saqlap qoyush üçün, uni Perwerdigarning huzurida qoyup qoyghin, – dëdi. <sup>34</sup> Waqti kelgende, Harun Perwerdigarning Musagha chüshürgen emri boyiche komzekni ehde sanduqining<sup>③</sup> ichige, perzler yëzilghan tash taxtilarning aldigha qoyup saqlap qoydi. <sup>35</sup> Isra'illar taki tërilghu yëri bar bolghan Ken'an zëminigha bërip olturaqlashquche, jem'iy qiriq yil

---

③ Ehde sanduqining teswirini bilish üçün 25-bab, 10 – 22-ayetlerge qaralsun.

manna yëdi. <sup>36</sup> (Eyni zamanda, ölchem qachisining sighimi yigirme litir nerse patqudek idi.)

## 17-bab

### Uyul tashtin chiqqan su

<sup>1</sup> Isra'il xelqi Siyn chölidin chiqip, Perwerdigarning yolyoruqi bilan qedemmu qedem seper qilip, Rifidim qondi. Biraq, u yerde su yoq idi.

<sup>2</sup> Shunga, ular yene Musadin renjip:

– Bizge ichkili su bergeysiz! – dëdi.

Musa ulargha:

– Siler nëmishqa renjiysiler? Nëmishqa Perwerdigarni sinaysiler? – dëdi.

<sup>3</sup> Lëkin, xalayıq intayın ussap ketkechke, Musagha dawamlıq narazılıq bildürüp:

– Bizni Misirdin zadi nëmishqa ëlip chiqtingiz? Siz bizni, balilirimizni we charwa mallirimizni ussuzluqtin öltürmekchimu? – dëdi.

<sup>4</sup> Shuning bilan, Musa Perwerdigargha yëlinip:

– Xalayıqni qandaq qılay? Ular mëni chalma-kësek qilip öltüridighan yerge yetti, – dëdi.

<sup>5</sup> Perwerdigar Musagha:

– Sen Isra'illarning aqsaqalliridin birnechchisini ëlip, xelq aldidin öt. Qolunggha Nil deryasigha urghan tayaqni ëliwal. <sup>6</sup> Men sëning aldingda Sinay tēghidiki bir uyul tashning üstide turimen. Sen uyul tashni urghiningda, silerge ichkili su chiqidu, – dëdi. Musa Isra'il aqsaqallirining aldida shundaq qilghanda, su ëtilip chiqti. <sup>7</sup> Musa u yerni Massah we Miriba [menisi «sinash we renjish»] dep atidi. Chünki, Isra'illar u yerde renjip, Perwerdigarni sinimaqchi bolghanidi. Ular: «Perwerdigar zadi arimizda barmu-yoq?» dëyishkenidi.

### Amalekler bilen jeng qilish

<sup>8</sup> Amalekler Rifidim këlip, Isra'illargha hujum qildi. <sup>9</sup> Musa Yoshuwagha:

– Sen ete Amalekler bilen jeng qilish üçün adem tallighin. Men bolsam qolumgha Xuda manga ëlip yürüşke emr qilghan tayaqni tutup taghning choqqisida turimen, – dëdi. <sup>10</sup> Yoshuwa Musaning tapshuruqi

boyiche Amalekler bilen jeng qildi. Musa, Harun we Xurlar taghning choqqisigha chiqip jengni közett. <sup>11</sup> Musa qolini kötürse, Isra'illar üstün këletti. Qolini chüshürse, Amalekler üstün këletti. <sup>12</sup> Musaning qolliri tēlip qalghanda, Harun bilen Xur bir tashni yōtkēp kēlip, Musani uning üstige olturghuzup, taki kün patquche ikki yēnida Musaning qollirini yōlep turdi. <sup>13</sup> Shundaq qilip, Yoshuwa Amalekler qoshunini qilichlap, ularning üstidin ghelibe qildi.

<sup>14</sup> Andin, Perwerdigar Musagha:

– Kēyinki ewladlarning bügünki ghelibini untumasliqi üchün yēzip qaldurghin. Yoshuwagha Amaleklerni pütünley yoqitidighanliqimni yetküzüp qoy, – dēdi. <sup>15</sup> Shuning bilen, Musa bir qurbanliq supisi yasap, uning namini «Perwerdigar tughumdur» dep atidi. <sup>16</sup> U:

– Perwerdigarning tughini ēgiz kötürimen! Perwerdigar ewladtin ewladqiche Amalekler bilen jeng qilghay, – dēdi.

## 18-bab

### Yētroning Musani ziyaret qilishi

<sup>1</sup> Musaning qēynatisi – Midyan rohaniysi Yitro Xudaning Musa we Isra'illargha qilghan yaxshiliqliridin, yeni Xudaning Isra'illarni Misirdin ēlip chiqqanliqidin xewer tapti. <sup>2</sup> Musa burunla ayali we balilirini qēynatisining yēnigha ewetiwetkenidi. <sup>3</sup> Tunji oghlining ismi Gērshom [«U yerde yaqa yurtluq» dēgen söz bilen ahangdash] bolup, Musa «Men yaqa yurtta musapir bolup turghan yat adem» dep shu isimni qoyghanidi. <sup>4</sup> Ikkinchi oghlining ismi Eli'ezer [menisi «Xuda mēning yārdemchim»] bolup, Musa «Atam ibadet qilghan Xuda manga yārdem qilip, mēni Misir padishahining öltürüwētishidin qutquzup qaldi» dep, shu isimni qoyghanidi. <sup>5</sup> Yētro Musaning ayali we ikki oghlini ēlip, chöllükke, yeni Musa qarargah qilghan muqeddes taghning yēnigha keldi. <sup>6</sup> U qarargahqa kirishtin burun, Musagha özining qizi we ikki newrisini ēlip kelgenliki toghrisida xewer yollighanidi. <sup>7</sup> Shunga, Musa qēynatisining aldigha chiqip, tezim qilip söyüşüp körüshti. Ular öz'ara amanliq sorashqandin kēyin, Musaning chēdirigha kirdi. <sup>8</sup> Musa uninggha Perwerdigarning Isra'illarni qutquzush üchün, Misir padishahi we uning puqralirigha qilghan barliq ishlinirini ēytip berdi. U yene Isra'illarning yol boyi duch kelgen qiyinchiliqlirini we Perwerdigarning ularni qandaq

### Misirdin chiqish

qutquzghanliqinimu sözlep berdi. <sup>9</sup> Yëtro bularni anglap intayin xushal boldi. <sup>10</sup> U:

– Perwerdigargha medhiyiler oqulghay! U silerni Misir padishahi we Misirliqlarning changgilidin qutquzup chiqti. Isra'il xelqini qulluqtin azad qildi. <sup>11</sup> Men Perwerdigarning pütkül ilahlardin ulughluqini emdi bildim. Chünki, Misirliqlar Isra'illarni shu qeder xarlighinida, u öz qudrisini körsetti, – dëdi. <sup>12</sup> Buning bilen, Yitro Xudagha köydürme qurbanliq we bashqa qurbanliqlarni atidi. Harun we Isra'illarning hemme aqsaqalliri uning bilen bille Xuda aldida qurbanliq qilinghan ta'amlarni yëdi.

### Yëtroning aqilane meslihiti

<sup>13</sup> Etisi, Musa etigendin kechkiche xelq ichidiki majiralarni bir terep qilish bilen meshghul boldi. <sup>14</sup> Bu ehwalni körgen Musaning qëynatisi Yitro Musagha:

– Bunchiwala xalayıq etigendin kechkiche sëning yolyoruq bërishingni kütüp turushsa, majiralarni özüng yalghuz bir terep qilishing qandaq gep? – dëdi.

<sup>15</sup> Musa uninggha:

– Xalayıq bu yerge këlöp, mendin Xudaning emrini soraydu emesmu?!

<sup>16</sup> Ikki adem otturisida majira tughulsa, ular mëni izdeydu. Kimning heq, kimning naheqliqini ayrip, Xudaning qanuni we yolyoruqlirini ulargha men yetküzimen, – dep jawab berdi.

<sup>17</sup> Yëtro uninggha:

– Bundaq qilghining yaxshi emes. <sup>18</sup> Bundaq këtiwerse, özüngnimu etrapingdiki qëriendashliringnimu charchitip qoyisen. Bunchiwala köp yükni öz üstünggila ëliwalsang, özüng yalghuz yëtishelmeysen. <sup>19</sup> Men sanga meslihet bërey, Xudamu sen bilen bille bolidu. Sen dawamliq xelqge wekillik qilip, Xuda aldigha bëröp, xelq arisidiki majiralarni Xudagha melum qil. <sup>20</sup> Xudaning qanuni we yolyoruqlirini xelqge ögitip, ulargha qandaq yashashni we ularning qandaq burchi barliqini uqturghin. <sup>21</sup> Buningdin bashqa, yene jama'et ichidin Qabiliyetlik, Xudagha ixlasmen, ishenchlik we para yëmeydighan kishilerni tallap, mingbëshi, yüzbëshi, ellikbëshi we onbëshi qilip teyinligin. <sup>22</sup> Ulargha xelq ichidiki dewalarni öz waqtida sorashni tapshurghin. Ular qiyinraq dewalarda sëning aldinggha këlöp, ushshaq-chüshshek majiralarni özliri bir terep qilsa bolidu. Shundaq bolghanda, ular sëning wezipengni orundiship,

## Misirdin chiqish

yüküngni yëniklitidu. <sup>23</sup> Eger sen Xudaning yolyoruqi boyiche shundaq qilsang, xelqning dëgen yëridin chiqalaysen. Xelqning majiralirimu tëz hel bolidu, – dëdi.

<sup>24</sup> Musa qëynatisining meslihitini qobul qilib, uning dëgini boyiche ish kördi. <sup>25</sup> U Isra'illar ichidin qabiliyetlik kishilarni tallap, mingbëshi, yüzbëshi, ellikbëshi we onbëshi qilib teyinlidi. <sup>26</sup> Ular jama'etning dewa ishlorini öz waqtida soraydighan boldi. Ushshaq-chüshshek majiralarni özliri bir terep qilib, qiyinraq dewalarda bolsa Musadin yolyoruq sorashti.

<sup>27</sup> Këyin, Yitro Musa bilen xoshliship yurtigha qaytti.

## 19-bab

### Isra'illar Sinay tëghida

<sup>1</sup> Isra'illar Misirdin chiqip del ikki ay bolghan küni Sinay chölige yëtip këlip, <sup>2</sup> Sinay tëghi baghrida chëdir tikti. Ular Rifidim yolgha chiqip, bu yerge kelgenidi. <sup>3</sup> Musa Xudaning huzurida bolush üchün taghqa chiqti. Perwerdigar taghdin Musagha jarangliq awazda mundaq dëdi:

– Yaqupning ewladliri bolghan Isra'illargha munu sözlirimni ëytqin:

<sup>4</sup> «Siler men Perwerdigarning Misirliqlarni qandaq bir terep qilghanliqimni kördünglar. Men xuddi ana Bürküt balilirini dümbisige mindürüp ëlip yürgendek, silerni yënimgha ëlip keldim. <sup>5</sup> Shunga, eger siler manga ita'et qilib, ehdemge emel qilsanglar, nurghunlighan xelqler arisidin silerni manga mensup qimmatlik xelq qilimen. Chünki, pütün dunya manga tewe. <sup>6</sup> Siler mëning padishahliqimning rohaniyliri we manga atalghan xelq bolisiler!» Duqiriqi sözlirimni Isra'illargha yetküzüp qoyghin.

<sup>7</sup> Buning bilen, Musa taghdin chüshüp, xelq ichidiki aqsaqallarni yighip, Perwerdigar uninggha buyrughan sözlerni ulargha yetküzdi.

<sup>8</sup> Ular birdek:

– Biz choqum Perwerdigarning dëgini boyiche ish körimiz, – dëdi. Musa taghqa chiqip, ularning jawabini Perwerdigargha yetküzdi.

<sup>9</sup> Perwerdigar Musagha:

– Men qoyuq bulut ichide sëning yëninggha këlimen. Sëning bilen qilishqan söhbitimizni xelq anglap turidu. Shuning bilen, ular her da'im sanga ishinidu, – dëdi.

Musa Isra'illarning javabini Perwerdigargha yetküzgendin këyin,

<sup>10</sup> Perwerdigar uninggha:

– Sen xelqning yënigha bërip, ularni бүгүн we ete özlirini manga atap, kiyim-këçeklerini tazilashqa chaqir. <sup>11</sup> Ögünlükkiche hemme teyyarliqni pütküzsun. Chünki, u küni men Isra'il xelqining köz aldidila Sinay tëghigha chüshimen. <sup>12</sup> Biraq, sen taghning etrapigha ötüşke bolmaydighan chëgra belgilep, ulargha taghqa chiqmasliqni, hetta taghning baghrighimu yëqin kelmeslikni ëytqin. Kimdekim bu taghqa bir qedem bassa, ölümge mehkum qilinsun. <sup>13</sup> Undaq ademlerge qol tegküzülmey, ular ya chalma-kësek qilinip, yaki oqya bilen ëtip öltürülsun. Buninggha xilapliq qilghanlar meyli adem yaki charwa mal bolushidin qet'iynezer, tirik qaldurulmisun. Peqet kanay uzaqraq chëlinghandila, andin xalayıq tagh baghrigha kelsun, – dëdi.

<sup>14</sup> Musa taghdin chüshüp, xelqning paklinip, kiyim-këçeklerini yuyushini buyrudi. <sup>15</sup> Musa ulargha:

– Ögünlükkiche hemme teyyarliqlarni pütküzünglar, ayallargha yëqinlashmanglar, – dëdi.

<sup>16</sup> Üchinchi küni etigende, hawa güldürlep, chaqmaq chëqip, taghda bir parche qoyuq bulut peyda boldi. Kanayning qattiq nere awazi anglandi. Qarargahtikiler buni anglap, qorqup titriship ketti. <sup>17</sup> Musa ularni qarargahtin bashlap chiqip, Xudaning aldigha hazir qildi. Ular taghning tüwide öre turushatti. <sup>18</sup> Pütün Sinay tëghini is-tütek qaplidi, chünki Perwerdigar u yerge ot ichide chüshkenidi. Bu is-tütek xumdanning tütünige oxshaytti. Pütün tagh qattiq tewrep ketti. <sup>19</sup> Bu chaghda, kanayning awazi barghansëri kücheydi. Musa söz qildi, Xuda uninggha güldürmama bilen jawab qayturdi. <sup>20</sup> Perwerdigar taghning choqqisigha chüshüp, Musani taghqa chiqishqa chaqirdi. Musa taghqa chiqti.

<sup>21</sup> Perwerdigar uninggha:

– Sen taghdin chüshüp, xalayıqni agahlandur. Chëgridin halqip, mëni körgili kelmisun. Bolmisa, ular halak bolidu. <sup>22</sup> Men üçün xizmet qilidighan rohaniylarmu özini manga atap bolup, andin xizmitimde bolsun. Bolmisa, ularni halak qilimen, – dëdi.

<sup>23</sup> Musa Perwerdigargha:

– Xelq bu yerge chiqalmaydu, chünki sen bizning bu taghni «muqeddes tagh» dep atishimizni we taghning etrapigha chëgra belgilishimizni buyrughaniding, – dëdi.

<sup>24</sup> Perwerdigar Musagha:

## Misirdin chiqish

– Sen chüshüp, Harunni bashlap kéliwer. Lëkin, rohaniylar bilen xalayıq chëgridin halqıp, bu yerge chiqmisun. Bolmisa, men ularni jazalaymen, – dëdi.<sup>25</sup> Shuning bilen, Musa taghdin chüshüp, xalayıqning yëniğha bërıp, Perwerdigarning sözini ulargha yetküzdi.

## 20-bab

### On perz

<sup>1</sup> Xuda söz qılıp, mundaq dëdi:

<sup>2</sup> – Men sëni qul bolup yashighan Misirdin ëlip chiqqan Perwerdigaring Xudadurmen.

<sup>3</sup> Mangila ibadet qil. Mendin bashqa hëch qandaq ilahing bolmisun.

<sup>4</sup> Choqunush üchün, meyli asmandiki, yerdiki, yer astidiki yaki sudiki herqandaq nersilerning sheklide but yasima.<sup>5</sup> Herqandaq butqa choqunma yaki xizmet qilma. Chünki, Perwerdigaring Xuda bolghan men qizghinidighan Xudadurmen. Mendin nepretlengenlerni hetta nerwe-chewirilirigiche jazalaymen.<sup>6</sup> Lëkin, mëni söyidighan, emrlirimge ita'et qilghanlarning sansizlighan ewladlirighiche mëhribanliq qilimen.

<sup>7</sup> Muqeddes namimni qalaymiqan tilgha alma. Kimdekim mëning namimni qalaymiqan tilgha alsa, men – Perwerdigaring bolghan Xuda uni choqum jazalaymen.

<sup>8</sup> Dem ëlish künini muqeddes kün bilip, uninggha emel qil.<sup>9</sup> Alte kün ishlep, tégishlik hemme ishliringni qiliwal.<sup>10</sup> Yettinchi kün manga atalghan kün bolup, bu künı meyli sen bol, perzentliring, qulliring, charwa malliring yaki yurtungda musapir bolup turuwatqan yat ademler bolsun, hëchqandaq ish qilmisun.<sup>11</sup> Men – Perwerdigar alte kün ichide asman, zëmin we uningdiki pütkül mewjudatlarni yarattim. Lëkin, yettinchi künı dem aldim. Shunga men – Perwerdigar dem ëlish künini bextlik kün qılıp, muqeddes kün dep belgilidim.

<sup>12</sup> Ata-anangni hörmet qil. Shu chaghda men sanga ata qilmaqchi bolghan zëmında uzun ömür körisen.

<sup>13</sup> Qatilliq qilma.

<sup>14</sup> Zina qilma.

<sup>15</sup> Oghriliq qilma.

<sup>16</sup> Yalghan guwahliq berme.

<sup>17</sup> Bashqılarning öy-imaretliri, er-xotuni, qulliri, kala yaki bashqa

te'elluqatlrigha köz qiringni salma.

### **Xelqning wehimisi**

<sup>18</sup> Xalayıq güldürmama we kanay awazlrini anglap, chaqmaq we taghdin purqirap chiqiwatqan is-tütekni körüp, qorqup titriship ketti. Ular yiraq turushup, <sup>19</sup> Musagha:

– Bizge senla söz qilghaysen, choqum anglaymiz. Xuda bizge özi biwasite söz qilmighay. Bolmisa, halak bolidighan oxshaymiz, – dëdi.

<sup>20</sup> Musa ulargha jawaben:

– Qorqmanglar, Xudaning bu yerge këlishi silerni sinash üçün, silerni hemishe özidin qorqup, gunahtin xaliy bolushqa dewet qilish üçündür, – dëdi. <sup>21</sup> Lëkin, kishiler yenila yiraqta turushatti. Peqet Musala Xudani qorshap turghan qara bulutning yënigha bardı.

### **Qurbanlıq supisi toghrisidiki nizam**

<sup>22</sup> Perwerdigar Musagha mundaq dëdi:

– Sen bërip Isra'illargha munu sözlirimni yetküzgin: «Siler mëning ershtin silerge söz qilghanlıqimni kördünglar. <sup>23</sup> Siler özünglarga altun yaki kümüshtin herqandaq shekilde but yasap, ulargha sejde qilmanglar. Mangila ibadet qilinglar. <sup>24</sup> Topidin men üçün bir qurbanlıq supisi yasap, üstige köydürme qurbanlıq we amanlıq qurbanlıqigha ishlitishke kala, qoy we öchkilerni qoyunglar. Men silerning manga ibadet qilishinglarga belgilep bergen jaylarga këlip, silerge bext ata qilimen.

<sup>25</sup> Eger manga atap tashtin qurbanlıq supisi yasisanglar, siliqlanghan tashtin yasimanglar. Chünki, eswab tegken tashni qobul qilmaymen.

<sup>26</sup> Manga pelempey bilen chiqidighan qurbanlıq supisi yasimanglar. Bolmisa, pelempeydin chiqquche nomusluq yëringlar körünüp qalidu.»

## **21-bab**

### **Qullargha mu'amile qilishtiki qa'ide-nizamlar**

<sup>1</sup> – Sen Isra'il xelqige töwendiki qa'ide-nizamlarni ëlan qil: <sup>2</sup> eger biri Ibraniylar ichidin qul sëtiwalghan bolsa, qul peqet alte yil uning üçün xizmet qilsun. Yettinchi yili, uninggha hörlük bërilsun hem xojayinigha hëchqandaq heq tölimey këtiwersun. <sup>3</sup> Eger u sanga qul bolghandin këyin nikahlıq bolghan bolsa, këtidighan waqtida ayalini ëlip këtishke



bolmaydu. Eger u sanga qul bolushtin ilgiri nikahliq bolghan bolsa, ayali bilen bille hörlükke ërishtürölsun.

<sup>4</sup> Eger xojayin uninggha xotun ëlip bërïp, bu xotun uninggha qiz-oghul perzentler tughup bergen bolsa, bu ayal we bala-chaqilar xojayingha tewë bolidu. Peqet yalghuz özila hörlükke ërisheleydu. <sup>5</sup> Eger u: «Men xojayinimni we xotun-balilirimni yaxshi körimen. Men hör bolushni xalimaymen» dëse, <sup>6</sup> xojayini uni ibadet ornigha ëlip barsun hem uni ishik yaki ishik këshikige yölendürüp turghuzup, bigiz bilen uning qulïqini tëshïp qoysun. Bu, u qulning xojayinigha ömürwayet xizmet qilidighanliqining belgisi bolidu.

<sup>7</sup> Eger biri qizini dëdek qilip sëtïwetken bolsa, u qiz erlerge oxshash heqsiz hör bolup këtelmeydu. <sup>8</sup> Eger xojayin uni emrige ëlish üçün sëtïwalghan bolsa, lëkin këyin uni yaxshi körmise, undaqta xojayin qiz terepning heq tölep qizini hör qilishigha purset bërishi kërek. Xojayinning uni yatlargha sëtish hoquqi bolmaydu. Chünki, xojayin uninggha wapasizliq qilghandur. <sup>9</sup> Eger xojayin uni oghligha ëlip bergen bolsa, uni öz qizidek körsun. <sup>10</sup> Eger xojayin dëdekni xotunluqqa ëlip turup, uning üstige yene bashqa xotun alghan bolsa, u choqum dëdekning yëmek-ichmiki, kiyim-këchiki we uning jinsiy ëhtiyajining hajitidin burunqidek chiqsun. <sup>11</sup> Eger xojayin bu üç türlük burchini ötiyelmise, dëdektin heq almay uninggha hörlük bersun.

### Urush-talash heqqide

<sup>12</sup> – Kimdekim bir ademni urup öltürüp qoysa, u ölümge höküm qilinsun. <sup>13</sup> Halbuki, eger bu ish meqsetsiz halda we mëning yol qoyushum bilen yüz bergen bolsa, men buni qilghuchining qëchip bërishi üçün bir jay orunlashturimen. <sup>14</sup> Biraq, eger biri bashqilarni qesten öltürgen bolsa, gerche u panahliq tileshe üçün mëning qurbanliq supamgha qëchip bëriwalsimu, yenila ölümge buyrulsun.

<sup>15</sup> Atisi yaki anisini urghanlar ölümge höküm qilinsun.

<sup>16</sup> Bashqilarni tutuwëlip satqan yaki özi ëlip qëlip qul qilghanlar ölümge höküm qilinsun.

<sup>17</sup> Atisi yaki anisidin yüz örügenlerge ölüm jazasi bërilsun.

### Bashqilarni zeximlendürüş heqqide

<sup>18</sup> – Urushup qalghan ikki kishining biri yene birini tash yaki musht bilen urup zeximlendürgen, gerche zeximlengen kishi ölmigen bolsimu

orun tutup yetip qalghan, <sup>19</sup> biraq hasa tutup tashqirigha chiqqudek bolsa, urghuchi gunahsiz, dep hësablan sun. Lëkin, yarilanghuchining waqit jehettiki ziyinini pul bilen tölep bersun we uni dawalitip saqaytsun.

<sup>20</sup> Kimdekim qulini yaki dëdikini kaltek bilen urup öltürüp qoyghan bolsa, u jazagha tartilsun. <sup>21</sup> Biraq, qul xojayinining te'elluqati bolghachqa, eger qul bir, ikki kündin këyin saqiyip qalsa, xojayin jazalanmisun.

<sup>22</sup> Eger ikki kishi urushup qëlip, munasiwetsiz bir hamilidar ayalgha ziyan yetküzse, lëkin hamilidar ayalda balisining baldur tughulup qëlshidin bashqa zeximlinish bolmisa, ular yarilanghan ayalning ërining telipi boyiche hökümchilerning testiqidin ötküzülgen jerimanini tölisun.

<sup>23</sup> Eger hamilidar ayalda bashqa zeximlinish bolsa, jangha jan, <sup>24</sup> közge köz, chishqa chish, qolgha qol, putqa put, <sup>25</sup> köyükke köyük, zeximge zexim we kökke kök ëlinsun.

<sup>26</sup> Eger bir kishi qulining közige urup uning bir közini kor qilip qoyghan bolsa, közining bedilige u kishi qulni azad qilsun. <sup>27</sup> Eger u kishi qulining chishini urup sunduruwetken bolsa, chishining bedilige u qulni azad qilsun.

<sup>28</sup> Eger kala ademni üsüp öltürüp qoyghan bolsa, ölgüchi meyli er yaki ayal bolushidin qet'iynezer, kala choqum chalma-kësek qilip öltürülsun. Uning göshini yëyish haramdur. Kala igisi gunahsiz, dep hësablan sun.

<sup>29</sup> Eger u kala ezeldinla adem üsidighan kala bolup, bashqilar kalining igisige agahlandurush bergen, biraq kala igisi buninggha perwa qilmay, kalisini yenila bosh qoyuwetken hem bu kala adem üsüp öltürgen bolsa, kala oxshashla chalma-kësek qilip öltürülsun. Kala igisimu ölümge höküm qilinsun. <sup>30</sup> Eger tölem tölep bërish telep qilinsa, kala igisi öltürülmey, hayati bedilige telep qilinghan boyiche tölem tölep bersun.

<sup>31</sup> Eger kala bashqilarning meyli oghli yaki qizini üsüp öltürüp qoyghan bolsa, yuqiriqi qa'ide-nizam boyiche bir terep qilinsun. <sup>32</sup> Eger kala bashqilarning quli yaki dëdikini üsüp öltürüp qoyghan bolsa, kalining igisi qulning xojayinigha ottuz kümüş tengge tölep bersun. Kala oxshashla chalma-kësek qilip öltürülsun.

<sup>33</sup> Eger birersi quduqning aghzini ochuq qoyup yaki kolawatqan quduqning aghzini yapmay, kala yaki ëshekning quduqqa chüshüp ölüshini keltürüp chiqarsa, <sup>34</sup> quduq igisi mal igisige tölem tölisun. Ölgën mal bolsa quduq igisining bolsun.

<sup>35</sup> Eger melum bir ademning kalisi bashqa birsining kalisini üsüp

öltürüp qoyghan bolsa, kala igiliri üsküchi kalini sëtıp pulini teng üleshun hem ölgen kalining göshinimu shundaq qilsun. <sup>36</sup> Eger xojayin öz kalisining üsidighan aditi barliqini bilip turup uni baghlap qoymighan hem bu kala bashqilarning kalisini üsüp öltürüp qoyghan bolsa, xojayin kaligha kala tölep bersun. Kalining ölükini özi ëlip qalsun.

## 22-bab

### Tölem tölesh heqqidiki nizam

<sup>1</sup> Eger biri bashqa birining kalisini yaki qoyini oghrilap sëtiwetken yaki soyup yewetken bolsa, bir kaligha besh kala, bir qoygha töt qoy tölisun.

<sup>2</sup> Eger biri këchisi bashqilarning öyige oghriliqqa kirip, tutulup qëlip öltürüwëtilgen bolsa, uni öltürgüchi gunahsiz dep qaralsun. <sup>3</sup> Lëkin, bu ish kündüzi yüz bergen bolsa, uninggha qatilliq gunahi artilsun.

Oghri oghrilighan nersilerni tölisun. Eger uning hëch nersisi bolmisa, özini qul ornida sëtıp, ziyanni tölisun. <sup>4</sup> Uning oghrilighini kala, ëshek yaki qoy bolushidin qet'iynezer, eger u mal oghrining qolida tëxi tirik bolsa, oghri mal igisige bir hesse artuq tölem bersun.

<sup>5</sup> Eger biri ëtizliqta yaki üzümzarliqta pada bëqip, padilirini ixtiyarigha qoyuwëtip, padilarning bashqilarning ëtizliqidiki zira'etlerni yaki üzümlerni yëyishige yol qoysa, ularning ziyinini öz ëtizi yaki üzümzarliqining eng yaxshi mehsulati bilen tölep bersun.

<sup>6</sup> Eger biri öz ëtizliqidiki chatqallarni köydürgende ëhtiyatsizliqtin bashqilarning zira'etliri yaki xaminigha ot tutushup këtip, ularni köydürüwetken bolsa, ot qoyghuchi barliq ziyanni tölep bersun.

<sup>7</sup> Eger biri pulliri yaki mal-mülüklerini qoshnisigha amanet qoyup, bu nersiler qoshnisining öyidin oghrilangan bolsa, nawada oghri tutulsa, oghri oghrilighan pul yaki mal-mülüklerni bir hesse artuq tölisun. <sup>8</sup> Eger oghri tutulmisa, amanet qilinghuchi soraqchining aldigha apirilsun. Soraqchi uning mal igisining nersilirini alghan-almighanliqini bëkitsun.

<sup>9</sup> Herqandaq mal-mülük majirasi toghrisidiki dewa kala, ëshek, qoy, kiyim-këchek yaki bashqa yoqalghan nersilerge chëtishliq bolsa hemde majiralashqan ikki terep talash-tartish qilip dewani bir terep qilalmisa, soraqchining yënigha bërip erz qilishsun. Soraqchi kimgе gunah bëkitse, shu adem bir hesse artuq tölisun.

<sup>10</sup> Biri ëshiki, kalisi, qoyi yaki bashqa ulaghlirini qoshnisining qarap

qoyushigha hawale qilghandin këyin, ulaghlar ölüp qalsa, yarilansa yaki biraw heydep eketse, lëkin buni hëchkim körmigen bolsa, <sup>11</sup> hawale qilinghuchi qoshnisining ulaghlirini almighanliqi toghrisida Xudaning namida qesem qilsun. Mushundaq bolghanda, ulagh igisimu sürüshte qilmisun, hawale qilinghuchimu tölimisun. <sup>12</sup> Biraq, eger ulaghlar oghrilanghan bolsa, hawale qilinghuchi igisige tölep bersun. <sup>13</sup> Eger malni yirtquch haywanlar yep ketken bolsa, hawale qilinghuchi malning qalduqini ekëlip ispat körsetsun, tölep bermisun.

<sup>14</sup> Eger biri bashqa birining ulighini ariyet alghan bolsa, bu ulagh igisi yoq yerde zeximlengen yaki ölüp qalghan bolsa, ariyet alghuchi ulaghni tölep bersun. <sup>15</sup> Eger igisi neq meydanda bolsa, tölimisun. Eger ijarige alghan bolsimu, ijarige alghuchi tölimisun. Chünki, u ijare heqqi töligen.

### Ijtima'iy mes'uliyet

<sup>16</sup> Eger bir adem tëxi bashqilargha yatliq bolushqa pütüşmigen qizni azdurup, uning nomusigha tegse, toyluq bërip u qiz bilen nikahlansun.

<sup>17</sup> Biraq, eger qizning dadisi uninggha qizini bërishke qoshulmisa, u adem qizning toyluqigha barawer këlidighan pul tölep bersun.

<sup>18</sup> Jadugerlik qilghan ayalni tirik qaldurushqa bolmaydu. <sup>19</sup> Haywan bilen jinsiy munasiwet qilghanlar ölümge höküm qilinsun. <sup>20</sup> Mendin bashqa herqandaq ilahqa qurbanliq sunghan kishige ölüm jazasi bërilsun.

<sup>21</sup> – Yaqa yurtluq musapirlarni xorlima yaki bozek qilma. Özünglarning Misirda musapir bolup turghanliqlarni untuma.

<sup>22</sup> Tul xotun, yëtim balilarni xorlima. <sup>23</sup> Eger sen ularni xorlisang, ular manga nale qilip yadrem tilise, men ularning awazini anglap,

<sup>24</sup> derghezipim bilen sëni qilich astida halak qilip, xotunungni tul, perzentliringni yëtim qaldurimen.

<sup>25</sup> Eger sen xelqim ichidiki herqandaq bir kembeghelge qerz pul bergen bolsang, jazanixorlarga oxshash ösüm alma. <sup>26</sup> Eger sen bashqa kishining chapinini görüğe alghan bolsang, kün patquche qayturup ber.

<sup>27</sup> Chünki, u peqet shu chapan bilenla issinidu. Bu chapan bolmisa, u nëmini yëpincha qilip uxlisun? U manga nale qilip yadrem tilise, uning nalisini anglaymen, chünki rehimdildurmen.

<sup>28</sup> Kupurluq qilma, xelqning rehberlirininimu qarghima.

<sup>29</sup> Manga qilidighan bash hosulingdin ëlinghan bughday, sharab, yagh hediyliringni ayima.

Tunji oghlungni manga ata. <sup>30</sup> Kala, qoyliringning tunji balilirininimu

shundaq qil. Haywanlar tughulup yette kün aniliri bilen bille tursun, sekkizinchı küni manga ata. <sup>31</sup> Sen mëning pak xelqim bolushung kërek. Shunga, sen yirtquch haywanlar qarnini yëriwetken mallarning göshini yëmey, uni itqa ber.

## 23-bab

### Heqqaniyet we adilliq

<sup>1</sup> – Ighwa tarqatma. Yalghan guwahliq bërip, gunahkargha yan basma.

<sup>2</sup> Köp sanliqlargha egiship yamanliq qilma. Dewada guwahliq bergende, köpchilikke yan bësip heqni burmilima. <sup>3</sup> Dewada kembeghelgimu yan basma.

<sup>4</sup> Eger dushmaningning kalisi yaki ëshikining ëzip yürginini körseng, ularni alghach këlip uninggha tapshurup ber. <sup>5</sup> Eger dushmaningning ëshiki yükni kötürelmey yiqilip chüshse, körmeske sëlip këtip qalmay, uninggha yardemliship ëshikini qopurushup ber. <sup>6</sup> Dewada kembeghellerge uwal qilma. <sup>7</sup> Töhmet chaplap erz qilma. Bigunah toghra ademni ölümge ittirme. Chünki, men bundaq rezil ish qilghuchilarni choqum jazalimay qoymaymen. <sup>8</sup> Para alma, chünki para köridighanlarning közini kor qilip, durus ademlerning sözini burmilaydu.

<sup>9</sup> Yaqa yurtluq musapirlarni bozek qilma. Chünki, Misirda musapir bolup turghininglarda, yaqa yurttiki musapirchiliqning temini silermu tëtighan.

### Yettinchi yil we yettinchi kün

<sup>10</sup> – Alte yil dëhqanchiliq qilip, hosul jughla. <sup>11</sup> Yettinchi yili yerge aram bërip, aq tashliwet. Ünüp qalghan zira'etlerni kembegheller yighsun. Qalghinini yawayi haywanatlar yësün. Üzümlüqlüqning bilen zeytunluqunghimu shundaq qil.

<sup>12</sup> Alte kün ishlep, yettinchi küni aram al. Ulaghling, qulliring we yaqa yurtluq musapirlarmu aram alsun.

<sup>13</sup> Men – Perwerdigar sanga ëytqan sözlerge toluq emel qil. Bashqa ilahlarning nami bilen du'a qilma. Hetta ularning namini tilghimu alma.

**Üch muhim hëyt**

<sup>14</sup> – Her yili men üçün üç qëtim hëyt qil. <sup>15</sup> Aldi bilen Pëtir Nan hëytini qil. Mëning emrim boyiche yette künlük hëytta pëtir nan ye. Bu hëyt her yili zira'etler bix chiqarghan bash bahar ëyida, yeni siler Misirdin ayrilghan ayda ötküzülsun. Aldimgha quruq qol kelme. <sup>16</sup> Tunji pishqan zira'etlerni orighanda, orma hëyti qil. Küzde hosullarni ambargha yighqiningda, Hosul Yighish hëyti qil. <sup>17</sup> Her yili bu üç hëytta, pütkül erler manga – Igenglar Xudaning aldigha kelsun.

<sup>18</sup> Manga qurbanliq qënini boldurulghan xëmirdin pishurulghan yëmeklik bilen bille atima. Hëyt mezigilide qurbanliq qilinghan malning mëyini etisi etigengiche saqlima.

<sup>19</sup> Her yili tunji pishqan zira'etlerning eng yaxshi yëridin mëning xanamgha ekirip, manga – Perwerdigaringlar Xudagha ata.

Oghlaqni anisining sütide pishurma.

**Xudaning perishtisining yollarni teyyarlishi**

<sup>20</sup> – Perishtemni aldinggha ewetimen. U yollarda sëni qoghdap, sëni men sanga teyyarlap qoyghan yerge ëlip baridu. <sup>21</sup> Sen ëhtiyat bilen uning sözige qulaq sal, qarshiliq körsetme. Bolmisa, u gunahinglarni kechürmeydu, chünki u mëning namimda këlidu. <sup>22</sup> Eger sen sözlirimge qulaq sëlip, mëning pütün emrlirimge emel qilsang, düshminingge düshmen, reqibingge reqib bolimen. <sup>23</sup> Mëning perishtem sëning aldingda mëngip, sëni Amorlar, Xitlar, Perizziler, Ken'anlar, Xiwlar we Yibuslarning zëminigha ëlip kiridu. Men bolsam ularni yoqitimen.

<sup>24</sup> Ularning ilahlirigha bash ëgip ibadet qilma, ularning qiliqlirini dorima, ularning butlirini urup chëqiwet. <sup>25</sup> Sen peqet manga – Perwerdigar Xudaghila ibadet qil, yëmek-ichmikingge beriket bërimen, sëni pütün kësellerdin xalas qilimen. <sup>26</sup> Aranglarda boyidin ajrap këtidighan yaki tughmas ayallar bolmaydu. Sanga uzun ömür ata qilimen.

<sup>27</sup> Sen qeyerge barsang, men shu yerdikilerni sëningdin chöchüydiqhan, sëni körsila aldi-keynige qarimay qachidighan qilimen.

<sup>28</sup> Düshmenliringni parakende qilip, sen ichkirilep kirishtin burunla, Xiwlar, Ken'anlar we Xitlarni qoghlap chiqirimen. <sup>29</sup> Lëkin, yerlarning aq qilip, yirtquch haywanlarning makani bolup qalmasliqi üçün, ularni hazirche pütünley qoghliwetmeymen. <sup>30</sup> Silerning nopusunglarning köpiyip, u zëminni qaplishinglarga egiship, ularni asta-asta heydep chiqirimen. <sup>31</sup> Sëning yurtungning chëgrisini Qizil dengizdin Ottura

dëngizghiche, Qumluq rayonidin Firat deryasighiche këngeytimen. Men sanga yerlik ahalini boysundurush qudritini bërimen. Sen ilgirilep kirgen waqtingda, ularni heydiwëteleysen.<sup>32</sup> Ular yaki ularning ilahliri bilen birer ehde tüzme.<sup>33</sup> Ular ni zëminingda turghuzma. Bolmisa, ular sëni gunahqa bashlaydu. Eger sen ularning ilahlirigha ibadet qilsang, bu sanga ejellik tuzaq bolidu.

## 24-bab

### Isra'il xelqining muqeddes ehдини qobul qilishi

<sup>1</sup> Perwerdigar Musagha:

– Sen Harun, Nadab, Abihu we Isra'il aqsaqalliridin yetmish kishini ëlip, bu taghqa chiqip, birlikte yiraqtin manga sejde qil. <sup>2</sup> Mëning aldingha bolsa yalgh uz özüngla kel. Bashqilar yëqin kelmisun. Xalayıqmu sen bilen taghqa chiqmisun, – dëdi.

<sup>3</sup> Musa taghdin chüshkendin këyin, xalayıqqa Perwerdigarning hemme emrliri we qanunlirini bayan qildi. Pütün xalayıq:

– Perwerdigarning pütün emrlirige choqum emel qilimiz, – dep bir ëghizdin jawab qayturushti. <sup>4</sup> Musa Perwerdigarning pütün emrlirini xatiriliwaldi. Etisi etigendila, u tagh baghrida bir qurbanliq supisi yasidi hemde on ikki tashni tiklidi. Herbir tash Isra'illarning on ikki qebilisining birige wekillik qilatti. <sup>5</sup> Andin këyin, Musa birmunche yashlarni Perwerdigargha köydürme qurbanliq we amanliq qurbanliqi süpitide erkek mozaylarni qurbanliq qilishqa ewetti. <sup>6</sup> Musa malning qëning yërimini jawurgha ëlip qoyup, yërimini qurbanliq supisigha chachti.

<sup>7</sup> Andin këyin, ehdinamini qoligha ëlip, xalayıqqa yuqiri awaz bilen oqup berdi. Xalayıq:

– Biz choqum Perwerdigargha ita'et qilip, uning dëgini boyiche ish körimiz, – dëyishti. <sup>8</sup> Shuning bilen, Musa jawurdiki qanni xalayıqning uchisigha sëpip:

– Bu qan ehde qënidur, Perwerdigarning öz sözliri arqiliq siler bilen tüzgen ehdisining asasidur, – dëdi.

<sup>9</sup> Musa, Harun, Nadab, Abihu we Isra'il aqsaqalliridin yetmish kishi taghqa chiqishti. <sup>10</sup> Ular Isra'illar ëtiqad qilip kelgen Xudani kördi!<sup>④</sup>

---

④ Yeni Xudaning özini ayan qilghanliqini kördi.

Uning ayighi astida asmangha oxshash süpsüzük kök yaqut payandaz bar idi. <sup>11</sup> Isra'il aqsaqalliri Xudani körsimu, Xuda ulargha hëchqandaq ziyan yetküzmedi. Shundaq qilip, ular ghizalandi.

### **Musa Sinay tēghida**

<sup>12</sup> Perwerdigar Musagha:

– Sen taghning choqqisigha chiqip, mëning yënimgha kel. Xelqni terbiyilesh üçün, men pütün qanun we perzlerni yazghan ikki tash taxtini sanga tapshurimen, – dëdi. <sup>13</sup> Musa we uning yaremchisi Yoshuwa qozghilip, muqeddes taghqa yuqirilap chiqti. <sup>14</sup> Mëngish aldida Musa Isra'il aqsaqallirigha:

– Biz qaytip kelgüche, siler bu yerde bizni kütüp turunglar. Harun bilen Xur silerning yëninglarda qalidu. Birer talash-tartish chiqsa, ularning aldigha bërip hel qilinglar, – dëdi.

<sup>15</sup> Buning bilen, Musa Sinay tēghi choqqisigha chiqti. Bu waqitta, taghni bulut qapliwaldi. <sup>16</sup> Perwerdigarning parlaq nuri taghqa chüshti. Alte küngiche, taghni bulut qaplap turdi. Yettinichi küni, Perwerdigar bulut arisidin Musani chaqirdi. <sup>17</sup> Bu parlaq nur bashqa Isra'illargha bolsa goya dehshetlik köyüwatqan ottek köründi. <sup>18</sup> Musa bulutning ichige kirip, u yerde qiriq kēche-kündüz turdi.

## **25-bab**

### **Ibadet jayı üçün sunulidighan hediylar**

<sup>1</sup> Perwerdigar Musagha mundaq dëdi:

<sup>2</sup> – Sen Isra'illargha äytqin: «Kimdekim razimenlik bilen manga hediye sunushni xalisa, hediye sunsun. <sup>3</sup> Siler mundaq hediylarni qobul qilinglar: altun, kümüş, tuch <sup>4</sup> hemde kök, sösün we toq qizil renglik yung yip, kendir yip, öchke tiwiti, <sup>5</sup> qizil boyalghan qochqar tērisi, nepis ishlengen tēriler, akatsiye yaghichi, <sup>6</sup> chiragh üçün yagh, muqeddes yagh we isriq üçün xushbuy dora-dermekler, <sup>7</sup> bash rohaniy kiyidighan efod<sup>⑤</sup> bilen kökreklilige qadilidighan yolluq hëqiq we bashqa eşil tashlar. <sup>8</sup> Ular manga bir muqeddes turalghu yasisun buning bilen men ularning arisida turimen. <sup>9</sup> Bu ibadet chëdirini we uning ichidiki

---

⑤ 28-bab, 6 – 14-ayetlerge qaralsun.



### Misirdin chiqish

saymanlarni men sanga körsetken nusxigha opoxshash qilip yasisun.»

### Ehde sanduqi

<sup>10</sup> – Akatsiye yaghichidin uzunluqi bir yüz yigirme besh santimëtir, kenglikli we ëgizlikli yetmish besh santimëtirliq bir sanduq yasanglar.

<sup>11</sup> Sanduqning ichi-sirtini sap altun bilen qaplap, chörisige altundin jiyek tutunglar. <sup>12</sup> Altundin töt halqa quydurup sanduqning töt putigha, herbir teripige ikkidin ornitinglar. <sup>13-14</sup> Sanduqni kötürüş üçün, akatsiye yaghichidin ikki baldaq yasap, uni altun bilen qaplap, ikki yandiki altun halqilardin ötküzünglar. <sup>15</sup> Ikki baldaq hemishe halqida tursun, uningdin chiqiriwëtilmisun. <sup>16</sup> Men sanga bëridighan, perzler yëzilghan ikki tash taxa sanduqning ichige qoyulsun.

<sup>17</sup> Sanduqning üstide sap altundin uzunluqi bir yüz yigirme besh, kenglikli yetmish besh santimëtir këlidighan sanduq aghzi, yeni «mëhir-shepqet texti» yasanglar. <sup>18</sup> Altundin «kërüb» dep atilidighan ikki dane qanatliq mexluqning heykilini soqup, <sup>19</sup> «Mëhir-shepqet texti»ning ikki bëshigha birdin ornitip, text bilen bir pütün qilip birleshtürünglar.

<sup>20</sup> Qanatliq heykeller udulmu'udul qoyulghan halette textning yüzige qariship, qanatlirini ëchip, «Mëhir-shepqet texti»ni yëpip tursun. <sup>21</sup> Men sanga bëridighan perzler yëzilidighan ikki tash taxtini sanduqning ichige qoyup, sanduq aghzi, yeni «Mëhir-shepqet texti»ni sanduqning üstige qoyunglar. <sup>22</sup> Men u yerde sen bilen uchriship, textning üstide ikki qanatliq mexluqning heykilining otturisida turup, Isra'illargha chühüridighan emrlirimni sanga yetküzimen.

### Shire

<sup>23</sup> – Akatsiye yaghichidin uzunluqi yüz, kenglikli ellik, ëgizlikli yetmish besh santimëtirliq bir shire yasap, <sup>24</sup> uni sap altun bilen qaplap, chörisige altundin jiyek tutunglar. <sup>25</sup> Shirening chörisige töt ilik kenglikte pewaz qoyup, uningghimu altun jiyek tutunglar. <sup>26</sup> Kötürüş baldaqlirini sëlîsh üçün, töt altun halqa yasap, shirening töt burjikidiki putigha ornitinglar.

<sup>27</sup> Baldaqlarning altun halqidin ötküzülüshi üçün, halqa pewazgha yëqin bolsun. <sup>28</sup> Baldaqlar akatsiye yaghichidin yasilip, altun bilen qaplansun.

<sup>29</sup> Shirening üstidiki ichimlik hediysisige ishli tilidighan tawaq, texse, cheyneq we piyalilerni sap altundin yasanglar. <sup>30</sup> Shirege hemishe manga

hediye qilinghan nanlarni<sup>⑥</sup> tizip qoyunglar.

### Chiraghdan

<sup>31</sup> – Sap altundin bir chiraghdan soqulsun. Chiraghdanning puti bilen tüwrüki, qedeqliri, gül tügüni we gül bergiliri bir pütün qilinsun. <sup>32</sup> Chiraghdanning ikki yënigha her terepke üchtin alte shaxche chiqirilsun. <sup>33</sup> Herbir shaxchida gül tügüni we bergiliri bolghan badam chëchiki sheklidiki üç tal qedeh bolsun. Chiraghdanning alte shaxchisining hemmisila mushundaq yasalsun. <sup>34</sup> Chiraghdanning merkiziy shaxchisining uchida gül tügüni we bergiliri bolghan badam chëchiki sheklidiki töt tal qedeh bolsun. <sup>35</sup> Chiraghdanning merkiziy shaxchisidin ikki terepke chiqirilghan herbir jüp shaxchining astigha tügün chiqirilsun. Chiraghdanning alte shëxining hemmisi shundaq yasalsun. <sup>36</sup> Pütün chiraghdan, yeni uning barliq bëzeklirining hemmisi birla parche altundin soqulsun. <sup>37</sup> Chiraghdangha yoruqi aldi terepke chüshidighan qilip yette chiragh ornitilsun. <sup>38</sup> Uning pilik qisquchliri we küldanliri sap altundin qilinsun. <sup>39</sup> Chiraghdanning özi we pütün saymanlirigha ottuz töt kilo sap altun ishlitilsun. <sup>40</sup> Bularning hemmisi men sanga taghda körsetken nusxa boyiche ëhtiyat bilen yasalsun.

## 26-bab

### Ibadet chëdiri

<sup>1</sup> – Ibadet chëdiri on dane yopuqtin yasalsun. Bu yopuqlar kendir yip bilen kök, sösün we toq qizil renglik yung yiptin toqulup, üstige qoli chëwer ustilar teripidin qanatliq perishtilerning süriti nepis keshtilensun. <sup>2</sup> Herbir yopuqning chong-kichiklikli oxshash halda uzunluqi on töt, kenglikli ikki mëtirdin qilinsun. <sup>3</sup> Yopuqlarning beshi bir parche, qalghan beshi yene bir parche qilinip ulansun. <sup>4</sup> Ulanghan herbir chong parchining eng chëtidikisige kök renglik izme tikilsun. <sup>5</sup> Shundaq qilip, yopuqning bir parchisining eng chëtidikisige ellik izme, yene bir parchisining eng chëtidikisigimu ellik izme tikilsun. <sup>6</sup> Ellik altun ilmek

---

⑥ Adette jem'iy on ikki parche nan qoyulidighan bolup, bu, Isra'illarning on ikki qebilisige wekillik qilatti. Isra'il aqsaqalliri nanlarni tizip qoyush arqiliq, özlirining emgek mëwilirini Perwerdigargha atashni xalaydighanliqini, bu arqiliq özliri ërishken mol hosulning Perwerdigarning ata qilghanliqini ëtirap qilish ikenlikini bildürüş idi.

yasap, ikki parche yopuq tutashturulsun.

<sup>7</sup> Ibadet chëdirini yëpish üçün, öchke yungidin on bir parche qëlin yopuq rext toqunglar. <sup>8</sup> Yopuqlarning herbirining chong-kichiklikli oxshash qilinsun; uzunluqi on besh, kenglikli ikki mëtirdin bolsun.

<sup>9</sup> Yopuqlarning besh danisi bir parche, qalghan altisi yene bir parche qilinip ulansun. Altinchi parche yopuqni ikki qewet qilip qatlap, ibadet chëdirining aldi teripige sanggilitip qoyunglar. <sup>10</sup> Birinchi chong yopuqning eng chëtidiki parchisige ellik izme, yene bir chong yopuqning eng chëtidikisigimu ellik izme tikinglar. <sup>11</sup> Tuchtin ellik ilmek yasap, ularni izmilerge ötküzüp, ikki parche yopuqni bir-birige ulap bir pütün yopuq qilinglar. <sup>12</sup> Chëdir yopuqining ëship qalghan yërim parchisi chëdirning keynige sanggilap tursun. <sup>13</sup> Yopuqning ikki teripidiki ëship qalghan parchisi bolsa ikki terepke yërim mëtirdin sanggilap, chëdirni yëpip tursun. <sup>14</sup> Buningdin bashqa, chëdirni qaplash üçün qizil boyalghan qochqar tërisidin we nepis ishlengen tëridin yene ikki parche chëdir yopuqi yasanglar.

<sup>15</sup> Ibadet chëdirini kötürüp turush üçün, akatsiye yaghichidin ram yasanglar. <sup>16</sup> Herbir ramning uzunluqi besh mëtir, kenglikli yetmiş besh santimëtir bolsun. <sup>17</sup> Herbir ramning bir-birini tutashturidighan ikkidin ulighuchisi bolsun. Hemme ramlarda shundaq ulighuch bolsun.

<sup>18</sup> Chëdirning jenub teripige yigirme ram tiklensun. <sup>19</sup> Ramlarning tëgige kümüshtin qiriq dane put yasalsun. Herbir ramni ikki put kötürüp tursun.

<sup>20-21</sup> Chëdirning shimal teripigimu yigirme ram tiklep, ular üçünmu kümüshtin qiriq dane put yasap, ular herbir ramning tëgige ikkidin ornitilsun. <sup>22</sup> Chëdirning keyni teripige, yeni gherb terepke alte ram tiklensun. <sup>23</sup> Chëdirning keyni teripidiki ikki bulunggha ikki ram qoyulsun. <sup>24</sup> Ramlar bir-birige yëqin qoyulup, ularning uchi bir chemberge kirgüzülüp muqimlashturulsun. Ikki doqmushni hasil qilidighan her ikki ram shundaq yasalsun. <sup>25</sup> Bu teripide sekkiz ram bolup, herbir ramning tëgide ikkidin jem'iy on alte dane kümüş put bolsun.

<sup>26</sup> Buningdin bashqa, akatsiye yaghichidin on besh dane toghra baldaq yasanglar. Bular din ibadet chëdirining bir yënidiki ramlargha besh dane, <sup>27</sup> yene bir yënidiki ramlargha besh dane, chëdirning keyni teripidiki gherbke qaraydighan ramlargha besh dane ornitilsun. <sup>28</sup> Ramlarning otturisigha chëtilidighan Ottura baldaq chëdirning bir bëshidin yene bir bëshigha yetküzülüp yasalsun. <sup>29</sup> Ramlar we baldaqlar altun bilen

qaplansun, baldaqlar ötküzüldighan halqilarmu altundin yasalsun.

<sup>30</sup> Ibadet chëdiri men sanga taghda körsetken nusxa boyiche yasalsun.

<sup>31</sup> Qoli chëwer ustilar teripidin kök, sösün, toq qizil renglik yung yip hem kendir yiptin bir perde toqulup, uninggha qanatliq perishtilerning süriti nepis keshtilini, <sup>32</sup> akatsiye yaghichidin yasalghan töt tüwrükke ornitilghan altun ilmeklerge ësip qoyulsun. Tüwrükler altun bilen qaplinip, kümüshtin yasalghan töt putning üstige ornitilsun. <sup>33</sup> Perde chëdir yopuqidiki qatar ilmeklerning astidin sanggilitip qoyulsun, perzler yëzilghan ikki tash taxta sëlinghan ehde sanduqi perdingning keynige qoyulsun. Bu perde eng muqeddes jay bilen muqeddes jayni ayrip tursun. <sup>34</sup> Sanduq aghzi, yeni «Mëhir-shepget texti» eng muqeddes jaydiki ehde sanduqining üstige ornitilsun. <sup>35</sup> Shire eng muqeddes jayning sirtida, yeni ibadet chëdiri ichidiki shimal terepke, chiraghdan chëdir ichidiki jenub terepke qoyulsun.

<sup>36</sup> Buningdin bashqa, kendir yip bilen kök, sösün we toq qizil renglik yung yiptin ibadet chëdirining kirish aghzigha keshtilengen bir ishik perdisi toqulsun. <sup>37</sup> Ishik perdisige akatsiye yaghichidin besh dane tüwrük yasilip, tüwrük bëshu altun bilen qaplansun. Tüwrüklerde altun ilmekler bolsun hem tuchtin besh dane tüwrük puti yasalsun.

## 27-bab

### Qurbanliq supisi

<sup>1</sup> – Akatsiye yaghichidin bir qurbanliq supisi yasanglar. Supa töt chasa bolup, uning ëgizliki bir yërim, uzunluqi we kengliki ikki yërim mëtirdin qilinsun. <sup>2</sup> Supining töt burjikige münggüzler chiqirilsun hem supa bilen bir pütün qilinip, tuch bilen qaplansun. <sup>3</sup> Qurbanliq supisining külini ëlish üçün, küldan, gürjek, das, laxshigir we otdanlar yasalsun. Bu saymanlarning hemmisi tuchtin bolsun. <sup>4</sup> Buningdin bashqa, qurbanliq supisigha tuchtin bir shala yasap, uning töt burjikige töt dane tuch halqa bëkitip qoyulsun. <sup>5</sup> Shala qurbanliq supisi otxanisining otturisidiki shala tekchisining üstige qoyulsun. <sup>6</sup> Buningdin bashqa, yene qurbanliq supisini kötürüş üçün, akatsiye yaghichidin ikki baldaq yasap, bularni tuch bilen qaplanglar. <sup>7</sup> Qurbanliq supisini kötürgende, baldaqlar ikki yandiki halqilargha ötküzülsun. <sup>8</sup> Qurbanliq supisining otturisi kawak qilinsun. U men taghda sanga körsetken nusxida taxtaydin yasalsun.

### **Ibadet jayining hoylisi**

<sup>9</sup> – Ibadet chëdirining etrapini tosup hoyla qilish üçün, kendir yiptin perde toqulsun. Jenub tereptiki perdining uzunluqi ellik mëtir qilinsun.

<sup>10</sup> Perdini kötürüp turush üçün, yigirme dane tuch tüwrük hem ularning tægige qoyghili yigirme dane tuch put yasalsun. Perdilerni bëkitidighan tüwrükning ilmekliri bilen halqiliri kümüshtin yasalsun. <sup>11</sup> Shimal terepkimu perde ornitilsun. Uning uzunluqimu ellik mëtir qilinip, perdini kötürüp turush üçün, yigirme dane tuch tüwrük hem ularning tægige qoyghili yigirme dane tuch put yasalsun. Perdilerni bëkitidighan tüwrükning ilmekliri bilen halqiliri kümüshtin yasalsun. <sup>12</sup> Gherb tereptiki perdining uzunluqi yigirme besh mëtir qilinsun. Perdini kötürüp turush üçün, on dane tuch tüwrük hem ularning tægige qoyghili on dane tuch put yasalsun. <sup>13</sup> Hoylining sherq teripidiki perdining uzunluqimu yigirme besh mëtir bolsun. <sup>14</sup> Kirish aghzi sherq terepte bolsun. Kirish aghzining bir teripidiki perdining kenglikli yette yërim mëtir bolsun. Perdini bëkitish üçün üç tüwrük we üç put yasalsun. <sup>15</sup> Yene bir teripidiki perdining kenglikli yette yërim mëtir bolsun. Uningghimu üç dane tuch tüwrük, ularning tægige qoyghili üç dane tuch put yasalsun.

<sup>16</sup> Kirish aghzi üçün kök, sösün, toq qizil renglik yung yip we kendir yiptin kenglikli on mëtirliq perde toqulsun. Keshtichiler uni keshtilisun. Perde töt dane putqa bëkitilgen töt tüwrükke orunlashturulsun.

<sup>17</sup> Hoylining töt etrapidiki barliq tüwrüklerning hemmiside kümüş halqa we ilmek bolsun. Tüwrükning putliri tuchtin yasalsun. <sup>18</sup> Hoylining uzunluqi ellik mëtir, kengligi yigirme besh mëtir, hoyla perdisining ëgizlikli ikki yërim mëtir bolsun. Perdiler kendir yiptin toqulsun. Tüwrükning putliri bolsa tuchtin yasalsun. <sup>19</sup> Ibadet chëdiridiki barliq jabduqlar hemde chëdirdiki we hoylidiki qozuqlarning hemmisi tuchtin yasalsun.

### **Yënip turidighan chiragh heqqide nizam**

<sup>20</sup> – Chiraghning hemishe yënip turushi üçün, Isra'illargha sap zeytun yëghi keltürüşni buyrughin. <sup>21</sup> Harun we uning ewladliri Perwerdigar bilen uchrishish chëdiridiki<sup>⑦</sup> ehde sanduqining aldidiki perdining sirtigha chiragh yandurup qoysun. Bu chiragh mëning huzurumda kechqurundin sehergiche yëniqliq tursun. Isra'illar ewladtin ewladqiche bu nizamgha emel qilsun.

---

<sup>⑦</sup> Bu, ibadet chëdirigha bërilgen bashqa atalghu.

## 28-bab

### Rohaniylarning muqeddesh kiyimlari

<sup>1</sup> – Isra'illar ichidin akang Harun we uning oghullari Nadab, Abihu, El'azar we Itamarlarni manga rohaniylik qilish uchün teyinligin. <sup>2</sup> Akang Harunning salapiti we hörmiti uchün, uninggha muqeddesh rohaniylik kiyimi teyyarligin. <sup>3</sup> Harunning manga rohaniylik qilishqa ajritilishi uchün, men iqtidarlik qilghan barliq ustilarni uning kiyimlerini tikishke buyrughin. <sup>4</sup> Ular kökrelik, efod, periye, keshtilengen tonche köyneq, selle we kemerlerni tikip tex qilsun. Ular bu muqeddesh kiyim-köcheklerni akang Harun we uning manga rohaniylik qilidighan oghullari uchün teyyarlisun. <sup>5</sup> Ustilar bularni zer yip, kök, sösün, toq qizil renglik yung yip we kendir yip qatarliqlar bilen tiksun.

### Efod dëgen kiyimning layihisi

<sup>6</sup> – Efod zer yip, kök, sösün, toq qizil renglik yung yip we kendir yiptin toqulghan rexttin qoli chëwer ustilar teripidin tikilsun. <sup>7</sup> Efodning ikki dane müre tasmissi bolsun. Uning aldi we keyni qismi bu ikki tasma arqiliq tutashturulsun. <sup>8</sup> Uningdin bashqa, kemer teyyarlansun. Kemer zer yip, kök, sösün, toq qizil renglik yung yip we kendir yiptin toqulghan rexttin ustiliq bilen tikilsun. <sup>9</sup> Ikki dane yolluq hëqiq tëpip këlinip, uning üstige Isra'ilning on ikki qebilisining isimliri oyulsun. <sup>10</sup> Ularning isimliri tughulush tertipi boyiche herbir tashqa altidin oyulsun. <sup>11</sup> Isimler ustilar teripidin möhürge oyulghan neqishlerde oyulup, ikki dane altun közlükke qoyulsun. <sup>12</sup> Andin, ular efodning ikki dane müre tasmissigha qadilip, Isra'illarning xatire tëshil qilinsun. Harun ularning isimlerini mürisige mana mushundaq ëlip, men – Perwerdigarning aldida xatire qilsun. <sup>13-14</sup> Yene sap altundin ëshilgen shoynidek ikki tal altun zenjir soqulsun. Bu zenjirler hëqiq qoyulghan közlükke ulansun.

### Kökreklik yasash

<sup>15</sup> – Xudaning iradisini bilish uchün kiyilidighan kökrelik qoli chëwer ustilar teripidin tikilsun. Tikilish usuli efod bilen oxshash bolup, zer yip, kök, sösün, toq qizil renglik yung yip we kendir yip bilen tikilsun.

<sup>16</sup> Kökrelikning uzunluqi we kengliki oxshashla yigirme ikki santimëtidin qilinip, töt chasa hem ikki qat, yeni yanchuqluq qilip tikilsun. <sup>17</sup> Üstige töt qur qimmatlik tash ornitilsun. Birinchi qurigha qizil

yaqut, topaz we zumret ornitilsun.<sup>18</sup> Ikkinchi qurigha kök qashtash, kök yaqut we almas ornitilsun.<sup>19</sup> Üchinchi qurigha sösün yaqut, hëqiq we sösün kwarts ornitilsun.<sup>20</sup> Tötinchi qurigha rengsiz yaqut, yolluq hëqiq we yëshil qashtash ornitilsun. Bularning hemmisi altun közlükke ëlinip, kökreklikke qadalsun.<sup>21</sup> Isra'illarning un ikki qebilisige wekillik qilidighan bu on ikki qimmetlik tashqa un ikki qebilining ismi xuddi möhürge oyulghan neqishlerdek birdin oyulsun.

<sup>22</sup> Kökreklikni ëfodqa bëkitish üçün, sap altundin ëshilgen shoynidek ikki tal zenjir soqulsun.<sup>23</sup> Kökreklikning üsti teripidiki ikki burjikinining herbirige birdin altun halqa bëkitilsun.<sup>24</sup> Zenjirler ayrim-ayrim halda altun halqidin ötküzölüp,<sup>25</sup> ëfod tasmisining aldi teripidiki ikki altun közlükke ulansun.<sup>26</sup> Kökreklikning töwen teripidiki ikki burjekning ëfodqa tægip turidighan ichki yüzige ikki dane altun halqa bëkitilsun.<sup>27</sup> Shundaqla, yene ëfodning bel qismigha, yeni kemerning yuqirisighila ikki dane altun halqa bëkitilsun.<sup>28</sup> Bir tal kök yip arqiliq kökrekliktiki halqılar bilen ëfodtiki halqılar öz'ara ulansun. Mushundaq bolghanda, kökreklik pulanglap ketmey, ëfodqa chapliship turidu.

<sup>29</sup> Shundaq qilip, Harun ibadet chëdiridiki muqeddes jaygha kirgende, Isra'illarning herqaysi qebililirining ismi oyulghan kökreklikni Xudaning aldida xatire süpitide her da'im meydisige ësiwalsun.<sup>30</sup> Buningdin sirt, yene «Urim» we «Tummim»larni<sup>⑧</sup> kökreklikning ichige sëlip, Perwerdigarning aldida xatire süpitide meydisige ësiwalsun. Mushundaq qilghanda, Harun chëdirdiki muqeddes jaygha kirgende, her da'im Isra'illargha qaritilghan Xudaning iradisini bildüridighan nersilerni meydisige ësiwalghan bolidu.

### **Rohaniylar kiyidighan bashqa kiyimler**

<sup>31</sup> – Ëfodning ichige kiyilidighan periye tikilsun. Perijining renggi pütünley kök bolsun.<sup>32</sup> Perijige oyma yaqa ëchip, yirtılıp ketmesliki üçün, yaqining chörisige pewaz tutulsun.<sup>33-34</sup> Perijining ayagh pëshining chörisige kök, sösün we toq qizil renglik yung rexttin anarning nusxisi keshtilini, her ikki anarning otturisigha birdin sap altundin yasalghan kichik qongghuraq ësilun.<sup>35</sup> Harun rohaniyliq wezipisini

---

⑧ Köp tereplime izdinshlerge asaslighanda, Xudaning iradisini izdigen chaghda tashlinidighan muqeddes chek bolushi mumkin. «Urim»ning Ibraniy tilidiki menisi «qarghash» bolup, «bolmaydu» dëgen menini bildürüşhi mumkin. «Tummim»ning Ibraniy tilidiki menisi «teltöküs» bolup, «bolidu» dëgen menini bildürüşhi mumkin.

ötigen chaghda, bu perijini kiyiwalsun. Mushundaq bolghanda, u muqeddes jaygha kirip chiqqanda, men qongghuraq awazini anglaymen-de, buning bilen uning jënini almaymen.

<sup>36</sup> Sap altundin bir qadaq yasalsun, uning üstige «Perwerdigargha ataldi» dëgen xetler möhürge oyulghandek oyulsun. <sup>37</sup> Qadaq bir tal kök renglik yip bilen sellining aldigha taqap qoyulsun. <sup>38</sup> Harun bu altun qadaqni pëshanisige da'im taqiwëlish arqiliq, köpchilikning qurbanliq qilish bilen özlirini gunahkar hësabliqlighanliqidiki umumiy mes'uliyetni öz üstige alghanliqini bildürsun. Bu altun qadaq Harunning pëshaniside da'im bolsun. Mushundaq bolghanda, köpchilik Xuda teripidin qobul qilinidu.

<sup>39</sup> Harun üçün kendir yiptin tonche köyneq we selle toqulsun hem kemer keshtilensun. <sup>40</sup> Uning oghulliri üçünmu shundaq qilinsun. Shundaq bolghanda, ular salapetlik körünüp, bashqilarning hörmitige ërishidu. <sup>41</sup> Harun we uning oghulliri rohaniyliq kiyimlirini kiygendin këyin, sen ularning bëshigha muqeddes yagh sürke we rohaniyliq wezipisige teyinle. Ularni manga rohaniyliq qilish üçün ajrat.

<sup>42</sup> Buningdin bashqa, kendir yiptin ular üçün tambal tiktürölsun. Tambal beldin tizghiche këlidighan qilip tikilip, astinqi bedenni yëpip tursun. <sup>43</sup> Harun we uning oghulliri Perwerdigar bilen uchrishish chëdirigha kirip-chiqqanda yaki uning ichidiki muqeddes jayda wezipisini ötesh üçün qurbanliq supisigha yëqinlashqanda gunah ötküzüp ölümge buyrulmasliqi üçün, tambal kiyiwalsun. Mana bu Harun we uning ewladliri menggü boysunidighan nizam bolsun.

## 29-bab

### Harun we uning oghullirining rohaniy bolushi

<sup>1</sup> – Harun we uning oghullirini rohaniyliq wezipisige ajratqanda, töwendiki resim-qa'ide boyiche ish kör: erkek mozaydin birni we eyibsiz qochqardin ikkini talla. <sup>2</sup> Yene eng yaxshi bughday unidin pëtir nan, may qoshulghan pëtir toqach we may sürtölgen pëtir chelpekler teyyarla. <sup>3</sup> Bu nanlarni sëwetke sëlip, Perwerdigar bilen uchrishish chëdirigha ëlip kel hem erkek mozay we ikki dane qochqarnimu yëtilep kel. <sup>4</sup> Harun we uning oghullirini chëdirning aldigha ëlip këlip, bedenlirini yughin.

<sup>5</sup> Andin, Harungha tonche köyneq, perije we ëfodni kiydür. Shundaqla,



uningha kökrelikni taqap, nepis toqulghan ëfod kemirini baghlap qoyghin. <sup>6</sup> Shuning bilen birge, sellini kiydürüp, sellining aldigha altun qadaqni taqap qoyghin. <sup>7</sup> Uningdin këyin, muqeddes yaghni uning bëshigha quyup, uni rohaniy qilip teyinligin. <sup>8</sup> Andin, Harunning oghulliriningmu perijilirini <sup>9</sup> we sellilirini kiydürüp, kemerlerini baghla. Mushundaq bolghanda, ular mana bu menggölük qa'ide boyiche rohaniylik wezipisige ërishidu. Sen mana mushundaq qa'ide boyiche ularni muqeddes wezipige ajrat.

### **Qurbanliq qilish toghrisidiki qa'ide**

<sup>10</sup> – Sen erkeq mozayni Perwerdigar bilen uchrishish chëdirining aldigha ëlip kel. Harun we uning oghulliri qollirini mozayning bëshigha qoysun. <sup>11</sup> Sen chëdir aghzi aldida Perwerdigarning huzurida mozayni boghuzla, <sup>12</sup> andin qënidin azraq ëlip këlip, barmiqling bilen qurbanliq supisining töt burjikidiki münggüzlerge sürkep qoyghin. Qalghan qanni supining ayagh teripige tók. <sup>13</sup> Mozayning chawa mëyi, jigirining eng yaxshi yëri we ikki bōrikini mayliri bilen qoshup supida köydür. <sup>14</sup> Lëkin, mozayning tērisi, göshi we ichki ezalirini qarargahning sirtida köydür. Mana bu gunah kechürüm bolush qurbanliqidur.

<sup>15</sup> Qochqarlardin birni ëlip kel, Harun we uning oghulliri qollirini qochqarning bëshigha qoysun. <sup>16</sup> Andin qochqarni boghuzlap, qënini supining töt teripige chach. <sup>17</sup> Andin, qochqarni parchilap, uning üçey-baghirliri we putlirini pakiz tazilap, ularni qurbanliq supisigha qoyghin. <sup>18</sup> Andin këyin, ularni köydürgin. Mana bu, Xudagha atalghan xush puraqliq köydürme qurbanliqtur.

<sup>19</sup> Uningdin këyin, ikkinchi qochqarni yëtilep kel. Harun we uning oghulliri qollirini uning bëshigha qoysun. <sup>20</sup> Sen bu qochqarni boghuzlap, qënidin azraq ëlip, Harun we uning oghullirining ong quliqining yumshiqigha, ong qolining we ong putining bashmaltiqigha sürkep qoy. Eship qalghan qanni qurbanliq supisining töt teripige chach. <sup>21</sup> Andin, muqeddes yagh we supidiki qandin azraq ëlip, qolung bilen Harun we uning oghullirigha hem ularning kiyimlirige sepkin.

Mushundaq bolghanda, ular hem ularning kiyimlirimu muqeddes bolidu.

<sup>22</sup> Bu qochqar Harun we uning oghullirining rohaniyliqqa ajritilishigha ishlitilgenliktin, sen uning mëyi, yeni quyruqi, chawa mëyi, bōrek mëyi, shundaqla ikki tal bōriki, jigirining eng yaxshi yëri we ong yanpishini ayriwal. <sup>23</sup> Buningdin sirt, yene Perwerdigargha atalghan sëwet ichidiki

pëtir nan, mayliq pëtir toqach we nöpiz pëtir chelpeklarning herqaysisidin birdin ëlip, <sup>24</sup> ularni Harun we uning oghullirining qoligha tutquz. Ular bu nersilerni tutup turup, Perwerdigarning aldida pulanglitip atisun. Mana bu pulanglatma qurbanliqtur. <sup>25</sup> Andin, sen bu nersilerni ularning qolidin ëlip, supigha qoyup köydürüp, köydürme qurbanliq qilish bilen bille, Perwerdigarni xursen qilidighan xush puraqliq pulanglatma qurbanliqni qil. <sup>26</sup> Rohaniyliqqa ajritish murasimigha ishli tilgen qochqarning tösh göshini qolunggha ëlip, Perwerdigarning aldida pulanglat. Qochqarning qalghan göshi sening bolidu.

<sup>27</sup> Rohaniyliqqa ajritish murasimigha ishli tilgen qochqarning göshi, yeni pulanglatma qurbanliqqa ishli tilgen tösh gösh we yuqiri kötürüp Perwerdigargha atalghan yanpash göshler muqeddes qilinsun hem Harun we uning oghullirigha tewe bolsun. <sup>28</sup> Shunga, buningdin këyin Isra'illar amanliq qurbanliqini bergende, u ikki xil gösh Harun we uning oghullirining nesiwisi bolidu.

<sup>29</sup> Harunning ornini basidighanlar uning muqeddes kiyimlirige warisliq qilsun. Ular muqeddes yagh bilen sürkilip rohaniyliq wezipisige teyinlinip, uning xizmitini dawamlashturghanda, bu kiyimlerni kiysun.

<sup>30</sup> Harunning xizmitini dawamlashturidighan oghli her qetim Perwerdigar bilen uchrishish chëdiri ichidiki muqeddes jaygha kirip rohaniyliq wezipisini ötigende, bu muqeddes kiyimni uda yette kün kiysun.

<sup>31</sup> Rohaniyliqqa ajritish murasimigha ishli tilgen qochqarning göshi ibadet jayi ichide pishurulsun. <sup>32</sup> Harun we uning oghulliri qochqarning göshi we sëwettiki nanlarni Perwerdigar bilen uchrishish chëdirining aghzi aldida yësun. <sup>33</sup> Ular gunah kechürüm qilinish hem rohaniyliqqa ajritish murasimida ishli tilgen mushu ta'amlargha peqet özlirila ëghiz tegsun. Adettiki kishilarning ëghiz tégishige bolmaydu. Chünki, bu ta'amlar muqeddes qilinghan. <sup>34</sup> Eger gösh we nanlar etisi sehergiche yëyilmigen bolsa, yëmey köydürüwëtilsun. Chünki, bu ta'amlar muqeddestur.

<sup>35</sup> Sen mëning emrim boyiche Harun we uning oghulliri üçün yette küngiche wezipe ötküzüp bërish murasimi ötküz. <sup>36</sup> Her küni, bir mozayni gunah kechürüm qilinish qurbanliqi ornida boghuzla. Andin, qurbanliq supisini paklap, uni muqeddes qilish üçün, yaghl.

<sup>37</sup> Qurbanliq supisini uda yette küngiche paklap, muqeddes qil. Shundaq qilghanda, u pütünley muqeddes bolidu. Qurbanliq supisigha tegkenning

hemmisi muqeddes bolidu.

### **Kündilik qurbanliq toghrisida**

<sup>38</sup> – Her küni qurbanliq supisida bir yashliq qoydin ikkisi qurbanliq qilinsun. <sup>39</sup> Ularning biri etigende, biri kechqurun qurbanliq qilinsun.

<sup>40</sup> Birinchi qoy qurbanliq qilinghanda, ikki kilo bughday uni bir litir zeytun yëghi bilen arilashturulup atalsun. Shuning bilen birge, yene bir litir sharabmu ichimlik hediysi süpitide atalsun. <sup>41</sup> Yene bir qoy kechqurun qurbanliq qilinsun. Bumu etigendiki bughday we ichimlik hediysige oxshash qa'idide qurbanliq qilinip, xush puraqliq köydürme qurbanliq süpitide Perwerdigargha atalsun.

<sup>42</sup> Köydürme qurbanliq Perwerdigar bilen uchrishish chëdirining aghzida mëning – Perwerdigarning huzurida ewladtin ewladqiche ötküzülüp tursun. Men bu yerde xelqimge özümni ashkarilap, sen bilen sözlishimen. <sup>43</sup> Bu yer mëning Isra'illar bilen uchrishidighan yërimdur. Bu yer mëning parlaq nurum bilen muqeddes bolidu.

<sup>44</sup> Men Perwerdigar bilen uchrishish chëdiri we qurbanliq supisinila muqeddes qilip qalmastin, Harun we uning oghullirining manga rohaniyliq qilishi üçün, ularnimu muqeddes qilimen. <sup>45</sup> Men Isra'illarning arisida turup, ularning Xudasi bolimen. <sup>46</sup> Ular mëning özlirining Perwerdigari bolghan Xuda ikenlikimni bilidu hemde mëning ularni Misirdin ëlip chiqishim ularning arisida turushum üçün ikenlikini chüshinidu. Men Menggü Bar Bolghuchi Perwerdigardurmen.

## **30-bab**

### **Isriqdan**

<sup>1</sup> Akatsiye yaghichidin bir isriqdan yasanglar. <sup>2</sup> Isriqdan töt chasa bolsun, ëgizliki bir, uzunluqi we kengliki yërim mëtirdin qilinsun. Isriqdanning töt burjikidiki münggüzler isriqdan bilen bir pütün qilip yasalsun. <sup>3</sup> Uning üsti, töt etrapi we töt münggüzi sap altun bilen qaplinip, chörisige altun jiyek qoyulsun. <sup>4</sup> Isriqdanni kötüridighan baldaqlarni ötküzüsh üçün, ikki altun halqa yasilip, ikki yandiki jiyeklarning astigha bëkitilsun. <sup>5</sup> Baldaqlar akatsiye yaghichidin yasilip, altun bilen qaplansun. <sup>6</sup> Isriqdan ehde sanduqining aldidiki perdingning sirtida, ehde sanduqining üstidiki «Mëhir-shepqet texti»ge qaritip

qoyulsun. U yer men siler bilen uchrishidighan yerdur.

<sup>7</sup> Her küni etigenliki bash rohaniy Harun chiraghlarni retligili kelgende, isriqdanda xushbuy isriqlarni köydürsun. <sup>8</sup> Kechqurun chiraghlar yëqilghandimu isriq sëlinsun. Ewladtin ewladqiche üzmey mushundaq isriq sëlinip tursun. <sup>9</sup> Bu isriqdanda men'i qilinghan isriqlar köydürülmisun hemde köydürme qurbanliq, bughday yaki ichimlik hediyesi qilinmisun. <sup>10</sup> Harun yilda bir qëtim gunah yuyush murasimi ötküzüp, gunahlarni kechürüm qilalaydighan mal qënini isriqdanning töt münggüzige sepsun. Bu murasim ewladtin ewladqiche dawamlashturulsun. Chünki bu toluq muqeddes qilinghan, Perwerdigargha atalghan isriqdandur.

### **Gunahning kechürüm qilinishigha tapshurulidighan pul**

<sup>11</sup> Perwerdigar Musagha mundaq dëdi:

<sup>12</sup> – Sen Isra'illarning nopusini tekshürgen waqtingda, royxetke ëlinghan herbir er özlirining bala-qazadin saqlinishi üçün, shu meydanda men – Perwerdigargha hayatliq tölem puli tapshursun.

<sup>13</sup> Royxetke ëlinghanlar resmий ölchem boyiche kishi bëshigha alte gramdin kümüş tapshursun. Bu, Perwerdigargha atalghan hediye bolup hësablinidu. <sup>14</sup> Yigirme yashtin ashqanlarning hemmisi Perwerdigargha hediye tapshurushi kërek. <sup>15</sup> Jënini qutquzush üçün bëriliidighan bu xil hediyni baylar artuq tapshuruwetmisun. Kembeghellermu kem tapshurup qoymisun. <sup>16</sup> Gunahning kechürüm qilinishi üçün yighiwëlinghan pullar Perwerdigar bilen uchrishish chëdirining xirajiti qilinsun. Bu pullar manga ularni yad etküzidu we ularni gunahtin saqit qilidu.

### **Paklinish dësi**

<sup>17</sup> Perwerdigar Musagha mundaq dëdi:

<sup>18</sup> – Tuchtin bir das yasitilsun we das qoyghuchmu tuchtin quydurulup, ular Perwerdigar bilen uchrishish chëdiri bilen qurbanliq supisining otturisigha qoyulsun hem dasqa su quyup qoyulsun. <sup>19-20</sup> Harun we uning oghulliri chëdirgha kirginide yaki qurbanliq supisigha qurbanliq sunghili kelginide, bu dastiki suda put-qollirini yusun. Bolmisa, ular öltürüldü.

<sup>21</sup> Ular put-qolini yughandila, ölümdin xaliy bolidu. Bu, ular we ularning ewladliri menggü ri'aye qilidighan qa'ide bolsun.

### **Muqeddes yagh teyyarlash usuli**

<sup>22</sup> Perwerdigar Musagha mundaq dēdi:

<sup>23</sup> – Resmiy ōlchem boyiche eng ēsil xushbuy dora-dermeklerdin, yeni murmekki suyuqluqidin alte kilo, gūl darchindin ūch kilo, ēgirdin ūch kilo, <sup>24</sup> qowzaqdarchindin alte kilo we zeytun yēghidin tōt litir teyyarlinip, <sup>25</sup> xushbuy dora-dermeklerni tengshesh usuli boyiche arilashturulup, muqeddes yagh yasalsun. <sup>26</sup> Bu yagh bilen Perwerdigar bilen uchrishish chēdiri, ehde sanduqi, <sup>27</sup> shire we uning saymanliri, chiraghdan we uning saymanliri, isriqdan, <sup>28</sup> kōydūrme qurbanliq supisi we supining barliq saymanliri, paklinish dēsi we das qoyghuch qatarliqlar yaghlip, <sup>29</sup> teltōkūs muqeddes qilinsun. Bu nersilerge tegken nersilermu muqeddes bolidu.

<sup>30</sup> Harun we uning oghullirining manga ajritilip, mēning huzurumda rohaniyliq qilishi ūchūn, yene mushu yagh bilen ularni yaghlap qoyghin.

<sup>31</sup> Isra'illargha shuni ēyqtinki, bu yagh ewladtin ewladqiche muqeddestur. <sup>32</sup> Shunga, bu yagh hergizmu adettiki kishiler ūchūn ishilitilmisun hem oxshitiپ yasalmisun, chūnki u muqeddestur. Silermu uni muqeddes, dep bilishinglar kērek. <sup>33</sup> Kimdekim bundaq yaghnī ōzi oxshitiپ yasisa yaki rohaniylardin bashqa herqandaq kishige sūrkise, u xelqim qataridin chiqiriwētilidu.

### **Isriq yasash usuli**

<sup>34</sup> Perwerdigar Musagha mundaq dēdi:

– Isriqqa ishilitilidighan yēlim, qulule qēpi talqini, aq dēwirqay we sap mesteklerdin oxshash miqdarda ēlip, <sup>35</sup> uni adettiki xushbuy etir yasash usuli boyiche tengshep, andin uninggha azraq tuz arilashturup, sap we muqeddes isriq yasalsun. <sup>36</sup> Bu isriqlardin azraq ēlinip, talqandek ushshaq yanjilip, Perwerdigar bilen uchrishish chēdiri ichidiki ehde sanduqining aldigha qoyulsun. Men u yerde siler bilen uchrishimen. Siler bu isriqni eng muqeddes isriq, dep bilinglar. <sup>37</sup> Lēkin, siler ōzūnglar ūchūn bu xil usulda isriq yasimanglar. Chūnki, bu xil isriq peqet Perwerdigarghila xastur. <sup>38</sup> Ōzliri huzurlinish ūchūn bu xil isriqqa oxshitiپ isriq yasighanlarning hemmisi xelqim qataridin chiqiriwētilidu.

## 31-bab

### Ibadet jayi yasighuchi ustilarning tallinishi

<sup>1</sup> Perwerdigar Xuda Musagha mundaq dëdi:

<sup>2</sup> – Qara! Men Yehuda qebilisidin Xurning newrisi, Urining oghli Bizal'ëlni tallidim. <sup>3</sup> Men uni öz rohim bilen chömüldürüp, uninggha eqil-paraset, bilim we xilmuxil hüner-senet iqtidarini ata qildim. <sup>4</sup> U hazir xilmuxil hünerlerni, yeni altun, kümüş we tuchtin her xil nersilerni yasash, <sup>5</sup> qimmetlik tashlarni kësish we ularni zinnet buyumlrigha sëlîsh, yaghachlarga neqish oyushtek hünerlerni bilidu.

<sup>6</sup> Men yene Dan qebilisidin Axisamaqning oghli Oholi'abni uninggha yademchilikke teyinlidim. Shuningdek, barliq usta hünerwenlergimu tëximu köp eqil-paraset ata qilip, ulargha men tapilighan nersilerni yasash qabiliyitini berdim. <sup>7</sup> Ularning wezipisi: Perwerdigar bilen uchrishish chëdiri, ehde sanduqi we uning üstige qoyulidighan sanduq aghzi, yeni «Mëhir-shepqet texti» hem chëdir ichidiki barliq saymanlarni, <sup>8</sup> shire we shirening saymanlirin i, sap altundin yasilidighan chiraghdan we chiraghdanning saymanlirini hemde isriqdan, <sup>9</sup> köydürme qurbanliq supisi we supidiki barliq saymanlarni, shundaqla paklinish dësi we das qoyghuchni yasash, <sup>10</sup> Harun we uning oghulliri rohaniyliq wezipisini ötigende kiyidighan nepis muqeddes kiyimlerni tikish, <sup>11</sup> muqeddes yagh we muqeddes jayda ishlitilidighan xushbuy isriq yasash qatarliqlarni öz ichige alidu. Ular bularning hemmisini mëning emrim boyiche qilsun.

### Dem ëlish künige qattiq ri'aye qilish

<sup>12-13</sup> Perwerdigar Musagha Isra'illargha munularni yetküzüshni tapilidi:

– Siler men belgiligen dem ëlish künige choqum qattiq ri'aye qilinglar. Chünki, bu men bilen siler otturimizdiki menggülik belgidur. Bu, silerni pak qilghuchining men – Perwerdigar ikenlikimni bildüridu. <sup>14</sup> Siler dem ëlish künige qattiq ri'aye qilinglar. Chünki, bu muqeddes kün. Bu künge emel qilmay, adettiki kündikidek ishligenler Isra'il qataridin chiqiriwëtilip, ulargha ölüm jazasi bërilsun. <sup>15</sup> Ish qilishinglar üçün alte kün bar. Lëkin, yettinchi küni manga atilidighan dem ëlish künidur. Bu küni ish qilghanliki kishige ölüm jazasi bërilsun. <sup>16</sup> Isra'illar tüzülgen ehding belgisi süpitide bu künge menggü qattiq ri'aye qilsun. <sup>17</sup> Bu,

men bilan Isra'illar otturisidiki menggülik belgidur. Chünki, men – Perwerdigar alte künde pütün alemni yarattim, yettinchi küni ishni toxtitip aram aldim.

<sup>18</sup> Xuda Sinay tēghida Musagha bu sözlerni qilghandin këyin, perzler yēzilghan ikki tash taxtini uninggha tapshurdi. Tashqa Xuda perzlerni öz qoli bilen yazghanidi.

## 32-bab

### Altun mozay

<sup>1</sup> Isra'illar Musaning shunche waqittin bëri taghdin chüshmigenlikini körüp, Harunning etrapigha olishiwēlip, uninggha:

– Turung! Bizge yol bashlap mangidighan but yasap bëring! Bizni Misirdin ëlip chiqqan hēliqi Musaning nēme bolup ketkenlikini bilelmiduq, – dēyishti.

<sup>2</sup> Harun ulargha:

– Xotun, bala-chaqilirlarning quliqidiki altun halqilarni manga ekēlip bëringlar, – dēdi. <sup>3</sup> Ular altun halqilarni ëlip, Harunning aldigha kēlishti. <sup>4</sup> Harun halqilarni ishlitip, mozay sūritide bir but yasidi.

Xalayıq:

– Ey Isra'il xelqi, bizni Misirdin ëlip chiqqan ilahimiz mana shu! – dēyishti.

<sup>5</sup> Harun buni körüp, altun mozay butning aldigha bir qurbanlıq supisi yasap:

– Ete Perwerdigar üçün hēyt qilimiz, – dep ēlan qildi. <sup>6</sup> Etisi seherde, xelq köydürme qurbanlıq we amanlıq qurbanlıqini qildi. Andin këyin, olturup xalighanche yep-ichiship, keyp-sapa qilishti.

<sup>7</sup> Perwerdigar Musagha:

– Sen derhal taghdin chüshkin! Chünki, sen Misirdin ëlip chiqqan xelqing gunahqa toldi. <sup>8</sup> Ular men körsetken yoldin chetnep ketti. Ular altundin mozay sūritide but yasap, uninggha choqunup, uning üçün qurbanlıq qilishti. Ular: «Bizni Misirdin ëlip chiqqan ilahimiz mana shu» dēyishti. <sup>9</sup> Men bu xelqning intayin boyni qattıqlıqini bildim. <sup>10</sup> Emdi sen mēning ishimgha arilashma, men ulargha ghezipimni chüshürüp halak qiliwētimen. Sēni we sēning ewladliringni bolsa chong xelq qilimen, – dēdi.

## Misirdin chiqish

<sup>11</sup> Lëkin, Musa Perwerdigari bolghan Xudagha mundaq dëdi:

– I Perwerdigar, öz xelqingge nëmishqa bundaq ghezeplinisen? Ularni sen zor qudriting bilen Misirdin ëlip chiqmighanmiding? <sup>12</sup> Nëme üçün Misirliqlargha « Xudasi ularni tagh-dalalarda pütünley halak qilip, yer yüzidin yoqitish üçün, meqsetlik halda Misirdin ëlip chiqqaniken» dëyishke seweb tēpip bērisen? Ghezipingni bēsiwēlip, niyitingdin yanghaysen. Öz xelqingge chong balayi'apet chūshūrmigeysen.

<sup>13</sup> Xizmetkarliring Ibrahim, Is'haq we Yaquplarni esligeysen. Sen öz naming bilen qesem qilip, ulargha: «Ewladningni asmandiki yultuzlardek köp qilimen, bu pütün zēminni sēning ewladninggha menggūlūk miras qilip bērimen» dēgeniding, – dēdi. <sup>14</sup> Buning bilen, Perwerdigar niyitidin yēnip, öz xelqige balayi'apet chūshūrmidi.

<sup>15</sup> Musa ikki yüzige perzler yēzilghan ikki tash taxtini ëlip taghdin chūshti. <sup>16</sup> Bu ikki tash taxtigha Xuda özi ejir singdürüp, uninggha perzlerni öz qoli bilen yazghanidi.

<sup>17</sup> Yoshuwa xalayıqning chuqan-süren awazini anglap, Musagha:

– Qaraghta jengning awazi chiqiwatqandek qilidu! – dēdi.

<sup>18</sup> Musa uninggha:

– Jeng ghelibisining tentenisigimu, meghlubiyet peryadighimu oxshimaydu, belki naxsha-küy sadasi! – dēdi.

<sup>19</sup> Musa qarargahqa yēqin kēlip, mozay but we samagha chūshken xalayıqni körüp, ghezipini basalmay, ëlip chūshken ikki tash taxtini taghning etikide yerge tashlap chēqiwetti. <sup>20</sup> Andin, u xalayıq yasiwalghan mozayni köydürüp, talqandek qilip sugha chēchiwetti we Isra'illarni uni ichishke buyrudi. <sup>21</sup> U Harungha:

– Bu kishilerni shunche chong gunahqa qoyuwetküdek, ular sanga nēme qilghanidi? – dēdi.

<sup>22</sup> Harun mundaq jawab berdi:

– Manga xapa bolmighaysen. Bu kishilerning yamanlıq qilishqa niyet baghlighanlıqidin sēning xewiring bar. Ular manga: <sup>23</sup> «Bizge yol bashlap mangidighan but yasap bēring! Bizni Misirdin ëlip chiqqan hēliqi Musaning nēme bolup ketkenlikini bilelmiduq» dēdi. <sup>24</sup> Men ulargha: «Altun zinnet buyumliringlarni ekēlinglar» dēgenidim. Altun jabduqliri barlar ekēlip manga tapshurdi. Men bu altun jabduqlarni otqa tashliwidim, u mozay bolup chiqti.

<sup>25</sup> Musa Harunning bashqurushqa amalsiz qalghanlıqi bilen, xelqning öz meyliche ish qilip, dūshmenlirining mesxire nishani bolup



qalghanliqini kordi. <sup>26</sup> U qarargahning aldida turup qattiq awaz bilen:

– Perwerdigar terepte turidighanlar men terepke kelinglar! – dep towlighanidi, pütkül Lawiylar uning etrapigha yigildi.

<sup>27</sup> Musa ulargha:

– Perwerdigar, yeni Isra'illar etiqaad qilip kelgen Xuda silerge hemminglarning qilich esip, qarargahning bu chetidin u chetigiche arilap, öz qerindashliringlar, dost-buraderliringlar we qoshnanglarni öltürüşüglarni buyrudi, – dedi. <sup>28</sup> Lawiylar buyruqqa boysunup, u küni texminen üç ming kishini qiriwetti.

<sup>29</sup> Musa Lawiylargha:

– Bütün özüglarni Perwerdigargha atidinglar. Siler öz oghulliringlar we qerindishinglarni ayimighanliqinglar üçün, bugün Perwerdigarning iltipatigha muyesser boldunglar, – dedi.

<sup>30</sup> Etisi, Musa xalayıqqa:

– Siler chong gunah qildinglar. Emdi men yene taghqa, Perwerdigarning yénigha chiqimen. Silerge Perwerdigarning kechürümini tileymen, belkim uninggha muyesser bolalishim mumkin, – dedi.

<sup>31</sup> Buning bilen, Musa Perwerdigarning huzurigha chiqip:

– Bu xelq chong gunah qildi. Ular altundin but yasap choqundi.

<sup>32</sup> Ularning gunahini kechürüm qilghaysen. Undaq bolmisa, öz xelqingning qataridin mäning ismimni chiqiriwetkeysen, – dedi.

<sup>33</sup> Perwerdigar uninggha:

– Xelqim qataridin chiqiriwëtilidighanlar mäning aldimda gunah qilghanlardur. <sup>34</sup> Emdi sen xelqni men sanga körsetken jaygha ëlip bar. Mëning perishtem aldingda sëni bashlap mangidu. Lëkin waqti kelgende, men ularni ötküzgen gunahliri üçün jazalaymen, – dep jawab qayturdi.

<sup>35</sup> Perwerdigar xelq ichige kësäl chüshürdi. Chünki, ular Harun yasap bergen altun mozaygha choqughanidi.

## 33-bab

### Perwerdigarning Isra'illarni Sinay tēghidin kētishke buyrushi

<sup>1</sup> Perwerdigar Musagha mundaq dedi:

– Sen özüng Misirdin ëlip chiqqan xelq bilen bu yerdin kētip, men Ibrahim, Is'haq we Yaquplarga qesem qilip, ularning ewladlirigha

### Misirdin chiqish

bërishke wede qilghan yerge barghin. <sup>2</sup> Sanga yol bashlashqa perishtemni ewetimen. Men Ken'anlar, Amorlar, Xitlar, Perizziler, Xiwlar we Yibuslarni heydep chiqirip, <sup>3</sup> sēni sūt we hesel ėqip turidighan yerge apirimen. Lēkin, men siler bilen bille barmaymen. Chūnki, siler boyni qattiq xelq bolghachqa, men silerni yolda halak qiliwētishim mumkin.

<sup>4</sup> Buni anglighan xalayıq intayin meyüslinip, zinnet buyumlarni taqimaydighan boldi. <sup>5</sup> Chūnki, Perwerdigar Musaning munu sözlerni ulargha yetküzüp qoyushini buyrughanidi: «Siler boyni qattiq xelq. Eger men siler bilen azraqla bille bolsam, silerni pütünley halak qiliwētishim mumkin. Emdi siler özünglarda bar bolghan zinnet buyumlarni ėliwētinglar. Men silerni qandaq bir terep qilishni belgiley.» <sup>6</sup> Shuning bilen, Isra'illar Sinay tēghidin ayrilghandin tartip, zinnet buyumlarni zadi taqimidi.

### Uchrishish chēdiri

<sup>7</sup> Her qētim Isra'illar qarargah qurghanda, Musa «Perwerdigar bilen uchrishish chēdiri» dep atalghan ibadet chēdirini qarargahtin xēli yiraq jayda tiketti. Perwerdigargha du'a-telepliri barliki kishiler u yerge barsa bolatti. <sup>8</sup> Musa qachanla bolmisun uchrishish chēdirigha mangghinida, xalayıq öz chēdirining aldida öre turup, Musaning keynidin taki u uchrishish chēdirigha kirip bolghuche qariship turushatti. <sup>9</sup> Musa chēdirgha kirgen waqitta, bulut tüwrüki chūshüp, «uchrishish chēdiri»ning aldida turatti. Perwerdigar bulut ichidin Musa bilen sözlishetti. <sup>10</sup> Xalayıq bulut tüwrükining uchrishish chēdirining ishik aldida turghanliqini körsila, öz chēdiriliri aldidila ruslinip, Xudagha sejde qilishatti. <sup>11</sup> Perwerdigar chēdir ichide Musa bilen xuddi kishiler dost-buraderliri bilen sözleshkenge oxshash yüzmuyüz sözlishetti. Musa qarargahqa qaytip kelginide, uning yash yaremchisi Nunning oghli Yoshuwa chēdirda qalatti.

### Musaning Perwerdigarning ulughluqini körüshi

<sup>12</sup> Musa Perwerdigargha:

– Sen manga bu xelqni bashlap bërishqa emr qilghaniding. Lēkin, sen manga kimni men bilen bille bërishqa ewetidighanliqingni ėytmiding. Sen mēni alahide meqset bilen tallighanliqingni we manga bext ata qilghanliqingni ėytqaniding. <sup>13</sup> Undaq iken, sēning yolungda mēngip, hemishe aldingda iltipat tēpishim üçün, manga yol körsetkeysen we bu

xelqning öz xelqing ikenlikini ësingde tutqaysen, – dëdi.

<sup>14</sup> – Men özüüm sen bilen bille bërip, sëni ghem-qayghudin xalas qilay, – dëdi Perwerdigar.

<sup>15</sup> Musa uningha:

– Eger sen biz bilen bille barmisang, bizni bu yerdin ayrimighaysen.

<sup>16</sup> Eger sen biz bilen bille barmisang, bashqilar xelqingning we mëning Perwerdigarimiz bolghan sëning aldingda iltipat tapqanliqimizni nëmidin bilsun?! Buningdin bashqa nëme ish bizni dunyadiki bashqa xelqlerdin perqlendürelisun?! – dep jawab qayturdi.

<sup>17</sup> Perwerdigar Musagha:

– Sëning teliping boyiche ish körimen. Chünki, sen mëning iltipatimgha ërishting. Men sëni alahide meqset bilen tallidim, – dëdi.

<sup>18</sup> Shunga, Musa:

– Manga öz ulughluqungni körsetkeysen, – dëdi.

<sup>19</sup> Perwerdigar mundaq jawab qayturdi:

– Men pütün mëhribanliqimni körsitip, sëning aldingdin ötüp, «Menggü Bar Bolghuchi» dëgen muqeddes namimni jakarlaymen. Kimgë mëhribanliq qilghum kelse, shuninggha mëhribanliq qilimen, kimgë ich aghritqum kelse, shuninggha ich aghritimen. <sup>20</sup> Biraq, sanga öz chirayimni körsetmeymen. Chünki, mëni körgen kishi tirik qalmaydu.

<sup>21</sup> Lëkin, mëning yënimda bir jay bar. Sen u yerdiki qoram tashning üstide turghin. <sup>22</sup> Mëning parlaq nurum u yerdin ötidighan waqitta, men sëni tashning yochuqigha qoyup, qolum bilen yëpip turimen. Ötüp bolghandin këyin, <sup>23</sup> qolumni tartiwalimen. Sen mëni keynimdin körisen. Chirayimni körseng bolmaydu.

## 34-bab

### Perz taxtisining qayta bërilişi

<sup>1</sup> Perwerdigar Musagha:

– Sen ilgirikige oxshash ikki tash taxta yonup kel. Sen chëqiwetken hëliqi tash taxtidiki sözlerni shu ikki taxtigha yazay, <sup>2</sup> sen ete etigengiche teyyar bolup, Sinay tēghigha chiqip, taghning choqqisida men bilen körüşkin. <sup>3</sup> Herqandaq kishi sen bilen bille chiqmisun. Pütün taghda adem bolmisun, hetta kala-qoymu taghning tüwide otlimisun, – dëdi.

<sup>4</sup> Shuning bilen, Musa ikki tash taxta yonup, etisi seherde

Perwerdigarning buyruqi boyiche ularni taghqa ëlip chiqti.

<sup>5</sup> Perwerdigar bulut ichide chüshüp, Musaning yënigha këlöp, özining «Menggü Bar Bolghuchi» dëgen muqeddes namini jakarlidi.

<sup>6</sup> Perwerdigar Musaning aldidin ötüp:

– Men «Menggü Bar Bolghuchi», yeni Perwerdigardurmen. Men intayin mëhriban we rehimdil Xudadurmen. Asanliqche ghezeplenmeymen, mëhir-muhebbitim mol, wapadarmen. <sup>7</sup> Minglighan ewladlarga bolghan mëhir-muhebbitimni üzöldürmey, gunah we sewenliklerni kechürüm qilimen. Lëkin, men gunahkarlarni jazalimay qoymaymen, ularning ewladlirini taki üçinchi, tötinchi ewladqiche jazalaymen, – dëdi.

<sup>8</sup> Musa derhal yerge bash qoyup sejde qildi. <sup>9</sup> U:

– I Igem, eger sen mendin razi bolsang, biz bilen bille barghaysen. Bu xelqning boyni qattiq bolsimu, ularning gunah we sewenliklirini kechürüm qilghaysen. Bizni öz igidarchiliqinggha alghaysen, – dëdi.

### **Yëngiwashtin ehde tüzüş**

<sup>10</sup> Shuning bilen, Perwerdigar Musagha mundaq dëdi:

– Emdi men siler bilen ehde tüzimen. Men aldinglarda dunyaning herqandaq jayidiki herqandaq xelq körüp baqmighan chong karametlerni körsitimen. Sëning etrapingdiki xelqler mëning – Perwerdigarning emeliyetlirini körsun. Chünki, men silerni dep qorqunchluq ishlarni körsitimen. <sup>11</sup> Men bugün sanga jakarlaydighan emrlirimgе ri'aye qilghin. Sen u yerge kirgen waqtingda, men Amorlar, Ken'anlar, Xitlar, Perizziler, Xiwlar we Yibuslarni heydep chiqirimen. <sup>12</sup> Èhtiyat qilghinki, sen baridighan jaydiki ahale bilen hergiz këlishim tüzmingin. Bolmisa, sen ularning qapqinigha chüshüp, ulargha oxshash, rezil yolgha mëngip këtisen. <sup>13</sup> Shuning üçün, ularning qurbanliq supilirini örüwëtip, ularning ilah dep tikliwalghan tash tüwrüklirini we Ashëra ayal ilah butlirini chëqiwetkin.

<sup>14</sup> Mendin bashqigha ibadet qilma, chünki «Qizghanghuchi» mëning bir namim bolup, men qizghinidighan Xudadurmen. <sup>15</sup> Yerlik ahaliler bilen këlishim tüzme. Ular öz ilahlirigha choqunghan we qurbanliq qilghan waqitlirida sënimu tekliq qilishi, senmu özüngni pahishilerdek sëtüp, ularning ilahlirigha atighan qurbanliqlirigha ëghiz tëgip qëlishing mumkin. <sup>16</sup> Sëning oghulliring yat xelq qizlirini nikahigha ëlip, özini pahishilerdek sëtüp, mendin yüz örüp, yat ilahlargha choqunushi

mumkin.

<sup>17</sup> Choqunush üçün but yasima.

<sup>18</sup> Pëtir nan həyti qil. Mëning emrimge bina'en bu həytta uda yette kün pëtir nan ye. Həytni zira'etler bix chiqarghan bash bahar əyida ötküz, chünki siler shu ayda Misirdin chiqqan.

<sup>19</sup> Pütkül tunji oghul we barliq tunji tughulghan erkek mal, meyli u kala yaki qoy bolsun, manga mensup. <sup>20</sup> Siler tunji erkek texeyning ornigha qoy qurbanliq qilsanglarmu bolidu. Eger undaq qilmisanglar, texeyning boynini sundurup qurbanliq qilinglar. Öz ewladliring ichidiki pütkül tunji oghullarni choqum bedel bərip qayturuwal. Aldingha quruq qol kelme.

<sup>21</sup> Ish qilishinggha yəterlik alte kün bar. Yettinchi küni, meyli u təriqchiliq yaki orma mezgili bolushidin qet'iynezer, choqum aram alghin. <sup>22</sup> Tunji pishqan bughdaylarni orighanda, orma həyti qil. Küzde hosullarni ambargha yighqiningda, hosul yighish həyti qil. <sup>23</sup> Pütkül erler bir yilda üç qətim manga – Isra'il xelqi ətihad qilip kelgen Igisi Xudaning aldigha kelsun. <sup>24</sup> Men yat xelqlarni səning aldingdin heydep chiqirip, zəminingni kəngeytimen. Shuning bilen, sen yilda üç qətim manga ibadet qilghili ketken waqtingda, həchkim səning yurtunggha yaman köz tikmeydu.

<sup>25</sup> Manga qurbanliq qənini boldurulghan xəmirdin pishurulghan yəmeklik bilen bille atima. Ötüp kətish həytida soyghan qurbanliqning göshini etisi etigengiche saqlima.

<sup>26</sup> Her yili tunji pishqan zira'etlerning eng yaxshi yəridin mənning xanamgha ekirip, manga – Perwerdigaringlar Xudagha ata.

Oghlaqni anisining sütide pishurma.

<sup>27</sup> Perwerdigar Musagha:

– Bu sözlerni xatiriliwal. Chünki, men sen we Isra'il xelqi bilen mushu sözlerni asas qilip ehde tüzdüm, – dēdi. <sup>28</sup> Musa Perwerdigarning yənida qiriq kēche-kündüz turup, həch nerse yēmidi hem ichmidi. Perwerdigar ehdingning asasi bolghan on perzni ikki tash taxtigha yəzip berdi.

### **Musaning taghdin chüshüshi**

<sup>29</sup> Musa perzler yəzilghan tash taxtilarni əlip taghdin chüshkinide, Perwerdigar bilen sözləshkenliki üçün, uning chirayi parqirap ketkenidi. Biraq, özi buni bilmeytti. <sup>30</sup> Harun we bashqa Isra'illər Musaning chirayidiki nurni körüp, uninggha yəqin kəlishtin qorqushti.

<sup>31</sup> Biraq, Musa ularni chaqirghanda, Harun we pütün jama'et aqsaqalliri uning aldigha keldi. Musa ulargha söz qildi. <sup>32</sup> Shuningdin këyin, pütkül Isra'illar Musaning aldigha këlishi. Musa Perwerdigar Sinay tēghida uninggha bergen qanunni ulargha tapilidi. <sup>33</sup> Musa ulargha sözlep bolghandin këyin, yaghliq bilen yüzini yēpiwaldi. <sup>34</sup> Her qētim u uchrishish chēdirigha kirip Perwerdigar bilen sözleshkinide, yüzini yēpiwalghan yaghliqni ēliwētetti. Chiqqan waqtida, Perwerdigar tapshurghan sözlerni Isra'illargha yetküzetti. <sup>35</sup> Bundaq waqitlarda, Isra'illar uning yüzining parqirap turidighanliqini köretti. Uningdin këyin, Musa yüzini yēpip yūretti. Perwerdigar bilen sözleshkili kirginide yene ēliwētetti.

## 35-bab

### Dem ēlish künining qa'ide-nizami

<sup>1</sup> Musa pütün Isra'illarni chaqirip, ulargha mundaq dēdi:  
 – Perwerdigar silerning töwendiki qa'idige ri'aye qilishinglarni buyrudi. <sup>2</sup> «Ish qilishinglarga yēterlik alte kün bar. Yettinchi kün bolsa muqeddes bolup, u Perwerdigargha mensup bolghan dem ēlish künidir. Bu küni xizmet qilghanliki kishige ölüm jazasi bērilidu. <sup>3</sup> Dem ēlish küni, hetta öz öyide ot yēqishqimu bolmaydu.»

### Ibadet jayi üçhün hediye sunush

<sup>4</sup> Musa pütün Isra'il xelqige yene mundaq dēdi:  
 – Perwerdigar shundaq emr qildiki: <sup>5</sup> «Siler Perwerdigargha hediye sununglar, xalighanlar altun, kümüş, tuch, <sup>6</sup> kök, sösün we toq qizil renglik yip, kendir yip hem öchke tiwiti, <sup>7</sup> qizil boyalghan qochqar tērisi, nepis ishlengen tēriler, akatsiye yaghichi, <sup>8</sup> chiragh yēghi, muqeddes yagh we isriq yasilidighan xushbuy dora-dermekler, <sup>9</sup> bash rohaniy kiyidighan qisqa ēfod bilen kökreklikke qadilidighan yolluq hēqiq we bashqa ēsil tashlarni hediye qilsun.»

### Ibadet chēdirining saymanliri

<sup>10</sup> – Aranglardiki mahir ustilar këlip, Perwerdigar buyrughan barliq nersilerni, <sup>11</sup> yeni ibadet chēdiri, chēdirning yopuqi, chēdirning ilmek, ram, toghra baldaqliiri we tüwrükliri hem tüwrük putliri, <sup>12</sup> ehde sanduqi,

### Misirdin chiqish

sandugni kötüridighan baldaqlar, sanduqning aghzi, yeni «mëhir-shepqet texti» we yopuq perdisi, <sup>13</sup> shire, shireni kötüridighan baldaqlar we shire saymanliri, Xudagha sunidighan nanlar, <sup>14</sup> chiraghdan we uning saymanliri, chiragh we chiragh yëghi, <sup>15</sup> isriqdan we uni kötüridighan baldaqlar, muqeddes yagh we xushbuy isriq, chëdirning kirish aghzining perdisi, <sup>16</sup> köydürme qurbanliq supisi bilen uning tuch shalasi, kötürüş baldaqliri we barliq saymanliri, paklinish dësi we das qoyghuch, <sup>17</sup> hoylining chörisidiki perde tosuqlar, perde tüwrükliri we tüwrük putliri, hoylining kirish aghzining perdisi, <sup>18</sup> chëdir we hoylining qozuq we taniliri, <sup>19</sup> rohaniy Harun we uning oghulliri muqeddes jayda xizmet ötigende kiyidighan nepis muqeddes kiyimlerni teyyarlisun.

### Xelqning hediysi

<sup>20</sup> Pütün Isra'îl xelqi Musaning yënidin qaytishti. <sup>21</sup> Köngli righbetlengen we razimenlik bilen hediye qilishni xalighanlarning hemmisi Perwerdigar bilen uchrishish chëdirini bina qilish, uning ichidiki nersilerni yasash we muqeddes kiyimni tikishke këreklik bolghan lazimetliklerni ëlip këlishti. <sup>22</sup> Hediye qilishni xalaydighan erler we ayallar bulapka, halqa, üzük we bilezük qatarliq her xil altun buyumlarni ekëlip, Perwerdigar üçün atidi. <sup>23</sup> Kök, sösün, toq qizil renglik yip, kendir yip, öchke tiwiti, qizil boyalghan qochqar tërisi we nepis ishlengen tere qatarliq nersiliri barlar ularni ëlip këlishti. <sup>24</sup> Kümüş yaki tuch hediye qilalaydighanlar hediyeilirini ëlip këlishti. Akatsiye yaghichi barlarmu uni ëlip këlishti. <sup>25</sup> Qoli chëwer ayallar öz qoli bilen ëgirgen kök, sösün we toq qizil renglik yip hem kendir yip ëlip këlishti. <sup>26</sup> Köngli righbetlengen Qabiliyetlik ayallar yene öchke tiwitidin yip ëgrishti. <sup>27</sup> Aqsaqallar ëfodqa we kökrekliske qadilidighan yolluq hëqiq we bashqa ësil tashlar, <sup>28</sup> chiragh, muqeddes yagh we isriq üçün xushbuy dora-dermek we yaghlarni ëlip këlishti. <sup>29</sup> Meyli er yaki ayal bolsun, Perwerdigargha hediye sunushni xalighan Isra'illarning hemmisi hediyeilirini ëlip këlisip, Perwerdigar Musa arqiliq ularni sëlissha buyrughan ibadet jayi üçün teqdim qilishi.

### Ibadet chëdirini yasash hüniri

<sup>30</sup> Musa sözini dawamlashturup mundaq dëdi:

– Qaranglar! Perwerdigar Yehuda qebilisidin Xurning newrisi, Urining oghli Bizal'ëlni tallidi. <sup>31</sup> Uni öz rohi bilen chömüldürüp, uningha

eqil-paraset, bilim we xilmuxil hünér-senet iqtidarini ata qildi. <sup>32</sup> U hazir xilmuxil hünérlerini, yeni altun, kümüş we tuchtin her xil nersilerni yasash, <sup>33</sup> qimmatlik tashlarni kësish we ularni zinnet buyumlariga sëlîsh hemde yaghachlarga neqish oyushtek hünérlerini bilidu.

<sup>34</sup> Perwerdigar yene Dan qebilisidin Axisamaqning oghli Oholi'abqimu eqil-paraset ata qilib, uni we bizalilni bashqilargha ustaz qildi.

<sup>35</sup> Perwerdigar ularni eqil-parasetlik qilib, ulargha neqqashliq, oymichiliq, kök, sösün, toq qizil renglik yung yip we kendir yiptin keshte tikish, rextlerni toqush qatarliq her xil nepis hünér-senet iqtidarlirini ata qildi. Ular her xil ishlarning höddisidin chiqalaydu we xilmuxil hünérlerini oylap chiqiralaydu.

## 36-bab

<sup>1</sup> Bizal'ël, Oholi'ab we bashqa usta hünérwenler, yeni Perwerdigarning iqtidar ata qilishi bilen ibadet jayini qandaq yasashni bilgen kishilarning hemmisi Perwerdigarning körsetmisi boyiche shu xizmetlerni qilsun.

### Xelqning hediyliri

<sup>2</sup> Musa Bizal'ël bilen Oholi'ab we Perwerdigar qabiliyet ata qilghan, köngli righbetlinip xizmet qilishni xalighan kishilerni yighdi. <sup>3</sup> Ular Musadin Isra'illarning ibadet jayini yasashqa hediye qilghan barliq sowghatlarini tapshuruwalidi. Her küni etigenliki, kishiler öz meyli bilen sowghatlarini ëlip këletti. <sup>4</sup> Shunga, ibadet jayini yasashqa qatnashqan ustilar öz xizmetlarini toxtitip, <sup>5</sup> Musaning aldigha bërip: «Kishiler ëlip kelgen hediylar Perwerdigar buyrughan ibadet jayini yasash ëhtiyajidin ëship ketti!» dëyishti.

<sup>6</sup> Shunga, Musa pütün qarargahtikilarning emdi ibadet jayi üçün hediye qilmasliqini buyrudi. Kishiler bolsa sowghat ëlip këlishni shundila toxtatti. <sup>7</sup> Tapshuruwëlinghan hediylar pütün ibadet jayigha yëtip, hetta ëship qaldi.

### Ibadet chëdirining yasilishi

<sup>8</sup> Xizmetchi xadimlar ichidiki usta hünérwenler Perwerdigarning ibadet chëdirini on dane yopuqtin yasidi. Bu yopuqlar kendir yip bilen kök, sösün we toq qizil renglik yung yiptin toqulup, üstige qoli chëwer usta teripidin qanatliq perishtilarning süriti nepis keshtilendi. <sup>9</sup> Herbir



yopuqning chong-kichikliklari oxshash halda, uzunluqi on töt, kengliklari ikki mëtirdin qilindi.<sup>10</sup> Yopuqlarning beshi bir parche, qalghan beshi yene bir parche qilinip ulandi.<sup>11</sup> Ulanghan herbir chong parchining eng chëtidikisige kök renglik izme tikildi.<sup>12</sup> Yopuqning bir parchisining eng chëtidikisige ellik izme, yene bir parchisining eng chëtidikisigimu ellik izme tikildi.<sup>13</sup> Ellik altun ilmek yasilip, ikki parche yopuq tutashturuldi.

<sup>14</sup> Ibadet chëdirini yëpish üçün, öchke yungidin on bir parche qëlin yopuq rext toquldi.<sup>15</sup> Yopuqlarning herbirining chong-kichikliklari oxshash bolup, uzunluqi on besh, kengliklari ikki mëtirdin boldi.

<sup>16</sup> Yopuqlarning besh danisi bir parche, qalghan altisi yene bir parche qilinip ulandi.<sup>17</sup> Birinchi chong yopuqning eng chëtidiki parchisige ellik izme, yene bir chong yopuqning eng chëtidikisigimu ellik izme tikildi.

<sup>18</sup> Tuchtin ellik ilmek yasilip, ular izmilerge ötküzölüp, ikki parche yopuq bir-birige ulinip, bir pütün yopuq qilindi.<sup>19</sup> Buningdin bashqa, chëdirni qaplash üçün, qizil boyalghan qochqar tërisidin we nepis ishlengen tëridin yene ikki parche chëdir yopuqi yasaldi.

<sup>20</sup> Ibadet chëdirini kütürüp turush üçün akatsiye yaghichidin ram yasaldi.<sup>21</sup> Herbir ramning uzunluqi besh mëtir, kengliklari yetmiş besh santimëtir boldi.<sup>22</sup> Herbir ramgha bir-birini tutashturidighan ikkidin ulighuch yasaldi. Hemme ramlarda shundaq ulighuch boldi.

<sup>23</sup> Chëdirning jenub teripige yigirme ram yasaldi.<sup>24</sup> Ramlarning tégige kümüshtin qiriq dane put yasilip, herbir ramning tégige ikkidin ornitildi.

<sup>25</sup> Yene chëdirning shimal teripigimu yigirme ram yasilip,<sup>26</sup> bular üçünmu kümüshtin qiriq dane put yasilip, herbir ramning tégige ikkidin teyyarlandi.<sup>27</sup> Lëkin, chëdirning keyni teripige, yeni gherbke qaritip alte ram yasaldi.<sup>28</sup> Chëdirning keyni teripidiki ikki bulunggha ikki ram yasaldi.<sup>29</sup> Ramlar bir-birige yëqin qoyulup, ularning uchi bir chemberge kirgüzölüp muqimlashturuldi. Ikki doqmushni hasil qilidighan her ikki ram shundaq yasaldi.<sup>30</sup> Dëmek, chëdirning gherb teripide sekkiz ram bolup, herbir ramning tégide ikkidin jem'iy on alte dane kümüş put boldi.

<sup>31</sup> Buningdin bashqa, akatsiye yaghichidin on besh toghra baldaq yasaldi. Bulardin chëdirning bir yënidiki ramlargha besh dane,<sup>32</sup> yene bir yënidiki ramlargha besh dane hemde chëdirning keyni teripidiki gherbke qaraydighan ramlarghimu besh dane ornitildi.<sup>33</sup> Ramlarning otturisigha chëtiledighan ottura baldaq chëdirning bir bëshidin yene bir bëshigha yetküzölüp yasaldi.<sup>34</sup> Ramlar we baldaqlar altun bilen qaplandi,

baldaqdar ötküzüldighan halqilarmu altundin yasaldi.

<sup>35</sup> Kendir yip bilen kök, sösün we toq qizil renglik yung yiptin bir perde toqulup, uninggha qoli chëwer ustilar teripidin qanatliq perishtilerning süriti keshtilendi. <sup>36</sup> Bu perde akatsiye yaghichidin yasalgan töt dane tüwrükke bëkitilgen altun ilmeklerge ësilidi. Tüwrükler altun bilen qaplinip, kümüshtin yasalgan töt putning üstige ornitildi. <sup>37</sup> Buningdin bashqa, kendir yip bilen kök, sösün we toq qizil renglik yung yiptin ibadet chëdirining kirish aghzigha keshtilik perde toquldi. <sup>38</sup> Perdini ëshish üçün, akatsiye yaghichidin besh dane tüwrük yasilip, tüwrük bëshi altun bilen qaplandi. Tüwrüklerde altun ilmekler boldi hem tuchtin besh dane tüwrük puti yasaldi.

## 37-bab

### Ehde sanduqini yasash

<sup>1</sup> Bizal'ël akatsiye yaghichidin uzunluqi yüz yigirme besh, kenglikli we ëgizlikli yetmish besh santimëtirliq bir sanduq yasidi. <sup>2</sup> Sanduqning ichi-sirtini sap altun bilen qaplap, chörisige altundin jiyek tutti. <sup>3</sup> U yene altundin töt halqa quydurup, sanduqning töt putigha, herbir teripige ikkidin ornatti. <sup>4-5</sup> Sanduqni kötürüsh üçün, akatsiye yaghichidin ikki baldaq yasap, ularni altun bilen qaplap, ikki yandiki altun halqilardin ötküzdi. <sup>6</sup> Sanduqning üstige sap altundin uzunluqi bir yüz yigirme besh, kenglikli yetmish besh santimëtir këlidighan sanduq aghzi, yeni «Mëhir-shepqet texti» yasidi. <sup>7</sup> Altundin ikki dane «kërub» dep atilidighan qanatliq mexluqning heykilini soqup, <sup>8</sup> «Mëhir-shepqet texti»ning ikki bëshigha birdin ornitip, text bilen bir pütün qilip birleshtürdi. <sup>9</sup> Qanatliq heykeller udulmu'udul qoyulghan halda textning yüzige qariship, qanatlrini ëchip «Mëhir-shepqet texti»ni yëpip turidighan boldi.

### Shire

<sup>10</sup> Akatsiye yaghichidin uzunluqi yüz, kenglikli ellik, ëgizlikli yetmish besh santimëtirliq bir shire yasilip, <sup>11</sup> sap altun bilen qaplandi hem uning chörisige altundin jiyek tutuldi. <sup>12</sup> Shirening chörisige töt ilik kenglikte pewaz qoyulup, uningghimu altun jiyek tutuldi. <sup>13</sup> Kötürüsh baldaqlrini sëlshish üçün töt altun halqa yasilip, shirening töt burjikidiki putigha

### Misirdin chiqish

ornitildi. <sup>14</sup> Baldaqlarning altun halqidin ötküzülüşhi üçhün halqa pewazgha yëqin ornitildi. <sup>15</sup> Baldaq akatsiye yaghichidin yasilip, altun bilen qaplandi. <sup>16</sup> Shirening üstidiki ichimlik hediysisige ishilitilidighan tawaq, texse, cheyneq we piyaliler sap altundin yasaldi.

### Chiraghdanni yasash

<sup>17</sup> Sap altundin bir chiraghdan soquldi. Chiraghdanning puti bilen tüwrüki, qedehliri, gül tügünü we bergliri bir pütün qilindi.

<sup>18</sup> Chiraghdanning ikki yënigha her terepke üchtin alte shaxche chiqirildi.

<sup>19</sup> Herbir shaxchida gül tügünü we bergliri bolghan badam chëchiki sheklidiki üç tal qedeh boldi. Chiraghdanning alte shaxchisining hemmisila mushundaq yasaldi. <sup>20</sup> Chiraghdanning merkiziy shaxchisining uchida gül tügünü we bergliri bolghan badam chëchiki sheklidiki töt tal qedeh boldi. <sup>21</sup> Chiraghdanning merkiziy shaxchisidin ikki terepke chiqirilghan herbir jüp shaxchining astigha tügün chiqirildi. Chiraghdanning alte shëxining hemmisi shundaq yasaldi. <sup>22</sup> Pütün chiraghdan, yeni uning barliq bëzeklirining hemmisi birla parche altundin soquldi. <sup>23</sup> Chiraghdangha yoruqi aldi terepke chüshidighan qilip yette chiragh ornitildi. <sup>24</sup> Chiraghdan, uning pilik qisquchliri we küldanliri ottuz töt kilo sap altundin yasaldi.

### Isriqdanni yasash

<sup>25</sup> Isriqdan akatsiye yaghichidin yasaldi. U töt chasa bolup, ëgizliki bir, uzunluqi we kengliki yërim mëtirdin qilindi. <sup>26</sup> Uning üsti, töt teripi we töt münggüzi sap altun bilen qaplinip, chörisige altun jiyek tutuldi.

<sup>27</sup> Isriqdanni kötüridighan baldaqlarni ötküzüsh üçhün, altundin ikki halqa yasilip, ikki yandiki jiyeklerning astigha bëkitildi. <sup>28</sup> Baldaqlar akatsiye yaghichidin yasilip, altun bilen qaplandi.

<sup>29</sup> Xushbuy dora-dermeklerni tengshesh usuli boyiche muqeddes yagh we xushbuy isriqlar yasaldi.

## 38-bab

### Qurbanliq supisini yasash

<sup>1</sup> Qurbanliq supisi akatsiye yaghichidin yasaldi. Supa töt chasa bolup, uning ëgizliki bir yërim, uzunluqi we kengliki ikki yërim mëtirdin

### Misirdin chiqish

qilindi. <sup>2</sup> Supining töt burjikige münggüzler chiqirildi. Ular supa bilen bir pütün qilinip, tuch bilen qaplandi. <sup>3</sup> Qurbanliq supisigha ishilitilidighan küldan, gürjek, das, laxshigir we otdan qatarliqlar yasaldi. Bu saymanlarning hemmisi tuchtin boldi. <sup>4</sup> Buningdin bashqa, qurbanliq supisigha tuchtin bir shala yasilip, qurbanliq supa otxanisining otturisidiki shala tekchisining üstige qoyuldi. <sup>5</sup> Andin, baldaq ötküzüldighan, shalaning töt burjikige békitalidighan töt dane tuch halqa yasaldi. <sup>6</sup> Buningdin bashqa, qurbanliq supisini kötürüsh üçün akatsiye yaghichidin ikki baldaq yasilip, tuch bilen qaplinip, <sup>7</sup> ikki yandiki halqilargha ötküzüldi. Qurbanliq supisining otturisi kawak qilinip, taxtaydin yasaldi.

### Paklinish dësinı yasash

<sup>8</sup> Paklinish dësi we das qoyghuch Perwerdigar bilen uchrishish chëdirining ishiki aldida xizmet qilidighan ayallar teripidin bërılgen tuch eyneklerdin yasaldi.

### Ibadet jayining hoylisi

<sup>9</sup> Ibadet chëdirining etrapini tosup hoyla qilish üçün, kendir yiptin perde toquldi. Jenub tereptiki perdining uzunluqi ellik mëtir qilinip, <sup>10</sup> perdini kötürüp turush üçün yigirme dane tuch tüwrük hem ularning tégige qoyghili yigirme dane tuch put yasaldi. Perdilerni békitalidighan tüwrük ilmekliri bilen halqiliri kümüshtin yasaldi. <sup>11</sup> Shimal terepkimu perde ornitildi. Uning uzunluqimu ellik mëtir qilinip, perdini kötürüp turush üçün, yigirme dane tuch tüwrük hem ularning tégige qoyghili yigirme dane tuch put yasaldi. Tüwrük ilmekliri bilen halqiliri kümüshtin yasaldi. <sup>12</sup> Gherb tereptiki perdining uzunluqi yigirme besh mëtir qilindi. Perdini kötürüp turush üçün, on dane tuch tüwrük hem ularning tégige qoyghili on dane tuch put yasaldi. <sup>13</sup> Hoylining sherq teripidiki perdining uzunluqimu yigirme besh mëtir qilindi. <sup>14</sup> Kirish aghzining bir teripidiki perdining kenglikli yette yërim mëtir boldi. Perdini békitalish üçün üç tüwrük we üç put yasaldi. <sup>15</sup> Yene bir teripidiki perdining kenglikli yette yërim mëtir boldi. Uningghimu üç dane tuch tüwrük hem ularning tégige qoyghili üç dane tuch put yasaldi. <sup>16</sup> Hoylining etrapidiki barliq perdiler kendir yiptin toquldi. <sup>17</sup> Tüwrüklerning putliri tuchtin,ilmek we halqiliri bolsa kümüshtin yasaldi, tüwrükning bëshı kümüshtin qaplandi. Hoylining töt etrapidiki tüwrüklerning hemmiside kümüş halqılar boldi.

<sup>18</sup> Hoylining kirish aghzining perdiliri kök, sösün, toq qizil renglik yung yip we kendir yiptin toqulup keshtilendi. Perdining kenglikli on mêtir, ëgizlikli bolsa hoylining tosuq perdisining ëgizlikidek ikki yërim mêtir qilindi. <sup>19</sup> Töt dane putluq tuch tüwrük uni kötürüp turdi. Tüwrüklardiki ilmek, halqilarning hemmisi kümüshtin yasaldi, tüwrüklarning bëshimu kümüş bilen qaplandi. <sup>20</sup> Ibadet chëdirigha ishilitilgen barliq qozuqlar tuchtin quyuldi.

### **Ibadet chëdirigha ishilitilgen matëriyallar**

<sup>21</sup> Ehde chëdiri depmu atalghan ibadet chëdirini yasashqa ishilitilgen matëriyallar Musaning tapshuruqi boyiche Lawiylar teripidin közdin kechürülgen bolup, rohaniy Harunning oghli Itamarning saniqidin ötkenidi. <sup>22</sup> Perwerdigar Musagha buyrughanlarning hemmisini Yehuda qebilisidin bolghan Xurning newrisi, Urining oghli Bizal'ël yasidi.

<sup>23</sup> Uninggha yaremchi bolghan Dan qebilisidin bolghan Axisamaqning oghli Oholi'abningmu qoli chëwer bolup, u neqqashliq, oymichiliq we kök, sösün, toq qizil renglik yung yip hem kendir yiptin keshte tikishni biletti.

<sup>24</sup> Ibadet jayining qurulushi üçhün atalghan altun resmiy ölchem boyiche 1000 kilogha toghra keldi. <sup>25</sup> Nopus tizimlikidiki kishiler sowgha qilghan kümüş resmiy ölchem boyiche 3440 kilogha toghra keldi. <sup>26</sup> Nopus tizimlikige asaslanganda, yigirme yashtin yuqirilar jem'iy 603 ming besh yüz ellik neper bolup, resmiy ölchem boyiche hësablighanda herbir kishi tapshurghan kümüş besh yërim gram boldi.

<sup>27</sup> 3400 kilo kümüshtin ibadet jayi ramlirining we perdiler bëkitilidighan tüwrüklarning yüz kümüş puti yasaldi. Herbir putqa 34 kilodın kümüş ishilitildi. <sup>28</sup> Qalghan 40 kilo kümüş tüwrüklarning ilmek we halqilirini yasashqa hem tüwrüklarning bëshini qaplashqa ishilitildi.

<sup>29</sup> Perwerdigargha atalghan tuch jem'iy 2400 kilo bolup, <sup>30</sup> u Perwerdigar bilen uchrishish chëdirining kirish aghzidiki tüwrük putliri, qurbanliq supisi we uning tuch shalasi, supining pütün saymanliri, <sup>31</sup> hoylining etrapidiki tosuq perdining tüwrükliri, hoylining kirish aghzidiki tüwrük putliri, ibadet chëdirining we hoylining tosuq perdisining qozuqlirigha ishilitildi.

## 39-bab

### Rohaniylarning muqaddes kiyimlarini tikish

<sup>1</sup> Kök, sösün we toq qizil ranglik yung yiptin toqulghan rexttin rohaniylar muqaddes jayda wezipe ötigende kiyidighan muqaddes kiyimlar tikildi. Harun üçün tikilgen muqaddes kiyimler Perwerdigarning Musagha buyrughanliri boyiche qilindi. <sup>2</sup> Ėfod zer yip, kök, sösün, toq qizil ranglik yung yip we kendir yiptin toqulghan rexttin tikildi. <sup>3</sup> Qoli chëwer ustilar altunni nëpiz soqup, inchike tala qilip kësip, uni kök, sösün, toq qizil ranglik yung yip we kendir yip bilen arilashturup rext toqup, ėfodni tiktı. <sup>4</sup> Ėfodning ikki dane müre tasmissi boldi. Ėfodning aldi we keyni qismi bu ikki tasma arqiliq tutashturuldi. <sup>5</sup> Uningdin bashqa, ene kemer teyyarlandi. Kemer zer yip, kök, sösün, toq qizil ranglik yung yip we kendir yiptin ustiliq bilen toquldi. Bularning hemmisi Perwerdigarning Musagha buyrughini boyiche qilindi.

<sup>6</sup> Ikki dane yolluq hëqiq altun közlükke qoyulup, Isra'illarning on ikki qebilisining isimliri uning üstige ustiliq bilen möhürge oyulghan neqishlerde oyuldi. <sup>7</sup> Andin, ėfodning ikki dane müre tasmissigha qadilip, Isra'illarning xatire tëshi qilindi. Mana bularning hemmisi Perwerdigarning emri boyiche qilindi.

### Kökreklik yasash

<sup>8</sup> Xudaning iradisini bilish üçün kiyilidighan kökreklik qoli chëwer ustilar teripidin tikildi. Tikilish usuli ėfod bilen oxshash bolup, u zer yip, kök, sösün, toq qizil ranglik yung yip we kendir yip bilen tikildi.

<sup>9</sup> Kökreklikning uzunluqi we kengliki oxshashla yigirme besh santimëtirdin qilinip, töt chasa hem ikki qat, yeni yanchuqluq qilip tikildi. <sup>10</sup> Üstige töt qur qimmetlik tash qadaldi. Birinchi qurgha qizil yaqut, topaz we zumret ornitildi. <sup>11</sup> Ikkinchi qurgha kök qashtash, kök yaqut we almas ornitildi. <sup>12</sup> Üchinchi qurgha sösün yaqut, hëqiq we sösün kwarts ornitildi. <sup>13</sup> Tötinchi qurgha rengsiz yaqut, yolluq hëqiq we yëshil qashtash ornitildi. Bularning hemmisi altun közlükke ėlinip, kökrelikke qadaldi. <sup>14</sup> Isra'illarning on ikki qebilisining ismi xuddi möhürge oyulghan neqishlerde, bu qimmetlik tashlarning üstige oyuldi.

<sup>15</sup> Kökreklikni ėfodqa bëkitish üçün, sap altundin ėshilgen shoynidek

### Misirdin chiqish

ikki tal zenjir soquldi. <sup>16</sup> Kökreklikning üsti teripidiki ikki burjiking herbirige birdin altun halqa bēkitildi. <sup>17</sup> Zenjirler ayrim-ayrim halda altun halqidin ötküzölüp, <sup>18</sup> ēfod tasmisining aldi teripidiki ikki altun közlükke ulandi. <sup>19</sup> Kökreklikning töwen teripidiki ikki burjekning ēfodqa tēgip turidighan ichki yüzige ikki dane altun halqa bēkitildi. <sup>20</sup> Shundaqla, yene ēfodning bel qismigha, yeni kemerning yuqirisighila ikki dane altun halqa bēkitildi. <sup>21</sup> Kökreklikning pulanglap ketmey, ēfodqa chapliship turushi üçhün, kökrekliktiki halqılar bilen ēfodtiki halqılar bir tal kök yip arqiliq öz'ara ulandi. Bularning hemmisi Perwerdigarning Musagha buyrughini boyiche qilindi.

### Rohaniylar kiyidighan bashqa kiyimlarning tikilishi

<sup>22</sup> Toqumichilar ēfodning ichige kiyilidighan perijini toqudi. Perijining renggi pütünley kök boldi. <sup>23</sup> Perijige oyma yaqa ēchilip, yirtilip ketmesliki üçhün, yaqining chōrisige pewaz tutuldi. <sup>24</sup> Perijining ayagh pēshige kök, sōsün we toq qizil renglik yung yip we kendir yiptin anar nusxiliq keshtiler chūshūrildi. <sup>25</sup> Sap altundin qongghuraqlar yasilip, perijining ayagh pēshidiki anar nusxiliq keshtiler otturisigha birdin ēsildi.

<sup>26</sup> Rohaniyliq wezipisini ötigende kiyilidighan bu perijining pēshige nōwet bilen anar nusxiliq keshtiler tikildi we altun qongghuraqlar ornitildi. Bularning hemmisi Perwerdigarning Musagha buyrughini boyiche qilindi.

<sup>27</sup> Harun we uning oghulliri üçhün kendir yiptin ich periye tikildi. <sup>28</sup> Kendir yiptin selle, bash kiyim we tamballarmu teyyarlandi. <sup>29</sup> Kendir yip, kök, sōsün, toq qizil renglik yung yiptin bir kemer toqulup, üsti keshtilendi. Bularning hemmisi Perwerdigarning Musagha buyrughini boyiche qilindi. <sup>30</sup> Sap altundin bir qadaq yasilip, uning üstige «Perwerdigargha ataldi» dēgen xetler möhürge oyulghandek oyuldi <sup>31</sup> hemde kök renglik yip bilen sellige taqap qoyuldi. Bularning hemmisi Perwerdigarning Musagha buyrughini boyiche qilindi.

### Musaning xizmetlerni közdin kechürüshi

<sup>32</sup> Ibadet chēdiri – Perwerdigar bilen uchrishish chēdirining teyyarliq xizmetliri pütünley tamamlandi. Perwerdigarning Musagha buyrughanlirini Isra'illar bir-birlep orundidi. <sup>33</sup> Ular ibadet chēdiri we chēdirning barliq saymanlirini Musaning aldigha ēlip keldi. Ularning

ichide: ilmek, ram, toghra baldaq, tüwrük we tüwrük puti, <sup>34</sup> qizil boyalghan qochqar tërisidin yasalghan yopuq, nepis ishlengen tëre yopuq, yopuq perdisi, <sup>35</sup> perzlerni salidighan ehde sanduqi, uning kötürüş baldaqliri we aghzi, yeni «Mëhir-shepqet texti», <sup>36</sup> shire, shirening saymanliri, Xudagha sunidighan nanlar, <sup>37</sup> sap altun chiraghdan, uning saymanliri, chiragh, chiragh yëghi, <sup>38</sup> altun isriqdan, muqeddes yagh, xushbuy isriq, ibadet chëdirining kirish aghzining perdisi, <sup>39</sup> tuchtin yasalghan qurbanliq supisi, qurbanliq supisining tuch shalasi, supining kötürüş baldaqliri we uning barliq saymanliri, paklinish dësi we das qoyghuch, <sup>40</sup> hoylining chörisidiki perde tosuqlar, perde tüwrükliri we tüwrük putliri, hoylining kirish aghzining perdisi, chëdirning taniliri we qozuqliri, <sup>41</sup> rohaniy Harun we uning oghulliri muqeddes jayda xizmet ötigende kiyidighan nepis muqeddes kiyimler bar idi.

<sup>42</sup> Perwerdigarning Musagha buyrughanlirini Isra'illar bir-birlep orundidi. <sup>43</sup> Musa pütün nersilerni közdin kechürüp, ularning qilghanlirining pütünley Perwerdigarning emri boyiche bolghanliqini körüp, ulargha bext tilep du'a qildi.

## 40-bab

### Ibadet chëdirining tiklinishi

<sup>1</sup> Perwerdigar Musagha mundaq emr qildi:

<sup>2</sup> – Birinchi ayning birinchi küni ibadet chëdiri – Perwerdigar bilen uchrishish chëdirini tikip, <sup>3</sup> on perz yëzilghan tash taxtilar qoyulghan ehde sanduqini uning ichidiki eng muqeddes jaygha qoyup, uni perde bilen tosup qoyghin. <sup>4</sup> Shireni chëdirdiki muqeddes jaygha ëlip kirip, üstige saymanlirini tizip qoyghin. Chiraghdannimu ëlip kirip, chiraghlirini yëqip qoyghin. <sup>5</sup> Isriqdanni eng muqeddes jaydiki ehde sanduqining uduligha, yeni eng muqeddes jayni ayrip turidighan perdining sirtigha qoyghin. Chëdirning kirish aghzining perdisini tartip qoyghin.

<sup>6</sup> Köydürme qurbanliq supisini ibadet chëdiri – Perwerdigar bilen uchrishish chëdirining aldigha qoyghin. <sup>7</sup> Paklinish dësin chëdir bilen qurbanliq supisining arisigha qoyup, uninggha su toldurup qoyghin.

<sup>8</sup> Ibadet jayining hoylisining perdilirini bëkitip, kirish aghzining



perdisinimu ësip qoyghin.

<sup>9</sup> Ibadet chëdiri we uningdiki barliq saymanlarni muqeddes yagh bilen yaghlap, manga – Perwerdigaringgha ajratqin. Shundaq qilsang, bu nersiler muqeddes bolidu. <sup>10</sup> Andin këyin, qurbanliq supisi we uning hemme saymanlirini muqeddes yagh bilen yaghlap, manga – Perwerdigaringgha ajratqin. Shundaq qilsang, bu nersiler muqeddes bolidu. <sup>11</sup> Paklinish dësi we das qoyghuchnimu muqeddes yagh bilen yaghlap, manga – Perwerdigaringgha ajratqin. <sup>12</sup> Harun we uning oghullirini Perwerdigar bilen uchrishish chëdirining aldigha ëlip këlip, yuyup paklandurghin. <sup>13</sup> Harungha muqeddes kiyimlarni kiydürüp, muqeddes yaghni sürkep, manga – Perwerdigaringgha ajratqin. Shundaqta, u men üçün rohaniylik qilalaydu. <sup>14</sup> Andin, Harunning oghullirini ëlip këlip, ulargha perijilarni kiydürüp, <sup>15</sup> xuddi atisigha yagh sürkigendek, ulargha muqeddes yagh sürkep, men üçün rohaniylik qilishqa ajratqin. Ulargha yagh sürkilish, ularning ewladtin ewladqiche rohaniylik qilishqa teyinlengenlikini körsitidu. <sup>16</sup> Musa mana bularning hemmisini Perwerdigarning emri boyiche beja keltürdi.

<sup>17</sup> Shuning bilen, ular Misirdin chiqip ikkinchi yili birinchi aynning birinchi küni ibadet chëdirini tiktı. <sup>18</sup> Musa chëdir ramlirining putlirini ornitip, ramlarni tiklep, toghra baldaqirini qoyup, tüwrüklirini ornatti. <sup>19</sup> Andin, u pütün chëdirning üsti we etrapini perde bilen qaplap, torus perdisining üstige yopuq yaptı. Ularning hemmisi Perwerdigarning Musagha buyrughanliri boyiche qilindi. <sup>20</sup> Andin këyin, u perzler yëzilghan ikki tash taxtini ehde sanduqigha sëlöp, kötürüş baldaqirini ehde sanduqining halqisidin ötküzüp, üstige sanduq aghzi, yeni «Mëhir-shepqet texti»ni ornatti. <sup>21</sup> Andin, ehde sanduqini ibadet chëdirining ichige qoyup, sanduqni tosüp qoyush üçün yopuq perdisini asti. Bular Perwerdigarning Musagha buyrughanliri boyiche qilindi.

<sup>22</sup> Musa shireni Perwerdigar bilen uchrishish chëdirigha ëlip kirip, uni chëdir ichidiki shimal terepke, eng muqeddes jayning aldidiki yopuq perdisining sirtigha, yeni «muqeddes jay» dep atalghan qismigha qoydı. <sup>23</sup> Shirege Perwerdigargha atalghan nanlarni qoydı. Bu, Perwerdigarning Musagha buyrughanliri boyiche qilindi. <sup>24</sup> U chiraghdanni chëdirdiki muqeddes jay ichidiki jenub terepke shire bilen udul qilip qoyup, <sup>25</sup> Perwerdigarning huzurigha chiraghni yëqip qoydı. Bu, Perwerdigarning Musagha buyrughanliri boyiche qilindi. <sup>26</sup> U altun isriqdanni chëdirning ichige, eng muqeddes jayni ayrip turidighan yopuq

perdisining aldigha qoyup, <sup>27</sup> isriqdanda xushbuy isriqni köydürdi. Bu, Perwerdigarning Musagha buyrughanliri boyiche qilindi. <sup>28</sup> U chëdir aghzigha perde asti. <sup>29</sup> Perdining aldigha köydürme qurbanliq supisi yasap, üstige köydürme qurbanliq we bughday nezir-chirighini qoydi. Bu, Perwerdigarning Musagha buyrughanliri boyiche qilindi.

<sup>30</sup> Musa paklinish dësinib ibadet chëdiri – Perwerdigar bilen uchrishish chëdiri bilen qurbanliq supisining arisigha qoyup, paklinishqa ishlitish üçün dasqa su toldurup qoydi. <sup>31-32</sup> Musa, Harun we uning oghulliri chëdirgha kirish yaki qurbanliq supisining yënigha bërishdin awwal dasta put-qolini yuyidighan boldi. Bu, Perwerdigarning Musagha buyrughini boyiche qilindi. <sup>33</sup> Musa chëdir we qurbanliq supisining chörisige tosuq perde tartip, hoyla qildi hemde uning kirish aghzigha perde asti. Shundaq qilib, u pütün ishni tamamlidi.

### **Perwerdigarning parlaq nurining ibadet chëdirini qaplishi**

<sup>34</sup> U chaghda, Perwerdigar bilen uchrishish chëdirini bulut qaplap, chëdir Perwerdigarning parlaq nuri bilen toldi. <sup>35</sup> Musa chëdirgha kirelmidi. Chünki, bulut chëdir üstige qonup, chëdir ichi Perwerdigarning nuri bilen tolghanidi. <sup>36</sup> Bulut chëdirdin herbir kötürülgende, Isra'illargha seperni dawamlashturush belgisini bër etti. <sup>37</sup> Bulut kötürülmise, ular qaraghahtin qozghalmaytti. <sup>38</sup> Ular pütün sepiride, kündüzi Perwerdigarning bulutini chëdirning üstide köretti. Kéchisi bolsa bulut ichide köyüwatqan otni köretti.



# Yoshuwa

## (Qisqiche chüshendürüş)

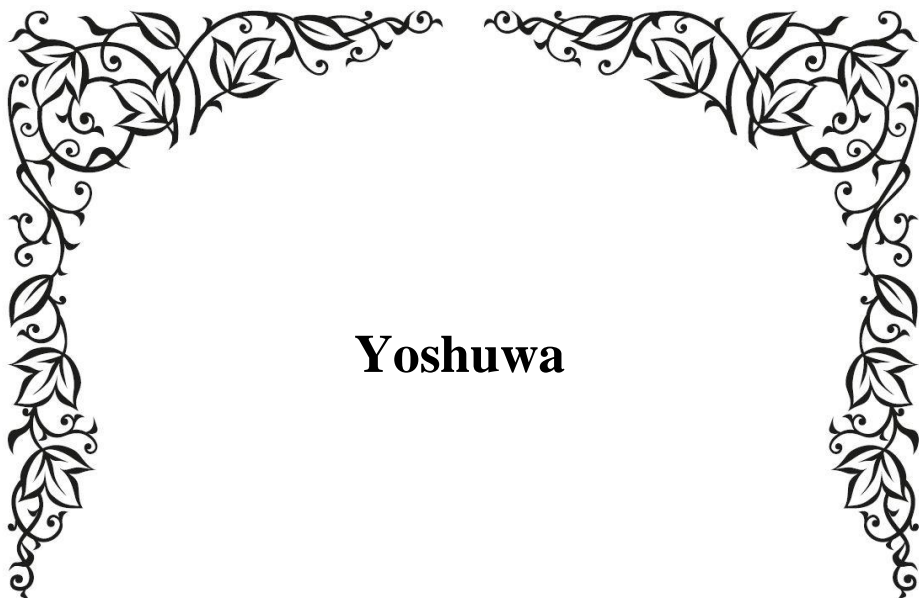
«Yoshuwa» qismida Isra'illarning Xuda ulargha wede qilghan zëmingha, yeni Ken'angha kirish weqesi bayan qilinghan. Ushbu qisim Musa peyghember Isra'illarni chöllükte bashlap mangghan yillardiki uning yaremchisi MNunning oghli Yoshuwaning ismi bilen atalghan. Isra'illarning Xuda ulargha wede qilghan zëmingha kirish waqti yëtip kelgende, Musa peyghemberning ularni u zëmingha bashlap kirishige ruxset bërilmeydu. Bu wezipe Yoshuwagha bëriledi. Musa peyghember wapat bolghan këyin, Xuda möjize körsitip, I'ordan deryasini ëqishidin toxtitip, Isra'illarning Yoshuwaning yëtekchilikide deryadin ötüshige yarem qilidu. Bu möjize arqiliq xelq Xudaning özlirini Yoshuwa arqiliq yëteklewatqanliqini tonup yëtidu.

Bu ishlar bolushtin 600 yil burun, Xuda Ibrahim peyghemberge Ken'an zëminini uning ewladlirigha bëridighanliqi heqqide wede qilghanidi. Wahalenki, Xuda wede qilinghan ushbu zëminni uning ewladlirigha u zëmindä yashawatqan xelqlerning gunahi chëkige yetmigüche bermeydighanliqini ëytqan («Alemning yaritilishi» 15-bab 16-ayet). Yoshuwa zamanisida u yerde yashawatqan xelqlerge bëriledighan jazaning waqti toshqanidi. Xuda Yoshuwagha we Isra'illargha u zëminni igileshni shundaqla u yerde yashawatqan xelqlerni teltöküs yoqitishni buyruydu. Xudaning bundaq qilishi Isra'illarning u yerdiki gunahkar xelqlerning gunah ötküzüsh yollirini ügenmesliki üçüündur. Xuda Isra'illar arqiliq özining u yerde yashawatqan xelqlerge yürgürmekchi bolghan jazasini emelge ashurmaqchi bolghan. Isra'illarning u xelqlerni u yerdin qoghlap chiqirishqa qudriti yetmeytti. Shunga Isra'illar wede qilinghan u zëmingha ërishish üçün Xudagha boysunushi we uninggha ishinishi kërek idi. Ular her qëtim Xudaning buyruqlirigha boysunghanda, urushta ghelibige ërishken. Wahalenki, uning buyruqlirigha boysunmighanda urushta meghlubiyetke duchar bolghan.

Yoshuwa 110 yëshida alemdin ötidu. U hayatida Misirdiki qulluqni, Xudaning 10 türlük apet arqiliq Isra'illarni Misirdin qutquzup chiqishini we Qizil dëngizdin möjizilik ötüsh tek karametlik ishlarni bëshidin ötküzidu. Bulardin bashqa u yene Xuda Isra'illarning wede qilinghan zëmingha kirishige ruxset bergüche chölde 40 yil musapir bolup yüridu.

***Tëzis:***

1. *Wede qilinghan zëmingha kirish (1-babtin 5-babqiche)*
2. *Ken'annni bësiwëlish (6-babtin 12-babqiche)*
3. *Isra'il qebililiri arisidiki yer teqsimati (13-babtin 21-babqiche)*
4. *Sherqiy qebililerning öz zëminlirigha qaytishi (22-bab)*
5. *Yoshuwaning axirqi sözliri (23-bab)*
6. *Perwerdigar bilen bolghan ehdining yëngilinishi (24-bab)*



## Yoshuwa

### Perwerdigarning Yoshuwagha Ken'anni igileshni buyrushi

<sup>1</sup> Perwerdigarning xizmetkari Musa peyghember wapat bolghandin këyin, Perwerdigar Nunning oghli, yeni Musa peyghemberning yordemchisi Yoshuwagha mundaq dëdi:

<sup>2</sup> – Mëning xizmetkarim Musa wapat boldi. Emdi sen barliq Isra'il xelqini I'ordan deryasidin ötküzüp, ularni men silerge ata qilmaqchi bolghan zëmingha ëlip bërishqa teyyarliq körgin. <sup>3</sup> Men Musagha qilghan wedem boyiche, silerning ayighinglar tegkenla zëminni silerge bërimen. <sup>4</sup> Silerning zëmininglar jenubiy tereptiki chöldin shimal tereptiki Liwan taghlirighiche, künchiqish tereptiki ulugh Firat deryasidin pütkül Xitlarning zëminini kësip ötüp, künpëtish tereptiki Ottura dëngizghiche këngiyidu. <sup>5</sup> Sen hayat waqtingda hëchkim sanga qarshi chiqalmaydu. Men Musagha qandaq yar bolghan bolsam, sangimu shundaq yar bolimen. Men sendin hergiz ayrılmaymen hemde sëni tashlimaymen.

<sup>6</sup> Sen qeyser we jasaretlik bol! Chünki, sen öz xelqingni men ejdadliringgha bërishke wede qilghan zëmingha igidarchiliq qilishqa ëlip barisen. <sup>7</sup> Sen intayin qeyser we jasaretlik bol! Xizmetkarim Musa sanga ögetken pütkül Tewrat qanunigha qet'iy emel qilip, uningdin tëyip ketmisengla, negila baridikensen hemme ishliring yürüşüp mangidu.

<sup>8</sup> Tewrat qanuni aghzingdin chüshmisun, këche-kündüz Tewrat qanuni

üstide chongqur oylinip, uningda yëzilghanlarga emel qilghin. Shundaq qilsang, barliq ishliring yürüşüp, ongushluq bolidu. <sup>9</sup> Men sanga buyrughan emesmu! Sen qeyser we jasaretlik bol! Qorqma hem chüshkünleshme. Chünki sen qeyerge barsang, Perwerdigaring – sen ëtiqad qilip kelgen Xuda – men sanga yar bolimen.

<sup>10</sup> Shuning bilen Yoshuwa xelqning serdarlirigha buyruq bërip:

<sup>11</sup> – Siler herqaysi qarargahlarni arilap, xelq: «Ozuq-tülüklinglarni teyyarlap qoyunglar. Üch künden këyin biz Perwerdigar – biz ëtiqad qilip kelgen Xuda bizge ata qilmaqchi bolghan zëmingha igidarchiliq qilish üçün I'ordan deryasidin ötimiz» dep uqturush qilinglar, – dëdi.

<sup>12</sup> Yoshuwa yene Rubën, Gad qebililiri we Manasse qebilisining sherqiy yërimigha mundaq dëdi:

<sup>13</sup> – Siler Perwerdigarning xizmetkari Musa peyghemberning hayat waqtida silerge nëmini buyrughanliqini bilisiler. Musa peyghember mundaq dëgenidi: «Perwerdigaringlar Xuda I'ordan deryasining sherq qirghiqidiki bu zëminni silerge makanlishishqa ata qildi.» <sup>14</sup> Silerning ayalliringlar, baliliringlar we mal-charwiliringlar Musa peyghember silerge teqsim qilip bergen I'ordan deryasining qirghiqidiki bu zëmindä tursa bolidu. Emma barliq palwanliringlar qoligha qoral-yaragh ëlip, qërindash qebililerni bashlap deryadin ötüp, ulargha yärdemde bolsun.

<sup>15</sup> Perwerdigar qërindash qebililerni silerge oxshash makanlashturup bolghuche, ulargha yärdemde bolunglar. Ularmu Perwerdigaringlar Xuda ata qilghan zëmingha igidarchiliq qilghandin këyin, siler Perwerdigarning xizmetkari Musa peyghember silerge belgilep bergen I'ordan deryasining sherqiy qirghiqigha qaytsanglar bolidu.

<sup>16</sup> Ular Yoshuwagha jawaben mundaq dëdi:

– Sen bizge nëmini buyrusang, biz shuni beja keltürimiz, nege ewetseng shu yerge barimiz. <sup>17</sup> Biz sanga Musa peyghemberge boysunghandek boysunimiz. Perwerdigarimiz – Xuda burun Musa peyghemberge yar bolghandek, sangimu yar bolsun. <sup>18</sup> Kim sëning sözliringge qarshi chiqidiken, buyruqliringgha boysunmaydiken, u choqum jënidin juda qilinsun. Biraq sen qeyser we jasaretlik bol!

## 2-bab

### Yoshuwaning Èrixagha charlighuchilarni ewetishi

<sup>1</sup> Nunning oghli Yoshuwa öz xelqining Shittimdiki qarargahidin ikki

charlighuchini yoshurunche ewetip, ulargha buyruq qilip, mundaq dedi:

– Siler bėrip Ken'an zėminini, bolupmu Ėrixa shehirini charlap kėlinglar.

Ular u yerge yėtip bėrip, Rahab isimlik bir pahishe ayalning oyige chėshėp, shu yerde tőnep qaldi. <sup>2</sup> Ėrixa shehirining padishahi Isra'illarning bu zėminni charlashqa kėlip, ashu oyde turuwatqanliqidin xewer tėpip, <sup>3</sup> adem ewetip, Rahabqa:

– Oyėngge kelgenlerni chiqirip ber! Ular zėminimizni charlash űchőn kelgenler, – dedi.

<sup>4</sup> Emma Rahab u ikkisini alliqachan yoshurup qoyghanidi. U padishah ewetken ademlerge:

– Shundaq, ikki ademning kelgenliki rast, emma ularning qeyerdin kelgenlikidin xewirim yoq. <sup>5</sup> Gugum chėshėp, sheher derwazisi taqilidighan chaghda, u ikkisi chiqip ketken. Ularning qeyerge ketkenlikini bilmeymen. Siler derhal qoghlisanglar, choqum yėtishiwalisiler, – dedi.

<sup>6</sup> (Emeliyette, Rahab ularni alliqachan ögzidiki döwilep qoyulghan zighir paxiligha yoshurup qoyghanidi.) <sup>7</sup> Shuning bilen, padishah ewetken ademler I'ordan deryasining kėchikige baridighan yolda ularni qoghliidi. Qoghlap kelgenler sheherdin chiqishi bilenla, sheher derwazisi taqaldi.

<sup>8</sup> Rahab ikki charlighuchi uxlashtin burun, ögzige chiqip, <sup>9</sup> ulargha mundaq dedi:

– Men Perwerdigarning bu zėminni silerge ata qilghanliqini bilimen. Siler bizni bekla qorqutuwettinglar. Bu zėmindiki barliq xelq silerdin qorqup, yėrekliri su bolup ketti. <sup>10</sup> Siler Misirdin chiqqanda Perwerdigarning silerge Qizil dėngizni qurutup bergenlikidin bizning xewirimiz bar, yene silerning I'ordan deryasining sherqiy qirghiqidiki Amorlarning Sixon we Og dėgen ikki padishahini we puqralirini teltőkős yoqatqanliqlardinmu xewerdarmiz. <sup>11</sup> Biz bularni anglighan haman qorqup, jasaritimiz yoqaldi. Chőnki, Perwerdigaringlar Xuda pőtőn alemning Xudasidur. <sup>12-13</sup> Men silerge yaxshi mu'amile qildim. Shunga hazir siler Perwerdigarning aldida mėning jemetimge chėqilmasliqqa qesem bersenglar. Mėning ata-anam, aka-ukilirim, acha-singillirim we ularning a'ilisining hayatini qutquzup, ularni őlőmdin saqlap qėlishqa kapalet bersenglar.

<sup>14</sup> U ikki charlighuchi qesem bėrip mundaq dedi:

– Eger sen bizning herikitimizni ashkarilap qoymisangla, Perwerdigar bizge ata qilghan bu zëmin qolimizgha ötken haman, biz sanga bergen wedimizde turup, mëhribanliqimizni körsitimiz. Eger biz wedimizde turmisAQ, Perwerdigar bizning jënimizni alsun.

<sup>15</sup> Sëpil Rahabning öyining pasil tëmi bolghachqa, u arghamcha bilen u ikkisini dërizidin töwenge chüshürüp qoyup, <sup>16</sup> ulargha mundaq dëdi:

– Tagh ichige kirip ketsenglar, qoghlawatqanlar silerni tapalmaydu. Siler shu yerde üç kün yoshurunup, ular sheherge qaytqandin këyin, yolgha chiqinglar.

<sup>17</sup> U ikkisi mëngish aldida Rahabqa:

– Sen choqum biz dëgendek qilghin, bolmisa biz sanga bergen qesimimizge ige bolmaymiz. <sup>18</sup> Biz bu yerge qaytip kelgende, sen choqum bu qizil arghamchini bizni chüshürüp qoyghan dërizige baghlap qoyghin. Sen ata-anang, aka-ukiliring we barliq a'ile ezaliringni öz öyüngge jem qilghin. <sup>19</sup> Eger kim bu öydin ayrilip, jënidin juda bolsa, u özining shori, biz uninggha ige bolalmaymiz. Eger sëning öyüngde birersige qol tegküzüp qalsa, buninggha biz eyibkar. <sup>20</sup> Lëkin bizning herikitimiz toghruluq birersige ëghiz achsang, undaqta biz qilghan qesemdin xalas bolimiz, – dëdi.

<sup>21</sup> Rahab:

– Bolidu, shundaq bolsun! – dëdi.

Rahab ularni yolgha sëlip qoyghandin këyin, qizil arghamchini dërizige baghlap qoydi.

<sup>22</sup> Bu ikki charlighuchi taghqa chiqip yoshurunuwaldi. Qoghlighuchilar ularni yol boyi üç kün izdep tapalmay, Ėrixa shehirige qaytip keldi.

<sup>23</sup> Shuning bilen charlighuchilar taghdin chüshüp, deryadin ötüp Nunning oghli Yoshuwa bilen körüshüp, bëshidin ötken hemme ishlarni melum qildi. <sup>24</sup> Ular:

– Perwerdigar heqiqeten pütkül zëminni bizge ata qiliptu. U yerdiki ademler qorqqinidin yürekli su bolup këtiptu! – dëdi.

## 3-bab

### Isra'il xelqining I'ordan deryasidin ötüshi

<sup>1</sup> Etisi seherde Yoshuwa bilen barliq Isra'il xelqi Shittimdiki qarargahidin qozghilip, I'ordan deryasi boyigha keldi we u yerde



qarargah qurup, deryadin ötüşni kütüp turdi. <sup>2</sup> Üch kündin këyin serdarlar qarargahlarni arilap, <sup>3</sup> xelqqe:

– Siler, Lawiy qebilisining rohaniyliri Perwerdigar Xudaning ehde sanduqini kötürüp mangghanliqini körgen haman, choqum qarargahinglardin ayrilip, ulargha egiship mënginglar. <sup>4</sup> Siler bu yerlerge këlip baqmighachqa, ular aldida yol bashlap mangidu. Biraq siler ehde sanduqigha yëqinlashmay, uning arqisidin ikki chaqirim ariliq tashlap mënginglar, – dep tapilidi uqturdi. <sup>5</sup> Këyin Yoshuwa xelqqe mundaq dëdi:

– Siler özünglarni paklanglar. Ete Perwerdigar silerning aranglarda ulugh möjize yaritidu.

<sup>6</sup> Etisi etigende Yoshuwa rohaniylargha mundaq dëdi:

– Ehde sanduqini kötürüp, xelqning aldida mënginglar.

Shuning bilen rohaniylar ehde sanduqini kötürüp xelqning aldida mangdi.

<sup>7</sup> Perwerdigar Yoshuwagha mundaq dëdi:

– Bügündin bashlap sëni Isra'illarning köz aldida kökke kötürimen. Shundaq bolghanda, ular men Musagha yar bolghandek, sangimu yar bolghanliqimni bileleydu. <sup>8</sup> Sen ehde sanduqini kötürüp mangghan rohaniylargha mëning emrimni yetküzgin, ular I'ordan deryasi boyigha kelgende, deryaning ichide tursun.

<sup>9</sup> Këyin Yoshuwa Isra'il xelqige mundaq dëdi:

– Këlinglar, Perwerdigar Xudaning silerge dëgen sözlirini anglanglar.

<sup>10</sup> Siler menggü hayat Xudaning aranglarda ikenlikini hemde uning silerning aldinglarda Ken'anlarni, Xitlarni, Xiwlarni, Perizzilerni, Girgashlarni, Amorlarni we Yibuslarni qandaq qoghlap chiqiridighanliqini bilisiler. <sup>11</sup> Qaranglar, pütkül alemning igisi bolghan Perwerdigarning ehde sanduqi silerdin burun I'ordan deryasidin ötküzüldi. <sup>12</sup> Siler hazir Isra'illar ichidin, herbir qebilidin birdin, jem'iy 12 erni tallanglar. <sup>13</sup> Pütkül alemning igisi bolghan Perwerdigarning ehde sanduqini kötürgen rohaniylarning ayighi sugha tegken haman, yuqiri ëqindin ëqip këliwatqan derya süyi shu haman toxtap, bir yerge yighilidu.

<sup>14</sup> Shuning bilen xelq qarargahliridin chiqip I'ordan deryasigha qarap mangdi. Ehde sanduqini kötürgen rohaniylar ulardin burun mangdi.

<sup>15</sup> Hosul mezgilide I'ordan deryasi qinigha patmay, qirghaqlardin tëship aqatti. Ehde sanduqini kötürgen rohaniylar derya boyigha këlip, derya

süyini kéchishi hamam, <sup>16</sup> yuqiri éqindin éqip kéliwatqan su shu hamam éqishtin toxtap, Zaritan dégen jaydiki Adam shehiridin xéli yiraqtiki bir jaygha yighilip qaldi. Ölük dengizi,<sup>⑨</sup> yeni Tuz dengizigha éqiwatqan töwenki éqin süyimu pütünley üzülüp qaldi. Shuning bilen xelq Érixa shehirige yéqin yerde deryadin ötti. <sup>17</sup> Isra'il xelqi I'ordan deryasidin ötüwatqanda, Perwerdigarning ehde sanduqini kötürgen rohaniylar, qurup ketken derya oqurining otturisida öre turup, pütkül xelq deryadin ötüp bolghuche saqlap turdi.

## 4-bab

### On ikki abide tēshi

<sup>1</sup> Pütkül Isra'il xelqi I'ordan deryasidin ötüp bolghandin kéyin, Perwerdigar Yoshuwagha mundaq dēdi:

<sup>2</sup> – Sen xelq arisidin herbir qebilidin birdin, jem'iy 12 erni tallap,

<sup>3</sup> ulargha éytqin: «Deryaning otturisdiki rohaniylar öre turghan yerdin 12 tashni élip, bu tashlarni bugün kechte siler qarargah quridighan yerge élip barsun.»

<sup>4</sup> Shuning bilen Yoshuwa herbir qebilidin birdin, jem'iy 12 erni tallap, ularni bir yerge jem qilip, <sup>5</sup> ulargha mundaq dēdi:

– Siler I'ordan deryasining otturisdiki Perwerdigarning ehde sanduqining aldigha bëringlar hemde Isra'il qebililirining sanigha asasen herbiringlar deryadin birdin tash élip, yüdüp kēlip, <sup>6</sup> bu tashlar bilen bir abide tiklengler. Kelgüside silerning baliliringlar silerdin: «Bu tashlar nēmini bildüridu?» dep sorighanda, <sup>7</sup> siler ulargha Perwerdigarning ehde sanduqi I'ordan deryasidin ötküzülgende, derya süyining éqishtin toxtighanliqini sözlep bëringlar. Bu tashlar Isra'il xelqige, bugün bu yerde nēme ish yüz bergenlikini menggü eslitidu.

<sup>8</sup> Tallanghan bu 12 er Perwerdigarning Yoshuwagha dēginidek, Yoshuwaning emri boyiche I'ordan deryasining otturisdin Isra'illarning 12 qebilisi üçün 12 tashni yüdüp, yēngi qurghan qarargahqa élip keldi we shu yerde abide tiklidi. <sup>9</sup> Yoshuwamu, I'ordan deryasining otturida ehde sanduqini kötürgen rohaniylar öre turghan yerge 12 tash tizip qoydi.

---

⑨ Ölük dengizi – Araba dengizi depmu atilidu.

Bu tashlar hazirmu<sup>①</sup> ashu jayda shu pëti turmaqta.

<sup>10</sup> Perwerdigarning Yoshuwa arqiliq xelqqa qilghan barliq emrliri ada qilinip bolghuche, ehde sanduqini kötürgen rohaniylar I'ordan deryasining otturida öre turdi. Bu Musa peyghemberning Yoshuwagha ilgiri bergen yolyoruqidek boldi. Xelq tēzla deryadin ötkenidi. <sup>11</sup> Pütkül xelq deryadin ötüp bolghandin këyin, ehde sanduqini kötürgen rohaniylar deryadin chiqip, xelq topining aldigha ötti. <sup>12</sup> Rubën we Gad qebilisi hem Manasse qebilisining sherqiy yërimi Musa peyghemberning ëytqini boyiche qorallinip, qalghan xelqtin burun deryadin ötti.

<sup>13</sup> Urushqa teyyarlanghan 40 mingche qoralliq adem deryadin ötüp, Ėrixa tüzlemligige keldi. Perwerdigar ulargha yar idi.

<sup>14</sup> Shu küni Perwerdigar Yoshuwani pütkül Isra'illarning aldida kökke kötürdi. Xelq Musa peyghemberni qandaq hörmetligen bolsa, Yoshuwa alemdin ötküche umu shundaq hörmetlendi.

<sup>15</sup> Perwerdigar Yoshuwagha:

<sup>16</sup> – Ehde sanduqini kötürgen rohaniylargha deryadin chiqishni buyrughin, – dëdi.

<sup>17</sup> Shuning bilen Yoshuwa ehde sanduqini kötürgen rohaniylargha deryadin chiqishni buyrudi. <sup>18</sup> Perwerdigarning ehde sanduqini kötürgen rohaniylar deryadin chiqip, qirghaqni dessishi bilen teng, derya süyi esli halitige këlip, tashqinlap aqti.

<sup>19</sup> Xelq I'ordan deryasidin ötüp Ėrixa shehirining sherqiy teripining sirtidiki Gilgaldä qarargah qurghan waqit 1-ayning 10-künige<sup>②</sup> toghra keldi. <sup>20</sup> Yoshuwa I'ordan deryasidin ëlip këlingen 12 tashni Gilgaldä abide qilip tiklidi. <sup>21</sup> Yoshuwa Isra'il xelqige mundaq dëdi:

– Kelgüside baliliringlar silerdin: «Bu tashlar nëmini bildüridu?» dep sorisa, <sup>22</sup> siler ulargha: «I'ordan deryasining süyi toxtap, Isra'il xelqining quruq deryadin ötkenlikini» sözlep bëringlar. <sup>23</sup> Perwerdigarimiz Xuda xuddi burun ejdadlirimiz Qizil dëngizdin ötüwalghuche uning süyini toxtitip bergendek, biz I'ordan deryasidin ötüwalghuche, uning süyini toxtitip berdi. <sup>24</sup> Perwerdigar yer yüzidiki barche xelqning özining küch-qudiritini tonup yëtishi üçün, hemde silerning Perwerdigarimiz

① Hazirmu – kitabtiki «hazirmu» yaki «hazirghiche» dëgen ibare bögünki dewrni emes, belki shu tarixiy weqelik yëziliwatqan waqitni körsitidu.

② Bu kün hazirqi zaman kalëndari boyiche 3-ayning axiri, 4- ay, yaki 5-ayning bashlirigha toghra këlidü.

Xudadin her waqit qorqup, uninggha ita'et qilishinglar üçün shundaq qilghanidi.

## 5-bab

<sup>1</sup> I'ordan deryasining gherbiy qirghiqidiki Amorlarning barliq padishahliri we Ottura dëngiz boyidiki Ken'anning barliq padishahliri Perwerdigarning Isra'illarning I'ordan deryasidin ötüwalghuche derya süyini qandaq qurutup bergenlikini anglap, qorqunch ichide yürekli ri su bolup ketti. Shuning bilen ular da Isra'illargha taqabil turghudek jasaret qalmidi.

### Isra'illarning xetne murasimi

<sup>2</sup> Bu chaghda Perwerdigar Yoshuwagha mundaq dëdi:  
– Sen chaqmaq tëshini pichaq qilip, Isra'il xelqining bu yëngi ewladining xetnisini qilghin.

<sup>3</sup> Shuning bilen Yoshuwa chaqmaq tëshidin pichaq yasap, «Xetne murasim tēghi» dēgen jayda Isra'illarning xetnisini qildurdi. <sup>4</sup> Uning bundaq qilishining sewebi, Isra'illar Misirdin chiqqandin këyin, urush qilalaydighan erlerning hemmisi chöl-bayawanlardiki seper üstide ölüp ketti. <sup>5</sup> Misirdin chiqqan Isra'illarning hemmisi xetne qilinghanidi, emma chöl-bayawandiki seper üstide tughulghanlar xetne qilinmighanidi.

<sup>6</sup> Ular Misirdin chiqqandin këyin, barliq Isra'illar ichidiki urush qilalaydighan erlerning hemmisi, taki ular ölüp tügigüche, qiriq yil chöl-bayawanlarni këzip, sergerdan bolup yürdi. Perwerdigar ulargha: «Men ata-bowanglarga wede qilip, silerge bërimen dēgen süt we hesel ëqip turidighan munbet zëminni hëchqachan körmeysiler!» dep qesem qilghanidi. <sup>7</sup> Perwerdigar ularning ornigha, ularning perzentlirini shu zëmingha yetküzdi. Yoshuwa mana shularning xetnisini qildi. Ilgiri ular seper üstide bolghanliqtin xetne qilinmighanidi. <sup>8</sup> Barliq erlerning xetnisi qilinghandin këyin, ular saqayghuche shu qarargahta turdi.

### Ken'andiki tunji qëtimliq ötüp këtish hëyti

<sup>9</sup> Perwerdigar Yoshuwagha mundaq dëdi:

– Būgün men silerdin Misirda tartqan xorluqunqlarni ëlip tashlidim.

Shunga u yer hazirmu yenila «Gilgal»<sup>③</sup> dep atalmaqta.

<sup>10</sup> Shu ayni 14-küni kechte Isra'illar Ėrixa tüzlenglikidiki Gilgaldagi qurghan qaraghahta ötüp këtish hëytini ötküzdi. <sup>11</sup> Ötüp këtish hëyti ötüp ikkinchi küni, ular shu yerni mehsulatlıridin pëtir nan we qomachni yëyishti. <sup>12</sup> Isra'il xelqi shu zëminning ashliqlirini yëgen kündin bashlap, manna chüshürülüshtin toxtidi. Shu yildin bashlap ular mannani emes, Ken'andin chiqidighan ashliqni yeydighan boldi.

### **Perwerdigar qoshunining serkerdisi**

<sup>13</sup> Yoshuwa Ėrixa shehirige yëqinlap qalghan chaghda, qolida ghilipidin sughurulghan qilichni tutqan bir kishini kördi. Yoshuwa uningdin:

– Sen biz terepningkimu yaki düşmen terepningkimu? – dep soridi.

<sup>14</sup> U adem jawaben:

– Hëchqaysi terepning emes, men Perwerdigarning qoshunigha serkerde bolushqa keldim, – dëdi.

Andin Yoshuwa yerge bash qoyup, tezim qilip:

– Teqsir, xizmetkarlırigha nëme buyruqliri barkin? – dep soridi.

<sup>15</sup> Perwerdigar qoshunining serkerdisi uninggha:

– Sen dessep turghan yer muqeddes yerdur, shunga choruqungni sal! – dëdi.

Yoshuwa uning dëginini beja keltürdi.

## **6-bab**

### **Ėrixa shehirining berbat bolushi**

<sup>1</sup> Isra'illarning wehimisidin Ėrixa shehirining derwazisi mehkem ëtilgen bolup, hëchkimning kirip-chiqishigha yol qoyulmighanidi.

<sup>2</sup> Perwerdigar Yoshuwagha mundaq dëdi:

– Qara, men Ėrixa shehirini uning padishahi we jesur leshkerliri bilen qoshup hemmisini sëning qolunggha tapshurup bërimen. <sup>3</sup> Sen leshker tartip, sëpilni küнге bir qëtimdin, jem'iy alte küн aylinip chiqqin. <sup>4</sup> Yette rohaniy qochqar münggüzidin yasalgan burghilarni ëlip, ehde

---

③ Gilgal – bu sözning esli menisi «domilitish» bolup, «ëlip tashlash» dëgen menini bildüridu.

sanduqining aldida mangsun. Yettinchi küni rohaniylar burghilarni chalghan halda sheherni yette qëtim aylansun. <sup>5</sup> Siler ularning uzun sada chiqirip chalghan burgha awazini anglighininglarda, pütkül xelq yuqiri awazda warqirisun. Shu haman sheher sëpili örülüp chüshidu, shu chaghda barliq xelq sheherge udul bësip kirsun.

<sup>6</sup> Nunning oghli Yoshuwa rohaniylargha chaqiriq qilip:

– Siler ehde sanduqini kötüringlar, yettinglar uning aldida burghilarni ëlip mënginglar, – dëdi.

<sup>7</sup> Andin Yoshuwa xelqge emr qilip:

– Atlininglar! Qorallanghan leshkerler Perwerdigarning ehde sanduqining aldida mangsun, sheher sëpilini chörgilep aylininglar.

<sup>8</sup> Yoshuwa xelqge emr qilghandin këyin, Perwerdigarning ehde sanduqining aldida yette burghini chëlip mangghan yette rohaniy algha qarap mangdi. Andin Perwerdigarning ehde sanduqini kötürüp mangghan rohaniylar ulargha egiship mangdi. <sup>9</sup> Qorallanghan leshkerler burgha chalghan rohaniylarning aldida mangdi, qalghan leshkerler ehde sanduqining keynidin mangdi, burgha toxtimay chëlini. <sup>10</sup> Yoshuwa xelqge mundaq emr qilghanidi: «Awaz chiqarmanglar, süren salmanglar. Men warqiranglar dëmigüche, zuwan sürmenglar. Emr chüshürülgendin këyin warqiranglar.» <sup>11</sup> Ular Yoshuwaning emrige bina'en ehde sanduqini kötürüp, sheher sëpilini chörgilep aylandi. Andin qarargahqa qaytip këlip tünidi.

<sup>12</sup> Yoshuwa etisi ornidin seher turdi. Rohaniylar Perwerdigarning ehde sanduqini kötürdi. <sup>13</sup> Yette burghini chëlip mangghan yette rohaniy Perwerdigarning ehde sanduqi aldida algha qarap yürüş qildi. Burghilar toxtimay chëliniwatqanda, qorallanghan leshkerler rohaniylarning aldida mangdi, qalghan leshkerler Perwerdigarning ehde sanduqining keynidin mangdi. <sup>14</sup> Shundaq qilip ikkinchi küni xelq sheher sipilini yene bir qëtim chörgilep aylinip, qarargahqa qaytip keldi. Ular uda alte kün shundaq qildi.

<sup>15</sup> Yettinchi küni tang seherde Isra'illar tang yorushi bilenla ornidin turup, kündikidek sheher sëpilini chörgilep yürüş qildi. Emma bu qëtim yette qëtim aylinip chiqti. <sup>16</sup> Yettinchi qëtimliq aylinishta rohaniylar burghini chalghan chaghda, Yoshuwa xelqge mundaq dep buyruq berdi:

– Warqiranglar, chünki Perwerdigar bu sheherni silerge ata qilip berdi.

<sup>17</sup> Ërixa shehiri we uningdiki barliq nersilerni Perwerdigargha atap teltöküs yoqitinglar. Peqet pahishe Rahab we uning a'ilisidikilerni,

bizning charlighuchilirimizni yoshurup qalghanliqi üçhün, tirik qaldurunglar. <sup>18</sup> Siler Perwerdigargha atap teltöküs yoqitidighan herqandaq bir nersini ëliwalghuchi bolmanglar. Eger u nersilerni qarargahimizgha ëlip kelsenglar, Isra'illargha zor balayi'apet ëlip këlisiler. <sup>19</sup> Barliq altun-kümüş, tuch we tömürlerdin yasalghan nersilerning hemmisi Perwerdigargha tewe, ular choqum Perwerdigarning xezinisige tapshurulushi kërek.

<sup>20</sup> Rohaniylar burgha chalghanda, xelq warqiridi. Burgha sadasi yangrighan we xelq warqirighanda, sëpil örüldi we xelq sheherge udul bësip kirip, Ėrixä shehirini aldi. <sup>21</sup> Ular sheherdiki barliq er-ayal, qëri-yash, kala-qoy, ësheklerni qilich bilen teltöküs yoqatti.

<sup>22</sup> Yoshuwa hëliqi ikki charlighuchigha mundaq dëdi:

– Siler pahishining öyige bërip, uninggha bergen qesimingler boyiche, uni we uning a'ïlisidikilerni ëlip këlinglar.

<sup>23</sup> Ular ikkisi Rahabning öyige bërip, uni, uning ata-anisi we barliq qërendashlrini ëlip këlip, ularni Isra'ïllarning qarargahining sirtidiki bir bixeter yerge orunlashturdi.

<sup>24</sup> Andin këyin Isra'ïllar Ėrixä shehirini we sheherdiki barliq nersilerni köydürüp tashlidi. Peqet altun-kümüş, tuch, tömürlerdin yasalghan nersiler ëlip këlinip, Perwerdigarning xezinisige tapshuruldi. <sup>25</sup> Yoshuwa pahishe ayal Rahab we uning a'ïlisidikilerning hayatini saqlap qaldi, chünki u, Yoshuwa Ėrixä shehirini charlashqa ewetken ademlerni yoshurup qalghanidi. Shuningdin bashlap Rahab we uning a'ïlisidikiler taki hazirghiche Isra'ïllar arisida yashap qaldi.

<sup>26</sup> Shundin këyin Yoshuwa qarghish yaghidighan agahlandurush chiqardi:

«Kimki Ėrixä shehirini qurushqa urunidiken,  
Perwerdigar shuninggha lenet yaghduridu.  
Kimki sheherning ulini salidiken,  
uning tunji oghli qaza qilidu.  
Kimki sheherning derwazisini ornitidiken,  
u kenji oghlidin ayrilidu.»

<sup>27</sup> Perwerdigar Yoshuwagha yar bolghachqa, Yoshuwaning shöhriti pütkül zëmingha tarqaldi.

## 7-bab

### Akanning gunahi

<sup>1</sup> Isra'illar Perwerdigargha atap teltöküs yoqitilidighan nersilerde sadaqetsizlik qilib, gunah ötküzdi. Akan isimlik bir kishi Perwerdigargha atalghan nersilerdin bir qismini tiqiwaladi, shuning bilen Perwerdigar Isra'illardin intayin ghezeplendi. Akan bolsa Yehuda qebilisidin bolghan Zeraxning oghli Zabdining ewladi bolup, Karmining oghli idi.

<sup>2</sup> Yoshuwa birnechche ademni Ėrixa shehiridin Beytel shehirining sherqidiki Beyt'awen shehirige yëqin Ay shehirige ewetti. Yoshuwa ulargha:

– Siler bu zëminge bërip charlap këlinglar, – dëdi.

Shuning bilen u kishiler Ay shehirini charlap këlishke yürüp ketti.

<sup>3</sup> Ular qaytip këlip, Yoshuwagha mundaq dëdi:

– Ay shehirining adimi az iken, shunga barliq adimimizning hujumgha ötüşining hajiti yoq iken, peqet ikki-üch ming adem barsila u sheherni ishghal qilghili bolghudek. Ademlirimizning hemmisi bërip, aware bolmisun!

<sup>4</sup> Shuning bilen Ay shehirige Isra'illardin texminen üç ming ademla bardi. Biraq Ay shehirining ademliri ularni meghlup qilib qoghliwetti.

<sup>5</sup> Ay shehirining ademliri Isra'illarni sheher derwazisidin tash qëzish ornighiche qoghlap-sürüp bërip, Isra'illar dönglüktin töwen terepge chëkiniwatqanda texminen 36 adimini öltürüwetti. Buni körüp Isra'illar intayin qorqup, yürekli su bolup ketti. <sup>6</sup> Yoshuwa we Isra'illarning aqsaqalliri bu ehwalni körüp intayin qayghurdi. Ular kiyimlerini yirtiship, bashlirigha topa chëchip, Perwerdigarning ehde sanduqi aldida yüzini yerge yëqip düm yatti. Ular gugum chüshküche shundaq qildi.

<sup>7</sup> Andin Yoshuwa mundaq dëdi:

– I Igem Perwerdigar! Sen nëme üçün bizni I'ordan deryasidin ötküzüp Amorlarning qoli bilen weyran qilmaqchi bolisen? Buningdin köre, bizning I'ordan deryasining u qëtida yashighinimiz ewzel emesmidi! <sup>8</sup> I Igem! Isra'illar düshmendin qëchip keldi. Emdi men nëme dëyeleymen? <sup>9</sup> Buningdin Ken'anliqlar we bu zëmindä yashawatqan barliq xelq xewer tapidu. Emdi ular bizni qorshaydu we namimizni yer yüzidin yoq qilidu. U chaghda ulugh namingni qandaq qoghdap qalisen?

<sup>10</sup> Perwerdigar Yoshuwagha mundaq dëdi:



– Ornungdin tur! Sen nême üçhün yüzüingni yerge yëqip, düm yatisen?

<sup>11</sup> Isra'illar özliri bilen tüzgen ehdemge xilapliq qilip, gunah ötküzdi. Ular yalghanchiliq qilip, manga atap teltöküs yoqitilidighan nersilerni öz bisatigha qoshuwëlip, xiyamet qildi. <sup>12</sup> Shuning üçhün Isra'illar dühmenlirige taqabil turalmay, ulardin yëngilip, arqisgha qarap qachti. Hazir Isra'illarning özi halaketke yüzlendi. Siler tiqwalghan nersilerni yoqatmighuche, men silerge yar bolmaymen. <sup>13</sup> Ornungdin tur! Emdi Isra'il xelqini pakla. Ulargha: «Özünglarni etiki kün üçhün teyyarlap, paklanglar. Perwerdigar – Isra'illar ëtiqad qilip kelgen Xuda: ‘ey Isra'illar, manga atalghan nersilerni tiqiwaldinglar! Siler bu nersilerni yoqatmighuche dühmininglarga taqabil turalmaysiler!’ deydu» dëgin.

<sup>14</sup> Etigende siler qebililer boyiche jem bolunglar. Perwerdigaringlar körsetken qebile, öz jemetliri bilen aldigha chiqsun. Perwerdigar körsetken jemet, öz a'ililiri boyiche aldigha chiqsun. Perwerdigar körsetken a'ile, a'ile ezaliri bilen aldigha chiqsun. <sup>15</sup> Perwerdigargha atalghan nersilerge xiyamet qilghan kishi, shu nersiler bilen birge köydürölsun. Chünki u Isra'illar arisida shermende ish qilip, Perwerdigarning ehdisini buzdi.

<sup>16</sup> Etisi etigende Yoshuwa Isra'il qebililirini yighdi, ulardin Yehuda qebilisi tallandi. <sup>17</sup> Shuning bilen Yehuda qebilisidiki jemetler aldigha chiqti, bulardin Zerax jemeti tallandi. Andin këyin Zerax jemeti a'ililiri bilen aldigha chiqti, ulardin Zabdi a'ilisi tallandi. <sup>18</sup> Andin Zabdi a'ilisining ademliri bir-birlep aldigha chiqti, bularning ichidin Akan tallandi. Akan bolsa Yehuda qebilisidin bolghan Karmining oghli idi. Karmi bolsa Zabdining oghli, Zabdi bolsa Zeraxning oghli idi.

<sup>19</sup> Yoshuwa Akangha:

– Oghlum, rast gep qilip, Xudaning – Isra'illar ëtiqad qilip kelgen Perwerdigarning aldida yüzimizni yoruq qilghin. Manga nême ish qilghiningni yoshurmay ëytqin, – dëdi.

<sup>20</sup> Akan iqrar qilip Yoshuwagha mundaq dëdi:

– Rast ëytting, men Isra'illar ëtiqad qilip kelgen Perwerdigarning aldida gunah ötküzdü. <sup>21</sup> Men urushta alghan oljilarning ichide Babilning bir chirayliq toni, besh qadaq kümüş we ëghirliqi bir qadaqtin ashidighan choka altunni körginimde, ularni ëliwalghum keldi. Ular hazir chëdirimning ichide kümüş bilen birge yerge kömüklük.

<sup>22</sup> Yoshuwa Akanning chëdirigha adem ewetti. Ular töz bërip, Akanning chëdiridin yoshurulghan nersilerni tapti, kümüşmu shu

nersilerning astida idi. <sup>23</sup> Ular u nersilerni Yoshuwa we barliq Isra'illarning aldigha ëlip këlip, Perwerdigarning aldida yaydi. <sup>24</sup> Andin Yoshuwa bilen barliq Isra'il xelqi Zeraxning oghli Akanni, kümüş, choka altun, ton, oghul-qizliri, kala-qoy, ëshek, chëdiri we bar bisati bilen «Balayi'apet jilghisi»gha ëlip keldi. <sup>25</sup> Andin Yoshuwa Akangha:

– Sen nëme üçün bizge bu Balayi'apetni ëlip këlisen? Emdi Perwerdigar sanga bala-qaza ëlip këlidu, – dëdi.

Shuning bilen barliq Isra'il xelqi Akan we uning a'ilisini chalma-kësek qilip öltürdi we ularning jesitini köydürüwetti <sup>26</sup> hemde qalduqlirining üstige tashlarni döwilep qoydi. U döwilengen tashlar hazirmu shu yerde bar. Mana bu shu jilghining «Balayi'apet jilghisi» dep atilishining sewebi. Shuningdin këyin Perwerdigarning Isra'illargha bolghan ghezipi yandi.

## 8-bab

### Isra'illarning Ay shehirini ishghal qilishi

<sup>1</sup> Perwerdigar Yoshuwagha mundaq dëdi:

– Hergiz qorqmanglar hem hoduqmanglar! Sen barliq leshkerliringni ëlip Ay shehirige hujum qilghin. Men Ay padishahini, uning xelqini, shehirini we uning zëminini sëning qolunggha tapshurimen. <sup>2</sup> Siler Ërixa shehiri we uning padishahini qandaq ishghal qilghan bolsanglar, Ay shehiri we uning padishahinimu shundaq qilinglar. Biraq bu qëtim siler ularning mal-mülük we mal-charwilirini olja alsanglar bolidu. Sheherning keyni teripige möktürme qoyunglar.

<sup>3</sup> Shuning bilen Yoshuwa we pütün qoshun Ay shehirige hujumgha atlandi. Yoshuwa 30 ming leshkerni tallap, ularni tünde yolgha saldi.

<sup>4</sup> Yoshuwa ulargha buyruq qilip, mundaq dëdi:

– Sheherning arqa teripige yëqin bolghan yerge möktürme qoyup, hemminglar heriket qilishqa teyyar turunglar. <sup>5</sup> Men qalghan ademler bilen sheherge yëqinlap këlimen. Xuddi birinchi qëtimqigha oxshash, ular sheherdin chiqip bizge hujum qilghanda, biz ulardin qachimiz. <sup>6</sup> Ular bizni iz bësip qoghlap kelgende, biz qëchip, ularni sheherdin aldap ëlip chiqimiz. Biz ulardin qachqanda, ular: «Isra'illar burunqidek bizdin qachti» deydu. <sup>7</sup> Siler bu chaghda yoshurunghan jayinglardin chiqip, sheherni igilenglar. Perwerdigaringlar Xuda bu sheherni qolunglarga

tapshuridu. <sup>8</sup> Siler sheherni igiligendin këyin, Perwerdigarning dëgini boyiche sheherge ot qoyunglar. Bu mëning silerge qilghan emrim.

<sup>9</sup> Shuning bilen Yoshuwa ularni yolgha saldi. Ular Ay shehirining gherbige – Beytel shehiri bilen Ay shehirining ariliqida möktürme qurup, ashu yerge yoshurundi. Yoshuwa tünni leshkerler bilen bille ötküzdi.

<sup>10</sup> Etisi tang seherde Yoshuwa leshkerlirini sepke tizdi. Andin Yoshuwa Isra'il aqsaqalliri bilen birge ularni bashlap Ay shehirige atlandi.

<sup>11</sup> Yürüş qilip kelgen Isra'il qoshuni Ay shehirige yëqin këlip, Ay shehirining shimalida qarargah qurdi. Qoshun bilen sheher otturisida bir jilgha bar idi. <sup>12</sup> Yoshuwa texminen 5 ming leshkerni Ay shehirining gherbidiki Beytel bilen Ay shehirining ariliqigha möktürmige qoydi.

<sup>13</sup> Shundaq qilip, asasiq qoshun sheherning shimaligha orunlashturuldi, qalghanlar sheherning gherbige möktürüldi. Yoshuwa shu këchini jilghida ötküzdi.

<sup>14</sup> Ay shehirining padishahi sheherning shimalidiki qoshunni körüp, tang seherde öz qoshunini bashlap, aldirap-tënep sheherdin chiqip jilghidiki Isra'illargha hujum qildi. Emma u, sheherning keynidiki böktürmide qoshun barliqini bilmeytti. <sup>15</sup> Yoshuwa we Isra'il qoshuni meghlup bolghan haletke kiriwëlip, dalagha qarap qachtı. <sup>16</sup> Sheherdiki hemme adem ularni qoghlashqa chaqirildi. Ular Isra'illarni qoghlawërip, sheherdin yiraqliship ketti. <sup>17</sup> Ay shehiri we Beytel shehiride Isra'illarni qoghlimighan birmu adem qalmidi. Ular Isra'illarni qoghlap, sheherni quruq tashlap qoydi.

<sup>18</sup> Bu chaghda Perwerdigar Yoshuwagha:

– Sen qolungdiki neyzini Ay shehirige qaratqin, men sheherni silerge berdim, – dëdi.

Yoshuwa Perwerdigarning dëginini beja keltürdi. <sup>19</sup> Yoshuwa shundaq qilghan haman, böktürmidiki qoshun yoshurunghan yëridin chiqip, sheherge yopurulup kirdi. Ular tëzlikte sheherni igilep, uninggha ot qoydi.

<sup>20</sup> Ay shehirining leshkerliri arqisigha qariwidi, sheherdin chiqqan is-tütekni kördi. Ularning ya u yaqqa, ya bu yaqqa qëchish imkaniyiti qalmighanidi, chünki dalagha qëchiwatqan Isra'illar emdi keynige burulup, ulargha qarshi atlanghanidi. <sup>21</sup> Yoshuwa we pütün Isra'il leshkerliri böktürmidiki qoshunning sheherni igilep, sheherge ot qoyuwetkenlikini körüp, keynige burulup, Ay shehirining ademlirige hujum qildi. <sup>22</sup> Bu chaghda, sheherni igiligen Isra'il qoshuni sheherdin

chiqip, Ayning ademlirige qarshi atlandi. Shuning bilan Ay shehirining ademliri aldi-keynidiki Isra'il qoshunining otturisida qapsilip qaldi. Isra'illarning hujumida ulardin hech kim qechip qutulalmay, birersimu aman qalmidi. <sup>23</sup> Peqet Ayning padishahila tirik halda Yoshuwaning aldigha elip kelindi.

<sup>24</sup> Isra'illar dalada ozlirini qoghlap kelgen Ay shehirining ademlirining hemmisini qilich bilan qirip tashlighandin keyin, Ay shehirige kirip, u yerde qelip qalghanlarni qirip tashlidi. <sup>25</sup> Shu kuni Ay sheherining barliq xelqi qirghin qilindi. Ular er-ayal bolup 12 ming adem idi. <sup>26</sup> Yoshuwa Ay shehiride yashaydighan barliq xelq teltokus yoqitilghuche neyzisini qolidin chushurmidi. <sup>27</sup> Perwerdigar Yoshuwagha buyrughandek, Isra'illar sheherdiki mal-muluk we mal-charwilarni olja aldi. <sup>28</sup> Yoshuwa Ay shehirini koydurup tashlap, mengguluk xarabiliqqa aylandurdi. Bu xarabiliq hazirgiche shundaq turmaqta. <sup>29</sup> Yoshuwa Ay padishahining jesitini gugum chushkuche derexke esip qoydi. Qoyash patqanda Yoshuwa jesetni derextin chushurushke buyruq qildi. Ular padishahning jesitini sheher derwazisi aldigha tashlap qoydi we jesetning ustige tash dowilep qoydi. Bu tash dowisi bugungiche shu yerdidur.

### **Perwerdigar bilen tuzulgen ehdining yengilinishi**

<sup>30</sup> Yoshuwa Ebal teghida Perwerdigar – Isra'illar etiqad qilip kelgen Xudagha atap bir qurbanliq supisi yasidi. <sup>31</sup> U Perwerdigarning xizmetkari Musa peyghember arqiliq chushurulgen Tewrat qanunida Isra'illargha buyrughinidek: «Yonulmighan, tomur eswablar tegmigen tashlarda manga bir qurbanliq supisi yasanglar» degan korsetme boyiche bir qurbanliq supisi yasidi. Andin u qurbanliq supisida Perwerdigargha atap koydurme we amanliq qurbanliqliri qildi. <sup>32</sup> Yoshuwa Isra'illarning koz aldida Musa peyghemberge chushurulgen Tewrat qanunini tashlarga Kochurup oydi. <sup>33</sup> Barliq Isra'illar, jumldin aqsaqallar, serdarlar, sotchilar, shundaqla ularning arisidiki yat xelqler Perwerdigarning ehde sanduqining ikki teripide uni koturgen Lawiylargha yuzlinip turdi. Ularning yerimi Girizim teghiga, qalghan yerimi Ebal teghiga arqisini qilip turdi. Bular, Perwerdigarning xizmetkari Musa peyghemberning hayat waqtida: «Isra'il xelqige bext tilenglar» degan korsetmisi boyiche boldi. <sup>34</sup> Keyin Yoshuwa putkul Tewrat qanunini, jumldin uningda yezilghan bext tilesh we lenet oqushqa da'ir parchilarni unluk oqudi. <sup>35</sup> Yoshuwa shu yerge toplanghan

Isra'il xelqige, jümlidin ayallar, balilar we ularning arisida yashaydighan yat xelqlerge Musa peyghemberning qanundiki barliq buyrughanlirini qaldurmay oqup berdi.

## 9-bab

### Gib'onluqlarning Isra'illarni aldishi

<sup>1</sup> Iordan deryasining gherbidiki taghliq rayonlarda, gherbiy ëdirliqlarda hemde Liwan taghlirining shimal teripidiki Ottura dëngiz boylirida yashawatqan barliq padishahlar, yeni Xit, Amor, Ken'an, Perizzi, Xiw, Yibus padishahliri Ėrixa shehiri we Ay shehiride bolghan ishlarni anglidi. <sup>2</sup> Bu padishahlar qoshunlirini birleshtürüp, Yoshuwa bashchiliqidiki Isra'illargha qarshi urush qilish üçün atlandi. <sup>3</sup> Gib'on shehiride yashaydighan Xiwlarmu Yoshuwaning Ėrixa shehiri we Ay shehiride qilghan ishlorini anglap, <sup>4-5</sup> ularmu özlirini qutquzush üçün her xil hiyle-mikirlarni oylap chiqti. Ular Yoshuwagha elchi ewetishti. Ular yirtilip jul-jul bolup ketken xurjun, yamaq sëlinghan kona sharab tulumliri artilghan ësheklarni yëtiliwalghanidi. Putlirigha konirap, ebjiqi chiqqan ayaghlarni, uchisigha kona kiyimlarni kiyiship, kökirip, qëtip ketken yëmekliklarni ëliwëlishqanidi. <sup>6</sup> Ular Gilgaldä turuwatqan Isra'illarning qarargahigha këlip, Yoshuwa we Isra'illargha:

– Biz yiraq bir jaydin siler bilen tinchliq ehdinamisi tüzüşni telep qilip kelduq, – dëdi.

<sup>7</sup> Isra'illar Gib'on shehiride yashaydighan bu Xiwlargha jawab bërip mundaq dëdi:

– Siler belkim mushu yerde yashaydighan puqralar bolushunglar mumkin. Eger shundaq bolup qalsa, biz siler bilen qandaqmu tinchliq ehdinamisi tüzëleymiz.

<sup>8</sup> – Biz silerning xizmetkaringlar, – dëdi ular jawaben.

Emma Yoshuwa:

– Siler kim? Zadi qeyerdin keldinglar? – dep yene qaytilap soridi.

<sup>9</sup> – Biz Perwerdigaringlar Xuda toghrisida anglap, yiraq jaydin kelgen xizmetkaringlar. Perwerdigaringlarning Misirdä siler üçün qilghan ishlorini angliduq. <sup>10</sup> Biz yene uning Iordan deryasining sherqide yashaydighan Amorlarning ikki padishahi – Xeshbon shehirining padishahi Sixon bilen Ashtarot shehirining Bashan dëgen yëride

yashaydighan Og padishahqa qilghan barliq ishlirini angliduq. <sup>11</sup> Shunga bizning aqsaqallirimiz we barliq xelqimiz bizge: «Siler uzun seperge yetküdek yémeklik ëlip, seperge atlininglar. Bërip Isra'il xelqi bilen körüşüp, ulargha: 'Biz silerning xizmetkaringlar, biz siler bilen tinchliq ehdinamisi tüzgili kelduq' denglar» dep buyrudi. <sup>12</sup> Bu nanlar biz yolgha chiqqanda yëngila pishurulghanidi. Mana körüp turupsiler, hazir bu nanlar kökirip, qëtip ketti. <sup>13</sup> Biz bu sharab tulumlirigha sharab toshquzup mangghanda, bu tulumlarmu yëngi idi, hazir konirap, yërilip ketti. Bizning kiyimlirimiz we ayaghlirimizmu uzun seper jeryanida yirtilip jul-jul bolup ketti, – dep jawab berdi ular.

<sup>14</sup> Isra'illar ularning yémekliklirini qoligha ëlip kördi, emma Perwerdigardin bu toghruluq hëchnëme sorimidi. <sup>15</sup> Shuning bilen Yoshuwa Gib'on shehiride yashaydighan bu Xiwlar bilen tinchliq ehdinamsi tüzdi we ularning amanliqigha kapalet berdi. Isra'il jama'itining aqsaqallirimu bu ehdinamige qoshulup qesem qilishti.

<sup>16</sup> Gib'onluqlar bilen tinchliq ehdinamisi tüzüp üç kündin këyin, Isra'illar ularning özlirige yëqin yerde yashaydighan qoshna xelq ikenlikini bilip qaldi. <sup>17</sup> Isra'illar buni ëniqlash üçün yolgha chiqip, üç künde ularning sheherlirige yëtip keldi. Bu sheherlerning nami Gib'on, Kifira, Be'erot, Qiryat-yi'arim dep atilatti. <sup>18</sup> Emma Isra'illar bu sheherlerge hujum qilmidi, chünki Isra'il jama'itining aqsaqalliri Perwerdigar – Isra'illar ëtiqad qilip kelgen Xudaning aldida qesem bërishkenidi. Isra'il xelqi öz aqsaqallirining qesem bërishkenlikidin aghrinishti. <sup>19</sup> Biraq aqsaqallar ulargha chüshendürüp:

– Biz Perwerdigar – Isra'illar ëtiqad qilip kelgen Xudaning aldida qesem ichken, ulargha ziyankeshlik qilsaq bolmaydu! <sup>20</sup> Meyli, ular yashawersun. Ularni öltürüp, qesimimizni buzsaq, Perwerdigar bizge ghezeplinidu. <sup>21</sup> Shunga ularni hayat qaldurayli, – dëdi.

Shundaq qilip aqsaqallar Gib'onluqlarni Isra'illarning otun, sulirini toshuydighan ishlarni qilishqa buyrudi.

<sup>22</sup> Yoshuwa Gib'onluqlarni yighip ulargha:

– Siler bizge qoshna turup, nëme üçün bizni aldap: «Biz silerdin yiray yerde yashaymiz» dëdinglar? <sup>23</sup> Siler lenetke qalisiler! Siler hazirdin bashlap Xudaning ibadetgahining otun we süyini toshuydighan qul bolisiler, – dëdi.

<sup>24</sup> Ular jawab bërip:

– Chünki biz qulliringiz, Perwerdigaringlar Xudaning öz xizmetkari

Musagha emr qilip, pütkül zëminni silerge ata qilghanliqini, silerning shu zëminlarda yashawatqan barliq xelqlarni yoqitidighanliqlinglarni angliduq. Biz ölüp këtishtin qattiq qorqtuq. Mana bu bizning nëme üçün silerni aldighanliqimizning sewebidur. <sup>25</sup> Hazir biz silerning aldinglarda turuptuq. Bizni qandaq bir terep qilishni toghra tapsanglar, shundaq qilinglar, – dëyishti.

<sup>26</sup> Yoshuwa ulargha hayatliq yoli bërip, Isra'il xelqining ularni öltürüşhige yol qoymidi. <sup>27</sup> Shu kündin bashlap Yoshuwa Gib'onluqlarni Isra'il jama'itining hem Perwerdigar tallighan qurbanliq supisi qeyerde qurulsa, shu yerning otun we sulirini toshughuchisi bolushqa buyrudi. Ular hazirghiche shu ishlarni qilip kelmekte.

## 10-bab

### Jenubtiki padishahlarning meglup qilinishi

<sup>1</sup> Yërusalëmning padishahi Adoni-zidik, Yoshuwaning Èrixa shehirini weyrان qilip, padishahini öltürgenlikini we shuninggha oxshash, Ay shehirinimu teltöküs weyrان qilip, padishahini öltürgenlikini anglidi. U yene Gib'onluqlarning Isra'illar bilen tinchliq ehdinamisi tüzüp, Isra'illar arisida yashawatqanliqini anglidi. <sup>2</sup> Padishah Adoni-zedek bu ishlarni anglap, intayin qorqti. Chünki Gib'on shehiri Ay shehiridinmu chong bolup, padishahi bar birnechche sheherge teng idi. Ademlirimu batur idi. <sup>3</sup> Yërusalëmning padishahi Adoni-zidik Hibron padishahi Hoham, Yarmut padishahi Pir'am, Lakish padishahi Yafiya we Eglon padishahi Dibirgha elchi ewetip, ulargha mundaq dëdi:

<sup>4</sup> – Siler këlip Gib'on shehirige hujum qilishimgha yardem bëringlar. Chünki ular Yoshuwa we Isra'illar bilen tinchliq ehdinamisi tüzüşüptu.

<sup>5</sup> Shuning bilen Amorlarning besh padishahi – Yërusalëm padishahi, Hibron padishahi, Yarmut padishahi, Lakish padishahi we Eglon padishahi birliship qoshunlirini ëlip, Gib'ongha atlandi. Ular Gib'onni qorshap hujum qildi. <sup>6</sup> Gib'onluqlar Gilgaldiki Yoshuwaning qarargahigha jiddiy adem ewetip, Yoshuwadin: «Taghliq rayonlardiki Amorlarning padishahliri birliship bizge hujum qildi, tēzlikte këlip bizge yardem bëringlar, bizni qutquzuwëlinglar, biz qulliringizni tashlap qoy manglar!» dep ötünüp sorashti.

<sup>7</sup> Yoshuwa eng chebdes baturlarni öz ichige alghan barliq qoshunni

bashlap, Gilgaldin qozghilip Gib'ongha qarap yolgha chiqti. <sup>8</sup> Bu chaghda Perwerdigar Yoshuwagha:

– Ulardin qorqma, chunki men ularni sening qolunggha tapshurghanmen. Ulardin hechkim sanga qarshi turalmaydu, – dedi.

<sup>9</sup> Yoshuwa Gilgaldin chiqip, kechiche toxtimay yurush qilip, Amorlar qoshunigha tuyuqsiz hujum qildi. <sup>10</sup> Perwerdigar Amorlar qoshunini patiparaqchiliqqa chushurup qoydi. Isra'illar qoshuni Amorlarning kop qismini Gib'onda qirip tashlidi hemde dushman qoshunini Beyt-xoron shehirigiche qoghlap, yol boyi qirip mengip, Azëqa shehiri we Maqqëda shehirige barghuche yene bir qismini qirip tashlidi. <sup>11</sup> Amorlarning qalghan qoshuni Beyt-xoron shehirige yëqin bolghan dawangha qëchip Azëqa shehirige barghuche, Perwerdigar yol boyi asmandin shiddetlik möldür yaghdurup, ularning yene bir qismini yoqatti. Shiddetlik möldürde ölgenler Isra'illarning qilichida ölgenlerdinmu kop boldi.

<sup>12</sup> Perwerdigar Isra'illargha nusret ata qilip, Amorlarni meghlup qilghan küni, Yoshuwa Isra'il xelqining aldida Perwerdigargha: «Quyash Gib'on asminida toxtap tursun, ay Ayyalon jilghisida toxtap tursun» dep du'a qilghanidi. <sup>13</sup> Shuning bilen Isra'illar dushminini meghlup qilghuche, quyash bilen ay öz jayida toxtap turdi. Quyashning texminen pütün bir kün olturmay, asmanning neq otturisida toxtap turghanliqi toghrisidiki bu weqe «Yashar» dëgen kitabta tilgha ëlinghan emesmu!

<sup>14</sup> Perwerdigarning Yoshuwaning du'asini ijabet qilip bergenlikige oxshash bundaq ish uningdin burunmu we uningdin këyinmu bolup baqmidi. Shu küni Perwerdigar heqiqeten Isra'illar üçün jeng qilghanidi.

<sup>15</sup> Urushtin këyin Yoshuwa bilen Isra'illarning pütün qoshuni özlirining Gilgaldiki qarargahigha qaytishti.

### **Jenubniki besh padishahning öltürülüşü**

<sup>16</sup> Urushta Amorlarning besh padishahi qëchip këtip, Maqqëdadiki bir öngkürge yoshurunuwalghanidi. <sup>17</sup> Yoshuwa Amorlarning besh padishahining Maqqëdadiki bir öngkürge yoshurunuwalghan yëridin tëpilghanliqini anglap, <sup>18</sup> qoshunlirigha:

– Birnecheche adem qoram tashlar bilen öngkürning aghizini ëtip qoyup, u yerni közet qilsun. <sup>19</sup> Qalghanliringlar qachqan dushmanning arqisidin dawamliq qoghlap, hujum qilinglar. Ularning öz sheherlirige kiriwëlishigha yol qoymanglar. Perwerdigaringlar Xuda ularni



qolunglarga tapshurup bēridu – dep buyruq qildi.

<sup>20</sup> Yoshuwa we Isra'il qoshuni ularning hemmisini dēgūdek yoqatti. Az bir qismi sēpilliri mustehkem sheherlerge qēchip kiriwaldi. <sup>21</sup> Isra'il qoshuni Maqqēdadiki qarargahigha, yeni Yoshuwaning yēnigha saq-salamat qaytip keldi. Shuningdin ētibaren hēchkim Isra'illargha qarshi bir ēghiz gep qilishqimu pētinalmidi.

<sup>22</sup> Yoshuwa ademlirige buyrup:

– Öngkürning ēghizini ēchip, besh padishahni ēlip kēlinglar! – dēdi.

<sup>23</sup> Ular Yērusalēm padishahi, Hibron padishahi, Yarmut padishahi, Lakish padishahi we Eglon padishahini ēlip keldi. <sup>24</sup> Ular ēlip kēlingende, Yoshuwa barliq Isra'il qoshunini yighip, ularning serkerdilirige:

– Bu padishahlarning boynigha dessenglar! – dēdi.

Serkerdiler uning dēginidek qilishti. <sup>25</sup> Yoshuwa qoshunlirigha:

– Hergiz qorqmanglar hem hoduqmanglar! Qeyser we jasaretlik bolunglar! Perwerdigar silerge qarshi chiqmaqchi bolghan barliq dūshmenliringlarnimu mushundaq künge qoyidu, – dēdi.

<sup>26</sup> Kēyin Yoshuwa besh padishahni öltürüp, ularni besh derexke ēsip qoyushqa buyruq qildi. Kech kirgūche bu jesetler derexte ēsiqliq turdi.

<sup>27</sup> Kün patqanda Yoshuwa padishahlarning jesitini derextin chūshürüp, ularni özliri yoshurunuwalghan öngkürge tashlap, öngkürning ēghizini qoram tashlar bilen ētiwētishke buyrudi. Bu tashlar hazirmu shu yerde bar.

### **Jenubtiki sheherlarning ishghal qilinishi**

<sup>28</sup> Shu waqıtta Yoshuwa Maqqēda shehirini igilep, bu sheherning padishahi we barliq ademlirini birnimu tirik qaldurmay, qilich bilen hemmisini teltöküs yoqatti. Ular bu sheherning padishahinimu Ērixa shehirining padishahini öltürgenge oxshash öltürdi. <sup>29</sup> Kēyin Yoshuwa Isra'il qoshunini bashlap bērip, Libnah shehirige hujum qildi.

<sup>30</sup> Perwerdigar Libnah shehirining padishahini we uning barliq ademlirini Isra'illarning qoligha chūshürüp berdi. Isra'illar bu sheherning barliq ademlirini birnimu tirik qaldurmay, qilich bilen hemmisini teltöküs qirip tashlidi. Ular bu sheherning padishahinimu xuddi Ērixa shehirining padishahini öltürgenge oxshash öltürdi.

<sup>31</sup> Kēyin Yoshuwa Isra'il qoshunini bashlap Libnahdin ayrilip, Lakish shehirige yürüş qildi. Ular sheherni qorshap hujum bashlidi. <sup>32</sup> Ikkinchi

küni Perwerdigar Lakish shehirini Isra'illarning qoligha chüshürüp berdi. Isra'illar Libnah shehirige oxshash, bu sheherning barliq ademlirininimu qilich bilen qirip tashlidi. <sup>33</sup> Bu chaghda, Gezerning padishahi Horam qoshun boshlap, sheherdikilerge yademege kelgenidi. Emma Yoshuwa Horam padishah we uning qoshunininimu qirip tashlap, hëchkimni tirik qaldurmidi. <sup>34</sup> Yoshuwa barliq Isra'il qoshunini boshlap, Lakishtin ayrilip, Eglon shehirige yürüş qildi. Ular sheherni qorshap hujum bashlidi. <sup>35</sup> Shu küni Isra'illar bu sheherni igilep, barliq xelqni qilich bilen qirip tashlidi. Ular Lakishtikige oxshash, bu sheherning barliq ademlirininimu teltöküs yoqatti.

<sup>36</sup> Yoshuwa Isra'il qoshunini boshlap, Eglondin Hibron shehirige yürüş qilip, bu sheherge hujum qildi. <sup>37</sup> Ular bu shehernimu igilep, barliq ademlirini qilich bilen qirip tashlidi, padishahininimu öltürdi, hëchkim tirik qalmidi. Ular sheher etrapidiki yëzilardiki ademlernimu tirik qoymidi. Ular xuddi Eglonda qilghangha oxshash, bu sheherning ademlirininimu teltöküs yoqatti.

<sup>38</sup> Këyin Yoshuwa yene Isra'il qoshunini boshlap keynige yënip, Dibir shehirige hujum qildi. <sup>39</sup> Isra'illar bu sheherni igilep, uning padishahini tutup, bu sheherning etrapidiki yëzilarnimu qoshup igilidi. Ular padishahni we barliq ademlirini qilich bilen teltöküs qirip tashlap, hëchkimni tirik qaldurmidi. Ular Hibron, Libnah we ularning padishahlirini qandaq qilghan bolsa, Dibirninimu xuddi shuninggha oxshash qildi.

<sup>40</sup> Shundaq qilip Yoshuwa jenubtiki barliq zëminni, yeni taghliq rayonlarni, Negëb chöllükini, gherbiy ëdirliqlarni we tagh baghirlirini öz ichige alghan barliq zëminlarning padishahlirini xelqi bilen qoshup boysundurdi. Ular Perwerdigar – özliri ëtiqad qilip kelgen Xudaning buyruqi boyiche bu zëminlardiki barliq xelqni teltöküs qirip tashlap, hëchkimni tirik qaldurmidi. <sup>41</sup> Yoshuwa Kadësh-barnëya shehiri bilen Gaza shehirining otturisdiki zëminlarni we Goshenge tewe bolghan zëminlardin tartip, Gib'on shehirigiche bolghan pütkül zëminni boysundurdi. <sup>42</sup> Yoshuwa bu bir qëtimliq yürüşide u yerlardiki padishahlarni boysundurup, barliq zëminni igilidi. Chünki Perwerdigar – Isra'illar ëtiqad qilip kelgen Xuda, Isra'illar üçün jeng qilghanidi.

<sup>43</sup> Urushtin këyin Yoshuwa barliq Isra'il qoshuni bilen özlirining Gilgaldiki qarargahigha qaytishti.

## 11-bab

### Shimaldiki padishahlarning meghlup qilinishi

<sup>1</sup> Xazor padishahi Yabin bu ishlarni anglighan hamam, etraptiki padishahlargha, yeni Madon padishahi Yobabqa, Shimron padishahi we Akshaf padishahigha, <sup>2</sup> shimaliy taghliq rayonlardiki padishahlargha, yene Jeliliye kölining<sup>④</sup> jenub teripige jaylashqan Araba rayonidiki padishahlargha, gherbiy ëdirliqlardiki padishahlargha, gherb terepke jaylashqan Nafot-Dor zëminidiki padishahlargha, <sup>3</sup> gherbiy Ken'an we sherqiy Ken'an zëminidiki padishahlargha, Amor padishahlirigha, Xitlar, Perizziler, taghliq rayonlardiki Yibuslar we Mizpah zëminigha qarashliq Xermon tagh ëtekliridiki sheherlerde yashaydighan Xiwlargha xewer ewetti. <sup>4</sup> Bu padishahlar barliq qoshunlirini bashlap keldi. Ularning qoshunliri san-sanaqsiz bolup, xuddi dëngiz sahilidiki qumdek köp idi. Ularning nurghun at we jeng harwiliri bar idi. <sup>5</sup> Bu padishahlar birliship, Isra'illar bilen urush qilish üçün qoshunlirini bashlap, Mërom yënidiki su boytirigha bargah qurdi.

<sup>6</sup> Perwerdigar Yoshuwagha yene mundaq dëdi:

– Ulardin qorqma, men ete mushu waqitqiche ularning hemmisining jesitini silerge tapshurup bërmen. Sen ularning atlirining pëyini kësiwet, jeng harwilirini köydürüp tashla.

<sup>7</sup> Shuning bilen Yoshuwa barliq qoshunni bashlap, Mërom yënidiki su boytirigha jaylashqan dushmanlarning üstige tuyuqsiz bësip këlip, hujum qildi. <sup>8</sup> Perwerdigar dushmanlerni Isra'illarning qoligha chüshürüp berdi. Isra'illar ularni büyük Sidon shehiri we Misrëfot-mayimghiche, shundaqla Mizpah jilghisining sherqighiche qoghlap bërüp, birmu ademni tirik qaldurmidi. <sup>9</sup> Yoshuwa Perwerdigarning buyrughinidek, ularning atlirini pëyini kësiwëtip, jeng harwilirini köydürüp tashlidi.

<sup>10</sup> Yoshuwa qoshunini bashlap keynige qaytip, Xazor shehirini igilidi we padishahini qilich bilen öltürdi. Xazor padishahi shu chaghda shu jaydiki barliq padishahliqlarni bashquratti. <sup>11</sup> Isra'illar Xazor shehiridiki barliq adamlarni qilich bilen teltöküs yoqitip, hëchqandaq tirik jan qaldurmidi, shehernimu köydürüp tashlidi.

<sup>12</sup> Yoshuwa Perwerdigarning xizmetkari Musa peyghemberning buyrughini boyiche, shimaldiki barliq sheherlerni igilep, ularning

---

④ Jeliliye köli – Kinneret köli, depmu atilidu.

padishahlarini teltöküs öltürdi. Bu sheherlardiki barliq ademlerni qilich bilen qirghin qildi. <sup>13</sup> Isra'illar Xazor shehiridin bashqa, dönglüklerge qurulghan sheherlerni<sup>⑤</sup> köydürmidi. <sup>14</sup> Isra'illar bu sheherlardiki urush oljiliri we mal-charwılarni özlırige qaldurup, barliq ademlerni qilich bilen qirip tashlap, hëchkimni tirik qaldurmidi. <sup>15</sup> Bu ishlarni Perwerdigarning xizmetkari Musa peyghember Perwerdigarning buyrughini boyiche Yoshuwagha tapshurghanidi. Yoshuwa Perwerdigarning Musa peyghemberge buyrughanlırını birnımu qaldurmay beja keltürdi.

<sup>16</sup> Yoshuwa barliq zëminni – Shimaliy taghliq rayonlar, pütkül Negëb chöllüki, pütkül Goshen zëmini, gherbtiki ëdirliqlar, Araba rayoni, Jeliliyediki taghliq rayonlar we ëdirliqlarnı boysundurdi. <sup>17</sup> Isra'ıllarning zëmini jenuhta Se'irning yënidiki Xalaq tēghidin bashlinip, shimalda Liwan jilghisining Xermon tēghi baghrıdiki Ba'algad shehirigiche kēngeydi. Yoshuwa bu zëminlardiki barliq padishahlarnı yoqatti.

<sup>18</sup> Isra'ıllar bu padishahlar bilen uzun mezgıl urush qildi. <sup>19</sup> Bu zëminlarda yashaydighan Gib'ondiki Xiwlardin bashqa, hëchkim Isra'ıllar bilen tinchliq ehdinamisi tüzmişenidi, shunga ularning sheherlırining hemmisini igilidi. <sup>20</sup> Perwerdigar bu padishahlarnı jahil qilip qoyghanidi. Shunga ular Isra'ıllar bilen urush qilishti. Perwerdigarning Musa peyghemberge buyrughini boyiche Isra'ıllar ularning hemmisini rehim qilmay teltöküs yoqatti.

<sup>21</sup> Bu chaghda Yoshuwa taghliq rayonlarda yashawatqan Anaqlarnı yoqatti. Ular Hibron, Dibir, Anab sheherlıride hem jenub we shimaldiki pütün taghliq rayonlarda yashaytti. Yoshuwa ularnı shehirliri bilen teltöküs yoqatti. <sup>22</sup> Isra'ıllarning zëmini ichide Anaqlarning ewladlıridin hëchkim qalmidi. Biraq ulardin azghine bir qismi Gaza, Gat, we Ashdod sheherlıride qëlip qaldi. <sup>23</sup> Xuddi Perwerdigar Musa peyghemberge buyrughinidek, Yoshuwa barliq zëminlarnı öz ilkıge aldi. U bu zëminlarnı Isra'ıllarning qebililirige teqsim qilip berdi. Shuningdin kiyin bu zëmindä urush axirlashti.

---

<sup>⑤</sup> Esirler dawamida kona sheherler weyran bolup, xarabilikke aylinip, dönglük peyda bolghan. Shu dönglük üstige qurulghan yēngi sheherlernı körsitidu.

## 12-bab

### **I'ordan deryasining sherqidiki meghlup qilinghan padishahlar**

<sup>1</sup> Isra'illar alliburun I'ordan deryasining sherqidiki padishahlarni meghlup qilip, zëminini ishghal qilghanidi. Bu padishahlarning zëmini jenubta Arnon jilghisidin tartip, shimalda Xermon tēghighiche kēngeygenidi. Bu I'ordan deryasining sherqidiki Araba rayoninimu öz ichige alatti.

<sup>2</sup> Isra'illar aldi bilen Xeshbon shehiridiki Amorlarning padishahi Sixonni meghlup qilghanidi. Uning zëmini Arnon jilghisining qirghiqigha jaylashqan Aro'ër shehirini öz ichige alghan bolup, Arnon jilghisining otturisidin tartip, Ammonlarga chëgralinidighan Yabboq jilghisighiche idi. Bu zëmin Gil'ad zëminining jenubiy yërimini öz ichige alatti. <sup>3</sup> Sixon padishah sherqte Araba rayonigha, yeni Beyt-yishimotqa baridighan yolni we jenubqa sozulghan Pisgah tēghining ëtikini öz ichige alghan shimalning eng chëtidiki Jeliliye<sup>⑥</sup> kölidin tartip, jenubning eng chëtidiki Ölük dëngizi,<sup>⑦</sup> yeni Tuz dëngizighiche bolghan rayonlarga hökümranliq qilatti.

<sup>4</sup> Meghlup bolghan Bashan padishahi Og Ashtarot we Edre'i sheherliride yashaytti. U Rafahlarning qalghanliridin biri idi. <sup>5</sup> U shimalda Xermon tēghidin tartip, Salkah shehorigiche bolghan zëminlarga, gherbte pütkül Bashan zëminidin tartip, Gishur we Ma'akaning chëgralirighiche hemde Gil'adning shimaliy yërimidin tartip, Xeshbonluq Sixon padishahning chëgrasighiche hökümranliq qilatti.

<sup>6</sup> Ilgiri Perwerdigarning xizmetkari Musa we Isra'illar bu padishahlarni meghlup qilghanidi. Musa peyghember bu zëminlarni Rubën, Gad qebililirige we Manasse qebilisining sherqiy yërimigha igidarchiliq qilishqa bölüp bergenidi.

### **I'ordan deryasining gherbidiki meghlup qilinghan padishahlar**

<sup>7</sup> Yoshuwa we Isra'illar I'ordan deryasining gherbiga jaylashqan Liwan jilghisidiki Ba'algad dëgen jaydin Xalaq tēghighiche, hetta Se'irgiche bolghan zëmindiki padishahlarni meghlup qildi. U bu zëminlarni Isra'illarning qebililirige igidarchiliq qilishqa bölüp bergenidi. <sup>8</sup> Bu

⑥ Jeliliye köli – Kinneret köli, depmu atilidu.

⑦ Ölük dëngizi – Araba dëngizi, depmu atilidu.

zëminlar, taghliq rayonlarni, gherbiy ëdirliqlarni, Araba rayoni we tagh baghrilirini hemde chöl-bayawanlarni we jenubiy Negëb Chöllükini öz ichige alidu. Bu zëminlarda Xitlar, Amorlar, Ken'anlar, Perizziler, Xiwlar we Yibuslar yashighan. Töwendikiler Isra'illar meghlup qilghan padishahlar:

<sup>9</sup> Ërixa padishahi

Beytelning yënidiki Ay padishahi

<sup>10</sup> Yërusalëm padishahi

Hibron padishahi

<sup>11</sup> Yarmut padishahi

Lakish padishahi

<sup>12</sup> Eglon padishahi

Gezer padishahi

<sup>13</sup> Dibir padishahi

Geder padishahi

<sup>14</sup> Xurmah padishahi

Arad padishahi

<sup>15</sup> Libnah padishahi

Adullam padishahi

<sup>16</sup> Maqqëda padishahi

Beytel padishahi

<sup>17</sup> Tappuwax padishahi

Xëfer padishahi

<sup>18</sup> Afëq padishahi

Lasharon padishahi

<sup>19</sup> Madon padishahi

Xazor padishahi

<sup>20</sup> Shimron-mir'on padishahi

Akshaf padishahi

<sup>21</sup> Tanak padishahi

Migiddo padishahi

<sup>22</sup> Qedesh padishahi

Karmeldiki Yoqni'am padishahi

<sup>23</sup> Nafot-Dorning yënidiki Dor padishahi

Gilgalning yënidiki Goyim padishahi

<sup>24</sup> Tirzah padishahi

jem'iy 31 padishahtur.

## 13-bab

### Boysundurushqa tēgishlik qalghan zēminlar

<sup>1</sup> Yoshuwa yashinip, qērip qalghanidi. Perwerdigar uninggha mundaq dēdi:

– Sen yashinip, qērip qalding. Sen tēxi boysundurushqa tēgishlik yene kōp zēminlar bar. <sup>2</sup> Silerning boysundurushunglarga tēgishlik bolghan zēminlar yene bar, yēni Filistiyeliklarning zēmini we Gishurlarning barliq zēminidur. <sup>3</sup> Bu zēminlar Misirning sherqidiki Shixor deryasidin tartip, shimaldiki Eqron shehirining chēgrasighiche sozulidu (bu zēminlar Ken'anlarning zēmni dep qarilidu). Buning ichide Gaza, Ashdod, Ashqilon, Gat we Eqron qatarliq sheherlerge Filistiyelik besh hōkūmdar hōkūmranliq qilidu. Yene jenubtiki Awwim xelqining zēminimu shuning ichide. <sup>4</sup> Siler Ken'anlarning shimaldiki pūtkūl zēminini, shundaqla Sidonluqlar tewelikidiki Mi'aradin tartip, Amorlar zēminigha chēgradash Afēq shehirigiche bolghan zēminlarnimu igilishinglar kērek. <sup>5</sup> Yene Gibal xelqining zēminini, Xermon taghlirining ētikige jaylashqan Ba'algalad shehiridin tartip, Libo-xamat shehirigiche bolghan Liwan taghlirining sherqidiki zēminlarni <sup>6</sup> we yene Liwan taghliridin Misrēfot-mayimghiche bolghan zēminni, yēni Sidonluqlarning pūtkūl zēminlirini igilishinglar kērek. Men bu zēminlardiki xelqlarni Isra'il xelqining kōz aldida qoghlap chiqirimen. Sen peqet mēning buyruqum boyiche bu zēminlarni Isra'il xelqining igidarchiliq qilishigha teqsim qilip bergin. <sup>7</sup> Yēni sen bu zēminlarni toqquz Isra'il qebilisi bilen Manasse qebilisining gherbiy yērimigha teqsim qilip bergin.

### I'ordan deryasining sherqidiki zēminlarning teqsim qilinishi

<sup>8</sup> Perwerdigarning xizmetkari Musa peyghember I'ordan deryasining sherqiy qirghiqidiki zēminlarni alliqachan Manasse qebilisining sherqiy yērimigha we Rubēn, Gad qebililirining igidarchiliq qilishigha teqsim qilip bergenidi. <sup>9</sup> Ularning zēmini Arnon jilghisining Aro'ēr shehiridin bashlinip, bu jilghining otturisidiki sheherni ōz ichige alghan halda Mēdiba shehiri orunlashqan pūtkūn ēgizliktin halqip, Dibon shehirigiche sozulghan. <sup>10</sup> Bu zēminlar yene eng sherqtiki Ammonlarning chēgrasigha tutashqan bolup, Sixon padishahliqining barliq sheherliri, Amorlar

padishahi hokümraniq qilghan Xeshbon sheherlirini öz ichige alghan. <sup>11</sup> U yene Gil'ad, Gishur we Ma'akaliqlarning zëminlirini, Xermon tēghi, shundaqla Bashanning Salkah shehirigiche bolghan pütkül zëminlarni öz ichige alidu, <sup>12</sup> yeni Bashan zëminidiki Ashtarot we Edre'i shehiride hokümraniq qilghan Og padishahning barliq zëminini öz ichige alidu. Padishah Og Rafahlarning eng axirqi ewladi idi. Musa peyghember ularni meghlup qilib, bu zëminlardin qoghlap chiqarghanidi. <sup>13</sup> Emma Isra'il xelqi Gishur we Ma'aka xelqini bu zëmindin qoghlidimi, shunga ular hazirgiche Isra'il xelqi arisida dawamliq yashap kelmekte.

### **Lawiy qebilisige mexsus zëmin teqsim qilinmighanliqi**

<sup>14</sup> Musa peyghember Perwerdigarning dëgini boyiche peqet Lawiy qebilisigila hëchqandaq zëmin teqsim qilmidi. Chünki Perwerdigargha, yeni Isra'il xelqi ëtiqad qilib kelgen Xudagha qilinghan qurbanliqlar ularning zëmini ornida teqsim qilinghan nësiwisi idi.

### **Rubën qebilisige teqsim qilinghan zëminlar**

<sup>15</sup> Musa peyghember Rubën qebilisige ularning jemeti boyiche zëmin teqsim qilib bergen. <sup>16</sup> Ularining zëmini Arnon jilghisining chëtidiki Aro'ër shehiridin bashlinip, bu jilghining otturisdiki sheherni öz ichige alghan halda Mëdiba shehiri orunlashqan pütün ëgizlikke sozulghan. <sup>17</sup> U yene Xeshbon shehiri we shu ëgizliktiki barliq sheherlerni – Dibon, Bamot-ba'al, Beyt-ba'almi'on, <sup>18</sup> Yahaz, Qidëmot, Mëfa'at, <sup>19</sup> Qiryata'im, Sibmah hemde jilghidiki dönglükke jaylashqan Zeret-shaxar, <sup>20</sup> Beyt-pi'or, Pisgah tēghining ëtiki, Beyt-yishimot dëgen yerlerni öz ichige alidu.

<sup>21</sup> Bu zëminlar yene shu ëgizliktiki barliq sheherler we Amorlarning padishahi Sixon Xeshbon shehiride turup hokümraniq qilghan barliq zëminlarni öz ichige alidu. Musa peyghember Amorlarning padishahi Sixonni Ewi, Reqem, Zur, Xur, Reba qatarliq Midyan xelqining qebile bashliqliri bilen bille meghlup qilghan. Bu qebile bashliqliri Sixon padishahning qol astida bolup, shu zëmindä yashaytti. <sup>22</sup> Isra'il xelqi urushta Bi'orning oghli palchi Bil'amni qilich bilen öltürdi. <sup>23</sup> I'ordan deryasi Rubën qebilisining zëminining gherbiy pasili boldi. Bu zëmindiki sheher we yëzilar Rubën qebilisige jemetler boyiche teqsim qilib bërilenidi.



### **Gad qebilisiga teqsim qilinghan zëminlar**

<sup>24</sup> Musa peyghember Gad qebilisiga ularning jemeti boyiche zëmin teqsim qilib bergan. <sup>25</sup> Ularning zëmini Yazër, Gil'adning barliq sheherliri we Rabbah shehirining yënidiki Aro'ër shehirigiche bolghan Ammon zëminining yërimini öz ichige alidu. <sup>26</sup> Bu zëminlar yene jenubta Xeshbon shehiridin tartip, Ramot-mizpeh we Bitonim shehirigiche, shimalda Maxanayim shehiridin tartip, Dibir zëminigiche, <sup>27</sup> I'ordan wadisida Beyt-haram, Beyt-nimrah, Sukkot, Zafon shehiri, shundaqla Sixon padishah Xeshbonda turup hökümraniq qilghan bashqa zëminlarnimu öz ichige alidu. Gherbiy pasili I'ordan deryasini boylap, shimalda Jeliliye kölining ayighighiche sozulup, këyin sherqqe qayrilidu. <sup>28</sup> Bu zëminlardiki sheher we etraptiki yëzilar Gad qebilisiga jemetler boyiche teqsim qilib bërিলgenidi.

### **Manasse qebilisining sherqiy yërimigha teqsim qilinghan zëminlar**

<sup>29</sup> Musa peyghember Manasse qebilisining sherqiy yërimigha ularning jemeti boyiche zëmin teqsim qilib bergan. <sup>30</sup> Bu zëminlar Maxanayim shehiridin shimalgha sozulghan bolup, Bashan zëmini (Og padishah burun hökümraniq qilghan zëmin) we Ya'irning igidarliqidiki 60 yëzini <sup>31</sup> we yene Gil'ad zëminining yërimi we Bashan zëminidiki Og padishahning paytexti bolghan Ashtarot we Edre'i sheherlirini öz ichige alidu. Bu zëminlar Manassening oghli Makir ewladining yërimigha jemet boyiche teqsim qilib bërিলgen. <sup>32</sup> I'ordan deryasining sherqige we Ėrixa shehirining uduligha jaylashqan Mo'ab tüzlemligige tewe bolghan bu zëminlar Musa peyghember teripidin teqsim qilib bërিলgen zëminlardur. <sup>33</sup> Emma Musa peyghember Lawiy qebilisiga hëchqandaq zëmin teqsim qilib bermidi, chünki Perwerdigar, yeni Isra'ıl xelqi ëtiqad qilip kelgen Xuda ulargha: «Men silerning riziq-nësiwenglar bolimen» dep wede qilghanidi.

## **14-bab**

### **I'ordan deryasining gherbidiki zëminlarning teqsim qilinishi**

<sup>1</sup> Isra'ıl xelqining qalghan qebililiri rohaniy El'azar, Nunning oghli Yoshuwa we qebile aqsaqallirining teqsim qilib bërishi bilen Ken'an zëminigha ige boldi. <sup>2</sup> Yeni bu zëminlar Perwerdigarning Musa

peyghemberge buyrughini boyiche chek tashlap, toqquz yërim qebilige teqsim qilinip bërildi. <sup>3</sup> Musa peyghember ikki qebile we yene bir qebilining yërimigha I'ordan deryasining sherqidiki zëminlarni teqsim qilghan, emma Lawiy qebilisige zëmin teqsim qilip bermigenidi.

<sup>4</sup> Yüsüpning ewladliri Manasse we Efrayim dep, ikki qebilige ayrilatti. Lawiy qebilisige hëchqandaq zëmin teqsim qilip bërilmigenidi. Ulargha peqet yashishi üçün etrapida mal-charwa baqidighan otlaqliri bolghan sheherler bërilenidi. <sup>5</sup> Shuning bilen Isra'ïllar bu zëminlarni Perwerdigarning Musa peyghemberge buyrughini boyiche bölüşüwaldi.

### **Yehuda qebilisining bashliqi Kalibning telipi**

<sup>6</sup> Isra'ïllar Gilgaldä qarargah qurup turuwatqan chaghda, Yehuda qebilisining bir qisim ademliri Yoshuwaning aldigha kirip këlishti. Qënaz jemetidin bolghan Yifunnening oghli Kalib Yoshuwagha mundaq dëdi:

– Kadësh-barnëyada Perwerdigar özining yëqin adimi Musa peyghemberge sen we men toghruluq nëmilerni dëgenlikini sen bilisen.

<sup>7</sup> Perwerdigarning xizmetkari Musa mëni, biz baridighan zëminlarni charlap këlishke ewetkenidi. Shu chaghda men qiriq yashta idim. Men qaytip kelgandin këyin, Musa peyghemberge shu zëminlarda körgenlirimni eynen ëyttim. <sup>8</sup> Men bilen bille barghan hemrahlim «u zëmndikiler wehshiy iken!» dep, Isra'ïllarni wehimige sëlip qoyghanidi, lëkin men ikkilenmey, Perwerdigarim Xudaning bizni qoghdaydighanliqigha chin qelbim bilen ishendim. <sup>9</sup> Shu chaghda Musa peyghember: «Sëning qediming yetken yerlarning hemmisi menggü sanga we sëning ewladliringgha tewe bolsun, chünki sen Perwerdigarimizgha sadiqliq bilen boysundung» dep, qesem bergen.

<sup>10</sup> Manga qara, Perwerdigar wede berginidek, u mëning hayatimni saqlap qaldı, shunga men hazirgha qeder yashap keldim. Perwerdigar Musa peyghemberge wede bergendin tartip hazirghiche 45 yil ötüp ketti. U waqıtta Isra'ïl xelqi chöl-bayawanlarda sergerdan bolup yürüwatqanidi. Manga qara, men hazir 85 yashqa kirdim. <sup>11</sup> Men hazirmu Musa peyghember mëni charlashqa ewetken chaghdikidek timen turuptimen, hazirmu shu chaghdikidek urush we bashqa hemme ishlarni qilalaymen. <sup>12</sup> Perwerdigarning shu chaghda wede qilghini boyiche bu taghliq rayonlarni manga bergin. Anaq qebililirining hëlimu shu

zëminlarda yashawatqanliqini bilisen, ularning sheherliri chong hem mustehkem. Perwerdigar men bilen birge bolsa, Perwerdigarning wede bergini boyiche men ularni qoghlap chiqiray.

<sup>13</sup> Yoshuwa Yifunnening oghli Kalibning bu sözlirini anglap, Perwerdigardin Kalibgha bext tilidi we Hibron shehirini uninggha teqsim qilip berdi. <sup>14</sup> Shuning bilen Hibron shehiri hazirgha qeder Qënaz qebilisidin bolghan Yifunnening oghli Kalibning igidarchiliqida turuwatidu. Chünki u Perwerdigargha, yeni Isra'illar ëtiqad qilip kelgen Xudagha sadiqliq bilen boysunghanidi. <sup>15</sup> (Burun Hibron shehiri Qiryat-arba dep atilatti. Arba Anaqlarning ewladidin chiqqan ulugh qehrimandur.)

Shuningdin kiyn bu zëmindä urush axirlashti.

## 15-bab

### Yehuda qebilisige teqsim qilinghan zëminlar

<sup>1</sup> Yehuda qebilisige jemetler boyiche zëmin teqsim qilip bërigen bolup, bu zëminlarning eng jenubtiki pasili Idom chëgrasidiki Zin chölining chëtigiche tutishatti.

<sup>2</sup> Yehuda zëminining jenubiy pasili Tuz dëngizining jenubining eng chëtidin bashlinip, <sup>3</sup> chayan dawinidin jenubqa mëngip, Zin chölidin ötüp, Kadësh-barnëya shehirining jenubidin Xezron shehirige sozulidu. Këyin Addar shehiridin ötüp, u yerdin Qarqa shehirige qayrilidu. <sup>4</sup> Bu pasil yene Azmon shehirini kësip ötüp, axirida Misir chëgrasidiki deryani boylap Ottura dëngizghiche tutishidu. Bu Yehuda qebilisining jenubiy pasilidur.

<sup>5</sup> Ularning sherqiy pasili Tuz dëngizini boylap, I'ordan deryasidin Tuz dëngizining qoyulush ëghizighiche baridu.

Shimaliy pasili bolsa I'ordan deryasining Tuz dëngizigha quyulush ëghizidin bashlinip, <sup>6</sup> Beyt-xogla shehirigiche sozulup, këyin Beyt-araba shehiridin ötüp Rubënning oghli Bohanning nami bilen atalghan tashqiche baridu. <sup>7</sup> Këyin balayi'apet jilghisidin ötüp Dibir shehirige bërüp, u yerdin shimalgha burulup, Gilgal shehirigiche baridu. Gilgal shehiri bolsa jilghining jenubidiki Adummim tagh dawinini kësip ötidighan yolning qarshi teripide bolup, bu pasil Ênshemesh buliqighiche sozulup, Rogël buliqi dëgen jayda axirlishidu. <sup>8</sup> Këyin Yibuslar

shehirining (Yërusalëm shehiri depmu atilidu) jenubiy teripidiki Benhinnom jilghisidin ötüp, Hinnom jilghisining gherbidiki ëdirliqqa, yeni Rafahlar jilghisining shimal teripining axirighiche baridu. <sup>9</sup> Bu pasil bu ëdirliqtin yene Neftowax buliqighiche sozulup, këyin Efron tēghidiki sheherlergiche baridu. U yerdin yene qayrilip, Qiryat-yi'arim dep atilidighan Ba'ala shehirige tutishidu. <sup>10</sup> U yene Ba'ala shehiridin gherbtiki Se'ir tēghigha qayrilip, u yerdin yi'arim, yeni Kisalon tēghining shimaliy etikini boylap, Beyt-shemesh shehirige bërıp, yene dawamliship Timnah shehirigiche sozulidu. <sup>11</sup> U yene Eqron shehirining shimalidiki tagh baghrini boylap, Shikkaron shehirige burulup, Ba'ala tēghigha bërıp, Yabni'ël shehiridin ötüp, Ottura dēngizda axirlishidu.

<sup>12</sup> Ularning gherbiy pasili Ottura dēngizning qirghaqliri idi.

Yehuda qebilisi we ularning jemetlirining pasili mana shu idi.

### **Kalibqa teqsim qilib bërılgen zëmin**

<sup>13</sup> Yoshuwa Perwerdigarning buyrughini boyiche Yehuda qebilisining Qiryat-arba dēgen zëminini Yifunnening oghli Kalibqa bōlup berdi. Bu zëmin hazir Hibron dep atilidu. Arba bolsa Anaqlarning atisi idi. <sup>14</sup> Kalib bu zëmindin Anaqning üch oghli – Shëshay, Aximan we Talmaylarning jemetlirini qoghlap chiqardi. <sup>15</sup> Kalib Qiryat-arba zëminidin ötüp Dibir (ilgiri Qir'at-sëfer dep atilatti) shehirige hujum qildi.

<sup>16</sup> Yehuda qebilisining bashliqi Kalib:

– Qir'at-sëfer shehirini kim alsa, qizim Aksahni shuninggha bërimen, – dëdi.

<sup>17</sup> U sheherni Kalibning inisi Qënazning oghli Otni'ël aldi. Kalib qizi Aksahni uninggha berdi. <sup>18</sup> Bir küni Aksah atisini yene bir parche yer bërishke maqul keltürüş üçün uning aldigha bardı. Aksah ëshektin chüşhüshi bilenla atisi uningdin:

– Nëmige kelding? – dep soridi. <sup>19</sup> Aksah:

– Men peqet birla nerse telep qilib keldim. Ata, manga buliqi bar yerlerdin bersingiz, chünki manga bergen yerliringizning hemmisi jenubiy chöllüktiki yerler iken, – dëdi. Shuning bilen Kalib yuqiri we töwendiki bulaqlarni uninggha berdi.

### **Yehuda qebilisige teqsim qilinghan sheherler**

<sup>20</sup> Töwendikiler Yehuda qebilisige jemetler boyiche teqsim qilib

bërilgen sheherler.

<sup>21</sup> Jenubning eng chëtidiki Idom chëgrasigha yëqin sheherler:

Qabzi'ël, Eder, Yagur, <sup>22</sup> Qinah, Dimona, Ad'ada, <sup>23</sup> Qedesh, Xazor, Yitnan, <sup>24</sup> Zif, Telem, Bi'alot, <sup>25</sup> Xazor-xadatta, Qiriyot-xezron (yeni Xazor), <sup>26</sup> Amam, Shima, Molada, <sup>27</sup> Xazar-gadda, Xeshmon, Beyt-pelet, <sup>28</sup> Xazar-shu'al, Be'ersheba, Bizyotiya <sup>29</sup> Ba'ala, Iyim, Ezem, <sup>30</sup> Eltolad, Kisol, Xurmah, <sup>31</sup> Ziqlaq, Madmanna, Sansanna, <sup>32</sup> Liba'ot, Shilxim, Ayin we Rimmonlardin ibaret jem'iy 29 sheher bolup, etrapidiki yëzilarmu bularning ichide.

<sup>33</sup> Gherbiy ëdirliqtiki sheherler:

Eshta'ol, Zor'ah, Ashnah, <sup>34</sup> Zanowax, Ëngannim, Tappuwax, Ënam, <sup>35</sup> Yarmut, Adullam, Sokoh, Azëqa, <sup>36</sup> Sha'arayim, Aditayim, Gidëra, yeni Gidërotayim qatarliq jem'iy 14 sheher bolup, etrapidiki yëzilarmu bularning ichide.

<sup>37</sup> Buningdin bashqa, Zinan, Xadasha, Migdal-gad, <sup>38</sup> Dil'an, Mizpeh, Yoqti'ël, <sup>39</sup> Lakish, Bozqat, Eglon, <sup>40</sup> Kabbon, Laxmas, Kitlish, <sup>41</sup> Gidërot, Beyt-dagon, Na'ama, Maqqëdalardin ibaret jem'iy 16 sheher we etrapidiki yëzilar <sup>42</sup> we yene Libnah, Eter, Ashan, <sup>43</sup> Yiftah, Ashnah, Nizib, <sup>44</sup> Qiylah, Akzib, Marësha qatarliq jem'iy toqquz sheher bolup, etrapidiki yëzilarmu bularning ichide.

<sup>45</sup> Jümlidin Eqrone we etrapidiki yëzilar <sup>46</sup> we Eqrondin tartip, Ottura dëngizghiche bolghan Ashdod yënidiki barliq sheherler <sup>47</sup> hemde Ashdod, Gaza etrapidiki yëzilar bilen qoshulup, Misir chëgrasidiki deryagha we Ottura dëngiz yaqisigha baratti.

<sup>48</sup> Taghliq rayonlardiki sheherler:

Shamir, Yattir, Sokoh, <sup>49</sup> Dannah, Qiryat-sannah (yeni Dibir), <sup>50</sup> Anab, Eshtimowa, Anim, <sup>51</sup> Goshen, Xolon, Giloh qatarliq 11 sheher bolup, etrapidiki yëzilarmu bularning ichide.

<sup>52</sup> Uningdin bashqa Arab, Dumah, Esh'an, <sup>53</sup> Yanum, Beyt-tappuwax, Afëqa, <sup>54</sup> Xumtah, Qiryat-arba (yeni Hibron) Zi'or qatarliq jem'iy toqquz sheher we etrapidiki yëzilar <sup>55</sup> we hem Ma'on, Karmel, Zif, Yuttah, <sup>56</sup> Yizri'el, Yoqdi'am, Zanowax, <sup>57</sup> Qayin, Gib'ah we Timnah qatarliq jem'iy on sheher bolup, etrapidiki yëzilarmu bularning ichide. <sup>58</sup> Jümlidin Xalxul, Beytzur, Gidor, <sup>59</sup> Ma'arat, Beyt-anot we Eltiqon qatarliq alte sheher we etrapidiki yëzilar <sup>60</sup> hemde Qiryat-ba'al (yeni Qiryat-yi'arim), Rabbah qatarliq ikki sheher bolup, etrapidiki yëzilarmu bularning ichide.

<sup>61</sup> Chöldiki sheherler:

Beyt-araba, Middin, Sikaka, <sup>62</sup> Nibshan, Tuz shehiri we Ēngedi qatarliq alte sheher bolup, etrapidiki yëzilar mu bularning ichide. <sup>63</sup> Lëkin Yehuda qebilisidikiler Yërusalëmdiki Yibuslarni qoghlap chiqiriwëtshke amalsiz qalghachqa, Yibuslar hazirgha qeder Yehuda qebilisidikiler bilen bille shu yerde yashap kelmekte.

## 16-bab

### Yüsüpning ewladlirigha teqsim qilinghan zëminlar

<sup>1</sup> Yüsüpning ewladlirigha teqsim qilip bërigen zëminlar:

Bu zëminlarning jenubiy pasili I'ordan deryasining yënidiki Ērixa shehiridin, yeni Ērixa shehirining sherqidiki bulaqliqtin bashlinip, chöl-bayawanlarni kësip ötüp, taghliq rayondiki Beytel shehirigiche sozulidu. <sup>2</sup> Jenubiy pasil Beytel, yeni Luz shehiridin bashlinip, Atarat shehiridiki Arkilarning zëminigha baridu. <sup>3</sup> Këyin yene gherbke sozulup, Yaflëtlarning zëminidin ötüp, astin Beyt-xoron shehirigiche bërip, u yerdin yene Gezer shehirigiche sozulup, axiri Ottura dëngizgha bërip toxtaydu.

<sup>4</sup> Yüsüpning oghulliri, yeni Efrayim bilen Manassening ewladliri özlirige teqsim qilinghan zëminlarga ige boldi.

### Efrayim qebilisige teqsim qilinghan zëminlar

<sup>5</sup> Efrayim qebilisige jemetler boyiche bërigen zëminlar:

ulargha teqsim qilinghan zëminning jenubiy pasili sherqte Atrot-addar shehiridin bashlinip, üstün Beyt-xoron shehirige tutiship, <sup>6</sup> Ottura dëngizgha baridu. Këyin yene shimaldiki Mikmitat shehiridin ötüp, sherqtiki Ta'anat-shilo shehirige bërip, Yanowax shehirige tutishidu.

<sup>7</sup> Këyin yene Yanowax shehiridin jenubqa qayrilip, u yerdin Atarat, Na'ara sheherlirigiche sozulup, këyin Ērixa shehirige tutiship, I'ordan deryasida axirlishidu. <sup>8</sup> Bu pasil yene Tappuwax shehiridin gherbke sozulup, Qanah jilghisini boylap, Ottura dëngizgha tutishidu. Mana bu Efrayim qebilisige jemetler boyiche teqsim qilip bërigen zëminlardur.

<sup>9</sup> Uningdin bashqa, Manasse qebilisining gherbiy yërimidikilerge teqsim qilinip bërigen zëminlar ichide, Efrayim qebilisige bërigen sheher we etrapidiki yëzilar mu bar. <sup>10</sup> Efrayim qebilisi Ken'anlarni Gezer shehiridin qoghlap chiqiriwetmidi, emma ular hazirgha qeder Efrayimlarga ishlemchi bolmaqta.

## 17-bab

### Manasse qebilisining gherbiy yërimigha teqsim qilinghan zëminlar

<sup>1</sup> Yüsüpning chong oghlining ewladliridin bolghan Manasse qebilisidikilerge zëmin teqsim qilib bërildi. (Manassening chong oghli Makir Gil'adning atisi bolup, uning ewladliri batur jengchilerdin bolghachqa, Gil'ad zëmini we Bashan zëmini ulargha burunla teqsim qilib bërilgenidi.) <sup>2</sup> I'ordan deryasining gherbidiki bashqa zëminlar Manassening qalghan ewladlirigha jemetler boyiche, yeni Abi'ezer, Xëleq, Asri'ël, Shekem, Xëfer we Shimida qatarliq jemetlerge teqsim qilib bërildi. Bu jemetler Yüsüpning oghli Manassening er ewladliri idi.

<sup>3</sup> Emma Xëferning oghli, yeni Gil'adning newrisi, Makirning chewrisi, Manassening ewrisi bolghan Zilofxadning oghli yoq, peqet qizlirila bar idi. Bu qizlarning isimliri Maxlah, No'ah, Xoglah, Milkah we Tirzah idi.

<sup>4</sup> Ular rohaniy El'azar, Nunning oghli Yoshuwa we Isra'illarning aqsqaqallirining aldigha këlip:

– Perwerdigar Musa peyghemberge, qebilimizdiki erlerge oxshash bizgimu zëmin teqsim qilib bërishni buyrughanidi, – dëdi.

Shuning bilen Yoshuwa Perwerdigarning buyrughini boyiche, taghilirigha oxshash ularghimu yer teqsim qilib berdi. <sup>5</sup> Shundaq qilib, I'ordan deryasining qarshi qirghiqidiki Gil'ad zëmini bilen Bashan zëminidin bashqa, Manasse qebilisige yene on parche zëmin teqsim qilib bërildi. <sup>6</sup> Manasse qebilisidikilerning ayal ewladlirimu er ewladlarga oxshash bir parchidin yerge ige boldi. Gil'ad zëmini Manasse qebilisidikilerning qalghan er ewladlirigha teqsim qilib bërildi.

<sup>7</sup> I'ordan deryasining gherbidiki Manasse qebilisining pasili, shimalda Ashër qebilisining pasiligha tutuship, jenubta Shekem shehirige yëqin bolghan Mikmitat shehirige sozulup, Mikmitat shehiridin yenimu jenubqa ilgirilep, Ën-tappuwaxlar yashawatqan zëmingha tutishatti.

<sup>8</sup> Tappuwax shehirining etrapidiki zëminlar Manasse qebilisige tewe boldi, emma Manasse qebilisi zëminidiki Tappuwax shehiri Efrayim qebilisige tewe idi. <sup>9</sup> Manasse qebilisning jenubiy pasili Qanah jilghisigha tutishatti. Manasse qebilisining sheherliri ichide Efrayim qebilisige teqsim qilinghan sheherlermu bar idi. Emma Manasse qebilisining pasili Qanah jilghisining shimal teripidin ötüp, Ottura dëngizgha tutishatti. <sup>10</sup> Efrayim zëmini bolsa Qanah jilghisining

jenubida, Manasse qebilisining zëmini bolsa deryaning shimalida idi. Ottura dëngiz bolsa Manasse qebilisining gherbiy pasili bolup, ularning zëmini shimalda Ashër qebilisining pasiligha, gherbte Issakar qebilisining pasiligha tutishatti.

<sup>11</sup> Manasse qebilisige bërtilgen Beytshan, Yibli'am, Dor, yeni Nafetdor, Ëndor, Tanak we Migiddo qatarliq sheherler we ularning etrapidiki yëzilar Issakar qebilisi bilen Ashër qebilisining zëmini ichide idi.

<sup>12</sup> Emma Manasse qebilisi bu sheherlerni igiliyelmidu. Shu zëminlarda yashawatqan Ken'anlar dawamlıq shu yerde yashawardi. <sup>13</sup> Këyin Isra'illar kücheygendin këyin, ular Ken'anlarnı ishlemchi qılıp ishletti. Emma ularni bu zëminlardin pütünley qoghlap chiqarmidi.

<sup>14</sup> Yüsüpning ewladliri Yoshuwaning aldigha këlip:

– Perwerdigar bizge beriket berdi. Bizning ademlirimiz shunche köp tursa, sen nëme üçün bizge bir parchila zëmin teqsim qılıp bërisen? – dep soridi.

<sup>15</sup> Yoshuwa ulargha:

– Eger ademliringlar shunche köp bolsa, Efrayim taghliq rayoni silerge yetmigen bolsa, ormanlıqta yashawatqan Perizziler we Rafahlarning zëminigha bërıp, ormanlarnı kësip özünglarcha jay qilinglar, – dëdi.

<sup>16</sup> Yüsüpning ewladliri jawab qayturup:

– Efrayim taghliq rayoni bizge tarliq qilidu. Uning üstige tüzlengliktiki Beytshan we uning etrapidiki yëzilar we Yizri'el jilghisida yashawatqan Ken'anlarning tömür bilen mustehkemlengen jeng harwilirimu bar, – dëyishti.

<sup>17</sup> Yoshuwa Yüsüpning ewladliri bolghan Efrayim we Manasse qebilisidikilerge mundaq dëdi:

– Siler shunche köp we küchlük ikensiler, silerge bir ülüshtin köp zëmin teqsim qılıp bërilişi kerek. <sup>18</sup> Taghliq rayonlarmu silerge tewe bolsun. U yerler gerche ormanlıq bolsimu, siler ormanlarnı kësip, shu jaylarnı özünglarcha zëmin qilinglar. Ken'anlar küchlük hem ularning tömür bilen mustehkemlengen jeng harwiliri bolsimu, siler ularni qoghlap chiqiriwëteleysiler.

## 18-bab

### Qalghan zëminlarning teqsim qilinishi

<sup>1</sup> Isra'illar pütün zëminlarnı boysundurghandin këyin, pütkül xelq Shilo



shehirige yigihilip, uchrishish chëdiri tikti. <sup>2</sup> Isra'illarning yene yette qebilisige tëxi zëmin teqsim qilip bërilmigenidi.

<sup>3</sup> Yoshuwa Isra'illargha mundaq dëdi:

– Perwerdigar – silerning ejdadliringlar ëtiqad qilghan Xuda silerge bergen zëminlarni qachanghiche igilimey turisiler? <sup>4</sup> Siler hazirla herbir qebilidin üch adem tallanglar, men ularni shu zëminlarni charlashqa ewetimen. Ular öz qebililirining pasillirini bëkitip, xeritisini sizip, mëning yënimgha qaytip kelsun. <sup>5</sup> Bu zëminlar yette parchigha bölünsun. Jenubniki zëminlar Yehuda qebilisige, shimaldiki zëminlar Yüsüpning ewladlirigha qaldurulsun. <sup>6</sup> Siler bu yette parche zëminning xeritisini sizip chiqip, mëning yënimgha ëlip këlinglar, andin men bu zëminlarni Perwerdigarimiz – Xudaning aldida siler üçün chek tashlap, herbir qebilige teqsim qilip bërimen.

<sup>7</sup> Lëkin Lawiy qebilisige hëchqandaq zëmin teqsim qilip bërilmeydu. Chünki ularning zëmini, yeni nësiwisi Perwerdigarning rohaniysi bolushtur. Gad qebilisi, Rubën qebilisi we Manasse qebilisining sherqiy yërimi özlirige tewe zëmingha ige bolup bolghan. Ulargha bu zëminni Perwerdigarning xizmetkari Musa peyghember I'ordan deryasining sherqiy qirghiqidin bergen.

<sup>8</sup> Charlighuchilar mëngish aldida, Yoshuwa ulargha yene tapilap:

– Siler pütün zëminlarni charlap, xeritisini sizip këlinglar. Siler qaytip kelgendin këyin, men Shiloda Perwerdigarning aldida siler üçün chek tashlaymen.

<sup>9</sup> Charlighuchilar pütün zëminni charlap, uni yette parchigha bölüp, herbir parchidiki sheherlerni tizimlap chiqti. Ular qaytip këlip, Shilodiki qarargahta Yoshuwa bilen körüshti. <sup>10</sup> Yoshuwa Perwerdigarning aldida bu zëminlarni her qaysi qebililerge teqsim qilip bërish üçün chek tashlidi.

### **Binyamin qebilisige teqsim qilinghan zëminlar**

<sup>11</sup> Birinchi chek Binyamin qebilisige chiqti. Ulargha jemetliri boyiche teqsim qilip bërilgen zëmin, Yehuda bilen Yüsüp qebilisining zëmini otturisida idi.

<sup>12</sup> Bu zëminning shimaliy pasili I'ordan deryasidin bashlinip, Ërixa shehirining shimalidin yuqirilap, gherbke burulup taghliq rayongha kirip, andin Beyt'awen chöllükige baridu. <sup>13</sup> Bu yerdin Luz, yeni Beytel shehirige tutiship, astin Beyt-xoron shehirining jenubidiki ëdirliqqa

jaylashqan Atrot-addar shehirige tutishidu. <sup>14</sup> Bu yerdin yene jenubqa burulup, Beyt-xoron shehirining udulidiki ëdirliqning gherbiy qirghiqini boylap, Yehuda qebilisige tewe bolghan Qiryat-ba'al, yeni Qirat-yi'arim shehiride axirlishidu. Bu ularning gherbiy pasilidur.

<sup>15</sup> Jenubiy pasili bolsa Qirat-yi'arim shehirining gherbidin bashlinip, Neftowax bulaqlirigha tutishidu. <sup>16</sup> Këyin yene Rafahlar jilghisining shimal teripidiki we Benhinom jilghisi yënidiki ëdirliqtin töwenge qarap, Hinnom jilghisini boylap, Yibuslar shehirining<sup>⑧</sup> jenubidiki ëdirliqtin ötüp, Rogël buliqigha baridu. <sup>17</sup> Bu pasil yene u yerdin shimalgha qayrilip Ënshemeshke bërip, Adummim dawinining qarshisidiki Gililotqa tutishidu. Këyin Rubënning oghli Bohanning nami bilen atalghan tashqiche bërip, <sup>18</sup> u yerdin yene Araba rayonining udulidiki ëdirliqning shimalini boylap ötüp, Araba rayonigha tutishidu. <sup>19</sup> U yerdin Beyt-xoglaning shimaliy teripige tutiship, Tuz dëngizining shimaliy qirghiqidiki I'ordan deryasining jenubidiki quyulush ëghzida axirlishidu. Bu ularning jenubiy pasilidur. <sup>20</sup> I'ordan deryasi bolsa ularning sherqiy pasili idi.

Mana bu töt teripi chëgralanghan zëminlar Binyamin qebilisige jemetler boyiche teqsim qilip bërigen zëminlardur.

<sup>21</sup> Binyamin qebilisige bërigen sheherler: Ërixa, Beyt-xogla, Ëmeq-qiziz, <sup>22</sup> Beyt-araba, Zimarayim, Beytel, <sup>23</sup> Awwim, Parah, Ofrah, <sup>24</sup> Kifar-ammona, Ofni, Geba qatarliq 12 sheher bolup, etrapidiki yëzilarmu bularning ichide. <sup>25</sup> Yene Gib'on, Ramah, Be'erot, <sup>26</sup> Mizpah, Kifira, Mozah, <sup>27</sup> Reqem, Yirpi'ël, Tar'ala, <sup>28</sup> Zëla, Ha'elef, Yibus (Yërusalëm), Gib'ah, Qiryat qatarliq 14 sheher bolup, etrapidiki yëzilarmu bularning ichide. Mana bular Binyamin qebilisige jemetler boyiche teqsim qilip bërigen zëminlardur.

## 19-bab

### Shimon qebilisige teqsim qilinghan zëminlar

<sup>1</sup> Ikkinchi chek Shimon qebilisige chiqti. Ulargha jemetliri boyiche teqsim qilip bërigen zëmin, Yehuda qebilisining zëmini ichididur.

<sup>2</sup> Bu zëmindä Be'ersheba, Molada, <sup>3</sup> Xazar-shu'al, Balah, Ezem,

---

⑧ Yibuslar shehiri – këyinki Yërusalëm shehiridur.

<sup>4</sup> Eltolad, Bitul, Xurmah, <sup>5</sup> Ziqlaq, Beyt-markabot, Xazar-susah,

<sup>6</sup> Beyt-liba'ot we Sharuxen qatarliq 13 sheher bolup, etrapidiki yëzilarmu bularning ichide.

<sup>7</sup> Shimon qebilisi uningdin bashqa yene Ayin, Rimmon, Eter we Ashan qatarliq töt sheher we ularning etrapidiki yëzilargha ige boldi. <sup>8</sup> Bu zëmin yene Ba'alat-bi'ër, yeni Negëb chöllükidiki Ramah shehirigiche bolghan barliq sheher we yëzilarni öz ichige alidu. Bu zëminlar Shimon qebilisige jemetler boyiche teqsim qilib bërildi. <sup>9</sup> Yoshuwa Yehuda qebilisige ularning ëhtiyajidinmu artuq zëmin teqsim qilib bergenidi, shunga Yehuda qebilisi Shimon qebilisige öz zëminidin yer ajritip berdi.

### **Zebulun qebilisige teqsim qilinghan zëminlar**

<sup>10</sup> Üchinchi chek Zebulun qebilisige chiqti. Ulargha jemetliri boyiche teqsim qilib bërilgen zëminning pasili Sarid shehiridin bashilinip,

<sup>11</sup> gherbke sozulup, Mar'ala shehiridin ötüp, Dabbeshet shehirige bërip, u yerdin Yoqni'am shehirining yënidiki jilghighiche tutishidu. <sup>12</sup> Qarshi terepte Sarid shehiridin sherqiy terepke sozulup, Kislot-tabor shehirining pasiligha bërip, u yerdin Dabirat shehirigiche sozulup, yene yuqirilap Yafiya shehirige tutishidu. <sup>13</sup> Andin sherqqe dawamlaship Gatzëfer shehiri, Ètqazin shehiri we Rimmon sheherliridin ötüp, Në'ah shehirige burulidu. <sup>14</sup> Zebulunlarning shimaliy pasili Xannaton shehiridin ötüp, Yiftax'ël jilghisida axirlishidu. <sup>15</sup> Ularning zëmini jem'iy 12 sheher bolup, Qattat, Naxalal, Shimron, Yid'ala we Beytlehem sheherliri we uning etrapidiki yëzilarmu shuning ichide.

<sup>16</sup> Mana bu sheherler we ularning etrapidiki yëzilar Zebulun qebilisige jemetler boyiche teqsim qilib bërilgen zëminlardur.

### **Issakar qebilisige teqsim qilinghan zëminlar**

<sup>17</sup> Tötinchi chek Issakar qebilisige chiqti. Ulargha jemetliri boyiche teqsim qilib bërilgen zëmin töwendiki sheherlerni öz ichige alidu:

<sup>18</sup> Yizri'el, Kisullot, Shunëm, <sup>19</sup> Xafarayim, Shi'on, Anaxarat, <sup>20</sup> Rabbit, Qishyon, Ebez, <sup>21</sup> Remet, Èngannim, Ènxadda we Beyt-pazzëz.

<sup>22</sup> Ularning zëmini Tabor, Shaxazima we Beyt-shemesh sheherlirige tutiship, I'ordan deryasida axirlishidu. Ularning zëmini 16 sheher bolup, ularning etrapidiki yëzilarmu shularning ichide.

<sup>23</sup> Issakar qebilisige jemetler boyiche teqsim qilib bërilgen zëminlar yuqiridiki sheherler we ulargha qarashliq yëzilarni öz ichige alidu.

### **Ashër qebilisige teqsim qilinghan zëminlar**

<sup>24-25</sup> Beshinchi chek Ashër qebilisige chiqti. Ulargha jemetliri boyiche teqsim qilib bërtilgen zëmin töwendiki sheherlerni, yeni Xelqat, Xali, Beten, Akshaf, <sup>26</sup> Allammelek, Amad we Mish'al qatarliq sheherlerni öz ichige alidu. Uning gherbiy pasili Karmel tēghi we Shixor-libnat shehirige tutishidu. <sup>27</sup> Këyin yene sherqqe burulup, Beyt-dagon shehirige suzulup, Zebulun qebilisidiki Yiftax'el jilghisighiche baridu. U yerdin shimalgha burulup, Beyt-ëmeq we Ni'i'el sheherlirigiche bërrip, u yerdin dawamliq shimalgha ilgirilep, Qabul, <sup>28</sup> Ebron, Rixob, Xammon, Qanah shehirige bërrip we tēximu yiraqlap udul büyük Sidon shehirige tutishidu. <sup>29</sup> Bu pasil yene Ramah shehiri we sēpilliri mustehkem Tir shehirige bërrip, u yerdin yene Xosah shehirige burulup, Ottura dēngiz boyidiki Maxalab we Akzib shehirige yēqin rayonlarga baridu. <sup>30</sup> Ularning zëminida Ummah, Afēq we Rixob qatarliq 22 sheher bolup, ularning etrapidiki yēzılargu shuning ichide. <sup>31</sup> Mana bu sheherler we ularning etrapidiki yēzilar Ashër qebilisige jemetler boyiche teqsim qilib bërtilgen zëminlardur.

### **Naftali qebilisige teqsim qilinghan zëminlar**

<sup>32-33</sup> Altinchi chek Naftali qebilisige chiqti. Ulargha jemetliri boyiche teqsim qilib bërtilgen zëminning shimaliy pasili, Xēlef shehirining Za'anannim dēgen yerning yēnidiki dup derixidin bashlinip, Adami-nekeb, Yabni'el we tēximu yiraqlap bërrip Laqqum sheherlirini kēsip ötüp, I'ordan deryasida axirlishidu. <sup>34</sup> Gherbiy pasili Aznot-tabor shehirini kēsip ötüp, Xuqoq shehirige baridu. Bu pasilning jenub teripi Zebulun qebilisige, gherb teripi Ashër qebilisige, sherq teripi I'ordan deryasigha tutishidu. <sup>35</sup> Ularning zëminida mustehkem sēpil bilen qorshalghan töwendiki sheherler bar: Ziddim, Zër, Xammat, Raqqat, Kinneret, <sup>36</sup> Adama, Ramah, Xazor, <sup>37</sup> Qedesh, Edre'i, Ēnxazor, <sup>38</sup> Yir'on, Migdal'el, Xorēm, Beyt-anat we Beyt-shemesh qatarliq jem'iy 19 sheher bolup, ularning etrapidiki yēzılargu öz ichige alidu. <sup>39</sup> Mana bu sheherler we ularning etrapidiki yēzilar Naftali qebilisige jemetler boyiche teqsim qilib bërtilgen zëminlardur.

### **Dan qebilisige teqsim qilinghan zëminlar**

<sup>40-41</sup> Yettinchi chek Dan qebilisige chiqti. Ulargha jemetliri boyiche teqsim qilib bërtilgen zëmin töwendiki sheherler: yeni Zor'ah, Eshta'ol,

## Yoshuwa

Irschemes,<sup>42</sup> Sha'alabbin, Ayyalon, Yitlah,<sup>43</sup> Èlon, Timnah, Eqron,<sup>44</sup> Eltiqë, Gibbiton, Ba'alat,<sup>45</sup> Yihud, Binebiraq, Gatrimmon,<sup>46</sup> Mëyarqon, Raqqon shehiri we Jaffa shehirining udulidiki zëminlarni öz ichige alidu.

<sup>47</sup> Emma Dan qebilisi bu zëminlarga ige bolalmidi. Ular bashqa yerge bërip, Leshem shehirige hujum qilib, bu sheharni igilidi hemde bu sheharning xelqini qilich bilen qirghin qilib, özliri bu sheherge orunlashti. Ular bu sheharning namini özgertip, ejdadlirining nami bilen «Dan» dep atashti.

<sup>48</sup> Mana bu sheher we uning etrapidiki yëzilar Dan qebilisige jemetler boyiche teqsim qilib bërilgen zëminlardur.

### Yoshuwagha teqsim qilinghan zëmin

<sup>49</sup> Barliq qebililerge zëminlar bölüp bërilgendin këyin, Isra'illar Nunning oghli Yoshuwaghimu zëmin teqsim qilib berdi.

<sup>50</sup> Perwerdigarning buyrughini boyiche Isra'illar Yoshuwagha özi tallighan sheharni teqsim qilib berdi. U Efrayim taghliq rayonidiki Timnat-serax shehirini talliwalghanidi. U bu sheharni qaytidin qurup chiqip, u yerde olturaqliship qaldi.

<sup>51</sup> Yuqiridiki zëminlarni rohaniy El'azar, Nunning oghli Yoshuwa we qebile aqsaqalliri Perwerdigarning aldida, Shiloning kirish ëghizidiki uchrishish chëdirida chek tashlap, Isra'illargha teqsim qilib berdi. Shuning bilen zëmin teqsim qilib bërish tamamlandi.

## 20-bab

### Panahlinidighan sheherler

<sup>1</sup> Perwerdigar Yoshuwagha mundaq dëdi:

<sup>2</sup> – Sen Isra'illargha ëytqin, men Musa peyghember arqiliq sanga emr qilghinimdek, ular panahlinidighan sheherlerni bëkitip chiqsun.

<sup>3</sup> Herqandaq bir kishi birawni bixestelik qilib, meqsetsiz halda öltürüp qoysa, u shu sheherlarning birige qëchip bërip, panahlansa bolidu. U bu sheherde ölgüchining tughqanlirining qisas ëlishidin özini saqlap qalalaydu. <sup>4</sup> Lëkin u kishi shu sheherlarning birige qëchip bërip panahlanmaqchi bolghanda, sheher derwazisi aldida turup, bu sheharning aqsaqallirigha öz qilmishini bayan qilsun. Ular choqum u

kishini sheherge kirishke yol qoysun we uninggha shu sheherdin turidighan jay körsitip bersun. <sup>5</sup> Eger ölgüchining tughqanliri qisas ëlish üçün qoghlap kelse, aqsaqallar hergizmu öltürgüchini ulargha chiqirip bermesliki kirek. Chünki öltürgüchi ölgüchini qesten öltürmigen, shundaqla burun uning bilen adawitimu bolmighan. <sup>6</sup> Emma öltürgüchi jama'et aldida soraq qilinip, uninggha höküm chiqirilghuche, shu yerde turushi kerek. Weqe yüz bergen waqittiki bash rohaniy ölüp ketküche öltürgüchi choqum shu sheherde turushi kirek. Uningdin këyin öltürgüchi erkin bolup, özi qëchip kelgen sheherge qaytsa bolidu.

<sup>7</sup> Naftali qebilisining taghliq rayonining Jeliliyediki Qedesh shehiri, Efrayim qebilisining taghliq rayonidiki Shekem shehiri, Yehuda qebilisining taghliq rayonidiki Qiryat-arba, yeni Hibron shehiri qatarliq sheherler panahlinish üçün bëkitilgen sheherlerdur. <sup>8</sup> Iordan deryasining sherqiy teripidiki, yeni Ėrixa shehirining udulidiki Rubën qebilisining ëgizlikidiki chöllükke jaylashqan Bezer shehiri, Gad qebilisining zëminigha jaylashqan Gil'adtiki Ramot shehiri, Manasse qebilisining zëminigha jaylashqan Bashan rayonidiki Golan shehiri qatarliq sheherler panahlinish üçün bëkitilgen sheherlerdur. <sup>9</sup> Bu sheherler barliq Isra'illar we shu zëmindä yashawatqan sirittin kelgenler üçün panahlinidighan sheherler qilip bëkitilgen. Herqandaq bir kishi birawni bixestelik qilip, meqsetsiz halda öltürüp qoysa, shu sheherlerning birige qëchip bërip panahlansa bolidu. Bu arqiliq ular jama'et aldida soraq qilinishtin burun, qisas alghuchilarning öltürüwëtishidin saqlinalaydu.

## 21-bab

### Lawiy qebilisige ayrip bërilgen sheherler

<sup>1-2</sup> Lawiy qebilisining aqsaqalliri Ken'an zëminidiki Shilo shehiride turuwatqan rohaniy El'azar, Nunning oghli Yoshuwa we Isra'illarning aqsaqallirining aldigha këlip ulargha:

– Perwerdigar Musa peyghemberge, biz yashaydighan sheher we mal-charwilirimizni baqidighan otlaq bërishni buyrughanidi, – dëdi.

<sup>3</sup> Shuning bilen Isra'illar Perwerdigarning buyrughini boyiche Lawiy qebilisige özlirige teqsim qilip bërilen zëmindin töwendiki sheherlerni we otlaglarni ayrip berdi.

<sup>4</sup> Chek tashlash arqiliq Lawiy qebilisning Qohat jemetidin bolghan Harunning ewladlirigha Yehuda, Shimon we Binyamin qebilisige teqsim qilip bërilgen zëmindiki 13 sheher ayrip bërildi.

<sup>5</sup> Yene chek tashlash arqiliq, Qohat jemetining bashqa ewladlirigha Efrayim, Dan we Manasse qebilisining gherbiy yërimigha teqsim qilip bërilgen zëmindiki 10 sheher ayrip bërildi.

<sup>6</sup> Yene chek tashlash arqiliq, Gërshon jemetige Issakar, Ashër, Naftali we Bashandiki Manasse qebilisining sherqiy yërimigha teqsim qilip bërilgen zëmindiki 13 sheher ayrip bërildi.

<sup>7</sup> Mirari jemetigimu chek tashlash arqiliq Rubën, Gad we Zebulun qebilisige teqsim qilip bërilgen zëmindiki 12 sheher ayrip bërildi.

<sup>8</sup> Shundaq qilip Isra'illar Perwerdigarning Musa peyghemberge buyrughini boyiche yuqiriqi sheher we otlaqlarni Lawiy qebilisige chek tashlash arqiliq ayrip berdi.

<sup>9-10</sup> Lawiy qebilisning Qohat jemetidin bolghan Harunning ewladlirigha birinchi bolup chek chiqqanliqi üçün, Isra'illar Yehuda we Shimon qebilisining sheherlirini ulargha eng aldida ayrip berdi:

<sup>11</sup> Yehuda qebilisining taghliq rayonidiki Qiryat-arba, yeni Hibron shehiri we uning etrapidiki otlaqlarnimu ulargha ayrip berdi (Arba Anaqning ejdadi idi). <sup>12</sup> Emma sheherning sirtidiki dalilar we uning etrapidiki yëzilar burunla Yifunnening oghli Kalibning igidarchiliq qilishigha teqsim qilip bërilgenidi.

<sup>13</sup> Shuning bilen rohaniy Harunning ewladlirigha Hibron shehiri (bixestelik qilip adem öltürüp qoyghanlarning panahlinidighan sheherlirining biri), Libnah, <sup>14</sup> Yattir, Eshtimowa, <sup>15</sup> Xolon, Dibir,

<sup>16</sup> Ayin, Yuttah we Beyt-shemesh qatarliq toqquz sheher we ularning etrapidiki otlaqlarni ayrip berdi.

<sup>17</sup> Isra'llarning Binyamin qebilisidin Harunning ewladlirigha Gib'on, Geba, <sup>18</sup> Anatot we Almon qatarliq töt sheher we ularning etrapidiki otlaqlar ayrip bërildi. <sup>19</sup> Rohaniy Harunning ewladlirigha jem'iy 13 sheher we ularning etrapidiki otlaqlar ayrip bërildi.

<sup>20</sup> Lawiy qebilisidiki Qohat jemetining bashqa ewladlirigha Efrayim qebilisining sheherliri ayrip bërildi. <sup>21</sup> Isra'illar ulargha taghliq rayondiki Efrayimning Shekem shehiri (bixestelik qilip adem öltürüp qoyghanlarning panahlinidighan sheherlirining biri), Gezer, <sup>22</sup> Qibzayim we Beyt-xoron sheherliri we ularning etrapidiki otlaqlar bolup, jem'iy 4 sheherni ayrip berdi.

<sup>23</sup> Isra'illar ulargha yene Dan qebilisidin Eltiqë, Gibbiton, <sup>24</sup> Ayyalon, Gatrimmon we ularning etrapidiki otlaqlar bolup, jem'iy 4 sheherni ayrip berdi.

<sup>25</sup> Ulargha yene Manasse qebilisining gherbiy yërimidin Tanak, Gatrimmon we ularning etrapidiki otlaqlar bolup, jem'iy 2 sheherni ayrip berdi. <sup>26</sup> Qohat jemetining qalghan ewladliri 10 sheher we ularning etrapidiki otlaqlarni ayriwaladi.

<sup>27</sup> Lawiy qebilisining bashqa jemetidin bolghan Gërshonning ewladliri Manasse qebilisining sherqiy yërimidiki töwendiki sheherler we ularning etrapidiki otlaqlarni ayriwaladi: Bashandiki Golan (bixestelik qilip, adem öltürüp qoyghanlarning panahlinidighan sheherlirining biri) we Bi'eshtiradin ibaret 2 sheher.

<sup>28</sup> Issakar qebilisidin töwendiki sheherler we ularning etrapidiki otlaqlarni ayriwaladi: Qishyon, Dabirat, <sup>29</sup> Yarmut we Ğannimdin ibaret 4 sheher.

<sup>30</sup> Ashër qebilisidin töwendiki sheherler we ularning etrapidiki otlaqlarni ayriwaladi: Mish'al, Abdon, <sup>31</sup> Xelqat we Rixobtin ibaret 4 sheher.

<sup>32</sup> Naftali qebilisidin töwendiki sheherlerni we ularning etrapidiki otlaqlarni ayriwaladi: Jeliliyediki Qedesh (bixestelik qilip, adem öltürüp qoyghanlarning panahlinidighan sheherlirining biri), Xammotdor we Qartandin ibaret 3 sheher. <sup>33</sup> Shundaq qilip, jem'iy 13 sheher we ularning etrapidiki otlaqlar Gërshon jemetige ayrip bërildi.

<sup>34</sup> Lawiy qebilisining qalghan jemetliridin Mirari jemeti, Zebulun qebilisidin töwendiki 4 sheher we ularning etrapidiki otlaqlarni ayriwaladi: Yoqni'am, Qartah, <sup>35</sup> Dimnah we Naxalal qatarliq sheher we ularning etrapidiki otlaqlar.

<sup>36</sup> Rubën qebilisidin töwendiki 4 sheher we ularning etrapidiki otlaqlarni ayriwaladi: Bezer, Yahaz, <sup>37</sup> Qidëmot we Mëfa'at qatarliq sheher we ularning etrapidiki otlaqlar.

<sup>38</sup> Gad qebilisidin töwendiki 4 sheher we ularning etrapidiki otlaqlarni ayriwaladi: Gil'adtiki Ramot (bixestelik qilip, adem öltürüp

qoyghanlarning panahlinidighan sheherlirining biri), Maxanayim,

<sup>39</sup> Xeshbon we Yazër qatarliq sheher we ularning etrapidiki otlaqlar.

<sup>40</sup> Shuning bilen Mirari jemeti (lawiy qebilisining qalghan jemetliri) 12 sheherge ige boldi. <sup>41</sup> Isra'illar zëminidin jem'iy 48 sheher we ularning etrapidiki otlaqlar Lawiy qebilisige ayrip bërildi. <sup>42</sup> Bu sheherlerning



hemmisining etrapida otlaqliri bar idi.

<sup>43</sup> Shundaq qilib Perwerdigar Isra'illarning ejdadlirigha wede qilghan barliq zëminni ulargha berdi. Isra'illar bu zëminlarga ige bolup, shu yerlerde olturaqlashti. <sup>44</sup> Perwerdigar ularning ejdadlirigha wede qilghini boyiche pütün zëmingha amanliq berdi. Hëchqandaq bir dushman ulargha qarshi turalmidi, chünki Perwerdigar ularning barliq dushmanlirini ularning qoligha chüshürüp bergenidi. <sup>45</sup> Perwerdigarning Isra'il xelqige bergen barliq wedisining hemmisi birimu qalmay emelge ashti.

## 22-bab

### Sherqtiki qebililarning öz zëminlirigha qaytishi

<sup>1</sup> Yoshuwa Rubën, Gad we Manasse qebilisining sherqiy yërimidiki qebililerni chaqirip <sup>2</sup> ulargha:

– Siler Perwerdigarning xizmetkari Musa peyghember silerge buyrughan ishlarning hemmisini qildinglar, shundaqla mëning buyruqlirimghimu boysundunglar. <sup>3</sup> Shunche uzaq waqitlardin bëri taki bögünki küngiche, siler bu Isra'il qebililiridiki qëindashliringlarni tashliwetmidinglar. Perwerdigaringlar Xudaning emrlirige izchil boysunup keldinglar. <sup>4</sup> Hazir Perwerdigaringlar Xuda öz wedisi boyiche silerge amanliq berdi. Siler emdi, I'ordan deryasining sherqiy teripidiki, Perwerdigarning xizmetkari Musa peyghember silerge teqsim qilib bergen zëminlardiki yurtunglarga qaytinglar. <sup>5</sup> Musa peyghemberning barliq körsetmisi we buyruqlirigha choqum yaxshi emel qilinglar! Perwerdigaringlar Xudani söyünglar, uning körsetken yolida mënginglar, emrlirige boysununlar, uninggha sadıq bolunglar, chin qelbinglar we pütün wujudinglar bilen xizmet qilinglar! – dëdi.

<sup>6</sup> Këyin Yoshuwa ulargha bext tilep, uzitip qoydi. Hemmisi öz yurtlirigha qaytishti.

<sup>7</sup> Musa peyghember Manassening sherqiy yërim qebilisige I'ordan deryasining sherqiy teripidiki Bashan zëminini teqsim qilib bergenidi (ularning qalghan yërim qebilisige I'ordan deryasining gherbidin zëmin teqsim qilib bërılgen). Yoshuwa ularghimu bext tilep, öz yurtlirigha uzitip qoydi. <sup>8</sup> Yoshuwa ulargha:

– Dushmanliringlardin olja alghan mal-charwa, altun-kümüş, tuch,

tömür we kiyim-këchek qatarliq bayliqlarni ëlip, uruq-tughqanliringlar bilen ortaqlashishlar, – dëdi.

<sup>9</sup> Shuning bilan Rubën, Gad we Manasse qabilisining sherqiy yërimidiki qebililer Ken'an zëminining Shilo shehiride qalghan Isra'ïl qabililiridin ayrildi. Ular Gil'adtiki özige tewe bolghan zëmingha qarap yol aldi. Bu zëminlarni Perwerdigar ulargha Musa peyghember arqiliq buyrup bergendi.

### **Sherqiy qabililarning qurbanliq supisi yasishi**

<sup>10</sup> Rubën, Gad we Manassening sherqiy yërimidiki qebililer Ken'an zëminidin chiqmay turup, I'ordan deryasining boyigha kelgende, u yerde intayin heywetlik bir qurbanliq supisi yasidi. <sup>11</sup> Isra'ïllarning qalghan qabililirige Rubën, Gad we Manasse qabilisining sherqiy yërimidiki qabililarning Ken'an zëminining pasilidiki I'ordan deryasining gherbidiki Gililotta bir qurbanliq supisi yasighanliq xewiri yëtip keldi. <sup>12</sup> Ular buni anglighandin këyin, ularning barliq ademleri Shiloghga yighilip, Rubën, Gad we Manassening sherqiy yërimidiki qebililer bilen urush qilmaqchi bolushti. <sup>13</sup> Emma ular El'azarning oghli rohaniy Pinixasni Gil'ad zëminidiki Rubën, Gad we Manassening sherqiy yërimidiki qabililerge ewetti, <sup>14</sup> yeni Isra'ïllarning herqaysi qabililiri öz jemetliridin birdin aqsaqalni tallap, jem'iy on adem uning bilen bille bardı.

<sup>15</sup> Ular Gil'ad zëminigha yëtip barghaindin këyin, Rubën, Gad we Manassening sherqiy yërimidiki qebililer bilen körüşüp, ulargha mundaql dëdi:

<sup>16</sup> – Biz, yeni Perwerdigarning jama'iti silerning nëme üçün Isra'ïllar ëtiqad qilip kelgen Xudagha asiqliq qilghanliqlinglarni bilmekchi bolup kelduq. Siler nëme üçün Perwerdigardin yüz örüp, uninggha qarshi halda özünqlargha bir qurbanliq supisi yasidinglar? <sup>17</sup> Ejdadlirimizning Pi'orda<sup>9</sup> Perwerdigargha asiqliq qilip ötküzgen ëghir gunahini untup qaldinglarmu? Ular Perwerdigarning öz xelqi bolsimu, Perwerdigar yenila ularni yuqumluq kësäl bilen jazalighanidi, biz bu gunahtin tëxiche paklanghinmiz yoql! <sup>18</sup> Bügün siler Perwerdigarning yolida mëngishtin yüz örüdünglar. Siler Perwerdigargha asiqliq qilsanglar, ete Perwerdigar

---

<sup>9</sup> Pi'or – Mo'abtiki bir yerning ismi bolup, bu yerde Musa peyghember waqtida Isra'ïl xelqi Perwerdigargha asiqliq qilip, bir but yasighan. Perwerdigar 24 ming neper Isra'ïllarni yuqumluq kësäl bilen öltürüş arqiliq ularni jazalighan. «Chölde» dëgen qisimdiki 25-bab 9-ayetke qaralsun.

hemmimizge ghezipini yaghduridu.

<sup>19</sup> Eger siler zëmininglarni ibadet qilish üçün napak dep oylisanglar, undaqta bizning zëminimizgha këlinglar. Bizning yërimizge Perwerdigarning ibadet chëdiri tikilgen, uni siler bilen teng ortaqlishayli. Emma, Perwerdigarimiz Xudaning qurbanliq supisidin bashqa, yene bir qurbanliq supisi yasashtek asiqliq qilmishinglar bilen, Perwerdigargha we bizge qarshi chiqmanglar. <sup>20</sup> Zerax jemetidin bolghan Akan Perwerdigargha atalghan nersini oghrilap gunah qilghanliqi üçün, Perwerdigarning ghezipi barliq Isra'îl xelqige yaghdimidu? Ashu bir ademning gunahi üçün nurghun adem ölüp kettighu?!

<sup>21</sup> Rubën, Gad we Manassening sherqiy yërimidiki qebililer Isra'illarning bu aqsaqallirigha mundaq dep jawab bërishi:

<sup>22</sup> – Hemmige qadir Perwerdigar Xuda, hemmige qadir Perwerdigar Xuda! U özi bilidu! Pütkül Isra'îl xelqi bilsun! Biz qurbanliq supisini Perwerdigargha qarshi chiqish yaki uninggha boysunmasliq üçün yasimiduq. Eger biz shundaq xiyalda yasighan bolsaq, bizge rehim qilmanglar! <sup>23</sup> Eger biz Perwerdigardin yüz örüş meqsitide yaki köydürme qurbanliqi, ashliq hediyesi we amanliq qurbanliqi qilish üçün qurbanliq supisi yasighan bolsaq, Perwerdigar bizni jazalisun.

<sup>24</sup> Bu qurbanliq supisini yasastiki meqsitimiz, kelgüside silerning ewladliringlar bizning ewladlirimizgha: «Perwerdigarimiz – Isra'illar ëtiqad qilip kelgen Xuda bilen nëme munasiwitinglar bar? <sup>25</sup> Perwerdigar I'ordan deryasini biz bilen silerning, yeni Rubën bilen Gad qebilisining pasili qilghan. Silerning bizning Perwerdigarimizgha ibadet qilidighan hëchqandaq hoqoqunglar yoq» dep, bizning ewladlirimizni Perwerdigargha ibadet qilishtin tosup qoyushidin qorqtuq.

<sup>26</sup> Shuning üçün biz bu qurbanliq supisini yasashni qarar qilduq. Buni yasastiki meqset, qurbanliq yaki köydürme qurbanliq üçün emes, <sup>27</sup> belki delil-ispat üçündür. Yeni bu, siler bilen bizning arimizda, shundaqla bizlarning ewladlirimiz arisida muqeddes chëdirda Perwerdigargha özimizning köydürme qurbanliqi, amanliq qurbanliqi we bashqa qurbanliqlarni qilish bilen Perwerdigargha ibadet qilish hoquqimizning barliqini ispatlash üçündür. Shundaq bolghanda silerning ewladinglar bizning ewladimizni «Perwerdigargha ibadet qilish hoququnglar yoq» dep, tosup qoyalmaydu.

<sup>28</sup> Eger silerning ewladliringlar shundaq dëse, bizning ewladlirimiz: «Ejdlirimiz Perwerdigarning qurbanliq supisigha opmu'oxshash qilip

yasighan Perwerdigargha qurbanliq qilish supisigha qaranglar. Bu, köydürme qurbanliq yaki bashqa qurbanliqlar üçün emes, belki bu, bizningmu Perwerdigargha mensup ikenlikimizning delil-ispatisi üçündür» deydu. <sup>29</sup> Biz hergiz Perwerdigardin yüz örüp, asiyliq qilmaymiz. Perwerdigarimizning ibadet chëdiri aldidiki qurbanliq supisidin bashqa, herqandaq bir qurbanliq supisida köydürme qurbanliq, ashliq hediyesi we yaki bashqa qurbanliqlarni qilmaymiz.

<sup>30</sup> Rohaniy Pinixas we uning bilen bille kelgen Isra'illarning qebile aqsaqalliri, yeni herqaysi qebililerning öz jemetlirining aqsaqalliri Rubën, Gad we Manasse qebilisining sherqiy yërimidiki qebililerdin bu gepni anglighandin këyin, qayil bolushti. <sup>31</sup> El'azarning oghli rohaniy Pinixas ulargha mundaq jawab berdi:

– Biz bugün Perwerdigarning biz bilen bille ikenlikini bilduq. Chünki siler Perwerdigargha sadaqetsizlik qilmidinglar, yeni siler Isra'illarni Perwerdigarning gumran qilishidin saqlap qaldinglar.

<sup>32</sup> El'azarning oghli rohaniy Pinixas we bashqa aqsaqallar Gil'adtiki Rubën we Gad qebililiridin ayrilip, Ken'an zëminigha qaytip këlüp, u yerdiki Isra'illargha bolghan ishlarni sözlep berdi. <sup>33</sup> Isra'illar buni anglighandin këyin xatirjem bolushti we Xudagha medhiye oqushti. Ular Rubën we Gad qebililiri bilen urushup, ularning zëminlirini weyrän qilishni qayta ëghizgha almidi.

<sup>34</sup> Rubën we Gad qebililiri qurbanliq supisining ismini «guwahliq supisi» dep atap, ular bu supini «hemmimizning ashu birdinbir Perwerdigari bolghan Xudagha ibadet qilidighanliqimizning guwahchisidur» dëyishti.

## 23-bab

### Yoshuwaning axirqi nesihiti

<sup>1</sup> Perwerdigar Isra'illargha dëshmenlirini boysundurup, amanliq bergendin këyin, xëli zamanlar ötti. Yoshuwamu qërip qaldi. <sup>2</sup> Yoshuwa barliq Isra'il xelqini hemde ularning aqsaqallirini, bashliqlirini, sotchilirini we serdarlirini yighip, ulargha mundaq dëdi:

– Men qërip qaldim, <sup>3</sup> siler Perwerdigaringlar Xudaning siler üçün etrapinglardiki yat xelqlarni qandaq qilghanliqini öz közünglar bilen kördünglar. Perwerdigaringlar Xuda siler üçün urush qildi! <sup>4</sup> Men

silerning herqaysi qebililirlarghaga sherqte I'ordan deryasidin tartip, gherbte Ottura dëngizghiche bolghan zëminlarni teqsim qilip berdim. Men silerge biz boysundurghan barliq yat xelqlerning zëminlirini we biz tëxi boysundurmighan yat xelqlerning zëminlirini teqsim qilip berdim.<sup>5</sup> Perwerdigaringlar Xuda yat xelqlarni silerning köz aldinglarda shu zëminlardin qoghlap chiqiridu, Perwerdigar silerge wede qilghinidek, siler shu zëminlargha ige bolisiler!

<sup>6</sup> Siler Musa peyghember arqiliq chüshürülgen Tewrat qanunigha qattiq emel qilinglar, uning yolidin chetnimenglar! <sup>7</sup> Siler aranglarda qalghan bashqa yat xelqler bilen ariliship ketmenglar! Ularning ilahlrini tilgha almanglar, ularning ilahlrining nami bilen qesem qilmanglar, ularning ilahlrigha sejide qilmanglar we ulargha choqunmanglar! <sup>8</sup> Siler hazirghiche Perwerdigaringlar Xudagha sadiq bolup keldinglar, buningdin këyinmu uninggha sadiq bolunglar!

<sup>9</sup> Perwerdigar küchlük we qudretlik bolghan yat xelqlarni aldinglarda qoghlap chiqardi. Hazirghiche hëchkim silerge teng këlelmidi.

<sup>10</sup> Silerning bir adiminglar dushmaning ming adimini qoghlap chiqardi. Chünki Perwerdigaringlar Xuda wede qilghinidek, siler üçün jeng qildi.

<sup>11</sup> Siler özünglarning ish-emeliyitinglerge diqqet qilip, Perwerdigaringlar Xudani chin dilinglardin söyüngler.

<sup>12</sup> Eger Xudadin yüz örüsenglar, aranglarda qalghan yat xelqler bilen ariliship, ular bilen dostlashsanglar we nikahlashsanglar, <sup>13</sup> bilinklarki, Perwerdigaringlar Xuda bu yat xelqlarni zëmininglardin qoghlap chiqarmaydu. Shundaqla Perwerdigaringlar Xuda silerge ata qilghan bu güzel zëmindä biringlarmu saq qalmighuche, bu yat xelqler silerge tuzaq, qapqan we yaki dümbenglerge urulghan qamcha, közünglerge qadalghan tiken bolidu.

<sup>14</sup> Mëningmu ömrüm axirliship qaldi. Shübbisizki, silerning könglünglerge ayan, Perwerdigaringlar Xuda silerge bergen wedisining birinimu qaldurmay, hemmisini emelge ashurdi. <sup>15</sup> Lëkin, Xuda silerge bergen yaxshi wedilerning hemmisini emelge ashurghinidek, silermu Perwerdigaringlar Xudagha ëtiqad qilmisanglar, u silerni agahlandurup ëytqan balayi'apetlerni bëshinglarga yaghduridu hem silerge ata qilghan bu güzel zëmindinmu silerni qoghlap chiqiridu. <sup>16</sup> Eger siler Perwerdigaringlar Xudaning ejdadliringlar bilen qilghan ehdisini buzup, bashqa ilahlargha choqunup, ulargha sejde qilsanglar, Perwerdigar silerge qattiq ghezipini yaghduridu. Perwerdigar silerge ata qilghan bu

güzel zëmindin bir demdila yoq qilinisiler.

## 24-bab

### Yoshuwaning ehdini qayta bëkitishi

<sup>1</sup> Yoshuwa Isra'illarning hemme qebililirini hemde ularning aqsaqallirini, bashliqlirini, sotchilirini we serdarlirini Shekemge chaqirdi. Ular Xudaning huzurigha keldi. <sup>2</sup> Yoshuwa pütün xelqqe mundaq dëdi:

– Perwerdigar – Isra'illar ëtiqad qilip kelgen Xuda shundaq deyduki: «Qedimki zamanda Terah hemde uning oghulliri Naxor bilen Ibrahim we bashqa ejdadinglar Firat deryasining qarshi teripide yashaytti, ular bashqa ilahlargha choqunatti. <sup>3</sup> Men ejdadinglar Ibrahimni Firat deryasining qarshi teripidin ëlip këlip, uni bashlap Ken'anning pütün zëminini këzip, Is'haqni uninggha ata qilip, shu arqiliq Ibrahimning uruqini awuttum. <sup>4</sup> Is'haqqa ikki oghul, yeni Yaqup bilen Esawni berdim. Men Se'irdiki taghliq rayonni Esawgha berdim. Lëkin Yaqup ewladliri bilen Misirgha ketti. <sup>5</sup> Këyin men Musa bilen Harunni Misirgha ewetip, Misirliqlargha zor balayi'apet yaghdurup, silerni u yerdin ëlip chiqtim. <sup>6</sup> Ejdadinglarni Misirdin ëlip chiqqandin këyin, ular Qizil dëngizgha keldi. Misirliqlar jeng harwiliri we atliqlar bilen ularni Qizil dëngizghiche qoghlap keldi. <sup>7</sup> Ular mëning özlirini qutquzuwëlishimni muraji'et qildi. Bu chaghda men zëmingha qarangghuluq chüshürüp, silerni Misirliqlardin ayriwettim hemde Misirliqlarning üstige dëngiz süyini basturup, ularni dëngizgha gherq qiliwettim. Mëning Misirliqlargha qandaq qilghanliqimni siler öz közinglar bilen kördinglar. Ejdadinglar uzun waqit chöl-bayawanda yashidi. <sup>8</sup> Këyin men silerni I'ordan deryasining sherqiy qirghiqidiki Amorlarning zëminigha ëlip bardim. Amorlar silerge qarshi jeng qilghanidi, lëkin men ularni silerning qolunglarga chüshürüp, ularning üstidin ghelibe qildurdum. Men silerning köz aldinglarda ularni yoqattim. <sup>9</sup> Këyin Mo'ab padishahi – Zipporning oghli padishah Balaq silerge qarshi jeng qildi. Silerge lenet oqush üçün Bi'orning oghli Bil'amni chaqirtti. <sup>10</sup> Lëkin men Bil'amning sözige qulaq salmidim, men uni silerge bext tiletküzdum. Shundaq qilip silerni Balaqning qolidin qutquzuwaldim. <sup>11</sup> Siler I'ordan deryasidin ötüp Ërixa shehirige kelgininglarda, Ërixaliqlar silerge qarshi jeng qildi.

Amorlar, Perizziler, Ken'anliqlar, Xitlar, Girgashlar, Xiwlar hem Yibuslarmu silerge qarshi jeng qildi. Lëkin men ularni silerning qolunglarga chüshürüp berdim. <sup>12</sup> Men silerning aldinglarda ularni parakendichilikke sëlöp, Amorlarning ikki padishahini qoghlap chiqardim. Bu hergizmu silerning ulargha oqya ëtip, qilich chëpishinglar bilen qolgha kelgen ish emes. <sup>13</sup> Men ata qilghan bu zëminlarga siler öz emgikinglar bilen ige bolghan emes. Men silerge ata qilghan bu sheherlerni siler bina qilghan emes, siler hazir u yerlerde yashawatisiler. Silerning yewatqininglar özünglar tikip östürgen üzüm we zeytunlar emes.»

<sup>14</sup> Yoshuwa gëpini dawamlashturup, yene mundaq dëdi:

– Siler emdi Perwerdigargha boysunup, uninggha semimiy we sadaqetlik bilen ibadet qilinglar! Ejdadliringlar Firat deryasining qarshi teripide we Misirda choqunghan ilahlarni yoqitip, peqet Perwerdigaringlarchila ibadet qilinglar! <sup>15</sup> Eger siler Perwerdigargha ibadet qilishni xalimisanglar, ejdadliringlar ilgiri Firat deryasining qarshi teripide choqunghan ilah we siler hazir turuwatqan jaydiki Amorlar choqunidighan ilahlargha choqunamsiler? Bügün qarar qilinglar! Men we a'ilem bolsa, Perwerdigarimizgha xizmet qilimiz!

<sup>16</sup> Pütün xelq jawab bërip:

– Xuda saqlisun, biz Perwerdigardin yüz örüp, bashqa ilahlargha choqunidighan ishni menggü qilmaymiz! <sup>17</sup> Perwerdigarimiz Xuda ejdadlirimizni we bizni Misirdiki qulluqtin qutquzup chiqti. Uning körsetken möjjizilirini öz közimiz bilen körduq. Biz bësip ötken barliq zëminlardiki yat xelqlerdin bizni aman-ësen saqlap keldi. <sup>18</sup> Perwerdigar bizning köz aldimizda bu yerde yashaydighan barliq Amorlarni we bashqa yat xelqlerni qoghlap chiqardi. Shunga biz Perwerdigargha xizmet qilimiz. U bizning Xudayimizdur! – dëyishti.

<sup>19</sup> Yoshuwa xelqni agahlandurup:

– Siler Perwerdigargha xizmet qilishni addiy ish dep oylimanglar. Chünki u muqeddestur, bashqa ilahlargha choqunushunglarcha qizghinidighan Xudadur. U silerning gunah ötküzüşhünglarni, uninggha asiqliq qilishinglarni kechürmeydu. <sup>20</sup> Perwerdigarimiz silerge shunche shepqet qilghan turuqluq, siler yene uningdin yüz örüp, yat xelqlerning ilahlirigha ibadet qilsanglar, umu silerdin yüz örüp, bëshinglarcha zor balayi'apet yaghdurup, silerni qirip tashlaydu, – dëdi.

<sup>21</sup> Pütün xelq Yoshuwagha:

## Yoshuwa

– Yaq! Biz choqum Perwerdigargha xizmet qilimiz! – dedi.

<sup>22</sup> Yoshuwa xelqqa:

– Siler bugün öz Perwerdigaringlarga xizmet qilish yolini tallidinglar. Buninggha özünglar guwahtursiler, – dedi.

– He'e, özimiz guwah bolimiz, – dedi pütün xelq.

<sup>23</sup> Yoshuwa ulargha yene:

– Shundaq iken, siler aranglardiki barliq yat xelqlarning butlirini chëqip tashlap, Perwerdigar – Isra'illar ëtiqad qilip kelgen Xudagha sadiq bolunglar, – dep xitab qildi.

<sup>24</sup> Pütün xelq Yoshuwagha:

– Biz choqum Perwerdigarimiz Xudagha xizmet qilip, uning emrlirige ita'et qilimiz, – dedi.

<sup>25</sup> Shu küni Yoshuwa Shekemde pütün xelqqa wakaliten Perwerdigar bilen ehde tüzüp, ularning emel qilishi üçün qa'ide-nizamlarni qayta békitti. <sup>26</sup> Hemde Yoshuwa bu sözlerni Xudaning telimliri yëzilghan pütükke kirgüzdi. Andin Yoshuwa bir qoram tashni Perwerdigarning ibadetgahi yënidiki piste derixi tüwige abide qilip tiklidi.

<sup>27</sup> Yoshuwa pütün xelqqa:

– Qaranglar, mana bu qoram tash, Perwerdigarning bizge qilghan hemme sözlirini anglidi. Shunga siler Xudagha bergen wedenglerde turmisanglar, bu tash silerge qarshi guwah bolidu, – dedi.

<sup>28</sup> Këyin Yoshuwa xelqqa ijazet bërip, her qaysisini özlirige teqsim qilinghan zëminlirigha qayturdi.

### Yoshuwaning alemdin ötüşhi

<sup>29</sup> Shu ishlardin këyin Perwerdigarning xizmetkari, yeni Nunning oghli Yoshuwa alemdin ötti. U alemdin ötkende 110 yashta idi. <sup>30</sup> Isra'illar uni öz yurtida, yeni Ga'ash tëghining shimal teripige jaylashqan Efrayim taghliq rayondiki Timnat-seraxqa depne qildi.

<sup>31</sup> Yoshuwa hayat waqtida, Isra'illar sadiqliq bilen Perwerdigargha xizmet qilip keldi. U alemdin ötkendin këyin, Perwerdigar Isra'illargha qilip bergen hemme ishlarni öz közi bilen körge aqsqaqallar hayat waqtidimu, Isra'illar dawamliq Perwerdigargha xizmet qilip keldi.

<sup>32</sup> Isra'illar Misirdin ëlip chiqqan Yüsüpning söngikini Shekemde, yeni Yaqup burun Shekemning atisi Xamorning oghulliridin 100 kümüş tenggige sëtiwalghan yerge depne qildi. Bu yer Yüsüpning ewladlirigha teqsim qilinghan zëmindä idi.



<sup>33</sup> Harunning oghli El'azarmu alemdin ötüp, Efrayim taghliq rayonidiki Gib'ah shehirige depne qilindi. Bu sheher uning oghli Pinixasqa teqsim qilip bërilenidi.



# Serdarlar

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Isra'illar Misirdin chiqqandin këyin, Perwerdigar Musa peyghember arqiliq ular bilen bir ehde tüzüp, ulargha (wede qilinghan zëmin) Ken'an zëminini bëridighanliqi heqqide wede bëridu. Ehdide, eger ular Perwerdigarghila ibadet qilip, emrlirige boysunsa, ulargha bext ata qilidighanliqi, emrlirige boysunmay bashqa ilahlargha choqunsa, ularni jazalaydighanliqi agahlandurulidu. Musa peyghember alemdin ötkendin këyin, Yoshuwa peyghember xelqni bashlap, Perwerdigar wede qilghan Ken'an zëminini qolgha chüshüridu.*

*«Muqeddes Kitab»ning «Serdarlar» qismida Yoshuwa peyghember alemdin ötkendin këyinki, yeni miladiyedin burunqi texminen 14-esirdin miladiyedin burunqi 11-esirgiche bolghan ariliqtiki Isra'illar tarixida yüz bergen weqeler bayan qilinidu. Biraq bu qisimni kimning yazghanliqi heqqide ëniq melumat yoq.*

*Isra'illar Perwerdigarning emrlirige boysunmay, özlirige wede qilinghan zëmindin rezil xelqlerni qoghlap chiqarmastin, eksiche ularning yollirigha egishishke bashlaydu. Isra'illar tëzla Perwerdigarning özlirige qilghan yaxshiliqlirini untup, uningdin yüz öriüp, bashqa ilahlargha choqunidu. Netijide, Perwerdigar Isra'illarni jazalash üçün ulargha düshmen xelqlerni ewetidu. Ular Isra'illarni ëzidu. Emma Perwerdigar ularni untup qalmaydu. Ular Perwerdigarni yad ëtip, uninggha nale qilghanda, ularni düshmenliridin qutquzidu. Perwerdigar ulargha nurghun qëtim herbiy we hakimiyet jehettin yëtekchilik qilidighan serdar teyinlep bëridu. Perwerdigar ashu serdarlar arqiliq Isra'illarni düshmenliridin qutquzup, ulargha bir mezgillik tinch-amanliq ata qilidu. Biraq, her qëtim teyinlengen serdarlar wapap bolushighila Isra'illar Perwerdigarni yene untushidu. Shuning bilen Perwerdigar ulargha yene düshmen xelqni ewetish arqiliq taki ular öziğe nale qilghuche jazalaydu. Emma ular Xudagha yëlinghanda, Xuda ularni yene qutquzidu. Mushundaq qaytilinish nurghun qëtim tekrarlinidu. Biraq her qëtim Xuda ularni qutquzghanda, ular ilgirikidinmu ëghirraq gunahlarni ötküzidu. Shundaq qilip Isra'il xelqining ehwalı bara-bara nacharlishop këtidu.*

*Emeliyette nurghunlighan serdarlarning özlirimu Xudagha toluq ita'et*

*qilghan emes. Mesilen: ularning biri bolghan Shimshon Xuda teripidin Isra'illarni qutquzushqa teynilengen bolsimu, u intayin ëghir gunahlarni ötküzgenidi. Biraq, serdarlarning hemmisi hayatidiki bezi muhim ishlarda Xudagha ishench baghligan. Ësimizde bolushi kërekki, serdarlarning ish-izliri hergizmu kishilarning ulardin ülge ëlishi üçün xatirlenmigen. Bu weqeler bizge, xelq Xudagha nale qilip, uni yad etse, Xuda gunahkar ademlarning qoli arqiliqmu ularni qutquzidighanliqi heqqidiki bir heqiqetni chüshendürüp bëridu. Bu weqeler bizni, Xuda du'alirimizni ijabet qilghan turuqluq, bizning yenila Xudani untup, uning yolidin tëyip këtishimizning xeterlik ikenlikini agahlanduridu.*

### ***Tëzis:***

- 1. Isra'illarning ita'etsizliki (1-bab 1-ayettin 3-bab 6-ayetkiche)*
- 2. Otni'ël, Ëhud we Shamgarlarning serdar bolushi (3-bab 7-ayettin 31-ayetkiche)*
- 3. Dibora we Baraqning serdar bolushi (4-, 5-bablar)*
- 4. Gid'onning serdar bolushi (6-babtin 8-babqiche)*
- 5. Abimelek (9-bab)*
- 6. Tolah we Ya'irning serdar bolushi (10-bab 1-ayettin 5-ayetkiche)*
- 7. Yiftahning serdar bolushi (10-bab 6-ayettin 12-bab 7-ayetkiche)*
- 8. Ibzan, Ëlon we Abdonning serdar bolushi (12-bab 8-ayettin 15-ayetkiche)*
- 9. Shimshonning serdar bolushi (13-babtin 16-babqiche)*
- 10. Mikah we Dan qebilisining butperesliki (17-, 18-bablar)*
- 11. Binyamin qebilisining gunah ötküzüp jazalinishi (19-babtin 21-babqiche)*



## Serdarlar

### **Isra'illarning Ken'an zëminini dawamlıq ishghal qilishi**

<sup>1</sup> Yoshuwa alemdin ötkendin këyin Isra'illar Perwerdigardin:

– Ken'an zëminidiki qowmlar bilen jeng qilghili bizdin qaysi qebile awwal chiqsun? – dep soridi.

<sup>2</sup> Perwerdigar jawaben:

– Yehuda qebilisi chiqsun, bu zëminni ulargha ata qilimen, – dëdi.

<sup>3-4</sup> Shuning bilen Yehuda qebilisidikiler öz qërindashliri bolghan Shimon qebilisige:

– Bizge teqsim qilinidighan zëmingha bërip, Ken'anlıqlar bilen jeng qilish üçün biz bilen bille bëringlar. Këyin silerge teqsim qilinidighan zëmingha bërip, silerge yardım bëreyli, – dëdi.

Shundaq qilip Shimon qebilisi bilen Yehuda qebilisi birliship jeng qildi. Perwerdigar Ken'anlar bilen Perizzilerni ularning qoligha chüshürüp berdi. Ular Bezeq shehiride on ming ademni öltürüwetti.

<sup>5</sup> Ular u yerde padishah Adoni-bezeq we uning leshkerliri bilen uchriship, ular bilen jeng qilip, Ken'anlar bilen Perizzilerni meghlup qildi.

<sup>6</sup> Adoni-bezeq qachqanda, ular uni qoghlap tutuwëlip, put-qollirining bash barmaqlirini kësiwetti.

<sup>7</sup> Adoni-bezeq:

– Men ilgiri 70 padishahning put-qollirining bosh barmaqlirini kəsiwetkenidim, ular mënning dastixinimdin ashqan tamaqlarni tērip yeytti. Emdi Xuda qilghanlirimni özümgē yandurdi, – dēdi. U Yērusalēmgha ēlip bērilghandin kēyin öldi.

<sup>8</sup> Yehuda qebilisi Yērusalēmgha hujum qilip, u sheherni ishghal qildi we ahalisini qirghin qilip, sheherge ot qoyuwetti. <sup>9</sup> Keynidinla ular taghliq rayonda, jenubiy chöllükte, gherbiy ēdirliq <sup>10</sup> we Hibron (ilgiri Qiryat-arba shehiri dep atilatti) shehiride yashaydighan Ken'anliqlar bilen jeng qilip Shēshay, Aximan we Talmay qatarliq serkerdilerni meghlup qildi.

<sup>11</sup> Yehuda qebilisi u yerdin ötüp Dibir (ilgiri Qir'at-sēfer dep atilatti) shehirige hujum qildi.

<sup>12</sup> Yehuda qebilisining bashliqi Kalib:

– Qir'at-sēfer shehirini kim alsa, qizim Aksahni shuninggha bērimen, – dēdi.

<sup>13</sup> U sheherni Kalibning inisi Qēnazning oghli Otni'el aldi. Kalib qizi Aksahni uninggha berdi. <sup>14</sup> Bir künü Aksah atisini yene bir parche yer bērishke maqul keltürüş üchün uning aldigha bardı. Aksah ēshektin chüshüshi bilenla atisi uningdin:

– Nēmige kelding? – dep soridi. <sup>15</sup> Aksah:

– Men peqet birla nerse telep qilip keldim. Ata, manga buliqi bar yerlerdin bersingiz, chünki manga bergen yerliringizning hemmisi jenubiy chöllüktiki yerler iken, – dēdi. Shuning bilen Kalib yuqiri we töwendiki bulaqlarni uninggha berdi.

<sup>16</sup> Musa peyghemberning qēyinatisining ewladliri bolghan Qēnlar xormizarliq sheher Ėrixadiki Yehuda qebilisidikiler bilen bille Arad shehirining jenubidiki Yehuda chölige bērip, u yerde olturaqliship qaldi.

<sup>17</sup> Yehuda qebilisi öz qerindashliri bolghan Shimon qebilisi bilen bille Zifat shehirige bērip, u yerde yashaydighan Ken'anliqlarni meghlup qildi we u sheherni teltöküs weyran qildi<sup>①</sup>. U jaygha Xurmah<sup>②</sup> dep isim qoydi. <sup>18</sup> Yehuda qebilisi yene Gaza, Ashqilon, Eqron qatarliq sheherlerni we bu sheherlerning etrapidiki zēminlarni ishghal qildi.

<sup>19</sup> Perwerdigar Yehuda qebilisige yadrem qilghanliqi üchün, ular taghliq

① Teltöküs wayran qilish – bu Ibraniyche söz bolup «adem we nersilerni teltöküs yoqitish arqiliq, ularni Perwerdigargha atash» dēgen menini bildüridu.

② Xurmah – Ibraniy tilida «halaket» dēgen menide.

rayonlarni ishghal qilalidi. Lëkin tüzlenglikte yashaydighanlarning tömür bilen mustehkemlengen jeng harwiliri bolghachqa, Yehuda qebilisi ularni qoghlap chiqirishqa amalsiz qaldi.<sup>20</sup> Musa peyghemberning ilgiri tapilighan sözliri boyiche Hibron shehiri Kalibqa bërildi. Kalib Anaq qowmidin bolghan üç serkerdini u sheherdin qoghlap chiqiriwetti.<sup>21</sup> Lëkin Binyamin qebilisi Yërusalëm shehiridiki Yibuslarni qoghlap chiqarmidi. Shunga Yibuslar u yerde hazirghiche Binyamin qebilisi bilen bille yashap kelmekte.

<sup>22-23</sup> Yüsüpning ewladliri<sup>③</sup> Beytel shehirige hujum qildi. Bu chaghda bu sheherning ismi Luz idi. Perwerdigar ulargha yar bolghanidi. Ular sheherge ayghaqchi ewetti.<sup>24</sup> Ayghaqchilar sheherdin chiqiwatqan bir kishini tosup, uninggha:

– Sheherge qandaq kirishni dep berseng, sanga ziyan-zexmet yetküzmeymiz, – dëdi.

<sup>25</sup> U kishi ulargha yolni körsitip berdi. Shuning bilen Efrayim we Manasse qebililiri, sheherdiki pütün ahalilarni qirip tashlap, peqet hëliqi adem bilen uning a'ilisidikilernila hayat qaldurdi.<sup>26</sup> Këyin u kishi Xitlarning yurtigha bërüp, u yerde bir sheher bina qilip, u sheherge «Luz» dep isim qoydi. U sheher hazirghiche shu nam bilen atilip kelmekte.

### **Isra'il qebililiri teripidin qoghlap chiqirilmighan qowmlar**

<sup>27</sup> Manasse qebilisi Beytshan, Tanak, Dor, Ibli'am, Migiddo we bu sheherlarning etrapidiki yëzilarda yashaydighan Ken'anliqlarni qoghlap chiqarmidi. Chünki Ken'anliqlar u yerlerde turushta ching turuwalghanidi.<sup>28</sup> Isra'illar kücheygen waqtida Ken'anliqlarni özlirige quldek ishleshke mejbur qildi. Lëkin ularni bu sheherlerdin pütünley qoghlap chiqiriwetmidi.

<sup>29</sup> Efrayim qebilisimu Gezer shehiride turidighan Ken'anliqlarni qoghlap chiqarmidi. Shunga Ken'anliqlar dawamlıq ular bilen bille yashidi.

<sup>30</sup> Zebulun qebilisimu Qitron we Naxalal sheherliride turidighan ahalilarni qoghlap chiqarmidi. Shunga Ken'anliqlar u yerde dawamlıq turup qaldi. Lëkin ular Zebulun qebilisi teripidin quldek ishleshke mejbur qilindi.

<sup>31</sup> Ashër qebilisimu Akko, Sidon, Axlab, Akzib, Xelbah, Afıq we

---

③ Yüsüpning ewladliri – Efrayim we Manasse qebililirini körsitidu.

Rixob sheherliridiki ahalilarni qoghlap chiqarmidi.<sup>32</sup> Ular shu yerlik Ken'anliqlar bilan bille yashidi.<sup>33</sup> Naftali qebilisimu Beyt-shemesh we Beyt-anat sheherliridiki ahalilarni qoghlap chiqarmidi. Ular shu yerlik Ken'anliqlar bilan bille yashidi, lëkin ularni qul qildi.

<sup>34</sup> Dan qebilisi Amorlar teripidin taghliq rayonlarga heydiwëtilip, tüzlangliklerge keltürülmidi.<sup>35</sup> Amorlar Ayyalon, Sha'albim, sheherliride we Xeres taghliq rayonida turushta ching turuwalghanidi. Lëkin Efrayim we Manasse qebililiri küchiyip, ularni quldek ishleshke mejbur qildi.<sup>36</sup> Amurlarning chëgrasi chayan dawinidin bashlinip, Sela dëgen yerdin yuqirigha qarap sozulghanidi.

## 2-bab

### Isra'illarning ita'etsizliklari

<sup>1</sup> Perwerdigarning perishtisi<sup>④</sup> Gilgal shehiridin Bokimga këlöp Isra'illargha:

– Men silerni Misirdin ëlip chiqip, ejdadliringlarga wede qilinghan zëmingha ëlip bardim. Men silerge: «Siler bilen tüzgen ehdemni hergiz buzmaymen.<sup>2</sup> Siler hergiz yerlik ahaliler bilen birer këlirim tüzmenlar, ularning qurbanliq supilirini buzup tashlanglar» dëgenidim. Biraq siler mëning dëginimge boysunmidinglar. Bu nëme qilghininglar?<sup>3</sup> Men silerge ëytip qoyayki, siler bu zëmingha ichkirilep kirgininglarda, men emdi u yerning xelqini qoghlap chiqarmaymen. Ular silerning bëqininglarga sanjilidighan tiken bolidu, shundaqla ularning ilahliri silerni azdurup qiltaqqa chüshüridu, – dëdi.

<sup>4</sup> Perwerdigarning perishtisi bu sözlerni qilip bolghanda, Isra'illar ün sëlöp yighliship ketti,<sup>5</sup> shunga ular bu yerni Bokim<sup>⑤</sup> dep atidi we bu yerde Perwerdigargha qurbanliq qildi.

### Yoshuwaning alemdin ötüşhi

<sup>6</sup> Yoshuwa Isra'illarni tarqitiwetkendin këyin, Isra'illar özlirige teqsim qilinghan zëminlarga igidarchiliq qilish üçün yolgha chiqti.<sup>7</sup> Yoshuwa hayat waqtida Isra'illar Perwerdigargha ibadet qilatti. U wapatt

④ Perishtisi – bu, Xudaning özin körsitidu.

⑤ Bokim – Ibraniy tilida «yigha-zar» dëgen menide.

bolghandin këyinmu, Perwerdigarning Isra'illargha qilip bergen barliq ulughwar ishlirini öz közi bilen körgen aqsaqallar bir ömür Isra'illar bilan birge Perwerdigargha ibadet qildi. <sup>8</sup> Perwerdigarning xizmetkari – Nunning oghli Yoshuwa 110 yëshida alemdin ötti. <sup>9</sup> Yoshuwa özige teqsim qilinghan zëmingha, yeni Ga'ash tēghining shimalidiki Efrayim taghliq rayonining Timnat-xeres shehirige depne qilindi. <sup>10</sup> Shu dewrlerde alemdin ötkenlarning ewladliri Perwerdigarni we uning Isra'illargha qilip bergen barliq ishlirini untup ketti.

### **Isra'illarning Perwerdigardin yüz örüşü**

<sup>11-13</sup> Këyin Isra'illar Perwerdigarning neziride yaman ish qilip, özlirini Misirdin ëlip chiqqan, ejdadliri ëtiqad qilip kelgen Perwerdigardin yüz örüp, bashqa ilahlargha, yeni shu etraptiki qowmlar choqunidighan Ba'al we Ashtoret dëgen butlargha choqunup, Perwerdigarning ghezipini qozghidi. <sup>14</sup> Shunga, Perwerdigarning Isra'illargha qehr-ghezipi qaynap tëship, ularni talan-taraj qilghuchilarning qoligha, yeni etrapidiki düşmenlirige tashlap bërip, ulargha qarshi turalmaydighan qilip qoydi. <sup>15</sup> Ular her qëtim jengge chiqqanda Perwerdigar öz qesimide ëytqinidek, ularni ziyangha uchritip, intayin zor balayapetlerge duchar qildi.

### **Perwerdigarning Isra'illargha serdarlarni teyinlishi**

<sup>16</sup> Perwerdigar Isra'illarni talan-taraj qilghuchilarning qolidin qutuldurush üçün ulargha serdarlarni teyinlep berdi. <sup>17</sup> Lëkin Isra'illar bu serdarlarchimu ita'et qilmay, Perwerdigargha asiyliq qilip, bashqa ilahlargha xuddi pahishilerdek sëtildi we ulargha sejde qilishti. Ular Perwerdigarning buyruqlirigha emel qilip kelgen ata-bowilirining yolini tutmay, tēzdinla bu yoldin yüz örüdi. <sup>18</sup> Perwerdigar her qëtim özi teyinligen serdarlar bilen bille bolup, ular hayat chaghlarda xelqni düşmenliridin qutquzatti. Perwerdigar Isra'illarning azab chëkip, xorluq ichide qilghan nale-peryadlirini anglap, ulargha rehim qilatti. <sup>19</sup> Biraq, serdarlarning közi yumulushi bilenla ular öz senimige dessep, chirik yolgha mëngip, ata-bowiliridin bekrek rezilliship këtetti. Yat ilahlargha choqunup, ulargha sejde qilip, rezillik we jahilliqdin waz kechmeytti.

<sup>20</sup> Shunga Perwerdigar Isra'illargha yene ghezeplinip mundaq dëdi:  
– Bu xelq ejdadlirining ri'aye qilishigha buyrughan ehdemni buzup, manga ita'et qilmidi. <sup>21-22</sup> Men ularning mëning yolumda öz ejdadliridek mangidighan-mangmaydighanliqini sinap bëqish üçün, Yoshuwa



alemdin ötken waqitta bu yerde qëp qalghan qowmlarni qoghlap chiqarmaymen.

<sup>23</sup> Shu wejidin Perwerdigar u qowmlarni Yoshuwaning qoligha chüshürüp bermigenidi. Yoshuwa alemdin ötkendin këyinmu ularni tēzla qoghlap chiqiriwetmey, dawamlıq bu zēmindā turup qēlishigha yol qoyghanidi.

## 3-bab

### Ken'an zēmindā qēlip qalghan qowmlar

<sup>1-2</sup> Perwerdigar Ken'an zēminida bir qisim qowmlarni qaldurghanidi. Uning meqsiti, urushni öz bēshidin ötküzmişgen Isra'illarni sinash hemde ularning ewladlirigha, bolupmu ezeldin jengge kirip baqmighan Isra'illargha jeng qilishni ögitish idi. <sup>3</sup> Bular Filistiyeliklerning besh begliki, pütün Ken'anlar, Sidonluqlar we Ba'al-xermon tēghidin Libo-xamatqiche sozulghan Liwan taghliq rayonida yashaydighan Xiwlar idi. <sup>4</sup> Perwerdigar bu qowmlarni qaldurup qoydi. Buning sewebi – Isra'illarning Perwerdigar Musa peyghember arqiliq ejdadlirigha chüshürgen emrlerge boysunidighan-boysunmaydighanliqini sinap bēqish üçün idi. <sup>5</sup> Shuning bilen Isra'illar Ken'anlar, Xitlar, Amorlar, Perizziler, Xiwlar we Yibuslar arisida yashap, <sup>6</sup> ular bilen öz'ara toyliship, ularning ilahlirigha choqundi.

### Otni'ēlning Isra'illargha serdar bolushi

<sup>7</sup> Isra'illar Perwerdigarning neziride yaman ish qilip, öz Perwerdigari Xudani untup, Ba'al we Ashēra dēgen butlarga choqundi. <sup>8</sup> Shunga Perwerdigar Isra'illargha ghezeplinip, ularni Arram-naxarayim padishahi Kushan-rish'atayimning qoligha chüshürüp berdi. Shuning bilen ular 8 yil uninggha qul boldi. <sup>9</sup> Kēyin ular Perwerdigargha yēlinip nale-peryad qilghanidi, Perwerdigar ulargha bir qutquzghuchi teyinlep berdi. Bu adem Otni'ēl bolup, u Kalibning inisi Qēnazning oghli idi.

<sup>10</sup> Perwerdigarning Rohi uning wujudigha chüshkechke, u Isra'illarning serdari bolup jengge chiqti. Perwerdigar Arram-naxarayim padishahi Kushan-rish'atayimni uning qoligha chüshürüp, uni ghelibe qazandurdi.

<sup>11</sup> Shunga bu zēmin taki Qēnazning oghli Otni'ēl alemdin ötkiche 40 yil tinch-aman turdi.

### **Ėhudning Isra'illargha serdar bolushi**

<sup>12</sup> Isra'illar Perwerdigarning neziride yene yaman ish qilgachqa, Perwerdigar Mo'ab padishahi Eglonni ulargha qarshi qilib kuchlendürdi.

<sup>13</sup> Eglon Ammonlar we Amalekler bilen birliship Isra'illarni meghlup qilib, xormizarliq sheher ërixani igilidi. <sup>14</sup> Isra'illar Mo'ab padishahi Eglongha 18 yil qul boldi. <sup>15</sup> Këyin Isra'illar Perwerdigargha nale-peryad qilghanidi, Perwerdigar ulargha bir qutquzghuchi teyinlep berdi. U Binyamin qebilisidin bolghan Gëraning oghli Ėhud bolup, solxay idi. Isra'illar Ėhudni Mo'ab padishahi Eglongha alwan-yasaq apirip bërishke ewetti. <sup>16</sup> Ėhud ikki ghërich uzunluqta qosh bisliq bir xenjer soqturup, uni ong yanpëshigha ësip, kiyimining ichige yoshurup, <sup>17</sup> alwan-yasaqni ëlip Mo'ab padishahi Eglonning aldigha bardı. Eglon nahayiti sëmiz adem idi. <sup>18-19</sup> Ėhud alwan-yasaqni uning aldigha qoydı. Andin u özi bilen bille alwan-yasaqni ëlip kelgen kishiler bilen Gilgal shehirining yënidiki tash heykeller bar jaygha bardı we bu kishilerni shu yerde qaldurup, yene özi yalghuz Eglonning yënigha qaytip këlip:

– Aliylirigha ëytidighan bir mexpiy ish bar idi, – dëdi.

Padishah Ėhudqa:

– Jim tur! – dëwidi, xizmetkarlar tashqirigha chiqip këtishti.

<sup>20</sup> Bu chaghda padishah ögzidiki salqın balixanisida yalghuz olturatti. Ėhud uninggha yëqin këlip:

– Men özlirige Xudadin kelgen bir xewerni yetküzmekchimen, – dëdi. Padishah ornidin turdı.

<sup>21</sup> Ėhud sol qoli bilen ong yanpëshidiki xenjerni sughurup ëlip, padishahning qorsiqigha tiqiwetti. <sup>22</sup> Xenjer sëpi bilen qoshulup uning sëmiz qorsiqigha kirip ketkechke, üçey-baghri chuwulup chiqti. Ėhud padishahning qorsiqidin xenjerni tartıwalmayla, <sup>23</sup> ögzidiki balixanidin yënip chiqip, ishikni quluplap qoydı. <sup>24</sup> U chiqip ketkendin këyin, yasawullar këlip ishikning quluplaqlıq turghinini kördi. Ular padishah teret qiliwatsa kerek, dep oylashti. <sup>25</sup> Ular padishahning uzunghiche ishikni achmighanliqidin ongaysizliq hës qıldı. Axiri ular achquchni ëlip këlip ishikni ëchip, padishahining yerde ölük yatqanliqini kördi. <sup>26</sup> Ėhud hëliqi yasawullar sirtta kütüp turghanda qëchip ketkenidi. U tash heykeller bar jaydin ötüp, <sup>27</sup> Efrayim taghliq rayonidiki Si'ira shehirige qëchip këlip, taghliq rayondiki barliq Isra'illarni burgha chëlip jengge chaqirdi hemde <sup>28</sup> ulargha:

– Mëning keynimdin mënginglar! Perwerdigar dūshmininglar Mo'ablarni qolunglarga chūshūrūp bēridu, – dēdi.

Ular Ēhud bilen taghdin chūshūp, I'ordan deryasining kēchikini ishghal qilip, hēchqandaq ademni deryadin ōtkūzmidi. <sup>29</sup> U kūni ular Mo'abning on mingche xillanghan, kūchlūk leshkerlirini ōltūrūp, birinimu qachurup qoymidi. <sup>30</sup> Shu kūni Isra'illar Mo'ablarni meghlup qildi. Shuning bilen bu zēmin 80 yil tinch-aman turdi.

### **Shamgarning Isra'illargha serdar bolushi**

<sup>31</sup> Ēhudtin kēyin, Anatning oghli Shamgar kala heydeydighan tayaq bilen Filistiyeliklerdin 600 kishini ōltūrūp, Isra'illarni qutquzdi.

## **4-bab**

### **Dibora bilen Baraqning Isra'illargha serdar bolushi**

<sup>1</sup> Ēhud alemdin ōtkendin kēyin, Isra'illar Perwerdigarning neziride yene yaman ish qildi. <sup>2</sup> Shunga Perwerdigar ularni Xazor shehirining hōkūmrani bolghan Ken'an padishahi Yabinning qoligha chūshūrūp berdi. Yabinning bash serkerdisi Sisira Xaroshet-haggoyim shehiride turatti. <sup>3</sup> Isra'illar Perwerdigardin yarem tilep nale-peryad qildi. Chūnki Yabinning 900 tōmūr bilen mustehkemlengen jeng harwisi bolup, u Isra'illargha 20 yil rehimsizlik bilen zulum sēlip kelgenidi. <sup>4</sup> U chaghda Dibora isimlik bir ayal peyghember Isra'illargha hakimliq qilatti, u Lappidotning ayali idi. <sup>5</sup> Efrayim taghliq rayonidiki Ramah bilen Beytelning otturisida bir tūp xorma derixi bolup, Dibora u xorma derixining tūwide olturup, derd ēytip kelgen Isra'illarning dewalirini soraytti (bu derex kēyinche «Dibora derixi» dep atalghan).

<sup>6</sup> Bir kūni u Naftalidiki Qedesh shehirige adem ewetip Abino'amning oghli Baraqni chaqirtip kēlip, uninggha:

– Perwerdigar, yeni Isra'illar ētiqad qilip kelgen Xuda sanga: «Naftali we Zebulun qebilisidin 10 ming ademni yighip, ularni Tabor tēghigha bashlap kel. <sup>7</sup> Men Yabinning bash serkerdisi Sisirani jeng harwiliri we qoshunliri bilen Qishon deryasi boyida sen bilen jeng qilghili chiqirimen, hemde uni sēning qolunggha chūshūrūp bērimen» dep emr qildi, – dēdi.

<sup>8</sup> Baraq uninggha:

– Eger siz bille barsingiz, men baray, siz barmisingiz menmu

barmaymen, – dep jawab berdi.

<sup>9</sup> Dibora:

– Bolidu, men bille baray. Biraq sen ghelibe qilsangmu shan-shöhriting bolmaydu, chunki Perwerdigar Sisirani bir ayalning qoligha chüshürüp bergen bolidu, – dëdi.

Shuning bilen Dibora bilen Baraq bille Qedesh shehirige qarap yolgha chiqti. <sup>10</sup> Baraq Zebulun we Naftali qebililirini Qedesh shehirige chaqirip, ulardin 10 ming kishini özi bilen ëlip mangdi. Diboramu uning bilen bille mangdi.

<sup>11</sup> U chaghda Qënlardin bolghan Xeber, Qedesh shehirige yëqin bolghan Za'anannimdiki bir tüp dup derixi yënida chëdir tikkenidi. U bashqa Qënlardin ayrilip turatti. Ular Musa peyghemberning qëyinakisi Xobabning ewladliri idi.

<sup>12</sup> Sisira Abino'amning oghli Baraqning Tabor tëghigha kelgenlikini anglap, <sup>13</sup> 900 tömür bilen mustehkemlengen jeng harwisi we pütün qoshunini yighip, ular bilen Xaroshet-haggoyim shehiridin Qishon deryasi boyigha bardi.

<sup>14</sup> Dibora Baraqa:

– Algha! Bügün Perwerdigar Sisirani qolunggha chüshürüp bëridighan, sanga yolbashchi bolidighan kün emesmu? – dëdi.

Shuning bilen Baraq 10 ming kishilik qoshunni bashlap Tabor tëghidin chüshti. <sup>15</sup> Baraqning qoshuni hujumgha ötkende, Perwerdigar Sisirani we uning pütün qoshunlirini jeng harwiliri bilen qoshup tiripiren qiliwetti. Sisira harwisini tashlap piyade qëchip ketti. <sup>16</sup> Baraq ularning qoshuni we jeng harwilirini Xaroshet-haggoyim shehirigiche qoghlap bardi. Sisiraning pütün qoshunidiki ademlerdin birimu qalmay qilich astida jan berdi. <sup>17</sup> Sisira qëchip Qënlardin bolghan Xeberning xotuni Ya'ëlning chëdirining yënigha keldi. Chunki Xazor padishahi Yabin Xeber bilen dost idi.

<sup>18</sup> Ya'ël Sisiraning aldigha chiqip kütüwalidi we uninggha:

– Janabliri ichkirige merhemet qilsila, qorqmisila, – dëdi.

Shuning bilen Sisira chëdirgha kirdi. Ya'ël uni kariwat yapquchi bilen yoshurup qoydi.

<sup>19</sup> Sisira uninggha:

– Ussap kettim. Azraq su bersingiz, – dëdi. Ya'ël uninggha bir tulumni ëchip, uningdin süt quyup berdi we uni yene yoshurup qoydi. <sup>20</sup> Sisira Ya'ëlgha:

## Serdarlar

– Chëdirning aldigha chiqip turghaysiz, eger biri këlîp, bu yerde adem barmu? Dep sorisa, yoq dëgeysiz, – dëdi.

<sup>21</sup> Sisira intayin charchap ketkechke, yëtipla uyqugha ketti. Xeberning xotuni Ya'ël qoligha toqmaq bilen chëdirgha qaqidighan qozuqtin birni ëlip, Sisiraning yënigha asta këlîp, qozuqni uning chëkisige qëqip yerge paturiwetti. Sisira öldi.

<sup>22</sup> Baraq Sisirani izdep kelgenidi, Ya'ël uning aldigha chiqip:

– Bu yaqqa këling, men siz izdep kelgen ademni körsitey, – dëdi. Baraq uning bilen chëdirgha kirip, Sisiraning ölük yatqinini we chëkisige qozuq qëqilghanliqini kördi.

<sup>23</sup> U küni Xuda Isra'illargha Ken'an padishahi Yabinni bash egdürüp berdi. <sup>24</sup> Shuningdin këyin Isra'illar barghansëri küchiyip, Ken'an padishahi Yabin üstidin ghelibe qilip, axiri uni yoqatti.

## 5-bab

### Dibora bilen Baraqning medhiyesi

<sup>1</sup> U küni Dibora we Abino'amning oghli Baraq bu medhiyeni oqudi:

<sup>2</sup> «Serdarlar yol bashlidi Isra'illargha,  
xelq öz rayi bilen egeshkechke ulargha,  
ëytinglar hemdusana Perwerdigargha!

<sup>3</sup> Ey padishahlar anglanglar!  
Ey emirler qulaq sëlinglar!  
Neghme-nawa yangritip, Perwerdigargha medhiye ëytimen,  
Isra'illar ëtiqad qilip kelgen Xudani küyleymen.

<sup>4</sup> I Perwerdigar,  
Se'irdin ayrilghiningda,  
Idom zëminidin yürüş qilghiningda,  
zilzilge keldi yer-zëminlar,  
töküldi asman we bulutlardin yamghurlar.

<sup>5</sup> Silkindi taghlar Sinaydiki Perwerdigar kelgende,  
Isra'illar Xudasi – Perwerdigar aldida.

<sup>6</sup> Ya'ëlning dewri – Anat oghli Shamgarning zamanida,  
ötmeytti karwan bu yerdin, mangatti yoluchilar chighir yollarda.

<sup>7</sup> Men Dibora këlip ana bolghuche Isra'illargha,  
chölliship sehralar, bir kishimu qalmighanidi Isra'iliyede.

<sup>8</sup> Saxta ilahlar yenggüshlinip, jengler boldi qowuqlarda,  
neyze-qalqan kötürgen birmu leshker yoq idi esla,  
qiriq ming Isra'il qoshunida.

<sup>9</sup> Qelbim telpüner Isra'ilning serkerdilirige,  
mayildur Isra'il pida'iylirigha.  
Medhiye bolsun Perwerdigargha!

<sup>10</sup> Ey aq ëshekke mingenler,  
ësil ëger-toqumda olturghanlar,  
yolda piyade mangghanlar,  
medhiye ëytinglar hemminglar.

<sup>11</sup> Anglanglar, quduq bëshidiki sazchilarning neghmisini,  
ular bayan qilghan Perwerdigarning ghelibisini,  
Isra'il dëhqanlirining zeper quchup qaytqinini.

Yëtip keldi qowuqlirigha Perwerdigarning xelqi.

<sup>12</sup> Oyghan, oyghan! Dibora oyghan!  
Abino'am oghli Baraq, ornungdin tur!  
Oyghan, medhiye yangrat!  
Esirliringni ëlip ket!

<sup>13</sup> Yënimgha këlip Perwerdigarning qalghan xelqi,  
chiqti yëtekchiler zor qoshungha qarshi jeng qilghili.

<sup>14</sup> Xelq Amalekning burunqi zëmini bolghan Efrayimdin keldi,  
ulargha egeshti Binyamin qebilisi,  
Makir jemetidin serdarlar yürüş qildi,  
serkerdiler hem Zebulun qebilisidin keldi.

<sup>15</sup> Issakar qebilisining bashliqliri Dibora bilen bille keldi,  
Issakarlilar bilen Baraqmu hem bille keldi,  
uning keynidin ular tözla jilghigha chüshti,  
emma arisaldiliqtin Rubën qebilisi bir qarargha këlelmidi.

<sup>16</sup> Nëmishqa olturisiler gülxanning etrapida?  
Ya anglashni xalidinglarmu qoychilarning isqirtqinini qoylargha?  
Shundaq, arisaldiliqtin Rubën qebilisi këlelmidi bir qarargha.

<sup>17</sup> Gil'adliqlar turup qaldi I'ordan deryasining sherqiy qirg'hiqida.  
Toxtap qaldi nēmishqa Dan qebilisi kēmilerde?  
Qēlip qaldi nēmishqa Ashēr qebilisi dēngiz qirg'hiqida?

<sup>18</sup> Lēkin Zebulun qebilisi ölūmdin bash tartmidi,  
Naftali qebilisi jeng meydanida hem jan tikip ēlishti.

<sup>19</sup> Jeng qilishti Ken'an padishahliri,  
kēlip Migiddo östingi boyidiki Tanakqa,  
lēkin ular ērishelmidi kümüşlerdin oljigha.

<sup>20</sup> Jeng qildi yultuzlar öz jayliridin,  
urush achi Sisiragha ershtin.

<sup>21</sup> Örkeshlep qedimiy Qishon deryasi,  
ēlip ketti ularni tēz kelkūn.  
Deymen özümge jasaretlik bol, basqin algha.

<sup>22</sup> Toxtimay chēpip Sisiraning tulparliri,  
titretti tuyaqliri güldürlep yer-zēminni.

<sup>23</sup> Perwerdigarning perishtisi ēytti:  
'Mēroz ahalisigha lenetler bolsun,  
Mēroz xelqige lenetler yaghsun,  
hemdemde bolmidi Perwerdigargha,  
zerbe bermidi küchlük dūshmenge ular.'

<sup>24</sup> Qēnlardin bolghan Xeberning xotuni Ya'ēl,  
maxtashqa layiq barliq ayallar ichide,  
hörmetke sazawer köchmen ayallar arisida.

<sup>25</sup> Su sorisa Sisira, sūt bergen Ya'ēl,  
shahane chinide qētiq sunghan Ya'ēl.

<sup>26</sup> Sol qoligha ēlip qozuqini chēdirning,  
ong qolida kötürüp toqmiqini hūnerwenning,  
küchep urup paturdi bēshigha Sisiraning,  
qozuqni yerge qaqtı chēkisidin uning.

<sup>27</sup> Chūshti yerge yiqilip Sisira,  
yatti Ya'ēlning puti aldida,  
yerge yiqilip chūshūshi bilenla,  
jan berdi u shu yerdila!

<sup>28</sup> Sisiraning anisi dērizidin qarap sirtqa,

saqlaytti uni rojek aldida intizarliqta.

Nida qilip dëdi u mundaq:

‘Nëmishqa qaytmaydu tëxiche jeng harwisi?

Nëmishqa anglanmaydu bu kemgiche tuyaqlarning awazi?’

<sup>29</sup> Anglap chëchen kënizeklirining jawabini,

öz-öziye dëdi u mundaq:

<sup>30</sup> ‘Ular jezmen bölüşiwatidu olja hem gheniyetler,

tegdi elwette herbirige birnechchidin qizlar,

alghach kelgey Sisira öziye rengdar kiyimler,

hem mangimu boynumgha sëlshqa chirayliq yaghliqlar.’

<sup>31</sup> I Perwerdigar, dühmenliring shu teriqide yoqalghay!

Dostliring kötürilgen quyashtek qudretke tolghay!»

Shundaq qilip bu zëmin 40 yil tinch-aman turdi.

## 6-bab

### Midyanlarning Isra'illarni bësiwëlishi

<sup>1</sup> Isra'illar Perwerdigarning neziride yene yaman ish qildi. Shunga Perwerdigar ularni yette yil Midyanlarning qoligha tashlap berdi.

<sup>2</sup> Midyanlar Isra'illardin küchlük bolghachqa, Isra'illar taghdiki bixeter jaylar, öngkürler we qorghanlarda panahlandi. <sup>3</sup> Her qëtim Isra'illar tëriqchiliq qilishqa bashlighanda, Midyanlar, Amalekler we sherqtiki qowmlar bilen birliship ulargha hujum qilatti. <sup>4</sup> Ular jenubtiki Gaza shehirigiche bolghan jaylarda chëdir tikip, bu zëmindiki hosulni nabut qiliwëtetti. Hemde pütün qoy, kala, ësheklirini bulap, Isra'illarning zëminida hëchqandaq ozuq-tülük qoymaytti. <sup>5</sup> Ular xuddi chëketkidek köp bolup, kala padiliri we chëdirilirini bille ëlip këletti. Ularning adem we tögilirimu hësabsiz idi. Ular Isra'illarning zëminigha bësip kirip, makanlirini xarab qiliwëtetti. <sup>6-7</sup> Isra'illar Midyanlarga taqabil turush üchün Perwerdigargha nale-peryad qilghanda, <sup>8</sup> Perwerdigar ulargha bir peyghember ewetti. U këlip ulargha mundaq dëdi:

– Perwerdigar, yeni Isra'illar ëtiqad qilip kelgen Xuda shundaq deyduki: «Men silerni, siler qul bolup yashighan Misirdin ëlip chiqtim.

<sup>9</sup> Silerni Misirliqlarning qolidin qutquzdum. Silerning aldinglarda



düşmininglarni qoghlap chiqirip, ularning zëminini silerge ëlip berdim.  
<sup>10</sup> Men silerge: ‘Men Perwerdigaringlar Xudadurmen, siler turidighan zëmindiki Amorlarning ilahlrigha choqunmanglar’ dëgenidim. Biraq siler sözümgë qulaq salmidinglar».

### **Gid'onning serdarliqqa tallinishi**

<sup>11</sup> Këyin, Perwerdigarning perishtisi<sup>⑥</sup> Ofrah yëzisigha këlip, Yo'ashqa te'elluq bolghan bir tüp piste derixining tüwide olturdi. Yo'ash bolsa Abi'ezer jemetidin idi. Uning oghli Gid'on Midyanlardin yoshurunche üzüm ëzish azgilida bughday ëziwatatti.

<sup>12</sup> Perwerdigarning perishtisi u yerde uninggha körünüp:

– Ey batur ezimet! Perwerdigar sanga yardur! – dëdi.

<sup>13</sup> Gid'on uninggha:

– Teqsir, eger Perwerdigar bizge yar bolghan bolsa, biz nëmishqa bundaq bextsizliklerge uchraymiz? Ejdadlirimiz bizge, Perwerdigar bizni Misirdin qandaq ëlip chiqqanliqini ëytqanidi. Emdi ashu ajayip möjjiziler nege ketti? Perwerdigar bizdin waz këchip, bizni Midyanlarning qoligha tashlap berdi, – dëdi.

<sup>14</sup> Perwerdigar Gid'ongha burulup:

– Sen pütün küchüng bilen Isra'illarni Midyanlarning qolidin qutquzghin. Sëni mana men özüm ewetimen! – dëdi.

<sup>15</sup> – Teqsir, men bolsam Manasse qebilisining eng ajiz jemetige te'elluqmen. Isra'illarni qandaqmu qutquzalaymen? Uning üstige atamning jemetidiki eng erzimes kishimen, – dëdi Gid'on.

<sup>16</sup> Perwerdigar uninggha:

– Men jezmen sanga yar bolimen. Sen Midyanlarni xuddi bir ademni ujuqturghangha oxshash asanla yoqitisen, – dëdi.

<sup>17</sup> Gid'on:

– Eger men iltipatingizgha muyesser bolghan bolsam, men bilen sözlshiwatqan kishining özingiz ikenlikingizni bildürüş üçün manga bir alamet körsetkeysiz.<sup>18</sup> Men sizge özümning hediyesini keltürmigüche bu yerdin ketmigeysiz, – dëdi.

– Sen qaytip kelgüche saqlaymen, – dëdi Perwerdigar.

<sup>19</sup> Shuning bilen Gid'on öyige bërip, bir oghlaqni soyup uni pishurdi we yërim xalta unda pëtir nan pishurup, göshni sëwetke, shorpisini sapal

---

⑥ Perwerdigarning perishtisi – Xudaning özini körsitidu.

korigha ëlip piste derixining tüwige ëlip keldi. <sup>20</sup> Xudaning perishtisi uninggha:

– Gösh bilen pëtir nanni bu qoram tashning üstige qoyup, shorpini üstige tökkin, – dëdi, Gid'on shundaq qildi. <sup>21</sup> Perwerdigarning perishtisi qolidiki hasini uzatqanidi, hasining uchi gösh bilen nangha tégishi bilenla tashtin ot chiqip, gösh bilen nan köyüp ketti. Perwerdigarning perishtisimu közdin ghayib boldi.

<sup>22</sup> Gid'on özining körginining Perwerdigarning perishtisi ikenlikini bilip:

– I igem Perwerdigar! Emdi men tügeshtim, Perwerdigarning perishtisi bilen yüzmuyüz körüşhüptimen emesmu! – dëdi.

<sup>23</sup> Perwerdigar Gid'ongha:

– Qorqmighin, ölmeysen, aman bol! – dëdi.

<sup>24</sup> Gid'on u yerde Perwerdigargha atap bir qurbanliq supisi yasap uning namini Yahweh-shalom<sup>⑦</sup> dep qoydi. Bu qurbanliq supisi Abi'ezerlarning Ofrah dëgen jayida hazirghiche bar.

<sup>25</sup> U küni këchisi Perwerdigar Gid'ongha:

– Sen atangning yette yashliq ikkinchi buqisini ëlip bërip, atang ilah Ba'algha atap yasighan qurbanliq supisini chëqip, supining yënidiki ilahe Ashëragha atap yasalghan yaghach tüwrükni kësip yiqitiwet. <sup>26</sup> Andin bu qoram tash üstide Perwerdigaring Xudagha atap muwapiq bir qurbanliq supisini yasap, özüng kesken Ashëra yaghach tüwrükini otun qilip, hëliqi buqini supining üstide köydürüp, köydürme qurbanliq qil, – dëdi.

<sup>27</sup> Shuning bilen Gid'on chakarliridin on kishini ëlip bërip, Perwerdigar uninggha buyrughandek qildi. U atisining jemetidikiler we sheher ahalisidin qorqup, bu ishni kündüzi qilishqa jur'et qilalmay, këchisi qildi.

<sup>28</sup> Etisi seherde sheher ahalisi ornidin turup, Ba'al qurbanliq supisi bilen Ashëra yaghach tüwrükining chëqiwëtilgenlikini we hëliqi buqining yëngi qurbanliq supisida köydürüliwetkenlikini kördi.

<sup>29</sup> Ular öz'ara:

– Bu ishni kim qilghandu? – dëyishti.

Ular sürüştürüp ëniqlighandin këyin, bir-birige:

– Bu ishni Yo'ashning oghli Gid'on qiliptu-de, – dëyishti.

<sup>30</sup> Sheher ahaliliri Yo'ashqa:

– Oghlungni chiqirip ber, u ölümge mehkum! U Ba'al qurbanliq

---

⑦ Yahweh-shalom – Ibraniy tilida «Perwerdigar amanliqtur» dëgen menide.

supisini chëqip, uning yënidiki Ashëra yaghach tüwrükini kësip yiqitiwëtiptu, – dëdi.

<sup>31</sup> Yo'ash özini eyibligen xalayıqqa:

– Siler Ba'al üçhün takalliship, uni qoghdap qalmaqchimu? Kim uning üçhün takallashsa tang atmay turup u ölidu. Eger Ba'al rasttinla ilah bolsa, u özini özi qoghdap, qurbanliq supisini chëqiwetken kishini halak qilsun, – dep jawab qayturdi.

<sup>32</sup> Ba'alning qurbanliq supisi chëqilip ketkendin bashlap, kishiler Gid'onni «Yirubba'al» dep atashti. Bu «Ba'al edipini bersun!» dëgen menide idi.

<sup>33</sup> U chaghda Midyanlar, Amalekler we sherqtiki qowmlar bilen uchriship, Iordan deryasidin ötüp, Yizri'el jilghisida chëdirilirini tikishti.

<sup>34</sup> Perwerdigarning Rohi Gid'onni öz ilkige aldi. Gid'on burgha chëlip, Abi'ezer jemetining ademlirini öz etrapigha yighdi. <sup>35</sup> U Manasse zëminighimu elchilerni ewetip, ularnimu özige egishishke chaqirdi. Hemde Ashër, Zebulun we Naftali qebililirigimu elchi ewetti. Shuning bilen ular Gid'onning qëshigha këlishti.

### **Gid'onning guman qilishi**

<sup>36</sup> Shuning bilen Gid'on Xudagha:

– Eger sen ëytqiningdek Isra'illarni rasttinla mëning qolum arqiliq qutquzmaqchi bolsang, <sup>37</sup> undaқта men xamangha bir qoyning tërisini qoyup qoyay. Eger seherde peqet qoy tërisining üstidila shebnem bolup, yer yüzi quruq bolsa, sëning heqiqeten mëning qolum arqiliq Isra'illarni qutquzidighanliqingni biley, – dëdi.

<sup>38</sup> Ehwal uning dëginidek boldi. Gid'on ornidin seher turup qoy tërisini siqiwidi, bir chine shebnem süyi chiqti.

<sup>39</sup> Gid'on Xudagha yene:

– Manga ghezeplenmigeysen, yene bir telipimni qobul qilghaysen. Qoy tërisi bilen yene bir sinap körey, bu qëtim tëre quruq turup yer yüzige shebnem chüshkey, – dëdi.

<sup>40</sup> U këche Xuda shundaқ qildi. Derweqe, etisi seherde qoy tërisi quruq turup, yer yüzige shebnem chüshkenidi.

## 7-bab

### Gid'onning Midyanlarni meglup qilishi

<sup>1</sup> Shuning bilan Yirubba'al, yeni Gid'on seher turup özige qoshulghan hemme qoshunliri bilen Xarod buliqining yënigha këlip chëdirlirini tikti. Midyanlarning bargahi, ularning shimal teripidiki jilgha ichide, yeni Moreh töpilikining yënida idi.

<sup>2</sup> Perwerdigar Gid'ongha:

– Sanga qoshulghan adem nahayiti köp iken, eger men Isra'illarni Midyanlar üstidin ghelibe qildursam, ular öz küchimizge tayinip ghelibe qilduq, dep oylap maxtinidu. <sup>3</sup> Sen ulargha: «Kim düshmendin qorqup yüriki sëlip ketse, derhal Gil'ad tēghidin öz öyige qaytip ketsun» dep ëytqin, – dëdi.

Shuning bilen 22 ming kishi qaytip këtïp, 10 ming kishi qëlïp qaldi.

<sup>4</sup> Perwerdigar Gid'ongha yene:

– Qëlïp qalghan kishiler yenila köp, ularni su boyigha ëlip bar, men u yerde ularni sinaymen. Eger men: «Bu adem barsun» dësem, u barsun, men: «Bu adem barmisun» dësem, u barmisun, – dëdi.

<sup>5</sup> Gid'on özige qoshulghan kishilerni su boyigha ëlip bardï. Perwerdigar uninggha:

– Sen, suni qoligha ëlip tili bilen itqa oxshash yalap ichidighanlar bilen, suni yükünüp turup ichidighanlarni ayrip chiq, – dëdi.

<sup>6</sup> 300 adem suni qoligha ëlip yalap ichti, qalghanliri sugha ëngship yükünüp turup ichti. <sup>7</sup> Perwerdigar Gid'ongha:

– Men suni qoligha ëlip yalap ichken shu 300 adem bilen silerni qutquzup, Midyanlarni qolunglarga tapshurup bërïmen. Qalghanlarning hemmisi qaytip ketsun, – dëdi.

<sup>8</sup> Gid'on 300 ademni ëlip qëlïp, bashqïlarni öz chëdirlirigha ketküzüwetti. Shuning bilen tallanghan ademler ketkenlerning ozuq-tülük we chalidighan burghalirini özlirige ëlip qaldi. Midyanlarning bargahi pestiki jilghigha jaylashqanidi.

<sup>9</sup> Shu këchisi Perwerdigar Gid'ongha:

– Ornungdin tur! Midyanlarning bargahigha hujum qil. Men ularni sëning qolunggha chüshürüp bërïmen. <sup>10</sup> Eger sen hujum qilishtin qorqsang, awwal Purah isimlik chakiring bilen Midyanlarning bargahigha bërïp, <sup>11</sup> ularning nëme dëyishiwatqanliqini anglisang, hujum

qilish gheyritige këlisen, – dëdi.

Shuning bilen Gid'on chakirini ëlip dühmen bargahining yënigha bardi. <sup>12</sup> Midyanlar, Amalekler we sherqtiki qowmlar jilghini bir alghan bolup, xuddi bir top chëketkidek köp idi. Ularning tögiliri dengiz sahilidiki qumdek heddi-hësabsiz idi.

<sup>13</sup> Gid'on bargahqa yëqin këlip, bir kishining öz hemrahigha körgen chühshini ëytip bëriwatqanliqini anglidi. U kishi:

– Men bir chühsh körüptimen. Chühshümde bir arpa nëni biz Midyanlarning bargahigha domilap kirip, chëdirgha tëgip këtishi bilen teng chëdir örülüp chühshüptudek, – dëyishi bilen, <sup>14</sup> uning hemrahi:

– U bashqa nerse emes, Isra'illardin bolghan Yo'ashning oghli Gid'onning qilichi! Xuda Midyanlarni we pütün qoshunimizni uning qoligha chühshürüp bëriptu, – dëdi.

<sup>15</sup> Gid'on bu chühshni we uning tebirini anglighan haman Xudagha hemdusanalar ëytti. U Isra'illarning bargahigha qaytip këlip, ademlirige:

– Turunglar! Perwerdigar Midyanlarning qoshunini silerning qolunglarga chühshürüp bëridu! – dëdi.

<sup>16</sup> Gid'on qol astidiki 300 ademni üç topqa bölüp, herbir ademge bir burgha bilen ichige mesh'el qoyulghan bir koza bërip, <sup>17</sup> ulargha:

– Men dühmen bargahining yënigha barghanda, mendin köz üzmey qarap turunglar. Men nëme qilsam, silermu shuni qilinglar. <sup>18</sup> Men we mëning topumdikiler burgha chalghanda, silermu bargah etrapida burgha chëlinglar we «Perwerdigar üçün, Gid'on üçün!» dep warqiranglar, – dëdi.

<sup>19</sup> Gid'on we uning 100 adimi tün yërim bolushtin ilgiri Midyanlarning qarawulliri almashqandin këyin bargahning yënigha yëtip bardi. Ular burgha chëlip qolliridiki kozilarni chëqiwetti, <sup>20</sup> shundaq qilip üç topning hemmisi shundaq qilishti. Ular sol qolida mesh'el tutup, ong qolida burgha chëlip:

– Perwerdigar üçün, Gid'on üçün qilichni kötüreyli! – dep warqirashti.

<sup>21</sup> Ular bargahning etrapida öz orunlirida mehkem turdi. Dühmen qoshuni patiparaq bolup, dad-peryad kötürüp qachqili turdi.

<sup>22</sup> Gid'onning 300 adimi burgha chalghanda Perwerdigar dühmen qoshunini öz qilichliri bilen öz'ara bir-birini qirghinchiliqqa sëlip qoyghanidi. Ular Zirëra terepke qarap, taki Beyt-shittah we Tabbat shehiri yënidiki Abël-mixola chëgrasighiche qëchishti. <sup>23</sup> Naftali, Ashër

we pütün Manassediki Isra'illar zëminliridin chiqip Midyanlarning keynidin qoghlashqa chaqirildi.

<sup>24</sup> Gid'on Efrayim taghliq rayonining herqaysi jaylirigha elchi ewetip, ulargha:

– Silermu chüshüp Midyanlarga qarshi jengge atlininglar, I'ordan deryasining këchikini Beyt-barah shehirigiche ishghal qilip, Midyanlarning deryadin ötüshige yol qoymanglar, – dëdi.

Efrayim qebilisining ademliri toplinip, I'ordan deryasining këchikini taki Beyt-barah shehirigiche ishghal qildi. <sup>25</sup> Ular Midyanlarning Orëb bilen Zi'ëb dëgen ikki serkerdisini esirge aldi. Ular «Orëb qoram tëshî»ning üstide Orëbni öltürdi, «Zi'ëb üzüm ëzish azgili»da Zi'ëbnimu öltürdi. Ular Midyanlarga dawamliq qoghlap zerbe bërip, Orëb bilen Zi'ëbning kallisini I'ordan deryasining sherqiy qirghiqida turghan Gid'ongha ëlip bardı.

## 8-bab

### Gid'onning Midyan serkerdilirini meghlup qilishi

<sup>1</sup> Efrayim qebilisidikiler Gid'ongha:

– Sen bizge nëmishqa bundaq qilisen? Sen Midyanlar bilen jengge chiqqanda, nëmishqa bizni chaqirmaysen? – dep Gid'onni qattiq eyiblıdı.

<sup>2</sup> Gid'on ulargha:

– Mëning qilghan ishlirim qandaqmu silerning qilghan ishliringlarga teng kelsun? Efrayim zëminidiki hosulunglardin ëship qalghan üzümler mëning öz jemetim bolghan Abi'ezerlerning bir yilliq hosulidinmu köpqu? <sup>3</sup> Xuda alliqachan silerning qolunglarga Midyanlarning ikki serkerdisi Orëb bilen Zi'ëbni chüshürüp berdi. Mëning qilghanlirimni qandaqmu silerningki bilen sëlishturghili bolsun? – dëdi.

Gid'onning bu sözini anglıghan Efrayim qebilisidikilerning achchiqliri yënishti.

<sup>4</sup> Gid'on 300 adem bilen I'ordan deryasidin kësip ötti. Ular hërip ketken bolsimu, düshmennı dawamliq qoghlap zerbe berdi. <sup>5</sup> Ular Sukkot shehirige kelgende, Gid'on sheherdikilerge:

– Ademlirimge nan bersenglar, ular bek charchap ketti. Biz yene Midyanlarning ikki shahi Zebax bilen Zalmunnani qoghlap tutushimiz kërek, – dëdi.

<sup>6</sup> Sukkotning emeldarliri Gid'ongha:

– Sen tēxi Zebax bilen Zalmunnani qolgha chūshürmigen tursang, biz nēmishqa sēning ademliringge nan bergüdekmi? – dēdi.

<sup>7</sup> Gid'on ulargha:

– Undaqta Perwerdigar Zebax bilen Zalmunnani qolumgha chūshürüp bergendin këyin, men qaytip këlip chöldiki tiken we yantaq bilen tērenglarni shilimen, – dēdi.

<sup>8</sup> Gid'on Sukkottin chiqip Pinu'ël shehirige këlip ulardinmu nan telep qildi. Biraq ularmu Sukkotlarga oxshash jawab berdi. <sup>9</sup> Gid'on ularghimu:

– Men nusret quchup qaytip kelgende, sheher qel'esini weyran qiliwētimen, – dēdi.

<sup>10</sup> Shu waqıtta Zebax bilen Zalmunna we ularning leshkerliri Qarqor dēgen jayda idi. Ularning sani alahazel 15 ming bolup, hemmisi sherqtiki qebililerning leshkerliridin qēlip qalghanliri idi. Chünki ularning 120 ming qilichliq leshkiri ölgenidi. <sup>11</sup> Gid'on Nobax we Yogboha sheherlirining sherq teripidiki karwan yolidin chiqip dūshmenge hujum qildi. Bu waqıtta dūshmen qoshuni özini bixeter dep hēs qilatti.

<sup>12</sup> Midyanlarning ikki shahi bolghan Zebax bilen Zalmunna qēchishigha, Gid'on ularni qoghlap qolgha chūshürüp, ularning pütün qoshunini tarmar qildi.

<sup>13</sup> Andin Yo'ashning oghli Gid'on Xeres dawini bilen jeng meydanidin qaytip keldi. <sup>14</sup> Yolda u Sukkot shehirilik bir yigitni tutuwēlip, uningdin Sukkotning emeldarliri we aqsaqallirining ismini yēzip bērishke buyrudi. U yigit 77 ademning ismini yēzip berdi. <sup>15</sup> Gid'on Sukkotqa këlip bu sheherning ahalilirige:

– Mana, Zebax bilen Zalmunna! Siler manga: «Sen tēxi Zebax bilen Zalmunnani qolgha chūshürmigen tursang, biz nēmishqa sēning halidin ketken ademliringge nan bergüdekmi?» dep tapa-tene qilghanidinglar, – dēdi.

<sup>16</sup> U sheher yolbashchilirini tutup këlip, chöldiki tiken we yantaq bilen ularning tērisini shildi. <sup>17</sup> U yene Pinu'ël sheher qel'esini weyran qilip, sheher ahalisini qiriwetti.

<sup>18</sup> Gid'on Zebax bilen Zalmunnadin:

– Siler Tabor tēghida öltürgen ademler qandaq ademler idi? – dep soridi.

Ular jawaben:

– Ularning hemmisi sanga oxshaydigan shahzade süpet ademler idi, – dedi.

<sup>19</sup> Gid'on ulargha:

– Ular mëning qërindashlirim, anamning oghulliri idi. Men menggü hayat Perwerdigar aldida shundaq qesem qilimenki, eger siler ularni hayat qaldurghan bolsanglar, menmu silerni hayat qaldurghan bolattim, – dedi.

<sup>20</sup> Andin u chong oghli Yeterge: «Ornungdin tur, ularni öltürüwet!» dep buyrudi. Lëkin Yeter tëxi kichik bolghachqa, qorqup këtüp qilichini chiqiralmidi. <sup>21</sup> Zebax bilen Zalmunna Gid'ongha:

– Sen heqiqiy erkek bolsang, özüng bizni öltürgin! – dedi.

Shuning bilen Gid'on öz qoli bilen ularni öltürüwetti, hemde ularning tögilirining boynidiki hilal ay sheklidiki bëzeklerini ëliwaldi.

### **Gid'onning butpereslik yoligha mëngishi**

<sup>22</sup> Andin Isra'illar Gid'ongha:

– Sen bizge hökümrانliq qilghaysen, oghlungdin tartip newrenggiche üstimizdin höküm sürgey. Chünki sen bizni Midyanlarning qolidin qutquzdung, – dedi.

<sup>23</sup> Gid'on ulargha:

– Men hökümrانliq qilmaymen, mëning oghlummu hem shundaq, Perwerdigar silerge hökümrانliq qilidu, – dedi.

<sup>24</sup> Gid'on ulargha yene:

– Mëning silerge deydighan birla telipim bar, manga oljanglar ichidin herbiringlar birdin halqa bëringlar, – dedi.

(Midyanlar Isma'illardin bolghachqa, ular altun halqa taqaytti.)

<sup>25</sup> Ular Gid'ongha: «Biz bërishke razi!» dedi-de, tondin birni yerge yëyip, herbiri birdin halqini uning üstige tashlashti. <sup>26</sup> Bu altun halqilarning ëghirliqi 20 kilogiram chiqti. Uningdin bashqa hilal ay sheklidiki bëzekler, zunnarlar, Midyan shahliri kiyidighan sösün renglik kiyimler we tögilerning boynidiki bëzeklik zenjirlermu bar idi. <sup>27</sup> Gid'on bu altunlardin bir ëfod<sup>⑧</sup> yasitip, uni öz yurti Ofrahqa orunlashturdi. Shuningdin këyin pütün Isra'illar ëfodqa choqunup, uninggha xuddi pahishilerdek sëtildi. Shuning bilen ëfod Gid'on we uning a'ilisini azduridighan qiltaq boldi.

---

⑧ Ëfod – bu yerde altundin yasalghan heykelni körsitidu.



### **Gid'onning alemdin ötüshi**

<sup>28</sup> Shundaq qilib Midyanlar Isra'illar teripidin meghlup qilinip, jeng qilish iradisi sunduruldi. Bu zëmin Gid'on alemdin ötkiche bolghan 40 yil tinch-aman turdi. <sup>29</sup> Yo'ashning oghli Yirubba'al, yeni Gid'on yurtigha qaytip, öz öyide turdi. <sup>30</sup> Uning xotunliri köp bolghachqa, ulardin 70 oghul tapti. <sup>31</sup> Uning Shekem shehiride turidighan toqilimu uninggha bir oghul tughup berdi. Gid'on uninggha Abimelek<sup>⑨</sup> dep isim qoydi.

<sup>32</sup> Yo'ashning oghli Gid'on uzun ömür körüp, öz ejili bilen alemdin ötüp, Abi'ezerlerge tewe bolghan Ofrahta, öz atisi Yo'ashning qebristanliqigha depne qilindi.

<sup>33</sup> Gid'on alemdin ötüshi bilenla Isra'illar yene Ba'algha choqunup uninggha xuddi pahishilerdek sëtildi. Ular Ba'al-biritni özlirining ilahi qildi. <sup>34</sup> Isra'illar özlirini etrapidiki barliq düşmenlirining qolidin qutquzghan Perwerdigari – Xudani untudi, <sup>35</sup> gerche Yirubba'al, yeni Gid'on Isra'illargha nurghun yaxshiliq qilghan bolsimu, biraq ular uning a'ilisige qilchimu mëhribanliq qilmidi.

## **9-bab**

### **Abimelekning Shekem shehirige padishah bolushi**

<sup>1</sup> Yirubba'alning oghli Abimelek Shekem shehirige bërip, öz anisining tughqanlirigha we pütün jemetige:

<sup>2</sup> – Siler Shekemning aqsqaqallirigha: «Özünglarcha hökümraniq qilishqa Yirubba'al – Gid'onning 70 oghlini xalamsiler yaki bir kishinimu? Untup qalmanglar menmu silerning qan qerindishinglar!» denglar, – dëdi.

<sup>3</sup> Shuning bilen uning anisining tughqanliri Abimelek üçün Shekemning pütün aqsqaqallirigha söz qildi. Yaqsqaqallar: «U bizning qerindishimiz» dep, öz ixtiyarliqi bilen Abimelekke egishishni qarar qildi. <sup>4</sup> Ular Abimelekke Ba'al-birit butxanisidin 70 kümüş tengge berdi. Abimelek bu tenggilerni bir top chakina öktemlerni yallashqa ishletti. <sup>5</sup> U Ofrah shehiridiki atisining öyige bërip, öz qerindashlirini, yeni Yirubba'alning 70 oghlini bir qoram tashning üstide öltürüwetti. Peqetla Yirubba'alning kichik oghli Yotem yoshuruniwëlip qëchip ketti.

---

⑨ Abimelek – Ibraniy tilida «atam padishahtur» dëgen menide.

<sup>6</sup> Shekemning barliq aqsaqalliri we Beyt-milloluqlar Shekem shehirige yighildi. Ular tüwrük yënidiki dup derixi astida Abimelekni padishah qilip tiklidi.

### Yotemning temsili

<sup>7</sup> Bu xewer Yotemghe yetkende, u Girizim tēghining üstige chiqip, warqirap turup:

– Gëpimge qulaq sēlinglar Shekemning aqsaqalliri! Eger siler mëning gëpimni anglisanglar, Xudamu silerning gëpinglarni anglaydu.

<sup>8</sup> Burunqi zamanda derekler özlirige padishah izdep, zeytun derixige: «Bizge padishah bolghin» deptu. <sup>9</sup> Lëkin zeytun derixi ulargha: «Men ilahlar we kishiler sheripige bëridighan mëyimdin waz këchip, dereklerge padishah bolamtim?» dep jawab bëriptu.

<sup>10</sup> Andin derekler enjür derixige: «Sen këlip bizge padishah bolghin» deptu. <sup>11</sup> Biraq enjür derixi ulargha:

«Men özümning tatliq we yaxshi mëwilirimni tashlap, dereklerge padishah bolamtim?» dep jawab bëriptu.

<sup>12</sup> Shuning bilen derekler üzüm köchitige: «Sen këlip bizge padishah bolghin» deptu. <sup>13</sup> Biraq üzüm köchitimu ulargha:

«Men ilahlar we kishilerge xushalliq bëghishlaydighan ësil sharabimdin waz këchip, dereklerge padishah bolamtim?» dep jawab bëriptu.

<sup>14</sup> Eng axirida barliq derekler yantaqqa: «Sen këlip bizge padishah bolghin» deptu. <sup>15</sup> Yantaq ulargha: «Eger siler mëni semimiy niyitinglar bilen özünglarga padishah qilmaqchi bolsanglar, këlip mëning sayem astida panahlininglar. Undaq bolmisa, men yantaqtin ot chiqip, Liwan këdir derexlirini köydürüp tashlighay» deptu.

<sup>16</sup> Yotem sözini dawamlashturup: – Siler semimiy we durus niyitinglar bilen Abimelekni padishah qilghan bolsanglar, yaki siler Yirubba'algha we uning a'ilisige sadaqet körsetken bolsanglar, siler Yirubba'alning qilghan ishlirigha layiq jawab qayturghan bolattinglarchu!

<sup>17</sup> Atam siler üçün urush qilip, hayatigha tewekkül qilip silerni Midyanlarning qolidin qutquzdi. <sup>18</sup> Biraq бүгünki күnlүkte siler isyan

kötürüp atamning jemetige qarshi turup, uning 70 oghlini bir tashning üstide öltürdünghlar hemde uning dëdikining oghli Abimelekni silerning tughqininglar bolghanliqi üçhün Shekem aqsaqallirining padishahi qilip tiklidinglar.

<sup>19</sup> Eger siler bögünki künlükte Yirubba'al we uning jemetige semimiy we durus niyitinglar bilen mu'amile qilghan bolsanglar, Abimelek silerdin, silermu hem Abimelektin öz'ara xushalliq tapqaysiler. <sup>20</sup> Eger undaq qilmighan bolsanglar, Abimelektin ot chiqip Shekem we Beyt-millo aqsaqallirini köydürüp tashlighay. Xuddi shuningdek Shekem we Beyt-millo aqsaqalliridinmu ot chiqip Abimelekni köydürüp tashlighay, – dëdi.

<sup>21</sup> Shuningdin këyin, Yotem akisi Abimelektin qorqup, qëchip Be'er dëgen jaygha bërip yashidi.

### **Shekemliklarning Abimelektin yüz örüşhi**

<sup>22</sup> Abimelek Isra'illargha üç yıl hökümrان boldi. <sup>23</sup> Xuda Abimelek we Shekemning aqsaqalliri arisigha soghuqchiliq salidighan yaman rohni ewetti. Shuning bilen Shekem aqsaqalliri Abimelekke satqunluq qilishqa bashlidi. <sup>24</sup> Xudaning mundaq qilishtiki meqsiti, Yirubba'alning 70 oghlining qënini tökken Abimelekni hemde Abimelekni qollap özining qërindashlirini öltürüşke yadrem bergen Shekem aqsaqallirini jazalash idi. <sup>25</sup> Shekem aqsaqalliri Abimelekni öltürüş üçhün taghlirigha böktürme qoyup, yoldin ötken kishilerning hemmisini bulang-talang qildi. Bu suyiquesttin Abimelek xewer tapti.

<sup>26</sup> Ebidning oghli Ga'al Shekem shehirige qërindashliri bilen köchüp këlip, Shekem aqsaqallirining ishenchisige ërishti. <sup>27</sup> Ular üzümzarliqqa bërip, üzümlerni üzüp, dessep sharab chiqirip, öz ilahining butxanisida ziyapet ötküzüp yep-ichip, Abimelekke lenet oqushti. <sup>28</sup> Ebidning oghli Ga'al ulargha:

– Abimelek dëgen kim iken, biz Shekemliklerni öz xizmitige salghudek? U dëgen Yirubba'alning oghlighu? Zibulmu peqet uning bir emeldari xalas! Shekemning atisi bolghan Xamorning ewladlirigha xizmet qilinglar! Nëmishqa Abimelekke xizmet qilghudekmiz? <sup>29</sup> Eger mushu kishiler mëning qol astimda bolsa men Abimelekni yoqatqan bolattim! Men uninggha: «Qoshuningni chaqirip chiq!» dëgen bolattim, – dëdi.

<sup>30</sup> Sheher hakimi bolghan Zibul Ebidning oghli Ga'alning bu geplirini

anglap, ghezeplendi. <sup>31</sup> U Abimelekke mexpiy xewerchi ewetip: «Ebidning oghli Ga'al qérindashliri bilen Shekem shehirige keldi. Ular sheher xelqini sanga qarshi isyan kôtürüşke qutratquluq qiliwatidu.

<sup>32</sup> Shunga sen qoshunliring bilen kéchilep kēlip, sheher sirtidiki étizliqta böktürmide yētinglar. <sup>33</sup> Tang seher kün chiqishi bilenla sheherge hujum qilip, Ga'al we sanga qarshi chiqqanlarga xalighiningche zerbe bergin!» dēgen xewerni yetküzdi.

<sup>34</sup> Shuning bilen Abimelek we uning qoshunliri kéchilep Shekem shehirige yēqin kēlip, töt topqa bōlünüp böktürmide yatti. <sup>35</sup> Ebidning oghli Ga'al Shekemdin chiqip derwaza aldida turghanda, Abimelek we uning qoshunliri yoshuruniwalghan jaydin chiqti. <sup>36</sup> Ga'al ularni körüp Zibulgha:

– Qara! Taghliridin ademler chüshüwatidu, – dēdi. Zibul uninggha:

– U peqet taghlardiki sayiler, qarimaqqa ademge oxshaydu, – dēdi.

<sup>37</sup> Biraq Ga'al yene uninggha:

– Yaq! Ademlar taghdin chüshüwatidu. Yene bir top adem «palchilar dub derixi» yoli bilen kēliwatidu, – dēdi. <sup>38</sup> Bu chaghda Zibul uninggha:

– Maxtanchaq aghzing qēni? Sen: «Abimelek dēgen kim iken? Biz nēmishqa uninggha xizmet qilghudekmiz?» dēgen emesmiding? Bu ademler sen zangliq qilghan ademler emesmu? Emdi chiqip ular bilen urush qil! – dēdi.

<sup>39</sup> Shuning bilen Ga'al Shekem aqsaqallirini bashlap Abimelek bilen urush qildi. <sup>40</sup> Abimelek we uning adamliri ularni qoghlidi, Ga'alning adamliri qēchip sheher derwazisigha barghuche nurghunliri qirilib ketti.

<sup>41</sup> Shuningdin kēyin Abimelek Arumagha qaytip, u yerde turdi. Zibul Ga'al we uning tughqanlirini Shekemde turghili qoymay, ularni qoghlap chiqiriwetti.

<sup>42</sup> Etisi Shekemlikler étizliqqa chiqmaqchi bolghanda, Abimelek buningdin xewer tēpip, <sup>43</sup> qoshunini üç topqa bōlüp, ular bilen étizliqta böktürmide yatti. U kishilerning sheherdin chiqiwatqanliqini körüp, leshkerliri bilen yoshurunghan jaydin turup, ularni qiriwetti. <sup>44</sup> Abimelek we uning topidikiler sheher derwazisigha hujum qilip derwazini tosti. Qalghan ikki topmu yügürüp bērip, étizliqtiki Shekemliklerni qiriwetti.

<sup>45</sup> Shu küni Abimelek pütün bir kün sheherge hujum qilip, Shekem shehirini qolgha chüshürüp, xelqni öltürüp, sheherni tüptüz qilip, tuz chēchiwetti.

<sup>46</sup> Shekem qel'eside turidighan xelq bu xewerni anglap, Ba'al-birit

## Serdarlar

butxanisining yer asti öyige kiriwaldi. <sup>47</sup> Abimelek ularning shu yerge yighiliwalghanliqini anglap, <sup>48</sup> qoshunlirini Zalmon tēghigha ėlip keldi. U palta bilen bir derexning shēxini kēsip, shaxni mürisige ėlip, leshkerlirige: «Tēz, men qilghandek qilinglar!» dep buyruq berdi.

<sup>49</sup> Shuning bilen leshkerlermu herbiri birdin derex shēxini kēsip, Abimelekke egeshti. Ular derex shaxlirini butxana tēmigha dōwilep, ot qoyuwetti. Shuning bilen Shekem qel'eside turidighan pütün xelq, erler we ayallar bolup minggha yēqin adem öldi.

<sup>50</sup> Andin kēyin Abimelek Tibēz shehirini qorshawgha ėlip, uni ishghal qildi. <sup>51</sup> Lēkin sheher ichide bir mustehkem qel'e bar idi. Pütün sheherdiki erler, ayallar we aqsaqallar qel'ege qēchip kirip, derwazini taqap, özlirini qoghdash üchün munar üstige chiqiwaldi. <sup>52</sup> Abimelek qel'ege hujum qildi. Qel'ening kirish ēghizigha ot qoyushqa teyyarlaniwatqanda, <sup>53</sup> qel'e üstidiki bir ayal yarghunchaqlarning üstünki tēshini Abimelekning bēshigha tashlap uning bēshini yēriwetti. <sup>54</sup> Abimelek derhal yaragh kötürgüchi yigitke:

– Qilichingni chiqirip, mēni öltürüwet! «abimelek bir ayalning qolida ölgen» dēyilmisun, – dēdi.

Shuning bilen u yigit qilichni uninggha tiqip öltürüwetti.

<sup>55</sup> Abimelekning ademliri uning ölgenlikini körüp öylirige qaytti.

<sup>56</sup> Shundaq qilip, Xuda Abimelekning öz atisigha qilghan yamanliqlirini, yeni 70 qērindishini öltürginini özige qayturdy. <sup>57</sup> Xuda yene Shekemlikler qilghan barliq yamanliqlarni ularning öz bēshigha chüshürdi. Yirubba'alning oghli Yotemning oqughan leniti emelge ashti.

## 10-bab

### Tolah we Ya'irning Isra'illargha serdar bolushi

<sup>1</sup> Abimelek ölgendin kēyin, Issakar qebilisidin bolghan Pu'ahning oghli, Dodoning newrisi Tolah Isra'il xelqini qutquzush üchün otturigha chiqti. U Efrayim taghliq rayonining Shamir dēgen yēride yashaytti. <sup>2</sup> U Isra'illargha 23 yil serdar boldi. U alemdin ötkendin kēyin Shamirgha depne qilindi.

<sup>3</sup> Tolah alemdin ötkendin kēyin, Gil'adliq Ya'ir otturigha chiqip, Isra'illargha 22 yil serdar boldi. <sup>4</sup> Ya'irning 30 oghli bolup, ular 30 ēshekke mēnip yūretti. Ularning ilkide 30 sheher bar idi. Bu sheherler

Gil'ad zëminida bolup, hazirmu «Ya'irning sheherliri» dep atilidu. <sup>5</sup> Ya'ir alemdin ötkendin këyin Qamon shehirige depne qilindi.

### **Ammonlarning Isra'illarni ëzishi**

<sup>6</sup> Isra'illar Perwerdigarning neziride yene yaman ish qildi. Ular Ba'al we Ashtoret dëgen butlarga choqundi. Shundaqla Süriye, Sidon, Mo'ab, Ammon we Filistiyeliklarning ilahlirigha choqundi. Ular Perwerdigargha xizmet qilishtin waz këchip, uningdin yüz örüdi.

<sup>7</sup> Shuning bilen Perwerdigarning Isra'illargha qehr-ghezipi qaynap tëship, ularni Filistiyelikler bilen Ammonlarning qoligha chëshürüp berdi. <sup>8</sup> Shuningdin bashlap Filistiyelikler bilen Ammonlar Isra'illarni ëzip, zulum qilishqa bashlidi. I'ordan deryasining sherqidiki Amorlarning burunqı zëmini bolghan Gil'ad zëminida yashawatqan Isra'illar 18 yıl qattiq ëzildi. <sup>9</sup> Ammonlar I'ordan deryasidin ötüp, Yehuda, Binyamin we Efrayim qebilisige hujum qildi. Isra'illar qattiq müshkülatta qaldi.

<sup>10</sup> Isra'illar Perwerdigargha:

– Biz sen Xudayimizdin yüz örüp, Ba'algha choqunup, sëning aldingda gunah ötküzduq, – dep nale-peryad qildi. <sup>11</sup> Perwerdigar Isra'illargha:

– Men silerni Misirliqlar, Amorlar, Ammonlar we Filistiyeliklerdin qutquzmighanmu? <sup>12</sup> Sidonluqlar, Amalekler we Ma'onlar silerni ezgen chaghda, siler manga nale qilghininglarda, silerni ularning qolidin qutquzdum. <sup>13</sup> Emma siler mendin yüz örüp, yalghan ilahlargha choqundunglar, shuning üçün emdi men silerni qutquzmaymen.

<sup>14</sup> Bëringlar, özünglar talliwalghan ilahliringlarga yëlininglar! Müshkülatta qalghininglarda ular silerni qutquzsun, – dëdi.

<sup>15</sup> Isra'illar Perwerdigargha yene yëlinip:

– Biz gunah ötküzduq, bizni nëme qilishni xalisang shundaq qilghaysen, lëkin bizni bugün qutquzghaysen, – dëdi.

<sup>16</sup> Shuning bilen ular yat ilahlrini tashlap, Perwerdigargha yene xizmet qildi. Perwerdigar axiri Isra'illarning zulum tartishigha qarap turalmidi.

<sup>17</sup> Ammonlar yëtip këlip Gil'ad zëminigha bargah qurdi. Isra'illarmu topliship, Mizpah shehirige bargah qurdi. <sup>18</sup> Gil'adliq aqsqaqallar bir-birige:

– Kim awwal Ammonlargha hujum qilsa, u biz Gil'adliqlarning bashliqi bolidu, – dëyishti.

## 11-bab

### Yiftahning Isra'illarga serdar bolushi

<sup>1</sup> Gil'adliq Yiftah bir batur jengchi idi. U Gil'adning oghli bolup, anisi pahishe idi. <sup>2</sup> Gil'adning öz ayalimu uninggha birnechche oghul tughup bergenidi. Bu ögey aka-ukilar chong bolghandin këyin, Yiftahni qoghlap chiqardi we uninggha:

– Sëning atimizning öy-zëminigha warisliq qilishqa heqqing yoq!  
Chünki sen dëgen bashqa ayalning balisi, – dëdi.

<sup>3</sup> Shuning bilen Yiftah qërandashliridin qëchip, Tob zëminigha bërip, shu yerde yashidi. Uzun ötmey uning etrapigha bir top öktemler topliship, uninggha egeshti. <sup>4</sup> Bir mezgildin këyin Ammonlar Isra'illargha hujum qilip keldi. <sup>5</sup> Ammonlar hujum qilip kelgendin këyin, Gil'adliq aqsaqallar Tob zëminida yashawatqan Yiftahni chaqirghili uning aldigha bardı. <sup>6</sup> Ular Yiftahqa:

– Biz Ammonlar bilen urush qilmaqchi, sen qaytip këlip bizge serkerde bolghin, – dëdi.

<sup>7</sup> Emma Yiftah Gil'adliq aqsaqallargha:

– Mendin nepretlengen, mëni atamning öyidin qoghlap chiqarghanlar siler emesmu? Emdi bëshinglarga kün chüshüp müshkülatta qalghanda, mëni izdep kepsilerghu? – dëdi.

<sup>8</sup> Gil'adliq aqsaqallar mundaq dëdi:

– Bolar ish boldi, biz sëning aldinggha bizge bash bolup Ammonlarga qarshi jeng qilsiken, dep kelduq.

<sup>9</sup> Yiftah ulargha jawab bërip:

– Eger men silerge bash bolup Ammonlar bilen urush qilip, Perwerdigar ularni mëning qolumgha chüshürse, siler rasttinla mëni özünglarga bash qilamsiler? – dëdi.

<sup>10</sup> Ular:

– Perwerdigar guwah bolsunki, biz sëni choqum özimizge bash qilimiz, – dëdi.

<sup>11</sup> Shuning bilen Yiftah Gil'adliq aqsaqallar bilen bille Gil'adqa qaytti. Xelq uni özlrige bash we serkerde qildi. Yiftah Mizpah shehiride Gil'adliq aqsaqallargha ëytqan sözlirini Perwerdigar guwah bolsun dep, yene bir qëtim tekralidi.

<sup>12</sup> Andin këyin Yiftah Ammonlarning padishahigha elchi ewetip,

uningdin:

– Sen nēme üçhün zēminimizgha hujum qilip, biz bilen urushmaqchi bolisen? – dep soridi.

<sup>13</sup> Ammonlarning padishahi Yiftahning elchisidin mundaq jawab qayturdi:

– Isra'illar Misirdin chiqip, mēning Arnon deryasidin tartip gherbte I'ordan deryasining shimaldiki Yabboq deryasighiche bolghan zēminimni bēsiwaldi. Hazir uni manga tinch yol bilen qayturup bēringlar.

<sup>14</sup> Yiftah Ammonlarning padishahigha yene elchi ewetip, <sup>15</sup> mundaq dēdi:

– Yiftah shundaq deyduki: «Isra'illar hēchqachan Mo'ablar yaki Ammonlarning zēminini bēsiwalmidi. <sup>16</sup> Isra'illar Misirdin chiqqandin kēyin, Qizil dēngizghiche bolghan chōl-bayawanlarni kēzip, Kadēsh shehirige kelgen. <sup>17</sup> Isra'illar Idom padishahigha elchi ewetip: ‘Bizning silerning zēmininglardin ötüşimizge yol qoysanglar’ dēgen. Emma Idom padishahi buninggha perwa qilmighan. Ular yene Mo'ab padishahighimu elchi ewetken, emma umu buninggha yol qoymighan. Shuning bilen Isra'illar Kadēshta yashap qalghan. <sup>18</sup> Ular chōl-bayawanlarni kēzip, Idom zēmini bilen Mo'ab zēminini aylinip ötüp, Mo'ab zēminining sherqige yētip kēlip, Arnon deryasining qarshi qirghiqida bargah qurghan. Biraq ular Mo'ablarning tewelikige kirmigen, chūnki Arnon deryasi bolsa Mo'ablarning chēgrasi idi. <sup>19</sup> Isra'illar Amorlarning Xeshbon shehiridiki padishahi Sixongha elchi ewetip, uninggha: ‘Bizning silerning zēmininglardin ötüp makanimizgha bēriwēlishimizgha yol qoysanglar’ dēgen. <sup>20</sup> Emma padishah Sixon Isra'illarning öz tewelikidin ötüwēlish üçhün kelgenlikige ishenmigen. Shuning bilen padishah öz ademlirini yighip, Yahaz shehiride bargah qurup, Isra'illargha hujum qilghan. <sup>21</sup> Isra'illar ētiqad qilip kelgen Perwerdigar Xuda, padishah Sixon bilen uning ademlirini Isra'illarning qoligha chūshürüp bergen. Shuning bilen Isra'illar ularni meghlup qilip, shu yerde yashap kelgen Amorlarning barliq zēminigha ige bolghan. <sup>22</sup> Ular Amorlarning Arnon deryasidin tartip Yabboq deryasighiche we chōl-bayawandin tartip I'ordan deryasighiche bolghan pütkül zēminini öz qoligha alghan. <sup>23</sup> Isra'illar ētiqad qilip kelgen Perwerdigar Xuda Amorlarni öz zēminidin qoghlap chiqirip, u zēminni öz xelqi bolghan Isra'illargha bergen tursa, siler bu zēmingha ige bolalamtinglar? <sup>24</sup> Öz



ilahinglar bolghan Kimosh silerge bergen zëmingha ige bolmamsiler?  
Oxshashla, bizmu Xudayimiz bolghan Perwerdigar köz aldimizda  
heydep chiqiriwetkenlarning barliq zëminigha ige bolimiz!

<sup>25</sup> Siler Mo'ablarning padishahi Zipporning oghli Balaqdinmu  
küchlükmu? U Isra'illargha qarshi turup, ular bilen zëmin taliship urush  
qilip baqqanmidi? <sup>26</sup> Isra'illar Xeshbon shehiri, Ar'or shehiri we ularning  
etrapidiki yëzilarni, Arnon deryasi wadisidiki barliq sheherlerni 300 yil  
igilep yatti. Shu mezgilde siler nëme üçün u zëminlarni Isra'illardin  
qayturiwalmidinger? <sup>27</sup> Men silerge qarshi hëchqandaq xata ish  
qilmidim, emma siler manga qarshi urush qilmaqchi bolup, natoghra ish  
qiliwatisiler. Bügün Ammonlar bilen Isra'illar otturisdiki bu ishqa  
alemning hökümdari Perwerdigar özi höküm chiqarsun».

<sup>28</sup> Emma Ammonlarning padishahi Yiftah ewetken elchilarning  
sözlirige qulaq salmidi.

### **Yiftahning nadanlarche qesem qilishi**

<sup>29</sup> Perwerdigarning Rohi Yiftahning wujudigha chüshti. Shuning bilen  
u Gil'ad we Manasse zëminidin ötüp, yene Gil'ad zëminidiki Mizpah  
shehirige qaytip këlip, shu yerdin Ammonlarga hujumgha ötti. <sup>30</sup> U  
Perwerdigargha qesem qilip:

– Ammonlarni mëning qolumgha chüshürüp berseng, <sup>31</sup> men ghelibe  
qilip qaytip kelgende, öyümdin chiqqan tunji tirik janni Perwerdigargha  
atap, köydürme qurbanliq qilimen, – dëdi.

<sup>32</sup> Shuning bilen Yiftah Isra'illarni bashlap Ammonlar bilen urush qildi.  
Perwerdigar Ammonlarni uning qoligha chüshürüp berdi. <sup>33</sup> U Ar'or  
shehiridin Minnit shehirining etrapighiche we Abël-kiramim  
shehirigiche bolghan 20 sheherni weyran qiliwetti. Shundaq qilip  
Isra'illar Ammonlarni meghlup qildi. <sup>34</sup> Yiftah Mizpah shehiridiki öyige  
qaytip kelgende, uning aldigha qizi dap chëlip, ussul oynap, uni  
kütüwalghili chiqti. U Yiftahning birdinbir balisi bolup, uningdin bashqa  
hëchqandaq oghli yaki qizi yoq idi. <sup>35</sup> Yiftah qizini körüpla, kiyimlerini  
yirtip nale qilip:

– Way qizim! Sen mëni ëchinishliq qayghu-elemge muptila qilding!  
Men Perwerdigargha qesem qilghanidim, qesimimdin yanalmaymen, –  
dëdi.

<sup>36</sup> Qizi uninggha:

– Ey ata, sen Perwerdigargha wede qilghan ikensen, mëni shu boyiche

bir terep qilghin. Chünki Perwerdigar sening dushmining bolghan Ammonlardin öchüngni ëlip berdi.<sup>37</sup> Emma mëning bir telipimge maqul bolghin. Manga ikki ay waqit bergin, ölüsh aldida turghan yüzi ëchilmighan qiz bolghanliqim üçün hemrahlirim bilen bille taghqa chiqip ah urup yiglap këley, – dëdi.

<sup>38</sup> Dadisi: «Boptu, barghin» dep, uninggha ikki ayliq ruxset bërip yolgha saldi. Qiz hemrahliri bilen bille taghqa chiqip, özining yüzi ëchilmighan qiz pëti ölüp këtidighanliqigha ah urup yighlidi.<sup>39</sup> Ikki aydin këyin u atisining yënigha qaytip keldi. Yiftah qizini wedisi boyiche bir terep qildi. Yiftahning qizi hëchqandaq er zatigha yëqinlashmighanidi. Shuningdin këyin Isra'illarda mundaq bir adet shekillendi:<sup>40</sup> her yili Isra'illarning qizliri Gil'adliq Yiftahning qizini eslep, uning üçün töt kün matem tutidighan boldi.

## 12-bab

### Efrayim qebilisining Yiftah bilen jeng qilishi

<sup>1</sup> Efrayim qebilisi qoshun tolap, I'ordan deryasidin ötüp, Zafon shehirige keldi. Ular Yiftahqa:

– Sen nëme üçün Ammonlar bilen urush qilghan chaghda bizni chaqiriwalmiding? Biz öyüngni sen bilen qoshup köydürüwëtimiz! – dëdi.

<sup>2</sup> Yiftah jawaben mundaq dëdi:

– Men xelqim bilen birlikte Ammonlar bilen qattiq urush qilghanda silerni shunche chaqirsammu, lëkin siler bizni ularning qolidin qutquzuwalmidinglar.<sup>3</sup> Silerning yademege kelmeydighanliqlinglarni hës qilghandin këyin, men jan tikip ular bilen jeng qildim. Perwerdigar ularni mëning qolumgha chüshürüp berdi. Emdi siler nëmishqa bugün men bilen jeng qilmaqchi bolisiler?

<sup>4</sup> Efrayim qebilisidikiler mundaq dëyishti:

– Siler Gil'adliqlar peqet Efrayim bilen Manasse zëminlirida yashawatqan Efrayimliq qachqunsiler!

Shuning bilen Yiftah barliq Gil'adliqlarni yighip, Efrayim qoshunigha qarshi atlandi we urush qilip ularni meghlup qildi.<sup>5</sup> Gil'adliqlar I'ordan deryasining këchikini ishghal qiliwëlip, Efrayim qebilisidikilerning öz zëminigha qaytishida deryadin hëchkimni ötküzmedi. Herqandaq birsi

kéchiktin ötmekchi bolsa, Gil'adliqlar uningdin: «Sen Efrayim qebilisidinmu?» dep soraytti. Eger u kishi «yaq, emes» dep jawab berse, <sup>6</sup> Gil'adliqlar yene: «Undaqa 'shibbolet' dep baq» deytti. Eger u kishi Efrayim qebilisidin bolsa «sibbolet» dep teleppuz qilatti. Chünki Efrayimlar bu sözni toghra teleppuz qilalmaytti. Shuning bilen Gil'adliqlar uni tutup, I'ordan deryasi kéchikide öltürüwétetti. Shundaq qilip Efrayim qebilisidin 42 ming adem öltürüldi.

<sup>7</sup> Yiftah Isra'il xelqige alte yil serdar boldi. U wapap bolghan chaghda, Gil'ad zëminidiki sheherlarning birige depne qilindi.

### **Ibzan, Èlon we Abdonning Isra'llargha serdar bolushi**

<sup>8</sup> Yiftah alemdin ötkendin këyin, Beytlehemlik bolghan Ibzan Isra'il xelqige serdar boldi. <sup>9</sup> Uning 30 oghli, 30 qizi bar idi. Uning qizliri bashqa jemetlerge yatliq bolup ketti. Oghullirigha bashqa jemetlerdin qiz ëlip berdi. Ibzan Isra'llargha yette yil serdar boldi. <sup>10</sup> U alemdin ötkendin këyin, Beytlehemge depne qilindi.

<sup>11</sup> Ibzandin këyin Zebulun qebilisidin bolghan Èlon Isra'llargha on yil serdar boldi. <sup>12</sup> U alemdin ötkendin këyin, Zebulun zëminidiki Ayyalon shehirige depne qilindi.

<sup>13</sup> Èlondin këyin, Piraton shehirilik Hillëlning oghli Abdon Isra'llargha serdar boldi. <sup>14</sup> Uning 40 oghli, 30 oghul newrisi bar idi, ular 70 ëshekke minip yürüshetti. U Isra'llargha sekkiz yil serdar boldi. <sup>15</sup> U alemdin ötkendin këyin, Efrayim zëminidiki Amaleklarning taghliq rayonigha jaylashqan Piraton shehirige depne qilindi.

## **13-bab**

### **Shimshonning tughulushi**

<sup>1</sup> Isra'llar Perwerdigarning neziride yene yaman ish qildi. Shuning bilen Perwerdigar ularni 40 yilghiche Filistiyeliklarning qoligha chüshürüp berdi. <sup>2</sup> Shu chaghda Zor'ah shehiride Dan qebilisidin bolghan Manowah isimlik bir kishi bar idi. Uning ayali tughmas bolup, perzenti yoq idi. <sup>3</sup> Perwerdigarning perishtisi<sup>①</sup> uning ayaligha körünüp, mundaq dëdi:

---

<sup>①</sup> Perwerdigarning perishtisi – Xudaning özini körsitidu.

– Qara, sen hozirghiche perzent yūzi kōrelmigeniding, emma kōp ōtmey hamilidar bolup, bir oghul tughisen. <sup>4</sup> Buningdin kēyin diqqet qilghin, haraq-sharab ichmigini. Pak bolmighan nersilerni yēmigin.

<sup>5</sup> Gēpimni angla, sen choqum hamilidar bolup, bir oghul tughisen. U bēshigha ustira tegkūzmisun, bu oghul qorsaqniki waqtidin bashlapla Perwerdigargha alahide atalghan bolup, u Isra'illarni Filistiyeliklerning qolidin qutquzushni bashlighuchidur.

<sup>6</sup> Ayal ērining yēnigha kēlip:

– Xudaning ewetken adimi yēnimgha keldi, uning turqi Perwerdigarning perishtisige oxshaydiken, bekmu salapetlik iken. Men uning qeyerdin kelgenlikini sorimidim, umu manga ōz ismini ēytip bermidi. <sup>7</sup> Emma u manga: «Sen choqum hamilidar bolup, bir oghul tughisen. Haraq-sharab ichmigini. Pak bolmighan nersilerni yēmigin. Bu oghul qorsaqniki waqtidin bashlap hayatining axirighiche Perwerdigargha alahide atalghan bolidu.» dēdi, – dēdi.

<sup>8</sup> Manowah Perwerdigargha iltija qilip:

– Ey igem, sen ewetken shu ademni yene bir qētim ewetkeysen. Bizge tughulidighan bala toghrisida qandaq qilishimizdin telim bersun, – dēdi.

<sup>9</sup> Xuda Manowahning iltijasini anglidi. Uning ayali ētizda aram ēlip olturghinida Xudaning perishtisi uning yēnigha yene keldi. Bu chaghda Manowah uning yēnida emes idi.

<sup>10</sup> Ayali aldirap ērining yēnigha kēlip:

– Aldinqi kūni manga kōrungen adem yene keldi, – dēdi.

<sup>11</sup> Manowah ornidin turup, ayaligha egiship u ademning yēnigha keldi we uningdin:

– Aldinqi qētim ayalimgha gep qilghan sizmu? – dep soridi. U adem: «Shundaq, men» dep jawab berdi.

<sup>12</sup> Manowah uningdin yene:

– Sizning sōzliringiz emelge ashqandin kēyin, bala qandaq terbiyilinishi kērek? Uning wezipisi nēme? – dep soridi.

<sup>13</sup> Perwerdigarning perishtisi Manowahqa:

– Ayaling mēning ēytqanlirimni ēside ching saqlisun. <sup>14</sup> U ōzūmdin ishlangen herqandaq nersini yēmisen, haraq-sharab ichmisun, pak bolmighan nersilerni yēmisen. U mēning buyruqliringha choqum emel qilsun, – dēdi.

<sup>15</sup> Manowah Perwerdigarning perishtisige:

– Sizge atap bir oghlaq soyay, pishquche birdem olturup turghaysiz, –

dëdi.

<sup>16</sup> Perwerdigarning perishtisi Manowahqa:

– Birdem olturup turghinim bilenmu beribir, yëmeklikingni yëmeymen. Emma sen bir köydürme qurbanliq teyyarlap, uni Perwerdigargha teqdim qilghin, – dëdi (bu waqitta Manowah uning Perwerdigarning perishtisi ikenlikini bilmeytti).

<sup>17</sup> Manowah Perwerdigarning perishtisige:

– Ismingizni manga ëytip bergeysiz, dëgenliringiz emelge ashqanda nam-sheripingizni ulughlaymiz, – dëdi.

<sup>18</sup> Perwerdigarning perishtisi Manowahqa:

– Ismimni sorap nëme qilisen? Ismimni chüshinishke sëning eqling yetmeydu, – dëdi.

<sup>19</sup> Shuning bilen Manowah Perwerdigargha atalghan oghlaq bilen ashliq hediyesini qurbanliq supisi ornida ishlitilgen bir qoram tash üstige qoyup, köydürme qurbanliq qildi. Perwerdigar Manowah bilen uning ayalining köz aldida öz möjizisini körsetti. <sup>20</sup> Qoram tashtin ot asmangha qarap lawuldighanda, Perwerdigarning perishtisi yalqun ichide uchqandek asmangha kötürüldi. Buni körüp Manowah bilen uning ayali yerge yükünüp sejde qildi. <sup>21</sup> Shuningdin këyin Perwerdigarning perishtisi Manowah bilen uning ayaligha qayta körünmidi. Bu ishlarni körgen Manowah uning Perwerdigarning perishtisi ikenlikini bilip,

<sup>22</sup> ayaligha:

– Biz ölidighan bolduq, chünki biz Xudani körduq, – dëdi.

<sup>23</sup> Emma ayali uninggha:

– Perwerdigarning bizni öltürgüsi bolsa, bizning köydürme qurbanliqimiz we ashliq hediyeimizni qobul qilmighan, bizge bu karametlerni körsetmigen we bu ajayip ishlardin xewer bermigen bolatti, – dëdi.

<sup>24</sup> Këyin Manowahning ayali bir oghul tughdi hemde uninggha Shimshon dep isim qoydi. Bu oghul chong bolghanda, Perwerdigar uninggha bext ata qildi.

<sup>25</sup> Shimshon Zor'ah we Eshta'ol shehirining otturisdiki Dan qarargahida turghanda, Perwerdigarning Rohi uni yëtekleshke bashlidi.

## 14-bab

### Shimshonning toy qilishi

<sup>1</sup> Shimshon Timnah shehirige bërip, bu sheherde Filistiyelik bir qizni körüp qaldi. <sup>2</sup> U qaytip këlip ata-anisigha:

– Timnah shehiride Filistiyelik bir qizgha közüüm chüshüp qaldi. Uning bilen toy qilay deymen, uni manga ëlip bëringlar, – dëdi.

<sup>3</sup> Ata-anisi uninggha:

– Tughqanlar yaki öz xelqimiz arisida qizlar qalmidimu? Ashu xetnisiz Filistiyeliklarning qizini almaqchimu sen? – dëdi.

Emma Shimshon atisigha:

– U qizni manga ëlip bërissen! U qiz manga yëqip qaldi, – dëdi.

<sup>4</sup> Shimshonning ata-anisi bu ishning Perwerdigar teripidin boluwatqanliqini bilmeytti. Chünki Perwerdigar Filistiyeliklerge qarshi turush üçün purset yaritiwatatti. Shu chaghlarda Filistiyelikler Isra'illargha hökümranlıq qiliwatatti.

<sup>5</sup> Këyin Shimshon ata-anisi bilen Timnah shehirige këlip, u yerdiki bir üzümzarliqqa bardı. U yerde tuyuqsız bir yash shir hörkiriginiche Shimshongha ëtilip keldi. <sup>6</sup> Perwerdigarning Rohi Shimshongha küch-qudrette chüshti. Shuning bilen Shimshon qoli bilen shirni oghlaqnı parchilighandek parchilap tashlıdı. Emma u bu ishni ata-anisigha tinmıdı. <sup>7</sup> Këyin Shimshon hëliqi qızning qëshigha bërip uning bilen parangliship, özining uni yaqturup qalghanlıqını ëyitti.

<sup>8</sup> Köp ötmey Shimshon qizni emrige ëlish üçün u yerge yene bardı. U këtıp bërip, bir chette yatqan hëliqi shirning ölükinı kördi. Bir top hesel herisi u shirning tënige olishiwalghan bolup, tënida hesel turatti. <sup>9</sup> U heseldin qoligha azraq ëlip, yolda yëgech mangdı we ata-anisining yënigha bërip ularghimu berdı. Ata-anisimu u bergen heselni yëdi. Emma u bu hesellerni özi öltürgen shirning tënidin alghanlıqını ulargha ëytmıdı.

<sup>10</sup> Shimshonning atisi bërip qiz terep bilen körüshti. Shimshon shu yerdiki yigitlerning aditi boyiche toygha teyyarlıq qıldı. <sup>11</sup> Toyda köpchilik Shimshon bilen körüşüp, 30 yigitni uninggha toyda hemrah bolushqa qoshup qoydı. <sup>12</sup> Shimshon ulargha:

– Men silerdin bir tēpishmaq soray. Toy bolidighan yette kün ichide siler bu tēpishmaqning jawabini tapalisanglar, men silerge ēsil kendir

rexttin tikilgen 30 qur ich kiyim we 30 qur ton bërimen. <sup>13</sup> Eger tapalmisanglar, u chaghda siler manga ësil kendir rexttin tikilgen 30 qur ich kiyim bilen 30 qur ton bërisiler, – dëdi.

Ular:

– Qëni emise tēpishmiqingni ëytqin, anglap baqayli, – dëyishti.

<sup>14</sup> Shimshon ulargha mundaq dëdi:

Yēmeklik chiqar yēgüchidin,

tatliq chiqar küchlüktin.

Ular üch küngiche oylinip, tēpishmaqning jawabini tapalmidi.

<sup>15</sup> Tötinchi künige kelgende, ular Shimshonning ayaligha:

– Sen ëringni aldap-saldap, bizge tēpishmaqning jawabini uqup ber!

Undaq qilmisang sēni atangning öyi bilen qoshup köydürüwëtimiz.

Ejeba siler bizni mal-mülkimizdin ayrilip qēlishimiz üchün bu yerge chaqirghanmu?! – dëyishti. <sup>16</sup> Shimshonning ayali ërigha yighlap turup:

– Siz mēni öch köridikensiz! Yaxshi körmeydikensiz! Bizning ademlirimizge bir tēpishmaq ëytipsiz, emma tēpishmaqning jawabini manga ëytip bermidingiz, – dëdi. Shimshon uninggha:

– Men hetta ata-anamghimu ëytip bermigen tursam, sanga ëytip bërëttimmu? – dëdi. <sup>17</sup> U toy axirlashquche ërining aldida yighlap yürdi.

Yettinchi künige kelgende ayali bek ghelwe qilip ketkenliktin, axiri uninggha jawabini ëytip berdi. Ayali bolsa bu jawabni özi terepning ademlirige ëytip berdi. <sup>18</sup> Yettinchi küni kün pētishtin burun, sheherdikiler Shimshongha mundaq dep jawab bërishiti:

Heseldin tatliq nēme bar?

Shirdin küchlük nēme bar?

Shimshon ulargha:

– Eger siler mēning inikim bilen yer aghdurmighan bolsanglar, tēpishmaqning jawabini tapalmighan bolattinglar, – dëdi.

<sup>19</sup> Perwerdigarning Rohi Shimshongha küch-qudrette chüshti. Shuning bilen u Ashqilongha bërüp, 30 ademni öltürüp, ularning hemme nersilirini olja ëlip, kiyimlirini tēpishmaqni tapqanlarga berdi. Andin Shimshon derghezep bolup atisining öyige qaytip ketti. <sup>20</sup> Shundaq qilip qizning atisi qizini Shimshonning qoldishigha berdi.

## 15-bab

### Shimshonning Filistiyeliklerdin öch ëlishi

<sup>1</sup> Bir mezgildin këyin bughday orush pesli kelgende, Shimshon oghlaqtin birni ëlip ayalini yoqlap keldi. Shimshon:

– Men ayalimning hujrisigha kirip uning bilen bille bolimen, – dëdi. Biraq qëyinatisi uni kirgüzmidï. <sup>2</sup> Qëyinatisi uninggha:

– Men tëxi, sëni uninggha bek öch bolup ketti dep oylap, uni sëning qoldishinggha bëriwetken. Uning singlisi uningdinmu chirayliq, ayalingning ornigha singlisini alghin, – dëdi. <sup>3</sup> Shimshon ulargha:

– Bu qëtim men Filistiyeliklerge ziyan yetküzsem mendin körmenglar, – dëdi. <sup>4</sup> Shuning bilen Shimshon bërip üç yüz tülke tutup keldi. U mesh'el teyyarlap, tülkilerni jüp-jüp qilip quyruqlirini bir-birige chëtip, chëtilghan jaylarga birdin mesh'el qisturdi. <sup>5</sup> U mesh'elge ot tutashturup, tülkilerni Filistiyeliklerning ëtizliqidiki bughdayliqqa qoyuwetti.

Shundaq qilip orulup bolghan we tëxi orulup bolmighan bughdaylarga ot ketti. Yene ularning üzümzarliq we zeytunluq baghlirimu köyüp ketti.

<sup>6</sup> Filistiyelikler:

– Buni kim qildi? – dep sorashti.

– Buni Timnahliqlarning küyü oghli Shimshon qildi. Chünki qëyinatisi qizini Shimshonning qoldishigha bëriwetkeniken, – dëyishti.

Shuning bilen Filistiyelikler qozghilip, Shimshonning ayali we qëyinatisini köydürüp tashlidi. <sup>7</sup> Shimshon Filistiyeliklerge:

– Men qesem qilimenki, bu qilghininglar üçün, silerdin choqum qisas almighuche boldi qilmaymen, – dëdi. <sup>8</sup> Shimshon ulargha hujum qilip, ularni qattiq yarilandurdi we meghlup qildi. Shuningdin këyin Shimshon Êtam dëgen bir qiya tashliqtiki öngkürge kirip shu yerde yashashqa bashlidi. <sup>9</sup> Filistiyelikler Yehuda zëminigha këlip bargah qurdi we Lexi dëgen jaygha tarqaldi. <sup>10</sup> Yehuda qebilisidikiler:

– Siler nëme üçün bizge hujum qilisiler? – dep soridi.

Ular:

– Biz Shimshonni baghlap ëlip këtimize, u bizge qandaq qilghan bolsa, bizmu uninggha shundaq qilimiz, – dëyishti. <sup>11</sup> Shuning bilen Yehuda qebilisidin üç ming adem Êtam dëgen qiya tashliqtiki öngkürge këlip, Shimshongha mundaq dëdi:

– Filistiyeliklerning bizge hökümraniq qiliwatqanliqini bilmemsen?



Sen nême üçhün bizge ish tēpip bērisen?

Shimshon ulargha:

– Ular manga qandaq qilghan bolsa, menmu ulargha shundaq qildim, – dēdi. <sup>12</sup> Yehuda qebilisidikiler uninggha:

– Biz sēni baghlap Filistiyeliklerge tapshurup bērish üçhün kelduq, – dēdi.

Shimshon ulargha:

– Siler mēni öltürmeslikke qesem qilinglar, – dēdi.

<sup>13</sup> Ular:

– Maqul, biz peqet sēni baghlap Filistiyeliklerge tapshurup bērimiz, sēni hergiz öltürmeymiz, – dēyishti.

Shuning bilen ular ikki yēngi arghamcha bilen Shimshonni baghlap, öngkürdin ēlip chiqti. <sup>14</sup> Shimshon Lexi dēgen jaygha ēlip kēlindi. Filistiyelikler chuqan-süren sēliship tentene qilishti. Perwerdigarning Rohi Shimshongha küch-qudrette chühshüp, uning müre-bileklirige baghlanghan arghamchilar xuddi otqa chühshken kendirdek üzölüp ketti. <sup>15</sup> U, yerdin ölgili uzun bolmighan ēshekning jagh sōngikini ēlip, Filistiyeliklerdin bir ming ademni öltürüp tashlidi. <sup>16</sup> Shimshon shundaq dēdi:

«ēshekning jagh sōngikide öltürülgenler dōwilinip ketti.

ēshekning jagh sōngiki bilen qolumda ölgenler minggha yetti.»

<sup>17</sup> U sözini tügitip qolidiki sōngekni tashliwetti. Shuning bilen u jay Ramat-lexi<sup>②</sup> dep ataldi.

<sup>18</sup> Shimshon bek ussap kētip, Perwerdigargha iltija qilip mundaq dēdi:

– Sen xizmetkaring arqiliq shundaq ulugh qutquzushni bashlighan ikensen, mēning ussuzluqtin ölüp, tēnimning xetnisizlerning qolida qēlishini xalamsen?

<sup>19</sup> Xuda Lexi dēgen jayda yerni yērip, su chiqardi. Bulaqtin su ētilip chiqti. Shimshon suni ichip küch-quwwiti eslige keldi. Shuningdin kēyin bu bulaqning ismi Ēn-haqqore<sup>③</sup> dep ataldi. Bu bulaq Lexi dēgen jayda hazirmu bar. <sup>20</sup> Filistiyelikler hōkūmranliq qiliwatqan dewrde, Shimshon Isra'īl xelqige yigirme yil serdar boldi.

② Ramat-lexi – Ibraniy tilida «jagh sōngiki tōpiliki» dēgen menide.

③ Ēn-haqqore – Ibraniy tilida «iltija qilghuchi buliqi» dēgen menide.

## 16-bab

<sup>1</sup> Bir küni Shimshon Filistiyediki Gazagha bərip, u yerde bir pahishe ayal bilen bille boldi. <sup>2</sup> Gazaliqlar Shimshonning kelgenlikini anglap, sheherni qorshawgha ėlip, kėchiche sheher derwazisida Shimshonni saqlap tiwish chiqarmay, bėktürmide yatti. Ular kėchiche kütüp, «tang ėtishi bilenla Shimshonni öltürüwėtimiz» dėyishti.

<sup>3</sup> Lėkin Shimshon yėrim kėche bolghanda ornidin turup, sheher derwazisining qanatlrini kėshiki bilenla qomurup, taqaqliri bilen qoshup mürisige ėlip, Hibron shehirining aldidiki töpilikning üstige ėlip chiqip ketti.

### Shimshon bilen Dileyla

<sup>4</sup> Kėyin, Shimshon Sorėq jilghisida yashaydighan Dileyla isimlik bir ayalgha ashıq bolup qaldi. <sup>5</sup> Filistiyeliklarning begliri u ayalning aldigha bėrip:

– Sen uni aldap, uning kűch-quđritining sirini we bizning uni qandaq qilip baghlap boysunduralaydighanliqimizni bilip bergin. Shundaq qilsang herbirimiz sanga 1100 kűműsh tengge bėrimiz, – dėdi.

<sup>6</sup> Shuning bilen Dileyla Shimshondin:

– Sizning shundaq kűchlűk bolushingizning sirini we qandaq qilghanda sizni baghlap boysundurghili bolidighanliqini manga dep bėring, – dėdi.

<sup>7</sup> Shimshon uninggha:

– Eger kishiler yette tal tėxi qurumighan yėngi oqya kirichi bilen mėni baghlisa, men adettiki ademlerge oxshash ajiz bolup qalimen, – dėdi.

<sup>8</sup> Filistiyeliklarning begliri Dileylagha yette tal tėxi qurumighan yėngi oqyaning kirichini ekėlip berdi. U ayal bu oqya kirichi bilen Shimshonni baghlidi. <sup>9</sup> Bu chaghda ademler uning hujrisida yoshurunup kütüp turghanidi, Dileyla Shimshongha qarap:

– Shimshon! Filistiyelikler keldi! – dep towlıdi. Shimshon shu haman oqya kirichini xuddi otqa chűshken kendir yipidek üzüp tashlıdi. Shundaq qilip Shimshonning kűch-quđritining sirini hėchkim bilelmidi.

<sup>10</sup> Dileyla uninggha:

– Siz mėni exmeq qilip, yalghan sۆzlepsz. Manga sizni qandaq qilghanda baghlighili bolidighanliqini dep bėring, – dėdi.

<sup>11</sup> Shimshon uninggha:

– Eger kishiler tėxi ishilitilmigen yėngi arghamcha bilen mėni qattiq

baghlisa, men adettiki kishilerga oxshash ajiz bolup qalimen, – dedi.

<sup>12</sup> Shuning bilan Dileyla tēxi ishlatilmigen yēngi arghamcha ekēlip Shimshonni baghlap, uninggha:

– Shimshon! Filistiyelikler keldi! – dep towliidi. Bu chaghda Filistiyelikler uning hujrisida yoshurunup kūtūp turushqanidi.

Shimshon arghamchilarni xuddi yipni ūzgendek ūzūp tashlidi.

<sup>13</sup> Dileyla yene Shimshongha:

– Siz ta hazirghiche mēni exmeq qilip, yalghan sōzlep kepsiz. Manga sizni qandaq qilghanda baghlighili bolidighanliqini ēytip bēring, – dedi. Shimshon uninggha:

– Eger sen mēning bēshimdiki yette örūm chēchimni destigahtiki yipqa qoshup toqup, shina bilen chingitip qoysangla, men adettiki ademlerge oxshash ajiz bolup qalimen, – dedi.

<sup>14</sup> Shuning bilan Shimshon uxlap qalghanda, Dileyla uning bēshidiki yette örūm chachni destigahtiki yipqa qoshup toqup, uni shina bilen chingitip qoydi. Andin Shimshongha:

– Shimshon! Filistiyelikler keldi! – dep towliidi.

Shimshon oyghinip, destigahta yipqa qoshup toquwētilgen chēchini, destigah we shinani yulup ēliwetti.

<sup>15</sup> Dileyla Shimshongha:

– Siringizni mendin yoshurup turup qandaqsige yene: «Sēni sōyimen» dēyeleysiz? Siz mēni ūch qētim aldingiz, manga sizdiki kŭch-qudretning sirini ēytip bermidingiz, – dedi.

<sup>16</sup> Dileyla künde kotuldap, ghelwe qilip, uni ōlgūdek bizar qildi.

<sup>17</sup> Axiri Shimshon uninggha hemmini ēytip berdi:

– Chŭnki, men tughulghandin tartipla Perwerdigargha alahide atalghan bolghachqa, hazirghiche bēshimni tigh bilen chŭshūrūp baqmighan. Eger mēning bēshim tigh bilen chŭshūrūlse, wujudumdiki kŭch-quwwet mendin ayrilidu-de, adettiki ademlerge oxshash ajiz bolup qalimen.

<sup>18</sup> Shimshon dileylagha sirini ēytip bergendin kēyin, dileyla Filistiyeliklarning beglirige:

– Emdi kēlinglar, u sirini manga ēytip berdi, – dep xewer yetkŭzdi.

Filistiyeliklarning begliri kŭmŭsh tenggilerni ēlip uning ōyige keldi.

<sup>19</sup> Dileyla Shimshonni tizigha yatquzup uxlitip qoydi we adem chaqirip kēlip Shimshonning yette örūm chēchini tigh bilen chŭshürgüzŭwetti. Shuning bilan Shimshon kŭch-qudritidin ayrildi, Dileyla uni boysundurushqa bashlidi. <sup>20</sup> U Shimshongha:

– Shimshon! Filistiyelikler keldi! – dep towlidi. Shimshon oyghinip, könglide: «Men burunqidek bir silkinipla boshinimen» dep oylidi. Emma u Perwerdigarning özini tashlap ketkenlikini bilmeytti. <sup>21</sup> Filistiyelikler uni tutup, közlrini oyuwëlip, Gazagha ëlip keldi. Uni tuch zenjir bilen kishenlep, zindangha tashlap un tartishqa saldi. <sup>22</sup> Emma uning chühürüwëtilgen chëchi yene qayta ösüşke bashlidi.

### **Shimshonning ölümi**

<sup>23</sup> Filistiyeliklarning begliri özlirining ilahi Dagongha atap katta qurbanliq ötküzüp: «Ilahimiz dühminimiz Shimshonni bizge tutup berdi» dep, tentene qilishti. <sup>24</sup> Puqralarmu Shimshonni körgendin këyin, ilahigha medhiye oqup: «Bizning ilahimiz zëminimizni weyran qilip, köp ademlirimizni öltürgen dühminimizni tutup berdi» dep tentene qilishti. <sup>25</sup> Ular qattiq xushal bolushqan halda:

– Shimshonni ekëlip bëringlar, uning tamashisini körüp köngül achimiz, – dep warqirashti. Shuning bilen Shimshon zindandin ëlip këlindi. Ular uning tamashisini körmekchi bolup, uni ibadetxanining torusini tirep turghan ikki tüwrükning otturisida turghuzup qoydi.

<sup>26</sup> Shimshon özini yëtilep kelgen yigitke:

– Mëni ibadetxanini tirep turghan tüwrükning yënigha ëlip bar, men uninggha yölinip turay, – dëdi.

<sup>27</sup> Bu chaghda ibadetxanigha erler we ayallar liq tolghan bolup, Filistiyeliklarning begliri hemmisi shu yerde idi. Imaretning üstidiki aywandimu er we ayallardin bolup üç mingche adem Shimshonning tamashasini körüwatatti. <sup>28</sup> Shimshon Perwerdigargha iltija qilip mundaq dëdi:

– Ey igem Perwerdigar, mëni ësingge alghaysen, ey Xuda, manga yene bir qëtim küch-quwwet bergeysen, men oyuwëlinghan közlim üçün Filistiyeliklerdin intiqam ëliwalay.

<sup>29</sup> Shuning bilen Shimshon ibadetxana otturisdiki torusni tirep turghan ikki tüwrükning birsige ong qolini, ikkinchisige sol qolini tērep turup,

<sup>30</sup> «men Filistiyelikler bilen bille öley!» dëdi-de, pütün küchi bilen tüwrükni örüp tashlidi. Ibadetxanining torusi begler we barliq kishilarning üstige gümürülüp chüshti. Shundaq qilip, u ölidighan chaghda pütün ömrige öltürgendinmu köp adamlarni öltürdi. <sup>31</sup> Uning qerindashliri we atisining pütün jemetidikiler uning jesitini qayturup këlip, Zor'ah shehiri bilen Eshta'ol shehirining otturisdiki atisi

Manowahning qebristanliqigha depne qilishti. U Isra'illargha 20 yil serdar boldi.

## 17-bab

### Mikahning butliri

<sup>1</sup> Efrayim taghliq rayonida Mikah isimlik bir kishi bar idi. <sup>2</sup> U anisigha: – Men 1100 kümüş tenggini oghriliwalghan kishini qarghighanliqingni anglidim. Qara, bu pullar mäning yënimda, pullarni men oghrilighanidim, – dëdi.

Anisi uninggha:

– Oghlum, iqrar bolghanliqing üçün Perwerdigar sanga bext ata qilghay! – dëdi.

<sup>3</sup> Shuning bilen 1100 kümüş tenggini anisigha qayturup berdi. Mikahning anisi:

– Men bu kümüşlerni chin dilimdin oghlum üçün Perwerdigargha atidim, buningdin sanga bir oyma we quyma but yasitip bërey, – dëdi.

<sup>4</sup> Mikah kümüşlerni anisigha qayturup bergendin këyin, anisi 200 kümüş tenggini ayrip, quymichigha bir oyma we quyma but yasitip, uni Mikahning öyige qoyup qoydi. <sup>5</sup> Shuning bilen Mikahning bir butxanisi bar boldi. Mikah yene ëfod<sup>④</sup> bilen kichik butlarni yasitip, oghullirining birsini rohaniy qilip teyinlidi. <sup>6</sup> U zamanlarda Isra'illarning padishahi yoq idi. Her kim özi toghra dep qarighan ishni qilatti.

<sup>7</sup> Yehuda zëminidiki Beytlehemde Lawiy qebilisidin bolghan bir yash yigit Yehuda qebilisidikiler bilen bille yashaytti. <sup>8</sup> U yigit bashqa makan tēpish üçün Beytlehemdin ayrilip, Efrayim taghliq rayonidiki Mikahning öyige kēlip qaldi.

<sup>9</sup> Mikah uningdin:

– Sen qeyerdin kelding? – dep soridi.

– Men Yehuda zëminidiki Beytlehemdin kelgen Lawiy qebilisidin bolimen. Yashash üçün makan izdep yürimen, – dep jawab berdi u yigit.

<sup>10</sup> Mikah uninggha:

– Sen men bilen bille turup, manga ustaz we rohaniy bolghin. Men sanga yilda 10 kümüş tengge bërey, yëmek-ichmek, kiyim-këchiking

---

④ Ėfod – rohaniylar kiyidighan, altundin bēzilip tikilidighan kiyim.

mendin bolsun, – dedi.

<sup>11-12</sup> Yash Lawiy uning bilen bille turushqa maqul bolup, Mikahning öyide turup qaldi. Mikah uni öz oghlidek körüp, rohaniy qilib teyinlidi.

<sup>13</sup> Mikah:

– Bilip yettimki, Perwerdigar emdi ishlirimgha beriket bëridu, chünki men Lawiylardin birni özümge rohaniy qildim, – dedi.

## 18-bab

### Dan qebilisining yash rohaniy we butlarni ëlip këtishi

<sup>1</sup> U zamanlarda Isra'illarning padishahi yoq idi. Isra'illardin bolghan Dan qebilisi makanlishidighan zëmin izdep yüretti. Chünki Isra'illarning qebililirige zëmin teqsim qilib bërilgende, Dan qebilisi özige bölüngen zëmingha tëxi ige bolmighanidi. <sup>2</sup> Shunga, Dan qebilisi öz qebilisige wekil qilib Zor'ah we Eshta'oldin besh palwanni tallidi hemde: «Bërip zëminlarni charlap këlinglar!» dep, ularni ewetti. Ular Efrayim taghliq rayonigha këlip, Mikahning öyige chüshti. <sup>3</sup> Ular Mikahning öyide yash Lawiyning shëwisidin uni tonup qëlip, uningdin:

– Sëni bu yerge kim ëlip keldi? Bu yerde nëme qilisen? Nëme ish bilen meshghul bolisen? – dep soridi.

<sup>4</sup> Bu yash Lawiy ulargha Mikahning özi bilen këlishim tüzüp, uning xas rohaniysi bolghanliqini ëytip berdi.

<sup>5</sup> Ular:

– Sen Xudadin sorap baqqin, bizning sepirimiz ongushluq bolamdikin, – dedi.

<sup>6</sup> Yash Lawiy ulargha jawab bërip:

– Xatirjem mëngiwëringlar, pütün sepiringlarni Perwerdigar közitip turidu, – dedi.

<sup>7</sup> Shuning bilen bu besh palwan yolgha chiqip, Layishqa yëtip keldi. Ular bu yerdiki kishilerning Sidonluqlargha oxshash xatirjem, tinch-aman yashawatqanliqini kördi. Bulargha zomigerlik qilidighan düshmen yoq idi. Ular öz dostliri bolghan Sidonluqlardin yiraq yashap, ulardin bashqilar bilen bërish-kël意思 qilmaytti. <sup>8</sup> Besh palwan öz qebilisi turidighan Zor'ah we Eshta'olgha qaytip kelgende, qëriendashliri ulardin:

– Nëmилerni kördünglar? – dep soridi.

<sup>9</sup> – Yürünglar, biz u zëmingha hujum qilayli! U zëminlar nahayiti ësil

iken. Biz uni körüp turup qandaqmu jim turalaymiz? Ikkilenmey bërip u yerlerni qolgha keltüreyli. <sup>10</sup> Siler u yerge barsanglar xatirjem, turmushi parawan yashawatqan xelqni körisiler. Xuda bizge bipayan, munbet bolghan bu zëminni bëridu! – dëdi ular.

<sup>11</sup> Shuning bilen Dan qebilisidin 600 adem qorallinip Zor'ah we Eshta'oldin yolgha chiqti. <sup>12</sup> Ular bërip Yehuda zëminidiki Qiryat-yi'arimda qarargah qurdi. Shu sewebtin Qiryat-yi'arimning gherbidiki shu yerler hazirghiche «Dan qarargahi» dep atilip kelmekte.

<sup>13</sup> Ular yol üstide Efrayim taghliq rayonidiki Mikahning öyige keldi.

<sup>14</sup> Layish zëminigha charlashqa bërip kelgen besh palwan öz qërintashlirigha mundaq dëdi:

– Siler bu öyde ëfod, oyma we quyma butlar we kichik butlarning barliqini bilemsiler. Shunga qandaq qilish këreklikini yaxshi oylishinglar.

<sup>15</sup> Shuning bilen hëliqi besh palwan yash Lawiy turidighan Mikahning öyining aldigha këlip uningdin tinchliq soridi. <sup>16-17</sup> Bu waqitta Dan qebilisining qorallanghan 600 adimi ishik aldida rohaniy yash Lawiyni arigha ëliwalidi. Del shu chaghda hëliqi besh charlighuchi palwan öyge kirip, ëfod, oyma we quyma butlar we kichik butlarni ëlip mangdi.

<sup>18</sup> Yash rohaniy ularning Mikahning öyige kirip ëfod, oyma we quyma butlar we kichik butlarni ëlip mangghanliqini körüp, ulardin «Bu nëme qilghininglar?» dep soridi.

<sup>19</sup> Ular jawaben:

– Aghzingni yum, ününgni chiqarma! Biz bilen mang, bizge ustaz we rohaniy bolghin. Bir ademning a'iliside rohaniy bolghiningdin Isra'illarning pütün bir qebilisige rohaniy bolghining yaxshi emesmu? – dëdi.

<sup>20</sup> Rohaniy ichide xushal bolup ëfod, oyma but we kichik butlarni ëlip ulargha qoshuldi. <sup>21</sup> Ular mal-mülüklirini ëlip, bala-chaqiliri we charwa-mallirini aldigha sëlip, öz yoligha rawan boldi. <sup>22</sup> Ular Mikahning a'ilisidin uzap ketkende, Mikah bilen qoshniliri yighilip, Dan qebilisidikilerni qoghlap yëtishwalidi we <sup>23</sup> ulargha warqiridi. Dan qebilisidikiler keynige burulup, Mikahtin:

– Sen bunche köp ademni bashlap këlip nëme ish qilmaqchisen? – dep soridi.

<sup>24</sup> – Siler rohaniyimni we men yasighan butlarni ëlip mangdinglar, mëning nëmëm qaldi? Yene mëningdin «nëme qilmaqchisen» dep

sorawatamsiler? – dedi Mikah.

<sup>25</sup> – Biz bilen talashma! Bolmisa qiziqqan kishiler sēni we a'ilengdikilerning jēnini alidu! – dedi Dan qebilisidikiler.

<sup>26</sup> Shuning bilen, Dan qebilisidikiler ōz yolini dawamlashturdi. Mikah ularning ōzidin kuchlūk ikenlikini kōrūp, amalsiz ōyige qaytip ketti.

<sup>27</sup> Dan qebilisidikiler Mikah yasighan butlarni we rohaniy yash Lawiyni ēlip, Layishqa keldi. Ular Layishta tinch-aman we xatirjem yashawatqan xelqni qilich bilen qirghin qilip, sheherge ot qoyuwetti.

<sup>28</sup> Ularni hēchkim qutquzmidi, chūnki Layish Sidondin yiraq idi, ular hem hēchkim bilen bērish-kēlish qilmaytti. Bu sheher Beyt-rixob shehiri etrapidiki jilghigha joylashqanidi. Dan qebilisidikiler bu sheherni qaytidin qurup, u yerde yashap qaldi. <sup>29</sup> Ular bu sheherni Isra'illarning oghli, ōzlrining ejdadi bolghan Danning nami bilen «Dan shehiri» dep atidi. Burun bu sheherning ismi Layish idi. <sup>30</sup> Dan xelqi hēliqi oyma butni tiklidi. Ular bu zēmindikiler sūrgūn qilinghuche Musa peyghemberning newrisi, yeni Gērshomning oghli Yonatan we uning ewladlrini Dan qebilisige rohaniy qilip teyinlidi. <sup>31</sup> Xudaning ibadetgahi Shilo shehirige joylashqan bolup, Dan qebilisi Mikah yasighan butni tikligenidi.

## 19-bab

### Lawiy qebilisidin bolghan bir adem we uning toqili

<sup>1</sup> U zamanlarda Isra'illarning padishahi yoq bolup, Efrayim taghliq rayonining chet bir yēride Lawiy qebilisidin bolghan bir adem yashaytti. U Yehuda zēminidiki Beytlehem shehiride yashaydighan bir ayalni ōzige toqalliqqa aldi. <sup>2</sup> Biraq, uning toqili buzuqchiliq qilip, ērini tashlap, Yehuda zēminidiki Beytlehem shehiride yashaydighan atisining ōyige bēriwēlip, u yerde tōt ay turdi. <sup>3</sup> Bu Lawiy bir chakar bilen ikki ēshekni ēlip, uning keynidin bērip, yaxshi gepler bilen uni qayturup kelmekchi boldi. U yētip kelgende, toqili uni atisining yēnigha bashlap kirdi. Atisi uni kōrgende uni xushalliq bilen kūtūwaldi. <sup>4</sup> Qēyinatisi uni ūch kūn tutup qaldi. Shuning bilen u bu ōyde yep-ichip, turup qaldi. <sup>5</sup> Tōtinchi kūni bolghanda, ular etigen turup mangmaqchi boldi. Qēyinatisi küyü oghligha:

– Azraq nashta qilip, qorsiqinglarni toydurup mēnginglar, – dedi.

<sup>6</sup> Shuning bilen u ikkisi olturup ghizalandi. Qēyinatisi Lawiygha yene:



– Bugün turup qəlip, mushu yerde könglünglarni xush qilghin, – dedi.

<sup>7</sup> Lawiy ornidin turup mēngishqa temshiliwidi, qēyinatisi uni zorlap tutup qaldi. Shundaq qilip u yene bir kēche qonup qaldi. <sup>8</sup> Beshinchi künige kelgende, u etigen turup mangmaqchi boldi. Qēyinatisi:

– Tamaq yep chüshtin kēyin mēnginglar, – dedi.

Shuning bilen ular tamaqqa turup qaldi. <sup>9</sup> Lawiy toqilini ēlip chakiri bilen mēngishqa temshelgende, qēyinatisi uninggha yene:

– Qaranglar, kech bolay dep qaldi, künmu olturay dedi, bugün qonup qēlinglar. Mushu yerde köngül ichip, ete etigen seher turup, yolgha chiqinglar, – dedi.

<sup>10</sup> Bu qetim u unimay, toqilini ēlip ikki ēshiki bilen yolgha chiqti. Ular mēngip Yibus, yeni Yērusalēmgha yēqin kēlip qaldi. <sup>11</sup> Bu waqit kün olturay dēgen waqit idi. Chakiri uninggha:

– Biz bugün mushu Yibuslarning shehirige kirip qonayli, – dedi.

<sup>12</sup> Xojayini uninggha:

– Biz Isra'illargha tewe bolmighan yatlarning shehiride qonmaymiz. Biz Gib'ah shehirige bērip qonayli, – dedi. <sup>13</sup> U chakirigha yene:

– Biz Gib'ah yaki Ramah sheherlirining birige bērip kēchini ötküzeyli, – dedi.

<sup>14</sup> Shundaq qilip ular yene yolini dawam qildi. Ular Binyamin qebilisige tewe bolghan Gib'ah shehirige yēqin qalghanda künmu olturdi.

<sup>15</sup> Ular bu sheherde qonush üchün, sheher bazirigha bardı, lēkin hēchkim ularni öyige kirgüzmedi. <sup>16</sup> Shu chaghda bir boway ētizdin qaytip kēliwatatti. U boway Efrayim taghliq rayonidin kēlip, Gib'ah shehiride turup qalghan bolup, uningdin bashqilar Binyamin qebilisidikiler idi.

<sup>17</sup> Boway bu yoluchilarning bazarda turghanliqini körüp ulardin:

– Nege mangdinglar? Qeyerdin bolisiler? – dep soridi.

<sup>18</sup> Lawiy jawab bērip:

– Biz Yehuda zēminidiki Beytlehemdin Efrayim taghliq rayonining chet bir yērige kētip barimiz. Biz shu yerlik. Men Yehuda zēminidiki Beytlehemge bērip öyge qaytiwatqanidim. Emma hēchkim bizni öyige kirgüzmedi. <sup>19</sup> Bizning ozuq-tülükimiz we ēshikimizge bēridighan yem-xeshikimiz bar. Keminiliri bilen toqilim we chakirimningmu yetküdek nēni we sharabi bar, bizge hēch nerse kērek emes, – dedi.

<sup>20</sup> Boway:

– Sirtta qonmanglar! Öyge merhemet, men halinglardin xewer alay, – dedi.

<sup>21</sup> Shuning bilan boway ularni öz öyige ëlip këlip, ularning ëshikige yem berdi. Ular putlirini yuyghandin këyin, birlikte ghizalandi.

<sup>22</sup> Ular xushal-xuram olturghanda sheherdiki öktemler bowayning öyini qorshiwëlip, derwazini toxtimay qaqtı. Ular öy igisi bowaygha:

– Öyüngdiki erni chiqirip ber, biz uning bilan bille bolimiz, – dep warqirashti.

<sup>23</sup> Boway chiqip ulargha:

– Buraderler, bundaq peskeshlik qilsanglar bolmaydu. Bu mëhman mëning öyümge chüshken iken, bundaq nomusluq ishni qilishqa yol qoymaymen. <sup>24</sup> Mëning tëxi yuzi ëchilmighan qızim bar, yene u ademning toqilimu bar. Ularni ëlip chiqip bërey, siler ularni qandaq ayagh asti qilsanglar meyli. Ularni nëme qilsanglar qilinglar. Biraq bu er bilan undaq nomusluq ishni qilmanglar, – dëdi.

<sup>25</sup> Biraq ular bowayning sözini anglimidi. Shundaqtimu hëliqi Lawiy toqilini ulargha ëlip chiqip berdi. Ular këchiche u ayalgha basqunchiliq qilip, depsende qildi. Tang süzüley dëgende andin u ayalni qoyup berdi.

<sup>26</sup> U ayal tang atqanda özlirini qondurup qalghan bowayning derwazisi aldigha këlip, shu yerde yiqilip qëlip, sehergiche shu yerde yatti.

<sup>27</sup> Etigende uning ëri yolgha chiqmaqchi bolup derwazini ëchip, toqilining derwaza aldida yëtip qalghanliqini, uning ikki qolining bosugha üstide turghanliqini kördi. <sup>28</sup> U toqiligha:

– Ornungdin tur, mangayli, – dëdi. Emma xotunidin sada chiqmidi. Shuning bilan u er toqilini ëshekke artip yolgha chiqti. <sup>29</sup> U öyige qaytip kelgendin këyin, qoligha pichaqni ëlip, toqilini chanap on ikki parche qilip parchilap, uni Isra'illar zëminining hemme yërige ewetip, ibret qildi.

<sup>30</sup> Buni körgenler:

– Isra'illar Misirdin chiqqandin bëri mundaq ish ezeldin yüz bërip baqmighan, hëchkim bundaq ishni körmigen. Emdi bu ishni yaxshi oyliship, qandaq qilish këreklikini meslihetlisheyli, – dëyishti.

## 20-bab

### Isra'illarning Binyamin qebilisige jaza yürüş qilishi

<sup>1</sup> Shuning bilan pütkül Isra'illar, shimaldiki Dandin tartip, jenuptiki Be'ersheba we sherqtiki Gil'adghiche bolghan zëminlardin këlip, Perwerdigarning huzurida bir gewde bolup, Mizpah shehirige toplandi.

<sup>2</sup> Isra'il qebililirining aqsqaqalliri we 400,000 adem qilich bilen qorallinip, retmuret tizilip Xudaning jama'iti bolup hazir boldi <sup>3</sup> (bashqa qebililarningmu Mizpahqa toplanganliqining xewiri derhal Binyamin qebilisige yëtip bardi).

Isra'illar hëliqi Lawiydin:

– Bizge bu peskesh ishning qandaq yüz bergenlikini ëytip bergin, – dep soridi.

<sup>4</sup> Toqili öltürölgen hëliqi Lawiy mundaq dëdi:

– Men toqilim bilen Binyamin qebilisige tewe bolghan Gib'ahqa kelduq we këchide shu yerde qonup qalmaqchi bolduq. <sup>5</sup> Këchide Gib'ahliqlarning aqsqaqalliri këlip, men chüshken öyni qorshiwëlip mëni öltürmekchi boldi. Ular mëning xotunumgha peskeshlik qilip, uning ölüshige sewebchi boldi. <sup>6</sup> Shuning bilen men toqilimni parchilap, Isra'il xelqining mirasi bolghan herbir zëmingha ewettim. Chünki Gib'ahliqlar Isra'illar arisida shundaq nomussiz we iplas ishtin birni qildi. <sup>7</sup> Isra'il xelqi buninggha özünglar bir nëme denglar.

<sup>8</sup> Shuning bilen xelq birdek:

– Arimizdin hëchkim öz chëdirigha qaytmisun, hëchkim öz öyige yanmisun. <sup>9</sup> Chek tashlap Gib'ahqa qarshi qandaq urush qilishni bëkiteyli. <sup>10</sup> Biz Isra'il qebililiridiki her yüz ademdin onni, mingdin yüzni, yaki on mingdin mingni tallap, qoshunni ozuq-tülük bilen teminleshke qoyimiz. Qoshunimiz Binyamin zëminidiki Gib'ahqa yëtip barghanda, Gib'ahliqlarning Isra'illar arisida qilghan nomussizliqi üçhün ularni jazalaymiz, – dëyishti.

<sup>11</sup> Shuning bilen Isra'illar bir gewde bolup, birlikte Gib'ahqa qoshun tartishti.

<sup>12</sup> Isra'il qebililiri Binyamin qebilisige adem ewetip:

– Siler qandaqsige mushundaq qebih ish qildinglar? <sup>13</sup> Siler hazir Gib'ahtiki hëliqi öktemlerni bizge chiqirip bëringlar. Biz ularni öltürüp, Isra'illar arisidin rezillikni yoqitayli, – dëdi.

Binyaminlar Isra'il qërendashlirining sözige könmey, <sup>14</sup> eksiche, ular öz sheherliridin këlip, Gib'ahqa yighilip, Isra'il xelqi bilen urush qilishqa teyyar bolushti. <sup>15</sup> Gib'ahqa toplangan Binyaminlardin 26,000 qilichliq leshker we Gib'ahliqlardin xillangan 700 leshker sepke tizilghanidi.

<sup>16</sup> Leshkerler arisida yene tallangan 700 adem bar bolup, ular solxay idi. Ularning herbiri salgha bilen tash atsa nishangha tegmey qalmaytti.

<sup>17</sup> Isra'illarning Binyaminlarni hësablimighanda, jeng qilishqa mahir

400,000 qilichliq leshkiri bar idi.

<sup>18</sup> Isra'il xelqi Beytelge bėrip Perwerdigardin:

– Bizdin Binyaminlar bilen jeng qilishqa qaysi qebile awwal chiqsun?  
– dep soridi.

Perwerdigar jawab bėrip:

– Yehuda qebilisi awwal chiqsun, – dėdi.

<sup>19</sup> Isra'illar seher ornidin turup, Gib'ahqa yėqin jayda bargah qurushti.

<sup>20</sup> Isra'illar Binyaminlar bilen jeng qilishqa teyyar bolup, Gib'ah shehirining aldida jeng sėpi tüzüshti. <sup>21</sup> Binyaminlar Gib'ahtin chiqip 22 ming Isra'ilni ۆltürdi. <sup>22</sup> Ikkinchi kuni Isra'illar bir-birige medet bėrip, urushning birinchi künidikidek jenggiwar halette urush sėpini qaytidin tüzüshti. <sup>23</sup> Uningdin ilgiri Isra'illar Perwerdigargha kech kirgüche nale-zar qilip, uningdin:

– Biz yene qėrindashlirimiz Binyaminlar bilen jeng qilsaq bolamdu? – dep sorashqanidi.

Perwerdigar jawab bėrip:

– Bėringlar, ulargha hujum qilinglar, – dėdi.

<sup>24</sup> Shuning bilen ikkinchi kuni Isra'illar Binyaminlarga hujum qildi.

<sup>25</sup> U kuni Binyaminlarmu Gib'ahtin chiqip, ulargha qarshi urush qildi. Ular Isra'illardin 18 ming qilichliq leshkerni ۆltürdi. <sup>26</sup> Shuning bilen Isra'illarning barliq qoshuni Beytelge bėrip, Perwerdigarning huzurida olturup nale-zar qildi we kechkiche roza tutushti. Perwerdigarning aldida köydürme we amanliq qurbanliqi qilishti <sup>27</sup> (U chaghlarda Xudaning ehde sanduqi shu yerde idi. <sup>28</sup> Harunning newrisi, yeni El'azarning oghli Pinixas shu chaghda rohaniy idi).

Isra'illar Perwerdigardin:

– Biz yene bir qėtim qėrindashlirimiz Binyaminlar bilen urush qilaylimu yaki urushni toxtitaylimu? – dep sorashti.

Perwerdigar ulargha:

– Bėringlar, men ete ularni silerning qolunglarga chüşürüp bėrimen, – dėdi.

<sup>29</sup> Shuning bilen Isra'illar Gib'ahning etrapigha bۆktürme qoydi.

<sup>30</sup> Üchinchi kuni, Isra'illar aldinqi ikki künge oxshash Gib'ahning aldida sep tüzüshti. <sup>31</sup> Ular Binyaminlarni sheherdin aldap chiqirishti. Binyaminlar awwalqigha oxshash, Beytelge baridighan yol bilen Gib'ahqa baridighan yolda we dalada jeng bashlap, Isra'illardin 30dek ademni ۆltürdi.

<sup>32</sup> Binyaminlar:

– Ularni awwalqidekla meghlup qilimiz, – dëysishti.

Isra'illar:

– Biz qëchip, ularni aldap sheherdin yolgha bashlap chiqayli, – dëysishti.

<sup>33</sup> Shuning bilen barliq Isra'illar öz orunliridin qozghilip, Ba'al-tamar dëgen yerde sep tüzüshüwatqanda, Gib'ahning sëpil soqulmighan yëride böktürmide yoshurunup yatqan Isra'illarmu orunliridin ëtilip chiqishti.

<sup>34</sup> Isra'illardin xillanghan 10 ming leshker Gib'ahqa shiddet bilen hujum qildi. Binyaminlar özlirige bala-qazaning këliwatqanliqini bilelmey qaldi. <sup>35</sup> Perwerdigar Binyaminlarni Isra'illarning köz aldida yoqatti, yeni Isra'illar shu küni Binyaminlardin 25,100 qilichliq leshkerni öltürdi.

<sup>36</sup> Shundaq qilip Binyaminlar özlirining meghlup bolghanliqini bilip yetti.

Bu jeryanda yene mundaq ishlar yüz berdi: Isra'illar Gib'ah etrapigha böktürmige qoyghan ademlirige ishench qilip, Binyaminlarni aldap, turghan yëridin chëkinishti. <sup>37</sup> Shuning bilen böktürmidikiler Gib'ahqa bösüp kirdi. Ular kirgendin këyin, pütün sheherdikilerni qilich bilen qetl qildi. <sup>38</sup> Isra'illar böktürmidikiler bilen sheherge ot qoyup, is-tütek peyda qilip, belge bërishni këlishiwalghanidi. <sup>39</sup> Ular bu belgini körgendin këyin, chëkinishtin toxtap, arqigha yënip jeng qilishi kërek idi.

Isra'illar qachqan qiyapetke kiriwalghan chaghda, Binyaminlar ulargha hujum qilip, Isra'illarning 30dek adimini öltürgenidi.

Binyaminlar:

– Ularni jezmen bashtikidek meghlup qilimiz! – dëysishti.

<sup>40</sup> Binyaminlar arqisigha qarap pütün sheherdin qoyuq is-tütekning pelekke kötürülgenlikini kördi. <sup>41</sup> bu chaghda Isra'illar keynige yënip Binyaminlarga hujum qildi. Ular buni körip, bëshigha bala-qaza kelgenlikini bilip, alaqzade bolushti. <sup>42</sup> Shuning bilen ular Isra'illardin qëchip chölge qarap chëkinishke bashlidi, biraq ular qëchip qutulalmidi. Chünki Isra'illar etraptiki sheherlerdin chiqip ularni qirghin qildi.

<sup>43</sup> Isra'illar Binyaminlarni qorshap, ularni toxtimastin qoghlap Gib'ahning künchiqish teripide yoqatti. <sup>44</sup> Shuning bilen Binyaminlarning 18 ming palwinining hemmisi öldi. <sup>45</sup> Qalghan ademler chöldiki Rimmon qiya tëshî terepke qarap qachti. Yol boyi Isra'illar ularning yene besh ming adimini öltürdi. Këyin ular Gid'omghiche qoghlap bërip, ularning yene ikki ming adimini öltürdi.

<sup>46</sup> Shu kuni Binyaminlarning 25 ming qilichliq palwinining hemmisi öldi. <sup>47</sup> Qalghan 600 adem chöldiki Rimmon qiya tëshining yënigha qëchip bërip, u yerde töt ay turdi. <sup>48</sup> Isra'illar Binyaminlarning sheherlirige qaytip bërip, ularning barliq ademliri we mal-charwilirini qilich bilen qirip, sheherlerni we uchriğan bashqa nersilerni köydürüp tashlidi.

## 21-bab

### Binyamin qebilisidikilerge xotun tēpip bērish

<sup>1</sup> Isra'illar Mizpahta qesem ichip: «Arimizdin hēchkim qizlirini Binyaminlarga xotunluqqa bermisun» dēyishkenidi.

<sup>2</sup> Isra'il xelqi Beytelge kēlip, Xudaning huzurida kechkiche olturup, ün sēlip hōngrep yighlashti. <sup>3</sup> Ular:

– I Perwerdigar, Isra'illar ētiqad qilip kelgen Xuda! Nēme üchün bundaq ish yüz bēridu? Isra'illardin bir qebile aziyip kettighu! – dēyishti.

<sup>4</sup> Etisi xelq seher turup, shu yerde bir qurbanliq supisi qurup, köydürme we amanliq qurbanliqi qilishti. <sup>5</sup> Isra'illar:

– Isra'il qebililiridin kim Perwerdigarning jama'iti bolushqa kelmidi? – dēyishti.

Burun ular Mizpahta Perwerdigarning aldigha kelmigenler toghrisida qattiq qesem ichip: «Bu yerge kelmigenlerni choqum öltürimiz» dēyishkenidi.

<sup>6</sup> Isra'illar qērindashliri Binyaminlar toghrisida qayghurup:

– Būgün Isra'il qebililiridin bir qebile aziyip ketti. <sup>7</sup> Biz burun Perwerdigarning aldida ulargha qizlirimizni xotunluqqa bermeymiz dep qesem ichishkeniduq, emdi ulardin hayat qalghanlirining xotun ēlish ishini qandaq hel qilishimiz kērek? – dēyishti.

<sup>8-9</sup> Isra'illar yene:

– Isra'il qebililiri arisidin kim Perwerdigarning huzurigha jem bolush üchün Mizpahqa kelmidi? – dēyiship, ademlerni sanash arqiliq Gil'adtiki Yabēsh shehiridin hēchkimning Mizpahtiki yighilishqa kelmigenlikini bilishti. <sup>10</sup> Jem bolghanlar ichidin 12,000 palwanni tallap ulargha:

– Siler Gil'adtiki Yabēsh shehirige bërip, ularning xotun, bala-chaqilirimimu qoymay qilich bilen qirip tashlanglar. <sup>11</sup> Siler yene barliq erlerni we erler bilen bille bolghan ayallarning hemmisini qirip

tashlanglar, – dep jëkilidi.

<sup>12</sup> Isra'illar Gil'adtiki Yabëshliqlar ichidin yüzi ëchilmighan, erlerge yëqin kelmigen 400 qizni tëpip, ularni Ken'an zëminining Shilo shehiridiki bargahqa ëlip keldi.

<sup>13</sup> Qayta jem bolghan Isra'illar Rimmon qiya tëshining yënidiki Binyaminlarga xewer ewetip, ulargha amanliq bëridighanliqini ëytti.

<sup>14</sup> Shuning bilen Binyaminlar qaytip keldi. Isra'illar Gil'adtiki Yabësh shehiridin öltürmey ëlip kelgen 400 qizni ulargha xotunluqqa berdi, emma ulargha bu qizlar yëtishmidi. <sup>15</sup> Shuning bilen köpchilik Binyaminlar üçün yene qayghurushti, chünki Perwerdigar Isra'il qebililiridin birini yoq qilghanidi.

<sup>16</sup> Yighilishta aqsqaqallar:

– Binyaminlarning xotun-qizlirining hemmisini yoqattuq, hayat qalghan erlerge qeyerdin xotun tëpip bërimiz? – dëyishti. <sup>17</sup> Ular yene:

– Hayat qalghan Binyaminlar ewlad qaldurushi kërek, shundila Isra'illarning Binyamin qebilisi yoqilip ketmeydu. <sup>18</sup> Emma biz ulargha öz qizlirimizni xotunluqqa bërelmeymiz, chünki biz qesem ichip: «Binyaminlarga qizlirini xotunluqqa bergenler lenetke qalsun» dëyishken. <sup>19</sup> Mana, Perwerdigar üçün yilda bir ötküzüldighan hëytmu këlip qaldi. Biz bu hëytnei Beytelning shimali, Beyteldin Shekemgiche sozulghan yolning sherqi we Libonaning jenubidiki Shilo shehiride ötküzümüz, – dëyishti.

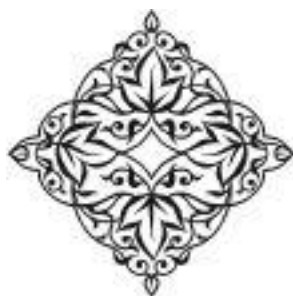
<sup>20</sup> Shuning bilen ular Binyaminlarga:

– Siler üzümlükke bërip böktürmide turunglar. <sup>21</sup> Siler saqlap turup, Shilo qizliri ussul oynighili kelgende, herbiringlar birdin tutup, Binyamin zëminigha xotunluqqa ëlip këtinglar. <sup>22</sup> Ularning atisi yaki qërendashliri këlip bizge dewa qilsa, biz ulargha: «Bizning yüzimizni qilip Binyaminlarga iltipat qilinglar, chünki biz Gil'adtiki Yabështiki jeng meydanida ulargha yetküdek qiz tapalmiduq. Siler qizinglarni qesten ulargha bergen emes, shunga siler gunahsiz» deymiz, – dëyishti.

<sup>23</sup> Shuning bilen Binyaminlar ularning dëginidek özlirige yetküdek ussulchi qizlarni xotunluqqa tutup ëlip ketti. Këyin ular yurtlirigha qaytip, öz sheherlirini bashqidin qurup, shu yerlerde yashap qaldi.

<sup>24</sup> Shundaq qilip Isra'illar tarqilip, hemmisi öz qebilisi, öz jemeti we özlirige teqsim qilinghan zëmingha qaytishti.

<sup>25</sup> U zamanlarda Isra'illarning padishahi yoq idi. Her kim özi toghra dep qarighan ishini qilatti.





# Rut

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Muqeddes Kitabning «Serdarlar» qismida xatirilengen külpelik künler – «Rut» tiki weqelerning arqa körünüshidur. Serdarlar Isra'illar üstidin hökümranlıq yürüzgen chaghlar – Isra'illar Ken'an zëminigha jaylashqandin tartip taki padishahliqni qurushqiche bolghan waqitni yeni texminen miladiyidin burunqi 13-esirdin 11-esirgiche bolghan waqitni öz ichige alidu. Serdarlar – Xuda teripidin teyinlengen ademler bolup, ular eyni chaghda öz xelqini yëteklep, ularni qoshna ellerning bozek qilishidin qutulduratti. Tinch waqitlarda bolsa, ular xelq arisida sot qilatti.*

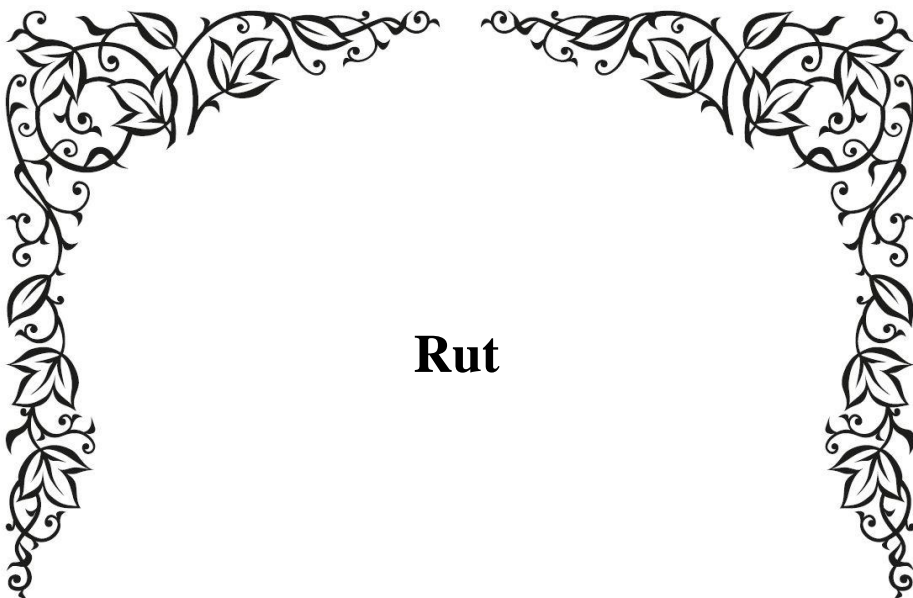
*«Serdarlar»da Xudaning xelqining qayta-qayta Perwerdigardin yüz örügende uchrighan bala-qazaliri yëzilghan. Del buning eksiche, muqeddes kitabning «Rut» dëgen qismida Perwerdigargha ixlasmen birqanche qehrimanlarning peyda bolghanliqi hemde yat milletning bir ezasining Isra'il xelqi ëtiqad qilip kelgen Xudagha yüzlinishi bilen bextlik bolup, Xudaning sadiq xelqining bir ezasigha aylanganliqi yëzilghandur.*

*Kitabimizdiki bash shexs rut Mo'abliq bolup, u bir Isra'ilgha nikahlinidu. Èri ölüp ketkenden këyin, qëynanisigha chongqur wapadarliqini körsitip, uning bilen birge Isra'iliyeye baridu. Shundaqla Isra'illar ëtiqad qilip kelgen Xudani qobul qilidu.*

*Axirida aldinqi ërining Isra'il tughqanliridin birige nikahlinidu. Uning ewladidin Isra'ilning ulugh padishahi Dawut këlip chiqidu.*

### Tëzis:

1. Elimelek a'ilisining Mo'ab ëlige bërishi (1-bab 1-ayettin 5-ayetkiche)
2. Na'omi bilen Rutning Beytlehemge qaytip këlishi (1-bab 6-ayettin 22-ayetkiche)
3. Rutning Bo'azning ëtizida bashaq tërishi (2-bab)
4. Rutning xamangha bërıp, Bo'az bilen körüşüshi (3-bab)
5. Bo'azning Rutni nikahigha ëlishi (4-bab 1-ayettin 12-ayetkiche)
6. Padishah- Dawut Bo'az bilen Rutning ewladidur (4-bab 13-ayettin 22-ayetkiche)



## Rut

### <sup>1</sup> Elimelek a'ilisining Mo'ab ëlige bërishi

<sup>1-2</sup> Isra'iliyege serdarlar hökümraniq qilghan chaghlarda, dölet ichide qehetchilik yüz berdi. U chaghdä Yehuda zëminining Efrata rayonidiki Beytlehem shehiride Elimelek isimlik bir kishi bar idi. U yurtidin ayrilip, xotuni Na'omi shundaqla Maxlon we Kilyon isimlik ikki oghlini ëlip, Mo'ab ëlige bërïp, u yerde waqitliq turdi. Ular u yerdiki waqtida <sup>3</sup> Elimelek alemdin ötüp, Na'omi ikki oghli bilen qaldi. <sup>4</sup> Ikki oghli Mo'ab yurtining qizliridin Orpah we Rutlarga öylendi. Ular u yerde on yilche yashighandin këyin, <sup>5</sup> Maxlon we Kilyonlarmu wapät bolup, Na'omi perzentsiz tul bolup qaldi.

### Na'omi bilen Rutning Beytlehemge qaytip këlishi

<sup>6</sup> Na'omi Mo'abta turghan waqtida Perwerdigarning öz xelqige bext ata qilip, ulargha mol hosul bergenlikini anglap, yurtigha qaytmaqchi boldi. <sup>7</sup> U ikki këlini bilen bille burun turghan makanidin ayrilip, Yehuda zëminigha qarap mëngish yolida <sup>8</sup> ikki këlinige:

– Siler emdi ananglarningkige qaytip ketsenglar. Siler manga we merhumliringlarga yaxshi qarighininglardek, Perwerdigarmu silerge yaxshiliq ata qilghay. <sup>9</sup> Perwerdigar silerning yene nikahlinip, öylük-ochaqliq bolup, amanliqta yashishinglarni nësip qilsun, – dëdi.

Shuning bilan Na'omi ularni söyüp qoydi, lekin ikki kēlin:

<sup>10</sup> – Yaq! Biz siz bilan билle öz xelqingizning yēnigha kētimiz, – dep ün sēlip, yighliship kētishtī.

<sup>11</sup> Biraq Na'omi:

– Qizlirim, qaytip kētinglar! Nēmishqa men bilan kētisiler? Oylap bēqinglar, men yene silerge er bolidighan oghul tughalamdimen?

<sup>12</sup> Qaytip kētinglar, qizlirim, mēnginglar! Mēning yēshim nikahlinish yēshidin ötüp ketti. Nikahlinishqa azraq ümidnimu bar deyli, eger men bügünla birsige tēgip, oghulluq boldummu deyli, <sup>13</sup> siler u oghullar balaghetke yetküche kütüp turalamsiler? Siler bashqa erge tegmey ularni kütelemsiler? Yaq! Qizlirim, bundaq bolushi mumkin emes. Mēni Perwerdigar urdi. Perwerdigarning manga ata qilghan shor pēshanilikini siler tartsanglar toghra bolmaydu, – dēdi.

<sup>14</sup> Ular yene qattiq yighlashti. Orpah qēynanisini söyüp qoyup ketti. Lēkin Rut qēynanisini ching quchaqlidi. <sup>15</sup> Na'omi uninggha:

– Rut, kēlin singling öz xelqining we ilahining yēnigha ketti. Senmu uning keynidin qaytqin! – dēdi.

<sup>16</sup> Biraq Rut:

– Mēni sizdin tēnip qēshingizdin kētishke zorlimang. Siz nege barsingiz, menmu shu yerge barimen. Siz nede tursingiz, menmu shu yerde turimen. Sizning xelqingiz mēningmu xelqim. Sizning Xudayingiz mēningmu Xudayim. <sup>17</sup> Siz qeyerde ölsingiz, menmu shu yerde ölimen we shu yerge kōmülimen. Ölümdin bashqa hēchqandaq nerse bizni ayriwētelmeydu! Eger men bu qesimimge emel qilmisam, Perwerdigar mēni qattiq jazalisun, – dēdi.

<sup>18</sup> Rutning özi bilan билle kētishni shunchilik küchlük telep qiliwatqanliqini körgen Na'omi uni qayta zorlimidi.

<sup>19</sup> Ular билle mēngip Beytlehemge bardī. Ular yētip barghanda, pütün sheher xelqi hayajangha chōmdi. Ayallar ejeblinip, bir-birige:

– U rasttinla Na'omimidu? – dēyishti.

<sup>20</sup> Na'omi:

– Mēni Na'omi [menisi «yēqimliq»] dēmey, Mara [menisi «achchiq»] denglar! – dēdi. U yene ulargha:

– Hemmige qadir Xuda mēni shor pēshane qildi. <sup>21</sup> Men yurtumdin ketkinimde bextlik idim, lēkin hazir Perwerdigar mēni hemmidin mehrum qildi. Perwerdigar mēni eyiblidi, hemmige qadir Xuda manga külpet saldi. Shundaq tursa, siler mēni nēmishqa yene Na'omi dep

ataysiler!? – dedi.

<sup>22</sup> Shu teriqide Na'omi we uning Mo'abliq kēlini Rut Mo'abtin qaytip keldi. Ular Beytlehemge yetip kelgende, arpa ormisi emdi bashlanghanidi.

## 2-bab

### Rutning Bo'azning ʻetizida bashaq tērishi

<sup>1</sup> Na'omining Bo'az isimlik bay hem abruyluq bir tughqini bar bolup, u Na'omining ʻeri Elimelekning jemetidin idi.

<sup>2</sup> Bir kuni Rut Na'omigha:

– Mēning ʻetizgha bērip bashaq tērishimga maqul bolsingiz, bēshimni silaydighan birer kishining keynide ishley, – dedi.

– Meyli, barghin, qizim, – dedi Na'omi.

<sup>3</sup> Rut ʻetizgha bērip, ormichilarning keynidin mēngip, chēchilip ketken arpa bashaqlirini terdi. Bu ʻetiz del Bo'azning idi.

<sup>4</sup> Rut ʻetizda bashaq tēriwatqanda, Bo'az Beytlehemdin keldi. U ormichilargha:

– Perwerdigar siler bilen bille bolghay! – dep salam berdi.

– Perwerdigar sizge bext ata qilghay! – dep salam qayturdi ular.

<sup>5</sup> Bo'az ormichilargha mes'ul kishidin:

– Awu kimning qizi iken? – dep soridi.

<sup>6</sup> U:

– U Mo'abliq qiz iken, Na'omi bilen bille Mo'abtin keptu. <sup>7</sup> U mendin ormichilarning keynidin mēngip, baghlamlarning arisidin yerge chēchilip ketken bashaqlarni tēriwēlishni telep qilghanidi. Seherdin bēri ishlep, kepide peqet bir az aram ʻelip, yene ishlewatidu, – dep jawab berdi.

<sup>8</sup> Bo'az Rutning yēnigha bērip uninggha:

– Ey qizim, gēpimge qulaq sal! Sen bashaqni bashqilarning ʻetizlirigha bērip termey, bu yerde qēlip, ayal xizmetkarlirimning qēshida tergin. <sup>9</sup> Er xizmetkarlirim qeyerde orma orsa, sen ayal xizmetkarlirim bilen bille ashu yerge bar. Er ormichilirimgha sēni bozek qilmasliqni tapilaymen. Ussisang, ular toshquzup qoyghan komzeklerdin su ʻelip ichkin, – dedi.

<sup>10</sup> Rut Bo'azning aldida tizlinip, bēshini yerge tegküzüp:

– Men bir musapir tursam, nēmishqa bēshimni silap, bunchiwala

ghemxorluq qilisiz? – dedi.

<sup>11</sup> Bo'az uninggha:

– Sen tul qalghandin këyin qëynananggha qilghan wapadarliqingni anglighanidim. Sëning ata-anang we öz yurtungdin qandaq ayrilip, bu yat xelq ichige qandaqche këlip qalghanliqingdin toluq xewirim bar.

<sup>12</sup> Perwerdigar qilghan yaxshiliqliringni özüngge yandurghay. Sen qaniti astida panahliq izdigen Isra'illarning Xudasi Perwerdigar sanga mol iltipatini yaghdurghay, – dedi.

<sup>13</sup> Rut uninggha:

– Xojam, siz manga bek chong yaxshiliq qildingiz, gerche men sizning dedekliringizdin bolmisammu, manga shundaq mulayim sözlerni qilip, könglümge teselli berdingiz, – dep jawab qayturdi.

<sup>14</sup> Tamaq waqti bolghanda, Bo'az Rutqa:

– Qëni, kelgin, nangha ëghiz tegkin. Achchiqsugha tegküzüp yëgin, – dedi.

Rut ormichilar bilen bille olturdi. Bo'az uninggha qomachtin ëlip berdi. U toyghuche yëdi we ashurup qoydi. <sup>15</sup> Rut ornidin turup yene bashaq tergili ketkende, Bo'az er ormichilirigha:

– U orulghan baghlamlarning arisida yürüp tersimu tosmanglar we azar bermenglar. <sup>16</sup> Hetta uning üçhün baghlamlardin azraq sughurup chiqirip qoyunglar. Uni eyiblimenglar, – dep tapilidi.

<sup>17</sup> Shuning bilen Rut kech kirgüche ëtizda ishlidi. U tërip kelgen bashaqlarni soqqanda, yërim xalta dëgüdek dan chiqti. <sup>18</sup> Rut arpisini ëlip, sheherge qaytip kelgende, qëynanisi uning tergen arpisini kördi. Rut ëship qalghan tamiqini ëlip uninggha berdi. <sup>19</sup> Na'omi uninggha:

– Bunchiwala köp arpini qeyerdin tërip kelding? Sen kimning ëtizida ish qilding? Sanga ghemxorluq qilghan shu kishige Xuda rehmet qilsun! – dedi.

Rut qëynanisigha özining Bo'azning ëtizida ishligenlikini ëytip berdi.

<sup>20</sup> Na'omi rohlانghan halda:

– ----Hayat bizlerge mëhir-shepquitini körsitish bilen ölüp ketken erlirimizge sadiq bolghan Bo'azgha Perwerdigar zor bext yaghdursun! – dep du'a qildi. U yene:

– U kishi bizning yëqin tughqanlirimizning biri bolidu. Uning bizge qarash mes'uliyitii bar, – dedi.

<sup>21</sup> – Yene mëning taki orma ayaghlashquche öz ormichilirining keynidin bashaq tërishimge ruxset berdi, – dedi Rut.

<sup>22</sup> Na'omi kēlinige:

– Shundaq qilghin, qizim! Bo'azning ayal xizmetkarliri bilen bille ishligin. Eger boshqa kishilarning ētizlirigha barsang, sēni bozek qilishi mumkin, – dēdi.

<sup>23</sup> Shundaq qilip Rut arpa, bughdaylar orulup bolghangha qeder, Bo'azning ayal xizmetkarliri bilen bille bashaq terdi. U qēynanisi bilen bille turiwerdi.

### 3-bab

#### **Rutning xamangha bērip, Bo'az bilen kōrūshūshi**

<sup>1</sup> Bir mezigil ōtkendin kēyin, Na'omi kēlini Rutqa:

– Hey qizim, men sanga bashpanah bolidighan bir er tapay. Sen emdi ōy-ochaqliq bolup qalghin. <sup>2</sup> Sen ayal xizmetkarliri bilen bille ishligin Bo'azning bizge tughqan ikenlikini bilisenghu. Sōzūmni angla! Būgūn kechte u xamanda arpa soqidu. <sup>3</sup> Sen ūsti-bēshingni yuyup, ōzūngge etir chēchip, chirayliq kiyimliringni kiyip, xamangha barghin. Lēkin u yep-ichip bolghuche, sēning u yerge barghanliqingni tuyup qalmisun.

<sup>4</sup> Uning yatidighan yērini kōrūwal. U yētip bolghanda, chandurmay bērip, yotqinini ēchip, uning ayagh teripide yētiwalsang, u sanga nēme qilish kēreklikini ēytidu, – dēdi.

<sup>5</sup> – Siz nēme dēsingiz men shuni qilimen, – dep jawab qayturdi Rut.

<sup>6</sup> Shuning bilen Rut xamangha bērip, qēynanisining dēginidek qildi.

<sup>7</sup> Bo'az yep-ichip bolghandin kēyin, kōngli azade bolup rahatlendi we xaman dōwisining keynide yētip, uyqugha ketti. Rut shepe chiqarmay, yotqinining ayagh teripini ēchip qoyup, shu yerde yatti. <sup>8</sup> Tūn yērim bolghanda Bo'az muzlap ketkenliktin oyghinip, aldigha ēngishkende ayagh teripide bir ayalning yatqinini kōrūp, heyran bolup:

<sup>9</sup> – Sen kim? – dep soridi.

U:

– Bu men, Rut, chakiringiz. Siz manga qarash mes'uliyiti bar bolghan yēqin tughqinim. Shunga manga qanitingizni saye qilip, mēni emringizge alsingiz! – dēdi.

<sup>10</sup> Bo'az uninggha:

– Ey qizim, Perwerdigar sanga kōp bext ata qilsun! Sēning hazir ēringning jemetige kōrsitiwatqan sadaqiting burun kōrsetken

sadaqitingdinmu artuqtur. Chünki sen puli bolsun-bolmisun bir yashni tapalaytting, lëkin undaq qilmiding. <sup>11</sup> Qizim, ghem qilma! Sëning telep qilghanliringning hemmisini men orundap bërimen, chünki sheherdikilerning hemmisi sëning bir yaxshi ayal ikenlikingni bilidu.

<sup>12</sup> Men heqiqeten sëning yëqin tughqining, biraq bilginki, sanga mendinmu yëqin yene bir adem bar. <sup>13</sup> Bëgün këche bu yerde qal. Ete seherde men uning bilen parangliship, uning sanga tughqanliq heqqini öteshni xalaydighan-xalimaydighanliqini bilip baqay. U özining burchini ada qilip, sëni alsa, yaxshi bolghini; eger xalimisa, menggü hayat Perwerdigar aldida qesem qilimenki, sëni özüm emrimge ëlip, bu burchni ada qilimen. Emdi sen tang atquche bu yerde yëtip tur! – dëdi.

<sup>14</sup> Rut uning ayagh teripide yatti. Lëkin tang süzülüshtin burun ornidin turdi, chünki Bo'az uning bu yerge kelgenlikini bashqilarning bilip qëlishini xalimaytti.

<sup>15</sup> Bo'azmu ornidin turup uninggha:

– Yëpinchangni ëchip tutup tur, – dëdi.

U shundaq qildi. Bo'az uninggha ikki xalta dëgüdek arpini usup, mürisige artip qoyup, özi sheherge ketti.

<sup>16</sup> Rut öyige qaytip barghinida, qëynanisi uningdin:

– Ishliring qandaq boldi, qizim? – dep soridi.

Rut Bo'azning özi qilghanlirini qëynanisigha ëytip berdi.

<sup>17</sup> – U mëni sizning aldingizgha quruq qol qaytmisun dep, bu yëpinchidiki arpini berdi, – dëdi Rut.

<sup>18</sup> Na'omi uninggha:

– Bu ishlarning axiri chiqquche, bu jayda texir qilip turghin. Bo'az bëgün bu ishlarni pütküzmey boldi qilmaydu, – dëdi.

## 4-bab

### Bo'azning Rutni nikahigha ëlishi

<sup>1</sup> Bu arida Bo'az sheher derwazisigha bërüp, u yerde olturdi. Uzun ötmey özi ëytqan Elimelekning eng yëqin tughqinimu u yerdin ötüp qaldi. Bo'az uninggha:

– Burader, bu yerge këlip oltur! – dep chaqirdi, u këlip olturdi.

<sup>2</sup> Bo'az yene sheherning aqsqaqalliridin on nepirini tekliپ qilip, ularnimu bu yerde olturghuzdi. Köpchilik olturup bolghandin këyin, <sup>3</sup> u hëliqi

tughqinigha:

– Buradirimiz Elimelekning ayali Na'omi Mo'abtin qaytip kēlip, ōzlirige tewe zēminini satmaqchi boluwatidu. <sup>4</sup> Shunga sēni bu ishtin xewerlendürmekchidim. Eger sen bu yerni ēlishni xalisang, mushu yerde olturghan aqsaqallar we xelqi'alem aldida alghin. Eger xalimisangmu meyli, ochuq ēytqin, buni mēning bilishim kērek, chūnki aldi bilen sēning ēlish hoququng bar. Andin kēyin nōwet manga kēlidu, – dēdi.

Hēliqi tughqini:

– Alimen, – dēdi.

<sup>5</sup> Bo'az uningha:

– Xop! Eger sen u zēminni Na'omidin alsang, merhumning Mo'abliq tul xotuni Rutnimu ēlip, merhumning namini saqlap qēlish ūchūn ewlad qaldurup, ewladigha bu yerni miras qilishing kērek, – dēdi.

<sup>6</sup> U kishi:

– Undaqta bu yerni ēlish hoququmdin waz kēchimen, chūnki balilirimgha qalidighan miras bōlūnūp kētidiken. Sen alghin! Men alalmaymen, – dep jawab berdi.

<sup>7</sup> Eyni waqitlarda Isra'īliyeliklarning mal-mülük, soda-sētiq ishlorida mundaq bir adet bar idi. U bolsimu satquchi ōz keshini yēship, alghuchigha bēretti. Ular soda-sētiqning pūtkenlikini mushu usul bilen ipadileytti.

<sup>8</sup> Shunga u kishi Bo'azgha:

– Sen alghin! – dep keshini sēlip, Bo'azgha berdi.

<sup>9</sup> Bo'az u yerdiki aqsaqallar hem jama'etke:

– Ey jama'et, gēpimge qulaq sēlinglar! Būgūn hemminglar guwahchi, men Na'omidin Elimelekning mirasi yeni Kilyon bilen Maxlongha tewe bolghan yer-zēminlarni ōzūmning ilkinige alimen. <sup>10</sup> Shuning bilen birge ōlgen kishining mirasigha waris qaldurush ūchūn hem uning namining buraderliri arisida untulup qēlip, ōz yurti ichide ōchmesliki ūchūn, merhum Maxlonning ayali Mo'abliq Rutnimu emrimge alimen. Būgūn siler bu ishlargha guwahchi bolghaysiler, – dēdi.

<sup>11</sup> Derwazining yēnidiki aqsaqallar we jama'et:

– Shundaq, biz guwahchidurmiz. Perwerdigar Yaqupning ayalliri Rahile bilen Lēyahqa nurghun perzent berginidek, xotunung Rutqimu kōp perzent ata qilghay. Efratada bay bolghaysen. Beytlehemde naming izzet-abruy tapqay. <sup>12</sup> Perwerdigar bu yash ayaldin sanga nurghun ewlad ata qilghay, uruq-jemetingni Tamarning Yehudagha tughup bergen oggli



Peresning jemetige oxshash awat qilghay, – dep du'a qilishti.

### **Padishah- Dawut Bo'az bilen Rutning ewladidur**

<sup>13</sup> Shundaq qilib Bo'az Rutni emrige ëlip, ular bir tekiyige bash qoydi. Perwerdigarning qudriti bilen Rut hamilidar bolup, bir oghul tughdi.

<sup>14</sup> Sheherdiki ayallar Na'omigha:

– Perwerdigargha medhiyiler oqulsun! U bögün sizge tayanch bolidighan bir newre ata qildi. Uning nami Isra'iliyede izzet-abruy tapsun. <sup>15</sup> Siz üçhün yette oghuldinmu ewzel këliningiz sizge yaxshi qaridi, hazir u sizge bir newre tughup berdi. Bu newringiz sizning qolingizgha qol, putingizgha put bolup, yashanghan waqtingizda tayanchingiz bolidu, – dëyishti.

<sup>16</sup> Na'omi bu balini qoligha ëlip, baghrigha ching basti we uning baqquchi chong anisi boldi.

<sup>17</sup> Qoshna ayallar bes-beste:

– Na'omi bir oghul newrilik boldi! – dëyiship, baligha Obëd dep at qoydi.

Obëd bolsa Yishayning atisi idi. Yishay bolsa padishah Dawutning atisi idi.

<sup>18-22</sup> Perestin Dawutqiche bolghanlarning nesebnamisi: Peres Xezronning atisi, Xezron Ramning atisi, Ram Amminadabning atisi, Amminadab Naxshonning atisi, Naxshon Salmonning atisi, Salmon Bo'azning atisi, Bo'az Obëdning atisi, Obëd Yishayning atisi, Yishay bolsa Dawutning atisidur.



# Samu'il birinchi we ikkinchi qisim

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Miladiyedin burunqi 15-esirde Musa peyghember Isra'illarni Misirdin ëlip chiqip, Perwerdigar ulargha bërishke wede qilghan zëmingha bashlap baridu. Wehalenki, Isra'illar Perwerdigargha izchil halda ishenmey kelgechke, ularning u zëmingha kirishige 40 yil waqit këtidu. U waqitta Musa peyghember alemdin ötken bolup, Isra'illargha Yoshuwa dëgen adem bashchiliq qilip, ularni Perwerdigar wede qilghan zëmingha ëlip kiridu. Isra'illar u zëminni igilep bolghandin këyin, Yoshuwamu alemdin ötidu we këyinche Isra'illargha Xuda teripidin teyinlengen serdarlar yëtekchilik qilidu.*

*Muqeddes Kitabning «Samu'il» qismidin Samu'il peyghember, Sa'ul padishah we Dawut peyghemberlerning hayati heqqidiki bayanlarni tapalaysiz.*

*Samu'il peyghember Isra'iliye padishahliqining tiklinishide muhim rol oynighan peyghemberdur. Uning tesiri astida, Isra'illar ayrim-ayrim serdarlar teripidin yëtekchilik qilinidighan, öz'ara munasiwetliri yiraq bolghan on ikki qebilidin terrib tapqan xelqtin, birla padishah teripidin hökümraniq qilinidighan, birlikke kelgen xelqqa aylangan. Bu weqeler miladiyedin burunqi 11-esirde yüz bergen. Samu'il peyghember Isra'illarning eng axirqi hökümraniq qilghuchi serdaridur.*

*Perwerdigar Samu'il peyghemberge Sa'ulni padishah qilip tikleshni ëytidu, shuning bilen Sa'ul Isra'iliyening birinchi padishahi bolidu. Këyinche Sa'ul Perwerdigargha boysunmighachqa, Perwerdigar Samu'il peyghemberge Sa'ulning ewladidin bolmighan Dawutni uning ornigha padishah qilip tikleshni buyruydu.*

*Gerche Samu'il Dawutni padishahliqqa teyinligen bolsimu, emma uning padishahliq textige olturushigha nurghun yillar këtidu. Dawut bu yillarni nahayiti ëghir japa-musheqqetler bilen ötküzgen bolup, bu japa-musheqqetler jeryanida uning Xudagha baghligan ümidi üzülmeydu. Berheq, Xuda uninggha medet bërüp, uni qoghdaydu.*

*Muqeddes Kitabning «Samu'il ikkinchi qismi»da Sa'ul padishahning ölümi we Dawut peyghemberning aldi bilen Yehuda qebilisige, andin pütkül Isra'iliyege padishah bolghanliqi teswirlengen. Shuning bilen birge Dawut padishahning Xudagha tayinip, Isra'illarning düshmenliri*

üstidin ghelibe qilip, Isra'iliye tarixidiki danishmen, adaletlik we eng ulugh padishah bolghanliqi ajayip tesirlik halda bayan qilinidu. Gerche Dawut peyghember ulugh padishah bolghan bolsimu, umu ëghir gunahlarni ötküzidu. Uning Sa'ul padishahtin perqliq yëri shuki, Xuda uninggha gunahlrini körsitip bergende, u towa qilidu «Samu'il ikkinchi qisim, 12-bab, 12-, 13-ayetler». Uning gunahliri ëghir aqiwetlerni ëlip kelgen bolsimu, mëhir-shepquetlik Xuda uni kechürüp, padishahliqtin ëlip tashlimaydu. Dawut peyghember izchil halda Xudagha tayinip yashighan zat bolup, Perwerdigarni xursen qilishta uning hayati bashqilargha ülge bolidu. Muqeddes Kitabning «Samu'il» qismi Perwerdigarning Isra'il xelqi bilen qandaq munasiwette bolghanliqini körsitip bëridighan tarixiy pakittur. «Samu'il» bizge Igimiz Xudaning qudrisini, heqqaniyitini we mëhir-muhebbitini körsitipla qalmastin, belki Samu'il peyghember, Dawut padishah we bashqilarning hayat kechürmishliri arqiliq, bizning Xuda bilen, shundaqla bir-birimiz bilen qandaq munasiwette bolushimiz këreklikini ögitidu.

Kitabtiki «taki hazirghiche» dëgen ibare biz yashawatqan bügüinki dewrni emes, belki shu tarixiy weqelik yëziliwatqan waqitni körsitidu.

Muqeddes Kitabning bu terjimisinde biz Ibraniy tilida yëzilghan qedimki ishenchlik tēkistlarga asaslanduq.

Esli nusxida ishliatilgen waqit we bashqa ölchem birlikliri hazirqi zaman ölchem birliklirige aylanduruldi.

### **Tēzis:**

1. Samu'il peyghember («Samu'il 1-qisim» 1-babtin 7-babqiche)
2. Samu'il peyghember we Sa'ul padishah («Samu'il 1-qisim» 8-babtin 15-babqiche)
3. Sa'ul padishah, oghli Yonatan we Dawut peyghember («Samu'il 1-qisim» 16-babtin «Samu'il 2-qisim» 1-babqiche)
4. Dawut peyghemberning padishah bolushi («Samu'il 2-qisim» 2-babtin 20-babqiche)
5. Dawut padishahning axirqi yilliri («Samu'il 2-qisim» 21-babtin 24-babqiche)



## Samu'il birinchi qisim

### Elqana we uning a'ilisi

<sup>1</sup> Efrayim taghliq rayonigha jaylashqan Ramatayim-zofim<sup>⑤</sup> shehiride bir kishi yashaytti, uning ismi Elqana bolup, u Yiroxamning oghli idi. Yiroxam Elihuning oghli, Elihu Töhüning oghli, Töhü Efrayim qebilisidin bolghan Zufning oghli idi.

<sup>2</sup> Elqananing Hanna we Pininna isimlik ikki ayali bolup, ikkinchi ayali Pininnadin perzentliri bar idi, emma Hannadin perzent körmigenidi.

<sup>3</sup> Elqana her yili Qudretlik Serdar Perwerdigargha ibadet qilip, uninggha qurbanliq qilish üçün öz shehiridin Shilo<sup>⑥</sup> shehirige a'ilisi bilen bille baratti. U yerde Elining ikki oghli, Xofni bilen Pinixas Perwerdigargha rohaniyliq qilatti. <sup>4</sup> Elqana qurbanliq qilghan küni qurbanliqning göshini Pininnagha we uning qiz-oghullirigha bir ülüshtin bölüp bërretti. <sup>5</sup> Hannagha bolsa qosh ülüş bërretti. Chünki Elqana uni yaxshi köretti. Wahalenki Perwerdigar uni tughmas qilip qoyghanidi.

<sup>6</sup> Hannani Perwerdigar tughmas qilip qoyghanliqi üçün kündishi Pininna uninggha qattiq azar bërip, xapa qilatti. <sup>7</sup> Bundaq qilish uzun yil dawamlashti. Hanna Perwerdigarning ibadetgahigha her qëtim

---

⑤ Ramatayim shehirining qisqartilmisi: Ramah (19-ayetke qaralsun).

⑥ Shilo shehiri shu chaghlarda Isra'illar üçün diniy merkez idi.

barghinida, Pininna uninggha azar bëretti. Shu seweblik u köz yëshi qilatti, gëlidin ghizamu ötmeytti. <sup>8</sup> Èri Elqana uninggha:

– Hanna, nëmishqa köz yëshi qilisen? Nëmishqa ghiza yëmeysen? Nëmishqa shunchiwala ghemkinsen? Men sen üçün on oghuldinmu artuq emesmu? – deytti.

<sup>9-10</sup> Bir küni ular Shiloda ghizalinip bolghandin këyin, Hanna ornidin turup, du'a qilishqa chiqti. U chaghda rohaniy Eli ibadetgah derwazisining yënidiki supida olturatti. Hannaning köngli qattiq azar yëgenliktin zar-zar yighlighan halda Perwerdigargha du'a qildi. <sup>11</sup> U Perwerdigargha qesem qilip:

– I Qudretlik Serdar Perwerdigar, bendengning qayghusigha nezer salghaysen. Mëni ësingge alghaysen, untumighaysen! Eger manga bir oghul berseng, men uni ömürlük sanga bëghishlighan, bëshigha ömürwayet ustira tegküzmigen bolattim, <sup>⑦</sup> – dëdi.

<sup>12</sup> Hanna Perwerdigargha uzaq du'a qildi. Eli bolsa uning aghzigha sepsëlip turatti. <sup>13</sup> Hanna ichide du'a qilip, awazini chiqarmidi. Peqet uning lewlirila midirlaytti. Shuning üçün Eli uni mest iken, dep oylidi-de, <sup>14</sup> uninggha:

– Qachanghiche mest yürisen? Sharabtin özüngni tart! – dëdi.

<sup>15</sup> Hanna uninggha:

– Yaq, undaq emes teqsir. Men perishan bir ayalmen. Haraq-sharab ichmidim, peqet Perwerdigargha könglümni töktüm. <sup>16</sup> Mëni yaman ayal dep qalmisila, ghem-qayghulirimning köplikidin shundaq du'a qildim, – dëdi.

<sup>17</sup> – Aman-ësen qaytqin. Isra'illarni tallighan Xuda tiliginingni bergey, – dëdi Eli.

<sup>18</sup> Hanna jawaben:

– Köz aldilirida iltipat tapqaymen, – dëdi.

Andin u qaytip bërip, ghiza yëdi, ilgirikidek ghemkin bolmidi.

### **Samu'ilning tughulushi we Xudagha bëghishlinishi**

<sup>19</sup> Etisi Elqananing a'ilisidikiler tang seherde turup, Perwerdigargha ibadet qilghandin këyin, Ramahtiki öyige qaytip këlishti. Elqana ayali Hanna bilen bir orunda yatqanidi, Perwerdigar Hannaning tilikini ijabet qildi. <sup>20</sup> Hanna hamilidar bolup, waqit-sa'iti toshqanda bir oghul tughdi.

---

<sup>⑦</sup> Bu eyni zamanda, Perwerdigargha bëghishlanghanliqning belgisi.

«Uni Perwerdigardin tiliwaldim» dep, oghlining ëtini Samu'il<sup>®</sup> qoydi.

<sup>21</sup> Shilo shehirige baridighan waqit yene keldi. Elqana a'ilisidikilerni ëlip, Perwerdigargha yilliq qurbanliqini we wede qilghan qurbanliqini sunghili u yerge bardi. <sup>22</sup> Bu qëtim Hanna barmidi. U ërige:

– Bala emchehtin chiqqandin këyin, uni ëlip barimen. Buning bilen u Perwerdigarning huzurida bolidu, ömürwayet shu yerde qalidu, – dëdi.

<sup>23</sup> Elqana uninggha:

– Meyli, qandaq qilishni yaxshi dep bilseng shundaq qil. Bala emchehtin chiqquche öyde turup turghin. Perwerdigar qesimingni ada qilishinggha medet bergey, – dëdi.

Shuning bilen Hanna öyde qëlip, balisini ëmitti.

<sup>24</sup> Bala emchehtin chiqqandin këyin, Hanna uni Shilogha ëlip bardi we üç yashliq bir buqa, yërim xalta un, bir tulum sharab alghach bardi. Hanna Samu'ilni Perwerdigarning ibadetgahigha ëlip kirdi. Bala tëxi kichik idi. <sup>25</sup> Buqa soyulghandin këyin, Hanna bilen Elqana balini Elining qëshigha ëlip keldi. <sup>26</sup> Hanna Elige:

– Teqsir, hayat turghanliri guwah bolsunki, <sup>27</sup> burun bu yerde, yanlirida turup, Perwerdigargha du'a qilghan hëliqi ayal men bolimen. Men Perwerdigardin bala tiligenidim, Perwerdigar telipimni ijabet qilip, bu balini manga berdi. <sup>28</sup> Shuning üçün men uni Perwerdigargha bëghishlidim. U ömürwayet Perwerdigargha atalghan bolsun, – dëdi.

Shundaq qilip ular u yerde Perwerdigargha ibadet qildi.

## 2-bab

### Hannaning Perwerdigargha oqughan medhiyesi

<sup>1</sup> Hanna medhiye oqup, mundaq dëdi:

i Perwerdigar, shadlandurding qelbimni,  
rusliding qeddimni.

Düşmenlirim aldida maxtinar boldum,  
yayridim sen bergech nijatliqingni.

<sup>2</sup> Perwerdigar birdinbir muqeddestur,  
i Perwerdigar, sëning tengdishing yoqtur.

---

<sup>®</sup> Ibraniy tilidiki bu söz ahang jehette « Xuda anglidi» dëgen sözge yëqin.

## Samu'il birinchi qisim

Xudayimizdek panahgah qoram tash yoqtur.

<sup>3</sup> Artuq sözlimenglar bərilip kibirlikke,  
aghzinglardin chiqmisun tekebburluq sözler yene.  
Chünki Perwerdigar hemmini bilgüchi Xudadur,  
qilghan emellerni u tartar tarazida.

<sup>4</sup> Küchlüklerning yaliri sunar,  
ajizlar qudret kemirini baghlar.

<sup>5</sup> Emdi nan üçhün medikardur burun toq bolghanlar,  
buningdin këyin ach qalmas, ach qalghanlar.

Tughmas ayal yettini tughar,  
köp baliliq ayal emdi musibette qalar.

<sup>6</sup> Janni alghuchimu, bergüchimu Perwerdigardur,  
görge chüshürgüchimu, ëlip chiqquchimu uning özidur.

<sup>7</sup> Namrat qilghuchimu, bay qilghuchimu Perwerdigardur.  
Pes qilghuchimu, ëgizge kötürgüchimu uning özidur.

<sup>8</sup> U kötürüp alar kembeghelni chang-tozandin,  
ëlip chiqar yoqsulni exlet döwiliridin.  
Ësilzadiler arisidin jay bərip ulargha,  
muyesser qilar ularni shan-shöhret ornigha.  
Chünki Perwerdigarningkidur zəminning ulliri,  
u qoyghandur ularning üstige dunyani.

<sup>9</sup> U öz teqwadarlirining yollirini qoghdar,  
nusret tapalmas insan öz qudriti bilen,  
yamanlar qarangghuluqta jimiqturular.

<sup>10</sup> Perwerdigargha qarshiliq qilghuchilar bitchit qilinar,  
u özi asmandin ulargha chaqmaq chüshürer.  
Perwerdigar pütkül dunyagha höküm chiqirar.  
Özi tikligen padishahqa küch ata qilar,  
özi tallighan padishahning qudritini ashurar.

<sup>11</sup> Këyin Elqanalar Ramahqa qaytip ketti. Lëkin bala Samu'il  
Perwerdigarning xizmitide bolush üçhün rohaniy Elining huzurida qaldi.

## Elining oghulliri

<sup>12</sup> Elining oghulliri osal bolup, Perwerdigargha biperwa idi. <sup>13</sup> Ular  
rohaniylarning qurbanliq qilinghan göshni ëlish toghrisidiki  
belgilimisige boysunmay, öz xahishi boyiche ish qilatti. Bir kishi

## Samu'il birinchi qisim

qurbanliq qilsa, gösh tēxi dash qazanda qaynawatqanda, ularning xizmetkarliri üç chishliq ara tutup kēlip, <sup>14</sup> uni göshke sanjip, arigha nēme ēlinsa, shuni «rohaniygha tewe» dep ēlip kētetti. Mana bu ularning Shilogha qurbanliq qilghili kelgen Isra'illarning hemmisige qilghanliri idi. <sup>15</sup> Buning bilenla qalmay, hetta qurbanliqning yēghi köydürülmey turupla, ularning xizmetkari kēlip, qurbanliq qilghuchigha: «Rohaniygha kawap qilish üçün gösh ber, u sendin suda pishurulghan göshni emes, belki xam göshni ēlishni xalaydu» deytti. <sup>16</sup> Eger qurbanliq qilghuchi: «Aldi bilen yēghi köydürülsun, andin kēyin xalighiningche ēliwer!» dēse, ularning xizmetkari: «Yaq, hazirla ber! Bolmisa bulap alimen!» deytti.

<sup>17</sup> Elining bu ikki oghlining gunahi Perwerdigarning aldida tolimu ēghir idi. Chünki ular Perwerdigargha sunulghan qurbanliqqa shundaq hörmetsizlik qilishatti.

## Samu'il Shilo shehiride

<sup>18</sup> U chaghda Samu'il tēxi bala idi. U kendir rexttin tikilgen rohaniyliq tonini kiyip, Perwerdigarning xizmitide bolatti. <sup>19</sup> Anisi uninggha her yili bir kichik chapan tikip, ēri bilen yilliq qurbanliq qilishqa barghinida alghach baratti. <sup>20</sup> Eli Elqana we uning ayaligha bext tilep, Elqanagha:

– Perwerdigardin tilep alghan hem uninggha bēghishlighan oghlungning ornigha, Perwerdigar bu ayalingdin sanga perzentler ata qilghay, – deytti. Shuningdin kēyin ular öyige qaytatti. <sup>21</sup> Perwerdigar Hannagha ghemxorluq qilghachqa, u hamilidar bolup, üç oghul, ikki qiz tughdi. Bala Samu'il bolsa Perwerdigarning xizmitide bolup, kündin-künge chong boldi.

## Elining oghullirini eyiblishi

<sup>22</sup> Eli nahayiti qērip ketkenidi. U ikki oghlining Isra'il xelqige qilghan etkenlirining hemmisini, hetta ularning «Perwerdigar bilen uchrishish chēdiri»<sup>⑨</sup> aldida xizmet qilidighan ayallar bilen bir orunda yatqanliqini anglap turatti. <sup>23</sup> Eli ulargha:

– Siler nēmishqa bundaq ishlarni qilisiler? Hemmeylendin silerning qilghan eskilikinglarni anglap turuwatimen. <sup>24</sup> Ey oghullirim, bundaq

---

<sup>⑨</sup> Musa peyghember Xudaning körsetmisi boyiche tikken ibadet chēdirining yene bir atilishi bolup, bu yerde Shilodiki ibadet chēdirini körsitidu.



qilmanglar! Mëning quliqimgha yetken, Perwerdigarning xelqi arisida tarqilip yürgen bu xewerler yaxshi emes! <sup>25</sup> Eger bir kishi yene bir kishige qarshi gunah ötküzse, Xuda uninggha muressechi bolidu. Lëkin bir kishi Perwerdigargha qarshi gunah ötküzse, uninggha kimmu muressechi bolalisun? – dëdi.

Lëkin ular atisining sözige qulaq salmidi, chünki ularning öltürüwëtilishi Perwerdigarning iradisi idi.

<sup>26</sup> Bala Samu'il künden-künge Perwerdigarning we kishilerning zoqini keltürüp, chong boldi.

<sup>27</sup> Bir küni bir peyghember Elining aldigha këlip, uninggha mundaq dëdi:

– Perwerdigar deyduki: «Isra'illar Misir padishahigha qul bolup yürgende, men ejdading Harun we uning uruq-jemetige özümni zahir qilghanidim. <sup>28</sup> Men ularni isriq köydürüp, qurbanliq supamda qurbanliq qilsun, aldında ëfod<sup>①</sup> kiyimini kiyip manga rohaniy bolsun dep, Isra'illarning barliq qebililiri ichidin talliwalmighanmidim? Shuningdek Harunning ewladlirigha ularning ülüshi bolsun dep, Isra'illarning hemme qurbanliqliridin bermigenmidim? <sup>29</sup> Shundaq iken, yene nëme üçün telipim boyiche ibadetgahimda qilinghan qurbanliq we hediyelelarni deysende qilisiler? Eli, sen nëmishqa oghulliringni mendin artuq körisen? Nëme üçün xelqim sunghan qurbanliqlarning yaxshi yerlirini ëlip këtüp, özünlarni semritisiler?!»

<sup>30</sup> Emdi Perwerdigar, yeni Isra'illarni tallighan Xuda mundaq deyduki: «Heqiqetenmu uruqungdin we ejdading uruqidin bolghanlarning menggü rohaniy bolup xizmitimde bolushini ëytqanidim. Biraq men Perwerdigar hazir shuni ëytimenki, emdi bundaq bolmaydu. Mëni hörmetligenlerni izzetleymen, mëni kemsitkenler xorluqta qalidu.

<sup>31</sup> Mana, shundaq künler yëqinlashmaqta: atangning uruqidin bolghanlarni ejilidin baldur halak qilimen. Shuning bilen uruqungdin uzun ömür köridighan adem chiqmaydu. <sup>32</sup> Mëning ibadetgahimda qayghuluq ishlarni körisen. Gerche mëning shapa'itim Isra'illargha yaghdurulghan bolsimu, sëning uruqungdin uzun ömür köridighan kishi chiqmaydu. <sup>33</sup> Ewladindin birsini manga rohaniyliq qilishqa qaldurimen. Lëkin uning közidin yash qurumaydu, qayghuda ötidu.

---

① Ëfod – bash rohaniylar Xudagha xizmet qilghan chaghda kiyidighan kiyim. «Tewrat. Misirdin chiqish» 28-bab, 6-ayettin 14-ayetkiche qaralsun.

Ewladliringning hemmisi yash këtidu. <sup>34</sup> Ikki oghlung Xofni bilen Pinixas bir künde ölidu. Bu sanga ëytqanlirimning hemmisining emelge ashurulidighanliqining belgisi bolup qalsun.

<sup>35</sup> Men özümge sadiq bir rohaniy teyinleymen. U xahishim we iradem boyiche manga xizmet qilidu. Uning ewladini rohaniyliq qilishqa baqiy qilimen. Ular men tallighan padishah aldida menggü xizmet qilidu.

<sup>36</sup> Sëning ewlading ichide hayat qalghan kishiler bir kümüş tengge yaki bir burda nan üçhün ularning aldigha bërip, ulargha tezim qilip, 'ötünüp qalay, yëmek-ichmikim üçhün rohaniylar qilidighan birer ish bolsa bersingiz' dep yalwuridighan bolidu.»

## 3-bab

### Perwerdigarning Samu'ilni chaqirishi

<sup>1</sup> Bala Samu'il Elining köz aldida Perwerdigargha xizmet qilip yürgenidi. U chaghlarda Perwerdigardin kelgen wehiyeler we ghayibane alametler kem idi. <sup>2</sup> Bir küni kechte közliri nahayiti xireliship ketken Eli öz ornida yatatti. <sup>3</sup> Perwerdigarning ibadetgahidiki chiragh tëxi yënip turatti. Samu'ilmu ibadetgahta yatatti, ehde sanduqi<sup>②</sup> bolsa shu yerde idi.

<sup>4</sup> Shu esnada Perwerdigar Samu'ilni chaqirdi.

– Lebbey, mana men, – dep jawab berdi Samu'il we <sup>5</sup> Elining yënigha yügürüp keldi, – mëni chaqirghanidingiz, mana men! – dëdi.

– Yaq, sëni men chaqirmidim, qaytqin, bërip jayingda yat, – dëdi Eli. Samu'il qaytip bërip yatti. <sup>6</sup> Perwerdigar yene:

– Samu'il! – dep chaqirdi.

Samu'il yene ornidin turup, Elining yënigha keldi we:

– Mëni chaqirghanidingiz, mana men! – dëdi.

– Chaqirmidim balam, qaytqin, bërip jayingda yat, – dëdi u.

<sup>7</sup> Shu chaghqiche Perwerdigarning wehiysi Samu'ilgha tëxi ayan bolmighachqa, u Perwerdigarni tonumaytti. <sup>8</sup> Perwerdigar Samu'ilni üçinchi qëtim chaqirdi. U yene ornidin turup Elining yënigha keldi we:

– Mëni chaqirghanidingiz, mana men! – dëdi.

Eli shu chaghda bu balini Perwerdigarning chaqiriwatqanliqini bilip yetti. <sup>9</sup> Eli Samu'ilgha:

---

② «Tewrat. Misirdin chiqish» 25-bab 10-ayettin 22-ayetkiche qaralsun.

## Samu'il birinchi qisim

– Bërip, jayingda yat, eger yene chaqirsa, sen: «I Perwerdigar, söz qil, qulungning quliqu sende!» dëgin, – dëdi.

Samu'il bërip öz ornida yatti.

<sup>10</sup> Perwerdigar uning qëshigha këlip, bayiqidek:

– Samu'il! Samu'il! – dep chaqirdi.

– Söz qil, qulungning quliqu sende! – dep jawab berdi Samu'il.

<sup>11</sup> Perwerdigar uninggha:

– Samu'il, men Isra'illar ichide shundaq bir ish qilmaqchimenki, uni anglighuchilar hang-tang qalidu. <sup>12</sup> Shu chaghda men Elining a'ilisi toghrisida ëytqan sözlirimning hemmisini bashtin-axirighiche emelge ashurimen. <sup>13</sup> Men uning a'ilisini menggü jazalaydighanliqimni uninggha ëytqanidim. Chünki u oghullirining ëghir gunahlaridin xewedar bolup, ularning manga kupurluq qiliwatqanliqini bilip turuqluq, ularni tosmidi. <sup>14</sup> Shuning üçün men Elining a'ilisi toghruluq qesem qildimki, Elining a'ilisining gunahliri herqandaq qurbanliq we hediyele bilenmu menggü kechürüm qilinmaydu, – dëdi.

<sup>15</sup> Samu'il tang atquche ornida yëtip, andin turdi we Perwerdigarning ibadetgahining ishiklirini achi. U bu wehiyni Elige ëytishtin qorqti.

<sup>16</sup> Eli uni:

– I oghlum Samu'il! – dep chaqirdi.

– Lebbey, mana men! – dep jawab berdi Samu'il.

<sup>17</sup> Eli uninggha:

– Perwerdigar sanga nëmilerni dëdi? Mendin yoshurma. Eger hemmisini ëytmisang, Xuda sëni ëghir jazalighay! – dëdi.

<sup>18</sup> Shunga Samu'il hëchnëmini yoshurmay, öz eyni boyiche ëytip berdi. Eli uninggha:

– U Perwerdigardur, uning irade qilghini emelge ashqay, – dëdi.

<sup>19</sup> Samu'il chong bolghansëri Perwerdigar uninggha yar bolup, u arqiliq yetküzölgen sözlirining hëchbirini emelge ashurmay qoymidi. <sup>20</sup> Shuning bilen Isra'iliyening shimalidiki Dan shehiridin, jenubidiki Be'ersheba shehirigiche bolghan zëminda yashaydighan pütkül Isra'illar Samu'ilning heqiqeten Perwerdigar tallighan peyghember ikenlikini bilip yetti.

<sup>21</sup> Perwerdigar Shiloda özini dawamliq ashkara qildi, yeni özini öz sözi bilen Samu'ilgha ayan qildi. Buning bilen Samu'il Perwerdigarning wehiysini pütkül Isra'illargha yetküzdi.

## 4-bab

### Filistiyeliklarning ehde sanduqini qolgha chüshürüshi

<sup>1</sup> U chaghlarda Filistiyelikler Isra'illargha hujum qilganidi, Isra'illar ulargha qarshi jengge atlandi. Isra'illar Ebenezer dëgen yerde, Filistiyelikler Afëq dëgen yerde bargah tikishti. <sup>2</sup> Filistiyelikler Isra'illargha qarshi sep tüzüp jengge atlinip, bir meydan shiddetlik ëlishishtin këyin Isra'illarni meghlup qildi, neq meydanda ularning qoshunidin töt minggha yëqin ademni öltürdi. <sup>3</sup> Meghlup bolghan leshkerler bargahqa qaytip kelgen chaghdä, Isra'il aqsaqalliri:

– Nëme üçhün Perwerdigar бүгүн bizning Filistiyeliklerge meghlup bolushimizgha yol qoydi? Perwerdigarning ehde sanduqini Shilodin bu yerge ëlip këleyli, u bizning arimizda bolsa, bizni düshmenlirimizdin qutquzidu, – dëdi.

<sup>4</sup> Shuning bilen birnechche adem Shilogha ewetildi, ular ikki «kërub»<sup>③</sup>ning arisidiki «mëhir-shepqet texti»de<sup>④</sup> olturghan Qudretlik Serdar Perwerdigarning ehde sanduqini ëlip keldi. Elining ikki oghli Xofni bilen Pinixasmu shu yerge ehde sanduqi bilen bille keldi.

<sup>5</sup> Perwerdigarning ehde sanduqi bargahqa yëtip kelgende, pütün Isra'illar yerni tewretküdek küchlük chuqan kötürüshti. <sup>6</sup> Filistiyelikler chuqanni anglap:

– Ibraniylarning<sup>⑤</sup> bargahida nëme üçhün bunchilik qattiq chuqan kötürölüp ketti? – dep heyran qëlishti. Këyin Perwerdigarning ehde sanduqining bargahqa ëlip këlingenlikini bilip, <sup>7</sup> qorqup këtishti. Ular:

– Ilahliri ularning bargahigha keptu, halimizgha way! Biz burun hëchqachan bundaq ishqa yoluqup baqmighaniduq! <sup>8</sup> Emdi bizni kimmu bu qudretlik ilahlarning qolidin qutquzalaydu? Chöl-bayawanda Misirliqlarni türlük balayi'apetler bilen urghanlar ashu ilahlar emesmidi?

<sup>9</sup> Qëni, Filistiyelikler, erkektek batur bolayli! Undaq bolmisa, Ibraniylarning bizge qul bolghinigha oxshash, emdi biz ularning quli

③ Kërub – ershte yashaydighan intayin küchlük bir xil qanatliq mexluq. Eyni waqitta zëmindä bu mexluqning ikki dane heykili bolghan bolup, ular Xudaning ehde sanduqining üstige ornitilghan. «Tewrat. Alemning yaritilishi» 3-bab, 24-ayetke qaralsun.

④ Tewrat. «Misirdin chiqish» 25-bab 17-ayettin 22-ayetkiche qaralsun.

⑤ Qedimki Yehudiylarni, yeni Isra'illarni körsitidu.

bolimiz. Shundaq iken, erkektek jeng qilayli! – dēyishti.

<sup>10</sup> Shuningdin kēyin Filistiyelikler qattiq hujum qilip, Isra'illarni meghlup qildi, qirghin qilish shundaq qattiq boldiki, ottuz ming Isra'iliye leshkirining ölüki jenggahta qaldi. Hayat qalghanlirining hemmisi öylirige qēchip kētishti. <sup>11</sup> Perwerdigarning ehde sanduqi dūshmenning qoligha chūshūp ketti, Elining ikki oghli Xofni bilen Pinixasmu öltürüldi.

### **Elining wapat bolushi**

<sup>12</sup> Binyamin qebilisidin bolghan bir adem jenggahtin qēchip, shu künila Shilogha yētip keldi. U qayghudin kiyimini yirtip, bēshigha topa chachqanidi. <sup>13</sup> Shu chaghda Eli Perwerdigarning ehde sanduqidin ghem qilip, yūriki ēghip, yol boyidiki orunduqida oturup xewer kütüwatqanidi. Hēliqi adem sheherge kirip yüz bergen weqelerni ēytip bergende, pütkül xelq dad-peryad kōtürdi. <sup>14</sup> Eli chuqan-sürenni anglap:

– Nēmishqa bunchilik chuqan salisiler? – dep soridi. Hēliqi adem «bolghan weqedin Elini xewerdar qilip qoyay» dep, derhal uning yēnigha keldi. <sup>15</sup> Eli u chaghda toqsan sekkiz yashta bolup, kōzliri kōrelmeytti. <sup>16</sup> Hēliqi adem Elige:

– Men jeng meydanidin kelgenmen, u yerdin bügün qēchip keldim, – dēdi.

– Nēme boldi, oghlum? – dep soridi Eli.

<sup>17</sup> Xewer ekelgen adem mundaq dēdi:

– Isra'illar Filistiyeliklerge meghlup boldi, leshkerlerdin nurghunliri öltürüldi, sizning oghulliringiz Xofni bilen Pinixasmu öldi. Xudaning ehde sanduqimu qoldin ketti.

<sup>18</sup> Gep Perwerdigarning ehde sanduqi üstide bolghanda, Eli orunduqidin arqisiche uchup ketti-de, qēriliqi we sēmizlikidin boyni üzölüp, shu zaman jan berdi. U Isra'illargha qiriq yil yētekchilik qilghanidi.

<sup>19</sup> Elining kēlini, yeni Pinixasning xotuni hamilidar bolup, kōz yorushigha az qalghanidi. «Perwerdigarning ehde sanduqi qoldin ketti, ēring bilen qēyinatang öldi» dēgen xewerni anglash bilenla, uning tolghiqi qattiq tutup, zongziyip oturup boshandi.

<sup>20</sup> U jan üzey dep qalghanda, halidin xewer ēlip turghan ayallar uninggha:

– Qorqma, oghul tughdung, – dēyishti, lēkin u buninggha ētibar

bermidi, jawabmu qayturmidi. <sup>21</sup> Xudaning ehde sanduqining qoldin ketkenliki, qëyinatasi we ërining ölgenlikidin u: «Shan-sherep Isra'iliyedin ketti» dep, balisigha Ikabod<sup>⑥</sup> dëgen isimni qoydi.

<sup>22</sup> – Shan-sherep Isra'iliyedin ketti, chünki Perwerdigarning ehde sanduqi qoldin ketti – dëdi u.

## 5-bab

### Ehde sanduqi Filistiyeliklarning qolida

<sup>1</sup> Filistiyelikler Xudaning ehde sanduqini qolgha chüshürgendin këyin, uni Ebenezerdin Ashdod shehirige ëlip keldi. <sup>2</sup> Shu yerde uni Dagonning butxanisigha ëlip kirip, Dagon dëgen butning yënigha qoydi.

<sup>3</sup> Ashdodluqlar etisi seherde, Dagonning yüzichilap yerge yiqilip Perwerdigarning ehde sanduqi aldida yatqanliqini kördi. Ular Dagonni ëlip, jayigha turghuzup qoydi. <sup>4</sup> Ikkinchi küni seherde ular yene Dagonning oxshashla Perwerdigarning ehde sanduqi aldida yüzichilap yerge yiqilip yatqanliqini kördi. Biraq bu qëtim Dagonning bëshi bilen ikki qoli sunghan halda bosughida turatti, peqet gewdisila pütün qalghanidi. <sup>5</sup> Shu seweblik ta hazirghiche Dagon rohaniyliri we uning butxanisigha kirgüchiler ashu bosughini dessimeydu.

<sup>6</sup> Perwerdigarning jazasi Ashdod ahalisi we uning etrapidiki yëza-qishlaq ahalisining bëshigha chüshti. U ulargha azab sëlöp, ularning bedenlirini ösme<sup>⑦</sup> bilen qaplatti. <sup>7</sup> Bularni körgen Ashdodluqlar:

– Isra'illar ëtiqad qilip kelgen Xudaning ehde sanduqi bizde turmisun. Chünki u bizni we ilahimiz Dagonni qattiq jazalidi, – dëyishti. <sup>8</sup> Shuning bilen ular Filistiyeliklarning hemme beglirini chaqirtip jem qilip, ulardin:

– Isra'illar ëtiqad qilip kelgen Xudaning ehde sanduqini qandaq qilsaq bolar? – dep meslihet sorashti.

– U Gatqa yötkiwëtilsun! – dep jawab bërishti ular.

Shuningdin këyin ular Xudaning ehde sanduqini Gat shehirige yötkidi.

<sup>9</sup> Emma ular uni yötkigendin këyin, Perwerdigarning ëghir jazasi u yerdikilerningmu bëshigha chüshti, pütün sheherni wehime basti.

Perwerdigar sheher ahalisining qëri-yash hemmisini ösme bilen jazalidi.

⑥ Ibraniy tilida «shan-sherep qeyerde?» dëgen menini bildüridu.

⑦ Yene bir menisi – hürrek.

<sup>10</sup> Shu sewebtin ular Xudaning ehde sanduqini Eqron shehirige yotkidi. Xudaning ehde sanduqi u yerge elip kelingende, Eqronluqlar:

– Ular bizni we pütkül xelqimizni öltürüş üçhün Isra'illar etiqaad qilip kelgen Xudaning ehde sanduqini ekëlishti, – dep dad-peryad kötürüp ketishti. <sup>11</sup> Shuning bilen ular Filistiyeliklarning hemme beglirini yene chaqirtip jem qilip, ulargha:

– Isra'illar etiqaad qilip kelgen Xudaning ehde sanduqini bu yerdin öz tewelikige apiriwëtinglar! Bolmisa u bizningmu, xelqimizningmu jënigha zamin bolidu, – dëyishti. Xuda nurghun adamlarni halak qilghanidi, pütün sheherde ölüm wehimisi höküm sürgenidi. <sup>12</sup> Ölmey qalghanlarning hemmisi ösme kësiliining azabini tartti. Sheher ahalisining ah-peryadliri kökke kötürüldi.

## 6-bab

### Ehde sanduqining Isra'illargha qayturulushi

<sup>1</sup> Perwerdigarning ehde sanduqi Filistiyeliklarning zëminida yette ay turghandin këyin, <sup>2</sup> ular rohaniyliri bilen palchilirini chaqirtip këlip, ulardin:

– Biz Perwerdigarning ehde sanduqini qandaq qilsaq bolar? Uni öz jayigha qandaq qayturimiz? Yol körsitinglar, – dep yadrem soridi.

<sup>3</sup> Rohaniyliri bilen palchiliri mundaq jawab berdi:

– Eger Isra'illar etiqaad qilip kelgen Xudaning ehde sanduqini qayturup bëridighan bolsanglar, elwette quruq qayturmay, Perwerdigargha eyibinglarni yuyidighan eyib qurbanliqini qoshup bëringlar. Shundaq qilsanglar, shipaliq tapisiler we uning nëme üçhün silerni toxtimay jazalighanliqini bilip qalisiler.

<sup>4</sup> – Qandaq eyib qurbanliqini bersek bolar? – dep sorashti Filistiyelikler. Ular mundaq dep jawab bërishti:

– Eyib qurbanliqi üçhün, siler öz bëginglarning sanigha mas halda altundin besh dane ösme we besh chashqan quydurunglar. Chünki oxshash balayi'apet silergimu, silerning bëginglarchimu keldi. <sup>5</sup> Siler jezmen ösmiler we yurtunglarda weyranchiliq chiqarghan chashqanlarning sheklidiki modëllarni quydurunglar we shu teriqide Isra'illar etiqaad qilip kelgen Xudagha izzet-hörmitinglarni bildürünglar. Ene shundaq qilsanglar, belkim u silerge, silerning ilahinglarcha we

yurtunglarga kelgen balayi'apetni toxtitar. <sup>6</sup> Silerning Misir padishahi we Misirliqlardek jahilliq qilishlarning nēme hajiti? Isra'illar ētiqad qilip kelgen Xuda ulargha qattiq qolluq qilghandin kēyinla, ular Isra'illarni qoyup bergen emesmidi? Shundila Isra'illar Misirdin ayrilghan emesmidi? <sup>7</sup> Emdi yēngi bir harwa we yēqindila mozaylighan, boyunturuq sēlinip baqmighan ikki inekni teyyarlap, ularni harwigha qētinglar, mozaylirini ayrip öyde ēlip qēlinglar. <sup>8</sup> Perwerdigarning ehde sanduqini harwigha bēsip, yēnigha eyib qurbanliqi üchün uninggha atalghan altun modēllar qachilanghan sanduqni qoyunglar, harwigha qoshulghan ineklerni yolgha qoyup bēringlar. <sup>9</sup> Andin qarap turunglar, eger harwa Beyt-shemesh shehirige baridighan yol bilen mangsa, bu balayi'apetni ewetküchi Isra'illar ētiqad qilip kelgen Xudadur, dep bilimiz; eger harwa u yol bilen mangmisa, dēmek, bizni jazalighuchi u emes, belki bu bir tasadipiyliqtur, dep bilimiz.

<sup>10</sup> Filistiyelikler hemmini ularning dēginidek qildi. Yēqindila mozaylighan, boyunturuq sēlinip baqmighan ikki inekni harwigha qētip, mozaylirini öyge solap qoydi. <sup>11</sup> Ular ehde sanduqini harwigha basti, ösmiler bilen chashqanlarning altundin quyulghan modēlliri sēlinghan sanduqni uning yēnigha qoydi. <sup>12</sup> Inekler Beyt-shemeshke baridighan yolgha chüshüp, ya solgha, ya onggha burulmay, yaki toxtimay, mörigen pēti udul mangdi. Filistiyeliklarning besh bēgimu ularning arqisidin taki Beyt-shemesh chēgrasighiche keldi.

<sup>13</sup> Beyt-shemesh ahalisi jilghida orma oruwatatti. Ular bashlirini kötürgende ehde sanduqini körüp, shadliqqa chōmdi. <sup>14</sup> Harwa Beyt-shemeshlik Yoshuwaning ētizigha kēlip, chong bir qoram tashning yēnida toxtidi. Ahaliler harwini otun qilip yērip, ineklerni Perwerdigargha atap boghuzlap, köydürme qurbanliq qildi. <sup>15</sup> Lawiylar harwidin Perwerdigarning ehde sanduqi bilen altun modēllar qachilanghan sanduqni chüshürüp, hēliqi qoram tashning üstige qoydi. Shu küni Beyt-shemesh ahalisi Perwerdigargha atap, köydürme qurbanliq bilen bashqa qurbanliqlarni keltürüshti. <sup>16</sup> Filistiyeliklarning besh bēgi ularning qilghan ishlini körüp bolup, shu künila Eqrongha qaytip ketti.

<sup>17</sup> Filistiyeliklarning Perwerdigargha eyib qurbanliqi qilip atighan ösme modēllirining biri Ashdod, biri Gaza, biri Ashqilon, biri Gat we biri Eqron üchün idi. <sup>18</sup> Altun chashqanlarning sani bolsa Filistiyeliklarning besh bēgige tewe sēpilliri mustehkem sheherler we ulargha tewe



yëza-qishlaqlarning sani bilan barawerdur. Beyt-shemeshlik Yoshuwaning ëtizidiki Perwerdigarning ehde sanduqi qoyulghan hëliqi chong qoram tash taki hazirghiche bu ishlargha guwah bolup, öz ornida turmaqta.

### **Ehde sanduqi Qiryat-yi'arim shehiride**

<sup>19</sup> Perwerdigar Beyt-shemeshliklerdin yetmish kishining jënini aldi. Chünki ular öz meyliche ehde sanduqining ichige qaridi. Ahaliler Perwerdigarning özlirini shunche qattiq urghanliqigha qayghurup haza ëchishti.

<sup>20</sup> Beyt-shemeshlikler: «Perwerdigar, yeni bu muqeddes bolghan Xudaning aldida kimmu turalar? Ehde sanduqi emdi bu yerdin qeyerge apirilishi kërek?» dep nale-peryad qilishti. <sup>21</sup> Axiri ular Qiryat-yi'arim shehiridiki kishilerge elchi ewetip:

– Perwerdigarning ehde sanduqini Filistiyelikler qayturup berdi, emdi bu yerge këlip, uni ëlip këtinglar! – dëdi.

## **7-bab**

<sup>1</sup> Shuningdin këyin Qiryat-yi'arim shehiridiki kishiler Perwerdigarning ehde sanduqini ëlip, kichikrek bir tagh üstige sëlinghan Abinadabning öyige apirip qoydi. Perwerdigarning ehde sanduqini saqlisun dep, ular Abinadabning oghli El'azarni paklap, shu wezipige teyinlidi.

<sup>2</sup> Perwerdigarning ehde sanduqi uzaq waqit, yeni yigirme yil Qiryat-yi'arim shehiride turup qaldi. Bu mezigilde pütün Isra'illar hesret ichide Perwerdigargha intizar bolup turdi.

### **Samu'ilning Isra'illargha yëtekchilik qilishi**

<sup>3</sup> Samu'il Isra'illargha mundaq dëdi:

– Eger siler chin qelbinglardin Perwerdigargha qayta yëqinlishishni niyet qilsanglar, yat qowmlarning ilahliri we Ashtoret dëgen ayal ilahning butliridin ada-juda bolunglar. Özünglarni teltöküs Perwerdigargha atanglar, uningghila ibadet qilinglar. Shundaq qilsanglarla, u silerni Filistiyeliklerning qolidin qutquzidu.

<sup>4</sup> Shuning bilen Isra'illar Ba'al bilen Ashtoretning butlirini tashlap, peqet Perwerdigarghila ibadet qildi.

<sup>5</sup> Shu chaghda Samu'il ulargha:

– Pütün Isra'illar, Mizpahqa yigilinglar, men u yerde siler üçhün Perwerdigargha du'a qilay, – dëdi.

<sup>6</sup> Shundaq qilip pütün xelq Mizpah shehirige yigildi. Ular quduqtin su tartip, Perwerdigarning aldigha töküp, künboyi roza tutup, «Perwerdigargha qarshi gunah qilduq» dep iqrar qilishti. Samu'il Isra'illargha yëtekchilik qilishni Mizpah shehiride bashlidi.

<sup>7</sup> Filistiyeliklarning hëliqi besh bëgi Isra'illarning Mizpahqa yigilghanliqini anglap, leshker tartip hujum qilishqa atlandi. Isra'illar buningdin xewer tëpip, Filistiyeliklerdin nahayiti qorqushup ketti we

<sup>8</sup> Samu'ilgha:

– Biz üçhün Perwerdigar – Xudayimizgha toxtimay nale qilsingiz, u bizni Filistiyeliklarning qolidin qutquzghay, – dep yëlindi. <sup>9</sup> Shuning bilen Samu'il ëmiwatqan bir qozini pütün pëti köydürme qurbanliq qilip, Perwerdigargha sundi. Shundaq qilip u Isra'illar üçhün Perwerdigargha iltija qilghanidi, Perwerdigar uning iltijasini qobul qildi.

<sup>10</sup> Samu'il köydürme qurbanliq qiliwatqanda, Filistiyelikler hujumgha ötüşke yëtip keldi. Emma shu küni Perwerdigar asmanda qattiq güldürmama güldürlitip, ularni sarasimige saldi. Netijide ular Isra'illargha meghlup boldi. <sup>11</sup> Isra'illar Mizpahtin chiqip, Filistiyeliklerni Beytkarghiche qoghlap, ularni yol boyi qirip mangdi.

<sup>12</sup> Shuningdin këyin Samu'il Mizpah bilen Shën dëgen yerning otturisigha bir tashni tiklidi. Buni «Ebenezer» [yardem tëshî] dep atap, «bu chaghqiche Perwerdigar bizge yardem qilip keldi» dëdi. <sup>13</sup> Shundaq qilip Filistiyelikler meghlup qilindi. Samu'il hayat chaghda, Perwerdigar ularni Isra'iliye zëminigha qayta ayagh basturmidi. <sup>14</sup> Isra'illar Filistiyeliklarning qoligha chüshüp ketken Eqrondin Gatqiche bolghan ariliqtiki sheherlirining hemmisini, shundaqla bu sheherlarning yënidiki yerlernimu qayturuwëlip, pütün zëminini eslige keltürüwalidi. U chaghlarda Isra'illar bilen Amorlar tinch ötti.

<sup>15</sup> Samu'il ömür boyi Isra'illargha yëtekchilik qildi. <sup>16</sup> U her yili Beytel, Gilgal, Mizpahni aylinip yürüp, u sheherlerde Isra'illarning erz-dewaliri üstidin höküm chiqiratti. <sup>17</sup> Andin yurti Ramahqa qaytip, u yerdimu oxshash ishlarni qilatti. U Ramahta Perwerdigargha atap, bir qurbanliq supisi saldi.

## 8-bab

### Isra'il xelqining Xudadin padishah teyinlep bërishni telep qilishi

<sup>1</sup> Samu'il qëriqhan chëghida öz oghullirini Isra'illargha yëtekchilik qilishqa teyinligenidi. <sup>2</sup> Tunji oghlining ismi Yo'ël, ikkinchisining bolsa Abiya idi, ikkilisi Be'ersheba shehiride yëtekchilik qilatti. <sup>3</sup> Ular atisining yolini tutmay, mal-dunya qoghlishop, para ëlip, naheq hëküm chiqiratti.

<sup>4</sup> Shu sewebtin Isra'llarning hemme aqsaqalliri jem bolup, Ramahqa Samu'il bilen körüşhüşke keldi. <sup>5</sup> Ular uninggha:

– Siz yashinip qaldingiz, oghulliringiz bolsa sizning yolingizni tutmidi. Shunga bizge yëtekchilik qilishqa bashqa ellerningkidek bir padishah teyinlep bersingiz, – dëyshti.

<sup>6</sup> Ularning: «Bizge yëtekchilik qilishqa bir padishah teyinlep bersingiz» dëgen bu telipi Samu'ilgha yaqmighanliqtin, u Perwerdigargha du'a qildi. <sup>7</sup> Perwerdigar uninggha mundaq dëdi: «Xelqning ëytqanlirining hemmisige qulaq sal! Ular sëni emes, belki mëni terk etti. Ular mëning, ularning üstidin dawamlıq padishah bolushumni xalimaywatidu. <sup>8</sup> Men ularni Misirdin ëlip chiqqandin bëri, ular mëni tashlap, bashqa ilahlargha choqunup kelmekte. Emdi sënimu ret qiliwatidu. <sup>9</sup> Hazir ularning sözige qulaq sal. Biraq ularni jiddiy agahlundurup, ular sorighan hëkümranlıq qilghuchi padishahning ulargha qandaq mu'amile qilidighanlıqini bildürüp qoy!»

### Perwerdigarning Isra'il xelqini agahlundurushi

<sup>10</sup> Samu'il özidin bir padishah teyinlep bërishni telep qilghan xelqge Perwerdigarning ëytqanlirining hemmisini yetküzüp:

<sup>11</sup> – Silerge hëkümranlıq qilghuchi padishah hoquqidin paydilinip, silerge mundaq mu'amile qilidu: oghulliringlarni öz ishigha tutuwëlip, bezilirini harwiliri we atliri üçün ishlitip, bezilirini harwilirining aldida yügürüşke salidu. <sup>12</sup> Bezilirini leshker bashlıqlıqıgha teyinleydu. Beziliri ming leshkerge bashlıq bolsa, beziliri ellik leshkerge bashlıq bolidu. Oghulliringlarni padishahning yerlirini tërishqa, ormisini orushqa, qoral-yaraghlirini we jeng harwilirining jabduqlirini yasashqa qoyidu. <sup>13</sup> Qizliringlarni etirchi, ashpez we naway qilip qoyidu. <sup>14</sup> U silerning eng yaxshi ëtiz-ëriqliringlarni, üzümzarlıqlıqlarni we zeytunzarlıqlıqlarni tartiwëlip, özining emeldarlırigha bëridu. <sup>15</sup> Ashlıq

we üzümlarning ondin birini ëliwëlip, qomandanliri we emeldarlirigha teqdim qilidu. <sup>16</sup> Serxil yash yigitliringlarni, er we ayal xizmetkarliringlarni hem ëshekliringlarni ëlip, öz ishigha salidu.

<sup>17</sup> Qoyliringlarningmu ondin birini tartiwalidu. Siler uninggha qul bolup qalisiler. <sup>18</sup> Shuning bilen özünglarcha tikligen padishah destidin dad-peryad chëkisiler, u chaghda Perwerdigar silerge qulaq salmaydu, – dep agahlandurdi.

<sup>19</sup> Emma xelq Samu'ilning sözini ret qilip:

– Yaq, bizge bizni bashquridighan padishah kërek! <sup>20</sup> Shu chaghda bizmu bashqa ellerge oxshash bolimiz. Padishahimiz bizni bashquridu, u aldimizda bizni bashlap mangidighan, jenglerde bizge rehberlik qilidighan bolidu, – dep turuwaldi.

<sup>21</sup> Samu'il ularning barliq sözlirini anglighandin këyin Perwerdigargha yetküzdi.

<sup>22</sup> – Sen ularning sözige qulaq sëlöp, ulargha bir padishah teyinlep ber! – dëdi Perwerdigar uninggha. Shuningdin këyin Samu'il Isra'illargha:

– Herqaysinglar öz yurtunglarcha qayinglar, – dëdi.

## 9-bab

### Samu'ilning Sa'ul bilen körüşhüshi

<sup>1</sup> Binyamin qebilisidin bolghan Kish isimlik bir adem bar idi. U Abi'ëlning oghli, Abi'ël Zirorning oghli, Ziror Bikoratning oghli, Bikorat bolsa Afyahning oghli idi. Kish abruyluq, döletmen adem idi. <sup>2</sup> Uning Sa'ul atliq këlshken bir oghli bar idi, Isra'il xelqi ichide uningdin këlshkini yoq idi. Herqandaq ademning boyi uning yelkisini ashmaytti.

<sup>3</sup> Bir küni Kishning birnechche ëshiki yoqap ketti. Kish oghli Sa'ulgha: – Balam, xizmetkarlardin birersini ëlip, ësheklerni izdep baqqina! – dëdi.

<sup>4</sup> Sa'ul bir xizmetkar bilen Efrayim taghliq rayonida we Shalishah zëminida ësheklerni izdep tapalmidi. Sha'alim zëminigha ötüwidi, ëshekler u yerdimu yoq bolup chiqti. Shuningdin këyin ular Binyamin zëminini këzip chiqti, ësheklerni u yerlerdinmu tapalmidi. <sup>5</sup> Ular Zuf zëminigha kelgende, Sa'ul xizmetkarigha:

– Emdi öyge qaytayli! Bolmisa atam ësheklerdin emes, bizdin ensireshke bashlaydu, – dëdi.

<sup>6</sup> Lëkin xizmetkari uningha:

– Mana, bu aldimizdiki sheherde Xudaning neziri chüshken bir adem bar. U köpchilikning hörmitige sazawer bolup, uning ëytqanlirining hemmisi emelge ashidu. Emdi shu ademning yënigha barsaq, belkim u baridighan yolimizni bizge körsitip qalar, – dëdi.

<sup>7</sup> – Eger shu ademning yënigha barsaq, u ademge nëmini sowghat qilimiz? – dëdi Sa'ul, – bizning xurjunimizda yëgüdek nerse qalmidi, uningha sowghat qilghudek nerse yoq!

<sup>8</sup> Xizmetkar Sa'ulgha jawaben:

– Mende bir kichik kümüsh tengge bar. Uni Xudaning neziri chüshken shu ademge bërey, baridighan yolimizni bizge körsitip bersun, – dëdi.

<sup>9-11</sup> – Yaxshi, emise barayli, – dëdi Sa'ul.

Ular Xudaning neziri chüshken adem turidighan sheherge qarap mangdi. Ular dawangha chiqip, sheherge baridighan yolda këtiwatqanda, quduqtin su ekëlshke chiqqan qizlarni uchritip, ulardin:

– Ghayibni bilgüchi sheherdimu? – dep soridi.

(U zamanlarda Isra'iliyede kishiler Xudagha birer ish toghruluq iltija qilmaqchi bolsa, «ghayibni bilgüchining qëshigha barayli» deytti. Yeni hazir peyghember dëyilgen kishi, u zamanlarda «ghayibni bilgüchi» dep atilatti.)

<sup>12-13</sup> – He'e, shundaq. U hëlila aldinglarda ketti, – dep jawab berdi qizlar, – tëzrek mënginglar. U sheherge bögünla keldi. Xelq tagh üstidiki muqeddes jayda qurbanliq qilmaqchi. Hazirla sheherge kiringlar, u taghqa ghizalanhili chiqishtin burun uni tapalaysiler. Jama'et u kelmigüche, ghizagha ëghiz tegküzmeydu, u du'a qilip bergendin këyinla, chaqirilghanlar ghizalinalaydu. Emdi mënginglar, mushu waqitta uni tapalaysiler.

<sup>14</sup> Sa'ul xizmetkari bilen bu sheherge chiqip, sheherning ichige kirgende, Samu'ilning muqeddes jaygha bërish üçün del ular terepke qarap këliwatqanliqini kördi. <sup>15</sup> Perwerdigar Samu'ilgha Sa'ulning këlishidin bir kün burun ayan bolup mundaq dëgenidi: <sup>16</sup> «Ete mushu waqitta men sëning yëninggha Binyamin zëminidin bir adem ewetimen. Sen uning bëshigha yagh quyup, uni xelqim Isra'ilgha bash qilip teyinle. U xelqimni Filistiyeliklarning qolidin qutulduridu. Xelqimning haligha nezer saldim, ularning dad-peryadi manga yetti.»

<sup>17</sup> Samu'il Sa'ulni körgende Perwerdigar uninggha:

– Men sanga ëytqan adem del mushu, u mëning xelqim üstidin höküm

süridu, – dëdi.

<sup>18</sup> Shu chaghda Sa'ul sheher derwazisida Samu'ilning aldigha bërip, uningdin:

– Teqsir, ghayibni bilgüchining öyi qeyerdikin? – dep soridi.

<sup>19</sup> Samu'il:

– Ghayibni bilgüchi men bolimen. Yürünglar, mëning aldimda mëngip muqeddes jaygha chiqinglar. Bütün siler men bilen bille ghizalinişiler. Sa'ul, ete etigende men sanga könglündikini ëytip bërip, sëni yolgha sëlöp qoyimen. <sup>20</sup> Üch kün burun yitip ketken eşekliringdin ghem qilma, ular tëpildi. Lëkin Isra'il xelqining istiki kimde? Sende we ata jemetingde emesmu? – dëdi.

<sup>21</sup> – Men Binyamindin, yeni Isra'ilning eng kichik qebilisidin bolimen, bu qebile ichide jemetimiz eng erzimes bir jemettur, siz manga nëmishqa bundaq deysiz? – dep jawab berdi Sa'ul.

<sup>22</sup> Samu'il Sa'ul bilen xizmetkarini shu yerdiki ottuz mëhman olturghan chong öyge bashlap kirip, törge olturghuzdi. <sup>23</sup> Këyin ashpezge:

– Men sanga, alahide saqlap qoy, dëgen göshni emdi ëlip kel, – dëdi.

<sup>24</sup> Ashpez ong san göshni ekëlip, Sa'ulning aldigha qoydi.

– Mana, bu sanga atap ëlip qoyulghan gösh, merhemet, aldinggha tartip yëgin! Men mëhmanlarni chaqirghinimdin tartip, mushu waqitqiche bu sanga saqlandi, – dëdi Samu'il. Shu küni Sa'ul Samu'il bilen bille ghizalandi.

<sup>25</sup> U ikkisi muqeddes jaydin sheherge qaytip kelgendin këyin, ögzide paranglashti, Sa'ul ögzide yëtip qaldi. <sup>26</sup> Tang atqan chaghda Samu'il ögzide yatqan Sa'ulni chaqirip:

– Ornungdin tur, men sëni yolgha sëlöp qoyimen! – dëdi.

Sa'ul ornidin turup, Samu'il bilen chiqip ketti. <sup>27</sup> Ular sheherning chëtige barghanda, Samu'il Sa'ulgha:

– Xizmetkaringgha ëyt, u awwal mëngip tursun, – dëdi.

Xizmetkar ketkendin këyin Samu'il:

– Sen mushu yerde toxtap turghin, sanga Perwerdigarning ëyqtinini yetküzüp qoyay, – dëdi.

## 10-bab

### Sa'ulning Isra'illargha padishah bolup teyinlinishi

<sup>1</sup> Shuningdin këyin Samu'il bir quta zeytun yëghini Sa'ulning bëshigha quyup, uni söyüp:

– Mana bu Perwerdigarning sëni öz xelqi Isra'ilgha bash bolushqa teyinligini. <sup>2</sup> Bügün sen mendin ayrilghandin këyin, Binyamin zëminining bir chëtidiki Zelzax dëgen yerge yëtip barghiningda, Rahilening qebirisining yënida ikki ademni uchritisen, ular sanga: «Siz izdep chiqqan ëshekler tëpildi, atingiz emdi ësheklerden emes, sizdin ensirep, ‘oghlumni qandaq taparmen?’ dep olturidu» deydu.

<sup>3</sup> Sen u yerdin ötüp yene aldigha mëngip Tabordiki dup derixining yënigha yëtip kelgende, Beytelge Xudagha ibadet qilghili mangghan üç ademni uchritisen. Ularning biri üç ogħlaq, biri üç nan we yene biri bir tulum sharab alghan bolup, <sup>4</sup> ular sanga salam qilip, ikki nan bëridu. Bergen nanlarni ëlishing kërek.

<sup>5</sup> Uningdin këyin, sen Filistiyeliklarning qarawul etriti jaylashqan «Xudaning tēghi» dep atalghan Gib'ahqa barisen. Sheherge kirginingde, taghdiki muqeddes jaydin chüshüp kelgen peyghemberlerge yoluqisen. Ular chiltar, dap, sunay we liralarni chëlishop, hayajanda warqirap, ussul oynishidu. <sup>6</sup> Shu chaghda Perwerdigarning Rohi sanga küch-qudrette chüshidu. Sen ulargha qoshulup, hayajanda warqirap, ussul oynap, bashqa bir ademdek bolup qalisen. <sup>7</sup> Bu alametler körüngen chaghda, sen özüng bilgenni qil. Chünki Xuda sanga yardur. <sup>8</sup> Sen Gilgalgha mendin burun yëtip barisen. Men shu yerde köydürme we amanliq qurbanliqi qilish üçün qëshinggha barimen. Sen u yerde men kelgüche yette kün saqlap turghin, men yëtip barghandin këyin, nëme qilishingni dep bërimen.

<sup>9</sup> Sa'ul Samu'ildin ayrilip keynige burulup mëngishighila, Xuda uninggha yëngi bir qelb ata qildi. Aldin dëyilgen ashu alametlarning hemmisi shu küni emelge ashuruldi. <sup>10</sup> Sa'ul xizmetkari bilen Gib'ahqa kelgende, bir top peyghemberlerge yoluqti. Shu chaghda Xudaning Rohi uninggha küch-qudrette chüshti. Shuning bilen u hëliqi bir top peyghemberlerge qoshulup, hayajanda warqirap, ussul oynap ketti.

<sup>11</sup> Ilgiri Sa'ulni tonuydighanlar buni körüp heyran qëlip, bir-birige:

– Kishning ogħligha nëme bolghandu? Sa'ulmu

peyghemberlerdinmidu? – dëyiship ketti. <sup>12</sup> Lëkin shu yerlik bir kishi Sa'ulni yaqlap:

– Emise bashqilarchu? Ularning atisi peyghembermidi? – dëdi.

«Sa'ulmu peyghemberlerdinmidu?» dëgen maqal ene shuningdin qalghan.

<sup>13</sup> Sa'ul u yerde hayajanda warqirap, ussul oynashtin toxtighandin këyin, taghdiki muqeddes jaygha chiqti.

<sup>14</sup> Sa'ulning taghisi uni we uning xizmetkarini körüp:

– Siler zadi nege bardinglar? – dep soridi.

– Èsheklerni izdigili chiqqan! – dëdi Sa'ul, – èsheklerni tapalmighandin këyin, Samu'ilning yënigha barduq.

<sup>15</sup> – U silerge nëme dëdi? – dep soridi Sa'ulning taghisi.

<sup>16</sup> – U bizge èsheklerning tëpilghanliqini dep berdi, – dëdi Sa'ul, lëkin özining padishah bolup teyinlinidighanliqi toghrisida Samu'ilning ëytqanlirini taghisigha dëmidi.

<sup>17</sup> Samu'il Isra'il xelqini Mizpahqa, Perwerdigarning huzurigha chaqirdi <sup>18</sup> we ulargha mundaq dëdi:

– Perwerdigar, yeni Isra'illarni tallighan Xuda shundaq deyduki: «Men silerni Misirdin ëlip chiqtim, silerni Misirliqlarning we silerge zulum qilghan barliq milletlarning qolidin qutuldurup chiqtim. <sup>19</sup> Lëkin emdi siler mëni – özünglarni pütün balayi'apet we musheqqetlerdin qutquzghan Xudayinglarni ret qilip, özünglarga bir padishah teyinlep bërishni telep qildinglar. Emdi siler qebile we jemet tertipi boyiche, men Perwerdigarning aldida hazir bolunglar.»

<sup>20</sup> Shuningdin këyin Samu'il herbir qebilini Perwerdigarning aldida tizdi. Ularning ichidin Binyamin qebilisi tallandi. <sup>21</sup> Andin Samu'il Binyamin qobilisidiki herbir jemetni aldigha chiqardi, ulardin Matri jemeti tallandi. Axirida Matri jemetidikilerdin Kishning oghli Sa'ul tallandi. Lëkin ular Sa'ulni izdigende uni tapalmidi. <sup>22</sup> Shunga ular yene Perwerdigardin:

– U adem bu yerdimu? – dep soridi.

– U yaragh-jabduqlarning keynige yoshurunuwaldi, – dëdi Perwerdigar. <sup>23</sup> Birawlar yügürüp bërip Sa'ulni u yerdin ëlip keldi. U xalayıqning arisida turghanda, hëchkimning boyi uning yelkisini ashmaytti.

<sup>24</sup> Samu'il xelqçe:

– Perwerdigar tallighan ademni emdi kördünglarmu? Xelqimiz ichide



uninggha yetidighan bir mu'adim yoq, – dedi.

Buning bilen xelqning hemmisi:

– Yashisun padishah! – dep chuqan kötürüshti.

<sup>25</sup> Samu'il xelqqa padishahning mes'uliyiti we hoquqini eytip berdi hemde ularni yazma shekilde yëzip, muqeddes jaygha qoydi. Andin këyin xelqni öylirige qayturuwetti.

<sup>26</sup> Sa'ulmu Gib'ahqa, öz öyige qaytti. Qelbi Xuda teripidin tesirlendürülgen bir top baturlar uninggha hemrah boldi. <sup>27</sup> Lëkin bezi osal kishiler:

– Bu adam qandaqmu bizni qutquzalaydu? – dëyiship, Sa'ulni mensitmey, uninggha hëchqandaq sowghat bermidi. Sa'ul hëchnëme dëmidi.

## 11-bab

### Sa'ulning Ammonlarni meghlup qilishi

<sup>1</sup> Ammonlarning padishahi Naxash Gil'adiki Yabësh shehirige këlip, u yerni qamal qildi. Pütün Yabësh ahalisi padishah Naxashqa:

– Eger biz bilen këlishim tüzse, silige el bolayli, – dedi.

<sup>2</sup> Padishah Naxash ulargha jawaben:

– Undaqta herbiringlarning ong közini oyuwëlip, pütkül Isra'illarni xorluqta qaldurush sherti astida, siler bilen ehde tüzey, – dedi.

<sup>3</sup> Yabëshning aqsaqalliri uninggha:

– Bizge yette künlük möhlet bergeyla, biz pütkül Isra'iliye zëminigha elchiler eweteyli, shu jeryanda bizni qutquzidighan adam chiqmisa, silige teslim bolayli, – dedi.

<sup>4</sup> Elchiler Sa'ulning yurti Gib'ah shehirige yëtip kelgende, xelqqa bu xewerni yetküzgenidi, pütün xelq dad-peryad kötürüp yighlashti. <sup>5</sup> Shu chaghda Sa'ul ëtizliqidin chiqip, öküzlerini heydep këliwatatti. U: «Xelq nëme üçün yighlishidu?» dep etrapidikilerdin sorighanidi, ular uninggha Yabështin kelgen kishilarning xewirini eytti.

<sup>6</sup> Sa'ul bu xewerni anglighanda, Xudaning Rohi uninggha küch-qudrette chüshüp, ghezipi qattiq örlidi. <sup>7</sup> U ikki öküzni soyup, parchilap, ularning göshlirini xewerchilerdin pütkül Isra'iliye zëminigha ewetip:

– Emdi kimki Sa'ul bilen Samu'ilgha egiship urushqa atlanmisa, uning

buqilirimu mushundaq parchilininu – dep ëlan qilghuzdi. Perwerdigar xelqqa Sa'ulning qehri arqiliq shundaq qorqunch saldiki, ular birdek ittitaqlaship chiqip keldi. <sup>8</sup> Sa'ul ularni Bezeq dëgen yerge yighdi, u yerde Yehuda qebilisidin ottuz ming kishi, Isra'ilning bashqa qebililiridin üç yüz ming kishi bar idi. <sup>9</sup> Sa'ul Gil'adtiki Yabështin kelgen elchilerge:

– Siler Yabëshqa qaytip bërip Yabëshliqlargha ëytinglar, ete chüshte ular qutquzulidu, – dëdi.

Yabëshliqlar bu xewerni anglap, intayin xushal bolup këtishti. <sup>10</sup> Ular Ammonlarga:

– Ete biz silerge teslim bolimiz, bizge qandaq qilghunlar kelse shundaq qilinglar, – dëdi.

<sup>11</sup> Ikkinchi küni Sa'ul ademlirini üç qisimgha bölüp, tang ëtishi bilen Ammonlarning bargahigha hujum qilip kirip, chüshkiche ularni qirghin qildi. Hayat qalghanlar shundaq parakende bolup, her terepke qachtiki, hetta ikki ademning bir yerde turghanliqini körgili bolmidi.

<sup>12</sup> Xelq Samu'ilgha:

– Sa'ul qandaqmu bizge padishah bolalisun dëgenler kimler? Ular otturigha chiqirilsun, biz ularni öltürimiz, – dëyishti.

<sup>13</sup> – Bütün hëchkimni öltürüşke bolmaydu. Chünki bugün Perwerdigar Isra'iliyege nusret bergen kün, – dëdi Sa'ul.

<sup>14</sup> Samu'il xalayıqqa:

– Gilgalgha bërip, shu yerde Sa'ulning padishahliqini yëngibashtin jakarlayli, – dëdi.

<sup>15</sup> Xelq Gilgalgha bërip, Perwerdigar aldida Sa'ulning padishah ikenlikini yëngibashtin ëtirap qildi hem Perwerdigargha amanliq qurbanliqliri qilishti. Sa'ul bilen pütkül Isra'il xelqi shad-xuramliqqa chömdi.

## 12-bab

### Samu'ilning axirqi nutuqi

<sup>1</sup> – Qaranglar! Mendin sorighininglarning hemmisini beja keltürdüm, silerge bir padishah teyinlep berdim, – dëdi Samu'il pütün Isra'illargha,

<sup>2</sup> – Mana emdi bu padishah silerge rehberlik qilidu. Men qëridim, chachlirim aqardi, oghullirimmu silerning aranglarda turuptu. Men yash waqtimdin tartip hazirghiche silerge rehberlik qilip keldim. <sup>3</sup> Qaranglar,

## Samu'il birinchi qisim

mana men bu yerde turgentimen. Siler bu yerde Perwerdigarning we u tallighan padishahning aldida manga erzinglar bolsa eytinglar. Men kimning kalisini tartiwaldim, kimning eshikini buliwaldim, kimning heqqini yëdim, kimgе zulum saldim, kimning qolidin para alghanliqim seweblik közümnı yumuwaldim? Eger shundaq ishlar bolghan bolsa, men choqum töleymen!

<sup>4</sup> – Sili bizning heqqimizni yëmigen, hëchkimgе zulum salmighan we hëch kishining qolidin birer nerse almighan, – dëyishti xalayıq.

<sup>5</sup> Samu'il ulargha:

– Silerning mende hëch heqqinglar qalmighanliqigha Perwerdigar we u tallighan padishah bögün guwah bolsun, – dëgenidi, ular uninggha: «Guwah bolsun!» dëyishti.

<sup>6</sup> Samu'il xalayıqqa:

– Musa bilen Harunni tallighuchi hem ata-bowanglarnı Misirdin ëlip chiqquchi del Perwerdigar özıdur. <sup>7</sup> Emdi siler öz jayinglarda qarap turunglar, men Perwerdigarning aldida uning silerge, shundaqla ata-bowanglargha qilghan adil emellirini aldinglargha qoyimen. <sup>8</sup> Yaqup Misirgha kelgendin këyin, ata-bowanglar Perwerdigargha yëlinghanda, Perwerdigar Musa bilen Harunni ata-bowanglarnı Misirdin ëlip chiqishqa ewetken. Ular ata-bowanglarnı Misirdin ëlip chiqip, mushu yerge olturaqlashturdi. <sup>9</sup> Emma ata-bowanglar özlirini tallighan Perwerdigar Xudani untughachqa, Xuda ularning Xazor shehiridiki qoshunning bash serkerdisi Sisiraning qoligha, Filistiyeliklerning qoligha we Mo'ab padishahining qoligha chüshüşige yol qoyghan.

<sup>10</sup> Ata-bowanglar ularning qoligha chüshkende, Perwerdigargha nale-peryad qilip: «I Perwerdigar, biz sëni tashlap, Ba'al we Ashtoretlerge ibadet qilip, gunah qilduq, emdi bizni düshmenlirimizning qolidin qutquzghaysen. Biz sanga ibadet qilayli» dëgen. <sup>11</sup> Shunga Perwerdigar Gid'on, Bidan, Yëftax we men Samu'ilni silerni etrapinglardiki düshmenlerdin qutquzushqa ewetkenidi, shu sewebtin siler tinch-aman qaldinglar. <sup>12</sup> Gerche Xudayinglar bolghan Perwerdigar silerning öz padishahinglar bolsimu, Ammonlarning padishahi Naxashning silerge qarshi qopqinini körgininglarda, siler yenila qorqup, manga: «Bizge bizni idare qilidighan bir padishah teyinlep ber» dëdinglar.

<sup>13</sup> Mana, bu siler xahishinglar boyiche telep qilghan padishahtur! Qaranglar, Perwerdigar üstünglardin hökümranlıq qilishqa bir padishah

qoydi. <sup>14</sup> Siler Perwerdigardin eyminip, uninggha ibadet qilib, uning sözige qulaq salsanglar, uning emrlirige qarshi chiqmay, üstünglardin hökümranlıq qilghuchi padishah bilen birlikte Perwerdigar Xudayinglarga egeshsenglar, hemme ishinglar yaxshi bolidu. <sup>15</sup> Lëkin Perwerdigarning sözlirige qulaq salmay, uning emrlirige qarshi chiqsanglar, Perwerdigarning qudretlik qoli ata-bowanglarni jazalighandek silernimu jazalaydu. <sup>16</sup> Emdi öz jayinglarda dawamliq turup, Perwerdigarning köz aldinglarda qilidighan bu ajayip ishigha qaranglar. <sup>17</sup> Hazir bughday oridighan qurghaq waqit emesmu? Men Perwerdigardin tiley, u güldürmamiliq yamghur yaghduridu, shu chaghda siler padishah telep qilghanliqinglar bilen Perwerdigarning aldida qanchilik chong yamanliq qilghininglarni körisiler we bilisiler – dëdi.

<sup>18</sup> Andin Samu'il Perwerdigargha du'a qilib tiliwidi, Perwerdigar shu küni güldürmamiliq yamghur yaghdurdi, xalayıq buning bilen Perwerdigardin hem Samu'ildin qattiq qorqup këtishti. <sup>19</sup> Xalayıq Samu'ilgha:

– Perwerdigar Xudayingizgha bizni ölüp ketmisun, dep du'a qilsingiz, chünki biz padishah teyinlep bërishni telep qilish bilen barliq gunahlimiz üstige gunah ötküzüptimiz, – dëdi.

<sup>20</sup> Samu'il xelqqe:

– Qorqmanglar! Gerche bu yamanliqni qilghan bolsanglarmu, emdi Perwerdigargha egishishtin waz kechmey, pütün qelbinglar bilen Perwerdigargha ibadet qilinglar. <sup>21</sup> Êzip këtıp, butlarga choqunup qalmanglar. Chünki ular paydisiz, silernimu qutquzalmaydu, ular kereksiz, quruq nersilerdur. <sup>22</sup> Perwerdigar özining ulugh namining hörmiti üçün öz xelqini tashlimaydu. Heqiqetenmu Perwerdigar silerni öz xelqi qilishqa irade qilghandur. <sup>23</sup> Manga kelsek, men hergiz silerge bolghan du'ayimni toxtitip, Perwerdigargha qarshi gunah qilmaymen. Men silerge yaxshi we toghra yolni körsitey, <sup>24</sup> siler peqetla Perwerdigardin qorqup, uninggha sadaqetlik bilen ibadet qilinglar. Uning silerge qilghan ishlirining neqeder ulugh ikenlikini oylanglar. <sup>25</sup> Eger siler yenila gunah qilsanglar, padishahinglarmu, özünglarmu birdek halak bolisiler, – dëdi.

## 13-bab

### Sa'ulning Perwerdigargha ita'etsizlik qilishi

<sup>1</sup> Sa'ul textke chiqqan vaqtida ottuz yash idi, Isra'iliyege qiriq ikki yil padishah boldi. <sup>②</sup> <sup>2</sup> Sa'ul özige Isra'iliyening leshkerliridin üç mingni talliwaldi, ulardin ikki mingi özi bilen birge Mikmas we Beytel ëdirliqlirida turdi; bir mingi oghli Yonatan bilen birge Binyamin qebilisige tewe Gib'ah dëgen yerde turdi. Qalghanlirini u öz öylirige qayturdy.

<sup>3</sup> Yonatan Gebadiki Filistiyeliklarning qarawul etritige hujum qilip, ularni yengdi. Bu xewer Filistiyelikler arisida tëz tarqaldi. U chaghda Sa'ul pütün yurtta burgha <sup>③</sup> chaldurup, Ibraniylarni urushqa chaqirdi.

<sup>4</sup> Barliq Isra'illar: «Sa'ul Filistiyeliklarning qarawul etritige hujum qilip yëngiptu» dëgen xewerni anglap, hem Filistiyeliklarning Isra'illargha öchlükini bilip, chaqiriq boyiche Gilgalgha këlip, Sa'ulgha egeshti.

<sup>5</sup> Filistiyelikler Isra'illar bilen jeng qilishqa yighildi, ular üç ming jeng harwisi, alte ming at we dëngiz sahilidiki qumdek köp piyade leshkerlerni yighip këlip, Beyt'awenning künchiqish teripidiki Mikmasta chëdir tikti. <sup>6</sup> Emma Isra'illar bolsa özlirining xewp astida qalghanliqini, ehwalining nacharliqini körüp, gharlarga, kamarlarga, qiya tashlar arisigha, qebrilerge we azgallargha yoshurunuwaldi. <sup>7</sup> Bir qisimliri bolsa I'ordan deryasidin ötüp, Gad we Gil'ad zëminigha ötüp ketti. Sa'ul tëxiche Gilgalda idi. Uninggha egeshkenlarning hemmisini wehime basti. <sup>8</sup> Sa'ul, Samu'il özige ëytqandek yette kün kütti, emma Samu'il tëxiche Gilgalgha yëtip kelmigenidi. Shunga kishiler Sa'uldin ayrilip tarqilip këtishke bashlidi. <sup>9</sup> Sa'ul:

– Köydürme we amanliq qurbanliqini bu yerge ëlip këlinglar, – dëdi. Andin özi köydürme qurbanliq qildi. <sup>10</sup> Lëkin köydürme qurbanliqni

---

<sup>②</sup> Ushbu ayettiki «ottuz» we «qiriq ikki» dëgen sanlar Ibraniychë qol yazmildin chüshüp qalghan. Bu yerdiki «ottuz» bezi qedimki grëkchë terjimilerge asasen ëlinghan. Sa'ul padishahning höküm sürgen waqti heqqide «Muqeddes Kitab»ta ikki oxshimighan menbe bar. Ibraniychë qol yazmilarning ushbu ayitide, «Sa'ul padishah ikki yil höküm sürgen» dep yëzilghan bolsa, «Elchilerning pa'aliyetliri» 13-bab 21-ayette «qiriq yil höküm sürgen» dep yëzilghan. Yuqiriqi menbelerge asasen biz Sa'ul padishahning qiriq ikki yil höküm sürgenlikini mölcherliyeleymiz.

<sup>③</sup> Burgha – gochqar qatarliq haywanlarning münggüzidin yasalgan, püwlep chëlinidighan qedimiy chalghu eswab.

emdila qilib bolghanda, Samu'il yëtip keldi. Sa'ul uning aldigha qarshi ëlishqa chiqqanidi, <sup>11</sup> Samu'il:

– Sen nëme ish qilding? – dëdi.

– Qarisam xelq mendin ayrilip tarqilip këtiwatidu, sizmu dëgen waqitta yëtip kelmidingiz, yene këlip Filistiyelikler Mikmasqa toplinishti.

<sup>12</sup> Shunga men ichimde: «Emdi Filistiyelikler Gilgalgha këlip, manga hujum qilidighan boldi, men tëxi Perwerdigardin yadrem tilimigen tursam» dep oylap, köydürme qurbanliqni qilishqa mejbur boldum, – dëdi Sa'ul.

<sup>13</sup> – Sen exmeqliq qilip, Perwerdigar Xudayingning sanga buyrughan emrige<sup>①</sup> ri'aye qilmiding! Bolmisa, Perwerdigar Isra'iliye üstidiki padishahliq ornungni ebedil'ebed mustehkem turghuzatti. <sup>14</sup> Emdi sëning padishahliq ornung uzaqqa barmaydu. Perwerdigar öz könglige muwapiq bir ademni tapti. Uni öz xelqining bëshi qildi. Chünki sen Perwerdigar sanga buyrughan emрге ri'aye qilmiding, – dëdi Samu'il Sa'ulgha.

<sup>15</sup> Andin Samu'il Gilgaldin ayrilip, öz yoligha ketti. Qalghanliri Sa'ulgha egiship, uning leshkerliri bilen jem boldi. Ular Gilgaldin Binyamin qebilisige tewe Gib'ahqa keldi. Sa'ul öz ademlini saniwidi, alte yüzche chiqti.

<sup>16</sup> Sa'ul, oghli Yonatan we ulargha egeshküchiler Binyamin zëminidiki Gib'ahta toxtap qaldi. Filistiyelikler bolsa Mikmasta bargah qurghanidi.

<sup>17</sup> Bu chaghda Filistiyeliklarning üç sepke bölüngen zerbidar qisimliri bargahidin chiqti. Bir qismi shimalgha qarap, Shu'al zëminidiki Ofrahqa yol aldi, <sup>18</sup> bir qismi gherbke qarap, Beyt-xorongha baridighan yolgha chüshti, yene bir qismi chölning chëtidiki Zibo'im jilghisigha qaraydighan taghqa qarap mangdi.

<sup>19</sup> U chaghlarda pütün Isra'iliyede birmu tömürchi yoq idi. Chünki Filistiyelikler Ibraniylar özlirige qilich, neyze soqturuwalmisun dep, ularning tömürchilik qilishigha yol qoymighanidi, <sup>20</sup> shu sewebtin Isra'illarning hemmisi ketmen, palta, orghaq we sapan chishlirini bilesh üçün Filistiyeliklarning qëshigha baratti. <sup>21</sup> Sapan chishliri yaki ketmen bileshning heqqi sekkiz giram kümüş, üç chishliq ara, palta yaki kala noquydighan zixni bileshning heqqi töt giram kümüş idi. <sup>22</sup> Shunga urush bolidighan waqitlarga kelgende, yalghuz Sa'ul bilen uning oghli

① Xudaning Samu'il arqiliq Sa'ulgha bergen emri, 10-bab, 8-ayetke qaralsun.

Yonatandila neyze-qilich bolghandin bashqa, uninggha egeshkenlarning hëchqaysisida ya qilich, ya neyze yoq idi.

<sup>23</sup> Eyni waqitta Filistiyeliklarning bir qarawul etriti Mikmastiki dawangha muhapizetchilikke chiqqanidi.

## 14-bab

### Yonatanning Filistiyeliklerge hujum qilishi

<sup>1</sup> Bir küni Sa'ulning oghli Yonatan özining yaraghlirini kötürgen yigitke:

– Yür, qarshi tereptiki Filistiyeliklarning qarawul etriti joylashqan yerge öteyli, – dëdi, lëkin buni atisigha ëymidi. <sup>2</sup> Bu chaghda Sa'ul we uninggha egeshken alte yüzche adem Gib'ahning eng chëtidiki Migron dëgen jayda bir anar derixining yënida bargahta idi. <sup>3</sup> Rohaniy Axiya ularning ichide bolup, rohaniyliq qilip ëfodni<sup>②</sup> kötüretti. U Ikabodning qerindishi Axitubning oghli idi. Axitub Pinixasning oghli, Shiloda Perwerdigargha rohaniyliq qilghan Elining newrisi idi. Yonatanning ketkinini xelq bilmey qaldi.

<sup>4</sup> Filistiyeliklarning qarawul etriti joylashqan yerge bërish üçün Yonatan Bozëz we Seneh dep atilidighan ikki tik qiyaning otturisdiki dawandin ötüşhi kerek idi. <sup>5</sup> Qiyaning biri shimalgha – Mikmasqa, biri jenubqa – Gebagha qarap turatti.

<sup>6</sup> – Yür, bu xetnisizlarning qarawul etriti joylashqan yerge barayli, – dëdi Yonatan qoral-yaragh kötürgüchisige, – Perwerdigar biz üçün birer ish qilsa ejeb emes. Chünki Perwerdigarning birkimge nusret ata qilishi, u kishining adimining az yaki köp bolushigha baghliq emes.

<sup>7</sup> – Könglingizde nëme bolsa, shundaq qiling! Nëme ish qilsingiz, men siz bilen bille bolimen, – dëdi qoral-yaragh kötürgüchisi.

<sup>8</sup> – Biz u ademler turuwatqan terepke ötüp, ulargha özimizni körsiteyli.

<sup>9</sup> Eger ular bizge: «Biz silerning yëninglarga barghuche ashu yerde turup turunglar» dëse, ularning yënigha barmay, öz jayimizda turup turayli, <sup>10</sup> eger: «Bizning yënimizgha këlinglar» dëse, barayli. Shundaq qilsaq, bu, Perwerdigar ularni bizning qolimizgha tapshurghanliqining

---

② Ëfod – rohaniyliq kiyim. Bu yerde ushbu kiyim rohaniyliq xizmitide bolghan adem teripidin Xudaning iradisini bilish üçün ishlitilgen.

bir belgisi bolghay, – dedi Yonatan.

<sup>11</sup> Ikkiylen özlrini Filistiyeliklarning qarawullirigha körsetkenidi, qarawullar:

– Mana, Ibraniylar özlrini yoshurghan kamarlardin chiqti, – dedi.

<sup>12</sup> Andin ular Yonatan bilen uning qoral-yaragh kötürgüchisige:

– Bu yaqqa këlinglar, burnunglarning noxlisini ëlip qoyayli, – dedi.

– Manga egiship mang, – dedi Yonatan qoral-yaragh kötürgüchisige, – Perwerdigar ularni Isra'illarning qoligha berdi.

<sup>13</sup> Yonatan Filistiyelikler terepke ömilep, yamiship chiqishqa bashlidi, qoral-yaragh kötürgüchisimu arqisidin egeshiti. Yonatan Filistiyeliklerge ëtilip, ularni yerge yiqitti, yaragh kötürgüchisimu uninggha egiship, ularni öltürüshke kirishti. <sup>14</sup> Bu deslepki hujumda Yonatan bilen uning qoral-yaragh kötürgüchisi texminen üç mo këlidighan yerde yigirme ademni öltürdi. <sup>15</sup> Tosattin bargah we daladiki Filistiyelikler topi alaqqade bolup këtishti, qarawullar we zerbidarlarmu qorqup, titrep këtishti, yermu tewrep ketti. Bu Xudadin kelgen qorqunch idi.

### **Isra'illarning Filistiyeliklerni qoghlishi**

<sup>16</sup> Sa'ulning Binyamin qebilisige tewe Gib'ah dëgen yerdiki qarawulliri Filistiyelikler qoshunining parakende bolup, uyaq-buyaqqa pitirap ketkenlikini körüp qaldi. <sup>17</sup> Sa'ul ulargha:

– Qarap bëqinglar, arimizda kimler yoq iken? – dedi.

Ular tekshürüp bëqiwidi, Yonatan bilen uning qoral-yaragh kötürgüchisi yoq bolup chiqti. <sup>18</sup> Andin Sa'ul Axiyagha buyrup:

– Ėfodni ëlip kel, – dedi.

U waqitta Axiya Isra'illarning aldida ėfodni kötürüp mangatti. <sup>19</sup> Sa'ul rohaniygha sözlewattqanda, Filistiyeliklarning bargahidiki warang-churung barghansëri küchiyip ketti. U rohaniygha:

– Boldi qil, kërek emes, – dedi.

<sup>20</sup> Sa'ul derhal özige egeshken pütün xelqni yighip, jengghaqqa bërip, Filistiyeliklarning neyze-qilich bilen öz'ara bir-birini qirghin qilishiwatqanliqini, ularning ajayip parakende bolup këtishkenlikini kördi. <sup>21</sup> Bu chaghda, ilgiri Filistiyeliklerge qoshulup ketken hem ular bilen bargahqa këlip qalghan Ibraniylar Filistiyeliklerni tashlap, Sa'ul we Yonatanga egiship kelgen Isra'illargha qoshuluwaldi. <sup>22</sup> Efrayim taghliq rayonigha yoshurunghan Isra'illarmu Filistiyeliklarning qachqanliqini anglap, jengge chiqip ularni qoghlidi. <sup>23</sup> Shu küni Perwerdigar



Isra'illarga chong nusret berdi. Bu jeng Beyt'awenning yiray yerlirigiche yëyildi.

### Sa'ulning exmiqane qesimi

<sup>24</sup> U küni Isra'illar nahayiti hërip halidin ketti. Chünki Sa'ul ularni qesem bilen baghlap: «Men düshmenlirimdin intiqam ëlip bolmighuche, kech kirishtin burun ta'am yëgen kishi qarghishqa ketsun» dep ëytqanidi. Shuning bilen hëchkim hëchnëme yëmidi. <sup>25-26</sup> Ular ormanliqqa yëtip barghanda, yerde here könekliridin ëqip chüshüwatqan hesellerni kördi. Shundaqtimu hëchkim uningdin azraqmu ëlip aghzigha salmidi, chünki ular qesemdin qorqushti.

<sup>27</sup> Lëkin Yonatan atisining xelqni qesem bilen baghliganliqini anglimighanidi, shunga u qolidiki tayiqini here könikige tiqip, hesel ëlip, aghzigha sëliwidi, közi nurlinip ketti. <sup>28</sup> Emma köpchilikdin bireylen uninggha:

– Atingiz xelqni qesem bilen qattiq baghlap: «Bügün herqandaq nerse yëgen adem qarghishqa ketsun» dep ëytqanidi, shuning üçün hemmeylen bek hërip, halimizdin kettuq, – dëdi.

<sup>29</sup> – Atam hemmimizni bek tenglikte qalduruptu, – dëdi Yonatan, – qaranglar, men bu heseldin azraq tëtüp bëqiwidim, közüm roshenliship ketti. <sup>30</sup> Eger bügün xelq düshmenlirimizdin olja alghan nersilerdin xalighiniche yëgen bolsa, tëximu yaxshi bolmasmidi? Bügün öltürülgen Filistiyelikler tëximu köp bolmasmidi?

<sup>31</sup> Shu küni ular Filistiyeliklerni sür-toqay qilip, Mikmastin Ayyalonghiche qoghlidi. Emma hemmeylen barghansëri ajizlap ketkenidi, <sup>32</sup> shunga ular oljilargha özini ëtip, qoy, kala we mozaylarni udul kelgen yerde soyup, qënini ëqitmay göshini yëdi. <sup>33</sup> Beziler Sa'ulgha:

– Xelq qëni ëqitilmighan göshlerni yëyish bilen Perwerdigar aldida gunah qildi, – dep ëytqanidi, Sa'ul:

– Bu Xudaning ehdisige xilapliq qilghanliqtur! Emdi derhal bu yerge chong bir tashni domilitip këlinglar, <sup>34</sup> xelqning arisigha bërip, ulargha ëytinglar: «Herbir kishi öz mëlini yënimgha ekëlip, bu yerde soyup yësün, qëni ëqitilmighan göshni yep, Perwerdigar aldida gunah qilmisun» – dëdi.

Shuning bilen hemmeylen u këchisi öz mëlini yëtilep këlip, shu yerde soydi. <sup>35</sup> Sa'ul Perwerdigargha atap bir qurbanliq supisi yasidi, bu uning

Perwerdigargha atap yasighan tunji qurbanliq supisi idi.

<sup>36</sup> Andin Sa'ul ademlirige:

– Këchiche Filistiyeliklarning arqisidin qoghlap, tang ëtishtin burun ularning mal-mülüklirini tartiwëlip, hëch birini tirik qoymayli! – dëdi.

– Sizge qandaq qilish yaxshi bolsa, shundaq qiling, – dëdi ular. Lëkin rohaniy söz qisturup:

– Biz aldi bilen Xudaning iradisini bileyli, – dëdi.

<sup>37</sup> Sa'ul Xudadin:

– Men Filistiyeliklarning arqisidin qoghlasam bolamdu? Ularni Isra'illarning qoligha tapshuramsen? – dep soridi. Lëkin shu küni Xudadin hëch jawab kelmidi. <sup>38</sup> Shunga Sa'ul:

– Ey leshker bashliri, hemminglar bu yerge këlinglar, bugün nëme gunah qilinghanliqini ëniqlap chiqayli. <sup>39</sup> Men Isra'illargha nusret bergüchi menggü hayat Perwerdigar aldida qesem qilimenki, bu gunahni qilghan kishi hetta oghlum Yonatan bolsimu ölüshi kërek, – dëdi.

Lëkin xelqtin hëchqandaq sada chiqmidi. <sup>40</sup> Andin u pütkül Isra'illargha:

– Siler bir terepte turunglar, oghlum Yonatan ikkimiz yene bir terepte turayli, – dëdi.

– Sizge qandaq qilish yaxshi bolsa, shundaq qiling, – dëdi xelq.

<sup>41</sup> Sa'ul Perwerdigar – Isra'illarni tallighan Xudagha:

– Kimning gunahkar ikenlikini körsetkeysen, – dëdi.

Këyin chek tashliniwidi, chek Sa'ul bilen Yonatangha chiqti, xelq qutuldi. <sup>42</sup> Sa'ul:

– Men bilen oghlum Yonatangha chek tashlansun, – dëdi.

Chek Yonatangha chiqti. <sup>43</sup> Sa'ul Yonatangha:

– Sen nëme qilghanliqingni manga ëyt, – dëdi.

– Qolumdiki tayaq bilen kichikkine hesel ëlip tëtüp baqqinim rast.

Mana, ölüshke razimen, – dëdi Yonatan.

<sup>44</sup> – Ey Yonatan! Choqum ölüshüng kërek, bolmisa Xuda mëni ëghir jazalighay – dëdi Sa'ul.

<sup>45</sup> Lëkin xelq uninggha:

– Isra'illarni shunchiwala chong ghelibe-nusretke yetküzgen Yonatan tursa, ejeba u ölüshi kërekmu? Hergiz undaq qilishqa bolmaydu! Biz menggü hayat Perwerdigar aldida qesem qilimizki, uning bir tal moyighimu tégishke bolmaydu, chünki u Xudaning yardimi bilen bugün shunche chong ishni qildi, – dëdi.

Ene shu teriqide xelq Yonatanni ölümdin qutuldurup qaldi.

<sup>46</sup> Shuningdin keyin Sa'ul Filistiyeliklarni qoghlamay yënip ketti, Filistiyeliklermu öz yurtigha qaytip ketti.

### **Sa'ulning jeng ghelibiliri**

<sup>47</sup> Sa'ul Isra'iliye padishahliqini mustehkem qolgha alghandin keyin, etrapidiki barliq dushmanliri bilen jeng qildi. Mo'abliqlar, Ammonlar, Idomluqlar, Zobahtiki padishahlar we Filistiyelikler bilen jeng qilip, qaysi terepke yüzlenmisun, u ghelibe qildi. <sup>48</sup> Sa'ul jengde batur idi, u Amaleklarni meghlup qilip, Isra'illarni bulang-talang qilghanlarning qolidin qutquzdi.

<sup>49</sup> Sa'ulning oghulliri Yonatan, Yishwi we Malkishuwalari idi, qizlari bolsa chongi Mërab, kichiki Mikal idi. <sup>50</sup> Sa'ulning ayali Axino'am bolup, Axima'azning qizi idi. Sa'ulning qoshunining bash serkerdisi Abnër bolup, u Sa'ulning taghisi Nërning oghli idi. <sup>51</sup> Sa'ulning atisi Kish bilen Abnërning atisi Nër, Abi'ëlning oghulliri idi.

<sup>52</sup> Sa'ulning pütün ömri Filistiyelikler bilen da'im qattiq jeng qilish bilen ötti. Shunga Sa'ul herqachan küchtünggür yaki batur birini körse, uni öz xizmitige salatti.

## **15-bab**

### **Sa'ulning Perwerdigarning buyruqlirigha toluq boysunmasliqi**

<sup>1</sup> Samu'il Sa'ulgha mundaq dedü:

– Bëshinggha yagh quyup, sëni Perwerdigarning öz xelqi bolghan Isra'illargha padishahliqqa teyinligili Perwerdigar teripidin ewetilgen adem men bolimen. <sup>2</sup> Qudretlik Serdar Perwerdigar mundaq deyduki: «Isra'illar Misirdin chiqqan chaghda, Amaleklarning ulargha qarshi chiqqanliqliri üçün, men Amaleklarni jazalaymen. <sup>3</sup> Emdi sen Amaleklerge hujum qilip, pütün xelqini mal-mülükliri bilen – er-ayal, bala-chaqa, qoy-kala, töge we eşheklargiche ich aghritip olturmay teltöküs yoqitiwet<sup>③</sup>.»

<sup>4</sup> Shuningdin keyin Sa'ul leshkerlerni Tila'imgha yighip, sanaqtin

---

<sup>③</sup> Bu yerdiki Ibraniyeche söz 'adem we nersilerni teltöküs yoqitish arqiliq, ularni Perwerdigargha atash' dëgen menini bildüridu.

ötküzdi. Piyade leshkerler sani Yehuda qebilisidin on ming, Isra'iliyening bashqa qebililiridin bolsa jem'iy ikki yüz ming chiqti.

<sup>5</sup> Sa'ul Amaleklarning shehirige kēlip, jilghida bōktürmide yatti.

<sup>6</sup> Andin Qēnlargha: «Isra'illar Misirdin chiqqanda, ulargha mēhribanliq kōrsetkenidinglar, shunga silerni Amalekler bilen qoshup yoqitiwetmeslikim üchün, emdi Amaleklerin bōlünüp chiqip kētinglar!» dep xewer berdi.

<sup>7</sup> Sa'ul Amaleklarni Xawila dēgen yerdin taki Misirning sherqidiki Shur dēgen yergiche qoghlap qirip, <sup>8</sup> Amaleklarning padishahi Agagni tirik tutup, qalghan pütün xelqini qilich bilen teltöküs yoqatti. <sup>9</sup> Emma Sa'ul bilen xelq Agaggha, shundaqla sēmiz kala, qoy, mozay we qozilargha ich aghritip, qimmiti barliki mallarni öltürmey, qimmiti yoq erzimeslirining birinimu qoymay yoqitiwetti.

### **Sa'ulning Perwerdigar teripidin padishahliqtin ëliwëtilishi**

<sup>10</sup> Bu chaghda Samu'ilgha Perwerdigardin mundaq wehiy keldi:

<sup>11</sup> «Sa'ul mendin yüz örüp, buyruqimni ijra qilmidi, uni padishah qilghinimgha pushayman qildim». Samu'il qewetla achchiqlinip, pütün kēche Perwerdigargha nale-peryad qilip chiqti. <sup>12</sup> Samu'il etisi seher qopup Sa'ulning qēshigha barghanda, uninggha: «Sa'ul Karmelge bērip, öz sheripige bir xatire munari teyinlep, andin Gilgalgha kētiptu» dēgen xewer yētip keldi. <sup>13</sup> Samu'il Sa'ulning yēnigha kēliwidi, Sa'ul uninggha: – Perwerdigar sizge bext ata qilghay! Men Perwerdigarning buyruqini ijra qildim, – dēdi.

<sup>14</sup> Samu'il uninggha:

– Quliqimgha qoylarning mereshliri, kalilarning möreshliri anglinidighu, bu nēme ish? – dēwidi, <sup>15</sup> Sa'ul uninggha:

– U, ademlirimning Amaleklerin alghan oljiliri, Perwerdigar Xudayingizgha qurbanliq qilish üchün ular sēmiz kala, qoylarni ayap, saqlap qēlishti. Qalghanlirining hemmisini biz teltöküs yoqitiwettuq, – dēdi.

Samu'il Sa'ulgha qarap:

<sup>16</sup> – Toxtap tur! Men sanga Perwerdigarning tünügün axsham manga dēgen sözlirini ēytip bērey, – dēdi.

– Qēni, merhemet, – dēdi Sa'ul.

<sup>17</sup> – Gerche özüngni muhim adem emes, dep hēsablap yürsengmu, emeliyette Isra'il qebililirining bashliqi emesmusen? – dēdi Samu'il

Sa'ulgha, – Perwerdigar sening beshingha yagh quydurup, seni Isra'illarning padishahi qildi. <sup>18</sup> Perwerdigar sanga: «Bërip, ashu gunahkar Amaleklarni teltöküs qetl qiliwet, hemmisini yoqatquche ular bilen jeng qil» dep emr bërip, seni yolgha salghanidi. <sup>19</sup> Sen neme üçhün Perwerdigargha ita'et qilmay, jeng oljilirini ëlishqa aldirap, Perwerdigar yaman dep qarighan ishlarni qilding?

<sup>20</sup> – Men heqiqeten Perwerdigargha ita'et qildim, – dëdi Sa'ul Samu'ilgha, – Perwerdigarning manga körsetken yolida mangdim, Amaleklarning padishahi Agagni tutup, Amaleklarni teltöküs yoqattim.

<sup>21</sup> Ademlirim bolsa: «Gilgalda Perwerdigar Xudayingizgha qurbanliq qilayli» dep, teltöküs qirip tashlinishqa tégishlik bolghan oljilarning ichidin eng yaxshi qoy, kalilarni tallap ëlishti, xalas.

<sup>22</sup> – Perwerdigar herqandaq köydürme we bashqa qurbanliqlardin köre, özige ita'et qilishni yaxshi körmesmu? – dëdi Samu'il, – bilginki, ita'et qilish, qurbanliq qilishtin yaxshidur, Perwerdigarning buyruqigha boysunush, qochqar mëyini köydürüp hediye qilishtin ewzeldur.

<sup>23</sup> Öz beshimchiliq qilishning gunahi, jadugerlik gunahigha oxshashla yamandur. Jahilliqlarning gunahi bolsa, butqa choqunushning gunahigha oxshashla ëghirdur. Sen Perwerdigarning emrini tashliwetkenlikning üçhün, Perwerdigarmu seni padishahliqtin ëlip tashliwetti.

<sup>24</sup> – Men gunah ötküzdüm! – dëdi Sa'ul Samu'ilgha, – men xelqtin qorqup, ularning gëpige kirip, Perwerdigarning buyruqigha we sizning gëpingizge xilapliq qiliptimen. <sup>25</sup> Emdi sizdin tileyki, gunahimdin këchip, men bilen bille qaytsingiz, shuning bilen Perwerdigargha ibadet qilay.

<sup>26</sup> – Men sen bilen bille qaytmaymen, – dëdi Samu'il Sa'ulgha, – sen Perwerdigarning emrini tashliwetkenlikning üçhün, Perwerdigarmu seni padishahliqtin ëlip tashliwetti.

<sup>27</sup> Samu'il arqigha burulup mangmaqchi boluwidi, Sa'ul uning tonining pëshige ësilip, uni tartip yirtiwwetti.

<sup>28</sup> – Perwerdigar bugün Isra'iliye padishahliqini sening qolungdin tartiwëlip, uni sendin yaxshirraq birsige berdi, – dëdi Samu'il Sa'ulgha,

<sup>29</sup> – Isra'illarning menggülük Xudasi yalghan sözlimeydu, iradisidin yanmaydu. U insan emes, hergiz iradisini özgertmeydu.

<sup>30</sup> – Men gunahkarmen, shundaq bolghan teqdirdimu xelqimning aqsqaqalliri we Isra'illarning aldida yüzümni qilip men bilen bille qayting, shuning bilen men Perwerdigar Xudayingizgha ibadet qilay, – dëdi Sa'ul.

<sup>31</sup> Shuningdin keyin Samu'il Sa'ul bilan bille qaytti, Sa'ul Perwerdigargha ibadet qildi.

### **Samu'ilning Amaleklarning padishahini qetl qilishi**

<sup>32</sup> Samu'il Amaleklarning padishahi Agagni özining aldigha ëlip këlîshni ëytti. Agag öziche: «Emdi ölüm xewpi ötüp ketti» dep oylidi we xatirjem halda Samu'ilning aldigha keldi.

<sup>33</sup> – Sen shemshiring bilen anilarni baliliridin ayrighaniding, xuddi shuninggha oxshash sëning anangmu öz oghlidan ayrilsun, – dëdi Samu'il we Gilgalda Perwerdigar aldida Agagni shemsher bilen chëpip tashlidi.

<sup>34</sup> Shuningdin keyin Samu'il Ramahqa qaytti, Sa'ulmu Gib'ahqa – öz öyige qaytip ketti. <sup>35</sup> Samu'il taki alemdin ötküche Sa'ulni qayta körmidi, lëkin uning üçün qayghurup yürdi. Perwerdigar Sa'ulni Isra'illargha padishah qilghinigha pushayman qilghanidi.

## **16-bab**

### **Xudaning Dawutni padishahliqqa tallishi**

<sup>1</sup> Perwerdigar Samu'ilgha mundaq dëdi:

– Men Sa'ulning Isra'ilgha padishah bolushini ret qilghan tursam, sen qachanghiche qayghurisen? Sen münggüzge zeytun yëghi toldurup Beytlehemlik Yishayningkige bar, men uning oghulliridin birini özümge padishah qilip tallidim.

<sup>2</sup> – Men qandaq barimen? Sa'ul anglap qalsa, mëni öltürüwëtidu, – dëdi Samu'il.

– Sen bir chishi mozayni alghach bar we: «Men Perwerdigargha atap qurbanliq qilghili keldim» dëgin. <sup>3</sup> Yishayni qurbanliq göshini yëyishke tekliq qil, shu chaghda men sanga nëme qilishingni dep bërimen. Sen men sanga özüm körsitidighan ademning bëshigha yagh quy, – dëdi Perwerdigar.

<sup>4</sup> Samu'il Perwerdigarning dëgini boyiche qildi. U Beytlehemge yëtip kelgende, yurt aqsaqalliri qorqunch bilen uni qarshi ëlip:

– Amanliq bolsun dep keldilimu? – dep soridi. <sup>5</sup> U aqsaqallargha:

– Amanliq bolsun dep keldim, Perwerdigargha qurbanliq qilghili keldim. Özünlarni paklap, men bilen bille qurbanliq göshi yëyishke këlinglar, – dëdi.

## Samu'il birinchi qisim

Samu'il Yishay bilan uning oghullirini pakligandin këyin, ularni qurbanliq göshi yëyishke tekliپ qildi.

<sup>6</sup> Ular kelgen chaghdä Samu'ilning közi Eli'abqa chüshüp, ichide: «Perwerdigarning tallighini mushu bolsa kërek» dep oylidi. <sup>7</sup> Lëkin Perwerdigar Samu'ilgha: «Uning tashqi körünüşhi bilen ëgiz bestigila qarima, men uni ret qildim. Perwerdigar bendilerge oxshash tashqi körünüşke qarimaydu, qelbke qaraydu» dëdi.

<sup>8</sup> Yishay özüning oghli Abinadabni Samu'ilning aldidin ötküzgenidi. Samu'il:

– Perwerdigar uni tallimidi, – dëdi.

<sup>9</sup> Yishay Shammahni Samu'ilning aldidin ötküzüwidi, Samu'il:

– Perwerdigar unimu tallimidi, – dëdi.

<sup>10</sup> Yishay u yerdiki yette oghlining hemmisini Samu'ilning aldidin ötküzüwidi, Samu'il:

– Perwerdigar ularning hëchqaysisini tallimaptu, – dëdi we <sup>11</sup> – oghulliringizning hemmisi mushumu? – dep soridi.

– Kenjimmu bar, u hazir qoy bëqiwatidu, – dep jawab berdi Yishay.

– Chaqirip këlishke adem eweting, – dëdi Samu'il Yishaygha, – u kelmigüche, dastixangha olturmaymiz. <sup>12</sup> Yishay adem ewetip Dawutni chaqirip keldi. Dawut közliri yënip turidighan, ikki mengzi qizil, këlishken bir yigit idi. Perwerdigar: «Del mushu, bërip uning bëshigha yagh quy!» dëdi. <sup>13</sup> Samu'il münggüzdiki zeytun yëghini ëlip, akiliri aldida uning bëshigha quydi. Shu kündin tartip Perwerdigarning Rohi Dawutqa küchlük chüshüshke bashlidi. Shuningdin këyin Samu'il Ramahqa qaytip ketti.

### Dawutning Sa'ul padishahning xizmitide bolushi

<sup>14</sup> Perwerdigarning Rohi Sa'uldin ayrildi. Perwerdigar tereptin ewetilgen bir yaman roh uni qattiq wehimige sëlshqa bashlidi.

<sup>15</sup> Sa'ulning emeldarliri uninggha:

– Hazir Perwerdigar tereptin ewetilgen bir yaman rohning özlirini qattiq qorqunchqa sëlwatqanliqini körüwatimiz. <sup>16</sup> Xojam, bizge lirani yaxshi chalidighan bir adem tëpip këlishke buyruq qilghayla, Perwerdigar tereptin yaman roh këlip özlirini tutup qalghanda u adem lira chalsa, özliri yaxshi bolup qalila, – dëgenidi. <sup>17</sup> Sa'ul emeldarlarigha:

– Men üçün usta bir lirachini tëpip yënimgha ekëlinglar, – dëdi.

<sup>18</sup> – Men Beytlehemlik Yishayning bir oghlini körgen, u lira chëlshqa

usta iken. U batur, jengde jesur, danaliq bilen sözleydighan, tolimu këlîshken yigit iken, Perwerdigar uninggha yardur, – dëdi bir ghulam.

<sup>19</sup> Sa'ul buni anglap Yishaygha chaparmenlerni ewetip: «Qoy baqidighan Dawut dëgen oghlungni mëning yënimgha ewetiwet» dëdi.

<sup>20</sup> Yishay oghli Dawut bilen birge bir oghlaqni, nan artilghan bir ëshekni we bir tulum sharabni qoshup Sa'ulgha ewetti. <sup>21</sup> Dawut Sa'ulning huzurigha këlîp, uning xizmitige kirishti. Dawutqa Sa'ulning qattiq mëhri chüshüp qaldi. Shuning bilen uni özining qoral-yaragh kötürgüchisi qiliwaldi. <sup>22</sup> Andin Sa'ul Yishaygha: «Dawut manga yarap qaldi. Yënimda qëlîp xizmitimni qilsun» dep xewer ewetti. <sup>23</sup> Shu kündin bashlap Perwerdigar tereptin kelgen yaman roh Sa'ulni tutqanda, Dawut lirani qoligha ëlip chalatti, shuning bilen Sa'ul aram tëpip, yaxshi bolup qalatti, yaman rohmu uningdin chiqip këtetti.

## 17-bab

### Golyatning Isra'illarni haqaretlishi

<sup>1</sup> Filistiyelikler jeng qilish üçün qoshunlirini yighip, Yehuda zëminigha tewe Sokoh dëgen sheherde jem boldi. Ular Sokoh we Azëqa sheherlirining otturisdiki Efes-dammim dëgen yerde bargah qurdi.

<sup>2</sup> Sa'ul bilen Isra'iliye leshkerlirimu birliship, Ëlah jilghisida bargah qurup, qoshunlirini tizip, Filistiyelikler bilen jeng qilishqa teyyarlandi.

<sup>3</sup> Filistiyelikler bu tereptiki taghda, Isra'illar bolsa u tereptiki taghda turushti, ularning otturida bir jilgha bar idi.

<sup>4</sup> Filistiyelikler tereptin Golyat dëgen bir küchtünggür otturigha chiqti. U Gat shehiridin bolup, boyining ëgizliki üç mëtirgha yëqin idi.

<sup>5</sup> Bëshigha tuch dubulgha, uchisigha zenjir sawut kiyip qorallangan bolup, zenjir sawutning ëghirliqi atmish kilogha yëqin këletti.

<sup>6</sup> Pachiqigha tuchtin yögek baghlap, öshnisige bir tuch neyze ësiwalghanidi. <sup>7</sup> Qolidiki neyzisining destisi rext toquydighan destigahning oqidek tom idi, tömür uchining ëghirliqi bolsa texminen yette kilo këletti. Golyatning aldida bir leshker uning chong qalqinini kötürüp mangatti.

<sup>8</sup> Golyat Isra'illargha qarap turup, mundaq dep towlidi:

– Siler sep tüzüp nëme qilmaqchisiler? Mana men Filistiyelikqu? Siler peqetla Sa'ulning qulliri emesmu? Qëni, ichinglardin bireylenni tallap,



mëning yënimgha keltürünglar. <sup>9</sup> Eger u men bilen ëliship mëni öltürüwëtelise, biz silerge qul bolayli; eger uni men yëngip öltürüwëtelisem, siler bizge qul bolup, xizmitimizni qilinglar. <sup>10</sup> U Filistiyelik sözini yene dawamlashturdi:

– Men bugün Isra'iliye qoshunini shermende qilimen. Qëni, men bilen ëlishqili bir adem chiqiringlar!

<sup>11</sup> Sa'ul we pütün Isra'illar bu Filistiyelikning geplirini anglap, alaqqade bolup, qorqushup ketti.

### **Yishayning Dawutni Sa'ulning bargahigha ewetishi**

<sup>12</sup> Dawut Yehuda zëminining Beytlehem shehiridiki Efrata jemetidin bolghan Yishay dëgen ademning balisi bolup, Yishayning sekkiz oghli bar idi. Sa'ul höküm sürgen dewrde Yishay yashinip qalghan bolup, köpchilik uni hörmetleytti. <sup>13</sup> Yishayning üç chong oghli Sa'ul bilen jengge chiqqanidi. Jengge chiqqan tunji oghlining ëti Eli'ab, ikkinchisining ëti Abinadab, üçinchisining bolsa Shammah idi.

<sup>14</sup> Dawut oghullarning eng kichiki bolup, uning üç chong akisi Sa'ul bilen bille jengge chiqqanidi. <sup>15</sup> Dawut bezide Sa'uldin ayrilip Beytlehemge qaytip, atisining qoylirini bëqip këletti. <sup>16</sup> Hëliqi Filistiyelik Golyat qiriq küngiche etigini we axshimi chiqip, urushushqa dewet qilip turdi.

<sup>17</sup> Bir küni Yishay oghli Dawutqa:

– Oghlum, sen mawu bir xalta qomach bilen on nanni yügürüp bërip bargahqa, akiliringgha apirip bergin. <sup>18</sup> Yene munu on bolaq irimchikni ularning qomandanigha ber hem akiliringning hal-ehwalini uqup, ulardin birer nishane alghach kel, – dëdi.

<sup>19</sup> Dawutning üç akisi Sa'ul padishah we bashqa Isra'illar bilen birlikte Ëlah jilghisida Filistiyeliklerge qarshi jeng qiliwatatti.

<sup>20</sup> Dawut etisi seher turup, qoylirini bashqa bir padichigha tapshurup qoyup, atisi Yishayning sözi boyiche yëmekliklerni ëlip yolgha chiqti. U bargahqa kelgende Isra'illar qoshuni jengge chiqiwatqan bolup, hemmeylen chuqan kötürüwatatti. <sup>21</sup> Isra'illar bilen Filistiyelikler jeng qilish üçün yüzmuyüz sep tüzüp turushti. <sup>22</sup> Dawut nersilirini teminat bashqurghuchigha tapshurup, özi qoshunning yënigha yügürüp bërip akilirigha salam qildi. <sup>23</sup> U ular bilen sözliship turghanda, Gatliq küchtünggür Golyat Filistiyeliklerning qoshunidin chiqip, awwalqi sözlirini tekrar tovlidi. Dawut uning sözlirini anglap turdi.

<sup>24</sup> Isra'illarning hemmisi Golyatni körüş bilanla nahayiti qorqup qéchishti. <sup>25</sup> Isra'illar bir-birige: «Ene, uni kördüglarmu? Yene Isra'illarni haqaretlewatidu. Padishah uni öltürgen ademge jiq bayliq in'am qilip, öz qiziniu xotunluqqa bēridiken, u ademning atisining a'ilisini bolsa herxil baj-sēliqtin xalas qilidiken» dēyishiwatatti. <sup>26</sup> Dawut yēnida turghanlardin:

– Bu Filistiyelikni öltürüp, Isra'illarni bu haqarettin xalas qilghan kishi nēmige ērishidiken? Menggü hayat Xudaning qoshunigha haqaret qilidighan bu xetnisiz Filistiyelik özini kim dep oylaydiken? – dep soridi.

<sup>27</sup> Kishiler uninggha, Golyatni öltürgen kishige bērilidighan in'amlarni dep berdi.

<sup>28</sup> Dawutning eng chong akisi Eli'ab Dawutning kishiler bilen qilishqan gēpini anglap, uninggha achchiqlap:

– Nēmidep bu yerge kelding? Daladiki bar-yoqi birqanche qoylarni kimgе tapshurdung? Men sēning kibirlikingni we könglüngdiki yaman oyungni bilimen. Sen emeliyette jengni körgili kelding, – dēdi.

<sup>29</sup> Dawut bolsa:

– Men nēme qildim, so'al sorashqa bolmamdu? – dep jawab qayturdi

<sup>30</sup> we akisining yēnidin kētip, bashqa ademlerdin shu so'alni tekrar soridi, yenila oxshash jawabqa ērishti.

<sup>31</sup> Dawutning geplirini anglighanlar uning dēginini Sa'ulgha yetküzgenidi, Sa'ul Dawutni qichqirip kēlishke adem ewetti. <sup>32</sup> Dawut Sa'ulgha:

– Aliyliri, hēchkimning ashu Filistiyeliktin qorqup, alaqzade bolushining hajiti yoq. Pēqir u Filistiyelik bilen ēlishishqa chiqimen, – dēdi.

<sup>33</sup> – Sen qandaqmu u Filistiyelik bilen ēlishishqa chiqalaysen? Sen tēxi kichik tursang, u bolsa yash waqtidin bēri jengchi, – dēdi Sa'ul.

<sup>34</sup> – Aliyliri, pēqir, atamning qoylirini bēqip kēliwatimen, shir yaki ēyiq kēlip qoylardin birersini ēlip qachsa, <sup>35</sup> ularni qoghlap bērip urup, ēghizliridin qoylarni tartiwalimen. Ular qopup manga yansa, yayliridin tutuwēlip urup öltürüwētimen. <sup>36</sup> Pēqir shirnimu öltürgen, ēyiqnimu öltürgen, menggü hayat Xudaning qoshunigha haqaret qiliwatqan awu xetnisiz Filistiyelikning aqiwi ashu shir we ēyiqtek bolsun, – dēdi Dawut we gēpini dawamlashturup, <sup>37</sup> – Perwerdigar mēni shir we ēyiqning changgilidin qutquzuwalghandek, ashu Filistiyelikning changgilidinmu qutquzuwalidu, – dēdi.

– Boptu emise, barghin! Perwerdigar sanga yar bolsun, – dedi Sa'ul Dawutqa we <sup>38</sup> uningha özining jeng kiyimlarini, yeni uchisigha zenjir sawutni we bëshigha tuch dubulghisini kiydürüp qoydi. <sup>39</sup> Dawut Sa'ulning qilichini jeng kiyimlarining üstidin asti-de, mëngip baqmaqchi boldi, emma burun jeng kiyimlarini kiyip baqmighachqa, tüzük mangalmidi, u Sa'ulgha:

– Men bu kiyimlarni kiyip jeng qilalmaymen, chünki men ulargha adetlenmigen, – dedi we ularni sëlîwetti. <sup>40</sup> U qoligha tayiqini ëlip, jilghidin besh siliq tashni tëriwaldi we ularni padichi xaltisigha saldi. Qoligha bolsa salghisini ëlip, u Filistiyelik terepke qarap mangdi.

### **Dawutning Golyat bilen urushushi**

<sup>41</sup> U Filistiyelik Golyatmu Dawut terepke qarap yëqinlaship keldi, qalqan kötürgüchisi bolsa uning aldida mangdi. <sup>42</sup> Dawut ikki mengzi qizil, këlîshken yash bala bolghachqa, u Filistiyelik uningha zen sëlîp qarap qoyup, mensitmidi. <sup>43</sup> Filistiyelik Dawutqa:

– Sen qolunggha tayaq ëlip, mëning yënimgha këlipsen, men itmidim? – dedi we özining ilahlarining namliri bilen Dawutni qarghidi. <sup>44</sup> U yene Dawutqa mundaq dedi:

– Këliwer, men tëningni hawadiki qagha-quzghunlarga, daladiki yawayi haywanlarga bërey!

<sup>45</sup> – Sen neyze-qilich bilen manga qarshi kelding, – dedi Dawut u Filistiyelikke, – lëkin men bolsam sen haqaretlep turghan Isra'iliye qoshunining Xudasi – Qudretlik Serdar Perwerdigarning nami bilen sanga qarshi keldim. <sup>46</sup> Mana bugün Perwerdigar sëni mëning qolumgha tapshuridu, sëni öltürüp, kallangni tëningdin juda qilimen, shundaqla Filistiyelik leshkerlarning jesetlarini hawadiki qagha-quzghunlarga we yer yüzidiki haywanlarga bërimen. Shuning bilen pütün alemdikiler Isra'illarning Perwerdigarining barliqini bilip qalidu. <sup>47</sup> Yene bu yerge yighilghan hemmeylen shuni biliduki, Perwerdigar öz xelqini qutquzushta qilich bilen neyzige tayanmaydu, u jengde shühhisiz ghalib kelgüchidur, u silerni bizning qolimizgha tapshuridu.

<sup>48</sup> Golyat Dawutqa hujum qilghili uning aldigha qarap toxtimay mangghanda, Dawut u Filistiyelik bilen ëlishish üçün u terepke qarap ittik yügürdi. <sup>49</sup> Dawut xaltisidin bir tashni ëlip salghisigha sëlîp bir ëtiwidi, u tash Filistiyelikning del pëshanisige tëgip, pëtîp kirdi. Filistiyelik yerge düm chüshti. <sup>50</sup> Shundaq qilip Dawut u Filistiyelikni

salgha we tash bilen yengdi. U chaghda Dawutning qolida qilich yoq idi.  
<sup>51</sup> U yügürüp kēlip Filistiyelikning ghilipidin qilichini sughurup ēlip, uning bēshini kēsiwaldi. Shuning bilen Dawut u Filistiyelikni ōltürdi.

Filistiyelikler ōz palwinining ōlgenlikini kōrüp qachti. <sup>52</sup> Yehuda qebilisidin we Isra'iliyening bashqa qebililiridin kelgen leshkerler qiya-chiya qiliship, Filistiyeliklarni Gatqiche we Eqron qowuqighiche qoghlap bardi. Ōltürülgen Filistiyeliklarning jesiti Sha'arayimgħa baridighan yolghiche, hetta Gat we Eqronghiche yētip ketti. <sup>53</sup> Isra'illar Filistiyeliklarni qoghlap qaytip kelgendin kēyin, ularning bargahini bulap-talidi. <sup>54</sup> Dawut Golyatning bēshini Yērusalēmgha ēlip bardi, uning qoral-yarighini bolsa ōz chēdirida qaldurdi.

### **Sa'ulning Dawut bilen kōrūshūshi**

<sup>55</sup> Sa'ul Dawutning hēliqi Filistiyelikning aldigha ēlishishqa chiqqanliqini kōrūshi haman, qoshunning bash serkerdisi Abnērdin:

– Hey Abnēr, bu yigit kimning oghli iken? – dep soridi.

– I padishahi alem, namingiz bilen qesem qilimenki, men rasttinla bilmeydikenmen, – dēdi Abnēr.

<sup>56</sup> – Sen bērip sorap baq, u yigit zadi kimning oghli iken, – dēdi padishah.

<sup>57</sup> Dawut Filistiyelikni ōltürüp kelgende, Abnēr uni Sa'ulning huzurigha bashlap kirdi, Filistiyelikning bēshi uning qolida idi.

<sup>58</sup> – Hey yigit! Sen kimning oghli bolisen? – dep soridi Sa'ul.

– Men Beytlehemlik qulliri Yishayning oghli bolimen, – dēdi Dawut.

## **18-bab**

### **Yonatanning Dawut bilen janjiger dost bolushi**

<sup>1</sup> Dawut bilen Sa'ulning sōhbiti emdi ayagħlishishi bilenla, Sa'ulning oghli Yonatanning kōngli Dawutqa shundaq bagħlandiki, uni ōz jēnini yaxshi kōrgendek yaxshi kōrüp qaldi. <sup>2</sup> Sa'ul shu kündin bashlap Dawutni ōz yēnigha ēlip qēlip, atisining qēshigha ketkili qoymidi. <sup>3</sup> Yonatan Dawutni ōz jēnidek eziz kōrgechke, uning bilen dostlishishqa ehde qildi.

<sup>4</sup> Yonatan üstidiki tonini sēlip Dawutqa berdi, jeng kiyimi, qilichi, oqya we kemirininu berdi.

<sup>5</sup> Sa'ul Dawutni negila wezipige ewetmisun, u shu yerge bērip, wezipini

muweppeqiyetlik halda püttürüp këletti. Shunga Sa'ul uni leshker bëshi qilib qoydi, buningdin leshkerlarning hemmisi we serkerdiler birdek memnun boldi.

### **Sa'ulning Dawutqa heset qilishi**

<sup>6</sup> Dawut Golyatni öltürüp köpchilik bilen bille qaytip kelgen chaghda, Isra'iliyening herqaysi sheherliridin qiz-chokanlar chiqip, shadliqta dap-dumbaq we tarliq sazlarni chëlip, qoshaq ëytip, ussul oynap, Sa'ul padishahni qarshi ëlishti. <sup>7</sup> Qiz-chokanlar: «Sa'ul qirdi minglap-minglap, Dawut qirdi tümenlep-tümenlep» dep ussul oynap, qoshaqlar qatqanidi.

<sup>8</sup> Sa'ul buningdin qattiq ghezeplendi, chünki bu qoshaq uninggha yaqmighanidi. Shunga:

– Ular tümenni öltürüşning sheripini Dawutqa, mingni öltürüşning sheripini manga bergen bolsa, emdi uninggha bërilmigini shu bir padishahliqla qaptu-de, – dëdi.

<sup>9</sup> Shu kündin bashlap Sa'ul Dawutqa heset bilen qaraydighan bolup qaldi. <sup>10</sup> Etisi Perwerdigar teripidin kelgen bir yaman roh Sa'ulgha küch-qudrette chüshüp, uni öyide hayajanda warqirap, ussul oynaydighan qilib qoydi. Dawut bolsa adettikidekla uninggha lira chëlip berdi. U chaghda Sa'ulning qolida neyze bar idi. <sup>11</sup> Sa'ul: «Neyze bilen Dawutni tamgha mixlapla qoyaychu» dep oylap, uninggha qaritip neyze ëtiwidi, Dawut ikki qëtim uningdin özini chetke aldi. <sup>12</sup> Perwerdigar Sa'uldin ayrilip, Dawutqa yar bolghanliqi üçün, Sa'ul Dawuttin qorqatti. <sup>13</sup> Shunga Sa'ul Dawutni özining yënidin yiraqlashturup, leshkerlarning serkerdisi qilib qoydi, Dawut leshkerlerge bash bolup jengge baratti. <sup>14</sup> Perwerdigar Dawutqa yar bolghachqa, u herqandaq ishta netijige ërishetti. <sup>15</sup> Sa'ul Dawutning hemme ishlarda muweppeqiyetlik ikenlikini körüp, uningdin tëximu qorqidighan bolup qaldi. <sup>16</sup> Lëkin Yehuda qebilisidin we Isra'iliyening bashqa qebililiridin kelgenler Dawutqa amraq idi, chünki u jenglerde aldinqi septiki serkerde idi.

### **Dawutning Sa'ulning qizigha öylinishi**

<sup>17</sup> Sa'ul Dawutqa mundaq dëdi:

– Sen mëning palwinim bolup, Perwerdigar üçün jeng qilsang, chong qizim Mërabni sanga xotunluqqa bërimen. Sa'ul ichide: «Dawut mëning qolum bilen emes, belki Filistiyeliklarning qoli bilen öltürülsun» dep oylighanidi.

<sup>18</sup> – Men kim idim? Uruq-jemetim mëning padishahimizgga küy'oghul bolushumgga qandaqmu erziydu? – dëdi Dawut.

<sup>19</sup> Lëkin Sa'ulning qizi Mërab Dawutqa yatliq qilinidighan chaghda, Sa'ul uni Mixolahliq Adra'ilgha xotunluqqa bëriwetti. <sup>20</sup> Wahalenki, Sa'ulning ikkinchi qizi Mikal Dawutqa ashiq idi, buningdin Sa'ul xewer tëpip xushal bolup ketti. <sup>21</sup> Sa'ul ichide: «Men Mikalni Dawutqa bersem, qizim arqiliq uni tuzaqqa chüshürüp, Filistiyeliklarning qolida öltürgüzimen» dep oylidi-de, Dawutqa ikkinchi qëtim:

– Sen manga küy'oghul bol, – dëdi.

<sup>22</sup> Sa'ul emeldarlirigha:

– «Padishah sëni yaxshi köridiken, padishahning emeldarlirimu sëni yaxshi köridu, shunga sen padishahqa küy'oghul bol» dep, Dawutqa yoshurunche ëytinglar, – dëdi.

<sup>23</sup> Sa'ulning emeldarliri Dawutning quliqigha pichirlap ene shundaq dëgenidi, Dawut:

– Padishahning küy'oghli bolush silerche shundaq kichik ishmu? Men bir kembeghel we erzimes adem tursam, – dëdi.

<sup>24</sup> Sa'ulning ademliri Dawutning sözini Sa'ulgha yetküzüwidi, <sup>25</sup> Sa'ul ademlirige:

– Siler Dawutqa: «Padishah düşmenliridin intiqam almaqchiken, shunga toyluqqa peqet yüz Filistiyelikning xetne tërisidin bashqa hëch nerse telep qilmaydiken» denglar, – dëdi.

Sa'ulning gherizi Dawutni Filistiyeliklarning qolida öltürüş idi.

<sup>26-27</sup> Sa'ulning ademliri bu gepni Dawutqa yetküzgenidi, Dawut padishahning küy'oghli bolidighanliqidin xushal boldi. Dawut we uning ademliri qereli toshmastinla yolgha chiqip ikki yüz Filistiyelikni öltürdi, Dawut küy'oghul bolush üçhün ularning xetne tërilirini ëlip, sani bilen Sa'ulgha tapshurup berdi. Shuning bilen Sa'ul qizi Mikalni Dawutqa xotunluqqa berdi. <sup>28</sup> Sa'ul Perwerdigarning Dawutqa yar bolghanliqini hem qizi Mikalningmu Dawutqa amraq ikenlikini ëniq bilip, <sup>29</sup> Dawuttin tëximu qorqup, ömrining axirighiche uninggha düşmen bolup ötti.

<sup>30</sup> Filistiyelik qoshunlar qachanla hujum qilmisun, ulargha qarshi turushta Dawut Sa'ulning bashqa serkerdiliridin muweppeqiyetlik bolup chiqatti. Uning nami kündin-künge hõrmetke sazawer boldi.

## 19-bab

### Sa'ulning Dawutni öltürmekchi bolushi

<sup>1</sup> Sa'ul öz oghli Yonatan we hemme emeldarlaririgha Dawutni öltürüşni tapilidi. Lëkin Sa'ulning oghli Yonatan Dawutqa qewetla amraq idi.

<sup>2</sup> Yonatan Dawutqa:

– Atam Sa'ul sëni öltürmekchi boluwatidu, ete etigende pexes bolghin, dalagha bërip mexpiy bir yerge yoshurunuwalghin. <sup>3</sup> Men daladiki sen yoshurunuwalghan yerge bërip atamning yënida uning bilen sen toghruluq parangliship turimen, men ehwalning qandaqliqigha qarap sanga xewer bërimen, – dëdi.

<sup>4</sup> Yonatan atisi Sa'ulgha Dawutni maxtap:

– Shah ata, öz xizmetkaringiz Dawutqa yamanliq qilmisingiz, u sizge yamanliq qilmighan, yene këlip uning qilghan herbir ishi sizge köp payda ëlip keldi. <sup>5</sup> U jënini tikip qoyup hëliqi Filistiyelikni öltürdi, Perwerdigar shuning bilen Isra'illarni ghelibe-nusretke ërishtürdi. Shu chaghda siz bularni körüp xushal bolghanidingiz. Emdi nëmishqa bikardin-bikar bigunah Dawutning qënini töküp, özingizni gunahkar qilmaqchi bolisiz? – dëdi.

<sup>6</sup> Sa'ul Yonatanning sözini anglighandin këyin qesem qilip:

– Men menggü hayat Perwerdigar aldida qesem qilimenki, Dawut öltürülmeydu, – dëdi.

<sup>7</sup> Shuningdin këyin Yonatan Dawutni chaqirip këlip buning hemmisini uninggha ëytip berdi, shundaqla uni Sa'ulning aldigha bashlap bardı. Dawut awwalqidekla Sa'ulning xizmitide boldı.

<sup>8</sup> Uzun ötmey yene urush boldı. Dawut qoshun bashlap chiqip, Filistiyelikler bilen jeng qilip, ularni qattiq meghlup qildi. Axirida Filistiyelikler qëchip këtishti. <sup>9</sup> Bir küni Sa'ul öyide qoligha neyze ëlip olturatti, Perwerdigar teripidin kelgen bir yaman roh uninggha yëpishti. Dawut uninggha lira chëlip bëriwatqanda, <sup>10</sup> Sa'ul Dawutqa neyze sanjip tamgha mixlap qoymaqchi boluwıdi, Dawut özini chetke aldi, Sa'ulning neyzisi bolsa tamgha kirip ketti. Dawut shu küni këchide öyige qëchip ketti.

### Mikalning Dawutning hayatini qutquzushi

<sup>11</sup> Sa'ul Dawutni tang atquche közitip turup, tang ëtishi bilenla

öltürüwétish üçhün, uning öyige bir nechche adem ewetti. Ayali Mikal Dawutqa:

– Bügün kèche jëningizni ëlip qachmisingiz, ete öltürülisiz, – dëdi.

<sup>12</sup> Shundaq qilip ayali Dawutni dërizidin chüshürüp qachuruwetti, Dawut qëchip qutuldi. <sup>13</sup> Mikal bir butni kariwatqa yatquzup, bëshigha öchke yungida toqulghan yastuqni qoyup, üstige kiyimlerni yëpip qoydi. <sup>14</sup> Dawutni tutup këlshke Sa'ul teripidin ewetilgen ademler kelgende, Mikal ulargha: «U aghrip qaldi» dëdi. <sup>15</sup> Lëkin Sa'ul ademlerini Dawutni közitip turushqa yene ewetti we ulargha:

– Uni öltürüshüm üçhün, yatqan kariwiti bilenla kötürüp këlinglar! – dëdi.

<sup>16</sup> Sa'ul ewetken ademler öyge kirip, kariwatta yatqan butni we butning bëshigha qoyulghan öchke yungida toqulghan yastuqni kördi. <sup>17</sup> Shuning bilen Sa'ul Mikalgha:

– Sen nëmishqa mëni aldap düshminimni qachuruwëtisen? – dëdi.

Mikal:

– U manga: «Qëchishimgha yadëm qil, bolmisa sëni öltürüwëtimen» dëdi, – dep jawab berdi.

<sup>18</sup> Dawut qëchip qutulghandin këyin, Ramahqa këlip Samu'il bilen körüshüp, Sa'ulning qilghan-etkenlirining hemmisini sözlep berdi. Shuningdin këyin Samu'il bilen birge Nayotqa bërip, u yerde turdi.

<sup>19</sup> Sa'ul Dawutning Ramahtiki Nayotta turuwatqanliqidin xewer tapti.

<sup>20</sup> Shuning bilen Sa'ul Dawutni tutup këlshke adem ewetti. Ular u yerge yëtip barghanda, Samu'ilning yëtekchilikide hayajanda warqirap, ussul oynawatqan bir top peyghemberlerni kördi. Shu chaghda Xudaning Rohi Sa'ulning ademligimu chüshti we ularmu hayajanda warqirap, ussul oynap ketti. <sup>21</sup> Sa'ul bu ishtin xewer tëpip yene adem ewetti. Ular mu hayajanda warqirap, ussul oynap ketti. Sa'ul üçinchi qëtim adem ewetkende, ular hem shundaq qilishti. <sup>22</sup> Andin këyin Sa'ulning özi Ramahqa qarap yol ëlip, Sëkudiki chong quduqning bëshigha yëtip keldi. U kishilerdin:

– Samu'il bilen Dawut nede, – dep soriwidi, bireylen:

– Ramahtiki Nayotta, – dep jawab berdi.

<sup>23</sup> Shuning bilen Sa'ul Ramahtiki Nayotqa qarap mangdi.

Perwerdigarning Rohi uningghimu chüshti, u taki Ramahtiki Nayotqiche hayajanda warqirap, ussul oynap bardı. <sup>24</sup> Umu kiyimlerini sëlüwëtip, bir kèche-kündüz Samu'ilning aldida hayajanda warqirap, ussul oynap,



yiqlilgan pëti yalingach yatti. «Sa'ulmu peyghemberlerdinmidu?» dëgen gep shuningdin qalghan.

## 20-bab

### Yonatanning Dawutqa yardem bërishi

<sup>1</sup> Dawut Ramahtiki Nayottin qëchip chiqip, Yonatanning qëshigha këlip uninggha:

– Men nëme qiliptimen, nëme gunahim bar iken, atangning aldida jënimni alghudek nëme xataliq ötküzüptimen? – dëdi.

<sup>2</sup> – Xuda saqlisun, sen öltürülmeysen. Meyli chong, meyli kichik ish bolsun, atam manga bildürmey qilmaydu. U bu ishni mendin yoshurmaydu, sen dëgendek bolmaydu, – dëdi Yonatan.

<sup>3</sup> Dawut qesem qilip:

– Atang sëning mëni qanchilik yaxshi köridighanliqingni obdan bilidu. Shunga u ichide: «Buni Yonatanga bildürmey, bolmisa u qayghurup këtidu» dep, oylighan gep. Men menggü hayat Perwerdigar aldida sëning jëning bilen qesem qilimenki, ölümge bir qedemla yëqinliqta turimen, – dëdi.

<sup>4</sup> Yonatan Dawutqa:

– Sen nëme qil dëseng, shuni qilay, – dëgenidi, <sup>5</sup> Dawut uninggha mundaq dëdi:

– Ete yëngi ay bayrimi, padishah bilen hemdastixan bolushum kërek, lëkin sen mëning ögün axshamghiche dalada yoshurunup turushumgha ruxset qilghin. <sup>6</sup> Mubada atang mëning dastixanda yoqluqumni bilip sorap qalsa, sen: «Dawut yalwurup ‘manga öz shehirim Beytlehemge chaqqan bërishimgha ijazet bergin, chünki u yerde pütün uruq-jemetimiz bilen yilliq qurbanliq ötküzettuq’ dëgenidi» dep ëytqin. <sup>7</sup> Eger u: «Obdan boptu!» dëse, men tinch-aman qalimen; eger u qattiq xapa bolsa, bilginki, u manga ziyankeshlik qilish niyitige qet'iy kelgen bolidu.

<sup>8</sup> Perwerdigar aldida tüzgen dostlishish heqqidiki ehdimizni ësingge ëlip, manga mëhir-muhebbet körsitip turghaysen. Lëkin mende gunah bolsa, mëni atanggha tutup bërüp nëme qilattig? Özüngla öltürüwet.

<sup>9</sup> – Xuda saqlisun, – dëdi Yonatan, – eger men atamning sanga ziyankeshlik qilish niyitige kelgenlikini bilip qalsam, sanga ëytmasmenmu?

<sup>10</sup> – Eger atang sanga ghezepite jawab berse, kim manga xewer bëridu?  
– dëdi Dawut Yonatanga.

<sup>11</sup> – Yüre, dalagha chiqayli, – dëdi Yonatan Dawutqa we ikkisi dalagha chiqip ketti.

<sup>12</sup> – Perwerdigar – Isra'illarni tallighan Xuda manga guwah bolsunki, ete yaki ögünlükke alahazel mushu waqitta atamning nëme niyette ikenlikini bilip chiqimen. Eger atam sanga yaxshi niyette bolsa, men sanga xewer bërimen. <sup>13</sup> Eger u sanga ziyankeshlik qilish niyitide bolup, lëkin men sëni xewerdar qilip, aman-ësen qëchishinggha yardem bermisem, Perwerdigar mëni qattiq jazalisun! Perwerdigar ilgiri atamgha yar bolghandek, sangimu yar bolsun! <sup>14</sup> Perwerdigar manga mëhir-muhebbet körsetkinidek, senmu hayatimning axirighiche her da'im manga mëhir-muhebbet körsetkin. Eger men ölüp ketsem, <sup>15</sup> Perwerdigar hetta barliq ewladliringni<sup>④</sup> yer yüzidin yoqatqan teqdirdimu, sen mëhir-muhebbitingni ewladlirimdin menggüge üzmigin, – dëdi Yonatan Dawutqa we <sup>16</sup> Dawut bilen ehde qildi.

Yonatan yene:

– Eger ewladliring ehdimizge wapasizliq qilsa, Perwerdigar ulardin hëساب alghay, – dëdi.

<sup>17</sup> Yonatan Dawutni öz jënidek yaxshi körgechke, uning özige bolghan dostluqini yene bir qëtim testiqlitish üçün uni wede qildurdi.

<sup>18</sup> Yonatan Dawutqa:

– Ete yëngi ay bayrimi, dastixandiki ornung bosh qalsa, sëning yoqluqung bilinip qalidu. <sup>19</sup> Ögünlükke sen ilgiri yoshurunghan yerge bërip, tash dëwilirining arqisida saqlap turghin. <sup>20</sup> Men tash dëwilirining yënigha xuddi qarigha atqandek üç pay ya oqi atimen. <sup>21</sup> Andin men xizmetchi baligha: «Sen bërip ya oqlirini tapqin» deymen. Eger men uninggha: «Qara! Ya oqliri sëning bu teripingde, ularni ekel» dësem, sen chiqsang bolidu. Men menggü hayat Perwerdigar aldida qesem qilimenki, sen aman qalisen, sanga xewp-xeter kelmeydu; <sup>22</sup> eger men xizmetchi baligha: «Qara! Ya oqliri sëning u teripingde» dësem, sen ketkin, chünki u chaghda Perwerdigar sëni yolgha salghan bolidu.

<sup>23</sup> Bir-birimizge qilghan ehdimizge Perwerdigar menggü guwah bolsun, – dëdi.

---

④ Nurghun terjimilerde «Dawutning ewladliri» sipayileshtürölüp «Dawutning düshmenliri» dep ëlinghan.

<sup>24</sup> Shundaq qilib, Dawut dalagha chiqip yoshurundi. Yëngi ay bayrimida padishah ghizalanhili dastixangha olturdi <sup>25</sup> we adet boyiche tam yënidiki orundin jay aldi. Yonatan padishahning udulida, Abnër padishahning yënida olturdi, Dawutning orni bolsa bosh qaldi. <sup>26</sup> Lëkin shu küni padishah hëchnëme dëmey: «U bir ish qilib napak bolup qalghandu ... Choqum pak emes» dep, xiyal sürüp olturdi. <sup>27</sup> Yëngi ay bayrimining ikkinchi künimu Dawutning ornining bosh turghanliqini körgen Sa'ul Yonatandin:

– Yishayning oghlining tünügünmu, bugünmu ghizagha kelmesliki nëme sewebtin? – dep soridi.

<sup>28</sup> Yonatan mundaq jawab qayturdi:

– Dawut «Beytlehemge barsam» dep, mendin ruxset sorap yalwurghanidi. <sup>29</sup> U, «manga ijazet bergin, chünki u sheherde uruq-jemetimiz bilen qurbanliq qilattuq, akam bërishimni buyrughanidi. Eger sen mëni yaxshi körseng, akilirim bilen körüshkili ijazet bergin» dep, manga yëlinghanidi. Shu sewebtin u padishahimiz bilen hemdastixan bolalmidi. <sup>30</sup> Bu chaghda Sa'ul Yonatangha qattiq achchiqlinip:

– Hey buzuq, asiy xotunning balisi, mëni sëning Yishayning oghli bilen bir terepte turuwatqanliqingni bilmeydu dëme, sen bu qiliqing bilen özüngni we sëni tughqan anangni shermende qiliwatisen. <sup>31</sup> Yishayning oghli dunyada hayatla bolidiken, ne özüng, ne padishahliqing mustehkem turalmaydu. Shunga adem ewetip, uni tutup, mëning aldimgha ekel. U ölüshi kërek, – dëdi.

<sup>32</sup> – U nëmishqa ölüshi kërek, u nëme gunah qildi? – dëdi Yonatan atisi Sa'ulgha.

<sup>33</sup> Sa'ul bu gepni anglap, oghli Yonatanni öltürüş üçün neyzini uninggha qaritip atti. Yonatan atisining Dawutni qet'iy öltürüş niyitide ikenlikini bildi. <sup>34</sup> Yonatan qattiq achchiqlinip, dastixandin irghip turup, këtüp qaldi, hem atisining Dawutni haqaretligenlikidin köngli ghemkin boldi. U yëngi ay bayrimining ikkinchi küni bir kün ghiza yëmidi.

<sup>35</sup> Yonatan etisi etigende Dawut bilen pütüşüp qoyghan waqitta bir balini egeshtürüp dalagha chiqti.

<sup>36</sup> – Sen yügür, men atqan ya oqini tap, – dëdi Yonatan baligha. Bala yügürüp këtiwidi, Yonatan ya oqini bala këtiwatqan yerning nërisigha atti. <sup>37</sup> Bala Yonatan ya oqini atqan yerge barghanidi, Yonatan uninggha: – Ya oqi sëning u teripingdighu? <sup>38</sup> Tëz yügür, toxtap qalma! – dep

towlidi. Bala ya oqlirini yighip xojayinigha ekëlip berdi. <sup>39</sup> Bala hëch nersidin xewersiz idi, ëytilghan sözlarning menisini peqetla Yonatan bilen Dawut biletti. <sup>40</sup> Yonatan özining oqyasini baligha bërip uninggha:

– Bularni sheherge ëlip kirip ketkin, – dëdi.

<sup>41</sup> Bala ketkendin këyin Dawut tash döwilirining arqisidin chiqip, yerge bash qoyup, üç mertem tezim qildi. Ikkisi söyüşüp yighlashti, Dawut bolsa qattiq yighlap ketti.

<sup>42</sup> – Perwerdigarning nami bilen qesem qilip, «bir-birimizge qilghan qesimimizge taki ewladlirimizghiche Perwerdigar menggü guwah bolsun» dëgeniduq. Emdi sen tinch-aman yolunggha mang! – dëdi Yonatan Dawutqa.

Shuning bilen Dawut ketti, Yonatanmu sheherge qaytti.

## 21-bab

### Dawutning Sa'uldin qëchip yürüshi

<sup>1</sup> Dawut Nob dëgen sheherge këlip, rohaniy Aximelekning yënigha bardi, Aximelek uni qorqunch ichide kütüwalidi.

– Nëmishqa yalghuz keldingiz, ademliringiz yoqmu? – dep soridi Aximelek.

<sup>2</sup> – Padishah manga bir ishni buyrup: «Men sanga buyrughan ishni hëchkim bilmisun» dëgenidi. Shunga men öz ademlirimge ularning mëni melum jayda saqlap turushini tapilap qoyup keldim. <sup>3</sup> Emdi yëgüdek nëmingiz bar? Besh nan yaki bashqa nëmila nersingiz bolsa bëringa, – dëdi Dawut rohaniy Aximelekke.

<sup>4</sup> – Mende adettiki nan yoq, peqet muqeddes nanla bar. Siz uninggha peqet ademliringiz yëqindin bëri özlirini ayal zatidin nëri tutqan bolsila ërisheleysiz, – dep jawab berdi rohaniy.

<sup>5</sup> – Elwette ayallargha yëqinlashmiduq, – dëdi Dawut, – biz adettiki wezipige atlanganda, ademlirim özlirini pak tutidu. Bu qëtim alahide wezipige chiqqanliqimiz üçün tëximu shundaqtur.

<sup>6</sup> Shuningdin këyin rohaniy bashqa nan bolmighachqa, Dawutqa muqeddes nannardin berdi. Bu nannar Perwerdigargha bëghishlanghan bolup, Perwerdigarning huzurida bir mezigil turghandin këyin, yëngi nan kelgechke u yerdin ëliwëtilgenidi. <sup>7</sup> Shu küni Sa'ulning Idomluq bash padichisi Do'ëgmu u yerde bolup, u paklinish merikisi üçün kelgenidi.

<sup>8</sup> Dawut Aximelektin:

– Sizde qilich, neyze barmu? – dep soridi, – padishahning tapshuruqi jiddiy bolghachqa, yëningha ya qilich, ya neyze ëlip chiqmighanidim.

<sup>9</sup> – Siz Ëlah jilghisida öltürgen Filistiyelik Golyatning qilichi bu yerde, u rohaniylik tonining keynide matagha yögeklik turidu, xalisingiz shuni ëling, uningdin bashqa qoral-yaragh yoq, – dëdi rohaniy.

– Uninggha teng këlidighan qilich yoq, shuni manga bëring, – dëdi Dawut.

### **Dawutning Filistiyeliklarning shehiri Gatqa qëchishi**

<sup>10</sup> Shu kûni Dawut Sa'uldin qëchip, Gatning padishahi Akishning yënigha bardı.

<sup>11</sup> Akishning emeldarliri Akishqa:

– Bu Isra'iliyening padishahi Dawutqu? Isra'iliyediki ayallar: «Sa'ul qirdi minglap-minglap, Dawut qirdi tümenlep-tümenlep» dep naxsha ëytip, ussul oynashmighanmidi?! – dëdi.

<sup>12</sup> Dawut bu sözlerni diqqet qilip anglidi we Gatning padishahi Akishning, özige bir nëme qilishidin bek qorqup ketkechke, <sup>13</sup> ular bar yerde etey telwilik qilip yürdi. U ularning qol astida bolghanliqtin, sarang boluwëlip, sheher derwazisigha qalaymiqan yëzip-sizip, saqiligha shölgeylirini ëqitip yürdi. <sup>14</sup> Akish emeldarlirigha:

– Qaranglar! Bu adem sarang iken, nëmidëp uni mëning qëshimgha ëlip keldinglar? <sup>15</sup> Manga sarang kem bolup qaptimu? Uni mëning huzurumda sarangliq qilip bersun, dep ëlip keldinglarmu? Bu ademni öyümdin yiraq qilinglar! – dëdi.

## **22-bab**

### **Dawutning yoshurunup yürüshi**

<sup>1</sup> Dawut u yerdin qëchip, Adullam shehirining yënidiki gharda panahlandi. Uning akiliri we ata jemetidikiler buni anglap, shu yerge yëtip keldi. <sup>2</sup> Shuning bilen bille, bëshigha kün chüshken, qerzge boghulghan, narazi bolup yürgen kishiler uning yënigha yighilishti. Shundaq qilip Dawut ulargha yobashchi bolup qaldi. Uninggha egeshkenler töt yüzche kishi idi. <sup>3</sup> Dawut u yerdin Mo'ab zëminidiki Mizpah dëgen sheherge këlip, Mo'ab padishahigha:

– Xudaning manga nēme qilmaqchi bolghanliqini biliwalghuche, ata-anamning bu yerge kēlip turushigha ruxset qilsila, – dep iltija qildi.

<sup>4</sup> Shundaq qilip u ata-anisini Mo'ab padishahining huzurigha ēlip keldi.

Özi taghdiki panahlinidighan gharda yoshurunup yürgen mezgilde, ata-anisi u yerde turdi. <sup>5</sup> Gad peyghember Dawutqa:

– Taghdiki gharda yürmey, Yehuda zēminigha barghin, – dēdi.

Andin Dawut u yerdin kētip, Xeret ormanliqigha bardi.

### **Sa'ulning Nobtiki rohaniylarni öltürüshi**

<sup>6</sup> Sa'ul Gib'ah tēghining töpisiidiki bir yulghun derixining astida qoligha neyzisini tutqan halda olturatti, emeldarliri bolsa uning etrapida turushatti. Dawut we uning ademlirining tēpilghanliqi heqqidiki xewer uninggha yētip keldi. <sup>7</sup> Sa'ul etrapidikilerge:

– Hey Binyamin qebilisidikiler, gēpimge qulaq sēlinglar! Yehuda qebilisidin bolghan Yishayning oghli Dawut silerge üzümzarliq we ētizlarni bēermidi, silerni qoshunlirining serkerdisi qilarmidi? <sup>8</sup> Siler manga qarshi til biriktürüwatisiler. Aranglardin hēchkim manga oghlum Yonatanning Yishayning oghli bilen ehde qilghanliqini ēytmidi, mēning halimdin xewer almidi. Hēchqandaq adem manga, öz oghlumning küshkürtüshi bilen Dawutning manga hujum qilishni kütüwatqanliqini ēytmidi, – dēdi.

<sup>9</sup> Shu chaghda Sa'ulning emeldarliri arisida turghan Idomluq Do'ēg uninggha:

– Men Yishayning oghli Dawutning, Nobtiki Axitubning oghli rohaniy Aximelekning yēnigha kelgenlikini kördüm. <sup>10</sup> Aximelek Dawut heqqide Perwerdigargha iltija qilip, uninggha ta'am we Filistiyelik Golyatning qilichini berdi, – dēdi.

<sup>11</sup> Sa'ul padishah rohaniy Aximelekni we uning ata jemetining hemmisini, yeni Nobtiki rohaniylarni chaqirtti. Ularning hemmisi padishahning huzurigha keldi.

<sup>12</sup> – Hey Axitubning oghli, gēpimge qulaq sal, – dēdi Sa'ul.

– Mana men, xojam, – dep jawab berdi Aximelek.

<sup>13</sup> – Sen nēmishqa Yishayning oghli bilen birge manga qarshi til biriktürdüng? Sen nēmishqa uninggha nan bilen qilich bērip, uning üçhün Perwerdigargha iltija qilding? Mana emdi u manga qarshi chiqip, hujum qilishni kütüp yatmaqta! – dēdi Sa'ul uninggha. <sup>14</sup> Aximelek Sa'ulgha jawab bērip, mundaq dēdi:

– Özlirining emeldarliri ichide Dawuttin sadiq kim bar? U silining küy'oghulliri hem ordidiki yasawullar etritining bashliqi, shundaqla özlirining adamliri ichidiki hörmetke sazawer bir kishidur. <sup>15</sup> Toghra, men Dawut heqqide Perwerdigargha iltija qildim, aliyliri, bu mëning birinchi qëtim iltija qilishim emes. Dawutning yaman niyitidin hëch xewirim yoq, bu ishta mëni yaki ata jemetimni eyiblimisile.

<sup>16</sup> – Hey Aximelek! Sen we ata jemetingning hemmisi ölümge mehkumsiler! – dëdi padishah <sup>17</sup> we etrapidiki yasawullirigha mundaq dep buyrudi:

– Perwerdigarning rohaniylirini öltürünglar. Ular Dawut terepte turghan hem Dawutning qëchip ketkenlikini bilip turup, manga ëytmighan!

Sa'ulning yasawulliri bolsa Perwerdigarning rohaniylirini öltürüshdin bash tartti. <sup>18</sup> Bu chaghda padishah Do'ëgqa:

– Sen bërip, rohaniylarni öltür! – dep buyrudi. Shu küni Idomluq Do'ëg rohaniyliq tonini kiygen 85 rohaniyni özi yalghuz öltürdi. <sup>19</sup> Buningdin bashqa Sa'ul padishah rohaniylar shehiri Nobtiki er-ayal, bala-chaqa, emchektiki bowaqtin taki kala-ëshek, qoylarchiche bolghan hemmisini qilich bilen qirghuzdi.

<sup>20</sup> Axitubning oggli Aximelekning oghulliridin Abiyatar qëchip Dawutning qëshigha keldi. <sup>21</sup> U Sa'ul padishahning Perwerdigarning rohaniylirini öltürgenlikini Dawutqa dep berdi.

<sup>22</sup> Dawut Abiyatargha:

– U küni Idomluq Do'ëgning u yerde ikenlikini körüp, uning Sa'ulgha choqum xewer qilidighanliqini bilgenidim. Ata jemetingdiki herbir janning ölümige men sewebchi boldum. <sup>23</sup> Emdi sen yënimda qal. Qorqma, mëning jënimni almaqchi bolghanlar sëning jëningnimu alidu. Sen mëning yënimda aman-ësen turisen, – dëdi.

## 23-bab

### Dawutning Qiylah shehirini qutquzushi

<sup>1</sup> Dawutqa: «Filistiyelikler Qiylah shehirige hujum qilip, xamanlardiki ashliqlarni bulang-talang qiliwëtiptu» dëgen xewer yëtip keldi. <sup>2</sup> Shu sewebtin Dawut Perwerdigardin:

– Men bërip u Filistiyelikler bilen urushaymu? – dep soridi.

Perwerdigar uningha:

– Sen bərip Filistiyelikler bilan urushup, Qiylahni qutquz, – dēdi.

<sup>3</sup> Dawutning ademliri bolsa Dawutqa:

– Biz Yehuda zəminida turuqluq qorquwatsaq, Qiylahqa

Filistiyeliklarning qoshunining aldigha hujum qilip barimizmu tēxi? – dēyishti.

<sup>4</sup> Dawut yene Perwerdigarning iradisini soridi, Perwerdigar uningha:

– Men Filistiyeliklarni sēning qolunggha tapshuridighan bolghandikin, sen Qiylahqa bar, – dep jawab berdi.

<sup>5</sup> Shuningdin kēyin Dawut we uning ademliri Qiylahqa bərip, Filistiyelikler bilan jeng qildi. Ular Filistiyeliklarning mallirini tartiwēlip, ularni qattiq meghlup qildi. Shundaq qilip Dawut Qiylah ahalisini qutquzdi.

### **Sa'ulning Dawutning keynidin qoghlishi**

<sup>6</sup> Aximelekning oghli Abiyatar qiyilahta turghan Dawutning yēnigha qēchip barghanda, u ōzi bilen ēfodni<sup>⑤</sup> ēliwalghanidi. <sup>7</sup> Sa'ulgha: «Dawut Qiylahqa keptu» dēgen xewer yētip kelgende, Sa'ul:

– Dawut derwaza we sēpilliri puxta sheherge kirip solinip qaptu, bu Perwerdigarning uni mēning qolumgha tapshurghanliqi – dēdi.

<sup>8</sup> Sa'ul Dawut we uning ademlirini qamalgha ēlish meqsitide hemme leshkerlirini Qiylahqa qarap yūrush qilishqa chaqiriq qildi. <sup>9</sup> Dawut Sa'ulning ōzini qestlewatqanliqini bilip, Abiyatargha:

– ēfodni ekel, – dēdi.

<sup>10</sup> Andin u Xudagha iltija qilip, mundaq dēdi:

– I Perwerdigar, Isra'illarni tallighan Xuda! Men Sa'ulning mēni dep Qiylahqa kēlip, pūtūn sheherni xarab qilmaqchi bolghanliqini ēniq anglidim. <sup>11</sup> Qiylahning hakimliri mēni Sa'ulning qoligha tapshurarmu? Sa'ul men anglighandek Qiylah shehirige kēlermu? I Perwerdigar, Isra'illarni tallighan Xuda, pēqirgha yol kōrsetkeysen!

– Sa'ul kēlidu, – dēdi Perwerdigar.

<sup>12</sup> – Qiylahning hakimliri mēni we ademlirimni Sa'ulning qoligha tapshurarmu? – dēdi Dawut yene.

– Tapshuridu, – dēdi Perwerdigar.

---

⑤ ēfod – rohaniylik kiyim. Bu yerde ushbu kiyim rohaniylik xizmitide bolghan adem teripidin Xudaning iradisini bilish ūchūn ishlatilgen.



<sup>13</sup> Shunga Dawut we uning adamliri, texminen jem'iy alte yüz kishi Qiylahtin chiqip, u yaqtin bu yaqqa aylinip yürüshti. Beziler bu ehwalni Sa'ulgha yetküzüwidi, u Qiylahqa barmaydighan boldi.

<sup>14</sup> Dawut chölde, taghlarda, yeni Zif chölidiki gharlarda panahlinip turatti. Sa'ul Dawutni her küni izdigen bolsimu, Perwerdigar uning Dawutni tutuwëlishigha yol qoymidi. <sup>15</sup> Dawut Zif chölidiki Xorash dëgen jayda turuwatqan mezgilde, Sa'ulning uning jënini ëlish üçün uni izdep këliwatqanliqini bilip qaldi. <sup>16</sup> Sa'ulning oghli Yonatan u yerge bërip, Dawut bilen körüshti hemde uning Xudagha bolghan ishenchini küçeytti.

<sup>17</sup> – Qorqma! – dëdi Yonatan uninggha, – atam hëchqachan sanga ziyankeshlik qilalmaydu, sen Isra'iliyening padishahi bolisen, men sendin qalsamla ikkinchi orundiki adem bolimen. Buni atammu obdan bilidu.

<sup>18</sup> U ikkisi Perwerdigar aldida, chin dostluq üçün ehde qilishti. Yonatan öyige ketti, Dawut bolsa awwalqidekla Xorashta turup qaldi.

<sup>19</sup> Zifliqlar Gib'ahqa bërip, Sa'ul bilen körüşhüp uninggha:

– Dawut Yëshimon chölining jenubidiki Xakila dëgen ëgizlikke jaylashqan Xorashtiki gharlarda yoshurunup yürüptu. <sup>20</sup> Padishahi alem, xalighan chaghlirida yolgha chiqsila, Dawutni qollirigha ötküzüp bërimiz, – dëyishti.

<sup>21</sup> – Manga köngül bölgininglar üçün Perwerdigar silerge bext ata qilsun, – dëdi Sa'ul. <sup>22</sup> – Emdi siler yene bërip, uning qeyerde turuwatqanliqini, uni kimning körgenlikini ëniqlap bëqinglar. Manga melum bolushiche u tolimu quw iken. <sup>23</sup> Shunga, u adette yoshurunidighan yerni ëniqlap chiqip, manga këlip heqiqiy melumatni bëringlar, andin men siler bilen bille u yerge barimen. Eger u u yerde bolsila, uni Yehuda jemetliri ichidin tapmay qoymaymen.

<sup>24</sup> Zifliqlar yolgha chiqip, Sa'uldin awwal Zifqa qaytip keldi. Dawut we uning adamliri bolsa Ma'on chölige jaylashqan Yëshimonning jenubidiki Araba rayonida idi. <sup>25</sup> Sa'ul we uning adamliri Dawutni izdeshke mangdi. Dawut buningdin xewer tëpip, Ma'on chölidiki bir tik taghning yënida qaldi. Sa'ul buni anglap, Dawutni qoghlap tutush üçün Ma'on chölige bardı. <sup>26</sup> Sa'ul we uning adamliri taghning bu teripi bilen mangsa, Dawut we uning adamliri taghning u teripi bilen mangatti. Ular Sa'ul we uning adamliridin qutulush üçün aldirap qëchiwatqanda, Sa'ul we uning adamliri ularni tutimiz dep, her tereptin qorshawgha ëlishqa bashlidi.

<sup>27</sup> Lëkin bir elchi këlip Sa'ulgha:

– Tëz qaytmisingiz bolmidi, Filistiyelikler yurtimizgha hujum qildi – dëdi.

<sup>28</sup> Shuning bilen Sa'ul Dawutni qoghlamay, Filistiyelikler bilen urushqili qaytti. Shu sewebtin bu yer «Qutulush Qiyasi» dep ataldi.

<sup>29</sup> Dawut u yerdin chiqip, Ëngedi bostanliqidiki panahlinidighan gharlarga orunlashti.

## 24-bab

### Dawutning Sa'ulni kechürüshi

<sup>1</sup> Sa'ul Filistiyeliklerni qoghlap qaytqanda, uninggha: «Dawut Ëngedi chölide turuwëtiptu» dëgen xewer keldi. <sup>2</sup> Sa'ul bu xewerni anglighandin këyin, Isra'illardin üç ming serxil leshkerni tallap, Dawut bilen uning ademlinirini izdep «Yawa Tëke» qiya tashlirining yënigha keldi. <sup>3</sup> Sa'ul yol boyida qoy qotanliri bar yerge kelgende, bir gharni körüp, hajet qilghili kirdi. Dawut we uning ademliri del shu gharning ichkiriside yoshurunup turghanidi. <sup>4</sup> Dawutning ademliri uninggha:

– Perwerdigar sizge: «Düşminingni öz qolunggha tapshurimen, qandaq qilishni xalisang, shundaq qil» dëgenidi, qarang, mana bugün shu peyt keldi! – dëdi.

Dawut asta qopup Sa'ulning tonining ëtikidin tuydurmay bir parche kësiwalidi, <sup>5</sup> biraq bundaq qilghini üçün Dawut könglide özini eyiblid.

<sup>6</sup> – Perwerdigar mëni u tallighan padishahqa qol tegküzüshümdin saqlisun, xojayinimgha ziyan-zexmet yetküzsem hergiz bolmaydu, chünki u Perwerdigar tallighan padishahtur, – dëdi u ademlirige.

<sup>7</sup> Dawut shundaq dep öz ademlirige tenbih bërip, ularning Sa'ulgha ziyan-zexmet yetküzüshige ijazet bermidi. Sa'ul ghardin chiqip öz yoligha rawan boldi.

<sup>8</sup> Shuning bilen Dawutmu ghardin chiqti we Sa'ulning arqisidin:

– Hey padishah aliyliri! – dep Sa'ulni chaqirdi.

Sa'ul burulup, Dawutning yerge bash qoyup, özige tezim qiliwatqanliqini kördi.

<sup>9</sup> Dawut Sa'ulgha mundaq dëdi:

– Nëmishqa kishilerning: «Dawut sizge ziyan-zexmet yetküzmekchi boluwatidu» dëgen geplirige qulaq sëlip yürisiz? <sup>10</sup> Mana bugün öz

közingiz bilan kördingiz, Perwerdigar gharda sizni qolungga tapshurghanidi, beziler «öltür» deddi, lekin men sizni kechürdüm. Men ulargha: «Perwerdigar tallighan padishah aliylirigha ziyan-zexmet yetküzsem bolmaydu» dedim.<sup>11</sup> Hey ata, qarap bëqinga, ëtingizning bir parchisi mana mëning qolumda turuptu, sizni öltürmey ëtingiznıla kësïwalghanliqimdin mende ya yamanliq, ya gunahning yoqluqini biliwalalaysiz. Gerche men sizge qilchilik yaman niyette bolmighan bolsammu, lekin siz mëning jënimni ëlish qestide boluwatisiz.

<sup>12</sup> Kimning toghra, kimning xata qilghanliqigha Perwerdigar höküm chiqarghay, Perwerdigar men üçün sizdin intiqam alghay, men sizge qol tegküzmeymen.<sup>13</sup> «Yamanliq yamanlardin këler» dëgen maqal bar, shunga men sizge ziyan-zexmet yetküzmeymen.<sup>14</sup> Isra'ïllarning padishahi kimni tutqili chiqiptu? Siz kimni qoghlap yürisiz? Emeliyette qoghlap yürügingiz bir ölük it, kichikkine bir bürge, xalas!

<sup>15</sup> Perwerdigar ikkimizning otturisida sotchï bolup, heq-naheqqe höküm chiqarsun, ishni tekshürüp, mëni aqlisun we mëni sizning qolingizdin qutquzsun!

<sup>16</sup> Dawutning sözi tügigendin këyin, Sa'ul:

– Oghlum Dawut! Bu rasttinla senmu? – deddi we qattiq yiglap ketti.

<sup>17</sup> – Sen toghra qilding, men bolsam xatalashtim. Men sanga yamanliq qilghanidim, emma sen manga yaxshiliq qilding!<sup>18</sup> Bügün sen manga yamanliq qilmaydighanliqingni ispatliding. Gerche Perwerdigar bügün mëni sëning qolungga tapshurghan bolsimu, lekin sen mëni öltürmiding.<sup>19</sup> Kimmu sendek öz düshminini tutuwëlip, uninggha aq yol tilep yolgha salidu? Perwerdigar sëning bügün manga qilghan yaxshiliqing üçün sanga yaxshiliq yandurghay!<sup>20</sup> Emdi men sëning choqum padishah bolidighanliqingni, Isra'iliyening padishahliqi sëning qolungda musthekemlinidighanliqini bildim.<sup>21</sup> Sen hazir men ölgendin këyin, mëning we ata jemetimning namining pütünley öchüp ketmesliki üçün, mëning ewladirimni qurutuwetmeydighanliqing heqqide Perwerdigarning nami bilen qesem qil!

<sup>22</sup> Dawut Sa'ulgha qesem qilip bergendin këyin, Sa'ul öz öyige ketti. Dawut we uning ademlirimu taghdiki panahlinidighan ghargha qaytti.

## 25-bab

### Samu'ilning alemdin ötüshi

<sup>1</sup> Samu'il alemdin ötti. Pütün Isra'illar yigihilip matem tutup, uni öz yurti Ramahta depne qildi. Dawut bolsa Paran chölige ketti.

### Nabalning exmeqliqi we Abigalning chëchenliki

<sup>2-3</sup> Kalib qebilisidin bolghan Ma'onluq Nabal isimlik bir adem bar idi. U qewetla bay adem bolup, üç ming qoyi, bir ming öchkisi bar idi. Uning mal-dunyasi Karmel shehiride idi. Nabalning Abigal isimlik ayali bolup, u hem eqilliq hem chirayliq idi; lëkin Nabal bolsa mijezi tolimu chus, tong adem idi. Bir küni u Karmelde qoylirining yungini qirqiwatatti. <sup>4</sup> Chölde yürgen Dawut Nabalning qoylirining yungini qirqiwatqanliqini anglap, <sup>5</sup> yigitliridin onni ewetip, ulargha mundaq dep tapilidi:

– Siler Karmelge bërip Nabal bilen körüşhünglar, mendin uninggha salam ëytinglar <sup>6</sup> we mëni: «Özlirige, a'ililirige we silige tewe bolghanlargha ten salametlik we memurchiliq tileymen. <sup>7</sup> Anglisam qoylirining yunglirini qirqiwëtiptila, özlirining malchiliri biz bilen Karmelde bardi-keldi qilghanda, ulargha hëch zerer yetküzmiyeniduq, ular hëch nersisini yoqatmighanidi. <sup>8</sup> Ademliridin sorap baqsila, ular ëytip bëridu. Biz özlirining aldilirida iltipatqa ërishkeymiz. Xizmetkarlirim huzurlirigha bayram künliri yëtip bardi, bu xizmetkarliringizgha shundaqla oghulliri Dawutqa qolliridin këlishiche yardem körsetkeyla, dëdi» denglar.

<sup>9</sup> Dawut ewetken yigitler këlip, Dawutning namida bu geplerni Nabalgha ëytip, jawab kütüp turdi.

<sup>10</sup> Lëkin Nabal Dawutning yigitlirige mundaq jawab berdi:

– Kim u Dawut dëgen? Kim u Yishayning oghli dëgen? Bu künlerde öz xojayinliridin qëchip yürgen xizmetkarlar nahayiti köp. <sup>11</sup> Men qandaqsige ash-nënimni we qoylirimning yungini qirqiwatqanlargha dep soyghan malning göshini nedin kelgenliki namelum bolghan birlirige bërey? <sup>12</sup> Dawut ewetken yigitler bu geplerni anglap, keynige burulup qaytip ketti. Ular Dawutning yënigha bërip, uninggha Nabalning sözlirini eynen yetküzdi. <sup>13</sup> Dawut ademlirige:

– Herbiringlar qilichliringlarni ësinglar, – dëdi. Shuning bilen

hemmaylen qilichlirini ësishti, Dawutning özimu qilichini asti. Ikki yüz adem yaragh-jabduqlarni saqlashqa qëlip, töt yüzche adem Dawut bilen yolgha chiqti.

<sup>14</sup> Bu ishlar boluwatqanda, Nabalning bir xizmetkari Nabalning ayali Abigalgha:

– Qarisila, Dawut chöldin xojayinimizgha salamgha elchi ewetiptiken, xojayinimiz ularni haqaretleptu. <sup>15</sup> Lëkin ular bizge nahayiti yaxshi mu'amile qilghan. Biz chöl-bayawanda ular bilen bardi-keldi qilghinimizda, ular bizge hëch zerer yetküzmigenidi, biz hëch nersimizni yoqatmighaniduq. <sup>16</sup> Biz ular bilen bille bolup, qoylirimizni bëqip yürgen künlerde, ular bizni këche-kündüz tamdek qoghdighanidi. <sup>17</sup> Emdî nëme qilish këreklikini özliri oylinip baqsila, xojayinimiz we uning pütün a'ilisining bëshigha bala-qaza këlish aldida turuptu, xojayinimizning mijezi bek yaman, u hëchkimning gëpini yëmeydu, – dëdi.

<sup>18</sup> Abigal derhal ikki yüz nan, ikki tulum sharab, pishurulghan besh qoyning göshi, ikki xalta qomach, yüz ochum kishmish we ikki yüz ochum qurutqan enjür teyyarlap, ësheklerge artip, <sup>19</sup> xizmetkarlirigha:

– Siler mëngiwëringlar, men keyninglardin barimen – dëdi.

Lëkin u bu ishni ëri Nabalgha ëytmidi. <sup>20</sup> Abigal ëshikige minip, taghning egmisidin chüshüwatqanda, qarshi tereptin këliwatqan Dawut we uning ademlirige duch këlip qaldi.

<sup>21</sup> Dawut ademlirige mundaq dewatatti:

– Mëning chöl-bayawanda bu kishining mallirini saqlap, uning nersiliridin hëchnëmisini yoqatmighanliqim bikar boptu, qaranglar uning yaxshiliqqa yamanliq qayturghinini. <sup>22</sup> Xep, ete tang atquche bu ademge tewe erkek zatidin birersini tirik qalduridighan bolsam, Perwerdigar mëni ëghir jazalighay!

<sup>23</sup> Abigal Dawutni körüp derhal ëshikidin chüshüp, uning aldigha këlip, yerge bash qoyup, tezim qildi. <sup>24</sup> U yene Dawutning puti aldida tizlinip:

– Teqsir, bu gunah manga artilsun, kënizeklirige ijazet bergeyla, söz qilghili qoyup, sözige qulaq salghayla. <sup>25</sup> Teqsir, sili mijezi chus Nabalgha ëtibar qilmighayla, chünki u öz ismining menisidek exmeq adem [«Nabal» exmeq dëgen menide], menki kënizekliri sili ewetken yigitlerni körmey qaptimen. <sup>26</sup> Hey teqsirim, emdî men menggü hayat Perwerdigar aldida silining janliri bilen qesem qilip ëytimenki, Perwerdigar silining qan töküshlirige, shundaqla öz qolliri bilen öch ëlishlirigha yol qoymidi, shunga silining dushmanliri we silige

ziyan-zexmet yetküzgüchilarning hemmisige del shu Nabalning küni kelgey. <sup>27</sup> Emdi kënizekliri ëlip kelgen sowghatlarni qobul qilghayla we özliri bilen kelgen yigitlerge bergeyla. <sup>28</sup> Kënizeklirining gunahlarini kechürüshlarini ötünimen. Perwerdigar özlirige ewladtin-ewladqiche mustehkem turidighan xanidanliq ata qilidu, chünki özliri Perwerdigar üçün jeng qilip këliwatila. Shuninggha ishinimenki, ömürlirining axirighiche hëchbir yamanliq qilmayla. <sup>29</sup> Birersi silini öltürüş üçün keynilirige chüshsimu, Perwerdigar Xudaliri janlarini köz qarichuqidek saqlaydu, düşmenlirining janlarini salghigha sëlöp atqan tashtek pirqiritip ëtiwëtidu. <sup>30</sup> Perwerdigar silige wede qilghanlirining hemmisini beja keltürüp, silini Isra'iliyege bash qilghan chaghda, <sup>31</sup> «özüm üçün öch ëlip, bigunah kishilarning qënini töktüm» dep, wijdanliri aldida bi'aram bolushlirining hajiti yoq. Perwerdigar silige bext-sa'adet ata qilghanda, kënizeklirini untup qalmighayla, – dëdi.

<sup>32</sup> Dawut Abigalgha:

– Sizni bugün mëning aldimgha ewetken Perwerdigargha, yeni Isra'illarni tallighan Xudagha hemdusanalar bolsun! <sup>33</sup> Eqlingiz üçün we mëni öz qolum bilen öch ëlip, bigunah qan töküshdin saqlap qalghanliqingiz üçün Xuda sizge bext ata qilghay! <sup>34</sup> Perwerdigar mëning sizge ziyan-zexmet yetküzüshümning aldini aldi. Isra'illarni tallighan Xuda – menggü hayat Perwerdigar aldida qesem qilimenki, mubada siz mëning aldimgha tëz kelmigen bolsingiz, ete tang atquche Nabalning ademliridin birmu erkek zati tirik qalmighan bolatti, – dëdi we <sup>35</sup> Abigal ëlip kelgen sowghatlarni qobul qildi.

– Sözingizni tingshap, iltijayingizni qobul qildim, emdi aman-ësen öyingizge qayting, – dëdi.

<sup>36</sup> Abigal öyige qaytip kelgende, Nabal öyide xuddi padishahtek katta ziyapet ötküzüwatatti. U haraq ichip qattiq mest bolup, xushal-xuramliqta idi, shunga Abigal etisi tang atquche uninggha hëchnëme dëmidi. <sup>37</sup> Etisi etigende Nabalning mestliki yëshilgen chaghda, ayali uninggha bolup ötken ishlarning hemmisini dep berdi. Nabal bularni anglap mëngisige qan chüshüp, palech bolup qaldi, <sup>38</sup> texminen on kündin këyin Perwerdigar uning jënini aldi.

### **Dawutning Abigalgha öylinishi**

<sup>39</sup> Dawut Nabalning ölgenlikini anglighanda:

– Perwerdigargha hemdusanalar bolsun, Nabal mëni haqaret

qilghanidi, Perwerdigar özi mēni aqlaptu hem mēni gunah qilishtin saqlaptu. U Nabalning yamanliqinimu öz bēshigha qayturuptu! – dēdi.

Shuningdin kēyin Dawut arigha adem sēlip Abigalgha öylinish niyitini bildürdi. <sup>40</sup> Dawutning ademliri Karmelge bērip, Abigal bilen körüşhüp:

– Dawut sizni emrimge alsam dep, bizni elchilikke ewetti, – dēdi.

<sup>41</sup> Abigal yerge bash qoyup, tezim qilip, ulargha:

– Men xojamning kēniziki bolup, uning xizmetkarlirining putini yuyushqimu teyyarmen, – dēdi.

<sup>42</sup> Abigal derhal jabdunup, ēshikige minip, besh kēnizikini ēlip, Dawutning elchiliri bilen bille bērip, Dawutqa yatliq boldi. <sup>43</sup> Wahalenki, Dawut Yizri'ellik Axino'amnimu emrige alghanidi, shu teriqide Dawut ikki xotunluq boldi. <sup>44</sup> Dawutning birinchi xotuni Mikalni atisi Sa'ul Paltigha xotunluqqa bēriwetkenidi. Palti Gallimliq Layishning oghli idi.

## 26-bab

### Sa'ulning Dawutni Zif chölide izdishi

<sup>1</sup> Birnechche Zifliqlar Gib'ahqa kēlip, Sa'ul bilen körüşhüp:

– Dawut Yēshimon chölining chētidiki Xakila dēgen ēgizlikte yoshurunup yüridu, – dēyishti.

<sup>2</sup> Buni anglighan Sa'ul derhal Isra'illardin üç ming serxil leshkerni tallap, Dawutni izdesh üçün Zif chölige atlandi. <sup>3</sup> Sa'ul Xakila ēgizlikining yēnidiki yol boyigha bargah qurdi. Dawut u chaghda yenila chölde idi, u Sa'ulning chölde özining keynige chūshkenlikini anglap, <sup>4</sup> tingtinglap kēlishke adem ewetti we shu arqiliq Sa'ulning kelgenlikini ēniq biliwaldi. <sup>5</sup> Dawut derhal Sa'ul bargah qurghan yerge bērip, Sa'ulning we qoshunining bash serkerdisi Nērning oghli Abnērning yatqan yērini kördi. Sa'ul bargahning otturisida, leshkerliri bolsa uning etrapida yatqanidi.

### Dawutning Sa'ulni yene bir qētim kechürüwētishi

<sup>6</sup> Dawut Aximelek bilen Abishaydin:

– Qaysinglar men bilen Sa'ulning bargahigha barisiler? – dep soriwidi, Abishay:

– Men özüm siz bilen barimen, – dēdi.

Aximelek Xit xelqidin idi, Abishay Yo'abning akisi bolup, ularning

anisi Ziruya idi. <sup>7</sup> Shu kuni kēchisi Dawut bilen Abishay ikkisi bargahqa bērip, Sa'ulning bargahning otturisida uxlawatqanliqini, bēshining yēnida neyzisining yerge sanjiqliq turghanliqini, Abnēr bilen leshkerlarning uning chōriside yatqanliqini kōrdi. <sup>8</sup> Abishay Dawutqa:

– Būgün Perwerdigar dūshminingizni qolingizgha tapshuruptu. Emdi ijazet bēring, uni neyze bilen yerge mixlap qoyay. Birla sanjisam boldi, ikkinchi sanjishimning hajiti yoq! – dēdi.

<sup>9</sup> – Yaq, uni ōltürgüchi bolma! – dēdi Dawut Abishaygha, – kimmu Perwerdigar tallighan padishahqa qol tegküzüp, gunahsiz qalsun? <sup>10</sup> Men menggü hayat Perwerdigar aldida qesem ichimenki, Perwerdigar ōzi Sa'ulning jēnini alidu. U yaki kuni toshup alemdin ōtidu, yaki jengde halak bolidu. <sup>11</sup> Perwerdigar mēni ōzi tallighan padishahqa qol sēlishimdin saqlisun! Uning bēshidiki neyze bilen sudanni ēlip kēteyli.

<sup>12</sup> Shuning bilen Dawut Sa'ulning bēshidiki neyze bilen sudanni aldi we u yerdin ketti. Ularni hēchkim kōrmidi, hēchkim sezmididi. Hetta hēchbiri oyghanmidi. Chūnki Perwerdigar ularni qattiq uyqugha gherq qiliwetkenidi.

<sup>13</sup> Shundaq qilip Dawut jilghining qarshi teripige ōtüp, dōngge chiqti, ularning arisida xēli ariliq bar idi. <sup>14</sup> Dawut Sa'ulning ademlirige we Nērning oghli Abnērgha qarap towlidi:

– Hey Abnēr, jawab bermensen?

– Sen kim, padishahqa qarap tovlashqa jur'et qilghan? – dēdi Abnēr.

<sup>15</sup> – Sen Isra'iliyediki tengdishi yoq adem emesmusen? – dēdi Dawut Abnērgha, – birsi xojayining bolghan padishah aliylirini ōltürgili kirse, sen nēmishqa padishahni yaxshi qoghdimiding? <sup>16</sup> Bundaq qilghining yaxshi bolmidi! Men menggü hayat Perwerdigar aldida qesem qilimenki, xojayininglarni, yeni Perwerdigar tallighan padishahni yaxshi muhapizet qilmighanliqinglar üchün hemminglar ōlümge mehkumsiler. Abnēr, emdi qarap baqqina, padishahning bēshidiki neyze bilen sudan nede?

<sup>17</sup> Sa'ul Dawutning awazini tonup, uninggha:

– Oghlum Dawut! Bu rasttinla senmu? – dēdi.

– Lebbey, padishah aliyliri, – dep jawab berdi Dawut, <sup>18</sup> – Men nēme ish qildim, nēme yamanliq ōtküzdüm? Xojayinimning pēqirni qoghlap yürüşidiki seweb nēme? <sup>19</sup> Padishah aliyliri, emdi pēqirning gēpige qulaq sēlip baqsingiz! Eger sizning manga ghezeplinishingizge Perwerdigar seweb bolghan bolsa, qurbanliqim Perwerdigarning iradisini ōzgertkey; eger buni qiliwatqanlar insanlar bolsa, ular



Perwerdigar aldida qarghishqa ketkey. Chünki ular bu künlerde mēni Perwerdigarning zēminidin heydep, yat ilahlargha choqunidighan yerge qoghliwetti. <sup>20</sup> Emdi men padishahimdin qēnimning yat zēminda, yeni Perwerdigarning huzuridin yiraq yerde tōkülüşhige yol qoymasliqini ötünimen, Isra'illar padishahining mēni – kichikkine bir bürgini izdep yürüshi, xuddi taghqa shikargha chiqqanlarning keklik owlighinidekla ishtur.

<sup>21</sup> Sa'ul mundaq dēdi:

– Men gunah qildim, qaytip kel, oghlum Dawut! Bügün jēnimni eziz bilgenliking üçhün emdi ikkinchi sanga ziyan-zexmet yetküzmeymen. Men exmeqliq qilip, qattiq gunah qiliptimen.

<sup>22</sup> – Mana padishahimizning neyzisi, – dēdi Dawut, – yigitliringizdin biri kēlip eketsun. <sup>23</sup> Perwerdigar bügün padishahimiz bolghan sizni qolumgha tapshurghanidi, lēkin men Perwerdigar tallighan padishahqa qol tegküzmidim. Perwerdigar herbir ademni uning adilliqi we sadaqetlikige yarisha mukapatlaydu. <sup>24</sup> Bügün sizning jēningiz mēning nezirimde eziz bilingendek, mēning jēnimmu Perwerdigarning neziride eziz bilinsun we mēni barliq müshkülatlardin xaliy qilsun.

<sup>25</sup> – Balam Dawut, Xuda sanga bext ata qilghay! Sen choqum ulugh ishlarni qilisen hem ghelibige ērishisen! – dēdi Sa'ul. Shuningdin kēyin Dawut öz yoligha ketti, Sa'ulmu öyige qaytti.

## 27-bab

### Dawutning Filistiyelikler arisida yashishi

<sup>1</sup> Wahalenki, Dawut öz könglide: «Bir küni bolmisa bir küni Sa'ulning qolida ölidighan oxshaymen, uningdin köre Filistiyelikler zēminigha qēchip ketkinim yaxshidek turidu, Sa'ul mēning Isra'iliye zēminida emeslikimni bilse, ümidsizlinip, mēni izdep yürmes. Shundaq qilsam, uning qolidin qutulup kētermen» dep oylidi-de, <sup>2</sup> alte yüz adimini bashlap, chēgradin ötüp, Ma'okning oghli, Gat padishahi Akishning yēnigha panahlanghili keldi. <sup>3</sup> Ular herqaysisi özlirining bala-chaqilirini ēlip, Gatta Akishning yēnigha jaylashti, Dawutning ikki xotuni Yizri'ellik Axino'am bilen Nabaldin tul qēlip Dawutqa tegken Karmellik Abigalmu ularning ichide idi. <sup>4</sup> «Dawut Gatqa qēchip kētiptu» dēgen xewer yētip kelgende, Sa'ul uni izdeshtin toxtidi. <sup>5</sup> Dawut Akishqa:

– Eger pëqir nezerliride iltipatqa layiq adem bolsam, etraptiki sheherlerdin yashashqa bir jay bersile, pëqir qandaqsige özliri bilen paytextte yashisun, – dëgenidi, <sup>6</sup> Akish shu künla Ziqlaq shehirini uninggha berdi. Shu sewebtin Ziqlaq shehiri taki hazirghiche Yehudiye padishahlrigha tewe bolup kelmekte. <sup>7</sup> Dawut Filistiyelikler zëminida bir yil töt ay turdi. <sup>8</sup> Bu jeryanda Dawut öz adamliri bilen atlinip chiqip Gishurluqlar, Girziler we Amaleklerge hujum qilip turdi. Bu xelqler Tila'imdin tartip Shurghiche, hetta Misirghiche bolghan jaylarda yashap kelgenidi. <sup>9</sup> Dawut ulargha hujum qilghanda ya er, ya ayallardin birinimu tirik qaldurmaytti. Qoy, kala, töge, ëshek we kiyim-këçeklerni olja ëlip këlip, Akish bilen körüshetti. <sup>10</sup> Akish: «Siler bu qëtim qeyerlerge hujum qildinglar?» dep sorisa, Dawut bezide: «Yehuda qebilisining chöldiki bir shehirige hujum qilduq» dëse, bezide: «Yiraxmi'ëllarning chöldiki bir shehirige hujum qilduq» yaki: «Qënlarning chöldiki bir shehirige hujum qilduq» deytti.

<sup>11</sup> Dawut hëchkimni Gatqa ëlip kelmeytti. U özining we adamlirining qilghan ishlirining bilinip qalmasliqi üçün, meyli er yaki ayal bolsun tirik qaldurmaytti. Dawut Filistiyeliklarning zëminida turghan chëghida dawamlıq shundaq qilatti. <sup>12</sup> Akish Dawutqa ishinetti we ichide: «Dawut öz xelqi Isra'illargha özini qebih düşmen qilip qoydi. Buningdin këyin u menggü mëning xizmetkarim bolup ötidu» dep oylaytti.

## 28-bab

### Akish padishahning Dawuttin Filistiyeliklarning qoshunigha qoshulushini telep qilishi

<sup>1</sup> Shu künlerde Filistiyelikler Isra'illar bilen urush qilish üçün qoshunlirini yigdi. Akish padishah Dawutqa:

– Biliwëling, siz adamliringiz bilen men terepte turup jeng qilisiz, – dëdi.

<sup>2</sup> – Pëqirning qandaq ishlarni qilalaydighanliqimni emdi körisile, – dëdi Dawut.

– Undaq bolsa, sizni özümge menggü yasawul qilip teyinleymen, –

---

<sup>6</sup> Yaki «bu xelqler qedimdin tartip shur we Misirghiche bolghan zëminida yashap kelgenidi.»

dëdi Akish.

### **Sa'ulning baxshi ayaldin meslihet sorishi**

<sup>3</sup> Samu'il alemdin ötken, pütün Isra'illar uninggha matem tutup, uni öz yurti Ramahta depne qilghan chaghlari idi. Sa'ul palchi we baxshilarni Isra'iliyedin qoghlap chiqiriwetkenidi. <sup>4</sup> Filistiyelikler yighilip, Shunëmda bargah qurdi; Sa'ulmu pütün Isra'illarni yighip, Gilbowada bargah qurdi. <sup>5</sup> Sa'ul Filistiyeliklarning qoshunini körüp, qattiq qorqup ketti, uni wehime basti. <sup>6</sup> Sa'ul Perwerdigargha iltija qilghanidi, Perwerdigar uninggha ya chüsh, ya «urim» we «tummim»lar<sup>⑦</sup> yaki peyghemberler arqiliq jawab bermidi. <sup>7</sup> Shunga u emeldarligha:

– Manga erwah chaqiralaydighan bir ayal tēpip këlinglar, men u arqiliq ölgenlerdin sorap baqay, – dëdi.

– Ëndorda erwah chaqiralaydighan bir baxshi ayal bar, – dëdi emeldarlar. <sup>8</sup> Shundaq qilip Sa'ul kiyimlirini yenggüşlep, teq-turqini özgertip, ikki adimini ëlip, këchisi hëliqi baxshi ayalning qëshigha bardı. Sa'ul uninggha:

– Iltimas qilay, men üçün erwahlardin meslihet sorisingiz, men ismini ëytmaqchi bolghan kishining rohini chaqirip bersingiz, – dëdi.

<sup>9</sup> – Özingiz Sa'ul padishahning palchi we baxshilarni zëminimizdin yoqitip, qoghlap chiqiriwetkenlikini bilip turup, nëme üçün jënimni qestlep, mëni ölümge tutup bermekchi bolisiz? – dëdi baxshi ayal.

<sup>10</sup> – Men menggü hayat Perwerdigar aldida qesem qilimenki, siz bu ish tüpeyli jazagha tartilmaysiz, – dëdi Sa'ul baxshi ayalgha.

<sup>11</sup> – Men özingizge kimni chaqirip bërey? – dëdi baxshi ayal.

– Manga Samu'ilni chaqirip bersingiz, – dëdi Sa'ul. <sup>12</sup> Baxshi ayal Samu'ilni körüp qattiq warqiriwetti we Sa'ul padishahqa:

– Nëmishqa mëni gollayla? Sili Sa'ul ikenlighu, – dëdi.

<sup>13</sup> Sa'ul hëliqi baxshi ayalgha:

– Qorqma! Nëmuni körüwatisen? – dëwidi.

Baxshi ayal Sa'ulgha:

– Men bir erwahning ölükler makanidin chiqip këliwatqanliqini körüwatimen, – dëdi.

---

⑦ Köp tereplime izdinislerge asaslenghanda, bu Xudaning iradisini izdigen chaghda tashlinidighan muqeddes chek bolushi mumkin. «Urim»ning Ibraniy tilidiki menisi «qarghash» bolup, «bolmaydu» dëgen menini bildürüşü mumkin. «tummim»ning Ibraniy tilidiki menisi «teltöküs» bolup, «bolidu» dëgen menini bildürüşü mumkin.

<sup>14</sup> – Uning teq-turqi qandaq iken? – dep soridi Sa'ul.

– Bir moysipit adem chiqip këliwatidu, uchisigha ton kiyiwaptu, – dëdi baxshi ayal.

Sa'ul buning Samu'il ikenlikini bilip yetti-de, yerge bash qoyup, tezim qildi.

<sup>15</sup> – Sen nëmishqa mëni chaqirip aware qilisen? – dëdi Samu'il.

– Men tolimu perishan bolup këtiwatimen, – dëdi Sa'ul, – chünki Filistiyelikler manga qarshi jengge chiqti, Perwerdigarmu mëni terk etti, u ya peyghemberler, ya chühsh arqiliq manga jawab bermidi. Nöwette nème qilishim këreklikini bildürgey dep, özüngni chaqirdim.

<sup>16</sup> – Perwerdigar sëni tashlap, sanga dühmen bolghaniken, emdi yene nëmidep mendin meslihet sorap yürisen? <sup>17</sup> Perwerdigar men arqiliq ëytqinini qildi. Padishahliqni qolungdin tartiwëlip, Dawutqa berdi. <sup>18</sup> Sen Perwerdigarning dëgini boyiche ish qilip, Amaleklerni teltöküs yoqitip, uning küchlük ghezipini ulargha yetküzmigenliking üçhün, Perwerdigar sëni bu künge qoydi. <sup>19</sup> Perwerdigar emdi Isra'illarni sen bilen qoshup Filistiyeliklarning qoligha tapshuridu. Ete senmu, oghulliringmu men bilen bille bolisiler. Perwerdigar Isra'iliye qoshuninimu Filistiyeliklarning qoligha tapshuridu, – dëdi Samu'il.

<sup>20</sup> Sa'ul Samu'ilning sözini anglap shundaq qorqup kettiki, yerge yiqilip, sunaylinip yëtip qaldi. U yene këlip bir këche-kündüz ghiza yëmigenlik üchün halsirap ketkenidi. <sup>21</sup> Baxshi ayal Sa'ulning qëshigha këlip, uning qattiq qorqup ketkenlikini körüp:

– Qarisila, kemine qulliri geplirige kirip, ölümge qarimay tapshuruqlirini orundidi. <sup>22</sup> Silimu qullirining sözige kirip aldilirigha az-paz ghiza keltürüşümge ruxset qilghayla, ghizalansila quwwetlinip yollirigha mangalayla, – dëdi.

<sup>23</sup> Sa'ul unimay:

– Yaq, yëmeymen, – dëdi.

Biraq emeldarlirining we baxshi ayalning yalwurushliridin këyin, ulargha maqul bolup ornidin turup supigha këlip olturdi. <sup>24</sup> Baxshi ayal öyidiki bordawatqan bir tayinchisini soydi. Andin xëmir yughurup, pëtir nan saldi. <sup>25</sup> Ta'amlarni Sa'ul bilen uning emeldarlirining aldigha keltürdi. Ular ghizalinip, shu këchisila yolgha chiqip ketti.

## 29-bab

### Filistiyeliklarning Dawutni ret qilishi

<sup>1</sup> Filistiyelikler hemme qoshunlarini Afëqqa yig'irdi, Isra'illar bolsa Yizri'eldiki bulaq boyig'ha bargah qurdi. <sup>2</sup> Filistiyeliklarning beglari leshkerlarini yuzge, mingg'ha bölüp sep tüzüp, ilgirileshke boshladi. Dawut we uning adamlari Akish bilen bille uning qoshunining arqa teripide mangdi. <sup>3</sup> Bu chag'ha Filistiyeliklarning serkerdilari:

– Bu Ibraniylarg'ha bu yerde nëme bar? – dëysishti.

– Bu Isra'iliye padishahi Sa'ul'g'ha emeldar bolghan Dawutqu, xëlidin bëri yënimda yüridu. Men terepke ötkendin bëri, uningdin birer sewenlik körmidim, – dëdi Akish ularg'ha.

<sup>4</sup> Filistiyeliklarning serkerdilari Akishqa xapa bolup:

– Bu ademni özlari uningg'ha ajritip bergen jayg'ha qayturuwetken bolsila, u biz bilen birge jengge kirse bolmaydu, u jeng meydanida bizge qarshi chiqidighan dühmen bolup qëlishi mumkin. U özining xojisini nëme bilen razi qilidu, del bizning adamlarimizning kallisini ëlish bilen razi qilidu-de! <sup>5</sup> Bu Dawutqu! Isra'iliyediki ayallar: «Sa'ul qirdi minglap-minglap, Dawut qirdi tümenlep-tümenlep» dep naxsha ëytip, ussall oynashmighanmidi?! – dëdi.

<sup>6</sup> Akish Dawutni chaqirtip këlip uningg'ha:

– Men menggü hayat Perwerdigar aldida qesem qilimenki, siz durus adem, jengge men bilen bille chiqsingiz yaxshi bolatti. Siz bu yerge kelgendin bëri sizde birer sewenlik körmidim, lëkin bashqa beglirimiz sizni xalimaydiken. <sup>7</sup> Emdi siz qayting, aman-ësen qaytip këting, beglirimizning neziride yaman bolghan ishlarni qilip qoymang, – dëdi.

<sup>8</sup> – Pëqir nëme xata ish qiliptu? – dëdi Dawut, – men sili terepke ötken kündin tartip taki hazirghiche mendin hëchbir sewenlik tapalmighan tursila, nëmishqa padishah aliylari bilen bille dühmenlirige qarshi jeng qilsam bolmaydiken?

<sup>9</sup> – Bilimen, siz mëning nezirimde xuddi Xudaning perishtisidek yaxshi ademsiz, emma Filistiyelik serkerdilirimiz: «Bu kishi biz bilen bille jengge chiqsa bolmaydu» dep qarar chiqardi. <sup>10</sup> Shunga siz we sizge egiship kelgenler ete seher turup, tang ëtishi bilenla bu yerdin këtinglar, – dep jawab berdi Akish.

<sup>11</sup> Shu sewebtin Dawut we uning adamlari seher turup yolgha chiqip,

Filistiyelikler zëminigha qaytti. Filistiyelikler bolsa Yizri'elge qarap atlandi.

## 30-bab

### Amaleklarning Ziqlaq shehirini talan-taraj qilishi

<sup>1</sup> Dawut we uning ademliri üçinchi küni Ziqlaq shehirige yëtip keldi. Bu chaghda Amalekler Yehuda zëminining jenubigha hujum qilghanidi we Ziqlaq shehirige ot qoyup, sheherni talan-taraj qilghanidi.

<sup>2</sup> Sheherdiki ayallarni, mertiwisi yuqiri yaki töwen bolsun, hemmisini oghul-qizliri bilen qoshup esir qilip, birinimu öltürmey, özliri bilen ëlip ketkenidi. <sup>3</sup> Dawut we uning ademliri bu sheherge kelgende, sheherning köydürüwëtilgenlikini, ayalliri bilen oghul-qizlirining esir qilinip këttilgenlikini körüp, <sup>4</sup> höngrep yighlap hali qalmidi. <sup>5</sup> Dawutning ikki ayali Axino'am we Abigalmu esir qilinghanidi. <sup>6</sup> Dawut qattiq qiyinchiliqta qaldi, chünki köpchilik özlirining oghul-qizliri üçün elemde qëlip, hesret chekmekte idi, ular Dawutni chalma-kësek qilayli, dëyishkenidi. Dawut bolsa öz Perwerdigari Xudadin medet tapti.

### Dawutning Amaleklerdin öch ëlishi

<sup>7</sup> Dawut Xudaning iradisini bilish üçün Aximelekning oghli rohaniy Abiyatargha:

– Ėfodni ekel, – dëdi.

Abiyatar ėfodni Dawutqa ekëlip berdi. <sup>8</sup> Dawut Perwerdigardin:

– Men bu qaraqchilarni qoghlap barsam bolarmu, ularni tutalarmenmu? – dep sorighanidi.

Perwerdigardin:

– Qoghla, choqum tutalaysen hem esirlarni qutquzalaysen, – dëgen jawab keldi.

<sup>9-10</sup> Shuning bilen Dawut we uninggha egeshken alte yüz kishi yolgha atlandi. Ular Bisor jilghisigha yëtip kelgende, ikki yüz adem hërip qalghanliqtin jilghidin ötelmey shu yerde qaldi, Dawut bolsa töt yüz ademni bashlap dawamliq ilgirilidi. <sup>11</sup> Dawutning ademliri dalada Misirliq bir ademni uchritip, uni Dawutning qëshigha ëlip keldi we uninggha yëmek-ichmek <sup>12</sup> hem bir ochum qurutqan enjür we ikki ochum kishmish berdi. Ghizalanghandin këyin, uning tënige maghdur kirdi. U

üch këche-kündüz aghzigha hëchnëme salmighanidi. <sup>13</sup> Dawut uningdin:

– Sen kimning adimisen, qeyerliksen? – dep sorighanidi, u:

– Men Misirliqmen, Amaleklerden bolghan bir ademning qulimen.

Buningdin üch kün ilgiri kësäl bolup qalghanidim, xojayinim mëni dalada tashlap ketti. <sup>14</sup> Biz Kirëtler, Kalib we Yehuda qebilisidikiler turghan Yehuda chölidiki sheherlerge hujum qilip kirgeniduq hem Ziqlaq shehirige ot qoyuwetkeniduq, – dep jawab berdi.

<sup>15</sup> Dawut uningdin:

– Sen mëni ashu qaraqchilarning yënigha bashlap baralamsen? – dep sorighanidi, u:

– Mëni öltürmeslikke hem xojayinimgha tapshurup bermeslikke Perwerdigar aldida qesem ichsile, men silini ashu qaraqchilarning yënigha bashlap baray, – dëdi.

<sup>16</sup> Shuning bilen u Misirliq Dawut we uning ademlerini Amaleklarning yënigha bashlap mangdi. Qaraqchilar hemme yerlerge yëyilip, Filistiyelikler we Yehuda zëminidin qolgha chüshürgen katta oljilardin xush bolup, yep-ichiship, oljilargha ërishkenliklerini tebriklishiwatatti.

<sup>17</sup> Dawut we uning ademleri etisi kün chiqishi bilen ulargha hujum qilip, bir kün kechkiche ularni shundaq qirdiki, tögige minip qachqan töt yüz yigittin bashqa hëchkim qëchip qutulalmidi.

<sup>18</sup> Dawut Amalekler esirge alghan barliq ademler bilen, olja qilghan mal-mülüklerning hemmisini qayturuwaldi, jümlidin ikki ayalinimu qutquzuwaldi. <sup>19</sup> U esir qilinghan oghul-qizlirining hemmisini we olja qilinghan mal-mülüklerning hetta birinimu qaldurmay qayturuwaldi.

<sup>20</sup> Dawut qoy-kala padilirinimu olja aldi. Ularini uning ademleri aldigha sëlöp heydep, «bu Dawutning oljiliri» dep towlashti.

### **Olja bölüş nizamining bëkitilishi**

<sup>21</sup> Shuningdin këyin Dawut hërip-charchighanliqidin özi bilen mangalmay, Bisor jilghisida qëlip qalghan ikki yüz ademning yënigha qaytip keldi. Ular Dawut we uning ademlirining aldigha chiqti, Dawut köpchilikke yëqinlap këlip ulargha salam qildi. <sup>22</sup> Lëkin Dawut bilen barghanlarning ichidiki yarimas, yaman ademler:

– Ular biz bilen barmighandikin, biz yanduruwalghan oljidin ulargha bölüp bermeyli, ular özlirining xotun, bala-chaqilirinila ëlip ketsun, – dëyishti.

<sup>23</sup> – Hey buraderler, bizni aman saqlap, qaraqchilarni qolimizgha

tapshurghan Perwerdigar bizge in'am qilghan malni ulargha bölüp bermisek bolmaydu. <sup>24</sup> Silerning bu gëpinglarga kim qulaq salidu? Jengge chiqqanlar bilen yaragh-jabduqlargha qarashqa qalghanlarning ülüshi oxshastur, hemme nerse teng bölünsun, – dëdi Dawut we <sup>25</sup> dëgenlirini Isra'iliyening nizami qilip bëkitti. Ushbu nizam taki hazirghiche dawam qilip kelmekte.

<sup>26</sup> Dawut Ziqlaq shehirige qaytip kelgende, oljidin dostlirigha, yeni Yehuda aqsaqallirigha ewetip: «Bu bizning Perwerdigarning düşmenliridin alghan oljimiz, silerge tartuq bolsun» dëdi we <sup>27</sup> oljidin Beytel, Yehuda zëminining jenubigha jaylashqan Ramot, Yattir, <sup>28</sup> Aro'ër, Sifmot, Eshtimowa <sup>29</sup> we Rakal dëgen yerlarning, shundaqla Yiraxmi'ëllar we Kënlar yashaydighan herqaysi sheherlarning we <sup>30</sup> Xormah, Bor'ashan, Atak, <sup>31</sup> Hibron dëgen yerlarning aqsaqallirigha ewetti. Dawut öz ademliri bilen këzip chiqqan hemme yerlarning aqsaqallirigha tartuq ewetti.

## 31-bab

### Sa'ul we uning oghullirining wapat bolushi

<sup>1</sup> Filistiyelikler Isra'illar bilen jeng qilishti. Nurghun Isra'illar Gilbowa tēghida qaza qildi, qalghanliri bolsa Filistiyeliklarning aldidin qachti.

<sup>2</sup> Filistiyelikler Sa'ul bilen uning oghullirining arqisidin qoghlap, axiri Sa'ulning oghulliridin Yonatan, Abinadab, Malkishuwalarni öltürdi.

<sup>3</sup> Sa'ulning etrapida jeng ewjige chiqti, shu peyette Sa'ul düşmen oqyachiliri teripidin ëtilip, qattiq yarilanduruldi. <sup>4</sup> Sa'ul özining qoral-yaragh kötürgüchisige:

– Qilichingni sughurup ëlip, manga sanjip öltürüwet, awu xetnisizler këlip, manga qilich sanjip mëni xorlimisun, – dëdi.

Qoral-yaragh kötürgüchi qattiq qorqup ketkinidin undaq qilishqa unimidi. Sa'ul özining qilichini sughurup chiqirip, özini qilich üstige tashlidi. <sup>5</sup> Qoral-yaragh kötürgüchi Sa'ulning ölgenlikini körüp, umu özini qilichi üstige tashlap, shu teriqide öldi.

<sup>6</sup> Shuning bilen Sa'ul, uning üç oghli, qoral-yaragh kötürgüchisi we barliq ademliri shu bir kün ichide bille öldi. <sup>7</sup> Yizri'el jilghisining qarshi teripide we I'ordan deryasining nërisida turuwatqan Isra'illar Isra'iliye leshkerlirining qachqanliqini, Sa'ul we uning oghullirining ölgenlikini



körüp, sheherlirini tashlap qachti. Andin Filistiyelikler kēlip u sheherlerge olturaqliship qaldi.

### **Sa'ul we oghullirining jesetlirining köydürülüşhi**

8 Etisi Filistiyelikler öltürülgenlarning kiyim-kēçeklirini salduwēlishqa kelgende, Sa'ul bilen uning üch oghlining Gilbowa tēghida ölük halda yatqanliqini körüp, 9 Sa'ulning kallisini kēsiwēlip, sawut-dubulghilirini salduwewaldi. Filistiyelikler öz zēminining her teripige chaparmenlerni ewetip, öz butxanilirigha we xelqqe xush xewerni tarqatti. 10 Ular Sa'ulning sawut-dubulghilirini Ashtoret dēgen ayal ilahning butxanisigha qoyup, jesitini Beytshan shehirining sēpiligha mixlap qoydi. 11 Gil'adtiki Yabēsh shehirining ahalisi Filistiyeliklarning Sa'ulgha qilghanlirini anglighanda, 12 ularning ichidiki hemme baturlar bir kēche yol mēngip, Sa'ul bilen uning oghullirining jesitlirini Beytshanning sēpilidin ēlip chūshüp, Yabēshqa apirip, u yerde köydürdi. 13 Andin ular ustixanlirini ēlip, Yabēshta bir yulghun derixining tüwige kömüp, yette kün roza tutti.





## Samu'il ikkinchi qisim

### Dawutning Sa'ulning ölüm xewirini anglishi

<sup>1</sup> Sa'ul ölgendin këyin, Dawut Amaleklarni yëngip qaytip këlip, Ziqlaq shehiride ikki kün turdi. <sup>2</sup> Üchinchi küni Sa'ulning bargahidin bir yash yigit keldi. U qayghudin kiyimlirini yirtip, bëshigha topa chëchip, Dawutning aldida ëgilip tezim qildi.

<sup>3</sup> Dawut uningdin:

– Qeyerdin kelding? – dep soridi.

– Isra'illarning bargahidin qëchip keldim, – dep jawab berdi u yigit.

<sup>4</sup> Dawut yene:

– Nëme boldi? Qëni sözle, – dëdi.

– Leshkerler jenggahtin qëchip këtishti, nurghun kishilirimiz öltürüldi.

Sa'ul bilen oghli Yonatanmu halak boldi, – dëdi u.

<sup>5</sup> Dawut bu xewerni ëlip kelgen yigittin:

– Sa'ul bilen uning oghli Yonatanning ölgenlikini sen qandaq bilding? – dep soridi.

<sup>6</sup> Yigit:

– U chaghda men del Gilbowa tëghida idim. U yerde Sa'ulning öz neyzisige yölinip turghanliqini kördüm. Düşmenning jeng harwiliri bilen atliq qismi uninggha yëqinliship këliwatqan iken. <sup>7</sup> U arqisigha burulup, mëni körüp chaqirdi, men «lebbey» dëdim. <sup>8</sup> U mendin: «Sen

kim bolisen?» dep soridi, «men Amaleklerdin bolimen» dep jawab berdim. <sup>9</sup> U manga: «Ötünüp qalay, bu yaqqa kel, mēni öltürüwet, jēnim chiqmay bek qiynilip kettim» dēdi. <sup>10</sup> Men uning qēshigha bērip, uning ēghir yarilanghanliqini bildim we uning tirik qalalmaydighanliqigha közüm yētip, uni öltürüwettim. Shundaqla uning bēshidiki tajisini, bilikidiki bilezükini janabiy aliylirigha teqdim qilishqa ēlip keldim, – dēdi.

<sup>11</sup> Dawut qayghudin özining kiyimlirini yirtti, uning ademlirimu shundaq qildi. <sup>12</sup> Ular qilich astida qaza qilghan Sa'ul we uning oghli Yonatan shundaqla Perwerdigarning xelqi – Isra'illar üçün matem tutup, yigha-zar qilip, kün patquche roza tutti.

<sup>13</sup> Dawut xewer yetküzgen yigittin:

– Sen qeyerlik bolisen? – dep soridi.

– Men Amaleklerdin bolimen, zēminingizdiki muhajirlarning perzentimen, – dep jawab berdi u.

<sup>14</sup> Dawut uninggha:

Perwerdigar özi tallighan padishahni öltürüşke qolung qandaq bardı? – dēdi.

<sup>15</sup> Andin Dawut ademliridin birini chaqirip:

– Qēni, uni öltür! – dep buyrudi. U adem bir qilich urup Amalekni öltürüwetti.

<sup>16</sup> Dawut:

– Qan tökkenliking öz bēshinggha chiqti, chünki sen Perwerdigar tallighan padishahni öltürgenlikingni iqrar qilip, öz aghzing bilen özüng üstidin erz qilding, – dēdi.

### **Dawutning Sa'ul bilen Yonatangha oqughan mersiyesi**

<sup>17-18</sup> Dawut Sa'ul bilen uning oghli Yonatan üçün «Ya mersiyesi» dep atalghan munu mersiye qildi. U «bu mersiye Yehuda qebilisidikilerge ögitilsun» dep buyruq chüshürdi. (Ushbu mersiye «Yasharning Kitabı» da xatirilenen.)

<sup>19</sup> Ah Isra'iliye! Ghururluq ezimetliring qetl qilindi taghlarda, u palwanlar yiqilghandu qandaqche!

<sup>20</sup> Ėlan qilmanglar buni Gat shehiride,

bayan qilmanglar Ashqilon kochilirida:

Xushal bolup ketmisun Filistiyeliklarning ayalliri,

shadimanmu bolmisun xetnisizlarning qizliri!

<sup>21</sup> Ey, Gilbowa taghliri!

Üstünglerge shebnem yaki yamghur chüshmisun,  
yerliringlardin hosul chiqmisun,  
chünki yëringlarda baturalarning qalqini bulghandi,  
Sa'ulning qalqini emdilikte may bilen emes,

<sup>22</sup> belki jengde öltürülgenlarning qëni,  
baturalarning tēnidiki may bilen maylandi.  
Yonatanning oqyasi quruq qaytmaytti,  
Sa'ulning qilichimu ghelbisiz qaytip kelmeytti.

<sup>23</sup> Sa'ul bilen Yonatan qedirdan we ësil ademler idi.  
Hayatidimu, ölümidimu bir-biridin ayrilmidi.  
Ular бүrküttinmu chaqqanidi,  
shirdinmu küchlük idi!

<sup>24</sup> Ey Isra'iliyening qiz-ayalliri!

Sa'ul üçhün matem tutunglar.

U silerge toq qizil renglik, qimmat bahaliq kiyimlarni kiygüzgen  
we ularning üstini altundin yasalghan zibu-zinnetler bilen  
bëzetküzgen.

<sup>25</sup> Baturalar qandaqche yiqilghandu jengde,  
Yonatan qandaqche qetl qilinghandu taghlarda!

<sup>26</sup> Ey buradirim Yonatan, men sanga matem tutay.

Sen manga tolimu qedirdan iding,  
ajayip idi sëning manga bolghan muhebbiting,  
artuq idi hetta ayallarning muhebbitidinmu.

<sup>27</sup> Palwanlar yiqilghandu qandaqche,  
jeng qoralliri yoq bolghandu qandaqche!

## 2-bab

### Dawutning Yehuda qebilisige padishah bolushi

<sup>1</sup> Shuningdin këyin Dawut Perwerdigardin:

## Samu'il ikkinchi qisim

- Yehuda sheherlirining birersige baraymu? – dep soridi.
- Bar, – dedi Perwerdigar.
- Qaysi sheherge baray? – dep soridi Dawut.
- Hibrongha bar! – dedi Perwerdigar.

<sup>2</sup> Shuning bilan Dawut ikki ayalini – Yizri'ellik Axino'am bilan Karmellik Nabaldin tul qëlip Dawutqa tegken Abigalni ëlip, Hibrongha ketti. <sup>3</sup> Dawut yene öz adamlirini hem ularning xotun-balilirini билle ëlip mangdi. Ular Hibron shehirining etrapidiki yëzilargha olturaqlashti. <sup>4</sup> Shuningdin këyin Yehuda qebilisidikiler Hibrongha këlip, Dawutning bëshigha yagh quyup, uni Yehuda qebilisige padishah qilip tiklidi. Dawut Sa'ulni Gil'adtiki Yabëshliqlarning depne qilghanliqini anglap, <sup>5</sup> ulargha elchiler arqiliq munu sözlerni yetküzdi: «Siler janabiy padishahinglar Sa'ulgha shapa'et körsitip, uni depne qilghanliqinglar üçhün Perwerdigar silerge bext ata qilghay. <sup>6</sup> Silerning qilghan bu xeyrlik ishliringlarga yarisha, Perwerdigar silerge hazirla mëhribanliq we wapadarliqini yetküzgey. Menmu qilghan yaxshiliqlinglarni silerge yaxshiliq qilish bilen yanduray. <sup>7</sup> Padishahinglar Sa'ul wapat boldi. Yehuda qebilisi mëni özlirige padishah qilip teyinlidi. Emdi dadil we qeyser bolunglar.»

### **Ishboshetning Isra'iliyening bashqa qebililirige padishah bolushi**

<sup>8</sup> Nër dëgen adamning oghli Abnër Sa'ulning qoshunining bash serkerdisi bolup, u Sa'ulning oghli Ishboshetni Maxanayim shehirige ëlip keldi. <sup>9</sup> U yerde Abnër Ishboshetni Gil'ad, Ashur, Yizri'el, Efrayim we Binyamin dëgen zëminlarga, yeni pütün Isra'iliyege padishah qilip tiklidi. <sup>10</sup> Sa'ulning oghli Ishboshet Isra'iliyege padishah bolup tiklengende, qiriq yashta idi; u Isra'iliyege ikki yil padishahliq qildi. Wahalenki, Yehuda qebilisi Dawutqa egeshti. <sup>11</sup> Dawut Hibronda Yehuda qebilisige jem'iy yette yërim yil padishah boldi.

### **Yehudiye bilen Isra'iliye otturisdiki jeng**

<sup>12</sup> Bir küni Nërning oghli Abnër Sa'ulning oghli Ishboshetning adamlirini bashlap, Maxanayimdin chiqip Gib'on shehirige qarap mangdi. <sup>13</sup> Mezlum Ziruyaning oghli Yo'ab bolsa Dawutning adamlirini bashlap, Gib'on kölining boyida ular bilen uchashti. Ishboshetning adamliri këlip kölning bu teripide, Dawutning adamliri bolsa kölning u teripide olturushti. <sup>14</sup> Abnër Yo'abqa qarap:

– Yigitlerdin birnechchisi chiqip aldimizda ëliship baqsun, – dep tovlidi.

– Meyli, ëlishsun, – dëdi Yo'ab. <sup>15</sup> Shundaq qilip Ishboshet bilen Binyamin qebilisi on ikki adem chiqirip, Dawutning on ikki adimi bilen ëlishdi. <sup>16</sup> Ular reqiblarining bëshini mehkem tutup, bëqinlirigha xenjer urushti. Shu teriqide ularning hemmisi ölüshdi. Shuning üçün Gib'ondiki bu yer «xenjer meydanı» dep ataldi. <sup>17</sup> Shuningdin këyin ikki terep qattiq ëlishishqa bashlidi. Netijide Abnër bilen Isra'illar Dawutning ademliri aldida meghlup boldi. <sup>18</sup> Mezlum Ziruyaning Yo'ab, Abishay, Asa'ël dëgen üç oggli shu yerde idi. Asa'ëlning puti xuddi daladiki jerendek chaqqanidi. <sup>19</sup> Asa'ël Abnërning arqisidin qalmay, iz bësip qoghlap mangdi.

<sup>20</sup> Abnër arqisigha qarap uningdin:

– Sen Asa'ëlmü? – dep soridi.

– He'e, – dëdi u.

<sup>21</sup> – Mëni qoghlashtin toxta, bashqa birer leshkerni qoghlap, uning qoral-yaraghlirini tartiwal – dëdi Abnër. Lëkin Asa'ël uning arqisidin qalmay, dawamliq qoghlap keldi.

<sup>22</sup> – Mëni qoghlıma! – dëdi Abnër Asa'ëlgha yene bir qëtim, – mëni jëningni ëlishqa zorlıma. Undaq qilsam akang Yo'abning yüzige qandaqmu qariyalaymen? <sup>23</sup> Lëkin Asa'ël uni qoghlashtin toxtimidi, shuning bilen Abnër neyzisining arqa uchi bilen uning qorsiqigha bir uruwidi, neyze Asa'ëlning dümbisidin chiqti. Asa'ël yiqilip shu yerdila jan berdi. Asa'ëlning jesiti yatqan yerge kelgenlarning hemmisi shu yerde toxtap qaldi. <sup>24</sup> Emdi Yo'ab bilen Abishay Abnërni qoghlashqa bashlidi. Ular kün olturghanda Ammah ëgizlikige yëtip keldi. Bu ëgizlik Gib'on chölige chiqidighan yol boyidiki Giyax dëgen yerning yënigha jaylashqanidi. <sup>25</sup> Binyamin qebilisidikiler Abnërning etrapigha yighilip, bir top bolup ëgizlikning üstide hazir bolushti. <sup>26</sup> Abnër Yo'abqa qarap:

– Qachanghiche bir-birimizni qirimiz? Buning aqiwitining yaman bolidighanliqini bilmemsen? Sen öz ademliringge: «Öz qëriendashlirlinglarni qoghlımanlar» dep qachan buyruq qilisen? – dep tovlidi.

<sup>27</sup> – Menggü hayat Xuda aldida qesem qilimenki, eger sen bayiqi sözlerni qilmighan bolsang, ademlirim öz qëriendashlirlini ete sehergiche

dawamliq qoghlighan bolatti, – dēdi Yo'ab<sup>28</sup> we burgha<sup>⑧</sup> chalduruwidi, ademliri Isra'illarni qoghlashtin toxtidi, ular bilen jengmu qilmidi.

<sup>29</sup> Abnēr ademliri bilen kēchilep I'ordan wadisini boylap mēngip, I'ordan deryasidin kēchip ötüp, etisi etigende Maxanayimgha yētip keldi.

<sup>30</sup> Yo'ab Abnērni qoghlashtin waz kēchip, ademlirini toplighanda, Dawutning ademliridin Asa'ēldin bashqa yene 19 adem kem chiqti.

<sup>31</sup> Lēkin Dawutning ademliri Binyamin qebilisidin, yeni Abnērning ademliridin 360 ademni öltürgenidi. <sup>32</sup> Yo'ab we uning ademliri Asa'ēlni ēlip kēlip, Beytlehemde öz ata-bowilirining qebristanliqigha depne qildi. Andin ular bir kēche yol mēngip, tang atqanda Hibrongha yētip keldi.

### 3-bab

<sup>1</sup> Sa'ul bilen Dawutning jemeti otturisidiki urush uzun waqitqiche dawam qilip turdi. Dawut kündin-künge kücheydi, Sa'ulning jemeti bolsa kündin-künge ajizlashti.

<sup>2</sup> Dawut Hibronda birnechche oghul perzent kördi: tunjisi Yizri'ellik Axino'amdin tughulghan Amnon, <sup>3</sup> ikkinchisi Karmellik Nabaldin tul qalghan Abigaldin tughulghan Kilab, üchinchisi Gishurning padishahi Talmayning qizi Makadin tughulghan Absalom, <sup>4</sup> tötinchisi Xaggittin tughulghan Adoniya, beshinchisi Abitaldin tughulghan Shifatya, <sup>5</sup> altinchisi Dawutning yene bir ayali Eglahdin tughulghan Yitri'amdur. Bular Dawutning Hibronda körgen perzentliridur.

#### Abnērning Dawutqa el bolup sadaqetmenlik körsitishi

<sup>6</sup> Sa'ul bilen Dawut jemeti otturida urush bolup turghan mezgillerde Abnērning Sa'ul jemetidiki tesir küchi kündin-künge ēship bardı.

<sup>7</sup> Sa'ulning Rizpah isimlik bir toqili bar idi, u Ayyahning qizi idi. Bir küni Ishboshet Abnērgha:

– Sen nēmishqa atamning toqili bilen bir orunda yatisen? – dēgenidi,

<sup>8</sup> Abnēr Ishboshetning gēpini anglap bek xapa bolup:

sen mēni Yehuda qebilisige ishlewatqan lalma it dep qaramsen?

Hazirghiche men atang Sa'ulning jemetige, uning buraderliri bilen dostlirigha sadiq bolup, sēni Dawutning qoligha chüshürmigen

---

⑧ Burgha – gochqar qatarliq haywanlarning münggüzidin yasalghan, püwlep chēlinidighan qedimiy chalghu eswab.

bolsammu, lekin sen bugun manga: «U xotun bilan buzuqchilik qilding» dep eyib artamsen? <sup>9-10</sup> Eger men Perwerdigarning Dawutqa qilgan wedisige bina'en Sa'ulning padishahligini uning ewladliridin tartiwelip, Dawutni padishah qilib, uni shimaldiki Dan shehiridin jenubtiki Be'ersheba shehirigiche bolghan putun Isra'iliye we Yehudiye hokumranliq qilghuzmaydighan bolsam, Xuda men Abnergha eghir jaza bersun, – dedi.

<sup>11</sup> Ishboshet qorqqinidin uninggha bir eghizmu jawab qayturalmidi.

<sup>12</sup> Abner Dawutqa elchi ewetip, «bu putun zemin manga tewe emesmu? Men bilan ehde tuzsile, silige yardemliship putun Isra'iliyeni ozlirige qaraydighan qilib berimen» dedi.

<sup>13</sup> «Yaxshi gep! Siz bilan ehde tuzey, biraq aldi bilan sizdin bir ishni telep qilimen. Siz men bilan korushkili kelgende, Sa'ulning qizi Mikalni elip keling, bolmisa men bilan korushelmeysiz» dedi Dawut. <sup>14</sup> Dawut yene Sa'ulning oghli Ishboshetning qeshigha elchiler ewetip: «Men 100 Filistiyelikning xetne terisige alghan ayalim Mikalni manga qayturup bering» dedi.

<sup>15</sup> Shuning bilan Ishboshet ademlinirini ewetip, Mikalni uning eri – Layishning oghli Paltidin tartiwaladi. <sup>16</sup> Mikalning eri taki Baxurimghiche egiship yiglap keldi. Abner uninggha:

– Boldi, qaytip ket! – dedi.

U qaytip ketti. <sup>17</sup> Abner Isra'illarning aqsaqallirining yenigha berip, ulargha:

– Siler uzundin beri Dawutning ozunglarga padishah bolushini umid qilib kelgenidinglar, <sup>18</sup> emdi waqti keldi! Perwerdigar xizmetkari Dawutqa: «Men xelqim Isra'illarni Filistiyelikler we barliq dushmenliridin sen arqiliq qutuldurimen» dep wede qilghanidi, – dedi.

<sup>19</sup> Abner bu gepni Binyamin qebilisidikilergimu eytti. Andin Isra'illar bilan Binyamin qebilisidikilerning nemige maqul bolghanligini Dawutqa eytqili Hibrongha bardı. <sup>20</sup> Abner 20 ademni bashlap Hibrona turuwatqan Dawutning yenigha kelgende, Dawut Abner we uning bilan kelgenlarning sheripige ziyapet berdi. <sup>21</sup> Abner Dawutqa:

– Emdi ketishimge ijazet bersile, putun Isra'illarni janabiy aliylirining aldigha jem qilay, ular ozliri bilan ehde tuzidu, shuning bilan ozliri umid qilib kelgende putun xelqning padishahi bolila, – dedi.

Dawut Abnerni yolgha saldi, u aman-esen ketti.



### Yo'abning Abnërne öltürüşü

<sup>22</sup> Shu chaghdä, Yo'ab we Dawutning ademliri urush qilib nurghun oljilar bilen qaytip keldi. Wahalenki Abnër Hibronda Dawut bilen bille emes idi, Dawut uni yolgha salghan bolup, u aman-ësen qaytip ketkenidi.

<sup>23</sup> Yo'ab we uning bilen bille ketken leshkerler qaytip këlîshi bilenla, Yo'abning qulîqîgha: «Nërning oghli Abnër këlîp Dawut padîshah bilen körüşüptu, padîshah uni yolgha sëlîptu, u aman-ësen qaytip këtîptu» dëgen xewer yëtîp keldi. <sup>24</sup> Buni anglîghan Yo'ab padîshah Dawut bilen körüşüp:

– Bu nëme qilghiningiz? Nërning oghli Abnër özi yëningizgha kelse, nëmîshqa uni yolgha sëlîp qoydingiz? Mana emdi u këtîp qaptu. <sup>25</sup> Siz Nërning oghli Abnërni yaxshi bilisiz, u bu yerge sizni aldîghili, nege bërîp këlîwatqanlîqîngizni we nëme ish bilen bend boluwatqanlîqîngizni bilgili kelgen, – dëdi.

<sup>26</sup> Yo'ab Dawutning yënidin chiqip, Abnërni qoghlap tutushqa ademlirini ewetti. Ular uni Sirah quduqîning yënidin yandurup ëlip keldi. Lëkin Dawut bu ishlardin bixewer idi. <sup>27</sup> Abnër Hibrongha qaytip kelgende, Yo'ab uninggha: «Ayrîm sözlisheyli» dep, sheher sëpilining derwazîsîgha jaylashqan bir öyge ëlip kirip, «inîm Asa'ël üçün intîqam alay» dep, Abnërning qorsîqîgha xenjer tiqip öltürdi.

<sup>28</sup> Dawut bu weqeni anglîghandin këyin:

– Abnërning aqqan qëni üçün men we padîshahliqîm Perwerdigarning aldida menggü eyibkar emes. <sup>29</sup> Uning qëni Yo'ab we uning ata jemetidîkilernîng hemmîsîning bëshîgha chüşsun! Yo'abning jemetidîn yiringliq yara we insanni napak qilidîghan tère kësellikliri we peqet ayallarning ishlirînila qilalaydîghan, qilich astida öltürülgen we nangha zar bolghan kishiler hëch tügîmisun, – dëdi.

<sup>30</sup> Abnër Gib'ondîki jengde Yo'abning inîsî Asa'ëlîni öltürgenlikî üçün Yo'ab bilen uning akîsî Abîshay Abnërni qetl qildi.

### Dawutning Abnërgha matem tutushî

<sup>31</sup> Dawut Yo'ab we uning bilen bille turghanlarga:

«kiyimliringlarnî yirtinglar, böz rextke yögîninglar, Abnër üçün haza tutunglar!» dëdi. Dawut padîshah özîmu jinazîning keynidin mangdi.

<sup>32</sup> Ular Abnërni Hibronda depne qildi. Padîshah Dawut Abnërning qebrîsî yënîda höngrep yîghlap ketti, köpchilikmu köz yëshî qilîshti.

<sup>33</sup> Padîshah Dawut yene Abnërgha atap munu mersiyeni oqudi:

Ey Abnër, exmeqlerdeki ölüshüñg kërekmidir?

<sup>34</sup> Qolliring baghlaqliq emes idi,  
putliringha kishen sëliqliq emes idi,  
rezillerning qara niyitide yiqilding mana emdi!

Köpchilik yene Abnër üçün yiglap këtishti. <sup>35</sup> Ular Dawutni kech kirgüche azraq ghiza yëwëlishqa ündigenidi, Dawut qesem qilip:

– Eger men kün patquche aghzimgha birer nerse salsam, Perwerdigar mëni ëghir jazalisun, – dëdi.

<sup>36</sup> Köpchilik buni anglap uningdin memnun bolushti. Padishahning qilghan hemme ishliridin ular xushal idi. <sup>37</sup> Shuning bilen birge Dawutning barliq ademlirige we pütün Isra'il xelqige Nërning oghli Abnërning öltürülüşide padishahning qolining yoqluqi melum boldi.

<sup>38</sup> Padishah özining ademlirige:

– Bilmemsiler, bugün Isra'iliyedin bir yolbashchi – ulugh bir insan ketti. <sup>39</sup> Men Xuda teripidin tallanghan padishah bolsammu, lëkin men yenila ajizmen. Ziruyaning bu ikki oghli – Yo'ab bilen Abishay zorawanlardur, men ularni bashquralmaymen. Perwerdigar yamanlarning qilmishigha yarisha jazasini bergey, – dëdi.

## 4-bab

### Ishboshetning öltürülüşü

<sup>1</sup> Sa'ulning oghli Ishboshet Abnërning Hibronda öltürülgenlikini anglapla, yüriki sëlip ketti, pütün Isra'il xelqimu alaqqade bolup ketti.

<sup>2</sup> Ishboshetning xizmitide Ba'ana we Rëkab isimlik qaraqchilar toplirining ikki serkerdisi bar idi, ular Binyamin qebilisidin bolghan Be'erotta yashaydighan Rimmonning oghulliri idi. Be'erot shehiri u waqitta Binyamin qebilisige tewe zëmin idi. <sup>3</sup> Be'erotning esli ahalisi Gittayimgha qëchip bërip, taki hazirghiche shu yerde musapir bolup turuwatidu.

<sup>4</sup> Sa'ulning oghli Yonatanning ikkila puti aqsaydighan Mifiboshet<sup>⑨</sup> isimlik bir oghli bar idi. Yizri'eldin Sa'ul bilen Yonatanning qaza

---

⑨ «Mifiboshet»ning yene bir atilishi «Mifiba'al»

qilghanliq xewiri yëtip kelgende, u besh yashta idi. Xewer yëtip këlishi bilen inikanisi uni ëlip qachqanidi, inikana alman-talman qachqachqa, bala yerge chüshüp këtüp, tokur bolup qalghanidi.

<sup>5</sup> Bir küni chüsh waqtida Be'erotta yashaydighan Rimmonning oghli Rëkab bilen Ba'ana Ishboshetning öyige keldi. Ishboshet chüshlük uyquda idi. <sup>6</sup> Közetchi ayal bughday tasqap, charchap këtüp mügdep qalghanidi. <sup>①</sup> Ular öyge ghippide kiriwaldi. <sup>7</sup> Ular öyge kirgen chaghda, Ishboshet özining yatiqida kariwatta yatatti, ular uninggha xenjer tiqip öltürüp, kallisini kësiwaldi we kallisini özliri bilen bille ëlip këtüp, I'ordan wadisini boylap bir këche mangdi.

<sup>8</sup> Ular Ishboshetning kallisini Hibrongha – Dawut padishahning yënigha ëlip bërip, uninggha:

– Özlirining reqibi Sa'ul ilgiri janlirini ëlish qestide bolghanidi. Qarisila, mana bu uning oghli Ishboshetning kallisi. Perwerdigar бүгүн padishahi alemning Sa'ul we uning ewladliridin alidighan intiqamini ëlip berdi, – dëdi.

<sup>9</sup> Lëkin Dawut Rëkab bilen Ba'anagha jawab bërip:

– Jënimni hemme qiyinchiliqlardin qutuldurup qalghan menggü hayat Perwerdigar aldida qesem qilimenki, <sup>10</sup> ilgiri manga «qarisila, Sa'ul öldi!» dep xewer yetküzgüchi kishi, manga xush xewer yetküzdüm dep bilgen. Lëkin men uning yetküzgen xewirige mukapat ornida uni tutup, Ziqlaqta qetl qilghanidim. <sup>11</sup> Undaqa, eyibsiz bir ademni öyide, yatqan yëride qetl qilghan rezillerge nëmimu mukapat bërey? U ademning xunini telep qilip, men silerni yer yüzidin yoq qilmaymenmu? – dëdi.

<sup>12</sup> Dawut ademlirige ularni öltürüşni buyrudi. Dawutning ademliri ularni öltürüp, put-qollirini kësip, tenlirini Hibronniki kölchekning boyigha ësip qoyushti. Ishboshetning kallisini Abnërning Hibronniki qebrisige ëlip bërip depne qilishti.

## 5-bab

### Dawutning pütün Isra'iliyege padishah bolushi

<sup>1</sup> Shuningdin këyin Isra'iliye qebililirining hemmisi Hibrongha këlüp Dawut bilen körüşüp:

---

<sup>①</sup> Bu jümle «Muqeddes Kitab»ning qedimki grëkche terjimisige asaslandi.

– Qarisila, biz silining janjiger tughqanliri bolimiz. <sup>2</sup> Burun Sa'ul bizge padishah bolup turghan waqtida, urushlarda Isra'il xelqige bashchiliq qilghanidile. Perwerdigarmu silige: «Sen xuddi bir padichi öz qoylirining halidin xewer alghandek, mëning xelqim bolghan Isra'illarning halidin xewer alisen we ulargha bashchi bolisen» dëgenidi, – dëdi.

<sup>3</sup> Shundaq qilip, Dawut Hibronda Isra'illarning barliq aqsaqalliri bilen «Perwerdigar guwah bolsun» dep, ehde tüzdi. Ular Dawutning bëshigha yagh quyup, uni Isra'iliyege padishah qildi. <sup>4</sup> Dawut textke olturghan chëghida ottuz yash idi, u qiriq yil textte olturdi. <sup>5</sup> U Hibronda Yehuda qebilisige yette yërim yil, Yërusalëmda pütün Isra'iliye we Yehudiyege ottuz üç yil padishah boldi.

### **Dawut padishahning Yërusalëmni hujum qilip ëlishi**

<sup>6</sup> Dawut padishah we uning ademliri Yërusalëmgha këlip, shu yerni bësip yatqan Yibuslarga hujum qilmaqchi bolghanidi, Yibuslar: «Dawut hergiz bu yerge kirelmeydu» dep oylap, uninggha:

– Sen bu yerge kirelmeysen, silerni hetta bu yerdiki kor-tokurlarmu tosup qalalaydu, – dëdi.

<sup>7</sup> Wahalenki, Dawut Si'on qel'esini hujum qilip aldi. Këyinche bu qel'eghe «Dawut shehiri» dep nam berdi. <sup>8</sup> Dawut u chaghda öz ademlirige:

– Kimki Yibuslarni yoqatmaqchi bolsa, manga öch bolghan shu «kor» we «tokur»larning yënigha östeng arqiliq bërip, ulargha hujum qilsun, – dëdi.

Shu sewebtin «kor we tokurlar Perwerdigarning ibadetxanisigha kirelmeydu» dëgen gep peyda bolghan.

<sup>9</sup> Shundaq qilip, Dawut qel'eni igilep, u yerde turdi we u qel'eni «Dawut shehiri» dep atidi. Dawut sheherni tindurulghan yerdin bashlap këngeytip qurdi. <sup>10</sup> Dawut kündin-künge kücheydi. Perwerdigar – Qudretlik Serdar Xuda uninggha yar idi.

<sup>11</sup> Tir padishahi Xiram elchilerni Dawutning yënigha ewetti we ular bilen qoshup yaghachchilar, tashchilar we këdir yaghachlirininimu ewetti. Ular Dawutqa orda sëlip berdi. <sup>12</sup> Shuning bilen Dawut Perwerdigarning özini Isra'iliyege padishah qilghanliqini we Perwerdigar öz xelqi Isra'illar üçün uning padishahliqini güllendürgenlikini bildi.

<sup>13</sup> Dawut Hibrondin ketkendin këyin Yërusalëmda yene birqanche xotun we toqallarni aldi we nurghun perzent kördi. <sup>14</sup> U perzentlirining

isimliri: Shammuwa, Shobab, Natan, Sulayman <sup>15</sup> Yibxar, Elishuwa, Nefeg, Yafiya, <sup>16</sup> Elishama, Elyada we Elifelet.

### **Dawut padishahning Filistiyeliklarni yengishi**

<sup>17</sup> Dawutning bëshigha yagh quyulup, Isra'iliyege padishah bolup teyinlengenlikini anglighan Filistiyelikler leshkerlerini Dawutni tutushqa ewetti. Dawut buni anglap, panahlinish üçün taghdiki ghargha ketti.

<sup>18</sup> Filistiyelikler kəlip Rafa'im jilghisigha tarqaldi.

<sup>19</sup> Bu chaghda Dawut Perwerdigardin:

– Men Filistiyeliklerge qarshi jengge chiqaymu? Ularni mēning qolumgha tapshuramsen? – dep sorighanidi, Perwerdigar Dawutqa:

– Jengge chiq, men choqum Filistiyeliklarni sēning qolunggha tapshurimen, – dēdi.

<sup>20</sup> Shuning bilen Dawut Ba'al-Pirazimgha kəlip Filistiyeliklarni shu yerde meghlup qildi we: «Perwerdigar xuddi kelkūn tēship ötkendek dūshmenlirim üstidin bösüp ötti» dēdi. Shunga Dawut u yerge [«bösup ötküchi ige» menisidiki] «Ba'al-Pirazim» dēgen namni berdi.

<sup>21</sup> Filistiyelikler özlirining butlirini shu yerge tashlap qachqanidi. Dawut we uning ademliri u butlarni ēlip ketti.

<sup>22</sup> Wahalenki, Filistiyelikler kəlip yene Rafa'im jilghisigha tarqaldi.

<sup>23</sup> Dawut yene Perwerdigardin nēme ish qilish kēreklikini soridi, Perwerdigar uninggha:

– Ularning aldi teripidin barmay, arqisigha ötüp, ulargha tēreklerning yēnidin hujum qil, <sup>24</sup> sen tēreklerning töpisiyin ayagh tawushlirini anglishing bilenla tēz heriket qil, chünki shu chaghda men sēning aldingda Filistiyeliklarning qoshunigha hujum qilimen, – dēdi.

<sup>25</sup> Shundaq qilip Dawut Perwerdigarning buyruqi boyiche ish tutup, Filistiyeliklarni Gebadin Gezergiche qirip, qoghlap bardi.

## **6-bab**

### **Ehde sanduqining Yērusalēmgha ēlip kētilishi**

<sup>1</sup> Dawut yene Isra'illarning serxil leshkerlerini yighdi. Ular jem'iy 30 ming chiqti. <sup>2</sup> Dawut ikki «kērub»ning otturisidiki textide olturghan Perwerdigarning ehde sanduqini ēlip kēlish üçün ularni bashlap, Yehudiyeining Ba'al shehirige qarap yolgha chiqti. Qudretlik Serdar

Perwerdigarning huzuri ehde sanduqida idi. <sup>3</sup> Ular Xudaning ehde sanduqini kichikrek bir tagh üstidiki Abinadabning öyidin kötürüp chiqip, yëngi bir harwining üstige qoydi. Abinadabning oghulliri uzza we Axiyo harwini heydep mangdi. <sup>4</sup> Axiyo harwining aldida mangdi. <sup>5</sup> Dawut we pütün Isra'il xelqi Perwerdigarning huzurida lira, chiltar, dap, sapayi we janglarni chëlip, hayajan bilen naxsha ëytip, Ussul oynawatatti.

<sup>6</sup> Ular Nakonning xaminigha kelgende kala putliship, Xudaning ehde sanduqi chüshüp këtëy dëgende, Uzza uni yölüwaldi. <sup>7</sup> Biraq Uzzaning bu herikiti – ehde sanduqigha xalighanche tegmeslik qa'idisige xilap bolghanliqi üçün Perwerdigar Xudaning qattiq ghezipi këlip, ehde sanduqining yënidila uning jënini aldi. <sup>8</sup> Dawut Perwerdigarning Uzzani ghezepke jazalighanliqigha nahayiti xapa bolup, u yerni [«Uzzaning jazalinishi» dëgen menidiki] «Peres-uzza» dep atidi. U yer hazirghiche shu nam bilen atilip kelmekte.

<sup>9</sup> Shu küni Dawut Perwerdigardin qorqup, uninggha: «Perwerdigarning ehde sanduqigha qarash wezipisini qandaq qilip öz üstümge alalaymen?» dëdi.

<sup>10</sup> Shuning bilen u Perwerdigarning ehde sanduqini «Dawut shehiri»ge ekëlishni xalimay, uni Gatliq Obëd-idomning öyige apirip qoydi.

<sup>11</sup> Perwerdigarning ehde sanduqi Obëd-idomning öyide üç ay turdi, Perwerdigar Obëd-idomning pütün uruq-jemetige bext ata qildi.

<sup>12</sup> Dawut padishah: «ehde sanduqi sewebidin Perwerdigar Obëd-idomning jemetige we uning qol astidikilerning hemmisige bext ata qiliptu» dëgen xewerni anglap, Obëd-idomning öyige bërip, u yerdin Xudaning ehde sanduqini xushal halda «Dawutning shehiri»ge yötkep keldi. <sup>13</sup> Perwerdigarning ehde sanduqini kötürüp mangghanlar alte qedem mangghandin këyin, Dawut bir buqa we bir bordalghan mal qurbanliq qildi. <sup>14</sup> Dawut kendir rexttin tikilgen rohaniyliq tonini kiyip, Perwerdigarning huzurida hayajan bilen ussul oynidi. <sup>15</sup> Dawut we pütün Isra'illar burgha chëlip, alqish yangritip, Perwerdigarning ehde sanduqini Yërusalëmgha kötürüp mangdi.

<sup>16</sup> Perwerdigarning ehde sanduqi «Dawutning shehiri»ge yötkep këlingen chaghda, Sa'ulning qizi Mikal dërizidin qarap turatti. U Dawut padishahning Perwerdigarning huzurida sekrep ussul oynap ketkenlikini körüp, ichide uni mensitmidi. <sup>17</sup> Ular Perwerdigarning ehde sanduqini, Dawut uninggha atap tiktürgen chëdirgha ekirip qoydi. Dawut

Perwerdigargha atap köydürme we amanliq qurbanliqliri qildi.

<sup>18</sup> Shuningdin keyin u xelqqa Qudretlik Serdar Perwerdigarning nomi bilen bext tilidi. <sup>19</sup> Yene pütün xelqqa, er-ayal demey, herbir ademge birdin nan, bir ochum xorma, bir ochum kishmish üleshtürüp berdi. Shuningdin keyin köpchilik öz öylirige qaytishti.

<sup>20</sup> Dawut öz jemetige salam bërish üçün öyige qaytti. Sa'ulning qizi Mikal Dawutni qarshi ëlishqa chiqip uninggha tene qilip:

– Pah, Isra'iliyening padishahi bugün qaltis shanushewketlik bolup kēiptighu?! Emeldarlirining dēdekleri aldida xuddi peskeshlerde yërim yalingach bolup, özlirini körsettilighu! – dēdi.

<sup>21</sup> Dawut uninggha:

– Ussul oynighan bolsam, atangning we uning pütün jemetining ornigha mēni tallap, özining xelqi bolghan Isra'ilning bēshi qilip teyinligen Perwerdigarning aldida shadlinip oynidim. <sup>22</sup> Men qanche abruysiz qalsammu, sen mēni qanchilik közge ilmisangmu, men yenila ussul oynawërimen. Wahalenki sen tilgha alghan ashu dēdekler bolsa, mēni hōrmetlishidu, – dēdi.

<sup>23</sup> Sa'ulning qizi Mikal ömrining axirighiche perzent yüzi körmidi.

## 7-bab

### Perwerdigarning Dawut padishahqa bergen wedisi

<sup>1</sup> U chaghlarda padishah Dawut öz ordida turatti. Perwerdigar uni etrapidiki dūshmenliridin aman saqlidi.

<sup>2</sup> Bir küni padishah Natan isimlik peyghemberge:

– Qarang, men kēdir yaghichidin yasalghan ordida turuwatimen, Perwerdigarning ehde sanduqi bolsa chēdirda turuwatidu, – dēdi.

<sup>3</sup> Natan peyghember uninggha:

– Perwerdigar sizge yar boluwatqandikin, könglingizde qandaq oylishan bolsingiz shundaq qiling, – dēdi.

<sup>4</sup> Lēkin shu küni kechte Perwerdigardin Natangha wehiy keldi:

<sup>5</sup> Sen bērip, xizmetkarim Dawutqa mundaq dēgin: «Sen mēning turushum üçün bir ibadetxana salmaqchimu?» <sup>6</sup> Men Perwerdigar Isra'il xelqini Misirdin bashlap chiqqan kündin tartip taki hazirghiche hēchqandaq bir ibadetxanida turup baqmidim, izchil chēdirda turup, hemme yerni aylinip yürdüm. <sup>7</sup> Men Isra'il xelqi bilen bille bolghan

yerlerde xelqim Isra'ilni padichi bolup bashlap mangsun dep, teyinligen bashliqlirigha 'nëme üçün manga atap kēdir yaghichidin orda saldurmidinglar?' dep baqqanmu? <sup>8</sup> Menki Qudretlik Serdar Perwerdigar, sēni yaylaqta qoylarning arqisida yürgen yëringdin tallap, xelqim Isra'ilgha bash bolushqa qoydum, <sup>9</sup> qeyergila barsang men sanga yar bolup, hemme dūshminingni aldingda yoqattim. Emdi sēning namingni yer yüzidiki ulughlarning namidek ulugh qilimen. <sup>10-11</sup> Men xelqim Isra'ilgha bir jay tallap bērimen we ularni u yerde mustehkem turghuzimen. Ular öz makanida xēyim-xetersiz yashaydu. Men serdarlarni xelqim Isra'ilgha yētekchilik qilishqa teyinligen ashu zamandin tartip bashlangan, rezillerning xelqimni basturushi emdi toxtaydu. Men sēni barliq dūshmenliringdin tinch-aman saqlaymen. Emdi men Perwerdigar shuni jakarlaymenki: men sēning jemetingge bir xanidanliq tiklep bērimen. <sup>12</sup> Sēning künliring toshup, ata-bowiliringning yēnigha depne qilinghan chaghda, öz pushtungdin bolghan birsini ornunggha qoyimen, hemde uning padishahliqini mustehkem qilimen. <sup>13</sup> U men üçün bir ibadetxana salduridu, men uning padishahliq textini menggülik qilimen. <sup>14</sup> Men uninggha ata bolimen, u manga oghul bolidu, mubada u gunah ötküzse, ata-ana balisini terbiye bērip tūzetkendek, uni tūzeymen. <sup>15</sup> Sēni padishah bolsun dep, Sa'ulni mēhir-muhebbitimdin mehrum qilghanidim. Lēkin mēhir-muhebbitimni sēning pushtungdin hēchqachan yiray tutmaymen. <sup>16</sup> Sēning ewladliring we padishahliqing mēning aldimda menggü dawamlashidu. Sēning padishahliq textingni ebediy qilimen.»

<sup>17</sup> Natan Perwerdigardin özi kelgen wehiylarning hemmisini Dawutqa yetküzdi.

### **Dawutning du'a we medhiyesi**

<sup>18</sup> Shuningdin këyin Dawut ehde sanduqi qoyulghan chēdirgha kirip, Perwerdigarning huzurida olturup mundaq dēdi:

– I Igem Perwerdigar! Manga bu qeder shapa'et qilghudek men kim idim, a'ilem nëme idi? <sup>19</sup> Buni az dep, sen Igem Perwerdigar, men pēqirning ewladlirining kelgüsi heqqide wede berding. Igem Perwerdigar, sen bashqa insanlarchimu shundaq mu'amile qilamsen?

<sup>20</sup> Ah Igem Perwerdigar, sen pēqirni bilisen, sanga deydighan yene nëme gēpim bolsun? <sup>21</sup> Bergen wedeng we öz xahishing boyiche shundaq chong ishlarni qilding we bu ishlarni pēqirgha ayan qilding.



<sup>22</sup> I Igem Perwerdigar, neqeder ulughdursen, sening tengdishing yoqtur. Seni, birdinbir heqiqiy Xuda, dep anglighinimiz emdi heq bolup chiqti. <sup>23</sup> Yer yuzide Isra'illardek yene bir xelq barmu? Qaysi bir xelqni Isra'illardek qulluqtin qutuldurup öz xelqing qilding? Isra'illar uchün qilghan ulugh möjiziliring shan-shöhritingni namayan qildi. Öz xelqingni Misirdin qutuldurup, ularning aldida turuwalghan yat ellerni butliri bilen qoshup qoghliwetting. <sup>24</sup> I Perwerdigar, sen Isra'illarni menggüge öz xelqing qilding we özüng ularning Xudasi boldung.

<sup>25</sup> I Perwerdigar Xuda, pëqir we pëqirning ewladirim toghruluq qilghan sözliringde menggüge turghaysen, wediliringni ishqa ashurghaysen. <sup>26</sup> Shunda naming ta'ebedke ulughlinip, insanlar: «Qudretlik Serdar Perwerdigar Isra'illargha yëtekchilik qilghuchi Xuda iken» dep bilidu, pëqiring Dawutning xanidanliqi ewladtin-ewladqiche sening huzurungda mustehkem turidu.

<sup>27</sup> Ey Qudretlik Serdar Perwerdigar, Isra'illarni tallighan Xuda! Sen pëqir Dawutning jemetige bir xanidanliq tiklep bëridighanliqingni ayan qilghaniding, shu sewebtin men sanga shundaq dep du'a qilishqa jur'et qildim. <sup>28</sup> I Igem Perwerdigar! Sen Xudadursen. Sening sözliring ishenchliktur. Sen manga mushundaq yaxshi ishlarni wede qilding.

<sup>29</sup> Emdi men sanga shundaq iltija qilay, mëning xanidanliqimning huzurungda menggü turushi uchün bext ata qilghaysen. I Perwerdigar! Sen shuni wede qilghansen, sen ata qilghan bext sewebidin pëqirning xanidanliqi menggü bextke sazawer bolidu.

## 8-bab

### Dawutning yat eller üstidin ghelibe qilishi

<sup>1</sup> Melum waqittin këyin Dawut Filistiyeliklerge yene hujum qilip, ularni boysundurdi. Dawut Filistiyeliklarning yërinu tartiwëlip, ularning yer bashqurush hoquqini ötküzüwaldu. <sup>2</sup> U Mo'ablarnimu meghlup qildi. U ularni yerge üç qatar bolup yëtitishqa buyrudi. Andin ikki qatardikilerni öltürüp, bir qatardikilerni saq qaldurdi. Shundaq qilip tirik qalghan Mo'ablar Dawutqa el bolup, uninggha baj-sëliq töleydighan boldi.

<sup>3</sup> Süriyege tewe Zobah padishahliqining padishahi Rixobning oghli Hadad'ezer Firat deryasi etrapidiki zëmingha bolghan bashqurushini

qayturuwêlishqa atlinip chiqqanda, Dawut uni meghlup qildi. <sup>4</sup> Dawut uningdin 1700 atliq leshker, 20 ming piyade leshkerni esirge aldi. Yüz harwini tartishqa yetküdek atni qaldurghandin bölek, qalghan atlarning hemmisining pëyini kestürüwetti.

<sup>5</sup> Demeshqtiki Süriyelikler Zobah padishahi Hadad'ezerge yardem bërishke kelgende, Dawut Süriyeliklerdin 22 ming ademni öltürdi.

<sup>6</sup> Shuningdin këyin Dawut Demeshqtiki Süriyelikler rayonigha qarawul etriti turghuzdi. Shundaq qilip Süriyelikler Dawutqa el bolup, uninggha baj töleydighan boldi. Dawut meyli nege hujum qilmisun, Perwerdigar uni ghelibige ërishtürüp turdi. <sup>7</sup> Dawut Hadad'ezerning ademlirining altun qalqanlirini olja ëlip Yërusalëmgha qaytti. <sup>8</sup> Dawut padishah yene Hadad'ezerning Betax we Bërotay dëgen ikki shehiridinmu nahayiti nurghun tuch olja aldi. <sup>9</sup> Xamat padishahi To'i Dawutning Hadad'ezerning qoshunini meghlup qilghanliqini anglap <sup>10</sup> oghli Yoramni Dawut padishahning aldigha salamgha ewetip uning Hadad'ezer bilen jeng qilip, uni meghlup qilghanliqini tebrikliidi. Emeliyette To'i Hadad'ezer bilen da'im urush qilip kelgenidi. Yoram Dawut padishahqa altun, kümüş we tuchtin yasalghan nersilerni alghach bardı. <sup>11-12</sup> Dawut padishah bu nersilerni özi burun boysundurghan barliq xelqlerdin, yeni Idomlar, Mo'ablar, Ammonlar, Filistiyelikler we Amaleklerdin olja alghan barliq altun-kümüşler, shundaqla Zobah padishahi Rixobning oghli Hadad'ezerdin alghan oljilarning bir qismi bilen qoshup Perwerdigar üçhün qilinidighan xizmetlerge atidi.

<sup>13</sup> Dawut Tuz jilghisida Idomluqlardin 18 ming ademni öltürüp qaytqandin këyin, nahayiti dang chiqardi. <sup>②</sup> <sup>14</sup> U yene Idomning herqaysi jaylirigha öz qoshunlirini turghuzdi. Idomluqlarning hemmisi Dawutqa el boldi, Dawut qeyerge bërıp jeng qilmisun, hemme yerde Perwerdigar uninggha ghelibе-nusret ata qildi.

### **Dawutning emeldarliri we ularning wezipiliri**

<sup>15</sup> Dawut emdi pütün Isra'iliyege hökümranlıq qildi, u xelqni adilliq bilen bashqurdi.

---

② Yene bir xil terjimisi – «Dawut Süriyege qarshi hujum qilip qaytti. Andin u tuz jilghisida Idomluqlardin 18 ming ademni öltürdi, shuningdin këyin u nahayiti dang chiqardi.»

<sup>16</sup> Mezlum Ziruyaning oghli Yo'ab qoshunning bash serkerdisi, Axiludning oghli Yihoshafat tezkirichi, <sup>17</sup> Axitubning oghli Zadoq bilan Abiyatarning oghli Aximelek rohaniy<sup>③</sup>, Siraya bash pütükchi, <sup>18</sup> Yihoyadaning oghli Binaya Kirëtler bilan Pilëtlerdin terki b tapqan yasawullarning bashliqi, Dawutning oghulliri rohaniy idi.

## 9-bab

### Dawutning Mifiboshetke mëhir-shep qet körsitishi

<sup>1</sup> Bir küni Dawut:

– Sa'ul jemetidin hayat qalghanlardin birer kishi barmu? – dep soridi, – eger bolsa men Yonatanning heq hörmiti üçün u kishige mëhir-muhebbet körsitey.

<sup>2</sup> Sa'ulning jemetige ishleydighan Ziba isimlik bir xizmetkar bar idi, uni Dawutning yënigha chaqirtip këlishti.

– Sen Ziba bolamsen? – dep soridi Dawut padishah uningdin.

– He'e aliyliri, men bolimen, – dep jawab berdi u.

<sup>3</sup> – Sa'ul jemetidin hazirghiche birer adem qalghanmu? Men uninggha Xudaning mëhir-shep qitini körsitey, – dëdi padishah yene.

– Yonatanning oghulliridin biri hayat bolup, uning ikkila puti tokurdur, – dep jawab berdi Ziba.

<sup>4</sup> – U nede? – soridi padishah.

– U Lodibardiki Ammi'ëlning oghli Makirning öyide turidu, – dep jawab berdi Ziba.

<sup>5</sup> Shuningdin këyin, Dawut padishah Lodibardiki Ammi'ëlning oghli Makirning öyidin uni ëlip këlishke adem ewetti. <sup>6</sup> Sa'ulning newrisi, yeni Yonatanning oghli Mifiboshet Dawutning aldigha këlip, yerge bash qoyup, tezim qildi.

– Mifiboshet! – dëdi Dawut.

– Lebbey, – dëdi u.

<sup>7</sup> – Qorqma, men atang Yonatanning heq hörmiti üçün sanga mëhir-muhebbet körsitip, burun bowang Sa'ulgha tewe bolghan yer-zëminning hemmisini sanga bërimen. Buningdin bashqa, sen da'im

---

③ Yene bir xil terjimisi – «Zadoq bilen Abiyatarni (Aximelekning oghli we Axitubning newrisi) rohaniy.»

dastixinimda men bilan bilinghiz, – dedi Dawut padishah uninggha.

<sup>8</sup> – Pëqir ölükle ittekle qedirsiz bir adammen, özlirining bunchiwala yaxshiliqlirigha erzimeymen, – dedi Mifiboshet yene bir mertem tezim qilip.

<sup>9</sup> Dawut padishah Sa'ul üçün ishligen xizmetkar Zibani chaqirtip këlöp uninggha:

– Men Sa'ul we uning jemetige neme tëgishlik bolsa, hemmisini xojayiningning newrisige berdim. <sup>10</sup> Sen, oghulliring shundaqla xizmetkarliringning hemmisi xojayiningning jemeti üçün yerlirini tërip, alghan hosulni ularning yep-ichishige bergin. Xojayiningning newrisi Mifiboshet bolsa da'im men bilan bir dastixanda bolidu, – dedi. (Zibaning 15 oghli, 20 xizmetkari bar idi.)

<sup>11</sup> Ziba padishahqa:

– Pëqir padishah aliylirining emr qilghanlirining hemmisini beja keltüridu, – dedi.

Shuningdin këyin Mifiboshet xuddi padishahning oghlidek padishah bilan bir dastixanda olturup ghizalidighan boldi.

<sup>12</sup> Mifiboshetning Mika isimlik bir kichik oghli bar idi. Zibaning öyide turidighanlarning hemmisi Mifiboshetning xizmetkarliri boldi. <sup>13</sup> Ikkila puti tokur bolghan Mifiboshet emdi Yërusalëmda yashap qaldi we da'im padishah bilan bir dastixanda ghizalinip turdi.

## 10-bab

### Dawutning Süriyelikler we Ammonlarni meghlup qilishi

<sup>1</sup> Aridin birqanche waqit ötkendin këyin, Ammonlarning padishahi Naxash wapat boldi. Uning padishahliqlirigha oghli Xanun chiqti.

<sup>2</sup> – Men Naxashning oghli Xanungha uning atisi manga mëhir-shepqet körsetkinidek mëhir-shepqet körsitimen, – dedi Dawut we teselli bërish üçün uning yënigha öz elchilirini ewetti. Elchiler Ammonlarning zëminigha kirgende, <sup>3</sup> Ammonlarning emeldarliri xojisi Xanungha:

– Dawut bu yerge hal sorighili adem ewetiptu. Siliche u atilirining hërmitini qiliwatqanmidu? Uning elchilirni bu yerge ewetishi, bu sheherni tekshürüp, paylap chiqip, andin këyin sheherni ishghal qilish, dep oyylimamla? – dëyishti.

<sup>4</sup> Shuningdin keyin Xanun Dawutning elchilirini tutuwëlip, ularning yuzlirining bir teripidiki saqal-burutlirini chüshürüwetti. Yene ularning tonlirining asti teripidin yanpashlirighiche bolghan qismini kësiwëlip, andin ularni qoghliwetti. <sup>5</sup> Dawut weqedin xewer tapqandin keyin, ularni kütüwëlishqa aldigha adem ewetti. Elchiler tolimu iza-ahanette qalghanidi. Padishah elchilirige: «Siler Ėrixa shehiride turup, saqal-burutunglar öskendin keyin qaytip këlinglar» dep söz ewetti.

<sup>6</sup> Ammonlar Dawutning özliridin renjigenlikini bilip, Beyt-rixob we Zobahtiki Süriyeliklerdin 20 ming piyade leshker, Ma'aka padishahidin 1 ming leshker, Tobluqlardin 12 ming leshker yallap aldi. <sup>7</sup> Dawut buni anglap, Yo'ab bashchiliqida Isra'iliyening barliq qoshunini ular bilen urush qilishqa chiqardi. <sup>8</sup> Ammonlar paytext Rabbah shehiridin chiqip, sheher derwazisining aldida sep tüzüp turdi, Zoba we Rixobniki Süriyelikler, Tobluqlar we Ma'akaning ademliri bolsa dalada ayrim bir qoshun bolup turdi.

<sup>9</sup> Yo'ab özining aldi-keynidin hujumgha uchraydighanliqini körüp, Isra'iliyening bir qisim xil leshkerlirini tallap, ularni Süriyeliklerge qarshi sepke turghuzdi. <sup>10</sup> Qalghan ademlirini bolsa akisi Abishayning bashqurushigha qoydi. Abishay ularni Ammonlarga qarshi jengge teyyar qildi.

<sup>11</sup> Yo'ab Abishaygha:

– Mubada Süriyelikler mendin küchlük chiqsa, sen manga yardemge kel. Mubada Ammonlar sendin küchlük chiqsa, men sanga yardemge baray. <sup>12</sup> Jasaretlik bol, xelqimiz we Perwerdigarimizning sheherliri üçün jan tikip küresh qilayli! Perwerdigarning iradisi beja bolghay, – dëdi.

<sup>13</sup> Yo'ab we uning ademliri ilgirilep bërip, Süriyeliklerge hujumgha ötüshke teyyar boldi; Süriyelikler ularning aldida qachti.

<sup>14</sup> Süriyeliklarning qachqanliqini körgen Ammonlarmu Abishaydin qëchip, sheherge qaytip kiriwaldi. Shuningdin keyin Yo'ab Ammonlar bilen jeng qilmay, Yërusalëmgha qaytip ketti.

<sup>15</sup> Isra'illardin yëngilgenlikini bilgen Süriyelikler yene qoshunlirini yighishti. <sup>16</sup> Padishah Hadad'ezer Firat deryasining u teripidiki Süriyeliklerge adem ewetip, ularni yötkep keldi. Ular Hadad'ezerning qoshunining bash serkerdisi Shobakning rehberlikide Xëlam shehirige keldi.

<sup>17</sup> Buningdin xewer tapqan Dawut Isra'iliyediki leshkerlirining

hemmisini yighip, I'ordan deryasidin ötüp, Xëlamgha keldi. U yerde Süriyelikler sep tüzüp Dawutqa qarshi jengge atlandi, <sup>18</sup> waha lenki, Süriyelikler Isra'illarning aldidin yene qachti. Dawut Süriyeliklarning jeng harwisi heydeydighan 7 yüz leshkirini we 40 ming atliq leshkirini öltürdi. Dawut yene Süriyeliklarning qoshunining bash serkerdisi Shobakni yarilandurdi. U shu yerde öldi. <sup>19</sup> Hadad'ezerge tewe padishahlarning hemmisi özlirining Isra'illardin meghlup bolghanliqini körüp, ular bilen sülhi tüzüshüp, Isra'illargha el boldi. Shuningdin këyin Süriyelikler Ammonlargha yardem bërishtin qorqup qaldi.

## 11-bab

### Dawut we Batsheba

<sup>1</sup> Etiyaz këlip, padishahlar jengge chiqidighan chagh boldi. Dawut pütün Isra'iliye qoshunini Yo'ab bilen leshker bashlirining bashchiliqida jengge atlandurdi. Ular Ammonlarni yengdi we Rabbahni qorshawgha ëliwaldi. Dawut özi bolsa Yërusalëmda qaldi.

<sup>2</sup> Bir küni kechqurun Dawut ornidin turup, ordining ögziside uyan-buyan mëngip yürginide, nahayiti chirayliq bir ayalning yuyunuwatqanliqini körüp qaldi. <sup>3</sup> Dawut u ayalning kim ikenlikini bilip këlishke adem ewetti. U adem qaytip këlip:

– U Eli'amning qizi, Xit xelqidin bolghan Uriyaning xotuni Batsheba iken, – dëdi.

<sup>4</sup> Dawut adem ewetip, u ayalni ekeldürdi we uning bilen bille boldi. (Bu chaghda u ayal heyz körüp yëngidin saqayghan bolup, emdila tazilinip bolghanidi). Këyin u ayal öyige qaytip ketti.

<sup>5</sup> Ayal özining hamilidar bolup qalghanliqini bilip, bu heqte Dawutqa xewer ewetti.

<sup>6</sup> Dawut Yo'abqa adem ewetip: «Sen Xit xelqidin bolghan Uriyani mëning yëningha ewetkin» dëdi. Yo'ab Uriyani Dawutning yënigha ewetti.

<sup>7</sup> Uriya kelgendin këyin, Dawut uningdin Yo'ab we leshkerlarning shundaqla jeng meydanining ehwalini soridi.

<sup>8</sup> Andin Dawut uninggha:

– Öyüingge qaytip, dem alghin! – dëdi.

Uriya ordidin ketkendin këyin, Dawut padishah uning arqisidin

sowghatlarni ewetti.

<sup>9</sup> Uriya bolsa özining öyige qaytmay, padishahning xizmetkarliri bilen bille orda derwazisining yënida qonup qaldi.

<sup>10</sup> «Uriya öyige qaytmaptu» dëgen xewer Dawutqa yetkende, u Uriyani chaqirtip, uningdin:

– Sen seperdin këlip turup, nëmishqa öz öyüngge barmiding? – dep soridi.

<sup>11</sup> Uriya jawab bërip:

– Isra'iliye we Yehudiye leshkerliri chëdirlarda turuwatidu, ehde sanduqimu ularning yënida. Xojam Yo'ab we uning serkerdiliri dalada yëtiwatsa, men qandaqmu öyge qaytip yep-ichip, xotunum bilen bille yatay? Men silining namliri bilen qesem qilimenki, men hergiz undaq ishni qilmaymen, – dëdi.

<sup>12</sup> – Bëgünmu mushu yerde qal. Men sëni ete urush meydanigha yolgha sëlöp qoyimen, – dëdi Dawut Uriyagha. Uriya shu küni Yërusalëmda qaldi. <sup>13</sup> Etisi Dawut Uriyani özi bilen ghizalinishqa chaqirtip, uni mest qilip qoydi. Wahalenki, kech bolghanda Uriya öz öyige bërip yatmay, yenila padishahning xizmetkarliri yatidighan jayda yatti.

<sup>14</sup> Etisi etigende Dawut Yo'abqa bir parche xet yëzip, uni Uriya arqiliq ewetti. <sup>15</sup> U xëtide: «Uriyani eng shiddetlik jeng bolidighan aldinqi sepke ewet, uning jengde ölüp këtishi üçün, uni yalghuz tashlap, keyninglarga chëkininglar» dep yazghanidi.

<sup>16</sup> Yo'ab u chaghda Rabbah shehirini muhasirige ëliwatatti. Düşmenler qeyerde eng küchlük bolsa, u Uriyani shu yerge ewetti.

<sup>17</sup> Düşmen leshkerliri sheherdin chiqip, Yo'abning qoshuni bilen ëlishqanda, Dawutning leshkerlirining beziliri yiqildi. Xit xelqidin bolghan Uriyamu öldi.

<sup>18</sup> Shuningdin këyin, Yo'ab Dawutqa xewerchi ewetip, uninggha jeng ehwalidin melumat berdi. <sup>19</sup> Yo'ab xewerchige:

– Sen padishahqa pütün jeng ehwalini toluq yetküzgin. <sup>20</sup> Eger padishah anglap qattiq xapa bolup, sëni: «Siler nëmishqa sheherge shunche yëqin bërip jeng qildinglar, düşmenning sëpildin oq atidighanliqini bilmemtinglar? <sup>21</sup> Gid'onning oghli Abimelekni kimning öltürgenlikini bilmemsiler, uni Tibëzda bir ayal sëpildin yarghunchaqlarning tëshini tashlap öltürmigenmidi<sup>④</sup>? Shundaq iken siler

④ Muqeddes Kitabning «Serdarlar» qismi 9-bab, 50-53 ayetlergiche qaralsun.

səpilgha nēmishqa shunche yēqin bardinglar?» dep eyiblep ketse, sen uninggha: «Padishahning xizmetkari Uriyamu öldi» dep jawab bergin, – dēdi.

<sup>22</sup> Xewerchi Dawut padishahning yēnigha bardi we Yo'ab tapilighan sözlerning hemmisini uninggha ēytti. <sup>23</sup> Xewerchi Dawut padishahqa:

– Düşminimiz bizdin küchlük keldi. Ular sheherdin chiqip, dalada biz bilen jeng qildi. Biraq biz ularni sheher derwazisighiche qoghlap barduq.

<sup>24</sup> Shu peytte düşmenning oqyachiliri sēpilda turup, padishahi alemning leshkerlirini oqyagha tutushti. Silining leshkerliridin beziliri öldi.

Ularning ichide Xit xelqidin bolghan xizmetkarliri Uriyamu bar, – dēdi.

<sup>25</sup> Dawut xewerchige:

– Sen bērip Yo'abni righbetlendürüp, uninggha: «Bu ish sewebidin könglüngni yērim qilma, jeng qurbansiz bolmaydu. Emdi sheherge bolghan hujumni kücheyp, sheherni ishghal qil» dēgin, – dēdi.

<sup>26</sup> Uriyaning ayali ērining ölgenlikini anglap, haza tutti. <sup>27</sup> Haza mudditi toshushi bilen Dawut adem ewetip, uni ordigha ekeldürüwaladi. U Dawutqa xotun bolup, bir oghul tughup berdi. Lēkin Dawutning bu qilghanliri Perwerdigarning neziride rezillik idi.

## 12-bab

### Perwerdigarning Dawutni eyiblishi

<sup>1</sup> Perwerdigar Natan peyghemberni Dawutning yēnigha ewetti. U kēlip, Dawutqa mundaq dēdi:

– Bir sheherde ikki adem bar bolup, birsi bay, birsi kembeghel iken.

<sup>2</sup> Bayning nahayiti köp charwa-malliri bar iken, <sup>3</sup> kembeghelning bolsa sētiwēlip bēqiwatqan kichikkine bir chishi qozisidin bashqa hēchnēmisi yoq iken. U qoza kembeghelning öyide uning baliliri bilen bille chong bolushqa bashlaptu. Qoza uning tamiqidin yep, qachisidin sūt ichip, qoynida uxlaydiken. Qisqisi qoza u ademning qizidekla bolup kētiptu.

<sup>4</sup> Bir küni bayning öyige bir yoluchi chüşüptu. Bay mēhmangha ta'am hazirlash üçün, özining malliridin birerni soyushqa közi qiymay, hēliqi kembeghelning paqlinini ekeldürüp, uni soyuptu-de, yoluchini mēhman qiliptu.

<sup>5</sup> Dawut buni anglap baygha qattiq ghezeplinip, Natangha:

– Menggü hayat Perwerdigar aldida qesem qilimenki, bundaq ishni



qilghan adem ölümge mehkumdur. <sup>6</sup> U baghri tashliq qilip, bundaq ishni qilghanliqi üçün kembeghelge töt paqlan tölishi kërek, – dëdi.

<sup>7</sup> – U adem del sen! – dëdi Natan Dawutqa, – Perwerdigar, Isra'illarni tallighan Xuda sanga deyduki: «Men sëni Isra'iliyege padishah bolushqa tallap, Sa'ulning qolidin qutuldurup chiqtim. <sup>8</sup> Uning ordisini sanga ata qilip, xotunlirini quchiqinggha sëlip berdim. Isra'iliye we Yehudiye padishahliqlirininimu sanga berdim. Bularni az körgen bolsang, buningdinmu köprekini bërer idim. <sup>9</sup> Sen nëmishqa mëni közge ilmay, rezil ishlarni qilding? Xit xelqidin bolghan Uriyaning jënini urushta Ammonlarning qoli bilen alding. Uning ayalini tartiwëlip, özüngge xotun qiliwalding! <sup>10</sup> Mëni közüngge ilmay, Uriyaning ayalini özüngge xotun qiliwalghanliqing üçün, buningdin këyin qilich ewladliringgha da'im xewp ëlip këlidu.»

<sup>11</sup> Perwerdigar yene shundaq deyduki: «Qara! Men özüngning ewladliringdin özüngge yamanliq keltürimen; köz aldingdila xotunliringni bashqa birsige bëriwëtimen. U küpkündüzde xotunliringning qoynigha kiridu. <sup>12</sup> Sen u ishni yoshurunche qilghan bolsang, men buni barliq Isra'il xelqi aldida küpkündüzde qilghuzimen.»

<sup>13</sup> Dawut bu gepni anglap Natangha:

– Men Perwerdigar aldida gunah qildim, – dëdi.

– Perwerdigar gunahingni kechürdi. Sen ölmeysen, – dëdi Natan, <sup>14</sup> – Emma sen bu ishni qilip, Perwerdigarni mensitmigenliking üçün, yëngi tughulghan oghlung ölüp këtidu.

<sup>15</sup> Shuning bilen Natan öz öyige qaytip ketti. Perwerdigar Uriyaning xotuni Dawutqa tughup bergen balini ëghir këselse giriptar qildi.

<sup>16</sup> Dawut oghli üçün Perwerdigargha yalwurdı. U roza tutti, këchiliri öyige kirip, yerdila yatti. <sup>17</sup> Orda aqsaqalliri uning yënigha kirip, uni yerdin turghuzmaqchi bolsimu, Dawut ornidin turmidi. Ular bilen bille ghiza yëgilimu unimidi.

<sup>18</sup> Yettinchi küni bala qaza qildi. Dawutning emeldarliri uninggha balisining ölüm xewirini ëytishqa pëtinalmidi. Ular: «Biz bala hayat chëghida uninggha shunche nesihet qilipmu uni gepke kirgüzelmigen tursaq, emdi uninggha balining ölgenlikini qandaqmu ëytalaymiz? U özige birer yaman ish qilip qoyarmikin» dep ensireshti.

<sup>19</sup> Dawut emeldarlirining bir-birige pichirliship yürgenlikidin balining ölgenlikini hës qilip, emeldarliridin:

– Bala qaza qildimu? – dep soridi.

Ular:

– He'e! – dep jawab bērishti.

<sup>20</sup> Shuningdin kēyin Dawut ornidin turup, yuyunup, xush puraqlar etirlarni chēchip, kiyimlarini yenggūshlep, Perwerdigarning ibadetgahigha kirip ibadet qildi. Andin u ōz ordisigha qaytip kēlip, ghiza keltürgüzüp yēdi.

<sup>21</sup> Shu chaghda emeldarlari uningdin:

– Bala hayat chēghida roza tutup, yighlidila. Bala ōlup ketkendin kēyin bolsa eksiche ghiza yēdila, bu qandaqlilghanliri? – dep soridi.

<sup>22</sup> Dawut ulargha:

– Bala hayat chēghida roza tutup yighlishim; Perwerdigar manga shepqlat qilip, balini hayat qaldurarmikin, dēgen oyda bolghanliqimdin idi. <sup>23</sup> Emdi u ōlup ketti, yene nēmishqa roza tutidikenmen? Uni tirildürüwalayttimmu? Men haman bir künü uning yēnigha barimen, lēkin u mēning yēningha qaytip kēlelmeydu, – dep jawab berdi.

### **Sulaymanning dunyagha kēlishi**

<sup>24</sup> Andin kēyin Dawut ayali Batshebagha teselli berdi we uning yēnigha kirip uning bilen bille yatti. Batsheba hamilidar bolup, bir oghul tughdi. Baligha «Sulayman» dep at qoyuldi. Perwerdigar balini yaxshi kōrgenlikli üçün, <sup>25</sup> Natan peyghemberni ewetip, uningha Yididiya [«Perwerdigar yaxshi kōrüp söydi» dēgen menide] dep at qoydi.

### **Yo'abning Rabbah shehirini hujum qilip ēlishi**

<sup>26</sup> Shuning bilen bir waqitta, Yo'ab Ammonlarning paytexti Rabbahqa bolghan hujumini dawam qiliwerdi. Netijide sheherning padishah ordisi jaylashqan qel'esini bēsiwaldi.

<sup>27</sup> Kēyin u Dawutqa chaparmenlerni ewetip:

– Men Rabbah shehirige hujum qilip, sheherning asastliqlar su menbesini aldim. <sup>28</sup> Emdi qalghan adamlarni ōzingiz bashlap kēlip, sheherni qorshap bēsiwēling. Sheherni men alghan bolup qalmay, bolmisa xelq «sheherni Yo'ab alghan» dep yürüşidu, – dēdi.

<sup>29</sup> Shuningdin kēyin, Dawut qalghan qoshunni yighip Rabbahqa yürüş qilip, sheherni hujum bilen aldi. <sup>30</sup> Dawut Ammonlarning padishahining bēshidiki altun tajni aldi. Ėghirliqlari 35 kilogiram kēlidighan, ōsti yaqlar bilen bēzelgen bu altun taj Dawutning bēshigha kiydürüldi. Dawut sheherdin nurghun oljilarni aldi. <sup>31</sup> U yene sheher ahalisini here, ketmen,

palta bilan qilinidighan ishlarga we xumdanda xish pishurushqa saldi. Dawut Ammonlarning bashqa sheher ahalilirigimu shundaq mu'amile qildi. Andin Dawut pütün qoshunni bashlap, Yërusalëmgha qaytip ketti.

## 13-bab

### Amnon we Tamar

<sup>1</sup> Bir mezigil ötkendin këyin mundaq bir ish yüz berdi:

Dawutning Tamar isimlik nahayiti chirayliq bir qizi bolup, u Absalomning singlisi idi. Tamar Dawutning bashqa bir oghli Amnonning ata bir ana bashqa singlisi idi. Amnon Tamargha köyüp qaldi hemde <sup>2</sup> köyük derdide aghrip qaldi. Tamar tēxi qiz bolghachqa, Amnonning uninggha chēqilishqa közi yetmidi. <sup>3</sup> Amnonning Yonadab isimlik bir aghinisi bar bolup, u Dawutning akisi Shammahning oghli idi. Yonadab intayin quw adem idi.

<sup>4</sup> U Amnondin:

– Shahzade, nēmishqa kündin-künge chüshkünliship kētisiz? Manga eytip bēremsiz, – dep soridi.

– Men ögey inim Absalomning singlisi Tamargha köyüp qaldim, – dēdi u.

<sup>5</sup> – Undaq bolsa siz kariwatqa chiqip yalghandin kēsel bolup yētiwēling, atingiz yoqlap kelgende, uninggha: «Singlim Tamar kēlip manga yēgili bir nerse bersun, kōz aldimda tamaq etsun, etken tamiqini qolidin ēlip yey» deng, – dēdi Yonadab.

<sup>6</sup> Shundaq qilip Amnon yalghandin kēsel bolup yētiwaldi. Padishah yoqlap kelgende, Amnon:

– Singlim Tamarni chaqirtip, kōz aldimda manga nan pishurghuzup bergen bolsingiz, uning öz qolidin ēlip yēgen bolsam, – dēdi.

<sup>7</sup> Dawut ordigha chaparmen ewetip Tamargha: «Akingiz Amnonning öyige bērip, uninggha ghiza ētip bēring» dēdi.

<sup>8</sup> Shuning bilen Tamar akisi Amnonning öyige bardı. U chaghda Amnon orun tutup yatqanidi. Tamar azraq unda xēmır yughurup, Amnonning kōz aldida tawida nan pishurup berdi. <sup>9</sup> U tawini ēlip kēlip, nanni Amnonning aldigha qoyghanidi, Amnon nanni yēgili unimay: «Hemminglar bu yerdin chiqip kētinglar!» dēdi.

Hemmeylen uning yēnidin chiqip kētishti.

<sup>10</sup> Andin Amnon Tamargha:

– Nanni hujramgha ekir, öz qolungdin ëlip yey, – dëdi.

Tamar pishurghan nanlarni ëlip, akisi Amnonning hujrisigha kirip, uning yënigha keldi. <sup>11</sup> Tamar nanni uninggha sunghanda, Amnon uni özige tartip:

– Singlim, kel, men bilen yatqin! – dëdi.

<sup>12</sup> – Yaq, aka, mëni zorlimang! Isra'illar ichide bundaq qilishqa bolmaydu. Bundaq set ishni qilmang. <sup>13</sup> Bu reswachiliqni men qandaq kötürüp yürey? Sizmu Isra'illar ichide uyatqa qalghan bir exmeqqe aylinip qalisiz. Ötüney, padishahqa ëytsingiz, u mëning sizge yatliq bolushumgha qarshi chiqmaydu, – dëdi.

<sup>14</sup> Lëkin Amnon uning gëpige qulaq salmidi. U Tamardin küchlük bolghachqa, uninggha zorluq qilip, uning bilen bille yatti. <sup>15</sup> Shuningdin këyin, Amnon Tamargha bek öch bolup ketti. Öchlüki uning ilgiri Tamargha bolghan muhebbitidinmu küchlük boldi. Amnon Tamargha:

– Qop, bu yerdin yoqal! – dëdi.

<sup>16</sup> – Yaq! Mëni qoghligghan bu gunahingiz hëli mëni ayagh asti qilghan gunahingizdinmu ëghirdur, – dëdi Tamar.

Lëkin Amnon uning gëpige qulaq salmay, <sup>17</sup> eksiche shexsiy xizmetkarini chaqirip:

– Bu xotunni heydep chiqirip, ishikni quluplap qoy! – dëdi.

<sup>18</sup> Amnonning xizmetkari Tamarni heydep chiqiriwetkendin këyin, ishikni quluplap qoydi. Bu chaghda Tamar uzun yenglik libas kiyiwalghan bolup, padishahning yatliq bolmighan qizliri shundaq kiyinishetti. <sup>19</sup> Tamar bëshigha kül chëchip, üstidiki uzun yenglik libasini yirtiwettti. Ikki qoli bilen yüzini yëpiwëlip, höngrep yighlap mangdi.

<sup>20</sup> Akisi Absalom uni körüp, uningdin:

– Akang Amnon sen bilen bille yattimu? Hey singlim, emdi sen bu ishni aghzingdin chiqarma. U dëgen sëning akang, bu ishni könglüngge alma, – dëdi.

Shuningdin këyin Tamar تنها we ghemkin halda akisi Absalomning öyide yashidi.

<sup>21</sup> Bolup ötken ishlarni Dawut padishah anglap, nahayiti xapa bolup ketti. <sup>22</sup> Öz singlisi Tamarning nomusigha tegkenliki üçhün, Absalom Amnongha öch bolup ketti, u Amnongha ya yaxshi, ya yaman söz qilmidi.

**Absalomning Amnonni öltürüshi**

<sup>23</sup> Ikki yil ötkendin keyin Absalom padishahning oghullirining hemmisini Ba'al-xazorgha ziyapetke tekliپ qildi. Ba'al-xazor Efrayim zeminining yenigha jaylashqan bolup, u yerde Absalom qoylirini qirqitiwatatti.

<sup>24</sup> Absalom shah atisining aldigha kelip:

– Qoylarni qirqitiwatimen. Ey aliyliri, merhemet qilip emeldarliringizni elip men bilen birge tebrikleş ziyapitige qatnashqaysiz, – dedi.

<sup>25</sup> – Yaq, oghlum! Eger hemmimiz barsaq, sanga eghirimiz chüshüp qalidu, – dedi padishah.

Absalom padishahqa qattiq yalwurdi. Padishah yenila berishqa unimay, peqet uninggha bext tilep du'a qildi.

<sup>26</sup> – Eger özingiz baralmaydighan bolsingiz, akam Amnonning biz bilen berishigha ruxset qilghaysiz, – dep ötündi Absalom.

Padishah uningdin:

– Nemişqa u sen bilen bille berishi kerek? – dep soridi,

<sup>27</sup> Absalom yalwuruwergendin keyin, padishah axiri Amnonning we barliq oghullirining uning bilen bille berishigha maqul boldi.

<sup>28</sup> Absalom özining xizmetkarlirigha:

– Diqqette bolunglar, Amnon haraq ichip, sel keyp bolghanda, men: «Amnonni öltürünglar!» dep buyruq qilimen. Shu chaghda uni öltürüwetinglar! Qorqmanglar, buni silerge men buyrudum. Dadil we jesur bolunglar, – dedi.

<sup>29</sup> Absalomning xizmetkarliri uning buyruqini beja keltürüp, Amnonni öltürüwetti. Padishahning qalghan oghulliri orunliridin turushup, qechirlirini minip qechishti.

<sup>30</sup> Ular yolda ketiwatqandila, Dawut padishahqa: «Absalom padishahning balilirining birinimu qaldurmay, hemmisini öltürüwëtiptu» dëgen xewer yetti.

<sup>31</sup> Padishah buni anglap, ornidin turup, qattiq qayghurghan halda kiyimlirini yirtip, özini yerge tashlap yëtiwaldi. Uning etrapida turghan hemme xizmetkarlirimu kiyimlirini yirtishti.

<sup>32</sup> Lëkin Dawut padishahning akisi Shammahning oghli Yonadab uninggha:

– Padishah aliyliri, «hemme oghullirimdin ayriliptimen» dep

oylimisila, peqet Amnon ölüptu, xalas. U ögey singlisi Tamarning nomusigha tegken künden boshlap, Absalom uni öltürüş qestide bolup kelgen. <sup>33</sup> Emdi padishah aliyliri «hemme oghulliri öltürülüptu» dëgen xewerge ishenmisile. Emeliyette öltürülgini birla Amnon. <sup>34</sup> Absalom bolsa qëchip ketti, – dëdi.

Shu chaghda sëpilning üstidiki közetchi etrapqa qarighanidi, tagh tereptiki yolda, Beyt-xoron shehiridin këliwatqan nurghun ademlerni kördi.

<sup>35</sup> – Ene, oghullirining hemmisi këliwëtiptu. Xuddi pëqir ëytqandek boldi, – dëdi Yonadab padishahqa.

<sup>36</sup> Uning gëpi tüger-tügimeyla, padishahning oghulliri yëtip këlip, höngrep yighlap këtishti. Padishah we uning etrapidiki emeldarlarimu qattiq yighlap këtishti.

<sup>37-38</sup> Absalom qëchip, Gishurning padishahi Talmayning yënigha bardı we u yerde üç yil turup qaldi. Talmay Ammihudning oghli idi. Dawut padishah oghli Amnon üçün uzun waqıt matem tutti. <sup>39</sup> Dawut Amnonning ölümidin teselli tapqandin këyin, Absalomni sëghinishqa bashlidi.

## 14-bab

### Yo'abning Absalomning Yërusalëmgha qaytip këlishi üçün pem ishlitishi

<sup>1</sup> Mezlum Ziruyaning oghli Yo'ab Dawut padishahning Absalomni sëghinghanliqini bilip, <sup>2</sup> Tiqowa shehirige adem ewetip, u yerdin bir danishmen ayalni chaqirtip keldi. Yo'ab u ayalgha:

– Sen matem tutuwatqan qiyapetke kirip, hazidarliq kiyimliringni kiygin. Perdaz qilma, özüngni bir merhumgha uzaqtin bëri matem tutuwatqan ayaldek körsitip, <sup>3</sup> men sanga nëme dësem, padishahning huzurigha bërip, uninggha shuni de, – dëdi.

Këyin Yo'ab u ayalgha nëmilerni ëytishni ögetti.

<sup>4</sup> Tiqowaliq ayal, padishahning huzurigha kirip, yerge bash qoyup tezim qilip, mundaq dëdi:

– I padishah aliyliri, manga bir yardem qilghayla!

<sup>5</sup> – Nëme ishing bar? – dep soridi padishah.

– Men bir tul ayalmen, – dëdi u, – ërim ölüp ketken. <sup>6</sup> Dëdeklirining

ikki oghli bar idi. Bir küni u ikkisi ëtizliqta urushup qaptu. U yerde ikkisini ajritip qoyidighan adem yoq, biri yene birini urup öltürüp qoyuptu.<sup>7</sup> Emdi pütün jemetim dëdeklirige qarshi chiqip, manga: «Akisini öltürgen qatilni bizge tapshurup ber. Akisini öltürgenliki üçün, gerche mirasxorong qalmisimu, uni öltürimiz» dëyishiwatidu. Eger shundaq bolsa, ular mëning ümid chirighimni öchürüwëtidu. Bu dunyada ërimning namini dawamlashturidighan birersi qalmaydu.

<sup>8</sup> – Sen öyüngge qayt! Men sëning menpe'etingge paydiliq perman chühürimen, – dëdi padishah hëliqi ayalgha.

<sup>9</sup> Tiqowaliq ayal padishahqa yene:

– I janabiy aliyliri, bu ishlargha men we atamning jemeti eyiblikturmiz. Padishah we padishahning texti eyibsiz bolghay, – dëdi.

<sup>10</sup> – Bu ish toghruluq kim sanga bir nëme dëse, uni mëning yënimgha bashlap kel. U adem sëni yene xapa qilmaydighan bolidu, – dëdi padishah.

<sup>11</sup> – Ey padishah aliyliri, Perwerdigar Xudalirining aldida qesem qilghayla, oghlumning ata jemetidiki qangha qan alimen dëgüchiler, qalghan bir oghlumnimu öltürüp, tëximu chong jinayet ötküzmiqey, – dëdi ayal.

– Men menggü hayat Perwerdigarning aldida qesem qilimenki, – dëdi padishah, – oghlungning bir tal moyighimu zerer yetmeydu.

<sup>12</sup> – Dëdeklirining padishah aliylirigha yene bir ëghiz gep qilishigha ruxset qilghayla, – dëdi ayal.

– Qëni, dëgin, – dëdi padishah.

<sup>13</sup> – Undaqta özliri nëmishqa del bundaq naheqchilikni Xudaning xelqige rawa köridila? – dëdi ayal, – i padishah aliyliri, sili bundaq dep turup özlirining qëchip ketken oghullirining qaytip këlishige yol qoymisila, özlirining xata ish qilghanliqlirini ispatlimamdila? <sup>14</sup> Biz hemmimiz haman ölüp tügeymiz. Xuddi su tupraqqa sëpilse qayturuwalghili bolmighandek, bizmu qaytip kelmeymiz. Lëkin Xuda bizni hayatliqtin mehrum qilmaydu, eksiche azghanlarni özining yënigha ëlip këlishning yollirini izdeydu. <sup>15</sup> Pütün jemetim mëni qorqutuwetkenliki üçün men: «Bügün padishah aliylirigha bu ishlar toghruluq iltija qilsam, padishahim dëdikining bu telipini ijabet qilar, <sup>16</sup> oghlum bilen mëni öltürüp, bizni Xuda öz xelqige bergen zëmindin ayriwetmekchi bolghanlardin qutquzar» dep oyliydim. <sup>17</sup> Men yene: «Padishah aliylirining gëpi mëni emin tapquzidu. Chünki padishahim

Xudaning perishtisiga oxshash heq-naheqni ayriyalaydu» dep oylidim. Özlirini tallighan Perwerdigar Xudaliri silige yar bolghay!

<sup>18</sup> – Men sendin bir gep soray, – dëdi padishah hëliqi ayalgha, – sen mendin yoshurma.

– Janabiy aliyliri, qëni, sorisila, – dëdi ayal.

<sup>19</sup> – Sëning yënimgha këlip bu sözlerni qilishing Yo'abning körsetmisimu? – dep soridi padishah. Ayal jawab bërip mundaq dëdi:

– Men padishah aliyliri aldida qesem qilimenki, özlirining oylighanliri toghra. Manga nëme dëyishni we nëme qilishni ögetken del özlirining xizmetkarliri Yo'abtur. <sup>20</sup> Uning bundaq qilishi mesilining yene bir teripini silige körsitip bërishdur. Danaliqta özliri Xudaning perishtisiga oxshaydila, yer yüzide boluwatqan hemme ishlarni bilila.

<sup>21</sup> Padishah Yo'abni chaqirtip, uninggha:

– Men arzuyungni ijabet qilishni qarar qildim. Sen bërip, yash yigit Absalomni qayturup kel, – dëdi.

<sup>22</sup> Yo'ab yerge bash qoyup tezim qilip, padishahqa bext tilidi we:

– Bëgün pëqir padishah aliylirining aldida iltipat taptim, chünki padishahim arzuyumni ijabet qildi, – dëdi.

<sup>23</sup> Shuningdin këyin Yo'ab Gishurgha bërip, Absalomni Yërusalëmgha qayturup keldi.

<sup>24</sup> Lëkin padishah:

– Absalom öyige barsun, mëning huzurumgha kelmisun, – dëdi. Shunga Absalom padishah bilen körüshmey, öz öyige ketti.

### **Dawutning Absalom bilen körüshüshi**

<sup>25</sup> Pütün Isra'illar arisida Absalomdek qeddi-qamiti këlshkenlikidin dangqi chiqqan adem yoq idi. Uning bëshidin tapinighiche birer eyib tapqili bolmaytti. <sup>26</sup> Bëshidiki chëchi uninggha ëghir kelgechke, u her yili bir qëtim chëchini alduratti. Aldurghan chëchini ölchise, ikki kilogiramdin artuq këletti. <sup>27</sup> Absalomning üç oghli we Tamar isimlik güzel bir qizi bar idi.

<sup>28</sup> Absalom Yërusalëmda ikki yil turghan bolsimu, padishahning huzurigha kirmidi. <sup>29</sup> Shuning bilen Absalom Yo'abni padishah huzurigha ewetmekchi bolup, uni chaqirtti, lëkin Yo'ab kelgili unimidi. Absalom ikkinchi qëtim yene adem ewetken bolsimu, Yo'ab yenila kelgili unimidi.

<sup>30</sup> Shu sewebtin Absalom xizmetkarlirigha:



– Mana, Yo'abning arpa tərighan ëtizi mënning ëtizim bilen yandash turuptu. Siler bërïp, Yo'abning ëtizigha ot qoyuwëtinglar! – dep buyrudi. Absalomning xizmetkarliri uning ëtizigha ot qoyuwetti.

<sup>31</sup> Shuning bilen Yo'ab Absalomning öyige këlïp uningdin:

– Xizmetkarliringiz nëme üçün mënning ëtizimgha ot qoyidu? – dep soridi.

<sup>32</sup> Absalom Yo'abqa jawab bërïp:

– Sëni chaqirtishimdiki meqset, yënimgha kelseng, sëni padishah huzurigha ewetip padishahqa: «Mëni nëmishqa Gishurdin qayturup keldingiz? Shu yerde turuwerghim yaxshi bolatti» dëgen sözlerni yetküzüsh idi. Emdi men padishahning huzurigha kirey. Eger men eyiblik bolsam, mëni öltürüwetsun, – dëdi. <sup>33</sup> Yo'ab padishahning aldigha kirip, bu xewerni yetküzdi. Shuning bilen padishah Absalomni chaqirtti. Absalom padishahning huzurigha kirip, uning aldida bash qoyup tezïm qildi. Padishah Absalomni quchaqlap söydi.

## 15-bab

### Absalomning topilang pilanlishi

<sup>1</sup> Shuningdin këyin, Absalom özige bir jeng harwisi bilen atlarni shundaqla 50 chaparmenni hazirlidi. <sup>2</sup> U da'im seher turup sheher derwazisi aldidiki yol boyida turatti. Birersi dewa ishi toghruluq padishah bilen körüshüshke u yerge kelse, Absalom uni chaqirip «qeyerliksiz?» dep soraytti. Natonush kishi jawaben: «Pëqir Isra'iliyening palani qebilisidin» dëse, <sup>3</sup> Absalom: «Qarang, dewayingiz yolluq hem heq iken, biraq padishahning yënida buni anglaydighan adem yoq» deytti. <sup>4</sup> Absalom yene «eger men bu yerde serdar bolghan bolsam, erz qilip kelgenler mëni izdeytti. Men ularning ishi heqqide adilliq bilen qarar chiqirattim» deytti. <sup>5</sup> Birersi këlïp Absalomgha tezïm qilmaqchi bolsa, u qolini uzitip uni quchaqlap söyüp këtetti. <sup>6</sup> Absalom padishahqa erz qilghili kelgen barliq Isra'illargha mushundaq mu'amile qilip, ularning könglini özige ram qiliwaldi.

<sup>7</sup> Töt yil ötkendin këyin, Absalom Dawut padishahqa:

– Mënning Perwerdigargha qilghan wedemni ada qilishim üçün Hibrongha bërishimgha ijazet bergeyla! <sup>8</sup> Men Süriyening Gishur dëgen yëride turuwatqinimda Perwerdigargha: «Eger mëni Yërusalëmgha

qaytursang, Hibronda sanga ibadet qilimen» dep, wede bergenidim, – dëdi.

<sup>9</sup> Padishah:

– Aman-ësen bar, – dëdi.

Shuning bilen Absalom Hibrongha bardi. <sup>10</sup> Biraq Absalom Isra'iliyening barliq qebililirige ayghaqchilarni ewetip: «Siler burgha awazini anglighan haman 'Absalom Hibronda padishah boluptu' denglar» dëdi. <sup>11</sup> Absalomning yënida uning teklipi boyiche Yërusalëmdin uninggha egiship kelgen 200 adem bar idi. Ular Absalomning yaman niyitidin xewersiz ademler idi. <sup>12</sup> Absalom qurbanliq sunush bilen bir waqitta, Dawutning meslihetchisi Gilohluq Axitofelge adem ewetip, uni Gilohdin ëlip keldi. Absalomgha egeshkenlarning sani zor miqdarda köpiyishi bilen, Dawut padishahqa bolghan suyiqestmu barghansëri kücheydi.

### **Dawutning Yërusalëmdin qëchishi**

<sup>13</sup> Bir xewerchi Dawutning yënigha këlip: «Isra'illarning qelbi Absalomgha ëghip ketti» dëdi. <sup>14</sup> Andin Dawut Yërusalëmda özi bilen birge bolghan hemme emeldarlirigha:

– Emise, biz qachayli, bolmisa Absalomdin qëchip qutulalmaymiz. Tëz bolunglar, bolmisa u bizge yëtishiwëlip, bizni halaketke tiqip, sheher ahalisining hemmisini qilich bilen qiriwëtidu, – dëdi.

<sup>15</sup> Padishahning emeldarliri padishahqa:

– Xop, padishahi alem, qandaq qarar qilsiliri bash üstige, – dëdi.

<sup>16</sup> Shuning bilen padishah pütün orda ehlini egeshtürüp yolgha chiqti. Ordini saqlisun dep, on toqilini ordigha qoydi. <sup>17</sup> Padishah yolgha chiqqanda, uning barliq adamliri uninggha egiship mangdi. Ular sheherning eng chëtidiki bir öyge këlip toxtidi. <sup>18</sup> Padishahning yasawullirini öz ichige alghan barliq adamliri we Gattin padishahqa egiship kelgen 600 neper Gatliqlar padishahning yënidin ötti. <sup>19</sup> Padishah Gatliq Ittaygha:

– Nëmishqa biz bilen këlisen? Qaytip ket! Sen bashqa eldin sürgün qilinghan bir musapirsen. Kim padishahing bolsa, shuning yënida tur.

<sup>20</sup> Sen tünügünla kelding. Men nege bërishimni özümму bilmeymen. Bu künlerde sëni sergerdan qilip yüreymu? Özüng bilen bille kelgenlerni ëlip qaytqin. Xuda sanga mëhir-muhebbet we sadaqetmenlik körsetkey! – dëdi.

<sup>21</sup> Biraq Ittay padishahqa:

– I padishahi alem, men menggü hayat Perwerdigar, shundaqla silining aldilirida qesem qilimenki, hayatliq yaki mamatliq bolsun, sili nede bolsila, pëqir shu yerde bolimen, – dep jawab berdi.

<sup>22</sup> Dawut Ittaygha:

– Boptu, biz bilen yürüwer, – dëdi.

Shundaq qilip, Gatliq Ittay barliq ademlrini bala-chaqiliri bilen ëlip, aldigha qarap mëngip ketti. <sup>23</sup> Dawutning ademlrini yoldin ötüp këtiwatqanda, pütün yurt ehli höngrep yiglap ketti. Padishah Dawut Qidron sayliqidin kësip ötüp, barliq ademlrini bashlap, desht-bayawangha qarap yol aldi.

<sup>24</sup> Rohaniy Zadoq we rohaniy Abiyatar Xudaning ehde sanduqini kötürüwalghan Lawiylar bilen bille shu yerde idi. Ular Xudaning ehde sanduqini yerge qoyup, Dawut we uning ademlrini sheherdin chiqip bolghuche saqlap turushti.

<sup>25</sup> – Xudaning ehde sanduqini Yërusalëmgha qayturup këtinglar! – dëdi padishah Zadoqqa, – eger Perwerdigar mendin razi bolsa, mëni qayturup këlip, ehde sanduqi turghan öyni we ehde sanduqini manga yene körsetsun. <sup>26</sup> Eger Perwerdigar: «Sendin razi emesmen» dëse, meyli, mëni qandaq qilsa shundaq qilsun.

<sup>27</sup> Padishah yene rohaniy Zadoqqa:

– Sen ehwalni chüshinisen. Oghlung Axima'az we rohaniy Abiyatar hemde uning oggli Yonatan bilen bille sheherge tinch qaytip këtinglar.

<sup>28</sup> Men silerdin taki xewer kelgüche daladiki derya këchikide saqlap turimen, – dëdi.

<sup>29</sup> Shundaq qilip Zadoq bilen Abiyatar Xudaning ehde sanduqini Yërusalëmgha qayturup këtishti we özlirimu shu yerde turup qëlishti.

<sup>30</sup> Dawut höngrep yiglap, qayghu-hesrettin bëshini yëpiwëlip, yalang ayagh pëti Zeytun tēghigha chiqishqa bashlidi. Uning hemrahlirimu bashlirini yëpiwëlip yiglap mëngishti.

<sup>31</sup> Dawutning meslihetchisi Axitofelning Absalom terepke ötüp ketkenlik xewiri Dawutqa yëtip kelgende, Dawut Perwerdigargha: «I Perwerdigar, Axitofelning körsetken meslihetlrini exmiqaniliqqa aylanduruwetkeysen» dep du'a qildi.

<sup>32</sup> Dawut taghning bëshigha, yeni kishiler Xudagha sejde qilidighan yerge yëtip kelgende, Arki jemetidin bolghan Xushay kiyimlrini yirtip, bëshigha topa chachqan halda uni shu yerde kötüwaldi.

<sup>33</sup> Dawut uningha:

– Eger sen men bilen bille mangsang, manga yük bolup qalisen. <sup>34</sup> Sen Yërusalëmgha qaytip, Absalomgha: «I padishah aliyliri, men ilgiri atilirining xizmetkari bolghinimdek, emdi siliningmu xizmetkarliri bolushni xalaymen» dëgin. Shundaq qilsang, Axitofelning körsetken meslihetige qarshi chiqip, manga yardem qilalaysen. <sup>35</sup> Rohaniy Zadoq bilen rohaniy Abiyatarmu shu yerde sen bilen bille bolidu emesmu?! Sen ordida anglighanliringning hemmisini ulargha ëytip tur. <sup>36</sup> Ularning oghulliri Axima'az bilen Yonatanmu shu yerde. Ular arqiliq anglighanliringning hemmisini manga yetküzseng bolidu, – dëdi.

<sup>37</sup> Shundaq qilip Dawutning dosti Xushay Yërusalëmgha qaytip keldi. Shu peyitte Absalommu Yërusalëmgha kiriwatqanidi.

## 16-bab

### Dawut bilen Ziba

<sup>1</sup> Dawut tagh choqqisidin ëship, emdila chüshüwatqanda, Mifiboshetning xizmetkari Ziba dëgen ademni uchratti; Zibaning yënida ëgerlengen ikki ëshiki bar bolup, ësheklerge ikki yüz nan, yüz ochum kishmish, yüz ochum yazliq mëwiler we bir tulum sharab artilghanidi.

<sup>2</sup> Padishah Zibadin:

– Sen bu nersilerni nëmige ëlip kelding? – dep soridi.

– Əsheklerni padishahimning a'ile ezalirining minishige, nan we yazliq mëwilerni yashlarning yëyishige, sharabni chölde hërip qalghanlarning ichishige ëlip keldim, – dep jawab berdi Ziba.

<sup>3</sup> – Xojayining Sa'ulning newrisi Mifiboshet qeyerde? – dep soridi padishah yene uningdin.

– Mifiboshet: «Bügün Isra'il xelqi manga bowam Sa'ulning padishahliqini qayta tiklep bëridu» dep Yërusalëmda qaldi, – dep jawab berdi u.

<sup>4</sup> – Mifiboshetke tewe bolghan hemme nerse emdi sanga tewedur, – dëdi padishah.

– Padishah aliylirining aldida bash ëgip qulliri bolay, iltipatlirigha sazawer bolghaymen! – dep jawab qayturdy Ziba.

### **Shimining Dawutni qarghishi**

<sup>5</sup> Dawut Baxurim shehirige yëtip kelgende, Sa'ul jemetidin bir adem uning aldigha chiqip keldi. U Gëraning oghli bolup, ismi Shimi idi. U Dawutning yënigha këliwëtip uni qarghidi. <sup>6</sup> U Dawut padishah we uning etrapidiki adamlirige hemde mexsus terbiyelengen leshkerlirige qaritip tash atti.

<sup>7</sup> – Ey qanxor, ey rezil insan, yoqal! Yoqal bu yerdin! – dep uni haqaretlep towlidi Shimi. <sup>8</sup> – Sa'ul jemetining qënini tökkenliking üçhün mana Perwerdigar sëni jazalawatidu. Sen Sa'ulning padishahliq textini tartiwalghaniding, Perwerdigar emdi uni oghlung Absalomgha ëlip berdi. Mana emdi qilghanliring özüngge qaytti, ey qanxor!

<sup>9</sup> Ziruyanig oghli Abishay padishahqa:

– Nëmishqa bu ölük itqa padishahi alemni haqaretletküzimiz? Men bërip u bir nëminig kallisini üzüwëtey, – dëdi.

<sup>10</sup> – Hey Ziruyanig oghulliri, – dëdi Dawut Abishay we Yo'abqa, – silernig bu ish bilen nëme munasiwitinglar bar? Eger Perwerdigar uninggha: «Sen bërip Dawutni qargha» dëgenliki üçhün u mëni qarghighan bolsa, kimmu uninggha: «Sen nëmishqa bundaq qilisen?» dëyelisun?

<sup>11</sup> Andin Dawut Abishay we özining barliq adamlirige:

– Qaranglar, özümning pushtidin bolghan oghlum jënimni almaqchi boluwatqan yerde, Binyamin qebilisidin bolghan bu adem nëme qilmaydu? Perwerdigar uninggha shundaq qilishni buyrughan, meylige qoyuwëtinglar, qarghawersun! <sup>12</sup> Perwerdigar müshküllükte qalghanliqimni körüp, bügün bu ademning qarghashliri ornigha manga shepqet körsitipmu qalar, – dëdi.

<sup>13</sup> Shuningdin këyin Dawut adamliri bilen yolini dawamlashturdi. Shimi tagh baghrini boylap Dawut bilen qatar mangghach, uni qarghap, uninggha tash ëtip, topa chëchip mangdi. <sup>14</sup> Padishah we uning hemrahliri baridighan menzilige yëtip kelgende, harghanliqlirini hës qilishti-de, shu yerde aram ëlishti.

### **Axitofelning Absalomgha meslihet bërishi**

<sup>15</sup> Shu peytte Absalom we uninggha egeshken pütün Isra'illar Yërusalëmgha kirip bolghanidi. Axitofelmu Absalom bilen bille idi.

<sup>16</sup> Dawutning dosti Arki jemetidin bolghan Xushay Absalomning yënigha bërip, uninggha:

## Samu'il ikkinchi qisim

– Padishahimning ömri uzun bolghay, uzun bolghay! – dëdi.

<sup>17</sup> Absalom uningdin:

– Sëning dostunggha körsetken mëhir-shepqiting shumu? Nëmishqa dostung bilen bille ketmiding? – dep soridi.

<sup>18</sup> Xushay Absalomgha:

– Negimu barattim? Men, Perwerdigar we bu xelq, shundaqla pütün Isra'illar teripidin tallangan ademge tewedurmen, men sili bilen bille bolimen. <sup>19</sup> Yene këlip, Dawutning oghli Absalomdin bashqa yene kingimu xizmet qilattim? Atilirigha qandaq xizmet qilghan bolsam, siligimu shundaq xizmet qilimen, – dëdi.

<sup>20</sup> Shunda Absalom Axitofelge qarap:

– Nëme qilishimiz kërek? Bir meslihet bergin, – dëdi.

<sup>21</sup> – Sili atiliri ordigha qarashqa qaldurup ketken toqallargha yëqinlishila, shundaq qilsiliri Isra'il xelqi silining öz atilirini shermende qilghanliqlirini anglaydu, shuning bilen silige egeshkenlarning silini qollash qarari tëximu qet'iy bolidu, – dëdi.

<sup>22</sup> Shundaq qilip Absalomgha ordining ögziside bir chëdir tikildi. Absalom Isra'il xelqining köz aldidila atisining toqalliri bilen bir yastuqqa bash qoydi. <sup>23</sup> U chaghlarda kishilerge Axitofelning körsetken meslihetliri Xudadin kelgen meslihettek bilinetti. Absalom Axitofelning bergen meslihetlirini bejayiki Dawut qobul qilghandek qobul qilatti.

## 17-bab

<sup>1</sup> Axitofel Absalomgha yene:

– Ijazet bersiliri, 12 ming ademni talliwalsam. Bëgün këchidila yolgha chiqip, Dawutning arqisidin qoghlap bërip, <sup>2</sup> u hërip-charchap, ümidsizlengen waqtida hujum qilsam, u we uning hemrahlirining hemmisi alaqqadilikte qachidu. Men peqet padishahning özinila öltürüp, <sup>3</sup> pütkül xelqni silige qayturup këlimen. Sili qoghlap yürgen u adem ölsila, xelqning hemmisi özlirining yanlirigha qaytip këlidu, xelqmu aman qalidu, – dëdi.

<sup>4</sup> Axitofelning bu mesliheti Absalomghimu, barliq Isra'il aqsaqallirighimu yaqti.

### **Xushayning Axitofelning pilanini buzushi**

<sup>5</sup> – Arki jemetidin bolghan Xushaynimu chaqirip kelinglar, uning neme deydighanliqinimu anglap baqayli, – dedi Absalom.

<sup>6</sup> Xushay Absalomning aldigha keldi. Absalom uninggha Axitofelning meslihetini eytip berdi we uningdin:

– Biz uning deginidek qilsaq bolarmu? Bolmisa sen pikringni dep baqsang, – dep soridi.

<sup>7</sup> – Axitofelning bu qetimqi mesliheti yaxshi bolmaptu, – dep jawab berdi Xushay. <sup>8</sup> – Özlirige melumki, atiliri we uning ademliri mahir jengchiler bolup, ular xuddi baliliri bulap ketilgen daladiki chishi eyiqtek qehrge tolghandur. Yene kelip atiliri bir tejribilik jengchi, kechide u leshkerler bilen bille yatmaydu. <sup>9</sup> Shu peyitte u bir öngkörde yaki bashqa bir yerde yoshurunup yürüdü. Atiliri Dawut silining ademlirige birinchi bolup hujum qilip, ademliridin beziliri öltürölse, buni anglighanlar: «Absalomning ademliri qiriliptu!» deyishidu. <sup>10</sup> U chaghda hetta shir yürek qehrimanlarmu qorqunch ichide qalidu. Chünki pütün Isra'il xelqi atilirining mahir jengchi ikenlikini, uning ademlirining batur ikenlikini bilidu. <sup>11</sup> Meslihetim shuki, Dan shehiridin Be'ersheba shehirigiche bolghan pütün Isra'illar silining etraplirigha toplansun, Isra'illar dengiz yaqisidiki qumdek köp. Ularni sili özliri jengge bashlighayla. <sup>12</sup> Bu chaghda Dawut padishah meyli qeyerde yoshurunup yürmisun, biz xuddi yer yüzige chüshken shebnem pütün zeminni qaplighandek uning üstige basturup barimiz. Dawut we uning ademliridin birinimu tirik qaldurmaymiz. <sup>13</sup> Dawut chëkinip birer sheherge kiriwalsa, biz pütün Isra'illar arghamchilarni ëlip kelip, hetta kichikkine bir tal tashnimu qaldurmay, u sheherni tartip apirip saygha chüshürüwëtimiz.

<sup>14</sup> Absalom we Isra'illarning hemmisi: «Xushayning mesliheti Axitofelningkidin yaxshi iken» deyishti. Sewebi Perwerdigar Absalomni bala-qazagha duchar qilish meqsitide, Axitofelning yaxshi meslihetining buzulup ketishini qarar qilghanidi.

### **Dawutning agahlandurulushi we qëchip këtishi**

<sup>15</sup> Xushay Axitofelning Absalom we Isra'il aqsaqallirigha qandaq meslihet bergenlikini, öziningmu ulargha qandaq meslihet bergenlikini rohaniy Zadoq bilen Abiyatargha dep berdi. <sup>16</sup> U yene:

– Emdi siler derhal Dawutqa adem ewetip, uninggha: «Bügün këchide daladiki derya këchikide turmay, hazirla I'ordan deryasidin ötüp ketsile,

undaq bolmisa, padishah özliri hem ademlirimu yoqitilidu» dep melumat beringlar, – dedi.

<sup>17</sup> Bu chaghd a Abiyatarning oghli Yonatan bilan Zadoqning oghli Axima'az özlirining sheherge kiriwatqanliqini bashqilarning körüp qelishidin qorqup, Yërusalëmnning tëshidiki Rogël buliqining boyida kütüp turushti. Bir xizmetchi qiz ulargha xewer ekëlip turatti, ular bolsa anglighanlirini bërip Dawut padishahqa yetküzüp turatti.

<sup>18</sup> Lëkin bir qëtim ularni bir yigit körüp qëlip, bërip Absalomgha ëytip qoydi. Shuning bilen u ikkisi ittik u yerdin ayrilip, Baxurimdiki bireylenning öyige bardı. U ademning hoylisida bir quduq bar bolup, ular shu quduqning ichige chüshüwalı. <sup>19</sup> Öy igisining ayali ularning sëzilip qalmasliqi üçün quduqning aghzigha bir palas yëpip, üstige bashaq yëyitip qoydi.

<sup>20</sup> Absalomning ademliri bu öyge ularni izdep këlip, u ayaldin:

– Axima'az bilen Yonatanni kördingizmu? – dep sorıdi.

Ayal ulargha:

– Ular deryadin ötüp ketti, – dep jawab berdi.

Absalomning ademliri ularni izdep tapalmighandin këyin, Yërusalëmgha qaytip këtishti.

<sup>21</sup> Ular ketkendin këyin, ikkiylen quduqtin chiqip Dawut padishahning yënigha bërip, Axitofelning Absalomgha Dawut we uning ademlirige qarshi meslihet bergenlikini ëytti hem ulargha:

– Qëni hazirla deryadin ötüp këtinglar, – dedi. <sup>22</sup> Shuning bilen Dawut we uning ademliri I'ordan deryasidin ötüşke bashlıdi. Tang atqanda deryadin ötüp bolalmighan birmu adem qalmıdi.

<sup>23</sup> Axitofel öz meslihetining qobul qilinmighanliqini körüp, ëshikini ëgerlep, öz yurtigha qaytti. A'ilisidiki ishlirini orunlashturup bolghandin këyin, ësilip ölüwalı. Jesiti ata-bowilirining qebristanliqigha qoyulıdi.

<sup>24</sup> Dawut Maxanayim shehirige yëtip barghan chaghlarda, Absalom we uninggha egeshken Isra'illar I'ordan deryasidin kësip ötti. <sup>25</sup> Absalom Yo'abning ornigha Amasani qoshunining bash serkerdisi qilip teyinlıdi. Amasa bolsa Isma'llardin bolghan Yeterning oghli idi. Uning anisi Abıgal Naxashning qizi bolup, u Yo'abning anisi Ziruyaning singlisi idi.

<sup>26</sup> Absalom bilen Isra'illar Gil'adta bargah tıkti.

<sup>27</sup> Dawut Maxanayimgha yëtip barghan chaghd a, uni Ammonlarning Rabbah shehiridin bolghan Naxashning oghli Shobi, Lodıbarlıq Ammi'ëlning oghli Makir we Rogilimda olturushluq Gil'adlıq



Barzillaylar kütüwalidi.<sup>28-29</sup> Ular: «Dawut we uning adamliri chölde yürüp hërip, qorsaqliri ëchip, ussap ketkendu» dep oylap, yotqan-körpiler, tawaqlar, sapal qachilar, bughday, arpa, un, qomach, purchaq, mash, hesel, süzme, qurut-irimchik we qoylarni ëlip kelgenidi.

## 18-bab

### Absalomning mehlup bolup ölüshi

<sup>1</sup> Dawut yënidiki adamlirini bir jaygha yighip, ular üstidin serkerdiler teyinlidi, beziliri ming leshkerge bashliq bolsa, beziliri yüz leshkerge bashliq boldi. <sup>2</sup> U adamlirining üchtin birini Yo'abning qoligha, üchtin birini Yo'abning akisi – mezlum Ziruyaning oghli Abishayning qoligha, qalghan üchtin birini Gatliq Ittayning qoligha tapshurup, ularni jengge atlandurdi. Dawut ulargha:

– Menmu siler bilen bille jengge chiqimen, – dëdi.

<sup>3</sup> Adamliri uninggha:

– Özliri jengge chiqsila bolmaydu. Eger biz jengde qëchishqa toghra këlip qalsaq, dëshmenlirimiz bizge perwa qilmaydu, hetta bizning yërimimiz jengde ölsekmu ulargha beribir. Özliri bizdektin 10 minggha erziyle. Shunga eng yaxshisi özliri sheherde qëlip bizge yadremchi ewetip turghayla, – dëyishti.

<sup>4</sup> Padishah Dawut ulargha:

– Silerche qandaq qilsam yaxshi bolsa shundaq qilay! – dëdi.

Leshkerler yüz kishilik we ming kishilik qoshun bolup jengge atlanganda, padishah sheher derwazisining yënida turdi.

<sup>5</sup> Padishah Dawut Yo'ab, Abishay we Ittaygha:

– Mëning hörmitim üçün Absalom dëgen yigitke yaxshi mu'amile qilinglar – dep buyrudi.

Padishahning Absalom toghruluq serkerdilerge buyrughan gëpini leshkerlarning hemmisi anglidi.

<sup>6</sup> Shuning bilen Dawutning adamliri Isra'illar bilen jeng qilish üçün dalagha chiqti. Jeng Efrayim ormanliqida boldi. <sup>7</sup> Dawutning adamliri Isra'illarni mehlup qildi. U küni chong qirghinchiliq bolup 20 ming kishi öltürüldi. <sup>8</sup> Jeng pütün etrapqa yëyildi. Shu küni ormandiki xeterlerde ölgenlarning sani jengde ölgenlarning sanidin köp boldi.

<sup>9</sup> Absalom Dawutning adamlirige duch këlip qaldi. U chaghda

Absalom qëchirgha minip qëchip këtiwatatti. Qëchir shaxliri nahayiti qoyuq ösken chong bir piste derixining astidin ötkende, Absalomning bëshi derex shaxlirining arisigha kirip qaldi. Qëchir chapqan pëti këtiwerdi, Absalom bolsa derexke ësilip qaldi. <sup>10</sup> Dawutning ademliridin biri uni körüp qëlip, bërip Yo'abqa:

– Men Absalomning bir piste derixining shaxlirigha ësilip qalghanliqini kördüm, – dëdi.

<sup>11</sup> Yo'ab xewer ëlip kelgen ademge:

– Uni körgen bolsang, nëmishqa shu yerdila öltürüwetmiding? Sanga on kümüş tengge bilen bir kemer in'am qilghan bolattim, – dëdi.

<sup>12</sup> Hëliqi adem Yo'abqa:

– Manga hetta ming kümüş tengge bersilimu, padishahning oghligha qarshi qolumni kötürmeymen. Chünki biz hemmimiz padishahning silige we Abishay bilen Ittaygha: «Mëning hörmitim üçün Absalom dëgen yigitke yaxshi mu'amile qilinglar» dep buyrughanliqini anglighanmiz, – dëdi. <sup>13</sup> – Eger padishahqa xiyanet qilip, oghlini öltürsem, padishah choqum kimning uni öltürgenlikini tapidu. U chaghda silimu özlirini mendin chetke alidila.

<sup>14</sup> Yo'ab jawaben:

– Sen bilen bu yerde waqtimni ötküzme, – dëdi-de, qoligha üç dane neyze ëlip, u yerge bardı. Absalom tëxi tirik halda piste derixige ësilip turghan waqtida, Yo'ab këlip, uning yürikige neyzilerni tiqiwetti.

<sup>15</sup> Andin Yo'abning on neper qoral-yaragh kötürgüchisi Absalomni qorshiwëlip, uni urup öltürüwetti.

<sup>16</sup> Yo'ab jengni toxtitish üçün burgha chaldurdi, ademliri Isra'illarni qoghlashtin toxtap, arqilirigha qaytishti. <sup>17</sup> Ular Absalomning jesitini derextin chüshürüp, ormandiki chong bir orekke tashliwetti we üstige ëgiz qilip tash dëwilep qoydi. Absalomgha egeshken Isra'illarning hemmisi öz öylirige qëchip këtishti.

<sup>18</sup> Absalom hayat waqtida: «Namimni dawamlashturidighan oghlum yoq» dep, «padishah jilghisi» dëgen yerde özige atap bir tash abide ornitip, uninggha öz namini bergenidi. Bu tash abide taki hazirghiche «Absalom abidisi» dep atilip kelmekte.

### **Dawut oghli Absalomgha matem tutushi**

<sup>19</sup> Zadoqning oghli Axima'az Yo'abqa:

– Ijazet bersingiz, men töz bërip padishahqa: «Perwerdigar silini

düşmenlirining qolidin qutquzdi» dep, xush xewer yetküzey, – dëdi.

<sup>20</sup> – Yaq, – dëdi Yo'ab, – padishahning oghli öldi, bögün sen xewer ëlip barmaysen. Bashqa küni xewer yetküzsang bolidu, lëkin bögün emes.

<sup>21</sup> Shuningdin këyin Yo'ab Kushlardin birige:

– Sen bërip körgenliringni padishahqa ëytqin, – dëdi.

U adem Yo'abqa tezim qildi-de, yögürüp ketti.

<sup>22</sup> Lëkin Zadoqning oghli Axima'az Yo'abqa yene:

– Meyli nëme bolsa bolsun, mëningmu Kushlardin bolghan awu adem bilen bille bërishimgha ruxset qilsingiz, – dëgenidi.

Yo'ab:

– Sen nëmishqa barimen, dep turuwalisen? Oghlum, sen xewer yetküzüp mukapatqa ërishelmeysen, – dëdi.

<sup>23</sup> Axima'az yene:

– Meyli nëme bolsa bolsun, yögürüpla baray! – dep turuwaldi.

– Boptu barghin! – dëdi Yo'ab.

Shuning bilen Axima'az I'ordan tüzlenglikini boylap yögürüp, hëliqi Kushlardin bolghan ademdin ötüp ketti.

<sup>24</sup> Dawut bu chaghda sheherning ichkiriki we tashqiriqui derwazilirining otturisida olturatti. Közetchi sëpilning üstige chiqti. U derwazining ögziside turup, etrapqa qarap bir ademning yalghuz yögürüp këliwatqanliqini kördi we <sup>25</sup> padishahqa bu heqte towlap xewer yetküzdi.

Padishah:

– U yalghuz bolsa, choqum yaxshi xewer yetküzgili këliwatqan adem, – dëdi.

U adem yëqinlap kelgende, <sup>26</sup> közetchi yene bir ademning yögürüp këliwatqanliqini körüp, derwaziwenge qarap:

– Qarangla, yene bir adem yalghuz yögürüp këliwatidu! – dep towlidi.

– Umu choqum yaxshi xewer yetküzgili këliwatqan adem, – dëdi padishah.

<sup>27</sup> – Mëningche aldida yögürüp këliwatqan ademning yögürüshi Zadoqning oghli Axima'azning yögürüshige oxshaydiken, – dëdi közetchi.

– U yaxshi adem, choqum yaxshi xewer ëlip këliwatidu, – dëdi padishah.

<sup>28</sup> Axima'az padishahqa yuqiri awazda:

– Tinch-aman bolghayla, – dep towlidi. U yerge bash qoyup padishahqa tezim qilghandin këyin, mundaq dëdi:

– Padishah aliylirigga qarshi isyan kötürgenler üstidin ghelibe qilishlirigga muyesser qilghan Perwerdigar Xudalirigga hemdusanalar bolghay.

<sup>29</sup> – Yash yigit Absalom aman-ësenmu? – dep soridi padishah.

– Yo'ab Kushlardin bolghan xizmetkarlirini we pëqirni yolgha salghan chaghda, qalaymiqanchiliq bolup këtïp nëme ish bolghanliqini bilelmidim, – dep jawab berdi Axima'az.

<sup>30</sup> – Boptu emise, bir chette kütüp tur, – dëdi padishah uninggha.

Axima'az bir chetke bërip turdi.

<sup>31</sup> Shu ariliqta hëliqi Kushlardin bolghan adem yëtïp keldi.

– Padishah aliylirigga yaxshi xewer ëlip keldim. Bügün Perwerdigar özlirini silige qarshi isyan kötürgenler qolidin qutquzdi! – dëdi u.

<sup>32</sup> Padishah uningdin:

– Yash yigit Absalom tinch-amanmu? – dep soridi,

– Padishah aliylirining düshmenlirining, yeni özlirige qarshi chiqqanlarning teqdiri ashu yash yigitning teqdiridek bolghay, – dep jawab berdi Kushlardin bolghan hëliqi adem.

<sup>33</sup> Padishah hesret ichide derwaza üstidiki balixanigha chiqip, qayghurup yighlap ketti. U balixanigha chiqqach:

– Oghlum Absalom! Sëning ornungda men ölsem bolmasmidi oghlum, ah jënim oghlum Absalom, oghlum Absalom! – dep peryad qildi.<sup>⑤</sup>

## 19-bab

### Yo'abning Dawutqa nesihet qilishi

<sup>1</sup> Yo'abqa «padishah Dawut Absalom üçün köz yëshi töküp, haza tutuwatidu» dëgen xewer yëtïp keldi.

<sup>2</sup> Dawutning ademliri padishahning öz oghli üçün haza tutuwatqanliqini anglighanda, ularning shu kündiki jeng ghelibisi qayghugha aylandi. <sup>3</sup> U küni ular xuddi jenggahtin shermendilerche qëchip kelgen leshkerlerdek, sheherge jimjit kirip këlishti.

<sup>4</sup> Padishah yüzini ëtiwëlip:

– Ah, oghlum Absalom! Oghlum, ah jënim oghlum! – dep ünlük yighlawatatti.

---

⑤ Esli qolyazmilarda ushbu ayet 19-babning 1-ayitige toghra këlidu.

<sup>5</sup> Yo'ab öyge kirip padishah bilan körüşüp mundaq dedi:

– Bugün özlirining, shundaqla oghul-qizlirining, xotunlirining we toqallirining hayatini qutquzghan barliq ademlirini xijaletchilikke qoydila. <sup>6</sup> Sili özlirige öch ademlerge amraq, amraq ademlerge öch ikenla. Bugün serkerde we leshkerlirining özlirining aldirida hëch nersige erzimeydighanliqini ashkarilidila. Men shuni bildimki, eger bugün Absalom hayat qëlip, qalghanlirimizning hemmisi ölüp ketken bolsaq, sili xushal bolidikenla. <sup>7</sup> Emdi tashqirigha chiqip, ademlirining könglini alghayla. Men Perwerdigarning aldida qesem qilimenki, eger chiqmisila, bugün këche yanlirida birmu adem qalmaydu. Bu ish yashliqliridin tartip taki hazirghiche, hayatlirida bashlirigha kelgen eng chong bala-qaza bolidu.

<sup>8</sup> Shuning bilen padishah ornidin qopup, derwaza aldigha bërip olturdi. Pütün xelq padishahning sheher derwazisi aldida olturghanliqini anglap, uning aldigha yëtip këlishti. Absalomgha egeshken Isra'illar bolsa öylirige qëchip ketti.

<sup>9</sup> Isra'iliyening herqaysi qebililiridin bolghan kishiler öz'ara talash-tartish qiliship: «Padishah bizni düşmenlirimizdin xalas qilghan, Filistiyeliklarning qolidin qutquzghan. U Absalomdin qëchip, yurttin këtüp qalghan. <sup>10</sup> Biz özimizge bash qilip teyinligen Absalom jenggahta ölüptu. Emdi nëmishqa Dawutning qaytip këlüp bizge padishah bolushini telep qilmaymiz?» dëyishti.

### **Dawutning Yërusalëmgha qaytip këlishi**

<sup>11</sup> Isra'illarning sözliri Dawut padishahning quliqigha yetti. U rohaniy Zadoq bilen Abiyatarni Yehuda qebilisining aqsaqalliridin: «Siler nëmishqa padishahni ordisigha qayturup këlishte keynide qëliwatisiler?

<sup>12</sup> Siler mëning jigirim, qan qërindashlirim turuqluq nëmishqa mëni qayturup këlishte susluq qilisiler?» dep sorap këlishke ewetti.

<sup>13</sup> Dawut ulargha yene: «Sen mëning jigirim, qan qërindashim. Sëni hazirdin bashlap Yo'abning ornigha qoshunning bash serkerdisi qilmisam, Xuda mëni ëghir jazalisun!» dëgen sözlerni Amasagha yetküzüshni tapilidi.

<sup>14</sup> Shundaq qilip, Dawut Yehuda qebilisidikilerning hemmisini özige mayil qildi. Yehuda qebilisidikiler padishahqa: «Hemme ademlirini egeshtürüp, qaytip kelsile» dep xewer bërishti. <sup>15</sup> Padishah qaytip, I'ordan deryasi boyigha yëtip keldi. U «padishahni qarshi ëlip, I'ordan

deryasidin ötküzeyli» dep, Gilgalga kelgen Yehuda qebilisidikiler bilen körüshti.

### **Shimi bilen Zibaning padishahni qarshi ëlishqa chiqishi**

<sup>16</sup> Binyamin qebilisidin bolghan Gëraning oghli Baxurimliq Shimi Yehuda qebilisidikiler bilen bille padishah Dawutni kütüwëlish üçün, I'ordan deryasi boyigha bërishqa aldiridi. <sup>17</sup> Uning yënida Binyamin qebilisidin ming kishi bar bolup, ularning ichide Sa'ul a'ilisining xizmetkari Ziba, uning on besh oghli we yigirme xizmetkari bar idi. Ular padishah bilen körüshüsh üçün I'ordan deryasi boyigha tëzdin yëtip bërishti.

<sup>18</sup> Ular: «Padishah jemetini deryadin ötküzeyli, uning hemme teleplirini orundayli» dep, derya këchikining u qirghiqigha ötüshiti. Bu chaghda padishah deryadin ötey dep turatti, Gëraning oghli Shimi padishahning aldida tezim qilip:

<sup>19</sup> – I padishah aliyliri, Yërusalëmdin chiqqan küni pëqirliri ötküzgen gunahni manga hëساب qilmighayla, uni esliride saqlimay, köngülliridin chiqiriwetkeyla. <sup>20</sup> Pëqir gunah qilghanliqimni bildim, shunga Isra'iliye qebililiri ichide birinchi bolup padishah aliylirini kütüwëlishqa keldim, – dëdi.

<sup>21</sup> Bu chaghda mezlum Ziruyaning oghli Abishay:

– Perwerdigar tallighan padishahni qarghighanliqi üçün Shimi öltürölsun, – dëdi.

<sup>22</sup> Lëkin Dawut:

– I Ziruyaning oghulliri, kim silerning pikringlarni soraptu?! Bëgün xuddi düshminimdek ish qiliwatisiler, men hazir Isra'iliyening padishahidurmen. Bëgün Isra'iliyede hëchkim öltürölmeypdu, – dëdi <sup>23</sup> we Shimige qarap qesem ichip:

– Sen hergiz öltürölmeysen, – dëdi.

### **Mifiboshetning Dawut aldida özini aqlishi**

<sup>24</sup> Sa'ulning newrisi Mifiboshetmu padishahni kütüwëlishqa kelgenidi. U padishah qachqan kündin taki padishah aman-ësen qaytip kelgen küngiche, ya putlirini, ya kiyimlirini yuymighan, ya saqal-burutlirininimu aldurmighanidi.

<sup>25</sup> U Yërusalëmdin padishahni kütüwëlishqa kelgende padishah uningdin:

## Samu'il ikkinchi qisim

– I Mifiboshet, sen nēmishqa men bilen bille ketmiding? – dep soridi.

<sup>26-27</sup> – I padishah aliyliri, qulliri tokur bolghanliqim üçün xizmetkarim Zibagha: «Ėshekni igerle, men Ėshekke minip padishah bilen bille kĕtimen» dĕgenidim. Lĕkin u mĕni aldapla qalmastin, belki padishah aliyliri aldida mĕni qarilaptu. Emma padishah aliyliri Xudaning perishtisige oxshayla. Shunga Ėzlrige qandaq qilish muwapiq bolsa, shundaq qilghayla. <sup>28</sup> Bowamning pĕtĕn jemetidikiler padishah aliylirining aldida Ėlümge mehkum kishilerdur, emma Ėzliri manga dastixanliridin ta'am yĕyish imtiyazini berdile. Mĕning Ėzlrividin buningdin artuq bir nerse sorashqa yene nĕme heqqim bolsun? – dep jawab berdi Mifiboshet.

<sup>29</sup> – Ėz ishliring toghruluq ĕytqining yĕter, – dĕdi padishah, – Sa'ulning zĕminini Ziba ikkinglar teng bĕlĕwĕlinglar, dep buyruymen.

<sup>30</sup> Mifiboshet bolsa padishahqa:

– Padishah aliyliri, ordigha aman-ĕsen qaytip keldile, shuning Ėzi manga kupaye. Hemme zĕminni Ziba alsun, – dĕdi.

### Barzillayning Dawut bilen xoshlishishi

<sup>31</sup> Gil'adliq Barzillaymu padishahni I'ordan deryasidin ĕtküzĕp qoyush üçün Rogilimdin kelgenidi. <sup>32</sup> Barzillay seksen yashqa kirgen, nahayiti yashinip qalghan adem idi. U bay adem bolup, padishah Maxanayimda turghan chĕghida, padishahni ozuq-tĕlĕk bilen teminlep turghanidi.

<sup>33</sup> – Deryadin men bilen bille ĕtĕp, Yĕrusalĕmgha bĕring, – dĕdi padishah Barzillaygha, – men halingizdin xewer alimen.

<sup>34</sup> Lĕkin Barzillay padishahqa:

– Sili bilen Yĕrusalĕmgha barghudek, yene qanchilik ĕmrĕm qaldi deyla? <sup>35</sup> Men seksen yashqa kirdim, men üçün hazir japa bilen rahetning perqi yoq. Yep-ichkenning temini sĕzelmeymen, er-ayal naxshichilarning awazini angliyalmaymen. Shundaq iken men nĕmidep yene padishah aliylirigha yĕk bolay? <sup>36</sup> Men peqet silini I'ordan deryasidin ĕtküzĕp, Ėzlrige bir az hemrah bolay dĕdim, xalas. Men unchilik mukapatlinishqa erzimeymen. <sup>37</sup> Ėz shehirimde ĕlĕp, ata-anamning yĕnida yĕtishim üçün, qaytip kĕtishimge ruxset bergeyla. Mana, bu yerde oghlum Kimham turuptu, u silining xizmetliride bolsun. Uni Ėzliri bilen bille ĕlip mangghayla. Uninggha qandaq mu'amile qilishni muwapiq dep kĕrsile, shundaq mu'amile qilghayla! – dĕdi.

<sup>38</sup> – Kimham men bilen bille deryadin ĕtsun. Uninggha qandaq

mu'amile qilishni xalisingiz, shundaq mu'amile qilay. Mendin özingiz uchün nēmini telep qilsingiz, shuni beja keltürey, – dēdi padishah.

<sup>39</sup> Shuningdin këyin, padishah we uning ademlirining hemmisi I'ordan deryasidin ötti. Padishah Barzillayni söyüp uninggha bext tilidi. Andin Barzillay öz yurtigha qaytip ketti.

### **Isra'iliye bilen Yehudiye otturisdiki talash-tartish**

<sup>40</sup> Padishah deryadin ötüp, Gilgalgha qarap ketti. Kimhammu padishah bilen bille idi. Pütün Yehuda qebilisidikiler we Isra'illarning yërimi padishahning sepiride uninggha hemrah boldi. <sup>41</sup> Pütün Isra'illar padishahning yënigha këlip, naraziliq bildürüp:

– Nēme üçün buraderlirimiz bolghan Yehuda qebilisidikiler silini ëlip qëchip, ademliri shundaqla xotun we bala-chaqiliri bilen I'ordan deryasidin ötküzidu? – dëyishti.

<sup>42</sup> Pütün Yehuda qebilisidikiler Isra'illargha:

– Dawut padishah bizning qan qërandishimiz bolghachqa shundaq qilduq. Siler nēmidep bu ishqa xapa bolisiler? Biz padishahning hëسابigha bir nerse yeptuqmu? Yaki padishah bizge birer in'am bëriptimu? – dëdi.

<sup>43</sup> – Isra'iliyening on qebilisi bar, – dep jawab berdi ular Yehuda qebilisidikilerge, – shunga silerge qarighanda Dawut padishahta bizning on hesse heqqimiz bar. Shundaq iken, siler nēmishqa bizni mensitmeysiler? Yene këlip «padishahimizni qayturup këleyli» dep, biz birinchi bolup ëytqan emesmiduq?

Munazire jeryanida, Yehuda qebilisidikilerning sözliri Isra'illarningkige qarighanda qopal boldi.

## **20-bab**

### **Shibaning isyan kötürüshi**

<sup>1</sup> Shu chaghda Binyamin qebilisidin bolghan Bikrining oghli Shiba dëgen bir osal adem shu yerde idi. U burgha chëlip:

– Yishayning oghli Dawutning bizge ötküzüp qoyghini yoq, bizning hem uningda qerzimiz yoq. Hey Isra'illar, hemmimiz öz öylirimizge qaytayli! – dëdi.

<sup>2</sup> Shuningdin këyin barliq Isra'il xelqi Dawutni tashlap, Bikrining oghli



Shibagha egiship ketti. Yehuda qebilisidikiler bolsa özlirining padishahigha sadiq bolup, I'ordan deryasidin Yërusalëmgga qeder uninggha egiship keldi. <sup>3</sup> Dawut padishah Yërusalëmdiki ordisigha qaytip këlip, ordini saqlashqa qaldurghan on toqalni mexsus bir öyge orunlashturup, nezerbend astigha aldi. Dawut padishah ularning turmushigha qaridi, lëkin birersi bilen bille bolmidi. Ular taki ömrining axirighiche nezerbend astida tul xotunlardek yashidi.

<sup>4</sup> Shuningdin këyin Dawut padishah öz qoshunining bash serkerdisi Amasagha:

– Üch kün ichide Yehuda qebilisidikilerni huzurumgha jem qil. Özüngmu bu yerde bol, – dëdi.

<sup>5</sup> Amasa Yehuda qebilisidikilerni jem qilghili ketti. Lëkin u belgilengen waqit ichide qaytip kelmidi.

<sup>6</sup> Shunga Dawut Abishaygha:

– Bikrining oghli Shiba bizge Absalomdinmu ëghir ziyani ëlip këlidu. Sen ademlirimni bashlap bërip, uning keynidin qoghla. Bolmisa u sëpilliri mustehkem bir sheherni tēpip kiriwëlip, yoshurunuwalidu, – dëdi.

<sup>7</sup> Shuning bilen Yo'abning ademliri, Kirëtler bilen Pilëtlerdin terkiib tapqan yasawullar we bahadirlar Abishay we Yo'abqa egiship, Yërusalëmdin yolgha chiqip, Bikrining oghli Shibani qoghlap mangdi.

<sup>8</sup> Ular Gib'ondiki qoram tashning yënigha kelgende, Amasa ularning aldigha chiqti. Yo'ab jeng kiyimlirini kiygen bolup, bëlige ghilapliq xenjer ësilghan kemer baghlighanidi.

U aldigha qarap mangghanda xenjer siyrilip chüshüp qaldi.

<sup>9</sup> – Yaxshimusen qërandishim, – dëdi Yo'ab Amasagha we uning yüzini söyüsh üçün ong qoli bilen uning saqilini tutti. <sup>10</sup> Amasa Yo'abning sol qolidiki xenjerni bayqimidi. Shu chaghda Yo'ab xenjirini uning qorsiqigha tiqiwetti. Uning üçhey-qërinliri yerge shalaqlap chüshti. Amasagha ikkinchi xenjer urushning orni qalmidi. Uning jëni derhal chiqti. Shuningdin këyin Yo'ab we akisi Abishaylar Bikrining oghli Shibani dawamliq qoghlashqa mangdi.

<sup>11</sup> Yo'abning ademliridin bir yash yigit Amasaning jesiti yënida turup:

– Kim Yo'ab bilen Dawut terepte tursa, Yo'abning arqisidin mangsun! – dëdi.

<sup>12</sup> Amasaning jesiti öz qënigha milinip, chong yolning otturisida yatatti. Hëliqi yash yigit ötüp këtiwatqan herbir ademning jesetni körgende

uningha qarap turup qalghanliqini körüp, jesetni yoldin sörep ëtizgha apirip, üstini bir chapan bilen yëpip qoydi. <sup>13</sup> Jeset chong yoldin yötkiwëtilgendin këyin, hemmeylen Yo'abqa egiship, Bikrining oghli Shibaning keynidin qoghlap ketti.

<sup>14</sup> Shu esnada, Shiba barliq Isra'iliye qebililirining zëminlirini bësip ötüp, Beyt-ma'akadiki Abël shehirige yëtip keldi. Bikri qebilisidikilerning hemmisi yighilip, Shibagha egiship sheherge bille kirgenidi. <sup>15</sup> Yo'ab we uning ademliri Shibaning Beyt-ma'akadiki Abël shehiride ikenlikini anglap, u yerge bërip, sheherni qamal qiliwalidi. Ular sheher sëpilige yölep topa dëwilidi we sëpilni urup buzushqa bashlidi.

<sup>16</sup> Shu peyitte bir dana ayal sheher ichidin:

– Anglanglar, anglanglar! Yo'abqa denglar, bu yaqqa kelsun, uninggha deydighan gëpim bar! – dep towlidi.

<sup>17</sup> Yo'ab hëliqi ayalgha yëqinraq keldi.

– Sili Yo'ab bolamla? – dep soridi ayal.

– He, men shu, – dëdi Yo'ab.

– Dëdeklirining gëpige qulaq salghayla! – dëdi ayal.

– He, anglawatimen! – dëdi Yo'ab.

<sup>18</sup> Ayal gëpini dawam qilip:

– Qedimkiler: «Meslihetni Abëlda al, barliq dewalar unda hel bolar» deptiken. <sup>19</sup> Biz Isra'iliyening tinchliqperwer, sadiq kishiliridinmiz. Sili Isra'iliyening bu ana shehirini weyran qilmaqchi boldila. Sili nëmidep Perwerdigargha tewe bolghanni yoq qilmaqchi boluwatila? – dëdi.

<sup>20</sup> – Xuda saqlisun! – dëdi Yo'ab, – men bu sheherni hergiz weyran qilmaqchi yaki yoq qilmaqchi emesmen. <sup>21</sup> Hergiz undaq emes, Efrayim taghliq rayonidin bolghan Bikrining oghli Shiba dëgen bir adem Dawut padishahqa qarshi isyan kötürgenidi. Peqet shu bir kishini tapshurup bersenglarla boldi, men bu sheherdin këtimen.

– Bolidu emise, u ademning kallisini sëpildin silige tashlap bërimiz, – dëdi ayal.

<sup>22</sup> Shuning bilen ayal pütün sheher ehligë özining dana sözlirini yetküzdi. Ular Bikrining oghli Shibaning kallisini kësiwëlip, Yo'abqa tashlap berdi. Yo'ab burghisini chëlishi bilen ademliri sheherdin chiqip, öz öylirige qaytishti. Yo'ab Yërusalëmgha, yeni Dawut padishahning yënigha ketti.

## Dawutning emeldarliri we ularning wezipiliri

<sup>23</sup> Yo'ab pütkül Isra'iliye qoshunining bash serkerdisi, Yihoyadaning oghli binaya Kirëtler bilen Pilëtlerdin terhib tapqan yasawullarning qomandani, <sup>24</sup> Adoram hasharchilarni bashqurghuchi, Axiludning oghli Yihoshafat tezkirichi, <sup>25</sup> Shiwa bash pütükchi, Zadoq bilen Abiyatar rohaniy idi. <sup>26</sup> Ya'irliq Ira bolsa Dawutning xususiy rohaniysi idi.

## 21-bab

### Gib'onluqlarning Sa'ul jemetidin öch ëlishi

<sup>1</sup> Dawut texttiki waqtida uda üç yil acharchiliq boldi; Dawut Perwerdigarning huzurigha bërip, iltija qildi. Perwerdigar uninggha:

– Sa'ul Gib'onluqlarni qirghin qilghan. Bu acharchiliqqa Sa'ul we uning jemetidikilerning ashu qanxorluqi sewebliktur, – dëdi.

<sup>2</sup> Gib'onluqlar Amorlarning qalduqliri bolup, Isra'illardin emes idi. Isra'illar ilgiri ularni öltürmeslikke qesem qilghan bolsimu, lëkin Sa'ul Isra'iliye we Yehudiye xelqi üçün qiziqqanliq bilen Gib'onluqlarni yoqatmaqchi bolghan. Dawut padishah Gib'onluqlarni chaqirtip këlip ulardin:

<sup>3</sup> – Men silerge nëme qilip bërey? Perwerdigarning xelqige bext tilishinglar üçün bu gunahni qandaq yuyay? – dep soridi.

<sup>4</sup> – Biz Sa'ul we uning jemetidikilerdin ne altun, ne kümüş telep qilmaymiz, bizning Isra'illardin birersini öltürülüş hoquqimizmu yoq, – dep jawab berdi Gib'onluqlar.

– Undaқта, siler nëmini telep qilsanglar, men shuni silerge beja keltürüp bërey, – dëdi Dawut padishah.

<sup>5</sup> Ular Dawutqa:

– Sa'ul bizni Isra'iliye teweside yashimisun dep, qirip yoqitishni meqset qilghanidi. <sup>6</sup> Shunga uning ewladidin yette er kishi bizge tapshurup bërilsun. Biz ularni Perwerdigar guwah bolsun dep, Gib'ahta, yeni Perwerdigar tallighan padishah Sa'ulning shehiride qetl qilimiz, – dëdi.

– Bolidu, men ularni qolunglarga tapshurup bërey, – dëdi Dawut padishah.

<sup>7</sup> Sa'ulning newrisi, yeni Yonatanning oghli Mifiboshetke Dawut padishahning ichi aghridi, chünki u, Perwerdigar guwah bolsun dep,

Sa'ulning oghli Yonatan bilan qesem ichkenidi. <sup>8</sup> Sa'ulning Armoni we Mifiboshet dëgen oghulliri bolup, ular Ayyahning qizi Rizpahtin tughulghanidi. Sa'ulning qizi Mërab Mixolaliq Barzillayning oghli Adra'ildin besh oghul kërgenidi. <sup>9</sup> Dawut bu oghullarning hemmisini Gib'onluqlarning qoligha tapshurup berdi. Gib'onluqlar bu yette oghulni taghda, Perwerdigarning aldida qetl qildi, ularning hemmisi birge jan berdi.

Bu weqe yüz bergende, arpa ormisi emdi bashlanghanidi. <sup>10</sup> Ayyahning qizi Rizpah jesetlarning yënigha bërip, bir qoram tashning üstige böz rext yaydi. U orma bashlanghandin tartip taki orma tügep, jesetlarning üstige asmandin yamghur yaghqangha qeder jesetlerni kündüzi qagha-quzghunlardin, këchisi yawayi haywanlardin qoghdidi.

<sup>11</sup> Ayyahning qizi, yeni Sa'ulning toqili Rizpahning qilghan bu ishliri toghrisidiki xewer Dawutqa yëtip kelgende, <sup>12</sup> Dawut Gil'adtiki Yabëshlarning rehberlirining yënigha bërip, Sa'ul we uning oghli Yonatanning ustixanlirini aldi. (Filistiyelikler Gilbowa tëghida Sa'ulni öltürge küni, uning we oghlining jesitini Beytshan meydanigha ësip qoyghanidi. Gil'adtiki Yabëshlar u ikkisining jesitini u yerdin oghrilap ketkenidi.) <sup>13</sup> Dawut Sa'ul bilen Yonatanning ustixanlirini u yerdin ekeldi, u yene qetl qilinghan yette kishining ustixanlirini ekeldürdi.

<sup>14</sup> Andin Dawut we uning ademliri bu ustixanlarni Binyamin yurtidiki Zëlada Sa'ulning atisi Kishning qebristanliqigha qoydi. Shundaq qilip, padishahning buyruqlirining hemmisini ijra qilindi. Bu ishlardin këyin, Xuda xelqining öz zëminliri üçün qilghan du'alirigha jawab berdi.

### **Filistiyeliklarning töt qëtim meghlup qilinishi**

<sup>15</sup> Filistiyelikler bilen Isra'illar otturisida yene urush boldi. Dawut öz ademliri bilen birlikte Filistiyeliklerge qarshi urushqa atlandi. Emma urush jeryanida Dawut halsirap ketti. <sup>16</sup> Rafah xelqidin bolghan Yishbi-binob isimlik bir palwan Dawutni öltürmekchi boldi. Uning neyzisining uchining ëghirliqi üç yërim kilogiram këletti, u yene bëlige yëngi qilich ësiwalghanidi. <sup>17</sup> Emma mezlum Ziruyaning oghli Abishay Dawutqa yadrem berdi. Abishay hëliqi Filistiyelik palwan bilen ëliship, uni öltürdi. Bu chaghda Dawutning ademliri uninggha:

– Isra'iliyening chirighini öchürüp qoymasliqimiz üçün, buningdin ëtibaren sili jengge qatnashiliri bolmaydu, – dëyishti.

<sup>18</sup> Shuningdin këyin, Gob dëgen yerde Filistiyelikler bilen yene bir

qëtim urush boldi. Bu qëtimqi urushta Xushahliq Sibbikay Rafah xelqidin bolghan Saf isimlik yene bir palwanni öltürdi. <sup>19</sup> Gobta yüz bergen Filistiyelikler bilen bolghan yene bir urushta Beytlehemlik Yarining oghli Elxanan Gatliq Golyatning qërandishini öltürdi. Bu ademning neyzisining destisi destigahning oqidek tom idi. <sup>20</sup> Këyin Gatta yene bir meydan urush boldi. Bu urushqa nahayiti bestlik bir adem qatnashqan bolup, uning qol we putida altidin, jem'iy yigirme töt barmiqi bar idi. Umu Rafah xelqidin idi. <sup>21</sup> Bu adem Isra'illarni haqaretligenliki üçhün, Dawutning akisi Shammahning oghli Yonatan uni öltürüwetti. <sup>22</sup> Bu töt Filistiyelik palwan Gat shehiridiki Rafah xelqidin bolup, ularning hemmisi Dawut we uning ademliri teripidin öltürüldi.

## 22-bab

### Dawutning munajati<sup>⑥</sup>

<sup>1</sup> Perwerdigar Dawutni barliq dühmenliri we padishah Sa'ulning qolidin qutquzghan küni Dawut bu munajatni Perwerdigargha oqughan:

<sup>2-3</sup> Qoram tëshim, qorghinim, nijatkarim Perwerdigardur,  
manga panah bolidighan gigant tëghim, bashpanahim,  
qalqinim, yëngilmes qutquzghuchim Xudayimdur.  
U azad qilghuchim, zorawanliqtin saqlighuchimdur.

<sup>4</sup> Iltija qilsam medhiyeler igisi Perwerdigargha,  
dühmenlirim qolliridin qutquzularmen shundila.

<sup>5</sup> Ölümlü dolqunliri oriwaldi mëni,  
halaket selliri chümkiidi mëni.

<sup>6</sup> Göristan tanilirida baghländim,  
ölüm tuzaqlirigha duch keldim.

<sup>7</sup> Eghir külpet ara iltija qildim Perwerdigargha,  
yardem telep qildim peryad kötürüp Xudayimgha.  
Awazimni anglidi Perwerdigar dergahida,  
ahuzarim yetip bardi uning quliqigha.

---

<sup>⑥</sup> Dawutning munajati – Zeburning 18-küyige oxshiship këtüdu.

<sup>8</sup> Shu chagh zëmin silkinip, yer tewridi,  
ershning uli titrep, midirlidi,  
chünki Xuda derghezepke kelgenidi.

<sup>9</sup> Chiqti Xudaning burnidin is-tütekler,  
ëtildi Xudaning aghzidin ot-lawilar,  
lawuldap köyetti hetta qipqizil choghlar.

<sup>10</sup> Kökni yërip yer taman chüshkende Xuda,  
turatti qara bulutlar ayighining astida.

<sup>11</sup> U minip uchi bir «kërub<sup>⑦</sup>»qa,  
perwaz qildi shamalning qanatlırida.

<sup>12</sup> Yëpincha qilghanidi u qarangghuluqni,  
yamghurning qoyuq, qara bulutliri qorshap turatti uni.

<sup>13</sup> Yurutqanidi aldini parlaq nuri,  
yaghdurup möldür we qipqizil choghlarni.

<sup>14</sup> Perwerdigarning awazi güldürlep asmanda  
yangritip awazini büyük Xuda.

<sup>15</sup> Tarqitiwetti Xuda düşmenlirini, yaghdurup oqlirini,  
chaqmaqlar chaqturup tiripiren qilip ularni.

<sup>16</sup> Perwerdigarning tenbihidin,  
qehrlik tiniqingning zerbisidin,  
körünüp qaldi dëngizning tēgi,  
ëchilip qaldi zëminning uli.

<sup>17</sup> Perwerdigar köktin sunup qolini,  
chongqur sulardin tartip aldi mëni.

<sup>18</sup> Qutquzdi mëni wehshiy düşminimdin,  
manga öch bolghanlardin,  
chünki ular küchlük idi mendin.

<sup>19</sup> Apetlik künlirimde hujum qildi ular manga,  
Perwerdigar yar-yölikim boldi emma.

<sup>20</sup> U mendin xursen bolghach nijatliq berdi manga,  
ëlip chiqti mëni hem bixeter jaygha.

---

<sup>⑦</sup> Kërub – ershte yashaydighan intayin küchlük bir xil qanatlıq mexluq. Eyni waqitta zëmindä bu mexluqning ikki heykili bolghan bolup, ular Xudaning ehde sanduqining üstige ornitilghan. Xudaning ehde sanduqining yene bir ismi « Xudaning texti»dur. «Tewrat. Alemning yaritilishi» 24:3ke qaralsun.

## Samu'il ikkinchi qisim

<sup>21</sup> Heqqaniylikim üçün yaxshiliq qildi Perwerdigar,  
qolumning pakliqidin in'am berdi manga.

<sup>22</sup> Chünki mëngip keldim Perwerdigarning yolida,  
rezillik qilib, asiqliq qilmidim Xudayimga.

<sup>23</sup> Köz aldmda boldi da'im uning barliq hökümliri,  
bir yaqqa qayrip qoymidim hem uning permanlirini.

<sup>24</sup> Uning aldida ghubarsiz boldum,  
özümni gunah qilishtin saqlidim.

<sup>25</sup> Men pak, heqqaniy bolghachqa,  
Perwerdigar in'am berdi manga.

<sup>26</sup> Wapadarlarga körsitisen wapadarliqingni,  
heqqaniy ademlerge heqqaniyliqingni.

<sup>27</sup> Pakliqingni körsitisen pak ademlerge,  
layiqida jawab qayturişen niyiti egrilerge.

<sup>28</sup> Qutquzisen charisiz, bicharilarni,  
közitip, yerge urisen hakawurlarni.

<sup>29</sup> Perwerdigar, sen mëning hayatliq chirighimsen,  
Perwerdigar, zulmitimni yoruqluqqa aylandurisen.

<sup>30</sup> Sanga tayinip, dūshmen qoshunigha hujum qilalaymen,  
i Xudayim, yardimingde sēpillardin bōsūp ōteleymen.

<sup>31</sup> Xudaning yoli mukemmel yoldur,  
uning ēytqan sōzliri heqiqettur.

Panah izdigūchilerge Xuda bir qalqandur.

<sup>32</sup> Perwerdigardin bashqa kimdur Xuda?

Xudayimizdin bashqa kim bolar qoram tashtek bashpanah?

<sup>33</sup> Xudadur mustehkem qorghinim,  
yolumni eyib-nuqsansiz qilghuchi.

<sup>34</sup> Kēyikningkidek yūgūrūk qilip u putlirimni,  
ēgiz taghlarda hem mezmūt turghuzdi mēni.

<sup>35</sup> Qollirimni ōgetti u jeng qilishqa,  
bileklirimni tuch oqyani tartishqa.

<sup>36</sup> I Igem, berding manga nijatliq qalqiningni,  
mulayimliqing yūksek qildi mēni,

<sup>37</sup> bixeter qilghach sen basqan herbir qedimimni,  
tēyilmastin mëngip yūrimen yollirimni.

<sup>38</sup> Qoghlap yürüp halak qildim düşmenlirimni,  
qaytmidim keynimge yoqatmastin ularni.

<sup>39</sup> Men ularni yanjiwettim, turalmas qayta,  
yiqildi ular putlirimning astigha.

<sup>40</sup> Jengge baghliding küch-qudret bilen bəlimni,  
bash egdürdüng putlirimgha manga hujum qilghanlarni.

<sup>41</sup> Chəkinishke mejbur qilding reqiblirimni,  
yoqattim manga öch bolghanlarni.

<sup>42</sup> Ular töt köz bilen izdisimu, chiqmide qutquzidighanlar,  
nale qilip yalwursimu jawab bermidi Perwerdigar.

<sup>43</sup> Əziwettim ularni yerdiki tupraqtek,  
cheyliwettim ularni kochidiki patqaqtek.

<sup>44</sup> Xelqim bilen qarshilishishtin mustesna qilding mēni.

Bash qilip kelding mēni yat ellerge,  
qilmaqta ular mēning xizmitimni.

<sup>45</sup> Teslim bolidu yat eller shümshiyip aldimda,  
awazimni anglash bilen boysunar ular manga.

<sup>46</sup> Jasaritini yoqatqan yat eller,  
titrigen halda qorghanliridin chiqishar.

<sup>47</sup> Menggü hayattur Perwerdigar!

U qoram tēshimgha ēytilsun hemdusana,  
ulughlansun qoram tashtek nijatkarim Xuda!

<sup>48</sup> Xudadur qisas ēlip bergüchi manga,  
boysundurghuchidur xelqlerni qol astimgha.

<sup>49</sup> Qutquzdung mēni düşmenlirimdin,  
üstün qilding manga hujum qilghanlardin,  
qutulduzdung hem zorawanlardin.

<sup>50</sup> I Perwerdigar, sanga rehmet ēytimen yatlar aldida,  
medhiye küyi oquymen naminggha.

<sup>51</sup> Perwerdigar ērishtürer özi tikligen padishahni ulugh ghelibige,  
u bēghishlar menggülik muhebbitini özi tallighan padishahqa –  
ta'ebed Dawut we uning ewladlirigha.



## 23-bab

### Dawutning wesiyetliri

<sup>1</sup> Yishayning oghli Dawutni Xuda yuqsek qilghandur, Yaqup etiqaq qilip kelgen Xuda uni tallap padishah qilghandur. U Isra'iliyening söyümlük munajatchisidur. Dawutning axirqi sözliri munulardin ibaret:

<sup>2</sup> Perwerdigarning Rohi men arqiliq sözlidi,  
mëning tilimdidur uning sözliri.

<sup>3</sup> Isra'illarni tallighan Xuda sözlidi,  
yeni Isra'illarni qoghdap kelgen qoram tash manga shundaq deyduki:  
«Xelqni adalet bilen bashqurghuchi,  
Xudadin eyminip höküm sürgüchi,  
<sup>4</sup> oxshar xuddi bulutsiz seherdiki yëngi kötürülgen quyashqa,  
oxshar xuddi yamghurdin këyin ot-chöplerni parqiratqan quyashqa.»

<sup>5</sup> Mëning jemetim Xuda aldida ene shundaq emesmu?  
Men bilen Xuda menggülik ehde tüzmingenmu?  
Bu ehde toluq retlengen bolup, ishenchlikdur.  
U mëni azad qilar, arzu-armanlirimgha yetküzer.

<sup>6</sup> Oxshar osal ademler tashliwëtilgen tikenge,  
tutqili bolmas ularni qolda.

<sup>7</sup> Tikenlerni tutushta, tömür eswab yaki neyzining sëpi ishlitiler,  
we ular yatqan yëride köydürülüp, küli kökke sorular.

### Dawutning bahadirliri

<sup>8</sup> Dawutning leshkerliri ichidiki bahadirlarning isimliri töwendikilerdin ibaret:

birinchisi Taxkimonluq Yoshib-basshebet bolup, u «üch bahadir»ning bëshi idi. Bir qëtimliq jengde neyzisi bilen sekkiz yüz ademni öltüridu.

<sup>9</sup> «Üch bahadir»ning ikkinchisi Axowa uruqidin bolghan Dodoning oghli El'azar idi. U urushushqa yighilghan Filistiyeliklerge qarshi turushta Dawut bilen birge bolghan bolup, këyin Isra'il leshkerliri chëkinip këtidu. <sup>10</sup> El'azar öz ornida ching turup, qollirining peyliri tartiship ketküche Filistiyeliklerni qiridu. Shu küni Perwerdigar uninggha zor ghelibe ata qilidu. Këyin Isra'il leshkerliri ölgen

Filistiyeliklarni bulang-talang qilish uchün yene qaytip këlidu.

<sup>11</sup> «Üch bahadir»ning üçinchisi Hararliq Agëning oghli Shammah idi. Bir qëtim Filistiyelikler Lexi dëgen jayda bir purchaq ëtizliqining yënigha yighilidu, Isra'il leshkerliri bolsa bu chaghda qëchip këtidu.

<sup>12</sup> Shammah hëliqi ëtizliqning otturisida ching turup, Filistiyeliklarni qiriwëtidu we ëtizliqtiki yëssimuqnimu qoghdap qalidu. Shuning bilen Perwerdigar Isra'illargha zor ghelibe ata qilidu.

<sup>13-14</sup> Bir qëtim orma waqtida, Dawutning leshkerliri ichidiki «ottuz bahadir»din üç bahadir Dawut bilen körüşhüş uchün «Adullam» dëgen ghargha baridu. Dawut taghdiki panahlinidighan shu gharda idi.

Bu chaghda Filistiyelik leshkerlarning bir qarawul etriti Rafa'im jilghisida bargah quridu, yene bir qisim Filistiyelikler bolsa Beytlehemni igiliwalidu.

<sup>15</sup> Dawut teshnaliq bilen:

– Birersi manga Beytlehemning derwazisi yënidiki quduqtin su ekëlip bergen bolsa idi! – deydu.

<sup>16</sup> Hëliqi üç bahadir Filistiyeliklarning bargahidin bösüp ötüp, Beytlehemning derwazisi yënidiki quduqtin su tartip ëlip, suni Dawutning yënigha ëlip këlidu. Lëkin Dawut suni ichmey, eksiche uni Perwerdigargha atap yerge töküwëtidu, hemde:

<sup>17</sup> – I Perwerdigar, mëni bu suni ichishtin saqlighaysen. Bu, hayatini ölümge tikip qoyup, su alghili barghan u üç bahadirning qënidek qimmetlik su emesmu? – deydu we shu seweblik suni ichishtin bash tartidu. Mana bu üç bahadirning körsetken jesurluqliridur.

<sup>18</sup> Mezlum Ziruyaning oghli, Yo'abning akisi Abishay «ottuz bahadir»ning bëshi idi. U neyzisini këtürüp yürüp bir qëtimliq urushta üç yüz ademni öltüridu we shu teriqide «üch bahadir» teripidin shöhretke ërishidu. <sup>19</sup> U hëliqi «ottuz bahadir»ning ichidiki eng dangliqi bolup, ularning bëshi idi. Biraq u «üch bahadir»dek dangliq emes idi.

<sup>20</sup> Qabzi'ëlliqliq Yihoyadaning oghli Binaya jesur jengchi bolup, nurghun büyük ishlarni qilidu. U Mo'ablarning küchlük leshkiridin ikkini öltüridu. U qar yaghqan bir küni origha chüshüp, bir shirni öltüridu. <sup>21</sup> U yene besti këlshken bir Misirliqni öltüridu. U Misirliqning qolida neyze bar idi. Binaya Misirliqning yënigha kaltek bilenla hujum qilip bërüp, uning qolidiki neyzisini tartiwëlip, ashu neyze bilen uni öltüridu. <sup>22</sup> Bular Yihoyadaning oghli Binayaning qilghan ishliridur. Shunga uning nami «üch bahadir» teripidin shöhretke ërishidu. <sup>23</sup> Uning dangqi «ottuz

bahadir»ningkidin üstün bolsimu, biraq «üch bahadir»ningkige yetmeytti. Dawut Binayani yasawullar bashliqi qilidu.

<sup>24</sup> Töwendikilermu «ottuz bahadir»lardin idi:

Yo'abning inisi Asa'ël,

Beytlehemlik Dodoning oghli Elxanan,

<sup>25</sup> Xarodluq Shammah,

Xarodluq Eliqa,

<sup>26</sup> Palatliq Xelez,

Tiqowaliq Iqqëshning oghli Ira,

<sup>27</sup> Anatotluq Abi'ezer,

Xushahliq Mibunnay,

<sup>28</sup> Axowaxlardin kelgen Zalmon,

Nitofaliq Mahray,

<sup>29</sup> Nitofaliq Ba'ananing oghli Xëleb,

Binyamin qebilisidin bolghan Gib'ahliq Ribayning oghli Itay,

<sup>30</sup> Pir'atonluq Binaya,

Ga'ash sayliqidin kelgen Hidday,

<sup>31</sup> Arabaliq Abi-Albon,

Baxurimliq Azmawet,

<sup>32</sup> Sha'albimliq Elyaxba,

Yashënning oghulliri we Yonatan,

<sup>33</sup> Hararliq Shammah,

Hararliq Shararning oghli Axi'am,

<sup>34</sup> Ma'akaliq Axasbaning oghli Elifelet,

Jiloluq Axitofelning oghli Eli'am,

<sup>35</sup> Karmellik Xezro,

Arbiliq Pa'aray,

<sup>36</sup> Zobahliq Natanning oghli Yigal,

Gadliq Bani,

<sup>37</sup> Ammonlardin bolghan Zeleq,

Be'erotluq Naxray (Naxray Ziruyaning oghli Yo'abning yaragh  
kötürgüchisi idi),

<sup>38</sup> Yitirlardin bolghan Ira bilen Garëb

<sup>39</sup> we Xitlardin bolghan Uriya.

Ular hemmisi bolup ottuz yette kishi idi.

## 24-bab

### Dawutning leshkerlarni sanap royxetke ëlishi

<sup>1</sup> Isra'illarga Perwerdigarning yene ghezipi keldi-de, Dawut padishahni Isra'illarga qarshi qoyup, uninggha: «Sen bërip, Isra'iliye we Yehudiyening jeng qilishqa qadir ademlerini sanap chiq!» dëdi.

<sup>2</sup> Shuning bilen Dawut öz qoshunining bash serkerdisi Yo'abqa buyruq qilip:

– Siler Isra'iliyening herqaysi qebililirini Dandin taki Be'ershebaghiche arilap, jeng qilishqa qadir ademlerni sanap chiqinglar, men ularning sanini bilishim kërek, – dëdi.

<sup>3</sup> Wahalenki, Yo'ab padishahtin:

– Perwerdigar Xudaliri leshkerlarning hazirqi sanini yüz hesse ashurghay. Padishah aliylirigha ularni öz közliri bilen körüş nësip bolghay. Padishah aliyliri, nëme sewebtin bundaq qilishni istep qaldila? – dep soridi.

<sup>4</sup> Lëkin padishahning sözi Yo'ab we serkerdilarning sözidin üstün keldi. Shundaq qilip ular padishahning huzuridin chiqip, Isra'illarning leshkerlerini sanashqa yürüp ketti.

<sup>5</sup> Ular Iordan deryasidin ötüp, derya wadisidiki Aro'ër shehiride we wadining otturidiki bashqa bir sheherde leshkerlarni sanashqa kirishti. Këyin ular Gad zëminini bësip ötüp, u yerdin Yazër shehirigiche bardı.

<sup>6</sup> Këyin ular yene Gil'adqa we Xitlarning zëminidiki Kadësh shehirige bardı. Ular u yerdin Dan-ya'angha bërip, Sidonni aylinip ötüp, <sup>7</sup> Tir qel'esige, këyin yene Xiwilar we Ken'anliqlarning hemme sheherlirige bardı. Axirida ular Yehudiyening eng jenubidiki Be'ershebagha yëtip bardı. <sup>8</sup> Ular pütün zëminni aylinip chiqip, toqquz ay yigirme kün bolghanda Yërusalëmggha qaytip keldi. <sup>9</sup> Yo'ab leshkerlarni tizimlash ehwalidin padishahqa mundaq dep melumat berdi: Isra'iliyede jeng qilishqa qadir 800 ming adem; Yehudiyede 500 ming adem bar iken.

### Perwerdigarning Dawutni jazalishi

<sup>10</sup> Dawut leshkerlarning sanini ëlip bolghandin këyin, wijdani qattiq azablandı. U Perwerdigargha:

– Leshkerlarning sanini ëlip ëghir gunah ötküzüptimen. Ah Perwerdigar! Pëqirning gunahidin kechkeysen, men tolimu exmiqane ish

qiliptimen! – dēdi.

<sup>11-12</sup> Etisi Dawut ornidin turghanda, Dawutning xizmitide boluwatqan ghayibni bilgüchi Gadqa Perwerdigardin wehiy kēlip, mundaq dēdi: «Sen bērip Dawutqa ēytqin, menki Perwerdigar, sēning aldinggha üch türlük jazani qoyimen, ularning ichidin birni talliwal, shu jazani men sanga chüshürimen.»

<sup>13</sup> Shuning bilen ghayibni bilgüchi Gad Dawutning huzurigha bērip, mundaq dēdi:

– Zēminlirida yette yil acharchiliq bolsunmu? Yaki dūshmenlirining aldida üch ay qēchip yüremle? Yaki bolmisa zēminlirida üch kün waba kēsili tarqalsunmu? Bularni yaxshiraq oylap körsile, mēni ewetküchige qaysi jawabni bērishim kerek.

<sup>14</sup> Dawut ghayibni bilgüchi Gadqa shundaq dēdi:

– Men ēghir ehwalda qalдим. Nēmila bolmisun insanlarning qoligha emes, Perwerdigarning qoligha chüsheyli. Chünki uning mēhir-shepqiti chongqurdur.

<sup>15</sup> Shundaq qilip, Perwerdigar Isra'iliyege shu künü seherdin bashlap belgilengen waqitqiche waba kēsili tarqatti. Dandin Be'ershebaghiche bolghan zēminda 70 ming adem öldi. <sup>16</sup> Perwerdigarning perishtisi Yērusalēmni weyran qilishqa qol kötürgende, Perwerdigar ularni jazalash niyitidin yēnip, perishtige:

– Yēter emdi, qolungni tart! – dēdi.

U chaghda Perwerdigarning perishtisi Yibuslardin bolghan Arawnanning xaminida idi.

<sup>17</sup> Dawut xelqni qirghan perishtini körüp, Perwerdigargha:

– Gunah qilghan men, rezillik qilghan men, qoydek bigunah bu xelq nēme qildi? Mēni we atamning jemetini jazalighaysen! – dēdi.

### **Dawutning towa qilip qurbanliq sunushi**

<sup>18</sup> Ghayibni bilgüchi Gad shu künü Dawut padishahning yēnigha kēlip uninggha:

– Siz Yibuslardin bolghan Arawnanning xaminigha bērip, Perwerdigargha atap bir qurbanliq supisi sēling, – dēdi.

<sup>19</sup> Dawut Perwerdigarning Gad arqiliq qilghan emri boyiche del shu yerge bardi. <sup>20</sup> Arawna Dawut padishah we uning ademlirining özi terepke kēliwatqanliqini körüp, uning aldigha chiqip, yerge bash qoyup, padishahqa tezim qildi we:

<sup>21</sup> – I padishah aliyliri, qandaqlarche pëqirliriningkige qedem teshrip qilip qaldilikin? – dep soridi,

Dawut padishah:

– Xelq ichige tarqalghan wabani yoqitish üçün sëning mushu xaminingni sëtiwëlip, Perwerdigargha atap bu yerge bir qurbanliq supisi salay deymen, – dep jawab berdi.

<sup>22</sup> – Padishah aliyliri, alghayla! Nëmini xalisiliri shuni qurbanliq qilghayla. Mana, bu yerde köydürme qurbanliq üçün öküzler, otun üçün xaman tēpidighan yaghach taxta we öküzlerning boyunturuqliri turuptu. <sup>23</sup> Padishah aliyliri, bularning hemmisini pëqir, özlirige in'am qilay, Perwerdigar özliridin razi bolsun, – dëdi Arawna.

<sup>24</sup> – Yaq! Men bularni öz bahasida sëtiwalimen, bikargha kelgen nersilerni Perwerdigar Xudayimgha köydürme qurbanliq qilmaymen, – dëdi padishah Arawnagha.

Shuning bilen Dawut xaman we öküzlerni 50 kümüş tenggige sëtiwaldi. <sup>25</sup> Dawut shu yerde Perwerdigargha atap bir qurbanliq supisi sëlip, köydürme we amanliq qurbanliqlirini sundi. Perwerdigar Isra'iliye zëmini üçün qilinghan du'alarni qobul qildi, shundaq qilip waba Isra'illar arisidin yoqaldi.



# Ezra

## (Qisqiche chüshendürüş)

*«Muqeddes Kitab»ning «Ezra» qismida Yehudiylarning miladiyedin ilgiri 539-yili sürgündin Yërusalëmgha qaytip kelgendin këyinki yüz yil ichidiki weqeler bayan qilinidu. Miladiyedin ilgiri 1010-yili Dawut padishah Isra'iliyening ikkinchi padishahi bolup textke olturdi. Miladiyedin ilgiri 930-yili Dawut padishahning oghli Sulayman padishah dunyadin ötkendin këyin, Isra'iliye ikki padishahliqqa bölünüp ketti. Biri shimaliy padishahliq bolup Isra'iliye dep ataldi, yene biri jenubiy padishahliq bolup, Yehudiye dep ataldi. Yërusalëm bolsa jenubiy padishahliqqa jaylashqanidi.*

*Bu ikki padishahliq Xudadin yüz örüp, butpereslik yoligha kirip ketkenidi. Ular Xuda ewetken peyghemberlarning agahlandurushlirigha qulaq salmidi. Axirida shimaliy padishahliq miladiyedin ilgiri 722-yili Assur impëriyisi teripidin yimirilip, xelqi Assurgha sürgün qilindi. Jenubiy padishahliq miladiyedin ilgiri 586-yili Babil impëriyisi teripidin yimirilip, xelqi Babil (hazırqi Iraq)gha sürgün qilindi. Xuda Yeremiya peyghember arqiliq öz xelqining bir küni Isra'iliyege qaytip këlidighanliqigha wede qilghanidi. Miladiyedin ilgiri 539-yili Përsiye padishahi Koresh Babil impëriyisini boysundurdi. Uning zëmini Isra'iliyening sabiq ikki padishahliqini öz ichige aldi.*

*Përsiye padishahi Koresh zamanisida sürgünlarning öz yurtigha qaytishigha perman chüshürüldi. Miladiyedin ilgiri 538-yili Isra'illar Yehudiyege qaytip keldi. Miladiyedin ilgiri 537-yili ibadetxana qurbanliq supisi bina qilindi. Miladiyedin ilgiri 536-yili ibadetxanini qaytidin qurush bashlandi. Bu Yehudiyediki bashqa xelqler teripidin tosquinluqqa uchridi. Shu wejedin alte yil dawamlashqan ibadetxana qurulusi toxtap qaldi. Biraq on yildin këyin Dari'os padishah hakimiyet tutqanda, qurulush yene dawam etti. Miladiyedin ilgiri 516-yili ibadetxana qurup chiqildi.*

*58 yildin këyin Ezra Yërusalëmgha qaytip këlip, nurghun Yehudiylarning yerlik xelqlerdin xotun ëlip Xudaning emrige ita'et qilmighanliqidin xewerapti. Bundaq ish Isra'illarning ikki padishahliqini butpereslikke bashlap, netijide ëlini weyran qilip, xelqini sürgünge tutup bergen gunahlardin biri idi. Ezra rohaniy Xudaning*

*ghezipping qayta kēlishidin qorqup, bu mesilini bir terep qilishqa urundi.*

*Kitabxan 4-babtiki mezmunning yilname tertipi boyiche bolmighanliqini hēs qilidu. 4-babning 1-ayitidin 5-ayitigiche bolghan mezmunda yerlik xelqler ibadetxanining qurulushigha tosqunliq qilidu. 4-babning 6-ayitidin 23-ayitigiche bolghan mezmunda bolsa, yerlik xelqler Yērusalēm sēpil qurulushigha tosqunliq qilidu. Bu weqeler texminen yüz yildin kēyin yüz bēridu. 4-bab 24-ayette ibadetxana qurulushi toghrisidiki weqelik qaytidin bayan qilinidu.*

*Ezra qismida Xuda padishahlarning qelbini yumshitip, Isra'illargha yarem qildurghan. Shuning bilen birge Xuda ularning ibadetxanini quruwatqan mezigilide qiyinchiliqlarning yüz bērishige yol qoyghan. Buningdin kishiler reqibi tehdit sēliwatqan mezigildimu Xudagha ita'et qilishni we ētiqadta mustehkem turushni öginiwalalaydu. Ibadetxanini qaytidin qurush bolsa Isra'il xelqining yēngibashtin bash kōtürüp chiqishidur.*

### ***Tēzis:***

- 1. Sürgünlerning birinchi türkümlük yurtigha qaytishi (1-, 2-bablar)*
- 2. Ibadetxanining yēngibashtin bina qilinishi (3-babtin 6-babqiche)*
- 3. Ezraning sürgünlerning ikkinchi türkümlük yurtigha qaytishigha yitekchilik qilishi (7-, 8-bablar)*
- 4. Isra'illarning yerlik xelq bilen nikahlinish mesilisi (9-, 10-bablar)*





# Ezra

## Koresh padishahning Yehudiylarning

### öz yurtiga qaytishiga perman chüshürüshi

<sup>1</sup> Përsiye padishahi Koresh textke olturghan 1-yili<sup>®</sup> Perwerdigar Yeremiya peyghember arqiliq äytqan sözlirini emelge ashurdi. Xuda Koresh padishahning diligha sëlip, bir perman chüshürgüzdi. Padishah uni qeghezge pütüp, padishahliqining hemme yërige tarqatti.

<sup>2</sup> «Bu Përsiye padishahining äytqanliridur: ‘Perwerdigar, yeni ershi’eladiki Xuda pütün yer yüzidiki padishahliqlarni manga ata qildi. U mëni Yehudiyening Yërusalëm shehiride özige atap bir ibadetxana qurushqa teyinlidi. <sup>3</sup> Perwerdigarning öz xelqi bolghan siler Isra’illar Yehudiyening Yërusalëm shehirige bërip, Perwerdigarning, yeni ejdadliringlar ëtiqad qilip kelgen Xudaning ibadetxanisini qayta bina qilinglar. Xuda Yërusalëmdidur, u silerge yar bolghay! <sup>4</sup> Meyli qeyerde bolsun, sürgünler arisida Yërusalëmgha qaytmaqchi bolghanlar bolsa, ulargha qolum-qoshniliri yadrem qilip, altun-kümüş, mal-mülük we mal-waran bersun. Uningdin bashqa, Xudaning

---

<sup>®</sup> Koresh padishah miladiyedini ilgiri 539-yili textke olturghan.

Yërusalëmdiki ibadetxanisigha xalis hediylerni sunsun.’»

<sup>5</sup> Shuningdin këyin, Xuda dillirigha salghan ishni orundash üçün Yehuda we Binyamin qebililirining bashliqliri, rohaniylar we Lawiylar Yërusalëmgħa bërip, Perwerdigarning ibadetxanisini qaytidin bina qilishqa teyyarlendi. <sup>6</sup> Barliq qolum-qoshnilar ulargħa yadrem bërip, altun-kümüş qachilar, mal-mülük, mal-waran we qimmetlik nersilerdin bashqa yene ibadetxana üçün xalis hediylerni sundi. <sup>7</sup> Koresh padishah ulargħa sabiq padishah Nibukadnezer Yërusalëmdiki ibadetxanidin olja ëlip öz butxanisigha qoyghan qacha-quchilarni qayturup berdi. <sup>8</sup> Përsiye padishahi Koresh xezine weziri Mitridatni bu qacha-quchilarni qayturup bërishke mes’ul qildi. Mitridat Yehudiyege qaytidighan sürgünlerning bashliqi Shëshbassargħa ularni sanap ötküzüp berdi. <sup>9</sup> Ularning tizimlikï töwendikiche:

30 dane altun das

1000 dane kümüş das

29 dane kümüş eswablar

<sup>10</sup> 30 dane altun qacha

410 dane kümüş qacha

1000 dane bashqa xil qacha-qucha

<sup>11</sup> Hemmisi bolup 5400 dane altun-kümüş qacha-qucha boldi. Sürgünler Babildin Yërusalëmgħa qaytip kelgende, Shëshbassar bu qacha-quchilarni birge ëlip keldi.

## 2-bab

### Qaytip kelgüchilerning tizimlikï

<sup>1</sup> Töwendikiler Babildiki esirdin qaytqan Yehudiy sürgünlirining tizimlikidur. Nibukadnezer padishah burun ularni esir qilip Babilgha palighanidi. Biraq hazir ular öz yurti Yehudiyening Yërusalëm we bashqa jaylirigha qaytip keldi. <sup>2</sup> Zirubbabel, Yëshuwa, Nexemiya, Siraya, Ri’ëlaya, Mordikay, Bilshan, Mispar, Bigway, Rixum we Ba’analar ulargħa yëtekchilik qilip qayturup keldi. Sürgündin qaytqan Isra’il erlirining sani töwendikiche:

- <sup>3</sup> Par'osh jemetidin 2172 kishi
- <sup>4</sup> Shifatya jemetidin 372 kishi
- <sup>5</sup> Arax jemetidin 775 kishi
- <sup>6</sup> Paxat-mo'ab jemetidin (Yëshuwa we Yo'abning ewladliri) 2812 kishi
- <sup>7</sup> Ėlam jemetidin 1254 kishi
- <sup>8</sup> Zattu jemetidin 945 kishi
- <sup>9</sup> Zakkay jemetidin 760 kishi
- <sup>10</sup> Bani jemetidin 642 kishi
- <sup>11</sup> Bëbay jemetidin 623 kishi
- <sup>12</sup> Azgad jemetidin 1222 kishi
- <sup>13</sup> Adoniqam jemetidin 666 kishi
- <sup>14</sup> Bigway jemetidin 2056 kishi
- <sup>15</sup> Adin jemetidin 454 kishi
- <sup>16</sup> Atër jemetidin (Xizkiyaning ewladliri) 98 kishi
- <sup>17</sup> Bëzay jemetidin 323 kishi
- <sup>18</sup> Yora jemetidin 112 kishi
- <sup>19</sup> Xashum jemetidin 223 kishi
- <sup>20</sup> Gibbar jemetidin 95 kish
- <sup>21</sup> Beytlehemliklerdin 123 kishi
- <sup>22</sup> Nitofaliqlardin 56 kishi
- <sup>23</sup> Anatotluqlardin 128 kishi
- <sup>24</sup> Azmawetliklerdin 42 kishi
- <sup>25</sup> Qiryat-yi'arim, Kifira we Be'erotluqlardin 743 kishi
- <sup>26</sup> Ramah we Gebaliqlardin 621 kishi
- <sup>27</sup> Mikmasliqlardin 122 kishi
- <sup>28</sup> Beytel we Ayliqlardin 223 kishi
- <sup>29</sup> Niboluqlardin 52 kishi
- <sup>30</sup> Magbishliqlardin 156 kishi
- <sup>31</sup> Ėlamliqlardin 1254 kishi
- <sup>32</sup> Xarimliqlardin 320 kishi
- <sup>33</sup> Lod, Xadid we Onoluqlardin 725 kishi
- <sup>34</sup> Ėrixaliqlardin 345 kishi
- <sup>35</sup> Sina'aliqlardin 3630 kishi.
- <sup>36</sup> Rohaniylardin:
- Yidaya jemetidin (Yëshuwaning ewladliri) 973 kishi
- <sup>37</sup> Immër jemetidin 1052 kishi

<sup>38</sup> Pashxur jemetidin 1247 kishi

<sup>39</sup> Xarim jemetidin 1017 kishi.

<sup>40</sup> Lawiylardin:

Yēshuwa we Qadmi'ēl jemetidin (Hodawya ewladliri) 74 kishi

<sup>41</sup> ibadetxana munajatchiliri: Asaf jemetige tewe 128 kishi

<sup>42</sup> ibadetxana derwaziwenliri: Shallum, Atēr, Talmon, Aqqub, Xatita we Shobay jemetlirige tewe 139 kishi.

<sup>43</sup> Ibadetxana xizmetkarlirining jemetidin:

Zixa, Xasufa, Tabb'a'ot,

<sup>44</sup> Qēros, Si'aha, Padon,

<sup>45</sup> Libana, Xagaba, Aqqub,

<sup>46</sup> Xagab, Shalmay, Xanan,

<sup>47</sup> Giddēl, Gaxar, Ri'aya,

<sup>48</sup> Rizin, Niqoda, Gazzam,

<sup>49</sup> Uzza, Pasēyax, Bēsax,

<sup>50</sup> Asnah, Mi'unim, Nifusim,

<sup>51</sup> Baqbuq, Xaqufa, Xarxur,

<sup>52</sup> Bazlut, Mixida, Xarsha,

<sup>53</sup> Barqos, Sisira, Temax,

<sup>54</sup> Niziyax we Xatifalar.

<sup>55</sup> Sulayman padishah xizmetkarlirining jemetidin:

Sotay, Hessoferet, Piruda,

<sup>56</sup> Yalah, Darqon, Giddēl,

<sup>57</sup> Shifatya, Xattil, Pokeret-hazzibayim we amilar.

<sup>58</sup> Ibadetxana xizmetkarliri we Sulayman padishah xizmetkarlirining ewladliridin qaytip kelgenlarning sani jem'iy 392 kishi.

<sup>59</sup> Tēlmelax, Tēlxarsha, Kirub, Addan we Immēr dēgen jaylardin kelgen bir top kishiler özlirining Isra'il ewladi ikenlikini ispatliyalmidi.

<sup>60</sup> Bu kishiler Dilaya, Tobiya we Niqoda jemetliridin bolup, jem'iy 652 kishi idi.

<sup>61</sup> Xabayya, Haqqoz we Barzillay dēgen üç rohaniy jemetimu qaytip kelgen bolup, Barzillay Gil'adliq Barzillayning bir qizigha öylinip, uning familisini ishletkenidi. <sup>62</sup> Bu rohaniylar nesebnamiliridin jemet namlirini tapalmidi. Shunga ular napak hēsablinip, rohaniylar qataridin orun

alalmidi. <sup>63</sup> Yehudiylarning boshliqi ulargha «urim» we «tummim»ni<sup>⑨</sup> ishlitip, Xudaning iradisini bileleydighan rohaniy kelgüche, Xudagha atalghan yëmekliklarning rohaniylargha tëgishlikini yëmeslikini buyrudi.

<sup>64</sup> Yehudiyege qaytip kelgenlarning omumiy sani 42,360 kishi boldi.

<sup>65</sup> Sanalmay qalghanlardin 7337 er-ayal xizmetkar, 200 er-ayal naxshichi we <sup>66</sup> ularning 736 at, 245 qëchir, <sup>67</sup> 435 töge we 6720 ëshikimu bar idi.

<sup>68</sup> Bu sürgünler Perwerdigarning Yërusalëmdiki ibadetxanisigha yëtip kelgende, bezi jemet boshliqliri ibadetxanini esli ornigha qaytidin bina qilishqa xalis hediylerni teqdim qildi. <sup>69</sup> Ular imkaniyitining yëtishiche jem'iy 61,000 altun tengge, 3000 kilo kümüş we 100 qur rohaniy tonini i'ane qildi.

<sup>70</sup> Rohaniylar, Lawiylar, munajatchilar, ibadetxana derwaziwenliri, ibadetxana xizmetkarliri we bir qisim kishiler Yërusalëm etrapigha olturaqlashti. Qalghanlar bolsa öz yurtlirigha jaylashti.

## 3-bab

### Ibadetxana supisining qaytidin yasilishi

<sup>1</sup> Küz peslining<sup>①</sup> deslepki mezigilide Isra'illar öz yurtlirigha orunliship bolghandin këyin, ular bir niyet bir meqsette Yërusalëmgha jem boldi.

<sup>2</sup> Yozadaqning oghli Yëshuwa bilen uning xizmetdash rohaniyliri we Shi'altëlning oghli Zirubbabel bilen uning tughqanliri Isra'illar ëtiqad qilip kelgen Xudaning qurbanliq supisini yasashqa bashlidi. Ular uni Xudaning yëqin adimi Musa peyghemberge chüshürülgen Tewrat qanunidiki yolyuruqlargha bina'en köydürme qurbanliq qilish orni meqsitide saldi. <sup>3</sup> Ular yerlik xelqtin qorqsimu, yenila qurbanliq supisini esli ornigha qaytidin qurup chiqti. Shuningdin këyin ular seherlik we kechlik köydürme qurbanliqlirini uningda qilishqa bashlidi.

<sup>4</sup> Ular Tewrat qanunigha bina'en kepe tikish hëyti qilip, her küni

---

⑨ Köp tereplimilik izdinislerge asaslanghanda, bu Xudaning iradisini bilish üçün tashlinidighan muqeddes chek bolushi mumkin. «urim»ning Ibraniy tilidiki menisi «qarghash», bu yerde «bolmaydu» dëgen menide bolushi mumkin. «tummim»ning Ibraniy tilidiki menisi «teltöküs», bu yerde «bolidu» dëgen menide bolushi mumkin.

① Yehudiylarning kalëndari boyiche küz pesli 7-ayda bashlinidu. Kepe tikish hëyti 7-ayning 15-kunige toghra këlidu.

tëgishlik köydürme qurbanliqni qildi. <sup>5</sup> Uningdin bashqa ular yene kundilik, yëngi ay we Perwerdigar bëkitken hëytlarda qilishqa tëgishlik köydürme qurbanliqlarni qilishqa bashlidi. Shuningdek ular Perwerdigargha xalis hediylirini teqdim qildi. <sup>6</sup> Rohaniylar kepe tikish hëytidin on besh kün burun Perwerdigargha atap köydürme qurbanliq qilishqa bashlidi. Bu ibadetxanining uli tëxi qoyulup bolmighan waqit idi.

### **Ibadetxanining qaytidin qurulushi**

<sup>7</sup> Shuningdin këyin xelq tashchi we yaghachchilarni yallap, Tirliqlar we Sidonluqlarning këdir yaghachlirigha yëmek-ichmek we zeytun yëghini tëgishti. Bu yaghachlar dëngiz arqiliq Liwandin Jaffa shehirige ëlip këlindi. Bu ish përsiye padishahi Koreshning ruxsiti bilen boldi.

<sup>8</sup> Xelq sürgündin Yërusalëmgha qaytip kelgendin këyinki ikkinchi etiyazning otturilirida, Xudaning ibadetxanisining qurulushi bashlinip ketti. Bu xizmetke Shi'altëlning oghli Zirubbabel, Yozadaqning oghli Yëshuwa hem bashqa rohaniylar, Lawiylar we qaytip kelgenlerning hemmisi qatnashti. Lawiylarning yëgirme yashtin yuquriliri ibadetxanining qaytidin qurulush ishlorini nazaret qilishqa teyinlendi.

<sup>9</sup> Yëshuwa bilen uning oghulliri we er qërindashliri, Qadmi'ël we uning oghulliri (hemmisi Hodawyaning ewladliri) ibadetxanida ishlewatqan ishchilar üstidin nazaret qildi. Lawiylardin bolghan Xënadadning er jemetlirimu ulargha yardemleshti.

<sup>10</sup> Ular ibadetxanining ulini qoyup bolghanda, rohaniylar tonlirini kiyip, kanaylarni tutup, her qaysisi öz orunlirida turushti. Lawiylardin bolghan Asafning ewladliri janglarni tutup turushti. Ular Isra'iliyening sabiq padishahi Dawutning körsetkinidek Perwerdigarni medhiyelidi.

<sup>11</sup> Ular medhiye we minnetdarliq bilen Perwerdigargha atap ëytishishlarni ötküzüp:

«Perwerdigar shapa'etliktur!

Isra'iliyege bolghan mëhir-muhebbiti menggüliktur!» dëyishti.

Andin barliq xelq ünlük warqirap Perwerdigargha medhiyiler oqushti. Chünki ibadetxanining uli qoyulup bolghanidi. <sup>12</sup> Lëkin burunqi ibadetxanini öz közi bilen körgen nurghun yashanghan rohaniylar, Lawiylar we jemet bashliqliri hazirqi qoyulghan ulni körüp, azablinip ün

səlip yig'liwetti. Bashqilar bolsa qiyqas chiqirip tentene qilishti. <sup>13</sup> Bu sadalar pelekke yetkenliktin, hëchkim tentene sadasi bilen yigha-zar awazini perq ètelmeytti. Awazlar yiraq jaylardin anglinip turatti.

## 4-bab

### **Ibadetxanining qurulushigha tosqunluq qilinishi**

<sup>1</sup> Yehuda we Binyamin qebililirining reqibliri sürgündin qaytip kelgenlarning Perwerdigar, yeni Isra'illar ètiqad qilip kelgen Xudagha atalghan ibadetxanini qaytidin bina qiliwatqanliqini anglidi. <sup>2</sup> Shuning bilen ular Zirubbabel bilen jemet bashliqlirining aldigha bërip:

– Ibadetxanini qurush xizmitinglarga bizmu qatnishayli! Bizmu siler ètiqad qilidighan Xudagha ibadet qilimiz. Assur padishahi Èsarxaddon bizni bu yerge ëlip kelgendin buyan, dawamlıq Xudagha atap qurbanlıq qilip këliwatimiz. – dëyishti.

<sup>3</sup> Zirubbabel, Yëshuwa we jemet bashliqliri ulargha:

– Siler Xudayimizgha atighan bu ibadetxanini bina qilishqa arilishalmaysiler! Përsiye padishahi Koreshning buyruqigha bina'en özimiz ejdadlirimiz ètiqad qilip kelgen Xudagha, yeni Perwaerdigargha atap uni qurup chiqimiz! – dëdi.

<sup>4</sup> Shuning bilen yerlik xelq Yehudiylarni na'ümidte qoyushqa tiriship, ularni qorqutup qurulushqa dexli yetküzdi. <sup>5</sup> Ular yene yerlik emeldarlargha para bërip, ulargha tosqunluq qildi. Bu ish Përsiye padishahliri Koreshtin taki Dari'osqiche dawamlashti.

### **Yehudiylargha bolghan këyinki tosqunluq**

<sup>6</sup> Nurghun yillardin këyin<sup>②</sup>, Axashwërosh padishah hakimiyet yürüzüshke bashlighanda, Yehudiye we Yërusalëm xelqining reqibliri ular üstidin erz qilip mektup sundi.

<sup>7</sup> Yillar ötüp Artaxshasti padishah hakimiyet yürüzüwatqanda, Bishlam, Mitridat, Tabi'al we bashqa emeldarlar Përsiye padishahigha mektup yazdi. Bu mektup Aramiy tilida yëzilghan bolup, padishahqa terjime qilip sunuldi.

---

<sup>②</sup> Yoqurida tilgha ëlinghan 6-ayettin 23-ayetkiche bolghan mezmün texminen yüz yildin këyinki Yërusalëm sheher sëpilining bina qilinishidiki tosqunluqni körsitidu.

<sup>8</sup> Rixum qomandan we Shimshay pütükchimu Yërusalëmning ehwali toghrisida Artaxshasti padishahqa mektup yazdi. <sup>9</sup> Mektupni töwendiki ademler pütkenidi: Rixum qomandan, Shimshay pütükchi, ularning bashqa xizmetdash emeldarliri, sotchilar, yerlik emeldarlar, Parslar, Ereklilikler, Babillilqlar we Ėlamdiki Suza shehiridin köchüp kelgenler, <sup>10</sup> ulugh we shanliq Osnappar padishah teripidin yurtidin sürgün qilinip, Samariyening sheherliride we Firat deryasining gherbidiki bashqa jaylarda yashighan xelqler. <sup>11</sup> Mektupning mezmuni mundaq:

«Artaxshasti padishahqa, Firat deryasining gherbidiki xizmetkarliridin salam! <sup>12</sup> Aliylirigha shuni melum qilimizki, aliyliri teripidin bu yaqqa kēlip, Yërusalēmda turuwatqan Yehudiylar rezillikke we topilanggha tolghan u sheherni qaytidin qurmaqta. Ular sēpil ulini rēmont qilip, sēpillarni bina qilmaqta. <sup>13</sup> I aliyliri! Bu sheher qurulup, sēpilliri yasilip bolsa, u kishiler her xil alwan-yasaqlarni tölimeydu-de, aliylirining xezinisige kiridighan kirim kēmiyip kētidu. <sup>14</sup> Biz silining tuzlirini yep kelgen puqralar, aliyliri namigha dagh keltürüşni hergiz xalimaymiz. Shu wejidin bu ishni özlirige melum qilduq. <sup>15</sup> Aliylirining sabiq padishahlarning tezkirilirini izdinip bēqishini soraymiz. Shundaq bolghanda, bu sheherning topilanggha tolghanliqini, padishahlarni we ölkilerni parakende qilip kelgenlikini köreleydila. Bu sheherde qedimdin bēri qozghilang bolup kelgen, shunga sheher gumran qilinghan. <sup>16</sup> Aliylirining semige shuni salimizki, eger bu sheher qaytidin bina qilinip sēpilliri pütse, aliyliri Firat deryasining gherbidiki ölkige igidarchiliq qilalmay qalidila.»

<sup>17</sup> Padishah jawaben mundaq dēdi:

«Rixum qomandan, Shimshay pütükchi we silerning Samariye hem Firat deryasining gherbidiki ölkide turghuchi bashqa xizmetdash emeldarlirlinglarga salam! <sup>18</sup> Siler sunghan mektupni terjime qildurup oquttum. <sup>19</sup> Tekshürüp körüşke emr qilghanidim. Derweqe, Yërusalēmning qedimdin buyan padishahlarga qarshiliqlarni qilip kelgenlikini bayqidim. U sheher topilang we qozghilanggha tolghaniken. <sup>20</sup> Qudretlik padishahlar u yerde yashighan we Firat deryasining gherbidiki



pütün ölkini sorighan hem ulardin her xil alwan-yasaqlarni ëlip kelgeniken. <sup>21</sup> Shunga siler buyruq chüshürüp taki men emr qilghuche, u sheharning qaytidin bina qilinishini tosunglar.

<sup>22</sup> Ëghir ziyangha uchrimasliqim üçün, bu ishqa sel qarimanglar!»

<sup>23</sup> Rixum, Shimshay pütükchi we ularning xizmetdashliri Artaxshasti padishahning jawab xëtini anglap, derhal Yërusalëmgha bërip qoral küchi bilen Yehudiylarni ish toxtitishqa mejbur qildi.

### **Ibadetxana qurulushining yene qaytidin bashlinishi**

<sup>24</sup> Xudaning Yërusalëmdiki ibadetxanisini qaytidin bina qilish qurulushi toxtap qalghanidi. Bu ehwal Përsiye padishahi Dari'os hakimiyitining 2-yilighiche dawamlashti.

## **5-bab**

<sup>1</sup> U chaghda Hagay peyghember hem Iddoning oghli Zikiriya peyghember Isra'illar ëtiqad qilip kelgen hem ulargha yar bolghan Xudaning nami bilen Yehudiye we Yërusalëmda turidighan Yehudiylargha Xudaning wehiylirini yetküzüshke bashlighanidi.

<sup>2</sup> Shi'altëlning oghli Zirubbabel we Yozadaqning oghli Yëshuwa Yërusalëmdiki ibadetxanini bina qilishni yene qaytidin bashlidi. Ushbu ikki peyghember ular bilen bille bolup, yardemde boldi.

<sup>3</sup> Firat deryasining gherbidiki ölkining bashliqi Tattinay, Shitar-bozinay we bashqa xizmetdash emeldarlar shu waqitta Yërusalëmgha këlip ulardin:

– Silerge bu ibadetxanini bina qilishqa we tamlarni qopurushqa kim ruxset berdi? – dep soridi.

<sup>4</sup> Ular yene ibadetxana qurulushidikilerning isimlerini soridi. <sup>5</sup> Lëkin Xudaning neziri Isra'illarning aqsaqallirida bolghanliqi üçün, pars emeldarliri Dari'os padishahqa mektup tutup jawab alghuche, ularning qurulush ishini tosmidi.

### **Tattinaylarning padishahqa tutqan mektupi**

<sup>6</sup> Firat deryasining gherbidiki ölkining bashliqi Tattinay, Shitar-bozinay we xizmetdash emeldarlarning padishahqa tutqan

mektupi mundaq idi:

<sup>7</sup> «dari'os padishah aliylirigha salam!

<sup>8</sup> Aliylirigha shuni melum qilimizki, biz Yehudiye rayonigha bërip, ulugh Xudaning ibadetxanisining qaytidin bina qiliniwatqanliqini kördüq. Bu ibadetxana qoram tashlar bilen yasiliwëtiptu we tamlirining ichige chong limlar qoyuluptu. Bu qurulush nahayiti estayidilliq bilen ongushluq këtiwëtiptu. <sup>9</sup> Biz aqsaqallardin ibadetxanini qaytidin bina qilish we tamlirini püttürüşke kim ruxset bergenlikini soriduq. <sup>10</sup> Aliylirigha bu xizmetke yitekchilik qilghuchilarning kim ikenlikini melum qilish üçün ularning isimlerini soriduq. <sup>11</sup> Ular jawaben:

‘biz pütün alemning igisi bolghan Xudaning bendilirimiz. Biz hazir qaytidin bina qiliwatqan ibadetxanini nurghun yillar ilgiri Isra'iliyening bir küchlük padishahi qurup chiqqan.

<sup>12</sup> Ejdadlirimiz ershi'eladiki Xudaning ghezipini qozghap qoyghanliqtin, Xuda ularni Kaldanlarning padishahi, yeni Babilning sabiq padishahi Nibukadnezerning qoligha chüshürüp berdi. Padishah bu ibadetxanini weyrän qilip, xelqni Babilgha sürgün qildi. <sup>13</sup> Lëkin Babil padishahi Koreshning birinchi yili mezkur ibadetxanining qaytidin bina qilinish buyruqi chüshürüldi. <sup>14</sup> Koresh padishah hetta Nibukadnezer padishah Yërusalëmdiki ibadetxanidin olja ëlip Babildiki butxanigha qoyghan altun-kümüshtin yasalghan qacha-quchilarni Shëshbassar isimlik bir kishige qayturup berdi. Koresh padishah uni Yehudiyege bashliq qilip teyinligenidi. <sup>15</sup> Padishah uninggha bu qacha-quchilarni Yërusalëmdiki ibadetxanigha alghach këtishni hemde ibadetxanini esli ornigha qaytidin bina qilip chiqishni buyrudi. <sup>16</sup> Shunga Shëshbassar qaytip këlip, Yërusalëmdiki ibadetxanining ulini ornatti. Qurulush shu chaghdin tartip hazirghiche dawamlashmaqta we tëxi pütmidi.’ dëdi.

<sup>17</sup> Shuning üçün aliyliri toghra körsile, Babilning orda tezkirisini izdinip baqqayla. Koresh padishahning Yërusalëmdiki mezkur ibadetxanini qaytidin bina qilish toghrisida buyruq chüshürgen-chüshürmigenlikini ëniqlap körgeyla. Andin bizge bu ishni qandaq bir terep qilish toghruluq yolyoruq bergeyla.»

## 6-bab

### Dari'os padishahning permani

<sup>1</sup> Shuning bilan Dari'os padishah Babildiki arxipxanini tekshürüp chiqishni buyrudi. <sup>2</sup> Midiya ölkisining Axmita shehiridiki ordidin bir qedimiy oralma qolyazma tēpildi. Uningda mundaq pütülgenidi:

«Yarliq:

<sup>3</sup> Koresh padishah textke olturghan birinchi yili Yērusalēmdiki ibadetxana toghruluq perman chüshürdi. Ibadetxana Yehudiylar qurbanliq sunidighan esli ornigha qaytidin qurup chiqilsun. Mezkur ibadetxanining ēgizliki yigirme yette mētir, kengliki yigirme yette mētir bolsun. <sup>4</sup> Tamliri her üch qewet tashning üstige bir qewet yaghach qoyulup yasalsun. Pütün xirajiti orda xezinisidin ajritilsun. <sup>5</sup> Nibukadnezer padishah Yērusalēmdiki ibadetxanidin Babilgha ēlip kelgen altun-kümüştin yasalghan qacha-quchilar eslidiki ibadetxanigha qayturulup, ornigha qoyulsun.»

<sup>6</sup> Shunga, padishah Dari'os mundaq jawab qayturdi:

«Firat deryasining gherbidiki ölkining bashliqi Tattinay, Shitar-bozinay we bu ölkining xizmetdash emeldarlarigha: ‘siler ibadetxanigha yēqinlashmanglar. <sup>7</sup> Ibadetxana qurulusigha arilashmanglar. Yehudiyening bashliqi bilen Yehudiylarning aqsaqalliri ibadetxanini esli ornigha qaytidin bina qilsun.

<sup>8</sup> Men silerning ulargha yardeemde bolushunglarni buyruymen. Qurulush toxtap qalmasliqi üchün, ularning pütün xirajiti Firat deryasining gherbidiki ölkining orda xezinisige kiridighan alwan-yasaq kirimidin kēchiktürmey ajritilsun. <sup>9</sup> Siler Yērusalēmdiki rohaniylarning ershi'eladiki Xudagha köydürme qurbanliq sunushi üchün ulargha nēme kērek bolsa shuni, yeni torpaq, qochqar we paqlanlarni bēringlar hemde ular telep qilghan bughday, tuz, sharab we zeytun yaghliridin tartip hemmini her künü üzüldürmey teminlenglar. <sup>10</sup> Shundaq bolghanda, ular ershi'eladiki Xudani xursen qilidighan qurbanliqlarni sunup, Xudaning manga we oghullirimgha bext ata qilishigha du'a qilalaydu.

<sup>11</sup> Yene shundaq buyruymenki: kimki permanimgha özgertish

kirgüzse, uning öyining bir limi sughurup ëlinip, u adem tiklengen limgha sanjip qoyulsun, öyi exlet döwisige aylansun.

<sup>12</sup> Eger birer padishah yaki puqra bu permangha özgertish kirgüzse, mezkur ibadetxanini weyran qiliwetmekchi bolsa, öz namini ulughlashqa Yërusalëmni tallighan Xuda uni ursun.

Mezkur permanni menki Dari'os jakarlidi, sözsiz ijra qilinsun!»

### **Ibadetxanining Xudagha bëghishlinishi**

<sup>13</sup> Shuning bilen Firat deryasining gherbidiki ölkining bashliqi Tattinay, Shitar-bozinay we ularning xizmetdash emeldarliri, padishahning permanini sözsiz ijra qildi. <sup>14</sup> Hagay peyghember we Iddoning oghli Zikiriya peyghemberning wehiy yetküzüshi bilen Yehudiylarning aqsaqalliri ibadetxana quruluşini ilgiri sürdi. Ular Isra'illar ëtiqad qilip kelgen Xudaning emrige bina'en Përsiye padishahliri Koresh, Dari'os we Artaxshastining permanliri boyiche ibadetxanini bina qilishni tamamlidi. <sup>15</sup> Dari'os padishah hakimiyitining 6-yili adar ëyining 3-küni<sup>③</sup> ibadetxanining quruluşi teltöküs tamam boldi.

<sup>16</sup> Isra'il xelqi, jümlidin rohaniylar, Lawiylar we qalghan sürgünler ibadetxanini Xudagha bëghishlash murasimini shad-xuramliq ichide ötküzdi. <sup>17</sup> Ular bu murasimda 100 tuyaq torpaq, 200 tuyaq qochqar we 400 tuyaq paqlan qurbanliq qildi, yene 12 tükini Isra'iliyening 12 qebilisi üçün gunah kechürülüş qurbanliqi qildi. <sup>18</sup> Musa peyghember arqiliq chüshürülgen Tewrattiki yazmilargha bina'en rohaniylar bilen Lawiylar öz jama'etchiliki boyiche Yërusalëmdiki ibadetxanida nöwetchilik bilen Xudaning xizmitini qilishqa teshkillendi.

### **Ötüp këtish hëytining ötküzülüshi**

<sup>19</sup> 1-ayning 14-küni<sup>④</sup> sürgündin qaytip kelgenler ötüp këtish hëytini ötküzdi. <sup>20</sup> Pütün rohaniylar we Lawiylar özlirini paklidi. Ular paklinip, barliq sürgünler, xizmetdash rohaniylar we özliri üçün ötüp këtish

---

③ Hazirqi zaman kalëndari boyiche miladiyedin ilgiri 516 yili 12-martqa toghra këlidu.

④ Bu Yehudiy kalëndari boyiche bolup, hazirqi zaman kalëndari boyiche 4-ayning 21-künige toghra këlidu.

hëytining mëlini boghuzlidi. <sup>21</sup> Sürgündin qaytip kelgen Isra'illar we napak yolini tashlap Perwerdigar, yeni Isra'illar ëtiqad qilib kelgen Xudagha ibadet qilidighan shu yerdiki Yehudiy emeslermu bu qurbanliq bilen ghizalandi. <sup>22</sup> Andin ular pëtir nan hëytini shad-xuramliq ichide yette kün ötküzdi. Perwerdigar ularni shadliqqa chömdürgenidi, chünki u Assur padishahining dilini yumshitip, Isra'illar ëtiqad qilib kelgen Xudaning ibadetxanisini qaytidin bina qilishni qollatquzghanidi.

## 7-bab

### Ezraning Yërusalëmgha yëtip këlishi

<sup>1</sup> Nurghun yillardin këyin Përsiye padishahi Artaxshasti mezigilide Ezra isimlik bir rohaniy ötken bolup, u Sirayaning oghli, Siraya Azaryaning oghli, Azarya Xilqiyaning oghli, <sup>2</sup> Xilqiya Shallumning oghli, Shallum Zadoqning oghli, Zadoq Axitubning oghli, <sup>3</sup> Axitub Amaryaning oghli, Amarya Azaryaning oghli, Azarya Mirayotning oghli, <sup>4</sup> Mirayot Ziraxyaning oghli, Ziraxya Uzzining oghli, Uzzi Buqqining oghli, <sup>5</sup> Buqqi Abishuwaning oghli, Abishuwa Pinixasning oghli, Pinixas El'azarning oghli, El'azar bolsa tunji bash rohaniy Harunning oghli idi. <sup>6</sup> Babildin ayrilghan Tewrat ustazi Ezra, Perwerdigar, yeni Isra'illar ëtiqad qilib kelgen Xuda Musa peyghemberge chüshürgen Tewrat qanunida kamaletke yetkenidi. Ezra padishahtin nëmini telep qilsa, padishah shuni orundap bëretti, chünki Perwerdigar, yeni u ëtiqad qilib kelgen Xuda uninggha yar bolghanidi. <sup>7</sup> Artaxshasti padishahning yettinchi yili Ezra bir top Isra'illarni Yërusalëmgha ëlip keldi. Bu kishiler arisida rohaniylar, Lawiylar, ibadetxana munajatchiliri, derwaziwenliri we xizmetkarliri bar idi.

<sup>8-9</sup> Ular Artaxshasti padishahning 7-yili, 1-ayning 1-küni<sup>⑤</sup> Babildin yolgha chiqti. Xuda Ezragha yar-yölek bolghanliqtin, ular 5-ayning 1-küni<sup>⑥</sup> Yërusalëmgha yëtip keldi. <sup>10</sup> Ezra Perwerdigarning Tewrat qanunini öginishke, ijra qilishqa we bu qanunning qa'ide-nizamlirini

---

⑤ Hazirqi zaman kalëndari boyiche miladiyedin burunqi 458-yili 4-ayning 8-künige toghra këlidu.

⑥ Hazirqi zaman kalëndari boyiche miladiyedin burunqi 458-yili 8-ayning 4-künige toghra këlidu.

Isra'illargha o'g'itishke o'zini bəghishlighanidi.

### **Artaxshasti padishahning Ezragha yozgan mektupi**

<sup>11</sup> Artaxshasti padishah Isra'illargha chūshūrgen Perwerdigarning emr-permanlirini pishshiq bilidighan Tewrat ustazi Ezra rohaniygha ushbu mektupni tutti.

<sup>12</sup> «Menki shahlarning shahi Artaxshastidin ershi'eladiki Xudaning qanunining ustazi Ezra rohaniygha salam!

<sup>13</sup> Padishahliqimda yashawatqan Isra'il xelqi jūmlidin rohaniylar, Lawiylar we bashqilargha shuni buyruymenki, ular xalighanche özliri bilen bir qatarda Yērusalēmgha qaytip ketse bolidu. <sup>14</sup> Men, jūmlidin yette meslihetchim birlikte özlirini Yērusalēm we Yehudiyege qaytqan sürgünlerning silige hawale qilinghan Xudaning qanunigha emel qilish ehwalini igilep kēlishke ewettim. <sup>15</sup> Mēning we meslihetchilirimning öz raziliqimiz bilen teqdim qilghan altun-kūmüşhlirini Isra'illar ētiqad qilip kelgen we Yērusalēmda bolghan Xudagha bēghishlighayla. <sup>16</sup> Shuningdek, Babil ölkiside yighilghan altun-kūmüşhler we Isra'illar hem rohaniylar ētiqad qilip kelgen Xudaning Yērusalēmdiki ibadetxanisigha sunulghan xalis hediylerni alghach ketkeyla. <sup>17</sup> Bulargha torpaq, qochqar, paqlanlarni, jūmlidin ular bilen birge ashliq we sharablarni sētiwēlip, siler ētiqad qilip kelgen Xudaning Yērusalēmdiki ibadetxanisining qurbanliq supisida hediye qilghayla. <sup>18</sup> Özliri we qērindashliri ēship qalghan altun-kūmüşhlerni siler ētiqad qilip kelgen Xudaning iradisige asasen muwapiq jaygha ishletkeyla.

<sup>19</sup> Ibadetxanining xizmiti üçün özlirige bērilgen qacha-quchilarni Yērusalēm üstidin hōkūmranliq qilghan Xudagha bēghishlighayla. <sup>20</sup> Buningdin bashqa, ibadetxananglarga nēme lazim bolsa, orda xezinisidin ēlip ishletkeyla.

<sup>21</sup> Menki Artaxshasti padishah Firat deryasining gherbidiki ölkining barliq xezine emeldarlirigha buyruymenki, ershi'eladiki Xudaning qanunini pishshiq bilidighan Ezra rohaniyning barliq teleplirini tēzdin beja keltürünglar. <sup>22</sup> Siler 3400 kilo kūmüş, 300 taghar bughday, 2200 kilo sharab, 2200 kilo zeytun yēghighiche

## Ezra

temin ëtinglar. Tuz cheksiz teminlensun. <sup>23</sup> Siler ershi'eladiki Xuda öz ibadetxanisi üçün chüshürgen emrlirining hemmisini toluq beja keltürünglar. Shundaq bolghanda, Xudaning ghezipi manga we oghullirimgha chüshmeydu. <sup>24</sup> Rohaniylar, Lawiylar, munajatchilar, derwaziwenler, xizmetkarlar we ibadetxanidiki herqandaq bashqa xizmetchilerdin alwan-yasaq ëlinmisun.

<sup>25</sup> Ezra, Xuda örlirige ata qilghan eqil-paraset bilen Firat deryasining gherbidiki ölkide yashaydighan hem Xudaning qanunini bilidighan barliq ademlerni idare qilishqa emeldar we sochilarni teyinligeyla. Qanundin sawati yoqlargha uningdin telim bergeyla. <sup>26</sup> Kimki Xudaning qanunigha yaki padishahliqning qanunigha boysunmisa, qattiq jazagha tartilsun, öltürölsun, sürgün qilinsun yaki mal-mülki Musadire qilinsun we yaki qamaqqa tashlansun.»

### Ezraning Xudani medhiyelishi

<sup>27</sup> Ezra mundaq dëdi:

«Perwerdigar, yeni ejdadlirimiz ëtiqad qilip kelgen Xuda medhiyilengey! U Yërusalëmdiki öz ibadetxanisini zinnetleshni padishahning diligha saldi. <sup>28</sup> Xuda manga menggölük mëhir-shepqet körsitip, mëni padishah, uning meslihetchiliri we barliq nopuzluq emeldarlarining qollishigha ige qildi. Perwerdigarim Xuda manga yar bolup, manga jasaret berdi. Shunga men Isra'illarning yurt bashlirini özüm bilen bille qaytishqa yighdim.»

## 8-bab

### Ezra bilen birge sürgündin qaytip kelgenler

<sup>1</sup> Artaxshasti padishah hakimiyet tutqan mezigilde menki Ezra bilen bille Babildin Yërusalëmgha qaytip kelgen jemet bashliqlirining isimliki we ularning nesebnamisi töwendikiche:

<sup>2-3</sup> Pinixas jemetidin Gërshom

Itamar jemetidin Daniyal

Dawut jemetidin Shëkanyaning ewladi Xattush

Par'osh jemetidin Zikiriya bilan Nesebnamisi ëniq bolghan 150 er

<sup>4</sup> Paxat-mo'ab jemetidin Ziraxyaning oghli Elyiho'ënay we 200 er

<sup>5</sup> Zattu jemetidin Yaxazi'ëlning oghli Shëkanya we 300 er

<sup>6</sup> Adin jemetidin Yonatanning oghli Ebid we 50 er

<sup>7</sup> Ëlam jemetidin Atalyaning oghli Yishaya we 70 er

<sup>8</sup> Shifatya jemetidin Mika'ilning oghli Zibadya we 80 er

<sup>9</sup> Yo'ab jemetidin Yixi'ëlning oghli Obadya we 218 er

<sup>10</sup> Bani jemetidin Yosifyaning oghli Shilomit we 160 er

<sup>11</sup> Bëbay jemetidin Bëbayning oghli Zikiriya we 28 er

<sup>12</sup> Azgad jemetidin Haqqatan oghli Yoxanan we 110 er

<sup>13</sup> Waqchirek qaytip kelgen Adoniqam jemetidin Elifelet, Yi'u'ël, Shimaya we 60 er

<sup>14</sup> Bigway jemetidin Utay, Zakkur we 70 er.

### **Ezraning Yërusalëmgha bërishi**

<sup>15</sup> Men barliq xelqni Ahawagha qarap aqidighan deryaning boyigha jem qildim we u yerde üch kün qarargah qurduq. Men rohaniylar we qalghan xelqni tekshürginimde, Lawiylarning yoqluqini bayqidim.

<sup>16</sup> Shunga yurt bashliridin Eli'ezer, Ari'ël, Shimaya, Elnatan, Yarib, Elnatan, Natan, Zikiriya we Mishullamlarni hem aqilane ustazlardin Yoyarib we Elnatanlarni chaqirip, <sup>17</sup> ularni Kasifya dëgen jaydiki Lawiylarning bëshi Iddoning yënigha ewettim. Men ibadetxana xizmetkarliri Iddo we uning uruq-tughqanliridin, Yërusalëmdiki ibadetxanida Xudaning xizmitini qilishqa adem ewetip bërishni soridim.

<sup>18</sup> Xuda manga yar bolup, bizge Shërëbiya isimlik eqil-idrakliq bir kishini ewetti. U Maxli jemetidin bolghan Lawiylardin idi, uning ogholliri we er qërindashliridin bolup, jem'iy on sekkiz kishi keldi.

<sup>19</sup> Ular yene Mirari jemetidin Xashabya we Yishaya hem uning oghulliri we er qërindashliridin yigirme kishini ewetti. <sup>20</sup> Uningdin bashqa, yene 220 neper ibadetxana xizmetkari qëtilip keldi. Bu kishilerning ejdadlirini Dawut padishah we uning emeldarliri Lawiylargha yadrem bërishke teyinligen bolup, ularning isimliri tizimlikte bir-birlep pütülgenidi.

<sup>21</sup> Ahawa deryasining boyida men jama'etke roza tutushni jakarlap, ularning Xudaning huzurida kemter bolup, Xudadin biz, balilirimiz we barliq mal-mülkimiz üchün bixeter seper tilidim. <sup>22</sup> Padishahtin seperde



bizni dūshmendin qoghdashqa piyade we atliq eskerlerni sorash men ūchūn bir nomus ish idi. Chūnki men padishahqa: «Xudayimiz uninggha tayanghanlarga yar bolidu, lēkin uningdin yūz örügenlerge ghezeb yaghduridu» dēgenidim.<sup>23</sup> Shunga biz roza tutup, Xudaning bizni qoghdishigha du'a qilduq. Xuda du'ayimizni ijabet qildi.

<sup>24</sup> Rohaniy bashliqlar arisidin Shērēbiya, Xashabya we ularning on tughqinini tallidim.<sup>25</sup> Andin padishah, uning meslihetchi hem emeldarliri we barliq Isra'illar ibadetxanigha teqdim qilghan altun-kümüş we qacha-quchilarning ēghirliqini tartip ulargha tapshurdum.<sup>26</sup> Men tapshurghan nersiler tōwendikiche:

22 tonna kümüş

kümüş qacha-quchilar (jemi 3400 kilo)

3400 kilo altun

<sup>27</sup> 20 dane altun qacha (8 kilo 400 gram)

2 dane ēsil, parqiraq tuch qacha (qimmiti altun bilen barawer)

<sup>28</sup> Men ulargha:

– Siler we qacha-quchilar Perwerdigargha atalghan. Altun-kümüş bolsa Perwerdigar, yeni ejdahliringlar ētiqad qilip kelgen Xudagha bēghishlanghan xalis hediyydur.<sup>29</sup> Siler Yērusalēmdiki ibadetxanining ambarlirigha yētip barghuche, ulargha yaxshi qaranglar. Siler rohaniy bashliqlar, Lawiylar we Isra'illarning jemet bashliqliri aldida ēghirliqini tartip ötküzüp bēringlar, – dēdim.

<sup>30</sup> Shuning bilen rohaniylar hem Lawiylar bu altun-kümüş we qacha-quchilarni Xudayimizning Yērusalēmdiki ibadetxanisigha ēlip bērish wezipisini tapshuruwaldi.

<sup>31</sup> Biz 1-ayning 12-küni<sup>⑦</sup> Ahawa deryasidin Yērusalēmgha qarap yolgha chiqtuq. Sepirimizde Xudayimiz bizge yar bolup, bizni dūshmen we qaraqchilarning hujumidin saqlidi.<sup>32</sup> Yērusalēmgha yētip bērip, ūch kün dem alduq.<sup>33</sup> Tötinchi kün ibadetxanigha bērip, altun-kümüş we qacha-quchilarning ēghirliqini tartip, Uriyaning oghli Mirēmōt rohaniygha tapshurup berduq. Mirēmōt rohaniyning yēnida Pinixasning oghli El'azar, Lawiylardin Yēshuwaning oghli Yozabad we Binnuyning oghli No'adyadinlar bar idi.<sup>34</sup> Hemme nersilerni sanap, tarazidin ötküzüp

⑦ Hazirqi zaman kalēndari boyiche 4-ayning 19-künige toghra kēlidu.

xatirige alduq.

<sup>35</sup> Qaytip kelgen Isra'illarning hemmisi özliri ëtiqad qilib kelgen Xudagha atap köydürme qurbanliqlarni qildi. Ular barliq Isra'illar üçhün 12 torpaq, toqsan 96 qochqar, 77 paqlan we gunah kechürülüş qurbanliqi üçhün 12 tëke qurbanliq qildi. Bu mallarning hemmisi qurbanliq üçhün köydürülüp, Perwerdigargha sunuldi. <sup>36</sup> Ular yene padishah özlirige hawale qilghan mektupni Firat deryasining gherbidiki ölke bashliqliri bilen emeldarlargha yetküzüp berdi. Shuning bilen ular Isra'il xelqi we Xudagha bëghishlangan ibadetxanigha yardemde boldi.

## 9-bab

### Isra'illarning yerlik xelqler bilen nikahlinish mesilisi

<sup>1</sup> Bu ishlar ötüp, bezi Yehudiy emeldarlar manga këlöp:

– Bezi Isra'illar, jümlidin ular arisdiki bezi rohaniylar we Lawiylarmu yerlik xelqlerdin, yeni Ken'anlar, Xitlar, Perizziler, Yibuslar, Ammonlar, Mo'ablar, Misirliqlar, Amorlardin we ularning yirginchlik ishliridin özlirini nëri tutmidi. <sup>2</sup> Ular we ularning oghulliri yerlik xelqlerning qizliridin öylinip, Xudaning muqeddes irqini bulghidi. Bu sadaqetsiz ishta eng yamini emeldarlar bilen bashliqlar bashlamchi gunahkar! – dëdi.

<sup>3</sup> Men bu ishni anglighan haman, chapan-charamni yirtip, chach-saqallirimni yulup, chöchügen halda tang qëtip olturup qaldim.

<sup>4</sup> Tang qëtip olturup qëlirimni taki kechlik qurbanliqni sunghuche boldi. Isra'illar ëtiqad qilib kelgen Xudaning sözide ching turidighan kishiler bashqa sürgünlerning sadaqetsizliklerini anglap, titrigen halda etrapimgha olishiwaldi.

<sup>5</sup> Kechlik qurbanliq sunidighan chaghda, men qayghu-hesret ichide chapan-charilirim yirtiq halda ornumdin turdum. Andin tizlinip turup qollirimni Perwerdigar Xudayimgha kötürüp <sup>6</sup> du'a qildim:

«I Xuda, heqiqeten xijaletmen! Sëning aldingda uyalghinimdin yüzümni kötürelmeymen. Bizning gunahlimiz asmangha taqashti, jinayetlimiz chëkige yetti. <sup>7</sup> Ejdadlimiz zamanidin hazirghiche ëghir gunah ichide öttuq. Shu wejedin biz, padishahlimiz we rohaniylirimiz yaqa-yurtluq padishahlarning qoligha chüshüp, qirghin, tutqun, talan-taraj qilinghan we

xorlanghaniduq. Bugünkü künde yenila shundaq bolmaqtimiz.

<sup>8</sup> Biraq hazir Perwerdigarimiz Xuda bizge qisqa waqit meh'ir-shep'qet qilib, az bir qismimizni sürgündin qutquzup, bu muq'eddes makanda aman-ësen yashatti. U bizlerge ümid ata qilib, qulluqimizda bizge bir'az aramliq berdi. <sup>9</sup> Biz qul iduq, biraq u bizni qulluqta tashlap qoymidi. U bizge Përsiye padishah'lrining köz aldida mengg'ülük meh'ir-shep'qet körsitip, yëngi hayatliq berdi, Xudayimizning ibadetxanisini qaytidin bina qildurdi hemde xarabiliklarni tüzetti. Bizlarni Yehudiye we Yërusalëmda qoghdap qaldi.

<sup>10</sup> I Xudayimiz! Biraq emdi biz buninggha nëme dëyeleymiz? Sëning emr-permanliringgha yene ita'et qilmiduq.

<sup>11</sup> Xizmetkaring peyghemberler arqiliq qilghan emrliringge xilapliq qilduq. Ular bizge: «Siler bërip ige bolidighan yer, yerlik ahalining napak qilmishliri bilen bulghanghan. Ularning yirginchlik iplasliqliri u yerning hemme bulung-puchqaqlirigha tolghan. <sup>12</sup> U kishiler bilen hergiz nikahlanmanglar we ularning amanliqi yaki ronaq tëpishini izdenmenglar. Shundaq qilsanglar, siler küchiyisiler, bu zëminning hosulliridin behrimen bolisiler hemde bu yerni ewladliringlargha menggü miras qaldurisiler.

<sup>13</sup> Bëshimizgha kelgen hemme ish bizning rezillik we sewenliklirimizdin boldi. Shundaqtimu, i Xudayimiz, bizge bergen jazaying yenila yenggil bolup, ayrimlirimizni yenila aman qaldurdung. <sup>14</sup> Biz emdi qandaqmu sëning emrliringge xilapliq qilib, bu yirginchlik kishiler bilen nikahlinayli? Eger shundaq qilsaq, jezmen ghezippingni qozghap, birimiznimu qoymay halak qilmamsen? <sup>15</sup> I Perwerdigar, Isra'illar ëtiqad qilib kelgen Xuda, sen heqqaniydursen! Ayrimlirimiz qutulghan bolsaqmu, emma bugünkü künde az qalduq. Lëkin bizge baqsang, biz hemmimiz aldingda gunahkarmiz. Shu wejidin hëchkim sëning huzurungda bolalmaydu.»

## 10-bab

### Towa qilish

<sup>1</sup> Ezra ibadetxana aldida yüzini yerge yëqip, yigha-zar bilen du'a qilib, gunahlar üçün towa qiliwatqinida, zor bir top Isra'illar, jümlidin er-ayal

we balilar uning etrapigha oliship, hesretlik yiglashti. <sup>2</sup> Ėlam jemetidin Yixi'elning oghli Shėkanya Ezragha:

– Biz yerliklerdin bolghan yat xelqlerdin xotun ėlip, Xudayimizgha sadaqetsizlik qilduq. Gerche shundaq bolsimu, Isra'iliyede yene ėmid bar. <sup>3</sup> Shunga biz bu xotunlar we ulardin bolghan balilardin waz kėchimiz dep, Xudayimizgha qesem bėrishimiz kėrek. Biz sėning we Xudayimizning emrige boysunidighan kishilerning nesihetliri boyiche mėngip, buni Xudaning qanunigha bina'en orundaymiz. <sup>4</sup> Ornungdin tur! Sen bu ishni bir terep qilishta hoquqluq, biz sėni qollaymiz. Sen jur'etchan bolup, bu ishni ishqa ashur! – dėdi.

<sup>5</sup> Shuning bilen Ezra ornidin turup, rohaniy bashliqlar, Lawiylar we qalghan barliq Isra'il xelqini bu tekliپ boyiche ish kėrġshke qesem qildurdi. Ular shu boyiche ish kėrdi. <sup>6</sup> Andin Ezra ibadetxana aldidin ayrilip, Elyashibning oghli Yihoxananning hujrisigha kirdi. U u yerde qaytip kelgen sġrgġnlerning sadaqetsizlikini ġchġn bir kėche yėmey-ichmey hesret chekti.

<sup>7</sup> Kėyin Yėrusalėm we Yehudiyening bashqa jaylirigha sġrgġndin qaytip kelgen ademlerning hemmisining Yėrusalėmgha jem bolushi toghrisida mundaq emr chġshġrġldi: <sup>8</sup> «Kimki ġch kġn ichide Yėrusalėmgha yėtip kelmise, emeldar we aqsaqallarning buyruqi boyiche mal-mġlki musadire qilinip, jama'etning ezasi bolalmaydu.»

<sup>9</sup> ġch kġn ichide barliq Yehuda we Binyamin qebilisidikiler Yėrusalėmgha jem boldi. 9-ayning 20-kġni<sup>®</sup>, barliq xelq ibadetxana aldidiki meydandin orun aldi. Qattiq yamghur we bu ishning jiddiylikini sewebidin hemme ademni titrek basti. <sup>10</sup> Andin Ezra rohaniy ornidin turup, ulargha:

– Silər sadaqetsizlik qilip, yat xelqlerdin xotun ėlip, Isra'illarni tėximu ėghir gunahqa patquzdunglar. <sup>11</sup> Emdi silər Perwerdigar, yeni ejdadliringlar ėtiqad qilip kelgen Xudagha gunahinglar ġchġn towa qilip, uning iradisi boyiche ish kėrġnglar. Zėminimizda turidighan yerlik xelqlər we yattin alghan xotunliringlardin munasiwetni ġzġnglar! – dėdi.

<sup>12</sup> Jama'et yuqiri awazda jawaben mundaq dėdi:

– Toghra ėyttingiz, dėginingizni beja keltġrimiz! <sup>13</sup> Lėkin adem kėp hem yamghur pesli, biz sirtta uzun turalmaymiz. Bu bir-ikki kġnde pġtidighan ish emes. Chġnki bu gunahqa patqan ademler nahayiti kėp.

<sup>®</sup> Hazirqi zaman kalėndari boyiche 12-ayning 19-kġnige toghra kėlidu.

<sup>14</sup> Emeldarlirimiz bizge wekil bolsun. Yat xelqlerdin xotun alghan kishiler belgilengen waqitta öz shehirining aqsaqal we soraqchiliri bilen bille bu yerge kelsun. Shundaq qilghanda Xudayimizning bu ishqa bolghan ghezipi pesiyip qalar.

<sup>15</sup> Peqet Asa'ëlning oghli Yonatan bilen Tiqwahning oghli Yaxziya buninggha qarshi chiqti. Ularni Mishullam bilen Lawiylardin Shabbitay qollidi. <sup>16</sup> Qalghanlar bu meslihetni qobul qildi. Shunga Ezra rohaniy her jemet bashliqliri arisidin kishilerni tallap, ularning isimlirini xatiriliwalidi. 10-ayning 1-küni<sup>⑨</sup> bu kishiler jem bolup tekshürüşni bashlidi. <sup>17</sup> Ular 1-ayning 1-küni<sup>①</sup> yat xelqlerdin xotun alghanlarning hemmisini ëniqlap boldi.

### **Yat xelqlerdin xotun alghan kishiler**

<sup>18</sup> Yat xelqlerdin xotun alghan rohaniylar jemetining isimliki töwendikiche:

Yozadaqning oghli Yëshuwa we uning qërindashlirining jemetidin: Ma'asëya, Eli'ezer, Yarib we Gidalya. <sup>19</sup> Ular xotunlirini qoyup bërishke qesem qilip, gunahi üçün eyib qurbanliqi süpitide bir qochqarni hediye qildi.

<sup>20</sup> Immër jemetidin Xanani we Zibadya

<sup>21</sup> Xarim jemetidin Ma'asëya, Ilyas, Shimaya, Yixi'ël we Uzziya

<sup>22</sup> Pashxur jemetidin Elyo'ënay, Ma'asëya, Isma'il, Nitan'ël,

Yozabad we El'asa

<sup>23</sup> Lawiylardin Yozabad, Shim'i, Qëlaya (Qilita depmu atilidu), Pitaxya, Yehuda we Eli'ezer

<sup>24</sup> ibadetxana munajatchiliridin Elyashib

ibadetxana derwaziwenliridin Shallum, Telem we Uri

<sup>25</sup> Bashqa Isra'llardin:

Par'osh jemetidin Ramiya, Yiziya, Malkiya, Miyamin, El'azar, Malkiya we Binaya

<sup>26</sup> Ëlam jemetidin Mattanya, Zikiriya, Yixi'ël, Abdi, Yirëmot we Ilyas

<sup>27</sup> Zattu jemetidin Elyo'ënay, Elyashib, Mattanya, Yirëmot, Zabad we Aziza

⑨ Hazirqi zaman kalëndari boyiche 12-ayning 29-künige toghra këlidu.

① Hazirqi zaman kalëndari boyiche 3-ayning 27-künige toghra këlidu.

## Ezra

<sup>28</sup> Bëbay jemetidin Yihoxanan, Xananya, Zabbay, Atlay

<sup>29</sup> Bani jemetidin Mishullam, Malluk, Adaya, Yashub, Shi'al,  
Yiramot

<sup>30</sup> Paxat-mo'ab jemetidin Adna, Kilal, Binaya, Ma'asëya,  
Mattanya, Bizal'ël, Binnuy we Manasse

<sup>31</sup> Xarim jemetidin Eli'ezer, Yishshiya, Malkiya, Shimaya,  
Shimon, <sup>32</sup> Binyamin, Malluk we Shimarya

<sup>33</sup> Xashum jemetidin Mattinay, Mattatta, Zabad, Elifelet,  
Yirëmay, Manasse we Shim'i

<sup>34</sup> Bani jemetidin Ma'aday, Amram we U'ël, <sup>35</sup> Binaya, Bëdyah,  
Kiluhi, <sup>36</sup> Wanyah, Mirëmot, Elyashib, <sup>37</sup> Mattanya, Mattinay we  
Ya'asay

<sup>38</sup> Binnuy jemetidin Shim'i, <sup>39</sup> Shelemya, Natan, Adaya,

<sup>40</sup> Maknadba, Shashay, Sharay, <sup>41</sup> Azarël, Shelemya, Shimarya,

<sup>42</sup> Shallum, Amarya we Yüsüp

<sup>43</sup> Nibo jemetidin Yi'i'ël, Mattitya, Zabad, Zibina, Yadday,  
Yo'ël we Binaya.

<sup>44</sup> Mana bu kishilarning hemmisi yat xelqlerdin xotun alghan, beziliri  
bu xotunlardin balimu tapqan.



# Nexemiya

## (Qisqiche chüshendürüş)

*«Muqeddes Kitab»ning «Ezra» qismida Isra'illarning Yërusalëmgha tunji qaytip këlishi hemde ibadetxanini yëngibashtin qurup chiqishi bayan qilinghan bolsa, «Nexemiya»da oxshimighan waqitta Yërusalëmning sheher sëpillirining yëngibashtin qurup chiqilishi bayan qilinidu. Nexemiyamu Ezragha oxshash Përsiye padishahining iltipatigha ëriship, Yërusalëmnï öz ichige alghan Yehudiye rayonining bashliqi bolup teyinlinidu. U sheher sëpillirini yëngibashtin qurushqa Yërusalëmgha këlidu. Gerche Përsiye padishahi Nexemiyaning sëpil qurushigha ruxset bersimu, Yehudiye we uning etrapidiki bashqa xelqlarning qattiq qarshiliq körsitishige uchraydu.*

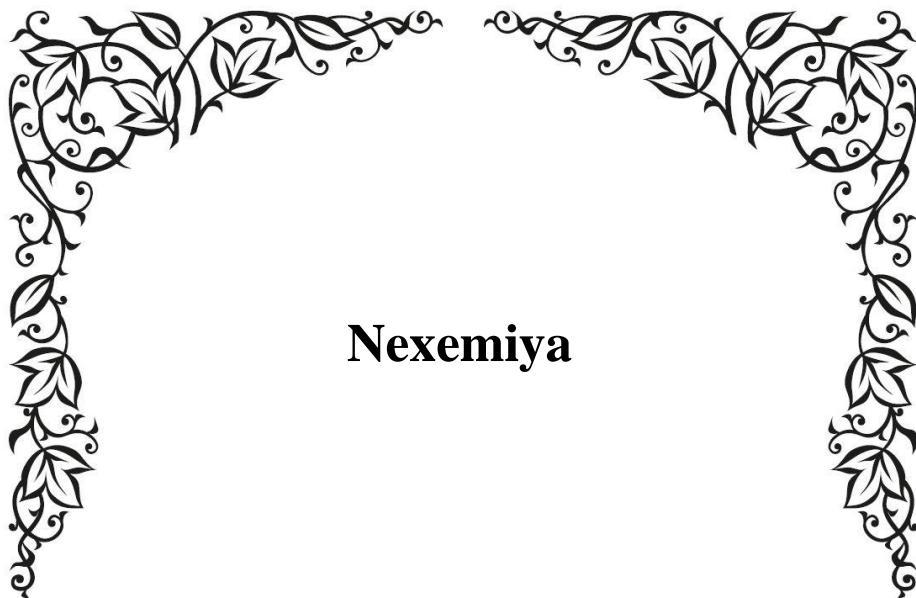
*Sëpillar pütkendin këyin, Nexemiya rohaniylar we Lawiylarning ibadetxanida öz wezipisini ada qilishigha buyruq qilidu. Nexemiya xelqning Musa peyghemberge chüshürülgen telimlerge egishish arqiliq ëtiqadta bolushini teshebbus qilidu. Xelq özlirini sëpil qurulusigha qizghin bëghishlap, Xuda yolida mëngish iradisini tëximu köcheytidu. Shundaq turuqluq Nexemiya qisqa waqitliq Yërusalëmdin ayrilip, këyin qaytip kelginide, xelqning Xudaning emr-permanlirida yene boshap ketkenlikini we Isra'illar ëtiqad qilip kelgen Xudagha ëtiqad qilmaydighan yat milletler bilen turmush qurghanliqini köridu.*

*Gerche Isra'illarning Yërusalëmning sëpillirini yëngibashtin qurup chiqishi Xudaning iradisi bolsimu, emma ular nurghun qiyinchiliqlargha duch këlidu. Xelq qizghinliq bilen Xuda yolida mangsimu, biraq köp qismi boshap këtidu. Buningdin körüwalalaymizki, Xudaning iradisini emelge ashurush peqet ëtiqad we jasaretnila emes, belki ëgilmes chidamliqnimu telep qilidu.*

***Tëzis:***

1. *Nexemiyaning Yërusalëmgha qaytip këlishi (1-, 2-bablar)*
2. *Yërusalëm shehirini yëngibashtin bina qilish (3-bab 1-ayettin 7-bab 3-ayetkiche)*
3. *Sürgündin qaytqanlarning tizimlik (7-bab 4 ayettin 73-ayetkiche)*
4. *Xelqning Xuda aldida wediname yëzishi (8-babtin 10-babqiche)*
5. *Yërusalëmgha olturaqlashquchilar (11-bab)*
6. *Rohaniylar bilen Lawiylarning tizimlik (12-bab 1-ayettin 26-ayetkiche)*
7. *Sheher sëpillirining Xudagha bëghishlinishi (12-bab 27-ayettin 47-ayetkiche)*
8. *Nexemiyaning islahati (13-bab)*





# Nexemiya

<sup>1</sup> Töwende pütülgenler Xakalyaning oggli Nexemiyaning sözliridur.

## Nexemiyaning Yërusalëmgha köngül bölüşhi

Përsiye padishahi Artaxshasti hakimiyet tutqan 20-yili kech küzning kislaw ëyida<sup>②</sup>, menki Nexemiya Suza shehirining qel'eside turattim.

<sup>2</sup> Qërendashlirimdin biri bolghan Xanani birnechche kishiler bilen Yehudiyedin keldi. Men ulardin sürgündin qaytip ketken Yehudiylar we Yërusalëmning ehwali toghrisida soridim. <sup>3</sup> Ular manga, sürgündin Yehudiye rayonigha qaytip ketken Yehudiylarning qattiq qiyinchiliqlargha hemde xorluqqa duch kelgenlikini, Yërusalëmning sëpillirining yenila xarabliqta we sheher derwazilirining köydürüwëtilgen halette turghanliqini ëytti.

<sup>4-5</sup> Men bularni anglap köz yashlirim tökülgen halda olturup qaldim. Künlep hesrette yürüp, roza tuttum hemde ersh'eladiki Xudagha du'a qildim:

«I Perwerdigar, ersh'eladiki Xuda! Sen ulugh we sürlüksen!  
Sëni söygen we emrliringge ita'et qilghuchilargha bergen

---

<sup>②</sup> Hazirqi zaman kalëndari boyiche miladiyedin ilgiri 446-yilining 11-yaki 12-ëyigha toghra këlidu.

menggü mëhir-muhebbetlik ehdengde turisen. <sup>6</sup> Men xizmetkarliring bolghan Isra'il xelqi üçhün kêche-kündüz du'a-tilawet qilghanda, xizmetkaring bolghan manga nezer sëlöp, du'alirimgha qulaq salghaysen! Men biz Isra'illarning sanga qarshi gunah qilghinigha towa qilimen. Hetta men we ejdadlirimmu gunah ötküzduq. <sup>7</sup> Biz rezillik bilen sanga qarshi chiqtuq. Biz xizmetkaring Musa peyghember arqiliq chüshürülgen emr-perman we tüzümliringge ri'aye qilmiduq. <sup>8</sup> Musa peyghemberge äytqanliringni yadingda tutqaysen: 'Siler Isra'illar manga sadaqetsizlik qilsanglar, silerni yat xelqler arisigha chëchiwëtimen, <sup>9</sup> lëkin, mëning yolumgha qaytip këlöp, emr-permanlirimgha boysunup, shu boyiche yashisanglar, dunyaning bulung-puchqaqlirigha chëchiwëtilgen bolsanglarmu, özüm silerni tallighan we namim ulughlinidighan jaygha yighiwalimen.'

<sup>10</sup> Sen zor qudriting we küchlük qolung bilen qutquzghan kishiler sëning xizmetkarliring hem xelqingdur. <sup>11</sup> I Igem! Xizmetkaringning we namingni sherepleshte xushalliq tapqan xizmetkarliringning du'ayigha qulaq salghaysen. Bügün ishlimning ongushluq bolup, padishahning iltipatigha muyesser bolushumni orundap bergeysen!»

Shu mezgilde men padishahning bash saqiysi<sup>③</sup> idim.

## 2-bab

### Nexemiyaning Yërusalëmgha bërishi

<sup>1</sup> Këyin Përsiye padishahi Artaxshastining 20-yili bash etiyaz nisan ëyining bir küni<sup>④</sup>, men padishahqa sharab mulazimeti qiliwatattim. Men uning aldida hergiz perishan bolup baqmighanidim. <sup>2</sup> U manga:

– Sëning kësiling yoq turuqluq, yene nëmishqa perishan körünisen? Jezmen könglüng sunuq bolsa kërek! – dëdi.

---

③ Bash saqiy – padishah bilen da'im uchriship turidighan, mertiwisi yuqiri xizmet hësablinidu.

④ Hazirqi zaman kalëndari boyiche miladiyedin ilgiri 445-yilining 3-yaki 4-ëyigha toghra këlidu.

## Nexemiya

Men qattiq chöchügen halda <sup>3</sup> uninggha:

– Aliylirining ömri uzun bolghay! Ejdadlirim depne qilinghan sheher xarabliqta, sheher derwaziliri köydürüwetilgen halette tursa, qandaqmu perishan bolmay turalay? – dep jawab berdim. <sup>4</sup> Padishah:

– Mendin nème tileysen? – dep soridi. Men ersh'eladiki Xudagha du'a qilip, <sup>5</sup> padishahqa:

– Eger aliyliri xalisila, iltipatlirigha muyesser bolghan bolsam, mēni ejdadlirim yerge qoyulghan sheherni yēngibashtin bina qilishqa Yehudiyege ewetkeyla, – dēdim.

<sup>6</sup> Xanish padishahning yēnida olturatti. Padishah mendin, qanchilik waqitliq barisen? Qachan qaytip kēlisen? Dep soridi. Men waqitni ēytqandin kēyin, u telipimge qoshuldi.

<sup>7</sup> Men padishahqa yene mundaq dēdim:

– Eger aliyliri xalisila, Firat deryasining gherbidiki ölke emeldarlirigha pēqirning ularning zēmini arqiliq Yehudiyege ötüşümge yol xet pütüp bergen bolsila. <sup>8</sup> Padishahning orman bashqurghuchisi Asafning manga yaghach bērishige mektup pütüp bergeyla. Pēqir yaghachlarni ibadetxana qorghinining derwaziliri, sheher sēpili we xususiyy öyümge lim qilishqa ishletken bolsam. Xudayim manga yar bolghachqa, padishah teleplirimning hemmisini orundap berdi.

<sup>9</sup> Padishah mēni muhapizet qilishqa herbiy emeldarlar bilen atliq leshkerlerni ewetti. Men Firat deryasining gherbidiki ölkige kelginimde, padishahning mektupini emeldarlargha sundum. <sup>10</sup> Xoronluq Sanballat bilen Ammonlardin bolghan emeldar Tobiya birining Isra'il xelqige yardemge kelgenlikini anglap, nahayiti xapa boluptu.

### Nexemiyaning sēpillarni közdin kechürüshi

<sup>11</sup> Men Yērusalēmgha bērip, üç kün turdum. <sup>12</sup> Üchinchi küni yērim kēchide ornumdin turup, birnechche hemrahim bilen sirtqa chiqtim. Xudaning Yērusalēm üçün qelbimge salghan ishini hēchkimge tinmidim. Bizdiki birdinbir ulagh men mingen ēshek idi. <sup>13</sup> Men qarangghuda sheherning jilgha derwazisi arqiliq ejdiha buliqidin ötüp, qigh derwazisigha bardim. Yol boyi xarab bolghan sēpillar bilen köydürüwetilgen derwazilarni tekshürdüm. <sup>14</sup> Andin men bulaq derwazisidin ötüp, shah kölchikige bardim. Biraq ulighim xarabliqtin ötelmidi. <sup>15</sup> Shuning bilen men qarangghuluqta jilghini boylap, sēpillarni közdin kechürüp chiqtim. Andin burulup, jilgha derwazisi arqiliq qaytip

keldim.

<sup>16</sup> Mëning nege bërip, nëme qilghanliqimni emeldarlar bilmidi. Men pilanimni Yehudiy bashliqlar – rohaniylar, jama'et erbabliri, emeldarlar yaki sëpil qurushqa alaqudar kishilerge tëxi tinmighanidim. <sup>17</sup> Biraq, hazir men ulargha:

– Bizning uchrighan qiyinchiliqlirimizdin silerning xewiringlar bar. Chünki Yërusalëm xarabliqta, sheher derwaziliri köydürüwëtilgen halette turmaqta. Yërusalëm sëpilini yëngibashtin qurup chiqip, xorluqqa xatime bëreyli! – dëdim.

<sup>18</sup> Men ulargha Xudayim manga yar bolghanliqini hemde padishahning manga dëgenlirini ëyttim. Ular:

– Xop, emise ishni bashlayli! – dep, qoshumilirini türüshti.

<sup>19</sup> Xoronluq Sanballat bilen Ammonlardin bolghan emeldar Tobiya we Geshem isimlik bir Erebu bu ishni anglap, bizni qattiq mesxire qilip:

– Silernëme qiliwatisiler? Padishahqa qarshi isyan këtürmekchimu siler? – dep so'al qoyushti. <sup>20</sup> Men jawaben:

– Ersh'eladiki Xuda bizni muweppeqiyetke ërishtüridu. Uning xizmetkarliri bolghan biz bu quruluşni bashlaymiz. Silerning Yërusalëmda heqqinglar yoq, qanuniy we tarixiy hoququnglarmu yoq! – dëdim.

## 3-bab

### Sheher sëpillirini yëngibashtin qurush

<sup>1</sup> Bash rohaniy Elyashib bilen uning xizmetdash rohaniyliri qoy derwazisini qaytidin yasap, uni Xudagha bëghishlap, derwaza qanatlirini ornatti. Andin sëpilni yüz munarighiche uzartip, Xudagha bëghishlidi. Këyin uni Xanan'ël munarighiche uzartti. <sup>2</sup> Këyinki bölükini Èrixaliqlar yasidi. Yene këyinki bölükini Imrining oghli Zakkur yasidi.

<sup>3</sup> Hassina'aning oghulliri bëliq derwazisini yasidi. Ular limlarni we derwaza qanatlirini ornitip, boltilap, taqaqlirini bëkitti. <sup>4</sup> Xaqqozning newrisi, Uriyaning oghli Mirëmot sëpilning këyinki bölükini rëmont qildi. Mishëzabëlning newrisi Berekyaning oghli Mishullam uningdin këyinki bölükini rëmont qildi. Ba'ananing oghli Zadoq uningdin këyinki bölükini rëmont qildi. <sup>5</sup> Tiqowaliqlar uningdin këyinki bölükini rëmont qildi. Biraq, ularning yurt bashliri quruluş bashqurghuchilirigha

boyuntawliq qildi.

<sup>6</sup> Pasëyaxning oghli – Yoyada we Bisodiyaning oghli Mishullam kona sheher derwazisini rëmont qildi. Ular limlarni we derwaza qanatlrini ornitip, boltilap, taqaqlirini bëkitti. <sup>7</sup> Gib'onluq Milatya, Mëronotluq Yadon we Gib'on hem Mizpah shehiridikiler uningdin këyinki bōlikini rëmont qildi. Mizpah shehiride Firat deryasining gherbidiki ölkining bashliqi turatti. <sup>8</sup> Zergerlerdin biri bolghan Xarhayaning oghli Uzzi'ël, uningdin këyinki bōlikini rëmont qildi. Hananya etir yasighuchilardin biri bolup, uningdin këyinki bōlikini keng sëpilghiche rëmont qildi.

<sup>9</sup> Xurning oghli, Yërusalëm sheher rayonining yërimini bashqurghuchi Rifaya uningdin këyinki bōlikini rëmont qildi. <sup>10</sup> Xarumafning oghli Yidaya uningdin këyinki bōlikini öz öyining udulighiche rëmont qildi. Xashabniyaning oghli Xattush uningdin këyinki bōlikini rëmont qildi.

<sup>11</sup> Xarimning oghli Malkiya bilen Paxat-mo'abning oghli Xashshub uningdin këyinki bōliki bilen tonurlar munarini rëmont qildi.

<sup>12</sup> Hallohëshning oghli – Yërusalëm sheher rayonining bashqa bir yërimini bashqurghuchi Shallum qizliri bilen uningdin këyinki bōlikini rëmont qildi.

<sup>13</sup> Xanun Zanowaxliqlarni bashlap, jilgha derwazisini rëmont qildi. Ular derwazini yasap, qanatlrini ornitip, boltilap, taqaqlirini bëkitti. Ular yene qigh derwazisighiche bolghan töt yüz ellik mëtir ariliqni yasidi.

<sup>14</sup> Rëkabning oghli – Beyt-hakkerem rayonining bashqurghuchisi Malkiya qigh derwazisini rëmont qildi. Ular derwazini yasap, qanatlrini ornitip, boltilap, taqaqlirini bëkitti.

<sup>15</sup> Kolxozening oghli – Mizpah rayonining bashqurghuchisi Shallum, bulaq derwazisini we derwaza ögzisini rëmont qildi hemde derwaza qanatlrini ornitip, boltilap, taqaqlirini bëkitti. Andin u padishah güllükining yënidiki Shëlah kölchiki sëpilini, «Dawut shehiri»din chüşhidighan pelempeygiche rëmont qildi. <sup>16</sup> Azbuqning oghli – Beytzur rayonining yërimini bashqurghuchi Nexemiya uningdin këyinki bōlikini Dawut padishah qebristanliqining udulidiki jaydin su ambiri we bahadirlarning bargahighiche rëmont qildi. <sup>17</sup> Banining oghli Rixumning qol astida ishleydighan bir top Lawiylar uningdin këyinki bōlikini rëmont qildi. Andin Qi'ila rayonining yërimini bashqurghuchi Xashabya öz qol astidiki rayon üçün uningdin këyinki bōlikini rëmont qildi.

<sup>18</sup> Ularning tughqanliri, yeni Xënadadning oghli – Qi'ila rayonining yërimini bashqurghuchi Bawway uningdin këyinki bōlikini rëmont qildi.

<sup>19</sup> Yēshuwaning oghli – Mizpah shehirining bashqurghuchisi Ezer uningdin kēyinki bōlikini – qoral ambirigha chiqidighan yolning udulidin sēpilning tirikigiche rēmōnt qildi. <sup>20</sup> Zabbayning oghli Baruk uningdin kēyinki bōlikini, yeni sēpilning tirikidin bashlap bash rohaniy Elyashibning öyining ishiqigiche rēmōnt qildi. <sup>21</sup> Xaqqozning newrisi, Uriyaning oghli Mirēmōt uningdin kēyinki bōlikini Elyashibning öyining ishiqidin uning axirighiche rēmōnt qildi.

<sup>22</sup> Yērusalēmning etrapida turidighan rohaniylar uningdin kēyinki bōlikini rēmōnt qildi. <sup>23</sup> Binyamin we Xashshublar uningdin kēyinki bōliki, yeni öz öyining udulini rēmōnt qildi. Ananyaning newrisi, yeni Ma'asēyaning oghli Azarya kēyinki bōliki, yeni öz öyining udulini rēmōnt qildi. <sup>24</sup> Xēnadadning oghli Binnuy kēyinki bōlikini, yeni Azaryaning öyidin sēpilning tiriki we uning doqmushighiche rēmōnt qildi. <sup>25</sup> Uzayning oghli Palal uningdin kēyinki bōlikini, yeni sēpilning tiriki we muhapizetchiler hoylisining yēnidiki üstünki orda munarining udulini rēmōnt qildi. Par'oshning oghli Pidaya uningdin kēyinki bōlikini

<sup>26</sup> Ofel ēgizlikide turidighan ibadetxana xizmetkarliri bilen su derwazisining udulidin sherqtiki sēpildin chiqip turghan munarghiche rēmōnt qildi. <sup>27</sup> Kēyinki bōlikini Tiqowaliqlar rēmōnt qildi. Bu ularning rēmōnt qilghan yene bir bōliki bolup, bōyūq munar udulidin Ofel sēpilighiche idi.

<sup>28</sup> Rohaniylar uningdin kēyinki bōlikini, yeni at derwazisining yuqiriqi teripini rēmōnt qildi. Herbir rohaniy öz öyining udulini rēmōnt qildi.

<sup>29</sup> Immērning oghli Zadoq uningdin kēyinki bōliki bolghan öz öyining udulini rēmōnt qildi. Uningdin kēyinki bōlikini Shikanyaning oghli sherqiy derwazining derwaziwini Shimaya rēmōnt qildi. <sup>30</sup> Uningdin kēyinki bōlikini Shelemyaning oghli Xananya bilen Zalafning altinchi oghli Xanun rēmōnt qildi. Bu ularning yene bir rēmōnt qilghan bōliki idi. Berekyaning oghli Mishullam uningdin kēyinki bōliki bolghan öz öyining udulini rēmōnt qildi. <sup>31</sup> Zergerlerning biri Malkiya uningdin kēyinki bōlikini közet derwazisi udulidiki ibadetxana xizmetkarlirining hem sodigerlerning öyigiche rēmōnt qildi. Andin sēpilni üstide öy jaylashqan sēpil doqmushighiche özartti. <sup>32</sup> Bashqa zergerler we sodigerler u doqmushtin qoy derwazisighiche bolghan eng axirqi bōlikini rēmōnt qildi.

## 4-bab

### Səpil quruluşigha bolghan tosqunluq

<sup>1</sup> Bizning sheher səpilini yəngibashtin bina qiliwatqinimizni anglighan Sanballat nahayiti xapa bolup, ghezeplengen halda biz Yehudiylarni mesxire qilip, <sup>2</sup> hemrahliri we Samariye qoshunliri aldida:

– Bu ajiz Yehudiylar nēme qiliwatidighandu? Ular bu səpilni yəngibashtin bina qilmaqchimiken? Ular qurbanliq qilish arqiliq bu ishni bir kündila püttürimiz, dep oylamdighandu? Xarabliqtiki kül-qoqasqa aylanghan tashlarni qaytidin ishlitelemdu? – dēdi.

<sup>3</sup> Ammonlardin bolghan Tobiya uning yēnida turup:

– Ularning yasawatqan səpiligha bir tülke chiqsa, örülüp chüshidu! – dēdi. <sup>4</sup> Men mundaq du'a qildim:

«I Xudayimiz, ularning bizni mesxire qilishlirigha qulaq salghaysen! Ularning mesxirisini öz bēshigha yandurghaysen! Ularni talan-taraj qilip, yaqa yurtlarga sürgün qilghaysen. <sup>5</sup> Ular quruluşchilar aldida sēni haqaretligenliki üçhün ularning rezilliklirini untup qalmighaysen, gunahlrini kechürmigeysen.»

<sup>6</sup> Hemmeylen chin dili bilen ishligechke, səpilni yērim tam qopurup, tutashturduq.

<sup>7</sup> Sanballat, Tobiya, Erebler, Ammonlar we Ashdodluqlar Yērusalēm səpil quruluşhining nahayiti yürüşüwatqanliqini we uning shorilirining ētiliawatqanliqini anglap intayin ghezeplendi. <sup>8</sup> Ular birlikte suyiquest pılanlap, Yērusalēmgha hujum qilip, bizni tiripiren qilmaqchi boldi. <sup>9</sup> Biz Xudayimizgha du'a qilduq hemde ularning hujumidin qoghdinish üçhün kēche-kündüzlük qarawullarni qoyduq.

<sup>10</sup> Lēkin Yehudiylar arisida: «Ishchilar barghansēri halidin ketti. Nurghun kēreksiz tash parchiliri turuwatidu, biz səpilni qandaqmu püttürermiz?» dēgen gep tarqaldi. <sup>11</sup> Shuning bilen birge reqibimizning: «Biz Yehudiylargha sezdürmey ularning arisigha bērip, ularni qirip tashlap, quruluşni toxtitimiz» dēgenlikini angliduq. <sup>12</sup> Düşmenge yēqin olturaqlashqan Yehudiylar qayta-qayta kēlip bizni agahlandurup: «Ular her tereptin bizge hujum qozghimaqchi!» dēdi. <sup>13</sup> Shunga men adamlarni öz jemeti boyiche qilich, oqya we neyziler bilen qorallandurup, səpilning ochuq we eng pakar yerlirining keynige

qarawulluqqa qoydum. <sup>14</sup> Andin men ehwalni közitip, jama'et erbabliri, emeldarlar we qalghan xelqlerge chaqiriq qilip:

– Düşmenden qorqmanglar! Perwerdigarning ulugh we sürlüklükini ësinglarda tutunglar. Özünglarning aka-ukiliringlar, bala-chaqiliringlar, ayalliringlar we öy-makaninglar üçün küresh qilinglar! – dedim.

<sup>15</sup> Düşmenlirimiz özlirining suyiquestlirini bilip qalghanliqimizni anglap, Xudaning özlirining pılanini buzuwetkenlikini chüshendi. Shuning bilen biz hemmimiz esli ornimizgha qaytip bërip, sëpil quruluşimiz bilen meshghul bolduq. <sup>16-17</sup> Shu chaghdin bashlap, xizmetkarlirimning yërimi ishqa kirishti, qalghan yërimi neyze, qalqan we oqyalar bilen qorallinip, uchisigha sawut kiyip qarawulluq qildi. Qomandanlar sëpil quruluşchilirining keynidin orun aldi. Yüq toshughuchilarmu qorallinip turup ish qildi. <sup>18</sup> Quruluşchilarning hemmisi bëlige qilich asqanidi. Jengge burgha chalguchimu yënimda turatti. <sup>19</sup> Men jama'et erbabliri, emeldarlar we pütkül xelqge:

– Qilidighan ish köp hemde sëpilning hemme yëride bar. Sëpilda bir-birimiz bilen bolghan ariliqimiz yiray. <sup>20</sup> Siler burgha awazini anglighan hamam, mëning yënimgha yighilinglar. Xudayimiz jengde biz bilen bir nepeste bolidu, – dedim.

<sup>21</sup> Shunga seherde yultuzlar körüngiche yërimimiz ishliduq, yërimimiz qolimizgha neyze ëlip qarawulluq qilduq. <sup>22</sup> Shu waqitta men ademlerge:

– Herbir adem we uning yadremchisi këchisi Yërusalëmda qonup qarawulluq qilsun, kündüzi quruluşchi bolsun, – dedim.

<sup>23</sup> Bu mezigilde hëchqaysimiz – men, tughqanlirim, xizmetkarlirim, muhapizetchilirimmu uchimizdiki kiyimlirimizni almashturmiduq hemde hemmimiz qolimizdin qoralni chüshürmiduq.

## 5-bab

### Nexemiyaning namratlarning üstidiki yükni yëniklitishi

<sup>1</sup> Bir mezigildin këyin, nurghun er-ayallar özlirining Yehudiy qërendashliri toghruluq amma arisida naraziliq bildürdi. <sup>2</sup> Beziler: «Biz köp janliq, bizge jënimizni aman etküdek ozuq-tülük kërek!» dëyishse, <sup>3</sup> beziler: «Biz qehetchilik mezigilide ozuq-tülükke ërishish üçün ëtizimiz, özümzarliqimiz we öylirimizni renige qoyduq» dëyishti. <sup>4</sup> Yene beziler: «Biz padishahqa ëtiz we özümzarliq yasiqi tapshurush üçün



qerz alduq. <sup>5</sup> Biz bilen bay Yehudiy qerindashlirimizning qeni bir, bizning perzentlirimizning ularning perzentliridin hech perqi yoq. Biraq biz perzentlirimizni ulargha qul qilmasliqqa charimiz yoq. Hëlimu qizlirimizdin beziliri qul bolup ketti. Biz buninggha amalsiz. Chünki ëtizlirimiz we özümlarliklirimiz qolimizdin ketti.» dëdi.

<sup>6</sup> Men ularning naraziliqlirini anglap nahayiti achchiqlandim. <sup>7</sup> Bu ishqa mulahize yürgüzüp, andin jama'et erbabliri we emeldarlarni eyiblep mundaq dëdim:

– Siler ösüm ëlish arqiliq öz qerindashliringlarga zulum sëliwatisler!

Andin men jama'etke chaqiriq qilip, ulargha qarshi yighin ahtim.

<sup>8</sup> Yighinda men ulargha:

– Biz eng zor tirishchanliq körsitip, yat xelqlerge amalsiz sëtilip ketken Yehudiy qerindashlirimizni tölem tölep qayturuwalghaniduq, emdi siler ularni yene qulluqqa sëtiwatisiler! Biz ularni qaytidin qulluqtin sëtiwëlishimiz kërekmu?! – dëdim. Ular tunjuqup ketkinidin zuwan sürmidi. <sup>9</sup> Men yene:

– Qilghininglar heqiqeten toghra bolmaptu! Siler nëmishqa Xudadin qorqmay, yat xelq reqiblirimizning mesxire qilishigha purset yaritip bërisiler? <sup>10</sup> Hetta men, qerindashlirim we xizmetkarlirimmu xelqqe pul we ashliq qerz bergeniduq. Emdi biz ösüm ëlishni toxtitayli! <sup>11</sup> Silerge renige qoyulghan ëtiz, üzümzarliq, zeytunluq we öylerni hazirning özidila igisige qayturup bëringlar! Pul, ashliq, sharab we zeytun yëghini qerz bërip alghan ösümliringlarni yandurup bëringlar! – dëdim.

<sup>12</sup> Ular:

– Hemmini qayturup bërimiz hemde xelqtin hechnëmini telep qilmaymiz, dëgingingiz boyiche bëjirimiz, – dep jawab bërishti.

Men rohaniylargha chaqiriq qilip, jama'et erbabliri we emeldarlarni bergen wedisi boyiche qesem qildurdum. <sup>13</sup> Andin këyin chekminimning pëshini qëqip:

– Xuda bu wedide turmighanlarni mushundaq qëqip, ularni qoru-jayidin we bësatinin ada-juda qiliwetsun, – dëdim.

Jama'etning hemmisi: «Amin!» dep, Perwerdigarni medhiyelidi. Ular wediside turdi.

### **Nexemiyaning jama'et üçün öz menpe'etidin këchishi**

<sup>14</sup> Men Yehudiyege bashliq bolghan on ikki yilda, yeni Artaxshasti padishahning 20-yilidin ottuz ikkinchi yilighiche, bashliqqa xas

yemekliklarni yëmidim, tughqanlirimmu shundaq qildi. <sup>15</sup> Burunqi bashliqlarning hemmisi xelqqa alwan-yasaq salghanidi. Ular xelqtin her künlüki üçün ozuq-tülük we sharablarni hemde uningdin bashqa qiriq kümüsh tengge alatti. Hetta ularning xizmetkarlirimu xelqqa zulum salghanidi. Lëkin men undaq qilmidim, chünki men Xudagha ixlasmen idim. <sup>16</sup> Men özümni sëpil quruluşigha atiwettim. Biz yergimu igidarchiliq qilmiduq. Pütün xizmetkarlirimmu sëpil quruluşi bilen hepiliship ketkenidi. <sup>17</sup> Mëning dastixënimdin ghizalinidighan Yehudiylar we emeldarlar adette bir yüz ellik kishi bolup, bulardin bashqa etraptiki milletlerdinmu bar idi. <sup>18</sup> Manga her küni bir kala, alte qoy we qushlar, her on künde bir qëtim her xil sharablar teyyarlinatti. Shundaqtimu, men bashliqqa xas yëmekliklarni telep qilmidim, chünki xelqning yükining nahayiti ëghirliqini bilettim.

<sup>19</sup> I Xuda, bu xelq üçün qilghanlirimni semingde tutup, manga yaxshiliq qilghaysen!

## 6-bab

### Nexemiyagha qurulghan tuzaq

<sup>1</sup> Sanballat, Tobiya shundaqla Geshem isimlik hëliqi Ereb we bashqa reqibler bizning sëpilni püttürüp bolghanliqimizdin we birer shorimu ëtilmey qalmighinidin xewer tēiptu. Emeliyette, biz sheherning derwazilirigha qanatlarini ornatmighaniduq. <sup>2</sup> Sanballat bilen Geshem manga bir parche xet yollap, mëning Ono tüzlemligidiki Kifirim dëgen jayda ular bilen uchrishishimni telep qildi. Ular manga suyiquest qilmaqchidi. <sup>3</sup> Men ulargha adem ewetip: «Men hazir muhim ish üstide, u yerge baralmaymen. Siler bilen körüşimen dep, ishni toxtitip qoyushni xalimaymen» dëdim.

<sup>4</sup> Ular manga töt qëtim oxshash xet yollidi. Men ulargha burunqigha oxshash jawab qayturdum. <sup>5</sup> Beshinchi qëtim Sanballat manga öz xizmetkaridin ochuq xet yollidi. <sup>6</sup> Xette mundaq dëyilgenidi:

«Xelq arisida gep tarqilptu, Geshemmu shundaq deydu. Siz hem Yehudiylar isyan kütürmekchikensiler, shunga sëpilni quruwëtipsiler. Bu gepche, siz ulargha padishah bolmaqchikensiz. <sup>7</sup> Hemde peyghemberlerni orunlashturup,

Yërusalëmda özingizni Yehudiyening padishahi dep jakarlatqudeksiz. Bu ish jezmen padishahning quliqigha yëtidu. Shunga, këlip men bilen bu toghruluq meslihetlishishingizni tewsiye qilimen.»

<sup>8</sup> Men uninggha: «Undaq ish yoq, buni özingiz oydurup chiqarghan!» dep jawab yollidim. <sup>9</sup> Ular bizni qorqutup, qolimizni ishqa barmas qilip, sëpilni püttürmeslikni oylighanidi. Men: «I Xuda, qolumgha küch-qudret bergeysen!» dep du'a qildim.

<sup>10</sup> Bir küni men Mihëtabi'ëlning newrisi – Dilayaning oghli Shimayaning öyige bardim. U ishiqni taqiwëlip öydin chiqmaytti. U manga:

– Biz ibadetxana ichide körüşhüp, ishiqni taqiwëteyli. Chünki ular bügün kech këlip, sizni öltürmekchi! – dëdi.

<sup>11</sup> Men uninggha jawaben:

– Mendek sallahiyettiki adem qëchip yürse bolamdu? Mendek sallahiyettiki adem jënini aman ëtish üçün ibadetxanigha mökünüwalsa bolamdu? Men qet'iy barmaymen! – dëdim.

<sup>12</sup> Men shimayani Xudaning ewetmigenlikini, belki uning Tobiya bilen Sanballatqa sëtülip manga peyghemberche ëytqan sözining Xudadin kelmigenlikini tonup yettim. <sup>13</sup> Ular mëni qorqutup, gunahqa paturmaqchi bolghan. Andin namingha dagh keltürüp, töhmet chaplimaqchi bolghan. <sup>14</sup> Men:

I Xudayim, Tobiya bilen Sanballatning qilmishlrini ësingde tutqaysen! Mëni qorqutmaqchi bolghan saxta peyghemberlerdin ayal No'adya bilen bashqilarni ësingde tutqaysen, – dep du'a qildim.

### Qurulushning tamamlinishi

<sup>15</sup> Sëpil ellik ikki künde küz pesli elul ëyining yigirme beshinchi küni<sup>⑤</sup> tamamlandi. <sup>16</sup> Reqiblerimiz we etrapimizdiki xelqler buningdin xewer tapqanda qorqti we xijaletke qaldi. Chünki ular bu qurulushning Xudaning yardimi arqiliq pütkenlikini tonup yetkenidi.

<sup>17</sup> Shu ellik ikki kün jeryanida, Yehudiy jama'et erbabliri bilen Tobiya otturisida xet-alaqe bolup turdi. <sup>18</sup> Nurghun Yehudiye ahalilirining uning

---

⑤ Hazirqi zaman kalëndari boyiche miladiyedin ilgiri 445-yili 10-ayning 2-künige toghra këlidu.

bilen tughqanchiliqi bolup, uni qollashqa qesem bergenidi. Chunki Tobiyanning qëyinatisi Araxning oghli Shikanya idi. Uning üstige Tobiyanning oghli Yihoxanan Berekyaning Mishullam dëgen oghlining qizini alghanidi. <sup>19</sup> Ular mëning aldimda Tobiyanning yaxshiliqlirini tilgha ëlishti hemde mëning ëytqanlirimni uninggha yetküzüp turdi. Tobiyamu mëni qorqutush üçün dawamliq xet yollap turdi.

## 7-bab

<sup>1</sup> Sëpil pütüp, derwazilargha qanatlar ornitilip bolghanidi. Ibadetxana derwaziwenliri, munajatchiliri we bashqa Lawiylar xizmetlerge teqsim qilindi. <sup>2</sup> Men Yërusalëmni bashqurushqa qërandishim Xananini we ishenchlik, bashqilargha qarighanda tëximu ixlasmen qorghan qomandani hananyani teyinlidim. <sup>3</sup> Men ulargha:

– Yërusalëm derwazilirini chingqichüshte achmanglar, derwaziwenler wezipe ötewatqanda taqaqlar sëlinip derwazilar ëtilsun! Yërusalëm ahalisidin bezilerni qarawulluqqa, bezilerni öz öylirining etrapini charlashqa muhapizetchilikke teyinlenglar! – dëdim.

### Sürgündin qaytqanlarning tizimlik

<sup>4</sup> Bu waqitta Yërusalëm nahayiti chong bolsimu, ahalisi anche köp emes, öylermu anche chüshmigenidi. <sup>5</sup> Xuda mëning jama'et erbabliri, emeldarlar we puqralarni yighip, ularning nesebnamisini tekshürüp chiqishimni könglümge saldi. Men birinchi türküm sürgündin Yehudiyege qaytip kelgenlarning nesebname xatirisini taptim. Uningda mundaq xatirilengen:

<sup>6</sup> Mana bu Babildiki esirdin qaytqan Yehudiy sürgünlarning tizimlik. Nibukadnezer padishah burun ularni Babilgha palighanidi. Biraq hazir ular öz yurti Yehudiyening Yërusalëm we bashqa jaylirigha qaytip keldi. <sup>7</sup> Zirubbabel, Yëshuwa, Nexemiya, Azarya, Ra'amy, Naxamani, Mordikay, Bilshan, Mispar, Bigway, Nixum we Ba'analar ulargha yëtekchilik qilip qayturup keldi.

Sürgündin qaytip kelgen Isra'il erlarning sani töwendikiche:

<sup>8</sup> Par'osh jemetidin 2172 kishi

<sup>9</sup> Shifatya jemetidin 372 kishi

- <sup>10</sup> Arax jemetidin 652 kishi
- <sup>11</sup> Paxat-mo'ab jemetidin (Yëshuwa we Yo'abning ewladliri) 2818 kishi
- <sup>12</sup> Ėlam jemetidin 1254 kishi
- <sup>13</sup> Zattu jemetidin 845 kishi
- <sup>14</sup> Zakkay jemetidin 760 kishi
- <sup>15</sup> Bani jemetidin 648 kishi
- <sup>16</sup> Bëbay jemetidin 628 kishi
- <sup>17</sup> Azgad jemetidin 2322 kishi
- <sup>18</sup> Adoniqam jemetidin 667 kishi
- <sup>19</sup> Bigway jemetidin 2067 kishi
- <sup>20</sup> Adin jemetidin 655 kishi
- <sup>21</sup> Atër jemetidin (Xizkiyaning ewladliri) 98 kishi
- <sup>22</sup> Xashum jemetidin 328 kishi
- <sup>23</sup> Bëzay jemetidin 324 kishi
- <sup>24</sup> Xarif jemetidin 112 kishi
- <sup>25</sup> Gib'on jemetidin 95 kishi
- <sup>26</sup> Beytlehemlikler we Nitofaliqlardin 188 kishi
- <sup>27</sup> Anatotluqlardin 128 kishi
- <sup>28</sup> Beyt-azmawetliklerdin 42 kishi
- <sup>29</sup> Qiryat-yi'arim, Kifira we Be'erotluqlardin 743 kishi
- <sup>30</sup> Ramah we Gebaliqlardin 621 kishi
- <sup>31</sup> Mikmasliqlardin 122 kishi
- <sup>32</sup> Beytel we Ayliqlardin 123 kishi
- <sup>33</sup> Niboluqlardin 52 kishi
- <sup>34</sup> Ėlamliqlardin 1254 kishi
- <sup>35</sup> Xarimliqlardin 320 kishi
- <sup>36</sup> Ėrixaliqlardin 345 kishi
- <sup>37</sup> Lod, Xadid we Onoluqlardin 721 kishi
- <sup>38</sup> Sina'aliqlardin 3930 kishi.
- <sup>39</sup> Rohaniylardin:
- Yidaya jemetidin (Yëshuwaning ewladliri) 973 kishi
- <sup>40</sup> Immër jemetidin 1052 kishi
- <sup>41</sup> Pashxur jemetidin 1247 kishi
- <sup>42</sup> Xarim jemetidin 1017 kishi.
- <sup>43</sup> Lawiylardin:

Yēshuwa jemetidin (Qadmi'el we Hodiwa ewladliri) 74 kishi

<sup>44</sup> Ibadetxana munajatchiliri Asaf jemetidin 148 kishi

<sup>45</sup> Ibadetxana derwaziwenliri Shallum, Atër, Talmon, Aqqub, Xatita we Shobay jemetliridin 138 kishi.

<sup>46</sup> Ibadetxana xizmetkarliri jemetidin:

Zixa, Xasufa, Tabb'a'ot,

<sup>47</sup> Qëros, Si'e, Padon,

<sup>48</sup> Libana, Xagaba, Shalmay,

<sup>49</sup> Xanan, Giddël, Gaxar,

<sup>50</sup> Ri'aya, Rizin, Niqoda,

<sup>51</sup> Gazzam, Uzza, Pasëyax,

<sup>52</sup> Bësay, Mi'unim, Nifushisim,

<sup>53</sup> Baqbuq, Xaqufa, Xarxur,

<sup>54</sup> Bazlit, Mixida, Xarsha,

<sup>55</sup> Barqos, Sisira, Temax,

<sup>56</sup> Niziyax we Xatifalar.

<sup>57</sup> Sulayman padishah xizmetkarliri jemetidin:

Sotay, Soferet, Pirida,

<sup>58</sup> Yala, Darqon, Giddël,

<sup>59</sup> Shifatya, Xattil, Pokeret-hazzibayim we Amonlar.

<sup>60</sup> Ibadetxana we Sulayman padishah xizmetkarlirining ewladliridin jem'iy 392 kishi.

<sup>61</sup> Tëlmelax, Tëlxarsha, Kirub, Addon we Immër dëgen jaylardin kelgen bir top kishiler özlirining Isra'il ewladi ikenlikini ispatliyalmidi. <sup>62</sup> Bu kishiler Dilaya, Tobiya we Niqoda jemetlirini öz ichige alghan bolup, jem'iy 642 kishi idi.

<sup>63</sup> Xabayya, Haqqoz we Barzillay dëgen üç rohaniy jemetimu qaytip kelgen bolup, Barzillay bolsa Gil'adliq Barzillayning bir qizigha öylinip, uning familisini ishletkenidi. <sup>64</sup> Bu rohaniylar öz nesebnamisini izdinip, jemet namlirini tapalmidi. Shunga ular napak hësablinip, rohaniyliq ornidin orun alalmidi.

<sup>65</sup> Yehudiylarning bashliqi ulargha, «urim» we «tummim»ni<sup>⑥</sup>

---

⑥ Köp tereplimilik izdinishlerge asaslanganda, bu Xudaning iradisini bilish üçün tashlinidighan muqeddes chek bolushi mumkin. «urim»ning Ibraniy tilidiki menisi «qarghash», bu yerde «bolmaydu» dëgen menide bolushi mumkin. «tummim»ning Ibraniy tilidiki menisi «teltöküs», bu yerde «bolidu» dëgen menide bolushi mumkin.

ishlitip, Xudaning iradisini bileleydighan rohaniy kelgüche, Xudagha atalghan yëmekliklarning rohaniylargha tögishlikini yëmeslikni buyrudi.

<sup>66</sup> Yehudiyege qaytip kelgenlarning omumiy sani 42,360 kishi boldi. <sup>67</sup> Sanalmay qalghanlardin 7337 er-ayal xizmetkar, 245 er-ayal naxshichi we <sup>68</sup> ularning 736 at, 245 qëchir, <sup>69</sup> 435 töge we 6720 ëshikimu bar idi.

<sup>70</sup> Bezi jemet bashliqliri ibadetxanini yëngibashtin bina qilishqa i'ane qildi. Yehudiylarning bashliqi 1000 altun tengge, 50 dane das, 530 qur rohaniy toni berdi. <sup>71</sup> Bashqa jemet bashliqliri ibadetxana qurulush maliyesige 20,000 altun tengge we 1320 kilo kümüş berdi. <sup>72</sup> Qalghan xelq 20,000 altun tengge, 1200 kilo kümüş we 67 qur rohaniy toni berdi.

<sup>73</sup> Barliq Isra'illar, yeni rohaniylar, Lawiylardin ibadetxana derwaziwenliri, munajatchiliri hem xizmetkarliri we ayrim kishiler öz yurtlirigha jaylashti.

### **Ezraning tewrat qanunini oqup bërishi**

Isra'illar öz yurtlirigha orunliship boldi.

## **8-bab**

<sup>1</sup> Küz kelgende ular bir niyet bir meqsette Yërusalëmdiki su derwazisidin kirgendiki meydangha jem boldi. Ular Tewrat ustazi Ezrani Xudaning Isra'illarning emel qilishi üçün Musa peyghember arqiliq chüshürgen Tewrat qanun yazmisini ëlip këlshke tekliq qildi. <sup>2</sup> Shunga 7-ayining 1-küni<sup>⑦</sup> Ezra rohaniy uni erler, ayallar we barliq chüshineleydighan balilar jem bolghan jama'et aldigha ëlip keldi. <sup>3</sup> U tang seherdin chüshkiche su derwazisidin kirgendiki meydanda qanunni chüshineleydighan herqandaq kishige ünlük oqup berdi. Barliq xelq diqqet bilen anglidi.

<sup>4</sup> Tewrat ustazi Ezra buning üçün mexsus yasitilghan ëgiz yaghach munberde turdi. Uning ong yënidin Mattitya, Shema, Anaya, Uriya, Xilqiya, Ma'asëyalar we sol yënidin Pidaya, Misha'ël, Malkiya, Xashum, Xashbaddana, Zikiriya, Mishullamlar orun aldi. <sup>5</sup> Ezra munberde

⑦ Hazirqi zaman kalëndari boyiche 3-ayning 8-künige toghra këlidu.

turghanda, hemmeylen uni ëniq körelidi. U yazmini achqanda, barliq jama'et ornidin turushti. <sup>6</sup> U Perwerdigar bolghan ulugh Xudani medhiyeligende, pütün jama'et qollirini kötürüp: «Amin! Amin!» dëyishti. Këyin ular tizlinip, yüzlirini yerge yëqip sejde qildi.

<sup>7</sup> Lawiylardin Yëshuwa, Bani, Shërëbiya, Yamin, Aqqub, Shabbitay, Hodiya, Ma'asëya, Qilita, Azarya, Yozabad, Xanan we Pilayalar jama'et öz orunlirida turghanda, qanun toghruluq chüshenche berdi. <sup>8</sup> Ular Xudaning qanunini jama'etke oqup, menisini yëship berdi. Shuning bilen jama'et buningdin chüshenche hasil qildi.

<sup>9</sup> Jama'et qanunni anglap, köz yëshi qilishti. Shuning bilen Yehudiye bashliq Nexemiya, Tewrat ustazi Ezra rohaniy we qanun toghruluq chüshenche bëridighan Lawiylar jama'etke:

– Bütün Perwerdigarimiz Xuda üçün muqeddes kündür! Siler yigha-zar qilmanglar! <sup>10</sup> Emdi köpchilik qaytip ziyapet teyyarlanglar. Èsil ta'am we shërin ichimliklerdin behrimen bolunglar. Ularni hëchnëme hazirliyalalmighanlar bilen bölüp yenglar. Bütün Xudayimiz üçün muqeddes kündür, qayghurmanglar! Chünki Perwerdigardin kelgen shad-xuramliqimiz bizning küch-qudritimizdur! – dëdi.

<sup>11</sup> Lawiylar jama'etni tinchlandurup:

– Bütün muqeddes kündür! Qayghurushni toxtitinglar! – dëdi.

<sup>12</sup> Jama'et oqulghan mezmunni chüshengenliki üçün, öylirige qaytip, shad-xuramliq ichide ziyapet dastixinidin ghizalandi we özide barigha bashqilar bilen teng behrimen bolushti.

### **Kepe tikish hëyti**

<sup>13</sup> Etisi her qaysi jemetlerning bashliqliri Tewrat qanunining telimlirini obdanraq biliwëlish üçün rohaniylar we Lawiylar bilen bille Tewrat ustazi Ezraning yënigha bardi. <sup>14</sup> Ular Perwerdigarning Musa peyghember arqiliq chüshürgen qanunidin, küzdiki kepe tikish hëyti mezigilide Isra'illarning kepilerde turushi buyrulghanliqini bayqidi.

<sup>15</sup> Ular qanunda yëzilghan: «Ëdirliqlargha bërip, zeytun, yawa zeytun, chatqal, palma we bashqa mol yopurmaqliq derexlerning shaxlirini ëlip këlip, kepe yasanglar» dëgen buyruqni jakarlishi we uni öz yurtliri hem Yërusalëmda tarqitishi kerek idi. <sup>16</sup> Shuning bilen jama'et derex shaxlirini kësip këlip, ögzilirige, hoylilirigha, ibadetxana hoylisigha we su derwazisi hem Efrayim derwazisi ichidiki meydanlarga kepe yasidi.

<sup>17</sup> Sürgündin qaytip kelgenlerning hemmisi kepilerni yasap, ularda turdi.



Isra'illar bu hëytning Nunning oghli Yohshuwaning zamanidin tartip mundaq tebriklep baqmighanidi. Hemme adem shad-xuramliqqa chömgenidi. <sup>18</sup> Hëytning birinchi künidin eng axirqi künigiche, Ezra her küni Xudaning qanunidin bir parche oqup turdi we yette kün hëyt qilib, sekkizinchi küni bëkitilgen tüzüm boyiche yëpiliş murasimi ötküzdi.

## 9-bab

### Xelqning öz gunahlarigha towa qilishi

<sup>1</sup> Bu aynıng 24-küni Isra'illar bir yerge jem bolup, roza tutti. Ularkanap rextke yöginip, bëshigha topa chëchip, qayghulirini ipadileshti. <sup>2</sup> Ular alliburun yat xelqlerdin ayrilip ketkenidi. Ular orunliridin turup özliri we ejdadliri ötküzgen gunahlargha towa qilishti. <sup>3</sup> Ular üç sa'etkiche öre turup, Perwerdigar – özliri ëtiqad qilib kelgen Xudaning Tewrat qanunini anglidi, andin yene üç sa'et gunahlarigha towa qilib, Perwerdigar Xudagha sejde qildi.

<sup>4</sup> Lawiylardin Yëshuwa, Bani, Qadmi'ël, Shibanya, Bunni, Shërëbiya, Bani we Kinanilar özliri üçün yasalghan pelempeyde turup Perwerdigar Xudagha ünlük awazda du'a qildi.

<sup>5</sup> Lawiylardin Yëshuwa, Qadmi'ël, Bani, Xashabniya, Shërëbiya, Hodiya, Shibanya we Pitaxyalar xelqge mundaq chaqiriq qildi: «Ornunglardin turup, Perwerdigaringlar Xudani medhiyelenglar, u ebedilebedtur!» andin ular mundaq du'a qildi:

«I Xuda, shanliq naming medhiyilengey! Naming pütkül hemdusana we medhiyelerdin yüksektur! <sup>6</sup> Sen birdinbir Perwerdigardursen! Sen asman, hetta ersh'ela bilen pütün yultuzlarni we yer-zëmin bilen uningdiki barliqini we dëngiz-okyanlar bilen uningdiki jimisini yaratting. Sen pütkül mewjudatlargha jan berguchidursen. Ersh'eladiki perishtiler sanga sejde qilidu. <sup>7</sup> Sen Perwerdigar, Ibramni tallighan Xudadursen, sen uni Kaldanlarning Ur shehiridin ëlip chiqip, ismini Ibrahimgha özgerjting. <sup>8</sup> U özining sadiqliqini körsetkende, sen uning ewladlarigha Ken'anlar, Xitlar, Amorlar, Perizziler, Yibuslar we Girgashlarning zëminlirini bërishke uning bilen ehde tüzdüng. Sen heqqaniy bolghanliqıng üçün

wedengde turdung.

<sup>9</sup> Sen ejdadlirimizning Misirda xarliniwatqanligini kördüng, ularning Qizil dengizdiki nale-peryadlirini angliding. <sup>10</sup> Sen Misir padishahi, uning emeldarliri we uning xelqige qarshi möjize we karametlerni körsetting. Chünki ularning öz xelqingni xarlighinini bilip yetting. Sen menggü untulmas nam-shöhret qazanding. <sup>11</sup> Sen dengizni yërip xelqingge yol ëchip berding. Ular quruq yol bilen deryadin ötti. Ularni qoghlap kelgenlerni, goya qehrlik dengizgha chökken tashtek, chongqur sugha gherq qilding. <sup>12</sup> Kündüzi ulargha bulut töwrüki arqiliq yol bashliding, këchisi yolini ot töwrüki arqiliq yoruttung. <sup>13</sup> Sen Sinay tëghigha chüshüp, ershtin xelqingge söz qilip, ulargha adil tüzümler, heq qanunlar we lilla emr-permanlarni chüshürüp berding. <sup>14</sup> Sen ulargha özüngge bëghishlanghan dem ëlish künini bildürdüng hemde xizmetkaring Musa peyghember arqiliq chüshürgen qanun we emr-permanliringni berding. <sup>15</sup> Ularning qarni achqanda, asmandin yëmeklik chüshürüp berding, ussighanda qoram tashtin su chiqirip berding. Sen ulargha özüng wede qilghan zëmingha bërip, uninggha igidarchiliq qilishni buyrudung. <sup>16</sup> Lëkin ejdadlirimiz tekebburluq we boyni qattiqliq qilip, emrliringge ita'et qilmidi. <sup>17</sup> Ular ita'etsizlik qilip, özliri üçün körsetken möjiziliringni untudi. Ular boyni qattiqliq qilip, Misirdiki qulluqigha qaytishqa bir bashliq teyinliwaladi. Lëkin sen shepqetlik, rehimdil hem mëhriban, asanliqche ghezeplenmeydighan we mëhir-muhebbiting cheksiz Xudadursen. Shunglashqa sen ularni tashliwetmidung. <sup>18</sup> Hetta ular mozay süritide but yasap, ‘bu bizni Misirdin ëlip chiqqan ilah’ dep, sanga ëghir haqaret keltürdi. <sup>19</sup> Lëkin sen rehimdilliking bilen ularni chölde tashliwetmey, künduzi yol bashlighan bulut töwrükini we këchisi yol körsetken ot töwrükini ulardin ayrimiding. <sup>20</sup> Sen ulargha telim bërishke pak niyet rohingni ata qilding. Ularning qorsiqidin mannani<sup>⑧</sup> ayimiding we ussuzluqigha su berding. <sup>21</sup> Sen qiriq yil ularning chöl-bayawandiki pütün ëhtiyajini qandurdung, ular kem-kütisiz

---

⑧ Manna – Isra'illar Misirdin chiqip chölde qiriq yil yashighanda, Xuda ulargha ata qilghan alahide yëmeklik.

boldi, kiyim-këchekliri uprimidi we putlirimu ishshimidi.

<sup>22</sup> Sen ejdadlirimizning padishahliqlarni we xelqlarni yimirishige yordemde bolup, xelqingni u zëminning herqaysi jaylirigha orunlashturdung. Ular Sixon padishahning Xeshbon shehiri we etrapidiki zëminini we Og padishahning zëmini Bashanni ishghal qildi. <sup>23</sup> Sen ulargha asmandiki yultuzlardek köp ewlad bërip, ularni ejdadlirigha bërishke wede qilghan zëmingha bashlap kelding. <sup>24</sup> Ular bësip kirip u zëminni ishghal qildi. Sen ulargha Ken'an zëminning ahalisini boysundurup berding. Sen u zëminning padishahliri we xelqini ularning meyliche bir terep qilishigha tapshurup berding. <sup>25</sup> Xelqing sëpilliri mustehkem sheherlerni we munbet yerlerni tartiwalidi. Ular mal-dunya bilen tolghan öylerge, qëzip qoyulghan quduqlargha, üzümzarliqlargha, zeytunluqlargha we mol mëwe derexlirige ige boldi. Ular qanghuche yep-ichip, semriwalidi we ata qilghan pütkül nëmetliringdin behrimen boluwalidi.

<sup>26</sup> Lëkin, xelqing sendin yüz örüp sanga ita'et qilmay, qanunungni tashlap qoydi. Ular özlirini sanga qaytidin yëqinlishishqa dewet qilghan peyghemberlerni öltürüp, sanga ëghir haqaret keltürdi. <sup>27</sup> Shunga sen ularni zulum salidighan dühmenlirining qoligha tapshurup berding. Ular azab chëkip sanga yëlinghanda, sen ershtin ularning yëlinishlirigha qulaq saldind. Sen yüksek rehimdillikingde ularni reqibliridin qutquzidighan kishilerni ewetting. <sup>28</sup> Ular aram tapqandin këyin, köz aldingda yene yaman ish qildi. Sen ularni yene reqiblirining qoligha tutup berding. Lëkin ular yene sanga yëlinghanda, sen ershtin ularning yëlinishlirigha qulaq sëlip, rehimdillikingde ularni köp qëtim qutuldukdung.

<sup>29</sup> Sen ularni qaytidin qanununggha bash ëgishke dewet qilding. Lëkin ular tekebburliship, emrliringge qulaq salmidi. Ular nizamliringgha ri'aye qilmidi. Eger shundaq qilghan bolsa idi, hayat yolini tapqan bolatti. Ular sanga tersaliq bilen boyni qattiqliq qilip, ita'et qilishni ret qildi. <sup>30</sup> Sen ulargha uzun yillar sewr-taqetlik qilding hemde rohing arqiliq peyghemberliringdin ularni agahlandurdung. Biraq ular qulaq salmidi. Shunga sen ularni yerlik xelqlarning qoligha tutup berding. <sup>31</sup> Biraq sen yüksek rehimdillikingde ularni pütünley halak qilmiding we

## Nexemiya

tashliwetmiding. Chünki sen mëhriban we rehimdil Xudadursen!

<sup>32</sup> Ulugh, qudretlik we sürlük hem menggü mëhir-muhebbetlik ehdiside turidighan Xudayimiz, Assur padishahliri bizge zulum salghandin tartip hazirghiche, padishahlirimiz, emeldarlirimiz, rohaniylirimiz, peyghemberlirimiz, ata-bowilirimiz we pütün xelqing duch kelgen azab-oqubetlerge sel qarimighaysen.

<sup>33</sup> Sëning bizni jazalighining heqliqtur. Sen wapadar boldung, lëkin biz bolsaq rezillik qilduq. <sup>34</sup> Padishahlirimiz, emeldarlirimiz, rohaniylirimiz we ata-bowilirimiz qanunungha boysunmidi, emr we agahlandurushliringgha qulaq salmidi.

<sup>35</sup> Hetta ularning öz padishahliqi bolup, sen ulargha bëghishlighan bipayan munbet tupraqтики nëmetliringdin behrimen boluwatqanda, rezillikliridin qaytmay, sëning yolungda mangmidi.

<sup>36</sup> Emdi biz qul bolup qalduq. Biz ata-bowilirimizning mëwe-chëwe we nëmetlerdin behrimen bolushi üçün sen ulargha ata qilghan zëminda qul bolduq. <sup>37</sup> Bu tupraqning mol mehsulatlıri gunahimiz wejedin sen üstimizdin hökümranlıq qilishqa qoyghan padishahlargha mensup boldi. Ular biz we mal-waranlirimizni xalighiniche bashquruwatidu. Biz jebir-zulum ichide qalduq!»

### Jama'etning wediname yëzishi

<sup>38</sup> Mana shu ishlar wejedin biz wediname yazduq . Emeldarlirimiz, Lawiylar we rohaniylirimiz öz möhürlirini basti.

## 10-bab

<sup>1</sup> Mezkur wedinamige möhürlirini basqanlar:

Xakalyaning oghli Yehudiyening bashliqi Nexemiya we Zidqiya.

<sup>2</sup> Rohaniylardin:

Siraya, Azarya, Yeremiya, <sup>3</sup> Pashxur, Amarya, Malkiya,

<sup>4</sup> Xattush, Shibanya, Malluk, <sup>5</sup> Xarim, Mirëmot, Obadiya,

<sup>6</sup> Daniyal, Ginniton, Baruk, <sup>7</sup> Mishullam, Abiya, Miyamin,

<sup>8</sup> Ma'azya, Bilgay we Shimayalar.

<sup>9</sup> Lawiylardin:

Azanyaning oghli Yëshuwa, Xënadadning oghli Binnuy, Qadmi'ël <sup>10</sup> hemde ularning xizmetdashliridin Shibanya, Hodiya, Qilita, Pilaya, Xanan, <sup>11</sup> Mika, Rixob, Xashabya, <sup>12</sup> Zakkur, Shërëbiya, Shibanya, <sup>13</sup> Hodiya, Bani we Bininular.

<sup>14</sup> Emeldarlardin:

Par'osh, Paxat-mo'ab, Ëlam, Zattu, Bani, <sup>15</sup> Bunni, Azgad, Bëbay, <sup>16</sup> Adoniya, Bigway, Adin, <sup>17</sup> Atër, Xizkiya, Azzur, <sup>18</sup> Hodiya, Xashum, Bësay, <sup>19</sup> Xarif, Anatot, Nëbay, <sup>20</sup> Magpi'ash, Mishullam, Xëzir, <sup>21</sup> Mishëzabël, Zadoq, Yaddu'a, <sup>22</sup> Pilatya, Xanan, Anaya, <sup>23</sup> Hoshiya, Hananya, Xashshub, <sup>24</sup> Hallohësh, Pilxa, Shobëq, <sup>25</sup> Rixum, Xashabna, Ma'asëya, <sup>26</sup> Axiya, Xanan, Anan, <sup>27</sup> Malluk, Xarim we Ba'analar.

### Wedinamining mezmuni

<sup>28</sup> Qalghan xelqlerdin, rohaniylar, Lawiylar, ibadetxana derwaziwenliri, munajatchiliri, xizmetkarliri hem Xudaning qanunigha boysunush yolida bu zëminning yat xelqliridin özlirini chetke alghanlar, ularning ayalliri we barliq eqil yëshigha yetken qiz-oghulliri <sup>29</sup> özlirining yurt bashliri bilen bille Xuda aldida qesem qildi. Eger ular Xudaning xizmetkari Musa peyghember arqiliq chüshürülgen Tewrat qanunigha xilapliq qilsa, Xudaning qarghishigha këtidu. Ular igimiz Perwerdigarning barliq emrlirige we qa'ide-nizamlirigha emel qilimiz, dep qesem bërishiti:

<sup>30</sup> «Biz bu zëmindiki yat xelqler bilen nikahlanmaymiz. <sup>31</sup> Eger bu zëmindiki yat xelqler dem ëlish küni yaki bashqa muqeddes künlerde ozuq-tülük sëtüp soda-sëtiq qilsa, biz ulardin qet'iy sëtiwalmaymiz. Biz her yettinchi yili yerni dem aldurimiz we qerzlerni bikar qilimiz.

<sup>32</sup> Biz ibadetxanining xirajiti üçün her yili töt gramdin kümüş bërish mes'uliyitimizni üstimizge alimiz. <sup>33</sup> Bu xirajet Xudagha atalghan nanlar, kündilik ashliq hediyeiliri hem köydürme qurbanliqlar, dem ëlish küni, hilal ay hem belgiligen hëytlarda qilinidighan hedieler, Xudagha atalghan qurbanliqlar, Isra'illarning gunahliri üçün kechürülüş qurbanliqliri we ibadetxana xizmetliri üçün ishilitidu.

<sup>34</sup> Biz rohaniylar, Lawiylar we bashqa barliq xelq Tewrat qanunigha bina'en Perwerdigarimiz Xudaning qurbanliq supisida qalinidighan otunlarni her yili qaysi jemetning belgilengen waqitta ibadetxanigha ëlip këlîshini chek tashlash arqiliq belgileymiz.

<sup>35</sup> Biz her yili tunji pishqan ashliq bilen mēwîlirimizni ibadetxanigha ëlip këlîshni üstimizge alimiz. <sup>36</sup> Tewrat qanunigha bina'en biz tunji oghlimiz we mal-waranlirimizni Xudaning xizmitide boluwatqan ibadetxanidiki rohaniylargha ëlip këlîmiz<sup>⑨</sup>. <sup>37</sup> Biz her yili eng yaxshi un hem bashqa hedieler, her xil mēwiler, sharablar we zeytun yaghlirini ibadetxanining ambarlirida saqlash üçün rohaniylarning aldigha ëlip barimiz. Biz yërimizdin chiqqan mehsulatlarning ondin bir ülüshini Lawiylargha tapshurimiz. Lawiylar buni hemme yëzilirimizdin yighidu. <sup>38</sup> Lawiylar buni yighqanda, tunji bash rohaniy Harunning ewladliridin bir rohaniy ular bilen bille bolup, yighqanlarni ibadetxana ambarlirigha ëlip baridu. <sup>39</sup> Isra'illar we Lawiylar hediye qilghan ashliq, sharab we zeytun yëghini ibadetxanining saymanliri saqlinidighan we nōwetchi rohaniylar, ibadetxana derwaziwenliri hem munajatchiliri turidighan ibadetxana öylirige ëlip baridu. Biz nezirimizni ibadetxanidin neri qilmaymiz.»

## 11-bab

### Yërusalēmgha olturaqlashquchilar

<sup>1</sup> Xelq yëtekchiliri muqeddes sheher Yërusalēmda olturaqlashti, qalghanlar her on a'ilidin biri Yërusalēmda turushqa chek tashlashti. Chek chiqmighanliri öz yurtlirida qëpqëlishti. <sup>2</sup> Xelq Yërusalēmda turushqa razi bolghanlargha bext-sa'adet tilidi.

<sup>3</sup> Bu Yërusalēmda olturaqlashqan Yehudiye ölkisining bashliqlirining isimliki: (qalghan xelqler, rohaniylar, Lawiylar, ibadetxana xizmetkarliri

---

⑨ Tewrat qanunigha bina'en tunji oghul we tunji erkeq mal-waranlar Xudagha mensup bolidu. Mallar qurbanliq süpitide ibadetxanigha ëlip këlinidu. Tunji oghul bedilige qoy qurbanliq qilinidu.

we Sulayman padishah xizmetkarlirining ewladliri Yehudiyediki bashqa jaylar – öz makanlirigha olturaqlashti. <sup>4</sup> Yehuda we Binyamin qebilisidin beziler Yërusalëmgha olturaqlashti.)

Yehuda qebile bashliqliridin:

Ataya Uzziyaning oghli, Uzziya Zikiriyaning oghli, Zikiriya Amaryaning oghli, Amarya Shifatyaning oghli, Shifatya Mahalal'ëlning oghli, Mahalal'ël Parezning ewladi idi.

<sup>5</sup> Ma'asëya Barukning oghli, Baruk Kolxozening oghli, Kolxoze Xazayaning oghli, Xazaya Adayaning oghli, Adaya Yoyaribning oghli, Yoyarib Zikiriyaning oghli, Zikiriya Shëlahning ewladi idi.

<sup>6</sup> Parezning Yërusalëmda olturaqlashqan ewladliridin jem'iy 468 palwan bar idi.

<sup>7</sup> Bënyamin qebilisidin:

Sallu Mishullamning oghli, Mishullam Yo'ëdning oghli, Yo'ëd Pidayaning oghli, Pidaya Qolayaning oghli, Qolaya Ma'asëyaning oghli, Ma'asëya Iti'ëlning oghli, Iti'ël Yishayaning ewladi idi.

<sup>8</sup> Uningdin bashqa Gabbay we Sallay bolup, jem'iy 928 kishi bar idi.

<sup>9</sup> Zikrining oghli Yo'ël ularning bashqurghuchisi idi. Hassinu'aning oghli Yehuda bolsa bu sheherning mu'awin bashliqi idi.

<sup>10</sup> Rohaniylardin:

Yoyaribning oghli Yidaya, Yakin <sup>11</sup> we Siraya, Siraya Xilqiyaning oghli, Xilqiya Mishullamning oghli, Mishullam Zadoqning oghli, Zadoq Mirayotning oghli, Mirayot Axitubning oghli idi, Axitub bolsa ibadetxanining bashqurghuchisi bolghanidi. <sup>12</sup> Ularning ibadetxanida xizmet qilidighan xizmetdash rohaniyliridin jem'iy 822 kishi bar idi.

Adaya Yiroxamning oghli, Yiroxam Pilalyaning oghli, Pilalya Amzining oghli, Amzi Zikiriyaning oghli, Zikiriya Pashxurning oghli, Pashxur Malkiyaning oghli idi. <sup>13</sup> Adayaning xizmetdashliridin jem'iy 242 jemet bashliqi bar idi.

Amashsay Azarëlning oghli, Azarël Axzayning oghli, Axzay Mishillëmotning oghli, Mishillëmot Immërning oghli idi.

<sup>14</sup> Amashsayning xizmetdashliridin 128 palwan bar bolup, ularning bashqurghuchisi Hagidolimning oghli Zabdi'el idi.

<sup>15</sup> Lawiylardin:

Shimaya Xashshubning oghli, Xashshub Azriqamning oghli, Azriqam Xashabyaning oghli, Xashabya Bunnining oghli idi.

<sup>16</sup> Lawiylar yetekchiliridin Shabbitay we Yozabad ibadetxanining tashqi ishlirigha mes'ul idi. <sup>17</sup> Mattanya Mikaning oghli, Mika Zabdining oghli, Zabdi bolsa Asafning ewladi idi. U ibadetxanida teshekkür äytish we du'a qilishqa yitekchilik qilatti. Baqbuqya Mattanyaning yaremchisi idi.

Abda Shammuwaning oghli, Shammuwa Galalning oghli, Galal Yidutunning oghli idi. <sup>18</sup> Muqeddes sheher Yërusalëmgha olturaqlashqan Lawiylar jem'iy 284 kishi idi.

<sup>19</sup> Ibadetxana derwaziwenliridin:

Aqqub, Talmon we ularning xizmetdashliri bolup, jem'iy 172 kishi idi.

<sup>20</sup> Qalghan Isra'illar, rohaniylar we Lawiylar Yehudiyening bashqa jayliridiki özi warisliq qilidighan makanlarga olturaqlashti. <sup>21</sup> Lëkin ibadetxana xizmetkarliri Yërusalëmdiki Ofel ëgizlikige olturaqlashti. Ular Zixa bilen Gishpaning qol astida ishleytti.

<sup>22</sup> Uzzi Yërusalëmgha olturaqlashqan Lawiylarning bashliqi bolup, u banining oghli, Bani Xashabyaning oghli, Xashabya Mattanyaning oghli, Mattanya Mikaning oghli, Mika bolsa Asafning ewladidin idi. Asafning ewladliri ibadetxanining munajatchilirigha mes'ul idi. <sup>23</sup> Bu munajatchilar padishahning buyruqidiki belgilime boyiche kündilik wezipisini öteytti.

<sup>24</sup> Zeraxning ewladliridin biri bolghan Pitaxya Mishëzabëlning oghli bolup, Yehuda qebilisige mensup idi. U Përsiye padishahining xelq ishliri meslihetchisi idi.

### **Bashqa yerlerde turghuchilar**

<sup>25</sup> Yehudiyening yëziliri bilen etrapidiki tërilghu jaylirigha kelsek, Yehuda qebilisidiki beziler Qiryat-arba, Dibon we Yiqabzi'el hem ularning etrapidiki yëzilargha olturaqlashti. <sup>26</sup> Beziliri Yëshuwa, Molada, Beyt-pelet, <sup>27</sup> Xazar-shu'al we Be'ersheba hem uning yëzilirigha, <sup>28</sup> Ziqlaq we Mikona hem Mikonaning yëzilirigha, <sup>29</sup> Ënrimmon, Zor'ah hem Yarmut, <sup>30</sup> Zanowax we Adullam hem ularning yëzilirigha, Lakish



hem uning tērilghu jaylirigha we Azēqa hem uning yēzilirigha olturaqlashti. Dēmek, Yehuda qebilisidikiler Be'ershebadin Hinnom jilghisighiche bolghan jaylarga olturaqlashti.

<sup>31</sup> Bēnyamin qebilisidikiler Geba, Mikmas, Ayyah we Beytel hem uning yēzilirigha, <sup>32</sup> Anatot, Nob, Ananya, <sup>33</sup> Xazor, Ramah, Gittayim, <sup>34</sup> Xadid, Zibo'im, Niballat, <sup>35</sup> Lod, Ono we hūnerwenler jilghisigha olturaqlashti. <sup>36</sup> Yehudiyede olturaqlaship qalghan bezi Lawiylarning Bēnyamin qebilisidikiler bilen bille turushi belgilendi.

## 12-bab

### Rohaniylar bilen Lawiylarning tizimlik

<sup>1</sup> Shi'altēlning oghli Zirubbabel we bash rohaniy Yēshuwa bilen bille sūrgūndin qaytip kelgen rohaniylar we Lawiylarning tizimlik tōwendikiche:

rohaniylardin:

Siraya, Yeremiya, Ezra,

<sup>2</sup> Amarya, Malluk, Xattush,

<sup>3</sup> Shikanya, Rixum, Mirēmōt,

<sup>4</sup> Iddo, Ginnētoy, Abiya,

<sup>5</sup> Miyamin, Ma'adya, Bilgah,

<sup>6</sup> Shimaya, Yoyarib, Yidaya,

<sup>7</sup> Sallu, Amōq, Xilqiya we Yidayalar idi.

Mana bular Yēshuwa dewridiki rohaniylarning bashliqliri we ularning xizmetdashliri idi.

<sup>8</sup> Lawiylardin:

Yēshuwa, Binnuy, Qadmi'ēl, Shērēbiya, Yehuda we Mattanyalar idi. Mattanya xizmetdashliri bilen teshekkūr naxshiliri ēytishqa mes'ul idi. <sup>9</sup> Ularning xizmetdashliri Baqbuqya we Unni ibadette ularning udulida turatti.

### Bash rohaniy Yēshuwaning ewladliri

<sup>10</sup> Bash rohaniy Yēshuwa Yoyaqimning atisi, Yoyaqim Elyashibning atisi, Elyashib Yoyadaning atisi idi. <sup>11</sup> Yoyada Yonatanning atisi, Yonatan Yaddu'aning atisi idi.

### **Rohaniylarning jemet bashliqliri**

<sup>12</sup> Yoyaqim bash rohaniylik wezipe ötüwatqan mezgilde, rohaniylarning jemet bashliqliri töwendikiche bolghan:

Siraya jemetidin Miraya

Yeremiya jemetidin Hananya

<sup>13</sup> Ezra jemetidin Mishullam

Amarya jemetidin Yihoxanan

<sup>14</sup> Malluki jemetidin Yonatan

Shibanya jemetidin Yüsüp

<sup>15</sup> Xarim jemetidin Adna

Mirayot jemetidin Xelqay

<sup>16</sup> Iddo jemetidin Zikiriya

Ginniton jemetidin Mishullam

<sup>17</sup> Abiya jemetidin Zikri

Minyamin jemetidin bir bashliq bolghan<sup>①</sup>

Mo'adya jemetidin Piltay

<sup>18</sup> Bilgah jemetidin Shammuwa

Shimaya jemetidin Yihonatan

<sup>19</sup> Yoyarib jemetidin Mattinay

Yidaya jemetidin Uzzi

<sup>20</sup> Sallay jemetidin Qallay

Amoq jemetidin Ėber

<sup>21</sup> Xilqiya jemetidin Xashabya

Yidaya jemetidin Nitän'ël

### **Rohaniylar we Lawiylarning jemet tezkirisi**

<sup>22</sup> Elyashib, Yoyada, Yoxanan we Yaddu'alar bash rohaniy bolghan mezgilde Lawiylarning jemet bashliqliri royxetke ëlinghan. Përsiye padishahi Dari'os hakimiyet tutqan mezgilde rohaniylarning jemet bashliqliri royxetke ëlinghan. <sup>23</sup> Lëkin ibadetxana tezkiriside royxetke ëlinghan Lawiylarning jemet bashliqliri peqet Elyashibning newrisi Yoxananning dewrigichila idi.

### **Lawiylarning xizmet teqsimati**

<sup>24</sup> Lawiylarning jemet bashliqliridin Xashabya, Shërëbiya, Yëshuwa,

---

① Eslidiki Ibraniy qolyazmilirida bu yerdiki isim chüshüp qalghan.

Binnuy we Qadmi'ëllar bolup, ular bashqa xizmetdashlar bilen bille ibadetlerde Xudaning yëqin adimi Dawut padishahning yolyoruqi boyiche bir-birige robiro turushup, medhiye ëytishishlrini ëytiship, minnetdarliq bildüretti. <sup>25</sup> Ibadetxana derwazisining yënidiki ambarlarni saqlaydighan derwaziwenler Mattanya, Baqbuqya, Obadiya, Mishullam, Talmon we Aqqublar idi. <sup>26</sup> Mana bu kishiler Yozadaqning newrisi Yëshuwaning oghli bash rohaniy Yoyaqimning mezigilide, shundaqla Yehudiyaning bashliqi Nexemiyaning we rohaniy hem Tewrat ustazi Ezraning zamanida yashighanidi.

### **Sheher sëpillirining Xudagha bëghishlinishi**

<sup>27</sup> Yërusalëm shehirining sëpilliri Xudagha bëghishlinidighan chaghda, Lawiylar turghan jayliridin bëghishlash murasimigha qatnishishqa Yërusalëmgha tekliq qilindi. Ular murasimni shad-xuramliq ichide minnetdarliq bilen jang, chiltar we liralarni chëlip, neghme qilip, naxsha ëytiship tebrikliidi. <sup>28</sup> Munajatchilar Yërusalëm etrapidiki jaylardin, jümlidin Nitofaning yëziliridin, <sup>29</sup> Beyt-gilgaldin, Geba we Azmawet qatarliq jaylardin këlip yïghildi. Chünki munajatchilar özliri üçün Yërusalëm etrapidiki yëzilarni qurup chiqqanidi. <sup>30</sup> Rohaniylar bilen Lawiylar özlirini paklap, andin jama'etni pakliidi. Këyin ular sheher derwaziliri bilen sëpillirininu paklash murasimi ötküzdi.

<sup>31</sup> Men Yehudiye emeldarlrini sëpil üstige yighip, minnetdarliq bildürüşke ikki chong xor ömekni belgilidim. Biri jenubiy yönülüşteki sëpil üstide qïgh derwazisigha qarap yürüp ketti. <sup>32</sup> Hoshaya we Yehudiye emeldarlrining yërimi munajatchilarning keynidin yürüş qildi. <sup>33</sup> Yene Azarya, Ezra, Mishullam, <sup>34</sup> Yehuda, Binyamin, Shimaya we Yeremiyalarnu egiship mangdi. <sup>35</sup> Andin bezi rohaniylar kanay chëlip, Asaf ewladidin Zikirriya bilen mangdi. Zikirriya Yonatanning oghli, Yonatan Shimayaning oghli, Shimaya Mattanyaning oghli, Mattanya Mikayaning oghli, Mikaya Zakkurning oghli, Zakkur bolsa Asaf ewladidin idi. <sup>36</sup> Ularning keynidin Zikirriyaning xizmetdashliri mangdi. Ular Shimaya, Azarël, Milalay, Gilalay, Ma'ay, Nitan'ël, Yehuda we Xananilar bolup, Xudaning yëqin adimi Dawut padishahning muzika eswablirigha oxshash eswablarni chëlip mangdi. Bu topqa Tewrat ustazi Ezra yëtekchilik qilghanidi. <sup>37</sup> Ular bulaq derwazisigha kelgende, pelempeylerdin chiqip, «Dawut shehiri»ning etrapidiki sëpilning eng üstige yëtip keldi. Andin ular Dawut padishahning

ordisidin ötüp, sherqtiki bulaq derwazisigha keldi.

<sup>38</sup> Ikkinchi xor ömek minnetdarligini bildürüp ularning aldigha chiqish üçün bashqa yolni chöridep shimalgha yürüp ketti. Men we jama'etning qalghan yërimi ularning keynidin egiship mangduq. Ular sëpil üstini boylap, tonurlar munaridin ötüp, keng sëpilge yetti. <sup>39</sup> Andin ular Efrayim derwazisidin ötüp, Kona Sheher derwazisigha keldi. Ular Bëliq derwazisi we Xanan'ël munaridin ötüp Yüz munarigha keldi. Ular yene Qoy derwazisigha qarap dawamlıq mëngip, Qarawul derwazisida toxtidi.

<sup>40</sup> Minnetdarlıqini bildürüwatqan ikki xor ömek ibadetxanigha yëtip këlip, u yerdin orun aldi. Menmu bille kelgen bir top emeldarlar bilen u yerdin orun aldim. <sup>41</sup> Bizning yënimizdin orun alghanlar kanay chalghuchi rohaniylar bolup, ular Elyaqim, Ma'asëya, Minyamin, Mikaya, Elyo'ënay, Zikiriya we Xananyalar idi. <sup>42</sup> U yerde yene Ma'asëya, Shimaya, El'azar, Uzzi, Yihoxanan, Malkiya we Êzërler bar idi. Munajatchilar Yizraxyaning yëtekchilikide ünlük naxsha ëytti.

<sup>43</sup> Jama'et u küni nurghun qurbanlıqlarni qildi hemde shad-xuramliqqa chömdi. Chünki Xuda ulargha zor xushallıq ata qilghanidi. Ayallar we balıllarmu xushallıqqa chömgenidi. Yërusalëmdiki shad-xuramliq yiray jaylarga anglinatti.

### **Ibadetxanining teminati**

<sup>44</sup> U küni bezi erler hedieler, tunji alghan hosul we mehsulatlarning ondin bir ülüshi saqlinidighan ibadetxana ambarlırını bashqurushqa teyinlendi. Ular rohaniylar we Lawiylar üçün Tewrat qanunida belgilengen boyiche sheher sirtidiki ëtizlardin ülüshni yighiwëlishqa mes'ul boldi. Yehudiyediki barlıq xelq rohaniylar we Lawiylar hem ularning ish-izliridin xursen boldi. <sup>45</sup> Chünki ular paklash murasimida Xudaning xizmitini ötep kelgenidi. Munajatchilar we derwaziwenlermu Dawut padishah oghli Sulaymangha buyrughinidek öz xizmetlırını qilishti. <sup>46</sup> Burun Asaf yashighan Dawut padishah zamanisida ibadetxana munajatchilirining yëtekchiliri bolush hemde medhiye naxshiliri we Xudagha minnetdarlıq bildürüş naxshilirining bolushi adet bolghanidi.

<sup>47</sup> Emdi bolsa, Zirubbabel we Nexemiya zamanisida barlıq Isra'ıllar munajatchılargha, derwaziwenlerge we bashqa Lawiylargha kündilik ozuqluqni teminlep berdi. Lawiylar bolsa rohaniylargha tapqinining ülüshini berdi.

## 13-bab

### Nexemiyaning islahati

<sup>1</sup> U künde Musa peyghember arqiliq chüshürülgen Tewrattiki yazmilar jama'etke oquldi. Uningda: «Ammonlar we Mo'ablarning ibadetke qatnishishigha qet'iy ruxset yoq» dëylgen bölek bayqaldi. <sup>2</sup> Chünki burun ular Isra'illar Misirdin chiqqan waqitta ularni ozuq-tülük we su bilen teminlimey, eksiche Isra'illargha lenet oqush üçün Bil'amni yallighanidi, emma Xudayimiz bu lenetni bextke aylandurghanidi. <sup>3</sup> Jama'et Tewrat qanunini anglighan haman, arilashma irqarni jama'et arisidin chiqiriwetti.

<sup>4</sup> Buningdin burun rohaniy Elyashib ibadetxanining ambarlirini bashqurushqa teyinlengenidi. Uning Ammonlardin bolghan Tobiya bilen tughqanchiliqi bar idi. <sup>5</sup> U burun ashliq hediyeieri, xushbuy buyumlar, ibadetxana saymanliri we ashliq, sharab hem zeytun yëghining ondin bir ülüşhi qoyulghan bir ëghiz yoghan öyni Tobiyagha teyyarlap bergenidi. Bu nersiler emr boyiche munajatchilar, derwaziwenler we bashqa Lawiylargha bëriledighan bolup, ularning arisidiki bezi ülüşhliri rohaniylargha bëriletti.

<sup>6</sup> Bu ishlar yüz bergende, men Yërusalëmda emes idim. Babil padishahi Artaxshastining 32-yili men padishahning yënigha bardim. Këyin men qaytish üçün uning ruxsitini soridim. <sup>7</sup> Men Yërusalëmgga yëtip kelgende, Elyashibning Tobiyagha ibadetxana hoylisidin bir ëghiz öyni ajritip bergen rezillikini bayqidim. <sup>8</sup> Men bek achchiqlinip, Tobiyaning barliq bisatini u öydin achiqip tashlidim. <sup>9</sup> Men rohaniylargha bu öylerni murasim boyiche paklashni hemde ibadetxana saymanliri, sunulghan ashliq hediyeieri we xushbuy buyumlarni u öyge qayturup ekirishni buyrudum.

<sup>10</sup> Men yene Lawiylarning kündilik teminat ozuqluqini bermigenlikini bayqidim. Shunga Xudaning xizmitide bolidighan munajatchilar bilen bashqa Lawiylar ëtizlirigha ishleshke ketkenidi. <sup>11</sup> Shuning bilen men emeldarlarni eyiblep:

– Nëme üçün ibadetxana xizmiti neziringlardin tashlinip qaldi? – dëdim.

Men yene munajatchilar we bashqa Lawiylarni chaqirip, öziğe tëgishlik xizmetlirini qaytidin qildurdum. <sup>12</sup> Yehudiyediki barliq xelq

yene bir qëtim ashliq, sharab hem zeytun yëghining ondin bir ülüshini ibadetxana ambarlirigha ëlip këlishke bashlidi. <sup>13</sup> Men rohaniy Shelemya, pütükchi Zadoq we Lawiylardin bolghan Pidayani ambarlarga mes'ul qildim. Men yene Mattanyaning newrisi hem Zakkurning oghli Xananni ularga yordemchi qildim. Bular ishenchlik ademler bolup, xizmetdashliri Lawiylarga adilliq bilen teqsim qilishqa mes'ul idi.

<sup>14</sup> I Xuda, bu yaxshi ishni semingde tutqaysen hemde sadaqetmenlik bilen ibadetxanigha we uning xizmetlirige qilghanlirimni untup qalmighaysen!

<sup>15</sup> U künlerde men bezi Yehudiylarning dem ëlish künide üzüm yanjiwatqanliqini kördüm. Ademlerning yene ashliq ëlip këliwatqanliqini we ësheklirige artiwatqanliqini kördüm. Ular dem ëlish künide üzüm, enjür, sharab we her xil mehsulatlarni Yërusalëmgga ëlip këliwatatti. Shuning bilen men ularni bu künde mehsulatlrini satmasliqqa agahlandurdum. <sup>16</sup> Yërusalëmda turghan Tir shehiridin kelgenler bëliq we her xil tawarlarni ëlip këlip dem ëlish künide Yehudiyedikilerge sëtiwatatti, hetta Yërusalëmdimu shundaq qiliwatatti.

<sup>17</sup> Shuning bilen men Yehudiylarning jama'et erbablirini eyiblep, mundaq dëdim:

– Nëme üçün bundaq rezillik bilen dem ëlish künini bulghaysiler?

<sup>18</sup> Ejdadliringlar shundaq qilmighanmidi? Shuning bilen Xudayimiz bu balayi'apetni bizge we bu sheherge yaghdurghanidi. Hazir siler dem ëlish künini bulghash arqiliq Isra'illargha qarshi tëximu zor ghezepni qozghawatisiler!

<sup>19</sup> Shuning bilen men derwazilarni dem ëlish künidin awwal, kün patqanda taqashni we dem ëlish küni ötüp ketmügiche achmasliqni buyrudum. Men dem ëlish künide herqandaq yük kirmisun, dep xizmetkarlirimni derwazilargha qoydum. <sup>20</sup> Her xil tawarlarni ekelgen sodigerler we sëtiqchilar bir yaki ikki qëtim Yërusalëmning sirtida këchini ötküzdi. <sup>21</sup> Shuning bilen men:

– Nëme üçün këchini sëpil sirtida ötküzisiler? Eger yene shundaq qilsanglar, edipinglarni bërimen! – dep agahlandurdum.

Shuningdin këyin ular dem ëlish künide qayta kelmidi. <sup>22</sup> Andin men dem ëlish künining muqeddeslikini saqlash üçün, Lawiylarning özlirini

paklap derwazilargha qarawulluq qilishini buyrudum.

I Xudayim, buning üçhün mēni semingde tutqaysen hemde  
yüksek menggülük mēhir-muhebbiting bilen manga  
rehim-shepget körsetkeysen!

<sup>23</sup> Shu künlerde men Ashdod, Ammon we Mo'ablardin öylengen bezi Yehudiylarni kördüm. <sup>24</sup> Tēximu yamini, ularning balilirining yērini dēgüdek öz Yehudiy tilimizni bilmey, peqet Ashdodluq yaki bashqa xelqlarning tilinila sözliyeletti. <sup>25</sup> Shuning bilen men ularni eyiblep, ulargha lenet yēghishini tilidim. Bezilirini urup, chēchini yuldum. Men ularni balilirining yerlikler bilen toy qilishigha yol qoymasliqi üçhün Xuda aldida qesem ichküzdüm. <sup>26</sup> Men ulargha mundaq dēdim:

– Bu, Isra'iliyening Sulayman padishahining gunah ötküzüshke azdurulghinidek bir ish emesmu? Herqandaq millettin uninggha sēlishturghudek padishah bolmighan, Xuda uninggha mēhir-muhebbet körsitip, uni Isra'illarning padishahi qilip tikligen. Biraq shundaq bolsimu u yat milletlerdin bolghan ayallarning azdurushi bilen gunah ötküzgen. <sup>27</sup> Emdi siler qandaqlarche bashqa milletlerdin öylinip, gunah ötküzüp, Xudagha sadaqetsizlik qilishni oylashqa jur'et qilalidinglar?!

<sup>28</sup> Bash rohaniy Elyashibning oghli Yoyadaning bir oghli Xoronluqlardin bolghan Sanballatning qizini alghan, shuning bilen men uni jama'et aldida qoghlap chiqardim.

<sup>29</sup> I Xudayim, bu adamlarni hemde ularning rohaniyliqini we sēning rohaniylar hem Lawiylar bilen tüzgen ehdengni bulghighinini ēsingde tutqaysen!

<sup>30</sup> Shuning bilen men xelqni herqandaq yat xelqlerdin yuqqan yaman tesirlerdin paklidim. Men rohaniylargha we Lawiylargha weziye bēkitip, herbir ademege öz xizmitini berdim. <sup>31</sup> Men yene belgilik waqitta otunlarning hemde tunji pishqan mēwilerning qurbanliq supisigha ēlip kēlinishini orunlashturdum.

I Xuda, mēni semingde tutqaysen, manga mēhribanliq qilghaysen!





# Estir

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Muqeddes Kitabning «Estir»din ibaret ushbu qismida Përsiye impëriyasining xanishliq mertiwisige ërishken Yehudiy qizi Estirning öz xelqini qutquzghanliqi yëzilghan. «Estir»diki weqelik Përsiye impëriyasida Axashwërosh hökümrانliq qilghan yilliri yeni miladiyedin burunqi 485-464 yilliri yüz bergen. Musa peyghemberning öz xelqini Misirdin ëlip chiqqinigha texminen ming yil bolghan chaghlار idi. Musa peyghember dewride Perwerdigar Xuda Isra'illarni öz xelqi qilip belgilep, ular bilen ehde tüzgenidi. Shu ehdiqe asasen ular Xudaning emrlirige boysunmisa, Xudaning jazasigha uchraytti. Lëkin Isra'illar Xudagha ita'et qilmastin, dawamliq saxta ilahlargha choqundi. Perwerdigar Xuda Isra'illarni agahlandurush üçün nurghun peyghemberlerni ewetken bolsimu, ular yenila saxta ilahlardin özlirini tartalmidi. Xuda axiri Isra'illarni jazalap, Babilning padishahini ularning zëminini bësiwëlip, paytexti Yërusalëmni weyran qilishqa we ahalisini sürgün ëtishke ewetti. Bu weqe miladiyedin burunqi 586-yili yüz berdi. Wahalenki Xuda öz xelqi bolghan Isra'illargha peyghember Yeremiya arqiliq ular sürgün qilinip yetmish yildin këyin, ularni yene öz zëminigha qayturup këlidighanliqini ëytqanidi. Isra'illar sürgün qilinip uzun ötmey, Babil Përsiye impëriyasi teripidin bësiwëlinidi.*

*Përsiyilikler Isra'illargha nisbeten qattiq qol bolmidi, xuddi Xuda aldin ëytqinidek, yetmish yildin këyin Isra'illar öz zëminigha qaytip këlishke bashlidi. Ular emdi saxta ilahlargha yene choqunmaydighan boldi. Shundaqtimu Përsiyidiki Isra'illar bashqa bir chong xeterge duch këlidu. Ushbu xeter heqqide «Estir»de bayan qilinghan. Amalekler Isra'illargha uzundin bëri düşmen bolup këliwatqan xelq idi. Musa peyghember Isra'illarni Misirdin ëlip chiqqandin këyin, Amalekler birinchi bolup Isra'illargha hujum qilghanidi. Sa'ul Isra'illargha padishah bolghan chaghlarda, Agag Amaleklerge padishah bolghan bolup, Isra'illar bilen bolghan urushta Agag öz xelqige bashchiliq qilghanidi. Estirning dewride Agagning ewladi bolghan Haman yenila Përsiye impëriyasida turuwatqan barliq Isra'illarni öltürüwëtishni pilanlaydu.*

*«Estir»diki nurghun weqeliklerdin, mesilen altinchi babtiki*

*Përsiyining padishahi Axashwëroshning uyqusining kelmesliki bilan këyinki weqeliklarning chëtishishidin shuni bileleymizki, gerche «Estir»ning hëchqandaq yëride « Xuda» dëgen söz tilgha ëlinmisimu, emma Xuda pütüin weqeliklarni bashqurup turghan.*

*«Estir»diki muhim nuqta Xudaning insanlarga bergen emrlirini tekitlesh bolmastin, belki Xudaning biz insanlarni ularning etrapida yüz bergen emeliy ishlar arqiliq yëtekligenlikidir.*

*Muqeddes Kitabning «Estir»din ibaret bu qismida Yehudiylarning Purim bayrimining tarixiy arqa körünüshi chüshendürülidu.*

### ***Tëzis:***

- 1. Estirning xanish bolushi (1-, 2-bablar)*
- 2. Haman pilanlighan suyiquest (3 – 5-bablar)*
- 3. Hamanning jazalinishi (6-, 7-bablar)*
- 4. Yehudiylarning düshmenlirini meghlup qilishi (8 – 10-bablar)*



## Estir

### **Padishah Axashwëroshning Washtini xanishliqtin qaldurushi**

<sup>1-2</sup> Töwendiki weqe padishah Axashwërosh zamanida yüz bergen. Axashwërosh Suza qel'esidiki textide olturup, Hindistandin Misirning nërisighiche bolghan bir yüz yigirme yette ölkige hökümrانliq qilghanidi. <sup>3</sup> U hökümrانliqining üçinchi yilida barliq aliy emeldarliri bilen beglirige bir katta ziyapet berdi. Ziyapetke Përsiye bilen Midiyaning serkerdiliri, herqaysi ölkilerdiki yuqiri tebiqidikiler we aliy emeldarlar këlip qatnashti. <sup>4</sup> Ziyapet alte ay dawamlashti. Padishah bu jeryanda ulargha öz impëriyisining bayliqi we özining shan-sheripini namayan qildi.

<sup>5</sup> Arqidinla padishah yene Suza qel'esidiki pütün kishilerge, mertiwisining yuqiri-töwenlikige qarimay, orda gülzarliqida yette kün ziyapet berdi. <sup>6</sup> Mezkur gülzarliq aq we kök kendir rexttin tikilgen perdiler bilen bëzelgen bolup, bu perdiler mermer tash tüwrüklerdiki kümüş halqilargha sösün renglik kendir rext bilen chëkilgenidi. Mermer tash, sedep we türlük renglik tashlar yatquzulghan yerning üstige altun-kümüshtin yasالghan yölenchüklük uzun orunduqlar qoyulghanidi. <sup>7</sup> Sharablar bir-birige oxshimaydighan altun qedehlerge quyulghan bolup, padishahning buyruqi boyiche ordidiki sharablar merdlerche teminlendi. <sup>8</sup> Padishah orda xizmetkarlirigha hemmeylenning

xalighanche sharab ichishige yol qoyushlrini, emma hëchkimge zorlimasliqlirini buyrudi.<sup>9</sup> Shuning bilen bir waqitta xanish Washti padishah Axashwëroshning ordida ayallar üçün hem ziyapet berdi.

<sup>10</sup> Katta ziyapetning yettinchi küni padishah sharabtin keypi chagh bolghinida, huzurida xizmet qilidighan yette heremaghisini<sup>②</sup> yeni Mihuman, Bizta, Xarbona, Bighta, Abaghta, Zëtar, Kerkeslerni <sup>11</sup> xanish Washtigha xanishliq tajini kiydürüp, huzurigha tekliplap qilip këlirlirini buyrudi. Xanish intayin chirayliq ayal bolghachqa, padishah ali emeldarliri bilen barliq ziyapet ehligine uning güzel jamalini körsetmekchidi.<sup>12</sup> Lëkin heremaghiliri xanish Washtigha padishahning emrini yetküzgende, u bërishni ret qildi. Buning bilen padishah intayin xapa bolup, ghezipi örlep ketti.<sup>13</sup> Ashu waqittiki padishahlarning qa'idisi boyiche padishah melum mesililerge duch kelgende, qanun we tertip-intizamni yaxshi bilidighanlarning meslihetini alatti, shunga padishah öz zamanining takamullashqan aqilliridin meslihet soridi.

<sup>14</sup> Aqillardin uning yëqinliri karshina, Shëtar, Admata, Tarshish, Meres, Marsina we Mimukanlar idi. Ular Përsiye we Midiyadiki yette ali emeldar bolup, padishah bilen da'im körüsheleydighan we impëriyide aldinqi orunda turidighan kishiler idi.<sup>15</sup> Padishah ulardin:

– Menki padishah Axashwërosh heremaghisini ewetip, xanish Washtigha emr yetküzgenidim. Lëkin, u emrimni beja keltürmide. Qanun boyiche uni qandaq bir terep qilish kërek? – dep soridi.<sup>16</sup> Mimukan buninggha jawaben padishah we bashqa ali emeldarlargha mundaq dëdi:

– Xanish Washti padishahning aldida emes, belki padishahning herqaysi ölkilerdiki ali emeldarlirining shundaqla pütkül xelqlarning aldidimu xataliq ötküzüptü!<sup>17</sup> Chünki xanishning qilghan bu ishi impëriyimizdiki hemme ayallarning arisigha tarqilishi bilenla bu ish ularning öz erlirini közige ilmasliqigha seweb bolidu. Ular: «Padishah Axashwërosh xanish Washtini huzurigha tekliplap qilghaniken, emma u bërishni ret qilüptü» dëyishidu.<sup>18</sup> Përsiye we Midiyadiki emeldarlarning xanimliri xanishning bu ishini anglighan haman erlirige shundaq mu'amile qilishqa bashlaydu. Buning bilen a'ilide mensitmeslik bilen

---

② Heremaghiliri ordidiki nurghun ishlarda muhim orunda turidighan xizmetchiler bolup, köp hallarda ular orda toqallirini bashqurush ishigha mes'ul bolatti. Ular pichiwëtilgen erler bolup, qizlarga chëqilmaytti we perzentmu qalduralmaytti.

xapiliq üzülmeýdu. <sup>19</sup> Eger aliyliri xalisila, buningdin këyin Washti padishahning huzurigha kelmisun, dep emr chüshürgeyla we bu emrni yazdurup, Përsiye bilen Midiyaning qanunigha özgermes qilip kirgüzgeyla we aliyliri uning xanishliq ornini uningdin yaxshiraq birsigge bergeyla. <sup>20</sup> Padishah emri katta impëriyilirining hemme jaylirigha jakarlanghandin këyin, hemme ayallar öz erlirining mertiwisining bar yoqluqidin qet'iynezer, ularni hörmət qilidighan bolidu, – dëdi.

<sup>21</sup> Padishah we uning aliy emeldarliri bu pikirni toghra tapti, shunga padishah Mimukanning teklipi boyiche ish kördi. <sup>22</sup> Padishah herbir ölke xelqining öz til-yëziqida impëriyining hemme jaylirigha: «Herbir er öz a'ilisining xojayinidur» dep höküm chüshürdi.

## 2-bab

### Estirning xanish bolushi

<sup>1</sup> Padishah Axashwëroshning ghezipi qaytqandin këyin, Washti we uning qilghanliri hem uning üstidin chiqirilghan öz yarliqi heqqide oylaydighan boldi. <sup>2</sup> Padishahning mexsus ghulamliiri padishahqa:

– Aliyliri üçün yash we chirayliq qizlar tëpip keltürölsun. <sup>3</sup> Bu chirayliq qizlarni Suza qel'esidiki heremxanigha yighip këlisch üçün impëriyilirining herqaysi ölkilirige emeldarlar teyinlensun. Qizlar orda toqallirigha mes'ul heremaghisi Hëgayning bashqurushida bolsun we pedez mulazimeti bilen teminlensun. <sup>4</sup> Andin özlirige yaqqan qiz Washtining ornigha xanish bolsun, – dep tekliip berdi. Bu tekliip padishahqa yaqqachqa, u shundaq qildi.

<sup>5</sup> Suza qel'eside Mordikay isimlik bir Yehudiy bolup, u Binyamin qebilisidin bolghan Ya'irning oghli idi. Ya'ir Shim'ining oghli, Shim'i bolsa Kishning oghli idi. <sup>6</sup> Babil padishahi Nibukadnezer Yërusalëmdin Yehudiye padishahi Yihoyakinni bir top ademler bilen bille esir qilip ëlip kelgende, Kishmu shularning ichide idi. <sup>7</sup> Mordikayning Estir isimlik bir newre singlisi bolup, uning Ibraniyche ismi Hadassa idi. U bir güzel, këlischken qiz bolup, ata-anisi tügep ketkendin këyin Mordikay uni öz qizi qilip bëqiwëlip, chong qilghanidi.

<sup>8</sup> Padishahning permani bilen nurghun qizlar Suza qel'esidiki heremxanigha keltürölgende, Estirmu ordidiki qizlarga mes'ul Hëgaygha tapshuruldi. <sup>9</sup> Estir Hëgaygha yaqti. Hëgay uninggha iltipat

qilip, derhal uni perdez mulazimlari va alohida yemekliklar bilan teminlidi. Shundaqla u ordidin yette kenezekni uning xizmatini qilishqa tallap, Estir va ularga heremxanidin eng yaxshi jayni berdi.<sup>10</sup> Estir o'z xelqi va uruq-ejdadi haqqida hechkimga hechnema aytmidi, chunki Mordikay uningha bu toghrisida eghiz achmasliqni buyrughanidi.

<sup>11</sup> Mordikay Estirning hal-ehwalidin xewer elish va uningha qandaq mu'amile qiliniwatqanligini bilish uchun, har kuni heremxana hojrlisining etrapida mengip yurdi.

<sup>12</sup> Resmiyet boyiche herbir yash qiz padishah Axashweroshning huzuriga kirish uchun, o'z nowiti kelishtin burun alte ay murmekki yeghi bilan, alte ay xush puraql etir va maylar bilan jem'iy on ikki ay perdez qilinishi kerak idi.<sup>13</sup> Qiz padishahning huzuriga kirgenda, heremxanidin ordiga nemini elip ketishni xalisa, uningha shu nersiler beriletti.<sup>14</sup> Kechqurun padishah huzuriga kirgan qiz etisi etigenda ordidiki heremxanining boshqa bir bo'lumige ewetiletti. U heremxana toqallarni boshqurghuchi heremaghisi Sha'ashghaz nazariti astida idi. Peqet padishahqa yaqqan, ismi atap chaqirilghan qizla qaytidin uning huzuriga kireleytti.<sup>15</sup> Estir yeni Abixayilning qizi (Mordikay beqiwalghan o'zining bir newre singlisi)ning padishah huzuriga kirish nowiti kelgende, heremaghisi Hëgay uningha nemini elish haqqida teklipl bergen bolsa, shuni aldi va boshqa hech nersa sorimidi. Estirni korgenlarning hemmisi uni yaqturup qalatti.<sup>16</sup> Shundaqla qilip Axashwerosh impëriyasining yettinchi yili, oninchi ayda<sup>3</sup> yeni tebet eyida Estir padishah Axashweroshning ordisiga keltürüldi.<sup>17</sup> Padishah Estirni barliql ayallardin yaxshi kördi. U padishahning iltipati va amraqliqligiga barche qizlardin artuql sazawer bolghachqa, padishah uning beshigha xanishliql tajini kiydürüp, Washtining ornigha xanish qildi.<sup>18</sup> Keynidin, padishah hemme aliy emeldarliri va beglirige Estir sheripi uchun bir katta ziyapet berdi. Hemme ölkilerde bayram elan qilindi va sexiyliql bilan hediylar berildi.

### **Mordikayning padishahning hayatini qutquzushi**

<sup>19</sup> Qizlar ikkinchi qetim heremxanigha yigilghanda, Mordikay ordida

---

<sup>3</sup> «Estir»de eger aylar nomur boyiche elinghan bolsa, Ibraniy kalendaridiki waqitni körsitidu. Eger aylar ismi bilan elinghan bolsa, Pars kalendaridiki waqitni körsitidu. Ushbu ayettiki waqit miladiye kalendari boyiche texminen miladiyedin burunqi 478-yilning on ikkinchi eyigha toghra kelidu.

mensepke ërishkenidi. <sup>20</sup> Estir Mordikayning tapilishi boyiche, özining xelqi we uruq-ejdadi heqqide yenila hëchkimge hëchnëme ëytmedi. Estir Mordikaygha uning terbiyisidiki waqtida boysunghandek boysunatti.

<sup>21</sup> Mordikay ordida xizmet qilghan mezgilde, orda derwazisida közetchilik qilidighan Bightan we Teresh isimlik ikki heremaghisi bolup, ular padishah Axashwëroshqa intayin ghezeplinip, uni öltürüwëtishni qestlep yüretti. <sup>22</sup> Mordikay bu suyiqestni bilip qëlip, xanish Estirge melum qildi. Estir bu ishni Mordikayning namida padishahqa yetküzdi.

<sup>23</sup> Tekshürülüş arqiliq bu ishning rastliqi ispatlanghandin këyin, bu ikki kishi dargha ësip öltürüldi. Bu weqe impëriyining tezkirisige padishahning köz aldida yëzip qoyuldi.

### 3-bab

#### Hamanning Yehudiylarning neslini yoqitish suyiqesti

<sup>1</sup> Bu ishlardin këyin padishah Axashwërosh Agagning neslidan bolghan Hammidataning oghli Hamanning emilini barliq emeldarlarningkidin yuqiri östürdi. Mertiwe jehette Haman padishah Axashwëroshning keynidila turatti. <sup>2</sup> Ordidiki pütün emeldarlarning hemmisi padishahning buyrughinidek Hamanning aldidin ötkende, uninggha ëgilip tezim qilishatti. Peqet Mordikayla ëgilmeytti hem tezim qilmaytti. <sup>3</sup> Buni körgen ordidiki bashqa emeldarlar uningdin:

– Padishahning emrige boysunmighiningiz nëmisi? – dep soridi. <sup>4</sup> Ular Mordikaygha bu gepni her küni dësimu, emma Mordikay ularning sözige qulaq salmidi. Mordikay ulargha chüshendürüp:

– Men Yehudiy, Hamangha tezim qilmaymen, – dëdi. Shuning bilen, ular Hamanning Mordikayning bu ishgha yol qoyidighan-qoymaydighanliqini bilip bëqish üçün bu gepni uninggha dep qoydi.

<sup>5</sup> Haman Mordikayning uninggha ëgilip tezim qilmighanliqini körüp intayin ghezeplendi. <sup>6</sup> U yene Mordikayning Yehudiy ikenlikini bilishi bilen, yalghuz Mordikayning özinila jazalash azliq qilidiken dep qaridi. Shunga u Axashwërosh impëriyisidiki pütün Yehudiylarni yeni Mordikayning öz xelqini qirip tashlashni pilanlidi.

<sup>7</sup> Axashwërosh impëriyisining on ikkinchi yili birinchi ayda yeni nisan

ëyida <sup>④</sup> bu pilanning emelge ashurulushigha bir künning belgilinishi üçhün, Hamanning aldida «pur» (chek) tartildi. Purda on ikkinchi aynning yeni adar ëyining on üçhünchi küni\*<sup>⑤</sup>, texminen bir yildin këyinki waqit chiqti. <sup>8</sup> Andin Haman padishah Axashwëroshqa:

– Impëriyilirining hemme ölkilirige chëchilip ketken shundaqla öm yashaydighan bir xelq bar. Ularning qanunliri bashqa xelqlarning qanunlirigha oxshimaydu. Ular impëriyimizning qanunlirigha boysunmaydu. Ularning yashishigha yol qoyush impëriyimizning menpe'itige paydisizdur. <sup>9</sup> Eger aliyliri xalisila, ularni yoqitish üçhün mektup yazdurghayla. Men impëriyimizning memuriy xirajiti üçhün xezinige üç yüz atmish ming kilo kümüş tapshurushqa kapaletlik qilimen, – dep melum qildi. <sup>10</sup> Shuning bilen padishah qoshulghanliqini bildürüp, özining möhürlük üzükini Yehudiylarning düshmini bolghan Agagning neslidin bolghan Hammidataning oghli Hamangha berdi.

<sup>11</sup> Padishah uningha:

– Bu kümüşler özüngge qalsun. U xelqni qandaq qilimen dëseng, shundaq qil! – dëdi. <sup>12</sup> Shunga birinchi aynning on üçhünchi küni<sup>⑥</sup> Haman padishahning pütükchilirini yighip, impëriyining hemme ölkilerdiki re'isliri, begliri we aliy emeldarlarigha qarita mektup yazdurdi. Mektuplar herbir ölke xelqining öz til-yëziqida bolup, ular padishahning namida yëzildi. Shundaqla ulargha padishahning möhürlük üzüki bësildi.

<sup>13</sup> Mektuplar chaparmenler arqiliq padishahning qol astidiki hemme ölkilerge ewetildi. Mektuplarda: «On ikkinchi aynning yeni adar ëyining on üçhünchi küni<sup>⑦</sup> Yehudiylarning qëri-yash, er-ayal, bala-chaqilirining hemmisi bir kün ichide qirilsun, öltürülsun, yoq qilinsun, mal-mülükliri talan-taraj qilinsun» dep yëzilghanidi. <sup>14</sup> Hemme ademning shu küni teyyar bolup turushi üçhün, mektupning köchürme nusxisi herqaysi ölkilerde perman bolup, hemme puqralargha aldın ëlan qilinmaqchi boldi. <sup>15</sup> Padishahning emrige bina'en, mezkur perman Suza qel'eside ëlan qilindi. Chaparmenler permanni derhal herqaysi ölkilerge ëlip bërishti. Bu waqitta padishah bilen Haman buni tebriklelesh yüzisidin

---

<sup>④</sup> Miladiye kalëndari boyiche texminen miladiyedin burunqi 472- yilning tötinchi ëyigha toghra këlidu.

<sup>⑤</sup> Miladiye kalëndari boyiche üçhünchi aynning yettinchi künige toghra këlidu

<sup>⑥</sup> Miladiye kalëndari boyiche tötinchi aynning on yettinchi künige toghra këlidu.

<sup>⑦</sup> Miladiye kalëndari boyiche üçhünchi aynning yettinchi künige toghra këlidu.



sharab ichishke olturdi. Suza qel'esi bolsa biseremjanliqta qaldi.

## 4-bab

### Mordikayning Estirdin yardem sorishi

<sup>1</sup> Mordikay bu ishlardin xewer tapqandin këyin intayin qayghurup, kiyimlirini yirtip, chige rextke yögünip, bëshigha kül chëchip, Suza qel'esini aylinip yürüp, nahayiti qattiq ahuperyad kötürdi. <sup>2</sup> U orda derwazisigha këlip, toxtap qaldi. Chünki belgilime boyiche chige rextke yögengen kishiler ordigha kirgüzülmeytti. <sup>3</sup> Padishahning permanni qaysi ölkige yëtip kelse, u yerdiki Yehudiylar qayghurup, nale-peryad urushti. Ular roza tutup, köz yëshi qilip, haza tutushti, nurghun kishiler chige rextke yögünip, külge milinip yëtishti.

<sup>4</sup> Estirning xizmitini qilidighan kënizekler bilen heremaghiliri Mordikay heqqide Estirge xewer yetküzgende, u intayin bi'aram bolup, Mordikaygha kiyim-këçeklerni ewetip, uning matani tashliwëtishini telep qildi. Lëkin Mordikay qobul qilmidi. <sup>5</sup> Estirning xizmitige teyinlengen padishahning Hatak isimlik bir heremaghisi bar idi. Estir uni chaqirtip, Mordikayning yënigha bërüp, zadi nème ishning uni qiynawatqanliqini we nëmishqa undaq bolghanliqini bilip këlishke ewetti. <sup>6</sup> Shuning bilen Hatak orda derwazisi aldidiki meydanda Mordikay bilen körüshti. <sup>7</sup> Mordikay yüz bergen ishlarni uninggha bir-birlep ëytip berdi shundaqla Hamanning Yehudiylarni yoqitish üçhün dölet xezinisige qanchilik pul i'ane qilishni wede qilghanliqini dëdi.

<sup>8</sup> Mordikay uninggha yene Suzada ëlan qilinghan, Yehudiylarni yoqitish toghrisidiki permanidin bir nusxa berdi. Mordikay uning bu permanni Estirge tapshurup bërishini hemde Estirge ehwalni chüshendürüp, uning padishahqa yëlinip, öz xelqining bir qoshuq qënini tilishini telep qildi.

<sup>9</sup> Hatak qaytip Mordikayning telipini Estirge yetküzdi. <sup>10</sup> Estir:

– Mordikaygha munu geplerni yetküz, – dep Hatakni yene ewetti.

<sup>11</sup> – Padishah ordisida xizmet qiliwatqanlar we padishahning qol astidiki xelqliri shuni biliduki: er yaki ayal bolushidin qet'iynezer, qaysi bir kishi chaqirilmay, ichkiriki hoyligha – padishahning huzurigha kirse, qanun boyiche öltürülidu. Peqet padishah uninggha qolidiki altun seltenet hasisini uzitip qalsa, u tirik qalidu. Mëni bolsa padishah chaqirmighili bir ay boldi.

<sup>12</sup> Estirning bu gepliri Mordikayga yetküzüldi. <sup>13</sup> Mordikay Estirge mundaq jawab ewetti:

– Yehudiylarning hemmisi öltürüldighan yerde sen «hergizmu ordida yashighanliqim üçün aman qalimen» dep oyylimighin. <sup>14</sup> Eger mushu waqitta sen süküt qilsang, Yehudiylargha bashqa jaydin yadem këlidu, ular qutulup qalidu, lëkin sen pütün jemeting bilen qoshulup ölisen. Kim bilidu, belkim sen mushu waqitlar üçün xanishliq mertiwisige ërishkendursen?

<sup>15</sup> Estir këyin Mordikayga mundaq jawab qayturdy:

<sup>16</sup> – Siz bërip, Suza qel'esidiki barliq Yehudiylarni yighing, siler men üçün roza tutunglar, üç këche-kündüz hëch nerse yëmenglar, hëch nerse ichmenglar. Menmu kënizeklirim bilen shundaq qilimen. Andin men qanungha xilap bolsimu, padishahning aldigha kirimen. Buning üçün ölsemmu meyli.

<sup>17</sup> Shundaq qilip Mordikay ketti we Estirning tapilighinidek qildi.

## 5-bab

### Estirning padishah bilen Hamangha ziyapet bërishi

<sup>1</sup> Üchinchi küni Estir shahane libasni kiyip, ordining ichkiriki hoyligha yeni padishah texti qoyulghan xas xanisi udulidiki hoyligha kirdi. Padishah xas xanisi ishiqining udulidiki textide olturatti. <sup>2</sup> Padishah xanish Estirning ichkiriki hoylida turghinini körüp, xanish uning neziride iltipat tapqach altun seltenet hasisini uninggha uzatti. Shuning bilen Estir uning aldigha bërip, hasining uchini tutti. <sup>3</sup> Padishah uningdin:

– Ey xanish Estir! Nëme boldi? Nëme teliping bar? Hetta impëriyimning yërimini telep qilsangmu, u sanga bërilibu, – dëdi.

<sup>4</sup> – Eger aliyliri xalisila, bugün Haman bilen birge, sili üçün teyyarlighan ziyapitimge qedem teshrip qilghayla, – dëdi Estir padishahqa. <sup>5</sup> Padishah:

– Estirning telep qilghinidek Hamanni derhal ëlip këlinglar, – dëdi. Shundaq qilip, padishah ziyapetke Haman bilen bille bardı.

<sup>6</sup> Sharab ichiliwatqanda, padishah Estirdin yene:

– Iltimasing nëme? Iltimasing beja keltürüldü. Nëme teliping bar? Hetta impëriyimning yërimini telep qilsangmu, u sanga bërilibu, – dëdi.

<sup>7-8</sup> – Mëning iltimasim we telipim shuki: eger men aliylirining

iltipatigha muyesser bolsam, aliyliri xalisila, ete özliri Haman bilen birge ikkiliri üçhün teyyarlighan ziyapitimga qatniship bergeyla. Shu chaghda silining sorighanlirigha jawab bërey, – dëdi Estir.

### **Hamanning Mordikayni qestlesh pilani**

<sup>9</sup> Haman ziyapettin köngli xush qaytti. Lëkin u orda derwazisi aldidin ötkinide, Mordikayning u yerde ornidin midirlimay olturghinini, özidin bir'azmu eyemimigenlikini körüp, intayin ghezeplendi. <sup>10</sup> Lëkin u ghezipini bësiwëlip, öyige qaytip, aghinilirini chaqirtti we xotuni Zereshnimu keltürdi. <sup>11</sup> Haman ulargha özining cheksiz bayliqi we perzentlirining köplüki heqqide po atti, shundaqla padishahning uning mertiwisini qandaq östürüp, barliq aliy emeldarlar bilen beglerdin yuqiri qilghanliqini aghzi aghzigha tegmey sözlidi. <sup>12</sup> Haman yene:

– Bulardin bashqa xanish Estir bergen ziyapetke padishah bilen mendin bashqa hëchkim tekliq qilinmaptu. U yene padishah bilen mëni etiki ziyapetke tekliq qildi! <sup>13</sup> Biraq men qachanla hëliqi Yehudiy Mordikayning orda derwazisi aldida olturghinini körsem, bu ishlarning hemmisining manga hëchbir ehmiyetsiz ikenlikini hës qilimen, – dëdi.

<sup>14</sup> Uning xotuni we aghiniliri uninggha:

– Siz buyruq chüshürüp, ottuz yette gez<sup>®</sup> ëgizlikte bir dar teyyarliting we ete etigende padishahtin Mordikayni dargha ësishtni telep qiling. Shundaq qilghanda ziyapetke xushal-xuram barisiz, – dep tekliq bërishiti. Haman buni yaxshi meslihet dep bilip, ëgiz bir dar teyyarlatti.

## **6-bab**

### **Padishahning Mordikaygha shan-sherep bërishi**

<sup>1</sup> Shu küni kechte padishahning uyqusi kelmigechke, impëriyining tezkirisini aldurup oqutti. <sup>2</sup> Tezkirining: «Mordikay padishahni yoshurun öltürüş heqqidiki bir suyiquestni pash qilghan, bu suyiquestni orda derwazisini közet qilidighan Bightan bilen Teresh isimlik ikki heremaghisi pilanlighan» dep yëzilghan yërige kelgende,

<sup>3</sup> padishah:

– Bu ish üçhün Mordikay qandaq teqdirlendi, uning öziğe nëme

---

<sup>®</sup> Texminen 22 mëtirgha toghra këlidu.

izzet-ikram körsitildi? – dep soridi.

Padishahning ghulamliri:

– Uninggha hëch nerse bërilmepu, – dep jawab bërishti.

<sup>4</sup> – Orda hoylisida kim bar? – dep soridi padishah. Bu chaghda Haman Mordikayni yasitip qoyghan dargha ëshishqa padishahtin ijazet sorash üchün orda hoylisigha emdila kirgenidi. <sup>5</sup> Shunga padishahning ghulamliri uninggha:

– Hoylida Haman turidu, – dep jawab berdi.

– Uni kirgüzünglar! – dëdi padishah. <sup>6</sup> Haman kirgende, padishah uningdin:

– Padishah izzet-ikram körsetmekchi bolghan kishige nëme keltürülse bolidu? – dep soridi. Haman öz könglide: «Padishah mendin bashqa kimgimu izzet-ikram körsiter idi» dep oylidi <sup>7-8</sup> we padishahqa:

– Padishahimiz izzet-ikram körsetmekchi bolghan kishi üchün özliri kiygen shahane libas, özliri mingen taj taqalghan at ëlip këlinsun. <sup>9</sup> Andin padishahning eng hörmetlik aliy emeldarlıridin biri u kishige libas kiydürüp, uni atqa mindürüp, sheher meydanini aylandurup: «Qaranglar! Padishah izzet-ikram körsetmekchi bolghan kishi mana mushundaq qilinidu» dep uning aldida jar salsun, – dëdi.

<sup>10</sup> Shundaq qilip, padishah Hamangha:

– Derhal shahane libas bilen atni keltürüp, hazirqi dëgingning boyiche orda derwazisi aldida olturghan Yehudiy Mordikaygha shundaq qil! Ëytqanliringdin birersimu kem qilinmisun! – dep buyrudi. <sup>11</sup> Haman shahane libas bilen atni keltürdi. Mordikaygha libas kiydürüp, atqa mindürdi we uni sheher meydanigha ëlip bërip aylandurup:

– Qaranglar! Padishah izzet-ikram körsetmekchi bolghan kishi mana mushundaq qilinidu, – dep uning aldida jar saldi. <sup>12</sup> Shuningdin këyin Mordikay ordidiki wezipisini dawamlashturushqa qaytip keldi. Haman bolsa bëshini chümkep, ghemkin halda derhal öyige qaytip ketti. <sup>13</sup> U özi duch kelgen ishlarni xotuni Zereshke we barliq aghinilirigha bir-birlep sözlep berdi. Xotuni we meslihetchiliri uninggha:

– Siz yëngilishke bashlighan Mordikay Yehudiy neslidin bolghachqa, uninggha taqabil turalmaysiz, siz choqum uning köz aldida yëngilip qalisiz, – dëdi.

<sup>14</sup> Ular sözliship turghinida, ordining heremaghiliri këlip, Hamanni Estirning teyyarlighan ziyapitige bërishqa aldiratti.

## 7-bab

### Hamanning dargha ësip öltürülüşhi

<sup>1-2</sup> Shuning bilen padishah Haman bilen bille Estirning ziyapitige bardi. Sharab ichiliwatqanda, padishah Estirdin yene:

– Ey, xanish Estir! Iltimasing nëme? Iltimasing beja keltürülidu. Nëme teliping bar? Hetta impëriyinning yërimini telep qilsangmu, u sanga bërilidu, – dëdi.

<sup>3</sup> Estir:

– Eger men aliylirining iltipatigha muyesser bolsam, aliyliri xalisila, iltimasim üçün jënimni qutuldughayla. Telipim üçün xelqimning hayatini saqlighayla. <sup>4</sup> Men we xelqim qirilib, öltürölüp, yoq qilinishqa sëtilib kettuq. Eger biz peqet qul we dëdeklikke sëtilib ketken bolsaq, men süküt qilar idim chünki bizning külpet tartishimiz padishahqa ëlip këlidighan köngülsizlikke sëlishturghanda hëch gep emes, – dep jawab berdi.

<sup>5</sup> U waqitta padishah Axashwërosh xanish Estirdin:

– U kim iken? Bundaq qilishqa jur'et qilalaydighan kishi qeyerde iken? – dep soridi.

<sup>6</sup> – Bizning esheddiy düshminimiz del bu rezil Hamanning özi! – dep jawab berdi Estir.

Haman padishah we xanish aldida titrep ketti. <sup>7</sup> Padishah ghezep bilen ornidin turup, ziyapetxanidin orda gülzarliqigha chiqip ketti. Haman padishahning özini bosh qoyuwetmeydighanliqini bilip, xanish Estirdin bir qoshuq qënini tilësh üçün qaldi. <sup>8</sup> Padishah orda gülzarliqidin ziyapetxanigha qaytip kirginide, Haman xanish Estir yanpashlap yatqan uzun orunduqqa özini tashlap yatatti. Padishah:

– Men turuqluq, u mëning ordamda xanishqa edepsizlik qiliwatamdu nëme? – dep warqiridi. Padishah shundaq dëyishi bilenla heremaghiliri Hamanning bash-közini chümkep, uni öltürüşke teyyar boldi.

<sup>9</sup> Padishahning aldida turuwatqan heremaghiliridin Xarbona isimlik birsi:

– Haman aliylirining hayatini qutquzghan Mordikayni ëshish üçün ottuz yette gez ëgizlikte yasatqan dar uning hoylisida turidu! – dëdi.

– Uninggha Hamanning özini ësinglar! – dep emr qildi padishah.

<sup>10</sup> Shuning bilen Mordikayni asmaqchi bolghan dargha Hamanning özi

ësildi. Shundila padishahning ghezipi bësildi.

## 8-bab

### Mordikay bilen Estirning öz xelqini qutquzushi

<sup>1</sup> Shu kuni padishah Axashwërosh Yehudiylarning dushmini Hamanning pütün öy-jay, mal-mülkini xanish Estirge berdi. Mordikayning padishahning huzurigha kirishige ijazet bërildi. Chünki Estir padishahqa uning öz tughqini ikenlikini ëytıp bergenidi. <sup>2</sup> Padishah Hamandin tartiwëlinghan möhürlük üzükni Mordikaygha berdi. Estir Mordikaygha Hamanning öy-jay, mal-mülkini bashqurushni hawale qildi. <sup>3</sup> Estir yene padishahning ayighigha yiqilip, yighlap turup, uningdin Agagning neslidin bolghan Hamanning Yehudiylarning neslini yoqitish suyiquestini bikar qilishini yëlinip soridi. <sup>4</sup> Padishah Estirge altun seltenet hasisini uzatqanidi, Estir padishahning aldida ornidin turup:

<sup>5</sup> – Eger men aliylirining iltipatigha muyesser bolsam, aliyliri toghra tëpip, mendin memnun bolsila, aliyliri xalisila, bir emr chüshürüp, Agagning neslidin bolghan Hammidataning oghli Hamanning impëriyilirining hemme ölkiliridiki Yehudiylarni yoqitish üçün yazdurghan mektuplirini bikar qilghayla. <sup>6</sup> Men xelqimning yoqitilishigha, tughqanlirimning qirilishigha qandaqmu chidap turalaymen? – dëdi.

<sup>7</sup> Padishah Axashwërosh xanish Estir bilen Yehudiy Mordikaygha mundaq dëdi:

– Haman Yehudiylarni qirip tashlimaqchi bolghanliqi üçün, uni dargha asturdum we mal-mülkini Estirge berdim. <sup>8</sup> Emdi xalighininglarche, mëning namimda Yehudiylargha mektup yëzip, möhürlük üzükimni bësinglar. Shuni ësinglarda tutunglarki, padishahning namida yëzilip, padishahning möhürlük üzüki bësilghan herqandaq mektup bikar qilinmaydu.

<sup>9</sup> Shuning bilen üçinchi ayning yeni shiwan ëyining yigirme üçinchi küni<sup>⑨</sup> Mordikay padishahning pütükchilirini yighip, Yehudiylargha we Hindistandin Misirning nërisighiche bolghan impëriyining jem'iy bir yüz yigirme yette ölkisidiki re'isliri, begliri we emeldalirigha qarita, mektup

---

<sup>⑨</sup> Miladiye kalëndari boyiche altinchi ayning yigirme beshinchi künige toghra këlidu.

yazdirdi. Mektuplar herbir ölkining öz til-yëziqida shundaqla Yehudiylarning til-yëziqida yëzildi. <sup>10</sup> Mordikay padishah Axashwëroshning namida yazdurghan bu mektuplarga uning möhürlük üzükini basturdi we ularni ordidiki chapqur atlarga mingen chaparmanler arqiliq tarqatti.

<sup>11</sup> Mezkur mektuplarda padishah herqaysi sheherlerdiki Yehudiylarning özini qoghdash üçün birlishishige ijazet bergen. Yehudiylarning özlirige hujum qilmaqchi bolghan herqandaq millet we ölkidin bolghan ademlerni we ularning xotun-balilirini qirishigha, öltürüshige, yoq qilishigha we ularning mal-mülüklirige ige bolushigha ruxset bërigen. <sup>12</sup> Bu ish pütün ölkilerde on ikkinchi ayning yeni adar ëyining on üçinchi küni<sup>①</sup> yeni eslide Yehudiylarni qirghin qilishqa belgilengen küni, bir kün ichide ijra qilinsun dep bëkitildi. <sup>13</sup> Bu mektupning köchürme nusxisi herqaysi ölkilerde perman bolup jakarlinidighan we hemme ademge uqturulidighan boldi. Shundaq bolghanda Yehudiylar düshmenliridin shu küni intiqam ëlishqa teyyar bolalaytti. <sup>14</sup> Chaparmanler ordidiki chapqur atlarga minip padishahning buyruqi boyiche jiddiy atlandi, Suzadiki qel'edimu bu perman ëlan qilindi.

<sup>15</sup> Mordikay aq we kök shahane libasni kiyip, kendir yiptin toqulghan sösün reng yengsiz yëpinchisini yëpinip, katta altun tajini taqap, padishahning huzuridin chiqti. Suza shehiri xushalliq tentenilirige chömdi. <sup>16</sup> Yehudiylarga nisbeten bu chagh bext-sa'adetke ërishken, shad-xoramliq we izzet-hörmetke tolghan chagh boldi. <sup>17</sup> Padishahning permani hemme ölke we sheherlerge yëtip barghanda, uni anglighan Yehudiylar shadliqqa tolup, xushalliq ziyapiti bërishti, bayram qilish arqiliq tebrikleshti. Nurghun yerlik ahaliler Yehudiylardin qorqushup, Yehudiy bolushti.

## 9-bab

### Yehudiylarning öz düshmenlirini meghlup qilishi

<sup>1</sup> On ikkinchi ayning yeni adar ëyining on üçinchi küni<sup>②</sup> keldi. Bu padishahning permanining beja keltürüldighan küni, shundaqla

① Miladiye kalëndari boyiche üçinchi ayning yettinchi künige toghra këlidu.

② Miladiye kalëndari boyiche üçinchi ayning yettinchi künige toghra këlidu.

Yehudiylarning dushmanliri ularning üstidin ghalib kēlishke ümid baghligan kün idi. Eksiche bu künde Yehudiylar ularning üstidin ghelibe qildi. <sup>2</sup> Yehudiylar özlirige ziyankeshlik qilghuchilargha qarshi turush üçün padishah Axashwēroshning pütün ölkiliridiki özliri turushluq sheherlerde yighilishti. Jaylardiki xelqler ulardin qorqushatti. Shunga ulargha hēchkim qarshiliq körsitelmidi. <sup>3</sup> Pütün ölkilerning re'isliri, aliy emeldarliri, begliri we orda ishlirigha mes'ul xadimlar Mordikaydin qorqqachqa, Yehudiylargha yadrem bērishti. <sup>4</sup> Chünki Mordikayning hoquq da'irisi barghansēri kēngiyish bilen u ordida intayin nopuzluq bolup, uning nam-shöhriti barliq ölkilerge tarqalghanidi.

<sup>5</sup> Shunga Yehudiylar öz dushmanlirige xalighinini qildi. Ular dushmanlirini qilich bilen qirip yoqatti. <sup>6</sup> Yehudiylar Suza qel'esidila besh yüz kishini öltürdi. <sup>7-10</sup> Ularning ichide Yehudiylarning esheddiy dushmani Hammidataning oghli bolghan Hamanning on oghlimu yeni Parshandata, Dalfon, Aspata, Porata, Adalya, Aridata, Parmashta, Arisay, Ariday we Wayzatalarmu bar idi. Yehudiylar dushmanlirini öltürdi, lēkin ularning hēchqandaq mal-mülkini olja almidi.

<sup>11</sup> Shu küni Suza qel'eside öltürülgenlarning sani padishahqa melum qilinghanidi, <sup>12</sup> padishah xanish Estirge:

– Yehudiylar yalghuz Suza qel'esidila besh yüz adem öltürüptu. Öltürülgenlarning ichide Hamanning on oghlimu bar iken, impēriyining bashqa ölkiliride yene nēme ishlar qilghandur? Emdi iltimasing nēme? Iltimasing beja keltürülidu. Yene nēme teliping bar? Dēgining kēlidu, – dēdi. <sup>13</sup> Estir:

– Aliyliri xalisila, Suzadiki Yehudiylarning etimu bügünki perman boyiche ish qilishigha ijazet bergeyla hemde Hamanning on oghlining jesetlirini dargha asturghayla, – dep jawab berdi.

<sup>14</sup> Padishah shu boyiche perman chühürdi we bu perman Suzada jakarlandi. Hamanning on oghlining jesetliri dargha ēsildi.

<sup>15</sup> Adar ēyining on tötinchi küni<sup>③</sup> Suzadiki Yehudiylar yene bir qētim jem bolup, Suzada üç yüz ademni qirdi. Lēkin ular oxshashla mal-mülük olja almidi.

<sup>16</sup> Adar ēyining on üçinchi küni<sup>④</sup> impēriyining herqaysi ölkiliridiki bashqa Yehudiylarmu yighiliship özlirini qoghdashqanidi. Özlirige

③ Miladiye kalēndari boyiche üçinchi ayning sekkizinchi künige toghra kēlidu.

④ Miladiye kalēndari boyiche üçinchi ayning yettinchi künige toghra kēlidu.



öchmenlik qilghan yetmish besh ming kishini öltürüp, aram tapqanidi. Lëkin mal-mülükke qol tegküzmigenidi. <sup>17</sup> Ikkinchi küni ular dem aldi hem bu künni xushalliq ziyapiti küni qilip belgilidi. <sup>18</sup> Suzadiki Yehudiylar bolsa adar ëyining on üçinchi, on tötinchi künliri<sup>⑤</sup> yighiliship, özlrini qoghdashti. On beshinchi küni<sup>⑥</sup> dem aldi hem bu künni xushalliq ziyapiti küni qilip belgilidi. <sup>19</sup> Shunga kichik yëza-kentlerde turidighan Yehudiylar adar ëyining on tötinchi küni<sup>⑦</sup> xushalliq ziyapiti bëridighan aram ëlish küni qilip, bir-birige sowghatlar teqdim qilishidighan boldi.

### **Purim bayrimining këlip chiqishi**

<sup>20</sup> Mordikay bu ishlarni xatirilep, pütün Axashwërosh impëriyasining yiraq-yëqin ölkiliridiki Yehudiylargha mektup yëzip ewetip, <sup>21</sup> ularning her yili adar ëyining on tötinchi we on beshinchi küni<sup>⑧</sup> hëyt küni qilishlrini buyrudi. <sup>22</sup> Bu künler Yehudiylarning dushmanliridin aram tapqan künler, bu ay Yehudiylarning qayghuliri shadliqqa, mung-zarliri xushalliqqa aylanghan ay idi. Ularining bu künlerni ziyapetler bërish bilen ötküzüp, öz'ara shundaqla kembeghellerge sowghatlar bërishliri buyruldi.

<sup>23</sup> Buning bilen Yehudiylar Mordikayning özlirige yëzip qaldurghini boyiche ish qildi we bashlighan bu hëytni dawamlashturushni qarar qilishti. <sup>24</sup> Yehudiylarning esheddiy dushmani, Agagning neslidin bolghan Hammidataning oghli Haman Yehudiylarni yoqitish suyiquestini pilanlighanidi. U Yehudiylarni yoqitish üçün pur (chek) tartish arqiliq bir künni belgiligenidi. <sup>25</sup> Lëkin Hamanning suyiquesti padishahning quliqigha yetkende, padishah Hamanning özi pilanlighan Yehudiylargha ziyankeshlik qilish pilani uning öz bëshigha kelsun dep emr yazdurghanidi. Shuning bilen Haman hem uning oghullirining hemmisi dargha ësilghanidi.

<sup>26</sup> Haman tartqan chek «pur» dep atalgachqa, Yehudiylar xatiriligen bu künlermu «purim» dep ataldi. Yehudiylar Mordikay yazghan mektup,

---

⑤ Miladiye kalëndari boyiche üçinchi aynıng yettinchi, sekkizinchi künlirige toghra këlidu.

⑥ Miladiye kalëndari boyiche toqquzinchi küнге toghra këlidu.

⑦ Miladiye kalëndari boyiche üçinchi aynıng sekkizinchi küнге toghra këlidu.

⑧ Miladiye kalëndari boyiche üçinchi aynıng sekkizinchi, toqquzinchi künlirige toghra këlidu.

özlirining körgenliri we bëshidin ötküzgenliri wejidin, <sup>27</sup> özliri, ewladliri we ular bilen birleshken kishiler üçhün bir en'ene belgilep, Mordikayning yëzip qaldurghini boyiche her yili bu ikki künni xatirileshni qarar qildi.

<sup>28</sup> Ular hem bu künlər impëriyining herbir öлке we sheherliride, hemme a'ililerde xatirilinishi we ewladtin ewladqiche dawamlishishi kërek, bu künlerning Yehudiylar arisida xatirilinishi hëchqachan toxtap qalmasliqi shundaqla yüz bergen ishlar ewladlar teripidin hergiz untulup qalmasliqi kërek, dep qarar qildi.

<sup>29</sup> Abiha'ilning qizi xanish Estirmu Yehudiy Mordikay bilen birge, Mordikay burun yazghandek bir parche mektüp yëzip, xanishliq nopuzi bilen Purim bayrimi ötküzüşni qollidi.

<sup>30</sup> Bu mektuplar padishah Axashwërosh hakimiyiti astidiki bir yüz yigirme yette ölkidiki pütün Yehudiylargha yëzilghanidi. Mektuplarda Yehudiylargha tinchliq-amanliq tilengenidi. <sup>31</sup> Bu mektuplar Purim bayrimini belgilidi. Bu bayramning her yili belgilengen künlərde xatirilinishini Yehudiy Mordikay bilen xanish Estir otturigha qoydi. Xelqler xuddi özliri we ewladliri üçhün roza tutush we qariliq tutush waqtini belgileshni qarar qilghandek, bu bayramni ötküzüşnimu qarar qildi. <sup>32</sup> Estirning buyruqi Purim bayrimigha a'it qa'idilerni belgilidi we bularning hemmisi xatire kitabigha yëzildi.

## 10-bab

### Padishah Axashwërosh bilen Mordikayning utuqi

<sup>1</sup> Padishah Axashwërosh öz impëriyisining pütün yerliridin, hetta Ottura Dëngizghiche bolghan jaylardin alwan yighatti. <sup>2</sup> Uning küch-qudriti, pa'aliyetliri we Mordikayni qandaq östürüp, mertiwige chiqarghanliqi Përsiye we Midiya padishahlirining tezkirisige yëzilghanidi. <sup>3</sup> Yehudiy Mordikay öz xelqining bextini izdep, öz millitining tinchliqini yaqlighachqa, Yehudiylar arisida izzet tëpip, qërandashlirining qedirlishige ërishkenidi. U mertiwë jehette padishah Axashwëroshning keynidila turatti.



# Zebur

## Kirish söz

*«Zebur» Xudagha iltija we ibadet qilish üçhün yëzilghan muqeddes munajatlar toplimidin ibarettur. «Zebur»diki munajatlarning mutleq köp qismi Dawut peyghember teripidin yëzilghan. Dawut peyghember Xudani chin qelbidin söyetti. U chëwer sazende we qoshaqchi bolup, Isra'il xelqige padishah bolghan mezgilliride nechche minglighan sazende we naxshichilarni tekliq qilip, ularning nöwet bilen saz chëlip, naxsha ëytip, Xudagha ibadet qilishini orunlashturghan.*

*Yillarning ötüşhi bilen Dawut peyghemberning, shundaqla Xudani chin qelbi bilen söyidighan bashqa ixlasmenlerning munajatliri toplinip «Zebur» bolup shekillengen. Bu munajatlarning bir qismi Xudadin mëhir-shepqet tileshe, kechürüm qilinishni, yademe bërishni yaki qutquzulushni ötünüsh we Xudagha ishench baghlash heqqide bolsa, yene bir qismi Xudani medhiyelesh, Xudagha shükürler ëytish we uninggha ibadet qilish heqqididur. Bezi munajatlarda mu'ellipning özi duch kelgen balayi'apetler yaki rezil ademler üstidin nale-peryad qilghanliqi, Xudaning ularni yoq qiliwëtishini iltija qilghanliqi ipadilengen.*

*Dawut peyghember hayat musapiside ëghir külpetlerge duch këlip, köp zulum tartqan, hetta beziler uni öltürmekchi bolghinida, u hayatini saqlap qëlsh üçhün bashqa jaylarga qëchip këtip yoshurunuwëlshqa mejbur bolghan. Uning munajatlirining köp qismini, del uning hayatining ashu müshkül chaghilirida Xudagha qilghan du'aliri, dep chüshinishke bolidu. Dawut peyghember hayat tejribiliri arqiliq Yaratquchi Xuda heqqide köp bilimge ige bolghan bolup, bu jeryanlar uning munajatliride bayan qilinghan.*

*Ibrahim peyghember we uning newrisi Yaqup peyghemberning ewladliri Yaratquchi Xudagha ëtiqad qilghanlar idi. Xuda Yaqup peyghemberning ismini «Isra'il» dep özgerkten we bu isim uning ewladlirigha, këyinche bolsa pütkül Isra'il xelqige nam bolup qalghan. Isra'illarning etrapidiki barliq eller butperesler bolghachqa, ular Isra'illar teripidin «xudasiz eller», «yat eller» yaki «yat xelqler» dep atalghan. Xuda Ibrahim peyghemberni tallighan we uning bilen ehde tüzüp, uruq-ewladlirigha bext ata qilidighanliqini, ular arqiliq dunyadiki*

*barliq xelqlergimu bext ata qilidighanliqini wede qilghan. Isra'illar Ibrahim peyghemberning ewladliri bolghachqa, ular Xudaning wedisige asasen Xudaning öz xelqi bolush, shundaqla Xuda özi Ibrahim peyghemberge wede qilghan «Kenan» dep atalghan alahide zëmingha ige bolush salahiyitige igidur. «Zebur»diki bir qisim munajatlarda wede qilinghan ashu zëmin tilgha ëlinidu.*

*Xuddi bashqa tillardiki naxsha we shë'irlardikidek, ibraniychë yëzilghan «Zebur» munajatliridimu istilistikiliq wasitiler qollinilghan. Mesilen, «Zebur» munajatlirini oqughinimizda Yaratquchi Xudaning «közi», «quliqi», «biliki», «qoli», «barmaqliri» we «didari» dëgendek ibarilerni uchritimiz. Shühhisizki, bu hergiz Xudaning jismaniý bedinining barliqini bildürmeydu. Zebur munajatlirida «Xudaning közi» we «Xudaning quliqi» dëyish arqiliq, Xudaning köridighan we anglaydighanliqi, insanning qilghan jimi ishlinirini bilip turidighanliqi ilgiri sürülgen bolsa, «Xudaning biliki», «qoli» we «barmaqliri» uning qudriti we ulugh ishlinirigha, «Xudaning didari» bolsa uning huzuri yaki shapa'itige wekillik qilinghan. Xuddi shuninggha oxshash, «Xudaning öyi», «Xudaning chëdiri» yaki «Xudaning ibadetxanisi» dëgen ibarilermu hergiz Xudaning emeliyette melum öyde yaki insan qoli bilen yasalghan jayda turidighanliqini bildürmeydu. Hemmimizge shu nerse ëniqki, Yaratquchi Xuda melum bir öydila emes, belki hemmila jayda mewjut bolup turalaydu, u zaman we makanning cheklimisige uchrimaydu. «Xudaning öyi», «Xudaning chëdiri» yaki «Xudaning ibadetxanisi» qatarliqlar, Dawut peyghemberning Yërusalëm, yeni Quddustiki Si'on tëghida qurghan chëdirini sherhlesh üchün ishli tilgen atalg'hulardur. Bu jay Xudagha ëtiqad qilghanlar üchün ibadet merkizige aylangan bolup, u jayda Xudaning shan-sheripi ulargha ayan bolghan.*

*«Zebur» munajatliri Xudaning insanlargha ilham we küch-quwwet bëghishlaydighan sözliridur. Ular Yaratquchi Xuda we uning qudretlik ishlinirini biz insanlargha yorutup bëridu. Biz bu munajatlarning sizni rohlandurup, Xudagha chin qelbingiz we Xuda körsetken heqiqet boyiche ibadet qilishingizgha tilekdashmiz. Mëhir-shepqetlik Xuda özini sizge ayan qilghay.*



# Zebur

## 11-bölek

### 1-munajat

<sup>1</sup> Neqeder bextlik he!

Yamanlarning salasigha kirmigüchi,  
gunahkarlarning yolida mangmighuchi,  
mesxirichiler<sup>⑨</sup> arisida yürmigüchi.

<sup>2</sup> Perwerdigarning telimliridin söyünc heqqide tapidu ular,  
kêche-kündüz shu telimler heqqide pikir qilar.

<sup>3</sup> U goya derextur tikilgen ëriq boyigha,  
öz peshide mëwilerni bërip turar.

Solashmas esla yopurmaqliri,  
hemme ishliri ongushluq bolar.

<sup>4</sup> Biraq yamanlar oxshimas ulargha,  
ular oxshar shamalda sorulghan topangha.<sup>①</sup>

---

<sup>⑨</sup> **Mesxirichiler** – Xuda we Xudaning yolini mesxire qilghuchilarni körsitidu.

<sup>①</sup> **Topan** – Bughday, shal, tëriq qatarliq zira'etlerning xamanda dëni ayriwëlinghandin këyin qëlip qalghan ghol, yopurmaqlirining topidek bolup ketken uwaqliri.

<sup>5</sup> Bash kötörelmes yamanlar Xudaning soriqida,  
gunahkarlar turalmas heqqaniylar qatarida.

<sup>6</sup> Perwerdigar yorutar heqqaniylar yolini,  
yamanlar yoli bashlar halaketke ularni.

## 2-munajat

<sup>1</sup> Néchün quturar xelqler?

Néchün ishqa ashmaydighan suyiquest oylar ademler?

<sup>2</sup> Sep tüzüshüp jahandiki padishahlar,  
ora koliship birlikte hökümdarlar,

Perwerdigar we u tallighan padishahqa qarshi turar.

<sup>3</sup> Deydu ular: «Üzüp tashlap ular salghan kishenlerni,  
chörüwëteyli boynimizdiki sirtmaqlarni.»

<sup>4</sup> Mana külmekte, olturghuchi ersh textide,  
Perwerdigar qilmaqa ularni mesxire.

<sup>5</sup> Eyibler ularni ghezep bilen,  
wehimige salar qehri bilen.

<sup>6</sup> Deydu u: «Öz muqeddes tēghimda –  
textke olturghuzdum padishahimni Si'onda.»

<sup>7</sup> Ėlan qilay Perwerdigarning permanini,<sup>②</sup>

dëdi u manga: «Sen mëning oghlumsen,<sup>③</sup>  
jakarlidim бүгүн sëning atang ikenlikimni.

<sup>8</sup> Sora mendin, bërimen ilkingge barche xelqni,  
te'elluq qilimen sanga pütün zëminni.

<sup>9</sup> Tömür kaltek bilen weyran qilisen qarshilashqanlarni,  
sapal qachini chaqqandek pare-pare qilisen ularni.»

<sup>10</sup> Eqlinglarni tēpinglar emdi, ey padishahlar,  
agah bolunglar jahandiki hökümrarlar.

---

② 7-ayettin bashlap 9-ayetkiche padishahning ëytqan sözliridur.

③ Sen mëning oghlumsen – bu Xuda bilen padishah otturisdiki meniwi jehettiki munasiwetni körsitidu. Bu munajatta Perwerdigar pütkül alemni bashquridighan eng ulugh «padishah» bolush süpiti bilen, zëminni bashquridighan padishahni «oghlum» dep atighan. Qedimki zamanda chong padishahliqlar bilen kichik padishahliqla otturisdiki bēqindichiliq munasiwet «ata-bala» munasiwiti boyiche teswirlengen.

<sup>11</sup> Perwerdigargha eyminip ita'et qilinglar,  
shadlininglar hem Xudadin qorqunglar.

<sup>12</sup> Achchiqlanmisun, bash ëginglar oghligha,  
tutsa uning ghezipi birdinla,  
halak bolisiler mangghan yolunglarda.  
Neqeder bextliktur panah tapqanlar uningda.

### 3-munajat

*Bu munajatni Dawut öz oghli Absalomdin qëchip yürgende yazghan.*

<sup>1</sup> Neqeder köptur reqiblim, i Perwerdigar,  
shunche jıqtur manga qarshi chiqqanlar.

<sup>2</sup> Dëyisher nurghun kishiler üstümdin:  
«Yoqtur uninggha nijatliq Xudadin.» *Sëlah*<sup>④</sup>

<sup>3</sup> Emma, i Perwerdigar qalqinimdursen,  
shan-shöhritim, qeddinni kötürgüchisen.

<sup>4</sup> Peryad qilghanidim yuqiri awazda Perwerdigargha,  
u jawab berdi muqeddes Si'on tēghidin manga. *Sëlah*

<sup>5</sup> Saqlighach mēni Xuda öz panahida,  
yatsam kētimen bexiraman uyqugha,  
tinch-aman oyghinimen yene tangda.

<sup>6</sup> Qorqmasmen minglighan kishilerdin,  
ularning her tereptin qilghan hujumidin.

<sup>7</sup> I Perwerdigar, yademege kelgin,  
i Ilahim, mēni qutquzghin.

Testikige salisen reqiblimning,  
chishlirini sundurisen rezillerning.

<sup>8</sup> I Perwerdigar, sendin kēler nijatliq,  
öz xelqingni qilghaysen beriketlik.

*Sëlah*

---

④ *Sëlah* – Ibraniye söz bolup, bu söz heqqide töwendikidek birqanche chüshendürüşler bar: 1. «Biraz toxtap, chongqur tepekkür qilinglar» dēgen menide. 2. Ibadet qilghuchilargha sejde qilish heqqide bērilidighan belge. 3. Muzikidiki melum bir belge. 4. Merghul.



## 4-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, tarliq sazlar tengkishide ëytilsun dep, neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Jawab bergin, nida qilsam sanga,  
ëh mëni himaye qilghuchi Xuda.  
Mëni azad qilghaniding külpette qalghinimda,  
anglighin du'ayimni yene rehim qilip manga.

<sup>2</sup> Ey insan baliliri,  
qachanghiche deysende qilisiler mëning izzet-hörmitimni,  
qachanghiche qedirleysiler asassiz shikayetlerni,  
qachanghiche toqup chiqisiler manga qarshi yalghanchiliqlarni?

*Sëlah*

<sup>3</sup> Bilip qoyunglar shuni,  
Perwerdigar tallaydu teqwadarlarni,  
anglaydu mëning nidayimni.

<sup>4</sup> Xudadin qorqunglar, gunah qilmanglar!<sup>⑤</sup>  
jimjit yëtip ornunglarda,  
buni chongqur oylininglar! *Sëlah*

<sup>5</sup> Chin dil bilen qilinglar qurbanliqlarni,  
Perwerdigargha baghlanglar ishenchinglarni.

<sup>6</sup> Soraydu nurghun kishiler:  
Yaxshiliq qilar kim bizge?  
Ëh Perwerdigar, chüshürgin  
jamalingning nurini üstimizge.

<sup>7</sup> Ziyade xushal qilding könglümni,  
shunche mol bolghanlardinmu ashliq we sharabliri.

<sup>8</sup> Yatsamla uyqum këler bexiraman,  
chünki mëni aman-ësen saqlighuchi  
peqet sen – Perwerdigar özüngdursen.

---

<sup>⑤</sup> Xudadin qorqunglar, gunah qilmanglar – bezi terjimilerde «achchiqlansanglar, achchiqinglar silerni gunahqa bashlimisun» dep ëlinghan.

## 5-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, neyge tengkesh qilinip ëytilsun dep,  
neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Ëh Perwerdigar, qulaq salghin du'ayimgha,  
köngül bölgün ahuzarimgha.

<sup>2</sup> Ëh ilahim, padishahim, yetkin mëning halimgha,  
du'a qilmaqtimen chünki sanga.

<sup>3</sup> Ëh Perwerdigar, anglaysen seherde awazimni,  
tang bilen teng iltija qilip kütimen jawabingni.

<sup>4</sup> Xudadursen yaqturmaydighan yamanliqni,  
özüngge hemrah qilmaysen rezillikni.

<sup>5</sup> Nepretlinisen eskilik qilghuchilargha,  
tik turalmas hakawurlar aldingda.

<sup>6</sup> Halak qilisen yalghanchilarni,  
öch körisen qanxor, hiyligerlerni.

<sup>7</sup> Shundaq, men kirimen sëning öyüngge,  
cheksiz, menggülik muhebbiting bolghach manga.  
Sejde qilimen muqeddes ibadetxanangda,  
ixlasim bardur sanga.

<sup>8</sup> I Perwerdigar, bashlighin mëni heqqaniyliqingda,  
chünki paylap yürer düşmenlirim etrapimda.  
Roshen qilghin öz yolungni aldimda.

<sup>9</sup> Semimiylük yoqtur ularning ëghizlirida,  
rezillik chirmiwalghandur dillirini,  
ochuq qebre kebidur galliri,  
xushametke tolghandur tilliri.

<sup>10</sup> I Xuda, bëkitkeysen ularning gunahlorini,  
özi kolighan orida körsün ular özlirini.  
Ita'etsizlik qilghachqa ular sanga,  
köp gunahqa patti ular, qoghliwetkin ularni.

<sup>11</sup> Emma sendin xursen bolsun panahinggha ërishkenler,  
ular da'im shadlinip, yangratsun naxsha-küyler.  
Sen alghaysen ularni qanitingning astigha,

shu waqitta seningdin shadlinidu seni söygenler.

<sup>12</sup> I Perwerdigar, bext ata qilisen heqqaniylargha, saxawitingni qalqan qilip, bashpanah bolisen ulargha.

## 6-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, sekkiz tarliq sazlar tengkishide eytilsun dep, neghmichiler beshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> I Perwerdigar,  
meni qehring bilen eyblime,  
manga ghezippingde terbiye berme.

<sup>2</sup> I Perwerdigar, rehim qil manga,  
ze'ipliship kettim qewetla.  
I Perwerdigar, shipaliq bergin manga,  
boshiship ketti ustixanlirim biraqla.

<sup>3</sup> I Perwerdigar, hesret toldi qelbimge,  
yürermen bu ehwalda qachanghiche?

<sup>4</sup> Ötüney Perwerdigar, saqlap qalghin jënimni,  
menggülük muhebbitingde qutquz meni.

<sup>5</sup> Chünki hëchkim seni eslimes ölse,  
kim sanga rehmet eytar gör ichide.

<sup>6</sup> Hëch madarim qalmidi nale-peryad qilip sanga,  
köz yëshim derya bolur her këchisi ornumda.

<sup>7</sup> Közlirimning nuri ketti derd-elemdin,  
ajizlashti közlirim düşmenlirim destidin.

<sup>8</sup> Berheq, qulaq saldi zarimgha Perwerdigar,  
yoqilinglar yënimdin ey yamanliq qilghuchilar.

<sup>9</sup> Perwerdigar anglap iltijayimni,  
qobul qildi du'ayimni.

<sup>10</sup> Qalar hemme düşmenlirim nomus we wehimide,  
tuyuqsizla chëkiner, bolup shermende.

## 7-munajat

*Binyamin qebilisidin bolghan Kush isimlik bir ademning qilghan sözige qarita Dawutning Perwerdigargha iltija qilip äytqan munajiti.*

<sup>1</sup> I Igem Perwerdigar, tapimen panah sendin,  
xalas qilip barliq dühmenlirimdin,  
qutquzghaysen mäni qoghlap yürgenlerdin.

<sup>2</sup> Bolmisa, ular shirdek titip tashlar mäni,  
hëchkimim yoqtur qutquzidighangha jënimni.

<sup>3</sup> I Perwerdigarim, qilghan bolsam birer yamanliqni,  
bulghighan bolsam naheq ishlar bilen qollirimni,

<sup>4</sup> qilghan bolsam dostumgha yamanliqni,  
sewebsiz bulighan bolsam dühminimni,

<sup>5</sup> dühminim tutuwalsun qoghlap mäni,  
jënimni alsun ular cheylep tënimni,  
yer bilen yeksan qilsun izzitimni.

*Sëlah*

<sup>6</sup> I Perwerdigar, ghezeplengin, süküt qilma,  
qarshi chiqqin qehrlik dühmenlirimge i Xuda,  
men üçün oyghanghin, ularni tartqin sotqa,  
sen bëkitken hökümni ada qilghin ulargha.

<sup>7</sup> Sot achmaq üçün olturghin büyük ornungda,  
hemme xelqler toplashsun etrapinggha.

<sup>8</sup> Perwerdigar sot achar xelqlerge,  
i Perwerdigar qilghaysen höküm  
layiq halda heqqaniy, diyanitimge.

<sup>9</sup> Axirlashturghin rezillerning yamanliqini,  
tewrenmes qilghin heqqaniylarni,  
i heqqaniy Xuda, sinighuchisen qelblerni.

<sup>10</sup> Qalqinimdur Xuda,  
nijatkar bolur qelbi paklargha.

<sup>11</sup> Adil sotchidur Xuda,  
nepretliner rezillerdin da'ima.

<sup>12</sup> Eger tashlimisa insan yaman yolini,  
bilep u qilichini,

betlep quyar ya oqini.

<sup>13</sup> U teyyarlap qoyghandur ejellik qorallarni,  
betlep qoyghandur yayining otlug oqini.

<sup>14</sup> Rezil kishi gunahqa hamildar bolar,  
qorsiqi achchiq zeherge tolar,  
tughqan balisi yalghanchi bolar.

<sup>15</sup> Kim kolisa bashqilar uchün ora,  
yiqilip chüsher özi uninggha.

<sup>16</sup> Kim yamanliq qilsa bashqilargha,  
yënip këler öz bëshigha.

Kim zulum salsa bashqilargha,  
yënip këler öz bëshigha.

<sup>17</sup> Teshekkür ëytimen heqqaniy Perwerdigargha,  
medhiye oquymen ulugh Xudaning namigha.

## 8-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, «gittif»ta<sup>⑥</sup> orunlansun dep,  
neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> I Rebbimiz Perwerdigar,  
shunche heywet naming bar yer yüzide,  
sheripingni namayan qilding asman-pelekte.

<sup>2</sup> Balilar we bowaqlarning tillirida medhiyeletting özüngni,  
yumush uchün düshmen we qisaschilarning ëghizlirini.

<sup>3</sup> Qarisam men barmaqliring ijad qilghan asmangha –  
kökke orunlashturup qoyghan yultuzlargha we aygha,

<sup>4</sup> deymen: insan nême idi, sen uni yad etküdek?  
Adem nesli nême idi, shunche köngül bölgüdek?

<sup>5</sup> Perishtilerdin azraqla töwen qilding ornini,  
kiydürdüng sen uninggha shan-shöhretning tajini.

<sup>6</sup> Bashqurghuzdung uninggha külli jahanni,  
tiz püktürdüng uninggha hemmini.

<sup>7</sup> Tiz püker qoy, kala, yawayi haywanlar,

---

<sup>⑥</sup> **Gittif** – «Gat» shehiride ijad qilinghan bir xil saz yaki ahang bolushi mumkin. Yene bir chüshendürülüş boyiche, birer bayram yaki murasimda ëytilghan naxshidur.

<sup>8</sup> asmandiki ucharqanat, dëngizdiki bëliqlar,  
shundaqla dëngizda yashighuchi hemme janliqlar.

<sup>9</sup> I Rebbimiz Perwerdigar,  
yer yüzide shunche heywet naming bar.

## 9-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, «mut-labben»<sup>⑦</sup> ëytilsun dep,  
neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> I Xuda, chin dilimdin ëytimen teshekkürümni,  
bayan eylep sëning pütkül karametliringni.

<sup>2</sup> Sendin aldim xushalliq, shadliqimni,  
i ulugh Xuda, küyleymen namingni.

<sup>3</sup> Düşmenlirim meghlup bolup qachqinida,  
halak qilisen ularni aldimda.

<sup>4</sup> Chünki, mëni aqliding sen heq dewayimda,  
adaletlik sotchi bolup seltenetlik ornungda.

<sup>5</sup> Soraq qilip yat ellerni,  
halak qilding rezil xelqlerni,  
öchürüwetting menggüge namlirini.

<sup>6</sup> Düşmenler weyran boldi ebedke,  
aylinip sheherliri xarabilikke.  
Qalmidi u jaylarning namliri tarix bëtide.

<sup>7</sup> Perwerdigar olturar menggü shahliq textide,  
höküm üçhün qurghandur u textini eslide.

<sup>8</sup> Dunyani u soraq qilar adalette,  
adil höküm chiqirar xelqlerge.

<sup>9</sup> Perwerdigar qorghandur ëzilgenlerge,  
panah bolar u da'im azabliq künlerde.

<sup>10</sup> Sëning peziletliringni bilgenler  
ishenchisini baghlar sanga,  
chünki, terk etmeysen

---

<sup>⑦</sup> **Mut-labben** – Bir xil muzika ahangining nami bolushi mumkin.

sanga telpüngenlerni, i Xuda.

<sup>11</sup> Küylenglar Si'onda<sup>⑧</sup> höküm sürgen Perwerdigarni,  
bayan eylep eller ara uning büyük ejrini.

<sup>12</sup> Chünki, u alghuchidur tökülgen qanning hëسابini,  
yad ëtip bicharilerni, untumas ularning peryadini.

<sup>13</sup> I Perwerdigar, shepqitingni körsitip manga,  
qutquz mëni ölümning girdabidin.  
Qarighin, öchmenlarning manga salghan azabigha.

<sup>14</sup> Bayan eyley qudritingni xelqning aldida,  
Si'on shehirining derwazilirida.  
Nijatliqingdin chömüley shadliqqa.

<sup>15</sup> Yat eller chüshti özliri kolighan origha,  
putliri ilinip qaldi yoshurup qoyghan tuzaqqa.

<sup>16</sup> Hökümi bilen tonutti özini Perwerdigar,  
yamanliqliri bilen chüshilip qaldi yamanlar.

*xigga'on*<sup>⑨</sup> *Sëlah*

<sup>17</sup> Qebrilerge kirip këter yamanlar,  
Xudani untughan barliq qowmlar.

<sup>18</sup> Menggülik untulup ketmes bu dunyaning yoqsulliri,  
emelge ashmay qalmas ëzilgenlarning arzuliri.

<sup>19</sup> I Perwerdigar, yardem qil, ghalib kelmisun reziller,  
aldingda soraq qilinsun yat eller.

<sup>20</sup> I Perwerdigar, qorqunchqa salghin ularni,  
bilip yetsun ular peqetla bende ikenlikini.

*Sëlah*

## 10-munajat

<sup>1</sup> I Perwerdigar, nëchün mendin qëchip turisen yiraqta,

⑧ *Si'on* – Yërusalëm shehirini körsitidu.

⑨ *Xigga'on* – Ëniq menisi namelum bolup, «sëghinip süküti qilish» yaki «muzika pes awazliq bolushi kërek» dëgen menilerni bildürüshi mumkin.

nëchün mendin yoshurisen özüngni kün chüshkende bëshimgha?

<sup>2</sup> Yamanlar tekebburluqta salmaqta zulum ajizlarga,  
ajizlar chüshüp qalmaqta ularning tuzaqlirigha.

<sup>3</sup> Yamanlar közge ilmas Perwerdigarni,  
pexirlinip ular hewesliridin,  
maxtap uchurar ach közlerni.

<sup>4</sup> Yamanlar izdimes Xudani hakawurliqida,  
Xuda yoqtur ularning oy-xiyallirida.

<sup>5</sup> Ongushluq bolar ularning yolliri hemishe,  
Xuda hökümining bëshigha këlîshini almay nezerge,  
meghrur halda dimaq qaqar düshmenlirige.

<sup>6</sup> Ular der köngülliride: «Tewrenmesmiz,  
hëchqachan külpetlerge uchrimasmiz.»

<sup>7</sup> Hiyle, lenet we zorluq tolghandur ëghizlirigha,  
yamanliq we zeher chachar tillirida.

<sup>8</sup> Möküp turup mehëllilerning pinhanlirida,  
gunahsizlarni qetl qilar tuyuqsizla,  
tikilgendur közliri panahsizlarga.

<sup>9</sup> Chatqalliqta möküp turghan shir kebi ular,  
paylap turar tutushqa ajizlarni,  
chüshürüp qiltaqlirigha, tutuwalar ularni.

<sup>10</sup> Purset küter möküp turup yamanlar,  
changgiligha chüsher ularning panahsizlar.

<sup>11</sup> Der yamanlar köngülliride: «Untup qaldi Xuda bizni,  
nezer salmaydu hergiz bizge, yumuwalghandur közlirini.»

<sup>12</sup> Ötüney i Xuda, jazalighaysen yamanlarni,  
i Perwerdigar, untumighaysen bicharilerni.

<sup>13</sup> Nëchün yamanlar közge ilmas i Xuda sëni,  
nëchün köngülliride der: «Jazalimaydu Xuda mëni.»

<sup>14</sup> Bilimiz, körüp turisen bularni,  
ularning zehherxende, zulumlirigha  
tashlap turuwatisen neziringni,  
alisen yamanlarni haman aliqininggha.  
Panahsizlar özlirini tapshurar sanga,  
yardem qilghuchisen yëtim-yësirlarga.

<sup>15</sup> Sundurghaysen rezil we yamanlarning bileklirini,



rezillikliri yoqalghuche jazalighaysen ularni.

<sup>16</sup> Menggülik padishahtur Perwerdigar,  
yoqilar zëminidin uninggha ëtiqad qilmighanlar.

<sup>17</sup> I Perwerdigar, qulaq salisen ëzilgenlarning isteklirige,  
quwwet bërisen ularning yüreklirige.

Köngül bölüp turisen du'a-tilawetlirige.

<sup>18</sup> Qoghdaysen yëtim-yësir, ëzilgenlarning heqqini,  
paniy alemde hëchkim qorqutalmas ularni.

## 11-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, naxsha qilip ëytilsun dep, neghmichiler  
bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Panahliq tapqan tursam Perwerdigarda,  
«qushqach kebi uchup ket öz tëghinggha»  
dëgininglar nëmisi manga?!

<sup>2</sup> Mana yamanlar tartip yayini,  
teq qildi sëlöp oqini,  
yoshurun atmaqchi bolup yaxshini.

<sup>3</sup> Nëmimu qilalar heqqaniy kishi,  
buzulsa heqqaniyliqning ulliri?

<sup>4</sup> Perwerdigarning texti ershtidur,  
u turar muqeddes dergahida.  
Közitip turar u hemme insanlarni,  
diqqet bilen tikilgendur közliri insanlarga.

<sup>5</sup> Perwerdigar köziter heqqaniy we rezillerni,  
öch körer zorawanliqqa meptunlarni.

<sup>6</sup> Qiziq shamal, ot, günggürt, choghlar,  
yamanlarning hayatigha nësiwe bolar.

<sup>7</sup> Heqqaniydur Perwerdigar, söyey heqqaniyliqni,  
peqet köngli duruslar körer uning chëhrini.

## 12-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, «shëminit»<sup>①</sup>ta ëytilsun dep,  
neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Qutuldurghin, i Perwerdigar,

tügep ketti teqwadarlar,

qalmidi sanga sadiq insanlar.

<sup>2</sup> Yalghan sözler ademler bir-birige,

aghzi siliq bolsimu rastchilliq yoq qelbide.

<sup>3-4</sup> Deydu ular: «Tilimiz bilen ghalib këlimiz,

özimizningkidur aghzimiz,

kimmu bolalaytti xojimiz?!»

Perwerdigar ëtiwetkey xushametchilerning ëghizlirini,

kësiwetkey hem pochilarning tillirini.

<sup>5</sup> «Men baray» deydu Xuda:

«zulum tartqach ëzilgenler,

nale qilghach miskinler,

yetküzey ularni

teshna bolghan amanliqigha.»

<sup>6</sup> Tonurda yette qëtim tawlanghan sap kümüş kebi,

chin sözlerdur Perwerdigarning sözliri.

<sup>7</sup> I Perwerdigar, qoghdighaysen miskinlerni,

menggü qoghdighaysen bu dewrdikilerdin bizni.

<sup>8</sup> Teripliship pes ishlarni insanlar,

ghadiyip yürüşidu etrapimizda yamanlar.

## 13-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, naxsha qilip ëytilsun dep, neghmichiler  
bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> I Perwerdigar, untarsenmu menggü mëni?

Yoshurarsen qachanghiche mendin yüzüngni?

---

① *Shëminit* – Sekkiz tarliq saz yaki bir xil naxsha ahangi.

<sup>2</sup> Hesret yutup ötermen, qachanghiche endishide,  
düşminim dessep turar qachanghiche yelkemge?

<sup>3</sup> I Igem Perwerdigar, jawab bergin neziringni sëlöp manga,  
nurlandurghin közlirimni, bolmisa këtermen menggölük uyqugha.

<sup>4</sup> Eger közlirim yumulsa xush bolar reqiblim,  
«men uningdin ghalib keldim» dëyisher düşmenlirim.

<sup>5</sup> Tayinip keldim men menggölük muhebbitingge,  
nijatingdin tolup tashsun shadliq qelbimge.

<sup>6</sup> Iltipat eylidgech sen manga,  
i Perwerdigar, munajat oquymen sanga.

## 14-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, naxsha qilip ëytisun dep, neghmichiler  
bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Exmeqler köngülliride dëyisher «yoqtur Xuda».  
Yirginchlik, rezil bolup qilmishliri,  
mangmighandur ularning birsimu toghra yolda.

<sup>2</sup> Perwerdigar ershtin insangha sëlöp nezer,  
Xudani izdigüchi aqil adem izder.

<sup>3</sup> Azghundur hemmisi, birdek buzulghan,  
birimu yoqtur hetta toghra yolda mangghan.

<sup>4</sup> Chüshenmesmu ejeba qilmishlirini pasiqlar?!  
Ular mëning xelqimni nan yigendek yep yutar,  
Perwerdigargha ibadet qilmas esla ular.

<sup>5</sup> Heqqaniylar bilen birge bolghach Xuda,  
exmeqlerni wehime basmaqta mana.

<sup>6</sup> Yoqatmaqchimusiler arzulirini ëzilgenlarning?!  
Emma Perwerdigar panahidur ularning.

<sup>7</sup> Isra'illargha nijatliq Si'ondin chiqip kelse idi!  
Perwerdigar hörlükke chiqarghinida zulumdiki xelqini,  
shadlinar Isra'illar – söyüner Yaqup ewladi.

## 15-munajat

*Dawut yazghan munajat*

<sup>1</sup> I Perwerdigar, kim kireler muqeddes chëdiringha,  
kim sanga ibadet qilalar muqeddes Si'on tēghingda?

<sup>2</sup> Ibadet qilalar u yerde:

toghra yolda mangidighanlar,

heqqaniy ish qilidighanlar,

heqiqetni chin dilidin sözleydighanlar,

<sup>3</sup> bashqilargha qara chaplimaydighanlar,

dostigha yamanliq qilmaydighanlar,

qoshnisigha haqaret qilmaydighanlar.

<sup>4</sup> Peskeshlerdin yirginidighanlar,

teqwadarlarni hōrmetleydighanlar,

ziyan tartsimu wediside turidighanlar.

<sup>5</sup> Jazanigha pul qerz bermeydighanlar,

para yep bigunahqa ziyan salmaydighanlar,

menggü tewrenmestur mana bular.

## 16-munajat

*Dawut yazghan miqtam<sup>②</sup>*

<sup>1</sup> Özüng mēni saqlighin Xuda,  
chünki sendin taparmen panah.

<sup>2</sup> Dëdim men Perwerdigargha:

«Igemdursen, bextim yoqtur sendin bashqa.»

<sup>3</sup> Aliyjanabtur zëmindiki teqwadar xelqing,

barliq xushalliqimdur ular mēning.

<sup>4</sup> Kimki choqunmaq bolsa gheyriy ilahlargha,

ashar uning derdliri qewetla.

Qurbanliq qilmasmen atap ulargha,

almasmen namlirini hetta tilimgha.

---

<sup>②</sup> *Miqtam* – Bu sözning menisi ëniq emes bolup, tash taxtigha oyulup yëzilghan munajatlirini körsitishi mumkin.

<sup>5</sup> Perwerdigar istiqbalim, nēsiwemdur,<sup>③</sup>

i Perwerdigar, kēlechikim qolungdidur.

<sup>6</sup> Ēsil riziqliring manga teqdim qilinghandur,  
sen ata qilghan güzel bextim bayliqimdur.

<sup>7</sup> Hemdusana äytimeñ nesihetchim Perwerdigargha,  
kēchidimu toghra yolni körsiter qelbim manga.

<sup>8</sup> Perwerdigarni tutarmen her da'im yadimda,  
ong yēnimda bolghach u tewrenmesmen peqetla.

<sup>9</sup> Shunga rohim shadliqta, xushalliq bar qelbimde,  
bixeterlik-amanliq berding mēning tēnimge.

<sup>10</sup> Bilimen, tashlap qoymaysen mēni gör ichige,  
yol qoymaysen teqwadaringning tēning chirishige.

<sup>11</sup> Körsitip bērisen hayatliq yolini manga,  
xushalliq tolup tashqandur huzurunggha,  
menggülük shadliq bardur ong qolungda.

## 17-munajat

*Dawutning du'asi*

<sup>1</sup> I Perwerdigar,  
qulaq salghin sanga qilghan dewayimgha,  
ētibar qilghin mēning nale-peryadimgha,  
köngül qoyghin chin, semimiy du'ayimgha.

<sup>2</sup> «Gunahsiz» dep aqlighin mēni,  
chünki, közüñ körer adilliqni.

<sup>3</sup> Sinap mēning qelbimni,  
közitip kēchide xiyalimni,  
tekshürüp baqqan bolsangmu mēni,

---

③ *Nēsiwem* – Ibrahim peyghemberning newrisi Yaqupning on ikki oghli bolghan bolup, Xuda ularning ewladlirigha yer-zēmin ata qilghan. Peqet Lawiy dēgen oghlining ewladlirigha yer-zēmin belgilep bermigen. Chünki Xuda Lawiylarni özige rohaniyliq xizmitini qilishqa talliwalghan we ulargha «men özüm silerning nēsiwenglar bolimen» dēgen.

tapalmiding hëchbir nuqsanni.

Ching yumay, dep oylidim aghzimni.

<sup>4</sup> Ela bilip sëning telimliringni,  
zorawanlarning yolidin tarttim özümnı,  
yuqturmidim yamanlarning qilmishlirini.

<sup>5</sup> Izingdin mangdim men qedem ëlip,  
shunga ketmıdi putlirim tëyilip.

<sup>6</sup> I Igem, iltija qildim sanga,  
jawab bergechke sen manga.

Bërip manga diqqitingni,  
tingshighin sözlirimni.

<sup>7</sup> Manga bexsh etkin menggölük muhebbitingni,  
i özüngge tayanganlarning nijatkari,  
hujumgha qalghanlarning qudretlik qutquzghuchisi.

<sup>8-9</sup> Köz qarichuqungdek asrighin mëni,  
mëni halak qilmaqchi bolghan rezillerdin.  
Qanatliring astigha yoshurghin mëni,  
qorshiwalghan esheddiy düşmenlirimdin.

<sup>10</sup> Tashtek qattiqtur ularning baghirliri,  
chong sözleydu hem ëghizliri.

<sup>11</sup> Pëyimgha chüşhüp qorshawgha aldi mëni,  
almaq bolup ular mëning jënimni.

<sup>12</sup> Ular oxshar böktürmide turghan yash shirlargha,  
owgha hërismen shir kebi oljisini talashqa.

<sup>13</sup> Ötüney Xuda, aldini tosup ularning,  
qiliching bilen tiz püktürüp ularni,  
qutquzghin rezillerdin jënimni.

<sup>14</sup> I Perwerdigar, qutquz mëni öz qolung bilen  
bu paniy dunyadiki rezillerdin.

Peqet mushu dunyadidur ularning nësiwisi,  
nëmetliring bilen toyar ularning qorsiqi.  
Perzentliri bilen qana'et tapar köngülliri,  
balilirigha qaldurar ular mal-mülkini.

<sup>15</sup> Heqqaniyliqim bilen yüzüngni körermen,  
oyghanghinimda didaringgha qanarmen.

## 18-munajat

*Bu Perwerdigarning quli Dawut yazghan munajat bolup, naxsha qilip  
ëytisun dep, neghmichiler bëshigha tapshurulghan. Perwerdigar  
Dawutni barliq dushmanliri we padishah Sa'ulning qolidin qutquzghan  
küni Dawut bu munajatni Perwerdigargha oqughan.*

<sup>1</sup> Küch-madarim Perwerdigar söyimen sëni.

<sup>2</sup> Qoram tëshim, qorghinim, nijatkarim Perwerdigardur,  
manga panah bolidighan gigant tëghim, bashpanahim,  
qalqinim, yëngilmes qutquzghuchim Xudayimdur.

<sup>3</sup> Iltija qilsam medhiyeler igisi Perwerdigargha,  
dushmanlirim qolliridin qutquzilarmen shundila.

<sup>4</sup> Ölüm asaretliri chirmidi mëni,  
halaket dolqunliri chümkidi mëni.

<sup>5</sup> Göristan tanilirida baghländim,  
ölüm tuzaqlirigha duch keldim.

<sup>6</sup> Èghir külpet ara iltija qildim Perwerdigargha,  
yardem telep qildim peryad kötürüp Xudayimgha.  
Awazimni anglidi Perwerdigar dergahida,  
ahuzarim yëtip bardi uning quliqigha.

<sup>7</sup> Shu chagh zëmin silkinip, yer tewridi,  
taghlarning uli titrep, midirlidi,  
chünki Xuda derghezepke kelgenidi.

<sup>8</sup> Chiqti Xudaning burnidin is-tütekler,  
ëtildi Xudaning aghzidin ot-lawılar,  
lawuldap küyetti hetta qipqizil choghlar.

<sup>9</sup> Kökni yërip yer taman chüshkende Xuda,  
turatti qara bulutlar ayighining astida.

<sup>10</sup> U minip uchi bir «kërub»qa,<sup>④</sup>  
perwaz qildi shamalning qanatlirida.

<sup>11</sup> Yëpincha qilghanidi u qarangghuluqni,  
qoyuq, qara bulutlar qorshap turatti uni.

---

④ **Kërub** – Perishtige oxshaydighan, ershte yashaydighan intayin küchlük bir xil qanatlıq mexluq. Xuda «kërubqa minip uchi» dëgenlik, bir xil oxshitish bolup, Xudaning perishtilirining uning xizmitide bolidighanliqini körsitidu.

<sup>12</sup> Yurutqanidi aldini parlaq nuri,  
yaghdurup möldür we qipqizil choghlarni,  
parchilidi qapqara bulutlarni.

<sup>13</sup> Perwerdigarning awazi güldürlep asmanda  
yangritip awazini ulugh Xuda,  
yaghdurdi möldür we qipqizil choghlar.

<sup>14</sup> Tarqitiwetti Xuda düşmenlirini, yaghdurup oqlirini,  
chaqmaqlar chaqturup tiripiren qilip ularni.

<sup>15</sup> I Perwerdigar, tenbihingdin,  
qehrlik tiniqingning zerbisidin,  
körünüp qaldi dëngizning tëgi,  
ëchilip qaldi zëminning uli.

<sup>16</sup> Perwerdigar köktin sunup qolini,  
chongqur sulardin tartip aldi mëni.

<sup>17</sup> Qutquzdi mëni wehshiy düşhminimdin,  
manga öch bolghanlardin,  
chünki ular küchlük idi mendin.

<sup>18</sup> Apetlik künlirimde hujum qildi ular manga,  
Perwerdigar yar-yölikim boldi emma.

<sup>19</sup> U mendin xursen bolghach nijatliq berdi manga,  
ëlip chiqti mëni hem bixeter jaygha.

<sup>20</sup> Heqqaniyliqim üçün yaxshiliq qildi Xuda,  
qolumning pakliqidin in'am berdi manga.

<sup>21</sup> Chünki mëngip keldim Perwerdigarning yolida,  
rezillik qilip, asiqliq qilmidim Xudayimgha.

<sup>22</sup> Köz aldimda boldi da'im uning barliq hökümliri,  
bir yaqqa qayrip qoymidim hem uning permanlirini.

<sup>23</sup> Uning aldida ghubarsiz boldum,  
özümni gunah qilishtin saqlidim.

<sup>24</sup> Qolum pak, özüm heqqaniy bolghachqa,  
Perwerdigar in'am berdi manga.

<sup>25</sup> Wapadarlargha körsitisen wapadarliqingni,  
heqqaniy ademlerge heqqaniyliqingni.

<sup>26</sup> Pakliqingni körsitisen pak ademlerge,  
layiqida jawab qayturiisen niyiti egrilerge.

<sup>27</sup> Qutquzisen charisizlarni,



verge urisen hakawurlarni.

<sup>28</sup> Perwerdigar, hayatliq chirighimni yaqquchisen,  
Ilahim, zulmitimni yoruqluqqa aylandurisen.

<sup>29</sup> Sanga tayinip, dushman qoshunigha hujum qilalaymen,  
i Igem, yardimingde sepillardin bösüp öteleymen.

<sup>30</sup> Xudaning yoli mukemmel yoldur,  
uning äytqan sözliri heqiqettur.

Panah izdigüchilerge Xuda bir qalqandur.

<sup>31</sup> «Menggü bar bolghuchi»din bashqa kimdur Xuda?!  
Igimizdin bashqa kim bolar qoram tashtek bashpanah?

<sup>32</sup> Xudadur belimni qudritle baghlighuchi,  
yolumni eyib-nuqsansiz qilghuchi.

<sup>33</sup> Këyikningkidek yügürük qilip u putlirimni,  
ëgiz taghlarda hem mezmüt turghuzdi mëni.

<sup>34</sup> Qollirimni ögetti u jeng qilishqa,  
bileklirimni tuch oqyani tartishqa.

<sup>35</sup> I Igem, berding manga nijatliq qalqiningni,  
ong qolung yölep, mulayimliqning yüksek qildi mëni.

<sup>36</sup> Bixeter qilghach sen basqan herbir qedimimni,  
tëyilmastin mëngip yürimen yollirimni.

<sup>37</sup> Qoghlap yürüp tutuwaldim dushmanlirimni,  
qaytmidim keynimge yoqatmastin ularni.

<sup>38</sup> Men ularni yanjiwettim, turalmas qayta,  
yiqildi ular putlirimning astigha.

<sup>39</sup> Jengge baghliding küch-qudret bilen belimni,  
bash egdürdüng putlirimgha manga hujum qilghanlarni.

<sup>40</sup> Chëkinishke mejbur qilding reqiblirimni,  
yoqattim manga öch bolghanlarni.

<sup>41</sup> Ular peryad kötersimu chiqmidi qutquzidighanlar,  
nale qilip yalwursimu jawab bermidi Perwerdigar.

<sup>42</sup> Èziwettim ularni shamalda uchqan tozandek,  
cheyliwettim ularni kochidiki patqaqtek.

<sup>43</sup> Xelq bilen qarshilishshtin mustesna qilding mëni.  
Bash qilghaniding mëni yat ellerge,  
qilmaqta ular mëning xizmitimni.

<sup>44</sup> Awazimni anglash bilen boysunar ular manga,  
teslim bolidu yat eller shümshiyip aldimda.

<sup>45</sup> Jasaritini yoqatqan yat eller,  
titrigen halda qorghanliridin chiqishar.

<sup>46</sup> Hayattur Perwerdigar!

U qoram tëshimgha ëytilsun hemdusana,  
ulughlansun nijatkarim bolghan Xuda!

<sup>47</sup> Xudadur qisas ëlip bergüchi manga,  
boysundurghuchidur xelqlerni qol astimgha.

<sup>48</sup> Qutquzdung mëni dűshmenlirimdin,  
üstün qilding manga hujum qilghanlardin,  
qutuldurdung hem zorawanlardin.

<sup>49</sup> I Perwerdigar, sanga rehmet ëytimen yatlar aldida,  
medhiye küyi oquymen naminggha.

<sup>50</sup> Perwerdigar ërishtürer özi tikligen padishahni ulugh ghelibige,  
u bēghishlar menggölük muhebbitini özi tallighan padishahqa –  
ta ebed Dawut we uning ewladlirigha.

## 19-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, naxsha qilip ëytilsun dep, neghmichiler  
bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Ersh jakarlar Xudaning shan-sheripini,  
asman namayan qilar uning ijadini.

<sup>2</sup> Toxtimastin sözlisher ular her kün,  
teriplier Xudani këche we tün.

<sup>3</sup> Ishletmigen bolsimu gerche ular tillirini,  
chiqarmighan bolsimu gerche ular ünlirini.

<sup>4</sup> Tiwishliri yëyilip ketken tamam yer yüzige,  
xewiri yëtip barghandur jahanning chetlirige.

guyash üçün bir chëdir tikkendur Xuda asmangha,

<sup>5</sup> chiqar undin quyash oxshap toyi bolghan oghulgha.

Shadlinar u oxshap goya yügürüşke chiqqan palwangha.

<sup>6</sup> Örlise u asmanning bir chëtidin,  
barar chörgülep yene bir chëtigiche,  
qachalmas hëch nerse uning hararitidin.

<sup>7</sup> Mukemmeldur Perwerdigarning telimliri,  
yëngilar u insan wujudini,  
ishenchliktur Perwerdigarning perzliri,  
dana qilar nadanlarni.

<sup>8</sup> Toghridur Perwerdigarning körsetmiliri,  
shadlandurar qelblarni.

Ochuqtur Perwerdigarning emrliri,  
roshen qilar közlarni.

<sup>9</sup> Pakliqtur ixlas qilish Perwerdigargha,  
ixlasmenlik dawamlishar ebediyge.  
Berheqtur Perwerdigarning hökümliri,  
adilliq singgendor ularning herbirige.

<sup>10</sup> Qimmettur ular altundin, hetta barche sap altundin,  
shërinur heseldin, hetta here könikidin tamchighan heseldin.

<sup>11</sup> Shundaqla agahlandurar men bendengni,  
ching turghuchi bularda alar katta in'amini.

<sup>12</sup> Kim bilip yëtelisun özi qilghan xataliqlirini,  
bilmey qilghan gunahlirimdin paklighin mëni.

<sup>13</sup> Saqlighaysen bendengni bilip gunah qilishtin,  
hökümranliq qilmighay gunah mëning üstümdin.

Eyibsiz bolurmen men shundila,  
saqlinimen qilishtin ëghir gunah.

<sup>14</sup> I Perwerdigar, qoram tëshim we nijatkarim,  
xush qilghay sëni sözlirim we xiyallirim.

## 20-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, naxsha qilip ëytilsun dep, neghmichiler  
bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Külpette qalghiningda Perwerdigar jawab bergey nidayinggha,

yaqupni yëtekligen Xuda saqlighay sëni öz panahida.

<sup>2</sup> Yardem bergey muqeddes ibadetxanidin,  
yöligey sëni Si'ondin.

<sup>3</sup> Xudaning yadida bolghay atighan hediye'liring,  
qobul qilinghay huzurida köydürme qurbanliqliring. *Sëlah*

<sup>4</sup> Emelge ashurghay armanliringni,  
ijabet qilghay könglüngge pükkenliringni.

<sup>5</sup> Ërishtürgen ghelibeng üçün chuqan salimiz shadliqta,  
tiklep ghelibe tughimizni igimizning namida.  
U barliq iltijaliringni keltürgey beja.

<sup>6</sup> Bildimki, özi tallighan padishahni qutquzar Xuda,  
muqeddes ersh'eladin jawab bërip uninggha,  
zor ghelibe ata qilar qudretlik ong qolida.

<sup>7</sup> Beziler ishiner jeng harwilirigha, beziliri atlirigha,  
emma biz ishinimiz Perwerdigarimizgha.

<sup>8</sup> Yiqildi ular halak bolup,  
qeddimizni rusliduq biz tik turup.

<sup>9</sup> I Perwerdigar, ghelibe ata qilghin padishahqa,  
jawab bergeysen iltija qilghinimizda.

## 21-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, naxsha qilip ëytilsun dep, neghmichiler  
bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> I Perwerdigar, shadlinar padishah<sup>⑤</sup> qudritingdin,  
xushaldur u ërishtürgen ghelibengdin.

<sup>2</sup> Sen emelge ashurdung isteklirini,  
ret qilmiding sorighan tileklirini. *Sëlah*

<sup>3</sup> Mol beriketler ata qilding uninggha,  
sap altundin taj kiydürdüng bëshigha.

<sup>4</sup> Ömür berding ömür tilise,

---

⑤ Bu munajatta tilgha ëlinghan «padishah» emeliyette Dawut padishahning özi bolup, Xudagha bolghan minnetdarliqini we Xudaning qudrisini üçinchi shexsning tili bilen bayan qilghan.

hayatini uzartting menggüce.

<sup>5</sup> Zor shöhretke ërishtürdi sen in'am qilghan ghelibe,  
beheywet sherep quchti u sëning himmitingde.

<sup>6</sup> Menggülik beriket ata qilip uninggha,  
huzurungda chömdürisen uni shadliqqa.

<sup>7</sup> Berheq, padishah ishench baghlar Perwerdigargha,  
ulugh Xudaning muhebbitide tewrenmes esla.

<sup>8</sup> Esir ëlip barliq dühmenliringni,  
ong qolungda tutarsen sanga öch bolghanlarni.

<sup>9</sup> Tonurdiki choghlar kebi köyer ular,  
namayan qilghiningda qehringni,  
yalmap këter ot yalquni –  
ghezepliring yutar ularni.

<sup>10</sup> Yoqitarsen yer yüzidin ularning ewladlirini,  
qurutarsen insaniyet dunyasidin neslini.

<sup>11</sup> Yamanliq qilishqa urunsimu ular sanga,  
oylap chiqsimu hem hiyle-mikir,  
emma emelge ashuralmas peqetla.

<sup>12</sup> Chëkindürisen ularni,  
yüzlirige betligende oqyayingni.

<sup>13</sup> I Perwerdigar körsetkeysen qudritingni,  
naxsha ëytip medhiyeleyli ghelibiliringni.

## 22-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, «tang seherdiki chishi jeren» dëgen  
ahangda ëytilsun dep, neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Ah Xudayim, Xudayim tashliwetting nëchün mëni?  
Qutquzmastin, nëchün yiraq tashlap ketting mëni?  
Anglimaysen nëchün mëning nale-peryadimni.

<sup>2</sup> I Rebbim, bermiding hëchbir jawab nale qilsam künboyi,  
ah urup, yarem sorap tapmasmen hëchbir aram këchiliri.

<sup>3</sup> Lëkin sen shühbisizki, muqeddestursen,  
Isra'illarning medhiyesini text qilip olturghuchisen.

<sup>4</sup> Ejdadlirimiz baghlighandur sanga ishenchisini,

baghlidi sanga ishenchisini, qutuldukdung ularni.

<sup>5</sup> Nale-zar qilip Rebbim sanga aman qaldi ular,  
sanga ishench qilghanliqtin uyatta qalmidi ular.

<sup>6</sup> Emma, men insan emes belki qurt kebi,  
insanlar arisida xar we zebundurmen,  
awam xelq arisida kemsitilgendurmen.

<sup>7</sup> Kōrgenlerning hemmisi mazaq qilar mēni.  
Dēyisher pūrūstūrūp ēghizlirini, chayqiship bashlirini:

<sup>8</sup> «Perwerdigargha tapshurghan emesmidi u özini,  
qutquzsun Perwerdigar emdi uni.  
Eger Perwerdigar shadlanghan bolsa uningdin,  
qēni, qutuldurup baqsun uni!»

<sup>9</sup> Lēkin, sen anamning qarnidin tughdurdung mēni,  
emchektiki chēghimdila tayanchim qilghanidim sēni.

<sup>10</sup> Mēning Xudayim iding men apiride bolghandila,  
sanga tapshurulghanidim qorsaqtiki chēghimdila.

<sup>11</sup> Ketmigin tashlap mēni yiraqqa,  
kelmekte külpetler qistap mēni,  
yardem qilmas hēchkim manga.

<sup>12</sup> Nurghun buqilar qorshawgha aldi mēni,<sup>⑥</sup>  
bashanning küchlük buqiliri oriwal-di etrapimni.

<sup>13</sup> Olja taliship hōrkiriwatqan shirdek ular goya,  
ēghizlirini yoghan achi xiris qiliship manga.

<sup>14</sup> Goya sudek tōkülūp mendin ketti qudririm,  
ūgūliridin ajrap ketti ustixanlirim,  
goya sham bolup ichimde ēridi yūrikim,  
ūmidsizliktin yoqaldi jasaritim.

<sup>15</sup> Quridi küch-madarim oxshap sapal parchisigha,  
chapliship qaldi tilim tangliyimgha,  
qoydung mēni ölüm topisigha.

<sup>16</sup> Qorshawgha aldi mēni bir top reziller,  
etrapimni oriwal-di ashu itlar,

---

⑥ Bu ayette «buqilar» dūshmenge simwol qilinghan. «Bashan» I'ordan deryasining sherqi teripidiki yer bolup, u yer eyni chaghda küchlük we yoghan buqiliri bilen dang chiqarghan.

put-qollirimni teshti ular.

<sup>17</sup> Körünüp qaldi söngeklirim mana,  
homiyip turmaqta u reziller manga.

<sup>18</sup> Bölüşmek üçhün ular kiyimlirimni,  
chek tartishqa tashlidi könglikimni.

<sup>19</sup> I Perwerdigar, mëni tashlap ketme yiraqqa,  
medetkarim Xuda tēzdin yādem qilghin manga.

<sup>20</sup> Qilichtin qutquz mëning jënimni,  
itlarning changgilidin qimmatlik hayatimni.

<sup>21</sup> Tartiwal mëni shirning aghzidin,  
tënimni yawa buqilarning münggüzidin.

<sup>22</sup> Jakarlaymen namingni qërendashlirimgha,  
medhiyeleymen sëni ëtiqadchiliring arisida.

<sup>23</sup> Ey ixlasmenler Perwerdigargha, uni medhiyelenglar,  
ey Yaqupning ewladliri, uninggha shan-sherep keltürünglar,  
ey Isra'il ewladliri, uningdin eymininglar.

<sup>24</sup> Chünki, u untup qalmidi xorlanghanlarni,  
ulardin yirgenmidi hem yoshurmidi özini,  
belki, anglidi ularning nidalirini.

<sup>25</sup> Medhiyelirimning ilhamidursen büyük jama'et arisida i Xuda,  
ada qilay qesemlirimni sanga ixlasmenlerning aldida.

<sup>26</sup> Èzilgenler qana'etliner nēmetlerdin,  
Perwerdigargha telpüngenler medhiyeler uni,  
Xuda menggü yashnatqay silerning qelbinglarni.

<sup>27</sup> Yüzliner Perwerdigargha, yad ëtip uni barche xelqler,  
i Perwerdigar, sejde qilar aldingda barliq qebililer.

<sup>28</sup> Berheq, alemning padishahliqi tewedur Perwerdigargha,  
u seltenet yürgüzer barliq millet, eller ara.

<sup>29</sup> Sejde qilar Perwerdigargha dunyadiki güllengen baylar,  
tiz püker uning aldida hetta gör aghzigha bërip qalghanlar.

<sup>30</sup> Bolur bir ewlad Perwerdigarning xizmitide,  
ige bolar uchurgha ewladlar Igem heqqide.

<sup>31</sup> Jakarlinar këyinki ewladlarga Xudaning heqqaniyliqi,  
bayan qilinar uning heqqaniyliqni emelge ashurghanliqi.

## 23-munajat

*Dawut yazghan munajat*

<sup>1</sup> Qoychimdur Perwerdigar, baqar u mēni,  
kōrmesmen shunga men hēch mohtajliqni.

<sup>2</sup> Yaylitar u mēni yapyēshil yaylaqlarda,  
bashlap barar shildirlighan sular boyigha.

<sup>3</sup> Urghutar rohimni kŭch-quwwet bērip manga,  
sheripi ŭchŭn bashlar mēni heqqaniyet yolida.

<sup>4</sup> Őtsemmu ger ōlŭm saye tashlap turghan jilghilardin,  
ōzŭng manga yar bolghach qorqmasmen xeterlerdin,  
hasang bilen tayiqing xalas qilar teshwishlerdin.

<sup>5</sup> Dŭshmenlirim aldida dastixan sēlip manga,  
ezizlep mēni yagh sŭrkersen bēshimgha,<sup>⑦</sup>  
bext sharabim tolup tashar hayat jamimgha.

<sup>6</sup> Berheq, shapa'et we menggŭlŭk muhebbiting,  
hemrah bolar ōmŭrwayet yandiship manga,  
menggŭ yashaymen Perwerdigar huzurungda.

## 24-munajat

*Dawut yazghan munajat*

<sup>1</sup> Perwerdigargha tewedur dunya, uningdiki barliq mewjudat,  
yer yŭzi hem uningda yashighuchi hemme mexluqat.

<sup>2</sup> Chŭnki u dēngizlar ŭstige qurghandur jahanni,  
chongqur sular ŭstide mustehkem qilghandur uni.

<sup>3</sup> Perwerdigarning Si'on tēghigha kimmu chiqalar?  
Muqeddes ibadetxanisida kimmu ibadet qilalar?

<sup>4</sup> Ibadet qilalar qoli pak, qelbi sap bolghan,  
saxtigha kōngŭl bermigen,

---

<sup>⑦</sup> **Bēshigha yagh sŭrkesh** – Eyni zamanda sahibxan eziz mēhmanni kŭtŭwalghanda uning bēshigha xush puraqliq yagh sŭrkesh bilen chongqur hŏrmitini bildŭretti.



yalghandin qesem ichmigen insan.

<sup>5</sup> Undaq ademler Xudadin bext tapar,  
nijatkar i Xuda teripidin aqlinar.

<sup>6</sup> Mushundaq ademler telpüner Xudagha,  
i Yaqup ëtiqad qilghan Xuda,  
telpüngüchilerdur ular jamalinggha.

*Sëlah*

<sup>7</sup> Ëchilinglar ey derwazilar,  
ëchilinglar ey ebediylik qowuqlar!  
Shewketlik padishah kirip kelsun.

<sup>8</sup> Bu shanushewketlik padishah kimdur?  
U küchlük, qudretlik Perwerdigardur,  
u jeng meydanidiki qadir Perwerdigardur.

<sup>9</sup> Ëchilinglar ey derwazilar,  
ëchilinglar ey ebediylik qowuqlar!  
Shewketlik padishah kirip kelsun.

<sup>10</sup> Bu shanushewketlik padishah kimdur?  
U Qudretlik Serdar Perwerdigardur,<sup>(8)</sup>  
u birdinbir shewketlik padishahtur. *Sëlah*

## 25-munajat

*Dawut yazghan munajat*

<sup>1</sup> I Perwerdigar, sanga sëghinip oquymen du'a.

<sup>2</sup> I Ilahim, tayinip keldim ishinimen sanga,  
yerge qaritip shermende qilma mëni,  
ghelibe qilghuzup üstümdin dühmenlirimni.

<sup>3</sup> Shermende bolmas sanga ümid baghliganlar,  
shermende bolar xa'inliq qilishqa urunghanlar.

<sup>4</sup> I Perwerdigar, körsetkin manga yolungni,  
ögetkin manga uningda qandaq mëngishni.

<sup>5</sup> Telim ber manga, heqiqiting bashlisun mëni,  
chünki sen qutquzghuchi Ilahimsen,

---

<sup>(8)</sup> *Qudretlik Serdar Perwerdigar* – Bezi terjimilerde «samawi qoshunlarning serdari bolghan Perwerdigar» yaki «perishtilarning serdari bolghan Perwerdigar» dep ëlinghan.

künboyi sanga ümid baghliganmen.

<sup>6</sup> I Perwerdigar, yadinggha alghaysen rehimingni,  
ezeldin körsetken menggülük muhebbitingni.

<sup>7</sup> I Perwerdigar, ësingde tutmighin  
ösmürlükte ötküzgen gunah we eyiblimni,  
menggülük muhebbitingde yad etkin mēni,  
körsitip manga mēhribanliqingni.

<sup>8</sup> Shapa'etlik, adildur Perwerdigar,  
shunga toghra yolgha bashlinar gunahkarlar.

<sup>9</sup> Kemterlerni yëtekler durus yolgha,  
öz yolini ögiter kichik pē'illargha.

<sup>10</sup> Toghra yolgha muhebbiti we sadaqiti bilen bashlar,  
ehdisi we emrlirige ri'aye qilghuchilarni Perwerdigar.

<sup>11</sup> I Perwerdigar, qilip öz namingning hörmitini,  
gunahlirim köp bolsimu kechürüm qilghin mēni.

<sup>12</sup> Eger kimki ixlas qilsa Perwerdigargha,  
durus yolni ögiter uninggha Xuda.

<sup>13</sup> Bext-sa'adet ichide yashar u kishi,  
zëminigha warisliq qilar uning ewladliri.

<sup>14</sup> Xuda özige ixlas qilghanlarni dost tutar,  
ulargha öz ehdisini ëniq tonutar.

<sup>15</sup> Tikimen da'im Perwerdigargha közlirimni,  
tuzaqtin u tartip alar putlirimni.

<sup>16</sup> Halimgha baq i Igem himmitingni körset manga,  
yalghuzdurmen, qaldim azab, külpet ara.

<sup>17</sup> Derd-elemler basmaqta yürükimni,  
shu derdlerdin qutquzghin özüng mēni.

<sup>18</sup> Neziringdin ötküzgin azab we derdlirimni,  
kechürgin özüng barliq gunahlirimni.

<sup>19</sup> Düşmenlirim neqeder köptur, qara,  
wehshiylerche öch bolmaqta ular manga.

<sup>20</sup> Qutquz hem qoghdighin hayatimni,  
shermende qilma mēni,  
bashpanahim bilimen peqet sēni.

<sup>21</sup> Diyanetlik, durusluq qoghdighay mëni,  
chünki, sanga baghlidim ümidimni.

<sup>22</sup> I Xuda, barliq külpetlerdin qutquzghin Isra'illarni.

## 26-munajat

*Dawut yazghan munajat*

<sup>1</sup> I Perwerdigar, aqlighin mëni,  
saqlap keldim diyanitimni,  
tayanchim qildim peqet sëni.

<sup>2</sup> I Perwerdigar, sinap kör, közet mëni,  
paklighin mëning niyet, qelbimni.

<sup>3</sup> Ayan bolghach menggölük muhebbiting köz aldimda,  
mëngip keldim sen körsetken heqiqet yolungda.

<sup>4</sup> Shërik emesmen yalghanchilargha,  
arilashmaymen saxtipezlerge.

<sup>5</sup> Yirginimen pasiqlardan,  
reziller bilen bolmaymen birge.

<sup>6</sup> I Perwerdigar, pak qelbte yuyarmen qollirimni,  
aylinarmen andin sëning qurbanliq supangni.

<sup>7</sup> Shükür ëytay kötürüp awazimni,  
bayan eylep sëning barliq karametliringni.

<sup>8</sup> I Perwerdigar, söyimen sen turghan ibadetxanini,  
shewkiting namayan bolghan jayni.

<sup>9</sup> Gunahkarlar qatari almighin jënimni,  
qanxorlar qatari hayatimni.

<sup>10</sup> Parigha tolup ularning ong qolliri,  
suyiqest bilen bulghanghandur qolliri.

<sup>11</sup> Men bolsam yoqatmidim diyanitimni,  
iltipat qilip, qutquz mëni.

<sup>12</sup> Putlirim turar mëning bixeter yerde,  
teripleymen Perwerdigarni teqwadarlar jama'itide.

## 27-munajat

*Dawut yazghan munajat*

<sup>1</sup> Nijatliqim we nurum tursa Perwerdigar,  
men yene kimlerdin qorqup yashay?  
Hayatimning qorghini tursa Perwerdigar,  
yene kimler aldida titrep turay?

<sup>2</sup> Reqiblim, dushmanlim putliship chüshti düm,  
göshümni yemek bolup manga qilghanda hujum.

<sup>3</sup> Yaw leshkerliri alsimu mëni qorshawgha,  
qorqunch bolmas qelbimde esla.  
Atlansimu ular manga qarshi jengge,  
tewrenmes ishenchim bardur yenila.

<sup>4</sup> Ötünimen Perwerdigardin bir ishni,  
ëytay yeni istigimni:  
«Yashap bir ömür Perwerdigarning öyide,  
qansam uning güzel hösnige,  
tepekkur qilalisam Igem heqqide.»

<sup>5</sup> Èghir künler kelginide bëshimgha,  
alar u mëni sayiwini astigha.  
Chiqirip mëni panahlinidighan ëgiz jaygha,  
yoshurup quyar muqeddes chëdirigha.

<sup>6</sup> Emdi qeddim kötürüldi reqiblim aldida.  
Shadliq bilen alqishlap Perwerdigarni,  
qilarman qurbanliq Xudaning chëdirida,  
uni küyleymen yangritip neghme-nawa.

<sup>7</sup> I Perwerdigar, anglighaysen awazimni qilsam nida,  
körsetkeysen iltipat jawab bërip manga.

<sup>8</sup> «I Perwerdigar, telpünimen peqet sanga»  
dëdim men, dëginde «telpüging manga».

<sup>9</sup> Qachurmighin mëningdin didaringni,  
tashlimighin ghezippingde men qulungni.  
Bolup kelding i Xuda, medetkarim,  
terk etme, tashlima mëni, nijatkarim.

<sup>10</sup> Waz kechsimu mëningdin ata-anam,  
öz qoynigha alar mëni Perwerdigarim.

<sup>11</sup> I Perwerdigar, heq yolungni öget manga,  
bashla mëni heqqaniyet yolunggha,  
chünki bardur düshmenlirim etrapimda.

<sup>12</sup> Tashlap qoyma reqiblimning meylige mëni,  
bashlidi bu saxta guwahchilar manga qarshi hujumni,  
shunche yawuz, zeherdur ularning tilliri.

<sup>13</sup> Yoqitar idim özümni eger ishenchim bolmisa  
körüşke Perwerdigarning mëhribanliqini bu dunyada.

<sup>14</sup> Telmürüp kütkin Perwerdigarni,  
dadil bol, jur'etlik qil yürikingni,  
shundaq, telmürüp kütkin Perwerdigarni.

## 28-munajat

*Dawut yazghan munajat*

<sup>1</sup> I Perwerdigar, iltija qilimen sanga,  
i qoram tëshim, qulaq salmay qoymighin manga.  
Eger jim turuwëlip bermiseng jawab,  
qalarmen goya gördiki murdigha oxshap.

<sup>2</sup> Muqeddes jaying terepke qilip yüzümni,  
kötürüp turup qolumni, bayan qilsam derdimni,  
anglighin, sanga qilghan ötünüşümni.

<sup>3</sup> Yamanliq qilghuchilar, reziller qatarigha,  
chüşhürüp qoymighin mëni esla,  
dostane bolsimu ular qoshnilirigha,  
yamanliq oylar dillirida.

<sup>4</sup> Jazalighaysen ularni qilmishlirigha qarap,  
qilghan yamanliqlirini hësablap.  
Qayturup bergin emellirige layiq jaza,  
qollirining qilghanlirini sanap.

<sup>5</sup> Perwerdigar weyran qilar rezillerni,

eslige keltürmes qaytidin ularni.

Chünki ular közge ilmas Xudaning ejrini,  
pisentige almas uning yaratqanlirini.

<sup>6</sup> Hemdusana oqulsun Perwerdigargha,  
gulaq saldi u mëning iltijayimgha.

<sup>7</sup> Qudritim we qalqinimdur Perwerdigar,  
yardimige ërishtim ishench baghlap uninggha.  
Shunga men shadlinip qelbimdin,  
shükür ëytarmen uninggha munajitimda.

<sup>8</sup> Küch-qudritidur Perwerdigar öz xelqining,  
nijatliq qorghinidur özi tallighan padishahning.

<sup>9</sup> I Perwerdigar, qutquzghaysen öz xelqingni,  
beriketlik qilghaysen özüngge tewe bolghanlarni,  
chopani bolup baqqaysen menggü ularni.

## 29-munajat

*Dawut yazghan munajat*

<sup>1</sup> Ey perishtiler, teriplenglar Perwerdigarni,  
teriplenglar uning shan-sheripi we qudritini.

<sup>2</sup> Teriplenglar Perwerdigarni munasip uning namigha,  
sejde qilinglar parlaq, muqeddes Perwerdigargha.

<sup>3</sup> Perwerdigarning awazi anglinar dëngiz-okiyarlarda,  
güldürmama güldürliter shanushewketlik Xuda,  
uning awazi bipayan sular üstide yangritip sada.

<sup>4</sup> Perwerdigarning awazi qudretliktur,  
Perwerdigarning awazi heywetliktur.

<sup>5</sup> Jaranglisa Perwerdigarning awazi sunup këter këdir derexliri,  
shundaq, Perwerdigarning awazida pare-pare bolup këter Liwan<sup>⑨</sup>  
këdiriliri.

<sup>6</sup> Jaranglisa Perwerdigarning awazi mozaydek sekrep këter Liwan  
taghliri,

---

<sup>⑨</sup> **Liwan** – Chong, süpetlik këdir derexliri bilen tonulghan, Isra'iliyening shimaligha jaylashqan tagh tizmisidir.

köndürülmigen buqidek taqlap këter Siryon<sup>①</sup> tēghi.

<sup>7</sup> Perwerdigarning awazi chaqturar chaqmaqlarni.

<sup>8</sup> Perwerdigarning awazi titriter chöl-jezirini,

Perwerdigar zilzilige salar Kadēsh chöllükini.

<sup>9</sup> Yangrisa Perwerdigarning awazi tolghinar dup derexliri,<sup>②</sup>

yalingachlinar ormanlar jaranglisa Perwerdigarning awazi.

«Ajayip ulughdur Xuda» dep warqirishar,

Perwerdigarning ibadetxanisida turghanlar.

<sup>10</sup> Topan balasi bolghanda Perwerdigar idi öz textide,

padishahtur Perwerdigar, u höküm sürer menggüge.

<sup>11</sup> Perwerdigar küch-qudret bērer öz xelqige,

toldurar ularni tinch-amanliq bextige.

### 30-munajat

*Muqeddes ibadetxanini Xudagha atash murasimida ēytish üchün Dawut  
yazghan munajat*

<sup>1</sup> I Perwerdigar, ulughlaymen sēni,

ölüm girdabidin qutquzdung mēni.

Mēni zangliq qilip külüşke

qoymiding düşmenlirimni.

<sup>2</sup> I Perwerdigar, i Ilahim,

nale qilsam sanga,

shipaliq berding manga.

<sup>3</sup> Ölükler makanidin nēri qilding jēnimni,

görge kirip kētishtin saqliding mēni.

<sup>4</sup> Ey teqwadarlar, hemdusana oqunglar Perwerdigargha,

shükür ēytinglar uning muqeddes namigha.

<sup>5</sup> Ötüp këter ghezipi közni yumup achquche,

emma uning shapa'iti hemrahdur adaqqiche.

---

① *Siryon* – Liwanning eng ēgiz tagh choqqisi bolup, u yene Xermon tēghi depmu atilidu.

② Tolghinar dup derexliri – bezi terjimilerde «Perwerdigarning awazidin marallarning qorsiqidiki oghlaqliri chüşhüp këter» dep ēlinghan.

Këchiche dawam etsimu ger yigha-zare,  
shad-xuramliq yëtip këler seherde.

<sup>6</sup> Meghrurlinip dëdim men ronaq tapqan chëghimda:  
«Tewrenmesmen esla.»

<sup>7</sup> I Perwerdigar, körsitip manga shapa'itingni,  
taghdek büyük qilding mëni.  
Emma boldum alaazade,  
qachurghiningda didaringni.

<sup>8</sup> I Perwerdigar, iltija qilip sanga,  
rehim tilep dëdimki Igem sanga:

<sup>9</sup> Ömrüm tügep, ketsem ölükler makanigha,  
nëme paydam tiger sanga?  
Jesitim jakarlap sëning wapadarliqingni,  
oquyalaru medhiye sanga?

<sup>10</sup> I Perwerdigar,  
körsetkin shepqitingni qulaq sëlip ahimgha,  
i Perwerdigar, medetkar bolghin manga.

<sup>11</sup> Ussulgha aylandurup matimimni,  
saldurup üstümdin haza kiyimimni,  
baghliding shadliq kemeri bilen bëlimni.

<sup>12</sup> Shunglashqa wujudum süküt qilmay oqusun hemdusana,  
i Perwerdigar, i Ilahim, shükür ëytay menggü sanga.

## 31-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, naxsha qilip ëytisun dep, neghmichiler  
bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> I Perwerdigar, taparmen sendin panah,  
mëni hergiz shermende qilma,  
qutquz mëni, heqqaniysen da'ima.

<sup>2</sup> Qutquz tëzdin mëni, qulaq sëlip ahimgha,  
panahlinay men sende, qoram tash bolghin manga,  
qutquzushqa jënimni qorghhan bolup bergin manga.

<sup>3</sup> Berheq, qoram tëshim, qorghinimdursen mëning,



yëtekle mëni özüng, hörmiti üçhün namingning.

<sup>4</sup> Düşmenlarning tuzaqliridin saqlighaysen, chünki, sen mëning bashpanahimdursen.

<sup>5</sup> I Perwerdigar – wapadar Xuda, tapshurdum rohimni qolunggha, teyyarsen özüng mëni qutquzushqa.

<sup>6</sup> Öch körimen butlarga choqunidighanlarni, baghligghanmen Perwerdigargha ishenchimni.

<sup>7</sup> Menggülük muhebbiting shad-xuram qilar mëni, berheq, kördüng japalirimni, bilip yetting azablimni.

<sup>8</sup> Mëni tashlap bermiding düşmen qoligha, orunlashturup qoydung bixeter jaygha.

<sup>9</sup> I Perwerdigar, qilghaysen manga rehim, chünki, men külpette qaldim, derd-elemdin xireleshti közlirim, ajizlap ketti hem rohim, tënim.

<sup>10</sup> Uprimaqta hesret bilen hayatim, ghem-qayghuda tügimekte yillirim, maghdurum ketmekte gunahlirim destidin, qurup, qaqshal bolmaqta ustixan, yiliklirim.

<sup>11</sup> Qaldim düşmenlirimning haqaritige, hetta qoshnilirimning ahanitige. Boldum men tonushlirimgha bir wehime, qachar ular kochida mëni körse.

<sup>12</sup> Untuldum men xuddi ölgen ademlerdek, tashlandim be'eyni sunghan sapal qachilardek.

<sup>13</sup> Anglidim manga qilghan töhmetlerni, wehime orap turar etrapimni.

Meslihetlisher manga qarshi ular, pilan tüzer almaq bolup jënimni.

<sup>14</sup> I Perwerdigar, tayanchim peqet sen, deymen shunga: «Sen mëning Xudayimsen.»

<sup>15</sup> Hayatim ilkingdidur peqet sëning, changgilidin qutquz mëni düşmenlirimning – manga ziyankeshlik qilghuchilarning.

<sup>16</sup> Chühürgin qulunggha didaringning nurini,

menggülük muhebbitingde qutquzghin mäni.

<sup>17</sup> I Perwerdigar, mäni hergiz shermende qilma,  
chünki men iltija qildim sanga.

Reziller bolghay shermende,  
zuwani tutulup barghay görge.

<sup>18</sup> Heqqaniylargha kibir körsitip, mazaq qilghuchilarning,  
chapliship qalghay yalghan sözligen lewliri ularning.

<sup>19</sup> I Perwerdigar, sanga ixlas qilghanlarga,  
iltipatliring neqeder moldur ulargha.  
Ata qilisen nēmetliringni sēni panah tartqanlarga,  
jahan ehli – xelqi'alem aldida.

<sup>20</sup> Sēni panah qilghanlarni saqlap huzurungda,  
qoghdaysen insannarning suyiquestliridin,  
ēlip ularni ōz panahingha,  
saqlaysen chēqimchilarning tilliridin.

<sup>21</sup> Hemdusanalar bolsun Perwerdigargha,  
chünki u körsetti manga  
ōzining cheksiz mēhir-muhebbitini,  
sheher qorshawda qalghanda.

<sup>22</sup> Dekke-dükkide dēgenidim:  
«Neziringdin mehrum boldum.»  
Lēkin sanga nale qilip yighlighinimda,  
qulaq salding peryadimgha.

<sup>23</sup> Ey Perwerdigarning teqwadarliri, söyünglar uni,  
Perwerdigar qoghdar ōzige sadiqlarni,  
emma qattiq jazalar hakawurlarni.

<sup>24</sup> Ey ümidini Perwerdigargha baghligghanlar,  
gheyretlik bolunglar, jasaretke tolsun qelbinglar.

## 32-munajat

*Dawut yazghan terbiyewi munajat*

<sup>1</sup> Neqeder bextlik insannlar-he,  
gunahliri kechürüm qilinghanlar,

ita'etsizlik epu qilinghanlar.

<sup>2</sup> Neqeder bextlik insanlar-he,  
Xuda gunahlorini saqit qilghanlar,  
köngülliride hiyle-mikir bolmighanlar.

<sup>3</sup> Iqrar bolmay gunahlorimgha,  
yürdüm künboyi ah urup,  
chiridi ustixanlorim azabta.

<sup>4</sup> I Perwerdigar, köche-kündüz jazalishing ëghir keldi manga,  
iliklorim qurup ketti, qurup ketken su kebi tomuzda.

*Sëlah*

<sup>5</sup> Emdi iqrar qildim gunahlorimni,  
tonudum aldingda eskilikimni.  
Dëginimde: «Perwerdigar, iqrarmen gunahimgha»,  
xalas qilding azabtin mëni, kechürüp gunahlorimni.

*Sëlah*

<sup>6</sup> Shunga du'a qilsun sanga,  
teqwadarlar pursitining barida.  
Dëngiz-okyan tashqin bolup tashsimu nawada,  
shühbisizki, tashqinliri yëtip baralmas ulargha.  
<sup>7</sup> I Perwerdigar, sen mëning panahgahimdursen,  
saqlaysen külpettin mëni,  
yangrar etrapimda nijatliq naxshiliri.

*Sëlah*

<sup>8</sup> Eqil-idrak bërip sanga körsitimen yolungni,<sup>③</sup>  
halingdin xewer ëlip ögitimen yolumda mëngishni.

<sup>9</sup> At yaki qëchirdek angsiz bolma,  
qamcha, yügen bolmisa boysunmas ular sanga.

<sup>10</sup> Derd-elemler këler yamanlarning bëshigha,  
Perwerdigarning menggülik muhebbiti quchaq achar uninggha  
tayanghanlargha.

<sup>11</sup> Ey heqqaniylar, Perwerdigardin xursen bolup shadlininglar,  
ey qelbi paklar, shadliqtin alqish yangritinglar.

---

③ Eskertish: 8-, 9-ayetler Xudaning ëytqan biwasite sözliridur.

### 33-munajat

<sup>1</sup> Ey heqqaniylar, Perwerdigarni küylenglar shadliqta,  
uni medhiyelesh yarishar durus yolda mangghanlarga.

<sup>2</sup> Lira<sup>④</sup> chëlip minnetdarliq bildüringlar Perwerdigargha,  
küy chëlinglar on tarliq chiltarda atap uninggha.

<sup>3</sup> Yëngi naxsha ëytinglar bëghishlap Xudagha,  
shadliq bilen yangrisun awazinglar,  
chëkinglar tarini yetküzüp wayigha.

<sup>4</sup> Chünki, heqiqettur Perwerdigarning sözliri,  
sadaqetliktur uning barliq ishliri.

<sup>5</sup> U söyër heqqaniyet we adaletni,  
toldurghandur zëmingha menggülik muhebbitini.

<sup>6</sup> Yaraldi asman Perwerdigarning buyruqida,  
yultuzlar uning nepes tiniqida.

<sup>7</sup> Chek-chëgra bëkitti u okyanlarga,  
saqlighandur u sularni ambarlirida.

<sup>8</sup> Eymensun Perwerdigardin jimi mexluqatlar,  
qorqsun uningdin dunyadiki barliq insanlar.

<sup>9</sup> Chünki Xuda «bar bolsun» dëse bar boldi,  
emridin yoq nersiler apiride boldi.

<sup>10</sup> Bikar qilar Perwerdigar xudasizlarning qararlirini,  
yoq qilar ularning könglige pükken meqsetlirini.

<sup>11</sup> Emma menggüliktur Perwerdigarning qararliri,  
ewladtin-ewladqiche emelge ashar meqsetliri.

<sup>12</sup> Perwerdigarni<sup>⑤</sup> Xudayimiz dep tonughanlar bextliktur,  
Perwerdigar öziğe tewe qilip tallighan xelq bextliktur.

<sup>13</sup> Ershtin nezer sëlip Perwerdigar,  
jimiki insanlarni körüp turar.

<sup>14</sup> Textide olturup Xuda,  
nezer salar insanlarga.

<sup>15</sup> Xuda yaratqach insanlarning yürikini,  
bilip turar ularning jimi ishlirini.

---

④ *Lira* – Qedimki bir xil tarliq chalghu eswab.

⑤ Perwerdigar – bu ayette Xudaning xas nami bolup, Ibraniyche nusxida «Yahweh» dep ëlinghan.

<sup>16</sup> Padishah ghalib bolalmas qoshunining büyüklüki bilen,  
palwan qutquzalmas özini küchtünggürlüki bilen.

<sup>17</sup> Exmeqliqtur qutulimen dëyish meghlubiyettin at bilen,  
qutquzalmas hëchkimni at qara küchi bilen.

<sup>18</sup> Berheq, Xudaning neziri uninggha ixlas qilghanlarda,  
uning menggülik muhebbitige ümid baghliganlarda.

<sup>19</sup> Qutquzidu ularni ölümدين,  
saqlaydu acharchiliqtin.

<sup>20</sup> Perwerdigarni telmürüp kütimiz,  
udur bizning medetkar, qalqinimiz.

<sup>21</sup> Shadlinar uningdin qelbimiz,  
chünki, muqeddes Xudagha ishench baghliduq biz.

<sup>22</sup> I Perwerdigar, ümidimiz sende,  
menggülik muhebbiting yar bolghay bizge.

## 34-munajat

*Dawut sarang boluwalghachqa, Abimelek padishah teripidin  
qoghliwëtilgen. Dawut ushbu munajatni shu weqelerni eslep yazghan.*

<sup>1</sup> Teripleymen her da'im Perwerdigarni,  
chüshürmesmen aghzimdin medhiyeleshni.

<sup>2</sup> Chin dilimdin apirin oquymen Perwerdigargha,  
anglap buni ajizlar chömüler xushalliqa.

<sup>3</sup> Medhiyeleyli birlikte Perwerdigarning büyüklükini,  
ulughlayli hemmimiz uning namini.

<sup>4</sup> Ijabet qilip Perwerdigar du'ayimni,  
hemme wehimilerdin xalas qildi mëni.

<sup>5</sup> Nurlinar chëhri baqsa kim sëghinip Xudagha,  
yerge qarap qalmas ularning yüzleri esla.

<sup>6</sup> Perwerdigar anglap pëqirning nidayini,  
hemme külpetlerdin qutquzdi mëni.

<sup>7</sup> Her tereptin qoghdap Xudaning perishtisi,  
qutquzar xewptin Perwerdigargha ixlasmenlerni.

<sup>8</sup> Hës qilghin we bilgin Xudaning mëhribanliqini,

shunchilik bextlik bolar bashpanah qilghanlar uni.

<sup>9</sup> Perwerdigargha ixlas qilinglar, ey uning teqwadarliri, uninggha ixlas qilghanlarning kem bolmas hëch nersisi.

<sup>10</sup> Ussuz we ach qëlishi mumkin küchlük arslanlar, emma qalmas hëch mohtajliqta Perwerdigargha ümid baghlighanlar.

<sup>11</sup> Këlinglar ey balilirim, qulaq sëlinglar sözümgë, Perwerdigargha ixlas qilishni ögitey silerge.

<sup>12</sup> Kimki istise hayattin zoqlinishni, bextlik yashap, uzun ömür körüşni,

<sup>13</sup> tartsun tilini yaman sözdin, chiqmisun yalghan sözler lewliridin.

<sup>14</sup> Yamanliqtin bash tartip, qilsun yaxshiliq, izdisun tinch-amanliq.

<sup>15</sup> Perwerdigar nezer salar heqqaniylargha, jawab bërer ularning nidalirigha.

<sup>16</sup> Yüz örer Perwerdigar rezillerdin, yoq qilar namlirini yer yüzidin.

<sup>17</sup> Qulaq salar Perwerdigar nale qilsa heqqaniylar, ularni barliq külpetlerdin qutuldurar.

<sup>18</sup> Miskinlerge yëqindur Perwerdigar, rohi azab chekkenlerni qutquzar.

<sup>19</sup> Köp bolar heqqaniy adem duch kelgen qiyinchiliqlar, emma ulardin xalas qilar Perwerdigar.

<sup>20</sup> Aman saqlar Xuda uning barliq söngëklirini, hetta sunuq qilmas bir tal ustixinini.

<sup>21</sup> Ölüm ëlip këler özlirige rezillerning qilmishliri, jazalinar öch körgenler heqqaniylarni.

<sup>22</sup> Qutquzar teqwadarlirining hayatini Perwerdigar, kimki uni panah qilsa jazadin xaliy bolar.

## 35-munajat

*Dawut yazghan munajat*

<sup>1</sup> I Perwerdigar, qarshi chiqqin manga qarshi chiqqanlarga, urush qilghin manga qarshi urush qilghanlarga.

<sup>2</sup> Qalqanliringni ëlip qolunggha, yardem qilghin këlip yënimgha.

<sup>3</sup> Aypalta we neyzeng bilen tosuwalghin mëni qoghlap kelgenlerni, «Men sëning qutquzghuching» dep manga, righbetlendür rohimni.

<sup>4</sup> Jënimni almaq bolghanlar, shermende bolghay, reswa bolup.

Manga suyiquest qiliwatqanlar, yansun keynige, qara yüz bolup.

<sup>5</sup> Perwerdigarning perishtisi ularni yiraq qoghliwetkey, ular goya shamalda uchqan samandek tozup ketkey.

<sup>6</sup> Qoghliwetkey ularni Perwerdigarning perishtisi, qarangghu hem tëyilghaq bolghay ularning mangghan yolliri.

<sup>7</sup> Ular manga tuzaq qurup sewebsizla, almaq boldi jënimni kolap ora.

<sup>8</sup> Tuyuqsiz bala kelgey ularning bashlirigha, yögiship qalsun özliri qurghan torigha, halak bolsun chüshüp özliri kolighan origha.

<sup>9</sup> Shadlinarmen shunda men Perwerdigardin, bolarmen xushal manga bergen nijatliqidin.

<sup>10</sup> Deymen chin qelbimdin:

«I Perwerdigar, teng këler kimmu sanga?  
Ajizlarni küchlüklerdin qutquzghuchi peqet senla,  
ëzilgen, mohtajlarni zalimlardin qoghdaydighan yene senla.»

<sup>11</sup> Otturigha chiqip niyiti yaman guwahchilar, xewirim yoq ishlarni sorap soraq qilar.

<sup>12</sup> Yaxshiliqimgha yamanliq qayturup ular, ich-ichimdin mëni azabta qaldurar.

<sup>13</sup> Mata kiydim qayghurup, ular kësäl bolghanda, kemter bolup roza tuttum, ular üçün qildim du'a, jawabsiz qaldi lëkin du'alirim her zaman.

<sup>14</sup> Qayghurdum qerindishim yaki dostum uchün azablanghandek, meyüslendim xuddi anisi uchün matem tutqan ademdek.

<sup>15</sup> Putlishop ketiwëdim xushal bolup olashti etrapimga, jem bolushti hem manga qarshi chiqishqa.

Natonush pes ademlermu qoshulup ulargha, mazaq qilip, toxtimay zerbe berdi manga.

<sup>16</sup> Nomussizlarche mesxire qiliship mëni, xiris qiliship, ghuchurlatti chishlirini.

<sup>17</sup> I Perwerdigar, qarap turarsen qachanghiche?

Qutquz mëni yawuzlarning zerbisidin,

ezip jënimni qanxor shirning ëghizidin.

<sup>18</sup> Teshekkür ëytimen sanga jama'et aldida, medhiyeleymen sëni teqwadarlar arisida.

<sup>19</sup> Zangliq qilip külmisun manga sewebsizla reqib bolghanlar, közlirini alaytmisun manga sewebsiz öch bolup qalghanlar.

<sup>20</sup> Shühbisizki, ëlip qoymas ular inaqliqni ëghizlirigha, belki tüzer shum pilanlar tinch-xatirjem yashaydighanlarga.

<sup>21</sup> Warqirishar ular manga chong ëchip ëghizlirini:

«Way, kördüq öz közimiz bilen qilmishliringni.»

<sup>22</sup> I Igem, kördüng ularni, süküt qilmighin,

i Perwerdigar, mendin yiraqlashmighin.

<sup>23</sup> Ötüney, chiqarghin manga adil hökümüngni,

i Xuda, i Igem qollighaysen dewayimni.

<sup>24</sup> I Perwerdigar, Ilahim adalitingde aqlighin mëni,

mesxire qilip külüşke yol qoymighin düşmenlirimni.

<sup>25</sup> Yol qoymighin, «arzuymiz emelge ashti» deyishke ularni,

yol qoymighin, «biz axir yutuwalduq uni» dep maxtinishqa ularni.

<sup>26</sup> Külpitimdin xushal bolghanlar,

gheplet bësip shermende bolghay.

Mendin özini üstün tutqanlar,

reswa bolup nomusta qalghay.

<sup>27</sup> Gunahsizliqimdin xush bolidighanlar,

chuqan salsun chömüp shadliqqa.

«Qulining amaniqidin söyüngen Perwerdigar



ulughdur» dësun ular her chaghda.

<sup>28</sup> Bayan eyler tilim adalitingni,  
künboyi medhiyeleymen sëni.

## 36-munajat

*Perwerdigarning bendisi Dawut yazghan munajat bolup, naxsha qilip  
ëytisun dep, neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Bir chüshenche ayan boldi qelbimge,  
rezillerning ita'etsizliki heqqide.  
Xudadin qorqush yoqtur ularning neziride.

<sup>2</sup> Özlirini chong tutar ular meghrurluqta,  
tonumas gunahlrini hetta,  
nepretlenmes ulardin esla.

<sup>3</sup> Hiyle-mikir, zeher chiqar ëghizliridin,  
bash tartidu aqilane, yaxshi ishlardin.

<sup>4</sup> Rezil pilan tüzüsher yatqandimu këchiliri,  
atqandur gunah yoligha özlirini,  
hëchqachan ret qilmas yamanliqni.

<sup>5</sup> I Perwerdigar, muhebbiting ersh kebi büyüklükte,  
wapadarliqing asman-pelek cheksizlikide.

<sup>6</sup> I Perwerdigar,  
heqqaniyliqing oxshar büyük taghlargha,  
hökümliring dëngiz-okyan chongqurluqigha,  
ghemxorluq qilisen insan hem haywangha.

<sup>7</sup> Bibahadur menggülük muhebbiting, i Xuda,  
panah tapar insanlar qanatliring sayisida.

<sup>8</sup> Qana'etliner ular öyüngdiki mol nëmetlerdin,  
behre alar sëning huzurluq deryaliringdin.

<sup>9</sup> Chünki özüng hayatliq buliqisen,  
körimiz heqiqetni nurung bilen.

<sup>10</sup> Ayrimighay menggülük muhebbiting sëni tonughanlardin,  
ayrimighay adaliting qelbi paklardin.

<sup>11</sup> Dessimisun mëni tekebburlar,

qoghlimisun mäni reziller.

<sup>12</sup> Qara mana, ghulap chüshti yamanliq qilghuchilar, yiqitildi, emdi turalmas ular.

## 37-munajat

*Dawut yazghan munajat*

<sup>1</sup> Rezillerdin könglüngni bi'aram qilma, yamanlarga ichingdin heset qilma.

<sup>2</sup> Chöptek qurup këter ular shunche tizla, mamkaptek tozup këter birdemdila.

<sup>3</sup> Yaxshiliq qil, ishench baghla Perwerdigargha, tinch-aman yashaysen Xuda bergen zëmindä.

<sup>4</sup> Shadliqim dep bilseng eger Perwerdigarni, u emelge ashurar qelbingdiki arzularni.

<sup>5</sup> Amanet qil ishliringni Perwerdigargha, u yëtekchi bolar sanga, ishen uninggha.

<sup>6</sup> Tang seherdek yorutar u heqqaniyliqingni, chüshtiki quyash kebi chaqnitar gunahsizliqingni.

<sup>7</sup> Sewr bilen süküt qilip kütkin Perwerdigarni, bi'aram bolmighin ronaq tapqan rezillerdin, haram pilani emelge ashqanlardin.

<sup>8</sup> Yanghin achchiqingdin, basqin ghezipingni, biseremjan bolma, bi'aramliq ëlip këler peqet yamanliqni.

<sup>9</sup> Zëminidin qoghlap chiqirilidu rezillik qilghuchilar, emma zëmingha ige bolidu ümidini Perwerdigargha baghlighanlar.

<sup>10</sup> Pat yëqinda tügeydu rezillerning künliri, yoqilar makanliridin, izdepmu tapalmaysen ularni.

<sup>11</sup> Lëkin kemterlik bilen Xudagha tayinidighanlar, zëmingha ige bolup, mol berikettin huzurlinar.

<sup>12</sup> Reziller qest qilidu heqqaniylargha, chishlirini ghuchurlitidu, öch bolup ulargha.

<sup>13</sup> Emma Igimiz mesxire qilar rezillerni, chünki, u biler ularning jazalinidighanliqini.

<sup>14</sup> Yiqitish uchün bichare, mohtajlarni,  
reziller tartti oqyasining kirichini.  
Qirish uchün durus yolda mangghanlarni,  
ghilipidin sughardi qilichini.

<sup>15</sup> Axiri ularning sundurulup yaliri,  
öz yüreklirige sanjilidu qilichliri.

<sup>16</sup> Qolidiki az dunyamu heqqaniy ademlerning,  
ewzeldur nurgun bayliqliridin rezillerning.

<sup>17</sup> Sundurulidu rezillerning bilekliri,  
Perwerdigar yölep turar heqqaniylarni.

<sup>18</sup> Perwerdigar köngül böler pak insanlarga,  
berilgen zëmini menggü qalar ularga.

<sup>19</sup> Yerge qarap qalmas ular ëghir künlerde,  
toq yürüydu qehetchilikte.

<sup>20</sup> Biraq halak bolar reziller,  
Perwerdigarning dushmanliri yawa güldek tozup tüger,  
is-tütektek ghayib bolup, yoqap këter.

<sup>21</sup> Qerz ëlip qayturmaydu reziller,  
heqqaniylar shepqet bilen saxawet qilar.

<sup>22</sup> Zëmingha ige bolar Perwerdigarning berikitige ërishkenler,  
zëminidin qoghlap chiqirilar uning lenitige uchurghanlar.

<sup>23</sup> Xursen bolsa bir ademdin Perwerdigar,  
u uning qedemlirini mezmüt qilar.

<sup>24</sup> Yölep turghachqa uni Perwerdigar,  
putlashsimu yiqilmay mezmüt turar.

<sup>25</sup> Yash idim men, qëridim emdi,  
körmidim hëch Xudaning heqqaniy ademni tashliwetkenlikini,  
uning perzentlirining nan tiligenlikini.

<sup>26</sup> Shepqetlik bolup u adem ötnë bërër,  
perzentlirimu beriket ëlip këler.

<sup>27</sup> Yaxshiliq qilghin, tashla yamanliqni,  
makan qilisen menggü Xuda bergen zëminni.

<sup>28</sup> Chünki Perwerdigar söyer adaletni,  
tashlimas özining teqwadar xelqini.  
Ta'ebed qoghdaydu, saqlaydu ularni,

biraq qurutidu rezillarning neslini.

<sup>29</sup> Heqqaniylar ige bolar zëmingha,  
makan tutup menggü yashar uningda.

<sup>30</sup> Heqqaniylarning sözliri dana bolur,  
ularning hemmisi adil bolur.

<sup>31</sup> Qelbidin orun alghach Xudaning telimliri,  
shunga xata bësilmas qedemliri.

<sup>32</sup> Heqqaniylarni paylap yürer reziller,  
ularni öltürüşning peytini izdep yürer.

<sup>33</sup> Perwerdigar qaldurmas ularni rezillarning qoligha,  
hem qarshi hökümmu chiqarghuzmaydu ulargha.

<sup>34</sup> Telmürüp kütkin Perwerdigarni.

Ching tutqin uning yolini,  
ige qilar zëmingha sëni.

Körisen rezillarning zëmindin qoghlap chiqirilishini.

<sup>35</sup> Körgenmen rezil, zorawanning ronaq tapqinini,  
chongqur yiltiz tartqan bük-baraqsan derextek bolghinini.

<sup>36</sup> Emma ötüp ketti u, yoq boldi qara,  
uni izdisemmu tapalmaymen qayta.

<sup>37</sup> Pak ademlerge baq, küzet duruslarni,  
tinchliqni söygenlarning bolidu istiqbali.

<sup>38</sup> Biraq, ita'etsizler qirilip tüger,  
rezillarning nesli qurup këter.

<sup>39</sup> Perwerdigar nijatliq bërer heqqaniylargha,  
bashpanah bolar ëghir künlerde ulargha.

<sup>40</sup> Qutquzar ularni yadrem qilip Perwerdigar,  
rezillerdin qutuldurup aman saqlar,  
chünki ular Perwerdigardin panah tapar.

## 38-munajat

*Dawut yazghan xatire munajiti*

<sup>1</sup> I Perwerdigar,  
mëni qehring bilen eyiblime,  
manga ghezippingde terbiye berme.

<sup>2</sup> Kirdi tēninge oqliring,  
basti mēni qolliring.

<sup>3</sup> Ghezippingdin yūrek-baghrim yara boldi,  
gunahimdin tēnim mēning pare boldi.

<sup>4</sup> Gherq boldum gunahlim kelkūnige,  
salmiqidin gunahimning pattim yerge.

<sup>5</sup> Yiringlap sēsip ketti jarahitim,  
seweb boldi buninggha nadanliqim.

<sup>6</sup> Bellirim pūkūldi qeddim mūkchiyip,  
kūnboyi yūrimen qayghugha pētip.

<sup>7</sup> Aghrimaqta köyüp pütün bedinim,  
tēnimde qalmidi hēchbir saq yērim.

<sup>8</sup> Tumshuqumgha kēlip qaldi jēnim mēning,  
hesrettin peryad qilar qelbim mēning.

<sup>9</sup> I Rebbim, arzulirim ayandur sanga,  
ah urushum yoshurun emestur sanga.

<sup>10</sup> Yūrikim jighildap hali ketti,  
hetta közlimning nuri ketti.

<sup>11</sup> Yar-burader, tughqanlim kēsilm sewebidin,  
yiraq qachti özlirini ēlip mendin.

<sup>12</sup> Tuzaq qurar jēninggha qest qilmaqchi bolghanlar,  
ular manga ziyankeshlik qilmaq üçün meslihet qurar.  
Hiyle-mikir, suyiquest oylar kūnboyi ular.

<sup>13</sup> Hēchnēmīni anglimaymen gas ademdek,  
hēchbirige söz qilmaymen gachilardek.

<sup>14</sup> Shundaq, qulīqi pang ademdekmen,  
rediyegē tili yoq gachidekmen.

<sup>15</sup> I Perwerdigar, ümidimni baghlidim sanga,  
i Igem, Ilahim jawab bērisen manga.

<sup>16</sup> Tileymen, üstümdin külmisun birawlar,  
tēyilghinimda hakawurluq qilghanlar.

<sup>17</sup> Yiqilay dep qaldim i Xuda,  
azab hemrahdur da'im manga.

<sup>18</sup> Iqrar qilip gunahimgha,  
pushayman qildim xataliqimgha.

<sup>19</sup> Düşmenlirim segek hem küchlüktur,  
sewebsizla manga öchler shunche köptur.

<sup>20</sup> Yaxshiliqimqa yamanliq qayturghanlar,  
toghra yolda mangding dep qarshi chiqar.

<sup>21</sup> I Perwerdigar, ötüney mēni tashlima,  
i Ilahim, mēni tashlap ketme yiraqqa.

<sup>22</sup> I Igem, nijatkarim,  
qilghin manga tēzdin yarem.

## 39-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, naxsha qilip ëytilsun dep,  
neghmichilerning bëshi Yidutungha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Öz-özümge dëdim men mundaq:

«Qalmasliqim üçün bolup gunahkar, tartay tilimni,  
rezillerning aldida tikip qoyay ëghizimni.»

<sup>2</sup> Gerche kerek bolsimu sözlishim,  
süküt qilip, zuwan sürmidim,  
emma mëning ëshiwerdi azabim.

<sup>3</sup> Zerdab bolup qaynidi baghrim,  
oylighanche köydi yürikim.

Axir bolmay mundaq dëdim:

<sup>4</sup> «I Perwerdigar, chüshiney hayatning qisqiliqini,  
künlirimning sanaqliq qalghanliqini.

Bilip qalay ömürning ötkünchi ikenlikini.»

<sup>5</sup> Bilimen, qilghansen ömrümni nechche ghërichla,  
uzun emestur hayat yolum sëning aldingda,  
birla tiniqtur insanlarning ömri peqetla. *Sëlah*

<sup>6</sup> Sayidek yoqilidu insanlarning ejirliri,  
bihudidur ularning aldirap-tëneshliri.  
Bayliq yighar, lëkin bilmes ular  
bayliqlirining kimlerge qalidighanliqini.

<sup>7</sup> I Perwerdigar, nëmini kütëy emdi?  
Ümidim peqet sendila qaldi.

<sup>8</sup> Saqit qilghin gunahlimni,  
hamaqetlarning mesxirisige qoyma mēni.

<sup>9</sup> Süküt qilip achmaymen aghzimni,  
chünki, adildur jazalishing mēni.

<sup>10</sup> Toxtatqaysen emdi jazalishingni,  
kötürelmes tēnim qolungning zerbisini.

<sup>11</sup> Gunahlrini eyiblep, jazalighanda sen insanni,  
küye chüshkendek yoq qilisen qedirligenlirini.  
Bir tiniqtur xalas insanning ömri.

*Sēlah*

<sup>12</sup> I Perwerdigar, qulaq salghin du'ayimgha,  
köngül qoyghin mēning nale-peryadimgha,  
süküt qilip turmighin köz yashlirimgha,  
chünki bir musapirmen sēning aldingda,  
ata-bowilirimdek ghëribmen bu paniiy dunyada.

<sup>13</sup> Ghezep bilen qarimighin manga,  
ölümdin burun chömiley shadliqqa.

## 40-munajat

<sup>1</sup> Sewr-taqet qilip küttüm Perwerdigarni,  
qulaq sēlip anglidi u peryadimni.

<sup>2</sup> Tartiwalidi u mēni halaket girdabidin,  
chiqiriwalidi chongqur patqaq-sazliqtin.  
Qoram tash üstige turghuzup putlirimni,  
mustehkem qildi mēning qedemlirimni.

<sup>3</sup> Perwerdigar ata qildi manga yēngi bir küyni,  
Igimizni medhiyeleydighan munajatni.  
Nurghun adem körüp uning qudrisini,  
Perwerdigargha ishench baghlap hörmetler uni.

<sup>4</sup> Bextliktur ishench baghlihanlar Perwerdigargha,  
choqunmighanlar saxta ilahlargha,  
yürmigenler butperesler arisida.

<sup>5</sup> I Igimiz Perwerdigar, shunche köptur möjiziliring,  
biz üçün qilghan katta iltipat we pılanliring.  
Sansizdur bayan qilsam ejir we mëhnetliring,

yoqtur sening hechbir tengdishing.

<sup>6</sup> Istimeysen qurbanliq yaki hediyelemleri,  
istimeysen ne köydürme, ne gunah qurbanliqini.  
Anglisun dep buni achting qulaqlirimni.

<sup>7</sup> Shunga dedim: «Men keldim mana,  
pütülgendur men heqqide muqeddes yazmilarda.

<sup>8</sup> I Ilahim, iradengni emelge ashurush xushalliqimdur,  
telimliring qelbimge ching pütülgendur.»

<sup>9</sup> Zor jama'et arisida jakarlidim adalitingni,  
i Perwerdigar, bilisen, yumuwalmaymen aghzimni.

<sup>10</sup> Yoshurup yürmidim qelbimde adalitingni,  
bayan eylidim wapadarliqning hem nijatliqningni.  
Pinhan tutmidim büyük jama'ettin,  
menggülük muhebbiting we heqiqitingni.

<sup>11</sup> I Perwerdigar, ayimighin mendin shepqitingni,  
menggülük muhebbiting, heqiqiting saqlighay meni.

<sup>12</sup> Chirmiwaldi heddi-hesabsiz külpetler meni,  
kor boldum, gunahlirim tosuwalghach köz nurumni.  
Beshimdiki chöchimdin köp bolghachqa gunahlirim,  
terk etti jismimdin jasaritimni.

<sup>13</sup> I Perwerdigar, qutquz meni yetküzüp iltipatingni,  
i Perwerdigar, tēzdin manga bergin yardimingni.

<sup>14</sup> Jēnimni almaqchi bolghanlar,  
shermende bolsun yüzi tökülüp.  
Japayimdin xushal bolghanlar,  
chēkinsun reswa bolup.

<sup>15</sup> Miyiqida külgenler qilip meni mesxire,  
endishe ichide bolsun shermende.

<sup>16</sup> Sanga telpüngüchi barliq kishiler,  
sendin xushal bolup shadlansun.  
Nijatliqningni söygenler her da'im:  
«Perwerdigar ulughdur» desun!

<sup>17</sup> Bir bichare, hajetmen özüm,  
biraq, meni yad eter Igem.  
Medetkarimsen hem nijatkarim,  
hayal bolma, i Ilahim.



## 41-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, naxsha qilip ëytilsun dep, neghmichiler  
bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Bextliktur ghëriblarning halidin xewer alghuchi,  
bëshigha kün chüşkende Perwerdigar qutquzar uni.

<sup>2</sup> Hayatini saqlaydu, qoghdap uni Perwerdigar,  
Xuda ata qilghan zëminda yashaydu u bextiyar,  
reqiblirining meylige tashlimas uni zinhar.

<sup>3</sup> Saqsiz bolup, orun tutup yëtip qalghinida,  
Perwerdigar yölek bolup, quwwet bërer uninggha,  
shipaliq bërer kësél bolghan chaghlirida.

<sup>4</sup> Iltija qildim Xudagha:

I Perwerdigar, shepqet qilip manga,  
saqaytqin mëni,  
gunah qilip, qarshi chiqqan bolsammu sanga.

<sup>5</sup> Rehimsiz düşmenlirim qarghar mëni:  
«Tëzraq ölüp u, öchsün nami.»

<sup>6</sup> Ulardın birersi këlip yënimgha,  
yalghan sözlerni ëytar manga.  
Könglide topla men heqqide gheywetni,  
yënimdin chiqipla yayar ularni xalayıqqa.

<sup>7</sup> Men heqqide pichirlishar manga öchler,  
ziyankeshlik qestide mundaq dëyisher:

<sup>8</sup> «Yaman kësél chaplishiptu uninggha,  
yatqan ornidin turalmas u emdi esla.»

<sup>9</sup> Hetta özüm ishengen qedinas dostummu  
sëtiwetti mëni, ash-tuzumni yep turupmu.

<sup>10</sup> I Perwerdigar, qilip manga shepqitingni,  
turghuzghaysen ornumdin mëni,  
shunda ulardin alalaymen entimni.

<sup>11</sup> Ghelibe qilghuzmiding üstümdin düşmenlirimni,  
bildim shuningdin, mendin xush ikenlikingni.

<sup>12</sup> Diyanetlik bolghinim üçün yölek bolisen manga,

menggü turghuzisen mäni huzurungda.

<sup>13</sup> Medhiyeler bolghay Perwerdigargha,  
isra'illarni tallighan Xudagha,  
menggüdin-menggüge! Amin, amin!

## 2-bölek

### 42-munajat

*Korahning ewladliri yazghan terbiyewi munajat bolup, naxsha qilip  
ëytisun dep, neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Changqighan këyik teshna bolghandek ëqinlarga,  
teshna boldum sanga, i Xuda!

<sup>2</sup> Intizarmen sanga – hayatliq buliqi bolghan birdinbir Xuda,<sup>⑥</sup>  
qachanmu körermen sening chëhringni, kirip huzurunggha?

<sup>3</sup> Köz yashlirim men üçün këche-kündüz boldi ghiza,  
«Qëni Xudaying» dëyisher reqiblim da'im manga.

<sup>4</sup> Könglüm buzulidu ötken künlerni esliginimde:  
Barattim jama'et bilen hëyt ötküzüşke,  
kishilerni bashlayttim Perwerdigarning öyige,  
medhiye ëytip towlishattuq xushal bolup shu demde.

<sup>5</sup> Ey qelbim, nëmishqa shunche chüshkünsen?!  
Ey könglüm, nëmishqa aram tapmaysen?!  
Ümid küt Xudadin, medhiyeleymen yenila uni,  
Xudayim saqlighuchidur shermende bolushtin yüzümni.<sup>⑦</sup>

<sup>6</sup> I Ilahim, ghem basti könglümni,  
shunga esleymen sëni,  
I'ordan zëminida,

---

⑥ Hayatliq buliqi bolghan birdinbir Xuda – bezi terjimilerde «hayat Xuda» dep ëlinghan.

⑦ Xudayim saqlighuchidur shermende bolushtin yüzümni – bezi terjimilerde «u mëning ilahimdur, u qutquzar mëni» dep ëlinghan.

Xermon we Mizar taghlirida.

<sup>7</sup> Güldürlep ëqip chüshken sharqiratmiliringdek,  
toxtimay kelmekte bëshimgha külpetliring,  
bësip ötmekte mana üstümdin dolqunliring, örkeshliring.

<sup>8</sup> Kündüzi körsiter Perwerdigar menggülük muhebbitini,  
kéchisi ata qilar u manga men ëytidighan naxshamni,  
hayatimning igisi Xudagha bëghishlighan munajatlirimni.

<sup>9</sup> Ëytarmen qoram tëshim Xudagha:

Untup qalding nëchün mëni?

Nëchün matem tutup yürimen,  
düşmenlirimning zulumi astida?

<sup>10</sup> Ötti jënimdin düşmenlirimning tapa-teniliri,  
da'im manga: «Qëni Xudaying» dëyishliri.

<sup>11</sup> Ey qelbim, nëmishqa shunche chüshkünsen?!

Ey könglüm, nëmishqa aram tapmaysen?!

Ümid küt Xudadin, medhiyeleymen yenila uni,

Xudayim saqlighuchidur shermende bolushtin yüzümni. <sup>⑧</sup>

## 43-munajat

<sup>1</sup> I Xuda, «gunahsiz» dep aqlighin mëni,  
qollighin sadaqetsiz xelqqa qarshi dewayimni,  
adaletsiz, hiyligerlerdin qutquz mëni.

<sup>2</sup> Bashpanahim turup i Xuda,  
terk ëtisen mëni nëmishqa?

Nëchün matem tutup yürimen,  
düşmenlirimning zulumi astida?

<sup>3</sup> Chachqin nurungni, körset heqiqitingni,  
yëteklisun ular mëni muqeddes tëghinggha,  
ëlip barsun uchrishish jayimizgha.

<sup>4</sup> Qurbanliq supanggha barimen shunda,  
birdinbir shadliqim bolghan Xuda aldigha.

Chëlip lira hemdusana ëytimen sanga,

---

<sup>⑧</sup> Xudayim saqlighuchidur shermende bolushtin yüzümni – bezi terjimilerde «u mëning Ilahimdur, u qutquzar mëni» dep ëlinghan.

mëning Ilahim bolghan i Xuda.

<sup>5</sup> Ey qelbim, nëmishqa shunche chüshkünsen?!

Ey könglüm, nëmishqa aram tapmaysen?!

Ümid küt Xudadin, medhiyeleymen yenila uni,

Xudayim saqlighuchidur shermende bolushtin yüzümni.<sup>⑨</sup>

## 44-munajat

*Korahning ewladliri yazghan terbiyewi munajat bolup, naxsha qilip  
ëtylsun dep, neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> I Xuda, qedimki zamanda ejdadlirimizning arisida,  
sen körsetken möjizilik ishliringni  
anglighaniduq biz öz qulqimizda,  
ata-bowilirimiz ëytip bergenidi buni.

<sup>2</sup> Öz qolung bilen zëminidin qoghliwëtip yat xelqlarni,  
ularning yurtigha orunlashturghaniding ata-bowilirimizni.  
Qattiq azablap yat xelqlarni,  
ronaq tapquzdung ejdadlirimizni.

<sup>3</sup> Alghan emes ular zëminini shemshiri bilen,  
ghelibige ërishkini yoq öz biliki bilen.  
Belki ularning ghalib këlishi sen Xudadin,  
ong qolung, qudriting, chëhringning nuridin,  
chünki söyündüng sen ulardin.

<sup>4</sup> I Xuda mëning padishahimsen,  
Yaqup neslige ghelibe ata qilghuchisen.

<sup>5</sup> Yardimingde qoghliwëtimiz dühmenlirimizni,  
qudriting bilen cheyliwëtimiz bizge qarshilarni.

<sup>6</sup> Ishenchim yoqtur öz oqyayimgha,  
shemshirim ërishtürelmes mëni utuqqa.

<sup>7</sup> Ghelibe qilghuzdung reqiblirimiz üstidin bizni,  
shermende qilding bizdin nepretlengennlerni.

<sup>8</sup> Her da'im pexirlinip teripleymiz sëni,

---

<sup>⑨</sup> Xudayim saqlighuchidur shermende bolushtin yüzümni – bezi terjimilerde «u mëning Ilahimdur, u qutquzar mëni» dep ëlinghan.

i Xuda ebediy medhiyeleymiz namingni.

*Sëlah*

<sup>9</sup> Biraq sen hazir bizni terk ëtip, qaldurdung ahanetke, chiqmaysen hetta qoshunlirimiz bilen birge jengge.

<sup>10</sup> Meghlup qilding bizni reqiblirimiz aldida, bizdin nepretlengenler bulidi bizni shu halda.

<sup>11</sup> Bizni qoy kebi tutup berding boghuzlashqa ulargha, chëchiwetting bizni hem yat xelqler arisigha.

<sup>12</sup> Erzan satting qul qilip öz xelqingni, qedir-qimmitimiz payxan boldi sëtip bizni.

<sup>13</sup> Qaldurdung bizni yat ellerning haqaritige, etrapimizdikilerning nepiriti we mesxirisige.

<sup>14</sup> Yat eller arisida mazaqqa qaldurdung bizni, mesxire qilidu ular chayqiship bashlirini.

<sup>15-16</sup> Nomusqa qalghanliqim turar köz aldinda, shermendichilik bardur mëning boynumda. Chünki reqibler we qarshi turghuchilarning til-ahanetliri da'im yëter quliqimgha.

<sup>17</sup> Bëshimizgha chüshti bularning hemmisi, untumighan bolsaqmu gerche sëni, yaki buzmighan bolsaqmu ehdengni.

<sup>18-19</sup> Sen nusret ata qilmay ezding bizni, xarabide yardemchisiz qaldurdung xelqingni. Gerche qaytmighan bolsimu sendin könglimiz, chetnimigen bolsimu yolungdin qedemlirimiz.

<sup>20</sup> Eger biz Iгимizning namini untugan bolsaq, qol kötürüp yat ilahqa du'a qilghan bolsaq,

<sup>21</sup> Iгимiz Perwerdigar bayqimay qalarmidi?

U biler insan qelbidiki barliq sirlarni.

<sup>22</sup> Sanga bolghan sadaqitimizdin künboyi qirilmaqtimiz, soyulidighan qoylarning qatarida bolmaqtimiz.

<sup>23</sup> Oyghanghin i Perwerdigar, uxlap yatisen nëmishqa?

Tashliwetmigin bizni menggüge, kelgin yënimizgha!

<sup>24</sup> Nëmishqa yoshurisen özüngni, nëmishqa körmeysen ëzilish, külpetlirimizni?

- <sup>25</sup> Payxan boldi ar-nomusimiz,  
milendi chang-tupraqqa tēnimiz.  
<sup>26</sup> Kelgin Xuda, bergin bizge yardimingni,  
menggülük muhebbitingde azad qilghin bizni.

## 45-munajat

*Korahning ewladliri yazghan muhebbet heqqidiki terbiyewi munajat bolup, «nēluperler» dēgen ahangda ēytilsun dep, neghmichiler bēshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Güzel bir ish hayajangha salghach mēning qelbimni,  
oqumaqtimen padishahqa atap yazghan shē'irimni,  
tilim sözge mahirdur goya bir sha'ir kebi.

<sup>2</sup> Eng kēlishken ademsen insanlar arisida,  
lewlingdin tōküler shepquetlik sözler,  
menggülük bext ata qilghandur Xuda sanga.

<sup>3</sup> I bahadiri padishah, asqin yēninggha qilichingni,  
ayan qilghin shewkiting we heywitingni.

<sup>4</sup> Zeper quchqin heywet bilen at üstide,  
qoghdighin kemterlik, heqiqet we adaletni,  
ghayet zor ishlarni qil qudritingde.

<sup>5</sup> Ötkür oqliring sanjilar yūrikige reqiblingning,  
düşmenliring yiqilar astigha ayaghliringning.

<sup>6</sup> I Xuda, sēning texting menggülüktur,  
seltenet hasang, adalet hasisidur.

<sup>7</sup> Öch körisen naheqchilikni, söyisen heqqaniyetni,  
shunga sēni tallighan Xuda yaghdurdi sanga shadliqini.  
Hemrahliringdin bekre shadlandurdi sēni.

<sup>8</sup> Hidi kēler kiyimliringdin murmekkinging,  
shundaqla mu'etter we darchinning.  
Pil chishida bēzelgen saraylardiki tarliq sazlarning sadasi,  
yēqimliq anglinip xursen qilar sēni.

<sup>9</sup> Shah qizliri bardur izzetligenliringning arisida,  
Ofir altunida bēzelgen mehbubung turar ong yēningda.

<sup>10</sup> Tingshighin ey qiz, qulaq salghin sözümge,

untughin xelqingni, atangning öyi bolmisun ësingde.

<sup>11</sup> Padishah meptundur güzel turqunggha,  
xojayiningdur u, ita'et qil uninggha.

<sup>12</sup> Tir xelqi ëlip këler sanga hediylar,  
iltipat ister sendin u puldarlar.

<sup>13</sup> Neqeder jilwe qilar melike hujrisida,  
keshtilengendur kiyimliri zer altunda.

<sup>14</sup> Padishah aldigha keltüriler u keshtilik kiyimliride,  
aldigha ëlip këliner kënizekirimu uning bilen birge.

<sup>15</sup> Bashlap këlinidu hemmisi xushal halda,  
kirishidu ular padishah sariyigha.

<sup>16</sup> Izini basar oghulliring ata-bowiliringning,  
shahzadiliri qilisen ularni pütkül jahanning.

<sup>17</sup> Ewladtin-ewladqiche este saqlatquzimen namingni,  
ebedil'ebed maxtishar xelqler sëni.

## 46-munajat

*Korahning ewladliri yazghan munajat bolup, «alamot» ahangida  
ëtyilsun dep, neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Küch-qudret, bashpanah bolghuchimiz Rebbimizdur,  
külpette qalsaq eger her zaman yardemdidur.

<sup>2-3</sup> Astin-üstün bolup ketsimu zëmin nawada,  
taghtar ghulap chüshsimu dëngizlarning astigha.  
Dolqunlinip dëngizlar, örkesh yasap tashsimu,  
tashqinidin dëngizning, taghtar tewrep ketsimu,  
bizde qorqunush yoqtur esla.

*Sëlah*

<sup>4</sup> Bardur ëqinliri shadliq ëlip këlidighan bir derya,  
Xudaning shehiri – ulugh Xudaning muqeddes makanigha.

<sup>5</sup> Shu sheherde bolghach Xuda, tewrenmes u makan esla,  
tang ëtishi bilen teng yardemge këler Xuda.

<sup>6</sup> Gumran boldi shahliqlar,  
ghowgha kötürüp xelqler.

Jaranglisa Rebbimizning awazi

yer-zëmin ërip këter.

<sup>7</sup> Qudretlik Serdar Perwerdigar<sup>①</sup> biz bilen birgidur,

Yaqup ëtiqad qilghan Xuda qorghinimizdur. *Sëlah*

<sup>8</sup> Kõrünglar Perwerdigarning qudrisini,

zëmindä körsetken weyranchiliqlirini.

<sup>9</sup> Toxtatquchidur u hemme urushlarni,

sundurup oqya, neyzilerni.

Köydürüp jeng harwilirini.

<sup>10</sup> Deydu u: «Toxtitinglar urushunglarni,

bilip qoyunglar mëning xudaliqimni!

Ulughlinimen pütün alemde,

barche xelqler ulughlar mëni.»

<sup>11</sup> Qudretlik Serdar Perwerdigar biz bilen birgidur,

Yaqup ëtiqad qilghan Xuda qorghinimizdur. *Sëlah*

## 47-munajat

*Korahning ewladliri yazghan munajat bolup, naxsha qilip ëytisun dep,  
neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Ey barche xelqler, chëlip chawaklar,

Xudagha atap yangritinglar alqishlar.

<sup>2</sup> Chünki büyük Perwerdigar heywetliktur,

u jahangha hökümdar ulugh padishahtur.

<sup>3</sup> Bash egdürüp berdi u bizge düshminimizni,

ayighimiz astigha yiqildurdi yat xelqlerni.

<sup>4</sup> Nësiwe qilip bizge tallap berdi bu yerni,

özi söygen Yaqupning<sup>②</sup> pexri bolghan zëminni.

*Sëlah*

<sup>5</sup> Höküm sürmek bolup Xuda textke chiqti chuqan ara,

chiqti Perwerdigar burgha<sup>③</sup> sadasida öz ornigha.

---

① *Qudretlik Serdar Perwerdigar* – Bezi terjimilerde «samawi qoshunlarning serdari bolghan Perwerdigar» yaki «perishtilerning serdari bolghan Perwerdigar» dep ëlinghan.

② *Yaqup* – Yaqup we uning ewladlirini körsitidu.

③ *Burgha* – Qochqar qatarliq haywanlarning münggüzidin yasalghan, püwlep chëlinidighan qedimiy kanay.



<sup>6</sup> Küylenglar Perwerdigarni yangritip neghme-nawa,  
küylenglar padishahimizni yangritip saz bilan naxsha.

<sup>7</sup> Chunki pütkül jahangha padishahtur Perwerdigar,  
munajatlar ëytip uni küylenglar.

<sup>8</sup> Höküm sürmekte Xuda barche xelq üstide,  
oturup u özining muqeddes textide.

<sup>9</sup> Yighilip jahandiki ellarning hökümdarliri,  
qoshulidu Ibrahim ëtiqad qilghan Xudaning xelqige,  
berheq, Xudagha tewedur pütkül jahanning padishahliri,  
eng aliy hökümrاندur Perwerdigar, jahan ehli ulughlar uni.

## 48-munajat

*Korahning ewladliri yazghan munajat*

<sup>1</sup> Ulughdur Perwerdigar!  
Uning muqeddes tēghida,  
Xudayimizning shehiride,  
layiqtur u köptin-köp medhiyelinishke.

<sup>2</sup> Büyük we körkem Si'on tēghi,  
shadliqidur pütkül jahanning.  
Heywetliktur Zafon tēghining choqqiliridek,  
turar u shehiride ulugh padishahning.

<sup>3</sup> Xuda turup qel'eliride Yërusalëmning,  
qoghdighuchiliqini namayan qilar özining.

<sup>4</sup> Bir yerge yighip qoshunlirini padishahlar,  
mangghanidi jeng qilmaq bolup ular.

<sup>5</sup> Lëkin, ular körüpla sheherni boldi alaqzade,  
arqisigha beder qëchishti chüshüp wehimige.

<sup>6</sup> Titrek bësip ularning hemmisini,  
qiynaldi tolghaq yigen ayal kebi.

<sup>7</sup> I Xuda, chiqirip sherq shamilingni,  
weyran qilding «Tarshishning <sup>④</sup> këmiliri»ni.

---

<sup>④</sup> **Tarshish** – Sheher ismi. Tarshishning këmiliri eyni zamandiki eng qudretlik këmiler bolup, belkim bu yerde insanlarning küchige simwol qilinghan bolushi mumkin.

<sup>8</sup> Qudretlik Serdar Perwerdigarning shehiri –  
Xudayimizning shehiride,  
körginimiz boldi xuddi anglighinimizdekla.  
Xuda mustehkem qilar bu sheherni menggüge.

*Sëlah*

<sup>9</sup> I Xuda, muqeddes ibadetxanang ichide,  
chongqur oylanduq menggülük muhebbiting heqqide.

<sup>10</sup> Sanga bëghishlanghan medhiyeler, i Xuda,  
xuddi namingdekla taraldi keng jahangha.

<sup>11</sup> Heqqaniy hökümliringdin,  
xush bolsun Si'on tēghi,  
shadlansun Yehudiye sheherliri.

<sup>12</sup> Ey Xudaning xelqliri,  
ziyaret qilinglar Yërusalëmni. ⑤  
aylinip körüp uni,  
sanap chiqinglar munarlirini.

<sup>13</sup> Közitip chiqinglar sëpillirini,  
közdin kechürünglar qel'elirini,  
bayan qilish üçün këyinki ewladlarga ularni.

<sup>14</sup> Berheq, Xuda bizning Xudayimizdur ebedke,  
u bizni yëtekler menggüge.

## 49-munajat

*Korahning ewladliri yazghan munajat bolup, naxsha qilip ëytilsun dep,  
neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Ey jahan ehli qulaq sëlinglar,  
ey xelqler yaxshi anglanglar.

<sup>2</sup> Ësilzade yaki addiy adem bolsun,  
bay we namrat hemmisi qulaq salsun.

<sup>3</sup> Bayan eyley hëkmetke tolghan durdanilarni,  
chühendürey qelbimdiki chongqur oylarni.

<sup>4</sup> Diqqitimni bërip men hëkmetlik sözlerge,

---

⑤ *Yërusalëm* – Si'on depmu atilidu.

lira<sup>6</sup> chëlip sherhi bërey uning sirliq menilirige.

<sup>5</sup> Men nëmishqa qorqup yürey külpet kelse bëshimgha, reqıblirimning yawuzluqliri etrapimni qaplap tursa?!

<sup>6</sup> Mal-mülkige ishiner ular, bayliqining köplükidin maxtinar.

<sup>7-9</sup> Qërandishi üçün hëchkim Xudagha bedel töliyelmes, qërandishi üçün bedel tölesh mumkin emes, bahasizdur insan hayati, sëtıp alghili bolmas. Qutquzalmas hëchkim ölümün qërandishini, menggü yashap, gör azabini körmeslikini.

<sup>10</sup> Bilimiz danishmenlarning ölüm sherbiti ichidighanliqini, nadan we exmeqlarningmu oxshashla ölidighanliqini. Ular haman qaldurup këter bashqılargha mal-mülkini.

<sup>11</sup> Ger nam qilip bersimu isimlirini yerlirige, ularning qebriliri öyliri bolup qalar menggüge. Turalghusidur shu qebriler dewrdin-dewrgiche.

<sup>12</sup> Bayliqi bolsimu menggü yashawermes insan, haywangha oxshash bir küni ölüp tügeydu haman.

<sup>13</sup> Mushundaq bolar aqiwiti özige ishengen exmeqlarning, ulargha egiship sözlirige qayıl bolghanlarning. *Sëlah*

<sup>14</sup> Padichi bolup ölüm ulargha, heyder ularni qoy kebi ölükler makanigha. Jesetliri chirip këter gör ichide, heshemetlik öylirimu qalar yiraqta. Heqqaniylar ghelibe küni kelgende höküm sürer ularning üstide.

<sup>15</sup> Lëkin Xuda öz yënigha tartar mëni, gör azabidin xalas qilip jënimni.

*Sëlah*

<sup>16</sup> Biseremjan bolma birersi bëyip ketse, a'ilisining mal we mülki köpeyse.

<sup>17</sup> Hëchnëmisini ëlip këtelmes u ölgende, bille bolmas mal we mülki qebriside.

<sup>18</sup> Bextlik hës qilsimu u özini hayat chëghida,

---

⑥ *Lira* – Qedimki bir xil tarliq chalghu eswab.

kishiler maxtisimu u ronaq tapqinida,  
<sup>19</sup> kēter u yenila ata-bowilirining yēnigha,  
 chiqalmas menggü ular yoruqluqqa.  
<sup>20</sup> Chūshenmes bayliqi bar insanlar buni,  
 haywangha oxshash ölidighanliqini bir küni.

## 50-munajat

*Asaf yazghan munajat*

<sup>1</sup> Qadir Xuda – Perwerdigar xitab qildi jahan ehligе,  
 meshriqtin-meghribqiche bolghan pütkül yer yüzidikilerge.

<sup>2</sup> Xudaning parlaq nuri julalidi Si'ondin,  
 güzellikning kamaliti bolghan ashu makandin.

<sup>3</sup> Rebbimiz süküt qilip turmas zinhar, kelmekte u,  
 aldida ot yalquni yalmap kēler,  
 etrapida boran-chapqun huwlap kēler.

<sup>4</sup> U chaqirip asman bilen zēminni guwahliqqa,  
 deydu mundaq, öz xelqini tartish üçün soraqqa:

<sup>5</sup> «Huzurumgha yighinglar manga sadiq xelqimni,  
 qurbanliq qilip men bilen ehde tüzgenlerni.»

<sup>6</sup> Ershte namayan bolar Xudaning heqqaniyliqi,  
 berheq, alemning soraqchisidur Xuda özi.

*Sēlah*

<sup>7</sup> «Men Xudadurmen, silerni yaratqan Xuda,  
 ey xelqim, qulaq sēlinglar manga,  
 ey Isra'il, shikayitim bar sanga.

<sup>8</sup> Qurbanliqing üçün eyiblimeymen sēni,  
 eyiblimeymen da'im atighan köydürme qurbanliqingni.

<sup>9</sup> Lazim emestur manga ēghilingdiki buqiliring,  
 yaki qotiningdiki öchkiliring.

<sup>10</sup> Chūnki, mēningkidur ormanlardiki barliq haywanlar,  
 minglighan yaylaqlardiki mal-waranlar.

<sup>11</sup> Manga tewedur taghlardiki uchar qanatlar,  
 daladiki jimi janiwarlar.

<sup>12</sup> Sorimasmen sendin qorsiqim achsa nawada,

chünki bu dunya, uningdiki me'ishetler tewedur manga.

<sup>13</sup> Ejeba, men yermenmu buqa göshini,  
ichermenmu öchke qënini?!

<sup>14</sup> Qurbanliq süpitide shükürlerni ëyt manga,  
wapa qil bergen wedengge men ulugh Xudagha.

<sup>15</sup> Chaqir mëni her waqit kün chüshse bëshinggha,  
qutquzimen sëni, ulughlaysen mëni shunda.»

<sup>16</sup> Emma Xuda deyduki rezillerge:

«Nëme heqqing bar qira'et qilishqa nizamlimrimni?

Nëme heqqing bar tilgha ëlishqa ehdemni?

<sup>17</sup> Öch köridighan tursang telimlimrimni,  
ret qilidighan tursang sözlirimni.

<sup>18</sup> Dostlishisen oghri bilen,  
arilishisen zinaxor bilen.

<sup>19</sup> Pasiq sözlerdin tartmaysen tilingni,  
tiling toqup chiqar yalghanchiliqlarni.

<sup>20</sup> Olturuwëlip qara chaplaysen tughqininggha,  
töhmet qilisen bir qorsaq qërindishinggha.

<sup>21</sup> Süküt qildim qilghiningda bu ishlarni,  
özüngge oxshash, dep oyliding shunga mëni.

Biraq, men eyibleymen choqum sëni,  
aldinggha qoyimen qilmishliringni.

<sup>22</sup> Ey mëni untughanlar, yaxshi oylanglar qilmishinglarni,  
bolmisa bitchit qiliwëtimen hemminglarni.

U chaghda hëchkim qutquzalmas silerni.

<sup>23</sup> Qurbanliq süpitide manga shükür ëytqanlar mëni ulughlar,  
shundaq qilip nijatliqimgha ërishmek üçün yol hazirlar.»

## 51-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, naxsha qilip ëytilsun dep, neghmichiler bëshigha tapshurulghan. Padishah Dawut Batsheba<sup>⑦</sup> dëgen ayal bilen bir orunda yatqandin këyin, Dawutning aldigha Natan peyghember këlip Xudaning sözini yetküzgenidi. Shuning bilen padishah Dawut bu munajatni yazghan.*

<sup>1</sup> Rehimingni iltipat eyligeysen, i Xuda,  
chünki menggülük muhebbet bar sende.  
Kechürgeysen mëning qilghan gunahimni,  
cheksiz rehimdillik xislingde.

<sup>2</sup> Paklighaysen etmishimdin Igem mëni,  
yuyup pakiz mëning barliq gunahimni.

<sup>3</sup> Berheq, mëning iqrarim bar qilmishimgha,  
gunahlirim turar da'im köz aldimda.

<sup>4</sup> Gunah qildim aldi bilen sëning aldingda,  
neziringde rezil ishlar igisimen i Xuda.  
Adaletning igisisen peqet özüng,  
heqtursen manga höküm chiqarmaqqa.

<sup>5</sup> Gunahkarmen shübhisizki tughulghinimdila,  
hetta anamning qarnida peyda bolghinimdila.

<sup>6</sup> Sen isteysen qelbimning pakliqini,  
salghin yürükimning chongqur qatlimigha danaliqingni.

<sup>7</sup> Tazila mëni lipekgülde<sup>⑧</sup> paklinay,  
yuyghin mëni qardin aqqa aylinay.

<sup>8</sup> Kechürginingni anglap, shad-xuram bolay,

---

⑦ **Batsheba** – Xit xelqidin bolghan Uriya dëgen ademning ayali. Padishah Dawut u ayal bilen zina qilghan we bu gunahini yoshurush üçün Uriyani jeng meydanida öltürgüzüp, andin Batshebani öz emrige alghan. Natan peyghember padishah Dawutning yënigha Xuda teripidin ewetilip, uninggha tenbih bergen. «Muqeddes Kitab. Ikkinchi Samu'il» 11-bab 1-ayettin 12-bab 27-ayetkiche qarang.

⑧ **Lëpekgül** – Eyni zamandiki gunahtin paklinish murasimlirida rohaniylar puraqliq lëpekgülning shaxlirini su yaki qurbanliqning qanlirigha tegküzüp, andin adem we nersilerge qaritip chachatti. Bu ayette Dawut emeliyette ashundaq paklinish murasimidin ötey dëgenliki emes. Dawut peqet lëpekgülni simwol qilish arqiliq özining gunahidin paklinish arzusini ipadiligen.

sen yanjighan ustixanlirim hem shadlanghay.

<sup>9</sup> Nezingdin saqit qilib gunahlimni,  
öchürüwetkin sanga qilghan ita'etsizlikimni.

<sup>10</sup> Bir pak yürek ata qilghin manga Rebbim,  
ixlasmen qelbni qayta qilib teqdim.

<sup>11</sup> Qoghlimighin huzurungdin zinhar mēni,  
tartiwalma mendin Muqeddes Rohingni.

<sup>12</sup> Hēs qildurghaysen yēngibashtin nijatliqning shadliqini,  
ata qilghaysen manga bir ita'etmen qelbni.

<sup>13</sup> Shundila men azghunlarga ögitey chin yolungni,  
gunahkarlar towa qilib, makan qilsun yēningni.

<sup>14</sup> Eh Xuda, nijatkarim Xuda!

Qan töküsh jinayitidin qutquzghin mēni,  
shunda shadlinip, küyley nijatliqingni.

<sup>15</sup> I Igem, sözlet mēning tilimni,  
ēytsun aghzim sanga bolghan medhiyemni.

<sup>16</sup> Istimeysen qurbanliq qilishni, bolmisa qilar idim uni,  
köydürme qurbanliq qilsammu xursen qilmas könglüngni.

<sup>17</sup> Xudani xursen qilidighan qurbanliq – del qelbning pushaymini,  
i Xuda, terk etmeysen pushayman qilib towa qilghan köngülni.

<sup>18</sup> Shapa'iting bilen yashnatqaysen Si'on<sup>⑨</sup> shehirini,  
yēngibashtin qurghaysen Yērusalēmning sēpillirini.

<sup>19</sup> Memnun bolisen bēkitilgen qurbanliqlardin shundila,  
qobul qilisen köydürme we pütün qurbanliqlarni,  
awam qurbanliq qilar torpaqlarni qurbanliq supangda.

## 52-munajat

*Bu munajat, Do'ëg isimlik bir Idomluq, Sa'ul padishahning aldigha bērip, Dawutning rohaniy Aximelekning öyide ikenlikini xewer qilib qoyghandin këyin Dawut teripidin yēzilghan terbiyewi munajat bolup, naxsha qilib ēytisun dep, neghmichilerning bēshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Nēchün maxtinisen rezillikingdin ey nochi?

---

<sup>⑨</sup> *Si'on* – Yērusalēm shehirining yene bir namidur.

Menggülüktur Xudaning manga bolghan muhebbiti.

<sup>2</sup> Tiling ittik, oxshar ötkür ustirigha,  
u ister weyran qilishni, mahirdur yalghanchiliqqa.

<sup>3</sup> Ewzel körisen yaxshiliqtin yamanliqni,  
heq sözleshtin yalghanchiliqni. *Sëlah*

<sup>4-5</sup> Amraqsen ademni tügeshtüridighan yalghan sözlerge,  
shuning üçün Xuda seni yoqitidu menggüge.

Tutuwëlip u seni tartip chiqar öyüngdin,  
yiltizingni yulup tashlar bu paniy alemdin. *Sëlah*

<sup>6</sup> Buni körüp heqqaniylar hang-tang qalar,  
u nochini mundaq dep zangliq qilar:

<sup>7</sup> «Qaranglar, bu Xudagha tayanmighan küchlük adem idi,  
u peqet öz bayliqigha tayanghanidi,  
bashqilarni weyran qilish bedilige küchlengenidi.»

<sup>8</sup> Men xuddi baraqsan ösken zeytun deriximen,  
Xudaning öyide mustehkem güllinip ösimen,  
uning mëhir-muhebbitige menggü ishinimen.

<sup>9</sup> Shapa'etlik bolghach Xuda, ümid baghlaymen sanga,  
teqwadar xelqing arisida  
menggü shükür ëytimen qilghan yaxshi ishliringgha.

## 53-munajat

*Dawut yazghan terbiyewi munajat bolup, «maxalat»ta<sup>①</sup> ëytilsun dep,  
neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Exmeqler öz könglide «Xuda yoq» der,  
eslide ular rezil, buzuqlardur.

Ulardin birmu toghra yolda mangghuchi yoqtur.

<sup>2</sup> Insangha nezer salar Perwerdigar ersh'eladin,  
barmidu dep, manga telpüngen birer aqil ulardin.

<sup>3</sup> Emma ular buzulghan bolup pasiq, azghuchi,  
hetta ularning birimu emes toghra yolda mangghuchi.

---

① **Maxalat** – «Maxalat»ning menisi namelum bolup, u melum mëlodiýening yaki chalghu-eswabning ismi, yaki melum muzikiliq körsetme bolushi mumkin.



<sup>4</sup> Bilmesmu ejeba Xudaning barliqini pasiqlar?!

Ular bulap xelqimni, nandek ëzip yep-yutar,  
esla du'a-tilawet qilmas Xudagha ular.

<sup>5</sup> Basar ularni shunche küchlük wehime,  
hetta hëchbir qorqunch yoq yerde.

Chünki ey Isra'il, yanchiwëter<sup>②</sup> Xuda  
sëni qorshawgha alghanlarning ustixanlirini.

Sen derweqe uyatta qaldurisen ularni,  
chünki Xuda ret qilghandur yamanliq qilghuchilarni.

<sup>6</sup> Èh, Si'ondin chiqip kelse idi nijatliq Isra'illargha!

Yaqup ewladliri shadlinar, Isra'illar chömer xushalliqqa,  
Xuda asarettiki xelqini hörlükke chiqarghanda.

## 54-munajat

*Bu Zifliqlar Sa'ul padishahning yënigha bërip «dawut bizning arimizda  
yoshurunup yüridu» dep chëqimchiliq qilghandin këyin<sup>③</sup> Dawut  
yazghan terbiyewi munajat bolup, tarliq sazlar bilen orunlansun dep,  
neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> I Xuda, qutquzghin özüng mëni,  
qudritingde qoghdighin mëni.

<sup>2</sup> I Xuda, anglighin du'alirimni,  
tingshighin munajat-nidalirimni.

<sup>3</sup> Zorawan dühmenler qarshi chiqmaqta manga,  
ular qest qilmaqchi eziz jënimgha.

Ëtibar bermes ular esla Xudagha.

<sup>4</sup> Ishenchim kamilki medetkar Xuda,  
Igimiz yar-yölek bolidu manga.

<sup>5</sup> Bergey u yamangha yamanche jaza,  
halak qilip dühmennı wapadar Xuda.

---

② **Yanchiwëter** – Bezi terjimilerde «chëchiwëter» dep ëlinghan. Shu zamanlarda birsi dühmenlirini öltürüp, ularning ustixanlirini her terepke chëchiwetse dühmenlirining teltöküs meglup bolup, nomusta qalghanliqini körsitetti.

③ Bu weqeler «Tewrat. birinchi Samu'il» 23-bab 14-ayettin 29-ayetkiche bayan qilinidu.

<sup>6</sup> I Perwerdigar, sunay sanga xalis qurbanliqimni,  
bolghachqa sen shapa'etlik, medhiyeleymen namingni.

<sup>7</sup> Shundaq Xuda, barliq külpetlerdin xalas qilding mēni,  
öz közümlen kördüm düşmenlirimning meghlubiyitini.

## 55-munajat

*Dawut yazghan terbiyewi munajat bolup, tarliq sazda tengkesh qilinip  
ëytisun dep, neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Qulaq salghin du'ayimgha i Xuda,  
biperwa bolmighin iltijayimgha.

<sup>2</sup> Jawab bergin nezer sëlip bu halimgha,  
yürimen qaqshap, perishanmen da'ima.

<sup>3</sup> Saldi düşmenler tehdit manga,  
reziller salmaqta jebir-japa.

Shikayet qilar ular manga,  
qehridin bala yaghar bëshimgha.

<sup>4</sup> Yürikim siqilar qepiside,  
wujudum bësilar ölüm teshwishide.

<sup>5</sup> Ensizlik chirmap aldi jismimni,  
wehime, titrekler qaplimaqta mēni.

<sup>6</sup> Bolsa idi qanitim kepterler kebi,  
perwaz qilip tapar idim aramgahni.

<sup>7</sup> Der heqiqet qëchip bërıp yiraqlargha,  
gonar idim chöl-jezire, bayawangha. *Sëlah*

<sup>8</sup> U yerlerdin bir panah jay tapar idim,  
boran-chapqun, quyunlardin qutular idim.

<sup>9</sup> I Igem, biseremjan qilip yawlirimni,  
böliwetkin birqanchigha tillirini.

Chünki kördümnen shehirimizde  
zorawanning herikiti we jëdilini.

<sup>10-11</sup> Qarawulluq qilar ular këche-kündüz,  
aylinip yürüp sheher sëpilini.

Wahalenki, qapligan sheherni jinayet we shumluq,  
öz ilkige alghan zulum, hiyle we buzuqchiliq.

<sup>12</sup> Düşmenlirim emes manga haqaret qilghanlar,  
bolmisa sewr-taqet qilar idim.

Öchmenlirim emes mëni kemsitkenler,  
bolmisa ulardin özümni qachurar idim.

<sup>13</sup> Emma buni qilghuchi del sen – mëning yëqinim,  
janjiger dostum we yaxshi hemrahim.

<sup>14</sup> Biz sirdash dostlar iduq,  
muqeddes ibadetxana hoylisida  
jama'et arisida bille yürgeniduq.

<sup>15</sup> Ölüm düşmenlirimni qoynigha alsun tuyuqsizla,  
tirik ketsun ular ölükler makanigha,  
chünki rezillik makan tutar ularning dillirida.

<sup>16</sup> Ittija qilarmen yalwurup Xudagha,  
Perwerdigarim nijatliq bërer manga.

<sup>17</sup> Peryad qilsam töküp derdimni,  
Xuda anglar awazimni,  
etigen, chüsh we axshimi.

<sup>18</sup> Gerche shunche köp bolsimu,  
qarshi chiqqanlar manga.

U qutquzar jenglerde mëni,  
zerer yetküzmey jënimgha.

<sup>19</sup> Ezeldin höküm sürüp kelgüchi,  
anglap mëning du'alirimni, *Sëlah*  
mat qilar düşmenlirimni.

Chünki ular yanmas yolidin,  
qorqmas hem Xudayimdin.

<sup>20</sup> U hemrahim musht kötürdi,  
özini dost bilgenlerge.

Xilapliq qildi u hem  
dostigha bergen wedisige.

<sup>21</sup> Sëriq maydin siliqtur aghzi,  
biraq shumluqqa tolghandur dili.

Shiker-sherbettek sözler tili,  
lëkin ittik shemsherdek xeterliktur ëytqanliri.

<sup>22</sup> Perwerdigargha tapshur ghem-qayghungni,  
u qollap-quwwetler sēni.  
Perwerdigar yiqitmas hergiz,  
toghra yolda mangghan ademni.

<sup>23</sup> Eh Xuda,  
sen tashlaysen halaket hanglirigha dūshmenlirimni,  
qanxor, hiyligerler yashiyalmas ömrining yërimini,  
emma men yoqatmasmen sanga bolghan ishenchimni.

## 56-munajat

*U Dawut yazghan miqtam<sup>④</sup> bolup, «yiraqtiki ünsiz kepter» dëgen ahangda ëytilsun dep, neghmichiler bëshigha tapshurulghan. Dawut bu munajatni Filistiyelikler uni Gat dëgen sheherde tutuwalghanda yazghan.*

<sup>1</sup> Shepquet qilghin manga, i Xuda.

Kishiler qilip mëni deysende,  
künboyi qiynap, bekla ezmekte.

<sup>2</sup> Reqiblimrim ziyankeshlik qilishqa urunmaqta.

Tekebburliship ularning nurghunliri,  
manga qarshi jenggi-jëdel chiqarmaqta.

<sup>3-4</sup> Ishench qildim sanga Xuda qorqqan chëghimda,  
wediliring bolghach mëning yürikimning chongqur qëtida.

Ishenchim bolghach Xuda sanga ezeldinla,  
gorqmidim, nëmimu qilalar dep insan manga.

<sup>5</sup> Burmilar ular mëning sözlirimni da'ima,  
xiyalliri ularning ziyankeshlik qilishtur manga.

<sup>6</sup> Ular manga yoshurun halda hujumgha chiqmaqta,  
chüshüp mëning pëyimge hayatimgha qest qilmaqta.

<sup>7</sup> Jazasiz qalarmu ular gunahi turupmu shunche?!

I Xuda, ularni gumran qilghaysen qehringde.

<sup>8</sup> Xatirilep qoyghansen bu sersanchiliqlirimni,

---

<sup>④</sup> **Miqtam** – Bu sözning menisi ëniq emes bolup, tash taxtigha oyulup yëzilghan munajatlirini körsitishi mumkin.

tulumgha qachilap qoyghansen köz yashlirimni,  
yëzip qoyghansen deptiringge bularni.

<sup>9</sup> Düşmenlirim chëkiner iltija qilsam sanga,  
shühbisizki, men tereptidursen, i Xuda.

<sup>10</sup> Ulughlarmen Xudani we uning manga bergen wedilirini,  
ulughlarmen Igemni we uning manga ëytqan sözlirini.

<sup>11</sup> Ishenchim bolghach Xuda sanga ezeldinla,  
qorqmidim, nëmimu qilalar dep insan manga.

<sup>12</sup> Turmisam bolmas wedilirimde, i Xuda,  
sunimen shunga shükür qurbanliqlirimni sanga.

<sup>13</sup> Chünki mëni qutquzup qalding ölümde,  
saqliding hem putlirimni putlishop këtishtin.

Meqsiting mëni aman yürsun dep aldingda,  
mangsun dep hem hayatliq nurungda.

## 57-munajat

*Dawut yazghan miqtam bolup, «halak qilmighin» dëgen ahangda  
ëytilsun dep, neghmichiler bëshigha tapshurulghan. Dawut bu munajatni  
Sa'ul padishahtin qëchip, bir öngkürge yoshurunuwalghan chëghida  
yazghan.*

<sup>1</sup> Shepqet körsetkin i Xuda,  
shepqet körsetkin manga.  
Chünki men panah taparmen sende,  
qanatliringning astida,  
taki xeter ötüp ketküche.

<sup>2</sup> Nida qilarmen Xudagha – ulugh bolghuchigha,  
men heqqidiki iradisini ijra qilghuchigha.

<sup>3</sup> U ershtin eweter nijatliqini,  
shermende qilar mëni xarlighanlarni, *Sëlah*  
körsiter manga muhebbiti we sadaqitini.

<sup>4</sup> Men yatarmen arisida shirlarning,  
adem göshi yeydighan ach közlarning.  
Tilliri xuddi ötkür qilich bolsa,  
neyze we oqlar kebi chishliri ularning.

<sup>5</sup> I Xuda, ulughluqing körsitilgey asman-pelekte,  
shan-sheriping namayan bolghay pütkül yer yüzide.

<sup>6</sup> Tuzaq qurar yollirimgha reqiblim,  
elemldin özildi bu yüreklihim.

Ular ora koliwidi yollirimgha,  
özliri chüshti qazghan orilirigha. *Sëlah*

<sup>7</sup> Ishenchim kamil Xuda, ishenchim kamil sanga,  
shunga medhiye oqup ëytimen sanga naxsha.

<sup>8</sup> Oyghan ey rohim!

Sayra lira, chiltarim!

Oyghitayli tangni neghme-saz bilen,  
oyghitayli tangni medhiye bilen.

<sup>9</sup> Hemdusana ëytimen sanga, i Igem Xuda,  
sëni küyleymen barche el, xelqi'alem ara.

<sup>10</sup> Chünki menggülik muhebbiting asman kebi bipayan,  
sadaqiting shunche moldur bulutlarga taqashqan.

<sup>11</sup> I Xuda, ulughluqing körsitilgey asman-pelekte,  
shan-sheriping namayan bolghay pütkül yer yüzide.

## 58-munajat

*Dawut yazghan miqtam bolup, «halak qilmighin» dëgen ahangda  
ëtylsun dep, neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Chiqiramsiler heq qarar hökümdarlar rasttinla?  
Adilmidu xelqning üstidiki hökümingla?

<sup>2</sup> Yaq, könglünglarda yamanliq oylap qarar chiqirisiler,  
yer yüzide özünglar zorawanliq qilisiler.

<sup>3</sup> Reziller adashqandur baliyatqudin chiqqandila,  
yalghanchilar yoldin azar anisidin tughulupla.

<sup>4-5</sup> Zeherxendidur ular zeherlik yilan kebi,  
jahilliqi ularning ney awazini anglimaydighan kobra be'eyni,  
yilan oynatquchining mungluq küyini anglimas ular qet'iy.

<sup>6</sup> I Xuda, urup sunduruwetkin ularning chishlirini,  
i Igem, yuluwetkin u shirlarning tongkay chishlirini.

<sup>7</sup> Ular xuddi ëqip ketken sular kebi yoqalsun,  
oqyalirini betlise, oqi shu'an sunup ketsun.

<sup>8</sup> Arimizdin yoqalsun ular xuddi qululiler mangghansëri ërip  
yoqalghandek,<sup>⑤</sup>

kün körmisun ular ayalning boyidin chüshüp ketken bowaqtek.

<sup>9</sup> Tiken yëqilip ochaqta qazan sezgüche issiqini,  
i Xuda, yoqutiwetkin ularni – yash-qërilarning hemmisini.

<sup>10</sup> Yamanlarni jazalisa Xudayim heqqaniylar xush bolar,  
yamanlarning qënida putlirini yuyidu ular.

<sup>11</sup> Shunga derki insanlar: «Heqqaniylar in'am alur,  
shübhisizki, yer yüzide soraq qilghuchi Xuda bardur.»

## 59-munajat

*Dawut bu miqtamni padishah Sa'ul paylaqchilarni ewetip uni közitip  
turushqa we pursiti kelgende öltürüwëtishke buyruq qilghanda yazghan.*

<sup>1</sup> Qutquz Igem mëni reqiblimdin,  
qoghda mëni manga qarshi turghanlardin.

<sup>2</sup> Qutquzghaysen yamanlarning qolidin,  
azad qilghin qanxorlarning qoynidin.

<sup>3-4</sup> Jënimni almaq üçün ular paylap yürmekte,  
ne jinayet, ne gunahlar bolsun mëningde.

Wehshiyler birliship manga suyiqest qilmaqta,  
hëch yamanliq qilmisammu ulargha.

Ular teyyar bolmaqta manga hujum qilishqa,  
kelgin manga yarem bërishke,  
nezer sëlip mëning ushbu halimgha.

<sup>5</sup> I Perwerdigar – qudretlik serdar Xuda,<sup>⑥</sup>  
i Isra'illarni tallighan Xuda,  
kelgin barliq Xudasizlarni jazalashqa,

---

⑤ Qululiler mangghansëri ërip yoqalghandek – eyni chaghda kishiler qululiler mangghansëri ërip tügeydu, dep qarighan.

⑥ **Qudretlik Serdar Perwerdigar** – Bezi terjimilerde «samawi qoshunlarning serdari bolghan Perwerdigar» yaki «perishtilarning serdari bolghan Perwerdigar» dep ëlinghan.

shep-qet qilmighin rezil satqunlarga. *Səlah*

<sup>6</sup> Her axshimi kələr ular,  
lalma ittek sheherde hawship yürer,  
<sup>7</sup> toxtimastin əghizliridin yamanlıq chiqar,  
tilliri ularning xenjerge oxshar,  
ichide «qilghanlirimizni kimmu biler» dep oylar.

<sup>8</sup> Ləkin Xuda sen ular üstidin külisen,  
barlıq xudasiz ellerni mazaq qilisen.

<sup>9</sup> Sanga telmürimen i küch-quдрitim Xuda,  
chünki bashpanahimdursen manga da'ima.

<sup>10</sup> Wapadar Perwerdigar manga kəlip yadrem bərer,  
düşmenlirimning meghlubiyitini körsiter.

<sup>11</sup> I qalqinimiz bolghan Igem,  
halak qilma ularni,  
untumisun xelqim ularning halini,  
quдрiting bilen sersan qilghin ularni,  
yerге qaratqin ularning yüzlirini.

<sup>12</sup> Əghizliri tolghandur yamanlıqqa,  
zeher tamar tilliridin ularning,  
yaman söz we yalghanchiliqliri,  
tumshuqidin ilgey tekebburluqining.

<sup>13</sup> Ghezipingde yoq qil ularni,  
qirip tashla qaldurmay birini.

Ayan bolsun pütün dunyagha,  
Yaqup ewladlirigha Xudaning hökümran ikenliki. *Səlah*

<sup>14</sup> Her axshimi kələr ular,  
lalma ittek sheherde hawship yürer.

<sup>15</sup> Ozuq izdep heryangha qatrar,  
tapalmisa eger ach qəlip huwlar.

<sup>16</sup> Wahalenki, men küyleymen quдрitingni,  
her seherde, menggülük muhebbitingni.  
Chünki sen məning qorghinimsen,  
əghir künlerde panahgahimsen.

<sup>17</sup> I manga küch-quwwet bolghan Igem,  
bardur sanga məning medhiyem.



Sen mëning mustehkem qorghinimdursen,  
manga muhebbet körsetküchi Xudadursen.

## 60-munajat

*Dawut yazghan terbiyewi qimmatke ige bir miqtam bolup, «guwahliq nêluperi» dëgen ahangda ëytisun dep, neghmichilerning bëshigha tapshurulghan. Ushbu miqtam Dawut Arram-Naxarayim we Arram-Zobahliqlar bilen jeng qilghandin këyin, hemde leshker bëshî Yo'ab Tuz jilghisida Idomluqlardin on ikki ming ademni öltürgendin këyin yëzilghan.*

<sup>1</sup> I Xuda, yer bilen yeksan qilding ret qilip bizni,  
ghezeplending, emdi qaytur yëninggha hemmimizni.

<sup>2</sup> Sen tewritip ëchiwetting yer-zëminni,  
mana silkinmekte yer, ongsha uni.

<sup>3</sup> I Xuda, azab salding öz xelqingge,  
jaza sharabini ichküzding bizge.

<sup>4</sup> Emma tikliding belge tughî sanga ixlasî barlarga,  
panahlanghay dep yaw oqyaliridin qëchip uninggha. *Sëlah*

<sup>5</sup> Ong qolungda qutquz bizni qilip bizge ijabet,  
özüng söygen bendiliring tapsun shunda nijat.

<sup>6</sup> Xuda shundaq deydu öz muqeddesliki bilen:  
«Shadliqta xelqimge bölüp bërîmen Shekem diyarini,  
teqsim qilip bërîmen Sukkot wadisini.

<sup>7</sup> Gil'ad rayoni mensuptur manga,  
Manassemu hem te'elluq manga.  
Efrayim – bëshimdiki dubulghamdur,  
Yehuda mëning seltenet hasamdur.

<sup>8</sup> Put yuyidighan qachidur Mo'ab manga,  
choruqumni tashlaymen Idomgha.

Chuqan salimen,  
Filistiye üstidin ghelibe qilghinimgha.»<sup>⑦</sup>

---

⑦ 7-, 8-ayetlerdiki namlar, yerning namliri bolup, bu ayetlerning omumiy menisi Xuda pütkül dunyagha hökümrاندur, we barche xelqler qeyerde bolsimu, hemmisi Xudagha mensuptur.

<sup>9</sup> Kim mëni idomgha zeper bilen bashlap kirer,  
kim mëni u mustehkem sheherge bashlap barar?

<sup>10</sup> I Xuda, bizdin waz kechtingmu?  
Biz bilen birge bolmiding jengdimu.

<sup>11</sup> Düşmenge qarshi bizge bol yademde,  
bihudidur zeper qazinish insanning yordimide.

<sup>12</sup> Xudaning qudriti bilen küresh qilimiz baturlarche,  
Igem özi meghlup qilar düşminimiz tügigüche.

## 61-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, tarliq sazlar tengkishide ëytilsun dep,  
neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> I Xuda, anglighaysen peryadimni,  
qobul qilghin sanga qilghan du'ayimni.

<sup>2</sup> Chüşhkünlük basqanda qelbimni, iltija qilimen yiraqtin sanga,  
yötekligin mëni panahlinidighan ëgiz qoram tashqa.

<sup>3</sup> Shühhisizki, sen mëning bashpanahim,  
düşminimdin qoghdaydighan mustehkem qorghinim. <sup>⑧</sup>

<sup>4</sup> Chëdiringni menggölük makan qilay,  
qanatlingning sayisida panah tapay.

*Sëlah*

<sup>5</sup> I Xuda, anglap sen qesemlirimni,  
berding manga, sanga ixlas qilghanlarga atighan bextni.

<sup>6</sup> Uzartip padishahning ömrini,  
ewladtin-ewladqiche dawam etkin textini.

<sup>7</sup> I Xuda, u menggü höküm sürsun köz aldingda,  
qoghdighay uni muhebbiting we sadaqiting da'ima.

<sup>8</sup> Neghme-nawa qilay menggü atap sëning naminggha,  
sanga bergen qesemlirimni her küni qilip ada.

---

<sup>⑧</sup> *Mustehkem qorghinim* – Bezi terjimilerde «küchlük munarim» dep ëlinghan.

## 62-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, «yidutun» ahangida ëytilsun dep, neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Aram tapar jënim peqet Xudadin,  
nijatliqmu manga peqet këler uningdin.

<sup>2</sup> Qoram tëshim, nijatkarim peqet Xudadur,  
tewrenmesmen chünki u qorghinimdur.

<sup>3-4</sup> Ey reziller qachanghiche manga hujum qilisiler?  
Qachanghiche hemminglar mëni öltürmekchi bolisiler?  
Xuddi yiqitqandek qiyisiyp qalghan tam, lingship qalghan qashani,  
silerning qestinglar heywetlik ornumdin yiqitishtur mëni.  
Shunche amraq siler yalghanchiliqqa,  
bext tiligininglar bilen ëghizinglarda,  
qarghaysiler ichinglarda.

*Sëlah*

<sup>5</sup> Peqet Xudadinla aram tap ey jënim,  
chünki uningdidur mëning barliq ümidim.

<sup>6</sup> Qoram tëshim, nijatkarim peqet Xudadur,  
tewrenmesmen chünki u qorghinimdur.

<sup>7</sup> Nijatliqim, shan-shöhritim Xudadin këlur,  
Xuda mëning bashpanahim, qoram tëshimdur.

<sup>8</sup> Ey xalayıq her da'im ishininglar Xudagha,  
izhar eylep köngül we derdinglarni uninggha.  
Chünki Perwerdigar bizge bolidu bir panahgah.

*Sëlah*

<sup>9</sup> Insan peqet birla tiniqtur,  
shöhritimu uning quruqtur.  
Kötürülüp këter sëlinsa tarazigha ular,  
chünki ular bir tiniqtinmu yëniktur.

<sup>10</sup> Tayanma zomigerlikke,  
ümid baghlıma bulangchiliqqa.

Egerde bayliqing awusa,  
köngül berme uninggha.

<sup>11-12</sup> Xuda dëding: «Küch-qudret mensuptur manga.»

Tekitliding: «Menggülük muhebbet tewedur manga.»  
 Berheq, sen qayturişen herbir insangha,  
 qilghan emellirige yarisha.

## 63-munajat

*Dawut Yehuda chölide sersan bolup yürgen waqtida yazghan munajat*

<sup>1</sup> Perwerdigarim ëtiqad qilimen sanga,  
 izdeymen sëni intizar bolup i Xuda.

Sugha teshna bolghan qurghaq, qaqas yer kebi,  
 teshna boldum özüngge, wujudum intiler sanga.

<sup>2</sup> Muqeddes jayda turup nezer salsam,  
 küch-qudret, shan-sheripingni körüwalsam.

<sup>3</sup> Hayattinmu qimmettur menggülük muhebbiting,  
 shunga sëni medhiyeler tilim mëning.

<sup>4</sup> Teripleymen Igem sëni jënim tende bolsila,  
 qollirimni kötürüp du'a qilimen sangila.

<sup>5-6</sup> Ornumda yëtip Xuda sëni oylisam,  
 këchiliri sen heqqide xiyal qilsam,  
 shadliqqa chömüp medhiyeler töküler aghzimdin,  
 qorsiqim toyghandek mol dastixandin,  
 rohim toydi sëning mol iltipatingdin.

<sup>7</sup> Sen medetkar bolup kelding manga i Xuda,  
 küyleymen sëni qanatliring sayisida.

<sup>8</sup> Birdinbir tayanchim bildim sëni,  
 ong qolung yöler mëni.

<sup>9</sup> Emma tëgi yoq görge chüsher,  
 jënimning pëyige chüshkenler.

<sup>10</sup> Qilichta ëlinar ularning janliri,  
 chilbörige yem bolar hem ularning tenliri.

<sup>11</sup> Ishinimenki padishah Xudadin xursen bolar,  
 «Xuda guwah» dep qesem ichkenler Xudani ulughlar,  
 berheq, yalghan sözligenlarning zuwani tutular.

## 64-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, naxsha qilip ëytilsun dep, neghmichiler  
bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Qulaq salghin i Xuda, angla mëning ahimni,  
düşmenlarning qestidin qoghdighin hayatimni.

<sup>2</sup> Saqlighin mëni özüng rezillerning suyiqestidin,  
aman qil hayatimni yamanlarning qestidin.

<sup>3</sup> Be'eyni shemsher kebi ötkür ularning tilliri,  
xuddi oqyadek betleklik ularning zeher sözliri.

<sup>4</sup> Yoshurun atar ular gunahsiz kishilerni,  
tuyuqsiz oqqa tutar tep tartmastin ularni.

<sup>5</sup> Betniyetlik qilishqa ilhamlandurup bir-birini,  
meslihetlisher öz'ara yoshurun tuzaq qurushni,  
oylaydu ular: «Kim bilip qalatti bu ishlarni.»

<sup>6</sup> Deydu ular herxil suyiqest oylap chiqip:  
«Mukemmel pilan tüzduq birliship.»  
Nëmidëgen sirliq he, insanning ichki dunyasi.

<sup>7</sup> Emma Xuda ulargha oq atar,  
ular tuyuqsiz yaridar bolar.

<sup>8</sup> Tilliridin ilinip gumran bular,  
ularni körgenler mesxire qilar.

<sup>9</sup> Qorqunch basar hemme insanlarni,  
oylighanda Xudaning qudrisini,  
bayan qilar uning karametlirini.

<sup>10</sup> Heqqaniylar shadlansun Perwerdigardin da'ima,  
panah tapsun hem ular Perwerdigarning qoynida,  
qelbi paklar hemdusana ëytsun uninggha.

## 65-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, naxsha qilip ëytilsun dep, neghmichiler  
bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Hemdusana oqumaq bolup sanga i Xuda,

## Zebur

kishiler kütmekte səni Si'onda.<sup>⑨</sup>

wedilirini emelge ashurar ular shu jayda.

<sup>2</sup> Du'alarni anglighuchi i Xuda,

hemme insan kəlidu səning aldinggha.

<sup>3</sup> Gunahlar bəsiwalghan bolsimu bizni,

kechürüm qilisen gunahlirimizni.

<sup>4</sup> Neqeder bextliktur

sen özüngge yəqin qilip tallighan kishiler,

yashar ular muqeddes hoyliliringda,

bolimiz memnun öyüngning berikitidin,

ibadexanangning muqeddeslikidin.

<sup>5</sup> Ulugh ghelibeng bilen

jawab bərisen bizge,

i qutquzghuchimiz Xuda.

Ümidisen barche insanning,

taki chetidikilergiche zəminning.

<sup>6</sup> Qudret bilen baghlap bəlingni,

küchüng bilen tikliding taghlarni.

<sup>7</sup> Tinchitisen dēngizlarning shawqunlirini,

hem yat ellerning topilanglirini.

<sup>8</sup> Eyminer karametliringdin yiraqtiki eller,

sherqtin-gherbkiche küy yangritar xelqler.

<sup>9</sup> Sen yerge köngül bölüp,

su bilen sughirip uni

bekmu munbetleshtürdüng zəminingni.

Sugha toldurdung əriq, östeng, deryaliringni,

ashliq bilen teminleshke bendiliringni.

Sen nəsip qilding shundaq bolushni.

<sup>10</sup> Toldurup sugha chöneklerni,

tarashlaysen qirlirini.

Yamghur bilen yumshitip yerni,

ündürisen unda mol zira'etlerni.

<sup>11</sup> Mol hosulni bəshigha taj qilip taqaysen yillarning,

---

⑨ *Si'on* – Yərusaləmdiki bir taghning ismidur. Bu tagh üstige merkiziy ibadexana səlinghan. Bezide «Zebur» munajatlirida bu nam hetta pütkül Yərusaləmnimu körsitidu.

bay-bayashat, toq bolar yetkenla jaylar qediming.

<sup>12</sup> Qoyuq we elwek bolar daladiki otlaqlar,  
tagh-dawanlarmu bëlini shadliq kemiride baghlar.

<sup>13</sup> Èkin kebi yarashqan qoylar topi otlaqqa,  
zira'et we maysilar tolup ketken jilghigha.  
Shunga ular naxsha èytar yangritip shadliqta.

## 66-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, naxsha qilip èytilsun dep, neghmichiler  
bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1-2</sup> Ey jahan ehli Xudagha yangritinglar alqishlar,  
xisletlirini teriplep küy-naxshigha qètinglar,  
hayajanda uninggha medhiyeler oqunglar.

<sup>3</sup> Shundaq denglar ey xalayıq Xudagha:

«Neqeder heywetlik-he qudriting!

Körsitilgende karamiting i Xuda,  
düşmenliring tügölüp qalar aldingda.

<sup>4</sup> Pütkül yer-jahan sejde qilmaqta sanga,  
küylep hemdusana oqumaqta naminggha.»

*Sèlah*

<sup>5</sup> Körünglar Xudaning büyük qudritini,  
uning körsetken karametlirini.

<sup>6</sup> U yol achi dëngizni yërip,  
mëngip ötti xelqler qurghaq yoldin.

Tentene qilduq minnetdar bolup Xudadin.

<sup>7</sup> Öz qudriti bilen menggü höküm süridu Xuda,  
pütkül insan ishliri ayandur köz aldida.  
Ita'etsizler qarshi chiqmisun uninggha.

*Sèlah*

<sup>8</sup> Ey yat xelqler medhiyelenglar Xudayimizni,  
yangritinglar uninggha atap hemdusana, alqishlarni.

<sup>9</sup> U saqlap keldi hayatimizni,  
tëyilip këtishtin putlirimizni.

<sup>10</sup> I Xuda, sen bizni siniding,  
kümüshni otta tawlighandek tawlidning.

<sup>11</sup> Sen tuzaqqa chüshürdüng bizni,  
yelkimizge hem artting ëghir yükni.

<sup>12</sup> Ghelibe qildurghaniding üstimizdin düshminimizni.<sup>①</sup>  
sen özüng sudinmu, ottinmu ötküzüp bizni,  
axiri molchiliqqa ëlip kelding xelqimizni.

<sup>13-14</sup> I Xuda, sanga wede bergenidim külpette qalghinimda,  
gesem qilghanidim yelkemni ëghir kün basqinida.  
Ëlip kirip ibadetxananggha köydürme qurbanliqlarni,  
ada qilimen dep, sanga bergen qesemlimirni.

<sup>15</sup> I Xuda sanga atap bordaq mallarni,  
köydürme qurbanliqqa bëghishlaymen.  
Qochqar yëghini köydürüp, puritimen,  
buqa we öchkilernimu özüngge sunimen.

*Sëlah*

<sup>16</sup> Ey Xudagha ixlasi barlar, tingshanglar sözümnü,  
sözlep bërey Xudaning manga körsetken karametlirini.

<sup>17</sup> Awazimni kötürüp Xudagha qildim nida,  
oqudum uninggha medhiye, hemdusana.

<sup>18</sup> Perwerdigar qulaq salmas idi du'ayimgha,  
mayil bolsa nawada qelbim mëning gunahqa.

<sup>19</sup> Shübhisizki, du'ayimni anglidi Xuda,  
du'a qilghinimda qulaq sëlöp turdi manga.

<sup>20</sup> Teripleyleyli hemmimiz Xudayimizni,  
u ret qilmidi du'ayimni,  
mendin xaliy qilmidi menggölük muhebbitini.

## 67-munajat

*Bu munajat tarliq sazlarda tengkesh qilinip, naxsha qilip ëytilsun dep,  
neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Bizni bextlik qilghaysen Xuda,

---

<sup>①</sup> Bezi terjimilerde «jeng harwilirining bëshimizni yanjishigha yol qoydung» dep ëlinghan.



shepqitingni körsitip bizge,  
didaringning jilwilirini,

chëchip bizning üstimizge. *Sëlah*

<sup>2</sup> Alem ara melum bolghay sëning yolung,  
barche eller arisida nijatliqing.

<sup>3</sup> Medhiyeligey sëni Xuda hemme xelqler,  
hemdusana oqughay sanga jimi milletler.

<sup>4</sup> Barche elni bir özüng yëtekleysen i Xuda,  
hem ularning üstidin adil höküm chiqirisen i Xuda,  
shunga barliq insanlar shadlinip alqish yangratqay sanga. *Sëlah*

<sup>5</sup> Medhiyeligey sëni Xuda hemme xelqler,  
hemdusana oqughay sanga jimi milletler.

<sup>6</sup> Yer-zëmindin alduq hosulni,  
Xudayimiz bextiyar qildi bizni.

<sup>7</sup> Xuda bizge bext ata qilghay,  
barche insan uninggha ixlas qilghay.

## 68-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, naxsha qilip ëytilsun dep, neghmichiler  
bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Heriket qilghan bolsa idi Perwerdigar,  
düşmenliri tiripiren bolar idi.

Öchmenliri her terepke qachar idi.

<sup>2</sup> Shamal uchurup ketkendek is-tütekni,  
Xuda jezmen yoq qilidu rezillerni.

Halak bolar reziller Xuda aldida,  
xuddi momdek ërigen otta.

<sup>3</sup> Heqqaniylar tentene qilip, xushal bolar,  
Xuda huzurida rohi urghup, shadlinar.

<sup>4</sup> Xudagha hemdusana ëytinglar,  
namini küy-naxshigha qëtinglar.  
U bulutlar üstididur, ulughlanglar,<sup>②</sup>

---

<sup>②</sup> U bulutlar üstididur, ulughlanglar – bezi terjimilerde «bulutlarga mingüchige yol hazirlanglar» dep ëlinghan.

«Menggü bar bolghuchi – yah»dur uning nami.  
Huzurida xushalliqqa chömünglar.

<sup>5</sup> Ata bolghan yëtimlarga,  
ige chiqqan tul xotunlarga,  
u Xudadur, makani muqeddestur.

<sup>6</sup> Öy-uchaqliq qilar Xuda ghëriblarni,  
azad qilib, munbet yerge bashlar sürgünlarni,  
lëkin, qaghjiraq yerge qaldurar boysunmighanlarni.

<sup>7-8</sup> I Sinay tëghida sözligen Xuda,  
i Isra'illarni tallighan Xuda,  
zëmin titrep, yamghur tökti asman baghridin,  
öz qowmingni chöller ara bashlap mangghiningda.

<sup>9</sup> I Xuda, zëmin we bendiliring üstige,  
xasiyetlik yamghurungni yaghdurdung.  
Halsirighanda ularga quwwet berding.

<sup>10</sup> Shepqitingge na'ïl bolghan bendiliring makan tutti,  
ëzilgen qowming sëning berikitingge ërishti.

<sup>11</sup> Perwerdigar ghelibisini jakarlidi,  
qiz-ayallar top bolup, xush xewerni tarqatti:

<sup>12</sup> «Padishahlar we ularning qoshunliri qëchishti.»

Öyde olturghan qiz-ayallar oljilarni bölüshti.

<sup>13</sup> Bayliq boldi hemmisige bu oljilar,  
bay boldi hetta öy-makansiz padichilar,  
ige boldi yene kümüş qanatliq,  
altun peylik kepterlerge ular.

<sup>14</sup> Qadir Xuda yat shahlarni tiripiren qilghinida,  
qar yaghqandek halet peyda boldi Zalmon<sup>③</sup> tëghida.

<sup>15</sup> Ey heywetlik Bashan tëghi,  
choqqiliring shunche köp tëxi,

<sup>16</sup> ey hakawur Bashan tëghi,

---

③ **Zalmon** – Ibraniy tilidiki menisi «qapqara» bolup, Zalmon tëghigha qar yaghqanda ap'aq qar taghning menzirisini pütünley özgertidu. Xuddi shuninggha oxshash, Xuda imansiz padishahlarni zëmಿಂದin qoghliwetkendin këyin, zëmin pütünley bashqa qiyapetke këlidu.

nəchün shunche heset bilen qaraysen,  
Xuda makan qilip tallighan Si'on tēghigha –  
Xuda menggü makan tutqan tursa uningda?

<sup>17</sup> Xudaning jeng harwiliri nurghun, san-sanaqsiz,  
Sinay tēghidin muqeddes ibadetxanigha kirer Igimiz.

<sup>18</sup> Rebbimiz sen yuqirigha chiqqiningda,  
ēlip kētisen nurghunlighan esirlerni.  
Sēliq qobul qilisen insanlardin,  
hetta sanga ita'etsizlik qilghanlardin,  
Igem Xuda orun alisen Si'ondin.

<sup>19</sup> Medhiyeler bolsun Igimizge,  
u her küni ēghirchiliqimizni kōtürmekte,  
Perwerdigar nijatkardur bizge. *Sēlah*

<sup>20</sup> Peqet bizning Rebbimiz nijatkar Xuda,  
ölümdin qutquzush qadir Igemning qolida.

<sup>21</sup> Berheq, Xuda kukum-talqan qiliwēter dūshmenlirining bēshini,  
chaqar yaman yolda mēngiwergenlerning uzun chachliq bēshini. <sup>④</sup>

<sup>22</sup> Perwerdigar mundaq dēdi:

«Dūshmenlirimni qayturup kēlimen Bashan diyaridin,  
ēlip chiqimen ularni dēngizning chongqur yēridin.

<sup>23</sup> Shuning bilen milinidu putliring qangha –  
dūshmenliringning qēnigha,  
ulardin alalaydu nēsiwisini itliringmu.»

<sup>24</sup> I Xuda, sēning zeper qedemliring kōrünmekte,  
i Xuda, mēning padishahim bolghan Perwerdigarim –  
muqeddes ibadetxanigha kētiwatqining kōrünmekte.

<sup>25</sup> Mangmaqta aldingda munajatchilar,  
keyningde sazchilar.  
Otturisida dapchi qizlar.

<sup>26</sup> Jama'etler ara alqish-sada yangritinglar Xudagha,  
ey Isra'illar, <sup>⑤</sup> medhiye oqunglar Perwerdigargha.

---

<sup>④</sup> *Uzun chachliq bash* – Qedimki zamanda urush yaki alahide bir mezgilde kishiler uzun chach qoyghan bolup, bu yerde shu adetni kōrsetmekchi bolghan bolushi mumkin.

<sup>27</sup> Ene u yerde kichik Binyamin qebilisi  
ulargha bashlamchi bolup mangmaqta.  
Bardur ularning keynide sep tüzgen Yehuda emirliri,  
shundaqla Zebulunning hem Naftalining emirliri.

<sup>28</sup> I Xuda, namayan qilip qudritingni,  
ilgiri körsetkendenk körsetkin küchüngni.

<sup>29</sup> Këlip Yërusalëmdiki ibadetxananggha,  
padishahlar atar hediyele sanga.

<sup>30</sup> Tenbih bergin qomushluqtiki ashu yirtquch haywanlarga,  
buqilar bashlap mangidighan mozaylar kebi yat ellerge.  
Yerge urghin bizdin kümüş-tengge teme qilghanlarni,  
tarmar qilghin hem yat ellerdiki urushxumarlarni.

<sup>31</sup> Misirdin mötiwer elchiler këler,  
Üfiyopiye Xudagha xalis hediye teqdim qilar.

<sup>32</sup> I jahandiki padishahliqlar,  
Igimizge medhiye naxsha ëytinglar,  
Rebbimizni küyinglerge qëtinglar. *Sëlah*

<sup>33</sup> Qedimdin bar bolghan, asmanlarda yüridighan,  
qudretlik awazida asman baghrini yarghan,  
Igimizning shenige küy-naxshilar ëytinglar.

<sup>34</sup> Jakarlanglar Perwerdigarning qudritini,  
u yürgüzer Isra'il üstidin seltenetlik hoquqini,  
namayan qilar u hem samada küch-qudritini.

<sup>35</sup> Shewketliktur Xuda muqeddes ibadetxanisida.  
Isra'illarni tallighan Perwerdigar,  
öz qowmigha küch-qudret ata qilar.  
Medhiyeler oqulghay Xudagha!

## 69-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, «nëluper» ahangida ëytisun dep,  
neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> I Xuda qutquzghin mëni,

---

⑤ Ey Isra'illar – bezi terjimilerde «ey Isra'ilning buliqidin chiqqanlar» dep ëlinghan.

su tumshuqumgha yetti!<sup>⑥</sup>

<sup>2</sup> Tëgi yoq patqaqqa pëtip kettim,  
kelkünde gherq bolup,  
chongqurgha chöküp kettim.

<sup>3</sup> Peryad chëkip halim ketti,  
gallirim qurup ketti,  
telmürüp Xudayimgha  
közümning nuri ketti.

<sup>4</sup> Chëchimdin köptur mëning,  
sewebsiz manga öchler.  
Qara chaplar manga ular,  
mëni yoqatmaqchi bolghanlar –  
mendin küchlük düşmenler.  
Men bulimighan nersini,  
qayturup ber, deydu ular.

<sup>5</sup> I Xuda, nadanliqim sanga ayan,  
mëning yene qebihliklirim –  
yoshurun emes, sanga ayan.

<sup>6</sup> I Perwerdigar –  
qudretlik serdar Xuda,  
mëning sewebimdin  
ümidini sanga baghlap kütkenler  
yerge qarap qalmighay.  
I Isra'illarni tallighan Xuda,  
sanga telpüngenler,  
mëning sewebimdin  
shermende bolmighay.

<sup>7</sup> Haqaretlendim sen üçün Xuda,  
yüzüm chüshüp, qaldim nomusta.

<sup>8</sup> Yat boldum tughqanlirimgha,  
yaqqa yurtluq ataldim qërindashlirimgha.

<sup>9</sup> Chünki muqeddes öyüngge bolghan muhebbitim  
urghutidu xuddi ottek mëning qelbimni.

---

⑥ Bu munajatta «su», «kelkün» qatarliq sözler xëyim-xeter we tehditlerge simwol qilinghan.

Sanga haqaret qilghanlarning haqaretlirimu,  
basti hem mëning üstümni.

<sup>10</sup> Men roza tutup yighlisam

töwen tutup özümni,

mesxire qildi ular mëni.

<sup>11</sup> Matem tutup, meyüslinip yürsemmu özüm,

men ularning söz-chöchikige yene qaldim.

<sup>12</sup> Tene qildi sheher qowuqida olturghanlar,  
meyxorlarning naxshisigha tëma boldum.

<sup>13</sup> Shundaqtimu du'a qilimen toxtimay sanga,

menggülük muhebbet bolghach sende,

xalighan waqtingda, ishenchlik nijatliqingni

du'alirimgha jawab qilip, bergin manga.

<sup>14</sup> Qutquz mëni manga öch bolghanlardin,

qutquz mëni pëtip qalghan patqaqliqtin,

qutquz mëni suning chongqur qaynimidin.

<sup>15</sup> Gherq qilma mëni kelkün sulirigha,

yutquzmighin mëni dengiz dolqunigha,

yem qilmighin mëni tegsiz hanggha.

<sup>16</sup> I Perwerdigar, manga özüng jawab bergin,

chünki menggülük muhebbiting ewzel manga,

mëhri cheksiz jamalingni körset Xuda.

<sup>17</sup> Jamalingni men qulungdin yoshurmighin,

chünki ëghir kün chüshti mëning bëshimgha.

I Ilahim, manga tēzdin jawab bergin.

<sup>18</sup> I Perwerdigar, yēqinlashqin manga,

xalas qilip dūshmenlirimdin,

qutquzghuchi bolghin jënimgha.

<sup>19</sup> Bilisen mëning qandaq haqaretlengenlikimni,

reswa bolup bihörmet qalghanliqimni,

sen bilisen mëning barliq reqiblimni.

<sup>20</sup> Qelbimni zide qildi haqaretler,

qayghu we hesretlerge chömüldim.

Telmürsemmu hēsdashliq qilarmu dep bireri,

yaki teselli birermu dep birersi,

birersimu chiqmidi, yoqtur hëchkim.

<sup>21</sup> Ular berdi ozuqluqumgha zeherni,  
ussuzluqumgha buzulghan sharabni.

<sup>22</sup> Ziyapiti özlirige qiltaq bolghay,  
mëhmanliri üçün qapqan bolghay.

<sup>23</sup> Bel-putliri madarsiz titrep turghay,  
közliri torliship kor bolghay.

<sup>24</sup> Ghezipingni ulargha chüshürgeysen,  
qehringning otida köydürgeysen.

<sup>25</sup> Makanliri ularning xarab bolsun,  
chëdiriliri chölderep qalsun.

<sup>26</sup> Chünki ular tëximu ziyankeshlik qilmaqta sen jazalighanlarga,  
azab qoshmaqta sen zeximlendürgenlarning azabigha.

<sup>27</sup> I Perwerdigar, jaza qoshqin ularning jzasigha,  
hem adaletning nësiwisini bermigin ulargha.

<sup>28</sup> Öchürüwetkin hayatliqning deptiridin ularni,  
hem heqqaniylar qatarigha pütmigin ularni.

<sup>29</sup> Biraq özüm derd tarttim we ëzildim,  
qutquz mëni, panahinggha al Igem.

<sup>30</sup> Medhiyeleymen munajatta namingni,  
ulughlaymen shükür ëytip sëni.

<sup>31</sup> Bundaq qilish sëni xursen qilar,  
bu sanga öküz teqdim qilghandin ewzeldur,  
münggüzlük we tuyaqliq buqilardinmu eladur.

<sup>32</sup> Ëzilgenler buni körüp xush bolar,  
Xudagha telpüngenler rohlinip ilhamlinar.

<sup>33</sup> Chünki Xuda qulaq salar mohtajlarning derdlirige,  
ëtibarsiz qarimas azab tartqan bendilirige.

<sup>34</sup> Medhiyelisun asman-zëmin Xudani,  
medhiyelisun dëngiz-okyan, janiwarlar hem uni.

<sup>35</sup> Chünki Xuda qutquzar Si'onni,  
qayta bina qilar Yehudiye sheherlirini.

U yer Xudaning xelqige mensup bolar,  
ular shu zëminde hem makanlishar.

<sup>36</sup> Xuda qullirining ewladlirigha bu zëminni ata qilar.  
Xudani söygenler bu yerlerde makanlishar.

## 70-munajat

*Dawut yazghan xatire munajiti bolup, naxsha qilip ëytilsun dep,  
neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> I Perwerdigar,

tëzrek yarem qilip manga,

qutquz mëni i Xuda.

<sup>2</sup> Yüzi chüshüp shermende bolsun,

hayatimgha qest qilghanlar.

Reswa bolup arqida qalsun,

japayimdin shadlanghanlar.

<sup>3</sup> Mesxire qilip, külgenler manga,

shermende bolup qaytsun arqigha.

<sup>4</sup> Sendin xushal bolup, shadlansun,

hemme telpüngenler sanga.

Nijatliqingni söygenler,

dësun da'im «ulughdur Xuda».

<sup>5</sup> Men bir bichare, hajetmen,

i Xuda, tëz kelgeysen yënimgha.

Sen mëning medetkarim, qutquzghuchim,

i Perwerdigar, ötüney, hayal bolma.

## 71-munajat

<sup>1</sup> Perwerdigar, senla bashpanahdursen manga,

mëni yerge qaratmighin qilip reswa.

<sup>2</sup> Qutquzghin mëni öz heqqaniyliqingda,

qutuldur mëni qulaq sëlip ahlirimgha.

<sup>3</sup> Qoram tashtek panah bolghin da'im manga,

sen mëning tëghimdursen qorghhan kebi,

irade qilding mëni özüng qutquzmaqqa.

<sup>4</sup> Igem mëni azad qilghin rezillerning qolidin,

adaletsiz, rehimi yoq ademlerning aliqinidin.

<sup>5</sup> Özüng ümidimsen, i Perwerdigar Xudayim,

yashliqimdin tartip sen boldung tayanchim.



<sup>6</sup> Hamile waqtimdin bashlap sanga tayandim,  
anamning qorsiqidin sen özüng chiqarding,  
shundin buyan medhiyemni sanga atap keldim.

<sup>7</sup> Köp ademler üçün nemune men,  
chünki sen qudretlik panahimdursen.

<sup>8</sup> Aghzimdin esla chüshmes sanga hemdusanalar,  
chüshmes shan-sheripingni alqishlighan sadalar.

<sup>9</sup> Tashlap ketmigin meni qërip halim qalmighanda,  
terk etmigin meni quwwitimdin ayrilghanda.

<sup>10</sup> Chünki dushmanlirim meni qestlishop,  
jënimni almaq bolghanlar birlishop,

<sup>11</sup> dëyisher: «Xuda uni terk etti,  
uni qoghlap tutayli,  
qutulduridighanlar yoqtur emdi.»

<sup>12</sup> Mendin yiraq ketmigin i Xuda,  
yardemge tëzraq kelgin yënimgha.

<sup>13</sup> Mëni qarilighuchilar shermende bolup yoq bolsun,  
manga qest oylighanlar reswa bolup jaq toysun.

<sup>14</sup> Biraq özüm ümidsiz bolmaymen zinhar,  
sanga bolghan alqishlirim barghanche ashar.

<sup>15</sup> Aghzimdin chüshmes adaliting we nijating,  
eqlim yetmeydighan ashu ajayip ishliring.

<sup>16</sup> Lebbey bolup aldingda,  
medhiyeleymen büyük ishliringni Rebbim Xuda,  
jakarlaymen heqqaniy dep peqet sënila.

<sup>17</sup> I Xudayim, bilmigenni sen bildürdüng yashliqimdin,  
karametliringning jakarchisi bolup keldim shu chaghdin.

<sup>18</sup> Qërip aqarghanda qara chachlirim,  
tashlap ketme meni Ilahim.

Bayan qilay ewladlarga qudritingni,  
sözlep bërey mendin këyin kelgenlerge,  
sëning körsetken ulugh möjiziliringni.

<sup>19</sup> Ulugh karametlerni qilghan tengdashsiz Xuda,  
taqishar adaliting asman-pelekke,  
kimmu qilalar bundaq ishni oxshash sanga.

<sup>20</sup> Manga azab-külpetlerni körsetkining,  
del gör aghzidin meni tartip ëlip,

janlandurup yëngi hayatqa bashlighining.

<sup>21</sup> Tëximu bek üstün qilisen hörmitimni,  
yënimgha këlip munga bërisen teselli.

<sup>22</sup> Ilahim küyleymen sëni chëlip lira,  
sadaqitingge ëytimen hemdusana,  
sanga mensup küylirim bar chiltarimda,  
Isra'illarni tallighan muqeddes Xuda.

<sup>23</sup> Sëni küylisem tentene qilar lewlirim,  
shadlinar, sen hör qilghan qelbim.

<sup>24</sup> Tilim hemishe bayan eyler sëning adalitingni,  
chünki reswa qilip yiqitting shum niyette bolghanlarni.

## 72-munajat

*Sulayman yazghan munajat*

<sup>1</sup> I Xuda, padishahqa<sup>⑦</sup> ata qilghin adalitingni,  
bergin shahning oghligha<sup>⑧</sup> heqqaniyitingni.

<sup>2</sup> U xelqing üstidin hökümlerni adil chiqarghay,  
ajiz, yoqsul bendilerge heqqaniy bolghay.

<sup>3</sup> Taghlar ëlip kelgey xelqlerge memurchiliq,  
adalettin ëdirlarmu bergey bayashatliq.

<sup>4</sup> Aqlighuchi bolup padishah ëzilgen möminlerge,  
qutuldurghay namratlarning balilirini  
hem bitchit qilghay zalimlarni.

<sup>5</sup> I Xuda, bendiliring ewladtin-ewladqiche ixlas qilghay sanga,  
taki kün we ay parlap turghuche asmanda.

<sup>6</sup> Yamghur kebi padishahning hökümrani,  
yashartqay yëngidin orulghan otlaqlarni,  
yëghin bolup sugharghay yer-zëminni.

<sup>7</sup> Ronaq tapqay heqqaniylar uning zamanida,  
tinchliq bolghay zëmindä  
taki ay nur bërishtin toxtighiche asmangha.

---

⑦ **Padishah** – Sulayman padishahning özini körsitidu.

⑧ **Shahning oghli** – Sulaymanning yene özini körsitidu. Belkim bu yerde Sulayman özini «shahning oghli» dep atash arqiliq, özining Dawut padishahning oghli ikenlikini tekitligen bolushi mumkin.

<sup>8</sup> U hökümrانliq qilghay dëngizdin okyanghiche,  
Firat deryasidin zëminning chëtigiche.

<sup>9</sup> Chöl-bayawanda yashawatqanlar tiz püker uninggha,  
reqibliri meghlup bolar milinip topa-changgha.

<sup>10</sup> Uninggha baj tapshurar Tarshish<sup>⑨</sup> we arallarning padishahliri,  
sowgha teqdim qilishar Shiba<sup>①</sup> we Sibaning<sup>②</sup> shahliri.

<sup>11</sup> Barliq padishahlar uninggha bash ëger,  
xizmitide bolar barche xelqler.

<sup>12</sup> U qutquzar nale qilghanlarni,  
bashpanahsiz ajizlarni,  
medetkari yoq yoqsullarni.

<sup>13</sup> Ich aghritar u ajiz, yoqsullargha,  
panah bolar u ghërib panahsizlargha.

<sup>14</sup> U xalas qilar zulum we zorawanliqtin ularni,  
uning neziride qimmettur ularning jëni.

<sup>15</sup> Yashisun padishah!

Uninggha Shibaning altunliri sowgha bolghay,  
da'im du'alar qilinip, künboyi bext tilengey.

<sup>16</sup> Ètizlarda zira'etler mol bolghay,  
ëdirlarda hetta bashaq oxshighay.

Hosullar Liwan taghliridiki ormanlardek ziyade bolghay,  
sheher ahaliliri yaylaqtiki chöptek ronaq tapqay.

<sup>17</sup> Nami uning menggü öchmigei,  
her chagh quyash kebi parlighay,

bext tapqay barliq qowmlar uningdin,  
hemme xelqler uni bextlik dep atighay.

<sup>18</sup> Teriplengey Isra'illarni tallighan Perwerdigar,  
barche möjize we karametler igisi peqet udur.

<sup>19</sup> Menggüge teriplengey uning nam-sheripi,  
pütkül yer yüzini qaplighay shan-sheripi.

Amin, amin!

<sup>20</sup> (Shuning bilen Yishayning oggli Dawutning du'aliri tamam boldi.)

---

⑨ *Tarshish* – Ispaniyediki meshhur port shehiri.

① *Shiba* – Hazirqi Erebistanning gherbiy jenubidiki bir jayning ismi.

② *Siba* – Afriqaning sherqiy shimal teripidiki bir jayning ismi.

## 3-bölek

## 73-munajat

*Asaf yazghan munajat*<sup>1</sup> Berheq!

Məhribandur Xuda Isra'illargha,  
 məhribandur Xuda qelbi paklarga.

<sup>2-3</sup> Rezil we hakawurlarning  
 ronaq tapqinini körginimde,  
 heset qildim ulargha.

Kalwaliship putlirim,  
 putliship yiqilay dedim shunga.

<sup>4</sup> Taki ölgüche  
 yashaydu ghurbetsiz ular,  
 tēni salamet, bedini mezmüt bolar.

<sup>5</sup> Ular bashqilardek derd tartmas,  
 hem balayi'apetke qalmas.

<sup>6</sup> Kibirlik boynidiki marjinidur,  
 zorawanliq orunuwalghan tonliridur.

<sup>7</sup> Közliri sēmizликтin tompiyip chiqqan,  
 qelbige exmiqane niyetliri tolup tashqan.

<sup>8</sup> Mesxire qilar,  
 zeherdek tilliri bilen sözleydu ular.

Meghrurlinip,  
 «Zulum salimiz silerge» dep tehdit salar.

<sup>9</sup> Ershke qarshidur ularning ėghizliri,  
 quruq sözler hemme yerde tilliri.

<sup>10</sup> Shunga xelq ulargha bek yüzliner,  
 sudek ichip sözlirini yamanliqqa kirisher.

<sup>11</sup> Der reziller:  
 «Ulugh Xuda hemmini bilermu?

Bilse u qandaq biler?»

<sup>12</sup> Yamanlar mana shundaq rezil bolar,  
 ular da'im rahette, bayliq toplar.

<sup>13</sup> Qelbimni pak tutqinim bihudimu?

Gunahsiz yashash hayatta bikarmidu?

<sup>14</sup> Nēme üçün künboyi azabtimen,  
nēme üçün her seherde jazadimen.

<sup>15</sup> Eger men shundaq oyda bolsam idim,  
xelqingge<sup>③</sup> asiyliq qilghan bolar idim.

<sup>16</sup> Men bularni chüshinishke tirishqanda  
bular shunche ėghir bilindi manga.

<sup>17</sup> Xudaning ibadetxanisigha kirshimge  
chüshendim,  
nēmilerning barliqini ularning teqdiride.

<sup>18</sup> I Xuda, derweqe,  
tëyilghaq yerlerge qoyisen ularni,  
tëyilip pare-pare bolar ular axiri.

<sup>19</sup> Wehime ichide yoqilar ular,  
hem bir deqiqidila parche-parche bolar.

<sup>20</sup> Ularning hayati chüshke oxshar,  
oyghansila hemmisi yoqilar.  
Ularni közge ilmaysen esla,  
i Rebbim ornungdin qozghalghanda.

<sup>21</sup> Ichim ėchishar,  
yürikim sanjilip aghrar.

<sup>22</sup> Chünki men hamaqet, nadan ikenmen,  
aldingda goya angsiz haywan ikenmen.

<sup>23</sup> Emma men hemishe sēghinimen sēni,  
i Xuda ong qolumdin tuttung mēni.

<sup>24</sup> Bilimen, nesiheting mēni yētekler,  
axiri shan-sherepmu qolumgha kēler.

<sup>25</sup> Sendin bashqa medetkarim yoqtur ershte,  
sendin bashqini istimesmen hem yer yüzide.

<sup>26</sup> Tēnim, qelbim ze'ipleshse egerde,  
quwwitidur Xuda qelb, tēnimning,  
menggülükke nēsiwemdur u mēning.

<sup>27</sup> Shübhisizki,

---

③ Xelqingge – bezi terjimilerde «perzentliringge» dep ėlinghan.

halak bolar sendin yiraq turghanlar,  
yoq qilisen ularni,  
yoqilidu sanga wapasiz bolghanlar.

<sup>28</sup> Shunga deymen ewzeldur yëqin turush Xudagha,  
panah qildim her zaman Perwerdigarni özümge,  
bayan qilip Xudaning qudritini hemmige.

## 74-munajat

*Asaf yazghan terbiyewi munajat<sup>④</sup>*

<sup>1</sup> Terk etting bizni nêchün i Xuda,  
bizni shundaq menggü untup qalamsen?  
Sëning ilkingdiki bizdek qoyliringgha  
nêchün ghezep otliringni chachisen?

<sup>2</sup> Bedel tölep azad qilghan qowmingni eske alghin,  
mülküm bolsun dep qutquzghan qebilengni eske alghin,  
özüng makan qilghan Si'on tēghini eske alghin.

<sup>3</sup> Kēlip kōrgin xarab bolghan muqeddes jayingni,  
düşmenler urup-chēqip weyran qilghan uningdiki nersilerni.

<sup>4</sup> Reqibliring dawrang sēlishti muqeddes jayingda,  
ghelibisige tentene qilishti tughlirini qadap unda.

<sup>5</sup> Özlirini kōz-kōz qilishti bu hujumchilardek,  
paltilirini oynitishti xuddi orman kesküchidek.

<sup>6</sup> Andin ular muqeddes jayinggha kirdi,  
palta we bolqa bilen neqishlerni chēqishti.

<sup>7</sup> I Xuda, ular muqeddes jayinggha ot qoyushti,  
sanga ibadet qilidighan jayni depsende qilishti.

<sup>8</sup> Kōngülliride oylap ular «boysundurayli biz ularning hemmisini»,  
köydürüwetti Xudaning zēmindiki muqeddes jaylirini.

<sup>9</sup> Karametliring ghayib boldi arimizdin,  
peyghembermu ketti yiraq yēnimizdin.

---

<sup>④</sup> Bu munajat Babil padishahi Nebukedneser miladiyedin ilgiriki 587-yili Yērusalēmnı ishghal qilip, muqeddes ibadetxanini weyran qilghan we köpligen Isra'illarnı esirge ēlip, Babilgha sürgün qilghandin kēyin yēzilghan bolushi mumkin.

Qachanghiche dawam qilar bu ishlar-he,  
hëchkim bilmes buni eger sorap baqsang hemmisidin.

<sup>10</sup> Reqibliring mesxire qilar sëni Xuda qachanghiche?

Haqaretke qalarmu naming sëning ebedkiche?

<sup>11</sup> Nëmishqa tartiwalding qolungni, ëh Xuda ong qolungni?

Qolungni qoyningdin ëlip Xuda yoqatqaysen ularni!

<sup>12</sup> Ezeldin bizge shah bolup kelgeniding Xuda,  
qazanghanting ghelibilerni biz üçün zëminimizda.

<sup>13</sup> Küchüng bilen ikkige bölgeniding dëngiz süyini,  
yarghaniding uningdiki ejdihalarning bashlirini.

<sup>14</sup> Chaqqaniding dëngizdiki liwyatanning<sup>⑤</sup> bashlirini,  
bergeniding chöldiki haywanlarga ozuq qilib göshlirini.

<sup>15</sup> Bulaq közini ëchip yerdin hasil qilghanting ëriqlarni,  
qurutqanting toxtimay ëqiwatqan deryalarni.

<sup>16</sup> Yaratting sen kün we tün her ikkilisini,  
orunlashturdung öz ornigha ay we künni.

<sup>17</sup> Ayriding barliq chëgra-pasillarni,  
peyda qilding özüng yaz bilen qishni.

<sup>18</sup> Ësingde tutqaysen i Perwerdigar,  
düşmenliringning mesxire qilghanlirini.

Untumighaysen i Perwerdigar,  
hamaqet xelqning közge ilmighanlirini.

<sup>19</sup> Tutup bermigin wehshiy düşmenge panahsiz bendiliringni,  
menggü untumighin ëzilgen möminliringning hayatini.

<sup>20</sup> Biz bilen tüzgen ehdengni ësingge alghin Xuda,  
zorluq we zombuluqlar yamrap ketti,  
zëmindiki qarangghuluq qaplighan bulunglarda.

<sup>21</sup> Ëzilgenler yerge qarap qalmisun,  
ular sëning naminggha medhiyeler oqusun.

<sup>22</sup> Arimizgha yënip këlip i Xuda,  
namingni qoghdighina qaytidin.  
Hamaqet kishilarning her da'im  
mesxire qilghanlirini chiqarmighin yadingdin.

---

⑤ *Liwyatan* – Dëngizda yashaydighan ejdihagha oxshap këtidighan qorqunchluq haywan bolup, Ken'anliqlarning riwayetliride uchraydu.

<sup>23</sup> Düşminingning chuqanliri bolsun da'im ësingde,  
toxtimidi ularning dawrangliri tëxiche.

## 75-munajat

*Asaf yazghan munajat bolup, «halak qilmighaysen» dëgen ahangda  
ëytisun dep, neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Sanga shükür ëytimiz i Xuda, shükür ëytimiz,  
chünki sen yëqinsen bizge,  
bayan qilimiz karametliringni hemishe.

<sup>2</sup> Xuda ëytar: «Men bëkitken waqitta,  
soriqimni adalette soraymen.

<sup>3</sup> Tursimu ger yer-zëminlar tewrinip,  
özümdurmen qoyghuchisi anga tüwrük ornitip.» *Sëlah*

<sup>4</sup> Men deymen maxtanchaqa: «Maxtanma»,  
pasiqlargha: «Meghrurlinip ghadayma,

<sup>5</sup> öz küchüngdin körenglep,  
tumshuqungni üshlap, po atma.»

<sup>6</sup> Chünki yüksilish këler peqetla Xudadin,  
kelmeydu, sherq, gherb yaki jenub, shimaldin. ⑥

<sup>7</sup> Berheq, Perwerdigar birdinbir sotchidur,  
u birini eziz qilisa, birini xar qilar.

<sup>8</sup> Chünki Perwerdigarning qolida bir qedeh bolar,  
uninggha achchiq, köpüklük sharab tolghan bolar.  
Qachanki Xuda uni tökse zëmingha,  
pasiqlar dughlirini qoshup ichiwalar.

<sup>9</sup> Yaquplarni tallighan Xuda heqqide  
men menggü guwahliq bërimen,  
hem uning namigha munajatlar ëytimen.

<sup>10</sup> Xoriki chong maxtanchaqlarning xorikini kësiwëtimen. ⑦

---

⑥ Sherq, gherb yaki jenub, shimaldin – bezi terjimilerde «sherq, gherb yaki chöl-bayawandin» dep ëlinghan.

⑦ 10-ayet Xudaning ëytqan biwasite sözliridur.



biraq adil-heqqaniylarni shan-sherepke ërishtürimen.

## 76-munajat

*Bu Asaf yazghan mungluq munajat bolup, tarliq sazlar tengkishide  
ëtyilsun dep, neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Xuda meshhurdur Yehudiye xelqige,  
nami büyüktur Isra'iliye ëlide.

<sup>2</sup> Turar jayi Si'ondidur,  
muqeddes chëdiri Salëmdidur.<sup>⑧</sup>

<sup>3</sup> U shu yerde sundurdi düşmenning otluq oqlirini,  
chëqip tashlidi qalqan, qilich we barliq jeng qorallirini.

*Sëlah*

<sup>4</sup> I Xuda, sheriping parlaq nurlar chachar,  
owgha bay taghlardinmu zor heywiting bar.

<sup>5</sup> Düşminingning baturliri bulang-talang qilinghanda,  
qol körtürelmidi hetta birmu palwini,  
tamam menggülik uyqugha ketkenidi hemmisi.

<sup>6</sup> Gürkireshliringdin Yaqup ëtiqad qilip kelgen i Xuda,  
at hem jeng harwiliri turup qaldi urush meydanida.

<sup>7</sup> Qorqushqa tëgishliktur peqet sendinla, i Xuda,  
kimmu özini tik tutalar ghezipingning aldida?

<sup>8-9</sup> Höküm ëlan qilish üçhün sen ornungdin turghiningda,  
yer-zëminni basti qorqunch sükinati, i Xuda.

Jakarliding ersh'elada turup büyük hökümüngni,  
qutquzmaq bolup jahandiki barliq ëzilgenlerni. *Sëlah*

<sup>10</sup> Xuda sëning gheziping ashurar shöhritingni,  
kemer qilip baghliding bëlingge qehringni.

<sup>11</sup> Ada qilinglar qesem qilghanni Perwerdigaringlarga,  
sowgha keltürsun qoshna eller qorqushqa layiq Xudagha.

<sup>12</sup> Emeldarlar kibrini Xuda sundurar,  
qorqar uningdin barliq padishahlar.

---

⑧ *Salëm* – Yërusalëmning qisqartilip atilishi.

## 77-munajat

*Asaf yazghan munajat bolup, «yidutun» ahangida ëytilsun dep,  
neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Kötürimen Xudagha peryadimni,  
muqerrer anglar u mëning zarimni.

<sup>2</sup> Musheqqette Rebbim sanga telpündim,  
këchiliri du'a qilip ötündim,  
tesellige ërishmidi bu könglüm.

<sup>3</sup> Ahuzar chektim i Xuda, sëni sëghinip,  
yoqitar boldum özümni, sëni yad ëytip. *Sëlah*

<sup>4</sup> Sen jawab bermigeç uyqusizdur közlirim,  
köngül bi'aramliqta gepke kelmes tillirim.

<sup>5</sup> Yad ëtimen ötüp ketken künlarni,  
yiraq ötmüshtiki güzel chaghlarni.

<sup>6</sup> U këchiler, ëytqan munajatlirim bilen tolghanidi,  
ularni oylap, könglümde shundaq so'allar peyda boldi:

<sup>7</sup> Rebbim mëni menggüge terk ëtermu?  
Emdi manga rehim-shepçet qilmasmu?

<sup>8</sup> Öchmes muhebbiti emdi bizge öçtimu?  
Wediliri menggüge inawetsiz boldimu?

<sup>9</sup> Xuda shepçet qilishni yaki untup qaldimu?  
Rehimdillik ornini yaki ghezep aldimu? *Sëlah*

<sup>10</sup> Andin men dëdim: «Mëni eng azablaydighini shuki,  
ulugh Xuda emdi bëshimizni silimaydighan boldi.»

<sup>11</sup> Yad ëtimen Igem yardemliringni,  
qedimdin buyanqi karametliringni.

<sup>12</sup> Zahir bolar ejirliring xiyalimda,  
bizler üçhün qilghan ishliring dilimda.

<sup>13</sup> I Xuda, sëning yolung muqeddestur,  
ulughluqing alemde yëganidur.

<sup>14</sup> Möjiziler igisi bolghan Xudadursen,  
qudritingni insaniyetke körsetkensen.

<sup>15</sup> Qudritingde qutquzdung öz xelqingni,

Yaqup bilen Yüsüpning ewladini.

*Sëlah*

<sup>16</sup> I Xuda, sular<sup>⑨</sup> sëni körginide  
titrep sendin qorqqanidi.

Dëngiz tēgi lertzige kelgenidi.

<sup>17</sup> Qara bulut köksidin sular töküp,  
asmanmu hem güldürmama güldürlitip,  
nur oqliring chaqmaq chëqip ëtilghanti.

<sup>18</sup> Quyunda güldürmamang güldürligenidi,  
chaqmiqingdin jahan nurg'ha chömülgenidi,  
alaqzade bolup yermu tewrigenidi.

<sup>19</sup> Sen dëngizdin yol achqaniding,  
ulugh sulardin ötüşke imkan qilding,  
lëkin esla körünmes idi izing.

<sup>20</sup> Yëtekliding qowmingni qoy padisidek,  
Musa we Harunni qilip sen qoychidek.

## 78-munajat

*Asaf yazghan terbiyewi munajat*

<sup>1</sup> Ey xelqim, qulaq salghin telimimge,  
zëhningni ber mëning herbir sözlirimge.

<sup>2</sup> Hëkmet bilen achay men aghzimni,  
bayan eylep silerge ötmüşteki sawaqlarni.

<sup>3</sup> Bizge ëytip qaldurghan bularni ejdadimiz,  
anglighan we bilgentuq bularni ulardin biz.

<sup>4</sup> Neslimizdin yoshurmaymiz shunga ularni,  
biz sözlep bërimiz ewladlarga,  
Xudaning shereplik ishi we qudritini,  
hem uning körsetken möjizilirini.

<sup>5</sup> Perzilirini chüshürdi u Yaqup neslige,  
qanunlirini turghuzdi u hem Isra'illarga.  
«Balanglarga ögitinglar bularni» dep,

---

<sup>⑨</sup> *Sular* – Mu'ellip bu yerde «Misirdin chiqish»tiki Qizil Dëngizda yüz bergen weqelerni közde tutqan.

emr qilghanidi u ejdadimizgha.

<sup>6</sup> Ewladlirimiz bularni choqum bilgey,  
hetta tughulmaqchi bolghan balilarmu,  
ewladmu-ewlad balilirigha ögetkey.

<sup>7</sup> Yar-yölek qilghay ular Xudani,  
ri'aye qilip uning emrlirige,  
ejrini püküp köngüllirige.

<sup>8</sup> Dorimisun ular ejdadlirini –  
ularning ita'etsiz, jahilliqlini.  
Semimiyetsizlik bolmisun dillirida,  
sadaqetsizlik bolmisun ularda.

<sup>9</sup> Oqyaliq bolsimu Efrayim nesli,  
jengde arqigha burulup qachti.

<sup>10</sup> Ular Xudaning ehdisige boysunmidi,  
hem uning qanuni boyiche mangmidi.

<sup>11</sup> Untughandur ular Xudaning ishlirini,  
yene uning körsetken möjizilirini.

<sup>12</sup> Misirdiki Zo'an dalalirida,  
körsitilgenidi möjize ejdadlirimizgha.

<sup>13</sup> Dëngizni yërip ularni ötküzgenidi,  
suni qiya kebi tik turghuzghanidi.

<sup>14</sup> Kündüzi yëteklise ularni bulut bilen,  
këchisi yol bashlighanidi Otning nuri bilen.

<sup>15</sup> U chölde tashni yërip su chiqarghanidi,  
süyini dëngiz kebi mol qilghanidi.

<sup>16</sup> Tashlardin ëtilip chiqip sular,  
aqqanidi derya kebi ular.

<sup>17</sup> Emma chölde isyan kötürdi ulugh Xudagha,  
shuning bilen patti ular yene ëghir gunahqa.

<sup>18</sup> Ular qesten sinap Xudani,  
nepsi üçhün telep qildi ta'amni.

<sup>19</sup> Dëgenidi ular haqaret qilip Xudagha:  
«Salalamdu dastixan mushu chöl-dalagha?»

<sup>20</sup> Derweqe, u uruwidi tashni,  
sular bulaqtek ëtilip chiqti.  
«Emdi u bizge nan bilen  
göshni bërelemdu?» dëyishti.

<sup>21</sup> Anglap buni Perwerdigar ghezeplendi,  
Yaqup neslige ghezep oti chüshti,  
qehri uning Isra'il neslige tegdi.

<sup>22</sup> Ishenmidi ular Xudagha,  
tayanmidi uning nijatliqigha.

<sup>23</sup> Biraq Xuda emr qilip yene asmangha,  
buyrudi ershning derwazisini ëchishqa.

<sup>24</sup> Yëmekliki üçün köktin yaghdurdi manna,  
dëmek, ersh yëmeklikini berdi ulargha.

<sup>25</sup> İnsanlar perishtilerning nënini yëdi,  
Xuda ata qilghach buni, ular toydi.

<sup>26</sup> Xuda kökte uchurdi sherq shamilini,  
yëteklep keldi jenub shamilini.

<sup>27</sup> Chang-tozandek yaghdurdi göshlerni ulargha –  
qushlarni qondurdi sahildiki qumlar kebi etrapigha.

<sup>28</sup> U yaghdurdi bularni bargahlirining otturisigha,  
chühürdi chëdirilirining etrapigha.

<sup>29</sup> Ular yëdi xalighanche, toydi qorsaqliri,  
boldi ijabet ularning Xudadin tiligenliri.

<sup>30</sup> Lëkin nepsi ularning tëxi toymay turupla,  
chaynawatqan göshliri ëghizlirida turghandila,

<sup>31</sup> ghezipi këlip Xudaning ulargha,  
qiriwetti ularning eng jesur palwanlirini,  
Isra'illarning yaramliq yash yigitlirini.

<sup>32</sup> Kördi shunche köp körgülükni, lëkin towa qilmidi,  
kördi shunche köp möjizilerni, lëkin anga ishenmidi.

<sup>33</sup> Shunga Xuda hayatini ularning  
axirlashturdi menisizlik ichide,  
ötü yilliri dekke-dükkide.

<sup>34</sup> Ölüm kelgende ular eske aldi Xudani,  
towa qilip ixlas bilen izdeshke bashlidi uni.

<sup>35</sup> Oylidi ular «qoram tashtek bashpanahimiz –  
ulugh Xuda – qutquzghuchi, nijatkarimiz.»

<sup>36</sup> Lëkin ularning maxtashliri ëghizda idi,  
tillirida dëgenliri yalghan idi.

<sup>37</sup> Xudagha sadiqliq yoq idi köngülliride,  
shunga emel qilmaytti tüzgen ehdisige.

<sup>38</sup> Biraq Xuda yenila rehimdil bolghach,  
gunahlirini kechürüp, yoqatmidi ularni,  
qayta-qayta bësiwaldi ghezipini,  
hem tökmidi qehrining hemmisini.

<sup>39</sup> Eslidi u ularning insanliqini,  
nepes kebi ketse qaytip kelmeydighanliqini.

<sup>40</sup> Biraq ular isyan qilghach chölde talay qëtim,  
azar yep dili Xudaning, boldi köngli yërim.

<sup>41</sup> Ular qaytidin yoldin chiqip sinap Xudani,  
zëde qildi Isra'illar ëtiqad qilip kelgen  
muqeddes Xudaning yurikini.

<sup>42</sup> Untudi ular Xudaning küch-quдрitini,  
estin chiqirip yawdin qutuldurghan künini.

<sup>43</sup> Untudi ular Xudaning Misirdiki möjizilirini,  
Zo'an tüzlemlikide körsetken karametlirini.

<sup>44</sup> Qangha aylandurup qoyghach Xuda deryasini ularning,  
ichmek mumkin bolmidi sulirini deryaning.

<sup>45</sup> Neshterlik chiwin apiti peyda qildi ulargha,  
paqilarni ewetti zëminini xarab qilargha.

<sup>46</sup> Êtizliri uchridi chëketkiler hujumigha,  
hosullirining hemmisi yem boldi ulargha.

<sup>47</sup> Weyran boldi möldürde üzümzarliri,  
üşshüp qaldi soghuqta enjürliri.

<sup>48</sup> Möldür tëgip weyran boldi qoy-kaliliri,  
köyüp ketti chaqmaq soqup charwa-malliri.

<sup>49</sup> Qehr-ghezep, külpet, nepret yaghdi Xudadin,  
keldi bu bir türküm buzghunchi perishtiler ershtin.

<sup>50</sup> Ghezipi chekke yëtip Xudaning,  
jënini ayimaq bolup ularning,

waba kësäl ewetti ulargha.

<sup>51</sup> Perwerdigar öltürüwetti Misirda barliq tunji balilarni,  
yeni Ham<sup>①</sup> chëdirining ghururi bolghan tunji oghullarni.

<sup>52</sup> U xelqini pada kebi bashlap mangdi chopan bolup,  
chöl-bayawan, jeziride padisigha qoychi bolup.

---

① **Ham** – Nuhning oghli bolup, u Misirliqlarning ejdadidir. «Ham chëdiri» Misirni körsitidu.

<sup>53</sup> Aman-ësen qilghach Xuda ularni,  
qorqunchtin xaliy mangdi yolini,  
gherq qildi dëngizgha dühmenlirini.

<sup>54</sup> Xuda yëteklidi ularni muqeddes zëminigha,  
ëlip keldi ong qolida ërishken tëghigha.

<sup>55</sup> Xuda qoghliwëtip u yerdin yat ellerni,  
Isra'illargha bölüp berdi yerlirini.  
Isra'il qebilisige ëlip berdi öylirini.

<sup>56</sup> Emma ular ita'etsizlik qilip,  
sinap kördi ulugh Xudani,  
terk etti uning perzlirini.

<sup>57</sup> Ejdadliridek yoldin tëyip wapasizliq qildi ular,  
ishenchsizlikte xuddi ëgilip ketken yagha oxshar.

<sup>58</sup> Ègizlikte qurup ibadetgahlar,  
yasap uninggha herxil butlar,  
keltürdi ular Xudaning achchiqini,  
örtidi Xudaning yürikini.

<sup>59</sup> Buni körüp ghezeplendi Perwerdigar,  
ret qilindi shu haman Isra'illar.

<sup>60</sup> Terk etti u yene Shilodiki<sup>②</sup> makanini,  
insanlar arisigha tikken chëdirini.

<sup>61</sup> Qudritini<sup>③</sup> tapshurdi u esirlikke,  
shöhritini<sup>④</sup> berdi hem dühmenlerge.

<sup>62</sup> Tashlap berdi öz qowmini qilich astigha,  
chachti hem ghezipini ular bëshigha.

<sup>63</sup> Otta köydi ularning qiran yigitliri,  
naxsha-küysiz qaldi berna qizliri.

<sup>64</sup> Yiqilsimu rohaniyliri tigh aldida,  
tul qalghan ayalliri tutalmidi haza.

<sup>65</sup> Bu chagh Igem uyqudin oyghanghan adem kebi,

---

② **Shilo** – Efrayimlar yashighan bir sheher bolup, Yërusalëmdin 32 kilomëtir yiraqliqqa jaylashqan. Ehde sanduqi deslepki mezgillerde mushu yerde saqlanghanidi. «Muqeddes Kitab. Birinchi Samu'il» 1-babqa qaralsun.

③ 61-ayettiki «qudriti» we «shöhriti» dëgen sözler Xuda öz qowmi bilen tüzgen ehdisi saqlanghan sanduqni körsitidu.

④ 61-ayettiki «qudriti» we «shöhriti» dëgen sözler Xuda öz qowmi bilen tüzgen ehdisi saqlanghan sanduqni körsitidu.

sharabning küchi bilen rohlanghan batur kebi.

<sup>66</sup> Meghlup qilip chëkindürdi reqiblrini,  
menggüge reswa qilip ularni.

<sup>67</sup> Xuda ret qilip Yüsüp chëdirini,  
tallimastin Efrayim qowmini,

<sup>68</sup> belki tallidi Yehuda qowmini,  
yeni özi söygen Si'on tēghini.

<sup>69</sup> Quruldi muqeddes ibadetgah asman-pelek,  
mezmüt we ebediydur asman-zëmin yaralghandek.

<sup>70</sup> Perwerdigar tallap Dawutni,  
chaqiriwaldi qoy qotinidin uni.

<sup>71</sup> Yeni bëqishtin saghliq qoylarni,  
chaqirdi bëqishqa Yaqup qowmini –  
özige mensup bolghan Isra'illarni.

<sup>72</sup> Baqti Dawut ularni köngül qoyup,  
yëteklidi shundaqla mahir bolup.

## 79-munajat

*Asaf yazghan munajat*<sup>⑤</sup>

<sup>1</sup> I Xuda, yat eller bësip kirdi zëmininggha,  
ular bulghap muqeddes ibadetxanangni,  
xarabige aylandurdi Yërusalëmni.

<sup>2</sup> Asmandiki qushlarga yem qildi ular,  
qulliringning jesetlrini.

Tashlap berdi daladiki haywanlarga,  
mömin bendiliringning etlrini.

<sup>3</sup> Yërusalëmda derya qilip ëqitti ular,  
xelqingning qanlrini.

Birer tirik jannimu qaldurmidi hetta,  
kömgili jesetlrini.

---

⑤ Asaf yazghan bu munajat Babil padishahi Nebukedneser miladiyedin burunqi 587-yili Yërusalëmni, jümlidin u yerdiki muqeddes ibadetxanini weyrat qilip, köp sandiki Isra'illarni esir ëlip, Babilgha ëlip ketkendin këyin yëzilghan bolushi ëhtimalliqqa yëqin.



<sup>4</sup> Haqaritige qalduq qoshna ellerning,  
mesxire nishani bolduq ularning.

<sup>5</sup> I Perwerdigar, ghezipping qachanghiche, menggügimu?!  
Ot bolup yanghan ghezipping bësilar mu?

<sup>6</sup> Qehringni chach sëni tonumighan ellerge,  
we sanga ëtiqad qilmighan seltenetlerge.

<sup>7</sup> Chünki ular weyran qildi Yaqupning neslini,  
xaniweyran qilip uning makanini.

<sup>8</sup> Bizdin alma soriqini gunah qilsa ejdadimiz,  
bizge tēzraq rehim qilghin,  
bekmu nachar chünki bizning ehwalimiz.

<sup>9</sup> I nijatkarimiz Perwerdigar,  
shöhriti üçün namingning,  
bolghin bizge medetkar.

Kechürgeysen gunahimizni,  
naming üçün qutquzghin bizni.

<sup>10</sup> «qëni ularning Xudasi» dep,  
yat eller mazaq qilsa bolamdu?  
Qirghin qilghan tursa ular qulliringni,  
körset bizge ularni jazalighanliqingni.

<sup>11</sup> Esirlerning ah-zarlrini anglighaysen,  
ölümge buyrulghanlarni qudritingde saqlighaysen.

<sup>12</sup> I Igem,  
sanga qilghan haqaritini qoshna ellerning,  
yette hesse ashurup özige ber ularning.

<sup>13</sup> Biz sëning öz qowming, qoy padangdurmiz,  
sanga menggü hemdusana-shükür ëytimiz,  
medhiyemizni ewladtin-ewladqiche dawam ëtimiz.

## 80-munajat

*Bu Asaf yazghan munajat bolup, «guwahliq nēluperi» dēgen ahangda  
ëytilsun dep, neghmichiler bēshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> I Isra'illargha qoychi bolup yol bashlighuchi,  
Yüsüp neslini qoy padisidek yētekligüchi,

kërublar<sup>⑥</sup> otturisida textte olturghuchi,  
ötüney, bizge qulaq salghin,  
shan-shereplik nurungni chachqin.

<sup>2</sup> Efrayim, Binyamin we Manasse qebililirimizde,  
körsitip qudritingni, qutquzghin bizni.

<sup>3</sup> Qayta güllət bizni i Xuda,  
körsetkin bizge didaringni,  
shunda taparmiz nijatliqni.

<sup>4</sup> I Perwerdigar – Qudretlik Serdar Xuda,  
ghezipingdin qobul körmey du'ayimizni,  
qachanghiche ret qilarsen bizlarni?

<sup>5</sup> Qayghu berding nan ornigha yëyishke,  
chëlek-chëlek yashni berding ichishke.

<sup>6</sup> Qilding qoshna ellerge bizni talishish nishani,  
düşmenlirimiz öz'ara mesxire qilishar bizni.

<sup>7</sup> I Qudretlik Serdar Xuda,  
qayta güllət bizni,  
körsetkin bizge didaringni,  
shunda taparmiz nijatliqni.

<sup>8</sup> Misirdin ëlip kelding bir tüp üzüm köchiti,<sup>⑦</sup>  
yat ellerni qoghlap özüng tikting uni.

<sup>9</sup> Zëmin teyyar qilip berding u köchetke,  
yiltiz tartip keng yëyildi zëmingha.

<sup>10</sup> Taghlar qaldi uning sayisi tégide,  
këdir derexliri qaldi shaxliri astida.

<sup>11</sup> U uzartti shaxlirini ta dëngizghiche,  
notilirini Firat deryasighiche.

<sup>12</sup> Nëchün buzup uning qashasini,  
yoldin ötkenlerge bërisen mëwisini?

<sup>13</sup> Ormandiki yawa tongguz uni xarab qilmaqta,  
daladiki haywanatlar uningdin ozuqlanmaqta.

<sup>14</sup> I Qudretlik Serdar Xuda,

---

⑥ **Kërub** – Perishtige oxshaydighan, ershte yashaydighan intayin küchlük bir xil qanatliq mexluq. Eyni waqitta Xudaning ehde sanduqining üstige bu mexluqning ikki dane heykili ornitilghan. Xudaning ehde sanduqining yene bir ismi «Xudaning texti»dur. Shu sewebtin «kërublar otturisida textte olturghuchi» dep ëlinghan.

⑦ **Bir tüp üzüm köchiti** – Isra'illargha simwol qilinghan.

qayta kelgin yënimizgha.

Samadin nezer sëlîp üzümzarliqqa,  
ghemxorluq qilghin üzüm tallirigha.

<sup>15</sup> Ong qolungda östürgen yiltizghu bu,  
u özüng üçün chong qilghan oghlung idighu.

<sup>16</sup> Mana u kësiwëtildi, köydürüldi otta,  
halak bolmaqta ghezeplik bëqishingda.

<sup>17</sup> Qanat astinggha alghaysen özüng tallighanni,  
aman qilghaysen özüng üçün östürgenni.

<sup>18</sup> Bizler hergiz sendin ayrilmaymiz shunda,  
gülletkin bizni, ibadet qilimiz sanga.

<sup>19</sup> I Perwerdigar – Qudretlik Serdar Xuda,  
qayta güllet bizni,  
körsetkin bizge didaringni,  
shunda taparmiz nijatliqni.

## 81-munajat

*Bu Asaf yazghan munajat bolup, neghmichiler bëshigha «gittif»ta<sup>®</sup>  
chëlinsun dep tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Küch-quwwitimiz bolghan Xudagha,  
shadliqta medhiyeler oqunglar.

Yaqup ëtiqad qilip kelgen Xudani  
xush bolup küy-naxshigha qëtinglar.

<sup>2</sup> Chiltar, dap, munглуq lirani ëlip qolunglarga,  
medhiye naxshanglarni tengkesh qilip ëytinglar.

<sup>3</sup> Yëngi ay tughqanda we ay tolghanda,  
bayram qilip burghilarni chëlinglar.

<sup>4</sup> Bu Isra'illargha chüshken bir permundur,  
Yaqup ëtiqad qilghan Xudaning hökümidur.

<sup>5-6</sup> Yüsüp neslini Misirdin chiqqan waqtida,  
buni Isra'illargha qanun qilip bëkitkendur.

---

<sup>®</sup> **Gittif** – Gat shehiride ijad qilinghan bir xil saz yaki ahangning nami. Yene bir chüshendürülüshte, birer bayram yaki murasimda ëytilghan naxshidur.

men natonush bir awazni anglidim:

«Uning mürisini yüktin bikar qildim,  
qollirini sêwettin azad qildim.

<sup>7</sup> Qistangchiliqta nida qilsang,  
men sêni qutuldurum.

Qara bulutlar arisidin sanga jawab berdim,

Miribada<sup>9</sup> aqqan su boyida sêni sinidim. *Sêlah*

<sup>8</sup> Tingsha xelqim, qulaq sal ey Isra'illar!

Men silerni agahlanduray:

<sup>9</sup> Zëmininglarda yat ilahlargha orun bermenglar,  
hem ulargha bash qoyup, sejde qilmanglar.

<sup>10</sup> Silerni Misirdin ëlip chiqqan

Perwerdigaringlar mendurmen.

Ëghizinglarni achsanglar,

beriketke toldurimen.

<sup>11</sup> Biraq xelqim sôzümni anglimidi,

Isra'il xelqi manga boysunmidi.

<sup>12</sup> Shunga men qoyuwettim ularni ôz tersaliqigha,  
mëngiwerdi dessep ular ôzi xalighan yollargha.

<sup>13</sup> Xelqim sôzümge qulaq salsa idi,

Isra'illar men bashlighan yolda mangsa idi.

<sup>14</sup> Düşmenlirini ularning tēzla bash egdürer idim,  
reqiblrige qudritimni bildürüp quyar idim.

<sup>15</sup> Shunda, manga öchmenler qorqup boysunar idi,  
ular hemishe shermendilikte qalar idi.

<sup>16</sup> Silerni bughdayning eng ësilida baqar idim,  
tashtin hesel chiqirip teshnaliqinglarni qandurar idim.»

## 82-munajat

*Asaf yazghan munajat*

<sup>1</sup> Xuda bash bolup olturup ershtiki mejliste,

---

<sup>9</sup> **Miriba** – Jayning ismi bolup, ëlishish, jëdel dëgen menide. Isra'illar bu yerlerde Musa peyghemberdin renjigenidi we Perwerdigarni sinimaqchi bolghanidi. «Tewrat. Misirdin chiqish» 17-babqa qaralsun.

deydu mundaq hökümdarlarga:

<sup>2</sup> «Naheq höküm chiqirisiler qachanghiche?

Rezillerge yan basisiler ne chaghqiche? *Sëlah*

<sup>3</sup> Yëtim-yësir, namratlarga körsitinglar adaletni, aqlanglar ëzilgenler we ajizlarni.

<sup>4</sup> Miskin we yoqsullarni qutquzunglar, rezillerdin ularni azad qilinglar.

<sup>5</sup> Nadan we bilimsizdur ularning hemmisi, mangar ular zulmet ara, tewrer yerning ulliri.

<sup>6</sup> Dëgenidim silerge: siler ‘ilahlar’, hemminglar ulugh Xudaning ‘perzentisiler’!

<sup>7</sup> Lëkin silermu bashqa bendilerdek ölisiler, xuddi barliq hökümrانlardek tügeysiler.»

<sup>8</sup> Soraq qilghin yer yüzige këlip i Xuda, chünki pütkül xelqler tewedur sanga.

## 83-munajat

*Asaf yazghan munajat*

<sup>1</sup> Ün chiqarmay jimip qalma i Xuda, süküt qilip yoqap ketme i Xuda.

<sup>2</sup> Chünki sanga öch bolghanlar bash kötürüp chiqmaqta.

Sanga düşmen bolghanlar shunche dawrang salmaqta.

<sup>3</sup> Ular quwluq ishlitip, suyiquest qilar xelqingge.

Qarshi pilan tüzüsher, sen qedirligenlerge.

<sup>4</sup> Deydu ular:

«Yürünglar, barche qowm qataridin yoq qilayli Isra'illarni, ëlinmisun ikkinchi ëghizimizgha ularning nami.»

<sup>5</sup> Ular birge meslihetler qilishmaqta, sanga qarshi ittipaqmu tüzüshmekte.

<sup>6</sup> Mana, Idomluqlar, Isma'ilning nesilliri,  
Mo'abliqlar we Hagrilar,

<sup>7</sup> Gibal, Ammon we Amalek,  
Filistiye hemde Tir ahaliliri,

<sup>8</sup> Assuriyemu ulargha qoshuldi,  
ular Lut oghullirigha  
yar-yölek bolup kelgenidi. *Sëlah*

<sup>9</sup> I Xuda, sen Midyanliqlargha  
Qishon deryasida Sisira we Yabingha  
qandaq taqabil turghan bolsang,  
shundaq taqabil turghin ulargha.

<sup>10</sup> Ular Ėndor yëzisida qirilghanidi,  
tenliri tēzek kebi oghutqa aylanghanidi.

<sup>11</sup> Halak qilghaysen ularning  
beglirini Orëb we Zi'ëbtek,<sup>①</sup>  
emirlirini Zebax hem Zalmunnadek.<sup>②</sup>

<sup>12</sup> Chünki ular mundaq dëgenidi:  
«Özimizning mülki qiliwalayli  
Xudaning chimen-yaylaqlirini.»<sup>③</sup>

<sup>13</sup> I Ilahim, sersan qiliwet ularni  
boranda qalghan qamghaqtek.  
Soruwetkin ularni  
shamalda qalghan samandek.

<sup>14</sup> Köydürüwetkin ularni –  
otqa oxshash ormanliqqa tutashqan,  
yalqun kebi tagh baghrigha yamashqan.

<sup>15</sup> Qoghliwetkin ularni borining bilen,  
wehime sal ulargha quyunung bilen.

<sup>16</sup> Chühshürgin nomusta yüzini, i Perwerdigar,  
taki yarem sorighiche sëningdin ular.

<sup>17</sup> Qara yüz bolghay ular nomustin,  
reswa bolup yoqalghay zëmindin.

<sup>18</sup> Ular bilsunki, peqet Perwerdigar<sup>④</sup>

① *Orëb we Zi'ëb* – Midyanlarning begliri yaki serkerdiliridur.

② *Zebax we Zalmunna* – Midyanlarning emirliridur.

③ *Chimen-yaylaq* – Isra'iliye zëminini körsitidu.

pütkül jahanda eng büyük turar.

## 84-munajat

*Korahning ewladliri yazghan munajat bolup, «gittif»ta<sup>⑤</sup> orunlansun dep, neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Neqeder ezizdur uchrishish jaying,

i Perwerdigar – Qudretlik Serdar.

<sup>2</sup> Sëghinip shunchilik boldum men teshna,

i Igem ibadetxanining hoylilirigha.

Bolmaqta qelbim we jismim shunche intizar,

hayatliq buliqi bolghan birdinbir Xudagha.<sup>⑥</sup>

<sup>3</sup> Manga shah bolghan i Qudretlik Serdar Xuda,

qurbanliq supangning etraplirigha,

hetta qushqachlar saldi uwa,

qarlighachmu jay tapti balilirini bëqishqa.

<sup>4</sup> Neqeder bextlik ibadetxanangda bolghanlar,

toxtimastin sanga hemdusana oquwatqanlar. *Sëlah*

<sup>5</sup> Neqeder bextlik sendin küch-qudret tapqanlar,

qelbidin Si'onni tawap qilishqa intizar bolghanlar.

<sup>6</sup> Yigha-zar qapligan qurghaq jilghidin ötkende ular,

u yerni bulaqliq makangha aylandurar,

u yer küz yamghurliri bilen beriketliner.

<sup>7</sup> Mangghansëri ular quwwet üstige quwwet tapar,

Si'ongha yëtip bërip, Xudaning huzurida hazir bolar.

<sup>8</sup> I Perwerdigar – Qudretlik Serdar Xuda,

qulaq salghin du'alirimgha.

Tingshighin iltijayimni,

i Yaqupni tallighan Xuda. *Sëlah*

---

<sup>④</sup> **Perwerdigar** – Bu ayette Xudaning xas nami bolup, Ibraniyche nusxida «yahweh» dep ëlinghan.

<sup>⑤</sup> **Gittif** – Gat shehiride ijad qilinghan bir xil saz yaki ahangning ismidur. Yene bir chüshendürlüşhida, «bu bayram yaki murasimda ëytilidighan naxsha» dëyilgen.

<sup>⑥</sup> **Hayatliq buliqi bolghan birdinbir Xuda** – Bezi terjimilerde «hayat Xuda» dep ëlinghan.

<sup>9</sup> Ilahim, köngül bölgün qalqinimiz padishahqa,  
neziringni ber özüng tallighininggha.

<sup>10</sup> Berheq, ibadetxanangda<sup>⑦</sup> ötken bir kün,  
ewzeldur bashqa yerde ötken ming kündin.  
Ela bilimen Xuda öyining bosughisida turushni,  
rezillerning rahet-paraghetlik öyide yashastin.

<sup>11</sup> Bizge quyash, qalqandur Perwerdigar Igimiz,  
ata qilar u shan-shöhret we shapa'et.

Durus yolda mangghanlardin,  
ayimas yaxshiliqini ta'ebed.

<sup>12</sup> I Perwerdigar – Qudretlik Serdar,  
bextliktur sanga tayanghanlar.

## 85-munajat

*Korahning ewladliri yazghan munajat bolup, naxsha qilip ëytisun dep,  
neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> Neziring tegken zëmingha iltipat eylep i Igem,  
gayta güllep-yashnatqaniding yurtini Yaqupning.

<sup>2</sup> Epu qilip qilmishini xelqingning,  
kechürgeniding gunahlrini ularning. *Sëlah*

<sup>3</sup> Achchiqingni yutuwëtip ichingge,  
ottek yanghan qehringni basqaniding.

<sup>4</sup> Bizge nijatliq bërip kelgen i Xuda,  
bizge bolghan achchiqinggha hay bërip,  
alghin bizni qaytidin öz mëhringning qoynigha.

<sup>5</sup> Bizge Xuda ebediy ghezeplinip turamsen?  
Ghezippingni ewladtin-ewladqiche sozamsen?

<sup>6</sup> Shadlinishi üçün sendin xelqingning  
bizni qayta güllendürüp qoymamsen?

<sup>7</sup> Bizge bergin menggülük muhebbitingni,  
ata qilghin bizge hem nijatliqingni.

<sup>8</sup> Qulaq salay Xudaning sözlirige,

---

<sup>⑦</sup> *Ibadetxanangda* – Bezi terjimilerde «ibadetxanangning hoylilirida» dep ëlinghan.



xatirjemlik, amonliq bëridu Igem  
öz xelqi we teqwadarlirigha,  
mangmisun dep xata yolda ular yene.

<sup>9</sup> Shundaq, ixlasmenlerni qutquzar Xuda,  
zahir bolup shan-sheripi zëminimizda.

<sup>10</sup> Xudaning menggölük muhebbiti we sadaqiti  
ëlip këler heqqaniyliq we amonliqni.

<sup>11</sup> Wapadarliq zëmindä mewjut bolar,  
heqqaniyliq ershlerdin baqar.

<sup>12</sup> Perwerdigar beriket ata qilar,  
yerlirimiz choqum hosulluq bolar.

<sup>13</sup> Heqqaniyliq, elchisi bolup Xudaning,  
këler aldida yol hazirlap Perwerdigarning.

## 86-munajat

*Dawutning du'asi*

<sup>1</sup> Bichare we mohtajdurmen, i Rebbim Xuda,  
nidayimgha qulaq sëlöp jawab bergin manga.

<sup>2</sup> Sanga sadiq bendengning saqlap qalghin jënini.  
Qutquzuwalghin, peqetla sanga tayanghan qulungni.  
Chünki senla birdinbir mëning Xudayimsen.

<sup>3</sup> I Rebbim, iltipat eyligin manga,  
qilmaqtimen künboyi iltija sanga.

<sup>4</sup> Men pëqir qulungning könglini bir shad qilghina,  
chünki men sëghinip du'a qilimen sanga.

<sup>5</sup> I Rebbim, berheq sen mëhriban we epuchan,  
mëhring cheksiz, iltija qilghanlarga her qachan.

<sup>6</sup> I Perwerdigar, köngül bölgin mëning du'ayimgha,  
qulaq salghin shepqet sorighan iltijayimgha.

<sup>7</sup> Sëghinimen Rebbim sëni kün chüshkende bëshimgha,  
chünki sen jawab bërip kelding manga da'ima.

<sup>8</sup> Yëganisen i Rebbim gheyriy ilahlar<sup>®</sup> aldida,

---

<sup>®</sup> **Ilahlar** – Bu yerde ëytilghan «ilahlar» dunyadiki her xil xelqler ishinidighan yalghan ilahlarni körsitidu.

ulugh ishni qilghuchi peqet bir özüngla.

<sup>9</sup> Sen yaratqan barliq qowmlar

këlip aldinggha sejde qilar

hem namingni ulughlar ular.

<sup>10</sup> Ajayip ulugh möjiziler igisisen,

berheq, yalghuz senla Xudadursen.

<sup>11</sup> Perwerdigar, ögetkin manga yolungni,

egiship sanga heq yolda yashay.

Qaratqin özünggila bu qelbimni,

chin dilimdin sanga ixlas qilay.

<sup>12</sup> Pütün qelbim bilen shükürler ëytimeen sanga,

ulughlaymen namingni menggüge Rebbim Xuda.

<sup>13</sup> Chünki qutquzdung jënimni jehennem dergahidin,

özgermes muhebbiting shunche cheksiz bolghach manga.

<sup>14</sup> I Xuda, manga qarshi turidu menmenchiler,

jënimni almaq üçün izder mëni wehshiyler.

Közge ilip qoymas sëni qilche ular.

<sup>15</sup> Lëkin Rebbim rehimdil, shepqetliksen,

asanliqche ghezeplenmeysen,

mëhir-muhebbet, sadaqette cheksizsen.

<sup>16</sup> Halimgha baq, manga shepqet eyligin,

mendek qulunggha küch-madar ata qilghin,

pëqir qulungni musheqqettin qutquzghin.

<sup>17</sup> Körset manga shepqitingni,

yardem bergin i Perwerdigar,

tapsun qelbim teselli,

bolsun shermende manga öch bolghanlar.

## 87-munajat

*Korahning ewladliri yazghan munghluq munajat*

<sup>1</sup> Muqeddes taghlar ara Xuda qurghan sheher<sup>⑨</sup> turar.

<sup>2</sup> Perwerdigar Isra'iliyening barliq jayliridin

---

⑨ *Xuda qurghan sheher* – Si'on shehirini, yeni Yërusalëmni körsitidu.

Si'on shehirini eng yaxshi körer.

<sup>3</sup> Ey Xudaning shehiri,  
sheripingge pütülmekte ulugh ishlar. *Sëlah*

<sup>4</sup> Raxabliq<sup>①</sup> we Babilliqlar bardur mëni tonughanlar arisida,<sup>②</sup>  
Filistiyelik, Tirlig hem Ėfiyopiyelikmu shu qatarda.  
Deymen ular heqqide: «Bu ademler tughulghan Si'onda.»

<sup>5</sup> Si'on toghruluq mundaq ëytilar:  
«Si'onda tughulghan her millettin bolghanlar»,  
ulugh Xuda özi Si'onni puxta qilar.

<sup>6</sup> Yat qowmni pütkinide tizimgha Perwerdigar:  
«Bu kishi Si'onda tughulghan» dep yëzip qoyar. *Sëlah*

<sup>7</sup> Naxshichi, ussulchilar naxshini mundaq ëytar:  
«Ey Si'on, mëning hayat menbeyim sëningdidur.»

## 88-munajat

*Korahning ewladliri we Ezraxning oghli Hëman yazghan terbiyewi  
munajat bolup, «maxalat-lë'anot» ahangida naxsha qilip ëytilsun dep,  
neghmichiler bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> I Perwerdigar, nijatkarim Xuda,  
këche-kündüz men sanga qildim nida.

<sup>2</sup> Qobul qilghin du'ayimni,  
anglighin nidayimni.

<sup>3</sup> Chünki derdler jënimgha patti,  
hayatimmu ölümge yëqinlashti.

<sup>4</sup> Bir putum sanggilidi gör aghzigha,  
küch-madar qalmidi hëch tënimda.

<sup>5</sup> Ölüklerdin hëchbir perqsizmen,  
tënim lehattiki murdidekla.  
Untulghanmen ölüklerdekl,  
mëhringdin mehrummen ulardekla.

① **Raxab** – Misirning leqimidur.

② 4-ayet Xudaning ëytqan biwasite sözliridur.

<sup>6</sup> Tashliwetting sen mēni chongqur hanggha,  
tashliding hem zulmet, qarangghuluqqa.

<sup>7</sup> Yelkemni basti yük bolup sēning qehring,  
manga qattiq zerbe boldi hayat dolqunliring. *Sēlah*

<sup>8</sup> Yiraq qilding mēningdin dostlirimni,  
yirgendürdüng mēningdin hem ularni,  
qamap qoydung chiqalmas qilip mēni.

<sup>9</sup> I Perwerdigar, közlirim xireleshti azabta,  
her küni qilimen sanga nida,  
qollirimni kötürüp du'agha.

<sup>10</sup> Ölüklerge körsetmekchimusen karametliringni?  
Murdilar ornidin turup medhiyelermu sēni? *Sēlah*

<sup>11</sup> Qebride kimmu bayan qilsun menggülük muhebbitingni?  
Ölükler makanida kimmu maxtisun sadaqitingni?

<sup>12</sup> Qarangghuluqta kimmu körelisun karametliringni?  
«Untulghanlar zēmini»da yaxshiliqingni?

<sup>13</sup> I Perwerdigar, nale qilimen sanga,  
her seherde qilip du'a.

<sup>14</sup> I Perwerdigar, tashliwetting nēchün mēni?  
Nēchün mendin yoshurisen didaringni?

<sup>15</sup> Ėzilip tas qalghantim ölüshke yash chēghimdin,  
qiynilip pētip qaldim ümidsizlikke dehshitingdin.

<sup>16</sup> Qehr-ghezipping basti üstümni,  
wehimiliring nabut qildi mēni.

<sup>17</sup> Kelkün kebi ular mēni ēliwaldi qoynigha,  
chüshüp qaldim men ularning qorshawigha.

<sup>18</sup> Yiraq qilip mēningdin hemrahlirim, dostlirimni,  
yar qilding peqet manga qarangghuluqni.

## 89-munajat

*Ezraxning oghli Ėtan yazghan terbiyewi munajat*

<sup>1</sup> Perwerdigar menggülük muhebbitingni ebediy küyleymen,  
sadaqitingni ewladdin-ewladqiche bayan eyleymen.

<sup>2</sup> Jakarlaymenki muhebbiting menggü özgermes,

sadaqiting ersh'eladek mezmot, tewrenmes.

<sup>3</sup> Rebbim, sen dëdingki:

«Talliwalghan bendem bilen ehde qildim,  
qulum bolghan Dawutqa qesem qildim.

<sup>4</sup> Sëning ewladliringni ebediy xanidanliqqa ige qilimen,  
neslingning textke warisliq qilishigha kapaletlik qilimen.»

*Sëlah*

<sup>5</sup> I Igem, ersh'elada möjiziliring tebrikliner,  
sadaqiting perishtiler arisida medhiyeler.

<sup>6</sup> Büyüklükte sanga tengdash biri yoqtur,  
ersh'elada hëchkim sanga oxshimastur.

<sup>7</sup> Xudaning heywisidin perishtiler titrep turar,  
etrapida hemmeylen qorqup turar.

<sup>8</sup> I Xuda – Qudretlik Serdar Perwerdigar,<sup>③</sup>  
sanga oxshash qudret igisidin yene kim bar?  
Etrapingni sadaqetlik orap turar.

<sup>9</sup> Dëngiz qanche meghrur bolsun sen uninggha hökümransen,  
örkeshlise dolqun yasap uni bësip tinchlandurisen.

<sup>10</sup> Dëngizdiki raxabni<sup>④</sup> sen berbat qilding,  
qudritingde düşminingni bitchit qilding.

<sup>11</sup> Asman, zëmin – pütün jahan sëningkidur,  
uningdiki hemme nerse peqet sëning ijadingdur.

<sup>12</sup> Yaratqansen shimal, jenub we ulardiki hemmini,  
shadliqta namingni küyler Tabor, Xermon choqqiliri.

<sup>13</sup> Biliking qudretlik, qolung küchlüktur,  
üstün kötürülgen ong qolung ghalibtur.

<sup>14</sup> Textingning uli bolsa heqqaniyliq, adalettur,  
muhebbet we sadaqetlik hökümranliqingning hemrahidur.

<sup>15</sup> Tentene, alqishlarni qilghan xelq bextlik hësablinar,  
yashar ular huzurungning nurida i Perwerdigar.

<sup>16</sup> Naming bilen ular da'im shad bolar,  
adalitingdin söyünüp tentene qilar.

③ **Qudretlik Serdar Perwerdigar** – Bezi terjimilerde «samawi qoshunlarning serdari bolghan Perwerdigar» yaki «perishtilerning serdari bolghan Perwerdigar» dep ëlinghan.

④ **Raxab** – Ken'an xelqining qedimiy riwayetliride uchraydighan bir xil dëngizdiki mexluq bolup, u halaketlik dëngizgha we weyrar qilghuchi küchlerge simwol qilinghan.

<sup>17</sup> Ularning küh-quwwet, shan-sheripi sendin këler,  
shapa'iting bolghach ular da'im ghelibe qilar.

<sup>18</sup> Berheq, bizning padishahimiz mensuptur Perwerdigargha,  
tewedur Isra'illarni tallighan muqeddes Xudagha.

<sup>19</sup> Bir wehiyinde mundaq dëgeniding sadiq öz bendengge:  
«Men bir ezimetke yardimimni yetküzdüm,  
el arisidin uni tallap, kötürdüm.

<sup>20</sup> Dëmek, qulum Dawutni taptim,  
muqeddes mëyimni sürkep bëshigha,  
uni silerge padishah qilip tiklidim.

<sup>21</sup> Qolum uninggha yölek bolar,  
bilikim uni kühke toldurar.

<sup>22</sup> Düşmenliri uni peqet yëngelmes,  
peskeshlermu uni qistap ëzelmes.

<sup>23</sup> Reqiblrini uning aldida weyran qilimen,  
öchmenlrini yer bilen yeksan qilimen.

<sup>24</sup> Sadaqitim, muhebbitim uninggha yar bolar,  
mëning namim bilen u zeper quchar.

<sup>25</sup> Men uni hökümraniq qilghuzarmen dëngizgha,<sup>⑤</sup>  
hoquqini yürgüzermen hem deryalargha.

<sup>26</sup> U manga nida qilip dëdiki:  
‘sen mëning atam, Xudayimdursen,  
nijatkarim, qoram tëshimdursen.’

<sup>27</sup> Men uni mëning tunji oghlum qilimen,  
dunyadiki eng ulugh padishah qilip tikleymen.

<sup>28</sup> Muhebbitim uninggha ebediydur,  
qilghan ehdem menggüge buzulmastur.

<sup>29</sup> Ewladlrini ebediy xanidanliqqa ige qilimen,  
textini uning asman kebi dawam qildurimen.

<sup>30</sup> Mubada uning ewladliri telimlirimdin chiqip ketse,  
hökümlirim boyiche ish körmise.

<sup>31</sup> Ular permanlirimni buzsa,

---

⑤ *Dëngiz we deryalar* – Bezi mutexassisler bu yerdiki «dëngiz»ni Ottura Dëngiz, «deryalar»ni Firat deryasi we uning tarmaq ëqimliri, dep qaraydu. Qandaqla bolmisun, bu yerdiki «dëngiz» we «deryalar» Xuda we uning padishahliqigha qarshi chiqqan düşmenlerge simwol qilinghan.

emrlirimge ita'et qilmisa,

<sup>32</sup> unda men ita'etsizliklarini tayaq bilen,  
gunahlarini yara-jarahet bilan jazalaymen.

<sup>33</sup> Lekin muhebbitimni Dawuttin üzmeymen,  
yoki wedemge xianet qilmaymen.

<sup>34</sup> Tüzgen ehdemni esla buzmaymen,  
wedemdin peqet qaytmaymen.

<sup>35</sup> Men muqeddes namimda qesem ichkenmen,  
Dawutqa ëytqan sözümdin yanmaymen.

<sup>36</sup> Uning ewladlari ebediy dawamlishar,  
uning texti quyash kebi parlap turar.

<sup>37</sup> U asmandiki sadiq guwahchi ay kebi  
mustehkem, mezmur turar ebediy.»

*Sëlah*

<sup>38</sup> Biraq hazir sen uni ret qilip tashliwetting,  
özüng tallap bëkitken padishahqa ghezeplending.

<sup>39</sup> Inkar qilding qulung bilen tüzgen ehдини,  
tashliwetting uning taj-text – hoquqini.

<sup>40</sup> Weyran qilding uning barliq qorghanlarini,  
xarabe qilding sheher-qel'elirini.

<sup>41</sup> Yoldin ötüwatqanlar bulimaqta shehirini,  
u qoshna eller aldida reswa boldi.

<sup>42</sup> Ghelibe qildurdung uning reqiblarini,  
xushal qilding pütkül düşmenlarini.

<sup>43</sup> Qayturdung uning qilichining bisini,  
jenglerde meghlup qilding uni.

<sup>44</sup> Yerge urdung uning heywitini,  
küldek tozuttung textini.

<sup>45</sup> Xijaletke chömdürüp  
qisqartting yashliqini. *Sëlah*

<sup>46</sup> I Perwerdigar,  
qachanghiche özüngni mendin qachurisen?  
Qehr-ghezep otungni qachanghiche köydürisen?

<sup>47</sup> Este tutqin i Xuda, ömrümning qisqiliqini,  
nëmidëgen bihudiliktur insanning hayati.

<sup>48</sup> Qaysi insan yashap ölüm körmeydiken?  
Gördin öz jënini aman saqlap qalidikén? *Sëlah*

<sup>49</sup> I Rebbim,  
 sadaquette Dawutqa qilghan wediliring nelerde qaldi?  
 Burun körsetken mëhir-muhebbiting qeyerde qaldi?  
<sup>50</sup> Qulung uchrawatqan mesxirilerni eske alghaysen,  
 barche elning manga qilghan haqaretlirini körgeysen!  
<sup>51</sup> Reqibliring mëni da'im mesxire qilar,  
 özüng tallighan padishahni xar qilar.  
<sup>52</sup> Perwerdigargha menggü hemdusanalar bolghay!  
 Amin, amin!

## 4-bölek

### 90-munajat

*Teqwadar Musa peyghemberning du'asi*

<sup>1</sup> I Rebbim, panah bolup kelding bizge,  
 ewladtin-ewladqiche.  
<sup>2</sup> Taghlar berpa qilinmastinla,  
 zëmin we alem yaritilmastinla,  
 özüng Xuda iding ezeldinla,  
 menggüge Xudadursen yenila.  
<sup>3</sup> Dëseng eger «ey insanlar, tupraqqa qaytinglar»,  
 insan shu'an tupraqqa aylinar.  
<sup>4</sup> Berheq, sen üçün ming yil goya  
 tünügün ötken bir kündecla,  
 yaki këchidiki birnechche sa'ettekla.  
<sup>5</sup> Insanni ëlip këtisen kelkündecl,  
 uning ömri tüger goyaki chüshtek,  
 tang seherde ünüp chiqqan maysidek.  
<sup>6</sup> Maysilar ünüp chiqar seherde,  
 soliship këter axshamghiche.  
<sup>7</sup> Shühhisizki, biz halak bolimiz ghezippingdin,  
 wehimige chüshimiz qehringdin.  
<sup>8</sup> Ashkara qilisen yamanliqimizni aldingda,



pinhan gunahlirimizni jamalingning nurida.

<sup>9</sup> Künlirimiz ghezep-neprette öter,  
yillirimiz uh tartip azabta këter.

<sup>10</sup> Ömrimiz yetmish yilche bolar,  
seksenge ulishar maghduri barlar.  
Emma eng yaxshi chaghlirimizmu  
japa we qayghuda öter,  
künlirimiz közni yumup achquche tüger,  
hayatimiz uchqandek ötüp këter.

<sup>11</sup> Ghezipingning qudritini kim oylap yëter?  
Qehringge layiq kim sendin eyminer?

<sup>12</sup> Ömür qisqa, qedirleshni ögetkin bizge,  
shu ömürning sawaqliri ornisan qelbimizge.

<sup>13</sup> I Igem ötüney men, qaytip kelgin arimizgha,  
qachanghiche yashaymizki mohtaj bolup shepqitingge?  
Rehim eyle sëni söygen bendiliringge!

<sup>14</sup> Her seherde qandursang ger bizni chin muhebbitingge,  
her kün alqish yangratqaymiz sëning qutluq sheningge.

<sup>15</sup> Bizge qanche uzun azab salghan bolsang,  
bizni qandaq külpetlerge qoyghan bolsang,  
emdi shunche külke, shadliq bergin bizge.

<sup>16</sup> Sadiq bendiliring körsun nijatliqingni,  
ularning perzentliri shan-shöhritingni.

<sup>17</sup> I Rebbimiz, mëhring bizge yar bolsun,  
medet qilghin, ishlirimiz ong bolsun,  
qollirimiz berikitingge liq tolsun.

## 91-munajat

<sup>1</sup> Kimki makan tutsa ulugh Xudaning panahida,  
yashar u hemmige qadir Xuda sayisida.

<sup>2</sup> Eytarmen Perwerdigargha: «Bashpanahim, qorghinimsen,  
ishenchimni baghlighan Xudayimsen.»

<sup>3</sup> Berheq, Xuda qutquzar sëni qiltaqchining qiltaqliridin,  
qirghin qilghuchi wabadin.

<sup>4</sup> Bürküt kebi u qanatli astigha alar sëni,

sen üçhün panah bolar uning qanatliri,  
qalqan we istihkaming bolar sadaqiti.

<sup>5</sup> Qorqmassen ne këchining wehimisidin,  
ne kündüzi ëtilghan oqtin.

<sup>6</sup> Ne qarangghuda bildürmey tarqalghan wabadin,  
ne yoruqta kelgen ejellik apettin.

<sup>7</sup> Gerche minglighan kishiler yiqilsimu bu yëningda,  
tümenligen jesetler yatsimu u yëningda,  
bala-qazalar hëch yëqinlashmas sanga.

<sup>8</sup> Körisen peqet öz közüng bilen bu ishlarni,  
pasiqlarning qandaq jazalanghinini.

<sup>9</sup> Perwerdigarni panah qilghining üçhün,  
ulugh Xudani qorghinim dep bilgining üçhün,

<sup>10</sup> hëchbir yamanliq kelmes bëshinggha,  
hëch waba yëqinlashmas chëdiringgha.

<sup>11</sup> Perwerdigar emr bërer sen üçhün perishtilirige,  
ular qoghdar sëni hemme yolliringda.

<sup>12</sup> Yürer perishtiler sëni kötürüp qollirida,  
urulup ketmisun dep putliring birer tashqa.

<sup>13</sup> Bësip desseysen yilan we shirni,  
cheyleysen zeherlik yilan we arslanni.

<sup>14</sup> Deyduki Perwerdigar:  
«Mëni söygenliki üçhün uni qutquzimen.  
Mëni tonughanliqi üçhün qoghdaymen.

<sup>15</sup> Jawab bërimen iltija qilghinida,  
uning bilen bille bolimen ëghir künliride,  
qutquzup uni, sazawer qilimen shöhretke.

<sup>16</sup> Uzun ömür ata qilip, memnun qilimen uni,  
bërimen uninggha nijatliqimni.»

## 92-munajat

*Dem ëlish künde<sup>⑥</sup> ëytilidighan munajat*

---

⑥ **Dem ëlish küni** – Xuda Musa peyghember arqiliq Yehudiylargha bu künde ish qilmay dem ëlish heqqide emr qilghan. «Tewrat. Misirdin chiqish» 20-bab 8–11 ayetlerge qarang.

<sup>1</sup> I Perwerdigar, neqeder bexttur sanga shükür ëytish,  
i ulugh Xuda, neqeder bexttur namingni naxshigha qëtish.

<sup>2</sup> Bayan eylep menggölük muhebbitingni seherde,  
sadaqitingni teriplesh herbir këchide –

<sup>3</sup> On tarliq saz we chiltarning nawasida,  
liraning yëqimliq munglirida.

<sup>4</sup> Chünki mëni shadlandurdung karametliringde i Xuda,  
manga qilghan ejringdin naxsha ëytarmen xushalliqla.

<sup>5</sup> I Perwerdigar, neqeder büyük sening möjiziliring.  
Shunchilik yüksek, niyet, meqsetliring.

<sup>6</sup> Töwendiki heqiqetni bilmes nadan ademler,  
chüshenmeydu uni yene hamaqet we exmeqler.

<sup>7</sup> Gerche ot-chöp öskendek tēz össimu reziller,  
shunche güllep yashnisimu hemde barliq peskeshler,  
lëkin menggölük halaketke duchardur ular.

<sup>8</sup> Hemmige menggü qadirdursen, i Perwerdigar.

<sup>9</sup> Mana qara, düşmenliring muqerrerki halak bolar,  
tiripiren bolidu hem yamanliq qilghuchilar.

<sup>10</sup> Lëkin yawa buqidek küchlendürdüng sen mëni,  
hem bëshimgha sürkiding rohlandurghuch mëyini. ⑦

<sup>11</sup> Kördüm düşmenlirimning meghlubiyitini,  
anglidim rezil reqlibirimning yigha-zarini.

<sup>12</sup> Xuddi xorma derixidek güllep yashnar heqqaniylar,  
hem yene Liwandiki këdir derixidek aynip öser.

<sup>13</sup> Tikilgendur ular Perwerdigar huzurigha,  
güllep yashnar Igimizning hoyla-aramlirida.

<sup>14</sup> Qërisimu ular yene bëridu mëwe,  
bük-baraqsan kökirip turar hemishe.

<sup>15</sup> Shunga ular deyduki: «Perwerdigar adildur,  
adaletlik u da'im, qoram tashtek panahimiz Xudadur.»

---

⑦ **Bëshigha may sürkesh** – Eyni waqitta Isra'iliyede mëhmanning bëshigha rohlanduridighan xush puraqliq may sürkesh aditi bar idi.

## 93-munajat

<sup>1</sup> Hökümrandur Perwerdigar,  
heywet uning yëpinchisi,  
oralghandur ulughwarliq,  
qudret uning bel potisi.  
Mezmut qilinghan dunya,  
tewrenmes u esla.

<sup>2</sup> Mustehkemdur texting ezeldin,  
mewjutsen özüng elmisaqtin.

<sup>3</sup> I Perwerdigar,  
sharqirimaqta dëngiz suliri,  
yangrimaqta shawqunliri,  
güldürlimekte dolqunliri.

<sup>4</sup> Dëngizlarning güldürleshlidiridin,  
dolqunlarning yulqunushliridin,  
qudretliktur ershtiki Perwerdigar.

<sup>5</sup> I Perwerdigar, özgermestur perzliring,  
öyüngge zinnettur menggülik muqeddesliking.

## 94-munajat

<sup>1</sup> I jazalighuchi Perwerdigar, i Xuda,  
i jazalighuchi Perwerdigar, chachqin jula.

<sup>2</sup> I jahan soraqchisi, chiqip otturigha,  
layiqida jaza bergin tekebburlargha.

<sup>3</sup> I Perwerdigar, reziller qachanghiche maxtinar,  
qachanghiche bëshini kötürüp yürüsher ular?

<sup>4</sup> Walaqshiydu tekebburluq bilen ular,  
po atidu u yamanliq qilghuchilar!

<sup>5</sup> Sen tallighan qowmingni ëzip ular,  
sanga tewe bolghanlargha jebir salar.

<sup>6</sup> Qirghin qilip tul xotun, ghëriblarni,  
öltüridu panahsiz yetimlarni.

<sup>7</sup> Ular der: «Körmeydu Perwerdigar,  
Yaqupning Xudasi bilmeydu zinhar.»

<sup>8</sup> Ey elning hamaqetliri, oylap bēqinglar!

Ey exmeqler, qachan bolar eqlinglar?

<sup>9</sup> Anglimasmu qulaqni yaratquchi?!

Körmesmu közni ata qilghuchi?!

<sup>10</sup> Yat ellerni jazalighuchi Xuda jazalimasmu silerni?

Insangha eqil ögetküchi terbiyelimesmu ademni?

<sup>11</sup> Xuda bilidu insanning oy-pikrini,

bihudidur xiyallarning hemmisi.

<sup>12</sup> Bextliktur sen terbiyeligen kishi, i Perwerdigar,  
insan terbiyengdin, telimingdin bext tapar!

<sup>13</sup> Sen ularni aman qilisen yaman künlerde,  
taki yamanlar origha chüshüp halak bolghuche.

<sup>14</sup> Perwerdigar öz qowmini terk etmes,  
özige mensup bolghanlarni tashlap ketmes.

<sup>15</sup> Höküm-perman hoquqi qaytar haman adaletke,  
qelbi paklar himaye qilar adaletning keynide.

<sup>16</sup> Rezillerdin qoghdaydu mēni kim chiqip otturigha?  
Kim turar men terepte qarshi halda yamanlarga?

<sup>17</sup> Eger yarem bermigen bolsa idi manga Xuda,  
yatar idim jimjitliq qaplighan ölükler makanida.

<sup>18</sup> I Perwerdigar, tēyilip kētey dēginimde,  
yöliding mēni menggülük muhebbitingde.

<sup>19</sup> Ghem-qayghu, endishide qalghinimda,  
shadlandurisen teselli bērip manga.

<sup>20</sup> Sanga dost bolalmas chirikleshken emeldarlar,  
qanunni qalqan qilar qilghanlirida eski ishlar.

<sup>21</sup> Ular birlisher heqqaniylarni öltürüşke,  
höküm qilar bigunahlarni ölümge.

<sup>22</sup> Perwerdigar qorghinimdur,  
panahgahim – qoram tēshimdur.

<sup>23</sup> Gunahliri üçhün Xuda ularni jazalar,  
rezilliki üçhün Xuda ularni halak qilar,  
shundaq, Perwerdigarimiz ularni qirip tashlar.

## 95-munajat

<sup>1</sup> Naxsha ëytayli këlinglar Perwerdigargha bëghishlap,  
qoram tashtek qutquzghuchi Xudani medhiyeleyli alqishlap.

<sup>2</sup> Huzurigha Xudaning shükür ëytip kireyli,  
tentene bilen uninggha nawa qilip medhiyeler ëytayli.

<sup>3</sup> Chünki Xuda – Igimiz Perwerdigar ulughdur,  
u bir büyük padishah, barliq «ilahlar»din<sup>⑧</sup> üstündür.

<sup>4</sup> Choqqilardin taki eng chongqur yerlirigiche zëminning,  
jimisi uning qolida, mülkidur uning.

<sup>5</sup> Dëngiz-okyanlar tewedur Xudagha, u yaratqan ularni,  
zëmin anga mensuptur, qolliri wujudqa keltürgen uni.

<sup>6</sup> Sejde qilayli këlinglar Perwerdigargha,  
Yaratquchimiz u bizning tiz pükeyli uninggha.

<sup>7</sup> Chünki u bizning Xudayimizdur,  
biz uning ghemxorluqidiki qowmdurmiz,  
u perwish qiliwatqan qoyliridurmiz.

<sup>8</sup> Bügün uning awazigha qulaq salsanglar eger,  
u derki: «Jahil bolmanglar ejdadinglar Miribada bolghinidek,  
chöl-bayawan Massahta tersaliq qilghinidek.»<sup>⑨</sup>

<sup>9</sup> Ata-bowanglar ene shu yerde mëni sinighanidi,  
möjizilirimni körüp turupmu mëni tekshürgenidi.

<sup>10</sup> Men qiriq yilghiche yirginip ejdadliringlardin,  
dëdimki: ‘ularning qelbi yiraqtur mendin,  
mangmas ular mëning yolumdin.’

<sup>11</sup> Qesem qilip ëyttim yene ghezepte shunga:  
‘kirelmes ular mëning aramgahimgha.’»

## 96-munajat

<sup>1</sup> Yëngi naxsha ëytinglar Perwerdigargha bëghishlap,

---

⑧ **Ilahlar** – Bu yerde ëytilghan «ilahlar» dunyadiki her xil xelqler ishinidighan yalghan ilahlarni körsitidu.

⑨ **Miriba we Massah** – Yer isimliri bolup, menisi «jëdel» we «sinash» dëgenliktur. Isra'illar bu yerlerde Musa peyghemberdin renjigenidi we Perwerdigarni sinimaqchi bolghanidi. «Tewrat. Misirdin chiqish» 17-babqa qaralsun.

ey jahan ehli yangritinglar ghezeller uninggha atap.

<sup>2</sup> Naxshanglarda teriplenglar Xudaning namini,  
bayan eylep her küni uning nijatliqini.

<sup>3</sup> Tarqitinglar shan-sheripini eller ara,  
ajayip ishlirini xelq ara.

<sup>4</sup> Ulugh bolghach Perwerdigar da'ima,  
u layiqtur hessilep medhiyelinishke,  
üstün bolghach u gheyriy ilahlardin,  
peqet ula erziydu eyminishke.

<sup>5</sup> Peqet buttur bashqilarning ilahliri,  
emma Xuda yaratqandur ershlerni.

<sup>6</sup> Orap turar shan-sherep we büyüklük uni,  
qudret we güzellikke tolghandur uning turargahi.

<sup>7</sup> Teriplenglar ey el-qowmlar Perwerdigarni,  
küylenglar uning shan-shöhret we qudritini.

<sup>8</sup> Perwerdigar sheripige munasip hemdusana oqunglar,  
Xudaning ibadetxana hoylisigha hediye bilen kiringlar.

<sup>9</sup> Ey jahan ehli, Perwerdigardin qorqunglar,  
parlaq, muqeddes Perwerdigargha sejde qilinglar,

<sup>10</sup> ëytinglar eller ara:

«Perwerdigar eng aliy hökümrاندur,  
u sorar xelqlerni adalette.

Berheq, dunya mustehkem, tewrenmestur.»

<sup>11</sup> Shadlansun yer-jahan, xush bolsun asmanlar,  
tentene qilishsun dëngiz we uningdiki janliqlar.

<sup>12</sup> Yayrisun dalilar, uningdiki charwilar,  
naxsha ëytsun Igimiz aldida ormanlar.

<sup>13</sup> Chünki Perwerdigar jezmen këlidu hökümrانliq qilishqa,  
këlidu dunyani adalette, xelqlerni heqqaniy bashqurushqa.

## 97-munajat

<sup>1</sup> Eng aliy hökümrاندur Perwerdigar,  
xushallansun buningdin hemme xelqler,  
shadlansun hetta eng yiraqtiki eller.

<sup>2</sup> Sirliq we pinhanliq ara turar Perwerdigar,

heqqaniyet, adalette texti uning mezmur turar.

<sup>3</sup> Otlar lawuldap köyüp turar aldida,  
reqiblrini köydürüwëter heryanda.

<sup>4</sup> Chaqmiqini chaqturup yorutar u jahanni,  
yer-zëmin titrep këter körüp buni.

<sup>5</sup> Momdek ërip këter büyük taghlar hetta,  
alemning hökümrani Perwerdigar aldida.

<sup>6</sup> Ershler jakarlar uning heqqaniylikini,  
jimi xelqler körer uning shan-sheripini.

<sup>7</sup> Shermendilikte qalar axir butperesler,  
erzimes butlirini maxtighanlar.  
Perwerdigargha sejde qilar barliq «ilahlar».

<sup>8</sup> I Perwerdigar,  
shadlandi adalitingdin pütün Yehudiye sheherliri,  
xushalliqqa chömdi Si'on anglap hökümliringni.

<sup>9</sup> Berheq, i Perwerdigar,  
jahangha hökümrani ulugh Xudadursen,  
gheyriy ilahlardin shuqeder üstündursen.

<sup>10</sup> Ey Perwerdigarni söygenler, öch körünglar yamanliqni,  
Perwerdigar qoghdar öz teqwadarlirining jënini,  
qutquzar rezillerning changgilidin u sadiqlarni.

<sup>11</sup> Nur xuddi uruqtek chëchilghandur heqqaniylargha,  
shadliq tërilghandur dili duruslarga.

<sup>12</sup> Ey heqqaniylar, Perwerdigardin xushallininglar,  
muqeddeslikini yad ëtip uninggha shükür ëytinglar.

## 98-munajat

<sup>1</sup> Perwerdigargha bëghishlap ëytinglar yëngi naxsha,  
chünki ajayip möjiziler igisidir Xuda,  
muqeddes biliki, ong qoli zeper bergendur uninggha.

<sup>2</sup> Qildi Xuda namayan ghelibisini hemmige,  
adalitini körsetti jahandiki ellerge.

<sup>3</sup> U yetküzdü Isra'illargha mëhir we muhebbitini,  
untumidi u zinhar Isra'illargha bolghan sadaqitini,



barche awam kördi hem Igimizning utuqini.

<sup>4</sup> Ey barche insanlar, alqish yangritinglar Xudagha, xush bolup medhiyeler oqunglar naxshanglarda uninggha.

<sup>5</sup> Xudagha atap lira bilen neghme-nawa qilinglar, hem uninggha lira bilen naxsha-ghezel ëytinglar.

<sup>6</sup> Yangritinglar alqishlar padishahimiz Xudagha, alqishimiz bolsun anga kanay bilen burghida.

<sup>7</sup> Jushqunlisun dengiz we uningdiki janliqlar, qilsun qizghin tentene zëmin yene janliqlar.

<sup>8</sup> Chawak chalsun Xudagha xushalliqdin deryalar, shadliq bilen Xudani küyge qatsun hem taghlar.

<sup>9</sup> Chünki Perwerdigar jezman këlidu hökümranliq qilishqa, këlidu dunyani adalette, xelqlerni heqqaniy bashqurushqa.

## 99-munajat

<sup>1</sup> Eng aliy hökümrandur Perwerdigar!

U kërublar<sup>①</sup> otturisida textte olturar, uningdin eyminip titrisun pütkül qowmlar, heywisidin zilzilige kelsun hemme jaylar.

<sup>2</sup> Hökümrandur Si'ongha Perwerdigar, u barliq qowmlar üstidin höküm sürer.

<sup>3</sup> Muqeddestursen i Perwerdigar, heywetlik, büyük namingni medhiyelisun ular.

<sup>4</sup> I adalet söygüchi qudretlik shahimiz – Xuda, adilliqni ornatqanting Yaqup ewladliri arisigha, adalet we heqqaniyet emelge ashqanidi ularda.

<sup>5</sup> Perwerdigarimizni ulughlanglar, ayighigha bash qoyup sejde qilinglar. Chünki u muqeddestur!

---

① **Kërüb** – Perishtige oxshaydighan, ershte yashaydighan intayin küchlük bir xil qanatliq mexluq. Eyni waqitta Xudaning ehde sanduqining üstige bu mexluqning ikki dane heykili ornitilghan. Xudaning ehde sanduqining yene bir ismi «Xudaning texti»dur. Shu sewebtin «kërublar otturisida textte olturar» dep ëlinghan.

<sup>6</sup> Musa we Harunlar uning rohaniyliridindur,<sup>②</sup>  
Samu'ilmu uninggha iltija qilghanlardindur.

Ular du'a qilghanda Perwerdigargha,  
berheq u jawab bergenidi ulargha.

<sup>7</sup> Perwerdigar sözligenidi bulut tüwrüki ichidin<sup>③</sup> ulargha,  
ular emel qilishti Xuda bergen perz-permanlargha.

<sup>8</sup> I Igimiz Perwerdigar, jawab berding ulargha.  
Ularning gunahlrini meghpiret qilding da'ima,  
emma jazaliding ularni towa qilmighinida.

<sup>9</sup> Perwerdigarimizni ulughlanglar,  
muqeddes Si'on tēghida uninggha sejde qilinglar,  
chünki muqeddestur Perwerdigarimiz!

## 100-munajat

### *Shükür äytish munajiti*

<sup>1</sup> Ey pütkül jahandiki insanlar,  
yangritinglar Perwerdigargha alqishlar.

<sup>2</sup> Xushalliq bilen ibadet qilinglar uninggha,  
shadliq bilen munajat oqup kiringlar huzurigha.

<sup>3</sup> Bilinglarki, Perwerdigar yēganidur,  
bizni u yaratqandur, biz uninggha tewedurmiz,  
biz uning xelqidurmiz, yayliqining qoyliridurmiz.

<sup>4</sup> Derwaziliridin kiringlar hemdusana-shükür äytip,  
qedem teshrip qilinglar hoylilirigha medhiye oqup,  
teriqlenglar namini minnetdarliq bildürüp.

---

② **Rohaniy** – Xuda bilen insanlar otturisidiki wasitichilikke teyinlinip, özi we öz xelqi üçün qurbanliq qilidighan, du'a qilidighan, shundaqla xelqning Xudagha ita'et qilishi üçün ulargha Tewrat qanunini chüshendürüp, uninggha emel qilishqa dewet qilidighan adem.

③ **Bulut tüwrüki ichidin** – Musa öz qowmini Misirdin ëlip chiqip, chöl-bayawanda yol bashlap këtiwatqinida asmandin bulut tüwrüki chüshüp, Perwerdigarning awazi bulut tüwükining ichidin anglanghanidi. «Tewrat. Misirdin chiqish» 33-bab 9-ayetke qaralsun.

<sup>5</sup> Berheq, Perwerdigar shapa'etliktur,  
uning mëhir-muhebbiti menggüliktur,  
ewladtin-ewladqiche sadaqetliktur.

## 101-munajat

*Dawut yazghan munajat*

<sup>1</sup> Küyleymen menggülik muhebbet we adalitingni,  
i Perwerdigar küylirimge qatimen sëni.

<sup>2</sup> Yolum toghra bolsimu ëhtiyat qilip mangimen,  
Perwerdigar qachanmu yardemge këlersen?

<sup>3</sup> Xiyalimgha kelmese esla pasiq qilmish, rezillik,  
yoldin chiqqan azghunlarga nepritim bar shunchilik,  
ular qilghan gunahlarga hewisim yoq qilchilik.

<sup>4</sup> Könglüm mëning egrilikdin xaliydur,  
hemde hemme rezillikdin yiraqtur.

<sup>5</sup> Bashqilargha kimki töhmet eylise yoq qilarmen uni düshmen bilip,  
körsem eger hali üstün, menmenchini turalmasmen süküt qilip.

<sup>6</sup> Kim ershtiki Xudagha sadıq bolsa,  
ulargha öz ordamdın orun bërimen.

Toghra, heq yolda manghanlarnı  
mëning xizmitimge qoyimen.

<sup>7</sup> Hiyligerlerge ordamda orun yoqtur,  
yalghanchılar huzurumda bolalmastur.

<sup>8</sup> Zëminimdin yoq qilimen rezillerni her seherde,  
birmu yaman qalmas hetta Perwerdigarning shehiride.

## 102-munajat

*Ëzilip halidin ketken bir ademning Perwerdigargha dad-peryad qilip  
qilghan du'asi.*

<sup>1</sup> Anglighaysen Perwerdigar du'ayimni,  
tingshighaysen mëning qilghan peryadi.

<sup>2</sup> Yoshurmighin didaringni mendin Xuda külpette qalghinimda,

nida qilsam qulaq sëlîp tēzdin jawab bergin manga.

<sup>3</sup> Ömrüm mëning is-tütektek ketmekte ghayib bolup,  
wujudum örtenmekte ottek köyüp.

<sup>4</sup> Yürikim quruq chöptek qurup ketti.

Ishtihasisiz, tamiqim azlap ketti.

<sup>5</sup> Hesret we nadamette köp qiynaldim,  
oruqlap bir tēre, bir ustixan bolup qaldim.

<sup>6</sup> Men goya bayawanda uchup yürigen tazqarimen,  
weyrane xarabini makan qilghan huwqushmen.

<sup>7</sup> Men goya ögzidiki yētim qushmen,  
yatsammu közüm ochuq, uyqusizmen.

<sup>8</sup> Künboyi mesxire qilar mëni dūshmenlirim,  
haqaretlik sözge yandash bolup qaldi mëning ismim.

<sup>9-10</sup> Sen qehr-ghezep qilghach manga,  
kül yēdim qorsiqimgha nan ornigha.

Köz yēshimsiz ichelmeymen ichimlikimni,  
berheq, Xuda exlet kebi tashliding mëni.

<sup>11</sup> Gugumdiki kölenggidek hayatimmu ghuwalashti,  
tēnim chöptek bolup qaqshal-ghazanglashti.

<sup>12</sup> Lēkin texting menggülüktur Perwerdigar,  
shöhriting elmisaqtin ta'ebedke dawamlishar.

<sup>13</sup> Sen yardimingni ayimay, Si'ongha rehim qilisen,  
chünki uninggha mëhriban bolup, yardem qilish waqti keldi,  
shundaq, yardem qilishning waqit-sa'iti yētip keldi.

<sup>14</sup> Qulliring tashlirini chin qelbidin söyey Si'onning,  
xarab bolghan tupriqigha ichini aghritip uning.

<sup>15</sup> Barche eller naminggha hōrmet qilar Perwerdigar,  
sheripingdin eyminer alemdeki hemme shah, hōkūmranlar.

<sup>16</sup> Perwerdigar Si'onni qayta qurar,  
shan-shöhriti Xudaning namayan bolar.

<sup>17</sup> Qobul qilar Perwerdigar miskinning du'asini,  
ret qilmaydu ghēribning peryadini.

<sup>18</sup> Kēlichek bir ewlad üchün  
xatirilenglar Xudaning qudrisini,  
kelgüside xelqler medhiyelisun Xudani.

<sup>19-20</sup> Chünki Xuda anglay dep, mehboslarning ah-zarini,

azad qilay dep, yene ölümge buyrulghanlarni.  
Nezer saldi üstimizge muqeddes makanidin,  
qaridi zëmin taman Perwerdigar ersh'eladin.

<sup>21-22</sup> Padishahlar, qowmlar jem bolghinida,

Perwerdigargha ibadet qilghinida.

Uning ulughluqini jakarlar Si'onda,  
shenige medhiye oqur Yërusalëmda.

<sup>23</sup> Biraq Xuda ajiz qildi qiran waqtimda,  
hayatimni qisqartti ömrümning yërimida.

<sup>24</sup> Yilliringning chëki yoqtur i Xuda,  
jënimni alma ömrümning yërimida.

<sup>25</sup> Dunyani yartqanting elmisaqta,  
asmanmu berpa boldi öz qolungda.

<sup>26</sup> Biraq ularning hemmisi yoqilidu,  
sen bolsang ebediy we menggölüksen.

Ular goya kiyimdek konirighanda,  
sen ularni kiyim kebi almashturisen.

Asman-zëmin yoq bolar birdinla.

<sup>27</sup> Lëkin senla özgermes Perwerdigar,  
peqet sende ebediy hayatliq bar.

<sup>28</sup> Xatirjem yashaydu qulliringning baliliri,  
huzurungda güllep yashnar ularning ewladliri.

## 103-munajat

*Dawut yazghan munajat*

<sup>1</sup> Igimizge hemdusana ëytqin mëning ey qelbim,  
teripligin uning muqeddes namini ey wujudum.

<sup>2</sup> Igimizge hemdusana ëytqin mëning ey qelbim,  
untumighin Xudaning shepqtini her da'im.

<sup>3</sup> Kechürer u barliq gunahliringni,  
saqaytar herqandaq këselliringni.

<sup>4</sup> U qutquzar ölümdin hayatingni,  
yaghdurar hem muhebbiti, rehimdilliqini.

<sup>5</sup> U sēni berikitide memnun qilar ömür boyi,  
yash chëghingdek küch-quwwiting urghup turar bürküt kebi.

<sup>6</sup> Perwerdigar yürgüzer heqqaniyet,  
ëzilgen barliq mezlumlargha adalet.

<sup>7</sup> Namayan qildi Xuda Musa peyghemberge öz yolini,  
Isra'il ewladlirigha karametlirini.

<sup>8</sup> Xuda rehimdil, shepqetliktur,  
asanliqche ghezipi kelmes,  
mëhir-muhebbiti cheksizdur.

<sup>9</sup> Eyiblimes u bizni uzaqqiche,  
ghezipimu emestur adaqqiche.

<sup>10</sup> U mu'amile qilmighandur bizge gunahlimizgha Yarisha,  
jazalimighandur bizni u qilmishlirimizgha qarita.

<sup>11</sup> Asman, zëmindin ëgiz bolsa qanchilik,  
Xudaning ixlasmenlerge bolghan muhebbiti cheksizdur shunchilik.

<sup>12</sup> Meshriq meghribtin yiraq bolsa qanchilik,  
yiraqlashturghandur gunahlimizni u bizdin shunchilik.

<sup>13</sup> Ata öz balilirigha köyse qanchilik,  
Perwerdigar köyümchanliq qilar ixlasmenlirige shunchilik.

<sup>14</sup> Shundaq, u biler bizning nëmidin yasalghanliqimizni,  
ësigе alar u bizning tupraq ikenlikimizni.

<sup>15</sup> Maysidek qisqidur insanning ömri,  
dalada ëchilghan güldür insanning özi.

<sup>16</sup> Egerde chiqsa shamal u gül tozar,  
hëchbir iz qaldurmastin ghayib bolar.

<sup>17-18</sup> Emma Perwerdigar özige ixlas qilghanlargha,  
hem uning ehdisige sadiq bolghanlargha,  
emlirige emel qilishni ëside tutqanlargha,  
u körsiter menggülük muhebbitini adaqqiche,  
heqqaniyiti dawam ëter ewladtin-ewladqiche.

<sup>19</sup> Perwerdigar ornatqandur textini ershke,  
u hökümraniq qilar hemning üstide.

<sup>20</sup> Ey Perwerdigarning qudretlik perishtiliri,  
silerdursiler uning sözige qulaq salghuchiliri,

uning emrlirini ijra qilghuchiliri,  
shunga teriplep küylenglar Perwerdigarni.

<sup>21</sup> Ey Xudaning ershtikiliri,  
silerdursiler uning iradisini ijra qilidighan xizmetchiliri,  
shunga teriplep küylenglar Perwerdigarni.

<sup>22</sup> Ey Perwerdigar yaratqanlar,  
teriplenglar Perwerdigarni u höküm sürgen hemme jayda,  
ey mäning qelbim äytqin hemdusana Perwerdigargha.

## 104-munajat

<sup>1</sup> Ey qelbim, hemdusana äytqin Perwerdigargha!  
Shan-shewketlik, heywetliksen, i Xuda,  
Ilahim tengdashsizsen ulughluqta.

<sup>2</sup> Libasingdur yoruqluq, sen uninggha pürkengen,  
asminingning gümbizi chëdir kebi tikilgen.

<sup>3</sup> Ershtiki turargahing limlirini  
ornitipsen köktiki sulargha,  
jeng harwisi kebi qilip bulutni,  
mangdurupsen shamalning qanitida.

<sup>4</sup> Shamal qilisen perishtiliringni,  
ot yalquni qilisen xizmetkarliringni.<sup>④</sup>

<sup>5</sup> Ornitipsen yerni shunche mukemmel  
u ulidin hëchbir zaman tewrenmes.

<sup>6-7</sup> Dëngiz yerni libas kebi orighan,  
choqqilarmu su astida qalghanti.  
Güldürmamang eymendurgech sularni,  
sular tëzdin öz ornigha yanghanti.

<sup>8</sup> Taghlar körünüp, wadilarmu ayan boldi,  
sular hem sen buyrughan yerge këlip jaylashti.

<sup>9</sup> Dëngiz süyi tëship yene basmisun dep zëminni,  
sen ulargha chek qoyup sizding chëgra siziqni.

<sup>10-11</sup> Sen bolghach wadida bulaq közi ëchilip,  
taghlar ara shildirlap aqti suliri.

---

④ Shamal qilisen perishtiliringni, ot yalquni qilisen xizmetkarliringni – bezi terjimilerde «perishte qilisen shamalni, xizmetkar qilisen ot yalqunini» dep ëlinghan.

Sular ichse uningdin daladiki janiwarlar,  
qanar idi hettaki yawa észekning teshnaliqi.

<sup>12</sup> Su boyigha qushlarmu köktin chüşhüp qonidu,  
da'im ular shaxlarda taqlap yürüp sayraydu.

<sup>13</sup> Ershtiki su bilen sughirisen taghlarni,  
özüng östürgen mëwige toldurisen zëminni.

<sup>14</sup> Charwa üçün dalida ot-chöplerni östürdüng,  
ozuqini insanlar qara yerdin alsun dep,  
ëtizlarda zira'et-köktatlarni östürdüng.

<sup>15</sup> Köngüllerni shad eyliseng sharabta,  
quwwet berding nëning bilen tenlerge,  
jilwe berding mëying bilen yüzlerge.

<sup>16</sup> Liwandiki këdir derexliri  
Perwerdigar tikkendur uni,  
Xuda qanghuche sughirar ularni.

<sup>17</sup> U derexlerge qushlar këlip uwa yasar,  
archa derexliri leylekning öyi bolar.

<sup>18</sup> Tagh öchkiliri taghlarda oynar,  
tik qiya sughurgha panah bolar.

<sup>19</sup> I Xuda, pesillerni ayrish üçün ayni yaratting,  
quyashqimu patidighan waqitni bildürdüng.

<sup>20</sup> Qarangghuluq chüşhürseng këche bolidu,  
ormanlarda janliqlar shipirlap këzip yüridu.

<sup>21</sup> Arslanlar olja izdep huwlishar,  
riziqlirini ular, Xuda sendin sorar.

<sup>22</sup> Quyash chiqsa ularmu uwisigha qaytar,  
gaytip këlip uwisida aram alar.

<sup>23</sup> Hemme adem öz ishigha mëngishar,  
etigendin kechkiche mëhnet qilar.

<sup>24</sup> Perwerdigar yaratqan mexluqatliring shunche köptur.  
Sen yaratqan janliqlar bilen tolghandur zëmin yüzi,  
bularning hemmisila hëkmitingning mëwisidur.

<sup>25</sup> Ene aldingda bipayan dëngiz yatar,  
uningda san-sanaqsiz janliq yashar,  
hem ularning chongi we kichiki bardur.



<sup>26</sup> Unda yene sen yaratqan liwyatan<sup>⑤</sup> bar,  
üstide uning qëyiq bilen kēme qatnar.

<sup>27</sup> Ular sendin rizqi üçün ozuq küter,  
ozuq üçün jamalingha telmürer.

<sup>28</sup> Ozuqini ular sēning qolungdin alar,  
shu ozuqta ularning qorsiqi toyar.

<sup>29</sup> Dekke-dükkige chüsher ular jamalingni yoshurghiningda,  
jan üzüp qara yerge qaytar, nepeslirini toxtatqiningda.

<sup>30</sup> Sen öz nepisingni ewetkinigde ular yaritilar,  
pütün yer yüzi yēngilinar.

<sup>31</sup> Perwerdigarning shöhriti ebediy bolghay,  
Perwerdigar yaratqanliridin xursen bolghay.

<sup>32</sup> Perwerdigar yerge baqsa zēmin titrer,  
taghqa tegse otlar yēnip, tütün chiqar.

<sup>33</sup> Nawada jēnim tende bolsila  
medhiye oquymen Xudayimgha,  
menggü hemdusana ēytimen uninggha.

<sup>34</sup> Oylirimdin Xuda razi bolghay,  
chünki Perwerdigardin boldum xushal,

<sup>35</sup> gunahkarlar yer yüzide qalmighay,  
reziller zawal tapqay.  
Hemdusana ēytqin ey qelbim Perwerdigargha,  
hemdusana oqunglar hemminglar uninggha.

## 105-munajat

<sup>1</sup> Perwerdigargha shükürler ēytinglar,  
uning shenige medhiyeler oqunglar,  
karametlirini eller ara bayan qilinglar!

<sup>2</sup> Xudani küylenglar qētip naxsha-neghmige,  
mōjizilirini uning jakarlanglar hemmige.

<sup>3</sup> Ulughlanglar muqeddes xisletlirini Xudaning,  
qelbi shadlansun Perwerdigarni sēghinghanlarning.

---

⑤ *Liwyatan* – Dēngizda yashaydighan ejdihagha oxshap kētidighan qorqunchluq haywan bolup, Ken'anliqlarning riwayetliride uchraydu.

<sup>4</sup> Telpünunglar Xudaning qudritage-küchige,  
intilinglar hem uning huzurigha-mährige.

<sup>5</sup> Ėsinglarda bolsun uning karametliri,  
möjiziliri we chiqarghan hökümliri.

<sup>6</sup> I Xudaning quli Ibrahimning nesilliri,  
u özi tallighan Yaqupning ewladliri.

<sup>7</sup> U Perwerdigardur, u bizning Xudayimizdur,  
uning hökümliri hemme yerde küchke igidur.

<sup>8</sup> Uning tüzgen ehdisi ebediy yadididur,  
bu uning adaqqiche wede qilghan sözidur.

<sup>9</sup> Perwerdigar Ibrahim bilen ehde tüzgenidi,  
Is'haqqimu qesem ichkenidi.

<sup>10</sup> U buni Yaqupqimu nizam qilip bergenidi.

Isra'ilgha<sup>⑥</sup> menggülük ehde qilip mundaq dëgenidi:

<sup>11</sup> «Kenan zëminini sëning mülküng qilimen,  
uni sanga te'elluq nësiweng qilimen.»

<sup>12</sup> U chaghda ular nahayiti az sanliq idi,  
nezerde yoq hem musapir idi.

<sup>13</sup> Ular yurtmu-yurt sersan idi,  
eldin-elge këzer idi.

<sup>14</sup> Xuda hëchkimning ularni ëzishige yol qoymidi,  
ularni dep, padishahlarnimu mundaq agahlandurdi:

<sup>15</sup> «Mëning tallighanlirimgha chëqilmanglar,  
peyghemberlirimge ziyankeshlik qilmanglar.»

<sup>16</sup> Acharchiliq berdi Xuda Ken'angha,  
zar qildi ularni ash-nangha.

<sup>17</sup> Xuda ularni dep aldin'ala Yüsüpni Misirgha ewetkenidi,  
akiliri uni qul qilip satqanidi.

<sup>18</sup> Uning putliri zenjirde zeximlengenidi,  
boynigha boyunturuq sëlinghanidi.

<sup>19</sup> U tawlandi Perwerdigarning bëshariti körülgüche,  
Xuda Yüsüpning chüshide körsetkenliri ispatlanghuche.

<sup>20</sup> Uni azad qilishqa Pir'ewn emr qildi,  
ellerning hökümrani uninggha hörlük berdi.

<sup>21</sup> Pir'ewn uni ordisigha ghojidar qildi,

---

⑥ *Isra'il* – Yaqup peyghemberning yene bir ismi.

barliq mal-mülkige bashliq qilib teyinlidi.

<sup>22</sup> Berdi uning ixtiyarigha wezirilirini,  
danaliq öginishke tapshurdi aqsaqallirini.

<sup>23</sup> Shundaq qilib Isra'illar Misirgha keldi,  
Hamning<sup>⑦</sup> zëminida Yaqup ewladliri musapir boldi.

<sup>24</sup> Ularni köp nesillik qildi Perwerdigar,  
hem dühmenliridin küchlük boldi ular.

<sup>25</sup> Shunga ulardin bizar bolup Misirliqlar,  
hiyle-mikir mu'amilide boldi ular.

<sup>26</sup> Andin ewetti Xuda öz quli Musani,  
yollidi öz tallighini Harunni.

<sup>27</sup> Xudaning alametlirini bayan qildi ular Misirda,  
uning möjizilirini körsetti ham zëminida.

<sup>28</sup> Zëminni zulmet qilsimu qarangghuluqida Perwerdigar,  
uning emrige ita'etsizlik qilmidi ular.

<sup>29</sup> Qan qildi Xuda Misirning sulirini,  
öltürüwetti ularning bëliqlirini.

<sup>30</sup> Paqa apiti qaplidi yerlirini,  
qaplidi hetta paqilar padishah sariyini.

<sup>31</sup> Xudaning emri bilen qaplidi ghuzh-ghuzh chiwinlar,  
hemme yerni basti ghing-ghing pashilar.

<sup>32</sup> Yamghur ornigha möldür yaghdi,  
Misirni chaqmaq urdi.

<sup>33</sup> Nabut boldi enjür derixi, üzüm talliri,  
weyran boldi derexlarning barliqi.

<sup>34</sup> Xudaning emri bilen keldi yene chëketkiler,  
mizhildap keldi san-sanaqsiz chëketkiler.

<sup>35</sup> Qoymidi ular barliq giyahlarni,  
yep tügetti ëtizlarda hosullarni.

<sup>36</sup> Axirida öltürdi Xuda Misirdiki tunji balilarni –  
ularning ghururi bolghan birinchi oghullarni.

<sup>37</sup> U Isra'illarni seperge altun-kümüsh bayliq bilen chiqardi.  
Ularining hemmisi saghlam hem küchlük idi.

<sup>38</sup> Ularining ketkinige Misirliqlar xushal boldi,

---

<sup>⑦</sup> **Ham** – Nuhning oghli bolup, u Misirliqlarning ejdadidur. «Ham zëmini» Misirni körsitidu.

chünki Misirliqlar Isra'illardin bek qorqqanidi.

<sup>39</sup> Perwerdigar bulutni sayiwen qildi,  
tünde ulargha otni nur qilip berdi.

<sup>40</sup> Ular Xudadin tiligenidi, bödüne ata qildi,  
toqlash üçün ularni asmandin nan chüshürdi.

<sup>41</sup> Tashni yërip ariliqliridin su chiqardi,  
qaqas chölde ëqin-derya peyda qildi.

<sup>42</sup> Berheq Xuda muqeddes wedisini untumidi,  
quli bolghan Ibrahimni es-yadida saqlidi.

<sup>43</sup> U xelqini chiqardi Misirdin shad qilip,  
hörlükige tentene qildi xelqi naxsha ëtip.

<sup>44</sup> Yat ellerning zëminlirini berdi ulargha Perwerdigar,  
bashqilarning ejir-mëhnetlirige muyesser boldi ular,

<sup>45</sup> shunga ita'et qilip Perwerdigarning qanunlirigha,  
boysununlar uning permanlirigha.

Hemdusana oqunlar Perwerdigargha!

## 106-munajat

<sup>1</sup> Hemdusana oqunlar Perwerdigargha,  
shükürler ëytinglar uninggha.

Chünki Perwerdigar shapa'etliktur,  
uning muhebbiti menggülüktur.

<sup>2</sup> Qudritini Xudaning kimmu toluq teripliyeler?  
Kim uninggha ëytalar mukemmel medhiyeler?

<sup>3</sup> Neqeder bextlik-he, adaletlik ish qilghanlar,  
her da'im heqqaniyet yolini tutqanlar.

<sup>4</sup> I Perwerdigar, alghaysen mëni ësingge,  
himmitingni körsetkingde öz xelqingge.  
Xewer alghin halimdin nijatliqing kelgende.

<sup>5</sup> Özüng tallighan xelqingning iqbalini körey,  
ularning külkisige jor bolup küley,  
sanga mensup xelqing bilen maxtinip yürey.

<sup>6</sup> Xuddi ejdadlirimizdek bizmu gunah ötküzduq,  
rezil, iplas hem yaman ishlarni hemmimiz qilduq.

- <sup>7</sup> Ejdadlirimiz Misirdiki chëghida,  
mensitmigenidi Xudaning möjizilirini.  
Isyan kötergenidi ular Qizil Dëngiz boyida,  
ësidimu tutmastin Xudaning muhebbitini.
- <sup>8</sup> Emma Perwerdigar özüning sheripi üçhün,  
ularni qutquzup qudrimini namayan qilghanidi.
- <sup>9</sup> Uning emri bilen süyi qurup Qizil Dëngizning,  
ularni xuddi chöllükte ëlip mangghandek  
dëngiz astidin yëteklep mangghanidi.
- <sup>10</sup> Perwerdigar ularni  
düşmenlirining qolliridin azad qildi,  
reqiblirining changgilidin qutquzdi.
- <sup>11</sup> Düşmenliri su astida gherq boldi,  
ulardin birersimu hayat qalmidi.
- <sup>12</sup> Shundila Xudaning wedisige ishendi ular,  
Perwerdigarni medhiyelep oqudi küy-naxshilar.
- <sup>13</sup> Lëkin ular uzun ötmey untudi Perwerdigarni,  
rawa körmidi özlirige Xudaning iradisini.
- <sup>14</sup> Ular chölde nepsige teslim boldi,  
hem Perwerdigarni sinap kördi.
- <sup>15</sup> Telep qilghan nersisini Perwerdigar berdi ulargha,  
biraq bir këselni küshende qilip ewetti ulargha.
- <sup>16</sup> Chëdirilirida ular heset qildi hezriti Musagha,  
we Xuda tallighan muqeddes rohaniy Harungha.
- <sup>17</sup> Shuning bilen yer yërilip Datanni yutuwalidi,  
Abiramni hemrahliri bilen qapsiwaldi.
- <sup>18</sup> Hemrahliri arisigha ot chüshürülgenidi,  
ot yalquni rezillerni köydürüwetti.
- <sup>19</sup> Mozay butni yasap ular Sinay<sup>⑧</sup> tëghida,  
sejde qilip choqundi shu altun butqa.
- <sup>20</sup> Chöp yeydighan bir kalining butini ular,  
qoydi shan-shereplik Perwerdigarning ornigha.
- <sup>21</sup> Untudi ular qutquzghuchisi Xudani,  
Misirda ulugh ishlarni qilghuchini.

---

⑧ Sinay – Xorëb depmu atilidu.

<sup>22</sup> Karamitini körsitip Qizil Dëngizda,  
Ham diyarida möjiziler Yaratquchini.

<sup>23</sup> Shunga Xuda ularni halak qilmaq bolghanidi,  
lëkin Xuda teripidin tallanghan Musa chiqip  
rehim tilep Xudaning ghezipini basqanidi.

<sup>24</sup> Ular bu güzel zëmingha kirishni ret qildi,  
Perwerdigarning wedisige ishenmidi.

<sup>25</sup> Qaqshap turup ular öz chëdirlirida,  
qulaq salmidi Perwerdigarning awazigha.

<sup>26</sup> Shunga Xuda qolini kötürüp qesem qilip,  
dëdiki: «Ularни chöllerde yoqitimen.

<sup>27</sup> Ewladlirini yat ellerde weyran qilip,  
yaqa yurt, yiraqlargha tarqitimen.»

<sup>28</sup> Pë'or tëghida ular Ba'al ilahigha choqunup,  
ölüklerge atalghan qurbanliqlarni yëyishti.

<sup>29</sup> Qilmishliri ularning ghezipini keltürdi Xudaning,  
shu wejedin waba kësäl tarqaldi arisigha ularning.

<sup>30</sup> Shunga Pinixas chiqip otturigha,  
toxtatti u wabani dadilliqida.

<sup>31</sup> Buning bilen Pinixas heqqaniy dep hëسابlandi,  
uning töhpisi ewladtin-ewladqiche tarqaldi.

<sup>32</sup> Xudaning ghezipini qozghidi ular yene  
Miribada peyda bolghan suning boyida.<sup>⑨</sup>  
bu seweblik azar yetti Musagha.

<sup>33</sup> Chünki ular Musaning jënigha tegkech,  
bixestelik qilip Musa sözlep saldi ulargha.

<sup>34</sup> Perwerdigarning emrige xilapliq qilip  
halak qilmay hemme yat ellerni,

<sup>35</sup> eksiche ariliship ular bilen  
ögendi ularning qiliqlirini.

<sup>36</sup> Choqundi ularning butlirigha,  
halaket ëlip keldi but ulargha.

<sup>37</sup> Qiz-oghullirini atidi qurbanliqqa,  
bëghishlap ularni jin-sheytangha.

---

<sup>⑨</sup> *Miribada peyda bolghan su* – «Tewrat. Misirdin chiqish» 17-babqa qaralsun.

<sup>38</sup> Atap Ken'andiki butlarga,  
ular tökti qiz-oghullirining  
bigunah qanlirini,  
qanlar bulghidi zëminni.

<sup>39</sup> Pahishe ayaldek boldi ularning ishliri,  
bulghidi ularni öz qilmishliri.

<sup>40</sup> Perwerdigar özi tallighan xelqige ghezeplendi,  
peqet özigila tewe bolghan qowmidin nepretlendi.

<sup>41</sup> Shunga ularni tashlap berdi yat ellerning qoligha,  
öchmen bolup kelgenler hökümraniq qildi ulargha.

<sup>42</sup> Reqibliri qolida ëzildi ular,  
qeddini püküp, bëshini egdi yawlar.

<sup>43</sup> Talay qëtim qutquzsimu ularni Perwerdigar,  
emma qesten boysunushni ret qilip kelgech,  
boldi gumran axirda gunahliri sewebidin ular.

<sup>44</sup> Shundaqtimu ularning peryadini anglighanda,  
rehimdillik bilen nezer saldi Xuda japalirigha.

<sup>45</sup> Ular üçhün Perwerdigar ehdisini ësige ëlip,  
mëhir-muhebbiti birle burunqi niyitidin yënip,

<sup>46</sup> ulargha rehim-shepqet qildurdi,  
ularni esir alghuchilarning diligha sëlöp.

<sup>47</sup> I Xudayimiz Perwerdigar, qutquzghin bizni,  
qayta yighip ekelgin yurtimizgha bizlerni.  
Shunda sëni medhiyeleyli, küyleyli,  
shu muqeddes namingha shükür-rehmet ëytayli.

<sup>48</sup> Medhiyelengey menggüdin-menggüge,  
isra'illarni tallighan Perwerdigar!  
Xalayaqlar «amin» dësün birlikte!  
Perwerdigargha hemdusana oqunglar!

## 5-bölek

## 107-munajat

<sup>1</sup> Shükür ёytinglar Perwerdigargha, shapa'etliktur Perwerdigar, uning m  hir-muhabbiti menggülükke dawam qilar.

<sup>2</sup> Ёytinglar bu medhiyeni Perwerdigar qutquzghanlar, bayan qilinglar yaw qolidin qutquzulghanlar.

<sup>3</sup> Ёytinglar bu medhiyeni her yurtlardin yighilghanlar – sherq, gherb, jenub, shimaldin kelgenler.

<sup>4</sup> Beziliri k  zip adem ayagh basmighan bayawanni, tapalmidi adem makan tutqan h  chbir yerni.

<sup>5</sup> Ular ach, ussughanidi,   midliri   z  lgenidi.

<sup>6</sup> Külpette qalghinida nida qilghanidi Perwerdigargha, Perwerdigar chiqardi ularni külpettin azadliqqa.

<sup>7</sup> Tapquche ular makanlashqudek bir yerni, t  z yolgha bashlidi Xuda ularni.

<sup>8</sup> Shükür   ytsun ular Perwerdigargha, uning mengg  l  k muhabbitige, insanlarga körsetken möjizilirige.

<sup>9</sup> U qandurghuchidur ussuzluqini changqighanlarning, u toydurghuchidur   sil n  metler bilen qorsiqini achlarning.

<sup>10</sup> Beziler zulmet qarangghuluqta yashighanidi, ular kishenlinip, azab chekken mehbuslar idi.

<sup>11</sup> Chünki ular yerge urup Xudaning emrlirini, közge ilmighanidi ulugh Xudaning k  rsetmilirini.

<sup>12</sup> Derd tartquzup kemter qildi Xuda ularni, yiqilsimu ger ular chiqmidi y  leydighan h  chbiri.

<sup>13</sup> Külpette qalghinida nida qilghanidi Perwerdigargha, Perwerdigar chiqardi ularni külpettin azadliqqa.

<sup>14</sup> Qarangghu zulmettin chiqardi ularni, sundurup zenjir-asaretlirini.

<sup>15</sup> Shükür   ytsun ular Perwerdigargha, uning mengg  l  k muhabbitige,



insanlarga körsetken möjizilirige.

<sup>16</sup> Pachaqlap tashlidi u tuch derwazilarni,  
chëqip tashlap tömür taqaqlarni.

<sup>17</sup> Beziler hamaqet boldi gunahliridin,  
duchar boldi azablarga qebihlikliridin.

<sup>18</sup> Yëmekliklerdin bolup bizar,  
bërip qaldi ölüm girdabigha ular.

<sup>19</sup> Külpette qalghinida nida qilghanidi Perwerdigargha,  
Perwerdigar chiqardi ularni külpettin azadliqqa.

<sup>20</sup> Këselliri tëpip shipa Xudaning kalamidin,  
qutquzdi ularni ölüm girdabidin.

<sup>21</sup> Shükür ëytsun ular Perwerdigargha,  
uning menggülük muhebbitige,  
insanlarga körsetken möjizilirige.

<sup>22</sup> Sunup Xudagha minnetdarliq qurbanliqini,  
medhiyege qëtinglar uning karametlirini.

<sup>23</sup> Beziler olturup këme-paraxotlarda,  
tirikchilik qilatti dëngizlarda.

<sup>24</sup> Guwahchidur ular Perwerdigarning qudritage,  
chongqur dëngizlarda körsetken karametlirige.

<sup>25</sup> Emri bilen hörkiritip boranlarni,  
peyda qilghanidi u dolqunlarni.

<sup>26</sup> Këmiler gah kötürölüp asman-pelekke,  
gah chüshkinide dolqun tektige,  
ular xeterdin chüshkenidi sarasimige.

<sup>27</sup> Ular goya mestlerde deldengshiytti,  
hëchqandaq chare-amali qalmighanti.

<sup>28</sup> Külpette qalghinida nida qilghanidi Perwerdigargha,  
Perwerdigar chiqardi ularni külpettin azadliqqa.

<sup>29</sup> U boranni toxtatti,  
dolqunlarmu tinchidi.

<sup>30</sup> Shadlandi ular tinchitqachqa dolqunni,  
nishan qilghan portqa yëteklidi Xuda ularni.

<sup>31</sup> Shükür ëytsun ular Perwerdigargha,  
uning menggülük muhebbitige,

insanlarga körsetken möjizilirige.

<sup>32</sup> Ular xelq arisida ulughlisun Xudani,  
aqsaqallar mejliside medhiyelisun Xudani.

<sup>33-34</sup> Gunah qilsa bu yerning ademliri,  
bayawangha aylandurular deryaliri,  
süyi tügep qaghjirar bulaqliri,  
shorluq tupraq bolar munbet yerliri.

<sup>35</sup> U yene köl qilar chöl-bayawanni,  
bulaqlarga aylandurar changqaq yerlerni.

<sup>36</sup> Achlarni jaylashturup ashu yerge,  
aylandurar u yerni bir sheherge.

<sup>37</sup> Üzüm tikip, yer tërip ular,  
alidu mol hosullar.

<sup>38</sup> Beriket bergech ularga Perwerdigar,  
zor kölemde sani awup ularning,  
ziyade bolar ularda mal-waranlar.

<sup>39</sup> Zulum, külpet, derd sēlip dūshmenliri,  
nawada xorlinip, aziyip ketse sanliri,  
<sup>40</sup> yaw hōkümdarlirini shermende qilip Perwerdigar,  
ularni desht-chöl, bayawanda sersan qilar.

<sup>41</sup> Zulumdin azad qilip miskinlerni,  
qoy padisidek köp qilidu ewladlirini.

<sup>42</sup> Buni körüp shadlinidu heqqaniylar,  
aghzi ëtilip, ünsiz turar pasiqqlar.

<sup>43</sup> Köngül qoysun bu ishlarga eqli barlar,  
Xudaning menggölük muhebbitini chūshensun ular.

## 108-munajat

*Dawut yazghan munглуq munajat*

<sup>1</sup> Ishenchim kamildur sanga, i Xuda!

Pütün qelbim bilen medhiye oquymen naxshamda.

<sup>2</sup> Ey lira,<sup>①</sup> chiltar oyghan emdi,

---

① *Lira* – Qedimki bir xil tarliq chalghu eswab.

geside oqup oyghitayli tangni.

<sup>3</sup> I Perwerdigar, shükürler ëytip sanga,  
küyleymen səni xelqler, yat eller ara.

<sup>4</sup> Chünki menggülük muhebbiting asmandin bipayan,  
sadaqiting shunche moldur, bulutlarga taqashqan.

<sup>5</sup> I Xuda, ulughluqung körsitilgey asman-pelekte,  
shan-sheriping namayan bolghay pütkül yer yüzide.

<sup>6</sup> Du'ayimni qilip ijabet, qutquz bizni ong qolungda,  
özüng söygen bendiliring nijatliq tapar shunda.

<sup>7</sup> Xuda mundaq dedı öz muqeddesliki bilen:  
«Shadliqta xelqimge bölüp bërimen Shekem diyarini,  
teqsim qilip bërimen Sukkot wadisini.

<sup>8</sup> Gil'ad rayoni mensuptur manga,  
Manassemu hem te'elluq manga.  
Efrayim – bëshimdiki dubulghamdur,  
Yehuda mëning seltenet hasamdur.

<sup>9</sup> Put yuyidighan qachidur Mo'ab manga,  
choruqumni tashlaymen Idomgha.

Chuqan salimen,  
Filistiye üstidin ghelibe qilghinimgha.»<sup>②</sup>

<sup>10</sup> Kim mëni Idomgha zeper bilen bashlap kirer?  
Kim mëni u mustehkem sheherge bashlap barar?

<sup>11</sup> I Xuda, bizdin waz kechtingmu?  
Biz bilen birge bolmiding jengdimu?

<sup>12</sup> Düşmengen qarshi bizge bol yardemde,  
bihudidur zeper qazinish insanning yordimide.

<sup>13</sup> Xudaning qudriti bilen jeng qilimiz baturlarche,  
igem özi dessep cheyler düşhminimiz tügigüche.

---

② 8-, 9-ayetlerdiki namlar, yerning namliri bolup, bu ayetlarning omumiy menisi Xuda pütkül dunyagha hökümrandur, we barche xelqler qeyerde bolsimu, hemmisi Xudagha mensuptur.

## 109-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, naxsha qilip ëytilsun dep, neghmichiler  
bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> I medhiyemning igisi Xuda,  
süküt qilip, ünsiz turma.

<sup>2</sup> Haqaret qilmaқта reziller manga,  
yalghanchi tilida chaplap qara.

<sup>3</sup> Nepretlik sözliri aldi mëni qorshawgha,  
sewebsiz hujum qilip ular manga.

<sup>4</sup> Muhebbitimni bersemmu men ulargha,  
shikayetler qildi ular qarshi manga,  
shundaqtimu ular üçün qilimen du'a.

<sup>5</sup> Yaxshiliqimgha berdi yamanliqni,  
söygümge berdi nepretni.

<sup>6</sup> Bir rezil adem eyiblisun uni sotta,  
dewagerdin birsi bolsun ong yënida.

<sup>7</sup> Eyibkar bolup chiqsun u soraқта,  
du'asimu gunahliq bolsun hetta.

<sup>8</sup> Ömri qisqa bolsun,  
mensipini bashqisi alsun.

<sup>9</sup> Baliliri yetim bolsun,  
xotuni tul qalsun.

<sup>10</sup> Oghulliri ghëribane öyidin ayrilip sergerdan bolsun,  
yaqa yurtlarda rizqini izdep tilemchi bolsun.

<sup>11</sup> Tartiwalsun jazanixorlar mal-mülkini,  
buliwalsun yatlar hemme bisatlrini.

<sup>12</sup> Mëhribanliq körsetmisun uninggha hëchkim,  
köngül bölüp yürmisun balilirigha birkim.

<sup>13</sup> Qurutulup uning nesli,  
qalmisun këyinki ewladliri.

<sup>14</sup> Ejdadlirining qebihliki yadida bolsun Xudaning,  
untulmisun gunahliri hem anisining.

<sup>15</sup> Xudaning köz aldida bolsun da'im gunahliri,  
yer yüzidin yoq qilsun Perwerdigar uning namini.

<sup>16</sup> Chünki u mëhribanliq körsetmestin bashqilargha,

öltürmek boldi, belki sëlîp zulum  
ëzilgen, dili sunuq, yoqsullargha.

<sup>17</sup> U xushtar idi lenet oqushqa,  
shunga lenet kelsun uning bëshigha.

Rayi yoq idi bext tileshe,  
shunga bext yiraq bolsun uninggha.

<sup>18</sup> U özige kiyim qilip kiyidu lenetlerni,  
lenetliri aqqan sudek kirsun ichige,  
singip ketsun may kebi söngeklirige.

<sup>19</sup> Lenetliri oriwalsun uni tonidek,  
da'im bëlini baghliwalsun belbëghidek.

<sup>20</sup> Perwerdigar ene shundaq jazalisun shikayette bolghanlarni,  
edeplisun, yaman sözler bilen manga hujum qilghanlarni.

<sup>21</sup> I Rebbim Perwerdigar,  
namingning hörmiti üçün yadrem qıl manga,  
qutquz mëni, menggölük muhebbiting bolghach ela.

<sup>22</sup> Chünki men hajetmen, bichare,  
derdimmu jiq ichimde.

<sup>23</sup> Hayatimmu ghuwalashti gugumdiki kölenggidek,  
chetke qëqildim qëqiwëtilgen chëketkidek.

<sup>24</sup> Roza tutup putumning madari ketti,  
tënim jüdep, harghinliq yetti.

<sup>25</sup> Düşmenlirim aldida boldum reswa,  
bëshini chayqar ular manga qarashqanda.

<sup>26</sup> Perwerdigar, i Rebbim yadrem qıl manga,  
qutquz mëni, menggölük muhebbet sende bolghachqa.

<sup>27</sup> Ular bilsun bu ishni sëning qilghanliqingni,  
manga nijatkar bolghuchining Perwerdigar ikenlikini.

<sup>28</sup> Meyli ular oquwersun lenet manga,  
biraq sen ata qilisen bext manga.

Hujum qilsa ular xijalette qalar,  
emma menki qulung shadliqqa tolar.

<sup>29</sup> Reqiblim kiyim qilsun xijaletni,  
ton qilip yëpinsun nomusni.

<sup>30</sup> Perwerdigargha shükür ëytimen,  
uni awam ichide medhiyeleyen.

<sup>31</sup> Chünki u turar mohtajlarning ong yënida,  
ularni ölümge mehkum qilghanlardin qutquzushqa.

## 110-munajat

*Dawut yazghan munajat*

<sup>1</sup> Perwerdigar äyttiki Igemge:

«Olturghin sen mëning ong yënimda,  
men dessetküche dühmenliringni ayighing astigha.»

<sup>2</sup> Perwerdigar zoraytar hökümraniqingni Si'ondin,  
derki u: «Sen höküüm sürgin dühmenliring üstidin.»

<sup>3</sup> Sen jeng qilidighan küni qoshunliringni yighqanda,  
teqwadarliring chiqar öz ixtiyarliqida.  
Sübhide këlur newqiranlar aldingha,  
xuddi shebnem chühskendek sen turghan taghqa.

<sup>4</sup> Perwerdigar özgertmes qilghan munu qesimini:

«Menggülük rohaniydursen Malkisidiqning<sup>③</sup> qataridiki.»

<sup>5</sup> I Perwerdigar, turar Igem sëning ong teripingde,  
padishahlarni bitchit qilar ghezipini körsetken künide.

<sup>6</sup> U höküüm chiqirar xudasiz xelqlerge,  
bashlirini kukum-talqan qiliwëter yer yüzide,  
ularning zëminini toldurar jesetlerge.

<sup>7</sup> Igem yol üstide bulaqtin su icher,  
küch-quwwet ëlip, meydisini ëgiz kötürer.

## 111-munajat

<sup>1</sup> Hemdusana oqunglar Perwerdigargha!

---

<sup>③</sup> **Malkisidiq** – Salëm (Yërusalëm) shehirining padishahi hem ulugh Xudaning rohaniysi bolup, u Ibrahim peyghember bilen körüşken we uninggha bext tiligen. «Malkisidiq» dëgen isimning menisi «heqqaniyet padishahi» dëgenliktur. «Salëm padishahi» dëgenning menisi «amanliq padishahi» dëgenliktur. Muqeddes yazmilarda uning ata-anisi, uruq-ewladi, nesebi hemde uning hayatining bashlinishi we axirlishishi toghrisida birer xatire yoq. «Tewrat. Alemning yaritilishi» 14-babqa qaralsun.

Heq yoldiki jama'et arisida,

shükür äytimen iklas bilen Xudagha.

<sup>2</sup> Ulughdur Perwerdigarning biz üçün qilghanliri,  
buni tilgha ëlishar ularning qedrini bilgenliri.

<sup>3</sup> Perwerdigarning ejri heywet, sherepliktur,  
uning heqqaniyliqi menggülikke dawam qilur.

<sup>4</sup> Möjizilirini kishilerning ësigе salar,  
rehimdil, shepquetliktur Perwerdigar.

<sup>5</sup> Xuda bërer ixlasmеnlirining rizqini,  
ta'ebеd ëside tutar öz ehdisini.

<sup>6</sup> Perwerdigar körsetti öz qowmigha qudrisini,  
ëlip bërıp ulargha yatlarınг zëminini.

<sup>7</sup> U adil, wapadar herbir ishida,  
ishench bardur yolyoruqlirida.

<sup>8</sup> Dawamlishar ular menggü, ta'ebеdke,  
orundilar ular durus, sadaqetlikte.

<sup>9</sup> Muqeddes, sürlüktur Xuda!

Qutulush berdi öz qowmigha,  
ehdisini bëkitti hem menggüge.

<sup>10</sup> Danaliq Perwerdigargha ixlasmеnliktin bashlinur,  
emrige emel qilghuchilar hëkmetlik bolur.

Perwerdigargha atalghan hemdusanalar menggülik bolur.

## 112-munajat

<sup>1</sup> Perwerdigargha hemdusana oqunglar!

Neqeder bextliktur Perwerdigargha ixlasi barlar,  
uning emrlirige boysunushtin söyünidighanlar.

<sup>2</sup> Küchlük bolar zëmindа ularning ewladliri,  
bextliktur durus yolda mangghanliri.

<sup>3</sup> Öyliri bayliqqa tolup, döletmen bolar,  
ularning heqqaniyliqi menggülik bolar.

<sup>4</sup> Qarangghuluqta nur chëchilar durus yolda mangghanlarga,  
rehimdil, shepquetlik, heqqaniydur Xuda.

<sup>5</sup> Saxawetlik, merd adem bextlik bolar,  
adil ish qilidighanlar ronaq tapar.

<sup>6</sup> Heqqaniylar ebediy mehlup bolmas,  
heqqaniylar menggüge untulmas.

<sup>7</sup> Qorqup ketmes shum xewer kelse ulargha,  
köngli toqtur ularning tayanghach Perwerdigargha.

<sup>8</sup> Iradisi mustehkemdur ularning,  
qorqmaydu esla,  
körer mehlubiyitini düşmenlirining.

<sup>9</sup> Sëxiydu ular, yoqsullargha bërer sediqe,  
menggü untulmas heqqaniyliqi ularning,  
qudret tëpip, na'il bolar hörmitige kishilerning.

<sup>10</sup> Buni körüp chidimaydu reziller,  
achchiqida öz göshini özi yer,  
ze'ipliship ümidliri üzüler.

## 113-munajat

<sup>1</sup> Perwerdigargha hemdusana oqunglar!  
Ey uning qulliri, uni medhiyelenglar,  
Perwerdigar namigha medhiyeler ëytinglar.

<sup>2-3</sup> Teriplensun nam-shöhriti Xudaning  
hazirmu we këyinmu ta adaqqiche.  
Medhiyelensun nam-shöhriti Xudaning  
sübhi-tangdin taki gugum-shamghiche.

<sup>4</sup> Hökümranlıq qilar Xuda barche insan üstidin,  
shan-sheripi büyüktur, üstün turar pelektin.

<sup>5-6</sup> Hëchkim teng bolalmas igimiz Perwerdigargha,  
kimmu oxshar u samawi textte olturup,  
asman-zëmingha yuqiridin nezer salghuchigha?

<sup>7</sup> U qutquzar yoqsullarni yoqsulluq tozanidin,  
ëlip chiqar u mohtajlarni mohtajliq ewrizidin.

<sup>8</sup> Olturghuzar ularni shahzadiler qëshigha,  
hetta öz xelqining shahzadiliri yënigha.

<sup>9</sup> U shadliq bëghishlar tughmas ayalgha,  
öz öyide quchiqini toldurar baligha.  
Hemdusana oqunglar Perwerdigargha.



## 114-munajat

- <sup>1</sup> Isra'illar Misirdin chiqqinida,  
Yaqup ewladi yat xelqlerdin ayrilghinida,  
<sup>2</sup> Yehuda neslini makan qildi Xuda,  
Isra'illar Xudaning ilkidiki xelq idi.  
<sup>3</sup> Dëngiz buni bilip yandi arqigha,  
I'ordan deryasi burulup keynige aqti.  
<sup>4</sup> Taghlar chöchüp sekridi qochqarlardek,  
dönglermu ürküdi qozilardek.  
<sup>5</sup> Ey dëngiz, nëmishqa qachisen?  
Ey I'ordan deryasi, nëmishqa keyningge aqisen?  
<sup>6</sup> Ey taghlar, nëmishqa sekreysiler?  
Ey döngler, nëmishqa ürküysiler?  
<sup>7</sup> Ey zëmin, tewren Rebbingning siymasidin,  
Yaqup ëtiqad qilghan Xudaning kelginidin.  
<sup>8</sup> U tashni kölchekke aylandurdi,  
uyul tashtin bulaqni peyda qildi.

## 115-munajat

- <sup>1</sup> Bolmisun bizge i Perwerdigar, bolmisun bizge,  
bolsun mensup shan-shöhret peqet özüngge,  
chünki menggülük muhebbet we  
cheksiz sadaqitingni körsetting bizge.  
<sup>2</sup> Mesxire qiliship bizni yat xelqler,  
«Qëni ularning Xudasi» dëyisher.  
<sup>3</sup> Bizning Xudayimiz ersh'elada turar,  
nëme qilishni xalisa shu ishni qilar.  
<sup>4</sup> Yat xelqlarning ilahliri altun-kümüsh buttur peqet,  
ularni insan öz qolida qilidu ijad.  
<sup>5</sup> Ularning ëghizliri turup sözliyelmes,  
közliri turup hëchnëmini körelmes.  
<sup>6</sup> Qulaqliri tursimu angliyalmas,  
burni turupmu hëchnëmini puriyalmas.  
<sup>7</sup> Qolliri bolsimu, ular tutalmas,  
putliri bolsimu, mangalmas.

Kanayliridin awaz chiqiralmas.

<sup>8</sup> Butlarni yasighanlar we ulargha ümid baghliganlar, özliri axiri butlirigha oxshap qalar.

<sup>9</sup> Ey Isra'il ewladliri, tayininglar Igimizge, u yölenchük, qalqandur silerge.

<sup>10</sup> Ey Harun jemeti,<sup>④</sup> tayininglar Igimizge, u yölenchük, qalqandur silerge.

<sup>11</sup> Ey Perwerdigargha ixlasi barlar, tayininglar Igimizge.

U yölenchük, qalqandur silerge.

<sup>12</sup> Perwerdigar bizni yad eter, isra'il ewladigha beriket bärer, Harun jemetige beriket bärer.

<sup>13</sup> Hemmisi Perwerdigargha ixlas qilsa eger, kichikidin-chongighiche beriket bärer.

<sup>14</sup> Igimizdin siler we ewladliringlarga, hessilep bext-sa'adet yaghqay da'ima.

<sup>15</sup> Yaratquchi Perwerdigar asman we zëminni, silerge ata qilghay cheksiz bextni.

<sup>16</sup> Asmanlar te'elluqtur Perwerdigargha, zëminni u bergen insanlarga.

<sup>17</sup> Ölükler süküttidur qebrilikte, medhiyeler bolmas görde Igimizge.

<sup>18</sup> Lëkin biz bugün we ta'ebedke, Rebbimizni teripleymiz menggüge. Hemdusana oquyli Igimizge!

## 116-munajat

<sup>1</sup> Men söyimen Perwerdigarni, chünki u anglar nidayimni, anglar mëning ötünüşümni.

<sup>2</sup> Qulaq salghach u manga, ömürwayet nida qilimen uninggha.

---

④ *Harun jemeti* – Xudaning rohaniylirini körsitidu.

<sup>3</sup> Ölüm asaretliri chirmidi mëni,  
göristan wehimisi qapsidi mëni,  
qayghu, hesret ilkige aldi mëni.

<sup>4</sup> Nida qildim tilgha ëlip Perwerdigar namini,  
«Qutquzghin dep Perwerdigar jënimni.»

<sup>5</sup> Perwerdigar shepquetlik, heqqaniydur,  
u bizning Xudayimiz rehimdildur.

<sup>6</sup> Perwerdigar panahida saqlaydu panahsizni,  
u bëshimgha kün chüşkende qutquzdi mëni.

<sup>7</sup> Hey qelbim, qaytqin emdi aramgahinggha,  
chünki Perwerdigar iltipat eylidi manga.

<sup>8</sup> I Xuda, saqliding ölümdin jënimni,  
yigha-zar qilishtin közlimni,  
putliship këtishtin putlimni.

<sup>9</sup> I Perwerdigar, sen üçün yashaymen panyı alemde.

<sup>10</sup> Shunche xar bolsammu yenila,  
ishench baghlidim men sanga.

<sup>11</sup> Lëkin dëdim men teshwish ara:  
«Yalghanchidur hemme insanlar.»

<sup>12</sup> Perwerdigarning manga qilghan iltipatigha,  
qandaq jawab qilay uninggha?

<sup>13</sup> Nijatliq qedihini sundum Xudagha,  
shükür ëytıp uning namigha.

<sup>14</sup> Perwerdigarning xelqi aldida,  
qesimimni qilimen ada.

<sup>15</sup> Ölüp ketse teqwadar bendiliri,  
Perwerdigar etiwarlar ularning ölümını.

<sup>16</sup> I Perwerdigar, men sëning qulungdurmen,  
berheq, sëning pëqır qulungdurmen.<sup>⑤</sup>  
Azad qilding mëni özüng asarettin.

---

⑤ Bu misra Ibraniychide: «Men sëning qulungdurmen, dëdikingning oghlidurmen» dep ëlinghan. Ibraniy tilida bu oxshıtış «eng töwen, quldinmu töwen» dëgen menini ipadiligeckhe, uyghurche terjimisinde sözmusöz terjimisi bilen emes, uni «pëqır» dep alduq.

## Zebur

<sup>17</sup> Shükür qurbanliqi sunimen sanga,  
shükür ëytimen naminggha, i Xuda.

<sup>18</sup> Perwerdigarning xelqi aldida,  
qesimimni qilimen ada.

<sup>19</sup> Ibadetxanining hoyla-aramlirida,  
ey Yërusalëm, turup sëning otturangda,  
qesimimni qilimen ada.  
Hemdusana oqunglar Perwerdigargha.

## 117-munajat

<sup>1</sup> Ey jahan ehli, medhiyelenglar Perwerdigarni,  
ey pütkül qowmlar, alqishlanglar Xudani.

<sup>2</sup> Büyüktur uning menggülük muhebbiti,  
menggülükke dawam qilar wapadarliqi,  
hemdusana oqunglar Perwerdigargha.

## 118-munajat

<sup>1</sup> Shükür ëytinglar Xudagha, shapa'etliktur Perwerdigar,  
uning mëhir-muhebbiti menggüğe dawam qilar.

<sup>2</sup> «Uning mëhir-muhebbiti menggülük» dësun Isra'illar.

<sup>3</sup> «Uning mëhir-muhebbiti menggülük» dësun Harun jemetige tewe  
bolghanlar.

<sup>4</sup> «Uning mëhir-muhebbiti menggülük» dësun Perwerdigargha ixlasi  
barlar.

<sup>5</sup> Nida qildim Perwerdigargha kün chüshkende bëshimgha,  
nidayimgha jawaben nijatliq berdi manga.

<sup>6</sup> Qorqmaymen, men terepte Perwerdigar,  
nëme qilalisun mëni insanlar!

<sup>7</sup> Men tereptidur yölenchüküm Perwerdigar,  
köz aldında meghlup bolar manga öch bolghanlar.

<sup>8</sup> Bashpanah qilmaq Perwerdigarni,  
ewzeldur yölenchük qilishtin insanni.

- <sup>9</sup> Bashpanah qilmaq Perwerdigarni,  
ewzeldur tayanch qilmaqtin hakimlarni.
- <sup>10</sup> Qorshivalghan bolsimu barliq yat eller mēni,  
Perwerdigarning yordimide meghlup qildim men ularni.
- <sup>11</sup> Shundaq, qorshap turghan bolsimu etrapimni,  
Perwerdigarning yordimide meghlup qildim men ularni.
- <sup>12</sup> Qorshivalghan bolsimu ular mēni herilerdek,  
öchürüldi shunche tēzdin qurghaq tiken otidek.  
Perwerdigarning yordimide meghlup qildim men ularni.
- <sup>13</sup> Yiqilghili tas qalghanidim ittirilgende,  
biraq, men yiqilmidim Perwerdigarning yordimide.
- <sup>14</sup> Perwerdigar munajitim we küch-qudritim,  
boldi u mēning nijatkarim.
- <sup>15</sup> Heqqaniylarning chēdirilirida nijatliq tentenisi yangrimaqa,  
Perwerdigarning küchlük ong qoli zeper quchmaqa.
- <sup>16</sup> Perwerdigarning küchlük ong qoli ghelibe qilmaqa,  
Perwerdigarning küchlük ong qoli zeper quchmaqa.
- <sup>17</sup> Men ölmeymen, belki yashaymen,  
Perwerdigarning möjizilirini bayan eyleymen.
- <sup>18</sup> Mēni qattiq jazalighan bolsimu Perwerdigar,  
emma tashlap qoymidi ölümge zinhar.
- <sup>19</sup> Heqqaniylar kiridighan derwazini ēchip bēringlar manga,  
men kirip, shükür ēytimen Perwerdigargha.
- <sup>20</sup> Derwazisidur bu Perwerdigarning,  
kirish yolidur heqqaniylarning.
- <sup>21</sup> Sanga shükür ēytimen Xuda,  
chünki manga jawab bērip  
nijatkar boldung manga.
- <sup>22</sup> Kēreksiz bilingen tash tamchilargha,  
ultash boldi qurulushqa.
- <sup>23</sup> Perwerdigarning qilghan ishidur bu,  
köz aldimizda karamet boldi u.
- <sup>24</sup> Perwerdigar yaratqan mushu künde,  
xushalliqqa tolayli qilip tentene.
- <sup>25</sup> I Perwerdigar, ötüney, qutquzghin bizni,

ötüney, muweppeqiyetlik qilghaysen ishimizni.

<sup>26</sup> Bext yar bolghay Perwerdigarning namida kelgüchige,  
bext tileymiz Perwerdigarning öyidin silerge.

<sup>27</sup> Perwerdigar<sup>⑥</sup> – yaratquchidur,  
birdinbir yëganidur.

U chachar nurini üstimizge.

Qurbanliqni baghlanglar tanilar bilen  
qurbanliq supisining burjeklirige.

<sup>28</sup> Sen mëning Ilahimsen, shükür ëytimen,  
sen mëning Ilahimsen, ulughlaymen.

<sup>29</sup> Shükür ëytinglar Xudagha, shapa'etliktur Perwerdigar,  
uning mëhir-muhebbiti menggüge dawam qilar.

## 119-munajat

<sup>1</sup> Neqeder bextliktur durus yolda mangidighanlar,  
Perwerdigarning telimliri boyiche yashaydighanlar.

<sup>2</sup> Bextliktur yene uning perzlrini tutup,  
pütün qelbi bilen uninggha telpünidighanlar.

<sup>3</sup> Naheqchilik qilmas ular esla,  
mangar ular Perwerdigarning yolida.

<sup>4</sup> Perwerdigar chüshürdüng emrliringni,  
estayidil orundanglar dep ularni.

<sup>5</sup> Qaralirim qet'iy bolghay mëning,  
permanliringgha emel qilishqa sëning.

<sup>6</sup> Köngül bölsem emrliringge,  
qalmasmen esla shermendilikke.

<sup>7</sup> Medhiyeleymen pak qelbimdin sëni,  
ögenginimde adil hökümliringni.

<sup>8</sup> Permanliringgha emel qilimen,  
mëni hergiz tashliwetmigin.

<sup>9</sup> Yash yigit qandaq qilip pak yolda mangalar?  
U peqet kalaminggha emel qilghanda bolar.

---

<sup>⑥</sup> *Perwerdigar* – Bu ayette Xudaning xas nami bolup, Ibraniyché nuxsida «yahweh» dep ëlinghan.

## Zebur

<sup>10</sup> Pütün qelbim bilen telpündüm sanga,  
heq yolungdin ëzishqa yol qoyma manga.

<sup>11</sup> Niyet qilip gunahkar bolmasliqni,  
saqlidim qelbimde ching sözliringni.

<sup>12</sup> Hemdusana bolsun Perwerdigar sanga,  
ögetkeysen nizamliringni manga.

<sup>13</sup> Bayan qilimen hökümliringni,  
jakarlaymen telimliringni.

<sup>14</sup> Ademler xursen bolghandek bayliqliridin,  
shadlinimen özüm perzliringdin.

<sup>15</sup> Chongqur pikir qilimen nizamliring üstide,  
oylinimen yol-qediming heqqide.

<sup>16</sup> Söyündürdi nizaming mëni,  
untumaymen kalamingni.

<sup>17</sup> Shepqitingni körsetseng men qulunggha,  
shunda men hayat yashap, emel qilay kalaminggha.

<sup>18</sup> Achqin mëning közlirimni,  
körey telimliringdiki karametlerni.

<sup>19</sup> musapirmen zëminda,  
emringni yoshurma.

<sup>20</sup> Yürikim ëzilmekte,  
telpünüshtin hökümüngge.

<sup>21</sup> Eyiblersen lenetke uchrighan tekebburlarni,  
emringdin ëzip ketken meghrurlarni.

<sup>22</sup> Ëlip tashla mendin xorluq, mesxirilerni,  
chünki ada qilip keldim perzliringni.

<sup>23</sup> Topliship manga suyiquest qilsimu hökümrانlar,  
pëqir qulung nizamliring heqqide yenila oylinar.

<sup>24</sup> Perzliring söyünishimdur,  
hem mëning meslihetchimdur.

<sup>25</sup> Qara tupraq qoynigha almaqchi mëni,  
wedengge wapa qilip qutquzghin hayatimni.

<sup>26</sup> Bayan qilsam sanga yürgen yollirimni,  
jawab berding, öget manga nizamliringni.

<sup>27</sup> Telimingni chüshinishke qadir qil mëni,

shunda xiyal qilalaymen karamet ishliringni.

<sup>28</sup> Ghem-ghussilar destidin harduq yetti jënimgha,  
kalaminggha asasen küch-qudret bergin manga.

<sup>29</sup> Hiyle-mikir yolidin nëri qil mëni,  
iltipat eylep öget manga telimliringni.

<sup>30</sup> Tallidim men sadaqet yolini,  
köz aldimda tutimen hökümliringni.

<sup>31</sup> Perwerdigar, ching tutimen perzliringni,  
shermendilikte qoymighin mëni.

<sup>32</sup> Qizghin ada qilimen sëning emrliringni,  
chünki shundaq qilishqa qadir qilding mëni.

<sup>33</sup> Perwerdigar, chüshendürgin emrliringni,  
axirghiche ijra qilay ularni.

<sup>34</sup> Qelbimni yurutqaysen, yolungni tutay,  
pütün wujudum bilen ulargha emel qilay.

<sup>35</sup> Emrliringge boysunidighan qilghin mëni,  
chünki söyimen sëning yolungda mëngishni.

<sup>36</sup> Mayil qilmay qelbimni menpe'etlerge,  
belki xushtar qilghin sëning perzliringge.

<sup>37</sup> Nezirimni yiraq qilip saxtiliqtin,  
öz yolung bilen mëni rohlандurghin.

<sup>38</sup> Emelge ashursang qulunggha bergen wedengni,  
xelqler tëximu hörmetler sëni.

<sup>39</sup> Qorqimen, yiraq qil mendin haqaretlerni,  
berheq, ela bilimen hökümliringni.

<sup>40</sup> Neqeder telpünimen yolyoruqliringgha,  
mëni rohlандurghin heqqaniyliqingda.

<sup>41</sup> I Perwerdigar, körsitip menggülük muhebbitingni,  
ata qil manga wede qilghan nijatliqingni.

<sup>42</sup> Shunda jawab bëreleymen manga haqaret qilghanlarga,  
chünki men tayinimen peqet sëning kalaminggha.

<sup>43</sup> Bergin manga heqiqiy guwahliqning pursitini,  
baghligghanmen peqet sëning hökümingge ümidimni.

<sup>44</sup> Boysunimen da'ima telimliringge,  
ri'aye qilimen hem menggüge.



<sup>45</sup> Men erkin, bixetermen hemme jaylarda,  
chünki ita'et qilip keldim yolyoruqliringgha.

<sup>46</sup> Perzliringni sözleymen shahlar aldida,  
reddiyege uchrap nomusta qalmasmen esla.

<sup>47</sup> Emrliringdin xursen bolurmen,  
hem ularni shunche söyermen.

<sup>48</sup> Emrliringni hörmetlep qolum turar köksümde,  
oylinimen men söygen permanliring heqqide.

<sup>49</sup> Untumighin men qulunggha bergen wedengni –  
manga ümid bëghishlighan ashu kalamingni.

<sup>50</sup> U manga tesellidur külpette qalghinimda,  
yëngi roh ata qilar wedeng manga.

<sup>51</sup> Mesxire qilsimu mëni da'im tekebburlar,  
lëkin sëning telimliringdin aghmidim zinhar,

<sup>52</sup> eslisem qedimdin buyanqi hökümliringni,  
i Perwerdigar, bërer ular manga tesellini.

<sup>53</sup> Terk etkech reziller telimliringni,  
basalmaymen ulargha bolghan ghezipimni.

<sup>54</sup> Yürsemmu ger musapir bolup paniy dunyada,  
permanliring boldi manga güzel bir naxsha.

<sup>55</sup> I Perwerdigar, ri'aye qilimen telimliringge,  
yad ëtimen namingni herbir këchide.

<sup>56</sup> Ri'aye qilip keldim sëning yolyoruqliringgha,  
bundaq qilish bext ëlip keldi manga.

<sup>57</sup> Nësiwem dep bilimen Perwerdigar bir özüngni,  
wedem bar ching tutushqa kalamingni.

<sup>58</sup> Chin qelbimdin istep keldim shepqitingni,  
körset manga wede qilghan iltipatingni.

<sup>59</sup> Nezer sëlip mëngiwatqan yolumgha,  
qedimimni buridim perzliring tamanigha,

<sup>60</sup> aldiridim,  
emrliringni ijra qilishqa,  
hem hëch ikkilenmidim.

<sup>61</sup> Ger reziller chirmiwalimu arghamchilar bilen mëni,  
untumasmen esla sëning telimliringni.

<sup>62</sup> Adalet bolghach hökümliringde  
hemdusana oquymen sanga,  
ornumdin turup yërim këchide.

<sup>63</sup> Dostturmen sanga ixlas qilghanlarga,  
shërikmen yolyoruqliringgha ri'aye qilidighanlarga.

<sup>64</sup> Menggülik muhebbitingge tolghandur zëmin,  
i Perwerdigar, nizamliringni manga ögetkin.

<sup>65</sup> Özüng bergen wedengge asasen,  
qulunggha yaxshiliq qilding sen.

<sup>66</sup> Eqil we bilim bergeysen manga,  
chünki men ishendim permanliringgha.

<sup>67</sup> Azghun idim sen mëni jazalashtin ilgiri,  
ching tutimen ësimde emdi sëning sözüngni.

<sup>68</sup> Neqeder shapa'etliksen, ayimiding yaxshiliqingni,  
ögetkin manga nizamliringni.

<sup>69</sup> Tekebburlar chaplisimu yalghandin bohtan manga,  
emma chin qelbimdin boysunimen yolyoruqliringgha.

<sup>70</sup> Bixudlashqan ularning qelbi ezeldin,  
men bolsam söyünimen telimingdin.

<sup>71</sup> Tartqan japalirim paydiliq boldi manga,  
chünki mëngishni ögendim permanliring yolida.

<sup>72</sup> Eytqan telimliringni bilimen ela,  
minglighan altun-kümüshtin hetta.

<sup>73</sup> Qolliring yaratti, yasidi mëni,  
eqil ber manga, chüshiney emrliringni.

<sup>74</sup> Mëni körüp xush bolar ixlasi barlar sanga,  
chünki men ümidimni baghligghanmen kalaminggha.

<sup>75</sup> Bilimen hökümliringning adilliqini,  
sadaqiting bilen jazaliding mëni.

<sup>76</sup> Bergen wedeng boyiche men qulunggha,  
menggülik muhebbiting teselli bolsun manga.

<sup>77</sup> Rehim qilip, saqlighaysen hayatimni,  
shadliqim dep bilip keldim telimliringni.

<sup>78</sup> Shermende bolsun tekebburlar,  
sewebsizla manga naheqchilik qilghanlar,

oylirim peqet telimliring heqqide bolar.

<sup>79</sup> Sanga ixlas qilidighanlar kelsun yënimgha,  
perzliringni ögitimen ulargha.

<sup>80</sup> Semimiy ijra qilay permanliringni,  
shermendilikte qoymas ular mëni.

<sup>81</sup> Zariqimen nijatliqinggha,  
ümidimni baghlighach kalaminggha.

<sup>82</sup> Sëni «qachan teselli bërerkin» dep,  
zariqishtin taldi közler wede kütüp.

<sup>83</sup> Oxshap qalsammu ger ista qurighan këreksiz tulumgha,  
her dem ching saqlidim permanliringni yadimda.

<sup>84</sup> Qachanghiche kütküzersen men qulungni,  
qachanliqqa jazalarsen manga ziyankeshlik qilghanlarni?

<sup>85</sup> Tekebburlar men üçün ora kolar,  
ular sëning telimingge qarshi chiqar.

<sup>86</sup> Ishenchliktur emrliringning hemmisila,  
yardem qil, düşmenler sewebsiz ziyankeshlik qilmaqta manga.

<sup>87</sup> Yer yüzidin yoq qilay dep qalsimu ular mëni,  
emma terk etmidim yolyoruqliringni.

<sup>88</sup> Rohlandurghin mëni menggülik muhebbitingde,  
boysunay sëning bergen perzliringge.

<sup>89</sup> I Perwerdigar, kalaming menggülüktur,  
u ershte mukemmel pütülgendur.

<sup>90</sup> Ewladtin-ewladqiche bildürdüng sadaqitingni,  
ornatting öz ornigha mustehkem qilip yerni.

<sup>91</sup> Emring bilen mewjut bolup turmaqta pütün dunya,  
chünki pütkül mewjudat quldur sanga.

<sup>92</sup> Shadlanmighan bolsam eger telimliringdin,  
halak bolar idim azab-oqubetlerdin.

<sup>93</sup> Untumasmen esla sëning yolyoruqliringni,  
chünki ular rohlandurdi hayatimni.

<sup>94</sup> Men sanga mensupturmen, qutquz mëni,  
chünki ijra qilip keldim yolyoruqliringni.

<sup>95</sup> Peyt kütsimu reziller weyran qilmaqqa mëni,  
emma dilimda saqlaymen yenila perzliringni.

<sup>96</sup> Kōrdüm men chekliklikini hemme nersining,  
emma kemtüki yoqtur emrliringning.

<sup>97</sup> Shu qeder söyimen telimliringni,  
yad ëtimen künboyi ularni.

<sup>98</sup> Reqibimdin dana boldum emring bilen,  
chünki teliming birge bolghach da'im men bilen.

<sup>99</sup> Eqil-idrak ustazlirimdin köprek boldi mende,  
chünki chongqur tepekkur qildim emrliring heqqide.

<sup>100</sup> Aqsaqallardinmu danaliquraq boldum,  
chünki yolyoruqliringgha boysundum.

<sup>101</sup> Ela bilip kalaminggha egishishni,  
ret qilip keldim hemme rezillikni.

<sup>102</sup> Hökümliringdin qëyip ketmidim,  
chünki özüng bergensen telim.

<sup>103</sup> Kalaming shërin tëtidi tilimgha,  
heseldin tatliq tuyuldi aghzimgha.

<sup>104</sup> Dana bolurmen yolyoruqliringdin,  
nepretlinimen shunga saxta yollardin.

<sup>105</sup> Chiragh bolup kalaming putlirimgha,  
nur bërér u yollirimgha.

<sup>106</sup> Qesem ichtim, sadiqmen qesimimge,  
boysunimen adil hökümliringge.

<sup>107</sup> Qaldim men qiyinchiliq, müshküllükte,  
i Perwerdigar, rohlandur mëni wedeng boyiche.

<sup>108</sup> Qobul qil chin dilimdin chiqqan medhiyelirimni,  
i Perwerdigar, ögetkin manga telimliringni.

<sup>109</sup> Hayatim bolsimu da'im xewp astida,  
emma telimliringni untumasmen esla.

<sup>110</sup> Tuzaq qursimu men üçün gerche reziller,  
yolyoruqliringdin chiqmasmen zinhar.

<sup>111</sup> Menggülik mirastur manga perzliring,  
shühhisizki, shadliqidur ular qelbimning.

<sup>112</sup> Qararim bar boysunushqa,  
adaqqiche nizamliringgha.

<sup>113</sup> Öch körimen ikki yüzlimichilerni,  
biraq, söyimen səning telimliringni.

<sup>114</sup> Bashpanah, qalqandursen manga,  
ümidim bardur səning kalamingda.

<sup>115</sup> Köz aldindin yoqilinglar, ey yamanliq qilghuchilar,  
Xudayimning emrige boysunmaqqa qararim bar.

<sup>116</sup> Özüng wede qilghiningdek yar-yölek bol hayatimga,  
shermende qilip, qoyma məni ümitsiz halgha.

<sup>117</sup> Yölenchük bolghin manga, shunda ərishəy nijatliqqa,  
hem köngül böley səning permanliringgha da'ima.

<sup>118</sup> Neziringde erzimestur permaningdin tayghanlar,  
bihudidur qanchilik neyrengwazliq qilsimu ular.

<sup>119</sup> Exlitini ayrighandek otta tawlap altunni,  
yoq qilisen yer yüzidin rezillerning hemmisini,  
men söyimen səning barliq perzliringni.

<sup>120</sup> Wujudum titrer qorqup səningdin,  
wehimige chüshimen hökümliringdin.

<sup>121</sup> Qildim adil, toghra ishlarni,  
zalimlarning qoligha qaldurma məni.

<sup>122</sup> Kapalet bergin men qulungning bextige,  
yol qoyma tekebburlarning məni ərzishige.

<sup>123</sup> Közlim taldi səning nijatliqinggha telmürüp,  
ishenchlik wedengning emelge ərshishini kütüp.

<sup>124</sup> Men qulunggha yetküzüp menggülük muhebbitingni,  
öget manga nizamliringni.

<sup>125</sup> Eqil-idrak bergin men qulunggha,  
perzliringni chüshineley men shundila.

<sup>126</sup> I Perwerdigar, waqting keldi heriket qilishqa,  
chünki xelq boysunmidi qanunliringgha.

<sup>127</sup> Berheq, altundin ela bilimen emrliringni,  
hetta sap altundin artuq körimen ularni.

<sup>128</sup> Adil dep qaraymen permanliringni,  
öch körimen barliq saxtiliqlarni.

<sup>129</sup> Perzliring bolghach səning bibaha,  
boysunimen shunga men ulargha.

<sup>130</sup> Kalamingning menisi yëshilgende, nur chachar yolimizgha,  
eqil-idrak bërer u sadda insanlarga.

<sup>131</sup> Nepsimni qisar mëning teqezzaliq,  
chünki bardur emringge intizarliq.

<sup>132</sup> Halimdin xewer alghin körsitip shepqitingni,  
namingni söygenlerge körsetkendek mëhringni.

<sup>133</sup> Wedeng bar mezmüt qilmaqliqqa qedimimni,  
manga xoja qilip qoyma hëchbir gunahni.

<sup>134</sup> Insanlar zulmidin qutquz mëni,  
ching tutay sëning yolyoruqungni.

<sup>135</sup> Jamalingning nurini chëchip manga,  
permanliringni ögetkin men qulunggha.

<sup>136</sup> Xelqler boysunmighach qanununggha,  
köz yëshim derya bolup aqmaqta.

<sup>137</sup> I Perwerdigar, adilsen özüng,  
heqqaniy hem hökümliring.

<sup>138</sup> Adildur buyrugghan perzliring,  
ishenchliktur hemmisi ularning.

<sup>139</sup> Ghezeplirim köydürmekte tënimni,  
reqiblim mensitmigech sözüngni.

<sup>140</sup> Ishenchlik bolghachqa wediliring sëning,  
söyer ularni shunchilik, menki qulung.

<sup>141</sup> Xarlansammu këreksiz insan bolup,  
qalmasmen yolyoruqliringni esla untup.

<sup>142</sup> Menggülüktur adaliting,  
heqiqettur telimliring.

<sup>143</sup> Kelginide bëshimgha azab we külpet,  
emrliring boldi manga shadliq ülpet.

<sup>144</sup> Perzliring adildur ta'ebedke,  
rohlinay men, nur ata qil qelbimge.

<sup>145</sup> I Perwerdigar, chin qelbimdin nida qilimen sanga,  
boysunimen permanliringgha, jawab ber manga.

<sup>146</sup> Iltija qilimen, qutquzghin mëni,  
ching tutay shunda perzliringni.

<sup>147</sup> Peryad qilimen medet tilep sübhide,

ümidimni baghlighachqa peqet sëning sözüngge.

<sup>148</sup> Kirpik qaqmay chiqimen këchiche,

oygha pëtip sëning wedeng heqqide.

<sup>149</sup> Muhebbetlik Perwerdigar, anglighaysen awazimni,

adaletlik Perwerdigar, qutquzghin hayatimni.

<sup>150</sup> Yëqinlap kelmekte manga rezil insanlar,

telimliringdin yiraqtur ular.

<sup>151</sup> I Perwerdigar, yëqinsen manga,

emrliringning hemmisi toghra.

<sup>152</sup> Uzundin bëri bildimki shuni,

perzliringning menggülikini.

<sup>153</sup> Nezer sëlöp azablirimgha, qutquzghin mëni,

untumidim men sëning telimliringni.

<sup>154</sup> Dewayimni qollighin, qutquzghin mëni,

wedeng boyiche saqlighin hayatimni.

<sup>155</sup> Rezil insanlar nijatsiz qalar,

ëtibar bermigeç emrliringge ular.

<sup>156</sup> Perwerdigar, mëhir-shepqet moldur sëningde,

mëni rohlandurghin dëginingdek hökümüngde.

<sup>157</sup> Bolsimu ger shunche köp ziyankeshlik qilghuchilar,

perzliringdin yüz örümesmen zinhar.

<sup>158</sup> Nepretlinimen ita'etsizlerge,

ri'aye qilmighach sözliringge.

<sup>159</sup> Neqeder söyimen-he, sëning yolyoruqliringni,

menggülik muhebbiting bilen rohlandur mëni.

<sup>160</sup> Kalamingning asasi heqiqettur,

hökümliring adil, menggüge dawam qilur.

<sup>161</sup> Sewebsizla ziyankeshlik qilsimu hökümdarlar,

qelbim peqet kalamingdin qorqup turar.

<sup>162</sup> Kalamingdin söyünüp keldim shunche,

ëriškendek ghayet zor xezinige.

<sup>163</sup> Yirginimen yalghanchiliqtin,

söyünimen telimingdin.

<sup>164</sup> Sanga her kün yette waq medhiyem bar,

berheq, hemme hökümüngge adilliq yar.

<sup>165</sup> Telimingni söygenlerge amanliq bolar,  
hëch nersige putliship yiqilmas ular.

<sup>166</sup> I Perwerdigar, telmürüp kütimen nijatliqingni.  
Ijra qilip keldim men sëning emrliringni.

<sup>167</sup> Perzliringge ri'aye qilimen,  
hem ularni qizghin söyimen.

<sup>168</sup> Boysunimen perzliring, nizamliringgha,  
berheq, hemme emellirim ayandur sanga.

<sup>169</sup> Perwerdigar qulaq salghin ahuzarimgha,  
wapa qilip wedengge idrak bergin manga.

<sup>170</sup> Anglighaysen Perwerdigar iltijayimni,  
wapa qilip kalaminggha qutquzghin mëni.

<sup>171</sup> Lewlirimdin urghup chiqar hemdusana,  
chünki sen emrliringni ögetting manga.

<sup>172</sup> Kamliring küyliner tillirimda,  
chünki bardur adilliq buyruqungda.

<sup>173</sup> Teyyar qilghin yardemge qolungni,  
chünki men tallighanmen yolungni.

<sup>174</sup> Nijatliqinggha teshnamen Perwerdigar,  
telimingdin qelbim mëning shadliqqa tolar.

<sup>175</sup> Ilham ber manga, hemdusana oquy sanga,  
hökümliring yardem qilsun manga.

<sup>176</sup> Adashtim qoy kebi yolumdin, izde qolungni,  
chünki men untumasmen emrliringni.

## 120-munajat

*Yërusalëmdiki ibadetxanigha bërish yolida ëytilghan munajat*

<sup>1</sup> Nida qilsam Perwerdigargha,  
külpette qalghinimda,  
u jawab berdi manga.

<sup>2</sup> «Qutquzghin mëni i Xuda,  
yalghanchi lewlerdin, aldamchi tillardin»  
dep iltija qildim uninggha.



<sup>3</sup> Ey yalghanchi til!

Qandaq urar səni Xuda?

Bërer sanga qandaq jaza?

<sup>4</sup> Baturalarning oqliri tēger,  
archilarning choghliri köydürer.

<sup>5</sup> Halimga way, musapir boldum Meshek diyarida,  
bextsiz boldum Qëdarlarning chëdirida.

<sup>6</sup> Toydum yashashtin bu yerde,  
tinchliqqa öch xelq arisida.

<sup>7</sup> Söyüp men tinchliqni,  
dësemmu «tinchliqta yashayli» ger,  
biraq ular «urushayli» der.

## 121-munajat

*Yërusalëmdiki ibadetxanigha bërish yolida ëytilghan munajat*

<sup>1</sup> Közlimni tikimen taghlargha,  
qeyerdin këler dep yardım manga.

<sup>2</sup> Perwerdigarla qilar yardımni,  
u yaratqandur asman-zëminni.

<sup>3</sup> Saqlar u tēyilishtin putliringni,  
segek turup qoghdıydu səni.

<sup>4</sup> Bilginki, qoghdighuchi Isra'illarni,  
uxlimas, terk etkendur uyquni.

<sup>5</sup> Qoghdighuchingdur Perwerdigar,  
ong yëningda sayiwen bolup turar.

<sup>6</sup> Zerer yetküzelmes sanga zinhar,  
ay we quyash, këche we kündüz.

<sup>7</sup> Yamanliqlardin qoghdıydu Perwerdigar,  
hem jëningni u aman qilar.

<sup>8</sup> Nezer sëlöp Perwerdigar yürüş-turushunggha,  
bügündin ta'ebedkiche alar səni öz panahigha.

## 122-munajat

*Yërusalëmdiki ibadetxanigha bërish yolida ëytilghan, Dawut yazghan munajat*

<sup>1</sup> Shadlanghanidim, dëginide kishiler manga:

«Barayli Xudaning öyi – ibadetxanigha.»

<sup>2</sup> Ey Yërusalëm, derwazangning ichide turimiz emdi mana!

<sup>3</sup> Yërusalëm – retlik sëlinghan puxta bir sheher.

<sup>4</sup> Këler qowmlar, Perwerdigarning qowmliri uninggha,

këler bërigen perman boyiche Isra'ilgha,  
shükür ëytidu ular Perwerdigarning namigha.

<sup>5</sup> Ey Yërusalëm, höküm chiqirilsun dep sende,  
text sëlindi Dawut jemetidikilerge.

<sup>6</sup> Yërusalëmning tinchliqi üçhün mundaq du'a oqulsun:

«Sëni söygenler ronaq tapsun,

<sup>7</sup> qorghhan ichi aman bolsun,  
ordiliri awat bolsun!»

<sup>8</sup> Qërandash we dostlirim sende turghachqa,  
tileymen: «Tinchliq bolsun Yërusalëmda».

<sup>9</sup> Perwerdigarimizning öyi sende bolghachqa,  
ey Yërusalëm, bext tileymen sanga.

## 123-munajat

*Yërusalëmdiki ibadetxanigha bërish yolida ëytilghan munajat*

<sup>1</sup> Ersh textide olturghuchi i Xuda,  
telmürüp közlirimni tikimen sanga.

<sup>2</sup> Közlirimiz tikilgendur Xudayimiz – Perwerdigargha,  
qullarning közliri kebi tikilgen quldarning qollirigha,  
dëdekning közliri kebi tikilgen aghicha xënimning qollirigha.  
Taki bizge shepqtini körsetkiche telmürimiz Perwerdigargha.

<sup>3</sup> I Perwerdigar, shepget qil, shepget qil bizge,  
chünki tartqan xorluqlirimiz yëtip ashquche.

<sup>4</sup> Mazaqlirigha qalduq tolimu baghri tashlarning,  
xorluqini tarttuq xoymu hakawurlarning.

## 124-munajat

*Yërusalëmdiki ibadetxanigha bërish yolida ëytilghan, Dawut yazghan  
munajat*

<sup>1</sup> «Eger Igem biz terepte turmighan bolsa»,  
ah Isra'illar, shundaq denglar!

<sup>2-5</sup> Kishiler bizge achchiqlinip hujumgha ötkinide  
eger Igem biz terepte turmighan bolsa,  
ular bizni tirik pëti yewëter idi.  
Kelkün kebi ëqip kelgen adem topi  
dolqun yasap basqinida üstimizdin  
ezim deryadek bizni gherq qilar idi.

<sup>6</sup> Ëytayli Perwerdigargha hemdusana,  
yem qilmidi bizni ularning chishlirigha.

<sup>7</sup> Qëchip chiqtuq qush kebi biz ularning qapqinidin,  
tuziqi buzulup, qachtuq ularning changgilidin.

<sup>8</sup> Bizge yarem bergen Perwerdigardur,  
u asman-zëminni yaratquchidur.

## 125-munajat

*Yërusalëmdiki ibadetxanigha bërish yolida ëytilghan munajat*

<sup>1</sup> Si'on tēghi tewrenmey, menggüge mezmüt turar,  
Si'ongha oxshar, ümidini Perwerdigargha baghligghanlar.

<sup>2</sup> Taghlar qorshap turghandek Yërusalëmni,  
Perwerdigar qorshap turar öz xelqini,  
ta'ebedkiche qoghdap ularni.

<sup>3</sup> Boliwermes hökümraniq hasisi pasiqlarda,  
heqqaniylargha riziqliq qilib bërilgen bu zëmindä,  
reziller hökümraniq qilsa heqqaniylar üstide,

heqqaniylarmu aylinip këter rezillerge.

<sup>4</sup> I Perwerdigar, mëhringni bergin da'ima,  
yaxshilar we qelbi paklarga.

<sup>5</sup> Adiship ketkenlerni egri yollarga,  
jazalaydu Perwerdigar rezillerge qoshupla,  
tinch-amanliq bolghay Isra'illarga.

## 126-munajat

*Yërusalëmdiki ibadetxanigha bërish yolida ëytilghan munajat*

<sup>1</sup> Perwerdigar sürgündikilerni qayturup kelgende Si'ongha,  
bolup qalghaniduq biz xuddi chüsh körüwatqandekla.

<sup>2</sup> Xushallıqtin aghzimiz yëtip qulıqimizgha,  
chuqanlar kötergeniduq shadlıqta.

«Perwerdigar zor bir yaxshiliq qildi ulargha»,  
dëgen sözler tarqalghanidi yat eller arisida.

<sup>3</sup> Derweqe Perwerdigar zor yaxshiliq qildi bizge,  
shad-xuramliq toldi bizning qelbimizge.

<sup>4</sup> Ronaq tapqan waqtimizgha qaytur bizni, i Perwerdigar,  
tosattin sugha tolghandek jenuptiki quruq ëriqlar.

<sup>5</sup> Yighlap turup uruq chachqanlar, naxsha bilen hosul yighar.

<sup>6</sup> Dümbisige artip uruq xaltisini, yigha bilen ketken kishi,  
qaytip këler naxsha bilen, orighan baghlamlirini kötürgen pëti.

## 127-munajat

*Yërusalëmdiki ibadetxanigha bërish yolida ëytilghan, Sulayman yazghan  
munajat*

<sup>1</sup> Öyni salmisa özi Perwerdigar,  
öy salghuchilarning ejri bikar këter.  
Nawada sheherni qoghdimisa Perwerdigar,  
bihudidur oyghaq tursimu qarawullar.

<sup>2</sup> Bikardur nan üçün japa tartqininglar

ensirep seher turup kech yatqininglar,  
chünki Perwerdigar öz söygenlirige  
kêche yatqandimu rizqini ata qilar.

<sup>3</sup> Perwerdigarning sowghitidur perzentler,  
uning bergen iltipatidur hamililer.

<sup>4</sup> Tapqan oghulliri ademning yashliqida,  
oxshar palwanning qolidiki oqlirigha.

<sup>5</sup> Bextliktur sadiqini toldurghanlar mushundaq oqlargha,  
chünki ular munazirileshkende sheher derwazisi aldida,  
yëngilip, shermende bolmas qarshilashqanlargha. <sup>⑦</sup>

## 128-munajat

*Yërusalëmdiki ibadetxanigha bërish yolida ëytilghan munajat*

<sup>1</sup> Neqeder bextliktur Perwerdigargha ixlasi barlar,  
neqeder bextliktur uning yolida mangghanlar.

<sup>2</sup> Berheq, mëhninglarning mëwisini yeysiler,  
ronaq tēpip, bextiyar bolisiler.

<sup>3</sup> Ayalinglar oxshar mol mëwe bergen üzüüm tēligha,  
zeytun shëxidek köp bolar baliliringlar yëninglarda,  
dastixininglarni chōridep olturar ular etrapinglarda.

<sup>4</sup> Mana shundaq beriket tapar Perwerdigargha ixlasmen adem.

<sup>5</sup> Perwerdigar Si'ondin ata qilsun sanga bextni,  
körgeysen ömür boyi ronaq tapqan Yërusalëmni.

<sup>6</sup> Ömrüng yetkey balangning balilirigha,  
tinch-amanliq bolghay Isra'illargha.

---

<sup>⑦</sup> Yëngilip, shermende bolmas qarshilashqanlargha – Eyni chaghlarda kishiler heq-naheqni ayrishta sheher derwazisi aldidiki meydanda xelqi'alem aldida munazirilishetti. Majiralar shu yerde hel qilinip, hōküm chiqirilatti.

## 129-munajat

*Yërusalëmdiki ibadetxanigha bërish yolida ëytilghan munajat*

<sup>1</sup> «Yashliqimdin tartip manga köp qëtim  
ziyankeshlik qilip kelgenidi ular.»

Ah Isra'illar, shundaq denglar!

<sup>2</sup> «Yashliqimdin tartip manga köp qëtim  
ziyankeshlik qilip kelgen bolsimu ular,  
biraq ghelibe qilalmidi üstümdin zinhar.»

<sup>3</sup> Qoshchi yerni chongqur aghdurghan kebi,  
qamchida ular dumbemge izlar saldi.

<sup>4</sup> Adaletlik, heqqaniydur Perwerdigar,  
rezillerning asaritini u sundurar.

<sup>5</sup> Si'ongha nepret bilen qaraydighanlar,  
reswa qilinip arqisigha chëkindürülsun.

<sup>6</sup> Xuddi ögzide ünüp qalghan chöplerdek  
orulmay turup ular solushup qalsun.

<sup>7</sup> Chöp orighuchi chöpni yighsa bir tutammu chiqmisun.  
Chöp baghlighuchi baghlisa bir baghlamgha toshmisun.

<sup>8</sup> Yoldin ötkenler dëmes bu qutluq tilekni ulargha:  
«Igimiz beriket bersun ishinglarga,  
silerge bext tileymiz Perwerdigarning namida.»

## 130-munajat

*Yërusalëmdiki ibadetxanigha bërish yolida ëytilghan munajat*

<sup>1-2</sup> Peryad qildim Perwerdigar müshküllükte,  
qulaq salghin Igem mëning erzimge.  
Anglighaysen awazimni,  
yardem tiligen sadayimni.

<sup>3</sup> Eger Xuda pütüp qoysang pütüküngge  
bizning qilghan gunah we qilmishimizni,  
qutquzalar jazayingdin kim özini?

## Zebur

<sup>4</sup> Biraq kechürüm bolghach sende,  
sanga ixlas bardur bizde.

<sup>5</sup> Kütmektimen Perwerdigarni telmürüshte,  
wujudumda ümid bolghach uning sözige.

<sup>6</sup> Seherge teshna bolghan këchilik közetchining  
zariqishidek kütmektimen Igemni qëtidin yürikimning.

<sup>7</sup> Ey Isra'illar, ümid baghlanglar Perwerdigargha,  
chünki menggülik muhebbet bardur uningda,  
teyyar turghandur u bizni qutquzushqa.

<sup>8</sup> Peqet Perwerdigar qutquzar Isra'illarni,  
gunahlirining jazasidin xalas qilip ularni.

## 131-munajat

*Yërusalëmdiki ibadetxanigha bërish yolida ëytilghan, Dawut yazghan  
munajat*

<sup>1</sup> I Perwerdigar,  
tekebburluq yoqtur könglümde,  
hakawurluq qilmasmen qilche.  
Arilashmaymen qurbim yetmes ishlargha,  
kirishmeymen büyük arzu-armanlargha.

<sup>2</sup> Sütke toyghan balidek anisining baghrida,  
könglüm tinip, tinchlandi tënim,  
berheq, sütke toyghan balidek aram taptim.

<sup>3</sup> Ey Isra'illar, ebediy ümid baghlanglar Perwerdigargha.

## 132-munajat

*Yërusalëmdiki ibadetxanigha bërish yolida ëytilghan munajat*

<sup>1</sup> Perwerdigar eske alghaysen Dawutni,  
uning tartqan jebir-zulum, japalirini.

<sup>2</sup> Qesem ichip Perwerdigargha,

u mundaq wedilerni bergenidi,

Yaqup ëtiqad qilghan qadir Xudagha:

<sup>3</sup> «Kirmesmen öyümge, yatmasmen ornumda.

<sup>4</sup> Uxlimasmen, mügdimesmen hetta,

<sup>5</sup> taki teyyar qilmighuche Yaqupning qudretlik Xudasi –  
Perwerdigar bilen uchrishish jayini.»

<sup>6</sup> Ehde sanduqi heqqidiki xewerni

Efratada anglighaniduq,

biz u sanduqni Ya'ir dalaliridin taptuq.

<sup>7</sup> Xuda bilen uchrishidighan jaygha barayli,  
uning putliri astida sejde qilayli.

<sup>8</sup> I Perwerdigar, merhemet ibadetxananggha –  
sanga atalghan aramgahinggha.

Kirgeysen qudriting nishani bolghan  
ehde sanduqi bilen birge.

<sup>9</sup> Heqqaniyliq rohaniylargha kiyim bolsun,  
teqwadar xelqliring shadliqqa tolsun.

<sup>10</sup> Qilip qulung Dawutning hörmitini,  
ret qilmighin özüng tikligen padishahingni.

<sup>11</sup> Qayturuwalmas Perwerdigar wedisini,  
Dawutqa bergen munu qesimini:

«Waris qilimen textingge,  
öz pushtungdin bolghan birsini.

<sup>12</sup> Oghulliring ri'aye qilsa ehdemge,  
boysunsa men qilghan barliq emрге,  
olturar oghullirimu textingde ebedke.»

<sup>13</sup> Shundaq, Perwerdigar tallighandur Si'onni,  
biz bilen uchrishishqa xalighandur bu yerni.

<sup>14</sup> «Aramgahim bu mëning,<sup>⑧</sup>  
menggügidur u mëning makanim,  
xalighanmen bu yerni men özüm.

<sup>15</sup> Berheq, Si'onni ronaq tapquzimen,  
yoqsullirining qorsaqlirini toq qilimen.

---

⑧ Eskertish: 14-ayettin 18-ayetkiche Xudaning ëytqan biwasite sözliridur.



## Zebur

<sup>16</sup> Kiydürimen rohaniylirigha nijatliq tonini,  
yangritidu teqwadarliri tentenilik awazni.

<sup>17</sup> Küchlük qilimen bu yerde Dawut neslini,  
yandurimen özüm tallighanning ömür chirighini.

<sup>18</sup> Kiydürimen dushmanlirige shermendilik tonini,  
parlaq qilimen Dawutning bëshidiki tajini.»

## 133-munajat

*Yërusalëmdiki ibadetxanigha bërish yolida ëytilghan, Dawut yazghan  
munajat*

<sup>1</sup> Qaranglar, neqeder güzel, neqeder yëqimliq,  
qërintashlar ara bolsa inaqliq.

<sup>2</sup> Inaqliq qimmatlik yaghdek bolur,  
Harunning bëshidin quyulup bu yagh,<sup>⑨</sup>

ëqip chüshüp saqallirigha,  
tamghanidi yaqilirigha.

<sup>3</sup> Mol shebnemge oxshar inaqliq,  
Xermon tēghidiki shebnemler<sup>①</sup> chüshken kebi Si'ongha,  
berheq, bextni – menggülik hayatni,  
ata qilghanidi Perwerdigar Si'on tēghida.

## 134-munajat

*Yërusalëmdiki ibadetxanigha bërish yolida ëytilghan munajat*

<sup>1</sup> Ey Perwerdigargha xizmet qilidighanlar,  
këchilep Xuda öyide ibadette bolidighanlar,

---

⑨ *Harunning bëshidin quyulup bu yagh* – Harun bash rohaniy qilip teyinlengende, uning Xudaning xizmetlirini qilishqa teyinlengenlikini bildürüş üçün, bëshigha alahide puraqliq yagh quyulghanidi. Bu xil yagh bir nechche xil puraqliq ot-chöpler bilen zeytun yēghi arilashturulup yasilatti. Bu yerde del shu yagh körsitilgen. «Tewrat. Misirdin chiqish» 30-bab 22 – 38-ayetlerge qaralsun.

① *Xermon tēghidiki shebnemler* – Ottura Sherqte jaylashqan Xermon tēghi mol shebnemliri bilen dangliq idi.

këlinglar, Perwerdigarni teriplenglar!

<sup>2</sup> Muqeddes jay terepke qarap,  
du'agha kötürölsun qolliringlar,

Perwerdigarni teriplenglar!

<sup>3</sup> Yaratquchidur Xuda asman, zëminni,  
bextiyar qilghay u Si'ondin silerni.

## 135-munajat

<sup>1-2</sup> Hemdusana oqunglar Perwerdigargha,  
medhiyeler ëytinglar uning namigha.  
Ey Perwerdigargha xizmet qilidighanlar,  
uning öyide ibadette bolidighanlar,  
Igimizning hoylilirida turidighanlar,  
medhiyeler oqunglar uninggha.

<sup>3</sup> Medhiyelenglar Perwerdigarni,  
chünki shapa'etliktur Perwerdigar.  
Küy-naxshigha qëtinglar uning namini,  
chünki uni küylimek bizni shad qilar.

<sup>4</sup> Perwerdigar talliwaldi Yaqup qowmini,  
özige tewe qilip Isra'illarni.

<sup>5</sup> Bilimen, berheq Perwerdigar ulughdur,  
Rebbimiz gheyriy ilahlardin<sup>②</sup> üstündür.

<sup>6</sup> Asman-zëmin, dëngiz-okyan, chongqurluqlarda,  
nëme qilishni xalisa shuni qilar Xuda.

<sup>7</sup> U, zëminning töt teripidin ekëlip bulutlarni,  
yamghur yaghdurup hem chaqturup chaqmaqlarni,  
kuhiqaplriridin ëlip chiqar shamallarni.

<sup>8</sup> U Misirliqlarning halak qildi tunji tughulghanlirini,  
yeni halak qildi adem we mallarning tunjilirini.

<sup>9</sup> U Misirda körsetti möjize we karametlirini,  
jazalidi Pir'ewn we uning wezirilirini.

<sup>10</sup> Weyran qildi u nurghun döletlerni,

---

② **Ilahlar** – Bu yerde ëytilghan «ilahlar» dunyadiki her xil xelqler ishinidighan yalghan ilahlarni körsitidu.

öltürdi qudretlik padishahlarni.

<sup>11</sup> Örüwetti u Amorlarning padishahi Sixonni,  
Bashanning padishahi Ogni,  
hetta Ken'andiki barliq padishahlarni.

<sup>12</sup> Ularning zëminini berdi öz qowmigha,  
ata qildi ularni öz xelqi Isra'ilgha.

<sup>13</sup> I Perwerdigar, untulmaydu sëning naming,  
ewladtin-ewladqiche dewr sürer shöhriting.

<sup>14</sup> Xuda «gunahsiz» dep jakarlar öz qowmini,  
körsiter uning qullirigha öz rehimini.

<sup>15</sup> Altun bilen kümüshtur yat ellerning butliri,  
yasighandur ularni insanlarning qolliri.

<sup>16</sup> Ularning aghzi bar sözliyelmes,  
közliri bar körelmes.

<sup>17</sup> Qulaqliri bar anglimas,  
aghzida yoqtur nepes.

<sup>18</sup> Butlarni yasighanlar, uninggha ümid baghliganlar,  
axiri özlirining butlirigha oxshap qalar.

<sup>19</sup> Ey Isra'il jemeti, Perwerdigargha hemdusana ëytinglar,  
ey Harun jemeti, Perwerdigargha hemdusana ëytinglar.

<sup>20</sup> Ey Lawiy jemeti, Perwerdigargha hemdusana ëytinglar,  
hemdusana ëytinglar Perwerdigargha ixlasi barlar.

<sup>21</sup> Perwerdigar turar Yërusalëmda,  
hemdusana ëytilsun Si'onda,  
hemdusana oqunglar uninggha.

## 136-munajat

<sup>1-2</sup> Perwerdigargha shükür ëytinglar, u shapa'etlikdur,  
Perwerdigargha shükür ëytinglar, u hemme «ilahlar»din<sup>③</sup> üstündur,  
uning muhebbiti öchmes we ebediydur.

<sup>3</sup> Perwerdigargha shükür ëytinglar,

---

③ **Ilahlar** – Bu yerde ëytilghan «ilahlar» dunyadiki her xil xelqler ishinidighan yalghan ilahlarni körsitidu.

u barliq hökümdarlardin üstündur,  
uning muhebbiti öchmes we ebediydur.

<sup>4</sup> Perwerdigargha shükür eytinglar,  
peqetla u ulugh möjiziler igisidur,  
uning muhebbiti öchmes we ebediydur.

<sup>5</sup> Perwerdigargha shükür eytinglar,  
u danaliqta asmanni yaratquchidur,  
uning muhebbiti öchmes we ebediydur.

<sup>6</sup> Perwerdigargha shükür eytinglar,  
u zëminni su üstige ornatquchidur,  
uning muhebbiti öchmes we ebediydur.

<sup>7</sup> Perwerdigargha shükür eytinglar,  
u yoruqluq tarqatquchi jisimlarni yaratquchidur,  
uning muhebbiti öchmes we ebediydur.

<sup>8</sup> Perwerdigargha shükür eytinglar,  
u kündüzi parlaydighan quyashni yaratquchidur,  
uning muhebbiti öchmes we ebediydur.

<sup>9</sup> Perwerdigargha shükür eytinglar,  
u këchisi parlaydighan ay, yultuzni yaratquchidur,  
uning muhebbiti öchmes we ebediydur.

<sup>10</sup> Perwerdigargha shükür eytinglar,  
Misirda tunji toghulghanlarning jënini alghuchidur,  
uning muhebbiti öchmes we ebediydur.

<sup>11</sup> Perwerdigargha shükür eytinglar,  
u Isra'illarni Misirdin qutquzup chiqquchidur,  
uning muhebbiti öchmes we ebediydur.

<sup>12</sup> Perwerdigargha shükür eytinglar,  
u ularni zor qudrity bilen ëlip chiqquchidur,  
uning muhebbiti öchmes we ebediydur.

<sup>13</sup> Perwerdigargha shükür eytinglar,  
u Qizil Dëngizning süyini ikkige bölgüchidur,  
uning muhebbiti öchmes we ebediydur.

<sup>14</sup> Perwerdigargha, shükür eytinglar,  
u dëngizni yërip Isra'illarni uningdin ëlip chiqquchidur.  
Uning muhebbiti öchmes we ebediydur.

<sup>15</sup> Perwerdigargha shükür eytinglar,  
u Pir'ewn we uning qoshunlirini Qizil Dëngizgha gherq qilghuchidur,

uning muhebbiti öchmes we ebediydur.

<sup>16</sup> Perwerdigargha shükür eytinglar,  
u öz qowmini chöl-bayawandin yeteklep ötküchidur,  
uning muhebbiti öchmes we ebediydur.

<sup>17</sup> Perwerdigargha shükür eytinglar,  
u katta padishahlarni yer bilen yeksan qilghuchidur,  
uning muhebbiti öchmes we ebediydur.

<sup>18</sup> Perwerdigargha shükür eytinglar,  
u küchlük padishahlarni halak qilghuchidur,  
uning muhebbiti öchmes we ebediydur.

<sup>19</sup> Perwerdigargha shükür eytinglar,  
u Amorlarning padishahi Sixonning jënini alghuchidur,  
uning muhebbiti öchmes we ebediydur.

<sup>20</sup> Perwerdigargha shükür eytinglar,  
u Bashan padishahi Ogning jënini alghuchidur,  
uning muhebbiti öchmes we ebediydur,

<sup>21</sup> Perwerdigargha shükür eytinglar,  
u ularning zëminlirini öz qowmigha mülük qilip bergüchidur,  
uning muhebbiti öchmes we ebediydur.

<sup>22</sup> Perwerdigargha shükür eytinglar,  
u ularning zëminlirini öz qulliri Isra'illargha mülük qilip bergüchidur,  
uning muhebbiti öchmes we ebediydur.

<sup>23</sup> Perwerdigargha shükür eytinglar,  
u xar bolghan chëghimizda bizni esligüchidur,  
uning muhebbiti öchmes we ebediydur.

<sup>24</sup> Perwerdigargha shükür eytinglar,  
u bizni reqiblimizdin qoghdighuchidur,  
uning muhebbiti öchmes we ebediydur.

<sup>25</sup> Perwerdigargha shükür eytinglar,  
u barliq janliqlargha ozuq ata qilghuchidur,  
uning muhebbiti öchmes we ebediydur.

<sup>26</sup> Ersh'eladiki Xudagha shükür eytinglar,  
uning muhebbiti öchmes we ebediydur.

## 137-munajat

<sup>1</sup> Derya-östeng boyigha yig'ilghanda Babilda,  
Si'onni eslep közimiz toldi yashqa.

<sup>2</sup> Liralirimiz<sup>④</sup> ësiqliq turatti söget shëxida.

<sup>3</sup> Chünki bizni sürgün qilghanlar  
naxsha telep qilatti bizdin,  
köngüllirini ëchishqa.  
Jënimizni qiy'nighanlar külüp turup  
deytti bizge: «Ëytip ber  
Si'onning munajatliridin.»

<sup>4</sup> Yaqa yurtta qandaqmu ëtayli uni –  
Perwerdigarning munajitini.

<sup>5</sup> Ey Yërusalëm, sëni untusam,  
qurusun ong qolum.

<sup>6</sup> Ey Yërusalëm, sëni untusam,  
sëni eng zor xushalliqim dep bilmisem,  
chapliship qalsun tangliyimgha tilim.

<sup>7</sup> I Perwerdigar,  
Idomluqlarning zorawanliqi bolsun yadingda,  
Yërusalëm qoldin ketken küni ular  
dëyishkenidi: «Uni buzunglar, chëqinglar,  
yer bilen yeksan qilinglar.»

<sup>8</sup> Ey Babilliq, weyran bolghuchilar,  
bextliktur bizge qilghan yamanliqlinglarni  
özünglarcha qayturghuchilar.

<sup>9</sup> Bextliktur bowaqliringlarni tashqa atquchilar.

## 138-munajat

*Dawut yazghan munajat*

<sup>1</sup> Chin qelbimdin teshekkür ëytimen sanga,  
küyleymen sëni perishtiler aldida.<sup>⑤</sup>

<sup>④</sup> **Lira** – Qedimki bir xil tarliq chalghu eswab.

<sup>⑤</sup> **Perishtiler aldida** – Bezi terjimilerde «barliq ilahlar aldida», yaki «yer yuzidiki ulughlarning aldida» dep ëlinghan.

<sup>2</sup> Muqeddes ibadetxanangha qarap sejde qilimen sanga,  
sadaqiting, muhebbiting üçhün shükür ëytimen naminggha,  
sözüng bilen namingni qilding hemmidin ela.

<sup>3</sup> Berding jawab nida qilghan chëghimda,  
jesur qilding küch-quwwet bërip manga.

<sup>4</sup> Anglighach ular sëning sözüngni, i Perwerdigar,  
apirin ëytar sanga alemdiki padishahlar.

<sup>5</sup> Ulugh bolghach Perwerdigarning shan-sheripi,  
küyler ular uning ish-izlirini.

<sup>6</sup> Büyüklükte bolsimu Perwerdigar,  
kemterlerge ghemxorluq qilar,  
tekebburlardin yiray turar.

<sup>7</sup> Yürsemmu ger külpetlerde men,  
özüng mëni rohlandurisen.  
Tosup sen düşmenlirim ghezipini,  
qutquzisen ong qolung bilen mëni.

<sup>8</sup> Emelge ashurar Perwerdigar men heqqidiki pilanini,  
menggülüktur mëhir-muhebbiting, i Perwerdigar,  
terk etme, öz qolungda yaratting mëni.

## 139-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, naxsha qilip ëytilsun dep, neghmichiler  
bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> I Perwerdigar, kördüng qelbimni,  
bilding mëni.

<sup>2</sup> Bilisen olturup-qopushumni,  
chüshinisen yiraqtinmu oyylimni.

<sup>3</sup> Körüp turisen yürüş-turushumni,  
ëniq uqisen barliq ishlirimni.

<sup>4</sup> I Perwerdigar, bilisen sözlirimni,  
hetta ëghizimdin chiqarmasta ularni.

<sup>5</sup> Bardursen etrapimda,  
goydung qolungni dolamgha.

<sup>6</sup> Qudriting eqlimni lal qilar shunche,

eqlim yetmes bu sirlarni bilishke.

<sup>7</sup> Negimu baralaymen möküp yürüp rohingdin,  
negimu këteleymen qëchip chiqip qoyningdin.

<sup>8</sup> Asmangha chiqsammu barsen u yerde,  
lehetke kirsemmu barsen u yerde.

<sup>9</sup> Perwaz qilip qanitida seherning,  
tutsam makan eng chëtide dëngizning.

<sup>10</sup> U yerdimu yëtekler qolung,  
yöler mëni ong qolung.

<sup>11</sup> Mökünüwalay dep oylisammu qarangghuluqqa,  
etrapimdiki yoruqluq ger tünge aylansa,

<sup>12</sup> tün zulmiti qarangghu körünmes sanga,  
këche goya kündüzdek yorup turar,  
qarangghuluq yoqtur sen üçün esla.

<sup>13</sup> Shundaq, sen yaratting ichki ezalirimni,  
apiride qilding anamning qorsiqida mëni.

<sup>14</sup> Shükür-rehmet ëytimen sanga,  
chünki qaltis, alamet yaratting mëni.  
Shunche karamet ijadiyetliring,  
yaxshi bilimen qelbimde buni.

<sup>15</sup> Mëni pinhan yaratqiningda,  
pütülgende anamning qorsiqigha,  
sanga yochun emesti tënim esla.

<sup>16</sup> Körgeniding hamile chëghimda mëni,  
kelmey turup hayatimning tunji küni,  
teqdirim deptiringge yëzilghanidi.

<sup>17</sup> Shunche qedirliktur men heqqidiki oyliring, i Xuda,  
ularning hëchbir sani yoqtur esla.

<sup>18</sup> Sanimaq bolsam ularni qumdinmu köptur hetta,  
etigende oyghanghinimda men heqqide oylaysen yenila.

<sup>19</sup> I Xuda, juda qilghin rezillerni jënidin,  
ey qanxorlar, yiraq qëchinglar mëningdin.

<sup>20</sup> Kupurluq sözler sen heqqide, i Xuda,  
düşmenliring namingni qalaymiqan ëlip tilgha.



## Zebur

<sup>21</sup> I Perwerdigar, sanga öch bolghanlarga öch bolmasmenmu?  
Sanga hujum qilghanlardin yirgenmesmenmu?

<sup>22</sup> Ulargha öch bolimen chish-tirniqimghiche,  
ularni dühmen hësablaymen özümge.

<sup>23</sup> Körgin qelbimni, i Xuda, bilgin mēni,  
sinap kör mēni, bilgin oy-xiyallirimni.

<sup>24</sup> Baqqin birer yamanliq barmu-yoq mende,  
menggülük yolungda mēni yëtekle.

## 140-munajat

*Dawut yazghan munajat bolup, naxsha qilip ëytilsun dep, neghmichiler  
bëshigha tapshurulghan.*

<sup>1</sup> I Perwerdigar, rezillerdin qutquzghin mēni,  
zorawanlarning ziyankeshlikidin saqlighin mēni.

<sup>2</sup> Yamanliq oylaydu ular köngülliride,  
jëdel-majira chiqirar herbir künde.

<sup>3</sup> Zeherlik yilangha oxshaydu ularning tilliri,  
yılan zehirige tolghandur ularning lewliri. *Sëlah*

<sup>4</sup> I Perwerdigar, qutquz mēni rezillerning changgilidin,  
putlirimni aman qilghin zorawanlarning putlishidin.

<sup>5</sup> Yoshurun qiltaq qurdi men üçhün tekebburlar,  
we yip torini yaydi ular,  
yol boyigha qurdi hem tuzaqlar. *Sëlah*

<sup>6</sup> Perwerdigar «sen mëning Igemdursen» dëgenidim,  
qulaq salghin iltijayimgha, i Ilahim.

<sup>7</sup> I Rebbim Perwerdigar, qudretlik nijatkarimsen,  
jenglerde qalqan bolup bëshimni qoghdighansen.

<sup>8</sup> I Perwerdigar, ijabet qilmighaysen rezillerning ümidini,  
emelge ashurmighaysen ularning hiylilirini,  
bolmisa ular chong tutuwalidu özlirini. *Sëlah*

<sup>9</sup> Tehditliri mēni qorshiwalghanlarning,  
yansun öz bëshigha ularning.

<sup>10</sup> Qipqizil choghlar chüshsun ular üstige,

tashliwëtilsun ular otlar ichige,  
 qaytidin chiqalmighudek hangning tégige.

<sup>11</sup> Yer yüzide ronaq tapmisun chëqimchilar,  
 owchilargha olja bolup yoqalsun zorawanlar.

<sup>12</sup> Bilimen, ëzilgenlerge ige bolup Perwerdigar,  
 yoqsullarning heqqini qoghdar.

<sup>13</sup> Berheq, sanga shükür ëytar heqqaniylar,  
 huzurungda yashaydu durus yolda mangghanlar.

## 141-munajat

*Dawut yazghan munajat*

<sup>1</sup> Perwerdigar men sanga qildim nida,  
 kelsiken dep sëni tëzdin yënimgha,  
 anglisangchu awazimni sanga nida qilghinimda.

<sup>2</sup> Qobul qilghin isriq kebi mëning du'ayimni,  
 kechte qilghan qurbanliq kebi këtürülgen qollirimni,

<sup>3</sup> Perwerdigar, bir közetchi turghuzghin aghzimgha,  
 posta tursun u lewlirim derwazisi aldida.

<sup>4</sup> Rezillikke mayil qilip meylimni,  
 yamanliq qilishqa yol qoyma mëni.  
 Qebihlerge shërik qilma könglümni,  
 yëgüzmgin hem ularning nëmetlirini.

<sup>5</sup> Mëni ursa heqqaniy, u bergendek bolar manga mëhrini,  
 tenbihliri biliner bëshimgha ësil mayni quyghandek,  
 tenbihini ret qilip chayqimaymen bëshimni,  
 bolsammu ger külpette toxtatmasmen yenila du'ayimni.

<sup>6-7</sup> Xuddi qëzilip chiqqan tashlardek soqa yerni aghdurghanda,  
 ustixanliri chëchilip yatar gör aldida.

Tashliwëtirse yarlardin ularning hakimliri,  
 heqiqet bolghach sözüüm qalghanlar chüshiner uni.

<sup>8</sup> Lëkin, Igem Perwerdigar, telmürüp qaraymen sanga,  
 sendin panah izdeymen, mëni panahsiz qaldurma.

<sup>9</sup> Saqla mëni ularning manga qurghan qiltaqliridin,

gebihlik qilghuchilarning tuzaqliridin.

<sup>10</sup> Reziller chüshsun özi qurghan tuzaqqa,  
men ötüp kētey u xeterdin da'ima.

## 142-munajat

*Dawut yazghan terbiyewi munajat bolup, u gharda yoshurunup yürgen  
waqitlirida bu du'ani oqughan. ⑥*

<sup>1</sup> Anglisun dep Perwerdigar, bar awazimda nale-peryad qilimen,  
Perwerdigardin rehim tilep ünlük awazda yēlinimen.

<sup>2</sup> Men uninggha derdlirimni tōkimen,  
hem uninggha müshküllirimni ēytimen.

<sup>3</sup> Reqiblim yollirimgha qiltaq qurghan bolsimu,  
rohim mēning buruqtum bolup tūgishey dēsimu,  
özüng halimdin xewer alisen shundaqtimu.

<sup>4</sup> Perwerdigar qarap baqqin ong yēnimgha,  
manga köngül bölgüchi yoqtur etrapimda,  
panah bolup hēchkim köyünmes manga.

<sup>5</sup> I Ilahim, peryad chēkip sanga dēdim:  
«Sen mēning bashpanahimsen,  
paniy alem quchida nēsiwemsen.»

<sup>6</sup> I Igem, peryadimgha qulaq salghin,  
ehwalim bek nachar-müshküldur.  
Qutquz mēni ularning qoghlishidin,  
chünki ular mendin küchlüktur.

<sup>7</sup> Shükür ēytmaq üçün sēning naminggha,  
özüng mēni chiqarghaysen zindandin.  
Heqqaniylar shundila olishidu etrapimgha,  
chünki zor mēhribanliqqa ērishimen sēningdin.

---

⑥ Bu munajatta bayan qilinghan weqeler Dawut peyghember Sa'ul padishahtin qēchip, ikki qētim gharda yoshurunup turghan waqtida yüz bergen weqeler bolup, «Muqeddes Kitab. Birinchi Samu'il» 22-babtin 24-babqiche bolghan bölikide xatirilengen.

# 143-munajat

*Dawut yazghan munajat*

<sup>1</sup> Qulaq salghin Perwerdigar du'ayimgha,  
mohtaj bolup sanga qilghan iltijayimgha.  
Heqqaniysen Perwerdigar, sadaqitingde  
jawab bergin mäning qilghan mung-zarimgha.

<sup>2</sup> Gunahsiz bir insan yoqtur aldingda,  
shunga ötüney, men qulungni soraq qilma.

<sup>3</sup> Hayatimni deysende qilip düshmenlirim,  
ziyankeshlik qilmaqta bu jënimgha.  
Ölükler makani qebristandek,  
mejburlar mëni zulmet-qarangghuluqqa.

<sup>4</sup> Shunga rohim siqilip buruqtum boldi,  
ümidlirim üzülp könglümму qayghugha toldi.

<sup>5</sup> Esleyimen burun ötken künlirimni,  
sëghinimen körsetken möjiziliringni,  
yad ëtimen sëning qilghan ejirliringni.

<sup>6</sup> Qollirim sanga qarap sozulghandur,  
wujudum changqighan zëmindek sanga teshnadur.

<sup>7</sup> Manga tëzdin jawabingni bergine Perwerdigar,  
bolmisa ümidlirim berbat bolup halim këter,  
ötüney, didaringni yoshurmighin mendin zinhar.  
Bolmisa tënim mëning görde bolar.

<sup>8</sup> Menggülük muhebbitingni anglighum bar tang seherde,  
chünki men peqet sanga tayanghanmen.

Mëngishim zörür bolghan yolni özüng bildür manga,  
chünki men wujudumdin peqet sanga telmürgenmen.

<sup>9</sup> Qutuldur mëni Perwerdigar düshmenlirimning ilkidin,  
bashpanah izdep keldim yëninggha, orun bergin qoyningdin.

<sup>10</sup> Öget manga iradengge emel qilip yashashni,  
chünki sen mëning Xudayimdursen,  
adashmay, yëteklisun aliyjanab rohing mëni.

<sup>11</sup> Perwerdigar shöhriting üçün bolsimu qutquz mëni,  
heqqaniysen i Igem, palakettin azad qilghin jënimni.

<sup>12</sup> Manga bolghan menggülük muhebbitingde

halak qilghin i Igem, dūshmenlirimni,  
 xarab qilghin hem jēnimni xar qilghanlarni.  
 Berheq, men sēning bendeng, qulungdurmen.

## 144-munajat

*Dawut yazghan munajat*

<sup>1</sup> Hemdusana oqulsun qoram tēshim bolghan Xudagha,  
 mahir qilar u mēning qollirimni jeng qilishqa.

<sup>2</sup> Manga sadiq medetkar, qorghinimdur u mēning,  
 nijatkarim, mustehkem qel'eyim u mēning.  
 Qalqinimdur u mēning, panah taparmen uningda,  
 boysundurar u da'im xelqlarni qol astimgha.

<sup>3</sup> I Perwerdigar, insan nēmidi sen uninggha nezer salghudek,  
 adem balisi nēmidi sen uninggha köngül bölgüdek?

<sup>4</sup> Oxshar insan hayati goya kētiwatqan sayigha,  
 oxshar uning ömri be'eyni bir tiniqqa.

<sup>5</sup> Kökni yērip chūshkin i Xuda,  
 is-tütekler chiqarghin taghlar ara.

<sup>6</sup> Chaqmaqlarni chaqturup qoghligghaysen reqibingni,  
 tarqatqaysen ularni ētip turup oqliringni.

<sup>7</sup> Uzitip qolungni sen kök baghridin,  
 tartiwalghin mēni Xuda qaynam derya-sulardin,  
 qutquzghin hem mēni yatlar changgilidin.

<sup>8</sup> Ular da'im sözler yalghan sözlerni,  
 bērer saxta, yalghan qesemlerni.

<sup>9</sup> I Xuda, sanga atap ēytay yēngi naxsha,  
 küyley sēni on tarliq chiltarda.

<sup>10</sup> Sen Isra'iliyening padishahliggha zeper ata qilghuchisen,  
 bendeng Dawutni ejellik qilich astidin qutquzghuchisen.

<sup>11</sup> Yatlarning qolidin qutquzup azad qil mēni,  
 ular da'im sözler yalghan sözlerni,  
 bērer saxta, yalghan qesemlerni.

<sup>12</sup> Oghullirimiz oxshighay yaxshi ösken köchetlerge,  
qizlirimiz orda tüwrükliridiki nepis neqishlerge.

<sup>13</sup> Ambarlirimiz liq tolghay ashliqlargha,  
qoylirimiz san-sanaqsiz köpeygey yaylaqlarda.

<sup>14</sup> Köp bolghay öküzlirimizning yükliri,  
esirge chüshmige yelqimizdin hëchbiri.  
buzup ötelmige yelqimizdin hëchkim sëpillirimizni,  
anglanmighay kochilardin zarlinish awazliri.

<sup>15</sup> Neqeder bextliktur,  
bundaq tilekliri emelge ashqan insanlar!  
Neqeder bextliktur,  
Igisi Perwerdigar bolghan qowmlar!

## 145-munajat

*Dawut yazghan medhiye küyi*

<sup>1</sup> Ulughlaymen padishahim Xuda sëni,  
teripleymen ta'ebed nam-sheripingni.

<sup>2</sup> Hemdusana ëytime her küni sanga,  
apirin oquymen menggü naminggha.

<sup>3</sup> Xuda ulugh, hessilep medhiyeleshke layiqtur,  
ulughluqini bilishke hëchkim qadir emestur.

<sup>4</sup> Ewladlardin-ewladqa qalar yaxshi ishliring,  
teripliner ularning tillirida qudriring.

<sup>5</sup> Tepekkur qilimen shan-shöhriting heqqide,  
chongqur oylaymen möjiziliring üstide.

<sup>6</sup> Dastan bolup taralghan katta ishliring tillarda,  
menmu bayan eyleymen ulughluqingni da'ima.

<sup>7</sup> Ular eslep, sözlisher shepqitingni bes-beste,  
adalitingni küylisher naxsha oqup heweste.

<sup>8</sup> Xuda rehimdil, shepqetliktur,  
asanliqche ghezipi kelmes,  
mëhir-muhebbiti cheksizdur.

<sup>9</sup> Perwerdigar hemmige iltipat qilar,

barliq yartqanlirigha rehimdil bolar.

<sup>10</sup> I Perwerdigar, sanga ular shükür eytar,  
sanga sadiq bendiliring medhiye oqar.

<sup>11</sup> Ulughwar hökümraniq heqqide ular sözler,  
büyük qudritingni hemme insangha bayan eyler.

<sup>12</sup> Jahan ehlini ulugh ishliring bilen ular xewerdar qilar,  
padishahliqningning shereplik seltenetini melum qilar.

<sup>13</sup> Padishahliqning menggülük padishahliqtur,  
hökümraniqning ewladtin-ewladqichidur,

Perwerdigar wedisige sadiqtur,  
u hemmige her da'im wapadardur.

<sup>14</sup> Perwerdigar yöler yiqilghanlarni,  
ruslar igilgenlarning qeddini.

<sup>15</sup> I Perwerdigar,  
telmürer hemmisining közi sanga,  
bërisen rizqini ulargha öz waqtida.

<sup>16</sup> Janliqlarning ëhtiyajini qandurisen,  
ulargha qoli ochuq sëxiydursen.

<sup>17</sup> Perwerdigar hemme ishta adildur,  
u hemmige her da'im wapadardur.

<sup>18</sup> Perwerdigar öziq nida qilghanlarning yënididur,  
uni chin dilidin sëghinghanlargha yëqindur.

<sup>19</sup> U yetküzer muradigha öziq ixlas qilghanlarni,  
anglap nalisini qutquzar ularni.

<sup>20</sup> Qoghdar Perwerdigar özini söygenlerni,  
emma halak qilar barliq pasiqlarni.

<sup>21</sup> Hemdusanalar chüshmes mëning ëghizimdin Perwerdigargha,  
pütkül janliqlar menggü medhiye oqusun muqeddes namigha.

## 146-munajat

<sup>1</sup> Oqunglar Perwerdigargha hemdusana,  
ey qelbim medhiyengni yaghdur anga!

<sup>2</sup> Ömürwayet medhiyeleymen Perwerdigarni,  
jan tende bolsila küyleymen Xudayimni.

- <sup>3</sup> Ishench baghlima shahzadilerge,  
nijatliq bërelmeydighan bendilerge.
- <sup>4</sup> Tiniqi toxtishi bilenla qaytar ular tupraqqa,  
shu künila barche pilanliri chiqar yoqqa.
- <sup>5</sup> Bextliktur Yaqupni tallighan Xudani medetkarim dep bilgenler,  
ümidini Igisi Perwerdigargha baghlighan ademler.
- <sup>6</sup> Yaratqandur Perwerdigar asman we zëminni,  
dëngizni we uningdiki hemme mewjudatlarni,  
u menggü untumas qilghan wedisini.
- <sup>7</sup> Yetküzer ëzilgenlerni adilliqqa,  
riziq birer ach qalghanlarga,  
hörlük ata qilar mebuslarga.
- <sup>8</sup> Achar Perwerdigar qarighularning közini,  
ruslar ëgilgenlerning qeddini.  
Söyer toghra yolda mangghanlarni.
- <sup>9</sup> Qoghdar Perwerdigar musapirlarni,  
qollar tul xotun, yëtim-yësirlarni.  
Lëkin tosar pasiqlarning yolini.
- <sup>10</sup> Hökümrاندur Perwerdigar ewladtin-ewladqiche,  
ey Si'on,<sup>⑦</sup> sëning Xudaying höküм sürer menggüge.  
Oqunglar Perwerdigargha hemdusana!

## 147-munajat

- <sup>1</sup> Hemdusana oqunglar Perwerdigargha,  
Igimizni küylimek bexttur bizge,  
xushalliqtur medhiye oqush Xudagha,  
hemdusanalar layiqtur uning shenige.
- <sup>2</sup> Igimiz qaytidin quridu Yërusalëmni,  
Isra'ilgha yëngidin yighidu sürgün bolghanlarni.
- <sup>3</sup> Könglige dawa bëridu köngli sunuqlarning,  
shipaliq melhem tangidu yarilirigha ularning.
- <sup>4</sup> Xuda özi belgileydu yultuzlarning sanini,  
ayrim namda atighandur ularning herbirini.

---

⑦ *Si'on* – Yërusalëm shehiri we uningda yashaydighanlarni körsitidu.



<sup>5</sup> Rebbimiz büyüktür, qudriti cheksiz,  
danaliqi uning mölcherligüsiz.

<sup>6</sup> Perwerdigar yölep kötürer ajizlarni,  
u yerge urar pasiq-rezillerni.

<sup>7</sup> Perwerdigargha shükür ëytip, qoshaq qëtinglar,  
qoshaqlarni saz lirada tengkesh qilip ëytinglar.

<sup>8</sup> U asmanni bulutlarga toldurup,  
köktin yerge yamghurini yaghdurup,  
tagh-dalani ot-chöplerge toldurar.

<sup>9</sup> Xuda ata qilar charwa-malgha öz rizqini,  
ozuq bërer qaqildighanda qagha baliliri.

<sup>10</sup> U söyünmes at küchidin,  
chebdes, chaqqan adem putidin.

<sup>11</sup> Perwerdigar söyüner özige ixlas qilghanlardin,  
uning menggülük muhebbitige ümid baghliganlardin.

<sup>12</sup> Ey Yërusalëm, Perwerdigarni alqishla,  
ey Si'on, medhiye oqu Xudayinggha.

<sup>13</sup> Chünki Perwerdigar derwaz taqaqliringni mehkem qilar,  
sëpil ichidiki perzentliringge bext ata qilar.

<sup>14</sup> U chëgraliringghiche asayishliq ëlip këler,  
u silerni bughdayning ësili bilen teminler.

<sup>15</sup> Xuda yer yüzige emr qilar,  
emri tëz bërip emelge ashar.

<sup>16</sup> Perwerdigar aq yungdek ap'aq qarni yaghdurar,  
nepis qirowni pütkül zëmingha küldék chachar.

<sup>17</sup> Möldürlerni nan uwaqliridek chëchiwëter,  
kimmu uning soghuqigha berdashliq bërer.

<sup>18</sup> Perwerdigar sözi bilen ëriter ularni,  
shamili bilen aqquzar sularni.

<sup>19</sup> Perwerdigarning kalamini yetküzer Yaqupning neslige,  
perman hem perzlrini ayan qilar Isra'il xelqige.

<sup>20</sup> Perwerdigar bashqa xelqge hëchqachan bundaq mu'amile qilghan  
emes,  
uning perzlrini bashqilarmu hem bilgen emes.

Hemdusanalar bolsun Perwerdigargha.

## 148-munajat

<sup>1</sup> Perwerdigargha hemdusana oqunglar!

Medhiyelenglar ershtikiler Xudani,  
medhiyelenglar asman-pelekte uni.

<sup>2</sup> Medhiyelenglar perishtiler Xudani,  
ey samawi qoshunlar, medhiyelenglar uni.

<sup>3-4</sup> Ay we quyash, jimi parlaq yultuzlar,  
ersh'ela we köktiki ey sular,  
medhiyelenglar Perwerdigarni hemminglar.

<sup>5</sup> Medhiyelisun ular Perwerdigarning namini,  
chünki u emri bilen yaratqan ularni.

<sup>6</sup> Perwerdigar ornatti öz jaylirigha ularni,  
buzmas Xuda ta'ebed özi qilghan emrini.

<sup>7</sup> Medhiyelenglar Perwerdigarni yer yüzidiki janliqlar,  
ey chongqur dengiz we uningdiki mexluqlar.

<sup>8</sup> Medhiyelenglar Xudani qar we möldür, chaqmaq bilen tumanlar,  
uning emrlirige boysunghan ey küchlük boranlar.

<sup>9</sup> Medhiyelenglar uni ey tagh we töpilikler,  
këdir derexliri yene mëwilik derexler.

<sup>10</sup> Medhiyelenglar Xudani ey yawayi haywanlar we barliq charwilar,  
ey ömiligüchi janliqlar we hemme uchar qanatlar.

<sup>11</sup> Medhiyelenglar uni ey jahan shahliri we barche xelqler,  
medhiyelenglar uni ey barche hökümrانlar we shahzadiler.

<sup>12</sup> Medhiyelenglar uni yigitler shundaqla qizlar,  
medhiyelenglar uni ey yashanghanlar hem yashlar.

<sup>13</sup> Medhiyelisun ular Perwerdigarning namini,  
chünki büyüktür hemmidin uning nam-shöhriti,  
asman-zëmindin yûksektür hem shan-sheripi.

<sup>14</sup> Öz xelqini küchlük qildi Perwerdigar, <sup>⑧</sup>

---

<sup>⑧</sup> Öz xelqini küchlük qildi Perwerdigar – bezi terjimilerde «küchlük padishah tiklidi öz xelqi üçün Perwerdigar» dep ëlinghan.

medhiyeler oqar uninggha barliq teqwadarlar –  
 Xuda söygen Isra'illar.  
 Perwerdigargha hemdusana oqunglar!

## 149-munajat

- <sup>1</sup> Oqunglar Perwerdigargha hemdusana,  
 ëytinglar Perwerdigargha atap yëngi bir naxsha,  
 medhiyelenglar uni teqwadarlar arisida.  
<sup>2</sup> Xushal bolsun Isra'illar yaratquchisidin,  
 shadlansun Si'onning perzentliri padishahi Xudadin.  
<sup>3</sup> Medhiyelisun Xudani ular ussul oynap,  
 alqish küyi chalsun dap, lirada uninggha atap.  
<sup>4</sup> Chünki Perwerdigar öz qowmidin söyüner,  
 kemterlerge nijatliq tajini kiydürer.  
<sup>5</sup> Shadlansun bu shöhrettin sadiq bolghanlar Xudagha,  
 ëytsun naxsha xushallıqtın orunlirida yatqanda.  
<sup>6</sup> Chüşürmes ular ëghizliridin ulughlashni Xudani,  
 chüşürmes ular qolliridin qosh bisliq qilichlirini.  
<sup>7</sup> Êlish üçün ita'etsiz qowmlardin qisasini,  
 bermek üçün ularning hem edipini,  
<sup>8</sup> zenjir bilen baghlap ularning shahlirini,  
 tömür kishen bilen kishenler ësilzadilirini.  
<sup>9</sup> Ijra qilar pütülgen hökümni ulargha,  
 mensuptur bu sherep Xudaning teqwadarlirigha.  
 Oqunglar hemdusana Perwerdigargha.

## 150-munajat

- <sup>1</sup> Oqunglar Perwerdigargha hemdusana,  
 medhiyelenglar Xudani muqeddes jayida,  
 qudriti ayan bolghan ersh'elada.  
<sup>2</sup> Medhiyelenglar uning yaratqan möjizilirini,  
 medhiyelenglar uning hemmidin ulughluqini.

## Zebur

<sup>3</sup> Medhiyelenglar uni burgha<sup>⑨</sup> sadasida,  
medhiyelenglar chëlip chiltar, lira.

<sup>4</sup> Medhiyelenglar uni dap chëlip, chüshüp ussulgha,  
medhiyelenglar uni tengkesh qilip ney we tarliq sazgha.

<sup>5</sup> Medhiyelenglar uni jallilarning<sup>①</sup> yangraq sadasida,  
medhiyelenglar uni jallilarning jarangliq awazida.

<sup>6</sup> Medhiyeligey Perwerdigarni jimiki tiniqi barlar,  
Perwerdigargha hemdusana oqunglar!

---

⑨ **Burgha** – Qochqar qatarliq haywanlarning münggüzidin yasalghan, püwlep chëlinidighan qedimiy kanay.

① **Jalla** – Mistin yasalghan bir xil chalghu eswab bolup, u yene «jang» depmu atilidu.

## Tebirler

***Xudaning ong qoli*** – Ushbu atalghu Xudaning küch-qudriti, hoquqi we yordimige simwol qilinghan. Bezide u qutquzghuchi Mesihning özige wekillik qilidu.

***chiltar*** – Qedimki Ibraniylarning bir xil chalghu eswabi

***lira*** – qedimki Ibraniylarning bir xil chalghu eswabi

***Sëlah*** – Ibraniyeche söz bolup, bu söz heqqide mundaq birqanche chüshendürüşler bar: 1. «biraz toxtap, chongqur tepekkür qilinglar» dëgen menide. 2. Ibadet qilghuchilargha sejde qilish heqqide bëriledighan belge. 3. Muzikidiki melum bir belge. 4. Merghul.

***Si'on – Taghning ismi bolup, u taghda Dawut peyghember Xudaning*** «ehde sanduqi» saqlanghan muqeddes chëdirni yasighan. Këyinche Sulayman padishah del shu taghda ibadetxana qurghan. U ibadetxana ibadet qilishning merkizi bolghan. «Zebur»da «si'on» Xudaning ibadetxanisini, Yërusalëm shehirini yaki bezide pütkül Isra'il zëminini körsitishimu mumkin. «Si'on» hem Xudaning öz xelqi bilen bille bolushigha hem Xudaning yer-zëmingha hökümraniq qilishining merkizige wekillik qilidu.



# Pend-nesihetler

## Kirish söz

«Muqeddes Kitab»ning «Pend-nesihetler» qismi hëkmetlik sözler toplimi bolup, asasen Isra'illarning padishahi Sulayman teripidin wujudqa keltürülgen. Xuda uninggha eqil-parasetni alahide sowghat süpitide in'am qilghanliqi üçhün, u danaliqi bilen nam chiqarghan. Sulayman padishah hayatida üç mingdin artuq hëkmetlik söz we mingdin artuq naxsha yëzip qaldurghan. Emma «Pend-nesihetler»ge kirgüzülgen hëkmetlik sözlerning hemmisila Sulayman teripidin yëzilghan emes, uning beziliri Agurning sözliri, beziliri Limu'ëlning anisining nesihetliri, yene beziliri bolsa bashqa danalarning sözliridur. Kitabtiki Sulayman padisahning hëkmetlirining bir qismini Yehudiye padishahi Xizkiyaning ordisidikiler toplighan.

Kitabta Perwerdigardin eyminishning eqil-idrakning bashlinishi ikenliki tekitlinidu. Danaliq bilen nadanliq sëlishturulup, bu ikki yolning bëridighan oxshimighan netijiliri arqiliq ademlerni heq we naheqni toghra ayrishqa yëtekleydu.

Heqiqiy danaliq Xudadin këlidu. Kitabta tilgha ëlinghan «dana», «eqilliq» we «aqil» dëgen sözler eqliy küchi intayin yuqiri ademlerni körsetmestin, belki Xudadin eyminidighan, uning yolida mangidighan, exlaqlik kishilerni körsitidu. Kitabtiki «nadan», «exmeq» we «hamaqet» dëgen sözler bolsa, bilimsiz yaki kem eqil ademlerni körsetmestin, belki Xudani ret qilip, exlaqsizliqni yaki yaman ishlarni tallighan ademlerni körsitidu.

Bu kitabning mezmun da'irisi bir qeder keng bolup, Xudagha ishinish, Xudadin eyminish, danaliq, heqqaniylik, bilim, exlaq, diyanet, tirishchanliq, özini tutuwëlish, israpxorluq qilmasliq, namratlarga yar-yölek bolush, gep-sözge diqqet qilish, kishilik munasiwet, düshmenge rehimdil bolush, soda-sëtiq ishliri we bala terbiyilesh qatarliq jehetlerdiki mezmunlarni öz ichige alidu.

«Pend-nesihetler» Ibraniy tilida shë'iriy shekilde yëzilghan bolup, qollinilghan bezi oxshitish, simwol we maqal-temsiller oqurmenlerge chüshiniksiz bolup qalmasliqi üçhün söz menisini uyghur tilidiki muwapiq ibariler bilen ipadiliduq.

***Tëzis:***

1. *Danaliq we nesihetler (1-babtin 9-babqiche)*
2. *Padishah Sulaymanning hëkmetliri (10-babtin 22-bab 16-ayetkiche)*
3. *Danalarining hëkmetliri (22-bab 17-ayettin 24-babning axirighiche)*
4. *Padishah Xizkiya toplighan Sulaymanning hëkmetliri (25-babtin 29-babqiche)*
5. *Agur we padishah Limu'ëlning anisining hëkmetliri (30-, 31-bablar)*



## **Pend-nesihetler**

### **Pend-nesihetlarning qimmiti**

<sup>1</sup> Dawut padishahning oghli, Isra'iliye padishahi Sulaymanning pend-nesihetliri:

<sup>2</sup> bu pend-nesihetler danaliq we telim-terbiyige ige qilar sēni, yēsher ibretlik sözlarning chongqur menisini;

<sup>3</sup> terbiyiler sēni aqilanilik bilen yashashqa, heqqaniy, adil we durus bolushqa;

<sup>4</sup> chēchen qilar gol adamlarni, bilimlik we pem-parasetlik qilar yashlarni.

<sup>5</sup> Anglap bularni danalar tēximu dana bolsun, zērekler aqilane meslihetke ērishsun.

<sup>6</sup> Chūshengili bolar bu pend-nesihetlerdin eqliye sözlerni, temsillerni, aqillarning hēkmetliri we tēpishmaqlirini.

<sup>7</sup> Perwerdigardin eyminish eqil-idrakning bashlinishidur. Exmeqler danaliq we telim-terbiyini kemsitidu.

### **Yashlarga nesihet**

<sup>8</sup> Ey oghlum, terbiyisige qulaq sal atangning, telimige biperwaliq qilma anangning.



<sup>9</sup> Ularning telim-terbiyisi bëshinggha taqalghan tajdur,  
boynunggha ësilghan altun zenjirdur.

<sup>10</sup> Ey oghlum, eger sëni gunahkarlar azdursa,  
egeshmigin ulargha.

<sup>11</sup> Eger ular: «Kel, bizge qoshul, tuzaq qurayli jan ëlishqa,  
birer bigunahni sewebsizla paylap turayli tutushqa.

<sup>12</sup> Ölükler makanidek tirik yutayli biz gunahsizlarni,  
göрге chüshüp ketkendek yoqitayli u saghlam ademlerni.

<sup>13</sup> Tartip alayli shu chagh xilmuxil qimmetlik mal-dunyani,  
alghan olja bilen toldurayli öylirimizni.

<sup>14</sup> Bizge shërik bol, tapqinimiz ortaql bolsun» dësimu,

<sup>15</sup> ey oghlum, yoligha kirme ularning, basma bir qedemmu.

<sup>16</sup> Chünki ëtishidu ular özlirini yamanliqqa,  
aldirishidu hem qan töküshke.

<sup>17</sup> Qush tuyup qalghanda tor yëyish bihude awarichiliktur,

<sup>18</sup> lëkin shu yamanlar del öz öziğe ejellik tuzaq qoyidu,  
öz jënigha zamin bolidighan ora kolaydu.

<sup>19</sup> Haram mal-dunyagha hëris ademlerning aqiwiti shuki,  
alidu bu haram mal-dunya ularning jënini.

### **Danaliqning agahlandurushi**

<sup>20</sup> Danaliq chaqirmaqta kochilarda, awazi yangrimaqta bazarlarda,

<sup>21</sup> ündimekte awat jaylarda,

wez ëytmaqta sheher derwazilirining aldida:

<sup>22</sup> – Ey nadanlar, qachanghiche nadanliqta yürisiler?

Ey mazaqchilar, qachanghiche mazaq qilishtin huzur alisiler?

Ey eqilsizler, qachanghiche bilimdin nepretlinisiler?

<sup>23</sup> Tenbihlirimge qulaq salghan bolsanglar,

silerge töküp bërettim qelbimdikini,

siler bilen ortaqlishattim oy-pikirlirimni.

<sup>24</sup> Lëkin mëni ret qildinglar chaqirghinimda,

hëchqaysinglar ilik almidinglar qolumni uzatqinimda.

<sup>25</sup> Perwa qilmidinglar nesihetlirimning hëchqaysisigha,

xalimidinglar qulaq sëlshni tenbihlirimge.

<sup>26</sup> Shunga külimen balayi'apetke yoluqqininglarda,

silerni mesxire qilimen wehimige chüshkinginglarda,

<sup>27</sup> borandek kelgen wehimide qalghininglarda,  
balayi'apet quyundek yëtip kelginide,  
azab we qayghu silerni muptila qilghinida.

<sup>28</sup> Chaqirisiler yalwurup shu chagh mëni,  
lëkin bermesmen silerge jawab.  
Herqanche izdisenglarmu tapalmaysiler mëni.

<sup>29</sup> Chünki nepretlendinglar siler bilimdin,  
tallimidinglar eyminishni Xudadin.

<sup>30</sup> Qobul qilmidinglar mëning nesihetlirimni,  
mensitmidinglar barliq tenbihlirimni.

<sup>31</sup> Shunga siler öz bëshinglarni yeysiler,  
özünglar kolighan origha özünglar chüshisiler.

<sup>32</sup> Berheq, öz jënigha zamin bolidu nadanlar mëni ret qilghanliqtin,  
özlrini halak qilidu hamaqetler bighemlikidin.

<sup>33</sup> Biraq, manga qulaq salghanlar aman-ësen yashaydu,  
yamanliqning wehimisidin xaliy, xatirjem bolidu.

## 2-bab

### Danaliqning ata qilidighanliri

<sup>1</sup> Ey oghlum, eger qobul qilsang sözlirimni,  
qelbingde saqlsang buyruqlirimni,

<sup>2</sup> qulaq salsang danaliqqa,

köngül qoysang eqil-idrakqa,

<sup>3</sup> xitab qilsang parasetke teshna bolup,

chaqirisang eqil-idrakni telmürüp,

<sup>4</sup> qazsang danaliqni altun-kümüsh qazghandek,

izdiseng uni yoshurun xezine izdigendek,

<sup>5</sup> shu chaghda Perwerdigardin eyminishni bilisen,  
Xudani heqiqeten tonuyalaysen.

<sup>6</sup> Chünki Perwerdigar danaliq ata qilghuchidur.

Bilim bilen eqil-idrak uning sözidin këlur.

<sup>7</sup> U saqlap qoyghandur yaxshiliqlarni duruslarga,  
özi qalqandur diyanet yolida mangghanlarga.

<sup>8</sup> Yolini qoghdaydu u adilliqlarni yaqlighuchilarning,

saqlaydu u yolini sadiq bendilirining.

<sup>9</sup> Shu chagh heqqaniylik, adillik we durusluqni tonuysen, bu yaxshi yollarni chüshinisen.

<sup>10</sup> Chünki orun alidu danaliq qelbingdin, könglüng yayraydu bilimdin.

<sup>11</sup> Qoghdaydu sēni pem-parasiting, muhapizet qilidu hem eqil-idriking,

<sup>12</sup> shunda danaliq qutulduridu sēni yaman yoldin, tilining astida tili barlardin,

<sup>13</sup> undaqlar toghra yolni tashlap, zulmette yashar,

<sup>14</sup> yamanliq qilishtin xushallinar,

rezillikning nijisliqidin shadlinar,

<sup>15</sup> egri yolda mēngip saxtipezlik qilar.

<sup>16</sup> Danaliq saqlar sēni zinaxor ayaldin, shērin-shēker sözlük, buzuq xotundin.

<sup>17</sup> Bundaq xotun tashlar yashliqida tegken jorisini, untup qalar u Xuda aldida qilghan ehdisini.

<sup>18</sup> Ölümge apiridighan yoldur uning öyi, erwahlar makanigha bashlar uning yoli.

<sup>19</sup> Uning yēnigha barghanlarning birimu qaytalmas, hayatliq yoligha hem yētelmes.

<sup>20</sup> Sen mang yaxshilarning izidin, chiqma heqqaniylarning yolidin.

<sup>21</sup> Chünki yērimizde makanlishar duruslar, qēlip qalar diyanetlikler.

<sup>22</sup> Lēkin u yerdin tarmar qilinar yamanliq qilghuchilar. Yulup tashlinar wapasizlar.

### 3-bab

#### Yashlarga yol-yoruq

<sup>1</sup> Ey oghlum, untuma telimimni, ching saqla qelbingde buyruqlirimni.

<sup>2</sup> Ömür qoshar ular ömrüngge,

aman-ësenlik ëlip këler hayatinggha.

<sup>3</sup> Mëhribanliq we sadaqetni tashlima,

ularni marjandek ësiwal boynunggha,

pütüwal qelbingning chongqur qëtigha.

<sup>4</sup> Tapisen himmet we izzet shu chaghda,

Xudaning hem ademlarning neziride.

<sup>5</sup> Ishenmey öz eqlingge,

ishen pütün qelbing bilen Perwerdigargha,

<sup>6</sup> yad et Perwerdigarni her ishta,

ochuq qilar yolungni u shunda.

<sup>7</sup> Özüngni eqilliq dep sanima,

Perwerdigardin eyminip, yamanliqqa yolima.

<sup>8</sup> Shundaq qilsang, saghlam bolar tëning,

yilikke tolar söngekliring.

<sup>9</sup> Ulughla Perwerdigarni, atap mal-dunyayingni,

hediye qilip uninggha hosulungning bash burnini.

<sup>10</sup> Shunda tolup tashar ambarliring ashliqqa,

sharab idishliring yëngi sharabqa.

<sup>11</sup> Ey oghlum, bash tartma Perwerdigarning terbiyisidin,

bizar bolma uning tenbihidin.

<sup>12</sup> Chünki ata terbiyiligendek etiwarliq oghlini,

Perwerdigarmu terbiyiler söygenlirini.

<sup>13</sup> Danaliqqa ërishkenler, eqil-idrak tapqanlar bextliktur!

<sup>14</sup> Danaliq keltürgen payda kümüşningkidinmu artuqtur,

altundin alghan menpe'ettinmu ewzeldur.

<sup>15</sup> U le'el-yaqutlardin qimmetliktur,

herqandaq arzuluq nerseng uninggha teng këlelmestur.

<sup>16</sup> Bardur uzun ömür danaliqning ong qolida,

bayliq we shöhret uning sol qolida.

<sup>17</sup> Bëghishlar danaliq yoli shad-xuramliq sanga,

yëtekler u sëni amanliqqa.

<sup>18</sup> Danaliqni tutup turghuchilar üçün u hayatliq derixidur,

danaliqu ni mehkem tutqanlarning hemmisi bextlikdur.

<sup>19</sup> Perwerdigar danaliqu bilen yaratti zëminni,  
eqli bilen berpa qildi asmanni.

<sup>20</sup> Perwerdigarning danaliqu bilen chongqur qaynamlar ëtildi,  
bulutlar shebnem pürkidi.

<sup>21</sup> Ey oghlum, ching tut danaliqu we pem-parasetni,  
köz aldingdin hergiz yoqatma ularni.

<sup>22</sup> Ular hayat bexsh ëter jëninggha,  
bëzek bolup ësilar boynunggha.

<sup>23</sup> Shu chagh yolungda yürisen tinch-aman,  
putliship ketmeysen hëchqachan.

<sup>24</sup> Yatqanda hëchnëmidin qorqmaysen,  
yëtipla tatliq uxlaysen.

<sup>25</sup> Qorqma tuyuqsiz kelgen xewptin,  
rezillerning bëshigha kelgen weyranchiliqtin.

<sup>26</sup> Chünki tayanchingdur Perwerdigar,  
u putliringni tuzaqlargha chüshüshtin saqlar.

<sup>27</sup> Eger kelse yaxshiliq qilish qolungdin,  
yardimingni ayima hajetmenlerdin.

<sup>28</sup> Qoshnanggha ëhtiyajliq nerse sende bar bolsa,  
«Ete kel, shu chaghda bërey» dep uni qayturma.

<sup>29</sup> Qoshnanggha ziyankeshlik qilish niyitide bolma,  
chünki u sanga ishinip xatirjem yashidi yëningda.

<sup>30</sup> Birersi sanga yamanliq qilmighan bolsa,  
uning bilen sewebsiz majiralashma.

<sup>31</sup> Zorawangha heset qilma,  
uning yolliridin hëchqaysisini tallima.

<sup>32</sup> Chünki egri ademler yirginchlikdur Perwerdigargha,  
duruslargha u yëqin turar emma.

<sup>33</sup> Perwerdigarning leniti teger rezillerning öyige,  
u bext ata qilar heqqaniylarning a'ilisige.

<sup>34</sup> U mesxirichilerni mesxire qilar,

kichik pë'llargha shepqet yaghdurar.

<sup>35</sup> Danalar shan-sherepke muyesser bolar,  
nadanlar bolsa shermendilikte qalar.

## 4-bab

### Danaliqning ewzelliki

<sup>1</sup> Ey oghullirim, atanglarning terbiyisige qulaq sëlinglar.

Eqil-idrak tēpish üçün köngül qoyup anglanglar.

<sup>2</sup> Chünki silerge ögitimen ilim-hēkmetni,  
terk etmenglar mēning telimlirimni.

<sup>3</sup> Kichikimde alghanmen atamning terbiyisini,  
idim men anamning yalghuz etiwarliqi,

<sup>4</sup> atam manga mundaq ögetkenidi:

— Yürikingde saqlighin sözlirimni,

emel qilghin buyruqlirimgha,

yashaysen bextlik shunda.

<sup>5</sup> Eqil tap, ērish danaliqqa,

untuma ēytqanlirimni, sözümdin chiqma.

<sup>6</sup> Danaliqtin waz kechme, u sēni qoghdar,  
uni söygin, u sēni muhapizet qilar.

<sup>7</sup> Danaliqqa ērishishtur danaliqning bashlinishi,  
eqil tap, bērip bolsimu pütün bayliqingni.

<sup>8</sup> Danaliqni etiwarlighin, u sēni üstün qilar.

Uni quchaqla u sēni shöhretke ērishtürer.

<sup>9</sup> Danaliq taqar körkem taj bēshinggha,  
in'am qilar sherep tajinimu sanga.

<sup>10</sup> Sözlirimni angla, qobul qil, ey oghlum,  
shunda uzun bolar ömrüng.

<sup>11</sup> Men sanga körsettim danaliqning yolini,  
yēteklidim toghra yolda mēngishni.

<sup>12</sup> Tosalghugha uchrimaysen mangghiningda,  
putliship ketmeysen yügürgingde.

<sup>13</sup> Alghan terbiyini ching tut, ayrilma, obdan saqla uni,  
u sēning hayatingdur chünki.

<sup>14</sup> Kirme rezillerning yoligha,  
yürme yamanlarning izida.

<sup>15</sup> Özüngni qachur, ötme hem ularning yolidin,  
burulup ötüp ketkin ulargha yolimastin,

<sup>16</sup> chunki uxliyalmas ular yamanliq qilmighiche,  
uyqusi kelmes birersini yiqitmighiche.

<sup>17</sup> Ular yer rezillikning nënini.

Icher zorawanliqning sharabini.

<sup>18</sup> Tang nurigha oxshar heqqaniylarning yoli,  
quyash toluq kötürülgiche nurlinar yorughansëri.

<sup>19</sup> Qarangghu zulmetke oxshar rezillerning yoli,  
bilmes ular özlirining nëmige putliship kêtishini.

<sup>20</sup> Ey oghlum, sözlirimni köngül qoyup angla.

Obdan qulaq sal ëytqanlirimgha,

<sup>21</sup> ularni köz aldingdin yoqatma,  
qelbingning chongqur qëtida saqla.

<sup>22</sup> Chunki chüshengenler üçün bu sözler hayatliqtur,  
ularning ten saghlamlıqidur.

<sup>23</sup> Pak tut bar küchüng bilen qelbingni,  
u hayat bulıqidur chunki.

<sup>24</sup> Bir ëghizmu egri gep qilma.  
Tilingni hiyligerliktin saqla.

<sup>25</sup> Aldinggha tikkin közliringni,  
toghra tashla hem neziringni.

<sup>26</sup> Herbir qedimingni al toghra,  
ong bolidu mangghan yolliring shunda.

<sup>27</sup> Ong, solgha chetlimey, algha basqin,  
yiray tut putliringni yamanliqtin.

## 5-bab

### Zina qilmasliqqa agahlandurush

<sup>1</sup> Ey oghlum, hëkmetlik sözlirimge köngül qoyghin,  
aqilane meslihetlirimge qulaq salghin.

<sup>2</sup> Shunda ayrilmas eqil-idrak sendin,  
durus sözler töküler lewliringdin.

<sup>3</sup> Hesel tamar buzuq xotunning lewliridin,  
siliqtur uning sözliri zeytun yëghidin.

<sup>4</sup> Lëkin u ëlip kelgen aqiwet achchiqtur kekridek,  
azab-oqubetliktur xenjer bilen tilghandek.

<sup>5</sup> Ölümge bashlar uning tutqan yoli.  
Ölükler makanigha ëlip barar basqan qedemliri.

<sup>6</sup> U hayatliq yolini oylapmu qoymas,  
egri yollarda tënep yürgenlikini özi bilmes.

<sup>7</sup> Ey oghullar, sözlirimni köngül qoyup anglanglar.  
Dëgenlirimdin chiqmanglar.

<sup>8</sup> Bundaq xotundin nëri qach!  
Uning bosughisigha yëqin yolima!

<sup>9</sup> Bolmisa, öz izzitingni yoqitisen,  
rehimsizge qerzdar bolisen.②

<sup>10</sup> Bayliqingdin yatlar behrimen bolar,  
mëhnet qilip tapqanliring özgining öyide qalar.

<sup>11</sup> Nale-peryad chëkisen ömrüngning axirida,  
hëch madar qalmighanda ten we wujudungda.

<sup>12</sup> Shu chagh deysenki:

– Nëmishqimu terbiyini öch körgendimen?  
Könglümde tenbhlerni mensitmigendimen?

<sup>13</sup> Ustazlirimning sözini anglimighandimen?  
Manga terbiye bergenlerge qulaq salmighandimen?

<sup>14</sup> Tas qalдим mana shermende bolushqa,  
yighilghan jama'et aldida.

<sup>15</sup> Ichkin öz kölchikingning suyidin,  
öz quduqungdiki süzük sudin.

<sup>16</sup> Tashsunmu bulaqliring tashqirigha, östengliring kochilargha?

<sup>17</sup> Ular mensup bolsun sangila,  
ularni özgiler bilen ortaqlashma.

---

② Bu yerde uning zinaxorluq qilghanliqi bayqalghandin këyin ayalning ëri yaki a'ilisidikilerge qerzdar bolidighanliqi meniside bolushi mumkin.



- <sup>18</sup> Quduqung beriketlik bolsun,  
yashliqingda alghan ayalingdin huzur alghin.
- <sup>19</sup> U këyikteki söyümlük, maraldek chirayliqtur,  
uning köksi seni qana'etlendürsun,  
muhebbitige da'im sheyda bolghin.
- <sup>20</sup> Oghlum, nemişqa sheyda bolisen buzuq xotungha?  
Nemişqa atisen özüngni zinaxor xotunning qoynigha?
- <sup>21</sup> Perwerdigarning köz aldididur insanning qilghanliri,  
közitip turidu u uning barliq yollirini.
- <sup>22</sup> Chüshüridu yamanning qilmishliri özini tuzaqqa.  
Ilinidu u öz gunahi bilen sirtmaqqa.
- <sup>23</sup> U özini tutalmasliqidin öz jënigha zamin bolidu.  
Chëkidin ashqan exmeqliqi tüpeyli yoldin azidu.

## 6-bab

### Nadanliqtin hezer eyleshke dewet

- <sup>1</sup> Ey oghlum, këpil bolghan bolsang dostunggha,  
yaki qol bergen bolsang kapalet üçün birawgha,
- <sup>2</sup> tutulup aghzingdin chiqqan sözüng bilen,  
baghlinip qalghan bolisen öz wedeng bilen,
- <sup>3</sup> qutuldurush üçün özüngni buningdin,  
bundaq qil, u kishining yënigha derhal barghin,  
uningdin ötünüp sora töwenchilik bilen,  
chünki uning ilkidisen bergen wedeng bilen.
- <sup>4</sup> Qutulmighiche uxlap yatma, kirpik qaqma,
- <sup>5</sup> azad qil özüngni owchi qolidin qachqan këyikteki,  
owchining toridin qutulghan qushtek.
- <sup>6</sup> Ey hurun, al chümülilerdin ülge,  
eqil tap qarap ularning herikitige.
- <sup>7</sup> Yoqtur bashliq, nazaretki, hökümdar ularda.
- <sup>8</sup> Lëkin teyyarlar ular qishning ozuqini yazda,  
ashliq toplar hosul yighish waqtida.
- <sup>9</sup> Ey hurun, sen qachanghiche uxlaysen?

Qachan ornungdin turisen?

<sup>10</sup> Deysenki:

bir'az közümnı yumuwalay, birdem uxliwalay,  
yene birdem put-qolumnı almap yëtiwalay.

<sup>11</sup> Yëtiwerseng yëninggha këler qaraqchidek namratliq,  
qorallıq bulangchidek hem mohtajliq.

<sup>12</sup> Öktemler bilen yamanlar yalghan-yawıdaq sözlep yürıdu.

<sup>13</sup> Köz qisip, put-qoli bilen sheret qilıdu,

<sup>14</sup> qara niyiti bilen yamanlıq pilanlaydu,  
hemishe jëdel-majira tëridu.

<sup>15</sup> Shunga, këlidu tuyuqsız bala-qaza ulargha,  
birdinla bıtchıt bolup qalar qutquzulghusız halgha.

<sup>16</sup> Perwerdigarning yirginidighan ishi alte,  
yaq, nepretlinidighan ishi yette.

<sup>17</sup> Ular bolsımu tekebbur qaraydighan köz,  
yalghan-yawıdaq sözleydighan til,  
bigunahlarning jënini alidighan qol,

<sup>18</sup> suyıqest oylaydighan köngül,  
yamanlıqqa yügüridighan put,

<sup>19</sup> aghzidin yalghanchiliq tökülidighan saxta guwahchi,  
hem qërindashlar ara majira chiqarghuchi.

<sup>20</sup> Ey oghlum, emel qil buyruqigha atangning,  
chiqma telimidin anangning.

<sup>21</sup> Ornıtıp ularning sözini qelbingge,  
ësiwal marjan qilip boynunggha.

<sup>22</sup> Negila barsang, yol bashlar u sanga,  
qoghdar sëni uxlıghiningda,  
meslihet bërer sanga oyghanghiningda.

<sup>23</sup> Chünki buyruq bolsa chiraghdur,  
telim bolsa nurdur,  
terbiyining özi hayat yolidur.

<sup>24</sup> Ular saqlar sëni buzuq xotundin,  
zinaxor xotunning shërin sözliridin.

<sup>25</sup> Bërilip ketme uning güzellikige,

## Pend-nesihetler

esir bolup ketme qash-köz oynitishigha.

<sup>26</sup> Nan heqqi yëter pahishe ayalgha,

özgining xotuni eziz jëningni alar qarigha.

<sup>27</sup> Kiyimi köymemdu ëtikige chogh salghuchining?

<sup>28</sup> Puti köymemdu chogh üstide mangghuchining?

<sup>29</sup> Oxshashtur özgining xotuni bilen zina qilghuchining aqiwiti,  
qutulalmas jazadin uning bilen bir orunda yatsa kimki.

<sup>30</sup> Kishiler kemsitmeydu achliqtin oghriliq qilghan oghrini,

<sup>31</sup> lëkin tutulup qalsa, töleydu u birge yette hesse tölemni,  
tapshuridu öy ichidiki barliq bisatini.

<sup>32</sup> Emma özgining ayali bilen zina qilghuchi,  
yoqtur eqli, halak qilidu öz özini.

<sup>33</sup> U choqum shermende bolup, tayaq yeydu,  
yuyup chiqarghusiz reswachiliqqa qalidu.

<sup>34</sup> Chünki ayalning ëri ghezepke këler kündeshlik otida,  
hergiz rehim qilmas u intiqam alghanda.

<sup>35</sup> Herqandaq tölemge u qarapmu qoymas,  
bersengmu qanchilik sowghat, u razi bolmas.

## 7-bab

### Buzuq xotun

<sup>1</sup> Ey oghlum, emel qil sözlirimge,  
buyruqlirimni qedirle.

<sup>2</sup> Emel qil ulargha, bextlik yashaysen shunda.  
Telimlirimni köz qarichuqungdek asra.

<sup>3</sup> Ularni tëngip barmaqliringgha,  
pütüwal qelbingning chongqur qëtigha.

<sup>4</sup> Acha-singil dep tonughin danaliqni,  
uruq-tughqan dep atighin parasetni.

<sup>5</sup> Shunda saqlar ular sëni zinaxor ayaldin,  
tili shërin, buzuq xotundin.

<sup>6</sup> Öyümning dërize penjirisidin tashqirigha qarighinimda bir qëtim,

<sup>7</sup> sadda yashlar ara bir eqilsiz yigitni körüp qaldim.

<sup>8</sup> U kocha yaqilap mēngiwerdi.

Bir xotunning doqmushtiki öyi terepke mēngip qaldi.

<sup>9</sup> Bu, kün pētip, kēche qarangghusi chūshūshke bashlighan waqit idi.

<sup>10</sup> Mana, bir xotun yigitning aldigha chiqip, uning bilen körüshti.

U pahishidek yasiniwalghan bolup, niyiti buzuq idi.

<sup>11</sup> Bishem we bashbashtaq bolup, u öyide olturmaytti.

<sup>12</sup> Erlerni ēziqturushqa saqlaytti herbir doqmushta,  
bezide kochilarda, bezide bazarlarda.

<sup>13</sup> U hēliqi yigitke ēsilip, söyüp, qēlinliq bilen ēytti:

<sup>14</sup> – Öyümde bar «amanliq qurbanliqi»ning göshi,  
bügün qildim Xudagha wede qilghan bu qurbanliqni.

<sup>15</sup> Shunga, siz bilen körüşhüş üchün chiqqanidim,  
emdi sizni izdep tēpiwaldim.

<sup>16</sup> Kariwitimni Misirning renglik yapquchliri bilen yaptim.

<sup>17</sup> Orun-körpilirimge murmekki, mu'etter we darchinlar chachtim.

<sup>18</sup> Kēling, tang atquche qēnip oynishayli,  
bir-birimizning qoynida lezzetlineyli.

<sup>19</sup> Chūnki ērim öyde yoq, chiqip ketti yiraq seperge,

<sup>20</sup> ēlip bir hemyan kümüş tengge, öyge qaytmaydu ay tolghuche.

<sup>21</sup> Bend qildi ayal uni özige shērin sözliri bilen,  
ēziqturdi uni yaghlima gep bilen.

<sup>22</sup> Yash yigit u ayalgha oylimayla egeshti,  
qushxanigha ēlip mangghan öküz kebi,  
qapqangha chūshūsh aldidiki bugha kebi,

<sup>23</sup> qiltaqqa özini ētiwatqan qush kebi,  
oq tēship ötmigüche uning jigirini,  
bilmes u Zinaning hayatigha zamin ikenlikini.

<sup>24</sup> Ey oghullirim, emdi qulaq sēlinglar sözlirimge,  
ētibar bēringlar dēgenlirimge.

<sup>25</sup> Bundaq xotun yoligha mayil bolmisun könglünglar,  
uning yoligha kirip adiship ketmenglar.

<sup>26</sup> Bundaq ayal nabut qilghan nurghun kishilerni,  
hayatidin ayrighan sansiz erlerni.

<sup>27</sup> ēlip barar uning öyi görge,

ölükler makanidiki chongqur yerge.

## 8-bab

### Danaliqning özini teriplishi

<sup>1</sup> Danaliq chaqirmidimu?

Eqil-idrakning awazi yangrimidimu?

<sup>2</sup> Turup u yol boyidiki ëgiz jaylarda,  
töt kochilarda,

<sup>3</sup> jakarlimaqta sheher derwazilirining yënida,  
sheherge kirish ëghizlirida:

<sup>4</sup> ey insanlar, silerni chaqiriwatimen,  
adem balilirigha xitab qiliwatimen.

<sup>5</sup> Ey gol ademler, ögininglar zëreklikni,  
ey nadanlar, ögininglar eqlinglarni ishlitishni.

<sup>6</sup> Qulaq sëlinglar, ëytmaqchimen yüksek ishlarni,  
durustur aghzimdin chiqqanliri.

<sup>7</sup> Heqiqetni sözleymen, yalghan sözleshtin nepretlinimen.

<sup>8</sup> Ëytqanlirimning hemmisi heqtur,  
uningda hiyligerlik yaki saxtiliq yoqtur.

<sup>9</sup> Ëniqtur barliq sözlirim chüshengenlerge,  
toghridir ular bilim alghanlarga.

<sup>10</sup> Qobul qilinglar kümüşhning ornigha nesihetlirimni,  
sap altunning ornigha bilimni.

<sup>11</sup> Chünki danaliq le'el-yaqutlardinmu qimmetliktur,  
herqandaq arzuluq nerse uninggha teng këlelmestur.

<sup>12</sup> Men danaliqmen, eqil-idrak bilen bille yashaymen.  
Bilim we pem-parasetning igisimen.

<sup>13</sup> Perwerdigardin eyminish yamanliqtin nepretlinishtur.

Nepretlinimen tekebburluq, menmenlik, yaman yol, yalghan sözdin.

<sup>14</sup> Igisimen nesihet we hëkmetning,  
eqil hem küch-qudretning.

<sup>15</sup> Men arqiliq höküm süridu padishahlar,  
adil qanun-perman chiqiridu hökümdarlar.

<sup>16</sup> Men arqiliq idare qilidu hoquqdarlar,

emeldarlar, barliq adil höküm chiqarghuchilar.

<sup>17</sup> Söyimen menmu mëni söygenlerni,

tapalaydu tiriship izdigenler mëni,

<sup>18</sup> mende bardur bayliq we shöhret,

tügimes mal-dunya we heqqaniyet.

<sup>19</sup> Men bëridighan mëwe altundin, hetta sap altundin qimmetliktur.

Mendin këlidighan payda sap kümüshtinmu ewzeldur.

<sup>20</sup> Men heqqaniyet yolida mangimen,

adalet yolida ilgirileymen.

<sup>21</sup> Mëni söygenlerge bayliq bërimen,

ularning xezinilirini toldurimen.

<sup>22</sup> Perwerdigar wujudqa keltürgen mëni öz ishlirini bashlishidin  
burunla,

hemme mewjudatlarning hëch nëmini yaritishtin burunla,

<sup>23</sup> berpa bolghanmen elmisaqtila, ezeldin tartipla,

yer-zëmin tëxi yaritilmastila.

<sup>24</sup> Törelgenmen dengiz-okyanlar yoqtila,

bulaqlar köz achmastila,

<sup>25</sup> törelgenmen ëgiz taghlar shekillenmestila,

töpilikler peyda bolmastila,

<sup>26</sup> Xuda bipayan zëmin, keng dalilarni yaratmastila,

zëmindiki topa-changlar tëxi mewjut bolmastila.

<sup>27</sup> U yerde idim Xuda asmanni ornatqinida,

dëngiz yüzige upuq siziqini sizghinida,

<sup>28</sup> asmangha bulutlarni orunlashturghinida,

dëngiz-okyanlarni su bilen toldurghinida,

<sup>29</sup> u sular tashmisun dep, emr qilip dengizgha chek qoyghinida,

yer-zëminning ulini belgiliginide.

<sup>30</sup> Men uning yënidiki usta hünérwen idim.

Her küni men uning xushalliqi idim,

menmu herda'im uning huzurida shadlinattim.

<sup>31</sup> U yaratqan pütkül alem üçün shadlinattim.

Dunyadiki insanlardin söyünettim.

<sup>32</sup> Emdi manga qulaq sëlinglar, ey oghullar,

neqeder bextliktur yolumni tutqanlar!

<sup>33</sup> Telim-terbiyemge qulaq sëlöp, eqil tēpinglar,  
ulargha biperwaliq qilmanglar.

<sup>34</sup> Neqeder bextliktur ishiq aldimdin ketmey her küni,  
bosughamda kütüp sözümnı anglaydighan kishi!

<sup>35</sup> Chünki mēni tapqanlar hayatliqni tapar.

Perwerdigarning raziliqigha ige bolar.

<sup>36</sup> Özi ziyan tartar mēni qoldin bērip qoyghanlar,  
ölümni yaxshi körgenlerdur mēni yaman körgenler.

## 9-bab

### Danaliqning chaqiriqi

<sup>1</sup> Saldi danaliq bir öy özige,  
ornatti yette tüwrük uninggha.

<sup>2</sup> Soyup mal, teyyarlap sharabni,  
yaydi u dastixinini.

<sup>3</sup> Ewetti dēdeklirini öz ziyapitige chaqirishqa,  
turghuzdi sheharning eng ēgiz jaylirida:

<sup>4</sup> «Ey saddilar, bu yerge kēlinglar!» dep chaqirghuzdi,  
eqilsizlerge u mundaq ēytti:

<sup>5</sup> «Etken ghizayimgha ēghiz tēginglar,  
teyyarlighan sharabimni ichinglar.

<sup>6</sup> Nadanliq yolini tashlanglar, bextlik yashaysiler shunda,  
mēnginglar aqilliq yolida».

<sup>7</sup> Kimki tenbihlise mazaq qilghuchilarni, uchrar ahanetke,  
eyiblise rezillerni, qalar haqaretke.

<sup>8</sup> Eyiblimes mazaq qilghuchilarni, bolmisa sanga öch bolup qalar,  
ger eyibliseng danalarni, söyər sēni ular.

<sup>9</sup> Telim berseng danagha, ziyade bolar uning eqli,  
ögetseng heqqaniy ademge, ashar uning bilimi.

<sup>10</sup> Perwerdigardin eyminish danaliqning bashlinishidur.  
Birdinbir Muqeddes bolghuchini bilishning özi eqil-idraktur.

<sup>11</sup> Manga egeshseng, ömrüng uzun bolar.  
Yēshinggha yash qoshular.

## Pend-nesihetler

<sup>12</sup> Dana bolsang, özüng körisen paydisini,  
mazaq qilsang, özüng tartisen ziyinini.

**Nadanliqning chaqiriqi**

<sup>13</sup> Nadanliq oxshar bishem we hëchnëmige qarimaydighan kalwa  
xotungha,

<sup>14</sup> olturup u öyining ishiki aldida,  
sheherning eng ëgiz jayida,

<sup>15</sup> yënidin ötüp, tüz yolda këtiwatqanlarga tovlidi:

<sup>16</sup> «Ey saddilar, bu yerge këlinglar!» dep chaqirdi,  
eqilsizlerge hem mundaq ëytti:

<sup>17</sup> «Oghrilap ichken su tatliqtur,  
yoshurup yëgen nan temliktur».

<sup>18</sup> Biraq, bilmes anglighuchilar u yerning erwahlar makani ikenlikini,  
öyige chaqirilghanlarning görge kirip bolghanliqini.

**10-bab****Sulayman padishahning pend-nesihetliri**

<sup>1</sup> Sulayman padishahning pend-nesihetliri:

dana oghul shadlandurar atisini,  
nadan oghul qayghugha salar anisini.

<sup>2</sup> Payda bermes haram bayliq,  
ölümdin qutuldurar heqqaniylik.

<sup>3</sup> Ach qoymas Xuda heqqaniylarni,  
emelge ashurmas yamanlarning arzusini.

<sup>4</sup> Namrat bolar qol qoshturup olturghanlar,  
bayliq keltürer öz qoli bilen ishchanlar.

<sup>5</sup> Eqil-idrakliq oghuldur hosulni waqtida yighqan,  
uyatqa qalduridighan oghuldur orma mezgilide uxligan.



<sup>6</sup> Beriket heqqaniylarning bëshigha yaghar,  
zorawanliqini yamanlarning sözliri yoshurar.

<sup>7</sup> Heqqaniylar mubarek eslimiler qaldurar.  
Yamanlarning nami tēzla untulup qalar.

<sup>8</sup> Qelbide danaliq bolghan nesihetni qobul qilar,  
exmeqlerche sözligen balagha qalar.

<sup>9</sup> Diyanet yolida mangghanning qedimi bixeterdur,  
egri yolda yürgenning quyruqi bir tutamdur.

<sup>10</sup> Gherezlik köz qisqan ghem-qayghuni keltürüp chiqirar,  
exmeqlerche sözligen balada qalar.

<sup>11</sup> Hayatliq buliqidur heqqaniyning sözi,  
yoshurar zorawanliqini yamanlarning tili.

<sup>12</sup> Öchmenlik jēdel-majira qozghar,  
mēhir-muhebbet barliq gunahlarni yapar.

<sup>13</sup> Aqilning lewliridin danaliq tamar,  
eqilsizning dümbisige derre teyyar turar.

<sup>14</sup> Danalar bilimini ichide saqlar,  
exmeqning tili halaket chaqirar.

<sup>15</sup> Baylarning mezmüt qorghinidur öz bayliqi.  
Namratlarning halakitidur öz yoqsuzluqi.

<sup>16</sup> Hayatliqtur heqqaniyning ērishkini,  
gunahtur rezilning tapqini.

<sup>17</sup> Terbiyini qobul qilghuchi hayatliq yolididur,  
tenbihni ret qilghuchi yoldin azghan kishidur.

<sup>18</sup> Öchmenlikini yoshurghuchining sözi yalghan.  
Exmeqtur bashqilargha tōhmet chaplighan.

<sup>19</sup> Gunahtin xaliy bolmas köp sözleydighan,  
danadur tilini tartqan.

<sup>20</sup> Sap kümüshtur heqqaniyning lewzi,  
erzimestur yamanlarning köngli.

<sup>21</sup> Heqqaniyning sözi köpke ozuq bolar,  
exmeqler eqilsizliqidin halak bolar.

<sup>22</sup> Bayliq keltürer Perwerdigarning berikiti,  
qoshmas bu bayliqqa derd-elemni.

<sup>23</sup> Huzurlinar eqilsiz yamanliq qilghinidin,  
zoqlinar aqil danaliq ishidin.

<sup>24</sup> Yamanning qorqqini uning bëshigha chüsher,  
heqqaniylarning arzusi emelge ashar.

<sup>25</sup> Quyundin këyin yaman adem yoqilar,  
heqqaniy adem menggülük uldek mezmüt qalar.

<sup>26</sup> Sirke chishni, tütün közni ëchishturar,  
hurun özini ishqa salghuchini aware qilar.

<sup>27</sup> Uzartar Perwerdigardin eyminish ömürni,  
qisqa bolar yamanlarning ömri.

<sup>28</sup> Shadliq ëlip këler heqqaniylarning ümidi,  
yoqqa chiqar yamanlarning kütkini.

<sup>29</sup> Perwerdigarning yoli diyanetlikler üçün bashpanahdur,  
yamanliq qilghuchilar üçün halakettur.

<sup>30</sup> Mustehkem turar heqqaniy adem öz ornida,  
uzun turalmas yamanlar zëminda.

<sup>31</sup> Heqqaniyning aghzidin danaliq töküler,  
yalghan sözleydighan til käsiler.

<sup>32</sup> Heqqaniyning sözi kishilerga yaqar,  
yamanlarning aghzidin quwluq-shumluq chiqar.

## 11-bab

<sup>1</sup> Perwerdigar yirginer mekkarning tarazisidin,  
xursen bolar heqqaniyning taraza tëshidin.

<sup>2</sup> Tekebburluq keynidin këler shermendilik,  
hemrah bolar kemterlikke danaliq.

<sup>3</sup> Yëtekler duruslarni diyanetliki,  
weyran qilar kazzaplarni öz hiyligerliki.

<sup>4</sup> Mal-dunyaning paydisi bolmas Xuda ghezepke kelgen küni,  
heqqaniyliq bolsa ölümdin qutquzar ademni.

<sup>5</sup> Diyanetlik kishining heqqaniyliqi uning yolini ochuq qilar,  
yaman adem öz yamanliqidin yiqilar.

<sup>6</sup> Duruslarni heqqaniyliqi qutquzar,  
satqunlar öz nepsidin tutular.

<sup>7</sup> Ölse yaman adem, arzusi yoqqa chiqar,  
bay bolush ümidi köpükke aylinar.

<sup>8</sup> Heqqaniy kishi külpettin qutuldurular,  
yaman adem eksiche külpetke duchar bolar.

<sup>9</sup> Xudasizlar yëqinini tili bilen halak qilar,  
heqqaniylar bilimi bilen qutquzular.

<sup>10</sup> El-yurt shad bolar, heqqaniylar ronaq tapsa,  
tentene qilar, yamanlar halak bolsa.

<sup>11</sup> El-yurt güllep yashinar duruslarning beriket tileshliridin,  
xarab bolar yamanlarning tilidin.

<sup>12</sup> Eqilsiz kemsiter yëqinini,  
süküt qilar eqil igisi.

<sup>13</sup> Chëqimchi ashkarilar mexpiyetlikni,  
ishenchlik kishi ching saqlar sirni.

<sup>14</sup> El weyran bolar, meslihetsiz bolsa,  
ghelibe qilar meslihetchiler köp bolsa.

<sup>15</sup> Köp ziyan tartar yatqa këpil bolghuchi,  
aman bolar këpilliktin bash tartquchi.

<sup>16</sup> Sazawer bolar latapetlik ayal hõrmetke,  
peqet ige bolar zorawanlar bayliqqa.

<sup>17</sup> Keltürer rehimdil özige payda,  
uchritar rehimsiz özini ziyangha.

<sup>18</sup> Köpüktek bolar yamanlarning tapqini.  
Choqum in'am alar heqqaniyliq uruqini chachquchi.

<sup>19</sup> Hayatliqqa ërisher chin heqqaniy kishi,  
ölümge yüzliner yamanliqni qoghlashquchi.

<sup>20</sup> Perwerdigar yirginer köngli egrilerdin,  
xursen bolar yoli diyanetliklerdin.

<sup>21</sup> Sözsizki, yamanlar choqum jazalinar,  
heqqaniylarning ewladi qutquzular.

<sup>22</sup> Hösni bar eqli yoq xotun oxshar,  
choshqa tumshuqigha ësilghan altun halqigha.

<sup>23</sup> Yaxshiliqqa bashlar heqqaniylarning arzusi,  
ghezep-neprette qaldurar yamanlarning kütkini.

<sup>24</sup> Biri sëxiy bolup, bayliqi yenila ashar,  
yene biri bëxil bolup eksiche namratlishar.

<sup>25</sup> Ronaq tapar merdler,  
su bergenlerge su bëriler.

<sup>26</sup> Qalar ashliqni waqtida satmighanlar xelqning lenitige,  
beriket tiliner ashliqni waqtida sëtip bergenlerge.

<sup>27</sup> Yaxshiliq qilishqa intilgüchi körer yaxshiliq,  
yamanliq qilishni közligüchige këler yamanliq.

<sup>28</sup> Yiqilip chüsher mal-dunyasigha tayanghanlar,  
etiyazning bixidek kökler heqqaniylar.

<sup>29</sup> Miras alalmas öyidikilerge külpet keltürgüchi,  
dananing chakiri bolup qalar eqilsiz kishi.

<sup>30</sup> Hayatliq derixidur heqqaniyning mëwisi,  
aqildur kishilerning qelbini utquchi.

<sup>31</sup> Sewenlikliri üçün bu dunyada jazalanghan tursa heqqaniylar,  
yamanlar bilen gunahkarlarning aqiwiti nëme bolar?

## 12-bab

<sup>1</sup> Terbiyini söygen bilimni söygüchidur.  
Tenbihni öch körgen hamaqettur.

<sup>2</sup> Yaxshi adem Perwerdigarning shapa'itige muyesser bolar,  
betniyet ademni Perwerdigar jazagha höküm qilar.

<sup>3</sup> Adem yamanliq qilip aman bolmas,  
heqqaniylarning yiltizi qomurulmas.

<sup>4</sup> Peziletlik ayal ërining tajidur,  
shermende xotun ërining küchini xoratquchidur.

<sup>5</sup> Heqqaniylarning oyliri adilliqdur,  
yamanlarning meslihiti mekkarliqtur.

<sup>6</sup> Qan tökidighan tuzaqtur yamanlarning tili,  
ademni tuzaqtin qutquzar heqqaniylarning sözi.

<sup>7</sup> Yamanlar weyran qilinip yoqilar,  
heqqaniylarning öyi mezmur turar.

<sup>8</sup> Eqil-idrikige qarap adem maxdashqa sazawer bolar,  
egri oy-pikirlik kishi közge ilinmay qalar.

<sup>9</sup> Ètibarsiz qaralsimu chakar yallighan kishi,  
özini chong tutup nangha zar bolghuchidin yaxshi.

<sup>10</sup> Heqqaniy adem öz mal-warinini asrimay qalmas,  
yaman ademning «rehimdilliki» zalimliqtur xalas.

<sup>11</sup> Yërige ishligenning qorsiqi toq.  
Quruq xiyal sürgenning eqli yoq.

<sup>12</sup> Köz qizartar rezilning oljisigha yamanlar,  
yiltiz tartip mëwe bërer heqqaniylar.

<sup>13</sup> Yaman kishi öz aghzining gunahidin tutular,  
heqqaniy adem müshküllüktin qutular.

<sup>14</sup> Adem yaxshi sözi bilen yaxshiliq tapar,  
mëhniti bilen in'amgha sazawer bolar.

<sup>15</sup> Exmeqning yoli öz neziride toghridur,  
nesihetke qulaq salghuchi danadur.

<sup>16</sup> Tëzla biliner kelse exmeqning achchiqi,  
haqaretke uchrighanda zërek chandurmas inkasini.

<sup>17</sup> Bildürer heq sözligüchi adilliqni,  
yalghan guwahliq bergüchi saxtiliqni.

<sup>18</sup> Oylimayla qilghan söz qilichtek tiqilar,  
danalarning sözi dawa bolar.

<sup>19</sup> Rast gep menggü put tirep turar,  
yalghan gep birdemlik bolar.

<sup>20</sup> Yaman niyetlik kishining könglide hiyligerlik bolar.  
Tinch-amanliqni dewet qilghuchilar xushalliq tapar.

<sup>21</sup> Heqqaniy ademning bëshigha hëch külpet chüshmes,  
reziller bextsizliktin qutulalmas.

<sup>22</sup> Perwerdigar yirginer yalghan sözlerdin,  
xursen bolar söz-herikiti semimiy bolghanlardin.

<sup>23</sup> Bilindurmes zërekler öz bilimini,  
ashkarilar exmeqler özining nadanliqini.

<sup>24</sup> Tirishchan qol hoquq tutar,  
hurun alwangha tutular.

<sup>25</sup> Mükcheyter ghem-endishe kishini,  
xush qilar bir ëghiz yaxshi söz ademni.

<sup>26</sup> Heqqaniylar yëqinigha yol körsiter,  
yamanlarning yoli özlirini azdurar.

<sup>27</sup> Hurun hetta ëriner pishurushqa owlighan owni,  
tirishchanliq bolsa ademning qimmetlik bayliqi.

<sup>28</sup> Heqqaniylarning yolida hayatliq bardur,  
bu yol ölümge yëteklimeydighan yoldur.

## 13-bab

<sup>1</sup> Dana oghul atisining terbiyisige köngül qoyar,  
mesxire qilghuchi tenbihtin özini tartar.

<sup>2</sup> Yaxshi adem öz sözidin yaxshiliq tapar,  
xa'inlar zorawanliqning koyida bolar.

<sup>3</sup> Aghzi ching jënini saqlap qalar,  
aghzi ittik halaketke yüz tutar.

<sup>4</sup> Ėrishelmes hurunlar köngli xalighan her qandaq nersige,  
ërisher tirishchanlar barliq arzusigha.

<sup>5</sup> Yalghanchiliqtin yirginer heqqaniylar,  
uyatsizliq qilip shermende bolar yamanlar.

<sup>6</sup> Adilliq qoghdar heqqaniyni,  
rezillik yiqitar gunahkarni.

<sup>7</sup> Beziler bay körsiter özini, lëkin bu quruq sölettur,  
beziler yoqsul körsiter özini, emma katta baylardur.

<sup>8</sup> Bayliq bayning jënigha tölem bolar.  
Yoqsul tehdittin xaliy bolar.

<sup>9</sup> Parlap turar heqqaniyning nuri,  
öchürüler yamanning chirighi.

<sup>10</sup> Chiqar peqet jëdel-majira kibirliktin,  
tëpilar danaliq nesihet anglaydighanlardin.

<sup>11</sup> Asan ërishken bayliq beriketsiz bolar,  
mëhnet qilip tapqini beriketlik bolar.

<sup>12</sup> Uzaqqa sozulghan ümid köngülni yërim qilar,  
arzusigha yetmek xuddi hayatliq derixige ërishkendek bolar.

<sup>13</sup> Xudaning sözige sel qarighuchi özige halaket keltürer,  
uning emrlirige emel qilghan tartuqqa ërisher.

<sup>14</sup> Hayatliq buliqidur danalarning telimi,  
u ejel tuziqidin xalas qilidu ademni.

<sup>15</sup> Eqil-idrak himmet tapquzar,  
xa'inning yoli musheqqetlik bolar.



<sup>16</sup> Zërek bilimige tayinip ish qilar,  
hamaqet öz nadanliqini ashkarilar.

<sup>17</sup> Duchar bolar balagha yaman elchi,  
ëlip këler shipaliq sadiq elchi.

<sup>18</sup> Terbiyini ret qilghuchi namratliship uyatqa qalar,  
tenbihni qobul qilghuchi izzetke ige bolar.

<sup>19</sup> Emelge ashqan arzu shërandur kishige,  
yamanliqini tashlash yirginchliktur hamaqetke.

<sup>20</sup> Danalar bilen bille yürgen dana bolar,  
hamaqetlerge hemrah bolghan ziyangha uchrar.

<sup>21</sup> Gunahkarlarning keynidin bala qoghlishar,  
heqqaniylar yaxshi in'am alar.

<sup>22</sup> Yaxshi adem miras qaldurar ewladlirigha,  
gunahkarlarning mal-dunyaliri qalar heqqaniylargha.

<sup>23</sup> Yoqsulning boz yëri tërilishi bilen mol hosul bërër,  
biraq adaletsizlik tüpeylidin tartiwëlinar.

<sup>24</sup> Oghlidin tayaqni ayisa, uni öch körgenlik bolar,  
oghlini söyse, del waqtida uninggha terbiye qilar.

<sup>25</sup> Heqqaniy adem toyghuche ghizalinar,  
yamanning qorsiqi achliqta tartishar.

## 14-bab

<sup>1</sup> Aqil ayal a'ilisini ronaq tapquzar,  
exmeq ayal öz qoli bilen a'ilisini buzar.

<sup>2</sup> Perwerdigardin eyminer toghra yolda mangghuchi,  
közge ilmas uni egri yolda yürgüchi.

<sup>3</sup> Toqmaq bolar özige exmeqning tekebbur aghzi,  
özini qoghdar aqilning tili.

<sup>4</sup> Öküzüng bolmighanda oqur quruq turar,  
lëkin öküzning küchi bilen mol hosul bolar.

<sup>5</sup> Aghzidin yalghan söz chiqmas sadiq guwahchining,  
tiniqidin yalghanchiliq chiqip turar saxta guwahchining.

<sup>6</sup> Mazaq qilghuchining danaliqu izdishi bihudidur,  
aqilgha bilim ëlish asandur.

<sup>7</sup> Nëri tut özüngni exmeqtin,  
alalmaysen ne bilim uning lewzidin.

<sup>8</sup> Zërekning danaliqu öz yolini chüshengenlikide,  
exmeqlarning eqilsizliqi aldamchiliq qilishida.

<sup>9</sup> Mesxirilik küler exmeqler gunahqa,  
kengchilik bolar heqqaniylarning arisida.

<sup>10</sup> Yürek öz derdini özila bilidu,  
xushalliqlighimu bashqilar shërik bolalmaydu.

<sup>11</sup> Öyi weyran bolar yamanning,  
güllep yashnar heqqaniyning.

<sup>12</sup> Bezi yollar toghridek körüner kishige,  
lëkin axiri ëlip barar ölümge.

<sup>13</sup> Bezide külüp tursimu, azab yürekni aghritar,  
xushalliq bezide ghem-qayghu bilen axirlishar.

<sup>14</sup> Yoldin chiqqanlar tëgishlik jaza tartar.  
Yaxshi adem yaxshiliqidin tartuqlinar.

<sup>15</sup> Gol kishi ishinip këter hemme gepke,  
zërek adem oylinar her qedemde.

<sup>16</sup> Dana ëhtiyatchan bolup, yamanliqtin nëri turar,  
eqilsiz bengbash bolup, biperwaliq qilar.

<sup>17</sup> Mijezi ittik adem exmiqane ish qilar,  
betniyet nepretke qalar.

<sup>18</sup> Gol ademlerge exmeqliq miras qalar,  
zëreklerge bilim taj bolup taqilar.

<sup>19</sup> Bash ëger yamanlar yaxshilarning aldida,  
reziller heqqaniyning derwazisi aldida.

<sup>20</sup> Namratqa yëqinimu öch bolar hetta,  
dost tartidighanlar köp bolar baygha.

<sup>21</sup> Yëqinini pes körgen gunahkardur,  
hajetmenlerge rehim qilghan bextliktur.

<sup>22</sup> Berheq, yaman niyetlik yoldin adishar,  
yaxshi niyetlik muhebbet we sadiqliqni tapar.

<sup>23</sup> Këler herbir mëhnettin payda,  
qaldurar quruq parang ademni mohtajliqta.

<sup>24</sup> Aqilning ërishken bayliqi uning shöhret tajidur,  
nadanliqidin exmeqqe peqet nadanliq qalur.

<sup>25</sup> Qutquzar kishilarning hayatini chin guwahliq bergüchi,  
xa'linliq qilar tiniqidin yalghanchiliq chiqip turghuchi.

<sup>26</sup> Perwerdigardin eymengüchining yölenchüki bar,  
uning balilirimu himayige ige bolar.

<sup>27</sup> Perwerdigardin eyminish buliqidur hayatliqning,  
kishini xaliy qilar tuziqidin ölümning.

<sup>28</sup> Padishahning shan-sheripi puqrasining köp bolushidin,  
hökümdarning halakiti puqrasining yoq bolushidin.

- <sup>29</sup> Eqil-idrakqa ige ëghir-bësiq kishi,  
ashkarilar exmeqliqini chëchilghaq kishi.
- <sup>30</sup> Tenning saghlamligidur köngül xatirjemliki,  
chiritar hesetxorluq söngekni.
- <sup>31</sup> Kembeghelni ezgenlik uning Yaratquchisigha haqaret  
keltürgenliktur,  
hajetmenge shapa'et qilghanliq uning Yaratquchisini  
ulughlighanliqtur.
- <sup>32</sup> Yaman yamanliqi tüpeylidin yiqilar,  
heqqaniy sekratta yatqandimu bashpanahigha özini tapshurar.
- <sup>33</sup> Alar danaliq aqilning könglide chongqur orunni,  
bildürer exmeqlarning arisidimu özini.
- <sup>34</sup> Kötürer heqqaniyet xelqning abruyini,  
nomusqa qaldurar gunah herqandaq elni.
- <sup>35</sup> Chëchen emeldargha yaghar padishahning iltipati,  
shermende emeldargha bolsa uning ghezipi.

## 15-bab

- <sup>1</sup> Mulayim jawab basar ghezepni,  
qopal söz qozghar achchiqni.
- <sup>2</sup> Danalarning sözi bilimge jelp qilar,  
exmeqlarning aghzidin nadanliq yaghar.
- <sup>3</sup> Her yerge chüsher Perwerdigarning neziri,  
küzitip turar u yaxshi-yamanni.
- <sup>4</sup> Hayatliq derixidur mulayim til,  
kishining rohini chüshürer hiyle-mikirlik til.
- <sup>5</sup> Ret qilar exmeq atisining terbiyisini,  
zërek bolar tenbihke qulaq salghuchi.

<sup>6</sup> Öyide mol bayliq bolar heqqaniyning,  
bala-qaza ëlip këler tapqini yamanning.

<sup>7</sup> Bilim tarqitar dananing tili,  
uningha oxshimas eqilsizning dili.

<sup>8</sup> Perwerdigargha yirginchliktur yamanlarning qurbanliqi,  
uning xursenlikidur adillarning du'asi.

<sup>9</sup> Perwerdigargha yirginchliktur yamanning yoli,  
yaxshi körer u heqqaniyliqni izdigüchini.

<sup>10</sup> Duch këler qattiq jazagha toghra yolni tashlighuchi,  
halak bolar tenbihini ret qilghuchi.

<sup>11</sup> Perwerdigargha ayan tursa ölükler makani,  
tëximu ayan bolmasmu insanlarning dili?

<sup>12</sup> Mesxire qilghuchi tenbihni yaqturmas,  
danalarning aldigha u barmas.

<sup>13</sup> Köngül shad bolsa, xush chiray bolar,  
qelb azablansa, rohi sunar.

<sup>14</sup> Teshna bolar bilimge aqilning yüriki,  
qana'et tapar nadanliqtin eqilsizning aghzi.

<sup>15</sup> Kembeghelning herbir küni musheqqetliktur,  
lëkin u könglini shad tutsa da'ima ziyapette bolghandektur.

<sup>16</sup> Mol bayliqi bilen teshwishte ötkendin,  
ewzeldur az dunya bilen eyminip ötken Perwerdigardin.

<sup>17</sup> Öch-adawet ichide bordighan malning göshini yëgendin köre,  
ewzeldur köktat yëgen mëhir-muhebbet ichre.

<sup>18</sup> Tërikkek jëdel chiqirar,  
sewrchan talash-tartishlarni tinchlandurar.

<sup>19</sup> Hurunning yoli goya tikenlik chatqalliqtur,  
durusning yoli bolsa daghdam yoldur.

<sup>20</sup> Shadlandurar eqilliq oghul atisini,  
kemsiter eqilsiz anisini.

<sup>21</sup> Exmeqliqi bilen xush bolar eqli yoqlar,  
toghra ish körer eqil-idrakliqlar.

<sup>22</sup> Pilanlar meghlup bolar meslihet bolmighanda,  
muweppeqiyetlik bolar meslihetchi köp bolghanda.

<sup>23</sup> Jayida bërilgen jawab kishini xush qilur,  
del waqtida qilghan söz neqeder yaxshidur!

<sup>24</sup> Danagha uzun ömür bëghishlar hayatliq yoli,  
ölükler makanidin yiraqlashturar uni.

<sup>25</sup> Perwerdigar weyran qilar tekebburning öyini,  
saqlap qalar tul xotunning öy-zëminini.

<sup>26</sup> Perwerdigargha yirginchliktur yamanlarning oy-pikiri,  
sap biliner aq köngülning yëqimliq sözliri.

<sup>27</sup> Achköz kishi öz a'ilisige külpet keltürer,  
parixorluqtin nepretlengüchi uzaq ömür körer.

<sup>28</sup> Heqqaniy adem özini dengsep sözler,  
yaman ademning aghzidin shumluq töküler.

<sup>29</sup> Perwerdigar yamandin yiraq turar.  
Heqqaniyning du'asigha u qulaq salar.

<sup>30</sup> Xush chiray köngülni shadlandurar,  
xush xewer ustixangha et qondurar.

<sup>31</sup> Hayatliq bërighan tenbihke qulaq salghanlar,  
danalar arisida yashar.

<sup>32</sup> Terbiyini ret qilghan özini xar qilar,  
tenbihke qulaq salghan eqil tapar.

<sup>33</sup> Perwerdigardin eyminish ademge danaliq ögiter,  
izzet-hörmetning aldida kichik pë'illiq yürer.

## 16-bab

<sup>1</sup> Köngüldiki oy-pikirler insandindur,  
uning toghra jawab bërishi Xudaning ilhamidindur.

<sup>2</sup> İnsan pak dep biler özining qilghan hemme ishini,  
lëkin Perwerdigar dengsep körer ademning niyiti.

<sup>3</sup> Tapshur qilmaqchi bolghan ishliringni Perwerdigargha,  
netijilik bolar pilanliring shunda.

<sup>4</sup> Perwerdigar barliq mewjudatni meqsetlik orunlashturghandur,  
hetta yamanlarni balayi'apet künige qaldurghandur.

<sup>5</sup> Perwerdigargha yirginchliktur tekebburlar,  
muqerrerki, jazasiz qalmas ular.

<sup>6</sup> Özgermes muhebbet bilen gunah kechürüm qilinar,  
Perwerdigardin eyminish ademlerni yamanliqtin xaliy qilar.

<sup>7</sup> Perwerdigarni xursen qilsa ademning tutqan yoli,  
Perwerdigar hetta yarashturar dühmenliri bilen uni.

<sup>8</sup> Mol bayliqni tapqandin adaletsizlik bilen,  
ewzeldur az tapqan heqqaniylik bilen.

<sup>9</sup> İnsan öz yoli üçün pilan tüzer könglide,  
emma Perwerdigar qarar qilar uning qedimige.

<sup>10</sup> Perwerdigarning ilhami bar padishahning qararida,  
adaletsizlik chiqmas uning aghzidin höküm chiqarghinida.

<sup>11</sup> Adil taraza-mizanlar Xudagha xastur,  
taraza tashlirining hemmisi uning ijadidur.

<sup>12</sup> Padishahning yamanliq qilishi özi üçhün yirginchliktur,  
chünki textning mezmüt turushi heqqaniyet bilendur.

<sup>13</sup> Xursen qilar toghra söz padishahni,  
söyer u heq sözligenlerni.

<sup>14</sup> Ölümning elchisidur padishahning ghezipi,  
biraq qayturar dana kishi uning ghezipini.

<sup>15</sup> Hayat qëlîshqa nishanidur padishahning tebessumi,  
goya bahardiki yamghurdektur uning shepqiti.

<sup>16</sup> Danaliqqa ërishish altungha ërishishtin köp ewzeldur,  
eqil-idrakliqni tallash kümüşni tallashtin eladur.

<sup>17</sup> Toghra ademning daghdam yoli yamanliqtin yiraqtur,  
yoligha ëhtiyat qilishning özi jënini saqlap qëlîshdur.

<sup>18</sup> Awwal këler tekebburluq halakettin,  
hakawurluq yiqilishtin.

<sup>19</sup> Tekebburlar bilen haram olja bölüşkendin köre,  
yashash ewzeldur kemter bolup ëzilgenler bilen bille.

<sup>20</sup> Ronaq tapar Perwerdigarning sözige köngül qoyghanlar,  
bextlik bolar ishenchini Perwerdigargha baghlighanlar.

<sup>21</sup> Könglige danaliq ornighuchi parasetlik dep atilar,  
yëqimliq sözler tëximu qayil qilarliq bolar.

<sup>22</sup> Eqil-idrak öz igisi üçhün hayat buliqidur,  
exmeqning öz exmeqliqi ëlip këlidighini jazadur.

<sup>23</sup> Dananing qelbidiki danaliq uning aghzidin chiqar,  
sözliri tëximu qayil qilarliq bolar.



<sup>24</sup> Yëqimliq sözler goya heseldur,  
jangha rahet, tengе shipadur.

<sup>25</sup> Bezi yollar toghridek körüner kishige,  
lëkin axiri ëlip barar ölümge.

<sup>26</sup> Emgekchining ishtiysi uni tutar emgekke,  
ach qarni mejburlar ishleshke.

<sup>27</sup> Qozghar yamanliqni ökten kishi,  
oxshar lawuldap turghan otqa uning zuwani.

<sup>28</sup> Jëdel-majirani këngeyter hiyligerning sözi,  
bir-biridin ayriwëter gheywet yëqin dostlarni.

<sup>29</sup> Eziqturar zorawan kishi öz yëqinini,  
bashlar yaman yolda mëngishqa uni.

<sup>30</sup> Köz qisish bilen shumluq oylar,  
lëwini ching yumush bilen yamanliqni emelge ashurar.

<sup>31</sup> Heqqaniyet yolida aqarghan chach hörmet tajidur.

<sup>32</sup> Ewzeldur sewrchan adem baturdin,  
özini tutuwëlish sheher alghandin.

<sup>33</sup> Chek ëtekke tashlanghini bilen,  
höküm qilish Perwerdigardindur.

## 17-bab

<sup>1</sup> Jëdel-majiraliq öydiki mol dastixandin köre,  
bir burda quruq nan ewzeldur tinch-xatirjemlikte.

<sup>2</sup> Chëchen xizmetkar xojayinining yüzini tökidighan oghlini  
bashqurar,  
uning oghulliri qatarida oxshash miras alar.

<sup>3</sup> Altun-kümüsh otta tawlinar,  
ademning qelbini Perwerdigar sinar.

<sup>4</sup> Köngül qoyar qebih sözge yamanliq qilghuchi,  
qulaq salar gheywet-shikayetke yalghanchi.

<sup>5</sup> Kembeghelni mazaq qilghan haqaret keltürer Yaratquchisigha,  
bashqilarning bextsizlikige shadlanghan choqum duch keler jazagha.

<sup>6</sup> Tajidur newriler moysipitlarning,  
pexridur ata-anilar perzentlarning.

<sup>7</sup> Natiqliq exmeqqe yarashmas,  
yalghan söz mötiwerge hëch qamlashmas.

<sup>8</sup> Para bir tumardur uni bergüchining neziride,  
negila barsa u ërishidighandek muweppeqiyetke.

<sup>9</sup> Muhebbetni chingaytar gunahni kechürgüchi,  
yëqin dostidin ayrilar kona xamanni sorighuchi.

<sup>10</sup> Bërilgen bir ëghiz tenbih danagha,  
ünümlük bolar urulghan yüz derridin nadangha.

<sup>11</sup> Közler rezil peqet isyan kötürüşni,  
shunga ewetiler uningha rehimsiz elchi.

<sup>12</sup> Uchrap qalghandin hamaqetning exmeqliq qilishigha,  
yaxshiraqtur uchrap qëlîsh küchükliridin ayrilghan ëyiqqa.

<sup>13</sup> Kimki yaxshiliqqa qilsa yamanliq,  
öyidin ketmes yamanliq.

<sup>14</sup> Tosmidiki su tashqandektur jëdelning bashlinishi,  
shunga jëdel ewjige chiqishtin awwal toxtat uni.

<sup>15</sup> Yamanni aqlighanliq bilen heqqaniyni qarilighanliq,  
her ikkisi Perwerdigargha yirginchlik.

<sup>16</sup> Pulning nēme paydisi exmeqning qolidiki? Sētiwalalamti  
danaliqni?

Peqet yoq uninggha ērishish niyiti.

<sup>17</sup> Dost sanga mēhir-muhebbet kōrsiter herqachan,  
qērindash ēghir künlerde hemdem bolushqa tughulghan.

<sup>18</sup> Qol bērip eqilsiz kishi kēpil bolar özgige.

<sup>19</sup> Gunah qilishqa amraqtur jēdelxor kishi,  
öz bosughisini ēgiz qilghan yiqilar özi.

<sup>20</sup> Kōrmes yaxshiliq niyiti yaman,  
tartar hiyle-mikirlik til ziyan.

<sup>21</sup> Exmeqning atisi bolush qayghuluqtur,  
nadanning atisining xushalliqi yoqtur.

<sup>22</sup> Bexsh ēter shad kōngül shipaliqni,  
qurutar rohi sunuqluq yilikni.

<sup>23</sup> Para alar yeng ichide chirik kishi,  
shunda burmilar adalet yolini.

<sup>24</sup> Danaliq turar eqilliqning kōz aldida,  
eqilsiz xiyaliy qarar töt etrapqa.

<sup>25</sup> Azabqa salar hamaqet oghul atisini,  
derd-elemge qoyar anisini.

<sup>26</sup> Natoghridur heqqaniylargha jerimane qoyush,  
adaletni qollighini üchün emeldarlarni urush.

<sup>27</sup> Bilimlik kishi kem söz bolar,  
eqil-idrakliq adem ēghir-bēsiq kēler.

<sup>28</sup> Hetta exmeqmu jim turuwalsa aqil hēsablınar,  
aghzini yumuwalsa parasetlik kōrünēr.

## 18-bab

<sup>1</sup> Toptin ayrilghan oylar haman özinila,  
qarshi chiqar u herqandaq danaliqqa.

<sup>2</sup> Exmeq qiziqmas eqil-idrakqa,  
peqet qiziqar oy-pikirilirini ëytishqa.

<sup>3</sup> Teng këler yaman kishi nepret bilen,  
nomus iza-ahanet bilen.

<sup>4</sup> Ademning aghzidin chiqqan sözler oxshar chongqur sugha,  
danaliq oxshar bulduqlap turghan bulaqqa.

<sup>5</sup> Yamangha yan bësip hökümde,  
heqqaniyni naheqchiliqqa uchritish natoghra elwette.

<sup>6</sup> Jëdel chiqirar hamaqetning tili,  
özini tayaqqa tutup bërer uning aghzi.

<sup>7</sup> Hamaqetning aghzi özige baladur.  
Uning tili öz jënigha qapqandur.

<sup>8</sup> Oxshar gheywet mezzilik tamaqqa,  
singip këter tenge tëzla.

<sup>9</sup> Kimki hurun bolsa öz ishida,  
qërindash bolur buzghunchigha.

<sup>10</sup> Mezmüt qel'edektur Perwerdigarning nami,  
aman bolur heqqaniylar panah tartip uni.

<sup>11</sup> Bayning bayliqi goya uning mezmüt qorghinidur,  
uning xiyalida u ëgiz sëpildektur.

<sup>12</sup> Halaketin ilgiri ademning yürikide bolur tekebburluq.  
Izzet-hörmettin ilgiri yürer kichik pë'lliq.

<sup>13</sup> Sözni axirighiche anglimay turup jawab bergen kishi, chandurup exmeqliqini, qaldurar xijalette özini.

<sup>14</sup> Adem rohi bilen berdashliq bērer aghriq azabigha, biraq kimmu chidiyalar rohi sunuqluqqa?

<sup>15</sup> Bilim alar aqilning qelbi, bilimge telpūner dananing özi.

<sup>16</sup> Sowghat achar kishige asanliq ishini, bashlap barar chong erbablarning aldigha uni.

<sup>17</sup> Heq biliner awwal sözligüchining sözi dawada, qarshi terep kēlip so'al qoyup tekshürgiche uninggha.

<sup>18</sup> Chek tashlash arqiliq tügetkili bolar jangjalni, yoqatqili bolar mötiwerler arisidiki talash-tartishlarni.

<sup>19</sup> Renjigen qerindishigha yēqinlishish qiyin kirishtinmu mezmüt qorghangha, arisidiki jēdel-majira oxshar qorghanning tömür rēshatkilirigha.

<sup>20</sup> Dana söz xuddi ēsil tamaqdek kishini memnun qilar, toghra söz köngülge yaqar.

<sup>21</sup> Hayat-mamat tilning ilkide bolar, uni söygen uning mēwisidin hosul alar.

<sup>22</sup> Yaxshi xotun alghan kishi yaxshiliq tapqan bolar, u Perwerdigarning merhemitige ige bolar.

<sup>23</sup> Kembeghel yalwurup sözler, bay bolsa qopal jawab bērer.

<sup>24</sup> Bezi dostlar öz'ara bir-birini xarab qilar, lēkin qerindashtinmu yēqin dost bolar.

## 19-bab

<sup>1</sup> Diyanet yolida mangghan kembeghel kishi,  
hiyle-mikir bilen sözleydighan exmeqtin yaxshi.

<sup>2</sup> Bilmey turup qizghinliq qilish yaxshi emes,  
aldirangghuluq bilen ish qilghan nishangha yetmes.

<sup>3</sup> Ademning nadanliqi hayat yolini nabut qilar,  
u könglide yenila Perwerdigardin xapa bolar.

<sup>4</sup> Bayliq dostni köpeyter,  
kembeghel bar dostidinmu ayrilip qalar.

<sup>5</sup> Saxta guwahliq bergüchi jazalanmay qalmas,  
yalghan äytquchimu qëchip qutulalmas.

<sup>6</sup> Köp kishiler merd ademdin iltipat küter.  
Hemme kishi sowghat bergüchige dost tartar.

<sup>7</sup> Yirginer kembegheldin qëriendashlirimu, yiraqlishar dostliri tëximu,  
bikardur ularning arqisidin u yalwurup barsimu.

<sup>8</sup> Danaliqqa ërishish özini söygenliktur,  
eqil-idrakliq bolush bext tapqanliqtur.

<sup>9</sup> Jazalanmay qalmas saxta guwahliq bergüchi,  
halakettin qutulalmas yalghan äytquchi.

<sup>10</sup> Heshemetlik turmush exmeqqe yarashmas,  
qulning hökümdarlar üstidin höküm sürüshi tëximu qamlashmas.

<sup>11</sup> Eqil-idrakliq kishi achchiqlanmas asanliqche,  
bashqilarning gunahini kechürüshi shöhret keltürer özige.

<sup>12</sup> Shirning hörkirishige oxshashtur padishahning ghezipi.  
Ot-chöpke chüshken shebnemdektur uning shepqiti.

- <sup>13</sup> Hamaqet oghul atisi üçhün baladur,  
xotunning jëdelliri torustin tamchilighan yamghurdektur.
- <sup>14</sup> Mirastur öy we mal-mülük ata-bowidin,  
eqil-idrakliq xotun Perwerdigardin.
- <sup>15</sup> Hurunluq kishini gheplet uyqusigha gherq qilar,  
bikar telep achliqning derdini tartar.
- <sup>16</sup> Perwerdigarning emrlirigha emel qilghan jënini saqlap qalar,  
uning yolini kemsitken adem halak bolar.
- <sup>17</sup> Namratqa yardem bërish Perwerdigargha qerz bergen bilen  
barawer,  
uning qilghan shapa'itini Perwerdigar qayturar.
- <sup>18</sup> Perzentingge ber tüzitish terbiyisi ümid bar waqtida,  
lëkin ghezipping kelginide uni nabut qilma.
- <sup>19</sup> Qattiq qehrlik kishi özige jaza ekëler,  
qutquzsang uni bir qëtim, yene qutquzmaq këler.
- <sup>20</sup> Angla nesihetni, qobul qil terbiyini,  
shundaq qilghiningda dana bolisen axiri.
- <sup>21</sup> Kishining könglide pılan köptur,  
lëkin emelge ashidighini Perwerdigarning meqsitidur.
- <sup>22</sup> Kishining istiki sadiqliqtur.  
Kembeghel yalghanchidin ewzeldur.
- <sup>23</sup> Perwerdigardin eyminish ërishtürer kishini heqiqiy hayatliqqa,  
u qana'etlik yashap, uchrimas bala-qazagha.
- <sup>24</sup> Sozar hurun qachigha qolini,  
lëkin ëriner aghzigha sëlshqimu ghizani.
- <sup>25</sup> Mazaqchini ur, sadda uningdin ibret alar,  
eqilliqla tüzitish terbiyisi ber, u öginiwalar.

<sup>26</sup> Atisini xorligan, anisini öydin heydigen oghul,  
ulargha uyat hem shermendilik keltürgendur.

<sup>27</sup> Ey oghlum, toxtatsang nesihet anglashni,  
qachurghiningdur ilim-hëkmëttin özüngni.

<sup>28</sup> Pasiq guwahchi mazaq qilar adaletni,  
yamanning aghzi yalmar rezillikni.

<sup>29</sup> Teyyardur mazaq qilghuchilargha jaza,  
hamaqetlerning dümbisige qamcha.

## 20-bab

<sup>1</sup> Sharab mesxirichi, haraq jëdel-majirachi,  
eqilsizdur herbir haraq-sharab ichip azghuchi.

<sup>2</sup> Padishahning ghezipi shirning hörkirishige oxshashtur,  
uning achchiqini keltürüş özining jënini tewekkül qilghanliqtur.

<sup>3</sup> Majiradin özini tartish izzet keltürer kishige,  
herbir exmeq teyyardur arilishishqa jëdelge.

<sup>4</sup> Hurun dëhqan öz peslide yer heydimës,  
yighim peyti hëchbir hosul alalmas.

<sup>5</sup> Chongqur quduqtiki sugha oxshar ademning oy-pikiri,  
biraq uni tartip alalar eqil-idrakliq kishi.

<sup>6</sup> Özini dostqa sadiq deydighanlar köp bolar,  
biraq heqiqiy ishenchlik birini kim tapalar?

<sup>7</sup> Heqqaniy adem diyanet yolida mangar,  
uning ewladliri bextlik bolar!

<sup>8</sup> Padishah textide olturup höküm chiqirar,  
nezer sëlöp hemme yamanni yaxshidin ayarar.



<sup>9</sup> Kim qelbim paklandi, gunahtin tazilandim dëyeler?

<sup>10</sup> Tarazida we ölchemde adil bolmighanda,  
her ikkisi yirginchlik biliner Perwerdigargha.

<sup>11</sup> Ayan qilar hetta balimu qiliqliridin özini,  
herikitide pakliq we toghriliqning bar yaki yoqluqini.

<sup>12</sup> Köridighan közni, anglaydighan qulaqni,  
Perwerdigar yaratti her ikkisini.

<sup>13</sup> Amraq bolma uyqugha, bolmisa namratliqta qalisen,  
tirishsang uyqungni ëchip, mol nëmetke toyisen.

<sup>14</sup> Xëridar baha taliship «mal nachar!» dep zarlinar,  
nëriraqqa bërip «ësil nerse aldim» dep maxtinar.

<sup>15</sup> Altunmu bar, le'el-yaqutlarmu köptur,  
biraq dana söz bolsa tëpilghusiz göherdur!

<sup>16</sup> Natonushqa kapalet bolghan kishidin këpilge tonini ëliwal,  
yatqa këpil bolghandin këpillik al.

<sup>17</sup> Aldap tapqan nan tatliq bolar,  
biraq këyin aghzigha shëghil tolar.

<sup>18</sup> Pilan muqim bolar meslihet bilen,  
jeng qil aqilane meslihet bilen.

<sup>19</sup> Pitnixor ashkarilar sirni,  
walaqtegkürdin qachur özüngni.

<sup>20</sup> Kimki ata-anisini qarghisa,  
öcher uning chirighi tün qarangghusida.

<sup>21</sup> Asan ërishken miras,  
axirida beriketlik bolmas.

- <sup>22</sup> Yamanliq qayturimen dëme yamanliqqa,  
Perwerdigarni küt, u yadrem bërer sanga.
- <sup>23</sup> Tarazida saxtiliq qilish Perwerdigargha yirginchlikdur.  
Saxta ölchem qebihlikdur.
- <sup>24</sup> Perwerdigarning iradisidindur insanning qedemliri,  
shundaq iken qandaq biler insan öz yolini?
- <sup>25</sup> Yëniklik bilen « Xudagha atighan hediye» dep wede bërip,  
andin arisalda bolghan kishi özi qiltaqqa këter chüshüp.
- <sup>26</sup> Dana padishah topan sorughandek soruwëter yamanlarni,  
xaman tepkendek ayriwëter ularni.
- <sup>27</sup> Perwerdigarning nuri chüshüp rohigha ademning,  
közütüp turar barliq oy-niyitini uning.
- <sup>28</sup> Sadiqliq we ishench padishahni qoghdar,  
uning texti sadiqliq bilen mustehkem bolar.
- <sup>29</sup> Yigitlarning küch-quwwiti ularning sheripidur,  
aq chachliri bolsa yashanghanlarning hörmitidur.
- <sup>30</sup> Qamchining izi kishini yamanliqtin tazilar,  
tayaq köngülni paklitar.

## 21-bab

- <sup>1</sup> Perwerdigarning qolididur padishahning köngli,  
bashlar u özi xalighan terepke ëriq suyidek uni.
- <sup>2</sup> Insan toghra dep biler özining herbir yolini,  
lëkin Perwerdigar dengsep körer uning qelbidikini.
- <sup>3</sup> Ademning heqqaniy we adil ish qilishi,  
qurbanliq qilghinidinmu bekrek xursen qilar Perwerdigarni.

<sup>4</sup> Gunahtur közning tekebburluqi we qelbning hakawurluqi, yamanlarning kibirlik turmush kechürishi.

<sup>5</sup> Choqum molchiliq keltürer estayidil ademning pilani, peqet mohtajliqta qalar barliq aldiranghu kishi.

<sup>6</sup> Yalghan sözlep tapqan bayliqlar xuddi, uchup këtidighan tütün, ejellik tuzaq kebi.

<sup>7</sup> Öz bëshigha chiqar yamanlarning zalimliqi, chünki ret qilar adalet yolida mëngishni.

<sup>8</sup> Egridur gunahkarning yoli, durustur pakning ish-herikiti.

<sup>9</sup> Soqushqaq xotun bilen bir öyde yashashtin, ewzeldur ögzining bir bulungida yashash.

<sup>10</sup> Yamanning köngli hërismendur yamanliqqila, himmet qilmas u hetta öz yëqinlirigha.

<sup>11</sup> Nadan ibret alar mazaqchi tartilghinida jazagha, dana bilim alar nesihet bërilmende uninggha.

<sup>12</sup> Adil Xuda közitip turar yamanning öyini, zawalliqqa yüz tutquzar haman yamanlarni.

<sup>13</sup> Kimki qulaq salmisa kembeghellerning dad-peryadigha, özi dad-peryad qilghandimu hëchkim jawab bermes uninggha.

<sup>14</sup> Basar yoshurun sowghat achchiqni, yeng ichide bërilmis para qehr-ghezepni.

<sup>15</sup> Adalet beja keltürülgende heqqaniylar xushal bolar, yamanliq qilghuchilar bolsa wehimide qalar.

<sup>16</sup> Eqil-idrak yolidin chiqquchi, bolar ölüklerning arisidiki biri.

<sup>17</sup> Rahet-paraghetke bērilgen kishi namrat qalar,  
bēyimas sharab ichish, yagh chaynashqa amraqlar.

<sup>18</sup> Özige qaytar rezilning heqqaniygha pılanlıghan yamanlıqı,  
wapasızning durusqa qılghan yaman niyiti.

<sup>19</sup> Soqushqaq we tērikkek xotun bilen yashashtin,  
ewzeldur chöl-bayawanda yashash.

<sup>20</sup> Aqılning öyide arzuluq baylıq, nazunēmetler,  
exmeqler bar dunyasini buzup-chachar.

<sup>21</sup> Heqqaniyet we sadiqlıqni izdigenler,  
chin hayatlıq, heqqaniylik we hōrmetke ērisher.

<sup>22</sup> Ēlip aqıl küchlüklerning shehirini,  
ghulitar ularning tayanchi bolghan qorghinini.

<sup>23</sup> Öz aghzigha ige bolghan kishi,  
saqlap qalar baladin özini.

<sup>24</sup> Tekebburluq we chongchiliq qılghan «Mesxirichi» dep atilar,  
u ziyade kibirlik bilen ish qilar.

<sup>25</sup> Halak qilar özini hurunning temesi,  
chünki ishqa barmas uning qoli.

<sup>26</sup> U kün boyi achközlük bilen teme qilar,  
heqqaniy bolsa ayimay sēxiylik qilar.

<sup>27</sup> Yamanlarning qurbanlıqı Perwerdigargha yirginchliktur,  
yaman gherezde qilinghan bolsa tēximu shundaqtur.

<sup>28</sup> Saxta guwahliq yoqqa chiqar,  
öz qulıqı bilen anglighuchining guwahliqı menggölük bolar.

<sup>29</sup> Qēlindur yaman ademning yūzi,  
oylinip mangar durus öz yolini.

<sup>30</sup> Herqandaq danaliq, eqil-idrak yaki meslihet,  
qarshi bolsa Perwerdigargha, kargha kelmes peqet.

<sup>31</sup> Atlar jeng üçün teyyar qilinar,  
biraq ghelibe peqet Perwerdigardinla bolar.

## 22-bab

<sup>1</sup> Ewzeldur yaxshi nam zor bayliqtin,  
chongqur hörmət altun-kümüştin.

<sup>2</sup> Gaday bilen bayning ortaqligi shuki:  
Perwerdigar yaratquchidur her ikkilisini.

<sup>3</sup> Zërek xewp-xeterni körüp qachar,  
nadan qarighularche algha bësip azab tartar.

<sup>4</sup> Eymense kimki kemterlik bilen Perwerdigardin,  
behrimen bolur u bayashatliq, hörmət we heqiqiy hayatliqtin.

<sup>5</sup> Hiyligerlarning yolida tiken, tuzaqlar yatar,  
hayatini ezizligen kishi ulardin yiraq turar.

<sup>6</sup> Terbiyile balangni toghra yolda mēngishqa,  
chong bolghandimu shu yoldin chiqmas u shunda.

<sup>7</sup> Bay kembeghelni bashqurar,  
qerzdar qerz bergüchining quli bolar.

<sup>8</sup> Naheqliq uruqini chachqan balayi'apet orar,  
uning qehr tayiqi haman sundurular.

<sup>9</sup> Sëxiy adem beriket tapar,  
chünki u yoqsullargha öz nēnidin bölüp bērer.

<sup>10</sup> Mesxirichini qoghliasang, jangjal yoqilar,  
jëdel-majira we haqaret hem tüger.

<sup>11</sup> Dil pakliqini söyidighan we sözliri yëqimliq kishi,

bolar padishahning dosti.

<sup>12</sup> Qoghdar Perwerdigar heqiqetni,  
yoqqa chiqirar wapasizning sözlirini.

<sup>13</sup> Hurun shundaq der: «Shir bar talada,  
yem bolimen chiqsam kochigha».

<sup>14</sup> Chongqur oridur buzuq ayalning aghzi,  
uninggha chüsher Perwerdigarning ghezipini keltürgen kishi.

<sup>15</sup> Nadanliq qaplighandur balilarning qelbini,  
nadanliqni qoghlighuchidur terbiye tayiqi.

<sup>16</sup> Qalar mohtajliqta peqet, bayliq üçhün yoqsulni ezgüchi,  
baylarga hem sowghat bergüchi.

### **Ottuz nesihet**

<sup>17</sup> Qulaq sal danalarning sözlirige,  
köngül qoy men ögetken ilim-hëkmetke.

<sup>18</sup> Yaxshidur saqlisang ularni qelbingde,  
teyyar bolsa tilingda ular hemishe.

<sup>19</sup> Ishenchingni baghlash üçhün Perwerdigargha,  
bügün ularni tonutimen sanga.

<sup>20</sup> Ilim-hëkmet we këngesh bërish üçhün sanga,  
yëzip bermidimmu ottuz nesihetni mana?

<sup>21</sup> Buningdindiki meqset sen heqiqetni bilisen,  
özüngni ewetküchilerge hem heqiqiy jawab bëreleysen.

#### *(birinchi nesihet)*

<sup>22</sup> Yoqsul bolghanliqi üçhün uni ëzip nep alma,  
sotta yölenchüki yoqni bozek qilma.

<sup>23</sup> Chünki aqlar Perwerdigar ularni,  
alar u ularni ezgenlarning jënini.

#### *(ikkinchi nesihet)*

<sup>24</sup> Tërikkek adem bilen dost bolma,  
gehrlik adem bilen arilashma,

## Pend-nesihetler

<sup>25</sup> senmu ularni doraysen bolmisa,  
chüshisen özüng hem tuzaqqa.

(*üchinchi nesihet*)

<sup>26</sup> Bolma qol bërip këpil bolghuchilardin,  
qerz töleshke kapalet bergüchilerdin,  
<sup>27</sup> qayturghudek nerseng bolmighanda özgingning qerzini,  
yatqan ornungni tartquzup qoyushungning nëme hajiti?

(*tötinchi nesihet*)

<sup>28</sup> Yötkime qedimde ejdading belgilep qoyghan pasilni.

(*beshinchi nesihet*)

<sup>29</sup> Körgensen ishigha mahir ustini?  
U puqraning emes, padishahlarning xizmitididur.

## 23-bab

(*altinchi nesihet*)

<sup>1</sup> Hökümdar bilen hemdastixan bolghanda,  
uning kim ikenlikini ësingde saqla.

<sup>2</sup> Eger nepsing yaman bolsa,  
özüngni tart pichaq qadalghandek boghuzunggha.

<sup>3</sup> Uning nazunëmetlirige ishtey saqlima,  
aldamchiliq yoshurulghandur belki ularda.

(*yettinchi nesihet*)

<sup>4</sup> Bay bolimen dep upratma özüngni,  
eqilliqliq bilen tashla bu oyungni.

<sup>5</sup> Közüng bayliqqa chüshkende u yoqilar,  
chünki u birdinla qanat chiqirp, bürküttek uchup këter.

(*sekkizinchi nesihet*)

<sup>6</sup> Bëxilning nënini yëme,  
ishtey saqlima uning nazunëmetlirige.

<sup>7</sup> Chünki u könglide özining paydisini oylaydighan ademdur.

## Pend-nesihetler

«Tartinmay yeng, iching» der, biraq köngli sende emestur.

<sup>8</sup> Yëgen tamiqing yënip chiqar,  
ëytqan chirayliq sözliring bikar bolar.

*(toqquzinchi nesihet)*

<sup>9</sup> Exmeqqe sözlep aware qilma özüngni,  
chünki közge ilmas u aqilane sözliringni.

*(oninchi nesihet)*

<sup>10</sup> Yötkime qedimde belgilep qoyghan pasilni,  
tartiwalma yetimlarning ëtizlirini.

<sup>11</sup> Chünki qudretliktur ularning Himayichisi,  
ularning teripini alar u sanga qarshi.

*(on birinchi nesihet)*

<sup>12</sup> Köngül qoy nesihetke,  
qulaq sal hëkmetlik sözlerge.

*(on ikkinchi nesihet)*

<sup>13</sup> Balangdin tüzitish terbiyisini ayima,  
u ölüp qalmas tayaq bilen salghangha.

<sup>14</sup> Ger ursang tayaq bilen uni,  
saqlap qalarsen ejeldin uning jënini.

*(on üçinchi nesihet)*

<sup>15</sup> Ey oghlum, dana bolsang, qelbim yayrar.

<sup>16</sup> Toghra sözliseng yürikim shadlinar.

*(on tötinchi nesihet)*

<sup>17</sup> Gunahkarlarga heset qilma,  
Perwerdigardin eymen da'ima.

<sup>18</sup> Berheq, bardur sëning istiqbaling.  
Yoqqa chiqmas arzu-ümidning.

*(on beshinchi nesihet)*

<sup>19</sup> Ey oghlum, sözümgë qulaq sal, bol dana,  
qelbingni toghra yolgha bëghishla.

<sup>20</sup> Bolma haraqkeshlarning arisida,



## Pend-nesihetler

arilashma göshke toymaslargha.

<sup>21</sup> Chünki haraqqesh we toymaslar yoqsulluqta qalar,  
gheplet uyqusi ularni jul-jul kiyimde qaldurar.

*(on altinchi nesihet)*

<sup>22</sup> Angla sēni tapqan atangning sözini,  
kemsitme anang yashanghanda uni.

<sup>23</sup> Bedel tölisengmu heqiqetni tap, satma uni,  
tap hem danaliq, terbiye we parasetni.

<sup>24</sup> Heqqaniy oghli bolghan ata zor xushalliq tapar,  
aqil oghul tapqan ata uningdin shadliqqa tolar.

<sup>25</sup> Ata-anang sendin xosh bolsun!  
Sēni tughqan anang shadlansun.

*(on yettinchi nesihet)*

<sup>26</sup> Ey oghlum, manga bēghishla qelbingni,  
közüng bilen közitip tur yolumni!

<sup>27</sup> Pahishe ayal chongqur oridur,  
buzuq ayal tar quduqtur.

<sup>28</sup> Bundaq ayal xuddi qaraqchilardek mökünüp turar,  
insanlar arisida xotunigha wapasiz erlerni awutar.

*(on sekkizinchi nesihet)*

<sup>29</sup> Kimler azab-qayghuda? Kimler jēdel chiqirar, zarlinar?  
Kimler sewebsiz yarilinar? Kimning közi meydin qizirar?

<sup>30</sup> Mey sorunida uzaq olturghanlar,  
ebjesh sharabni ichishke bērilgenler shundaq künge qalar!

<sup>31</sup> Sharapning qizilliqigha, jamdiki julasigha qarima,  
gēlingdin shundaq siliq ötkenlikige meptun bolma.

<sup>32</sup> Axirida u sēni yilandek chēqiwalalar,  
zeherlik yilandek neshtirini sanjar.

<sup>33</sup> Körüner közüngge ghelite menziriler,  
eqling ēzip, chiqar aghzingdin qalaymiqan sözler.

<sup>34</sup> Bolarsen xuddi dēngiz otturisida leylep qalghandek,  
kēme moma yaghichining uchida yatqandek.

<sup>35</sup> Dersenki: «Mēni dumbalidi, aghrimidi! Urdi, bilmidim  
hēchnēmīni.

Qachan hoshumgha kēlip yene ichermen meyni!»

## 24-bab

*(on toqquzinchi nesihet)*

<sup>1</sup> Yamanlarga heset qilma,  
ular bilen bille bolushni arzu qilma.

<sup>2</sup> Ular könglide zorawanliqni oylar,  
ularning sözliridin shumluq yaghar.

*(yigirminchi nesihet)*

<sup>3</sup> Öy sēlinar danaliq bilen,  
mustehkemliner eqil-idrak bilen.

<sup>4</sup> Toldurar bilim öyning xanilirini,  
herxil qimmatlik ēsil bayliqlar bilen.

*(yigirme birinchi nesihet)*

<sup>5</sup> Aqil küchlüktin qudretlik bolar,  
bilimlik adem öz qudritini ashurar.

<sup>6</sup> Aqilane meslihet bilen urush ēlip bar,  
meslihetchi köp bolghanda ghelibilik bolar.

*(yigirme ikkinchi nesihet)*

<sup>7</sup> Yiraqtur danaliq exmeqqe,  
köpchilik yighilishida exmeq zuwan sürelmes.

*(yigirme üçinchi nesihet)*

<sup>8</sup> Yamanliq pılanlighan adem «suyiqestchi» atilur.

<sup>9</sup> Exmeqliq bilen tüzülgen pılan gunahtur,  
adem üçün mazaqchi yirginchliktur.

*(yigirme tötinchi nesihet)*

<sup>10</sup> Ėghir künde jasaritingni yoqatsang,  
sen ajizsen.

*(yigirme beshinchi nesihet)*

<sup>11</sup> Qutquz ölüm xewpide qalghanlarni,

## Pend-nesihetler

qutulduz öltürölüş aldida turghanlarni.

<sup>12</sup> Ger«bilmeytimen» dep qachursang özüngni,  
insan könglini dengsigüchi körüp turmasmu buni?  
Hayatingni qoghdighuchi bilmesmu?  
U herbir ademning emeliyitige qarap yandurmasmu?

*(yigirme altinchi nesihet)*

<sup>13</sup> I oghlum, hesel istemal qil, u yaxshidur.  
Here könikidin alghan hesel tēximu tatliqtur.

<sup>14</sup> Tatliqtur danaliq heseldeki jēninggha,  
istiqbaling parlaqtur ger ērishseng uninggha,  
arzu-ūmidning hem chiqmas yoqqa.

*(yigirme yettinchi nesihet)*

<sup>15</sup> Rezildek heqqaniyning öyini yoshurun paylap turma,  
uning öyini weyran qilma!

<sup>16</sup> Chünki u yette qetim yiqilsimu, yenila ornidin turar,  
biraq reziller bala-qazada yiqilar.

*(yigirme sekkizinchi nesihet)*

<sup>17</sup> Reqibing yiqilghanda xushal bolma,  
putlashqinida ich-ichingdin shadlanma.

<sup>18</sup> Bolmisa yaqturmas Perwerdigar körüp buni,  
toxtitar reqibingdin ghezipini.

*(yigirme toqquzinchi nesihet)*

<sup>19</sup> Könglüng biseremjan bolmisun rezillerdin,  
yüriking ēchishmisun heset qilip yamanlardin.

<sup>20</sup> Chünki bolmas rezillerning istiqbali,  
öchürüler yamanlarning chirighi.

*(ottuzinchi nesihet)*

<sup>21</sup> Ey oghlum! Perwerdigardin qorqmas bolma,  
padishahni hōrmetlimey qalma,  
ulargha qarshi chiqquchilargha shērik bolma.

<sup>22</sup> Chünki ushtumtut balayi'apet ulargha kēler,  
Perwerdigar we padishah keltüridighan halaketni kimmu biler?

**Bashqa eqliye sözler**

<sup>23</sup> Bularmu danalarning sözliridur:

hökümde bir terepke yan bëshish yamandur.

<sup>24</sup> Jinayetchige: «Gunahsiz sen» dep höküm chiqarghuchini, qarghaydu xelqler; öch köridu el-jama'et uni.

<sup>25</sup> Biraq ular jinayetchini eyibligüchidin xursen bolidu, bext-sa'adetler uninggha këlidu.

<sup>26</sup> Semimiy jawab bergüchi körsiter chin dostluqni.

<sup>27</sup> Tügetkin awwal sirtiki ishlarni, orunlashturghin ëtizdiki ishliringni, qurghin andin öyüngni.

<sup>28</sup> Sewebsiz yëqininggha qarshi guwahliq qilma, yalghan sözlep aldima.

<sup>29</sup> Dëme: «U manga qandaq qilghan bolsa, menmu uninggha shundaq qilimen, uning manga qilghinidek yandurimen».

<sup>30</sup> Öttüm men hurunning ëtizliqidin, eqilsizning üzümzarliqidin.

<sup>31</sup> Mana her yëridin tikenler ösüp chiqqan, yawa ot-chöpler hemme yerni qaplighan, qoruq tëmi örülüp ketken!

<sup>32</sup> Ularni körüşüm bilen oygha pattim, körginimdin mundaq sawaq aldım:

<sup>33</sup> dëseng: «Biraz közümnı yumuwalay, birdem uxliwalay, yene birdem put-qolumnı almap yëtiwalay»,

<sup>34</sup> yëninggha këler qaraqchidek namratliq, qorallıq bulangchidek mohtajliq.

**25-bab****Sulayman padishahning pend-nesihetlirining dawami**

<sup>1</sup> Töwende bayan qilinidighanlirimu Sulayman padishahning

## Pend-nesihetler

pend-nesihetliri bolup, bularni Yehudiye<sup>③</sup> padishahi Xizkiyaning ordisidikiler köchürüp toplighan.

<sup>2</sup> Perwerdigarning ulughluqidur uning karametlirining sirliqligi, padishahlarning shöhritidur ishlarning tégige yëtip yëshishi.

<sup>3</sup> Asmanning egizlikini, yerning chongqurluqini bilgili bolmas, shuninggha oxshash, padishahlarning könglidikining tégige yetkili bolmas.

<sup>4</sup> Awwal kümüşni tawlap, chiqindisini ayrip tashla, andin zerger quyup chiqidu nepis bir qacha.

<sup>5</sup> Awwal padishahning huzuridin qoghliwet yaman meslihetchilerni, andin heqqaniyet bilen mustehkem bolar uning texti.

<sup>6</sup> Padishahning aldida özüngni chong tutma, yaki erbablarning ornida turuwalma.

<sup>7</sup> Chünki ornungni janabqa bërishke chaqirilib, pegahqa chüshüp qalghandin, bashqilarning teklipl qilishi bilen pegahtin törge ötkining ewzel.

<sup>8</sup> Aldirangghuluq bilen sotqa erz qilma, qandaq qilisen mubada yëqining sëni shermende qilsa?

<sup>9</sup> Munazirilesh yëqining bilen sëning heq bolsa, lëkin bashqilarning sirini achma.

<sup>10</sup> Bolmisa, buni anglighuchi qaldurar sëni uyatqa, qutulalmaysen sësiq namdin shu chaghda.

<sup>11</sup> Jayida qilinghan sözler, kümüş tawaqqa tizilghan altun almlardektur.

<sup>12</sup> Qulaq salghuchi üçün danalarning tenbihi, goya altun halqa yaki sap altun bëzek kebi.

---

③ Sulayman padishahning wapatidin këyin Isra'illarning on ikki qebilidin oni Sulaymanning oghlining padishahliq qilishigha qarshi turup, özliri ayrim padishahliq quridu. Bu padiishahliq Isra'iliye padishahliqi, qalghan ikki qebile Sulaymanning oghli hokümraniqida qurulghan padishahliq Yehudiye padishahliqi dep atilidu.

<sup>13</sup> Ewetküchi üçhün sadaqetmen elchi,  
xuddi orma waqtida qar soghuqi kebi,  
chünki urghutar u xojayinining rohini.

<sup>14</sup> Sowghat bërimen dep maxtanghan lëkin bermigen kishi,  
xuddi yamghuri yoq qara bulut we boran kebi.

<sup>15</sup> Sewr-taqet bilen sözligende hökümdar köner.  
Yumshaq söz söngektin öter.

<sup>16</sup> Heselge ërishkende peqet toyghuchila ye,  
köp yep yanduruwetme.

<sup>17</sup> Az dessigin qoshnangning bosughisigha,  
toyup sendin öch bolup qalar bolmisa.

<sup>18</sup> Yëqinigha qarshi yalghan guwahliq bergüchi,  
goya toqmaq, qilich we ötkür oqta zerbe bergen kebi.

<sup>19</sup> Èghir künlerde tayinish wapasizgha,  
oxshar chirigen chish, sunghan putqa.

<sup>20</sup> Naxsha ëytip bërish ghemkin kishige,  
oxshar soghuq künde kiyimini salduruwalghangha,  
yaki tuz quyghandek yarisigha.

<sup>21</sup> Düşmining ach bolsa, nan ber,  
ussighan bolsa, su ber.

<sup>22</sup> Xijalette qaldurisen uni shunda,  
yandurar Perwerdigar sanga.

<sup>23</sup> Shimal tereptin chiqqan shamal qattiq yamghur yaghdurar,  
chëqimchiliq bolsa ghezepni chirayigha chiqqarar.

<sup>24</sup> Soqushqaq xotun bilen bir öyde yashashtin,  
ewzeldur ögzining bir bulungida yashash.

<sup>25</sup> Yiraq yurttin kelgen xosh xewer xuddi,  
changqashni qandurghan muzdek su kebi.

<sup>26</sup> Rezilge yol qoyghan heqqaniy kishi,  
xuddi lëyip ketken bulaq, bulghanghan quduq kebi.

<sup>27</sup> Yaxshi emestur heselni heddidin ziyade yëysh,  
shereplik emestur shöhretpereslik qoghlishish.

<sup>28</sup> Özini tutuwalalmaydighan kishi,  
xuddi sëpili buzuwëtilgen sheher kebi.

## 26-bab

<sup>1</sup> Yazda qar, orma waqtida yamghur qamlashmighandek,  
exmeqqimu izzet-hörmet qamlashmas.

<sup>2</sup> Qushqach uchup, qarlighach qanat qaqqandek,  
sewebsiz qarghashmu kishige tegmes.

<sup>3</sup> Yarashqandek qamcha atqa, noxta ëshekke,  
yarishar derre exmeqning dümbisige.

<sup>4</sup> Jawab qayturma eqilsizning exmeqliqige yarisha,  
uningha oxshap qalisen bolmisa.

<sup>5</sup> Jawab qaytur eqilsizning exmeqliqige yarisha,  
u özini eqilliq chaghlap qalar bolmisa.

<sup>6</sup> Exmeqtin xewer yollighan kishi,  
goya öz putini özi chapqan, zeher yutqan kebi.

<sup>7</sup> Kargha kelmigendek putliri tokurning,  
kargha kelmes aghzidiki pend-nesihet exmeqning.

<sup>8</sup> Izzet-hörmet bildürüsh exmeqqe,  
oxshar salghigha tashni baghlap qoyghangha.

## Pend-nesihetler

- <sup>9</sup> Pend-nesihet exmeqning aghzidiki,  
goya mest shiltiwatqan tikenlik shax kebi.
- <sup>10</sup> Yallisa exmeqni yaki udul kelgen ademni kimki,  
bolar qarighularche oq atqan mergen kebi.
- <sup>11</sup> It aylinip kēlip yalighandek ōz qusuqini,  
qaytar exmeq ōz exmeqliqini.
- <sup>12</sup> Kōrdüngmu ōzini aqil chaghligħan kishini?  
Uningdin ümid kütkendin exmeqtin ümid kütken yaxshi.
- <sup>13</sup> Hurun derki: «Shir bardur kocha we meydanda».
- <sup>14</sup> Ėchilip-yēpilar isħik mujuqida,  
ēghinap yatar hurun kariwitida.
- <sup>15</sup> Hurun sunar qolini qachigha,  
ghizani aghzigħa sēlishqimu ēriner hetta.
- <sup>16</sup> Hurun ōzini shundaq chagħlar,  
hetta aqilane jawab bēridighan yette kishidinmu aqil sanar.
- <sup>17</sup> Arilishish ōzige munasiwetsiz jangjalgha,  
oxshar ōtūp kētiwatqan itning quliqini tartqangħa.
- <sup>18-19</sup> Ōz yēqinini aldap, «Chaqchaq qilip qoydum» dēgüchi,  
xuddi otluq, ejellik oqlarni atqan telwe kebi.
- <sup>20</sup> Ot ōcher otun bolmisa,  
jēdel tüger chēqimchi bolmisa.
- <sup>21</sup> Xuddi chogh üstige salghān kōmür kebi,  
ot üstige tashligħan otun kebi,  
ulghaytar jēdelxor jēdel-majirani.
- <sup>22</sup> Oxshar gheywetchining sözliri mezzilik tamaqqa,  
tenge singip kēter tēzla.



- <sup>23</sup> Tili hesel, dili zeher kishi,  
kümüş hel bərilgen sapal qachining özi.
- <sup>24</sup> Öchmenlik qilghuchi chirayliq söz bilen niqablinar,  
biraq könglide hiyle-mikir saqlar.
- <sup>25</sup> Shunga ishinip ketme u mulayim sözligende,  
chünki yette qat iplasliq bardur uning qelbide.
- <sup>26</sup> Öchmenlikini u hiyligerlik bilen yapar,  
lëkin uning rezilliki jama'et aldida ashkara bolar.
- <sup>27</sup> Kishige ora kolighan özi chüsher,  
özgige domilatqan tash özige qaytar.
- <sup>28</sup> Yalghanchi özi ziyan keltürgenlerni öch körer,  
xushametchi halaket ëlip këler.

## 27-bab

- <sup>1</sup> Maxtanma etiki kününg bilen,  
chünki etining nëme ëlip këlishini bilmeysen.
- <sup>2</sup> Maxtanma öz özüngdin, sëni bashqilar maxtisun,  
maxtanma öz aghzing bilen, sëni yatlar maxtisun.
- <sup>3</sup> Tashmu hem qummu ëghir,  
biraq exmeq keltürgen azab ikkisiniñmu ëghir.
- <sup>4</sup> Ghezep rehimsizdur, qehr oxshar kelkünge,  
biraq taqabil turalar kimmu kündishining kündeshlikige?
- <sup>5</sup> Ashkara tenbih yoshurun muhebbettin eladur.
- <sup>6</sup> Dostungning salghan jarahiti uning wapadarliqidindur,  
düşminingning söyüshliri bolsa hiyligerlikidindur.

<sup>7</sup> Bizardur toq kishi heseldinmu,  
tatliqtur achliqta herqandaq achchiq nersimu.

<sup>8</sup> Öyidin ayrilghan kishi,  
uwisidin ayrilghan qush kebi.

<sup>9</sup> Achar xushbuy may we etir kishining könglini,  
semimiy meslihitidin biliner dostning ghemxorluqi.

<sup>10</sup> Öz dostung hem atangning dostini tashlima,  
bëshinggha kün chüşhkende tughqiningning öyige barma.  
Eladur yiraqtiki tughqandin yëqindiki qoshna.

<sup>11</sup> Ey oghlum, danaliq tap, könglümni chömdür xushalliqqa,  
shunda jawab qayturalaymen mēni tenqid qilghanlarga.

<sup>12</sup> Zërek kishi xewp-xeterni körüp qachar,  
nadan qarighularche algha bësip azab tartar.

<sup>13</sup> Yatqa kapalet bergüchidin kēpilge tonini ëliwal,  
natonushqa kēpil bolghuchidin kēpillik al.

<sup>14</sup> Kimki tang seherde warqirap qoshnisidin amanliq sorisa,  
bu qarghighandek anglinar qoshnisigha.

<sup>15</sup> Soqushqaq xotun oxshar,  
yamghurluq künde torustin toxtimay tamchilighan tamchigha.

<sup>16</sup> Oxshar uni tosushning özi boranni tosushqa,  
yaki ong qoli bilen may changgallighangha.

<sup>17</sup> Tömür tömürni bileydu,  
adem ademni ötkürleshtüridu.

<sup>18</sup> Mëwisini yer enjür köchitini perwish qilghuchi,  
izzetke ërisher xojayinini yaxshi kütküchi.

<sup>19</sup> Su ademning yüzini eks ettürgen kebi,  
ademning özini eks ettürer yüriki.

<sup>20</sup> Hëch toymas gör we ölükler makani,  
qana'et tapmas ademning nepsi.

<sup>21</sup> Tawlinar altun-kümüş otta,  
sinilar adem maxtalghanda.

<sup>22</sup> Soqsangmu bughday soqqandek exmeqni,  
ayrilmas yenila uningdin exmeqligi.

<sup>23</sup> Padiliringning ehwalini obdan igile,  
mal-waranliringgha yaxshi qara.

<sup>24</sup> Chünki bayliq menggülük bolmas,  
qalmas tajmu ewladtin-ewladqa miras.

<sup>25</sup> Chöpler qurup, yëngi chöpler ösüp chiqqanda,  
tagh baghridiki otlar orulghanda,

<sup>26</sup> qoylarning yungliri sanga kiyimlik bolar,  
öchkilerni satqan pul bir ëtizgha yarar.

<sup>27</sup> Yëterlik bolar süti öchkilerning,  
ozuqigha sëning we a'ïlengning,  
turmushini qamdishigha hem dëdeklingning.

## 28-bab

<sup>1</sup> Qachar hëchkim qoghlimisimu yamanlar,  
shirdek baturdur heqqaniylar.

<sup>2</sup> Köpiyer hökümdarlar gunah köpeyse yurtta,  
muqimliq dawamlishar dana we bilimlik hökümdar bolghanda.

<sup>3</sup> Kembeghel kembeghelni bozek qilsa,  
oxshar zira'etlerni nabut qilidighan qara yamghurgha.

<sup>4</sup> Perwerdigarning telimidin waz këchish yamanlarni  
maxtighanliqtur,  
uning telimige emel qilish yamanlar bilen qarshilashqanliqtur.

<sup>5</sup> Chüshenmes reziller adaletni,  
toluq chüshiner Perwerdigargha telpüngüchiler uni.

<sup>6</sup> Diyanet yolida mangghan kembeghel kishi,  
egri yolda yürgen baydin yaxshi.

<sup>7</sup> Aqil oghuldur Perwerdigarning telimige emel qilghan,  
atisini nomusqa qaldurar nan qëpilargha hemrah bolghan.

<sup>8</sup> Jazanixorluq bilen bayliqini köpeytken kishining bayliqi,  
kembeghellerge saxawet qilghuchi üçün qalar axiri.

<sup>9</sup> Perwerdigarning telimige kimki qulaq salmisa,  
uning du'alirimu yirginchliktur hetta.

<sup>10</sup> Duruslarni yaman yolgha azdurghuchi chüsher özi kolighan  
origha.

Pak-diyagnetlik mirasxor bolar yaxshiliqqa.

<sup>11</sup> Danadur bay öz neziride,  
ayandur uning qandaqligi zërek kembeghelge.

<sup>12</sup> Jahanni qaplar tentene heqqaniylar hoquq tutsa,  
ademler özini qachurar yamanlar hakimiyet yürgüzse.

<sup>13</sup> Ronaq tapalmas öz gunahlrini yoshurghan,  
rehim-shepqetke ërisher gunahlrini iqrar qilip qol üzgen.

<sup>14</sup> Bextliktur Perwerdigardin eymengen hemishe,  
uchrar boyni qattiq balayi'apetke.

<sup>15</sup> Yoqsullarning üstidiki rezil hökümdar,  
hörkirep turghan shir, ow izdep yürgen ëyiqqa oxshar.

<sup>16</sup> Eqilsiz hökümdar qattiq zalimliq salar,  
haram bayliqtin nepretlengenning ömüri uzirar.

<sup>17</sup> Qan töküp wijdan azabi tartquchi qëchip yürer ölgüche,  
qilmisun uni hëchkim himaye.

<sup>18</sup> Qutquzular diyanet yolida mangghan,  
toyuqsiz yiqilar egri yolda mangghan.

<sup>19</sup> Yërige ishligenning qorsiqi toq bolar.  
Quruq xiyal sürgen tolimu yoqsulluqqa qalar.

<sup>20</sup> Ërisher mol beriketke sadiq kishi,  
jazasiz qalmas bayliqqa ërishishke aldirighuchi.

<sup>21</sup> Birige yan bësish yamandur,  
biraq adem bir burda nan üçünmu bundaq gunahni ötküzür.

<sup>22</sup> Achköz aldirar bay bolushqa,  
bilmey qalar u yoqsulluq chühüşhini öz bëshigha.

<sup>23</sup> Bashqilarning xataliqigha tenbih bergüchi xushametchige  
qarighanda,  
köp himmet tapar axirida.

<sup>24</sup> Ata-anisini bulap, yene «Bu gunah emes» dëgen,  
bir qatarda sanilar jangha zamin bolghuchi bilen.

<sup>25</sup> Jëdel-majira tërar achközlük qilghan,  
rawaj tapar Perwerdigargha ishench baghligghan.

<sup>26</sup> Exmeqtur öz eqlige ishengen,  
aman qalar danaliq bilen ish tutqan.

<sup>27</sup> Mohtajliqta qalmas namratlarga xeyrxahliq qilghan,  
nurghun lenetke qalar ularni körmeske salghan.

<sup>28</sup> Yamanlar hoquq tutsa, ademler özini qachurar,  
ular zawal tapsa, heqqaniylar hoquq tutar.

## 29-bab

<sup>1</sup> Kimki qayta-qayta eyiblengendimu boyni qattqliq qilsa,  
tuyuqsiz bitchit bolup, qalar qutquzulghusiz halgha.

<sup>2</sup> Puqra shadlinar heqqaniylar hoquq tutsa,  
nale-peryad kötürer reziller höküm sürse.

<sup>3</sup> Atisini shadlandurar danaliqni söygen oghul,  
mal-mülkini buzup-chachar pahishilerga hemrah bolghan oghul.

<sup>4</sup> Padishah mustehkem qilar adalet bilen yurtni,  
parixor bolsa zawal tapquzar uni.

<sup>5</sup> Öz yëqinigha xushamet qilghan kishi,  
goya putigha qapqan qurghan kebi.

<sup>6</sup> Özige tuzaq qurar yamanning gunahi,  
naxsha ëytip shadlinar heqqaniy.

<sup>7</sup> Heqqaniy köngül böler kembeghellerning hoquqigha,  
rezillerning kari bolmas buninggha.

<sup>8</sup> Mazaqchilar qutritip qalaymiqanlashturar pütün sheherni,  
biraq aqillar yandurar qehr-ghezepni.

<sup>9</sup> Aqil exmeq bilen dewagha chüshkinide,  
tinchliq bolmas, exmeq hürpiyip qilar mesxire.

<sup>10</sup> Diyanetliktin nepretliner qanxorlar,  
almaqchi bolar durusning jënini ular.

<sup>11</sup> Exmeq biraqla ashkarilar ghezipini,  
aqil bësiwalar özini.

<sup>12</sup> Hökümdar yalghan sözlerge qulaq salsa,  
barliq emeldarliri mangar yaman yolgha.

<sup>13</sup> Gaday we uni ezgüchining ortaqlıqi shuki,  
Perwerdigardur her ikkilisining közige nur bergüchi.

<sup>14</sup> Padishah adalet bilen höküm qilsa ajizlarga,  
mehkem turar uning texti menggüge.

<sup>15</sup> Tayaq we tenbih eqil tapquzar baligha,  
öz meylige qoyup bërigen bala uyat keltürer anisigha.

## Pend-nesihetler

- <sup>16</sup> Naheqliq köpiyer hoquq tutsa yamanlar,  
ularning yiqilghinini körer heqqaniylar.
- <sup>17</sup> Oghlungni terbiyiliseng, aram tapquzar u sēni,  
söyündürer hem könglüngni.
- <sup>18</sup> Xelq tizginsiz qalar, bolmisa Perwerdigarning wehiysi,  
bextlik bolar uning telimige emel qilidighan kishi.
- <sup>19</sup> Söz bilenla tüzetkili bolmas qulning xataliqini,  
ētibar qilmas u chūshensimu sözüngni.
- <sup>20</sup> Körgenmu oylimay sözleydighan kishini?  
Uningdin ümid kütkendin exmeqtin ümid kütken yaxshi.
- <sup>21</sup> Kimki qulini kichikidin öz meylige qoyiwetse,  
axiri u qul awarichiliq ēlip kēler özige.
- <sup>22</sup> Tērikkek jēdel-majira qozghap turar,  
mijezi ittik kishining gunahliri köp bolar.
- <sup>23</sup> Kishini pes qilar meghrurluq,  
hōrmetke ērshtürer kemterlik.
- <sup>24</sup> Öz jēnigha dūshmen bolar oghri bilen shērik bolghuchi,  
sotta yalghan ēytasa, lenetke qēlishini anglap turupmu u ēytmas  
rastini.
- <sup>25</sup> Bendidin qorqush özi üçün tuzaq qurghanliqtur,  
lēkin Perwerdigargha ishengen adem aman qalur.
- <sup>26</sup> Ittipat ister köp kishiler hōkümdardin,  
adalet kēler ademge Perwerdigardin.
- <sup>27</sup> Yirginer heqqaniylar naheqchiliq qilghanlardin,  
yamanlar bolsa adil yolda mangghanlardin.

## 30-bab

### Agurning pend-nesihetliri

<sup>1</sup> Massaliq Yaqehning oghli Agurning sözliri,  
uning Iti'el bilen Ukalgha ëytqanliri:

<sup>2</sup> İnsanlar arisidiki eng nadini men ikenmen,  
ademde bolushqa tégishlik eqil mende yoq iken,  
<sup>3</sup> danaliqni öginelmidim,  
birdinbir Muqeddes Bolghuchi heqqide yoq iken sawatim.

<sup>4</sup> Kim ershke chiqqan hem ershtin chüshken?  
Kim shamalni qollirida tutqan?  
Kim sularni tonigha yögigen?  
Kim yer-zëminning chëgrisini belgiligen?  
Uning ismi nëme? Uning oghlining ismichu? Bilmemsen?

<sup>5</sup> Xudaning herbir sözi heqiqettur,  
özini panahlighanlarga u qalqandur.

<sup>6</sup> Qoshma Xudaning sözlirige hëchnëmini,  
bolmisa u eyibler sëni, ashkarilar yalghanchiliqingni.

<sup>7</sup> I Perwerdigar, tileymen ikki nersini sendin,  
ayimighaysen men ölgüche bularni mendin.

<sup>8</sup> Mendin yiraq qilghaysen saxtiliq we yalghanchiliqni,  
qilmighaysen gaday yaki baymu mëni,  
ëhtiyajimgha layiq bergeysen rizqimni.

<sup>9</sup> Chünki bayashatliq ichide sendin tënip,  
«Perwerdigar kimmu?» dep qalmay,  
yaki yoqsuzchiliqta oghriliq qilip,  
i Xuda, sëning naminggha dagh keltürüp qoymay.

<sup>10</sup> Qulni yamanlima xojayinigha,  
qarghiwëter qul sëni, eyibkar bolarsen bolmisa.

<sup>11</sup> Shundaqlarmu barki, öz atisini qarghaydighan,  
öz anisigha bext tilimeydighan.

<sup>12</sup> Shundaqlarmu barki, özlirini pak chaghlaydighan,



emeliyette ularning meynetchiliki tazilanmighan.

<sup>13</sup> Shundaqlarmu barki, chiqip turar tekebburluqi közlidiridin, bëshî taqishar asmangha hakawurluqidin.

<sup>14</sup> Shundaqlarmu barki, yoqitish üçün bu dunyadin namratlarni, yalmash üçün insanlar ariisidiki mohtajlarni, bardur ularning qilichtek chishliri, pichaqtek ëziq chishliri,

<sup>15</sup> Zülükning<sup>④</sup> ikki qizi bar, ular «bergin, bergin» dep towlishar.

Üch nerse barki, hëch toymaydighan, yaq, töt nerse bar, esla yëterlik dëmeydighan, ularki:

<sup>16</sup> gör, tughmas xotun, qaghjirighan yer we yalmawatqan ot.

<sup>17</sup> Choqular jilghidiki qaghilar yaki yewëter бүркүтning baliliri, atisini mesxire qilip, anisini kemsitküchining közini.

<sup>18</sup> Üch ish barki, men üçün intayin sirliq bolghan, yaq, töt ish bar, eqlim yetmeydighan, ularki:

<sup>19</sup> бүркүтning asmanda uchushi, yilanning tashta bëghirlishi, këmining dëngizda mëngishi. Yigitning qizgha ashiq bolushi.

<sup>20</sup> Mundaqki zinaxor xotunning tutqan yoli: oghriliqche yep bolup sürter u aghzini, der: «Qilmidim men hëchqandaq yamanliqni».

<sup>21</sup> Üch ish barki, yer-zëminni silkindüridighan, yaq, töt ish bar yer kötürelmeydighan.

Ularki:

<sup>22</sup> qulning padishah bolushi,

---

④ Zülük – boghum tenlik haywan. Tëni uzunchaq we sel yapılaq, adem we haywanlarning qënini shoraydu.

exmeqning rawaj tēpishi,

<sup>23</sup> nepretke uchriqan ayalning erge tēgishi,  
dēdekning ōz xanimining ornini tartiwēlishi.

<sup>24</sup> Dunyada kichik tenlik,  
tōt xil janiwar bar, bekmu eqilliq,  
ularki:

<sup>25</sup> chūmūle; gerche ajiz bolsimu,  
biraq yazda ozuq teyyarliwēlishni biler.

<sup>26</sup> Sughur; gerche kūchsiz bolsimu,  
xada tashlarning arisigha uwa salar.

<sup>27</sup> Chēketke; gerche padishahi bolmisimu,  
lēkin qatar sep tūzūp mangar.

<sup>28</sup> Keslenchūk; gerche uni qol bilen tutuwalghili bolsimu,  
lēkin u xan ordilirighimu kiriwalar.

<sup>29</sup> Üch haywan barki, qedemliri heywetlik,  
yaq, tōt janiwar bar, mēngishi heywetlik.

Ularki:

<sup>30</sup> shir; haywanatlar ichide eng küchlüki,  
hēch nēmidin qorqmay arqigha yanmaydighan.

<sup>31</sup> Xoraz we serke; gewdisini kōtūrūp ghadiyip mangidighan,  
padishah; qoshunini bashlap mangidighan.

<sup>32</sup> Ger exmeq bolup, chong tutsang ōzōngni,  
yaman gherezde bolghan bolsang we yaki,  
tut qolung bilen aghzingni!

<sup>33</sup> Chiqar sēriq may qaymaq qochulsa,  
chiqar qan birining burni mijilsa,  
shuningdek chiqar ghezeptin jēdel-majira.

## 31-bab

### Padishahning anisining nesihiti

<sup>1</sup> Massa padishahi Limu'ēlning ēytqanliri,  
anisining uninggha ōgetkenliri:

<sup>2</sup> Ey oghlum, baghrimni yërip chiqqan oghlum,  
Xudadin tilep alghan oghlum,  
nëme dësem bolar men sanga?

<sup>3</sup> Küch-quwitingni serp qilma, ömrüngni bikar qilma,  
padishahlarni weyran qilghuchi xotunlarga.

<sup>4</sup> Ey Limu'ël, layiq emes sharab padishahlarga,  
yarashmas meyge bëriliş hökümdargha.

<sup>5</sup> Chünki ular sharab ichip, untup qalar qanunni,  
burmiliwëter ëzilgenlarning hoquqini.

<sup>6</sup> Bergin sharabni ölüm girdabida turghanlarga,  
bergin meyni qayghu-hesret chekkenlerge!

<sup>7</sup> Ular sharab ichip, untusun özlirining namratliqini,  
eslep qalmisun tartqan derdlirini.

<sup>8</sup> Özini aqliyalmaydighanlar üçün sözligin,  
ajizlarning hoquq üçün aghzingni achqin.

<sup>9</sup> Süküt qilma, adil höküm qilghin,  
yoqsul we mohtajlarning hoquqini qoghdighin.

### **Peziletlik ayal**

<sup>10</sup> Kim alalaydu peziletlik ayalni?  
Artuqtur göherdinmu uning qedir-qimmiti.

<sup>11</sup> Bundaq ayalgha dilidin ishench qilar ëri,  
kem bolmas ërining hëch nersisi.

<sup>12</sup> Èrigha yaxshiliq qilar u ömür boyi,  
uchratmas ziyangha uni.

<sup>13</sup> U tallap qoy yungi we kendir rextni,  
öz qolida hewes bilen pütküzer kiyim-këchekni.

<sup>14</sup> U soda këmiliri kebi,  
toshar yiraqtin ozuq-tülüklerni.

<sup>15</sup> Ornidin turup u tang süzülmeste,  
yëmeklik teyyarlar a'ilisidikilerge,  
ish teqsim qilar dëdeklirige.

<sup>16</sup> U ëtizni körüp oylanghandin këyin sëtiwalar,  
öz ejri bilen tapqanlirigha üzümzarliq berpa qilar.

- <sup>17</sup> Ishqa mehkem baghlap u bēlini,  
küchlendürüp bileklirini.
- <sup>18</sup> Körer ishliginining paydisini,  
kēchiche öchürmes chirighini.
- <sup>19</sup> Aylandurar u qoli bilen urchuqni,  
ēgirer barmaqliri bilen yipni.
- <sup>20</sup> Ayimas u yoqsullardin yardimini,  
uzitar hajetmenlerge yarem qolini.
- <sup>21</sup> Qar yaghsimu a'ilisidikiler üçhün yoqtur endishisi,  
chünki qēlin kiyindürülgen ularning hemmisi.
- <sup>22</sup> Özi tiker u kariwat yapquchlrini,  
nēpiz kendir, ēsil rextlerdindur uning libasliri.
- <sup>23</sup> Ēri sheher derwazisi<sup>⑤</sup> aldida aqsaqallar bilen olturur,  
u yerde uning abruyi bardur.
- <sup>24</sup> U kendir rexttin tikip satar kiyimlerni,  
sodigerlerge ötküzer belbaghlarni.
- <sup>25</sup> Küch-qudret we izzet-hörmet uning libasi,  
xushalliq bilen kütüwalar u kēlecekni.
- <sup>26</sup> U danaliq bilen sözler,  
mēhribanlarche nesihet bērer.
- <sup>27</sup> U a'ilisidiki ishlarni yaxshi bashqurar,  
yētip yēmes bikar.
- <sup>28</sup> Perzentliri hōrmette uni teripler,  
ērimu uni maxtap mundaq der:
- <sup>29</sup> «Peziletlik ayallar köp iken,  
lēkin hemmisidin artuq turarsen, ēship chūshisen».
- <sup>30</sup> Aldamchidur jelpkarliq, bir köpüktur hōsn-jamal,  
maxtashqa ērisher Perwerdigardin eyminidighan ayal.
- <sup>31</sup> Uning mēhnitining mēwilirige layiq teriplenglar uni,  
sheher derwazilirida maxtashqa ērishtürsun uni uning ejirliri!

---

⑤ Sheher derwazisi – sheherge kiriish ēghizi bolup, bu yerde yurt aqsaqalliri dewalarni bir terep qilidu hem soda-sētiq, jama'et yigilishi, uchur almashturush qatarliqlar ēlip bērilidu.



# Daniyal

## (Qisqiche chüshendürüş)

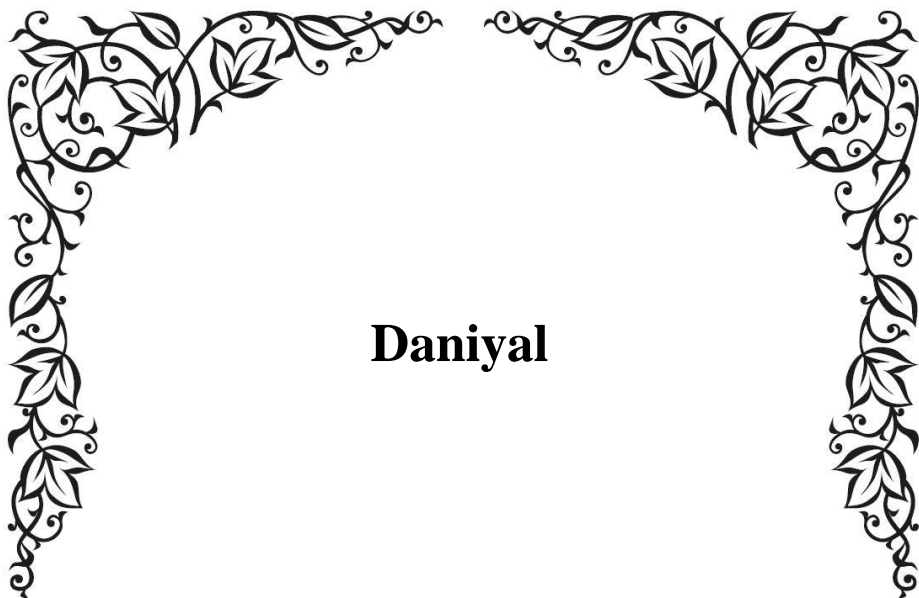
*«Muqeddes Kitab»ning «Daniyal» qismini ikki bölekke bölüş mumkin. Birinchi bölikide (1-babtin 6-babqiche) yaratquchi Xudaning miladiyedin burunqi 6-esirning bashlirida Yehudiyedin Babilgha sürgün qilinghan töt yash yigitni qandaq qoghdighanliqi we ularning mertiwisini qandaq östürgenliki bayan qilinghan. Yash yigit Daniyal we uning üç dosti – Shadrak, Mëshak we Abëdnigolar özlirining Xudagha bolghan yüksek sadaqitini namayan qilghanda, Xuda ularni ölümdin saqlap qalidu. Xudaning Daniyalgha chüshke tebir bërish qabiliyitini ata qilishi, uni Babil impëriyeside, këyinche bolsa Përsiye impëriyeside yuqiri mertiwige ige qilidu.*

*Ikkinchi bölikide (7-babtin 12-babqiche) Xudadin Daniyalgha kelgen wehiyler we perishtiler arqiliq uning chüshlirige bërilgen tebirler bayan qilinghan. Bu wehiylerdin yëqin sherq rayonining miladiyedin burunqi 6-esirdin miladiyedin burunqi 2-esirgiche bolghan ariliqtiki tarixining omumiy körünüshi, yeni Babil we Përsiye impëriyeliri, iskender zulqerneynning tajawuzi we Misirdiki Pitolimilar bilen Süriyediki Silloglar otturisida yüz bergen toqunushlar toghrisida omumiy chüshenchige ige bolalaymiz. Wehiyler yene miladiyedin burunqi 167-yili Yërusalëm ibadetxanisini bulghighan Silloglarning impërotori – tekebbur hökümrان Antigo IÜ heqqide aldin bësharet bëridu. Antigo IÜ qilghan bu ishlar Yehudiyediki makkabilarning qozghilang kötürüşhige seweb bolidu. Bu qozghilang Yehudiylarni Xudaning yoligha qayturup, ibaditini qaytidin bashlashqa muyesser qilidu.*

*«Muqeddes Kitab»ning «Daniyal» qismidiki wehiyler zaman axirida Xudaning xelqi bilen uning düşmenliri otturisida bolidighan keskin toqunushlarni aldin ëytip bergen, dep ëytishqimu bolidu. Xudaning xelqi her xil ziyankeshliklerge berdashliq bëridu, chüinki Xuda ulargha axiri özining padishahliqigha ërishidighanliqliri heqqide wede bergenidi.*

### Tëzis:

1. Daniyal peyghemberning hayati (1-babtin 6-babqiche)
2. Daniyal peyghemberning wehiyliri (7-babtin 12-babqiche)



# Daniyal

## Daniyal Nibukadneznerning ordisida

<sup>1</sup> Yehudiye padishahi Yihoyaqim hokumranliqining uchinchi yili<sup>⑥</sup> Babil padishahi Nibukadnezer Yerusalemgha hujum qilip, uni qorshawgha aldi. <sup>2</sup> Igimiz Xuda Yehudiye padishahi Yihoyaqimni we ibadtxanidiki bir qisim muqeddes buyumlarni Nibukadnezerge tapshurup berdi. Nibukadnezer bu buyumlarni Babildiki oz ilahi uchun yasalghan ibadtxanining xezinisige ekirip qoydi.

<sup>3</sup> Babil padishahi heremaghisi Ashpinazgha perman qilip: «Babilgha elip kelingen esirler ichidiki Yehudiyening padishah jemeti we bashqa aqsongekler a'ilisige tewe yash yigitlarning bir qismini ordigha bashlap kir. <sup>4</sup> Bu yash yigitler yette ezasi bejirim, kelishken, parasetlik, bilimi mol, eqilliq, herqaysi jehetlerde padishah ordisida xizmet qilishqa layiq bolsun. Ulargha Babil til-edebiyatini ogitinglar» dedi. <sup>5</sup> Padishah ulargha künde orda tamiqi we sharab berish hemde ularni uch yil terbiyelep andin orda xizmitige selish toghrisida perman chushurdi.

<sup>6</sup> Bu yash yigitlarning ichide Yehuda qebilisidin Daniyal, Xananya, Misha'el we Azaryalar bar idi. <sup>7</sup> Heremaghisi ulargha yengi isim qoydi: Daniyalni Beltishazzar, Xananyani Shadrak, Misha'elni Meshak,

---

<sup>⑥</sup> Miladiyedin burunqi 605-yilgha toghra kelidu.

Azaryani Abëdnigo dep atidi.

<sup>8</sup> Daniyal orda tamiqi we sharab bilen özini bulghimasliqni qarar qilip, heremaghisidin özini pak tutushqa ijazet bërishini soridi. <sup>9</sup> Xuda Daniyalni heremaghisining mëhir-muhebbiti we rehimdillikige na'il qildi. <sup>10</sup> Emma heremaghisidi Daniyalgha mundaq dëdi:

– Men padishah aliyliridin qorqimen, u silerning yëmek-ichmikinglarni shundaq orunlashturghan. Eger padishah silerning bashqa yigitlerge qarighanda rohsiz turghininglarni körse, kallamni ëlishi mumkin.

<sup>11</sup> Daniyal heremaghisidi teripidin Xananya, Misha'ël, Azarya we özini bashqurushqa orunlashturulghan qarawulgha mundaq dëdi:

<sup>12</sup> – Sili biz xizmetkarlirigha köktat we sudin bashqa hëch nerse bermey, on kün sinap baqsila. <sup>13</sup> Këyin bizni, orda tamiqi yewatqan bashqa yash yigitler bilen sëlishturup körsile, andin öz közliri bilen körgeñ ehwalgha qarap bizni orunlashtursila!

<sup>14</sup> Qarawul ularni on kün sinap bëqishqa qoshuldi. <sup>15</sup> On kün ötkendin këyin, ularning qamiti orda tamiqi yëgeñ bashqa yigitlerdinmu këlshken, saghlam bolup köründi. <sup>16</sup> Qarawul ularning orda tamiqi we sharabni bikar qilip, köktat bilen ozuqlinishigha yol qoydi.

<sup>17</sup> Xuda bu töt yigitni edebiyat we pelsepede mukemmel bilimge ige qilish üçün ulargha eqil-paraset ata qildi we Daniyalgha her xil ghayibane alamet we chüshke tebir bëreleydighan qabiliyetni berdi.

<sup>18</sup> Padishah belgiligen üç yil toshqandin këyin, heremaghisidi hemme yigitlerni padishah Nibukadneznerning huzurigha bashlap kirdi.

<sup>19</sup> Padishah ular bilen parangliship, yigitlerning ichide hëchkimning Daniyal, Xananya, Misha'ël we Azaryalargha yetmeydighanliqini bayqidi. Shuning bilen padishah bu töt yigitni öz xizmitige ëlip qaldi.

<sup>20</sup> Padishah ulardin herqandaq bir meslihetni sorighanda, ularning eqli we chüshenchisining öz padishahliqidiki barliq sëhirgerler we palchilardin on hesse yuqiri ikenlikini hës qildi. <sup>21</sup> Daniyal Babilda Koresh padishah hökümrانliqining birinchi yilighiche<sup>⑦</sup> turup qaldi.

---

⑦ Koresh padishah miladiyedin burunqi 539-yilida Babilning hökümrانliq textide olturghan.



## 2-bab

### Padishah Nibukadnezerning chüshi

<sup>1</sup> Padishah Nibukadnezer öz hökümlarining ikkinchi yili bir chüsh kordi, chüshi seweblik keypiyati buzulup, uyqusi qachti. <sup>2</sup> Shuning bilen u sehinger, palchi, daxan we baxshilarni öz chüshige tebir berish uchün chaqirtip keldi. Ular padishahning huzuriga kirgindin keyin, <sup>3</sup> padishah bu hökümalarga:

– Men bir chüsh kördüm, chüshüm keypiyatimni buzdi, men bu chüshning tebirini bilmekchimen, – dedi.

<sup>4</sup> Hökümlar padishahqa aramiy tilida<sup>®</sup> jawab berip:

– Padishah aliyliri mengü yashighayla! Chüshlirini biz xizmetkarliriga sözlep bersile, chüshlirige tebir bereyli, – dedi.

<sup>5</sup> Padishah ulargha mundaq dedi:

– Bilip qoyunglarki, eger siler mäning qandaq chüsh körnenlikimni we uning tebirini eytip berelmisenglar, teninglar parchilini, öyunglar xarabilikke aylinidu. <sup>6</sup> Eger siler körnen chüshümni eytip berip, uninggha tebir berelisenglar, mendin katta in'am we mertiwige erishisiler. Emdi mäning chüshümni we uning tebirini eytip berenglar.

<sup>7</sup> Ular padishahqa yene jawab berip:

– Padishah aliyliri, chüshlirini biz xizmetkarliriga sözlep bersile, chüshlirige tebir bereyli, – dedi.

<sup>8</sup> Padishah:

– Eñiq bilip turuwatimen, siler qararimning qet'iylikini bilip turup, waqitni arqigha sozuwatisiler. <sup>9</sup> Eger siler mäning chüshümge tebir berelmisenglar, silerni peqet jaza kütüp turuptu. Siler til biriktürüp, manga yalghan gep qilip, ishlarni özgertmekchi boluwatisiler. Siler hazir mäning chüshümni dep berenglar, shundila men silerning chüshke tebir bereleydighanliqlargha ishinimen, – dedi.

<sup>10</sup> Hökümlar padishahqa jawab berip:

– Yer yüzide hehçqandaq adem aliylirining bu teleplirini qanduralmaydu. Elmisaqtin tartip hehçqandaq bir ulugh we qudretlik padishah bundaq bir telepni sehinger, palchi we hökümlardin telep qilip baqmighan. <sup>11</sup> Aliylirining qilghan bu telipi intayin qiyindur, bu telepni

---

<sup>®</sup> Esli tekist bu ayettin boshlap 7-bab 28-ayetkiche Ibraniy tilida emes, belki aramiy tilida yezilghan. Aramiy tili Babilliqlarning dölet tilidur.

## Daniyal

peqet insanlar arisida yashimaydighan ilahlarla orundiyalaydu, – dēdi.

<sup>12</sup> Buni anglap padishah qattiq derghhezep bolup, Babildiki barliq hōkūmalarni qetl qilishqa emr qildi. <sup>13</sup> Hōkūmalarni qetl qilish hōkūmi ēlan qilindi. Adem ewetilip, Daniyal we uning hemrahlirininimu ōltürmekchi bolushti.

<sup>14</sup> Yasawullar bashliqi Aryok hōkūmalarni qetl qilish üçhün yürüp ketti. Daniyal uning aldigha bērip zēreklik we ēhtiyatchanliq bilen:

<sup>15</sup> – Padishah nēme üçhün bundaq qattiq yarliqni chūshürdi? – dep soridi.

Aryok bolghan ehwalni Daniyalgha sōzlep berdi. <sup>16</sup> Shuning bilen Daniyal padishahning aldigha kirip, ōzige waqit berse padishahning kōrgen chūshige tebir bēreleydighanliqini bildürdi. <sup>17</sup> Andin Daniyal öyige qaytip bērip, dostliri Xananya, Misha'el we Azaryalargha nēme ishlarning yüz bergenlikini sōzlep berdi. <sup>18</sup> U özliri we Babildiki bashqa hōkūmalarning qetl qilinmasliqi üçhün, dostlirigha:

– Ershtiki Xudagha iltija qilinglar, uning bizge rehim qilip, bu sirliq chūshke tebir bērelishimizni ōtününglar, – dēdi.

<sup>19</sup> Shu kēchisi bu sirliq chūshning teberi Daniyalgha ghayibane wehiy arqiliq ayan boldi. Shuning bilen Daniyal ershtiki Xudagha medhiye oqup, <sup>20</sup> mundaq dēdi:

«Medhiyeleymen Xudaning namini ta'ebed,  
menggü uninggha yar bolghay eqil we qudret.

<sup>21</sup> U özgerteleydu waqit we pesilni,  
u bikar qilidu we tikleydu padishahlarni.  
U danishmenlerge danaliq, aqillargha bilim ata qilidu.

<sup>22</sup> U ashkarilaydu ghayib ishlar we sirlarni,  
u bilidu barche qarangghuluqtiki ishlarni,  
chünki yardur yoruqluq uninggha.

<sup>23</sup> Shükür we medhiye ēytimen, i Xuda sanga,  
i ejdadlirim ētiqad qilip kelgen Xuda,  
manga paraset we qudret qilding ata.  
Bizge berding sorighinimizni,  
bizge bildürdüng padishahning chūshini.»

### Daniyalning padishahning chūshige tebir bēriishi

<sup>24</sup> Daniyal padishah teripidin Babildiki hōkūmalarni qetl qilishqa

buyrulghan Aryokning aldigha bërip:

– Babildiki hökümalarni qetl qilmang, mëni padishahning aldigha bashlap bëring, men padishahning chüshige tebir bërimen, – dëdi.

<sup>25</sup> Aryok Daniyalni derhal padishahning aldigha ëlip kirdi we padishahqa:

– Men Yehudiye zëminidin esirge ëlinghanlar ichidin aliylirining chüshige tebir bëreleydighan birsini tēpip keldim, – dëdi.

<sup>26</sup> Padishah Daniyaldin (bëltishazzar depmu atilidu):

– Sen mëning nëme chüsh körgenlikimni bilelemsen we chüshümge tebir bërelemsen? – dep soridi.

<sup>27</sup> Daniyal mundaq jawab berdi:

– Hëchqandaq bir höküma, palchi, sēhirger yaki munejjim aliyliri sorighan bu sirliq ishning höddisidin chiqalmaydu. <sup>28</sup> Lëkin ershte sirlarni yēsheleydighan bir Xuda bar. U padishah aliylirigha kelgüside yüz bëridighan ishlarni körsitip bergen. Sili uxlawatqan waqitta körgen chüsh we alametler mundaq:

<sup>29</sup> Padishah aliyliri, silining uxlawatqan waqitta körgen chüshliri kelgüside bolidighan ishlardin bēsharettur. Sirliq ishlarni ashkara qilalaydighan Xuda silige këyin yüz bëridighan ishlardin aldın bēsharett bergendur. <sup>30</sup> Bu sirning manga ashkara qilinghanliqi mëning danaliqimni körsitish üçün emes, belki sili körgen bu chüshning menisini bilishliri üçündür.

<sup>31</sup> Padishah aliyliri, sili chüshliride aldilirida yaltirap, chaqnap turghan nahayiti chong bir heykelni kördile. Bu heykelning turqi intayin qorqunchluq bolup, <sup>32</sup> uning bëshi sap altundin, kökriki we biliki kümüshtin, qorsiqi we yotisi tuchtin yasalghan. <sup>33</sup> Pachiqliq tömürdin, Putining bir qismi tömürdin, bir qismi sapaldin yasalghan. <sup>34</sup> Sili uninggha qarap turghanlirida, insan qoli bilen qëziwëlinmighan bir qoram tash domilap këlip, heykelning tömür we sapaldin yasalghan putlirigha uruldi-de, ularni parche-parche qiliwetti. <sup>35</sup> Shuning bilen tömür, sapal, tuch, kümüş we altunlar parche-parche bolup, xuddi yazda xamangha dōwilep qoyulghan samanni boran uchurup ketkendek, heykelning parchiliridin hëchbir eser qalmidi. Emma heykelni chëqip tashlighan hëliqi qoram tash chong bir taghqa aylinip, pütün yer yüzini qaplıdi. <sup>36</sup> Bu silining körgen chüshliridur, emdi chüshlirige tebir bërey.

<sup>37</sup> Padishah aliyliri, sili padishahlarning padishahidurla! Ershtiki Xuda silige seltenet, küch-qudret we shan-shöhret ata qildi. <sup>38</sup> U silini yer

yüzide yashawatqan barliq insanlarning, hettaki yawayi haywanlar, asmandiki qushlarning xaqani qilghandur. Sili chüshliride körgen heykelning ashu altun bēshi özliri bolila. <sup>39</sup> Silidin këyin, silining padishahliqlirigha yetmeydighan yene bir padishahliq barliqqa këlidü, këyin yene üçinchi bir padishahliq barliqqa këlidü, bu padishahliq hēliqi tuchtur. U pütün yer yüzige hökümrānliq qilidu. <sup>40</sup> Axirida tötinchi padishahliq barliqqa këlidü. U tömürdek qattiq bolup, tömür barliq nersilerni kukum-talqan qilalighinidek bu padishahliqmu bashqa padishahliqlarni urup, bitchit qilidu. <sup>41</sup> Sili körgen sapal bilen tömürdin yasalghan put we putning barmaqliri, bu padishahliqningmu parchilindighanliqidin bēshareet bēridü. Chüshliride tömür bilen sapal arilash yasalghandek, bu padishahliqningmu tömürdek küchlük teripi bolidu. <sup>42</sup> Put barmaqlirining bir qismining tömürdin yene bir qismining sapaldin yasalghanliqi bu padishahliqning tömürdek küchlük, hem sapaldek ajiz bolidighanliqini bildüridu. <sup>43</sup> Tömür bilen sapalning arilashqanliqi hökümdarlarning quda bolush yoli bilen padishahliqlirini mustehkemlesh oyida bolidighanliqini, emma tömür bilen sapal arilishalmighandek ularningmu birlishelmeydighanliqidin bēshareet bēridü.

<sup>44</sup> Ashu padishahlar höküüm sürüwatqan zamanda, ershtiki Xuda menggü meghlup bolmaydighan we yoqalmaydighan bir padishahliqni barliqqa keltüridu. Bu padishahliq bashqa barliq padishahliqlarni yanjip, yoqitip, özi menggü höküüm süridu. <sup>45</sup> Sili körgen, insan qoli bilen qēziwēlinmighan bir qoram tashning domilap këlip, tömür, tuch, sapal, kümüş we altunlardin yasalghan heykelge urulup, uni chēqip tashlighanliqi, ulugh Xudaning padishah aliylirigha kelgüsida yüz bēridighan ishlarni körsitip bergenlikidur. Silining körgen bu chüshliri rasttur, uning tebirimu ishenchlikdur.

### **Padishah Nibukadnezerning Daniyalgha in'am bēriishi**

<sup>46</sup> Padishah Nibukadnezer yerge bash qoyup, Daniyalgha tezim qildi. Padishah ademlirige Daniyalgha yēmeklik hediye qilish we isriq köydürüş permanini chüshürdi. <sup>47</sup> U Daniyalgha:

– Rast, silerning Xudayinglar ilahlarning ilahi, padishahlarning igisi, sirlarning yeshküchisi iken. Chünki bu sirni peqet senla manga yēship bēreliding, – dēdi.

<sup>48</sup> Shuning bilen padishah Daniyalgha yuqiri mertawe berdi we yene

uningha köpligen qimmatlik nersilerni in'am qildi. U Daniyalni pütün Babil ölkisining<sup>⑨</sup> hökümrانliqigha qoydi, shundaqla barliq hökümalarning aqsaqili qilip teyinlidi.<sup>49</sup> Uningdin bashqa padishah, Daniyalning iltimasi bilen Shadrak, Mëshak we Abëdnigolarni Babil ölkisini bashquridighan emellerge teyinlidi, Daniyal bolsa padishahning ordisida qaldi.

## 3-bab

### Padishah Nibukadnezerning altun heykel tiklishi

<sup>1</sup> Padishah Nibukadnezer ëgizliki 30 mëtir, kengliki 3 mëtir këlidighan bir altun heykelni yasitip, uni Babil ölkisining Dura tüzleڭlikige tiklidi.  
<sup>2</sup> Andin u ölke bashliqliri, waliylar, hakimlar, meslihetchiler, xezinichiler, sotchilar, teptishler we herqaysi ölkilerdiki bashqa barliq emeldarlarni chaqirtip, heykel tiklesh murasimigha qatnishishini emr qildi.  
<sup>3</sup> Shuning bilen ölke bashliqliri, waliylar, hakimlar, meslihetchiler, xezinichiler, sotchilar, teptishler we herqaysi ölkilerdiki bashqa barliq emeldarlar yighilip, padishah Nibukadnezer tikligen heykelning murasimigha qatnashti. Ular heykelning aldida turdi.  
<sup>4</sup> Shu chaghda jakarchi yuqiri awazda: «Herqaysi xelq, herqaysi millet, her xil tilda sözlshidighanlar anglanglar! Bu silerge jakarlanghan permandur: <sup>5</sup> siler burgha, ney, lira, qalun, chiltar, naghra qatarliq her xil sazlarning awazini anglighan haman, yerge bash qoyup, padishah Nibukadnezer tikligen altun heykelge sejde qilinglar.  
<sup>6</sup> Kimki yerge bash qoyup, sejde qilmisa, lawuldap ot yëniwatqan xumdangha tashlinidu» dep jakarlidi.  
<sup>7</sup> Shuning bilen herqaysi xelq, herqaysi millet, her xil tilda sözlshidighanlar burgha, ney, lira, qalun, chiltar qatarliq her xil sazlarning awazini anglighan haman, yerge bash qoyup, padishah Nibukadnezer tikligen altun heykelge sejde qildi.

### Üch yash yigitning otqa tashlinishi

<sup>8</sup> Bu chaghda birnechche Babilliqlar padishahning aldigha bërip, Yehudiylarni chaqti.  
<sup>9</sup> Ular padishahqa mundaq dëdi:

---

⑨ Bu yerde dëyilgen Babil, Babil padishahliqini emes, belki Babil padishahliqining ichidiki bir ölkini körsitidu.

## Daniyal

– Padishah aliyliri menggü yashighayla! <sup>10</sup> Padishah aliyliri, sili perman qilip «burgha, ney, lira, qalun, chiltar, naghra qatarliq her xil sazlarning awazini anglighan haman, ademlarning hemmisi yerge bash qoyup, altun heykelge sejde qilsun. <sup>11</sup> Kimki yerge bash qoyup, sejde qilmisa, lawuldap ot köyüwatqan xumdangha tashlansun» dep jakarlighanidile. <sup>12</sup> Emma birnechche Yehudiylar yeni padishah aliyliri Babil ölkisige emeldar qilip teyinligen Shadrak, Mëshak we Abëdnigolar aliylirining emrige perwa qilmay, sili tikligen altun heykelge sejde qilmidi, ular silining ilahlrigha ëtiqad qilmaydiken.

<sup>13</sup> Padishah Nibukadnezer derghezep bolup, Shadrak, Mëshak we Abëdnigolarni öz huzurigha keltürüşke buyrudi. Shuning bilen ular padishahning aldigha ëlip këlindi. <sup>14</sup> Nibukadnezer ulargha:

– Shadrak, Mëshak we Abëdnigo, siler mëning ilahlirimgha ëtiqad qilmay, men tikligen altun heykelge sejde qilmighininglar rastmu?

<sup>15</sup> Hazir siler burgha, ney, lira, qalun, chiltar, naghra qatarliq her xil sazlarning awazini anglighan haman, men tikligen heykelge sejde qilsanglar, silerni kechürimen. Eger undaq qilmisanglar, siler lawuldap ot köyüwatqan xumdangha derhal tashlinisiler. Shu chaghda qaysi Xuda silerni mëning qolumdin qutquzalaydikin qëni? – dëdi.

<sup>16</sup> Shadrak, Mëshak we Abëdnigolar padishahqa jawab bërip:

– Aliyliri, bu ishta silining aldilirida bizning özimizni aqlishimizning hajiti yoq. <sup>17</sup> Eger biz lawuldap ot köyüwatqan xumdangha tashlansaq, biz ëtiqad qiliwatqan Xuda bizni otning köydürüşidin saqliyalaydu we silining qolliridin qutquzidu. <sup>18</sup> Padishah aliyliri, bilip qalsila, u bizni qutquzmighan teqdirdimu, biz silining Xudalirigha yaki sili tikligen altun heykelge sejde qilmaymiz, – dëdi.

<sup>19</sup> Shu chaghda Nibukadnezerning Shadrak, Mëshak we Abëdnigolargha qattiq ghezipi këlip, chirayi tatirip ketti. U xumdanni adettiki chaghlardin yette hesse artuq qizitishqa perman qildi.

<sup>20</sup> Leshkerler ichidiki qawul ademlrige Shadrak, Mëshak we Abëdnigolarni baghlap, lawuldap ot köyüwatqan xumdangha tashlashqa buyruq qildi. <sup>21</sup> Shuning bilen bu üçeylen baghlinip, ton, ishtan, bash kiyim we bashqa ëginliri bilenla otqa tashlandi. <sup>22</sup> Padishah xumdandiki otni ulghaytishqa qattiq buyruq qilghachqa, ot yalquni ularni otqa tashlashqa kelgen leshkerlerni köydürüp tashlidi. <sup>23</sup> Bu üçeylen – Shadrak, Mëshak we Abëdnigolar baghlaqliq pëti lawuldap yëniwatqan otqa tashlandi.

<sup>24</sup> Padishah Nibukadnezer tuyuqsiz heyran bolup sekrep ketti we meslihetchiliridin:

– Biz uch ademni baghlap otqa tashlighan emesmiduq? – dep soridi.

Ular:

– Shundaq, padishah aliyli, – dedi.

<sup>25</sup> Padishah:

– Emma men ot ichide baghlanmighan tot ademning saq-salامت mengip yurgenlikini kordum, ularning totinchisi ilahiy zatqa oxshaydiken, – dedi.

<sup>26</sup> Andin padishah Nibukadnezer lawuldap ot koyuwatqan xumdanning eghezigha kelip:

– Shadrak, Meshak we Abednigo, ulugh Xudaning xizmetkarliri, bu yaqqa chiqinglar, – dep warqiridi.

Shuning bilen Shadrak, Meshak we Abednigolar ottin chiqti. <sup>27</sup> Olke bashliqliri, waliylar, hakimlar we orda meslihetchiliri ularni oriwelishti we otning ularning kiyimlirini, bedinini, hetta bir tal moyinimu koydurelmigenlikini korushti. Hetta ularning tonida otning is puriqimu yoq idi.

<sup>28</sup> Padishah Nibukadnezer:

– Shadrak, Meshak we Abednigolarning Xudasigha medhiyeler bolsun! U perishtisini ewetip, ozige ishengen xizmetkarlirini qutquzdi. Ular mening emrimge xilapliq qilsimu, emma oz Xudasidin bashqa hechqandaq bir ilahqa choqunup, sejde qilishni xalimay, hayatidin kechishke razi bolushti. <sup>29</sup> Shunga men shundaq perman qilimenki, «meyli qaysi xelq, qaysi millet, qaysi tilda sozlashidighanlar bolsun, Shadrak, Meshak we Abednigolarning Xudasigha qarshi gep qilsa, ular chepip tashlinidu, ularning oyli xarabilikke aylanduruwetilidu, ulargha nijatliq bergen Xudadin bashqa Xuda nijatliq berelmeydu», – dedi.

<sup>30</sup> Shuning bilen padishah Babil olkiside Shadrak, Meshak we Abednigolarning mertiwisini osturdi.

## 4-bab

### Nibukadnezerning chushide derex korushti

<sup>1</sup> Padishah Nibukadnezer yer yuzide yashaydighan herqaysi xelq, herqaysi millet we her xil tilda sozlashidighanlarga mundaq dep

jakarlidi:

– Hemminglarga da'im asayishliq bolsun! <sup>2</sup> Men ulugh Xudaning manga körsetken möjiziliri we bësharetlirini silerge xushalliq bilen sözlep bërimen.

<sup>3</sup> «Neqeder ulugh uning bësharetliri,  
neqeder qudretlik uning karametliri,  
menggülüktur uning padishahliqi  
ewladtin-ewladqiche dawamlishar hökümraniqi.»

<sup>4</sup> Men Nibukadnezer ordamda bayashat we rahet yashawatqanidim.

<sup>5</sup> Bir küni këchide qorqunchluq bir chüsh kördüm. Chüshümde körgen ghayibane alametlerdin shundaq qorqup kettim. <sup>6</sup> Men Babildiki barliq hökümalarni aldimgha chaqirtip këlip, chüshümge tebir bërishke buyrudum. <sup>7</sup> Shuning bilen sêhirger, palchi, baxshi we munejjimler aldimgha këlishti. Men ulargha chüshümni dep berdim. Emma ular chüshümge tebir bërilmidi. <sup>8</sup> Axirida Daniyal huzurumgha keldi. (men, ilahimning ismigha oxshitip, uningghimu Bêltishazzar dep isim qoyghan idim). Uningda muqeddes ilahlarning rohi bar iken. Men chüshümni uninggha dep berdim. <sup>9</sup> Men uninggha: «Ey hökümalarning ustazi Bêltishazzar, sende muqeddes ilahlarning rohi barliqini bilimen, sen yêshelmeydighan hêchqandaq sir yoq. Chüshümge tebir bergin.

<sup>10</sup> Men chüshümde zëminning otturisida nahayiti ëgiz bir derexning turghanliqini kördüm. <sup>11</sup> U derex toxtimay zoriyip, ösüp, uning uchi pelekke taqashti. Bu derexni zëmindikiki barliq kishiler kôreleytti.

<sup>12</sup> Uning yopurmaqliri kôrkem, mëwiliri ghuchchide bolup, hemme janliqlargha ozuq bolatti. Yawayi haywanlar uning astida sayidaytti. Asmandiki qushlar uning shaxlirigha changga tizatti. Her xil janiwarlar uningdin ozuqlinatti.

<sup>13</sup> Men ornumda yëtip, köz aldimdiki bu menzirini oylawatattim. Shu peytte asmandin bir közetküchi perishte chüshti. <sup>14</sup> U yuqiri awazda: ‘Bu derexni kësinglar, shaxlirini putanglar, yopurmaqlirini chüshürüwëtinglar, mëwilirini qëqiwëtinglar. Haywanlarni sayisidin we qushlarni shaxliridin qoghliwëtinglar. <sup>15</sup> Emma, derexning kôтики bilen yiltizlirigha tegmenglar, ularni tômür we tuch bilen chemberlep, ot-chöpler arisida qaldurunglar. U shebnemlerde höl bolup, yawayi



haywanlar bilan birge ösümlük arisida yashisun. <sup>16</sup> Yette mezigil<sup>①</sup> ichide u insanning tepekkuride emes belki haywanning tepekkuride yashisun.’ dedi.

<sup>17</sup> Mana bu, dunya padishahliqlirining hokümrani bolghan ulugh Xudaning yeryüzidiki padishahliqlarni xalighan ademge, hetta töwen tebiqidiki ademlergimu beridighanliqini hemme ademge bildürüş üçün bu qararni perishtiler arqiliq jakarlighinidur.

<sup>18</sup> Bu men padishah Nibukadnezer körgen chüsh. Mëning chüshümge padishahliqimdiki hechqaysi hokümalar tebir berelmidi. Sen Bëltishazzar mëning chüshümge tebir bergin. Peqet senla bu chüshümge tebir bereleysen, chünki sende muqeddes ilahlarning rohi bar» dedim.

### **Daniyalning Nibukadnezerning chüshige tebir bërishi**

<sup>19</sup> Daniyal, yeni Bëltishazzar bir dem tēnep qaldi we özining xiyalidin qorqup kettti.

Padishah uninggha:

– Bëltishazzar, chüshüm we chüshümning tebiri sēni chöchütüp goymisun, – dedi.

Bëltishazzar jawaben mundaq dedi:

– Padishahim, men bu chüsh we chüshlirining tebirining silige emes, belki düshmenlirining bëshigha kēlishini ümid qilattim. <sup>20</sup> Chüshliride körgen derex toxtimay zoriyip, ösüptu, uning uchi pelekke taqishipty, uni zëmindiki barliq kishiler körelydiken. <sup>21</sup> Uning yopurmaqliri körkem, mëwiliri ghuchchide bolup, hemme janliqlargha ozuq bolalaydiken.

Yawayi haywanlar uning astida sayidaydiken, uning shaxlirida asmandiki qushlar changga tizipty. <sup>22</sup> Padishah aliyliri, u derex bolsa sili özliridur. Sili zoriyip, ulughliship, hoquqliri ershkiche yētipty. Hokümraniqliri zëminning eng chëtigiche yētip bēripty.

<sup>23</sup> Padishah aliyliri sili bir perishtining asmandin chüshkenlikini körüpla we uning mundaq dēgenlikini anglapla: «Derexni kēsip tashlap, uni weyrān qilinglar. Emma, derexning kōtiki bilan yiltizlirigha tegmenglar, ularni tömür we tuch bilen chamberlep, ot-chöpler arisida qaldurunglar. U shebnemlerde höl bolsun, yawayi haywanlar bilan birge u yerde yette mezigil yashisun».

---

① *Yette mezigil* – Menisi esli tēkistte anche ēniq emes, yette mezigil, yette yilni kōrsitishi mumkin.

<sup>24</sup> Padishah aliyliri, mana bu ulugh Xuda silining bashlirigha këlishini bëkitken ishlardur. Körgen chüshlirining tebiri mundaqtur: <sup>25</sup> «Sili insanlar arisidin qoghlinidila we yawayi haywanlar bilen birge yashaydila. Sili kaligha oxshash ot-chöp yeydila, shebnemlerde höl bolidila. Yette mezgildin këyin sili dunyadiki barliq padishahliqlargha hökümraniq qilghuchining peqet ulugh Xuda ikenlikini, u padishahliqlirini xalighan ademge bëridighanliqini tonup yëtidila.

<sup>26</sup> Perishtining ‘drexning kötiki we yiltizlirini qaldurup qoyunglar’ dëgini bolsa, sili ershtiki Xudaning hökümraniqini ëtirap qilghandin këyin, padishahliqlirining özlirige qayturup bërilidighanliqini bildüridu.

<sup>27</sup> Shuning üçün padishah aliyliri, mëning nesihetimni qobul qilghayla, gunahlardin qol üzüp, adaletlik ish qilghayla, yamanliq qilishtin yënip, kembeghellerge shapa'et qilghayla. Shundaq qilsiliri belkim dawamliq ronaq tapidila.»

### **Chüshtiki bësharetlarning emelge ëshishi**

<sup>28</sup> Bu ishlarning hemmisi padishah Nibukadnezerning bëshigha keldi.

<sup>29</sup> On ikki aydin këyin u Babildiki ordising ögziside aylinip yürüp,

<sup>30</sup> mundaq dëdi: «Ulugh Babil shehirige qaranglar! Bu paytextni men küch-qudritim we shan-sheripimni namayan qilish üçün saldurghan emesmidim?»

<sup>31</sup> Uning gëpi tügimey turupla, asmandin bir awaz keldi: «Padishah Nibukadnezer, men sanga dep qoyay, sëning padishahliqing sendin tartiwëlini! <sup>32</sup> Sen insanlar arisidin qoghlinip, yawayi haywanlar bilen birge yashaysen, kaligha oxshash ot-chöp yeysen. Yette mezgildin këyin, sen dunyadiki padishahliqlargha hökümraniq qilghuchining ulugh Xuda ikenlikini, u padishahliqlirini xalighan ademge bëridighanliqini bilip yëtisen.»

<sup>33</sup> Bu ish shu'an padishah Nibukadnezerning bëshigha keldi. U insanlar arisidin qoghlandi, kaligha oxshash ot-chöp yëdi. Uning tëni shebnemlerde höl boldi. Uning chachliri ösüp bürkütning peyliridek, tirnaqliri ösüp qushlarning tirnaqliridek uzun bolup ketküche bu ehwal dawamlashti.

<sup>34</sup> Belgilengen muddet toshqanda, men Nibukadnezer közümnü asmangha tiktım, kallam segekleshti. Ulugh Xudani medhiyelep, menggü yashaydighan Xudagha shükür ëyttım we uni ulughlidım:

«U menggʻülük hökümrandur, uning padishahliqi ewladtin-ewladqichidur.

<sup>35</sup> Zëmindiki pütkül insanlar uning aldida hëchnëmige erzimestur. Jennettiki perishtiler we zëmindiki insanlarni qandaq qilishni xalisa, u shundaq qilalaydu.

Uninggha hëchkim qarshi turalmaydu.

‘Sen nëme qilghaniding?’ dep uningdin hëchkim soriyalmaydu.»

<sup>36</sup> Kallam segekleshkendin këyin, shan-sheripim, padishahliqim eslige keldi. Meslihetchilirim we emeldarlim mëni izdep këlishti. Men qaytidin padishah bolup, shöhritim burunqidinmu ashti. <sup>37</sup> Hazir men Nibukadnezer ershtiki padishah – Xudani maxtaymen, medhiyeleymen, ulughlaymen. Uning tutqan yoli, qilghan ishlirining barliqi heqtur. U tekeburlarning heywisini sundurushqa qadirdur.

## 5-bab

### Tamdiki sirliq yazma

<sup>1</sup> Padishah Bëlshazzar zamanida, u ming neper emeldarlarini yighip, chong ziyapet berdi we ular bilen birge sharab ichti<sup>②</sup>. <sup>2</sup> Bëlshazzar keyp bolghandin këyin, u ejdadi Nibukadnezer Yërusalëmdiki ibadetxanidin olja alghan altun, kümüş qedehlarni ëlip këlishini buyrudi. U ayalliri, toqalliri we emeldarliri bilen bu qedehlerde sharab ichishmekchi bolushti. <sup>3</sup> Shuning bilen ular Yërusalëmdiki ibadetxanidin olja ëlinghan altun, kümüş qedehlarni ëlip keldi. Padishah ayalliri, toqalliri we emeldarliri bilen sharab ichishti. <sup>4</sup> Ular sharab ichishiwatqanda, altun, kümüş, tuch, tömür, yaghach we tashlardin yasalgan butlarni medhiyeshti.

<sup>5</sup> Shu chaghda tuyuqsiz bir adem qoli peyda bolup, ordidiki chiraghning nuri chüshken haklanghan tamgha xet yëzishqa bashlidi. Padishah xet yëziwatqan qolni körüp, <sup>6</sup> wujudini qorqunch basti. Chirayi tatirip, putliri halsizlinip, tizliri titreshke bashlidi. <sup>7</sup> Padishah warqirap, palchilarni, baxshilarni we munejjimlarni chaqirtip keldi. U Babilning hökümalirigha mundaq dëdi:

---

② Bu weqe padishah Nibukadnezerning ölümidin 23 yil këyin yüz bergen.

## Daniyal

– Kimki bu xetlarni oqup, menisini yëship bërelise, uninggha sösün renglik shahane ton kiydürölüp, boynigha altun zenjir taqilip, padishahliqning üçinchi chong emeldari qilinidu.

<sup>8</sup> Shuning bilen padishahning barliq hökümaliri keldi, ularning hëchqaysisi bu xetlarni oqup, menisini yëship bërelmide. <sup>9</sup> Padishah Bëlshazzar tëximu qorqup, yüzliride qan qalmide. Emeldarliri nëme qilishni bilelmey qaldi.

<sup>10</sup> Xanning anisi padishah we uning emeldarlirining warang-churungini anglap, ziyapet zaligha kirdi. U padishahqa mundaq dëdi:

– Padishah aliyliri menggü yashighayla! Qorqup, renggiliri öngüp ketmisun! <sup>11</sup> Padishahliqlirida bir adem bar, uningda muqeddes ilahlarning rohi bar. Bowiliri Nibukadnezer hayat chëghida, bu ademni eqil-parasetlik, ilahlardek dana dep biletti. Bowiliri uni sëhirgerler, palchilar, baxshilar we munejjimlarning bëshi qilip teyinligenide. <sup>12</sup> Bu ademning ismi Daniyal bolup, bowiliri uninggha Bëltishazzar dep isim qoyghanide. Uningda alahide eqil we ilim-hëkmet bar idi. U chüshke tebir bëreleytti, sirlarni achalaytti we qiyin mesililerni yësheleytti. Uni chaqirip këlinglar, u choqum bu xetlarning menisini yëship bëreleydu.

### Daniyalning tamdiki xetning menisini yëship bërishi

<sup>13</sup> Shuning bilen padishah Daniyalni huzurigha chaqirtip keldi. Padishah uninggha:

– Sen shah bowam Yehudiye zëminidin esirge ëlip kelgenler ichidiki Daniyal bolamsen? <sup>14</sup> Anglism sende ilahlarning rohi bar iken, intayin eqil-parasetlik, dana ikensen. <sup>15</sup> Men bu xetlarni oqup, menisini yëshish üçün hökümalar we palchilarni aldimgha hazir qilghanidim, emma ular hëchnëme dëyelmide. <sup>16</sup> Men sëning chüshke tebir bëreleydighanliqingni we qiyin mesililerni yësheleydighanliqingni anglidim. Eger sen bugün bu xetlarni oqup, uning menisini manga yëship bëreliseng, sanga sösün renglik shahane ton kiydüröp, boynunggha altun zenjir taqap, padishahliqning üçinchi chong emeldari qilimen, – dëdi.

<sup>17</sup> Emma Daniyal padishahqa mundaq dëdi:

– Sowghiliri we in'amliri özliride qalsun yaki bashqilargha bersile! Men silige xetlarni oqup, menisini yëship bërey. <sup>18</sup> Padishah aliyliri, ulugh Xuda bowiliri Nibukadnezerni padishah qilip, uninggha shan-sherep we ulughluqni bergenide. <sup>19</sup> Xuda uninggha bergen ulughluq shunchilik yüksek idiki, hemme xelq, hemme millet we her xil tilda

sözlshidighanlar uningdin shundaq qorqup, titrep turatti. Uning kimni öltürgüsi kelse, shuni öltüretti, kimni hayat qaldurghusi kelse, shuni hayat qalduratti. Kimni ezizligüsi kelse, shuni eziz qilatti, kimni xar qilghusi kelse, shuni xar qilatti.<sup>20</sup> Emma u hakawur, jahil idi. Shunga u text we ulughluqtin mehrum qilindi.<sup>21</sup> U insanlar arisidin qoghlinip, haywanlarche tepekkur qilidighan boldi, yawayi eşhekler bilen birge yashidi. Kaligha oxshash ot-chöplerni yëdi. Tëni shebnemlerde höl boldi. U axirida pütün dunyadiki padishahliqlarning hökümranining ulugh Xuda ikenlikini, Xudaning padishahliqlargha özi xalighan ademni teyinleydighanliqini tonup yetti.

<sup>22</sup> I padishah Bëlshazzar, sili uning ewladi, sili gerche bu ishlarning hemmisini bilsilimu, emma özlirini bilelmidile.<sup>23</sup> Sili hakawurliship, ershtiki igimizge qarshi ish qildila, uning ibadetxanisidiki qedehlerni ëlip këlip, ayalliri, toqalliri we emeldarliri bilen birge bu qedehlerde sharab ichishtile. Sili yene hëchnëmini körelmeydighan, angliyalmaydighan, hëchnëmini bilmeydighan altun, kümüş, tuch, tömür, yaghach we tashlardin yasalghan butlarni medhiyelidile. Emma silige hayat bergüchi we hayat yollirini belgiligüchi Xudani ulughlimidila.<sup>24</sup> Shuning üçün Xuda qol ewetip, tamgha xet yazdurdı.<sup>25</sup> Tamgha: «San, san, ëghirliq, bölüş<sup>③</sup>» dep yëzilghandur.<sup>26</sup> Bu sözlerning menisi töwendikichidur:

san – padishahliqlirining axirlshidighan künining sanaqliqla qalghanliqini,

<sup>27</sup> ëghirliq – tarazida tartilip bolghanliqlirini, nësiwilirining yëterlik emeslikini,

<sup>28</sup> bölüş – padishahliqlirining Midiyalıqlar bilen Përsiyeliklerge bölünüp bërilidighanliqini körsitidu.

<sup>29</sup> Shuning bilen Bëlshazzar perman chüshürüp, Daniyalgha sösün renglik shahane ton kiydürdi, uninggha altun zenjir taqap, padishahliqning üçinchi chong emeldarliqini berdi.

<sup>30</sup> Del shu küni këchide, Babilning padishahi Bëlshazzar öltürüldi.

<sup>31</sup> Midiyalıq Dari'os uning padishahliqini tartiwaldi. Shu chaghda Dari'osh 62 yashlarda idi.

## 6-bab

---

③ San, san, ëghirliq, bölüş – aramiy tilida mine, mine, tiqel, Parsin dep yëzilghan.

### Daniyalning shir uwisigha tashlinishi

<sup>1</sup> Padishah Dari'os 120 neper ölke bashliqini teyinlep, pütün padishahliqni idare qilishni qarar qildi. <sup>2</sup> U özining hoquq-menpe'etini qoghdash üçhün Daniyal bilen yene bashqa ikki ademni ulargha bash qilip, wezirlikke teyinlidi. <sup>3</sup> Daniyal alahide eqil-parasetlik bolghachqa, uzun ötmey uning bashqa ikki wezir we ölke bashliqliridin iqtidarliq ikenliki melum boldi. Shunga padishah Daniyalni özining pütün padishahliqini bashqurushqa qoyushni pilanlidi. <sup>4</sup> Daniyalning hemrahiliri we ölke bashliqliri uning padishahliqtiki ishliridin birer eyib, sewenlik tēpishqa urundi. Emma Daniyal rastchil, pak we estayidil bolghachqa, ular uningdin hēchqandaq qusur tapalmidi. <sup>5</sup> Shuning bilen ular:

– Eger biz Daniyaldin qusur tapmaqchi bolsaq, peqet uning diniy ētiqadidin tēpishimiz kērek iken, – dēyishti.

<sup>6</sup> Shuning bilen ikki wezir we ölke bashliqliri birliship padishahning aldigha bērip, mundaq dēyishti:

– Padishah Dari'os aliyliri menggü yashighayla! <sup>7</sup> Padishahliqlirining wezirleri, ölke bashliqliri, waliyliri, meslihetchiliri we hakimliri bolghan biz meslihetliship, padishah aliylirining mundaq perman chūshürüshlirige kēlishtuq. Sili: «30 kün ichide herqandaq bir adem men padishah aliyliridin bashqa herqandaq ilah yaki ademge du'a qilsa, shir uwisigha tashlansun, bu perman qet'iy ijra qilinsun» dep perman chūshürsile. <sup>8</sup> Padishah aliyliri, bügünla yazma perman chūshürsile, uni hēchkim özgertelmeydu. Midiyalıqlar we Pērsiyeliklerning qanunigha asasen permanni hēchkim özgertelmeydu.

<sup>9</sup> Shuning bilen padishah Dari'os shundaq bir yazma permanni chūshürdi.

<sup>10</sup> Daniyal bu permanning chūshkinini anglap, öyige qaytti. Uning öyide bir balixana bar idi. Balixanining dērizisi Yērusalēm terepke qarap ēchilghanidi. U burunqidekla dērizining aldida tizlinip, künde üç qētim özi ētiqad qilghan Xudagha du'a qilip, ibadet qiliwerdi. <sup>11</sup> Padishahning aldigha kirgen hēliqi emeldarlar Daniyalning öyige bille bērip, uning öz Xudasigha iltija qilip, du'a qiliwatqanliqini kōrdi. <sup>12</sup> Ular shu haman padishahning aldigha bērip, perman heqqide toxtaldi. Ular padishahqa mundaq dēdi:

– Padishah aliyliri, sili: «30 kün ichide herqandaq bir adem men

padishah aliyliridin bashqa herqandaq ilah yaki ademge du'a qilsa, shir uwisigha tashlansun» dep perman chüshürgenidile.

– Shundaq, mushundaq perman chüshürgenidim. Midiyaliqlar we Përsiyeliklarning qanunigha asasen permanni hëchkim özgertelmeydu, – dëdi padishah.

<sup>13</sup> Ular padishahqa yene:

– Yehudiye zëminidin esirge ëlinghan Daniyal sili we sili chüshürgen permangha boysunmay, her küni üç qëtim özining ilahigha du'a qiliwatidu, – dëdi.

<sup>14</sup> Padishah bu gepni anglap, qattiq bi'aram boldi we Daniyalni qandaq qutquzuwëlish heqqide oylandi. U kün patquche Daniyalni qutquzuwëlishning amalini oylidi. <sup>15</sup> Kün patqanda Daniyalning üstidin erz qilghuchilar birliship padishahning huzurigha yene keldi we padishahqa mundaq dëdi:

– Padishah aliyliri, sili bilila, Midiyaliqlar we Përsiyeliklarning qanunigha asasen padishah chüshürgen permanni hëchkim özgertelmeydu.

<sup>16</sup> Shuning bilen padishah Daniyalni tutup këlip, shir uwisigha tashlashqa buyrudi hemde padishah Daniyalgha mundaq dëdi:

– Sen ixlas bilen choqunidighan Xuda sëni qutquzghay!

<sup>17</sup> Bir qoram tash bilen uwa ëghizi ëtip qoyuldi. Hëchkimning Daniyalni qutquzuwalmasliqi üçün, padishah qoram tashqa özining üzük möhüri bilen emeldarlırining möhürlirini basti. <sup>18</sup> Padishah ordigha yënip këlip, këchiche bir nerse yëmidi, köngül achmidi hem uxlimidi.

<sup>19</sup> Etisi sübhi bilen padishah ornidin turup, aldirap shir uwisigha yol aldi. <sup>20</sup> U shir uwisining yënigha kelgende, qayghuluq awaz bilen:

– Daniyal, menggü hayat Xudaning xizmetkari, sëning ixlas bilen choqunidighan Xudaying sëni shirlardin qutquzuwaldimu? – dep soridi.

<sup>21</sup> Daniyal padishahqa jawab bërip mundaq dëdi:

– Padishah aliyliri menggü yashighayla! <sup>22</sup> Mëning Xudayim öz perishtisini ewetip, shirlarning ëghizlrini ëtip qoydi. Shuning bilen shirlar manga ziyankeshlik qilalmidi. Chünki men Xuda aldida pak idim. Padishahim, silining aldiliridimu xataliq ötküzmegenmen.

<sup>23</sup> Padishah intayin xushal boldi we Daniyalni shir uwisidin tartip chiqirishqa perman qildi. Daniyal saq-salamet uwidin chiqti. Chünki u Xudasigha ishengenidi. <sup>24</sup> Shuning bilen padishah Daniyalning üstidin

## Daniyal

yaman niyet bilen erz qilghuchilarni xotun-baliliri bilen qoshup, shir uwisigha tashlashqa perman qildi. Ular tēxi shir uwisining tēgige yetmey turupla, shirlar ulargha ētilip kēlip, sōngeklirini chaynap, ēziwetti.

<sup>25</sup> Padishah Dari'os yer yūzidiki herqaysi xelq, herqaysi millet, her xil tilda sōzlishidighanlarga mektup yollap mundaq dēdi:

«Silerge amanliq yar bolsun! <sup>26</sup> Men shundaq perman jakarlaymenki, mēning padishahliqimdiki herbir adem Daniyal ētiqad qilip kelgen Xudadin eyminishi we uninggha hōrmet qilishi kērek.

chūnki u menggū hayat Xudadur, u menggū mewjuttur.

Uning padishahliqi hergiz weyran bolmastur, uning hōkūmranliqi menggū mewjuttur.

<sup>27</sup> U qutquzghuchidur, nijatkardur,

u asman we zēmindikī mōjize we bēsharetlarning igisidur.

U Daniyalni shirlardin qutquzdi.»

<sup>28</sup> Padishah Dari'os we Pērsiyelik padishah Koreshning zamanlirida Daniyalning mertiwisi üstün boldi.

## 7-bab

### Daniyalning chūshide tōt diwe kōrūshi

<sup>1-2</sup> Babil padishahi Bēlshazzar hōkūmranliqining birinchi yili men Daniyal kēchisi bir chūsh kōrdüm. Chūshümde kōrgen ghayibane alametlerni xatirilep qoydum. Kōrgen chūshüm mundaq idi:

aldimda tōt tereptin kōtūrūlgen qara boran dēngiz süyini chayqawatatti.

<sup>3</sup> Dēngizdin bir-birige oxshimaydighan ghayet chong tōt diwe chiqip keldi.

<sup>4</sup> Birinchisi shirgha oxshaytti, emma bürkütningkidek qaniti bar idi. Men kōzitip turghinimda, uning qanatlıri sundurup ēliwētildi. Uni yōligenidi, u xuddi ademdek ikki puti bilen öre turdi. Uninggha insanning tepekkuri bērilgenidi.

<sup>5</sup> Ikkinchi diwe ēyiqqa oxshaytti. U keyni putlıri bilen öre turatti. Chishlıri arisida üç tal qowurgha sōngek chishleklik turatti. Bir awaz uninggha: «Qēni, kōprek gōsh yēgin!» dewatatti.

<sup>6</sup> Andin kēyin üçinchi diwini kōrdüm, u yilpizgha oxshaytti. Uning



dümbiside qushlarning qanitidek töt tal qanat bar idi. Uning yene töt bēshi bolup, uninggha hōkūmranliq hoquqi bērilgenidi.

<sup>7</sup> Shu esnada tötinchi diwe peyda boldi. U intayin qorqunchluq we küchlük bolup, nahayiti wehimilik idi. U chong tōmür chishliri bilen oljilirini parche-parche qilip, yalmap yutatti, ashqanlirini dessep cheyleytti. U aldinqi üç diwige oxshimaydighan bolup, uning on münggüzi bar idi.

<sup>8</sup> Men bu münggüzlerge qarap turghinimda, münggüzlerning otturisdin bir kichik münggüz ösüp chiqti. Bu münggüz eslidiki on münggüzning ichidiki üç münggüzni yiltizliri bilen bille qomurup tashlidi. Bu münggüzning ademge oxshash közi bar bolup, uning ēghizi tekebburlarche po ētiwatatti.

<sup>9</sup> Men qarap turattim, birqanche textler öz orunlirigha qoyuldi, ezeldin mewjut bolghuchi öz textide olturdi.

Uning kiyimliri qardek, chachliri aq yungdek ap'aq idi.

Uning texti ot yalqunidin bolup,

köyüwatqan chaqlarning üstige orunlashturulghanidi.

<sup>10</sup> Ot uning huzuridin kelkündek yopurulup chiqatti.

Uning etrapida minglighanlar xizmet qilatti,

aldida san-sanaqsizlar kütüp turatti.

So'al-soraq bashlinip, pütükler ēchildi.

<sup>11</sup> Men közitip turattim, hēliqi kichik münggüz tēxiche po ētiwatatti. Shu esnada tötinchi diwe öltürüldi. Uning jesiti weyran qilinip, yalqunlawatqan otqa tashlandi. <sup>12</sup> Qalghan üç diwining hōkūmranliqi tartiwēlinip, yene bir mezigil yashashqa yol qoyuldi.

<sup>13</sup> Chūshümde insanoghligha oxshaydighan birsining bulutlar bilen ezeldin mewjut bolghuchining huzurigha kēliwatqanliqini kördüm. U ezeldin mewjut bolghuchining huzurigha bashlap kirildi. <sup>14</sup> Uninggha hōkūmranliq, shan-sherep we seltenet ata qilindi. Hemme xelq, hemme millet, her xil tilda sözlshidighanlar uninggha boysunduruldi. Uning hōkūmranliqi ebediydur, padishahliqi menggü axirlashmaydu, hēchqachan gumran bolmaydu.

### Daniyal körgen chūshning menisi

<sup>15</sup> Men bu ghayibane alametlerdin qorqup, xatirjemsizlendim.

<sup>16</sup> Shuning bilan men text yënida turghan bir perishtidin bularning ëniq menisini soridim. U manga bularning menisini dep berdi. U mundaq dëdi: <sup>17</sup> «Bu töt diwe bolsa yer yüzide barliqqa këlidighan töt padishahliqtur. <sup>18</sup> Axirida ulugh Xudaning teqwadarliri Xudaning bu padishahliqini qobul qilip, uninggha menggü ige bolidu.»

<sup>19</sup> Shu chaghda men tötinchi diwining ehwalini tëximu ëniq biliwëlishni oylidim. U bashqa üch diwige oxshimaytti. U intayin qorqunchluq idi. U tömür chishliri, tuch tirnaqliri bilen oljilirini parche-parche qilip, yalmap yutatti, ashqanlirini dessep cheyleytti.

<sup>20</sup> Men yene uning bëshidiki on tal münggüz we këyin ösken münggüzning ularning ichidiki üch münggüzni yulup tashlighanliqtin ibaret ishlarni bilmekchi boldum. Kichik münggüzning ademge oxshash közi we ëghizi bar bolup, tekebburlarche po atatti. Uning tesiri bashqa münggüzlerge qarighanda chongraq idi. <sup>21</sup> Men közitip turghinimda, bu münggüz Xudaning teqwadarliri bilen urush qilip, ularni meghlup qildi.

<sup>22</sup> Shuningdin këyin ezeldin mewjut bolghuchi – ulugh Xuda këlip, teqwadarliri üchün adaletni yaqilidi. Teqwadarlarning padishahliqqa ërishidighan künliri yëtip keldi.

<sup>23</sup> U perishte mundaq dëdi: «Tötinchi diwe bolsa yer yüzide barliqqa këlidighan tötinchi padishahliq bolup, bashqa padishahliqlargha oxshimaydu. U pütün dunyani yalmap yutup, dessep-cheylep, pare-pare qilidu. <sup>24</sup> On münggüz bolsa bu padishahliqtiki on padishahni körsitidu. Ulardin këyin yene bir padishah barliqqa këlidu. U ilgiriki bashqa padishahlargha oxshimaydu. U on padishahning ichidiki üch padishahni meghlup qilidu. <sup>25</sup> U ulugh Xudagha qarshi gep qilidu we uning teqwadarlirini ëzidu. Xuda bëkitken muqeddes bayramlar we qanunlarni özgermekchi bolidu. Teqwadarlar uning hökümrانliqida bir mezigil, ikki mezigil we yene yërim mezigil<sup>④</sup> turidu.

<sup>26</sup> Andin ershte so'al-soraq bashlinidu. Zalim padishahning hoquqi tartiwëlinip, menggölük yoq qilinidu. <sup>27</sup> Yer yüzidiki barliq padishahliqlarning hoquqi, heywisi we selteniti ulugh Xudaning teqwadarlirigha ötküzüp bërilidu. Ularning padishahliqi menggölük bolidu, hemme hökümrانlar ulargha xizmet qilidu we boysunidu.»

<sup>28</sup> Chüshüm mushu yerde axirlashti. Qorqqinimdin chirayimning tatirip

---

④ «*Bir mezigil, ikki mezigil we yene yërim mezigil*» – Üch yërim yilni körsitishi mumkin.

ketkenlikini hës qildim, lëkin bu ishlarni peqet özümlla bilip qaldim.

## 8-bab

### Daniyalgha kelgen ikkinchi wehiy

<sup>1</sup> Padishah Bêlshazzar hökümrانliqining üçinchi yili, men Daniyal ikkinchi bir ghayibane alametni kördüm. <sup>2</sup> Men Êlam ölkisi Ulay qanili boyidiki Suza qel'eside turghudekmen. <sup>3</sup> Aldimdiki Ulay qanili boyida uzun qosh münggüzlük bir qochqar turghanliqini kördüm. Uning bir münggüzi yene bir münggüzidin uzunraq idi, uzun münggüzi këyin ösüp chiqqanidi. <sup>4</sup> Men qochqarning gherb, shimal, jenub tereplerge özini uruwatqanliqini kördüm. Hëchqandaq haywan uninggha teng këlelmidi hem ularni uning qudritudin hëchkim qutquzalmidi. U nëmini xalisa shuni qilip, barghanche meghrurliship ketti.

<sup>5</sup> Men nëme ish bolghandu, dep oylinip turghinimda, gherbtin bir tēke yētip keldi. Uning tēzlikidin putliri yerge tegmey, pütün zëminni aylinip chiqqandek idi. Uning ikki közining otturisi bashqılarning diqqitini tartidighan bir münggüzi bar idi. <sup>6</sup> U udul körünüp turghan qanalning boyidiki qosh münggüzlük qochqarning aldigha keldi we uninggha shiddet bilen ëtildi. <sup>7</sup> Men, tēkining qochqargha ghezep bilen ëtilip, uning qosh münggüzini sundurup tashlighanliqini kördüm. Shuning bilen qochqar uninggha qarshiliq qilalmidi. Tēke uni yerge yiqitti we putliri bilen dessidi. Uning küch-qudritudin qochqarni hëchkim qutquzalmidi.

<sup>8</sup> Bu tēke intayin meghrurlinip ketkenidi. Biraq uning küchi taza wayigha yetken waqtida, münggüzi sunup ketti. Emma shu münggüzning ornidin yene yer yüzining töt yōnilishini körsitip turidighan, ademning diqqitini tartidighan töt tal münggüz ösüp chiqti. <sup>9</sup> Bu töt münggüz ichidiki bir münggüzdin yene bir kichik münggüz ösüp chiqti. U jenub, sherq we güzel Isra'iliye zëminigha qarap këngiyip, küchlinip baratti. <sup>10</sup> Uning qudriti ershtiki samawi qoshungha zerbe bërishke bërip yetti, hetta samawi qoshundiki bezi perishtiler we yultuzlarni urup, yerge chüshürdi we dessep cheylidi. <sup>11</sup> U ershtiki samawi qoshunning serkerdisi bolghan Xuda bilen qarshiliship, uninggha qilinidighan kündilik qurbanliqlarni toxtatti we uning muqeddes ibadetxanisini bulghidi.

<sup>12</sup> Perwerdigarning xelqi gunah qilghanliqi üçün münggüzge yëngilgenidi. Shunga kündilik qurbanliqlar toxtidi, heqiqet depsende

boldi. Bu münggüzning hemme ishlari shunchilik rawan boluwatatti.

<sup>13</sup> Men ikki perishtining öz'ara sözlishiwatqinini anglidim. Birs: «Bu wehiyde dëylgen ishlar qachanghiche dawam ëter? Yirginchlik ishlar qachanghiche kündilik qurbanliqning ornini igiler? Ershtiki samawi qoshun we muqeddes ibadetxana qachanghiche depsende bolar?» dep soridi.

<sup>14</sup> Yene biri: «2300 këche we kündüzdin këyin ibadetxana eslige këlidu» dep jawab berdi.

### **Ghayibane alametning tebiri**

<sup>15</sup> Men Daniyal ghayibane alamette zahir bolghan bu ishlarni körgendin këyin, uning menisini bilmekchi boldum. Shu chaghda turqi ademge oxshaydighan birsi aldimda peyda boldi. <sup>16</sup> Shu peytte men: «Jebra'il, bu ghayibane alamette zahir bolghan ishlarning menisini bu ademge ëytip bergin» dëgen bir awazning Ulay qanilidin chiqqanliqini anglidim.

<sup>17</sup> Jebra'il aldimgha keldi. Men qorqup, yerge bash qoydum. U manga: – Ey adem, shuni bilginki, bu ghayibane alamette zahir bolghan ishlar zaman axirining bësharitidur, – dëdi.

<sup>18</sup> U manga gep qiliwatqanda, men hoshumdin ketkendek bolup, yerde düm yattim. U manga qolini tegküzüp, turghuzup qoydi-de, mundaq dëdi:

<sup>19</sup> – Men sanga Perwerdigarning ghezipi kelgendin këyin nëme ishlarning yüz bëridighanliqini dep bërey. Chünki bu ghayibane alamette zahir bolghan ishlar zaman axiridin bësharettur. <sup>20</sup> Sen körge qosh münggüzlük qochqar Midiya we Përsiye padishahliqlirini körsitidu.

<sup>21</sup> Tëke Yunan padishahliqini körsitidu. Uning ikki közi otturisidiki chong münggüz bolsa Yunan padishahliqining tunji padishahidur.

<sup>22</sup> Sunup ketken bir münggüzning ornini igiligen töt münggüz bolsa, bu padishahliqtin bölünüp chiqidighan töt padishahliqtur. Bular aldinqisidek qudretlik bolmaydu. <sup>23</sup> Bu töt padishahliqning axirqi yilliri ularning gunahliri chëkidin ëship, yawuz, hiyliger bir padishah meydangha këlidu. <sup>24</sup> Uning küchi shunchilik zoraysimu, emma bu özining küchi bilen bolmaydu. U köp weyranchiliq ëlip këlidu. Nëme ish qilsa shuningda ghelibe qilidu. U qudretliklernimu, Xudaning teqwadarlirininimu weyran qilidu. <sup>25</sup> U intayin hiyliger bolup, shunchilik hakawurliship këtidu. Köp ademlerge agahlandurmastin tuyuqsiz hujum qilip, ularni weyran qilidu. U hetta eng qudretlik padishah bolghan

## Daniyal

Xudaghimu qarshi chiqidu. Biraq u axiri weyran bolidu, emma insanning qoli bilan bolmaydu.

<sup>26</sup> – Yuqirida sanga dëyilgen kechlik we etigenlik qurbanliqlar toghrisidiki wehiy emelge ashidu. Emma hazir uni sir saqla, chünki u emelge ashquche uzun waqit këtidu.

<sup>27</sup> Men Daniyal maghdursizlinip, birqanche kün aghrip, yëtip qaldim. Këyin yene padishahning xizmitige keldim. Emma bu ghayibane alamettin têngirqap qëlip, menisini chüshinelmidim.

## 9-bab

### Daniyalning du'asi

<sup>1</sup> Midiyalik Axashwëroshning oghli Dari'os Babilgha padishah boldi.

<sup>2</sup> Uning padishahliqining birinchi yili, men Daniyal muqeddes yazmilardin Perwerdigarning peyghember Yeremiyagha wehiy qilghan: «Yërusalëm weyranchiliqta 70 yil turushi kërek» dëgen sözini oqudum.

<sup>3</sup> Shuning bilen men igem Xudagha yüzlinip, roza tutup, matagha yëginip, külge milinip, uninggha ixlas bilen du'a qildim. <sup>4</sup> Du'ayimda gunahlimizni Perwerdigar Xudayimgha iqrar qildim:

«I igem Xuda, sen ulugh we heywetliksen! Sëni söygen we emrliringge ita'et qilghanlarga mëhir-muhebbet körsitip, ehdengde turisen. <sup>5</sup> Biz gunah ötküzduq we xatalastuq. Biz yaman yolgha mangduq, sanga asiqliq qilduq; sëning emr-permanliringdin chetnep kettuq. <sup>6</sup> Sëning xizmetkarliring bolghan peyghemberlarning gëpini anglimiduq. Ular sëning naming bilen padishahlimizgha, yolbashchilirimizgha, ejdadlimizgha we zëminimizdiki barliq kishilerge söz qilghanidi.

<sup>7</sup> I igem, sen heqqaniydursen. Emma bügün bizning sanga ita'et qilmasliqimiz sewebidin yëqin we yiraqqa qoghlanganlarning, Yehudiye we Yërusalëmda turuwatqan barliq Isra'illarning yüzimiz nomustin qizarmaqta. <sup>8</sup> I Perwerdigar, biz we bizning padishahlimiz, yolbashchilirimiz we ejdadlimiz sëning aldingda gunah ötküzgenlikimizdin nomus qilmaqtimiz. <sup>9</sup> Igimiz Xuda, biz sanga asiqliq qilsaqmu, sen yenila rehimdil we epuchan. <sup>10</sup> Biz sanga ita'et qilmiduq. I Perwerdigar, bizning Xudayimiz, xizmetkarliring bolghan peyghemberler arqiliq chüshürgen qanunliringgha emel qilmiduq.

<sup>11</sup> Barliq Isra'illar sëning qanunliringgha emel qilmidi we yolungdin

chetnidi, gëpingni anglashni ret qildi. Shuning üçhün xizmetkaring Musagha chüshürülgen tewrat qanunidiki qarghishlar we qesemler ötküzgen gunahimiz sewebidin bëshimizgha keldi. <sup>12</sup> Sen bizge we bizning yobashchilirimizgha qilghan sözliringni emeliyette körsetting, bizge zor bala-qazani yaghdurdung. Yërusalëm duch kelgen balayi'apet ezeldin pütün alemde bolup baqmighanidi. <sup>13</sup> Bu balayi'apetler Musa peyghember arqiliq chüshürülgen tewrat qanunida yëzilghinidek bëshimizgha keldi. Emma, i Perwerdigar Xudayimiz, biz tëxi gunahlimizdin yanmiduq, heqiqitingge boysunmay, sendin shapa'et tilimiduq. <sup>14</sup> Shunga Perwerdigar, sen bizni jazalimaqchi bolup, bëshimizgha bu balayi'apetni saldinq. Sen bizge heqiqeten toghra qilding, chünki biz sanga ita'et qilmiduq.

<sup>15</sup> Igimiz Xuda, sen öz xelqingni qudretlik qolung bilen Misirdin ëlip chiqting, bu qudriting sëning namingni hazirghiche ësimizde qaldurdi. Biz gunah qilduq we xatalashtuq. <sup>16</sup> Igimiz, burun bizge körsetken heqqaniy ishliringdek öz shehiring Yërusalëm – muqeddes tëghingdin ghezep-nepritingni nëri qilghin. Chünki bizning we ejdadlirimizning gunahliri seweblik etrapimizdiki xelqler öz xelqingni we Yërusalëmnı mesxire qilmaqta.

<sup>17</sup> I Xuda, pëqirning du'asi we iltijayigha qulaq salghin. I igem, weyran bolghan ibadetxananggha özüngning hörmiti üçhün didaringning nurini chachqin. <sup>18</sup> I Xudayim, iltijayimgha qulaq salghin. Ümidsiz halitimizni, yeni özüngge mensup bolghan sheherning xarabe halitini körgin. Bizning heq bolghanliqimizdin emes, belki sëning bek rehimdil bolghanliqingdin sendin tilewatimiz. <sup>19</sup> I igimiz, zarimizni anglighin, bizni epu qilghin! I igimiz, nalimizni anglap, birer tedbir qollanghin. I Xudayim, öz naming üçhün këchikmigin, chünki bu sheher we xelq özüngning».

### **Jebra'ilning bayani**

<sup>20</sup> Men du'alirimni dawamlashturup, gunahlimni we xelqim Isra'illarning gunahlarini iqrar qildim. Perwerdigar Xudayimdin uning muqeddes tëghi Yërusalëm üçhün iltija qildim. <sup>21</sup> Kechlik qurbanliq waqtida du'a qiliwatattim, aldinqi wehiyde körgen adem – Jebra'il aldimgha uchup keldi. <sup>22</sup> U manga chüshendürüp, mundaq dëdi:

– Daniyal, men sanga chüshenche bergili keldim. <sup>23</sup> Sen du'a qilishni bashlighan waqtingdila sanga jawab bërilip bolunghanidi. Men shu jawabni sanga yetküzgili bu yerge keldim, chünki Xuda sëni eziz köridu.

Diqqet qilip anglisangla, wehiyning menisini chüshineleysen.

<sup>24</sup> Xelqing we muqeddes shehiringning ita'etsizlikini axirlashturushi, gunahini yuyushi, yamanliqini toxtitishi, menggülik adalet ornitishi, wehyidiki bësharetlarning emelge ëshishi we muqeddes ibadetxanining paklinishi üçün yetmish kerre yette mezigil bëkitildi. <sup>25</sup> Shuni bilip qoyghinki, Yërusalëmni qayta qurush buyruqi bërilgendin bashlap, taki Xuda tallighan padishah dunyagha kelgüche, yette kerre yettige qoshulghan atmish ikki kerre yette mezigil ötidi. Gerche u künler musheqqet ichide ötsimu, emma Yërusalëm shehiri kocha we xendekliri bilen qayta qurulidu.

<sup>26</sup> Bu waqit ötkendin këyin, Xuda tallighan padishah öltürölüp, uninggha yadrem bergüdek adem qalmaydu. Andin këyin bir hökümrän meydangha këlip, qoshunliri bilen sheher we ibadetxanini weyrän qilidu. Aqiwiti xuddi kelkün kelgendek bolidu. Urushlar yüz bërip, urush weyranchiliqi Xudaning iradisi bilen taki bu dewr axirlashquche dawamlashidu. <sup>27</sup> U hökümrän köp xelqler bilen yette mezigil këlishim tüzidu, emma waqitning yërimi ötkendin këyin, u qurbanliqlar we hediyelelarni toxtitidu. U ibadetxanining eng ëgiz yërigë «weyranchiliq ëlip këlidighan yirginchlik bir nerse» ornitidu. Perwerdigardin u hökümrangha bëkitilgen axirqi kün kelgüche, bu nerse shu yerde turidu.

## 10-bab

### Daniyalgha Dejde deryasi boyida körüngen ghayibane alametler

<sup>1</sup> Përsiye padishahi Koresh hökümränliqining üçinchi yili, Bëltishazzar depmu atalghan Daniyalgha Xudadin bir wehiy keldi. Bu wehiy rast, lëkin chüshinish nahayiti qiyin idi. Daniyal ghayibane alametlerdin uning tebirini kördi.

<sup>2</sup> U chaghda men Daniyal üç hepte hazidardek yürdüm. <sup>3</sup> Bu üç heptening ichide alahide ghizalanmidim, gösh yëmidim, sharab ichmidim we xush pura may ishletmidim.

<sup>4</sup> Birinchi ayning 24-küni<sup>⑤</sup>, men büyük Dejde deryasining boyida turup, <sup>5</sup> yuqirigha qarighanidim, ughisigha kendir rextin tikilgen libas

---

⑤ Miladiye kalëndari boyiche texminen miladiyedin burunqi 536-yili, 4-ayning 23-künige toghra këlidu.

artqan, bēlige sap altun kemer baghligʻhan birsini kōrdüm. <sup>6</sup> Uning tēni yaquttek julalinip, yūzliri chaqmaqtek yaltirap turatti. Kōzliri ottek chaqnaytti. Put-qolliri parqiraq tuchtek walildaytti. Awazi bir top ademning awazidek jarangliq idi.

<sup>7</sup> Bu gʻhayibane alametni yalghuz özümla kōrgenidim. Yēnimdikiler hēchnēme kōrmigen bolsimu, emma ularni wehime bēsip, qēchip bērip yoshurunuwaldi. <sup>8</sup> U yerde özümla yalghuz turup, bu ajayip alametni kōrdüm. Tēnim maghdursizlinip, chirayimning tatirip ketkenlikini hēs qildim. Put-qolumda jan qalmighanidi. <sup>9</sup> Uning awazini anglighan hamam hoshumdin ketkendek bolup, yerge düm chūshtüm. <sup>10</sup> Bir qol manga tēgip, qol we tizlirimda yūkündürüp qoydi. <sup>11</sup> U manga:

– Ey Daniyal, Xuda sēni eziz kōridu! Ornungdin turup, sözlirimni kōngül qoyup angla. Men sēning yēninggha ewetildim, – dēdi.

Men uning bu sözini anglap, titrigen halda ornumdin turdum. <sup>12</sup> U yene:

– Ey Daniyal, qorqma, sen Xudayingning aldida gʻhayibane alametning menisini chūshinishni töwenchilik bilen telep qilghiningdin bashlap, u du'ayingni anglidi. Men sēning iltijayinggha bina'en bu yerge keldim.

<sup>13</sup> Lēkin, Pērsiye padishahliqigha hōkūmranliq qilidighan perishte<sup>⑥</sup> mēni 21 kün tosuwaldi. Men Pērsiyede yalghuz bolghachqa, Mika'il isimlik bir bash perishte manga yadrem qildi. <sup>14</sup> Men kelgüside xelqning bēshigha kēlidighan ishlardin sanga aldın xewer bergili keldim. Bu, kelgüsi toghrisidiki gʻhayibane alamettur, – dēdi.

<sup>15</sup> U manga sözlewatqanda, men yerge tikilip qarighinimche zuwan sürmey turdum. <sup>16</sup> Ademge oxshaydighan bu perishte lewlirimni silap qoydi. Men uninggha:

– Hezritim, bu gʻhayibane alamettin wujudum titrep, majalim qalmidi. <sup>17</sup> Pēqir hezritim bilen qandaqmu sözlisheleymen? Maghdurum tügep, nepisim üzüldi, – dēdim.

<sup>18</sup> U manga yene bir qētim qol tegküzüp, tēninge maghdur berdi. <sup>19</sup> U manga:

– Xuda sēni eziz kōridu, qorqma, aman bol! Chidamliq, batur bol, – dēdi.

Uning bu sözlirini anglap, manga tēximu maghdur kirdi. Men:

---

⑥ **Perishte** – Perishtilarning bir qismi Xudadin yüz örgenidi. Ular sheytanning xizmitini qilidu.



– Hezritim, siz manga küch-quwwet berdingiz, emdi sözlewëring! – dëdim.

<sup>20-21</sup> – Yëninggha nëme üçhün kelgenlikimni bilemsen? – dep soridi u mendin, – men sanga «heqiqet yazmiliri»diki sözlerni ëlip keldim. Men qaytip bërip, Përsiye padishahliqigha hökümraniq qilidighan perishte bilen jeng qilimen. Këyin Yunan padishahliqigha hökümraniq qilidighan perishte meydangha chiqidu. Isra'iliyeni qoghdaydighan perishte Mika'ildin bashqa, manga yardem bëridighan hëchkim yoq.

## 11-bab

<sup>1</sup> Midiyalıq Dari'os hökümraniqining birinchi yili men bash perishte Mika'ilgha yardem bërip, uni qoghdap turghanidim.

### Jenub we shimal padishahliqliri

<sup>2</sup> Perishte yene mundaq dëdi:

– Emdi men sanga heqiqiy bolidighan ishlarni ëytıp bërey. Përsiye padishahliqigha yene üç padishah hökümraniq qilidu. Këyin tötinchi padishah meydangha këlidu. U bashqa padishahlargha qarighanda nahayiti döletmen bolidu. U küchiyip, qudret tapqanda, hemmisini Yunan padishahliqigha qarshi jengge atlanduridu. <sup>3</sup> Uningdin këyin yene bir küchlük padishah meydangha chiqidu. U chong hoquqni igilep, özi xalighinini qilidu. <sup>4</sup> U eng qudret tapqanda, padishahliqi tötke bölünüp këtidu. Textige ewladliri warisliq qilalmaydu. Uning texti yiltizidin qomurup tashlinip, bashqilargha bërilibdu. Lëkin padishahliq u höküm sürgen waqittikidek küchlük bolmaydu.

<sup>5</sup> Këyin jenub padishahi<sup>⑦</sup> qudret tapidu, lëkin serkerdilirining ichidin uningdinmu küchlük biri meydangha këlip, tëximu zor padishahliqqa hökümraniq qilidu. <sup>6</sup> Birnechche yildin këyin, jenub padishahi shimal padishahi <sup>⑧</sup>bilen ittıpaq tüzüp, qizini uninggha yatliq qilidu. Lëkin qizi özining tesirini uzaqqiche saqlap qalalmighachqa, bu ittıpaq uzun dawamlıshalmaydu. Qizi, qizining ëri, balisi we qizi bilen bille barghan xizmetkarlıri biraqla öltürülıdu.

<sup>7</sup> Këyin, qizining qërendashlıridin biri jenub padishahliqigha padishah

⑦ *Jenub padishahi* Misir padishahini körsitidu.

⑧ *Shimal padishahi* Süriye padishahini körsitidu.

bolidu. U shimal padishahliqining qoshunlirigha hujum qilib, qel'esige bäsip kiridu we ularni meghlup qilidu.<sup>8</sup> U shimal padishahliqtiki ilahlirining butlirini we butlarga atalghan altun-kümüshtin yasalghan qimmetlik nersilerni olja ëlip, jenub padishahliqi bolghan Misirgha ëlip këtidu. U këyinki birnechche yil ichide shimal padishahliqigha hujum qilmaydu.<sup>9</sup> Këyin shimal padishahi jenub padishahining zëminigha basturup këlidu, lëkin chëkinishke mejbur bolidu.<sup>10</sup> Shimal padishahining shahzadiliri jengge hazirlinip, zor qoshun teshkilleydu. Shahzadilerdin biri düshmen qel'esige kelkündek bäsip këlidu.

<sup>11</sup> Jenub padishahi qattiq ghezeplinidu. U shimal padishahigha hujum qilib, uning zor qoshunini esirge alidu.<sup>12</sup> Jenub padishahi düshmen qoshunini esirge alghanliqidin meghrurlinip, tümenligen ademlerni qirip tashlaydu. Biraq uning ghelibisi uzungha barmaydu.

<sup>13</sup> Birnechche yildin këyin shimal padishahi burunqidin küchlük qoshun teshkillep, xil qorallanghan qudretlik qoshunni jenubqa bashlap këlidu.<sup>14</sup> U chaghda nurghun kishiler jenub padishahigha qarshi bash këtüridu. Ey Daniyal, sëning xelqingning ichidiki bezi zorawanlarmu asiqliq qilib, ghayilirini emelge ashurmaqchi bolidu, lëkin ular meghlup bolidu.<sup>15</sup> Shimal padishahi jenub padishahliqigha tewe mustehkem bir sheherni muhasirige ëlip, uni bësiwalidu. Jenub qoshuni qarshiliq qilalmaydu. Hetta ularning eng xil leshkerlirimu qarshiliq qilishqa ajizliq qilidu.<sup>16</sup> Shimal padishahi xalighan ishini qilidu, hëchkim uninggha qarshiliq qilalmaydu. U güzel Isra'iliye zëminini igilep, uni weyran qilish imkaniyitige ige bolidu.

<sup>17</sup> Shimal padishahi pütün qoshuni bilen seperge atlinishqa niyet qilidu. U jenub padishahi bilen ittapaq tüzüp, qizini uninggha yatliq qilidu, chünki u jenub padishahliqini yoqitish niyitige kelgenidi. Lëkin uning bu pilani emelge ashmaydu.<sup>18</sup> Këyin shimal padishahi dëngiz boyidiki xelqlerge hujum qilib, nurghun xelqlerni boysunduridu. Lëkin yaqa yurtluq bir serkerde uning edipini bërip, qilghan qilmishigha yarisha jazasini bëridu.<sup>19</sup> Shuning bilen shimal padishahi öz dölitidiki qel'elirige chëkinidu, mushu meghlubiyettin këyin iz-dëreksiz, ghayib bolidu.

<sup>20</sup> Uning textige warisliq qilghuchi xezinisini bëyitish üçün emeldarini ewetip, xelqtin her türlük alwan-sëliqlarni yighidu. Lëkin uzun ötmey padishah öltürülidu. Uning ölümü jengde emes, belki suyiqest bilen bolidu.

<sup>21</sup> Shuningdin këyin bir yarimas adem padishah bolidu. Uning text

warisi bolush hoquqi bolmisimu, emma u bashqilarning teyyarliqsiz turghan peytidin paydilinip, hiyligerlik qilip, padishahliqni tartiwalidu.

<sup>22</sup> U özige qarshi chiqqan qoshunlarni, jümlidin ehde shahzadisimu<sup>⑨</sup> yoqitidu. <sup>23</sup> Kêlishim tüzüsh arqiliq bashqa xelqlarni aldaydu. Gerche

uninggha egeshkenler az bolsimu, emma u barghanseri qudret tapidu.

<sup>24</sup> Bashqilar teyyarliqsiz turghanda, bayliqi mol ölkilerge tajawuz qilip kiridu. U ejdadliridin hêchkimmu qilip baqmighan ishlarni qilip, olja alghan mal-mülüklirini egeshküchilirige üleshtürüp bëridu. U qel'elerge hujum qilishni pilanlighan bolsimu, emma uning künliri uzungha barmaydu.

<sup>25</sup> U zor qoshun topla, pütün küchi bilen jenub padishahigha hujum qilidu. Jenub padishahimu qudretlik qoshuni bilen jengge atlinidu. Lëkin jenub padishahi suyiquestke uchrup, jengde ghelibe qilalmaydu. <sup>26</sup> Uning hemdastixanliri uni weyran qilidu. Leshkerliri jengde tarmar bolup, köpinchisi halak bolidu. <sup>27</sup> Këyin bu ikki padishah bir dastixanda tamaqqa daxil bolidu. Lëkin her ikkilisi bir-birini aldaydighan yaman niyetlerde bolidu. Emma aqiwiti Xuda belgiligen waqitta yüz bëridighan bolghachqa, ularning pilanliri emelge ashmaydu. <sup>28</sup> Shimal padishahi nurghun gheniyetlerni ëlip yurtigha qaytidu, lëkin u Xudaning muqeddes ehdisige qarshi turush niyitige këlidu. U yolda xalighinini qilip, andin öz yurtigha qaytidu.

<sup>29</sup> Waqti kelgende, shimal padishahi jenubqa yene bësip këlidu. Lëkin bu qëtimqi ehwal ilgirikige oxshimaydu. <sup>30</sup> Kittimliqlar<sup>①</sup>ning këmiliri uninggha hujum qilip, uni qorqutuwëtidu, u chëkinishke mejbur bolidu. Shimal padishahi muqeddes ehdining kishilirige ghezep qilish arqiliq achchiqini chiqiridu we muqeddes ehdini terk etküchilerni mukapatlaydu.

<sup>31</sup> Shimal padishahining qoshunliri muqeddes ibadetxanigha basturup kirip, u yerni bulghaydu. Kündilik qurbanliqlarni toxtitip, weyranchiliq ëlip këlidighan yirginchlik bir nersini muqeddes ibadetxanigha ornitidu.

<sup>32</sup> Shimal padishahi muqeddes ehdige boysunmighanlarni shërin-shëker sözler bilen aldap, yënigha tartidu. Lëkin Xudani tonuydighanlar qozghilip, qarshiliq körsitidu.

<sup>33</sup> Xelq ichidiki dana yolbashchilar xelqqe telim bëridu. Lëkin, dana

⑨ Bu belkim bash rohaniyni körsitidu.

① Rimliqlarni körsitishi mumkin.

yolbashchilarning beziliri melum mezigil ichide jengde halak bolidu, beziliri otta köyüp ölidu, beziliri bolsa esirge chüshidu yaki bulang-talangga uchraydu. <sup>34</sup> Qiyinchiliq mezigilide Xudaning xelqi azghine yardemge ërishidu. Nurghun kishiler ularning seplirige qoshulghan bolsimu, emma ularning köpliri chin niyetliri bilen qoshulmighanidi. <sup>35</sup> Bezi dana yolbashchilar azab chëkidu, lëkin ular chekken azabliri arqiliq zaman axirighiche tawlinidu, paklinidu we qusursiz bolidu. Bu ish taki Xuda belgiligen kün kelgüche dawamlashidu.

<sup>36</sup> Shimal padishahi xalighinini qilidu. U tekebburliship, özini «herqandaq ilahlardinmu ulughmen» dep maxtaydu. Hetta hemme ilahlarning ilahi bolghan Perwerdigargha qarshi sözlep, kupurluq qilidu. U taki Xudaning ghezipi kelgüche dawamliq shundaq qilidu. Xuda özining qararlarini özgertmey, choqum emelge ashuridu. <sup>37</sup> Shimal padishahi ejdadliri choqunup kelgen ilahlarghimu hörmət qilmaydu, ayallar etiwarlaydighan ilahnimu közge ilmaydu. U özini herqandaq ilahtin ulugh dep qaraydu. <sup>38</sup> Emma ejdadliri choqunup baqmighan qorghanlar ilahigha choqunidu. U bu ilahqa altun, kümüş, yaqut we bashqa qimmatlik sowghatlarni teqdim qilidu. <sup>39</sup> Öz qorghinini yat xelqning ilahi arqiliq muhapizet qilidu. Öz hökümrانliqini qobul qilghuchilargha shan-sherep we yuqiri mertiwə ata qilidu. Ularni yer-zəmin bilen mukapatlaydu.

<sup>40</sup> Zaman axiri bolghanda jenub padishahi shimal padishahigha hujum qilidu. Shimal padishahi jeng harwiliri, jeng tulparliri we kəmilirini ishlitip, küchlük qayturma zerbe bəridu. Uning qoshunliri kelkündək bəsip kəlip, nurghun döletlerni bəsiwalidu. <sup>41</sup> Hetta güzel Isra'iliye zəminigha bəsip kirip, on minglighan kishilerni öltüridu. Peqet Idom, Mo'ab xelqi we Ammonlarning rehberliri qəchip qutulidu. <sup>42</sup> Shimal padishahi nurghun döletlergə bəsip kirgende, hetta Misirmu uning changgilidin qəchip qutulalmaydu. <sup>43</sup> U Misirning altun-kümüşlirini we bashqa qimmat bahaliq buyumlirini talan-taraj qilidu. Liwiyilikler we Kushlarni boysunduridu. <sup>44</sup> Kəyin sherq we shimaldin kelgen xewerler shimal padishahini alaqzade qilidu. U ghezeplinip, hujumgha ötüp, düşmenlirini teltöküs yoqitidu. <sup>45</sup> U dēngiz we Isra'iliyediki körkem, muqəddes tagh arisigha bərip, u yerde shahane chədirilirini tikidu. Emma u shu yerde jan bəridu, hēchkim uni qutquzuwalalmaydu.

Daniyal

## 12-bab

### Zaman axiri

<sup>1</sup> Perishte gëpini dawamlashturdi:

– U chaghda xelqingni qoghdighuchi bash perishte Mika'il meydangha chiqidu. Andin xelqing apiride bolghandin buyan hëchqachan bolup baqmighan apetlik bir dewrni bashtin kechüridu, lëkin xelqingning ichidiki nami hayatliq deptirige pütülgenlarning hemmisi nijatliqqa ërishidu. <sup>2</sup> Qara yer baghrida yatqanlarning nurghunliri tirilidu. Ularning beziliri menggölük hayatliqqa ërishidu; beziliri nomusta qëlip, menggölük shermende bolidu. <sup>3</sup> Dana yolbashchilar asman gümbizidek nurluq bolidu, kishilerge toghra yol körsetkenler yultuzlardek menggü parlap turidu.

<sup>4</sup> I Daniyal, sen emdi bu pütükni axirlashturup, taki zaman axirighiche pëchetliwetkin. Nurghun kishiler yüz bermekchi bolghan ishlar üstide yürek qanlirini serp qiliship, chüshenchige ige bolidu.

<sup>5</sup> Andin, men Daniyal etrapqa qarisam, yene ikkiylen turuptu, biri deryaning bu teripide, yene biri qarshi teripide iken. <sup>6</sup> Ulardin biri, deryaning üstide turghan, kendir rextin tikilgen libas artqan hëliqi biridin:

– Bu ajayip weqelarning axirlashidighinigha qanchilik waqit këtidu? – dep soridi.

<sup>7</sup> Men uning ikki qolini asmangha kötürüp, menggü hayat Xudaning nami bilen qesem qilip: «Bir mezgil, ikki mezgil we yene yërim mezgil këtidu. Xudaning xelqi uchrawatqan bu ziyankeshlik axirlashqanda, bu ishlarning hemmisi tügeydu» dep jawab bergenlikini anglidim.

<sup>8</sup> Uning sözini anglihan bolsammu, emma nëme dëmekchi bolghanliqini chüshenmidim. Shunga men:

– Hezritim, bu ishlarning aqiwiti qandaq bolidu? – dep soridim.

<sup>9</sup> U mundaq dëdi:

– Ey Daniyal, sen këtiwergin, chünki bu sözler zaman axirighiche pëchetlinip, mexpiy tutulidu. <sup>10</sup> Bu azablar arqiliq nurghun kishiler tawlinidu, paklinidu we qusursiz bolidu. Yamanlar chüshenmey, yamanliq qiliwëridu, peqet danalar chüshinidu. <sup>11</sup> Kündilik qurbanliqlarni toxtitip, weyranchiliq ëlip këlidighan yirginchlik bir nerse ornitilghan künden bashlap, 1290 kün ötidu. <sup>12</sup> Axirighiche sadiq bolup,

## Daniyal

1335 kün saqlighanlar neqeder bextlik-he! <sup>13</sup> Ey Daniyal, sen axirghiche  
sadiq bol, këyin alemdin ötisen. Zaman axirida in'amingni alghili qayta  
tirilisen.



# Obadiya

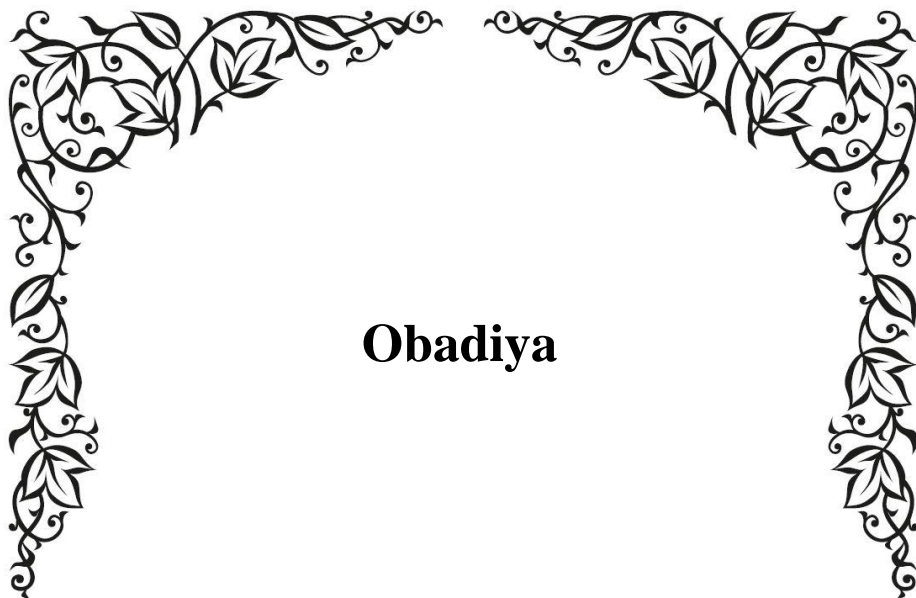
## (Qisqiche chüshendürüş)

*Miladiyedin burunqi 586-yili Babil qoshunliri Yehudiyening paytexti Yërusalëmni ishghal qilghanda, qoshna padishahliq bolghan Idom bu sheherni bulang-talang qilishqa qatnashti. Idomliqlar qëchiwatqan Yehudiyeliklernimu tutup Babillargha tapshurup berdi. Babillar ularning bezilirini öltürdi, bezilirini qul qildi. Idom xelqi Esawning ewladliri bolup, Esaw Yaqupning akisi idi, Yaqupning ewladliri Yehudiyelikler idi. Gerche Idom xelqi Yehudiye xelqi bilen qërindash xelq bolsimu, Idomluqlar Yehudiyeliklerge hëchqandaq hësdashliq qilmidi.*

*Köp qisim Yehudiyelikler sürgün qilinghanda, Obadiya peyghember Yërusalëmda qaldurulghanidi. U, Idomluqlarning, bëshigha kün chüshken qoshnilirigha rehimsizlerche mu'amile qilghanliqini eyibleydu we ularning halak bolidighanliqidin aldın bësharet bëridu. U, Xudaning öz xelqining shan-sheripini eslige keltüridighanliqini we padishahliqning Perwerdigargha mensup bolidighanliqini aldın ëytidu.*

### **Tëzis:**

1. *Idomning jazalinishi (1-ayettin 14-ayetkiche)*
2. *Xudaning soraq künining yëqinlishi (15-ayettin 21-ayetkiche)*



## Obadiya

<sup>1</sup> Bu Obadiyagha kelgen wehiydur.

Bu, Igimiz Perwerdigarning Idom xelqi toghrisida ëytqanliridur.

Perwerdigar ellerge elchi ewetip, ular arqiliq: «Idomgha qarshi urush qilishqa teyyarlininglar!» dëgen. Biz bu xewerni angliduq.

<sup>2</sup> Perwerdigar Idom xelqi toghrisida mundaq deydu:

«Anglanglar! Men emdi silerni xelqlarning arisidiki ajiz xelq qilib qoyimen.

Siler pütünley nezerdin chüshüp këtisiler.

<sup>3</sup> Tekebburluqunglar silerni aldaydu.

Silerning paytextinglar qiyadiki qorghandur,

öyünglar bolsa ëgiz taghdidur.

Shunga siler könglünglerde:

‘kim bizni bu yerdin tartip chüshüreleydu?’ deysiler.

<sup>4</sup> Lëkin siler bürküttin ëgiz uchup, yultuzlar arisigha uwa salsanglarmu,

men yenila silerni tartip chüshüreleymen.

<sup>5</sup> Këchisi öyge oghri kirse, öydiki hemme nersini ëlip ketmeydighu,

kishiler üzümlerni yighqanda, azraq qaldurup qoyidighu,

lëkin silerning düshmininglar silerni pütünley yoqitiwëtidu.

<sup>6</sup> Ey, Esawning ewladliri, siler pütünley talan-taraj qilinisiler!



Yoshurup qoyghan bayliqlinglar tēpiwēlinidu we ēlip kētilidu.

<sup>7</sup> Silerning barliq ittitaqdishinglar silerni öz zēmininglardin qoghliwētidu,

siler bilen tinch ötken kishiler silerni aldap meghlup qilidu,  
siler bilen bille ghizalangan kishiler silerge tuzaq quridu,  
siler gheplet ichide qēlip hēchnēmīni bilmeysiler.»

<sup>8</sup> Bu waqitta, Perwerdigar mundaq deydu:

«Men Idomning danishmenlirini

hemde Esawning taghliridin kelgen meslihetchilerni yoqitimen!

<sup>9</sup> Ey Tēman shehiri, sēning leshkerliring hoduqup kētidu.

Esawning taghliridiki xelqning hemmisi qirghin qilinidu!

<sup>10</sup> Ey Idom, Yaqupning ewladlirigha, yeni tughqanliringgha zorawanliq qilghanliqing üçün

iza-ahanetke qalisen,

hemde menggülükke weyran qilinisen.

<sup>11</sup> Ular tajawuzgha uchrighanda, sen ulargha yardem qilmay, yiraq turiwalding.

Yatlar Yērusalēmdiki bayliqni taliship chek tashlap, talan-taraj qilghanda,

sen xuddi Isra'illarning bir dūshminige oxshap qalding.

<sup>12</sup> Tughqanliring bextsizlikke uchrighan künde

ularning bextsizlikidin xushal bolmasliqing kerek idi.

Yehudiye xelqi weyran bolghan künde shadlanmasliqing kerek idi.

Ular bextsizlikke yoluqqan künde mesxire qilmasliqing kerek idi.

<sup>13</sup> Mēning xelqim bala-qazagha uchrighan künde, sen ularning shehirige kirmesliking kerek idi.

Ular bala-qazagha uchrighan künde, sen xushal bolmasliqing kerek idi.

Ular bala-qazagha uchrighan künde, sen ularning bayliqlirini bulimasliqing kerek idi.

<sup>14</sup> Sen töt kochining ēghizida turuwēlip, qēchiwatqanlarni qirmasliqing kerek idi.

Ular weyran bolghan künde, sen ularni dūshmenlerge tutup bermesliking kerek idi.»

### **Xudaning soraq künining yëqinlashishi**

<sup>15</sup> «Men Perwerdigarning pütkül ellerni soraqqa tartidighan küni yëqinlashmaqta!

Ey Idom, sen qilmishinggha yarisha jazalinisen!

Rezilliking öz bëshinggha chüshidu!

<sup>16</sup> Mëning xelqim muqeddes tëghimda jaza sharabini toluq ichiwetti, emde sen we etrapingdiki ellermu bu jaza sharabini toluq ichiwëtisiler.

Shundaq, siler jaza sharabini ichiwëtisiler.

Siler xuddi hëchqachan mewjut bolup baqmighandek yoqap këtisiler.

<sup>17</sup> Lëkin Si'on tëghi qachqanlarning panahlinidighan jayigha aylinidu, u bir muqeddes zëmin bolidu.

Yaqupning ewladliri qaytip këlip, öz zëminigha ige bolidu.

<sup>18</sup> Yaqupning ewladliri otqa oxshash bolidu.

Yüsüpnung ewladliri yalqungha oxshash bolidu.

Lëkin Esawning ewladliri paxalgha oxshash bolidu.

Ular köyüp këtüp, pütünley yoqilidu.

Esawning ewladliridin hëchkim qalmaydu.»

Bu, Perwerdigarning ëytqan sözliridur.

<sup>19</sup> Käyin, Negëb chöllükide yashighan Xudaning xelqi Idom taghlirini qaytidin igileydu.

Gherbiy ëdirliqlarda yashighanlar Filistiyeliklarning zëminini igileydu.

Ular Efrayim we Samariye zëminlirini igileydu.

Binyaminler Gil'ad zëminini igileydu.

<sup>20</sup> Sürgün qilinghan Isra'il xelqi öz zëminigha qaytip këlidu, ular Fënikiyë zëminining Zarifat shehirigiche bolghan jaylarni igileydu.

Yërusalëmda tutqun qilinip, Sifarad shehiride sergerdan bolup yürgenler qaytip këlidu,

ular Negëb chöllükidiki sheherlerni igileydu.

<sup>21</sup> Ular ghelibe qilghandin këyin, Si'on tëghigha këlüp,

Idom taghlirigha hökümraniq qilidu.

Padishahliq Perwerdigargha mensup bolidu.



# Yunus

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Yunus miladiyedin burunqi sekkizinchi esirde yashighan Xudaning bir peyghembiridir. U chaghlarda Isra'iliye ikki padishahliqqa bölünüp, shimaldikisi yenila Isra'iliye, jenubtikisi bolsa Yehuda dep atalghandi.*

*Xuda da'im Isra'iliye we Yehudaning padishahliri we xelqlirige öz peyghemberlirini ewetip, ularni Xudaning yolida mēngishqa yētekligen, shundaqla gunah ötküzmeslik we saxta ilahlargha choqunmasliq heqqide agahlandurup turghan. Xuda hemme xelqlerni söyidu, shunga u bezide bashqa ellergimu öz peyghemberlirini ewetken.*

*Muqeddes Kitabning «Yunus» dēgen qismida Yunus peyghemberning Xuda teripidin yat bir elge ewetilgenliki heqqide bayan qilinghan. Xuda uninggha Xudaning xelqining düshmini dep qaralghan Ninewi dēgen sheherge bērishni buyrughan.*

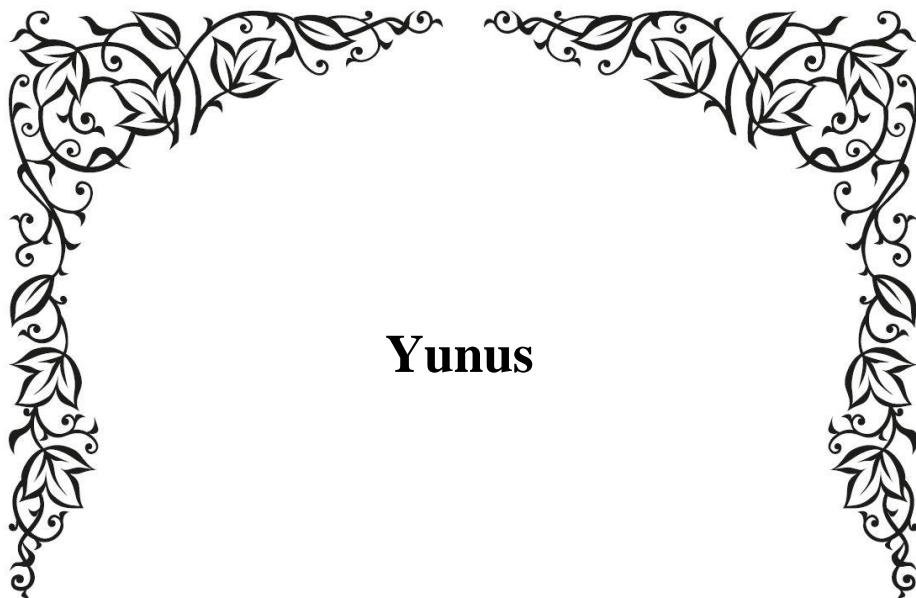
*«Yunus»ta teswirlengen asasiq mezmun Xudaning Yunus peyghemberge tapshurghan sözliri emes, belki Xuda Yunus peyghemberni Ninewi shehirige ewetkenden bashlap, Yunus peyghemberning bēshidin ötküzgen kechürmishliridir.*

*Gerche peyghemberler aliy xisletlik kishilerdin bolsimu, ular yenila ajiz insanlardur. Mesilen Yunus peyghember Ninewi shehirige bērishni xalimighan hem Xudaning u sheherdikilerni jazalishini arzu qilghan. Shunga u Xudagha boysunmighan halda, Ninewi shehirige barmay, eksiche qarshi yōnilishke yolgha chiqqan. «Yunus»ta Xudaning özige boysunmighan peyghemberge qandaq mu'amile qilghanliqi teswirlinidu.*

*Gerche Ninewilikler Xudaning xelqi bolmisimu, Xuda yenila ularni söygen. Xuda Yunus peyghemberning qelbini Ninewiliklerni xuddi Xuda özi u xelqni söygendek söyidighan qilip özgertishni xalighan.*

### Tēzis:

- 1. Yunusning Xuda teripidin chaqirilishi we Xudaning emrige boysunmasliqi (1-bab)*
- 2. Yunusning du'a qilishi we nijatliqqa ērishishi (2-bab)*
- 3. Yunusning Ninewiliklerni agahlandurush bilen Xudagha boysunushi (3-bab)*
- 4. Yunusning Xudaning Ninewiliklerge körsetken mēhir-shepqitige achchiqlinishi (4-bab)*



# Yunus

## Yunusning Perwerdigarning huzuridin qéchishi

<sup>1</sup> Bir küni Amittayning oghli Yunusqa Perwerdigardin wehiy keldi.

<sup>2</sup> Perwerdigar mundaq dëdi:

– Sen Ninewi dëgen büyük sheherge derhal bërip, u sheherdikilerge ularning üstidin chiqarghan hökümümni jakarla, chünki ularning qilghan rezillikliri manga yëtip keldi!

<sup>3</sup> Lëkin Yunus özini Perwerdigarning huzuridin qachurush üçün shu'an qarshi yönilishke mangdi. U Jaffa shehirige bërip, Ispaniyege baridighan bir këmini tapti we këmining yol heqqini tölep, këmige chiqip, këmichiler bilen bille Ispaniyege barmaqchi boldi. U: «U yerge qëchip barsam, Perwerdigarning huzuridin yiraq bolimen» dep oylidi.

<sup>4</sup> Biraq Perwerdigar dëngizgha küchlük boran ewetkenidi, dëngizda dehshetlik boran-chapqun chiqip, këmini parchiliwetkili tas qaldi.

<sup>5</sup> Shuning bilen këmichiler qattiq wehimige chüshüp, herqaysi öz ilahlrigha yalwurdi. Këme yëniklisun dep, ular këmidiki mallarni dëngizgha tashlashti. Yunus u waqitta këmining astinqi bölümide yëtip, qattiq uyqugha ketkenidi. <sup>6</sup> Këme bashliqi Yunusning yënigha këlip, uninggha:

– Sen nëmishqa uxlap yatisen? Tur, ilahinggha yalwur! Belkim uning bizge neziri chüsher, shundaq bolsa halak bolmaymiz, – dëdi.

<sup>7</sup> Këmichiler:

– Bizning mushu balayi'apetke duchar bolushimizgha kim seweblik ikenlikini körüp baqayli, – dëyiship chek tartishqanidi, chek Yunusqa chiqti. <sup>8</sup> Ular uningdin:

– Eytqina, bu balayi'apetni kim keltürüp chiqardi? Sen nëme qilidighan ademsen, qeyerdin kelding, qaysi el-millettinsen? – dep sorashti. <sup>9</sup> Yunus ulargha:

– Men Ibraniymen, dëngiz we quruq tupraqlarni yaratqan ershtiki Perwerdigargha ëtiqad qilimen, – dep jawab berdi

<sup>10</sup> Yunus yene ulargha özining Perwerdigarning huzuridin qëchip yürgenlikini ëytip bergenidi, këmichiler uni anglap intayin qorqushup ketti we:

– Bundaq qëchip yürgining nëmisi! – dëdi. <sup>11</sup> Boran-chapqunlar ewjige chiqqanliqtin, ular uningdin:

– Biz sanga nëme qilsaq dëngiz dolquni biz üçhün pesiyidu? – dep sorashti. <sup>12</sup> Yunus ulargha:

– Men shuni bilimenki, mëning sewebimdin siler mushu dehshetlik boran-chapqungha uchridinglar. Mëni kötürüp dëngizgha tashlanglar, dëngiz dolquni siler üçhün pesiyidu, – dep jawab berdi.

<sup>13</sup> Këmichiler eksiche palaqni jënining bariche urup, këmini qirghaqqa ëlip barmaqchi boldi-yu, algha ilgiriliyelmididi, chünki boran-chapqunlar barghansëri ewjige chiqqanidi. <sup>14</sup> Shuning bilen ular Perwerdigargha:

– I Perwerdigar, sendin ötünimizki, bu ademning jënigha zamin bolghanliqimizdin bizni halak qilmighaysen. Bigunah ademning qënini töküsh gunahini bizning üstimizge yüklimigeysen. I Perwerdigar, bularning hemmisini öz iradeng boyiche qilghansen, – dep yalwurdi.

<sup>15</sup> Andin këyin ular Yunusni kötürüp dolqunlap turghan dëngizgha tashlighanidi, boran shu'an bësildi. <sup>16</sup> Këmichiler bu weqeni körgechke Perwerdigardin qattiq qorqushup, uninggha qurbanliq qilishti we qesemler bërishiti.

<sup>17</sup> Perwerdigar yoghan bir bëliqni Yunusni yutuwëlishqa ewetkenidi. Yunus bëliqning qorsiqida üç këche-kündüz qaldi.

## 2-bab

### Yunusning du'asi

<sup>1</sup> Yunus bëliqning qorsiqida öz Xudasi bolghan Perwerdigargha mundaq du'a qildi:

<sup>2</sup> Nale qildim Perwerdigargha külpette qalghinimda,  
qulaq saldi u manga.

Peryad chektim chongqur yëridin ölükler diyarining,  
qulaq saldinq nalemgë sen mëning.

<sup>3</sup> Sen tashliding mëni tëgige chongqur dëngizning,  
qorshiwaldi mëni küchlük sular,  
bësip ötti üstümdin dolqunliring, örkeshliring.

<sup>4</sup> Mundaq dëdim shu peytte:

Tashlinip kettim men sëning neziringdin,  
körimen yene muqeddes ibadetxanangni lëkin.

<sup>5</sup> Jënimni alghudek qorshiwaldi mëni sular,  
oriwaldi örkeshler,  
chirmiwaldi bëshimni dëngizdiki ot-chöpler.

<sup>6</sup> Chöküp kettim dëngizdiki taghlarning ullirigha,  
chiqish yolliri menggüge ëtilgen jaygha.

Lëkin i Perwerdigar, Xudayim,  
qutquzuwaldinq jënimni ölükler diyaridin özüng.

<sup>7</sup> Chiqip këtey dëgende jënim,  
i Perwerdigar, sëni yad ettim.

Yetti du'ayim sanga,  
sëning muqeddes ibadetxananggha.

<sup>8</sup> Erzimes butlarga choqunidighanlar  
Perwerdigarning mëhir-muhebbitini terk ëter.

<sup>9</sup> Lëkin men bolsam sunarmen sanga,  
shükürler bilen qurbanliqlar.

Wapa qilarmen qilghan qesemlirimge,  
chünki nijatliq këler Perwerdigardinla.

<sup>10</sup> Shuning bilen Perwerdigar hëliqi bëliqqa buyruq qilghanidi. Bëliq Yunusni quruqluqqa qusup chiqardi.

### 3-bab

#### Yunusning Xudagha boysunushi

<sup>1</sup> Perwerdigardin Yunusqa ikkinchi qëtim wehiy keldi. <sup>2</sup> Perwerdigar uninggha:

– Sen Ninewi dëgen büyük sheherge derhal bërip, u sheherdikilerge men sanga tapshuridighan sözlerni jakarla, – dëdi.

<sup>3</sup> Yunus shu'an Perwerdigarning sözige bina'en, Ninewige bardi. Ninewi alahide chong bir sheher bolup, uni arilap chiqishqa üch kün këtetti. <sup>4</sup> Yunus sheherge kirip, bir künlük yolni mangghandin këyin:

– Qiriq kündin këyin Ninewi shehiri xarab qilinidu! – dep jakarlidi.

<sup>5</sup> Buning bilen Ninewilikler Xudagha ishinip, roza tutushni qarar qildi. Pütün sheher xelqi mertiwisi yuqiri-töwen bolsun, hemmisi chige rextke yöginip, towa qilghanliqini bildürüshti. <sup>6</sup> Bu xewer Ninewi padishahigha yetkende, u textidin chüshüp, tonini sëliwëtip, chige rextke yöginip, külda milinip olturdi.

<sup>7</sup> Padishah özi we emeldarlirining namida Ninewiliklerge mundaq emr chüshürdi: «Meyli adem meyli haywan, meyli kala meyli qoy bolsun, hemmisi hëchnëme tëtimisun, ular hëchnëme yëmisun, sumu ichmisun.

<sup>8</sup> Pütkül adem we haywanlar chige rextke yögensun. Herbir adem Xudagha qattiq yalwursun hemde yaman yolidin yansun, zorawanliqtin qol üzsun. <sup>9</sup> Kim bilidu, Xuda shuning bilen niyitidin, qehr-ghezipidin yënip, bizni halak qilmay qoyamdu tëxi!»

<sup>10</sup> Xuda ularning emellirini yeni yaman yolliridin yanghanliqini körgende, ilgiri özi jakarlighan, ularning üstige chüshürmekchi bolghan balayi'apetlerni ulargha chüshürmidi.

### 4-bab

#### Yunusning Xudaning körsetken mëhir-shepqitige achchiqlinishi

<sup>1</sup> Yunus bu ishtin tolimu narazi bolup, nahayiti achchiqlandi. <sup>2</sup> Shunga u Perwerdigargha mundaq dëdi:

– I Perwerdigar, öz yurtumda turghinimda sëning shundaq qilidighanliqingni öz-özümge ëytmişanmidim?! Men sëning intayin mëhriban we rehimdil Xuda ikenlikingni bilettim. Sen asanliqche

ghezeplenmeysen, mëhir-muhebbetke tolghansen. Balayi'apet keltürüshtin yëniwalidighanliqingni bilettim. Shunga Ispaniyege qachmighanmidim?! <sup>3</sup> Emdi, i Perwerdigar, jënimni alghin! Tirik yashighinimdin ölginim yaxshi!

<sup>4</sup> Perwerdigar uninggha jawaben:

– Achchiqlinishing toghrimu? – dëdi.

<sup>5</sup> Shuning bilen Yunus sheherning sirtigha chiqip, sheherning sherq teripide olturdi. U bir chelle tikip, uning sayisida olturup, Ninewi shehiride nëme weqe yüz bëridighanliqigha nezer saldi. <sup>6</sup> Perwerdigar Xuda Yunusni köngül gheshtlikidin qutuldurush üçün, bir qapaq pelikini ündürüp, Yunusning bëshigha saye bolsun dep, uning üsti teripige yëyildurdi. Yunus bolsa qapaq peliki üçün intayin xush boldi. <sup>7</sup> Lëkin etisi etigende Xuda özi bir qurti ewetti. Bu qurt këlip, qapaq pelikini yep, uni kësip qurutuwettti. <sup>8</sup> Kün chiqqanda, Xuda kün chiqish tereptin issiq shamal chiqarghanidi, qiziq aptap Yunusning bëshigha chüshüp, uni halidin ketküzdi. Shunga u ölümni tilep: «Tirik yashighinimdin ölginim yaxshi!» dëdi.

<sup>9</sup> Lëkin Xuda uningdin:

– Sëning bu qapaq peliki üçün achchiqlinishing toghrimu? – dep soridi.

– He'e, achchiqimda ölgüdek bolup qaldim! – dep jawab berdi Yunus.

<sup>10</sup> Perwerdigar uninggha:

– Sen özüng ya östürmey, ya uninggha emgek singdurmey, bir këchide ösüp, ikkinchi këchisi yoq bolup ketken bir tüp qapaq pelikige shunche iching aghrighan yerde, <sup>11</sup> men aq-qarini perqlendürelmeydighan bir yüz yigirme ming adimi we nurghun haywanliri bar Ninewidek chong sheherge ich aghritmay turalamdım?! – dëdi.





# Xabaquq

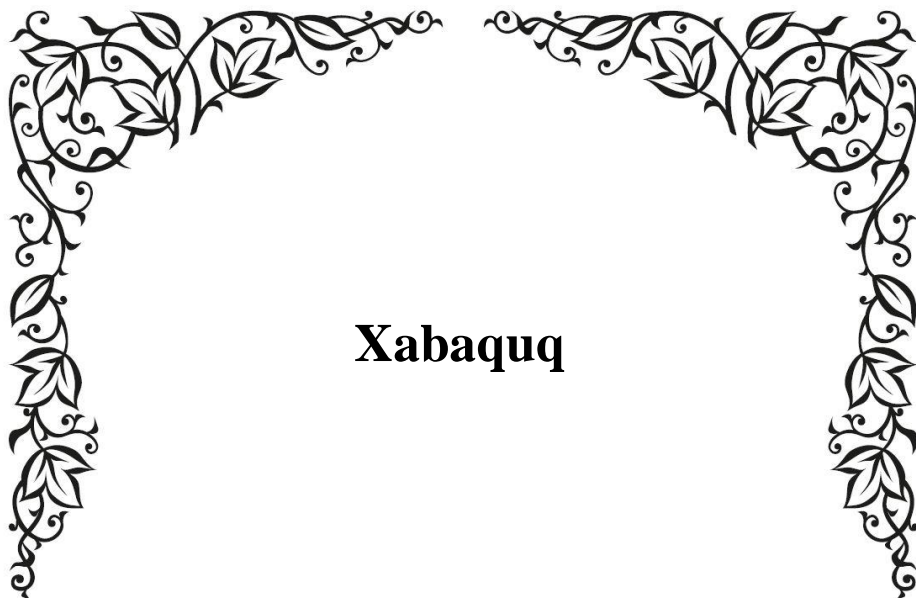
## (Qisqiche chüshendürüş)

«Xabaquq» miladiyedin burunqi 7-esirning axirida Babil hökümrانliqi dewride yëzilghan. «Xabaquq»ning birinchi we ikkinchi bablirida Xuda bilen Xabaquq peyghember otturisiidiki söhbet bayan qilinghan. U chaghlarda Yehudiye qanunsizliq we chiriklik ewj alghanidi, shunga Xabaquq peyghember adaletsizlik we jinayetke tolghan Yehudiye üstidin Xudagha shikayet qilghan. Shu chaghdada Xuda Xabaquq peyghemberge Yehuda xelqini Babilliqar arqiliq jazalaydighanliqini ëytqan. Xudaning uninggha bergen bu jawabi Xabaquq peyghemberni qattiq heyranliqta qaldurghan. Chünki Yehuda xelqidin nechche hesse artuq gunahkar bolghan Babilliqarlarni Xudaning Yehudiye xelqini jazalash wasitisi qilishini Xabaquq peyghember hëch chüshinelmigen we bundaq qilishni u adaletsizlik, dep hës qilghan. Wahalenki, yaratquchi Xuda Xabaquq peyghemberge, özining Babilliqarlarning hakawurluqigha ghezeplinidighanliqini, shundaqla ularnimu axiri jazalaydighanliqini ëytqan. Xabaquq peyghember Xudaning öz xelqige azab-oqubetlerge berdashliq bëreleydighan küch-qudret bëridighanliqigha we ularni qutquzidighanliqigha ishengen.

Axirqi babta, Xabaquq peyghemberning du'aliri, Perwerdigarning qudriti we ulughluqigha ëytqan hemdusanaliri bayan qilinghan.

### Tëzis:

1. Xabaquq peyghemberning shikayiti we Perwerdigarning jawabi (1-bab 1-ayettin 2-bab 1-ayetkiche)
2. Rezillerge këlidighan jaza (2-bab 2-ayettin 20-ayetkiche)
3. Xabaquq peyghemberning du'asi (3-bab )



# Xabaquq

<sup>1</sup> Bu, Xabaquq peyghemberge kelgen wehiydur.

## **Xabaquqning nale qilishi**

<sup>2</sup> I Perwerdigar, qachanghiche nale qilsam qulaq salarsen?

«Zorawanliq boluwatidu!» dep chaqirsammu qutquzmamsen?

<sup>3</sup> Nēme üchün mēni shunchiwala naheqchilikni körüşke zorlaysen?

Nēme üchün yamanliqni körüp turup perwa qilmaysen?

Qayaqqa qarisam körginim weyranchiliq we zorawanliq,  
hemme yerde jēdel-majira, urush-talash.

<sup>4</sup> Netijide qanun küchini yoqatqan,  
adaletmu hergiz otturigha chiqalmighan.

Reziller heqqaniylarni qorshiwalghan,  
adalet burmilanghan.

## **Perwerdigarning jawabi**

<sup>5</sup> Yat ellerge qarap bēqinglar!

Körgenliringlardin heyran-hes qalisiler.

Men silerning bu zamaninglarda bir ish qilmaqchimenki,  
siler anglapmu ishenmeysiler.

<sup>6</sup> Mana, men rehimsiz we qiziqqan Babil xelqini kücheytmekchimen.  
Ular jahangha yürüş qilip, bashqilarning makanlirini igiliwalidu.

## Xabaquq

<sup>7</sup> Ular qorqunchluq, wehshiy xelqtur.

Ular intayin hakawur bolup, öz aldigha petiwa chiqirishidu.

<sup>8</sup> Ularning atliri yilpizdin chaqqan,  
gugumdiki ach bōridin hoshiyardur.

Ularning atliqliri yiraqtin chēpiship kēlip,  
oljini qamallash üchün xuddi bürküttek shungghup chüshidu.

<sup>9</sup> Ularning hemmisi zorawanliq qilish üchünla kēlidu.  
Qoshunlar xuddi qumluqtiki borandek basturup kēlip,  
qumdek hēsabsiz kishilerni esir alidu.

<sup>10</sup> Ular padishahlarni mesxire qilip,  
hökümdarlarni zangliq qilidu.  
Ular sheher sēpillirini körüp külüşhüp kētidu,  
ular topa dōwisi yasap sēpilgha chiqip,  
sheherlerni ishghal qilidu.

<sup>11</sup> Ular shiddetlik borandek tēz kēlip tēz ötüp kētidu,  
ular öz küchini «ilah» dep bilgen gunahkarlardur.

**Xabaquqning yene nale qilishi**

<sup>12</sup> I Perwerdigar, muqeddes Xudayim, sen ezeldin bar Xudasen!  
Shundaq iken biz yoqalmaymiz.

I Perwerdigar, sen üstimizdin hökümingni yürgüzüşke Babilliqlarni  
teyinliding.

I Xuda, sen mustehkem qoram tashtursen, sen Babilliqlarni bizni  
jazalashqa tikliding.

<sup>13</sup> Lēkin közliring shunche pakki, rezillikke qarap turalmaysen,  
sen yamanliqqa chidap turalmaysen.

Shundaq iken sen nēme üchün bu mekkarlarga chidap turisen?  
Reziller özliridin heqqaniyraq ademlerni yutuwatsa,  
nēmishqa jim turisen?

<sup>14</sup> Sen xelqlerni dēngizdiki bēliqlardek qilip qoydung,  
bashlamchisi yoq dēngiz mexluqliridek qilip qoydung.

<sup>15</sup> Babilliqlar qarmaq bilen ularning hemmisini tutidu,  
ularni tor tashlap süzüwalidu,  
yayma tor tashlap yighiwalidu,  
ular xushalliqidin shadlinidu.

<sup>16</sup> Shundaq qilip ular öz torigha choqunup, uninggha qurbanliq qilidu.  
Yayma torigha küje köydüridu.

## Xabaquq

Chünki ular bu torliri bilen heshemetlik yashaydu,  
ularning ta'amliri nahayiti moldur.

<sup>17</sup> Ular qachanghiche toxtimastin torini tashlap,  
xelqlarni dawamliq rehimsizlerche qirghin qilidu?

## 2-bab

<sup>1</sup> Men közitish munarida turup közetchilik qilimen,  
sëpilda turup qarawulluq qilimen.

Perwerdigarning manga nëme dep jawab bërishini kütüp qarap  
turimen,  
shundila uninggha qilghan shikayetlirim toghrisida qandaq jawab  
bërishni bileleymen.

### Perwerdigarning ikkinchi qëtimliq jawabi

<sup>2</sup> Perwerdigar manga jawab bërip mundaq dëdi:

«Sanga ayan qilghan sözlirimni yëziwal!

Uni tash taxtigha ëniq qilip pütkin!

Xewerchi yügürüp këtiwëtip, uni asan oqup, jakarliyalaydighan  
bolsun!

<sup>3</sup> Chünki bu wehiy belgilengen waqitta emelge ashidu,  
uning emelge ëshish waqti tëzla këliduki, hergiz yalghan bolup  
chiqmaydu.

Gerche asta këliwatqandek bilinsimu, sewr qilip kütkin.

U jezmen emelge ashiduki, hergiz këchiktürülmeydu.

<sup>4</sup> Sözlirim shuki:

Özini chong tutqan ademning qelbi rezilliship ketken bolidu.<sup>②</sup>

lëkin heqqaniylar Xudagha bolghan sadaqetmenliki bilen yashaydu.

<sup>5</sup> Haraq<sup>③</sup> Babilgha xa'inliq qilidu.

U hakawurluqidin hëchqachan jim turalmaydu.

U xuddi jesetke toymas görge,

yaki ölükler makanigha oxshash ach közdur,

---

② Bu jümle Ibraniy tilida: «Özini chong tutqan adem halak bolidu» dëgen menide bolushimu mumkin.

③ Haraq – Ibraniy tilida «bayliq» dëgen menidimu bolushi mumkin.

u ellerning hemmisini yighip,  
barliq xelqlarni esirge alidu.

<sup>6</sup> Lëkin bu eller Babilliqlarni mesxire we tene gepler bilen mazaq qilip, mundaq deydu:

‘Halinglarga way, ey, mal-dunya oghrilap, döwiligenler!

Aldamchiliq bilen bëyighanlar!

Bu qilmishinglar qachanghiche dawamlishar?’

<sup>7</sup> Qerzdarlar tosattinla qozghalmasmu?

Ularning qozghilishi silerni shürkendürmesmu?

U chaghda siler ularning oljisi bolisiler.

<sup>8</sup> Chünki siler nurghun ellerni talan-taraj qildinglar,

shunga ularning hayat qalghanliri emdi silernimu talan-taraj qilidu.

Chünki siler kishilerning qënini töküp,

ularning zëmin we sheherlirini puqraliri bilen qoshup halak qildinglar.

<sup>9</sup> Halinglarga way, ey naheq yol bilen pul tëpip, öyini mal-dunyagha toldurghanlar!

Ziyan-zexmettin saqlinish üçün uwisini ëgiz yerge qurghanlar!

<sup>10</sup> Öz suyiquestliringlar öz naminglarga dagh chüshüridu,

siler nurghun xelqlarni yoqatqanliqinglar üçün,

özünglarga halaket ëlip këlisiler.

<sup>11</sup> Öyünglarning tëmidiki tashlar silerge qarshi towlislar,

torustiki yaghach limlarmu silerge eks-sada qayturar.

<sup>12</sup> Halinglarga way, ey qan töküsh bedilige sheher qurghanlar,

rezillik bilen sheher berpa qilghanlar!

<sup>13</sup> Qudretlik Serdar Perwerdigar insanlarning bayliqining otqa otun bolidighanliqini,

ellerning bihude mëhnet qilip halidin këtidighanliqini irade qilghan emesmu?

<sup>14</sup> Xuddi sular dëngizni toldurghandek,

pütün yer yüzi Perwerdigarning ulughluqini bilish bilen toldurulidu.

<sup>15</sup> Halinglarga way, ey qoshna ellerge haraq ichküzenler!

Siler ularning yalingach halitini körüsh üçün ulargha tulumlap

haraq ichküzisiler.

<sup>16</sup> Siler shan-sherepge ërishmestin, belki shermendilikte qalisiler.  
Ichish! Senlarning xetnisizlikinglar ashkarilansun!

Perwerdigarning ong qolidiki azabqa tolghan qedehtiki sharabni  
ichish nöwiti senlerge keldi.

Shan-sheripinglar shermendilikke aylinidu.

<sup>17</sup> Siler Liwan ormanliqlirini k sip tashlighan bolsanglar,  
emdi özünglarmu shundaq k sip tashlinisiler!

Haywanlarni qiynighan bolsanglar,

emdi silermu wehimige ch shisiler!

Chünki siler kishilerning q nini t k p,

z min we sheherlirini puqraliri bilen qoshup halak qildinglar.

<sup>18</sup> Butning qolidin n me ish kelsun?

Uni adem oyup chiqqanghu!

Yalganchiliqqa ishend ridighan quyma butlarningmu n me paydisi  
bar?

 zi yasiwalghan, gep qilalmaydighan butqa choqunush n mid gen  
exmeqliq-he!

<sup>19</sup> Yaghachqa: ‘oyghan!’, jansiz tashqa: ‘tur!’ d g chilerning haligha  
way!

Bu butlar silerge yol k rsitelemdu?

Qarap b qinglarchu, gerche uning sirti altun-kümüsh bolsimu,  
u bir jansiz nersighu!

<sup>20</sup> Perwerdigar bolsa özining muqeddes ibadetxanisididur,  
pütkül jahan uning aldida sh k bolsun.»

### 3-bab

#### Xabaquq peyghemberning du'asi

<sup>1</sup> Xabaquq peyghemberning du'asi: («Shigyonot»<sup>④</sup> boyiche  yt lghan)

<sup>2</sup> I Perwerdigar, s ning shöhritingni anglidim,

---

④ Shigyonot – «shigyonot»ning menisi namelum bolup, u melum m lodiynening yaki melum muzikiliq körsetme bolushi mumkin.

## Xabaquq

eyminermen ulughwar ishliringdin, i Perwerdigar.  
 Zanimimizda shu ishlarni qayta qilghaysen,  
 shu ulughwar ishliringni qayta körsetkeysen,  
 ghezeplengendimu rehimdillikingni ësingdin chiqarmighaysen.

<sup>3</sup> Kördümki kelgenlikini Xudaning Tëman zëminidin,  
 kördümki chüshkenlikini muqeddes Xudaning Paran tēghidin.  
*Sëlah*<sup>⑤</sup>

Uning ulughluqi kökni qaplidi,  
 toldi pütkül yer-zëmin uninggha ëytilghan hemdusanalargha.

<sup>4</sup> Uning julasi xuddi tang nuridek parlaq,  
 qudret yoshurunghan qolidin chëqilar chaqmaq.

<sup>5</sup> Qorqunchluq këseller yürer uning aldida,  
 we hem këler waba uning arqisida.

<sup>6</sup> Toxtighanda u, këler lertzige jahan,  
 nezer salghinida titrisher xelq hamam.  
 Bolsimu qedimiy taghlar kukum-talqan,  
 tüzlinip ketsimu ebediy dawan,  
 özgermes uning qilghanliri hamam.

<sup>7</sup> Kördümki chëdirlardiki ghemge patqan Kushan qebilisini,  
 kördümki chëdirlardiki wehimidin titrigen Midyan xelqini.

<sup>8</sup> I Perwerdigar, achchiqlanghanmiding deryalargha?  
 Ghezeplengenmiding ëqinlargha?  
 Atliringni minip, ghelibilik jeng harwiliringni heydiginingde,  
 tashqanmidi qehring dëngizlargha?

<sup>9</sup> Turar oqyaying jengge teyyar,  
 turar oqdanda liq oqlar. *Sëlah*  
 ayriding tashqin bilen yer yüzini,  
<sup>10</sup> tewrendi taghlar körgende sëni.

Kelkün këlip, sular örkeshlep,  
 yetti pelekke shawqunliri.

<sup>11</sup> Chaqnishida uchuwatqan oqliringning,

---

⑤ Sëlah – bu söz muzika ilmidiki bir atalghu bolushi mumkin. «Zebur» 3-munajat 2-ayetke qaralsun.

julasida parqiraq neyzengning,  
toxtap qaldi kün bilen ay ershte.

<sup>12</sup> Zëmingha tashliding qedem ghezippingde,  
ëzip tashliding ellerni qehringde.

<sup>13</sup> Yaq! Belki kelding öz xelqingni qutquzushqa,  
tallighininggha nijatliq bërishke.

Sen rezillerning yol bashlamchisini urdung,  
weyran qilding pütünley uning egeshküchilirini. *Sëlah*

<sup>14</sup> Yoqatting öz qorali bilen düshmenning serkerdisini.  
Borandek atlanghanidi tarqitiwëtishke ular bizni,  
körengligen bizni asan qolgha këlidighan olja dep.

<sup>15</sup> Atliring bilen cheylep, chalghitting dëngizni,  
tashqinlatting dëngizdiki ulugh sularni.

<sup>16</sup> Anglap bularni shürkündi tënim.

Shawqundin hem titridi lëwim.

Qorqunchtin boshap ketti söngeklirim,  
ghal-ghal titrep, deldengship turalmay qaldim.

Kütermen shundimu sewrchanliq bilen,  
bizge hujum qilghuchilargha balayi'apet këlidighan küngiche.

<sup>17</sup> Meyli mëwe bermisun enjür derixi,

yaki yoq bolsun tallarda üzüim,

meyli mëwe bermisun zeytun derixi,

yaki bermisun ëtizlar hosul,

meyli yoqilip ketsun qotandiki qoylar,

we yaki yoqilip ketsun ëghildiki kalilar,

<sup>18</sup> shadlinarmen yenila Perwerdigardin,

xushalliq taparmen nijatkarim Xudadin.

<sup>19</sup> Küch-quwwitimdur mëning Igem Perwerdigar.

Putlirimni qilar u këyikningkidek,

mangalarmen shunda men ëgiz taghlarda.

(Tarliq sazlar tengkishide ëytilsun dep, neghmichiler bëshigha tapshurulghan.)





# Zifaniya

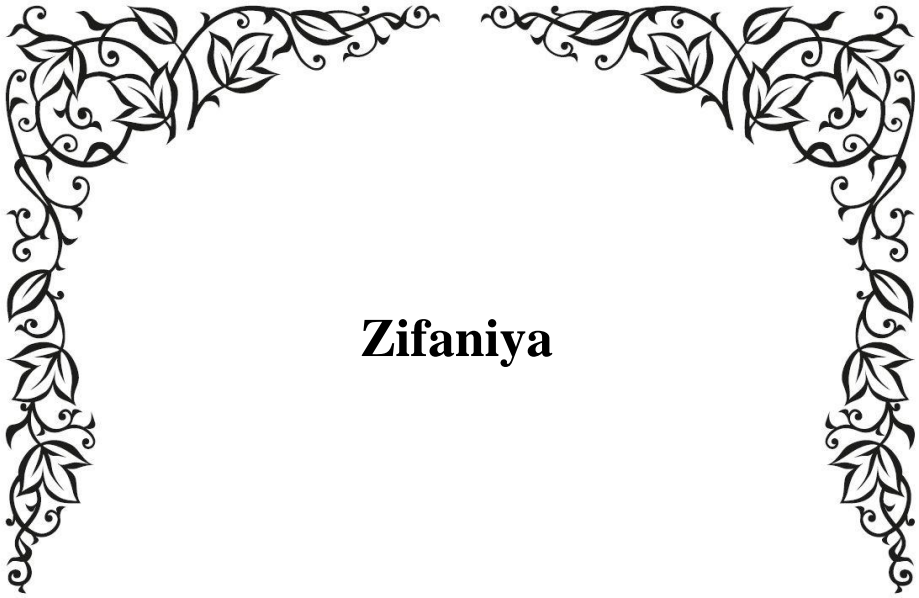
## (Qisqiche chüshendürüş)

*Zifaniya miladiyedin burunqi 7-esirning ikkinchi yërimida yashap, Xudaning wehiysini yetküzgen bir peyghemberdur. U wehiy yetküzgen bu ishlar padishah Yoshiya miladiyedin burun 621-yili ëlip barghan diniy islahatlardin birnechche yil burun bolghan bolushi mumkin. Zifaniya peyghember xelqni «Perwerdigarning jaza küni»din agahlanduridu.*

*U waqitta Yehuda xelqi saxta ilahlargha choqunghanliq sewebidin jazalinidu. Perwerdigar bashqa xelqlernimu jazalaydu. Gerche Yërusalëm kelgüside weyran qilinsimu, lëkin këyinche u sheherning adil we kemter xelqi bilen eslige keltürülidu.*

### **Tëzis:**

1. *Perwerdigarning soraq küni (1-bab 1-ayettin 2-bab 3-ayetkiche)*
2. *Isra'iliyege qoshna yurtlarning gumran bolushi (2-bab 4-ayettin 15-ayetkiche)*
3. *Yërusalëmgha këlidighan balayi'apetler we nijatliq (3-bab 1-ayettin 20-ayetkiche)*



# Zifaniya

<sup>1</sup> Bu, Zifaniyagha Perwerdigardin kelgen wehiydur. Zifaniya Kushning oghli, Kush Gidalyaning oghli, Gidalya Amaryaning oghli, Amarya Xizkiyaning oghlidur. Shu waqitta Amonning oghli Yoshiya Yehudiyege padishah idi.

## Perwerdigarning soraq küni

<sup>2</sup> Perwerdigar mundaq deydu:

«Men yer yüzidiki hemme nersini süpürüp tashlaymen.

<sup>3</sup> Insanlarni, haywanlarni, asmandiki qushlarni, dëngizdiki bëliqlarni halak qilimen.

Rezillerni yiqitimen. Yer yüzidin insanlarni yoq qilimen.

Buni men Perwerdigar jakarlidim.

<sup>4</sup> Men Yehudiye we Yërusalëmda yashawatqanlarni jazalash üçün qol kötürimen.

Ilah Ba'algha choqunidighanlarning hemmisini yoq qilimen, butperes rohaniylar hëchkimning ëside qalmaydu.

<sup>5</sup> Ögzilerge chiqiwëlip, kün, ay we yultuzlarga choqunidighanlarni, manga sejde qilip, mëning namimda qesem qilghan turuqluq yene ilah Molekning nami bilen qesem qilghanlarni halak qilimen.

<sup>6</sup> Mendin waz kechken, mëni izdimigen,

mendin meslihet sorimighanlarni yoq qilimen.»

<sup>7</sup> Igimiz Perwerdigarning aldida jim turunglar,  
chünki Perwerdigarning soraq küni kēlidighangha az qaldi.  
U öz xelqini qurbanliqqa teyyarlap, qurbanliq qilghuchilarni tallidi.

<sup>8</sup> Perwerdigar mundaq deydu:  
«Manga qurbanliq qilinidighan küni emeldarlarni, xan  
jemetidikilerni we  
yat xelqlarning örp-adetlirige bērilgenlerni jazalaymen.  
<sup>9</sup> U küni butpereslarning adetliridek bosugha atlighanlarni<sup>⑥</sup> we  
xojayinlirining öyliride  
zorawanliq we aldamchiliq qilghanlarni jazalaymen.»

<sup>10</sup> Perwerdigar mundaq deydu:  
«U küni siler bēliq derwazisidin yigha awazini,  
sheherning yēngi mehellisidin peryad awazini  
we taghlardin güldürligen awazni anglaysiler.

<sup>11</sup> Ey bazardiki xalayıq, peryad qilinglar,  
chünki pütün sodigerler halak bolidu,  
sētiqchilar yoqitilidu.

<sup>12</sup> U chaghda, men Yērusalēmni chiragh bilen yorutup, tekshürüp  
chiqimen.

Gunahqa pētip olturghan biperwa gunahkarlarni,  
yeni ‘ Xuda yaxshiliqmu qilmaydu, yamanliqmu qilmaydu’  
dēgüchilerni jazalaymen.

<sup>13</sup> Ularning mal-dunyaliri bulang-talanggha uchraydu,  
öyliri xarabilikke aylandurulidu.  
Ular hēchqachan özliri salghan öylerde olturalmaydu.  
Ulargha öz üzümlarlıqıdın chiqqan sharabni ichish nēsip bolmaydu.»

<sup>14</sup> Perwerdigarning chong soraq künining kēlishige az qaldi,  
az qaldi, u kün nahayiti tēzla kēlidu!

U külpetlik bir kündur!

U chaghda eng batur ezimetmu peryad qilidu!

<sup>15</sup> U ghezep, derd-elem künidur,

---

⑥ Birinchi Samu'il 5- bab, 1-ayettin 5-ayetkiche qaralsun.

xarab bolidighan, weyran bolidighan kündür,  
qarangghu zulmet we qara bulutlar qaplaydighan kündür.

<sup>16</sup> U, burghilar chëlinip, chuqan-sürenler sëlinip,  
mustehkem sheherler we ëgiz munarlarga hujum qilinidighan  
kündür.

<sup>17</sup> Perwerdigar mundaq deydu:  
«Men insanlarga balayi'apet ekëlip,  
ularni emalardek timisqilap mangdurimen.  
Chünki ular manga qarshi gunah qildi.  
Ularning qanliri yundidek tökülüp,  
jesetliri chirtilip tashlinidu.»

<sup>18</sup> Perwerdigarning ghezipi kelgen küni  
altun-kümüşlirimu ularni qutquzalmaydu.  
Uning reshk oti pütün zëminni köydürüp,  
yer yüzidiki hemme insanlarni dehshetlik halda halak qilidu.

## 2-bab

### **Xelqni towa qilishqa muraji'et qilish**

<sup>1</sup> Ey nomussiz xelq, uyqungni ach!

<sup>2</sup> Waqtinglar samandek tozup, belgilengen waqit yëtip kelmeste,  
Perwerdigarning ghezep oti yanmasta,  
uning qehr-ghezep küni yëtip kelmeste  
uyqungni ach!

<sup>3</sup> Ey, Perwerdigarning emrlirige kemterlik bilen qulaq salghuchilar,  
Perwerdigarni izdenglar!

Adaletni qoghliship,  
kemter bolunglar.

Perwerdigarning soraq künide  
belkim siler Perwerdigarning ghezipidin qoghdilip qalisiler.

### **Isra'iliyening qoshnilirining haligha way**

<sup>4</sup> Gaza shehiride hëchkim qalmaydu,  
Ashqilon qaqasliship këtidu.

Ashdodluqlar chüshkiche qoghlap chiqirilidu.

Eqron ahalilirimu sheherdin yiltizi bilen qomurup tashlinidu.

<sup>5</sup> Ey dengiz boyidiki Kirëtler, halinglarga way!

Ey Ken'anda turidighan Filistiyelikler,

Perwerdigar siler qarshi mundaq deydu:

«Men silerni weyran qilimen,

biringlarnimu qoymay yoq qilimen.»

<sup>6</sup> Dengiz boyidiki jayinglar bayawangha aylinip,

peqet malchilarning kepiliri bilen qoy qotanlirila qalidu.

<sup>7</sup> Yer-zëminliringlarni aman qalghan Yehuda qebilisidikiler igileydu.

Ular u yerlerde qoy bëqip,

Ashqilondiki öylerde këchisi yatidu.

Perwerdigar Xuda ularning halidin xewer ëlip,

ilgiriki parawan hayatini eslige keltüridu.

<sup>8-9</sup> Qudretlik Serdar Perwerdigar mundaq deydu:

«Men Mo'ablarning mesxiriliri

we Ammonlarning haqaretlirini anglidim.

Ular xelqimni mesxire qilip,

zëminlirini bësiwalidighanliqi heqqide jar saldi.

Men – Isra'illar ëtiqad qilip kelgen Xuda menggü mewjutluqum bilen  
qesem qilimenki,

Mo'ab jezmen Sodomdek,

Ammonlar Gomoradek weyran bolidu.

Ularning yerlirini shor we chëqir tiken bësip,

menggülük chöl-bayawangha aylinidu.

Aman qalghan xelqim ularni bulang-talang qilip,

zëminlirini bësiwalidu.»

<sup>10</sup> Mo'ab we Ammonlar tekebburliship,

Qudretlik Serdar Perwerdigarning xelqini mesxire qilip, haqaretlidi.

Shuning üçün ular jazasini yeydu.

<sup>11</sup> Perwerdigar ularni alaqzade qiliwëtidu.

U, dunyadiki saxta ilahlarni yoqitidu.

Andin dunyadiki herbir xelq öz tupriqida uninggha ibadet qilidu.

<sup>12</sup> Perwerdigar mundaq deydu:

«Ey Kushlar<sup>⑦</sup>, silermu urushta ölisiler.»

<sup>13</sup> Perwerdigar shimaldiki Assuriyege qarshi qol kötürüp,  
Ninewi shehirini qaqas chöl-bayawangha aylanduruwëtidu.

<sup>14</sup> U yer kala, qoy, we her xil haywanlarning makani bolup qalidu.  
Xarabiliklerdiki tüwrüklerni huwqushlar makan qilip,  
dëriziliride huwlishidu.

Qaghilar bosughilarda qaqildishidu.

Imaretlarning këdir yaghachliri qomurulup këtidu.

<sup>15</sup> Bu sheherning aqiwiti mana mushundaq bolidu.

Bu sheher: «Men büyük sheherdurmen, mëning tengdishim yoqtur»  
dep, maxtinip,

özini xatirjem hës qilishidu,

birau q qaqaslaship, yawayi haywanlarning makanigha aylinidu.

U yerdin ötken-kechkenler qollirini shiltiship, mesxire qilishidu.

## 3-bab

### Yërusalëm shehirining gunahliri

<sup>1</sup> Asiyliqqa, chiriklikke we zulumgha tolghan Yërusalëmning haligha  
way!

<sup>2</sup> U hëchkimge boysunmidi.

Hëchkimning terbiyesini qobul qilmidi.

U Perwerdigargha tayanmidi,

Xudagha yëqinlashmidi.

<sup>3</sup> Uning emeldarliri hörkirigen shirlargha oxshaydu;  
soraqchiliri bir tal söngeknimu etige qaldurmaydighan ach  
börilerdektur.

<sup>4</sup> Peyghemberliri tekebbur, hiyligerdur.

Rohaniyliri ibadetxanini bulghap,

Xudaning qanunini depsende qilidu.

<sup>5</sup> Perwerdigar yenila adaletliktur, Yërusalëm bilen billidur.

U adaletsiz ishlarni hergiz qilmaydu.

Her küni heqiqetni üzüp qoymay namayan qilsimu,

---

⑦ **Kushlar** – Hazirqi Efiyopiye we Sudanda yashighan xelqtur.

lëkin adaletsizler nomus qilmaydu.

<sup>6</sup> Perwerdigar mundaq deydu:

«Yat xelqlarni yoqattim,  
ularning sheher we sêpil munarlarini gumran qildim.  
U yerdin hëchkim ötmeydighan boldi.  
Ularining sheherlarini xarabige aylandurdum.  
Kochilarini chölleshtürüp, hëchkimni qaldurmidim.

<sup>7</sup> U chaghda ‘xelqim choqum mendin eyminip, terbiyemni qobul qilidu.

Shundaq bolghanda, bëkitkinim boyiche ularning turalghulirini weyran qilishimning zörüiyiti qalmaydu’ dep oyilghanidim.  
Lëkin ular yaman ishlargha tëximu meptun bolup qaldi.»

<sup>8</sup> Perwerdigar mundaq deydu:

«Emdi mëni kütünglar,  
mëning soraq künümni kütünglar!  
Men hemme eller we xelqlarni yighip,  
ulargha qehr-ghezipimni chëchish qararigha keldim.  
Pütün dunya ghezep otum bilen weyran qilinidu.»

### **Yërusalëmning qutquzulushi**

<sup>9</sup> «Këyin, pütün xelqlarning manga bir niyette ibadet qilip, birlikte xizmet qilishi üçün, ularning ëghizlarini paklaymen.

<sup>10</sup> Tarqitiwëtilgen xelqim Kush deryalirining qarshi qirghaqliridin këlip, manga hediye teqdim qilidu.

<sup>11</sup> Ey xelqim,

u chaghda silerning mendin yüz örügininglar üçün nomus qilishinglarning hajiti qalmaydu.

Chünki men ichinglardiki tekebbur we hakawurlarni yoqitimen.  
Siler mëning muqeddes tëghimda qayta kibirlik qilmaysiler.

<sup>12</sup> Men ichinglardiki kemter we pëqir kishilarni qaldurimen.  
Ular mëning namimdin panahliq izdeydu.

<sup>13</sup> Hayat qalghan Isra'illar

yaman ishlarni qilmaydu,  
 yalghan sözlimeydu,  
 aldamchiliq qilmaydu.  
 Ular yep-ichip xatirjem yashaydu,  
 hechkim ularni qorqutmaydu.»

### **Xushalliq munajiti**

<sup>14</sup> Ey Si'on qizi<sup>⑧</sup>, tentene qil, ey Isra'il, chuqan sal!

Ey Yërusalëm qizi, xushalliqqa chöm!

<sup>15</sup> Perwerdigar sëni jazalashtin yandi!

U sëning dühmenliringni qoghlap chiqardi.

Perwerdigar – Isra'iliyening padishahi

sen bilen billidur,

sëning emdi bala-qazadin qorqushung bihajettur.

<sup>16</sup> Shu küni Yërusalëmgha mundaq dëyilidu:

«Ey Si'on, qorqma!

Qolliring boshiship ketmisun,

<sup>17</sup> Perwerdigaring Xuda sen bilen billidur,

u qudretlik qutquzghuchidur.

U sendin xushal bolup, tentene qilidu.

U muhebbiti bilen sanga teselli bëridu.

U sendin shadlinip, naxsha ëytidu.»

<sup>18</sup> Perwerdigar mundaq deydu:

«Siler hëyt qilalmighanliqinglardin meyüslengenidinglar,

silerni emdi yighip, nomusta qaldurmaymen.

<sup>19</sup> Shu chaghda men silerge zulum salghanlarning hemmisini  
 jazalaymen.

Ajizlarni qutquzup,

sürgündikilerni yighimen.

Ularning nomusini sherepke aylandurup,

namini pütün dunyagha tarqitimen.

<sup>20</sup> U chaghda men silerni yighip,

yurtunlargha apirimen.

---

⑧ *Si'on qizi* – Si'on Yërusalëmdiki tagh bolup, bu yerde «Si'on qizi» Yërusalëm we uning xelqige oxshililgan. U yene «Yërusalëm qizi» depmu atilidu.



Uningdin këyin, dangqinglarni pütün dunyagha tarqitimen.  
Silerni qayta güllendürüp, medhiye we shan-sherepke sazawer  
qilimen.»



# Hagay

## (Qisqiche chüshendürüş)

«Muqeddes kitab»ning «Ezra» qismida Isra'illarning miladiyedin ilgiri 538-yili Babilidiki sürgündin Yërusalëmgha qaytqanliqi bayan qilinidu. Isra'illar Yërusalëmgha qaytip këlip buzuwëtilgen ibadetxanini qaytidin qurushqa bashlaydu. Ular ikki yilda ibadetxanining ulini püttüridu. Lëkin shu etrapta yashawatqan yat xelqlarning ibadetxana qurulusigha tosqunluq qilishi tüpeylidin, ibadetxana qurulusi toxtap qalidu.

Miladiyedin ilgiri 519-yili Xudadin Hagay peyghemberge ibadetxana qurulusini dawamlashturush toghrisida: «Ibadetxanining pütmeslikidiki asasliq seweb, shu etrapta yashawatqan yat xelqlarning tosqunluq qilishida emes, belki Yehudiylarning özide» dëgen wehiy këlidu. Chünki, ular Perwerdigargha atalghan ibadetxanini yasashtin köre, öz öylirini yasashni ewzel körgenidi.

Perwerdigar Hagay peyghember arqiliq Yehudiylargha: «Eger siler mëning emrlirime boysunsanglar, silerge mol hosul we amanliq bërish bilen birge, qaytidin bext ata qilimen» deydu.

Perwerdigar yene Dawut padishahning ewladi Zirubbabelge özining pütkül ellerni zilzilige keltüridighanliqini, shundaqla möhürlük üzüknü qayturup bëridighanliqini ëytidu. Shuning bilen Xuda Dawut padishahqa: «Ewladliring taj-textingni dawam qilidu» dëgen wedisini dawamlashturidu.

### Tëzis:

1. Ibadetxanining qaytidin bina qilinishi toghrisidiki wehiy (1-bab 1-ayettin 15-ayetkiche)
2. Yëngi ibadetxanining kelgüsi shan-sheripi toghrisidiki wehiy (2-bab 1-ayettin 9-ayetkiche)
3. Bext-sa'adetning Xudagha ita'etmenliktin këlidighanliqi toghrisidiki wehiy (2-bab 10-ayettin 19-ayetkiche)
4. Yehudiyening bashliq Zirubbabel toghrisidiki wehiy (2-bab 20-ayettin 23-ayetkiche)



# Hagay

## Ibadetxanining qaytidin qurulushi

<sup>1</sup> Dari'os padishah hakimiyet tutqan 2-yili 6-ayning 1-küni<sup>⑨</sup>, Perwerdigardin Hagay peyghember arqiliq Shi'altëlning oghli – Yehudiyening boshliqi Zirubbabelge we Yozadaqning oghli bosh rohaniy Yëshuwagha wehiy keldi.

<sup>2</sup> Qudret Igisi Perwerdigar shundaq deyduki: «Bu xelq Perwerdigarning ibadetxanisini qaytidin qurushning waqit-sa'iti tëxi yëtip kelmidi, dep yürüdü.»

<sup>3</sup> Perwerdigardin Hagay peyghember arqiliq yene bir wehiy keldi:

<sup>4</sup> «Hazir ibadetxanam xarabiliqta turuwatsa, silerning heshemetlik öylerde olturidighan waqtinglarmu? <sup>5</sup> Siler qiliwatqan ishinglarni oylap bëqinglar! <sup>6</sup> Siler köp tërighan bolsanglarmu, biraq alghan hosulunglar az boldi. Siler ghizalinişiler, lëkin peqet toymaysiler. Su ichisiler, lëkin yenila ussap turisiler. Kiyim kiyisiler, lëkin peqet issimaysiler. Silerning ish heqqinglar xuddi töshük hemyangha salghan puldek yoqap këtüdü.

<sup>7-8</sup> Siler bëshinglarga kelgen bu ishlarning sewebini oylap bëqinglar! Emdi siler taghqa chiqip, yaghach kësip këlüp, ibadetxanamni qaytidin

---

<sup>⑨</sup> Hazirqi zaman kalëndari boyiche miladiyedin ilgiriki 520-yili 8-ayning 29-künige toghra këlüdü.

## Hagay

qurup chiqinglar. Shuningdila men xursen bolimen hem shan-sherep tapimen. Bu, men Perwerdigarning sözliridir! <sup>9</sup> Siler mol hosul ëlishni ümid qilghanidinglar, biraq hosul az chiqti. Hosulni öyge ëlip kelgininglarda, men yene berikitini uchuruwettim. Nëme üçün? Men Qudretlik Serdar Perwerdigar shundaq deymenki: chünki siler öz öyüglarni yasash bilenla bolup këtüp, mëning ibadetxanam tëxiche xarabliqta turuwatidu. <sup>10-11</sup> Shu sewebtin, yamghur yagmay, qurghaqchiliq bolup yëringlar hosul bermidi. Men ëtiz we ëdirliqliringlarda qurghaqchiliq apiti bolushqa emr qildim. Shuning bilen zira'etliringlarga, sharab we zeytun yëghinglarga we yerdin chiqidighan barliq ösümlüklerge, shundaqla adem hem mal-waranliringlarchimu ziyan yetti. Emgikinglarmu bikargha ketti.»

### **Xudadin kelgen wehiyge emel qilish**

<sup>12</sup> Bu waqitta Shi'altëlning oghli Zirubbabel, Yozadaqning oghli bash rohaniy Yëshuwa we sürgündin qaytip kelgen barliq xelq, Perwerdigar, yeni ular özliri ëtiqad qilip kelgen Xudadin kelgen bu wehiyge emel qildi. Ular Perwerdigarning Hagay peyghember arqiliq qilghan sözini anglighanda, Perwerdigardin qorqushqa bashlidi. <sup>13</sup> Perwerdigarning xewerchisi Hagay peyghember xelqge yene bu wehiyni yetküzüp mundaq dëdi: «Perwerdigar shundaq deydu: ‘men silerge yar bolimen!’»

<sup>14</sup> Shuning bilen Perwerdigar, Shi'altëlning oghli – Yehudiyening bashliqi Zirubbabel, Yozadaqning oghli bash rohaniy Yëshuwa we barliq xelqning rohini urghutti. Ular özliri ëtiqad qilip kelgen Xuda – Qudretlik Serdar Perwerdigarning ibadetxanisini qaytidin qurup chiqishni bashliwetti. <sup>15</sup> Bu weqe Dari'os padishah hakimiyet tutqan 2-yili 6-ayning 24-küni<sup>①</sup> boldi.

## **2-bab**

### **Yëngi ibadetxanining kelgüsi shan-sheripi**

<sup>1</sup> Shu yili 7-ayning 1-küni<sup>②</sup> Perwerdigardin Hagay peyghemberge

---

① Hazirqi zaman kalëndari boyiche miladiyedin ilgiriki 520-yili 9-ayning 21-künige toghra këlidu.

② Hazirqi zaman kalëndari boyiche 10-ayning 17-künige toghra këlidu

yene wehiy keldi: <sup>2</sup> «Shi'altëlning oghli – Yehudiyening bashliqi Zirubbabelge, Yozadaqning oghli bash rohaniy Yëshuwa we sürgündin qaytip kelgen barliq xelqge bu sözümnı yetküzgin: <sup>3</sup> ‘Bu ibadetxanining burunqi heshemetlik körünüshi kimning ëside bar? Hazir siler qarap bëqinglar! Bu ibadetxanining siyaqi qandaq bolup qalghan? Uning ilgiriki halitidin qilche eser qalmighanhu?

<sup>4</sup> Perwerdigar yine shundaq deyduki: ey, Zirubbabel jasaretlik bol! Ey, Yozadaqning oghli bash rohaniy Yëshuwa jasaretlik bol! Shu yerdiki barliq xelq, silermu jasaretlik bolunglar! Hazirla ishqa kirishinglar. Menki, Qudretlik Serdar Perwerdigar silerge yar bolimen, bu mëning wedem! <sup>5</sup> Silerning ejdadliringlar Misirdin chiqqanda, men herqachan ulargha yar bolushqa wede bergen. Hazirmu mëning rohim silerge yardur, qorqmanglar!

<sup>6</sup> Qudretlik Serdar Perwerdigar shundaq deyduki: men az waqittin këyin yine asman-zëmin, dëngiz-okyan we quruqluqni zilzilige keltürimen. <sup>7</sup> Men pütkül ellerni zilzilige keltürimen, ularning mal-dunyasi bu ibadetxanigha ëlip këlinidu. Qudretlik Serdar Perwerdigar yine shundaq deyduki: bu mal-dunya bilen ibadetxanini shan-sherepke toldurimen. <sup>8</sup> Kümüş mëningkidur, altunmu mëningkidur, <sup>9</sup> bu ibadetxanining kelgüsi burunqidinmu parlaq bolidu. Men bu yerde ulargha tinch-amanliqni ata qilimen! Bu mëning sözlirimdur!’»

### **Bext-sa'adet Xudagha ita'etmenliktin këlidu**

<sup>10</sup> Dari'os padishah hakimiyet tutqan 2-yili 9-ayning 24-küni<sup>③</sup>, Perwerdigardin Hagay peyghemberge wehiy keldi:

<sup>11</sup> Qudretlik Serdar Perwerdigar shundaq deyduki: «Sen rohaniylardin Tewrat qanunliri toghrisida mundaq so'al sorighin: <sup>12</sup> Eger birsi muqeddes qurbanliq göshtin bir parchini pëshige orap ëlip këtiwatqanda, uning pëshi nangha, ta'amgha, sharabqa, zeytun yëghigha yaki herqandaq bir yëmeklikke tëgip ketse, bu yëmekliklermu muqeddes bolamdu?»

Hagay peyghember rohaniylardin jawabini sorighanidi, ular «yaq» dep jawab bërishti.

---

③ Hazirqi zaman kalëndari boyiche miladiyedin ilgiriki 520-yili 12-ayning 18-künige toghra këlidu.

## Hagay

<sup>13</sup> Hagay peyghember yene rohaniylardin:

– Eger jesetni tutush bilen napak bolup qalghan birsi, bundaq yëmekliklarning birerige tëgip ketse, u bu yëmekliklarni napak qilghan bolamdu? – dep soridi.

Rohaniylar:

– He'e, napak bolidu, – dep jawab bërishiti.

<sup>14</sup> Hagay peyghember sözini dawamlashturup yene mundaq dëdi:

– Perwerdigar deyduki: «Mëning nezirimde bu xelq napaktur. Ularning qolliri tegken herqandaq ish, manga sunulghan barliq qurbanliqlirimu napaktur! <sup>15</sup> Siler hazirdin bashlap ibadetxanamning ulini qoyushtin burunqi ötmüşni oylap bëqinglar! <sup>16</sup> Burunqi ehwalinglar qandaq idi? Kishiler bir döwe ashliqning 20 taghar chiqishini ümid qilatti, lëkin u peqet 10 tagharla chiqatti. Bir küb sharabning 50 koza chiqishini ümid qilatti, biraq 20 kozila chiqatti. <sup>17</sup> Men Perwerdigar shundaq deymenki, men zira'etliringlarni qurutuwëtish üçün issiq shamal chiqardim. Ular ni sësitiwëtish üçün nemlik chüshürdüm. Men zira'etliringlarga möldür yaghdurdum. Shundaq turuqluq, siler mëning yolumgha qaytip këlishni ret qildinglar. <sup>18</sup> Bügün 9-ayning 24-küni<sup>④</sup>, yeni ibadetxanining ulini püttürgen künden bashlap oylap bëqinglar. <sup>19</sup> Ambarda uruq qaldimu? Qalmidi. Üzü, enjür, anar we zeytun derexlirining hëchqaysisi mëwe bermidi. Emdi men bügündin bashlap silerge beriket yaghdurimen!»

### Zirubbabelge bërilgen wede

<sup>20</sup> Shu küni, yeni 9-ayning 24-küni Perwerdigardin Hagaygha ikkinchi qëtim wehiy keldi:

<sup>21</sup> «Sen Yehudiyening bashliqi Zirubbabelge ëytqin: men asman-zëminni zilzilige keltürüş aldida turimen. <sup>22</sup> Men padishahliqlarning taj-textini aghdurup tashlash hem ularning küch-qudrimini weyran qilish aldida turimen. Men ularning jeng harwilirini we harwilardiki leshkerlerni yer bilen yeksan qilimen. Atliq chewendazlar atliri bilen yiqilidu. Ular öz'ara qirghin qilishidu.

<sup>23</sup> Qudretlik Serdar Perwerdigar yene shundaq deyduki: Bu ishlar yüz bergen künde, men sëni – Shi'altëlning oghli xizmetkarim Zirubbabelni

---

④ Hazirqi zaman kalëndari boyiche 12-ayning 18-künige toghra këlidu.

## Hagay

kökke kötürimen. Men sēni möhürlük üzük<sup>⑤</sup> qilimen. Chünki men sēni tallighanmen! Bu mäning – Qudretlik Serdar Perwerdigarning äytqan sözliridur!»

---

⑤ Yehudiyening sabiq padishahi Yihoyakin Xudaning yolida mangmighanliqi uchun, Xuda Yeremiya peyghember arqiliq bu padishahqa, özining möhürlük üzükini uningdin tartiwalidighanliqini äytqan. Köp ötmey bu padishah Babilliqlar teripidin boysundurulup, Babilgha sürgün qilinghan. Zirubbabel bu padishahning ewladi bolup, Xuda uninggha möhürlük üzükni qayturup bēridighanliqini äytqan.





# Malaki

## (Qisqiche chüshendürüş)

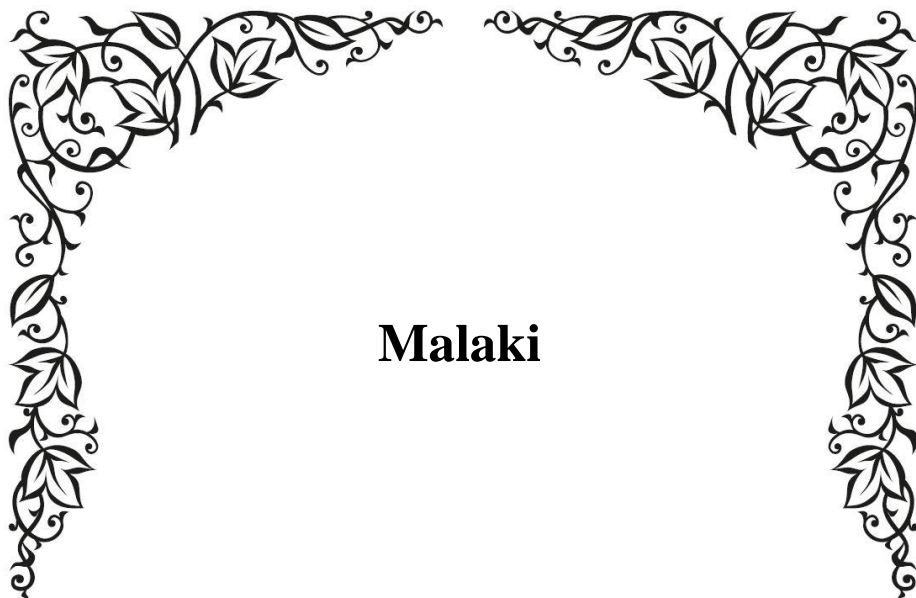
*Xudaning öz xelqi bolghan Yehudiylar miladiyedin burun 537-yili Babildiki sürgündin öz yurti Yehudiyege qaytip keldi. Deslepte ular öz yurtida Perwerdigargha qaytidin ibadet qilalighanliqidin hayajangha chömgenidi. Biraq ibadetxana we Yërusalëm sēpilini qaytidin qurush ishliri qiyingha toxtighanliqtin, ularning qizghinliqi yoqilishqa bashlidi. Yehudiylar Isra'iliyege qaytip kēlip texminen yüz yildin kēyin, Perwerdigar Malaki peyghember arqiliq öz xelqini agahlandurup, ularni özining yoligha qaytip kēlishke chaqiriq qilip, wehiy chüshürdi.*

*«Muqeddes Kitab»ning «Malaki» qismining axirida Malaki peyghember xelqge, Xuda wede qilip ewetmekchi bolghan qutquzghuchining uzun ötmey choqum kēlidighanliqidin xewer bēridu. Qutquzghuchi kēlidighan bu kün beziler üchün soraq küni, yene beziler üchün Xudaning qutquzushini bashtin kechüridighan kün bolidu. Malaki peyghember yene, Xudaning öz xelqige qutquzghuchi – Mesihning kēlishige yol hazirlash üchün Ilyas peyghemberni ewetidighanliqini ēytidu.*

*«Muqeddes Kitab»ning ushbu qismi bashqa qisimlarga qarighanda özgiche alahidilikke ige bolup, bayan qilish usuli Perwerdigar bilen sözlishish sheklide ipadilengen. Uningda, xelq Xudaning eyiblishige, ret qilish bilen jawab bergen. Andin Xuda özining eyblishining toghra ikenlikini ispatlap bergen. Köp waqitlarda kishiler Xuda bilen bolghan munasiwetke nēmining tesir qilidighanliqini hēs qilmaydu. Nurghun alimlar Malaki peyghemberge chüshken bu wehiyni, kona ehdidiki eng axirqi wehiy, dep qaraydu.*

### ***Tëzis:***

1. *Perwerdigarning Isra'illargha bolghan mëhir-muhebbiti (1-bab 1-ayettin 5-ayetkiche)*
2. *Perwerdigarning rohaniylarni tenqid qilishi (1-bab 6-ayettin 2-bab 9-ayetkiche)*
3. *Nikah we talaq toghrisida (2-bab 10-ayettin 16-ayetkiche)*
4. *Perwerdigarning öz elchisini ewetishi (2-bab 17-ayettin 3-bab 5-ayetkiche)*
5. *Towa qilish (3-bab 6 ayettin 12-ayetkiche)*
6. *Xudaning wede qilghan rehimdilliki (3-bab 13-ayettin 18-ayetkiche)*
7. *Xudaning hëساب alidighan küni yëqinlashmaqta (4-bab 1-ayettin 6-ayetkiche)*



## Malaki

<sup>1</sup> Bu, Perwerdigarning Malaki<sup>⑥</sup> peyghember arqiliq Isra'illargha chüshürgen wehiysidir.

### **Perwerdigarning Isra'illargha bolghan mëhir-muhebbiti**

<sup>2</sup> Perwerdigar: «Men silerge mëhir-muhebbet körsitip keldim» deydu. Lëkin siler: «Rastmu? Sen bizge qandaq mëhir-muhebbet körsetting?» dep soraysiler.

Perwerdigar jawaben mundaq deydu: «Yaqupning akisi Esaw emesmu? Lëkin men ejdadinglar Yaqupqa mëhir-muhebbet körsettim,

<sup>3</sup> emma Esawni ret qildim. Esawgha teqsim qilghan taghlarni desht-bayawangha aylandurup, uni chilbörilerge tashlap berdim».

<sup>4</sup> Esawning ewladi bolghan Idomluqlar belkim: «Bizning yurtimiz weyran qilinsimu, emma biz bu xarabilikni qaytidin qurup chiqalaymiz» deydu.

Biraq Qudretlik Serdar Perwerdigar mundaq deydu: «Belkim ular yene qaytidin qurup chiqar, emma men yene weyran qiliwëtimen. Ularning zëmini ‘rezillikke tolghan’, xelqi ‘Perwerdigarning menggülük ghezipige uchrighan’ dep nam alidu. <sup>5</sup> Siler u ishlarni öz közünglar bilen körüp, ‘Perwerdigarning ulughluqi Isra’iliyening zëminidin halqip këter!’ deysiler.»

---

<sup>⑥</sup> Malaki – menisi «elchim».

### Perwerdigarning rohaniylarni tenqid qilishi

<sup>6</sup> Qudretlik Serdar Perwerdigar mundaq deydu: «Oghul atisini, chakar xojayinini hörmət qilar. Eger men bir ata bolsam, qəni mēning hörmitim? Eger men bir xojayin bolsam, qəni manga bolghan ita'etmenlikinglar? Siler rohaniylar mēning namimni deysende qildinglar, emma siler ‘qandaq deysende qilduq?’ dep soraysiler.

<sup>7</sup> Siler napak hediylerni qurbanliq sopamgha qoyup manga atidinglar. Shundaq turuqluq, siler yene ‘sēni qandaq xapa qilduq?’ dep soraysiler. Siler mēning qurbanliq supamni hörmət qilmisaq boliwēridu, dep oylaydikensiler. <sup>8</sup> Silerning kor malni qurbanliq qilghininglar toghrimu? Nakar we kēsel malni qurbanliq qilghininglar toghrimu? Men Qudretlik Serdar Perwerdigar shundaq deymenki: öz hakiminglarga shundaq sowghatni bērip sinap bēqinglarchu qəni, u xursen bolamdikin?! U silerge himmet körsitemdikin?!

<sup>9</sup> Emdi siler men Xudaning mēhir-shepqitige ērishish üçün yēlinip bēqinglar. Siler ashundaq qurbanliqlarni sunghininglarda, Xuda silerge shepqet qilarmu?!»

<sup>10</sup> Qudretlik Serdar Perwerdigar shundaq deydu: «Biringlar ibadetxanining derwazilirini taqiwētinglarchu, shundaq qilsanglar mēning qurbanliq supamda ot yēqip, erzimes qurbanliqlarni sunup olturmaysiler. Men silerdin razi emesmen. Emdi men silerning qolunglardin qurbanliq qobul qilmaymen. <sup>11</sup> Kün chiqishtin tartip kün pētishqiche bolghan xelqler mēning namimni ulughlaydu. Hemme yerde mēning namimgha atap isriq salidu we pak hediylerni sunidu. Mēning namim pütkül xelqler arisida ulughdur.

<sup>12</sup> Emma siler rohaniylar manga hörmetsizlik qildinglar. Siler men Igenglarning qurbanliq supisini közge ilmay, biz bu supida erzimes yēmeklikler we qurbanliqlarni sunsaqmu boliwēridu, dep oylaysiler.

<sup>13</sup> Siler igenglarga xizmet qilishni bek awarichilik dep oylap, mēni mensitmidinglar. Oylap bēqinglar! Siler oghrilap kēlingen yaki nakar, kēsel haywanlarni qorbanliq qilisiler! Men silerning qolliringlardin shundaq qurbanliqlarni qobul qilamdimen?!

<sup>14</sup> Men Igenglarga, öz malliri arisidin bējirim erkek malni qurbanliq qilishqa wede qilip turup, eyibnaq malni qurbanliq qilghan aldanchigha qarghish tegsun.» Men Qudretlik Serdar Perwerdigar shundaq deymenki: «Men bolsam ulugh padishah, pütkül xelqler mendin qorqushi kērek.»

## 2-bab

### Perwerdigarning rohaniylarni agahlandurushi

<sup>1-2</sup> Qudretlik Serdar Perwerdigar shundaq deyduki: «Ey rohaniylar, bu silerge bērilgen emr. Eger manga qulaq salmisanglar we mēning namimni hōrmetleshni chin qelbinglarga pūkmisenglar, men silerge lenet yaghdurimen, beriketliringlarga lenet yaghdurimen. Derweqe shundaq qildim, chūnki siler namimni hōrmetleshni chin qelbinglarga pūkminglar. <sup>3</sup> Men silerning ewladinglarni jazalaymen we silerning hēytlarda qilghan qurbanliqlarning meynetchiliklerini yūzünglarga sūrkeymen, shundaqla silerni shu meynetchilikler bilen birge tashliwētimen. <sup>4</sup> Shuningda siler mēning Lawiylar bilen tūzgen ehdemni dawamlashturush toghrisida qilghan emrimning meqsitini bilip qalisiler. Mana bu men Qudretlik Serdar Perwerdigarning sōzliridur!»

<sup>5</sup> «Lawiylar bilen tūzgen ehdemning meqsiti hayatliq we amanliqni ata qilish bolup, derweqe men uni ulargha ata qildim. Bu ehdemde ularning mēni hōrmetlishi telep qilinghanidi. Ular manga ixlasmen boldi we mēni hōrmetlidi. <sup>6</sup> Ular xelqge heqiqetni ogetti, ularning aghzidin natoghra sōzler chiqmidi. Ular inaqliq we durusluq yolida men bilen bille mangdi. Ular nurghun kishilerni gunah yolidin qayturup keldi. <sup>7</sup> Rohaniylarning aghzidin chiqqan telim Perwerdigarning heqiqitini saqlap qēlishi kērek. Xelq ularni izdep, ulardin sawaq ēlishi lazim, chūnki ular Qudretlik Serdar Perwerdigarning elchiliridur. <sup>8</sup> Biraq siler rohaniylar hazir Perwerdigarning yolidin chetnep kettinglar. Silerning telimliringlar nurghun kishilerni gunah yoligha kirgüzüp qoydi. Siler mēning Lawiylar bilen tūzgen ehdemni buzdunglar» dēdi Qudretlik Serdar Perwerdigar. <sup>9</sup> Perwerdigar yene: «Men silerni pūtūn xelq aldida kemsitilishke we xarliqqa duchar qildim. Chūnki siler mēning yolumda mangmay, kishilerge telim bergininglarda ayrimichiliq qildinglar.» dēdi.

### Nikah we ajrishish toghrisida

<sup>10</sup> Hemmimizning Xuda'atimiz bir emesmu? Hemmimizni Xuda yaratqan emesmu? Shundaq turuqluq biz nēme ūchūn bir-birimizni aldap, ejdadlirimizning Xuda bilen tūzgen ehdisini buzimiz? <sup>11</sup> Yehudiye xelqi Perwerdigargha semimiyetsizlik qildi. Ular Isra'iliyede, hetta Yērusalēmda yirginchlik gunah ötküzdi. Ular butlarga choqunidighan

ayallar bilan toy qilib, Perwerdigar yaxshi köridighan ibadetxanini bulghidi. <sup>12</sup> Shundaq ish qilganlarni, u kim bolushidin hem qandaq hediye sunushidin qet'iynezer Perwerdigar Isra'il jama'itidin yoqatqay.

<sup>13</sup> Siler yene shundaq ish qiliwatisler, siler Perwerdigarning qorbanliq supisini köz-yëshinglarga chilawatisiler, ün sëlöp, öksüp yighlawatisiler. Chünki Perwerdigar silerning hediye'liringlarga qarapmu qoymaywatidu we uni qobul qilmaywatidu. <sup>14</sup> Siler yene: «Perwerdigar nême üçhün bizning hediye'lirimizni qobul qilmaydighandu?» dep soraysiler. Perwerdigar yashliq chëghinglarda ayalinglarga qilghan qesiminglerge guwahtur. Chünki nikahlinip alghan hemrahing sanga sadaqetmen bolsimu, emma sen uninggha sadaqetsizlik qilding.

<sup>15</sup> Perwerdigar sêni we ayalingni bir ten, bir jan qilmighanmidi? Jismaniy we rohiy jehette siler Perwerdigargha mensup. Perwerdigar silerdin nêmini kütidu? Silerning bir ten, bir jan bolush arqiliq Xuda yolida mangidighan perzentlerning dunyagha këlishini kütidu. Shunga qelbinglarni pak tutup, qedinas ayalinglarga sadiq bolunglar.

<sup>16</sup> Perwerdigar – Isra'illar etiqaq qilib kelgen Xuda: «Men ajrishishqa nepretlinimen» deydu. «ajrishish xuddi birsige qilghan zorawanliq bilen barawerdur. Shunga qelbinglarni pak tutup, sadaqetsizlik qilmanglar!»

### **Perwerdigarning öz elchisini ewetishi**

<sup>17</sup> Siler gep-sözünglar bilen Perwerdigarni bizar qildinglar. Lëkin siler: «Biz uni qandaq bizar qiptuq?» dep soraysiler. Siler: «Perwerdigarning neziride yamanliq qilghuchilarmu yaxshidur, yene këlöp Perwerdigar ulardin xursendur», «qëni adil Xuda?» dep biljirlap uni bizar qildinglar.

## **3-bab**

<sup>1</sup> «Mana, emdi men Perwerdigar öz elchimni ewetimen. U manga yol hazirlaydu. Andin siler telmürüwatqan Igenglar, yeni siler töt köz bilen kütüwatqan, ehde xewirini yetküzgüchi elchim tosattin öz ibadetxanisigha këlidu, u choqum këlidu!» dëdi Qudretlik Serdar Perwerdigar.

<sup>2</sup> «Emma u kelgende kimmu berdashliq bëreleydu? U zahir bolghanda, kimmu uning aldida des turalaydu? Chünki u kümüş tawlaydighan otqa

oxshaydu, u kirlarni yuyup aqartiwëtidighan küchlük sopungha oxshaydu. <sup>3</sup> U kümüşni otta tawlap exlitidin ayriydighan ademge oxshash, u Lawiylarnimu altun-kümüş tawlighandek tawlap paklaydu. Shuning bilen ular men Perwerdigargha, men qobul qilalaydighan hediylerni sunalaydu. <sup>4</sup> Andin burunqidek, Yehuda we Yërusalëmliqlarning sunghan hediyliri men Perwerdigarni xursen qilidighan bolidu.

<sup>5</sup> Shu chaghda men silerni soraqqa tartimen, mendin qorqmaydighan barliq baxshilar, zinaxorlar, saxta guwahchilar, ishlemchilarning ish heqqige qara sanaydighanlar, tul xotun, yëtim-yësirlarni xorlaydighanlar we musapirlarni bozek qilidighanlardin hëساب alimen. Mana bular men Qudretlik Serdar Perwerdigarning sözliridur».

### **Perwerdigarning towa qilishqa chaqiriq qilishi**

<sup>6</sup> «Men Perwerdigar özgermesturmen. Shu sewebtin Yaqupnıng ewladliri bolghan siler weyrın qilinmidinglar. <sup>7</sup> Siler ejdadinglar zamanidin tartip mëning emr-permanlirimdin chetnep, uninggha ita'et qilishtin bash tartip keldinglar. Emdi siler mëning yolumgha qaytip këlinglar, menmu silerge qayta yar bolay. Biraq siler: ‘biz ezeldin chetnep ketmigen tursaq, qandaq qaytimiz?’ dep soraysiler.

<sup>8</sup> Adem Xudagha xıyanet qilalamdu? Derheqiqet siler manga xıyanet qildinglar. Biraq siler: ‘Biz qandaqlarche sanga xıyanet qilalaymız?’ dep soraysiler. Siler manga tēgishlik bolghan ondin bir ülüshke we hediylerge xıyanet qildinglar. <sup>9</sup> Pütün xelqinglar manga xıyanet qilghanlıqıdin, silerge lenet yaghıdu. <sup>10</sup> Ondin bir ülüshning hemmisini ibadetxana ambirigha ekëlinglar, shuningda ibadetxanamda yëterlik ashliq bolıdu. Bu ishta mëni – Qudretlik Serdar Perwerdigarni sinanglar! Mëning siler üçün jennetning derwazilirini ëchip, silerge mol bext-sa'adet yaghdurghanlıqimni körisiler. <sup>11</sup> Men zira'etliringlarni ziyandash hasharatlarning weyrın qilishidin qoghdaymen. Silerning üzümliringlar pishquche chüshüp ketmey sapiqida turıdu» dëdi qudretlik Serdar Perwerdigar. <sup>12</sup> «Zëmininglarning munbetlikidin barliq milletler silerge ‘bext qonuptu’ dëyishıdu! Mana bular men Qudretlik Serdar Perwerdigarning sözliridur.»

### **Perwerdigarning rehımdillikni wede qilishi**

<sup>13</sup> Perwerdigar mundaq deydu: «Siler üstümdin yaman gep qildinglar.

Emma siler mendin: ‘Bu nēme dēgining? Biz sanga qandaq yaman gep qiptuq?’ dep soraysiler.

<sup>14</sup> Siler yene: ‘Xudagha xizmet qilish bihude, biz uning emrlirige ita'et qilip, yaki Qudretlik Serdar Perwerdigarning aldida hesret chēkip, gunahlimizgha towa qilip nēmige ērishtuq?’ <sup>15</sup> Hazir tekeburlar bext tēpip, yamanliq qilghuchilar gūllep yashnawatidu. Ular Xudani sinap turup yene qēchip qutuldighu!’ deysiler.»

<sup>16</sup> Perwerdigargha ixlasmenler bu ishlar toghrisida öz'ara paranglashti. Perwerdigar ularning sözlirini qulaq sēlip anglidi. Perwerdigarning huzurida uning ixlasmenlirining we uning namining shan-sheripini izdigūchilarning ismi oralma pütükke royxet qilip pütülgendur.

<sup>17</sup> Qudretlik Serdar Perwerdigar shundaq deyduki: «Men hōkümümni emelge ashuridighan künde ular manga mensup bolup, mēning qimmetlik öz xelqim bolidu. Xuddi ata özining ita'etlik balisigha rehim qilghandek, menmu ulargha rehim qilimen. <sup>18</sup> Shu chaghda siler mēning heqqaniy adem bilen rezil ademni, manga xizmet qilghan adem bilen qilmighan ademni perqlendüridighanliqimni bilip qalisiler.»

## 4-bab

### Perwerdigarning öz hōkümünü emelge ashuridighan künning yēqinlishishi

<sup>1</sup> Qudretlik Serdar Perwerdigar shundaq deyduki: «Bir kün kēliduki, u kün xuddi tonurdiki lawuldap köyüwatqan ottek bolidu. Shu künü tekeburlar we yamanliq qilghuchilar paxaldek köydürüp tashlinidu. Ulardin ne yiltiz, ne shax-shumbighiche hēch nerse qalmaydu».

<sup>2</sup> «Emma mēning namimni hōrmetligen silerge bolsa adaletlik quyash chiqip, shipaliq nurlirini chachidu. Siler yaylaqqa qoyuwētilgen mozaylardek shadlinip, sekrep yürisiler. <sup>3</sup> Men hōkümümni emelge ashuridighan künde siler yamanliq qilghuchilarni xuddi tapininglar astidiki küldek desseysiler» dēdi qudretlik Serdar Perwerdigar.

<sup>4</sup> «Men Sinay tēghida xizmetkarim Musa arqiliq barliq Isra'il xelqige chūshürgen tewrattiki emr-permanlirimgha ita'et qilishni chin qelbinglarga pükünglar.

<sup>5</sup> Bilip qoyunglarki, men Perwerdigarning ulugh we qorqunchluq künü kēlishtin burun silerge Ilyas peyghemberni ewetimen. <sup>6</sup> U atilarni balilirigha, balilarni



atilirigha chin yüekliridin yarashturidu. Shundaq bolmisa, men bu zëmingha lenet yaghdurimen.»





# Yëngi Ehde



(Injil)



# Metta bayan qilghan xush xewer

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Bu kitabning mu'ellipi Lawiy depmu atalghan Metta bolup, u burun bajgir idi. Käyin hezriti Eysaning on ikki shagirtining biri bolghan.*

*Mettaning bu kitabni yëzishtiki meqsiti, Yehudiy kitabxanlarga ular uzun waqitlardin bëri kütüp këliwatqan padishah, yeni muqeddes yazmilarda tilgha ëlinghan qutquzghuchi – Mesihning del hezriti Eysa ikenlikini körsitip bërishtur.*

*Metta muqeddes yazmilarda aldin bërilgen bësharetlerning hezriti Eysaning këlishi bilen emelge ashqanliqini ochuq körsitish üçün, hezriti Eysaning tughulushi, möjiziliri, hayati, ölümü we ölümdin tirilishini Tewrattiki qutquzghuchi – Mesihke qaritilghan neqiller bilen teswirligen. Shuning bilen birge, mu'ellip hezriti Eysaning temsiller bilen Xudaning padishahliqi heqqide köp telim bergenlikini we Xudaning qanunini toghra chüshendürgenlikini bayan qilghan. U yene hezriti Eysaning Yehudiy xelqi üçünla emes, belki pütkül insanlar üçün kelgenlikini alahide tekitligen.*

### **Tëzis:**

1. *Hezriti Eysaning nesebnamisi we dunyagha këlishi (1-, 2-bablar)*
2. *Hezriti Eysaning xizmiti bashlinish aldida (3-babtin 4-bab 11-ayetkiche)*
3. *Hezriti Eysaning Jeliliyidiki xizmiti (4-bab 12-ayettin 18-babning axirighiche)*
4. *Hezriti Eysaning Jeliliyidin Yërusalëmgha sepiri (19-, 20-bablar)*
5. *Hezriti Eysaning bu dunyadiki hayatining axirqi heptisi (21-babtin 27-babqiche)*
6. *Hezriti Eysaning ölümdin tirilishi (28-bab)*



## **Metta bayan qilghan xush xewer**

### **Eysa Mesihning nesebnamisi**

<sup>1</sup> Eysa Mesihning ejdadliri: Eysa Mesih Dawut padishahning ewladi, Dawut padishah bolsa Ibrahimning ewladi. <sup>2</sup> Ibrahim Is'haqning atisi, Is'haq Yaqupning atisi, Yaqup Yehuda we uning qerindashlirining atisi, <sup>3</sup> Yehuda Tamardin tughulghan Peres we Zeraxning atisi, Peres Xezronning atisi, Xezron Ramning atisi, <sup>4</sup> Ram Amminadabning atisi, Amminadab Naxshonning atisi, Naxshon Salmonning atisi, <sup>5</sup> Salmon Rahabtin tughulghan Bo'azning atisi, Bo'az Ruttin tughulghan Obëdning atisi, Obëd Yishayning atisi, <sup>6</sup> Yishay Dawut padishahning atisi, Dawut padishah Uriyaning ayalidin tughulghan Sulaymanning atisi, <sup>7</sup> Sulayman Rixob'amning atisi, Rixob'am Abiyaning atisi, Abiya Asaning atisi, <sup>8</sup> Asa Yihoshafatning atisi, Yihoshafat Yihoramning atisi, Yihoram Uzziyaning atisi, <sup>9</sup> Uzziya Yotemning atisi, Yotem Axazning atisi, Axaz Xizkiyaning atisi, <sup>10</sup> Xizkiya Manassening atisi, Manasse Amonning atisi, Amon Yoshiyaning atisi, <sup>11</sup> Yoshiya Isra'il ewladliri Babilgha sürgün qilinghanda tughulghan Yihoyakin we uning qerindashlirining atisi, <sup>12</sup> Yihoyakin Isra'illar Babilgha sürgün bolghandin keyin tughulghan Shi'altëlning atisi, Shi'altël Zirubbabelning atisi, <sup>13</sup> Zirubbabel Abixudning atisi, Abixud Elyaqimning atisi, Elyaqim Azorning atisi, <sup>14</sup> Azor Zadoqning atisi, Zadoq Ahimning atisi, Ahim

Metta bayan qilghan xush xewer

Elihudning atisi, <sup>15</sup> Elihud El'azarning atisi, El'azar Matanning atisi, Matan Yaqupning atisi, <sup>16</sup> Yaqup Meryemning ëri Yüsüpning atisi, Meryem Mesih dep atalghan Eysaning apisi. <sup>17</sup> Bundaq bolghanda, Ibrahim peyghemberdin Dawut padishahqiche on töt ewlad, Dawut padishahtin Isra'illar Babilgha sürgün qilinghuchimu on töt ewlad we ular Babilgha sürgün bolghandin Mesih dunyagha kelgenge qeder oxshashla on töt ewlad ötken.

### **Eysa Mesihning dunyagha këlishi**

<sup>18</sup> Eysa Mesihning dunyagha këlishi mundaq bolghan: Meryem bilen Yüsüpning chëyi ichküzülgénidi. Biraq, ular nikahlinip birlishishtin ilgiri, Meryemning Muqeddes Rohtin hamilidar bolghanliqi melum boldi. <sup>19</sup> Meryemning layiqi Yüsüp durus adem bolghachqa, Meryemni xalayıq aldida nomusqa qaldurmasliq üçün, uningdin jimjitla ayrilip ketmekchi boldi. <sup>20</sup> Biraq, u bu ishni oylap yüriginide, Perwerdigarning bir perishtisi uning chüshide körünüp: «Ey Dawut padishahning ewladi Yüsüp, Meryemni emringge ëlishtin qorqma, chünki tughulidighan bala Muqeddes Rohtin kelgen. <sup>21</sup> U bir oghul tughidu. Uninggha Eysa [menisi «Perwerdigar qutquzidu»] dep isim qoyghin, chünki u öz xelqini gunahlıridin qutquzidu» dëdi.

<sup>22</sup> Mana bular Perwerdigarning peyghember arqiliq: <sup>23</sup> «Pak qız hamilidar bolup bir oghul tughidu, uning ismi Immanu'ël [menisi ‘Xuda biz bilen bille’] qoyulidu» dëgen sözining emelge ashurulushidur.

<sup>24</sup> Yüsüp oyghinip perishtining dëginini qilip, Meryemni emrige aldi.

<sup>25</sup> Lëkin, Meryem boshanghuche uning bilen bir yastuqqa bash qoymidi. Bala tughulghanda, Yüsüp uninggha Eysa dep isim qoydi.

## **2-bab**

### **Munejjimler ziyariti**

<sup>1</sup> Hezriti Eysa Hirod padishah zamanisida Yehudiye ölkisining Beytlehem yëzisida dunyagha keldi. Këyin, sherqtin bezi munejjimler Yërusalëmgħa këlip, kishilerge:

<sup>2</sup> – Yehudiylarning yëngidin tughulghan padishahi qeyerde? Biz uning tughulghanlıqidin bësharet bëridighan yultuzning sherqtin këtürülgenlikini körduq. Shunga, uninggha sejde qilghili kelduq, –

dëyishti. <sup>3</sup> Buni anglihan Hirod padishah alaqzadilikke chüshti. Jümlidin, pütkül Yërusalëm xelqimu shundaq boldi. <sup>4</sup> Hirod padishah pütkül aliy rohaniylar we Tewrat ustazlirini chaqirip, ulardin:

– Peyghemberler Qutquzghuchi – Mesih<sup>⑦</sup> qeyerde tughulidu dëgenidi? – dep soridi.

<sup>5</sup> – Yehudiye ölkisining Beytlehem yëzisida, chünki bu toghruluq Mika peyghember mundaq xatirilgen:

<sup>6</sup> «Ey Yehudiye zëminidiki Beytlehem,  
Yehudiye rehberlirining neziride ornung muhim.  
Chünki sendin chiqqusi,  
xelqim Isra'illarning yëtekchisi» – dëyishti ular.

<sup>7</sup> Buning bilen, Hirod padishah munejjimlerni mexpiy chaqirtip, yultuzning qachan peyda bolghanliqini uquwalidi. <sup>8</sup> Andin: «Bërip balini köngül qoyup izdenglar. Tapqan haman manga xewer qilinglar, menmu uning aldigha bërip sejde qilip këley» dep, ularni Beytlehemge yolgha saldi.

<sup>9</sup> Munejjimler Hirod padishahning sözige bina'en yolgha chiqti. Sherqtin kötürülgen hëliqi yultuz ulargha yol bashlap mangdi, ular bala tughulghan yerge këlip toxtidi. <sup>10</sup> Ular hëliqi yultuzni körginidin intayin xushal bolushti <sup>11</sup> hem öyge kirip balini anisi Meryem bilen bille körginide, yerge bash qoyup baligha sejde qilishti. Andin, sanduqlirini ëchip, altun, mestek, murmekki qatarliq sowghatlarni ëlip sunushti.

<sup>12</sup> Ular qaytmaqchi bolghanda Xuda ularning chüshide Hirod padishahning yënigha barmasliqqa bësharet bergenliktin, ular bashqa yol bilen öz yurtigha qaytishti.

### Misirgha qëchish

<sup>13</sup> Munejjimler ketkendin këyin, Xudaning bir perishtisi Yüsüpning chüshide körünüp:

– Ornungdin tur! Ana-bala ikkisini ëlip Misirgha qach. Men sanga xewer bergüche u yerde tur. Chünki, Hirod padishah balini izdep tëpip öltürmekchi, – dëdi.

<sup>14</sup> Buning bilen, Yüsüp ornidin turup, ana-bala ikkisini ëlip, shu këchila

---

<sup>⑦</sup> Mesih – peyghemberler aldin ëytqan, Xuda teripidin tallanghan, haman bir küni këlip menggü hökümraniq qilidighan padishahni körsitidu.



Metta bayan qilghan xush xewer

Misirgha qarap yolgha chiqti. <sup>15</sup> Ular Hirod padishah ölgüche shu yerde turdi. Buning bilen, Perwerdigarning peyghember arqiliq aldin äytqan: «Oghlumni Misirdin men chaqirdim» dëgen sözi emelge ashuruldi.

### **Oghul bowaqlarning öltürülüşhi**

<sup>16</sup> Hirod padishah munejjimlerge aldanghanliqini sëzip, qattiq ghezeplendi. U munejjimlarning äytqanlirigha asasen bowaqlarning yëshini hëسابlap chiqip, Beytlehem yëzisi we yëqin etraptiki ikki yash we uningdin töwen yashtiki oghul balilarning hemmisini öltürüş toghrisida buyruq chüshürdi.

<sup>17</sup> Buning bilen, Xudaning Yeremiya peyghember arqiliq äytqan munu sözliri emelge ashuruldi:

<sup>18</sup> «Ramada anglandi yigha-zar we peryad,  
qan yighlaydu perzentlirige Rahile,  
tesellige qayil emes peqetla,  
chünki qalmidi perzentliri hayat.»

### **Misirdin qaytip këlîsh**

<sup>19</sup> Hirod padishah ölgendin këyin, Misirda Yüsüpning chüshide Xudaning bir perishtisi körünüp:

<sup>20</sup> – Ornungdin tur! Bala we anisini ëlip Isra'iliyige qayt! Chünki, balining jënini almaqchi bolghanlar öldi, – dëdi. <sup>21</sup> Buning bilen, Yüsüp bala we anisini ëlip Isra'iliyige qaytti.

<sup>22</sup> Biraq, Yüsüp Hirod padishahning oghli Arxëlasning padishahliq textke warisliq qilip, Yehudiye ölkiside hökümranliq yürgüzüwatqanliqidin xewer tēpip, qaytishtin qorqti. Këyin, u Xudaning bësharitige asasen <sup>23</sup> Jeliliye ölkisige bērip, Nasire shehirige orunlashti. Buning bilen, peyghemberlarning: «U Nasirelik dep nam alidu» dëgini emelge ashuruldi.

## **3-bab**

### **Chömüldürgüchi Yehyaning telim bërishi**

<sup>1</sup> Shu chaghlarda, chömüldürgüchi Yehya Yehudiye ölkisining chöllük

rayonlirigha kēlip telim bērip, <sup>2</sup> kishilerge:

– Yaman yolliringlardin yēnip, towa qilinglar! Chūnki, ershning padishahliqi namayan bolush aldida turidu! – dēdi. <sup>3</sup> Chōmüldürgüchi Yehya ilgiri Yeshaya peyghember tilgha alghan kishi bolup, u mundaq dēgen:

«Bayawanda bir kishi:

‘dilinglarni Rebbimizning kēlishige teyyar qilinglar!

Uning yollarini tüz qilinglar!’ dep towlaydu.»

<sup>4</sup> Yehya peyghember töge yungidin kiyim kiygen, bēlige kön tasma baghlighanidi. Yeydighini chēketke bilen yawa here hesili idi.

<sup>5</sup> Yērusalēm shehiridin, jümlidin pütün Yehudiye ölkisidin we Iordan derya wadiliridin kishiler uning aldigha kēliship, <sup>6</sup> gunahlrini iqrar qilishti we uning özlirini Iordan deryasida chōmüldürüşini<sup>⑧</sup> qobul qilishti.

<sup>7</sup> Perisiy we Saduqiyy<sup>⑨</sup> ēqimidikilerdinmu köpligen kishilerning chōmüldürüşni qobul qilghili kelgenlikini körgen Yehya peyghember ulargha:

– Ey saxtipez yılanlar! Towa qilmay, Xudadin kēlidighan ghezeptin qēchip qutulush üçün chōmüldürüşni qobul qilayli dēgininglar qandaq gep?! <sup>8</sup> Eger: «Gunahlimizgha towa qilduq» dēsenglar, uni herikitinglar bilen ispatlanglar. <sup>9</sup> Uning üstige özünglarche: «Biz Ibrahimning ewladi bolghanliqimiz üçün, Xuda gunahlimizni choqum kechüridu» dep oylap yürmenglar! Chūnki silerge ēytip qoyayki, Xuda bowimiz Ibrahimgha mushu tashlardinmu perzentlerni yaritip bēreleydu. <sup>10</sup> Palta derexning yiltizigha yēqinlashqandek, Xudaning ghezipi emdi silerge yētip kēlish aldida. Yaxshi mēwe bermeydighan derexler kēsiliپ otqa tashlinidu. <sup>11</sup> Men silerni qilghan towanglar üçün sughila chōmüldürimen. Lēkin, mendin kēyin tēximu qudretlik biri kēlidu. Men hetta uning ayighini kōtürüşkimu layiq emesmen. U silerni Muqeddes Rohqa hem otqa chōmüldüridu. <sup>12</sup> U qolidiki kürek bilen xamandiki sap bughdayni ambargha, saminini öchmes otqa tashlaydighan ademege

---

⑧ Bu yerde ēytilghan chōmüldürüş kishilerning öz gunahlrigha towa qilghanliqini bildürüş murasimini kōrsitidu.

⑨ Perisiy we Saduqiyy – Yehudiy dinigha tewe bolghan ikki xil mezheptiki kishiler. Tebirlerdiki «Perisiy» we «Saduqiyy»gha qaralsun.

Metta bayan qilghan xush xewer

oxshash, hemme insanni ayriydu, – dēdi.

### **Hezriti Eysaning chömüldürülüşhi**

<sup>13</sup> Shu künlerde, hezriti Eysa Yehya peyghemberdin chömüldürüşni qobul qilish üçün, Jeliliye ölkisidin I'ordan deryasi boyigha keldi.

<sup>14</sup> Biraq, Yehya peyghember uni chömüldürüşke unimay:

– Sëning mëning aldimga kelgining nëmisi! Men chömüldürüşni esli sendin qobul qilishim kërek idighu? – dēdi.

<sup>15</sup> Lëkin, hezriti Eysa jawaben:

– Hazir mushundaq bolsun. Chünki, Xudaning iradisini emelge ashurush üçün, shundaq qilishimiz toghridur, – dēdi.

Shuning bilen, Yehya peyghember uni chömüldürüşke qoshuldi.

<sup>16</sup> Hezriti Eysa chömüldürülüp sudin chiqishigha, asman yëildi. U Xudaning Rohining kepter halitide asmandin chüshüp, üstige qonuwatqanliqini kördi. <sup>17</sup> Andin, ershtin Xudaning: «Bu mëning söyümlük Oghlum, men uningdin xursenmen!» dëgen awazi anglandi.

## **4-bab**

### **Hezriti Eysaning sinilishi**

<sup>1</sup> Uningdin këyin, Muqeddes Roh hezriti Eysani Sheytanning sinaqliridin ötküzüş üçün, chöl-bayawangha ëlip bardi. <sup>2</sup> Hezriti Eysa qiriq këche-kündüz tamaq yëmey roza tutup, qorsiqi taza achqanidi. <sup>3</sup> Uni sinimaqchi bolghan Sheytan uning aldigha këlip:

– Eger sen rasttinla Xudaning Oghli<sup>①</sup> bolsang, mushu tashlarni nangha aylandurup ye! – dēdi.

<sup>4</sup> Hezriti Eysa uninggha jawaben:

– Tewratta: «Insan peqet nan bilenla emes, belki Xudaning aghzidin chiqqan herbir söz bilenmu yashaydu» dep yëzilghan, – dēdi.

<sup>5</sup> Andin, Sheytan hezriti Eysani muqeddes sheher Yërusalëmgha ëlip bardi we uni merkiziy ibadetxanining eng ëgiz jayigha chiqirip:

<sup>6</sup> – Xudaning Oghli bolsang, peske sekrep baqqina! Chünki Zeburda: «Xuda perishtilirige sen toghruluq emr qilghan. Putungning tashlarga

---

① Xudaning Oghli – bu nam hergizmu Xuda bilen hezriti Eysa otturisidiki jismaniy jehettiki ata-baliliq munasiwetni emes, belki rohiy jehettiki munasiwetni bildüridu.

urulmasliqi üçhün, ular sēni qollirida tutuwalidu» dep yēzilghan emesmu? – dēdi.

<sup>7</sup> – Tewratta: «Rebbinglar Xudani sinap bēqishqa bolmaydu!» depmu yēzilghan, – dēdi hezriti Eysa.

<sup>8</sup> Andin, Sheytan hezriti Eysani nahayiti ēgiz bir taghqa chiqirip, uninggha dunyadiki barliq dōletlerni kōrkemliki bilen kōrsitip:

<sup>9</sup> – Yerge bash qoyup manga sejde qilsang, ularning hemmisini sanga bēriwētimen, – dēdi.

<sup>10</sup> – Yoqal, Sheytan! Tewratta: «Rebbinglar bolghan Xudaghila ibadet qilinglar, peqet uningghila xizmet qilinglar!» dēyilgen, – dēdi hezriti Eysa jawaben.

<sup>11</sup> Buning bilen, Sheytan hezriti Eysani tashlap kētip qaldi. Perishtiler kēlip hezriti Eysaning xizmitide boldi.

### **Hezriti Eysaning telim bērishni bashlishi**

<sup>12</sup> Hezriti Eysa Yehyaning tutqun qilinghanliqini anglap, Jeliliye ölkisige qaytip keldi. <sup>13</sup> U yurti Nasirede turmay, Zebulun we Naftali rayonidiki Jeliliye kölige yēqin Kepernahum shehirige kēlip orunlashti.

<sup>14</sup> Buning bilen, Yeshaya peyghember arqiliq uqturulghan töwendiki sözler emelge ashuruldi:

<sup>15</sup> «Zebulun we Naftali zēminliri,  
I'ordan deryasining nērisida, dēngiz terepte,  
Yehudiy emeslerning Jeliliye zēminlirida

<sup>16</sup> qarangghuluqta yashighanlar  
parlaq bir nurni kōrmekte.  
Ölüm kölenggiside qalghan bu elge  
bir nur chūshidu emdi.»

<sup>17</sup> Shuningdin ētibaren, hezriti Eysa: «Gunahliringlarga towa qilinglar, chūnki ershning padishahliqi namayan bolush aldida turidu!» dep telim bērishke bashlidi.

### **Hezriti Eysaning shagirt chaqirishi**

<sup>18</sup> Bir küni, hezriti Eysa Jeliliye köli boyida kētiwētip, Pētrus depmu atalghan Simun we uning inisi Enderni kōrdi. Ular bēliqchi bolup, kölge tor sēliwatatti. <sup>19</sup> Hezriti Eysa ulargha:

Metta bayan qilghan xush xewer

– Manga egishinglar! Men silerni bëliq tutushning ornigha, manga adem tutidighan qilimen, – dëdi. <sup>20</sup> Ular shu'an bëliq torlirini tashlap, hezriti Eysa bilen mangdi.

<sup>21</sup> Kël boyida bir'az mangghandin këyin, hezriti Eysa Zebediyning oghulliri Yaqup we Yuhannani kôrdi. Bu ikki qêrindash këmide atisi bilen torlirini ongshawatatti. Hezriti Eysa ularnimu shagirtliqqa chaqirdi.

<sup>22</sup> Ular derhal këmini tashlap, atisi bilen xoshliship hezriti Eysa bilen mangdi.

### **Hezriti Eysaning jeliliyide telim bërishi**

<sup>23</sup> Hezriti Eysa jeliliyining hemme yërini aylinip chiqip, ibadetxanilarda telim bërïp, Xudaning padishahliqi toghruluq xush xewer tarqatti, her xil aghriq-silaqlarni saqaytti. <sup>24</sup> U toghruluq xewer pütkül Süriye ölkisige tarqaldi. U yerdiki xalayıq her xil aghriq-silaqlargha muptila bolghan kësellerni uning aldigha ëlip këlishtı. Ularning bezilirige jin chaplashqan, bezilirining tutqaqlıqı bar we yene beziliri palech kësilige gıriptar bolghanıdı. Hezriti Eysa ularni saqaytti.

<sup>25</sup> Jeliliye, On sheher rayoni, Yêrusalêm, Yehudiye we l'ordan deryasining u qëtidin kelgen top-top ademler uninggha egiship mangdi.

## **5-bab**

### **Heqiqiy bext**

<sup>1</sup> Hezriti Eysa köpchilikni körüp döngge chiqip, u yerde olturdi. Shagirtlirimu uning yënigha keldi. <sup>2</sup> Hezriti Eysa ulargha telim bërishke bashlıdı:

<sup>3</sup> – Özining Xudagha bolghan mohtajlıqını tonup yetkenler neqeder bextlik!

Chünki, ershning padishahliqi ularningdur.

<sup>4</sup> Qayghurghanlar neqeder bextlik!

Chünki, Xuda ulargha teselli bërıdu.

<sup>5</sup> Mulayim bolghanlar neqeder bextlik!

Chünki, yer yüzige mirasxordur ular.

<sup>6</sup> Heqqaniyliqqa intilidighanlar neqeder bextlik!

Chünki, Xuda ularni toluq qana'etlendürıdu.

Metta bayan qilghan xush xewer

<sup>7</sup> Bashqilargha rehimdil bolghanlar neqeder bextlik!  
Chünki, Xuda ulargha rehimdildur.

<sup>8</sup> Qelbi pak bolghanlar neqeder bextlik!  
Chünki, ular Xudani köridü.

<sup>9</sup> Tinchliq terepdarliri neqeder bextlik!  
Chünki, Xuda ularni perzentim deydu.

<sup>10</sup> Xudaning emrini tutup ziyankeshlikke uchrighanlar neqeder  
bextlik!

Chünki, Ershning Padishahliqi ularningdur.

<sup>11</sup> Men üçün bashqilarning haqaret, ziyankeshlik we töhmitige  
uchrisanglar, neqeder bextliksiler! <sup>12</sup> Shad-xuram bolunglar. Chünki,  
ershte siler üçün köp in'am saqlanmaқта. Burunqi peyghemberlermu  
mushundaq ziyankeshliklerge uchrighan.

### **Shagirtlar tuz bolush rolini yoqatmasliqi kerek**

<sup>13</sup> – Siler yer-yüzining tuzidursiler. Halbuki, eger tuz öz temini yoqatsa,  
uninggha qaytidin tuz temini kirgüzgili bolmaydu. U chaghda, u  
hëchnëmige yarimas tashlanduq nersige aylinip, kishilerning ayighi  
astida qëlishtin bashqa ishqa yarimaydu.

<sup>14</sup> Siler dunyaning nuridursiler. Tagh üstige sëlinghan sheher  
yoshurunalmaydu. <sup>15</sup> Yëqilghan chiraghni hëchkim das astigha yoshurup  
qoymaydu. Eksiche, chiraghdanning üstige qoyidu. Buning bilen, öy  
ichidiki ademlerge yoruqluq chüshidu. <sup>16</sup> Xuddi shuningdek, silerning  
nurunglar insanlar aldida shundaq chaqnisunki, ular silerning qilghan  
yaxshi emelliringlarni körüp, ershtiki Atanglarga medhiyiler oqusun.

### **Tewrat heqqide**

<sup>17</sup> – Mëni Tewrat qanunini yaki peyghemberlerning yazghanlirini bikar  
qilghili keldi, dep qalmanglar. Men ularni bikar qilghili emes, belki  
emelge ashurghili keldim. <sup>18</sup> Bilip qoyunglarki, asman-zëmin mewjutla  
bolidiken, ular emelge ashurulmighuche, Tewratning bir herpi, hetta  
birer chëkitimu bikar qilinmaydu. <sup>19</sup> Shu sewebtin, Tewrat qanunining  
maddiliridin hetta eng kichiklirigimu xilapliq qilip, bashqilargha  
shundaq qilishni ögetküchiler Ershning Padishahliqidiki ademlerning  
arisida eng erzimes hësablinidu. Eksiche, Tewrat qanunigha emel  
qilghanlar we bashqilargha shundaq qilishni ögetküchiler bolsa Ershning

Padishahliqida ulugh hësablinidu. <sup>20</sup> Shunga bilip qoyunglarki, siler Xudagha boysunushta Tewrat ustazliri we Perisiylerdinmu ëship ketmisenglar, ershning padishahliqigha kirelmeysiler.

### **Ghezeplinish heqqide**

<sup>21</sup> – Ejdadlirimizgha «qatilliq qilma, qatilliq qilghan herqandaq adem sotqa tartilidu» dëyilgen telimni anglighansiler. <sup>22</sup> Lëkin shuni bilip qoyunglarki, qërindashlirigha ghezeplengenlermu sotqa tartilidu. Qërindashlirini «exmeq» dep tillighanlar aliy këngeshmide jawabkarliqigha tartilidu. Qërindashlirini «telwe» dep haqaretligenler otluq dozaxqa chüshidu. <sup>23</sup> Shuning üçün, siler Xudagha hediye atimaqchi bolghininglarda, qërindashliringlarning silerge qorsaqa köpüki barliqi yadintlargha yetse, <sup>24</sup> hediyeqlarni qoyup turup, awwal qërindashlaringlar bilen yarishiwëlinglar, andin këlip hediyeqlarni atanglar.

<sup>25</sup> Eger üstünglardin erz qilmaqchi bolghan biri bolsa, sotqa chüshüshtin burun uning bilen tëzdin yarishiwëlinglar. Bolmisa, u silerni sotchigha, sotchi bolsa gundipaygha tapshurup zindangha solitiwëtidu.

<sup>26</sup> Bilip qoyunglarki, qoyulghan jerimanining bir tiyininimu qoymay tölimigüche, zindandin chiqalmaysiler.

### **Zinaxorluq heqqide**

<sup>27</sup> – Siler «zina qilmanglar» dëgen telimni anglighan. <sup>28</sup> Lëkin shuni bilip qoyunglarki, birer ayalgha shehwaniy közi bilen qarighan kishi könglide u ayal bilen zina qilghan bolidu. <sup>29</sup> Shunga, eger ong közüng sëni gunahqa azdursa, uni oyup tashliwet. Chünki, pütün bediningning dozaxqa tashlanghinidin, bediningdiki bir ezaning nabut bolghini köp ewzel. <sup>30</sup> Eger ong qolung sëni gunahqa azdursa, uni kësip tashliwet. Chünki, pütün bediningning dozaxqa kirginidin köre, bediningdiki bir ezadin waz kechkinig köp ewzel.

### **Talaq qilish heqqide**

<sup>31</sup> – Siler «kimdekim ayalini talaq qilsa, talaq xëtini bersun» dëgen telimnimu anglighan. <sup>32</sup> Biraq shuni bilip qoyunglarki, bir adem öz ayalining jinsiy exlaqsizliq qilishidin bashqa ishini seweb qilip uni talaq qilsa hemde talaq qilinghan ayal yene bir erge tegse, talaq qilghan adem öz ayalini zinagha tutup bergen bolidu. Talaq qilinghan ayalni emrige

alghan kishimu zina qilghan bolidu.

### **Qesem qilish heqqide**

<sup>33</sup> – Siler ejdadliringlarga «qesemdin qaytma, Perwerdigaringgha qilghan qesimingde tur» dëyilgen telimni anglighan. <sup>34</sup> Lëkin shuni bilip qoyunglarki, qet'iy qesem qilmanglar. Asmanni tilgha ëlip qesem qilmanglar, chünki ersh ulugh padishah Xudaning textidur. <sup>35</sup> Yaki yerni tilgha ëlip qesem qilmanglar, chünki zëmin Xudaning put qoyidighan yëridur. Yërusalëmni tilgha ëlipmu qesem qilmanglar, chünki u yer ulugh Xudaning shehiridur. <sup>36</sup> Hetta öz bëshinglarni tilgha ëlipmu qesem qilmanglar, chünki silerning chëchinglarning bir tëlinimu aq yaki qara rengge özgertishke qurbinglar yetmeydu. <sup>37</sup> Peqet «he'e» dëginginglar «he'e», «yaq» dëginginglar «yaq» bolsun. Buningdin ziyadisi Sheytandin këlidu.

### **Intiqam heqqide**

<sup>38</sup> – Siler «qangha qan, jangha jan»<sup>②</sup> dëgen telimni anglighan. <sup>39</sup> Lëkin shuni bilip qoyunglarki, eski bilen teng bolmanglar. Birsı ong yüzünlargha ursa, sol yüzünlarnimu tutup bëringlar. <sup>40</sup> Birsı üstünglardin dewa qilip, könglikinglarni almaqchi bolsa, chapininglarnimu sëlöp bëringlar. <sup>41</sup> Mubada biri silerge yük-taqisini yüdütüp bir chaqirim yol yürüşke zorlisa, yene bir chaqirim artuq yol yürüp bëringlar. <sup>42</sup> Birsı silerdin birer nerse tilise, tiliginini bëringlar. Birsı silerdin birer nerse ariyet sorisa, uni quruq qol qayturmanglar.

### **Düşmenlerge mëhir-muhebbet körsitish heqqide**

<sup>43</sup> – Siler «qoshnangni söy, düşminingge nepretlen» dëgen telimni anglighan. <sup>44</sup> Lëkin shuni bilip qoyunglarki, silerge düşmenlik qilghanlarchimu mëhir-muhebbet körsitinglar, ziyankeshlik qilghanlargha du'a qilinglar. <sup>45</sup> Shundaq qilghanda, ershtiki atanglar Xudaning heqiqiy perzentliridin bolalaysiler. Chünki, Xuda quyash nurini yaxshilarchimu, yamanlarchimu chüshüridu. Yamghurnimu adaletliklergimu, adaletsizlergimu yaghduridu. <sup>46</sup> Eger siler özünglarni yaxshi körgenlergila mëhir-muhebbet körsetsenglar, buning qandaqmu in'amgha ërishküchiliki bolsun? Hetta insapsız bajgırlarmu shundaq

---

② Sözmusöz terjimisi: «Közge köz, chishqa chish».



qiliwatmamdu? <sup>47</sup> Eger siler dostliringlar bilenla salam-sehet qilishsanglar, buning bashqilardin nème perqi? Hetta butpereslermu shundaq qilidighu! <sup>48</sup> Shunga, ershtiki Atanglar mukemmel bolghinidek, silermu shundaq bolunglar.

## 6-bab

### Xeyr-saxawet heqqide

<sup>1</sup> – Diqqet qilinglarki, bashqilargha köz-köz qilish üçün yaxshi ish qilmanglar. Bunda qilsanglar, ershtiki Atanglarning in'amigha ërishelmeydiler.

<sup>2</sup> Xeyr-saxawet qilghininglarda, dawrang salmanglar. Saxtipezlerla bashqilarning maxtishigha ërishish üçün, ibadetxana we kochilarda shundaq qilidu. Bilip qoyunglarki, ular shundaq qilip bashqilarning hörmitidin bashqa hëchqandaq in'amgha ërishelmeydu. <sup>3</sup> Shuning üçün, sediqe bergininglarda ong qolunglarning qiliwatqinini sol qolunglar bilmisun. <sup>4</sup> Sediqenglarni yoshurun bëringlar. Shundaq bolghanda, yoshurun qilinghan ishlarni bilip turghuchi ershtiki Atanglar silerge in'am bëridu.

### Du'a heqqide

<sup>5</sup> – Du'a qilghan waqtinglarda, bashqilargha köz-köz qilish üçün ibadetxana yaki töt kocha aghzida turuwëlip du'a qilidighan saxtipezlerde du'a qilmanglar. Bilip qoyunglarki, ular shundaq qilip bashqilarning hörmitidin bashqa hëchqandaq in'amgha ërishelmeydu.

<sup>6</sup> Du'a qilghan waqtinglarda, öyge kirip, ishikni yëpip, ershtiki körünmes Atanglarga du'a qilinglar. Sezdürmestin qilinghan barliq ishlarni bilip turghuchi ershtiki Atanglar jezmen silerge in'am bëridu.

<sup>7</sup> Du'a-tilawet qilghanda, butpereslerde quruq geplerni tekrlawermenglar. Ular gepni tekrlawersek Xuda telipimizni ijabet qilidu, dep oylisa kërek. <sup>8</sup> Siler ularni dorimanglar. Chünki, ershtiki Atanglar silerning ëhtiyajinglarni siler telep qilishtin awwalla bilidu.

<sup>9</sup> Shuning üçün, mundaq du'a qilinglar:

«I ershtiki Atimiz,  
sëning naming ulughlanghay.

Metta bayan qilghan xush xewer

<sup>10</sup> Padishahliqning yer yüzide namayan bolghay.

Iradeng ershtikidek yer yüzidimu emelge ashurulghay.

<sup>11</sup> Kündilik yémeklikimizni bergeysen.

<sup>12</sup> Bizge gunah qilghanlarni kechürginimizdek, senmu gunahlirimizni kechürgeysen.

<sup>13</sup> Bizni azdurulushlardin saqlap qalghaysen.

Bizni yamanliqtin<sup>③</sup> yiraq qilghaysen.<sup>④»</sup>

<sup>14</sup> Siler bashqilarning sewenliklerini kechürsenglar, ershtiki Atanglarmu silerni kechüridu. <sup>15</sup> Biraq, siler bashqilarning sewenliklerini kechürmisenglar, ershtiki Atanglarmu silerni kechürmeydu.

### **Roza tutush heqqide**

<sup>16</sup> – Roza tutqan waqtinglarda, saxtipezlerdeki qiyapetke kiriwalmanglar. Ular roza tutqinini köz-köz qilish üçün, özlirini perishan qiyapette körsitidu. Shuni bilip qoyunglarki, ular shundaq qilip bashqilarning hörmitidin bashqa hëchqandaq in'amgha ërishelmeydu.

<sup>17</sup> Siler roza tutqanda, chëchinglarni maylap, özünglarni tüzeshdürüp yürünglar. <sup>18</sup> Shu chaghda, peqet ershtiki körünmes Atanglardin bashqa hëchkim roza tutqanliqinglarni sëzelmeydu. Buning bilen, silerning yoshurun qiliwatqan ishinglarnimu bilip turidighan ershtiki Atanglar jezmen silerge in'am bëridu.

### **Bayliq heqqide**

<sup>19</sup> – Yer yüzide özünglarga bayliq toplimanglar. Chünki, bu yerde ya küye yep tügitudu, ya datliship tügeydu yaki oghri oghrilap këtidu.

<sup>20</sup> Eksiche, ershte özünglarga bayliq toplanglar. U yerde küye yëmeydu, datlashmaydu, oghrimu almaydu. <sup>21</sup> Bayliqinglar qeyerde bolsa, qelbinglarmu shu yerde bolidu.

<sup>22</sup> Köz tenning chirighidur. Eger közünglar yaxshi bolsa, yeni közünglar Xudada bolsa, pütün wujudunglar yoruqluq bilen tolidu.

<sup>23</sup> Eger közünglar yaman bolsa pütün wujudunglarni qarangghuluq basidu. Eger hayatinglardiki «yoruqluq» emeliyette qarangghuluq bolsa, u qarangghuluq nëmidëgen qorqunchluq-he!

③ Yaki «Sheytandin».

④ Bezi Grëkche nusxalarda bu ayetning axirigha «chünki, padishahliq, hoquq we ulughluq sanga mensup, amin» dëgen ibariler qoshulghan.

<sup>24</sup> Ikki xojayingha teng xizmet qilalaydighan hëchqandaq kishi yoq. U yaki buni yaman körüp, uni yaxshi körüdu; yaki buninggha ëtibar bërip, uninggha sel qaraydu. Shuninggha oxshash, silerning birla waqitta hem Xudaning, hem mal-dunyaning quli bolushunglar mumkin emes.

<sup>25</sup> Shunga bilip qoyunglarki, turmushunglarga këreklik yëmek-ichmek yaki uchanglarga kiyidighan kiyim-këchehtin ghem qilmanglar. Hayatliq yëmektin, ten kiyim-këchehtin köp eziz emesmu?

<sup>26</sup> Köktiki ucharqanatlargha qaranglar! Ular tërimaydu, yighmaydu, ambarda ozuqmu saqlimaydu. Ershtiki Atanglar ularnimu ach qoymighan yerde, silerning rizqinglarni choqum bëridu. Chünki, siler ashu qushlardin köp eziz emesmu? <sup>27</sup> Aranglarda qaysinglar ghem-qayghu bilen ömrünlarni kichikkine uzartalaysiler?

<sup>28</sup> Kiyim-këchek üçün ghem qilishning nëme hajiti?! Daladiki yawa güllerning qandaq ösidighanliqigha qarap bëqinglar! Ular ishmu qilmaydu, kiyimmu tikmeydu; <sup>29</sup> lëkin silerge shuni ëytayki, hetta ulugh padishah Sulaymanning heshemetlik tonlirimu bu yawa güllerning güzelligige teng këlelmeydu. <sup>30</sup> Ey ishenchi ajizlar! Xudadin nëmishqa gumanliniwatisiler? Daladiki bügüni ëchilsa, etisi qurup ochaqqa qalinidighan ashu gül-giyahlarni ashunche bëzigen Xuda silerni tëximu kiyindürmesmu? <sup>31</sup> Shundaq iken, «nëme yeymiz, nëme ichimiz, nëme kiyimiz?» dep ghem qilmanglar. <sup>32</sup> Yehudiy emesler mana shu nersiler üçün izdinidu. Biraq, ershtiki Atanglar silerning bu nersilerge mohtajliqlarni bilidu. <sup>33</sup> Shundaq iken, hemmidin muhimi Xudaning padishahliqi we heqqaniyliqi heqqide izdininglar. U chaghda, Xuda silerge mana bularning hemmisini qoshup teqdim qilidu. <sup>34</sup> Shuning üçün, etidin ghem qilmanglar. Etining ghëmi etige qalsun. Her künning derdi shu künge yëtidu.

## 7-bab

### Bashqilarning üstidin höküm qilmanglar

<sup>1</sup> – Bashqilarning üstidin höküm qilip yürmenglar. Bolmisa, silermu Xudaning hökümige uchraysiler. <sup>2</sup> Chünki, siler bashqilar üstidin qandaq ölchem bilen höküm qilsanglar, Xudamu silerning üstünglardin shundaq ölchem bilen höküm chiqiridu. Siler bashqilargha qandaq ölchem bilen ölchep bersenglar, Xudamu silerge shundaq ölchem bilen ölchep bëridu.

## Metta bayan qilghan xush xewer

<sup>3</sup> Nēme üchün buradiringning here kēpikidek kichik sewenlikinila körüp, özüngdiki limdek chong gunahni körmeysen?! <sup>4</sup> Özüngde shunche chong gunah turuqluq, buradiringge: «Közüngdiki here kēpikini ëliwētey!» dēgining qandaq gep? <sup>5</sup> Ey saxtipez! Awwal özüngning közidiki limni ëliwet. Buning bilen, ëniq körüp, buradiringning közidiki here kēpikini ëliwēteleysen.

### Xush xewerni anglashni xalimaydighanlar heqqide

<sup>6</sup> – Itqa muqeddes nersini bermenglar yaki tongguzning aldigha ünche-merwayitlarni tashlap qoymanglar. Chünki, it keynige burulup silerni talaydu; tongguz ünche-merwayitlarni ayagh astida dessep yanjiydu.

### Tiligenler ërishidu

<sup>7</sup> – Du'a qilip tilenglar, Xuda tiligininglarni bēridu. Izdenglar, tapisiler. Ishikni qēqinglar, ēchilidu. <sup>8</sup> Chünki, tiligenler ërishidu, izdigenler tapidu, ishikni qaqqanlarga ishik ēchilidu. <sup>9</sup> Eger oghlunglar nan telep qilsa, siler uninggha tash bērettinglarmu? <sup>10</sup> Bēliq telep qilsa, yılan bērettinglarmu? <sup>11</sup> Gunahkar bolghan siler perzentliringlarga yaxshi nersilerni bērishni bilgen yerde, ershtiki Atanglar tiligenlerge yaxshi nersilerni tēximu iltipat qilmasmu?

<sup>12</sup> Bashqilarning özünglarga qandaq mu'amile qilishini kütsenglar, silermu ulargha shundaq mu'amile qilinglar. Tewrat qanuni we peyghemberlerning telimatliri mana shu.

### Xudaning padishahliqigha kiridighan derwaza

<sup>13</sup> – Tar derwazidin kiringlar. Chünki, kishini halaketke ëlip baridighan derwaza keng, yol asan bolup, bu derwazidin kiridighanlar köp. <sup>14</sup> Biraq, hayatliqqa ëlip baridighan derwaza tar, yol tes bolup, uni izdep tapalaydighanlarmu az.

### Ikki xil mēwe derixi

<sup>15</sup> – Aldinglarga qoy tērisige oriniwēlip kelgen, ichi yirtquch chilbōridek saxta peyghemberlerdin hoshiyar bolunglar. <sup>16</sup> Silerni «mēwiliri»din tonuwalalaysiler. Tikendin üzüm, qamghaqtin enjür alghili bolmaydu. <sup>17</sup> Yaxshi derex yaxshi mēwe bēridu, yaman derex yaman mēwe bēridu. <sup>18</sup> Yaxshi derex yaman mēwe bermeydu. Yaman

Metta bayan qilghan xush xewer

dereh yaxshi mëwe bermeydu. <sup>19</sup> Yaxshi mëwe bermeydighan herbir dereh kësili otqa tashlinidu. <sup>20</sup> Shuningdek, saxta peyghemberlerni ularning «mëwiliri»din tonuwalaysiler.

### **Heqiqiy shagirt**

<sup>21</sup> – Mëni «Rebbim, Rebbim» dëgenlerning hemmisila Ershning Padishahliqigha kirelmeydu. Peqet ershtiki Xuda'atamning iradisini ada qilghanlarla kireleydu. <sup>22</sup> Qiyamet künide nurghun kishiler manga: «Rebbim, Rebbim, biz sëning naming bilen Xudaning wehiysini yetküzduq» we «sëning naming bilen jinlarni qoghliuq, nurghun möjizilerni körsettuq» deydu. <sup>23</sup> Halbuki, u chaghda men ulargha: «Silerni ezeldin tonumaymen. Közümdin yoqilinglar, ey yamanliq qilghuchilar» deymen.

### **Ikki xil imaret salghan kishiler**

<sup>24</sup> – Dëmek, bu sözlirimni anglap emel qilghanlar imaretni qoram tash üstige salghan eqilliqlik kishilerge oxshaydu. <sup>25</sup> Boran soqup, yamghur urup, kelkün kelgen teqdirdimu, u imaret örülmeydu. Chünki, uning uli qoram tashning üstige sëlinghan. <sup>26</sup> Biraq, sözlirimni anglap turup, emel qilmaydighanlar imaretni qumning üstige qurghan exmeqlerge oxshaydu. <sup>27</sup> Undaq imaret boran, yamghur we kelkünning hujumigha uchrichanda örülüp këtidu, örülgendimu intayin paji'elik örülide!

<sup>28</sup> Hezriti Eysa bu sözlirini ayaghlashturghandin këyin, xalayıq uning telimlirige heyran qëlishti. <sup>29</sup> Chünki, hezriti Eysaning telimliri nopuzluq idi, Tewrat ustazliriningkige oxshimaytti.

## **8-bab**

### **Hezriti Eysaning maxaw kësili saqaytishi**

<sup>1</sup> Hezriti Eysa taghdin chüshkende, top-top kishiler uninggha egiship mangdi. <sup>2</sup> Maxaw kësilige<sup>⑤</sup> griptar bolghan bir kishi hezriti Eysaning aldigha këlip, tizlinip:

– Teqsir, eger xalisingiz, mëni kësilimdin saqaytip pak qilghaysiz! –

---

⑤ Maxaw kësili – bir xil qorqunchluq tere kësili bolup, Yehudiylar bu xil kësélge griptar bolghanlarni napak, dep qaraytti.

dédi. <sup>3</sup> Hezriti Eysa uninggha qolini tegküzüp turup:

– Xalaymen, pak bolghin, – dēwidi, bu ademning bedinidiki maxaw kēsili shu'an saqaydi. <sup>4</sup> Hezriti Eysa uninggha:

– Hazir bu ishni hēchkimge tinma, lēkin udul merkiziy ibadetxanigha bērip rohaniygha özüngning saqayghanliqingni körset. Andin, buni bashqilargha ispatlash üchün, Musa peyghemberning emri boyiche maxaw kēsilidin saqayghanlar qilishqa tēgishlik qurbanliqni qil, – dēdi.

### **Hezriti Eysaning Rimliq yüzbēshining chakirini saqaytishi**

<sup>5</sup> Hezriti Eysa Kepernahum shehirige barghanda, Rimliq bir yüzbēshi uning aldigha kēlip, shapa'et tilep:

<sup>6</sup> – Teqsir, chakirim palech bolup qaldi, nahayiti azab ichide öyde yatidu, – dēdi.

<sup>7</sup> – Men bērip uni saqaytip bērey, – dēdi hezriti Eysa.

<sup>8</sup> Yüzbēshi:

– Teqsir, öyümge kēlishingizge erzimeymen. Peqet bir ēghizla söz qilip qoyisingiz, chakirim saqiyp kētidu. <sup>9</sup> Mēningmu üstümde bashliqim, qol astimda leshkerlirim bar. Birige bar dēsem baridu, birige kel dēsem, kēlidu. Chakirimgha bu ishni qil dēsem, u shu ishni qilidu, – dēdi.

<sup>10</sup> Bu geplerni anglap, heyran bolghan hezriti Eysa bille kelgenlerge:

– Bilip qoyunglarki, bundaq ishenchni Isra'illar ichide uchratmighanidim. <sup>11</sup> Silerge shuni ēytayki, meshriq we meghribtin nurghun Yehudiy emesler kēlip, Ershning Padishahliqida ejdadlirimiz Ibrahim, Is'haq we Yaquplar bilen bir dastixanda olturidu. <sup>12</sup> Lēkin, Ershning Padishahliqining mirasxorliri bolghan nurghun Yehudiylar tashqirigha, qarangghuluqqa heydilip, u yerde hesrette yighlap, chishlirini ghuchurlitidu, – dēdi. <sup>13</sup> Andin, yüzbēshigha:

– Öyüngge qayt, ishenginingdek bolidu, – dēdi. Hēliqi chakarning kēsili shu'an sellimaza saqiyp ketti.

### **Hezriti Eysaning nurghun kēsellerni saqaytishi**

<sup>14</sup> Hezriti Eysa Pētrusning öyige barghanda, Pētrusning qēynanisining qizitmisi örlep, orun tutup yētip qalghanidi. <sup>15</sup> Hezriti Eysa uning qolini tutushi bilenla qizitmisi yēnip ketti. U ayal derhal ornidin turup, hezriti Eysani kütüşke bashlidi.

<sup>16</sup> Qarangghu chüşhkende, kishiler jin chaplashqan nurghun ademlerni

hezriti Eysaning aldigha ëlip këlishti. Hezriti Eysa bir ëghiz söz bilenla ulardiki jinlarni qoghliwetti we kësellerning hemmisini saqaytti.

<sup>17</sup> Buning bilen, Yeshaya peyghember arqiliq uqturulghan:

«Aghriq-silaqlirimizni u kôtürdi, kësellirimizni üstige aldi» dëgen söz emelge ashuruldi.

### **Hezriti Eysagha egishishning bedelliri**

<sup>18</sup> Hezriti Eysa etrapigha olishiwalghan kishilerni körüp, shagirtlirigha kölning u qëtigha ötüp kêtishni buyrudi. <sup>19</sup> Shu chaghda, Tewrat ustazliridin biri këlip, uninggha:

– Ustazim, siz qeyerge barmang, men sizge egiship mangimen, – dëdi.

<sup>20</sup> Biraq, hezriti Eysa uninggha:

– Tülkining öngküri, qushning uwisi bar. Biraq, İnsan'oghlining<sup>⑥</sup> bëshini qoyghudek yërimu yoq, – dëdi.

<sup>21</sup> Yene bir shagirti hezriti Eysagha:

– Ustaz, atam ölüp uni yerlikke qoyghuche kütüp, andin sizge egisheychu! – dëdi.

<sup>22</sup> Hezriti Eysa uninggha:

– Manga egeshkin! Ölgenlerni rohi ölükler özliri yerlikke qoysun, – dëdi.

### **Hezriti Eysaning boranni tinchitishi**

<sup>23</sup> Hezriti Eysa këmige chüshti, shagirtlirimu chüshüp bille mangdi.

<sup>24</sup> Köl üstide ushtumtut qattiq boran chiqip ketkechke, dolqunlar këmidin halqip ketti. Bu chaghda, hezriti Eysa uxlawatatti. <sup>25</sup> Shagirtlar uni oyghitip:

– Ustaz, gherq bolush aldida turimiz, bizni qutuldurghaysiz! – dëdi.

<sup>26</sup> – Nëmanche qorqisiler, ishenchinglar nëmidëgen ajiz! – dëdi hezriti Eysa we ornidin turup, boran-chapqun we dolqunlarga buyruq qildi. Shuning bilen, boran we dolqunlar pütünley tinchidi.

<sup>27</sup> Shagirtlar intayin heyran bolup, bir-birige:

– Bu zadi qandaq ademdu? Hetta boran we dolqunlarmu uning gëpini anglaydiken-he! – dep kêtishti.

---

⑥ Muqeddes yazmilarda «İnsan'oghli»din ibaret ewetilgüchining Xudaning küch-qudriti we shan-sheripi bilen ershtin chüshüp, pütkül insanlarni menggü bashquridighanliqi aldın eytilghan. Hezriti Eysa bu namni özi heqqide ishletken.

### **Hezriti Eysaning jin chaplashqan ikki ademni saqaytishi**

<sup>28</sup> Hezriti Eysa kölning u qetidiki Gadara dëgen jaygha barghinida, uninggha jin chaplashqan ikki kishi yoluqti. Gör qilinidighan öngkürlerni makan tutqan bu ikki kishi shunche wehshiy idiki, hëchkim bu yerdin ötüşke jür'et qilalmaytti. <sup>29</sup> Ular hezriti Eysani körgen haman:

– I Xudaning Oghli, ishimizgha arilashma! Sen waqit-sa'iti kelmestinla bizni qiynighili keldingmu? – dep towlidi.

<sup>30</sup> Shu etrapta chong bir top tongguz padisi ozuqlinip yüretti. <sup>31</sup> Jinlar hezriti Eysagha yalwurup:

– Eger sen bizni heydep chiqarmaqchi bolsang, tongguz padisigha kirgüzüwetkin, – dëdi.

<sup>32</sup> Hezriti Eysa:

– Chiqinglar! – dëwidi, jinlar chiqip, tongguzlarning tënige kirip ketti. Pütün tongguz padisi patiparaq bolup, yügürgen pëti tik yardin chüshüp, kölge gherq boldi.

<sup>33</sup> Tongguz baqquchilar sheherge qëchip kirip, bu ishning bash-axirini we jin chaplashqan kishilarning kechürmishlirini xalayiqqa tarqatti.

<sup>34</sup> Shuning bilen, pütün sheherdikiler hezriti Eysa bilen körüşhüşkili chiqti. Ular uni körgende, uning bu yerdin chiqip këtishini telep qildi.

## **9-bab**

### **Hezriti Eysaning palech kësili saqaytishi**

<sup>1</sup> Hezriti Eysa këmige chüshüp köldin ötüp, özi turghan sheher Kepernahumgha qaytip keldi. <sup>2</sup> Kishiler zembilge yatquzulghan bir palechni uning aldigha ëlip keldi. Ularning ishenchini körgen hezriti Eysa hëliqi palechke:

– Oghlum, xatirjem bol, gunahliring kechürüm qilindi, – dëdi.

<sup>3</sup> Birqanche Tewrat ustazliri könglide «bu adem kupurluq qildi» dep oylidi.

<sup>4</sup> Ularning könglide nëme oylawatqanliqini bilgen hezriti Eysa ulargha:

– Nëme üçün yaman oyda bolisiler? <sup>5</sup> «Gunahliring kechürüm qilindi» dëyish asanmu yaki «ornungdin tur, mang!» dëyishmu? Elwette, ëytmaq asan, qilmaq tes. <sup>6</sup> Emma, hazir Insan'oghlining yer yüzide gunahlarni kechürüm qilish hoquqigha ige ikenlikini ispatlap bërey, – dëdi. Andin,



palech kēselge:

– Ornungdin tur, orun-körpengni yigishturup öyüngge qayt, – dep buyrudi.

<sup>7</sup> Hēliqi adem ornidin turup öyige qaytti. <sup>8</sup> Buni körgen köpchilik qorqushup, insangha bundaq hoquqni bergen Xudagha medhiyiler oqushti.

### **Hezriti Eysaning Mettani shagirtliqqa chaqirishi**

<sup>9</sup> Hezriti Eysa u yerdin chiqip aldigha qarap kētiwatqanda, bir bajgirni kōrdi. Uning ismi Metta bolup, baj yighidighan jayda olturatti. Hezriti Eysa uningha:

– Manga egeshkin! – dēdi.

Metta ornidin turup, uninggha egeshti.

<sup>10</sup> Hezriti Eysa Mettaning öyide mēhmandarchiliqta boluwatqanda, nurghun bajgirlar<sup>⑦</sup> we gunahkar dep qaralghan bir qisim kishilermu kirip, hezriti Eysa we uning shagirtliri bilen hemdastixan boldi. <sup>11</sup> Buni körgen Perisiyler hezriti Eysaning shagirtlirigha:

– Ustazinglarning bajgir we gunahkarlar bilen bir dastixanda olturghini qandaq gep?! – dēyishti.

<sup>12</sup> Bu gepni anglighan hezriti Eysa:

– Saghlam adem emes, belki kēsel ademla tēwipqa mohtajdur.

<sup>13</sup> Muqeddes yazmilarda: «Men qurbanliq qilishinglarni emes, rehim-shepquet kōrsitishinglarni isteymen» dēyilgen. Siler bērip bu sözning menisini ögininglar. Men özlirini durus hēsablaydighanlarni emes, belki özlirining gunahlarini tonuydighanlarni chaqirghili keldim, – dēdi.

### **Konigha ēsiliwalmasliq**

<sup>14</sup> Shu waqitlarda, Yehya peyghemberning shagirtliri kēlip, hezriti Eysagha:

– Biz we Perisiyler roza tutimiz, sizning shagirtliringiz nēmishqa tutmaydu? – dep sorashti.

<sup>15</sup> Hezriti Eysa jawaben mundaq dēdi:

– Toyi boluwatqan yigit tēxi toy ziyapitide turghan chaghda,

---

<sup>⑦</sup> Bajgirlar – Isra'iliyini ishghal qilghan Rimliqlar üçün öz xelqidin baj yighip bēridighan we shu sewebtin nepretke uchrighan Yehudiylar.

məhmanlar haza tutup oltursa qandaq bolghini!? Elwette bolmaydu! Emma yigitning ulardin əlip kətilidighan kuni kəlidu, ene shu chaghda ular qayghu-hesret chekkinidin roza tutidu.

<sup>16</sup> Həchkim kona könglekke kiriship kətidighan yəngi rexttin yamaq salmaydu. Undaq qilsa, kiyim yuyulghanda yəngi yamaq kiriship, kiyimni yirtip tashlaydu. Netijide, yirtiq təximu yoghinap kətidu.

<sup>17</sup> Shuningdek, həchkim yəngi sharabni kona tulumgha qachilamaydu. Eger undaq qilsa, yəngi sharabning köpüşhi bilen tulum yərilidu-de, sharabmu tükülüp kətidu. Dəmek, tulummu kardin chiqidu. Shuning üçün, yəngi sharabni yəngi tulumgha qachilash kerek. Shundaq qilghanda, her ikkilisini saqlap qalghili bolidu.

### **Tirildürülgen qiz we saqaytilghan ayal**

<sup>18</sup> Hezriti Eysa Yehya peyghemberning shagirtlirigha bu sözlerni qiliwatqan waqtida, melum bir ibadetxanining bir mes'uli kəlip, hezriti Eysaning ayighigha yiqilip:

– Məning qizim hazirla ölüp ketti, siz bərip uninggha qolingizni tegküzüp qoysingiz, u tirilidu, – dēdi.

<sup>19</sup> Hezriti Eysa ornidin turup, shagirtlirini əlip, uning bilen bille bardi.

<sup>20</sup> Yolda xun tewresh kəsilige gırıptar bolghinigha on ikki yil bolghan bir ayal hezriti Eysaning arqa teripidin kəlip, uning chapinining pəshini silidi. <sup>21</sup> U ichide «hezriti Eysaning chapinini tutsamla, choqum saqiyip kətimen» dep oylighanidi.

<sup>22</sup> Hezriti Eysa keynige burulup, uninggha qarap:

– Qizim, xatirjem bol, ishenching səni saqaytti! – dēyishigila, həliqi ayal saqiyip ketti.

<sup>23</sup> Hezriti Eysa həliqi ibadetxana mes'ulining öyige kirip, ney chəliwatqan we haza tutup yighlawatqan ademler topini körüp,

<sup>24</sup> ulargha:

– Chiqip kətinglar, bu qiz ölmidi, uxlap qaptu, – dēdi.

Biraq, xalayiq uni mesxire qildi. <sup>25</sup> Kishiler chiqiriwətilgendin kəyin, hezriti Eysa qiz yatqan öyge kirip, uning qolidin tartti. Qiz ornidin turdi.

<sup>26</sup> Bu xewer pütün etrapqa tarqaldi.

### **Bimarlarning saqaytilishi**

<sup>27</sup> Hezriti Eysa u yerdin chiqip kətiwatqanda, ikki qarighu uning keynidin kəlip:

– I padishah Dawutning ewladi,<sup>⑧</sup> bizge rehim qilghaysiz! – dep warqirap ketti.

<sup>28</sup> Hezriti Eysa öyge kirgendin këyin, hëliqi ikki qarighu uning aldigha keldi. Hezriti Eysa ulardin:

– Siler mëning silerni saqaytishqa qadir ikenlikimge ishinemsiler? – dep soridi.

– I Rebbim, ishinimiz, – dep jawab berdi ular.

<sup>29</sup> Hezriti Eysa ularning közlirige qolini tegküzüp turup:

– Ishengininglardek bolsun! – dëyishigila,<sup>30</sup> ularning közliri ëchildi.

Hezriti Eysa ulargha:

– Bu ishni hëchkimge tinmanglar! – dep qattiq tapilidi.<sup>31</sup> Lëkin, ular u yerdin chiqipla, bu ishni etrapqa yëyiwetti.

<sup>32</sup> Ular chiqip ketkendin këyin, jin chaplashqan bir gacha hezriti Eysaning aldigha ëlip këlindi.<sup>33</sup> Hezriti Eysa uningdiki jinni qoghlishi bilenla, hëliqi adem zuwangha keldi. Xalayıq heyran bolup:

– Bundaq ish Isra'iliyide zadi körülüp baqmighan, – dëyishti.

<sup>34</sup> Lëkin, Perisiyler:

– U jinlarni ularning bashliqigha tayinip heydeydiken, – dëyishti.

### **Hezriti Eysaning kishilerge bolghan mëhir-muhebbiti**

<sup>35</sup> Hezriti Eysa pütün sheher, yëza-qishlaqlarni arilap, herqaysi ibadetxanilarda telim bërip, ershning padishahliqigha da'ir xush xewerni tarqatti we xelq ichidiki her xil kësellik we aghriq-silaqlarni saqaytti.<sup>36</sup> U top-top adamlarni körüp ulargha ich aghritti, chünki ular qoychisiz qoy padiliridek panahsiz bichariler idi.<sup>37</sup> Shuning bilen, u shagirtlirigha:

– Qutquzulushqa intilidighanlar mol hosuldek köp, biraq hosulni ëlish üçün ishleydighanlar az iken.<sup>38</sup> Hosulning igisi bolghan Xudadin köprek ishchi ewetip, hosulni yighiwëlishni tilenglar, – dëdi.

## **10-bab**

### **Hezriti Eysaning on ikki shagirtini ewetishi**

<sup>1</sup> Hezriti Eysa on ikki shagirtini yënigha chaqirip, ulargha jinlarni

---

⑧ Dawut padishahning ewladi – bu nam Yehudiylar arisida ular kütüwatqan qutquzghuchi – Mesihni körsitettti.

heydesh we her xil aghriq-silaqlarni saqaytish hoquqini berdi. <sup>2</sup> Bu on ikki shagirtning ismli mundaq: Pëtrus depmu atalghan Simun we uning inisi Ender, Zebediyning oghli Yaqup we uning qerindishi Yuhanna, <sup>3</sup> Filip we Bartolomay, Tomas we bajgir Metta, Halpayning oghli Yaqup we Taday, <sup>4</sup> wetenperwer dep atalghan Simun we hezriti Eysagha satqunluq qilghan Yehuda Ishqariyot.

<sup>5</sup> Hezriti Eysa bu on ikki shagirtini xelqing arisigha ewetishtin awwal, ulargha mundaq tapilidi:

– Yehudiy emeslerning zëminlirigha barmanglar. Samariyiliklarning sheherlirigimu barmanglar. <sup>6</sup> Uningdin köre, Xudaning yoqalghan qoy padiliri, yeni Isra'illar arisigha bëringlar. <sup>7</sup> Barghan yëringlarda: «Ershning Padishahliqi namayan bolush aldida turidu!» dep jakarlanglar. <sup>8</sup> Kësellerni saqaytinglar, ölüklerni tirildürünglar, maxaw kësellirini saqaytinglar, jinlarni heydiwëtinglar. Bu imtiyazlarni heqsiz alghanikensiler, heqsiz ishlitinglar. <sup>9</sup> Hemyaniglarda altun, kümüş we mis pullarni ëlip yürmenglar. <sup>10</sup> Seperge chiqqanda ne xurjun, ne birer artuq könglek, ne ayagh, ne hasa ëliwalmanglar. Chünki, xizmetkar kimgë xizmet qilsa, shuningdin ish heqqi ëlishqa heqliq.

<sup>11</sup> Birer sheher yaki yëzigha barghan waqtinglarda, aldi bilen u yerde silerni qobul qilishni xalaydighan kishini izdep tēpip, u yerdin ketküche shu kishining öyide turunglar. <sup>12</sup> Birer öyge kirgininglarda, ulargha amanliq tilenglar. <sup>13</sup> Eger u a'ilidikiler silerni qobul qilsa, ulargha tiligen amanliqinglar ijabet bolidu. Eger silerni qobul qilmisa, tiligen amanliqinglar özünglarga yanidu. <sup>14</sup> Silerni qobul qilmighan, sözünglarni anglimighan kishining öyidin yaki shu sheherdin ayrilghininglarda, ularni agahlandurush üçün ayighinglardiki topini qëqiwëtinglar. <sup>15</sup> Bilip qoyunglarki, u sheherdikilerning qiyamet küni tartidighan jazasi Sodom we Gomora<sup>⑨</sup> shehiridiki rezil kishilerning tartidighan jazasidinmu ëghir bolidu!

### **Kelgüsidiki ziyankeshlik**

<sup>16</sup> – Mana, men silerni qoylarni bōrilerning arisigha ewetkendek ewetimen. Shunga, yilande sezgür, kepterdek sadda bolunglar.

---

⑨ Sodom we Gomora – Ibrahim peyghember zamanidiki ikki sheher bolup, bu sheherlarning ademli oxshash jinstiki zinaxorluqqa qattiq bërilip gunahqa patqanliqtin, Xuda bu sheherlerni ademli bilen qoshup yoqatqan.

<sup>17</sup> Kishilerdin pexes bolunglar. Ular silerni tutqun qilip sotqa tapshurup bēridu, ibadetxanilirida qamchilaydu. <sup>18</sup> Siler manga ishengenlikinglar üçün, waliy we padishahlar aldigha ėlip bērilip soraqqa tartilisiler. Buning bilen, ularning we Yehudiy emeslerning aldida mēning guwahchilirim bolisiler. <sup>19</sup> Soraq qilinghan waqtinglarda, qandaq jawab bērish yaki nēme dēyishtin endishe qilmanglar. Chünki, u chaghda qilidighan sözliringlar silerge nēsip qilinidu. <sup>20</sup> Siler özünglar sözlimeysiler, belki ershtiki Atanglarning rohi siler arqiliq sözleydu.

<sup>21</sup> Qērindash qērindishigha, ata balisigha xa'inliq qilip, ularni ölümge tutup bēridu. Balilarmu ata-anisi bilen qarshiliship, ularni ölümge ittiridu. <sup>22</sup> Manga ishengenlikinglar üçün, hemme adem silerge öchmenlik qilidu, lēkin axirghiche berdashliq bergenler jezmen qutquzulidu. <sup>23</sup> Ular silerge bir sheherde ziyankeshlik qilsa, yene bir sheherge qēchip bēringlar. Bilip qoyunglarki, siler Isra'iliyining pütün sheherlirini arilap bolghuche, Insan'oghli qaytip kēlidu.

<sup>24</sup> Shagirt ustazidin, qul xojayinidin üstün turmaydu. <sup>25</sup> Shuning üçün, shagirt ustazidek, qul xojayinidek bolghinigha qana'et qilsun. Ular öyning bēshi bolghan mēni «jinlarning padishahi Sheytan» dep atighan yerde, öyning ezaliri bolghan silerni tēximu zor haqaret qilmamdu?

<sup>26</sup> Biraq, bundaqlardin qorqmanglar. Chawisi chitqa yēyilmaydighan hēchqandaq yoshurun ish, ashkarılanmaydighan hēchqandaq mexpiyetlik yoqtur. <sup>27</sup> Mēning silerge mexpiy ēytqanlirimni siler ochuq-ashkara ēytwēringlar. Quliqinglarga pichirlap ēytqanlirimni xelqi'alemge jakarlenglar. <sup>28</sup> Tēninglarni öltürsimu, jēninglarni alalmaydighanlardin qorqmanglar. Eksiche, tēninglarnimu, jēninglarnimu dozaxta halak qilalaydighan Xudadin qorqunglar. <sup>29</sup> Ikki qushqachni bir tenggige sētiwalghili bolsimu, lēkin ershtiki Atanglar bilmey turup, ulardin birsimu yerge chüshmes. <sup>30</sup> Silerge kelsek, hetta silerning herbir tal chēchinglarningmu hēsabi bar. <sup>31</sup> Shundaq iken, qorqmanglar. Chünki, siler Xuda üçün nurghunlighan qushqachtinmu qimmetlik-de!

<sup>32</sup> Köpchilik aldida mēni ētirap qilghanlarni menmu ershtiki Atamning aldida ētirap qilimen. <sup>33</sup> Biraq, köpchilik aldida mēni ret qilghanlarni menmu ershtiki Atam aldida ret qilimen.

### **Tinchliq we jēdel-majira**

<sup>34</sup> – Mēni dunyagha tinchliq ėlip keldimikin, dep oylap qalmanglar.

### Metta bayan qilghan xush xewer

Men tinchliq emes, belki jëdel-majira ëlip keldim. <sup>35</sup> Mëning wejimdin oghul atisigha, qiz anisigha, këlin qëynanisigha qarshi chiqidu.

<sup>36</sup> Ademning dëshmini öz a'lisidiki kishilerdur.

<sup>37</sup> Ata-anisini mendinmu eziz köridighanlar mëning shagirtim bolushqa layiq emes. Perzentlirini mendinmu eziz köridighanlarmu mëning shagirtim bolushqa layiq emes. <sup>38</sup> Özining krëstini kötürüp, <sup>①</sup> manga egeshmigenlermu shagirtim bolushqa layiq emes. <sup>39</sup> Öz hayatini ayaydighanlar eksiche uningdin mehrum bolidu. Men üçün öz hayatini ayimaydighanlar uninggha ërishidu.

<sup>40</sup> Silerni qobul qilghanlar mëni qobul qilghan bolidu; mëni qobul qilghanlar bolsa mëni ewetküchi Xudani qobul qilghan bolidu. <sup>41</sup> Bir peyghemberni Xudaning sözini yetküzgenliki sewebidin qobul qilghanlar peyghember bilen oxshash in'amgha ërishidu. Durus ademni uning durus bolghanliqi sewebidin qobul qilghanlarmu shu adem bilen oxshash in'amgha ërishidu. <sup>42</sup> Bilip qoyunglarki, hezriti Eysaning shagirti dep, shagirtlirim ichidiki eng erzimes birige hetta birer chine soghuq su bergen kishimu jezmen mëning in'amimdin mehrum qalmaydu.

## 11-bab

### Yehya peyghemberning so'ali

<sup>1</sup> Hezriti Eysa on ikki shagirtigha tapilap bolghandin këyin, Jeliliyidiki herqaysi sheherlerde telim bërish we xush xewerni jakarlash üçün, u yerdin ayrildi.

<sup>2</sup> Zindandiki Yehya peyghember Eysa Mesihning qilghan ishlinini anglap, shagirtlirini ewetip, ular arqiliq hezriti Eysadin: <sup>3</sup> «Xuda bizge ewetmekchi bolghan qutquzghuchi sizmu yaki bashqa birsi këlemdu?» dep soridi.

<sup>4</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq dëdi:

– Siler qaytip bërıp, yaratqan möjizilirimni we ëytqan telimlirimni Yehyagha yetküzüp: <sup>5</sup> «Korlarning közi ëchildi, tokurlar mangalaydighan boldi, maxaw kësili bolghanlar saqaydi, gaslar

---

<sup>①</sup> Rimliqlar teripidin ölüm jazasi bërilgenler mixlinidighan krëstni müriside kötürüp jaza meydanigha baratti. «Özining krëstini kötürüş» dëgenlik Eysa Mesih üçün azab-oqubet tartishqa teyyar bolushni körsitidu.

angliyalaydighan boldi, hetta ölgenlermu tirildi we kembeghellerge xush xewer yetküzüldi» dep eytinglar. <sup>6</sup> Yehyagha yene: «Mendin gumanlanmay, manga tewrenmey ishengenler nēmidēgen bextlik!» dep qoyunglar, – dēdi.

<sup>7</sup> Yehya peyghemberning shagirtliri ketkenden kēyin, hezriti Eysa köpchilikke Yehya toghruluq mundaq dēdi:

– Siler burun Yehyani izdep chölge barghininglarda, zadi qandaq bir ademni körmekchidinglar? Meydani shamalda yelpünüp turghan qomushtek tewrinip turidighan bir yaxshichaqnimu? <sup>8</sup> Yaki chirayliq kiyingen bir ēsilzadinimu? Hergiz undaq emes! Bundaq kiyimlerni kiyidighanlar chöldin emes, xan ordisidin tēpilidu. <sup>9</sup> Emeliyette, siler bir peyghemberni körgili chiqtinglar. Emdi bilip qoyunglarki, Yehya peyghemberdinmu üstündür. <sup>10</sup> Chünki, muqeddes yazmilarda:

«Mana, aldingda elchimni ewetimen.

U sēning yolungni aldin'ala teyyarlaydu»

dep yēzilghan we bu yerdiki «elchim» del Yehya peyghemberni körsitidu. <sup>11</sup> Bilip qoyunglarki, insanlar arisida chömüldürgüchi Yehyadinmu ulugh kishi otturigha chiqqini yoq, emma ershning padishahliqidiki eng erzimes birsimu uningdin ulugh bolidu.

<sup>12</sup> Chömüldürgüchi Yehya otturigha chiqqan künlerdin bēri, ershning padishahliqi zorawanliqqa uchrimaқта. Zorawanlar uninggha hujum qilmaқта. <sup>13</sup> Xudaning padishahliqi toghrisida Yehya peyghemberning zamanighiche bolghan barliq peyghemberlerning telimliride, shundaqla Tewratta aldin bēshareт bērilgen. <sup>14</sup> Eger qobul qilalisanglar, mēning «qaytip kēlishi muqerrer bolghan Ilyas peyghember del Yehya peyghemberning özidur.» dēgen sözümgе ishininglar. <sup>②</sup> <sup>15</sup> Bu sözlerni quliqinglarda ching tutunglar!

<sup>16</sup> Bu zamanning silerdek kishilirini zadi kimlerge oxshitay? Ular xuddi kochida olturuwēlip, bir-birige: <sup>17</sup> «Biz silerge sunay chēlip bersek, ussul oynimidinglar. Matem muzikisini chēlip bersek, hazimu tutmidinglar» dep renjiydighan tuturuqsiz balilargha oxshaydu.

---

② Yehudiylar Tewrattiki «qutquzghuchi – Mesih kēlishtin burun Ilyas peyghember Mesihning yolini teyyarlash üchün qaytip kēlidu» dēgen bēshareтке asasen uning kēlishini kütüwatqanidi. Hezriti Eysa emeliyette buning Ilyas peyghemberdek küch-qudret bilen kelgen Yehya peyghember arqiliq emelge ashqanliqini ēytqan.

### Metta bayan qilghan xush xewer

<sup>18</sup> Chünki, Yehya peyghember kēlip roza tutatti, sharab ichmeytti. Shuning bilen, ular: «Uningha jin tēgiptu» dēyishti. <sup>19</sup> Insan'oghli bolsa hem yeydu hem ichidu. Biraq, ular: «Taza bir toymas haraqqesh iken. U bajgir we bashqa gunahkarlarning dosti» dēyishidu. Bilip qoyunglarki, hēkmet bergen mēwisi bilen tonulidu.

### Hezriti Eysani ret qilghanlar

<sup>20</sup> Andin, hezriti Eysa özi nurghun möjizilerni körsetken sheherlerdiki towa qilmighanlarni eyiblep, mundaq dēdi:

<sup>21</sup> – Halinglarga way, ey Qorazinliqlar! Halinglarga way, ey Beytsaydaliqlar! Siler üçün yaratqan möjizilirimni Tir we Sidon dēgen yatlar sheherliride yaratqan bolsam, u yerlerdiki xelq burunla meyüslengen halda matagha yōginip, külge milinip, gunahlirigha towa qilghan bolatti. <sup>22</sup> Bilip qoyunglarki, qiyamet küni Xudaning silerge bēridighan jazasi Tir we Sidondikilerningkidinmu ēghir bolidu. <sup>23</sup> Ey Kepernahumluqlar! Asmangha chiqmaqchimidinglar? Eksiche, dozaxqa tashlinisiler. Chünki, aranglarda yaratqan möjizilirimni Sodomda yaratqan bolsam, u sheher bügünki küngiche mewjut bolghan bolatti. <sup>24</sup> Shuni bilip qoyunglarki, qiyamet küni Xudaning silerge bēridighan jazasi Sodomdikilerningkidinmu ēghir bolidu.

### Hezriti Eysaning xushalliqi

<sup>25</sup> Shuningdin kēyin, hezriti Eysa mundaq dēdi:

– Pütün alemning Igisi bolghan i Ata! Sen bu heqiqetlerni özini eqilliq, bilimlik chaghlaydighan kishilerdin yoshurup, kichik balilardek sebiy kishilerge ashkarilighanliqning üçün, sanga medhiyiler oquymen.

<sup>26</sup> Shundaq Ata, sēning öz xahishing ene shu idi.

<sup>27</sup> Atam hemmini manga teqdim qildi. Mēni Atamdin bashqa hēchkim heqiqiy tonumaydu. Atamnimu men we men özüm ashkarilashni xalaydighan kishilerdin bashqa hēchkim heqiqiy tonumaydu.

<sup>28</sup> Ey japakeshler we ēghir yükni üstige alghanlar! Mēning yēnimgha kēlinglar, men silerge aramliq bērey. <sup>29</sup> Mulayim we kemtermen. Shunga, mēning boyunturuqumgha kirip, mendin ögininglar. Shundaq qilghanda, könglünglar aram tapidu. <sup>30</sup> Mēning boyunturuqumda bolush asan, telipim ēghir emes.



## 12-bab

### Dem ëlish küni heqqidiki mesile

<sup>1</sup> Shu künlerdiki bir dem ëlish küni, hezriti Eysa bughdayliqtin ötüp kētiwatatti. Qorsiqi ëchip ketken shagirtliri bashaqlarni üzüwēlip, yēyishke bashlidi. <sup>2</sup> Buni körgen Perisiyler hezriti Eysagha:

– Qarang, shagirtliringiz dem ëlish küni cheklengen ishni<sup>③</sup> qiliwatidu, – dēyishti.

<sup>3</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Padishah Dawut we uning hemrahlirining ach qalghanda qandaq qilghanliqini muqeddes yazmilardin oqumighanmu? <sup>4</sup> U ibadetxanidiki muqeddes jaygha kirip, Xudagha atalghan nanlarni rohaniydin sorap, hemrahliri bilen bille yēgen. Halbuki, bu nanlarni rohaniylardin bashqa herqandaq kishining yēyishi Tewrat qanunigha xilap idi. <sup>5</sup> Shuninggha oxshash, ibadetxanida ishleydighan rohaniylar dem ëlish künliri ishlimeslik emrini buzsimu, Tewratta ular gunahkar dep yēzilmighan. Siler buni oqup baqmighanmu? <sup>6</sup> Bilip qoyunglarki, bu yerde ibadetxanidinmu ulughi bar. <sup>7</sup> Eger siler Xudaning: «Men qurbanliq qilishinglarni emes, rehim-shepqet kōrsitishinglarni isteymen» dēgen sözining menisini bilsenglaridi, bigunah kishilerni gunahkar, dep qarimaytinglar. <sup>8</sup> Men Insan'oghli dem ëlish künining Igisidurmen.

### Qoli qurup ketken bimarning saqaytilishi

<sup>9</sup> Hezriti Eysa u yerdin ayrilip, ularning ibadetxanisigha bardı.

<sup>10</sup> Ibadetxanida bir qoli qurup ketken bir adem bar idi. Bezi Perisiyler hezriti Eysaning üstidin erz qilishqa bahane tēpish meqsitide uningdin:

– Dem ëlish küni kēsel saqaytish Tewrat qanunigha uyghunmu? – dep soridi.

<sup>11</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq jawab berdi:

– Bireringlarning qoyi origha chūshüp ketse, dem ëlish küni dēmey, uni derhal tartip chiqiriwalmamsiler? <sup>12</sup> Adem qoydin kōp qimmetlikte! Dēmek, dem ëlish küni yaxshiliq qilish Tewrat qanunigha uyghun.

---

③ Yehudiylarning en'enisi boyiche dem ëlish küni xaman tēpish qa'idige xilap idi. Perisiyler shagirtlarning danlarni yēyish üchün aqlishini xaman tepkenlik dep qarighan. Emeliyette, men'i qilinghini bashaqlarni üzüwēlip, yēyish emes, belki zira'etlerge orghaq sēlishtur.

<sup>13</sup> Andin, hezriti Eysa hëliqi kësêlge:

– Qolungni uzat, – dëdi. U adem qolini uzitishi bilenla qoli eslige këlip, yene bir qoligha oxshash haletke qaytti. <sup>14</sup> Buning bilen, Perisiyler tashqirigha chiqip, hezriti Eysani qandaq jayliwëtish heqqide meslihet qilishiti.

### **Xuda tallighan xizmetkar**

<sup>15</sup> Buni bilgen hezriti Eysa u yerdin ayrildi. Nurghun kishiler uninggha egiship mangdi. Hezriti Eysa ularning arisidiki bimarlarining hemmisini saqaytti <sup>16</sup> we ulargha özining kim ikenlikini bashqilargha ashkarilimasliqni tapilidi. <sup>17</sup> Buning bilen, Yeshaya peyghember arqiliq uqturulghan munu sözler emelge ashuruldi:

<sup>18</sup> «Mana mëning tallighan xizmetkarim,  
dilim söygen yëqinim,  
uningdin xursenmen!

Rohimni ata qilimen uninggha;  
u adaletni jakarlaydu pütkül xelqlerge.

<sup>19</sup> U talash-tartish qilmas, chuqanmu kötürmes.

Kochilardimu hëchkim uning awazini anglimas.

<sup>20</sup> Èzilgen qomushni sundurmas,  
öchey dep qalghan chiraghnimu öchürmes,  
taki adalet zeper quchquche,

<sup>21</sup> pütkül xelqler uning namigha ümid baghlar.»

### **Hezriti Eysa Sheytandin küchlüktur**

<sup>22</sup> Shu chaghda, hezriti Eysaning aldigha jin chaplishiwalghan kor we gacha biri ëlip këlindi. Hezriti Eysa uni saqaytip, sözliyeleydighan we köreleydighan qildi. <sup>23</sup> Xalayıq heyran bolushup:

– Ejeba, bu padishah Dawutning ewladimidu? – dëyishti.

<sup>24</sup> Bu sözni anglighan Perisiyler:

– U jinlarni ularning bashliqi bolghan Sheytangha tayinip heydeydiken, – dëyishti.

<sup>25</sup> Ularning nëme oylawatqanliqini bilgen hezriti Eysa ulargha mundaq dëdi:

– Eger bir dölettikiler ikki guruhqa bölünüp soquhsa, u dölet

### Metta bayan qilghan xush xewer

zawalliqqa yüz tutidu. Herqandaq sheher yaki a'ilidikiler öz'ara jëdel-majira qilishsa, ularmu weyran bolushtin saqlinalmaydu. <sup>26</sup> Eger Sheytan öz bashqurushida bolghan jinlarni heydisse, öz-özige qarshi chiqqan bolidu. Undaqtta, uning padishahliqi qandaqmu put tirep turalisun? <sup>27</sup> Eger men jinlarni ularning padishahi bolghan Sheytangha tayinip heydisem, silerning egeshküchiliringlar jinlarni heydeshte kimga tayandi?! Eytqanliringlarning xata ikenlikini öz egeshküchiliringlar delillep bëridu. <sup>28</sup> Emeliyette, men Xudaning Rohigha tayinip jinlarni heydiwettim. Bu, Xudaning padishahliqining aranglarda namayan bolghanliqini ispatlaydu.

<sup>29</sup> Bir kishi küchtünggür birsining öyige kirip, uning mëlini qandaq bulap këtelisun? Peqet shu küchtünggür ademni baghliyalighanlarla uning öyini bulang-talang qilalaydu.

<sup>30</sup> Men bilen bir yolda mangmighanlar manga qarshi turghuchilardur. Manga yighiwëlishqa yadrem bermigenler tozuwetküchilerdur.

<sup>31</sup> Shuning üçün bilip qoyunglarki, insanlarning ötküzgen gunahliri we qilghan kupurluqlirining hemmisini kechürüşke bolidu. Lëkin, Muqeddes Rohqa qilinghan kupurluq kechürülmeydu. <sup>32</sup> Insan'oghligha qarshi söz qilghanlar kechürümge ërisheleydu; lëkin Muqeddes Rohqa qarshi gep qilghanlar bu dunyadimu, u dunyadimu kechürümge ërishelmeydu.

### Ademni emeliyitidin tonush

<sup>33</sup> – Siler derexni mëwisidin perq ëtishinglar kërek. Mëwe derixi yaxshi bolsa, bëridighan mëwisimu yaxshi bolidu. Mëwe derixi yaman bolsa, bëridighan mëwisimu yaman bolidu. Chünki, herqandaq derex mëwisidin bilinidu.

<sup>34</sup> Ey zeherlik yılanlar! Siler yaman tursanglar, aghzinglardin qandaqmu yaxshi gep chiqsun? Chünki, köngülde nëme bolsa, ëghizdin shu chiqidu. <sup>35</sup> Yaxshi adem qelbidiki yaxshiliqidin yaxshiliq chiqiridu. Yaman adem qelbidiki yamanliqidin yamanliq chiqiridu. <sup>36</sup> Bilip qoyunglarki, siler qilghan herbir ëghiz quruq gëpinglar üçün qiyamet küni hëساب bërisiler. <sup>37</sup> Öz sözliringlar bilen ya aqlinisiler, ya gunahkar bolup chiqisiler.

### Karamet körsitish telipi

<sup>38</sup> Shu chaghda, bezi Tewrat ustazliri we Perisiyler hezriti Eysadin:

– Ustaz, qudritingizning Xudadin kelgenlikini karamet bilen körsetkeysiz, – dëdi. <sup>39</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq jawab qayturdi:

– Osal we wapasiz kishiler karamet körset, depla turidu. Biraq, silerge Yunus peyghemberning karamitidin bashqa körsitilidighan ikkinchi karamet yoq. <sup>40</sup> Yunus peyghember yoghan bir bëliqning qorsiqida üç këche-kündüz qandaq turghan bolsa, Insan'oghlumu yerning baghrida üç këche-kündüz shundaq turidu. <sup>41</sup> Qiyamet küni Ninewi shehiridiki xelqmu qopup, silerning üstünglardin shikayet qilidu. Chünki, ular Yunus peyghemberning telimini anglap, yaman yoldin qaytqan. Biraq, bu yerde Yunus peyghemberdinmu ulugh birsi silerni yaman yoldin qaytishqa chaqirsa, qulaq salmidinglar. <sup>42</sup> Qiyamet küni Erebandiki Sheba padishahliqining ayal padishahimu ornidin turup, silerning üstünglardin shikayet qilidu. Chünki, u padishah Sulaymanning aqilane sözlirini anglash üçün, uzun yollarni bësip kelgen. Mana, hazir bu yerde padishah Sulaymandinmu ulugh bar.

### **Jinning qaytip këlishi**

<sup>43</sup> – Jin birer ademning tēnidin heydiwētilgendin këyin, qurghaq dalalarni arilap chiqip, turidighan jay izdeydu, biraq tapalmaydu <sup>44</sup> we: «Ilgiriki öyümge qaytay» deydu. Shuning bilen, jin u ademning tēnige qaytip kēlip, uning dilining yenila bosh, shundaqla pakiz tazilini retlengen öydek bolup qalghanliqini bayqaydu-de, <sup>45</sup> özidinmu better yette jinni bashlap kirip bille turidu. Buning bilen, hēliqi ademning këyinki hali burunqidinmu yamanliship kētidu. Bu zamanning rezil adamlirining halimu mana shundaq bolidu.

### **Hezriti Eysaning anisi we iniliri**

<sup>46</sup> Hezriti Eysa xelqge dawamlıq sözlewattqanda, anisi bilen iniliri kēlip, uning bilen sözleshmekchi bolup tashqirida turushti. <sup>47</sup> Bireylen hezriti Eysagha:

– Aningiz we iniliringiz siz bilen sözlishimiz dep sirtta turidu, – dëdi.

<sup>48</sup> – Kim mëning anam, kim mëning inilirim? – dëdi hezriti Eysa u kishige. <sup>49</sup> Andin, u qoli bilen shagirtlirini körsitip:

---

<sup>41</sup> Bu ayette hezriti Eysa Yunus peyghemberning yoghan bir bëliqning ichide üç kün turup saq chiqqanliqini tilgha ëlish arqiliq öziningmu ölüp, üçinchi küni tirilidighanliqini aldın ëytqan.

Metta bayan qilghan xush xewer

– Mana anam, mana inilirim! <sup>50</sup> Chünki, kim ershtiki Atamning iradisige emel qilsa, shu mëning aka-inim, acha-singlim we anamdur, – dëdi.

## 13-bab

### Uruq chëchish toghrisidiki temsil

<sup>1</sup> Shu küni, hezriti Eysa öydin chiqip, köl boyida olturatti. <sup>2</sup> Etrapigha nurghun adem yighilghachqa, u bir këmige chiqip olturdi. Xalayıq bolsa köl boyida turushatti. <sup>3</sup> Hezriti Eysa ulargha temsil bilen nurghun hëkmetlerni ëytip berdi. U mundaq dëdi:

– Bir dëhqan uruq chachqılı ëtizigha chiqiptu. <sup>4</sup> Chachqan uruqlirining beziliri chighir yol üstige chüshüptu, qushlar këlip ularni yep këtıptu.

<sup>5</sup> Beziliri tupriqi kem tashlıq yerlerge chüshüptu. Topisi nëpiz bolghanlıqtin, tözla ünüp chiqiptu, <sup>6</sup> lëkin chongqur yiltiz tartmighachqa, kün chiqish bilenla soliship qurup këtıptu. <sup>7</sup> Beziliri tikenlerning arisigha chüshüptu, tikenler ösüp maysilarni bësiwaptu. <sup>8</sup> Beziliri bolsa munbet tupraqqa chüshüptu. Ularning beziliri yüz hesse, beziliri atmish hesse, yene beziliri ottuz hesse hosul bëriptu. <sup>9</sup> Bu sözlerni qulıqınglarda ching tutunglar!

### Temsillerning meqsiti

<sup>10</sup> Shagirtliri këlip, hezriti Eysadin:

– Siz nëme üçün köpchilikke telim bergende temsil keltürisiz? – dep soridi.

<sup>11</sup> Hezriti Eysa mundaq jawab berdi:

– Ershning padishahlıqining sirliri ulargha emes, silerning bilishinglarga bërildi. <sup>12</sup> Chünki, kimde eqil-paraset bolsa, uninggha tëximu köp bërilidu. Uningdiki eqil-paraset ëship-tashquche bolidu. Lëkin, kimde eqil-paraset bolmisa, uningda bar bolghinimu ëlip këtılidu.

<sup>13</sup> Ulargha temsil bilen sözlishimning sewebi shuki, ular qarisimu körmeydu, anglisimu tingshimaydu hem heqiqiy chüshenmeydu.

<sup>14</sup> Buning bilen, Xudaning Yeshaya peyghember arqiliq aldin'ala ëytqan munu sözliri emelge ashuruldi:

«Sözlirimni anglaysiler, anglaysiler, chüshenmeysiler.

## Metta bayan qilghan xush xewer

Qilghanlirimgha qaraysiler, qaraysiler, menisini uqmaysiler.

<sup>15</sup> Chünki, bu xelqning zähni ze'ipleshken.

Ular qulaqlirini etiwalghan, közlirini yumuwalghan.

Undaq bolmisidi, közliri köretti, qulaqlirimu anglaytti, zähni oyghinip, manga qaytatti. Menmu ularni saqaytattim.»

<sup>16</sup> Lëkin, siler neqeder bextlik! Chünki, közünglar köridu, quliqinglar anglaydu. <sup>17</sup> Bilip qoyunglarki, burunqi nurghun peyghemberler we durus ademler siler körgegen we anglihanlarni körüşni we anglashni arzu qilghan bolsimu, muradigha yëtelmidi.

### Uruq chëchish toghrisidiki temsilning chüshendürülüshi

<sup>18</sup> – Emdi uruq chëchish toghrisidiki temsilning menisini anglanglar.

<sup>19</sup> Eger biri Xudaning padishahliqi toghrisidiki sözni anglap turup chüshenmise, Sheytan këlip uning könglige chüshken sözni ëlip këtidu. Bu del chighir yol üstige chëchilghan uruqlardur. <sup>20</sup> Tupriqi kem tashliq yerlerge chëchilghan uruqlargha kelsek, ular Xudaning sözini anglap, xushalliq bilen derhal qobul qilghanlarga temsil qilinghan. <sup>21</sup> Halbuki, Xudaning sözi ularda yiltiz tartmighachqa, ular uzungha berdashliq bërlemeydu. Xudaning sözige ishengenlikidin qiyinchiliq yaki ziyankeshlikke uchrissa, Xuda yolidin derhal chetnep këtidu. <sup>22</sup> Tikenlerning arisigha chëchilghini shundaq ademlerge temsil qilinghanki, bu ademler Xudaning sözini anglisimu, lëkin könglige bu dunyaning endishiliri, bayliqning ëziqturushi kiriwëlip, Xudaning sözini boghuwëtidu-de, ular hosulsiz qalidu. <sup>23</sup> Munbet tupraqqa chëchilghan uruqlar bolsa Xudaning sözini anglap chüshengen ademege temsil qilinghan. Bundaq ademler elwette hosul bërdu, beziliri yüz hesse, beziliri atmish hesse, yene beziliri ottuz hesse hosul bërdu.

### Yawa ot toghrisidiki temsil

<sup>24</sup> Hezriti Eysa ulargha bashqa bir temsilni sözlep berdi:

– Ershning padishahliqi ëtizgha yaxshi uruq chachqan ademege oxshaydu. <sup>25</sup> Bir këchisi, hemme adem uyqugha chömgende, u ademning düshmini këlip, bughdayning arisigha yawa ot uruqlirini chëchiwëtup këtiptu. <sup>26</sup> Maysilar ösüp bashaq chiqarghanda, yawa otlarnu körünüşke bashlaptu. <sup>27</sup> Xojayinning chakarlıri këlip, uninggha: «Xojayin, siz ëtizgha yaxshi uruq chachqanidingizghu, bu yawa otlar

nedin kēlip qaldi?» deptu. <sup>28</sup> «Bu bir dūshmenning ishi» deptu xojayin. Chakarlari: «Bērip yawa otlarni yuluwetsek qandaq?» dep soraptu. <sup>29</sup> «Yaq! Yawa otlarni yulimiz dēsenglar, bughdaylarnu yulunup kētishi mumkin. <sup>30</sup> Ularni ösüşhige qoyuwētinglar. Orma waqtida, men ormichilargha: ‘awwal yawa otlarni yulup, köydürüş üçün baghlap yighiwēlinglar, andin bughdaylarni yighip ambirimgha qachilanglar’ deymen» deptu xojayin.

### **Qicha uruqi we xēmirturuch toghrisidiki temsiller**

<sup>31</sup> Hezriti Eysa ulargha yene bir temsilni sözlep berdi:

– Ershning padishahliqi xuddi bir ademning ētizgha chachqan qicha uruqigha oxshaydu. <sup>32</sup> Qicha uruqi pütün uruqlarning ichide eng kichik bolsimu, u herqandaq zira'ettin ēgiz ösüp köchet<sup>⑤</sup> bolidu, hetta qushlarnu kēlip uning shaxlirida uwulaydu.

<sup>33</sup> Hezriti Eysa ulargha bashqa bir temsilni sözlep berdi:

– Ershning padishahliqi xuddi xēmirturuchqa oxshaydu. Ayal xēmirturuchni bir xalta ungha qoshup yughursa, bu xēmirturuch pütün xēmirni bolduralaydu.

<sup>34</sup> Hezriti Eysa bu ishlarning hemmisini temsiller bilen köpchilikke bayan qildi. U temsil keltürmey turup hēchqandaq telim bermeytti.

<sup>35</sup> Buning bilen, bir peyghember arqiliq aldin'ala ēytilghan munu sözler emelge ashuruldi:

«Aghzimni temsil sözlesh bilen achimen,  
dunya apiride bolghandin bēri sir bolup kelgen ishlarni tilgha  
alimen.»

### **Yawa ot toghrisidiki temsilning chūshendürülüşhi**

<sup>36</sup> Shuningdin kēyin, hezriti Eysa köpchiliktin ayrilip öyge kirdi. Shagirtliri yēnigha kēlip:

– Ētizdiki yawa otlar toghrisidiki temsilni chūshe dürüp qoysingiz, – dēdi.

<sup>37</sup> Hezriti Eysa mundaq dēdi:

– Yaxshi uruqlarni chachqan Insan'oghlidur. <sup>38</sup> Ētiz dunya bolup,

---

⑤ Bu yerde tilgha ēlinghan qicha Ottura Sherqte ösidighan, yaxshi öskende hetta üç mētirdin ēship kētidighan ösümlükni körsitidu.

yaxshi uruqlar Ershning Padishahliqining mirasxorliridur. Yawa otlar bolsa Sheytangha tewe bolghanlardur. <sup>39</sup> Yawa ot uruqlirini chachqan dushman Sheytandur. Orma waqti zaman axiri, ormichilar bolsa perishtilerdur. <sup>40</sup> Yawa otlar qandaq yulunup otqa tashlangan bolsa, zaman axiridimu shundaq bolidu. <sup>41</sup> Insan'oghli perishtilirini ewetip, insanlarni gunahqa azdurghan we yamanliq qilghanlarning hemmisini öz padishahliqidin shallap, <sup>42</sup> ularni lawuldap turghan otqa tashlaydu. Ular u yerde hesrette yiglap, chishlirini ghuchurlitidu. <sup>43</sup> Heqqaniy ademler u chaghda atisi Xudaning padishahliqida quyashtek chaqnaydu. Bu sözlerni quliqinglarda ching tutunglar!

### **Xezine we ünche-merwayit toghrisidiki temsiller**

<sup>44</sup> – Ershning Padishahliqi xuddi ëtizda yoshurulghan bir xezinige oxshaydu. Uni tēpiwalghuchi hayajan ichide xezinini qaytidin yoshurup, shu ëtizni sētiwēlish üçün bar-yoqini sētiwētidu.

<sup>45</sup> Ershning Padishahliqi yene qimmet bahaliq ünche-merwayitlarni izdigen sodigerge oxshaydu. <sup>46</sup> Sodiger nahayiti qimmet bahaliq bir merwayitni tapqaniken, qaytip bērip bar-yoqini sētip, u merwayitni sētiwalidu.

### **Tor tashlash toghrisidiki temsil**

<sup>47</sup> – Ershning Padishahliqi yene dēngizgha tashlinip her xil bēliqlarni tudighan torgha oxshaydu. <sup>48</sup> Tor toshqanda, bēliqchilar uni qirghaqqa tartip chiqiridu. Andin olturup, yaxshi bēliqlarni ilghiwēlip, sēwetlerge qachilap, nacharlirini tashliwētidu. <sup>49</sup> Qiyamet künimu shundaq bolidu. Perishtiler kēlip yaman kishilerni heqqaniy kishilerdin ayriydu <sup>50</sup> we ularni lawuldap turghan otqa tashlaydu. Ular u yerde hesrette yiglap, chishlirini ghuchurlitidu.

<sup>51</sup> Hezriti Eysa ulardin:

– Bu sözlerni chüshendinglarmu? – dep soridi.

– Chüshenduq, – dep jawab berdi ular.

<sup>52</sup> Hezriti Eysa mundaq dēdi:

– Ershning Padishahliqi toghruluq telim alghan Tewrat ustazi xuddi xezinisidin koninila emes, belki yēngi nersilernimu ēlip chiqqan xojayingha oxshaydu.



### Nasireliklarning hezriti Eysani ret qilishi

<sup>53</sup> Hezriti Eysa bu temsillerni sözlep bolghandin këyin, u yerdin ayrilip, <sup>54</sup> öz yurtigha ketti we öz yurtidiki ibadetxanida xelqqa telim bërishke bashlidi. Uning telimini anglighan xelq heyran bolup:

– Bu ademning bunchiwala eqil-parasiti we möjize yaritish qudriti nedin kelgendu? <sup>55</sup> U peqet addiy bir yaghachchining oghlighu? Uning anisining ismi Meryem; Yaqup, Yüsüp, Simun we Yehudalar uning qerindashliri emesmu? <sup>56</sup> Singillirining hemmisi öz ichimizdighu? Shundaq turuqluq, uningdiki bu qabiliyetler zadi nedin kelgendu? – dëyishetti. <sup>57</sup> Shuning bilen, ular uni ret qildi. Hezriti Eysa ulargha mundaq dëdi:

– Peyghember öz yurti we öz öyide hörmetke sazawer bolmaydu.

<sup>58</sup> Ularning ëtiqadsizliqi tüpeylidin hezriti Eysa u yerde köp möjize körsetmidi.

## 14-bab

### Chömüldürgüchi Yehyaning öltürülüşü

<sup>1</sup> U күnlerde, hezriti Eysa toghrisidiki xewerlerni anglighan Hirod xan <sup>2</sup> qol astidikilerge:

– Bu adem chömüldürgüchi Yehya bolsa kërek, u choqum ölümدين tiriliptu. Uning pewqul'adde qudretlerge ige bolghanliqining sewebi ene shu, – dëdi.

<sup>3</sup> Hirodning bundaq dëyishining sewebi, u ögey akisi Filipning ayali Hirodiyeni tartiwalghanda, u ayalning telipi bilen Yehyani tutqun qilip, zindangha tashlighanidi. <sup>4</sup> Chünki, Yehya Hirodqa: «Akaning ayalini tartiwëlishing Tewrat qanunigha xilaptur» dep kelgenidi. <sup>5</sup> Hirod shu sewebtin Yehyani öltürmekchi bolghan bolsimu, biraq xelqtin qorqqanidi, chünki xelq Yehyani peyghember, dep qaraytti.

<sup>6</sup> Hirodning tughulghan күni, ayali Hirodiyening burunqi ëridin bolghan qizi otturigha chiqip ussul oynap berdi. Bu Hirodqa shundaq yaqtiki, <sup>7</sup> qizgha nëme tilise shuni bërishke qesem qildi. <sup>8</sup> Qiz anisining küshkürtüshi bilen:

– Derhal chömüldürgüchi Yehyaning kallisini ëlip, bir texsige qoyup ekëling, – dëdi. <sup>9</sup> Hirod xan buninggha ongaysizlanghan bolsimu,

mähmanlarning aldida qilghan qesimi tüpeylidin, bu telepni orundashni buyrudi. <sup>10</sup> Adem ewetip, zindanda Yehya peyghemberning kallisini aldurdi. <sup>11</sup> Bir texpis qoyulghan kalla qizning aldigha ëlip këlindi. Qiz buni anisining aldigha apardi. <sup>12</sup> Yehyaning shagirtliri bërïp, jersetni depne qildi. Andin, hezriti Eysagha ehwalni xewer qildi.

### **Hezriti Eysaning besh ming kishini toydurushi**

<sup>13</sup> Hezriti Eysa bu xewerni anglap, xilwet bir jaygha özi yalghuz këtish üchün këmige olturup, u yerdin ayrildi. Buningdin xewer tapqan xelq etrapniki yëzilardin këlïship, uning keynidin piyade mangdi. <sup>14</sup> Hezriti Eysa këmïdin chüshkinide, nurghun ademlerni kördi we ulargha ich aghritip, ularning kësellirini saqaytti.

<sup>15</sup> Kechqurun, shagirtliri hezriti Eysaning yënigha këlïp:

– Bu xilwet bir jay iken, waqitmu bir yerge bërïp qaldi. Xalayıqni tarqitiwetken bolsingiz, ular kentlerge bërïp özlirige tamaq sëtiwalsun, – dëdi.

<sup>16</sup> – Ularning tarqap këtishining hajiti yoq, ulargha özünglar tamaq bëringlar, – dëdi hezriti Eysa.

<sup>17</sup> Shagirtlar:

– Bizde besh nan bilen ikki dane bëliqtin bashqa hëch nerse yoq, – dëyishti.

<sup>18</sup> – Ularni manga ëlip këlinglar, – dëdi hezriti Eysa. <sup>19</sup> U xalayıqni chimliqning üstide olturushqa buyrughandin këyin, besh nan bilen ikki bëliqni qoligha ëlip, asmangha qarap Xudagha shükür ëytti. Andin, nanlarni oshtup shagirtlirigha berdi. Ular köpchilikke tarqatti.

<sup>20</sup> Hemmeylen yep toydi. Shagirtlar ëship qalghan parchilarni liq on ikki sëwetke yighiwalidi. <sup>21</sup> Tamaq yëgenlerning sani ayallar we balilarni hëسابqa almighanda, besh mingche kishi idi.

### **Hezriti Eysaning su üstide mëngishi**

<sup>22</sup> Buning keynidinla, hezriti Eysa shagirtlirining këmige olturup, kölning qarshi qirghiqigha özidin awwal ötüşini buyrudi. Bu arida özi xalayıqni tarqitiwetti. <sup>23</sup> Ularni tarqitiwetkendin këyin, hezriti Eysa du'a-tilawet qilish üchün özi تنها taghqa chiqti, kechtimu u yerde yalghuz qaldi. <sup>24</sup> Bu chaghda, këme qirghaqtin xëli uzaqta dolqunlar ichide chayqilip teste ilgirilewatatti, chünki qarshi tereptin shamal chiqiwatatti.

Metta bayan qilghan xush xewer

<sup>25</sup> Tang ëtishqa az qalghanda, hezriti Eysa kölning üstide mngip, shagirtliri terepke keldi. <sup>26</sup> Shagirtlar uning kölning üstide mngip kliwatqanliqini krp, wehimige chüshti.

– U bir alwasti! – dyiship, qorqup chuqan sliship ketti.

<sup>27</sup> Lkin, hezriti Eysa derhal ulargha:

– Xatirjem bolunglar, bu men, qorqmanglar! – ddi.

<sup>28</sup> Ptrus buninggha jawaben:

– I Rebbim, eger bu siz bolsingiz, su üstide mngip yningizgha brishimgha emr qiling, – ddi.

<sup>29</sup> – Kel, – ddi hezriti Eysa.

Ptrus kmidin chüshüp, su üstide hezriti Eysagha qarap mangdi.

<sup>30</sup> Lkin, qattiq chiqiwatqan boranni krp qorqti we sugha chkshke bashlighanda:

– Rebbim, mni qutquzuwalghaysiz! – dep warqiridi.

<sup>31</sup> Hezriti Eysa derhal qolini uzitip, uni tutuwaldi we uninggha:

– Ey ishenchi ajiz, nmishqa guman qilding? – ddi.

<sup>32</sup> Ular kmige chiqqanda, shamal toxtidi. <sup>33</sup> Shagirtliri hezriti Eysagha sejde qilip:

– Siz heqiqeten Xudaning Oghli ikensiz, – dğyishti.

### **Hezriti Eysaning Ginesarda bimarlarni saqaytishi**

<sup>34</sup> Ular kölning qarshi teripige tp, Ginesar dgen yerde quruqluqqa chiqti. <sup>35</sup> U yerning xelqi hezriti Eysani tonup, etraptiki jaylarga xewer ewetti. Kishiler bimarlarning hemmisini uning aldigha lip klip,

<sup>36</sup> hezriti Eysadin bimarlarning hchbolmighanda uning tonining pshige bolsimu qolini tegkzwlishigha ruxset qilishini sorap yalwuratti. Uninggha qolini tegkzgenlarning hemmisi saqaydi.

## **15-bab**

### **Insanni nme napak qilidu?**

<sup>1</sup> Bu chaghda, paytext Yrusalmdin bezi Perisiyler we Tewrat ustazliri hezriti Eysaning aldigha klip:

<sup>2</sup> – Shagirtliring nmishqa ejdadlirimizning en'enilirige xilapliq qilidu? Ular tamaqtin ilgiri qollirini yumaydikenghu, – ddi.

<sup>3</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq jawab berdi:

– Silerchu! Siler nēmishqa en'enimizge ri'aye qilimiz dep, Xudaning emrlirige xilapliq qilisiler? <sup>4</sup> Xuda: «Ata-anangni hörmət qil» we «atisi yaki anisini haqaretligenlerge ölüm jazasi bērilsun» dep emr qilghan.

<sup>5</sup> Lēkin, silər: «Ata-anisigha: ‘mendin alidighan pütün maddiy yordimiglarni Xudagha atiweitim’ dēgen kishining <sup>6</sup> ata-anisigha wapadarliq qilish mejburiyiti qalmaydu» deysiler. Buning bilen, en'enenglarni dep, Xudaning emrini yoqqa chiqirisiler. <sup>7</sup> Ey saxtıpezler! Xuda Yeshaya peyghember arqiliq aldin ēytqan munu sōzler silerge nēmidegen mas kēlidu-he:

<sup>8</sup> «Bu xelq mēni aghzidila hörmətleydu,

lēkin qelbi mendin yıraq.

<sup>9</sup> Manga qilghan ibaditi bihudidur.

Chūnki, ögetkenliri Xudaning emrliri emes,

belki özliri chiqiriwalghan petiwalardur.»

<sup>10</sup> Hezriti Eysa xalayıqni yēnigha chaqirip, ulargha:

– Qulaq sēlinglar hem shuni chūshininglarki, <sup>11</sup> insanni napak qilidighini aghzidin kiridighini emes, belki aghzidin chiqidighinidur, – dēdi.

<sup>12</sup> Kēyin, shagirtliri uning aldigha kēlip:

– Sizning sōzliringiz Perisiylerning chishigha tegkenlikini bilingizmu, – dēdi.

<sup>13</sup> Hezriti Eysa mundaq jawab qayturdi:

– Ershtiki Atam tikmigen herqandaq ösümlük yiltizidin qomurup tashlinidu. <sup>14</sup> Ulargha pisent qilmanglar; ular qarighulargha yol bashlaydighan qarighulardur. Eger qarighu qarighuni yēteklise, her ikkisi origha chūshüp kētidu.

<sup>15</sup> Pētrus:

– Baya ēytqan napakliq toghrisidiki temsilni chūshendürüp bergeysiz, – dēdi.

<sup>16</sup> – Silermu tēxiche chūshenmeywatamsiler? – dēdi hezriti Eysa, <sup>17</sup> – Ėghizgha kirgen nersilerning ashqazan arqiliq teret bolup chiqip kētidighanliqini chūshenmemsiler? <sup>18</sup> Lēkin, Ėghizdin chiqidighini qelbtin chiqidu. Insanni napak qilidighinimu shu. <sup>19</sup> Chūnki, yaman niyet, qatilliq, zinaxorluq, jinsiy exlaqsizliq, oghriliq, yalghan guwahliq we tōhmetxorluq qatarliq gunahlarning hemmisi qelbtin chiqidu.

<sup>20</sup> Insanni mana shular napak qilidu. Yuyulmighan qollar bilen ta'am yëyish bolsa insanni napak qilmaydu.

### **Yehudiy emes ayalning ëtiqadi**

<sup>21</sup> Hezriti Eysa u yerdin ayrilip, Tir we Sidon sheherlirining etrapidiki rayonlarga bardı. <sup>22</sup> U yerde olturaqlashqan Ken'anlardin bolghan bir ayal hezriti Eysaning aldigha këlip:

– I teqsir! Padishah Dawutning ewladi, halimgha yetkeysiz! Qizimgha jin chaplishiwalghanidi, hali bek xarab, – dep zarlıdı.

<sup>23</sup> Lëkin, hezriti Eysa u ayalgha bir ëghizmu jawab bermidi. Shagirtliri uning aldigha këlip:

– Bu ayalni yolgha salghaysiz! Keynimizge egishiwëlip yol boyı warqirap yüridu, – dep telep qıldı.

<sup>24</sup> Hezriti Eysa hëliqi ayalgha qarap mundaq dëdi:

– Men peqet Xudaning yoqalghan qoylırı – Isra'illargha ewetildim.

<sup>25</sup> Hëliqi ayal uning aldigha këlip:

– I teqsir, manga shapa'et qilghaysiz! – dep, ayighigha yiqıldı.

<sup>26</sup> Hezriti Eysa uninggha:

– Balılarning nënini itlarga tashlap bërish toghra emes,<sup>⑥</sup> – dëdi.

<sup>27</sup> Hëliqi ayal buninggha jawaben:

– Shundaq, teqsir, biraq itlarmu xojayinining dastixinidin chüşken nan uwaqlirini yeydighu, – dëdi.

<sup>28</sup> Shuning bilen, hezriti Eysa uninggha:

– Ey ayal, ishenching kamil iken! Tiliginingdek bolsun, – dëdi. U ayalning qizi shu'an saqiyp ketti.

### **Kësellerning saqaytilishi**

<sup>29</sup> Hezriti Eysa u yerdin ayrilip, Jeliliye kölining boyidin ötüp, taghqa chiqip olturdi. <sup>30</sup> Uning aldigha nurghun xalayıq yighildi. Ular yene tokur, qarighu, cholaq, gacha we bashqa her xil kësellernimu ëlip këlip, hezriti Eysaning aldigha qoyushti. Hezriti Eysa ularni saqaytti. <sup>31</sup> Xelq gachılarning tili chiqqanlıqini, cholaqlarning eslige kelgenlikini, tokurlarning mangghanlıqini, qarighularning közi ëchilghanlıqini körüp, heyran boldı we Isra'illar ëtiqad qilip kelgen Xudagha medhiye oqudı.

---

<sup>⑥</sup> Hezriti Eysa bu yerde özining ewetilishining aldi bilen Yehudiylar, andin Yehudiy emesler üçün ikenlikini tekitligen.

Metta bayan qilghan xush xewer

### **Töt ming ademning toydurulushi**

<sup>32</sup> Hezriti Eysa shagirtlirini yënigha chaqirip:

– Bu xalayıqqa ichim aghriydu. Ular üç kündin bəri yënimdin ketmidi, yeydighan bir nersisimu qalmidi. Ularnı öylirige ach qorsaq qayturushni xalimaymen, yolda yiqilip qëlishi mumkin, – dëdi.

<sup>33</sup> Shagirtlar uningha:

– Bundaq xilwet bir yerde bunchiwala xalayıqni toydurghudek nanni nedin tapimiz? – dëyishti.

<sup>34</sup> – Qanche nëninglar bar? – dep soridi hezriti Eysa.

– Yette nan bilen birnechche tal kichik bëliqimiz bar, – dëyishti ular.

<sup>35</sup> Buning bilen, hezriti Eysa xalayıqni yerde olturushqa buyrudi.

<sup>36</sup> Andin, yette nan bilen bëliqlarnı qoligha aldi we Xudagha shükür ëytip, ularni oshtup shagirtlirigha berdi. Ular köpchilikke tarqatti.

<sup>37</sup> Hemmeylen yep toyghandin këyin, shagirtlar ëship qalghan parchilarnı yette sëwetke yighiwalı. <sup>38</sup> Tamaq yëgenlerning sani ayallar we balılarnı hëسابqa almighanda töt ming kishi idi. <sup>39</sup> Hezriti Eysa xalayıqni yolgha salghandin këyin, këmige chüshüp, Magadan yëzisining sirtigha bardı.

## **16-bab**

### **Perisiylerning karamet körsitishni telep qilishi**

<sup>1</sup> Perisiyler bilen Saduqiyy diniy ëqimidikiler hezriti Eysaning yënigha këlip, uning Xuda teripidin ewetilgenlikini sinap bëqish meqsitide, uningdin bir karamet körsitishni telep qilishti. <sup>2</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq dëdi:

– Kechqurun siler: «Upuqta qizil shepeq körgininglarda, ete hawa ochuq bolıdu» deysiler. <sup>3</sup> Etigende: «Bügün asmanning renggi köküsh qizil we bulutluq, hawa buzulıdu» deysiler. Asman renggini chüshendüreleysileryu, bu zamanda yüz bëriwatqan alametlerni chüshendürelmeysiler! <sup>4</sup> Osal we wapasız kishiler karamet körset, depla turıdu. Biraq, silerge Yunus peyghemberning karamitidin bashqa körsitilidighan ikkinchi karamet yoq.<sup>⑦</sup>

Andin, hezriti Eysa ularni tashlap ketti.

---

⑦ 12-bab 39-, 40-ayetlerge qaralsun.

Metta bayan qilghan xush xewer

### **Saxta telimdin saqlinish**

<sup>5</sup> Shagirtlar kölning u qëtigha ötkinide, nan ëliwëlishni untughanidi.

<sup>6</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Hoshyar bolunglar, Perisiyler bilen Saduqiylarning ëchitqusidin ëhtiyat qilinglar, – dëdi.

<sup>7</sup> Shagirtlar bir-birige:

– Nan ekelmigenlikimiz üçhün shundaq dewatsa kërek, – dëyishti.

<sup>8</sup> Ularning nëme dëyishiawatqanliqini bilgen hezriti Eysa mundaq dëdi:

– Ey ishenchi ajizlar! Nëme üçhün nan ekelmigenlikinglar toghrisida sözlshisiler? <sup>9</sup> Tëxiche chüshenmidinglarmu? Besh nan bilen besh ming kishini toydurghanliqim, yene qanche sëwet yëmeklik yighiwalghanliqinglar ësinglarda yoqmu? <sup>10</sup> Yette nan bilen töt ming kishini toydurghanliqim, yene qanche sëwet yëmeklik yighiwalghanliqinglarmu ësinglarda yoqmu? <sup>11</sup> Siler nëmishqa mëning ëytqinimning nan toghruluq emeslikini chüshenmeysiler? Men yene silerge: «Perisiyler bilen Saduqiylarning ëchitqusidin ëhtiyat qilinglar» deymen. <sup>12</sup> Shagirtlar shundila hezriti Eysaning özlirige nandiki ëchitqudin emes, belki Perisiyler bilen Saduqiylarning ëchitqusidin, yeni saxta telimdin ëhtiyat qilishni ëytqanliqini chüshinip yetti.

### **Pëtrusning hezriti Eysani Qutquzghuchi – Mesih dep tonushi**

<sup>13</sup> Hezriti Eysa Filip Qeyseriyisi rayonigha kelginide, shagirtliridin:

– Kishiler Insan'oghlini kim dep bilidiken? – dep soridi.

<sup>14</sup> Shagirtliri:

– Beziler sizni chömüldürgüchi Yehya, beziler Ilyas peyghember we yene beziler Yeremiya yaki bashqa qedimki peyghemberlerdin biri dep bilidiken, – dep jawab berdi.

<sup>15</sup> Hezriti Eysa ulardin:

– Silerchu? Siler mëni kim dep bilisiler? – dep soridi.

<sup>16</sup> Pëtrus depmu atalghan Simun:

– Siz menggü hayat Xudaning Oghli Qutquzghuchi – Mesih ikensiz, – dep jawab berdi.

<sup>17</sup> Hezriti Eysa uninggha:

– Nëmidëgen bextliksen, Yunus oghli Simun! Buni sanga ashkarilighuchi insan emes, belki ershtiki Atam Xudadur. <sup>18</sup> Sanga shuni ëytayki, sen bolsang Pëtrus [menisi «tash»]. Men jama'etchilikimni bu tash üstige qurimen. Uning üstidin ölümning küchimu ghalib

kēlelmeydu. <sup>19</sup> Ershning padishahliqining achquchlrini sanga bērimen. Sēning yer yüzide yol qoyghanliring ershtimu yol qoyulup bolghan bolidu. Sēning yer yüzide yol qoymighanliring ershtimu yol qoyulmighan bolidu, – dēdi. <sup>20</sup> Bu sözlerdin kēyin, hezriti Eysa shagirtlirigha özining Qutquzghuchi – Mesih ikenlikini hēchkimge tinmasliqni tapilidi.

### **Hezriti Eysaning ölüp tirilidighanliqini aldin ēytishi**

<sup>21</sup> Shuningdin kēyin, hezriti Eysa özining Yērusalēmgha kētishi, aqsaqallar, aliy rohaniylar we Tewrat ustazliri teripidin köp azab-oqubet tartishi, öltürölüşhi we üçinchi küni tirildürölüşhi kereklikini shagirtlirigha uqturushqa bashlidi.

<sup>22</sup> Bu gepni anglighan Pētrus hezriti Eysani bir chetke tartip, uni eyiblep:

– Ya Rebbim, nēmishqa bundaq xiyalda bolisiz? Bēshingizgha bundaq ishlar esla kelmeydu! – dēdi.

<sup>23</sup> Lēkin, hezriti Eysa Pētrusqa qarap:

– Yoqal közümdin, Sheytandek sözlewatisen! Sen manga putlikashang, sēning oylihanliring Xudaning emes, insanning xiyalidur, – dēdi.

<sup>24</sup> Kēyin, hezriti Eysa shagirtlirigha mundaq dēdi:

– Kimdekim manga egishishni xalisa, öz xahishidin waz kēchip, özining krēstini kötürüp manga egeshsun! <sup>25</sup> Chünki, özi üçünla yashaydighanlar eksiche hayatidin mehrum bolidu. Biraq, öz xahishidin waz kēchip, mēning üçün yashaydighanlar hayatliqqa ērishidu. <sup>26</sup> Bir adem pütün dunyagha ige bolup hayatidin mehrum qalsa, buning nēme paydisi bolsun?! Nēmini tölepmu hayatliqqa ērishkili bolsun?!

<sup>27</sup> İnsan'oghli bolghan men Atamning shan-sheripi ichide perishtiliri bilen kēlip, hemme ademning öz emeliyitige tushluq jawab qayturimen.

<sup>28</sup> Bilip qoyunglarki, bu yerde turghanlarning beziliri İnsan'oghlining öz padishahliqi ichide kelgenlikini körmigüche ölmeydu. <sup>⑧</sup>

---

⑧ Bu söz bir heptidin kēyin yüz bergen, yeni 17-babta teswirlengen weqege yaki hezriti Eysa öltürülgendin kēyin shagirtlirigha qayta körüngen weqege qaritilghan.



## 17-bab

### Hezriti Eysaning nurgha chömüshi

<sup>1</sup> Alte kündin këyin, hezriti Eysa peqet Pëtrus, Yaqup we Yaqupning inisi Yuhannanila ëlip, ëgiz bir taghqa chiqti. <sup>2</sup> U yerde hezriti Eysaning qiyapiti ularning köz aldidila özgirip, yüzi quyashtek parlidi, kiyimliri nurdek ap'aq bolup chaqnidi. <sup>3</sup> Tosattin, shagirtlarga Musa peyghember we Ilyas peyghemberning hezriti Eysa bilen sözlisawatqanliqi köründi.

<sup>4</sup> Pëtrus hezriti Eysagha:

– I Rebbim, bu yerde bolghinimiz nëmidëgen yaxshi! Xalisingiz, biri sizge, biri Musa peyghemberge, yene biri Ilyas peyghemberge dep, bu yerge üç kepe yasay, – dëdi.

<sup>5</sup> Pëtrusning gëpi tügimeyla, parlaq bir bulut ularni qapliwaldi. Buluttin Xudaning: «Bu mëning söyümlük oghlum. Men uningdin xursenmen. Uning sözige qulaq sëlinglar!» dëgen awazi anglandi.

<sup>6</sup> Shagirtlar buni anglap, intayin qorqushqan halda yerge düm yëtiwaldi. <sup>7</sup> Biraq, hezriti Eysa këlip, ulargha qolini tegküzüp:

– Qopunglar, qorqmanglar, – dëdi. <sup>8</sup> Ular bëshini kötürüp qariwidi, hezriti Eysadin bashqa hëchkim körünmidi.

<sup>9</sup> Taghdin chüshüwëtip, hezriti Eysa ulargha:

– Insan'oghli ölümdin tirildürülmigüche, köröngliringlarni hëchkimge tinmanglar, – dep tapilidi.

<sup>10</sup> Andin shagirtliri uningdin:

– Tewrat ustazliri nëme üçün: «Ilyas peyghember Qutquzghuchi – Mesih këlishtin awwal qaytip këlishi kërek» dëyishidu? – dep sorashti.

<sup>11</sup> Hezriti Eysa jawaben:

– Elwette, Ilyas peyghember choqum Qutquzghuchi – Mesihtin awwal këlip, hemmini qëlipigha keltüridu. <sup>12</sup> Bilip qoyunglarki, Ilyas peyghember alliqachan keldi, lëkin kishiler uni tonumighanliqtin, uninggha qilmighan eskiliki qalmidi. Xuddi shuningdek, ular Insan'oghligimu azab salidu, – dëdi. <sup>13</sup> Shu chaghda, shagirtlar hezriti Eysaning Ilyas peyghemberni tilgha ëlish arqiliq chömüldürgüchi Yehyani körsitawatqanliqini chüshendi.

### Jin chaplashqan balining saqaytilishi

<sup>14</sup> Ular köpchilikning yënigha barghinida, bir kishi hezriti Eysaning

aldigha kēlip, tizlinip:

<sup>15</sup> – Teqsir, oghlumning haligha yetkeysiz! Balining tutqaqliq kēsili bolghachqa, hali bek xarab, da'im otning yaki suning ichige chūshūwalidu. <sup>16</sup> Uni shagirtliringizgha ēlip kelgenidim, saqaytalmidi, – dēdi.

<sup>17</sup> – Ey ētiqadsiz we chirik ewlad! Men silerning manga ishenmigenlikinglarga yene qachanghiche berdashliq bērey? – dēdi hezriti Eysa, – balini aldimgha ēlip kēlinglar.

<sup>18</sup> Hezriti Eysa jingha buyruq qildi. Shuning bilen, jin balidin chiqip ketti, balimu shu'an saqaydi.

<sup>19</sup> Kēyin, hezriti Eysa yalghuz qalghanda, shagirtlar uning yēnigha kēlip:

– Biz nēme üçün jinni heydiyelmiduq? – dep sorashti.

<sup>20</sup> – Ētiqadinglar ajiz bolghanliqi üçün. Bilip qoyunglarki, silerde qicha uruqidek chongluqta bolsimu ētiqad bolsidi, awu taghqa: «Bu yerdin u yerge köch» dēsenglar, köchken bolatti. Ētiqadinglar bolsa, qolunglardin hēch ish qēchip qutulalmaydu. { <sup>21</sup> biraq, bundaq jinlarni du'a qilish we roza tutush bilenla heydigili bolidu, – dēdi hezriti Eysa ulargha. }

### **Hezriti Eysaning ölüp tirilidighanliqini ikkinchi qētim ēytishi**

<sup>22-23</sup> Ular Jeliliye ölkiside jem bolghanda, hezriti Eysa ulargha:

– Insan'oghli bashqilarning qoligha tapshurulup öltürüldi, lēkin üçinchi künü tirilidu, – dēdi. Bu söz shagirtlarni ghem-qayghugha saldi.

### **Ibadetxana bēji tapshurush**

<sup>24</sup> Hezriti Eysa shagirtliri bilen Kepernahum shehirige kelginide, ibadetxana bējini yighquchilar Pētrusning yēnigha kēlip:

– Ustazinglar ibadetxana bējini tōlimemdu? – dep soridi.

<sup>25</sup> – Tōleydu, – dēdi Pētrus.

Pētrus öyge kelgende, u tēxi bir nēme dēlestila hezriti Eysa uningdin:

– Simun, sēningche dunyadiki padishahlar kimlerdin baj alidu? Öz perzentliridinmu yaki bashqilardinmu? – dep soridi.

<sup>26</sup> Pētrus:

– Bashqilardin, – dēyishi bilen, hezriti Eysa:

– Undaqta, perzentler bajdin xaliy bolidu. <sup>27</sup> Biraq, baj yighquchilarning chishigha tegmeyli, kölge bērip qarmaqni tashla.

Tutqan birinchi bëliqning aghzini achsang, bir tengge pul chiqidu. Uni ëlip ikkimizning bëji üçün ulargha ber, – dëdi.

## 18-bab

### Ershning padishahliqidiki eng ulugh kishi

<sup>1</sup> Bu chaghda, hezriti Eysaning shagirtliri uning yënigha këlip:

– Ershning Padishahliqida kim eng ulugh? – dep soridi.

<sup>2</sup> Hezriti Eysa yënigha kichik bir balini chaqirip, uni otturida turghuzup, mundaq dëdi:

<sup>3</sup> – Bilip qoyunglarki, yaman yolunglardin yënip, kichik balilardek sebiy bolmisanglar, Ershning Padishahliqigha hergiz kirelmeysiler.

<sup>4</sup> Kim özini kichik balilardek töwen tutsa, u Ershning Padishahliqida eng ulugh bolidu. <sup>5</sup> Kim mëni dep, bundaq kichik balilarni qobul qilsa, u mëni qobul qilghan bolidu. <sup>6</sup> Lëkin, kimdekim manga ëtiqad qilghan bundaq kichiklerdin birini gunahqa azdursa, shu adem üçün ëytqanda boynigha yoghan tügmen tëshï ësilghan halda dëngizning eng chongqur yërigë chöktürülginï ewzel. <sup>7</sup> Insanni gunahqa azduridighan tuzaqlar tüpeylidin, bu dunyaning ademlirining haligha way! Bundaq tuzaqlardin qëchip qutulghili bolmaydu, lëkin shu tuzaqlarni qurghuchining haligha way!

<sup>8</sup> Eger qolung yaki putung sënï gunahqa azdursa, uni kësip tashla. Ikki qolung yaki ikki putung bar halda menggü öchmes dozax otigha tashlanghiningdin köre, cholaq yaki tokur halda menggülik hayatqa ërishkinï ewzel. <sup>9</sup> Eger közüng sënï gunahqa azdursa, uni oyup tashla. Ikki közüng bar halda menggü öchmes dozax otigha tashlanghiningdin köre, birla közüng bilen bolsimu menggülik hayatqa ërishkinï ewzel.

### Azghan qoy toghrisidiki temsil

<sup>10</sup> – Bu sebiylerning herqandaq birigimu sel qarashtin saqlininglar. Shuni ëytayki, ularning ershtiki perishtiliri ershtiki Atam Xudaning jamalini her da'im körüp turidu. <sup>11</sup> Insan'oghli azghan ademlerni qutquzghili keldi.

<sup>12</sup> Oylap bëqinglarchu? Bir ademning yüz tuyaq qoyi bolup, uningdin biri adiship qalsa, u toqsan toqquz qoyni taghqa tashlap, hëliqi adashqan qoyini izdimemdu? <sup>13</sup> Bilip qoyunglarki, eger uni tëpiwalsa, u qoy üçün bolghan xushallïqi adashmighan toqsan toqquzi üçün bolghan

xushalliqidin chong bolidu. <sup>14</sup> Shuninggha oxshash, ershtiki Atanglarmu bu sebiylarning hëchqaysisining ëzip qëlishini xalimaydu.

### **Xataliq ötküzgen qerindishigha bolghan mu'amile**

<sup>15</sup> – Eger qerindishing gunah ötküzüp qoysa, uning yënigha bërïp sewenlikini körsitip ber. Herqandaq ish ikkinglarning arisidila qalsun. Qerindishing sözüngni anglisa, uning bilen yarishiwalghan bolisen.

<sup>16</sup> Lëkin anglimisa, sëning ëytqanliringning guwahchisi bolush üçün yene bir-ikki kishini ëlip, uning yënigha barghin. Hemme ishta ikki-üch adem guwahchi bolsun. <sup>17</sup> Eger qerindishing ularning sözige qulaq salmisa, ehwalni ëtiqadchilar jama'etchilikige uqturup qoy. Eger ularningkigimu qulaq salmisa, uni butperes yaki insapsiz bajgir qatarida kör.

<sup>18</sup> Bilip qoyunglarki, silerning yer yüzide yol qoyghanliringlar ershtimu yol qoyulup bolghan bolidu. Silerning yer yüzide yol qoyghanliringlar ershtimu yol qoyulmighan bolidu. <sup>19</sup> Shuni yene bilip qoyunglarki, yer yüzide aranglardin ikki kishi bir niyet, bir meqsette bir nersini tilep du'a qilsa, ershtiki Atam ularning tilikini ijabet qilidu. <sup>20</sup> Chünki, ikki yaki üç kishi mëning namim bilen qeyerde jem bolsa, menmu shu yerde ularning arisida bolimen.

### **Shepqetsiz chakar**

<sup>21</sup> Bu chaghda, Pëtrus hezriti Eysaning aldigha këlip:

– I Rebbim, qerindishimning mëning aldimda ötküzgen qanche qëtimliq gunahini kechürüşüm kërek? Yette qëtimmu? – dëdi.

<sup>22</sup> Hezriti Eysa uninggha:

– Bilip qoyghinki, yette qëtim emes, yetmiş yette qëtim. <sup>23</sup> Dëmek, Ershning Padishahliqi chakarliri bilen hëساب-kitab qilmaqchi bolghan bir padishahqa oxshaydu. <sup>24</sup> Padishah hëساب-kitabni bashlighinida, uninggha milyonlighan kümüş tengge qerzdar bolghan bir chakar keltürülüptu.

<sup>25</sup> Chakarning tölesh iqtidari bolmighanliqtin, padishah uninggha özini, xotun bala-chaqisi we bar-yoqini sëtip, qerzini töleshni buyruptu.

<sup>26</sup> Chakar yerge tizlinip turup, xojayini padishahqa: «Manga kengchilik qilghayla, pütün qerzimni choqum töleymen» dep yalwuruptu.

<sup>27</sup> Xojayinining chakargha ichi aghrip, qerzini kechürüm qilip uni qoyup bëriptu.

<sup>28</sup> Lëkin, chakar u yerdin chiqip, özige birnechche tengge qerzdar

bolghan yene bir chakarni uchritiptu. Uni tutuwëlip, boynini siqip turup: «Qerzingni töle» deptu. <sup>29</sup> Bu chakarmu yerge tizlinip turup: «Manga kengchilik qil, qerzimni choqum töleymen» dep yalwuruptu. <sup>30</sup> Lëkin, bashtiki chakar buni ret qiptu we uni zindangha tashlitip: «Pütün qerzni tölimigüche, zindanda yatisen» deptu. <sup>31</sup> Bu ehwalni uqup ichi intayin aghrighan bashqa chakarlar xojayinining aldigha bërip, ehwalni bashtin-axir xewer qiptu.

<sup>32</sup> Buning bilen, xojayin chakarni chaqirtip: «Ey yaman chakar, manga yalwurghanliqing üçün shunche köp qerzingni kechürdüm. <sup>33</sup> Men sanga ich aghritqinimdek, senmu chakar buradiringge ich aghritishing kërek idighu?» deptu. <sup>34</sup> Buning bilen, ghezeplengen xojayin uni pütün qerzini töligüche zindanda yatquzush üçün, wehshiy gundipaylarga tapshurup bëriptu.

<sup>35</sup> Shuninggha oxshash, eger hemminglar qërindashliringlarni dilinglardin kechürmisenglar, ershtiki Atammu silerni kechürmeydu.

## 19-bab

### Talaq qilish toghrisida

<sup>1</sup> Hezriti Eysa bu sözlerni ëytip bolghandin këyin, Jeliliye ölkisidin ayrilip, Yehudiye ölkisini bësip ötüp, Iordan deryasining u qëtidiki rayonlarga bardı. <sup>2</sup> Zor bir top adem uninggha egiship kelgenidi. Hezriti Eysa ularning arisidiki kësellerni shu yerdila saqaytti.

<sup>3</sup> Hezriti Eysaning yënigha kelgen bezi Perisiyler uninggha tuzaq qurush meqsitide uningdin:

– Bir ademning herqandaq bir seweb bilen ayalini talaq qilishi Tewrat qanunigha uyghunmu? – dep soridi.

<sup>4</sup> Hezriti Eysa mundaq jawab qayturdi:

– Tewratni oqumidinglarmu? Yaratquchi burunla insanlarning bir gewde bolushi üçün, ularni «er we ayal qilip yaratti» we <sup>5</sup> «bir ademning ata-anisidin ayrilip, ayali bilen birliship bir ten bolushi ene shu sewebtindur» dëdi. <sup>6</sup> Shundaq iken, er-ayal emdi ikki ten emes, bir tendur. Shuning üçün, Xuda qoshqanni insan ayrimisun.

<sup>7</sup> Perisiyler hezriti Eysadin:

– Undaqa, Musa peyghember nëme üçün Tewrat qanunida erlerning öz ayallirigha bir parche talaq xëtini bëripla ularni talaq qilsa bolidighanliqini ëytti? – dep sorashti.

<sup>8</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Tersaliqinglardin Musa peyghember ayalliringlarni talaq qilsa ruxset qilghan. Biraq, alem apiride bolghanda bundaq emes idi. <sup>9</sup> Bilip qoyunglarki, ayalini jinsiy exlaqsizliqtin bashqa birer seweb bilen talaq qilip, bashqa birini emrige alghan kishi zina qilghan bolidu.

<sup>10</sup> Shagirtlar hezriti Eysagha:

– Eger er bilen ayal otturisdiki munasiwet shundaq bolsa, undaqtä öylenmeslik yaxshi iken, – dëdi.

<sup>11</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Bu dëgenlikni hemmila adem emes, peqet Xuda nësip qilghanlarla qobul qilalaydu. <sup>12</sup> Öylenmeydighan kishiler xilmuxildur. Beziler tughma jinsiy iqtidari ajizlar, beziler bashqilar teripidin axta qilinghanlar, yene beziler ershning padishahliqi üçün öylinishtin waz kechkenlerdur. Bu dëgenlikni qobul qilalaydighanlar qobul qilsun! – dëdi.

### **Hezriti Eysaning kichik balilargha bext tilishi**

<sup>13</sup> Qolini tegküzüp bext tilisun dep, kishiler kichik balilirini hezriti Eysaning aldigha ëlip keldi. Biraq, shagirtlar ularni eyibldi. <sup>14</sup> Hezriti Eysa:

– Balilar aldimgha kelsun, ularni tosmanglar. Chünki, Ershning Padishahliqigha kiridighanlar del mushulargha oxshashlardur, – dëdi.

<sup>15</sup> Hezriti Eysa qollirini ulargha tegküzüp bext tiligendin këyin, u yerdin ayrildi.

### **Mülükdardiki müshkülat**

<sup>16</sup> Bir küni, bir yigit hezriti Eysaning aldigha këlip:

– Ustaz, men qandaq yaxshi ishlarni qilsam, menggülik hayatqa ërishimen? – dep soridi.

<sup>17</sup> Hezriti Eysa uninggha:

– Yaxshiliq toghrisida nëmishqa mendin soraysiz? Yaxshi bolghuchidin peqet birila bar. Menggülik hayatqa ërishmekchi bolsingiz, uning emrlirini ada qiling, – dëdi.

<sup>18</sup> – Qaysi emrlerni deysiz? – dep soridi hëliqi yigit.

Hezriti Eysa mundaq dëdi:

– Qatilliq qilma, zina qilma, oghriliq qilma, yalghan guwahliq berme,

<sup>19</sup> ata-ananggha hörmet qil we qoshnangni özüngni söygendek söy.

<sup>20</sup> – Bularning hemmisige emel qilip kéliwatimen. Bulardin bashqa yene nēmilerni qilishim kerek? – dep soridi yigit.

<sup>21</sup> Hezriti Eysa uningha:

– Eger kem-kütisiz bolushni xalisingiz, bėrip barliq mal-mülkingizni sėtip, pulini kembeghellerge bėring. Shundaq qilsingiz, ershte xeziningiz bolidu. Andin kėlip manga egishing, – dėdi.

<sup>22</sup> Bu sۆzni anglighan yigit qayghu ichide u yerdin kėtip qaldi. Chўnki, uning mal-dunyasi nahayiti kۆp idi. <sup>23</sup> Hezriti Eysa shagirtlirigha:

– Bilip qoyunglarki, baylarning Ershning Padishahliqigha kirishi tes.

<sup>24</sup> Yene shuni ėytayki, ularning Xudaning Padishahliqigha kirishi tۆgining yingne tۆshükidin ötüşhidinmu tes! – dėdi.

<sup>25</sup> Buni anglighan shagirtlar bekmu heyran bolushup:

– Undaqa, kim qutquzushqa ėrisheleydu? – dep sorashti.

<sup>26</sup> Hezriti Eysa ulargha qarap:

– Bu, insanlarning qolidin kelmeydu, lėkin Xuda hemmige qadirdur, – dėdi.

<sup>27</sup> Buning bilen, Pėtrus uningdin:

– Mana biz hemmini tashlap sizge egeshtuq! Biz buningdin nēmige ėrishimiz? – dep soridi.

<sup>28</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq dėdi:

– Bilip qoyunglarki, yėngi dunya yėtip kėlip, Insan'oghli shanliq textide olturghinida, siler – manga egeshenler on ikki textte olturup, Isra'illarning on ikki qebilisige hۆkümranliq qilisiler. <sup>29</sup> Mėni dep öyliri, qėrindashliri, ata-anisi, bala-chaqiliri yaki yer-zėminliridin waz kechkenlarning hemmisi yoqatqanliridin yüz hesse artuqraqqa ėriship, menggölük hayattin behrimen bolidu. <sup>30</sup> Lėkin shu chaghda, nurghun aldinqi qatardikiler axirqilar bolidu, nurghun axirqilar aldinqi qatargha chiqidu.

## 20-bab

### Üzümzarliqtiki ishlemchiler

<sup>1</sup> Hezriti Eysa sۆzini dawamlashturup, mundaq dėdi:

– Chўnki, Ershning Padishahliqi bir yer igisige oxshaydu. Yer igisi üzümzarliqida ishleshke adem yallash üçün qaq seherde sirtqa chiqiptu.

<sup>2</sup> U ishlemchilarning künlükige bir kümüş tenggidin bėrishke kėliship,

ularni üzümzarliqigha ewetiptu.

<sup>3</sup> Sa'et toqquz etrapida u yene sirtqa chiqip, bazarda bikar yürgen bashqa kishilerni körüptu. <sup>4</sup> Ulargha: «Silermu üzümzarliqimgha bërıp ishlenglar, heqqinglarni muwapiq bërimen» deptu. <sup>5</sup> Ular üzümzarliqqa bëriptu. Chüsh waqtida we chüshtin këyin sa'et üçlerde u qayta chiqip, yene shundaq ishlemchilerdin birnechchini yallaptu. <sup>6</sup> Sa'et beshlerde chiqqinida, u yerde turghan yene bashqilarni körüp, ulardin: «Nëme üçhün bu yerde kün boyi bikar yürisiler?» dep soraptu. <sup>7</sup> «Bizni hëchkim yallimidi» dep jawab qayturuptu ular. «Undaqa, silermu üzümzarliqimgha bërıp ishlenglar» deptu yer igisi ulargha.

<sup>8</sup> Kechqurunluqi, yer igisi ghojidargha: «Ishlemchilerni chaqirip, eng axirida kelgenlerdin bashlap eng awwal kelgenlergiche hemmisining ish heqqini ber» deptu. <sup>9</sup> Chüshtin këyin sa'et beshte ishqa chüshkenler këlip, ghojidardin bir kümüş tenggidin ëlishiptu. <sup>10</sup> Eng awwal ishqa chüshkenler tëximu köp ish heqqi alimizghu, dep oylishiptu. Biraq, ulargha nöwet kelgende, ghojidar ularghimu bir kümüş tenggidin bëriptu. <sup>11</sup> Ular ish heqqini alghandin këyin, yer igisidin renjip: <sup>12</sup> «Këyin kelgenler peqet bir sa'etla ishlidi, biraq siz ulargha kün boyi qattiq issiqta azab chekken bizge oxshash heq berdingiz!» dëyishiptu. <sup>13</sup> Yer igisi ularning birige mundaq jawab qayturuptu: «Burader, sanga naheqliq qilghinim yoq! Sen bilen bir kümüş tenggige këlishmigenmiduq? <sup>14</sup> Heqqingni ëlip qaytip ketkin, këyin kelgenlergimu sanga oxshash bersem nëme boptu? <sup>15</sup> Öz pulumni özüm bilgenche ishlitish hoququm yoqmu? Sëxiyliqimni körelmeywatamsen-ya?»

<sup>16</sup> Dëmek, axirqi bolghanlar kelgüside aldinqilar bolidu, aldinqi bolghanlar kelgüside axirqilar bolidu.

### **Hezriti Eysaning ölüp tirilidighanliqini yene aldin ëytishi**

<sup>17</sup> Hezriti Eysa Yërusalëmgha këtiwëtip, yolda on ikki shagirtini bir chetke tartip, ulargha mundaq dëdi:

<sup>18</sup> – Mana biz hazir Yërusalëmgha këtiwatimiz. İnsan'oghli aliy rohaniylar we Tewrat ustazlirigha tapshurulidu. Ular uni ölüm jazasigha mehkum qilip, <sup>19</sup> Rimliqlargha tapshurup bëridu. Rimliqlar uni mesxire qilip, qamchilap, krëstke mixlaydu. Lëkin, u üçinchi küni qayta tirilidu.

### **Bir anining telipi**

<sup>20</sup> Shu chaghda, Zebediyning ayali on ikki shagirt ichidiki ikki oghlini



ëlip, hezriti Eysaning aldigha keldi we uninggha tezim qilip turup, bir telipi barliqini ëytti.

<sup>21</sup> – Nème telipingiz bar? – dep soridi hezriti Eysa.

Ayal uninggha:

– Qobul qilghaysiz, sizning padishahliqingizda bu ikki oghlumdin biri ong yëningizda, biri sol yëningizda oltursun, – dëdi.

<sup>22</sup> – Siler nème telep qilghanliqlinglarni bilmeywatisiler, – dëdi hezriti Eysa, – men ichidighan azab qedihini ichelemsiler?<sup>⑨</sup> – Icheleymiz, – dëyishti ular.

<sup>23</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Siler heqiqetenmu mëning azab qedihimge ortaq bolisiler. Biraq, ong yaki sol yënimda olturushunglarga ruxset qilish mëning ixtiyarimda emes. Atam u orunlarni kimlerge teyyarligghan bolsa, shular olturidu.

<sup>24</sup> Buningdin xewer tapqan bashqa on shagirt bu ikki qërindishidin xapa boldi. <sup>25</sup> Lëkin, hezriti Eysa ularni yënigha chaqirip, mundaq dëdi:

– Silerge melum, bu dunyadiki hökümränlar qol astidiki xelq üstidin rehimsizlik bilen hakimiyet yürgüzidu. Emirliri ularni qattiq qolluq bilen idare qilidu.

<sup>26</sup> Biraq, silerning aranglarda bundaq ish bolmisun. Silerdin kim mertiwilik bolushni xalisa, u qalghanlarga xizmet qilsun. <sup>27</sup> Kim aldinqisi bolushni xalisa, u qalghanlarning quli bolsun. <sup>28</sup> Insan'oghlimu bashqilarni öziğe xizmet qildurghili emes, bashqilargha xizmet qilghili we jënini pida qilish bedilige nurghun ademlerni gunahtin azad qilghili keldi.

### **Hezriti Eysaning ikki qarighuni saqaytishi**

<sup>29</sup> Ular Ėrixa shehiridin ayrilghanda, top-top kishiler hezriti Eysagha egiship mangdi. <sup>30</sup> Yol boyida olturghan ikki qarighu hezriti Eysaning u yerdin ötüp këtiwatqinini anglap:

– I teqsir, padishah Dawutning ewladi, rehim qilghaysiz, – dep towlidi.

<sup>31</sup> Köpchilik ularni eyiblep, ünini chiqarmasliqini ëytti. Lëkin, ular:

– Ya Rebbim, i padishah Dawutning ewladi, bizge rehim qilghaysiz! – dep tëximu ünlük towlidi.

<sup>32</sup> Hezriti Eysa qedimini toxtitip, ularni chaqirip:

---

<sup>⑨</sup> Bu ayette hezriti Eysaning tartidighan azab-oqubiti we krësttiki ölümi közde tutulghan.

Metta bayan qilghan xush xewer

– Mendin nême telep qilisiler? – dep soridi.

<sup>33</sup> – Ya Rebbim, közlirimizni achqaysiz! – dëyishti ular.

<sup>34</sup> Ulargha ich aghritqan hezriti Eysa ularning közlige qolini tegküzgenidi, közliri shu'an ëchilip ketti. Ular hezriti Eysagha egiship mangdi.

## 21-bab

### Hezriti Eysaning tentene bilen Yërusalëmgha kirishi

<sup>1</sup> Hezriti Eysa shagirtliri bilen Yërusalëmgha yëqinlaship, Zeytun tēghining ëtikidiki Beytpaji yëzisigha kelginide, <sup>2</sup> hezriti Eysa ikki shagirtini mundaq dep aldin ewetti:

– Siler aldimizdiki yëzigha bëringlar. U yerde baghlaqliq bir ëshek we uning yënidiki bir texeyni körisiler. Ularni yëship aldimgha yëtilep këlinglar. <sup>3</sup> Birsı silerge bir nême dëse, «Rebbimizning bulargha hajiti chüshti» denglar. Umu derhal telipinglarga qoshulidu.

<sup>4</sup> Bu weqe peyghember arqiliq ëytilghan munu sözlerni emelge ashurdi:

<sup>5</sup> «Yërusalëm xelqige ëytinglar:

‘mana, padishahinglar këliwatidu,  
u kichik pë'lliq bilen bir ëshekke,  
texeyge minip,  
silerning yëninglarga këliwatidu.’»

<sup>6</sup> Hëliqi ikki shagirt bërip hezriti Eysaning dëginidek qildi. <sup>7</sup> Ëshek bilen texeyni yëtilep këlip, üstilirige chapanlirini saldi we hezriti Eysani üstige mindürdi. <sup>8</sup> Nurghun kishiler chapanlirini yolgha payandaz qilip saldi. Beziliri derex shaxlirini kësip yolgha yaydi. <sup>9</sup> Aldida mangghan we keynidin egeshken xalayıq:

«Padishah Dawutning ewladi üçün Xudagha shükür!  
Perwerdigarimizning namida kelgüchige mubarek bolsun!  
Ershi'eladiki Xudagha shükürler oqulsun!» dep warqirishatti.

<sup>10</sup> Hezriti Eysa Yërusalëmgha kirgende, pütün sheher lerzige keldi. Kishiler:

– Bu kimdu? – dëyishetti.

<sup>11</sup> Xalayıq:

– Bu Jeliliye ölkisining Nasire shehiridin bolghan Eysa peyghember, – dep jawab bërishetti.

### **Hezriti Eysaning merkeziy ibadetxanini tertipke sëlishi**

<sup>12</sup> Hezriti Eysa merkeziy ibadetxana<sup>①</sup> hoylilirigha kirip, u yerde elim-setim qiliwatqanlarning hemmisini heydep chiqardi. Pul tēgishidighanlarning shirelirini we kepter satquchilarning orunduqlirini örüwëtip, <sup>13</sup> ulargha:

– Muqeddes yazmilarda Xudaning: «Mëning öyüm du'a-tilawetxana dep atalsun» dēgen sözi yēzilghan. Lëkin, siler uni bulangchilarning uwisigha aylanduruwatisiler! – dēdi.

<sup>14</sup> Hezriti Eysa ibadetxana hoylilirida aldigha ëlip këlingen qarighu we tokurlarni saqaytti. <sup>15</sup> Lëkin, aliy rohaniylar bilen Tewrat ustazliri uning yaratqan möjizilirini we ibadetxanida: «Padishah Dawutning ewladi üçhün Xudagha shükür!» dep towlighan balilarni körüp ghezeplendi.

<sup>16</sup> Ular hezriti Eysadin:

– Bu balilarning nēme dewatqanliqini anglawatamsen? – dep soridi.

– Anglawatimen, – dēdi hezriti Eysa, – siler muqeddes yazmilardiki: «Kichik balilar we bowaqlarning tilliridin özüngge medhiyiler keltürdüng» dēgen sözlerni zadi oqumighanmu?

<sup>17</sup> Andin, hezriti Eysa ulardin ayrilip, sheherdin chiqip Beytaniya yēzisigha bērip, këchini shu yerde ötküzdi.

### **Ëtiqadning küchi**

<sup>18</sup> Etisi etigende hezriti Eysa sheherge qaytip këtiwatqanda, qorsiqi ëchip ketkenidi. <sup>19</sup> U yol boyidiki bir tüp enjür derixini körüp, uning yēnigha bardı. Derexte yopurmaqtin bashqa hēch nerse tapalmay, derexke qarap:

– Buningdin këyin menggü mëwe bermigeysen! – dēwidi, enjür derixi shu'an qurup ketti.

<sup>20</sup> Buni körgen shagirtlar heyran bolup:

– Enjür derixi qandaqche birdinla qurup ketti! – dep soridi.

---

① Merkeziy ibadetxana – eyni chaghda, Yehudiylarning nurghun ibadetxaniliri bolup, bu Yehudiylarning eng köp yighilip ibadet qilidighan jayi idi. Xudaning emri boyiche, peqet Yërusalëmdiki merkeziy ibadetxanidila qurbanliq qilish toghra bolatti.

<sup>21</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq jawab qayturdi:

– Bilip qoyunglarki, eger qilche gumanlanmay Xudagha ishensenglar, men enjür derixige qilghanni silermu qilalaysiler. Hetta bu taghqa: «Qozghal, dëngizgha tashlan!» dësenglarmu, dëginginglar ijabet bolidu.

<sup>22</sup> Ishenchinglar bolsa, du'a bilen tiligen herqandaq nersige ërishisiler.

### **Hezriti Eysaning hoquqining sürüshtürülüşhi**

<sup>23</sup> Hezriti Eysa merkiziy ibadetxana hoylilirigha kirip, kishilerge telim bëriwatqanda, aliy rohaniylar we xelq aqsaqalliri uning aldigha këlip:

– Siz qiliwatqan ishlarni qaysi hoquqqa tayinip qiliwatisiz? Sizge bu hoquqni kim bergen? – dep sorashti.

<sup>24</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq dëdi:

– Men awwal silerdin bir so'al soray. Eger siler jawab bersenglar, menmu bu ishlarni qaysi hoquqqa tayinip qiliwatqanliqimni ëytip bërimen. <sup>25</sup> Yehya peyghemberge chömlüdürüş hoquqini kim bergen? Xudamu yaki insanlarmu?

Ular öz'ara munazire qilishqa bashlap:

– Eger «Xuda bergen» dësek, u: «Undaqta, siler nëme üçün Yehyagha ishenmidinglar?» deydu. <sup>26</sup> Eger: «Insanlar bergen» dësek, xelqning ghezipidin qorqmisaq bolmaydu, chünki ular Yehyani peyghember, dep qaraydu, – dëyishti.

<sup>27</sup> Buning bilen, ular hezriti Eysagha:

– Bilmeymiz, – dep jawab bërishti.

– Undaqta, menmu bu ishlarni qaysi hoquqqa tayinip qiliwatqanliqimni ëytmaymen, – dëdi hezriti Eysa ulargha.

### **Ikki oghul toghrisidiki temsil**

<sup>28</sup> Hezriti Eysa sözini dawamlashturup:

– Siler bu ishqa qandaq qaraysiler? Bir ademning ikki oghli bar iken. U chong oghligha: «Oghlum, bugün üzümzarliqqa bërip ishligin» deptu.

<sup>29</sup> «Barmaymen» deptu oghli, lëkin këyin pushayman qilip yenila bëriptu. <sup>30</sup> U adem ikkinchi oghlighimu shundaq deptu. U: «Xop dada, baray» deptuyu, lëkin barmaptu. <sup>31</sup> Bu ikkiyenning qaysisi atisining buyruqini orundighan bolidu?

– Chong oghli, – dep jawab berdi ular.

Hezriti Eysa ulargha mundaq dëdi:

– Bilip qoyunglarki, insapsiz bajgirlar bilen pahishiler Xudaning

padishahliqigha silerdin burun kiridu. <sup>32</sup> Chünki, gerche Yehya peyghember silerge heqqaniyet yolini körsetkili kelgen bolsimu, siler uninggha ishenmidinglar; lëkin bajgirlar bilen pahishiler uninggha ishendi. Siler buni körüp turup, gunahinglarga towa qilip uninggha ishenmidinglar.

### Yaman ijarikeshler heqqidiki temsil

<sup>33</sup> – Yene bir temsil anglanglar: Bir yer igisi bir üzümzarliq berpa qilip, etrapini chitlaptu. Muselles ishlesh üçün üzümzarliqqa bir kölçek qazduruptu we bir közetxana yasitiptu. Këyin, üzümzarliqni ijarige bërip, özi yiraq bir yerge këtiptu. <sup>34</sup> Üzüüm üzüş waqti kelgende öziğe tēgishlik hosulni ekēlish üçün, qullirini ijarikeshlerning yēnigha ewetiptu.

<sup>35</sup> Lëkin, ijarikeshler qullarni tutuwēlip, birini dumbalaptu, birini öltürüwētiptu, yene birini chalma-kēsek qiptu. <sup>36</sup> Yer igisi bu qētim aldinqidinmu köp qullirini ewetiptu, biraq ijarikeshler ularghimu shundaq mu'amile qiptu. <sup>37</sup> Axirda, yer igisi «oghlumnighu hörmet qilar» dep, uni ewetiptu. <sup>38</sup> Lëkin, ijarikeshler yer igisining oghlini körüp, öz'ara: «Bu bolsa mirasxor; këlinglar, uni öltürüwētip üzümzarliqini igiliwalayli» dēyishiptu. <sup>39</sup> Shundaq qilip, uni tutup üzümzarliqning sirtigha sörep achiqip öltürüwētiptu.

<sup>40</sup> Bundaq ehwalda üzümzarliqning xojayini kelse, ijarikeshlerni qandaq qilidu?

<sup>41</sup> Ular hezriti Eysagha:

– Bu wehshiy ademlerni qorqunchluq shekilde yoqitidu. Üzüümzarliqni bolsa ijarisini öz waqtida tapshuridighan kishilerge ijarige bëridu, – dep jawab bërishti.

<sup>42</sup> Hezriti Eysa ulardin soridi:

– Zeburdiki munu sözlerni zadi oqumighanmidinglar?

«Tamchilar tashliwetken tash  
qurulushning ul tēshi bolup qaldi.  
Bu, Perwerdigar teripidindur,  
biz üçün ajayip bir ishtur.»

<sup>43</sup> Bilip qoyunglarki, siler shu sewebtin Xudaning padishahliqidin mehrum qilinisiler, Xudaning iradisi boyiche yashaydighan kishiler uninggha ige bolidu. <sup>44</sup> Bu «Tash»qa yiqilghan kishi pare-pare bolup

këtidu. «Tash» kimning üstige chüshse, shuni kukum-talqan qiliwëtidu.

<sup>45</sup> Aliy rohaniylar we Perisiyler hezriti Eysaning ëytqan temsillirini anglap, ularni özlirige qaritip ëytqanliqini chüshendi. <sup>46</sup> Uni tutushni oylisimu, xelqtin qorqushti, chünki xelq uni peyghember, dep qaraytti.

## 22-bab

### Toy ziyapiti toghrisidiki temsil

<sup>1</sup> Hezriti Eysa ulargha yene temsil bilen mundaq dëdi:

<sup>2</sup> – Ershning Padishahliqi xuddi bir padishahning oghli üçün teyyarligan toy ziyapitige oxshaydu. <sup>3</sup> Toy küni, padishah ziyapetke teklipl qilinghan mëhmanlarni chaqirish üçün chakarlirini ewetiptu, lëkin mëhmanlar këlshni xalimaptu. <sup>4</sup> Buning bilen, padishah yene bashqa chakarlirini ewetip, ulargha: «Mëhmanlarga: ‘qaranglar, ziyapet teyyar boldi. Öküz we sëmiz mallar soyuldi, hemme nerse teyyar, ziyapetke merhemet!’ denglar» dep tapilaptu. <sup>5</sup> Biraq, mëhmanlar ularning sözlirini ëtibargha almay, biri ëtizigha ketse, yene biri tijaritige këtiptu. <sup>6</sup> Qalghanliri hëliqi chakarlarni tutuwëlip, qattiq urup öltürüwëtiptu. <sup>7</sup> Ghezepke kelgen padishah leshkerlirini chiqirip, u qatillarni yoqitip, ularning shehirige ot qoyuwëtiptu. <sup>8</sup> Andin, chakarlirigha: «Toy ziyapiti teyyar, lëkin chaqirilghanlar layiq bolup chiqmidi. <sup>9</sup> Emdi siler yol achallirigha bërip, uchratqanliki ademlerning hemmisini toygha teklipl qilinglar» deptu. <sup>10</sup> Buning bilen, chakarlarni yol achallirigha chiqip, yaxshi bolamdu, yaman bolamdu, uchratqanliki ademlerning hemmisini yighiptu. Toy bolghan orun mëhmanlar bilen toluptu.

<sup>11</sup> Padishah mëhmanlar bilen körüshkili kelgende, u yerde toy kiyimi kiyimigen bir kishini körüptu. <sup>12</sup> Padishah uningdin: «Burader, toy kiyimi kiymey, bu yerge qandaq kirding?» dep soraptu, biraq u kishi hëchqandaq jawab bërelmeptu. <sup>13</sup> Padishah chakarlirigha: «Uning put-qollirini baghlap, tashqirigha, qarangghuluqqa achiqip tashlanglar! U yerge tashlanghanlar hesrette yighlap, chishlirini ghuchurlitidu» deptu.

<sup>14</sup> Axirda, hezriti Eysa:

– Teklipl qilinghanlar köp, lëkin tallanghanlar az, – dëdi.

### Baj tapshurush mesilisi

<sup>15</sup> Buning bilen, Perisiyler u yerdin kētip, qandaq qilip hezriti Eysani öz sözliri bilen tuzaqqa chüshürüş heqqide meslihetleshti. <sup>16</sup> Ular öz shagirtlirini Rimdin teyinlangen Hirod padishahning terepdarliri bilen billes hezriti Eysaning yēnigha ewetip:

– Ustaz, sizning semimiy adem ikenlikingizni, kishilerge Xudaning yolini sadiqliq bilen ögitip kelgenlikingizni we hēchkimge yüz-xatir qilmaydighanliqingizni bilimiz, chünki kishilerning sirtqi qiyapiti bilen hēsablashmaysiz. <sup>17</sup> Qēni, ēytip bergeysiz, Rim impērori qeyserge baj tapshurushimiz Tewrat qanunimizgha xilapmu qandaq?<sup>②</sup> – dēyishti.

<sup>18</sup> Ularning yaman niyitini bilgen hezriti Eysa:

– Ey saxtipezler, nēmishqa mēni sözüim arqiliq ilindurmaqchi boluwatisiler? <sup>19</sup> Bajgha tapshuridighan pulunglarni manga körsitinglarchu, – dēdi. Ular bir dane kümüş tengge ekeldi. <sup>20</sup> Hezriti Eysa ulardin:

– Buning üstidiki süret we isim kimning? – dep soridi.

<sup>21</sup> – Rim impērori qeyserning, – dep jawab berdi ular.

– Undaq bolsa, qeyserning heqqini qeyserge, Xudaning heqqini Xudagha tapshurunglar, – dēdi hezriti Eysa ulargha.

<sup>22</sup> Ular bu sözni anglap, heyran bolushti-de, hezriti Eysaning yēnidin kētip qaldi.

### Tirilishke munasiwetlik mesile

<sup>23</sup> Shu küni, ölgenler tirilmeydu, dep qaraydighan Saduqiyy diniy ēqimidikiler hezriti Eysaning aldigha kēlip:

<sup>24</sup> – Ustaz, Musa peyghember Tewratta: «Bir kishi perzent körmey ölüp ketse, uning aka yaki inisi tul qalghan yenggisini emrige ēlip, qērindishi üchün nesil qaldurushi lazim» dep telim bergen. <sup>25</sup> Burun bu yerde yette aka-uka bar idi. Chongi öylengendin kēyin alemdin ötti. Perzent körmigenликтin, keynidiki inisi yenggisini emrige aldi. <sup>26</sup> Biraq, umu perzent körmey alemdin ötüp, ayali keynidiki inisigha yatliq boldi. Bu

---

② Eyni waqitta, Yehudiylar Rimliqlarning zulmi astida yashawatqan bolup, eger hezriti Eysa: «Rim impērorigha baj tapshurush toghra» dēse, bu gep azadliqni istigen kishilerge yaqmaytti. Nawada kishilerni baj tapshurmasliqqa chaqirsa, Rim impēriyisige qarshi chiqqan bolatti. Ular mushundaq so'allarni sorash arqiliq hezriti Eysani gēpidin tutuwēlip, Rimliqlarning qoligha tapshurup, uninggha ziyankeshlik qilmaqchi bolushqan.

ish taki yettinchi inisighiche dawamlashti. <sup>27</sup> Axirda, u ayalmu alemdin ötti. <sup>28</sup> Emdi soraydighinimiz shuki: qiyamet küni bu ayal yette aka-ukidin qaysisining ayali bolup tirilidu? Chünki, uni hemmisi emrige alghan-de!

<sup>29</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq jawab berdi:

– Siler muqeddes yazmilarni we Xudaning qudrimini bilmigenlikinglar üçün xatalishisiler. <sup>30</sup> Ölümün tirilgendiñ këyin, insanlar ershtiki perishtilerge oxshash, xotun almaydu, erge tegmeydu. <sup>31</sup> Ölümün tirilish mesilisi heqqide Xudaning silerge dëgen sözini oqumidinglarmu? Ejdadlirimiz Ibrahim, Is’haq we Yaquplar alliburun alemdin ötkën bolsimu, Xuda ularni tirik hësablap, <sup>32</sup> «men Ibrahim, Is’haq we Yaquplar ëtiqad qilip kelgen Xuda bolimen!» deydu. Dëmek, Xuda ölüklerning emes, tiriklerning Xudasidur.

<sup>33</sup> Bularni anglihan xelq uning telimidin dang qëtip qëlishti.

### Eng muhim emr

<sup>34</sup> Perisiyler hezriti Eysaning Saduqiylarning aghzini tuwaqlighanliqini anglap, bir yerge jem bolushti. <sup>35</sup> Ularning arisidiki bir Tewrat ustazi hezriti Eysani sinash meqsitide uningdin:

<sup>36</sup> – Ustaz, Tewrat qanunidiki eng muhim emr qaysi? – dep soridi.

<sup>37</sup> Hezriti Eysa uninggha mundaq dëdi:

– «Perwerdigaring bolghan Xudani pütün qelbing, pütün jëning, pütün zëhning bilen söygin.» <sup>38</sup> Aldinqi we eng muhim emr mana shu.

<sup>39</sup> Uninggha oxshash muhim yene bir emr bolsa «qoshnangni özüngni söygendek söy.» <sup>40</sup> Pütün Tewrat qanuni we peyghemberlerning telimatliri bu ikki emrni asas qilghan.

### Qutquzghuchi – Mesihning salahiyiti

<sup>41</sup> Perisiyler topliship turghanda, hezriti Eysa ulardin:

<sup>42</sup> – Qutquzghuchi – Mesih toghrisida nëme oylawatisiler? U kimning ewladi? – dep soridi.

– Dawut padishahning ewladi, – dëyishti ular.

<sup>43</sup> Hezriti Eysa mundaq dëdi:

– Undaqta, nëme üçün Dawut padishah Muqeddes Rohning ilhami bilen Qutquzghuchi – Mesihni «xojayinim» dep ataydu? Dawut Zeburda mundaq dëgenghu:



<sup>44</sup> «Perwerdigar xojayiningha ëyttiki:  
‘men sëning dushmanliringni  
ayighing astida dessetküche,  
mëning ong yënimda olturghin!’»

<sup>45</sup> Qutquzghuchi – Mesih padishah Dawutning ewladi bolsimu, lëkin padishah Dawut Mesihni «xojayinim» dëgen yerde Mesih uningdin ulugh bolmamdu?!

<sup>46</sup> Hezriti Eysagha hëchkim gep qayturalmidi. Shu kündin ëtibaren, hëchkim uningdin so'al sorashqa pëtinalmidi.

## 23-bab

### Saxtipezlarning eyiblinishi

<sup>1</sup> Shuningdin këyin, hezriti Eysa xalayıqqa we shagirtlirigha mundaq dëdi:

<sup>2</sup> – Tewrat ustazliri we Perisiylerge Musa peyghember arqiliq chüshürülgen Tewrat qanunigha tebir bërish hoquqi bërılgen. <sup>3</sup> Shunga, ularning sözlirini anglap, dëgenlirini qilinglar, lëkin qilghanlirini qilmanglar. Chünki, ular özlirining dëginige özliri emel qilmaydu. <sup>4</sup> Ular qattiq diniy qa'idiliri arqiliq ëghir yüklerni bashqılarning zımmisige artıp qoyıdu. Lëkin, özliri bu yüklerni kütürüşke barmaqılrını midirłitishnımu xalımaydu. <sup>5</sup> Ular hemme işlarnı bashqılargha köz-köz qilish üçünla qılıdu. Özlirini teqwadar körsitish üçün, ayet qutisining<sup>③</sup> chongini chigiwëlip, tonlirining chuchilirini<sup>④</sup> uzun sanggilitip qoyıdu. <sup>6</sup> Zıyapetlerde törde, ibadetxanılarda alahide orunda olturushqa amraq këlidu. <sup>7</sup> Bazarlarda kishilerning özlirini hörmetlep salam bërishi we «ustaz» dep atışhidin huzurlııdu.

<sup>8</sup> Bıraq, siler «ustaz» dep atılışqa könmenglar. Chünki, silerning yalghuz bırla ustazınglar bar. Uning üstige, hemminglar bir-biringlargha qërındash. <sup>9</sup> Yer yüzide hëchqandaq kishini hörmetlep «atam» dëmenglar, chünki peqet bırla Atanglar bar. U bolsimu ershtiki

---

③ Teqwadarlıqni bildürüş üçün pëshane yaki üsti bilekke chigiwëlinidighan, ichige Tewrattın ëlinghan ayetler yëzilghan pütük sëlinghan kichik quta.

④ Yol mangghanda pulangship, Xudaning emrlirige emel qilishni eslitip turush üçün, ular tonlirigha chucha tikıp qoyatti.

Atanglardur. <sup>10</sup> Siler «xojayin» dep atilishqimu könmenglar, chünki peqet birla Xojayininglar bar. U bolsimu Qutquzghuchi – Mesihtur.

<sup>11</sup> Aranglarda eng mertiwilik bolghan kishi qalghanlarga xizmet qilsun.

<sup>12</sup> Özini üstün tutqini töwen qilinidu, töwen tutqini üstün qilinidu.

<sup>13</sup> Halinglarga way, ey saxtipez Tewrat ustazliri we Perisiyler! Siler Ershning Padishahliqining ishini insanlar üçün taqidinglar! Ya özünglar kirishni oylimidinglar, ya kirishni istigenlarning kirishige yol qoymidinglar. { <sup>14</sup> Halinglarga way, ey saxtipez Tewrat ustazliri we Perisiyler! Siler tul ayallardin nep ëlip, ularning mal-mülkini yeysiler. Andin, bashqilar körsun dep, uzundin-uzun du'a qilisiler. Shunga, tëximu ëghir jazagha tartilisiler. }

<sup>15</sup> Halinglarga way, ey saxtipez Tewrat ustazliri we Perisiyler! Siler birer ademni diniy ëqiminglarga kirgüzüş üçün, yer-jahanni aylinip chiqisiler. Biraq, u kishi ëqiminglarga kirgendin këyin, siler uni dozaxqa kirishke özünglarga qarighanda hessilep layiq qilip yëtishtürüp chiqisiler.

<sup>16</sup> Halinglarga way, ey qarighu yolbashchilar! Siler: «Ibadetxanini tilgha ëlip qesem qilghanlar qesimige emel qilmisimu bolidu, biraq ibadetxanidiki altunni tilgha ëlip qesem qilghanlar qesimide turushi kërek» deysiler. <sup>17</sup> Ey közi kor exmeqler! Altun ulughmu yaki altunni muqeddes qilghan ibadetxanimu? <sup>18</sup> Siler yene: «Qurbanliq supisini tilgha ëlip qesem qilghanlar qesimige emel qilmisimu bolidu, biraq qurbanliq supisidiki qurbanliqlarni tilgha ëlip qesem qilghanlar qesimide turushi kërek» deysiler. <sup>19</sup> Ey korlar! Qurbanliq ulughmu yaki qurbanliqni muqeddes qilghan qurbanliq supisimu? <sup>20</sup> Shuning üçün, qurbanliq supisini tilgha ëlip qesem qilghuchi hem qurbanliq supisini hem uningdiki qurbanliqni tilgha ëlip qesem qilghan bolidu.

<sup>21</sup> Ibadetxanini tilgha ëlip qesem qilghuchimu hem ibadetxanini, hem ibadetxanida bolghuchi Xudani tilgha ëlip qesem qilghan bolidu.

<sup>22</sup> Ershni tilgha ëlip qesem qilghuchi Xudaning texti we textte olturghan Xudani tilgha ëlip qesem qilghan bolidu.

<sup>23</sup> Halinglarga way, ey saxtipez Tewrat ustazliri we Perisiyler! Siler hetta yalpuz, arpibediyan we zirilarning ondin bir ülüşini Xudagha ataysileryu, biraq Tewrat qanunining tëximu muhim terepliri bolghan heqqaniyliq, rehimdillik we sadiqliqqa sel qaraysiler. Aldi bilen bu ishlarni orundishinglar kërek. Bashqa ishlarga kelsek, ularghimu sel qarashqa bolmaydu. <sup>24</sup> Ey qarighu yolbashchilar! Siler chinenglerge

chüşhken kichikkine pashinimu süzüp ëliwëtisiler, lëkin birer tögini pütün pëti yutuwëtisler!

<sup>25</sup> Halinglarga way, ey saxtipez Tewrat ustazliri we Perisiyler! Siler tëshila pakiz yuyulghan chine-qachilarga oxshaysiler. Qolliringlarni yaxshi yuyisiler, biraq ichinglar achközlük we shexsiyetchilik bilen tolghan. <sup>26</sup> Ey qarighu Perisiyler! Awwal chine-qachining ichini paklanglar, shundaqta tëshimu pak bolidu.

<sup>27</sup> Halinglarga way, ey saxtipez Tewrat ustazliri we Perisiyler! Siler aqartip qoyulghan, sirtqi körünüşhi chirayliq, lëkin ichi ölük ustixan we her xil chirighan nersilerge tolghan qebrilerge oxshaysiler.

<sup>28</sup> Tëshinglardin kishilerge durus ademlerdek körünisiler, lëkin ichinglar saxtipezlik we yamanliq bilen tolghan.

<sup>29</sup> Halinglarga way, ey saxtipez Tewrat ustazliri we Perisiyler! Peyghemberlarning qebrilirini yasidinglar, adillarning abidilirini bëzidinglar. <sup>30</sup> «Ejdadlirimizning zamanida yashighan bolsaquduq, ularning peyghemberlarning jënigha zamin bolghan qilmishlirigha shërik bolmayttuq» deysiler. <sup>31</sup> Dëmek, «ejdadlirimiz» dëgen sözünglar bilen peyghemberlerni öltürgenlerning newriliri ikenlikinglarga özünglar guwahliq berdinglar. <sup>32</sup> Shundaq iken, ejdadliringlar bashlap bergen ishni ada qilinglar!

<sup>33</sup> Ey zeherlik yılanlar! Yılanning ewladliri! Dozax azabidin qandaqmu qutulalarsiler? <sup>34</sup> Mana shuning üçün, silerge peyghemberler, aqillar we diniy ölimalarni ewetip turimen. Siler ularning bezilirini öltürisiler, krëstke mixlaysiler, bezilirini ibadetxaniliringlarda derrige basisiler, sheherdin sheherge qoghlaysiler. <sup>35</sup> Shundaq qilip, bigunah Habilning öltürülüşhidin tartip taki Berekyaning oghli rohaniy Zikiriyaning merkiziy ibadetxanidiki muqeddes jay bilen qurbanliq supisining ariliqida öltürülüşhigiche bolghan hemme bigunahlarning yer yüzide ëqitilghan qan qerzlige jawab bërisiler. <sup>36</sup> Bilip qoyunglarki, shu qilmishlarning jazasining hemmisi mushu zamanning ademlirining boynigha chüşhidu.

### **Hezriti Eysaning Yërusalëm üçün nale qilishi**

<sup>37</sup> – Ey Yërusalëmliqlar! Peyghemberler we Xuda ewetken elchilerni chalma-kësek qilip öltürgen Yërusalëmliqlar! Goya mëkiyan öz chüjilirini qanat astigha alghandek, menmu silerni qanche qëtim öz qoynumgha almaqchi boldum, lëkin siler unimidinglar. <sup>38</sup> Mana, emdi

Xuda ibadetxananglardin ayrilip, silerni tashlap këtidu. <sup>39</sup> Shuni bilip qoyunglarki, siler: «Rebbimiz ewetken qutquzghuchigha mubarek bolsun!» dep manga ishenmigüche, mēni qaytidin körelmeysiler.

## 24-bab

### Merkiziy ibadetxanining weyran qilinshidin bësharet

<sup>1</sup> Hezriti Eysa merkiziy ibadetxanidin chiqip, qaytish aldida turghinida, shagirtliri uning diqqitini ibadetxana binalirigha tartmaqchi bolup, uning yēnigha kēlishiti. <sup>2</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Mana bularni körüwatamsiler? Bilip qoyunglarki, bu yerdiki hemme nerse gumran qilinidu, hetta bir tal ul tēshimu jayida qaldurulmaydu, – dēdi.

### Kelgüsi toghrisidiki bësharetler

<sup>3</sup> Hezriti Eysa Zeytun tēghida olturghanda, shagirtliri astighina uning yēnigha kēlip:

– Bizge ēytingchu, bu dēgenliringiz qachan yüz bēridu? Sizning we zaman axirining kēlishini bildüridighan qandaq bësharetler bolidu? – dep sorashti. <sup>4</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq jawab qayturdy:

– Bashqilarning azdurushidin hoshyar bolunglar. <sup>5</sup> Chünki, nurghun kishiler mēning namimni sētip: «Qutquzghuchi – Mesih men bolimen» dewēlip, köp adamlarni azduridu. <sup>6</sup> Siler urush xewerliri we urush shepilirini anglaysiler, bulardin alaqzade bolup ketmenglar, chünki bu ishlarning yüz bērişi muqerrer. Lēkin, bu zaman axiri yētip keldi, dēgenlik emes. <sup>7</sup> Bir millet yene bir millet bilen urush qilidu. Bir dōlet yene bir dōletke hujum qilidu. Nurghun jaylarda acharchiliq we yer tewreshler yüz bēridu. <sup>8</sup> Mana bu ishlarning yüz bērişi xuddi hamilidar ayalning tolghiqining bashlanghinigha oxshaydu.

<sup>9</sup> U chaghda, kishiler silerni tutup, azab-oqubetke sēlip öltüridu, manga ishengenlikinglar üçün pütkül milletler silerdin nepretlinidu. <sup>10</sup> U chaghda, nurghun kishiler ētiqadidin tanidu, bir-birini tutup bēridu we bir-birige öchmenlik qilidu. <sup>11</sup> Nurghun saxta peyghemberler meydangha kēlip, nurghun kishilerni azduridu. <sup>12</sup> Rezilliklarning köpiyishi tüpeylidin, nurghun kishilerdiki mēhir-muhebbet sowuydu. <sup>13</sup> Lēkin, axirghiche berdashliq bergenler jezmen qutquzulidu. <sup>14</sup> Xudaning

padishahliqi heqqidiki bu xush xewerning barliq milletlerge angilitilishi üçün, u pütün dunyagha tarqitilidu, andin zaman axiri kēlidu.

### **Yërusalëmdiki chong balayi'apet**

<sup>15</sup> – Daniyal peyghember ëytqan «yirginchlik weyran qilghuchi»ning muqeddes jayda turghinini körgininglarda, (kitabxanlar bu sözning menisini chüshensun) <sup>16</sup> Yehudiye ölkisidiki ahaliler taghlargha qachsun. <sup>17</sup> Ögzidikiler öyidiki nerse-këreklirini almay qachsun. <sup>18</sup> Ètizlarda ishlewatqanlarmu chapinini ëliwēlish üçün öyige qaytmay qēchip ketsun. <sup>19</sup> U künlerde qēchishi epsiz bolghan hamilidar ayallar we bala ëmitidighan anilarning haligha way! <sup>20</sup> Qēchishinglarning qish yaki dem ëlish künige toghra kēlip qalmasliqi üçün du'a qilinglar. <sup>⑤</sup> <sup>21</sup> Chünki, u künlerdiki balayi'apetler dunya apiride bolghandin buyan körülüp baqmighan, kelgüsidimu körülmeydu. <sup>22</sup> U künler azaytilmisidi, hēchkim qutulalmaytti. Lēkin, Xudaning özi tallighanliri üçün, u künler azaytilidu.

<sup>23</sup> Eger u chaghda biri silerge: «Qaranglar, Qutquzghuchi – Mesih bu yerde!» yaki «Mesih ene u yerde!» dëse, ishenmenglar. <sup>24</sup> Chünki, saxta Mesihler, saxta peyghemberler meydangha kēlidu. Eger mumkin bolsidi, ular hetta Xuda tallighanlarnimu chong möjiziler we karametler bilen azdurghan bolatti. <sup>25</sup> Èsinglarda bolsunki, men bularni ëytish bilen silerni aldin'ala agahlandurup qoydum.

<sup>26</sup> Shuning üçün, biri silerge: «Qaranglar, Mesih chöl-bayawanda!» dëse, u yerge bērip yürmenglar. «Qaranglar, öyning ichide!» dëse, ishenmenglar. <sup>27</sup> Chünki, Insan'oghlining kēlishi sherqtin gherbke yalt-yult qilip chaqqan chaqmaqtek bolidu. <sup>28</sup> Quzghunlarning toplinishi jesetning shu yerde ikenlikini körsetkendek, bu alametler men tilgha alghan ishlarning yüz bērishining muqerrer ikenlikini körsitidu.

### **Insan'oghlining qaytip kēlishi**

<sup>29</sup> – U balayi'apetlik künler ötüp ketken haman,

«Quyash qariyip,  
ay yoruqluq bermes,

---

⑤ Diniy qa'idiler boyiche, Yehudiylarning dem ëlish künide sheher derwazisi we dukanlar taqilidighan bolghachqa, yëmeklik sētiwēlish we bashqa yerlerge qēchish qulaysiz idi.

yultuzlar asmandin tökülüp,  
asman jisimliri lerzige keler.»

<sup>30</sup> U chaghda, asmanda Insan'oghlining kelgenlikining alametliri körünidu, yer yüzidiki pütkül xelqler yigha-zar qilishidu. Ular Insan'oghlining küch-qudret we ulugh shan-sherep bilen köktiki bulutlar üstide këliwatqanliqini köridu. <sup>31</sup> U perishtilirini jarangliq bir kanay sadasi bilen ewetip, ular arqiliq özi tallighan kishilerni asmanning bir chëtidin yene bir chëtigiche, dunyaning töt bulungidin yighip bir yerge jem qilidu.

### Enjür derixidin sawaq ëlish

<sup>32</sup> – Enjür derixidin sawaq ëlinglar. Uning shaxliri kökirip yëngi yopurmaq chiqarghanda, yazning këlishige az qalghanliqini bilisiler. <sup>33</sup> Xuddi shuningdek, men baya dëgen alametlerni körgininglarda, Xudaning padishahliqining<sup>⑥</sup> ishik aldida, yeni namayan bolush aldida turuwatqanliqini bilinglar. <sup>34</sup> Shuni bilip qoyunglarki, mana bu alametlerning hemmisi emelge ashurulmay turup, bu ewlad<sup>⑦</sup> kishiler alemdin ötmeydu. <sup>35</sup> Asman-zëmin yoqilidu, biraq mëning sözlirim yoqalmay, menggü inawetlik bolidu.

### Hoshyar bolunglar

<sup>36</sup> – Bu ishlarning yüz bëridighan waqit-sa'itige kelsek, buni Atamdin bashqa hëchkim bilmeydu. Ne ershtiki perishtiliri, ne Oghli bilmeydu. <sup>37</sup> Nuh peyghemberning zamanida qandaq bolghan bolsa, Insan'oghli qaytip kelgendimu shundaq bolidu. <sup>38</sup> Nuh topan këlishtin ilgiri këmige olturghan künigiche, shu zamanning kishiliri bexiraman yep-ichip, öylük-ochaqliq bolup kelgenidi. <sup>39</sup> Tuyuqsiz kelgen topan këmige chüshmigenlerning hemmisini gherq qilghuche, kishiler bu ishning öz

---

⑥ Esli tükistte «uning» dep ëlinghan bolup, Insan'oghlini yaki Xudaning padishahliqini («Luqa» 21-bab 31-ayet) körsitidu.

⑦ Eger tilgha ëlinghan alamet Yërusalëmning weyran bolushigha (24-bab 2-ayet) qaritilghan bolsa, undaqa «ewlad» sözi tebi'iyki shu dewrde yashap ötken adamlarni körsitidu. Eger Eysa Mesihning dunyagha qaytip këlishige (24-bab 30-ayet) qaritilghan bolsa, «ewlad» sözi belkim pütün Yehudiye xelqini yaki bu ayetlerde ëytilghan weqelerning bashlinish waqtida yashawatqan ewladni körsitidu. Bu hergiz hezriti Eysada «dunyagha derhal qaytip këlimen» dëgen xata chüshenchining barliqini bildürmeydu.

bëshigha këlîshidin xewersiz bolghangha oxshash, Insan'oghlining qaytip këlîshimu shundaq bolidu. <sup>40</sup> U küni, ëtizda ishlewatqan ikki kishidin biri qaldurulup, yene biri ershke ëlip këtîlidu. <sup>41</sup> Tügmen tëshî bilen un tartiwatqan ikki ayalning biri qaldurulup, yene biri ershke ëlip këtîlidu. <sup>42</sup> Shuning üçhün, hoshyar bolunglar, chünki Rebbinglar qaytip këlîdighan künni bilmeydiler. <sup>43</sup> Lëkin shuni bilinglarki, eger öy igisi oghrining këchisi qachan këlîdighanliqini bilse, qarap turup, oghrining öyge buzup kirishige hergiz yol qoymaydu, elwette. <sup>44</sup> Shuninggha oxshash, silermu her da'im teyyar turunglar. Chünki, Insan'oghli siler oylimighan chaghda qaytip këlîdu!

### **Ishenchlik we ishenchsiz chakarlar**

<sup>45</sup> – Kim ishenchlik we zërek chakar bolsa, xojayin uni bashqa chakarliri üstidin közitip, xojayinning ozuq-tülükini ulargha waqti-waqtida teqsim qilip bërîshke qoyidu. <sup>46</sup> Xojayin sepiridin qaytip këlîp, chakirining shunchilik sadaqet bilen xizmet qiliwatqinini körse, bu chakarning bexti. <sup>47</sup> Bilip qoyunglarki, xojayin uni pütün te'elluqatini bashqurushqa qoyidu. <sup>48</sup> Lëkin, eger chakar könglige yaman gherez püküp: «Xojayinim këchikip qaytip këlîdighu» dep, <sup>49</sup> bashqa chakarlargha nochiliq qilsa we ülpetliri bilen bille yep-ichip mest bolup yürse, <sup>50</sup> xojayin kütülmigen bir küni, oylimighan bir waqitta qaytip këlîp, <sup>51</sup> uni urup chala ölük qilip, saxtipezler bilen oxshash teqdîrge duchar qilidu. Netijide, chakar hesrette yiglap, chishlirini ghuchurlitidu.

## **25-bab**

### **On qiz qoldash toghrisidiki temsil**

<sup>1</sup> – U waqitta, Ershning Padishahliqi xuddi qollirigha chiragh ëlip toyi bolghan yigitning aldigha chiqqan on qiz qoldashqa oxshaydu. <sup>2</sup> Bu qizlarning beshi eqilsiz, beshi bolsa eqilliqlik iken. <sup>3</sup> Eqilsiz qizlar chiraghlirini alghan bolsimu, yënigha yagh ëliwalmaptu. <sup>4</sup> Eqilliqlik qizlar bolsa chiraghliri bilen bille, qachilarda yaghamu aptu. <sup>5</sup> Yigit waqche kelgechke, ularning hemmisini uyqu bësîp uxlap qaptu.

<sup>6</sup> Yërim këchide: «Yigit keldi, aldigha chiqinglar!» dëgen awaz anglinïptu. <sup>7</sup> Buning bilen, qizlarning hemmisi ornidin turup chiraghlirini

perleptu. <sup>8</sup> Eqilsiz qizlar eqilliqlerge: «Chiraghlirimiz öchüp qalay dëdi, yëghinglardin bëringlarchu» deptu. <sup>9</sup> Eqilliq qizlar: «Yaq! Bizgimu hem silergimu yetmesliki mumkin. Eng yaxshisi, dukangha bërip yagh sëtiwëlinglar!» deptu. <sup>10</sup> Lëkin, ular yagh sëtiwalghili këtiwatqanda, yigit këlip qaptu, teyyarliqi bar qizlar uning bilen birlikte toy ziyapitige kiriptu. Ishik taqilptu.

<sup>11</sup> Këyin, hëliqi qizlar qaytip këlip: «Teqsir, teqsir! Ishikni ëchiwëting!» deptu. <sup>12</sup> Biraq, yigit: «Bilip qoyunglarki, men silerni tonumaymen» dep jawab bëriptu.

<sup>13</sup> Hezriti Eysa yene mundaq dëdi:

– Shuning üçün, segek bolunglar, chünki Insan'oghli qaytip këlidighan waqit-sa'etni bilmeysiler.

### Üch chakar toghrisidiki temsil

<sup>14</sup> – Ershning Padishahliqi seperge chiqmaqchi bolghan ademge oxshaydu. U chakarlirini chaqirip bayliqini ulargha tapshuruptu. <sup>15</sup> U adem herbir chakarning oqet qilish qabiliyitige qarap, birige besh ming, birige ikki ming, birige ming kümüş tengge bërip, yolgha chiqiptu.

<sup>16</sup> Besh ming tengge alghan chakar derhal bërip oqet qilip, yene besh ming tengge payda aptu. <sup>17</sup> Ikki ming tengge alghinimu yene ikki ming tengge payda aptu. <sup>18</sup> Ming tengge alghini bolsa bërip yerni kolap, xojayini uninggha tapshurghan pulni kömüp saqlap qoyuptu.

<sup>19</sup> Uzun waqit ötkendin këyin, bu chakarlarning xojayini qaytip këlip, ular bilen hësbalışishqa bashlaptu. <sup>20</sup> Besh ming tengge alghan chakar yene besh ming tengge qoshup ëlip këlip: «Xojayin, siz manga besh ming tengge tapshurghanidingiz. Qarang, yene besh ming tengge payda aldim» deptu. <sup>21</sup> Xojayin uninggha: «Nahayiti yaxshi! Sen yaxshi we ishenchlik chakar ikensen! Men sanga hawale qilghan kichik ishta ishenchlik bolup chiqqanliqing üçün, sëni chong ishlargha qoyimen. Kel, xojayiningning xushalliqigha jor bol!» deptu. <sup>22</sup> Ikki ming tengge alghan chakarmu këlip: «Xojayin, siz manga ikki ming tengge tapshurghanidingiz. Qarang, yene ikki ming tengge payda aldim» deptu.

<sup>23</sup> Xojayin uninggha: «Nahayiti yaxshi! Sen yaxshi we ishenchlik chakar ikensen! Men sanga hawale qilghan kichik ishta ishenchlik bolup chiqqanliqing üçün, men sëni chong ishlargha qoyimen. Kel, xojayiningning xushalliqigha jor bol!» deptu.

<sup>24</sup> Andin, ming tengge alghan chakar këlip: «Xojayin, sizning qattiq



adem ikenlikingizni bilettim, chünki özingiz tërimisingizmu, uning hosulini kütisiz; uruq salmisingizmu, xaman alisiz. <sup>25</sup> Shunga, qorqup, siz bergen tenggini yerge kömüp saqlap qoyghanidim. Mana pulingiz» deptu. <sup>26</sup> Xojayin uninggha: «Ey, yaman we hurun chakar! Sen mēni tërimighan yerdin oruwalidighan, uruq salmighan yerdin xaman alidighan adem, dep turup, <sup>27</sup> nēmishqa pulumni jazanixorlarga amanet qoymiding. Shundaq qilsang, men qaytip kelgende pulumni ösümi bilen almamtim? <sup>28</sup> Xop, uning qolidiki ming tenggini ëlip, on ming tengge bar chakargha bëringlar! <sup>29</sup> Chünki, bërilgenni toluq ishletkenlerge tēximu köp bërilidu-de, buning bilen ulardiki tēximu köpiyidu. Lēkin, bërilgenni ishletmigenlerge kelsek, ularning barimu ëlip kētilidu. <sup>30</sup> Bu yaramsiz chakarni sirtqa, qarangghuluqqa qoghliwētinglar, u yerde hesrette yighlap, chishlirini ghuchurlatsun» deptu.

### Axirettiki soraq

<sup>31</sup> – İnsan'oghli öz shan-sheripi ichide pütün perishtiliri bilen bille kelginide, padishah bolup sherep textide olturidu. <sup>32-33</sup> Pütkül xelqler uning aldida toplinidu. U ularni qoylarni ong yēnigha, öchkilerni sol yēnigha ayrighan qoychidek ayriydu. <sup>34</sup> U ong yēnidiki kishilerge: «Ey Atam teripidin bextlik qilinghanlar, kēlinglar! Dunya apiride bolghandin bëri siler üçün teyyarlanghan miras – Xudaning padishahliqigha ige bolunglar! <sup>35</sup> Chünki, ach qalghinimda siler manga yēmeklik berdinglar, ussuz qalghinimda ussuluq berdinglar, musapir bolup yūrginimde öz qoynunglarga aldinglar, <sup>36</sup> yalingach qalghinimda kiyindürdūnglar, kēsel bolup qalghinimda kēlip halimdin xewer aldinglar, zindanda yatqinimda yoqlap turdūnglar» deydu.

<sup>37</sup> U chaghda, heqqaniy ademler uninggha: «I Rebbim, biz sizni qachan ach körüp toydurduq yaki ussuz körüp su berduq? <sup>38</sup> Sizni qachan musapir körüp qoynimizgha alduq yaki yalingach körüp kiyindürduq?

<sup>39</sup> Sizni qachan kēsel yaki zindanda körüp yoqlap turduq?» dep soraydu.

<sup>40</sup> Biraq, padishah ulargha: «Bilip qoyunglarki, eng erzimes qērindashlirimdin bolghan bularning birersige qilghininglar del manga qilghininglar bolup hēsablinidu» dep jawab bëridu.

<sup>41</sup> Andin sol yēnidikilerge: «Ey lenitiler, közümdin yoqilinglar! Sheytan bilen uning ghalchilirigha hazirlanghan menggü öchmes dozax otigha kiringlar! <sup>42</sup> Chünki, ach qalghinimda manga yēmeklik bermidinglar, ussighinimda ussuluq bermidinglar, <sup>43</sup> musapir bolup

yürginimde öz qoynunglarga almidinglar, yalingach qalghinimda kiyindürmidinglar, kēsel bolghinimda we zindanda yatqinimda yoqlimidinglar» deydu.

<sup>44</sup> U chaghda, ular: «I Rebbim, sizni qachan ach, ussuz, musapir, yalingach, kēsel yaki zindanda körüp turup xizmitingizde bolmiduq?» deydu. <sup>45</sup> Biraq, padishah ulargha: «Bilip qoyunglarki, eng erzimes qērindashlirimdin bolghan bularning birersige qilmighanni mangimu qilmighan boldunglar» dep jawab qayturidu. <sup>46</sup> Buning bilen, ular menggülik jazagha uchraydu. Heqqaniy ademler bolsa menggülik hayatqa ērishidu.

## 26-bab

### Hezriti Eysani öltürüş suyiqesti

<sup>1</sup> Hezriti Eysa bu sözlerni qilip bolghandin këyin, shagirtlirigha: – Silerge melumki, <sup>2</sup> ikki kündin këyin bolidighan Ötüp Kētish hēytida Insan'oghli krēstke mixlinish üçün tutup bērilidu, – dēdi.

<sup>3</sup> Aliy rohaniylar we xelq aqsaqalliri Qayapa isimlik bash rohaniyning sariyida jem bolushti. <sup>4</sup> Ular hezriti Eysani hiyle bilen tutup ujuqturush üçün meslihet qilishti. <sup>5</sup> Biraq, ular:

– Bu ishni hēyt-ayem künliri qilmayli. Bolmisa, xelq arisida qalaymiqanchilik chiqishi mumkin, – dēyishti.

### Gunahkar ayalning hezriti Eysani etirlishi

<sup>6</sup> Hezriti Eysa Beytaniya yēzisida ilgiri maxaw kēsilige gırıptar bolghan Simunning öyide bolghanda, <sup>7</sup> uning yēnigha bir ayal kirdi. U ayal aq qashtēshidin yasalghan bir qutida nahayiti qimmetlik etir ēlip kelgenidi. Hezriti Eysa dastixanda olturghanda, u ayal etirni uning bēshigha quydi. <sup>8</sup> Shagirtlar buni körüp xapa bolushup:

– Nēmishqa bundaq israpchilik qilisiz? <sup>9</sup> Bu etir jiq pulgha yaraytti. U sētilip puli kembeghellerge bērilse bolatti, – dēyishti.

<sup>10</sup> Shagirtlarning narazi bolghanliqini bilgen hezriti Eysa ulargha:

– Bu ayalni xijil qilip nēme qilisiler? U men üçün yaxshi ish qildi.

<sup>11</sup> Kembegheller da'im silerning aranglarda, lēkin men aranglarda da'im bolmaymen. <sup>12</sup> Bu ayal bu etirni mēni depne qilinishqa teyyar qilish üçün bedinimge quydi. <sup>13</sup> Bilip qoyunglarki, bu xush xewer dunyaning

qeyëride yetküzülse, bu ayal eslinip, uning qilghan ishi tilgha ëlinidu, – dëdi.

### **Yehudaning hezriti Eysagha satqunluq qilishi**

<sup>14</sup> Shu waqitta, hezriti Eysaning on ikki shagirtidin Yehuda Ishqariyot isimlik biri aliy rohaniylarning aldigha bërip:

<sup>15</sup> – Eysani tutup bersem, manga nëme bërisiler? – dëdi. Ular uninggha ottuz kümüş tengge berdi. <sup>16</sup> Yehuda shuningdin ëtibaren hezriti Eysani tutup bërish üçhün purset izdeshke bashlidi.

### **Ötüp Këtish hëytining kechlik tamiqi**

<sup>17</sup> Pëtir Nan hëytining<sup>⑧</sup> birinchi küni, shagirtlar hezriti Eysaning yëniǵha këlিশip:

– Ötüp Këtish hëytining tamiqini qeyerde teyyarlishimizni xalaysiz? – dep soridi.

<sup>18</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Yërusalëmgha kirip palanchining öyige bërip uninggha: «Ustazimiz: ‘waqit-sa'itim yëqinlap qaldi, Ötüp Këtish hëytini shagirtlirim bilen birlikte silerning öyde ötküzey’ deydu» dep ëytinglar, – dëdi.

<sup>19</sup> Shagirtlar hezriti Eysaning buyruqigha bina'en Ötüp Këtish hëytining tamiqini shu yerde teyyarlashqa kirishti. <sup>20</sup> Kechqurun, hezriti Eysa on ikki shagirti bilen dastixanda olturdi. <sup>21</sup> U tamaq yewëtip:

– Bilip qoyunglarki, aranglarda bireylen manga satqunluq qilidu, – dëdi.

<sup>22</sup> Bu söz ularni intayin qayghugha saldi. Ular bir-birlep:

– Ya Rebbim, men emestimen? – dep sorashqa bashlidi.

<sup>23</sup> – Manga satqunluq qilghuchi qolidiki nanni teksige men bilen bille tögürgen kishidur. <sup>24</sup> İnsan'oghli muqeddes yazmilarda yëzilghinidek alemdin ötidu. Lëkin, uninggha satqunluq qilidighan kishining haligha way! U adem tughulmighan bolsichu kashki! – dëdi hezriti Eysa.

<sup>25</sup> Uninggha satqunluq qilmaqchi bolghan Yehuda:

– Ustaz, men emestimen? – dep soridi. Hezriti Eysa uninggha:

– Del sen, – dëdi.

<sup>26</sup> Ular tamaq yëyishiwatqanda, hezriti Eysa bir nanni qoligha ëlip

---

⑧ Pëtir Nan hëyti yette kün bolup, birinchi küni Ötüp Këtish hëyti dep atilidu. Bu küni, Yehudiylar öyliride qoy soyup, pëtir nan bilen yeydu.

Xudagha shükür äytqandin këyin, uni oshtup turup, shagirtlirigha üleshtürüp berdi we:

– Ėlinglar, yenglar, bu mëning tënim, – dëdi.

<sup>27</sup> Andin, qoligha bir jam ëlip Xudagha shükür äytqandin këyin, uni shagirtlirigha sunup:

– Hemmeylen buningdin ichinglar. <sup>28</sup> Bu mëning nurghun ademlerning gunahlrining kechürüm qilinishi üçün tökülüp, Xudaning ehdisini tüzidighan qënimdur. <sup>29</sup> Shuni bilip qoyunglarki, Xuda'atamning padishahliqida siler bilen birlikte yëngiche sharabtin ichmigüche, bundaq sharabni hergiz ichmeymen, – dëdi.

<sup>30</sup> Ular medhiye naxshisini äytqandin këyin talagha chiqip, Zeytun tëghigha qarap këtishti.

### **Hezriti Eysaning Pëtrusning tanidighanliqini äytishi**

<sup>31</sup> Bu chaghda, hezriti Eysa shagirtlirigha:

– Bügün këche hemminglar mëning bëshimgha këlidighan ishlar seweblik mëni tashlap këtishiler, chünki muqeddes yazmilarda Xuda:

«Qoychini urup öltürimen,  
padidiki qoyliri patiparaq bolup këtidu» dëgen.

<sup>32</sup> Lëkin, men tirilgendin këyin, Jeliliyige silerdin burun barimen, – dëdi.

<sup>33</sup> Pëtrus uninggha:

– Hemmeylen sizni tashlap ketsimu, men hergiz tashlap ketmeymen, – dëdi.

<sup>34</sup> – Bilip qoyghinki, bügün këche xoraz chillashtin burun, sen mendin üç qëtim tanisen, – dëdi hezriti Eysa.

<sup>35</sup> Biraq, Pëtrus:

– Siz bilen bille ölüshke toghra kelsimu, sizdin tanmaymen, – dëdi. Qalghan shagirtlarmu shundaq dëyishti.

### **Gëtsimane baghchisidiki du'a-tilawet**

<sup>36</sup> Këyin, hezriti Eysa shagirtliri bilen bille Gëtsimane dëgen bir yerge keldi. U shagirtlirigha: «Men u yaqqa bërüp du'a-tilawet qilip kelgüche, mushu jayda olturup turunglar» dep, <sup>37</sup> Pëtrusni, shundaqla Zebediyning ikki oghli Yaqup we Yuhannani birge ëlip mangdi. Bu waqitta, hezriti

Eysani ghem bäsip, köngli qattiq bi'aram bolushqa bashlidi. <sup>38</sup> U ulargha:  
 – Jënim chiqip këtidighandek ghem-qayghugha patti. Siler bu yerde qëlip, men bilen birlikte hoshyar turunglar, – dëdi <sup>39</sup> we sel nëriraq bërip, yerge bash qoyup du'a qilip:

– I Ata, mumkin bolsa bu azab qedihini mendin yiraqlashturghaysen. Lëkin, bu ish mëning emes, belki sëning iradeng boyiche bolsun, – dëdi.

<sup>40</sup> U shagirtlirining yënigha qaytip kelginide, ularning mügdep qalghanliqini körüp, Pëtrusqa:

– Men bilen bille birer sa'etmu hoshyar turalmidinglarmu?!

<sup>41</sup> Èziqturulushtin saqlinish üçhün, segek turup du'a qilinglar. Köngül xalaydu, lëkin ten ajizdur, – dëdi.

<sup>42</sup> Hezriti Eysa ikkinchi qëtim bërip, yene du'a qilip:

– I Ata, eger men bu azab qedihini ichmigüche bu qedeh mendin yiraqlashturulmisa, undaqta sëning iradeng boyiche bolsun, – dëdi. <sup>43</sup> U shagirtlirining yënigha qaytip kelginide, ularning yene mügdep qalghanliqini kördi. Chünki, ular közlirini achalmay qalghanidi.

<sup>44</sup> Shuning bilen, hezriti Eysa ularni tashlap üçinchi qëtim bërip, yene shu sözler bilen du'a qildi.

<sup>45</sup> Këyin, shagirtlarning yënigha këlip:

– Siler tëxiche dem ëlip uxlawatamsiler? Insan'oghlining gunahkarlarning qoligha tapshurulidighan waqit-sa'iti yëtip keldi.

<sup>46</sup> Qopunglar, këteyli, mana manga satqunluq qilidighan kishi keptu! – dëdi.

### **Hezriti Eysaning tutqun qilinishi**

<sup>47</sup> Hezriti Eysaning sözi ayaghlashmastinla, on ikki shagirtining biri bolghan Yehuda keldi. Uning yënida aliy rohaniylar we xelq aqsaqalliri teripidin ewetilgen, qilich-toqmaqlar bilen qorallangan zor bir top adem bar idi. <sup>48</sup> Hezriti Eysagha satqunluq qilghan Yehuda ulargha alliburun: «Men kimni söysem, hezriti Eysa shu. Siler uni tutunglar» dëgen we söyüş arqiliq belge bermekchi bolghanidi. <sup>49</sup> U udul hezriti Eysaning aldigha bërip:

– Salam ustaz, – dep uni söydi.

<sup>50</sup> Hezriti Eysa uninggha:

– Burader, qilidighiningni qil, – dëdi. Buning bilen, hëliqi ademler yopurulup këlip, hezriti Eysagha qol sëlip, uni tutqun qildi. <sup>51</sup> Hezriti Eysaning yënidikilerdin bireylen derhal qilichini sughurup, bash

rohaniyning chakirigha urdi. Qilich chakarning quliqigha tēgip, uni shilip chūshürüwetti. <sup>52</sup> Hezriti Eysa uninggha:

– Qilichingni qinigha sal, qilich kötürgenler qilich astida halak bolidu.

<sup>53</sup> Yaki mēni Xuda'atamdin yadrem alalmaydu, dep oylap qalidingmu?!

Xalisam, u manga shu'an on ikki tūmendin artuq perishte ewetidu.

<sup>54</sup> Biraq, eger men undaq qilsam, muqeddes yazmilardiki choqum mushundaq bolushi kēreklik toghrisidiki sözler qandaq emelge ashun? – dēdi.

<sup>55</sup> Andin, hezriti Eysa u ademlerge qarap mundaq dēdi:

– Siler qilich-toqmaqlarni kötürüp mēni tutqili kepsiler, mēni qaraqchi körüwatamsiler? Her küni merkiziy ibadetxana hoylilirida olturup telim bērettim. U chaghda tutmidinglar. <sup>56</sup> Emma, bu ishlarning yüz bērişi peyghemberlerning muqeddes yazmilarda aldın ēytqanlirining emelge ashurulushi boldi.

Bu chaghda, shagirtlirining hemmisi uni tashlap qēchip kētishti.

### **Aliy kēngeshmide sotlinish**

<sup>57</sup> Hezriti Eysani tutqun qilghanlar uni bash rohaniy Qayapaning aldigha ēlip bērishti. Tewrat ustazliri bilen xelq aqsaqallirimu u yerde jem bolushqanidi. <sup>58</sup> Pētrus hezriti Eysagha taki bash rohaniyning hoylisighiche yiraqtin egiship bardi we ishning netijisini körüş üchün ichkirige kirip, qarawullarning yēnida olturdi. <sup>59</sup> Aliy rohaniylar we pütün aliy kēngeshme ezaliri hezriti Eysani ölüm jazasigha mehkum qilish üchün, yalghan ispat izdeytti. <sup>60</sup> Birmunche yalghan guwahchilar otturigha chiqqan bolsimu, ispat körsitip bērelmidi. Axirda, ikki guwahchi otturigha chiqip:

<sup>61</sup> – Bu adem: «Men Xudaning ibadetxanisini buzup tashlap, üch kün ichide qayta yasap chiqalaymen» dēgen, – dēdi.

<sup>62</sup> Bash rohaniy ornidin turup, hezriti Eysagha:

– Qēni, jawab bermemsen? Bularning sēning üstüngdin bergen guwahliqlirigha nēme deysen? – dēdi. <sup>63</sup> Lēkin, hezriti Eysa lam-jim dēmidi.

Bash rohaniy uninggha:

– Menggü hayat Xuda aldida qesem qilishingni buyruymen. Ėytqin, Xudaning Ogħli Qutquzghuchi – Mesih senmu? – dēdi.

<sup>64</sup> Hezriti Eysa mundaq jawab qayturdi:

– Sizning dēgingizdek. Lēkin shuni bilip qoyungki, buningdin kēyin

siler Insan'oghlining qadir Xudaning ong yënida olturidighanliqini we köktiki bulutlar üstide këlidighanliqini körisiler.

<sup>65</sup> Bu sözni anglighan bash rohaniy tonlirini yirtip<sup>⑨</sup> tashlap:

– U Xudagha kupurluq qildi. Emdi bashqa hëchqandaq guwahchining hajiti qalmidi. Siler uning kupurluqlirini anglidinglar. <sup>66</sup> Emdi buninggha nëme deysiler? – dëdi.

– Ölüm jazasigha tëgishlik! – dep jawab qayturushti ular.

<sup>67</sup> Buning bilen, ular hezriti Eysaning yüzige tükürüp, uninggha musht atti. Beziliri uni kachatlap:

<sup>68</sup> – Ey Mesih, peyghember bolsang, ëytip baqqina, sëni kim urdi? – dëyishti.

### **Pëtrusning hezriti Eysadin tënishi**

<sup>69</sup> Pëtrus tashqiridiki hoylida olturatti. Bir dëdek uning yënigha këlip:

– Sen Jeliliyilik Eysa bilen bir idingghu, – dëdi.

<sup>70</sup> – Sëning nëme dewatqanliqingni chüshenmidim! – dep inkar qildi Pëtrus hemmeylenning aldida.

<sup>71</sup> Andin, Pëtrus derwazining aldigha chiqti. Uni körgen yene bir dëdek u yerde turghanlarga:

– Bu adem Nasirelik Eysaning shëriki idi, – dëdi.

<sup>72</sup> Pëtrus qesem qilip:

– Men u ademni tonumaymen, – dep yene inkar qildi.

<sup>73</sup> U yerde turghanlar bir'azdin këyin Pëtrusning yënigha këlip:

– Shühbisizki, sen Eysaning shëriklirining biri. Teleppuzungdin mana men dep chiqip turidu, – dëyishti.

<sup>74</sup> Pëtrus qesem qilip:

– U ademni tonumaymen. Bolmisa, mëni Xuda ursun! – dëdi.

Del shu chaghda, xoraz chillidi. <sup>75</sup> Pëtrus hezriti Eysaning: «Xoraz chillashtin burun, sen mendin üç qëtim tanisen!» dëgen sözini ësige ëlip, tashqirigha chiqip qattiq yighlap ketti.

---

⑨ Bash rohaniy hezriti Eysani «kupurluq qildi» dep qarap, özining buninggha bolghan chöchüshi we ghezipini ipadilesh üçün, kiyimlirini yirtqan. Hezriti Eysaning özining Mesih ikenlikini ëtirap qilishi uning Xudagha xas hoquq we shöhret mendidur, dëgenlikidur.

## 27-bab

### Yehudaning ölüşhi

<sup>1</sup> Tang ëtishi bilenla, pütün aliy rohaniylar bilen xelq aqsaqalliri meslihetliship, hezriti Eysani ölümge mehkum qildurush üçün baghlap, <sup>2</sup> waliy Pilatusqa tapshurup berdi.

<sup>3</sup> Hezriti Eysagha satqunluq qilghan Yehuda hezriti Eysaning ölümge mehkum qilinghanliqini körüp, öz qilmishigha pushayman qildi we aliy rohaniylar bilen aqsaqallargha ottuz kümüş tenggini qayturup bërip:

<sup>4</sup> – Men bigunah bir jangha zamin bolup gunah ötküzdüm, – dëdi.

– Bu sëning ishing, bizning nëme karimiz? – dëyishti ular.

<sup>5</sup> Yehuda pullarni ibadetxanining ichige chëchiwetti we u yerdin chiqip, ësilip ölüwaldi.

<sup>6</sup> Pullarni yighiwalghan aliy rohaniylar:

– Qan töküsh üçün tölengen bu tenggilerni ibadetxanining xezinisige qoyush haram, – dëyishti. <sup>7</sup> Ular öz'ara meslihetliship, bu pullar bilen yaqa yurtluqlargha mazarliq qilish üçün, xumdanchining bir parche yërimi sëtiwaldi. <sup>8</sup> Shuning üçün, bu yer hazirghiche «Qanliq yer» dep atilip kelmekte.

<sup>9</sup> Bu weqe arqiliq Yeremiya peyghember teripidin burun ëytilghan munu sözler emelge ashuruldi:

«Ular Isra'il xelqining uning üçün belgiligen bahasini,  
yeni ottuz kümüş tenggini ëlishti

<sup>10</sup> We Perwerdigar manga emr qilghandek,  
xumdanchining yërimi sëtiwëlishqa xejleshti.»

### Hezriti Eysaning waliy Pilatusning aldida sotlinishi

<sup>11</sup> Hezriti Eysa waliyning aldigha keltürüldi. Waliy uningdin:

– Sen Yehudiylarning padishahimu? – dep soridi.

– Eytqiningizdek, – dëdi hezriti Eysa.

<sup>12</sup> Aliy rohaniylar we aqsaqallar uning üstidin erz-shikayet qilghanda, u bir ëghizmu jawab bermidi. <sup>13</sup> Buning bilen, Pilatus uninggha:

– Sëning üstüngdin qilinghan shunche köp shikayetlerni anglimaywatamsen? – dëdi. <sup>14</sup> Biraq, hezriti Eysa ularning birigimu jawab bermidi. Waliy buninggha intayin heyran qaldi.



<sup>15</sup> Her qëtimliq Ötüp Këtitish hëytida, waliy aditi boyiche xalayıq telep qilghan bir mehbustni qoyup bërëtti. <sup>16</sup> Eyni waqıtta, Barabbas isimlik nami chiqqan bir mehbust zindanda idi. <sup>17</sup> Xelq bir yerge jem bolghanda, Pilatus ulardin:

– Siler üçün kimni qoyup bërishimni telep qilisiler? Barabbasnimu yaki Mesih dep atalghan Eysanimu? – dep soridi. <sup>18</sup> Pilatus aliy rohaniylar we aqsaqallarning hezriti Eysagha hesetxorluq qilip uni özige tapshurup bergenlikini biletti.

<sup>19</sup> Pilatus soraq munbiride olturghanda, ayali uninggha:

– U bigunah ademge tegmeng. U tünügün këche chüshümge kirip, köp azablandim, – dep xewer ewetti.

<sup>20</sup> Aliy rohaniylar we aqsaqallar bolsa xelqni küshkürtüp, waliy Pilatustin Barabbasni qoyup bërishni we hezriti Eysani ölümge mehkum qilishni telep qildurdi.

<sup>21</sup> Waliy ulardin yene:

– Siler üçün bu ikkisining qaysisini qoyup bërishimni telep qilisiler? – dep soridi.

– Barabbasni, – dëyishti ular.

<sup>22</sup> – Undaq bolsa, Mesih dep atalghan Eysani qandaq bir terep qilay? – dëdi Pilatus.

Hemmeylen bir ëghizdin:

– Uni krëstke mixliting! – dëyishti.

<sup>23</sup> Pilatus:

– Nëmishqa? U zadi nëme jinayet ötküzüptu? – dep soridi.

Biraq, ular tëximu qattiq warqiriship:

– Uni krëstke mixliting! – dep turuwëlishti. <sup>24</sup> Pilatus yene sözleshning ehmiyetsiz ikenlikini, bolmisa qalaymiqanchiliq chiqidighanliqini körüp, su ëlip, köpchilikning aldida qolini yughach:

– Bu ademning qënigha men jawabkar emes, bu ishqa özünglar mes'ul bolunglar! – dëdi.

<sup>25</sup> Pütün xelq bir ëghizdin:

– Uning qënining jawabkarliqi bizning we balilirimizning üstide bolsun! – dëyishti.

<sup>26</sup> Buning bilen, Pilatus Barabbasni ulargha chiqirip berdi. Hezriti Eysani bolsa qamchilatqandin këyin, krëstke mixlash üçün leshkerlirige tapshurdi.

### **Leshkerlarning hezriti Eysani mazaq qilishi**

<sup>27</sup> Këyin, leshkerler hezriti Eysani waliy ordisidiki bir seynagha ëlip kirip, pütün leshkerler topini bu yerge yighdi. <sup>28</sup> Ular hezriti Eysani yalingachlap, uchisigha shahane sösün renglik ton kiydürüshti. <sup>29</sup> Tiken shaxlirini örüp bir taj yasap, bëshigha kiydürdi we ong qoligha bir qomushni<sup>①</sup> tutquzdi. Andin, uning aldigha tizlinip: «Yashisun Yehudiylarning padishahi!» dep mazaq qilishti. <sup>30</sup> Uninggha tükürüshti, qomushni ëlip uning bëshigha urushti. <sup>31</sup> Uni mana shundaq mazaq qilghandin këyin, tonni saldurup, uchisigha öz kiyimlirini kiydürdi we krëstke mixlash üçün ëlip mëngishti.

### **Hezriti Eysaning krëstke mixlinishi**

<sup>32</sup> Ular tashqirigha chiqqinida, Kirini shehirilik Simun isimlik bir kishini uchritip, hezriti Eysa yüdüp mangghan krëstni uninggha mejburiy kötürgüzdi. <sup>33</sup> Ular Golgota, yeni «Bash söngök» dëgen yerge kelgende, <sup>34</sup> hezriti Eysagha ichish üçün dora arilashturulghan sharab<sup>②</sup> berdi, lëkin hezriti Eysa uni tëtüp körüp, ichkili unimidi.

<sup>35</sup> Leshkerler hezriti Eysani krëstke mixlighandin këyin, chek tashliship kiyimlirini bölüşüwaldi. <sup>36</sup> Andin këyin, u yerde olturup nöwetchilik qildi. <sup>37</sup> Ular hezriti Eysaning bëshining yuqiri teripige «bu, Yehudiylarning padishahi Eysa» dep yëzilghan bir gunah taxtisini asti.

<sup>38</sup> Hezriti Eysadin bashqa ikki qaraqchimu krëstke mixlanghan bolup, biri uning ong yënidiki, yene biri sol yënidiki krëstte idi. <sup>39</sup> U yerdin ötkenler bashlirini chayqiship, hezriti Eysani haqaretlep:

<sup>40</sup> – Qëni, sen ibadetxanini buzup tashlap, üç künde qaytidin yasap chiqidighan adem idingghu? Emdi özüngni qutquzghina! Xudaning Oghli bolsang, krësttin chüshüp baqqin! – dëyishti.

<sup>41</sup> Aliy rohaniylar, Tewrat ustazliri we aqsaqallarmu uni shundaq mesxire qilip:

<sup>42</sup> – Bashqilarni qutquzuptiken, özini qutquzalmidi, Isra'illarning padishahimish tëxi! Emdi krësttin chüshüp baqsunchu, andin uninggha ëtiqad qilayli. <sup>43</sup> U Xudagha ishinetti, Xuda uni ezizlise, qutquzup baqmisunmu! Chünki, u: «Men Xudaning Oghli» dëgenidi, – dëyishti.

① Padishahliq enggüshtiri bolghan shahane hasa süpitide.

② Eytishlarga qarighanda krëstke mixlinidighanlarga aghriqni peseytish meqsitide dora arilashturulghan sharab bëriliiken.

<sup>44</sup> Hezriti Eysa bilen bille krëstke mixlangan qaraqchilarmu uni shundaq haqaretleshti.

### **Hezriti Eysaning ölümi**

<sup>45</sup> Chüsh waqti sa'et on ikkidin sa'et üchkiche pütün zëminni qarangghuluq basti. <sup>46</sup> Sa'et üchlerde hezriti Eysa yuqiri awaz bilen: «Ëli, ëli, lema shewaqtani?» yeni «Xudayim, Xudayim, mëni nëmishqa tashliwetting?» dep warqiridi.

<sup>47</sup> U yerde turghanlarning beziliri buni xata anglap:

– Bu adem Ilyas peyghemberge muraji'et qiliwatidu – dëyishti.

<sup>48</sup> Ularning ichidin bireylen derhal yügürüp bërip, bir parche bulutni ekeldi. Andin, uni erzan üzüm sharabigha chilap, qomushning uchigha baghlap hezriti Eysagha ichküzmekchi boldi.

<sup>49</sup> Bashqilar:

– Toxtap turunglar, qarap baqayli, Ilyas peyghember këlip uni qutquzup qalarmikin? – dëyishti.

<sup>50</sup> Hezriti Eysa qattiq awaz bilen yene bir warqiridi-de, jan berdi.

<sup>51</sup> Shu waqitta, merkiziy ibadetxanidiki perde yuqiridin töwenge ikki parche bölüp yirtildi.<sup>③</sup> Zëmin silkinip, tashlar yërilip, <sup>52</sup> qebriler ëchildi. Hezriti Eysa tirilgendin këyin, burun alemdin ötken birmunche teqwadar ademler tirildi. <sup>53</sup> Ular qebriliridin chiqti we muqeddes sheher Yërusalëmgha kirip, u yerde nurghun kishilerge köründi.

<sup>54</sup> Hezriti Eysani közet qiliwatqan yüzbëshi we leshkerler zëminning silkinishi we bashqa hadisilerni körüp, intayin qorqushqan halda:

– U heqiqeten Xudaning Oghli iken! – dëyishti.

<sup>55</sup> U yerde yene weqeni yiraqtin körüp turghan birmunche ayallarmu bar idi. Ular hezriti Eysagha xizmet qilish üchün, Jeliliye ölkisidin uninggha egiship kelgenidi. <sup>56</sup> Ularning arisida Mejdellik Meryem, Yaqup bilen Yüsüpning anisi Meryem, Zebediynning oghullirining anisimu bar idi.

### **Hezriti Eysaning depne qilinishi**

<sup>57</sup> Kün pëtishqa yëqin, Aramatiyaliq Yüsüp isimlik bir bay keldi. Umu

---

③ Bu perde ibadetxanidiki eng muqeddes jayni muqeddes jaydin ayrip turidighan perde bolup, uning yirtilishi insanlarning Xudaning aldigha baridighan yolining hezriti Eysa teripidin ëchilghanliqini bildüridu.

hezriti Eysaning shagirtliridin idi. <sup>58</sup> U waliy Pilatusning aldigha bėrip, hezriti Eysaning jesitini telep qildi. Pilatus jesetni uninggha bėrishke emr qildi. <sup>59</sup> Yۈsۈp jesetni ęlip, pakız kendir rext bilen orap kępenlidi <sup>60</sup> we uni ۆzi ۈchۈn qiyada oydurghan yęngi qebrige qoydi. Andin, qebrining aghzigha yoghan bir qoram tashni domilitip qoyup kętip qaldi.

<sup>61</sup> Mejdellik Meryem bilen yene bir Meryem bolsa u yerde, qebrining udulida olturushti.

### Qebrini qoghdash

<sup>62</sup> Dem ęlish kۈnining harpisi ۆtkenidi. Uning etisi, aliy rohaniylar bilen Perisiylar waliy Pilatusning aldida jem bolushup:

<sup>63</sup> – Janabliri, Eysaning hayat waqtida: «Men ۆlۈp ۈchinchi kۈni tirilimen» dęgini ęsimizde. <sup>64</sup> Shuning ۈchۈn, qebrini ۈchinchi kۈnigiche qoghdash ۈchۈn emr bergeysiz. Undaq qilmighanda, shagirtliri kęlip jesetni oghrilap kętip, xelqqe: «U ۆlۈmdin tirildi» dęyishi mumkin. U ighwagerchilik aldinqisidinmu better bolidu, – dęyishti.

<sup>65</sup> Pilatus ulargha:

– Qoghdighuchi leshker ęlip bėrip, qebrini qurbinglarning yėtishiche qoghdanglar, – dędi. <sup>66</sup> Ular leshkerler bilen bille bėrip, tashni pęchetlep, qebrini muhapizet astigha aldi.

## 28-bab

### Hezriti Eysaning tirilishi

<sup>1</sup> Dem ęlish kۈni ۆtۈp yekshenbe kۈni tang sۈzۈlgende, Mejdellik Meryem bilen yene bir Meryem qebrini yoqlap bardı. <sup>2</sup> Tuyuqsız qattiq yer tewrep ketti, chۈnki Rebning perishtiliridin biri asmandin chۈshۈp, qebrige bėrip tashni bir yangha domilitip, ۈstide olturghanidi.

<sup>3</sup> Perishtining qiyapiti chaqmaqtek, kiyimliri qardek ap'aq idi.

<sup>4</sup> Qoghdighuchilar uningdin qorqup titriship, ۆlۈktek qętipla qaldi.

<sup>5</sup> Perishte ayallargha mundaq dędi:

– Qorqmanglar! Silerning kręstke mixlanghan hezriti Eysani izdeydighanliqinglarni bilimen. <sup>6</sup> U bu yerde emes; u ۆzi ęytqandek tirildi. Kęlinglar, u yatqan jayni kۆrۈnglar. <sup>7</sup> Derhal bėrip uning shagirtlirigha: «Hezriti Eysa ۆlۈmdin tiriliptu. Jeliliyige silerdin awwal baridiken, uni shu yerde kۆridikensiler» denglar. Mana men silerge ęytip

berdim.

<sup>8</sup> Ayallar bir tereptin qorqsa, yene bir tereptin zor xushalliq ichide qebridin derhal ayrilip, yügürgen pëti hezriti Eysaning shagirtlirigha xewer bërishke këtishti. <sup>9</sup> Tosattin hezriti Eysa ularning aldigha chiqip: – Salam silerge! – dëdi. Ular mu aldigha bërïp, hezriti Eysaning putigha ësilip, uninggha sejde qildi. <sup>10</sup> Shu chaghda, hezriti Eysa ulargha: – Qorqmanglar! Bërïp qërendashlirimgha xewer qilinglar. Jeliliyige barsun, mëni shu yerde kôridu, – dëdi.

### **Qoghdighuchilarning xewiri**

<sup>11</sup> Ayallar tëxi yolda këtiwatqanda, qebre qoghdighuchilarning beziliri sheherge kirip, bolghan weqelerning hemmisini aliy rohaniylargha xewer qildi. <sup>12</sup> Aliy rohaniylar aqsaqallar bilen bir yerge yighilip meslihetleshkendin këyin, leshkerlerge zor miqdarda pul bërïp:

<sup>13</sup> – Siler: «Eysaning shagirtliri këchisi këlip, biz uxlawatqanda uning jesitini oghrilap ekëtiptu» denglar. <sup>14</sup> Eger bu xewer waliyning quliqigha yëtip qalsa, biz arigha chüshüp, silerge gep keltürmeymiz, – dëdi.

<sup>15</sup> Shundaq qilip, leshkerler pulni aldi we ularning dëgini boyiche qildi. Bu ighwa bügüngiche Yehudiylar arisida tarqilip kelmekte.

### **Hezriti Eysaning shagirtlirigha kôrünüshi**

<sup>16</sup> On bir shagirt hezriti Eysa ulargha ëytqan Jeliliyidiki taghqa chiqishti. <sup>17</sup> Ular hezriti Eysani kôrginide uninggha sejde qilishti, lëkin beziliri guman ichide idi. <sup>18</sup> Hezriti Eysa ularning yënigha këlip, mundaq dëdi:

– Ershte we yer yüzide pütün hoquq manga bërildi. <sup>19</sup> Shuning üçün, bërïp pütkül milletlerni mëning shagirtlirim qilip yëtishtürünglar. Ularni Xuda'ata, uning Oghli we Muqeddes Rohning nami bilen chömüldürüp, <sup>20</sup> ulargha men silerge buyrughan barliq emrlerge emel qilishni ögitinglar. Men heqiqetenmu zaman axirighiche her da'im siler bilen bille bolimen.



# Markus bayan qilghan xush xewer

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Bu kitabning mu'ellipi Markustur. Gerche Markus hezriti Eysaning on ikki shagirtining biri bolmisimu, emma uning mezkur kitabi hezriti Eysaning shagirti Pëtrusning telimlirige asasinip yëzilghan.*

*Xush xewer bayan qilghan bashqa mu'ellipler hezriti Eysaning Rebbimiz ikenlikini köprek tekitlep ötken bolsa, Markus hezriti Eysaning yene bir teripi, yeni insanlarning xizmetkari ikenlikini köprek tekitligen. Markus kitabida hezriti Eysaning telimi toghrisida köp toxtalmighan bolup, uning xatirilir hezriti Eysaning emeliy pa'aliyetlirini asas qilghan. Kitabning merkeziy idiyisi hezriti Eysaning Insan'oghli bashqilarni öziye xizmet qildurghili emes, bashqilargha xizmet qilghili we jënini pida qilish bedilige nurgun ademlerni gunahtin azad qilghili kelgen, dëgendin ibaret muhim telimige mujessemleshken.*

*Markusning bu kitabi asasen Yehudiy emes kitabxanlarga qaritilghan bolghachqa, uningda Yehudiylarning yosun-qa'idiliri chüshendürülgen.*

### **Tëzis:**

1. *Yehya peyghemberning hezriti Eysaning yolini teyyarlishi (1-bab 1-ayettin 8-ayetkiche)*
2. *Hezriti Eysaning chömlüdürlüshi we sinilishi (1-bab 9-ayettin 13-ayetkiche)*
3. *Hezriti Eysaning Jeliliyidiki xizmiti (1-bab 14-ayettin 9-babning axirighiche)*
4. *Hezriti Eysaning Yërusalëmgha sepiri (10-bab)*
5. *Hezriti Eysaning bu dunyadiki hayatining axirqi heptisi (11-babtin 15-babqiche)*
6. *Hezriti Eysaning tirilishi we shagirtlirigha körünüshi (16-bab)*



# Markus bayan qilghan xush xewer

## Chömüldürgüchi Yehyaning telim bërishi

<sup>1</sup> Xudaning Oghli<sup>④</sup> Eysa Mesih toghrisidiki xush xewer mundaq bashlinidu: <sup>2</sup> Yeshaya peyghemberning yazmisida Xudaning munu sözliri xatirilengen:

«Mana, aldingda elchimni ewetimen.

U sening yolungni aldin'ala teyyarlaydu.»

<sup>3</sup> U bolsa: «Bayawanda: ‘dilinglarni Rebbimizning këlishige teyyar qilinglar!

Uning yollirini tüz qilinglar!’» dep towlaydighan kishidur.

<sup>4</sup> Derweqe, chömüldürgüchi Yehya chöl-bayawanda peyda bolup, kishilerge:

– Yaman yolliringlardin yënip, towa qilinglar! Towa qilghanliqinglarni bildürüş üçün chömüldürüşni qobul qilinglar. Shundaq qilghanda, Xuda silerni kechürüm qilidu! – dep jakarlidi.

<sup>5</sup> Kishiler Yërusalëm shehiridin, jümlidin pütün Yehudiye ölkisidin

---

<sup>④</sup> Xudaning Oghli – Bu nam hergizmu Xuda bilen hezriti Eysa otturisdiki jismaniy jehettiki ata-baliliq munasiwetni emes, belki rohiy jehettiki munasiwetni bildüridu.

uning aldigha këlishop, gunahlrini iqrar qilishti we uning özlirini I'ordan deryasida chömlüdürüşini qobul qilishti. <sup>6</sup> Yehya peyghember töge yungidin kiyim kiygen, bëlige kön tasma baghliganidi. Yeydighini chëketke bilen yawa here hesili idi. <sup>7</sup> U mundaq dep jakarlaytti:

– Mendin këyin tëximu qudretlik biri këlidu. Men hetta ëngiship uning ayighining yiplirini yëshishkimu layiq emesmen! <sup>8</sup> Men silerni sughila chömlüdürimen, lëkin u silerni Muqeddes Rohqa chömlüdüridu.

### **Hezriti Eysaning chömlüdürülüşhi we sinilishi**

<sup>9</sup> Shu künlerde, hezriti Eysa Jeliliye ölkisining Nasire shehiridin këlip, Yehya peyghember teripidin I'ordan deryasida chömlüdürüldi. <sup>10</sup> U sudin chiqipla, asmanning yërilip, Muqeddes Rohning kepter halitide asmandin chüshüp, öz üstige qonuwatqanliqini kördi. <sup>11</sup> Andin, ershtin Xudaning: «Sen mëning söyümlük Oghlum, men sendin xursenmen!» dëgen awazi anglandi.

<sup>12</sup> Muqeddes Roh hezriti Eysani shu'an chöl-bayawangha ëlip keldi. <sup>13</sup> U chölde qiriq kün turup, Sheytan teripidin sinaldi. U yawayi haywanatlar yashaydighan yerde bolghan shu jeryanda, perishtiler uning xizmitide boldi.

### **Hezriti Eysaning töt bëliqchini chaqirishi**

<sup>14</sup> Yehya peyghember tutqun qilinghandin këyin, hezriti Eysa Jeliliye ölkisining herqaysi jaylirigha bërip: <sup>15</sup> «Waqit-sa'et yëtip keldi. Xudaning padishahliqi namayan bolush aldida turidu! Shunga, towa qilinglar, xush xewerge ishininglar!» dep, Xudaning xush xewirini jakarlashqa bashlidi.

<sup>16</sup> Bir küni, hezriti Eysa Jeliliye köli boyida këtiwëtip, Simun bilen inisi Enderni kördi. Ular bëliqchi bolup, kölge tor sëliwatatti. <sup>17</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Manga egishinglar, men silerni bëliq tutushning ornigha, manga adem tutidighan qilimen, – dëdi. <sup>18</sup> Ular shu'an bëliq torlirini tashlap, hezriti Eysa bilen mangdi. <sup>19</sup> Köl boyida bir'az mangghandin këyin, hezriti Eysa Zebediyning oghulliri Yaqup bilen Yuhannani kördi. Ular këmide torlirini ongshawatatti. <sup>20</sup> Hezriti Eysa derhal ularni shagirtliqqa chaqirdi. Ular atisi Zebediyni medikarlar bilen bille këmide qaldurup, özliri hezriti Eysa bilen mangdi.



### **Jin chaplashqan ademning saqaytilishi**

<sup>21</sup> Ular Kepernahum shehirige kirdi. Dem ëlish küni hezriti Eysa ibadetxanigha kirip, telim bërishke bashlidi. <sup>22</sup> Xalayıq uning telimlirige heyran qëlishti. Chünki, uning telimliri nopuzluq idi, Tewrat ustazliriningkige oxshimaytti.

<sup>23</sup> Ibadetxanida jin chaplashqan bir kishi bar idi. Del shu chaghda, u:

<sup>24</sup> – Ey Nasirelik Eysa, biz bilen karing bolmisun! Bizni yoqatmaqchimusen? Men sëning kimlikingni bilimen. Xuda ewetken muqeddes bolghuchisen! – dep towlap ketti.

<sup>25</sup> Hezriti Eysa uni sözlitiwatqan jingha buyruq qilip:

– Aghzingni yum, bu ademning tënidin chiq! – dëdi.

<sup>26</sup> Jin hëliqi ademning bedinini qattiq tartishturdi we peryad kötürginiche uning tënidin chiqip ketti.

<sup>27</sup> Buningdin heyran bolghan köpchilik bir-birige:

– Bu qandaq ish? Yipyëngi bir telimghu! U derweqe jinlarga buyruq qilish hoquqigha ige iken! Ularmu uning sözige boysunidiken, – dëyishti. <sup>28</sup> Buning bilen, hezriti Eysa toghrisidiki xewerler tëzlikte pütün Jeliliye ölkisige tarqaldi.

### **Hezriti Eysaning nurghun bimarlarni saqaytishi**

<sup>29</sup> Hezriti Eysa ibadetxanidin chiqipla, Simun we Ender bilen bille ularning öyige bardı. Yaqup we Yuhannamu ular bilen birge bardı.

<sup>30</sup> Simunning qëynanisi qizitma ichide yatatti. Uning ehwali hezriti Eysagha derhal melum qilindi. <sup>31</sup> Hezriti Eysa bimarning qëshigha kirip, qolidin tutup yölep, öre turghuzdi. Ayalning qizitmisi derhal yënip, ularni kütüşke bashlidi.

<sup>32</sup> Kechqurun kün patqanda, kishiler barlıq bimarlarni we jin chaplashqanlarni hezriti Eysaning aldigha ëlip këlishti. <sup>33</sup> Pütün sheherdikiler ishik aldigha toplashqanidi. <sup>34</sup> Hezriti Eysa her xil kësellerge gıriptar bolghan nurghun kishilerni saqaytti. Nurghun kishilerning tënidiki jinlarni heydep, jinlarning özi heqqide ëghiz ëchishigha yol qoymidi. Chünki, jinlar hezriti Eysaning kim ikenlikini bilishetti.

### **Jeliliyide telim bërish**

<sup>35</sup> Etisi etigen tang tëxi süzülmestinla, hezriti Eysa ornidin turup, sheher sirtidiki xilwet bir yerge bërip du'a-tilawet qildi. <sup>36</sup> Simun bilen

Markus bayan qilghan xush xewer

uning hemrahliri hezriti Eysani izdep chiqip, <sup>37</sup> uni tapqanda:

– Hemmeylen sizni izdishiwatidu! – dëyishti. <sup>38</sup> Biraq, hezriti Eysa ulargha:

– Yëqin etrapniki yëzilarghimu barmisaq bolmaydu. U yerdimu Xudaning sözini yetküzüşüm kërek. Chünki, men mushu ish bilen keldim, – dëdi. <sup>39</sup> Shundaq qilip, hezriti Eysa Jeliliye ölkisining hemme yërige bërip, ibadetxanilarda telim berdi hemde kishilarning ténidiki jinlarni heydidi.

### **Hezriti Eysaning maxaw këselni saqaytishi**

<sup>40</sup> Maxaw kësilige<sup>⑤</sup> gırıptar bolghan bir kishi hezriti Eysaning aldigha këlip, tizlinip turup:

– Teqsir, eger xalisingiz, mëni kësili mindin saqaytip pak qilghaysiz! – dep yalwurdı.

<sup>41</sup> Ichi aghrighan hezriti Eysa qolini uninggha tegküzüp turup:

– Xalaymen, pak bolghin! – dëwidi, <sup>42</sup> u adem shu'an maxaw kësili din saqiyp, pakpakiz boldı. <sup>43-44</sup> Hezriti Eysa uninggha:

– Hazir bu ishni hëchkimge tinma, lëkin udul merkiziy ibadetxanigha bërip, rohaniygha özüngning saqayghanliqingni körset. Andin, buni bashqilargha ispatlash üçün, Musa peyghemberning emri boyiche maxaw kësili din saqayghanlar qilishqa tëgishlik qurbanliqni qil, – dep, uni qattiq agahlandurup yolgha saldı.

<sup>45</sup> Biraq, u adem chiqip, bu ishni hemme yerge yëyiwetti. Netijide, xalayıqning özining etrapigha topliniwalmasliqi üçün, hezriti Eysa hëchqandaq sheherge ashkara baralmay, sheher sirtidiki xilwet jaylarda turushqa mejbur boldı. Shundaqtimu, her yerdin kelgen xelq uni yenila izdep turdı.

## **2-bab**

### **Hezriti Eysaning palech ademni saqaytishi**

<sup>1</sup> Birnechche kündin këyin, hezriti Eysa Kepernahumdiki burun turghan öyge yene keldi. Uning kelgenliki toghrisidiki xewer tarqilish

---

⑤ Maxaw kësili – bir xil qorqunchluq tere kësili bolup, Yehudiylar bu xil kësélge gırıptar bolghanlarni napak, dep qaraytti.

bilenla, <sup>2</sup> u yerge shunchilik köp adem yighildiki, hetta ishik aldidimu put tiqqudek yer qalmighanidi. Hezriti Eysa ulargha Xudaning sözini yetküzüwatatti. <sup>3</sup> Shu esnada, uning yënigha palech bir ademni töt kishi kötürüp ëlip keldi. <sup>4</sup> Ular ademning toliliqidin hezriti Eysaning yënigha baralmay, u telim bëriwatqan öyning ögzisini tëship, bimarni yatqan orun-körpisi bilen hezriti Eysaning aldigha chüshürdi. <sup>5</sup> Ularning ishenchini körgen hezriti Eysa hëliqi palechke:

– Oghlum, sëning gunahliring kechürüm qilindi, – dëdi.

<sup>6</sup> U yerde olturghan bezi Tewrat ustazliri könglide: <sup>7</sup> «Bu adem nëme üçün mundaq deydu? Bu kupurluqu! Xudadin bashqa hëchkimning gunahlarni kechürüm qilish hoquqi yoqu!» dëyishti.

<sup>8</sup> Ularning nëme oylawatqanliqini shu'an bilgen hezriti Eysa ulargha mundaq dëdi:

– Siler buni nëme üçün kupurluq deysiler? <sup>9</sup> «Gunahliring kechürüm qilindi!» dëyish asanmu yaki «ornungdin tur, orun-körpengni yighishturup mang!» dëyishmu? Elwette, ëytmaq asan, qilmaq tes.

<sup>10</sup> Emma, hazir Insan'oghlining<sup>⑥</sup> yer yüzide gunahlarni kechürüm qilish hoquqigha ige ikenlikini ispatlap bërey, – dëdi. Andin, palech këselse:

<sup>11</sup> – Ornungdin tur, orun-körpengni yighishturup öyüngge qayt! – dep buyrudi. <sup>12</sup> Hëliqi adem ornidin des turup, orun-körpisini yighishturdi we hemmeylenning köz aldida öydin chiqip ketti. Heyran qalghan xalayıq Xudani medhiyiliship:

– Bundaq ishni ezeldin körüp baqmighaniduq, – dëyishti.

### **Hezriti Eysaning Lawiyni shagirtliqqa chaqirishi**

<sup>13</sup> Hezriti Eysa yene köl boyigha qarap mangdi. Nurghun kishiler uning etrapigha toplishiwaladi. Hezriti Eysa ulargha telim berdi.

<sup>14</sup> Hezriti Eysa yoldin ötüp këtiwëtip, baj yighidighan jayda olturghan Alfayning oghli Lawiyni körüp, uningha:

– Manga egeshkin, – dëdi. Lawiy ornidin turup, uningha egeshti.

<sup>15</sup> Këyin, hezriti Eysa Lawiyning öyide mëhmandarchiliqta boluwatqanda, tekliq qilinghan nurghun bajgirlar<sup>⑦</sup> we shulardek

---

⑥ Muqeddes yazmilarda «Insan'oghli»din ibaret ewetilgüchining Xudaning küch-qudriti we shan-sheripi bilen ershtin chüshüp, pütkül insanlarni menggü bashquridighanliqi aldin ëytilghan. Hezriti Eysa bu namni özi heqqide ishletken.

⑦ Bajgirlar – Isra'iliyini ishghal qilghan Rimliqlar üçün öz xelqidin baj yighip bëridighan we shu sewebtin nepretke uchrighan Yehudiylar.

gunahkar dep qaralghan bir qisim kishilermu hezriti Eysa we uning shagirtliri bilen hemdastixan boldi. Hezriti Eysagha egeshenler ichide gunahkar dep qaralghan bundaq kishiler xëli köp idi. <sup>16</sup> Perisiy<sup>®</sup> diniy eqimidiki bezi Tewrat ustazliri uning gunahkar dep qaralghanlar we bajgirlar bilen bir dastixanda olturghanliqini körüp, shagirtlirigha:

– Uning bajgir we gunahkarlar bilen bir dastixanda olturghini qandaq gep?! – dëyishti. <sup>17</sup> Buni anglighan hezriti Eysa ulargha:

– Saghlam adem emes, belki kësäl adem tëwipqa mohtajdur. Men özlirini durus hëسابlaydighanlarni emes, belki özlirining gunahlirini tonuydighanlarni chaqirghili keldim, – dëdi.

### **Konigha ësiliwalmasliq**

<sup>18</sup> Yehya peyghemberning shagirtliri bilen Perisiyler roza tutatti. Bezi kishiler hezriti Eysaning aldigha këlip:

– Yehya peyghemberning shagirtliri we Perisiyler roza tutidu, sizning shagirtliringiz nëmishqa tutmaydu? – dep sorashti.

<sup>19</sup> Hezriti Eysa jawaben mundaq dëdi:

– Toyi boluwatqan yigit tëxi toy ziyapitide turghan chaghda, mëhmanlar hesret chëkiwatqan ademlerde roza tutsa qandaq bolghini?! Elwette bolmaydu! <sup>20</sup> Emma, yigitning ulardin ëlip këtildighan küni këlidu, ene shu chaghda ular qayghu-hesret chekkinidin roza tutidu.

<sup>21</sup> Hëchkim kona könglekke kiriship këtidighan yëngi rexttin yamaq salmaydu. Undaq qilsa, kiyim yuyulghanda yëngi yamaq kiriship, kiyimni yirtip tashlaydu. Netijide, yirtiq tëximu yoghinap këtidu.

<sup>22</sup> Shuningdek, hëchkim yëngi sharabni kona tulumgha qachilamaydu. Eger undaq qilsa, yëngi sharabning köpüshi bilen tulum yërilidu-de, sharabmu, tulummu kardin chiqidu. Shuning üçün, yëngi sharabni yëngi tulumgha qachilash kerek.

### **Dem ëlish küni heqqidiki mesile**

<sup>23</sup> Bir dem ëlish küni, hezriti Eysa bughdayliqtin ötüp këtawatatti. Bille këtawatqan shagirtliri bashaqlarni üzüwëlip, yëyishke bashlidi.

<sup>24</sup> Perisiyler hezriti Eysagha:

---

<sup>®</sup> Perisiyler – Yehudiy dinigha tewe bolghan, Tewrat tüzümlirige qattiq ri'aye qilidighan mezheptiki kishiler.

– Shagirtliringiz nēmishqa dem ėlish küni cheklengen ishni<sup>⑨</sup> qilidu, – dēyishti.

<sup>25</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Padishah Dawut we uning hemrahlirining ach we mohtajliqta qalghanda qandaq qilghanliqini muqeddes yazmilardin oqumighanmu?

<sup>26</sup> Bash rohaniy Abiyatarning waqtida, padishah Dawut ibadetxanidiki muqeddes jaygha kirip, Xudagha atalghan nanlarni rohaniydin sorap yēgen hem hemrahlirighimu bergen. Halbuki, bu nanlarni rohaniylardin bashqa herqandaq kishining yēyishi Tewrat qanunigha xilap idi, – dēdi.

<sup>27</sup> Hezriti Eysa ulargha yene:

– Insan dem ėlish küni üçhün emes, dem ėlish küni insan üçhün yaritildi. <sup>28</sup> Shuning üçhün, men Insan'oghli dem ėlish küniningmu igisidurmen, – dēdi.

### 3-bab

#### Qoli qurup ketken bimarning saqaytilishi

<sup>1</sup> Hezriti Eysa yene ibadetxanigha kirdi. Ibadetxanida bir qoli qurup ketken bir adem bar idi. <sup>2</sup> Beziler hezriti Eysaning üstidin erz qilish üçhün bahane izdesh meqsitide uning dem ėlish künimu kēsel saqaytidighan-saqaytmaydighanliqini paylap yürüşetti. <sup>3</sup> Hezriti Eysa qoli qurup ketken kēselge:

– Ornungdin turup, aldigha chiq! – dēdi.

<sup>4</sup> Andin, ibadetxanidikilerdin:

– Qandaq qilish Tewrat qanunigha uyghun? Dem ėlish küni yaxshiliq qilishmu yaki yamanliq qilishmu? Janni qutquzushmu yaki halak qilishmu? – dep soridi. Ular zuwan sürüşmidi.

<sup>5</sup> Hezriti Eysa etrapidikilerge ghezep bilen kōz yügürtti. Ularning tersaliqi uni ėchindurghanidi. Andin kēyin, u hēliqi kēselge:

– Qolungni uzat! – dēdi. U adem qolini uzitishi bilenla qoli eslige keldi.

<sup>6</sup> Buning bilen, Perisiyeler tashqirigha chiqip, hezriti Eysani qandaq

---

⑨ Yehudiylarning en'enisi boyiche, dem ėlish küni xaman tēpish qa'idige xilap idi. Perisiyeler shagirtlarning danlarni yēyish üçhün aqlishini xaman tepkenlik, dep qarighan. Emeliyette, men'i qilinghini bashaqlarni üzüwēlip, yēyish emes, belki zira'etlerge orghaq sēlishtur.

jayliwëtish heqqide Hirod padishahning terepdarliri bilen meslihetlishishke bashlidi.

### **Köl boyidiki xalayıq**

<sup>7</sup> Hezriti Eysa shagirtliri bilen bille u yerdin ayrilip köl boyigha ketti, Jeliliye ölkisidin nurghun xalayıq uninggha egiship bardı. <sup>8</sup> Uning qilghan ishlerini anglighan yene nurghun xalayıq Yërusalëm shehiri, pütün Yehudiye ölkisi, Idumëya ölkisi, I'ordan deryasining qarshi teripi, Tir we Sidon sheherlirining etrapidiki jaylardin seldek ëqip, uning aldigha këlishti. <sup>9</sup> Hezriti Eysa xalayıqning arisida qistilip qalmasliq üçhün, shagirtlirigha kichik bir këme teyyarlap qoyushni buyrudi. <sup>10</sup> Chünki, u nurghun bimarlarni saqaytqachqa, her xil këselliklerge gırıptar bolghanlarning hemmisi uning uchisini siliwëlisch üçhün qistiship këlischkenidi. <sup>11</sup> Qachanla bolmisun, jin chaplishiwalghanlar hezriti Eysani körse, uning ayighigha bash qoyup: «Sen Xudaning Oghlisen!» dep warqırishatti. <sup>12</sup> Lëkin, hezriti Eysa ulargha özining kim ikenlikini ashkarilimasliqni qattiq jëkileytti.

### **Hezriti Eysaning on ikki elchini tallishi**

<sup>13</sup> Hezriti Eysa bir taghqa chiqip, özi xalighan kishilerni yënigha chaqirdi. Chaqırılghanlar uning yënigha këlishti. <sup>14</sup> Hezriti Eysa ulardin on ikki kishini elchi dep atap, ularni özi bilen bille bolush, Xudaning sözini yetküzüsh <sup>15</sup> we jinlarni heydesh hoquqigha ige qilish üçhün tallidi.

<sup>16</sup> Bu on ikki kishi: Simun (hezriti Eysa uni Pëtrus depmu atighan), <sup>17</sup> Zebediyning oghli Yaqup we uning qërandishi Yuhanna, (hezriti Eysa ularni «Bëni Regesh», yeni «güldürmama oghulliri» depmu atighan), <sup>18</sup> Ender, Filip, Bartolomay, Metta, Tomas, Halpayning oghli Yaqup, Taday, wetenperwer dep atalghan Simun <sup>19</sup> we hezriti Eysagha satqunluq qilidighan Yehuda Ishqariyotlardin ibaret.

### **Hezriti Eysa Sheytandin küchlüktur**

<sup>20</sup> Hezriti Eysa öyge qaytip kelgendin këyin, u yerge yene shunche nurghun xalayıq toplandiki, hezriti Eysa bilen shagirtlirining ghizalinishqimu cholisi tegmidi. <sup>21</sup> Hezriti Eysaning a'ilisidikiler buni anglap, uni qayturup kelgili bërishti. Chünki, ular uni «eqlidin ëziptu»

dep oylashqanidi.

<sup>22</sup> Yërusalëmdin kelgen Tewrat ustazliri bolsa: «Uninggha Sheytan chaplishiwaptu», «u jinlarni ularning bashliqi bolghan Sheytangha tayinip heydeydiken» dëyishetti.

<sup>23</sup> Shuning üçün, hezriti Eysa Tewrat ustazlirini yënigha chaqirip, ulargha temsiller bilen mundaq dëdi:

– Sheytan Sheytanni qandaqmu qoghlistun? <sup>24</sup> Eger bir dölettikiler ikki guruhqa bölünüp soquhsa, u dölet put tirep turalmaydu. <sup>25</sup> Bir a'ilidikiler öz'ara jëdel-majira qilishsa, u a'ile weyran bolushtin saqlinalmaydu.

<sup>26</sup> Shuninggha oxshash, Sheytanmu öz-özige qarshi chiqip, öz bashqurushida bolghan jinlar bilen soquhsa, umu put tirep turalmaydu, jezmen halak bolidu. <sup>27</sup> Hëchkim küchtünggür ademning öyige kirip, uning mëlini bulap këtelmeydu. Peqet shu küchtünggür ademni baghliyalighanlarla uning öyini bulang-talang qilalaydu.

<sup>28</sup> Bilip qoyunglarki, insanlarning ötküzgen gunahi we qilghan kupurluqlirining hemmisini kechürüşke bolidu. <sup>29</sup> Lëkin, Muqeddes Rohqa kupurluq qilghan adem hergiz kechürüm qilinmaydu, chünki u adem menggü kechürüm qilinmaydighan gunah sadir qilghan bolidu.

<sup>30</sup> Hezriti Eysa bu sözlerni bezilerning «uninggha jin chaplishiptu» dëginige qarita ëytqanidi.

### **Hezriti Eysaning anisi we iniliri**

<sup>31</sup> Shu chaghda, hezriti Eysaning anisi bilen iniliri keldi. Ular tashqirida turup, uni chaqirishqa adem kirgüzdi. <sup>32</sup> Hezriti Eysaning etrapida olturghan jama'ettin beziliri:

– Aningiz, iniliringiz { we singilliringiz } sizni sirtta chaqiriwatidu, – dëyishti.

<sup>33</sup> Hezriti Eysa buninggha jawaben:

– Kimler mëning anam we inilirim? – dëdi. <sup>34</sup> Andin, u chöriside olturghanlargha qarap mundaq dëdi:

– Mana bular mëning anam we inilirim! <sup>35</sup> Chünki, kim Xudaning iradisige emel qilsa, shu mëning aka-inim, acha-singlim we anamdur.

## **4-bab**

### **Uruq chëchish toghrisidiki temsil**

<sup>1</sup> Hezriti Eysa yene köl boyida xelqge telim bërishke bashlidi. Uning

etrapigha toplanghan xalayıq intayın köp bolghachqa, u bir këmige chiqıp olturdi. Xalayıq bolsa köl boyida turushatti. <sup>2</sup> Hezriti Eysa ulargha temsil bilen nurghun hëkmetlerni ögetti. U telimide mundaq dëdi:

<sup>3</sup> – Qulaq sëlinglar! Bir dëhqan uruq chachqılı ëtizigha chiqıptu.

<sup>4</sup> Chachqan uruqlirining beziliri chighir yol üstige chüshüptu, qushlar këlip ularni yep këtıptu. <sup>5</sup> Beziliri tupriqi kem tashliq yerlerge chüshüptu. Topisi nëpiz bolghanliqtin, tēzla ünüp chiqıptu, <sup>6</sup> lëkin chongqur yiltiz tartmighachqa, kün chiqish bilenla soliship qurup këtıptu. <sup>7</sup> Beziliri tikenlerning arisigha chüshüptu, tikenler ösüp maysılarni bēsiwaptu. Netijide, maysılar hosul bērelmeptu. <sup>8</sup> Beziliri bolsa munbet tupraqqa chüshüptu. Ular ünüp chiqqandin këyin, ösüp chong bolup, yaxshi hosul bēriptu. Ularning beziliri ottuz, beziliri atmish, yene beziliri bolsa yüz hesse hosul bēriptu.

<sup>9</sup> Hezriti Eysa yene mundaq dëdi:

– Bu sözlerni quliqinglarda ching tutunglar!

### **Temsillerning meqsiti**

<sup>10</sup> Xalayıq ketkendin këyin, hezriti Eysaning on ikki shagirti bilen egeshküchiliri uningdin temsillerning menisini sorashti. <sup>11</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq dëdi:

– Xudaning padishahliqining siri silerning bilishinglarga bērildi. Lëkin, padishahliqning sirtidikilerge hemme ish temsiller bilen uqturulidu. <sup>12</sup> Buning bilen, Xudaning munu sözliri emelge ashuruldi:

«Qilghanlirimgha qaraydu, qaraydu, menisini uqmaydu.

Sözlirimni anglaydu, anglaydu, chüshenmeydu.

Undaq bolmisidi, manga qaytatti,

menmu ularni kechürüm qilattim.»

### **Uruq chëchish toghrisidiki temsilning chüshendürülüşhi**

<sup>13</sup> Andin, hezriti Eysa ulargha mundaq dëdi:

– Siler mushu temsilnimu chüshenmidinglarmu? Undaqta, bashqa temsillerni qandaqmu chüshinisiler? <sup>14</sup> Dëhqan chachqan uruq Xudaning sözidir. <sup>15</sup> Chighir yolgha chüshken uruqlar mundaq ademlerge temsil qilinghan bolup, ular Xudaning sözini anglighan haman Sheytan këlip ularning qelbiga chüshken sözni ëlip këtidu. <sup>16</sup> Tupriqi kem tashliq



yerlerge chüshken uruqlar mundaq kishilerge temsil qilinghan. Ular Xudaning sözini anglighan haman xushalliq bilen qobul qilidu.

<sup>17</sup> Halbuki, Xudaning sözi ularda yiltiz tartmighachqa, ular uzungha berdashliq bērelmeydu. Xudaning sözige ishengenlikidin qiyinchiliq yaki ziyankeshlikke uchrisa, derhal Xuda yolidin chetnep kētidu. <sup>18</sup> Yene bezi kishiler bolsa tikenlikke chüshken uruqlargha temsil qilinghan.

<sup>19</sup> Undaq kishilerning könglige bu dunyaning endishiliri, bayliqning ēziqturushi we bashqa nersilerge bolghan hewesler kiriwēlip, Xudaning sözini boghuwētidu-de, ular hosulsiz qalidu. <sup>20</sup> Yene bezi kishiler munbet tupraqqa chüshken uruqlargha temsil qilinghan. Ular Xudaning sözini anglap, qobul qilidu. Xudaning sözi ularda ottuz, atmish, hetta yüz hesse hosul bēridu.

### **Das astidiki chiragh**

<sup>21</sup> Hezriti Eysa ulargha yene mundaq dēdi:

– Kim chiraghni yēqip, uni das yaki kariwat astigha yoshurup qoyidu? U elwette chiraghni chiraghdan üstige qoymamdu? <sup>22</sup> Herqandaq mexpiy ish ashkarilanmay qalmaydu; yoshurun tutulghan herqandaq ish pash bolmay qalmaydu. <sup>23</sup> Bu sözlerni quliqinglarda ching tutunglar!

<sup>24</sup> Anglighanliringlarga zēhin qoyunglar! Siler qanchiki köp zēhin qoysanglar, silerge shunche köp chüshenche bērilidu, hetta yētip ashqudekmu bērilidu. <sup>25</sup> Chünki, kimde eqil-paraset bolsa, uninggha tēximu köp bērilidu. Lēkin, kimde eqil-paraset bolmisa, uningda bar bolghinimu ēlip kētilidu.

### **Üngen uruq toghrisidiki temsil**

<sup>26</sup> Kēyin, hezriti Eysa mundaq dēdi:

– Xudaning padishahliqi yene buninggha oxshaydu: dēhqan tupraqqa uruq chachidu. <sup>27</sup> U kēchisi uxlaydu, kündüzi turidu. Uruq ünüp yētishidu. Lēkin, u dēhqan qandaqsige bundaq bolghanliqini bilmeydu.

<sup>28</sup> Tupraq tebi'iy halda hosul bēridu. Uruq awwal ünidu, kēyin bash chiqiridu, axirda bashaqlar toluq dan tutidu. <sup>29</sup> Dan piship yētilgende, u dēhqan derhal orghaq salidu, chünki hosul yighish waqti kelgen bolidu.

### **Qicha uruqi toghrisidiki temsil**

<sup>30</sup> Hezriti Eysa yene mundaq dēdi:

– Xudaning padishahliqini nēmige oxshitay? Qandaq bir temsil bilen

süretlep bërey? <sup>31</sup> U goya bir tal qicha uruqigha oxshaydu. Qicha uruqi pütün uruqlarning ichide eng kichik bolsimu, <sup>32</sup> tärilghandin këyin, herqandaq zira'ettin ëgiz ösüp<sup>①</sup> shundaq shaxlayduki, qushlarmu uning sayiside uwulaydu.

<sup>33</sup> Hezriti Eysa Xudaning sözini buninggha oxshash nurghun temsiller bilen jama'et chüshineligüdek qilip chüshendüretti. <sup>34</sup> Temsil keltürmey turup hëchqandaq telim bermeytti. Öz shagirtliri bilen yalghuz qalghinida, ulargha hemmini chüshendürüp bëretti.

### **Hezriti Eysaning boranni tinchitishi**

<sup>35</sup> U küni kechqurun, hezriti Eysa shagirtlirigha:

– Kölning u qëtigha öteyli, – dëdi. <sup>36</sup> Shagirtlar xalayıqtin ayrilip, hezriti Eysa olturghan këmige chüshüp, uni ëlip yürüp këtishti. Ular bilen bille mangghan bashqa këmilermu bar idi. <sup>37</sup> Qattiq boran chiqip, dolqunlar shundaq urdiki, këmige su toshay dep qalghanidi. <sup>38</sup> Hezriti Eysa këmining ayagh teripide yastuqqa bash qoyup uyqugha ketkenidi. Shagirtlar uni oyghitip:

– Ustaz, biz gherq bolush aldida turuwatsaq, karingiz yoqmu? – dëyishti.

<sup>39</sup> Hezriti Eysa ornidin turup borangha buyruq qildi we dolqunlarga: «Toxta! Tinchlan!» dëdi. Buning bilen, boran toxtap, dolqun peslep, hemmisi tinchidi.

<sup>40</sup> Hezriti Eysa shagirtlirigha:

– Nëmanche qorqisiler! Tëxiche ishenchinglar yoqmu? – dëdi.

<sup>41</sup> Ular bolsa qattiq qorqunch ichide bir-birige:

– Bu adem zadi kimdu? Hetta boran we dolqunlarmu uning gëpini anglaydiken-he! – dep këtishti.

## **5-bab**

### **Jin chaplashqan Gërasaliq ademning saqaytilishi**

<sup>1</sup> Ular kölning u qëtidiki Gërasaliqlar turidighan yerge bardi. <sup>2</sup> Hezriti Eysa këmidin chüshüshi bilenla, jin chaplashqan bir adem gör

---

<sup>①</sup> Bu yerde tilgha ëlinghan qicha Ottura Sherqte ösidighan, yaxshi öskende hetta üç mëtirdin ëship këtidighan ösümlükni körsitidu.

qilinidighan öngkürlerning biridin chiqip, uning aldigha yügürdi. <sup>3</sup> U adem öngkürlerni makan tutqan bolup, hëchkim uni hetta zenjir bilenmu baghlap qoyalmaytti. <sup>4</sup> Birnechche qëtim qolliri zenjirlinip, putlirigha kishenler sëlinghan bolsimu, zenjirlerni üzüp, kishenlerni chëqiwetkenidi. Hëchkim uni boysunduralmighanidi. <sup>5</sup> Këche-kündüz mazarliq we dalalarda warqirap-jarqirap yüretti. Öz-özini tash bilen urup yarilanduratti.

<sup>6</sup> U hezriti Eysani yiraqtin körüp, yügürgen pëti uning aldigha bërip, yerge bash qoydi <sup>7</sup> we qattiq warqirap:

– Ulugh Xudaning Oghli Eysa, ishimgha arilashma! Xuda aldida sendin ötünüp soraymenki, mëni qiynima! – dëdi. <sup>8</sup> Sewebi, hezriti Eysa: «Hey jin, bu ademning tënidin chiq!» dep buyrughanidi.

<sup>9</sup> Andin, hezriti Eysa bu ademdin:

– Isming nëme? – dep soridi.

– Ismim «minglighan», chünki sanimiz köp, – dep jawab berdi bu ademni sözlitiwatqan jin <sup>10</sup> we hezriti Eysadin özlirini u zëmindin chiqiriwetmeslikni telep qilip, köp ötünüp yalwurdi.

<sup>11</sup> Shu etrapniki tagh baghrida chong bir top tongguz padisi ozuqlinip yüretti. <sup>12</sup> Jinlar hezriti Eysagha:

– Bizni mushu tongguz padisigha heydiwetkin, ularning ichige kirip këtishke ijazet bergin, – dep yalwurushti. <sup>13</sup> Hezriti Eysaning ijaziti bilen jinlar chiqip, tongguzlarning tënige kirip ketti. Ikki minggha yëqin tongguz patiparaq bolup, yügürgen pëti tik yardin chüshüp, kölge gherq boldi.

<sup>14</sup> Tongguz baqquchilar u yerdin qëchip, sheher-yëzilarda bu xewerni tarqatti. Xalayıqmu ehwalni körgili chiqishti. <sup>15</sup> Ular hezriti Eysaning yënigha kelginide, ilgiri minglighan jinlarga esir bolghan hëliqi ademning kiyimlirini kiyip, es-hoshi jayida halda olturghinini körüp, qorqup këtishti. <sup>16</sup> Bu möjizini körgenler jin chaplashqan ademning qutquzulghanliqi we tongguzlarning aqiwitini xalayıqqa sözlep berdi. <sup>17</sup> Buning bilen, xelq hezriti Eysaning özlirining zëminidin chiqip këtishini telep qildi.

<sup>18</sup> Hezriti Eysa këmige chiqiwatqanda, ilgiri jin chaplashqan hëliqi adem uninggha:

– Menmu siz bilen bille këtëy, – dep yalwurdi.

<sup>19</sup> Lëkin, hezriti Eysa uninggha ruxset qilmay:

– Uruq-tughqanliringning yënigha bërip, ulargha Rebbingning sanga

neqeder chong ishlarni qilib bergenlikini we qanchilik mëhir-shepquet körsetkenlikini yetküzgin, – dëdi. <sup>20</sup> U adem qaytip bërip, hezriti Eysaning özige qilib bergen chong ishlarni on sheher rayonida tarqitishqa bashlidi. Buni anglighanlarning hemmisi heyran qëlishti.

### **Tirildürülgen qiz we saqaytilghan ayal**

<sup>21</sup> Hezriti Eysa këme bilen kölning u qëtigha qaytqinida, nurghun xalayıq köl boyida yene uning yënigha yighildi. <sup>22-23</sup> Bu chaghda, melum bir ibadetxanining Ya'ir isimlik bir mes'uli keldi. U hezriti Eysani körüp ayighigha yiqilip:

– Kichik qizim sekretqa chüshüp qaldi. Bërip uninggha qolingizni tegküzüp qoyisingiz, u saqiyip ömür körse! – dep yalwurdı.

<sup>24</sup> Hezriti Eysa u adem bilen bille bardı. Uning etrapigha olishiwalghan xalayıqmu keynidin egiship mëngishti.

<sup>25</sup> Topning ichide xun tewresh kësilige girihtar bolghinigha on ikki yıl bolghan bir ayal bar idi. <sup>26</sup> U nurghun tēwiplarning qolida köp azab chëkip, bar-yoqini serp qilghan bolsimu, kësili yaxshılanmaq tūgöl, tēximu ēghirliship ketkenidi. <sup>27</sup> Bu ayalmu hezriti Eysa heqqidiki gep-sözlerni anglighanidi. Shuning üçün, xalayıqning arisidin qistilip kēlip, arqa tereptin uning chapinini silap qoydı. <sup>28</sup> Chünki, u ichide «hezriti Eysaning chapinini tutsamla, choqum saqiyip kētimen» dep oylishanidi. <sup>29</sup> Xun shu'an toxtap, ayal özining kēsel azabidin qutulghanlıqini hēs qildi. <sup>30</sup> Del shu waqitta, hezriti Eysa wujudidın qudritining chiqqanlıqini sezdi. U xalayıqning ichide keynige burulup:

– Kiyimimni tutqan kim? – dep soridi.

<sup>31</sup> Shagirtliri uninggha:

– Öpchöringizdiki xalayıqning qistap kēliwatqanlıqini körüp turuqluq, yene: «Mēni tutqan kim?» dep soraysizghu? – dēyishti.

<sup>32</sup> Biraq, hezriti Eysa özini tutqan kishini tēpish üçün dawamliq etrapigha qaridi. <sup>33</sup> Özide nēme ehwalning yüz bergenlikini sezgen ayalmu qorqqinidin titrigen halda hezriti Eysaning aldigha kēlip, ayighigha yiqildi we uninggha heqiqiy ehwalni ēytti. <sup>34</sup> Hezriti Eysa uninggha:

– Qizim, ishenching sēni saqaytti! Tinch-aman qayt. Dawamliq salamet bol, – dëdi.

<sup>35</sup> Hezriti Eysa bu sözni qiliwatqanda, ibadetxana mes'ulining öyidin kishiler kēlip, ibadetxana mes'uli Ya'irgha:

– Qizingiz jan üzdi. Emdi ustazni aware qilishning hajiti yoqmikin, – dëyishti.

<sup>36</sup> Hezriti Eysa bu sözlerge qarimay, ibadetxana mes'uligha:

– Qorqmighin! Ishenching bolsun, – dëdi. <sup>37</sup> Shuning bilen, hezriti Eysa Pëtrus, Yaqup we Yaqupning inisi Yuhannani ëlip yolgha chiqti. Ulardin bashqa hëchkimning özi bilen bille bërishigha ruxset qilmidi.

<sup>38</sup> Ular ibadetxana mes'ulining öyi aldigha kelgende, hezriti Eysa qattiq derd-peryad kötürgen kishiler topini kördi. <sup>39</sup> Hezriti Eysa öyge kirip ulargha:

– Nëmishqa derd-peryad kötürüp yighlaysiler? Bala ölmidi, uxlap qaptu, – dëdi. <sup>40</sup> Biraq, ular hezriti Eysani mesxire qilishti.

Hezriti Eysa hemmeylenni tashqirigha chiqiriwetkendin këyin, balining ata-anisini we bille kelgen shagirtlirini ëlip, bala bar öyge kirdi.

<sup>41</sup> U balining qolidin tartip, uninggha: «Talita kumi» dëdi. Bu sözning menisi «qizim sanga ëytimenki, ornungdin tur» dëgenlik idi. <sup>42</sup> On ikki yashliq bu qiz shu'an ornidin turup, mëngishqa bashlidi. U yerdikiler bu ishqa intayin heyran bolushti. <sup>43</sup> Hezriti Eysa ulargha bu ishni hëchkimge tinmasliqni qattiq tapilidi we ulargha qizning qorsiqigha birnerse bërishni buyrudi.

## 6-bab

### Nasireliklarning hezriti Eysani ret qilishi

<sup>1</sup> Hezriti Eysa u yerdin ayrilip, öz yurtigha qaytti. Shagirtlirimu uning bilen bille idi. <sup>2</sup> Dem ëlish küni, hezriti Eysa ibadetxanida telim bërishke bashlidi. Uning sözlirini anglighan jama'et heyran bolushup:

– Bu adem bularni nedin ögengendu? Uninggha bunchiwala eqil-parasetni kim bergendu? Bu möjizilerni qandaq yaritidighandu? <sup>3</sup> U peqet addiy bir yaghachchighu? Meryem uning anisi, Yaqup, Yose, Yehuda we Simun uning qërindashliri emesmu? Singilliri bu yerde öz ichimizdighu? – dëyishetti. Shuning bilen, ular uni ret qildi.

<sup>4</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Peyghember öz yurti, öz uruq-tughqanliri arisida we öz öyide hõrmetke sazawer bolmaydu, – dëdi. <sup>5</sup> Shunga, hezriti Eysa u yerde birqanche bimarni ularning uchisigha qollirini tegküzüp saqaytqandin bashqa, hëchqandaq möjize körsitishni toghra tapmidi. <sup>6</sup> U bu

kishilarning etiqaadsizliqidin heyran qaldi.

### **Hezriti Eysaning on ikki elchini ewetishi**

Këyin, hezriti Eysa etraptiki yëza-kentlerni aylinip telim bëriwatatti.

<sup>7</sup> U on ikki shagirtini yënigha chaqirip, ulargha jinlarni heydesh hoquqini berdi we xelq arisigha ikki-ikkidin ewetti. <sup>8</sup> Hem ulargha seperde yënigha hasidin bashqa nerse ëliwalmasliq, ne nan, ne xurjun kötürmeslik, pulmu sëliwalmasliqni ëytti. <sup>9</sup> Putigha ayagh kiyishke ijazet berdi, biraq birer artuq könglek ëliwalmasliqni buyrudi. <sup>10</sup> U yene:

– Bir yurtqa barghininglarda, qaysi a'ilide qarshi ëlinsanglar, u yerdin ketküche shu a'ilidila turunglar. <sup>11</sup> Eger birer yerdiki kishiler silerni qarshi almisa we sözünglarni anglimisa, u yerdin ayrilghininglarda, ularni agahlandurush üçün ayighinglardiki topini qëqiwëtinglar! – dëdi.

<sup>12</sup> Shundaq qilip, shagirtlar yolgha chiqip, kishilerni gunahlrigha towa qilishqa ündidi. <sup>13</sup> Ular nurghun jinlarni heydidi, nurghun bimarlargha zeytun yëghini sürkep saqaytti.

### **Chömlüdürgüchi Yehyaning ölümi**

<sup>14</sup> Hirod xan hezriti Eysa heqqidiki hemme ishlardin xewer tapti, chünki hezriti Eysaning dangqi hemme yerge pur ketkenidi. Beziler: «Bu adem ölümdin tirilgen chömlüdürgüchi Yehya bolsa kërek. Uning pewqul'adde qudretlerge ige bolghanliqining sewebi ene shu» dëyishetti.

<sup>15</sup> Beziler: «U ilyas peyghember» dëse, yene beziler: «Burunqi peyghemberlerde bir peyghember bolsa kërek» dëyishetti.

<sup>16</sup> Bularni anglighan Hirod xan:

– Men kallisini aldurghan Yehya tiriliptu! – dëdi. <sup>17-18</sup> Hirodning bundaq dëyishining sewebi, u ögey akisi Filipning ayali Hirodiyeni tartiwalghanda, u ayalning telipi bilen Yehyani tutqun qilip, zindangha tashlighanidi. Chünki, Yehya Hirodqa: «Akaning ayalini tartiwëlishing Tewrat qanunigha xilaptur» dep kelgenidi.

<sup>19</sup> Hirodiye shu wejedin Yehya peyghemberge öchmenlik saqlap, uni öltürüwetmekchi bolsimu, lëkin emelge ashuralmighanidi. <sup>20</sup> Chünki, Yehya peyghemberning durus we Xudagha atalghan bir adem ikenlikini bilidighan Hirod xan uningdin qorqatti we uni muhapizet qilatti. Hirod Yehya peyghemberning sözlirini anglighan chaghlirida nëme qilishni bilelmey qalatti. Biraq, uning sözlirini yenila qiziqip anglaytti.

<sup>21</sup> Hirodiye kütken purset axir yëtip keldi. Hirod özining tughulghan

künini xatirilesh üçün katta ziyapet ötküzüp, qol astidiki emeldarlar, qomandanlar we Jeliliye ölkisidiki yurt kattilirini kütüwaladi.

<sup>22</sup> Hirodiyening burunqi ëridin bolghan qizi kirip ussul oynap berdi. Bu Hirod bilen mëhmanlarga bekmu yëqip ketti. Hirod xan qizgha:

– Mendin nëme telep qilsingiz, shuni bërimen, – dëdi. <sup>23</sup> Arqidinla u qesem qilip yene:

– Mendin nëme telep qilsingiz, hetta xanliqimning yërimini dësingizmu merhemet, – dëdi.

<sup>24</sup> Qiz tashqirigha chiqip, anisidin:

– Nëme telep qilay? – dep soridi.

– Chömüldürgüchi Yehyaning kallisini telep qil, – dëdi anisi.

<sup>25</sup> Qiz shu'an Hirod xanning aldigha yügürüp kirip:

– Chömüldürgüchi Yehyaning kallisini derhal bir texsige qoyup keltürüshingizni telep qilimen, – dëdi.

<sup>26</sup> Hirod xan buninggha nahayiti ongaysizlanghan bolsimu, mëhmanlarning aldida qilghan qesimi tüpeylidin, qizning telipini ret qilishni rawa körmidi. <sup>27</sup> U derhal bir jallat ewetip, Yehya peyghemberning kallisini ëlip këlshni buyrudi. Jallat zindangha bërrip Yehya peyghemberning kallisini ëlip, <sup>28</sup> uni bir texsige qoyup, qizning aldigha ëlip keldi. Qiz uni anisigha tapshurdi. <sup>29</sup> Buningdin xewer tapqan Yehya peyghemberning shagirtliri këlip, jesetni ëlip bërrip yerlikke qoydi.

### **Hezriti Eysaning besh ming kishini toydurushi**

<sup>30</sup> Yëza-qishlaqlargha ewetilgen elchiler qaytip këlip, hezriti Eysaning aldigha yighildi we qilghan ishliri hem bergen telimlirini uninggha melum qilishti. <sup>31</sup> Këlip-këtiwatqanlar nahayiti köp bolghanliqtin, hezriti Eysa we shagirtlarga ghizalinishqimu waqit chiqmidi. Shunga, hezriti Eysa ulargha:

– Yürünglar, men bilen xilwet bir jaygha bërrip, bir dem aram ëlinglar, – dëdi. <sup>32</sup> Buning bilen, ular këmige chüshüp, xilwet bir yerge qarap yol aldi. <sup>33</sup> Biraq, ularning këtiwatqanliqini körgen birmunche kishiler ularni tonuwalghanidi. Xalayıq etraptiki pütün yëzilardin bes-bes bilen piyade yolgha chiqip, ulardin burun u yerge yëtip bërishti. <sup>34</sup> Hezriti Eysa këmidin chüshüp, nurghun xalayıqni kördi. Qoychisiz qoy padisigha oxshaydighan bu insanlarga ich aghritti we ulargha köp nersilerni ögishke bashlidi.

<sup>35</sup> Waqit bir yerge bərip qalghanidi. Shagirtliri hezriti Eysaning aldigha kəlip:

– Bu xilwet bir jay iken, kech kirip ketti. <sup>36</sup> Xalayıqni tarqitiwetken bolsingiz, ular etrapniki yəza-qishlaqlargha bərip, özlirige yeydighan bir nerse sətiwalsun, – dēdi.

<sup>37</sup> Ləkin, hezriti Eysa:

– Ulargha özünglar tamaq bəringlar, – dēdi.

Shagirtlar hezriti Eysadin:

– Yərim yilliq kirimni xejlep, ulargha nan ekəlip üleshtürüp bəremduq? – dep soridi.

<sup>38</sup> – Qanche nəninglar bar? Qarap bəqinglar, – dēdi hezriti Eysa ulargha. Ular tekshürüp kelgendin kəyin:

– Bizde besh nan bilen ikki bəliq bar iken, – dēyishti.

<sup>39</sup> Hezriti Eysa ulargha xalayıqni top-top qilip yəshil chimliqta olturghuzushni buyrudi. <sup>40</sup> Xalayıq yüzdin, elliktin bolup olturushti.

<sup>41</sup> Hezriti Eysa besh nan bilen ikki bəliqni qoligha əlip, asmangha qarap Xudagha shükür əytti. Andin, nanlarni oshtup, köpchilikke tarqitip bərish üçün shagirtlirigha berdi. Ikki bəliqnimu shundaq qildi. <sup>42</sup> Hemmeylen yep toydi. <sup>43</sup> Shagirtlar əship qalghan nan we bəliq parchilirini liq on ikki səwetke yighiwaldi. <sup>44</sup> Tamaq yəgen erlarning sanila besh ming idi.

### **Hezriti Eysaning su üstide mēngishi**

<sup>45</sup> Buning keynidinla, hezriti Eysa shagirtlirining kēmige olturup, özidin awwal kölning u qetidiki Beytsayda yəzisigha ötüşini buyrudi. Bu arida özi xalayıqni tarqitiwetti. <sup>46</sup> Ularni uzatqandin kəyin, du'a-tilawet qilish üçün taghqa chiqti.

<sup>47</sup> Kechqurun, kēme kölning otturisigha barghanidi. Quruqluqta özi yalghuz qalghan hezriti Eysa <sup>48</sup> shagirtlirining palaqni nahayiti teste uruwatqanliqini kördi, chünki qarshi tereptin shamal chiqiwatatti. Tang ətishqa az qalghanda, hezriti Eysa kölning üstide mēngip, shagirtliri terepke keldi we ularning yēnidin ötüp ketmekchi boldi. <sup>49</sup> Shagirtlar hezriti Eysaning kölning üstide mēngip kəliwatqanliqini körüp, uni alwasti, dep oylap warqiriship ketti. <sup>50</sup> Hemmeylen uni körüp intayin alaqzade bolushqanidi.

Ləkin, hezriti Eysa derhal ulargha:

– Xatirjem bolunglar, bu men, qorqmanglar! – dēdi.

<sup>51</sup> Hezriti Eysa kēmige chiqip ulargha qoshulghanda, shamal toxtidi.



Shagirtlar buningdin intayin heyran qēlishti. <sup>52</sup> Chūnki, ular nan toghrisidiki möjizini tēxiche chūshenmigenidi, ularning eqli bolsa bixudliship ketkenidi.

<sup>53</sup> Hezriti Eysa bilen shagirtliri kölning qarshi qētigha bērishida, Ginesar dēgen yerde quruqluqqa chiqip kēmini baghlidi. <sup>54</sup> Ular kēmidin chūshūshi bilenla, xelq hezriti Eysani tonuwalidi. <sup>55</sup> Ular yūgūrūshūp yūrūp, bu xewerni etraptiki jaylarga yetküzdi. Hezriti Eysa qeyerde bolsa, kishiler bimarlarni zembilge sēlip, shu yerge ēlip bērishti.

<sup>56</sup> Hezriti Eysa meyli yēza, meyli sheher yaki qishlaqqa barsun, xalayıq bimarlarni asasliq kochilargha ēlip chiqip yatquzup, hezriti Eysadin bimarlarning hēchbolmighanda uning tonining pēshige bolsimu qolini tegküzüwēlishigha ruxset qilishini sorap yalwurratti. Uninggha qolini tegküzgenlarning hemmisi saqaydi.

## 7-bab

### Xudaning emrini yoqqa chiqarmasliq

<sup>1</sup> Bir küni, Yērusalēmdin kelgen bezi Perisiyler we Tewrat ustazliri hezriti Eysaning chōrisige yighildi. <sup>2</sup> Ular hezriti Eysaning shagirtliri ichide bezilirining tamaqtin burun qol yuyush diniy qa'idisini ada qilmayla tamaq yewatqanliqini kōrdi. <sup>3</sup> (Perisiyler, jūmlidin pūtūn Yehudiylar ejdadlirining en'enisi boyiche qollirini pakiz yumay turup tamaq yēmeydu. <sup>4</sup> Shuningdek, bazardin alghan nersilernimu yumay yēmeydu. Uningdin bashqa, qedeh, chōgūn we mis qachilarni yuyush toghrisidimu birmunche en'enilerge ri'aye qilidu.)

<sup>5</sup> Perisiyler we Tewrat ustazliri hezriti Eysadin:

– Shagirtliring nēmishqa ejdadlirimizning en'enilirige ri'aye qilmaydu? Nēmishqa napak qolliri bilen tamaq yeydu? – dep sorashti.

<sup>6</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq jawab berdi:

– Xuda Yeshaya peyghember arqiliq aldin ēytqan munu sōzler siler saxtipezlerge nēmidēgen mas kēlidu-he?! Uning yazmisida mundaq yēzilghan:

«Bu xelq mēni aghzidila hōrmetleydu,  
lēkin qelbi mendin yiraq.

<sup>7</sup> Manga qilghan ibaditi bihudidur.

Chünki, ögetkenliri Xudaning emrliri emes,  
belki özliri chiqiriwalghan petiwaldur.»

<sup>8</sup> Siler Xudaning emrini bir yaqqa qayrip qoyup, insanlarning en'enisige ësilivalidikensiler.

<sup>9</sup> Hezriti Eysa ulargha yene mundaq dëdi:

– Öz en'enenglarni saqlap qëlish üçün, Xudaning emrlirini bir yaqqa qayrip qoyushta nëmanche ustiliq qilisiler! <sup>10</sup> Musa peyghember: «Ata-anangni hörmet qil» we «atisi yaki anisini haqaretligenlerge ölüm jazasi bërilsun» dep buyrughan. <sup>11</sup> Lëkin, siler: «Ata-anisigha: ‘mendin alidighan pütün maddiy yardimiglarni qurban qildim, yeni Xudagha atiwettim’ dëse, <sup>12</sup> u adem öz ata-anisining halidin xewer almisimu bolidu» dep ögitisiler. <sup>13</sup> Shundaq qilip, ewladtin ewladqiche dawamlashturup kelgen en'eniliringlarni dep Xudaning emrini yoqqa chiqirisiler. Siler bundaq ishlarni köp qilisiler.

### **Insanni nëme napak qilidu?**

<sup>14</sup> Hezriti Eysa xalayıqni yene yënigha chaqirip, ulargha:

– Hemminglar sözümgë qulaq sëlinglar we shuni chüshininglarki, <sup>15</sup> insanning sirtidin ichige kiridighan nersilerning hëchqandıqı uni napak qilmaydu, insanni napak qilidighini insanning ichidin chiqidighinidur. { <sup>16</sup> Bu sözlerni qulıqınglarda ching tutunglar! } – dëdi.

<sup>17</sup> Hezriti Eysa xalayıqtin ayırılıp öyge kirgende, shagirtliri uningdin bu temsilning menisini sorıdı. <sup>18</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Silermu tëxiche chüshenmeywatamsiler? Sirttin insanning ichige kiridighan herqandaq nersining uni napak qilalmaydighanliqini chüshenmemsiler? <sup>19</sup> Sirttin kirgen nerse insanning qelbigë emes, ashqazınigha barıdu. U yerdin teret bolup chiqıp këtıdu, – dëdi. Hezriti Eysa bu sözler arqiliq, yëmekliklerning hemmisining halal ikenlikini bildürgenıdi.

<sup>20</sup> Hezriti Eysa sözini dawamlashturup mundaq dëdi:

– Insanni napak qilidighini insanning ichidin chiqidighinidur.

<sup>21</sup> Chünki, yaman niyet, jinsiy exlaqsızlıq, oghrılıq, qatıllıq,

<sup>22</sup> zinaxorluq, achközlük, yamanlıq, hiyligerlik, shehwaniylik, hesetxorluq, töhmetxorluq, tekebburluq we hamaqetlikler insanning ichidin, yeni qelbidin chiqıdu. <sup>23</sup> Bu yamanlıqlarning hemmisi insanning ichidin chiqıp, insanni napak qilıdu.

Markus bayan qilghan xush xewer

### **Yehudiy emes ayalning ëtiqadi**

<sup>24</sup> Hezriti Eysa u yerdin ayrilip Tir shehirining etrapidiki rayonlarga bardı. U yerde bir öyge kirdi. Eslide u buni hëchkimning bilishini xalimighan bolsimu, lëkin yoshuralmıdı. <sup>25</sup> Jin tegken kichikkine bir qizning anisi hezriti Eysa toghrisidiki xewerni anglighan haman yëtip këlip, hezriti Eysaning ayighigha yiqildi. <sup>26</sup> Süriye ölkisining Fenikiye dëgen yëride tughulghan Yehudiy emes bu ayal hezriti Eysadin qizidiki jinni heydiwëtishni ötündi. <sup>27</sup> Hezriti Eysa uninggha:

– Aldi bilen balılar yep toysun, balılarning nënini itlarga tashlap bërish toghra emes,<sup>②</sup> – dëdi.

<sup>28</sup> Hëliqi ayal buninggha jawaben:

– Shundaq, teqsir, biraq itlarmu üstel astida balılardin chüshken nan uwaqlirini yeydighu, – dëdi.

<sup>29</sup> Hezriti Eysa uninggha:

– Toghra ëytting. Mushu sözüng üçün jin qizingdin chiqip ketti, emdi qaytqın, – dëdi.

<sup>30</sup> Ayal öyige qaytqınida, qizining kariwatta yatqanliqini kördi. Jin uning tënidin chiqip ketkenidi.

### **Hezriti Eysaning bir gas-gacha ademni saqaytishi**

<sup>31</sup> Hezriti Eysa Tir shehirining etrapidiki rayonlardan chiqip, Sidon shehiri we on sheher rayonidin ötüp, yene Jeliliye kölige keldi. <sup>32</sup> Kishiler uning aldigha gas hem tili ëghir bir ademni ëlip këlip, uning uchisigha qolini tegküzüp saqaytip qoyushni telep qilishti. <sup>33</sup> Hezriti Eysa bu ademni xalayıq ichidin bir chetke tartip, uning qulaqlirigha barmaqlirini tiqti we barmiqigha tükürüp, uning tiligha tegküzdi.

<sup>34</sup> Andin, asmangha qarap chongqur tiniwalghandin këyin, u ademge: «Effata» (menisi «ëchil») dëdi. <sup>35</sup> U ademning qulaqliri shu'an ëchilip, tili zuwangha këlip rawurus gep qilishqa bashlıdı.

<sup>36</sup> Hezriti Eysa u yerdikilerge buni hëchkimge tinmasliqni buyrudi. Lëkin, herqanche buyrughan bolsimu, kishiler bu xewerni shunche keng yëyiwetti. <sup>37</sup> Xalayıq intayın heyranlıq ichide qalghanıdı. Ular:

– U qilghan ishlarning hemmisi yaxshi! Hetta gaslarning qulaqlirini ëchip, gachılarnı zuwangha keltürdi, – dëyishti.

---

<sup>②</sup> Hezriti Eysa bu yerde özining ewetilishining aldi bilen Yehudiylar, andin Yehudiy emesler üçün ikenlikini tekitligen.

## 8-bab

### Hezriti Eysaning töt ming kishini toydurushi

<sup>1</sup> Shu künlarning biride, yene nurghun xalayıq yighilghanidi. Ularning yeydighini bolmighanliqi üçün, hezriti Eysa shagirtlirini yëniğa chaqirip:

<sup>2</sup> – Bu xalayıqqa ichim aghriydu. Ular üç künden bëri yënimdin ketmide, yeydighan bir nersisimu qalmide. <sup>3</sup> Ularnı öylirige ach qorsaq qaytursam, yolda yiqilip qëlishi mumkin. Uning üstige, beziliri yiray yerlerdin kelgeniken, – dëdi.

<sup>4</sup> Shagirtliri buningğa jawaben:

– Bundaq xilwet bir yerde bunchiwala kishini toydurghudek nanni nedin tapqili bolsun? – dëyishti.

<sup>5</sup> – Qanche nëninglar bar? – dep soridi hezriti Eysa.

– Yette, – dëyishti ular.

<sup>6</sup> Buning bilen, hezriti Eysa xalayıqni yerde olturushqa buyrudi. Andin, yette nanni qoligha aldi we Xudagha shükür ëytip oshtup, köpchilikke tarqitip bërish üçün shagirtlirigha berdi. Ular köpchilikke tarqatti.

<sup>7</sup> Shagirtlarda yene birqanche kichik bëliqmu bar idi. Hezriti Eysa ular üçünmu Xudagha shükür ëytip, shagirtlirigha ularnimu tarqitishni ëytti.

<sup>8</sup> Hemmeylen yep toyghandin këyin, shagirtlar ëship qalghan parchilarnı yette sëwetke yighiwalı. <sup>9</sup> U yerde töt mingche kishi bar idi. Hezriti Eysa ularnı yolgha salghandin këyin, <sup>10</sup> shagirtliri bilen bille derhal këmige chüshüp, Dalmanuta rayonigha ketti.

### Perisiylerning karamet körüşni telep qilishi

<sup>11</sup> Perisiyler këlip hezriti Eysa bilen munazirilishishke bashlıdı. Ular hezriti Eysaning Xuda teripidin ewetilgenlikini sinap bëqish meqsitide, uningdin bir karamet körsitishni telep qilishti. <sup>12</sup> Hezriti Eysa chongqur bir ulugh-kichik tinip:

– Bu zamanning adamliri nëme üçün karamet körset, depla turidighandu? Bilip qoyunglarki, ulargha körsitilidighan karamet yoq, – dëdi. <sup>13</sup> Andin, ulardin ayrilip, yene këmige olturup, kölning u qëtigha ötüp ketti.

### Saxta telimdin saqlinish

<sup>14</sup> Shagirtlar nan ëliwëlishni untugan bolup, këmide bir nandin bashqa

yemeklik yoq idi. <sup>15</sup> Hezriti Eysa ularni agahlandurup:

– Hoshyar bolunglar, Perisiyler bilen Hirod xanning ëchitqusidin<sup>③</sup> ëhtiyat qilinglar, – dëdi.

<sup>16</sup> Shagirtlar bir-birige:

– Nan ekelmigenlikimiz üchün shundaq dewatsa kërek, – dëyishti.

<sup>17</sup> Ularning nëme dëyishiawatqanliqini bilgen hezriti Eysa ulardin:

– Siler nëme üchün nan ekelmigenlikinglar toghrisida sözlishisiler? Tëxiche chüshenmeywatamsiler? Siler tëxiche bixudmu? <sup>18</sup> Közünglar turup körmeywatamsiler? Quliqinglar turup anglimaywatamsiler? Èsinglarda yoqmu? <sup>19</sup> Besh nanni besh ming kishige üleshtürginimde, ëship qalghan nan parchilirini qanche sëwetke yighiwalghanidinglar? – dep soridi.

– On ikki sëwetke, – dëyishti ular.

<sup>20</sup> – Yette nanni töt ming kishige üleshtürginimde, ëship qalghan nanlarni qanche sëwetke yighiwalghanidinglar? – dëdi hezriti Eysa.

– Yette sëwetke, – dëyishti ular.

<sup>21</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Undaqa, yene chüshenmidinglarmu? – dëdi.

### **Beytsaydadiki bir korning saqaytilishi**

<sup>22</sup> Hezriti Eysa bilen shagirtliri Beytsayda yëzisigha keldi. U yerde kishiler hezriti Eysaning aldigha bir kor ademni ëlip këlip, uninggha qolini tegküzüp saqaytip qoyushni ötündi. <sup>23</sup> Hezriti Eysa kor ademning qolidin yëtilep yëzining sirtigha ëlip bardı we uning közlige tükürüp, qollirini tegküzüp:

– Bir nerse körüwatamsen? – dep soridi.

<sup>24</sup> U adem bëshini kötürüp:

– Kishilerni körüwatimen. Biraq ular xuddi mëngip yüridighan derexlerdeki körünüwatidu, – dëdi.

<sup>25</sup> Andin, hezriti Eysa qollirini u ademning közlige yene bir qëtim tegküzdi. Shuning bilen, uning közliri ëchilip, hemme nersini ëniq kördi.

<sup>26</sup> Hezriti Eysa bu ishni hëchkimning uqmasliqi üchün, uni öyige qayturush aldida uninggha:

– Öyge qaytish yolungda yëzigha kirme, – dep tapilidi.

---

③ «Metta» 16-bab 12-ayetke qaralsun.

### **Pëtrusning hezriti Eysani Qutquzghuchi – Mesih dep tonushi**

<sup>27</sup> Hezriti Eysa shagirtliri bilen bille Filip Qeyseriyisi dëgen rayongha qarashliq yëzilargha bardı. U yolda shagirtliridin:

– Kishiler mëni kim dep bilidiken? – dep soridi.

<sup>28</sup> Shagirtliri uninggha:

– Beziler sizni chömüldürgüchi Yehya, beziler Ilyas peyghember we yene beziler bashqa qedimki peyghemberlerdin biri dep bilidiken, – dep jawab bërishiti.

<sup>29</sup> Hezriti Eysa yene ulardin:

– Silerchu, siler mëni kim dep bilisiler? – dep soridi.

– Siz Qutquzghuchi – Mesih<sup>④</sup> ikensiz, – dep jawab berdi Pëtrus.

<sup>30</sup> Hezriti Eysa ulargha bu heqte hëchkimge tinmasliqni tapilidi.

### **Hezriti Eysaning ölüp tirilidighanliqini aldin ëytishi**

<sup>31</sup> Andin, hezriti Eysa Insan'oghlining nurghun azab-oqubet tartishi, aqsaqallar, aliy rohaniylar we Tewrat ustazliri teripidin ret qilinishi, öltürülüşü we üç künden këyin tirildürülüşü këreklikini shagirtlirigha uqturushqa bashlidi. <sup>32</sup> U buni shagirtlarga ochuq-ashkara sözlidi. Buning bilen, Pëtrus hezriti Eysani bir chetke tartip, Mesihning bëshigha bundaq këlishmesliklarning kelmeydighanliqini ëytip, uni eyibledi.

<sup>33</sup> Lëkin, hezriti Eysa burulup shagirtlirigha qaridi we Pëtrusni eyiblep:

– Yoqal közümdin, Sheytandek sözlewatisen! Oylighanliring Xudaning emes, insanning xiyalidur, – dëdi.

<sup>34</sup> Andin, u shagirtliri bilen bille xalayiqnimu chaqirip mundaq dëdi:

– Kimdekim manga egishishni xalisa, öz xahishidin waz këchip, özining krëstini kötürüp<sup>⑤</sup> manga egeshsun! <sup>35</sup> Chünki, özi üçünla yashaydighanlar eksiche hayatidin mehrum bolidu. Biraq, öz xahishidin waz këchip, men we xush xewer üçün yashaydighanlar hayatini saqliyalaydu. <sup>36</sup> Bir adem pütün dunyagha ige bolup hayatidin mehrum qalsa, buning nëme paydisi bolsun?! <sup>37</sup> Nëmuni tölepmu hayatliqqa ërishkili bolsun?! <sup>38</sup> Bu zamanning wapasiz we gunahkar kishiliri aldida

---

<sup>④</sup> Mesih – peyghemberler aldin ëytqan, Xuda teripidin tallanghan, haman bir küni këlip menggü hökümraniq qilidighan padishahni körsitidu.

<sup>⑤</sup> Rimliqlar teripidin ölüm jazasi bërigenler mixlinidighan krëstni müriside kötürüp jaza meydanigha baratti. «Özining krëstini kötürüş» dëgenlik Eysa Mesih üçün azab-oqubet tartishqa teyyar bolushni körsitidu.

kimdekim mendin we mäning sözlirimdin nomus qilsa, Insan'oghli bolghan menmu atamning shan-sheripi ichide muqeddes perishtiler bilen bille qaytip kelginimde, uningdin nomus qilimen.

## 9-bab

<sup>1</sup> Hezriti Eysa ulargha yene:

– Bilip qoyunglarki, bu yerde turghanlarning beziliri Xudaning padishahliqining küch-qudret bilen ayan bolghinini körmigüche ölmeydu.

### Hezriti Eysaning nurgha chömüshi

<sup>2</sup> Alte kündin këyin, hezriti Eysa peqet Pëtrus, Yaqup we Yuhannanila ëlip, ëgiz bir taghqa chiqti. U yerde hezriti Eysaning qiyapiti ularning köz aldidila özgerdi. <sup>3</sup> Kiyimliri közni shunchilik qamashturghudek ap'aq bolup kettiki, dunyadiki herqandaq aqartquchmu kirni unchilik aqartalmaytti. <sup>4</sup> Tosattin, shagirtlarga Ilyas peyghember we Musa peyghemberning hezriti Eysa bilen sözlisiwatqanliqi köründi.

<sup>5</sup> Pëtrus hezriti Eysagha:

– Ustazim, bu yerde bolghinimiz nëmidëgen yaxshi! Biri sizge, biri Musa peyghemberge, yene biri Ilyas peyghemberge dep, bu yerge üç kepe yasayli, – dëdi. <sup>6</sup> Pëtrus nëme dëyishini bilmey qalghanidi, chünki shagirtlar nahayiti qorqushup ketkenidi.

<sup>7</sup> Shu esnada, bir parche bulut peyda bolup, ularni qapliwaldi. Buluttin Xudaning: «Bu mäning söyümlük Oghlum; uning sözige qulaq sëlinglar!» dëgen awazi keldi. <sup>8</sup> Shagirtlar shu'an etrapigha qarashti, lëkin yënida hezriti Eysadin bashqa hëchkim körünmidi.

<sup>9</sup> Taghdin chüshüwëtip, hezriti Eysa shagirtlirigha Insan'oghli ölümдин tirildürülmigüche, körgenlirini hëchkimge tinmasliqni buyrudi. <sup>10</sup> Ular hezriti Eysaning sözini könglige püküp, «ölümдин tirilish» dëgenning menisining nëme ikenliki toghrisida öz'ara pikirleshti.

<sup>11</sup> Shagirtlar hezriti Eysadin yene:

– Tewrat ustazliri nëme üçün: «Ilyas peyghember Qutquzghuchi – Mesih këlishtin awwal qaytip këlishi kërek» dëyishidu? – dep sorashti.

<sup>12-13</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq dëdi:

– Elwette, Ilyas peyghember choqum Qutquzghuchi – Mesihtin awwal

këlip, hemmini qëlipigha salidu. Undaqa, muqeddes yazmilarda Insan'oghli köp azab-oqubet chëkidu we ret qilinidu, dep pütülginige qandaq qaraysiler? Bilip qoyunglarki, Ilyas peyghember heqiqeten keldi<sup>⑥</sup> we xuddi muqeddes yazmilarda u heqqide yëzilghandek, kishilerning uninggha qilmighan eskiliki qalmidi.

### **Jin chaplashqan balining saqaytilishi**

<sup>14</sup> Ular bashqa shagirtlarning yënigha qaytip barghinida, nurgun xalayıqning ularning etrapigha olishiwalghanlıqini, birmunche Tewrat ustazlirining ular bilen munazirilishiawatqanlıqini kördi. <sup>15</sup> Xalayıq hezriti Eysani körüp intayın heyran bolushti we yügürüp këlip uning bilen salamlashti. <sup>16</sup> Hezriti Eysa shagirtliridin:

– Ular bilen nëme toghruluq munazirilishi watisiler, – dep soridi.

<sup>17</sup> Köpchiliktin bireylen uninggha:

– Ustaz, men oghlumni sizning aldingizgha ëlip keldim, chünki uninggha jin chaplishiwëlip, gep qilalmas qilip qoydi. <sup>18</sup> Jin her qëtim oghlumgha chaplashsa, uni yerge yiqitiwëtidu. Balining aghzidin köpük chiqip, chishliri kiriship këtidu. Pütün ezayi qëtip qalidu. Shagirtliringizdin jinni heydiwëtitishni sorighanidim, biraq ularning qolliridin kelmidi, – dëdi.

<sup>19</sup> – Ey ëtiqadsız ewlad! Siler manga ishengüche, men siler bilen yene qanchilik bille bolushum kërek? Yene qachanghiche berdashlıq bërey? – dëdi hezriti Eysa, – balini aldimgha ëlip këlinglar.

<sup>20</sup> Ular balini hezriti Eysaning aldigha ëlip keldi. Jin hezriti Eysani körüş bilenla balining pütün bedinini tartishturuwetti.

Bala yiqilip, aghzidin köpük chiqip, yerde yumilashqa bashlidi.

<sup>21</sup> Hezriti Eysa balining atisidin:

– Uning bëshigha bu kün kelginige qanchilik waqıt boldi? – dep soridi.

– Kichikidin tartip shundaq. <sup>22</sup> Jin uni yoqıtış üçün, köp qëtim otqa we sugha tashlidi. Qolingizdin kelse bizge shapa'et qilip, halimizgha yetkeysiz! – dëdi balining atisi.

<sup>23</sup> – Siz nëmishqa qolingizdin kelse deysiz? Ishench bar bolghan ademge hemme ish mumkin! – dëdi hezriti Eysa uninggha.

---

⑥ Yehudiylar Tewrattiki «Qutquzghuchi – Mesih këlishtin burun Ilyas peyghember Mesihning yolini teyyarlash üçün qaytip këlidu» dëgen bësharetke asasen uning këlishini kütüwatqanidi. Hezriti Eysa emeliyette buning Ilyas peyghemberdek küch-qudret bilen kelgen Yehya peyghember arqiliq emelge ashqanlıqini ëytqan.



<sup>24</sup> – Ishenchim bar, lëkin ajiz. Ishenchimni kücheytkeysiz! – dëdi balining atisi shu'an. <sup>25</sup> Hezriti Eysa xalayıqning yügürüşüp kelgenlikini körüp, jinni eyiblep:

– Ey ademlerni gas we gacha qilidighan jin! Buyruq qilimenki, balining tënidin chiq, ikkinchi kirgüchi bolma! – dëdi.

<sup>26</sup> Shuning bilen, jin bir peryad kötürdi-de, balining bedinini qattiq tartishturup, uning tënidin chiqip ketti. Bala ölüktek jim bolup qaldi. U yerdikilerning köpchiliki balini «öldi!» dëyishti. <sup>27</sup> Lëkin, hezriti Eysa balini qolidin tutup turghuzghanda, bala ornidin turdi.

<sup>28</sup> Hezriti Eysa öyge kirip, shagirtliri bilen yalghuz qalghanda, ular uningdin:

– Biz nëme üçün jinni heydiyelmiduq? – dep sorashti.

<sup>29</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Bu xil jinni peqet du'a bilenla heydigili bolidu, – dep jawab berdi.

### **Hezriti Eysaning ölüp tirilidighanliqini yene aldın ëytishi**

<sup>30</sup> Ular bu yerdin ayrilip, Jeliliye ölkisi arqiliq yürüp ketti. Hezriti Eysa özlirining qeyerde ikenlikini hëchkimning bilishini xalimidi. <sup>31</sup> Chünki, u shagirtlirigha telim bëriwatqan bolup, özi heqqide:

– Insan'oghli bashqilarning qoligha tapshurulup öltürülidu. Lëkin, öltürülüp üç kündin këyin tirilidu, – dëgenidi. <sup>32</sup> Shagirtlar bu sözlerni chüshenmidi, biraq hezriti Eysadin sorashqimu pëtinalmidi.

### **Xudaning neziride kim eng ulugh?**

<sup>33</sup> Ular Kepernahum shehirige keldi. Öyge kirgendin këyin, hezriti Eysa shagirtliridin:

– Yolda nëme toghrisida talash-tartish qilishtinglar? – dep soridi.

<sup>34</sup> Ularning hëchqaysisi zuwan sürmidi, chünki ular yolda kimning eng ulugh ikenliki toghrisida talash-tartish qilishqanidi.

<sup>35</sup> Hezriti Eysa olturup on ikki shagirtini yënigha chaqirip, ulargha:

– Kim aldinqisi bolushni xalisa, eng axirqisi we hemmeylenning xizmetkari bolsun, – dëdi. <sup>36</sup> Andin, u kichik bir balini otturida turghuzdi we uni quchiqigha ëlip turup, ulargha mundaq dëdi:

<sup>37</sup> – Kim mëni dep, bundaq kichik balini qobul qilsa, u mënimu qobul qilghan bolidu. Kim mëni qobul qilsa, u mënila emes, belki mëni ewetküchinimu qobul qilghan bolidu.

Markus bayan qilghan xush xewer

## **Qarshi turmasliq qollighanliqtur**

<sup>38</sup> Yuhanna hezriti Eysagha:

– Ustaz, sizning namingiz bilen jinlarni heydewatqan birisini kördüq. Lëkin, u bizge oxshash sizge egeshmigenliki üçün, uni tostuq, – dëdi.

<sup>39</sup> – Uni tosmanglar, – dëdi hezriti Eysa, – chünki mëning namim bilen möjize yaratqan kishi arqidinla mëning üstümdin yaman gep qilmaydu.

<sup>40</sup> Bizge qarshi turmighanlar bizni qollighanlardur. <sup>41</sup> Bilip qoyunglarki, Qutquzghuchi – Mesihke mensup bolghanliqinglar üçün, silerge hetta birer chine su bergen kishimu jezmen mëning in'amimdin mehrum qalmaydu.

## **Gunahning ëzitquluqi**

<sup>42</sup> – Kimdekim manga ëtiqad qilghan bundaq kichiklerdin birini gunahqa azdursa, shu adem üçün ëytqanda boynigha yoghan tügmen tëshi ësilghan halda dëngizgha chöktürülginini ewzel. <sup>43-44</sup> Eger qolung sëni gunahqa azdursa, uni kësip tashla. Ikki qolung bar halda dozaxqa, menggü öchmes otqa kirginingdin köre, cholaq halda menggülük hayatqa ërishkinining ewzel. <sup>45-46</sup> Eger putung sëni gunahqa azdursa, uni kësip tashla. Ikki putung bar halda dozaxqa tashlanghiningdin köre, tokur halda menggülük hayatqa ërishkinining ewzel. <sup>47</sup> Eger közüng sëni gunahqa azdursa, uni oyup tashla. Ikki közüng bar halda dozaxqa tashlanghiningdin köre, birla közüng bilen bolsimu Xudaning padishahliqigha kirgining ewzel. <sup>48</sup> Dozaxta qurt-qongghuz ölmeydu, yalqunluq ot öchmeydu. <sup>⑦</sup>

<sup>49</sup> Herbir qurbanliq tuzlanghandek, hemme adem ottin ötïdu. <sup>⑧</sup>

<sup>50</sup> Tuz yaxshi nersidur. Biraq, tuz öz küchidin qalsa, uni qandaq eslige keltürgili bolïdu? Shuninggha oxshash, silermu tuzdek bolup aranglardiki inaqliqini saqlanglar.

# **10-bab**

## **Talaq toghrisidiki telim**

<sup>1</sup> Hezriti Eysa u yerdin ayrilip, Yehudiye ölkisini bësip ötüp, I'ordan

<sup>⑦</sup> Bezi Grëkche nusxilarda bu ayet 44- we 46- ayette tekrarlinidu.

<sup>⑧</sup> «Ottin ötïdu» – sözmüsöz bolghanda «ot bilen tuzlinidu». Bu, sinaqtin ötüp, paklinishni bildürïdu.

deryasining u qetidiki rayonlarga bardi. Uning etrapigha yene top-top adem yighilghanidi. U köpchilikke her qetimqidek telim bërishke bashlidi.

<sup>2</sup> Hezriti Eysaning yënigha kelgen bezi Perisiyler uninggha tuzaq qurush meqsitide:

– Bir ademning ayalini talaq qilishi Tewrat qanunigha uyghunmu? – dep soridi.

<sup>3</sup> – Musa peyghember silerge nëme dep buyrughan? – dëdi hezriti Eysa.

<sup>4</sup> – Musa peyghember erlerning ayalini bir parche talaq xëti yëzipla talaq qilishigha ruxset qilghan, – dëyishti ular.

<sup>5</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Tersaliqinglardin Musa peyghember bu buyruqni yazghan. <sup>6</sup> Xuda alemni yaratqanda, insanlarni «er we ayal qilip yaratti». <sup>7</sup> «Bir ademning ata-anisidin ayrilip, ayali bilen birliship <sup>8</sup> bir ten bolushi ene shu sewebtindur.» Shundaq iken, er-ayal ayrim-ayrim ikki ten bolmastin, bir tendur. <sup>9</sup> Shuning üçhün, Xuda qoshqanni insan ayrimisun, – dëdi.

<sup>10</sup> Ular öyge kirgendin këyin, shagirtliri bu heqte hezriti Eysadin yene soridi. <sup>11</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Ayalini talaq qilip, bashqa birini emrige alghan kishi zina qilghan bolidu. <sup>12</sup> Ėridin ajriship bashqa erge tegken ayalmu zina qilghan bolidu, – dëdi.

### **Hezriti Eysaning kichik balilargha bext tilishi**

<sup>13</sup> Qolini tegküzüp bext tilisun dep, kishiler kichik balilirini hezriti Eysaning aldigha ëlip keldi. Biraq, shagirtlar ularni eyiblidi. <sup>14</sup> Buni körgen hezriti Eysa xapa bolup, shagirtlirigha:

– Balilar aldimgha kelsun, ularni tosmanglar. Chünki, Xudaning padishahliqigha kiridighanlar del mushulargha oxshashlardur. <sup>15</sup> Bilip qoyunglarki, kimdekim Xudaning padishahliqini sebiy balilardek qobul qilmisa, uninggha hergiz kirelmeydu, – dëdi. <sup>16</sup> Shuning bilen, u balilarni quchiqigha ëlip, ulargha qollirini tegküzüp bext tilidi.

### **Mülükdardiki müshkülat**

<sup>17</sup> Hezriti Eysa seperge chiqish aldida, bir kishi yügürüp këlip, uning aldida tiz püküp:

– I yaxshi ustaz, menggülik hayatqa ërishish üçhün qandaq qilishim kërek? – dep soridi.

<sup>18</sup> Hezriti Eysa uninggha:

– Mëni nëmishqa yaxshi deysiz? Yëgane Xudadin bashqa yaxshi yoq.

<sup>19</sup> Siz Tewratta buyrulghan «qatilliq qilma, zina qilma, oghriliq qilma, yalghan guwahliq berme, bashqilarni qaqtı-soqtı qilma, ata-anangni hörmet qil» dëgen perzlerni ada qiling, – dëdi.

<sup>20</sup> – Ustaz, bulargha kichikimdin tartip emel qilip këliwatimen, – dëdi hëliqi adem.

<sup>21</sup> Hezriti Eysa uninggha mëhribanliq bilen qarap:

– Sizde qilishqa tëgishlik yene bir ish kem. Bërip pütün mal-mülkingizni sëtıp, pulini kembeghellerge bëring. Shundaq qilsingiz, ershte xeziningiz bolidu. Andin këlip manga egishing! – dëdi.

<sup>22</sup> Bu sözni anglash bilenla bu ademning chirayi özgirip, qayghu ichide u yerdin këtip qaldi. Chünki, uning mal-dunyasi nahayiti köp idi.

<sup>23</sup> Hezriti Eysa öpchörisige köz yügürtüp chiqqandin këyin, shagirtlirigha:

– Mal-dunyasi köplerning Xudaning padishahliqigha kirishi nëmidëgen tes-he! – dëdi.

<sup>24</sup> Shagirtlar uning sözlirige heyran bolushti. Lëkin, hezriti Eysa ulargha yene:

– Balilirim, Xudaning padishahliqigha kirish nëmidëgen tes-he!

<sup>25</sup> Baylarning Xudaning padishahliqigha kirishi tögining yingne töshükidin ötüşhidinmu tes iken! – dëdi.

<sup>26</sup> Shagirtlar tëximu heyran bolushup, bir-biridin:

– Undaқта, kim qutquzushqa ërisheleydu? – dep sorashti. <sup>27</sup> Hezriti Eysa ulargha qarap:

– Bu, insanlarning qolidin emes, Xudaningla qolidin këlidighan ishtur, chünki Xuda hemmige qadirdur, – dëdi.

<sup>28</sup> – Mana biz hemmini tashlap sizge egeshtuq! Sizche, biz qutquzulamduq? – dëdi Pëtrus keynidinla.

<sup>29</sup> – Bilip qoyunglarki, mëni we xush xewerni dep, öyi, aka-ukiliri, acha-singilliri, ata-anisi, bala-chaqiliri yaki yer-zëminliridin waz kechkenlerning hemmisi <sup>30</sup> bu dunyada ziyankeshlikke uchrash bilen birge yüz hessilep öy, aka-uka, acha-singil, ana, bala-chaqa we yer-zëminlarga ërishidu. Këlidighan dunyadimu menggölük hayatqa ërishidu. <sup>31</sup> Lëkin shu chaghda, nurghun aldinqi qatardikiler axirqilar bolidu, nurghun axirqilar aldinqi qatargha chiqidu, – dëdi hezriti Eysa.

### **Hezriti Eysaning ölüp tirilidighanliqini yene aldın eytishi**

<sup>32</sup> Ular Yërusalëmgha baridighan yolda idi, hezriti Eysa hemming aldida këtiwatatti. Shagirtliri uning xeter yüz bërish mumkinchilik bolghan u sheherge aldirap mangghanliqidin heyran idi, ulargha egeshenlermu qorqunch ichide këtiwatatti. Hezriti Eysa on ikki shagirtini yene bir chetke tartip, ulargha öz bëshigha këlidighanlarni uqturup:

<sup>33</sup> – Mana biz hazir Yërusalëmgha këtiwatimiz. Insan'oghli aliy rohaniylar we Tewrat ustazlirigha tapshurulidu. Ular uni ölüm jazasigha mehkum qilip, Rimliqlargha tapshurup bëridu. <sup>34</sup> Rimliqlar uni mesxire qilidu, yüzige tüküridu, uni qamchilaydu we öltüridu. Lëkin, u üç kündin këyin qayta tirilidu, – dëdi.

### **Yaqup bilen Yuhannaning telipi**

<sup>35</sup> Zebediyning oghulliri Yaqup bilen Yuhanna hezriti Eysaning aldigha këlip:

– Ustaz, bizning bir telipimiz bar idi. Orundap bërishingizni ötünimiz, – dëyishti.

<sup>36</sup> – Silerge nëme qilip bërishimni telep qilisiler? – dep soridi hezriti Eysa.

<sup>37</sup> – Siz shan-sherepke ërishkinizingde, birimizni ong yëningizda, birimizni sol yëningizda olturghuzghaysiz, – dëyishti ular.

<sup>38</sup> – Siler nëme telep qilghanliqinglarni bilmeywatisiler, – dëdi hezriti Eysa, – men ichidighan azab qedihini we men qobul qilidighan chömüldürüşni silermu qobul qilalamsiler?<sup>⑨</sup>

<sup>39</sup> – Qobul qilalaymiz, – dëyishti ular.

Hezriti Eysa ulargha:

– Siler heqiqetenmu mëning azab qedihimge we chömüldürülüşümge ortaqlasiler. <sup>40</sup> Biraq, ong yaki sol yënimda olturushunglarga ruxset qilish mëning ixtiyarimda emes. Bu orunlar kimlerge teyyarlanghan bolsa, shular olturidu, – dëdi.

<sup>41</sup> Buningdin xewer tapqan bashqa on shagirt Yaqup bilen Yuhannagha xapa bolushqa bashlidi. <sup>42</sup> Hezriti Eysa ularni yëningha chaqirip, mundaq dëdi:

---

<sup>⑨</sup> Bu ayette hezriti Eysaning tartidighan azab-oqubiti we krësttiki ölümü közde tutulghan.

– Silerge melum, bu dunyadiki hökümrän dep qaralghanlar qol astidiki xelq üstidin rehimsizlik bilen hakimiyet yürgüzidu. Emirliri ularni qattiq qolluq bilen idare qilidu. <sup>43</sup> Biraq, silerning aranglarda bundaq ish bolmisun. Silerdin kim mertiwilik bolushni xalisa, u qalghanlarga xizmet qilsun. <sup>44</sup> Kim birinchi bolushni xalisa, u hemme ademning quli bolsun. <sup>45</sup> Chünki, Insan'oghlimu bashqilarni özige xizmet qildurghili emes, bashqilargha xizmet qilghili we jënini pida qilish bedilige nurghun adamlarni gunahtin azad qilghili keldi.

### **Qarighu Bartimayning közining saqaytilishi**

<sup>46</sup> Këyin, ular Ėrixä shehirige keldi. Hezriti Eysa shagirtliri we nurghun xalayıq bilen bille Ėrixadin qaytqan waqıtta, Timayning Bartimay isimlik qarighu oghli yol boyida olturup, tilemchilik qiliwatatti. <sup>47</sup> U Nasirelik Eysaning u yerde ikenlikini anglap:

– I padishah Dawutning ewladi<sup>①</sup> Eysa, manga rehim qilghaysiz! – dep tovlashqa bashlidi.

<sup>48</sup> Nurghun adamlar uni eyiblep, ünini chiqarmasliqini ëytti. Lëkin, u:

– I padishah Dawutning ewladi, rehim qilghaysiz, – dep tëximu qattiq towlidi.

<sup>49</sup> Hezriti Eysa qedimini toxtitip:

– Uni chaqiringlar, – dëdi. Chaqirghili barghanlar qarighugha:

– Qorqma! Ornungdin tur, u sëni chaqiriwatidu! – dëyishti. <sup>50</sup> U adem chapinini sëlip tashlap, ornidin des turup hezriti Eysaning aldigha keldi.

<sup>51</sup> Hezriti Eysa uningdin:

– Mendin nëme telep qilisen? – dep soridi.

qarighu:

– Ustaz, közümnıng ëchilishini telep qilimen! – dëdi.

<sup>52</sup> Hezriti Eysa:

– Qaytsang bolidu, manga baghligghan ishenching sëni saqaytti, – dëwidi, u ademning közi shu'an ëchildi. Shuning bilen, u adem yol boyi hezriti Eysagha egiship mangdi.

---

<sup>①</sup> Dawut padishahning ewladi – Bu nam Yehudiyar arisida ular küttüwatqan qutquzghuchi – Mesihni körsitettti.

## 11-bab

### Hezriti Eysaning tentene bilen Yërusalëmgha kirishi

<sup>1</sup> Hezriti Eysa shagirtliri bilen Yërusalëmgha yëqinlaship, zeytun tēghining ëtikidiki Beytpaji we Beytaniya dēgen yëzilargha kelgende, ikki shagirtini <sup>2</sup> mundaq dep aldin ewetti:

– Siler aldimizdiki yëzigha bëringlar. Yëzigha kiripla, tēxi minilip baqmighan bir texeyning baghlaqliq turghanliqini kōrisiler. Uni yëship, yëtilep kēlinglar. <sup>3</sup> Eger biri silerdin: «Nēmishqa bundaq qilisiler?» dep sorap qalsa, «Rebbimizning buninggha hajiti chüshti, birdemdin këyin qayturup bëridu» dengar.

<sup>4</sup> Ular bërip yol üstidiki bir öyning derwazisi yënida baghlaghliq turghan bir texeyni kōrdi. Ular tanini yëshiwatqan chaghda, <sup>5</sup> u yerde turghan bezi kishiler:

– Texeyni yëship nēme qilisiler? – dëyishti. <sup>6</sup> Shagirtlar hezriti Eysaning dēgenlirini ëytqanda, hēliqi kishiler ulargha yol qoydi.

<sup>7</sup> Shagirtlar texeyni hezriti Eysaning aldigha yëtilep kēlip, üstige öz chapanlirini saldi. Hezriti Eysa texeyge mindi. <sup>8</sup> Nurghun xalayıqning beziliri chapanlirini, beziliri öpchöridiki ëtizlardin kesken shax-shumbilarni yolgha payandaz qilip saldi. <sup>9</sup> Aldida mangghan we keynidin egeshkenler:

«Xudagha shükür!

Perwerdigarimizning namida kelgüchige mubarek bolsun!

<sup>10</sup> Ejdadimiz Dawutning padishahliqining izbasarigha mubarek bolsun!

Ershi'eladiki Xudagha shükürler oqulsun!» dep warqirishatti.

<sup>11</sup> Hezriti Eysa Yërusalëmgha bërip merkiziyy ibadetxana<sup>②</sup> hoylilirigha kirdi we hemme nersini közdin kechürdi. Biraq, kech kirip qalghachqa, on ikki shagirti bilen bille yene Beytaniyagha qaytti.

---

② Merkiziyy ibadetxana – Eyni chaghda, Yehudiylarning nurghun ibadetxaniliri bolup, bu Yehudiylarning eng köp yighilip ibadet qilidighan jayi idi. Xudaning emri boyiche, peqet Yërusalëmdiki merkiziyy ibadetxanidila qurbanliq qilish toghra bolatti.

### Mëwisiz enjür derixi

<sup>12</sup> Etisi ular Beytaniyadin chiqqanda, hezriti Eysaning qorsiqi ëchip ketkenidi. <sup>13</sup> U yiraqtiki baraqsan bir tüp enjür derixini körüp, hëchbolmighanda tong enjür bolsimu bardu dep, uninggha qarap mangdi. Derexning yënigha barghinida, yopurmaqtin bashqa hëch nerse tapalmidi. Bu, enjür pishidighan waqit emes idi. <sup>14</sup> Hezriti Eysa derexke:  
– Buningdin këyin hëchkim sëning mëwengni yëmigei! – dëdi.  
Shagirtlirimu buni anglidi.

### Hezriti Eysaning merkiziý ibadetxanini tertipke sëlishi

<sup>15</sup> Ular Yërusalëmgha keldi. Hezriti Eysa merkiziý ibadetxana hoylilirigha kirip, u yerde ëlim-sëtim qiliwatqanlarning hemmisini heydep chiqirishqa bashlidi. Pul tëgishidighanlarning shirelini we kepter satquchilarning orundqlirini örüp, <sup>16</sup> mal kötürüwalghan herqandaq ademning ibadetxana hoyliliridin ötüshige ruxset qilmidi. <sup>③</sup>

<sup>17</sup> U xelqge telim bergende, mundaq dëdi:

– Muqeddes yazmilarda Xudaning: «Mëning öyüm pütkül xelqlarning du'a-tilawetxanisi dep atalsun» dëgen sözi yëzilghan emesmu? Lëkin, siler uni bulangchilarning uwisigha aylاندuruwapsiler! – dëdi.

<sup>18</sup> Aliy rohaniylar we Tewrat ustazliri buni anglap, hezriti Eysani ujuqturuwëtishning charisini izdeshke bashlidi. Ular hezriti Eysadin qorqatti, chünki pütün xalayıq uning telimige heyran idi.

<sup>19</sup> Kechqurunliri, hezriti Eysa bilen shagirtliri sheherning sirtigha chiqip këtetti.

### Enjür derixidin ëlinidighan ibret

<sup>20</sup> Etisi etigende, hezriti Eysa bilen shagirtliri enjür derixining yënidin ötüp këtiwëtüp, derexning yiltizidin qurup ketkenlikini körüshti.

<sup>21</sup> Tünügünki weqeni ësigе alghan Pëtrus:

– Ustaz, qarang, siz qarghighan enjür derixi qurup këtiptu! – dëdi.

<sup>22</sup> Hezriti Eysa ulargha jawaben mundaq dëdi:

– Xudagha ishiniglar. <sup>23</sup> Bilip qoyunglarki, kim bu taghqa: «Qozghal, dëngizgha tashlan!» dëse we könglide gumanlanmay, ëytqanlirining

---

<sup>③</sup> Ibadetxana hoylilirida sëtılghan haywan we ucharqanatlar xelqning qurbanlıq qilishi üçün idi. Ibadetxanigha sediqe bergüchiler pulini yerlik pulgha tëgishkendin këyin bërishi kërek idi.



emelge ëshishigha ishench qilsa, uning telipi ijabet bolidu.

<sup>24</sup> Shuning üçün silerge ëytimenki, du'a bilen tiligen herqandaq nersige ërishtim, dep ishininglar. Shunda, telipinglar ijabet bolidu.

<sup>25</sup> Ornunglardin turup du'a qilghininglarda, birersige qorsaq köpükünglar barliqi yadinglarga kelse, uni kechürünglar. Shu chaghda, ershtiki atanglarmu silerning gunahliringlarni kechürüm qilidu. { <sup>26</sup> Siler bashqilarni kechürüm qilmisanglar, ershtiki atanglarmu silerning gunahliringlarni kechürüm qilmaydu. }

### **Hezriti Eysaning hoquqining sürüštürülüşhi**

<sup>27</sup> Ular yene Yërusalëmgha qaytip keldi. Hezriti Eysa merkizi ibadetxana hoylilirida aylinip yürgende, aliy rohaniylar, Tewrat ustazliri we aqsaqallar uning yënigha këlip:

<sup>28</sup> – Siz qiliwatqan ishlarni qaysi hoquqqa tayinip qiliwatisiz? Sizge bundaq qilish hoquqini kim bergen? – dep soridi.

<sup>29</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Men awwal silerdin bir so'al soray. Siler uninggha jawab bëringlar. Shu chaghda, menmu bu ishlarni qaysi hoquqqa tayinip qiliwatqanliqimni ëytip bërimen. <sup>30</sup> Ëytinglarchu, Yehya peyghemberge chömüldürüş hoquqini Xuda bergenmu yaki insanlarmu? – dëdi.

<sup>31</sup> Ular öz'ara munazire qilishqa bashlap:

– Eger «Xuda bergen» dësek, u: «Undaqtä siler nëme üçün Yehyagha ishenmidinglar?» deydu. <sup>32</sup> Biraq, biz qandaqmu: «Insanlar bergen» dëyeleymiz?! – dëyishti. Chünki, ular Yehyani heqiqeten peyghember, dep hëسابlaydighan xelqtin qorqatti.

<sup>33</sup> Buning bilen, ular hezriti Eysagha:

– Bilmeymiz, – dep jawab bërishti.

– Undaqtä, menmu bu ishlarni qaysi hoquqqa tayinip qiliwatqanliqimni ëytmaymen, – dëdi hezriti Eysa ulargha.

## **12-bab**

### **Yaman ijarikeshler heqqidiki temsil**

<sup>1</sup> Andin, hezriti Eysa ulargha temsiller bilen sözleshke bashlidi:

– Bir kishi bir üzümzarliq berpa qilip, etrapini chitlaptu. Muselles ishlesh üçün üzümzarliqqa bir kölchek qazduruptu we bir közetxana

yasitiptu. Këyin, üzümzarliqni ijarige bërip, özi yiraq bir yerge këtuptu. <sup>2</sup> Üzümlerni üzidighan mezigil kelgende, u hosulning bir ülüshini ëlip këlîshke qulliridin birini ijarikeshlerning yënigha ewetiptu. <sup>3</sup> Lëkin, ijarikeshler hëliqi qulni tutuwëlip dumbalap, quruq qol qayturuptu. <sup>4</sup> Xojayin yene bir qulini ewetiptu. Ijarikeshler uningmu bash-közini yërip, haqaretlep qayturuptu. <sup>5</sup> Këyin, xojayin yene bir qulini ewetiptu. Lëkin u öltürülüptu. Yene birmunche qullirini ewetiptu, ularningmu beziliri tayaq yep, beziliri öltürülüptu. <sup>6</sup> Xojayinning yënida birla adimi, yeni uning söyümlük oghlila qaptu. U oghlumnighu hörmet qilar dep, ijarikeshlerning yënigha eng axirida uni ewetiptu. <sup>7</sup> Lëkin, ijarikeshler öz'ara: «Bu bolsa xojayinning mirasxori. Këlinglar, uni öltürüwëteyli, üzümzarliq bizge ongche qalsun» dëyishiptu. <sup>8</sup> Shundaq qilip, uni tutup öltürüp, üzümzarliqning sirtigha sörep achiqiwëtiptu. <sup>9</sup> Bundaq ehwalda, üzümzarliqning xojayini bu ijarikeshlerni qandaq qilidu? Jezmen ularni öltürüp, üzümzarliqini bashqilargha ijarige bëridu. <sup>10</sup> Siler Zeburdiki munu sözlerni zadi oqumighanmidinglar?

«Tamchilar tashliwetken tash  
qurulushning ul tëshî bolup qaldi.

<sup>11</sup> Bu, Perwerdigar teripidindur,  
biz üçün ajayip bir ishtur.»

<sup>12</sup> Hezriti Eysaning bu temsilni özlirige qaritip ëytqanliqini chüshengen Yehudiylarning chongliri uni tutqun qilmaqchi boldi. Lëkin, xelqtin qorqup, uni tashlap këtup qaldi.

### **Baj tapshurush mesilisi**

<sup>13</sup> Shuningdin këyin, Yehudiylarning chongliri hezriti Eysani uning özining sözliri bilen tuzaqqa chüshürüş meqsitide Perisiylerdin we Rimdin teyinlengen Hirod padishahning terepdarlaridin bezilerni uning yënigha ewetti. <sup>14</sup> Ular këlîp hezriti Eysagha:

– Ustaz, sizning semimiy adem ikenlikingizni, hëchkimge yüz-xatir qilmaydighanliqingizni bilimiz, chünki kishilerning sirtqi qiyapiti bilen hëسابlashmay, ulargha Xudaning yolini sadiqliq bilen ögitip keldingiz. Sizche Rim impëratori qeyserge baj tapshurushimiz Tewrat

qanunimizgha xilapmu qandaq?<sup>④</sup> Zadi baj tapshuramduq-tapshurmamduq? – dëyishti.

<sup>15</sup> Ularning saxtipezlikini bilgen hezriti Eysa:

– Nëmishqa mëni sözüüm arqiliq ilindurmaqchi boluwatisiler? Manga bir dane kümüş tengge bëringlar, körüp baqay, – dëdi.

<sup>16</sup> Pul ëlip këlindi, hezriti Eysa ulardin:

– Buning üstidiki sûret we isim kimning? – dep soridi.

– Rim impëراتori qeyserning, – dëyishti ular.

<sup>17</sup> – Undaq bolsa, qeyserning heqqini qeyserge, Xudaning heqqini Xudagha tapshurunglar, – dëdi hezriti Eysa ulargha. Ular hezriti Eysaning sözlirige heyran qëlishti.

### **Tirilishke munasiwetlik mesile**

<sup>18</sup> Ölgenger tirilmeydu, dep qaraydighan Saduqiy diniy ëqimidikiler hezriti Eysaning aldigha këlip:

<sup>19</sup> – Ustaz, Musa peyghember Tewratta: «Bir kishi ölüp këtüp, ayali tul qëlip, perzent körmigen bolsa, ölgüchining aka yaki inisi tul qalghan yenggisini emrige ëlip, qërandishi üçün nesil qaldurushi lazim» dep yazghan. <sup>20</sup> Burun yette aka-uka ötkeniken, chongi öylinip perzent qaldurmayla alemdin ötüptü. <sup>21</sup> Keynidiki inisi yenggisini emrige ëlip, umu perzent körmey alemdin ötüptü. Keynidiki inisimu shundaq boluptu. <sup>22</sup> Shundaq qilip yettinchisigiche uni ëlip chiqiptu. Lëkin, hëchqaysisi perzent körmey alemdin ötüptü. Axirda, u ayalmu alemdin ötüptü. <sup>23</sup> Emdi soraydighinimiz shuki: qiyamet küni bu ayal kimning ayali bolup tirilidu? Chünki, yette qërandashning hemmisi uni xotunluqqa alghan-de! – dëyishti.

<sup>24</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq jawab berdi:

– Siler muqeddes yazmilarni we Xudaning qudrimini bilmigenlikenglar üçün mana mushundaq xatalishisiler emesmu?!

<sup>25</sup> Ölümdin tirilgendin këyin insanlar ershtiki perishtilerge oxshash, xotun almaydu, erge tegmeydu. <sup>26</sup> Ölümdin tirilish mesilisi heqqide

---

④ Eyni waqitta, Yehudiylar Rimliqlarning zulmi astida yashawatqan bolup, eger hezriti Eysa: «Rim impëراتorigha baj tapshurush toghra» dëse, bu gep azadliqni istigen kishilerge yaqmaytti. Nawada kishilerni baj tapshurmasliqqa chaqirsa, Rim impëriyisige qarshi chiqqan bolatti. Ular mushundaq so'allarni sorash arqiliq hezriti Eysani gëpidin tutuwëlip, Rimliqlarning qoligha tapshurup, uninggha ziyankeshlik qilmaqchi bolushqan.

Musa peyghember arqiliq chüshürülgen Tewratta oqumidirlarmu? Ejdadlirimiz Ibrahim, Is'haq we Yaquplar alliburun alemdin ötken bolsimu, Tewrattiki «tikenlikning köyüshi» heqqidiki bayanda Xuda ularni tirik hësablap: «Men Ibrahim, Is'haq we Yaquplar ëtiqad qilip kelgen Xuda bolimen!» deydu.<sup>27</sup> Dëmek, Xuda ölüklerning emes, tiriklerning Xudasidur. Siler tamamen xatalashtinglar.

### **Eng muhim emr**

<sup>28</sup> Ularning munazirisini anglighan we hezriti Eysaning ulargha yaxshi jawab bergenlikini körgen bir Tewrat ustazi hezriti Eysaning aldigha këlip:

– Pütün emrlerning ichide eng muhimi qaysi? – dep soridi.

<sup>29</sup> Hezriti Eysa mundaq jawab berdi:

– Eng muhimi shuki, «Anglighin ey Isra'illar! Perwerdigarimiz bolghan Xuda birdinbir Xudadur.<sup>30</sup> Perwerdigaring bolghan Xudani pütün qelbing, pütün jëning, pütün zëhning we pütün küchüng bilen söygin.»<sup>31</sup> Yene bir emr bolsa «qoshnangni özüngni söygendek söy.» Mana bulardin muhim emr yoq.

<sup>32</sup> – Toghra ëyttingiz, ustaz, – dëdi Tewrat ustazi hezriti Eysagha, – «Xuda birdur, uningdin bashqisi yoqtur» dëgingingiz durus.<sup>33</sup> Insanning Xudani pütün qelbi, pütün eqli we pütün küchi bilen söyüshi hem qoshnisinimu özini söygendek söyüshi Xudagha atalghan herqandaq köydürme qurbanliq we hediylerdinmu muhimdur.

<sup>34</sup> Hezriti Eysa uning aqilane jawab bergenlikini körüp:

– Siz Xudaning padishahliqidin yiraq emessiz, – dëdi.

Shuningdin këyin, uningdin hëchkim so'al sorashqa pëtinalmidi.

### **Qutquzghuchi – Mesihning salahiyiti**

<sup>35</sup> Hezriti Eysa merkeziy ibadetxana hoylilirida telim bëriwëtip, mundaq so'alni otturigha qoydi:

– Tewrat ustazliri Qutquzghuchi – Mesihni padishah Dawutning ewladi, dep turuwalsa qandaq bolidu?<sup>36</sup> Dawut padishah özi Muqeddes Rohning ilhami bilen mundaq dëghenhu:

«Perwerdigar xojayinimgha ëyttiki:

‘men sëning dühmenliringni  
ayighing astida dessetküche,

mëning ong yënimda olturghin!’»

<sup>37</sup> Qutquzghuchi – Mesih padishah Dawutning ewladi bolsimu, lëkin padishah Dawut Mesihni «xojayinim» dëgen yerde Mesih uningdin ulugh bolmamdu?!

### **Hezriti Eysaning Tewrat ustazlirini eyiblishi**

U yerdiki jama'et hezriti Eysaning sözini zoq bilen anglaytti. <sup>38</sup> Hezriti Eysa telim bërip mundaq dëdi:

– Tewrat ustazliridin hoshyar bolunglar. Ular uzun tonlarni kiyiwëlip, ghadiyip yürüşke amraq këlidu. Bazarlarda bashqilarning özlirige salam bërip hörmetlishini, <sup>39</sup> ibadetxanilarda alahide orunda olturushni, ziyapetlerdimu törde olturushni yaxshi köridu. <sup>40</sup> Ular tul ayallardin nep ëlip, ularning mal-mülkini yewëlip, andin etey bashqilar körsun dep, uzundin-uzun du'a qilidu. Ular jezmen tëximu qattiq jazagha tartilidu!

### **Tul ayalning i'anisi**

<sup>41</sup> Hezriti Eysa merkiziý ibadetxanidiki i'ane yighilidighan jayning aldida olturup, öz i'anilirini tashlawatqan jama'etke qarap turatti. Nurghun baylar sanduqqa xëli köp pul tashlidi. <sup>42</sup> Bir kembeghel tul ayalmu këlip, birnechche tiyinla qimmitidiki ikki tenggini tashlidi.

<sup>43</sup> Hezriti Eysa shagirtlirini yënigha chaqirip, ulargha mundaq dëdi:

– Bilip qoyunglarki, bu namrat tul ayalning i'anisi Xudaning neziride hemmeylenningkidin köp. <sup>44</sup> Chünki, bashqilar özlirining ashqan bayliqliridin i'ane qildi. Lëkin, bu ayal namrat turuqluq, özining bar-yoqini – tirikchilik qilidighan hemme nersisini i'ane qildi.

## **13-bab**

### **Merkiziý ibadetxanining weyran qilinishidin bësharet**

<sup>1</sup> Hezriti Eysa merkiziý ibadetxanidin chiqiwatqanda, shagirtliridin biri uninggha:

– Ustaz, qarang, bu nëmidëgen körkem tashlar! Nëmidëgen heywetlik imaretler! – dëdi.

<sup>2</sup> Hezriti Eysa uninggha:

– Sen bu heywetlik imaretlerni körüwatamsen? Bu yerdiki hemme

nerse gumran qilinidu, hetta bir tal ul tēshimu jayida qaldurulmaydu, – dēdi.

<sup>3</sup> Hezriti Eysa Zeytun tēghida merkiziy ibadetxana terepke qarap olturghanda, Pētrus, Yaqup, Yuhanna we Enderler astighina uningdin:

<sup>4</sup> – Bizge ēytingchu, bu dēgenliringiz qachan yüz bēridu? Bularning yüz bēridighanliqini bildüridighan qandaq bēsharet bolidu? – dep sorashti.

<sup>5</sup> Hezriti Eysa ulargha chūshendürüşke bashlidi:

– Bashqilarning azdurushidin hoshyar bolunglar. <sup>6</sup> Nurghun kishiler mēning namimni sētip, «Qutquzghuchi – Mesih men bolimen!» dewēlip, köp adamlarni azduridu. <sup>7</sup> Siler urush xewerliri we urush shepilirini anglighan waqtinglardimu, alaqqade bolup ketmenglar, chūnki bu ishlarning yüz bērişi muqerrir. Lēkin bu, zaman axiri yētip keldi, dēgenlik emes. <sup>8</sup> Bir millet yene bir millet bilen urush qilidu. Bir dōlet yene bir dōletke hujum qilidu. Nurghun jaylarda yer tewresh we acharchiliqlar yüz bēridu. Mana bu ishlarning yüz bērişi xuddi hamilidar ayalning tolghiqining bashlanghinigha oxshaydu.

<sup>9</sup> Siler özünglarga pexes bolunglar. Kishiler silerni tutqun qilip sotqa tapshurup bēridu, ibadetxanalarda qamchilaydu. Siler manga ishengenlikinglar üçün, waliy we padishahlar aldida soraqqa tartilisiler. Buning bilen, ular aldida mēning guwahchilirim bolisiler. <sup>10</sup> Lēkin, xush xewer pütkül milletlerge zaman axiridin burun yetküzülüshi kerek.

<sup>11</sup> Shunga, siler tutulup sotqa tapshurulghanda nēme dēyishtin endishe qilmanglar. U chaghda, silerge nēme nēsip ētilse, shuni denglar, chūnki sözligüchi siler emes, Muqeddes Rohtur. <sup>12</sup> Qērindash qērindishigha, ata balisigha xa'inliq qilip, ularni ölümge tutup bēridu. Balilarmu ata-anisi bilen qarshiliship, ularni ölümge ittiridu. <sup>13</sup> Manga ishengenlikinglar üçün hemme adem silerge öchmenlik qilidu, lēkin axirghiche berdashliq bergenler jezmen qutquzulidu.

### **Zor balayi'apet**

<sup>14</sup> – «Yirginchlik weyrān qilghuchi»ning özi turushqa tēgishlik bolmighan yerde turghinini körgininglarda, (kitabxanlar bu sözning menisini chūshensun) Yehudiye ölkisidiki ahaliler taghlargha qachsun.

<sup>15</sup> Ögzidikiler öyidiki nerse-kēreklirini almay qachsun. <sup>16</sup> Ētizlarda ishlewatqanlarmu chapinini ēliwēlish üçün öyige qaytmay qēchip ketsun. <sup>17</sup> U künlerde, qēchishi epsiz bolghan hamilidar ayallar we bala

## Markus bayan qilghan xush xewer

ëmitidighan anilarning haligha way! <sup>18</sup> Bu weqelerning qishqa toghra këlip qalmasliqi üçün du'a qilinglar. <sup>19</sup> Chünki, u künlerdiki balayi'apetler Xuda alemni yaratqandin buyan körülüp baqmighan, kelgüsidi körülmeýdu. <sup>20</sup> Perwerdigar u künlerni azaytmisidi, heçkim qutulalmaytti. Lëkin, Perwerdigar u künlerni özi tallighanliri üçün azaytqan. <sup>21</sup> Eger u chaghda biri silerge: «Qaranglar, Qutquzghuchi – Mesih bu yerde!» yaki «qaranglar, Mesih ene u yerde!» dëse, ishenmenglar. <sup>22</sup> Chünki, saxta Mesihler, saxta peyghemberler meydangha këlidu. Eger mumkin bolsidi, ular Xuda tallighanlarni möjiziler we karametler bilen azdurghan bolatti. <sup>23</sup> Shuning üçün, hoshyar bolunglar. Men bularning hemmisini ëytish bilen, silerni aldin'ala agahlandurup qoydum.

### Insan'oghlining këlishi

<sup>24</sup> – U künlerdiki balayi'apetler ötüp ketkendin këyin,

«Quyash qariyip,  
ay yoruqluq bermes,  
<sup>25</sup> yultuzlar asmandin tökülüp,  
asman jisimliri lerzige këler.»

<sup>26</sup> U chaghda, kishiler Insan'oghlining zor küch-qudret we shan-sherep bilen bulutlar ichide këliwatqanliqini köridu. <sup>27</sup> Insan'oghli perishtilirini ewetip, özi tallighan kishilerni alemning bir chëtidin yene bir chëtigiche, dunyaning töt bulungidin yighip bir yerge jem qilidu.

### Enjür derixidin sawaq ëlish

<sup>28</sup> – Enjür derixidin sawaq ëlinglar! Uning shaxliri kökirip, yëngi yopurmaq chiqarghanda, yazning këlishige az qalghanliqini bilisiler. <sup>29</sup> Xuddi shuningdek, men baya dëgen alametlerning yüz bëriwatqanliqini körgininglarda, Xudaning padishahliqining<sup>⑤</sup> ishik aldida, yeni namayan bolush aldida turuwatqanliqini bilinglar. <sup>30</sup> Bilip qoyunglarki, mana bu alametlerning hemmisi emelge ashurulmay turup, bu ewlad<sup>⑥</sup> kishiler alemdin ötmeydu. <sup>31</sup> Asman-zëmin yoqilidu, biraq

---

<sup>⑤</sup> Esli tükistte «uning» dep ëlinghan bolup, Insan'oghlini yaki Xudaning padishahliqini («Luqa» 21-bab 31-ayet) körsitidu.

<sup>⑥</sup> Eger tilgha ëlinghan alamet Yërusalëmnıng weyrın bolushigha (13-bab 2-ayet)

Markus bayan qilghan xush xewer

mëning sözlirim yoqalmay menggü inawetlik bolidu!

### **Hoshiyar bolunglar**

<sup>32</sup> – Bu ishlarning yüz bēridighan waqit-sa'itige kelsek, buni Atamdin bashqa hēchkim bilmeydu. Ne ershtiki perishtiler, ne oghli bilmeydu. <sup>33</sup> Pexes bolunglar, segek bolunglar, chūnki u waqit-sa'etning qachan kēlidighanliqini bilmeydiler. <sup>34</sup> Bu, seperge chiqmaqchi bolghan ademning ehwaligha oxshaydu. U yolgha chiqidighan chaghda, chakarlirining xizmet da'irisini belgilep, ularning herbirige birdin wezipe tapshuridu. Derwazidiki kōzetchigimu hoshiyar bolushni tapilaydu. <sup>35</sup> Shuninggha oxshash, silermu hoshiyar bolunglar. Chūnki öyning xojayinining kēlidighan waqtining kechqurunmu, tün yērimimu, xoraz chillighan waqitmu yaki seher waqitmu, uni bilelmeydiler. <sup>36</sup> Shunga, u tuyuqsiz kēlip, silerni gheplet uyqusida kōrüp qalmisun! <sup>37</sup> Silerge ēytqanlirimni hemmeylenge ēytimen: hoshiyar bolunglar!

## **14-bab**

### **Gunahkar ayalning hezriti Eysani etirlishi**

<sup>1</sup> Yehudiylarning Ötüp Kētish we Pētir Nan hēytigha ikki kün qalghanidi. Aliy rohaniylar we Tewrat ustazliri hezriti Eysani hiyle bilen tutup ujuqturuwētishning charisini izdeshti. <sup>2</sup> Ular:

– Bu ishni hēyt-ayem künliri qilmayli. Bolmisa, xelq arisida qalaymiqanchiliq chiqishi mumkin, – dēyishetti.

<sup>3</sup> Hezriti Eysa Beytaniya yēzisida ilgiri maxaw kēsilige gırıptar bolghan Simunning öyide dastixanda olturuwatqanda, ichige qımmetlik sap sumbul etiri qachilanghan, aq qashtēshidin yasalgan qutini tutqan bir ayal kirip, qolidiki qutini ēchip, ichidiki etirni hezriti Eysaning bēshigha quydı. <sup>4</sup> Beziler buninggha xapa bolup, bir-birige:

– Xush puraq etirni bundaq israp qilghanning nēme paydisi? <sup>5</sup> Bu

---

qaritilghan bolsa, undaqta «ewlad» sözi tebi'i'yki shu dewrde yashap ötken adamlarni kōrsitidu. Eger Eysa Mesihning dunyagha qaytip kēlishige (13-bab 26-ayet) qaritilghan bolsa, «ewlad» sözi belkim pütün Yehudiye xelqini yaki bu ayetlerde ēytilghan weqelerning bashlinish waqtida yashawatqan ewladni kōrsitidu. Bu hergiz hezriti Eysada «dunyagha derhal qaytip kēlimen» dēgen xata chūshenchining barlıqini bildürmeydu.



etirning qimmiti bir yilliq kirimimizge teng kēlidiken! U sētilip puli kembeghellerge bērilse bolatti, – dēyiship, ayalgha tapa-tene qilishqa bashlidi.

<sup>6</sup> – Ayalning ixtiyarigha qoyuwētinglar, uni xijil qilip nēme qilisiler? U men üchün yaxshi ish qildi. <sup>7</sup> Kembegheller da'im aranglarda, ulargha xalighan waqitta yadrem qilalaysiler. Lēkin, men aranglarda da'im bolmaymen. <sup>8</sup> Ayal chami yētidighan ishni qildi; mēning depne qilinishingha teyyarliq yūzisidin bedinimge aldin'ala etir sürkep qoydi. <sup>9</sup> Bilip qoyunglarki, xush xewer dunyaning qeyēride yetküzülse, bu ayal eslinip, uning qilghan ishi tilgha ēlinidu, – dēdi hezriti Eysa ulargha.

### **Yehudaning hezriti Eysagha satqunluq qilishi**

<sup>10</sup> Shu waqitta, on ikki shagirtin biri bolghan Yehuda Ishqariyot hezriti Eysani tutup bērish meqsitide aliy rohaniylarning yēnigha bardı. <sup>11</sup> Buni anglap, aliy rohaniylarning gülqeqeliri ēchilip ketti we uninggha pul bērishke wede qilisti. Yehudamu hezriti Eysani ulargha tutup bērishke purset izdeshke bashlidi.

### **Ötüp Kētish hēytining kechlik tamiqi**

<sup>12</sup> Pētir Nan hēytining<sup>⑦</sup> birinchi küni, yeni Ötüp Kētish hēytining qurbanliq qilinidighan küni, shagirtlar hezriti Eysaning yēnigha kēliship:

– Ötüp Kētish hēytining tamiqini qeyerge bērip teyyarlishimizni xalaysiz? – dep soridi.

<sup>13</sup> U shagirtliridin ikkiylenni mundaq dep aldin ewetti:

– Yērusalēmgha kiringlar, u yerde kozida su toshuwatqan bir er kishini uchritisiler. Uning keynidin mēngip, <sup>14</sup> u adem kirgen öyning igisige: «Ustazimiz: ‘shagirtlirim bilen Ötüp Kētish hēytining tamiqini yeydighan mēhmanliq öy qeyerde?’ dep sorawatidu» denglar. <sup>15</sup> U silerni üstünki qewettiki retlik jabdup qoyulghan bir ēghiz chong öyge bashlap chiqidu. Mana shu öyde hēytning tamiqini teyyar qilinglar.

<sup>16</sup> Shagirtlar yolgha chiqip sheherge kirdi. Hemme ishlar hezriti Eysaning ēytqinidek bolup chiqti. Ular shu yerde tamaqni teyyarlashqa kirishti.

<sup>17</sup> Kechqurun, hezriti Eysa on ikki shagirti bilen kēlip, <sup>18</sup> dastixanda

---

⑦ Pētir Nan hēyti yette kün bolup, birinchi küni Ötüp Kētish hēyti dep atilidu. Bu küni, Yehudiylar öyliride qoy soyup, pētir nan bilen yeydu.

olturup ta'am üstide:

– Bilip qoyunglarki, men bilen bille ghizaliniwatqan silerning aranglardiki bireylen manga satqunluq qilidu, – dëdi.

<sup>19</sup> Bu söz ularni qayghugha saldi. Ular bir-birlep:

– Men emestimen? – dep soridi.

<sup>20</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Manga satqunluq qilghuchi qolidiki nanni men bilen bille texsige tögürgen on ikki shagirtning ichidiki biridur. <sup>21</sup> İnsan'oghli muqeddes yazmilarda yëzilghinidek alemdin ötidu. Lëkin, uninggha satqunluq qilidighan kishining haligha way! U adem tughulmighan bolsichu kashki! – dëdi.

<sup>22</sup> Ular tamaq yëyishiwatqanda, hezriti Eysa bir nanni qoligha ëlip shükür ëytqandin këyin, uni oshtup turup, shagirtlirigha berdi we:

– Ëlinglar, bu mëning tënim, – dëdi.

<sup>23</sup> Andin, u qoligha bir jam ëlip Xudagha shükür ëytqandin këyin, uni shagirtlirigha sundi. Hemmeylen uningdin ichishti.

<sup>24</sup> – Bu, mëning nurghun ademler üçün tökülüp, Xudaning ehdisini tüzidighan qënimdur. <sup>25</sup> Bilip qoyunglarki, Xudaning padishahliqida yëngiche sharabtin ichmigüche, bundaq sharabni hergiz ichmeymen, – dëdi hezriti Eysa.

<sup>26</sup> Ular medhiye naxshisini ëytqandin këyin talagha chiqip, Zeytun tēghigha qarap këtishti.

### **Hezriti Eysaning Pëtrusning tanidighanliqini ëytishi**

<sup>27</sup> Bu chaghda, hezriti Eysa shagirtlirigha:

– Hemminglar mëni tashlap këtishiler, chünki muqeddes yazmilarda Xuda:

«Qoychini urup öltürimen,  
qoyliri patiparaq bolup këtidu» dëgen.

<sup>28</sup> Lëkin, men tirilgëdin këyin, Jeliliyige silerdin burun barimen, – dëdi.

<sup>29</sup> Pëtrus uninggha:

– Hemmeylen sizni tashlap ketsimu, men hergiz tashlap ketmeymen, – dëdi.

<sup>30</sup> – Bilip qoyghinki, bugün këche xoraz ikki qëtim chillashtin burun,

sen mendin üç qetim tanisen, – dedi hezriti Eysa.

<sup>31</sup> Lëkin, Pëtrus tëximu qet'iy teleppuz bilen:

– Siz bilen bille ölüshke toghra kelsimu, sizdin tanmaymen, – dedi.

Qalghan shagirtlarmu shundaq dëyishti.

### **Gëtsimane baghchisidiki du'a-tilawet**

<sup>32</sup> Këyin, ular Gëtsimane dëgen bir yerge keldi. Hezriti Eysa shagirtlirigha:

– Men du'a-tilawet qilip kelgüche, mushu jayda olturup turunglar, – dedi.

<sup>33</sup> U Pëtrus, Yaqup we Yuhannani birge ëlip mangdi. Bu waqitta, uni qayghu bësip, köngli qattiq bi'aram bolushqa bashlidi. U:

<sup>34</sup> – Jënim chiqip këtidighandek ghem-qayghugha patti. Siler bu yerde qëlip, hoshyar turunglar, – dedi <sup>35</sup> we sel nëriraq bërip, yerge bash qoyup, mumkin bolsa u künning öz bëshigha kelmeslikige du'a qilip:

<sup>36</sup> – I söyümlük Ata, hemmige qadirsən, bu azab qedihini mendin yiraqlashturghaysen. Lëkin, bu ish mëning emes, belki sëning iradeng boyiche bolsun, – dedi.

<sup>37</sup> U üç shagirtining yënigha qaytip këlip, ularning mügdep qalghanliqini körüp, Pëtrusqa:

– Ey Simun, uxlawatamsen?! Birer sa'etmu hoshyar turalmidingmu?!

<sup>38</sup> Èziqturulushtin saqlinish üçhün, segek turup du'a qilinglar. Köngül xalaydu, lëkin ten ajizdur, – dedi.

<sup>39</sup> Andin, u yene bërip, burunqi sözlirini tekrarlap du'a qildi. <sup>40</sup> U shagirtlirining yënigha qaytip kelginide, ularning yene mügdep qalghanliqini kördi. Chünki, ular közlirini achalmay qalghanidi. Ular hezriti Eysagha nëme dëyishini bilmey qaldi.

<sup>41</sup> Hezriti Eysa üçinchi qetim ularning yënigha qaytip:

– Siler tëxiche dem ëlip uxlawatamsiler? Boldi bes emdi!

Insan'oghlining gunahkarlarning qoligha tapshurulidighan waqit-sa'iti yëtip keldi. <sup>42</sup> Qopunglar, këtëyli, mana manga satqunluq qilidighan kishi keptu, – dedi.

### **Hezriti Eysaning tutqun qilinishi**

<sup>43</sup> Hezriti Eysaning sözi ayaghlashmastinla, on ikki shagirtining biri bolghan Yehuda keldi. Uning yënida aliy rohaniylar, Tewrat ustazliri we aqsqaqallar teripidin ewetilgen, qilich-toqmaqlar bilen qorallangan zor

### Markus bayan qilghan xush xewer

bir top adem bar idi. <sup>44</sup> Hezriti Eysagha satqunluq qilghan Yehuda ulargha alliburun: «Men kimni söysem, Eysa shu. Siler uni tutup, qattiq muhapizet astida ëlip mënginglar» dëgen we söyüş arqiliq belge bermekchi bolghanidi. <sup>45</sup> U udul hezriti Eysaning aldigha bërip:

– Ustaz, – dep uni söydi. <sup>46</sup> Shu chaghda, u bashlap kelgenler hezriti Eysagha qol sëlöp, uni tutqun qildi. <sup>47</sup> Hezriti Eysaning yënidikilerdin biri qilichini sughurup, bash rohaniyning chakirigha urdi. Qilich chakarning quliqigha tëgip, uni shilip chüshürüwetti.

<sup>48</sup> Hezriti Eysa:

– Siler qilich-toqmaqlarni kötürüp mëni tutqili kepsiler, mëni qaraqchi körüwatamsiler? <sup>49</sup> Her küni merkiziy ibadexana hoylilirida siler bilen bille bolup telim bërettim. U chaghda tutmidinglar. Bu ishlarning yüz bërishi muqeddes yazmilarda aldın ëytilghanlarning emelge ashurulushi boldi, – dëdi.

<sup>50</sup> Bu chaghda, shagirtlarning hemmisi uni tashlap qëchip këtishti.

<sup>51</sup> Hezriti Eysaning keynidin peqet uchtisigha kendir rext yëpinchaqliwalghan bir yash egiship mangghanidi. Ular unimu tutuwaldi. <sup>52</sup> Lëkin, u rextning ichidin sughurulup chiqip, yalingach pëti qëchip ketti.

### Aliy mehkimide sotlinish

<sup>53</sup> Ular hezriti Eysani bash rohaniyning aldigha ëlip bërishiti. Pütün aliy rohaniylar, aqsaqallar we Tewrat ustazlirimu u yerge yighildi. <sup>54</sup> Pëtrus hezriti Eysagha taki bash rohaniyning hoylisighiche yiraqtin egiship bërip, hoylida qarawullar bilen bille issinip olturdi. <sup>55</sup> Aliy rohaniylar we pütün aliy këngeshme ezaliri hezriti Eysani ölüm jazasigha mehkum qilish üçün ispat izdidi, emma tapalmidi. <sup>56</sup> Birmunche yalghan guwahchilar otturigha chiqqan bolsimu, ispatliri bir-birige maslashmaytti.

<sup>57</sup> Ularning beziliri ornidin turup, yalghan guwahliq bërip:

<sup>58</sup> – Biz uning: «Insan qoli bilen yasalgan bu ibadexanini buzup tashlap, insan qoli bilen yasalmighan bashqa bir ibadexanini üç kün ichide yasap chiqimen» dëgenlikini angliduq, – dëdi. <sup>59</sup> Lëkin, bu heqtiki guwahliqlarmu bir-birige maslashmidi.

<sup>60</sup> Andin, bash rohaniy ornidin turup, jama'etning aldida hezriti Eysagha:

– Qëni, jawab bermemsen? Bularning sëning üstüngdin bergen

guwahliqlirigha nēme deysen? – dēdi. <sup>61</sup> Lēkin, hezriti Eysa shūk turup, hēchqandaq jawab bermidi. Bash rohaniy yene uningdin:

– Medhiyilinishke layiq bolghan Xudaning Oghli Qutquzghuchi – Mesih senmu? – dep soridi.

<sup>62</sup> – He'e, men, – dēdi hezriti Eysa, – siler Insan'oghlining qadir Xudaning ong yēnida olturidighanliqini we köktiki bulutlar ichide kēlidighanliqini kōrisiler.

<sup>63</sup> Bu sözni anglighan bash rohaniy kiyimlirini yirtip<sup>®</sup> tashlap:

– Emdi bashqa hēchqandaq guwahchining hajiti qalmidi. <sup>64</sup> Siler uning kupurluqlirini anglidinglar. Emdi buninggha nēme deysiler? – dēdi.

Ular birdek uninggha ölüm jazasi tēgishlik dep hōküm qilishti.

<sup>65</sup> Beziliri uninggha tükürüşke bashlidi. Ular yene uning közlirini baghlap, musht ētip: «Peyghember bolsang, ēytip baqqina, sēni kim urdi?» dēyishti. Qarawullarmu uni arisigha ēliwēlip kachatlidi.

### **Pētrusning hezriti Eysadin tēnishi**

<sup>66</sup> Pētrus töwendiki hoylida turatti. Bash rohaniyning dēdekliridin biri kēlip, <sup>67</sup> issinip olturghan Pētrusni kōrüp, uninggha tikilip qarap:

– Senmu Nasirelik Eysa bilen bir idingghu, – dēdi.

<sup>68</sup> Pētrus buni inkar qilip:

– Sēning nēme dewatqanliqingni bilmidim hem chūshenmidim, – dēdi-de, tashqirigha, derwazining aldigha chiqip turdi. Shu esnada, xoraz chillidi.

<sup>69</sup> Uning tashqirida turghanliqini kōrgen hēliqi dēdek u yerde turghanlarga yene:

– Bu uning adimighu, dēdi. <sup>70</sup> Pētrus yene inkar qildi.

Bir'azdin kēyin, u yerde turghanlar Pētrusqa yene:

– Shūbhisizki, sen uning shagirtlirining biri. Teleppuzungdin sēningmu Jeliliyilik ikenliking chiqip turmamdu?! – dēyishti.

<sup>71</sup> Pētrus qesem qilip:

– Siler dewatqan ademni tonumaymen. Bolmisa, mēni Xuda ursun! – dēdi.

<sup>72</sup> Del shu chaghda, xoraz ikkinchi qētim chillidi. Pētrus hezriti

---

<sup>®</sup> Bash rohaniy hezriti Eysani «kupurluq qildi» dep qarap, özining buninggha bolghan chōchūshi we ghezipini ipadilesh üçün, kiyimlirini yirtqan. Hezriti Eysaning: «Mesih men bolimen» dēyishi uning Xudagha xas hoquq we shōhret mendidur, dēgenlikidur.

Eysaning özi: «Xoraz ikki qetim chillashtin burun, sen mendin uch qetim tanisen» dëgen sözini ësiğe ëlip, köngli buzulup yighlap ketti.

## 15-bab

### Hezriti Eysaning Pilatusning aldida sotlinishi

<sup>1</sup> Etisi tang seherde, aliy rohaniylar, aqsaqallar, Tewrat ustazliri we aliy këngeshmining pütün ezaliri meslihetlishiwalghandin këyin, hezriti Eysani baghlap, waliy Pilatusqa tapshurup berdi.

<sup>2</sup> Pilatus uningdin:

– Sen Yehudiylarning padishahimu? – dep soridi.

– Eytqiningizdek, – dep jawab berdi hezriti Eysa.

<sup>3</sup> Aliy rohaniylar uning üstidin birmunche erz-shikayetlerni qilishti.

<sup>4</sup> Pilatus uningdin yene:

– Qara, ular üstüngdin shunchiwala shikayet qiliwatidu. Sen hëchqaysisigha jawab bermemsen? – dep soridi.

<sup>5</sup> Lëkin, hezriti Eysa yenila zuwan sürmidi. Pilatus buninggha heyran qaldi.

### Hezriti Eysaning ölüm jazasigha höküm qilinishi

<sup>6</sup> Her qetimliq Ötüp Këtish hëytida, waliy xelq iltimas qilghan bir mehbusrni qoyup bëretti. <sup>7</sup> Eyni waqitta, zindanda topilangda adem öltürgen topilangchilar bilen bille tutulghan Barabbas isimlik bir kishi bar idi. <sup>8</sup> Xelq waliy Pilatusning aldigha këlip, uningdin bir mehbusrni burunqigha oxshash qoyup bërishni telep qildi.

<sup>9</sup> Pilatus ulargha:

– Silerge Yehudiylarning padishahini qoyup bërishimni xalamsiler? – dëdi. <sup>10</sup> Pilatus aliy rohaniylarning hezriti Eysagha hesetxorluq qilip, uni öziğe tapshurup bergenlikini biletti. <sup>11</sup> Biraq, aliy rohaniylar xelqçe: «Hezriti Eysaning ornigha, Barabbasni qoyup bërishni telep qilinglar» dep, ularni küshkürtti.

<sup>12</sup> Pilatus ulardin yene:

– Undaq bolsa, siler Yehudiylarning padishahi, dep atighan ademni qandaq bir terep qilay? – dep soridi.

<sup>13</sup> – Uni krëstke mixliting! – dep chuqan sëlishti ular.

<sup>14</sup> – Nëmishqa? U nëme jinayet ötküzüptu? – dëdi Pilatus ulargha.

Biraq, ular tēximu qattiq warqiriship:

– Uni krēstke mixliting! – dep turuwēlishti. <sup>15</sup> Xalayıqni xursen qilmaqchi bolghan Pilatus Barabbasni ulargha chiqirip berdi. Hezriti Eysani bolsa qamchilatqandin kēyin, krēstke mixlash üchün leshkerlirige tapshurdi.

### **Leshkerlarning hezriti Eysani mesxire qilishi**

<sup>16</sup> Leshkerler hezriti Eysani waliy ordisidiki bir seynagha ēlip kirdi. Andin, pütün leshkerler topini bu yerge yighdi. <sup>17</sup> Ular uninggha shahane sösün renglik ton, bēshigha tiken shaxliridin örüp yasalghan taj kiydürdi.

<sup>18</sup> We uninggha: «Yashisun Yehudiylarning padishahi!» dep warqirashti.

<sup>19</sup> Andin, bēshigha qomush bilen qayta-qayta urup, uninggha qarap tükürüshti we uning aldida tiz püküp, sejde qilishti.

<sup>20</sup> Uni mana shundaq mazaq qilghandin kēyin, sösün tonni saldurup, uchisigha öz kiyimlirini kiydürdi we krēstke mixlash üchün ēlip mēngishti.

<sup>21</sup> Simun isimlik bir kishi yēzidin kēlip, u yerdin ötüp kētiwatatti. Iskender bilen Rufusning atisi bolghan bu adem Kirini shehiridin idi. Leshkerler hezriti Eysa yüdüp mangghan krēstni bu ademge mejburiy kōtürgüzdi. <sup>22</sup> Ular hezriti Eysani Golgota, yeni «Bash Söngek» dēgen yerge ēlip bardı. <sup>23</sup> Uninggha murmekki arilashturulghan sharab<sup>⑨</sup> berdi, lēkin hezriti Eysa uni ichmidi. <sup>24</sup> Ular hezriti Eysani krēstke mixlap asti we herqaysisi özige chiqqanni ēlish üchün chek tashliship, kiyimlirini bölüşüwaldi. <sup>25</sup> Hezriti Eysa krēstke mixlanghan waqit etigen sa'et toqquzlar idi. <sup>26</sup> Gunah taxtisigha «Yehudiylarning padishahi» dep yēzilghanidi. <sup>27</sup> Hezriti Eysadin bashqa ikki qaraqchimu krēstke mixlanghan bolup, biri uning ong yēnidiki, yene biri sol yēnidiki krēstte idi. { <sup>28</sup> Shundaq qilip, muqeddes yazmilardiki: «U jinayetchiler bilen bir qatargha qoyulidu» dēgen söz ispatlandi. } <sup>29</sup> U yerdin ötkenler bashlirini chayqiship, hezriti Eysani haqaretlep:

– Qēni, sen ibadetxanini buzup tashlap, üch künde qaytidin yasap chiqidighan adem idingghu? <sup>30</sup> Emdi krēsttin chüşhüp, özüngni qutquzghina! – dēyishti.

<sup>31</sup> Aliy rohaniylar we Tewrat ustazlirimu uni shundaq mesxire qilip,

---

<sup>⑨</sup> Murmekki arilashturulghan sharabning aghriqni peseytish roli toghrisida qedimki kitablarda xatiriler bar.

öz'ara:

– Bashqilarni qutquzuptiken, özini qutquzalmidi. <sup>32</sup> Isra'illarning padishahi Qutquzghuchi – Mesih emdi krësttin chüshüp baqsunchu, biz shuni körüp uninggha ëtiqad qilayli, – dëysishti. Hezriti Eysa bilen bille krëstke mixlanganlarmu uni haqaretleshti.

### Hezriti Eysaning ölümü

<sup>33</sup> Chüsh waqti sa'et on ikkide, pütün zëminni qarangghuluq qaplap, sa'et üchkiche dawam qildi. <sup>34</sup> Sa'et üchte, hezriti Eysa yuqiri awaz bilen: «Ëloy, ëloy, lema shewaqtani!» yeni «Xudayim, Xudayim, mëni nëmishqa tashliwetting!» dep warqiridi.

<sup>35</sup> U yerde turghanlarning beziliri buni xata anglap:

– Qaranglar, bu adem Ilyas peyghemberge muraji'et qiliwatidu – dëysishti. <sup>36</sup> Ularning ichidin bireylen yügürüp bërip, bir parche bulutni ekëlip erzan üzüm sharabigha chilap, uni qomushning uchigha baghlap hezriti Eysagha ichküzmekchi boldi we:

– Toxtap turunglar! Qarap baqayli, Ilyas peyghember këlip uni chüshürüwalamdikin? – dëdi.

<sup>37</sup> Hezriti Eysa qattiq warqiridi-de, tiniqi toxtap, jan üzdi.

<sup>38</sup> Shu waqitta, merkiziý ibadetxanidiki perde yuqiridin töwenge ikki parche bolup yirtildi. <sup>①</sup> <sup>39</sup> Hezriti Eysaning udulida turghan yüz bëshi uning qandaq jan üzginini körüp:

– Bu adem heqiqeten Xudaning Oghli iken! – dëdi.

<sup>40</sup> U yerde yene weqeni yiraqtin körüp turghan bezi ayallarmu bar idi. Ularning arisida Mejdellik Meryem, kichik Yaqup bilen Yosining anisi Meryem we Salomilar bar idi. <sup>41</sup> Hezriti Eysa Jeliliyide turghan waqitta, bu ayallar uninggha egiship, uning xizmitide bolghanidi. Uning bilen Yërusalëmggha bille kelgen yene birmunche ayallarmu ehwalni közitip turatti.

### Hezriti Eysaning depne qilinishi

<sup>42-43</sup> U harpa küni, yeni dem ëlish küningin aldinqi küni idi. Kech kirip qalghanda, Yehudiylarning aliy këngeshmisining hörmetke sazawer

---

① Bu perde ibadetxanidiki eng muqeddes jayni muqeddes jaydin ayrip turidighan perde bolup, uning yirtilishi insanlarning Xudaning aldigha baridighan yolining hezriti Eysa teripidin ëchilghanliqini bildüridu.



ezasi, Xudaning padishahliqini intizarliq bilen kütüwatqan Aramatiyalıq Yüsüp yüreklik halda waliy Pilatusning aldigha chiqip, uningdin hezriti Eysaning jesitini bërishni telep qildi.<sup>②</sup><sup>44</sup> Pilatus hezriti Eysaning allıqachan ölgenlikini anglap heyran boldi. U yüz bëshini chaqirip, uningdin hezriti Eysaning ölginige qanchilik waqıt bolghanlıqını soridi.<sup>45</sup> U yüz bëshidin ehwalni uqqandin këyin, Yüsüpke jesetni ëlip kêtishke ruxset qildi.<sup>46</sup> Yüsüp kendir rext sėtiwëlip, jesetni krësttin chüşhürüp këpenlidi we qiyada oyulghan bir qebrige depne qilip, aghzigha yoghan bir qoram tashni domilitip qoydi.<sup>47</sup> Mejdellik Meryem bilen Yosining anisi Meryem hezriti Eysaning qoyulghan yërini körüwaldi.

## 16-bab

### Hezriti Eysaning tirilishi

<sup>1</sup> Dem ëlish küni ötkendin këyin, Mejdellik Meryem, Yaqupning anisi Meryem we Salomilar bërıp hezriti Eysaning jesitige sürüş üçün xush puralıq buyumlarnı sėtiwaldi.<sup>2</sup> Heptining birinchi küni<sup>③</sup> ular tang seherde ornidin turup, kün chiqish bilen teng qebrige bërishdi.<sup>3</sup> Ular öz'ara: «Qebrining aghzidiki tashni kim domilitiship bërer?» dëyishti.<sup>4</sup> U tash nahayiti chong idi. Biraq, ular bashlrini kôtürüp qarighinida, tashning bir yangha domilitiwëtilgenlikini kördi.<sup>5</sup> Ular qebrige kirip ong terepte aq ton kiygen yash bir ademning olturghanlıqını körgende, alaqqade bolushti.

<sup>6</sup> U perishte ulargha:

– Alaqqade bolmanglar, siler krëstke mixlanghan Nasirelik hezriti Eysani izdewatisiler. U tirildi, bu yerde emes. Mana, u burun qoyulghan jay.<sup>7</sup> Siler bërıp uning shagirtlirigha, bolupmu Pëtrusqa: «Hezriti Eysa Jeliliyige silerdin awwal baridiken, silerge ëytqinidek, uni shu yerde köridikensiler» denglar, – dëdi.

<sup>8</sup> Ularnı titrek basti hem alaqqade bolushup qebridin chiqip qachti. Qorqup ketkechke, bu ishni hëchkimge ëytmidi.

### Hezriti Eysaning Mejdellik Meryemge körünüşı

<sup>②</sup> Qa'ide boyiche, öltürülgenlerning jesiti dem ëlish künide krëstte qalsa bolmaytti.

<sup>③</sup> Shenbe küni Yehudiylarning dem ëlish küni bolup, yekshenbe «heptining birinchi küni» idi.

<sup>9</sup> Hezriti Eysa heptining birinchi küni tang seherde tirilgendin këyin, awwal Mejdellik Meryemge köründi. U bu ayalning tēnidin yette jinni heydiwetkenidi. <sup>10</sup> Meryem bërip burun hezriti Eysa bilen bille bolghan, hazir matem tutup köz yēshi qilishiwatqan shagirtlarga xewer qildi. <sup>11</sup> Ular hezriti Eysaning tirilgenliki we Meryemning uni kōrgenlikini anglighanda, ishenmidi.

### **Hezriti Eysaning ikki shagirtigha kōrünüshi**

<sup>12</sup> Bu weqedin këyin, hezriti Eysa yēzigha këtiwatqan ikki shagirtigha bashqa bir qiyapette kōründi. <sup>13</sup> Shuning bilen, shagirtlar keynige qaytip, bashqilarga bu ishni xewer qildi, lēkin ular buninghimu ishenmidi.

### **Hezriti Eysaning on bir shagirtigha kōrünüshi**

<sup>14</sup> Uningdin këyin, hezriti Eysa bir dastixanda olturup ghizaliniwatqan on bir shagirtigha kōrünüp, ularning ētiqadsizliqi we tersaliqini eyblidi. Chünki, ular hezriti Eysani tirilgendin këyin kōrgenlerning sözige ishenmigenidi.

<sup>15</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq dēdi:

– Dunyaning herqaysi jaylirigha bërip, pütün insanlarga xush xewerni jakarlanglar. <sup>16</sup> Ėtiqad qilip, chömüldürüşni qobul qilghanlar qutquzulidu. Ėtiqad qilmighanlar bolsa dozaxqa mehkum qilinidu.

<sup>17</sup> Ėtiqad qilghanlarga mundaq möjizilerni kōrsitish Qabiliyiti hemrah bolidu: ular mēning namim bilen jinlarni heydiwēteleydu, namelum tillarda sözlisheleydu, <sup>18</sup> yılanlarni qollirida tutsimu, hēchnēme bolmaydu, zeherlik nersini ichsimu, hēchqandaq tesir qilmaydu. Bimarlarga qollarini tegküzüp qoysa, kēselliri saqiyp kētidu.

### **Hezriti Eysaning asmangha kōtürülüshi**

<sup>19</sup> Rebbimiz Eysa ulargha bu sözlerni qilghandin këyin, asmangha kōtürüldi we Xudaning ong yēnida olturdi. <sup>20</sup> Shagirtlar terep-terepke bërip xush xewerni jakarlap yürdi. Rebbimiz ular bilen bille bolup, öz sözini ular kōrsetken möjiziler bilen ispatlidi.④

---

④ 9-ayettin taki 20-ayetkiche bolghan ayetlerni bezi Grēkche nusxilardin tapqili bolmaydu.



# Luqa bayan qilghan xush xewer

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Bu kitabning mu'ellipi Yehudiy millitidin bolmighan doxtur Luqadur. U öz kitabini hezriti Eysaning hayatining guwahchiliri bolghan kishilerning öz közi bilen körgenlirini asas qilip yëzip chiqqan.*

*Luqa bu kitabta hezriti Eysaning Isra'illargha wede qilinghan qutquzghuchi bolupla qalmay, belki pütkül insanlarning qutquzghuchisi ikenlikini süretlep bërip, uning tughulushidin taki asmangha kötürülüshigiche bolghan weqelerni tepsiliy bayan qilghan.*

*Bu kitabta Xudaning insanlarni qutquzush pilanining Yehudiylar we Yehudiy emeslerni öz ichige alidighanliqi, xush xewer ëlip këlidighan bext, du'a qilishning muhimliqi, hezriti Eysaning her xil hajetmenlerge, bolupmu shu waqitlarda töwen orunda turidighan ayallar, namratlar we «gunahkarlar»gha köngül bölgenliki we Muqeddes Rohning ewetilishi nuqtiliq tekittengen.*

### **Tëzis:**

1. *Hezriti Eysaning dunyagha këlishi we baliliq chaghliri (1-, 2-bablar)*
2. *Hezriti Eysaning chö müldürülüshi we sinilishi (3-babtin 4-bab 13-ayetkiche)*
3. *Hezriti Eysaning Jeliliydiki xizmiti (4-bab 14-ayettin 9-bab 50-ayetkiche)*
4. *Hezriti Eysaning Yërusalëmgħa sepiri (9-bab 51-ayettin 19-bab 27-ayetkiche)*
5. *Hezriti Eysaning Yërusalëmdiki xizmiti (19-bab 28-ayettin 21-bab 4-ayetkiche)*
6. *Hezriti Eysaning kelgüsidiki ishlarni aldin ëytishi (21-bab 5-ayettin 38-ayetkiche)*
7. *Hezriti Eysaning öltürülüshi we tirilishi (22-babtin 24-babqiche)*



## **Luqa bayan qilghan xush xewer**

### **Muqeddime**

<sup>1</sup> Hörmətlik Të'ofilos janabliri, sizge melumki, nurghun kishiler hezriti Eysaning arimizda qilghan ishlerini xatirileshe kirishkenidi. <sup>2</sup> Ular xatirileshte, bu ishlarni bashtin-axir öz közi bilen körüp, xush xewer tarqatqanlarning bayanlirini asas qilghan. <sup>3</sup> Men bularning hemmisini bashtin tepsiliy tekshürüp ëniqlap chiqqanliqim üçün, bularni tertipi boyiche yëzip, sizge melum qilishni layiq taptim. <sup>4</sup> Buningdin meqset, sizge hezriti Eysa heqqide anglihan telimlarning ishenchliklikini bildürüshtur.

### **Yehya peyghemberning dunyagha këlishidin bësharet**

<sup>5</sup> Hirod padishah Yehudiylar rayonlirida hökümrانliqini yürgüzüwatqan chaghlarda, Zikiriya isimlik bir rohaniy ötkenidi. U ilgiriki rohaniy Abiya topigha tewe bolup, öz nöwiti kelgende Yërusalëmdiki merkiziyy ibadetxanida<sup>⑤</sup> ishleytti. Uning ayali Èlizabëtmu tunji bash rohaniy Harunning ewladliridin idi. <sup>6</sup> Ular ikkilisi

---

⑤ Merkiziyy ibadetxana – Eyni chaghdä, Yehudiylarning nurghun ibadetxaniliri bolup, bu Yehudiylarning eng köp yighilip ibadet qilidighan jayi idi. Xudaning emri boyiche, peqet Yërusalëmdiki merkiziyy ibadetxanidila qurbanliq qilish toghra bolatti.

Xudaning neziride durus kishilerdin bolup, Xudaning pütün emr-permanlirigha qattiq emel qilatti. <sup>7</sup> Emma, ular perzent körmigenidi. Chünki, Ëlizabët tughmas idi, uning üstige ikkilisi yashinip qalghanidi.

<sup>8</sup> Bir küni, Zikiriya we uning qismidiki rohaniylar merkizi ibadetxanida nöwiti boyiche rohaniyliq wezipisini ada qiliwatatti. <sup>9</sup> Ular her küni aditi boyiche ibadetxanining muqeddes jayigha kirip, Xudaning huzurida isriq sêlishqa bir rohaniy tallash üçün chek tashlaytti. U küni, chek Zikiriyağa chiqti. <sup>10</sup> U muqeddes jayğa kirip isriq sêliwatqanda, ibadetke kelgen jama'et tashqirida du'a qilishiwatatti. <sup>11</sup> Tuyuqsiz isriqdanning ong teripide Zikiriyağa Xuda ewetken bir perishte köründi. <sup>12</sup> Zikiriya qorqqinidin hoduqup ketti, <sup>13</sup> biraq perishte uninggha:

– Ey Zikiriya, qorqmighin! Xuda du'ayingni qobul qildi. Ayaling Ëlizabët sanga bir oghul tughup bëridu, uning ismini Yehya qoyghin.

<sup>14</sup> U sanga xushal-xuramliq ëlip këlidu, uning dunyagha këlishi bilen nurghun kishiler xursen bolushidu. <sup>15</sup> U Xudaning neziride ulugh bolidu, haraq-sharab ichmeydu. U anisining qorsiqidiki waqtidin tartipla Xudaning Muqeddes Rohigha chömgen bolidu. <sup>16</sup> U nurghun Isra'illarni Rebbimiz Xudaning yoligha qayturidu. <sup>17</sup> U Xuda teripidin xuddi Ilyas peyghemberge ata qilinghandek Roh we küch-qudretke tolghan halda, özidin këyin këlidighan qutquzghuchidin awwal ewetilip, ata bilen balilarning munasiwitini yëngiwashtin inaqlashturup, Xudagha boysunmaydighanlarni adillarning aqilane yollirigha qayturup, xelqni Rebbining xizmitini qilishqa teyyar qilidu, – dëdi.

<sup>18</sup> – Men qërip qalдим, ayalimning yëshimu bir yerge bërip qalghan tursa, bundaq bolushi mumkinmu? Men uni nëmidin bileleymen? – dep soridi Zikiriya perishtidin.

<sup>19</sup> Perishte:

– Men Xudaning huzuridiki Jebra'il bolimen. Mëni Xuda sanga bu xush xewerni yetküzüşke ewetti. <sup>20</sup> Waqit-sa'iti kelgende, sözlirim choqum emelge ashurulidu. Biraq, buninggha ishenmigenliking üçün tiling tutulidu. Bala tughulmighuche, zuwangha kelmeysen, – depla közdin ghayib boldi.

<sup>21</sup> Bu chaghda, Zikiriyani kütüp turghanlar uning muqeddes jayda nëme üçün bunchiwala këchikkenlikini chüshenmey heyran bolushti.

<sup>22</sup> Köpchilik uning muqeddes jaydin chiqip, gep qilalmay, qolliri arqiliq isharet qilip meqsitini bildürgenlikidin, uning muqeddes jayda birer ghayibane alametni körgenlikini chüshendi.

<sup>23</sup> Zikiriya ibadetxanidiki nöwetchilik mudditi toshushi bilenla öyige qaytti. <sup>24</sup> Derweqe, uzun ötmey uning ayali Ėlizabēt hamilidar bolup, besh ayghiche tala-tüzge chiqmidi. <sup>25</sup> U: «Emdi Rebbim manga yaxshiliq qilip, mēni xalayıq aldida nomustin qutquzdi» dēdi.

### **Hezriti Eysaning dunyagha kēlishidin bēsharef**

<sup>26-27</sup> Ėlizabēt hamilidar bolup alte ay bolghanda, Xuda perishte Jebra'ilni Jeliliye ölkisidiki Nasire dēgen sheherge, Meryem isimlik bir qizning qēshigha ewetti. Meryem bilen Dawut padishahning ewladidin bolghan Yūsüpnıng chēyi ichküzülgēnidi.

<sup>28</sup> Jebra'il Meryemning aldigha bērip:

– Salam sanga, ey Xudaning shepqitige muyesser bolghan qiz. Rebbim sanga yardur! – dēdi.

<sup>29</sup> Buningdin bek temtirep ketken Meryem bu sözlerning menisi nēmidu, dep oylidi. <sup>30</sup> Jebra'il uninggha:

– Ey Meryem, qorqmighin. Sen Xudaning shepqitige ērishting.

<sup>31</sup> Hamilidar bolup bir oghul tughisen, ismini Eysa [menisi «Perwerdigar qutquzidu»] qoyghin. <sup>32</sup> U ulugh bolidu, ulugh Xuda uni Oghlum, dep ataydu. Perwerdigar Xuda uni ejdadi padishah Dawutning textige olturghuzidu. <sup>33</sup> U Yaqupnıng jemeti bolghan Isra'illarning menggü padishahi bolidu, uning padishahliqi cheksizdur, – dēdi.

<sup>34</sup> – Men tēxi qiz tursam, bu qandaqmu mumkin bolsun? – dep soridi Meryem perishtidin.

<sup>35</sup> – Xudaning Muqeddes Rohi sēning wujudunggha chūshidu. Ulugh Xudaning küch-quдрiti sanga saye bolup yēqinlishidu. Shunga, sendin tughulidighan muqeddes perzent Xudaning Oghli<sup>⑥</sup> dep atilidu.

<sup>36</sup> Tughqining Ėlizabētqa qara! kishiler uni tughmas deytıti. U hazır shunche yashinip qalghan bolsimu, uning oghulgha qorsaq kötürginige alte ay bolup qaldi. <sup>37</sup> Chünki, Xuda qilalmaydighan hēchqandaq ish yoq, – dēdi jebra'il.

<sup>38</sup> – Men Xudaning xizmitige teyyarmen, dēginingizdek bolsun, – dēdi Meryem. Shuning bilen, Jebra'il uning yēnidin ketti.

### **Meryemning Ėlizabētni yoqlishi**

<sup>39</sup> Uzun ötmey, Meryem aldirash yolgha chiqip, Yehudiye ölkisining

---

⑥ Xudaning Oghli – Bu nam hergizmu Xuda bilen hezriti Eysa otturisiidiki jismani yehettiki ata-baliliq munasiwetni emes, belki rohiy yehettiki munasiwetni bildüridu.

Luqa bayan qilgan xush xewer

taghliq rayonidiki bir sheherge bardi. <sup>40</sup> U yerde Zikiriyaning öyige kirip, Ëlizabëtqa salam berdi. <sup>41-42</sup> Ëlizabët Meryemning salimini anglighanda, qorsiqidiki bowaq sekrep ketti. Ëlizabët Muqeddes Rohqa chömüp, yuqiri awaz bilen mundaq dëdi:

– Ayallar ichide eng bextlik ayalsen, qorsiqingdiki bowaqmu bextliktur. <sup>43</sup> Rebbimning anisi bolush süpiting bilen mëni yoqlap këlisingge munasip emesmen. <sup>44</sup> Saliming quliqimga kirgende, qorsiqimdiki bowaq söyünüp sekrep ketti. <sup>45</sup> Sen, «Xuda manga bergen wedisini jezmen emelge ashuridu» dep ishengechke, neqeder bextliksen!

### **Meryemning Xudagha oqughan medhiyisi**

<sup>46</sup> Meryemmu xush bolup mundaq dëdi:

«Qelbimdin ulughlaymen Rebbimni,

<sup>47</sup> qutquzghuchim Xuda qildi xursen dilimni,

<sup>48</sup> yad etti u mendek erzimes bir qulini.

Ewladtin ewladqiche bextlik, dep atilarmen shundin bëri,

<sup>49</sup> chünki, qadir Xuda men üçün yaratti ulugh ishlarni.

Muqeddestur uning nami,

<sup>50</sup> mëhir-shepqet qilar u ixlasmengerge

ewladtin ewladqiche.

<sup>51</sup> Küchlük qolini sozup, tarmar qildi

hiyle-mikirlik tekebburlarni.

<sup>52</sup> Textidin chüshürdi u küchlük hökümdarlarni,

kötürdi erzimeslerning qeddini.

<sup>53</sup> Sorighanlirini berdi ëhtiyajliqlargha,

quruq qol qayturdi Xudagha ëhtiyajsiz biz, dep qarighan baylarni.

<sup>54</sup> Qilghan wedisini ëside tutup, biz Isra'illargha rehim qildi.

<sup>55</sup> Chünki, u ejdadimiz Ibrahim hem uning ewladlirigha

‘ewladinggha menggü mëhir-shepqet körsitimen’ dep wede qilghanidi.»

<sup>56</sup> Meryem Ëlizabëtning yënida üç aydek turup, öz öyige qaytti.

### **Yehya peyghemberning dunyagha këlishi**

<sup>57</sup> Ëlizabëtning ay-küni toshup, bir oghul tughdi. <sup>58</sup> Xudaning uninggha shunche katta mëhir-shepqet körsetkenlikini anglighan qolum-qoshniliri



we uruq-tughqanliri uning bilen birlikte xushalliqqa chömdi.

<sup>59</sup> Bowaq tughulup sekkiz kün bolghanda, uruq-tughqanlar këlip, balining xetnisini qilip, uninggha Zikiriya dep atisining ismini qoymaqchi bolushti. <sup>60</sup> Biraq, anisi:

– Yaq! Ismi Yehya bolsun, – dëdi.

<sup>61</sup> – Bolmaydu! Uruq-jemetingiz ichide bundaq isimdikiler yoqqu! – dëyishti uruq-tughqanlar qarshi turup.

<sup>62</sup> Andin, ular balining atisidin perzentige nëme isim qoyushni xalaydighanliqini isharet bilen sorashti.

<sup>63</sup> Zikiriya bir parche taxtayni ekeldürüp, «ismi Yehya bolsun» dep yazdi. Köpchilik intayin heyran qëlishti. <sup>64</sup> Del shu chaghda, Zikiriya qayta zuwangha këlip, Xudagha medhiye oqushqa bashlidi. <sup>65</sup> Köpchilik Xudaning bu möjizisini körüp, eyminip ketti. Bu xewer Yehudiye ölkisining taghliq rayonlirigha tarqaldi. <sup>66</sup> Bu ishtin xewer tapquchilar: «Bu bala kelgüside qandaq adem bolar?» dep oylashti, chünki Xudaning küch-qudriti uninggha yar idi.

### **Zikiriyaning qutquzulush heqqidiki sözliri**

<sup>67</sup> Andin, Yehyaning atisi Zikiriya Muqeddes Rohqa chömüp, Xudaning wehiysini yetküzüp, mundaq dëdi:

<sup>68</sup> «Perwerdigar, yeni Isra'illar ëtiqad qilip kelgen Xudagha medhiyiler oqulsun!

Chünki, u shapa'et qilip, xelqini qutquzdi.

<sup>69-71</sup> U ulugh peyghemberliri arqiliq wede qilghinidek, bizni dühmenlirimizdin we yaman körgenlerdin qutquzush üçhün, xizmetkari bolghan padishah Dawutning ewladidin bir küchlük qutquzghuchi tiklidi. <sup>⑦</sup>

<sup>72</sup> Ejdadlirimizgha iltipat eylep, muqeddes ehdisini ësigе aldi.

<sup>73-75</sup> U ejdadimiz Ibrahimgha:

‘men ewladliringni dühmenliridin qutquzimen,  
we ularni ömür boyi öz aldimda,  
ixlasmenlik we heqqaniyliq bilen,

---

<sup>⑦</sup> Gerche bu waqitta hezriti Eysa tēxi tughulmighan bolsimu, biraq Zikiriya Xudadin kelgen wehiy arqiliq Meryemning hezriti Eysagha ēghir ayagh ikenlikidin xewerdar idi.

Luqa bayan qilgan xush xewer

düşmenliridin qorqmay, manga ibadet qilidighan qilimen' dep qesem bergen.

<sup>76</sup> Sanga kelsek, ey balam,  
senmu ulugh Xudaning peyghembiri, dep atilisen.  
Rebbimizning yollirini teyyarlash üçün hazirlighuchi bolisen.

<sup>77</sup> Uning xelqige:  
'gunahliringlar kechürüm qilinip qutquzilisiler!' dep uqturisen.

<sup>78-79</sup> Chünki, Xudayimiz shepzetlik we rehimdildur,  
u ershtin tang shepiqini ëlip këler bizge.  
U nurini chachar,  
qarangghuluq we ölüm kölenggisi ilkide yashawatqanlarga,  
bashlar bizlerni amanliq yoligha.»

<sup>80</sup> Yehya kündin-künge chong bolup, rohiy jehettin yëtilip qaldi. U Isra'il jama'iti aldida Xudaning xizmitini qilishni bashlighuche, chöllerde yashap keldi.

## 2-bab

### Hezriti Eysaning dunyagha këlishi

<sup>1</sup> Yehya peyghember tughulghan künlerde, Rim Impërotori Awghustus Rim impëriyisidiki barliq xelqge nopus tizimlash buyruqi chüshürdi.

<sup>2</sup> Tunji qëtimliq bu nopus tizimlash, Kiriniyning Süriye ölkisige waliy bolup turghan waqtida ëlip bërighanidi. <sup>3</sup> Chüshürülgen buyruq boyiche, hemme adem nopusqa tizimlinish üçün öz yurtlirigha qaytishti.

<sup>4</sup> Shuning bilen, padishah Dawutning ewladidin bolghan Yüsüpmu Jeliliye ölkisidiki Nasire shehiridin ayrilip, Yehudiye ölkisidiki padishah Dawutning yurti Beytlehem yëzisigha ketti. <sup>5</sup> U bolghusi ayali Meryemnimu tizimlinishqa bille ëlip bardi. Meryem bolsa hamilidar idi.

<sup>6</sup> Ular Beytlehem yëzisida turghan waqtida Meryemning ay-küni toshup qaldi. <sup>7</sup> Biraq, saraylarda ulargha öy chiqmighachqa, bir atxanida turushqa mejbur boldi. Meryem shu yerde tunji oghlini tughup, zakilap, atning oqurigha yatquzdi.

### **Perishtilarning padichilarga körünüshi**

<sup>8</sup> Beytlehem yëzisining sehlalirida bezi padichilar dalada tünep, padilirigha qaraytti. <sup>9</sup> Shu küni, ulargha Xudaning bir perishtisi körünüp, Xudaning parlaq nuri ularning etrapini yorutuwetti. Ular intayin qorqup ketti. <sup>10</sup> Biraq, perishte ulargha:

– Qorqmanglar! Men silerge pütün xelqni xushal qilidighan bir xush xewerni yetküzimen. <sup>11</sup> Bügün padishah Dawutning yurti Beytlehem yëzisida Rebbinglar bolghan Qutquzghuchi – Mesih<sup>⑧</sup> dunyagha keldi! <sup>12</sup> «Uni qandaq tonuyalaymiz?» dep sorisanglar, u yerge bëringlar. Shu chaghda, atning oqurigha yatquzulghan zakilaqliq bir bowaqni körisiler. Bu silerge bërilgen belgidur, – dëdi.

<sup>13</sup> Birdinla, hëliqi perishtining etrapida bashqa nurghunlighan perishtiler peyda bolup, Xudani medhiyilep:

<sup>14</sup> «Ershi'eladiki Xudagha shan-sherepler bolsun!

Uning yer yüzide yëqin körgen bendilirige amanliq bolsun!» dëyishti.

<sup>15</sup> Perishtiler ulardin ayrilip asmangha chiqip ketkendin këyin, padichilar bir-birige:

– Beytlehem yëzisigha bërip, Xuda bizge uqturghan bu weqeni körüp këleyli, – dëyishti.

<sup>16</sup> Ular derhal Beytlehemge bërip, Meryem bilen Yüsüpni tēpib, oqurda yatqan bowaqni kördi. <sup>17</sup> Padichilar ehwalni körgendin këyin, perishte ëytqan bowaq heqqidiki sözlerni kishilerge yetküzdi. <sup>18</sup> Buni anglighanlarning hemmisi padichilarning dēgenlirige heyran qēlishti.

<sup>19</sup> Meryem bolsa bu ishlarning hemmisini könglide saqlap, chongqur oylidi. <sup>20</sup> Padichilar qaytiship, Xudagha medhiye oqushti. Chünki, körgen we anglighanlirining hemmisi perishtining ëytqinidek bolup chiqqanidi.

### **Ata-anisining hezriti Eysani Xudagha atishi**

<sup>21</sup> Bowaq tughulup sekkizinchi küni, uning xetnisi qilindi we Eysa dep isim qoyuldi. Bu, perishte u tēxi anisining qorsiqida peyda bolmighan

---

⑧ Mesih – peyghemberler aldin ëytqan, Xuda teripidin tallanghan, haman bir küni kēlip menggü hökümranliq qilidighan padishahni körsitidu.

waqittila qoyghan isim idi.

<sup>22-23</sup> Meryemning qiriqi toshqanda, Xudaning Musa peyghemberge bergem emridiki «tunji oghul Xudagha mensup» dëgen belgilimige asasen, Yüsüp bilen Meryem balini merkiziy ibadetxanida Xudagha atash üçün, Yërusalëmgħa ëlip bardi. <sup>24</sup> Uningdin bashqa, Xudaning Tewrattiki emri boyiche, bir ayalning tughuttin këyin tazilinishi üçün, bir jüp paxtek yaki ikki kepter bachkisi ibadetxanida rohaniylarning qurbanliq qilishigha apirip bërilişi kërek idi.<sup>⑨</sup>

<sup>25</sup> Shu chagħlarda, Yërusalëmda Shimon isimlik bir kishi ötken bolup, Xudagha ixlasmem, durus bu adem Xudaning Isra'illargħa teselli bëridighan qutquzghuchini ewetishini intizarliq bilen kütkenidi. Muqeddes Roh uninggha yar idi. <sup>26</sup> U Muqeddes Rohtin kelgen wehiydin özining hayat waqtida Perwerdigar teyinligen Qutquzghuchi – Mesihni köreleydighanliqini bilgenidi. <sup>27</sup> Yüsüp bilen Meryem ibadetxanigha bargħan küni, Muqeddes Roh Shimonnimu ibadetxanigha bashlap bardi. Hezriti Eysaning ata-anisi balini kötürüp kirip, Tewratta belgilengen ishlarni ada qilmaqchi boluwatqanda, <sup>28</sup> Shimon ularning aldigha bërip balini quchiqigha ëlip, Xudagħa mundaq medhiye oqudi:

<sup>29</sup> «I Igem, sözüngde turupsen.

Emdi bu alemdin ketsem, razimen.

<sup>30</sup> Chünki, dëginingdek öz közüüm bilen kördüm

<sup>31</sup> Pütün insanlargħa hazirlighan qutquzghuchingni.

<sup>32</sup> U sëning kimlikingni pütün Yehudiy emeslerge bildüridighan nurdur,

xelqing Isra'illarning shan-sheripidur!»

<sup>33</sup> Balining ata-anisi Shimonning bala heqqide ëytqanlirigha heyran qëlishti. <sup>34</sup> Shimon ulargħa bext tilep, Meryemge mundaq dëdi:

– Mana! Bu bala Xuda teripidin Isra'iliyidiki nurghun kishilerning halak bolushi we nurghun kishilerning qutquzulushi üçün teyinlendi. Gerche u Xudaning bëshariti bolsimu, nurghun kishiler uni haqaretlep ret qilidu. <sup>35</sup> Shuning bilen, ularning könglidiki mexpiy gherezler ashkarilidur. Uning ret qilinishi bilen, sëning yürikingge ötkür bir qilich

---

⑨ Tewratta ëytilishiche, bir ayal bala tughqandin këyin, diniy jehette napak, dep qarilidu. Tughup qiriq kün toshqanda, qurbanliq qilip, qayta «pak» haletke këlidur.

sanjilghandek, qelbing qayghudin örtinidu.

<sup>36</sup> Ibadetxanida Ashër qebilisidin bolghan Panu'ilning qizi Hanna isimlik yashanghan bir ayal peyghembermu bar bolup, u toy qilip, ëri bilen yette yil bille yashap, <sup>37</sup> këyin tul qalghanidi. U seksen töt yashqa kirgen bolup, ibadetxana hoyliliridin chiqmay, roza tutup, këche-kündüz du'a qilip, Xudagha ibadet qilatti. <sup>38</sup> Shimon gëpini tügitishi bilen, Hanna yëtip këlip Xudagha shükür ëytti, hemde Isra'illarning qutquzulushini kütüwatqan barliq xalayıqqa bala toghrisida söz qildi.

<sup>39</sup> Yüsüp bilen Meryem Tewratta belgilengen ishlarning hemmisini ada qilghandin këyin, Jeliliye ölkisidiki öz yurti nasire shehirige qaytti.

<sup>40</sup> Hezriti Eysa chong bolghansëri saghlam we eqil-parasetlik bolup yëtishti. Xudaning mëhir-shepqitimu uninggha yar bolup keldi.

### **Yash Eysa ibadetxanida**

<sup>41</sup> Hezriti Eysaning ata-anisi her yili Ötüp Këtish hëytida<sup>①</sup> Yërusalëmgha baratti. <sup>42</sup> Hezriti Eysa on ikki yashqa kirgen yili, ular uni ëlip, aditi boyiche Yërusalëmgha yene bardi. <sup>43</sup> Hëyt tügigendin këyin, ata-anisi öyige qarap yol aldi, hezriti Eysa bolsa Yërusalëmda qaldi. Bu ishtin ata-anisining xewiri yoq idi, <sup>44</sup> chünki ular hezriti Eysani hemrahliri bilen bille këliwatidu, dep oylighanidi. Bir kün yol yürgendin këyin, ular tughqan-buraderliri arisidin uni izdeshke bashlidi. <sup>45</sup> Izdep tapalmighandin këyin, keynige yënip Yërusalëmgha bërip izdidi.

<sup>46</sup> Üchinchi küni, hezriti Eysani merkiziy ibadetxana hoylisida Tewrat ustazlirining arisida olturup, ularning telimlirini anglap, ulardin so'al sorawatqanning özide tapti. <sup>47</sup> Uning sözlirini anglighanlarning hemmisi uning eqlige we bergen jawablarigha heyran qëlishti. <sup>48</sup> Ata-anisimu buni körüp nahayiti heyran qëlishti, biraq anisi uninggha:

– Way balam! Nëmishqa bizge uqturmay qëlip qalding? Dadang ikkimiz sendin bek ensirep, izdimigen yërimiz qalmidi! – dëdi.

<sup>49</sup> – Izdeshning nëme hajiti? Ejeba, siler mëning choqum Atamning öyide bolidighanliqimni bilmemtinglar? – dep jawab berdi hezriti Eysa.

<sup>50</sup> Lëkin, ular bu sözning menisini chüshenmidi.

<sup>51</sup> Hezriti Eysa ular bilen Nasire shehirige qaytti. U herqandaq ishta ata-anisining gëpige kiretti. Anisi yüz bergen bu ishlarning hemmisini

---

① Ötüp Këtish hëyti – Bu Yehudiylarning Misirdiki qulluq hayatidin qutulghan küni xatirilesh hëyti.

könglide ching saqlidi. <sup>52</sup> Shundaq qilip, hezriti Eysaning boy-turqi we eqil-parasiti yëtilip, Xudaning we kishilerning zoqini keltüridighan boldi.

### 3-bab

#### Yehya peyghemberning telim bërishi

<sup>1-2</sup> Rim impëratori Tibëriyusning 15-yili, Xudadin chölde yashawatqan Zikiriyaning oghli Yehyagha wehiy keldi. Shu chaghda, Yehudiye ölkiside Pontiy Pilatus waliy idi. Hirod xan Jeliliye ölkiside, Hirod xanning inisi Filip xan Ituriye we Traxonitis ölkiliride, Lisanyas xan Abiliniy ölkiside hakimiyet yürgüzüwatatti. Hannandin këyin Qayapa bash rohaniyliq qiliwatatti. <sup>3</sup> Xudadin kelgen wehiy boyiche, Yehya peyghember Iordan deryasi wadisidiki rayonlarni këzip yürüp:

– Yaman yolliringlardin yënip, towa qilinglar! Towa qilghanliqlinglarni bildürüş üçün chömüldürüşni qobul qilinglar. Shundaq qilghanda, Xuda silerni kechürüm qilidu! – dep jakarlidi.

<sup>4</sup> Bu heqte Yeshaya peyghember muqeddes yazmilarda mundaq dep yazghanidi:

«Bayawanda bir kishi:

‘dilinglarni Rebbimizning këlshige teyyar qilinglar!

Uning yollirini tüz qilinglar!

<sup>5</sup> Jilghilar toldurulidu,

chong-kichik taghlar peslitilidu,

egri yollar tüzlinidu,

ëgiz-pes yollar tekshilinidu.

<sup>6</sup> Shundaq qilip, pütün insan Xudaning qutquzush yolini köreleydighan bolidu!’ dep towlaydu.»

<sup>7</sup> Xalayıq Yehya peyghemberning aldigha chömüldürüşni qobul qilish üçün, top-top bolup këlishti. Biraq, Yehya peyghember ulargha:

– Ey saxtipez yılanlar! Towa qilmay, Xudadin këlidighan ghezepin qëchip qutulush üçün chömüldürüşni qobul qilayli, dëginginglar qandaq gep?! <sup>8</sup> Eger «gunahlimizgha towa qilduq» dësenglar, uni herikitinglar bilen ispatlanglar. Uning üstige, özünglarche «biz

Ibrahimning ewladi bolghanliqimiz üçün, Xuda gunahlimizni choqum kechüridu» dep oylap yürmenglar! Xuda bowimiz Ibrahimgha mushu tashlardanmu perzentlerni yaritip bäreleydu.<sup>9</sup> Palta derexning yiltizigha yëqinlashqandek, Xudaning ghezipi emdi silerge yëtip këlîsh aldida. Yaxshi mëwe bermeydighan derexler kësîlip otqa tashlinidu, – dëdi.

<sup>10</sup> Köpchilik uningdin:

– Undaqta, biz qandaq qilishimiz kërek? – dep soridi.

<sup>11</sup> – Ikki qur kiyimi barlar bir qurini yoqlargha bersun, yeydighini barlarmu shundaq qilsun, – dep jawab berdi Yehya peyghember.

<sup>12</sup> Xelqni gollaydighan bezi bajgirlarmu chömüldürüşni qobul qilghili Yehya peyghemberning aldigha këlîp:

– Ustaz, biz qandaq qilimiz? – dep soridi.

<sup>13</sup> – Belgilengendin artuq baj almanglar, – dëdi Yehya peyghember ulargha.

<sup>14</sup> Bezi leshkerlermu uningdin:

– Bizchu? Qandaq qilishimiz kërek? – dep sorashti.

Yehya peyghember ulargha:

– Bashqilarning pulini zorluq yaki töhmetler bilen ëliwalmanglar. Ish heqqinglarga razi bolunglar, – dëdi.

<sup>15</sup> Xelq Qutquzghuchi – Mesihning këlîshini ümid bilen kütmekte idi. Hemmeylen Yehya peyghemberni körüp, ichide «qutquzghuchi mushu kishimidu?» dep oylashti. <sup>16</sup> Shuning üçün, Yehya peyghember ulargha:

– Men silerni sughila chömüldürimen. Lëkin, mendin këyin tëximu qudretlik biri këlidu. Men hetta uning ayighining yiplirini yëshishkimu layiq emesmen. U silerni Muqeddes Rohqa hem otqa chömüldüridu. <sup>17</sup> U qolidiki kürek bilen xamandiki sap bughdayni ambargha, saminini öchmes otqa tashlaydighan ademge oxshash hemme insanni ayrip chiqidu, – dëdi.

<sup>18</sup> Yehya peyghember her xil yollar bilen xelqge nesihet qildi we xush xewer yetküzdi. <sup>19</sup> Uningdin bashqa, Yehya peyghember Hirod xanni ögey akisining ayali Hirodiyeni tartiwalghanliqi we nurgunlighan yaman ishlarni qilghanliqi üçün eyblidi. <sup>20</sup> Netijide, Hirod xan tëximu yaman ishtin birni qildi, yeni Yehya peyghemberni zindangha tashlidi.

### **Hezriti Eysaning chömüldürülüşü**

<sup>21</sup> Yehya peyghember zindangha tashlinishtin burun, nurgun adem uningdin chömüldürüşni qobul qilghanidi. Shu chaghda, hezriti Eysamu

chömlüdürişhni qobul qildi. U du'a qiliwatqanda, asman yërildi.

<sup>22</sup> Muqeddes Roh kepter halitide asmandin chüshüp, uning üstige qondi. Andin, ershtin Xudaning: «Sen mëning söyümlük Oghlum, men sendin xursenmen!» dëgen awazi anglandi.

### **Hezriti Eysaning nesebnamisi**

<sup>23</sup> Hezriti Eysa Xuda yolida xizmet qilishqa kirishken waqitta, ottuz yashlarda idi. Kishilerning neziride u Yüsüpning oghli idi. Yüsüp Elining oghli, <sup>24</sup> Eli Mettatning oghli, Mettat Lawiyning oghli, Lawiy Melkiyning oghli, Melkiy Yannayning oghli, Yannay Yüsüpning oghli, <sup>25</sup> Yüsüp Matatiyaning oghli, Matatiya Amosning oghli, Amos Nahumning oghli, Nahum Hëslining oghli, Hësli Naghayning oghli, <sup>26</sup> Naghay Mahatning oghli, Mahat Matatiyaning oghli, Matatiya Shimiyning oghli, Shimiyyosëxning oghli, Yosëx Yudaning oghli, <sup>27</sup> Yuda Yo'ananning oghli, Yo'anan Rësaning oghli, Rësa Zirubbabelning oghli, Zirubbabel Shi'altëlning oghli, Shi'altël Neriyning oghli, <sup>28</sup> Neriyy Melkiyning oghli, Melkiy Adining oghli, Adi Qosamning oghli, Qosam Êlmadamning oghli, Êlmadam Êrning oghli, <sup>29</sup> Êr Yoshuwaning oghli, Yoshuwa Eli'ezerning oghli, Eli'ezer Yorimning oghli, Yorim Mettatning oghli, Mettat Lawiyning oghli, <sup>30</sup> Lawiy Shimonning oghli, Shimon Yehudaning oghli, Yehuda Yüsüpning oghli, Yüsüp Yonamning oghli, Yonam Elyaqimning oghli, <sup>31</sup> Elyaqim Mëlë'ahning oghli, Mëlë'ah Mennaning oghli, Menna Matataning oghli, Matata Natanning oghli, Natan Dawutning oghli, <sup>32</sup> Dawut Yishayning oghli, Yishay Obëdning oghli, Obëd Bo'azning oghli, Bo'az Salmonning oghli, Salmon Naxshonning oghli, Naxshon Amminadabning oghli, <sup>33</sup> Amminadab Ramning oghli, Ram Xezronning oghli, Xezron Peresning oghli, Peres Yehudaning oghli, <sup>34</sup> Yehuda Yaqupning oghli, Yaqup Is'haqning oghli, Is'haq Ibrahimning oghli, Ibrahim Terahning oghli, Terah Naxorning oghli, <sup>35</sup> Naxor Sirugning oghli, Sirug Ri'uning oghli, Ri'u Pelegning oghli, Peleg Êberning oghli, Êber Shelaxning oghli, <sup>36</sup> Shelax Qënaning oghli, Qënan Arpakshadning oghli, Arpakshad Samning oghli, Sam Nuhning oghli, Nuh Lemekning oghli, <sup>37</sup> Lemek Mitushelaxning oghli, Mitushelax Hanuxning oghli, Hanux Yeredning oghli, Yered Mahalal'ëlning oghli, Mahalal'ël Qënaning oghli, <sup>38</sup> Qënan Ênoshning oghli, Ênosh Sëtning oghli, Sët Adem'atining oghli, Adem'ata bolsa, Xudaning Oghli idi.



## 4-bab

### Hezriti Eysaning sinilishi

<sup>1</sup> Hezriti Eysa Muqeddes Rohqa chömüp, I'ordan deryasidin qaytip kelgendin këyin, Muqeddes Roh uni chöl-bayawangha ëlip bardi.

<sup>2</sup> Hezriti Eysa u yerde qiriq kün Sheytan teripidin sinaldi. U bu jeryanda hëch nerse yëmidi. Bu waqit toshqanda, uning qorsiqi taza achqanidi.

<sup>3</sup> Buni bilgen Sheytan uninggha:

– Eger sen rasttinla Xudaning Oghli bolsang, mushu tashni nangha aylandurup ye! – dëdi.

<sup>4</sup> Hezriti Eysa uninggha jawaben:

– Tewratta: «Insan peqet nan bilenla yashimaydu» dep yëzilghan, – dëdi.

<sup>5</sup> Sheytan yene uni ëgiz jaygha chiqirip, közni yumup achquche uninggha dunyadiki barliq döletlerni körsitip:

<sup>6-7</sup> – Eger manga sejde qilsang, mana bu döletlerge hökümranliq qilish hoquqi we shan-shewketlerning hemmisini sanga teqdim qilimen. Chünki, bularning hemmisi manga tapshuruldi. Men uni kimge bërishni xalisam, shuninggha bërimen, – dëdi.

<sup>8</sup> Hezriti Eysa jawab bërip, mundaq dëdi:

– Tewratta: «Rebbinglar bolghan Xudaghila ibadet qilinglar, peqet uningghila xizmet qilinglar!» dëyilgen.

<sup>9</sup> Andin, Sheytan hezriti Eysani Yërusalëmgha ëlip bardi we merkiziy ibadetxanining eng ëgiz jayigha chiqirip, mundaq dëdi:

– Xudaning Oghli bolsang, mushu yerdin sekrep baqqina! <sup>10</sup> Chünki, Tewratta: «Xuda perishtilirige sëni qoghdash toghruluq emr qilghan,

<sup>11</sup> putungning tashlarga urulmasliqi üçün, sëni qollirida tutuwalidu» dep yëzilghan emesmu?

<sup>12</sup> – Tewratta: «Rebbinglar Xudani sinap bëqishqa bolmaydu!» depmu yëzilghan, – dëdi hezriti Eysa.

<sup>13</sup> Sheytan her xil usulda hezriti Eysani sinap azduralmighandin këyin, uni waqtinche tashlap këtüp qaldi.

### Hezriti Eysa Jeliliye ölkiside

<sup>14</sup> Hezriti Eysa Muqeddes Rohning küch-qudritage chömgen halda Jeliliye ölkisige qaytip keldi. Uzun ötmey, uning nami shu etraptiki

Luqa bayan qilghan xush xewer

rayonlarga tarqaldi. <sup>15</sup> U ibadetxanalarda kishilerge telim bērip, ularning maxtishigha sazawer boldi.

<sup>16</sup> U öz yurti Nasire shehirige kēlip, dem ēlish kuni adettikidek ibadetxanigha bardi. U öre turup muqeddes yazmilarni oqumaqchi bolghanda, <sup>17</sup> ibadetxana xizmetchisi uninggha Yeshaya peyghemberning yazmisini berdi. U uni ēchip, munu ayetler yēzilghan yerni tēpip oqudi:

<sup>18-19</sup> «Xudaning Rohi mēning wujudumda. Chūnki, u mēni kembeghellerge xush xewer yetküzüşke tallap, küch-qudret ata qildi.

U mēni tutqunlarga: ‘azad bolisiler!’ qarighulargha: ‘köreleydighan bolisiler!’ dep jakarlashqa ewetti.

Xuda mēni ēzilgenlerni erkinlikke ērishtürüşke, Xudaning xelqini qutquzush waqtining yētip kelgenlikini uqturushqa ewetti.»

<sup>20</sup> Hezriti Eysa yazmini yēpip ibadetxana xizmetchisige qayturup bergendin kēyin, telim bergili olturdi. Pütün ibadetxanidikiler közlirini uningdin üzmey qarap olturushti. <sup>21</sup> U köpchilikke:

– Siler anglighan bu ayet bügün emelge ashuruldi, – dēdi.

<sup>22</sup> Buni anglighan köpchilik uning yaxshi gēpini qilishti we uning mēhir-shepquetlik sözlirige heyran qēlishti. Biraq, beziler:

– Qandaq gep? Bu Yūsüpning oghli emesmu? – dēyishti.

<sup>23</sup> Hezriti Eysa sözini dawamlashturup:

– Siler choqum manga «ey tēwip, awwal özüngni saqayt!» dēgen temsilni eslitip, «Kepernahum shehiride yaratqan möjiziliringdin xewer taptuq. Emdi öz yurtungdimu birer karamet körsetmemsen?» dēmekchi boluwatisiler. <sup>24</sup> Biraq shuni bilip qoyunglarki, hēchqandaq peyghember öz yurtida hergiz qarshi ēlinmaydu. <sup>25</sup> Ilyas peyghember waqtida, uda üç yil alte ay yamghur yaghma, Isra'iliyining hemme yēride qurghaqchiliq yüz bergen bolup, u yerdimu acharchiliqta qalghan nurghun bichare tul ayallar bar idi. <sup>26</sup> Biraq, ular Xudani ret qilghachqa, gerche Ilyas peyghember Yehudiy bolsimu, ularning hēchqaysisigha yardem bērishke ewetilmigen. Eksiche, Sidon wilayitining Zarifat shehiridiki Yehudiy bolmighan hēliqi tul ayalghila möjize körsitishke ewetilgen.

<sup>27</sup> Yene shuninggha oxshash, Èlisha peyghember zamanida, Isra'iliyide

maxaw kësilige<sup>②</sup> gıriptar bolghanlar nurghun bolsimu, lëkin ular Xudani ret qilghachqa, Ėlisha peyghember hëliqi Suriyilik Na'aman isimlik Yehudiy bolmighan kishinila saqaytishqa ewetilgen! – dëdi.

<sup>28</sup> İbadetxanidikiler bu sözlerni anglap, uning «Xuda emdi silerge emes, belki Yehudiy emeslerge mëhir-shepqet körsitidu!» dëmekchi bolghanlıqini bilip, derghezepke keldi. <sup>29</sup> Hemmeylen ornidin turushup, hezriti Eysani yar üstige qurulghan bu sheherning sirtigha heydep apirip, yardin yiqitip öltürmekchi bolushti. <sup>30</sup> Biraq, hezriti Eysa kishiler arisidin bimalal mëngip chiqip ketti.

### **Hezriti Eysaning jinlarni heydiwëtishi**

<sup>31</sup> Hezriti Eysa Jeliliye ölkisining Kepernahum shehirige qaytip bardi. U yerde Yehudiylar dem alidighan shenbe küni ibadetxanigha bërip, xelqge telim bërip turdi. <sup>32</sup> Uning telimini anglighanlar heyran qëlishti. Chünki, uning telimliri nopuzluq idi. <sup>33</sup> İbadetxanida jin chaplashqan bir kishi bolup, uningdiki jinlar:

<sup>34</sup> – Ey Nasirelik Eysa, biz bilen karing bolmisun! Bizni yoqatmaqchimusen? Men sëning kimlikingni bilimen. Xuda ewetken muqeddes bolghuchisen! – dep towlap ketti.

<sup>35</sup> Biraq, hezriti Eysa uningdiki jingha buyruq qilip:

– Aghzingni yum, bu ademning tënidin chiq! – dëdi. Jin hëliqi ademni kishiler aldidila yiqitiwëtüp, uni hëchnëme qilmay tënidin chiqip ketti.

<sup>36</sup> Buningdin heyran bolghan köpchilik bir-birige:

– Uning sözliri nëmidëgen küchlük! U derweqe jinlarga buyruq qilish nopuzi we qudritige ige iken! Jinlar rasttinla chiqip ketti, – dëyishti.

<sup>37</sup> Shuningdin këyin, hezriti Eysaning nami shu etraptiki rayonlarga tarqilip ketti.

### **Hezriti Eysaning nurghun kësellerni saqaytishi**

<sup>38</sup> Hezriti Eysa ibadetxanidin chiqip Simunning öyige barghanda, Simunning qëynanisi kësäl bolup, qizitmisi örlep qalghanidi. Shunga, ular hezriti Eysadin uni saqaytip bërishni ötünüp soridi. <sup>39</sup> Hezriti Eysa kësäl ayalning yënigha bërip, uning qizitmisining yënishini buyrudi. Qizitma shu an yënip ketti. U ayal derhal ornidin turup, ularni kütüşhke

---

② Maxaw kësili – bir xil qorqunchluq tere kësili bolup, Yehudiylar bu xil kësälge gıriptar bolghanlarni napak, dep qaraytti.

bashlidi.

<sup>40</sup> Kün pëtish waqtida, kishiler her xil kësellerni hezriti Eysaning aldigha ëlip këlishti. Hezriti Eysa ulargha qolini bir-birlep tegküzüp qoyghanidi, ular saqiyip ketti. <sup>41</sup> Kishilerning tēnidin chiqqan jinlar: «Sen Xudaning Oghli!» deytti. Chūnki, ular uning Qutquzghuchi – Mesih ikenlikini biletti. Biraq, hezriti Eysa bolsa ularni eyiblep, ularning gep qilishigha yol qoymidi.

<sup>42</sup> Tang atqanda, hezriti Eysa sheherdin chiqip, tinch bir jaygha ketti. Köpchilik uni izdep yürüp, axir tapti we uni ketküzmey özliri bilen bille turghuzmaqchi bolushti. <sup>43</sup> Lēkin, hezriti Eysa ulargha:

– Bashqa sheher-yēzilarghimu bërip, Xudaning padishahliqigha da'ir xush xewerni tarqitishim kerek. Chūnki, Xuda mēni bu xizmet bilen ewetken, – dēdi.

<sup>44</sup> Shuning bilen, hezriti Eysa Yehudiylarning herqaysi rayonliridiki ibadetxanilarda telim berdi.

## 5-bab

### Hezriti Eysaning tunji qētim shagirt chaqirishi

<sup>1</sup> Bir küni hezriti Eysa Ginesar kölining boyida turghanda, kishiler uningdin Xudaning sözini anglash üçün uning etrapigha zich olashti.

<sup>2</sup> Hezriti Eysa köl boyida turghan ikki kēmini kōrdi. Bēliqchilar kēmidin chūshüp, qirghaқта torlirini yuyushuwatatti. <sup>3</sup> Hezriti Eysa bēliqchi Simunning kēmisige chiqip, uningdin kēmini qirghaқtin sel yiraqlitishni telep qildi. Andin, u kēmide olturup xalayiqqa telim berdi. <sup>4</sup> Telim bërip bolghandin këyin, Simungha:

– Kēmini chongqurraq yerge heydep bërip, torliringlarni sēlip, bēliqinglarni tutunglar, – dēdi.

<sup>5</sup> – Ustazim, biz kēchiche japa tartip hēch nerse tutalmiduq, – dēdi Simun, – biraq, dēginingizge bina'en torni salsaq salayli.

<sup>6</sup> Shuning bilen, ular torlirini kölge sēliwidi, bēliqlar torgha patmay qēlip, torlar yirtilishqa bashlidi. <sup>7</sup> Ular bashqa kēmidiki shēriklerini yademege chaqirishti. Ular kēlip, bēliqlarni ikki kēmige liq qachiliwidi, kēmiler bēliqning jiqliqidin chöküp ketkili tas qaldi. <sup>8</sup> Bu ishni körgen Simun hezriti Eysaning aldida tizlinip turup:

– I Rebbim, mendin yiraqlishing, gunahkarmen! – dēdi. <sup>9</sup> Chūnki,

Luqa bayan qilghan xush xewer

Simun we uning shërikleri bunchiwala köp bëliq tutqanliqidin heyran bolghanidi. <sup>10</sup> Bashqa këmidiki shërikleri – Zebediyning oghulliri Yaqup bilen Yuhannamu heyran boldi. Hezriti Eysa Simungha:

– Qorqma, buningdin këyin bëliq tutushning ornigha, manga adem tutisen, – dëdi.

<sup>11</sup> Ular këmini qirghaqqa toxtitip, hemme nersini tashlap, hezriti Eysagha egiship mangdi.

### **Hezriti Eysaning maxaw kësilini saqaytishi**

<sup>12</sup> Bir qëtim, hezriti Eysa melum bir sheherge barghandin këyin, pütün bedinini maxaw qaplap ketken bir kishi uni körüpla uning ayighigha yiqilip:

– Teqsir, eger xalisingiz, mëni kësilimdin saqaytip pak qilghaysiz! – dep yalwurdi.

<sup>13</sup> Hezriti Eysa uninggha qolini tegküzüp turup:

– Xalaymen, pak bolghin! – dëwidi, bu ademning bedinidiki maxaw kësili shu'an saqaydi. <sup>14</sup> Hezriti Eysa uninggha:

– Hazir bu ishni hëchkimge tinma. Lëkin, udul merkiziy ibadetxanigha bërip, rohaniygha özüngning saqayghanliqingni körset. Andin, buni bashqilargha ispatlash üçün, Musa peyghemberning emri boyiche maxaw kësilidin saqayghanlar qilishqa tëgishlik qurbanliqni qil, – dep tapilidi.

<sup>15</sup> Gerche hezriti Eysa: «Bu ishni hëchkimge tinma» dëgen bolsimu, u toghrisidiki xewer tëximu pur ketti. Nurghun xelq uning telimini anglash we öz kësellirini saqaytish üçün uning aldigha këletti. <sup>16</sup> Hezriti Eysa bolsa pat-pat tinch yerlerge bërip du'a qilatti.

### **Hezriti Eysaning gunahlarni kechürüm qilish hoquqi**

<sup>17</sup> Bir küni hezriti Eysa telim bëriwatqanda, uning yënida Perisiyler<sup>③</sup> we Tewrat ustazliri olturatti. Ular Jeliliye, Yehudiye ölkilirining herqaysi yëza-qishlaqliri we Yërusalëmdin kelgenidi. Rebbimizning küch-qudriti hezriti Eysagha yar bolghachqa, kësellerni saqaytiwatatti. <sup>18</sup> Shu esnada, birqanche kishi zembilge yatquzulghan bir palechni kötürüp këlip, uni öyning ichidiki hezriti Eysaning aldigha ekirishke tirishti, <sup>19</sup> biraq,

---

③ Perisiyler – Yehudiy dinigha tewe bolghan, Tewrat tüzümlirige qattiq ri'aye qilidighan mezheptiki kishiler.

ademning toliliqidin këselni ekirelmey, ögzige ëlip chiqip, ögzidin tünglük ëchip, këselni öyning ichige zembilde chüshürüp, xalayıqning arisida turghan hezriti Eysaning aldigha ekeldi. <sup>20</sup> Ularning ishenchini körghen hezriti Eysa hëliqi palechke:

– Dostum, gunahliring kechürüm qilindi! – dëdi.

<sup>21</sup> Hëliqi Tewrat ustazliri bilen Perisiyler bir-birige:

– Qorqmastin bundaq kupur sözligen bu adem kimdur?! Xudadin bashqa hëchkimning gunahlarni kechürüm qilish hoquqi yoqqu! – dëyishti.

<sup>22</sup> Ularning könglide nëme oylawatqanliqini bilgen hezriti Eysa ulargha mundaq dëdi:

– Siler buni nëme üçün kupurluq deysiler? <sup>23-24</sup> «Gunahliring kechürüm qilindi!» dëyish asanmu yaki «ornungdin tur, mang!» dëyishmu? Elwette, ëytmaq asan, qilmaq tes. Emma, hazir Insan'oghlining<sup>④</sup> yer yüzide hem gunahlarni kechürüm qilish, hem kësellerni saqaytish hoquqigha ige ikenlikini ispatlap bërey, – dëdi. Andin, palech këselse:

– Ornungdin tur, orun-körpengni yighishturup öyüngge qayt! – dep buyrudi.

<sup>25</sup> Hëliqi adem derhal köpchilikning aldida ornidin des turup, özi yatqan zembilni ëlip, Xudani medhiyiliginiche öyige qaytti.

<sup>26</sup> Buninggha heyran bolghan köpchilikmu Xudani medhiyileshti we hang-tang qalghan halda:

– Bügün biz eqlimiz yetmeydighan ishlarni körduq! – dëyishti.

### **Hezriti Eysaning Lawiyni chaqirishi**

<sup>27</sup> Bu ishtin këyin, hezriti Eysa u yerdin chiqip, Lawiy isimlik bir bajgirni<sup>⑤</sup> kördi. U baj yighidighan jayda olturatti. Hezriti Eysa uninggha:

– Manga egeshkin! – dëdi.

<sup>28</sup> Lawiy ornidin turup, ishini tashlap, hezriti Eysagha egeshti.

<sup>29</sup> Shu küni, Lawiy öyide hezriti Eysagha katta ziyapet berdi. Teklip

---

④ Muqeddes yazmilarda «Insan'oghli»din ibaret ewetilgüchining Xudaning küch-qudriti we shan-sheripi bilen ershtin chüshüp, pütkül insanlarni menggü bashquridighanliqi aldın ëytilghan. Hezriti Eysa bu namni özi heqqide ishletken.

⑤ Bajgir – Isra'iliyini ishghal qilghan Rimliqlar üçün öz xelqidin baj yighip bëridighan we shu wejedin nepretke uchrighan Yehudiylar.

qilinghan nurghun bajgirlar we ulargha oxshash kishilermu hezriti Eysa we shagirtliri bilen hemdastixan boldi. <sup>30</sup> Këyin, bezi Perisiyler we ularning diniy ëqimidiki bezi Tewrat ustazliri renjigen halda hezriti Eysaning shagirtlirigha:

– Silerning bajgir we gunahkarlar bilen bir dastixanda olturghininglar qandaq gep?! – dëyishti.

<sup>31</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Saghlam adem emes, belki kësäl adem tëwipqa mohtajdur. <sup>32</sup> Men özlirini durus hëسابlaydighanlarni emes, belki özlirining gunahlrini tonuydighanlarni towa qilishqa chaqirghili keldim, – dep jawab berdi.

### **Roza tutush mesilisi**

<sup>33</sup> Bezi kishiler hezriti Eysagha:

– Yehya peyghemberning shagirtliri pat-pat roza tutup du'a qilidu. Perisiylerning shagirtlirimu shundaq qilidu. Sizning shagirtliringiz ejeb yep-ichiyla yüridighu! – dëyishti.

<sup>34</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Toyi boluwatqan yigit tëxi toy ziyapitide turghan chaghda mëhmanlar hesret chëkiwatqan ademlerdeki roza tutsa qandaq bolghini?! Elwette bolmaydu! <sup>35</sup> Emma, yigitning ulardin ëlip këtiledighan küni këlidu, ular ene shu chaghda qayghu-hesret chekkinidin roza tutidu, – dëdi.

### **Konigha ësilwëlish**

<sup>36</sup> Hezriti Eysa ulargha yene bir temsil keltürdi:

– Hëchkim yëngi könglikini yirtip, uni kona könglikige yamaq qilmaydu. Undaq qilsa, yëngi könglekmu yirtilidu, yirtiweilinghan yamaqmu kona könglekke yarashmaydu. <sup>37</sup> Shuningdek, hëchkim yëngi sharabni kona tulumgha qachilimaydu. Eger undaq qilsa, yëngi sharabning köpüshi bilen tulum yërilidu-de, sharabmu tökülüp këtidu. Dëmek, tulummu kardin chiqidu. <sup>38</sup> Shuning üçün, yëngi sharabni yëngi tulumgha qachilash kerek. <sup>39</sup> Uning üstige, kona sharab ichip yürgen herqandaq adem yëngisini ichishni xalimaydu. «Boldi, konisi yaxshi iken!» deydu.

## 6-bab

### Dem ëlish küni heqqidiki mesile

<sup>1</sup> Bir dem ëlish küni, hezriti Eysa bughdayliqtin ötüp këtiwatatti. Uning shagirtliri bashaqlarni üzüwëlip, aliqinida uwulap yëdi. <sup>2</sup> Buni körgen bezi Perisiyler:

– Siler nëmishqa dem ëlish küni cheklengen ishni<sup>⑥</sup> qilisiler, – dëyishti.

<sup>3</sup> Hezriti Eysa:

– Padishah Dawut we uning hemrahlirining ach qalghanda qandaq qilghanliqini muqeddes yazmildin oqumighanmu? Qëni ëytip bëqinglar! <sup>4</sup> U ibadetxanidiki muqeddes jaygha kirip, Xudagha atalghan nanlarni rohaniydin sorap yëgen we hemrahlirighimu üleshtürüp bergen. Halbuki, bu nanlarni rohaniylardin bashqa herqandaq kishining yëyishi Tewrat qanunigha xilap idi, – dep jawab berdi <sup>5</sup> we xulase chiqirip, ulargha:

– Men Insan'oghli dem ëlish künining igisidurmen, – dëdi.

<sup>6</sup> Yene bir dem ëlish küni, hezriti Eysa ibadetxanigha kirip telim bëriwatatti. Ibadetxanida ong qoli qurup ketken bir adem bar idi. <sup>7</sup> Hezriti Eysaning üstidin erz qilish üçün bahane izdep yürgen Tewrat ustazliri bilen Perisiyler uning dem ëlish künimu kësel saqaytidighan-saqaytmaydighanliqini paylap yürüshetti. <sup>8</sup> Biraq, ularning könglidikini bilgen hezriti Eysa qoli qurup ketken hëliqi këselge:

– Ornungdin tur, aldimgha kel! – dëwidi, hëliqi kësel ornidin turdi.

<sup>9</sup> Andin, hezriti Eysa köpchilikke:

– Silerdin sorap baqaychu, qandaq qilish Tewrat qanunigha uyghun? Dem ëlish küni yaxshiliq qilishmu yaki yamanliq qilishmu? Janni qutquzushmu yaki jangha zamin bolushmu? – dëdi we <sup>10</sup> këselning etrapidikilerge köz yügürtüp chiqqandin këyin, hëliqi këselge:

– Qolungni uzat, – dëdi. U adem qolini uzitishi bilenla qoli eslige keldi.

<sup>11</sup> Emma, Tewrat ustazliri we Perisiyler intayin ghezeplinip, hezriti Eysagha qandaq taqabil turush toghrisida meslihetke chüshti.

---

⑥ Yehudiylarning en'enisi boyiche, dem ëlish küni xaman tëpish qa'idige xilap idi. Perisiyler shagirtlarning danlarni yëyish üçün aqlishini xaman tepkenlik, dep qarighan. Emeliyette, men'i qilinghini bashaqlarni üzüwëlip, yëyish emes, belki zira'etlerge orghaq sëlishtur.



Luqa bayan qilgan xush xewer

### **Hezriti Eysaning on ikki elchini tallishi**

<sup>12</sup> Bir kuni, hezriti Eysa du'a qilish uchün taghqa chiqti. U yerde Xudagha këchiche du'a qildi. <sup>13</sup> Tang atqanda, shagirtlirini aldigha chaqirip, ularning ichidin on ikki kishini tallap, ularni elchi dep atidi. <sup>14</sup> Ular: Simun (hezriti Eysa uni Pëtrus depmu atighan) we uning inisi Ender, Yaqup, Yuhanna, Filip, Bartolomay, <sup>15</sup> Metta, Tomas, Halpayning oghli Yaqup, wetenperwer dep atalghan Simun, <sup>16</sup> bashqa bir Yaqupning oghli Yehuda we këyin hezriti Eysagha satqunluq qilghan Yehuda Ishqariyotlar idi.

### **Hezriti Eysaning telim bërishi we kësellerni saqaytishi**

<sup>17</sup> Hezriti Eysa elchiliri bilen taghdin chüshüp, tüz bir yerde turatti. Ularning aldigha nurghun shagirtlar hemde Yërusalëm shehiridin, jümlidin pütün Yehudiye ölkisidin kelgen kishiler top-top bolup këlip yighilishti. Hetta dengiz boyidiki Tir we Sidon sheherliridinmu nurghun kishiler kelgenidi. <sup>18</sup> Ular hezriti Eysaning telimlirini anglash we kësellirige shipaliq izdesh uchün kelgenidi. Jinlar destidin azablanghanlarmu këlip, shipaliq tēpishti. <sup>19</sup> Köpchilik qollirini hezriti Eysagha tegküzüwēlishqa tirishatti. Chünki, uning wujudidin küch-qudret chiqip ularning hemmisini saqaytiwatatti.

### **Xushalliq we qayghu**

<sup>20</sup> Andin, hezriti Eysa shagirtlirigha qarap mundaq dēdi:

– Ey yoqsullar, neqeder bextliksiler! Chünki Xudaning padishahliqi silerningkidur.

<sup>21</sup> Ey ach qalghanlar, silermu neqeder bextlik! Chünki, Xuda silerni toluq qana'etlendüridu.

Ey yighlawatqanlar, silermu bextlik! Buningdin këyin, shad-xuramliqqa chōmisiler.

<sup>22</sup> Insan'oghligha egeshkenlikinglar uchün beziler silerdin nepretlense, yüz örüse, silerge töhmet-haqaret qilsa, silerni yaman dēse, neqeder bextliksiler! <sup>23</sup> U chaghda, shad-xuram bolup tentene qilinglar. Chünki, ershte siler uchün köp in'am saqlanmaқта. Bu qara niyetlerning ata-bowiliri burunqi peyghemberlergimu shundaq ziyankeshlik qilghan.

Luqa bayan qilghan xush xewer

<sup>24</sup> Lëkin, halinglarga way, ey baylar!  
Rahet-paraghet silerge yar bolmas emdi.

<sup>25</sup> Halinglarga way, ey qarni toqlar!  
Achliqta qalisiler emdi.  
Halinglarga way, ey külüwatqanlar!  
Haza tutup yighlaysiler emdi.

<sup>26</sup> Xalayıq silerni maxtighanda, halinglarga way! Chünki, Xudaning ghezipige uchriğan burunqi saxta peyghemberlermu bu xelqning ata-bowilirining maxtishigha ërishken.

### **Düşmininglarga mëhir-muhebbet körsitinglar**

<sup>27</sup> – Qulaq sëlöp anglanglar! Silerge düşmenlik qilghanlarga mëhir-muhebbet körsitinglar. Öchmenlik qilghanlarga yaxshiliq qilinglar. <sup>28</sup> Silerni qarghıhanlarga bext tilenglar. Silerge yaman mu'amilide bolghanlarchimu du'a qilinglar. <sup>29</sup> Birsi silerning ong yüzünlargha ursa, sol yüzünlarnimu tutup bëringlar. Birsi silerning chapininglarni ëlip ketse, könglikinglarnimu sëlöp bëringlar. <sup>30</sup> Birsi silerdin birnëme tilise, tiliginini bëringlar. Birsi silerning birer nersenglarni ëlip ketse, uni qayturup bërishni sorimanglar.

<sup>31</sup> Bashqılarning özünlargha qandaq mu'amile qilishini kütsenglar, silermu ulargha shundaq mu'amile qilinglar.

<sup>32</sup> Eger siler özünlarni yaxshi körgenlergila mëhir-muhebbet körsetsenglar, buning maxtanghudek neri bar? Gunahkarlarmu özini yaxshi körgenlerge mëhir-muhebbet körsitidighu. <sup>33</sup> Eger siler özünlargha yaxshiliq qilghanlarchila yaxshiliq qilsanglar, buning maxtanghudek neri bar? Hetta gunahkarlarmu shundaq qilidighu! <sup>34</sup> Eger siler qerzni qayturalaydighanlarchila bersenglar, buning maxtanghudek neri bar? Gunahkarlarmu eynen qayturush sherti bilen bashqa gunahkarlarga qerz bëridighu! <sup>35</sup> Yaq! Siler düşmininglarchimu mëhir-muhebbet körsitinglar, ulargha yaxshiliq qilinglar. Bashqılargha qayturuwëlishni oylimayla pul qerz bëringlar. Shu chaghda, ershte mol in'amgha ërishisiler we ulugh Xudaning perzentı bolghanliqinglarcha guwahliq bergen bolisiler. Chünki, Xuda yaxshiliqni bilmeydighanlarcha we yamanlarchimu shepqet qilidu. <sup>36</sup> Ershtiki atanglar mëhriban bolghinidek, silermu mëhriban bolunglar.

### **Bashqilarning üstidin höküm qilmanglar**

<sup>37</sup> – Bashqilarning üstidin höküm qilip yürmenglar. Silermu Xudaning hökümige uchrimaysiler. Bashqilarni eyiblimenglar, Xudamu silerni eyiblimeydu. Bashqilarni kechürünglar, Xudamu silerni kechürüm qilidu. <sup>38</sup> Bashqilardin hechnëmini ayimanglar, Xudamu silerdin hechnëmini ayimaydu. Hetta silerge chong ölçigüchke liq chingdap toldurulghan in'amni teqdim qilidu. Siler bashqilargha qandaq ölçem bilen ölçep bersenglar, Xudamu silerge shundaq ölçem bilen ölçep bëridu.

<sup>39</sup> Andin, hezriti Eysa ulargha temsil arqiliq telim bërip mundaq dëdi:  
– Qarighu qarighuni yëteklep mangalmaydu. Undaq qilsa, her ikkilisi origha chüshüp këtidu. <sup>40</sup> Shagirt ustazidin üstün turmaydu. Lëkin, u oqup yëtishkendin këyin ustazigha oxshash bolalaydu.

<sup>41</sup> Nëme üçün buradiringning here këpikidek kichik sewenlikinila körüp, özüngdiki limdek chong gunahni körmeysen?! <sup>42</sup> Özüngdiki shunche chong gunahni körmey turup, buradiringge: «Közüngdiki here këpikini ëliwëtey!» dëyishing qandaq gep? Ey saxtıpez! Awwal özüngning közidiki limni ëliwet. Buning bilen, ëniq körüp, buradiringning közidiki here këpikini ëliwëteleysen.

### **Ikki xil mëwe derixi**

<sup>43</sup> – Yaxshi derex yaman mëwe bermeydu, yaman derexmu yaxshi mëwe bermeydu. <sup>44</sup> Herqandaq derexni bergen mëwisidin perq etkili bolidu. Tikendin enjür, yantaqtin üzüm alghili bolmaydu. <sup>45</sup> Shuninggha oxshash, yaxshi adem qelbidiki yaxshiliqidin yaxshiliq chiqiridu. Yaman adem qelbidiki yamanliqidin yamanliq chiqiridu. Chünki, köngülde nëme bolsa, ëghizdin shu chiqidu.

### **Ikki xil imaret salghan kishiler**

<sup>46</sup> – Siler ejeb mëni «Rebbim! Rebbim!» deysileryu, buyruqlirimgha emel qilmaysiler. <sup>47</sup> Emise, mëning aldimgha këlip, sözlirimni anglap emel qilghanlar kimgе oxshaydu? <sup>48</sup> Ular xuddi ulini chongqur qëzip, qoram tashning üstige imaret salghan kishige oxshaydu. Kelkün kelgende, uning küchlük hujumi undaq imaretni qimir qilghuzalmaydu, chünki u puxta sëlinghan. <sup>49</sup> Lëkin, sözlirimni anglap turup, emel qilmaydighanlar ul qurmay quruq yerning üstige imaret salghan kishige

oxshaydu. Bundaq imaret kelkunning hujumigha uchrighan hamam örülüp, pütünley gumran bolidu.

## 7-bab

### Hezriti Eysaning Rimliq yüzbëshining chakirini saqaytishi

<sup>1</sup> Hezriti Eysa köpchilikke söz qilip bolghandin këyin, Kepernahum shehirige qaytti. <sup>2</sup> U yerde Rimliq bir yüzbëshining etiwariq chakiri ëghir kësäl bolup, ölüm girdabida turatti. <sup>3</sup> Yüzbëshî hezriti Eysaning ishleridin xewer tēpîp, birnechche Yehudiy aqsaqalning bērip, uning kēlip chakirini saqaytip qoyushi üchün ötünüşini tapshurdi. <sup>4</sup> Aqsaqallar hezriti Eysaning aldigha bērip:

– Yüzbëshî heqiqeten sizning yadrem bērishingizge erziydighan adem.

<sup>5</sup> Özi Yehudiy bolmisimu, biz Yehudiylarni yaxshi körîdu. Hetta biz üchün bir ibadetxanimu sēlip berdi, – dep, uning yüzbëshining öyige bērishini chin könglîdin telep qildi.

<sup>6</sup> Hezriti Eysa ular bilen bilge yolgha chiqti. Biraq, öyge yētip kēlishke az qalghanda, yüzbëshî hezriti Eysaning aldigha birnechche dostini ewetti. Ular:

– Teqsir, yüzbëshî: «Aware bolup öyümge kēlishingizge erzimeymen.

<sup>7</sup> Hetta özümму bērip siz bilen körüşhüşke layiq emesmen. Bir ëghiz söz qilip qoydingiz, chakirim saqiyip kētidu. <sup>8</sup> Mēningmu üstümde bashliqim, qol astimda leshkerlirim bar. Birige bar dēsem baridu, birige kel dēsem, kēlidu. Chakirimgha bu ishni qil dēsem, u shu ishni qilidu. Xuddi shuningdek, siz bir ëghiz gep qildingizla, hemme ish hel bolidu» deydu, – dēdi.

<sup>9</sup> Yüzbëshining gēpini anglap heyran bolghan hezriti Eysa burulup, bilge kelgen xalayiqqa:

– Derweqe, men Isra'îllar arisidimu bundaq ishenchni hēchkimde körmigenidim! – dēdi.

<sup>10</sup> Yüzbëshî ewetken hēliqi kishiler qaytip barghanda, chakarning pütünley saqiyip ketkenlikini kördi.

### Tul ayalning oghlini tirildürüş

<sup>11</sup> Uzun ötmey, hezriti Eysa Na'in dēgen sheherge qarap yol aldi. Uning shagirtliri we yene nurghunlighan kishiler uninggha egiship mangdi. <sup>12</sup> U

sheher derwazisiga kelgende, jinaza k  t  r  p chiqiwatqan bir top ademge yoluqup qaldi.   lg  chi bir tul ayalning yalghuz oghli idi. Sheherdiki nurghun kishiler h  liqi tul ayal bilen bille chiqqanidi. <sup>13</sup> Bu ayalni k  rgen hezriti Eysa ichini aghritqan halda uninggha:

– Yighlimang, – d  di. <sup>14</sup> Andin, topning aldigha   t  p, jinazigha qolini tegk  zgenidi, jinaza kötürgenler toxtidi. Hezriti Eysa:

– Yigit, ornungdin tur, – d  yishi bilenla, <sup>15</sup>   l  p qalghan yigit qopup, gep qilishqa bashlidi. Hezriti Eysa uni anisigha tapshurup berdi.

<sup>16</sup> Qorqunch basqan köpchilik:

– Arimizdin ulugh bir peyghember chiqti!

– Xuda bizge shapa'et qilish   ch  n keldi! – dep Xudani medhiyilidi.

<sup>17</sup> Hezriti Eysaning bu ishi toghrisidiki xewer pütün Yehudiylar z  mini we etraptiki rayonlarga tarqilip ketti.

### **Yehya peyghemberning shagirtlirining hezriti Eysa bilen körüshkili k  lishi**

<sup>18</sup> Yehya peyghemberning shagirtliri bu ishlarning hemmisini Yehyagha yetküzdi. U shagirtliridin ikki kishini   zi y  tiwatqan zindangha chaqirip, <sup>19</sup> ularni hezriti Eysaning aldigha: «Xuda bizge ewetmekchi bolghan qutquzghuchi sizmu yaki bashqa birsi k  lemdu?» dep sorap k  lishke ewetti.

<sup>20</sup> Ular hezriti Eysaning aldigha b  rip:

– Chömüldürgüchi Yehya bizni sizdin: «Xuda bizge ewetmekchi bolghan qutquzghuchi sizmu yaki bashqa birsi k  lemdu?» dep sorap k  lishke ewetti, – d  di.

<sup>21</sup> Del shu chaghda, hezriti Eysa aghriq-silaq tartqan we jin chaplashqan nurghun kishilerni saqaytqan we nurghun qarighularning k  zini achqanidi. <sup>22</sup> Shuning bilen, u Yehya peyghemberning shagirtlirigha:

– Siler qaytip b  rip, yaratqan möjizilirimni we   ytqan telimlimni Yehyagha yetküzüp: «Korlarning k  zi   childi, tokurlar mangalaydighan boldi, maxaw k  sili bolghanlar saqaydi, gaslar angliyalaydighan boldi, hetta   lgenlermu tirildi we kembeghellerge xush xewer yetküzüldi» dep   yinglar. <sup>23</sup> Yehyagha yene: «Mendin gumanlanmay, manga tewrenmey ishengenler n  mid  gen bextlik!» dep qoyunglar, – d  di.

<sup>24</sup> Yehya peyghemberning shagirtliri ketkendin k  yin, hezriti Eysa köpchilikke Yehya toghruluq mundaq d  di:

– Siler burun Yehyani izdep chölge barghininglarda, zadi qandaq bir ademni körmekchidinglar? Meydani shamalda yelpünüp turghan qomushtek tewrinip turidighan bir yaxshichaqnimu? <sup>25</sup> Yaki chirayliq kiyingen bir eşilzadinimu? Hergiz undaq emes! Heshemetlik kiyim kiyiwalghan, eysh-ishret ichide yashaydighan kishiler chöldin emes, belki xan ordisidin tēpilidu. <sup>26</sup> Emeliyette, siler bir peyghemberni körgili chiqtinglar. Emdi bilip qoyunglarki, Yehya herqandaq peyghemberdinmu üstün peyghemberdur. <sup>27</sup> Chünki, muqeddes yazmilarda:

«Mana, aldingda elchimni ewetimen.

U sening yolungni aldin'ala teyyarlaydu»

dep yēzilghan we bu yerdiki «elchim» del Yehya peyghemberni körsitidu. <sup>28</sup> Bilip qoyunglarki, insanlar arisida Yehyadinmu ulugh kishi yoq. Emma Xudaning padishahliqidiki eng erzimes birsimu uningdin ulugh bolidu.

<sup>29</sup> Buni anglighan puqralar, hetta bajgirlarmu Xudaning yoli toghra dēdi, chünki ular burun Yehya peyghemberning chömüldürüşini qobul qilghanidi. <sup>30</sup> Lēkin, Perisiyler we Tewrat ustazliri Yehya peyghemberning chömüldürüşini qobul qilmay, Xudaning özlirige bolghan meqsitini qayrip qoyghanidi. <sup>31</sup> Shuning bilen, hezriti Eysa ulargha mundaq dēdi:

– Bu zamanning silerdek kishilirini zadi kimlerge oxshitay?! <sup>32</sup> Ular xuddi kochida olturuwēlip, bir-birige: «Biz silerge sunay chēlip bersek, ussul oynimidinglar. Matem muzikisini chēlip bersek, yigha-zar qilmidinglar» dep renjiydighan tuturuqsiz balilargha oxshaydu.

<sup>33</sup> Chünki, chömüldürgüchi Yehya kēlip roza tutatti, sharab ichmeytti. Shuning bilen, ular: «Uninggha jin tēgiptu!» dēyishti. <sup>34</sup> İnsan'oghli bolsa hem yeydu hem ichidu. Biraq, ular: «Taza bir toymas haraqkesh iken! U bajgir we bashqa gunahkarlarning dosti» dēyishidu. <sup>35</sup> Bilip qoyunglarki, hēkmet uni qobul qilghanlar arqiliq tonulidu.

### **Gunahkar ayalning hezriti Eysani etirlishi**

<sup>36</sup> Perisiylerdin bir kishi hezriti Eysani tamaqqa tekliپ qildi. Hezriti Eysa uning öyige bērip tamaqqa olturdi. <sup>37</sup> U yerde pahishe dep tonulghan bir ayal hezriti Eysaning bu Perisiyning öyige kelgenlikini

anglap, aq qashtëshidin yasalgan bir qutida etir ëlip keldi <sup>38</sup> we hezriti Eysaning keynide, putigha yëqin yerde turup yiglashqa bashlidi. Uning köz yashliri hezriti Eysaning putlirini höl qiliwetti. Andin, u chachliri bilen hezriti Eysaning putlirini ërtip qurutti hem putlirini söyüp, üstige etir sürdi. <sup>39</sup> Hezriti Eysani chaqirghan Perisiy buni körüp, ichide «bu adem rast peyghember bolghan bolsa, özi qolini tegküzgen bu ayalning pahishe ikenlikini biletti!» dep oyliidi.

<sup>40</sup> Buni bilgen hezriti Eysa:

– Shimon, sanga ëytidighan bir gëpim bar, – dëdi.

– Ëyting ustaz, – dëdi Shimon.

<sup>41</sup> – Ikki adem bir kishige qerzdar iken. Biri besh yüz kümüsh tenggige, yene biri bolsa, ellik kümüsh tenggige qerzdar iken. <sup>42</sup> Her ikkisinin qerzni qayturush imkaniyiti yoq iken. Shunga, qerz igisi mëhribanliq qilip, her ikkisinin qerzini kechürüm qiptu. Sëningche, ularning qaysisi qerz igisini bekrek yaxshi köridu? – dep soridi hezriti Eysa.

<sup>43</sup> – Mëningche, köprek kengchilikke ërishkini, – dep jawab berdi Shimon.

– Toghra ëytting, – dëdi hezriti Eysa. <sup>44</sup> Andin, u hëliqi ayalni körsitip, Shimongha:

– Bu ayalni kördüngmu? Öyüngge kelginimde, sen putlirimni yuyushqa su bermigeniding. Biraq, u köz yëshi bilen putlirimni yudi, chëchi bilen ërtip qurutti. <sup>45</sup> Sen mëni hal-ehwal sorap, söyüp kütüwalmighaniding. Lëkin, u men kirgendin tartip putlirimni söyüwatidu. <sup>46</sup> Sen mëhmanlarga teqdim qilinidighan yaghni bëshimghimu sürkimigeniding. Biraq, u mëni hörmetlep, putlirimgha etir sürkep qoydi. <sup>47</sup> Qisqisi sanga ëytayki, uning nurghun gunahlirining hemmisi kechürüm qilindi. Shunga, uning manga körsetken mëhir-muhebbiti chongqur. Lëkin, az kechürüm qilinghanning körsetken mëhir-muhebbitimu az, – dëdi.

<sup>48</sup> Andin, hezriti Eysa u ayalgha:

– Gunahliring kechürüm qilindi, – dëdi.

<sup>49</sup> Hezriti Eysa bilen bir dastixanda olturghanlar: «Hetta kishilarning gunahlirini kechürüm qilidighan bu adem zadi kimdu?» dëyishti.

<sup>50</sup> Hezriti Eysa hëliqi ayalgha:

– Manga baghlighan ishenching sëni qutquzdi. Aman bol! – dëdi.

## 8-bab

### Hezriti Eysagha egeshken ayallar

<sup>1</sup> Uzun ötmey, hezriti Eysa Jeliliye ölkisidiki sheher, yēza-qishlaqlargha bērip, Xudaning padishahliqigha da'ir xush xewerni tarqatti. On ikki shagirtimu uning bilen birge bardı. <sup>2</sup> Bulardin bashqa, yene jin we kēsellik azablıridin qutquzup saqaytilghan bezi ayallarmu bolup, ularning arisida tēnidin yette jin heydep chiqirilghan Mejdellik Meryem, <sup>3</sup> Hirod xanning saray emeldari Xuzaning ayali Yo'anna, Suzana we bashqa birmunche ayallarmu bar idi. Bular öz mal-mülükliri bilen hezriti Eysa we uning shagirtlirigha yardemde boldı.

### Uruq chēchish toghrisidiki temsil

<sup>4</sup> Xalayıq herqaysı yurtlardin hezriti Eysa bilen körüşkili üzülmey kēlip turatti. Bir künü nurghun adem yighilghanda, hezriti Eysa ulargha töwendiki temsilni sözlep berdi:

<sup>5</sup> – Bir dēhqan uruq chachqılı ētizigha chiqiptu. Chachqan uruqlirining beziliri chighir yol üstige chūshūp, kishilerning ayighi astida qaptu we qushlarga yem boptu. <sup>6</sup> Beziliri asti tashlıq tupraqqa chūshūptu. Emma, yerdiki nemlik yētishmigenliktin, uruqlar ünüp chiqqandin kēyin qurup kētiptu. <sup>7</sup> Beziliri tikenlerning arisigha chūshūptu. Maysilar tikenler bilen boy taliship ösüptu. Biraq, netijide tikenler maysilarnı bēsiwaptu.

<sup>8</sup> Beziliri bolsa munbet tupraqqa chūshūp, obdan ösüp, yüz hessilep hosul bēriptu.

Hezriti Eysa yuqiri awaz bilen yene:

– Bu sözlerni qulıqlinglarda ching tutunglar! – dēdi.

<sup>9</sup> Kēyin, uning shagirtliri uningdin bu temsilning menisini sorıdı.

<sup>10</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq dēdi:

– Xudaning padishahlıqining sirliri silerning bilishinglarga bērildi. Biraq, bashqılarga kelsek, ulargha temsiller bilenla chūshendürimen. Shuning üçün, ular sözümnı anglisimu chūshenmeydu. Bu ehwal Yeshaya peyghemberning dēginidek boldı: «Ular qarısımı körmeydu, anglisimu chūshenmeydu.»

<sup>11</sup> Bu temsilning menisi mundaq:

– Uruq Xudaning sözidir. <sup>12</sup> Chighir yoldiki tupraqqa chūshken uruqlar shundaq kishilerge temsil qilinghanki, ular Xudaning sözini anglisimu,



uni qobul qilmaydu. Sheytan ularni ëtiqad arqiliq qutquzulmisun dep, ularning kõnglidin Xudaning sōzini ëlip qëchip këtidu.<sup>13</sup> Tashliq tupraqqa chüshken uruqlar Xudaning sōzini anglighan haman xushalliq bilen qobul qilghanlarga temsil qilinghan. Ular buninggha bir mehel ishengen bolidu, emma ularning yiltizi bolmighanliqi üçün, birer müshküllükke yoluqsila, berdashliq bërelmeydu.<sup>14</sup> Tikenlikke chüshken uruqlargha kelsek, ular shundaq kishilerge temsil qilinghanki, ular Xudaning sōzlrini anglisimu, uzun ötmeyla kõnglige bu dunyaning endishe, bayliq we halawetlirining ëziqturushliri kiriwëlip, Xudaning sōzini boghuwëtidu-de, ular hosulsiz qalidu.<sup>15</sup> Munbet tupraqqa chüshken uruqlar bolsa Xudaning sōzini anglaydighan, ularni pak we chin dilida ching saqlaydighan, hosul bergüche sewr qilidighan kishilerdur.

### **Xudaning heqiqiti ashkarılanmaqta**

<sup>16</sup> Hezriti Eysa shagirtlirigha yene:

– Chiraghni yëqip, uni birer nerse bilen yëpip qoyidighan yaki kariwatning astigha yoshurup qoyidighan kishi yoq, elwette. Eksiche, öyge kirgenler ëniq körelisun dep, uni jezmen chiraghdanning üstige qoyidu.<sup>17</sup> Chünki, yëpiq qoyulghan herqandaq nerse ashkara bolmay qalmaydu. Yoshurulghan herqandaq nerse bilinmey qalmaydu.

<sup>18</sup> Shuning üçün, mëning Xudaning heqiqiti toghrisida ëytqanlirimni kõngül qoyup anglanglar. Chünki, kimde eqil-paraset bolsa, uninggha tëximu köp bërilidu. Lëkin, kimde eqil-paraset bolmisa, özide bar dep qaralghinimu ëlip këttilidu, – dëdi.

### **Hezriti Eysaning anisi we iniliri**

<sup>19</sup> Hezriti Eysaning anisi we iniliri uning bilen körüşkili keldi. Lëkin, adem köp bolghachqa, yënigha këlelmigenidi.<sup>20</sup> Bir kishi hezriti Eysagha:

– Aningiz we iniliringiz siz bilen körüşimiz dep, sirtta turidu, – dëdi.

<sup>21</sup> – Xudaning sōzini anglap, uninggha emel qilghanlarning hemmisi mëning anam we aka-inilirimdur, – dëdi hezriti Eysa köpchilikke.

### **Hezriti Eysaning boranni tinchitishi**

<sup>22</sup> Bir küni, hezriti Eysa shagirtliri bilen këmige chüshüp, ulargha:

– Kölning u qëtigha barayli, – dëdi. Shuning bilen, ular yolgha chiqti.

<sup>23</sup> Kēme kētiwatqanda hezriti Eysa uxlap qaldi. Ushtumtut qattiq boran chiqip, kēmige su toshup, hemmisi intayin xewp ichide qaldi.

<sup>24</sup> Shagirtlar hezriti Eysani oyghitip:

– Ustaz, ustaz, gherq bolush aldida turimiz! – dēdi.

Hezriti Eysa oyghinip, boran-chapqungha buyruq qilghanidi, boran toxtap, dolqun peslep, hemmisi tinchidi. Andin, u shagirtlirigha burulup:

<sup>25</sup> – Ishenchinglar nege ketti? – dēdi.

Shagirtlar hem heyran bolup, hem qorqushup, bir-birige:

– Bu adem zadi kimdu? Buyruq qilsa, hetta boran we dolqunlarmu uning gēpini anglaydiken-he! – dep kētishti.

### **Hezriti Eysaning jin chaplashqan ademni saqaytishi**

<sup>26</sup> Hezriti Eysa shagirtliri bilen Jeliliye kölining u chētidiki Gērasaliqlar turghan yerge bardi. <sup>27</sup> Hezriti Eysa qirghaqqa chiqishigha, sheherdin kelgen jin chaplashqan biri uning aldigha keldi. Bu adem uzundin bēri kiyim kiymey, öyde turmay, gör qilinidighan öngkürlerde yashaytti. <sup>28</sup> U hezriti Eysani körüshi bilenla uning ayighigha yiqilip:

– Ulugh Xudaning Oghli Eysa, ishimgha arilashma! Sendin ötünimenki, mēni qiynima! – dep warqirap ketti. <sup>29</sup> Uning bundaq dēyishining sewebi, hezriti Eysa jingha uning tēnidin chiqishni buyrughanidi. Jin bu ademni uzun waqit ilkige ēliwalghanidi. Xelq bu ademni köp qētim zenjir-kishenler bilen baghlap, qamap qoyghan bolsimu, u ularni üzüp qēchip chiqip, jin teripidin chöl-bayawanlargha ēlip kētiletti.

<sup>30</sup> Hezriti Eysa bu ademdin:

– Isming nēme? – dep soridi.

– Ismim «minglighan», – dep jawab berdi bu ademni sözlitiwatqan jin. Chünki, bu ademge minglighan jinlar chaplishiwalghanidi. <sup>31</sup> Ular hezriti Eysagha özlirini Sheytangha teyyarlanghan tēgi yoq hanglarga sürgün qilmasliqni ötünüp yalwurdı.

<sup>32</sup> Shu etrapniki tagh baghrida bir top tongguz padisi ozuqlinip yüretti. Jinlar hezriti Eysagha yalwurup, tongguzlarning tēnige kirip kētishige ijazet bērishini telep qildi. Hezriti Eysa ijazet berdi. <sup>33</sup> Jinlar hēliqi ademning tēnidin chiqip, tongguzlargha chaplishiwaldi. Pütün tongguz padisi patiparaq bolup, yügürgen pēti yardin chüshüp, kölge gherq boldi.

<sup>34</sup> Bu halni körgen tongguz baqquchilar u yerdin qēchip, sheher-yēzilarda bu xewerni tarqatti. <sup>35</sup> U yerdiki kishiler zadi nēme ish

bolghanliqini körgili bu yerge kēlishti. Ular hezriti Eysaning aldigha kēlip, tēnidin jinlar chiqip ketken hēliqi ademning kiyimlirini kiyip, es-hoshi jayida halda hezriti Eysaning aldida olturghanliqini körüp, qorqup kētishti. <sup>36</sup> Bu möjizini körgenler hēliqi kishining saqiyish jeryanini köpchilikke sözlep berdi. <sup>37</sup> Shu yerdiki kishiler hezriti Eysaning u yerdin kētishini telep qilishti. Chünki, ular intayin qorqushqanidi. Shunga, hezriti Eysa kēmige chūshüp, qaytip ketmekchi boldi. <sup>38</sup> Tēnidin jinlar chiqip ketken hēliqi kishi hezriti Eysagha:

– Menmu siz bilen bille kētey, – dep yalwurdi.

Lēkin, hezriti Eysa uninggha:

<sup>39</sup> – Öyüngge qaytip bērip, Xudaning sanga neqeder chong ishlarni qilip bergenlikini yetküzgin, – dēdi.

U adem qaytip bērip, pütün sheherni arilap, hezriti Eysa özige qilip bergen chong ishlarni hemmeylenge yetküzdi.

### **Tirildürülgen qiz we saqaytilghan ayal**

<sup>40</sup> Hezriti Eysa kölning bu qētigha qaytip kelginide, xalayıq uni qarshi ēlishti. Chünki, hemmeylen uning qaytip kēlishini kütüp turatti. <sup>41</sup> Qarshi alghili chiqqanlar ichide melum bir ibadetxanining mes'ulliridin biri bolghan Ya'irmu bar idi. U hezriti Eysaning ayighigha yiqilip, öyige tekliq qilip yalwurdi. <sup>42</sup> Chünki, uning on ikki yashliq yalghuz qizi ölüp kētish aldida turatti.

Hezriti Eysa u yerge barghinida, kishiler uning etrapigha zich olishiwaldi. <sup>43</sup> Topning ichide xun tewresh kēsilige giriptar bolghinigha on ikki yil bolghan bir ayalmu bar idi. U bar pulini tēwiplargha xejlep tügetken bolsimu, hēchkim uni saqaytalmighaniken. <sup>44</sup> U hezriti Eysaning arqa teripidin kēlip, uning chapinining pēshini silap qoyuwidi, xun shu'an toxtidi.

<sup>45</sup> – Pēshimni tutqan kim? – dep soridi hezriti Eysa.

Köpchilik: «Tutmiduq» dēyishti.

– Ustaz, töt etrapingizning hemmisi adem, ular sizni qistap turuwatmamdu? – dēdi Pētrus.

<sup>46</sup> Lēkin, hezriti Eysa:

– Yaq! Birsı qesten pēshimni tutti. Chünki, wujudumdin küch-qudretning chiqip ketkinini sezdim, – dēdi. <sup>47</sup> Hēliqi ayal hezriti Eysaning sēzip qalghanliqini bilip, titrigen halda uning aldigha kēlip, ayighigha yiqildi we köpchilikke özining hezriti Eysaning pēshini

nëmishqa tutqanliqini hem shu'an saqiyip ketkenlikini ëytti.

<sup>48</sup> – Qizim, ishenching sëni saqaytti! Tinch-aman bol, – dëdi hezriti Eysa uninggha.

<sup>49</sup> Hezriti Eysa bu sözni qiliwatqanda, ibadetxana mes'ulining öyidin kelgen biri ibadetxana mes'uli Ya'irgha:

– Qizingiz jan üzdi. Emdi ustazni aware qilmayli, – dëdi.

<sup>50</sup> Buni anglighan hezriti Eysa Ya'irgha:

– Qorqmighin! Manga ishengin! U saqiyip këtidu, – dëdi.

<sup>51</sup> Hezriti Eysa Ya'irning öyige barghanda, Pëtrus, Yuhanna, Yaqub we qizning ata-anisidin bashqa kishilerning özi bilen bille öyge kirishige ruxset qilmidi. <sup>52</sup> U yerdikiler qizgha haza tutup yigha-zar qilishiwatatti. Hezriti Eysa ulargha:

– Boldi, yighlimanglar! Qiz ölmidi, uxlap qaptu! – dëdi.

<sup>53</sup> Biraq, xalayıq uni mesxire qildi. Chünki, qizning alliqachan jan üzgenlikidin ularning xewiri bar idi. <sup>54</sup> Lëkin, hezriti Eysa qizning qolidin tartip:

– Balam, ornungdin tur, – dep chaqirdi. <sup>55</sup> Qizning rohi tënige qaytip këlip, u derhal ornidin turdi. Hezriti Eysa ulargha qizning qorsiqigha birnerse bërishni buyrudi. <sup>56</sup> Qizning ata-anisi nahayiti heyran qëlishiti. Lëkin, hezriti Eysa ulargha bu ishni hëchkimge tinmasliqni tapilidi.

## 9-bab

### Hezriti Eysaning on ikki elchini ewetishi

<sup>1</sup> Hezriti Eysa on ikki shagirtini chaqirip, ulargha herqandaq jinni heydesh, kësellerni saqaytish qudriti we hoquqini berdi. <sup>2</sup> Andin, ularni Xudaning padishahliqi heqqidiki xush xewerni tarqitish we kësellerni saqaytishqa ewetti. <sup>3</sup> U shagirtlirigha:

– Siler seperde hëch nerse almanglar, ne hasa, ne xurjun, ne nan, ne pul ëliwalmanglar, hetta birer artuq könglekmu ëliwalmanglar. <sup>4</sup> Bir yurtqa barghininglarda, qaysi a'ïlide qarshi ëlinsanglar, u yerdin ketküche shu a'ïlidila turunglar. <sup>5</sup> Eger birer yerdiki kishiler silerni qarshi almisa, u yerdin ayrilghininglarda, ularni agahlandurush üchün ayighinglardiki topini qëqiwëtinglar! – dëdi.

<sup>6</sup> Shagirtlar yolgha chiqip, hemme yëza-qishlaqlarni arilap xush xewerni tarqitip, kësellerni saqaytti.

### Luqa bayan qilghan xush xewer

<sup>7</sup> Jeliliyidiki Hirod xan hezriti Eysaning ishliridin xewer tēpip, ganggirap qaldi. Chūnki, beziler: «Bu ishlarni qiliwatqan kishi Yehya peyghember iken. U tiriliptu!» dēse, <sup>8</sup> yene beziler: «Burun ajayip mōjizilerni yaratqan Ilyas peyghember yaki bashqa qedimki peyghemberlerdin biri qaytidin tiriliptu!» deytti.

<sup>9</sup> «Men Yehyaning kallisini aldurghanidim, emdi bu geplerni anglawatimen. Bu ishlarni qiliwatqan kishi zadi kimdu?» dēdi Hirod xan. Shuning ūchūn, u hezriti Eysa bilen kōrūshūshning yolini izdidi.

### Besh ming kishini toydurush

<sup>10</sup> On ikki shagirt qaytip kēlip, ōzlrining qilghan hemme ishlirini hezriti Eysagha melum qildi. Hezriti Eysa bashqilargha uqturmay, ularni Beytsayda dēgen yēzigha ēlip mangdi. <sup>11</sup> Biraq, buningdin xewer tapqan xalayıqmu uninggha egiship keldi. Hezriti Eysa ularni qarshi ēlip, ulargha Xudaning padishahliqigha da'ir ishlarni chūshendūrdi we kēsili barlarni saqaytti. <sup>12</sup> Kūn olturushqa az qalghanda, on ikki shagirti hezriti Eysaning aldigha kēlip:

– Xalayıqni tarqitiwetken bolsingiz, ular etraptiki yēza-qishlaqlargha bērip tamaq yēsun we qonghudek jay tapsun. Chūnki, bu xilwet jay iken, – dēdi.

<sup>13</sup> Lēkin, hezriti Eysa:

– Ulargha ōzūnglar tamaq bēringlar, – dēdi.

– Bizde peqetla besh nan bilen ikki bēliq bar. Tamaq sētiwēlip ekēlip bēringlar, dēmekchimusiz? – dēyishti ular heyran bolup. <sup>14</sup> Chūnki, shu yerde yighilghan erlerningla sani texminen besh mingche bar idi.

Hezriti Eysa ulargha:

– Xalayıq elliktin-elliktin bōlünüp oltursun, – dēdi.

<sup>15</sup> Shagirtlar kōpchilikni hezriti Eysaning dēgini boyiche olturghuzdi.

<sup>16</sup> Hezriti Eysa besh nan bilen ikki bēliqni qoligha ēlip, asmangha qarap Xudagha shūkūr ēytti. Andin, nanlarni oshtup, kōpchilikke tarqitip bērish ūchūn shagirtlirigha berdi. <sup>17</sup> Hemmeylen yep toydi. Shagirtlar ēship qalghan nan bilen bēliqning parchilirini yighiwidi, on ikki sēwet chiqti.

### Pētrusning hezriti Eysani Qutquzghuchi – Mesih dep tonushi

<sup>18</sup> Bir kūni, hezriti Eysa ōzi yalghuz du'a qiliwatatti. Uning yēnida shagirtlirila bar idi. Hezriti Eysa ulardin:

– Xalayıq mēni kim dep bilidiken? – dep soridi.

<sup>19</sup> – Beziler sizni chömüldürgüchi Yehya deydu, beziler Ilyas peyghember deydu, we yene beziler bashqa qedimki peyghemberlerdin biri tiriliptu deydu, – dep jawab berdi shagirtlar.

<sup>20</sup> Hezriti Eysa ulardin:

– Silerchu? Siler mäni kim, dep bilisiler? – dep soridi.

– Siz Xuda teyinligen Qutquzghuchi – Mesih ikensiz, – dep jawab berdi Pëtrus.

<sup>21</sup> – Hazir bu ishni hëchkimge tinmanglar, – dep buyrudi hezriti Eysa ulargha, <sup>22</sup> – chünki Insan'oghli nurghun azab-oqubet tartishi kerek. Aqsaqallar, aliy rohaniylar we Tewrat ustazliri uni ret qilip öltürgüzidu. Lëkin, uni öltürsimu, u üçinchi küni tirilidu.

<sup>23</sup> Hezriti Eysa köpchilikke yene mundaq dëdi:

– Kimdekim manga egishishni xalisa, öz xahishidin waz këchip, özining krëstini kötürüp<sup>⑦</sup> her küni manga egeshsun. <sup>24</sup> Chünki, özi üçünla yashaydighanlar eksiche hayatidin mehrum bolidu. Biraq, öz xahishidin waz këchip, mäning üçün yashaydighanlar hayatini saqliyalaydu. <sup>25</sup> Bir adem pütün dunyagha ige bolup hayatidin mehrum qalsa, buning nëme paydisi bolsun?! <sup>26</sup> Eger kimdekim mendin we mäning sözlirimdin nomus qilsa, Insan'oghli bolghan menmu özümning, atamning we muqeddes perishtilerning shan-sheripi ichide qaytip kelginimde, uningdin nomus qilimen. <sup>27</sup> Bilip qoyunglarki, bu yerde turghanlarning beziliri Xudaning padishahliqini körmigüche ölmeydu.

### **Hezriti Eysaning nurgha chömüshi**

<sup>28</sup> Texminen sekkiz kündin këyin, hezriti Eysa Pëtrus, Yuhanna we Yaqupni ëlip, du'a qilish üçün taghqa chiqti. <sup>29</sup> Hezriti Eysa du'a qiliwatqinida, uning yüzi özgerdi. Kiyimliri ap'aq bolup, chaqmaqtek chaqnidi. <sup>30</sup> Tosattin, Musa peyghember we Ilyas peyghember peyda bolup, uning bilen sözlishishke bashlidi. <sup>31</sup> Ular Xudaning parlaq nuri ichide ayan bolup, hezriti Eysa bilen uning Xudaning iradisini emelge ashurush yolida Yërusalëmda qurban bolidighanliqi toghrisida söhbetleshti.

<sup>32</sup> Pëtrus we uning qërindashlirini uyqu basqanidi. Ular uxlap

---

<sup>⑦</sup> Rimliqlar teripidin ölüm jazasi bërilgenler mixlinidighan krëstni müriside kötürüp jaza meydanigha baratti. «Özining krëstini kötürüş» dëgenlik Eysa Mesih üçün azab-oqubet tartishqa teyyar bolushni körsitidu.

oyghanghanda, hezriti Eysaning parlaq nurini we uning bilen bille turghan Musa peyghember we Ilyas peyghemberni kördi. <sup>33</sup> Bu ikki peyghember hezriti Eysadin ayrilidighan waqitta, Pëtrus özimu tuymighan halda hezriti Eysagha:

– Ustazim, bu yerde bolghinimiz nēmidēgen yaxshi! Biri sizge, biri Musa peyghemberge, yene biri Ilyas peyghemberge dep, bu yerge üch kepe yasayli, – dēdi.

<sup>34</sup> Pëtrus gep qiliwatqanda, bir bulut peyda bolup, ularni qapliwaldi. Shagirtlar bulut ichide qalghinida qorqushup ketti. <sup>35</sup> Tuyuqsiz buluttin Xudaning awazi anglinip:

– Bu mēning Oghlum, mēning tallighinim. Uning sözige qulaq sēlinglar! – dēdi.

<sup>36</sup> Awaz toxtighandin kēyin, ular hezriti Eysaning özi yalghuz qalghanliqini kördi. Shagirtlar bu ishni uzun waqitqiche hēchkimge tinmidi.

### **Jin chaplashqan balining saqaytilishi**

<sup>37</sup> Etisi, hezriti Eysa üch shagirti bilen bille taghdin chüshken waqtida, nurghun kishiler uni qarshi alghili chiqti. <sup>38</sup> Topning ichidin bireylen tuyuqsiz warqirap:

– Ustaz, oghlumgha köngül bölgeysiz, u birla bala idi! <sup>39</sup> Uninggha da'im bir jin chaplishiwēlip, özichila warqirap-jarqirap kētidu. Bezide pütün bedini tartiship qēlip, aghzidin aq köpük kēlidu. Jin uni da'im qiynap aram bermeydu. <sup>40</sup> Shagirtliringizdin bu jinni heydiwētishni ötünüp sorighanidim, biraq ularning qolliridin kelmidi, – dēdi.

<sup>41</sup> – Ey ētiqadsiz we chirik ewlad! Men siler bilen bille bolup, silerning yenila manga ishenmigenlikinglargha yene qachanghiche berdashliq bērey? – dēdi hezriti Eysa. Andin, hēliqi kishige:

– Balangni ēlip kel, – dēdi.

<sup>42</sup> Bala kēliwatqanda, jin uni yerge yiqitip, pütün bedinini tartishturuwetti. Biraq, hezriti Eysa jinni heydiwētip, balini saqaytti we uni atisigha tapshurup berdi. <sup>43</sup> Köpchilik Xudaning küch-quдрitige heyran bolushti.

### **Hezriti Eysaning öz ölümünü yene bir qētim aldın ēytishi**

Köpchilik hezriti Eysaning qilghan pütün ishlirigha heyran bolup turghanda, hezriti Eysa shagirtlirigha:

Luqa bayan qilgan xush xewer

<sup>44</sup> – Anglap qoyunglar, birsining satqunluqi bilen, Insan'oghli bashqilarning qoligha tapshurup bērilidu, – dēdi.

<sup>45</sup> Biraq, ular bu sözning menisini chūshinelmidi. Chūnki, buning menisi qesten yoshurulghanidi. Ular uningdin bu sözning tēgini sorashqimu pētinalmidi.

### **Xudaning neziride kim eng ulugh?**

<sup>46</sup> Shagirtlar zadi kimning eng ulugh ikenlikini öz'ara talash-tartish qilishiwatatti. <sup>47</sup> Ularning nēme oylawatqanliqini bilgen hezriti Eysa kichik bir balini yēnida turghuzup, <sup>48</sup> shagirtlarga:

– Kim mēni dep, bundaq kichik balini qobul qilsa, mēni qobul qilghan bolidu. Mēni qarshi alsa, mēni ewetkūchini qarshi alghan bolidu. Aranglarda özini eng tōwen tutqini Xudaning neziride eng ulugh bolidu, – dēdi.

### **Qarshi turmasliq qollighanliqtur**

<sup>49</sup> Yuhanna hezriti Eysagha:

– Ustaz, sizning namingiz bilen jinlarni heydewatqan birsini kōrduq. Lēkin, u bizge oxshash sizge egeshmigenliki üçhün, biz uni tostuq, – dēdi.

<sup>50</sup> – Uni tosmanglar. Chūnki, silerge qarshi turmighanlar silerni qollighanlardur, – dēdi hezriti Eysa uningha.

### **Hezriti Eysani qarshi almighan yēza**

<sup>51</sup> Hezriti Eysa ölüp andin tirilip, asmangha ėlip kētilidighan künge az qalghanda, Yērusalēmgha bērishni qet'iy qarar qildi. <sup>52</sup> Buning üçhün, u aldın adem ewetti. Ular Samariye ölkisidiki bir yēzigha kēlip, hezriti Eysaning kēlishi üçhün teyyarlıq qilishqa kirishti. <sup>53</sup> Biraq, Samariyilikler<sup>®</sup> hezriti Eysani «Yērusalēmgha ibadet qilishqa baridiken» dep, qarshi almidi. <sup>54</sup> Uning shagirtliridin Yaqup bilen Yuhanna bu ehwalni kōrüp:

– I Rebbim, ularni kōydürüwētish üçhün asmandin ot yaghdurushni ötünsek qandaq deysiz? – dēdi.

<sup>55</sup> Lēkin, hezriti Eysa burulup ularni eyiblıdı. <sup>56</sup> Andin, ular bashqa bir

---

<sup>®</sup> Samariyilikler öz ibadetxanisini Garizim tēghida qurghan bolup, ular ibadetni Yērusalēmde emes, belki shu taghda qilish toghra, dep qaraytti.



yëzigha ketti.

### **Hezriti Eysagha egishishning bedelliri**

<sup>57</sup> Ular yolda këtiwatqanda, bir kishi hezriti Eysagha:

– Siz qeyerge barmang, men sizge egiship mangimen, – dëdi.

<sup>58</sup> Biraq, hezriti Eysa:

– Tülkining öngküri, qushning uwisi bar. Biraq, İnsan'oghlining bëshini qoyghudek yërimu yoq, – dëdi uninggha.

<sup>59</sup> U yene bashqa bir kishige:

– Manga egeshkin! – dëdi.

Biraq, hëliqi kishi bahane körsitip:

– Ustaz, atam ölüp uni yerlikke qoyghuche kütüp, andin sizge egisheychu! – dëdi.

<sup>60</sup> – Ölgelnerni rohi ölükler özliri yerlikke qoysun! Sen bolsang bërip Xudaning padishahliqigha da'ir xush xewerni tarqat, – dëdi hezriti Eysa uninggha.

<sup>61</sup> Yene birsi:

– Ey ustaz, men sizge egeshmekchimen. Biraq, awwal öyümge bërip, öydikiler bilen xoshliship këley, – dëdi.

<sup>62</sup> – Qosh heydewëtip, toxtimay keynige qaraydighan ademdek, burunqi hayatinglardin mëhringlarni üzelmisenglar, Xudagha xizmet qilishqa layiq bolmaysiler, – dëdi hezriti Eysa uninggha.

## **10-bab**

### **Hezriti Eysaning yetmish ikki shagirtini ewetishi**

<sup>1</sup> Shu ishlardin këyin, hezriti Eysa shagirtlardin yene yetmish ikkini tallap, özi barmaqchi bolghan sheher-yëzilargha ikki-ikkidin ewetti.

<sup>2</sup> Ular yolgha chiqishtin burun, hezriti Eysa mundaq dëdi:

– Qutquzulushqa intilidighanlar mol hosuldek köp, biraq hosulni ëlish üçün ishleydighanlar az iken. Hosulning igisi bolghan Xudadin köprek ishchi ewetip, hosulni yighiwëlishni tilenglar. <sup>3</sup> Emdi yolgha chiqinglar. Men silerni qozilarni bõrilerning arisigha ewetkendek ewetimen.

<sup>4</sup> Hemyan, xurjun we ayaghmu almanglar. Yolda kishiler bilen körüşkende, paranglishishqimu toxtimanglar. <sup>5</sup> Qaysi öyge kirsenglar, aldi bilen: «A'ilenglargha Xudadin amanliq tileymen!» denglar. <sup>6</sup> U öyde

Xudadin kēlidighan amanliqni söygüchi bolsa, tiligen amanliqlar uninggha mensup bolidu. Eger bolmisa, tiligen amanliqlar özünglarcha yanidu. <sup>7</sup> U öydin bu öyge yötkilip yürmenglar, belki chüshken öyde turunglar we öydikilerning berginini yenglar, chünki xizmetkar kimgе xizmet qilsa, shuningdin ish heqqi ëlishqa heqliq.

<sup>8</sup> Birer sheherge barghininglarda birsi silerni qarshi ëlip, aldinglarcha nēme qoysa, shuni yenglar. <sup>9</sup> U sheherdiki kēsellerni saqaytinglar we u yerdiki kishilerge: «Xudaning padishahliqi silerge namayan bolush aldida turidu!» denglar. <sup>10</sup> Biraq, birer sheherge barghininglarda, u yerdiki kishiler silerni qarshi almisa, köpchilik aldida: <sup>11</sup> «Xudadin kēlidighan jazagha özliringlarning jawabkar bolidighanliqlarni bildürüş üçün, biz shehiringlarning ayighimizgha qonghan topisinimu qēqip chüshürüwētimiz!» dep agahlandurunglar we ulargha: «Bilishinglar kērekki, Xudaning padishahliqi silerge rasttinla namayan bolghanidi!» denglar. <sup>12</sup> Bilip qoyunglarki, u sheherdikilerning qiyamet küni tartidighan jazasi Sodom<sup>⑨</sup> shehiridiki rezil kishilerning tartidighan jazasidinmu ēghir bolidu.

### **Hezriti Eysani ret qilghanlar**

<sup>13</sup> – Halinglarcha way, ey Qorazinliqlar! Halinglarcha way, ey Beytsaydaliqlar! Siler üçün yaratqan möjizilirimni Tir we Sidon dēgen yatlar sheherliride yaratqan bolsam, u yerlerdiki xelq burunla meyüslengen halda matagha yōginip, külge milinip gunahlirigha towa qilghan bolatti. <sup>14</sup> Qiyamet küni, Xudaning silerge bēridighan jazasi Tir we Sidondikilerningkidinmu ēghir bolidu. <sup>15</sup> Ey Kepernahumluqlar! Asmangha chiqmaqchimidinglar? Eksiche, dozaxqa tashlinisiler!

<sup>16</sup> Hezriti Eysa shagirtlirigha yene:

– Kimdekim silerning sözünglarcha kirse, mēning sözümgе kirgen bolidu. Kimdekim silerni ret qilsa, mēnimu ret qilghan bolidu. Mēni ret qilghanlar mēni ewetküchinimu ret qilghan bolidu, – dēdi.

### **Yetmish ikki shagirtning qaytip kēlishi**

<sup>17</sup> Hēliqi yetmish ikki shagirt xushal-xuram halda qaytip kēlip:

---

⑨ Sodom – Ibrahim peyghember zamanidiki sheher bolup, bu sheherning ademliri oxshash jinstiki zinaxorluqqa qattiq bērilip gunahqa patqanliqtin, Xuda bu sheherni ademliri bilen qoshup yoqatqan.

## Luqa bayan qilgan xush xewer

– I Rebbimiz! Biz sizning namingizdin buyruq qilghaniduq, hetta jinlarmu bizge boysunup, chiqip kētishti! – dep melum qildi.

<sup>18</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Shundaq! Sheytanning asmandin chaqmaqtek tēz chūshkenlikini kōrdüm. <sup>19</sup> Qulaq sēlinglar! Men silerge yilan-chayandek Sheytanni ayagh astinglarda yanjip tashliyalaydighan, uning barliq küch-qudritini bēsip chūshidighan hoquq berdim. Silerge hēchqandaq nerse ziyan yetküzelmeydu. <sup>20</sup> Lēkin, siler jinlarning boysunghanliqi bilenla xushal bolup ketmenglar, belki Xudaning naminglarni ershtiki hayatliq deptirige pütüshi bilen xushal bolunglar, – dēdi.

### Hezriti Eysaning xushalliqi

<sup>21</sup> Bu chaghda, hezriti Eysa Muqeddes Rohning tesiri bilen xursenlikke chömgen halda mundaq dēdi:

– Pütün alemning Igisi bolghan i Ata! Sen bu heqiqetlerni özini eqilliq, bilimlik chaghlaydighan kishilerdin yoshurup, kichik balilardek sebiy kishilerge ashkarilighanliqing üchün, sanga medhiyiler oquymen. Shundaq ata, sēning öz xahishing ene shu idi.

<sup>22</sup> Hezriti Eysa etrapidikilerge:

– Atam hemmini manga ata qildi. Mēning kimlikimni Atamdin bashqa hēchkim bilmeydu. Atamning kimlikinimu men we men özüüm ashkarilashni xalaydighan kishilerdin bashqa hēchkim bilmeydu, – dēdi.

<sup>23</sup> Andin, hezriti Eysa shagirtlirigha qarap, astighina:

– Körgen ishlarni köreligenlikinglar üchün neqeder bextliksiler!

<sup>24</sup> Bilip qoyunglarki, burunqi nurghun peyghemberler we padishahlar siler körgen we anglighanlarni körüşni we anglashni arzu qilghan bolsimu, muradigha yētelmidi, – dēdi.

### Mēhriban samariyilik toghrisidiki temsil

<sup>25</sup> Tewrat ustazliridin biri hezriti Eysani sinimaqchi bolup:

– Ustaz, men qandaq qilsam menggülük hayatqa ērisheleymen? – dep soridi.

<sup>26</sup> – Tewrat qanunida nēme dēyilgen? Buni özingiz qandaq chūshendürisiz? – dep soridi hezriti Eysa.

<sup>27</sup> Hēliqi kishi mundaq jawab berdi:

– «Perwerdigaring bolghan Xudani pütün qelbing, pütün jēning, pütün küchüng we pütün zēhning bilen söygin»; buningdin qalsa, «qoshnangni

özüngni söygendek söy.»

<sup>28</sup> – Toghra jawab berdingiz. Mana shundaq qilsingiz, menggü yashaysiz, – dëdi hezriti Eysa uninggha.

<sup>29</sup> U kishi özining so'al sorishining yolluq ikenlikini bildürüş üçün, hezriti Eysadin chüshendürüş telep qilip:

– Mëning söyüşke tēgishlik qoshnilirim kimler? – dep soridi.

<sup>30</sup> Hezriti Eysa mundaq dëdi:

– Bir adem Yërusalëmdin Ėrixa shehirige këliwëtip, yolda qaraqchigha uchrap qaptu. Qaraqchilar uning kiyim-këcheklerini salduruwëlip, uni urup, chala ölük qilip, tashlap këtiptu. <sup>31</sup> Uzun ötmey, bir Yehudiy rohaniy shu yoldin këliwëtip, hëliqi ademni körüp, pisent qilmay yolning u chëti bilen mëngip ötüp këtiptu. <sup>32</sup> Shuningdek, merkeziy ibadetxanida ishleydighan Lawiy qebilisidin bolghan bir xizmetchimü bu yerge kelgende, u bichare ademni körüp, kari bolmay yolning u chëti bilen mëngip ötüp këtiptu. <sup>33</sup> Lëkin, Yehudiylar yaman köridighan Samariyidin kelgen bir kapir bu yerdin ötüp këtiwëtip, uni körüpla ich aghritiptu <sup>34</sup> we aldigha bërip, yagh we sharab bilen jarahitini yuyup, tēngip qoyuptu, andin uni öz ëshikige mindürüp, bir saraygha ëlip bërip, u yerde halidin xewer aptu. <sup>35</sup> Etisi, saraywenge ikki kümüş tengge bërip: «Uninggha qarap qoyung, artuq chiqimi bar bolsa, qaytishimda töleymen» deptu.

<sup>36</sup> Hezriti Eysa hëliqi ustazdin:

– Sizche, bu üç adem ichide qaysisi qaraqchilargha yoluqqan hëliqi kishige qoshnidarchiliqni yetküzgen? – dep soridi.

<sup>37</sup> – Uninggha mëhribanliq qilghan hëliqi kishi, – dep jawab berdi u.

– Undaq bolsa, sizmu bërip, bashqilargha shundaq qiling, – dëdi hezriti Eysa uninggha.

### **Hezriti Eysaning Marta we Meryemni yoqlishi**

<sup>38</sup> Hezriti Eysa shagirtliri bilen bille sepirini dawamlashturup, bir yëzigha keldi. U yerde Marta isimlik bir ayal uni öyige teklipt qildi.

<sup>39</sup> Martaning Meryem isimlik bir singlisi bar idi. U hezriti Eysaning ayighi terepte olturup, telimini anglawatatti. <sup>40</sup> Öydiki ishlarning köplükidin paypëtek bolup yürgen Marta hezriti Eysaning aldigha këlip:

– I Rebbim, singlim Meryem shunche köp ishlarni mangila tashliwetti, uni manga yademeshtürgeysiz! – dëdi.

<sup>41</sup> Biraq, hezriti Eysa uninggha mundaq jawab berdi:

Luqa bayan qilgan xush xewer

– Ey Marta, sen ziyade ishlarga bash qaturup aware bolup yürüwatisen. <sup>42</sup> Biraq, birla muhim ish bar. Meryem shu yaxshi ishni talliwaldi. Buni hechkim uningdin tartiwalmaydu.

## 11-bab

### Du'a qilish toghrisidiki telim

<sup>1</sup> Bir küni, hezriti Eysa bir yerde du'a qiliwatatti. Du'a ayaghlashqandin këyin, shagirtliridin biri uninggha:

– I Rebbim, Yehya peyghember öz shagirtlirigha ögetkinidek, sizmu bizge du'a qilishni ögitip qoysingiz, – dëdi.

<sup>2</sup> Hezriti Eysa jawab bërip mundaq dëdi:

– Du'a qilghininglarda, mundaq denglar:

«I Atimiz,

sëning naming ulughlanghay.

Padishahliqing yer yüzidimu namayan bolghay.

<sup>3</sup> Kündilik yëmeklikimizni bergeysen.

<sup>4</sup> Bizge gunah qilghan herkimni kechürginimizdek, senmu gunahlimizni kechürgeysen.

Bizni azdurulushlardin saqlap qalghaysen.»

<sup>5</sup> Hezriti Eysa sözini dawam qilip shagirtlirigha mundaq dëdi:

– Eger yërim këchide dostungning öyige bërip, «burader, manga üç nan bërip tur, <sup>6</sup> öyümge bir dostum seper bilen kelgenidi, öyde uni kütküdek bir nerse qalmaptu» dëseng, <sup>7</sup> dostung öyining ichide turup, «mëni aware qilma, ishik taqaqliq, balilar, hemmimiz yëtip qalduq. Xapa bolma!» dep jawab bërishi mumkinmu? <sup>8</sup> Yaq, u dostluqning yüzini qilmighan teqdirdimu, sëning tartinmastin qayta-qayta yalwurushung wejedin bolsimu, ornidin turup, sorighan nersengni choqum bëridu.

<sup>9</sup> Shuninggha oxshash, siler du'a qilip tilenglar, Xuda tiligininglarni bëridu. Izdenglar, tapisiler. Ishikni qëqinglar, ëchilidu. <sup>10</sup> Chünki, tiligenler choqum ërishidu, izdigenler choqum tapidu, ishikni qaqqanlarga ishik choqum ëchilidu. <sup>11</sup> Siler bëliq telep qilghan oghlunglarga yilan bërettinglarmu? <sup>12</sup> Tuxum telep qilsa, chayan bërettinglarmu? <sup>13</sup> Gunahkar bolghan siler perzentliringlarga yaxshi

nersilerni bërishni bilgen yerde, ershtiki Atanglar tiligenlerge Muqeddes Rohini iltipat qilmasmu?

### **Hezriti Eysa Sheytandin küchlüktur**

<sup>14</sup> Bir küni, hezriti Eysa bir ademni gacha qilip qoyghan jinni uning tēnidin heydep chiqardi. Shuning bilen, gacha zuwangha keldi. Köpchilik buninggha intayin heyran bolushti. <sup>15</sup> Biraq bezi kishiler: «U, jinlarni ularning bashliqi bolghan Sheytangha tayinip heydiwētidu» dēdi.

<sup>16</sup> Yene beziler uning Xuda teripidin ewetilgenlikini sinap bēqish meqsitide, uningdin bir karamet körsitishni telep qildi. <sup>17</sup> Ularning nēme oylawatqanliqini bilgen hezriti Eysa mundaq dēdi:

– Eger bir dōlettikiler ikki guruhqa bōlünüp soquhsa, u dōlet zawalliqqa yüz tutidu. Bir a'ilidikiler öz'ara jēdel-majira qilishsa, u a'ilimu weyran bolidu. <sup>18</sup> Shuninggha oxshash, Sheytan öz bashqurushida bolghan jinlar bilen soquhsa, uning padishahliqi qandaqmu put tirep turalisun? Siler mēni, «jinlarni Sheytangha tayinip heydeydiken» deysiler. <sup>19</sup> Eger derweqe shundaq bolsa, silerning egeshküchiliringlar jinlarni heydeshte kimgе tayandi?! Ėytqanliringlarning xata ikenlikini öz egeshküchiliringlar delillep bēridu. <sup>20</sup> Emeliyette, men Xudaning küch-quдрitige tayinip jinlarni heydiwettim. Bu, Xudaning padishahliqining aranglarda namayan bolghanliqini ispatlaydu. <sup>21</sup> Eger toluq qorallanghan küchtünggür Sheytan öz öyini qoghdap tursa, uning mal-mülki bixeter bolidu. <sup>22</sup> Lēkin, uningdin küchtünggür biri hujum qilip uni yengse, uning tayanghan qorallirini tartiwalidu we mal-mülüklerini olja ēlip, öz ademlirige tarqitip bēridu.

<sup>23</sup> Men bilen bir yolda mangmighanlar manga qarshi turghuchilardur. Manga yighiwēlishqa yadrem bermigenler tozuwetküchilerdur.

<sup>24</sup> Jin birer ademning tēnidin heydiwētilgendin kēyin, qurghaq dalalarni arilap chiqip, turidighan jay izdeydu. Tapalmighandin kēyin, «ilgiriki öyümge qaytay!» deydu. <sup>25</sup> Shuning bilen, jin u ademning tēnige qaytip kēlip, hēliqi ademning dilining pakiz tazilini retlengen öydek bolup qalghanliqini bayqaydu-de, <sup>26</sup> özidinmu better yette jinni bashlap kirip bille turidu. Buning bilen, hēliqi ademning kēyinki hali burunqidinmu yamanliship kētidu.

### **Heqiqiy bext**

<sup>27</sup> Hezriti Eysa bu geplerni qiliwatqanda, köpchilik arisida bir ayal

yuqiri awazda:

– Sizni tughup, bēqip chong qilghan ayal neqeder bextlik-he! – dēdi.

<sup>28</sup> – Xudaning sözini anglap, uninggha ita'et qilidighan kishi uningdinmu bextlik! – dēdi hezriti Eysa.

### **Karamet körsitish telipi**

<sup>29</sup> Shu chaghda, hezriti Eysaning etrapigha nurghun adem olishiwalghanidi. U özidin karamet körsitishni telep qilghan kishilerge mundaq dēdi:

– Bu zamanning ademliri nēmidēgen osal! Ular karamet körset depla turidu. Biraq, silerge Yunus peyghemberning karamitidin bashqa körsitidighan ikkinchi karamet yoq. <sup>30</sup> Yunus peyghemberde yüz bergen ishlar Ninewi shehiridiki xelqge bir möjizilik alamet bolghinigha oxshash, mende – Insan'oghlida yüz bēridighan ishlarmu bu ewladqa yene shundaq möjizilik alamet bolidu. <sup>①</sup>

<sup>31</sup> Qiyamet küni Erebandiki Sheba padishahliqining ayal padishahi ornidin turup, silerning üstünglardin shikayet qilidu. Chünki, u padishah Sulaymanning aqilane sözlirini anglash üçün, uzun yollarni bēsip kelgen. Mana, hazir bu yerde padishah Sulaymandinmu ulughi bar.

<sup>32</sup> Qiyamet küni, Ninewi shehiridiki xelqmu qopup, silerning üstünglardin shikayet qilidu. Chünki, ular Yunus peyghemberning telimini anglap, yaman yoldin qaytqan. Biraq, bu yerde Yunus peyghemberdinmu ulugh birsi silerni yaman yoldin qaytishqa chaqirsa, qulaq salmidinglar.

### **Xudaning körsetken yoruqluqini qandaq körgili bolidu**

<sup>33</sup> – Hēchkim chiraghni yēqip, uni körünmes yerge yaki das astigha yoshurup qoymaydu. Eksiche, öyge kirgenler ēniq körelisun dep, uni chiraghdanning üstige qoyidu, elwette.

<sup>34</sup> Silerning közünglar tēninglarning chirighidur. Eger közünglar yaxshi bolsa, yeni közünglar Xudada bolsa, pütün wujudunglar yoruqluq bilen tolidu. Eger közünglar yaman bolsa, pütün wujudunglarni qarangghuluq basidu. <sup>35</sup> Shuning üçün, hoshyar bolunglarki,

---

① Bu ayette hezriti Eysa Yunus peyghemberning yoghan bir bēliqning ichide üç kün turup saq chiqqanliqini tilgha ēlish arqiliq öziningmu ölüp, üçinchi küni tirilidighanliqini aldın ēytqan.

wujudunglardiki «yoruqluq» yoruqluq emes, qarangghuluq bolmisun.

<sup>36</sup> Eger pütün wujudunglar yoruqluq bilen tolup, uningda qarangghuluqtin qilche eser bolmisa, xuddi nurluq chiragh silerni yorutup turghandek, hayatinglar pütünley yoruqluqta bolidu.

### **Perisiyler bilen Tewrat ustazlirining saxtipezlikli**

<sup>37</sup> Hezriti Eysa sözlirini ayaghlashurghandin këyin, bir Perisiy uni öyige tamaqqa tekliپ qildi. Hezriti Eysa öyge kirip, dastixanda olturdi.

<sup>38</sup> Hëliqi Perisiy uning tamaqtin ilgiri qol yuyush diniy qa'idisini ada qilmighanliqini körüp, intayin heyran boldi. <sup>39</sup> Hezriti Eysa uninggha:

– Siler Perisiyler tëshila pakiz yuyulghan chine-qachilargha oxshaysiler. Qolliringlarni yaxshi yuyisiler, biraq ichinglar achközlük we yamanliq bilen tolghan. <sup>40</sup> Ey nadanlar, tëshini yaratqan Xuda ichigimu qarap hësab almasmu?! <sup>41</sup> Shunga, kembeghellerge köngül bölüp, özünglar achközlük bilen bësip yatqan te'elluqatliringlarni ëhtiyajliq bolghanlargha bëringlar. Shu chaghdila, ichinglar hem tëshinglar pak bolidu.

<sup>42</sup> Halinglargha way, ey Perisiyler! Siler hetta yalpuz, suzap qatarliq dora-dermanlarning ondin bir ülüshini Xudagha ataysileryu, biraq heqqaniyliq we Xudagha bolghan muhebbetke sel qaraysiler. Aldi bilen bu ishlarni orundishinglar kërek. Bashqa ishlargha kelsek, ularghimu sel qarashqa bolmaydu.

<sup>43</sup> Halinglargha way, ey Perisiyler! Siler ibadetxanida alahide orunda olturushqa, bazarlarda bashqilarning özünglarga salam bërip hörmetlishige amraq. <sup>44</sup> Silerge way! Siler xuddi kishiler ötüp këtiwëtip, dessep sëlipmu sëzelmeydighan, sësip ketken qebrisiz yerlikke oxshaysiler!<sup>②</sup> – dëdi.

<sup>45</sup> Melum bir Tewrat ustazi hezriti Eysagha:

– Ustaz, bu sözliringiz bizgimu haqaret boldi! – dëdi.

<sup>46</sup> Hezriti Eysa uninggha mundaq jawab berdi:

– Silergimu way, ey Tewrat ustazliri! Siler qattiq diniy qa'idenglar arqiliq kötürgili bolmaydighan ëghir yüklarni bashqilarning zimmisige yükleysileryu, özünglar birer barmiqinglarnimu midirlitip qoymaysiler.

---

② Yehudiylar arisida «yerlikke dessep salghan adem napak bolup qalidu» dëgen qarash bolghachqa, qebre sëlirip, ularning üsti aqlap qoyulatti. Hezriti Eysaning dëmekchi bolghini, xuddi yerlikke dessep salghan adem napak bolup qalghangha oxshash, Perisiylerning tesirige uchrighan ademmu napak bolidu, dëyilmekchi.



<sup>47</sup> Silerge way! Siler ata-bowiliringlar öltürgen peyghemberlarning abidilirini chirayliq yasidinglar. <sup>48</sup> Bu silerning ata-bowanglarning qilmishlirini yaqlighininglardin dërek bëridu. Chünki, ular peyghemberlerni öltürgen bolsa, siler u peyghemberlarning qebrilirini yasap turup, ulargha ishenmidinglar. <sup>49</sup> Shuning üçün, Xuda özüning danalighi bilen mundaq dëgen: «Men ulargha peyghember we elchilirimni ewetimen. Beziliri ular teripidin öltürüldü, beziliri ularning ziyankeshlikige uchraydu.»

<sup>50-51</sup> Shuning üçün, alem apiride bolghandin buyanqi peyghemberlerni öltürüş gunahlrining hemmisige, yeni Habilning öltürülüşidin tartip taki rohaniy Zikiriyaning merkiziy ibadetxanidiki muqeddes jay bilen qurbanliq supisining ariliqida öltürülüşigiche bolghan qan qerzlarning hemmisige mushu zamanning ademliri jawabkar bolidu. Shundaq, bularning hemmisi üçün siler jazagha tartilisiler.

<sup>52</sup> Halinglarga way, ey Tewrat ustazliri! Heqiqet xezinisining achquchini qolunglarga ëliwëlip, özünglar uning ichige kirmidinglar, hetta kirishni xalighanlarnimu kirgüzminglar.

<sup>53-54</sup> Hezriti Eysa u yerdin ketkendin këyin, Tewrat ustazliri bilen Perisiyler uni qattiq söküp, uninggha qiyin so'allarni qoyup, sözidin tutuwëlip ziyankeshlik qilishqa purset kütüshti.

## 12-bab

### Saxtipezliktin hoshyar bolush

<sup>1</sup> Minglighan kishiler qista-qistangchiliqtin bir-birini dessiwetküdek bolushup ketkenidi. Hezriti Eysa shagirtlirigha qarap:

– Siler Perisiylarning ëchitqusidin, yeni saxtipezlikidin hoshyar bolunglar. <sup>2</sup> Chawisi chitqa yëyilmaydighan hëchqandaq yoshurun ish, ashkarilanmaydighan hëchqandaq mexpiyetlik yoqtur. <sup>3</sup> Dëmek, silerning mexpiy qilghan sözliringlar ochuq-ashkara anglinidu. Öyning ichide xupiyane pichirlashqan gepliringlarmu töt tamdin ötüp, xelqi'alemgë pur këtidu, – dëdi.

### Xudadinla qorqush kërek

<sup>4</sup> Hezriti Eysa yene mundaq dëdi:

– Dostlar, jëninglarni tëninglardin juda qilishtin bashqa ziyankeshlik

qolidin kelmeydighanlardin qorqmanglar. <sup>5</sup> Kimdin qorqush këreklikini körsitip qoyay. Jëninglarni alghandin këyin, dozaxqa tashlashqa hoquqluq bolghan Xudadin qorqunglar. Qorqushqa tëgishliki ene shu.

<sup>6</sup> Besh qushqachni ikki tenggige sëtiwalghili bolsimu, lëkin ularning birinimu Xuda untup qalghini yoq. <sup>7</sup> Hetta silerning herbir tal chëchinglarningmu hëسابi bar. Shundaq iken, qorqmanglar, chünki siler Xuda üçün nurghunlighan qushqachtinmu qimmetlik-de!

### **Hezriti Eysani ëtirap qilish we qilmasliq**

<sup>8</sup> – Köngül qoyup anglanglar! – dëdi hezriti Eysa gëpini dawamlashturup, – hazir köpchilik aldida mëni ëtirap qilghanlarni këyin İnsan'oghlumu Xudaning perishtiliri aldida ëtirap qilidu. <sup>9</sup> Biraq, köpchilik aldida mëni ret qilghanlar Xudaning perishtiliri aldidimu ret qilinidu. <sup>10</sup> İnsan'oghligha qarshi söz qilghanlar kechürümge ërisheleydu. Biraq, Muqeddes Rohqa kupurluq qilghanlar kechürümge ërishelmeydu.

<sup>11</sup> Kishiler silerni, «bu adem hezriti Eysagha egeshken» dep ibadetxanigha yaki hökümdarlarning aldigha ëlip bërip soraqqa tartqanda, «özümni qandaq aqlisam bolar?» yaki «nëme dësem bolar?» dep endishe qilmanglar. <sup>12</sup> Chünki, nëme dëyishinglarni Muqeddes Roh shu waqitta silerge ögitidu.

### **Eqilsiz bay heqqidiki temsil**

<sup>13</sup> Köpchilik ichidin bir kishi hezriti Eysagha:

– Ustaz, akamgha atimizdin qalghan mirastin manga tëgishlikini bërishni buyrusingiz, – dëdi.

<sup>14</sup> – Burader, kim manga silerning aranglarda qaziliq qilish yaki mirasinglarni ayrip bërish hoquqini bëriptu? – dëdi hezriti Eysa uninggha.

<sup>15</sup> Këyin, u köpchilikke:

– Her xil achközlüktin pexes bolunglar we saqlininglar. Chünki, kishi herqanche bay bolup ketsimu, uning hayati mal-mülkining köplükige baghliq emes, – dëdi <sup>16</sup> hemde ulargha mundaq bir temsilni sözlep berdi:

– Bir bayning yëri mol hosul bëriptu. <sup>17</sup> U könglide: «Bunchiwala hosulni qoyidighan yërim yoq. Qandaq qilishim kërek? <sup>18</sup> Toghra, hazirqi ambarlimni buzup, këngeytip qurup, ashliq we bashqa mal-mülükirimni shu yerge qoymamdimen?!» dep oylaptu. <sup>19</sup> U yene öz-özige: «Way-wuy, sen nëmidëgen bextlik adem! Köp yil yetküdek

### Luqa bayan qilghan xush xewer

mal-mülküng bar. Yep-ichip, turmushungni xushal-xuram, rahet ötküzmemsen?!» deptu.

<sup>20</sup> Lëkin, Xuda uninggha: «Ey exmeq, bugün këchila amanetni tapshurisen, undaqta toplighan barliq bayliqing emdi kimge qalar?» deptu.

<sup>21</sup> Hezriti Eysa yekünlep mundaq dëdi:

– Özige bayliq toplighan, emma Xudaning neziride bay bolmighan kishining aqiwiti mana shundaq bolidu.

### Xudagha tayinish

<sup>22</sup> Andin, hezriti Eysa shagirtlirigha mundaq dëdi:

– Shunga bilip qoyunglarki, turmushunglarga këreklik yëmek-ichmek yaki uchanglarga kiyidighan kiyim-këchehtin ghem qilmanglar.

<sup>23</sup> Chünki, hayatliq yëmek-ichmektin, ten kiyim-këchehtin köp ezizdur.

<sup>24</sup> Qaghilarni oylanglar! Ular tërimaydu, yighmaydu, ularning ambar, iskilatirimu yoq. Xuda ularnimu ach qoymighan yerde, silerning rizqinglarni choqum bëridu. Chünki, siler shu qushlardin köp eziz emesmu?

<sup>25</sup> Aranglarda qaysinglar ghem-qayghu bilen ömrünglarni kichikkine uzartalaysiler? <sup>26</sup> Mana shunchilik kichik ishnimu qilalmisanglar, bashqa ishlar üçün ghem qilishinglarning nëme hajiti?! <sup>27</sup> Yawa güllerning qandaq ösidighanliqigha qarap bëqinglar! Ular ishmu qilmaydu, kiyimmu tikmeydu. Lëkin silerge shuni ëytayki, hetta ulugh padishah Sulaymanning heshemetlik tonlirimu bu yawa güllerning güzellikige teng këlelmeydu. <sup>28</sup> Ey ishenchi ajizlar! Daladiki бүгүни ёchilsa, etisi qurup ochaqqa qalinidighan ashu gül-giyahlarni ashunche bëzigen Xuda silerni tëximu kiyindürmesmu? <sup>29</sup> Shundaq iken, yëmek-ichmek, kiyim-këchek üçün bash qaturmanglar. Hëchnëmidin ensirimenglar.

<sup>30</sup> Bu dunyaning ademliri mana shu nersiler üçün izdinidu. Biraq, ershtiki atanglar silerning bu nersilerge mohtajliqinglarni bilidu.

<sup>31</sup> Shuning üçün, siler Xudaning padishahliqi heqqide izdininglar. U chaghda, Xuda silerge mana bularning hemmisini qoshup teqdim qilidu.

### Heqiqiy bayliq toplash

<sup>32</sup> – Qozilirim, qorqmanglar! Siler az we ajiz bolsanglarmu, atanglar öz padishahliqidin silerningmu behrimen bolushunglarni layiq kördi.

<sup>33</sup> Mal-mülkünglarni sëtüp, kembeghellerge sediqe bëringlar.

Özünglarga uprimaydighan hemyan hazirlanglar. Shundaq qilsanglar, oghri almaydighan, küye yëmeydighan jay – ershte xezine toplighan bolisiler. <sup>34</sup> Bayliqinglar qeyerde bolsa, qelbinglarmu shu yerde bolidu.

### **Hezriti Eysaning këlshige teyyar bolunglar!**

<sup>35</sup> – Xuddi bëlîni ching baghlap, chiraghlirini yandurup, <sup>36</sup> xojayinining toy ziyapitidin qaytip këlshini kütüp turghan chakarlardek, her da'im teyyar turunglar. Xojayin këlîp ishikni qaqqanda, chakarlal derhal chiqip ishikni ëchishi kerek. <sup>37</sup> Xojayin qaytip kelgende chakarlirining oyghaq we teyyar turghanliqini kërse, bu chakarlarning bextidur! Bilip qoyunglarki, buni kërgen xojayin chakarlarning xizmitide bolup, ularni dastixangha olturghuzup, sheksen özi kütüwalidu. <sup>38</sup> Hetta xojayin yërim këchide yaki seherde kelsun, u chakarlirining oyghaqliqini kërse, bu chakarlarning bextidur!

<sup>39</sup> Bilip qoyunglarki, eger öy igisi oghrining këchisi qachan këlidighanliqini bilse, oghrining öyge buzup kirishige hergiz yol qoymaydu, elwette! <sup>40</sup> Shuninggha oxshash, silermu her da'im teyyar turunglar. Chünki, Insan'oghli siler oylimighan chaghda qaytip këlidu.

<sup>41</sup> – I Rebbim, bu temsillerni bizgila qaritip ëyttingizmu yaki köpchilikke qaritipmu? – dep soridi Pëtrus.

<sup>42</sup> Hezriti Eysa mundaq dëdi:

– Kim ishenchlik we zërek chakar bolsa, xojayin uni bashqa chakarliri üstidin közitip, xojayinning ozuq-tülükini ulargha waqti-waqtida teqsim qilip bërishke qoyidu. <sup>43</sup> Xojayin sepiridin qaytip këlîp, chakirining shunchilik sadaqet bilen xizmet qiliwatqinini kërse, bu chakarning bexti!

<sup>44</sup> Bilip qoyunglarki, xojayin uni pütün te'elluqatini bashqurushqa qoyidu. <sup>45</sup> Lëkin, eger bu chakar könglide «xojayinim këchikip qaytip këlidighu» dep, bashqa er, ayal chakarlarga nochiliq qilsa we yep-ichip mest bolsa, <sup>46</sup> xojayin kütülmigen bir küni, oylimighan bir waqitta qaytip këlîp, uni urup chala ölük qilip, ëtiqadsizlar bilen oxshash teqdîrge duchar qilidu.

<sup>47</sup> Xojayinining nëme telep qilghanliqini bilip turup, ruslinip turmighan we xojayinining dëginini qilmighan chakar qattiq tayaq yeydu. <sup>48</sup> Biraq, xojayinining telipini bilmey turup, tayaq yëyishke tëgishlik ishni qilghan chakar yënikrek tayaq yeydu. Xuda kimgë köp berse, uningdin köp kütidu. Chünki, kimgë köp amanet qoyulghan bolsa, uningdin telep qilnidighinimu köp bolidu.

### **Hezriti Eysa – bölünüşning sewebchisi**

<sup>49</sup> – Men dunyagha ot yëqishqa keldim. Bu otning yënip këtishini neqeder arzu qilimen-he! <sup>50</sup> Men aldi bilen azabliq «chömüldürüş»tin ötüşüm kërek. Bu chömüldürüş emelge ashquche intayin qiyniliwatimen. <sup>51</sup> Siler mëni dunyagha tinchliq ëlip keldimikin, dep oylap qalmanglar. Men tinchliq emes, bölünüş ëlip keldim! <sup>52</sup> Buningdin këyin, bir a'ilidikiler bir-birsige qarshi turidu. <sup>53</sup> «U Eysaning egeshküchisi» dep, ata oghligha, oghul atisigha, ana qizigha, qiz anisigha, qëynana këlinige, këlin qëynanisigha qarshi turidu.

### **Xudaning ghezipidin agahlanduridighan bësharetler**

<sup>54-55</sup> Hezriti Eysa köpchilikke yene mundaq dëdi:

– Siler künpëtish terepte bulut körünse, «yamghur yaghidu» deysiler. Jenub tereptin shamal chiqsa, «hawa issiydu» deysiler. Derweqe shundaq bolidu. <sup>56</sup> Ey saxtipezler! Siler asman-zëminning renggini chüshendüreleysileryu, hazirning nëme waqit ikenlikini chüshendürelmemsiler?! <sup>57</sup> Nëmning toghra ikenlikige siler özünglar nëmishqa höküm qilip baqmaysiler?! <sup>58</sup> Eger biri üstünglardin erz qilip, silerni sotqa ëlip barmaqchi bolsa, imkaniyetning bariche, aldin'ala uning bilen yarishiwëlinglar. Bolmisa, u silerni sotchigha, sotchi bolsa qarawulgha tapshurup, zindangha solitiwëtidu. <sup>59</sup> Bilip qoyunglarki, silerge qoyulghan jerimanining bir tiyininimu qoymay tölimgüche, zindandin chiqalmaysiler!

## **13-bab**

### **Towa qilish yaki halak bolush**

<sup>1</sup> Shu chaghda, birnechche kishi këlip, hezriti Eysagha bir qisim Jeliliyiliklarning merkeziy ibadetxanida qurbanliq qiliwatqinida, waliy Pilatus teripidin öltürölüp, ularning qënining qurbanliqning qëni bilen ariliship ketkenlikini ëytti. <sup>2</sup> Hezriti Eysa mundaq dëdi:

– Bu Jeliliyiliklarning bashqa Jeliliyiliklerdin köprek gunahi bolghanliqi üçün shunchilik japa chekti, dep qaramsiler? <sup>3</sup> Yaq, undaq emes! Gunahliringlarga towa qilmisanglar, silermu ashulardek halak bolisiler. <sup>4</sup> Siloha mehellisidiki munar örölüp chüshkende tégide qëlip ölgen on sekkiz kishini qandaq deysiler? Ularni Yërusalëmdiki bashqa

Luqa bayan qilghan xush xewer

kishilerdinmu yaman, dep qaramsiler? <sup>5</sup> Undaq emes! Bilip qoyunglarki, gunahliringlarga towa qilmisanglar, silermu halak bolisiler.

### **Towa qilmasliqning aqiwiti**

<sup>6</sup> Andin, hezriti Eysa bu temsilni sözlep berdi:

– Bir kishining bēghida bir tüp enjür derixi bar iken. U kishi bu derextin mēwe kütüptu, lēkin derex mēwe bermeptu. <sup>7</sup> U kishi baghwenge: «Qara, üch yildin bēri shunche kütsem, bir talmu mēwe bermidi, uni kēsiwet! Uning bu yerde yer igilep turushining nēme hajiti» deptu. <sup>8</sup> «Xojayin, yene bir yil waqit bēring. Uning tüwidiki topilarni yumshitip, oghutlap baqay. <sup>9</sup> Eger kēler yili mēwe berse, tēxi yaxshi. Bermise, kēsiwēteyli» deptu baghwen.

### **Dem ēlish küni dok ayalni saqaytish**

<sup>10</sup> Bir dem ēlish küni, hezriti Eysa bir ibadetxanida kishilerge telim bēriwatatti. <sup>11</sup> U yerde u, jin chaplashqili on sekkiz yil bolghan bir ayalni kördi. Bu ayalning bēli pükülgen bolup, ruslinip tik turalmaytti. <sup>12</sup> Hezriti Eysa uni körgende, yēnigha chaqirip:

– Xanim, kēsilingiz saqaydi! – dep, <sup>13</sup> qolini uning uchisigha qoyuwidi, hēliqi ayal derhal ruslinip tik turup, Xudagha medhiye oqudi.

<sup>14</sup> Hezriti Eysaning dem ēlish küni kēsel saqaytqanliqini körgen ibadetxana mes'uli ghezep bilen köpchilikke:

– Ish waqtimiz alte kün. Shipaliq izdigüchiler dem ēlish künidin bashqa shu alte kün ichide kēlishi kērek, – dēdi.

<sup>15</sup> Rebbimiz Eysa uninggha mundaq jawab berdi:

– Ey saxtipezler, dem ēlish küni öküz we ēshikinglarni oqurdin yēship, sugharghili ēlip barisilerghu!? Bu herikitinglarni ish dep hēsablímamsiler?! <sup>16</sup> Ejdadimiz Ibrahimning ewladliridin bolghan bu ayal on sekkiz yildin bēri Sheytanning sirtmiqida turuptu. Emdi dem ēlish küni bolsimu uni sirtmaqtin boshitiwetsem yaman boptumu?!

<sup>17</sup> Hezriti Eysaning bu sözi reqiblrini xijalet qildi. Köpchilik bolsa uning yaratqan ajayip möjiziliridin xursen boldi.

### **Uruq we xēmirturuch toghrisidiki temsiller**

<sup>18</sup> Hezriti Eysa telim bērishni dawamlashturup mundaq dēdi:

– Xudaning padishahliqi zadi qandaq? Men uni qandaq süretlep bērey?

<sup>19</sup> U goya bir tal qicha uruqigha oxshaydu. Gerche qicha uruqi kichik

bolsimu, kishi uni tērisa, ösüp yētilip köchet<sup>③</sup> bolidu. Qushlar kēlip uning shaxlirida uwulaydu.

<sup>20-21</sup> Uningdin bashqa, Xudaning padishahliqini nēmige oxshitay? U xuddi xēmirturuchqa oxshaydu. Ayal xēmirturuchni bir xalta ungha qoshup yughursa, bu xēmirturuch pütün xēmirni bolduralaydu.

### **Ershning tar ishiki**

<sup>22</sup> Hezriti Eysa Yērusalēmgha kētiwētip, nurghun sheher-yēzilardin ötkech, telim bērip mangdi. <sup>23</sup> Bireylen uningdin:

– I teqsir, qutquzulidighanlarning sani azmu? – dep soridi.

Hezriti Eysa köpchilikke mundaq jawab berdi:

<sup>24</sup> – Az bolsun, köp bolsun, siler tar ishiktin kirishke tirishinglar. Chünki, nurghun kishiler bu ishiktin kirey dēsimu, kirelmeydu. <sup>25</sup> Öyning xojayini ishikni taqighan waqtida, siler tashqirida turup: «Teqsir, ishikni ēching!» dep ishikni qaqsanglar, u: «Yaq! Achmaymen, chünki silerni tonumaymen» deydu. <sup>26</sup> Siler: «Biz siz bilen hemdastixan bolghan, sizmu bizning kochilirimizda telim bergen» dēsenglar, <sup>27</sup> u silerge yene bir qētim: «Silerni tonumaymen, közümdin yoqilinglar, ey yamanliq qilghuchilar!» deydu. <sup>28</sup> Siler Ibrahim, Is’haq, Yaqup we barliq peyghemberlerni Xudaning padishahliqi ichide, özünglarni bolsa sirtqa qoghliwētilgen halda körgininglarda, hesrette yighlap, chishliringlarni ghuchurlitisiler. <sup>29</sup> U chaghda, dunyaning hemme jayliridin nurghun Yehudiy emeslarning döletliridinmu nurghun kishiler kēliship, Xudaning padishahliqida hemdastixan bolidu. <sup>30</sup> Shundaq qilip, keynidikiler aldigha ötüp, aldidikiler keynide qalidu.

### **Hezriti Eysaning Yērusalēmgha bolghan mēhir-muhebbiti**

<sup>31</sup> Del shu chaghda, birnechche Perisiyler hezriti Eysaning aldigha kēlip:

– Bu yerdin bashqa jaygha kēting. Hirod xan sizni öltürmekchi, – dēdi.

<sup>32</sup> Hezriti Eysa unimastin:

– Siler bērip u tülkige mēning dawamlıq jinlarni heydeydighanliqim we kēsellerni saqaytidighanliqimni, uzun ötmeyla Yērusalēmda wezipemni tamamlaydighanliqimni denglar. <sup>33</sup> Shundaq iken, shu

---

③ Bu yerde tilgha ēlinghan qicha Ottura Sherqte ösidighan, yaxshi öskende hetta üç mētirdin ēship kētidighan ösümlükni körsitidu.

waqitqiche yolumni dawamlashturmisam bolmaydu. Chünki, bir peyghember üçhün ëlip ëytqanda, Yërusalëmdin bashqa yerde öltürülüş muwapiq emestur.

<sup>34</sup> Ey Yërusalëmliqlar! Peyghemberler we Xuda ewetken elchilerni chalma-kësek qilip öltürgen Yërusalëmliqlar! Goya mëkiyan öz chüjilirini qanat astigha alghandek, menmu silerni qanche qëtim öz qoynumgha almaqchi boldum, lëkin siler unimidinglar. <sup>35</sup> Mana, emdi Xuda ibadetxananglardin ayrilip, silerni tashlap këtidu. Shuni bilip qoyunglarki, siler: «Rebbimiz ewetken qutquzghuchigha mubarek bolsun!» dep manga ishenmigüche, mëni qaytidin körelmeysiler, – dëdi.

## 14-bab

### Dem ëlish künide kësäl saqaytish

<sup>1</sup> Bir dem ëlish küni, hezriti Eysa muhim bir Perisiy aqsaqilining öyige tamaqqa bardi. Beziler uni tutush koyida uning söz-heriketlirini közitiwatatti. <sup>2</sup> U yerde suluq ishshiq kësilige griptar bolghan bir adem bar idi. <sup>3</sup> Hezriti Eysa u yerdiki Tewrat ustazliri we Perisiylardin:

– Tewratta dem ëlish küni kësäl saqaytishqa ruxset qilinghanmu-yoq? – dep soridi.

<sup>4</sup> Biraq, ular gep qilmidi. Hezriti Eysa bolsa hëliqi kësälge qolini tegküzüp, saqaytip yolgha saldi. <sup>5</sup> Andin, köpchilikke:

– Balanglar yaki kalanglar quduqqa chüshüp ketse, dem ëlish küni dëmey, uni derhal tartip chiqiriwalmamsiler?! – dëdi.

<sup>6</sup> Biraq, hëchkim hezriti Eysaning bu so'aligha jawab bërilmidi.

### Xuda kimni yuqiri qilidu?

<sup>7</sup> Bezi mëhmanlarning tör talishiwatqanliqigha diqqet qilghan hezriti Eysa köpchilikke temsil bilen mundaq dëdi:

<sup>8</sup> – Teklip bilen toy ziyapitige qatnashqan waqtingizda, töрге chiqiwalmang. Sizdinmu hörmetlik bir mëhman chaqirilghan bolushi mumkin. <sup>9</sup> U chaghda, sahibxana sizge: «Bu yaqqa orun bergeysiz!» dep qalsa, intayin xijaletchilikte pegahqa chüshüshke mejbur bolisiz.

<sup>10</sup> Lëkin, siz teklipe bina'en këlip, pegahta olturghan waqtingizda, sahibxana sizge: «Dostum, yuqirigha chiqing!» dëse, mëhmanlarning aldida abroyingiz bolidu. <sup>11</sup> Chünki, Xuda özini üstün tutqanni töwen



Luqa bayan qilghan xush xewer

qilidu, özini töwen tutqanni üstün qilidu.

### **Mëhmandostluqning yoli**

<sup>12</sup> Hezriti Eysa özini mëhmangha chaqirghan sahibxanigha mundaq dëdi:

– Mëhman chaqirghiningizda dost-burader, qërindash, uruq-tughqan yaki bay qolum-qoshniliringiznila chaqirmang. Undaqta, ularningmu sizni chaqirip, ademgerchilikingizni qayturuwëtishige toghra këlidu.

<sup>13</sup> Shuning üçün, ziyapet bermekchi bolsingiz, ghërib-ghurwa, mëyip-nakar, aqsaq-cholaq, kor-emalarni chaqiring. <sup>14</sup> Buning bilen bextlik bolisiz, chünki u kishilerning yaxshiliqingizni qayturush iqtidari yoq. Lëkin, Xuda heqqaniy kishilerni qayta tirildürgende, bu yaxshiliqingizni özi qayturidu.

### **Katta ziyapet toghrisidiki temsil**

<sup>15</sup> Hezriti Eysa bilen bir dastixanda olturghanlardin biri bu sözlerni anglap, uninggha:

– Xudaning padishahliqidiki ziyapette olturidighanlar nëmidëgen bextlik-he! – dëdi.

<sup>16</sup> Biraq, hezriti Eysa mundaq bir temsilni sözlep berdi:

– Bir kishi katta ziyapet hazirlap, nurghun mëhman chaqiriptu.

<sup>17</sup> Dastixan sëlighan küni, chakirini ewetip, chaqirilghan mëhmanlarga: «Merhemet, hemme nerse teyyar boldi!» dep ëytiptu.

<sup>18</sup> Biraq, mëhmanlar barmasliqqa bir-birlep bahane körsitiptu. Birinchisi: «Men hëli bir parche yer sëtiwalghanidim, bërip körüp kelmisem bolmaydu. Kechürüng, baralmaymen» deptu. <sup>19</sup> Yene biri: «Men on öküz sëtiwaldim, hazir bërip közdin kechürüp këlishim kërek. Kechürgeysiz, ziyapetke daxil bolalmaydighan boldum» deptu. <sup>20</sup> Yene bireylen: «Men yëngi öylengen, shunga baralmaymen» deptu.

<sup>21</sup> Chakar qaytip këlip, hemme ehwalni xojayinigha melum qiptu. Xojayin ghezeplengen halda chakirigha: «Derhal sheherning chong-kichik kochilirigha kirip, ghërib-ghurwa, mëyip-nakar, kor-ema, aqsaq-cholaqlarni yighip kel» deptu. <sup>22</sup> Uzun ötmey, chakar qaytip këlip: «Xojayin, buyruqingizni ada qildim. Yene birmunche bosh orun bar!» deptu. <sup>23</sup> «Yëzidiki chong-kichik arqa kochilarni arilap, tapqan adimingni zorlap ekëlip öyümni toldur!» <sup>24</sup> Chünki, bashta chaqirilghan ademlerning hëchqaysisini dastixinimda olturghuzmaymen» deptu xojayin uninggha.

Luqa bayan qilgan xush xewer

### **Shagirt bolush shertliri**

<sup>25</sup> Nurghunligan kishiler hezriti Eysa bilen bille kētiwatatti. Hezriti Eysa ulargha qarap mundaq dēdi:

<sup>26</sup> – Manga egeshenler mēni ata-anisi, bala-chaqisi, aka-ukiliri, acha-singilliri, hetta ōz jēnidinmu eziz kōrmise, mēning shagirtim bolushqa layiq emes. <sup>27</sup> Ōzining krēstini yūdūp, manga egeshmigenlermu shagirtim bolushqa layiq emes.

<sup>28</sup> Eger aranglardiki biri munar salmaqchi bolsa, aldi bilen bu qurulushni pūtküzūsh üchün yetküdek pul barmu-yoq dep, qanche pul kētidighanliqini inchike hēsablimay qalamdu?! <sup>29</sup> Undaq qilmighanda, munarning asasini qurup qoyup, uni pūtküzelmise, buni kōrgenler, <sup>30</sup> «bu adem qurulushni bashlap qoyup, ayighini chiqiralmidi» dep zangliq qilmay qalmaydu.

<sup>31</sup> Shuninggha oxshash, eger bir padishahning on ming kishilik qoshuni bolup, yigirme ming kishilik qoshunni bashlap kēliwatqan ikkinchi bir padishah bilen urushqili barmaqchi bolsa, u jezmen aldi bilen ōz küchini sinap, reqibige taqabil turalaydighan yaki turalmaydighanliqini mōlcherlep kōridu emesmu?! <sup>32</sup> Eger «taqabil turalmaymen» dēgen qarargha kelse, dūshmen qoshuni tēxi yiraqtiki waqtida elchi ewetip, ular bilen tinchliq shertnamisi tüzūshni ōtūnidu. <sup>33</sup> Shuninggha oxshash, qaysinglar bolsun bar-yoqunglardin waz kechmisenglar, mēning shagirtim bolalmaysiler.

### **Shagirtlar tüz bolush rolini yoqatmasliqi kērek**

<sup>34</sup> Tuz yaxshi nerse. Biraq, tuz ōz küchidin qalsa, uni qandaq eslige keltürgili bolidu? <sup>35</sup> Uni topigha yaki oghutqa sēlishqimu yarimay, tashliwētishke toghra kēlidu. Bu sözlerni quliqinglarda ching tutunglar!

## **15-bab**

### **Yoqalghan qoy toghrisidiki temsil**

<sup>1</sup> Bajgirlar we bashqa gunahkar dep qaralghanlar hemishe hezriti Eysaning etrapigha oliship, uning telimini anglaytti. <sup>2</sup> Perisiyler bilen Tewrat ustazliri ghotuldiship:

– Bu adem nēmishqa da'im gunahkarlarni qarshi alidu we ular bilen bir

dastixanda olturidu? – dēyishti. <sup>3</sup> Shunga, hezriti Eysa bu heqte ulargha mundaq bir temsilni sözlep berdi:

<sup>4</sup> – Eger ichinglarda bireylenning yüz tuyaq qoyi bolup, uningdin biri yoqilip ketken bolsa, u qandaq qilidu? U jezmen qalghan toqsan toqquz qoyini otlaqqa tashlap, hēliqi yoqalghan qoyini tēpilghuche izdeydu. <sup>5</sup> Tēpiwalghanda, intayin xursen bolup, qoyini mürisige artip, <sup>6</sup> öyige ēlip kēlidu. Andin, qolum-qoshna, yar-buraderlirini chaqirip, ulargha: «Yoqalghan qoyumni tēpiwalghinimgha intayin xushalmen! Tebrikleyli!» deydu. <sup>7</sup> Mana shuninggha oxshash, towa qilghan bir gunahkar üçün bolidighan ershtiki xursenlik towa qilishi hajetsiz bolghan toqsan toqquz adil kishi üçün bolidighan ershtiki xursenlikтин chong bolidu.

### **Yoqalghan tengge toghrisidiki temsil**

<sup>8</sup> – Shuninggha oxshash, eger bir ayalning on dane qimmetlik kümüş tenggisi bolup, uningdin birini yoqitip qoysa, qandaq qilidu? U jezmen chiraghni yandurup, öyni süpürüp taki tengge tēpilghuche hemme yerni zen qoyup axturup chiqidu. <sup>9</sup> Nawada tēpiwalsa, qolum-qoshna, yar-buraderlirini chaqirip, ulargha: «Yoqitip qoyghan tenggemni tēpiwalghinimgha intayin xushalmen! Tebrikleyli!» deydu. <sup>10</sup> Mana shuninggha oxshash, Xudaning perishtilirimu herbir gunahkarning towa qilghini üçün intayin xushal bolidu.

### **Mēhir-shepquetlik ata toghrisidiki temsil**

<sup>11</sup> Hezriti Eysa sözini dawamlashturup mundaq dēdi:

– Bir ademning ikki oghli bar iken. <sup>12</sup> Kichik oghli atisigha: «Ata, manga tēgishlik miraslarni hazirla bergeysiz» deptu. Atisi mal-mülüklirini ikki oghligha bölüp bēriptu. <sup>13</sup> Birnechche kündin kēyin, kichik oghli özige tegken mal-mülüklerni yighishturup, yiraq bir döletke bērip, u yerde mal-dunyasini xalighiniche buzup-chēchip, eysh-ishretlik turmush kechürüptu. <sup>14</sup> Uning puli tügēp bēshigha kün chüshkende, del u yerdimu ēghir acharchiliq yüz bēriptu. <sup>15</sup> Shunga, u qorsaq bēqish üçün, shu yerlik bir kishige medikar bolushqa mejbur boluptu. U kishi uni öz qorugida choshqa baqturuptu. <sup>16</sup> U choshqigha bērilidighan purchaq posti bilen qorsiqini toydurmaqchi boptu, lēkin unimu hēchkim bermeytu.

<sup>17</sup> Kēyin, u eqlige kēlip: «Atamning medikarlirining hemmisining yēmek-ichmiki ēship-tēship turuptu. Men bolsam bu yerde achliqtin

ölemdimen? <sup>18</sup> Ornumdin turup, atamning aldigha bērip: ‘Ata, men Xudaning aldidimu, sizning aldingizdimu gunahkarmen. <sup>19</sup> Emdi sizning oghlingiz bolushqa layiq emesmen. Mēni medikarliqqa qobul qilghaysiz!’ deymen» dep oylaptu. <sup>20</sup> Shuning bilen u atisining aldigha qaytip bēriptu.

Atisi oghlini yiraqtin körüp, uninggha ichi aghrip, aldigha yügürüp chiqip, uni ching quchaqlap söyüp kēiptu. <sup>21</sup> Oghli: «Ata, men Xudaning aldidimu, sizning aldingizdimu gunahkarmen. Emdi sizning oghlingiz bolushqa layiq emesmen» deptu. <sup>22</sup> Biraq, atisi chakarlrigha: «Derhal eng ēsil tonni ekēlip uninggha kiydürünglar, qoligha üzük sēlinglar, putlirigha ayagh kiydürünglar. <sup>23</sup> Andin, rasa bordalghan torpaqni ekēlip soyunglar. Uni ziyapet qilip kütüwalayli! <sup>24</sup> Chünki, oghlum ölüp tirildi, yoqilip tēpildi!» deptu. Buning bilen, hemmeylen xushal-xuram yep-ichiship, köngül ēchishiptu.

<sup>25</sup> Bu chaghda, chong oghli ētizgha ketkeniken. U qaytip kēliwētip öyge yēqin kelgende, neghme-nawa awazini anglaptu. <sup>26</sup> U chakarlardin birini chaqirip, uningdin nēme ish bolghanliqini soraptu. <sup>27</sup> Chakar: «Iningiz qaytip keldi, dadingiz uning tinch-aman qaytip kelgenlikini körüp, bordalghan torpaqni soydi» deptu. <sup>28</sup> Biraq, chong oghli intayin xapa bolup, öyge kirishni xalimaptu. Atisi chiqip uni öyge kirishke ündeptu. <sup>29</sup> Lēkin, u atisigha: «Qarang sizni, men sizge shunche yil quldek ishlep keldim, buyruqliringizgha xilapliq qilmidim, siz manga nēme berdingiz? El-aghinilirim bilen birer qētim oynap-külüşke birer oghlaqmu soyup berginingiz yoqqu! <sup>30</sup> Lēkin, mal-mülükliringizni pahishige buzup-chēchip tügitip qaytip kelgen u oghlingizgha bordalghan torpaqni soyupsiz» deptu. <sup>31</sup> «Ey oghlum, sen da'im mēning yēnimda. Mēning barliqim sēningki. <sup>32</sup> Lēkin, sēning ining ölüp tirildi, yoqilip tēpildi. Uni ziyapet qilip kütüwēlishimizgha tēgishlik» deptu atisi uninggha.

## 16-bab

### Dunyadiki bayliqni qandaq ishlitish kērek?

<sup>1</sup> Hezriti Eysa shagirtlirigha mundaq dēdi:

– Bir bayning bir ghojidari bar iken. Birsı baygha: «Bu ghojidaringiz mal-mülkingizni buzup chachti» dep shikayet qiptu. <sup>2</sup> Bay ghojidarnı

chaqirip, uninggha: «Mëning anglighanlirim qandaq gep? Emdi xizmettin boshitilisen, hëساب-kitabni tapshur» deptu.<sup>3</sup> Hëliqi ghøjidar ichide «Xojayinim mëni xizmettin boshitiwetse, bundin këyin qandaq qilarmen? Ètızda ishleshke küchüm yoq, tilemchilik qilay dësem, nomus qilimen.<sup>4</sup> He rast, ishsız qalghan waqtimda kishilerning mëni öyliride turghuzushi üçün qandaq qilish këreklikini bilimen!» dep oylaptu.

<sup>5</sup> Shuning bilen, u xojayinigha qerzdarlarnı bir-birlep chaqirip këlip, birinchisidin: «Xojayinimgha qanchilik qerz boldung?» dep soraptu.

<sup>6</sup> «Yüz tung zeytun yëghi» dep jawab bëriptu u. Ghøjidar: «Mana, bu sëning hëسابat deptiring, derhal olturup ellikke özgertiwet!» deptu.<sup>7</sup> U yene biridin: «Senchu, qanchilik qerz boldung?» dep soraptu. «Ming taghar bughday» dep jawab bëriptu u. Ghøjidar uninggha: «Mana bu sëning hëسابat deptiring. Sekkiz yüzge özgertiwet!» deptu.

<sup>8</sup> Bay bu ishni bilgendin këyin, bu semimiyetsız ghøjidarining zëreklikige qayıl boptu. Chünki, u öz kelgüsini oylap teyyarlıq qilghaniken.<sup>④</sup> Derweqe, bu dunyaning imansız ademliri öz menpe'itige kelgende, Xudaning yoruqluqida yashaydighan ademlerdin zërek.

<sup>9</sup> Shunga, öz baylıqlar bilen yardımge mohtaj bolghanlarga yardım bërip, ularni dost tutunglar. Undaq qılsanglar, baylıq tügigende, baqıy dunyada kütüwëlinisiler.

<sup>10</sup> Kichik ishlarda ishenchlik bolghan kishi chong ishlardimu ishenchlik bolıdu. Kichik ishlarda ishenchsız bolghan kishi chong ishlardimu ishenchsız bolıdu.<sup>11</sup> Eger siler bu dunyadiki baylıqlarnı bir terep qilishta semimiyetsız bolsanglar, Xuda qandaqmu jennettiki heqiqiy baylıqni silerge ata qılsun?<sup>12</sup> Eger siler bashqılarning nersilirige qara sanisanglar, öz nësiwinglarnı silerge kim bersun?!

<sup>13</sup> Ikki xojayingha xizmet qilalaydighan hëchqandaq chakar yoq. U yaki buni yaman körüp, uni yaxshi körıdu, yaki buninggha ëtibar bërip, uninggha sel qaraydu. Shuninggha oxshash, silerning birla waqıtta hem Xudaning, hem mal-dunyaning qulı bolushunglar mumkin emes.

<sup>14</sup> Bu sözlerni anglighan pulgha amraq Perisiyler hezriti Eysani mesxire qilishti.<sup>15</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq dëdi:

---

④ Elwette, hezriti Eysa bu ghøjidarning semimiyetsızlıkı we uning öz xojayinini aldighanlıqini qobul körmigen. Hezriti Eysa bu temsilni ëtiqadchılarning bu ghøjidarning xata usulidin emes, belki uning öz kelgüsini oylap teyyarlıq qilghanlıqidin sawaq ëlishi këreklikı tekitlesh meqsitide ishletken.

### Luqa bayan qilghan xush xewer

– Siler kishilarning aldida özünglarni aliyjanab qilip körsitisiler. Lëkin, Xuda könglünglarni yaxshi bilidu. Insanlarning qedirleydighini Xudaning neziride yirginchliktur.

<sup>16</sup> Yehya peyghemberning zamanighiche, Tewrat qanuni we peyghemberlerning telimatliri silerge yëtekchi idi. Biraq, Yehya kelgendin bëri Xudaning padishahliqi toghrisidiki xush xewer tarqalmaqta we nurgun adem tiriship-tirmiship uninggha kirmekte.

<sup>17</sup> Halbuki bu, Tewrat qanuni inawetsiz dëgenlik emes. Eksiche, asman-zëmin yoqalsimu, Tewrat qanunining bir chëkitimu bikar qilinmaydu, – dëdi.

<sup>18</sup> Hezriti Eysa yene:

– Ayalini talaq qilip, bashqa birini emrige alghan kishi zina qilghan bolidu. Talaq qilinghan ayalni emrige ëlishmu zina qilghanliq bolidu, – dëdi.

### Bay bilen tilemchi

<sup>19</sup> Hezriti Eysa mundaq dëdi:

– Burunlarda da'im heshemetlik kiyimlarni kiyip, eysh-ishretlik turmush kechüridighan bir bay ötkeniken. <sup>20-21</sup> Yene pütün ezayini jarahet bësip ketken Lazar isimlik bir tilemchim bar iken. Kishiler uni bayning dastixinidin ashqan nersilerni tërip yep jan baqsun dep, hemishe uni bayning ishik aldigha ekëlip qoyidiken. U yerde yatqinida, hetta itlar këlip uning yarilirini yalaydiken.

<sup>22</sup> Këyin, bu tilemchi ölüp këtuptu. Perishtiler uni jennetke ëlip kirip ejdadimiz Ibrahimning yënigha apiriptu. Uningdin këyin, baymu ölüp, yerlikke qoyuluptu. <sup>23</sup> U yer astida qattiq azab chëkiptu. U bëshini kötürüp, yiraq bir jayda ejdadimiz Ibrahimni we uning yënidiki Lazarni körüp: <sup>24</sup> «I bowam Ibrahim, manga rehim qilghaysen! Lazarni ewetkeysen. U barmiqining uchi bilen su tëmitip, tilimni nemdep qoyghay, chünki men bu ot yalqunining ichide intayin azabliniwatimen!» dep warqiraptu.

<sup>25</sup> «Ey oghlum» deptu ejdadimiz Ibrahim, «hayat waqtingda halawetni yetküche kördüngghu! Lazar bolsa hemme japani tartti. Emdi u bu yerde rahet körüwatidu, sen bolsang azabliniwatisen. <sup>26</sup> Uning üstige, ikkimizning arisini tēgi yoq hang ayrip turidu. Shunga, bu yerdin sen turghan yerge bërishmu mumkin emes. U yerdin bu yerge këlishmu mumkin emes.» <sup>27</sup> Bay mundaq deptu: «I bowa, undaq bolsa, Lazarni

Luqa bayan qilgan xush xewer

atamning öyige ewetishingizni ötünimen. <sup>28</sup> U yerde mëning besh qërindishim bar. Ularining bu azab-oqubetlik yerge kelmesliki üçhün, ularni agahlandurup qoysun.»

<sup>29</sup> «Qërindashliringgha Musa we bashqa peyghemberlarning agahlandurushliri bar. Ular shuni anglisun» deptu ejdadimiz Ibrahim.

<sup>30</sup> «I bowam Ibrahim» deptu bay, «bu kupaye qilmaydu, ular bek tersa. Eger ölgen birer adem tirilip ularning aldigha barsa, ular towa qilip toghra yolgha mangatti» <sup>31</sup> Lëkin, ejdadimiz Ibrahim uninggha: «Ular Musa we bashqa peyghemberlarning sözini anglimisa, ölgen adem tirilsimu, ishenmeydu» deptu.

## 17-bab

### Gunah we ëtiqad toghrisida

<sup>1</sup> Hezriti Eysa shagirtlirigha mundaq dëdi:

– Kishilerni gunah sadir qilduridighan seweblarning bolushi muqerrer. Lëkin, bu seweblerni peyda qilghanlarning haligha way! <sup>2</sup> Bundaq ademning boynigha yoghan tügmen tëshî ësilghan halda dëngizgha tashliwëtilgini ewzel. Chünki, bu jaza manga yëngidin ishengenlarning birini azdurghan kishige bëriliidighan jazadin yaxshiraq. <sup>3</sup> Shunga, silermu nëme qiliwatqininglarga pexes bolunglar!

Biraq, qërindishinglar gunah qilghan bolsa, nesihet qilinglar. U towa qilsa, uni kechürüm qilinglar. <sup>4</sup> Mubada u bir kün ichide silerge yette qëtim gunah sadir qilip, her qëtim këlip towa qilsa, gunahlirining hemmisini kechürüm qilinglar.

<sup>5</sup> On ikki shagirti hezriti Eysagha:

– Ètiqadimizni kücheytkeysiz, – dëyishti.

<sup>6</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq dëdi:

– Silerde qicha uruqidek chongluqta bolsimu ëtiqad bolsidi, awu üjme derixige: «Yiltizingdin qomurulup, dëngizgha köch!» dësenglar, u silerge boysunup, dëngizgha köchken bolatti.

### Qulning wezipisi

<sup>7</sup> – Eger melum biringlarning tëriqchiliq qilidighan yaki qoy baqidighan qulunglar bolup, u qoruqtin qaytip kelgende: «Tëzrek këlip tamiqingni yewal» dersilermu? <sup>8</sup> Yaq! Belki uninggha: «Pertuqni tart,

awwal kechlik tamaq teyyarlap, mēni ghizalandurghin, andin bērip tamiqingni ye» deysiler. <sup>9</sup> Qulunglar buyruqunglarni beja keltürse, uninggha rehmet ēytamsiler? Choqum ēytmaysiler. <sup>10</sup> Silermu shuninggha oxshash, Xuda buyrugghan herqandaq bir ishni orundighininglarda: «Biz erzimes qulliring, peqet öz wezipimiznila orundiduq» denglar.

### **Hezriti Eysaning on kēselni saqaytishi**

<sup>11</sup> Hezriti Eysa Yērusalēmgha bērish sepiride Samariye bilen Jeliliye ölkiliri chēgrilindighan rayonlardin ötüp kētiwētip, <sup>12</sup> bir yēzigha kirginide, uning aldigha maxaw kēsilige giriptar bolghan on adem keldi. Ular napak bolghachqa, yēqin kelmey yiraqta toxtap:

<sup>13</sup> – I ustazimiz Eysa, bizge rehim qilghaysiz! – dep warqiridi. <sup>14</sup> Hezriti Eysa ularni körüp:

– Rohaniylargha bērip körününglar. Silerning emdi paklanghanliqinglarni tekshürsun, – dēdi.

Ular yolda kētiwatqanda maxawdin saqaydi. <sup>15</sup> Ularning ichide bireylen özining saqiyp ketkenlikini körüp, derhal yuqiri awaz bilen Xudagha medhiye oqup, keynige qaytti <sup>16</sup> we hezriti Eysaning ayighigha yiqilip teshekkür ēytti. Bu adem Yehudiylar yaman köridighan Samariyiliklerdin idi.

<sup>17</sup> Hezriti Eysa buni körüp turghanlargha:

– Saqayghanlar on adem emesmidi? Qalghan toqquzeylen qēni?

<sup>18</sup> Yehudiy bolmighan bu Samariyiliktin bashqa, Xudagha shükür ēytidighan kishi yoqmu?! – dēdi.

<sup>19</sup> Andin, hezriti Eysa hēliqi ademge:

– Ornungdin tur, ketkin. Manga ishengenliking üchün Xuda sēni saqaytti, – dēdi.

### **Xudaning padishahliqining namayan bolushi**

<sup>20</sup> Bezi Perisiyler hezriti Eysadin Xudaning padishahliqining qachan namayan bolidighanliqini soridi. Hezriti Eysa ulargha mundaq jawab berdi:

– Xudaning padishahliqining namayan bolushi köz bilen körgili bolidighan ish emes. <sup>21</sup> «Qaranglar, u mana bu yerde!» yaki «u yerde!» dep hēchkim dēyelmeydu. Chünki, Xudaning padishahliqi dilinglardidur.



<sup>22</sup> Këyin, shagirtlirigha yene mundaq dëdi:

– Shundaq künler këliduki, siler mëning, yeni Insan'oghlining qaytip këlip, höküm süridighan künlirining birersini körüşke teshna bolisiler, emma körelmeysiler. <sup>23</sup> Beziler silerge: «Qaranglar, qutquzghuchi u yerde!» yaki «qaranglar, u bu yerde!» dëse, chiqip qarimanglar we ularning keynidin yügüremnglar. <sup>24</sup> Chünki, chaqmaq chëqip, asmanni bu chëtidin u chëtigiche qandaq yorutqan bolsa, Insan'oghlining yëtip këlidighan künimu shundaq bolidu. <sup>25</sup> Lëkin, u awwal nurghun azab-oqubetlerni tartishi we bu ewlad Yehudiylar teripidin ret qilinishi kerek.

<sup>26</sup> Nuh peyghemberning zamanida qandaq bolghan bolsa, Insan'oghlining këlidighan zamanidimu shundaq bolidu. <sup>27</sup> U zamanning kishiliri Nuh peyghember këmige olturghan küngiche, bexiraman yep-ichip, öylük-ochaqliq bolup kelgenidi. Tuyuqsizla topan këlip, këmige chüshmigenlerning hemmisini halak qildi. <sup>28</sup> Yene shuningdek, ejdadimiz Ibrahimning jiyeni Lutning zamanidimu kishiler bexiraman yep-ichip, soda-sëtiq qilip, tëriqchiliq qilatti we öylerni salatti. <sup>29</sup> Lëkin, Lut Sodom shehiridin ayrilghan küni, asmandin ot bilen günggürt yëghip, Sodom shehiridikilerning hemmisini köydürüp halak qildi.

<sup>30</sup> Insan'oghlining qaytip këlidighan künimu ene shundaq bolidu.

<sup>31</sup> U küni, ögzidikiler öyidiki nerse-këreklirini almay qachsun.

Ëtizlarda ishlewatqanlarmu mal-mülüklerini ëliwëlish üçün öyige qaytmay qëchip ketsun. <sup>32</sup> Lutning ayalining mal-mülkige közi qiymay keynige qarap, tash tuzgha aylinip qalghanliqi ësinglarda bolsun!

<sup>33</sup> Chünki, özi üçünla yashaydighanlar eksiche hayatidin mehrum bolidu. Biraq, öz xahishidin waz këchip, mëning üçün yashaydighanlar hayatini saqliyalaydu.

<sup>34</sup> Bilip qoyunglarki, men qaytip këlidighan këche bir orunda yatqan ikki kishining biri qaldurulup, yene biri ershke ëlip këtiledi. <sup>35</sup> Tügmen tëshu bilen un tartiwatqan ikki ayalning biri qaldurulup, yene biri ershke ëlip këtiledi. <sup>36</sup> Ëtizdiki ikki kishidin biri ëlip këtiledi, yene biri qaldurulidu.

<sup>37</sup> – I Rebbimiz, bu weqeler qeyerde yüz bërdu? – dep soridi shagirtlar.  
– Jeset qeyerde bolsa, quzghunlar shu yerge toplanidu, – dep jawab berdi hezriti Eysa.

## 18-bab

### Xuda bendilirining derdige yëtidu

<sup>1</sup> Hezriti Eysa shagirtlirigha boshashmastin, hemishe du'a qilip turush këreklikli toghrisida yene bir temsil sözlep berdi:

<sup>2</sup> – Melum sheherde bir qazi bar iken. U Xudadinmu qorqmaydiken, ademlernimu hörmet qilmaydiken. <sup>3</sup> Shu sheherdiki bir tul ayal hemishe uning aldigha bërip: «Birsi manga uwal qildi, siz adil höküm chiqirip, manga atidarchiliq qilsingiz» dep telep qiptu. <sup>4</sup> Lëkin, qazi bu ishni bek keynige sörewëtiptu, biraq këyin ichide «men Xudadin qorqmaymen, ademlernimu hörmet qilmaymen, <sup>5</sup> lëkin, bu tul ayal da'im ishi kim aldidin ketmey mëni zëriktürüwetti. Uningdin qutulush üçün hal-derdini anglap, derdige yetkinim tüzük oxshaydu» dep oylaptu.

<sup>6</sup> Rebbimiz Eysa temsilni chüshendürüp mundaq dëdi:

– Bu adaletsiz qazining sözliridin sawaq ëlinglar. <sup>7</sup> Bir adaletsiz qazi shundaq qilghan yerde, Xuda özidin këche-kündüz yadrem tiligen bendilirining derdige yetmesmu? Ulargha qilidighan shapa'itini këchiktürermu? <sup>8</sup> Yaq! Eksiche, Xuda jezmen tëzdin ularning haligha yëtidu. Derweqe, Insan'oghli asmandin qaytip kelgende, yer yüzidin özi ge ishinidighanlarni tapalarmu?

### Perisiy bilen bajgir

<sup>9</sup> Hezriti Eysa, özlirini adaletchi dewëlip, bashqilarni közi ge ilmaydighan kishilerge qaritip, yene bir temsil ëytti:

<sup>10</sup> – Ikki kishi du'a qilish üçün merkizi y ibadetxanigha bëriptu. Ularning biri Perisiy, yene biri bajgir iken. <sup>11</sup> Perisiy xelqning aldida öre turup meghrurane halda: «I Xuda! Mëning bashqilardek aldamchi, gunahkar, zinaxorlardin bolup qalmighinimgha, bolupmu bu bajgirgha oxshimighinimgha shükür. <sup>12</sup> Men her heptide ikki kün roza tutimen we pütün ish heqqimning ondin bir ülüshini Xuda yolida sediqe qilimen» dep du'a qiptu.

<sup>13</sup> Biraq, hëliqi bajgir bashqilardin nëri halda ibadetxanining bir bulungida turup, bëshini kötürüp asmangha qarashqimu jür'et qilalmay, meyüslengen halda meydisige urup: «I Xudayim, men gunahkar. Manga rehim qilghaysen» deptu. <sup>14</sup> Anglap qoyunglarki, Xudaning neziride bu ikkiylendin hëliqi Perisiy emes, belki bajgir kechürümge ëriship öyge

qaytiptu, chünki Xuda özini üstün tutqanni töwen qilidu, özini töwen tutqanni üstün qilidu.

### **Hezriti Eysaning kichik balilargha bext tilishi**

<sup>15</sup> Qolini tegküzüp bext tilisun dep, kishiler kichik balilirini hezriti Eysaning aldigha ëlip keldi. Buni körgen shagirtlar ularni eyblidi.

<sup>16</sup> Lëkin, hezriti Eysa balilarni chaqirip:

– Balilar aldimgha kelsun, ularni tosmanglar. Chünki, Xudaning padishahliqigha kiridighanlar del mushulargha oxshashlardur. <sup>17</sup> Bilip qoyunglarki, kimdekim Xudaning padishahliqini sebiy balilardek qobul qilmisa, uninggha hergiz kirelmeydu, – dëdi.

### **Mülükdardiki müshkülät**

<sup>18</sup> Yehudiylarning bashliqliridin bolghan bir bay hezriti Eysadin:

– Yaxshi ustaz, men qandaq qilsam menggülük hayatqa ërishimen? – dep soridi.

<sup>19</sup> – Mëni nëmishqa yaxshi deysiz? – dëdi hezriti Eysa, – yëgane Xudadin bashqa yaxshi yoq. <sup>20</sup> Siz Tewratta buyrulghan: «Zina qilma, qatilliq qilma, oghriliq qilma, yalghan guwahliq berme, ata-anangni hörmät qil» dëgen perzlerni ada qiling.

<sup>21</sup> – Bulargha kichikimdin tartip emel qilip këliwatimen, – dep jawab berdi hëliqi kishi.

<sup>22</sup> Bu gepni anglighan hezriti Eysa uninggha yene mundaq dëdi:

– Sizde qilishqa tëgishlik yene bir ish kem. Pütün mal-mülkingizni sëtüp, pulini kembeghellerge bëring. Shundaq qilsingiz, ershte xeziningiz bolidu. Andin këlip manga egishing.

<sup>23</sup> Hëliqi kishi bu gepni anglap köngli intayin bi'aram boldi, chünki u nahayiti bay idi.

<sup>24</sup> Bu halni körgen hezriti Eysa:

– Mal-dunyasi köplerning Xudaning padishahliqigha kirishi nëmidëgen tes-he! <sup>25</sup> Ularning Xudaning padishahliqigha kirishi tögining yingne töshükidin ötüşhidinmu tes iken! – dëdi.

<sup>26</sup> Buni anglighanlar:

– Undaqtä, kim qutquzushqa ërisheleydu? – dëyishti.

<sup>27</sup> – İnsanlar qadir bolmighangha Xuda qadirdur, – dëdi hezriti Eysa.

<sup>28</sup> Bu chaghda, Pëtrus:

– Mana biz barliqimizni tashlap sizge egeshtuq. Sizche, biz

qutquzulamduq? – dēdi.

<sup>29</sup> – Bilip qoyunglarki, Xudaning padishahliqini dep, öyi, ayali, aka-ukiliri, ata-anisi yaki bala-chaqiliridin <sup>30</sup> waz kechkenlarning hemmisi, hem bu dunyada hessilep köp bayliqqa, hem u dunyada menggülik hayatqa ërishidu, – dēdi hezriti Eysa jawab bërip.

### **Hezriti Eysaning öz ölümünü üçinchi qëtim aldın ëytishi**

<sup>31</sup> Hezriti Eysa on ikki shagirtini bir chetke tartip, ulargha:

– Mana biz hazir Yërusalëmgha këtiwatimiz. Peyghemberlarning Insan'oghli toghruluq yazghanlirining hemmisi shu yerde emelge ashurulidu. <sup>32</sup> U Rimliqlarning qoligha tapshurulidu. Ular uni mesxire qilip, haqaretleydu, yüzige tüküridu <sup>33</sup> we uni qamchilaydu, öltüridu. Lëkin, u üçinchi küni qayta tirilidu, – dēdi.

<sup>34</sup> Biraq, shagirtliri hezriti Eysaning sözliridin hëchnëme chüshinelmidi. Chünki, bu sözlarning menisi qesten yoshurulghan bolup, ular hezriti Eysaning nëme dëmekchi bolghinini bilelmidi.

### **Hezriti Eysaning qarighu tilemchini saqaytishi**

<sup>35</sup> Hezriti Eysa Ërixa shehirige yëqin kelgende, bir qarighu yol boyida olturup tilemchilik qiliwatatti. <sup>36</sup> U bu yerdin ötüp këtiwatqan köpchilikning awazini anglap, nëme weqe bolghanliqini sürüştürdi.

<sup>37</sup> Biri uninggha:

– Nasirelik Eysa bu yerdin ötüp këtiwatidu, – dep uqturdi.

<sup>38</sup> – I padishah Dawutning ewladi<sup>⑤</sup> Eysa, manga rehim qilghaysiz! – dep warqirap ketti u.

<sup>39</sup> Hezriti Eysaning aldida këliwatqan kishiler tilemchini eyiblep, uning ün chiqarmasliqini ëytti. Lëkin, u:

– I padishah Dawutning ewladi, manga rehim qilghaysiz! – dep tëximu qattiq warqiridi.

<sup>40</sup> Hezriti Eysa qedimini toxtitip, qarighuni aldigha ekëlishni buyrudi. Qarighu yëqin kelgende, hezriti Eysa uningdin:

<sup>41</sup> – Mendin nëme telep qilisen? – dep soridi.

– I Rebbim, közümnig ëchilishini telep qilimen! – dēdi qarighu.

<sup>42</sup> – Közliring ëchildi! Manga baghligghan ishenching sëni saqaytti, –

---

⑤ Dawut padishahning ewladi – bu nam Yehudiylar arisida ular kütüwatqan qutquzghuchi – Mesihni körsitettti.

dëdi hezriti Eysa uninggha.

<sup>43</sup> Qarighuning közi shu'an ëchilip, hezriti Eysagha egiship, yol boyi Xudagha shükür ëytip mangdi. Bu ishni körgen xalayıqmu Xudani medhiyilep mangdi.

## 19-bab

### Hezriti Eysa bilen Zakay

<sup>1</sup> Hezriti Eysa ërixa shehirige kirip ötüp ketmekchi boldi. <sup>2</sup> U yerde Zakay isimlik bir bajgırlar bashlıqı bolup, u nahayiti bay idi. <sup>3</sup> U hezriti Eysaning qandaq adem ikenlikini körüşni arzu qilatti, lëkin boyi pakar bolghachqa, kishiler topi ichidin uni körelmidi. <sup>4</sup> Shunga, u yügürüp xalayıqning aldigha ötüp, bir tüp üjme derixige chiqiwaldi. Chünki, hezriti Eysa bu yoldin ötetti. <sup>5</sup> Hezriti Eysa u yerge kelgende, bëshini kötürüp Zakaygha qarap:

– Zakay, chapsan chüsh! Bögün men choqum sëning öyüngde qonimen, – dëdi.

<sup>6</sup> Zakay derhal chüshüp, intayin xushal bolghan halda hezriti Eysani öyige apirip mëhman qildi. <sup>7</sup> Buni körgen jama'et:

– Bu adem gunahkarning öyide mëhman boldi! – dep ghotuldiship ketti.

<sup>8</sup> Zakay ornidin turup Rebbimiz Eysagha:

– Ya Rebbim, men mal-mülkümning yërimini kembeghellerge üleshtürüp bërimen. Eger men birer kishini aldap heqqini yewalghan bolsam, uninggha töt hesse qatlap qayturimen, – dëdi.

<sup>9</sup> – Bögün bu adem qutquzuldi. Chünki, u ëtiqad bilen özining Ibrahimning perzenti ikenlikini körsetti. <sup>10</sup> İnsan'oghli uninggha oxshash azghan ademlerni izdep qutquzhili keldi, – dëdi hezriti Eysa.

### Sadaqet bolushning lazımlıqı

<sup>11</sup> U chaghda, hezriti Eysa paytext Yërusalëmgha yëtip këlshke azla qalghanlıqı üçün, jama'et xata halda uning Xudaning padishahlıqını tiklishige az qaldi, dep qaraytti. <sup>12</sup> Biraq, hezriti Eysa ulargha mundaq bir temsilni ëytip berdi:

– Bir aqsöngök padishahlıq textige ige bolup këlsh üçün, yiraq bir yerge qarap yolgha chiqiptu.

<sup>13</sup> Yolgha chiqishtin ilgiri, on chakirini aldigha chaqirip, herbirige birdin tilla bërip: «Men qaytip kelgüche, buning bilen tijaret qilinglar, qëni, qanchilik pul tapidikensilerkin» deptu. <sup>14</sup> Biraq, yurtidikiler bu aqsöngекке öch bolghachqa, keynidin adem ewetip: «Bu ademning bizge padishah bolushini xalimaymiz» deptu.

<sup>15</sup> Aqsöngек padishah bolup qaytip kelgendin këyin, derhal hëliqi chakarlirini chaqirip, herqaysisining oqet qilip qanchilik pul tapqanliqini bilmekchi boluptu. <sup>16</sup> Bashta kelgini: «Xojayin, men siz bergen tillani ishlitip on tilla taptim» deptu. <sup>17</sup> «Nahayiti yaxshi! Sen yaxshi chakar ikensen. Men sanga hawale qilghan kichikkine ishta ishenchlik bolup chiqqanliqing üçün, men sëni on sheherni bashqurushqa teyinleymen» deptu xojayin. <sup>18</sup> Ikkinchi chakar këlip: «Xojayin, men siz bergen tillani ishlitip besh tilla taptim» deptu. <sup>19</sup> «Senmu besh sheherni bashqurisen» deptu xojayin.

<sup>20</sup> Biraq, üçinchi chakar këlip: «Xojayin, bergen tillayingiz mana turuptu. Men uni qol yaghliqimgha yögep öyde saqlidim. <sup>21</sup> Men sizdin qorqimen, chünki siz qattiq adem, bashqilargha amanet qoysingiz, uning köpiyishini, özingiz tërimisingizmu, uning hosulini kütisiz» deptu. <sup>22</sup> «Ey yaman chakar, sëni aghzingdin chiqqan sözliring boyiche jazalaymen. Sen mëning tërimay turup yighiwalidighan, özümning bolmighanni ëliwalidighan qattiq adem ikenlikimni bilip turup, <sup>23</sup> yene nëme üçün pulumni xezinichilerge amanet qoymiding? Men qaytip kelgende ösümi bilen almasmidim?» deptu xojayin. <sup>24</sup> Këyin, u yënidikilerge: «Uningdiki tillani ëlip, on tilla tapqan chakargha bëringlar!» dep buyruq qiptu. <sup>25</sup> «Xojayin, uning on tillasi tursa!» dëyishipty ular. <sup>26</sup> «Shundaq» deptu xojayin, «bërilgenni toluq ishletkenlerge tëximu köp bërilidu-de, buning bilen ulardiki tëximu köpiyidu. Lëkin, bërilgenni ishletmigenlerge kelsek, ularning barimu ëlip këtilidu. <sup>27</sup> Mëning padishah bolushumni xalimighan dühmenlirimge kelsek, ularni aldimgha ëlip këlip, kallisini ëlinglar!»

### **Hezriti Eysaning tentene bilen Yërusalëmgha kirishi**

<sup>28</sup> Hezriti Eysa bu sözlerni qilghandin këyin, topning aldida mëngip, Yërusalëmgha qarap yürüp ketti. <sup>29</sup> Zeytun tēghining ëtikidiki Beytpaji we Beytaniya dëgen yëzilargha yëtip këley dëgende, ikki shagirtini <sup>30</sup> mundaq dep aldın ewetti:

– Siler aldimizdiki yëzigha bëringlar. Yëzigha kirgininglarda, tëxi

minilip baqmighan bir texeyning baghlaqliq turghanliqini kōrisiler. Uni yēship, bu yerge yētilep kēlinglar. <sup>31</sup> Eger biri silerdin: «Texeyni nēmishqa yēshisiler?» dep sorap qalsa, «Rebbimizning uninggha hajiti chūshti» denglar.

<sup>32</sup> Ular bērip qarisa, del hezriti Eysaning ēytqinidek bolup chiqti.

<sup>33</sup> Ular texeyni yēshiwatqanda, igiliri:

– Texeyni nēmishqa yēshisiler? – dep soridi.

<sup>34</sup> – Rebbimizning uninggha hajiti chūshti, – dep jawab berdi ular.

<sup>35</sup> Igiliri maqul bolghandin kēyin, shagirtlar texeyni hezriti Eysaning aldigha yētilep kēlip, öz chapanlirini üstige sēlip, hezriti Eysani yōlep mindürdi. <sup>36</sup> Hezriti Eysa mangghanda, xelqler chapanlirini yolgha payandaz qilip saldi.

<sup>37</sup> Hezriti Eysa zeytun tēghidin chūshüp Yērusalēmgha yēqin qalghanda, uning nurghun shagirtliri öz kōzi bilen kōrgen hemme ajayip möjiziler üchün xursenlik bilen warqirap, Xudagha medhiye oqushqa bashlidi:

<sup>38</sup> «Perwerdigarimizning namida kelgen padishahqa mubarek bolsun! Insan Xuda bilen yarashTURulghusi, ershi'eladiki Xudagha shan-sherep bolsun!»

<sup>39</sup> Topning ichide bezi Perisiyler hezriti Eysagha:

– Ustaz, shagirtliringizning undaq gep qilmay, jim bolushini buyrughaysiz! – dēyishti.

<sup>40</sup> – Ular jim turghan teqdirdimu, bu tashlar chēghida Xudani medhiyilep chuqan sēlishqan bolatti, – dēdi hezriti Eysa ulargha.

### **Yērusalēm üchün hesret chēkip yighlash**

<sup>41</sup> Hezriti Eysa Yērusalēmgha yētip kelgende, sheherni kōrüp, hesrette kōz yēshi qilip:

<sup>42</sup> – Ey Yērusalēmliqlar! Nēmining silerge amaniq keltüridighanliqini bügün bilgen bolsanglar! Emma, u hazir kōzliringlardin yoshurundur.

<sup>43</sup> Shundaq künler kēliduki, dūshmenliringlar shehiringlarning etrapigha qorghan qurup, silerni töt tereptin qorshiwēlip, <sup>44</sup> silerni we baliliringlarni yer bilen yeksan qilidu, hetta bir tal ul tēshinimu jayida qaldurmaydu. Chünki, Xuda silerge shapa'et qilghan pursetni perq ētelmidinglar, – dēdi.

### **Hezriti Eysaning merkiziy ibadetxanini tertipke sëlishi**

<sup>45</sup> Hezriti Eysa merkiziy ibadetxana hoylilirigha kirip, u yerde ëlim-sëtim qiliwatqanlarni heydep chiqirip, <sup>46</sup> ulargha:

– Muqeddes yazmilarda Xudaning: «Mëning öyüm du'a-tilawetxana bolsun» dëgen sözi yëzilghan. Lëkin, siler buni bulangchilarning uwisigha aylanduruwapsiler! – dëdi.

<sup>47</sup> Shu künlerde, hezriti Eysa her küni merkiziy ibadetxanida telim berdi. Aliy rohaniylar, Tewrat ustazliri we aqsaqallar uni ujuqturuwetmekchi bolushti. <sup>48</sup> Lëkin, qandaq qol sëlishni bilmeytti. Chünki, pütün xelq hezriti Eysaning telimini anglashqa shunchilik xushtar idiki, uning herbir ëghiz sözini qaldurmay, köngül qoyup anglaytti.

## **20-bab**

### **Hezriti Eysaning hoquqi**

<sup>1</sup> Bir küni, hezriti Eysa merkiziy ibadetxana hoylilirida xelqqe telim bërip, xush xewerni yetküzüwatatti. Aliy rohaniylar, Tewrat ustazliri we aqsaqallar uning aldigha këlip:

<sup>2</sup> – Ëytip bëring, siz qiliwatqan ishlarni qaysi hoquqqa tayinip qiliwatisiz? Sizge bu hoquqni kim bergen? – dep soridi.

<sup>3</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Men awwal silerdin bir so'al soray. Ëytinglarchu, <sup>4</sup> Yehya peyghemberge chömüldürüş hoquqini Xuda bergenmu yaki insanlarmu? – dëdi.

<sup>5</sup> Ular öz'ara talishishqa bashlap:

– Eger: «Xuda bergen» dësek, u: «Undaqta siler nëme üçün Yehyagha ishenmidinglar?» deydu. <sup>6</sup> Eger: «Insanlar bergen» dësek, xalayıq bizni chalma-kësek qilip öltüridu. Chünki, ularning hemmisi Yehyaning peyghember ikenlikige ishinidu, – dëyishti.

<sup>7</sup> Buning bilen, ular:

– Yehyaning hoquqining qeyerdin kelgenlikini bilmeymiz, – dep jawab bërishti.

<sup>8</sup> – Undaqta, menmu bu ishlarni qaysi hoquqqa tayinip qiliwatqanliqimni ëytmaymen, – dëdi hezriti Eysa ulargha.



### **Yaman ijarikeshler heqqidiki temsil**

<sup>9</sup> Hezriti Eysa sözini dawamlashturup, ulargha bu temsilni sözlep berdi:

– Bir kishi bir üzümzarliq berpa qilip, uni ijarige bërip, özi yiray bir yerge këtiptu we u yerde uzun waqit turuptu. <sup>10</sup> Üzümlerni üzidighan mezigil kelgende, u qulliridin birini özige tēgishlik ülüshni ëlip këlishke ewetipty. Lëkin, ijarikeshler hëliqi qulni dumbalap, quruq qol qayturupty. <sup>11</sup> Xojayin yene bir qulini ewetipty. Ijarikeshler unimu shundaq urup, haqaretlep, yene quruq qol qayturupty. <sup>12</sup> Üchinchi qëtim xojayin yene bashqa bir qulini ewetipty. Ijarikeshler unimu urup yarilandurup, baghdin heydep chiqiriwëtipty. <sup>13</sup> Axirda, üzümzarliqning xojayini, «Qandaq qilsam bolar? Söyümlük oghlumni ewetsem, hëchbolmighanda uni hörmët qilar» dep oghlini ewetipty. <sup>14</sup> Lëkin, ijarikeshler xojayinning oghlini körüp bir-birige: «Bu bolsa xojayinning mirasxori. Uni öltürüwëteyli, üzümzarliq bizge ongche qalsun!» dëyishipty. <sup>15</sup> Shuning bilen, ular uni üzümzarliqning sirtigha sörep achiqip öltürüwëtipty. Bundaq ehwalda üzümzarliqning xojayini bu ijarikeshlerni qandaq qilidu? <sup>16</sup> Jezmen ularni öltürüp, üzümzarliqini bashqilargha ijarige bëridu.

Köpchilik buni anglap:

– Bundaq ishlar hergiz yüz bermisun! – dëyishti.

<sup>17</sup> Biraq, hezriti Eysa ulargha közlrini tikip mundaq dëdi:

– Zeburda qutquzghuchi heqqide:

«Tamchilar tashliwetken tash

qurulushning ul tēshi bolup qaldi.»

dep ëniq yëzilghan tursa! <sup>18</sup> Bu «tash»qa yiqilghan kishi pare-pare bolup këtidu. «Tash» kimning üstige chüshse, shuni kukum-talqan qilidu.

### **Baj tapshurush mesilisi**

<sup>19</sup> Tewrat ustazliri bilen aliy rohaniylar bu temsilning özlirige qaritip ëytilghanliqini chüshinip yëtip, hezriti Eysani shu chaghdila tutmaqchi boldi. Lëkin, ular xelqtin qorqushti. <sup>20</sup> Shunga, hezriti Eysani diqqet bilen közitish üçün, paylaqchilarni ewetti. Bu paylaqchilar semimiy qiyapetke kiriwëlip, hezriti Eysadin so'allarni sorap, uni öz sözliri bilen tuzaqqa chüshürüp, Rimliq waliyning jazalishigha tapshurmaqchi

## Luqa bayan qilghan xush xewer

bolushti. <sup>21</sup> Ular hezriti Eysagha mundaq dēdi:

– Ustaz, bizge melumki, sizning telimatliringizning hemmisi heq, shuningdek siz yüz-xatir qilmay, haman Xudaning yolini sadiqliq bilen ögitip keldingiz. <sup>22</sup> Sizche Rim impëratori qeyserge baj tapshurushimiz Tewrat qanunimizgha xilapmu, qandaq?<sup>⑥</sup>

<sup>23</sup> Ularning hiylisini chüshengen hezriti Eysa:

<sup>24</sup> – Manga bir dane kümüş tengge körsitinglar. Buning üstidiki süret we isim kimning? – dēdi.

– Rim impëratori qeyserning, – dep jawab berdi ular.

<sup>25</sup> – Undaq bolsa, qeyserning heqqini qeyserge, Xudaning heqqini Xudagha tapshurunglar, – dēdi hezriti Eysa ulargha.

<sup>26</sup> Ular xalayiqning aldida hezriti Eysaning sözliridin tutuwalidighan birer putaq chiqiralmidi. Hezriti Eysaning jawabigha heyran bolup, zuwani tutuldi.

## Tirilishke munasiwetlik mesile

<sup>27</sup> Ölgēnler tirilmeydu, dep qaraydighan Saduqiy diniy ēqimidikilerdin beziliri hezriti Eysaning aldigha kēlip, uningdin mundaq dep soridi:

<sup>28</sup> – Ustaz, Musa peyghember Tewrat: «Bir kishi ölüp kētip, ayali tul qēlip, perzent körmigen bolsa, ölgüchining aka yaki inisi tul qalghan yenggisini emrige ēlip, qērindishi üchün nesil qaldurushi lazim» dep yazghan. <sup>29</sup> Burun yette aka-uka ötkēnken, chongi öylinip, perzent körmey alemdin ötüptu. <sup>30</sup> Keynidiki inisimu tul qalghan yenggisini emrige ēlip, alemdin ötüptu. <sup>31</sup> Andin uni üchinchisi inisi ēliptu. Shundaq qilip yettinchisigiche hemmisi uni ēlip chiqiptu. Lēkin, hēchqaysisi perzent körmey alemdin ötüptu. <sup>32</sup> Axir, u ayalmu alemdin ötüptu.

<sup>33</sup> Emdi soraydighinimiz shuki: qiyamet küni bu ayal kimning ayali bolup tirilidu? Chünki, yette qērindashning hemmisi uni xotunluqqa alghan-de!

<sup>34</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq jawab berdi:

– Bu dunyaning ademliri xotun alidu, erge tēgidu. <sup>35</sup> Biraq, ölgēndin

---

⑥ Eyni waqitta, Yehudiylar Rimliqlarning zulmi astida yashawatqan bolup, eger hezriti Eysa: «Rim impëratorigha baj tapshurush toghra» dēse, bu gep azadliqni istigen kishilerge yaqmaytti. Nawada kishilerni baj tapshurmasliqqa chaqirsa, Rim impëriyisige qarshi chiqqan bolatti. Ular mushundaq so'allarni sorash arqiliq hezriti Eysani gēpidin tutuwēlip, Rimliqlarning qoligha tapshurup, uninggha ziyankeshlik qilmaqchi bolushqan.

## Luqa bayan qilghan xush xewer

këyin tirilip, ershte yashashqa layiq hësablanghanlar xotunmu almaydu, ergimu tegmeydu. <sup>36</sup> Ular perishtilerge oxshash menggü yashaydu. Ular Xudaning perzentliri bolghachqa, ölgendin këyin tirilidu. <sup>37</sup> Biraq, «ölgendin këyin tirilish barmu-yoq?» dëgen so'algha kelsek, tirilishning barlıqını Musa peyghember özi ispatlap berdi. Chünki, gerche ejdadlırimiz Ibrahim, Is'haq we Yaquplar Musa peyghemberge qarighanda alliburun alemdin ötken bolsimu, Tewrattiki «tikenlikning köyüşü» heqqidiki bayanda Musa peyghember mundaq yazghan: «Xuda: 'men Ibrahim, Is'haq we Yaquplar ëtiqad qilip kelgen Xuda bolimen!' dëgen.» <sup>38</sup> Dëmek, Xuda ölgenlerning emes, tiriklerning Xudasidur. Xudaning neziride ularning hemmisi hayattur.

<sup>39</sup> Bezi Tewrat ustazliri:

– Ustaz, yaxshi ëyttingiz! – dëdi.

<sup>40</sup> Shuningdin këyin, ular hezriti Eysadin so'al sorashqa pëtinalmidi.

### Qutquzghuchi – Mesihning salahiyiti

<sup>41</sup> Këyin, hezriti Eysa ulardin so'al soridi:

– Kishiler Qutquzghuchi – Mesihni padishah Dawutning ewladi, dep turuwalsa qandaq bolidu? <sup>42-43</sup> Dawut özi Zeburda Qutquzghuchi – Mesih toghrisida mundaq dëgenghu:

«Perwerdigar xojayinimgha ëyttiki:

‘men sëning düşmenliringni

ayighing astida dessetküche,

mëning ong yënimda olturghin!’»

<sup>44</sup> Qutquzghuchi – Mesih padishah Dawutning ewladi bolsimu, lëkin padishah Dawut Mesihni «xojayinim» dëgen yerde Mesih uningdin ulugh bolmamdu?!

### Hezriti Eysaning Tewrat ustazlirini eyiblishi

<sup>45</sup> Jama'et qulaq sëlip anglawatqanda, hezriti Eysa shagirtlirigha mundaq dëdi:

<sup>46</sup> – Tewrat ustazliridin pexes bolunglar. Ular uzun tonlarni kiyishiwelep, ghadiyip yürüşke amraq këlidu. Bazarlarda bashqılarning özlirige salam bërip hörmetlishini, ibadetxanılarda alahide orunda olturushni, ziyapetlerdimu törde olturushni yaxshi köridu. <sup>47</sup> Ular tul

ayallardin nep ëlip, ularning mal-mülkini yewëlip, andin etey bashqilar körsun dep, uzundin-uzun du'a qilidu. Ular jezman tēximu qattiq jazagha tartilidu!

## 21-bab

### Tul ayalning i'anisi

<sup>1</sup> Hezriti Eysa bēshini kōtūrūp qariwidi, merkiziý ibadetxanidiki i'ane yighilidighan jaygha öz sediqilirini tashlawatqan birnechche bayni kōrdi.

<sup>2</sup> U yene bir namrat tul ayalningmu ikkila tenggini tashlawatqanliqini kōrūp:

<sup>3</sup> – Bilip qoyunglarki, bu namrat tul ayalning i'anisi Xudaning neziride hemmeylenningkidin kōp. <sup>4</sup> Chūnki, bashqilar özlirining ashqan bayliqliridin i'ane qildi. Lēkin, bu ayal namrat turuqluq, özining barliq tirikchilik qilidighinini i'ane qildi, – dēdi.

### Kelgüsi toghrisidiki bēshareet

<sup>5</sup> Shagirtlardin beziliri merkiziý ibadetxanining nepis tashlar we Xudagha atalghan nersiler bilen bēzelgenliki toghrisida sözlisiwatatti. Hezriti Eysa:

<sup>6</sup> – Shundaq bir waqit kēliduki, siler bu yerde kōrūwatqan hemme nerse gumran qilinidu, hetta bir tal ul tēshimu jayida qaldurulmaydu, – dēdi.

<sup>7</sup> Ular hezriti Eysadin:

– Ustaz, bu dēgenliringiz qachan yüz bēridu? Bularning yüz bēridighanliqini bildüridighan qandaq bēshareet bolidu? – dep soridi.

<sup>8</sup> Hezriti Eysa mundaq dēdi:

– Azdurulup kētishtin hoshyar bolunglar. Chūnki, nurgun kishiler mēning namimni sētip: «Qutquzghuchi – Mesih men bolimen!» we «qiyamet küni yēqinlap qaldi!» deydu. Siler undaq kishilerge egeshmenglar. <sup>9</sup> Urush we topilangning tiwishini anglighan waqtinglardimu qorqup ketmenglar. Chūnki, bu ishlarning deslepte yüz bērişi muqerrir. Lēkin, bu zaman axiri yētip keldi, dēgenlik emes.

<sup>10</sup> Hezriti Eysa sözini dawamlashturup yene mundaq dēdi:

– Bir millet yene bir millet bilen urush qilidu. Bir dōlet yene bir dōletke hujum qilidu. <sup>11</sup> Shiddetlik yer tewreshler, acharchiliqlar yüz bēridu, yuqumluq kēseller tarqilidu we asmanda qorqunchluq alametler

körünüdu. <sup>12</sup> Biraq bu weqeler yüz bērishtin ilgiri, siler tutqun qilinip ziyankeshlikke uchraysiler. Kishiler silerni ibadetxanilarning soraq qilishigha tapshuridu, zindanlarga tashlaydu. Manga ishengenlikinglar üçün silerni padishah we waliylarning aldigha ēlip baridu. <sup>13</sup> Mana, bu silerning ularning aldida mēning guwahchilirim bolush pursitinglardur. <sup>14</sup> Shunga, ularning so'al-soraqlirigha qandaq jawab bērish toghrisida aldin'ala bash qaturup ketmenglar. <sup>15</sup> Chünki, men silerge dūshmenliringlar qarshi chiqalmighudek we ret qilalmighudek söz qabiliyiti we eqil-paraset ata qilimen. <sup>16</sup> Siler ziyankeshlikke uchrichan waqitta, ata-ana, aka-uka, uruq-tughqan, yar-buraderliringlarmu silerge xa'inliq qilidu. Aranglardiki bezi kishilermu öltürüldü. <sup>17</sup> Manga ishengenlikinglar üçün hemme adem silerge öchmenlik qilidu, <sup>18</sup> halbuki ular bir tal chēchinglarchimu chēqilalmaydu! <sup>19</sup> Chidamliq bolghininglarda, menggölük hayatqa ērishisiler.

### **Yērusalēmning weyran qilinishidin bēshare**

<sup>20</sup> – Yērusalēmning dūshmen qoshunliri teripidin qorshiwēlinghanliqini körgininglarda, uning weyran bolushqa az qalghanliqini bilinglar. <sup>21</sup> U chaghda, Yehudiye ölkisidiki ahaliler taghlarga qachsun, Yērusalēmlıqlar sheherdin chiqip ketsun, yēzilardikiler sheherge kirmisun. <sup>22</sup> Chünki, shu chagh Xudaning xelqni jazalaydighan künliridur. Shuning bilen, muqeddes yazmilarda bu toghruluq yēzilghanlarning hemmisi emelge ashurulidu. <sup>23</sup> U künlerde, qēchishi epsiz bolghan hamilidar ayallar we bala ēmitidighan anilarning haligha way! Chünki, bu yerdiki kishilerge ēghir apet kēlidu. Ular Xudaning ghezipige uchrıp, <sup>24</sup> qilich astida ölidu yaki tutqun qilinip, chet dōletlerge heydilidu. Xudaning Yehudiy emeslerge belgilep bergen waqti toshquche, ular Yērusalēmni ayagh asti qilidu.

### **Hezriti Eysaning kēlidighanliqi heqqide**

<sup>25</sup> – Men kēlishtin burun, quyash, ay, yultuzlar gheyriy tūs alidu. Yer yüzidiki eller dēngiz-okyanlarning ghezeplik shawqunidin alaqqade bolidu. <sup>26</sup> Asman jisimliri lerzige kēlidu. Shuning bilen, insanlar dunyagha kēlidighan apetlerni ēsige ēlip, wehime ichide ghal-ghal titrep es-hoshini yoqitidu. <sup>27</sup> U chaghda, Insan'oghlining küch-qudret we ulugh shan-sherep bilen bulut ichide kēliwatqanliqini körisiler.

<sup>28</sup> Shunga, bundaq alametler körüngen chaghda, siler bēshinglarni

Luqa bayan qilgan xush xewer

kötürüp qeddinglarni ruslanglar, chunki bu, silerning qutquzulushunglarga az qaldi dëgenliktur.

### **Enjür derixidin sawaq ëlish**

<sup>29</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq bir temsilni sözlep berdi:

– Enjür derixi we bashqa derexlerge qaranglar. <sup>30</sup> Ularning yëngi yopurmaq chiqarghanliqidin yazning yëtip këlshige az qalghanliqini bilisiler. <sup>31</sup> Shuningdek, men baya dëgen alametlarning yüz bëriwatqanliqini körgininglarda, Xudaning padishahliqining namayan bolush aldida turuwatqanliqini bilinglar. <sup>32</sup> Bilip qoyunglarki, mana bu alametlarning hemmisi emelge ashurulmay turup, bu ewlad<sup>⑦</sup> kishiler alemdin ötmeydu. <sup>33</sup> Asman-zëmin yoqilidu, biraq mëning sözlirim yoqalmay menggü inawetlik bolidu.

### **Hoshyar bolunglar**

<sup>34</sup> – Hoshyar bolunglar! Özünglarni eysh-ishret we turmushning ghem-endishiliri bilen bixudlashturmanglar. Qiyamet küni silerge goya tosattin bëshinglarga tashlangan tordek kelmisun. <sup>35</sup> Chunki, u apetler yer yüzidiki pütün insanlarning bëshigha këlidu. <sup>36</sup> Her waqit hoshyar bolunglar, yüz bëridighan bu alametlerdin aman-ësen ötelishinglar we qiyamet küni Insan'oghli aldida qorqmay turalishinglar üçün her da'im du'a qilinglar, – dëdi.

<sup>37</sup> Hezriti Eysa kündüzliri merkiziy ibadetxanida telim bërip, axshamliri sheherdin chiqip, këchini Zeytun tëghida ötküzetti. <sup>38</sup> Jama'et uning telimini anglash üçün, tang seherde ibadetxanigha qarap mangatti.

---

⑦ Eger tilgha ëlinghan alamet Yërusalëmning weyran bolushigha (21-bab 6-ayet) qaritilghan bolsa, undaqta «ewlad» sözi tebi'iyki shu dewrde yashap ötken ademlerni körsitidu. Eger Eysa Mesihning dunyagha qaytip këlshige (21-bab 27-ayet) qaritilghan bolsa, «ewlad» sözi belkim pütün Yehudiye xelqini yaki bu ayetlerde ëytilghan weqelerning bashlinish waqtida yashawatqan ewladni körsitidu. Bu hergiz hezriti Eysada «dunyagha derhal qaytip këlimen» dëgen xata chüshenchining barliqini bildürmeydu.

## 22-bab

### Hezriti Eysani öltürüş suyiquesti

<sup>1</sup> Yehudiylarning Pëtir Nan häyti, yeni Ötüp Këtish häyti këlshke az qalghanidi. <sup>2</sup> Aliy rohaniylar we Tewrat ustazliri hezriti Eysani bir amal qilip öltürüwëtishning charisini izdidi. Biraq, ular uni qollaydighan xelqtin qorqqanliqtin, uni mexpiy halda tutmaqchi bolushti.

<sup>3</sup> Shu künlerde, hezriti Eysaning on ikki shagirtining biri bolghan Yehuda Ishqariyotning könglige Sheytan kirdi. <sup>4</sup> U aliy rohaniylar we merkiziy ibadetxana qarawullirining bashliqliri bilen hezriti Eysani ulargha qandaq tutup bërish üstide meslihetleshti. <sup>5</sup> Ularning gülqeqeliri ëchilip, Yehudagha pul bërishke wede berdi. <sup>6</sup> Yehuda maqul bolup, hezriti Eysani jama'ettin xaliy qalghanda ulargha tutup bërish üçün, purset izdeshke bashlidi.

### Ötüp këtish häytining kechlik tamiqi

<sup>7</sup> Pëtir Nan häytining qoy qurbanliq qilinidighan küni<sup>®</sup> yëtip kelgenidi. Ötüp Këtish häyti dep atalghan bu küni, Yehudiylar öyliride qoy soyup, pëtir nan bilen yeytti. <sup>8</sup> Shunga, hezriti Eysa Pëtrus bilen Yuhannagha:

– Birge ghizalinishimiz üçün, siler bërıp Ötüp Këtish häytining tamiqini teyyarlanglar, – dep ularni ewetti.

<sup>9</sup> – Qeyerde teyyarlashimizni xalaysiz? – dep soridi ular.

<sup>10</sup> Hezriti Eysa mundaq dëdi:

– Yërusalëmgha kirsenglar, u yerde kozida su toshuwatqan bir er kishini uchritisiler. Uning keynidin mëngip, u kirgen öyge kiringlar <sup>11</sup> we öy igisige: «Ustazimiz: ‘shagirtlirim bilen Ötüp Këtish häytining tamiqini yeydighan mëhmanliq öy qeyerde iken?’ dep sorawatidu» denglar. <sup>12</sup> U silerni üstünki qewettiki jabdup qoyulghan bir ëghiz chong öyge bashlap chiqidu. Mana shu öyde Ötüp Këtish häytining tamiqini teyyar qilinglar.

<sup>13</sup> Pëtrus bilen Yuhanna barsa, hemme ishlar hezriti Eysaning ëytqinidek bolup chiqti. Ular Ötüp Këtish häytining tamiqini teyyarlashqa kirishti.

<sup>14</sup> Tamaq waqtida, hezriti Eysa elchiliri bilen bille këlip, dastixanda

---

<sup>®</sup> Pëtir Nan häyti yette kün bolup, ushbu häytning birinchi küni Ötüp Këtish häyti dep atilidu. Bu küni Yehudiylar öyliride qoy soyup, göshini pëtir nan bilen yeydu.

olturdi. <sup>15</sup> Andin, u elchilirige mundaq dēdi:

– Men azab chēkishtin ilgiri, Ötöp Kētish hēytining bu tamiqida siler bilen bir dastixanda bolushqa intizar bolup kelgenidim. <sup>16</sup> Chünki, bu hēytning heqiqiy menisi Xudaning padishahliqida emelge ashurulmighuche, men bundaq hēytliq tamaqni qayta yēmeymen.

<sup>17</sup> Andin, hezriti Eysa bir jamni qoligha ēlip, Xudagha shükür ēytti we shagirtlirigha:

– Buningdin ichinglar. <sup>18</sup> Shuni ēytayki, Xudaning padishahliqi toluq namayan bolmighuche, hergiz bundaq sharabni ichmeymen, – dēdi.

<sup>19</sup> Andin, u bir nanni qoligha ēlip, Xudagha shükür ēytti we uni oshtup turup, ulargha bērip:

– Bu mēning siler üçün pida bolidighan tēnimdur. Mēni eslep turush üçün buningdin yenglar, – dēdi.

<sup>20</sup> Tamaqtin kēyin, u yene jamni qoligha ēlip mundaq dēdi:

– Bu jamdiki sharab mēning siler üçün tōkülidighan qēnim bilen tüzüldighan Xudaning yēngi ehdisining belgisidur. <sup>21</sup> Biraq shuni bilip qoyunglarki, bu yerde men bilen bir dastixanda olturghanlardin biri manga satqunluq qilidu! <sup>22</sup> Derweqe, Insan'oghli Xudaning iradisi bilen alemdin ötidu. Lēkin, uninggha satqunluq qilidighan kishining haligha way!

<sup>23</sup> Shagirtlar bir-biridin:

– Bundaq qilidighan zadi kimdu? – dep sorashti.

### **Shagirtlarning mertiwē heqqide munazirilishishi**

<sup>24</sup> Shagirtlar öz ichide zadi kimning mertiwisi hemmidin yuqiri dep, talash-tartish qilishqa bashlidi.

<sup>25</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq dēdi:

– Bu dunyadiki padishahlar hōkümran süpitide qol astidiki xelqni bashquridu hem özini xelqperwer qilip körsitidu. <sup>26</sup> Lēkin, siler bundaq qilmanglar. Aranglardiki eng mertiwilikler özlirini erzimes kishilerdek tutsun. Bashliq bolghininglar bashqilargha xizmet qilinglar. <sup>27</sup> Adette kim mertiwilik? Dastixanda olturghanmu yaki xizmetkarmu? Elwette, dastixanda olturghan emesmu? Biraq manga kelsek, gerche men silerning ustazinglar bolsammu, aranglarda xizmetkargha oxshashmen.

<sup>28</sup> Men sinaqlarni bēshimdin ötküzgende, siler bashtin-axir men bilen bille boldunglar. <sup>29</sup> Xuddi Atam manga padishahliq hoquqi teqdim qilghandek, silergimu shuni teqdim qilimen. <sup>30</sup> Siler mēning



padishahliqimda men bilen hemdastixan bolisiler we textlerde olturup, Isra'illarning on ikki qebilisige hökümraniq qilisiler.

### **Hezriti Eysaning Pëtrusning özidin tanidighanliqini aldin äytishi**

<sup>31</sup> Hezriti Eysa yene mundaq dëdi:

– Ey Simun, Simun! Sheytanning hemminglarni sinash telipige Xuda maqul boldi. U silerni xuddi bughday tasqighandek sinimaqchi. <sup>32</sup> Lëkin, manga bolghan ëtiqading yoqalmisun dep, sanga du'a qildim. Sheytangha sinilip, yolumgha qaytqandin këyin, qërendashliringning ëtiqadini mustehkemle.

<sup>33</sup> – I Rebbim, men siz bilen bille zindangha tashlinip, bille ölüshke teyyarmen! – dëdi Pëtrus.

<sup>34</sup> – Pëtrus, – dëdi hezriti Eysa, – bilip qoyghinki, ete seherde xoraz chillighuche, sen mendin üç qëtim tanisen.

### **Hezriti Eysaning shagirtlirini agahlandurushi**

<sup>35</sup> Andin, hezriti Eysa shagirtliridin:

– Burun men silerni seperge ewetkende, hemyan, xurjun we ayagh almanglar, dëgenidim. U chaghda, birer nersenglar kem bolup qalghanmu? – dep soridi.

– Yaq, – dep jawab bërishiti shagirtlar.

<sup>36</sup> – Lëkin, emdi hemyan, xurjuni barlar ëliwëlinglar. Qilichi yoqlar chapininglarni sëtip, birdin qilich ëlinglar, – dëdi hezriti Eysa, <sup>37</sup> – Chünki muqeddes yazmilarda men toghruluq: «U jinayetchiler qatarigha kirgüzülüdu» dep xatirilengen söz choqum emelge ashurulidu. Emeliyette, men toghruluq yëzilghanlarning hemmisi emelge ëshishqa az qaldi.

<sup>38</sup> – I Rebbim, qarang, bu yerde ikki qilich bar iken, – dëdi shagirtlar.

– Boldi, yëtidu! – dëdi hezriti Eysa ulargha.

### **Hezriti Eysaning Zeytun tēghida du'a qilishi**

<sup>39</sup> Tamaqtin këyin, hezriti Eysa shagirtlar bilen bille sheherdin chiqip, aditi boyiche Zeytun tēghigha ketti. <sup>40</sup> U yerge yëtip barghandin këyin, ulargha:

– Êziqturulmasliqinglar üçün du'a qilinglar, – dëdi.

<sup>41</sup> Andin, hezriti Eysa nëriraq bërip, tizlinip turup:

<sup>42</sup> – I Ata, xalisang, bu azab qedihini mendin yiraqlashturghaysen.

Lëkin, bu ish mëning emes, belki sëning iradeng boyiche bolsun, – dep du'a qildi. <sup>43</sup> U du'a qiliwatqanda, asmandin kelgen bir perishte uninggha körünüp, medet berdi. <sup>44</sup> Hezriti Eysa chongqur qayghu ichide tëximu ixlas bilen du'a qiliwatqanda, uning terliri yerge tökülgen qan tamchiliridek chüshüshke bashlidi.

<sup>45</sup> Du'adin këyin, hezriti Eysa ornidin turup, shagirtlirining yënigha këlip, ularning ghemge chökkenlikidin mügdep qalghanliqini kördi.

<sup>46</sup> – Uxlap qalghininglar nëmisi? Èziqturulushtin saqlinish üçün qopup du'a qilinglar, – dëdi hezriti Eysa ularni oyghitip.

### **Hezriti Eysaning tutqun qilinishi**

<sup>47</sup> Hezriti Eysaning sözi ayaghlashmastinla, on ikki shagirtining biri bolghan Yehuda bir top ademni bashlap keldi. U hezriti Eysaning aldigha këlip, söyüp salam berdi.

<sup>48</sup> Hezriti Eysa uninggha:

– Ey Yehuda, Insan'oghlini söyüp qoyupmu, yene uninggha satqunluq qilamsen? – dëdi.

<sup>49</sup> Hezriti Eysaning yënidiki shagirtlar ehwalning chataqliqini körüp:

– I Rebbim, ular bilen ëlishsaq qandaq deysiz? – dëdi. <sup>50</sup> Shagirtlarning biri qilichini kötürüp, bash rohaniyning chakirigha urdi. Qilich chakarning ong quliqigha tëgip, uni shilip chüshürüwetti.

<sup>51</sup> Biraq, hezriti Eysa:

– Bes! – dëdi we qolini uzitip chakarning quliqigha tegküzüp qoyuwidi, shu'an saqiyp ketti.

<sup>52</sup> Hezriti Eysa özini tutqili kelgen aliy rohaniylar, ibadetxana qarawullirining bashliqliri we aqsaqallargha:

– Siler qilich-toqmaqlarni kötürüp mëni tutqili kepsiler, mëni qaraqchi körüwatamsiler? <sup>53</sup> Men her küni siler bilen merkiziy ibadetxana hoylisida bolghanda, manga qol salmidinglar. Biraq, emdi qol salidighan waqit-sa'itinglar yëtip keldi. Bu Sheytan höküm süridighan qarangghu waqittur, – dëdi.

### **Pëtrusning hezriti Eysadin tënishi**

<sup>54</sup> Qarawullar hezriti Eysani tutup, bash rohaniyning öyige ëlip bërishiti. Pëtrus yiraqtin egiship mangghanidi. <sup>55</sup> Ular hoylining otturisigha ot yëqip, chöriside issinip olturghanda, Pëtrusmu ularning arisigha kiriwaldi. <sup>56</sup> Uning issinip olturghinini körgen bir dëdek uninggha tikilip

qarap turup:

– Bu ademmu Eysa bilen bir! – dēdi.

<sup>57</sup> – Yaq! Men uni tonumaymen! – dep tandi Pētrus.

<sup>58</sup> Uzun ötmey, yene bireylen uni tonup qēlip:

– Senmu uning adimighu! – dēdi.

– Qara sēni, men ular bilen bir emes! – dēdi Pētrus.

<sup>59</sup> Birer sa'et ötkendin kēyin, yene bir adem:

– Shühhisizki, bu adem Eysa bilen bir. Teleppuzidin uningmu Jeliliyilik ikenliki chiqip turmamdu?! – dep ching turuwaldi.

<sup>60</sup> Lēkin, Pētrus:

– Qara buni, nēme dep biljirlawatisen! – dēdi.

Uning sözi ayaghlashmastinla xoraz chillidi. <sup>61</sup> Rebbimiz Eysa keynige burulup, Pētrusqa tikilip qaridi. Pētrus Reb Eysaning: «Ete seherde xoraz chillighuche, sen mendin üç qētim tanisen» dēgen sözini ēsige ēlip, <sup>62</sup> tashqirigha chiqip qattiq yighlap ketti.

### **Hezriti Eysaning aliy kēngeshmide sotlinishi**

<sup>63</sup> Hezriti Eysagha qaratatqan qarawullar uni mesxire qilatti. <sup>64</sup> Uning közini tēngip qoyghandin kēyin, uni urup turup:

– Peyghember bolsang, ēytip baqqina, sēni kim urdi? – dep sorashti

<sup>65</sup> we uninggha buningdin bashqa yene nurghun haqaretlerni yaghdurushqa bashlidi.

<sup>66</sup> Tang atqanda, Yehudiylarning aliy kēngeshmisidiki aqsaqallar, aliy rohaniylar we Tewrat ustazliri jem bolushti. Hezriti Eysa ularning aldigha ēlip kēlindi. <sup>67</sup> Ular hezriti Eysadin:

– Ėytqin, sen Qutquzghuchi – Mesihmu? – dep sorashti.

hezriti Eysa mundaq jawab berdi:

– Silerge ēytsammu, ishenmeysiler. <sup>68</sup> Silerdin birer so'al sorisam, jawab bermeysiler. <sup>69</sup> Lēkin, Insan'oghlining qadir Xudaning ong yēnida olturidighinigha az qaldi.

<sup>70</sup> – Undaqa, sen Xudaning Oghli ikensen-de? – dēyishti ular.

– Silerning dēgininglardek! – dep jawab berdi hezriti Eysa.

<sup>71</sup> Shuning bilen, ular:

– Emdi bashqa hēchqandaq erz qilghuchining hajiti qalmidi. Chünki, özining aghzidin kupur sözlerni angliduq! – dēyishti.

## 23-bab

### Hezriti Eysaning waliy Pilatusning aldida sotlinishi

<sup>1</sup> Këngeshme hey'etlirining hemmisi ornidin turushup, hezriti Eysani waliy Pilatusning aldigha ëlip bërishti. <sup>2</sup> U yerde uning üstidin shikayet qilip:

– Biz bu ademning Yehudiy xelqini azdurup, Rim impëratorigha baj tapshurmasliqqa qutratqanliqini we özini Yehudiylarning Qutquzghuchi – Mesihi, yeni padishahi dep atıwalghanliqini körduq, – dëyishti.

<sup>3</sup> – Sen Yehudiylarning padishahimu? – dep soridi Pilatus hezriti Eysadin.

– Eytqiningizdek, – dep jawab berdi hezriti Eysa.

<sup>4</sup> Andin, Pilatus aliy rohaniylar bilen köpchilikke:

– Bu ademdin birer jinayet tapalmidim, – dëdi.

<sup>5</sup> Lëkin, ular tëximu qet'iy türde:

– U öz telimliri bilen pütün Yehudiylar zëminidiki ammini qutritip, Jeliliye ölkisidin bashlap taki bu yergiche keldi, – dëyishti.

### Hezriti Eysa Hirod xanning aldida

<sup>6</sup> Buni anglighan Pilatus:

– Bu adem Jeliliyilikmu? – dep soridi. <sup>7</sup> U hezriti Eysaning Hirod xanning qol astidiki ölkidin kelgenlikidin xewer tëpip, uni Hirodqa yollap berdi. (U chaghda Hirodmu Yërusalëmda idi.)

<sup>8</sup> Hirod xan hezriti Eysani körüp, intayin xushal boldi. Chünki, u uzundin bëri hezriti Eysagha da'ir ishlarni anglap, «mëning aldimdimu birer möjize körsitip baqsun!» dep, uning bilen körüshmekchi bolup yüretti. <sup>9</sup> Shunga, u hezriti Eysadin birmunche so'allarni soridi. Lëkin, hezriti Eysa bir ëghizmu jawab bermidi.

<sup>10</sup> Aliy rohaniylar we Tewrat ustazliri hezriti Eysaning üstidin he dep erz-shikayet qiliwatatti. <sup>11</sup> Hirod xan we uning leshkerliri hezriti Eysani haqaretlep mesxire qilishti. Andin këyin, uninggha padishahlarche heshemetlik ton kiydürüp, uni yene Pilatusning aldigha qayturdi.

<sup>12</sup> Mana shu kündin bashlap, Hirod xan bilen waliy Pilatus dost bolup qaldi. Uningdin burun, ular bir-birige düşmen idi.

### Hezriti Eysaning ölümge höküm qilinishi

<sup>13</sup> Waliy Pilatus aliy rohaniylarni, Yehudiy aqsaqallarni we jama'etni

yighip, <sup>14</sup> ulargha:

– Siler bu ademni aldimgha heydep keldinglar. Uning üstidin xelqni azdurup qutratti, dep shikayet qildinglar. Biraq, men uni silerning aldinglarda soraq qilip, siler shikayet qilghan jinayetlerdin birinimu tapalmidim. <sup>15</sup> Hirod xanmu uningdin gunah tapalmay, manga qayturuwëtiptu. Chünki, uningda ölümge layiq hëchqandaq jinayet yoq iken. <sup>16</sup> Emdi, men uni qamchilitip, qoyup bërimen, – dëdi. <sup>17</sup> Uning mundaq dëyishining sewebi: u her qëtimliq Ötüp Këtitish hëytida, Yehudiy jinayetchiliridin birini qoyup bërëtti.

<sup>18</sup> Biraq, köpchilik bir ëghizdin chuqan sëlishop:

– Uni öltüring! Barabbasni qoyup bëring! – dëyishti. <sup>19</sup> (Barabbas Yërusalëmda topilang kötürüp, adem öltürüp, zindangha tashlanghan bir jinayetchi idi.)

<sup>20</sup> Pilatus hezriti Eysani qoyup bermekchi bolup, köpchilikke qayta nesihet qildi. <sup>21</sup> Lëkin, ular he dep:

– Uni krëstke mixliting, krëstke mixliting! – dep chuqan sëlishti.

<sup>22</sup> Pilatus üçinchi qëtim ulargha:

– Nëmishqa? U zadi nëme jinayet ötküzdi? Men uningdin ölümge layiq jinayet tapalmidim. Uni qamchilitip, qoyup bërimen, – dëdi.

<sup>23</sup> Biraq, köpchilik dawamliq chuqan sëlishop, hezriti Eysani krëstke mixlap ësip öltürsun dep, ching turuwaldi. Ularning chuqanliri axir ghelibe qildi. <sup>24</sup> Pilatus ularning telipi boyiche höküm chiqardi.

<sup>25</sup> Topilang kötürüp zindangha tashlanghan hëliqi qatilni qoyup bërip, hezriti Eysani Yehudiylarning öz xahishi boyiche bir terep qilish üçün leshkerlerge tapshurup berdi.

### **Hezriti Eysaning krëstke mixlinishi**

<sup>26</sup> Leshkerler krëstni kötürgen hezriti Eysani ëlip këtiwatqanda, yolda yëzidin këliwatqan Kirini shehirilik Simun isimlik bir kishini uchratti. Ular bu kishini tutuwëlip krëstni uninggha kötürgüzüp, hezriti Eysaning keynidin heydep mangdi. Chünki, hezriti Eysa halsirap ketkenidi.

<sup>27</sup> Nurghun kishiler hezriti Eysaning keynidin egiship mangdi.

Ularning ichide hezriti Eysagha ëchinip yigha-zar qiliship mangghan ayallarmu bar idi. <sup>28</sup> Hezriti Eysa keynige burulup ulargha mundaq dëdi:

– Ey Yërusalëm ayalliri! Men üçün yighlimanglar. Özünglar we perzentliringlar üçün yighlanglar! <sup>29</sup> Chünki, silerge shundaq ëghir künler këliduki, kishiler: «Perzent körmigen, hamilidar bolmighan, bala

ëmitmigen ayallar nëmidëgen bextlik!» deydu. <sup>30</sup> U chaghda, kishiler Xudaning ghezipidin qëchish üchün taghlarga: «Üstimizge örül!», dönglüklergimu: «Üstimizni yap!» dep yalwuridu. <sup>31</sup> Yapyëshil derex otta köydürülgen yerde, qurup ketken derex tëximu köydürülmesmu?! Shuningdek, men azab chekken yerde, siler gunahkar Yehudiylar tëximu azab chekmemsiler?!

<sup>32</sup> Leshkerler hezriti Eysa bilen birge ikki jinayetchinimu ular üstidin ölüm jazasini bëjirishke ëlip këlshkenidi. <sup>33</sup> Ular Yërusalëmning sirtidiki «Bash Söngek» dep atalghan jaygha bërip, u yerde hezriti Eysani krëstke mixlidi. Ikki jinayetchiningmu birini hezriti Eysaning ong teripige, yene birini sol teripige mixlidi we krëstlerni tiklep qoydi. <sup>34</sup> Hezriti Eysa:

– I Ata, ularni kechürüm qilghin, chünki ular özining nëme qiliwatqanliqini bilmeydu, – dëdi.

Leshkerler chek tashliship, hezriti Eysaning kiyimlirini bölüşüwaldi. <sup>35</sup> Xalayıq qarap turuwatqanda, Yehudiy aqsaqallar uni mesxire qilip: – U bashqılarni qutquzuptiken! Eger rasttın Xuda teyinligen Qutquzghuchi – Mesih bolghan bolsa, özini qutquzup baqmısunmu! – dëyishti.

<sup>36</sup> Leshkerlermu uni mesxire qiliship, uninggha erzan üzüm sharabi tenglep:

<sup>37</sup> – Eger sen Yehudiylarning padishahi bolsang, özüngni qutquzup baq! – dëyishti.

<sup>38</sup> Hezriti Eysaning üstidiki taxtigha: «Bu kishi Yehudiylarning padishahi» dep yëzilghanidi. <sup>39</sup> Hezriti Eysa bilen bille krëstke mixlanghan ikki jinayetchining biri uni haqaretlep:

– Sen Xuda ewetken qutquzghuchi emesmiding? Emdi özüngnimu, biznimu qutquzmamsen?! – dëdi.

<sup>40</sup> Yene biri bolsa hëliqi jinayetchini eyiblep:

– Senmu uninggha oxshash jazaliniwatqan turuqluq, Xudadin qorqmidingmu? <sup>41</sup> Bizning jazalinishimiz heqliq. Biz öz qilmishlirimizning jazasini tarttuq, lëkin u hëchqandaq yamanliq qilmighanghu! – dëdi. <sup>42</sup> Andin, u hezriti Eysagha:

– I Eysa, padishahliqning bilen kelginingde, mëni untumighaysen, – dëdi.

<sup>43</sup> – Bilip qoyki, bögün sen men bilen bille jennette bolisen, – dëdi hezriti Eysa uninggha.

Luqa bayan qilgan xush xewer

### **Hezriti Eysaning ölümi**

<sup>44</sup> Chüşh waqtida, quyash nuri ghayib bolup, pütün zëminni qarangghuluq basti. Bu ehwal üç sa'et dawam qildi. <sup>45</sup> Merkiziyl ibadetxanidiki perde tosattin ikki parche bolup yirtildi. <sup>⑨</sup> <sup>46</sup> Hezriti Eysa qattiq awaz bilen:

– I Ata! Rohimni qolunggha tapshurdum, – dëdi-de, tiniqi toxtap, jan üzdi.

<sup>47</sup> U yerde buni körüp turghan yüzbëshi Xudadin qorqqan halda:

– Bu adem heqiqeten durus adem iken! – dep Xudani medhiyilidi.

<sup>48</sup> Bu weqeni körüşh üçhün yighilghan xalayıq qayghu bilen meydisige urup, öylirige qaytishti. <sup>49</sup> Hezriti Eysani tonuydighan kishiler we Jeliliye ölkisidin uninggha egiship kelgen ayallar weqening jeryanini yiraqtin körüp turdi.

### **Hezriti Eysaning depne qilinishi**

<sup>50-51</sup> Yehudiye ölkisidiki Aramatiya dëgen sheherdin kelgen Yüsüp isimlik bir kishi bar idi. U aq köngül, durus adem bolup, Xudaning padishahliqining namayan bolushini intizarliq bilen kütetti. U Yehudiylarning aliy këngeshmisining ezaliridin biri bolsimu, ularning hezriti Eysa heqqidiki bu qarari we heriketlirige qoshulmighanidi.

<sup>52</sup> Yüsüp waliy Pilatusning aldigha bërip, hezriti Eysaning jesitini bërishni telep qildi. <sup>53</sup> Pilatus qoshulghandin këyin, u jesetni krësttin chüşhürüp, kendir rext bilen këpenlep, yëngidin oyulghan chong qoram tashliq qebrige depne qildi.

<sup>54</sup> Bu weqeler hëytning harpisi yüz bergen bolup, dem alidighan shenbe künige az qalghanidi. <sup>55</sup> Shunga, Jeliliye ölkisidin hezriti Eysa bilen bille kelgen ayallar Yüsüp bilen bille bërip, qebrini we jesetning qandaq qoyulghanliqini közdin kechürdi. <sup>56</sup> Andin, öylirige qaytip bërip, jesetke chachidighan xush puraqliq buyumlar bilen etirlerni teyyarlidi. Dem ëlish küni, Xudaning emri boyiche, ular dem ëlishti.

---

⑨ Bu perde ibadetxanining eng muqeddes jay dep atalghan qismini muqeddes jay dep atalghan qismidin ayrip turidighan perde bolup, uning yirtilishi hezriti Eysaning insanlarning Xudaning aldigha baridighan yolini achqanliqini bildüridu.

## 24-bab

### Hezriti Eysaning tirilishi

<sup>1</sup> Yekshenbe künü tang yorushi bilen teng, ayallar özliri teyyarligan xush puraqliq buyumlrini ëlip, hezriti Eysaning qebrisige bardi. <sup>2</sup> Ular qebrining aghzidiki tashning domilitiwëtilgenlikini kördi. <sup>3</sup> Qebrige kirip qarisa, hezriti Eysaning jesiti yoq turatti! <sup>4</sup> Ular közlrige ishenmey turghinida, tosattin ularning yënida kiyimliridin nur chaqnap turidighan ikki kishi peyda boldi. <sup>5</sup> Ayallar intayin alaqzade bolup, bashlirini yerge ëgishti. U perishtiler ayallargha:

– Siler nëme üçhün tirik ademni ölgenlarning arisidin izdeysiler? <sup>6</sup> U bu yerde emes, u tirildi. U Jeliliye ölkiside turghan waqtida, silerge nëme dëgenlikini eslep bëqinglar. <sup>7</sup> U: «Insan'oghli yaman niyetlik kishilarning qoligha tapshurulidu, krëstkimu mixlinip öltürülidu. Biraq, üçinchi künü qayta tirilidu» dëgen emesmu?! – dëdi.

<sup>8</sup> Ular hezriti Eysaning rast shundaq dëgenlikini ësigë ëliship, <sup>9</sup> qebre yënidin qaytishti. Ular körgenlirining hemmisini on bir elchi we bashqa shagirtlarga yetküzdi. <sup>10</sup> Bu ishlarni elchilerge yetküzgüchi ayallar – Mejdellik Meryem, Yo'anna, Yaqupning anisi Meryem we bashqa ayallar idi. <sup>11</sup> Lëkin, elchiler bu ayallarning ëytqanlirini quruq gep dep qarap, ularning sözlirige ishenmidi. <sup>12</sup> Biraq, Pëtrus ornidin turup, mazargha yügürüp bërip, qebrining ichige qarighinida, hëliqi kendir këpendin bashqa hëch nerse körmidi. Umu bu ishlargha intayin heyran bolup qaytip ketti.

### Ëmayus yëzisigha baridighan yolda

<sup>13</sup> Shu künü, shagirtlardin ikkiylen Yërusalëmdin on bir chaqirim yiraqliqtiki Ëmayus dëgen yëzigha bardi. <sup>14</sup> Ular yol boyi yëqinda yüz bergen weqeler toghrisida sözliship këtiwatatti. <sup>15</sup> Del shu chaghda, hezriti Eysa özi ulargha yëqinlap këlip, ular bilen bille mangdi. <sup>16</sup> Ular hezriti Eysani körgen bolsimu, qandaqtur uni tonushqa qurbi yetmidi. <sup>17</sup> – Nëme toghruluq parangliship këtiwatisiler? – dep soridi hezriti Eysa ulardin.

Ular qayghuluq halda qedimini toxtatti. <sup>18</sup> Ulardin Kliyopas isimlik biri hezriti Eysadin:

– Senze, Yërusalëmda turupmu, yëqinda yüz bergen weqelerdin qilche



xewiring yoqmu nème? – dep soridi.

<sup>19</sup> – Nème weqe iken? – dèdi hezriti Eysa.

– Nasirelik Eysaning weqesichu! – dèdi ular, – u Xudaning aldidimu, xelqning aldidimu söz-heriketlirining küchi bar bir peyghember idi.

<sup>20</sup> Aliy rohaniylar we aqsaqallirimiz uni waliy Pilatusning aldigha yalap apirip, ölüm jazasigha höküm qildurup, krëstke mixlattı. <sup>21</sup> Biz eslide uni Isra'illargha azadlıq ëlip këlidighan kishi dep, intizarlıq bilen kütüp kelgeniduq. Biraq, bundaq bolmay, hazir uning alemdin ötkinige üç kün boldi. <sup>22</sup> Lëkin qiziq yëri shuki, bügün etigende arimizdiki birnechche ayal bizni alaqzade qilip, bizge mundaq bir xewerni yetküzdi: ular seherde qebrige bërip qarisa, <sup>23</sup> hezriti Eysaning jesiti körünmeptu! Perishtiler ulargha körünüp, hezriti Eysaning qayta tirilgenlikini ëytipu.

<sup>24</sup> Buning bilen, bizdin birnechcheylen qebrige bërip, ehwalning ayallarning ëytqinidek ikenlikini, hezriti Eysaning jesitining derweqe yoq turghanlıqini körüp keldi.

<sup>25</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq dèdi:

– Ey nadanlar! Peyghemberlerning ëytqan sözlirige nëmanche teste ishinishiler? <sup>26</sup> Qutquzghuchi – Mesih Xudaning shan-sheripige ërishishtin burun, mana shu jebir-japalarni bëshidin kechürüşhi kerek emesmidi?

<sup>27</sup> Andin, u muqeddes yazmilarda Musa we bashqa barlıq peyghemberlerning özi heqqide aldin yëzilghanlırini ulargha sözlep chüshendürdi.

<sup>28</sup> Ular baridighan yëzisigha yëqinlashqanda, hezriti Eysa sepirini yene dawamlashturidighandek turatti. <sup>29</sup> Ular uni tutuwëlip:

– Kün olturdi. Hëli qarangghu chüshidu. Biz bilen bille qonup qëling, – dep ötündi.

Hezriti Eysa ular bilen qonmaqchi bolup öyge kirdi. <sup>30</sup> Ular tamaqqa olturghanda, hezriti Eysa nanni qoligha ëlip, Xudagha shükür ëytti, andin nanni oshtup ulargha sundi. <sup>31</sup> Shu chaghda, ularning közliri ëchilghandek bolup, hezriti Eysani tonudi, lëkin u ushtumtut ghayib boldi. <sup>32</sup> Ular bir-birige:

– U yolda biz bilen parangliship, muqeddes yazmilarni chüshendürgende, qelbimiz goya ottek yanmidimu?! – dëyishti.

<sup>33-34</sup> Ular derhal yolgha chiqip, Yërusalëmgha qaytip keldi. U yerde bashqa elchiler we shagirtlarning bir yerge yighilip: «Rebbimiz rasttin tirilipu. U Simungha körünüptu!» dëyishiwatqanlıqini anglidi.

<sup>35</sup> Shuning bilen, bu ikkiylenmu yolda yüz bergen ishlarni we hezriti Eysa nanni oshtuwatqanda, özlirining uni qandaq tonup qalghanliqini köpchilikke sözlep berdi.

### **Hezriti Eysaning shagirtlirigha körünüshi**

<sup>36</sup> Shagirtlar bu weqe üstide sözlisiwatqanda, tosattin hezriti Eysa özi ularning arisida peyda bolup:

– Silerge amanliq bolsun, – dëdi.

<sup>37</sup> Ular birer rohni uchrattuqmu nëme dep, alaqqade bolushup ketti.

<sup>38</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Nëmige shunche qorqushup kettinglar? Nëmidin gumanlinisiler?

<sup>39</sup> Qolum bilen putumgha qarap bëqinglar! Bu men! Tutup baqsanglar bilisiler, rohning gösh-ustixini yoq. Qaranglar, mëning bar, – dëdi.

<sup>40</sup> Hezriti Eysa shundaq dëgech put-qolini körsetti. <sup>41</sup> Ular yenila ishenmey, bir xush bolsa, bir heyran bolushup turatti. Shuning bilen, hezriti Eysa ulardin:

– Silerde yeydighan nerse barmu? – dep soridi. <sup>42</sup> Ular bir parche bëliq kawipini sunuwidi, <sup>43</sup> hezriti Eysa ëlip ularning aldida yëdi.

<sup>44</sup> Andin, ulargha mundaq dëdi:

– Bu ishlarning hemmisini men ilgiri siler bilen bille bolghan waqtimda ëytqanidim. Men: «Musa xatiriligen Tewrat, bashqa peyghemberlerning yazmiliri we Zeburda bayan qilinghan manga da'ir ishlarning hemmisi choqum emelge ashurulidu» dëgen emesmu?

<sup>45</sup> Shuningdin këyin, hezriti Eysa ularning muqeddes yazmilarni chüshinishi üçün, ularning zëhnini ëchip, <sup>46</sup> mundaq dëdi:

– Muqeddes yazmilarda aldin mundaq xatirilengen: Qutquzghuchi – Mesih azab chëkip, öltürölüp, üçinchi küni ölüm din tirilidu.

<sup>47</sup> «Gunahlirigha towa qilghanlarning hemmisi u arqiliq kechürüm qilinidu» dëgen xush xewer Yërusalëmdin bashlap pütün ellerge tarqitilidu. <sup>48</sup> Siler emdi bu weqelerning guwahchiliri bolisiler. <sup>49</sup> Atam bërimen, dep wede qilghan Muqeddes Rohni silerge ata qilimen. Biraq, siler ershtin kelgen Muqeddes Rohning küch-quдрitige toldurulghuche, Yërusalëmda kütüp turunglar.

### **Hezriti Eysaning asmangha kötürülüshi**

<sup>50</sup> Hezriti Eysa ularni Yërusalëmning sirtidiki Beytaniya yëzisighiche bashlap bardi we qollirini kötürüp ulargha bext tilidi. <sup>51</sup> U bext tilewëtip,

Luqa bayan qilghan xush xewer

ulardin ayrilip asmangha kötürüldi. <sup>52</sup> Shagirtlar hezriti Eysagha ibadet qilishti we intayin xushal-xuramliq ichide Yërusalëmgha qaytip këlip, <sup>53</sup> hemishe merkiziy ibadetxanida Xudagha medhiye oqushup turdi.



# Yuhanna bayan qilghan xush xewer

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Bu kitabning mu'ellipi bëliqchi Zebediyning oghli Yuhannadur. U Pëtrus we öz qerindishi Yaqup bilen bir qatarda hezriti Eysaning eng yëqin shagirti bolup hësablinidu. U bu kitabta öz ismini ishletmey, öžini hezriti Eysaning yaxshi köridighan shagirti dep tilgha alghan (13-bab 23-ayet). Mu'ellip bu kitabni kishilerning hezriti Eysaning Qutquzghuchi – Mesih ikenlikige ishinishi hem bu arqiliq uninggha baghlinip hayatliqqa ërishishi üçün yazghan.*

*Mu'ellip kitabini ezeldin mewjut bolghan «Kalam», yeni adem tënide insanlar arisigha kelgen hezriti Eysa heqqidiki melumattin bashlighan. U hezriti Eysaning körsetken möjiziliri hemde uning bu möjiziler arqiliq heqiqetni chüshendürgenlikini teswirligen. U hezriti Eysaning shagirtliri bilen bille bolghan eng axirqi kechlik tamiqi heqqide köprek melumat bergendin këyin, uning öltürülüshi we tirilishini xatiriligen. Mu'ellip hezriti Eysa tirilgendin këyin uning shagirtliri bilen bolghan birqanche qëtimliq uchrishishini teswirlesh bilen kitabini tamamlighan.*

*Bu kitabta mu'ellip hezriti Eysaning öžini «hayatliq nëni», «hayatliq süyi», «dunyaning nuri», «yaxshi qoychi», «yol, heqiqet we hayatliq», «üzüm teli» we «insanlarni ölümdin tirildürgüchi we hayatliq bergüchi» dep tilgha alghanliqini xatirilesh bilen hezriti Eysaning del insanlar mohtaj bolghan qutquzghuchi ikenlikini körsitip bergen.*

### **Tëzis:**

1. *Kalam – hezriti Eysadur (1-bab 1-ayettin 18-ayetkiche)*
2. *Yehya peyghemberning hezriti Eysagha guwahliq bërishi (1-bab 19-ayettin 34-ayetkiche)*
3. *Hezriti Eysaning deslepki shagirtliri (1-bab 35-ayettin 51-ayetkiche)*
4. *Hezriti Eysaning alahide yette möjizisi (2-babtin 11-babqiche)*
5. *Hezriti Eysaning bu dunyadiki hayatining axirqi heptisi (12-babtin 19-babqiche)*
6. *Hezriti Eysaning tirilishi we shagirtlirigha körünüshi (20-, 21-bablar)*



# **Yuhanna bayan qilgan xush xewer**

## **Hezriti Eysa – Xudaning kalamidur**

<sup>1</sup> Hemmidin burun «Kalam»<sup>①</sup> mewjut idi. U Xuda bilen bille idi hem özi Xuda idi. <sup>2</sup> U, alem yaritilishtin burunla Xuda bilen bille idi. <sup>3</sup> U arqiliq barliq mewjudatlar yaritildi. Hëchqandaq mewjudat uningsiz yaritilghan emes. <sup>4</sup> «Kalam» hayatliqning menbesi bolup, bu hayatliq insanlarga nur ëlip keldi. <sup>5</sup> Nur qarangghuluqni yorutidu. Qarangghuluq bolsa nurni hergiz bësip chüsheligen emes.

<sup>6</sup> Waqit-sa'iti kelgende, bir adem Xuda teripidin meydangha keldi. Uning ismi Yehya idi. <sup>7</sup> U insanlarning özi arqiliq «heqiqiy nur»gha ishinishi üçün, uninggha guwahliq bërishke kelgenidi. <sup>8</sup> Yehya peyghember özi «heqiqiy nur» emes, u peqet «heqiqiy nur»gha guwahliq bergüchidur. <sup>9</sup> Dunyagha këlidighan bu «heqiqiy nur» pütkül insanni yorutidighan nurdur.

<sup>10</sup> Dunya «Kalam» arqiliq yaritilghan bolsimu, «Kalam» bu dunyagha kelgende, dunya uni tonumidi. <sup>11</sup> U öz tupriqigha kelgen bolsimu, biraq uni öz xelqi qobul qilmidi. <sup>12</sup> Shundaqtimu, u özini qobul qilip, özige ëtiqad qilghanlarning hemmisige Xudaning perzenti bolush hoquqini berdi. <sup>13</sup> Bu hoquqqa ërishkenler ya qandin, ya jinsiy teleptin, ya insan

---

<sup>①</sup> Kalam – «söz» dëgen menide bolup, hezriti Eysaning bir namidur.

xahishidin emes, belki Xudaning iradisidin qayta törelgen bolidu.

<sup>14</sup> «Kalam» insan boldi hem arimizda yashidi. U mëhir-shepqet we heqiqetke tolghan bolup, biz uning ulughluqini, yeni atimiz Xudaning birdinbir yëgane oghlining ulughluqini körduq.

<sup>15</sup> Yehya peyghember uninggha guwahliq bërip, xalayıqqa yuqiri awaz bilen mundaq dëdi:

– Men silerge: «Mendin këyin kelgüchi mendin ulughdur, chünki u men tughulushtin burunla mewjut» dëgenidimghu. U del mushu kishidur!

<sup>16</sup> Uning mëhir-shepqiti cheksiz bolghachqa, hemmimiz her da'im bext üstige bextke ëriship kelduq. <sup>17</sup> Chünki, Tewrat qanuni Musa peyghember arqiliq yetküzülgen bolsa, Xudaning mëhir-shepqiti we heqiqiti Eysa Mesih<sup>②</sup> arqiliq yetküzüldi. <sup>18</sup> Xudani hëchkim körüp baqqan emes. Biraq, uni atimiz Xudaning hemrahi we yëgane oghli, shundaqla özi Xuda bolghan Eysa Mesih bizge bildürdi.

### **Yehya peyghemberning sözi**

<sup>19</sup> Yërusalëmdiki Yehudiy aqsaqalliri Xudaning ewetidighan qutquzghuchisining Yehya peyghember yaki emeslikini bilish üçün, rohaniylar bilen merkiziy ibadetxanida ishleydighan Lawiylarni Yehyaning aldigha ewetti. <sup>20</sup> Yehya peyghember ikkilenmestin:

– Men Qutquzghuchi – Mesih emesmen, – dep ëniq jawab berdi.

<sup>21</sup> Ular uningdin:

– Undaqla özüng kim bolisen? Ilyas peyghember bolamsen? – dep soridi.

– Yaq! Men Ilyas peyghember emesmen, – dëdi u.

– Emise, Musa peyghember aldin ëytqan peyghembermusen? – dep soridi ular. Yehya peyghember yene:

– Yaq! – dep ret qildi.

<sup>22</sup> Axirda, ular:

– Undaqla, sen zadi kim bolisen? Bizni ewetkenlerge ëytqudek bir jawab bergin. Ëytqina. Sen qandaq adamsen? – dep soridi.

<sup>23</sup> Yehya peyghember mundaq jawab berdi:

– Yeshaya peyghember burun ëytqan, Xuda ewetidighan qutquzghuchi

---

② Mesih – peyghemberler aldin ëytqan, Xuda teripidin tallanghan, haman bir küni këlöp menggü hökümranliq qilidighan padishahni körsitidu.

këlishtin ilgiri chölde, «Rebbimizning këlishige tüz yol teyyar qilinglar» dep towlaydighan kishi mendurmen!

<sup>24-25</sup> Yërusalëmdin ewetilgen bezi Perisiylernu<sup>③</sup> Yehya peyghemberning aldigha këlip, uningdin:

– Sen ya Qutquzghuchi – Mesih, ya Ilyas yaki Musa peyghember aldın ëytqan peyghember bolmisang, nëmishqa kishilerni Xudaning yoligha chaqirip, sugha chömüldürisen?<sup>④</sup> – dep soridi.

<sup>26</sup> Yehya peyghember ulargha mundaq dep jawab berdi:

– Men kishilerni sughila chömüldürimen, lëkin aranglarda siler tonumaydighan biri bar. <sup>27</sup> U mendin këyin kelgüchi bolup, men hetta uning ayighining yiplirini yëshishkimu layiq emesmen!

<sup>28</sup> Mana bu ishlar I'ordan deryasining sherqiy qëtidiki Beytaniya dëgen yëzida, yeni Yehya peyghember kishilerni deryada chömüldürüwatqan yerde yüz bergenidi.

### **Xudaning qozisi**

<sup>29</sup> Etisi, Yehya peyghember hezriti Eysaning özige qarap këliwatqanliqini körüp mundaq dëdi:

– Mana bu, pütkül dunyadiki insanlarning gunahidin azad qilinishi üçün hazirlanghan Xudaning qozisidir! <sup>30</sup> Men silerge: «Mendin këyin kelgüchi mendin ulughdur, chünki u men tughulushtin burunla mewjut idi» dëgenidim. Mana bu del men tilgha alghan ashu kishidir! <sup>31</sup> Men burun uning kimlikini bilmisemmu, bu qutquzghuchi Isra'illargha ayan bolsun dep, silerni sugha chömüldürgili keldim. <sup>32</sup> Yehya peyghember yene guwahliq bërip mundaq dëdi:

– Men Xudaning Rohining kepter halitide asmandin chüshüp, uning üstige qonghanliqini kördüm. <sup>33</sup> Men uning Qutquzghuchi – Mesih ikenlikini bilmigenidim. Biraq, mëni kishilerni sugha chömüldürüşke ewetken Xuda manga: «Sen Xudaning Rohining chüshüp, birining üstige qonidighanliqini körisen. U, kishilerni Xudaning Muqeddes Rohigha chömüldüridighan qutquzghuchidir!» dëgenidi. <sup>34</sup> Hazir rasttinla bu weqeni öz közüim bilen körgenlikim üçün, uning sheksiz Xudaning

---

③ Perisiyler – Yehudiy dinigha tewe bolghan, Tewrat tüzümlirige qattiq ri'aye qilidighan mezheptiki kishiler.

④ Bu yerde tilgha ëlinghan chömüldürüş kishilerning öz gunahlirigha towa qilip, qutquzghuchi – Mesihning këlishige teyyarliq körüşhidin ibaret murasimni körsitidu.

Oghli<sup>⑤</sup> ikenlikige guwahliq bërimen!

### **Hezriti Eysaning deslepki shagirtliri**

<sup>35</sup> Etisi, Yehya peyghember ikki shagirti bilen yene shu yerde idi. <sup>36</sup> U, u yerdin ötüp kētiwatqan hezriti Eysani körüp:

– Qaranglar! Xudaning qurban qilinidighan qozisi! – dēdi.

<sup>37</sup> Bu sözni anglighan ikki shagirt hezriti Eysaning keynidin mēngishti.

<sup>38</sup> Hezriti Eysa keynige burulup, egiship kēliwatqanlardin:

– Nēmige hajitinglar chūshüp qaldi? – dep soridi.

ular:

– Rabboni (bu Ibraniyche söz bolup, «ustaz» dēgen menide), qeyerde turisiz? – dēdi.

<sup>39</sup> – Kēlip körünglar, – dēdi hezriti Eysa. Shuning bilen, ular bērip uning qeyerde turidighanliqini kördi. Bu, chūshtin kēyin sa'et tötler bolghan waqit bolup, ular u künni hezriti Eysa bilen bille ötküzdi.

<sup>40</sup> Yehya peyghemberning sözini anglap, hezriti Eysaning keynidin mangghan ikki kishining biri Simun Pētrusning inisi Ender idi. <sup>41</sup> Ender derhal öz akisi Simunni tēpip, uninggha:

– Biz «Mesih»ni taptuq! – dēdi. («Mesih» Ibraniyche söz bolup, «Xuda teyinligen qutquzghuchi» dēgen menide.)

<sup>42</sup> Ender akisini hezriti Eysaning aldigha ēlip bardı. Hezriti Eysa uninggha qarap:

– Yuhannaning oghli Simun, buningdin kēyin sēning isming «Kifas» bolsun, – dēdi. («Kifas» Grēk tilidiki «Pētrus» dēgen söz bilen menidash bolup, «qoram tash» dēgen menini bildüridu.)

### **Filip we Natanyelning chaqirtilishi**

<sup>43</sup> Etisi, hezriti Eysa Jeliliye ölkisige bērishni qarar qildi. U Filipni tēpip, uninggha:

– Manga egiship mang! – dēdi.

<sup>44</sup> Filip Beytsaydaliq bolup, Ender bilen Pētrusning yurtdishi idi.

<sup>45</sup> Filip Natanyelni tēpip, uninggha:

– Musa peyghember Tewratta aldin ēytqan, bashqa peyghemberlermu tilgha alghan Qutquzghuchi – Mesihni taptuq. U, Yūsüpning oghli

---

⑤ Xudaning Oghli – bu nam hergizmu Xuda bilen hezriti Eysa otturisidiki jismaniy jehettiki ata-baliliq munasiwetni emes, belki rohiy jehettiki munasiwetni bildüridu.



Nasirelik Eysa iken! – dēdi.

<sup>46</sup> Biraq, Natanyel:

– Nasirelikmu?! Ashu kichik bir sheherdin mundaq yaxshi ish chiqarmu? – dēdi.

– Kēlip körüp baq! – dēdi Filip.

<sup>47</sup> Hezriti Eysa Natanyelning özining aldigha kēliwatqanliqini körüp, u toghruluq:

– Mana bu, ichide qilche hiyle-mikrisi yoq heqiqiy bir Isra'il! – dēdi.

<sup>48</sup> – Mēning qandaq adem ikenlikimni qeyerdin bildingiz? – dep soridi Natanyel heyran bolup.

Hezriti Eysa:

– Filip sēni chaqirishtin awwal, sēning enjūr derixining tüwide olturghanliqingni körgenidim, – dep jawab berdi.

<sup>49</sup> Natanyel hezriti Eysaning bashqilar körelmeydighan ishlarni köreleydighanliqidin heyran bolup:

– Ustaz, siz sheksizki Xudaning Oghli, Isra'illarning padishahi ikensiz! – dep ētirap qildi.

<sup>50</sup> Hezriti Eysa uninggha mundaq dēdi:

– Sēni enjūr derixining tüwide körgenlikimni ēytqanliqim üçün ishiniwatamsen? Buningdinmu chong ishlarni körisen tēxi!

<sup>51</sup> Andin, shagirtlirigha yene:

– Bilip qoyunglarki, siler asmaning ēchilip, Xudaning perishtilirining Insan'oghlining<sup>⑥</sup> yēnigha chūshüp-chiqip yūridighanliqini körisiler! – dēdi.

## 2-bab

### Kana yēzisidiki toy ziyapiti

<sup>1</sup> Ikki künden kēyin, Jeliliye ölkisining Kana yēzisinde bir toy boldi. Hezriti Eysaning anisi Meryem u yerde idi. <sup>2</sup> Hezriti Eysa we uning shagirtlirimu toygha tekliq qilinghanidi.

<sup>3</sup> Toyda sharab tügep qalghanda, Meryem hezriti Eysagha:

– Ularning sharabliri tügep qaptu, – dēdi.

<sup>4</sup> – Ana, mēni arilashturmisingiz. Mēning waqtim tēxi kelmidi, – dēdi

---

⑥ Muqeddes yazmilarda «Insan'oghli»din ibaret ewetilgüchining Xudaning küch-qudriti we shan-sheripi bilen ershtin chūshüp, pütkül insanlarni menggü bashquridighanliqi aldın ēytilghan. Hezriti Eysa bu namni özi heqqide ishletken.

hezriti Eysa.

<sup>5</sup> Anisi chakarlarga:

– U silerge nēme qil dēse, shuni qilinglar, – dēdi.

<sup>6</sup> U öyde Yehudiylarning tazilinish diniy qa'idisini ada qilish üçün ishlitilidighan, herbirige sekkiz-toqquz chēlektin su sighidighan alte tash küp qoyulghanidi.

<sup>7</sup> Hezriti Eysa chakarlarga:

– Küplerge su toldurunglar, – dēdi.

Ular küplerni aghzighiche toldurushti. <sup>8</sup> Andin, hezriti Eysa ulargha yene:

– Emdi buningdin bir chine ëlip, ziyapet bashqurghuchigha bëringlar, – dēdi.

Ular beja keltürüshti.

<sup>9</sup> Ziyapet bashqurghuchi sudin özgergen sharabni tētip körüp, uning qeyerdin keltürülgenlikini bilmidi, emma buni su toshughanlar bilishetti. Shuning bilen, ziyapet bashqurghuchi küy'oghulni chaqirip, <sup>10</sup> uninggha:

– Bu sharab bek yaxshi iken! Bashqa sahibxanilar yaxshi sharabni toyning bēshida quyidu. Mēhmanlar xēli qanghuche ichkendin këyin, nachirini quyidu. Ejeb, sen eng yaxshi sharabni mushu chaghqiche saqlapsen! – dēdi.

<sup>11</sup> Bu, hezriti Eysaning deslepki möjizisi<sup>⑦</sup> bolup, Jeliliyining Kana yēzisida körsitilgenidi. Buning bilen, hezriti Eysa özining ulughluqini ayan qildi. Uning shagirtliri uni Xudaning ewetkenlikige ishendi. <sup>12</sup> Bu ishtin këyin, hezriti Eysa anisi, iniliri we shagirtliri bilen Kepernahum shehirige bërip, u yerde birneche kün turdi.

### **Oqetchilerning chong ibadetxanidin qoghlinishi**

<sup>13</sup> Yehudiylarning Ötüp Kētish hēytigha<sup>⑧</sup> az qalghanda, hezriti Eysa Yērusalēmgha bardi. <sup>14</sup> U, merkiziy ibadetxana<sup>⑨</sup> hoylilirida qurbanliq

⑦ Möjje – Grēkchide «mōjizilik belge» dēgen menide bolup, hezriti Eysa möjje arqiliq özining heqiqiy kimlikini ashkarilimaqchi bolghan.

⑧ Ötüp Kētish hēyti – Bu, Yehudiylarning Musa peyghemberning yēteklishi arqiliq özlirining Misirdiki qulluq hayatidin qutulghan künini xatirilesh hēyti bolup, eyni waqitta Yehudiy erlerning hemmisi Yērusalēmgha bërip, merkiziy ibadetxanida qurbanliq qilip, bu hēytini ötküzüshi kerek idi.

⑨ Merkiziy ibadetxana – Eyni chaghda, Yehudiylarning nurghun ibadetxaniliri bolup, bu Yehudiylarning eng köp yighilip ibadet qilidighan jayi idi. Xudaning emri boyiche, peqet Yērusalēmdiki merkiziy ibadetxanidila qurbanliq qilish toghra bolatti.

üchün ishli tilidighan kala, qoy we kepter satquchilarni hem u yerde olturup pul tégishidighan kishilerni körüp qaldi <sup>15</sup> we tanidin qamcha yasap, ularning hemmisini qoy-kaliliri bilen qoshup ibadetxanidin heydep chiqardi. Pul tégishidighanlarning shirelirini örüp, pullirini chëchiwetti <sup>16</sup> we kepter satquchilargha:

– Nersiliringni bu pak yerdin kötürüş, Xuda'atamning öyini bazargha aylandurushma! – dëdi.

<sup>17</sup> Buni körgen shagirtliri Zeburda yëzilghan bu sözni ësigë ëlishti:

«I Xuda! Sëning öyüng üchün körsetken qizghin muhebbitim xuddi köyüwatqan otning özidur.»

<sup>18</sup> Yehudiy aqsaqalliri hezriti Eysagha:

– Bundaq qilishqa nëme hoququng bar? Sëni Xuda ewetken bolsa, buni ispatlash üchün bizge bir karamet körsitip baqmamsen, qëni?! – dep so'al qoydi.

<sup>19</sup> Hezriti Eysa mundaq jawab berdi:

– Silerge körsitidighan karamitim shuki, bu ibadetxanini weyran qilsanglar, üch kün ichide uni yëngiwashtin yasap chiqimen.

<sup>20</sup> Yehudiylar hezriti Eysaning jawabini chüshenmey:

– Bu ibadetxanining yasilishi üchün hazirghiche qiriq alte yil ketken tursa, sen uni qandaqsige üch kündila yasap chiqalaysen? – dep uni mesxire qilishti. <sup>21</sup> Halbuki, hezriti Eysa ëytqan «ibadetxana» uning öz tëni idi. <sup>22</sup> Shunga, hezriti Eysa ölüp üchinchü künü tirilgendin këyin, shagirtliri uning bu sözini ësigë aldi we muqeddes yazmilarda qutquzghuchining tirilishi heqqide yëzilghan sözler hemde hezriti Eysa ëytqan sözlerning tégige yëtip, ëtiqadi tëximu kücheydi.

<sup>23</sup> Ötüp Këtish hëyti jeryanida hezriti Eysaning Yërusalëmda körsetken karamet we möjizilirini körgen nurghun kishiler uninggha ëtiqad qilishti.

<sup>24</sup> Lëkin, hezriti Eysa pütkül insanlarning qelbini bilgechke, ulargha ishenmeytti. <sup>25</sup> İnsan tebi'iti heqqide hëchkimning uninggha bir nerse dep bërishiningmu hajiti yoq idi. Chünki, u özi kishilerning könglide nëme bar ikenlikini biletti.

### 3-bab

#### Qaytidin törilish

<sup>1-2</sup> Yehudiylarning Nikodim isimlik bir kängeshme kattiwëshi bar idi. Perisiylerdin bolghan bu adem bir këchisi hezriti Eysaning aldigha këlip:  
– Teqsir, sizning Xuda ewetken bir ustaz ikenlikingizni bilimiz. Chünki, Xuda bilen bille bolmighan adem siz körsetken bu karamet we möjizilerni qet'iy körsitelmeydu, – dëdi.

<sup>3</sup> Hezriti Eysa:

– Bilip qoyungki, hëchkim qaytidin törelmigüche, Xudaning padishahliqini körelmeydu! – dëdi.

<sup>4</sup> Nikodim:

– Yashinip qalghan adem qandaqmu qaytidin törelsun? Anisining qorsiqigha kirip qayta törilishi mumkinmu?! – dep soridi.

<sup>5</sup> Hezriti Eysa mundaq jawab berdi:

– Bilip qoyungki, hem sudin, hem Xudaning Rohidin törelmigüche, hëchkim Xudaning padishahliqigha kirelmeydu! <sup>6</sup> Ata-anisidin törelgenler jismaniy hayatliqqila ige bolidu. Biraq, Xudaning Rohidin törelgenler rohiy hayatliqqimu ige bolidu. <sup>7</sup> Sizge: «Qaytidin törilishinglar kërek» dësem, heyran bolmang. <sup>8</sup> Shamal xalighan yëride chiqidu, siz uning awazini anglaysiz, lëkin qeyerdin këlip, qeyerge këtidighanliqini bilelmeysiz. Shuninggha oxshash, Xudaning Rohining kishilerge qandaq qilip hayatliq ata qilidighanliqinimu bilelmeysiz.

<sup>9</sup> Nikodim hezriti Eysadin:

– Bu ish qandaqmu mumkin bolar? – dep soridi.

<sup>10</sup> Hezriti Eysa uninggha mundaq dëdi:

– Siz Isra'illarning muhim ustazi turuqluq, bunimu chüshenmemsiz?

<sup>11</sup> Bilip qoyungki, biz bilidighinimizni we körginimizni ëytsaqmu, siler yenila bizning guwahliqimizni qobul qilmaywatisiler. <sup>12</sup> Silerge bu dunya toghrisidiki ishlarni ëytsam ishenmigen yerde, ersh toghrisidiki ishlarni ëytsam qandaqmu ishinisiler? <sup>13</sup> Hëchkim ershtiki ishlarning qandaq ikenlikini bilmeydu. Chünki, hëchkim ershtin chüshken emes. Lëkin, Insan'oghli bularni bilidu. Chünki, u ershtin chüshken. <sup>14</sup> Tuchtin yasalghan yilan Musa peyghember teripidin chölde ölüwatqanlarning qutuldurulushi üçhün limda ëgiz kötürülginidek, Insan'oghli bolghan menmu shundaq ëgiz kötürülüşüm kërek. <sup>15</sup> Shundaq bolghanda, manga

ëtiqad qilganlarning hemmisi mengg  l  k hayatqa   risheleydu.

<sup>16</sup> Chünki Xuda dunyadiki insanlarni shu qeder s  yiduki, özining birdinbir y  gane Oghligha   tiqad qilgan herbir kishi halak bolmay, mengg  l  k hayatqa   rishishi   ch  n, uni qurban bolushqa ewetip berdi.

<sup>17</sup> Xuda Oghlini dunyadiki insanlarni soraqqa tartishqa emes, belki ularni qutquzushqa ewetti. <sup>18</sup> Uninggha   tiqad qilganlar soraqqa tartilmaydu.

  tiqad qilmighanlar bolsa alliburun soraqqa tartilghan bolidu. Ch  nki, ular Xudaning yekke-y  gane Oghligha   tiqad qilmighanidi. <sup>19</sup> Ular da'im yamanliq qilghachqa, «heqiqiy nur» dunyagha kelgen bolsimu, ular bu nurni emes, zulmetni yaxshi kördi. Shunga, ular jazagha tartilidu.

<sup>20</sup> Kimdekim yamanliq qilsa, nurgha   ch bolidu we qilghan-etkenlirim ashkara bolup qalmisun dep, nurdin qachidu. <sup>21</sup> L  kin, kimdekim heqiqet boyiche ish qilsa, ishlirimni Xudagha tayinip qilghanliqim melum bolsun dep, nurgha y  qin k  lidu.

### **Yehya peyghemberning guwahliqi**

<sup>22</sup> Bu ishtin k  yin, hezriti Eysa shagirtliri bilen Yehudiye   lkisige bardi. Hezriti Eysa ular bilen bille u yerde bir mezigil turup, kishilerni ch  m  ld  rdi. <sup>23</sup> Shu chaghda, Salim y  zisining y  nidiki Aynon d  gen yerde Yehya peyghembermu kishilerni ch  m  ld  r  watatti. Chünki, u yerning s  yi mol idi. kishiler uning aldigha k  liship ch  m  ld  r  shni qobul qilishatti. <sup>24</sup> Bu, Yehya peyghember t  xi zindangha ch  shmigen waqit idi. <sup>25</sup> Yehya peyghemberning shagirtliri bir Yehudiy bilen tazilinish diniy qa'idisi toghrisida taliship qaldi. <sup>26</sup> Shagirtlar Yehya peyghemberning y  nigha k  lip:

– Ustaz,   tkende I'ordan deryasining u q  tida siz bilen birge bolghan, özingiz «bu adem mendin ulugh» dep guwahliq bergen kishi hazir bashqilarni ch  m  ld  r  watidu. Emdi hemmisi bizdin q  chip, uning y  nigha k  tiwatidu, – d  di.

<sup>27</sup> Yehya peyghember mundaq jawab berdi:

– Xuda bermise, insan h  chn  mige   rishelmeydu. <sup>28</sup> Men silerge: «Men Qutquzghuchi – Mesih emes, peqet uning aldida kelgen yol hazirlighuchi» d  gen. Buninggha siler özünglarmu guwahliq b  releysiler. <sup>29</sup> Qiz choqum   zi bilen toy qilidighan yigitke mensup bolidu. Qoldash bolsa yigitning teyyarliqini qilip, uning k  lishini kütidu hem uning awazini anglap xursen bolidu. Shuninggha oxshash, menmu hezriti Eysaning k  lishidin xushallinip, qin-qinimgha patmay qalдим.

<sup>30</sup> Emdi uning shöhriti ösüshi, mëning bolsa töwenlishi kërek.

<sup>31</sup> U ershtin kelgüchi bolup, hemmidin üstündür. Men bolsam bu dunyadin kelgüchi, shunga qilidighan sözlirimmu bu dunyadiki ishlar bilenla cheklinidu. Ershtin kelgüchi hemmidin üstün bolup, <sup>32</sup> u özining ershte körgegen we anglighanlirigha guwahliq bëridu. Biraq, uning guwahliqigha ishinidighanlar nahayiti az bolidu. <sup>33</sup> Halbuki, uning guwahliqigha ishinidighanlar Xudaning heq ikenlikigimu guwahliq bëridu. <sup>34</sup> Xuda ewetken qutquzghuchi Xudaning sözini sözleydu, chünki Xuda öz rohini uninggha ayimastin bërip kelmekte. <sup>35</sup> Ershtiki atimiz Oghlini söyidu we hemme ishlarni uning qoligha tapshurghan.

<sup>36</sup> Xudaning Oghligha ëtiqad qilghan kishi menggülik hayatqa ërishken bolidu. Lëkin, uni ret qilghan kishi menggülik hayattin mehrum qalidu-de, Xudaning ghezipi mana shundaqlardin menggü nëri bolmaydu.

## 4-bab

### Hezriti Eysa bilen Samariyilik ayal

<sup>1</sup> Hezriti Eysa Yehya peyghemberdinmu köp shagirt qobul qilip, ularni chömüldürüwëtiptu dëgen xewer Perisiylerge yetti. <sup>2</sup> (Emeliyette hezriti Eysa özi emes, shagirtliri chömüldüretti.) <sup>3</sup> Ularning xewer tapqinini uqqan hezriti Eysa Yehudiye ölkisidin chiqip yene Jeliliyige ketti. <sup>4</sup> Yol üstide Samariye ölkisidin ötüşke toghra keldi. <sup>5</sup> Buning bilen, hezriti Eysa Samariyining Sihar dëgen yëzisigha keldi. Sihar burunqi zamanda Yaqup öz oghli Yüsüpke miras qilghan yerge yëqin bolup, <sup>6</sup> «Yaqup quduqi» dëgen quduqmu shu yerde idi. Hezriti Eysa seperde charchighanliqi üçün quduqning yënigha këlip olturdi. Bu chüsh waqti bolup, <sup>7-8</sup> hezriti Eysaning shagirtliri yëmeklik sëtiwëlish üçün, sheherge kirip ketkenidi.

Shu chaghda, Samariyilik bir ayal sugha keldi. Hezriti Eysa uninggha:  
– Manga bir'az ussuluq bergeysiz, – dëdi.

<sup>9</sup> Yehudiylarning Samariyiliklerni kapir dep, hetta ularning chine-qachilirinimu ishletmeydighanliqini bilidighan ayal:

– Özingiz Yehudiy turup, mendek Samariyilik ayaldin qandaqlarche su telep qilip qaldingiz? – dep soridi.

<sup>10</sup> Hezriti Eysa mundaq jawab berdi:

– Eger siz Xudaning sowghitining nēmiliki we sizdin ussuluq sorighan kishining kim ikenlikini bilsingizidi, undaqtta siz uningdin shuni tileyttingiz-de, umu sizge hayatliq süyini bēretti.

<sup>11</sup> Ayal:

– Teqsir, quduq chongqur, uning üstige su tartidighan eswablar yoq tursa, hayatliq süyini nedin tapalaysiz? <sup>12</sup> Bu quduqni ejdadimiz Yaqup kolighan. Uningdin özi, oghulliri we mal-waranlirimu su ichken. Ejeba, siz bu sudinmu yaxshi su bērimen dep, özingizni ejdadimiz Yaquptin ulugh dēmekchimu?! – dep soridi.

<sup>13</sup> Hezriti Eysa mundaq dep jawab berdi:

– Bu suni ichkenler yene ussaydu. <sup>14</sup> Emma, men bēridighan suni ichkenler menggü ussimaydighan bolidu. Men bēridighan su, ichken kishilerning qelbide ētilip chiqidighan bir bulaqqa aylinip, ulargha menggölük hayatliq bēridu.

<sup>15</sup> – Teqsir, manga bu sudin bergeysiz. Shu su bilen teshnaliqimni qandurup, quduqqa ikkinchi kelmeydighan bolay, – dēdi ayal.

<sup>16</sup> Hezriti Eysa:

– Bērip ēringizni bashlap kēling, – dēdi.

<sup>17</sup> – Ērim yoq, – dep jawab berdi ayal.

– Ērim yoq dep, rastini ēyttingiz. <sup>18</sup> Besh erge tegkenidingiz, hazir siz bilen bille yashawatqan adem ēringiz bolmaydu. Buni toghra ēyttingiz! – dēdi hezriti Eysa.

<sup>19</sup> – Teqsir, emdi chūshendim, siz eslide peyghember ikensiz! <sup>20</sup> Shunga ēytip bersingiz, ejdadlirimiz bu taghda ibadet qilip kelgen, lēkin siler Yehudiylar nēme üçhün «ibadetni Yērusalēmda qilish kērek!» dep ching turisiler, – dēdi ayal.

<sup>21</sup> Hezriti Eysa uninggha mundaq dēdi:

– Xanim, sözlirimge ishining, shundaq bir waqit kēliduki, Xudagha ibadet qilish üçhün, kishilerning bu taghqa yaki Yērusalēmgha bērishining hajiti qalmaydu. <sup>22</sup> Siler Samariyilikler Xudagha ibadet qilghan bilen uni bilmeyisiler. Biraq, biz Yehudiylar kimge ibadet qilghinimizni bilimiz. Chūnki, qutquzulush Yehudiylar arqiliq dunyagha kēlidu. <sup>23</sup> Lēkin shundaq bir waqit kēlidu, shundaqla kēlip qaldiki, kishiler rohi bilen we Xuda ashkarilighan heqiqet boyiche uninggha ibadet qilidu. Ershtiki atimiz özige ene shundaq heqiqiy ibadet qilghuchilarni izdimekte. <sup>24</sup> Xuda – Rohtur. Uninggha ibadet qilghuchilar rohi bilen we Xuda ashkarilighan heqiqet boyiche uninggha ibadet qilishi

kërek.

<sup>25</sup> Ayal hezriti Eysagha:

– Mesihning, yeni qutquzghuchining kēlidighanliqini bilimen. U kelgende, bizge heqiqetni toluq chūshendürüp bēridu, – dēdi.

<sup>26</sup> – Siz bilen sözlshiwatqan men, u bolimen! – dēdi hezriti Eysa.

<sup>27</sup> Del shu chaghda, hezriti Eysaning shagirtliri qaytip keldi. Ular uning bir Samariyilik ayal bilen sözlshiwatqanliqigha hang-tang qēlishti, lēkin, hēchqaysisi hezriti Eysadin: «Siz uningdin nēme sorimaqchisiz?» yaki «Siz nēmishqa uning bilen sözlshisiz?» depmu sorimidi.

<sup>28</sup> Shuning bilen, ayal kozisini tashlap, sheherge qaytip bērip, kishilerge:

<sup>29</sup> – Yürünglar, hayatimda qilghan ishlirimning hemmisini manga ēytip bergen ademni körüp kēlinglar. Ejeba, Qutquzghuchi – Mesih shumidu? – dēdi.

<sup>30</sup> Buning bilen, kishiler sheherdin chiqip, hezriti Eysaning aldigha kēlishke bashlidi.

<sup>31</sup> Shu waqitning özide shagirtliri hezriti Eysagha:

– Ustaz, azraq bir nerse yewalsingizchu? – dep ötünüshti.

<sup>32</sup> Lēkin, hezriti Eysa:

– Mēning siler bilmeydighan bir yēmeklikim bar, – dēdi.

<sup>33</sup> Shagirtlar bir-birige:

– Ejeba, biri ustazgha yēmeklik ekēlip bergenmidu? – dēyishti.

<sup>34</sup> – Mēning yēmeklikim – mēni ewetken Xudaning iradisini emelge ashurush we uning manga tapshurghan ishini tamamlashtur, – dēdi hezriti Eysa.

<sup>35</sup> Hezriti Eysa sheherdin kēliwatqanlarni kōzde tutup sözini dawamlashturup, shagirtlirigha mundaq dēdi:

– Siler: «Hosul yēghishqa yene töt ay bar» deysiler. Emma silerge ēytimenki, bēshinglarni kōtürüp ētizlarcha qaranglar, zira'etler sarghiyip orushqa teyyar bolghandek, bu kishilermu ētiqad qilishqa teyyar boldi!

<sup>36</sup> Xuddi hosul yighquchi heqqini ēliwatqandek, bu kishilerni manga ētiqad qilishqa yēteklewatqanlarmu Xudadin tēgishlik in'am ēliwatidu. Ularning yighqan hosuli bolsa menggölük hayatqa ērishken kishilerdur. Shundaq qilip, «tēriqchi» we «ormichi» teng xushallinidu. <sup>37</sup> «Biri tēriydu, yene biri yighidu» dēgen temsil toghridur. <sup>38</sup> Men silerni özünglar emes, bashqilar emgek singdürgen bir «hosul»ni yighishqa ewettim. Shuning üçün, siler teyyar bolghan bu «hosul»ni



yighquchisiler.

<sup>39</sup> Sihar yëzsidiki nurhun Samariyilikler hëliqi ayalning: «Hayatimda qilghan ishlirimning hemmisini manga ëytip berdi!» dëgen sözini anglap, hezriti Eysagha ëtiqad qildi. <sup>40</sup> Shunga, ular hezriti Eysaning aldigha këlip, uning özliri bilen bille turushini telep qilishti. Shuning bilen, hezriti Eysa u yerde ikki kün turdi.

<sup>41</sup> Uning telimi arqiliq tëximu köp adem uninggha ëtiqad qildi. <sup>42</sup> Ular ayalgha:

– Bizning ëtiqad qilishimiz emdi peqet sizning sözliringiz sewebidinla emes, belki özimizning anglighanliqidinmu boldi. Uning heqiqeten dunyaning qutquzghuchisi ikenlikini bilduq! – dëyishti.

### **Bir emeldarning oghlining saqaytilishi**

<sup>43</sup> Ikki kündin këyin hezriti Eysa Jeliliye ölkisige qarap yol aldi. <sup>44</sup> U özi burun: «Hëchqandaq peyghember öz yurtida hörmetke sazawer bolmaydu» dëgen. <sup>45</sup> Jeliliyige kelginide, Jeliliyilikler uni qarshi ëlishti, chünki ularmu Ötüp Këtish hëytini Yërusalëmda ötküzgen we hezriti Eysaning u yerde yaratqan möjize hem karametlirini körgenidi.

<sup>46</sup> Hezriti Eysa Jeliliye ölkiside turghan waqtida, Kana yëzsisigha yene bardı. (U del shu yëzidiki bir toyda suni sharabqa aylandurghanidi.) Shu künlerde, Kepernahum shehiride oghli kësél bolup yatqan bir orda emeldari bar idi. <sup>47</sup> U hezriti Eysaning Yehudiyidin Jeliliyige kelgenlikini anglap, uning aldigha bardı we:

– Öyümge bërip, sekratta yatqan oghlumni saqaytip bersingiz! – dep ötündi.

<sup>48</sup> Shuning bilen, hezriti Eysa uninggha:

– Siler Jeliliyilikler möjize we karametlerni körmigüche, manga ëtiqad qilmaydighan oxshaysiler! – dëdi.

<sup>49</sup> Orda emeldari hezriti Eysagha:

– Hezretliri, balam ölmeste barghaysiz! – dëdi.

<sup>50</sup> – Öyingizge qayting, oghlingiz hayat qalidu! – dëdi hezriti Eysa.

Hëliqi adem hezriti Eysaning ëytqan sözige ishinip, öyige qarap mangdi. <sup>51</sup> Yolda chakarliri uning aldigha chiqip, oghlining hayat hem salamet ikenlikini uqturdi.

<sup>52</sup> Emeldar ulardin oghlining qachandin bashlap yaxshilinishqa yüzlengenlikini sorighinida, ular:

– Tünügün chüshtin këyin sa'et birde qizitmisi yandi, – dëyishti.

<sup>53</sup> Balining atisi buning del hezriti Eysaning özige: «Oghlingiz hayat qalidu!» dëgen waqit ikenlikini ësigë aldi. Shuning bilen, u we pütün a'ilisidikiler hezriti Eysagha ëtiqad qilishti.

<sup>54</sup> Bu, hezriti Eysaning Yehudiyidin Jeliliyige këlip kërsetken ikkinchi möjizisi idi.

## 5-bab

### Kölçek boyidiki palechning saqaytilishi

<sup>1</sup> Buningdin uzun ötmey, Yehudiylarning bir hëyti yëtip keldi. Shunga, hezriti Eysa Yërusalëmgħa bardı. <sup>2</sup> Yërusalëmdiki «Qoy Derwazisi»ning yënida Ibraniy tilida «Beytesta» dep atilidighan bir kölçek bolup, uning etrapida besh pëshaywan bar idi. <sup>3</sup> Bu pëshaywanlar astida bir top qarighu, tokur we palechler yëtishatti. { ular yëtip kölçekning süyining chayqilishini kütetti. <sup>4</sup> Chünki, Xudaning bir perishtisi turup-turup kölçekke chüshüp suni chayqaydiken, suning chayqilishidin këyin kölçekke birinchi bolup kirgen kishi herqandaq këseldin xalas bolidiken. } <sup>5</sup> u yerde ottuz sekkiz yil kësäl tartqan bir bimar bar idi.

<sup>6</sup> Hezriti Eysa bu tokur ademni kördi we uning uzundin bëri shu ehwalda ikenlikini bilip, uningdin:

– Saqiyip këtishni xalamsen? – dep soridi.

<sup>7</sup> Bimar mundaq jawab berdi:

– Hezretliri, su chayqalghanda mëni sugħa chüshüridighan adimim yoq. Men chüshey dëgüche, bashqilar mëning aldimda chüshüwalidu.

<sup>8</sup> Hezriti Eysa uninggha:

– Ornungdin tur, orun-körpengni yighishturup mang! – dëdi.

<sup>9</sup> Hëliqi adem shu'an saqiyip, orun-körpisini yighishturup mëngishqa bashlidi.

Bu, Yehudiylarning dem ëlish küni<sup>①</sup> idi. <sup>10</sup> Shunga, bezi Yehudiy aqsaqalliri saqayghan ademge:

– Bëgün dem ëlish küni tursa, Tewrat qanunimizda dem ëlish küni ish qilish men'i qilinghanliqini bilip turup, yene orun-körpengni këtürüp yürisenghu! – dëdi.

---

<sup>①</sup> Dem ëlish küni – bu, Yehudiylarning ibadet qilidighan muqeddes küni kërsetidu. U küni ishlesh qet'iy men'i qilinghan.

<sup>11</sup> Lëkin, bimar ulargha mundaq jawab berdi:

– Mëni saqaytqan kishi manga: «Orun-körpengni yighishturup mang» dëgen tursa!

<sup>12</sup> – Sanga: «Orun-körpengni yighishturup mang» dëgen zadi kim iken u? – dep sorashti ular.

<sup>13</sup> Biraq, saqayghan adem hezriti Eysaning kim ikenlikini bilmeytti. U yerde adem köp bolghanliqtin, hezriti Eysa özini daldigha ëlip, astighina këtïp qaldi.

<sup>14</sup> Bu ishtin këyin, hezriti Eysa hëliqi ademni merkiziy ibadetxanida körüp:

– Kësilingdin saqayding. Emdi gunah sadir qilma, bëshinggha tëximu chong bala-qaza këlïp qalmisun! – dëdi.

<sup>15</sup> Hëliqi adem Yehudiy aqsaqallirining qëshigha bërip, özini saqaytqan hezriti Eysa ikenlikini uqturdi. <sup>16</sup> Hezriti Eysa bu ishlarni dem ëlish küni qilghanliqi üçün, Yehudiy aqsaqalliri uninggha ziyankeshlik qilishqa bashlidi. <sup>17</sup> Lëkin, hezriti Eysa ulargha:

– Xuda'atam ta hazirghiche toxtimastin ish qilip kelmekte, menmu shundaq qilishim kërek! – dëdi.

<sup>18</sup> Shundaq qilip, Yehudiy aqsaqallirining uni öltürüş niyiti tëximu kücheydi. Chünki, u dem ëlish küning qa'idisini buzupla qalmastin, Xudaning öz atisi ikenlikini ëytish bilen, özini Xudagha teng qilghanidi.

### **Hezriti Eysaning hoquqi**

<sup>19</sup> Hezriti Eysa bu shikayetlerge jawaben Yehudiy aqsaqallirigha mundaq dëdi:

– Bilip qoyunglarki, Oghli özlükidin hëchnëme qilalmaydu. Peqet ershtiki Atisining nëme qiliwatqanliqini körüp, andin shu ishni qilalaydu. Atisi nëme qilsa, umu shuni qilidu. <sup>20</sup> Chünki, Atisi uni söyidu we özining qilidighan barliq ishlirini uninggha körsitidu hem Oghli arqiliq silerni heyran qaldurghudek, tëximu zor we ulugh ishlarni ayan qilidu.

<sup>21</sup> Ölgenlerni Atisi qandaq tirildürüp, ulargha hayatliq ata qilghan bolsa, Oghlimu shuninggha oxshash özi xalighan kishilerge menggülük hayat ata qilidu. <sup>22</sup> Shundaqla, Atisi hëchkimni soraqqa tartmaydu, belki Oghli tartidu. Chünki, soraqqa tartishning pütün hoquqini Oghligha bergendur.

<sup>23</sup> Buningdin meqset, insanlarning özini hörmetliginidek, Oghlinimu hörmetlishi üçündür. Oghlini hörmetlimigenler uni ewetküchi Atisinimu hörmetlimigenlerdin bolidu. <sup>24</sup> Bilip qoyunglarki, sözümnü

anglap, mēni ewetküchige ishengenler menggülik hayatqa ërishken bolidu. Bundaq adem soraqqa tartilmaydu, shundaqla ölümdin hayatliqqa ötken bolidu.

<sup>25</sup> Bilip qoyunglarki, rohi ölüklerning Xudaning Oghlining awazini anglaydighan waqit-sa'iti yētip kelmekte, shundaqla kēlip qaldiki, anglap ishengenler hayatliqqa ige bolidu. <sup>26</sup> Chünki, Atisi özi qandaq hayatliq menbesi bolsa, Oghlinimu shundaq hayatliq menbesi qildi. <sup>27</sup> Yene uninggha soraq qilish hoquqinimu berdi, chünki u Insan'oghli dur.

<sup>28</sup> Buninggha heyran bolmanglar. Ölgelnerning hemmisi mēning awazimni anglaydighan waqit kēlidu <sup>29</sup> we ular yerlikliridin chiqishidu. Yaxshiliq qilghanlar tirilip, menggülik hayatqa ërishidu, yamanliq qilghanlar tirilip soraqqa tartilidu. <sup>30</sup> Men özlükümdin hēchnēme qilalmaymen, peqet Atamning ēytqini boyiche soraq qilimen. Mēning hōkümüm adildur. Chünki, mēning niyitim mēning irademni emes, belki mēni ewetküchining iradisini ishqa ashurushtur.

### **Xudaning hezriti Eysagha bergen guwahliqi**

<sup>31</sup> – Eger özüm üçün özüm guwahliq bersem, guwahliqim bikar bolidu. <sup>32</sup> Lēkin, men üçün guwahliq bēridighan bashqa biri bar. Uning manga qilidighan guwahliqining rastliqini bilimen. <sup>33</sup> Yehya peyghemberge adem ewetken emesmidinglar?! U heqiqetke guwahliq bergen. <sup>34</sup> Emeliyette, manga bir insanning guwahliqi kērek emes. Silerni Yehya peyghemberning guwahliqigha ishinip, qutquzulsun dep, bularni ēytiwatimen. <sup>35</sup> Yehya peyghember nur chēchip turghan bir chiraghqa oxshaydu. Siler uning yoruqluqidin waqitliq bolsimu behrimen bolushni xalidinglar. <sup>36</sup> Lēkin, Yehya peyghemberning men üçün bergen guwahliqidinmu chong bir guwahliq bar. U bolsimu mēning yaratqan möjizilirim, yeni Atam mēning orundishim üçün manga tapshurghan ishlardur. Bular Atamning mēni ewetkenlikige guwahliq bēridu. <sup>37</sup> Mēni ewetken Atam özimu men üçün guwahchidur. Siler hēchqachan uning awazini anglimidinglar, qiyapitini körmidinglar. <sup>38</sup> Uning sözliri silerning qelbinglardin orun almidi, chünki mēni uning ewetkinige ishenmidinglar.

<sup>39</sup> Muqeddes yazmilarni tetqiq qilisiler, chünki uningdin menggülik hayatqa ige bolushning yolini tapalaymiz, dep qaraysiler. Ejeba, bu yazmilar mēni Xuda ewetidighan qutquzghuchi dep tonushturghan emesmu?! <sup>40</sup> Shundaq turuqluq, siler yene mēning yēningha kēlip,

hayatliqqa ërishishni xalimaysiler.

<sup>41</sup> Men insanlarning maxtishini izdimeymen. <sup>42</sup> Lëkin, men silerni bilimen. Qelbinglarda Xudagha bolghan muhebbitinglar yoq. <sup>43</sup> Men atamning nami bilen kelsem, siler mëni qobul qilmaysiler. Halbuki, bashqilar öz nami bilen kelse, uni qobul qilisiler. <sup>44</sup> Siler bir-biringlarning maxtishini qobul qilisileryu, yëgane Xudaning maxtishigha ige bolushqa tirishmaysiler. Bu halda manga qandaqmu ëtiqad qilalaysiler?!

<sup>45</sup> Biraq, mëni üstimizdin Atamgha shikayet qilidu, dep oylimanglar. Üstünglardin shikayet qilidighan men emes, belki siler ümid baghligghan Musa peyghemberdur. <sup>46</sup> Eger siler rasttin Musa peyghemberge ishengen bolsanglar, mangimu ishengen bolattinglar. Chünki, muqeddes yazmilarda Musa peyghember men toghruluq yazghan. <sup>47</sup> Lëkin, uning muqeddes yazmilarda yazghan sözlirige ishenmisenglar, mëning sözlirimge qandaqmu ishinisiler?!

## 6-bab

### Besh ming ademning toydurulushi

<sup>1</sup> Bir mezgildin këyin, hezriti Eysa Jeliliye köli (Tibëriye köli depmu atilidighan köl)ning u qëtigha ötti. <sup>2</sup> Zor bir top xalayıq uning keynidin egiship mangdi, chünki ular uning kësellerni saqaytqan möjizilirini körgenidi. <sup>3</sup> Hezriti Eysa taghqa chiqip, u yerde shagirtliri bilen bille olturdi. <sup>4</sup> Bu, Yehudiylarning Ötöp Këtish häytigha az qalghan waqit idi. <sup>5</sup> Hezriti Eysa bëshini kötürüp, zor bir top xalayıqning özining aldigha këliwatqanliqini körüp, Filiptin:

– Shunche köp ademni toydurghudek nanni nedin tapimiz? – dep soridi. <sup>6</sup> Hezriti Eysa bu sözni uni sinash üçün ëytqanidi. Emeliyette, qandaq qilishni özi biletti.

<sup>7</sup> Filip jawaben:

– Hemmeylenning bir burdidin nan yëyishi üçün, yërim yilliq kirimmu yetmeydu! – dëdi.

<sup>8</sup> Shagirtlardin yene biri, yeni Simun Pëtrusning inisi Ender hezriti Eysagha:

<sup>9</sup> – Bu yerde bir kichik bala bolup, uningda besh arpa nan bilen ikki bëliq bar. Lëkin, bunchiwala adem üçün bu nëmige yetsun?! – dëdi.

Yuhanna bayan qilgan xush xewer

<sup>10</sup> – Köpchilikni olturghuzunglar, – dëdi hezriti Eysa.

U yer keng ketken chimenzarliq idi. Xalayıqning hemmisi olturdi. U yerdiki erlarning sanila besh mingche bar idi. <sup>11</sup> Hezriti Eysa nanlarni qoligha ëlip, Xudagha shükür ëytqandin këyin, olturghanlarga bölüp berdi. Bëliqlarnimu shundaq qildi. Köpchilik xalighanche yëdi.

<sup>12</sup> Hemmeylen yep toyghanda, hezriti Eysa shagirtlirigha:

– Ëship qalghinini yighinglar, hëch nerse zaye bolmisun, – dëdi.

<sup>13</sup> Shuning bilen, ular köpchilikning besh arpa nandin yep ëship qalghinini on ikki sëwetke toldurup yighiwaladi.

<sup>14</sup> Xalayıq hezriti Eysaning körsetken bu möjizisini körüp: «Dunyagha këlisini Musa peyghember aldin ëytqan peyghember heqiqeten mushu iken!» dëyishti. <sup>15</sup> Hezriti Eysa ularning özini Isra'illarning padishahi bolushqa mejburlaydighanliqini bilip, ulardin ayrilip, qaytidin taghqa تنها chiqip ketti.

### **Hezriti Eysaning su üstide mëngishi**

<sup>16</sup> Kechqurun, hezriti Eysaning shagirtliri köl boyigha këlishti.

<sup>17</sup> Gerche qarangghu chüşüp ketken bolsimu, hezriti Eysa tëxiche ularning yënigha kelmigenidi. Shuning bilen, ular bir këmige olturup, kölning u qëtidiki Kepernahum shehirige qarap yol ëlishti. <sup>18</sup> Qattiq boran chiqip, kölde dolqun kötürülüwatatti. <sup>19</sup> Shagirtlar palaq urup töt-besh chaqirim yergiche barghandin këyin, hezriti Eysaning köl üstide mëngip këmige yëqinlishiwatqanliqini körüp qorqushup ketti. <sup>20</sup> Lëkin, hezriti Eysa ulargha:

– Qorqmanglar, bu men! – dëdi.

<sup>21</sup> Buning bilen, ular hezriti Eysani këmige chiqishqa ündidi. U këmige chiqqandin këyinla, ular barmaqchi bolghan yërige bërip qaldi.

### **Hezriti Eysa – rohiy ozuqtur**

<sup>22</sup> Ikkinchi küni, kölning u qëtida qalghan xalayıq tünügünki künde u yerde peqet birla këmning barliqini, hezriti Eysaning öz shagirtliri bilen bille u këmige olturmighanliqini, shagirtlirining yalghuz ketkenlikini ësigë aldi. <sup>23</sup> Birnechche këme Tibëriye shehiridin hezriti Eysa du'a qilip xalayıqqa nan tarqitip bergen yerge yëqin këlip toxtidi. <sup>24</sup> Hezriti Eysaning we shagirtlirining u yerde emeslikini bilgen xalayıq u këmilerge olturup, Kepernahum shehirige hezriti Eysani izdigili mangdi.

<sup>25</sup> Xalayıq uni kölning u qëtida tapqandin këyin:

Yuhanna bayan qilghan xush xewer

– Ustaz, bu yerge qachan keldingiz? – dep sorashti.

<sup>26</sup> Hezriti Eysa mundaq jawab berdi:

– Bilip qoyunglarki, siler mēni möjizilirimni körüp chüshengenlikinglar üçün emes, belki nanlardin xalighanche yep toyghanliqinglar üçün izdidinglar. <sup>27</sup> Biraq, siler buzulidighan ozuqluq üçün emes, buzulmaydighan, menggülük hayatliq bēridighan ozuqluq üçün jan tikip ishlenglar! Buni silerge Insan'oghli – özüüm bērimen, chünki mēning bundaq qilishimni Xuda'atam testiqlighan.

<sup>28</sup> Ular:

– Qandaq qilghanda Xudaning xizmitide bolalaymiz? – dep sorashti.

<sup>29</sup> – Xudaning xizmiti – Xudaning ewetkinige ētiqad qilishtur, – dep jawab berdi hezriti Eysa.

<sup>30</sup> Ular yene:

– Siz qandaq möjize yaratish bilen bizni özingizge ishendürisiz? Bizge nēme qilip bermekchisiz? <sup>31</sup> Ejdadlirimiz chölde yürgende, «manna» dep atalghan nan yēgen. Bu heqte Zeburda: «U ulargha ershtin chüshürülgen nan teqdim qildi» dēyilgen. Siz bizge nēme teqdim qilmaqchisiz? – dēyishti.

<sup>32</sup> Biraq, hezriti Eysa ulargha mundaq dēdi:

– Bilip qoyunglarki, ejdadliringlarga asmandin chüshken nanni Musa peyghember emes, belki Xuda'atam bergen. Mana hazirmu silerge asmandin chüshken heqiqiy nanni Xuda'atam bēriwatidu. <sup>33</sup> Bu nan ershtin chüshkendur we pütün dunyagha hayatliq bergüchidur.

<sup>34</sup> – Teqsir, hemishe bizge bundaq nan bērip turghaysiz! – dēyishti ular.

<sup>35</sup> Hezriti Eysa mundaq dēdi:

– Hayatliq bēridighan nan özümdurmen! Mēning yēnimgha kelgenler hergiz ach qalmaydu. Manga ētiqad qilghanlar hēchqachan ussimaydu.

<sup>36</sup> Lēkin silerge ēytqinimdek, siler mēni körgen bolsanglarmu, manga ētiqad qilmaywatisiler.

<sup>37</sup> Xuda'atam manga tapshurghanlarning hemmisi mēning yēnimgha kēlidu. Mēning yēnimgha kelgenlerni hergiz tashliwetmeymen.

<sup>38</sup> Chünki, men öz irademni emes, mēni ewetküchining iradisini emelge ashurush üçün ershtin chüshtüm. <sup>39</sup> Mēni ewetküchining iradisi bolsa uning manga tapshurghanliridin birinimu yoqatmasliqim, shundaqla qiyamet küni ularning hemmisini tirildürüp, menggülük hayatqa ērishtürüşümdin ibaret. <sup>40</sup> Chünki, mēning Atamning iradisi oghlini, yeni mēni tonughan we manga ētiqad qilghanlarning hemmisini

menggülük hayatqa ërishtürüshtur. Men ularni qiyamet küni tirildürüp, menggülük hayatqa ërishtürimen.

<sup>41</sup> Hezriti Eysa: «Ershtin chüshken ‘nan’ özümdurmen!» dëgenliki üchün, Yehudiylar uninggha narazi bolup ghodungshishqa bashlidi.

<sup>42</sup> «Bu Yüsüpning oghli Eysa emesmu? Atisinimu, anisinimu tonuydighan tursaq, yene qandaqlarche: ‘ershtin chüshtüm!’ dëyelisun?» dëyishetti ular.

<sup>43</sup> – Manga ghodungshimanglar, – dëdi hezriti Eysa, – <sup>44</sup> mëni ewetken Xuda'atam özi kishilerning qelbiga salmisa, ular mëning yënimgha këlelmeydu. Mëning yënimgha kelgen kishilerni qiyamet küni tirildürimen. <sup>45</sup> Peyghemberlerning yazmilirida mundaq yëzilghan: «Ularining hemmisige Xuda teripidin telim bërilibdu.» Shunga, Atamning telimini anglighan we uningdin ögengen kishiler mëning yënimgha këlidu. <sup>46</sup> Bu, Atamni bir kishi körgen dëgenlik emes. Atamni peqet uning yënidin kelgüchi menla körgen.

<sup>47</sup> Bilip qoyunglarki, manga ëtiqad qilghanlar menggülük hayatqa alliqachan ërishken bolidu. <sup>48</sup> Hayatliq bëridighan «nan» özümdurmen.

<sup>49</sup> Gerche ejdadliringlar chöllerde manna yëgen bolsimu, yenila öldi.

<sup>50</sup> Lëkin, ershtin chüshken shundaq bir «nan» barki, uni yëgenler ölmeydu. <sup>51</sup> Ershtin chüshken, «hayatliq bëridighan nan» özümdurmen. Kimdekim bu «nan»din yëse, menggü yashaydu. Bu «nan» mëning tënimdur. Men dunyadiki insanlar heqiqiy hayatqa ige bolsun dep, uni atimaqchi.

<sup>52</sup> Bu söz bilen ular xapa bolushup:

– Bu adem bizning yëyishimizge öz tënini qandaq bëreleydu? – dëyiship, talash-tartish qilishqa bashlidi.

<sup>53</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq dëdi:

– Bilip qoyunglarki, Insan'oghlining tënini yëmigüche we qënini ichmigüche, silerde menggülük hayatliq bolmaydu. <sup>54</sup> Tënimni yëgen we qënimni ichken kishi menggülük hayatqa ërishken bolidu. Men u kishini qiyamet küni tirildürimen. <sup>55</sup> Chünki, tënim heqiqiy yëmeklik, qënim bolsa heqiqiy ichimliktur. <sup>56</sup> Tënimni yëgen we qënimni ichken kishi mende yashaydu. Menmu uningda yashaymen.

<sup>57</sup> Hayatliqning menbesi bolghan Atam mëni ewetti. Men uning bar bolghanliqidin yashaymen. Shuninggha oxshash, mëning tënimni yëgen kishimu mëning bar bolghanliqimdin yashaydu. <sup>58</sup> Mana bu ershtin chüshken «nan»dur. Ejdadliringlar «manna» dep atalghan nanni yëgen



bolsimu, öldi, biraq bu nanni yëgenler bolsa menggü yashaydu!

<sup>59</sup> Hezriti Eysa bu sözlerni Kepernahum shehiridiki ibadetxanida telim berginide ëytqanidi.

<sup>60</sup> Nurghun shagirtlar buni anglighanda:

– Bu telimni hezim qilish bek tes iken! Buni kim qobul qilalisun? – dëyishti.

<sup>61</sup> Shagirtlirining ghodungshighinini bilgen hezriti Eysa:

– Sözlirim chishinglarga tëgiwatamdu? <sup>62</sup> Mubada Insan'oghlining esli kelgen jayi – asmangha kötürülüwatqanliqini körsenglar, nëme deysiler?! <sup>63</sup> Insangha hayatliq bergüchi – Xudaning Rohidur. Bu ish insanning qolidin kelmeydu. Silerge ëytqan sözlirim Xudaning Rohidin kelgen bolup, u hayatliq teqdim qilidu. <sup>64</sup> Lëkin, aranglarda ëtiqad qilmighanlarmu bar, – dëdi. (Chünki, hezriti Eysa ëtiqad qilmighanlarni we özige satqunluq qilmaqchi bolghan kishining kim ikenlikini burundin biletti.)

<sup>65</sup> – Men silerge dëdimghu! Atam manga yëqinlashturghanlardin bashqa, hëchkim mëning yënimgha këlelmeydu! – dëdi hezriti Eysa yene qoshumche qilip.

<sup>66</sup> Buning bilen, egeshküchiliridin xëli köpi chëkinip chiqip, uninggha egeshmeydighan boldi. <sup>67</sup> Hezriti Eysa on ikki shagirtidin:

– Silerchu, silermu mendin ayrilmaqchimu? – dep soridi.

<sup>68</sup> Simun Pëtrus mundaq jawab qayturdi:

– I Rebbim, menggü hayatliq bëridighan sözler peqet sizdila tursa! Biz kimning yënigha këtettuq? <sup>69</sup> Ishinimiz we bilimizki, siz Xuda ewetken muqeddes bolghuchisiz!

<sup>70</sup> Hezriti Eysa jawaben:

– Men siler on ikkinglarni tallidim, biraq aranglarda biri Sheytanning ilkididur! – dëdi.

<sup>71</sup> Hezriti Eysa Simunning oghli Yehuda Ishqariyotni dëmekchi idi, chünki Yehuda on ikki shagirtning biri bolup turuqluq, këyin hezriti Eysagha satqunluq qilatti.

## 7-bab

### Hezriti Eysaning inilirining uninggha qarshi turushi

<sup>1</sup> Shuningdin këyin, hezriti Eysa Jeliliye ölkiside këzip yürdi. Yehudiy

aqsaqalliri uni öltürüşni meqset qilganliqi üçün, u Yehudiye ölkiside turushni xalimaytti. <sup>2</sup> Bu chaghda, Yehudiylarning Kepe Tikish hëytigha az qalghanidi, <sup>3</sup> shunga, hezriti Eysaning iniliri uninggha:

– Hëyttin burun Yehudiyige bëring, egeshküchiliringizmu karametliringizni körsun! <sup>4</sup> Chünki, özini tonutmaqchi bolghan kishi yoshurun ish qilmaydu. Bu ishlarni qiliwatqanikensiz, özingizni insanlarga körsiting! – dëyishti. <sup>5</sup> (Sewebi, inilirimu uninggha ëtiqad qilmighanidi.)

<sup>6</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Mëning waqit-sa'itim tëxi kelmidi. Lëkin, silerge qachanla bolsa purset bar. <sup>7</sup> Bu dunyadiki kishiler silerni hergiz öch körmeydu, lëkin mëni öch köridu. Chünki, men ularning qilmishliri rezil dep, guwahliq bëriwatimen. <sup>8</sup> Siler hëytqa bëriwëringlar. Men hazirche barmaymen, chünki mëning waqit-sa'itim tëxi yëtip kelmidi, – dëdi.

<sup>9</sup> Hezriti Eysa bu sözlerni qilip, Jeliliyide qaldi.

### **Kepe Tikish hëytida**

<sup>10</sup> Hezriti Eysaning iniliri Yërusalëmgha hëyt üçün ketkendin këyin, hezriti Eysa özimu u yerge bardi. Emma ashkara emes, yoshurun bardi.

<sup>11</sup> Hëyt-ayem künliride Yehudiy aqsaqalliri uni izdep, xalayıqtin: «Eysani kördünglarmu?» dep sorashti.

<sup>12</sup> Kishiler arisida uninggha munasiwetlik köp gep-sözler ëqip yürdi. Beziler uni: «Yaxshi adem!» dëse, yene beziler: «Yaq, del eksiche, xelqni azduruwatidu!» dëyishti. <sup>13</sup> Biraq, hëchkim uning yaxshiliqi toghruluq ashkara sözlimeytti, chünki Yehudiy aqsaqalliridin qorqatti.

<sup>14</sup> Hëytning yërimi ötkende, hezriti Eysa merkiziy ibadetxana hoylilirigha kirip xelqqa telim bërishke bashlidi. <sup>15</sup> Yehudiy aqsaqalliri:

– Bu adem hëchqandaq telim almighan turuqluq, uning qandaqmu munche köp bilimi bolsun? – dep hang-tang qëlishti.

<sup>16</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Bu telimler mëning emes, belki mëni ewetküchi Xudaningkidur.

<sup>17</sup> Xudagha chin dilidin ita'et qilishni xalaydighan kishi bu telimlarning Xudadin kelgenlikini yaki özlükümdin ëytiwatqanliqimni bileleydu.

<sup>18</sup> Öz aldigha sözligen kishi öz shan-sheripini izdeydu, lëkin özini ewetküchining shan-sheripini izdeydighan kishi heq sözleydu. Undaq kishide heqsizliq yoqtur. <sup>19</sup> Musa peyghember silerge Tewrat qanunini özi yetküzgen, shundaqu?! Lëkin, hëchqaysinglar bu qanungha emel

qilmidinglar! Eýtinglarchu, nēmishqa mēni öltürmekchi bolisiler? – dēdi.

<sup>20</sup> Köpchilik:

– Sizge jin tēgiptu! Sizni öltürmekchi bolghan kim iken? – dēyishti.

<sup>21</sup> – Men dem ēlish künide bir möjize yaritip qoysam, hemminglar hang-tang qēlishtinglar, – dēdi hezriti Eysa, <sup>22</sup> – biraq, silermu Musa peyghemberning bala tughulup sekkizinchi künü xetnisini qilish kērek dēgen buyruqini ada qilimiz dep, dem ēlish künü bolsimu, balilarning xetnisini qiliwērisiler. Emeliyette, xetne qilish Musa peyghemberdin emes, ejdadinglar Ibrahimdin qalghan. <sup>23</sup> Tewrat qanuni buzulmisun dēyilip turup, dem ēlish künü xetne qiliniduyu, bundaq künde bir ademni sapmusaq qilsam, nēme üçün manga achchiqlinisiler? <sup>24</sup> Tekshürmey turup hōküm qilmanglar, hōkümunglar adil bolsun!

### **Hezriti Eysa qutquzghuchimidu?**

<sup>25</sup> Yērusalēmliqlarning beziliri:

– Aqsaqallar öltürmekchi bolghan adam bu emesmidi? <sup>26</sup> Ashkara sōzlewatsimu, uninggha qarshi hēch nerse dēmeywatqinini! Aqsaqallar uning Qutquzghuchi – Mesih ikenlikige heqiqeten kōzliri yettimu?

<sup>27</sup> Halbuki, Mesih kelgende, uning qeyerdin kelgenlikini hēchkim bilelmeydighu. Biraq, bu adamning bolsa qeyerdin kelgenlikini ēniq bilimiz, – dēyishti.

<sup>28</sup> U chaghda, merkiziý ibadetxana hoylilirida telim bēriwatqan hezriti Eysa yuqiri awaz bilen mundaq dēdi:

– Siler mēni tonuymiz hemde mēning qeyerdin kelgenlikimnimu bilimiz, dep qaraysiler, shundaqmu? Biraq, men özlükümdin emes, men wekillik qilghuchining ewetishi bilen keldim. U heqtur, biraq siler uni tonumaysiler. <sup>29</sup> Men uni tonuymen. Chünki men uning yēnidin keldim, mēni u ewetti.

<sup>30</sup> Shuning bilen, beziler hezriti Eysani tutmaqchi bolushti, lēkin uninggha qol salidighan adam chiqmide, chünki uning waqit-sa'iti tēxi yētip kelmigenidi. <sup>31</sup> Xalayıq arisidiki nurghun kishilermu uninggha ētiqad qildi. Ular: «Mesih qandaqmu uningdin kōp möjize yaritar?!» dēyishti.

### **Hezriti Eysani tutush üçün qarawullarning ewetilishi**

<sup>32</sup> Perisiyler xelq ichide hezriti Eysa heqqidiki ēqip yürgen gep-sōzlerni anglap, aliy rohaniylar bilen meslihetliship, hezriti Eysani tutush üçün

Yuhanna bayan qilghan xush xewer

ibadetxana qarawullirini ewetti. <sup>33</sup> Hezriti Eysa:

– Yene bir'az waqit siler bilen bille bolimen. Käyin, mäni ewetküchining yënigha këtimen. <sup>34</sup> Mäni izdeysiler, lëkin tapalmaysiler. Men baridighan yerge baralmaysiler, – dëdi.

<sup>35</sup> Buning bilen, Yehudiy aqsaqalliri bir-birige:

– U biz tapalmighudek qeyerlerge këter? Chet elde turuwatqan Yehudiy muhajirlarning yënigha bërip, Grëklargha telim bëremdighandu? <sup>36</sup> «Mäni izdeysiler, lëkin tapalmaysiler. Men baridighan yerge baralmaysiler» dëgini nëmisidu? – dëyishti.

### Hayatliq süyi

<sup>37</sup> Hëytning axirqi hem eng tentenilik küni, hezriti Eysa ornidin turup, yuqiri awaz bilen mundaq jakarlidi:

– Kimdekim ussisa, mäning yënimgha këlip ichsun! <sup>②</sup> <sup>38</sup> Chünki, muqeddes yazmilarda manga ëtiqad qilghanlar heqqide: «Ularning könglidin hayatliq süyining deryaliri ëqip chiqidu!» dep yëzilghan.

<sup>39</sup> U bu sözni öziğe ëtiqad qilghanlarga ata qilinidighan Xudaning Muqeddes Rohigha qarita ëytqanidi. Xudaning Rohi tëxi hëchkimge chüshmigenidi, chünki hezriti Eysa tëxi Atisining ershtiki shan-sheripige kirmigenidi.

### Xelqning bölünüp këtishi

<sup>40</sup> Xelq ichide bezi kishiler bu sözlerni anglap:

– Musa peyghember aldin ëytqan peyghember heqiqeten u iken! – dëyishti.

<sup>41</sup> Beziler: «Bu, Qutquzghuchi – Mesih!» dëyishetti. Yene beziler bolsa: «Undaq emestu! Mesih Jeliliyidin kelmeytighu? <sup>42</sup> Muqeddes yazmilarda Mesihning padishah Dawutning ewladidin hem padishah Dawutning yurti Beytlehem yëzsidin këlishi heqqide dëyilmigenmidi?» dëyishti.

<sup>43</sup> Buning bilen, xalayıq hezriti Eysaning wejidin ikkige bölünüp ketti.

<sup>44</sup> Beziliri uni tutushni oylighan bolsimu, hëchkim uninggha qol salmidi.

---

<sup>②</sup> Hezriti Eysa bu sözlerni hëytning axirqi küni, yeni del Xudaning Isra'il xelqi chöldiki waqtida Musa peyghember arqiliq ularni su bilen teminligen möjizisining eslitilidighan küni dëgen.

Yuhanna bayan qilgan xush xewer

### **Yehudiy aqsaqallirining ëtiqadsizliqi**

<sup>45</sup> Ibadetxana qarawulliri ibadetxanidin qaytip kelgende, aliy rohaniylar bilen Perisiylar:

– Nëme üçhün uni tutup kelmidinglar? – dep sorashti.

<sup>46</sup> Ibadetxana qarawulliri:

– Hëchkim hëchqachan bu ademdek sözligen emes! – dep jawab bërishti.

<sup>47</sup> Perisiylar:

– Silermu azdurulmighansiler? <sup>48</sup> Aqsaqallardin yaki Perisiylardin uninggha ëtiqad qilghanlar barmu nëme? <sup>49</sup> Uninggha ëtiqad qilghan guruhning Muqeddes Yazmilardin xewiri yoq, shunga u xeqni Xuda uridu! – dëyishti.

<sup>50</sup> Ularning arisidin biri, yeni burun bir axshimi hezriti Eysaning aldigha kelgen Nikodim ulargha:

<sup>51</sup> – Tewrat qanunimizda bir ademning öz iqrarini anglimay we qilmishlirini bilmey turup, uning üstidin höküm chiqirishqa bolmaydu, dep yëzilghan, – dëdi.

<sup>52</sup> – Ejeba, senmu Jeliliyilikmu nëme? – dëyishti aqsaqallar, – muqeddes yazmilarni oqusang, Jeliliyidin peyghember chiqmaydighanliqini bileleysen!

{ <sup>53</sup> buning bilen, köpchilik öylirige qaytishti.

## **8-bab**

### **Zina qilghan ayal**

<sup>1</sup> Hezriti Eysa Zeytun tēghigha chiqip ketti. <sup>2</sup> Etisi seherde, u yene merkiziy ibadetxana hoylilirigha keldi. Pütün jama'et uning yënigha këliwalghanidi. U olturup, ulargha telim bërishke bashlidi. <sup>3</sup> Shu chaghda, bezi Tewrat ustazliri bilen Perisiylar zina qilip tutulup qalghan bir ayalni uning aldigha ëlip këlishti. Ular ayalni otturigha chiqirip, <sup>4</sup> hezriti Eysadin:

– Ustaz, bu ayal zina üstide tutuwëlinidi. <sup>5</sup> Musa peyghember Tewrat qanunida zina qilghan ayallarni chalma-kësek qilip öltürüşni buyrughan. Sizche qandaq qilish kërek? – dep sorashti. <sup>6</sup> Ularning bundaq dëyishtiki gherizi, hezriti Eysani tuzaqqa chüshürüp, uni

gunahkar dep eyibleshke bahane izdesh idi. Biraq, hezriti Eysa ëngship, qoli bilen yerge bir nẽmilerni yazghili turdi. <sup>7</sup> Ular shu so'alni sorawerdi, shunga hezriti Eysa ruslinip, ulargha:

– Aranglardiki gunahsiz kishi bu ayalgha birinchi tashni atsun! – dẽdi.

<sup>8</sup> Andin, yene ëngship, yerge yẽzishni dawamlashturdi. <sup>9</sup> Ular bu sۆzlerni anglap, aldi bilen yashanghanliri, andin kẽyin bashqiliri birining keynidin biri u yerdin chiqip kėtishti. Axirda, hezriti Eysa aldida õre turghan hẽliqi ayal bilen yalghuz qaldi. <sup>10</sup> Hezriti Eysa ruslinip turup, uninggha:

– Xanim, sizni shikayet qilghanlar qẽni? Sizni soraqqa tartidighan adem chiqmidimu? – dep soridi.

<sup>11</sup> – Chiqmidi, hezretliri, – dẽdi ayal.

Hezriti Eysa:

– Menmu sizni soraq qilmaymen. Qayting, buningdin kẽyin gunah qilmang! – dẽdi. }

### **Hezriti Eysa dunyaning nuri**

<sup>12</sup> Hezriti Eysa yene kۆpchilikke mundaq dẽdi:

– Dunyaning nuri õzũmdurmen. Manga egeshkenler qarangghuluqta qalmaydu. Eksiche, hayatliq nurigha ẽrishidu.

<sup>13</sup> Perisiyler:

– Sen õzũnge õzũng guwahliq bẽriwatisen. Shunga sẽning gepliringge ishengili bolmaydu, – dẽyishti.

<sup>14</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq dẽdi:

– Men õzũmge guwahliq bẽrip sۆzlisemmu, sۆzlim heqtur, chũnki men õzũmning qeyerdin kelgenlikimni we qeyerge kėtidighanliqimni bilimen. Lẽkin, siler buni bilmeysiler. <sup>15</sup> Siler insanlarning õlchimi boyiche hۆkũm qilisiler. Biraq, men hẽchkimge hۆkũm qilmaymen.

<sup>16</sup> Hۆkũm qilip qalsammu, hۆkũmũm toghra bolatti, chũnki hۆkũm qilghanda men yalghuz emes, belki mẽni ewetkũchi Atam men bilen billidur. <sup>17</sup> Siler ri'aye qilidighan Tewrat qanunida: «Ikki guwahchining sۆzi oxshash chiqsa, ularning sۆzliri toghra» dep yẽzilghan. <sup>18</sup> Men õzũm ۆchũn õzũm guwahliq bẽrimen, mẽni ewetken Atammu men ۆchũn guwahchidur.

<sup>19</sup> – Atang qeyerde? – dep sorashti ular.

– Siler ya mẽni tonumaysiler, ya Atamni. Mẽni tonughan bolsanglar, Atamnimu tonuytunglar, – dep jawab berdi hezriti Eysa.

<sup>20</sup> Hezriti Eysa bu telimlerni merkiziy ibadetxanidiki i'ane toplanidighan yerde äytqanidi. Biraq, hëchkim uni tutmidi, chünki uning waqit-sa'iti tēxi yētip kelmigenidi.

### **Hezriti Eysaning ëtiqadsizlarni agahlandurushi**

<sup>21</sup> Hezriti Eysa ulargha yene:

– Men bu yerdin kētimen, siler mēni izdeysiler, biraq tapalmaysiler. Shundaqla, gunahliringlar kechürüm qilinmayla ölisiler. Men kētidighan yerge siler baralmaysiler, – dēdi.

<sup>22</sup> Buning bilen, Yehudiy aqsaqalliri:

– U: «Men kētidighan yerge siler baralmaysiler» deydu. Bu, özümni öltürüwalimen dēgenlikimidu? – dēyishti.

<sup>23</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Siler bu yerlik bolup, bu dunyagha tewe. Men bolsam ershtin kelgen bolup, bu dunyagha tewe emes. <sup>24</sup> Shuning üçün, silerge: «Gunahliringlar kechürüm qilinmay ölisiler» dēdim. Chünki, siler mēning «menggü bar bolghuchi»<sup>③</sup> ikenlikimge ishenmisenglar, gunahliringlar kechürüm qilinmay ölisiler, – dēdi.

<sup>25</sup> – Sen zadi kim? – dep sorashti ular.

– Bashtin tartip silerge nēme dēgen bolsam, men shu. <sup>26</sup> Esli mēning silerni soraqqa tartidighan nurghun sözlirim bar idi. Shundaq bolsimu, mēni ewetküchidin anglihanlirimnıla insanlargha uqturuwatimen, chünki u heqtur, – dēdi hezriti Eysa.

<sup>27</sup> Ular hezriti Eysaning özlirige äytqanlirining atisi Xuda toghruluq ikenlikini chüshinelmidi. <sup>28</sup> Shunga, hezriti Eysa mundaq dēdi:

– Siler Insan'oghlini krēstke mixlap tikligendin këyin, uning «menggü bar bolghuchi» ikenlikini bilisiler. Shundaqla, hëch ishni özlükümdin qilmighanliqimni we peqet Atamning ögetkininıla sözligenlikimnimu bilisiler. <sup>29</sup> Mēni ewetküchi men bilen billidur, u mēni hergiz yalghuz qoymidi, chünki men hemishe uni xush qilidighan ishlarni qilimen.

<sup>30</sup> Hezriti Eysa bu sözlerni qiliwatqan chaghning özide, nurghun kishiler uninggha ëtiqad qildi.

### **Heqiqiy erkinlikke ërishtürgüchi**

<sup>31</sup> Hezriti Eysa özige ëtiqad qilghan Yehudiylargha:

---

③ «Menggü bar bolghuchi» – bu, Xudaning Musa peyghemberge ashkarilighan nami bolup («Misirdin Chiqish» 3-bab 14-ayet), hezriti Eysamu bu namni özige qollanghan.

– Eger mëning telimim boyiche ish körsenglar, mëning heqiqiy shagirtlirim bolisiler. <sup>32</sup> Heqiqetni bilisiler we heqiqet silerni erkinlikke ërishtüridu, – dëdi.

<sup>33</sup> – Biz Ibrahimning ewladlirimiz, – dep jawab bërishdi ular, – hëchkinge hëchqachan qul bolmiduq. Sizning: «Heqiqet silerni erkinlikke ërishtüridu» dëginigizning menisi zadi nëme?

<sup>34</sup> – Bilip qoyunglarki, gunah sadir qilgan kishi gunahning qulidur, – dëdi hezriti Eysa ulargha, <sup>35</sup> – Qul a'ilining menggülik ezasi bolalmaydu. Oghul bolsa shu a'ilining menggülik ezasidur. <sup>36</sup> Shuning üçhün, Xudaning Oghli silerni erkin qilsa, heqiqiy erkin bolisiler. <sup>37</sup> Silerning Ibrahimning ewladi ikenlikinglarni bilimen. Biraq, mëni öltürmekchi boluwatisiler, chünki mëning telimim silerning qelbinglarda orun almidi. <sup>38</sup> Men Atamning yënida körgenlirimni silerge ëytiwatimen. Siler öz atanglardin anglighanliringlarni qiliwatisiler!

<sup>39</sup> – Bizning atimiz, ejdadimiz Ibrahim, – dep jawab qayturushti ular. – Ibrahimning perzentliri bolsanglar, Ibrahimning yaxshi emellirini qilghan bolattinglar! <sup>40</sup> Biraq, hazir eksiche mëni, yeni Xudadin anglighan heqiqetni silerge yetküzgen kishini öltürmekchi boluwatisiler. Ejdadinglar Ibrahim hergiz undaq ishni qilmighan. <sup>41</sup> Siler öz atanglarning qilghinini qiliwatisiler! – dëdi hezriti Eysa.

– Biz haramdin bolmiduq. Bizning peqet birla atimiz bar, u bolsa Xudadir! – dëyishti ular.

<sup>42</sup> – Atanglar Xuda bolghan bolsa, mëni söygen bolattinglar, – dëdi hezriti Eysa, – chünki men Xudaning yënidin keldim, shuning üçhün bu yerdimen. Özlükümdin kelgen emesmen, belki u teripidin ewetilgenmen.

<sup>43</sup> Sözlirimni nëmishqa chüshenmeysiler? Ëniqki, mëning telimim quliqinglarga yaqmaywatidu! <sup>44</sup> Atanglar Sheytan bolghachqa, silermu uning hewesliri boyiche ish qilisiler. U ezeldin qatil hem heqiqette turmaydu. Chünki, uningda heqiqet yoqtur. Yalghan sözlesh uning tebi'iy xususiyiti, chünki u yalghanchi we yalghanchiliqning piridur.

<sup>45</sup> Men bolsam heqiqetni sözleymen, shunga manga ishenmeysiler.

<sup>46</sup> Qaysinglar mëning gunahim barliqini ispatlap bèreleysiler, qëni? Heqiqetni sözlisem, nëme üçhün manga ishenmeysiler? <sup>47</sup> Xudaning perzentliri Xudaning sözlirini anlaydu, siler Xudaning perzentliri bolmighanliqinglar üçhün, uning sözlirini anglimaysiler!

<sup>48</sup> Yehudiy aqsaqalliri hezriti Eysagha jawaben:



– Ejeba, bizning sēni: «Samariyilik<sup>④</sup> hem jin chaplashqan ademsen» dēgen sōzimiz toghra emesmu? – dēyishti.

<sup>49</sup> – Manga jin chaplashqini yoq, – dēdi hezriti Eysa, – men Atamni hōrmet qilimen. Lēkin, siler manga bihōrmetlik qiliwatisiler. <sup>50</sup> Mēning özümni ulughlighum yoq, lēkin mēning ulugh bolushumni xalaydighan biri bar. Uning hōkūmi adildur. <sup>51</sup> Bilip qoyunglarki, mēning telimim boyiche ish kōrgen kishi menggü ölmeydu.

<sup>52</sup> Ular hezriti Eysagha:

– Sanga jin chaplashqanliqini emdi ēniq bilduq, – dēyishti, – hetta ejdadimiz Ibrahim we bashqa peyghemberlermu ölgen tursa, sen qandaqche: «Telimim boyiche ish kōrgen kishi menggü ölmeydu!» dēyeleysen? <sup>53</sup> Ejeba, sen alemdin ötken atimiz Ibrahimdin we wapat bolghan bashqa peyghemberlerdinmu üstün turamsen? Sen özüngni zadi qandaq adem dep hēsablaysen?

<sup>54</sup> Hezriti Eysa mundaq jawab berdi:

– Eger men özümni ulughlisam, mēning ulughluqum bikar bolatti. Biraq, mēni ulughlighuchi – siler «Xudayimiz» dep ataydighan Atamning özidur. <sup>55</sup> Siler uni tonup yētelmidinglar, lēkin men uni tonuymen. Uni tonumaymen dēsem, silerdek yalghanchi bolimen, biraq men uni tonuymen we uning sōzi boyiche ish kōrimen. <sup>56</sup> Atanglar Ibrahim mēning kēlishimge intizar bolghan hem kelgenlikimni aldin'ala kōrüp, intayin xushal bolghan.

<sup>57</sup> – Sen tēxi ellik yashqa kirmigen turup, ejdadimiz Ibrahimnimu kōrdüngmu? – dēyishti ular.

<sup>58</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Bilip qoyunglarki, men Ibrahim tughulmastila bar idim! – dēdi.

<sup>59</sup> Buning bilen, ular yerdin tash ēlip, hezriti Eysani chalma-kēsek qilmaqchi bolushti, lēkin u özini daldigha ēlip, merkiziy ibadetxanidin chiqip ketti.

## 9-bab

### Hezriti Eysaning tughma qarighuni saqaytishi

<sup>1</sup> Hezriti Eysa yolda kētiwētip, tughma qarighu bir ademni kōrdi.

---

④ Samariyilikler – Yehudiylar kōzge ilmaydighan bir xelq bolup, ularning kōzqarishiche Samariyilikler Xudaning sōzini burmilighan we jin tegkenlerdur.

<sup>2</sup> Shagirtliri hezriti Eysadin:

– Ustaz, bu ademning tughma qarighu bolushi kimning gunah sadir qilghanliqidin bolghan? Öziningmu yaki ata-anisiningmu? – dep sorashti.

<sup>3</sup> Hezriti Eysa mundaq jawab berdi:

– Özi yaki ata-anisining gunah sadir qilghanliqidin emes, belki Xudaning öz qudritini uning hayatida ayan qilmaqchi bolghanliqidindur.

<sup>4</sup> Kunning yoruq waqtida, mëni ewetküchining bizge tapshurghan wezipisini ada qilishimiz kërek. Kech kirip qarangghu chüshüp ketse, hëchkim ish qilalmaydu. <sup>5</sup> Dunyada bolghan mezgilimde, dunyaning nuri özümdurmen.

<sup>6</sup> Hezriti Eysa bu sözlerni qilghandin këyin, yerge tükürüp, tükürük bilen lay qilip, layni hëliqi ademning közlirige sürüp qoydi <sup>7</sup> we uninggha: «Siloha kölchikige bërip közliringni yu» dëdi. («Siloha» Ibraniyeche söz bolup, «ewetilgüchi» dëgen menini bëridu.)

Hëliqi adem hezriti Eysaning dëgini boyiche qildi we közliri ëchilghan halda qaytti. <sup>8</sup> Qoshniliri we tilemchilik qilghinida uni körgeñler:

– Bu, olturup tilemchilik qilidighan hëliqi adem emesmu? – dëyishti.

<sup>9</sup> Beziler: «He'e, shu» dëse, yene beziler: «Yaq, u emes, emma uninggha oxshaydiken» dëyishti.

Biraq, u özi:

– Men del shu kishi bolimen! – dëdi.

<sup>10</sup> – Undaqta közliring qandaq ëchildi? – dep sorashti ular.

<sup>11</sup> U mundaq jawab berdi:

– Eysa dëgen bir kishi tükürükidin lay qilip közlirimge sürüp qoyup, manga: «Siloha kölchikige bërip közliringni yu» dëgenidi. Men u yerge bërip yusam, közlirim ëchilip ketti.

<sup>12</sup> – U hazir qeyerde? – dep sorashti ular.

– Bilmeymen, – dëdi u.

### **Perisiylerning weqeni sürüştürüshi**

<sup>13</sup> Xalayıq ilgiri qarighu bolghan bu ademni Perisiylerning yëñigha ëlip bërishi.

<sup>14</sup> Hezriti Eysa lay qilip bu ademning közlirini saqaytqan kün – del dem ëlish küni idi. <sup>15</sup> Perisiyeler bu ademdin közlirining qandaq ëchilghanliqini soriwidi, u: «U közlirimge lay sürüp qoydi, andin yüzümnı yudum. Hazir mana köreleydighan boldum!» dëdi.

<sup>16</sup> Shuning bilen, Perisiyelerdin beziliri:

– U adem Xudaning yënidin kelgen emes, chünki u dem ëlish küni ish qilmasliq emrige xilapliq qildi, – dëysishti.

Yene beziliri:

– Gunahkar bolsa, qandaqlarche bundaq möjizilerni yaritalaydu? – dëysishti.

Buning bilen, ularning arisida bölünüş peyda boldi. <sup>17</sup> Ular qarighu ademdin yene:

– Közliringni achqan u adem sëningche qandaq ademdu? – dep sorashti.

– U bir peyghember, – dëdi hëliqi adem.

<sup>18</sup> Yehudiy aqsaqalliri közliri ëchilghan ademning ata-anisini tëpip kelmigüche, burun uning qarighu ikenlikige we hazir közlirining ëchilghanliqigha ishenmeytti. Shunga, ular uning ata-anisini chaqirtip, <sup>19</sup> ulardin:

– Tughma qarighu dëgen oghlunglar mushumu? Hazir qandaqlarche köreleydighan bolup qaldi? – dep sorashti.

<sup>20</sup> – Uning bizning oghlimiz ikenliki we tughulushidinla qarighu ikenliki rast, <sup>21</sup> lëkin hazir qandaqlarche köreleydighan bolup qalghanliqini, közlirini kim achqanliqini bilmeymiz. Uni özünglar soranglar, u chong adem tursa, öz ishini özi sözlep bersun, – dep jawab berdi uning ata-anisi.

<sup>22</sup> Ular Yehudiy aqsaqalliridin qorqqanliqi üçün shundaq dëysishti, chünki Yehudiy aqsaqalliri hezriti Eysani Qutquzghuchi – Mesih, dep ëtirap qilghanlarni ibadetxana jama'etchilikidin qoghlap chiqirishni qarar qilghanidi. <sup>23</sup> Shuning üçün, hëliqi ademning ata-anisi: «U chong adem tursa, özidin soranglar» dëgenidi.

<sup>24</sup> Perisiyler ilgiri qarighu bolghan u ademni yene chaqirip:

– Xuda aldida qesem qil! Biz bu ademning gunahkar ikenlikini bilimiz, – dëysishti.

<sup>25</sup> U mundaq jawab berdi:

– Uning gunahkar yaki emeslikini bilmeymen. Men peqet birla ishni bilimen, u bolsimu qarighu idim, hazir köreleydighan boldum.

<sup>26</sup> Bu chaghda, ular:

– U sëni qandaq qildi? Közliringni qandaq achti? – dep sorashti.

<sup>27</sup> U jawaben:

– Silerge ëytsam, qulaq salmidinglar. Yene qandaqlarche anglimaqchi bolup qaldinglar? Silermu uning shagirtliri bolmaqchimu nëme?! – dëdi.

<sup>28</sup> Buning bilen, ular uni haqaretlep:

– Sen u eblexning shagirti! Biz bolsaq Musa peyghemberning shagirtliri. <sup>29</sup> Xudaning Musa peyghemberge sözligenlikini bilimiz. Bu eblexning bolsa eng qisqisi qeyerdin kelgenlikinimu bilmeymiz, – dëyishti.

<sup>30</sup> Hëliqi adem ulargha mundaq jawab qayturdy:

– Ajayip ishqu bu! U közlimni achi. Shundaqtimu, siler uning qeyerdin kelgenlikini bilmidinglar. <sup>31</sup> Biz bilimizki, Xuda gunahkarlarning telipini anglimaydu, belki özige ibadet qilghan we iradisini ishqa ashurghanlarningkini angalaydu. <sup>32</sup> Dunya apiride bolghandin bëri, birer kishining tughma qarighuning közini achqanliqini anglap baqqan emesmiz. <sup>33</sup> Bu adem Xuda teripidin ewetilmigen bolsa, hëchnëme qilalmighan bolatti.

<sup>34</sup> Ular uni:

– Sen gunah ichide tughulghan turuqluq, emdi bizge telim bermekchimusen? – dëyiship, ibadetxanidin qoghlap chiqirishti.

### **Rohiy qarighuluq**

<sup>35</sup> Hezriti Eysa ularning hëliqi ademni ibadetxanidin qoghlap chiqarghanliqini anglap, uni izdep tëpip:

– Sen Insan'oghligha ëtiqad qilamsen? – dep soridi.

<sup>36</sup> – Hezretliri, u kim? Eytip bergeysiz, uninggha ëtiqad qilay, – dëdi hëliqi adem.

<sup>37</sup> – Uni körüp turupsen, hazir sen bilen sözlishiwatqan del shuning özi, – dëdi hezriti Eysa uninggha.

<sup>38</sup> Hëliqi adem:

– I Rebbim, sanga ëtiqad qildim! – dep, hezriti Eysagha sejde qildi.

<sup>39</sup> – Duniyadiki ademler üstidin höküm chiqarghili keldim. Korlarni köridighan qilish, körimen deydiqlanlarga ularning kor ikenlikini körsitish üçün keldim, – dëdi hezriti Eysa.

<sup>40</sup> Uning yënidiki bezi Perisiyler bu sözlerni anglap:

– Bu biznimu kor dep qarighanliq emestu? – dep sorashti.

<sup>41</sup> – Kor bolghan bolsanglar, gunahkar bolmighan bolattinglar, – dëdi hezriti Eysa, – lëkin hazir, «körüwatimiz» dëgenlikinglar üçün gunahkarsiler.

## 10-bab

### Hezriti Eysa – «yaxshi qoychi»dur

<sup>1</sup> Hezriti Eysa mundaq bir temsilni ëytip berdi:

– Bilip qoyunglarki, qoyning qotinigha ishiqtin kirmey, tēmigha yamiship kirgen kishi oghri we qaraqchidur. <sup>2</sup> Ishiktin kiridighan kishi bolsa shu qoylarning qoychisidur. <sup>3</sup> Kōzetchi ishiqni qoychigha ëchip bēridu. Qoylar qoychining awazini tonuydu, umu öz qoylirining isimlirini chaqirip ularni sirtqa ëlip chiqidu. <sup>4</sup> Qoychi qoylirining hemmisini sirtqa chiqirip bolup, ularning aldida mangidu, qoylarmu uning keynidin egiship mēngishidu, chūnki uning awazini tonuydu. <sup>5</sup> Yat birining keynidin mangmaydu, eksiche uningdin qachidu, chūnki yatlarning awazini tonumaydu.

<sup>6</sup> Etrapidikiler hezriti Eysaning bu temsilni sōzlesh arqiliq özlirige nēme dēmekchi bolghanliqini chūshenmidi. <sup>7</sup> Shunga, hezriti Eysa chūshendürüp, mundaq dēdi:

– Bilip qoyunglarki, qoylar kiridighan ishiq özümdurmen. <sup>8</sup> Mendin ilgiri kelgenlarning hemmisi oghri we qaraqchidur, <sup>9</sup> lēkin qoylar ulargha boy bermidi. <sup>9</sup> Ishik özümdurmen. Men arqiliq kirgini qutquzulidu hem kirip-chiqip yürüp, yapyëshil ot-chōplarni tēpip yēyeleydu. <sup>10</sup> Oghri bolsa oghrilash, öltürüş we buzush üçünla kēlidu. Men bolsam ademler hayatliqqa ērishsun we u hayatliq mol bolsun, dep keldim.

<sup>11</sup> Yaxshi qoychi özümdurmen. Yaxshi qoychining qoyliri üçün jēni pidadur. <sup>12</sup> Medikar undaq qilmaydu. U qoylarning xojayini hem qoychisi bolmighanliqi üçün, bōrining kelgenlikini kōrse, qoylarni tashlap qachidu. Shuning bilen, bōre qoylarni tutuwēlip tiripiren qiliwētidu. <sup>13</sup> Medikar nēmishqa qachidu? Chūnki, u qoylarning igisi emes, shunglashqa ulargha kōngül bōlmeydu.

<sup>14-15</sup> Yaxshi qoychi özümdurmen. Atam mēni we men Atamni – biz bir-birimizni tonughinimizdek, men öz qoylirimni tonuymen, ularmu mēni tonuydu. Qoylirim üçün jēnim pida. <sup>16</sup> Bu qotandin bolmighan bashqa qoylirimmu bar. Ularnimu chaqirishim kērek. Ularmu awazimni anglaydu. Hemme qoylar bir pada bolushup, bir qoychigha egishidu.

---

<sup>⑤</sup> Bu yerde kōzde tutulghini Perisiyler we Yehudiy aqsqaqalliri bolup, Tewratta tilgha ëlinghan peyghemberler kōzde tutulmighan.

<sup>17</sup> Atam mēni söyidu. Chünki, men özümni qurban qilghandin këyin tirilishim üçün, jënimni pida qilishni xalaymen. <sup>18</sup> Jënimni hëchkim alamaydu, men uni öz ixtiyarim bilen pida qilimen. Men uni bërishke we qayturuwëlishqa hoquqluq. Atam manga shundaq qilishni buyrughan.

<sup>19</sup> Bu sözler tüpeylidin Yehudiylar arisida yene bölünüş chiqti.

<sup>20</sup> Birmunche kishiler:

– Uninggha jin tēgiptu, sarang bolup qaptu, nēme üçün uning sözige qulaq salghudekmiz? – dëyishetti.

<sup>21</sup> Yene beziler bolsa:

– Jin tegken ademning sözliri bundaq bolmaydu. Jin tegken adem qandaqmu qarighularning közlirini achalisun?! – dëyishti.

### **Hezriti Eysaning ret qilinishi**

<sup>22</sup> Qish pesli bolup, Yërusalëmda merkiziy ibadetxanining qayta ëchilghanliqini xatirileydighan bayram ötküzülüwatatti. <sup>23</sup> Hezriti Eysa ibadetxanidiki «Sulayman padishahning pëshaywini» dëgen yerde aylinip yüretti. <sup>24</sup> Xeqler uning etrapigha olishiwëlip:

– Bizni yene qachanghiche gumanda qaldurisen? Eger Qutquzghuchi – Mesih bolsang, bizge ochuqini ëyt, – dëyishti.

<sup>25</sup> Hezriti Eysa mundaq jawab berdi:

– Men silerge ëytqan, lëkin manga ëtiqad qilmidinglar. Atamning nami bilen qilghan ishlirim mëning kim ikenlikimge guwahliq bëridu. <sup>26</sup> Biraq, siler ëtiqad qilmidinglar, chünki mëning qoylirimdin emessiler.

<sup>27</sup> Mëning qoylirim gëpimni anglaydu. Men ularni tonuymen. Ular manga egishidu. <sup>28</sup> Ulargha menggölük hayat ata qilimen. Ular esla halak bolmaydu. Ularни hëchkim qolumdin tartiwalmaydu. <sup>29</sup> Ularни manga teqdim qilghan Atam hemmidin üstündür. Ularни Atamning qolidin tartiwëlishqa hëchkimning küchi yetmeydu. <sup>30</sup> Atam ikkimiz eslide birmiz.

<sup>31</sup> Buning bilen, Yehudiylar yene uni chalma-kësek qilish üçün, yerdin tash ëlishti.

<sup>32</sup> – Atam manga buyrughan nurghun yaxshi ishlarni aldinglarda körsettim. Bu ishlarning qaysisi üçün mëni chalma-kësek qilmaqchisiler? – dëdi hezriti Eysa ulargha.

<sup>33</sup> – Sëni yaxshi ishliring üçün emes, kupurluq qilghanliqing üçün chalma-kësek qilimiz. Chünki, sen adem turuqluq, özüngni Xuda qilip körsetting! – dep jawab qayturushti xalayiq.

<sup>34</sup> Hezriti Eysa mundaq dëdi:

– Muqeddes yazmilarda Xudaning burunqi zamandiki Yehudiy yetekchilergë: «Siler ilahlar» dëgini yëzilghan emesmu? <sup>35</sup> Muqeddes yazmilarda ëytilghini menggü özgermeydu-de! Xuda özining sözlirini yetküzgenlerni: «Ilahlar» dep atighanghu! <sup>36</sup> Emdi manga kelsek, Atam mëni tallap paniy dunyagha ewetti. Shundaq turuqluq, nëme üçhün «Xudaning Oghlimen» dësem, mëni «kupurluq qilding!» deysiler?

<sup>37</sup> Eger Atam buyrughan ishlarni qilmisam, manga ëtiqad qilmanglar.

<sup>38</sup> Lëkin qilsam, sözlirimge ishenmigen halettimu, qilghanlirimni körüp, ularning heqliqige ishininglar. Buning bilen, Atamning mende ikenlikini, mëningmu Atamda ikenlikimni heq dep bilip yëtisiler.

<sup>39</sup> Buning bilen, ular yene uni tutmaqchi boldi, biraq hezriti Eysa özini ulardin qachurup qutuldi. <sup>40</sup> Andin, I'ordan deryasining u qëtigha, yeni burun Yehya peyghember ademlerni chömüldürgen yerge këtüp, u yerde turdi.

<sup>41</sup> Nurghun kishiler uning yënigha keldi. Ular:

– Yehya peyghember hëch möjize körsetmigen, lëkin bu adem toghrisida ëytqanlirining hemmisi toghra chiqti! – dëyishti. <sup>42</sup> Shundaq qilip, nurghunlighan kishiler bu yerde hezriti Eysagha ëtiqad qildi.

## 11-bab

### Lazarning ölümü

<sup>1-2</sup> Lazar isimlik bir adem kësäl bolup qalghanidi. U hediliri Meryem we Marta bilen Yehudiye ölkisidiki Beytaniya yëzisida turatti. Meryem bolsa hezriti Eysaning putlirigha xush puraqluq yagh sürkep, chachliri bilen ularni ërtip qurutqan ayal idi.

<sup>3</sup> Lazarning hediliri hezriti Eysagha: «I Rebbimiz, siz yaxshi köridighan dostingiz kësäl bolup qaldi» dep xewer bërishiti.

<sup>4</sup> Hezriti Eysa buni anglap:

– Bu kësellik Lazarning ölümü bilen ayaghlashmaydu. Eksiche, bu arqiliq Xudaning Oghlining ulughluqi ayan bolup, xalayıq Xudagha medhiye oquydu, – dëdi.

<sup>5</sup> Hezriti Eysa Marta, Meryem we Lazarni bek yaxshi köretti. <sup>6</sup> Gerche u Lazarning kësäl ikenlikini anglighan bolsimu, özi turuwatqan yerde yene ikki kün turdi. <sup>7</sup> Andin këyin, shagirtlirigha:

– Yehudiyige qayta barayli! – dēdi.

<sup>8</sup> Shagirtliri uninggha:

– Ustaz, yēqindila u yerdiki xeqler sizni chalma-kēsek qilmaqchi bolghan tursa, yene u yerge qayta baramsiz? – dēyishti.

<sup>9</sup> Hezriti Eysa mundaq dēdi:

– Kündüz on ikki sa'et emesmu? Kündüzi yol mangghan yiqilmas, chünki u bu dunyaning yoruqini köridü. <sup>10</sup> Lēkin, kēchisi yol mangghan yiqilar, chünki uningda yoruqluq yoqtur.

<sup>11</sup> Hezriti Eysa bu sözlerni qilghandin kēyin:

– Dostimiz Lazar uxlap qaldi, men uni oyghatqili barimen, – dep qoshup qoydi.

<sup>12</sup> Shagirtlar:

– Uxlighan bolsa yaxshi bolup qalidu, i Rebbimiz, – dēdi.

<sup>13</sup> Hezriti Eysa Lazarning ölümünü dēmekchidi, lēkin ular adettiki uyquni dawatidu, dep oylashti. <sup>14</sup> Shuning bilen, hezriti Eysa ulargha ochuqini ēytip:

– Lazar alemidin ötti, dēmekchimen. <sup>15</sup> Silerni dep, uning qēshida bolmighanliqimgha xushalmen. Chünki, bu silerning ētiqadlarning kücheytilishi üçün, yene bir purset yaritip berdi. Emdi u bar yerge barayli, – dēdi.

<sup>16</sup> «Qoshkēzek» dep atilidighan Tomas bashqa shagirtlarga:

– Bizmu uning bilen bille barayli hem uning bilen bille öleyli, – dēdi.

### **Hezriti Eysaning Lazarni tirildürüshi**

<sup>17</sup> Hezriti Eysa shagirtliri bilen Beytaniyagha barghanda, Lazarning yerlikke qoyulghinigha töt kün bolghanliqidin xewer tapti. <sup>18</sup> Beytaniya Yērusalēmdin üç chaqirim yiraqliqta idi. <sup>19</sup> Nurghun Yehudiylar Marta bilen Meryemning inisining ölümige teselli bērish üçün, ularning yēnigha kelgenidi. <sup>20</sup> Marta hezriti Eysaning kēliwatqanliqidin xewer tēpip, uning aldigha chiqti. Meryem bolsa öyde qaldi.

<sup>21</sup> – I Rebbim, – dēdi Marta hezriti Eysagha, – bu yerde bolghan bolsingiz, inim ölmes idi. <sup>22</sup> Hēlimu, Xudadin nēme tilisingiz, uning sizge shuni bēridighanliqini bilimen.

<sup>23</sup> – Iningiz tirilidu, – dēdi hezriti Eysa.

<sup>24</sup> Marta:

– Qiyamet küni, uning jezmen tirilidighanliqini bilimen, – dēdi.

<sup>25</sup> – Insanlarni ölümün tirildürgüchi we hayatliq bergüchi özümdurmen, – dēdi hezriti Eysa uninggha, – manga ētiqad qilghan kishi



ölsimu, yene hayat bolidu. <sup>26</sup> Manga ëtiqad qilip, menggülik hayatqa ërishkenler esla ölmeydu; buninggha ishinemsiz?

<sup>27</sup> – Ishinimen Rebbim, – dëdi Marta, – sizning insanlar arisigha këlshke teyinlengen Qutquzghuchi – Mesih, Xudaning Oghli ikenlikingizge ishinimen.

<sup>28</sup> Marta buni dep bolghandin këyin, qaytip singlisi Meryemni astighina chaqirip:

– Ustazimiz këlip boldi. Sëni chaqiriwatidu, – dëdi.

<sup>29</sup> Meryem buni anglap, derhal ornidin turup, hezriti Eysa bilen körüshkili mangdi.

<sup>30</sup> U peyitte hezriti Eysa tëxi yëzigha kirmigen bolup, Marta aldigha chiqqan yerde idi. <sup>31</sup> Öyde Meryemge teselli bëriwatqan xalayıq Meryemning birdinla ornidin turup, sirtqa chiqip ketkenlikini körüshti we uni qebristanliqqa yigha-zar qilghili mangdi dep oylap, uning keynidin mëngishti.

<sup>32</sup> Biraq, Meryem hezriti Eysa bar yerge bardi we uni körüp, ayighigha yiqilip:

– I Rebbim, bu yerde bolghan bolsingiz, inim ölmes idi! – dëdi.

<sup>33</sup> Meryemning we uning bilen bille kelgen xalayıqning yigha-zar qilishqinini körgen hezriti Eysa ghezeplinip, <sup>⑥</sup> köngli qattiq azablinishqa bashlidi we:

<sup>34</sup> – Uni qeyerge qoydunglar? – dep soridi.

– I Rebbimiz, këlip körüng, – dëyishti ular.

<sup>35</sup> Hezriti Eysa köz yëshi qildi. <sup>36</sup> Xeqler:

– Qaranglar, u Lazarni nëmidëgen yaxshi körgen! – dëyishti.

<sup>37</sup> Ularning ichide beziliri:

– Qarighuning közini achqan kishi Lazarning hayatini ölüm din saqlap qalalmayttimu? – dëyishti.

<sup>38</sup> Hezriti Eysa ichide yene ghezeplinip, yerlikning aldigha bardi. Yerlik kirish aghzi chong bir tash bilen tosulghan öngkür idi. <sup>39</sup> Hezriti Eysa:

– Tashni ëliwëtinglar! – dëdi.

---

⑥ Bu yerde hezriti Eysa özi yaxshi köridighan kishilerge Sheytanning gunah we ölüm ëlip kelgenlikidin uninggha ghezeplengen bolushi yaki etrapidikilerning tutqan haziliridin ularning Xudaning ademlerni ölüm din tirildüreleydighanliqigha ishenmigenlikige ghezeplengen bolushi mumkin.

Ölgüchining hedisi Marta:

– I Rebbim, alemdin ötkinige töt kün boldi, hazir jesiti purap ketkendu, – dëdi.

<sup>40</sup> Hezriti Eysa uningha:

– Men sanga: «Ëtiqad qilsang, Xudaning ulughluqini körisen» dëgenidimghu! – dëdi.

<sup>41</sup> Buning bilen, xalayıq tashni ëliwetti, hezriti Eysa közlrini asmangha tikip, mundaq du'a qildi:

– I Ata, telipimni anglaydighining üçhün sanga shükür ëytimen.

<sup>42</sup> Teleplirimni hemishe anglaydighanliqingni bilimen. Shundaq bolsimu, etrapimdiki xalayıq sëning mëni ewetkenlikingge ishensun dep, buni ëytwatimen.

<sup>43</sup> Hezriti Eysa bu sözlerni qilghandin këyin, yuqiri awazda:

– Lazar, tashqirigha chiq! – dep towlidi.

<sup>44</sup> Lazar qol-putliri këpenlengen, ëngiki têngilghan halda tashqirigha chiqti. Hezriti Eysa ulargha:

– Këpenlikni saldurup, uni öz meylige qoyuwëtinglar! – dëdi.

### **Hezriti Eysani öltürüş suyiqesti**

<sup>45</sup> Meryemning yënigha petilep kelgen we hezriti Eysa körsetken bu möjizini körgen nurghun xeqler hezriti Eysagha ëtiqad qildi. <sup>46</sup> Lëkin, ularning ichide beziliri Perisiylerning yënigha bërip, hezriti Eysaning qilghan ishlerini melum qilishtı. <sup>47</sup> Shunga, Perisiyler we aliy rohaniylar Yehudiylarning aliy këngeshmisini yighip:

– Qandaq qilghuluq? Bu ademning yaratqan nurghun möjizilirige qarap bëqinglar. <sup>48</sup> Uni bundaq qoyup bersek, hemme adem uninggha ëtiqad qilip këtıdu. Shundaq bolghanda, Rim hökümiti ibadetxanimizni, hetta millitimizni weyran qiliwëtıdu! – dëyishti.

<sup>49</sup> Ularning ichide biri, yeni shu yili bash rohaniy bolghan Qayapa:

– Siler hëchnëmini bilmeydikensiler! <sup>50</sup> Pütün xelqning halak bolushining ornigha, birla ademning ular üçhün ölüshining yaxshi ıkenlikini chüshenmeydikensiler, – dëdi.

<sup>51-52</sup> Bu sözni u özlükidin ëytmighanidi. U shu yili bash rohaniy bolghachqa, hezriti Eysaning Yehudiy xelqi üçhün, shundaqla peqet u xelq üçhünla emes, belki Xudaning her yangha chëchilip ketken perzentlirining hemmisini bir qilip uyushturush üçhün ölidighanliqini aldın ëyqtanidi.

<sup>53</sup> Shundaq qilip, ular shu künden etibaren hezriti Eysani öltürüwétish üçün suyuqest qilishqa bashlidi. <sup>54</sup> Shunga, hezriti Eysa emdi Yehudiylar arisida ashkara yürmey, u yerdin ayrilip chölge yeqin rayondiki Efrayim shehirige kètip, shagirtliri bilen bille u yerde turdi.

<sup>55</sup> Yehudiylarning Ötöp Kètish hëytigha az qalghanidi. Nurghun kishiler tazilinish diniy qa'idisini ada qilish üçün, hëyttin birqanche kün ilgiri yëzilardin Yërusalëmgha këlishti. <sup>56</sup> Ular hezriti Eysani izdeytti. Ular merkiziy ibadetxanida yighilghinida bir-birige:

– Sëningche qandaq bolar, hezriti Eysa hëytqa kelmemdikin? – dëyishetti.

<sup>57</sup> Aliy rohaniylar bilen Perisiyler hezriti Eysani tutush üçün, uning qeyerdilikini bilidighanlarning özlirige melum qilishini buyrughanidi.

## 12-bab

### Gunahkar ayalning hezriti Eysani etirlishi

<sup>1</sup> Ötöp Kètish hëytidin alte kün ilgiri, hezriti Eysa özi ölümدين tirildürgen Lazar turghan jay – Beytaniyagha keldi. <sup>2</sup> U yerde uninggha ziyapet bërildi. Marta u yerde mëhmanlarni kütüwatatti. Lazar hezriti Eysa bilen hemdastixan bolghanlardin biri idi. <sup>3</sup> Meryem sap sumbuldin yasalghan intayin qimmet bahaliq etirdin az kem bir qadaq ekëlip, hezriti Eysaning putlirigha quydi we chachliri bilen etirni uning putlirigha sürdi. Öy etirning xush puriqi bilen toldi. <sup>4</sup> Lëkin, hezriti Eysaning shagirtliridin biri, yeni këyin uninggha satqunluq qilidighan Yehuda Ishqariyot:

<sup>5</sup> – Bu etirning qimmiti bir ademning yilliq kirimige teng këlidiken! Nëmishqa bu etir sëtilip, puli kembeghellerge bërilmidi? – dëdi.

<sup>6</sup> Bu sözni u kembeghellerge köngül bölidighanliqi üçün emes, oghri bolghanliqi üçün dëgenidi. U shagirtlarning orta q pulini bashquratti we oghrilap xejleytti.

<sup>7</sup> – Ayalning ixtiyarigha qoyuwet! – dëdi hezriti Eysa, – u bu arqiliq mëning depne qilinidighan künümge teyyarliq qiliwatidu.

<sup>8</sup> Kembegheller her da'im aranglarda, lëkin men her da'im aranglarda bolmaymen.

### **Aliy rohaniylarning Lazarni öltürüş suyiqesti**

<sup>9</sup> Zor bir türküm Yehudiylar hezriti Eysaning Beytaniyada ikenlikini anglidi we yalghuz hezriti Eysani emes, u ölümdin tirildürgen Lazarnimu körüş üçün u yerge keldi. <sup>10</sup> Aliy rohaniylar bolsa Lazarnimu öltürüşni qestlidi. <sup>11</sup> Chünki, uning sewebidin nurghun Yehudiylar ulardin yüz örüp, hezriti Eysagha ëtiqad qiliwatatti.

### **Sherep bilen Yërusalëmgha kirish**

<sup>12</sup> Etisi, Ötüp Këtish hëytini ötküzüşke kelgen zor bir türküm xalayıq hezriti Eysaning Yërusalëmgha këliwatqanliqini anglidi. <sup>13</sup> Ular qollirigha xorma shaxlirini tutushqan halda uni qarshi alghili chiqishti we «Xudagha shükür! Perwerdigarning namida kelgüchige mubarek bolsun! Isra'illarning padishahigha mubarek bolsun!» dep warqirashti.

<sup>14</sup> Hezriti Eysa bir texey tēpip mindi. Bu ishni Zikiriya peyghember xëli burun aldın ëytip, mundaq yazghanidi:

<sup>15</sup> «Ey Yërusalëm xelqi, emdi qorqmanglar! Mana, padishahinglar texey minip këliwatidu.»

<sup>16</sup> Uning shagirtliri u chaghda buni chüshenmigenidi, lëkin hezriti Eysa tirilish we asmangha chiqish bilen ulughlanghandin këyin, Zikiriya peyghember yazghan bu sözlerni hemde bu ish del peyghember aldın ëytqandek chiqqanliqini tonup yetti.

<sup>17</sup> Hezriti Eysaning Lazarni yerlikidin chaqirip tirildürgenlikini körgen kishiler bu möjize toghrisida bashqilargha toxtimastin xewer qildi.

<sup>18</sup> Xalayıq hezriti Eysaning yaratqan bu möjizisini anglighachqa, uni qarshi alghili chiqishti. <sup>19</sup> Perisiyler bolsa bir-birige:

– Qaranglar, bizning qilghinimiz bikar ketti! Mana emdi pütün dunya uninggha egiship ketmekte! – dëyishti.

### **Grëklarning hezriti Eysa bilen körüşhüşni telep qilishi**

<sup>20</sup> Ötüp Këtish hëytida, Yërusalëmgha ibadet qilghili kelgenler ichide Yehudiy dinigha kirgen bezi Grëklarmu bar idi. <sup>21</sup> Bular Jeliliyining Beytsayda yëzsidin bolghan Filipning yënigha këlip:

– Janabliri, biz hezriti Eysa bilen körüşmekchiduq, – dep telep qilishti.

<sup>22</sup> Filip bërip buni Enderge melum qildi. Andin, ular ikkisi hezriti Eysagha xewer qildi.

<sup>23</sup> Hezriti Eysa mundaq dëdi:

– Insan'oghlining shan-sherepke ige bolidighan waqit-sa'iti yëqinlaship qaldi. <sup>24</sup> Bilip qoyunglarki, bughday dëni topigha tashlinip qurban bolmighuche, yenila bir tal dan pëti turidu. Qurban bolsa, bix sürüp, köp hosul bëridu. <sup>25</sup> Hayatini ayighanlar uningdin mehrum bolidu. Lëkin, bu dunyada hayatini ayimighanlar uni menggü saqliyalaydu. <sup>26</sup> Kimdekim manga xizmet qilishni xalisa, manga egeshsun. Men qeyerde bolsam, mëning chakirim shu yerde bolidu. Manga xizmet qilghuchilarni ershtiki Atam hörmetleydu.

### **Hezriti Eysaning öz ölümü toghrisida ëytqanliri**

<sup>27</sup> – Hazir könglüm qattiq azabliniwatidu. Buninggha nëme dëyishim kërek? «Ata, mëni këlidighan azab-oqubetlik waqit-sa'ettin qutquz!» deymu? Yaq! Men shu waqit-sa'etni bëshimdin ötküzüş üçün keldim.

<sup>28</sup> Ata, ulughluqungni körsetkin!

Shu waqitta, ershtin bir awaz anglandi:

– Ulughluqumni körsettim we yene körsitimen.

<sup>29</sup> Shu meydandiki buni anglighan xalayiq:

– Hawa güldürlidi, – dëyishti.

Yene beziler bolsa:

– Bir perishte uninggha gep qildi, – dëyishti.

Biraq, hezriti Eysa:

<sup>30</sup> – Bu sözler mëni dep emes, silerni dep ëytilghan. <sup>31</sup> Bu dunya emdi soraqqa tartilidu. Bu dunyaning hökümdari – Sheytanmu emdi aghdurulidu. <sup>32</sup> Men yerdin kötürülginimde, pütkül insanlarni özümge jelp qilimen, – dëdi. <sup>33</sup> (U buni dëyish arqiliq özining qandaq ölidighanliqini uqturdi.)

<sup>34</sup> Xalayiq bu geplerni chüshenmey, hezriti Eysadin:

– Muqeddes yazmilarda: «Qutquzghuchi – Mesih ölmey menggü hayat turidu» dëyilgen tursa, siz qandaqsige «Insan'oghli kötürülüşhi kërek» dëyeleysiz?! Insan'oghli zadi kim bolidu? – dep soridi.

<sup>35</sup> – Nurning aranglarda chaqnaydighan waqti uzun emestur. Shunga, qarangghuluqning silerni bësiwalmasliqi üçün, nur bar waqtida dawamliq mënginglar. Qarangghuluqta mangghan kishi özining qeyerge këtiwatqanliqini bilmeydu. <sup>36</sup> Shunglashqa, nur aranglarda bar waqitta, uninggha ishininglar. Buning bilen, nurning perzentliri bolisiler, – dëdi hezriti Eysa.

### Yehudiylarning tersaliqi

Hezriti Eysa bu sözlerni qilghandin këyin, xalayıqtin ayrılıp yoshurunuwaldi. <sup>37</sup> Gerche u xalayıqning köz aldida shunche möjize körsetken bolsimu, ular uninggha ëtiqad qilmidi. <sup>38</sup> Bu ehwal del Yeshaya peyghemberning yazmisida aldin'ala körsitilgendek chiqti:

«I Perwerdigar, biz yetküzgen sözlerge kim ishendi?  
Sëning küch-qudriting kimgе körsitildi?»

<sup>39-40</sup> Xalayıq hezriti Eysagha ëtiqad qılalmidi. Buning sewebini Yeshaya peyghember aldin'ala chüshendürüp bergenidi:

«Perwerdigar ularning közlerini kor qildi, qelbini bixudlashturdi.  
Uning netijiside, ularning közliri körmes, qelbi sezmes bolup qaldi.

‘Ular gunahlırigha towa qilip, manga qaytishni xalimaydu. Xalisidi, men ularni saqaytattim’ deydu Xuda.»

<sup>41</sup> Yeshaya peyghember hezriti Eysaning ulughluqini körgenliki üçün, bu sözlerni uninggha qarita aldin'ala ëytqanidi.

<sup>42</sup> Wehalenki, nurgunlighan kishiler, hetta Yehudiy aqsaqallirimu hezriti Eysagha ëtiqad qildi. Lëkin, ular özlirining Perisiyler teripidin ibadetxana jama'etchilikidin qoghlap chiqiriwëtilmesliki üçün, ëtiqad qilghanlıqini ashkarilimidi. <sup>43</sup> Buning sewebi, ular insandin këlidighan maxtashtinmu yaxshi köretti.

<sup>44</sup> Hezriti Eysa yuqiri awaz bilen mundaq dëdi:

– Manga ëtiqad qilghanlar mangila emes, mëni ewetküchige ëtiqad qilghan bolidu. <sup>45</sup> Mëni körgenler mëni ewetküchinimu körgen bolidu.

<sup>46</sup> Men manga ëtiqad qilghanlar qarangghuluqta qalmisun dep, dunyagha nur bolup keldim. <sup>47</sup> Sözlirimni anglap, sözlirimge emel qilmighanlarni soraqqa tartmaymen, chünki men insanlarni soraqqa tartqili emes, belki ularni qutquzghili keldim. <sup>48</sup> Biraq, mëni ret qilghanlarni we sözlirimni qobul qilmighanlarni soraqqa tartquchi bar. U bolsimu ëytqan sözlirim bolup, u qiyamet küni kishilerni soraqqa tartidu. <sup>49</sup> Chünki, men özlükümdin sözliginim yoq. Nëmini sözlishim we qandaq sözlishim këreklikini mëni ewetken Atam manga buyrudi. <sup>50</sup> Uning buyruqining menggülük hayat ëlip këlidighanlıqini bilimen. Shunga, nëmini

sözlisem, Xuda'atamning manga buyrughinidek sözleymen.

## 13-bab

### Hezriti Eysaning öz shagirtlirining putini yuyup qoyushi

<sup>1</sup> Ötüp Kētish hēytining harpisi idi. Hezriti Eysa bu dunyadin ayrilip, Atisining yēnigha kētidighan waqitning yētip kelgenlikini bildi. U bu dunyadiki öz ademlirige bolghan mēhir-muhebbitini burunla körsetken bolup, uning qanchilik chongqurluqini emdi toluq körsetmekchidi.

<sup>2</sup> Hezriti Eysa shagirtliri bilen kechlik tamaqta bille boldi. Sheytan alliburun Simunning oghli Yehuda Ishqariyotning könglige hezriti Eysani Yehudiy aqsaqallirigha tutup bērish weswesisini salghanidi.

<sup>3</sup> Hezriti Eysa Atisining hemme hoquqni özige amanet qilghanliqini, Atisi Xudaning yēnidin kēlip, Xudaning yēnigha kētidighanliqini biletti.

<sup>4</sup> U dastixandin turup, tonini yēship, bir lōngge bilen bēlini baghlidi.

<sup>5</sup> Andin, bir jawurgha su quyup, shagirtlarning putlirini yuyushqa we bēlige baghlighan lōngge bilen ērtip qurutushqa bashlidi. <sup>6</sup> Nōwet Simun Pētrusqa kelgende, Pētrus:

– I Rebbim, putumni siz yusingiz qandaq bolghini?! – dēdi.

<sup>7</sup> Hezriti Eysa uninggha:

– Nēme qiliwatqinimni hazir chūshenmeysen, lēkin kēyin chūshinisen, – dēdi.

<sup>8</sup> – Men putumni hergiz sizge yughuzmaymen! – dēdi Pētrus.

– Putungni yumisam, sen men bilen birge bolalmaysen, – dēgen jawabni qayturdi hezriti Eysa.

<sup>9</sup> Simun Pētrus:

– I Rebbim, undaqa putlirimnila emes, qollirimnimu, bēshimnimu yughaysiz! – dēdi.

<sup>10</sup> Hezriti Eysa uninggha:

– Yuyunup bolghan ademning qayta yuyunushining hajiti yoq. Peqet putlirini yusila, pütün ezasi pak bolidu. Silermu gunahliringlardin pak, lēkin hemminglar emes, – dēdi.

<sup>11</sup> (Hezriti Eysa özini kimning tutup bēridighanliqini biletti. Shuning üçün, u hemmisiningla pak emeslikini dēgenidi.) <sup>12</sup> Hezriti Eysa ularning putlirini yuyup bolghandin kēyin, tonini kiyip yene dastixangha olturdi we ulargha mundaq dēdi:

– Siler nēme qilghanliqimni chūshendinglarmu? <sup>13</sup> Siler mēni «Rebbim» we «ustazim» deysiler. Rast ēytisiler, emeliyettimu shundaq. <sup>14</sup> Men Rebbinglar we ustazinglar turuqluq putliringlarni yughandikin, silermu bir-biringlarning putlirini yuyushunglar kērek. <sup>15</sup> Bu silerningmu manga oxshash bashqilargha xizmet qilishinglar ūchūn kōrsetken ūlgemdur. <sup>16</sup> Bilip qoyunglarki, qul xojayinidin ūstūn turmaydu, elchimu ōzini ewetkūchidin ūstūn turmaydu. <sup>17</sup> Bu ishlarni bilgenikensiler, silermu shundaq qilsanglar, neqeder bextliksiler!

### **Hezriti Eysaning satqunluqqa uchrishini aldin ēytishi**

<sup>18</sup> «Siler gunahliringlardin pak» dēgen sōzūm hemminglarga qaritilghan emes. Men tallighanlirimni bilimen, lēkin muqeddes yazmilarda aldin ēytilghan: «Men bilen hemdastixan bolup, nēnimni yēgen dostum mendin yūz ōrūdi!» dēgen bu sōz emelge ashurulushi kērek. <sup>19</sup> Silerge bu ish yūz bērishtin awwal ēytip qoyayki, u ishlar yūz bergende mēning «menggū bar bolghuchi» ikenlikimge ishinisiler. <sup>20</sup> Yene shuni bilip qoyunglarki, men ewetken herqandaq bir kishini qobul qilghanlar mēni qobul qilghan bolidu. Mēni qobul qilghanlar bolsa mēni ewetkūchi Xudani qobul qilghan bolidu.

<sup>21</sup> Hezriti Eysa bu sōzlerni qilghandin kēyin, qattiq azablanghan halda ochuqini ēytti:

– Bilip qoyunglarki, aranglarda bireylen manga satqunluq qilidu!

<sup>22</sup> Shagirtlar kimni dawatqanliqini chūshenmey, bir-birige qarashti.

<sup>23</sup> Hezriti Eysa intayin yaxshi kōridu dep qaralghan shagirt uning yēnida yanpashlap yatatti. <sup>24</sup> Simun Pētrus uninggha hezriti Eysadin kimni dēmekchi bolghanliqini sorap bēqishni isharet qildi.

<sup>25</sup> Shunga, u hezriti Eysagha yēqin kēlip, tōwen awazda:

– I Rebbim, sizge satqunluq qilidighan kim? – dep soridi.

<sup>26</sup> Hezriti Eysa:

– Bir chishlem nanni ashqa tōgūrūp kimgе sunsam, shu, – dep jawab berdi. Kēyin, u nanni ashqa tōgūrūp, Simunning oghli Yehuda Ishqariyotqa sundi. <sup>27</sup> Yehuda nanni ēlishighila ichige Sheytan kirdi.

– Qilidighiningni chapsan qil, – dēdi hezriti Eysa uninggha.

<sup>28</sup> Dastixanda olturghanlarning hēchqaysisi hezriti Eysaning Yehudagha bu sōzlerni nēme ūchūn qilghanliqini chūshenmidi.

<sup>29</sup> Ularning ortaq puli Yehudada bolghanliqtin, beziler hezriti Eysa uninggha: «Hēytliq nersilerni ēlip kel» yaki «kembeghellerge bir nerse



ber» dëmekchi bolsa kerek, dep oylashti.

<sup>30</sup> Yehuda nanni ëlipla tashqirigha chiqip ketti. Bu chagh këche idi.

### **Yëngi emr**

<sup>31</sup> Yehuda tashqirigha chiqip ketkendin këyin, hezriti Eysa mundaq dëdi:

– Emdi Insan'oghlining shan-sheripi körünidighan waqit-sa'et yëtip keldi. U arqiliq Xudaning shan-sheripimu ayan bolidu. <sup>32</sup> Xudaning shan-sheripi u arqiliq ayan bolghaniken, Xuda özimu Insan'oghlining shan-sheripini derhal ayan qilidu. <sup>33</sup> Balilirim, mëning emdi siler bilen bille bolidighan waqtim az qaldi. Këyin, siler mëni izdeysiler, lëkin Yehudiy aqsaqallirigha ëytqinimdek silergimu ëytimenki, men baridighan yerge siler baralmaysiler. <sup>34</sup> Hazir silerge yëngi bir emr bërimen. «Bir-biringlarga mëhir-muhebbet körsitinglar. Silerni söyginimdek, silermu bir-biringlarni söyünglar.» <sup>35</sup> Bir-biringlarga mëhir-muhebbitinglar bolsa, hemmeylen silerning mëning shagirtlirim ikenlikinglarni tonuydu.

### **Hezriti Eysaning Pëtrusning tanidighanliqini ëytishi**

<sup>36</sup> Simun Pëtrus hezriti Eysadin:

– I Rebbim, qeyerge barisiz? – dep soridi.

– Men këtidighan yerge hazirche egiship baralmaysen, lëkin këyin barisen, – dep jawab berdi hezriti Eysa.

<sup>37</sup> Pëtrus uninggha:

– I Rebbim, nëme üçün hazir sizning keyningizdin baralmaymen? Siz üçün jënim pida! – dëdi.

<sup>38</sup> Hezriti Eysa mundaq dëdi:

– Men üçün rasttinla jëning pidamu? Bilip qoyghinki, xoraz chillashtin burun, sen mendin üç qëtim tanisen!

## **14-bab**

### **Hezriti Eysa – yol, heqiqet we hayatliq**

<sup>1</sup> Hezriti Eysa shagirtlirigha yene mundaq dëdi:

– Könglünglarni bi'aram qilmanglar! Xudagha ishininglar, mangimu ishininglar. <sup>2</sup> Xuda'atamning dergahida nurghun öy-makanlar bar. Undaq

bolmisa, buni silerge ëytip yürmigen bolattim. Men herbiringlarga orun teyyarlash üçün, shu yerge këtïp barimen. <sup>3</sup> Men teyyarlıq qilghili baridighanikenmen, choqum qaytip këlïp, silerni men bilen bille ëlip këtïmen. Shundaq bolghanda, men qeyerde bolsam, silermu shu yerde bolisiler. <sup>4</sup> Siler mëning qeyerge këtïdighanlıqimni we u yerge baridighan yolni bilisiler.

<sup>5</sup> – I Rebbim, sizning qeyerge këtïdighanlıqingizni bilmeymiz. Shundaq turuqluq, u yolni qandaq bilimiz? – dëdi Tomas.

<sup>6</sup> Hezriti Eysa uninggha:

– Yol, heqiqet we hayatlıq özümdurmen. Mëningsiz hëchkim Xuda'atamning yënigha baralmaydu. <sup>7</sup> Eger mëni tonughan bolsanglar, Atamnimu tonughan bolattinglar. Hazirdin bashlap uni tonudunglar hem uni kördünglar, – dëdi.

<sup>8</sup> – I Rebbim, Atingizni körsitip qoysingizla, razi bolattuq, – dëdi Filip.

<sup>9</sup> – Filip, – dëdi hezriti Eysa, – siler bilen birge bolghiningha talay waqit boldi, mëni tëxiche tonumidingmu? Mëni körgen kishi Atam Xudani körgen bolidu. Shundaq turuqluq, sen nëmishqa yene: «Bizge Atingizni körsiting» deysen? <sup>10</sup> Men Atamda, atam mende ikenlikige ishenmemsen? Silerge ëytqan sözlirimni özlükümdin ëyqtinim yoq, belki mëning Atam ëytqan. U mende turup xizmetlirini qiliwatidu. <sup>11</sup> «Men Atamda, Atam mende» dëginimge ishininglar. Hëchbolmighanda, mëning qilghanlirimdin manga ishininglar.

<sup>12</sup> Bilip qoyunglarki, manga ishengen kishi mëning emeliyitimdek qilalaydu. Mundaq kishi buningdinmu ulugh ishlarni qilidu, chünki men Atamning yënigha qaytip këtïmen. <sup>13</sup> Mëning namim bilen nëmini tilisenglar, öz Atamning ulughluqi men arqiliq ayan bolsun üçün, tilekliringlarni ijabet qilimen. <sup>14</sup> Mëning namim bilen nëme tilisenglar, men silerge shuni bërïmen.

### **Hezriti Eysaning Muqeddes Rohni ewetishke wede bërishi**

<sup>15</sup> Hezriti Eysa shagirtlirigha yene mundaq dëdi:

– Mëni söysenglar, emrlirimge emel qilisiler. <sup>16</sup> Menmu Xuda'atamdin silerge bashqa bir yaremchi ata qilishni tileymen. U siler bilen menggü birge turidu. <sup>17</sup> U bolsimu heqiqetke bashlighuchi – Muqeddes Rohtur. Uni bu dunyaning ademliri qobul qilalmaydu, chünki uni körmeydu, tonumaydu. Biraq, siler uni tonuysiler, chünki u da'im siler bilen bille turidu hem silerde yashimaqchi.

<sup>18</sup> Men silerdin ayrilghanda, silerni yëtim qaldurmaymen. Silerning yëninglarga yene qaytip këlimen. <sup>19</sup> Az waqittin këyin, bu dunyaning ademliri mëni körmeydu, lëkin siler körisiler. Men hayat bolghanliqim üçün, silermu hayat bolisiler. <sup>20</sup> Shu waqit kelgende bilisilerki, men Atamda bolimen, siler mende bolisiler, menmu hem silerde bolimen. <sup>21</sup> Kim emrlirimni qobul qilip, uninggha emel qilsa, mëni söyidighan kishi shu bolidu. Mëni söyidighan kishini Atammu söyidu, menmu uni söyimen we özümni uninggha ayan qilimen.

<sup>22</sup> Yehuda isimlik bashqa bir shagirt (Yehuda Ishqariyot emes) hezriti Eysadin:

– I Rebbim, nëme üçün özingizni bu dunyaning ademlirige ayan qilmay, bizgila ayan qilisiz? – dep soridi.

<sup>23</sup> Hezriti Eysa uninggha mundaq jawab qayturdi:

– Mëni söyidighan kishi dëginimni qilidu, Atammu uni söyidu. Atam bilen ikkimiz mundaq kishining yënigha bërïp, uning bilen bille makan qurimiz. <sup>24</sup> Mëni söymeydighan kishi dëginimni qilmaydu. Siler anglawatqan sözler mëning emes, belki mëni ewetken Atamningkidur.

<sup>25</sup> Men siler bilen bille boluwatqan chëghimda, silerge bularni dëdim.

<sup>26</sup> Lëkin, Atam mëning namim bilen ewetidighan yadremchi, yeni özining Muqeddes Rohi silerge hemmini ögitidu hem mëning ëytqan hemme sözlirimni ësinglarga salidu.

<sup>27</sup> Silerge amanliq qaldurimen, öz amanliqimni silerge teqdim qilimen. Mëning silerge teqdim qilghinim bu dunyaning ademlirining silerge berginige oxshimaydu. Könglünglarni bi'aram qilmanglar, qorqmanglar.

<sup>28</sup> Siler mëning: «Men silerdin ayrilip këtimen, këyin silerning yëninglarga qaytip këlimen» dëgen sözümni anglidinglar. Mëni söysenglar, Atamning yënigha këtidighanliqim üçün xushal bolattinglar. Chünki, Atam mendin ulughdur. <sup>29</sup> Silerni bu ishlar yüz bergende manga ishensun dep, bularni silerdin ayrilishtin burun ëyttim.

<sup>30</sup> Siler bilen sözlshidighan waqit köp qalmidi. Chünki bu dunyaning hökümdari – Sheytan këlsh aldida turidu. Uning mëni bësip chüshküdek qudriti esla yoqtur. <sup>31</sup> Lëkin, bu dunyaning ademliri mëning Atamni söyidighanliqimni bilsun dep, Atam manga emr qilghan ishni emelge ashurimen. Turunglar, bu jaydin këtayli.

## 15-bab

### Hezriti Eysa – üzüm tēlidur

<sup>1</sup> Hezriti Eysa shagirtlirigha mundaq dēdi:

– Heqiqiy «üzüm tēli» özümdurmen, Atam Xuda bolsa baghwendur.

<sup>2</sup> Baghwen mendiki mēwe bermeydighan herbir shaxni kēsip tashlaydu.

Mēwe bergenlirini bolsa tēximu köp mēwe bersun dep, putap turidu.

<sup>3</sup> Siler putalghan shaxlarga oxshash bolup, men silerge yetküzgen sözler arqiliq alliburun pak boldunglar. <sup>4</sup> Siler mende bolunglar. Menmu silerde bolimen. Shax talda bolmay turup özlükidin mēwe bērelmeydighinidek, silermu mende bolmisanglar, mēwe bērelmeysiler.

<sup>5</sup> «Üzüm tēli» özümdurmen. Siler bolsanglar shaxlirisiler. Kim mende bolsa, menmu uningda bolimen. Shundaq bolghanda, u köp mēwe bēridu. Chünki, Xuda yaqturidighan herqandaq ishni mensiz qilalmaysiler. <sup>6</sup> Mende bolmighan kishi kēreksiz shaxlarga oxshash tashliwētilip, qurup kētidu. Bundaq shaxlar yighip otqa tashlinidu.

<sup>7</sup> Siler mende bolsanglar we sözlirim silerde saqlansa, nēmini telep qilsanglar, shuninggha ērishisiler. <sup>8</sup> Siler köp mēwe bērishinglar arqiliq mēning shagirtlirim ikenlikinglarni ispatlaysiler. Bu, Atamgha shan-sherep ēlip kēlidu. <sup>9</sup> Atam mēni söyginidek, menmu silerni söydüm, mēning mēhir-muhebbitimde bolunglar. <sup>10</sup> Eger emrlirimge emel qilsanglar, xuddi men Atamning emrlirige emel qilghan we hemishe uning mēhir-muhebbitide bolghinimdek, silermu hemishe mēning mēhir-muhebbitimde bolisiler.

<sup>11</sup> Bularni silerge xushalliqimdin behrimen bolsun we xushalliqi tolup tashsun, dep ēyttim. <sup>12</sup> Mēning emrim shuki, men silerge mēhir-muhebbet körsetkendek, silermu bir-biringlarga mēhir-muhebbet körsitinglar. <sup>13</sup> Öz dostliri üçün jēnini pida qilishtin chongqur mēhir-muhebbet yoqtur. <sup>14</sup> Silerge buyrughan emrlirimni ada qilsanglar, mēning dostlirim bolisiler. <sup>15</sup> Emdi silerni «chakar» dēmeymen. Chünki, chakar xojayinining nēme qilidighanliqini bilmeydu. Uning ornigha silerni «dost» deymen, chünki Atamdin anglighanlirimning hemmisini silerge yetküzdüm. <sup>16</sup> Siler mēni tallighininglar yoq, eksiche men silerni tallidim. Men silerni mēwe bersun hemde mēwiliringlar menggü saqlansun, dep teyinlidim. Mushundaq mēwe bergininglarda, mēning namim bilen Atamdin nēme tilisenglar, Atam shuni bēridu. <sup>17</sup> Silerge

shuni emr qilimenki, bir-biringlarga mēhir-muhebbet kōrsitinglar.

### **Ademlarning hezriti Eysagha bolghan neprit**

<sup>18</sup> – Bu dunyaning ademliri silerdin nepretlense, silerdin awwal mendin nepretlengenlikini bilinglar. <sup>19</sup> Silermu bu dunyaning ademliridin bolghan bolsanglar, bu dunyaning ademliri silerni ōzining dep, sōygen bolatti. Biraq, men silerni bu panij dunyadin ayrip tallighanliqim ūchūn, emdi bu dunyagha mensup emessiler. Shuning ūchūn, bu dunyaning ademliri silerdin nepretlinidu. <sup>20</sup> Men silerge ēytqan sōzni ēsinglarda tutunglar: «Qul xojayinidin ūstūn turmaydu.» Manga ziyankeshlik qilghanlar silergimu ziyankeshlik qilidu. Mēning sōzūmge emel qilghanlar silerningigimu emel qilidu.

<sup>21</sup> Mēning namim sewebidin ular silerge ziyankeshlik qilidu, chūnki ular mēni ewetkūchini tonumaydu. <sup>22</sup> Eger men kēlip ulargha telim bermigen bolsam, ularning gunahliri gunah dep qaralmaytti. Lēkin, hazir ular ōz qilmishlirining yaman ikenlikini bilmiduq, dēyelmeydu.

<sup>23</sup> Ularning mendin nepretlengenliki Atamdinmu nepretlengenliki bolidu. <sup>24</sup> Men ularning arisida bashqa hēchkim qilip baqmighan ishlarni qilmighan bolsam, ularning gunahliri gunah dep qaralmaytti. Emeliyette, ular mēning qilghan ishlirimni kōrgen, shundaqtimu yene mendin we Atamdin nepretlendi. <sup>25</sup> Lēkin buning bilen, muqeddes yazmilarda yēzilghan: «Hēchqandaq sewebsizla mendin nepretlendi» dēgen sōz emelge ashuruldi.

<sup>26</sup> Men silerge Atamning yēnidin yaremchi, yeni heqiqetke bashlighuchi – Muqeddes Rohni ewetimen. U Atamning yēnidin kēlip, manga guwahliq bēridu. <sup>27</sup> Silermu manga guwahliq bērisiler, chūnki siler bashtin tartip men bilen bille boldunglar.

## **16-bab**

### **Ėtiqadinglar tewrenmisun!**

<sup>1</sup> – Bularni silerge ētiqadini tashlap qoymisun, dep ēyttim. <sup>2</sup> Siler ibadetxana jama'etchilikinglardin qoghlap chiqiriwētilisiler hemde shundaq bir waqit-sa'etler kēliduki, silerni ōltūridighanlar ōzlrini Xudagha xizmet qiliwatimen, dep hēsablaydu. <sup>3</sup> Ular bularni ya Atamni, ya mēni tonumighanliqi ūchūn qilidu. <sup>4</sup> Shuning ūchūn ēytimenki, ular

silerga ziyankeshlik qilghanda, mëning agahlandurghanliqimni ësinglarga keltüringlar.

### **Xudaning Muqeddes Rohining wezipisi**

– Men deslepte bularni silerge ëytmidim, chünki siler bilen bille idim.  
<sup>5</sup> Lëkin, emdi mëni ewetküchining yënigha qaytip këtimen. Shundaq bolsimu, aranglardin hëchkim mendin: «Nege këtisiz?» dep sorimaywatidu. <sup>6</sup> Buning ornigha, silerge bularni ëytqanliqim üçün, qelbinglar hesret bilen toldi. <sup>7</sup> Bilip qoyunglarki, mëning këtishim silerge paydiliq. Ketmisem, silerge yaremchi kelmeydu. Emma ketsem, uni silerge ewetimen. <sup>8</sup> U kelgende, bu dunyadiki kishilerni özlirining gunahkar ikenlikige, mëning heqqaniyliqimgha we axirqi zamandiki so'al-soraqning bolidighanliqigha qayil qilidu. <sup>9</sup> Ular gunahkar ikenlikige qayil bolidu. Chünki, ular manga ëtiqad qilmidi. <sup>10</sup> Ular mëning heqqaniyliqimgha qayil bolidu. Chünki, men heqqaniymen hem shunga Atamning yënigha qaytishqa layiqturmen. Shundaq qilip, siler mëni körelmeysiler. <sup>11</sup> Ular axirqi zamandiki so'al-soraqning choqum bolidighanliqigha qayil bolidu. Chünki, Xuda bu dunyaning hökümdari bolghan Sheytanni soraqqa tartti.

<sup>12</sup> Silerge ëytidighan yene köp sözlirim bar idi. Biraq, siler uninggha berdashliq bërelmeysiler. <sup>13</sup> Lëkin, heqiqetke bashlighuchi – Muqeddes Roh kelgende, silerge barliq heqiqetni ögitidu. U özlükidin sözlimeydu; eksiche, Atam ikkimizning sözlirini anglighandin këyin sözleydu we kelgüside bolidighan ishlarni silerge yetküzidu. <sup>14</sup> U mende bar bolghanni silerge yetküzüp, mëning ulughluqumni ayan qilidu. <sup>15</sup> Atamda bar bolghanning hemmisi hem mëningdur. Shuning üçün, Muqeddes Roh mende bar bolghanni silerge yetküzidu, dep ëyttim.

### **Ghem-qayghuliringlar xushalliqqa aylinidu**

<sup>16</sup> – Az waqittin këyin, mëni körmeysiler. Yene bir'az waqit ötkendin këyin, mëni qayta körisiler.

<sup>17</sup> Shagirtlarning beziliri bir-birige:

– Bu qandaq gep? U bizge: «Az waqittin këyin, mëni körmeysiler. Yene bir'az waqit ötkendin këyin, mëni qayta körisiler» deydu. U yene: «Chünki, men Atamning yënigha këtimen» deydu. <sup>18</sup> «Az waqittin këyin» dëgen sözining menisi zadi nëmidu! Uning nëmilerni

dewatqanlirini bilelmiduq, – dëyishti.

<sup>19</sup> Hezriti Eysa ularning sorimaqchi bolghan so'alini bilip, mundaq dëdi:

– Mëning «az waqittin këyin, mëni körmeysiler. Yene bir'az waqit ötkendin këyin, mëni körisiler» dëginimning menisini bir-biringlardin sorawatamsiler? <sup>20</sup> Bilip qoyunglarki, siler yigha-zar qilip qayghurisiler, lëkin bu dunyaning ademliri xushal bolushup këtidu. Siler bolsanglar, qayghurisiler, lëkin qayghuliringlar xushalliqqa aylinidu. <sup>21</sup> Ayal tughutta azablinidu, chünki uning azab-oqubetlik waqit-sa'iti yëtip kelgen. Lëkin, bowiqi tughulup bolghandin këyin, bir perzentning dunyagha kelgenlikining xushalliqi bilen, tartqan azabini untup qalidu. <sup>22</sup> Shuninggha oxshash, silermu hazir azabliniwatisiler, lëkin men siler bilen qayta körüşimen. Shu chaghda, qelbinglar xushalliqqa chömidu. Xushalliqinglarni hëchkim silerdin tartiwalalmaydu. <sup>23</sup> Bilip qoyunglarki, shu waqit kelgende, mendin hëch nerse sorishinglarning hajiti yoq. Chünki, mëning namim bilen Atamning özidin nëmini tilisenglar, u shuni bëridu. <sup>24</sup> Hazirghiche mëning namim bilen hëchnëme tilimidinglar. Emdi tilenglar, ërishisiler. Buning bilen, xushalliqinglar tolup tashsun.

### **Bu dunya üstidin ghelibe qilish**

<sup>25</sup> – Silerge bularni temsiller bilen bildürdum. Biraq, shundaq bir waqit këliduki, u chaghda temsiller bilen sözlimeymen, Atam toghruluq ochuq ëytimen. <sup>26</sup> Shu künler kelgende, tilekliringlarni mëning namim bilen tileysiler. Men siler üçhün Atamdin telep qilimen, dëmekchi emesmen. <sup>27</sup> Buning sewebi, Atam özimu silerni söyidu. Chünki, siler mëni söyisiler we mëni Atamning ewetkenlikige ishendinglar.

<sup>28</sup> Men Atamning yënidin bu dunyagha keldim. Emdi bu dunyadin Atamning yënigha këtimen.

<sup>29</sup> Shagirtliri:

– Emdi temsil keltürmey, ochuq ëyttingiz! <sup>30</sup> Biz sizning hemmini bilidighanliqingizni emdi chüshenduq. Chünki, biz so'al sorimisagmu, siz könglimizdikini bilidikensiz. Buningdin sizning Xudaning yënidin kelgenlikingizge ishenduq, – dëyishti.

<sup>31</sup> Hezriti Eysa ulargha:

– Hazir ishendinglar, shundaqmu? <sup>32</sup> Mana, shundaq waqit këley dep qaldi, shundaqla këlip qaldiki, hemminglar mëni yalghuz tashlap öz

yollaringlarga kētisiler. Biraq, men yalghuz qalmaymen, chūnki Atam men bilen billidur. <sup>33</sup> Bularni silerge men arqiliq amanliq tapsun, dep ēyttim. Bu dunyaning adamliri silerni azab-oqubetke salidu. Emma, gheyretlik bolunglar! Chūnki, men bu dunya ūstidin ghelibe qildim!

## 17-bab

### Hezriti Eysaning shagirtlirigha du'a qilishi

<sup>1</sup> Hezriti Eysa bu sōzlerni qilghandin kēyin, kōzlrini ershke tikip mundaq du'a qildi:

– I Ata, mēning waqit-sa'itim yētip keldi. Sen Oghlungning ulughluqini ayan qilghin. Buning bilen Oghlungmu ulughluqungni ayan qilsun.

<sup>2</sup> Chūnki, sen uninggha pūtkūl insaniyettin ūstūn hoquq ata qilding. Buning bilen, u sen uninggha bergen adamlarning hemmisige menggūlūk hayat ata qilsun. <sup>3</sup> Menggūlūk hayat bolsa heqiqiy birdinbir Xuda – sēni we sen ewetken Eysa Mesihni tonushtur. <sup>4</sup> Men sen manga buyrughan hemme ishlarni orundash bilen sēning ulughluqungni yer yūzide ayan qildim. <sup>5</sup> I Ata, sēning yēninggha qaytqinimda, dunya apiride bolushtin burun biz behrimen bolghan ulughluqtin mēni qayta behrimen qilghaysen.

<sup>6</sup> Sen bu dunyadin manga tallap bergenlerge sēni ayan qildim. Ular sēningki idi. Ularni manga berding, ular sēning sōzūngge emel qildi.

<sup>7</sup> Ular sen manga bergen hemme nersilerning sēningdin kelgenlikini emdi bildi. <sup>8</sup> Chūnki, sen manga qilghan sōzlerni ulargha yetkūzdūm, ularmu qobul qildi. Sendin kelgenlikimni heq dep bilip yetti hemde mēni ewetkenlikinggimu ishendi. <sup>9</sup> Bulargha du'a qilimen. Bu dunyaning adamlirige emes, belki sen manga bergen adamlerge du'a qilimen. Chūnki ular sēningkidur. <sup>10</sup> Mēningki sēningkidur. Sēningki bolsa mēningkidur. Mēning ulughluqum ular arqiliq ayan boldi.

<sup>11</sup> Men emdi ayrilish aldida turimen. Ularni bu dunyada qaldurup, sēning yēninggha kētiwatimen. I muqeddes Ata, ularning sanga bolghan sadiqliqini saqlighin. Biz ikkimiz bir bolghandek, ularmu bir bolsun.

<sup>12</sup> Men ular bilen bille bolghan waqtimda, ularning sanga bolghan sadiqliqini saqlidim hem qoghdidim. Ularning ichide halaket yoligha mangghan kishidin bashqa birimu yoqalmidi. Muqeddes yazmildariki manga satqunluq qilidighan kishi toghruluq ēytilghanlarning emelge



ashurulushi üçün, mushundaq boldi. <sup>13</sup> Mana emdi sening yeningha ketimen. Ularning qelbide mening xushalliqim tolup tashsun dep, bu sözlerni dunyadiki waqtimda sözlidim, <sup>14</sup> sözliringni yetküzdüm. Bu dunyaning ademliri ulardin nepretlendi, chünki men bu dunyagha mensup bolmighinimdek, ularmu bu dunyagha mensup emestur. <sup>15</sup> Ularni bu dunyadin ayriwet dep emes, belki Sheytandin saqla, dep tileymen. <sup>16</sup> Men bu dunyagha mensup bolmighinimdek, ularmu bu dunyagha mensup emestur. <sup>17</sup> Ularni heqiqiting arqiliq özüngge atighuzghaysen, chünki sening sözliring heqtur. <sup>18</sup> Sen meni dunyagha ewetkinidek, menmu ularni dunyagha ewettim. <sup>19</sup> Ular mu özlirini heqiqiy atisun dep, özümni sanga ataymen.

<sup>20</sup> Men ular üçünla emes, yene ularning yetküzidighan sözlirini anglap, manga etiqaq qilidighanlar üçünmu du'a qilimen. <sup>21</sup> Ularning hemmisi bir bolsun. I Ata, sen mende, men sende bolghandek, ularmu bizde bolsun. Shu arqiliq, bu dunyaning ademliri meni sening ewetkenlikingge ishensun, dep du'a qilimen. <sup>22</sup> Biz ikkimiz bir bolghandek, ularmu bir bolsun dep, sen manga bergen ulughluqni ulargha ata qildim. <sup>23</sup> Men ularda, sen mende; bu ularning ittipaqliqining mukemmellishishi üçündür. Bu dunyaning ademliri shu arqiliq meni ewetkenlikingni hem meni söygingidek manga etiqaq qilghanlarnimu söyidighanliqingni bilsun.

<sup>24</sup> I Ata, sen manga bergen kishilarning hemmisining men bilen bir yerde bolushini hem ularning ulughluqumni körüşini arzu qilimen. Bu, dunya apiride bolushtin burun, meni söygenliking üçün manga bergen ulughluqtur. <sup>25</sup> I adil Ata, bu dunyaning ademliri seni tonumaydu, emma men seni tonuymen. Shagirtlirimmu meni sening ewetkenlikingni bilidu. <sup>26</sup> Men seni ulargha ayan qildim, yene dawamlıq ayan qilimen. Buning bilen, manga bolghan mehır-muhebbiting ularda bolsun, hem menmu ularda bolay.

## 18-bab

### Hezriti Eysaning tutqun qilinishi

<sup>1</sup> Hezriti Eysa bu du'ani qilghandin keyin, shagirtliri bilen bille tashqirigha chiqip, Yerusalemning sirtidiki Kidron wadisining u qetigha ötti. U yerde bir baghche bar idi. Hezriti Eysa bilen shagirtliri u baghchige kirdi. <sup>2</sup> Uninggha satqunluq qilidighan Yehudamu u yerni

biletti, chünki hezriti Eysa shagirtliri bilen pat-pat u yerde jem bolatti.

<sup>3</sup> Shundaq qilip, Yehuda bir qisim Rim leshkerliri bilen aliy rohaniylar we Perisiyler ewetken ibadetxana qarawullirini boshlap bu yerge keldi. Ularning qollirida panus, mesh'el we qorallar bar idi. <sup>4</sup> Hezriti Eysa bëshigha kèlidighanlarning hemmisini bilip, ularning aldigha chiqip:

– Kimni izdeysiler? – dep soridi.

<sup>5</sup> – Nasirelik Eysani, – dep jawab bərishti ular.

Hezriti Eysa ulargha:

– Mana men shu, – dèdi.

Uninggha satqunluq qilghan Yehudamu ularning qatarida turatti.

<sup>6</sup> Hezriti Eysa: «Mana men shu» dèyishigila, ular arqilirigha yènip yerge yiqilishti. <sup>7</sup> Hezriti Eysa ulardin yene bir qètim:

– Kimni izdeysiler? – dep soridi.

– Nasirelik Eysani, – dèyishti ular.

<sup>8</sup> – Silerge èytinghu, mana men shu. Eger mènila izdigen bolsanglar, bularni tutmanglar, – dèdi hezriti Eysa.

<sup>9</sup> Buning bilen, özining: «Ata, sen manga bergenlerdin hëchqaysisini yoqatmidim» dègen sözi emeliyette ispatlandi.

<sup>10</sup> Simun Pètrus yènidiki qilichni qoligha èlip, bash rohaniyning Malkus isimlik chakirigha urdi. Qilich chakarning ong quliqigha tégip, uni shilip chüshürüwetti. <sup>11</sup> Hezriti Eysa Pètrusqa:

– Qilichni ghilipinggha sal! Mèni Atam emr qilghan bu azab qedihini ichmeydu demsen? – dèdi.

### **Hezriti Eysaning Hannanning aldigha èlip bərilishi**

<sup>12</sup> Shuning bilen, leshker topi bilen qomandani hem Yehudiylar ewetken ibadetxana qarawulliri hezriti Eysani tutup baghlashti. <sup>13</sup> Andin, uni aldi bilen shu yili bash rohaniy bolup turghan Qayapaning qèynatisi Hannanning aldigha èlip bərishti. <sup>14</sup> Burun Yehudiy aqsaqallirigha: «Pütün xelqning halak bolushidin saqlinish üçün, birla ademning ölüşü ewzel» dègen kishi del shu Qayapa idi.

### **Pètrusning hezriti Eysadin tənishi**

<sup>15</sup> Simun Pètrus bilen yene bir shagirt hezriti Eysaning keynidin egiship mangghanidi. U shagirt bash rohaniyning tonushi bolghanliqi üçün, hezriti Eysa bilen bash rohaniyning hoylisigha kirelidi. <sup>16</sup> Simun Pètrus bolsa tashqirida, derwazining yènida qaldi. Shunga, bash rohaniyning

tonushi bolghan shagirt tashqirigha chiqip, derwaziwen qiz bilen sözlishop, Pëtrusni ichkirige bashlap kirdi. <sup>17</sup> Derwaziwen qiz Pëtrustin:

– Sizmu Eysaning shagirtliridin emesmu? – dep soridi.

– Yaq, men emes, – dëdi Pëtrus.

<sup>18</sup> Hawa soghuq bolghanliqi üçün, bash rohaniyning chakarliri we ibadetxana qarawulliri yaghach kömürdin yëqilghan gülxanning chöriside issinip turushatti. Pëtrusmu ularning yënida turup otqa qaqlandi.

### **Bash rohaniyning hezriti Eysani soraq qilishi**

<sup>19</sup> Bash rohaniy hezriti Eysadin shagirtlirini we uning telim bërishi bilen munasiwetlik so'allarni soridi. <sup>20</sup> Hezriti Eysa uninggha mundaq jawab berdi:

– Men sözlirimni hemme ademlerge ashkara sözlidim, Yehudiylar yighilidighan yerlik ibadetxanilarda we merkiziy ibadetxanida da'im telim berdim. Hëchqandaq mexpiy söz qilmidim. <sup>21</sup> Bularni nëmishqa mendin soraysiz? Sözlirimni anglighanlardin sorang, ular nëme dëgenlikimni bilidu.

<sup>22</sup> Hezriti Eysa bu sözlerni qilghanda, yënida turghan ibadetxana qarawulliridin biri uni bir kachat urup:

– Bash rohaniygha mushundaq jawab qayturamsen? – dëdi.

<sup>23</sup> – Eger xata gep qilghan bolsam, buni köpchilikning aldida körset. Emma, ëytqanlirim toghra tursa, mëni nëme üçün urisen? – dëdi hezriti Eysa uninggha.

<sup>24</sup> Buning bilen, Hannan uni baghlaqliq pëti bash rohaniy Qayapagha yollidi.

### **Pëtrusning hezriti Eysadin qayta-qayta tënishi**

<sup>25</sup> Simun Pëtrus otning aldida issinip turuwatqanda, bashqilar:

– Senmu Eysaning shagirtliridin emesmu? – dëyishti.

– Yaq, men emes, – dep tandi Pëtrus.

<sup>26</sup> U yerde bash rohaniyning chakarliridin biri, yeni Pëtrus quliqini chëpip tashlighan ademning tughqinimu bar idi. U Pëtrusqa:

– Baghchide sëni Eysa bilen bille kördümghu! – dëdi.

<sup>27</sup> Pëtrus yene tandi. Del shu chaghda, xoraz chillidi.

### **Hezriti Eysaning waliy Pilatus aldida soraq qilinishi**

<sup>28</sup> Tang yorughanda, hezriti Eysa Qayapaning yénidin Rimliq waliy Pilatusning ordisigha ëlip këlindi. Uni ëlip kelgen Yehudiy aqsaqalliri bolsa özimizning ëtiqadini bulghiwalmayli dep, ordigha kirmey, sirtta saqlap turatti. Bolmisa Ötüp Këtish hëytining dastixinigha jem bolalmaytti.

<sup>29</sup> Shunga, waliy Pilatus tashqirigha chiqip, ularning aldigha këlip:  
– Bu ademning üstidin nëme ish toghruluq erz qilisiler? – dep soridi.

<sup>30</sup> Ular:

– Bu adem yaman ish qilmighan bolsa, uni sizge tapshurmighan bolattuq, – dep jawab bërishiti.

<sup>31</sup> – Uni özünglar ëlip këtüp, öz qanununglar boyiche soranglar, – dëdi waliy Pilatus ulargha.

Ular:

– Bizning ölüm jazasi bërish hoquqimiz yoq tursa, – dëyishti.

<sup>32</sup> Hezriti Eysaning öзинing qandaq ölidighanliqi toghrisidiki aldin ëytqinining emelge ashurulushi üçün, bu ishlar yüz berdi.

<sup>33</sup> Waliy Pilatus yene ordisigha kirip, hezriti Eysani chaqirtip, uningdin:

– Sen Yehudiylarning padishahimu? – dep soridi.

<sup>34</sup> Hezriti Eysa uninggha:

– Bu so'alni özingiz qoyuwatamsiz yaki bashqilar men toghruluq sizge shundaq ëytqanmu? – dëdi.

<sup>35</sup> – Men ya Yehudiy bolmisam mundaq so'allarni soraydighan! Sëni manga tapshurghanlar öz xelqing we aliy rohaniylarghu! Nëme jinayet ötküzgeniding? – dëdi waliy Pilatus.

<sup>36</sup> – Mëning padishahliqim bu dunyagha mensup emes. Eger mensup bolsidi, shagirtlirim mëning Yehudiylargha tapshurulmasliqim üçün jeng qilghan bolatti. Halbuki, mëning padishahliqim bu dunyadiki padishahliqqa oxshimaydu, – dëdi hezriti Eysa.

<sup>37</sup> – Dëmek sen bir padishah, shundaqmu? – dëdi waliy Pilatus.

– Ëytqiningizdek, men padishah, men heqiqetke guwahliq bërish üçün dunyagha keldim, heqiqette turidighan kishiler mëning sözlirimni anglaydu, – dëdi hezriti Eysa.

<sup>38</sup> Waliy Pilatus uningdin:

– «Heqiqet» dëgen nëme? – dep soridi.

Waliy Pilatus bundaq dep sorighandin këyin, yene tashqirigha chiqip Yehudiylargha:

– Men uningdin hëchqandaq jinayet tapalmidim. <sup>39</sup> Lëkin, silerning her yili Ötüp Këtitish hëytida Yehudiy mebuslardin birni qoyup bërishni telep qilish aditinglar bar. Shunga, eger xalisanglar, bu «Yehudiylarning padishahi»ni qoyup bërey? – dëdi.

<sup>40</sup> Ular yene:

– Bu ademni emes, Barabbasni qoyup bëring! – dep chuqan sëlishti. (Barabbas bir qaraqchi idi.)

## 19-bab

### Hezriti Eysaning ölümge höküm qilinishi

<sup>1</sup> Buning bilen, waliy Pilatus hezriti Eysani qamchilatti. <sup>2</sup> Leshkerler tiken shaxlirini örüp, bir taj yasap, hezriti Eysaning bëshigha kiydürüshti. Andin, uninggha shahane sösün renglik ton kiydürüshti. <sup>3</sup> Ular yene uning aldigha këlishop:

– Yashisun Yehudiylarning «padishahi»! – dep mesxire qiliship, uni kachatlashti.

<sup>4</sup> Waliy Pilatus yene ordisidin chiqip, xalayıqqa:

– Diqqet! Uningdin hëchqandaq jinayet tapalmighanliqimni bilishinglar üçün, uni silerning aldinglarga ëlip chiqimen, – dëdi.

<sup>5</sup> Buning bilen, hezriti Eysa bëshidiki tikenlik taj we uchisidiki sösün renglik ton bilen tashqirigha ëlip chiqildi. Waliy Pilatus ulargha:

– Mana, u adem! – dëdi.

<sup>6</sup> Aliy rohaniylar we ibadetxana qarawulliri hezriti Eysani körüp:

– Uni krëstke mixliting, krëstke mixliting! – dep warqirashti.

– Uni özünglar mixlanglar! Men uningdin hëchqandaq jinayet tapalmidim! – dëdi Pilatus.

<sup>7</sup> Yehudiylar mundaq dëyishti:

– Bizde shundaq bir qanun bar. Shu qanungha اساسen, u özini Xudaning Oghli dep atighanliqi üçün, öltürülüşke tégishlik.

<sup>8</sup> Waliy Pilatus bu sözni anglap tëximu qorqup, <sup>9</sup> yene ordisigha kirip, hezriti Eysadin:

– Sen zadi qeyerdin kelgen? – dep soridi.

Hezriti Eysa jawab bermidi.

<sup>10</sup> – Sen manga gep qilmamsen? Sëni qoyup bërishke hoququm bolghinidek, krëstke mixlashqimu hoququm barliqini bilmamsen? – dëdi waliy Pilatus.

<sup>11</sup> – Sizge ershtin bërilmigen bolsa, manga nisbeten hëchqandaq hoquqingiz bolmighan bolatti. Shuning üçün, mëni sizge tapshurup bergen ademning gunahi tëximu ëghirdur, – dëdi hezriti Eysa.

<sup>12</sup> Shuning bilen, Pilatus hezriti Eysani qoyuwetmekchi boldi, lëkin Yehudiylar:

– Bu ademni qoyuwetsingiz, Rim impëtorining dosti bolmighan bolisiz! Kim özini padishah dëse, u kishi impëtorgha qarshi chiqqan bolidu! – dep chuqan sëlisht.

<sup>13</sup> Waliy Pilatus bu sözlerni anglap, hezriti Eysani tashqirigha chiqardi we «tash yatquzulghan hoyla» (Aramiy tilida «Ghabbata») dëgen yerdiki höküm chiqirish ornida olturdi.

<sup>14</sup> U küni Ötüp Këtitsh hëytining harpisi bolup, sa'et on ikkige az qalghanidi. Waliy Pilatus Yehudiylargha:

– Mana bu silerning padishahinglar! – dëdi.

<sup>15</sup> – Yoqiting, yoqiting, uni krëstke mixliting! – dep warqirashti Yehudiylar.

– Mëni padishahinglarni krëstke mixlatsun demsiler? – dëdi waliy Pilatus.

Aliy rohaniylar:

– Rim Impëtoridin bashqa padishahimiz yoq! – dep towlashti.

<sup>16</sup> Buning bilen, hezriti Eysa waliy Pilatusning buyruqi bilen krëstke mixlinishqa tapshuruldi.

### **Hezriti Eysaning krëstke mixlinishi**

<sup>17</sup> Leshkerler hezriti Eysani ëlip mangdi. U öz krëstini dümbisige artip, «Bash Söngök» (Aramiy tilida «Golgota») dëgen yerge bard. <sup>18</sup> Ular uni shu yerde krëstke mixlap, krëstni tiklidi. Hezriti Eysaning ikki teripide yene ikki jinayetchi bar bolup, ularmu uning bilen teng mixlandi. Hezriti Eysaning krësti ikki jinayetchining otturisigha tiklengenidi.

<sup>19</sup> Waliy Pilatus taxtigha «Nasirelik Eysa – Yehudiylarning padishahi» dep yëzip, krëstke asturup qoydi. <sup>20</sup> Taxtidiki sözler Ibraniyche, Latinche we Grëkche üç xil yëziqta yëzilghanliqi hemde hezriti Eysa mixlangan yer sheherge yëqin bolghanliqi üçün, nurghun Yehudiylar taxtidiki sözlerni oqughanidi. <sup>21</sup> Shunga, Yehudiylarning aliy rohaniyliri waliy

Pilatusqa:

– «Yehudiylarning padishahi» dep yzmang. Özini «men Yehudiylarning padishahi dëgen» dep yëzing, – dëyishti.

<sup>22</sup> Biraq, waliy Pilatus ulargha:

– Yazidighinimni yazdim! – dëdi.

<sup>23</sup> Leshkerler hezriti Eysani krëstke mixlighandin këyin, uning kiyimlirini ëlip, tötke bölüp, herbiri bir ülüshtin ëlishti. Tonining ichidiki uzun köngleknimu ëlishti. Bu könglek tikilmigen bolup, üstidin astigha bir yürüş toqulghanidi. <sup>24</sup> Shuning bilen, leshkerler bir-birige:

– Buni yirtmay, chek tartishayli, kimge chiqsa shu alsun, – dëyishti.

Buning bilen, muqeddes yazmilardiki munu sözler emelge ashuruldi.

«Tonumni bölüshti ular,  
könglikim üçün tartishti chekler.»

Derweqe, leshkerler shundaq qilishti.

<sup>25</sup> Hezriti Eysaning krëstining yënida anisi, anisining singlisi, Klopaning ayali Meryem we Mejdellik Meryemler turatti. <sup>26</sup> Hezriti Eysa anisi bilen özi yaxshi köridighan shagirtining birge turghanliqini körüp, anisigha:

– Ana, bu sizning oghlingiz bolsun, – dëdi.

<sup>27</sup> Këyin, shagirtigha:

– Bu sëning anang bolsun, – dëdi.

Shu waqittin ëtibaren, hezriti Eysaning u shagirti Meryemni özining öyide turghuzdi.

### **Hezriti Eysaning ölümü**

<sup>28</sup> Hezriti Eysa hemme ishlirining tamamlanghanliqini bildi. Andin:

– Ussidim! – dëdi.

Buning bilen muqeddes yazmilarda yëzilghan sözler emelge ashuruldi.

<sup>29</sup> U yerde erzan üzüm sharabi bilen toldurulghan bir küp bar idi. Ular üzüm sharabigha chilangan bir parche bulutni lëpekgül gholigha baghlap, hezriti Eysaning aghzigha uzatti. <sup>30</sup> Hezriti Eysa üzüm sharabini tëtighandin këyin:

– Tamam boldi! – dëdi-de, bëshini töwen chüshürüp, jan berdi.

### **Hezriti Eysaning biqinigha neyze sanjilishi**

<sup>31</sup> U küni Ötöp Kētish häytining harpisi idi. Bu häyt dem ëlish künige toghra kelgenidi. Yehudiylar krëstke mixlanganlarning jesitini dem ëlish künide krëstte qaldurushni toghra tapmaytti. Shunga, Yehudiy aqsaqalliri jesetlerni krësttin ëliwëtish meqsitide, waliy Pilatustin mixlanganlarning tüzrek ölüshi üçün ularning putlirini chëqiwëtishni telep qildi.

<sup>32</sup> Shuning bilen, leshkerler bërip hezriti Eysa bilen bille krëstke mixlangan hëliqi ikki ademning putlirini chëqiwetti. <sup>33</sup> Lëkin, hezriti Eysagha kelgende, uning alliqachan ölgenlikini kördi, shuning bilen uning putini chaqmidi. <sup>34</sup> Biraq, leshkerlerdin biri uning biqinigha neyzisini sanjiwidi, shu'an qan we su ëqip chiqti.

<sup>35</sup> Silerni ishensun dep, buni körgüchi guwahliq berdi. Uning guwahliqi heqtur. Körgüchi özining ëytqanlirining heq ikenlikini bilidu. <sup>36-37</sup> Bu ishlarining hemmisi muqeddes yazmilarda: «Uning bir tal söngikimu sunmaydu» we «ular özliri neyze sanjighan ademge qariship qalidu» dep aldin ëytilghanlarni emelge ashurdi.

### **Hezriti Eysaning depne qilinishi**

<sup>38</sup> Bu ishlar yüz bergendin këyin, Aramatiyalıq Yüsüp hezriti Eysani depne qilish üçün, waliy Pilatustin uning jesitini ëlip këtishni telep qildi. (Yüsüp hezriti Eysaning egeshküchisi idi. Lëkin, Yehudiy aqsaqalliridin qorqqinidin buni mexpiy tutatti.) Waliy Pilatus ruxset bergendin këyin, Yüsüp bërip hezriti Eysaning jesitini krësttin chüshürüp ëlip ketti. <sup>39</sup> Burun bir këchisi hezriti Eysaning yënigha kelgen Nikodimmu jesetke chachidighan sebre arilash murmekki dëgen dora-dermandin ottuz nechche kilo ëlip, Yüsüp bilen bille keldi.

<sup>40</sup> Ikkiylen hezriti Eysaning jesitini Yehudiylarning depne qilish aditi boyiche dora-dermanlarni chëchip, kendir rext bilen orap këpenlidi.

<sup>41</sup> Hezriti Eysa krëstke mixlangan yerde bir bagh bolup, baghning ichide tëxi hëchkim qoyulmighan yëngi bir öngkür yerlik bar idi. <sup>42</sup> Bu kün häytning harpisi hem bu yerlik yëqin jayda bolghanliqi sewebidin, ular hezriti Eysani shu yerge depne qildi.



## 20-bab

### Hezriti Eysaning tirilishi

<sup>1</sup> Yekshenbe küni tang tēxi yorumighanda, Mejdellik Meryem hezriti Eysaning yerlikige bardı we öngkürning aghzidiki tashning ëliwëtilgenlikini kördi. <sup>2</sup> U yügürgen pëti Simun Pëtrus we hezriti Eysa yaxshi köridighan hëliqi shagirtning yënigha këlip, ulargha:

– Rebbimizni yerlikidin ëliwëtiptu, qeyerge qoyghanlıqini bilmiduq! – dëdi.

<sup>3</sup> Pëtrus bilen hëliqi shagirt tashqirigha chiqip, yerlikke qarap yol aldi.

<sup>4</sup> Ikkiylen bille yügürüşüp mangdi, lëkin hëliqi shagirt Pëtrustin tēz yügürüp, yerlikke birinchi bolup yëtip bardı. <sup>5</sup> U ëngiship ichige qarap, kendir kēpenning u yerde yëyiliq turghanlıqini kördi, lëkin ichkirige kirmidi. <sup>6</sup> Keynidin Simun Pëtrus yëtip këlip yerlikke kirdi we u yerde yëyiliq turghan kēpenni kördi. <sup>7</sup> Hezriti Eysaning bëshigha chigilgen yaghliqimu kördi. Yaghliq kēpen bilen bir yerde emes, belki ayrim yerde yögeklik turatti.

<sup>8</sup> Andin, yerlikke awwal kelgen shagirtmu yerlikning ichige kirip, ehwalni körüp, hezriti Eysaning tirilgenlikige ishendi. <sup>9</sup> Shundaq bolsimu, ular hezriti Eysaning ölüp qayta tirilishi kerekliki heqqide muqeddes yazmilarda yëzilghan sözlerni tēxiche chüşhenmigenidi.

<sup>10</sup> Shuningdin këyin, ikkiylen özliri turuwatqan jaygha qaytishti.

### Hezriti Eysaning Mejdellik Meryemge körünüşhi

<sup>11</sup> Meryem bolsa yerlikning sirtida turup yighlawatatti. U yighlap turup yerlikning ichige ëngiship qariwidi, <sup>12</sup> aq kiyim kiygen ikki perishtini kördi. Ularning biri hezriti Eysaning jesiti qoyulghan yerning bash teripide, yene biri ayagh teripide olturatti.

<sup>13</sup> Ular Meryemdin:

– Xanim, nēmishqa yighlaysiz? – dep soridi.

– Rebbimni ëlip kētiptu, uni nege qoyghanlıqini bilelmeywatimen, – dëdi Meryem.

<sup>14</sup> U shu gepni qilipla keynige qariwidi, birining u yerde turghinini kördi. U del hezriti Eysa idi. Lëkin, u hezriti Eysa ikenlikini bilelmidi.

<sup>15</sup> – Xanim, nēmishqa yighlaysiz, kimni izdeysiz? – dep soridi hezriti Eysa.

Meryem uni baghwen dep oylap:

– Teqsir, eger uni siz yotkiwetken bolsingiz, qeyerge qoyghanliqingizni eytip bergeysiz. Men uni elip kelsem, – dedi.

<sup>16</sup> – Meryem! – dedi hezriti Eysa uningha.

Meryem burulupla, Ibraniy tilida:

– Rabboni! – dedi. (Bu söz «ustaz» dengen menide.)

<sup>17</sup> – Manga esilmang! Chunki, men texi atamning yenigha qaytip chiqmidim. Berip qerindashlirimgha eyting: «Silerningmu Atanglar bolghan Atamning, yeni Xudayinglar bolghan Xudayimning yenigha qaytip chiqimen!» – dedi hezriti Eysa.

<sup>18</sup> Shuning bilen, Mejdellik Meryem shagirtlarning yenigha berip, ulargha:

– Rebbimizni kordum! – dedi. Andin, hezriti Eysaning ozige eytqanlirini ulargha sozlep berdi.

### **Hezriti Eysaning shagirtlirigha korunushi**

<sup>19</sup> Shu yekshenbe kuni kechte, shagirtlar jem bolghan yeride Yehudiylardin qorqqanliqidin oyning ishiklirini taqiwetkenidi. Shu peyitte, hezriti Eysa ularning arisida peyda bolup, ore turghan halda ulargha:

– Aman bolunglar! – dedi <sup>20</sup> we arqidinla qolliri we biqinini ulargha korsetti. Shagirtlar Rebbini korginidin qin-qinigha patmay xushal bolushup ketti. <sup>21</sup> Hezriti Eysa ulargha yene:

– Aman bolunglar! Atam meni ewetkinidek, menmu silerni ewetimen, – dedi.

<sup>22</sup> Bu sozlerni qilip bolghandin keyin, ulargha bir puwlep:

– Xudaning Muqeddes Rohigha muyesser bolunglar. <sup>23</sup> Kimning gunahlirini kechursenglar, uning gunahliri kechurum qilinidu! Kimning gunahlirini kechurum qilmisanglar, uning gunahliri kechurum qilinmaydu!<sup>⑦</sup> – dedi.

### **Hezriti Eysaning Tomasqa korunushi**

<sup>24</sup> On ikki shagirttin biri, yeni «Qoshkezek» dep atilidighan Tomas

---

<sup>⑦</sup> Bu, elchilarning kishilarning gunahini kechurum qilish hoquqi bar, dengenlik emes. Peqet Xudala gunahni kechurum qilalaydu. Bu yerde elchilerge hezriti Eysagha etiqad qilganlarning gunahining kechurum qilinghanliqini jakarlash imtiyazi berilgenliki sherhlengen.

Yuhanna bayan qilgan xush xewer

hezriti Eysa kelgende ularning yënida emes idi. <sup>25</sup> Këyin, ular uninggha:

– Biz Rebbimizni kördüq! – dëyishti. Lëkin Tomas:

– Uning qollarida mixning izini körmigüche, mixlarning izigha öz barmiqimni we biqinigha öz qolumni tegküzüp baqmighuche, hergiz ishenmeymen, – dëdi.

<sup>26</sup> Bir heptidin këyin, shagirtlar yene shu öyde jem bolghan bolup, Tomasmu ular bilen bille idi. Ishikler taqaqliq bolsimu, hezriti Eysa kirip ularning arisida turup:

– Aman bolunglar! – dëdi. <sup>27</sup> Andin, Tomasqa:

– Barmiqingni bu yerge tegküzüp, qollirimgha qara. Qolungni uzitip, biqinimgha tegküzüp baq. Guman qilmay, manga ishen! – dëdi.

<sup>28</sup> – Sen mëning Rebbim hem Xudayimsen! – dëdi Tomas uninggha jawaben.

<sup>29</sup> Hezriti Eysa uninggha:

– Mëni körgenliking üçün ishendingmu? Körmey turup ishengenler neqeder bextlik-he! – dëdi.

### **Bu kitabtin meqset**

<sup>30</sup> Hezriti Eysa shagirtlirining aldida, bu kitabta yëzilmighan bashqa nurghun möjizilernimu körsetti. <sup>31</sup> Bu xatiriler silerni hezriti Eysaning Qutquzghuchi – Mesih, shundaqla Xudaning Oghli ikenlikige ishensun hem bu arqiliq uninggha baghlinip hayatliqqa ërishsun, dep yëzildi.

## **21-bab**

### **Hezriti Eysaning yette shagirtigha körünüshi**

<sup>1</sup> Bu ishlardin këyin, hezriti Eysa Tibëriye kölining boyida shagirtlirigha yene bir qëtim köründi. Bu qëtimqi körünüşhning jeryani mundaq boldi: <sup>2</sup> Simun Pëtrus, «Qoshkëzek» dep atilidighan Tomas, Jeliliyidiki Kanaliq Natanyel, Zebediyning oghulliri we bashqa ikki shagirt bille idi. <sup>3</sup> Simun Pëtrus:

– Men bëliq tutqili barimen, – dëdi.

Köpchilik:

– Bizmu sen bilen bille barimiz, – dëyishti.

Ular tashqirigha chiqip, këmige olturdi, lëkin këchiche hëch nerse tutalmidi. <sup>4</sup> Tang atqanda, hezriti Eysa su boyida turatti, biraq shagirtlar

Yuhanna bayan qilgan xush xewer

uning hezriti Eysa ikenlikini bilmidi. <sup>5</sup> Hezriti Eysa:

– Balilar, silerde bëliq yoqmu? – dep soridi.

– Yoq, – dep jawab berdi ular.

<sup>6</sup> – Torni këmining ong teripige tashlanglar, andin tutalaysiler, – dëdi hezriti Eysa.

Ular torni shu yaqqa tashlap, shundaq köp bëliq tuttki, hetta torni tartip chiqirilmay qaldi. <sup>7</sup> Hezriti Eysaning yaxshi körgegen shagirti Pëtrusqa:

– Bu Rebbimizghu! – dëdi.

Simun Pëtrus uning hezriti Eysa ikenlikini anglap, sëlîwetken chapinini kiyip, sugha sekridi. <sup>8</sup> Qalghanlar qirghaqtin anche yiraq emes, texminen yüz mëtirche yiraqliqta bolup, bëliq bilen tolghan torni këme bilen tartip qirghaqqa keldi. <sup>9</sup> Ular qirghaqqa chiqqanda, yaghach kömürdin yëqilghan, üstide bëliq bar gëlxanni we nanni kördi. <sup>10</sup> Hezriti Eysa:

– Emdi tutqan bëliqinglardin ekëlinglar, – dëdi.

<sup>11</sup> Simun Pëtrus këmige chiqip, torni qirghaqqa tartip chiqardi. Tor chong bëliqlar bilen tolghan bolup, jemi bir yüz ellik üç bëliq bar idi. Bëliq shunche köp bolsimu, tor yirtilmighanidi. <sup>12</sup> Hezriti Eysa:

– Këlinglar, tamaq yenglar, – dëdi. Shagirtlarning ichide birersimu uningdin:

– Siz kim bolisiz? – dep sorashqa pëtinalmidi. Chünki, ular uning özlirining Rebbi ikenlikini bildi. <sup>13</sup> Hezriti Eysa nan bilen bëliqni ekëlip ulargha berdi. <sup>14</sup> Mana bu hezriti Eysaning ölgendin këyin tirilip, shagirtlirigha üçinchi qëtimqi körünüşhi idi.

### **Hezriti Eysaning Pëtrus bilen sözlishishi**

<sup>15</sup> Tamaqtin këyin, hezriti Eysa Simun Pëtrustin:

– Yuhanna oghli Simun, sen mëni bulardinmu chongqur söyemsen? – dep soridi.

– Shundaq Rebbim, mëning sizni söyidighanliqimni siz bilisiz! – dëdi Pëtrus.

Hezriti Eysa uninggha:

– Undaqa, qozilirimni otlat! – dëdi.

<sup>16</sup> Ikkinchi qëtim yine uningdin:

– Yuhanna oghli Simun, mëni söyemsen? – dep soridi.

Pëtrus yine:

– Shundaq, Rebbim, mëning sizni söyidighanliqimni bilisiz, – dëdi.

Hezriti Eysa uninggha:

– Undaқта, qoylirimni baq, – dēdi.

<sup>17</sup> Üchinchi qētim yene:

– Yuhanna oghli Simun, mēni sōyemsen? – dep soridi.

Pētrus hezriti Eysaning bu so'alni üch qētim sorighanliqigha köngli bir qisma bolup:

– Rebbim, siz hemmini bilisiz, sizni sōyidighanliqimnimu bilisiz, – dēdi.

Hezriti Eysa uninggha:

– Undaқта, qoylirimni otlat. <sup>18</sup> Bilip qoyghinki, yash waqtingda öz belbēghingni özüng baghlap, xalighan yēringge kētetting, lēkin yashanghanda, qolliringni uzitip bērisen. Bashqılar sēni baghlap, sen xalimaydighan yerge ēlip kētidu, – dēdi.

<sup>19</sup> Hezriti Eysa bu sözni Pētrusning qandaq ölüş arqiliq Xudagha shan-sherep keltüridighanliqini bildürüş üchün ēytti. Andin, uninggha yene:

– Manga egishiwer, – dēdi.

<sup>20</sup> Pētrus keynige burulup, hezriti Eysaning yaxshi köridighan shagirtining egiship kēliwatqanliqini kördi. (Bu, hezriti Eysaning axirqi kechlik tamiqida uninggha yēqin olturup: «I Rebbim, sizni tutup bermekchi bolghan kimdu?» dep sorighan shagirt idi.) <sup>21</sup> Pētrus uni körüp, hezriti Eysadin:

– I Rebbim, bu adem kelgüside qandaq bolar? – dep soridi.

<sup>22</sup> – Eger men qayta kelgüche uning hayat bolushini xalisam, buning sen bilen nēme munasiwiti bar?! Manga egishiwer, – dēdi hezriti Eysa uninggha.

<sup>23</sup> Buning bilen, qērindashlar arisida hēliqi shagirtning ölmeydighanliqigha da'ir gep tarqaldi. Lēkin, hezriti Eysa Pētrusqa: «U ölmeydu» dēmigenidi. Peqet: «Eger men qayta kelgüche uning hayat bolushini xalisam, buning sen bilen nēme munasiwiti bar?» dēgenidi.

### Xatime

<sup>24</sup> Bu ishlargha guwahliq bergüchi hemde bu ishlarni xatiriligüchi ene shu shagirttur. Bizmu bilimizki, uning guwahliqi heqtur.

<sup>25</sup> Hezriti Eysa bulardin bashqa nurgun ishlarnimu qilghanidi. Eger ularning hemmisi ayrim-ayrim yēzilghan bolsa, mēningche kitablار pütün dunyagha sighmaytti!



# Hezriti Eysa elchilirining pa'aliyetliri

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Bu, Luqa bayan qilghan xush xewerning dawami bolup, uningda elchilerning Muqeddes Rohning küch-qudriti we yëtekchilikide xush xewer tarqatqanliqi we ëtiqadchilar jama'etchilikining qurulghanliqi asastliq qilip xatirilenen.*

*Bu kitabta Eysa Mesih ershke kötürülgendin këyin elchilerning xush xewer tarqitish yolidiki xizmetliri, xush xewerning Yehudiye we Samariye ölkiliride we yene bir qedem ilgiriligen halda taki Rimghiche bolghan Ottura dengiz rayonigha tarqilishi bayan qilinghan. Bu kitabtin shuni köriüwalalaymizki, xush xewer künsayin keng tarqalghan, shundaqla Eysa Mesihke bolghan ëtiqad deslepte Yehudiylar arisida barliqqa kelgen bolup, këyin köpligen Yehudiylarning inkar qilishi hemde nurghunlighan Yehudiy emeslerning qobul qilishi bilen bara-bara dunyawı ëtiqadqa aylanghan.*

### Tëzis:

1. Deslepki ëtiqadchilar jama'etchiliki (1-babtin 5-babqiche)
2. Jama'etchilikning këngiyishi we ziyankeshliklerge uchrishi (6-babtin 8-babqiche)
3. Pawlusning ëtiqadchi bolushi we xush xewer tarqitishi (9-bab 1-ayettin 31-ayetkiche)
4. Pëtrusning xush xewer tarqitish yolidiki ishliri (9-bab 32-ayettin 12-bab 25-ayetkiche)
5. Pawlusning birinchi qëtimliq xizmet sepiri (13-, 14-bablar)
6. Elchiler bilen yëtekchilerning Yërusalëmdiki yighini (15-bab 1-ayettin 35-ayetkiche)
7. Pawlusning ikkinchi qëtimliq xizmet sepiri (15-bab 36-ayettin 18-bab 22-ayetkiche)
8. Pawlusning üçinchi qëtimliq xizmet sepiri (18-bab 23-ayettin 21-bab 14-ayetkiche)
9. Pawlusning Yërusalëmgħa bërishi we qolgha ëlinishi (21-bab 15-ayettin 26-babqiche)
10. Pawlusning Rimgha sepiri (27-, 28-bablar)



# **Hezriti Eysa**

## **elchilirining pa'aliyetliri**

### **Muqeddime**

<sup>1</sup> Hörmətlik Të'ofilos,

Deslepki xëtimde, hezriti Eysa özining wezipisini bashlighandin tartip taki asmangha kötürülgüche qilghan hemme ishlerini we bergen barliq telimlirini bayan qilghanidim. <sup>2</sup> U asmangha kötürülüshtin ilgiri, Xudaning Muqeddes Rohining küch-qudriti bilen özi tallighan elchilirige yolyoruqlarni bergenidi. <sup>3</sup> U ölüp, tirilgendin këyinki qiriq kün ichide ulargha köp qëtim körünüp, özining tirildürülgenlikining sheksiz ikenlikini nurghun pakitlar bilen ispatlighanidi we Xudaning padishahliqigha da'ir sözlerni qilghanidi.

<sup>4</sup> Bir qëtim hezriti Eysa elchiler bilen ghizaliniwatqanda, ulargha yolyorup bërip mundaq dëdi:

– Yërusalëm shehiridin ayrilmay, men silerge ëytqinimdek, Xuda'atam silerge bërishni wede qilghan Muqeddes Rohni kütünglar. <sup>5</sup> Chünki, Yehya peyghember kishilerni suda chömlüdürdi, siler bolsanglar birnechche kün ichide Xudaning Muqeddes Rohigha chömlüdürlüsiler.

### **Hezriti Eysaning asmangha kötürülüshi**

<sup>6</sup> Elchiler hezriti Eysa bilen jem bolghan waqıtta, uningdin:

– I Rebbimiz, shu waqıtta Isra'iliye padishahliqini eslige



keltürmekchimusiz? – dep soridi.

<sup>7</sup> Hezriti Eysa ulargha mundaq dëdi:

– Xuda'atam u waqit-sa'etni öz hoquqigha asasen belgiligen. Silerning buni bilishinglar tēgishlik emes. <sup>8</sup> Biraq shuni bilishinglar kērekki, Muqeddes Roh wujudunglarga chūshkende, siler küch-qudretke tolup, Yērusalēm, pütün Yehudiye we Samariye ölkiliri, hetta dunyaning bulung-puchqaqlirighiche manga guwahchi bolisiler.

<sup>9</sup> Hezriti Eysa bu sözlerni qilip bolup, ularning köz aldidila asmangha kōtürüldi. Bir parche bulutning oriwēlishi bilen, u köpchilikning neziridin ghayib boldi.

<sup>10</sup> U asmangha kōtürülgende, elchiler közlirini kökke tikip qariship qaldi, tosattin ularning yēnida aq kiyim kiygen, adem qiyapitidiki ikki perishte peyda bolup:

<sup>11</sup> – Ey Jeliliyilikler, nēmishqa bu yerde asmangha qarap turisiler?! Hezriti Eysa ershke chiqip ketti. Biraq, u qandaq kōtürülgen bolsa, kelgüsida yene shundaq qaytip kēlidu, – dëdi.

### **Yehudaning ornigha tallanghan kishi**

<sup>12</sup> Shuningdin kēyin, elchiler Yērusalēmdin bir chaqirimche yiraqliqtiki Zeytun tēghi dēgen jaydin Yērusalēmgha qaytip keldi. <sup>13</sup> Ular sheherge kirip, özliri turuwatqan öyning üstünki qewitidiki hujrigha chiqti. Ularning arisida Pētrus, Yuhanna, Yaqup, Ender, Filip, Tomas, Bartolomay, Metta, Halpayning oghli Yaqup, wetenperwer Simun we bashqa bir Yaqupning oghli Yehudalar bar idi. <sup>14</sup> Ular bashqa ētiqadchilar bilen da'im bir yerge jem bolup, bir niyette du'a-tilawet qilishatti. Ularning ichide hezriti Eysaning anisi Meryem, hezriti Eysagha egeshken ayallar we uning inilirimu bar idi.

<sup>15</sup> Shu künlarning biride, ētiqadchilardin bir yüz yigirmige yēqin kishi jem bolushti. Ularning ichidin Pētrus öre turup mundaq dëdi:

<sup>16</sup> – Buraderler! Hezriti Eysani tutup bergen Yehuda heqqide Muqeddes Rohning burun padishah Dawut arqiliq aldin ēytqan muqeddes yazmilardiki sözliri emelge ēshishi kērek idi. <sup>17</sup> Yehudamu bizdek bir elchi bolup, biz bilen bille Xudaning xizmitide bolghanidi.

<sup>18</sup> (Yehuda qilghan eskiliki bedilige ige bolghan pulgha bir parche yer sētiwēlip, shu yerde bashchilap yiqilip, üçhey-qērini chuwulup öldi.

<sup>19</sup> Bu ishtin xewer tapqan pütün Yērusalēm ahalisi u yerni öz tili bilen «Heqeldema» dep atashti. Buning menisi «qan tōkülgen yer» dēmektur.)

<sup>20</sup> Pëtrus sözini dawamlashturup mundaq dëdi:

– Zeburda padishah Dawutning Yehudagha qaritilghan munu sözliri bar:

«Uning öyi chölge aylansun,  
uningda hëchkim olturmisen!»

we

«Uning wezipisini bashqa bir kishi üstige alsun!»

<sup>21-22</sup> Shuning üçün, Rebbimiz Eysaning tirilgenlikige biz bilen teng guwahliq bërishi üçün, Yehudaning ornigha bir kishini tallishimiz kërek. Bu kishi hezriti Eysa Yehya peyghemberdin chömüldürüşni qobul qilghan kündin bashlap taki asmangha kötürülgen küngiche biz bilen bashtin-axir bille bolghan kishilerdin bolsun, – dëdi.

<sup>23</sup> Shuning bilen, köpchilik Yüsüp (leqimi Barsaba, Grëkche ismi Yustus) bilen Matiya dëgen ikki kishini aldigha chiqirip, mundaq du'a qilishti:

<sup>24-25</sup> – I Rebbimiz, hemme ademning könglidiki yoshurun oyi sanga ayan. Yehuda özining wezipisini tashlap öldi we öziğe tægishlik yerge ketti. Emdi u tashliwetken elchilik wezipisige ige bolghuchigha bu ikkiylendin qaysisini tallighanliqingni körsetkin.

<sup>26</sup> Du'adin këyin, ular bu ikki kishige chek tashliwidi, chek Matiyagha chiqti. Shuning bilen, Matiya on bir elchining qatarigha on ikkinchi bolup qoshuldi.

## 2-bab

### **Muqeddes Rohning ëtiqadchilargha chüshüshi**

<sup>1</sup> Ötüp Këtish hëytidin këyinki ellikinchi küni kelgen Orma hëytida, ëtiqadchilarning hemmisi Yërusalëmda bir yerge jem bolghanidi.

<sup>2</sup> Asmandin tuyuqsiz goya qattiq shamal chiqqandek bir awaz anglinip, ular olturghan öyni qaplidi. <sup>3</sup> Ëtiqadchilarning hemmisi özlirining üstige xuddi ot yalqunidek bir nersining ayrim-ayrim chüshkenlikini kördi.

<sup>4</sup> Ularning hemmisi Xudaning Muqeddes Rohigha chömüp, u ata qilghan alahide qabiliyet bilen özlirige namelum bolghan tillarda Xudagha medhiye oqushqa bashlidi.

<sup>5</sup> U chaghda, Yërusalëmda dunyadiki herqaysi döletlerdin kelgen nurgun ixlasmen Yehudiylarmu bar idi. <sup>6</sup> Ular bu awazni anglap, ëtiqadchilar bar yerge jem bolushti hemde özlirining tillirida sözlshiwatqan ëtiqadchilarni körüp dang qëtip qëlishti. <sup>7</sup> Ular heyran bolup:

– Qaranglar, sözlshiwatqanlar Jeliliyilikler emesmu? <sup>8</sup> Ular qandaqlarche bizning tillirimizda sözlisheleydu? <sup>9</sup> Arimizda Partiya, Mëdiya, Ëlam, Mësopotamiye, Yehudiye, Kapadokiya, Pontus, Asiya, <sup>10-11</sup> Frigiye, Pamfiliye, Misir, Liwiyning Kirinige yëqin jayliridin kelgenler, Krit we Erebandin kelgenlermu bar! Yene Rim shehiridin kelgen Yehudiylar we Yehudiy dinigha kirgen bashqa milletlermu bar. Emma, hemmimiz ularning Xudaning qilghan ulugh ishlerini bizning tillirimizda maxtighanlirini anglawatimiz! – dëyishti.

<sup>12</sup> Ular têngirqap qalghanliqidin heyranliq bilen bir-birige:

– Bu zadi qandaq ishtu? – dëyishti.

<sup>13</sup> Beziler:

– Bular obdanla mes bolup qaptu! – dep mesxire qilishti.

### **Pëtrusning chüshendürüshi**

<sup>14</sup> Buni anglighan Pëtrus bashqa on bir elchi bilen bille ornidin turup, yuqiri awaz bilen köpchilikke:

– Ey Yërusalëm ahaliliri we bashqa Yehudiy qërindashlar! Silerge ehwalni chüshendürüp ötey. Sözlirimge qulaq sëlinglar. <sup>15</sup> Siler bizni mes bolup qaptu, dewatamsiler? Undaq emes, tëxi emdi etigen sa'et toqquz boldi. <sup>16</sup> Halbuki, Xuda burun bu ish heqqide Yo'ël peyghember arqiliq aldın ëytip mundaq dëgen:

<sup>17</sup> «Xuda shuni wede qildiki:

‘men axir zamanda<sup>®</sup> hemme insanlarni Muqeddes Rohimgha chömdürimen.

Oghul-qizliringlar mëning wehiylirimni yetküzidu. Sözlirim yigitlerge ghayibane alametler, yashanghanlarga chüshler arqiliq yetküzüldu.

<sup>18</sup> U künlerde, barliq er-ayal xizmetkarlirim Rohimgha

---

<sup>®</sup> Axir zaman – mezkur ayette bu uqum Eysa Mesihning birinchi qëtim bu dunyagha këlshidin tartip, ikkinchi qëtim këlshigiche bolghan waqitni körsitidu.

## Hezriti Eysa elchilirining pa'aliyetliri

chömlüdürlüp, mendin kelgen wehiylerni sözleydu.

<sup>19-20</sup> Soraq qilidighan ulugh kün kēlishtin burun, kökte karamet körsitimen, yer yüzidimu möjizilerni yaritimen.

Yerde qan, ot we qapqara is-tütekler körünidu, kökte quyash nuri qarangghuluqqa chöküp, aymu qan renggige kiridu.

<sup>21</sup> Perwerdigardin nijatliq tileydighanlarning hemmisi qutquzulidu. »

<sup>22</sup> Ey Isra'il qerindashlar, sözlirimge qulaq sēlinglar. Xuda Nasirelik Eysa arqiliq aranglarda körsetken möjize we karametliri bilen hezriti Eysani özining ewetkenlikini ispatlighan. Bu ish hemminglarcha melum.

<sup>23</sup> Hezriti Eysa Xudaning aldin'ala bilishi we pilani boyiche silerge tapshuruldi. Siler uni Xudayimizgha ishenmigen rezil ademlerge tutup bērip, krēstke mixlitip öltürgüzdünglar. <sup>24</sup> Lēkin, u ölgendin kēyin, Xuda uni ölümning ilkidin qutquzup, qayta tirildürdi. Chünki, ölüm uni chirmiwalalmidi. <sup>25</sup> Padishah Dawut Zeburda u heqqide mundaq aldin ēytqan:

«Men Perwerdigarning da'im yēnimda turghanliqini bildim.  
Men hergiz tewrenmeymen. Chünki, u mēning ong yēnimda turup,  
manga yardem bēridu.

<sup>26</sup> Shunga, men uninggha xushalliq bilen medhiye oquymen.  
Ölsemmu, tēnim ümid ichide turidu.

<sup>27</sup> Chünki, sen mēni ölükler diyarida tashlap qoymaysen.  
Sēning sadiq xizmetkaringning tēningmu chirishige yol  
qoymaysen.

<sup>28</sup> Heqiqiy hayatliqqa yētekleydighan yolni manga körsetting.  
Emdi sen mēni huzurungda xushalliqqa chömdürisen.»

<sup>29</sup> Qerindashlar, silerge ēniq ēytalaymenki, bu sözler choqum padishah Dawutning özige qaritilmaydu. Chünki, ejdadimiz Dawut alemdin ötüp, yerge kömüldi. Uning qebrisi bügüngiche bu yerde saqlanmaqta. <sup>30</sup> U bolsa peyghember bolup, Xudaning uning textige öz ewladidin bireylenni warisliq qildurushqa qesem bilen wede bergenlikini biletti.

<sup>31</sup> Padishah Dawut Xudaning aldin ēytqanlirining choqum emelge ashurulidighanliqini bilip, Qutquzghuchi – Mesihning ölgendin kēyin tirildürüldighanliqini, yeni ölükler diyarida tashlap qoyulmaydighanliqini we tēning chirimeydighanliqini ēytqan. <sup>32</sup> Bu

## Hezriti Eysa elchilirining pa'aliyetliri

söz Xuda ölumdin tirildürgen hezriti Eysagha qaritilghan bolup, biz bu ishning guwahchiliri. <sup>33</sup> Xuda uni tirildürüp ershke ëlip chiqip ketkendin këyin, uni chong shan-sherepke ige qilip, özining ong yënida olturghuzdi. Hezriti Eysa Xuda'ata wede qilghan Muqeddes Rohni uningdin aldi we hazir körüwatqan, anglawatqanliringlardek, bu Rohni bizlerge chüshürdi.

<sup>34-35</sup> Padishah Dawut hergiz ershke chiqmighan. Uning yazghan munu sözlirimu Qutquzghuchi – Mesihke qaritilghan:

«Perwerdigar xojayiningha ëyttiki:  
‘men sëning düşmenliringni  
ayighing astida dessetküche,  
mëning ong yënimda olturghin!’»

<sup>36</sup> Shuning üçün, ey Isra'il qërindashlar, shuni qet'iy bilishinglar kërekki, Xuda siler krëstke mixlap öltürgen hezriti Eysani hem Rebbimiz, hem bizni gunahlirimizdin azad qilidighan Qutquzghuchi – Mesih qilip teyinlidi! – dëdi.

<sup>37</sup> Pëtrusning bu sözliri anglighuchilargha yürekke sanjilghan xenjerdek küchlük tegdi. Ular qayil bolghinidin Pëtrus we bashqa elchilerdin:

– Qërindashlar, undaqta qutquzulush üçün qandaq qilishimiz kërek? – dep sorashti.

<sup>38</sup> Pëtrus ulargha mundaq jawab berdi:

– Gunahliringlarning kechürüm qilinishi üçün, yaman yolliringlardin yënip, towa qilinglar hemde Eysa Mesihke ëtiqad qilghanliqinglarni körsitish üçün chömüldürüşni qobul qilinglar. Shundaq qilsanglar, Xuda silerge Muqeddes Rohni ata qilidu. <sup>39</sup> Bu wedige siler we silerning ewladliringlar hemde dunyaning bulung-puchqaqlirida yashawatqanlarmu ërisheleydu. Chünki, Rebbimiz Xuda özi chaqirghan kishilerning hemmisige özining Rohini ata qilidu.

<sup>40</sup> Pëtrus yene nurghun sözler bilen ularni agahlandurdi we ulargha:

– Siler özünglarni Xudaning bu zamanning chirip ketken kishilirige këlidighan jazasidin qutuldurunglar! – dep agahlandurdi. <sup>41</sup> Nurghun kishiler uning sözlirige ishinip, chömüldürüşni qobul qildi. Shu küni, üç mingche kishi ëtiqadchilar jama'etchilikige qoshuldi. <sup>42</sup> Ular bashqa ëtiqadchilar bilen da'im jem bolushup elchilerning telimini anglap,

hezriti Eysani xatirilesh üçün nanni bölüşhüp yëyishetti we du'a qilishatti.

### **Ëtiqadchilar arisidiki inaqliq**

<sup>43</sup> Elchiler nurghun möjize we karametlerni körsetti. Xalayıqni qorqunch basti. <sup>44</sup> Pütün ëtiqadchilar dawamliq bille inaq yashap, sëning-mëning dëyishmey, barigha dost bolushti. <sup>45</sup> Mal-mülüklerini sëtıp, pulini herkimning ëhtiyajigha qarap teqsim qilishti. <sup>46</sup> Her küni, merkiziyy ibadetxana hoylisigha kirip, ibadet qilishatti. Öyliridimu xushal-xuramliq we aq köngüllük bilen bir-birini mëhman qiliship, hezriti Eysani xatirilesh üçün nanni bölüşhüp yëyishetti. <sup>47</sup> Ular Xudagha medhiye oqushup, pütün sheherdikilerning hörmitige sazawer boldi. Xuda her küni yëngi ëtiqadchilarni ularning arisigha qoshatti.

## **3-bab**

### **Pëtrus bilen Yuhannaning tokur ademni saqaytishi**

<sup>1</sup> Bir küni chüshtin këyin sa'et üçlerde, Yehudiylar aditi boyiche merkiziyy ibadetxanida du'a qilidighan waqitta, Pëtrus bilen Yuhannamu ibadetxanigha bardi. <sup>2</sup> Ular merkiziyy ibadetxanigha yëqinlashqanda, bir tughma tokur ademmu bu yerge ekëliniwatqanidi. Her küni, kishiler uni ibadetxanigha kirgenlerdin sediqe tilep jan baqsun dep, merkiziyy ibadetxanining «Güzel derwaza» dep atilidighan ishiki aldigha ekëlip qoyatti. <sup>3</sup> Tokur adem Pëtrus bilen Yuhannaning merkiziyy ibadetxanigha kirip këtiwatqinini körüp, ulardin sediqe tilidi. <sup>4</sup> Ular tokur ademge diqqet bilen qarighandin këyin, Pëtrus:

– Bizge qara! – dëdi.

<sup>5</sup> Tilemchi ulardin bir nerse kütüp, közlrini tikip qarap turatti. <sup>6</sup> Biraq, Pëtrus uningha:

– Mende altun yaki kümüş yoq. Lëkin, qolumda barini sanga bërey. Nasirelik Eysa Mesihning nami bilen buyruymenki, ornungdin turup mang! – dëdi-de, <sup>7</sup> uni ong qolidin tartip, yölep turghuzdi. U ademning put we oshuq bëghishlirigha shu'an küch kirip, <sup>8</sup> ornidin chachrap turup mëngishqa bashlidi. U mëngip we sekrep, Xudagha medhiye oqughan halda ular bilen bille merkiziyy ibadetxana hoylisigha kirdi. <sup>9</sup> Uning mëngip Xudagha medhiye oqughanliqini körgen jama'et <sup>10</sup> uning

merkiziy ibadetxanining «Güzel derwaza»si aldida tilemchilik qilip olturidighan hëliqi kishi ikenlikini tonup, dang qëtip qëlishti.

### **Pëtrusning merkiziy ibadetxanidiki sözliri**

<sup>11</sup> Hemme adem hëliqi puti saqayghan ademni körüş üçün ibadetxanidiki «Sulayman pëshaywini» dëgen yerge yügürüp këlishti. Ular uning saq pëti Pëtrus bilen Yuhannagha ching ësilip turuwalghanliqini körüp, heyran bolushti. <sup>12</sup> Bu ehwalni körgen Pëtrus xalayıqqa mundaq dëdi:

– Isra'ıl qërindashlar! Bu ishqa nëmanche heyran bolisiler? Bizge nëmanche tikilip qaraysiler? Siler bizni öz küch-qudriti yaki ixlasmenlikige tayinip bu ademni mangdurdi, dep oylamsiler? <sup>13</sup> Hergiz undaq emes! Wehalenki, Ibrahim, Is'haq, Yaqup qatarliq ejdadlirimiz ëtiqad qilip kelgen Xuda özining xizmetkari bolghan hezriti Eysaning shan-sheripini namayan qildi. Siler shu hezriti Eysani këngeshmige tutup berdinglar. Waliy Pilatus uni qoyup bermekchi bolghan bolsimu, siler Pilatusning aldida uni ret qilip, «öltürüş kerek!» dëdinglar. <sup>14</sup> Muqeddes we adil bolghan hezriti Eysani ret qilip, waliy Pilatustin uning ornigha bir qatilni qoyup bërishni telep qildinglar. <sup>15</sup> Shundaq qilip, hayatliqni yaratquchini öltürdünglar! Biraq, Xuda uni tirildürdi. Biz mana bu weqening guwahchiliri. <sup>16</sup> Mana shu hezriti Eysagha qilghan ëtiqadimiz bilen, bu tokur ademege küch kirdi. Siler körüp turghan we tonuydighan bu adem hezriti Eysagha bolghan ëtiqad arqiliq sapmusaq boldi. Silermu buni kördünglar.

<sup>17</sup> Qërindashlar, men ishinimenki, siler we bashliqliringlar hezriti Eysagha shunche yamanliq qilghanda, özünglarning nëme qiliwatqanliqlinglarni bilmeyttinglar. <sup>18</sup> Mana bu Xudaning Qutquzghuchi – Mesihning ziyankeshlikke uchap ölidighanliqi toghrisida peyghemberler arqiliq aldin ëytqanlirining emelge ashurulushidur. <sup>19</sup> Shuning üçün, hazir yaman yolliringlardin yënip, towa qilinglar! Xudaning yoligha qaytinglar! Shundaq qilghanda, Xuda gunahliringlarni kechürüm qilidu. <sup>20</sup> U silerge yëngi küch ata qilip, özi biz üçün teyinligen Qutquzghuchi – Mesih bolghan Eysani qëshinglarga qaytidin ewetidu. <sup>21</sup> Xuda burunqi zamanlarda muqeddes peyghemberliri arqiliq jakarlighinidek, hemme mewjudatlar yëngilinidighan waqit kelmigüche, hezriti Eysa ershte turidu. <sup>22</sup> Musa peyghember hezriti Eysa heqqide mundaq dëgenidi: «Perwerdigaringlar

Xuda öz qerindashliringlar arisidin manga oxshash bir peyghember tikleydu. Uning sözlirige toluq emel qilishinglar kerek! <sup>23</sup> Chünki, bu peyghemberning sözini anglimaydighanlar Xudaning xelqi qataridin chiqirilib yoqitilidu.»

<sup>24</sup> Derweqe, Samu'il peyghember we uningdin këyin këlip Xudaning sözlirini yetküzgen peyghemberlarning hemmisi bu künlerde hezriti Eysa toghrisida yüz bëridighan ishlarnimu aldın äytqan. <sup>25</sup> Siler bu peyghemberlarning ewladlirisiler we Xuda ejdadinglar bilen tüzgen ehdingning mirasxorlirisiler. Chünki, Xuda ejdadimiz Ibrahimgha: «Sëning ewlading arqiliq yer yüzidiki hemme xelqlerge bext ata qilimen» dep wede bërip ehde qilghan. <sup>26</sup> Shuning üçün, Xuda herbiringlarni yaman yolliringlardin qayturup, bext-sa'adetke ërishtürüş üçün, xizmetkari hezriti Eysani tiklep, uni awwal silerge ewetti.

## 4-bab

### **Pëtrus bilen Yuhannaning aliy këngeshmide soraq qilinishi**

<sup>1</sup> Pëtrus bilen Yuhanna xalayıqqa gep qiliwatqanda, birnechche moysipit rohaniylar, merkiziy ibadetxana qarawullirining bashliqi we Saduqiyy diniy ëqimidiki birnechcheylen këlip qaldi. <sup>2</sup> Elchiler xalayıqqa: «Xuda hezriti Eysani asas qilip, ölgenlerni tirildüridu» dep telim bergenliki üçün, bu kishiler intayin ghezeplendi. <sup>3</sup> Shunga, ular Pëtrus bilen Yuhannani tutqun qildi. Kech kirip qalghanliqi üçün, ular këchiche tutup turuldi. <sup>4</sup> Lëkin, elchilerning telimlirini anglighanlarning köpi hezriti Eysagha ëtiqad qildi. Shundaq qilip, hezriti Eysagha egishidighan erlerning sanila besh minggha yetti.

<sup>5</sup> Etisi, Yehudiylarning këngeshmisidiki barliq bashliq, aqsaqal we Tewrat ustazliri Yërusalëmda toplandi. <sup>6</sup> Ularning arisida bash rohaniy Hannan, Qayapa, Yehya, Iskender we bash rohaniyning bashqa tughqanlirimu bar idi. <sup>7</sup> Ular Pëtrus bilen Yuhannani aldigha chaqirtip:

– Siler bu ishni qaysi küch-qudretke tayinip, kimning nami bilen qildinglar? – dep soridi.

<sup>8</sup> Pëtrus Muqeddes Rohqa chömgen halda mundaq dëdi:

– Xelqimizning hõrmetlik rehberliri we aqsaqalliri! <sup>9</sup> Eger biz bögün bu tokur ademme körsetken yaxshi ish hem uning qandaq saqaytilghanliqi seweblik soraqqa tartilghan bolsaq, <sup>10</sup> siler we pütün Isra'il xelqi shuni



bilishinglar kerekki, uni pütünley saqaytip aldinglarda turghuzghan küch-qudret Nasirelik Eysa Mesihning küch-qudritidir! Silەر hezriti Eysani krëstke mixlap öltürgen bolsanglarmu, lëkin Xuda uni ölüm din tirildürdi.

<sup>11</sup> Muqeddes yazmilarda u heqqide mundaq yëzilghan:

«Tamchilar tashliwetken bu tash  
quruluşning ul tëshi bolup qaldi.»

Hezriti Eysa del shu «tash»tur! <sup>12</sup> Peqet hezriti Eysala bizni qutquzalaydu. Chünki, pütkül insaniyet dunyasida hezriti Eysadin bashqa, Xuda teyinligen hëchqandaq qutquzghuchi yoqtur!

<sup>13</sup> Pëtrus bilen Yuhannaning bu jür'itini körgen këngeshme hey'etliri ularning oqumighan adettiki ademlerdin ikenlikini bilip, heyran bolushti. Ularning burun hezriti Eysa bilen bille bolghanliqinimu bildi. <sup>14</sup> Lëkin, saqiyp ketken hëliqi adem Pëtrus bilen Yuhannaning yënida pakit bolup turuwatqanliqi üçün, ular hëchqandaq gep yanduralmidi. <sup>15</sup> Shuning bilen, këngeshme hey'etliri ularni këngeshmidin chiqishqa buyrudi. Andin:

<sup>16</sup> – Bularni qandaq qilimiz? Ular körsetken ajayip möjizini pütün Yërusalëm xelqi bilidiken, biz mundaq ish bolmighan dëyishke amalsiz.

<sup>17</sup> Lëkin, bu ishning xelq ichide tëximu keng tarqilip ketmesliki üçün, ulargha bundin këyin Eysa toghrisida hëchkimge bir nëme dëmeslikke agahlandurush bëreyli! – dep meslihet qilishti.

<sup>18</sup> Shundaq qilip, ular elchilerni chaqirtip, qandaq bolushidin qet'iynezer bundin këyin hezriti Eysaning namida sözlep telim bermeslikni buyrudi. <sup>19</sup> Lëkin, Pëtrus bilen Yuhanna:

– Xudaning aldida silerge boysunush toghrimu yaki Xudaghimu? Buninggha özünglar bir nëme denglar! <sup>20</sup> Emma biz körgen we anglihanlirimizni ëytmay turalmaymiz! – dep jawab berdi.

<sup>21</sup> Këngeshme hey'etliri bolsa xalayıqtin qorqup, elchilerni jazalashqa layiq seweb tapalmay, ularni tëximu qattiq agahlandurup, qoyup berdi. Chünki, xalayıq Xudagha medhiye oquwatqan bolup, <sup>22</sup> buning sewebi qiriq yildin bëri tokur hëliqi ademning saqiyp ketkenlikidin idi.

### **Ëtiqadchilarning bir niyette du'a qilishi**

<sup>23</sup> Pëtrus bilen Yuhanna qoyup bërilegendin këyin, bashqa

ëtiqadchilarning yënigha qaytip këlip, këngeshmidiki ali y rohaniylar we aqsaqallarning qilghan sözlirini köpchilikke uqturdi. <sup>24</sup> Ëtiqadchilar buni anglighanda, bir niyet, bir meqsette Xudagha mundaq du'a qildi:

– I Igimiz, asman-zëmin, dëngiz-okyanlarni we ulardiki barliq mewjudatlarni yaratqan özüng. <sup>25</sup> Sen Muqeddes Roh bilen xizmetkaring bolghan ejdamimiz padishah Dawut arqiliq mundaq dëgenghu:

«Nëme üçün kapirlar Xudadin ghezeplinidighandu?

Nëme üçün xeqler bikardin-bikar suyuqest qilidighandu?

<sup>26</sup> Dunyadiki padishahlar sep tartip,

Xuda we u teyinligen qutquzghuchisigha qarshi jem bolushti.»

<sup>27</sup> Del shu ehwal bizning shehirimizde yüz berdi! Hirod xan bilen waliy Pilatus Rimliq leshkerler we Isra'il xelqi bilen birliship, muqeddes xizmetkaring, özüng teyinligen qutquzghuchi Eysagha qarshi toplandi.

<sup>28</sup> Ular bilmestinla öz küch-qudriting we iradeng bilen burunla orunlashturghan ishlarni emelge ashurdi.

<sup>29</sup> I Rebbimiz, emdi ularning sëning xizmetkarliring bolghan bizge sëliwatqan tehditlirini körgeysen! Sözliringni yüreklik yetküzüshimizge medet bergeysen. <sup>30</sup> Öz qudritingni körsitip, muqeddes xizmetkaring Eysaning namidin kësellerni saqaytip, möjize we karametler yaratqaysen.

<sup>31</sup> Ularning du'aliri ayaghlashqanda, ularning turghan yëri tewrinip ketti. Ular Muqeddes Rohqa chömüp, Xudaning sözlirini yüreklik yetküzüshke bashlidi.

### **Ëtiqadchilarning pul-malliridin teng paydilinishi**

<sup>32</sup> Ëtiqadchilar bir niyet, bir meqsette idi. Hëchkim öziğe tëgishlik pul-mëlini «özümning» dëmeytti, barigha orta q idi. <sup>33</sup> Elchiler Xudaning zor küch-qudriti bilen Rebbimiz Eysaning tirilgenlikige guwahliq bëretti. Xuda ularning hemmisige mol bext ata qilghanidi. <sup>34</sup> Ularning hëchnëmige hajiti chüshmeytti. Chünki, beziler yer-zëmini, öy-jayini sëtip, <sup>35</sup> pulini elchilerge tapshuratti. Elchiler pulni herkimning ëhtiyajigha qarap teqsim qilatti.

<sup>36</sup> Mesilen, merkizi y ibadetxanida ishleydighan Lawiylardin Siprusta tughulghan Yüsüp isimlik bir ëtiqadchi bar idi. Elchiler uni Barnaba, yeni «righbetlendürgüchi» dep ataytti. <sup>37</sup> Umu özining bir parche ëtini

sëtip, pulini elchilerge tapshurdi.

## 5-bab

### Hananiya bilen Sepire

<sup>1</sup> Hananiya isimlik yene bir ademmu ayali Sepire bilen bir parche yërimi satti. <sup>2</sup> Hananiya bir qisim pulni özige qaldurdi. Ashqan pulni, «yërimizning hemme puli mushu» dep, elchilerge tapshurdi. Ayalimu buningdin toluq xewerdar idi.

<sup>3</sup> Pëtrus uninggha:

– Hananiya, nëmishqa qorsiqinggha Sheytanni kirgüzüp, yer satqan pulning bir qismini özüngge qaldurush bilen Muqeddes Rohqa yalghan ëytting? <sup>4</sup> Yer sëtilmighanda, sëning idi. Sëtilghandin këyin, pulmu özüngning. Shundaq turuqluq, yene nëmishqa gherezlik halda: «Pulning hemmisi mushu» dep kelding? Sen insanghila emes, Xudaghimu yalghan ëytting! – dëdi.

<sup>5</sup> Hananiya bu sözni anglighan haman yiqilip, jan üzdi. Bu ishni anglighuchilar bek qorqushup ketdi. <sup>6</sup> Yashlardin birnechchisi kirip, jesetni këpenlep, sirtqa apirip depne qildi.

<sup>7</sup> Texminen üç sa'ettin këyin, Hananiyaning ayali kirip keldi. Biraq, u bolghan weqedin tëxi xewer tapmighanidi. <sup>8</sup> Pëtrus uningdin:

– Manga ëyting, siler yer satqan pulning hemmisi mushumu? – dep soridi.

– Shundaq, hemmisi shu, – dep jawab berdi u.

<sup>9</sup> Pëtrus:

– Siler nëme üçhün Muqeddes Rohni sinap til biriktürdünglar? Qarang, ëringizni depne qilip kelgenler ishik aldida turidu, ular siznimu ekëtidu! – dëdi.

<sup>10</sup> Umu shu'an Pëtrusning aldigha yiqilip, jan berdi. Hëliqi yashlar kirip, uning ölgenlikini körüp, unimu ëlip bërip ërining yënigha depne qildi. <sup>11</sup> Pütün ëtiqadchilar jama'etchilikini we bu ishni anglighanlarni qattiq qorqunch basti.

### Elchiler yaratqan möjiziler

<sup>12</sup> Elchiler xelq ichide nurghun möjize we karametlerni körsetti. Barliq ëtiqadchilar merkeziy ibadetxanidiki «Sulayman pëshaywini»da da'im

jem bolatti. <sup>13</sup> Kishiler ularni hörmetlisimu, biraq ulargha qoshulushqa jür'et qilalmaytti. <sup>14</sup> Shundaq bolsimu, Rebbimiz Eysagha ëtiqad qilip, jama'etchilikke qoshulghan er-ayallar barghansëri köpeygili turdi.

<sup>15</sup> Yaritilghan möjiziler sewebidin xeqler kësäl kishilerni kochilargha ëlip chiqip, körpe we zembillerge yatquzup qoyatti. Ular «Pëtrus yoldin ötkende, kësellerge qolini tegküzmisimu, hëchbolmighanda sayisi chüshüp, saqiyip ketsun!» dep oylaytti. <sup>16</sup> Yene top-top kishiler Yërusalëm yënidiki sheher-yëzilardin kësellerni we jin chaplishiwalghan kishilerni ëlip këletti. Ularning hemmisi saqiyip qaytishatti.

### **Elchilerning ziyankeshlikke uchrishi**

<sup>17</sup> Bash rohaniy we uning shërikliri, yeni shu yerlik Saduqiy diniy ëqimidikiler elchilerni zadi körelmeytti. <sup>18</sup> Shunga, ular elchilerni tutup, hökümet zindanigha qamidi. <sup>19</sup> Lëkin shu këche, Xudaning bir perishtisi zindanning qatmuqat derwazilirini ëchip, elchilerni ëlip chiqip, ulargha:

<sup>20</sup> – Siler merkiziy ibadetxana hoylisigha kirip, jama'etke yëngi hayat toghrisidiki telimlarning hemmisini ëytinglar, – dep buyrudi.

<sup>21</sup> Elchiler bu söz boyiche tang atqanda merkiziy ibadetxana hoylisigha kirip, kishilerge telim bërishke bashlidi.

Bash rohaniy we uning shërikliri elchilerni soraq qilish üçün, Isra'illarning barliq aqsaqallirini aliy këngeshmining omumiy yighinigha chaqirdi. Andin, zindandiki elchilerni ëlip këlishke adem ewetti.

<sup>22</sup> Lëkin, ular zindangha yëtip barghanda, elchilerning u yerde yoqluqini bayqap qaytip bërip, këngeshmidikilerge:

<sup>23</sup> – Biz zindangha barsaq, uning ishiki mehkem quluplaqliq turuptu. Sirtida qarawullarmu saqlap turuptu. Lëkin, ishikni ëchip qarisaq, ichide birmu adem yoq! – dep melumat berdi.

<sup>24</sup> Merkiziy ibadetxana qarawullirining bashliqi we aliy rohaniylar bu xewerni anglap, ganggirap qëlishti. «Emdi bu ish qandaq bolar» dep, öz-özüdin sorashqa bashlidi. <sup>25</sup> Del shu chaghda, bir kishi kirip:

– Siler zindangha tashlighan ademler merkiziy ibadetxana hoylisida jama'etke telim bëriwatidighu! – dep xewer qildi.

<sup>26</sup> Buning bilen, hëliqi qarawullar bashliqi qol astidikilerni bashlap bërip, elchilerni ëlip keldi. Biraq, xelqning özlirini chalma-kësek qilishidin qorqup, ulargha zorluq ishletmidi.

<sup>27</sup> Ular elchilerni ëlip kelgendin këyin, ularni këngeshme hey'etliri aldida turghuzdi. Bash rohaniy ularning üstidin shikayet qilishqa

bashlap:

<sup>28</sup> – Biz silerni Eysa heqqide kishilerge telim bermenglar, dep qattiq chekligeniduq. Lëkin, siler yene shu telimlarni pütün Yërusalëmgha yaydinglar hemde Eysaning qan qerzini bizge artmaqchi boluwatisiler! – dëdi.

<sup>29</sup> Pëtrus we bashqa elchiler jawab bërip mundaq dëdi:

– Biz insangha emes, Xudagha boysunushimiz kërek! <sup>30</sup> Siler hezriti Eysani krëstke mixlap öltürdünglar. Lëkin, ejdadlirimiz ëtiqad qilip kelgen Xuda uni tirildürdi. <sup>31</sup> Xuda Isra'il xelqining gunahligha towa qilip, kechürümge ërishish pursitige ige bolushi üçün, hezriti Eysani yëtekchi hem qutquzghuchi qilip özining ong yënigha olturghuzdi. <sup>32</sup> Biz bu ishlarning guwahchiliri. Xuda özige ita'et qilghuchilargha ata qilghan Muqeddes Rohmu bu ishlarni ispatlap bëridu.

<sup>33</sup> Aliy këngeshme hey'etliri bu sözlerni anglap intayin ghezeplendi we elchilerni öltürmekchi bolushti. <sup>34</sup> Lëkin, ularning arisida pütün xelqning hörmitige sazawer bolghan Perisiy diniy ëqimidiki Ghamaliyil isimlik bir Tewrat ustazi bar idi. U ornidin turup:

– Ularni bir dem sirtqa chiqirip turunglar, – dep buyrudi.

<sup>35</sup> Andin, u këngeshme hey'etlirige mundaq dëdi:

– Ey Isra'illar, siler bu kishilerni bir terep qilishta ëhtiyat qilinglar!

<sup>36</sup> Ötkende, hëliqi eblex Tewdas otturigha chiqip, özini chong tutup, weqe chiqardi. Uninggha texminen töt yüz adem egeshkenidi. Biraq, u Rimliqlar teripidin öltürüldi. Egeshküchiliri tarqilip këtüp, ishi yoqqa chiqti. <sup>37</sup> Këyin nopus tizimlash waqtida, Jeliliyilik Yehudamu bash kötürüp chiqip, bir top kishini tolap özige egeshtürgen. Umu öltürülüp, egeshküchilirimu tarqitiwëtilgen. <sup>38</sup> Emdi bu kishilerge kelsek, mëningche eng yaxshisi ularni qoyup bëringlar. Ular bilen karinglar bolmisun! Eger ularning meqsiti we qiliwatqini peqet insanning ishi bolsila, jezmen meghlup bolidu. <sup>39</sup> Eger Xudadin bolsa, siler ularni yoqitalmaysiler! Hetta özünglarni Xudagha qarshi orungha qoyghan bolisiler!

Aliy këngeshme Ghamaliyilning tekliptini qobul qildi <sup>40</sup> we elchilerni chaqirtip kirip, ularni qamchilitip, hergiz hezriti Eysa toghruluq telim bermeslikni buyrudi. Andin, ularni qoyup berdi. <sup>41</sup> Elchiler këngeshmidin chiqip, Xudaning özlirini hezriti Eysaning nami üçün xorluq azabi chëkishke layiq körgenlikidin intayin xursen bolushti.

<sup>42</sup> Ular yenila her küni merkiziy ibadetxana hoylisida we öyliridimu telim

bërip, «hezriti Eysa – Qutquzghuchi – Mesihtur!» dep, toxtimastin xush xewer tarqitiwerdi.

## 6-bab

### Xizmetke tallanghan yette kishi

<sup>1</sup> Shu künlerde, ëtiqadchilarning sani kündin-künge köpiyip barmaqta idi. Biraq, Grëkche sözleydighan bezi Yehudiylar yerlik Yehudiylardin renjip qalghanidi. Ularning dëyishiche, kündilik tamaqni teqsim qilishda ularning ichidiki tul ayallargha bërigen tamaq bashqilarningkidin az iken. <sup>2</sup> Shunga, on ikki elchi pütün ëtiqadchilarni yighip, ulargha mundaq dëdi:

– Biz elchilerning Xudaning sözini yetküzüsh xizmitini tashlap qoyup, ozuq-tülük teqsimlesh bilen bolup këtishimiz toghra emes. <sup>3</sup> Shuning üçhün qërindashlar, aranglardiki hõrmetke sazawer bolghan, Muqeddes Rohqa chõmgen, dana kishidin yettini tallanglar. Bu ishlarni shular bashqursun. <sup>4</sup> Biz bolsaq özimizni du'a qilish we xush xewer heqqide telim bërishke bëghishlayli.

<sup>5</sup> Elchilerning teklipige hemmeylen qoshulushti. Shuning bilen, köpchilik imani kamil we Muqeddes Rohqa chõmgen Istipan isimlik bir ëtiqadchini tallidi. Uningdin bashqa, Filip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmënas hemde burun Yehudiy dinigha kirgen Antakyaliq Nikolaslarni tallap, <sup>6</sup> ularni elchilerning aldigha ëlip chiqti. Elchiler ularni bu xizmetke teyinlesh üçhün, qollirini ularning uchisigha tegküzüp turup du'a qilishti.

<sup>7</sup> Xudaning sözi dawamliq tarqalghansëri, Yërusalëmdiki ëtiqadchilarning sanimu barghansëri köpeydi. Nurghun rohaniylarmu hezriti Eysagha ëtiqad qildi.

### Istipanning tutqun qilinishi

<sup>8</sup> Xudaning mëhir-shepqiti we küch-quдрitige tolghan Istipan xelq ichide zor möjize we karametlerni körsetti. <sup>9</sup> Biraq, Kirini we Iskenderiye sheherliri hem Kilikiye we Asiya ölkiliridin kelgen, qulluqtin azad bolghanliqi üçhün «Hõrler» dep atalghan ibadetxanining ezaliri bolghan bezi Yehudiylar Istipangha qarshi chiqip, uning bilen munazire qilishqa bashlidi. <sup>10</sup> Lëkin, Muqeddes Roh Istipangha eqil-paraset bergechke, ular

uning sözlirige taqabil turushqa amalsiz qaldi. <sup>11</sup> Buning bilen, ular bezi adamlarning gëlini yaghlap:

– Biz bu ademning Musa peyghember we Xudagha qarita kupurluq sözligenlikini angliduq, – dep töhmet qildurdi.

<sup>12</sup> Ular mushu usul bilen xeqni, aqsaqallarni we Tewrat ustazlirini qutritip, Istipanni tutqun qildurup, uni aliy këngeshmige ëlip bardı.

<sup>13</sup> Ulargha sëtılghan saxta guwahchilar otturigha chiqip:

– Bu adem hemishe bu muqeddes merkiziý ibadetxanimizgha we Tewrat qanunimizgha qarshi sözlerni qilidu. <sup>14</sup> Biz uning: «Nasirelik Eysa bu ibadetxanini gumran qilidu, Musa peyghemberdin miras qalghan en'eniwi qa'ide-tüzümlirimizni özgertiwëtidu!» dëgenlikini angliduq, – dëdi.

<sup>15</sup> Këngeshmide olturghanlarning hemmisi Istipangha köz tikip qarighinida, uning chirayining xuddi perishtining chirayigha oxshash parqirawatqanliqini kördi.

## 7-bab

### Istipanning özini aqlishi

<sup>1</sup> Bash rohaniy Istipandin:

– Ularning erzliri rastmu? – dep soridi.

<sup>2</sup> Istipan mundaq jawab berdi:

– Atilar we aka-ukilar, sözümgë qulaq sëlinglar! Ejdadimiz Ibrahim tëxi Mësopotamiye rayonidin Haran shehirige köchüp barmighan waqıtta, shanushewketlik Xuda uninggha körünüp: <sup>3</sup> «Sen öz yurtung we uruq-jemetingdin ayrilip, men körsetmekchi bolghan yerge barghin» dëgenidi. <sup>4</sup> Buning bilen, ejdadimiz Ibrahim Kaldanlarning zëmini bolghan öz yurtini tashlap, Haran shehirige bërip orunlashti. Atisi ölgendin këyin, Xuda uni bu jaygha, yeni siler hazir turuwatqan jaygha yötkep keldi. <sup>5</sup> U waqıtta, Xuda uninggha tewe bir ghërichmu yer bermigenidi. Biraq, Ibrahimning tëxiche perzentı bolmighan bolsimu, Xuda wede qilip, bu zëminni uninggha we uning ewladlirigha bermekchi boldi. <sup>6</sup> Xuda ejdadimiz Ibrahimgha mundaq dëdi: «Sëning ewladliring melum bir chet dölette musapirliqta töt yüz yıl qul bolup xorluqta yashaydu. <sup>7</sup> Biraq, ularni qul qilghan xelqge jaza bërimen. Uningdin këyin, ewladliring u yerdin chiqip, bu yerde manga ibadet qilidu.»

<sup>8</sup> Këyin, Xuda Ibrahimgha: «Sen bilen tüzgen ehdemning belgisi xetne qilish bolsun» dëdi. Ejdadimiz Ibrahimdin Is'haq töreldi. U tughulup sekkizinchi küni, xetnisi qilindi. Is'haqtin Isra'llarning atisi bolghan Yaqup töreldi. Yaquptin Isra'llarning on ikki qebilisining bowiliri bolghan on ikki oghul töreldi. Ularningmu xetnisi qilindi.

<sup>9</sup> Këyin, ejdadimiz Yaqupning oghulliri inisi Yüsüptin heset qilip, uni Misirgha baridighan sodigerlerge qul orunda sëtiwetti. Lëkin, Xuda uning bilen billes bolghachqa, <sup>10</sup> uni pütün tartqan qiyinchiliqidin qutquzup, uninggha danishmenlik ata qilip, Misir padishahining hörmitige ërishtürdi. Padishah uni Misirgha bash wezir we ordining bash ghoidari qildi. <sup>11</sup> Këyin, pütün Misir we Ken'an yerliride ëghir acharchiliq yüz bërip, zor apet boldi. Ejdadlirimiz ozuq-tülüksiz qaldi.

<sup>12</sup> Misirning ambirida ashliq barliqini anglighan Yaqup oghullirini, yeni ejdadlirimizni u yerge ewetti. Birinchi qëtim barghanda, ular inimiz Yüsüp ölgen dep, uni tonumighanidi. <sup>13</sup> Shunga, ikkinchi qëtim barghanda, ejdadimiz Yüsüp akilirigha özining kim ikenlikini ashkarilidi. Ularnimu padishahqa tonushturdi. <sup>14</sup> Shuning bilen, ejdadimiz Yüsüp atisi – ejdadimiz Yaqupning aldigha akilirini ewetip, uni pütün a'ile-jemeti bilen, jemi yetmish besh kishini Misirgha tekliq qildi. <sup>15</sup> Ejdadimiz Yaqup Misirgha bërip, këyin ewladliri bilen shu yerde alemdin ötti. <sup>16</sup> Ularning jesetliri Shekem shehirige qayturulup, ejdadimiz Ibrahim burun Hamurning oghulliridin sëtiwalghan yerlikke qoyuldi.

<sup>17</sup> Xuda ejdadimiz Ibrahimgha: «Sëning ewladliringni qulluqtin azad qilimen» dëgen wedisini emelge ashuridighan waqit yëtip këliske az qalghanda, Misirdiki Yehudiylarning nopusi xëli köpeygenidi. <sup>18</sup> U waqitta, ejdadimiz Yüsüpning Misir xelqige qilghan yaxshi ishleridin xewiri bolmighan yëngi bir padishah Misirda textke chiqti. <sup>19</sup> Bu padishah ejdadlirimizni hiyle-mikirler bilen ëzip xorlidi, hetta ularni öz bowaqlirini tashliwëtishke mejbur qildi. <sup>20</sup> Musa peyghember mana shu chaghlarda tughulghanidi. U Xudaning neziride alahide bala idi. Ata-anisi uni öyde üç ay baqqandin këyin, <sup>21</sup> sirtqa tashliwëtishke mejbur boldi. Biraq, padishahning qizi uni qutquzup, öz oghli qilip chong qildi. <sup>22</sup> Musa peyghember Misirliqlarning ali bilimliri bilen terbiyilinip, söz qabiliyiti we ish bëjirish iqtidarigha ige adem bolup chiqti.

<sup>23</sup> U qiriq yashlarga kirgende, öz qërindashliri bolghan



Yehudiylarning halidin xewer ëlish qararigha keldi. <sup>24</sup> U bir Misirliqning bir Yehudiy qulni sewebsizla bozek qiliwatqanliqini körüp, uni qoghdap, yolsizliq qilghan Misirliqni öltürüp, uning intiqamini ëlip berdi. <sup>25</sup> U, Xudaning men arqiliq Yehudiylarni qutquzidighanliqini Yehudiy qërindashlirim chüshinidighu dep oylighanidi. Lëkin, ular buni chüshenmidi. <sup>26</sup> Etisi, Musa peyghember ikki Yehudiy qërindashning urushuwatqanliqini körüp, ularni yarashturmaqchi bolup: «Siler qërindash turup, nëmishqa bir-biringlarga yolsizliq qilisiler?» dëdi.

<sup>27</sup> Qërindashini bozek qilghan kishi Musa peyghemberni ittiriwëtip: «Kim sëni bizge bashliq yaki soraqchi bolsun deptu!? <sup>28</sup> Mënimu tünügünki Misirliqni öltürgendek öltürmekchimusen?» dëdi. <sup>29</sup> Musa peyghember bu sözlerni anglap, bu ishni bashqilarmu bilidighan oxshaydu dep qorqup, Misirdin Midyan rayonigha qëchip bardi we u yerde musapir bolup turup qëlip, ikki oghulgha ata boldi.

<sup>30</sup> Qiriq yildin këyin, Musa peyghemberge Sinay tēghining yënidiki chölde köyüwatqan tikenlikning ot yalqunida bir perishte köründi. <sup>31</sup> Bu halni körgen Musa peyghember intayin heyran bolup, tēgi-tektini bilish üçün tikenlikning yënigha bardi. Bu chaghda, u Xudaning: <sup>32</sup> «Men sëning ejdadliring Ibrahim, Is'haq we Yaqup ëtiqad qilip kelgen Xuda bolimen» dëgen awazini anglidi. Musa peyghember qorqunchta titrep, qarashqimu jür'et qilalmidi. <sup>33</sup> Xuda uninggha yene: «Sen turuwatqan yer muqeddestur. Shunga, ayighingni sëliwet! <sup>34</sup> Men Misirdiki bendilirimning xarliniwatqanliqini kördüm. Ularning nale-peryadlirini heqiqeten anglidim. Shunga, men ularni qutquzghili chüshtüm. Emdi barghin. Men sëni Misirgha ewetey!» dëdi.

<sup>35</sup> Mana shu Musa peyghemberni hëliqi Yehudiylar: «Kim sëni bizge bashliq yaki soraqchi bolsun deptu!?» dep ret qilghanidi. Lëkin, Musa peyghemberge Xudaning perishtisi köyüwatqan tikenlikte körünüp: «Isra'il xelqini qutquzup, ulargha yëtekchilik qilisen» dep, uni Misirgha ewetti. <sup>36</sup> Ene shu Musa peyghember xelqqe yëtekchilik qilip, ularni Misirdin chiqarghanidi hemde Misirda Qizil dëngizning boyida we qiriq yilni ötküzgen shu chöllerde ghayet zor möjize we karametlerni körsetkenidi. <sup>37</sup> Shu Musa peyghember özi ulargha: «Xuda qërindashlirimiz arisidin manga oxshash bir peyghemberni tikleydu» dëgenidi. <sup>38</sup> U chöllerde ejdadlirimizgha bashchiliq qilghan waqıtlarda, Sinay tēghida Xudaning perishtisi uninggha yene körünüp, söz qildi. Musa peyghember hayatliq bexsh ëtidighan sözlerni anglap, uni

ejdadlirimizgha we ular arqiliq bizge yetküzdi.

<sup>39</sup> Shundaq bolsimu, ejdadlirimiz Musa peyghemberning gëpige kirmey, uni ret qilip, könglide Misirgha qaytishni arzu qildi. <sup>40</sup> Musa peyghember Sinay tēghidin tēxi chūshmigen waqitta, ular uning akisi Harungha: «Bizge yol bashlaydighan butlar yasap bëring! Bizni Misirdin ëlip chiqqan hëliqi Musaning nēme bolup ketkenlikini bilelmiduq» dëdi.

<sup>41</sup> Shuning bilen, ular mozay sūritide bir but yasap, uninggha atap qurbanliq qilip, sejde qildi. Öz qolliri bilen yasighan bu butni xushal-xuramliq bilen tebricleshti. <sup>42</sup> Buni körgen Xuda ejdadlirimizdin nezirini yötkep, ularni öz ixtiyarigha qoyup berdi. Ular asmandiki yultuzlarga choqunushqa bashlidi. Shuning bilen, peyghemberler muqeddes yazmilarda xatiriligendek, Xuda ularni mundaq eyblidi:

«Ey Isra'illar! Siler qiriq yil jeryanida chölde qurbanliq qilghininglarda,

manga emes, belki öz qolliringlar bilen yasighan butlarga,

<sup>43</sup> yeni 'Molek'ning chëdiri we 'Rifan'ning yultuz shekillik sūritini kötürüp mëngip, ulargha sejde qildinglar!

Shunglashqa, silerni Babil shehirining chetlirige qoghlap, sürgün qilimen!»

<sup>44</sup> Ejdadlirimiz chölde yashighan waqtida, ehde chëdiri depmu atalghan ibadet chëdiri tikkenidi we qeyerge barsa uni özliri bilen bille yötkep, uningda Xudagha ibadet qilatti. Ibadet chëdiri Xuda Musa peyghemberge körsetken nusxa boyiche yasalghanidi. <sup>45</sup> Ejdadlirimiz ibadet chëdirigha ewladmu ewlad igidarchiliq qilghan we këyin Yoshuwaning yëtekchilikide, Xuda qoghligan milletlarning zëminlirini bësiwëlip, ibadet chëdirini bu yerge ëlip kelgen. Hetta padishah Dawutning zamanighiche shu chëdirda Xudagha ibadet qilghan.

<sup>46</sup> Padishah Dawut Xudaning, yeni Yaqup ëtiqad qilip kelgen Xudaning shapa'itige ëriship, uning üçün bir ibadetxana sëlshqa uning özidin ijazet sorighan. <sup>47</sup> Biraq, Xuda qoshulmighan. Këyin, padishah Sulayman Xuda üçün bir ibadetxana salghan.

<sup>48</sup> Halbuki, ulugh Xuda adem salghan ibadetxanilarda turmaydu! Yeshaya peyghember arqiliq Xuda mundaq dëgenidi:

<sup>49-50</sup> «Ersh mëning textim bolidu.

Zëmin mëning put qoyidighan yërimdur.  
 Siler manga buningdinmu yaxshi xana salalamsiler!?  
 Buningdinmu yaxshi aramgah yasiyalamsiler!?  
 Asman zëmindiki mewjudatlarni men yarattimghu!»

<sup>51</sup> Istipan sözini ayaghlashturup:

– Ey, boyni, yüriki we quliqu qattiqlar! Siler xetne qilinmighan kapirlargha oxshash jahil! Siler ejdadliringlarga oxshash, Xudaning Muqeddes Rohigha da'im qarshiliq qiliwatisiler! <sup>52</sup> Silerning ejdadliringlar ziyankeshlik qilmighan birer peyghember barmu-he?! Ular «Xudaning adaletchisi» bolghan hezriti Eysaning këlidighanliqini aldin jakarlighanlarnimu öltürüşken. Emdi u özi kelgende, siler uninggha satqunluq qilip, unimu öltürdünghar. <sup>53</sup> Eheb ish-he! Xudaning qanunini perishtiler özi silerge yetküzgen bolsimu, siler uninggha emel qilmidinglar! – dëdi.

### **Istipanning chalma-kësek qilinishi**

<sup>54</sup> Istipanning bu sözlirini anglighan aliy këngeshme hey'etliri intayin ghezeplinip, uninggha chishlirini ghuchurlatti. <sup>55</sup> Muqeddes Rohqa chömgen Istipan bolsa közlirini kökke tikip, Xudaning parlaq nurini we uning ong yënida turghan hezriti Eysani kördi.

<sup>56</sup> – Qaranglar! Asman ëchilip, Insan'oghli hezriti Eysaning Xudaning ong yënida turghanliqini kördüm! – dëdi u.

<sup>57</sup> Buni anglighan hey'etler qolliri bilen qulaqlirini ëtiwëlishop, chuqan sëlishti we ëtilip bërıp, <sup>58</sup> uni sheherning sirtigha ittirip chiqirip, chalma-kësek qilishqa bashlidi. Istipanni gunahkar dep guwahliq bergenler uni chalma-kësek qilishtin burun, chapanlirini Sa'ul isimlik bir yashning yënida qoyup qoyghanidi. <sup>59</sup> Istipan yamghurdek yëghiwatqan tashning astida turup:

– I Rebbim Eysa, mëning rohimni qobul qilghaysen! – dep warqiridi.

<sup>60</sup> Këyin, u tizlinip turup qattiq awaz bilen:

– I Rebbim, bu gunahni dep ularni jazalimighaysen, – dëdi. U bu sözni qilip bolupla jan üzdi.

## 8-bab

### Sa'ulning ëtiqadchilargha ziyankeshlik qilishi

<sup>1</sup> Istipanning ëltürülüşini Sa'ulmu qollaytti. Shu künden boshlap, Yërusalëmdiki ëtiqadchilar jama'etchiliki intayin dehshetlik ziyankeshlikke uchrashqa bashlidi. Elchilerdin bashqa pütün ëtiqadchilar Yehudiye we Samariye ölkilirining herqaysi jaylirigha tarqilip këtishti.

<sup>2</sup> Bezi ixlasmen kishiler Istipanni depne qilip, uninggha chong haza tutushti. <sup>3</sup> Lëkin, Sa'ul ëtiqadchilar jama'etchilikige weyranchiliq sëlip, er-ayal ëtiqadchilarni öymu'öy izdep tutup, zindangha tashlashqa bashlidi.

### Xush xewerning Samariye ölkisige yëtip bërishi

<sup>4</sup> Ëtiqadchilar qeyerge tarqilishtin qet'inyezer, ular shu yerde xush xewer yetküzdi. <sup>5</sup> Mesilen, Filip Samariye ölkisining melum bir shehirige bërüp, yerlik kishilerge: «Hezriti Eysa – Qutquzghuchi – Mesih» dep jakarlidi. <sup>6</sup> Köpchilik buni anglap hemde uning möjizilirini körüp, pütün diqqiti bilen uning sözlirige qulaq saldi. <sup>7</sup> Jinlar özliri chaplishiwalghan kishilerning tënidin qattiq warqirighan pëti chiqip ketti. Nurghun palech, tokurlarmu saqaytildi. <sup>8</sup> Shuning bilen, shu sheherdiki kishiler chongqur xushalliqqa chömdi.

<sup>9</sup> U sheherde Shimon isimlik bir baxshi bolup, özining sëhirgerliki bilen shu jaydiki xelqni bir mezgil hang-tang qaldurghanidi. U özini qaltis hësablap, bek maxtinatti. <sup>10</sup> Yuqiri we töwen tebiqe kishiliri uning sözlirini pütün diqqiti bilen anglaytti. Köpchilik: «Xudaning ulugh küch-qudriti mana shu» dëyishetti. <sup>11</sup> U uzundin bëri sëhirgerliki bilen xalayıqni hang-tang qaldurup kelgenlikidin, kishiler uninggha intayin diqqet qilip kelgenidi. <sup>12</sup> Lëkin, ular emdi Filip yetküzgen Xudaning padishahliqi we Eysa Mesihke da'ir xush xewerge ishendi. Shuning bilen, ularning arisidin nurghunlighan er-ayallar chömüldürüşni qobul qildi. <sup>13</sup> Shimon özimu ishendi we chömüldürüldi. U hemishe Filip bilen bille boldi hemde Filip körsetken zor möjize we karametlerni körüp, intayin heyran boldi.

<sup>14</sup> Yërusalëmdiki elchiler Samariyiliklarning Xudaning sözini qobul qilghanliqini anglap, Pëtrus bilen Yuhannani ulargha ewetti. <sup>15</sup> Ikkiylen u yerge bërishi bilen ëtiqadchilargha Muqeddes Rohning ata qilinishi

## Hezriti Eysa elchilirining pa'aliyetliri

üchün du'a qildi. <sup>16</sup> Chünki, ular Rebbimiz Eysaning nami bilen chö müldürülgen bolsimu, ularning hëchqaysisigha Muqeddes Roh tëxi chüshmigenidi. <sup>17</sup> Pëtrus bilen Yuhanna ularning uchisigha qolini tegküzüp turup du'a qilghandin këyin, Muqeddes Roh ulargha chüshti.

<sup>18</sup> Elchiler qolini tegküzüp qoyghan kishilerge Muqeddes Rohning ata qilinghanliqini körgen Shimon elchilerge pul tenglep:

<sup>19</sup> – Bu küch-qudrettin mangimu bëringlar. Menmu kishilerning uchisigha qollirimni tegküzey, ular men arqiliqmu Muqeddes Rohni qobul qilsun, – dëdi.

<sup>20</sup> Lëkin, Pëtrus uninggha mundaq jawab berdi:

– Xudaning bu sowghitini pulgha sëtiwalghili bolidu, dep oylighan bolsang, pulung bilen bille halak bol! <sup>21</sup> Bizning ishimizda sëning hesseng yoq! Chünki, Xuda aldida niyiting xalis emes! <sup>22</sup> Shunga, yaman niyitingdin yënip, Xudadin kechürüm tile! Shundaq qilsang, Xuda sëni kechürer. <sup>23</sup> Chünki, sëning hesetke tolup, gunahning torida ikenliking manga melum.

<sup>24</sup> Shimon ulargha:

– Men üchün Xudadin tilenglarki, ëytqanliringlardin birimu bëshimgha kelmisun! – dëdi.

<sup>25</sup> Pëtrus bilen Yuhanna yene shu sheherde hezriti Eysa heqqide guwahliq bërip, Xudaning sözini yetküzgendin këyin, Samariyining nurghun yëza-kentlirige bërip xush xewer yetküzgech, Yërusalëmgha qaytip ketti.

## Filip we Ėfi'opiyilik emeldar

<sup>26</sup> Shu waqıtta, Xudaning bir perishtisi Filipqa:

– Jenubqa qarap Yërusalëmdin Gaza shehirige mangidighan chöldiki yolgha mang! – dëdi. <sup>27</sup> Filip yolgha chiqti. Yolda u Ėfi'opiyilik bir yuqiri derijilik emeldarni uchratti. Bu kishi Kandas isimlik Ėfi'opiye ayal padishahining bash xezinichisi bolup, Yërusalëmgha Xudagha ibadet qilghili barghanidi. <sup>28</sup> Qaytish yolida öz harwisida olturup, Yeshaya peyghemberning yazmisini oqup këtıp baratti. <sup>29</sup> Muqeddes Roh Filipqa:

– Harwigha yëtiship mang, – dëdi.

<sup>30</sup> Filip yügürüp bërip, emeldarning Yeshaya peyghemberning yazmisidin oquwatqanlirini anglap, uningdin:

– Oqughanliringizni chüshendingizmu? – dep soridi.

<sup>31</sup> Emeldar uninggha:

– Biri manga chüshendürüp bermise, men qandaqmu chüshineleymen?! – dep, Filipni harwisigha chiqip yënida olturushqa teklipl qildi.

<sup>32</sup> Emeldar yazmining munu qismini oquwatatti:

«U goya boghuzlashqa ëlip bërilghan qoydek, qoy qirqighuchi aldida yatqan paqlandek ün-tin chiqarmay jim turidu.

<sup>33</sup> u xorlinidu, adilliq bilen sotlanmaydu.

u emdi perzent yüzi körelmeydu, chünki uning yer yüzidiki hayati ëlip këtilidu.»

<sup>34</sup> Èfi'opiyilik emeldar Filiptin:

– Peyghemberning bu sözi kimge qaritilghan bolghiydi? Özigimu yaki bashqilarghimu? – dep soridi.

<sup>35</sup> Filip chüshendürüşke bashlidi. U yazmining shu qismidin bashlap, emeldargha hezriti Eysagha da'ir xush xewerni sözlep berdi. Shundaq qilip, emeldar hezriti Eysagha ëtiqad qildi.

<sup>36-37</sup> Ular yolda këtiwëtip, su bar bir yerge kelgende, emeldar:

– Bu yerde su bar iken. Mushu yerdila chömüldürölsem bolmamdu? – dëdi.

<sup>38</sup> Emeldar harwini toxtitishni buyrudi. Filip uning bilen bille sugha chüshüp, uni chömüldürdi. <sup>39</sup> Ular sudin chiqqanda, Muqeddes Roh Filipni bashqa bir sheherge ëlip ketti. Emeldar uni qayta körelmigen bolsimu, xushal-xuramliq bilen yolini dawamlashturdi. <sup>40</sup> Filip bolsa özining Ashdod shehiride ikenlikini bilgendin këyin, u yerdin Qeyseriye shehirigiche bolghan hemme sheherlerni këzip, xush xewer yetküzdü.

## 9-bab

### Sa'ulning hezriti Eysagha ëtiqad qilishi

<sup>1</sup> Shu chaghlarda, Sa'ul Rebbimiz Eysagha ëtiqad qilghuchilargha dawamliq ölüm tehditi sëliwatatti. U bash rohaniyning aldigha bërüp,

<sup>2</sup> Demeshq shehiridiki Yehudiy ibadetxanilirigha tonushturush xëti yëzip bërishni telep qildi. Shundaq qilip, Sa'ul Demeshqtiki Yehudiylarning yordimini ëlip, hezriti Eysaning yolida mangghan er-ayallarni tutqun qilip, ularni Yërusalëmgha soraq qilishqa ëlip kelmekchi boldi.

<sup>3</sup> Sa'ul xetlarni ëlip yolgha chiqti. Demeshq shehirige yëtip këlshke az qalghanda, tosattin asmandin küchlük bir nur chüshüp, Sa'ulning etrapini yorutuwetti.

<sup>4</sup> Yerge yiqilghan Sa'ulgha:

– Sa'ul, Sa'ul! Manga nëmishqa ziyankeshlik qilisen? – dëgen bir awaz anglandi.

<sup>5</sup> – I Rebbim, sen kimsen? – dep soridi u.

– Men, sen ziyankeshlik qiliwatqan Eysa. <sup>6</sup> Ornungdin turup, sheherge kir, nëme qilishing këreklikini biri sanga ëytip bëridu, – dëgen jawab keldi hëliqi awazdin.

<sup>7</sup> Sa'ul bilen bille mangghan kishilerning qorqqinidin zuwanliri tutulup, turghan yëride qëtipla qaldi. Chünki, ular awazni anglisimu, gep qilghan birersini körelmigenidi. <sup>8</sup> Sa'ul ornidin turup, közlrini ëchip qaridi, lëkin hëch nersini körelmidi. Hemrahliri uning qolidin yëtilep Demeshqqe ëlip kirdi. <sup>9</sup> Üch küngiche hëchnëmini körelmigen Sa'ulning gëlidin hëch nerse ötmidi.

<sup>10</sup> Demeshqte hezriti Eysaning Hananiya isimlik bir ëtiqadchisi bar idi. Uninggha bir wehiy keldi. Rebbimiz Eysa uni:

– Hananiya! – dep chaqirdi.

– I Rebbim, mana men, – dep jawab berdi u.

<sup>11</sup> Rebbimiz Eysa uninggha:

– Sen derhal «Tüz» kochisigha bërip, Yehudaning öyidin Tarsusluq Sa'ul isimlik birini tap, chünki shu tapta u du'a-tilawet qiliwatidu. <sup>12</sup> Du'a qiliwatqinida, men uninggha Hananiya isimlik bir kishining këlip uninggha qolini tegküzüshi bilenla közining eslige këlidighanliqini ayan qildim, – dëdi.

<sup>13</sup> Hananiya unimay, mundaq jawab berdi:

– I Rebbim, nurghun kishilerning bu adem heqqide ëytqanlirini anglidim. U Yërusalëmda sanga ëtiqad qilghuchilargha intayin rehimsizlerche ziyankeshlik qilghan! <sup>14</sup> Hazir u Demeshqqe këlip, sanga ibadet qilghan kishilerni tutush üchün aliy rohaniylardin hoquq aptu.

<sup>15</sup> Rebbimiz Eysa uninggha:

– Bariwer! Men bu ademni Yehudiy emeslerge we ularning padishahlirigha hem Isra'illargha mëni tonushturush üchün özüm tallidim. <sup>16</sup> Men uninggha mëning üchün jezmen xilmuxil azab-oqubet tartishqa toghra këlidighanliqinimu körsitimen, – dëdi.

<sup>17</sup> Buning bilen, Hananiya hëliqi öyge bërip, qollirini Sa'ulning

uchisigha tegküzüp:

– Qerindishim Sa'ul, bu yerge keliwatqiningda yolda sanga körüngen Rebbimiz Eysa közliring eslige kelsun we seni Muqeddes Rohqa chömsun dep, meni shexsen özi ewetti, – dedi.

<sup>18</sup> Shu haman, Sa'ulning közliridin béliq qasiriqidek nersiler chüshüp, közliri echilip köreleydighan boldi. U ornidin turup, chömüldürüşhni qobul qildi. <sup>19</sup> Tamaq yөгendin keyin, jismani quwwitimu eslige keldi.

### **Sa'ulning Demeshqte xush xewer yetküzüshi**

Sa'ul Demeshqtiki etiqadchilarning yénida birnechche kün turdi we <sup>20</sup> derhal Yehudiy ibadetxanilirigha bërip, «hezriti Eysa Xudaning Oghli» dep telim bërishke bashlidi. <sup>21</sup> Anglighuchilar uning sözliridin heyran bolushup:

– Bu adem Yërusalëmda Eysagha etiqad qilghuchilargha wehshiylەرche ziyankeshlik qilghan hëliqi adem emesmu? Bu yergimu etiqadchilarni aliy rohaniylargha tutup bërish meqsitide kelgenmidu? – dëyishti.

<sup>22</sup> Lëkin, Sa'ul tëximu qayil qilarliq telim bërip, Demeshqtiki Yehudiylarni hezriti Eysaning Qutquzghuchi – Mesih ikenlikini ret qilishqa amalsiz qaldurdi.

<sup>23</sup> Bir mezgildin keyin, Yehudiylar Sa'ulgha suyiquest qilmaqchi boldi.

<sup>24</sup> Sa'ulni tutup öltürüş üçün, ular këche-kündüz sheherning derwazisida uni kütti. Biraq, biri ularning uni qestlimekchi bolghinini Sa'ulgha yetküzüp qoydi. <sup>25</sup> Shunga, uning shagirtliri bir küni këchide uni chong sëwetke olturghuzup, sëpil küngüridin artildurup chüshürdi.

### **Sa'ul Yërusalëmda**

<sup>26</sup> Sa'ul Yërusalëmgħa bërip, u yerdiki etiqadchilargħa qoshulmaqchi boldi. Lëkin, etiqadchilar uning hezriti Eysagħa etiqad qilghanliqigha ishenmey, uningdin qorqti. <sup>27</sup> Biraq, Barnaba uningħa yärdemde bolup, uni elchiler bilen körüshtürdi. Ulargħa Sa'ulning Demeshq yolida Rebbimiz Eysani qandaq körgenlikini, Rebbimiz Eysaningmu uningħa gep qilghanliqini chüshendürdi we Demeshqte uning hezriti Eysa heqqide qandaq jür'et bilen telim bergenlikini uqturup, ularni qayil qildi.

<sup>28</sup> Buning bilen, Sa'ul Yërusalëmda elchiler bilen bille bolup, yüreklik halda Rebbimiz Eysa heqqide telim berdi. <sup>29</sup> U yene Grëkche sözlishidighan Yehudiylar bilenmu sözliship, taliship qaldi. Buning



bilen, ular uni öltürüwetmekchi boldi. <sup>30</sup> Ëtiqadchilar bu ishtin xewer tēpip, uni Qeyseriye shehirige ēlip bērip, u yerdin Tarsus dēgen sheherge yolgha saldi.

<sup>31</sup> U chaghda, Yehudiye, Jeliliye we Samariyilerdiki ētiqadchilar jama'etchiliki bir mezigil tinchliqqa ērishti. Muqeddes Rohning yardimi bilen ularning ētiqadi kūchiyip, hemishe ixlasmenlik bilen Xuda yolida mangdi. Ularning sanimu kūdin-kūnge kōpeydi.

### **Pētrus Lidda we Jaffa sheherliride**

<sup>32</sup> Shu waqitta, ētiqadchilarni yoqlash ūchūn herqaysi jaylarni arilap yūrgen Pētrus bir qētim Lidda shehiride turidighan ētiqadchilar bilen kōrūshiti. <sup>33</sup> U yerde u Enēyas isimlik bir ademni uchratti. Bu adem palech bolup, orun tutup yatqili sekkiz yil bolghaniken. <sup>34</sup> Pētrus uninggha:

– Enēyas, Eysa Mesih sēni saqaytti. Ornungdin turup, kōrpengni yighishtur! – dēdi.

Enēyas derhal ornidin turdi. <sup>35</sup> Buni kōrgen Lidda shehiridiki we Sharon rayonidiki nurghun ademler Rebbimiz Eysagha ētiqad qildi.

<sup>36</sup> Jaffa shehiride Tabita isimlik bir ayal ētiqadchi bar idi. (Grēkche ismi «Dorkas» bolup, «kēyik» dēgen menide.) U her waqit yaxshi ish qilidighan bolup, namratlarga yardım qilatti. <sup>37</sup> Bir kūni, u kēsel bolup, ölup ketti. Kishiler jesetni yuyup kēpenlep, ūstūnki qewettiki öyge yatquzup qoydi. <sup>38</sup> Jaffa shehiri Lidda shehirige yēqin idi. Shunga, Jaffadiki ētiqadchilar Pētrusning Liddada ikenlikini anglap, uning aldigha ikki adem ewetip:

– Chapsan yētip kēling! – dep teklip qildi. <sup>39</sup> Pētrus derhal yolgha chiqip, ular bilen bille Jaffagha keldi.

Pētrus Jaffagha yētip kēlishi bilen ūstūnki qewettiki öyge bashlap chiqildi. Barliq tul ayallar Pētrusning etrapigha oliship, yigha-zar qilishti we Dorkasning hayat waqtida ōzlirige tikip bergen kiyimlirini uninggha kōrsitishiti.

<sup>40</sup> Pētrus hemmeylenni chiqiriwētip, tizlinip olturup du'a qilghandin kēyin, jesetke qarap:

– Tabita, ornungdin tur! – dēdi.

Tabita kōzini ēchip, Pētrusni kōrūp, bēshini kōtūrūp olturdi. <sup>41</sup> Pētrus aldigha bērip, uni yōlep turghuzdi we tul ayallar bilen bashqa ētiqadchilarni chaqirip, Dorkasni ulargha tirik tapshurup berdi. <sup>42</sup> Bu

xewer pütün Jaffagha tarqilip, nurghun kishiler rebbimiz Eysagha ëtiqad qildi. <sup>43</sup> Pëtrus Jaffada Shimon isimlik bir tëre eyligüchining öyide bir mezigil turdi.

## 10-bab

### Rimliq yüzbüshigha perishtining körünüshi

<sup>1</sup> Qeyseriye shehiride Korniliy isimlik bir adem bolup, u Rim qoshunidiki «Italiye» dep atalghan qisimning yüzbüshi idi. <sup>2</sup> U teqwadar adem bolup, özi we öyidikilirining hemmisi Xudagha ibadet qilatti. U gerche Yehudiylarning xushi yoq Rimliqlardin bolsimu, merdlik bilen namrat Yehudiylargha pul bëretti we da'im Xudagha du'a qilatti. <sup>3</sup> Bir küni chüshtin këyin sa'et üçlerde, uninggha bir ghayibane alamet köründi. U Xudaning bir perishtisining özining yënigha kelgenlikini ochuq kördi. Perishte uni:

– Korniliy! – dep chaqirdi.

<sup>4</sup> Korniliy intayin chöchügen halda uninggha közlirini tikip:

– Teqsir, nème ish? – dep soridi.

Perishte uninggha:

– Sëning du'aliring we namratlarga qilghan xeyr-saxawiting heqqidiki xewerler Xudagha yetti. <sup>5</sup> Emdi sen Jaffagha adem ewetip, Simun Pëtrus isimlik kishini chaqirtip kel. <sup>6</sup> U Shimon isimlik bir tëre eyligüchining öyide mëhman bolup turuwatidu. Shimonning öyi bolsa dëngiz boyida, – dëdi.

<sup>7</sup> Uninggha gep qilghan perishte ghayib bolghandin këyin, Korniliy öy xizmetchiliridin ikkini we shexsiy yaremchiliri ichidiki ixlasmen bir leshkerni chaqirdi. <sup>8</sup> Bolghan ishlarni uqturghandin këyin, ularni Jaffagha ewetti.

### Pëtrusqa Xudadin wehiy këlishi

<sup>9</sup> Etisi ular Jaffagha yëqin barghanda, chüsh waqti bolup, Pëtrus du'a qilish üçün ögzige chiqti. <sup>10</sup> Uning qorsiqi ëchip, bir nerse yëgüsi kelgenidi. Tamaq teyyarliniwatqanda, Pëtrusning közige bir ghayibane alamet köründi. <sup>11</sup> Asman yërilip, keng dastixandek bir nersining töt burjikidin baghlanghan halda yer yüzige chüshürülüwatqanliqidek bir haletni kördi. <sup>12</sup> Dastixanda her xil töt putluq haywanlar, yer

bëghirlighuchilar, ucharqanatlaru bar bolup, ularning arisida haram haywanlarmu bar idi. <sup>13</sup> Uninggha:

– Ornungdin tur Pëtrus, ularni soyup ye! – dëgen awaz anglandi.

<sup>14</sup> – I Rebbim, hergiz bolmaydu! Men hëchqachan hëchqandaq napak, haram nersini aghzimgha alghan emesmen! – dëdi Pëtrus.

<sup>15</sup> Biraq, Pëtrusqa yene:

– Xuda halal dëgenni sen haram dëseng bolmaydu! – dëgen awaz anglandi.

<sup>16</sup> Bu ish üch qëtim tekrarlinip, dastixangha oxshaydighan hëliqi nerse asmangha ëlip chiqip këtildi.

<sup>17</sup> Pëtrus közige körüngen alametning menisini chüshinelmey oylap turghanda, Korniliy ewetken kishiler Shimonning öyini tëpip, derwaza aldida turup:

<sup>18</sup> – Simun Pëtrus isimlik bir mëhman bu yerde turamdu, qandaq? – dep towlidi.

<sup>19</sup> Pëtrus tëxiche hëliqi ghayibane alametning menisi zadi nëmidu, dep oylawatatti. Muqeddes Roh uninggha:

– Sëni üch adem izdep keldi. <sup>20</sup> Peske chüsh! Ular Yehudiy bolmisimu, ularni kapir dëmey, ikkilenmey ular bilen bille bar. Chünki, ularni men ewettim! – dëdi.

<sup>21</sup> Pëtrus peske chüshüp, hëliqi ademlerge:

– Siler izdigen kishi men bolimen. Bu yaqqa këlishinglarning sewebi nëmikin? – dëdi.

<sup>22</sup> – Bizni Rimliq yüzbëshi Korniliy ewetti. U Xudagha ibadet qilidighan durus adem bolup, pütün Yehudiy xelqining hörmitige sazawerdur. Xudaning bir muqeddes perishtisi uninggha, sizni öyige chaqirtip, telimingizni anglashni buyrughan! – dep jawab berdi ular.

<sup>23</sup> Bu sözlerni anglighan Pëtrus ularni öyge tekliq qilip, qondurup mëhman qildi.

Etisi Pëtrus ular bilen bille yolgha chiqti. Jaffadiki ëtiqadchilarning bezilirimu ular bilen bille bardi. <sup>24</sup> Ikkinchi küni, ular Qeyseriyige yëtip bardi. Korniliy tughqanliri we yëqin yar-buraderlirini öyige yighip, Pëtruslarni kütüp turatti. <sup>25</sup> Pëtrus öyge kirgende, Korniliy aldigha chiqip, ayighigha bash qoyup sejde qildi. <sup>26</sup> Pëtrus derhal uni yölep turghuzup:

– Orningizdin turung! Menmu sizge oxshashla bir adem! – dëdi.

<sup>27</sup> Pëtrus Korniliyge gep qilghach öyge kirdi. U öyning ichige yighilghan jama'etni körüp, <sup>28</sup> ulargha:

– Silerge melumki, biz Yehudiylarning Yehudiy emesler bilen alaqe qilishimiz en'eniwi qa'idimizge xilap, hetta öyliringlarga kirsekmu bolmaydu. Lëkin, Xuda manga bir wehiy arqiliq herqandaq kishini napak dëmeslikim këreklikini kërsetti. <sup>29</sup> Shuning üçün, siler adem ewetip mëni chaqirghanda, ikkilenmey aldinglarga keldim. Emdi mëning sorimaqchi bolghinim, mëni nëmishqa chaqirdinglar? – dëdi.

<sup>30</sup> Korniliy mundaq dëdi:

– Töt künning aldida del mushu waqitta, yeni chüshtin këyin sa'et üçlerde, men öyde du'a qiliwatattim. Tuyuqsiz kiyimliridin nur chaqnap turidighan bir perishte adem sheklide aldimda peyda bolup: <sup>31</sup> «Korniliy! Du'aying Xudagha yetti. Xuda namratlarga qilghan

xeyr-saxawitingdinmu xewerdar. <sup>32</sup> Shunga, Jaffagha adem ewetip, Simun Pëtrus isimlik ademni chaqirtip kel. U tère eyligüchi Shimonning öyide mëhman bolup turidu. Shimonning öyi dëngiz boyida» dëdi.

<sup>33</sup> Shuning üçün, derhal özlirini chaqirip këlshke adem ewetkenidim. Özlirining qedem teshrip qilghanliri tolimu obdan boldi. Emdi biz hemmeylen Xuda özlirige dëgen barliq sözlerni anglash üçün Xudaning aldida teyyar turuptimiz.

### **Xudaning Yehudiy emeslernimu qobul qilishi**

<sup>34-35</sup> Pëtrus sözini bashlap mundaq dëdi:

– Xudaning herqandaq ademni, meyli u qaysi millettin bolushidin qet'iynezer teng kôridighanliqini, ixlasmen we toghra ish qilidighan kishi bolsila, Xudaning uni qobul qilidighanliqini emdi chüshendim. <sup>36</sup> Siler Xuda Isra'il xelqige yetküzgen xush xewerni anglighanghu. Xuda pütün insanlarning Igisi bolghan Eysa Mesih arqiliq bizni özi bilen yarashturdi.

<sup>37</sup> Silerning Yehya peyghember chömüldürüş chaqiriqini yetküzgendin tartip, Jeliliye ölkisidin bashlap pütün Yehudiye zëminlirida yüz bergen Nasirelik Eysagha munasiwetlik zor weqelerdin xewiringlar bar. <sup>38</sup> Xuda uni teyinlep, uninggha özining Muqeddes Rohi we küch-qudrisini ata qildi. U hemme yerni këzip, yaxshi ishlarni qilip, Sheytanning ilkide bolghanlarning hemmisini saqaytti, chünki Xuda uninggha yar idi. <sup>39</sup> Biz elchiler uning Yërusalëm we Isra'iliyining bashqa yerliride qilghan pütün ishlirining guwahchiliri. Gerche hezriti Eysa Yërusalëmda krëstke mixlinip öltürülgen bolsimu, <sup>40-41</sup> üçinchi küni, Xuda uni qayta tirildürüp kishiler arisida namayan qildi. Biraq, hemme kishige emes, peqet özi tallighan guwahchilar, yeni u ölümdin tirilgendin këyin uning

bilen bir dastixanda olturghan biz elchiler arisida namayan qildi. <sup>42</sup> U bizning xush xewer yetküzüshimizni, tirikler we ölgenlarning soraqchisi qilinip teyinlengen kishining özi ikenlikini xelqge jakarlishimizni buyrudi. <sup>43</sup> Peyghemberlarning hemmisi u heqte: «Hezriti Eysagha ëtiqad qilghanlarning gunahliri uning nami bilen kechürüm qilinidu» dëgen.

### **Muqeddes Rohning Yehudiy emes milletlerge chüshüshi**

<sup>44</sup> Pëtrus Xudaning bu sözlirini qiliwatqanda, anglawatqan hemme kishining wujudigha Muqeddes Roh chüshti. <sup>45</sup> Pëtrus bilen bille Jaffadin kelgen, hezriti Eysagha ëtiqad qilghan Yehudiylar Xudaning Muqeddes Rohni Yehudiy emeslergimu ata qilghinini körüp bek heyran bolushti.

<sup>46</sup> Ularning bashqilarning özlirigimu namelum bolghan tillarda sözlшип, Xudaning ulughluqini medhiyilewatqanliqini anglighanliqi shübhisiz idi. Shunga, Pëtrus:

<sup>47</sup> – Xuda xuddi bizge ata qilghandek, ularghimu Muqeddes Rohni ata qilghan tursa, ularni sugha chömüldürüşni qobul qilishqa kim qoshulmaytti?! – dëdi.

<sup>48</sup> Shuning bilen, Pëtrus ularning Eysa Mesihning namida chömüldürülüşini buyrudi. Këyin ularning telipi boyiche, Pëtrus ular bilen bille birnechche kün turdi.

## **11-bab**

### **Pëtrusning bashqa millet kishilirining chömüldürülüşini aqlishi**

<sup>1</sup> Elchiler we pütün Yehudiye ölkisidiki bashqa ëtiqadchilar bezi Yehudiy emeslerningmu Xudaning sözini qobul qilghanliqini anglidi.

<sup>2</sup> Shunga, Pëtrus Yërusalëmgha qaytqanda, hezriti Eysagha ëtiqad qilghan Yehudiylarning beziliri uni eyiblep:

<sup>3</sup> – Sëning xetne qilinmighan Yehudiy emeslerning öyide mëhman bolup, ular bilen hemdastixan bolghining zadi qandaq ish?! – dëdi.

<sup>4</sup> Pëtrus pütün ishning jeryanini ulargha bir-birlep chüshendürdi. <sup>5</sup> U mundaq dëdi:

– Jaffa shehiride du'a qiliwatqinimda, bir ghayibane alametni kördüm. Keng dastixandek bir nerse töt burjikidin baghlanghan halda asmandin chüshüp, mëning yënimda toxtap qaldi. <sup>6</sup> Sep sëlöp qarisam, uning ichide her xil töt putluq haywanlar, yawayi haywanatlar, yer bëghirlichghular,

### Hezriti Eysa elchilirining pa'aliyetliri

ucharqanatlar mu bar iken. <sup>7</sup> Këyin, manga: «Ornungdin tur Pëtrus, ularni soyup ye!» dëgen awaz anglandi. <sup>8</sup> Men: «I Rebbim, hergiz bolmaydu! Men hëchqachan herqandaq napak, haram nersini aghzimgha alghan emesmen!» dëdim. <sup>9</sup> Biraq, manga yene: «Xuda halal dëgenni sen haram dëme!» dëgen awaz anglandi. <sup>10</sup> Bu ish üch qëtim shundaq tekrarinip, axir hëliqi nerse asmangha ëlip chiqip këtildi. <sup>11</sup> Del shu chaghda, Qeyseriyidin mëni chaqirishqa ewetilgen üch kishi men turghan öyning derwazisining aldigha keldi. <sup>12</sup> Muqeddes Roh mëni, gerche ular Yehudiy bolmisimu, ikkilenmey ular bilen bille bërishqa buyrudi. Jaffadin kelgen bu alte qërindashmu men bilen bille bardi. Qeyseriyige yëtip këlip, Korniliy isimlik ademning öyige kirduq. <sup>13</sup> Korniliy bizge özining öyide bir perishtini qandaq körgenlikini ëytti. Perishte uninggha: «Sen Jaffagha adem ewetip, Simun Pëtrus isimlik bir ademni chaqirtip kel, <sup>14</sup> u sanga sëning we a'ilengning qutquzulush yolini sözlep bëridu» dëgeniken.

<sup>15</sup> Men gep qilishqa bashlighanda, Muqeddes Roh xuddi burun bizning wujudimizgha chüshkinidek, ularghimu chüshti.

<sup>16</sup> Shu chaghda, Rebbimiz Eysaning: «Yehya peyghember kishilerni sugha chömüldürgen, lëkin siler Muqeddes Rohqa chömüldürülsiler» dëginini ësimge aldim. <sup>17</sup> Nahayiti roshenki, biz Eysa Mesihke ëtiqad qilghanliqtin, Xuda bizge özining Rohini ata qilghinigha oxshash, uni Yehudiy emeslergimu ata qildi! Shundaq tursa, men Xudagha qandaqmu tosqunluq qilalayttim?!

<sup>18</sup> Ular bu sözlerni anglighanda, Pëtrusni eyibleshni toxtitip, Xudagha medhiye oqup:

– Yehudiy emeslermu yaman yolliridin yënip towa qilsa, Xuda ularghimu menggülik hayatqa ërishish pursiti yaritip bëridiken! – dëyishti.

### Antakya shehiridiki ëtiqadchilar

<sup>19</sup> U chaghda, Istipanning öltürülüş weqesidin këlip chiqqan ziyankeshlik tüpeylidin herqaysi jaylarga tarqilip ketken ëtiqadchilarning beziliri hetta Fenikiye rayoni, Sïprus arili we Suriyidiki Antakya shehiri dëgen jaylarga këtishti. Ular Xudaning sözini peqet Yehudiylarghila yetküzetti. <sup>20</sup> Lëkin, Sïprus arili we Kirini shehiridin kelgen bezi ëtiqadchilar Antakya shehirige bërip, Rebbimiz Eysa heqqidiki xush xewerni Yehudiy emeslergimu yetküzdi. <sup>21</sup> Rebbimizning

küch-qudriti ular bilan bille bolghachqa, nurghun kishiler ularning sözlirige ishinip, Rebbimiz Eysagha ëtiqad qildi.

<sup>22</sup> Bu xewer Yërusalëmdiki ëtiqadchilar jama'etchilikige yëtip keldi. Ular bilip bëqish üçün Barnabani Antakyagha ewetti. <sup>23</sup> Barnaba yëtip bërip, Xudaning u yerdiki xelqqe bext ata qilghanliqini körüp, xushal boldi. U köpchilikni jan-dili bilan Rebbimiz Eysagha sadiq bolushqa righbetlendürdi. <sup>24</sup> U Muqeddes Rohqa chömgen, imani kamil, yaxshi bir adem bolup, uning türtkiside nurghun adem Rebbimiz Eysagha ëtiqad qildi.

<sup>25</sup> Këyin, Barnaba Tarsus shehirige Sa'ulni izdep bërip, <sup>26</sup> uni tëpip Antakyagha ëlip keldi. Ikkiylen ëtiqadchilar jama'etchiliki bilan bille saq bir yil turup, nurghun ademge hezriti Eysa heqqide telim berdi. Ëtiqadchilarni «Xristi'anlar»<sup>⑨</sup> dep atash Antakyadin bashlandi.

<sup>27</sup> U künlerde, Yërusalëmdin Antakyagha bezi peyghemberler keldi. <sup>28</sup> Bulardin Agabus isimlik bireylen Muqeddes Rohning tesiri bilan otturigha chiqip, pütün Rim dunyasida qattiq acharchiliq bolidighanliqini aldın eytti. (Bu acharchiliq derweqe Klawdiyus padishah höküm sürgen yillarda yüz berdi.) <sup>29</sup> Buning bilen, Antakyadiki ëtiqadchilar herbiri öz ehwaligha qarap, pul i'ane qilip, Yehudiye ölkiside yashaydighan ëtiqadchilargha yadrem bërishni qarar qildi. <sup>30</sup> Ular bu qararni emelge ashurup, toplighan i'anilirini Barnaba we Sa'ul arqiliq Yehudiyidiki ëtiqadchilar jama'etchilikining yëtekchilirige yetküzüp berdi.

## 12-bab

### Ëtiqadchilarning tëximu köp ziyankeshliklerge uchrishi

<sup>1</sup> Shu chaghlarda, Hirod xan ëtiqadchilar jama'etchilikidiki bezi kishilerni tutup, ulargha ziyankeshlik qilishqa bashlidi. <sup>2</sup> U Yuhannaning akisi Yaqupning kallisini aldurdi. <sup>3</sup> Özining bu herikitidin Yehudiylarning razi bolghanliqini körüp, Pëtrusni tutqun qilishni buyrudi. Bu weqe Pëtir Nan hëyti mezigilide yüz berdi. <sup>4</sup> Pëtrusni tutqandin këyin, uni zindangha tashlap, herbiri töt leshkerdin teshkil

---

⑨ Yehudiylar kütken qutquzghuchi Ibraniy tilida «Mesih», qedimki Grëk tilida «Xristos» dep atalghanidi. Shunga, hezriti Eysagha ëtiqad qilghanlar «xristi'anlar» dep atalghan.

tapqan töt nöwetchi qarawullar topigha tapshurdi. Hëytin këyin, Hirod xan uni ochuq sot qilib öltürmekchi boldi. <sup>5</sup> Pëtrus zindanda tutup turuldi. Lëkin, ëtiqadchilar jama'etchilikidiki qërindashlar uning üçün Xudagha semimiy du'a qilishdi.

### **Pëtrusning zindandin qutquzulushi**

<sup>6</sup> Hirod xan Pëtrusni ëlip chiqip sot qilishning aldinqi këchisi, Pëtrus ikki zenjir bilen baghlanghan bolup, ikki qarawulning otturisida uxlawatatti. Ishikning sirtighimu qarawul qoyulghanidi. <sup>7</sup> Tuyuqsiz kamërgha küchlük bir yoruq nur chüshüp, Xudaning bir perishtisi köründi. Perishte Pëtrusning mürisige qëqip:

– Tëz tur! – dep oyghatti.

Pëtrusning qolliridiki zenjir shu'an boshap chüshüp ketti. <sup>8</sup> Perishte uninggha:

– Kiyimingni kiyiwal! Ayighingnimu kiy! – dëdi.

Pëtrus uning dëginini qildi. Perishte yene:

– Chapiningni yëpinchaqlap keynimdin mang! – dëdi.

<sup>9</sup> Pëtrus uninggha egiship kamërdin chiqti. Biraq, u perishtining qiliwatqinining rastliqini bilmey, bir ghayibane alamet körüptimen, dep oylighanidi. <sup>10</sup> Ular birinchi we ikkinchi qarawul postidin ötüp, zindanning sheherge chiqidighan tömür derwazisigha barghanda, derwaza özlükidin ëchilip ketti. Ular derwazidin chiqip, bir kochidin ötkende, perishte tuyuqsiz Pëtrusning yënidin ghayib boldi.

<sup>11</sup> Shu chaghda, Pëtrus ësiqe këlip, öziqe: «Emdi men bu ishning rastliqini bildim. Rebbim bir perishte ewetip, mëni Hirod xanning qolidin we Yehudiylarning manga qilmaqchi bolghan barliq ziyankeshlikidin qutquzuptu» dëdi.

<sup>12</sup> Pëtrus bu ehwalni chüshinip, Markus depmu atalghan Yuhannaning anisi Meryemning öyige bardı. U yerde nurghun kishiler yighilip du'a-tilawet qiliwatatti. <sup>13</sup> Pëtrus derwazini qaqqanda, Roda isimlik bir dëdek awazni anglap chiqti. <sup>14</sup> U Pëtrusning awazini tonup, xushalliqidin ishiknimu achmay yügürüp bërip, köpchilikke:

– Pëtrus derwaza aldida iken! – dep xewer qildi.

<sup>15</sup> – Sarang bolup qaldingmu?! – dëyishti ular. Lëkin, dëdek rast, dep turuwaldi. Ular:

– U uning rohi bolsa kërek! – dëyishti.

<sup>16</sup> Pëtrus derwazini qëqiwerghendin këyin, ular chiqip derwazini ëchip



qarisa, derweqe u iken! Hemmeylen hang-tang bolushti. <sup>17</sup> Pëtrus köpchilikke awaz chiqarmasliqqa qol ishariti qilip, ulargha Xudaning özini zindandin qandaq ëlip chiqqanliqini chüshendürdi. Andin këyin, u:

– Bu xewerni Yaqupqa<sup>①</sup> we bashqilargha uqturup qoyunglar, – dep, özi u yerdin bashqa yerge ketti.

<sup>18</sup> Tang atqanda, qarawullar patiparaq bolushup ketti. Ular Pëtrusning qandaq chiqip ketkenlikini bilelmidi. <sup>19</sup> Hirod xan uni izdeshke emr qildi, lëkin uning iz-dërikini tapalmidi. Shuning bilen, u qarawullarni soraq qilip, ulargha ölüm jazasi bërishni buyrudi. Uningdin këyin, Hirod xan Yehudiye ölkisidin Qeyseriye shehirige qaytip ketti.

### **Hirod Agrippa xanning ölümü**

<sup>20</sup> Këyin, Hirod xan Tir we Sidon xelqige qattiq achchiqlandi. Bu xelqler ashliqni xanning ilkidiki jaylardin alidighan bolghachqa, ular birliship, Hirod bilen yarishiwëlish üçün uning aldigha wekil ewetti. Ular aldi bilen Wilastus isimlik muhim emeldarning hësdashliqini qolgha keltürdi.

<sup>21</sup> Belgilengen körüshüsh künide Hirod xanliq tonini kiyip, textide olturup, ulargha nutuq sözlidi. <sup>22</sup> Ular:

– Bu, ademning sözliri emes, belki xudalarning birining sözidir! – dep yuqiri awaz bilen uni maxtashti.

<sup>23</sup> Hirod Xudagha te'elluq shan-sherepni özining qiliwalghanliqi üçün, Xudaning perishtisi shu'an uni urdi. Netijide, u qurtlap öldi.

<sup>24</sup> Lëkin, Xudaning sözi dawamliq tarqilip, uninggha ëtiqad qilghuchilarning sani köpeymekte idi. <sup>25</sup> Barnaba bilen Sa'ul Yërusalëmda i'anilirini tapshurup bergendin këyin, Antakyagha qaytip ketti. Ular Yuhanna (Markus)ni bille ëlip ketti.

## **13-bab**

### **Muqeddes Rohning Barnaba bilen Sa'ulni ewetishi**

<sup>1</sup> Antakyadiki ëtiqadchilar jama'etchilikide bezi peyghemberler we telim bergüchiler bar idi. Ular Barnaba, «Qara» leqemlik Shimon, Kirinilik Luki, Hirod xan bilen bille chong bolghan Mënahën we Sa'ul

---

① Yaqup – hezriti Eysaning inisi we ëtiqadchilar jama'etchilikining bash yëtekchisi.

### Hezriti Eysa elchilirining pa'aliyetliri

qatarliqlar idi. <sup>2</sup> Bir kuni ular Xudagha ibadet qilib roza tutuwatqan waqtida, Muqeddes Roh ulargha:

– Barnaba bilen Sa'ulni men chaqirghan xizmetlerni qilishqa ajritinglar, – dedi.

<sup>3</sup> Shuning bilen, ular yene azraq waqt roza tutup du'a qilghandin keyin, Barnaba bilen Sa'ulni ajritish uchun, ularning uchisigha qollarini tegküzüp ularni uzitip qoydi.

### Barnaba bilen Sa'ul Siprusta

<sup>4</sup> Muqeddes Rohning buyruqi bilen yolgha chiqqan Barnaba bilen Sa'ul Selekiye shehirige berip, u yerdin kemige olturup, Siprus degan aralgha qarap yolgha chiqti. <sup>5</sup> Ular Salamis shehirige yetip kelip, Yehudiy ibadetxanilirida Xudaning sozlrini yetküzüşke bashlidi. Yuhanna (Markus) ularning ishlirigha yademleshti.

<sup>6</sup> Ular pütün aralni arilap chiqip, Pafos shehirige keldi. Ular u yerde özini peyghember dep atiwalghan Baryeshu isimlik bir Yehudiy sehinger bilen uchriship qaldi. <sup>7</sup> U sehinger bu aralning bilimlik Rimliq waliysi Sergiyus Pa'ulning tonushi idi. Waliy Sergiyus Barnaba bilen Sa'ulni chaqirtip, Xudaning sozlrini anglimaqchi boldi. <sup>8</sup> Lekin, heliqi sehinger (uning Grekche ismi Elimas bolup, «sehinger» degan menide) qarshi chiqip, waliyni bu etiqadni qobul qilishtin tosushqa tirishti. <sup>9</sup> Biraq, Muqeddes Rohqa chömgen Sa'ul (Grekche ismi Pawlus<sup>②</sup>) heliqi sehingerge tikilip qarap, <sup>10</sup> uninggha:

– Ey Sheytanning oghli! Hemme adilliqning dushminisen. Qelbing her xil hiyligerlik we aldamchiliq bilen tolghan. Xudaning toghra yollirini burmilashni zadi toxtatmamsen?! <sup>11</sup> Emdi Xuda seni jazagha tartidu! Közliring kor bolup, bir mezigil kunning yoruqini körelmeysen! – dedi.

Shu'an, Elimas közlrini bir qara tuman tosqanliqini sezdi. U qollarini uzitip, bashqilarning yeteklishini ötündi. <sup>12</sup> Yüz bergen ehwalni körgen waliy ularning Rebbimiz Eysa heqqidiki telimlirige heyran bolup, hezriti Eysagha etiqad qildi.

### Pawlusning Yehudiylargha hezriti Eysa heqqide eytqanliri

<sup>13</sup> Pawlus bilen uning hemrahliri kemige olturup, Pafostin Pamfiliye

---

<sup>②</sup> Sa'ul Yehudiy emeslerning arisida xush xewer tarqatqanda, özining Grekche ismi «Pawlus»ni qollanghan.

ölkisining Perge shehirige bardı. U yerde Yuhanna (Markus) ulardin ayrılıp Yërusalëmgha qaytti. <sup>14</sup> Pawluslar bolsa Perge shehiridin sepirini dawamlashturup, Pisidiye rayonidiki Antakya shehirige bërıp, dem ëlish küni Yehudiylarning ibadetxanisigha kirdi. <sup>15</sup> Tewrat we peyghemberlerning telimliri oqulghandin këyin, ibadetxanining mes'ulliri ularni chaqirtip:

– Qërindashlar, eger jama'etni righbetlendüridighan gep-sözünglar bolsa, ëytinglar, – dëdi.

<sup>16</sup> Pawlus ornidin turup, qolini kötürüp, xalayiqni tinchitip, mundaq dëdi:

– Ey Isra'illar we Yehudiy emes teqwadarlar, qulaq sëlinglar!

<sup>17</sup> Isra'illar ezeldin bëri ëtiqad qilip kelgen Xuda ejdadlirimizni tallidi. Ular Misirda yashighan mezigilde, Xuda ularni ulugh bir millet qildi. Xuda küch-quдрitini körsitip, qulluq ehwalgha chüshüp qalghan ularni Misirdin qutquzup chiqti we <sup>18</sup> chölde ulargha texminen qiriq yil ghemxorluq qildi. <sup>19</sup> U Ken'an zëminidiki yette milletni yoqitip, ularning zëminlirini Isra'il xelqige zëminliqqa berdi. <sup>20</sup> Bu ishlargha ilgiri-axir bolup 450 yil ketti.

Këyin Xuda Samu'il peyghemberning zamanighiche ulargha batur yëtekchilerni tiklep berdi. <sup>21</sup> Këyin, ular Samu'il peyghemberdin bir padishah teyinleshni telep qilghanidi. Shunga, Xuda ulargha Binyamin qebilisidin Kish isimlik ademning oghli Sa'ulni tallap berdi. Sa'ul qiriq yil padishahliq qildi. <sup>22</sup> Biraq, Xuda Sa'ulni textidin chüshürüp, Dawutni padishah qilip berdi. Xuda padishah Dawut heqqide mundaq dëgenidi: «Yishayning oghli Dawut mëni bek xush qildi. U men nëme dësem, shuni qilidu!» <sup>23</sup> Xuda burun wede berginidek, Dawut padishahning ewladliridin Isra'illargha bir qutquzghuchi teyinlidi. U – hezriti Eysaning özidur! <sup>24</sup> Hezriti Eysa özining wezipisini bashlashtin burun, Yehya peyghember chiqip, Isra'il xelqini gunahligha towa qilip chömüldürüşhni qobul qilishqa dewet qildi. <sup>25</sup> Yehya peyghember wezipini tamamlash aldida, xalayiqqa mundaq dëgenidi: «Siler mëni kim deysiler? Mëni Xuda ewetidighan qutquzghuchi demsiler? Yaq! Men siler kütken adem emesmen. U mendin këyin këlidu, men hetta uning ayighining yiplirini yëshishkimu layiq emesmen!»

<sup>26</sup> Ey Ibrahimning ewladliri bolghan qërindashlar we Yehudiy dinini yaqlaydighan Yehudiy emesler, qulaq sëlinglar! Xuda hemmimizni qutquzulsun dep, bu xush xewerni yetküzdi. <sup>27</sup> Yërusalëm xelqi we

ularning boshliqliri her dem ëlish küni ibadetxanida peyghemberlarning hezriti Eysa toghrisidiki sözlirining oqulushini anglisimu, chüshenmeytti, hezriti Eysaning qutquzghuchi ikenlikini tonup yetmigenidi. Ularning hezriti Eysani ölüm jazasigha layiq dëyishi bilen, peyghemberlarning aldın ëytqanliri emelge ashti.<sup>28</sup> Ular hezriti Eysani ölüm jazasigha höküm qilishqa birer gunah tapalmighan bolsimu, waliy Pilatustin yenila uninggha ölüm jazasi bërishni telep qildi. Pilatus qoshuldi.<sup>29</sup> Ular bu ishlarni peyghemberlarning qutquzghuchi heqqide aldın ëytqanlirini bilmestin qildi. Hezriti Eysa ölgendin këyin, uning jesiti krësttin chüshürölüp, depne qilindi.<sup>30</sup> Lëkin, Xuda hezriti Eysani ölümdin tirildürdi!<sup>31</sup> Tirilgendin këyin, hezriti Eysa burun özi bilen bille Jeliliye ölkisidin Yërusalëmgheche egiship kelgenlerge köp qëtim köründi. Hazir bu kishiler Isra'ïl xelqige hezriti Eysaning guwahchisi boluwatidu!

<sup>32-33</sup> Bizmu hazir bu xush xewerni silerge yetküzüwatimiz. Xuda hezriti Eysani tirildürüş bilen, ejdadlirimizgha qilghan wedisini bizning dewrimizde emelge ashurdi! Bu heqte padishah Dawut Zeburning ikkinchi nezmiside aldın mundaq xatirilgen: «Sen mëning oghlum. Bëgün sëning atang ikenlikimni jakarlidim.»<sup>③</sup><sup>34</sup> Xudaning hezriti Eysani menggü chirimes qilip tirildürgenliki heqqide muqeddes yazmilarda aldın mundaq yëzilghan: «Padishah Dawutqa qilghan wedemde turup, silerge muqeddes we muqerrer bext ata qilimen!»<sup>35</sup> Bu heqte Zeburning yene bir yëride tëximu aydinglashturulup mundaq yëzilghan: «Xuda, sen sadiq xizmetkaringning tëningmu chirishige yol qoymaysen.»

<sup>36</sup> Bu yerdiki «sadiq xizmetkar» dëgen söz padishah Dawutqa qaritilghan emes. Chünki, padishah Dawut özining zamanida Xudaning iradisi boyiche xizmet qilip, alemdin ötüp yerge kömülgen. Uning tëni chirip ketken.<sup>37</sup> Hezriti Eysa bolsa Xuda teripidin tirildürüldi. Uning tëni peqet chirimidi.<sup>38</sup> Shunga qërindashlar, shuni bilishinglar kërekki, bizning silerge yetküzüwatqan gunahtin kechürüm qilinish yoli hezriti Eysaning qilghanliri arqiliqla mumkin bolidu!<sup>39</sup> Musa peyghemberge

---

③ Qedimki zamanlarda Isra'iliyide bir kishi padishah qilip teyinlengende, Xudaning Oghli dep atilatti. Eyni waqitta Isra'ïl padishahigha qaritilghan bu söz bu yerde neqil keltürölüp, Xudaning Eysa Mesihni tirildürgenliki bilen, uni ershte textke olturghuzup, padishah qilghanliqi körsitilidu.

chüshürülgen Tewrat qanunigha boysunushqa herqanche tirishsanglarmu, gunahliringlar kechürüm qilinmaydu. Xuda peqet hezriti Eysa arqiliqla silerni heqqaniy adem dep qaraydu.<sup>40</sup> Shunga, peyghemberler aldın äytqan balayı'apet bëshinglarga këlöp qalmaslıq üchün, ähtiyat qilip ularning sözlirige diqqet qilinglar!:

<sup>41</sup> «Qulaq sëlilinglar, ey mēni mazaq qiliwatqanlar!  
Alaqzadilikke chüshüp ölisiler!  
Chünki, mēning zamaninglarda qilmaqchi bolghan ishlimni  
körgininglarda,  
kishiler uni silerge chüshendürsimu, ishenmeysiler!»

<sup>42</sup> Pawlus bilen Barnaba ibadetxanidin chiqiwatqanda, jama'et ularni kēlerki dem ēlish küni bu ishlar heqqide yene telim bērishke tekliپ qildi.  
<sup>43</sup> Jama'et tarqalghanda, nurghun Yehudiylar we ularning dinini yaqlaydighan Yehudiy emeslermu Pawlus bilen Barnabagha egeshti. Bu ikkisi ulargha söz qilip, «Xudaning mēhir-shepquitide yashashni dawamlashturunglar!» dep righbetlendürdi.

### **Pawlusning Yehudiy emeslerge yüzlinishi**

<sup>44</sup> Kēyinki dem ēlish küni, pütün sheher xelqi dēgüdek Rebbimiz Eysa heqqidiki sözlerni anglighili kēlishiti.<sup>45</sup> Biraq, bunche köp ademlerni körgen bir qisim Yehudiylar heset qilishqa bashlidi. Ular Pawlusning sözlirini ret qildi we uni haqaretlidi.<sup>46</sup> Lēkin, Pawlus bilen Barnaba tēximu yūreklik halda mundaq dēdi:

– Biz Xudaning sözlirini aldi bilen Yehudiy qērindashlimizgha yetküzüshimiz kērek idi. Lēkin, siler Yehudiylar uni qobul qilmidinglar. Özünglarni menggülük hayatqa ērishishke layiq körmidinglar. Shunga, biz silerdin ayrilidighan bolduq. Emdi biz xush xewerni Yehudiy emeslerge yetküzimiz!<sup>47</sup> Chünki, muqeddes yazmilarda Xuda bizge mundaq buyrughan:

«Yer yüzining bu chëtidin u chëtigiche barlıq insanlarning  
qutquzulushi üchün,  
sēni Yehudiy emeslerge nur qilip ewettim.»

<sup>48</sup> Yehudiy emesler bu sözni anglap, xushal bolushti we hezriti Eysa heqqidiki bu telimler üchün Xudagha medhiye oqushti. Xuda teripidin

menggülük hayatni qobul qilishqa tallanghanlarning hemmisi hezriti Eysagha ëtiqad qildi.

<sup>49</sup> Shundaq qilib, Rebbimiz Eysa heqqidiki xush xewer pütün zëmingha keng tarqaldi. <sup>50</sup> Biraq, Yehudiylar sheher bashliqlirini we abroyluq dindar ayallarni Pawlus bilen Barnabagha qarshi turushqa qutratti. Ular u ikkisige ziyankeshlik qilghuzup, ularni öz yerliridin qoghlap chiqardi.

<sup>51</sup> Shunga, Pawlus bilen Barnaba hëliqi Yehudiylarni eyiblesh üçün ayaghliridiki topini qëqiwetip, Konya shehirige këtip qaldi.

<sup>52</sup> Antakyadiki ëtiqadchilar bolsa xushalliqqa hemde Muqeddes Rohning küch-qudritige chömdi.

## 14-bab

### Pawlus bilen Barnaba Konya shehiride

<sup>1</sup> Pawlus bilen Barnaba Konya shehiridimu aditi boyiche Yehudiylarning ibadetxanisigha kirdi. Ular jama'etke shundaq sözlidiki, netijide nurghun Yehudiylar we Yehudiy emeslermu hezriti Eysa heqqidiki xush xewerge ishendi. <sup>2</sup> Biraq, ishenmigen Yehudiylar bashqa Yehudiy emeslarning idiyisini zeherlep, ularni ëtiqadchilargha qarshi turushqa qutratti. <sup>3</sup> Pawlus bilen Barnaba u yerde xëli uzun turup, Rebbimiz Eysaning mëhir-shepqiti toghrisidiki xush xewerni yüreklik halda yetküzdi. Rebbimiz Eysamu ulargha möjize we karametlerni körsitish iqtidarini bërip, ular yetküzgen xush xewerning rast ikenlikini ispatlidi. <sup>4</sup> Buning bilen, sheher xelqi ikkige bölünüp ketti. Beziliri hezriti Eysagha ishenmeydighan Yehudiylar terepte, beziliri bolsa elchiler terepte turdi. <sup>5</sup> Axirda, hezriti Eysagha ishenmeydighan Yehudiylar bilen Yehudiy emesler öz bashliqliri bilen birlikte elchilerni qiynap, chalma-kësek qilib öltürmekchi boldi. <sup>6-7</sup> Bu ishtin xewer tapqan Pawlus bilen Barnaba bu sheherdin qëchip, Likawunya rayonidiki Listra we Derbe sheherliri hemde etraptiki jaylarga bërip, xush xewerni dawamlıq tarqitiwerdi.

### Listra we Derbe sheherliride

<sup>8</sup> Shu chaghda, Listra shehiride bir tughma palech bar idi. <sup>9</sup> Bu adem Pawlusning sözlirige qulaq sëlöp olturatti. Uni diqqet bilen közetken Pawlus uning hezriti Eysagha ishengenlikini we saqaytilip këtishke

ishenchi barliqini sèzip, <sup>10</sup> yuqiri awaz bilen:

– Ornungdin tur! – dèdi.

Hèliqi adem shu'an des turup mēngishqa bashlidi. <sup>11</sup> Pawlusning bu karamitini kōrgen kōpchilik Likawunya tili bilen:

– Xudalar insan qiyapitide arimizgha keptu! – dep warqiriship ketti.

<sup>12</sup> Ular Barnabani ilah Zē'us, dep atashti. Pawlus kōprek sōzligenliki üchün, uni ilah Hērmis, <sup>④</sup> dep atashti. <sup>13</sup> Sheherning sirtida «Zē'us ilah»ning butxanisi bar idi. Shu butxanida ishleydighan rohaniy xelq bilen bille elchilerge atap qurbanliq qilmaqchi bolup, sheher derwazisigha öküz we gül chembireklerni ëlip keldi.

<sup>14</sup> Barnaba bilen Pawlus ularning qilmaqchi bolghan ishini anglap, yirgengen halda, naraziliq bildürüş üchün kōngleklirini yirtip, kōpchilikning arisigha yügürüp kirip, warqirap mundaq dèdi:

<sup>15</sup> – Undaq qilmanglar! Bizmu adem, silerge oxshash insan! Biz silerge xush xewer yetküzüşke kelduq. Xush xewer shuki: erzimes nersilerge choqunmay, menggü hayat bolghan birdinbir Xudaghila ibadet qilinglar! U asman-zēmin, dēngiz-okyan we uningdiki barliq mexluqlarni yaratqan Xudadur! <sup>16</sup> Burunqi zamanlarda, Xuda herqaysi ellerning ademlrini özliri tallighan yolda mēngishigha qoyup bergen. <sup>17</sup> Shundaqtimu, u özining mewjutluqini hemishe ispatlap kelgen. U hemishe hemmimizge shapa'et qilip, yamghurni öz waqtida yaghdurup mol hosul bēghishlap, rizqimizni bērip, qelbimizni xushalliqqa chōmdürdi. Shundaq emesmu?

<sup>18</sup> Ular bu sōzlerni qilghan bolsimu, xalayıqning ulargha atap qurbanliq qilishini tosüp qalalmighili tasla qaldi. <sup>19</sup> Lēkin, Antakya we Konya sheherliridin kelgen bezi Yehudiylar kishilerni qutratti. Netijide, xelq Pawlusni chalma-kēsek qildi. Ular Pawlusni öldi dep oylap, sheher sirtigha sōrep apirip tashliwetti. <sup>20</sup> Lēkin, ëtiqadchilar uning etrapigha toplanghanda, Pawlus ornidin turup, sheherge qaytip kirdi. Etisi, u Barnaba bilen bille Derbe shehirige ketti.

### **Pawlusning Antakyagha qaytip kēlishi**

<sup>21</sup> Pawlus bilen Barnaba Derbe shehiride xush xewer yetküzüp, nurghun ademlerni hezriti Eysagha ëtiqad qilishgha yēteklidi. Kēyin, ikkiylen Listra, Konya we Antakya sheherlirige qaytip bardı. <sup>22</sup> Ular u

---

<sup>④</sup> Zē'us we Hērmis – Zē'us qedimki Grēklarning eng chong Xudasi. Hērmis bolsa Zē'usning xususiy yādemchisi we natiqi.

yerlerde ëtiqadchilarning ëtiqadini kùcheytip, ularni Rebbimiz Eysagha dawamliq sadiq bolushqa righbetlendürdi.

Ular ëtiqadchilargha mundaq dëdi:

– Biz Xudaning padishahliqigha kirish üchün, choqum nurghun japalarni bëshimizdin ötküzüshimizge toghra këlidu.

<sup>23</sup> Pawlus bilen Barnaba yene herqaysi ëtiqadchilar jama'etchilikige yëtekchilerni belgilep, du'a qilish we roza tutush arqiliq ularni özliri ëtiqad qilidighan Rebbimiz Eysagha tapshurdi. <sup>24</sup> Ikkiylen Pisidiye rayonidin ötüp Pamfiliye ölkisige keldi. <sup>25</sup> Ular Perge shehiride Xudaning sözlirini yetküzgendin këyin, dëngiz boyidiki Antalya shehirige bardı. <sup>26</sup> Andin, u yerdin këmige olturup, Suriyidiki Antakyagha qaytti. Ular özliri tamamlighan bu wezipini ada qilishtin burun, Antakyadiki ëtiqadchilarning du'asini alghan bolup, ëtiqadchilar ularni Xudagha tapshurup, shu chet zëminlargha xush xewer yetküzüshke ewetkenidi. <sup>27</sup> Ular Antakyagha qaytip këlip, ëtiqadchilarnı bir yerge jem qilip, ulargha Xudaning özliri arqiliq qandaq ishlarni qilghanliqini we Xudaning Yehudiy emeslerge qandaq yol ëchip, ularnimu ëtiqadi arqiliq qutquzghanliqini sözlep berdi. <sup>28</sup> Ular u yerde ëtiqadchilar bilen bille uzun mezigil turdi.

## 15-bab

### Yërusalëmdiki yighin

<sup>1</sup> Hezriti Eysagha ëtiqad qilghan bezi Yehudiylar Yehudiye ölkisidin këlip, Antakyadiki Yehudiy emes ëtiqadchilargha:

– Siler Musa peyghember arqiliq chüshürülgen Tewrattiki xetne qilinsh heqqidiki belgilimini qobul qilmisanglar, qutquzulmaysiler! – dep telim bërishke bashlıdı.

<sup>2</sup> Bu mesile toghrisida Pawlus bilen Barnaba ikkiylen ular bilen keskin munazire we talash-tartish qilishti. Shunga, Antakyadiki ëtiqadchilar Pawlus bilen Barnabagha birnechche adem qoshup: «Bu mesilini hel qilish üchün Yërusalëmgħa bërip, bashqa elchiler we ëtiqadchilar jama'etchilikining yëtekchiliri bilen körüşhünglar» dep qarar qildi.

<sup>3</sup> Shundaq qilip, Antakyadiki ëtiqadchilar Pawluslarni yolgha saldı. Ular sepiride Fenikiye rayoni we Samariye ölkisini bësip ötüp, barghanla yëride Yehudiy emeslerningmu yaman yolliridin yënip, hezriti Eysagha



yüzlengenlik weqesini sözlidi. Bu xewerni anglighan pütün etiqaadchilar nahayiti xursen bolushti. <sup>4</sup> Pawluslar Yërusalëmgha kelginide, elchiler, yëtekchiler we bashqa etiqaadchilarning qarshi ëlishigha muyesser boldi. Ular köpchilikke Xudaning özliri arqiliq qilghan ishlerini yetküzdi.

<sup>5</sup> Lëkin, Perisiy diniy ëqimidikilerdin hezriti Eysagha etiqaad qilghan beziler ornidin turushup:

– Hezriti Eysagha etiqaad qilghan Yehudiy emeslermu xetne qilinmisa bolmaydu! Uningdin bashqa, Tewrattiki barliq tüzümge emel qilishi kërek! – dëdi.

<sup>6</sup> Shunga, elchiler bilen yëtekchiler bu mesilini muzakire qilish üçün jem bolushti. <sup>7</sup> Uzun söhbetlishishtin këyin, Pëtrus ornidin turup mundaq dëdi:

– Qërandashlar, Xudaning mëni birnechche yil burun silerning ichinglardin Yehudiy emeslerge xush xewer yetküzüp, ularni hezriti Eysagha etiqaad qildurushqa tallighanliqidin xewiringlar bar.

<sup>8</sup> İnsanlarning qelbini bilidighan Xuda özining rohini bizge ata qilghinidek, Yehudiy emeslergimu ata qildi. Buning bilen, Xuda Yehudiy emeslernimu qobul qilidighanliqini bildürdi. <sup>9</sup> Xuda ularni biz bilen teng kördi. Ularning hezriti Eysagha bolghan etiqaadi arqiliq Xuda ularning qelblirini pak qildi. <sup>10</sup> Ehwal mana shundaq iken, emdi siler nëme üçün Yehudiy emeslerning boyunlirigha shunche ëghir yükni artmaqchi bolisiler? Uni özimiz we ejdadlirimizmu kötürelmigen tursa! Undaq qilsanglar, Xudaning yolini sinighan bolmamsiler?! <sup>11</sup> Yaq! Undaq qilmanglar! Biz Yehudiylar Rebbimiz Eysaning mëhir-shepqitige tayinip, etiqaadimiz arqiliq qutquzulghandek, ularmu shundaq qutquzulidu!

<sup>12</sup> Pëtrus gëpini ayaghlashturghandin këyin, öyde jimjitliq höküm sürdi. Andin, Barnaba bilen Pawlus chiqip, Xudaning özliri arqiliq Yehudiy emeslerning arisida körsetken barliq möjize we karametlirini bayan qildi. <sup>13</sup> Ular sözlep bolghandin këyin, Yaqup mundaq dëdi:

– Qërandashlar, qulaq sëlinglar! <sup>14</sup> Bayatin Pëtrus Xudaning Yehudiy emeslergimu köngül bölidighanliqini, Yehudiy emeslerning arisidinmu adem tallap, özining xelqi qilghanliqini chüshendürüp ötti.

<sup>15</sup> Peyghemberlerning ëytqanlirimu buninggha pütünley uyghun këlidu. Muqeddes yazmilarda Xudaning Amos peyghemberge ëytqan munu sözliri yëzilghan:

<sup>16</sup> «Këyin, men qaytip këlip, padishah Dawutning weyran bolghan padishahliqini qaytidin qurup chiqimen.

Uni xarabiliktin qayta bina qilip, eslige keltürimen.

<sup>17</sup> Shundaq qilip, bashqa herqandaq adem, jümlidin men öz xelqim bolushqa chaqirghan Yehudiy emeslermu mëni tapidu.

Men – silerning Perwerdigaringlar, <sup>18</sup> xuddi burunla wede qilghinimdek, bu ishlarni emelge ashurimen!»

<sup>19</sup> Yaqup sözini xulasilep, mundaq dëdi:

– Shuning üçhün, mëningche Xudagha ëtiqad qilghan Yehudiy emeslerge orunsiz telep qoymasliqimiz kërek! <sup>20</sup> Peqet ulargha: «Butlargha atap nezir qilinghan göshlerni yëmenglar, jinsiy exlaqsizliq qilmanglar, qanni we boghup öltürülgen haywanning göshlirininimu yëmenglar!» dep tapilap, bir parche xet yazayli. <sup>21</sup> Chünki, Yehudiylar Musa peyghember arqiliq chüshürülgen Tewrat qanunidiki bu telimlerni uzundin bëri her dem ëlish küni herqaysi sheherdiki ibadetxanilarda yighilip, öginip kelgen.

### **Yehudiy emes ëtiqadchilargha yëzilghan xet**

<sup>22</sup> Shundaq qilip, elchiler, yëtekchiler we Yërusalëmdiki bashqa pütün ëtiqadchilar özlirining arisidin birnechche ademni tallap, ularni Pawlus we Barnaba bilen bille Antakyagha ewetishni qarar qildi. Yehuda (Barsaba depmu atilidu) bilen Silas buninggha tallandi. Bu ikkiylen burundin ëtiqadchilarning hörmitige sazawer bolup kelgenidi. Xette mundaq yëzilghan:

<sup>23</sup> «Hörmetlik Antakya, Süriye we Kilikiye ölkiliridiki barliq Yehudiy emes ëtiqadchilar! Yërusalëmdiki qëriendashliringlardin, yeni biz elchiler bilen yëtekchilerdin silerge salam!

<sup>24</sup> Bizdin yëninglargha barghan bezi kishilerning sözlirining silerni bi'aram we parakende qilip qoyghanliqini angliduq. Lëkin, biz ulargha undaq sözlerni qilishni tapshurmighaniduq. <sup>25</sup> Shu sewebtin, biz bu ishni muzakire qilghandin këyin, arimizdin birnechche kishini tallap, ularni qedirdan dostlirimiz Barnaba we Pawlus bilen bille yëninglargha ewetishni qarar qilduq. <sup>26</sup> Bu ikkiylen hayatining xeterge uchrishigha qarimay, Rebbimiz Eysa Mesihning xizmitide bolghan kishilerdur. <sup>27</sup> Shunga, biz Yehuda

bilen Silasnimu xëtimizdiki qararlimizni silerge öz aghzi bilen sözlep bersun dep, yëninglarga ewetishni qarar qilduq.

<sup>28</sup> Meqsetke kelsek, biz Muqeddes Rohning yardimi bilen zörür bolghan ikki-üch belgilimidin sirt, silerge herqandaq bir ëghir yük yüklimeslikni qarar qilduq. <sup>29</sup> Zörür bolghan belgilimiler töwendikiche: butlarga atap nezir qilinghan göshlerni yëmenglar. Qanni we boghup öltürülgen haywanning göshlirini yëmenglar. Jinsiy exlaqsizliq qilmanglar. Siler mushu birnechche ishtin xaliy bolsanglar, yaxshi qilghan bolisiler.

silerge amanliq tileymiz!»

<sup>30</sup> Wekiller yolgha chiqip, Barnaba we Pawlus bilen bille Antakyagha bardı. U yerde pütün ëtiqadchilarni yighip, xetni ulargha tapshurdi.

<sup>31</sup> Ular xettiki medet bëridighan sözlerni oqup, intayin xursen bolushti.

<sup>32</sup> Yehuda we Silaslar peyghember bolup, ëtiqadchilargha nurghun sözlerni qilip, ularni righbetlendürüp, ëtiqadini kücheytti.

<sup>33</sup> Yërusalëmdin kelgenler u yerde azraq waqit turup, Yërusalëmdiki özlirini ewetken ëtiqadchilarning qëshigha qaytti. Antakyadiki ëtiqadchilar ularni uzitip, sepirige amanliq tilidi. <sup>34-35</sup> Lëkin, Pawlus we Barnaba Antakyada yene bir mezgil turup, bashqa nurghun kishiler bilen bille Rebbimiz Eysa toghrisidiki telimni yetküzüp turdi.

### **Pawlus bilen Barnabaning ayrilip këtishi**

<sup>36</sup> Aridin az waqit ötkendin këyin, Pawlus Barnabagha:

– Biz burun Rebbimizning xush xewirini yetküzgen hemme sheher-yëzilargha bërip, ëtiqadchilarning ehwalini körüp këleyli, – dëdi.

<sup>37</sup> Barnaba maqul körüp, Yuhanna (Markus)ni bille ëlip barmaqchi bolghanidi. <sup>38</sup> Biraq, Pawlus buni dana pikir emes, dep qaridi. Chünki, Markus aldinqı qëtim ular bilen bille ishleshni dawamlashturmay, Pamfiliye ölkiside ulardin ayrilip ketkenidi. <sup>39</sup> Pawlus bilen Barnaba bu ish yüzisidin qattiq talash-tartish qiliship, axir bir-biridin ayrilip këtishti. Barnaba Markusni ëlip, këmige olturup Siprus ariligha ketti. <sup>40</sup> Pawlus bolsa Silasni tallap, ëtiqadchilarning özi bilen Silasni Xudagha amanet qilishi bilen ulardin ayrilip yolgha chiqti. <sup>41</sup> Pawluslar Süriye we Kilikiye ölkilirini arilap, herqaysi jaylarda ëtiqadchilar jama'etchilikidiki kishilerning ëtiqadini kücheytti.

## 16-bab

### Timotiyning Pawlus bilan bille ishlishi

<sup>1</sup> Pawluslar Derbe we Litra sheherlirigimu kirip ötti. Litrada Timotiy isimlik bir ëtiqadchi bar idi. Uning anisi Eysa Mesihke ëtiqad qilghan Yehudiy ayal idi, atisi bolsa Grëk idi. <sup>2</sup> Litra we Konya sheherliridiki ëtiqadchilarning hemmisi Timotiyni maxtishatti. <sup>3</sup> Shunga, Pawlus uni özi bilen bille ëlip mangmaqchi boldi. Biraq, bu yerdiki Yehudiylarning hemmisi Timotiyning atisining Grëk ikenlikini bilgechke, Pawlus Yehudiylarning uni qobul qilmasliqining aldini ëlish üçün, uni xetne qildurdi. <sup>4</sup> Ular sheher-yëzilardin ötkech, Yërusalëmdiki elchiler bilen yëtekchiler belgiligen Yehudiy emeslerge munasiwetlik, ri'aye qilishqa tëgishlik bolghan qararlarni ëtiqadchilargha yetküzdü. <sup>5</sup> Shundaq qilip, herqaysi jama'etchilikliklarning ëtiqadi kücheytilip, ëtiqadchilarning sanimu kündin-künge köpeydi.

### Makëdoniyilikning chaqiriqi

<sup>6</sup> Pawluslar Frigiye we Galatiya rayonlirigha kirip ötüp ketti. Chünki bu waqitta, Muqeddes Roh ularning Asiya ölkiside xush xewer tarqitishigha yol qoymighanidi. <sup>7</sup> Ular Misiye rayonigha kelgendin këyin, Bitiniye ölkisige kirmekchi boldi. Biraq, hezriti Eysaning Rohi ularning kirishige yene bir qëtim yol qoymidi. <sup>8</sup> Shuning bilen, ular Misiyidin ötüp, dëngiz boyidiki Tro'as shehirige bardı. <sup>9</sup> Shu küni kechte, Pawlusqa bir ghayibane alamet körünüp, Makëdoniyilik bir kishi uning aldida öre turup:

– Dëngizdin ötüp, Makëdoniye ölkisige këlip, bizge yadrem bersingiz!  
– dep telep qildi.

<sup>10</sup> Pawlus bu alametni körgendin këyin, biz<sup>⑤</sup> derhal Makëdoniyige bërishqa teyyarlanduq. Chünki, Xudaning bizni u kishilarning qëshigha bërıp, xush xewer yetküzüshke chaqirghanliqini chüshengeniduq.

### Lidyaning ëtiqad qilishi

<sup>11</sup> Biz këmige olturup, Tro'astin yolgha chiqıp, Sëmadireg ariligha qarap yol ëlip, etisi Makëdoniyidiki Në'apolis shehirige barduq. <sup>12</sup> U

---

⑤ Mu'ellip Luqa bu yerde «biz» dëgen sözni ishlitish arqiliq özining mushu waqittin bashlap Pawluslar bilen bille xush xewer yetküzgenlikini ipadiligen.

yerdin ichkirilep, Makëdoniyining shu rayonidiki Filipi dëgen muhim sheherge öttuq. Bumu Rimliqlar orunlishiwalghan we ular bashquruwatqan sheher idi. Biz bu yerde birnechche kün turduq.<sup>13</sup> Dem ëlish küni, sheher sirtidiki derya sahilige barduq. Xuddi oylighinimizdek, u yerde Yehudiylar du'a-tilawet qilidighan bir jayni taptuq. Biz olturup, u yerge toplanghan ayallar bilen söhbetleshtuq.<sup>14</sup> Anglighuchilar ichide Tiyatira shehiridin kelgen Lidya isimlik bir ayal bar idi. Sösün renglik rext satidighan Lidya gerche Yehudiy bolmisimu, Xudagha ibadet qilatti. Xudaning uning qelbini yorutushi bilen, u Pawlusning telimini qobul qildi.<sup>15</sup> U a'ilisidikiler bilen chömüldürülgendin këyin, bizni öyige teklipl qilip:

– Eger siler mëni Rebbimiz Eysagha ëtiqad qildi, dep qarisanglar, mëning öyümge bërip turup këtinglar! – dep ching turuwaldi.

Shuning bilen, biz uninggha maqul bolup, öyige barduq.

### **Pawlus bilen Silasning zindangha tashlinishi**

<sup>16</sup> Bir küni biz Yehudiylar du'a qilidighan jaygha yene bir qëtim barghanda, aldimizgha bir dëdek chiqti. Bu qizgha jin chaplishiwalghan bolup, bu roh uni bashqilarning kelgüsidiiki ishlirigha pal salidighan qilip qoyghanidi. U xojayinlirigha pal sëlsh arqiliq nurghun pul tëpip bergenidi.<sup>17</sup> U yol boyi Pawlus we bizge egiship:

– Bu kishiler ulugh Xudaning xizmetkarliri, ular silerge qutquzulush yolini yetküzidu! – dep warqirap mangdi.

<sup>18</sup> U xëli köp kün uda shundaq warqirighanidi. Buningdin intayin bizar bolghan Pawlus qizgha jin chaplishiwalghanliqini bilip, uninggha burulup, hëliqi jingha:

– Eysa Mesihning nami bilen buyruymenki, uning tënidin chiq! – dëyishigila, jin shu'an chiqip ketti.

<sup>19</sup> Dëdek pal salalmaydighan bolup qalghandin këyin, xojayinliri pul tëpish xiyallirining yoqqa chiqqanliqini biliship, Pawlus bilen Silasni tartip chiqip, ularni sheher meydanigha, bashliqlarning aldigha ëlip bardi.<sup>20</sup> Ular Pawlus bilen Silasni Rim emeldarlirining aldigha chiqirip:

– Bu Yehudiylar shehirimizni qalaymiqanlashturuwetti.<sup>21</sup> Ular qanunimizgha xilap qa'ide-tüzümlerni tarqitiwatidu! Biz Rimliq bolghandikin, ularning tarqatqanlirini qobul qilsaq we ijra qilsaq bolmaydu! – dep shikayet qildi.

<sup>22</sup> Köpchilikmu ulargha qoshulup, hujumgha ötkenidi. Emeldarlar

Pawlus bilen Silasning kiyimlirini yirtip yalingachlap, kaltek bilen urushqa emr chüshürdi. <sup>23</sup> Ular qattiq urulghandin këyin, zindangha tashlandi. Gundipaygha qattiq közitish buyruldi. <sup>24</sup> Bu buyruq bilen gundipay ularni zindanning ichkiridiki kamërigha solap, putlirigha ishkel saldi.

<sup>25</sup> Tün yërimigha yëqin, Pawlus bilen Silas du'a qilip, Xudagha medhiye naxshilirini ëytiwatatti. Bashqa mehbuser bolsa qulaq sëlip anglawatatti. <sup>26</sup> Tuyuqsiz qattiq yer tewrep, zindanning ullirimu silkinip ketti. Zindanning pütün ishikliri ëchilip, mehbuserdiki kishenlermu chüshüp ketti. <sup>27</sup> Uyqudin oyghinip zindanning ishiklirining ochuq turghanliqini körge gundipay hemme mehbuser qëchip ketse, emeldarlar choqum mëni öltüridu dep, qilichini sughurup ëlip, özini öltürüwalmaqchi boldi.

<sup>28</sup> Lëkin, Pawlus:

– Jëninggha zamin bolma, hemmimiz bar! – dep qattiq warqiridi.

<sup>29</sup> Gundipay chiragh ekeldürüp, Pawlus bilen Silasning aldigha yügürüp kirip, titrigen halda ularning ayighigha yiqildi. <sup>30</sup> Këyin, ularni tashqirigha ëlip chiqip:

– Qutquzulush üçün qandaq qilishim kërek? – dep soridi.

<sup>31</sup> – Rebbimiz Eysagha ëtiqad qilishing kërek. Shundaq qilsang, özüng hem a'ilengdikilermu qutquzulidu! – dëdi ular.

<sup>32</sup> Shuning bilen, ikkiyen uninggha we uning a'ilisidikilerge Rebbimiz Eysa heqqide chüshenche berdi. <sup>33</sup> Shu waqitning özidila gundipay ularni bashlap chiqip, yarilirini yuyup tazilidi. U derhal a'ilisidikiler bilen chömüldürüşni qobul qildi. <sup>34</sup> U Pawlus bilen Silasni öz öyige bashlap këlip, aldigha dastixan saldi. Ular Xudagha ëtiqad qilghanliqtin a'ile boyiche xushalliqqa chömgenidi.

<sup>35</sup> Etisi etigende, Rim emeldarliri zindangha yasawullarni ewetip:

– U ikkiylenni qoyuwëtinglar! – dep buyrudi.

<sup>36</sup> Gundipay Pawlusqa:

– Emeldarlar Silas ikkinglarni qoyuwëtitish emrini berdi. Siler emdi zindandin chiqsanglar bolidu. Tinch-aman qaytinglar, – dëdi.

<sup>37</sup> Biraq, Pawlus yasawullargha:

– Biz Rim puqraliri bolsaqmu, emeldarlar bizni soraq qilmayla xalayıqning aldida qanunsiz halda kaltek bilen urup, zindangha tashlidi. Emdi ular bizni oghriliqche qoghlimaqchimu? Bundaq qilsa bolmaydu. Bizni Rim emeldarliri özi këlip ëlip ketsun! – dëdi.

<sup>38-39</sup> Yasawullar bu sözlarni Rim emeldarlirigha yetküzdi. Ular Pawlus bilen Silasning Rim puqrasi ikenlikini anglap qorqup ketti we zindangha bërıp ulardin kechürüm soridi. Ularni zindandin ëlip chiqqandin këyin, sheherdin chiqip këtishni telep qildi.

<sup>40</sup> Zindandin chiqqan Pawlus bilen Silas Lidyaning öyige bërıp, u yerde qerindashliri bilen körüşüp, ularni righbetlendürüp, sheherdin chiqip ketti.

## 17-bab

### Salonika shehiridiki topilang

<sup>1</sup> Pawlus bilen uning hemrahliri sepirini dawamlashturup, Amfipolis we Apolloniya sheherliridin ötüp, Salonika shehirige keldi. U yerde Yehudiylarning ibadetxanisi bar idi. <sup>2-3</sup> Pawlus aditi boyiche ibadetxanigha kirip, uda üç dem ëlish küni u yerde jem bolghan kishiler bilen muqeddes yazmilarni asas qilghan halda munaziriliship, ulargha Qutquzghuchi – Mesihning Xudaning iradisi bilen öltürölüp, andin ölümdin tirildürülgenlikini ëniq chüshendürüp berdi.

– Men silerge jakarlighan hezriti Eysa del Qutquzghuchi – Mesihning özi! – dëdi u.

<sup>4</sup> Yehudiylarning ichidin beziler qayil bolup, Pawlus bilen Silasqa egiship, hezriti Eysagha ëtiqad qildi. Yehudiy dinini yaqlaydighan nurghun Grëk er we yuqiri tebiqidiki Grëk ayallarmu hezriti Eysagha ishendi. <sup>5</sup> Biraq, Yehudiylar buninggha hesetxorluq qildi. Ular kochida bikar yüridighan aqnanchilarni tolap, sheherde topilang kötürdi.

Yehudiylar Pawlus bilen Silasni tutup, topilangchilargha tapshurup bërish meqsitide Yasun isimlik bir ëtiqadchining öyige basturup kirdi.

<sup>6</sup> Lëkin, ular Pawlus bilen Silasni tapalmay, Yasun we bashqa birnechche ëtiqadchilarni yerlik emeldarlarning aldigha tartip apirip:

– Hemme jaylarda alemni astin-üstün qilmaqchi bolghan hëliqi ademler shehirimizgimu yëtip keldi. <sup>7</sup> Yasun ularni öyige qobul qildi. Ular Eysa isimlik bashqa bir padishah bar dep, Rim impëраторining permanigha xilapliq qiliwatidu! – dep chuqan sëlöp, yalghan shikayet qildi.

<sup>8</sup> Bu sözler yerlik emeldarlar bilen xalayıqni dekke-dükkige sëlöp qoydi. <sup>9</sup> Yerlik emeldarlar Yasun we bille tutup këlingen ëtiqadchilardin

kapalet puli alghandin këyinla, andin ularni qoyuwetti.

### **Bëriya shehiride**

<sup>10</sup> Ëtiqadchilar Pawlus bilen Silasni shu küni kech kirish bilenla, Bëriya shehirige ewetiwetti. Ular u yerge bërip, Yehudiylarning ibadetxanisigha kirdi. <sup>11</sup> U yerning ademliri Salonikadikilerge qarighanda kallisi ëchilghan bolup, ular Pawlus bilen Silasning hezriti Eysa heqqide bergen telimini qiziqip anglidi we ularning ëytqanlirining toghra-xataliqini bilish üçün, her küni muqeddes yazmilarni izdinip ögendi. <sup>12</sup> Netijide, nurghun Yehudiylar, uningdin bashqa xëli köp Grëk erler we yuqiri tebiqidiki Grëk ayallarmu hezriti Eysagha ëtiqad qildi. <sup>13</sup> Lëkin, Salonikadiki Yehudiylar Pawlusning Bëriyada hezriti Eysa heqqidiki xush xewerni yetküzgenlikini anglap, u yerge bërip Pawlusqa ziyankeshlik qilish meqsitide topilang kötürüp, ammini qutratti. <sup>14</sup> Shunga, ëtiqadchilar Pawlusni derhal dëngiz boyidiki jaylarga ewetiwetti. Silas bilen Timotiy bolsa Bëriyada qaldi. <sup>15</sup> Pawlusqa hemrah bolup mangghanlar uni Afina shehirigiche ëlip bërip, andin Bëriyagha qaytip keldi. Ular Pawlusning «Silas bilen Timotiy mumkinqeder mëning yëningha tëzrek kelsun» dëgen sözini ëlip keldi.

### **Afina shehiride**

<sup>16</sup> Pawlus Afina shehiride Silas bilen Timotiyni kütüp turghanda, sheherning hemme yërini but qaplap ketkenlikini körüp, intayin bi'aram boldi. <sup>17</sup> Shunga, u Yehudiylarning ibadetxanisida Yehudiylar we ularning dinini yaqlaydighan Yehudiy emesler bilen söhbetlishetti hem her küni bazarda uchrighanla kishiler bilen bu toghruluq munazirilishetti. <sup>18</sup> «Ëpikurlar» we «Sto'iklar» dep tonulghan bezi peylasoplarmu uning bilen munazirilishishke bashlidi. Beziler:

– Bu jahankezdi pochi nëme dep jöylüwatidu? – dëyishti.

Yene beziler Pawlusning hezriti Eysaning ölüp tirildürülgenliki heqqidiki telimlirini anglap:

– U chet elliklarning Xudalirini teshwiq qiliwatsa kërek! – dëyishti.

<sup>19</sup> Shunga, ular Pawlusni «Arë'opagus» dëgen chong këngesh meydanigha ëlip bërip:

– Sen tarqitiwatqan yëngi telimatliringdin biznimu az-tola xewerdar qilip qoysang qandaq? <sup>20</sup> Bezi ishlarni anglap intayin heyran bolduq, zadi nëme dëmekchi bolghiningni bilmekchimiz, – dëyishti. <sup>21</sup> (Afinaliqlar we



u yerde turuwatqan chet elliklarning hemmisi köp waqtini yengi oy-pikirlarni anglashqa we almashturushqa serp qilishatti.)<sup>22</sup> Shunga, Pawlus aldigha chiqip mundaq dëdi:

– Ey Afina xelqi! Silerning küchlük ëtiqadiy qizghinliqlarning barliqini bilimen.<sup>23</sup> Chünki, sheher ichide hemme yerni arilap, silerning ibadet qilidighan jaylirlarini közdin kechürginimde, qurbanliq supilirining birining üstide «melum bolmighan Xudagha» dep bëghishlima yëzilghanliqini kördüm. Men hazir del silerge melum bolmighan, lëkin siler ibadet qiliwatqan mana shu Xudani silerge tonushturay.

<sup>24</sup> Pütkül dunyani we uningdiki barliq mewjudatlarni yaratqan Xuda pütün alemning igisidir. U insanlarning qoli bilen bina qilinghan butxanilarda turmaydu. <sup>25</sup> Uning insanlarga hëchqandaq hajiti chüshmeydu. Eksiche, insanlarga hayatliq, nepes, shundaqla ular ëhtiyajliq bolghan herqandaq nersini ata qilip, ularning ëhtiyajlirini qanduridu. <sup>26</sup> U bir ademdin pütkül milletlerni yaratti, ularni pütün yer yüzige orunlashturup, ularning güllinishi we zawalliqqa yüzlinishi hemde turidighan jaylirini aldın belgilep berdi. <sup>27</sup> U: «Insanlar mëni izdep tapsun» dep, shundaq qildi. Emeliyette, u bizlerdin yiraq emes. <sup>28</sup> Biz u arqiliq yashaymiz, heriket qilimiz, mewjutmiz. Aranglardiki bezi sha'irlar yazghandek: «Biz Xudaning perzentliri!» <sup>29</sup> Biz Xudaning perzentliri bolghachqa, uni hünervenning mahariti bilen oyup yasalghan altun-kümüş yaki tash butlarga oxshatmasliqimiz kërek! <sup>30</sup> Burunqi zamanlarda, Xuda: «Butqa ishinidighanlar hazirche mëning yollirimni bilmeydu» dep, ularning heriketlirini körmeske saldı. Lëkin bügünki künde, u pütün insanlarni gunahlırigha towa qilip, uning yoligha qaytishqa buyrumaқта! <sup>31</sup> Chünki, u özi tallighan adem arqiliq pütün dunyani adilliq bilen soraq qilidighan qiyamet künini belgilidi. Xudaning uni ölümdin tirildürgenliki bu ishning muqerrer ikenlikini ispatlıdi.

<sup>32</sup> Pawlusning ölgenlerning tirilishi heqqide ëytqanlirini anglighan bezi kishiler uni mesxire qilishqa bashlıdi. Yene beziler:

– Bu ishni yene bir anglashni arzu qilimiz, – dëdi.

<sup>33</sup> Buning bilen, Pawlus këngeshme meydanidin qaytip chiqti.

<sup>34</sup> Beziler uninggha qoshulup, hezriti Eysagha ëtiqad qildi. Buning ichide këngeshme hey'etliridin Diyonisiyus, Damaris isimlik bir ayal we bashqa birqanche kishimu bar idi.

## 18-bab

### Korint shehiride

<sup>1</sup> Bu ishlardin këyin, Pawlus Afina shehiridin Korint shehirige bardi.

<sup>2</sup> Pawlus u yerde Pontus ölkiside tugulghan Akwila isimlik bir Yehudiy bilen uning ayali Priskilani uchratti. Ular Rimliq Klawdiyus padishahning pütün Yehudiylarning Rim shehiridin chiqip këtishi toghrisidiki buyruqi seweblik yëqinda Italiyidin kelgenidi. Pawlus ular bilen körüşüp, <sup>3</sup> ularning yënida qëlip ishlidi. Chünki, burundin chëdir yasash bilen turmush kechüridighan Pawlus ular bilen kesipdash chiqip qaldi. <sup>4</sup> Yehudiylarning herbir dem ëlish künide, Pawlus ibadetxanigha bërip, Yehudiylar we Grëklar bilen sözliship, ularni öz telimining rast ikenlikige qayil qilishqa tirishatti.

<sup>5</sup> Silas bilen Timotiy Makëdoniyidin kelgendin këyin, Pawlus barliq waqtini Xudaning xush xewirini yetküzüşke serp qilip, Yehudiylargha hezriti Eysaning Qutquzghuchi – Mesih ikenlikige guwahliq berdi.

<sup>6</sup> Lëkin, ular uninggha qarshi chiqti we uni haqaretlidi. Buning bilen Pawlus pëshini qëqip, ulargha:

– Eger siler qutquzulmisanglar, men jawabkar emes, özünglar jawabkar. Bügündin bashlap, men xush xewerni silerge emes, Yehudiy emeslerge yetküzimen, – dëdi.

<sup>7</sup> Buning bilen, Pawlus ulardin ayrilip, Titiyus Yustus isimlik bir kishining öyige bërip turdi. U Yehudiy bolmisimu, Yehudiy dinini yaqlaydighan adem bolup, uning öyi ibadetxanining yënida idi.

<sup>8</sup> Ibadetxanining mes'uli Krispus pütün a'ilisidikiler bilen Rebbimiz Eysagha ëtiqad qildi. Yene nurghun Yehudiy emes Korintliqlarmu Pawlusning sözlirini anglap, hezriti Eysagha ëtiqad qilishqa bashlidi we chömüldürüşni qobul qildi.

<sup>9</sup> Bir këche, Pawlusqa bir ghayibane alamet köründi. Bu alamette Rebbimiz Eysa uninggha:

– Qorqma, süküt qilmay sözle. <sup>10</sup> Men sen bilen bille. Sanga hëchkim ziyankeshlik qilalmaydu. Chünki, bu sheherde nurghun kishilirim bar! – dëdi.

<sup>11</sup> Shuning bilen, Pawlus u yerde bir yërim yil turup, u yerdiki kishilerge Xudaning sözlirini yetküzdi.

<sup>12</sup> Ghalliyu Yunan ölkisining waliysi bolghan waqtida, Yehudiylar

birliship Pawlusni tutup sotqa apirip, uning üstidin:

<sup>13</sup> – Bu adem kishilerni qanungha xilap halda Xudagha ibadet qilishqa qutratti! – dep shikayet qildi.

<sup>14</sup> Pawlus söz bashlay dep turushigha, waliy Ghalliyo ulargha:

– Ey Yehudiylar! Eger silerning shikayitinglar bir naheqliq yaki birer ëghir jinayet toghrisida bolsidi, elwette sewrchanliq bilen silerge qulaq sëlîshimgha toghra këletti. <sup>15</sup> Biraq, talash-tartishinglar diniy qanununlardiki bezi isimlar we sözler toghrisida iken, uni özünglar hel qilinglar. Men bundaq kichik ishlarni soraq qilmaymen! – dëdi.

<sup>16</sup> Buning bilen, ular sottin heydep chiqirildi. <sup>17</sup> Xalayıq Yehudiy ibadetxanisining mes'uli Sostënisni tartip chiqip, soraqxanining aldida qattiq urdi. Biraq, waliy Ghalliyo bu ishqa qilche pisent qilmidi.

### **Pawlusning Antakya shehirige qaytip këlishi**

<sup>18</sup> Pawlus Korint shehiride ëtiqadchilar bilen yene bir mezigil turdi. Këyin, ular bilen xoshliship, Priskila we Akwilalar bilen këmige olturup, Süriye ölkisige ketti. Yolgha chiqishtin ilgiri, u dëngiz boyidiki Kënhëriye shehiride chachlirini kestürüwetti. Chünki, u Xudagha bir qesem qilghanidi. <sup>19</sup> Ular Efes shehirige barghandin këyin, Pawlus Priskila we Akwila bilenmu xoshlashti. U këtishtin burun ibadetxanigha bërip, Yehudiylar bilen hezriti Eysa heqqide söhbetleshti. <sup>20</sup> Ular uni birnechche kün uzunraq turushqa tekliپ qildi, lëkin Pawlus qoshulmidi.

<sup>21</sup> Pawlus u yerdin ayrilish waqtida, ulargha:

– Xuda buyrusa, silerning yëninglarga yene këlimen, – dëdi, andin Efestin këme bilen yolgha chiqti.

<sup>22</sup> Pawlus Qeyseriye shehiride këmidin chüshüp, Yërusalëmgħa bardi. U yerdiki ëtiqadchilar bilen körüshkendin këyin, Antakya shehirige ketti.

<sup>23</sup> U Antakyada ëtiqadchilar bilen xëli köp waqit turup, yene yolgha chiqti we Galatiya we Frigiye rayonlirini arilap, barghanla yëride ëtiqadchilarning ëtiqadini kücheytti.

### **Apollosning Efes we Korint sheherliride telim bërishi**

<sup>24</sup> Bu arida, Iskenderiye shehiride tughulghan Apollos isimlik bir Yehudiy Efes shehirige keldi. Uning söz qabiliyiti üstün bolup, muqeddes yazmilardin xëli sawati bar idi. <sup>25</sup> Rebbimizning yoli toghruluq melum derijide telim alghan Apollos Rebbimiz Eysa heqqide qizghin sözlep telim bërëtti. Uning telimi toghra bolsimu toluq emes idi.

Chünki u chömüldürülüş toghruluq Yehya peyghemberning sugha chömüldürüşhidinla biletti. <sup>26</sup> Apollos ibadetxanida yüreklik sözleshke bashlidi. Anglawatqanlardin Priskila bilen Akwila uni öyige tekliq qilip, uninggha Xudaning yolini tēximu toluq chüshendürdi. <sup>27</sup> Kēyin Apollos Yunan ölkisige barmaqchi bolghanda, Efeslik etiqaqchilar uninggha yardemde bolup, Yunandiki etiqaqchilargha xet yēzip, ulardin Apollosni kütüwēlishni soridi. Apollos Yunangha bērip, Xudaning mēhir-shepqiti arqiliq hezriti Eysagha etiqaq qilghanlargha chong yardemde boldi. <sup>28</sup> U jama'et aldida Yehudiylar bilen munaziriliship, ulargha küchlük reddiye berdi hemde muqeddes yazmilarni asas qilip, hezriti Eysaning Qutquzghuchi – Mesih ikenlikini ēniqlap berdi.

## 19-bab

### Pawlus Efes shehiride

<sup>1</sup> Apollos Korint shehiridiki waqtida, Pawlus seper qilip, ichki quruqluq arqiliq Efes shehirige keldi. U yerde merhum Yehya peyghemberning bezi shagirtliri bilen uchriship, <sup>2</sup> ulardin:

– Siler Xudaning yoligha mēngishqa bashlighanda, uning Muqeddes Rohi silerge ata qilinghanmu? – dep soridi.

– Yaq, biz Muqeddes Roh bar dēgenni zadi anglimaptikenmiz, – dep jawab berdi ular.

<sup>3</sup> Pawlus yene:

– Undaqta, siler chömüldürülgende, uning menisini nēme dep chüshendinglar? – dep soridi.

– Bizning chüshenchimiz Yehya peyghember bergen telimge asas qilinghan, – dep jawab berdi ular.

<sup>4</sup> – Shu chaghda, Yehya peyghember kishilerge chömüldürüşni qobul qilghanlarning gunahigha towa qilip, Xudagha yüzlinish niytini ipadilishi kereklikini hem özidin kēyin kelgüchige, yeni hezriti Eysagha ishinishi kereklikini tapilghan, – dēdi Pawlus.

<sup>5</sup> Ular bu gepni anglighandin kēyin, Rebbimiz Eysagha etiqaq qilip, uning nami bilen chömüldürüşni qobul qildi. <sup>6</sup> Pawlus qolini ulargha tegküzüp turup du'a qiliwatqanda, ularning wujudigha Muqeddes Roh chüshti. Buning bilen, ular özlirige namelum bolghan tillarda Xudagha medhiye oqushti hem Xudadin kelgen wehiylarni yetküzüshke bashlidi.

<sup>7</sup> Ular texminen on ikki kishi idi.

<sup>8</sup> Üch ay dawamida, Pawlus Efes shehiridiki Yehudiylar ibadexanisigha kirip, ular bilen yüreklik sözlishop, ularni Xudaning padishahliqi toghrisidiki telimge qayil qilishqa tirishti. <sup>9</sup> Lëkin, beziliri jahilliq qilip ishenmey, jama'et aldida Rebbimiz Eysa yoligha haqaret keltürdi. Shunga, Pawlus ëtiqadchilarni ëlip ulardin ayrildi we her küni Tirannus isimlik ademning mektipide söhbetlishishni dawamlashturdi. <sup>10</sup> Bu xizmet ikki yil dawamlashti. Netijide, Asiya ölkisidiki pütün xelq, Yehudiylar yaki Yehudiy emesler bolsun, hemmeylen Rebbimiz Eysa heqqidiki sözlerdin xewerdar boldi.

### Skëwaning oghulliri

<sup>11</sup> Xuda Pawlus arqiliq ajayip möjizilerni yaratti. <sup>12</sup> Beziler hetta qol yaghliq we lönggilirini Pawlusning tënigha tegküzüp, andin kësellerning yënigha apirip, ularning uchisigha yëpip qoyatti. Netijide, këseller saqiyp, jinlar ularning tënidin chiqip këtetti. <sup>13</sup> Shu etrapta ayet oqup jin qoghlashni kesip qiliwalghan bezi Yehudiylarmu bar idi. Ular Rebbimiz Eysagha ëtiqad qilmighan bolsimu, uning namini ishlitip, jinlarni heydiwetmekchi bolushatti. Ular jinlarga: «Pawlus ëytqan Eysaning namidin buyruymenki, chiqip këtinglar!» deydighan boldi. <sup>14</sup> Bu ishni qilghanlarning arisida Skëwa isimlik bir Yehudiy aliy rohaniyning yette oghlimu bar idi. <sup>15</sup> Bir küni ular jin chaplishiwalghan bir kishining tënidiki jinni qoghlimaqchi bolghanda, jin chiqishqa unimay, ulardin:

– Men Eysani tonuymen, Pawlusning kim ikenlikinimu bilimen, biraq özünglarchu? Özünglar kim bolisiler? – dep soridi.

<sup>16</sup> Shuning bilen, jin chaplishiwalghan kishi shiddetlik hujumgha ötüp, jin qoghlighuchilarni yer bilen yeksan qiliwetti. Ular yarilinip, kiyimliri yirtilip, yalingach halda öydin qëchip chiqip ketti.

<sup>17</sup> Efes shehiride yashaydighan pütün Yehudiylar we Yehudiy emeslermu bu ishni anglap, nahayiti qorqushti. Shuningdin këyin, Rebbimiz Eysaning nami bu yerdimu köp hörmetke sazawer boldi.

<sup>18</sup> Netijide, nurghun ëtiqadchilar burun qilghan yamanliqlirini ochuq ëtirap qilishqa bashlidi. <sup>19</sup> Sëhirgerlik qilghan birmunche ademler özlirining sëhirgerlik toghrisidiki kitablrini ekëlip bir yerge dëwilep, köpchilikning aldida köydürüshti. Bu kitablarning qimmiti jemiyy ellik ming kümüş tenggige yëtetti. <sup>20</sup> Shundaq qilip, Rebbimizning telimi omumyüzlük tarqilip, zor tesir peyda qildi.

**Efes shehiridiki topilang**

<sup>21</sup> Bu ishlardin këyin, Pawlus Makëdoniye we Yunan ölkisi arqiliq Yërusalëmgha qaytish qararigha keldi. U:

– U yerge barghandin këyin, Rim shehirige bërishim kërek, – dëdi.

<sup>22</sup> Buning bilen, u yordemchiliridin Timotiy bilen Èrast ikkiylenni özining bërishigha teyyarliq qilish üçün, Makëdoniye ölkisige ewetiwetip, özi yene bir mezigil Asiya ölkiside qaldı.

<sup>23</sup> Del shu chaghda, Efes shehiride Rebbimiz Eysa yoligha qarshi ëghir qalaymiqanchiliq yüz berdi. <sup>24</sup> Ayal ilah Artëmisning sheripige yasalghan butxanining kümüş heykellirini yasighan Dimitriy isimlik bir zerger bar idi. Uning hünervenliri bu hünër bilen köp payda alghanidi.

<sup>25</sup> Dimitriy hünervenliri we öz xizmitige munasiwetlik ustilarni yighip, ulargha:

– Qërin dashlar, bizning rawaj tēpishimizning hünirimizge baghliq ikenlikini bilisiler. <sup>26</sup> Hazir hēliqi Pawlus dēgen eblexning nēme ishlarni qilip yūrgenlikini anglighan hem kōrgen bolushunglar kërek. U, «qol bilen yasiwalghan butliringlar Xuda emes» dēyish bilen, Efes we pütün Asiya ölkisidiki nurghunlighan kishilerni qaymuqturup, tuyuq yolgha bashlawatidu. <sup>27</sup> Bundaq bolghanda, bizning bu kespimizning namigha dagh chūshūsh xewpi bolupla qalmay, belki ulugh ayal xudayimiz Artëmisning butxanisimu qedirlenmey, hetta Asiya ölkisi we pütün yer yüzidikiler ibadet qilip kelgen ayal xudayimizning shan-sheripining yoqilish xewpimu bolidu! – dëdi.

<sup>28</sup> Bu sözlerni anglighan köpchilikning ghezipi örlep, qayta-qayta:

– Biz Efesliklarning ayal xudasi Artëmis ulughdur! – dep chuqan sēlishqa bashlidi.

<sup>29</sup> Buning bilen, pütün sheher astin-üstün bolup ketti. Topilangchilar Pawlusning seperdashliridin Makëdoniyilik Gayus we Aristarxuslarni tutuwēlip, aldigha sēlip, üsti ochuq tiyatirxanigha ēlip bardı. <sup>30</sup> Pawlus topilangchilar arisigha kirip sözlimekchi boluwidi, lēkin ētiqadchilar uni kirishtin tosidi. <sup>31</sup> Hetta Pawlusning dostliri bolghan bezi yuqiri derijilik emeldarlarnu Pawlusqa adem ewetip, uni tiyatirxanigha bërish xewpige tewekkül qilmasliqqa ündidi.

<sup>32</sup> Bu chaghda, pütün tiyatirxanining ichi warang-churunggha tolghan bolup, biri birnēme dep warqirisa, yene biri yene birnēme dep warqiraytti. Köp sandiki kishiler özlirining nēmige yighilghanliqinimu

bilmeytti. <sup>33</sup> Yehudiylar özlirining Pawlusning terepdarliri emeslikini körsitish üçün, Iskender isimlik ademni özlirini aqlash meqsitide aldigha chiqardi. Iskender köpchilikke qol ishariti qilip, Yehudiylarni aqlashqa bashlidi. <sup>34</sup> Biraq, köpchilik uning Yehudiy ikenlikini bilgende, bu ishta uningmu mes'uliyiti bar oxshaydu, dep qaldi. Shunga, köpchilik tengla:

– Xudayimiz Artëmis ulughdur! – dep ikki sa'etche chuqan sëlishti.

<sup>35</sup> Axirda, sheherning yerlik emeldari xalayıqni tinchlandurup mundaq dëdi:

– Ey Efes xelqi! Biz Efesliklerning ulugh Artëmis butxanisining we uning asmandin chüshken muqeddes tëshining qoghdighuchisi ikenlikini bilmeydighan kishi barmu?! <sup>36</sup> Bu ishlarni hëchkim yoqqa chiqiriwëtelmeydu. Shunga, siler özünglarni bësiwëlishinglar, oylimay birer köngülsiz ish chiqirip qoymasliqinglar kërek. <sup>37</sup> Siler bu kishilerni bu yerge soraq qilishqa ëlip keldinglar. Lëkin, ular ya butxanining birer nersisini oghrilap ketkini, ya bizning ayal xudayimizgha kupurluq qilghini yoq. <sup>38</sup> Eger Dimitriy we uning kesipdashlirining herqandaq bir kishining üstidin shikayiti bolsa, soraqxanilar ochuq. Soraqchilarmu bar. Shikayitini shu yerge bërip qilsun. <sup>39</sup> Bashqa mesililiringlar bolsimu, qanuniy sorunlarga bërip, bir terep qilishinglar lazim. <sup>40</sup> Rimliqlar бүгүнкү weqeni topilang dep, bizge jaza bërishi ëhtimalgha nahayiti yëqin. Bu qalaymiqanchiliqning hëch sewebi bolmighaniken, hëسابinimu bërelmeymiz-de!

<sup>41</sup> Bu sözlerni qilghandin këyin, u xelqni tarqitiwetti.

## 20-bab

### Pawlusning Makëdoniye we Yunangha qayta këlishi

<sup>1</sup> Topilang bësiqqandin këyin, Pawlus ëtiqadchilarni chaqirip, ularni righbetlendürdi we ular bilen xoshliship, Makëdoniye ölkisige ketti. <sup>2</sup> U shu etraptiki jaylarni arilap, ëtiqadchilarni righbetlendüridighan nurghun sözlerni qilghandin këyin, Yunangha bërip, <sup>3</sup> u yerde üç ay turdi. Pawlus këmige olturup Süriye ölkisige qaytmaqchi bolup turghanda, Yehudiylarning uni öltürüş suyiquestide ikenlikidin xewer tëpip, Makëdoniye ölkisidin ötüp, quruqluq bilen qaytip këtish qararigha keldi. <sup>4</sup> Uning bilen bille bolghanlar, Bëriyaliq Pirus oghli Sopatër,

Salonikaliqlardin Aristarxus bilen Sëkundus, Derbelik Gayus, Timotiy we Asiya ölkisidin Tikikus bilen Trofimlar idi. <sup>5</sup> Ular bashta Tro'as shehirige këme bilen bërip, bizning yëtip bërishimizni kütüp turdi. <sup>6</sup> Pëtir Nan hëytidin këyin, biz Filipi shehiridin këmige olturup, besh kündin këyin Tro'asqa këlöp, ular bilen uchrashtuq we u yerde bir hepte turduq.

### **Pawlusning Tro'asni axirqi qëtim körüşhi**

<sup>7</sup> Yekshenbe küni, biz nanni bölüşüp, hezriti Eysani xatirilesh üçün bir yerge jem bolduq. Pawlus etisi ketmekchi bolghachqa, köpchilikke tün yërimgiche telim berdi. <sup>8</sup> Biz jem bolghan yuqiriqi qewettiki hujrida nurghun may chiraghlar yënip turatti. <sup>9</sup> Eftikus isimlik bir yigit dërizide olturghanidi. Pawlusning sözi dawamlashqansëri may chiraghlarning isi hujrini qaplap, hëliqi yigitni mügdek basti. Këyin, u qattiq uyqugha këtöp, üçinchi qewettin yerge yiqilip chüshti. Köpchilik uni yerdin kötürüp qarisa, u ölüp boptiken. <sup>10</sup> Pawlus peske chüshüp, özini uning üstige ëtip, quchaqlap turup:

– Hoduqmanglar, u tirik! – dëdi. <sup>11</sup> Këyin, üstünki qewetke chiqip, hezriti Eysani xatirilesh üçün nanni bölüşüp yep, ibadet qilduq. Pawlus tang atquche sözini dawamlashturghandin këyin, biz bu yerdin yolgha chiqtuq. <sup>12</sup> Tro'astiki ëtiqadchilar bolsa hëliqi yigitni öyige hayat apirip qoydi. Köpchilik bu weqedin chongqur teselli tapti.

### **Pawlusning xoshlishish nutqi**

<sup>13</sup> Pawlus Tro'as shehiridin Asos shehirige piyade barmaqchi boldi. Shunga, u bizning këme bilen aldin yürüp, u sheherge uningdin burun yëtip bëröp, u yerde bizning uning bilen uchrishishimizni orunlashturghanidi. <sup>14</sup> Këyin, Asosta uchrashtuq we këmige chüshüp, Midilli shehirige kelduq. <sup>15</sup> Andin, yene yolgha chiqip, etisi Xiyos arilining yënigha kelduq. Üchinchi küni, Efestin ötöp, Samos ariligha kelduq we uning etisi këme bilen Milët shehirige barduq. <sup>16</sup> Asiya ölkiside köp waqitni ötküzüwetmeslik üçün, Pawlus Efeste toxtimasliqni qarar qilghanidi. U Yehudiylarning orma hëytini mumkinqeder Yërusalëmda ötküzüsh üçün aldirdaytti. <sup>17</sup> Pawlus Milët shehiridin Efeske adem ewetip, ëtiqadchilar jama'etchiliki yëtekchilirini chaqirdi. <sup>18</sup> Ular kelgendin këyin, Pawlus ulargha mundaq dëdi:

– Men Asiya ölkisige ayagh basqan birinchi kündin tartip, siler bilen qandaq ötkenlikim herbiringlarga melum. <sup>19</sup> Yehudiylarning



suyiqestliri tüpeylidin tartqan azablar ichide, közümdin yash üzülmigen halda kemterlik bilen Rebbimiz Eysaning xizmitide boldum. <sup>20</sup> Meyli ammiwi sorunlarda bolsun yaki öyliringlarda bolsun, silerge telim bergen waqitlirimda, silerge paydiliq bolghanla nersilerni äytmay qoymidim. <sup>21</sup> Yehudiylar we Yehudiy emeslerni towa qilip, Xudagha yüzlinishke we Rebbimiz Eysagha ëtiqad qilishqa ündidim.

<sup>22</sup> Hazir Muqeddes Rohning emrige asasen Yërusalëmgha këtiwatimen. U yerde qandaq ishlargha duch këlidighanliqimni uqmaymen. <sup>23</sup> Peqet shuni bilimenki, Muqeddes Roh men baridighanla sheherlerde mëni zindan we azablarning kütüp turidighanliqini aldın äytip kelmekte. <sup>24</sup> Lëkin, men öz musapemni tamamlashim, Rebbimiz Eysaning tapshurghan xizmitini muweppeqiyetlik orundishim, yeni Xudaning mëhir-shepqiti toghrisidiki xush xewerning guwahchisi bolushum üçün, öz hayatimni qilche ayimay, Yërusalëmgha këtiwatimen.

<sup>25</sup> Men siler bilen ariliship, herbiringlarga Xudaning padishahliqi heqqide chüshendürdüm. Emdi manga melumki, buningdin këyin siler mëni qayta körelmeysiler. <sup>26</sup> Shuning üçün, bugün silerge shuni jiddiy äytip qoyayki, aranglarda herqandaq bir kishi qutquzulmisa, men jawabkar emesmen. <sup>27</sup> Chünki, men Xudaning iradisini qilche ëlip qalmay silerge toluq yetküzdüm. <sup>28</sup> Özünglarga pexes bolunglar, Muqeddes Roh silerning bashlamchiliq qilishinglarga tapshurghan barliq qërendishinglarchimu pexes bolunglar! Padichi qoylirini baqqandek, silermu Xudaning jama'etchilikini bëqinglar, chünki Xuda ularni öz oghlining qënigha sëtiwalghan! <sup>29</sup> Manga ayanki, men ketkendin këyin, chilböriler padini qalaymiqanlashturghangha oxshash, <sup>30</sup> silerning aranglardinmu beziler ëtiqadchilarni özlirige egeshtürüş üçün, xata telim tarqitidu. <sup>31</sup> Shunga, hoshyar bolunglar. Mëning üç yil këche-kündüz dëmey, silerge yash aqquzup nesihet bergenlikimni ësinglarda tutunglar.

<sup>32</sup> Emdi men silerni Xudagha we uning mëhir-shepqetlik sözlirige tapshurdum. Bu sözler arqiliq Xuda ëtiqadinglarni kücheytidu we özining muqeddes xelqige atighan mirastin silerni behrimen qilidu.

<sup>33</sup> Silerge melumki, men hëchqachan herqandaq kishining kiyimlirige yaki altun-kümüşhige köz qirimnimu salmidim. <sup>34</sup> Men ikki bilikimge tayinip, özümning we hemrahlimning hajitidin chiqtim. <sup>35</sup> Herqandaq ishta silerge mushundaq ejir arqiliq hajetmenlerge yardem bërish

lazimligini körsettimg. Shundaq qilsanglar, Rebbimiz Eysa özi ëytqan: «Bermek almaqtinmu zor bext» dëginini ësinglardin chiqarmaysiler!

<sup>36</sup> Pawlus bu sözlerni qilip bolghandin këyin, hemmeylen bilen birlikte tizlinip olturup du'a qildi. <sup>37</sup> Köpchilik köz yëshi qiliship, uning bilen quchaqliship, söyüşhüp xoshlashti. <sup>38</sup> Ularni eng meyüslendürgini Pawlusning, «buningdin këyin mëni qayta körelmeysiler» dëgen sözi boldi. Këyin, ular uni këmige chiqirip uzitip qoydi.

## 21-bab

### Pawlusning Yërusalëmgħa bërishi

<sup>1</sup> Biz ular bilen xoshliship, këme bilen udul Qos ariligha qarap yol alduq. Etisi, Rodos ariligha, u yerdin Pataraya shehirige barduq.

<sup>2</sup> Patarayada Fenikiye rayonigha baridighan bir këmini tëpip, uninggha olturup yolgha chiqtuq. <sup>3</sup> Siprus arili körüngendin këyin, uning jenubidin aylinip ötüp, Süriye ölkisige qarap mëngip, Tir shehiride quruqluqqa chiqtuq. Chünki, këme bu yerde yükini chüshüretti. <sup>4</sup> Bu yerdiki ëtiqadchilardin bezilirini tëpip, ularning yënida yette kün turduq. Muqeddes Roh ulargħa Pawlusning Yërusalëmda tartidighan azablaridin xewer bergenidi, shunga ular uninggha Yërusalëmgħa barma, dep nesihet qildi. <sup>5</sup> Biraq, biz u yerde bir hepte turghandin këyin, sepirimizni dawamlashturduq. Ètiqadchilar we ularning xotun-balilirining hemmisi bizni sheherning sirtigha uzitip chiqti. Hemmeylen dëngiz boyida tizlinip olturup bille du'a qilduq. <sup>6</sup> Xoshlashqandin këyin, biz këmige chiqtuq, ular öylirige qaytishti.

<sup>7</sup> Tir shehiridin dëngiz sepirimizni dawamlashturup, Pitolimay shehirige kelduq. U yerdiki ëtiqadchilar bilen körüşhüp, ularning yënida bir kün turduq. <sup>8</sup> Etisi, u yerdin ayrilip, këme bilen Qeyseriye shehirige këlip, xush xewer yetküzgüchi Filipning öyige bërıp qonduq. U burun Yërusalëmdiki ëtiqadchilar teripidin xizmetke tallangħan yette kishining biri idi. <sup>9</sup> Bu kishining Xudaning wehiylirini yetküzeleydighan, tëxi talaliq bolmighan töt qizi bar idi. <sup>10</sup> Biz u yerde birnechche kün turghandin këyin, Yehudiye ölkisidin Agabus isimlik bir peyghember keldi. <sup>11</sup> Bu kishi bizning aldimizgha këlip, Pawlusning belwëghini qoligha ëlip, özining put-qolini bagħlap:

– Muqeddes Roh dëdiki, bu belwaghning igisi Yërusalëmda

Yehudiylar teripidin mushundaq baghlinip, Rimliqlarning soraq qilinishigha tapshurulidu! – dëdi.

<sup>12</sup> Biz bu sözni anglighandin këyin, shu yerlik kishiler bilen birlikte Pawlusni Yërusalëmgha barmasliqqa ündiduq. <sup>13</sup> Lëkin, Pawlus:

– Siler nëmishqa bunchiwala qayghurup, yürükimni ëzisiler? Men Yërusalëmda Rebbimiz Eysa üçün tutqun bolushqila emes, u yerde ölüshkimu teyyarmen, – dep jawab berdi.

<sup>14</sup> Biz uni qayil qilalmay, boldi qilduq we:

– Xudaning xalighinidek bolsun! – dëduq.

<sup>15</sup> U yerde birnechche kün turup, yük-taqimizni yighishturup, Yërusalëmgha barduq. <sup>16</sup> Qeyseriyilik ëtiqadchilardin birnechchisi biz bilen hemseper bolup, Yërusalëmda bizni Minason isimlik bir Siprusluqning öyige bashlap bardi. Bu kishi kona ëtiqadchilardin idi.

### **Pawlusning Yaqup bilen körüşhüshi**

<sup>17</sup> Yërusalëmda ëtiqadchilar bizni qizghin qarshi aldi. <sup>18</sup> Etisi, biz Pawlus bilen bille Yaqupni körgili barduq. Yaqup bilen ëtiqadchilar jama'etchilikidiki bashqa yëtekchilerning hemmisi u yerge yighilghanidi.

<sup>19</sup> Pawlus ular bilen amanlashqandin këyin, Xudaning Yehudiy emesler ichide özi arqiliq qilghan pütün ishlirini ulargha tepsiliy melum qildi.

<sup>20</sup> Bularni anglighan köpchilik Xudagha medhiye oqup, Pawlusqa:

– Ey qërin dash, Yërusalëmda ehwal mundaq: Yehudiylar ichide nechche minglighan kishi hezriti Eysagha ëtiqad qilidu. Ularning hemmisi Tewrat qanunigha qattiq emel qilidu. <sup>21</sup> Ularning anglishiche, siz Yehudiy emeslarning arisida yashighan pütün Yehudiylargha balilirini xetne qildurmasliqini, Yehudiylarning bashqa en'enilirige ri'aye qilishning hajiti yoqluqini ögitip, Tewratni chörüwëtipsiz! <sup>22</sup> Shunga, bu yerdiki Yehudiylar sizning bu yerge kelgenlikingizni anglisa, sizge choqum ziyankeshlik qilmay qalmaydu! Emdi qandaq qilish kërek?

<sup>23</sup> Bizningche mundaq qilsingiz: arimizda Xudani razi qilish üçün qesem bergen töt adem<sup>⑥</sup> bar. <sup>24</sup> Siz ularni ëlip, ular bilen birlikte Tewrattiki tazilinish diniy qa'idisidin ötüng, ularning qurbanliq chiqimlirini özingiz kötürüng. Qurbanliq qilghandin këyin, ular

---

⑥ Bu kishiler özlirini Xudagha waqitliq atighanlar bolup, ular haraq ichishtin saqlinatti, chachlirini uzun qoyuwëtetti. Waqit toshqandin këyin, Xudagha qurbanliq qilip chachlirini kestürüwëtetti.

qesemlirining ada bolghanliqini körsitish üçün chachlirini chüshüridu. Buning bilen, xalayıq siz toghruluq anglighanlirining emeliyetke uyghun emeslikini chüshinidu hemde özingizningmu Tewratqa ri'aye qilidighanliqingizni köridu.<sup>25</sup> Yehudiy emes etiqaqchilargha kelsek, ular Yehudiylarning en'enilirige ri'aye qilmisimu bolidu. Peqetla ötkenki xëtimizde tapilighinimizdek, butqa atap qurbanlıq qilinghan yëmekliklerni yëmisun, qanni we boghup öltürülgen haywanning göshinimu yëmisun, jinsiy exlaqsizlıq qilmisun, – dëyishti.

<sup>26</sup> Buning bilen, Pawlus u töt kishini ëlip, etisi ular bilen bille tazilinish diniy qa'idisini ötküzüşke bardi. U merkiziyy ibadetxanigha kirip, rohaniylargha özlirining paklinish mudditining toshup, herqaysisi üçün qurbanlıq qilinidighan künni melum qilip qoydi.

### **Pawlusning merkiziyy ibadetxanida tutqun qilinishi**

<sup>27</sup> Yette künlük muddet toshushqa az qalghanda, Asiya ölkisidin kelgen bezi Yehudiylar Pawlusni merkiziyy ibadetxanida körüp, jama'etni qutritip, uningha qol sëlip:

<sup>28</sup> – Ey Isra'illar, yardemde bolunglar! Bu adem hemme yerde xelqimizge, Tewrat qanunimizgha we merkiziyy ibadetxanimizgha qarshi sözlerni tarqitiwatidu. Emdilikte, u Yehudiy emeslerni merkiziyy ibadetxanimizgha bashlap kirip, bu muqeddes jayni bulghimaqta! – dep chuqan kötürdi.<sup>29</sup> (Ularning bundaq dëyishining sewebi, buningdin burun ular Yehudiy emes Efeslik Trofimni Pawlus bilen bille sheherde körüp, Pawlus uni merkiziyy ibadetxanigha bashlap kirdi, dep xata oylishanidi.)

<sup>30</sup> Shuning bilen, pütün sheher tewrep ketti. Terep-tereptin yügürüp kelgen xalayıq Pawlusni tutup, merkiziyy ibadetxanidin sörep ëlip chiqti. Ibadetxana qarawulliri ibadetxanida qalaymiqanchiliq chiqmisun dep, ibadetxanining derwazilirini derhal taqiwetti.<sup>31</sup> Topilangchilar Pawlusni urup öltürüwetmekchi bolup turghanda, pütün Yërusalëmning qalaymiqanchiliq ichide qalghanlıqı toghrisidiki xewer u yerde turushluq Rim leshkerlirining qomandanigha yëtip bardi.<sup>32</sup> Qomandan derhal leshker we birqanche yüzbëshini ëlip, topilang boluwatqan yerge yügürüp keldi. Ularni körgen xalayıq Pawlusni urushni toxtatti.

<sup>33</sup> Qomandan aldigha ötüp, leshkerlerni Pawlusni tutup, ikki zenjir bilen baghlashqa buyrudi. Këyin, u:

– Bu adem kim? U nëme gunah qildi? – dep soridi.

<sup>34</sup> Topilangchilarning ichide beziler uni dëse, beziler buni dëyiship, qalaymiqanchiliq bolup ketti. Shunga, heqiqiy ehwalni ëniqlashqa amalsiz qalghan qomandan axir Pawlusni yandiki qel'ege ëlip këtishni buyrudi. <sup>35</sup> Pawlus qel'ening pelempiyige kelgende, topilangchilar tëximu zorawanliship ketti. Shuning bilen, leshkerler uni qel'ege këtürüp ekëtishke mejbur boldi. <sup>36</sup> Ularning keynidin egiship mangghan xalayıq: – Uni öltüringlar! – dep warqirishatti.

### **Pawlusning özini aqlishi**

<sup>37</sup> Leshkerler Pawlusni qel'ege ekirip këtishke az qalghanda, Pawlus Grëk tilida qomandandin:

– Bir ëghiz sözüüm bar idi, ëytsam bolamdikin? – dep soridi.

– Grëkche bilidikensen! <sup>38</sup> Undaқта, ilgiri qalaymiqanchiliq chiqirip, xenjerlik töt ming topilangchini bashlap chölge qëchip ketken hëliqi Misirliq sen oxshimamsen? – dep soridi qomandan.

<sup>39</sup> – Yaq! Men Yehudiy! Kilikiye ölkisining Tarsus shehiride tughulghan. Shu muhim sheherning puqrasimen. Xalayıqqa birnechche ëghiz söz qilishimgha ijazet qilsingiz! – dëdi Pawlus.

<sup>40</sup> Qomandan ijazet qildi. Pawlus pelempeyde turup, xalayıqqa qol ishariti qildi. Köpchilik tinchighanda, u Aramiy tilida sözlëshke bashlidi.

## **22-bab**

<sup>1</sup> – Hörmetlik Yehudiy atilar we aka-ukilar! Emdi özümni aqlaydighan sözlirimge qulaq sëlinglar, – dëdi Pawlus.

<sup>2</sup> Ular Pawlusning Aramiy tilida sözliginini anglap, tëximu jim bolushti. Pawlus sözini dawamlashturdi:

<sup>3</sup> – Menmu bir Yehudiy, Kilikiye ölkisining Tarsus shehiride tughuldum, lëkin Yërusalëmda chong boldum. Dangliq Tewrat ustazi Ghamaliyildin telim ëlip, ejdadlirimizdin qalghan Tewrat qanunigha qattiq ri'aye qilip keldim. Silerge oxshash, Xuda yolida pütün wujudum bilen qizghin ishligenidim. <sup>4</sup> Hezriti Eysa yolida mangghanlarga ziyankeshlik qilip, ularning ölüshige sewebchi boldum. Hezriti Eysagha egeshenlerni er-ayal dëmey tutup, zindangha tashlattim. <sup>5</sup> Bu toghruluq bash rohaniy we pütün aliy këngeshme mëning sözlirimning rastliqini ispatlap bëreleydu. Men ulardin Demeshqtiki Yehudiy bashliqlargha

yëzilghan xetlerni ëlip, u yerdiki hezriti Eysagha ëtiqad qilidighanlarni jazalash üçün Yërusalëmgha kishenlep ëlip këlîsh niyitide yolgha chiqqanidim. <sup>6</sup> Chüshke yëqin, Demeshqqe yëtip këlîshke az qalghinimda, tosattin asmandin küchlük bir nur chüshüp, etrapimni yorutuwetti. <sup>7</sup> Yerge yiqildim. Andin, «Sa'ul, Sa'ul manga nëmîshqa ziyankeshlik qilisen?» dëgen awazni anglidim. <sup>8</sup> «I Rebbim, sen kimsen?» dep sorisam, u, «men sen ziyankeshlik qiliwatqan Nasirelik Eysa!» dëdi. <sup>9</sup> Men bilen bille këtiwatqanlar u nurni körgeñ bolsimu, lëkin manga qilghan sözlerni chüshenmeptu. <sup>10</sup> Men yene, «I Rebbim, men nëme qilay?» dep sorisam, u manga, «ornungdin tur, Demeshqqe kir, Xuda sanga tapshurghan ishlarning hemmisini u yerde uqisen!» dëdi. <sup>11</sup> Hëliqi küchlük nurdin közlirim körmes bolup qaldi. Shunga, yënimdikiler qolumdin yëteklep, Demeshqqe ëlip kirdi.

<sup>12</sup> U yerde Hananiya isimlik bir kishi bar idi. U Xudagha ixlasmen, Tewrat qanunimizgha qattiq emel qilidighan kishi bolup, Demeshqtiki pütün Yehudiylarning hörmitige sazawer idi. <sup>13</sup> U këlip, yënimda turup: «Qërandishim Sa'ul, közliring eslige kelsun!» dëdi. Shu'an közlirim eslige këlip, uni kördüm. <sup>14</sup> U manga: «Ejdadlirimiz ëtiqad qilip kelgeñ Xuda sëni özüñing iradisini bilishingge tallidi. U yene özüñing adil xizmetkari bolghan hezriti Eysani körüşhüñg we uning aghzidin chiqqan sözlerni anglishing üçün sëni tallidi. <sup>15</sup> Chünki, sen körgeñ-anglighanliringni pütün insanlarga yetküzisen! <sup>16</sup> Shundaq iken, sen yene nëmini saqlap turisen? Ornungdin turup chömüldürülgeñ we Rebbimizge du'a qilip, gunahliringdin paklan!» dëdi.

<sup>17</sup> Këyin, Yërusalëmgha qaytip keldim. Merkiziy ibadetxanida du'a qiliwatqinimda, közüñge bir ghayibane alamet köründi. <sup>18</sup> Bu alamette men rebbim Eysani kördüm. U manga, «Yërusalëmdin derhal ket. Chünki, bu yerning ademliri sëñing manga qilghan guwahliqingni qobul qilmaydu!» dëdi. <sup>19</sup> Men, «I Rebbim, ular mëñing hemme yerde ibadetxanilargha kirip, sanga ëtiqad qilghanlarni tutqun qilip, urghanliqimni bilidu. <sup>20</sup> Xelqni sanga ëtiqad qilishqa dewet qilghan Istipan öltürülgeñde, menmu shu yerde idim! Uni öltürgenlerning kiyimlirini saqlap, qilmishlirigha qoshulghanidim! Men bu yerde tursam, ular mëñing gëpimge choqum ishinidu» dëdim. <sup>21</sup> Biraq, Rebbim Eysa manga yene, «Yërusalëmdin chiqip ket! Sëni yiraq jaylarga, Yehudiy emeslerning arisigha ewetimen!» dëdi.

<sup>22</sup> Pawlusning sözlirige bashtin-ayagh qulaq sëliwatqan xalayiq uning

Yehudiy emesler heqqidiki sözini anglash bilenla:

– Uni yoqitish kerek! Öltürüş kerek! U ölüshke tégishlik! – dep chuqan sēlishti. <sup>23</sup> Ular bir tereptin chuqan sēlip, bir tereptin kiyimlirini pulanglitip, topa sorup, chang chiqiriwetti. <sup>24</sup> Rim qomandani Pawlusni qel'ege ekirip kētishke emr qildi we xalayıqning uninggha nēme üçhün bundaq chuqan salidighanliqini tekshürmekchi bolup, leshkerlirige uni qamchilap soraq qilishni buyrudi. <sup>25</sup> Ular Pawlusni tüwrükke baghlap qamchilimaqchi bolghanda, Pawlus yēnida turghan yüzbēshigha:

– Bir Rim puqrasini sotlimayla qamchilishinglar qanungha uyghunmu? – dēdi.

<sup>26</sup> Bu sözni anglighan yüzbēshi qomandanning aldigha bērip:

– U kishi Rim puqrasi iken. Siz nēme ish qiliwatqanliqingizni bilmemsiz?! – dēdi.

<sup>27</sup> Qomandan Pawlusning aldigha bērip, uningdin:

– Ėytqin, sen rasttinla Rim puqrasimu? – dep soridi.

– Rast, – dep jawab berdi Pawlus.

<sup>28</sup> – Men nurghun pul xejlep, aran puqraliq salahiyitige ige boldum, – dēdi qomandan.

Pawlus:

– Men tughulushumdin shundaq! – dēdi.

<sup>29</sup> Shuning bilen, Pawlusni soraqqa tartmaqchi bolghan leshkerler derhal özini chetke aldi. Uni baghlatqan qomandanmu uning Rim puqrasi ikenlikini bilip, qorqup ketti. Chünki, u bir Rim puqrasini qanunsiz halda baghlap, qamchilashqa emr qilghanidi.

### **Pawlusning aliy kēngeshmide özini aqlishi**

<sup>30</sup> Qomandan Yehudiylarning Pawlusning üstidin qilghan shikayitining sewebini heqiqiy bilish üçhün, etisi uni yēshiwētip, aliy rohaniylar we pütün Yehudiy aliy kēngeshmisidikilerning bir yerge yighilishini buyrudi. Andin, Pawlusni ēlip kēlip, ularning aldigha turghuzdi.

## **23-bab**

<sup>1</sup> Pawlus aliy kēngeshme hey'etlirige tikilip turup:

– Qērindashlar, men bügüngiche Xudaning aldida pak wijdanim bilen yashap keldim, – dēdi.

<sup>2</sup> Buni anglighan bash rohaniy Hananiya Pawlusning yënida turghanlarga uning aghzigha urushni buyrudi. <sup>3</sup> Pawlus uningha:

– Ey tēshi pal-pal saxtipez! Sēni Xuda uridu! Sen u yerde olturup, mēni Tewrat qanuni boyiche soraqqa tartmaqchi, lēkin mēni urghuzup, özüng Tewrat qanunigha xilapliq qiliwatisen! – dēdi.

<sup>4</sup> – Sen Xudaning bash rohaniysigha haqaret keltürüwatamsen?! – dēyishti yënida turghanlar. <sup>5</sup> Pawlus:

– Mēni kechürünglar! Men uning bash rohaniy ikenlikini bilgen bolsam, undaq dēmeyttim. Chünki Tewratta: «Xelqingni idare qilidighan bashliqqa töhmet qilma!» dēyilgen, – dēdi.

<sup>6</sup> Pawlus bu bir top kishilarning ichide beziliri Saduqiy diniy ēqimidikiler, yene beziliri Perisiy diniy ēqimidikiler ikenlikini bilip, ularni talash-tartishqa sēlish üchün, aliy kēngeshmide yuqiri awaz bilen:

– Qērindashlar, men bolsam Perisiylerdin bolimen we bir Perisiyning oghlimen. Men ölgenlarning qayta tirilishini ümid qilghanliqim üchünla бүгүн bu yerde soraqqa tartiliwatimen! – dep warqiridi.

<sup>7</sup> Bu söz uning aghzidin chiqishi bilen teng, Perisiyler bilen Saduqiylar talash-tartish qiliship ketti. Kēngeshmidikiler ikkige bölünüp ketti.

<sup>8</sup> Chünki, Saduqiylar ölgenlarning qayta tirilishige, perishte we rohlarning mewjutluqigha ishenmeydu. Lēkin, Perisiyler bulargha ishinidu. <sup>9</sup> Buning bilen, chuqan-süren barghansēri kücheydi. Perisiy ēqimidiki bezi Tewrat ustazliri ornidin turup:

– Biz bu ademdin hēchqandaq xataliq tapalmiduq! Ėhtimal rasttin bir roh yaki perishte uning bilen sözleshken bolsa ejeb emes! – dep, qattiq munazirileshti.

<sup>10</sup> Talash-tartish ewj ēlip ketti. Yehudiylarning Pawlusni tartip parche-parche qiliwētishtin qorqup qalghan qomandan leshkerlirining zalgha kirip, kishilarning arisidin Pawlusni zorluq bilen tartip chiqip, qel'ege ekirip kētishini buyrudi.

<sup>11</sup> Shu küni kēchisi, Rebbimiz Eysa Pawlusning yënida turup:

– Gheyretlik bol! Sen Yērusalēmda men üchün guwahliq berginingdek, emdi Rim shehiridimu shundaq qilishing kērek! – dēdi.

### **Pawlusni öltürüş suyiquesti**

<sup>12</sup> Etisi etigende, bezi Yehudiylar mexpiy suyiquest pilanlap, Pawlusni öltürmigüche hēch nerse yēmeymiz, ichmeymiz, dep qesem qilishti.

<sup>13</sup> Bu suyiquestni pilanlighuchilar qiriq nechche kishi idi. <sup>14</sup> Ular aliy



rohaniylar we Yehudiy aqsaqallarning aldigha bërip:

– Biz Pawlusni öltürmigüche hëch nerse yëmeymiz, dep qattiq qesem qilduq. <sup>15</sup> Hazir siler we aliy këngeshme Pawlusning ishlirini tëximu tepsiliy tekshürüş bahanisi bilen uni këngeshmige ëlip këlishni Rim qomandanidin telep qilinglar. Biz teyyar turup, uni këngeshmige ëlip këlinishtin ilgirila jayliwëtimiz, – dëdi.

<sup>16</sup> Biraq, bu suyiquesttin xewer tapqan Pawlusning singlisining oghli derhal qel'ege kirip, Pawlusqa xewer qilip qoydi. <sup>17</sup> Buning bilen, Pawlus yüzbëshiliridin birini chaqirtip, uninggha:

– Bu yashni qomandan bilen körüshtürüp qoysingiz. Uning qomandangha melum qilidighan ishi bar iken, – dëdi.

<sup>18</sup> Yüzbëshi bu yashni qomandanning aldigha bashlap kirip:

– Mehbus Pawlus mëni chaqirtip, bu yashni siz bilen körüshtürüp qoyushumni telep qildi. Chünki, uning sizge melum qilidighan ishi bar iken, – dëdi.

<sup>19</sup> Qomandan uni qolidin tutup, bir chetke tartip:

– Melum qilidighan nëme ishing bar? – dep soridi.

<sup>20</sup> U jawaben mundaq dëdi:

– Yehudiy aqsaqallar Pawlusning ishlirini tepsiliy tekshürüş bahanisi bilen özliridin ete uni Yehudiy aliy këngeshmisige ëlip bërishni telep qilishqa këlishti. <sup>21</sup> Ulargha maqul bolmighaysiz, chünki qiriq nechche adem uni yoshurun kütüp turidu. Ular Pawlusni öltürmigüche hëch nerse yëmeymiz, ichmeymiz, dep qesem qilishiptu. Hazir özlirining ularning telipige qoshulushlirini kütüp turidu.

<sup>22</sup> Qomandan uninggha:

– Bu ishni manga melum qilghanliqingni hëchkim uqmisun! – dep tapilap, uni qayturdi.

### **Pawlusning waliy Fëlikske tapshurulushi**

<sup>23</sup> Qomandan yüzbëshididin ikkini chaqirtip:

– Ikki yüz piyade leshker, yetmish atliq leshker we ikki yüz neyziwaz leshker hazirlap, bügün këche sa'et toqquzda Qeyseriye shehirige qarap yolgha chiqinglar! <sup>24</sup> Shuning bilen bille, Pawlusni waliy Fëliksning yënigha saq-salamat yetküzüsh üçün, uninggha ulagh teyyarlanglar! – dep buyrudi.

<sup>25</sup> Qomandan Lisiyas Pawlus heqqide Fëlikske yene mundaq bir xet yazdi:

<sup>26</sup> «Hörmetlik waliy Fēliks janablrigha Klawdiyus Lisiyastin ēhtiram bilen salam!

<sup>27</sup> Meqsetke kelsem, bu kishini Yehudiylar tutuwalghan bolup, öltürmekchi bolghanidi. Lēkin, uning Rim puqrasi ikenlikini bilip qēlip, leshker boshlap bērip uni qutquzdum. <sup>28</sup> Men ularning bu kishi üstidin qilghan shikayitining sewebini tekshürüp ēniqlimaqchi bolup, uni Yehudiylarning aliy kēngeshmisige ēlip bardim. <sup>29</sup> Netijide, men ularning uning üstidin qilghan shikayitining diniy qanunigha da'ir mesililerdin boshqa nersa emes ikenlikini bayqidim. Uningdin ölüm jazasi bērishke yaki zindangha tashlashqa layiq birer jinayet tapalmidim. <sup>30</sup> Kēyin, men bezi Yehudiylarning uni öltürüwētish qestide boluwatqanliqidin xewer tēpip, derhal uni janablrigha yollashni toghra taptim. Shuning bilen bille, erz qilghuchilarning shikayetlirini özlirining aldida qilishini buyrudum.»

<sup>31</sup> Leshkerler buyruq boyiche Pawlusni kēchilep Antipatris shehirige yetküzdi. <sup>32</sup> Etisi, Pawlus atliq leshkerlerning ēlip bērishigha tapshuruldi. Piyade leshkerler bolsa Yērusalēmdiki qel'ege qaytip keldi. <sup>33</sup> Atliqlar Qeyseriyige bērip, xetni waliygha sundi we Pawlusnimu tapshurdi. <sup>34</sup> Waliy xetni oqughandin kēyin, Pawlusning qaysi ölkidin ikenlikini sorap, uning öz bashqurushidiki Kilikiyidin kelgenlikini bilip, <sup>35</sup> uninggha:

– Sēni üstüngdin erz qilghuchilar kelgende bir terep qilimen, – dēdi we leshkerlerge uni Hirod xan salghan ordidiki bir öyge nezerbend qilip qoyushni buyrudi.

## 24-bab

### Yehudiylarning Pawlus üstidin shikayet qilishi

<sup>1</sup> Besh kündin kēyin, bash rohaniy Hananiya we aqsaqallardin birnechcheylen Tertulus isimlik bir adwokat bilen Qeyseriyige kēlip, Pawlus toghrisidiki shikayetlirini waliy Fēlikske sundi. <sup>2</sup> Pawlus chaqirtildi. Tertulus uning üstidin shikayet qilip mundaq dēdi:

– Hörmetlik Fēliks janabliri! Biz özlirining qoli astida uzundin buyan

aman-ësen yashap kelmektimiz, xelqimizde nachar illetler tügitilip, chong özgirishler barliqqa keldi. <sup>3</sup> Buningdin her waqit, her jayda cheksiz minnetdarmiz. <sup>4</sup> Menki Tertulus özlirini artuqche aware qilishni xalimaymen. Qisqighina erzlimizni sewrchanliq bilen anglashlirini ötünüp soraymen. <sup>5</sup> Biz shuni tonup yettuqki, bu jêdelxor pütün dunyadiki Yehudiylar arisida qalaymiqanchiliq peyda qilip, ularni Rim hakimiyitige qarshi chiqishqa küshkürtüwatqan bölgünchi we shundaqla «Nasirelikler» dep atalghan bir guruhning kattiwashliridin biridur. <sup>6-7</sup> U bizning merkiziy ibadetxanimiznimu bulghimaqchi bolghanidi. Shunga, biz uni tutuwalduq. <sup>8</sup> Uni soraq qilip körsile, bizning erzlimizning toghriliqini chüshineleydila!

<sup>9</sup> Sorunda bolghan Yehudiylarmu bir ëghizdin shikayet qiliship, uning ëytqanlirini testiqlashti.

### **Pawlusning özini aqlishi**

<sup>10</sup> Pawlus waliy Fêliksning ruxsitini alghandin këyin, söz qilip mundaq dëdi:

– Janablrining uzun yillardin bëri Yehudiy xelqini sorap kelgenlikidin xewirim bar. Shunga, aldilirida özümni aqlashqa razimen. <sup>11</sup> Asanla bileleydiliki, men Yêrusalëmgha ibadet qilishqa barghinimdin hazirghiche peqet on ikki künla ötti. <sup>12</sup> Mëning merkiziy ibadetxanida birer adem bilen talash-tartish qilghanliqimni körgen kishi yoq we mëning bashqa ibadetxanilarda yaki sheherning bashqa jaylirida ammini qutratqanliqimnimu körgen kishi yoq. <sup>13</sup> Ular janablrigha mëning üstümdin qilghan shikayetlirige ispat körsitip bërelmeydu.

<sup>14</sup> Biraq birla ishni ëtirap qilimenki: men Yehudiylar xata ëqim dep qarighan hezriti Eysa yoli bilen mëngip, ejdadlirimiz ezeldin ëtiqad qilghan Xudagha ibadet qilimen. Tewratta we bashqa peyghemberlerning yazmilirida yëzilghanlarningmu hemmisige ishinimen. <sup>15</sup> Mushu Yehudiylargha oxshash, menmu pütün insanlarning yaxshi-yaman bolushidin qet'iynezer, hemmisining ölgendin këyin soraq qilinish üçün qayta tirildürüldighanliqigha ishinimen. <sup>16</sup> Shu sewebtin, özüm hemishe Xuda aldidimu, insanlar aldidimu pak wijdanliq bolushqa tirishimen. <sup>17</sup> Men Yêrusalëmdin ayrilghili xëli yillar bolghan bolup, bu qëtim u yerge Yehudiy qêrindashlirimgha yadrem puli yetküzüp bergili we Xudagha qurbanliq qilghili barghanidim. <sup>18</sup> Üstümdin shikayet qilghan Yehudiylar mëni merkiziy ibadetxana hoylisida uchratqinida,

men tazilinish diniy qa'idisidin ötüp sediqemni sunuwatattim, etrapimga adem toplighinimmu yoq. Qalaymiqanchiliq chiqarghinimmu yoq.<sup>19</sup> Asiya ölkisilik ashu Yehudiylarning mëning üstümdin shikayetliri bolsa, esli ular özliri këlip, janablirining aldida dëyishi kërek idi.<sup>20</sup> Bolmisa, qëni mushu sorundikiler Yërusalëmdiki Yehudiy aliy këngeshmiside soraq qilinghan waqtimda, mëningdin qandaq jinayet tëpilghanliqini ëytip baqsun.<sup>21</sup> Peqet shuni ëtirap qilimenki, Yehudiy aliy këngeshmiside soraq qilinghan waqtimda, «bügün ölgenlarning qayta tirilishige ishengenlikim üçünla silerning soriqinglarga tartiliwatimen!» dep warqirighanidim. Buningda nëme gunah bar?!

<sup>22</sup> Rebbimizning yoligha nisbeten xëli bilimi bolghan Fëliks soraqni toxtitip, ulargha:

– Dewayinglar toghrisidiki hökümni qomandan Lisiyas kelgende chiqirimen, – dëdi.

<sup>23</sup> U yüzbëshigha Pawlusni dawamliq tutup turushni, lëkin uninggha bir'az keng mu'amile qilip, dost-buraderlirining uning turmush ëhtiyajini teminlep turushigha yol qoyushni buyrudi.

### **Pawlus waliy Fëliks bilen Drusilaning aldida**

<sup>24</sup> Birnechche kündin këyin, waliy Fëliks Yehudiy ayali Drusila bilen bille këlip, Pawlusni chaqirtip, uningdin Qutquzghuchi – Mesih Eysagha ëtiqad qilish yolini anglidi.<sup>25</sup> Pawlus Xudaning aldida heqqaniy yashash, özini tutuwëlish, qiyamet künidiki so'al-soraq qilinish qatarliqlar toghrisida toxtalghanda, wehimige chüshken Fëliks uninggha:

– Hazirche qaytip tursingizmu bolidu. Këyin waqtim chiqqanda, yene chaqirtimen, – dëdi.

<sup>26</sup> U Pawlusning para bërishini kütetti. Shuning üçün, uni pat-pat chaqirtip, uning bilen sözlishetti.<sup>27</sup> Ikki yildin këyin, waliy Fëliksning ornigha Porkiyus Fëstus waliy boldi. Fëliks Yehudiylargha yaxshi körünüş üçün Pawlusni solaqta qaldurdi.

## **25-bab**

### **Pawlusning waliy Fëstusning aldida soraq qilinishi**

<sup>1</sup> Fëstus Fëliksning ornigha waliy bolup, Yehudiye ölkisidiki

Qeyseriyige kēlip, ūch kŭndin kēyin Yērusalēmgha barghanidi. <sup>2</sup> Aliy rohaniylar bilen Yehudiylarning aqsaqalliri Fēstusqa Pawlusning ūstidin shikayet qilip, uningdin Pawlusni <sup>3</sup> Yērusalēmgha ewetip bērishni ōtŭnŭp soridi. Chŭnki, ular yol ūstide Pawlusni ōltŭrŭshni qestligenidi.

<sup>4</sup> Lēkin, Fēstus ulargha:

– Pawlus hazir Qeyseriyide solaqta. Men yēqinda u yerge qaytip kētimen. <sup>5</sup> Silerning aqsaqalliringlar men bilen bille barsun. Eger uning birer qanunsiz qilmishliri bolsa, ular shu yerde shikayet qilsa bolidu, – dep jawab berdi.

<sup>6</sup> Fēstus ularning arisida on kŭnche turup, Qeyseriyige qaytip keldi. Etisi sot ēchip, Pawlusni sot meydanigha ēlip kēlishni buyrudi. <sup>7</sup> Pawlus kirgendin kēyin, Yērusalēmdin kelgen Yehudiylar uning etrapigha oliship, uninggha nurghun ēghir jinayetlerni artip, uning ūstidin shikayet qildi. Biraq, hēchqaysisigha ispat kōrsitip bērelmidi. <sup>8</sup> Shuning bilen, Pawlus ōzini aqlap:

– Men Yehudiylarning qanunigha, merkiziy ibadetxanisigha yaki Rim impēratorigha qarshi hēchqandaq jinayet ōtkŭzmidim, – dēdi.

<sup>9</sup> Lēkin, Fēstus Yehudiylargha yaxshi kōrŭnŭsh ūchŭn, Pawlustin:

– Sēni Yērusalēmgha apirip, u yerde bu shikayetlerge asasen sotlisam qandaq? – dep soridi.

<sup>10</sup> – Bolmaydu! – dep jawab berdi Pawlus, – men hazir Rim impēratori qeyserning hoquqi bilen teyinlengen soraqchi aldida turimen. Mēni soraq qilishqa tēgishlik yer mana mushu. Ōzingizge melum, men Yehudiylargha qarshi hēchqandaq jinayet ōtkŭzmidim. <sup>11</sup> Eger jinayitim bolsa we ōlŭmge layiq birer ish qilghan bolsam, mēni jazalimang, dep telep qilmighan bolattim. Ularning mēning ūstŭmdin qilghan shikayetliri emeliyetke uyghun emes. Shuning ūchŭn, hēchkimning mēni ulargha tapshurup bērishke heqqi yoq. Men Rim impēratorigha erz qilimen! Ōzi mēni soraq qilsun!

<sup>12</sup> Waliy Fēstus meslihetchiliri bilen meslihetleshkendin kēyin, Pawlusqa:

– Sen Rim impēratori qeyserning soraq qilishini telep qilding. Shunga, uning aldigha ēlip bērilisen, – dēdi.

### **Waliy Fēstusning Agripa xangha Pawlus toghrisida ēytqanliri**

<sup>13</sup> Birnechche kŭndin kēyin, Agripa xan bilen singlisi Berniki Fēstusning waliyliq mensipige olturghanliqini tebriklesh ūchŭn,

Qeyseriyige keldi. <sup>14</sup> U yerde birnechche kün turghandin këyin, Fëstus Pawlus toghrisida Agripagha mundaq dëdi:

– Bu yerde Fëliks qaldurup ketken bir mehbus bar idi. <sup>15</sup> Men Yërusalëmgaha barghinimda, Yehudiy aliy rohaniyliri bilen aqsaqalliri uning üstidin shikayet qilip, mendin uni jazalashni telep qilishti. <sup>16</sup> Men ulargha, Rimliqlarning qanuni boyiche soraq qilinghuchi erz qilghuchi bilen yüzleshtürülüshtin we uninggha özini aqlash pursiti bërilişhtin ilgiri, uning üstidin höküm chiqirishqa bolmaydighanliqini ëyttim.

<sup>17</sup> Ular bu yerge kelgendin këyin, men waqitni këchiktürmey, etisila soraqni bashlap, u kishini soraqqa ekëlishni buyrudum. <sup>18</sup> Erz qilghuchilar orunliridin turup uning üstidin shikayet qilishti. Lëkin, ularning shikayetliri mëning oylighinimdek jinayet heqqide emes idi.

<sup>19</sup> Eksiche, ularning bu kishi bilen talash-tartish qilishqini öz dini heqqidiki mesililer we Eysa isimlik bir kishi heqqide idi. U kishi ölgen bolup, Pawlus bolsa u tirildi deydi. <sup>20</sup> Bu mesilini men zadi qandaq ëniqlashni bilmidim. Shuning üçün, men Pawlustin Yërusalëmgaha bërip, u yerde bu shikayetlerge asasen soraqqa tartilishqa razi bolush-bolmasliqini sorighanidim. <sup>21</sup> Halbuki, Pawlus Rimda, Rim impëradorining aldida soraq qilinishni telep qildi. Shunga, men uni impëradorining aldigha ewetkenge qeder, solaqta tutup turushni buyrudum.

<sup>22</sup> Agripa Fëstusqa:

– Menmu bu kishining sözlirini anglap baqay, – dëdi.

– Ete anglaysiz, – dëdi Fëstus.

<sup>23</sup> Etisi, Agripa bilen Berniki heywetlik tentene bilen yighin zaligha kirip keldi. Herqaysi qomandan we sheher kattiwashlirimu ular bilen bille këlishti. Fëstusning emr bërishi bilen Pawlus ëlip kirildi.

<sup>24</sup> Waliy Fëstus mundaq dëdi:

– Agripa xan aliyliri we sorungha qatnashqan janablar! Bu kishini körüp turupsiler. Pütün Yehudiylar bu yerde we Yërusalëmda ölüm jazasi bërishni qattiq telep qilghan kishi mana shu. <sup>25</sup> Lëkin, men uningdin ölüm jazasi bërishke tégishlik birer jinayet tapalmidim. Hazir u, «mëni Rim impërori soraq qilsun» dep iltimas qildi. Shuning bilen, uni Rimgha ewetishni qarar qildim. <sup>26</sup> Biraq, bu kishi heqqide mende padishahqa melum qilghudek ochuq melumat yoq. Shunga, ehwalni tekshürüş arqiliq birer melumatqa ige bolush meqsitide uni herbirilirining aldigha, bolupmu Agripa xan aliylirining aldigha ëlip

keldim. <sup>27</sup> Chünki mëningche, mehbusti Rimgha ewetip, uning üstidin qilinghan shikayettin tepsiliy melumat bermeslik toghra emes.

## 26-bab

### Pawlusning Agripa xan aldida özini aqlishi

<sup>1</sup> Shuning bilen, Agripa xan Pawlusqa:

– Özüngni aqlishinggha ruxset, – dëdi.

Pawlus qolini kötürüp özini aqlashqa bashlidi:

<sup>2</sup> – I Agripa xan, bügün aldilirida Yehudiylar mëning üstümdin shikayet qilghan pütün ishlardin özümni aqlash pursitige ige bolghanliqim üçün, özümni bextlik hës qilimen! <sup>3</sup> Bolupmu xushallinarliq yëri shuki, özliri Yehudiylarning en'eniliri we talash-tartish qilidighan mesililirini yaxshi bilidila. Shuning üçün, erz-halimni sewrchanliq bilen anglap bëqishlirini ötünimen.

<sup>4</sup> Mëning deslepte öz yurtumda hemde këyin Yërusalëmda qandaq yashap kelgenlikim hemme Yehudiylargha ayan. <sup>5</sup> Ular mëning uzundin bëri Yehudiy dinining Perisiy namliq eng küchlük ëqimigha mensup ikenlikimni bilidu. Eger xalisa, guwahliq bëreleydu. <sup>6</sup> Xuda ejdadlirimizgha wede qilghinini ümid qilghinim üçün, emdi bügün özlirining aldida sotliniwatimen. <sup>7</sup> Bizning xelqimizning on ikki qebilisidiki pütün qërindashlarmu këche-kündüz Xudagha ibadet qilip, uning ulargha qilghan del mushu wedisini emelge ashurushini intizarliq bilen kütüp keldi. I Xan, Yehudiylarning mëning üstümdin shikayet qilishi del mana shu ümid bilen munasiwetlik. <sup>8</sup> Siler nëmishqa Xudaning ölgenlerni tirildüreleydighanliqigha ishenmeydighansiler?

<sup>9</sup> Burun menmu Nasirelik Eysaning namigha pütün küchüm bilen qarshi turushum kërek, dep qarayttim <sup>10</sup> we Yërusalëmda mana shundaq qilghanidim. Aliy rohaniylardin alghan hoququm bilen, nurghun ëtiqadchilarni zindangha tutup bergen, ular ölümge höküm qilinghandimu, hökümge qoshulghanidim. <sup>11</sup> Men herqaysi ibadetxanilarda ularni izdep, köp qëtim ularni jazalitip, ularni ëtiqadidin waz këchishke mejburlashqa tirishqanidim. Men ulargha shu qeder öch idimki, hetta bashqa döletlerdiki sheherlerge bërip, ulargha ziyankeshlik qilghan.

<sup>12</sup> I Xan, bir küni aliy rohaniylar bergen hoquq bilen, hezriti Eysagha

egeshkenlarga ziyankeshlik qilgibili Demeshq shehirige qarap yolga chiqtim. <sup>13</sup> Chüsh waqtida yolda kētiwētip, asmandin chüshken quyash nuridinmu küchlük bir nurning etrapimni we bille kētiwatqanlarni yorutuwetkenlikini kördüm. <sup>14</sup> Hemmimiz yerge yiqilduq. Men Aramiy tilida ēytilghan, «Sa'ul, Sa'ul! Manga nēmishqa ziyankeshlik qilisen? Sen xuddi xojayini ursimu mangmighan jahil ēshekke oxshash, özüng ziyan tartisen!» dēgen bir awazni anglidim. <sup>15</sup> «I Rebbim, sen kimsen?» dep soridim men. Rebbim Eysa jawaben, «Men, sen ziyankeshlik qiliwatqan Eysa! <sup>16</sup> Ornungdin tur! Sēni özümge xizmet qilishqa hem guwahliq bērishke tallighanliqim üçün, sanga köründüm. Sen бүгүн мәningdin körgen ishlarni hem kelgüsida sanga körsitidighan ishlirimni bashqilargha yetküzisen. <sup>17</sup> Men sēni Yehudiylarningmu we Yehudiy emeslarningmu qolidin qutquzimen. Men sēni Yehudiy emeslarning yēnigha ewetmekchimen. <sup>18</sup> Sen qarangghuluqta yashawatqanlarning közlirini ēchip, ularni zulmettin yoruqluqqa, Sheytanning ilkidin Xudaning padishahliqigha bashlaysen. Buning bilen, ularning gunahliri kechürüm qilinidu. Shundaqla, ular manga ētiqad qilish arqiliq pak qilinghanlarning arisidin orun alidu!» dēdi.

<sup>19</sup> I Agripa xan, shuning üçün men Xudadin kelgen ghayibane alamette körüngen hezriti Eysagha qattiq ita'et qildim. <sup>20</sup> Aldi bilen Demeshq xelqige, Yērusalēm shehiridiki Yehudiylargha, pütün Yehudiye ölkisidiki kishilerge, andin Yehudiy emeslergimu xush xewer yetküzdüm. Ulargha, «Yaman yolliringlardin yēnip, Xuda yoligha qaytinglar! 'towa qilduq!' dēsenglar, uni söz bilen emes, yaxshi emeliyitinglar bilen ispatlanglar!» dep, ularnimu towa qilishqa dewet qildim. <sup>21</sup> Shu sewebtin, Yehudiylar mēni merkiziy ibadetxana hoylisida tutup, öltürüwetmekchi bolushti. <sup>22</sup> Biraq, Xuda бүгүнгиче manga yardem qilip, mēni qoghdidi. Shuning üçün, бүгүн bu yerdiki chong-kichik hemmeylenning aldidimu hezriti Eysagha guwahliq bērimen. Mēning ēytqanlirim Musa we bashqa peyghemberlarning kēlidighan Qutquzghuchi – Mesih heqqide aldin ēytqanliridin bashqa nerse emes. <sup>23</sup> Ular Qutquzghuchi – Mesihning jezmen öltürölüp, hemmidin burun ölümدين menggüge tirildürölüp, öz xelqi hem pütkül dunya xelqige nijatliq nurini ēlip kelgenlikini aldin ēytqanidi.

<sup>24</sup> Pawlus özi ni mana shundaq aqlighanda, waliy Fēstus yuqiri awaz bilen uningha:

– Pawlus, sarang bolupsen! Yuqiri biliming eqlingni azduruptu! – dēdi.



<sup>25</sup> – Hörmətlik waliy Fëstus! – dëdi Pawlus, – men sarang bolghinim yoq, mëning ëytqanlirim rast we eqilge muwapiq. <sup>26</sup> Bu ishlardin Agripa xanningmu xewiri bar. Shunga, men xangha ochuq ëytalaymen. Bu ishlarning hemmisige xanning diqqet qilidighanliqigha ishinimen. Chünki, hezriti Eysaning bëshidin ötken ishlar adem körmeydighan bulung-puchqaqlarda bolghan ishlar emeste!

<sup>27</sup> Andin, Pawlus Agripa xangha qarap, mundaq dëdi:

– I Xan, özliri peyghemberlarning qutquzghuchi heqqide ëytqanlirigha ishinemdila? Ishinidighanliqlirini bilimen!

<sup>28</sup> Agripa xan Pawlusqa:

– Sen mëni mushunchilik qisqighina waqıtta Eysagha ëtiqad qilishqa qayil qilalaymen, dep oylawatamsen? – dëdi.

<sup>29</sup> Pawlus:

– Meyli baldur yaki këyin bolsun, özlirining we bögün mëning sözümnı anglıghuchılarning hemmisining manga oxshash hezriti Eysagha ëtiqad qilishi üçün du'a qilimen. Peqetla manga oxshash, zenjirde bolushunglarnı xalimaymen! – dëdi.

<sup>30</sup> Shuning bilen, Agripa xan, waliy Fëstus, Agripaning singlisi Berniki we bashqılar orunliridin turup, <sup>31</sup> u yerdin chiqip ketkendin këyin, bir-birige:

– Bu kishining ölümge yaki türmige solashqa tögishlik birer jinayiti yoq iken! – dëyishti.

<sup>32</sup> Agripa xan Fëstusqa:

– Bu adem, «Mëni Rim impërotori özi soraq qilsun» dëmigen bolsa, qoyup bërilsë bolidikentuq! – dëdi.

## 27-bab

### Pawlusning Rim shehirige qilghan dëngiz sepiri

<sup>1</sup> Bizning su yoli bilen Italiyining Rim shehirige bërishimiz qarar qilinghandin këyin, Rimliq emeldarlar Pawlus bilen bashqa mehbuslarnı shahane qoshundiki Yuliyus isimliq bir yüzbëshigha tapshurup berdi.

<sup>2</sup> Biz Edremit shehiridin Asiya ölkisining dëngiz boyliridiki sheherlerge baridighan këmige olturup, seperge atlanduq. Makëdoniye ölkisining Salonika shehiridin bolghan Aristarxus isimlik bir kishi biz bilen hemseper boldi. <sup>3</sup> Etisi, Sidon shehirige yëtip kelduq. Yuliyus Pawlusqa

kengchilik qilib, ehtiyojlarini hel qilishi uchün, uning shu yerdiki dost-buraderlirining yënigha bërishigha ruxset qildi. <sup>4</sup> Biz u yerdin yene yolgha chiqtuq. Qarshi teripimizdin shamal chiqqanliqi uchün, Siprus arilining shamalgha dalda teripi bilen mangduq. <sup>5</sup> Kilikiye we Pamfiliye ölkilirining dengiz tewelikidin ötüp, Likiye ölkisidiki Mira shehirige kelduq. <sup>6</sup> Biz u yerde këmidin chüshtuq. Yuliyus Iskenderiye shehiridin Italiyige baridighan këmini tēp, bizni ēlip uninggha chüshti.

<sup>7</sup> Dēngizdiki sepirimiz nahayiti asta boldi. Birnechche kündin këyin, nahayiti teslikte Kinidos shehirining boyigha kelduq. Shamalgha qarshi mangghanliqimiz uchün, burunqi yōnilishimiz boyiche ilgiliriyelmiduq. Shunga, Krit arilining shamalgha dalda teripi bilen mēngip, Salmoniy yërim arilidin ötüp, <sup>8</sup> dēngiz qirghiqini boylap, nahayiti teslikte ilgiliriduq we Lasëya shehirige yēqin bolghan «Aramgah» dep atilidighan bir yerge kelduq.

<sup>9</sup> Sepirimiz xēli waqit keynige sürölüp, küz pesli bolup qalghanidi. Oninchi aydin këyin boran köp bolghanliqtin, dēngizda seper qilish xeterlik idi. Shunga, Pawlus köpchilikke:

<sup>10</sup> – Qērindashlar, mēningche bu yerdin seperi dawamlashturush nahayiti xeterlik. Mal we kēme ziyangha uchrapla qalmay, hayatimizni saqlap qēlishmu tes! – dep agahlandurdi.

<sup>11</sup> Biraq, yüzbēshi Yuliyus bolsa kēme xojayini bilen kēme bashliqining sözige ishinip, Pawlusning sözige ishenmidi. <sup>12</sup> Uning üstige, bu yermu qishlap qēlishqa muwapiq jay emes idi. Shunga, köpchilik seperi dawamlashturup, mumkinqeder Fēniks shehirige yētiwēlip shu yerde qishlashni quwwetlidi. Chünki, Krit arilidiki bu yaxshi port shehirige peqet sherqiy jenub we sherqiy shimal shamili tēgidighan bolup, u sheher qishlashqa nahayiti muwapiq jay idi.

### **Dēngizdiki boran-chapqun**

<sup>13</sup> Jenubtin meyin shamal chiqip turatti, köpchilik esli pilan boyiche mangsaq bolidu dep, dēngizdin lenggerni chiqirip, kēmuni heydep yolgha chiqti we Krit arilini boylap mangdi. <sup>14</sup> Uzun ötmey, araldin qattiq sherqiy shimal borini chiqip keldi. <sup>15</sup> Kēme boranning hujumigha uchrighanliqtin, algha ilgilirleshke amalsiz qalduq. Shuning bilen, kēmuni boranning heydep mēngishigha qoyup berduq. <sup>16</sup> Kawda dēgen bir kichik aralning shamalgha dalda teripige ötüwēlip, qolwaqni kēmige chiqiriwēlish arqiliq, uni nahayiti teste saqlap qalaliduq. <sup>17</sup> Kēmichiler

këme parchilinip ketmisun dep, këmini arghamcha bilen sirtidin orap baghliwalidi. Këmining Liwiye dölitige yëqin yerde dengiz astidiki qum döwisige pëtip qëlshidin ensirep, yelkenlerni chüshürüp, këmini mëngishigha qoyup berdi. <sup>18</sup> Shiddetlik boran toxtimighanidi. Etisi, ular këmini yëniklitish üçün, malni dengizgha tashlashqa bashlidi. <sup>19</sup> Uning etisi këmidiki qoral-saymanlarnimu dengizgha tashliwetti. <sup>20</sup> Biz birqanche künlergiche kün we yultuzlarnimu körelmiduq. Boran-chapqun yenila shiddetlik dawamlishiwerdi. Axir, qutulup qëlsh ümidimizdinmu waz kechtuq.

<sup>21</sup> Këmidikiler birnerse yëmiginige xëli künler bolghanidi. Pawlus ularning aldida turup:

– Qërendashlar, siler baldurla mëning «Krittin yolgha chiqmayli» dëgen sözüمنى anglighan bolsanglar, bu ziyan-zexmetlerge uchrighan bolattuq. <sup>22</sup> Lëkin, emdi silerning gheyretlik bolushunglarni ötünimen. Këme gherq bolghan teqdirdimu, hëchqaysinglarning hayati ziyangha uchrimalaydu. <sup>23</sup> Chünki, mëning Igem bolghan we men xizmet qilip kelgen Xuda tünügün këche bir perishtisini yënimgha ewetti, <sup>24</sup> perishte manga: «Pawlus, qorqma! Sen Xudagha guwahliq bërish üçün, Rim impëradorining aldigha bërishing kërek. Mëhriban Xuda du'ayingni qobul qilip, sen bilen bille seper qilghanlarning hemmisini qutquzidu!» dëdi. <sup>25</sup> Shuning üçün, hemminglar gheyretlik bolunglar, ishinimenki Xuda manga qilghan sözlirini jezmen emelge ashuridu. <sup>26</sup> Biraq, biz qirghaqqa urulup këtishtin saqlinalmaymiz.

<sup>27</sup> Sepirimizning on tötinchi küni këchisi, këmimiz tëxiche Adri'atik dengizida leylep yüretti. Yërim këchide, kënichiler quruqluqqa yëqinlap qalduq, dep qarap, <sup>28</sup> dengizgha arghamcha tashlap, suning chongqurluqini ölchep körgenidi, qiriq mëtir chiqti. Sel aldigha mëngip yene ölchiwidi, ottuz mëtir chiqti. <sup>29</sup> Ular këmining xada tashlarga urulup këtishidin qorqup, këmini toxtitish üçün këmining keynidin töt lengger tashlap, tang ëtishni intizarliq bilen kütüp turdi. <sup>30</sup> Këmidin qachmaqchi bolghan kënichiler këmining bëshidinmu lengger tashlaymiz dep bahane tëpip, qolwaqni dengizgha chüshürdi. <sup>31</sup> Lëkin, Pawlus yüzbëshi Yuliyus we leshkerlerge:

– Bu kënichiler këmide qalmisa, siler qutulalmaysiler! – dëdi.

<sup>32</sup> Buning bilen, leshkerler këmidiki qolwaqning arghamchisini kësip, uni dengizgha tashliwetti. <sup>33</sup> Tang ëtishqa az qalghanda, Pawlus köpchilikni bir'az ghizaliniwëlshqa chaqirdi. U:

– Silerning ghem-qayghu ichide ach yürgininglarga on töt kün boldi.

<sup>34</sup> Emdi bir'az ghizalinishlarni ötünimen. Hayat qëlishinglar üçhün mushundaq qilish kerek. Hëchqaysinglarning bir tal moyimu ziyangha uchrimaydu! – dëdi.

<sup>35</sup> Pawlus bu sözni qilib bolup, qoligha bir parche nanni ëlip, köpchilikning aldida Xudagha shükür ëytip nanni oshtup yëdi. <sup>36</sup> Buni körge hemmeylen gheyretlinip, ghizalinishqa bashlidi. <sup>37</sup> Këmidë biz jemiï ikki yüz yetmish alte kishi iduq. <sup>38</sup> Hemmeylen qorsaqnï toydurghandin këyin, kënichiler këmini yëniklitish üçhün, këmidiki bughdaylarnimu dëngizgha tashliwetti.

### **Këmining gherq bolushi**

<sup>39</sup> Tang atqanda, kënichiler quruqluqni kördi. Ular u yerning nelikini ëniq bilelmigen bolsimu, biraq uningdiki bir qumluq qoltuqni bayqap, këmini bir amal qilib shu yerde quruqluqqa chiqarmaqchi boldi. <sup>40</sup> Ular aldi bilen lenggerlerning arghamchisini kësip, lenggerlerni dëngizgha tashliwetti. Shuning bilen bir waqïtta, këmini yene heydesh üçhün, këmining yönilishini bashquridighan ikki taxtayning yipini boshitip, taxtaylarni dëngizgha chüshürüwetti. Andin, këmining bëshidiki yelkenni chiqirip, shamalning yardimi bilen këmini qirghaqqa yëqinlatti. <sup>41</sup> Lëkin, këme qirghaqqa yetküche, dëngiz astidiki qum dëwisige urulup pëtip qaldi. Këmining bëshi qumgha pëtip, midirliyalmay qaldi, këmining arqa teripi dolqunlarning zerbisi bilen chuwulup këtishke bashlidi.

<sup>42</sup> Leshkerler mehbuslarning sugha sekrep qëchip këtishidin saqlinish üçhün, hemmisini öltürüwetmekchi boldi. <sup>43</sup> Lëkin, Pawlusni qutquzushni xalighan yüzbëshi leshkerlerning bundaq qilishigha yol qoymidi. U aldi bilen su üzüşni bilidighanlarning sugha sekrep qirghaqqa chiqishini, <sup>44</sup> andin qalghanlarning këmining chuwulup ketken taxtaylirigha we yaghachlarga ësiliwëlip, qirghaqqa chiqishini buyrudi. Shundaq qilib, hemmeylen quruqluqqa saq-salamet chiqiwaldi.

## **28-bab**

### **Malta arilida**

<sup>1</sup> Biz qutulup qirghaqqa chiqqandin këyin, u aralning Malta ikenlikini

bilduq. <sup>2</sup> Aral xelqi bizge intayin yaxshi mu'amile qildi. U chaghda, yamghur yëghip, hawa soghuq bolghachqa, ular gülxan yëqip bizni kütüwalidi. <sup>3</sup> Pawlus bir baghlam otun tërip këlöp otqa tashliwidi, issiqdin qachqan bir zeherlik yılan uning qoligha yëpishiwalidi. <sup>4</sup> Yerlikler Pawlusning qoligha yëpiship turghan yilanni köröp, bir-birige:

– Bu adem jezmen bir qatıl! Dëngizdin qutulup chiqqan bolsimu, «teqdir» uning yashishigha yol qoymidi, – dëyishti.

<sup>5</sup> Lëkin, Pawlus qolini silkip, yilanni otning ichige atti, özi bolsa hëchqandaq zexim yëmidi. <sup>6</sup> Xelq Pawlusning bedinining ishship këtishini yaki uning tuyuqsiz yiqilip ölüshini kütetti. Lëkin, bir dem kütüp, uning hëchnëme bolmighanliqini köröp, xiyalini özgertip:

– Bu bir Xuda bolsa kërek! – dëyishti.

<sup>7</sup> U yerdin anche yiraq bolmighan jayda, aral bashliqi Publiyusning bir parche yëri bar idi. U bizni öyige bashlap, chin köngli bilen üç kün kütti.

<sup>8</sup> U chaghda, Publiyusning atisi tolghaq kësilige griptar bolup, qizitmisi örlep, orun tutup yëtip qalghaniken. Pawlus uning hujrisigha kirip, du'a qilip uchisigha qolini tegküzüp, saqaytip qoydi. <sup>9</sup> Buning bilen, araldiki kësellerning hemmisi Pawlusning aldigha këlishop saqiyip qaytishti.

<sup>10</sup> Ular bizni hörmetlep, nurghun sowghatlarni ekëlishti. Üch aydin këyin, bu yerdin këtidighan waqtimizda, bizni yolda lazimliq nerse-kërekler bilen teminlidi.

### **Maltadin Rim shehirige bërish**

<sup>11</sup> Malta arilida Iskenderiyidin kelgen, bëshigha Rimliqlarning qoshkëzek Xudaliri Kastor bilen Polluksning neqishliri oyulghan bir këme qishlighanidi. Qish peslidin këyin, biz bu këme bilen yolgha chiqtuq. <sup>12</sup> Sirakoza shehirige këlöp, u yerde üç kün turduq. <sup>13</sup> Andin sepirimizni yene dawamlashturup, Italiyidiki Rëgiyum shehirige kelduq. Etisi, jenubtin chiqqan shamalning yardimi bilen ikki künde Putëyoli shehirige yëtip kelduq. <sup>14</sup> U yerde uchratqan ëtiqadchilarning teklipi bilen bir hepte turduq. Andin, Rim shehirige qarap yolgha chiqtuq.

<sup>15</sup> Rimgha këliwatqanliqimizdin xewer tapqan Rimdiki ëtiqadchilar bizni qarshi ëlish üçün Rimdin chiqip, ellik nechche chaqirim yol bësip, beziliri «Üch Saray» dëgen yergiche we beziliri tëximu yiraq yol mëngip, Apiyus bazirighiche kelgenidi. Ularni körgen Pawlus Xudagha rehmet ëytip, tëximu gheyretlendi.

**Pawlus Rim shehiride**

<sup>16</sup> Rim shehirige kirginimizde, Pawlusning birla közetküchi leshker bilen bir öyde turushigha ruxset qilindi. <sup>17</sup> Üch kündin këyin, Pawlus u yerdiki Yehudiylarning kattiwashlirini özi bilen körüşhüşke tekliپ qildi. Ular kelgende, Pawlus mundaq dëdi:

– Qërandashlar! Men xelqimizge yaki ejdadlirimizdin qalghan en'enilerge qarshi hëchqandaq ish qilmighan bolsammu, Yërusalëmda yehudiylar teripidin solaqqa tutulup, Rimliqlarning qoligha tapshuruldu. <sup>18</sup> Rimliqlar mëni soraqqa tartqandin këyin, qoyuwetmekchi boldi. Chünki, mende ölüm jazasi bërishke tëgishlik birer jinayet yoq idi. <sup>19</sup> Lëkin, Yehudiylar buninggha qarshiliq bildürgechke, gerche öz xelqim üstidin birer shikayitim bolmisimu, Rim impëratorigha erz qilishqa mejbur boldum. <sup>20</sup> Shu sewebtin, men herbiringlar bilen yüz körüşhüş we bu heqte sözlishish üçün, silerni bu yerge tekliپ qildim. Shuni bilishinglar kërekki, xelqimiz kütüp kelgen qutquzghuchigha ishengenlikim üçünla, bu zenjir bilen baghlinip, tutqun bolup qaldim.

<sup>21</sup> Ular Pawlusqa:

– Yehudiyidin sen toghruluq xet almiduq. U yerdin kelgen qërandashlarning hëchqaysisimu sen toghruluq birer yaman xewer ekelmidi yaki yaman gëpingni qilmidi. <sup>22</sup> Lëkin, sëning pikiriringni anglap baqmaqchimiz. Chünki, sen te'elluq bolghan bu ëqimning hemme yerde qarshiliqqa uchrawatqanliqidin xewirimiz bar! – dëyishti.

<sup>23</sup> Shuning bilen, ular Pawlus bilen körüşhüşke bir künni belgilidi. U küni, Pawlusning turghan yërige tëximu köp kishi kelgenidi. Pawlus etigendin kechkiche ulargha Xudaning padishahliqi heqqide chüshendürüş bërip, Tewrat hem peyghemberlerning yazmiliridin neqil keltürüp, ularni hezriti Eysaning Yehudiylar kütüp kelgen qutquzghuchi ikenlikige qayil qilishqa tirishti. <sup>24</sup> Uning sözlirige beziler ishendi, beziler ishenmidi. <sup>25</sup> Ular öz'ara këlishelmey, qaytmaqchi bolghanda, Pawlus ulargha mundaq dëdi:

– Muqeddes Rohning ejdadliringlarga ëytqan sözliri silergimu toghra këlidu! Muqeddes Roh Yeshaya peyghemberge mundaq dëgenidi:

<sup>26</sup> «Bërip bu xelqqa mëning sözlirimni ëytqin:

‘sözlirimni anglaysiler, anglaysiler, chüshenmeysiler.

Qilghanlirimgha qaraysiler, qaraysiler, menisini uqmaysiler.

<sup>27</sup> Chünki, bu xelqning zähni ze'ipleshken.

Ular qulaqlirini ëtiwalghan, közlirini yumuwalghan.

Undaq bolmisidi, közliri köretti, qulaqlirimu anglaytti, zähni oyghinip, manga qaytatti. Menmu ularni saqaytattim.'»

<sup>28-29</sup> Andin, Pawlus:

– Shunga bilishinglar kërekki, Xudaning qutquzushi Yehudiy emeslergimu bërilmekte. Ular uni qobul qilmay qalmaydu! – dëdi.

<sup>30</sup> Pawlus özi ijarige alghan öyde ikki yil turdi we bu yerde uning bilen körüşhüşke kelgen hemme kishilerni qobul qilip, <sup>31</sup> Xudaning padishahliqi toghrisidiki xush xewerni yüreklik tarqitip, Rebbimiz Eysa Mesihke da'ir heqiqetlernimu yetküzdi, uninggha hëchkim tosqunluq qilmidi.



# Rimliqlargha yëzilghan xet

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Bu xetning mu'ellipi elchi Pawlustur. U bu xetni Rimdiki ëtiqadchilar jama'etchilikini ziyaret qilishqa teyyarliq qilish yüzisidin yazghan. Bu, Pawlusning özi tarqitiwatqan xush xewerni eng tepsiliy chüshendürgen bir xëtidur. Uningda Eysa Mesihke bolghan ëtiqad, shundaqla bu ëtiqadning ëtiqadchilar emeliyitide qandaq ipadilinishi teswirlengen.*

*Pawlus bu xëtide pütkül insanlarning gunahkar ikenliki, qutquzulushqa mohtajliqi, peqet Eysa Mesihke ëtiqad qilish arqiliqla qutquzulidighanliqi we Eysa Mesihke baghlinish bilenla Xudagha yëqinlashalaydighanliqi, ëtiqadchilarning qelbidiki Muqeddes Roh ulargha küch-qudret bëridighanliqi, ularning ëtiqadchilargha layiq yashishi we bashqilargha mëhir-muhebbet körsitishi këreklikini nuqtiliq tekitligen.*

*Mu'ellip Yehudiylarning Eysa Mesihni ret qilghanliqi bilen Yehudiy emeslarning Eysa Mesihke ëtiqad qilishining Xudaning insanlarni qutquzush pilanigha mas kelgenlikini otturigha qoyush bilen birge waqit-sa'iti kelgende Yehudiylarningmu qutquzulidighanliqini chüshendürgen.*

### **Tëzis:**

1. *Du'ayisalam (1-bab 1-ayettin 17-ayetkiche)*
2. *Insanlarning gunahkar tebi'iti (1-bab 18-ayettin 3-bab 20-ayetkiche)*
3. *Xudaning insanlarni qutquzush yoli (3-bab 21-ayettin 4-babning axirighiche)*
4. *Ëtiqadchilarning Eysa Mesihke baghlangan yëngi hayati (5-babtin 8-babqiche)*
5. *Yehudiylar we Xudaning insanlarni qutquzush pilani (9-babtin 11-babqiche)*
6. *Ëtiqadchilarning Xudagha atilip yashishi (12-babtin 15-bab 13-ayetkiche)*
7. *Axirqi sözler (15-bab 14-ayettin 16-babning axirighiche)*





## **Rimliqlargha yëzilghan xet**

### **Muqeddime**

<sup>1</sup> Elchi bolushqa chaqirilib, Xudaning xush xewirini tarqitishqa tallanghan, Eysa Mesihning xizmetkari bolghan menki Pawlustin salam!

<sup>2</sup> Bu xush xewerni Xuda elmisaqta öz peyghemberliri arqiliq muqeddes yazmilarda wede qilghanidi. <sup>3</sup> Bu xush xewer Xudaning öz oghli, yeni Rebbimiz Eysa Mesih toghrisididur. Jismaniy jehettin, Eysa Mesih Dawut padishahning ewladidin tughulghan. <sup>4</sup> Lëkin rohiy jehettin, uning Xudaning Oghli ikenliki uning ölüm din tirildürölüşhi arqiliq zor qudret bilen ispatlanghan. <sup>5</sup> Xuda Eysa Mesih arqiliq manga mëhir-shep qet körsitip, mëni elchilikke tallidi. Shunga, men her millet kishilirini Xudagha ita'et qilsun dep, ularni Eysa Mesihke ëtiqad qilishqa chaqirimen. Bu, Eysa Mesihning namigha shan-sherep keltürüş üçündür. <sup>6</sup> Eysa Mesihke mensup bolghan silermu Xuda teripidin chaqirilghanlar qataridisiler.

<sup>7</sup> Men bu xetni hemminglarga, yeni Xuda mëhir-muhebbet körsetken we u muqeddes xelqim, dep chaqirghan siler Rimliqlargha yëziwatimen. Xuda'atimiz we Rebbimiz Eysa Mesih silerge mëhir-shep qet we amanliq ata qilghay!

### **Pawlusning Rimgha bërishni arzu qilishi**

<sup>8</sup> Aldi bilen Eysa Mesih arqiliq hemminglar üçün Xudagha shükür ëytimen. Chünki, ëtiqadinglar dunyaning hemmila yëride sözlenmekte. <sup>9-10</sup> Men chin qelbim bilen xizmet qilip këliwatqan Xuda mëning öz oghli toghrisidiki xush xewerni yetküzüsh yolida silerni du'alirimda da'im eslep turuwatqanliqimgha guwahtur. Xudaning iradisi bilen silerning yëninglarga bërishim üçün, axir bir pursetning bolushini uningdin tileymen. <sup>11</sup> Chünki, silerge ëtiqadiglarni mustehkemleshte birer yarem bërish üçün, siler bilen körüshüshni intayin arzu qilimen. <sup>12</sup> Dëmek, men aranglarda bolsam, bir-birimizning ëtiqadidin öz'ara ilham alalaymiz.

<sup>13</sup> Qërendashlar, shuni bilishinglar kërekki, men yëninglarga bërishni köp qëtim pılanlighan bolsammu, lëkin bügüngiche tosalghugha uchrup keldim. Eysa Mesih toghrisidiki xush xewerni yetküzüsh yolida bashqa Yehudiy emeslerning arisida yaxshi netijilerge ërishkinimdek, silerning aranglardimu yaxshi netijilerge ërishishni arzu qilip keldim. <sup>14</sup> Chünki, men herqandaq ademge, meyli u medeniyetlik yaki medeniyetsiz bolsun, bilimlik yaki bilimsiz bolsun, hemmisige bu xush xewerni yetküzüshke qerzdarmen. <sup>15</sup> Shuning üçün, siler Rimliqlarghimu bu xush xewerni yetküzüshke teshnamen.

### **Xush xewerning küch-qudriti**

<sup>16</sup> Bu xush xewerdin nomus qilmaymen. Chünki, bu xush xewer arqiliq Xudaning küch-qudriti ayan bolup, Eysa Mesihke ëtiqad qilghan herbir kishi qutquzulidu. Bu xush xewer awwal Yehudiylargha, këyin Yehudiy emeslerge tarqitilghan. <sup>17</sup> Bu xush xewerde Xudaning insanlarni nëmige asasen heqqaniy adem dep jakarlaydighanliqi<sup>⑦</sup> ashkarilanghan. Bundaq jakarlash bashtin-axir ëtiqadqa asaslanghandur. Bu xuddi muqeddes yazmilarda yëzilghinidek: «Adem ëtiqad bilen heqqaniy adem dep jakarlinip, hayatliqqa ërishidu.»

---

<sup>⑦</sup> Heqqaniy adem dep jakarlinish – pütkül insan gunahkar bolup, hëchkim heqqaniy adem dep hësablinalmaydu. Lëkin, bir adem Xuda teripidin heqqaniy adem dep jakarlanghan bolsa, u ademning gunahi kechürülüp, Xudaning jazasigha tartilmaydu. Belki Xudaning neziride u adem heqqaniy dep hësablinip, Xuda bilen yarashturulush imtiyazigha ërishidu.

**Insanlarning gunahliri**

<sup>18</sup> Xuda ershtin ademlerning barliq gunahkarliq we yamanliqlirigha qarshi öz ghezipini bildürdi. Sewebi, ular adaletsiz ishliri arqiliq Xudaning heqiqitini bilishni tosuwatidu. <sup>19</sup> Ular xalighan bolsidi, Xudani bileleytti. Chünki, Xuda toghrisidiki ishlar ularning köz aldida turuptu. Xuda bularni ulargha ochuq körsitip bergen. <sup>20</sup> Dunya yaritilghandin bëri, Xudaning közge körünmes özgichilikliri, yeni uning menggülük qudriti we birdinbir Xuda ikenliki özi yaratqan mewjudatlar arqiliq ochuq körsitilmekte. Shu sewebtin, insanlar Xudani bilmeymiz, dep bahane körsitelmeydu.

<sup>21</sup> Lëkin, insanlar Xudani bilsimu, uni Xuda, dep ulughlimidi we uninggha shükür ëytmedi. Eksiche, ularning Xuda toghrisidiki oy-pikirliri bimene bolup, nadan qelbi qarangghuluqqa toldi. <sup>22</sup> Gerche ular özlirini eqilliq hësablisimu, lëkin eqilsiz bolup chiqti. <sup>23</sup> Ular menggü hayat bolghan shanushewketlik Xudagha ibadet qilishning ornigha, ademzatqa, qushlarga, töt putluq we yer bëghirlighuchi haywanlarga oxshaydighan butlarga choqundi.

<sup>24</sup> Shu sewebtin, Xuda ularni qelbidiki shehwaniy heweslirige qoyup berdi. Buning bilen, ular her xil napakliqlarni qildi. Hetta bir-birining tenlirini bulghashqa bashlidi. <sup>25</sup> Xuda toghrisidiki heqiqetlerge ishinishning ornigha, yalghan geplerge ishinishke bashlidi. Yaratquchi Xudagha ita'et qilishning ornigha, yaritilghan nersilerge choqunup, shularni medhiyilidi. Halbuki, pütkül mewjudat teripidin menggü medhiyilinishke layiq bolghini yaratquchimiz Xudadur, amin!

<sup>26</sup> Mana shuning üçün, Xuda ularni özlirining peskesh heweslirige qoyup berdi. Ayallar tebi'iy jinsiy munasiwetni tebi'iy bolmighan munasiwetke, yeni oxshash jinsliqlar munasiwitige aylandurdi. <sup>27</sup> Xuddi shuningdek, erlermu ayallar bilen bolidighan tebi'iy jinsiy munasiwetni tashlap, bashqa erlerge shehwaniy hewesler bilen köyüp pishidighan boldi. Erler erler bilen shermende jinsiy munasiwetlerge kirishti. Shuning bilen, ular öz tenliride bu qilmishlirigha layiq jazani tartti.

<sup>28</sup> Ular Xudani bilishni ret qilghanliqi üçün, Xuda ularni yaman niyetlirige qoyup berdi. Buning bilen ular qilmasliqi kërek bolghan ishlarni qilishqa kirishti. <sup>29</sup> Ularning hayati her xil rezillik, yamanliq, achközlük, öchmenlik, hesetxorluq, qatilliq, urushqaqliq, hiyligerlik, suyiquest we ighwagerchilik bilen toldi. <sup>30</sup> Ular töhmetxor, Xudagha

nepretlinidighan, zorawanliq qilidighan, tekebbur, maxtanchaq, her xil eskiliklarni oylap chiqiridighan, ata-anisining sözini anglimaydighan,  
<sup>31</sup> nadan, wediside turmaydighan, köyümsiz we rehimsiz insanlardur.  
<sup>32</sup> Ular Xudaning bundaq ishlarni qilghanlarni ölümge mehkum qilidighanliqini bilip tursimu, bu eskiliklarni özliri qilipla qalmay, bashqilarningmu shundaq qilishini qollap-quwwetleydu.

## 2-bab

### Xuda ayrimichiliq qilmaydu

<sup>1</sup> Shunga, sen bundaq rezil ishlarni qilghuchilar üstidin höküm qilishing mumkin. Biraq ey burader, senmu bundaq ishlarni qiliwatisenghu! Undaqta, sening kim bolushungdin qet'iynezer, Xuda soraq qilidighan ashu künde özüngni aqlashqa bahane körsitelmeysen. Chünki, bashqilar üstidin mundaq ishlarda höküm qilsang, öz üstüngdimu shu ishlardin höküm qilghan bolisen. <sup>2</sup> Bizge melumki, Xudaning bundaq ishlarni qilghanlar üstidin chiqarghan hökümi heqtur. <sup>3</sup> Biraq ey burader, senmu bundaq ishlarni qilip turup, yenila bashqilar üstidin höküm qilsang, Xudaning hökümidin qachalaymen, dep oylamsen? <sup>4</sup> Xudaning sanga körsetken chongqur mëhribanliqi, kengchiligi we mol sewr-taqitini sel chaghlawatamsen? Uning sanga mëhribanliq körsitishtiki meqsitining seni towa qilidighan yolgha bashlash ikenlikini bilmemsen? <sup>5</sup> Gunahinggha towa qilmay, jahilliq qilishing bilen Xudaning ghezipini tēximu qozghaysen. Xuda ghezepke kēlip, özining adil hökümini yürgüzidighan küni, sen öz bēshinggha özüng chiqqan bolisen. <sup>6</sup> Xuda herkimning emeliyitige qarap ish köridu, <sup>7</sup> hemishe sewrchanliq bilen yaxshi emellerni qilip, Xudadin shan-sherep, hörmet-ēhtiram we özining menggölük mewjutluqini izdigenlerge u menggölük hayat bēridu. <sup>8</sup> Lēkin, heqiqetni ret qilip, yamanliqqa egeshken shexsiyetchilerge u ghezep-nepret yaghduridu. <sup>9</sup> Xuda barliq yamanliq qilghuchilargha, bolupmu aldi bilen öz xelqi bolghan Yehudiylargha, andin Yehudiy emeslerge oxshashla ēghir künler we derd-elem keltüridu. <sup>10</sup> Biraq, barliq yaxshiliq qilghuchilargha, aldi bilen Yehudiylargha, andin Yehudiy emeslerge oxshashla shan-sherep, hörmet-ēhtiram we aman-ēsenlik ata qilidu. <sup>11</sup> Chünki, Xuda hemme insanlargha oxshash mu'amile qilidu.

<sup>12</sup> Tewrat qanuni Yehudiy emeslerge chüshürülmigenliktin, ular uni bilmeydu. Shundaqtimu, ular gunah sadir qilsa, soraqqa tartilidu. Tewrat qanuni chüshürülgen Yehudiylar bolsa uni puxta bilidu. Lëkin, ularmu gunah sadir qilsa, oxshashla soraqqa tartilidu. <sup>13</sup> Chünki, Xudaning aldida qanunni bilgenler emes, belki qanunning barliq emrlirige emel qilghanlar heqqaniy adem dep jakarlinidu. <sup>14</sup> (Tewrat qanunini bilmeydighan Yehudiy emesler tebi'iy halda bu qanungha uyghun ishlarni qilsa, ular gerche bu qanundin xewersiz bolsimu, bu qanun ularning öz qanunidek bolidu. <sup>15</sup> Chünki, ularning öz qelbide nëmining toghra, nëmining xata ikenlikini bilelishi bu qanunning emrliri qelbigë pütüklük ikenlikini körsitidu. Wijdanimu buninggha guwahliq bëridu. Chünki, ularning wijdani ular xataliq ötküzgende ularni eyibleydu, toghra qilghanda bolsa ularni aqlaydu.) <sup>16</sup> Men yetküzüp këliwatqan bu xush xewer boyiche, Xudaning Eysa Mesih arqiliq insanlarning yoshurun ishliri üstidin höküm chiqiridighan künide, yuqirida ëytilghan ishlar choqum yüz bëridu.

### **Yehudiylar we Tewrat qanuni**

<sup>17</sup> Undaқта senchu, sen özüngni Yehudiy deysen we Tewrat qanunigha ige bolghanliqning üçün, men Xuda bilen yëqin, dep maxtinisen.

<sup>18</sup> Sanga Tewrat qanuni ögitilgenliktin Xudaning iradisini bilisen hem heq bilen naheqni perq ëteleysen. <sup>19-20</sup> Tewrat qanunidiki hemme bilim we heqiqetlerni bilimen dep qarap, özüngni korlarning yol bashlighuchisi, qarangghuda qalghanlarning chirighi, nadanlarning yëtekchisi, gödeklerning ustazi, dep özüngge ishinisen. <sup>21</sup> Sen bashqilargha Xuda toghrisida telim bërip turup, özüngge bermemsen? Bashqilargha oghriliq qilma dep turup, özüng oghriliq qilamsen?

<sup>22</sup> Bashqilargha zina qilma dep turup, özüng zina qilamsen? Butlardan bizar bolup turup, özüng butxanilardiki nersilerni oghrilamsen? <sup>23</sup> Biz Yehudiylar Tewrat qanunigha ige bolduq, dep maxtinip turup, özüng del shu qanungha xilapliq qilip, Xudaning namigha dagh keltüremsen?

<sup>24</sup> Xuddi muqeddes yazmilarda dëyilginidek: «Silerning qilmishinglar tüpeylidin Yehudiy emesler Xudagha kupurluq qilmaқта.»

<sup>25</sup> Tewrat qanunigha emel qilsang, xetne qilinghiningning ehmiyiti bolidu. Lëkin, uninggha xilapliq qilsang, xetne qilinghiningning qilchilikmu ehmiyiti bolmaydu, xetne qilinmighan ademdin hëch perqing qalmaydu. <sup>26</sup> Shuninggha oxshash, xetne qilinmighan Yehudiy

emesler qanunning emrlirige emel qilsa, Xuda teripidin yenila xetne qilinghan bolup hësablinidu. <sup>27</sup> Sen Tewrat qanunidin xewerdar hem xetne qilinghan turuqluq, shu qanungha emel qilmisang, jismaniy jehette xetne qilinmighan, lëkin Tewrat qanunigha emel qilidighan Yehudiy emesler sëni gunahkar, dep eyiblimemdu?

<sup>28</sup> Peqet sirtqi körünüshte Yehudiy bolghanning hemmisinila heqiqiy Yehudiy dëgili bolmaydu. Peqet jismaniy jehette xetne qilinishigha qarapla, uni heqiqiy xetne dëgili bolmaydu. <sup>29</sup> Qelbide Xudaning yolini tutqan adem heqiqiy Yehudiydur. Uning heqiqiy xetnisi yazma qanungha ësilwëlish arqiliq emes, belki Muqeddes Roh teripidin özgerilgen qelb arqiliq bolidu. Bundaq adem insanlar teripidin emes, belki Xuda teripidin maxtilishqa sazawer bolidu.

### 3-bab

<sup>1</sup> Undaqta, Yehudiylarning Yehudiy emeslerdin nëme artuqchiliqi bar, yaki xetne qilinishning nëme ehmiyiti bar? <sup>2</sup> Elwette, ularning her jehettin köp artuqchiliqi bar. Birinchidin, Xudaning sözi Yehudiylargha amanet qilinghan. <sup>3</sup> Bezi Yehudiylar Xudagha sadaqetsizlik qildimu deyli. Undaqta, ularning sadaqetsizlikli sewebidin Xuda özining ulargha bergen wediside turmamdu? <sup>4</sup> Yaq, hergiz undaq qilmaydu! Hemme insan yalghanchi bolghan teqdirdimu, Xuda yenila rastchildur. Bu heqte Zeburda mundaq dëyilgen:

«Sözliginingde adil bolup ispatlinisen,  
eyiblinishke uchrighiningda ghelibe qilisen.»

<sup>5</sup> Lëkin, biz Yehudiylarning adaletsizlikli Xudaning adilliqini tëximu ëniq körsitip berse, buninggha nëme deymiz? Xuda bizni jazalisa, uni adil emes, dësek bolamdu? (Beziler shundaq dep, oylap yüridiken!) <sup>6</sup> Yaq, mundaq dëyishke hergiz bolmaydu! Eger Xuda biz Yehudiylarni adilliq bilen jazalimaydighan bolsa, qiyamette qandaqmu dunya üstidin höküm chiqiralaydu?

<sup>7</sup> Lëkin, beziler: «Mëning sadaqetsizlikim Xudaning rastchilliqini tëximu ëniq körsitip, uning ulughluqini yorutup berse, men yene nëme üchün gunahkar, dep qarilip soraqqa tartilimen?» dëyishi mumkin. <sup>8</sup> Eger shundaq bolsa, «yamanliq qilayli, buningdin yaxshiliq chiqidu!» dëgen

mene këlip chiqmamdu? Beziler bizni mushundaq dëdi, dep töhmet qilidu. Mundaq töhmet qilghanlarning jazagha tartilishi heqliqtur.

### **Gunahsiz adem yoqtur**

<sup>9</sup> Undaqa, Xudaning soraq qilidighan künide biz Yehudiylar Yehudiy emeslerdin üstün turamduq? Yaq, elwette undaq emes! Chünki, men hemmimizning, meyli Yehudiy bolayli yaki bolmayli, gunahning ilkide ikenlikimizni yuqirida körsitip öttüm. <sup>10</sup> Muqeddes yazmilarda yëzilghinidek:

«Heqqaniy adem yoqtur, hetta birimu,

<sup>11</sup> heq-naheqni chüshinidighinimu yoqtur.

Xudani izdeydighinimu hem.

<sup>12</sup> Chetnidi hemme adem Xuda yolidin, qaldi kirip tuyuq yolgha.

Yaxshiliq qilghuchi yoqtur, hetta birimu.»

<sup>13</sup> «Ëghizliridiki gep ochuq qebridek sësiq, kazzapliq qilidu hem tilliri.

Lewliri xuddi yilanning zehherxendisi.»

<sup>14</sup> «Zuwani lenet we zerdige tolghan.»

<sup>15</sup> «Ular aldiraydu qan töküshke,

<sup>16</sup> qilidu barghanla yëride weyranchiliq we paji'e.

<sup>17</sup> Yoqtur xewiri amanliq yolidin qilche.»

<sup>18</sup> «Bilmeydu Xudadin hem qorqushni.»

<sup>19</sup> muqeddes yazmilardiki bu ayetlarning Tewrat qanuni astida yashaydighan Yehudiylargha qarita ëytilghanliqini bilimiz. Shundaq bolghanda, Yehudiylar hem Yehudiy emeslerning bahane körsitidighan ëghizliri tuwaqlinidu we pütkül dunyadiki insanlar Xudaning hökümi astida turidu. <sup>20</sup> Dëmek, herqandaq kishi Xudaning aldida Tewrat qanunigha emel qilish bilen heqqaniy adem dep jakarlanmaydu. Belki, shu qanungha toluq emel qilalmaydighanliqini bilip, özining gunahkar ikenlikini tonup yëtidu.

### **Xudaning insanlarni heqqaniy adem dep jakarlishi**

<sup>21</sup> Lëkin, hazir Xudaning qandaq yol bilen insanlarni heqqaniy adem dep jakarlaydighanliqi ochuq ashkarilandi. Bu, Tewrat qanunigha emel

qilishqa baghliq emes. Buninggha Tewrat qanuni we peyghemberlarning telimatlimu guwahliq bergen. <sup>22</sup> Xuda ademlerni ularning Eysa Mesihke bolghan ëtiqadi arqiliq heqqaniy adem dep jakarlaydu. Xuda Eysa Mesihke ëtiqad qilghan hemme ademge shundaq mu'amile qilidu, bu yerde ayrimichiliq yoqtur. <sup>23</sup> Chünki, hemme adem gunah sadir qilip, Xudaning insanlarni yaratqanda ata qilghan shan-sheripidin mehrum qalghan. <sup>24</sup> Lëkin, Xuda bizge mëhir-shepqet körsitip, bizni bedelsiz halda heqqaniy adem dep jakarlidi. Bu, Eysa Mesih arqiliq emelge ashuruldi. Chünki, u bizni gunahning qulluqidin azad qildi. <sup>25</sup> Xuda insanlarning gunahlirining kechürüm qilinishi üçün, ularni jazalashning ornigha, Eysa Mesihni qurban bolushqa ewetip berdi. Eysa Mesihning krëstte aqquzghan qëni arqiliqla, Xuda Eysa Mesihke ëtiqad qilghanlarni özi bilen yarashturdi. Xuda Eysa Mesihni qurban bolushqa ewetish bilen, özining burunqi zamandiki kishilarning gunahlirigha sewr-taqetlik bolup, ularni derhal jazalimighanliqining adilliq ikenlikini körsetti. Chünki, Eysa Mesih ularningmu gunahliri üçün qurban boldi. <sup>26</sup> Mana hazirmu Xuda yene özining adilliqini körsitiwatidu. Chünki, insanlar gunahkar bolsimu, Eysa Mesihke ëtiqad qilghanliqi üçün, Xuda ularni yenila adilliq bilen kechüridu.

<sup>27</sup> Shundaq iken, biz Tewrat qanunigha emel qilish bilen Xuda teripidin qobul qilinduq, dep maxtinimizmu? Yaq! Bizning maxtinimizning orni yoq. Nëme sewebtin? Chünki, insanlar Tewrat qanunigha emel qilish arqiliq emes, belki Eysa Mesihke ëtiqad qilish arqiliqla kechürümge ërishidu. <sup>28</sup> Dëmek, Xudaning bizni Tewrat qanunigha emel qilishimiz bilen emes, belki Eysa Mesihke ëtiqad qilishimiz bilen heqqaniy adem dep jakarlaydighanliqigha ishinimiz. <sup>29</sup> Siler Xuda peqet Tewrat qanunigha ige bolghan Yehudiylarnila qobul qilidu, dep oylamsiler? Yaq, elwette undaq emes! U Yehudiy emeslernimu qobul qilidu. <sup>30</sup> Chünki, Xuda birdur. U xetne qilinghan Yehudiylarni, shundaqla xetne qilinmighan Yehudiy emeslernimu birla yol bilen, yeni ularning Eysa Mesihke bolghan ëtiqadi bilen heqqaniy adem dep jakarlaydu. <sup>31</sup> Undaqa, biz ëtiqadimiz arqiliq Tewrat qanunini bikar qilamduq? Yaq, del buning eksiche, biz ëtiqadimiz arqiliq Tewrat qanunining toghra ikenlikini ispatlaymiz.



## 4-bab

### Ibrahim toghrisida misal

<sup>1</sup> Undaqa, biz Yehudiy ewladliri atimiz Ibrahimning heqqaniy adem dep jakarlanghanliqidin nëmilerni biliwëlishimiz kërek? <sup>2</sup> Eger Ibrahim yaxshi emelliri arqiliq heqqaniy adem dep jakarlanghan bolsa, uning maxtinishqa heqqi bolatti. Lëkin, Xudaning aldida uning maxtinishqa heqqi yoq. <sup>3</sup> Chünki, muqeddes yazmilarda mundaq dëyilgen: «Ibrahim Xudaning sözlirige ishendi. Xuda uning ëtiqadini körüp, uni heqqaniy adem dep hësablidı.» <sup>4</sup> Emgek qilghuchining alghini sowghat emes, belki özining ërishishke tëgishlik heqqi bolup hësablinidu. <sup>5</sup> Lëkin, bir adem Xuda teripidin heqqaniy adem dep jakarlanghan bolsa, bu uning yaxshi emelliridin emes, belki uning ëtiqadidin bolghan. Chünki, bu adem gunahkarlarni heqqaniy adem dep jakarlighuchi Xudagha ëtiqad qilidu. <sup>6</sup> Dawut padishahmu Xuda bir ademde yaxshi emellerning bar-yoqluqigha qarimastin uni heqqaniy adem dep hësablısa, u ademning neqeder bextlik bolidighanliqi toghrisida muqeddes yazmilarda mundaq dëgen:

<sup>7</sup> «Sewenlikliri kechürüm qilinghan,  
gunahliri epu qilinghanlar neqeder bextlik!

<sup>8</sup> Perwerdigar ularning gunahlirini hësablimisa, ular neqeder  
bextlik!»

<sup>9</sup> Buningdin qarighanda, bu bext yalghuz xetne qilinghanlar, yeni Yehudiylarghila mensupmu? Yaq, undaq emes. U, xetne qilinmighan, yeni Yehudiy emeslergimu mensuptur. Chünki, biz ëytqandek: «Xuda Ibrahimning ëtiqadini körüp uni heqqaniy adem dep hësablıdı.» <sup>10</sup> Bu ish qachan bolghan? Xuda Ibrahimni heqqaniy adem dep hësablıghan chaghda, Ibrahim xetne qilinghanmu yaki qilinmighan? Bu ishlar Ibrahim tëxi xetne qilinmighan waqıtta bolghanıdı. <sup>11</sup> Uning xetne qilinishi këyin boldi. Bu, uning Xuda teripidin alliqachan qobul qilinghanlıqini körsitidu. Ibrahimning burunla ëtiqadi bar bolup, xetne peqet uning heqqaniy adem dep hësablanghanlıqining belgisi boldi. Buning bilen, Ibrahim xetne qilinmighan, lëkin Xudagha ëtiqad qilip heqqaniy adem dep jakarlanghan Yehudiy emeslerning atisi boldi. <sup>12</sup> Eger xetne qilinghanlar, yeni Yehudiylar özlirining xetne

qilinghanliqigha tayanmay, ejdadimiz Ibrahimgha oxshash, uning xetne qilinmighan waqtidiki ëtiqadi boyiche yashisa, Ibrahim ularningmu atisi bolidu.

<sup>13</sup> Xuda Ibrahim we uning ewladlirigha ularning bu dunyagha warisliq qilidighanliqigha wede bergenidi. Bu, ularning Tewrat qanunigha emel qilghanliqidin emes, belki ularning Xudagha ëtiqad qilip, heqqaniy adem dep jakarlanghanliqidin bolghan. <sup>14</sup> Eger Tewrat qanunigha emel qilish arqiliq Xudaning wedilirige ërishkili bolsidi, u chaghda ëtiqadning hëchqandaq qimmiti qalmighan, Xudaning wedisiningmu ehmiyiti bolmighan bolatti. <sup>15</sup> Tewrat qanuni bu qanunning emr-permanlirigha emel qilmighanlarga Xudaning ghezipini ëlip këlidu. Qanun bolmisa, qanungha xilapliq qilishmu bolmaydu.

<sup>16</sup> Shuning üçün, ëtiqadimiz arqiliq Xudaning bizge wede qilghan bext-sa'aditige ërishimiz. Bu, biz ërishishke tégishlik heq emes, belki Xudaning mëhir-shepqitidin kelgen. Bu wede Ibrahimning pütkül ewladliri, yeni Ibrahimgha oxshash ëtiqad yolida mangghanlar üçün bërilgendur. Meyli ular Yehudiy emesler bolsun yaki Tewrat qanunidiki qa'idiler boyiche yashaydighan Yehudiylar bolsun, bu wede hemmisining bu bext-sa'adetke ërishidighanliqigha kapaletlik qilidu. Chünki, Ibrahim barliq ëtiqadchilarning atisidur. <sup>17</sup> Bu xuddi muqeddes yazmilarda Xuda Ibrahimgha: «Sëni nurghun milletlarning atisi qildim» dep ëytqinidek. Xudaning neziride Ibrahim hemmimizning atisidur. Chünki, Ibrahim ölgenlerni tirildüridighan, mewjudatni yoqluqtin barliqqa keltüridighan Xudagha ishench baghlidi. <sup>18</sup> Ata bolush mumkinchiliki yoq ehwaldimu, Ibrahim yenila ümidini üzme, Xudagha dawamlıq ishench baghlidi. Netijide, u nurghun milletlarning atisi boldi. Bu toghrisida Xuda uninggha mundaq dëgen: «Sëning ewlading yultuzlardek san-sanaqsız bolidu.» <sup>19</sup> Ibrahim özining yüz yashqa yëqinlap, perzent tëpish iqtidaridin qalghanliqini, shundaqla ayali Sareningmu perzent körüş iqtidaridin qalghanliqini bilgen bolsimu, lëkin u yenila Xudagha bolghan ishenchini ajizlashturmidi. <sup>20</sup> U Xudaning wedisidin gumanlanmidi. Eksiche, uning ishenchi tëximu küchiyip, Xudani ulughlidi. <sup>21</sup> U, Xudaning öz wedisini emelge ashurush qudrıtige ige ikenlikige pütünley ishendi. <sup>22</sup> Shunga, muqeddes yazmilarda: «Xuda uni heqqaniy adem dep hësablidi» dep yëzilghan.

<sup>23-24</sup> Bu ayet yalghuz Ibrahim üçünla emes, belki heqqaniy adem dep hësablinidighan bizler, yeni Rebbimiz Eysani tirildürgen Xudagha ëtiqad

qilidighan bizler üçünmu yëzilghan. <sup>25</sup> Eysa Mesih gunahlimizning kechürülüşü üçün qurbanliq süpitide ölümge tapshurulup, bizning heqqaniy adem dep jakarlinishimiz üçün tirildürüldi.

## 5-bab

### **Xuda bilen inaq munasiwette bolush**

<sup>1</sup> Shunga, biz ëtiqadimiz arqiliq heqqaniy adem dep jakarlinip, Rebbimiz Eysa Mesih arqiliq Xuda bilen inaq munasiwette bolduq.

<sup>2</sup> Ètiqadimiz bolghachqa, Eysa Mesih bizni biz hazir behrimen boluwatqan bu mëhir-shepgetke ige qildi. Shunga, biz Xudaning shan-sheripige ërishish ümidide shad-xuram bolmaqtimiz. <sup>3</sup> Biz qiyin ehwallardimu yenila shad-xuram bolimiz. Chünki, bizge melumki, qiyinchiliq sewrchanliqni keltürüp chiqiridu, <sup>4</sup> sewrchanliqimiz bizni Xudani xursen qilidighan ëtiqadchilardin qilidu; Xudani xursen qilidighan ëtiqadchilardin bolsaq, bizde tewrenmes ümid peyda bolidu. <sup>5</sup> Bu ümid bizni hergiz uyatta qaldurmaydu. Chünki, Xuda bizge ata qilghan Muqeddes Roh arqiliq özining mëhir-muhebbitini qelbimizge singdürgen.

<sup>6</sup> Biz gunahtin qutulushqa amalsiz qalghanda, Eysa Mesih biz gunahkarlar üçün Xuda belgiligen waqıtta özini pida qildi. <sup>7</sup> Durus adem üçün jënini pida qilidighanlarning tëpilishi natayin. Lëkin, alahide yaxshi ademler üçün jënini pida qilidighanlarning tëpilishi mumkin. <sup>8</sup> Eysa Mesih biz tëxi gunahkar waqtimizdila, biz üçün öz jënini pida qildi. Mana bu arqiliq Xuda özining bizge bolghan mëhir-muhebbitini ispatlidi. <sup>9</sup> Biz Eysa Mesihning qurbanliq qëni arqiliq heqqaniy adem dep jakarlanduq. Shundaq iken, Eysa Mesih arqiliq Xudaning ghezipidin qutulushimiz tëximu ëniqtur. <sup>10</sup> Biz burun Xudagha düshmen iduq. Biraq, Xuda öz oghlining qurban qilinishi arqiliq bizni özi bilen yarashturdi. Biz Xuda bilen yarashiwalghanikenmiz, undaqa Eysa Mesihning ölümdin tirildürülgen hayati arqiliq Xudaning jazasidin choqum qutuldurulimiz. <sup>11</sup> Buning bilenla qalmay, bizni Xuda bilen yarashturghan Rebbimiz Eysa Mesih arqiliq Xuda bilen bolghan yëngi munasiwitimizdimu shad-xuram bolimiz.

**Adem'ata we Eysa Mesih**

<sup>12</sup> Gunah dunyada bir adem, yeni Adem'ata arqiliq peyda bolghandek, ölümü Adem'atining gunahi arqiliq peyda boldi. Netijide, ölüm pütkül insan ichige tarqaldi, chünki hemme adem gunah sadir qildi. <sup>13</sup> Gunah Tewrat qanuni Musa peyghemberge chüshürülüshtin ilgirila dunyada bar idi. Biraq, u chaghda heq-naheqni ayriydighan Tewrat qanuni bolmighanliqtin, gunahning hësabi ëlinmaytti. <sup>14</sup> Shundaq bolsimu, ölüm Adem'atidin taki Musa peyghembergiche insanlarga hökümraniq qildi. Hetta Adem'atining gunahidek gunah sadir qilmighan insanlarmu ölümdin xaliy bolalmidi.

Adem'ata pütkül insangha tesir körsetkinidek, këyin kelgen Mesihmu pütkül insangha tesir qildi. <sup>15</sup> Wehalenki, Adem'ata teripidin ötküzülgen gunah Xudaning bergen mëhir-shepqetlik sowghitigha pütünley oxshimaydu. Chünki, bir adem, yeni Adem'atining gunah ötküzüshi bilen nurghun adem ölgen bolsa, oxshashla bir adem, yeni Eysa Mesihning mëhir-shepqiti arqiliq Xuda insanlarga tëximu köp mëhir-shepqet körsitip, kechürülüş sowghitini nurghun ademge ata qildi. <sup>16</sup> Xudaning sowghitining netijisi Adem'atining gunahining aqiwitige pütünley oxshimaydu. Chünki, Adem'atining bir qëtimliq gunahi arqiliq biz hemmimiz gunahkar, dep höküm qilindüq. Emma Xudaning mëhir-shepqetlik sowghiti arqiliq biz gunahkarlar gerche nurghun gunah ötküzgen bolsaqmu, heqqaniy adem dep jakarlanduq. <sup>17</sup> Bir ademning gunahi tüpeylidin ölüm insanlarga hökümraniq qilghan yerde, Xudaning mol mëhir-shepqiti we heqqaniy bolush sowghitigha ërishken kishiler yene bir adem, yeni Eysa Mesih arqiliq hayatida gunah we ölüm üstidin ghelibe qilmasmu?

<sup>18</sup> Dëmek, bir qëtimliq gunah pütkül insanni gunahqa mehkum qilghan bolsa, bir qëtimliq heqqaniy emeliyet, yeni Eysa Mesihning qurban bolushi arqiliq pütkül insan heqqaniy adem dep jakarlinip, menggülük hayatqa ërisheleydu. <sup>19</sup> Bir ademning ita'etsizliki tüpeylidin nurghun insanlar gunahkar bolup ketkinidek, bir ademning ita'etmenliki bilenmu nurghun insanlar heqqaniy adem dep jakarlinidu. <sup>20</sup> Tewrat qanunining bërilişi kishilerge öz gunahining intayin köplükini ochuq körsitish üçündür. Lëkin, qeyerde gunah köp bolsa, Xudaning mëhir-shepqitimu shu yerde hessilep ashti. <sup>21</sup> Dëmek, gunah insanlarga hökümraniq qilip, ularni ölümge aparghan bolsa, Xudaning mëhir-shepqiti insanlarga

hökümrانliq qilip, Rebbimiz Eysa Mesih arqiliq ularni heqqaniy adem dep jakarlap, ulargha menggülik hayat ëlip keldi.

## 6-bab

### Eysa Mesihke baghlinip, yëngi hayatqa ërishish

<sup>1</sup> Undaqta, biz nëme deymiz? Xudaning mëhir-shepqiti tëximu ashsun dep, dawamliq gunah ichide yashaymizmu? <sup>2</sup> Yaq, elwette undaq emes! Gunahqa nisbeten biz alliqachan ölgen. Shundaq iken, biz yene dawamliq gunah ichide yashimasliqimiz kërek. <sup>3</sup> Siler choqum shuni bilishinglar kërekki, biz chömüldürülüşni qobul qilghinimizda, Eysa Mesihke baghlanganliqimiz üçün, uning ölümü bilenmu baghlanduq. <sup>4</sup> Shuning üçün, biz chömüldürülüş arqiliq Eysa Mesih bilen bille ölüp, bille kömülduq. Xuda'atimizning bundaq orunlashturushtiki meqsiti shuki, Eysa Mesihni özining ulugh küch-qudrity arqiliq tirildürgendek, biznimu yëngi hayatqa ërishtürüshtur.

<sup>5</sup> Biz Eysa Mesihke baghlinip, uninggha oxshash ölgenikenmiz, undaqta biz choqum uninggha oxshash tirildürülimiz. <sup>6</sup> Shuni bilishimiz kërekki, kona tebi'itimiz Eysa Mesih bilen bille krëstke mixlandi. Shuning üçün, gunahkar nepsimizning ilkide bolmay, gunahning qulluqidin qutulduq. <sup>7</sup> Chünki, Eysa Mesih bilen bille ölgen herqandaq kishi gunahning küchidin xalas bolghan bolidu. <sup>8</sup> Eysa Mesih bilen bille ölgenikenmiz, undaqta uninggha baghlinip, yëngi hayatqa ërishishimizgimu ishinimiz. <sup>9</sup> Bizge melumki, Eysa Mesih tirilgendin këyin qayta ölmeydu. Ölüm emdi Eysa Mesihke öz küchini körsitelmeydu. <sup>10</sup> Eysa Mesih özining birla qëtimlik ölümü arqiliq gunah üstidin ghelibe qildi. U hazir hayat bolup, uning hayatliqi Xudagha shan-sherep keltürüş üçündür. <sup>11</sup> Shuninggha oxshash, silermu hazir Eysa Mesihke mensup bolghanliqinglar üçün, özünglarni gunahqa nisbeten ölgen, lëkin Xudagha xizmet qilishqa nisbeten tirik hësablanglar.

<sup>12</sup> Shundaq iken, gunah hergizmu haman ölidighan tëninglarni bashqurmisen. Bolmisa, arzu-heweslerge bërilip këtisiler.

<sup>13</sup> Tëninglarning herqandaq bir ezasini yaman ishlargha qoral qilip, gunahqa tutup bermenglar. Eksiche, özünglarni Xudagha atanglar. Chünki, siler ölümdin tirildürüldünglar. Tëninglarning herbir ezasini

heqqaniy ishlarning qorali qilinglar. <sup>14</sup> Gunah silerning hökümranninglar emes. Chünki, siler Tewrat qanunining ilkide emes, belki Xudaning bizni gunahning küchidin xalas qilidighan mëhir-shepqiti astida yashawatisiler.

### **Heqqaniyliqning quli**

<sup>15</sup> Undaqt, qandaq qilish kërek? Tewrat qanunining ilkide emes, Xudaning mëhir-shepqiti astida yashawatimiz dep, gunah sadir qiliwersek bolamdu? Yaq, elwette bolmaydu. <sup>16</sup> Kimgе boysunsanglar, shuning quli bolidighanliqninglarni bilmemsiler? Gunahqa boy egsenglar, u silerni ölümge ëlip baridu. Xudagha boysunsanglar, u heqqaniy hayatliqqa ëlip baridu. <sup>17-18</sup> Xudagha shükür! Gerche siler burun gunahning quli bolghan bolsanglarmu, lëkin hazir gunahning küchidin erkin qilinip, heqqaniyliqning qulliri boldunglar. Chünki, Xuda silerge bergen telimge chin dilinglardin boysundunglar. <sup>19</sup> Men silerning tebi'itinglardiki ajizliqlarni bilgechke, bularni silerge adettiki misal bilen ëytiwatimen. Ilgiri siler gunahning quli bolup, tëninglardiki ezalarni napak we Tewrat qanunigha xilap ishlargha bëghishlighanidinglar. Emdi pak bolushunglar üçün, özünglarni heqqaniyliqning quli bolushqa bëghishlanglar.

<sup>20</sup> Siler gunahning quli bolghan waqtinglarda, heqqaniy hayat kechürüş bilen karinglar yoq idi. <sup>21</sup> Siler hazir nomus dep qarighan burunqi ishlardin shu chaghda zadi nëme payda tapqanidinglar? U ishlarning aqiwiti ölümdür. <sup>22</sup> Biraq, hazir siler gunahning qulluqidin erkin qilinip, Xudaning xizmetkarliri boldunglar. Bu, hayatinglarga paydiliq bolup, silerni pak yashashqa yëtekleydu. Eng axirida siler menggülik hayatqa ërishisiler. <sup>23</sup> Chünki, gunahning bedili ölüm. Biraq, Xudaning Rebbimiz Eysa Mesih arqiliq bizge ata qilghan sowghiti menggülik hayatliqtur.

## **7-bab**

### **Nikah munasiwiti toghrisida misal**

<sup>1</sup> Qërintashlar, siler qanunni chüshinisiler. Shunga, shunimu ësinglarga sëlöp qoyayki, qanun peqet hayat ademgila hökümraniq qilalaydu. <sup>2</sup> Mesilen, ëri bar ayal ëri hayatla bolidiken, qanun boyiche

ërige baghlinidu. Lëkin, ëri ölüp ketse, nikah qanunining cheklimisige uchrimaydu. <sup>3</sup> Shuning üçün, ayal ëri hayat waqtida bashqa bir er bilen birge bolsa, buzuq ayal, dep qarilidu. Lëkin, ëri ölüp ketse, ayal nikah qanunidin erkin bolidu. U chaghda, bashqa bir erge tegse, zina qilghan bolmaydu. <sup>4</sup> Xuddi shuningdek, qërindashlirim, siler Eysa Mesihning qurban bolushi bilen Tewrat qanunigha nisbeten öldünglar. Siler hazir bashqa birige baghlandinglar, yeni ölümdin tirilgen Eysa Mesihke mensup boldunglar. Buning bilen, siler Xudaning xizmitide bolup, uninggha shan-sherep keltüreleysiler. <sup>5</sup> Burun biz gunahkar tebi'itimizning ilkide bolghachqa, bizni gunahqa ëlip baridighan heweslirimizning keynige kirip kettuq. Bu heweslirimiz Tewrat qanunini bilishimiz bilen tëximu qozghilip, tënimizdiki ezalarni qutratti. Netijide, biz özimizni ölümge ëlip baridighan ishlarni qilduq. <sup>6</sup> Lëkin, hazir biz Tewrat qanunining hökümidin azad qilinduq. Chünki, biz özimizni boghup turidighan bu qanungha nisbeten ölgen. Biz kona usul boyiche, yeni Tewrat qanunigha burunqidek emel qilish arqiliq emes, belki yëngi usul boyiche, yeni Muqeddes Rohning yëtekchilikide yashash arqiliq Xudagha xizmet qilimiz.

### **Tewrat qanuni we gunah**

<sup>7</sup> Undaqa, biz nëme deymiz? Tewrat qanunining özi gunahning menbesi bolamdu? Yaq, elwette undaq emes! Gunah Tewrat qanunida körsitilmigen bolsa, men qilmishlirimning gunah ikenlikini bilmeyttim. Mesilen, Tewrat qanunida: «Bashqilarning te'elluqatlarigha köz qiringni salma» dëyilmigen bolsa, undaq qilishning gunah ikenlikini bilmigen bolattim. <sup>8</sup> Lëkin, gunah Tewrat qanunining bu emri arqiliq purset tëpip, ichimdiki her xil achközlüklerni qozghidi. Bu qanun bolmisa, gunahning bundaq küchimu bolmaytti. <sup>9-10</sup> Tewrat qanunining mendin nëmini telep qilidighanliqini chüshenmeydighan waqtimda, özümdin razi bolup, özümni erkin-azade hës qilattim. Lëkin, Tewrat qanunini heqiqiy chüshinishim bilenla, özümning gunahkar ikenlikimni we rohiy jehette ölgenlikimni ëniq bildim. Tewrat qanuni insanlarni hayatliqqa yëteklesh üçün bërigen. Wehalenki, bu qanungha boysunalmaydighanliqimdin

---

<sup>⑧</sup> Tewrat qanuni peqet ademning gunahini körsitip bëripla qalmastin, ularni gunah qilishqa qiziqturidu. Chünki, men'i qilinghan ishlarni qilishqa qiziqish ademning tebi'itidur.

uning manga ölümni ëlip këlidighanliqini bayqidim. <sup>11</sup> Gunah Tewrat qanunining emrliridin purset tēpip, mëni azdurup, ölümge duchar qildi.

<sup>12</sup> Dëmek, Tewrat qanuni heqiqeten paktur. Uningdiki emrlermu pak, toghra we yaxshidur. <sup>13</sup> Shundaq turuqluq, bu yaxshi qanun mëni ölümge duchar qildimu? Yaq, elwette undaq emes! Belki, ene shu gunah bu yaxshi qanundiki emrlerdin paydilinip, mëni ölümge duchar qildi. Biz emdi gunahning heqiqiy qiyapitini tonuwalalaymiz. Chünki, Tewrat qanunidiki emrlar arqiliq gunahning qanchilik qebih ikenliki ashkarilandi.

### **Insan qelbidiki toqunush**

<sup>14</sup> Tewrat qanuni Xudadin chüshürülgen bolghachqa, uning yaxshi ikenlikini bilimiz. Biraq, gunahkar tebi'itimning bashqurushida bolghan men bolsam gunahning qulluqidurmen. <sup>15</sup> Özümning nēme qiliwatqinimni bilmeymen. Chünki, özüm niyet qilghan ishlarni qilmaymen, eksiche nepretlinidighan ishlarni qilimen. <sup>16</sup> Eger men yaman ishlarni qilishni xalimay turup, yenila ularni qilghan bolsam, u chaghda wijdanim Tewrat qanunining yaxshi ikenlikini ëtirap qilghan bolidu. <sup>17</sup> Shunga, bu ishlarni qilduruwatqini men emes, belki ichimde yashawatqan gunah. <sup>18</sup> Ichimde, yeni gunahkar tebi'itimde yaxshiliqning yoqluqini bilimen. Chünki, yaxshiliq qilish niyitim bar bolsimu, iqtidarim yoq. <sup>19</sup> Shuning üçün, özüm niyet qilghan yaxshi ishlarni qilmay, eksiche niyet qilmighan yaman ishlarni qilimen. <sup>20</sup> Özüm niyet qilmighan ishni qilsam, buni qilduruwatqini men emes, belki ichimde yashawatqan gunahtur.

<sup>21</sup> Buningdin özümdiki shu qanuniyetni chüshendimki, yaxshi ishlarni qilmaqchi bolsammu, yamanliq manga haman hemrah bolup turghachqa, men yenila yaman ishlarni qilimen. <sup>22</sup> Xudaning qanunidin ich-ichimdin söyünimen. <sup>23</sup> Biraq, tēnimde bashqa bir qanuniyetni sēzimen. Bu qanuniyet qelbimdin qayil bolghan qanun bilen jeng qilip, ten ezalirimni gunah sadir qildurghanliqtin, mëni gunahqa esir qilidu. <sup>24</sup> Men nēmidēgen bichare ademmen-he! Gunahning esiri bolghan we ölümge ëlip baridighan bu tēnimdin kimmu mëni qutquzar?! <sup>25</sup> Xudagha shükür, Xuda mëni Rebbimiz Eysa Mesih arqiliq qutquzidu!

Mëning ehwalim mana mundaq: qelbim bilen Xudaning qanunigha ita'et qilishni xalaymen, lëkin emeliyitimde gunahkar tebi'itim sewebidin gunahning quli bolimen.



## 8-bab

### Muqeddes Rohning yëtekchilikide yashash

<sup>1</sup> Yighinchaqlap ëytsaq, Eysa Mesihke mensup bolghanlar emdi gunahqa mehkum qilinmaydu. <sup>2</sup> Chünki, hayatliq ëlip këlidighan Muqeddes Rohning küch-qudriti bizni ölümge mehkum qilidighan gunahning küchidin Eysa Mesih arqiliq xalas qildi. <sup>3</sup> Gunahkar tebi'itimiz tüpeylidin Tewrat qanuni bizni gunahning asaritidin azad qilalmidi. Biraq, Xuda öz oghlini biz gunahkar insanlarning tënidek ten bilen yer yüzige ewetip, uning gunahsiz tënide gunahlirimizning jazasini tartishi bilen bizni bashquruwatqan gunahning küchini bikar qildi.

<sup>4</sup> Buning bilen, gunahkar tebi'itimizge emes, belki Muqeddes Rohqa boysunidighan bizler arqiliq Tewrat qanunining adil telepliri emelge ashurulidu. <sup>5</sup> Gunahkar tebi'itige boysunidighanlar shu tebi'itige xas arzu-heweslerni oylaydu. Muqeddes Rohqa boysunidighanlar bolsa Muqeddes Rohqa xas ishlarni oylaydu. <sup>6</sup> Bir ademning gunahkar tebi'iti uning oy-pikirlirini bashqursa, bu u ademge menggülük ölüm ëlip këlidu. Emma u ademning oy-pikirlirini Muqeddes Roh bashqursa, bu uninggha hayatliq we amanliq ëlip këlidu. <sup>7</sup> Bir ademning gunahkar tebi'iti uning oy-pikirlirini bashqursa, u adem Xuda bilen düşmenleshken bolidu. Chünki, u Xudaning qanunigha boysunmaydu hem boysunalmaydu.

<sup>8</sup> Gunahkar tebi'iti teripidin bashqurulidighanlar Xudani xursen qilalmaydu.

<sup>9</sup> Biraq silerge kelsek, Xudaning Rohi heqiqeten qelbinglarda yashighanliqtin, gunahkar tebi'itinglarning bashqurushida emes, belki Muqeddes Rohning bashqurushida turuwatisiler. Qelbide Muqeddes Roh, yeni Eysa Mesihning Rohi bolmighan adem Eysa Mesihke mensup emestur. <sup>10</sup> Tëninglar gunah tüpeylidin ölümning ilkide bolsimu, emma qelbinglarda Eysa Mesih bolghanliqi üçün, siler Xuda teripidin heqqaniy adem dep jakarlinip, rohinglar hayat boldi. <sup>11</sup> Xudaning Rohi Eysa Mesihni ölüm din tirildürdi. Bu Roh silerning qelbinglarda yashaydu. Eysa Mesihni ölüm din tirildürgen Xuda qelbinglardiki öz Rohi arqiliq silerning chirip këtidighan tëninglarga hayatliq ata qilidu.

<sup>12</sup> Shuning üçün, qëindashlim, gunahkar tebi'itimizge boysunup yashashqa emes, Muqeddes Rohqa boysunushqa qerzdarmiz. <sup>13</sup> Chünki, gunahkar tebi'itinglarga boysunup yashisanglar, menggülük halak

bolisiler. Lëkin, Muqeddes Rohqa tayinip, gunahkar tebi'itinglar arzu qilghan gunahtin qol üzsenglar, menggülik hayatliqqa ërishisiler.

<sup>14</sup> Xudaning Rohining yëtekchilikide yashighanlarning hemmisi Xudaning perzentliridir. <sup>15</sup> Emdi siler qobul qilghan Muqeddes Roh silerni qul qilip, qul xojayinidin qorqqandek qorqunchqa salmaydu. Eksiche, siler bu Muqeddes Roh arqiliq Xudaning etiwralap bëqiwalghan perzentliri bolup, Xudani «I söyümlük Ata!» dep chaqiralaydighan boldunglar. <sup>16</sup> Bu Muqeddes Roh qelb rohimiz bilen bille bizning Xudaning perzentliri ikenlikimizge guwahliq bëridu. <sup>17</sup> Xudaning perzentliri ikenimiz, uning wede qilghan heqiqiy bayliqigha mirasxormiz, shundaqla uninggha Eysa Mesih bilen bille mirasxorluq qilimiz. Kelgüside Eysa Mesih bilen birlikte Xudaning shan-sheripidin behrimen bolush üçün, bizmu hazir Eysa Mesihke oxshash, azab-oqubetlerni tartiwatimiz.

### **Kelgüside shan-sherepke ërishish**

<sup>18</sup> Mëningche, hazir biz tartiwatqan azab-oqubetler kelgüside bizde ayan bolidighan shan-sherepke sëlishturghanda hëch nersige erzimeydu. <sup>19</sup> Yaratilghan pütkül mewjudat Xudaning öz perzentlirini ayan qilishini intizarliq bilen kütmekte. <sup>20-21</sup> Chünki, pütkül mewjudat özi heqqidiki közligen meqsitige ërishelmigenidi. Bu, mewjudatning öz ixtiyari bilen emes, belki uni yaratqan Xudaning iradisi bilen bolghan. Shundaq bolsimu, yaratilghan pütkül mewjudatta chirip tügeshtin qutulup, Xuda perzentlirige bëridighan shereplik erkinliktin behrimen bolush ümidi bar idi. <sup>22</sup> Ta hazirghiche pütkül mewjudatlarning xuddi tolghaq azabi tartiwatqan ayaldek ah uruwatqanliqini bilimiz. <sup>23</sup> Peqet pütkül mewjudatla emes, hetta Muqeddes Rohning qelbimizge sëlinishi bilen Xudaning kelgüside bëridighan shan-sheripini tëtüp baqqan bizlermu dilimizda ah urmaqtimiz. Xudaning perzentliri ikenlikimiz ayan qilinishi bilen birge yëngi tenge ërishishni kütmektimiz. <sup>24</sup> Qutquzulghandin bëri bizde mushundaq ümid bolup kelmekte. Ümid emeliyetke aylanghanda, u ümid bolushtin qalidu. Kimmu emeliyetke aylanghanni qayta ümid qilsun? <sup>25</sup> Biraq, biz tëxi emeliyetke aylanmighangha ümid baghlighanikenimiz, uni sewrchanliq bilen kütimiz.

<sup>26</sup> Uning üstige, Muqeddes Roh bizning ajizliqimizni bilip, bizge yardem qilidu. Biz qandaq du'a qilishimiz këreklikini bilmeymiz. Lëkin, Muqeddes Rohning özi söz bilen ipadiligüsiz ah urush arqiliq biz üçün

### Rimliqlargha yëzilghan xet

Xudagha muraji'et qilidu. <sup>27</sup> İnsanlarning qelbini közitip turidighan Xuda Muqeddes Rohning nême dewatqanliqini chüshinidu. Chünki, Muqeddes Roh Xudaning iradisi boyiche Xudaning muqeddes xelqi üçün muraji'et qilidu. <sup>28</sup> Xudaning özini söyidighanlarning, yeni özining iradisi boyiche chaqirilghanlarning hayatida meyli qandaq ishlar yüz bersun, ularning pütkül ishlirini maslashturup, hemmini shularning menpe'iti üçün orunlashturidighanliqini bilimiz. <sup>29</sup> Chünki, Xuda elmisaqtila bu kishilerni bilgen. U, bu kishilerning kelgüside öz oghligha oxshash bolushini aldin belgiligen. Buningdin meqset, Eysa Mesihni bu nurghun qerindashlarning arisida tunji oghli qilish idi. <sup>30</sup> Xuda aldin belgiligen bu kishilerni chaqirdi we özi chaqirghan bu kishilerni heqqaniy adem dep jakarlidi. Heqqaniy adem dep jakarlanghan bu kishilerge Xuda choqum shan-sherep ata qilidu.

### Xudaning mëhir-muhebbiti

<sup>31</sup> Undaқта, biz buninggha nême deymiz? Xuda biz terepte turghaniken, kimmu bizge qarshi chiqalisun? <sup>32</sup> Öz oghlinimu ayimay, uni hemmimiz üçün qurban bolushqa ewetken Xuda barliqini bizge ata qilmay qalamdu? <sup>33</sup> Kimmu Xudaning tallighan bendiliri üstidin shikayet qilalisun? Hëchkim! Chünki, biz Xuda teripidin heqqaniy adem dep jakarlanghan. <sup>34</sup> Kim bizni gunahqa mehkum qilalaydu? Hëchkim! Chünki, Eysa Mesih biz gunahkarlar üçün öldi. Uning üstige, u tirildürölüp, Xudaning ong yënida hoquq tutup, biz üçün muraji'et qilmaқта. <sup>35</sup> Hëchkim bizni Eysa Mesihning mëhir-muhebbitidin ayriwëtelmeydu! Herqandaq qiyin ehwal, japa-musheqqet, ziyā-zexmet, ach-yalingachliq we xëyimxeter, hetta qilichmu bizni uningdin ayriwëtelmeydu! <sup>36</sup> Xuddi muqeddes yazmilarda yëzilghinidek:

«Sëni dep kün boyi ölüm girdabida turuwatimiz.  
soyulidighan qoylar ornida qariliwatimiz.»

<sup>37</sup> Lëkin, bizni söyidighan Xudaning küchi bilen bularning hemmisi üstidin pütünley ghelibe qilimiz. <sup>38</sup> Shuninggha qet'i'y ishinimenki, ölüm yaki hayatliq bolsun, perishtiler yaki jin-sheytanlar bolsun, hazirqi yaki kelgüsidiکی herqandaq ishlar bolsun, yaki rohlar dunyasidiki herqandaq küchler bolsun, <sup>39</sup> yaki pütkül ka'inatta yaritilghan bashqa herqandaq bir shey'i bolsun, meyli biz ëgiz asmanda yaki chongqur hangning tëgide

bolayli, bizni Xudaning Rebbimiz Eysa Mesih arqiliq ata qilghan mëhir-muhebbitidin ayriwëtelmeydu.

## 9-bab

### Xuda bilen Isra'illarning munasiwiti

<sup>1</sup> Men Eysa Mesihke mensup bolghanliqim üçün, heqiqetni sözleymen, yalghan sözlimeymen. Muqeddes Rohning yëtekchilikide bolghan wijdanimmu buninggha ispat bolalaydu. <sup>2</sup> Dëmekchi bolghinim, Isra'illar, yeni Yehudiylarning Eysa Mesihke ëtiqad qilmighanliqigha kelsek, men ular üçün intayin köp ghem-qayghu qiliwatimen, qelbimmu hemishe azab ichide örtiniwatidu. <sup>3</sup> Eger mëning Xuda teripidin lenet astida qëlip, Eysa Mesihdin ayrilip qëlirim qerindashlirim we janjigerlirim bolghan Isra'illarning qutquzulushi üçün yadrem bërelise, men mundaq qëlirishimu razi bolattim. <sup>4</sup> Isra'illar bolsa Xudaning tallighan xelqidur. Xuda ulargha perzentlik salahiyitini berdi, öz ulughluqini körsetti, ular bilen ehdielni tüzüp, ulargha Tewrat qanunini ata qildi. Isra'illar Xudagha heqiqiy ibadet qilishni öginip, Xudaning wedilirige ërishti. <sup>5</sup> Ular Ibrahim, Is'haq we Yaquplarning ewladliridur. Eysa Mesihmu ularning ewladi bolup, bu dunyagha insan tënide keldi. U barliq mewjudat üstidin höküm süridighan, menggü medhiyilinidighan Xudadur, amin!

<sup>6</sup> Men hergizmu Isra'illarning Eysa Mesihni ret qilghanliqi bilen Xudaning ulargha qilghan wedisi bikar boldi, dëmekchi emesmen. Chünki, Xudaning neziride Isra'ilning ewladi bolghanlarning hemmisila heqiqiy Isra'il hësablanmaydu. <sup>7</sup> Gerche ular Ibrahimning ewladliri bolsimu, Xudaning neziride ularning hemmisila Ibrahimning perzentliri hësablanmaydu. Muqeddes yazmilarda Xuda ejdadimiz Ibrahimgha: «Men sanga wede qilghan ewladliring Is'haqtin këlir chiqidu» dëgen. <sup>8</sup> Dëmek, jismaniye jehettin, Ibrahimning ewladlirining hemmisila Xudaning perzentliri boluwermeidu. Peqet Xudaning Ibrahimgha qilghan wedisige asasen tughulghan ewladlarla Xudaning perzentliridur. <sup>9</sup> Chünki, Is'haqning tughulushi toghrisida Xuda ejdadimiz Ibrahimgha wede bergen. Bu wede mundaq idi: «Këler yili bu chaghda qaytip këlimen. Shu chaghda, ayalig Sare bir oghulgha ana bolidu.»

<sup>10</sup> Buningdin bashqa, Ribeqa ejdadimiz Is'haqtin qoshkëzekge

### Rimliqlargha yëzilghan xet

hamilidar bolghanda, <sup>11-12</sup> Xuda uninggha: «Chongi kichikige xizmet qilidu» dëgenidi. Chünki, bir atidin bolghan bu qoshkëzekler, yeni Esaw bilen Yaqup tëxi tughulmighan, dëmek ular birer yaxshi yaki yaman ishmü qilmasta, Xuda alliqachan ulardin birni tallighanidi. Buningdin shuni körüwalghili boliduki, Xudaning ademlerni tallishi ularning qilghan emeliyitige emes, peqet özining iradisige, yeni öz chaqiriqigha asaslanghan. <sup>13</sup> Bu xuddi muqeddes yazmilarda: «Yaqupni tallidim, Esawni ret qildim» dep yëzilghinidek.

<sup>14</sup> Undaқта, bulargha nëme deymiz? Bu yerde Xudani adil emes deymizmu? Yaq, elwette undaq emes! <sup>15</sup> Chünki, Xuda Musa peyghemberge mundaқ dëgen:

«Kimgе mëhribanliқ qilghum kelse, shuninggha mëhribanliқ qilimen,  
kimgе ich aghritqum kelse, shuninggha ich aghritimen.»

<sup>16</sup> Dëmek, Xuda kimgе rehimdillik körsitishni özi tallaydu. Bu, insanning iradisige yaki ularning tirishchanliқigha baghliқ emes, belki Xudaning rehimdillikige baghliқtur. <sup>17</sup> Xuda muqeddes yazmilarda Misirning padishahigha mundaқ dëgen: «Mëning sëni tiklishimdiki meqset, peqet sëning üstüngde küchümni ayan qilip, namimni pütün yer-zëmingha tarqitishtur.» <sup>18</sup> Dëmek, Xuda xalighinigha rehim qilidu, xalighinini jahillashturidu.

### Xudaning ghezipi we rehmi

<sup>19</sup> Bundaқ bolghanda, belkim aranglardin beziler manga: «Hemme ishni Xuda belgileydighan tursa hemde biz uning iradisige qarshi chiqalmaydighan tursaq, Xuda nëme üçün yene bizni eyibleydu?» dëyishi mumkin. <sup>20</sup> Biraқ, ey insan, Xuda bilen takallishidighan sen kimsen? Bir sapal qacha özini yasighan xumdanchigha: «Mëni nëme üçün bundaқ yasiding?» dëyelemdu? <sup>21</sup> Xumdanchining bir kallek laydin alahide ishilitidighan yaki adette ishilitidighan qacha yasash hoquqi yoqmu? <sup>22</sup> Xudada ene shundaқ hoquq yoqmu?! Xuda gunah sadir qilghanlarga esli öz ghezipini we küch-quдрitini körsetmekchi bolghanidi. Lëkin, u bu halaket girdabigha bërip qalghanlarga ghezipini körsetmey, belki sewrchanliқ bilen ulargha kengchilik qildi. <sup>23</sup> Xudaning meqsiti özining rehim-shepqitining nishani bolghan bizlerge özining

yüksek ulughluqini körsitish üçündür. Chünki, biz bu ulughluqqa ërishishke aldın tallanghan. <sup>24</sup> Biz Xuda teripidin chaqirilghanlar bolup, Yehudiylar arisidinla emes, belki Yehudiy emesler arisidinmu chaqirilghanmız. <sup>25</sup> Bu xuddi muqeddes yazmilarda Xudaning Hoshiya peyghember arqiliq ëytqinidek:

«Esli xelqim hëسابlanmighan xelqni xelqim,  
esli söygenlirim hëسابlanmighanlarnı söygenlirim deymen.»

Hoshiya peyghember yene ëytqanki:

<sup>26</sup> «Burun Xuda ularni: ‘siler mëning xelqim hëسابlanmaysiler’  
dëgen bolsimu,  
lëkin kelgüside Xuda ulargha ‘menggü hayat Xudaning perzentliri’  
dep, nam bëridu.»

<sup>27</sup> Yeshaya peyghembermu Isra'illar toghrisida mundaq jakarliganidi:

«Isra'illarning sani dëngiz sahilidiki qumdek köp bolsimu, lëkin  
ularning nahayiti az bir qismi qutquzulidu.

<sup>28</sup> Chünki, Perwerdigar bu dunya üstidin chiqarghan hökümlerni  
teltöküs we tëz ijra qilidu.»

<sup>29</sup> Yeshaya peyghember yene aldın ëytqinidek:

«Eger hemmige qadir Perwerdigar bizning neslimizni saqlap  
qalmighan bolsa,  
bizmu Xuda ot yaghdurup yoq qiliwetken Sodom we Gomora  
shehiridikilerdek bolattuq.»

### **Isra'illarning ëtiqadsizliqi**

<sup>30</sup> Undaqta, buni mundaq yighinchaqlaymız: heqqaniyliqni izdimigen Yehudiy emesler Xuda teripidin heqqaniy adem dep jakarlandi, ular Eysa Mesihke ëtiqad qilish arqiliq buninggha ërishti. <sup>31</sup> Tewrat qanunigha emel qilish arqiliq heqqaniyliqni izdigen Isra'illar, yeni Yehudiylar bolsa uninggha ërishelmidi. <sup>32</sup> Bu nëme üçün? Chünki, ular ëtiqadqa emes, belki yaxshi emellirige tayinip heqqaniy adem dep jakarlinishqa tirishti.

Buning bilen, ular tashqa, yeni Eysa Mesihke putliship yiqilip chüshti.

<sup>33</sup> Bu xuddi Xuda muqeddes yazmilarda ëytqandek:

«Xelq putlishidighan,  
xelqni yiqitidighan,  
bir tash Si'ongha<sup>9</sup> qoydum.  
Biraq, uninggha ëtiqad qilghanlar hergiz na'ümidte qalmaydu.»

## 10-bab

<sup>1</sup> Qërendashlar, men janjigirim Isra'illarning qutquzulushini bekmu arzu qilimen hemde buni Xudadin da'im tileymen. <sup>2</sup> Shuninggha guwahliq bërimenki, ularda Xudagha nisbeten heqiqetenmu qizghinliq bar. Biraq, ularning bu qizghinliqi heqiqiy bilimge asaslanmighan.

<sup>3</sup> Chünki ular Xudadin kelgen heqqaniy adem dep jakarlinish yolini bilmey, Tewrat qanunigha emel qilishi bilen özlirining heqqaniy adem dep jakarlinishigha tirishidu. Buning bilen, ular Xudadin kelgen ushbu yolni qobul qilmaydu. <sup>4</sup> Wehalenki, Eysa Mesih Tewrat qanunining meqsitini emelge ashurdi. Netijide, uninggha ëtiqad qilghan hemme adem Xuda aldida heqqaniy adem dep jakarlinidu.

<sup>5</sup> Tewrat qanunigha emel qilish arqiliq heqqaniy adem dep jakarlinishqa nisbeten Musa peyghember mundaq yazghan: «Qanungha boysunghanlar uning emrlirige toluq emel qilish bilen hayatliq tapalaydu.» <sup>6-7</sup> Lëkin, ëtiqad arqiliq heqqaniy adem dep jakarlinishqa nisbeten muqeddes yazmilarda mundaq dëyilgen: «Öz-özünglardin: ‘asmangha kim chiqidu?’ (yeni Eysa Mesihni ëlip chüshüsh üçün) yaki bolmisa ‘görge kim chüshidu?’ (yeni Eysa Mesihni ölükler arisidin ëlip chiqish üçün)» dep sorap yürmenglar. <sup>8</sup> Ularning dëmekchi bolghini del «Xudaning sözi sanga yëqindur, u tilingda we dilingdidur.» Mana bu, hem biz yetküzüwatqan ëtiqad toghrisidiki sözlerdur. <sup>9</sup> Dëmek, Eysa Mesihning Reb ikenlikini öz aghzing bilen ëtirap qilsang we Xudaning uni tirildürgenlikige chin qelbingdin ishenseng, qutquzulisen. <sup>10</sup> Chünki, insan chin qelbidin ëtiqad qilish arqiliq heqqaniy adem dep jakarlinidu, öz aghzi bilen ëtirap qilish arqiliq qutquzulidu. <sup>11</sup> Muqeddes yazmilarda: «Uninggha ëtiqad qilghanliki kishi na'ümidte qalmaydu» dëyilgen. <sup>12</sup> Bu

---

<sup>9</sup> Si'on – qedimki Isra'iliyining paytexti Yërusalëmning yene bir atilishidur.

# Rimliqlargha yëzilghan xet

jehette, Yehudiylar bilen Yehudiy emeslarning perqi yoq. Eysa Mesih her ikkisining Rebbidur. U özige iltija qilghanlarning hemmisige mëhir-shepget yaghduridu. <sup>13</sup> Del muqeddes yazmilarda yëzilghinidek: «Rebbimizge iltija qilghanlarning hemmisi qutquzulidu.» <sup>14</sup> Lëkin, uninggha ishenmigenler uninggha qandaqmu iltija qilsun? U toghruluq anglimighanlar uninggha qandaqmu ishensun? U toghrisida xewer yetküzgüchiler bolmisa, kishiler qandaqmu angliyalisun? <sup>15</sup> Xush xewer yetküzgüchiler ewetilmise, xush xewer qandaq yetküzülsun? Muqeddes yazmilarda yëzilghinidek: «Xush xewerni yetküzgenlarning qedimi neqeder mubarek-he!» <sup>16</sup> Biraq, xuddi Yeshaya peyghemberning: «I Perwerdigar, biz yetküzgen sözlerge kimmu ishendi?» dëginidek hemme adem xush xewerni qobul qilghan emes. <sup>17</sup> Ètiqad xush xewerni anglashtin këlidu; xush xewer bolsa Eysa Mesih toghrisidur.

<sup>18</sup> Lëkin silerdin shuni soraymenki, Isra'illar bu xush xewerni anglimighandimu? Elwette anglidi. Bu xuddi muqeddes yazmilarda yëzilghinidek:

«Ularning sadasi pütün dunyagha,  
sözliri zëminning bulung-puchqaqlirigha yetti.»

<sup>19</sup> Silerdin yene shuni soraymenki, Isra'illar xush xewerni chüshenmigendimu? Bashqa xelqler chüshengen yerde, ular choqum chüshendi. Chünki, Xuda Musa peyghember arqiliq alliburun mundaq ëytqan:

«Öz xelqim bolmighan bir xelq arqiliq  
siler Isra'illarda heset qozghaymen,  
siler eqilsiz dep qaraydighan xelq arqiliq  
ghezipinglarni qozghaymen.»

<sup>20</sup> Këyin, Yeshaya peyghember tëximu yüreklik halda Xudaning sözlirini yetküzüp, mundaq dëdi:

«Mëni izdimigenler mëni tapti,  
mëni sorimighanlarga özümni körsettim.»

<sup>21</sup> Lëkin, Isra'illar heqqide Xuda Yeshaya peyghember arqiliq mundaq dëdi:



«Men boysunmas we jahil bir xelqqe  
kün boyi qollirimni uzitip turdum.»

## 11-bab

### Xuda öz xelqini untumaydu

<sup>1</sup> Undaqta, shuni sorimaqchimen: Xuda öz xelqi Isra'illardin waz kechtimu? Yaq, hergiz undaq emes! Menmu Ibrahim ewladidin, yeni Binyamin qebilisidin bolghan bir Isra'ilghu! <sup>2</sup> Xuda elmisaqtila tallighan öz xelqidin waz kechkini yoq. Muqeddes yazmilarning Ilyas peyghember heqqidiki qismida nëme dëyilgenliki silerge ayan. Ilyas peyghember Isra'illardin aghrinip, Xudagha yalwurup: <sup>3</sup> «I Perwerdigar, ular sëning peyghemberliringni öltürüshti, qurbanliq supiliringni chëqishti; peqet özüm yalghuzla qaldim, ular yene mëningmu jënimgha zamin bolmaqchi bolushuwatidu» dëgen. <sup>4</sup> Xuda uninggha qandaq jawab qayturghan? Xuda uninggha: «Ba'algha<sup>①</sup> choqunmighan sendin bashqa yene yette ming ademni özümge ëlip qaldim» dëgen. <sup>5</sup> Xuddi shuningdek, bögünki künde Xuda öz mëhir-shepqiti bilen tallighan Isra'illardinmu az bir qismi yenila bar. <sup>6</sup> Bularning tallinishi özliri qilghan yaxshi emelliri bilen emes, belki Xudaning mëhir-shepqiti bilen bolghan. Undaq bolmighanda, bu mëhir-shepqetni mëhir-shepqet dëgili bolmaytti.

<sup>7</sup> Netijide qandaq boldi? Isra'illar izdiginige, yeni qutquzulushqa ërishelmidi. Peqet tallanganlarning az bir qismila uninggha ërishti. Qalghanlar bolsa qelbliri bixudlashturulup, Xudaning chaqiriqigha qulaq salmidi. <sup>8</sup> Bu xuddi muqeddes yazmilarda yëzilghinidek:

«Xuda ularning qelbini gheplette qaldurdi,  
bögüngiche közlirini körmes,  
qulaqlirini anglimas qildi.»

<sup>9</sup> Xuddi shuningdek, Dawut padishahmu öz dühmenliri toghrisida mundaq dëgen:

«Ularning dastixini özlirige qapqan we tor bolsun,

---

<sup>①</sup> Ba'al – bir xil qedimki butning nami.

ular putliship yiqilsun, jazalansun!

<sup>10</sup> Közliri qarangghuliship, körelmisun, belliri pükülüp, menggü ruslanmisun!»

<sup>11</sup> Undaqa, shuni sorayki: Isra'illar putliship shu yiqilghiniche pütünley gumran boldimu? Yaq, hergiz undaq emes! Lëkin, Isra'illar ita'etsizlik qilghanliqtin, Xuda Yehudiy emeslerni nijatliqqa ërishtürdi. Buningdin meqset, Isra'illarning ulargha bolghan hesetxorluqini qozghashtur. <sup>12</sup> Dëmek, Isra'illarning gunahi, yeni ularning Eysa Mesihni ret qilghanliqi Yehudiy emeslerge bext ëlip kelgeniken, undaqa Xuda tallighan barliq Isra'illar qutquzulushqa ërishkende, dunyagha tëximu chong bext ëlip kelmemdu?

### **Yehudiy emesler maxtanmasliqi kërek**

<sup>13</sup> Emdi Yehudiy emes bolghan silerge shuni ëytayki, silerge elchi bolghanliqim üçün, bu wezipemni ulugh hëسابlaymen. <sup>14</sup> Buning bilen, belkim xush xewerni ret qilghan janjigerlirim Isra'illarning heset otlirini qozghap, ularning bezilirini qutquzulush yoligha bashliyalarmen.

<sup>15</sup> Chünki, ularning ret qilinishi arqiliq dunyadiki bashqa milletler Xuda bilen yarashturulghan bolsa, undaqa ularning Eysa Mesihke ëtiqad qilip, Xuda teripidin qobul qilinishi ölümدين tirilgenlik bolmay nëme? <sup>16</sup> Eger deslepki hosuldin pishurulup Xudagha sunulghan nan muqeddes bolsa, u nandin qalghan xëmirimu muqeddestur. Shuningdek, eger bir derexning yiltizi muqeddes bolsa, shaxlirimu muqeddestur.②

<sup>17</sup> Xuddi yawa zeytun derixining shaxliri baghdiki shaxliri sunduruwëtilgen zeytun derixige ulanghangha oxshash, Yehudiy emes silermu sunduruwëtilgen ashu shaxlarning, yeni Yehudiylarning ornigha ëtiqadinglar arqiliq ulandinglar. Dëmek, siler bu derexning yiltizidin ozuqluq ëlip, shirnisidin behrimen boluwatqandek, Xuda Ibrahimgha wede qilghan bexttin behrimen boluwatisiler.

<sup>18</sup> Shundaq iken, siler sunduruwëtilgen ashu shaxlar aldida maxtanmanglar. Eger maxtansanglar, shuni untumanglarki, siler yiltizni emes, belki yiltiz silerni bëqiwatidu. <sup>19</sup> Silər: «Mëning ulinishim üçün, bu shaxlar sunduruwëtildi» dëyishinglar mumkin. <sup>20</sup> Toghra, bu shaxlar,

---

② Isra'illarning ata-bowiliri Xudagha tewe bolghinidek, ularning ewladlirimu Xudagha tewe bolidu. Dëmek, Xuda sözide turup, ularni qaytidin qobul qilidu.

yeni Yehudiylar Eysa Mesihke ëtiqad qilmighanliqtin sunduruldi. Siler bolsanglar Eysa Mesihke bolghan ëtiqadinglar bilen ulandinglar, shunga siler meghrurlanmanglar, eksiche Xudadin qorqunglar! <sup>21</sup> Chünki, ëtiqadsizliq qilsanglar, derexning eslidiki shaxlirini, yeni Yehudiylarni ayimighan Xuda silernimu ayimaydu. <sup>22</sup> Buningdin Xudaning mëhribanliqi, shundaqla uning qattiq qol ikenlikini körüwalghili bolidu. U öz yolidin chetnigenlerge qattiq qoldur. Lëkin, siler dawamlıq uning mëhribanliqida tursanglar, u silerge mëhribandur. Undaq bolmighanda, silermu kësip tashlinisiler. <sup>23</sup> Yehudiylar ëtiqadsizliqidin waz këchip, Eysa Mesihke ëtiqad qilsa, ularmu eslidiki derexke ulinidu. Chünki, Xuda ularni qayta ulashqa qadirdur. <sup>24</sup> Yehudiy emes siler yawa zeytun derixidin kësip ëlinip, qanuniyetke xılap halda tÿjÿpilep östürölgen zeytun derixige ulanghan yerde, eslidiki shaxlarning öz derixige ulinishi tëximu asan emesmu?

### **Xudaning mëhribanliqi pütkül insanlar üçündür**

<sup>25</sup> Qërin dashlar, özünglarni Yehudiylardin üstün tutushtin saqlinishinglar üçün, mundaq bir sirdin xewersiz qëlisinghlarni xalimaymen. Bu sir bolsa: bir qisim Isra'ıllar Xuda ewetken qutquzghuchini hazirghiche tersaliq bilen ret qilsimu, biraq bu ehwal peqetla qutquzulghan Yehudiy emeslerning sani toluqlanghuche dawamlishidu. <sup>26</sup> Këyin, pütün Isra'ıllar qutquzulidu. Bu toghruluq muqeddes yazmilarda mundaq dëylgen:

«Qutquzghuchi Si'ondin këlip,  
Yaqupning ewladlirining gunahkarliqini yoqitiwëtidu.

<sup>27</sup> Mana bu, ular bilen tüzidighan ehdemdur,  
u chaghda, ularning gunahini kötürüwëtimen.»

<sup>28</sup> Yehudiylar xush xewerni ret qilghanliqi üçün, Xudagha dÿshmen bolup qaldi. Bu, Yehudiy emes silerge köp menpe'et yetküzdı. Lëkin, Yehudiylar Xudaning tallighan xelqidur. Xuda ularning ejdadliri bilen ehde tüzgenliktin, yenila ularni söyidu. <sup>29</sup> Chünki, Xuda özi bergen sowghatlırini we chaqiriqini qayturuwalmaydu. <sup>30</sup> Yehudiy emes siler bir chaghlarda Xudagha ita'et qilmayttinglar. Lëkin, Yehudiylar Xudagha ita'etsizlik qilghanliqi üçün, siler hazir Xudaning rehim-shepqitige ërishtinglar. <sup>31</sup> Yehudiylar bolsa ita'et qilmay këliwatidu. Lëkin shundaq

netije boliduki, Xuda silerge rehim-shepqet körsetkendek, Yehudiylarghimu rehim-shepqet körsitidu. <sup>32</sup> Chünki, Xuda rehim-shepqtini pütkül insangha körsitish üçün, hemmeylenni, yeni Yehudiylar we Yehudiy emeslerni özlirining ita'etsizlikike qoyuwetti.

### **Xudagha medhiye**

<sup>33</sup> Ah! Xudaning eqil-parasiti we ilim-hëkmiti nëmidëgen mol, nëmidëgen chongqur-he! Uning hökümlirini kimmu chüshinelisun? Uning yollirini kimmu oylap yëtelisun? Muqeddes yazmilarda yëzilghinidek:

<sup>34</sup> «Kimmu Perwerdigarning oy-pikrini chüshensun?

Kimmu uning meslihetchisi bolalisun?

<sup>35</sup> Kimmu uninggha birnerse bërip, uni qerzdar qilalisun?»

<sup>36</sup> Hëchkim! Chünki, Perwerdigarimiz barliq mewjudatning yaratquchisidir, barliq mewjudat u arqiliq mewjut bolup turidu we uning üçün mewjuttur. Barliq shan-sherep ebedil'ebed uninggha mensup bolghay, amin!

## **12-bab**

### **Özini Xudagha bëghishlash**

<sup>1</sup> Shunga, ey qërin dashlar, Xuda bizge shundaq rehim-shepqet körsetkeniken, özünglarni Xudani xursen qilidighan, uninggha atalghan tirik qurbanliq süpitide uninggha bëghishlishinglarni ötünimen. Mana bu, silerning Xudagha qilidighan heqiqiy ibaditinglardur. <sup>2</sup> Bu dunyaning ëqimlirigha egiship yürmenglar, eksiche oy-pikringlar Xudaning yëngilishi bilen pütünley özgersun. Shu chaghda, Xudaning hayatinglarga bolghan iradisini hemde bu iradining neqeder yaxshi, neqeder xursen qilarliq we neqeder mukemmel ikenlikini bileleysiler.

<sup>3</sup> Xudaning mëhir-shepqtini manga ata qilinghanliqi üçün, herbiringlarga shuni ëytimenki, özünglarni artuqche bahalimanglar. Eksiche, ëghir-bësiqliq bilen Xuda silerge bergen ëtiqad jehettiki qabiliyitinglarga qarap, özünglarni dengsep körünglar. <sup>4</sup> Bizning

tënimiz köpligen ezalardin terkiб tapqan hemde herbir ezayimizning oxshash bolmighan roli bar. <sup>5</sup> Shuninggha oxshash, biz ëtiqadchilar köp bolsaqmu, Eysa Mesihke mensup bolghanliqimiz üçün hemmimiz bir ten bolup, bir-birimizge baghlinip turimiz <sup>6</sup> hemde Xudaning bizge ata qilghan mëhir-shepqitige asasen herbirimizde oxshash bolmighan qabiliyetler bar bolidu. Eger Xudaning silerge bergen qabiliyiti özining wehiysini yetküzüsh bolsa, uning silerge wehiy arqiliq sözlewatqanliqigha ishengininglardek, ishench bilen bu wehiyni bashqilargha yetküzünglar. <sup>7</sup> Xudaning silerge bergen qabiliyiti bashqilargha xizmet qilish bolsa, xizmet qilinglar; Xuda toghrisida telim bërish bolsa, telim bëringlar; <sup>8</sup> righbetlendürüsh bolsa, righbetlendürünglar; i'ane bërish bolsa, chin könglünglar bilen i'ane bëringlar; bashlamchiliq qilish bolsa, mes'uliyetchanliq bilen bashlamchiliq qilinglar; rehim qilish bolsa, xushalliқ bilen qilinglar.

<sup>9</sup> Mëhir-muhebbitinglar saxta bolmisun. Yamanliqtin yirgininglar, yaxshi ishlarda ching turunglar. <sup>10</sup> Bir-biringlarni qërendashlarche söyüp, öz'ara qizghin bolunglar. Bashqilarni özünglardin yuqiri körüp, ularni hörmetlenglar. <sup>11</sup> Qizghinliqinglar sowup ketmisun. Eksiche, ottek qizghin qelbinglar bilen Rebbimizge xizmet qilinglar. <sup>12</sup> Ümid ichide shad-xuram yashanglar, qiyinchiliqlargha berdashliқ bëringlar. Her waqit du'ada bolunglar. <sup>13</sup> Xudaning muqeddes xelqi arisidin ëhtiyaji chüshkenlerge yardem qilinglar we ulargha mëhmandost bolunglar.

<sup>14</sup> Silerge ziyankeshlik qilghuchilargha bext tilenglar. Ulargha peqet bext tilenglarki, ularni qarghimanglar. <sup>15</sup> Xushal bolghanlar bilen bille xushal bolunglar, qayghurghanlar bilen bille qayghurunglar. <sup>16</sup> Öz'ara inaq ötünglar, meghrurlanmanglar. Eksiche, töwen tebiqidiki kishiler bilen bërish-këlsh qilinglar. Hergiz bilermen boluwalmanglar.

<sup>17</sup> Hëchkimning yamanliqigha yamanliқ bilen jawab qayturmanglar, köpchilik yaxshi dep qarighan ishlarni köngül qoyup qilinglar.

<sup>18</sup> Imkaniyetning bariche köpchilik bilen inaq ötünglar. <sup>19</sup> Qedirlik dostlar, intiqam almanglar, buni Xudagha tapshurunglar. Chünki, muqeddes yazmilarda mundaқ yëzilghan: «Perwerdigar deyduki, intiqam alghuchi mendurmen, uni men choqum qilimen.» <sup>20</sup> Muqeddes yazmilarda yene mundaқ yëzilghan: «Düşmining ach bolsa, uni toydur, ussighan bolsa, qandur. Bundaқ qilish bilen uning yüzini chimilditip, uni xijaletchilikte qaldurisen.» Silermu intiqam ëlishning ornigha shundaқ qilinglar. <sup>21</sup> Dëmek, yamanliқ aldida tiz pükmenglar, yamanliқni

yaxshiliq bilen yënginglar.

## 13-bab

### Hökümet aldidiki mes'uliyitimiz

<sup>1</sup> Hemme adem hökümetke boysunushi kërek. Chünki, herqandaq hakimiyet Xudadin kelgen hem hökümetni Xuda özi tikligen. <sup>2</sup> Shuning üçün, hökümetke qarshiliq qilghuchilar Xudaning orunlashturushigha qarshiliq qilghan bolidu. Bundaq qarshiliq qilghuchilar hökümet teripidin jazagha tartilidu. <sup>3</sup> Toghra yolda mangghanlar hökümet emeldarliridin qorqmaydu. Lëkin, yaman yolda mangghanlar uningdin qorqidu. Hökümet emeldarliridin qorqushni xalimaymen dëseng, undaqa toghra yolda mang. U chaghda, hökümet emeldarlirining maxtishigha sazawer bolisen. <sup>4</sup> Chünki, hökümet emeldarliri Xudaning xizmetchiliri bolup, ular sëning menpe'iting üçün ishleydu. Lëkin, yaman yolda mangsang, elwette qorqushung kërek. Chünki, hökümet emeldarlirining jazalash hoquqi bar-de! Ular Xudaning xizmetchisi bolup, yaman yolda mangghuchilarni jazalashqa teyinlengen. <sup>5</sup> Shuning üçün, hökümet emeldarlirigha boysunush kërek. Bu, peqet jazalinishtin saqlinish üçünla emes, belki Xuda aldimu wijdanliq bolush üçündür.

<sup>6</sup> Baj tapshurushunglarning sewebimu mana shudur. Hökümet emeldarliri bolsa Xudaning mexsus bu ishlarni bashqurup bëridighan xizmetkarliridur. <sup>7</sup> Herkimge özige tëgishlik heqqini tölenglar. Ghelle-paraq yighquchigha ghelle-paraqni, baj yighquchigha bajni tapshurunglar, hörmet qilishqa tëgishlik bolghanlarni hörmet qilinglar, izzetleshke tëgishlik bolghanlarni izzetlenglar.

### Bashqilar aldidiki mes'uliyitimiz

<sup>8</sup> Mëhir-muhebbet körsitishte öz'ara bir-biringlarga qerzdar bolghandin bashqa, hëchkimge hëchqandaq qerzdar bolmanglar. Chünki, bashqilarni söygen kishi Tewrat qanunining telipini emelge ashurghan bolidu. <sup>9</sup> «Zina qilma, qatilliq qilma, oghriliq qilma, bashqilarning te'elluqatlrigha köz qiringni salma» dëgen perzler we buningdin bashqa barliq perzler «qoshnangni özüngni söygendek söy» dëgen bu emrge yighinchaqlanghan. <sup>10</sup> Bashqilarni söygen kishi ulargha yamanliq qilmaydu. Shuning üçün, mëhir-muhebbet Tewrat qanunining telipini

emelge ashuridu.

<sup>11</sup> Hazir muhim bir dewrde yashawatqanliqimizni bilip, bularni silerge dewatimen. Uyqudin oyghinidighan waqtinglar yëtip keldi. Chünki, bizning deslepki ëtiqad qilghan waqtimizgha qarighanda, eng axirqi üzül-kësil qutquzulush künimiz tëximu yëqinlap qaldi. <sup>12</sup> Qarangghu këche ötüp ketti, kündüz, yeni Eysa Mesihning qaytip këlidighan küni yëqinlap qaldi. Shunga, qarangghuluqning ishlirini tashlap, yoruqluqning sawutini kiyinglar. <sup>13</sup> Eysh-ishret we sharabxorluqqa, zina we buzuqchiliq, urushqaqliq we hesetxorluqqa bërilmenglar. Yoruqluqtiki kishilerdek pak hayat kechürünglar. <sup>14</sup> Eysa Mesihning tebi'itini özünglarga özleshtürünglar. Gunahkar tebi'itinglardiki arzu-heweslerni qandurushni oylimanglar.

## 14-bab

### Qërindashlarni eyiblimenglar

<sup>1</sup> Ètiqadi ajiz qërindashlarning<sup>③</sup> pikirleri üstide höküm qilmay, ularni qobul qilinglar. <sup>2</sup> Bezi ëtiqadchilar herqandaq yëmekliklarni yëyishke bolidighanliqigha ishinidu. Lëkin, bezilerning ëtiqadi ajiz bolghanliqi üçün, gösh yëmeydu. <sup>3</sup> Herqandaq yëmekliklarni yeydighanlar gösh yëmeydighanlarni kemsitmisun hemde gösh yëmeydighanlarnu herqandaq yëmekliklarni yeydighanlar üstidin höküm qilmisun. Chünki, Xuda ularni qobul qilghan. <sup>4</sup> Xudaning xizmetkari üstidin höküm qilidighan sen kim iding? Ulargha igisi bolghan Xuda özi mes'ul. Xizmetkari üstidin höküm qilish yaki uni aqlash Xudaning ishidur. Xuda uni eyibsiz qilalaydu. Chünki, Rebbimiz bundaq qilishqa qadirdur.

<sup>5</sup> Beziler melum künlarni bashqa künlerdin muhim dep qaraydu,<sup>④</sup> yene

---

③ Eysa Mesihke ëtiqad qilghuchilar ilgiri Yehudiy we bashqa her xil gheyriy dinlarga ishinetti. Ularning köp qisimlirida Xudani «xursen qilish» üçün yëmeklik jehette küchlük qa'idiler bar idi. Lëkin, xush xewerde bolsa mundaq qa'idiler yoq. Chünki, adem yaxshi emeller arqiliq emes, belki ëtiqad arqiliq heqqaniy adem dep jakarlinidu. Biraq, bir qisim ëtiqadchilar bu yëngi «erkinlik»ni toluq chüshenmigeckhe, kona adetliri boyiche yashashni dawam qildi. Pawlus mundaq ëtiqadchilarni «ëtiqadi ajiz qërindashlar» dep atidi.

④ Ètiqadchilarning bir qismi Yehudiy bolup, ular yenila Tewratta belgilengen hëyt-bayram we dem ëlish künlirini burunqidek dawamlashturush kërek, dep qaraytti.

beziler hemme künni oxshash dep qaraydu. Bu ishta herkim öz wijdani boyiche qarar chiqarsun. <sup>6</sup> Beziler melum bir künni qedirlep, buning bilen Rebbimizge bolghan hörmitini ipadileydu. Beziler, yeni herqandaq yëmekliklarni yeydighanlarmu shu yëgen yëmeklikliri arqiliq özining Rebbimizge bolghan hörmitini ipadileydu. Chünki, ular Xuda bergen rizqi üçün shükür ëytidu. Gösh yëmeydighanlarmu Xuda bergen rizqi üçün Xudagha shükür ëytidu. <sup>7</sup> Hëchqaysimiz peqetla özimiz üçün yashimaymiz we hëchqaysimiz peqetla özimiz üçün ölmeymiz. <sup>8</sup> Belki, yashisaqmu, ölsekmu Rebbimiz üçündür, qisqisi, qandaqla bolsaq, Rebbimizge mensupmiz. <sup>9</sup> Eysa Mesih hem ölgenlarning, hem tiriklarning Rebbi bolush üçün ölüp tirildi. <sup>10</sup> Undaqla, gösh yëmeydighan sen nëme üçün hemme yëmekliklarni yeydighan qërandishing üstidin höküm qilisen? Hemme yëmekliklarni yeydighan senmu nëme üçün gösh yëmeydighan qërandishingni kemsitisen? Hemmimizning Xudaning höküm textining aldida hëساب bëridighanliqimizni bilmemsen? <sup>11</sup> Bu xuddi muqeddes yazmilarda yëzilghinidek:

«Perwerdigar deyduki:

Menggü mewjutluqum bilen qesem qilimenki,

pütkül insan aldında tizlinip sejde qilidu,

pütkül insan mëning Xuda ikenlikimni ëtirap qilidu.»

<sup>12</sup> Dëmek, herbirimiz Xuda aldida özimizdin hëساب bërimiz.

### **Herbir adem wijdan bilen yashishi kërek**

<sup>13</sup> Shuning üçün, bir-birlinglarni eyibleshni toxtitinglar.

Qërandishinglarni toghra yoldin azdurup, ularni gunahqa yiqitishqa seweb bolidighan herqandaq ish qilmasliqni qarar qilinglar. <sup>14</sup> Rebbimiz Eysagha mensup bolghanliqimiz üçün, men shuninggha heqiqiy ishinimenki, herqandaq yëmeklikning özi haram emestur. Lëkin, melum yëmeklikni haram dep qarighan kishi üçün, u yëmeklik haramdur.

<sup>15</sup> Eger siler yëmeklikinglar sewebidin ëtiqadi ajiz bolghan qërandishinglarni öz wijdani kötürmeydighan ishlargha dewet qilsanglar, mëhir-muhebbet yolida mangmighan bolisiler. Siler bu qërandishinglarni yëmeklik sewebidin nabut qilmanglar. Chünki, Eysa Mesih uning üçünmu öz jënini pida qilghan. <sup>16</sup> Eger siler özünglar yaxshi dep



qarighan ishlarni qilghanda bashqilarning eyiblishige uchrisanglar, undaqta bundaq ishlarni qilmanglar! <sup>17</sup> Chünki, Xudaning padishahliqida yëmek-ichmek qa'idilirige ri'aye qilip yashash emes, belki heqqaniylik, inaqliq we Muqeddes Roh ata qilghan shad-xuramliq ichide yashash muhimdur. <sup>18</sup> Mundaq yashash bilen Eysa Mesihke xizmet qilghan kishi Xudani xursen qilidu we insanlarning maxtishigha sazawer bolidu.

<sup>19</sup> Shuning üçün, özimizni inaqliqni ilgiri süridighan we bir-birimizning ëtiqadini mustehkemleydighan ishlargha atayli.

<sup>20</sup> Yëmeklik sewebidin, Xudaning qiliwatqan ishlirini buzmayli. Elwette, hemme yëmeklik halaldur. Biraq, bir adem özining yëmekliki sewebidin bashqilarning gunah ötküzüshige sewebchi bolup qalsa, bu durus bolmaydu. <sup>21</sup> Shuning üçün, gösh yëyish, sharab ichish, shundaqla bashqa ishlarni qilishinglar qërindishinglarning gunah ötküzüshige sewebchi bolsa, bularni qilmighininglar tüzük. <sup>22</sup> Silerning qiliwatqan ishinglarning toghra ikenlikige bolghan ishenchinglar özünglar bilen Xuda otturisida bolsun. Özi toghra dep qarighan ishlarni qilip, özi üstidin höküm qilmighan kishi nëmidëgen bextlik-he! <sup>23</sup> Lëkin, birer yëmeklikke shek keltürüp turup, yene shu yëmeklikni yëgen kishi wijdanining eyiblishige uchraydu. Chünki u kishi özi yëgen yëmeklikning toghra ikenlikige ishench qilalmidi. Toghra ikenlikige ishench yoq halda qilinghan herqandaq ish gunahdur.

## 15-bab

### Özimizni qana'etlendürüşnila oylimayli

<sup>1</sup> Ëtiqadimiz küchlük bolghan bizler herqandaq ish qilghanda, özimizni qana'etlendürüşnila oylimastin, ëtiqadi ajiz qërindashlirimizghimu köngül bölüşimiz kërek. <sup>2</sup> Herbirimiz qërindashlirimizning ëtiqadining mustehkemlinishi üçün ularning menpe'itini nezerde tutup, ularni xursen qilishimiz kërek. <sup>3</sup> Eysa Mesihmu özini emes, Xuda'atisini xursen qilishni oylidi. Bu toghrisida muqeddes yazmilarda mundaq dëylgen: «I Xuda, sen haqaret qilinghan chaghlarda, özüm haqaret qilinghandek boldum.» <sup>4</sup> Muqeddes yazmildiki sözlerning hemmisi bizge telim bolsun dep burunla yëzip qaldurulghan. Xudaning wedisige ërishkenge geder u sözler bizni righbetlendüridu we sewr-taqetlik qilidu.

<sup>5</sup> Sewr-taqet we righbet ata qilidighan Xuda silerning Eysa Mesihni ülge

qilip, öz'ara inaq yashishinglar üçün yardım qilghay. <sup>6</sup> Buning bilen, siler Xudani, yeni Rebbimiz Eysa Mesihning atisini bir niyet, bir meqsette we bir ëghizdin ulughlighaysiler.

### **Bir-biringlarni qobul qilinglar**

<sup>7</sup> Shunga, Eysa Mesih silerni qobul qilghinidek, silermu bir-biringlarni qobul qilinglar. Shundaq bolghanda, Xudagha shan-sherep ëlip këlisiler.

<sup>8</sup> Silerge shuni ëytmaqchimenki, Eysa Mesih Xudaning öz wediside, yeni Ibrahim, Is'haq we Yaquplarga qilghan wediside turidighanliqini kôrsitish üçün, Yehudiylarning xizmetkari boldi. <sup>9</sup> U Yehudiy emeslerningmu Xudaning mëhribanliqini kôrüp, Xudani medhiyilishi üçün shundaq qildi. Bu xuddi muqeddes yazmilarda: «Shunga, sëni bashqa milletler arisida medhiyileymen we namingni küyleymen» dëginidek boldi. <sup>10</sup> Muqeddes yazmilarning bir yëride: «Ey bashqa milletler, Xudaning tallighan xelqi bilen bille shad-xuram bolunglar!» dëyilgen bolsa, <sup>11</sup> yene bir yëride: «Ey bashqa milletler, Rebbimizni medhiylenglar, ey pütkül xelqler, uni ulughlanglar!» dëyilgen.

<sup>12</sup> Yeshaya peyghembermu muqeddes yazmilarda mundaq dëgen:

«Yishayning<sup>⑤</sup> ewladidin biri chiqip,  
bashqa milletlerge hakimliq qilidu.  
Yehudiy emesler uninggha ümid baghlaydu.»

<sup>13</sup> Ètiqad yolida mangghininglarda, ümidning menbesi bolghan Xuda qelbinglarni shad-xuramliq we tinch-amanliqqa toldurghay! Buning bilen, siler Muqeddes Rohning küch-qudriti arqiliq ümidke tolup tashqaysiler.

### **Pawlusning öz xizmiti toghrisida sözligenliri**

<sup>14</sup> Qêrindashlar, men silerning könglünglarning yaxshiliqqa tolghanliqigha we özünglarga këreklik bilimge toluq ige bolup, bir-biringlarga nesihet bëreleydighanliqinglarga qayilmen. <sup>15</sup> Shundaq bolsimu, bezi ishlarni silerning seminglarga sëlîsh üçün, bu xëtimni jür'etlik halda ochuq yazdim. Men Xuda manga ata qilghan

---

⑤ Yishay – Dawut padishahning atisi.

mëhir-sheppet arqiliq <sup>16</sup> Xudaning xush xewirini yetküzüsh xizmitide Yehudiy emesler üçün xuddi rohaniylardek Eysa Mesihning xizmetkari boldum. Buningdin meqset, Yehudiy emeslerning Muqeddes Roh arqiliq paklinip, xuddi Xudani xursen qilidighan qurbanliqtek, Xuda teripidin qobul qilinishi üçündür.

<sup>17</sup> Shunga, Eysa Mesihke tayinip, Xuda üçün qilghan xizmitimdin pexirlinimen. <sup>18-19</sup> Yehudiy emeslerning Xudagha ita'et qilishi üçün, Eysa Mesihning men arqiliq qilghan ishliridin bashqa hëchnerse toghruluq maxtinisqa jür'et qilalmaymen. Yehudiy emesler mëning ëytqan sözlirim, qilghan ishlirim we körsetken möjizilirim arqiliq Muqeddes Rohning küch-qudritini körüp, xush xewerni qobul qildi. Men Yërusalëmdin bashlap Illiriye ölkisigiche bolghan hemme yerde Eysa Mesih toghrisidiki bu xush xewerni tarqattim.

<sup>20</sup> Bashqa kishiler salghan ulning üstige bina salmasliq üçün, Eysa Mesihning nami ezeldin anglanmighan yerlerde bu xush xewerni tarqitishqa tiriship keldim. <sup>21</sup> Bu toghrisida muqeddes yazmilarda yëzilghinidek: «Xudadin xewersizler uni tonuydu, anglimighanlar anglap chüshinidu.»

### **Pawlusning Rimgha bërish pilani**

<sup>22</sup> Yëninglarga bërishni köp qëtim oylighan bolsammu, lëkin mana shu xizmetlirim sewebidin baralmidim. <sup>23-24</sup> Hazir bu yerlerde xush xewer yetküzüsh xizmitini orundap boldum. Uning üstige, köp yillardin bëri, silerni yoqlap bërish arzuym bar idi. Shunga, men Ispaniyige këtiwatqinimda yol üstide silerge yoluqqach, bir mezigil siler bilen bille turmaqchimen. Andin, silerning yardım qilip, yolgha sëlöp qoyushunglarni ümid qilimen. <sup>25</sup> Biraq, hazir Yërusalëmgga bërüp, u yerdiki ëtiqadchilargha hediyni tapshurup bërishimge toghra këliwatidu. <sup>26</sup> Chünki, Makëdoniye we Yunan ölkiliridiki ëtiqadchilar jama'etchiliki i'ane toplap, Yërusalëmdiki ëtiqadchilar arisidiki yoqsullargha yardım bërishni layiq tapti. <sup>27</sup> Ular bu ishni öz ixtiyari bilen qildi. Emeliyette, bu ularningmu qerzi idi. Chünki, Yehudiy emesler Yehudiylargha xas bolghan rohiy jehettiki bexttin behrimen bolghaniken, undaqta Yehudiy qërintashlirimizmu ularning maddiy jehettiki yardimige ërishishke layiqtur. <sup>28</sup> Men bu i'anini ulargha tinch-aman tapshurup bolghandin këyin, silerge yoluqup, andin Ispaniyige barimen. <sup>29</sup> Manga melumki, yëninglarga barghinimda, Eysa Mesih men arqiliq silerge mol bext ata

qilidu.

<sup>30</sup> Qërintashlar, silerning xizmitimni qollash yüzisidin men üçün Xudagha du'a qilishinglarni ötünimen. Rebbimiz Eysa Mesihke mensup bolghanliqimiz we Muqeddes Roh ata qilghan mëhir-muhebbetke ige bolghanliqimiz üçün, shundaq qilghaysiler. <sup>31</sup> Mëning Yehudiye ölkisidiki Eysa Mesihke ëtiqad qilmighanlarning ziyankeshlikige uchrimasliqim we men alghach baridighan bu i'anini Yërusalëmdiki ëtiqadchilarning qobul qilishi üçün, du'a qilghaysiler. <sup>32</sup> Shundaq qilsanglar, Xuda buyrusa, shad-xuramliq bilen yëninglarga bërïp, siler bilen bille istirahat qilalaymen. <sup>33</sup> Amanliq bergüchi Xuda hemminglar bilen bille bolghay, amin!

## 16-bab

### Pawlusning Salimi

<sup>1</sup> Kënhëriye shehiridiki ëtiqadchilar jama'etchilikining xizmetchisi bolghan singlimiz Fibini silerge tonushturimen. <sup>2</sup> Siler uni Rebbimizge mensup dep qarap, Xudaning muqeddes xelqide bolushqa tégishlik qizghinliq bilen kütüwalghaysiler. Uning silerdin kütken herqandaq ëhtiyajigha yadrem qilghaysiler. Chünki, u nurghun kishilerge, shuningdek mangimu chong yadrem qilghan.

<sup>3</sup> Eysa Mesihke xizmet qilish yolida birge ishligen xizmetdashirim Priskila bilen ëri Akwilagha salam ëytqaysiler. <sup>4</sup> Ular men üçün öz hayatining xëyimxeterge uchrishigha qarimidi. Yalghuz menla emes, Yehudiy bolmighan hemme ëtiqadchilar jama'etchilikimu ulardin minnetdardur. <sup>5</sup> Ularning öyide jem bolidighan ëtiqadchilar jama'etchilikigimu salam ëytqaysiler.

Asiya ölkiside birinchi bolup Eysa Mesihke ëtiqad qilghan söyümlük Èpenitke salam ëytqaysiler. <sup>6</sup> Siler üçün köp ejir singdürgen Meryemge salam ëytqaysiler. <sup>7</sup> Zindanda men bilen bille yatqan Yehudiy qërintashlim Andronik we Yuniyege salam ëytqaysiler. Ular mendin burun Eysa Mesihke ëtiqad qilghan bolup, tonulghan elchilerdur.

<sup>8</sup> Rebbimizge mensup bolghan qedirlik qërintishim Ampiliyatqa salam ëytqaysiler. <sup>9</sup> Eysa Mesihke xizmet qilish yolida birge ishligen xizmetdishimiz Urban we qedirlik Staxislarga salam ëytqaysiler.

<sup>10</sup> Sinaqlardin ötken, Eysa Mesihke bashtin-axir sadiq bolup kelgen

### Rimliqlargha yëzilghan xet

Apëlisqa salam ëytqaysiler. Aristowulning a'ilisidiki ëtiqadchilargha salam ëytqaysiler. <sup>11</sup> Yehudiy qërandishim Hirodiyongha, Narkisning a'ilisidikilerdin Rebbimizge mensup bolghanlarga salam ëytqaysiler.

<sup>12</sup> Rebbimizning xizmitide japaliq ishlewatqan Trifëna we Trifosa xanimlarga salam ëytqaysiler. Rebbimizning xizmitide japaliq ishlewatqan qedirlik dostum Përsis xanimgha salam ëytqaysiler.

<sup>13</sup> Rebbimizning xizmitide alahide tonulghan Rufusqa we uning manga aniliq mëhrini yetküzgen anisigha salam ëytqaysiler. <sup>14</sup> Asinkrit, Filigon, Hërmis, Patrowas, Hërmis we ular bilen da'im jem bolidighan qërandashlarga salam ëytqaysiler. <sup>15</sup> Filolog we Yulyagha, Nëriy we uning singlisigha, Olimpas we ular bilen da'im jem bolidighan barliq ëtiqadchilargha salam ëytqaysiler. <sup>16</sup> Bir-biringlar bilen mëhribanlarche salamlishinglar. Bu yerdiki Eysa Mesihke mensup bolghan hemme jama'etchiliktin silerge salam.

### Axirqi nesihet

<sup>17</sup> Qërandashlar, silerdin shuni ötünimenki, siler ögengen telimge zit telim bërish bilen, aranglarda bölünüş we ëtiqadinglarda tewrinish peyda qilidighan kishilerdin pexes bolunglar, ulardin yiraqlishinglar.

<sup>18</sup> Bundaq kishiler Rebbimiz Eysa Mesihke emes, belki öz nepsi üçün xizmet qilidu. Ular siliq-sipaye gepler we xushametchilik qilish bilen sadda ademlerning kallisini qaymuqturidu. <sup>19</sup> Silerning Rebbimizge ita'etmen ikenlikinglardin hemmeylen xewer tapti. Shunga, silerdin nahayiti xursenmen. Biraq, yaxshi ishlarni qilishta aqil bolushunglarni, yaman ishlardin xaliy bolushunglarni xalaymen. <sup>20</sup> Amanliq bergüchi Xuda uzun ötmey Sheytanni ayagh astinglarda ëzidu. Rebbimiz Eysaning mëhir-shepqiti silerge yar bolghay.

<sup>21</sup> Xizmetdishim Timotiy we Yehudiy qërandashlirim Luki, Yasun hem Sosipatërlardin silerge salam. <sup>22</sup> (Menki ushbu xetni Pawlusning ëytqanliri boyiche yëzip bëriwatqan Tërtiy mu Rebbimiz yolida silerge salam yollaymen.) <sup>23</sup> Menki Pawlusqa we öz öyide jem bolidighan pütün ëtiqadchilar jama'etchilikige sahibxaniliq qilidighan Gayustin silerge salam. Sheherning xezinichisi Èrast we qërandishimiz Kwartlardin silerge salam. { <sup>24</sup> Rebbimiz Eysa Mesihning mëhir-shepqiti silerge yar bolghay, amin! }

**Du'a we medhiye**

<sup>25</sup> Barliq shan-sherep Xudagha mensup bolghay! Xuda men yetküzgen xush xewer arqiliq ëtiqadinglarni mustehkemleydu. Bu xush xewer Eysa Mesih toghrisidiki xush xewer bolup, u qedimdin bëri saqlinip kelgen sirdur. <sup>26</sup> Emdi bu sir Xudaning emri boyiche we burunqi peyghemberlarning yazmilirida yëzilghinidek ashkarilandi hemde Yehudiy emeslarning Eysa Mesihke ëtiqad qilip, uninggha ita'et qilishi üçün ulargha yetküzülmekte. <sup>27</sup> Barliq shan-sherep Eysa Mesih arqiliq dana we yëgane Xudagha ebedil'ebed mensup bolghay, amin!



# Korintliqlarga yëzilghan birinchi xet

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Bu xetning mu'ellipi elchi Pawlustur. U Korint shehiridiki ëtiqadchilar jama'etchilikide yüz bergen turmush we ëtiqadqa munasiwetlik mesililerni hel qilish üçün bu xetni yazghan. Pawlus ikkinchi qëtimliq xizmet sepiride Korint shehirige bërip, bu yerde xush xewer tarqitish we telim bërish üçün bir yërim yil turghan («Elchiler» 18-bab 1-ayettin 18-ayetkiche).*

*Eyni waqitta Korint shehiri (bügünki Grëtsiyide) Rim impëriyisige tewe Yunan ölkisining merkizi bolup, soda-sana'et, medeniyet tereqqiy qilghan, shuning bilen birge exlaqsizliq ewj alghan we xilmuxil diniy tüs qaplighan sheher idi. Shu sewebtin, bezi ëtiqadchilar melum derijide bu sheherning tesirige uchrighan bolup, ularning arisida jinsiy exlaqsizliq we bashqa qalaymiqanchiliqlarmu körülgen. Ular nikah mesilisi we butqa atap nezir qilinghan göshni yëyish yaki yëmeslik mesililirini otturigha qoyghan hemde Pawlustin Muqeddes Roh ata qilghan hediylar we ölümdin tirilish toghruluq so'allarni sorighan.*

*Pawlus Muqeddes Rohning ilhami bilen bu xëtide ulargha Eysa Mesih toghrisidiki xush xewerning bu mesililerge qandaq jawab bëridighanliqini körsetken.*

## Tëzis:

1. Du'ayisalam (1-bab 1-ayettin 9-ayetkiche)
2. Ëtiqadchilar jama'etchiligi ichidiki bölünüşler (1-bab 10-ayettin 4-babning axirighiche)
3. Exlaqsizliq we dewalar (5-, 6-bablar)
4. Nikah mesililiri (7-bab)
5. Ëtiqadchilarning turmushi we ibaditi (8-babtin 14-babqiche)
6. Eysa Mesihning tirilishi we ölgenlarning tirilishi (15-bab)
7. Yehudiyyidiki ëtiqadchilar üçün i'ane toplash (16-bab 1-ayettin 4-ayetkiche)
8. Axirqi sözler (16-bab 5-ayettin 24-ayetkiche)



# **Korintliqlargha yëzilghan birinchi xet**

<sup>1-2</sup> Xudaning iradisi bilen Eysa Mesihning elchisi bolushqa chaqirilghan menki Pawlustin we men arqiliq qërandishimiz Sostënistin Korint shehiridiki Xudagha mensup bolghan ëtiqadchilar jama'etchilikige salam. Eysa Mesihke ibadet qiliwatqan herqaysi jaydiki kishilerge oxshash, silermu bizning we ularning rebbi bolghan Eysa Mesih arqiliq Xuda teripidin pak qilinip, Xudaning muqeddes xelqi bolushqa chaqirildinglar. <sup>3</sup> Xuda'atimiz we rebbimiz Eysa Mesih silerge mëhir-shepget we amanliq ata qilghay!

## **Xudaning kërsetken iltipati**

<sup>4</sup> Siler Eysa Mesihke mensup bolghanliqlinglar üçün, Xuda silerge mëhir-shepget ata qildi. Shu sewebtin, men siler üçün da'im Xudagha shükür ëytimen. <sup>5</sup> Chünki, siler Eysa Mesihke mensup bolghanliqlinglar üçün, Xuda silerge köp iltipat kërseitip, silerni özi heqqide mol bilimge we bu bilimni bashqilargha yetküzidighan söz qabiliyitige ige qildi. <sup>6</sup> Bu, men silerge yetküzgen Eysa Mesih toghrisidiki xush xewerning heqiqiy ikenlikini ispatlaydu. <sup>7</sup> Siler Rebbimiz Eysa Mesihning qayta këlishini intizarliq bilen kütüwatqan mushu künlerde, Muqeddes Roh ata qilghan hëchqandaq hediyyidin kem qalmidinglar. <sup>8</sup> Silerning Eysa Mesih qayta kelgen künde eyibsiz bolushunglar üçün, Xuda ëtiqadinglarni ta



## Korintliqlarga yëzilghan birinchi xet

axirghiche mustehkemleydu. <sup>9</sup> Silerni oghli, yeni rebbimiz Eysa Mesih bilen zich baghlinishqa chaqirghan Xuda choqum shundaq qilidu, chünki u ishenchliktur.

### Ëtiqadchilar jama'etchilikidiki bölünüş

<sup>10</sup> Qëindashlar, Rebbimiz Eysa Mesihning nami bilen hemminglarni ittitaqlashishqa, bölünmeslikke, bir niyet, bir meqsette birlishishke ündeymen. <sup>11</sup> Qëindashlirim, Klowining a'ilisidikilerdin anglishimche, ëtiqadchilar jama'etchilikinglarda talash-tartishlar bar iken. <sup>12</sup> Dëmekchi bolghinim, anglisam beziliringlar «men Pawlus terepdari», beziliringlar «men Apollos terepdari», beziliringlar bolsa «men Pëtrus terepdari», yene beziliringlar «men Eysa Mesih terepdari» dep yürüpsiler. <sup>13</sup> Ejeba, Eysa Mesihni parchilash mumkinmu? Siler üçün krëstke mixlanghan adem menmidim? Siler mëning namim bilen chömüldürülgenmidinglar? <sup>14</sup> Men aranglardin Krispus bilen Gayustin bashqa hëchqaysinglarni chömüldürmigenlikim üçün, Xudagha shükür ëytimen. <sup>15</sup> Shuning üçün, hëchkim Pawlusning nami bilen chömüldürüldüm, dëyelmeydu. <sup>16</sup> Durus, yene Istipanasning a'ilisidikilernimu chömüldürdüm. Bulardin bashqilarni chömüldürgen-chömüldürmigenlikimni esliyelmeymen. <sup>17</sup> Eysa Mesih mëni kishilerni chömüldürüşke emes, belki xush xewerni yetküzüşke ewetti. Men bu wezipini orunlashta natiqliq qilip, insan teripidin dana sanalghan sözlerni ishletmidim. Eger men bundaq sözlerni ishletsem, Eysa Mesihning krësttiki qurbanliqi toghrisidiki xush xewerning küch-qudriti yoqilip ketken bolatti.

### Qutquzulush insanning danaliqidin emes, Xudaning shepquitidin këlidu

<sup>18</sup> Eysa Mesihning krësttiki qurbanliqi toghrisidiki bu xush xewer menggülik ölümge yüz tutqanlarga nisbeten bir exmiqaniliktur. Lëkin, qutquzulush yolida mëngiwatqan bizler üçün, u Xudaning bizni qutquzidighan küch-qudritidur. <sup>19</sup> Muqeddes yazmilarda mundaq yëzilghan:

«Özlirini danishmen sanaydighanlarning danaliqini yoqqa chiqirimen,  
özlirini eqilliq chaghlaydighanlarning eqlini bikar qilimen.»

<sup>20</sup> Undaqt, qëni u, insan teripidin dana sanalghanlar? Qëni u, özini eqilliq sanaydighan ölimalar? Qëni u, bu zamandiki peylasoplar? Xuda bu dunyadiki danaliqning emeliyette exmiqanilik ikenlikini körsitip bergén emesmu? <sup>21</sup> Chünki, Xuda özining danaliqi bilen shuni belgiligenki, insanlar öz eqil-parasitige tayinip, hergiz Xudani tonuyalmaydu. Xudaning iradisi bolsa «exmiqanilik» dep qaralghan bu xush xewer arqiliqla özige ëtiqad qilghanlarni qutquzushtur.

<sup>22</sup> Yehudiylar bu xush xewerning rastliqining möjiziler arqiliq ispatlinishini telep qilidu. Grëklar bolsa bu dunyadiki danaliqni qoghlashqachqa, bu xush xewer ularni jelp qilalmaydu. <sup>23</sup> Shundaqtimu, biz yetküzüwatqan xush xewer yenila Eysa Mesihning krëstke mixlinip qurban bolushidin ibarettur. Yehudiylar uni haqaret dep qarisa, Grëklar uni exmiqanilik dep qaraydu. <sup>24</sup> Halbuki, meyli Yehudiy yaki Yehudiy emesler bolsun, Xuda teripidin chaqirilghanlarning hemmisi Eysa Mesihning krëstke mixlinip ölüshini Xudaning küch-qudriti we danaliqi, dep bilidu. <sup>25</sup> Chünki, Xudaning bu danaliqini insanlar nadanliq dep hësablighan bolsimu, bu «nadanliq» ularning danaliqidin üstün, Xudaning bu küch-qudritini insanlar ajiz dep hësablighan bolsimu, bu «ajizliq» ularning küch-qudritidin küchlüktur.

<sup>26</sup> Qërindashlar, Xuda teripidin chaqirilghan waqittiki ehwalinglarni eslep körünglar. Köpchilikinglar bu dunyaning ölchimi boyiche qarighanda, aqillar, küchlükler yaki aqsöngéklerdin emes idinglar.

<sup>27</sup> Lëkin, Xuda bu dunyaning ölchimi boyiche aqil sanalghanlarni xijaletchilikte qaldurush üçün, insanlarning ichidiki nadan hësablanghanlarni tallidi. Bu dunyaning ölchimi boyiche küchlük sanalghanlarni xijaletchilikte qaldurush üçün, Xuda insanlar ajiz dep qarighanlarni tallidi. <sup>28</sup> Xuda, bu dunyada muhim dep qaralghan ishlarning özining neziride hëch nerse emeslikini körsitish üçün, ehmiyetsiz, qedirsiz dep qaralghan we közge ilinmaydighan ishlarni tallidi. <sup>29</sup> Buningdiki meqset, Xudaning aldida hëchqandaq ademning «men tallinishqa erziymen» dep maxtinalmasliqidur. <sup>30</sup> Siler Xudaning iradisi boyiche Eysa Mesihke mensup boldunglar. Xuda uni bizning danaliqimizning menbesi qildi. Biz Eysa Mesih arqiliq Xuda aldida heqqaniy adem dep jakarlanduq. U bizni pak qilip, gunahning qulluqidin azad qildi. <sup>31</sup> Shuning üçün, muqeddes yazmilarda: «Maxtinidighanlar rebbimiz bilen maxtansun» dep yëzilghan.

## 2-bab

### Eysa Mesihning qurbanliqi heqqidiki telim

<sup>1</sup> Qërandashlar, men yëninglarga bërip, Xudaning sözlirini silerge jakarlighinimda, natiqliq qilghinim yoq, insanlar dana dep hësabligan sözlernimu ishletkinim yoq. <sup>2</sup> Chünki, aranglardiki waqtimda peqet Eysa Mesih we uning krëstke mixlanghanliqidin bashqa birnerse dëmeslikni qarar qilghanidim. <sup>3</sup> Silerning yëninglarga barghinimda, ajizliqimdin bu wezipini qandaq orunlarmen dep qorqup, hetta titrep ketkenidim. <sup>4</sup> Men silerge xush xewer yetküzüp, telim berginimde, insanlar dana dep hësablaydighan, silerni qayil qilalaydighan sözlerni ishletmidim. Lëkin, Muqeddes Roh özining küch-quдрitini körsitip, men yetküzgen xush xewerning heqiqeten Xudadin kelgenliki heqqide silerge ishench berdi. <sup>5</sup> Bundaq qilishtiki meqsitim, ëtiqadinglar insanlarning danaliqigha emes, belki Xudaning küch-quдрitige asaslansun dëgendin ibaret idi.

### Xudaning danaliqi

<sup>6</sup> Elwette, Eysa Mesihke ëtiqad qilghuchilar<sup>⑥</sup> bizning yetküzüwatqanlirimizda danaliqning barliqini tonup yëteleydu. Biraq, bu danaliq dunyaning danaliqi emes, shundaqla bu dunyaning zawalliqqa yüz tutqan hoquqdarlirining danaliqimu emes; <sup>7</sup> eksiche, Xudaning insanlarga burun ashkarilimighan danaliqidur. Bu danaliqni Xuda dunyani yaritishtin ilgiri, bizning ershtiki shan-sherepke ërishishimiz üçün aldin'ala belgiligen. <sup>8</sup> Bu danaliqni bu dunyaning hoquqdarliridin heçqaysisi chüshinip yetmidi. Chüshinip yetken bolsidi, ulughluqning igisi bolghan rebbimizni krëstke mixlimighan bolatti. <sup>9</sup> Halbuki, muqeddes yazmilarda yëzilghinidek:

«Xudani söygenlerge Xudaning teyyarliganliri  
del heçqandaq köz körüp baqmighan,  
heçqandaq qulaq anglap baqmighan,  
heçqandaq adem oylap baqmighan nersilerdur.»

<sup>10</sup> Lëkin, Xuda bu sirlarni bizge Muqeddes Roh arqiliq ashkarilidi. Chünki, Muqeddes Roh hemme ishni, hetta Xudaning chongqur

---

⑥ Yaki «ëtiqadta yëtilgenler».

## Korintliqlargha yëzilghan birinchi xet

oy-pikirlirini bilidu. <sup>11</sup> Bir ademning qelbidiki oylirini shu ademdin bashqa hëchkim bilelmiginidek, Xudaning qelbidiki oylirini Xudaning Rohidin bashqa hëchkim bilelmeydu. <sup>12</sup> Biz bolsaq bu dunyaning aqilliqini emes, belki Xudaning Muqeddes Rohini qobul qilduq. Shunga, biz Xudaning bizge sëxiylik bilen ata qilghan mëhir-shepqitini chüshineleymiz.

<sup>13</sup> Bu mëhir-shepqet toghrisida sözliginimizde, dunyadiki danalardin ögengen sözlerni emes, belki Muqeddes Roh arqiliq ögengen sözlerni ishлитimiz. Biz bundaq sözler bilen Xudadin kelgen heqiqetlerni chüshendürimiz. <sup>14</sup> Lëkin, qelbide Xudaning Rohi bolmighan kishiler Xudaning Rohi ata qilghan bu heqiqetlerni qobul qilalmaydu, shundaqla bu ishlar ulargha bimene tuyulidu. Bundaq kishiler bu ishlarni chüshinelmeydu. Chünki, bu ishlarni peqet Xudaning Rohining yardimi arqiliqla chüshengili bolidu. <sup>15</sup> Qelbide Xudaning Rohi bar bolghan kishi hemme ishqa baha bëreleydu. Lëkin, uninggha qelbide Xudaning Rohi bolmighan hëchqandaq kishi baha bërelmeydu. <sup>16</sup> Muqeddes yazmilarda mundaq yëzilghan:

«Perwerdigarning oy-pikirlirini kim bilelisun?  
Uninggha kim yol körsitelisun?»

Lëkin, biz bolsaq Xudaning oy-pikirlirini chüshineleymiz. Chünki, bizning oy-pikrimiz Eysa Mesihningkige oxshashtur.

## 3-bab

### Xuda yolidiki xizmetdashlar

<sup>1</sup> Qëriendashlar, men aranglarda bolghan chëghimda, silerge Muqeddes Rohning yëtekchilikide yashawatqanlarga telim bergendek telim bërelmidim. Eksiche, silerge gunahning ilkide yashawatqanlarga yaki ëtiqad jehette xuddi bowaqlargha oxshash ademlerge sözligendek sözleshke mejbur boldum. <sup>2</sup> Men silerge bergen telim chonglarning ozuqi emes, belki u xuddi bowaqlar ichidighan sütkë oxshaydu. Bundaq qilishimdiki seweb, siler yirik yëmeklikni yëyelmeytinglar, hazirmu yëyelmeywatisiler. <sup>3</sup> Chünki, siler tëxiche gunahning ilkide yashawatisiler. Aranglardiki hesetxorluq we jëdel-majiralarning bolushi

buni ispatlimamdu? Bu yene silerning Eysa Mesihke mensup bolmighan kishilerdek yashawatqininglarni körsetmemdu? <sup>4</sup> Biringlar: «Men Pawlus terepdari», yene biringlar: «Men Apollos terepdari» dësenglar, Eysa Mesihke ëtiqad qilmighan kishilerdin nëme perqinglar bolsun?

<sup>5</sup> Apollos yaki menki Pawlus silerning bölünüşüglargha seweb bolghudek muhim kishilerdin emesimiz. Biz peqet Xuda yolida silerni Rebbimizge ëtiqad qilishqa bashlaydighan xizmetkarlarmiz. Rebbimiz herbirimizge birdin wezipe bergen. <sup>6</sup> Men silerge xush xewer yetküzüsh bilen ëtiqad uruqini tëridim, Apollos silerge telim bërish arqiliq uni sughardi, biraq qelbinglardiki uruqni östürgüchi yenila Xudadur.

<sup>7</sup> Dëmek, muhimi tërighuchi yaki sugharghuchi emes, belki uni östürgüchi Xudadur. Chünki, peqet Xudala silerni ëtiqad jehette piship yëtildüreydu. <sup>8</sup> Tërighuchi bilen sugharghuchining ishi öz'ara maslashqan bolup, ikkisining meqsiti birdur we her ikkisi qilghan ejrige yarisha Xudaning in'amigha ërishidu. <sup>9</sup> Biz ikkimiz Xuda üçün ishleydighan xizmetdashlar. Siler bolsanglar goya biz ishlewatqan, Xudagha mensup bolghan ëtizgħa oxshaysiler.

Shundaqla, siler yene biz arqiliq sëliniwatqan Xudaning imaritige oxshaysiler. <sup>10</sup> Men Xuda manga ata qilghan mëhir-shepqet bilen bu xush xewerni yetküzüsh arqiliq bu imaretning ulini xuddi bir usta quruluşchidek qoydum. Bashqilar silerge telim bërish arqiliq bu ulning üstige imaret sëlîwatidu. Biraq, herkim bu imaretning toghra sëlînishigha diqqet qilsun. <sup>11</sup> Chünki, hëchkim qoyulup bolghan uldin, yeni Eysa Mesih toghrisidiki xush xewerdin bashqa hëchqandaq ul qoyalmaydu.

<sup>12</sup> Bir kishi toghra telim berse, u xuddi ul üstige altun, kümüş yaki bashqa chidamliq we qimmetlik tashlarni qoyghandek ish qilghan bolidu. Lëkin, bir kishi namuwapiq telim berse, u xuddi ul üstige yaghach, saman yaki qomushtin ibaret asan köyüp këtîdighan nersilerni qoyghandek ish qilghan bolidu. <sup>13</sup> Qiyamet küni, herkimning singdürgen ejrining qandaqligi ashkara bolidu. U küni, hemme ademning singdürgen ejrining qimmiti otta sinilidu. <sup>14</sup> Eger bir kishining ul üstige qoyghan matëriyalliri otqa berdashliq bërelise, u kishi Xudadin in'am alidu.

<sup>15</sup> Qoyghan matëriyalliri köyüp ketse, u in'amdin mehrum bolidu. Halbuki, u Eysa Mesihke mensup bolghanliqi üçün, qutquzulidu. Lëkin, u xuddi ot ichidin qutulup chiqqan ademge oxshaydu.

<sup>16</sup> Ejeba, siler özünglarning Xudaning ibadetxanisi ikenliklarni we Xudaning Rohining silerning aranglarda bolidighanliqini bilmemsiler?

<sup>17</sup> Eger bir kishi Xudaning ibadetxanisini xarab qilsa, Xudamu uni xarab qilidu. Chünki, Xudaning ibadetxanisi Xudagha bëghishlanghandur. Siler hemminglar, yeni Xudagha mensup bolghan ëtiqadchilar jama'etchiliki del Xudaning ibadetxanisi.

<sup>18</sup> Siler özünglarni bashqilardin dana chaghlap, öz-özünglarni aldimanglar. Eger aranglardin birersi Xudani tonumaydighanlarning köz qarishi boyiche özini dana dep hësablısa, undaqta u bu danalıqıdın waz kechsın. Bundaq bolghanda, u gerche Xudani tonumaydighanlarning neziride «nadan» dep qaralsimu, lëkin Xudaning neziride dana hësablınidu. <sup>19</sup> Chünki, Xudani tonumaydighanlar nëmini danalıq dep hësablısa, Xudaning neziride bu xil «danalıq» eqılsızlıqtur. Muqeddes yazmılarda bundaq danalar toghrisida: «Xuda özlirini dana dep sanaydighanlarni özlirining hiyle-mikirliri bilen özlirining qapqınigha dessitidu» dep yëzilghan. <sup>20</sup> Muqeddes yazmılarning yene bir yëride: «Xuda danishmenlerning oy-pikrining bihude xiyal ikenlikini bilidu» dep yëzilghan. <sup>21-22</sup> Shuning üçün, hëchkim: «Men bu kishi yaki u kishining terepdari» dep maxtanmisun. Chünki, meyli Pawlus, Apollos yaki Pëtruslar bolsun, ularning hemmisi Xuda teripidin ewetilgen, siler üçün ishlewatqan kishilerdur. Hetta bu dunya, hayat-mamatlıq, hazir yaki kelgüsi bolsun, hemmisi silerge mensuptur. <sup>23</sup> Siler bolsanglar Eysa Mesihke, Eysa Mesih bolsa Xudagha mensuptur.

## 4-bab

### Eysa Mesihning elchiliri

<sup>1</sup> Shundaq iken, siler bizni peqet Eysa Mesihning xizmetkarlırı, dep qarishinglar kërek. Xuda bizge özining burun ashkarilimighan heqiqetlirini silerge chüshendürüş wezipisini tapshurghan. <sup>2</sup> Birer wezipini ijra qilghuchilardin telep qilinidighini ishenchlik bolushtur. <sup>3</sup> Siler ëytinglarchu, men ishenchlik xizmetkarmu? Kishiler manga qandaq baha berse bëriwersun. Ishqilip, ularning bahasi manga nisbeten erzimes bir ishtur. Hetta özümму özümge baha bermeymen. <sup>4</sup> Men öz xizmitimde xatalıq yoq dep qarısammu, lëkin bu pikrim özümni aqlıyalmaydu. Xizmitimni bahalighuchi peqet Rebbimdur. <sup>5</sup> Shuning üçün, Rebbimiz qaytip kelmigüche, bashqılarning xizmitige baha bermenglar. Chünki, u qaytip kelgende, kishilerning qarangghuluq

ichide yoshurunghan barliq ishlirini yoruqluqqa chiqiridu we insanlarning qelbidiki meqsetlirini ashkarilaydu. U chaghda, Xuda herkimni özige tëgishlik maxtashqa sazawer qilidu.

<sup>6</sup> Qërandashlar, silerning menpe'tinglar üçün bu ishlargha özümnü we Apollosni misal qildim. Mëning meqsitim, silerning «muqeddes yazmilarda yëzilghanlarga xilapliq qilmanglar» dëgen sözning menisini chüshinip, birimizni yene birimizdin üstün bahalap maxtanmasliqinglar üçündür. <sup>7</sup> Nëmishqa siler özünglarni bashqilardin üstün dep qaraysiler? Ejeba, silerde bar bolghan barliq iltipatlar Xuda teripidin bërilmigenmu? Undaqa, siler nëmishqa bu iltipatlargha xuddi özünglarga tayinip ërishkendenk maxtinisiler?

<sup>8</sup> Siler hazir biz mohtaj bolghan hemme iltipatlargha ige bolduq, ëtiqad jehettiki barliq qabiliyetlerge ërishtuq, dep oylaydikensiler-de!? Siler özünglarche körenglep, bizni közge ilmay, özünglarla padishahtek boluwapsiler-de!? Men heqiqetenmu silerning Xudaning padishahliqida höküm sürüşünglarni ümid qilimen. Chünki, rasttinla shundaq bolghan bolsanglar, bizmu siler bilen bille höküm sürgen bolattuq! <sup>9</sup> Lëkin mëningche, Xuda biz elchilerni eng töwen orungha qoydi. Chünki, biz xuddi ölümge höküm qilinip, sazayï qilinghan mebuslardek, pütkül ka'inat, yeni perishtiler we insanlar aldida tamashigha qalduq. <sup>10</sup> Biz Eysa Mesihke mensup bolghanliqimiz üçün, köpchilik teripidin nadanlar dep qaralduq, lëkin siler bolsanglar Eysa Mesihke mensup bolghanliqinglar üçün, özünglarni «eqilliq» dep qarawatisiler. Biz ajiz dep qaralduq. Lëkin, siler bolsanglar özünglarni ëtiqadimiz «küchlük» dep hëسابlawatisiler. Siler hörmetke sazawer boldunglar, lëkin biz bolsaq kemsitilduq! <sup>11</sup> Biz ta hazirghiche pat-patla ach-yalingach, urup-soqulush, sersanliq-sergerdanliqta yürüwatimiz. <sup>12</sup> Ikki bilikimizge tayinip, ishlep jan bëqiwatimiz. Bizge til-ahanet qilghanlarga bext tilewatimiz, ziyankeshlikke uchrisaq, berdashliq bëriwatimiz. <sup>13</sup> Töhmet qilinsaq, mëhribanlarche jawab qayturuwatimiz. Biz ta hazirghiche dunyaning exliti, insanlarning süpüründisi, dep qaraliwatimiz.

<sup>14</sup> Bu sözlerni yëzishtiki meqsitim, silerni xijil qilish emes, belki silerni söyümlük perzentlirim dep qarap, silerge telim bërishtur. <sup>15</sup> Eysa Mesihke baghlangan yëngi hayatinglarda silerge telim bergüchiler köp bolsimu, lëkin atanglar peqet men birla. Chünki, siler men yetküzgen xush xewerni qobul qilghanda, men silerning ëtiqad jehettiki atanglar boldum. <sup>16</sup> Shuning üçün, silerning mëni ülge qilishinglarni ötünimen.

<sup>17</sup> Ètiqad yolida öz oghlumdek qedirlik we ishenchlik bolghan Timotiyni mushundaq qilishinglarga yadrem bersun dep, yëninglarga ewetimen. U silerge mëning Eysa Mesihke mensup bolghan yëngi hayatimni qandaq ötküzgenlikimni eslitidu. Bu del mëning herqaysi jaylardiki jama'etchilikke ögetkenlirim bilen birdek.

<sup>18</sup> Aranglarda beziler mëni yënimizgha kelmeydu dep oylap, tekebburluq qiliwatidu. <sup>19</sup> Lëkin, Xuda buyrusa, yëqinda choqum yëninglarga barimen. U chaghda, bu hakawurlarning nëmini sözleydighanliqini emes, belki ularda Muqeddes Rohning küch-qudritining zadi bar yaki yoqluqini körüp baqimen. <sup>20</sup> Chünki, Xudaning padishahliqi söz arqiliqla emes, belki Muqeddes Rohning küch-qudriti arqiliq ayan bolidu. <sup>21</sup> Silerge tayaq ëlip baraymu yaki mëhir-muhebbet we mulayimliqmu? Qaysisini xalaysiler?

## 5-bab

### Ètiqadchilar jama'etchilikidiki exlaq mesilisi

<sup>1</sup> Men heqiqeten aranglarda jinsiy exlaqsizliqning bar ikenlikini anglidim. Bu xil exlaqsizliq hetta butpereslerning ichidimu uchrinmaydu. Biri ögey anisi bilen dawamliq bir orunda yëtiptu! <sup>2</sup> Shundaq turuqluq, siler yene ètiqadimiz kamaletke yetti, dep maxtinip yürisiler. Siler bu ishqa qattiq qayghurup, bundaq qilghuchini aranglardin qoghlap chiqirishinglar kërek emesmu? <sup>3</sup> Men silerdin yiraqta bolsammu, qelbim siler bilen bille. Xuddi men aranglarda turghandek, bu gunahni sadir qilghuchini Rebbimiz Eysaning nami bilen könglümde soraqqa tarttim.

<sup>4</sup> Shunga, siler hemme ètiqadchilarni chaqirip, Rebbimiz Eysaning nami bilen bir yerge jem bolghanda, mënimu siler bilen bille dep qarap, Rebbimiz Eysaning küch-qudriti bilen <sup>5</sup> u ademni ètiqadchilar jama'etchilikidin qoghlap chiqirip, Sheytanning ilkige qayturunglar. Buning bilen, u yaman yoldin yënip, gunahkar tebi'itining küchidin qutulup, rebbimiz Eysa qayta kelgen küni qutquzulsun. <sup>6</sup> Silerning maxtinishinglar toghra emes. «Kichikkine xëmirturuch pütün xëmirni bolduralaydu» dëgen sözni yaxshi bilisilerghu? <sup>7</sup> Shunga, jama'etchilikning pak bolushi üçün, bundaq gunahkarni aranglardin chiqiriwëtinglar. Siler alliburun paklanghansiler. Chünki, Ötüp Këtish hëytining qurbanliq qozisi bolghan Eysa Mesih bizning gunahlirimizning



kechürüm qilinishi üçün qurbanliq qilinghan. <sup>8</sup> Shuning üçün, xuddi Yehudiylar Ötüp Këtitish hëytini ötküzüshtin ilgiri öylirini xëmirturuchtin xaliy qilghandek, bizmu burunqi hayatimizdiki xëmirturuchni, yeni yamanliq we öchmenlikni tashlap, Eysa Mesihke baghlanghan yëngi hayatimizni semimiylik we heqiqet ichide shad-xuramliqta ötküzeyli.

<sup>9</sup> Aldinqi xëtimde silerge shehwaniy heweslerge bërilgen exlaqsiz ademler bilen alaqe qilmasliq toghrisida yazghanidim. <sup>10</sup> Shühbisizki, men Eysa Mesihke ëtiqad qilmaydighanlar arisidiki shehwaniy heweslerge bërilgen exlaqsizlar, achközlükler, aldamchilar yaki butperesler bilen alaqe qilmanglar, dëmekchi emesmen. Eger shundaq dëgen bolsam, bu dunyadin ayrilishqa mejbur bolattinglar. <sup>11</sup> Lëkin, hazir men özini ëtiqadchi dep ativalghan, emeliyette shehwaniy, achköz, butperes, töhmetxor, haraqkesh yaki aldamchi kishiler bilen alaqe qilmasliqlinglarni, hetta ular bilen hemdastixanmu bolmasliqlinglarni yazdim. <sup>12-13</sup> Chünki, ëtiqadchilar jama'etchilikining ezasi emeslerni soraq qilishqa bizning nëme hoquqimiz bar? Ularni Xuda özi soraq qilidu. Lëkin, ëtiqadchilar jama'etchilikining ezalirini soraq qilishqa bizning hoquqimiz bar. Shunga, muqeddes yazmilarda yëzilghinidek: «Yamanliq qilghuchini aranglardin qoghlap chiqiringlar.»

## 6-bab

### Ëtiqadchilar arisidiki dewalar

<sup>1</sup> Aranglarda bir ëtiqadchining yene bir ëtiqadchi üstidin dewaliri bolsa, uni ëtiqadchilarning bir terep qilishigha tapshurmay, Xudani tonumaydighan soraqchigha erz qilip barghini qandaq bolghini? <sup>2</sup> Eysa Mesih qaytip kelgendin këyin bu dunyani soraq qilidighanlarning Xudaning muqeddes xelqi ikenlikini bilmemsiler? Siler dunyani soraq qilidighanlardin ikensiler, undaqa bundaq kichikkine dewalarni bir terep qilishqa yarimamsiler? <sup>3</sup> Kelgüside perishtilerni soraq qilidighanliqlinglarni bilmemsiler?! Shundaq iken, hazirqi turmushunglarda ëtiqadchilar arisidiki kichik dewalarni hel qilishni choqum bilishinglar kërek. <sup>4</sup> Shundaq turuqluq, aranglarda dewalar körülginide, nëmishqa uni hel qilish üçün Eysa Mesihni tonumaydighan, ëtiqadchilar jama'etchiliki bilen oxshimaydighan közqarashta bolghan soraqchilargha barisiler? <sup>5</sup> Bu nëmidëgen

shermende ish-he! Ètiqadchilar arisida bu dewalarni hel qilghudek parasetlik birer kishi yoqmu? <sup>6</sup> Yene këlip, siler qërandashlar bir-biringlar bilen dewalishiwatisiler, yene këlip ëtiqadsizlar aldida dewalishiwatisiler!

<sup>7</sup> Emeliyette, bir-biringlar üstidin dewalishish siler üçün chong meghlubiyettur. Undaq qilishtin köre, öz'ara bezibir naheqliqke uchrisanglar yaki az-tola aldansanglar nëme boptu? <sup>8</sup> Biraq siler naheqliqke uchrimay, eksiche özünglar naheqliq qiliwatisiler we bashqilarni aldawatisiler, hetta qërandashliringlarchimu shundaq qiliwatisiler! <sup>9</sup> Yamanliq qilghuchilarning Xudaning padishahliqigha kirelmeydighanliqini bilmemsiler? Siler öz-özünglarni aldimanglar! Barliq jinsiy exlaqsizliq qilghuchilar, butperesler, zinaxorlar, hezilekler, er bilen er yaki ayal bilen ayal ara jinsiy munasiwet qilghuchilar, <sup>10</sup> oghrilar, achközler, haraqkeshler, töhmetxorlar we aldamchilargha Xudaning padishahliqida urun yoq. <sup>11</sup> Beziliringlar burun mana shundaqlardin idinglar. Lëkin, Rebbimiz Eysa Mesihning küch-qudriti we Xudaning Rohi arqiliq gunahinglar yuyulup, Xudagha atal dinglar we Xuda teripidin heqqaniy adem dep jakarlandinglar.

### **Tëninglarni Xudani ulughlashqa atanglar**

<sup>12</sup> Beziler: «Xuda teripidin men'i qilinmighan bolsa, nëme qilimen dësem öz ixtiyarim» dëyishi mumkin. Lëkin, hemme ish paydiliq boluwerme ydu. «Nëme qilimen dësem, öz ixtiyarim» dëyilsimu, lëkin hëch nersige qul bolmasliqimiz kërek. <sup>13</sup> «Tamaq qorsaq üçün, qorsaq tamaq üçün» dëgenlik toghra. Lëkin beziler xuddi shuningdek, jinsiy exlaqsizliqmu ten üçündür, dep qaraydu. Bundaq qarash toghra emes. Qorsaq we tamaq peqet bu dunyadila bolup, Xuda her ikkilisini yoqitidu. Tënimiz bolsa u dunyadimu bolidu. Bilishinglar kërekki, tënimiz u jinsiy exlaqsizliq üçün emes, belki rebbimiz üçündür. Rebbimiz bolsa tënimizning ëhtiyajini teminleydu. <sup>14</sup> Xuda öz qudriti bilen Rebbimizni tirildürginidek, biznimu tirildüridu. <sup>15</sup> Bizning tënimizning Eysa Mesihning tënining ezaliri ikenlikini bilmemsiler? Undaqta, aranglarda biri Eysa Mesihning tënining ezasi bolghan öz tënini, bir pahishe ayalning tëni bilen birleshtürse bolamdu? Hergiz bolmaydu! <sup>16</sup> Pahishe ayal bilen birge bolghan kishining uning bilen bir ten bolidighanliqini bilmemsiler? Chünki, muqeddes yazmilarda er-ayal toghruluq: «Ikkisi bir ten bolidu» dëyilgen. <sup>17</sup> Wehalenki, Rebbimiz bilen birleshken kishi

bolsa uning bilen rohiy jehette bir bolidu.

<sup>18</sup> Shuning üçün, jinsiy exlaqsizliqtin yiraq bolunglar. İnsanlar sadir qilghan bashqa gunahlarning hemmisi tenning sirtida bolidu. Lëkin, jinsiy exlaqsizliq qilghuchi öz tënige qarshi gunah qilghan bolidu.

<sup>19</sup> Tëninglarning Muqeddes Rohning ibadetxanisi ikenlikini bilmemsiler? Xuda silerge ata qilghan Muqeddes Roh qelbinglarda yashaydu. Siler özünglarga emes, belki Xudagha mensupsiler.

<sup>20</sup> Chünki, u silerni Eysa Mesihning qimmetlik qëni bilen özige mensup qildi. Shuning üçün, tëninglarni Xudani ulughlashqa atanglar.

## 7-bab

### Nikah mesilisi

<sup>1</sup> Emdi siler xëtinglarda otturigha qoyghan mesililerge këleyli. Siler «Erlerning öz ayallirigha yëqinlashmasliqi yaxshimu?» dep sorapsiler.

<sup>2</sup> Mëning jawabim shuki, aranglarda yüz bergen jinsiy exlaqsizliqtin saqlinish üçün, herbir jüp er-ayal öz hemrahliri bilen bir orunda yatsun.

<sup>3</sup> Er ayaligha nisbeten erlik mejburiyitini ada qilishi, ayalmu ërige nisbeten ayalliq mejburiyitini ada qilishi kërek. <sup>4</sup> Ayalning tëni peqet özigila emes, ërigimu te'elluqtur. Shuninggha oxshashla, erning tënimu özigila emes, ayalighimu te'elluqtur. <sup>5</sup> Er-ayal bir-birining jinsiy telipini ret qilmasliqi kërek. Peqet pütün zëhninglar bilen du'a qilish meqsitide öz maqulluqunglar bilen waqitliq birge yatmasliqqa këlishkendin bashqa waqitlarda bir-biringlardin ayrilip yatmanglar. Bolmisa, Sheytan silerning özünglarni tutuwalalmighanliqinglardin paydilinip, silerni zinaxorluq qilishqa azdurup këtishi mumkin. <sup>6</sup> Waqitliq ayrilip turush toghrisidiki bu sözlirim peqetla bir tekliq, buyruq emes. <sup>7</sup> Elwette, hemminglarning manga oxshash toy qilmasliqinglarni xalayttim. Lëkin, bu ishta hemme adem oxshash emes. Chünki, Xuda iltipat körsitip, bezilerge toy qilishni, bezilerge bolsa toy qilmay ötüshni bergen.

<sup>8</sup> Emdi jorisi ölüp ketken er we ayallargha kelsek, silerge shuni ëytip qoyayki, silerning manga oxshash toy qilmay yashighininglarni yaxshi deymen. <sup>9</sup> Lëkin, özünglarni tutuwalalmisanglar, nikahlininglar. Chünki, shehwet otida köygendin köre, nikahliq bolghan yaxshidur.

<sup>10</sup> Nikahliq bolghan ëtiqadchilargha kelsek, ulargha shuni buyruymenki, ayal ëridin ajrashmisun. Bu mëningla emes, belki

Rebbimizningmu buyruqidur. <sup>11</sup> Ajrashqan bolsa, qayta toy qilmisun yaki öz ëri bilen qaytidin yarishiwalsun. Ermu ayalini qoyuwetmisun.

<sup>12</sup> Qalghanliringlarga kelsem, gerche bu toghruluq Rebbimizdin hëchqandaq buyruq almighan bolsammu, lëkin men silerge shuni ëytimenki, eger toy qilghandin këyin er Eysa Mesihke ëtiqad qilip, ayali ëtiqad qilmighan bolsa biraq dawamliq birge yashashqa razi bolsa, u chaghda ëri uni qoyuwetmisun. <sup>13</sup> Eger toy qilghandin këyin ayal Eysa Mesihke ëtiqad qilip, ëri ëtiqad qilmighan bolsa biraq dawamliq birge yashashqa razi bolsa, u chaghda ayali uningdin ajrashmisun. <sup>14</sup> Chünki, Eysa Mesihke ëtiqad qilmighan hemrahi uning ëtiqadchi ëri yaki ayali arqiliq Xuda teripidin qobul qilinip, ularning nikahi Xudaning neziride yenila pak bolidu. <sup>⑦</sup> Undaq bolmighanda, ularning perzentliri napak bolatti, emeliyette paktur. <sup>15</sup> Biraq, ëtiqad qilmighan terep ayrilimen dëse, ayrilsun. Ètiqadchi er bolsun yaki ayal bolsun, bundaq ehwalda öz nikahini zorlap dawamlashturushining hajiti yoq. Wehalenki, Xuda silerni hemrahinglar bilen inaqliqta yashashqa chaqirghan. <sup>16</sup> Ey ëtiqadchi ayal, belkim ëring sen arqiliq Eysa Mesihke ëtiqad qilip, qutquzulushi mumkin. Ey ëtiqadchi er, belkim ayaling sen arqiliq Eysa Mesihke ëtiqad qilip, qutquzulushi mumkin.

### **Ètiqad yoligha chaqirilghan waqittiki salahiyet mesilisi**

<sup>17</sup> Herkim Xuda teripidin chaqirilghanda Rebbimiz Eysa uninggha ata qilghan salahiyet boyiche yashawersun. Buni hemme ëtiqadchilar jama'etchilikige buyruymen. <sup>18</sup> Mesilen, bir kishi Xuda teripidin chaqirilishtin burun Yehudiy dinigha kirish üçün xetne qilinghan bolsa, u buni yoshurmisun. Bir kishi Xuda teripidin chaqirilghanda xetne qilinmighan bolsa, shundaq turuwersun. <sup>19</sup> Ètiqad qilghuchining xetne qilinghan yaki qilinmighanliqi muhim emes, eng muhimi uning Xudaning emrlirige emel qilishidur. <sup>20</sup> Herkim Xuda teripidin chaqirilghanda qandaq salahiyette bolghan bolsa, shu salahiyetni saqlisun. <sup>21</sup> Eger sen Xuda teripidin chaqirilghanda qul bolghan bolsang, özüngning qul bolghanliqingdin qayghurma. Lëkin, hör bolalisang, pursetni qoldin berme. <sup>22</sup> Xuda teripidin chaqirilghan kishi qul bolsa, u

---

<sup>⑦</sup> Beziler «bir ëtiqadchi er yaki ayalning hemrahi Eysa Mesihke ëtiqad qilmighan bolsa, ularning nikahi bulghanghan bolidu, shunga ular ajrishishi kërek» dep qaraytti. Bundaq közqarash xata.

rebbimiz Eysagha mensup bolghanliqidin rohiy jehette azad qilinghan erkin ademge aylinidu. Shuningdek, Xuda teripidin chaqirilghan kishi erkin adem bolsa, u Eysa Mesihke ita'et qilghanliqidin uning quligha aylinidu.<sup>23</sup> Xuda Eysa Mesihning qimmetlik qëni bilen silerni gunahning ilkidin hörlükke chiqardi. Shunga, emdi siler Xudagha ita'et qilinglar, insannarning oy-pikirlirige qul bolmanglar.<sup>24</sup> Qërandashlar, herkim Xuda teripidin chaqirilghanda qandaq salahiyette bolghan bolsa, Xudagha baghlanghan yëngi hayatida shu boyiche yashisun.

### **Nikahlishish we nikahlashmasliq mesilisi**

<sup>25</sup> Xëtinglardiki boyigha yetken qizlar mesilisige kelsek, Rebbimizdin ular toghrisida birer emr almidim. Shundaqtimu, öz pikiririmni otturigha qoymaqchimen. Rebbimiz manga rehim-shepket körsetkenlik üchün, mëning sözlirim ishenchliktur.<sup>26</sup> Men shundaq qaraymenki, bügünki qiyinchiliqlargha nezer salghanda, herkim Eysa Mesihke ëtiqad qilghan chaghdiki salahiyitide qalghini yaxshi.<sup>27</sup> Öylengen bolsang, ayalingni qoyuwëtishni oylima. Öylenmigen bolsang, öylinimen dëme.<sup>28</sup> Lëkin, öylensengmu gunah qilghan bolmaysen. Boyigha yetken qizlarmu erge tegse, gunah qilghan bolmaydu. Biraq, nikahliq bolghanlarning kündilik turmushta xilmuxil qiyinchiliqliri bolidu. Men silerning bu qiyinchiliqlardin saqlinishinglarni xalaymen.

<sup>29</sup> Qërandashlar, shuni dëmekchimenki, Xudagha xizmet qilidighan waqtimiz qistur. Bundin këyin, Xudagha xizmet qilishta öylengen erler öylenmigendek, pütün niyiti bilen Xudagha xizmet qilsun.<sup>30</sup> Matem tutush, xushal bolush yaki bay bolush Xudagha xizmet qilishta hergiz tosalghu bolmisun.<sup>31</sup> Bu dunya bayliqliridin behrimen boluwatqanlarmu bayliqqa bërilip ketmisun. Chünki, bu dunya ötkünchidur.

<sup>32</sup> Ghemsiz bolushunglarni ümid qilimen. Öylenmigen er Rebbimizni xursen qilish üchün, Rebbimizning ishlirining ghëmini qilidu.<sup>33</sup> Lëkin, öylengen er ayalini xursen qilish üchün, bu dunyaning ishlirining ghëmini qilidu.<sup>34</sup> Shuning bilen, uning köngli ikkige bölünüp këtidu. Ersiz ayal yaki nikahliq bolmighan qiz bolsa jismaniy we rohiy jehette özini Xudagha atash meqsitide Rebbimizning ishlirining ghëmini qilidu. Lëkin, nikahlanghan ayal bolsa ërini xursen qilish üchün, bu dunyaning ishlirining ghëmini qilidu.

<sup>35</sup> Buni silerning put-qolunglarni chüshep qoyush üchün emes, belki silerge paydisi bolsun we könglini ikkige bölmey, özlirini Rebbimizge

## Korintliqlargha yëzilghan birinchi xet

atap, uning üçün yashisun, dep ëytiwatimen. <sup>36</sup> Eger bir kishi wedileshken qizini artuqche saqlitip qoyup, uning bilen toy qilmighan bolsa we shu sewebtin bu qizgha yüz këlelmeydighanliqini hës qilsa, undaqta tégishlik dep qarighan ishni qilsun, yeni uni emrige alsun. Bundaq qilish gunah qilghanliq bolmaydu. <sup>37</sup> Biraq, bir kishi bësım astida emes, öz iradisi bilen wedileshken qizini emrige almasliqqa qarar qilghan bolsa hemde shehwitini bësiwalalaydighan bolsa, yaxshi qilghan bolidu. <sup>38</sup> Qisqisi, toy qilish yaxshi, toy qilmasliq tëximu yaxshi.

<sup>39</sup> Èri hayat chaghda ayali ërige nikahta baghlanghan bolidu. Lëkin ëri ölüp ketse, xalighan kishi bilen nikahlinishqa erkindur. Lëkin, u kishi ëtiqadchi bolushi kërek. <sup>40</sup> Biraq, tul ayal tul pëti tursa, tëximu bextlik bolidu. Bu mëning közqarishim. Lëkin men oylaymenki, bu közqarishimgha Xudaning Rohi yëtekchilik qildi.

## 8-bab

### Qërandishi üçün öz xahishidin waz këchish

<sup>1</sup> Emdi xëtinglardiki butqa atap nezir qilinghan göshni<sup>®</sup> yëyish yaki yëmeslik mesilisige këleyli. Siler hemmimizning bu mesilige nisbeten bilimimiz bar, dep qaraysiler. Biraq, bilimi köp bolghan adem tekebburliship këtishi mumkin. Lëkin, mëhir-muhebbiti köp bolghan adem bolsa qërandishining ëtiqadini mustehkemleshke purset izdeydu.

<sup>2</sup> Özini bilermen chaghlaidighan kishi emeliyette bilishke tégishlik nersilerni bilmeydu. <sup>3</sup> Lëkin, Xudani söygen kishi Xudaning neziride heqiqeten bilimge ige adem bolidu.

<sup>4</sup> Xosh, emdi butqa atap nezir qilinghan gösh mesilisige këleyli. Bizge melumki, köp ademler choqunuwatqan butlar Xuda emestur. Yëgane Xudadin bashqa ilah yoqtur. <sup>5</sup> Gerche beziler dunyada nurghun ilahlar bar, ular zëmin we asmanda yashaydu dep qarighan hemde ularni özining xudasi we rebbi dep ëtirap qilghan bolsimu, <sup>6</sup> biraq biz üçün peqetla yëgane Xuda, yeni ershtiki Xuda'atimizla bardur. U pütkül

---

<sup>®</sup> Korintliqlar butperes bolup, ular butlarga choqunush üçün, butqa atap nezir qilinghan göshni yeytti. Korintliqlarning toy we bashqa murasimlirimu butxanilarda ötküzülüp, butqa atap nezir qilinghan göshler dast xangha qoyulatti. U chaghda, bundaq göshni yëyish-yëmeslik yaki butxanida ötküzülgen murasimlarga qatnishish-qatnashmasliq ëtiqadchilar üçün chong bir mesile bolghanidi.

mewjudatning yaratquchisidir, biz uning üçün yashaymiz. Shuninggha oxshash, biz üçün yëgane bir Reb, yeni Rebbimiz Eysa Mesih bardur. Pütkül mewjudat u arqiliq mewjuttur. Bizmu u arqiliq yëngi hayatqa ige bolduq.<sup>7</sup> Lëkin, hemme ëtiqadchilar bundaq bilimni tonup yetmidi. Ularning beziliri ëtiqadchi bolushtin burun butpereslik adetlirige könüp qalghachqa, hazirmu butqa atap nezir qilinghan göshni yëyishni butqa choqunush bilen barawer dep qaraydu. Shunga, ular bu göshni yëyishke jür'et qilalmaydu. Eger ular bu göshni yep qalghan bolsa, özlirini bulghanduq dep hës qilip, wijdani azablinidu.<sup>8</sup> Emeliyette, herqandaq yëmeklikni yëyish-yëmeslik bilen özimizni Xudagha yëqinlashturghili bolmaydu. Uni yësek, Xudagha yëqinlaship qalmaymiz, yëmisekmu Xudadin yiraqlaship ketmeymiz.<sup>9</sup> Lëkin ëhtiyat qilinglarki, silerning melum yëmeklikni yëyish-yëmeslik erkinlikinglar bundaq bilimni tonup yetmigen ëtiqadchi qërindashliringlarning gunah qilishigha seweb bolup qalmisun.<sup>10</sup> Chünki, bundaq bilimni tonup yetmigen bir ëtiqadchi butning Xuda emeslikini bilidighan silerning butxanida ötküzülüwatqan ziyapette butqa atap nezir qilinghan göshni yewatqanliqinglarni körse, silerge egiship, öz wijdanigha qarshi halda u göshni yëyishi mumkin. Undaqa, siler uning öz wijdanigha qarshi halda gunah qilishigha dewet qilghan bolup qalmamsiler?<sup>11</sup> Aqiwette, bundaq bilimni tonup yetmigen bu qërindishimizning ëtiqadi silerning biliminglar tüpeylidin weyran bolushi mumkin. Halbuki, Eysa Mesih uning üçünmu qurban bolghan.<sup>12</sup> Siler qërindashlarni özliri xata, dep qarighan ishlarni qilishqa dewet qilsanglar, qërindashlar aldida gunah ötküzüp, ularning wijdanini jarahetlepla qalmastin, Eysa Mesih aldidimu gunah qilghan bolisiler.<sup>13</sup> Shuning üçün, eger yëgen göshimiz tüpeylidin bundaq bilimni tonup yetmigen qërindishimizning ëtiqadi buzulghudek bolsa, biz bu göshni qet'iy yëmeyla qoyayli.

## 9-bab

### Pawlusning özining elchi ikenlikini ispatlishi

<sup>1</sup> Men bashqilarning mëning üstümdin uni qil, buni qil dëyishidin erkin emesmu? Men Xudaning elchisi emesmu? Men Rebbimiz Eysani öz közüm bilen körgen emesmu? Silerning ëtiqadinglar mëning Rebbimiz üçün qilghan xizmitimning netijisi emesmu?<sup>2</sup> Gerche bashqilar mëni

## Korintliqlargha yëzilghan birinchi xet

elchi dep hëسابlimisimu, lëkin men siler üçün heqiqeten Eysa Mesihning elchisi. Chünki, silerning mendin xush xewerni anglap, Rebbimizge ëtiqad qilghininglar mëning elchi ikenlikimning ispatı.

<sup>3</sup> Mëning elchi ikenlikimdin gumanlinidighanlarga bëridighan jawabim mundaq: <sup>4</sup> biz elchi bolghanikenmiz, ëtiqadchılar teripidin yëmek-ichmek bilen teminlinish hoquqimiz yoqmu? <sup>5</sup> Rebbimiz Eysaning öz iniliri hemde Pëtrus we bashqa elchilerdek bizningmu seperde biz bilen oxshash ëtiqadi bar ayallirimizni hemrah qilip yürüş heqqimiz yoqmu? <sup>6</sup> Ejeba, peqet Barnaba bilen menla ëtiqadchılar teripidin teminlenmey, öz emgikimiz bilen kün kechürüşimiz kërekmu? <sup>7</sup> Kim öz puli bilen leshkerlik qilidu? Kim köchet tikip, uning mëwisini yëmeydu? Kim mal bëqip, uning süтини ichmeydu? <sup>8</sup> Men bularnı peqet insanning közqarishi boyiche dëdimmu? Yaq, bu heqte Tewrat qanunidimu oxshash dëyilgenghu! <sup>9-10</sup> Musa peyghemberge chüshürülgen Tewrat qanunida: «Xaman tepken öküznıng aghzını boghma» dep yëzilghan. Bu yerde Xudaning köngül bölgini peqet öküzlernı yaki buni mexsus biz üçün ëytqanmu? Bu shübhısiz biz üçünmu yëzilghandur. Chünki, yerge uruq tërighuchimu, xaman tepküchimu özige tëgishlik ülüshini ëlish ümidi bilen ishleydu.

<sup>11</sup> Shuning üçün, aranglarda xush xewerni yetküzüsh arqılıq rohiy uruq chëchip, silerdin maddiy jehette hosul ëlish hëddidin ëship ketkenlik bolamdu? <sup>12</sup> Bashqa telim bergüchilerning silerdin teminlinish hoquqi bolghan yerde, bizning teminlinish hoquqimiz tëximu bolmamdu?

Lëkin, biz bu hoquqimizdin paydılanmiduq. Eksiche, Eysa Mesih toghrisidiki xush xewerning tarqilishigha tosalghu bolup qalmaslıqimiz üçün, herqandaq ishqa berdashlıq bëriwatimiz. <sup>13</sup> Yërusalëmdiki chong ibadetxanida ishleydighanlarning kishilerning ibadetxanigha ëlip kelgenliri bilen teminlinidighanlıqını we qurbanlıq supisida wezipide bolghanlarningmu qilinghan qurbanlıqlardin ülüshi barlıqını bilmemsiler? <sup>14</sup> Shuninggha oxshash, Rebbimiz xush xewerni tarqitidighanlarning turmushi xush xewerni qobul qilghanlar teripidin qamdalsun, dep buyrughanidi.

<sup>15</sup> Lëkin, men bu hoquqning hëchqaysisidin paydılanmidim. Hazirmu men bu xetni bu hoququmdin paydılınay, dep yëziwatqınım yoq. Men ölüshke razimenki, biraq bu ish üçün maxtinishimning quruq söz bolup qëlishigha yol qoymaymen. <sup>16</sup> Xush xewerni tarqatqanlıqımgha kelsek, uning bilen maxtinalmaymen, elwette. Chünki, xush xewerni tarqitish



mëning burchum. Uni tarqatmisam bolmaydu! <sup>17</sup> Eger xush xewerni öz ixtiyarim bilen tarqatqan bolsam, Xudadin heq ëlishim kërek idi. Lëkin, Xuda bu wezipini manga tapshurghaniken, men buni bir mes'uliyet, dep orundaymen. <sup>18</sup> Undaqa, alidighan heqqim nëme? U bolsimu xush xewer yetküzüште ëlishqa tëgishlik heqni telep qilish hoququmdin paydilanmay, kishilerni xush xewerge heqsiz ige qilishtur.

<sup>19</sup> Men hëchkimdin heq almighanliqim üçün, ularning telepliridin erkin. Lëkin, tëximu köp ademning Eysa Mesihke ëtiqad qilishi üçün, köpchilikning qulidek yashap keldim. <sup>20</sup> Yehudiylarning Eysa Mesihke ëtiqad qilishi üçün, Yehudiylar arisida bolghinimda Yehudiylardek yashawatimen. Tewrat qanunining ilkidin azad qilinghan bolsammu, Tewrat qanunining ilkide yashaydighanlarning Eysa Mesihke ëtiqad qilishi üçün, shu kishilerdek yashawatimen. <sup>21</sup> Shuninggha oxshash, Tewrat qanuni bilen munasiwiti yoq Yehudiy emesler arisida bolghinimda, shu kishilerge oxshash yashawatimen. Bu, Xudaning qanunidin chetnep kettim dëgenlik emes, chünki men Eysa Mesihning qanunigha ita'et qilip yashawatimen. <sup>22</sup> Xuda toghrisidiki bilimni tonup yetmigenliktin wijdani asanla azablinidighan ëtiqadchilarning arisida ulargha oxshash yashawatimen. Bundaq qilishimdiki meqset, ularning ëtiqadini mustehkemlestur. Barliq charilerni ishlitip tëximu köp kishilerning qutquzulushi üçün, meyli men qandaqla kishilerning arisida bolay, Xuda men'i qilmighanla bolsa, shu kishilerning adetliroi boyiche yashaymen. <sup>23</sup> Men tëximu köp kishilerning bu xush xewerni qobul qilip, uningdin këlidighan bexttin men bilen bille teng behrimen bolushi üçün, bu ishlarni qiliwatimen.

<sup>24</sup> Yügürüş musabiqisige chüshkenlerning hemmisi yügürgen bolsimu, mukapatni yalghuz birla kishining alidighanliqini bilisiler. Silermu Xudaning mukapatigha ërishish üçün yëngip chiqqan tenheriketchidek yügürüşünglar kërek. <sup>25</sup> Musabiqige chüshken herbir tenheriketchi waqitliq mukapatqa ige bolush üçün qattiq meshiq qilidu. Biz bolsaq menggü chirimeydighan mukapatqa ige bolush üçün meshiq qilimiz. <sup>26</sup> Shuning üçün, men nishansiz yügürüwatqan kishidek yügürüwatqinim yoq. Shundaqla, xuddi bokschiqha oxshash atqan mushtumni bosh ketküzüwatqinim yoq. <sup>27</sup> Xush xewerni yetküzüp bolghandin këyin, Xudaning aldida mukapatqa ërishishke layaqetsiz bolup qalmasliqim üçün, tënimni ëtiqad yolida yashashqa qattiq köndürüp, özümni tizginlewatimen.

## 10-bab

### Butperesliktin hoshiyar bolunglar

<sup>1-2</sup> Qërandashlar, Musa peyghember zamanidiki ejdadlirimizning Misirdin chiqqanda chöl-bayawanda bëshidin ötküzgen kechürmishlirini toluq chüshinishinglarni ümid qilimen. Ularning hemmisi shu chaghda Xuda ata qilghan yol bashlighuchi bulutning yëteklishi astida bolup, Xudaning möjizisi arqiliq Qizil dëngizdin saq-salamat mëngip ötti. Ularning Qizil dëngizdin ötüşhi xuddi ëtiqadchilarning chömüldürüşhni qobul qilghinidek bolup, ularning hemmisi Musa peyghemberge egeshküchilerdin boldi. <sup>3-4</sup> Ularning hemmisi Xuda ata qilghan oxshash bir yëmeklikni yëgen we «rohiy tash»tin chiqqan oxshash bir suni ichken. Ulargha hemrah bolup kelgen bu «rohiy tash» del Eysa Mesih idi. <sup>5</sup> Shundaqtimu, ularning köpinchisi Xudani xursen qilmidi. Shunga, ular ölüp, jesetliri chöl-bayawanda qaldi.

<sup>6</sup> Ulardek yaman ishlargha bërilmeslikimiz üçün, bu weqelerdin ibret ëlishimiz kërek. <sup>7</sup> Siler ularning beziliridek butqa choqunidighanlardin bolmanglar. Xuddi muqeddes yazmilarda yëzilghandek, özliri choqunidighan butlarni xushal qilish üçün, «ular këyin olturup xalighanche yep-ichiship, keyp-sapa qilishti.» <sup>8</sup> Biz ularning beziliridek jinsiy exlaqsizliq qilmayli. Ular mana shundaq qilip, yigirme üç mingi bir kündila halak boldi. <sup>9</sup> Biz ularning beziliridek meqsetlik halda gunah qilip, Rebbimiz bizni jazalamdu-jazalimamdu, dep uni sinimayli. Shu chaghda, undaq qilghanlarni zeherlik yılanlar chëqip öltürgenidi. <sup>10</sup> Biz ularning beziliridek Xudadin narazi bolup, uningdin aghrinmayli. Shu chaghda, bundaq qilghanlar Xuda ewetken jan alghuchi perishte teripidin öltürülgenidi. <sup>11</sup> Bu weqeler bizlerge sawaq bolush üçün ularning bëshigha kelgenidi. Shundaqla, bu weqeler axir zamanda yashawatqan bizlarning ulardek bolup qalmasliqimiz heqqide agahlandurush üçün xatirilenenidi. <sup>12</sup> Shuning üçün, özini ëtiqadta put tirep turuwatimen, dep hëسابlaydighanlar yiqilip chüshüshtin pexes bolsun. <sup>13</sup> Siler duch kelgen sinaqlargha bashqa ademlermu oxshash duch kelgen. Xuda ishenchliktur! U silerni berdashliq bërish chëkinglardin halqighan sinaqlargha uchratmaydu. Xuda silerning sinaqqa duch kelgende put tirep turalishinglar üçün, azdurulushtin saqlinish yolini ëchip bëridu. <sup>14</sup> Shu sewebtin, qedirlik qërandashlirim, butperesliktin saqlininglar.

<sup>15</sup> Silerni eqil-hoshi jayida kishiler dep qarap, buni ëytiwatimen. Ëytqanlirimgha özünglar baha bëringlar. <sup>16</sup> Biz Rebbimizni xatirilesh üçün ötküzülüwatqan dastixanda jem bolup, Xudagha shükür ëytip jamdiki sharabni ichkende we bir nanni bölüşüp yëgende, Eysa Mesihning biz üçün qurban bolghan tēni we qēning hëسابigha kelgen iltipatidin ortaqlıq behrimen bolimiz. <sup>17</sup> Biz ëtiqadchılar köp bolsaqmu, hemmimiz birla nanni bölüşüp yëgenlikimiz üçün, rohiy jehette bir ten bolimiz.

<sup>18</sup> Isra'illargha qaranglar, ular Yërusalëmdiki chong ibadetxanida Xudagha qurbanlıq qilinghan göshni yëyish bilen ibaditini ipadileydu.

<sup>19</sup> Men bundaqlıq deyish arqılıqlıq «butqa atap qurbanlıq qilinghan nersining birer ehmiyiti bar» yaki «but heqiqiy Xuda» dëmekchimenmu? <sup>20</sup> Hergiz undaqlıq emes! Dëmekchi bolghinim shuki, butperesler qurbanlıqlirini Xudagha emes, jinlarga ataydu. Silerning jinlar bilen shërik bolushunglarni xalimaymen. <sup>21</sup> Siler hem Rebbimizning jamidikidin, hem jinlarning jamidikidin ichsenglar bolmaydu. Hem Rebbimizning dastixinigha, hem jinlarning dastixinigha daxil bolsanglar bolmaydu.

<sup>22</sup> Bundaqlıq qilsaqlıq, Rebbimizning ghezipini qozghaymiz. Uning jazalishidin qëchip qutulushqa küchimiz yëtemdu?!

<sup>23</sup> Beziler: «Xuda teripidin men'i qilinmighan bolsa, nëme qilimen dësem öz ixtiyarim» deyishi mumkin. Lëkin, hemme ish paydılıqlıq boluweremeydu. «Nëme qilimen dësem, öz ixtiyarim» dëgen bu söz toghra bolsimu, lëkin hemme ish qërindashlirining ëtiqad jehette küchlük bolup yëtilishige yadrem bërelmeydu. <sup>24</sup> Herkim peqet öz menpe'itinila emes, bashqılarningmu menpe'itini közlisun.

<sup>25</sup> Gösh dükında sëtılghan göshlerni butqa atap nezir qilinghanmu-qilinmighanmu, dep sürüştürüp yürmey, pak wijdan bilen yewëringlar. <sup>26</sup> Chünki, muqeddes yazmılarda yëzilghinidek: «Yer yüzi we uningdiki hemme nerse Rebbimizge te'elluqtur.» <sup>27</sup> Eger Eysa Mesihke ëtiqad qilmighan bir kishi silerni ziyapetke chaqirsa we silermu barmaqchi bolsanglar, aldinglarga qoyulghan hemme nersini butqa atap nezir qilinghanmu-qilinmighanmu, dep sürüştürmey, pak wijdan bilen yewëringlar. <sup>28</sup> Lëkin, bashqa biri silerge: «Bu nezir qilinghan gösh» dëse, u kishining ëtiqadini oylap u göshni yëmenglar. Chünki, bu göshni yëyish uning neziride gunah bolidu. <sup>29</sup> Bu yerde silerning wijdaninglarni emes, belki u kishining wijdanini dëmekchimen.

Undaqlıq, nëme üçün bashqılarning wijdani mëning erkinlikimni

cheklisun? <sup>30</sup> Eger men Xudagha shükür ëytip bundaq ziyapetke qatnashsam, yene nëme üçün shükür ëytip yëgen bu yëmeklikim sewebidin eyiblinishke uchrishim kërek? <sup>31</sup> Muhimi, nëme yep, nëme ichishinglar, qandaqla ish qilishinglardin qet'iynezer, uni peqet Xudaning ulughlinishi üçün qilinglar. <sup>32</sup> Bashqilarni, meyli ular Yehudiylar, Yehudiy emesler yaki Xudagha mensup jama'etchilikniki ëtiqadchilar bolsun, gunahqa bashlaydighan ishni qilmanglar. <sup>33</sup> Özümму silerge dëgenlirim boyiche ish qilimen. Men herqaysi jehettin hemme ademni xursen qilishqa tirishimen. Chünki, men öz menpe'itim üçün emes, belki köpchilikning qutquzulushi üçün ularning menpe'itini közleymen.

## 11-bab

<sup>1</sup> Men Eysa Mesihni özümge ülgë qilghinimdek, silermu mëni özünglarga ülgë qilinglar.

### Ibadet qa'idiliri

<sup>2</sup> Da'im mëni eslep turghanliqinglar we men silerge yetküzgen telimlerge emel qilghanliqinglar üçün silerni maxtaymen. <sup>3</sup> Lëkin, shunimu bilishinglarni ümid qilimenki, hemme erning bëshi Eysa Mesihdur. Ayalning bëshi er, Eysa Mesihning bëshi bolsa Xudadur. <sup>4</sup> Shunga, ibadetke qatnashqanda bir er bëshigha birnëme artip du'a qilsa yaki Xudaning wehiysini yetküzse, u öz bëshi bolghan Eysa Mesihke hörmetsizlik qilghan bolidu. <sup>5</sup> Bir ayal bëshigha birnerse artmay du'a qilsa yaki Xudaning wehiysini yetküzse, umu öz bëshi, yeni öz ërige hörmetsizlik qilghan bolidu. Bundaq ayalning chëchi chüshürüwëtilgen ayaldin perqi yoqtur. <sup>6</sup> Eger ayal bëshigha birnerse artishni xalimisa, undaqa u chëchini kesküzüwetsun. Wehalenki, bir ayalning chëchining kësilishi yaki chüshürülüshi nomus ish bolghaniken, undaqa u ayal ibadetke qatnashqanda bëshigha birnëme artsun. <sup>7</sup> Erler bolsa ibadetke qatnashqanda, bëshigha birnerse artmasliqi kërek. Chünki, er Xudaning obrazida yaritilghan bolup, Xudaning shan-sheripini eks ettüridu. Ayal bolsa erning shan-sheripini eks ettüridu. <sup>8</sup> Chünki, insan yaritilghan chaghda, er ayaldin emes, ayal erdin yaritilghan. <sup>9</sup> Shundaqla, er ayal üçün emes, ayal er üçün yaritilghan. <sup>10</sup> Shuning üçün, ayallarning

## Korintliqlarga yëzilghan birinchi xet

bëshigha birnerse artish yaki artmasliq hoquqi bar bolsimu, buni muwapiq ishletsun.<sup>9</sup> bu hem perishtiler üçündür. <sup>11</sup> Halbuki, Rebbimizge baghlangan yëngi hayatimizda ayallar erlerdin mustesna emes, erlermu ayallardin mustesna emes. <sup>12</sup> Chünki, ayal erdin yaratilghan bolsimu, lëkin ermu ayaldin tughulidu. Her ikkilisi pütkül mewjudatni yaratqan Xuda teripidin yaratilghan.

<sup>13</sup> Siler özünglar ëytinglarchu, ayallarning bëshigha birnerse artmay turup, Xudagha du'a qilishi toghrimu? <sup>14</sup> Siler erlerning uzun chach qoyushining özliri üçün nomus ikenlikini tebi'iy halda bilisilerghu?

<sup>15</sup> Lëkin, ayallarning uzun chëchi Xudaning ulargha yapquch qilip bergen güzellikidir. <sup>16</sup> Eger kimdekim bu sözlerge qarshi chiqsa, men shundaq dëyeleymenki, bu biz ezeldin emel qilip këliwatqan qa'ide. Xudagha mensup bolghan herqaysi jama'etchilikmu buni toghra, dep qaraydu.

**Rebbimizni xatirilesh üçün ötküzüldighan dastixan**

<sup>17</sup> Töwendiki ishlargha kelsek, men bu toghrisida silerni maxtiyalmaymen. Chünki, silerning jem bolushunglarning paydisidin ziyini köp boluwatidu. <sup>18</sup> Birinchidin, siler ibadetke jem bolghininglarda, aranglarda guruhlarga bölünüşler bolghanliqini anglidim. Bu gepke qismen ishendim. <sup>19</sup> Aranglarda bölünüşlerning peyda bolushidin saqlanghili bolmaydu. Lëkin mushundaq bolghanda, zadi kimning Xudani xursen qilidighanliqini körüwalghili bolidu. <sup>20</sup> Siler Rebbimizni xatirilesh meqsitide ötküzüldighan dastixangha jem bolimiz, deysiler. Emeliyette, buning üçün jem bolmaydikensiler. <sup>21</sup> Chünki, siler bir-biringlarni saqlimay, özünglar ëlip kelgen tamaqni özünglar yewëridikensiler-de, beziler qanghuche yep-ichidiken, yene beziler ach qalidiken. <sup>22</sup> Yep-ichishke öz öyliringlar bar emesmu? Yaki bu yerge Xudagha mensup bolghan ëtiqadchilar jama'etchilikini közge ilmay, yeydighan nersisi yoqlarni xijil qilishqa jem boldunglarmu? Silerge nëme dësem bolar? Silerni maxtaymu? Yaq, bu ishta silerni hergiz maxtiyalmaymen!

<sup>23</sup> Rebbimizning dastixini toghruluq men silerge yetküzgen telimlerni Rebbimizdin alghanmen. Rebbimiz Eysa satqun teripidin tutup bërilgen

---

<sup>9</sup> Bu ayetning yene ikki xil menisi bolushi mumkin: «Shuning üçün ayallar bëshigha birnerse artip, erlerge boysunidighanliqini ipadilisun» yaki «shuning üçün, ayallar yighilishlarda bëshigha bir nerse artip, Xudaning ulargha bergen ibadetke qatnishish hoquqini ipadilisun».

## Korintliqlargha yëzilghan birinchi xet

këche, qoligha bir nan ëlip, <sup>24</sup> Xudagha shükür ëytip, nanni oshtup turup: «Bu mëning siler üçhün pida bolidighan ténimdur. Mëni eslep turush üçhün buningdin yenglar» dëdi. <sup>25</sup> Xuddi shuningdek, tamaqtin këyin u yene jamni qoligha ëlip: «Bu jamdiki sharab mëning qënim bilen tüzülidighan Xudaning yëngi ehdisining belgisidir. Her qëtim bundaq sharabtin ichkinglarda mëni eslep turunglar» dëdi. <sup>26</sup> Shuning üçhün, taki Rebbimiz qaytip kelgüche, her qëtim bu nandin yëgininglarda we her qëtim bu jamdikidin ichkinglarda, Rebbimizning qurban bolghanliqini jakarlighan bolisiler.

<sup>27</sup> Shuning üçhün, Rebbimizning dastixinigha daxil bolghan herbir kishi namuwapiq halda nandin yep, jamdikidin ichse, u Rebbimizning biz üçhün qurban qilghan tëni we aqquzghan qënigha yüz këlelmeydighan gunah qilghan bolidu. <sup>28</sup> Shunga, herkim awwal bu ishlar üstide öz-özini tekshürüp körsun. Andin, nandin yep, jamdikidin ichsun. <sup>29</sup> Chünki, ëtiqadchilar rebbimizning dastixinigha daxil bolush bilen özlirining Eysa Mesihning tëni ikenlikini ipadileydu. <sup>①</sup> Buni perqlendürmey turup, nandin yëgen we jamdikidin ichken kishi özini Xudaning jzasigha mehkum qilidu. <sup>30</sup> Mana shu sewebtin, birmunchinglar jismaniy jehettin halsiz we aghriq bolup qaldinglar, hetta beziler ölüp ketti. <sup>31</sup> Eger öz-özüni tekshürgen bolsaqıduq, bundaq jazalargha uchrımighan bolattuq. <sup>32</sup> Lëkin, gunahqa tolghan bu dunyaning ademliri bilen birlikte jazalanmaslıqımız üçhün, Rebbimiz bizni mushundaq jazalap terbiyilewatidu.

<sup>33</sup> Shunga, qëindashlar, Rebbimizni xatirilesh meqsitide ötküzülidighan dastixangha daxil bolush üçhün bir yerge jem bolghininglarda, hemmeylen toluq kelgüche bir-biringlarni saqlanglar.

<sup>34</sup> Bundaq yigilish silerning jazagha uchrishinglarga seweb bolup qalmaslıqi üçhün, qorsiqi achlar qorsiqini öyide toydurup kelsun. Bashqa mesililerge kelsek, yëninglarga barghinimda sözlishimiz.

---

① Bu ayetning: «Bu dastixanning heqiqiy menisi Rebbimizning biz üçhün qurban qilghan tëni bilen munasiwetlik ikenlikini ipadileydu» dëgendin ibaret yene bir menisi bolushi mumkin.

## 12-bab

### **Muqeddes Roh ata qilghan hediylar**

<sup>1</sup> Qërintashlar, Muqeddes Roh ata qilghan hediylarğa kelsek, bularni toluq chüshinishinglarni xalaymen. <sup>2</sup> Silerge melumki, siler Eysa Mesihke ëtiqad qilishtin ilgiri azdurulup, jansiz butlarga choqundunglar. <sup>3</sup> Shunga, yene azdurulup ketmeslikinglar üçün shuni bilishinglarni xalaymenki, Xudaning Rohining yëtekchilikide sözligen herqandaq kishi: «Eysagha lenet!» dëmeydu. Muqeddes Rohning yëtekchilikisizmu hëchkim: «Eysa Mesih mëning Rebbimdur» dëyelmeydu.

<sup>4</sup> Muqeddes Roh ata qilghan hediylar xilmuxildur, lëkin bu hediylarni ata qilghuchi Muqeddes Roh birdur. <sup>5</sup> Rebbimiz üçün qilinidighan xizmetler xilmuxildur, lëkin biz xizmet qilidighan Rebbimiz birdur.

<sup>6</sup> Xudaning bizning hayatimizda qiliwatqan ishlari xilmuxildur, lëkin biz arqiliq ularni qiliwatqan Xuda birdur. <sup>7</sup> Pütün jama'etchilikning menpe'iti üçün Muqeddes Roh herbirimizge alahide qabiliyet ata qilidu.

<sup>8</sup> Muqeddes Roh bir kishige aqilane söz qilish qabiliyitini bëridu. Yene bir kishige bolsa birer ish toghruluq Xudadin kelgen alahide bilim bëridu. <sup>9</sup> Oxshashla, shu Muqeddes Roh birige Xudagha bolghan alahide ishench, yene birige kësellerni saqaytish qudrimini bëridu. <sup>10</sup> Yene shu Roh birige möjiziler yaritish qabiliyitini berse, yene birige Xudaning wehiysini yetküzüsh qabiliyitini bëridu. Birige birsining yetküzgen sözlirining Muqeddes Rohtin kelgen yaki kelmigenlikini perqlendürüş, birige öziye namelum bolghan tillarda sözlesh, yene birige bolsa bu tillarni chüshendürüş qabiliyitini bëridu. <sup>11</sup> Bu qabiliyetlerning hemmisini yürüştürgen birdinbir Muqeddes Rohtur. Muqeddes Roh öz iradisi boyiche bu qabiliyetlerni herbir kishige ayrim-ayrim teqsim qilip bëridu.

### **Ëtiqadchilar jama'etchiligi Eysa Mesihning tënudur**

<sup>12</sup> Gerche bizning tënimizdiki ezalar köp bolsimu, ular öz'ara qoshulup birla tenni teshkil qilidu. Shuningdek, Eysa Mesihning tëni, yeni ëtiqadchilar jama'etchiligi nurghun ëtiqadchilardin teshkil tapqan bolup, ularmu birla tendur. <sup>13</sup> Chünki, Yehudiy yaki Yehudiy emes bolsun, qul yaki hör bolsun, hemmimiz oxshash Muqeddes Roh teripidin

chömlüdürlüp, bir tenning, yeni Eysa Mesihning tënining terkibiy qismi bolup, Muqeddes Rohtin behrimen bolduq.

<sup>14</sup> Ten birla ezadin emes, nurgun ezalardin teshkil tapidu. <sup>15</sup> Eger put: «Qol bolmighanliqim üçün tenge mensup emesmen» dëse, bu uni tendin ayriwëtelemdu? <sup>16</sup> Eger qulaq: «Köz bolmighanliqim üçün tenge mensup emesmen» dëse, bumu uni tendin ayriwëtelemdu? <sup>17</sup> Pütün ten köz bolsa, u qandaqmu angliyalaydu? Pütün ten qulaq bolsa, u puraqni qandaqmu sëzeleydu? <sup>18</sup> Halbuki, Xuda tënimizdiki herbir ezani öz xahishi boyiche orunlashturghan. <sup>19</sup> Eger hemmisi oxshash birla eza bolghan bolsa, uni qandaqmu ten dëgili bolatti? <sup>20</sup> Emeliyette, eza köp bolsimu, lëkin peqet bir tennila teshkil qilidu.

<sup>21</sup> Shunga, köz qolgha: «Sanga ëhtiyajim yoq» dëyelmeydu. Yaki bash putqa: «Silerge ëhtiyajim yoq!» dëyelmeydu. <sup>22</sup> Del eksiche, tenning ajiz dep hësablanghan ezaliri kem bolsa bolmaydu. <sup>23</sup> Tenning bi'ep dep qaralghan ezalirigha tëximu köprek ehmiyet bërimiz. Uyatliq dep qaralghan ezalirimizni tëximu diqqet-ëtibar bilen yapimiz. <sup>24</sup> Uyatliq bolmighan ezalirimizni yoshurushning hajiti yoqtur. Xuda tënimizdiki qedri az dep hësablanghan ezalarning tëximu qedirlinishi üçün, shundaq orunlashturghan. <sup>25</sup> Buningdiki meqset, tende parchilinish bolmisun, eksiche ezalar bir-birige oxshash ëtibar bersun, dëgendin ibaret. <sup>26</sup> Eger bir ezagha derd kelse, pütkül ezalar teng derd tartidu, bir eza qedirlense, pütkül ezalar teng xushal bolidu.

<sup>27</sup> Dëmek, hemminglar Eysa Mesihning tënini teshkil qilghansiler. Herbiringlar bu tenning oxshimighan ayrim-ayrim ezasisiler. <sup>28</sup> Shunga, Xuda ëtiqadchilar jama'etchilikide bashta elchilerni, ikkinchisige Xudaning wehiysini yetküzgüchilerni, üçinchisige Xuda toghrisida telim bergüchilerni, uningdin këyin möjize körsetküchilerni, kësellerni saqaytish qabiliyitige ige bolghanlarni, bashqilargha yadrem bergüchilerni, bashqurush qabiliyiti bolghanlarni hemde özlirige namelum bolghan tillarda sözliyeleydighanlarni teyinli.

<sup>29</sup> Ètiqadchilarning hemmisi elchimu? Hemmisi Xudaning wehiysini yetküzgüchimu? Hemmisi telim bergüchimu? Hemmisi möjize körsetküchimu? <sup>30</sup> Hemmisi kësellerni saqaytish qabiliyitige igimu? Hemmisi özlirige namelum bolghan tillarda sözliyelemdu? Hemmisi bu tillarning menisini chüshendürelemdu? Yaq, elwette undaq emes. <sup>31</sup> Siler köpchilik üçün eng paydiliq bolghan qabiliyetlerni qoghlishinglar. Lëkin, silerning bu qabiliyetlerni yaxshi ishlitishinglar üçün, men



awwal silerge hemmidin yaxshi bir yolni körsitey.

## 13-bab

### **Mëhir-muhebbet hemmidin ulughdur**

<sup>1</sup> Gerche men yer-yüzidiki herqandaq tilda, hetta perishtilerning tillirida sözliyelisemmu, lëkin bashqilargha mëhir-muhebbitim bolmisa, sözlirim qulaqqa xush yaqmaydighan daqa-dumbaq yaki yëqimsiz qongghuraq awazidek bolup qalidu. <sup>2</sup> Gerche Xudaning wehiysini yetküzüsh qabiliyitim bolsimu, dunyaning pütkül sirlirini bilsemmu, Xudadin kelgen alahide bilimlerge ige bolsammu we taghlarni ornidin qozghitalaydighan kamil ishenchim bolsimu, lëkin bashqilargha mëhir-muhebbitim bolmisa, hëchnëmige erzimes bir adem bolup qalimen. <sup>3</sup> Gerche pütün mëlimni sediqe qilip bëriwetsemmu, hetta Xudaning xizmitide jënimni qurban qilip, tënimning otta köydürülüşhige razi bolsammu, lëkin bashqilargha mëhir-muhebbitim bolmisa, bu qilghanlirimning manga hëch paydisi yoqtur.

<sup>4</sup> Mëhir-muhebbet sewrchan we mëhribandur. Mëhir-muhebbet hesetxorluq qilmaydu, maxtanchaqliq we tekebburluqmu qilmaydu.

<sup>5</sup> Mëhir-muhebbet edepsizlik qilmaydu, shexsiy menpe'etni közlimeydu, asan achchiqlanmaydu we adawet saqlamaydu. <sup>6</sup> Mëhir-muhebbet naheqchilikdin xursen bolmaydu, eksiche heqiqettin xushal bolidu.

<sup>7</sup> Mëhir-muhebbet hemmige berdashliq bëridu, hemmige ishench bilen qaraydu, hemme ishta ümidwar we chidamliq bolidu.

<sup>8</sup> Mëhir-muhebbet menggü dawamlashidu. Lëkin, Xudaning wehiysini yetküzidighan qabiliyet bolsa haman axirlashidu. Muqeddes Rohning küchi bilen öziye namelum bolghan tilda sözlesh axir toxtaydu, Xudadin kelgen alahide bilimlerna axirlashidu. <sup>9</sup> Chünki, bu alahide bilimler cheklaktur. Shundaqla, Xudaning wehiysini yetküzüsh qabiliyitimizmu cheklaktur. <sup>10</sup> Bu dunyaning axirlashishi kelgende, bundaq cheklik qabiliyetlerningmu hajiti qalmaydu. <sup>11</sup> Bu xuddi baliliq waqtimizda balilarche sözlep, balilarche oylap, balilarche muhakime qilip, chong bolghinimizda baliliqimizni tashlighinimizgha oxshastur. <sup>12</sup> Biz sus körünidighan eynek arqiliq körüwatqanliqimiz üçün, hemme nersini ghowa körimiz. Lëkin, kelgüside bolsa yüzmayüz körimiz. Hazir mëning Xuda toghrisida bilidighinim cheklaktur, u waqit yëtip kelgende Xuda

mëni toluq bilgendek, menmu hemmini toluq bilidighan bolimen.

<sup>13</sup> Mana bu dunyada ëtiqad, ümid we mëhir-muhebbettin ibaret bu üchi dawamlıq mewjut bolup turidu. Bularning ichide eng ulugh bolghini mëhir-muhebbettur.

## 14-bab

### **Muqeddes Roh ata qilghan hediylerdin paydilinısh**

<sup>1</sup> Shunga, mëhir-muhebbetni qoghlıshinglar hemde Muqeddes Roh ata qilghan hediylerge, bolupmu Xudaning wehiysini yetküzüsh qabiliyitige qizghinlıq bilen intilinglar. <sup>2</sup> Bir kishi Muqeddes Rohning küchi bilen özige namelum bolghan tilda sözlise, u bashqılargha emes, belki Xudagha sözleydu. Chünki, uning sözini hëchkim chüshinelmeydu. U Muqeddes Rohning küchi bilen türlük sirliq ishlarnı sözleydu.

<sup>3</sup> Xudaning wehiysini yetküzgüchiler bolsa bashqılarnıng ëtiqadta ösüp yëtilishi, rıghbetlinishi we teselli tēpishi üchün sözleydu. <sup>4</sup> Namelum tilda sözlighüchi ëtiqadta öz-özini yëtildüridu. Lëkin, Xudaning wehiysini yetküzgüchi bolsa pütün ëtiqadchılar jama'etchilikining ëtiqadta yëtilishige yardem bēridu. <sup>5</sup> Hemminglarning Muqeddes Rohning küchi bilen özünglargha namelum bolghan tillarda sözlıshinglarnı ümid qilimen. Lëkin, silerning Xudaning wehiysini yetküzüshüglarnı tēximu ümid qilimen. Chünki, namelum bolghan tillarda sözlengen sözlerni chüshendürüp, ëtiqadchılar jama'etchilikining ëtiqadini yëtildürüşhige yardimi bolidighan birersi bolmisa, u chaghda namelum tillarda sözleshtin, Xudaning wehiysini yetküzüsh qabiliyiti köp ewzel bolidu.

<sup>6</sup> Emdi qērindashlar, eger men yēninglargha bērip, öz tilinglarda silerge Xuda teripidin ashkarılanghan heqiqetni, Xudadin kelgen alahide bilim, wehiy yaki birer telim yetküzmey, peqetla Muqeddes Rohning küchi bilen bundaq namelum tilda sözlisem, silerge nēme paydam bolsun?

<sup>7</sup> Shuningdek, awaz chiqiralaydighan jansız nersiler, mesilen ney yaki chiltarmu ēniq ahang chiqarmisa, hëchkim uning chēliniwatqan muzika ikenlikini bilelmeydighu? <sup>8</sup> Jeng kaniyimu belgilik bir ahangda chēlinmisa, hëchkim jengge hazırlanmaydighu? <sup>9</sup> Shuningdek, silermu chüshinishlik tilda sözlimisenglar, nēme dēmekchi bolghininglarnı kim chüshineleydu? U chaghda, hawagha gep qilghandek bolisiler.

<sup>10</sup> Shühhisizki, dunyada xilmuxil tillar bar hem ularning hëchqaysisi

## Korintliqlargha yëzilghan birinchi xet

chüshiniksiz emes. <sup>11</sup> Biraq, melum bir ademning tilini chüshenmisem, u manga yat bolidu, menmu uninggha yat bolimen. <sup>12</sup> Shunga, siler Muqeddes Roh ata qilghan qabiliyetlerge ige bolushqa qizghinliq bilen intilgenikensiler, ëtiqadchilar jama'etchilikining ëtiqadta yëtilishige yordam bëridighan qabiliyetlerni igileshke tëximu köp intilinglar.

<sup>13</sup> Shunga, özige namelum bolghan tilda sözliyeleydighan kishi özining sözligenlirini chüshendürüsh qabiliyitige ige bolush üçün du'a qilsun.

<sup>14</sup> Chünki, bir kishi undaq tilda du'a qilsa, uning rohi Muqeddes Roh arqiliq Xudagha du'a qilghan bolidu. Lëkin, u öz eqil-idraki bilen bu du'ani chüshinelmeydu. <sup>15</sup> Undaqta, u qandaq qilishi kërek? U bezide Muqeddes Roh arqiliq bundaq tilda sözlesh bilen, bezide eqil-idraki bilen du'a qilsun. Shundaqla, u bezide Muqeddes Roh arqiliq, bezide eqil-idraki bilen Xudagha medhiye naxshilirini ëytsun. <sup>16</sup> Eger Muqeddes Roh arqiliq özüngge namelum bolghan bundaq tildila Xudagha shükür ëytsang, jama'etchilik sëning nëme dewatqanliqingni chüshenmey, ëytqan shükür du'aliringgha qandaqmu: «Amin» dëyelisun? <sup>17</sup> Shunga, sen herqanche yaxshi shükür ëytsangmu, lëkin bu du'alar hëchkimning ëtiqadta yëtilishige yordam bërelmeydu. <sup>18</sup> Men bundaq namelum tilda shexsen hemminglardin köp sözleydighanliqim üçün, Xudagha shükür ëytimen. <sup>19</sup> Lëkin, ëtiqadchilar jama'etchilikide bashqilarning telim ëlishi üçün, namelum tilda on ming ëghiz sözligendin köre, hemme adem chüshinidighan tilda besh ëghiz sözliginim yaxshidur.

<sup>20</sup> Qërendashlar, yamanliq qilishni bilmeydighan sebiy balilardek bolunglar, lëkin bu ishlargha kelgende oy-pikringlar kichik balilardek emes, belki chonglardek bolsun. <sup>21</sup> Muqeddes yazmilarda Xuda mundaq dëgen:

«Gheyriy tillarda sözleydighanlar arqiliq,  
yat milletlarning ëghizi arqiliq sözleymen xelqimge.  
Biraq, ular yenila ita'et qilmas manga.»<sup>②</sup>

<sup>22</sup> Bu ayettin qarighanda, özige namelum bolghan tilda sözlesh Xudaning özige ëtiqad qilidighanlarga emes, belki qilmaydighanlarga

---

② Qedimki zamanda Isra'ïllar Xudagha ita'et qilmighanliqi üçün, Yeshaya peyghember ularni agahlandurup, bu ayetni ëytqan. U, Xuda «gheyriy tillarda sözlshidighan» qoshunlar arqiliq silerni jazalaydu, dëgen. Këyin Yeshaya peyghember dëgendek bolghan.

qaritilghan bir belgisidir. Xudaning wehiysini yetküzüsh bolsa Xudaning özige ëtiqad qilmaydighanlarga emes, belki qilidighanlarga qaritilghan, Xudaning ular bilen bille ikenlikining bir belgisidir. <sup>23</sup> Eger pütün ëtiqadchilar jama'etchilikinglar jem bolup, hemme adem öz aldigha bundaq namelum tilda sözlewangende buningdin xewiri bolmighanlar yaki Eysa Mesihke ëtiqad qilmaydighanlar aranglarga kirip qalsa, «Siler sarang bolup qapsiler!» dëyishmemdu? <sup>24</sup> Lëkin, ëtiqadchilar jama'etchilikinglar oxshash bir tilda Xudaning wehiysini yetküzüwatqanda ëtiqad qilmighan yaki ehwaldin xewiri bolmighan biri aranglarga kirip qalsa, u hemminglarning ëytqan sözliringlardin özining gunahkar ikenlikini chüshinip, wijdani azablinidu. <sup>25</sup> Ichidiki yoshurun oy-pikirliri ashkarilini, buning bilen «Xuda heqiqeten siler bilen bille iken» dep ëtirap qilip, yerge bash qoyup Xudagha sejde qilidu.

### **Ëtiqadchilar jama'etchiliki emel qilishqa tëgishlik qa'idiler**

<sup>26</sup> Qërendashlar, men xulase qilay, siler Xudagha ibadet qilish üçün bir yerge jem bolghininglarda, beziliringlar medhiye naxshilirini ëytisiler, beziliringlar telim bërisiler, beziliringlar Xudaning wehiysini yetküzisiler, beziliringlar özünglarga namelum bolghan tilda sözleysiler, bashqilar bolsa bu tilni chüshendüridu. Hemme ish jama'etchilikning ëtiqadini yëtildürüş üçün bolsun. <sup>27</sup> Eger özige namelum bolghan tilda sözlimekchi bolghanlar bolsa, eng köp bolghanda ikki yaki üç kishi nöwet bilen sözlisun. Bashqa biri bu sözlerni chüshendürsun. <sup>28</sup> Yighilishinglarda buni chüshendüreleydighan kishi bolmisa, ular jama'etchilikte bundaq tilda sözlimey, öz-özige we Xudagha sözlisun. <sup>29</sup> Xudaning wehiysini yetküzüstimu ikki yaki üç kishi sözlisun, bashqilar ularning sözligenlirining Xudadin kelgen yaki kelmigenlikini perq etsun. <sup>30</sup> Bu yighilishta olturghanlarning birige Xudadin bir wehiy kelse, sözlewatqan kishi jim bolup, nöwetni uninggha bersun. <sup>31</sup> Chünki, hemminglarning telim ëlishinglar we righbetlendürülüşinglar üçün, Xudaning wehiysini yetküzgüchilerning hemmisi wehiyni nöwet bilen yetküzse bolidu. <sup>32</sup> Xudaning wehiysini yetküzidighan adem özini tutuwëlip, nöwet kütüp turalaydu. <sup>33</sup> Jem bolup ibadet qilghininglarda, qalaymiqanchiliq bolmisun. Chünki, Xuda qalaymiqanchiliq salghuchi emes, belki tinchliq bergüchidur. Men bilidighan herqaysi ëtiqadchilar jama'etchiliki ene shundaqtur.

<sup>34</sup> Ayallar jama'etchilik yighilishlirida qalaymiqan sözleshmey, shük oltursun. Chünki, ularning shundaq sözlishige ruxset qilinmighan. Tewrat qanunida belgilengendek, ular tertipke ri'aye qilsun. <sup>35</sup> Ular bilmekchi bolghan birer nerse bolsa, öyde öz erliridin sorisun. Chünki, yighilishta tertipni buzup sözlesh ayallargha yarashmaydu.

<sup>36</sup> Xuda toghrisidiki telimni siler özünglardin chiqqan yaki yalghuz silergila yëtip kelgen, dep oylaydikensiler. Bu durus emes! <sup>37</sup> Eger silerdin biringlar özini Xudaning wehiysini yetküzgüchi yaki ëtiqad jehette yëtilgen dep qarisa, u mëning silerge yazghanlirimning Rebbimizning emri ikenlikini ëtirap qilishi kërek. <sup>38</sup> Eger siler bu emрге perwa qilmisanglar, silermu Xuda teripidin perwa qilinmaysiler.

<sup>39</sup> Shuning üçün, qërindashlirim, Xudaning wehiysini yetküzüshke qizghinliq bilen intilinglar. Muqeddes Rohning küchi bilen özünglarga namelum bolghan tilda sözleshnimu cheklimenglar. <sup>40</sup> Lëkin, hemme ish tertip-qa'idilik bolsun.

## 15-bab

### Eysa Mesihning tirilishi

<sup>1</sup> Qërindashlar, ilgiri men silerge yetküzgen, silermu qobul qilip ëtiqadlarning asasi qilghan xush xewerni ësinglarga salmaqchimen.

<sup>2</sup> Men silerge yetküzgen Xudaning bu heqiqitide ching tursanglar, u arqiliq qutquzilisiler. Undaq bolmighanda, bihude ëtiqad qilghan bolisiler.

<sup>3-4</sup> Men qobul qilghan eng muhim telimni silerge yetküzdüm. Bu telim shuki, muqeddes yazmilarda aldin yëzilghinidek, Eysa Mesih gunahlirimizning kechürülüshi üçün qurban boldi. U depne qilinip, üçinchi küni bolghanda ölümdin tirilip, <sup>5</sup> awwal Pëtrusqa, andin këyin on ikki elchining ichidiki bashqilarghimu köründi. <sup>6</sup> Këyin, birla waqitta besh yüzdin artuq qërindashqa köründi. Bu qërindashlarning beziliri alemdin ötken bolsimu, köpchiliki tëxi hayat. <sup>7-8</sup> Eysa Mesih këyin inisi Yaqupqa, uningdin këyin hemme elchilerge, eng axirida xuddi waqitsiz tughulghan bowaqtek körümsiz bolghan mangimu köründi. <sup>9</sup> Men elchiler arisidiki eng erzimes elchimen hemde Xudaning jama'etchilikige ziyankeshlik qilghanliqim üçün, elchi dep atilishqimu layiq emesmen. <sup>10</sup> Lëkin, hazir elchi bolushum Xudaning manga körsetken

mëhir-shepqiti arqiliq boldi. Uning manga qilghan mëhir-shepqiti bikargha ketmidi. Chünki, Xudaning xizmitide elchilarning hemmisidin köp ejir singdürdüm. Emeliyette, men öz küch-qabiliyitim bilen emes, belki manga mëhir-shepqet körsetken Xudaning küchi bilen ishlidim.

<sup>11</sup> Dëmek, meyli men yaki bashqa elchiler bolsun, hemmimizning yetküzgenliri oxshash bolup, u del siler ishinip qobul qilghan xush xewerdur.

### **Ölöp ketken ëtiqadchilarning tirilishi**

<sup>12</sup> Eysa Mesihning ölümündin tirilgenliki silerge yetküzülgen turuqluq, yene nëme üçün aranglarda beziler: «Ölgenler qayta tirilmeydu» deydu? <sup>13</sup> Eger ölgenler qayta tirilidighan ish bolmisa, Eysa Mesihning tirilishimu mumkin bolmighan bolatti. <sup>14</sup> Eysa Mesih tirilmigen bolsa, bizning yetküzgen telimlirimiz we silerning ëtiqadinglar bihude bolup këtetti. <sup>15</sup> Hetta bizning Xuda toghrisidiki guwahliqimizmu yalghan bolghan bolatti. Chünki, biz Xudaning Eysa Mesihni ölümündin tirildürgenlikige guwahliq berduq. Eger heqiqeten ölümündin tirilish bolmisa, Xudamu Eysa Mesihni ölümündin tirildürmigen bolatti. <sup>16</sup> Eger ölgenler qayta tirilidighan ish bolmisa, Eysa Mesihningmu tirilishi mumkin emes idi. <sup>17</sup> Eysa Mesih tirilmigen bolsa, ëtiqadinglar ehmiyetsiz bolup, gunahliringlar tëxiche kechürülmigen bolatti. <sup>18</sup> U chaghda, Eysa Mesihke ëtiqad qilghan hem tügep ketken qërendashlarmu dozaxqa chüshken bolatti. <sup>19</sup> Eger peqet bögünki hayat üçünla Eysa Mesihke ümid baghlighan bolsaq, u chaghda biz bu dunyadiki herqandaq bichare kishilerdinmu bichare bolup qalghan bolimiz.

<sup>20</sup> Lëkin, emeliyette Eysa Mesih ölümündin tirildi. Uning tirilishi ölgenlarning qayta tirilidighanliqigha kapaletlik qilidu. <sup>21</sup> Chünki, ölüm bir adem, yeni Adem'ata arqiliq dunyada peyda bolghinidek, ölümündin tirilishmu bir adem, yeni Eysa Mesih arqiliq peyda boldi. <sup>22</sup> Pütkül insan Adem'atining ewladi bolghanliqi üçün, uninggha oxshashla ölümge mehkum qilindi. Lëkin, Eysa Mesihke mensup bolghan bizler Eysa Mesihke oxshash ölümündin tirilimiz. <sup>23</sup> Biraq, herbir ademning öz nëwiti bar. Aldi bilen kapaletchi bolghan Eysa Mesih tirildi, andin këyin Eysa Mesih qayta kelgende uninggha mensup bolghanlar tirilidu. <sup>24</sup> Andin, qiyamet küni këlidu. Shu chaghda, Eysa Mesih yaman rohlardin ibaret bolghan barliq hökümrانlar, hoquqdarlar we küchlüklerni yoqitip, padishahliqini atimiz Xudagha tapshurup bëridu. <sup>25</sup> Eysa Mesih pütkül

## Korintliqlargha yëzilghan birinchi xet

düşmenlirini meghlup qilip, ularni özining ayighi astida tiz püktürgüche höküm sürüshi kerek. <sup>26</sup> Yoqitilidighan eng axirqi düşmen ölümdür.

<sup>27</sup> Muqeddes yazmilarda: «Xuda hemmini uning ayighi astida tiz püktürdi» deyilidu. Bu yerde eytilghan «barliqini uning ayighi astida tiz püktürdi» dëgen sözning Xudani öz ichige almaydighanliqi ëniqtur.

<sup>28</sup> Pütkül mewjudat Eysa Mesihke tiz pükkende, Xudaning Oghli, yeni Eysa Mesihmu pütkül mewjudatni özige tiz püktürüp bergen Xudagha tiz pükidu. Shu chaghda, Xuda hemmisige nisbeten heqiqeten bashqurghuchi bolidu.

<sup>29</sup> Ölümdin tirilish bolmisa, bezilerning ölgenler üçün chömüldürülüşini qandaq chüshinish kerek? Ölgenler zadi tirilmise, kishilerning ular üçün chömüldürülgini bikar bolidu. <sup>30</sup> Biz nëme üçün her da'im özimizni xeterge ataymiz? <sup>31</sup> Mëning her küni ölümge duch këliwatqinim rast! Qëriendashlar, Rebbimiz Eysa Mesihning silerning hayatinglarda shundaq köp ishlarni qilghanliqi bilen pexirlengininimning rastliqigha oxshash, bu sözüminingmu hergiz yalghan yëri yoqtur. <sup>32</sup> Men Efes shehiride yirtquch haywanlarga oxshash ashu reqibler bilen ëlishtim. Ölümdin tirilish bolmisa, mëning shundaq qilghininimning nëme paydisi bolatti? Eger ölgenler tirilmise, undaqa: «Beribir ete ölüp këtidighan bolghandin këyin, yep-ichip yürüwalayli» dëgen söz yolluq bolatti!

<sup>33</sup> Mundaq sözlerge aldanmanglar, chünki: «Yaman bilen dost bolsang, yaxshi exlaqni buzar.» <sup>34</sup> Eqil-hoshunglarni tëpip, gunah qilishtin qol üzünglar. Beziliringlar Xudani tëxiche tonumaysiler. Bu sözni silerni xijil bolsun, dep eytiwatimen.

## Tirilgendin këyinki ten

<sup>35</sup> Lëkin beziler: «Ölgenler qandaq tirilidu? Eger ölgen adem tirilse, uning tëni qandaq bolidu?» dep sorishi mumkin. <sup>36</sup> Nëmidëgen exmiqane so'al! Ölgenlarning tirilishi xuddi uruqning topigha tashlinip qurban bolup, qayta bix sürüp chiqqinigha oxshaydu. <sup>37</sup> Dëhqan uruqni tërighinida, ünüp chiqidighan ösümlükning özini emes, peqet uruqini, mesilen bughday yaki bashqa bir ösümlükning uruqini tëriydu. <sup>38</sup> Xuda bolsa öz xahishi boyiche ashu herbir uruqning öz neslige xas tenlirini bëridu. <sup>39</sup> Herbir uruqning tëni oxshash bolmighandek, hemme janliqlarning tënimu bir-birige oxshash bolmaydu. İnsanlarning, haywanlarning, qushlarning we bëliqlarning tëni bir-birige oxshash

emes. <sup>40</sup> Asmanda jisimlar bar, yerdimu jisimlar bar. Asmandiki jisimlarning güzelligi bashqidur, yerdiki jisimlarningmu güzelligi bashqidur. <sup>41</sup> Quyashning güzelligi, ayning güzelligi we yultuzlarning güzelligimu bashqa-bashqidur. Güzellikte yultuzmu yultuzdin perqlinidu.

<sup>42</sup> Shuninggha oxshash, tirildürülgendin këyinki tënimiz ölgendin këyinki tënimize oxshimaydu. Kömülgen tënimiz chirip këtidu, lëkin tirildürülgen tënimiz bolsa menggü chirimeydu. <sup>43</sup> Tënimiz sherepsiz halda ajizliqta kömülidu lëkin, shan-sherep we qudrette tirildürülidu.

<sup>44</sup> Tënimiz jismaniy ten halitide kömülidu. Lëkin, alahide bir ten halitide tirildürülidu. Bu dunyagha xas jismaniy tënimiz bolghinidek, u dunyagha xas alahide tënimizmu bar bolidu. <sup>45</sup> Bu dunyagha xas ten toghruluq muqeddes yazmilarda: «Tunji insan, yeni Adem'atigha hayatliq bërildi» dep yëzilghan. Axirqi Adem'ata, yeni Eysa Mesih bolsa u dunyada yashishimiz üçün bizge menggülük hayatliq berdi. <sup>46</sup> Eng awwal peyda bolghan ten u dunyagha xas ten emes, belki bu dunyagha xas tendur. Këyin peyda bolghan ten bolsa u dunyagha xas alahide bir tendur.

<sup>47</sup> Deslepki insan yerdin, yeni topidin yaritildi. Këyinki insan, yeni Eysa Mesih ershtin keldi. <sup>48</sup> Bu dunyada yashawatqan insanlar topidin yaritilghan Adem'atigha oxshaydu. Menggülük hayatqa ërishidighanlar bolsa ershtin kelgen Eysa Mesihke oxshaydighan bolidu. <sup>49</sup> Bizler topidin yaritilghan Adem'atigha qandaq oxshash bolsaq, kelgüsida ershtin kelgen Eysa Mesihkimu shundaq oxshash bolimiz.

<sup>50</sup> Qërendashlar, shuni dëmekchimenki, bizning gösh we qandin törelgen jismaniy tënimiz Xudaning padishahliqigha kirelmeydu. Bizning ölüp chiriydighan tënimiz menggü yashiyalmaydu. <sup>51</sup> Emdi Xuda manga ashkarilighan heqiqetni silerge ëytay. Hemmimizla ölmeymiz, biraq hemmimiz pütünley özgirimiz. <sup>52</sup> Bu ish eng axirqi Kanay chëlinghanda, közni yumup achquche bir demdila yüz bëridu. Kanay chëlinishi bilenla, ölgen ëtiqadchilar chirimes ten bilen tirilidu, bizlermu özgirimiz. <sup>53</sup> Chünki, bu chiriydighan tënimiz chirimeydighan tenge, bu ölidighan tënimiz ölmeydighan tenge aylinishi kërek.

<sup>54</sup> Chiriydighan we ölidighan tënimiz chirimeydighan we ölmeydighan tenge aylanghanda, muqeddes yazmilardiki aldin ëytqan bu sözler emelge ashurulidu:

«Ölüm yëngilip, yoq boldi!»



<sup>55</sup> «Ey ölüm, gheLIBENG yoq emdi!  
ey ölüm, neshtiring yoq emdi!»

<sup>56</sup> ÖLümning neshtiri – gunahtur. Gunahning küchi bolsa bizning Tewrat qanunigha emel qilmighanliqimizdin peyda bolidu. <sup>57</sup> Lëkin, Xudagha shükür! Chünki Xuda Rebbimiz Eysa Mesih arqiliq bizni ölüm we gunah üstidin gheLIBIGE ërishtürdi.

<sup>58</sup> Shuning üçün, qedirlik qërindashlirim, ëtiqadinglelarda tewrenmey, ching turunglar. Rebbimizge estayidilliq bilen xizmet qilinglar. Rebbimiz üçün qilghan xizmitinglarning hergiz bihude ketmeydighanliqini chüshininglar.

## 16-bab

### Yërusalëmdiki ëtiqadchilargha i'ane bërish toghrisida

<sup>1</sup> Xëtinglarda yazghan Yërusalëmdiki ëtiqadchilargha bëriliDIGHAN i'ane ishigha kelsek, silermu Galatiya ölkisidiki jama'etchiliklerge ëytqinimdek qilinglar. <sup>2</sup> Her yekshenbe küni, herbiringlar heptilik tapawitinglarga qarap, uning melum qismini i'anige ajritip toplanglar. Shundaq qilsanglar, yëninglarga barghinimda pul toplinip bolghan bolidu. <sup>3</sup> Men yëninglarga barghinimda, i'anenglarni ëlip bërish üçün özünglar tallighan kishilerni tonushturush xëtim bilen Yërusalëmdiki jama'etchilikning yëtekchilirige ewetimen. <sup>4</sup> Eger özümning bërishigha toghra kelse, ular bilen bille barimen.

### Pawlusning pilanliri

<sup>5</sup> Makëdoniye ölkisige barghandin këyin, yëninglarga barimen. Chünki, Makëdoniyidin ötmekchimen. <sup>6</sup> Belkim yëninglarda bir meZgil turushum we hetta qishni siler bilen bille ötküzüshümümu mumkin. Këyin qeyerge barmaqchi bolsam, siler yadrem qilip, mëni yolgha sëlip qoyarsiler. <sup>7</sup> Bu qëtim silerni yol üstidila körüp Ötüp KëtiShni xalimaymen. Xuda buyrusa, siler bilen uzunraq waqit bille bolimen.

<sup>8</sup> Lëkin, orma hëytighiche Efes shehiride dawamliq turmaqchimen. <sup>9</sup> Chünki, bu yerde xush xewerni yetküzüsh üçün manga ishik keng ochuqtur. Köp kishiler uni qobul qiliwatidu. Lëkin, xush xewerge qarshi turuwatqanlarmu köp boluwatidu.

## Korintliqlargha yëzilghan birinchi xet

<sup>10</sup> Timotiy yëninglarga bërip, siler bilen bille turghanda, uning qorqmay, erkin-azade bolushigha köngül bölünglar. Chünki, umu manga oxshash, Rebbimiz üçhün xizmet qiliwatidu. <sup>11</sup> Hëchkim uninggha sel qarimisun. Hemminglar uninggha yadrem bërip, uni yënimgha saq-salamat yolgha sëlöp qoyunglar. Chünki, uning bashqa qërindashlar bilen bille këlîshini kütmektimen.

<sup>12</sup> Qërindishimiz Apollosqa kelsek, uni qërindashlar bilen bille silerning yëninglarga bërishqa köp dewet qildim. Lëkin, uning hazir hëch barghusi yoq. Këyin purset piship yëtilgende baridu.

**Axirqi sözler**

<sup>13</sup> Qërindashlar, ëtiqad yolida hoshiyar bolunglar, ëtiqadinglarda ching turunglar, merdane we qeyser bolunglar. <sup>14</sup> Hemme ishni mëhir-muhebbet bilen qilinglar.

<sup>15-16</sup> Yunan ölkisidiki eng deslepte ëtiqad qilghan Istipanas we uning a'ilisidikilerning özlirini ëtiqadchilarning xizmitige chin dili bilen atighanliqini bilisiler. Qërindashlar, silerdin ötünimenki, bundaq kishilerning we ular bilen birlikte Rebbimizge xizmet qiliwatqanlarning sözlirige kiringlar.

<sup>17</sup> Yëninglardin Istipanas, Fortunat we Axayikning bu yerge mëni yoqlap kelgenlikige nahayiti xush boldum. Chünki, hazir siler men bilen bille bolalmighininglar üçhün, ular silerning ornunglarda manga yadrem qildi. <sup>18</sup> Ular silerni rohlandurghandek, mëning qelbimnimu rohlandurdi. Bundaq kishilerni qedirlenglar.

<sup>19</sup> Bu yerdiki, yeni Asiya ölkisidiki jama'etchiliklerdin silerge salam. Akwila bilen ayali Priskila we ularning a'iliside jem bolidighan jama'etchilik silerge Rebbimizning nami bilen semimiy salam yollidi.

<sup>20</sup> Bu yerdiki barliq qërindashlar silerge salam ëytti. Bir-biringlar bilen mëhribanlarhe salamlishinglar.

<sup>21</sup> Mana hazir bu axirqi salamlarni menki Pawlus öz qolum bilen yëziwatimen.

<sup>22</sup> Rebbimizni söymigenlerge lenet bolsun. I Rebbimiz, kelgeysen!

<sup>23</sup> Rebbimiz Eysaning mëhir-shepqiti silerge yar bolghay.

<sup>24</sup> Hemmimiz Eysa Mesihke mensup bolghanliqimiz üçhün, silerni chin dilimdin söyimen, amin!



# Korintliqlarga yëzilghan ikkinchi xet

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Elchi Pawlus bu xetni Korinttiki ëtiqadchilar jama'etchiliki bilen keskin munasiwette bolghan, yeni Korinttiki bezi ëtiqadchilar Pawlusqa her tereptin hujum qilghan chaghda yazghan. Pawlusning ularning jama'etchilikige bërish pilanini özgertkenlikidin, bezi ëtiqadchilar uningdin aghrinip, uni turaqsiz, ishenchlik emes dëse, az bir qisim ëtiqadchilar uni elchi emes, dep haqaretligen, hetta uninggha i'ane toplighan pulgha xiyamet qilghan, dëgen töhmetni chaplighan.*

*Shunga, Pawlus ushbu xetning aldinqi bablirida özüning Korinttiki ëtiqadchilar jama'etchiliki bilen bolghan munasiwitini tehlil qilip, özüning nëmishqa ëtiqadchilar jama'etchilikide özüge qarshi turghan ademlerge qattiq mu'amile qilghanliqini chüshendürgen we bu xil qattiq pozitsiyide bolushning ulargha pushayman we yarishish ëlip kelgenlikidin xushal bolghanliqini bildürgen. Këyinki bablirida, Pawlus bu jama'etchilikning Yehudiye ölkisidiki kembeghel ëtiqadchilargha yardem qilish üçün bashlighan i'ane toplash ishining axirini chiqirishini sorighan hemde özüning elchilik hoquqini yaqlighan.*

### **Tëzis:**

1. Du'ayisalam (1-bab 1-ayettin 11-ayetkiche)
2. Pawlus we Korinttiki ëtiqadchilar jama'etchiliki (1-bab 12-ayettin 7-babning axirighiche)
3. Yehudiyidiki ëtiqadchilar üçün i'ane toplash (8-, 9-bablar)
4. Pawlusning özüning elchilik hoquqini yaqlishi (10-babtin 13-bab 10-ayetkiche)
5. Axirqi tilekler (13-bab 11-ayettin 13-ayetkiche)



## **Korintliqlargha yëzilghan ikkinchi xet**

<sup>1</sup> Xudaning iradisi bilen Eysa Mesihke elchi bolushqa chaqirilghan menki Pawlus we qërandishimiz Timotiydin Korint shehiridiki Xudagha mensup bolghan ëtiqadchilar jama'etchilikige, jümlidin Yunan ölkisining herqaysi jayliridiki Xudaning barliq muqeddes xelqige salam.

<sup>2</sup> Xuda'atimiz we Rebbimiz Eysa Mesih silerge mëhir-sheppet we amanliq ata qilghay!

### **Xuda – tesellining menbesi**

<sup>3</sup> Rebbimiz Eysa Mesihning atisi, yeni barliq tesellining menbesi bolghan rehimdil Atimiz Xudagha medhiyiler oqulghay! <sup>4</sup> Herqandaq müshküllükke uchrighinimizda, Xuda bizge teselli bërip keldi. Shunga, bizmu Xudadin alghan teselli bilen müshkül ehwalda qalghanlarga teselli bëreleymiz. <sup>5</sup> Biz Eysa Mesih üçün köp azab-oqubet chekken bolsaq, u arqiliq yene köp tesellimu tapimiz. <sup>6</sup> Bizning azab-oqubet chëkishimiz silerning teselli tëpishinglar we qutquzulushunglar üçündür. Bizning teselli tëpishimiz silerningmu teselli tëpishinglar üçündür. Bu teselli arqiliq, siler biz bëshimizdin ötküzgendek azab-oqubetke duch kelgende, sewr-taqet bilen berdashliq bëreleysiler.

<sup>7</sup> Shunga, silerning berdashliq bëreleydighanliqinglarga ishenchimiz kamil. Chünki biz bilimizki, siler biz chekken azab-oqubetni chekkenge

oxshash, biz ërishken teselligimu ërishisiler.

<sup>8</sup> Qërendashlar, bizning Asiya ölkiside chekken azab-oqubetlirimizdin xewedar bolushunglarni toghra taptuq. U waqitlarda, chidighusiz ëghir bësim astida hetta hayatimizdinmu ümid üzgeniduq. <sup>9</sup> Könglimizde heqiqetenmu ölümge mehkum bolduq, dep oylichaniduq. Buningdin biz özimizge emes, ölüklerni tirildüridighan Xudaghila tayinishimiz lazimliqini tonup yettuq. <sup>10</sup> Xuda bizni chong bir ölüm xewpidin qutuldurghan we qutulduridu. Ümidimiz bizni kelgüside yene qutulduridighan Xudagha baghlanghan. <sup>11</sup> Silermu bizge du'a qiliwatqanliqinglar sewebidin biz üçün qilinghan tëximu köp du'alar Xudagha yëtip, Xuda bizni ölüm xewpidin qutulduridu. Buning bilen, köpligen kishiler Xudagha shükürler ëytidu.

### **Pawlusning ziyaret pilanini özgertishi**

<sup>12</sup> Bu dunyaning danaliqigha emes, belki Xudaning shepqitige tayinip, yürüş-turushimizda bolupmu siler bilen bolghan munasiwitimizde semimiy we aq köngül bolghanliqimizgha wijdanimiz guwahtur. Biz mana buning bilen pexirlinimiz. <sup>13</sup> Bizning silerge yazghanlirimizda hëchqandaq yoshurun mene yaki siler chüshinelmigüdek yer yoqtur.

<sup>14</sup> Men shuni arzu qilimenki, gerche siler bizni hazirghiche toluq chüshenmisenglarmu, kelgüside toluq chüshengeysiler. Shundaq bolghanda, xuddi biz siler bilen pexirlenginimizdek, Rebbimiz Eysa qayta kelgen küni silermu biz bilen pexirlinisiler.

<sup>15-16</sup> Men bulargha ishench bilen qarighachqa, silerge qosh bext ëlip këlিশni oylap, Makëdoniye ölkisige bërishda aldi bilen silerge yoluqup ötüşni, qaytishimda yene bir yoluqup, silerning mëni Yehudiye ölkisige yolgha sëlپ qoyushunglarni niyet qilghanidim. <sup>17</sup> Biraq qaytishimda, silerge yoluqalmidim. Bu, niyitimning biqarar ikenlikini körsitermu!? Yaki men pilan qilghanda, shexsiy gherizige yëtish üçün bir dem «he'e», bir dem «yaq» deydighan ademlerdek bolup qalдимmu!?

<sup>18</sup> Silerge ëytqan sözlirim xuddi Xuda ishenchlik bolghandek ishenchliktur. Sözlirim hergizmu birdem «he'e» birdem «yaq» dep özgirip turmaydu. <sup>19</sup> Men Silas we Timotiyalar bilen silerge xush xewirini yetküzgen Xudaning Oghli Eysa Mesih bir dem «he'e», bir dem «yaq» deydighanlardin emestur. U Xudaning pütün wediliridiki «he'e»dur.

<sup>20</sup> Xudaning pütün wediliri Eysa Mesih arqiliq emelge ashurulidu. Shuning üçün, biz Eysa Mesih arqiliq «amin» dep, Xudani

ulughlaymiz. <sup>21</sup> Siler bilen bizni Eysa Mesihke baghlap, ëtiqadta mustehkem qilghuchi Xudadur. U bizni özi üçün tallidi. <sup>22</sup> Qelbimizge Muqeddes Rohni sëlîsh bilen bizge igidarchiliq möhrini bësip, uni öz wedising toluq emelge ashidighanliqining kapaliti qildi. <sup>23</sup> Xuda manga guwahchi bolsunki, Korint shehirige qayta barmighanliqimning sewebi silerge qattiq qolluq qilip qoyushumdin saqlinish üçündür. <sup>24</sup> Biz silerning ëtiqadinglar üstidin hökümraniq qilmaqchi emesmiz. Chünki shuni bilimizki, siler Xudagha tayinip, ëtiqadta mustehkem turuwatisiler. Biz peqet silerning xushal bolushunglar üçün, siler bilen birge xizmet qilmaqchimiz.

## 2-bab

<sup>1</sup> Shunga, shu chaghda men yëninglarga barmasliqni qarar qildim. Chünki, silerni ötkenkidek ghem-qayghugha sëlîshni xalimidim. <sup>2</sup> Silerni ghem-qayghugha salsam, mëni xush qilalaydighan ademlerni qayghugha salghan bolmamdimen? Undaqa, kim mëni xush qilalisun? <sup>3</sup> Shuning üçün, yëninglarga bërîshning ornigha xet yazdim. Meqsitim, yëninglarga barghan waqtimda mëni xushal qilishqa tëgishlik bolghan silerning eksiche mëni qayghugha salmasliqinglar üçündür. Men ishinimenki, mëning xushalliqim silerning xushalliqinglardur. <sup>4</sup> U xetni silerni ghem-qayghugha sëlîsh üçün emes, belki mëning silerge bolghan chongqur muhebbitimni chüshinishinglar üçün, qattiq qayghu-elem ichide köz yashlimni töküp turup yazghanidim.

### Gunahkarni qobul qilish

<sup>5</sup> Eger birersi qayghu ëlip kelgen bolsa, u mangila emes, pütün jama'etchilikinglarga melum derijide qayghu ëlip keldi dësem, bu köptürgenlik bolmaydu. <sup>6</sup> Köpinchinglar u kishini yetküche jazalighanidinglar. <sup>7</sup> Emdi uni kechürünglar we uninggha teselli bëringlar. Bolmisa, u heddidin ziyade qayghurup këtidu. <sup>8</sup> Shuning üçün, uninggha muhebbitinglarni körsitishinglarni soraymen. <sup>9</sup> Aldinqi xëtimni yëzishimdiki seweb silerning herqandaq ishta mëning sözümni anglaydighan-anglimaydighanliqinglarni sinash üçün idi. <sup>10</sup> Siler u kishini kechürsenglar, menmu uni kechürimen. Men kimni kechürsem, buni Eysa Mesih aldida siler üçün qildim. <sup>11</sup> Buningdiki meqset,

Sheytan teripidin azdurulup ketmeslikimiz üçündür. Chünki, biz Sheytanning hiyle-mikirlirini yaxshi bilimiz.

### **Yëngi ehdining xizmetkari**

<sup>12</sup> Eysa Mesih toghrisidiki xush xewerni yetküzüsh meqsitide Tro'as shehirige barghinimda Rebbimiz üçün xizmet qilishqa purset bërilgen bolsimu, <sup>13</sup> silerning xewiringlarni ëlip kelmekchi bolghan qërandishim Titus u yerge tëxi kelmigenlikini üçün, könglüm teshwishke chüshüp, u yerdikiler bilen xoshlishipla Makëdoniye ölkisige uni izdep kettim.

<sup>14</sup> Xudagha shükür! Xuda hemishe bizni Eysa Mesih arqiliq özining zeper qoshunida bolushqa muyesser qilip, biz arqiliq xush xewer yetküzüsh bilen uni tonushning xush puriqini hemme yerde chachmaqta.

<sup>15</sup> Mana biz qutquzulidighanlarchimu, halak bolidighanlarchimu chëchilidighan, Eysa Mesihning Xudagha atighan xush puriqidurmiz.

<sup>16</sup> Bu xush puraq halak bolidighanlar üçün ölüm puriqi bolsa, qutquzulidighanlar üçün hayatliq puriqidur. Bundaq zor wezipining höddisidin kim chiqalaydu? <sup>17</sup> Elwette, Xudaning sözini payda közlep burmilaydighanlar hergiz bundaq wezipining höddisidin chiqalmaydu. Biz bolsaq, undaq ademlerdin emesimiz. Biz Eysa Mesihke mensup bolghanlar hem Xuda teripidin ewetilgenler bolghachqa, Xuda aldida Xudaning sözini semimiy yetküzüwatqanlardurmiz.

## **3-bab**

### **Yëngi ehdining xizmetkarliri**

<sup>1</sup> Bundaq dëyish bilen yene özimizni körsitishke bashliduqmu? Yaki bezilerdek, silerge tonushturush xëti ëlip bërishimiz yaki silerdin tonushturush xëti ëlishimiz kërekmu? <sup>2</sup> Siler özünglar bizning tonushturush xëtimizdursiler. Chünki, emeliyitinglardin hemme kishi bizni hem bizning aranglarda qilghan yaxshi xizmitimizni tonuwalalaydu. Dëmek, bu xet qeghezge emes, belki qelbge yëzilghandur. <sup>3</sup> Ëniqki, siler xizmitimizning mëwisi. Siler siyah bilen emes, menggü hayat Xudaning Rohi bilen; tash taxtilargha emes, insanlarning qelbiga yëzilghan, Eysa Mesih teyyarlighan xettursiler.

<sup>4</sup> Yuqirida ëytqanlirimizgha Eysa Mesih arqiliq Xuda aldida jezm qilalaymiz. <sup>5</sup> Biz hemme ishni öz iqtidarimiz bilen qilalaymiz, dëmekchi



emesmen. Chünki, bizning iqtidarimiz Xudadin kelgendur. <sup>6</sup> U bizni yëngi ehdingning xizmetkarliri qilish üçhün iqtidarliq qildi. Bu ehde yëziq bilen xatirilengen Tewrat qanunigha emes, belki Muqeddes Rohqa asaslanghan. Chünki, yëziq bilen xatirilengen Tewrat qanunigha hëchkim toluq ri'aye qilalmighachqa, u insanlarga menggölük ölüm ëlip këlidu. Muqeddes Roh bolsa gunahigha towa qilghanlarga menggölük hayatliq ata qilidu. <sup>7</sup> Tash üstige herpler bilen oyulghan Tewrat qanuni insanlarga menggölük ölüm ëlip kelsimu, bu qanun Musa peyghember arqiliq Xudaning parlaq nuri ichide chüshürülgende, Musa peyghemberning chirayi shundaq parlighanidiki, gerche nur asta-asta yoqalghan bolsimu, Isra'il xelqi uning chirayigha qarap turalmighanidi. <sup>8</sup> Bu qanunning chüshürülüshi shundaq ulugh bolghan yerde, Muqeddes Rohning ëlip këlidighini tëximu ulugh bolmamdu!? <sup>9</sup> Yeni insangha jaza ëlip këlidighan Tewrat qanuni ulugh bolghan yerde, insanni heqqaniy qilidighan yëngi ehde tëximu ulugh bolmamdu!? <sup>10</sup> Emeliyette, burunqi ulughluqni hazirqi tëximu shanliq ulughluq bilen sëlishturghanda, hëchqanche emestur. <sup>11</sup> Waqitliq yürgüzülginu ulugh bolghan yerde, menggü yürgüzüldighini tëximu ulugh bolmamdu!? <sup>12</sup> Bizde shundaq bir ümid bolghachqa, yüreklik halda xush xewerni yetküzüwatimiz. <sup>13</sup> Biz yüzidiki nurning asta-asta öchüp këtiwatqanliqini Isra'illarning körüp qalmasliqi üçhün yüzige chümperde tartiwalghan Musa peyghemberge oxshimaymiz. <sup>14</sup> U waqitta, Isra'illarning eqli bixudliship ketkenidi. Ular taki bögüngiche kona ehde, yeni Tewratni oqughinida, eqli goya shu chümperde bilen yëpiwëlinghandek turmaqta. Chünki, bu chümperde peqet Eysa Mesih arqiliqla ëliwëtilidu. <sup>15</sup> Shundaq, bögünki kündimu ular Musa peyghember arqiliq chüshürülgen Tewratni oqughanda, shu chümperde yenila ularning qelbini yëpiwalmaqta. <sup>16</sup> Biraq, ular qachan Rebke yüzlense, u chümperde shu chaghda ëlip tashlinidu. <sup>17</sup> Bu yerdiki «Reb» dëgenlik Muqeddes Rohtur. Kimning qelbide Rebning Rohi bolsa, uningda hörlük bolidu. <sup>18</sup> Bizlerdiki chümperdiler ëliwëtilgechke, Rebbimizning ulughluqini körüwatimiz. Buning bilen, biz Rebbimizge oxshash bolushqa özgertilip, bara-bara uning ulughluqini tëximu eks ettürüwatimiz. Bu Rebbimizdin, yeni Muqeddes Rohtindur.

## 4-bab

### Qudretlik Xuda we ajiz insan

<sup>1</sup> Xuda rehim-shepqiti bilen bu xizmetni bizge bergeniken, jasaritimizni yoqatmaymiz. <sup>2</sup> Uyatliq, xupiyane ishlarni qilishtin yiray turup, hiyle-mikirlik qilmaymiz, Xudaning sözini burmilamaymiz. Eksiche, heqiqetni öz pëti ëytimiz. Buning bilen, biz özimizni Xuda aldida hemme kishige bildürimiz, ularmu öz qelbide bizning qandaq adem ikenlikimizni bilidu. <sup>3</sup> Biz yetküzwatqan xush xewerning menisi yoshurun dëyilse, u halak bolidighanlar üçünla yoshurundur. <sup>4</sup> Chünki, bu dunyaning hökümrani bolghan Sheytan Xudaning obrazi bolghan Eysa Mesihning ulughluqini bildüridighan xush xewerning nuri ëtiqadsizlarning dilini yorutmisun dep, ularning eqlini ishlimes qilip qoydi. <sup>5</sup> Biz qeyerge barsaq, özimizni emes, belki Rebbimiz Eysa Mesihni jakarlaymiz. Özimizge kelsek, biz peqet Eysa Mesih üçün silerning xizmetkaringlarmiz. <sup>6</sup> Chünki, dunyani yaratqanda «nur qarangghuluqtin chaqnisan» dep emr qilghan Xuda bizning özining Eysa Mesih arqiliq ayan qilghan ulughluqini tonup yëtishimiz üçün, xush xewerning nuri bilen qelbimizni yorutti. <sup>7</sup> Xudaning bizge ata qilghini xush xewerning nuridin ibaret bolghan bibaha xezinidur. Biz goya bu xezine qachilanghan sapal idish. Mana buningdin kishiler bizdiki ulugh qudretning özimizdin emes, belki Xudadin kelgenlikini bileleydu. <sup>8</sup> Mana biz her tereptin qiyin ehwalda qalduq, emma yeksan bolmiduq. Temtirep qalduq, emma ümidsizlenmiduq. <sup>9</sup> Qoghliniwatimiz, halbuki Xuda teripidin tashliwëtilmiduq. Yiqitilduqyu, emma yoqitilmiduq. <sup>10</sup> Eysa Mesihke oxshash azab-oqubetlerge, hetta ölüm xewpige duch këliwatimiz, lëkin Eysa Mesih da'im bizge küch-qudret bërip turuwatidu. Buning bilen, kishiler wujudimizdin uning hayat ikenlikini körüwalalaydu. <sup>11</sup> Shundaq, Eysa Mesihke egeshenlikimiz sewebidin hemishe ölümge duchar qilinmaqtimiz. Kishiler buningdin Eysa Mesihning hayatini bizde körüwalalaydu. <sup>12</sup> Dëmek, biz hemishe ölümge duchar boluwatimiz; siler bolsanglar buning bilen hayatliqqa ërishiwasiler. <sup>13</sup> Biz yenila xush xewerni tarqitiwatimiz, chünki muqeddes yazmilarda yëzilghan «ëtiqad qildim, shu wejedin sözlidim» dëgüchide bar bolghan ëtiqad bizdimu bardur. <sup>14</sup> Chünki, Rebbimiz Eysani ölümdin tirildürgen Xudaning biznimu uninggha oxshash

tirildüridighanliqini we siler bilen bille öz huzurigha keltüridighanliqini bilimiz. <sup>15</sup> Biz tartiwatqan müshkülchiliklarning hemmisi siler üçündür. Bu arqiliq Xudaning mëhir-shepqiti tëximu köp kishilerge yetküzüldü. Shundaq bolghanda, ularning teshekkürliri Xudagha ëytilip, Xuda tëximu ulughlinidu. <sup>16</sup> Shunga, jasaritimizni yoqatmaymiz. Tënimiz barghansëri xarab bolsimu, rohimiz kündin-künge yëngilanmaqta. <sup>17</sup> Biz uchrawatqan bu waqitliq we erzimes azab-oqubetler bizge tengdashsiz we menggülik shan-sherep ëlip këlidu. <sup>18</sup> Shunga, közimiz körünidighanda emes, belki körünmeydighandidur. Chunki, körünidighini ötkünchidur, körünmeydighini bolsa menggüliktur.

## 5-bab

### Ershtiki makanimiz

<sup>1</sup> Bizge melumki, biz yashawatqan bu dunyadiki chëdir örülüp chüshkende, yeni tënimizdin ayrilghanda, adem qoli bilen yasalghan emes, belki ershte Xuda bizge hazirlap qoyghan bir turalghugha, yeni menggü mewjut bolidighan bir tenge ige bolimiz. <sup>2</sup> Biz hazirqi tënimizde yashawatqanliqimizdin hesret chëkip, ershtiki tënimizning uning ornini ëlishigha intizar bolmaqtimiz. <sup>3</sup> Chunki, shundila rohimiz tensiz qalmaydu. <sup>4</sup> Hazirqi tënimizde yashawatqan bizler ëghir yükler astida hesret chekmektimiz. Chunki, biz hazirqi tënimizdin qutulup, ölüshke emes, belki chirimes tenge ige bolup, menggülik hayatning ötkünchi hayatimizning ornini ëlishigha intizar bolmaqtimiz. <sup>5</sup> Bizni biz intizar bolghan hayatliqqa ërishtürüş üçün teyyarlighuchi, shundaqla buning kapaliti süpitide bizge Muqeddes Rohni ata qilghuchi del Xudaning özidur.

<sup>6</sup> Shuning üçün, hazirqi tende yashighinimizda, Rebbimizning makanida bolalmaydighanliqimizni bilimiz. Wehalenki, Xudaning bizge yëngi ten bëridighanliqidin ibaret heqiqetke ishenchimiz kamil. <sup>7</sup> Chunki, köz bilen körgili bolidighangha emes, ëtiqadqa tayinip yashaymiz.

<sup>8</sup> Ishenchke ige ikenmiz, hazirqi tënimizdin waz këchip, Rebbimizning makanida bolushqa razimiz. <sup>9</sup> Qisqisi, meyli bu tende yashayli yaki bu tendin waz këcheyli, nishanimiz yenila Rebbimizni xursen qilishtur.

<sup>10</sup> Chunki, herbirimiz hazirqi tënimizde yashighan waqtimizdiki yaxshi-yaman emeliyitimizge yarisha choqum Qutquzghuchi –

Mesihning soraq texti aldida hëساب bërip jawabqa ërishimiz.

### **Eysa Mesih arqiliq Xuda bilen yarishish**

<sup>11</sup> Rebbimizdin eyminishni bilgenikenmiz, insanlarni bu heqte qayil qilishqa tirishimiz. Bizning qandaq adem ikenlikimiz Xudagha ayan. Wijdaninglarningmu bizning qandaq adem ikenlikimizni tonup yëtishini ümid qilimen. <sup>12</sup> Beziliringlar ëytqandek, özimizni yene maxtimaqchi emesmiz. Belki silerge bizdin maxtinish pürsitini bermekchimiz. Buning bilen, ataqta Xudaning xizmitini qilidighan, tëshî pal-pal, ichi ghal-ghal ashu maxtanchaq kishilerge jawab bëreleysiler. <sup>13</sup> Bezilerge nisbeten biz ëliship qalghandek körüngen bolsaq, kërek yoq. Chünki, Xuda bizning herqandaq ishni uning üçhün qilidighanliqimizni bilidu. Silerge nisbeten bizning eqlimiz jayida, chünki silerning menpe'itinglar üçhün xizmet qiliwatqanliqimizni bilisiler. <sup>14</sup> Bizni shundaq qilishqa qistawatqini Eysa Mesihning muhebbitidir. Biz Eysa Mesihning hemmimiz üçhün ölgenlikige ishengenikenmiz, özimizning burun yashap kelgen hayatimizgha nisbeten ölgenlikimizgimu ishinimiz. <sup>15</sup> Eysa Mesih pütkül insanlar üçhün öldi. Meqset, u ata qilghan yëngi hayatqa ërishkenlerning özliri üçhün emes, belki ularni dep ölgen we ölümdin tirilgen Eysa Mesih üçhün yashisun, dëgenliktin ibaret.

<sup>16</sup> Shuning üçhün, biz buningdin këyin hëchkimge bu dunyaning közqarishi bilen qarimaymiz. Gerche biz burun mushu közqarash bilen Eysa Mesihni peqetla bizge oxshash bir insan dep qarighan bolsaqmu, emdi undaq dep qarimaymiz. <sup>17</sup> Bir kishi Eysa Mesihke mensup bolidiken, u yëngidin yaralghan ademdur. Uning kona hayati axirliship, yëngisi bashlanghan bolidu. <sup>18</sup> Bularning hemmisi Xudadindur. Xuda Eysa Mesih arqiliq bizni özi bilen yarashturdi, shundaqla bizge kishilerni özi bilen yarishishqa chaqirish wezipisini tapshurdi. <sup>19</sup> Dëmek, Xuda insanlarning gunahliridin hëساب almay, ularni Eysa Mesih arqiliq özi bilen yarashturdi, shundaqla özi bilen yarashturulush heqqidiki bu xush xewerni bizge amanet qildi. <sup>20</sup> Shunga, biz Eysa Mesihning wekilliri uninggha wakaliten silerni shuninggha ündeymizki, Xuda bilen yarishinglar. Bejayiki, bu Xudaning biz arqiliq silerni muraji'et qilghinidur. <sup>21</sup> Xuda bizning Eysa Mesih arqiliq heqqaniy adem dep jakarlinishimiz üçhün, gunahsiz Mesihni gunahimizning qurbani qildi.

## 6-bab

<sup>1</sup> Biz Xuda bilen bille xizmet qilghuchi süpitide Xudaning mëhir-shepqitining silerde bikargha ketmeslikini ötünimiz. <sup>2</sup> Chünki, Xuda mundaq deydu:

«Waqit-sa'iti kelgende, sanga qulaq salimen,  
qutquzulush künide sanga shapa'et qilimen.»

Silerge ëytip qoyayki, Xudaning «waqit-sa'iti» dëgini hazirdur, Xudaning qutquzush küni бүгүндүр.

<sup>3</sup> Bashqilarning ëtiqadigha tosalghu bolidighan ishlarni qilip, elchilik xizmitimizge dagh keltürmeywatmiz. <sup>4</sup> Belki hemme ishta Xudaning xizmetkarliri ikenlikimizni körsitip, her xil müshküllük, awarichilik we japa-musheqqetlerge berdashliq bëriwatimiz. <sup>5</sup> Tayaq yëduq, zindanda yattuq, topilangchilarning parakendichiliklirige duch kelduq, halimizdin ketküdek ishliuq, uyqusiz qalduq we acharchiliqlargha uchriduq.

<sup>6</sup> Pakliqimiz, eqil-parasitimiz, sewr-taqitimiz, mëhribanliqimiz, semimizi muhebbitimiz we Muqeddes Rohtin kelgen küch bilen özimizning Xudaning xizmetkarliri ikenlikimizni körsettuq. <sup>7</sup> Xudaning heqiqitini yetküzduq, Xudaning qudritining biz bilen bille ikenlikini namayan qilduq. Heqqaniyliqni özimizge qoral qilip, türlük hujumlargha zerbe bërish bilen birge özimiznimu qoghdiduq. <sup>8</sup> Hörmetkimu sazawer bolduq, haqaretlergimu uchriduq. Eyibkimu buyrulduq, maxtashqimu muyesser bolduq. Kishiler bizni aldamchimu dëdi, biraq biz durus kishilerimiz. <sup>9</sup> Tonulmighan erzimes kishilerdek qaralsaqmu, lëkin hemmige tonushmiz. Ölüm girdabida bolsaqmu, lëkin yenila hayatmiz. Tayaq yëgen bolsaqmu, öltürülmiduq. <sup>10</sup> Qayghu-elemde bolsaqmu, hemishe shad-xurammiz. Namrat bolsaqmu, nurghun kishilerni rohiy jehette bay qiliwatimiz. Hëch nersimiz yoq bolsimu, hemmige igimiz.

<sup>11</sup> Ey Korintliqlar, silerge ochuq-ashkara sözliduq, silerge baghrimizni keng achtuq. <sup>12</sup> Silerdin muhebbitimizni ayimiduq, lëkin siler bizdin muhebbitlinglarni ayidinglar. <sup>13</sup> Men silerge öz perzentlirimge ëytqandek ëytayki, keng qorsaq bolup, bizge xuddi biz silerge mu'amile qilghandek mu'amile qilinglar.

**Ëtiqadsizlarning tesiridin saqlinish**

<sup>14</sup> Ëtiqadsizlar bilen bir boyunturuqqa kirmenglar. Chünki, heqqaniylik bilen heqqaniysizliqning otturisida qandaqmu ortaqliq bolsun!? Yoruqluq bilen qarangghuluq qandaqmu chiqishalisun!? <sup>15</sup> Mesih bilen Sheytan<sup>③</sup> qandaqmu këlîshelisun!? Ëtiqadchilar bilen ëtiqadsizlarning nëme ortaqliqi bolsun!? <sup>16</sup> Xudaning ibadetxanisi bilen butlar arisida qandaqmu birlik bolsun!? Biz menggü hayat Xudaning ibadetxanisi. Xuddi Xudaning ëytqinidek:

«Xelqim ichide turimen,  
ularning arisida yürimen.  
Ularning Xudasi bolimen,  
ularmu mëning xelqim bolidu.»

<sup>17</sup> Shuning üçün, Perwerdigar mundaq deydu:

«Ëtiqadsizlardin ayrilip nëri turunglar.  
Napak ishlargha yëqin yolimanglar,  
shunda, men silerni qobul qilimen.»

«Hemmige qadir Perwerdigar yene:

<sup>18</sup> ‘Silerge ata bolimen.

Silermu mëning oghul-qizlirim bolisiler.’ deydu.»

**7-bab**

<sup>1</sup> Qedirlik qërindashlar, bu wedilerge ërishkenikenmiz, tenni we rohni bulghaydighan herqandaq nersilerdin yiraq turup özimizni pak tutayli. Xudadin eymengen halda özimizni pütünley Xudagha atayli.

**Pawlusning Korintliqlargha bolghan ishenchi**

<sup>2</sup> Qelbinglardin bizge orun bëringlar. Biz hëchkimge naheqliq qilmiduq, hëchkimni ëtiqad yolidin azdurmiduq, hëchqachan özimizning menpe'itige chogh tartmiduq. <sup>3</sup> Men bu sözlerni qilish arqiliq silerni tenqidlimekchi emesmen. Burun ëytqinimdek, qelbimizdin shundaq orun

---

③ Esli tükistte «Beliyal» dep ëlinghan bolup, uning Ibraniy tilidiki menisi «erzimes, osal».

aldinglarki, biz siler bilen hayat-mamatta birge bolimiz. <sup>4</sup> Silerge ishenchim kamil hem silerdin pexirlinimen. Èghir müshkülchiliklerde qalghanda, siler arqiliq teselli tēpip, cheksiz xushalliqqa chömgenidim.

<sup>5</sup> Makēdoniye ölkisige barghandin këyin, könglimiz emin tapmay, <sup>④</sup> xilmuxil qiyinchiliqlargha duch kelduq. Sirtta jēdel-majira, ichimizde qorqunch boldi. <sup>6</sup> Lēkin rohi chüshkenlerge teselli bēridighan Xuda Titusni yēnimizgha ewetish arqiliq bizge teselli berdi. <sup>7</sup> Biz peqet uning kēlishi bilenla emes, belki uning silerdin alghan tesellisi bilenmu teselli taptuq. U silerning manga bolghan sēghinishinglarni, ötküzgen sewenlikinglarga qilghan pushaymininglarni we manga bolghan qizghinliqlinglarni bizge ēytqanda, xushalliqim tēximu ashti.

<sup>8</sup> Ilgiriki xētimning silerge bir mezgil qayghu ēlip kelgenlikidin xewer tapqinimda, pushayman qilghan bolsammu, lēkin hazir pushayman qilmaymen. <sup>9</sup> Hazir xushalmen. Silerni qayghugha salghanliqimgha emes, bu qayghuning silerni towa qilishqa ēlip barghanliqigha xushalmen. Chünki, silerning bundaq qayghugha chöküşünglar Xudaning iradisi boyiche boldi. Shunga ēytalaymenki, biz silerni qayghugha salghan bolsaqmu, uningdin hēchqandaq ziyan tartmidinglar. <sup>10</sup> Chünki, Xudaning iradisi bilen chekken qayghu kishini towa qildurup, uni qutquzulushqa ēlip baridu. Bu xil towa qilish kishini pushayman qildurmaydu. Lēkin, bu dunyaning helekchiligi üçün bolghan qayghu bolsa kishini towa qildurushqa emes, belki ölümge ēlip baridu.

<sup>11</sup> Xudaning iradisi bilen chekken ene shu qayghularning silerde qandaq yaxshi mēwilerni bergenlikini oylanglar: estayidilliq bilen xataliqinglarni tüzitip, özünglarni aqlidinglar, aranglardiki gunahkarning qilmishidin ghezeplendinglar hemde bu qilmishning dawamlashishi bilen Xudaning jazasining silerge kēlishidin qorqtunglar, men bilen körüşhüşke intizar boldunglar, mēning elchilik hoququmni hōrmetlep, manga qizghin boldunglar, gunahkarni jazalash arqiliq adaletperwerlikinglarni körsettinglar. Mana bular arqiliq silerning bu ishta toghra qilghanliqlinglar ēniq boldi.

<sup>12</sup> Ötken qētimliq xetni yēzishimdiki اساسliq meqset, kimning azar bergenligi we kimning azar yēgenlikini bēkitish üçün emes, belki silerning Xuda aldida biz üçün neqeder qizghin ikenlikinglarni özünglarga bildürüş üçün idi. <sup>13</sup> Biz silerning shu qizghinliqlinglardin

---

④ 2-bab 13-ayetke qaralsun.

teselli taptuq. Shuning bilen bir waqitta, Titusning xushalliqini körüp, xushalliqimiz tëximu ashti. Chünki, silerning sewebinglardin uning rohi kötürenggü idi. <sup>14</sup> Silerni uninggha maxtap bergenidim, silermu mēni yerge qaritip qoymidinglar. Xuddi silerge ögetkenlirimning hemmisi rast bolghinidek, silerni Titusqa maxtap ëytqanlirimningmu rast ikenliki emeliyitinglar arqiliq ispatlinip chiqti. <sup>15</sup> Shunga, Titus hemminglarning uninggha qandaq ita'etmen bolghanliqlarni, uni shunche chong körüp, hörmet bilen kütüwalghanliqlarni esliginide, uning silerge bolghan muhebbiti tëximu chongqurlashmaqta. <sup>16</sup> Silerge her jehettin ishench qilalighanliqim üçün xushalmen.

## 8-bab

### Sëxiylik bilen i'ane qilishqa ilhamlandurush

<sup>1</sup> Qerindashlar, silerge Xudaning Makëdoniye ölkisidiki ëtiqadchilar jama'etchilikliride körsetken mëhir-shepqiti toghrisida ëytmaqchimiz. <sup>2</sup> Ular bëshidin ötküzgen müshkül külpetler arqiliq qattiq sinaldi. Shundaqtimu, ularning xushalliqi tolup tëship, özlirining intayin kembeghellikige qarimay, qoli ochuqluq we merdlik qildi. <sup>3</sup> Ularning özlükidin küchining yëtishiche, hetta özige qalmisimu i'ane qilghanliqigha guwahliq bërimen. <sup>4</sup> Ular Yehudiye ölkisidiki ëtiqadchilargha qilinidighan yademege özliriningmu hesse qoshushini bizdin ötünüp sorashti. <sup>5</sup> Bu heqiqeten bizning ulardin kütkinimizdin köp ëship ketti. Ular aldi bilen özlirini Rebbimizge atidi, andin Xudaning iradisi boyiche bizge atidi. <sup>6</sup> Titus xëli burun silerning bu merdlerche i'ane qilishni bashlashinglarga yademe qilghaniken, uningdin bu ishning axirini chiqirishinglarga yademe bërishni ötünduq. <sup>7</sup> Siler hemme ishta – ëtiqad yolida, söz qabiliyitide, Xuda heqqidiki bilim we bashqilargha yademe bërishke bolghan qizghinliqta we bizge bolghan mëhir-muhebbette aldida turghandek, bu qëtimliq i'ane qilishtimu aldida turunglar. <sup>8</sup> Bu sözlirimni silerge buyruq teriqiside ëytqinim yoq. Men mëhir-muhebbitinglarning semimiylikini Makëdoniyidiki jama'etchiliklarning i'ane toplash jeryanida körsetken mëhir-muhebbiti bilen sëlishturush arqiliq sinap körmekchimen. <sup>9</sup> Rebbimiz Eysa Mesihning neqeder mëhir-shepqetlik ikenlikini bilisiler. Gerche u bay bolsimu, siler üçün namrat boldi. Meqset, özi namrat bolush arqiliq



silerni rohiy jehettin bay qilish idi.

<sup>10</sup> Men silerge paydiliq bolghan bir tekliplni bërey. Siler ötken yili peqet i'ane bërishni otturigha qoyupla qalmay, belki uni ixtiyar bilen emelge ashurushtimu hemmining aldida boldunglar. <sup>11</sup> Emdi bu xizmetning ayighini chiqiringlar. Siler bu ishni deslepte pilanlighan waqtinglardikidek qizghinliq bilen tamamlanglar hemde özünglarning iqtisadi yar bergen shara'it astida yardem qolunglarni sununglar. <sup>12</sup> Bir kishi razimenlik bilen chamisining yëtishiche berse, bu ish Xudani xursen qilidu. Xuda hergizmu birkimdin özide yoqinimu bërishni telep qilmaydu.

<sup>13</sup> Bashqilarning yükini yëniklitish üçün özünglarni qiynanglar, dëginim yoq. Eksiche, ikkila terepte barawerlik bolsun deymen.

<sup>14</sup> Silerde artuq bolghini hazirche ularning kem yëriini toldurghinidek, ular da artuq bolghini künlerning biride silerning kem yëringlarni tolduridu. Mana shundaq bolghanda, barawerlik bolghan bolidu.

<sup>15</sup> Xuddi muqeddes yazmilarda yëzilghinidek:

«Köprek yighiwalghanlarning ëship qalmidi,  
az yighiwalghanlarningmu këmip qalmidi.»

### **Titus we uning xizmetdashliri**

<sup>16</sup> Mëning silerge bolghan qizghinliqimdek qizghinliqni Titusning qelbiga salghan Xudagha shükürler bolghay! <sup>17</sup> Titusning yëninglarga barmaqchi bolghini peqet bizning telipimiz bilenla emes, belki uning öz ixtiyari we silerge bolghan qizghinliqi bilen boldi. <sup>18</sup> Biz bir qërindishimizni uninggha qoshup qoymaqchimiz. U qërindishimiz xush xewerni yetküzüsh yolida pütün ëtiqadchilar jama'etchiliklirining maxtishigha sazawer bolghan. <sup>19</sup> Yene këlip, u toplanghan i'anilarni Yërusalëmgha apirish sepiride biz bilen hemseper bolush üçün, ëtiqadchilar jama'etchilikliri teripidin teyinlengenidi. Bizning meqsitimiz i'ane toplash arqiliq Rebbimizni ulughlash we yardemge teyyar ikenlikimizni körsitishtur. <sup>20</sup> Bashqilarning qusur tēpishining aldini ëlish üçün, merdlerche bërilgen bu i'anilarni bashqurushta ëhtiyat qilip, u qërindishimizni bille ëlip bërishni layiq taptuq. <sup>21</sup> Yaman ataqq qalmasliq üçün, peqet Rebbimizning neziride emes, insanlarning neziridimu toghra dep qaralghan ishlarni qilishqa diqqet qilip këliwatimiz.

<sup>22</sup> Biz köp qëtim we köp ishlarda sinash arqiliq bashqilargha yadrem bërishte qizghin dep qarighan yene bir qërandishimiznimu ular bilen bille ewetmekchimiz. U silerning bu i'ane ishini bir bashqa ëlip chiqalaydighanliqlargha ishendi. Bu ishench uning silerge yadrem bërishteki qizghinliqini hessilep ashurdi. <sup>23</sup> Titusqa kelsek, u mëning hemrahim we aranglarda qiliwatqan ishlirimda xizmetdishimdur. Bashqa ikki qërandishimiz bolsa jama'etchiliklarning wekilliri bolup, ular Eysa Mesihke shan-sherep keltürgüchilerdindur. <sup>24</sup> Shunga, siler herqaysi jama'etchilikler aldida ulargha muhebbitinglarni körsitinglar. Shuning bilen, jama'etchilikler bizning silerdin maxtinishimizning orunluq ikenlikini bilsun.

## 9-bab

### Sëxiy bolushqa ündesh

<sup>1</sup> Ètiqadchilar üçün toplinidighan bu i'ane toghruluq silerge xet yëziwërishimning hajiti yoq. <sup>2</sup> Chünki, yadrem bërishte qizghin ikenlikinglarni bilimen. Men Makëdoniyidiki ètiqadchilar aldida Yunan ölkisidiki silerning ötken yildin bëri i'ane bërishke teyyar ikenlikinglardin maxtinip keldim. Del silerning bu qizghinliqlar ularning köpchilikini i'ane toplash üçün qozghatti. <sup>3</sup> Bu ishta siler bilen maxtinishimning quruq gep bolup qalmasliqi üçün, silerni mëning ëytqinim boyiche teyyarliq qilip tursun dep, bu üç qërandashni yëninglarga ewetmekchimen. <sup>4</sup> Nawada Makëdoniyidiki bezi qërandashlar men bilen bille bërip, silerning teyyarliq qilmighanliqlarni körse, siler bir yaqta qëlip, silerge bolghan küchlük ishenchim wejedin men xijalet bolup qëlirim turghan gep. <sup>5</sup> Shu sewebtin, silerning bërishke wede qilghan merdlerche i'anenglarni aldinala teyyar qilishinglar üçün, bu qërandashlarning yëninglarga bizdin awwal bërishini zörür taptim. Shundaq bolghanda, i'anenglarning teyyarlanghanliqini hemde ularning mejburiy emes, belki razimenlik bilen qilinghanliqini körüwalghili bolidu. <sup>6</sup> Èsinglarda bolsunki, az tërighan az alidu, köp tërighan köp alidu. <sup>7</sup> Herkim qiynilip turup yaki mejburiy halda emes, öz könglide niyet qilghini boyiche bersun. Chünki, Xuda xushalliq bilen bergüchini yaxshi köridu. <sup>8</sup> Xuda silerning èhtiyajinglarni qandurushqa qadirdur. Shundaq bolghachqa, her da'im,

herqandaq ehwal astida ëhtiyajinglar qandurulup, bashqilargha xeyr-saxawetlik bolalaysiler.

<sup>9</sup> Muqeddes yazmilarda yëzilghinidek:

«U yoqsullargha merdlerche sediqe bërer  
uning xeyr-saxawetliki menggü untulmas.»

<sup>10</sup> Dëhqangha tërighili uruq, yëgili ozuq ata qilghan Xuda silerning hajetmenlerge tëximu merdlik bilen bërèlishinglar üçün, silerde barni köpeytidu. <sup>11</sup> Silerning hemishe merdlik bilen bashqilargha yadrem qilishinglar üçün, Xuda silerni herqaysi jehetlerdin beriketlik qilidu. Biz silerning i'anenglarni ëhtiyajliq bolghanlarga berginimizde, ular Xudagha teshekkürler ëytidu. <sup>12</sup> Siler qilghan bu yadrem Yërusalëmdiki ëtiqadchilarning ëhtiyajini qandurupla qalmay, ularning Xudagha bolghan shükürlerini tëximu ashuridu. <sup>13</sup> Silerning bu qëtimqi i'anenglar ëtiqadlarning heqiqiy ikenlikining ispatidur. Kishiler silerning özünglar ëtirap qilghan Eysa Mesih heqqidiki xush xewerge sadiq bolghanliqinglar, shundaqla mal-mülkünlarni özliri we köpchilik bilen merdlerche ortaqlashqanliqinglar üçün, Xudani ulughlaydu. <sup>14</sup> Ular Xuda silerge ata qilghan pewqul'adde mëhir-shepqet sewebidin silerge ishtiyaq baghlap, silerge du'a qilmaqta. <sup>15</sup> Til bilen teswirligili bolmaydighan iltipati, yenì öz oghlini ata qilghini üçün, Xudagha shükürler bolghay!

## 10-bab

### Pawlusning elchilik hoquqini aqlishi

<sup>1</sup> R@dio10Siler bilen bille bolghanda mu'amilisi yumshaq, lëkin bille bolmighanda silerge qarita qattiq qol dep qaralghan menki Pawlus Eysa Mesihtek mulayimlik we rehimdillik bilen silerdin shuni ötünüp telep qilimenki, <sup>2</sup> yëninglarga barghinimda, bizni bu dunyaning arzu-hewesliri boyiche yashaydighanlar dep qaraydighan bezi kishilerge qilmaqchi bolghan qattiq mu'amilini silergimu qilishimizgha mejbur qilmanglar. <sup>3</sup> Bu dunyada yashisaqmu, bu dunyaning arzu-hewesliri boyiche yashaydighanlardek jeng qilmaymiz. <sup>4</sup> Chünki, jeng qorallirimiz bu dunyagha xas qorallar emes, belki Sheytanning mustehkem qel'elirini

gumran qilidighan, Xudaning küch-qudritige ige bolghan qorallardur.

<sup>5</sup> Biz bu qorallar bilen bimene sepsetilerni we Xudani tonushqa tosquinluq qilidighan her xil köreng közqarashlarni bitchit qilimiz hemde kishilerning öz oy-pikirlirini Eysa Mesihke bëqindurup, uninggha ita'et qilishi üçün, ularni qayil qilimiz. <sup>6</sup> Siler Eysa Mesihke toluq ita'et qilghandin këyin, aranglardiki her xil ita'etsizlikte turuwalghuchilarni jazalashqa teyyarmiz.

<sup>7</sup> Siler peqet sirtqi körünüşkila qaraydikensiler. Eger biri özini Eysa Mesihke wekillik qilimen dep qarap, mëni inkar qilghan bolsa, yene yaxshiraq oylinip, mëningmu Eysa Mesihke wekillik qilidighanliqimni ëtirap qilsun. <sup>8</sup> Rebbimiz teripidin manga bërilgen elchilik hoquqi silerni nabut qilish üçün emes, belki rohiy jehette yëtildürüş üçün bërilgen. Shunga, bu hoquq bilen ziyade maxtansammu, hergiz xijalet bolmaymen.

<sup>9</sup> Siler xetirimni bizni qorqutush üçün yazdi, dep oylap qalmanglar. <sup>10</sup> Derweqe beziler, «Pawlusning xetliri hem qattiq hem küchlük, biraq özini körsingiz iqtidarsiz, sözliri tuturuqsiz» dëyishidu. <sup>11</sup> Bu kishiler shuni bilsunki, yiraqtin silerge yazghan xetirimde nëme qilimen dëgen bolsam, yëninglarga barghandimu shuni qilimen.

<sup>12</sup> Özini qaltis chaghlaydighan kishiler bilen özimizni bir qatarda qoyushqa we ular bilen sëlishturushqa qandaqmu jür'et qilayli? Ular özlirini özlirining ölchimi bilen ölcheydu, özlirini özliri bilen sëlishturidu. Mana bu ularning eqilsizliqini körsitidu. <sup>13</sup> Lëkin, biz özimizde bar bolmighan hoquqlar bilen maxtinip yürginimiz yoq. Maxtansaqmu, Xudaning pilani da'iriside xizmet qilish bilen maxtinimiz. Bu pilan xush xewerni silergimu yetküzüşni öz ichige alghan. <sup>14</sup> Eger biz xush xewerni silerge tunji yetküzgenlerdin bolmisaqiduq, undaqa shu hoquqlirimizdin maxtinishimiz bizning öz da'irimizning sirtigha chiqip ketkenlikimiz dep hësablanga bolatti. Lëkin, Eysa Mesih toghrisidiki xush xewerni yiraqtiki silerge deslep yetküzgen biz bolduq.

<sup>15</sup> Qisqisi, öz xizmet da'irimizdin chiqip, bashqilarning xizmiti bilen maxtanghinimiz yoq. Biz peqet ëtiqadinglearning tëximu küchiyip, aranglarda qilghan xizmitimizning tëximu këngiyishini ümid qilimiz.

<sup>16</sup> Shundaq bolghanda, biz silerdinmu yiraq bolghan, tëxi xosh xewer yetküzülmigen jaylarga bërip, xosh xewer yetküzeleymiz. Teyyargha heyyar bolup, bashqilarning öz xizmet da'iriside qilghan ejri bilen maxtinish bizge yattur. <sup>17</sup> Muqeddes yazmilarda yëzilghinidek,

«maxtinidighanlar Rebbimiz bilen maxtansun.»<sup>18</sup> Chünki, öz-özini maxtaydighan emes, belki Rebbimizning maxtishigha muyesser bolghan kishi heqiqiy maxtashqa erziydu.

## 11-bab

### Pawlusning özini saxta elchiler bilen sëlishturushi

<sup>1</sup> Maxtinishim bilen bir'az exmeqliq qilip qoysammu, ëghir almighaysiler! Yenila sewrchan bolghaysiler. <sup>2</sup> Men silerni saxta elchilerdin qizghinimen. Bu, Xudagha bolghan mëhir-muhebbitimdin kelgen. Men goya bir pak qizni yatliq qilghandek, silerni «yëgane er»ge – Eysa Mesihke teqdim qildim. <sup>3</sup> Biraq, Hawa'anining hiyliger yilan teripidin azdurulghinidek, silerningmu saxta elchiler teripidin azdurulup, Eysa Mesihke bolghan semimiy we pak qelbinglarning bulghinishidin ensireymen. <sup>4</sup> Chünki, silerning yëninglarga bërip, Eysa Mesih toghrisida men yetküzgenge oxshimaydighan bashqa bir telimni yetküzgenlerge ochuqtin-ochuq yol qoydunglar. Siler qobul qilghan Muqeddes Rohtin bashqa bir roh we siler qobul qilghan xush xewerdin bashqa bir xush xewer toghrisida ëytilghanlarnimu sighdurdunglar. <sup>5</sup> Halbuki, men özümni hëchqandaq ishta siler derijidin tashqiri dep qarighan ashu elchilerdin töwen dep qarimaymen! <sup>6</sup> Gep qilishta mahir bolmisammu, lëkin bilimim bar. Qiliwatqan herbir xizmitim buni her jehettin ochuq ispatlap turuptu.

<sup>7</sup> Mëning silerni chong körüp, özümni töwen tutup, Xudaning xush xewirini silerge heq telep qilmay yetküzginim gunah boldimu?<sup>⑤</sup> <sup>8</sup> Men silerge xizmet qilish üçün, bashqa jama'etchiliklerdin heq ëlip, ulargha «uwal» qildim. <sup>9</sup> Siler bilen bille bolghan waqitlirimda, ëhtiyajim bolsimu, hëchqaysinglarga ëghirimni salmidim. Chünki, Makëdoniye ölkisidin kelgen qërendashlar kem-kütimni toluqlap berdi. Hëchqandaq ishta silerge yük bolmay keldim, buningdin këyinmu yük bolmaymen. <sup>10</sup> Qelbimdiki Eysa Mesihning heqiqiti bilen ëytimenki, mëning bu maxtinishimni pütün Yunanda herqandaq adem tosüp qalalmaydu.

---

⑤ Pawlus ëtiqadchilargha öz ëghirini salmasliq üçün, öz hünirige tayinip, turmushini qamdighan. Biraq, beziler «Pawlus heqiqiy elchi bolghan bolsa, ëtiqadchilarning iqtisadiy yordimige tayanghan bolatti» dep, uning elchilik hoquqini inkar qilghanidi.

<sup>11</sup> Nème üçün silerdin heq almidim? Silerni söymeydighanliqimdinmu? Xudagha ayanki, silerni söyimen! <sup>12</sup> Atalmish elchilerning «bizning qiliwatqinimiz bilen ularning qiliwatqinida hëchqandaq perq yoq» dep maxtinishigha purset tapalmasliq üçün, silerdin heq almay qiliwatqan xalis ishlirimni dawamlashturimen. <sup>13</sup> Chünki, bundaqlar saxta elchiler, hiyligerler bolup, özlirini Eysa Mesihning elchisi, dep perdazliwalghanlardur. <sup>14</sup> Emeliyette, bu heyran qalarliq ish emes, chünki Sheytan özini yoruqluq perishtisi, dep perdazliwalghandur. <sup>15</sup> Shunga, uning bu chakarlimu özlirini adilliqning xizmetkarliri dep perdazliwalsa, ejeb linerlik emes. Ularning aqiwiti özlirining emeliyitige layiq bolidu.

### **Pawlusning tartqan azab-oqubetliri**

<sup>16</sup> Yene shuni ëytimenki, hëchqaysinglar mēni exmeq, dep qalmanglar. Eger exmeq dep qarisanglar, bir exmeqni qobul qilghanchilik bolsimu mēni qobul qilinglar. Shuning bilen, menmu bir'az maxtiniwalay. <sup>17</sup> Bu sözlirim Rebbimiz mendin telep qilghan sözler emes. Mēning bundaq maxtinishim peqetla bir exmeqning yüreklik po atqanliqidur, xalas. <sup>18</sup> Nurghun kishiler bu dunyadiki ishliri bilen maxtinip kētidiken, menmu maxtinip baqay. <sup>19</sup> Chünki, siler özünglarni shunche eqilliq chaghlaysileryu, bu saxta elchilerning exmiqane telimlirige yol qoyuwērisiler! <sup>20</sup> Ularning silerni qul ornida körüşhige, heqqinglarni yēyishige, silerdin nep ëlishigha, silerge chongchiliq qilishigha we silerning yüzünglarni chüshürüşhige yol qoyisiler. <sup>21</sup> Bizning silerge shundaq mu'amile qilishqa ajiz kelgenlikimizni xijilliq ichide ëtirap qilimen. Lēkin, ulardin birliri birer ishtin maxtinishqa jür'et qilghan yerde (yene exmeqlerche ëytay), menmu shu ishtin maxtinishqa jür'et qilalaymen. <sup>22</sup> Ular sēpi özidin Ibraniymu? Menmu shundaq. Ular Isra'illarmu? Menmu Isra'il. Ular ejdadimiz Ibrahimning ewladidinmu? Menmu uning ewladidin. <sup>23</sup> Ular Eysa Mesihning xizmetkarlimu? Eqildin azghanlardek ëytsam, men ulardin tēximu yuqiri turidighan bir xizmetkari. Men tēximu japaliq ishlidim, zindanda tēximu köp yattim. Kürming qētim qamcha yēdim, qayta-qayta ölüm xewplirige duch keldim. <sup>24</sup> Yehudiylarning ottuz toqquz qamcha jzasigha besh qētim tartildim. <sup>25</sup> Üch qētim Rim hökümrانliridin tayaq yēdim, bir qētim chalma-kēsek qilindim, üç qētim kēme hadisisige uchridim, bir kēche-kündüzni dēngizda ötküzdüm. <sup>26</sup> Köp qētim uzun seperlerde

bolup, deryalarda hem qaraqchilarning, öz xelqimning, Yehudiy emeslarning arisida xëyim-xeterlerge yoluqtum. Sheherlerde, chöllerde, dëngizlarda we saxta qërindashlarning arisida xewplik künlerni bashtin kechürdüm. <sup>27</sup> Xizmitimni tiriship-tirmiship ishlidim. Talay këchilerni uyqusiz ötküzdüm, achliq we ussuzluqning derdini tëtidim. Yeydighangha tamaq, kiyidighangha kiyim tapalmay, ach-yalingach qaldim. <sup>28</sup> Bulardin bashqa, her küni dëgüdek pütün ëtiqadchilar jama'etchiliklirining ghëmini yëdim. <sup>29</sup> Men qachan ajizlarga hësdashliq qilmidim?! Sheytanning tuziqigha chüshüp, ëzip ketkenler üçün ichim qachan örtelmidi?! <sup>30</sup> Eger maxtinishimga toghra kelse, öz ajizliqimni körsitidighan ishlar bilen maxtinimen. <sup>31</sup> Rebbimiz Eysaning Atisi, menggü medhiyileshke erzydighan Xudagha ayanki, yalghan ëytmidim. <sup>32</sup> Demeshq shehiride padishah Arëtasning qol astidiki bir waliy mëni tutush üçün, pütün sheherni qattiq nazaret astigha alghanidi. <sup>33</sup> Lëkin, men sëpildiki bir kamardin sëwet bilen peske chüshürölüp, uning qolidin qutuldu.

## 12-bab

### Pawlusqa kelgen wehiy

<sup>1</sup> Maxtinishning paydisi bolmisimu, maxtanmisam bolmaydu. Emdi Rebbimizdin kelgen ghayibane alametler we wehiyler üstide toxtilay. <sup>2</sup> Eysa Mesihke mensup bolghan bir ademni<sup>⑥</sup> tonuymen. U on töt yil ilgiri ershi'elagha kötürüldi. U kötürülgende, tëni kötürüldimu yaki rohi kötürüldimu bilmeymen, buni Xuda özi bilidu. <sup>3</sup> Ishqilip, bu ademning jennetke kirip chiqqanliqini bilimen. Tëni kötürüldimu yaki rohi kötürüldimu bilmeymen, buni Xuda özi bilidu. <sup>4</sup> U jennette til bilen ipadiligili bolmaydighan, insanlarga ëytish men'i qilinghan ajayip ishlarni anglidi. <sup>5</sup> Shundaq bir adem bilen maxtinimen, özüm heqqide bolsa ajizliqlirimni ëtirap qilmaqtin bashqa birer ish bilen maxtinalmaymen. <sup>6</sup> Emeliyette, bashqa ishlardin maxtanghan bolsammu, exmeq hësablanmayttim; chünki undaq qilghinimda heqiqetni sözligen

---

⑥ Bu adem del Pawlusning özi bolup, u Xuda uninggha bergen wehiy we ghayibane alametler bilen maxtinishni qilche xalimighan. Eksiche, özini töwen tutushqa tiriship, 3-shexs tilida sözligen.

bolattim. Lëkin, kishiler mëni köriginidin yaki anglighinidin üstün oylap qalmisun dep, maxtinishtin özümni nëri tutimen.

<sup>7</sup> Xudadin manga kelgen wehiylarning ajayip-gharayıplıqı bilen körenglep ketmeslikim üçün, tënimge tiken sanjılghandek bir azab yëpiship, xuddi Sheytanning yalaqchisining qiynashlıridek mëni qiynidi. Bu, mëning körenglep ketmeslikim üçün idi. <sup>8</sup> Azabtin qutulush üçün, Rebbimizge üç qëtim yëlinip du'a qildim. <sup>9</sup> Lëkin, u manga: «Mëhir-shepqitim sanga yëterlik; mëning küch-quдрitim ajiz chaghliringda toluq ipadilınidu» dëdi. Shunga, hayatimda Eysa Mesihning quдрiti ipadilensun dep, ajizlıqlirimdin xursenlik bilen maxtinimen. <sup>10</sup> Eysa Mesih üçün ajizlıqlarnı, haqaretlerni, azab-oqubetlerni, ziyankeshliklerni we qiyinchılıqlarnı xushallıq dep bilimen. Chünki, qachan ajiz bolsam, shu chaghdä Eysa Mesihning quдрitige tolup, küchlük bolimen.

### **Pawlusning Korint jama'etchilikige köngül bölüşü**

<sup>11</sup> Exmeqqe oxshap qalдим, mëning bundaq bolushumgha siler sewebchi. Men eslide silerning maxtishinglarga ërishishim kërek idi. Chünki, herqanche bolsammu, siler derijidin tashqiri dep qarighan ashu elchilerdin her tereptin qëlishmaymen. <sup>12</sup> Men aranglarda bolghan chaghdä elchilikimni ispatlaydighan ishlarnı, yeni möjize, karamet we quдрeklik ishlarnı sewrchanlıq bilen qildim. <sup>13</sup> Bashqa ëtiqadchılar jama'etchiliki arisida qilghan, biraq silerning aranglarda qilmighan birdinbir «xatalıqim» silerning iqtisadiy yardiminglarnı almighanlıqımdur. Bu «adaletsizlik»imni epu qilghaysiler!

<sup>14</sup> Hazir men yëninglarga üçinchi qëtim bërishqa teyyarmen. Silerge hëchqandaq ëghirimni salghum yoq. Chünki, manga këriki silerning baylıqinglar emes, özünglardursiler. Perzentler ata-anılar üçün emes, belki ata-anılar perzentler üçün mal-mülük yighishi kërek. <sup>15</sup> Siler üçün, men barlıqimni serp qilishqa, hetta jënimni qurban qilishqimu razimen. Ejeba, men silerni qanche köp söysen, silerning muhebbitinglarga shunche az ërishemdimen?

<sup>16</sup> Boldıla, qisqisi men silerge yük bolghan emesmen. Biraq, beziler mëni hiyligerlik qilip, yalghan sözlep, silerdin nep ündürüwalidu, dëyiship yüridu. <sup>17</sup> Ejeba, men silerge ewetken ademlerning birersi arqılıq silerdin nep aldimmu? <sup>18</sup> Titusni silerning yëninglarga bërishqa ündidim we yene bir qërandashnimu uning bilen bille ewettim. Titusning



silerdin nep ëlip baqqan yëri barmu? U men bilen bir niyette, bir yolda xizmet qiliwatidighu!

<sup>19</sup> Yaki siler bizni: «aldimizda ezeldin bëri özini aqlap këliwatidu» dep oylawatamsiler? Biz undaq qilmiduq. Biz peqet Eysa Mesihke mensup bolghan kishiler süpitide Xuda aldida sözlewatimiz. Söyümlük qërin dashlar, biz qiliwatqan hemme ish silerning ëtiqadta yëtishishinglar üçündür. <sup>20</sup> Yëninglarga barghinimda, silerning kütken yërimdin chiqmay qëlisinglardin, shuning bilen mëning silerge bolghan mu'amilemningmu silerning kütken yëringlardin chiqmay qëlishidin ensireymen. Silerde jëdelxorluq, hesetxorluq, ghezeplinish, shexsiyetchilik, töhmetxorluq, gheywetxorluq, tekebburluq we parakendichiliklarning bolushidin ensireymen. <sup>21</sup> Bu qëtim silerning yëninglarga barghinimda, aranglardiki napak, exlaqsiz we shehwaniy ishlarni qilghan, taki bügünge qeder towa qilmighan nurghun gunahkarlar seweblik Xudaning mëni aldinglarda xijalet qilip qoyushidin ensireymen. Ularning xata yoldin qaytmighanliqi üçün, matem tutmay turalmaymen.

## 13-bab

### Axirqi agahlandurush we salamlar

<sup>1</sup> Bu yëninglarga üçinchi qëtim bërishim bolidu. Eger aranglardiki birersini jazalash toghra kelse, muqeddes yazmildiki: «Herqandaq erzning rast-yalghanliqi az dëgende ikki yaki üç guwahchining guwahliqi bilen ispatlinishi kërek» dëgen ayet boyiche qilimen.

<sup>2</sup> Yëninglarga ikkinchi qëtim barghinimda, burun gunah sadir qilghanlarni agahlandurghanidim. Hazir yëninglarda bolmisammu, yene agahlandurmaqchimenki, emdi barghinimda, barliq gunah sadir qilghuchilarga kengchilik qilmaymen. <sup>3</sup> Kengchilik qilmasliqimdiki seweb, aranglardiki beziler Eysa Mesihning men arqiliq sözlewatqanliqigha ispat telep qilip këliwatidu. Buning ispatini bu qëtim yëninglarga bërip gunahkarlarni bir terep qilghinimda körisiler. Chünki, Eysa Mesih aldinglarda ajiz emes, belki intayin qudretliktur. <sup>4</sup> U qarimaqqa ajizliq ichide krëstke mixlanghan bolsimu, lëkin Xudaning qudriti bilen yenila hayattur. Bizmu uninggha oxshash qarimaqqa ajiz bolsaqmu, Xudaning qudriti bilen uninggha baghlinip yashap, silerge

xizmet qilmaqtimiz.

<sup>5</sup> Ètiqadinglarning heqiqiy yaki emeslikini bilish üçün öz-özünglarni tekshürüp körünglar, sinap bëqinglar. Eysa Mesihning aranglarda ikenlikini bilishinglar kërek. Undaq bolmighanda, bu silerning sinaqtin ötelmigininglar bolmamdu?! <sup>6</sup> Mëning elchilik siniqidin ötkenlikimni bilip qëlishinglarni ümid qilimen. <sup>7</sup> Silerning hëchqandaq yaman ish qilmasliqinglar üçün Xudagha du'a qilimen. Bu, mëning elchilik siniqidin ötti dep qarilishim üçün emes. Hetta sinaqtin ötmidi, dep qaralsammu, meyli. Muhimi silerning toghra ish qilishinglardur. <sup>8</sup> Biz heqiqetke zit ishlarni qilmastin, heqiqet boyiche ish qilishimiz kërek.

<sup>9</sup> Ètiqadinglar küchiyip, silerni eyibleshke «ajiz» körünsem, xushal bolattim. Biz shundaq du'a qilimizki, siler hemme ishta toluq yëtilgeysiler. <sup>10</sup> Rebbimiz manga silerni berbat qilish üçün emes, yëtishtürüş üçün bergen hoquq bilen yëninglarga barghinimda silerge qattiq mu'amilide bolup qalmasliqim üçün, yëninglarga bërishtin burun bu xetni yazdim.

<sup>11</sup> Eng axirda, qërindashlar, xushal-xuram bolunglar, ëtiqadta yëtilgen adem bolup chiqish üçün tirishinglar. Nesihetlirimni qobul qilip, bir niyet, bir meqsette inaq ötünglar. Mëhir-muhebbet we amanliq menbesi bolghan Xuda siler bilen bille bolghay!

<sup>12</sup> Bir-biringlar bilen mëhribanlarche salamlishinglar.

<sup>13-14</sup> Xudaning barliq muqeddes xelqidin silerge salam.

Rebbimiz Eysa Mesihning mëhir-shepqiti, Xudaning mëhir-muhebbiti we Muqeddes Rohning hemrahliqi silerge yar bolghay!



# Galatyalilqlargha yëzilghan xet

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Bu xetning mu'ellipi elchi Pawlus bolup, u bu xetni eyini chaghdiki Rim impëriyisige tewe bolghan Galatiya ölkisidiki (bügünki Türkiyide) ëtiqadchilar jama'etchiliklirige yazghan. Pawlus birinchi qëtimliq xizmet sepiride Galatiya ölkisige bërip xush xewer tarqatqan we u yerdiki ëtiqadchilar jama'etchiliklirining asasini salghan («Elchiler» 13-babtin 14-babqiche).*

*Eysa Mesih heqqidiki xush xewerning Yehudiy emesler arisida keng tarqilishi we qarshi ëlinishigha egiship, ëtiqadchilar jama'etchiliki ichide heqiqiy ëtiqadchi bolush üçün choqum Musa peyghember arqiliq chüshürülgen Tewrat qanunigha boysunush kërek, dëgen xata telimler peyda bolup, kishiler u heqte talash-tartish qilishqa bashlighan.*

*Pawlus shu xil xata telimler teripidin azdurulghanlarni heqiqiy ëtiqadqa qayturup këlish meqsitide bu xetni yazghan. U aldi bilen özining elchilik hoquqini yaqlighan. Tewrat qanuni bilen ëtiqadning munasiwitini ëniq chüshendürüş üçün, Pawlus muqeddes yazmildardin neqil keltürüp, insanlarning ëtiqad arqiliqla Xudaning mëhir-shepqiti bilen heqqaniy adem dep jakarlinidighanliqini körsetken. U axirida, heqiqiy erkinlikke peqet ëtiqad arqiliqla ërishkili bolidighanliqini we ëtiqadchilarning kündilik turmushta bu erkinlikni bashqilargha mëhir-muhebbet körsitish bilen ipadilishi këreklikini tekitligen.*

### **Tëzis:**

1. Salam we agahlandurush (1-bab 1-ayettin 10-ayetkiche)
2. Pawlusning elchilik hoquqining asasi (1-bab 11-ayettin 2-babning axirighiche)
3. Tewrat qanuni we ëtiqad (3-bab)
4. Xudaning perzentliri (4-bab)
5. Ètiqadchilarning erkinliki hem mes'uliyiti (5-babtin 6-bab 10-ayetkiche)
6. Agahlandurush we salam (6-bab 11-ayettin 18-ayetkiche)



## **Galatiyalilqlargha y zilghan xet**

<sup>1</sup> Insanlar teripidin emes, yaki Xudaning insanlarni wasite qilishi arqiliqmu emes, belki Eysa Mesih we uni  l mdin tirild r gen Xuda'atimiz teripidin elchi bolushqa tallanghan menki Pawlustin <sup>2</sup> we men bilen bille turuwatqan barliq q rindashlardin Galatiya  lkisidiki  tiqadchilar jama'etchiliklirige salam.

<sup>3</sup> Xuda'atimiz we Rebbimiz Eysa Mesih silerge m hir-shepçet we amanliq ata qilghay! <sup>4</sup> Eysa Mesih Xuda'atimizning iradisi boyiche gunahlirimiz  ch n özini pida qilip, bizni bu rezil dunyadin qutquzdi.

<sup>5</sup> Barliq shan-sherep Xudagha ebedil'ebed mensup bolghay, amin!

### **Dunyada birla xush xewer bar**

<sup>6</sup> Eysa Mesih arqiliq silerge m hir-shepçet körsitip, silerni özige chaqirghan Xudadin shunche t z waz k chip, bashqiche bir xil xush xewerge egiship k tiwatqanliqlinglarga heyranmen. <sup>7</sup> Emeliyette, egeshkininglar heqiqiy xush xewer emes, belki bezi ademlarning silerni qaymuqturup  ytqanliridir. Ular Eysa Mesih heqqidiki xush xewerni burmilimaqchi. <sup>8</sup> L kin, meyli arimizdiki bireylen bolsun yaki ershtin chüshken perishte bolsun, biz silerge yetküzgen xush xewerge oxshimaydighan bashqa bir «xush xewer»ni yetküzse, uninggha lenet yaghsun. <sup>9</sup> Burun  ytqanlirimizni yene tekrarlaymizki, kimdekim silerge

qobul qilghininglarga oxshimaydighan bashqiche bir xil xush xewerni yetküzse, uninggha lenet yaghsun!

<sup>10</sup> Mëning bundaq dëyishim insanlarni xursen qilish üçünmu? Yaq, mëning bundaq dëyishim Xudani xursen qilish üçündür. Eger men insanlarni xursen qilishni istigen bolsam, Eysa Mesihning sadiq xizmetkari bolmighan bolattim.

### **Pawlusning elchi bolushqa chaqirilishi**

<sup>11</sup> Qërandashlirim, men yetküzgen bu xush xewerning kishiler teripidin toqup chiqirilmighanliqini bilishinglarni ümid qilimen. <sup>12</sup> Men bu xush xewerni insandin qobul qilghinim yaki birer kishidin ögenginim yoq. Belki, Eysa Mesih bu xush xewerni manga wehiy arqiliq yetküzgen.

<sup>13</sup> Siler mëning ilgiri Yehudiy dinigha ëtiqad qilghan waqtimda qandaq hayat kechürgenlikimni anglihanidinglar. Men u chaghda Xudagha mensup bolghan ëtiqadchilar jama'etchilikige esheddiy ziyankeshlik qilghan we ularni yoqitiwëtishke tirishqanidim <sup>14</sup> hemde Yehudiy dini yolida nurghun tengtushlirimdin xëlila aldida turattim. Ejdadlirimizning en'enilirini qoghdashta pütün wujudum we qizghinliqim bilen ishleyttim.

<sup>15</sup> Lëkin, Xuda mëni anamning qorsiqidiki waqtimdila tallidi we özining mëhir-shepqiti bilen chaqirdi. <sup>16</sup> U mëning öz oghli Eysa Mesih toghrisidiki xush xewerni Yehudiy emeslerge yetküzüşüm üçün, Eysa Mesihni manga ashkarilashni xalidi. Xuda uni manga ashkarilighan chaghda, men bu ish toghruluq hëchqandaq kishige meslihet salmidim <sup>17</sup> hemde Yërusalëmdiki mendin ilgiri elchi bolghanlarning yënighimu barmay, udul Erebiga atlandim, këyin Demeshq shehirige qaytip keldim.

<sup>18</sup> Üch yildin këyin, elchi Pëtrus bilen körüşüsh üçün Yërusalëmghe bardim we uning yënida on besh kün turdum. <sup>19</sup> Bu jeryanda, elchilerdin peqet Pëtrus we Rebbimiz Eysaning inisi Yaqup bilen körüshtüm. Elchilerdin bashqa birersini körmidim. <sup>20</sup> Xuda guwah bolsunki, silerge yëziwatqanlirim yalghan emes. <sup>21</sup> Këyin, Süriye we Kilikiye ölkilirige bardim. <sup>22</sup> U chaghda Yehudiye ölkisidiki Eysa Mesihke mensup bolghan ëtiqadchilar jama'etchilikliri shexsen mëni tonumaytti. <sup>23</sup> Ular peqet bashqilarning: «Burun bizge ziyankeshlik qilghan adem emdi bolsa özi yoqitiwetmekchi bolghan ëtiqadni tarqitiwatidu» dëgenlikini anglihanidi. <sup>24</sup> Shunga, ular mende bolghan bu özgirishler sewebidin Xudani tëximu ulughlidi.

## 2-bab

### Bashqa elchilerning Pawlusni qarshi ëlishi

<sup>1</sup> On töt yildin këyin, men Barnaba bilen bille yene Yërusalëmgha bardim. Titusnimu bille ëliwaldim. <sup>2</sup> Men u yerge Xudadin kelgen wehiyge bina'en barghanidim. U yerde men ëtiqadchilar jama'etchilikining yëtekchiliri bilen ayrim sözlishop, özüm Yehudiy emesler arisida tarqitip këliwatqan xush xewerning mezmunining ularningkige oxshash ikenlikini chüshendürdüm. Bundaq qilishim burunqi yaki kelgüsidi ki xizmetlirimning bikar bolup ketmesliki üçün idi. <sup>3</sup> Netijide, ular ëytqanlirimdin razi boldi. Hetta men bilen bille barghan Titus Yehudiy bolmisimu, ular uni xetne qildurushqa mejburlimidi. <sup>4</sup> Biraq, Eysa Mesihke ëtiqad qilghuchilar qiyapitige kiriwalghan beziler uning xetne qildurulushini telep qildi. Ular arimizgha suqunup kiriwëlip, Eysa Mesih arqiliq ërishken erkinlikimizni nazaret qildi. Ularning meqsiti bizni özlirining diniy qa'ide-yosunlirigha qul qilishtur. <sup>5</sup> Lëkin, xush xewer heqiqitining aranglarda saqlinishi üçün, biz ulargha qilchimu yol qoymiduq.

<sup>6</sup> Ëtiqadchilar jama'etchilikide muhim dep qaralghanlar (ularning mertiwisining qandaq bolushi manga muhim emes, chünki Xuda hemme ademge teng qaraydu) men yetküzgen xush xewerge yene mezmun qoshush kërek, dëmidi. <sup>7</sup> Del eksiche, ular Xudaning Pëtrusqa Yehudiylargha xush xewer yetküzüsh wezipisini tapshurghinidek, mangimu Yehudiy emeslerge bu xush xewerni yetküzüshni tapshurghanliqini tonup yetti. <sup>8</sup> Pëtrusning Yehudiylargha elchi bolushigha küch-qudret ata qilghan Xuda mëning Yehudiy emeslerge elchi bolushumghimu küch-qudret ata qildi. <sup>9</sup> Jama'etchilikning tüwrüki hësa blanghan Yaqup, Pëtrus we Yuhannalar bu wezipining Xudaning manga qilghan iltipati ikenlikini tonup yetkinide, ular mëni we Barnabani qobul qilip, hemkarlishidighanliqini bildürdi. Buning bilen, Yehudiy emesler arisida biz xizmet qilidighan, Yehudiylar arisida bolsa ular xizmet qilidighan bolup këlishtuq. <sup>10</sup> Ular peqet bizdin özlirining arisidiki kembeghel ëtiqadchilarning halidin xewer ëlishni ësimizdin chiqarmasliqimizni telep qildi. Menmu eslide del shundaq qilishqa tiriship këliwatattim.

**Pawlusning Antakyada Pëtrusni eyiblishi**

<sup>11</sup> Biraq, këyin Pëtrus Antakya shehirige kelgende, uning ötküzgen xatalıqı tüpeylidin men uni yüzturane eyiblidim. <sup>12</sup> Yaqupning qëshidin bezi ademler këlishtin burun, Pëtrus Yehudiy emes ëtiqadchilar bilen da'im hemdastixan bolup turatti. Lëkin, bu ademler kelgendin këyin, Pëtrus Yehudiy emeslerdin özini tartip, ular bilen hemdastixan bolmaydighan boldi. Chünki, u Yehudiy emeslermu xetne qilinishi kërek, dep oylaydighan bu Yehudiy qërindashlarning eyiblishidin qorqqanidi. <sup>13</sup> Shuning bilen, bashqa Yehudiy ëtiqadchilarmu uninggha oxshash saxtipezlik qilishti. Hetta Barnabamu tesirge uchrap, ularning saxtipezlikige shërik boldi. <sup>14</sup> Men ularning xush xewerning heqiqiti boyiche ish qilmighanliqini körüp, hemmeylenning aldidila Pëtrusqa: «Sen Yehudiy bolsangmu, biraq hezriti Eysagha ëtiqad qilghandin bëri Yehudiylarning adetliri boyiche yashimay, belki Yehudiy emeslerde yashap kelding. Shundaq turuqluq, yene nëmishqa Yehudiy emes ëtiqadchilardin Yehudiylarning adetliri boyiche yashashni telep qilisen?» dëdim.

<sup>15</sup> Biz ikkimiz tughulushimizdinla Yehudiymiz, gunahkar dep qaralghan Yehudiy emeslerdin emesimiz. <sup>16</sup> Lëkin, biz insanlarning Tewrat qanunigha emel qilish arqiliq emes, belki Eysa Mesihke ëtiqad qilish arqiliq heqqaniy adem dep jakarlinidighanliqini bilimiz. Shu sewebtin, biz Yehudiylarmu Eysa Mesihke ëtiqad qilduq. Hëchkim Tewrat qanunigha emel qilish arqiliq heqqaniy adem dep jakarlinalmaydu. <sup>17</sup> Biz Eysa Mesihke ëtiqad qilish arqiliq özimizningmu Yehudiy emeslerge oxshashla gunahkar ikenlikimizni tonup yettuq. Undaqa, Eysa Mesih bizni gunah yoligha bashlidi, dësek bolamdu? Yaq, hergiz bundaq dëgili bolmaydu! <sup>18</sup> Mëni qutquzulushqa ërishtürelmeydighan Tewrat qanunidin ümidimni üzgen turuqluq këyin uninggha qayta ësiliwalsam, u chaghda men özümning gunahkar ikenlikimni ispatlighan bolmamdimen?! <sup>19</sup> Men Tewrat qanunigha emel qilalmighanliqimdin qanungha nisbeten ölgen dep hëسابlandim. Buningdin meqset, Xuda üçün yashashtur. Men Eysa Mesih bilen bille krëstke mixlandim. <sup>20</sup> Hazir mëning tënimde yashawatqan men emes, belki Eysa Mesihtur. Mëni söygen we men üçün özini pida qilghan Xudaning Oghligha bolghan ëtiqadim bilen yashaymen. <sup>21</sup> Men Xudaning insanlarni qutquzush üçün körsetken mëhir-shepqitini

ehmiyetsiz, dep qaraydighanlardin emesmen. Eger bir adem Tewrat qanunigha emel qilish arqiliq heqqaniy adem dep jakarlinalaydighan bolsa, u chaghda Eysa Mesihning krëstke mixlinishi ehmiyetsiz bolup qalatti.

## 3-bab

### Tewrat qanuni we ëtiqad

<sup>1</sup> Ey nadan Galatiyalilqlar! Siler qandaqlarche ëziqturulup, bashqilarning damigha chüshüp kettinglar? Eysa Mesihning krëstke mixlanghanliqi xuddi köz aldinglarda yüz bergendek ëniq yetküzülgenghu! <sup>2</sup> Silerdin shunila sorimaqchimenki, Muqeddes Roh silerge Tewrat qanunigha emel qilghanliqlar üçün ata qilindimu? Yaq, siler xush xewerni anglap, Eysa Mesihke ëtiqad qilghanliqlar üçün, Muqeddes Roh silerge ata qilinghan. <sup>3</sup> Siler shunche nadanmu? Muqeddes Roh hayatinglarda bashlighan ishni siler öz küch-qudritinglarga tayinip tamamlimaqchi boluwatamsiler?

<sup>4</sup> Undaқта, silerning xush xewer yolida tartqan azab-oqubetliringlarning hemmisi bikar këtermu? <sup>5</sup> Xudaning silerge Muqeddes Rohni ata qilishi we aranglarda möjiziler yaritishi silerning Tewrat qanunigha emel qilghanliqlarlardin emes, belki silerning xush xewerni anglap, Eysa Mesihke ëtiqad qilghanliqlardindur.

<sup>6</sup> Muqeddes yazmilarda: «Ibrahim Xudaning sözlirige ishendi. Perwerdigar uning ëtiqadini körüp, uni heqqaniy adem, dep hësabliidi» deyilgen. <sup>7</sup> Shuning üçün, shuni bilishinglar kërekki, peqet Xudagha ëtiqad qilghuchilarla Ibrahimning heqiqiy ewladliridur. <sup>8</sup> Muqeddes yazmilarda Xudaning Yehudiy emeslarning öziğe ëtiqad qilishi sewebidin ularni heqqaniy adem dep jakarlaydighanliqi aldin deyilgen. Xuda Ibrahimgha: «Hemme milletlerge sen arqiliq bext ata qilimen» dep, bu xush xewer toghruluq aldin ëytqan. <sup>9</sup> Shuning üçün, Eysa Mesihke ëtiqad qilghanlar Xudagha ëtiqad qilghan Ibrahimgha oxshash bext tapidu.

<sup>10</sup> Tewrat qanunigha emel qilish bilen heqqaniy adem dep jakarlinimen, deydighanlarning hemmisi lenetke qalidu. Muqeddes yazmilarda mundaқ yëzilghan: «Tewrat qanunida yëzilghan hemme emrlerge toluq emel qilmighan kishi lenetke qalidu.» <sup>11</sup> Roshenki, hëchkim Xudaning



## Galatiyalilargha yëzilghan xet

aldida qanungha emel qilish bilen heqqaniy adem dep jakarlinalmaydu. Muqeddes yazmilarda: «Adem ëtiqad bilen heqqaniy adem dep jakarlinip, hayatliqqa ërishidu» dep yëzilghan.<sup>12</sup> Bu ëtiqad yoli Tewrat qanunigha emel qilish yoli bilen pütünley oxshimaydu. Tewrat qanunigha emel qilish yoli xuddi muqeddes yazmilarda: «Tewrat qanunining emrlirige toluq emel qilghanlar shu qanungha tayinip hayatliqqa ërishidu.» dep yëzilghinigha oxshashtur.<sup>13</sup> Halbuki, Eysa Mesih bizni Tewrat qanunigha toluq emel qilalmighanliqimizdin peyda bolghan lenettin qutuldurup qëlip, u lenetni öz üstige aldi. Bu heqte muqeddes yazmilarda: «Yaghachqa ësilghan kishi lenetke qalghan kishidur» dep yëzilghan.<sup>14</sup> Eysa Mesihning krëstke mixlinip qurban bolushi arqiliq Yehudiy emeslermu Ibrahimgha wede qilinghan bexttin teng behrimen bolalaydu. Shundaqla, ular biz bilen bille Xuda wede qilghan Muqeddes Rohni ëtiqad bilen qobul qilalaydu.

**Tewrat qanuni we Xudaning wedisi**

<sup>15-16</sup> Qërin dashlar, kündilik turmushtin bir misal körsitey. Ikki terep otturısında imzalanghan eh dinamini hëchkim yoqqa chiqiriwëtelmeydu yaki uninggha birer nersimu qoshalmaydu. Shuningdek, Xuda Ibrahim we uning ewladi bilen tüzgen eh dinimu hëchkim öz gertelmeydu. Xudaning Ibrahimgha bergen bu wedisidiki «sëning ewladinggha» dëgen söz nurghun kishini emes, yalghuz birisini, yeni Eysa Mesihni körsitidu.<sup>17</sup> Shuni dëmekchimenki, Xudaning Ibrahim bilen aldin tüzgen bu eh disini töt yüz ottuz yildin këyin chüshürülgen Tewrat qanunimu emeldin qalduralmaydu. Dëmek, Tewrat qanuni Xudaning bu wedisini bikar qilalmaydu.<sup>18</sup> Chünki, Xuda wede qilghan Mirasqa qanungha emel qilish arqiliqla ërishkili bolsa, undaqta bu miras Xudaning wedisidin kelmigen bolatti. Biraq, Xuda bu mirasni öz wedisige bina'en Ibrahimgha ata qilghan.<sup>19</sup> Undaqta, Tewrat qanunini chüshürüshtiki meqset nëme? U bolsimu Xuda ewetishke wede qilghan Ibrahimning ewladi, yeni Eysa Mesih kelgüche gunahning nëme ikenlikini körsitip bërish tur. Tewrat qanuni perishtiler arqiliq Musa peyghemberge, Musa peyghemberning wasitisi bilen kishilerge chüshürülgen.<sup>20</sup> Ikki adem këlshim tüzgende, bir wasitichi bolush kërek. Lëkin, Xuda öz eh disini Ibrahimgha bergende, uni wasitichisiz bergen.

<sup>21</sup> Undaqta, Tewrat qanuni Xudaning wedisige zitmu? Yaq, hergiz undaq emes! Eger bu qanun insanlarni hayatliqqa ërishtüreleydighan

## Galatiyalilqlargha yëzilghan xet

bolsa, u chaghda insanlar qanungha emel qilish arqiliq heqqaniy adem bolalaytti. <sup>22</sup> Halbuki, muqeddes yazmilar pütkül insanlarning gunahning ilkide yashaydighanliqini körsetti. Buningdiki meqset, Eysa Mesihke bolghan ëtiqad arqiliq ërishilidighan bu wedining uninggha ëtiqad qilghanlarga bërilişidur.

<sup>23</sup> Bu ëtiqad yoli ashkara bolghuche, qanun bizni qoghdash yüzisidin qamap qoyghanidi. <sup>24</sup> Bashqiche ëytqanda, Tewrat qanuni «terbiyiligüchimiz» bolup, bizni Eysa Mesihke ëtiqad qilishqa yëteklidi. Buningdiki meqset, bizning ëtiqad arqiliq heqqaniy adem dep jakarlinishimizdur. <sup>25</sup> Emdi biz bundaq «terbiyiligüchi»ning nazaritide emesmiz. Chünki, bu ëtiqad yoli ashkara boldi.

**Xudaning perzentliri**

<sup>26</sup> Eysa Mesihke ëtiqad qilish arqiliq hemminglar Xudaning perzentliri boldunglar. <sup>27</sup> Chünki, siler chömüldürülüşni qobul qilip Eysa Mesihke baghlanghininglarda, uning tebi'itini özünglarga özleshtürdünglar.

<sup>28</sup> Meyli Yehudiy yaki Yehudiy emes bolsun, qul yaki hör bolsun, er yaki ayal bolsun, hemminglar Eysa Mesihke mensup bolghanliqlar üçün, Xudaning neziride barawer boldunglar. <sup>29</sup> Dëmek, Eysa Mesihke mensup bolghanikensiler, silermu Ibrahimning ewladi bolisiler we Ibrahimgha wede qilinghan bext-sa'adetke ërishisiler.

**4-bab**

<sup>1-2</sup> Yene ëytmaqchi bolghinim: gerche bir bala pütün mülükning igisi bolsimu, u taki atisi belgiligen mirasqa warisliq qilish yëshigha toshmighuche, u balining öyning qulidin perqi bolmaydu. Chünki, u yenila xojidar we baligha qarighuchilarning bashqurushida bolidu.

<sup>3</sup> Shuninggha oxshash, bizmu gödek waqtimizda, yeni Eysa Mesihke ëtiqad qilishtin burun, bu dunyadiki yaman rohiy küchlerge<sup>⑦</sup> qul bolghaniduq. <sup>4</sup> Lëkin, Xuda özi belgiligen waqit yëtip kelgende, öz oghlini bu dunyagha ewetti. U bir ayaldin tughulghan bolup, Tewrat qanunigha boysunup yashidi. <sup>5</sup> Buningdiki meqset, Xuda Tewrat qanunigha qul bolghan bizlerni bedel tölep hörlükke chiqirip, bizni özining perzenti qilishtur. <sup>6</sup> Siler Xudaning perzentliri bolghanliqlar

---

⑦ Yaki «bu dunyadiki artuqche qa'ide-yosunlarga».

## Galatiyalilqlargha y zilghan xet

    n, Xuda  z oghlining Rohini qelbinglarga saldi. Bu Roh silerni Xudani «i söyümlük Ata» dep chaqirtidu. <sup>7</sup> Shuning     n, emdi siler qul emes, belki Xudaning perzentlirisiler. Xudaning perzentliri bolghanikensiler, Xudaning wede qilghanlirigha mirasxor bolisiler.

**Pawlusning Galatiyalilqlardin endishe qilishi**

<sup>8</sup> Burun, Xudani tonumaydighan waqtinglarda yalghan ilahlargha choqunup, ularning quli bolghanidinglar. <sup>9</sup> Emdilikte, heqiqiy Xudani tonudunglar. T ximu  niqraq qilip  ytqanda, Xuda teripidin tonuldunglar. Shundaq iken, yene n me     n bu dunyadiki ajiz, k reksiz qa'ide-yosunlarning qulluqigha y ngiwashtin qaytmaqchi bolisiler? <sup>10</sup> Siler yenila melum k n, ay, pesil we yillarni xatirilewatisiler. <sup>11</sup> Men ilgiri silerge singdürgen ejrimning bikar k tishidin ensirewatimen.

<sup>12</sup> Q rindashlar, gerche men Yehudiy bolsammu, emdi Tewrat qanunining esiri bolmay, siler Yehudiy emeslerdekiningdin mustesnamen. Silerdin shuni ötünüp soraymenki, bu jehette manga oxshash bolunglar. Silermanga h ch azar yetk zmigenidinglar.

<sup>13</sup> Silerge melumki, k sel sewebidin Galatiyada dem  liwatqan waqtimda, bu xush xewerni silerge birinchi q tim yetk zgenidim. <sup>14</sup> U chaghda, k silim siler     n bir awarichilik bolsimu, l kin siler m ni kemsitmidinglar, ret qilmidinglar. Eksiche, m ni Xuda ewetken bir perishtini, hetta Eysa Mesihni k tkendek k t waldinglar. <sup>15</sup> U chaghdiki xushalliqinglar emdi nege ketti?! Jezm qilip  ytalaymenki, u chaghda siler mumkin bolsa, manga k zliringlarni oyup b rishkimu razi idinglar. <sup>16</sup> Emdilikte, silerge heqiqetni s zligenlikim     n, d shmininglarga aylinip qaldimmu?

<sup>17</sup> Men  ytip  tken h liqi ademler silerni özige qaritiw lishqa tirishmaqta. Ularning niyiti toghra emes. Ular silerni bizdin ayriw tip,  zlidirige qaritiwalmaqchi. <sup>18</sup> Meyli men siler bilen bille bolay yaki bolmay, silerge qiziqiwatqan bu kishilerning niyiti toghra bolsila, yaxshi bolatti, elwette. <sup>19</sup> Balilirim!  tiqadinglar  s p y tilip, Eysa Mesihning tebi'iti silerde gewdileng che, men siler     n yene bir q tim xuddi tolghaq azabini tartiwatqan anidek azablaniwatimen. <sup>20</sup> M ning hazirla y ninglarga b rip, silerge mulayimlik bilen nesihet qilghum k liwatidu. Chünki, silerning bu ehwalinglarni anglap, qandaq qilishni rasttinla bilmeywatimen!

**Hejer bilen Sarening misali**

<sup>21</sup> Tewrat qanunining ilkide yashashni xalaydighan silerdin shuni sorap baqay, siler Tewratta nëme dëyilgenlikini bilmemsiler? <sup>22</sup> Tewratta Ibrahimning ikki oghli barliqi xatirilengen. Ularning biri qul ayal Hejerdin, yene biri öz ayali Saredin bolghan. <sup>23</sup> Qul ayaldin bolghan oghul perzent qaldurush qanuniyiti boyiche, öz ayalidin bolghan oghul bolsa Xudaning wedisi boyiche dunyagha kelgen.<sup>⑧</sup> <sup>24</sup> Bu yerde mundaq bir oxshitish bar. Bu ikki ayal Xudaning insanlar bilen tüzgen ikki ehdisining wekilidur. Tewrat qanuni del Sinay tēghida chüshürülgen bolup, bu qanun Yehudiylarni özining quli qilidu. Hejering özi qul bolup, balilirimu qul bolidu. Shunga u Sinay tēghigha wekillik qilidu. <sup>25</sup> Halbuki, Erebistandiki Sinay tēghigha simwol qilinghan Hejerni bügünki Yërusalëmgħimu oxshitishqa bolidu. Chünki, u sheher öz xelqi bilen hazirmu Tewrat qanunining qulluqida turmaqta. <sup>26</sup> Ibrahimning öz ayali Sare bolsa erkin ayal bolghachqa, ershtiki Yërusalëmgħa wekillik qilidu. Shunga, ershtiki Yërusalëmni bizning animiz dëyishke bolidu. <sup>27</sup> Chünki, muqeddes yazmilarda mundaq yëzilghan:

«Xushal bol, ey perzent körmigen tughmas ayal!  
Tentene qil yuqiri awazing bilen tolghaq azabini körmigen ayal!  
Chünki, deslepte tughmas bolghan ayalning perzentliri  
bashqa ayallarning perzentliridinmu köp boldi.»

<sup>28</sup> Qërindashlar, siler Xudaning perzentliri boldunglar. Chünki, xuddi Is'haq Xudaning wedisi boyiche Saredin tughulghandek, silermu Xudaning wedisi boyiche tughuldunglar. <sup>29</sup> U chaghda, perzent qaldurush qanuniyiti boyiche tughulghan Isma'il Muqeddes Roh ata qilghan shapa'et bilen tughulghan Is'haqqa qandaq ziyankeshlik qilghan bolsa, hazir Tewrat qanunigha qul bolghanlar Eysa Mesihke ëtiqad qilghuchi bizlerge shundaq ziyankeshlik qiliwatidu. <sup>30</sup> Lëkin, muqeddes yazmilarda nëme dep yëzilghan? Uningda: «Sen bu dëdek ayalingni

---

⑧ Xuda Ibrahimgha «men sëning ewladliringni ulugh bir xelq qilimen» dep wede qilghanidi. Biraq, Ibrahim bilen tughmas ayali Sare qërip ketküche perzent körmidi. Shuning üçün, Ibrahim qul ayali Hejerdin Isma'ilni tapti. Bu, «perzent qaldurush qanuniyiti boyiche tughulghan» bala boldi. Axirda, Xudaning möjize körsitishi bilen Ibrahim Saredin Is'haqni tapti. Bu bala «Xudaning wedisi boyiche tughulghan» oghuldur.

oghli bilen qoshup heydiwet! Chünki dëdek ayalningning oghli hergiz erkin ayalindin bolghan oghul bilen mirasqa ortaq bolup qalmisun» dep yëzilghan. <sup>31</sup> Dëmek, qërandashlar, biz qul ayalning emes, belki erkin ayalning perzentlirimiz.

## 5-bab

### Eysa Mesihke ëtiqad qilghuchilarning erkinliki

<sup>1</sup> Eysa Mesih bizni erkinlikte yashisun dep, azad qildi. Shuning üçün, qeddinglarni ruslanglar, Tewrattiki qa'ide-yosunlar silerge yene boyunturuq bolmisun.

<sup>2</sup> Menki Pawlus shuni ëytip qoyayki, eger siler heqqaniyliqni izdep turup, yenila xetnige tayansanglar, u chaghda Eysa Mesihning silerge hëchqandaq paydisi qalmaydu. <sup>3</sup> Men xetnige tayanmaqchi bolghanlarni yene bir qëtim agahlandurimenki, eger siler xetnini qobul qilsanglar, Tewrattiki pütün qa'ide-yosunlarga toluq boysunushunglar kërek. <sup>4</sup> Siler bulargha boysunushqa tayinip heqqaniy adem dep jakarlinishqa tirishsanglar, u chaghda siler Eysa Mesihning ayrilip qalisiler, shundaqla Xudaning mëhir-shepqitini ret qilghan bolisiler. <sup>5</sup> Lëkin, ëtiqad arqiliq heqqaniy adem dep jakarlanghan bizler bolsaq, Muqeddes Rohqa tayinip, Xudaning bizge wede qilghan bext-sa'adetlirini intizarliq bilen kütmektimiz. <sup>6</sup> Biz Eysa Mesihke mensup bolghanliqimiz üçün, xetne qilish yaki qilmasliq muhim emes, peqet mëhir-muhebbet arqiliq ipadilengen ëtiqadla muhim, dep qaraymiz.

<sup>7</sup> Siler ëtiqad yolida algha bësiwatqanidinglar, biraq kim silerning heqiqetke ita'et qilishinglarga tosalghu boldi? <sup>8</sup> U elwette silerni özige chaqirghan Xuda emes! <sup>9</sup> Èsinglarda bolsunki, kichikkine xëmirturuch pütün xëmirni boldurghinidek, bir ademning xata telimimu nurghun ademni azduridu. <sup>10</sup> Silermu bu ishta manga oxshash oylaydighan bolisiler, dep Xudagha bolghan ëtiqadim bilen ishinimen. Silerni qutritiwatqan kim bolushidin qet'iynezer, u choqum Xudaning jzasini tartidu.

<sup>11</sup> Qërandashlar, eger men ular ëytdandek «xetne qilinish kërek» dep dawamliq telim bërip yürgen bolsam, undaqla men bögünki künde yene nëme üçün Yehudiylarning ziyankeshlikige uchraymen? Eger shundaq qilghan bolsam, u chaghda «qutquzulush peqet Eysa Mesihning krësttiki

qurbanliqidinla këlidu» dëmigen bolattim hem ularning ghezipinimu qozghimighan bolattim. <sup>12</sup> Silerni qutratqan bu ademler özlirini axta qiliwetsun!

<sup>13</sup> Qërendashlar, siler erkinlikke chaqirildinglar. Lëkin, bu erkinlikinglar gunahkar tebi'itinglarning arzulirini qandurushning bahanisi bolup qalmisun. Eksiche, buni bir-biringlarga mëhir-muhebbet bilen xizmet qilishning pursiti, dep bilinglar. <sup>14</sup> Chünki, pütün tewrat qanuni «qoshnangni özüngni söygendek söy» dëgen emрге yighinchaqlanghan. <sup>15</sup> Lëkin pexes bolunglarki, bir-biringlarni chishlep tartip yürsenglar, özünglarnimu weyran qilisiler.

### **Muqeddes Roh we bizning gunahkar tebi'itimiz**

<sup>16</sup> Shuni dëmekchimenki, Muqeddes Rohning yëtekchilikide yashanglar. Shu chaghda, gunahkar tebi'itinglarning arzu-heweslirige yol qoymaysiler. <sup>17</sup> Chünki, insanning gunahkar tebi'iti Muqeddes Rohqa zit bolghan ishlarni arzu qilghinidek, Muqeddes Rohmu insanning gunahkar tebi'itige zit bolghan ishlarni arzu qilidu. Ular bir-birige qarimuqarshidur, bu qarimuqarshiliq özünglar arzu qilghan ishlarni qilishda toqunush peyda qilidu. <sup>18</sup> Wehalenki, siler Muqeddes Rohning yëtekchilikide bolsanglar, u chaghda Tewrat qanunining ilkide bolmaysiler.

<sup>19</sup> Insanning gunahkar tebi'itige bash ëgishi jinsiy exlaqsizliq, napakliq, shehwaniyliq, <sup>20</sup> butpereslik, sëhirgerlik, öchmenlik, urushqaqliq, qizghanchuqluq, ghezeplinis, shexsiyetchilik, bölgünchilik, guruhwazliq, <sup>21</sup> hesetxorluq, haraqkeshlik, eysh-ishret qatarliq gunahlarni keltürüp chiqiridu. Burunqidek yene bir qëtim agahlandurimenki, bu ishlarni qilghuchilargha Xudaning padishahliqida urun yoq.

<sup>22</sup> Wehalenki, Muqeddes Rohning yëtekchilikide yashashning bëridighan mëwiliri mëhir-muhebbet, xushal-xuramliq, tinch-amanliq, sewr-taqet, mëhribanliq, yaxshiliq, sadiqliq, <sup>23</sup> mulayimliq we özini tutuwëlishlardin ibarettur. Bular hëchqandaq qanungha zit emestur.

<sup>24</sup> Eysa Mesihke mensup bolghanlar özining gunahkar tebi'iti we uningdiki barliq yaman heweslerni krëstke mixlighan bolidu.

<sup>25</sup> Muqeddes Roh bizning yëngi hayatimizning menbesi bolghaniken, uning yëtekchilikide mangayli. <sup>26</sup> Tekebburluq qilmayli, bir-birimizni renjitmeyli, bir-birimizge heset qilmayli.

## 6-bab

### Bir-biringlarga yadrem qilinglar

<sup>1</sup> Qërandashlar, eger aranglarda birining hazirmu gunah sadir qiliwatqanliqi bayqalghan bolsa, ëtiqadta piship yëtilgen siler uni mulayimliq bilen toghra yolgha qayturup këlinglar. Shuning bilen bir waqitta, özünglarningmu azdurulup ketmeslikinglarga diqqet qilinglar. <sup>2</sup> Bir-biringlarning ëghirchiliqini kötürünglar. Shundaq qilsanglar, Eysa Mesihning qanunigha emel qilghan bolisiler. <sup>3</sup> Eger kimdekim özini qaltis chaghlap, bashqilargha yadrem bermise, özini özi aldighan bolidu. Bundaq adem emeliyette qaltis emes. <sup>4</sup> Herkim özining emeliyitige qarap baqsun. Pexirlinishke tégishlik bolsa, pexirlensun. Özini bashqilar bilen sëlishturmisen. <sup>5</sup> Herbir adem özining ishigha özi mes'ul bolushi kërek. <sup>6</sup> Xudaning sözidin telim ëliwatqan kishi özige telim bergüchini özide bar bolghan yaxshi nersiler bilen behrimen qilsun. <sup>7</sup> Öz-özünglarni aldimanglar, öz-özünglarni aldighan bilen, Xudani aldiyalmayisiler. Kim nëme tërisa, shuni alidu. <sup>8</sup> Özining gunahkar tebi'itining arzu-heweslirini qandurush üçün uruq chachqan kishi uningdin halaket hosuli alidu. Muqeddes Rohni xursen qilish üçün uruq chachqan kishi bolsa uningdin menggülük hayat hosuli alidu. <sup>9</sup> Shunga, yaxshi ishlarni qilishtin boshashmayli. Shundaq qilsaq, waqti kelgende choqum mol hosul alalaymiz. <sup>10</sup> Shuning üçün, purset bolsila, bashqilargha, bolupmu ëtiqadchi qërandashlirimizgha yaxshi ishlarni qilip bëreyli.

### Agahlandurush we salam

<sup>11</sup> Qaranglar! Töwendiki bu qurlarni öz qolumda alahide chong xetler bilen yëziwatimen. <sup>12</sup> Yehudiylarning maxtishigha xushtar kishiler silerni xetne qildurushqa zorlaydu. Ular qutquzulush peqet Eysa Mesihning krëstte qurban bolghanliqidinla këlidu dëse, Yehudiylarning ziyankeshlikige uchraydu. <sup>13</sup> Emeliyette, bundaq kishilerning özlirimu Tewrat qanunigha toluq emel qilmaydu. Biraq, ular silerning xetnini qobul qilghanliqinglar bilen maxtinish üçün, xetne qildurushunglarni telep qilidu. <sup>14</sup> Özümni ëlip ëytsam, Rebbimiz Eysaning krësttiki ölümidin bashqa hëchqandaq ish bilen maxtanmaymen. Chünki, uning krësttiki ölümü sewebidin bu dunya men üçün ölgendur, menmu bu

## Galatiyalilqlargha y zilghan xet

dunya  ch n alliburun  lgen. <sup>15</sup> Xudaning neziride xetne qilish yaki qilmasliq muhim emes, muhimi Eysa Mesih arqiliq y ngi adem bolushtur. <sup>16</sup> Mundaq közqarash bilen yashaydighanlarga – Xudaning heqiqiy xelqige amaliq we rehim-shepçet yar bolghay!

<sup>17</sup> Buningdin k yin, h chkim yuqirida d yilgen ishlar bilen m ni aware qilmisun! Ch nki, bedinimde qalghan yara izliri m ning Eysa Mesih  ch n xush xewer tarqitish yolida tartqan azab-oqubetlirimning iznasidur.

<sup>18</sup> Q rindashlar, Rebbimiz Eysa Mesihning m hir-shep iti silerge yar bolghay, amin!





# Efesliklarga yëzilghan xet

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Ushbu xetning mu'ellipi elchi Pawlus bolup, u bu xetni türmidiki waqtida Efes shehiridiki ëtiqadchilargha yazghan. Efes shehiri eyni waqittiki Asiya ölkisining (bügünki Türkiyide) merkizi idi. Pawlus bu sheherde xush xewer yetküüzsh we telim bërish xizmiti bilen ikki yildin artuq turghan («Elchiler» 19-bab 10-ayet).*

*Mu'ellip bu xëtide birer alahide xata telim üstide emes, belki Xudaning mëhir-shepqiti üstide toxtilip, Xudaning insanlarga ashkarilighan pilanini toluq chüshendürgen. Mu'ellip birinchi babta bu pilanning nishani, yeni Xudaning waqit-sa'iti kelgende pütkül mewjudatlarni birlikte Eysa Mesihning bashqurushigha qoyidighanliqini tekittigen. Shuning bilen birge, insanlarning gunahlrining Eysa Mesih arqiliq kechürüm qilinidighanliqini hem kechürüm qilinghan ademlerning qelbidiki Muqeddes Roh ularning kelgüsidiki üzül-kësil qutquzulushigha kapalet bëridighanliqini körsetken.*

*U yene ëtiqadchilarni özlirining Xudaning perzentliri ikenlikini hemde jama'etchilikining birliki we mëhir-muhebbiti arqiliq Eysa Mesihke baghlanghanliqini öz hayatida eks ettürüşke chaqirghan.*

*Pawlus ëtiqadchilar jama'etchilikini bir tenge, bir imaretke we bir ayalgha oxshatsa, hezriti Eysani bu tenning bëshigha, bu imaretning uligha we bu ayalning yoldishigha oxshitish arqiliq ëtiqadchilar jama'etchiliki bilen hezriti Eysa otturisdiki alahide munasiwetni chüshendürgen.*

## Tëzis:

1. Salam (1-bab 1-ayettin 2-ayetkiche)
2. Xudaning pilani we ëtiqadchilarning qutquzulushi (1-bab 3-ayettin 2-babning axirighiche)
3. Pawlusning xizmiti we du'asi (3-bab)
4. Ëtiqadchilar jama'etchilikining birliki (4-bab 1-ayettin 16-ayetkiche)
5. Ëtiqadchilarning Xudaning kütkinidek yashishi (4-bab 17-ayettin 6-bab 9-ayetkiche)
6. Ëtiqadchilargha bërilgen qoghdinish qoralliri (6-bab 10-ayettin 24-ayetkiche)



## **Efesliklerge yëzilghan xet**

<sup>1</sup> Xudaning iradisi bilen Eysa Mesihning elchisi bolushqa tallanghan menki Pawlustin Xudaning Efes shehiridiki muqeddes xelqi – Eysa Mesihning sadiq egeshküchilirige salam. <sup>2</sup> Xuda'atimiz we Rebbimiz Eysa Mesih silerge mëhir-shepqet we amanliq ata qilghay!

### **Eysa Mesih arqiliq ata qilinghan rohiy bext**

<sup>3</sup> Xudagha, yeni Rebbimiz Eysa Mesihning atisigha medhiyiler oqulghay! Biz Eysa Mesihke mensup bolghanliqimiz üçün, Xuda bizge ershtiki barliq rohiy bextni ata qildi. <sup>4-5</sup> Xuda özining aldida bizning pak we eyibsiz bolushimiz üçün, dunyani yaritishtin burunla, bizni Eysa Mesihke baghlinishimiz arqiliq tallidi. Xuda bizni söygechke, bizning Eysa Mesih arqiliq özige perzent bolushimizni öz xush rayi boyiche aldin'ala belgilidi. Bu, uning iradisidir. <sup>6</sup> Shunga, uning chongqur mëhir-shepqtige medhiyiler oquymiz. Biz Xudaning söyümlük Oghligha mensup bolghanliqimiz üçün, Xuda bundaq ghayet zor mëhir-shepqetni bizge shertsiz ata qildi. <sup>7</sup> Eysa Mesihning qurbanliq qëni gunahlimiz bedilige tökülgechke, biz gunahning qulluqidin erkin bolduq. Gunahlimiz kechürüm qilindi. Bu, Xudaning bizge körsetken chongqur mëhir-shepqtı arqiliq boldi. <sup>8</sup> Xuda bizge bu mëhir-shepqetni cheksiz eqil-idrak bilen yaghdurup, <sup>9</sup> burun ashkarilimighan pilanini

bizge ashkarilidi. Xuda xush rayi bilen bu pilanning Eysa Mesih arqiliq emelge ashurulushini aldin békitti. <sup>10</sup> Xuda buni özi belgiligen waqti yëtip kelgende ishqa ashurup, bu dunya we u dunyadiki pütkül mewjudatni birlikte Eysa Mesihning bashqurushigha qoyidu.

<sup>11</sup> Hemme ish Xudaning iradisi boyiche orunlashturulghan bolup, biz ëtiqadchilar Xudaning aldin belgiligen pilani boyiche Eysa Mesih arqiliq Xudagha te'elluq bolushqa tallanduq. <sup>12</sup> Buningdin meqset, ümidimizni Eysa Mesihke eng awwal baghligghan bizler arqiliq shanushewketlik Xudagha medhiyiler ëlip këlishtur. <sup>13</sup> Siler Yehudiy emeslermu heqiqetni, yeni özünglarning qutquzulushunglar toghrisidiki xush xewerni anglap, Eysa Mesihke ishendinglar hem wede qilinghan Muqeddes Roh bilen möhürlendinglar. Bu, Xudagha mensup bolghanliqinglarning belgisidir. <sup>14</sup> Xudagha te'elluq bolghan biz hemmimiz taki üzül-kësil qutquzulghuche, qelbimizdiki Muqeddes Roh Xuda bizge wede qilghan Mirasqa ërishishimizge kapaletlik qilidu. Buningdin meqset, shanushewketlik Xudagha medhiyiler ëlip këlishtur.

### **Pawlusning ëtiqadchilar üçhün qilghan du'asi**

<sup>15-16</sup> Rebbimiz Eysagha bolghan ëtiqadlarni we Xudaning barliq muqeddes xelqige bolghan mëhir-muhebbitinglarni anglighinimdin buyan, men du'alirimda dawamlıq siler üçhün Xudagha shükür ëytip, silerni hemishe eslimektimen. <sup>17</sup> Men shundaq du'a qilimenki, Rebbimiz Eysa Mesihning Xuda'atisi, yeni shanushewketlik Xuda'atimiz Muqeddes Roh arqiliq silerge danaliq we chongqur chüshenche ata qilip, özini tëximu tonutqay! <sup>18</sup> Qelbinglar roshen bolup, Xudaning bizni qandaq ümidke chaqirghanliqini we özining muqeddes xelqige wede qilghan mirasning qanchilik mol we shanliq ikenlikini chüshengeysiler. <sup>19-20</sup> Shundaqla, Eysa Mesihke ëtiqad qilghuchi bizler üçhün Xudaning küch-quдрitining neqeder quдрetliklikinimu chüshengeysiler. Bu, del Xuda Eysa Mesihni ölümdin tirildürüp, ershte özining ong teripige olturghuzghanda namayan qilghan büyük küch-quдрettur. <sup>21</sup> Xuda Eysa Mesihni peqet bu dunyadila emes, belki u dunyadimu barliq hökümrانlar, hoquqdarlar, rezil küchler, mensepdarlar we tilgha alghili bolidighanliki emellerning üstige chiqardi. <sup>22</sup> Xuda ka'inattiki barliq mewjudatni Eysa Mesihning ayighi astida tiz püktürüp, ëtiqadchilar jama'etchiliki üçhün uni barliq mewjudatqa bash qilip berdi.

<sup>23</sup> Ètiqadchilar jama'etchiliki Eysa Mesihning tëni bolup, bu ten u

teripidin toluqlinip turidu. Eysa Mesihning özi pütkül ka'inatning her jehettin toluqlighuchisidur.

## 2-bab

### Ölümdin hayatliqqa

<sup>1</sup> Siler burun Xudagha ita'etsizlik qilip, gunah ichide yashighanliqinglar sewebidin rohiy jehette ölük idinglar. <sup>2</sup> U chaghlarda, siler bu dunyaning yaman yollirida mangghanidinglar, yaman rohlarning hökümrani bolghan hemde kishilerni Xudagha ita'etsizlik qilishqa azduridighan Sheytangha boysunup yashidinglar. <sup>3</sup> Burun hemmimiz hem shundaq yashighaniduq. Öz gunahkar tebi'itimizning arzu-heweslirige bëriliپ, shexsiyetchilikke tolghan oy-xiyallirimiz boyiche yashayttuq. Shunga, bizmu Xudaning jazasigha uchrashqa layiq iduq.

<sup>4</sup> Lëkin, intayin rehim-shepqetlik bolghan Xuda bizni shu qeder söygechke, <sup>5</sup> gerche biz gunahlimiz tüpeylidin rohiy jehette ölgen bolsaqmu, Xuda bizni Eysa Mesihke baghlighan halda yëngi hayatqa ërishtürdi. Ësinglarda bolsunki, siler peqet uning mëhir-shepqiti arqiliق qutquzulduqlar. <sup>6</sup> Biz Eysa Mesihke baghlanghanliqimiz üçün, Xuda biznimu uning bilen bille tirildürüp, bizge ershtiki textte uning bilen bille olturush hoquqini berdi. <sup>7</sup> Xudaning bundaq qilishtiki meqsiti shuki, Xuda özi Eysa Mesih arqiliق bizge ata qilghan mëhir-shepqetning tengdachsiz ikenlikini ebedil'ebed körsitishtur. <sup>8</sup> Siler Eysa Mesihke ëtiqad qilip, Xudaning mëhir-shepqiti arqiliق qutquzulduqlar. Bu silerning ejringlardin kelgen emes, belki Xudadin kelgen iltipattur. <sup>9</sup> Siler hergizmu yaxshi emeller bilen qutquzulmidinglar, shunga silerning maxtinishqa heqqinglar yoq. <sup>10</sup> Chünki, biz hemmimiz Xudaning ijadiyiti bolup, Xuda burunla teyyarlighan yaxshi emellerni qilishimiz üçün Eysa Mesih arqiliق yëngidin yaritilduq.

### Eysa Mesih arqiliق bir ten bolush

<sup>11</sup> Ësinglarda bolsunki, tughulushunglardin Yehudiy emes siler öz xetnisidin pexirlinidighan Yehudiylar teripidin «xetnisizler» dep kemsitildinglar. Wehalenki, ularning xetnisi peqet jismaniy jehettiki xetnidur. <sup>12</sup> U chaghlarda, siler Eysa Mesihke mensup emes idinglar,

shundaqla Xudaning xelqi bolghan Isra'illar qataridimu emes idinglar, Xuda öz xelqige wede qilghan ehdingning sirtida turattinglar hemde Xudani tonumay, ümidsiz yashayttinglar. <sup>13</sup> Siler shu chaghlarda Xudadin yiraq bolsanglarmu, lëkin hazir Eysa Mesihke mensup bolghanliqinglar üçün, Eysa Mesihning qurbanliq qëni bilen Xudagha yëqinlashturuldunglar. <sup>14</sup> Eysa Mesih biz Yehudiylar bilen siler Yehudiy emeslerni inaqulashturushning menbesi. U bizlerni birleshtürüp, bir-birimizni ayriwetken düşmenlik tosuqni buzup tashlidi. <sup>15</sup> Eysa Mesih özining tënini qurban qilish arqiliq Yehudiy emeslerni chetke qaqidighan Tewrat qanuni we uning emr-permanlirini küchidin qaldurdi. Buningdin meqset, Yehudiylar we Yehudiy emeslerni öziğe mensup bolghan yëngi insan qilip chiqish we ularni inaqulashturushtur. <sup>16</sup> U krëstke mixlinip qurban bolush arqiliq bir ten qilip birleshtürülgen ikki terep arisidiki düşmenlikni yoqitip, ularni Xuda bilen yarashturdi. <sup>17</sup> Eysa Mesih Xudadin yiraq bolghan siler bilen Xudagha yëqin bolghan biz Yehudiylargha inaqiliq toghrisidiki xush xewerni ëlip keldi. <sup>18</sup> Dëmek, Eysa Mesihning wasitisi bilen hemmeylen qelbimizdiki oxshash bir Muqeddes Rohqa tayinip Xuda'atimizning aldigha baralaymiz.

<sup>19</sup> Shuning üçün, siler Yehudiy emesler emdi yat we yaqa yurtluqlardin emes, belki Xudaning muqeddes xelqi bilen birge Xuda padishahliqining ehliliridin, shundaqla Xuda a'ilisining ezaliridin boldunglar. <sup>20</sup> Hemmimiz Xuda sëliwatqan bina bolup, elchiler bilen peyghemberler bu binaning asasi, Eysa Mesih bolsa uning ul tëshidur. <sup>21</sup> Eysa Mesih arqiliq biz Rebbimizge bëghishlanghan muqeddes ibadetxana bolush üçün birleshtürölüp, ösmektimiz. <sup>22</sup> Eysa Mesih arqiliq siler Yehudiy emeslermu biz Yehudiy ëtiqadchilar bilen birlikte Xuda öz rohi arqiliq turidighan ibadetxana qilip sëliniwatisiler.

### 3-bab

#### Pawlusning Yehudiy emesler arisidiki xizmiti

<sup>1</sup> Shunglashqa, menki Pawlus her da'im silerge du'a qilmaqtimen. Men siler Yehudiy emeslerge Eysa Mesih toghrisidiki bu xush xewerni yetküzgenlikim üçün mehbub boldum. <sup>2</sup> Siler bilisiler, Xuda manga iltipat körsitip, bu xush xewerni silerge yetküzüsh wezipisini ata qildi.

<sup>3</sup> Xuda burun ashkarilimighan pilanini, yeni Eysa Mesih toghrisidiki sirni wehiy arqiliq manga ashkarilidi. Men bu toghruluq mushu xëtimning aldinqi qismida qisqiche bayan qildim. <sup>4</sup> Siler bu xëtimni oqughininglarda, mëning bu sir toghruluq nëmilerni bilgenlikimni chüshiniwalaysiler. <sup>5</sup> Ilgiri Xuda bu sirni insanlarga ayan qilmighanidi, emma hazir bolsa bu sirni Muqeddes Roh arqiliq özi tallighan elchilerge we peyghemberlerge ayan qildi. <sup>6</sup> Bu sir Yehudiy emeslerningmu bu xush xewerge ishinish arqiliq Yehudiylar bilen bille Xuda ata qilidighan heqiqiy bayliqqa mirasxor bolushini, shundaqla, ularning Yehudiylar bilen birlikte bir tenning ezaliri bolup, Xudaning Eysa Mesih arqiliq bergen qutquzulush toghrisidiki wedisidin ortaq behrimen bolushini öz ichige alidu. <sup>7</sup> Men Xudaning mëhir-shepqiti we küch-qudriti bilen bu xush xewerni yetküzdighan xizmetkar boldum. <sup>8</sup> Men Xudaning muqeddes xelqi ichidiki eng erzimes biri bolsammu, Xuda manga mëhir-shepqet körsitip, mëni Eysa Mesih arqiliq ërishidighan we insanlar tesewwur qilalmaydighan heqiqiy bayliqni Yehudiy emeslerge yetküzüp bërishke tallidi. <sup>9</sup> Pütkül mewjudatni yaratqan Xuda yene burundin tartip ashkarilimighan bu pilanining qandaq emelge ashurulghanliqini barliq insanlarga chüshendürüsh wezipisini manga berdi. <sup>10</sup> Xudaning meqsiti, бүгүнки күнде Yehudiylar we Yehudiy emeslerdin shekillengen ëtiqadchilar jama'etchiliki arqiliq köp tereplik danaliqini asmandiki hökümran we hoquqdar bolghan perishtilerge bildürüshtin ibaret. <sup>11</sup> Bu, Xudaning dunya apiride bolushtin ilgiri pilanlighan we hazir Rebbimiz Eysa Mesih arqiliq emelge ashurghan iradisige uyghundur. <sup>12</sup> Biz Eysa Mesihke mensup bolghanliqimiz hem uninggha ëtiqad qilghanliqimizdin yürikimiz toq halda ishench bilen Xudaning aldigha baralaymiz. <sup>13</sup> Shunga, mëning siler üçhün tartqan azab-oqubetlirimdin rohsizlinip ketmey, eksiche buningdin pexirlinishinglarni ötünimen.

### **Eysa Mesihning mëhir-muhebbiti**

<sup>14-15</sup> Xudaning ushbu pilanini köz aldimgha keltürsem, ershtiki we yer yüzidiki pütkül mewjudatlarni yaratqan Xuda'atimizgha tizlinip du'a qilimenki, <sup>16</sup> Xuda özining ulughluqining cheksizlikidin silerge qudret bërüp, Muqeddes Roh arqiliq silerni ich-ichinglardin küchlendürgey. <sup>17</sup> Shundaq qilip, Eysa Mesih ëtiqadinglar arqiliq her da'im qelbinglarda bolghay, hayatinglar Xudaning mëhir-muhebbitide yiltiz tartip,

mustehkemlengey. <sup>18-19</sup> Bu arqiliq siler Xudaning barliq muqeddes xelqi bilen bille Eysa Mesihning mëhir-muhebbitining neqeder mol, zor, chongqur we cheksiz ikenlikini chüshineleysiler. Gerche Eysa Mesihning mëhir-muhebbiti insan tesewwuridin hessilep halqip ketken bolsimu, siler buni tonup yetkeysiler. Shundaq bolghanda, siler Xudaning mol kamaliti bilen toldurulisiler.

<sup>20</sup> Barliq shan-sherep Xudagha mensup bolghay! U hayatimizda namayan boluwatqan ulugh küch-qudriti arqiliq barliq tilikimiz we oylighinimizdinmu köp ishlarni qilalaydu. <sup>21</sup> Barliq shan-sherep ëtiqadchilar jama'etchiliki we Eysa Mesih arqiliq Xudagha ebedil'ebed mensup bolghay, amin!

## 4-bab

### Ëtiqadchilar jama'etchilikining birliki

<sup>1</sup> Shu seweblerdin, Rebbimizge xizmet qilish yolida mehbub bolghan men silerdin Xudaning chaqiriqigha munasip yashishinglarni ötünüp soraymen. <sup>2</sup> Siler hemishe kemter, mulayim, sewrchan bolup, mëhir-muhebbitinglar bilen bir-biringlarga keng qorsaq bolunglar.

<sup>3</sup> Bir-biringlar bilen inaq ötüş arqiliq Muqeddes Rohning ëtiqadchilargha bergen birlikini saqlashqa tirishinglar. <sup>4</sup> Biz hemmimiz bir tenning ezaliri, qelbimizdiki Muqeddes Rohmu bir. Shuninggha oxshash, Xuda bizni chaqirghanda, bizge bergen ümidmu birdur.

<sup>5</sup> Rebbimiz bir, ëtiqadimizmu bir bolup, oxshash bir chömüldürülüşni qobul qilduq. <sup>6</sup> Hemmimizning atisi bolghan Xuda birdur. U hemmimizdin üstün turidu, hemmimiz arqiliq öz iradisini ijra qilidu, shundaqla hemmimizning qelbididur. <sup>7</sup> Eysa Mesih sëxiyliq bilen herbirimizge iltipat körsitip, hediylerni ata qildi. <sup>8</sup> Bu toghruluq muqeddes yazmilarda mundaq deyilgen:

«U ershke chiqqanda,  
nurghunlighan esirlerni yëteklidi.  
insanlarga hediylerni ata qildi.»

<sup>9</sup> Bu yerdiki «chiqqanda» dëgen söz Eysa Mesihning awwal töwenge – yer-yüzige chüshkenlikini bildüridu. <sup>10</sup> Yerge chüshkenmu u, ershke

chiqqanmu u. Buningdin meqset, öz hökümrانliqini pütkül ka'inatqa ornitishtur.

<sup>11</sup> Eysa Mesih özi ëtiqadchilar jama'etchilikige iltipat qilip, bezilerni elchi, bezilerni peyghember, bezilerni xush xewer yetküzgüchi, yene bezilerni jama'etchilik mes'uli we telim bergüchi qildi. <sup>12</sup> Ularning wezipisi Xudaning muqeddes xelqini Xudaning xizmitini qilishqa we Eysa Mesihning tëni, yeni ëtiqadchilar jama'etchilikini mustehkemleshke terbiyileshtin ibaret. <sup>13</sup> Bu wezipe taki bizning Xudaning Oghligha ëtiqad qilishda birdek bolup, uni chongqur tonushimiz hemde ëtiqad jehette ösüp yëtilip, Eysa Mesihke oxshash bolushimizgha qeder dawamlashidu.

<sup>14</sup> Shundaq bolghanda, biz kishilarning hiyle-mikiririge gödek balilardek aldinip, her xil gheyriy telimatlarıning shamili we dolqunliridin tewrinip ketmeymiz. <sup>15</sup> Eksiche, mëhir-muhebbet bilen Xudaning heqiqitini sözlep, tenning, yeni ëtiqadchilar jama'etchilikining bëshi bolghan Eysa Mesihke herqaysi jehette oxshash bolup ösüp yëtilimiz.

<sup>16</sup> Eysa Mesihning yëtekchilikide ëtiqadchilar jama'etchilikining herqaysi ezaliri zich maslaship, özlirining jari qilishqa tëgishlik rollirini toluq jari qildurghanda, ëtiqadchilar jama'etchiliki mëhir-muhebbet ichide saghlam ösüp yëtilidu.

### **Eysa Mesihke baghlanghan yëngi hayat**

<sup>17</sup> Rebbimizning nami bilen agahlandurimenki, emdi Xudagha ishenmeydighanlardek erzimes oy-pikirler boyiche yashimanglar. <sup>18</sup> Ular Xudagha tersaliq qilip, Xuda heqqide bilimsiz qaldi. Netijide, qelbi qarangghuluqta qëlip, Xuda ata qilghan hayatliqtin mehrum qaldi. <sup>19</sup> Ular ar-nomusni untup, shehwaniyliqqa bëriliپ, achközlük bilen her xil napakliqlarni qilidu.

<sup>20</sup> Lëkin, burun ögengininglardek, bundaq yashash Eysa Mesihning telimlirige mas kelmeydu. <sup>21</sup> Siler Eysa Mesih toghrisida jezmen anglidinglar hemde uning telimlirini qobul qildinglar. Chünki heqiqet Eysa Mesihdur. <sup>22</sup> Undaqta, xuddi kona kiyiminglarni tashliwetkendek, burunqi rezil turmush adetliringlarni kona tebi'itinglar bilen birge tashliwëtinglar. Chünki, u tebi'et silerni azduridighan chakina hewesler bilen chirip ketken. <sup>23</sup> Rohinglar we oy-pikringlarmu yëngilansun.

<sup>24</sup> Yëngi tebi'etni özünglarcha özleshtürünglar. Bu yëngi tebi'et Xudaning tebi'itige mas bolup, u heqqaniylik we heqqiqiy pakliqta ipadiliniidu.



<sup>25</sup> Shuning üçün, yalghanchiligni tashlap, bir-biringlarga rast gep qilinglar. Chünki, hemmimiz bir tenning ezalirimiz. <sup>26</sup> Eger achchiqlansanglar, achchiqinglar silerni gunahqa bashlimisun. Achchiqinglardin qaytmay, künmu pëtip ketmisun. <sup>27</sup> Shundaq qilip, Sheytangha purset bermenglar. <sup>28</sup> Burun oghriliq qilghanlar emdi oghriliq qilmisun. Eksiche, ikki bilikige tayinip sadaqetmenlik bilen ishlisun. Tapqinidin hajetmenlerge üleshtürsun. <sup>29</sup> Aghzinglardin hergiz yaman sözler chiqmisun. Anglighuchilarning èhtiyajigha qarap, ulargha paydiliq bolsun dep, mëhir-shepqetlik sözlerni qilinglar. <sup>30</sup> Xudaning Muqeddes Rohini qayghugha salmanglar. Chünki, Muqeddes Roh bolsa silerning Xudagha mensup bolghanliqinglarning möhri bolup, üzül-kësil qutquzulidighan kününglarning yëtip këlidighanliqigha kapaletlik qilidu. <sup>31</sup> Barliq adawet tutush, achchiqlinish, ghezeplinish, jëdellishish, töhmet qilishtin ibaret illetlerdin we her xil yamanliqlardin yiraq turunglar. <sup>32</sup> Bir-biringlarga mëhriban, mulayim bolunglar. Xuda silerni Eysa Mesih arqiliq kechürginidek, silermu bir-biringlarni kechüringlar.

## 5-bab

### Xudaning yoruqluqida yashanglar

<sup>1</sup> Xudaning söyümlük perzentliri bolghanikensiler, Xudani ülgë qilinglar. <sup>2</sup> Eysa Mesih bizge mëhir-muhebbet körsitip, biz üçün özini pida qilghandek, silermu hayatinglarda bir-biringlarga shundaq mëhir-muhebbet körsitinglar. Uning biz üçün öz jënini pida qilishi xuddi xush puraqliq köydürme qurbanliqqa oxshash, Xudani xursen qildi. <sup>3</sup> Aranglarda jinsiy exlaqsizliq, napakliq yaki achközlükke qet'iy yol qoyulmisun. Chünki, bundaq ishlar Xudaning muqeddes xelqige mas kelmeydu. <sup>4</sup> Shundaqla, shehwaniy we exmiqane sözlesh, chakina chaqchaq qilish silerge yattur. Undaq qilishning ornigha Xudagha shükür èytinglar. <sup>5</sup> Chünki, shuni ëniq bilinglarki, jinsiy exlaqsizliq, napakliq yaki achközlükke bërilgen herqandaq ademge Eysa Mesihning we Xudaning padishahliqida orun yoq. Achközlükke bërilgen adem Xudagha ibadet qilishning ornigha mal-mülükke choqunidu-de, butpereslerdin perqlenmeydu. <sup>6</sup> Bundaq ishlarga bahane körsiteleydighanlar yalghan-yawidaq sözliri bilen silerni aldap ketmisun. Chünki, Xudaning ghezipi bundaq ishlarni sadir qilip, Xudagha

## Efesliklarga yëzilghan xet

boysunmighanlarning üstige chüshidu. <sup>7</sup> Shuning üçün, bundaqlarning qilmishlirigha shërik bolmanglar.

<sup>8</sup> Burun siler qarangghuluqta idinglar. Lëkin, hazir rebbimizge mensup bolghanliqinglar üçün, yoruqluqqa chömdünglar. Shunga, söz-herikitinglar choqum yoruqluqtiki ademlerningkidek bolsun. <sup>9</sup> Bu yoruqluq hayatinglarda yaxshiliq, adilliq we heqiqettin ibaret mol mëwilerni bëridu. <sup>10</sup> Nëmning Rebbimizni xursen qilidighanliqini bilishke tirishinglar. <sup>11</sup> Kishilerning qarangghuluqta qilghan ehmiyetsiz yaman ishlirigha shërik bolmanglar. Eksiche, u ishlarni pash qilinglar. <sup>12</sup> Ularning yoshurun qilghan shumluqlirini tilgha ëlishmu nomustur. <sup>13</sup> Nur ulargha chüshkende, ularning shumluqlirini ashkara qilidu. <sup>14</sup> Chünki, hemme nersini ashkarilaydighini nurdur. Shunga, mundaq dëyilidu:

«Oyghan, ey uxlawatqan insan,  
tiril rohiy ölümdin.  
Eysa Mesih sanga nur chachar!»

<sup>15</sup> Shuning üçün, söz-herikitinglarga ëhtiyat qilinglar. Bilimsiz nadanlardek emes, aqillardek yashanglar. <sup>16</sup> Keyrlik ishlarni qilish pursitini qoldin bermenglar. Chünki, yashawatqan bu dewrimiz rezil dewrdur. <sup>17</sup> Shunga, eqilsiz bolmanglar, belki Rebbimizning iradisini chüshinishke tirishinglar. <sup>18</sup> Haraqtin mes bolup yürmenglar. Chünki, bundaq qilish ademni ze'iplikke ëlip baridu. Buning ornigha, Muqeddes Rohqa chömüp, uning yëtekchilikide bolunglar. <sup>19</sup> Silerning aranglarda Zebur munajatliri, Xudani medhiyileydighan we Muqeddes Rohning ilhamidin kelgen naxshilar yangrisun. Qelbinglarda bu neghme sadaliri yangrighandek, chin qelbinglardin Rebbimizni medhiyilenglar. <sup>20</sup> Hemme ishlarda Rebbimiz Eysa Mesihning nami bilen hemishe Xuda'atimizgha shükür ëytinglar.

**Er-ayalliq munasiwet**

<sup>21</sup> Eysa Mesihke chongqur hörmitinglar bar bolghanliqtin, bir-biringlarga ita'et qilinglar. <sup>22</sup> Ey ayallar, Rebbimizge ita'et qilghininglardek, erliringlarga ita'et qilinglar. <sup>23</sup> Xuddi ëtiqadchilar jama'etchilikining qutquzghuchisi bolghan Eysa Mesih öz tënining, yeni ëtiqadchilar jama'etchilikining bëshi bolghinidek, ermu öz ayalining

## Efesliklerge yëzilghan xet

bëshidur. <sup>24</sup> Xuddi ëtiqadchilar jama'etchiliki Eysa Mesihke ita'et qilghinidek, ayallarmu herqandaq ishta öz erlirige ita'et qilsun.

<sup>25</sup> Ey erler, Eysa Mesih ëtiqadchilar jama'etchilikini qandaq söyüp, uning üçün özini qandaq qurban qilghan bolsa, silermu ayalliringlarni shundaq söyünglar. <sup>26</sup> Eysa Mesihning özini qurban qilishtiki meqsiti, ëtiqadchilar jama'etchilikini Xudaning sözi we su bilen yuyush<sup>⑨</sup> arqiliq gunahlrirdin pak qilishtur. <sup>27</sup> Uning bundaq qilishi ëtiqadchilar jama'etchilikini herqandaq illet, gunah we yetersizliklerdin xali qilip, uni shan-shereplik halda öz aldigha xuddi toyda köchürülüşke teyyarlanghan güzel qizdek pak we eyibsiz ëlip këlîsh üçündür. <sup>28</sup> Eysa Mesih ëtiqadchilar jama'etchilikini shundaq söygeniken, erlermu öz ayallirini öz tënini söygendek söyüshi kerek. Ayalini söygen kishi özini söygen bilen barawer. <sup>29</sup> Hëchkim hëchqachan öz tënidin nepretlenmeydu. Eksiche, öz tënini asraydu we uninggha köyünidu. Bu xuddi Eysa Mesihning öz tëni bolghan ëtiqadchilar jama'etchilikini asrap, uninggha köyüngenlikige oxshaydu. <sup>30</sup> Biz Eysa Mesihning tënining ezalirimiz. <sup>31</sup> Muqeddes yazmilarda yëzilghinidek: «Ademning ata-anisidin ayrilip, ayali bilen birlîship, ikkisining bir ten bolushi ene shu sewebtindur.» <sup>32</sup> Bu, intayin muhim bir sirdur. Men bu sözlerni Eysa Mesih bilen ëtiqadchilar jama'etchilikining zich munasiwitini közde tutup ëyttim. <sup>33</sup> Yene bir qëtim shuni tekitleymenki, hemminglar ayalinglarni özünglarni söygendek söyünglar, ayallarmu erlirini hörmetlisun.

## 6-bab

### Ata-ana we perzentlik munasiwet

<sup>1</sup> Ey balilar, Rebbimizge mensup bolghanliqinglar üçün, ata-ananglarning sözini anglanglar. Bu, silerning burchunglardur. <sup>2</sup> Musa peyghember arqiliq chüshürülgen «ata-anangni hörmet qil» dëgen perzni ada qilinglar. Bu, Xudaning bir wede bilen baghlap bergen deslepki perzidur. <sup>3</sup> Bu wede shuki, uninggha emel qilsanglar, «bextlik bolisiler we bu dunyada uzun ömür körîsiler.»

---

<sup>⑨</sup> Bu yerdiki «su bilen yuyush» ëtiqadchilarning paklinishini yaki chömlüdürîsh murasimini körsitishi mumkin.

<sup>4</sup> Ey atilar, perzentliringlarning achchiqini keltürüp, öchmenlik peyda qilmanglar. Ularni Rebbimizning telimi boyiche terbiyilenglar.

### **Xojayin we qul otturisdiki munasiwet**

<sup>5</sup> Ey qullar, bu dunyadiki xojayinlirlinglarga xuddi Eysa Mesihke boysunghandek chongqur hörmet we chin qelb bilen boysununglar.

<sup>6</sup> Xojayininglarni xursen qilish üçün, peqet ularning aldidila emes, belki hemishe ulargha xizmet qilinglar. Chünki, siler Eysa Mesihning xizmetkari bolush süpitinglar bilen Xudaning iradisige chin dilinglardin emel qilishinglar kërek. <sup>7</sup> Xojayininglarga razimenlik bilen xizmet qilinglar. Uni ademler üçün emes, belki Rebbimiz üçün qilghandek qilinglar. <sup>8</sup> Èsinglarda tutunglarki, meyli qul yaki hör bolsun, Rebbimiz herkimning qilghan herbir yaxshiliqini qayturidu.

<sup>9</sup> Ey xojayinlar, silermu qulliringlarga yaxshi mu'amile qilinglar. Ulargha tehdit salmanglar. Chünki, ershtiki Xuda silerning, shundaqla ularningmu xojayini ikenlikini bilisiler. Xuda hemme insanlarga oxshash mu'amile qilidu.

### **Xuda ata qilghan qoghdinish qoralliri**

<sup>10</sup> Axirda, men silerning Rebbimizge we uning zor qudrutige tayinip, küchlük bolushunglarni tileymen. <sup>11</sup> Sheytanning hiyle-mikirlirige taqabil turush üçün, Xuda ata qilghan qoghdinish qoralliri bilen qorallininglar. <sup>12</sup> Chünki, biz insanlarga emes, belki yaman rohiy küchler dunyasidiki hökümlarlarga, hoquqdarlarga, bu qarangghu dunyaning körünmes küchlirige we bashqa rezil rohiy küchlerge qarshi jeng qiliwatimiz. <sup>13</sup> Müshkül künlerde düşmenning hujumigha taqabil turalishinglar hemde jengdin këyinmu qeddinglarni ruslap turalishinglar üçün, Xuda ata qilghan qoghdinish qoralliri bilen toluq qorallininglar. <sup>14</sup> Bu jengde put tirep turalishinglar üçün, bëlinglarga heqiqet kemirini, köksünglarga heqqaniylik sawutini taqanglar. <sup>15</sup> Xudaning insanlarni özi bilen yarashturush toghrisidiki xush xewer choruqini kiyip, teyyar turunglar. <sup>16</sup> Mana bulargha qoshup, Sheytanning barliq ot tutashturulghan oqlirini tosüp qalalaydighan ëtiqad qalqinini qolunglarga ëlinglar. <sup>17</sup> Xuda ata qilghan qutquzulush dubulghisini kiyinglar we Muqeddes Roh qilichi, yeni Xudaning sözini mehkem tutunglar. <sup>18</sup> Hemishe Muqeddes Rohqa tayinip, iltimasinglarni ëytip du'a-tilawet qilinglar. Shundaqla, segek turup, barliq ëtiqadchilar üçün

## Efesliklarga yëzilghan xet

dawamliq du'a qilip turunglar. <sup>19</sup> Men üçünmu du'a qilinglar. Xush xewerning sirini yüreklik yetküzüshüm üçün, Xuda manga toghra sözlerni bergey. <sup>20</sup> Men bu xush xewerni tarqitish sewebidin kishenlengen elchimen. Mëning xush xewerni yüreklik halda yetküzüshüm üçün du'a qilghaysiler. Chünki, bu mëning qilishqa tëgishlik ishimdur.

**Salam we tilekler**

<sup>21-22</sup> Silerning mëning ehwalimni we nëme qiliwatqanliqimni bilishinglar üçün, qedirlik qërandishimiz hem Rebbimizning sadıq xizmetkari bolghan Tikikusni aldinglarga ewetimen. U silerge ehwalimizni yetküzüp, silerni righbetlendüridu.

<sup>23</sup> Xuda'atimizdin we Rebbimiz Eysa Mesihdin silerge amanliq, mëhir-muhebbet we ishench tileymen. <sup>24</sup> Rebbimiz Eysa Mesihni öchmes mëhir-muhebbet bilen söygüchilerning hemmisige Xudaning mëhir-shepqiti yar bolghay!



# Filipiliklerge yëzilghan xet

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Bu xetning mu'ellipi elchi Pawlus bolup, u bu xetni türmidiki waqtida Filipi shehiridiki (bügünki Grëtsiyide) ëtiqadchilar jama'etchilikige yazghan. Pawlus ikkinchi qëtimliq xizmet sepiride Filipi shehirige bërip, xush xewer tarqitish bilen bu yerde ëtiqadchilar jama'etchilikining asasini salghan («Elchiler» 16-bab 12-ayettin 40-ayetkiche).*

*Filipilikler Pawlusning shu chaghdiki ehwalini anglighandin këyin, uninggha sowgha-salamlar ewetken. Pawlus buninggha rehmet ëytish yüzisidin ushbu xetni yazghan. U xëtide özining ehwalidin ularni xewerdar qilish bilen ularni ziyankeshlikke uchrighan mezgilliridimu ëtiqadida ching turushqa, herqandaq shara'itta xushal-xuram yashashqa chaqirghan. U yene ëtiqadchilarni ittipaq we kemter bolushqa, saxta elchilerdin hezer eyleshke ündigen. Bu xette Pawlusning Filipiliklerge bolghan chongqur mëhir-muhebbiti eks ettürülgen.*

*Türmide turup yazghan bu xëtide Pawlus xushal-xuram bolushni köp qëtim tilgha alghanliqidin, bu xet «xushal-xuramliq xëti» dep tonulghan.*

## Tëzis:

1. *Du'ayisalam (1-bab 1-ayettin 11-ayetkiche)*
2. *Pawlusning türmidiki ehwalı (1-bab 12-ayettin 26-ayetkiche)*
3. *Eysa Mesihke baghlangan hayat (1-bab 27-ayettin 2-bab 18-ayetkiche)*
4. *Timotiy we Ėpafrodit toghrisidiki pilan (2-bab 19-ayettin 30-ayetkiche)*
5. *Nesihet we agahlandurush (3-bab 1-ayettin 4-bab 9-ayetkiche)*
6. *Teshekkür we axirqi salam (4-bab 10-ayettin 23-ayetkiche)*



## **Filipiliklerge yëzilghan xet**

<sup>1</sup> Eysa Mesihning xizmetkari bolghan menki Pawlustin we men arqiliq Timotiydin, Filipi shehiridiki Eysa Mesihke mensup bolghan muqeddes xelqqa, shundaqla ularning bashlamchiliri we xizmetchilirige salam.

<sup>2</sup> Xuda'atimiz we Rebbimiz Eysa Mesih silerge mëhir-shepqet we amanliq ata qilghay!

### **Shükür we du'a**

<sup>3</sup> Men silerni her qëtim esliginimde Xudagha shükür ëytimen. <sup>4</sup> Her qëtim siler üçün du'a qilghinimda, qelbim xursenlikke tolup tashidu.

<sup>5</sup> Chünki, men aranglarda xush xewerni yetküzüshke bashlighan birinchi kündin hazirghiche, siler mëning bu xizmitimni qollap keldinglar.

<sup>6</sup> Shuninggha qet'iy ishinimenki, silerni yëngi hayatliq yoligha yëtekligen Xuda özi bashlighan bu yaxshi ishni dawamlashturup, Eysa Mesih qayta këlidighan küni tamamlaydu. <sup>7</sup> Mëning bundaq oylishim toghra, dep qaraymen. Chünki, silerning mëning qelbimdin alghan ornunlar nahayiti muhim. Meyli men zindanda kishenlinip yatqan waqtimda bolsun yaki sirtta xush xewerni qoghdap, uninggha guwahliq bergen waqtimda bolsun, hemminglar men bilen bille Xudaning iltipatidin teng behrimen boldunglar. <sup>8</sup> Mëning silerni qanchilik sëghinghanliqimgha hemde Eysa Mesih manga ata qilghan mëhir-muhebbet bilen silerni

qanchilik söyidighanliqimgha Xuda özi guwahtur.

<sup>9</sup> Men shuninggha du'a qilimenki, Xuda toghrisidiki biliminglar we aqilliqinglarning ëshishi arqiliq mëhir-muhebbitinglar barghansëri ëship barsun. <sup>10</sup> Shundaq bolghanda, siler Xudaning nëmidin xursen bolup, nëmidin xursen bolmaydighanliqini perq ëteleysiler-de, Eysa Mesih qayta kelgen künde pak we eyibsiz bolalaysiler. <sup>11</sup> Eysa Mesih arqiliq hayatinglar yene heqqaniylik mëwisi bilen tolup, Xudagha shan-sherep we medhiyiler ëlip këlisiler.

### **Hayatliq Eysa Mesih üçündür**

<sup>12</sup> Qërindashlar, shuni bilishinglarni xalaymenki, bëshimgha kelgen bu japa-musheqqetler xush xewerning tëximu keng tarqilishigha türkte boldi. <sup>13</sup> Saray muhapizetchiliri we bashqilarning hemmisi mëning Eysa Mesihke xizmet qilghanliqim üçün kishenlengenlikimni bilishti.

<sup>14</sup> Zindangha tashlanghanliqim sewebidin nurghunlighan qërindashlarning Rebbimizge bolghan ishenchi kücheydi. Shuning bilen, ular Xudaning sözini tëximu merdane we yüreklik halda yetküzidighan boldi.

<sup>15</sup> Derweqe, manga hesetxorluq qilip, men bilen beslishish meqsitide xush xewer tarqitiwatqanlarmu bar. Emma bashqilar xush xewerni yaxshi niyet bilen yetküzüwatidu. <sup>16</sup> Bular mëning xush xewerni qoghdashqa teyinlengenlikimni bilip, mëni söygenliki üçün, bu xush xewerni yetküzüwatidu. <sup>17</sup> Lëkin, aldinqiliri bolsa xush xewerni yetküzüshte özlirining shexsiy menpe'itini oylap, uni pak qelbi bilen emes, belki mëning zindanda tartiwatqan azabimning üstige yürek azabi qoshush üçün qiliwatidu. <sup>18</sup> Meyli qandaq bolushidin qet'iynezer, yeni ularning muddi'asi toghra bolsun-bolmisun, peqet Eysa Mesih tonutulsila xursenmen. Buningdin këyinmu dawamliq xursen bolimen. <sup>19</sup> Chünki, Xudaning mëni men bilen qarshilashquchilarning aldida aqlaydighanliqigha ishinimen. <sup>①</sup> Bu, silerning du'aliringlar we Eysa Mesihning Rohi, yeni Muqeddes Rohning yardimi arqiliq bolidu. <sup>20</sup> Eysa Mesihke yüz këlelmeydighan ishlarni qilip, xijaletchilikte qalmasliqimni intizarliq bilen ümid qilimen hemde hazirmu ilgirikige oxshashla, meyli men qandaq yashay yaki qandaq öley, Eysa Mesihni baturluq bilen

---

① Buni «Xudaning mëni zindandin qoyup bëridighanliqigha ishinimen» dep chüshinishkimu bolidu.



ulughlaymen. <sup>21</sup> Chünki, men Eysa Mesih üçün yashaymen. Ölsemmu, ershte Eysa Mesih bilen bille bolimen. Bu, men üçün tëximu yaxshidur. <sup>22</sup> Lëkin, hayatla bolidikenmen, ishinimenki Eysa Mesih üçün qilghan xizmitim netijilik bolidu. Qaysini tallishim kërek? <sup>23</sup> Tenglikte qaldim. Bu dunyadin ayrilip, Eysa Mesih bilen bille bolushni arzu qilimen, chünki buningdinmu yaxshi ish yoqtur, elwette. <sup>24</sup> Biraq, siler üçün mëning hayat turushum zörürdur. <sup>25</sup> Shuninggha ishinimenki, men hazirche ölmeymen. Eksiche, hemminglarning ëtiqadi tëximu mustehkemlinip, tëximu xushal bolushunglar üçün, dawamliq siler bilen bille bolimen. <sup>26</sup> Men aman-ësen silerning qëshinglarga qayta barghinimda, mëning kelgenlikimdin silerning Eysa Mesihke bolghan xursenlikinglar tëximu tolup tashidu.

<sup>27</sup> Nëme bolushidin qet'iynezer, emeliy herikitinglar Eysa Mesih toghrisidiki xush xewerge layiq bolsun. Shundaq bolghanda, meyli men yëninglarga bërip, siler bilen didar körüshey yaki mushu yerde turup, silerning ehwalinglardin xewerdar bolay, silerning bir niyet, bir meqsette qet'iy tewrenmey, bu xush xewer ëlip këlidighan ëtiqad üçün birlikte küresh qiliwatqanliqinglarni bileleymen. <sup>28</sup> Silerge qarshi turghuchilardin qilche qorqmanglar. Silerdiki bu gheyret ularning halak bolidighanliqining, silerning bolsa Xuda teripidin qutquzulidighanliqinglarning belgisidur. <sup>29</sup> Chünki, Xuda silerge peqet Eysa Mesihke ëtiqad qilishningla emes, belki uning üçün azab-oqubet tartishningmu sheripini ata qilghan. <sup>30</sup> Men siler bilen bille bolghan waqtimda, siler mëning xush xewerge qarshi turghuchilar bilen küresh qilghanliqimni kördünglar. Hazirmu mëning bu küreshni dawamlashturuwatqanliqimdin xewerdar boluwatisiler hemde silermu bu küreshni qiliwatisiler.

## 2-bab

### Eysa Mesihni ülgë qilinglar

<sup>1</sup> Eysa Mesihke mensup bolghanliqinglar üçün, siler righbetlendürüldünglar we uning mëhir-muhebbitidin teselli taptinglar. Muqeddes Rohtin ortaq behrimen boldunglar hemde Eysa Mesihning mëhribanliqi we rehimdillikini kördünglar. <sup>2</sup> Shundaq iken, siler oxshash oy-pikir, sap mëhir-muhebbet we bir niyet, bir meqsette bolunglar.

Shundaq bolghanda, mëni xushalliqqa chömdürisiler. <sup>3</sup> Herqandaq ishta shexsiyetchilik we quruq shöhretke bërilmenglar. Eksiche, kemter bolup, bashqilarni özünglardin üstün körünglar. <sup>4</sup> Öz menpe'itinglarnila emes, bashqilarning menpe'itinimu oylanglar. <sup>5</sup> Oy-pikringlarda Eysa Mesihke bolunglar:

<sup>6</sup> U tebi'iti jehette Xuda bolsimu,  
Xuda bilen teng orunda turushum kërek, dëmidi.

<sup>7</sup> Eksiche, u öz ixtiyari bilen bu orundin waz këchip,  
insan tënide këlip, özini quldek tutti.

<sup>8</sup> U insan qiyapitide yashap özini töwen tutup,  
taki ölgüche Xudagha ita'etmen boldi.

U hetta krëstke mixlanghandimu shundaq qildi.

<sup>9</sup> Shuning üçünmu Xuda uni eng yuqiri orungha kötürüp,  
uninggha hemmidin üstün nam-shöhretni berdi.

<sup>10</sup> Shunga, bu dunya we u dunyadiki pütkül mewjudat  
Eysa Mesihning aldida tizlinip uninggha sejde qilip,

<sup>11</sup> uni rebbim dep ëtirap qilidu.

Buning bilen, Xuda'atimiz ulughlinidu.

### **Alemde yoruqluq bolunglar**

<sup>12</sup> Shunglashqa, eziz qërandashlirim, men aranglardiki waqtimda hemishe sözümnü anglighininglardek, silerdin ayrilghan mushu waqitlardimu sözümnü tëximu yaxshi anglanglar. Xudadin qorqup we uni chongqur hörmetlep, Xuda silerni qutquzghanda ata qilghan yëngi hayatni turmushunglarga tetbiqlashqa tirishinglar. <sup>13</sup> Chünki, Xuda silerni özgertip, silerge özining iradisini emelge ashurush üçün arzu hem küch-qudret bëridu.

<sup>14</sup> Herqandaq ish qilghanda aghrinmanglar, takallashmanglar.

<sup>15-16</sup> Mushundaq bolghanda, hëchkim silerni eyibliyelmeydu. Silermu bu chirikliship, rezilliship ketken insanlar arisida Xudaning qusursiz, pak perzentliridin bolisiler hemde hayatliq ëlip këlidighan xush xewerni yetküzgininglarda, bu zulmetlik dunyada xuddi chaqnap turidighan yultuzlarga oxshash chaqnap turisiler. Mana shundaq bolghanda, Eysa Mesih qayta kelgen künde pütün xizmitim we ejrimning bikargha ketmigenlikidin pexirlineleymen. <sup>17</sup> Silerning Eysa Mesihke bolghan ëtiqadinglar we uning üçün qilghan xizmitinglar Xudagha atalghan

qurbanliq hësablinidu. Eger men issiq qënimni silerning bu qurbanliqlar üstige chachsam, yeni siler üçün ölsem, xursen bolimen hemde siler bilen bille shadliqqa chömimen. <sup>18</sup> Shuninggha oxshash, silermu xursen bolunglar hemde men bilen bille shadliqqa chömünglar.

### **Timotiy we Ėpafrodit**

<sup>19</sup> Rebbimiz Eysa xalisa, Timotiyni yëqinda yëninglarga ewetimen. Buning bilen, öz'ara ehwalimizni uqushup, könglimiz aram tapidu.

<sup>20</sup> Hazir mëning yënimda Timotiydin bashqa manga oxshash silerge heqiqiy köngül bölidighan adem yoq. <sup>21</sup> Bashqilar öz ishlirinila oylap, Eysa Mesihni xursen qilidighan ishlarga anche köngül bölmeywatidu.

<sup>22</sup> Silerge melumki, Timotiy özining yaxshi bir yordemchi ikenlikini ispatlidi. U xuddi oghulning atisigha yordem qilghinigha oxshash, xush xewer yetküzüsh yolida men bilen bille ishlidi. <sup>23</sup> Shunga, men zindandin chiqish ishimning qandaq bolidighanliqini bilgen haman, uni derhal yëninglarga ewetimen. <sup>24</sup> Rebbimizge bolghan ishenchim kamilki, pat arida özümму yëninglarga barimen.

<sup>25</sup> Men yordemge mohtaj bolup turghan waqtimda, siler manga uchurchi Ėpafroditni ewettinglar. Hazir men uni silerning yëninglarga ewetishni qarar qildim. U men bilen xush xewerni yetküzüsh yolida mürini mürige tirep küresh qilghan qërandishim hem xizmetdishimdur.

<sup>26</sup> U hemminglarni sëghindi hemde özining kësäl bolup qalghanliqidin xewer tapqanliqlar üçün bi'aram boldi. <sup>27</sup> Derweqe, u rasttinla kësäl bolup qëlip, ölüp këtishke tas qalghanidi. Lëkin, u ölmidi, chünki Xuda uninggha rehim qildi. Xuda yalghuz uningghila emes, derd üstige derd bolmisun dep, mangimu rehim qildi. <sup>28</sup> Mana shuning üçün, silerning uning bilen qayta körüşüp xursen bolushunglar üçün, uni tëzla yolgha salmaqchimen. Shundaq qilsam, men silerdin köp ensirmeydighan bolimen. <sup>29</sup> Shunga, uni qërandishinglarni kütüwalghandek xushal-xuramliq bilen kütüwalghaysiler hemde bundaq kishilerni hörmetligeysiler. <sup>30</sup> Chünki, u Eysa Mesihke xizmet qilish üçün hayatining xëyimxeterge uchrishigha qarimay, siler manga qilalmighan yordemni qilimen dep, ölüşke tas qalghanidi.

### 3-bab

#### Eysa Mesihni tonush hemmidin muhimdur

<sup>1</sup> Emdi qërandashlim, siler Rebbimizge mensup bolghanliqlar üçün shad-xuram bolunglar. Silerge burun ëytqan sözlerni yene qaytilash manga awarichilik emes, chünki bu sözler silerning qoghdilishinglar üçündür. <sup>2</sup> Qutquzulush üçün choqum xetne qilinish kërek, dep yüridighan «ten kesküchiler»din hoshyar bolunglar. Bu yamanliq qilghuchilar ittin perqi yoq! <sup>3</sup> Xudaning neziride heqiqiy xetne qilinghanlar ular emes, belki bizler. Chünki, biz Muqeddes Rohqa tayinip, Xudagha ibadet qilip, Eysa Mesih bilen maxtinimiz. Biz qilchimu xetnige we özimiz singdürgen ejirge tayanmaymiz. <sup>4</sup> Eger öz ejrimge tayinishqa toghra kelsidi, uninggha asaslirim yëterlik bolatti. Eger beziler bundaq ishlargha tayinip qutquzulghili bolidu dep oylisa, u chaghda mëning asasim tëximu yëterlik bolatti. <sup>5</sup> Chünki, men tughulup sekkizinci küni xetne qilinghan Isra'il ewladimen, yeni Binyamin qebilisidin bolghan qëni sap Yehudiyen. Tewrat qanunigha emel qilishni ölchem qilish nuqtisidin ëytqandimu, men qil sighmaydighan Perisiy ëqimidinmen. <sup>6</sup> Bu yoldiki qizghinliqim jehettin ëytqanda, men ilgiri Eysa Mesihke ëtiqad qilghuchilar Tewrat qanunini bikar qilmaqchi dep, ulargha ziyankeshlik qilghan adem idim. Eger Tewrat qanunigha emel qilish heqqaniylik dep qaralsa, men bu ölchemge eng layiq adem bolattim. <sup>7</sup> Lëkin, men burun qutquzulush üçün muhim bilgen bu ishlarni hazir pütünley ehmiyetsiz dep qaridim. <sup>8-9</sup> Men qet'iy shundaq qaraymenki, Rebbim Eysa Mesihni tonushning ewzelliki aldida herqandaq ish qedirsizdur. Eysa Mesihni tonup yëtishim we uninggha zich baghlinishim üçün, hemmini tashliwettim hemde ularni exlet, dep qaraymen. Emdi mëning heqqaniy adem dep jakarlinishim Tewrat qanunigha emel qilish arqiliq emes, belki Eysa Mesihke ëtiqad qilish arqiliq boldi. Chünki bu heqqaniylik ëtiqad arqiliq Xudadin keldi. <sup>10</sup> Mëning hazirqi meqsitim, Eysa Mesihni we uning ölüp tirilish qudrisini, shundaqla uning tartqan azab-oqubetlirini öz kechürmishim arqiliq chongqur tonup yëtip, uning ölümünü ülgë qilish <sup>11</sup> we nëme bolushidin qet'iynezer ölümün Xuda wede bergen tirilishke yëtishtur.

**Nishangha qarap ilgirilesh**

<sup>12</sup> Bundaq dëyish bilen, bu meqsetke ëriship boldum yaki kamaletke yettim, dëmekchi emesmen. Lëkin, Eysa Mesih mëni nëme meqset bilen qutquzghan bolsa, menmu shu meqset üçün chëpip yürüwatimen.

<sup>13</sup> Qërandashlar, men hergiz özümni bu meqsetke yëtip boldum, dep qarimaymen. Lëkin men shundaq qilimenki, xuddi yügürüş musabiqiside keynige qarimay yügürüwatqan ademdek, menmu ötüp ketken ishlarni oylimay, kelgüsidiکی nishangha qarap tirishimen. <sup>14</sup> Yeni, Xuda Eysa Mesih arqiliq mëni chaqirip, ershte men üçün teyyarlıghan in'amgha qarap ilgirileymen. <sup>15</sup> Shuning üçün, arimizdiki rohiy jehette piship yëtilgenlerning hemmisining mushundaq oylishini ümid qilimen. Eger bashqiche oy-pikringlar bolsa, Xuda bunimu silerge ochuq körsitip bëridu. <sup>16</sup> Qandaq bolushidin qet'iynezer, biz Xuda bizge körsitip bergen heqiqette ching turushimiz kërek.

<sup>17</sup> Qërandashlar, mëni ülgë qilinglar, shundaqla siler bizni ülgë qilghan kishilerdinmu ögininglar. <sup>18</sup> Chünki, silerge köp qëtim ëytqinimdek, hazirmu köz yashlırimni töküp turup shuni qayta ëytimenki, özlirini ëtiqadchi dewalghan nurghun kishiler Eysa Mesihning krësttiki qurbanlıqini közge ilmay, uning düşmenliridek yürmekte.

<sup>19</sup> Bundaqlarning aqiwiti menggülik halakettur. Ularning Xudasi özining qarnidur. Ularning maxtinidighini nomussiz ishlardur. Ular peqet bu dunyaning ishlinirini oylaydu. <sup>20</sup> Halbuki, bizning heqiqiy makanimiz ershte. Biz ershtiki qutquzghuchimiz bolghan Rebbimiz Eysa Mesihning ershtin këlshini intizarlıq bilen kütmektimiz. <sup>21</sup> Shu chaghda, u pütkül mewjudatni özige boysunduridighan qudriti bilen bizning chirip këtidighan tënimizni özgertip, uni özining shan-shereplik tënige oxshash qilidu.

**4-bab****Pend-nesihetler**

<sup>1</sup> Ey söyümlük qërandashlırim, men silerni söyimen, silerni körüşke shu qeder teshnamen! Siler mëning xushallıqım hem pexrimsiler. Rebbimizge bolghan ëtiqadinglarda qilche tewrenmenglar. <sup>2</sup> Ėwodiya we Sintixe xanim, silerdin ötünimenki, Rebbimizge mensup

## Filipiliklarga yëzilghan xet

bolghanliqlar üçün chiqiship ötünglar. <sup>3</sup> Ey sadiq hemkarim, sendin shuni telep qilimenki, bu ishta senmu bu ikki xanimgha yadrem qil. Chünki, ular men we Klëmënt bilen, shundaqla nami hayatliq deptirige pütülgen bashqa xizmetdashirim bilen bille xush xewerni tarqitish yolida qan-ter singdürgen.

<sup>4</sup> Rebbimizge mensup bolghanliqlar üçün hemishe shad-xuram bolunglar. Yene tekrarlaymenki, shad-xuram bolunglar! <sup>5</sup> Xush pë'illliqlar pütkül insangha ayan bolsun. Ėsinglarda tutunglarki, Rebbimizning këlishige az qaldi. <sup>6</sup> Hëch nersidin ghem qilmanglar. Eksiche, herqandaq telipinglar bolsa du'a-tilawet arqiliq Xudadin tilenglar we shükür ëytinglar. <sup>7</sup> Shundaq qilsanglar, Xudaning kishilerning oylighinidinmu ëship chüshidighan tinchliqi silerning qelbinglarni we oy-pikringlarni Eysa Mesih arqiliq tinchlanduridu.

<sup>8</sup> Qërendashirim, sözümnüing axirida shuni ëytimenki, heqiqiy, maxtashqa erziydighan, adil, pak, güzel, shereplik, exlaq-peziyetlik we medhiyileshke sazawer herqandaq ishlargha köngül qoyunglar. <sup>9</sup> Mendin ögengen, qobul qilghan, anglighan we körgenliringlarni emeliy herikitinglarda körsitinglar. Shundaq bolghanda, xatirjemlik bëridighan Xuda siler bilen bille bolidu.

## Pawlusning teshekküri

<sup>10</sup> Manga yene bir qëtim ghemxorluq qilghininglar üçün intayin xushal boldum we Rebbimizge shükür ëyttim. Heqiqetenmu siler manga ezeldin ghemxorluq qilip keldinglar, lëkin uni ipadilishinglarga peqet purset bolmay keldi. <sup>11</sup> Buni birer ëhtiyajim tüpeylidin ëytiwatqinim yoq, chünki men herqandaq ehwalda barigha qana'et qilishni öginiwaldim.

<sup>12</sup> Men meyli namratliq yaki bayashatliq bolsun, meyli toqchiliq yaki acharchiliq bolsun, meyli molchiliq yaki ghurbetchilik bolsun, herqachan, herqandaq ehwalda qana'et qilishni biliwaldim. <sup>13</sup> Men manga küch-qudret ata qilghuchi Rebbimiz Eysa Mesihke tayinip, Xuda mendin telep qilghan herqandaq ishni qilalaymen. <sup>14</sup> Shundaqtimu, siler qiyinchiliqlirimgha yadrem bërip yaxshi qildinglar.

<sup>15</sup> Ey Filipilikler, silerge melumki, men silerge bu xush xewerni yetküzüshni bashlighan we Makëdoniye ölkisidin ayrilghan chaghlirimda, silerdin bashqa hëchqandaq ëtiqadchilar jama'etchiliki manga yadrem bermidi. <sup>16</sup> Salonika shehiridiki waqtimdimu, siler manga birnechche qëtim yadrem bërip, ëhtiyajimdin chiqtinglar. <sup>17</sup> Mëning

### Filipiliklarga yëzilghan xet

bundaq dëyishim, silerdin birer sowghat telep qilish emes, belki silerning manga bergen yardiminglar üchün Xudaning silerge zor bext qayturushini ümid qilishtur. <sup>18</sup> Men silerning manga ewetken barliq sowghitinglarni tapshuruwaldim. Bu mëning ëhtiyajimdin ëship ketti, elwette. Ëpafrodit arqiliq ewetken sowghitinglarni ëlip, hemme nersem tëximu toluqlinip ketti. Bu sowghatlar xuddi xush puraqliq köydürme qurbanliqtek, Xudani xursen qilidu. <sup>19</sup> Shuninggha oxshash, siler Eysa Mesihke mensup bolghanliqinglar üchün, manga ghemxorluq qilghan Xuda özining mol bayliqi bilen silerningmu hemme ëhtiyajinglarni qanduridu. <sup>20</sup> Barliq shan-sherep ebedil'ebed Xuda'atimizgha mensup bolghay, amin!

### Axirqi salam

<sup>21</sup> Eysa Mesihke mensup bolghan barliq muqeddes xelqge salam. Men bilen bille turuwatqan qërindashlardinmu silerge salam. <sup>22</sup> Bu yerdiki muqeddes xelqtin, bolupmu Rim impëраторining ordisidiki xizmetkar qërindashlardin silerge salam.

<sup>23</sup> Rebbimiz Eysa Mesihning mëhir-shepqiti silerge yar bolghay!



# Kolosiliqlargha yëzilghan xet

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Bu, elchi Pawlusning Efes shehirining sherqige jaylashqan kichik bir sheher Kolosidiki ëtiqadchilar jama'etchilikige yazghan xëtidur. Gerche Pawlus bu yerdiki ëtiqadchilar jama'etchilikini özi qurup chiqmighan bolsimu, emma u burun Efes shehiridin u yerge xizmetchilerni ewetken bolghachqa, bu jama'etchilikke nisbeten chong mes'uliyitining barliqini hës qilghan. Shunga bu jama'etchilikte saxta telim bergüchilerning peyda bolghanliqini anglap, bu xetni ulargha yazghan.*

*Saxta telim bergüchiler rohiy küchler dunyasidiki hökümrانlar we hoquqdarlarning tesiridin toqup chiqqan telimlerni terghib qilghan. Ular yene xetne qilishqa oxshash alahide örp-adetlerge, shundaqla yëmek-ichmek we bashqa tereplerdiki bir qisim qa'idilerge ri'aye qilishda qattiq turghan.*

*Pawlus bu xette Eysa Mesihni nahayiti tepsiliy, ëniq chüshendürüş bilen Eysa Mesihning hemmidin üstün turidighanliqini, toluq qutquzulushqa peqetla u arqiliq ërishkili bolidighanliqini, ëtiqadchilar uninggha baghlinip, uning mukemmellikidin toluqlinip turghachqa ularning bundaq qa'idilerge mohtaj emeslikini körsitip, bu xil telimlerni aghdurup tashlighan. Pawlus yene bu heqiqiy telimning ëtiqadchilarning hayatidiki ehmiyitini chüshendürüp ötken.*

### Tëzis:

1. Du'ayisalam (1-bab 1-ayettin 14-ayetkiche)
2. Eysa Mesihning üstünlüki we xizmiti (1-bab 15-ayettin 2-bab 19-ayetkiche)
3. Eysa Mesihke baghlangan yëngi hayat (2-bab 20-ayettin 4-bab 6-ayetkiche)
4. Axirqi salam (4-bab 7-ayettin 18-ayetkiche)





## **Kolosiliqlargha yëzilghan xet**

<sup>1</sup> Xudaning iradisi bilen Eysa Mesihning elchisi bolushqa tallanghan menki Pawlus we men arqiliq qërandishimiz Timotiydin <sup>2</sup> Kolosi shehiridiki Eysa Mesihke mensup bolghan sadïq we muqeddes xelqge salam. Xuda'atimiz silerge mëhir-shepqet we amanliq ata qilghay!

### **Shükür du'asi**

<sup>3</sup> Biz siler üçün du'a qilghanda, hemishe Rebbimiz Eysa Mesihning atisi bolghan Xudagha shükür ëytimiz. <sup>4</sup> Chünki, biz silerning Eysa Mesihke ëtiqad qilghininglardin we Xudaning barliq muqeddes xelqige mëhir-muhebbet körsetkininglardin xewer taptuq. <sup>5</sup> Silerning ëtiqadinglar we mëhir-muhebbitinglar ershte siler üçün saqliniwatqan heqiqiy bayliqqa bolghan ümidinglardin kelgen. Heqiqettin ibaret bolghan xush xewer silerge deslepte yetküzülgén chaghdila bu ümid silerde peyda bolghan. <sup>6</sup> Xush xewer silerge yetkende, siler Xudaning mëhir-shepkitini heqiqiy tonup yettinglar. Ushbu xush xewer aranglarda birinchi künden tartip mëwe bërip, öz tesirini körsetkinidek, hazir mu dunyaning nurghun jaylirida shundaq qilmaqta. <sup>7</sup> Siler Xudaning bu mëhir-shepkiti toghruluq bizning qedirlik xizmetdishimiz Êpafiradin telim aldinglar. U Eysa Mesihning sadïq xizmetkari bolup, bizning ornimizda siler üçün xizmet qiliwatidu. <sup>8</sup> U yene Muqeddes Roh silerge

ata qilghan mëhir-muhebbettin bizni xewerdar qildi.

### **Kolosiliqlargha qilinghan du'a**

<sup>9</sup> Shunga, biz siler toghrisidiki bu xewerni anglighan künden bashlap, siler üçün dawamlıq du'a qılıp turuwatimiz. Biz du'ayimizda Xudadin shuni tiliduqki, siler Muqeddes Roh arqılıq eqil-parasetke tolup, Xudaning iradisi toghruluq toluq chüshenchige ërishkeysiler. <sup>10</sup> Shundaq bolghanda, Rebbimizning iradisige munasip yashap, her jehettin uni xursen qilalaysiler hemde hayatinglarda herbir yaxshi ishta mëwe bërip, Xudani tëximu chongqur tonup yëteleysiler. <sup>11</sup> Biz yene shuni tiliduqki, Xuda silerni özining ulugh qudriti bilen küchlendürgey. Shundaq bolghanda, siler herqandaq ishqa sewrchanlıq bilen berdashlıq bëreleysiler hemde xushal-xuramliqqa chömüp, <sup>12</sup> Xuda'atimizgha shükür ëytisiler. Chünki, Xuda silerni yoruqluqta yashawatqan barlıq muqeddes xelqining mirasidin ortağ behrimen bolushqa layıq qildi. <sup>13</sup> U bizni Sheytanning zulum-zexmitidin qutuldurup, söyümlük oghlining padishahlıqigha ëlip kirdi. <sup>14</sup> Biz uning söyümlük oghli arqılıq gunahning qulluqidin erkin bolduq, yeni gunahlirimiz kechürüm qilindi.

### **Eysa Mesih we uning wezipisi**

<sup>15</sup> Eysa Mesih köz bilen körgili bolmaydighan Xudaning obrazidir. U barlıq mewjudatlardin burun mewjut bolghan bolup, ulardin üstün turidu. <sup>16</sup> Chünki, meyli yer yüzide yaki ershte bolsun, mewjudatlarning hemmisi u arqılıq yaritilghan. Körgili bolidighan mewjudatlar yaki körgili bolmaydighan ershtiki herqandaq mertiwilikler, menseparlar, hökümrانlar we hoquqdarlar bolsun, hemmisi u arqılıq we uning üçün yaritilghandur. <sup>17</sup> U barlıq mewjudatlardin burun mewjuttur. Barlıq mewjudatlar u arqılıqla mewjut bolup turidu. <sup>18</sup> Eysa Mesih öz tënidin ibaret bolghan ëtiqadchılar jama'etchilikining bëshi we uning berpa qilghuchisidir. Uning her jehettin pütkül mewjudatlardin üstün turushi üçün, u eng awwal ölümdin menggülikke tirildürülgen. <sup>19</sup> Xuda özining barlıq mukemmel tebi'itining uningda bolushidin söyümdi <sup>20</sup> hemde u arqılıq yer yüzide ershtiki barlıq mewjudatni özi bilen yarashturup, uning krëstte aqquzghan qëni arqılıq inaqliqni eslige keltürüshtinmu söyümdi.

<sup>21</sup> Ilgiri silermu Xudadin ayrılıp, qilghan yaman oy-pikringlar we ishliringlar sewebidin uning bilen düşmenleshkenidinglar. <sup>22</sup> Biraq,

hazir Xuda öz oghli Eysa Mesihning insan tënide krëstke mixlinip qurban bolushi arqiliq silerni özi bilen yarashturdi. Buningdin meqset, silerning Xudaning aldida pak, qusursiz we eyibsiz bolushunglar üçündür. <sup>23</sup> Lëkin, siler choqum ëtiqadinglarda tewrenmey, ching we mustehkem turushunglar, xush xewer silerge ëlip kelgen ümidtin waz kechmeslikinglar kërek. Bu xush xewer pütün yer-yüzide yetküzüwatqan bolup, men Pawlusmu uni yetküzüshke teyinlendim.

### **Pawlusning ëtiqadchilar jama'etchilikige qilghan xizmiti**

<sup>24</sup> Men hazir siler üçün azab-oqubet tartiwatqinimgha xursenmen. Chünki, xuddi Eysa Mesih azab-oqubet tartqangha oxshash, men uning tëni, yeni ëtiqadchilar jama'etchiliki üçün tartishqa tëgishlik bolghan azab-oqubetning bir qismini öz tënimda tartiwatimen. <sup>25</sup> Xuda xush xewerning silerge yetküzülishi üçün, mëni ëtiqadchilar jama'etchilikining xizmetkari qilip teyinlidi. <sup>26</sup> Bu xush xewer elmisaqtin buyan ashkarilanmighan. Hazir uning siri Xudaning muqeddes xelqige ayan qilindi. <sup>27</sup> Xuda bu sirning siler Yehudiy emeslergimu heqiqiy ulughluq ëlip këlidighanliqini öz muqeddes xelqige bildürüshtin söyüdi. Bu sir del Eysa Mesihning qelbinglarda ikenlikidir. Bu siler ümid qilghan ulughluqqa kelgüside ërishishinglarning kapalitidir. <sup>28</sup> Shunga, biz Eysa Mesih toghrisidiki xush xewerni barliq insanlarga yetküzüshke, shundaqla Xuda bizge ata qilghan barliq eqil-paraset bilen ulargha nesihet qilip telim bërishke tirishiwatimiz. Buningdin meqset, ularning Eysa Mesihke mensup bolup, uninggha bolghan ëtiqadining her jehettin toluq yëtilgen halda Xudaning aldigha bërishi üçündür. <sup>29</sup> Bu meqsetke yëtilish üçün, Eysa Mesihning kelgen, hayatimda namayan boluwatqan zor küchke tayinip, tiriship-tirmiship ishlewatimen.

## **2-bab**

<sup>1</sup> Mëning siler we La'odikiya shehiridikiler hemde mëni tëxi körmigen bashqa kishiler üçün qandaq tiriship-tirmiship ishlewatqanliqimni bilishinglarni xalaymen. <sup>2</sup> Mëning bundaq ishlisim silerning ich-ichinglardin righbetlinip, bir-biringlarga mëhir-muhebbet körsitip, öz'ara baghlinishinglar üçündür. Shundaq bolghanda, heqiqetni chongqur chüshinishtin kelgen toluq ishencke ëriship, Xuda

ashkarilighan sirni, yeni Eysa Mesihni heqiqiy tonup yëteleysiler.

<sup>3</sup> Barliq eqil-paraset we bilim Eysa Mesihke mujessemlengen.

<sup>4</sup> Hëchkimning silerni chirayliq gep-sözler bilen azdurup ketmesliki üçün, bularni ëytiwatimen. <sup>5</sup> Chünki, men siler bilen bir yerde bolmisammu, qelbim da'im siler bilen bille. Silerning turmushunglarning tertiplik we Eysa Mesihke bolghan ëtiqadinglarning mustehkem ikenlikini anglap, xursen bolmaqtimen.

### **Eysa Mesihning kelgen yëngi hayat**

<sup>6</sup> Siler Eysa Mesihni Rebbimiz, dep qobul qilghanikensiler, uninggha egiship yashanglar. <sup>7</sup> Uninggha bolghan ëtiqadinglar chongqur yiltiz tartqan derexke we puxta qurulghan binagha oxshash mustehkem bolsun. Silerge tapshurulghan heqiqette ching turunglar. Qelbinglar Xudagha bolghan minnetdarliq bilen tolsun. <sup>8</sup> Ehtiychan bolunglar, hëchkim silerni quruq pelsepe we yalghan sepsetiler bilen azdurup ketmisun. Bular Eysa Mesihning telimidin emes, belki insanlarning en'eniliri we bu dunyadiki yaman rohiy küchlerning<sup>②</sup> tesirliridin kelgen. <sup>9</sup> Xudaning barliq mukemmel tebi'iti bu dunyagha insan tënide kelgen Eysa Mesihnidur. <sup>10</sup> Siler rohiy küchler dunyasidiki barliq hökümrانlar we hoquqdarlardin üstün turghuchi Eysa Mesihke mensup bolghanliqinglar üçün, uning mukemmellikidin toluqlinip turisiler.

<sup>11</sup> Siler Eysa Mesihke mensup bolghanliqinglar üçün, jismaniy jehettiki xetnini emes, belki u ata qilghan rohiy jehettiki xetnini qobul qildinglar. Bu, silerni gunahkar tebi'itinglarning ilkidin qutulduridighan xetnidur. <sup>12</sup> Chömüldürüşni qobul qilghininglarda, siler Eysa Mesihke baghlanghanliqinglar üçün, uning ölümü bilenmu baghlinip, uning bilen bille kömüldünglar we uning bilen bille tirildürüldünglar. Bu, Eysa Mesihni ölümdin tirildürgen Xudaning küch-qudririge bolghan ishenchinglar arqiliq boldi. <sup>13</sup> Siler burun gunah ichide yashighanliqinglar we gunahkar tebi'itinglarning ilkidin qutulmighanliqinglar üçün, rohiy jehette ölükdiringlar. Biraq, Xuda silerni Eysa Mesihke baghlap, yëngi hayatqa ërishtürdi we pütün gunahliringlarni kechürüm qildi. <sup>14</sup> Eysa Mesih krëstke mixlanganda, Xuda barliq gunahlimiz xatirilengen, bizge qarshi bolghan hëساب-kitabini shu krëstke mixlap, bikar qildi. <sup>15</sup> Shundaq qilip, Xuda

---

② Yaki «bu dunyadiki artuqche qa'ide-yosunlarning».

rohiy küchler dunyasidiki yaman hökümrانlar we hoquqdarlarni qoralsizlandurup, Eysa Mesihning krësttiki qurbanliqi arqiliq ular üstidin ghelibe qilish bilen ularni pütkül alem aldida nomusta qaldurdi.

<sup>16</sup> Shuning üçün, yëmek-ichmek jehette we hëyt-ayem, hilal ay bayramliri yaki dem ëlish künlirini ötküzüsh-ötküzmeslik jehette hëchkimning silerni eyibleydighan hoquqi yoq. <sup>17</sup> Bundaq qa'ide-yosunlar peqet Eysa Mesih emelge ashuridighan ishlardin dërek bëridighan kölenggidur. Bu ishlar Eysa Mesih teripidin emelge ashurulup boldi. <sup>18</sup> Saxta kemterlik qilishqa we perishtilerge choqunushqa bërilgen kishilerning bundaq ishlarda eyibleshlirige perwa qilmanglar. Ular saxta, ghayibane alametlerge ësilishiwëlip, her xil xam xiyallarda bolup, asassiz tekebburluq qilidu. <sup>19</sup> Ularning ëtiqadchilar jama'etchilikining bëshi bolghan Eysa Mesih bilen hëchqandaq munasiwiti yoq. Ètiqadchilar Eysa Mesihning bashqurushi we perwishide xuddi bedendiki boghum we peyler öz'ara ching tutashqandek, öz'ara birliship, Xudaning iradisi boyiche ösüp yëtilidu.

<sup>20-21</sup> Siler bu dunyagha nisbeten Eysa Mesih bilen bille ölüp, bu dunyadiki yaman rohiy küchlerning tesirliridin azad bolghanikensiler, yene nëme üçün shularning «buni tutma», «awuni yëme», «buninggha tegme» dëgendek qa'ide-yosunlirigha yëpishiwalisiler? <sup>22</sup> Bu qa'ide-yosunlarning hemmisi tügeydighan nersiler toghrisida bolup, peqetla insanlarning buyruq we telimliridin peyda bolghan. <sup>23</sup> Roshenki, kishiler özliri ijad qiliwalghan dinlardiki mundaq teqwadarliq, saxta kemterlik we öz tënini azabqa salidighan qa'ide-yosunlar danaliqtek körünsimu, emeliyette gunahkar tebi'itimizdiki heweslerni chekleshte hëchqandaq paydisi yoqtur.

## 3-bab

### Kona we yëngi hayat

<sup>1</sup> Eysa Mesih bilen bille tirilgenikensiler, undaqta ershtiki ishlargha intilinglar. Eysa Mesih ershte Xudaning ong teripide olturidu. <sup>2</sup> Siler bu dunyadiki ishlargha emes, belki ershtiki ishlargha bash qaturunglar.

<sup>3</sup> Chünki, siler bu dunyagha nisbeten öldünglar. Hayatinglar Eysa Mesih bilen Xudaning huzurida pinhandur. <sup>4</sup> Hayatinglarning menbesi bolghan Eysa Mesih qaytip kelgende, siler uning bilen bille shan-sherepte ayan

bolisiler.

<sup>5</sup> Shuning üçhün, özünglardiki bu dunyagha xas arzu-heweslerni, yeni jinsiy exlaqsizliq, napakliq, shehwaniyliq, rezil hewes we achközlüklerni tashlanglar. Achközlük butperesликтin perqlenmeydu. <sup>6</sup> Xudaning ghezipi mushundaq ishlarni qilghuchilarning bëshigha chüshidu. <sup>7</sup> Burun silermu bundaq arzu-hewesler ichide yashap, rezil turmush kechürgenidinglar.

<sup>8</sup> Emdi bundaq yaman ishlarning hemmisini tashlanglar. Ghezeplinish, achchiqlinish, yaman niyette bolush, töhmet qilish yaki edepsiz gep-sözlerni qilishtek yaman ishlardin yiraq turunglar. <sup>9</sup> Shundaqla, bir-biringlarga yalghan sözlimenglar. Chünki, siler kona tebi'itinglarni burunqi qilmishinglar bilen bille chörüp tashlap, <sup>10</sup> yëngi tebi'etke ige boldunglar. Siler yaratquchi Xudaning obrazi boyiche yëngiliniwatqininglarda, Xudagha bolghan tonushunglar chongqurlishidu. <sup>11</sup> Bu yëngi hayatta bizning Yehudiy yaki Yehudiy emes, xetne qilinghan yaki qilinmighan, medeniyetsiz hetta yawayi,<sup>③</sup> qul yaki hör bolushimiz muhim emes. Muhimi Eysa Mesih tur. U bolsa hemmimizning qelbididur.

<sup>12</sup> Xuda silerni söyüp, «özümge atighan xelqim» dep tallighaniken, rehimdil, mëhriban, kemter, mulayim we sewrchan bolunglar.

<sup>13</sup> Bir-biringlarga keng qorsaq bolunglar. Eger aranglarda birkim silerning könglünglarni aghritqan bolsa, uni kechürünglar. Rebbimiz silerni kechürginidek, silermu bashqilarni kechürünglar. <sup>14</sup> Eng muhimi, mëhir-muhebbetlik bolunglar. Chünki, mëhir-muhebbet bir-birimizni baghlap, mukemmel inaqliqqa bashlaydu. <sup>15</sup> Eysa Mesih ata qilghan tinch-amanliq qelbinglarni bashqursun. Chünki, siler bir tenning ezaliri bolup, bu inaqliq ichide yashashqa chaqirildinglar. Hemishe Xudagha shükür ëytinglar. <sup>16</sup> Eysa Mesihning telimliri qelbinglardin toluq orun alsun. Bir-biringlarga Xudadin kelgen barliq eqil-paraset bilen telim bëringlar we nesihet qilinglar. Minnetdarliqqa tolghan qelbinglar bilen Xudagha Zebur munajatliri, medhiye naxshiliri we Muqeddes Rohning ilhamidin kelgen ghezellerni ëytinglar. <sup>17</sup> Meyli siler nëme denglar yaki nëme qilinglar, hemmisini rebbimiz Eysaning namining ulughlinishi üçhün qilinglar we Eysa Mesih arqiliq Xuda'atimizgha shükür ëytinglar.

---

③ Yawayi – Grëkche atilishi «skif» bolghan, Qara dëngiz bilen Kaspi dëngiz otturisida yashighan bir xelqni körsitidu. Rimliqlar bilen Grëklar ushbu xelqni nahayiti medeniyetsiz we yawayi dep atighan.

### Yëngiche kishilik munasiwetler

<sup>18</sup> Ey ayallar, Rebbimizge mensup bolghanliqlinglar üçün, shuninggha munasip halda erliringlargha ita'et qilinglar. <sup>19</sup> Ey erler, ayalliringlarni söyünglar, ulargha qattiq mu'amile qilmanglar. <sup>20</sup> Ey balilar, herqandaq ishta ata-ananglarning sözini anglanglar. Chünki bu, Rebbimizni xursen qilidu. <sup>21</sup> Ey atilar, perzentliringlargha bolghan mu'amilide ularning nepritini qozghap qoymanglar. Undaq qilsanglar perzentinglar chüshkünüship këtidu.

<sup>22</sup> Ey qullar, bu dunyadiki xojayinliringlargha hemme ishta boysununglar. Buni ularni xursen qilish üçün peqet ularning aldidila emes, belki hemishe chin qelbinglar we Rebbimizge bolghan chongqur hörmitinglar bilen qilinglar. <sup>23</sup> Herqandaq ish qilghanda, jan-dil bilen qilinglar. Buni ademler üçün emes, Rebbimiz üçün qilghandek qilinglar. <sup>24</sup> Èsinglarda bolsunki, Rebbimiz öz xelqige bërishke wede qilghan mirasni silerge in'am qilidu. Chünki, siler heqiqiy xojayininglar Rebbimiz Eysa Mesihke xizmet qiliwatisiler. <sup>25</sup> Meyli kim bolushidin qet'iynezer, yaman ish qilsa, qilghan yaman ishgha yarisha Xudaning jazasigha tartilidu. Chünki, Xuda hemme insanlarga oxshash mu'amile qilidu.

## 4-bab

<sup>1</sup> Ey xojayinlar, qulliringlargha toghra we adil mu'amile qilinglar. Chünki, silerningmu ershte xojayininglar barliqini untup qalmanglar.

### Nesihetler

<sup>2</sup> Du'a qilishni toxtatmanglar. Du'a qilghanda, pütün diqqitinglar bilen du'a qilinglar we Xudagha shükür ëytinglar. <sup>3</sup> Biz üçün yene shundaq du'a qilinglarki, Xuda öz xewirini yetküzüshimizge yol ëchip bersun. Shundaq bolghanda, Eysa Mesih heqqidiki ashkarilighan sirni jakarliyalaymiz. Men hazir del mushu xush xewerni yetküzüsh sewebidin kishenlendim. <sup>4</sup> Mëning bu xush xewerni qolumdin këlischche ëniq chüshendürüshüm üçünmu du'a qilinglar.

<sup>5</sup> Eysa Mesihke ëtiqad qilmighanlar bilen alaqe qilghanda, eqil-parasitinglarni ishlitip, herbir pursetni qoldin bermey, xush xewerni yetküzünglar. <sup>6</sup> Ulargha qilghan gep-sözliringlar hemishe yëqimliq,

ularning diqqitini tartidighan bolsun. Shundaq bolghanda, herbir ademge qandaq yol bilen jawab bërishni biliwalalaysiler.

### Axirqi salam

<sup>7</sup> Rebbimiz yolida men bilen bille xizmet qiliwatqan sadıq xizmetkar, söyümlük qerindishim Tikikus men toghruluq barlıq ishlarni silerge sözlep bëridu. <sup>8</sup> Uni ehwalimizni yetküzüsh we silerni rıghbetlendürüş üçün, silerning aldinglarga ewetimen. <sup>9</sup> Sadıq, söyümlük qerindishimiz hem yurtdishınglar bolghan Onësimusnimu uning bilen birge ewetimen. Ular bu yerde boluwatqan hemme ishni silerge sözlep bëridu.

<sup>10</sup> Men bilen bille zindanda yëtiwatqan buradirim Aristarxus, shundaqla Barnabaning jiyeni Markustin silerge salam. (Eger Markus yëninglarga bërip qalsa, uni tapilighinimdek kütüwëlinglar.) <sup>11</sup> Yustus dep atilip kelgen Isamu silerge salam ëytti. Xudaning padishahlıqı üçün ishlewatqan xizmetdashlırim ichide Yehudiylardin bolghan ëtiqadchılar peqet mushularla bolup, ular manga chong teselli bërishi.

<sup>12</sup> Eysa Mesihning xizmetkari we yurtdishınglar bolghan Ėpafiradin silerge salam. U silerning ëtiqadta piship yëtilishınglar, Xudaning pütkül iradisige bolghan ishenchinglarda ching turushınglar üçün, hemishe jan-dili bilen du'a qilmaqta. <sup>13</sup> Uning siler üçün hemde La'odikiya we Hëyrapolis shehiridiki qerindashlar üçün köp ejir singdürüp kelgenliki toghrisida silerge guwahlıq bërimen. <sup>14</sup> Qedirlik tëwip Luqa we Dëmasmu silerge salam ëytti.

<sup>15</sup> La'odikiyadiki qerindashlarga, bolupmu Nimfe xanımgıa we uning öyide jem bolidighan ëtiqadchılar jama'etchilikige salam ëytqaysiler.

<sup>16</sup> Bu xet aranglarda oqulup bolghandin këyin, La'odikiyadiki ëtiqadchılar jama'etchilikı ichidimu oqulsun. Siler yene La'odikiyadiki ëtiqadchılar jama'etchilikige yazghan xëtimnimu oqunglar. <sup>17</sup> Arkıpusqa shuni ëytinglarki, Xuda uninggha tapshurghan wezipini choqum ada qilsun.

<sup>18</sup> Menki Pawlus bu axirqi salamni öz qolum bilen yëziwatimen. Mëning put-qollirimning kishenlik ikenlikini untumanglar. Xudaning mëhir-shepqiti silerge yar bolghay!





# Salonikaliqlarga yëzilghan birinchi xet

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Salonika shehiri (bügünki Grëtsiyide) eyni waqittiki Rim impëriyisi hökümrانliqidiki Makëdoniye ölkisining merkizi bolup, elchi Pawlus Filipi shehiridin ayrilghandin këyin, u yerde xush xewer tarqitish bilen u sheherdiki ëtiqadchilar jama'etchilikining asasin salghan («Elchiler» 17-bab 1-ayettin 10-ayetkiche). Biraq, uzun ötmeyla, Yehudiylar Pawlusning Yehudiy dinigha qiziqip kelgen nurghun Yehudiy emeslerni Eysa Mesihke ëtiqad qilishqa yëtekligenlikige hesetxorluq qilghan we uninggha qarshi chiqqan. Buning bilen, u Salonikadin ayrilishqa mejbur bolghan. Këyinche Pawlus özi ewetken xizmetdishi Timotiy arqiliq Salonikaliqlarning ehwalidin xewer tëpip, bu xetni ulargha yazghan.*

*Mu'ellip bu xëtide ularning ëtiqadi, mëhir-muhebbiti we qilghan xizmiti toghrisida anglighan yaxshi xewerlerdin xushallanghanliqini bildürüp, ularni Xudani xursen qilish üçün tëximu tirishishqa ündigen hemde ularning Eysa Mesihning qayta këlishi toghrisidiki so'allirigha jawab bergen.*

### **Tëzis:**

1. *Salam (1-bab 1-ayet)*
2. *Pawlusning Salonikaliqlar üçün Xudagha shükür ëytishi (1-bab 2-ayettin 10-ayetkiche)*
3. *Pawlusning ular arisidiki xizmiti (2-bab 1-ayettin 16-ayetkiche)*
4. *Pawlusning ulargha bolghan sëghinishi we ensirishi (2-bab 17-ayettin 3-babning axirighiche)*
5. *Ixlasmen bolushqa ündesh (4-bab 1-ayettin 12-ayetkiche)*
6. *Eysa Mesihning qayta këlishi (4-bab 13-ayettin 5-bab 11-ayetkiche)*
7. *Axirqi telim we salamlar (5-bab 12-ayettin 28-ayetkiche)*



## **Salonikaliqlargha yëzilghan birinchi xet**

<sup>1</sup> Menki Pawlus we men arqiliq Silas hemde Timotiydin Xuda'atimiz we Rebbimiz Eysa Mesihke mensup bolghan, Salonika shehiridiki ëtiqadchilar jama'etchilikige salam. Xuda silerge mëhir-shepqet we amanliq ata qilghay!

### **Salonikaliqlarning ëtiqadi**

<sup>2</sup> Biz du'alirimizda siler üçün da'im Xudagha shükür ëytip, silerni yad ëtip turuwatimiz. <sup>3</sup> Xuda'atimizning aldida ëtiqadinglardin kelgen yaxshi ishliringlarni, mëhir-muhebbitinglar bilen singdürgen ejringlarni we Rebbimiz Eysa Mesihke baghligan ümidinglardin kelgen sewr-taqet bilen berdashliq bergenlikinglarni da'im eslep turuwatimiz. <sup>4</sup> Ey Xuda söygen qëindashlar, bizge melumki, Xuda silerni tallidi. <sup>5</sup> Silerge yetküzgen bu xush xewerni biz söz bilenla emes, belki Muqeddes Rohtin kelgen küch-qudret bilen, shundaqla Xudaning bu xush xewer arqiliq silerni qutquzidighanliqigha bolghan toluq ishenchimiz bilen silerge yetküzduq. Biz siler bilen bille bolghan chaghlarda qandaq yashighanliqimizni siler bilisiler. Bularning hemmisi silerning menpe'itinglar üçün idi. <sup>6</sup> Siler bizdin, shundaqla Rebbimizdin ülgë aldinglar. Chünki, siler ëghir qiyinchiliqlargha qarimay, Muqeddes Roh ata qilghan shad-xuramliq ichide Xudaning sözini qobul qildinglar. <sup>7</sup> Netijide, silermu Makëdoniye we Yunan ölkiliridiki pütkül

ëtiqadchilargha ülgë boldunglar. <sup>8</sup> Rebbimiz heqqidiki sözler silerdin bashlinip, Makëdoniye we Yunanghila emes, hemme yerge tarqiliptu. Biz u yerlerge barghinimizda, kishilarning silerning Xudagha bolghan ëtiqadinglardin alliqachan xewiri barliqini uqtuq. Shunga, bizning ëtiqadinglar toghrisida yene ëghiz ëchishimizning hajiti yoq. <sup>9</sup> Biz barghan jaydiki kishiler silerning bizni illiq qobul qilghanliqlinglarni anglighanidi. Ular silerning butlarga choqunushtin waz këchip, hayat bolghan heqiqiy Xudagha xizmet qilish üchün uninggha yüzlengenlikinglarni bizge ëytti. <sup>10</sup> Ular yene bizge silerning Xudaning Oghlining, yeni Xuda ölümdin tirildürgen Eysa Mesihning ershtin qayta këlishini kütüwatqanliqlinglarni ëytti. Bizlerni Xudadin këlidighan ghezeptin Qutquzghuchi del Eysa Mesih tur.

## 2-bab

### Pawlusning Salonikadiki xizmiti

<sup>1</sup> Qërindashlar, silerge melumki, bizning qëshinglarga barghinimiz bikargha ketmidi. <sup>2</sup> Silerge yene shumu melumki, biz qëshinglarga bërishtin ilgiri Filipi shehiride turghan waqtimizda, u yerde azab chektuq we haqaretke uchriduq. Këyin, silerning shehiringlardimu yene qattiq qarshiliqlargha uchriduq. Lëkin, biz Xudaning yardimi bilen gheyretke këlip, Xudaning xush xewirini silerge yetküzduq. <sup>3</sup> Biz bu xush xewerni birer saxtiliq, yaman niyet yaki hiyligerlik bilen yetküzüwatqinimiz yoq. <sup>4</sup> Emeliyette, Xuda bizni layiq körüp, xush xewerni yetküzüsh wezipisini bizge tapshurdi. Biz xush xewerni insanlarni xursen qilish üchün emes, belki bizning qelbimizni közitiwatqan Xudani xursen qilish üchün yetküzüwatimiz. <sup>5</sup> Silerge melumki, biz hëchqachan silerning yëninglarga xushamet qilghili yaki niqablinip temexorluq qilghili barmiduq. Buninggha Xuda guwahtur. <sup>6</sup> Meyli siler bolunglar yaki bashqilar bolsun, biz hëchkimdin birer maxtach teme qilmiduq. <sup>7</sup> Eysa Mesihning elchiliridin bolghanliqimiz üchün, yardiminglarni telep qilishqa heqliq iduq. Lëkin, silerge xuddi balilirini baghrigha basqan mulayim anidek mu'amile qilduq. <sup>8</sup> Shu chaghda, silerge shundaq muhebbet baghlighaniduqki, biz Xudaning xush xewirinila emes, öz jënimiznimu teqdim qilishqa razi iduq. Chünki, silerni shu qeder yaxshi körettuq! <sup>9</sup> Qërindashlar, bizning qandaq tiriship-tirmiship

ishligenlikimiz j ezmen ësinglarda bardur. Biz hëchqaysinglarga ëghirimizni salmasliq üchün, bir tereptin këche-kündüzlep ishlep turmushimizni qamdisaq, yene bir tereptin Xudaning xush xewirini silerge yetküzduq. <sup>10</sup> Ètiqadchilardin bolghan silerning aranglardiki emeliy herikitimizning pak, heqqaniy we eyibsisz ikenlikige özünglar guwahliq bëreleysiler, buninggha Xudamu guwahtur. <sup>11</sup> Silerge melumki, biz herbiringlarga ata perzentige ejir singdürgendek ejir singdürduq, <sup>12</sup> silerge medet berduq, teselli berduq. Silerni öz padishahliqigha we shan-sheripige chaqirghan Xudaning perzentlirige layiq yashashqa dewet qilduq.

<sup>13</sup> Xudagha hemishe shükür ëytishimizdiki yene bir seweb shuki, siler bizdin Xudaning sözini anglap, uni qobul qilghininglarda, bu sözni insanlarning sözi emes, belki Xudaning sözi dep ëtirap qildinglar. Emeliyettimu, bu söz Xudaning sözi bolup, u hazir uninggha ishinidighan silerge küchlük tesir körsetmekte. <sup>14</sup> Qërindashlar, silerning ehwalinglarmu Xudagha ëtiqad qilghan we Eysa Mesihke mensup bolghan Yehudiye ölkisidiki ëtiqadchilar jama'etchiliklirige oxshaydu. Chünki, ularning shu yerdiki Yehudiylar teripidin ziyankeshlikke uchrichinigha oxshash, silermu öz yurtdashliringlar teripidin ziyankeshlikke uchridinglar. <sup>15-16</sup> Burun Yehudiylarning ejdadliri peyghemberlerni öltürgen, këyin ularning ewladliri Rebbimiz Eysani öltürdi. Hazir yenila bezi Yehudiylar bizgimu zulum sëlöp, bizni biz xush xewer tarqitiwatqan sheherlerdin qoghlap chiqardi. Ularning bundaq qilmishliri Xudaning ghezipini keltüridu. Ular xuddi pütkül insanlar bilen düshmenleshkendek, bizning Yehudiy emeslerning qutquzulushqa ërishishi üchün ulargha bu xush xewerni tarqitishimizgha tosqunluc qiliwatidu. Buning bilen, ular gunahlrini üzlüksiz köpeytip, chëkige yetküzmekte. Shuning üchün, Xudaning ghezipi emdi ulargha chüshüsh aldida turidu.

### **Pawlusning ensirishi**

<sup>17</sup> Qërindashlar, biz amalsiz halda silerdin waqitliq ayrilduq. Biz siler bilen bille bolmisaqmu, qelbimiz yenila siler bilen bille. Biz siler bilen yene bir qëtim didar körüshüshke intizar bolghanliqimiz üchün, yëninglarga bërishqa intayin tirishtuq! <sup>18</sup> Bizning yëninglarga barghumiz kelgenidi. Bolupmu, menki Pawlus nechche qëtim silerni yoqlap barmaqchi bolghan bolsammu, biraq buninggha Sheytan tosalghu

boldi. <sup>19</sup> Silerning ëtiqadinglarda axirghiche choqum ching turidighanliqlargha ishinimiz we siler üçün bek xushal bolimiz. Rebbimiz Eysa qayta kelgende, uning aldida pexirlinidighan tajimiz del siler emesmu? <sup>20</sup> Biz heqiqeten silerdin pexirlinimiz, siler bizning xushalliqimiz!

### 3-bab

<sup>1-2</sup> Biz silerning xewiringlarni alalmay, taqitimiz qalmighanda, özimiz Afina shehiride yalghuz qëlip, aldinglarga qërandishimiz hem Xuda yolida biz bilen bille Eysa Mesih heqqidiki xush xewerni tarqitiwatqan xizmetdishimiz Timotiyni ewetishni qarar qilduq. <sup>3</sup> Bizning uni ewetishimizdiki meqsitimiz, silerning köz aldinglardiki qiyinchiliqlar sewebidin ëtiqadinglarning tewrinip qalmasliqi hemde silerni righbetlendürüş we ëtiqadinglarni kücheytishtur. Bizning choqum qiyinchiliqqa uchraydighanliqimizmu silerge melum. <sup>4</sup> Biz siler bilen bille bolghan waqtimizda, hemmimizning qiyinchiliqlargha uchraydighanliqimizni silerge aldin'ala ëytqaniduq. Emeliyetimu dëginimizdek boldi. <sup>5</sup> Shu sewebtin taqitim taq bolup, ëtiqadinglarning zadi qandaq ikenlikini bilish üçün, Timotiyni yëninglarga ewetkenidim. Men Sheytanning silerni azdurushi we buning bilen bizning silerge singdürgen ejrimizning bikargha këtishidin ensirigenidim.

<sup>6</sup> Lëkin, yëqinda yëninglardin qaytip kelgen Timotiy ëtiqadinglar we mëhir-muhebbitinglar toghrisida bizge yaxshi xewer ëlip keldi. U silerning bizni her da'im xursenlik bilen eslep turghanliqlarni, xuddi bizning silerni körgümüz kelgendek, silerningmu bizni körgünglar kelgenlikini ëytti. <sup>7</sup> Qërandashlar, silerning ëtiqadinglar boshashmaptu. Mushundaq japa-musheqqet we qiyinchiliqlar ichide turghan biz buningdin chong ilham alduq. <sup>8</sup> Chünki, Rebbimizge bolghan ëtiqadinglar musthekem bolghanliqi üçün, biz heqiqeten yëngiwashtin rohlanduq, <sup>9</sup> siler üçün xushalliqqa chömduq. Bundaq ehwalda biz Xudaning aldida siler üçün qandaqmu teshekkür ëytmay turalaymiz! <sup>10</sup> Siler bilen didar körüşüş we ëtiqadinglardiki yetersizliklerni tüzitishke yardem bërelishimiz üçün, këche-kündüz chin qelbimizdin Xudagha du'a qilmaqtimiz.

<sup>11</sup> Atimiz Xuda we rebbimiz Eysa bizning siler bilen körüşhüshimizge yol achqay. <sup>12</sup> Rebbimiz Silerning bir-biringlarga we hemme ademlerge bolghan mëhir-muhebbitinglarni bizning silerge bolghan mëhir-muhebbitimizdek tolup tashturghay. <sup>13</sup> Hem shu arqiliq, Rebbimiz Eysa özige mensup bolghan barliq muqeddes xelqi bilen bille qaytip kelginide, silerning atimiz Xudaning aldida eyibsiz we pak bolushunglar üçün iradenglarni mustehkem qilghay!

## 4-bab

### Xudani xursen qilidighan hayat yoli

<sup>1</sup> Qërindashlar, axirda biz yene shuni dëmekchimizki, Xudani xursen qilish üçün qandaq yashash këreklikini bizdin öginiwaldinglar hemde siler emeliyitinglardimu bizdin ögengininglar boyiche shundaq yashawatisiler. Emdi Xudani xursen qilishqa tëximu tirishishinglarni Rebbimiz Eysaning nami bilen soraymiz. <sup>2</sup> Chünki, siler bizning Rebbimiz Eysaning nami bilen silerge yetküzgen telimlirimizni bilisiler. <sup>3</sup> Xudaning iradisi shuki, pak bolunglar we jinsiy exlaqsizliqtin saqlininglar; <sup>4-5</sup> Herbiringlar Xudani tonumaydighan ademlerde shehwaniy heweslerge bërilmey, belki tëninglardiki bu heweslerni bashqurup, pak we izzet-hörmitinglar bilen hayat kechürünglar. <sup>④</sup> <sup>6</sup> Bu yaman ishlarda qërindashliringlarni aldap, ulardin paydilinip ketmenglar. Ilgiri silerni agahlandurghinimizdek, Rebbimiz mana shundaq gunahlar tüpeylidin insanlarni jazalaydu. <sup>7</sup> Chünki, Xuda bizni napak emes, belki pak yashashqa chaqirdi. <sup>8</sup> Shuning üçün, bu telimni ret qilghan kishi insanni emes, belki silerge Muqeddes Roh ata qilghan Xudani ret qilghan bolidu.

<sup>9</sup> Qërindashliq mëhir-muhebbitige kelsek, bu toghrisida silerge xet yëzishimizning hajiti yoq. Chünki, Xuda bir-biringlarga mëhir-muhebbet körsitishni ögetken. <sup>10</sup> Emeliyette, siler pütün Makëdoniye ölkisidiki qërindashlarga shundaq qiliwatisiler. Shundaq bolsimu, qërindashlar, mëhir-muhebbet körsitishte tëximu

---

④ Jümlining eng axirqi bölikini «pakliqinglar we izzet-hörmitinglar bilen bir ayal hemrah tëpinglar» yaki «pakliqinglar we izzet-hörmitinglarni saqlap, ayalinglar bilen yashanglar» depmu chüshinishke bolidu.

## Salonikaliqlargha yëzilghan birinchi xet

tirishishinglarni soraymiz. <sup>11</sup> Silerge tapilighinimizdek, tinch-aman hayat kechürüşke, bashqilarning ishlirigha arilashmay, öz ishinglar bilen bolushqa we ikki bilikinglarga tayinip yashashqa tirishinglar. <sup>12</sup> Mana shundaq qilsanglar, ëtiqadchilar jama'etchilikining sirtidiki kishiler aldida izzet-hörmetke ige bolup yashiyalaysiler we iqtisad jehette hëchkimge bëqinmaysiler.

### Eysa Mesihning qayta këlishi

<sup>13</sup> Qërindashlar, silerning Eysa Mesihke ëtiqad qilmay ümidsizlik ichide yashawatqan kishilerdek hesret chekmeslikinglar üçün, biz, alemdin ötken ëtiqadchilar toghrisidiki heqiqettin xewerdar bolushunglarni xalaymiz. <sup>14</sup> Eysa Mesihning ölüp tirilgenlikige ishengenikenmiz, Eysa Mesih qayta kelgende Xudaning alemdin ötken ëtiqadchilarni Eysa Mesih bilen bille ëlip këlidighanliqigha ishinishimiz kerek. <sup>15</sup> Biz hazir Rebbimizning sözi boyiche silerge shuni ëytimizki, Rebbimiz qayta kelgende, biz hayat yashawatqanlar hergizmu ölüp ketken ëtiqadchilardin awwal Rebbimiz bilen jem bolalmaymiz. <sup>16</sup> Rebbimiz özi bir perman arqiliq bash perishtining awazi we Xuda yangratqan Kanay sadasi bilen asmandin chüshidu. Eysa Mesihke mensup bolup ölüp ketkenler awwal tirilidu. <sup>17</sup> Këyin hayat yashawatqan bizler, yeni bu dunyada hayat kechürüwatqanlar ashu ölgenler bilen birlikte Rebbimiz bilen asmanda körüşhüş üçün, bulutlar arisigha kötürülimiz. Shuningdin këyin, Rebbimiz bilen menggü birge bolimiz. <sup>18</sup> Shunga, bir-biringlarni bu sözler bilen righbetlendüringlar.

## 5-bab

### Rebbimizning qayta këlishini kütüwëlish

<sup>1</sup> Qërindashlar, silerge bu ishlarning qachan yüz bëridighanliqi toghrisida yëzishim hajetsiz. <sup>2</sup> Chünki, silermu yaxshi bilisiler, Rebbimizning qayta këlidighan küni xuddi këchidiki oghrining këlishige oxshash tuyuqsiz këlidu. <sup>3</sup> Kishiler «dunya tinch-aman» dep turghanda, tasadipiy ulargha halaket këlidu. Bu xuddi hamilidar ayalning tolghiqi ushtumtut tutqinigha oxshash bolup, uningdin qëchip qutulghili bolmaydu. <sup>4</sup> Lëkin, qërindashlar, siler Eysa Mesihke ëtiqad qilghanliqinglar üçün, qarangghuluqta emessiler. Shunga, u kün silerni



## Salonikaliqlargha yëzilghan birinchi xet

oghrigha oxshash chöchütüp kelmeydu. <sup>5</sup> Biz hemmimiz kündüzning, yeni yoruqluqning perzentlirimiz. Hemmimiz këchining, yeni gunahning qaranggghuluqigha mensup emesimiz. <sup>6</sup> Shuning üçün, Eysa Mesihke ëtiqad qilmighanlardek uxlap yatmayli. Eksiche, segek we hoshiyar bolayli. <sup>7</sup> Uxlaydighanlar këchisi uxlaydu, mes bolidighanlarmu këchisi mes bolidu. <sup>8</sup> Yoruqluqqa mensup bolghan bizler bolsaq üstimizge ëtiqad we mëhir-muhebbet sawutini, bëshimizgha qutquzulush ümidining dubulghisini kiyip, özimizni segek tutushimiz kërek. <sup>9</sup> Chünki, Xuda bizni öz ghezipige uchrisun dep emes, belki Rebbimiz Eysa Mesih arqiliq qutquzulsun, dep tallighandur. <sup>10</sup> Eysa Mesih biz üçün öldi. Buningdiki meqset, u qayta kelgende, biz meyli hayat yaki ölgen bolayli, bizning uning bilen bille menggü yashishimiz üçündür. <sup>11</sup> Shuning üçün, hazirmu bir-biringlarni burunqigha oxshash dawamliq righbetlendürüp, bir-biringlarning ëtiqadini kücheytinglar.

## Axirqi telim we salamlar

<sup>12</sup> Qërindashlar, aranglarda japaliq ishlewatqan we Rebbimizning yolida silerge yëtekchilik qilip, nesihet qiliwatqanlarni qedirlishinglarni soraymiz. <sup>13</sup> Ularning bu xizmetliri üçün ulargha chongqur hörmet we muhebbitinglar bilen mu'amile qilinglar. Bir-biringlar bilen inaq ötünglar. <sup>14</sup> Qërindashlar, silerdin ötünimizki, bikar teleplarni oyghitinglar, yüreksizlerni righbetlendürünglar, ajizliq bolghanlargha yar-yölek bolunglar we hemme ademge sewrchan bolunglar. <sup>15</sup> Hëchqaysinglar yamanliqqa yamanliq qayturmanglar. Eksiche, bir-biringlargha we barliq kishilerge hemishe yaxshiliq qilishni niyet qilinglar.

<sup>16</sup> Her da'im xushal-xuram bolunglar. <sup>17</sup> Hemishe du'a qilinglar. <sup>18</sup> Herqandaq ehwalda Xudagha shükür ëytinglar. Chünki, mana bular Xudaning Eysa Mesihke mensup bolghan silerge qaratqan iradisidur. <sup>19</sup> Muqeddes Rohning qelbinglardiki otini öchürmenglar. <sup>20</sup> Aranglarda yetküzülgan wehiylerge sel qarimanglar. <sup>21</sup> Ularning hemmisini tekshürüp körüp, heqiqeten Xudadin kelgen yaki kelmigenlikini perq ëtip, Xudadin kelgen wehiyni qobul qilinglar. <sup>22</sup> Her xil yamanliqlardin yiraq turunglar.

<sup>23</sup> Bizge amanliq ata qilghuchi Xuda özi silerni teltöküs pak qilghay. Rebbimiz Eysa Mesih qayta kelgüche Xuda rohinglar, jëninglar we tëninglarni eyibsiz saqlighay. <sup>24</sup> Silerni chaqirghan Xuda jezmen

shundaq qilidu. U ishenchliktur!

<sup>25</sup> Qërintashlar, biz üçün du'a qilinglar. <sup>26</sup> Hemme qërintashlar bilen mëhribanlarche salamlishinglar. <sup>27</sup> Rebbimizning nami bilen silerning bu xetni shu yerdiki hemme qërintashlarga oqup bërishinglarni tapilaymen.

<sup>28</sup> Rebbimiz Eysa Mesihning mëhir-shepqiti silerge yar bolghay!



# Salonikaliqlargha yëzilghan ikkinchi xet

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Elchi Pawlus Salonikaliqlargha birinchi xëtini ewetip uzun ötmeyla, Eysa Mesihning qayta këlishi heqqidiki munaziriler Salonikadiki ëtiqadchilarni qaymuqturghanliqini anglap, bu xetni yëzish arqiliq ularning bu heqtiki xata chüshenchilirini tüzitip bergen. U Eysa Mesih qayta këlishtin burun «Xudagha qarshi chiqquchi»ning ëziqturushi bilen dunyadiki yamanliq we eskilikning chëkige yëtidighanliqini körsitip bergen.*

*U ëtiqadchilarni herqandaq qiyin shara'ittimu ëtiqadida ching turushqa ilhamlandurup, ularningmu özi we qërindashlirigha oxshash öz emgikige tayinip turmush kechürüshini tekitlep, hëch ish qilmay laghaylap yürigenlerni agahlandurghan.*

## **Tëzis:**

1. *Shükür du'asi (1-bab)*
2. *Eysa Mesihning qaytip këlishidin burun yüz bëridighan weqeler (2-bab 1-ayettin 12-ayetkiche)*
3. *Ëtiqadchilargha qilinghan nesihet we yolyoruqlar (2-bab 13-ayettin 3-bab 15-ayetkiche)*
4. *Axirqi tilekler (3-bab 16-ayettin 18-ayetkiche)*



## Salonikaliqlargha yëzilghan ikkinchi xet

<sup>1</sup> Menki, Pawlus we men arqiliq Silas hemde Timotiydin Xuda'atimiz we Rebbimiz Eysa Mesihke mensup bolup, Salonika shehiride yashawatqan ëtiqadchilar jama'etchilikige salam. <sup>2</sup> Xuda'atimiz we Rebbimiz Eysa Mesih silerge mëhir-shepqet we amanliq ata qilghay!

### **Azab-oqubet ichide righbetlendürölüş**

<sup>3</sup> Qërindashlar, siler üçün Xudagha her da'im shükür ëytishni burchimiz dep bilimiz. Chünki, ëtiqadinglar barghansëri küchiyiwatidu, bir-biringlarga bolghan mëhir-muhebbitinglarmu chongqurlishiwatidu.

<sup>4</sup> Shunga, biz Xudagha mensup bolghan herqaysi ëtiqadchilar jama'etchiliki arisida silerdin pexirlinimiz. Chünki, siler bëshinglarga kelgen her xil ziyankeshlik we qiyin ehwallargha berdashliq berdinglar we ëtiqadinglardin tewrenmidinglar.

<sup>5</sup> Silerning bundaq qiyin ehwallarda ëtiqadinglardin tewrenmigenlikinglar Xudaning qiyamet künide chiqiridighan hökümining adil ikenlikini körsitidu. Chünki, Xuda silerning qiyin ehwallardimu ëtiqadinglarda ching turidighanliqinglardin silerni öz padishahliqida yashashqa layiq hësablaydu. Siler mana shu padishahliq üçün azab-oqubet chëkiwatisiler. <sup>6</sup> Xuda adildur. U silerge azab-oqubet keltürgenlarning tégishlik jazasini bëridu. <sup>7</sup> Shundaqla, Rebbimiz Eysa

qudretlik perishtiler we yalqunluq ot bilen ershtin qayta kelgen chaghda, Xuda azab-oqubet chekken silerge we bizge aramliq bëridu. <sup>8</sup> Shu chaghda, Rebbimiz Eysa Xudani tonushni xalimighanlarni we özi heqqidiki xush xewerni qobul qilmighanlarni jazalaydu. <sup>9</sup> Bundaq kishilerning jazasi menggülik halakettin ibaret bolup, ular Rebbimizdin we uning ulugh küch-qudritidin ayrilip qalidu. <sup>10</sup> U waqitta, Rebbimiz özining muqeddes xelqi teripidin ulughlinidu we medhiyilidu. Shundaqla, silermu biz yetküzgen xush xewerge ishengenlikinglar üçün, Rebbimizni medhiyiligenler arisida bolisiler.

<sup>11</sup> Shuning üçün, biz da'im shundaq du'a qilimizki, silerni chaqirghan Xuda bu ulugh chaqiriqigha munasip yashishinglarga yadrem qilghay. U öz küch-qudriti bilen yaxshi niyitinglarni hemde ëtiqadinglar bilen qilghan hemme ishinglarni emelge ashurghay. <sup>12</sup> Buning bilen, Rebbimiz Eysa Mesih siler arqiliq ulughlinidu we silermu u arqiliq shan-sherepke ërishisiler. Bu, Xudaning we Rebbimiz Eysa Mesihning mëhir-shepqitidin këlidu.

## 2-bab

### Xudagha qarshi chiqquchi

<sup>1</sup> Qërendashlar, Rebbimiz Eysa Mesihning qayta këlidighan hemde bizning uning bilen bir yerge jem bolidighan künimiz toghrisida silerdin shuni ötünüp soraymizki, <sup>2</sup> eger siler: «Rebbimizning qaytip këlidighan küni yëtip keldi» dëgen sözni anglisanglar, hoduqup ketmenglar, qorqupmu ketmenglar. Bundaq sözni qilghuchilar meyli uni Xudadin kelgen wehyidin yaki bashqilarning telimidin angliduq yaki bolmisa bizning namimizda yëzilghan xetlerdin kördüq dësimu, uninggha ishenmenglar. <sup>3</sup> Herqandaq adem herqandaq usul bilen silerni aldap ketmisun. Chünki, axir zamanda Xudagha qarshi chong topilang yüz bermigüche we menggülik halaketke mehkum qilinghuchi, yeni «Xudagha qarshi chiqquchi» ashkarilanmighuche, bu kün yëtip kelmeydu. <sup>4</sup> Xudagha qarshi chiqquchi Xuda dep atalghan yaki kishiler choqunidighan nersilerning hemmisige qarshi chiqip, özini hemmidin üstün qilip körsitidu, hetta Xudaning ibadetxanisida olturup, özini Xuda, dep jakarlaydu.

<sup>5</sup> Bularni men siler bilen bille bolghan waqtimda ëytqanliqim ësinglarda bardu? <sup>6</sup> Xudagha qarshi chiqquchining ashkarilinishini

## Salonikaliqlarga yëzilghan ikkinchi xet

hazirghiche nëmining tosüp turuwatqanliqini bilisiler. U peqet Xuda belgiligen waqitta ashkarilidu. <sup>7-8</sup> Sheytanning küchi alliqachan yoshurun heriket qilishqa bashlidi. Lëkin, bu küchni tosüp këliwatqan tosalghu yötkiwëtilgendin këyinla, Xudagha qarshi chiqquchi ashkarilidu. Rebbimiz Eysa Mesih bolsa uni bir ëghiz söz bilenla halak qiliwëtidu we yer yüzige kelgendiki parlaq nuri bilen uni yoqitidu.

<sup>9</sup> Xudagha qarshi chiqquchi Sheytanning küchi bilen këlip, her xil küch-qudret, adem azduridighan möjize we karametlerni körsitidu

<sup>10</sup> hemde menggülik halaketke yüzlengenlerni azdurush üçün her xil hiyle-mikirlerni ishlitidu. Ular menggü halak bolush aldida turuwatidu, chünki ular özlirini qutquzulushqa yëtekleydighan heqiqetni qobul qilmaydu. <sup>11</sup> Shu sewebtin, Xuda ulargha heqiqettin chetnitidighan bir küch ewetidu. Buning bilen, ular yalghan geplerge ishinidu. <sup>12</sup> Netijide, heqiqetke ishenmey, yaman ishlarni qilishni yaxshi köridighanlarning hemmisi jazagha mehkum qilinidu.

### Qet'iy tewrenmenglar

<sup>13</sup> Ey, Rebbimiz söygen qërindashlar, siler üçün her da'im Xudagha shükür ëytishni burchimiz dep bilimiz. Sewebi, silerning Muqeddes Roh teripidin pak qilinishinglar we heqiqetke ishinishinglar arqiliq Xuda silerni qutquzulushqa aldin tallidi. <sup>14</sup> Xuda silerni Rebbimiz Eysa Mesihning shan-sheripige ige qilish üçün, biz yetküzgen xush xewer arqiliq qutquzulushqa chaqirdi. <sup>15</sup> Shuning üçün, qërindashlar, ëtiqadinglarda qet'iy tewrenmenglar, biz silerge ëghizche yaki xet arqiliq yetküzgen telimde ching turunglar!

<sup>16-17</sup> Rebbimiz Eysa Mesih we bizge mëhir-muhebbet körsetken, özining mëhir-shepqiti bilen menggülik righbet hem güzel ümid ata qilghan Xuda'atimiz silerni righbetlendürgey hemde silerge barliq yaxshi ish, yaxshi sözlerni qilishqa küch-qudret bergey!

## 3-bab

### Biz üçün du'a qilinglar

<sup>1</sup> Qërindashlar, sözimizning axirida biz üçün du'a qilishinglarni ümid qilimiz. Rebbimiz heqqidiki xush xewer xuddi silerge yetken chaghdikige oxshash, herqandaq yerde tëz tarqalsun we hörmet bilen

## Salonikaliqlargha yëzilghan ikkinchi xet

qobul qilinsun. <sup>2</sup> Xudaning bizni rezil we yaman ademlerdin qutuldurushi üçünmu du'a qilinglar. Chünki, hemmila adem Rebbimiz Eysa Mesihke ëtiqad qilghini yoq. <sup>3</sup> Emma, Rebbimiz ishenchliktur. U silerni mustehkem qilidu hem Sheytanning yamanliqliridin saqlaydu. <sup>4</sup> Xuda silerning buyrughanlirimizni qiliwatqanliqinglar we dawamlıq qilidighanliqinglar heqqide bizge ishench berdi. <sup>5</sup> Rebbimiz Eysa silerni Xudaning mëhir-muhebbitini tëximu chongqur chüshinishke yëtekligey we silerni özige oxshash chidamlıq qilghay.

### Ishligen chishleydu

<sup>6</sup> Qërandashlar, bizdin alghan telimlerge ri'aye qilmay, kün boyi laghaylap yürgenlerdin yiraq turushunglarni Rebbimiz Eysaning nami bilen buyruymiz. <sup>7</sup> Bizdin qandaq ülgë ëlishinglar këreklikini özünglar bilisiler. Chünki, biz siler bilen bille bolghanda, hurunluq qilip, laghaylap yürmigeniduq. <sup>8</sup> Hëchkimning nënini bikargha yëmigeniduq. Biz hëchqaysinglarga ëghirimizni salmasliq üçün, tiriship-tirmiship, këche-kündüzlep ishligeniduq. <sup>9</sup> Bundaq qilishimiz, silerdin yardım sorashqa heqliq bolmighanliqimizdin emes, belki silerge yaxshi ülgë qaldurush üçün idi. <sup>10</sup> Biz silerning yëninglarda bolghinimizda, silerge: «Ishlimigen chishlimeydu!» dëgeniduq. <sup>11</sup> Lëkin, aranglarda bezilerning hëch ish qilmay laghaylap yürgenlikini angliduq. Ular bikarchiliqta bashqılarning ishlirigha ariliship yürüptu. <sup>12</sup> Bundaqlargha Rebbimiz Eysa Mesihning nami bilen shundaq buyruymiz we ulardin ötünüp soraymizki, tinch yashap, emgikinglar bilen nan tëpip yenglar. <sup>13</sup> Lëkin siler, qërandashlar, yaxshi ishlarni qilishtin boshashmanglar. <sup>14</sup> Eger ushbu xëtimizdiki sözlerni qobul qilmaydighanlar bolsa, ulardin hezer eylenglar, ularni uyaldurush üçün ular bilen arilashmanglar. <sup>15</sup> Biraq, ularni düşmen qatarida körmey, eksiche ulargha bir qërandash süpitide nesihet qilinglar.

### Tilekler

<sup>16</sup> Amanliqning menbesi bolghan Rebbimiz her waqıt her jayda silerge amanliq ata qilghay. Rebbimiz hemminglar bilen bille bolghay!

<sup>17</sup> Menki Pawlus bu axirqi Salimimni öz qolum bilen yazdim. Bu, mëning hemme xetlirimning özige xas belgisidir. Mana bu, mëning öz qelimimdur. <sup>18</sup> Rebbimiz Eysa Mesihning mëhir-shepqiti hemminglarga yar bolghay!

# Timotiygha yëzilghan birinchi xet

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Bu xetning mu'ellipi elchi Pawlus bolup, u bu xetni öz oghlidek bolup qalghan, yëqin xizmetdishi we yaremchisi Timotiygha yazghan.*

*Timotiy Listraliq (Listra shehiri bügünki Türkiyide) bolup, atisi Grëk, anisi Eysa Mesihke ëtiqad qilghan Yehudiy idi. U xush xewer tarqitish xizmitide Pawlus bilen bille bolup, Efes we Korint sheherliri hem Makëdoniye ölkisige barghan. Yehudiylar arisida xizmet qilishta tosalghugha uchrup qalmasliqi üçhün, Pawlus hetta uning xetnisini qildurghan («Elchiler» 16-bab 1-ayettin 3-ayetkiche). Timotiy gerche elchi hëسابlanmisimu, ëtiqadchilar jama'etchiliki üçhün köp xizmetlerni qilghan ixlasmën ëtiqadchidur.*

*Pawlus bu xette ëtiqadchilar jama'etchilikidiki «maddiy dunyaning özi rezil, heqiqiy qutquzulushqa peqet alahide mexpiy telim, shundaqla melum yëmekliklerni yëmeslik, toy qilmasliqlargha emel qilish arqiliq ërishkili bolidu» dëgen saxta telimlerge reddiye bërish bilen birge Timotiyni bularning xata ikenlikini jama'etchilikke agahlandurushqa chaqirghan.*

*Pawlus yene ëtiqadchilar jama'etchilikining bashlamchiliri we xizmetchilirige qoyulghan telepler, jama'etchilikning mes'uliyiti we ibadet tertipi heqqide chüshendürüş bërüp, Timotiyning Eysa Mesihning sadiq xizmetkari hemde ëtiqadchilargha yaxshi ülgë bolushi üçhün nesihet qilghan.*

## Tëzis:

1. Salam (1-bab 1-ayettin 2-ayetkiche)
2. Saxta telim bergüchilerdin hoshyar bolush (1-bab 3-ayettin 20-ayetkiche)
3. Du'a qilish we ibadet tertipi (2-bab)
4. Yëtekchi we yaremchilerge qoyulghan telepler (3-bab)
5. Timotiyning we ëtiqadchilarning mes'uliyiti (4-babtin 6-babning axirighiche)





## **Timotiygha yëzilghan birinchi xet**

<sup>1</sup> Qutquzghuchimiz Xudaning we ümidimiz bolghan Eysa Mesihning emri bilen uning elchisi bolushqa tallanghan menki Pawlustin <sup>2</sup> ëtiqad yolida öz oghlumdek bolup qalghan Timotiygha salam. Xuda'atimiz we Rebbimiz Eysa Mesih sanga mëhir-shepqet, rehimdillik we amaniq ata qilghay!

### **Saxta telimlerni tosush**

<sup>3</sup> Makëdoniye ölkisige barghanda sanga ëytqinimdek, sëning dawamliq Efes shehiride qëlip, aranglardiki bezi kishilarning natoghra telimlerni tarqitishini tosushungni soraymen. <sup>4</sup> Ulargha epsaniler we uzundin-uzungha sozulghan nesebnamiler bilen waqtini israp qilmasliqini buyrughin. Bular peqet bimene talash-tartishlarni keltürüp chiqiridu, shundaqla ëtiqad bilen qilinidighan Xuda yolidiki ishlarni qilishqa paydisiz bolidu. Xuda yolida mëngish peqet ëtiqad arqiliqla emelge ashidu. <sup>5</sup> Bizning bundaq buyruq qilishimizdin meqset, pak qelb, sap wijdan we chin ëtiqadtin këlip chiqqan mëhir-muhebbetni bashqilargha körsitishinglar üçündür. <sup>6</sup> Bezi kishiler bu telimdin chetnep, bimene geplerni qilip yüridu. <sup>7</sup> Ularning bashqilar teripidin Tewrat qanunining ölimasi, dep atalghusi bar. Biraq, ular özlirining nëme dewatqanliqini yaki özlirining ishench bilen ëytqan sözlirining

nëme ikenlikini chüshenmeydu.

<sup>8</sup> Bizge melumki, eger kishiler Tewrat qanunini toghra qollansa, u paydiliqtur. <sup>9</sup> Biz yene shuni bilishimiz kërekki, Tewrat qanuni Xudaning emrlirige boysunidighan ademler üçün emes, belki natoghra ishlarni qilghuchilar üçün tüzülgendur, yeni qanungha xilapliq qilghuchilar, boyni qattiqlar, Xuda yolida mangmighanlar, gunahkarlar, Xudagha biperwaliq qilghuchilar, Xudani mesxire qilghuchilar, ata-anisini yaki bashqilarni öltürgen qatillar, <sup>10</sup> zinaxorlar, oxshash jinstiki buzuqlar, qul sodigerliri, yalghanchilar, qesemxorlar we bashqa qilmishlar bilen toghra telimlerge xilapliq qilghan kishiler üçün tüzülgendur. <sup>11</sup> Bu telimler medhiyileshke munasip bolghan Xuda teripidin manga amanet qilinghan ulugh xush xewerge asaslanghan.

### **Xudaning rehimdillikige shükür**

<sup>12</sup> Manga küch-qudret bergen rebbimiz Eysa Mesihke shükür ëytimen. Chünki, u mëni ishenchlik dep qarap, öz xizmitige teyinlidi. <sup>13</sup> Men burun Eysa Mesihke kupurluq qilip, uninggha ëtiqad qilghuchilargha ziyankeshlik qilghan rehimsiz bir adem bolsammu, u yenila manga rehim qildi. Chünki, men bu ishlarni nadanliq we Eysa Mesihke bolghan ëtiqadsizliqtin qilghanidim. <sup>14</sup> Rebbimiz manga mol mëhir-shepqtini körsitip, mëni Eysa Mesihdin këlidighan ëtiqad we mëhir-muhebbet bilen toldurdi. <sup>15</sup> «Eysa Mesih gunahkarlarni qutquzush üçün dunyagha keldi» dëgen bu söz heqtur we uni qobul qilishqa pütünley erziydu. Men gunahkarlar ichidiki eng uchigha chiqqan gunahkar bolimen. <sup>16</sup> Lëkin, Eysa Mesih manga rehim-shepqtet qildi. Buningdin meqset, u özining mendek uchigha chiqqan bir gunahkargha cheksiz sewr-taqet körsitishi arqiliq bashqilargha ülgë qaldurushtur, yeni bu këyin öziğe ëtiqad qilip, menggülik hayatqa ërishidighanlargha bërilgen ülgidur. <sup>17</sup> Barliq hörmët we shan-sherep Xudagha ebedil'ebed mensuptur. U menggülik padishah, yeni ölmeydighan we köz bilen körgili bolmaydighan birdinbir Xudadur, amin!

<sup>18</sup> Ey, oghlum Timotiy, burun sen toghruluq ëytilghan wehiylerge asasen bu buyruqlarni sanga tapshurimen. Bu wehiylerni qoral qilsang, Rebbimiz üçün ulugh küreshlerni qilalaysen. <sup>19</sup> Ètiqadta we pak wijdaningda ching tur. Beziler pak wijdanini bir yaqqa qayrip qoydi. Netijide, ularning ëtiqadi xuddi xada tashqa urulghan këmige oxshash weyran boldi. <sup>20</sup> Imënëy we Iskenderler mana shundaq kishilerdindur.

Ularni kupurluq qilmasliqni ögensun dep, Sheytanning ilkige qayturdum.<sup>⑤</sup>

## 2-bab

### Du'a we ibadet

<sup>1</sup> Aldi bilen sendin we barliq ëtiqadchilardin pütkül insan üçün Xudadin tilekler tileshtni, Xudagha du'a-tilawet qilishni, bashqilar üçün muraj'i'et qilishni we Xudagha shükürler ëytishni, <sup>2</sup> bolupmu padishahlar we barliq emeldarlar üçün du'a-tilawet qilishni ötünimen. Bundaq bolghanda, biz aman-ësen hayat kechüreleyimiz. Shundaqla, hayatimiz Xudagha bolghan ixlasmenlik we hörmet bilen tolidu. <sup>3</sup> Bundaq du'a-tilawet qilish yaxshidur. U, qutquzghuchimiz Xudani xursen qilidu.

<sup>4</sup> Xuda pütkül insanning qutquzulushi we ularning heqiqetni tonushini xalaydu. <sup>5</sup> Chünki, Xuda birdur, Xuda bilen insanlar arisidiki këlishtürgüchimu birdur. U bolsimu insan tënide dunyagha kelgen Eysa Mesihtur. <sup>6</sup> Insanlarning gunahtin azad bolushi üçün, Eysa Mesih özi qurban qilip bedel tölidi. Xuda buninggha del waqit-sa'itide guwahliq berdi. <sup>7</sup> Men Yehudiy emeslerge bu ishlarni yetküzüsh üçün jakarchi we elchi bolup teyinlinip, ulargha ëtiqad we heqiqetni ögitishke ewetildim. Mëning bu sözlirimning hemmisi rast, men yalghan gep qilmidim.

<sup>8</sup> Shunga, men shuni ümid qilimenki, ëtiqadchi erler meyli qeyerde bolsun, her qëtim du'agha jem bolghanda bashqilargha ghezeplenmey, detalash qilmay, toghra emellik qollirini kötürüp du'a qilsun. <sup>9</sup> Ayallar chakina kiyinmey, muwapiq we exlaqliq kiyinishi kërek. Ularning özlirini alahide yasiwalghan chachliri, altun-kümüsh, ünche-merwayit we ësil kiyim-këchekler bilen emes, <sup>10</sup> belki yaxshi emeliyiti bilen perdazlishini ümid qilimen. Bu, Xuda yolida mangimen deydighan ayallargha yarishidu. <sup>11</sup> Ètiqadchilar jem bolup telim alghanda, ayallar tinch olturup, ita'etmenlik bilen telim alsun. <sup>12</sup> Ayallarning erlerge telim bërishi yaki ular üstidin höküm sürüşhige ruxset qilmaymen. Eksiche, ular tinch olturup telim alsun. <sup>13</sup> Chünki, awwal Adem'ata, këyin Hawa'ana yaritilghan. <sup>14</sup> Awwal Sheytan teripidin azdurulghan Adem'ata

---

<sup>⑤</sup> Bu, ëtiqad yolidin chetnigen kishilerni ëtiqadchilar jama'etchilikidin chiqiriwëtish dëgenliktur. Bundaqlar gunahini tonumighuche qobul qilinmaytti.

emes, belki hawa'ana bolup, u gunah sadir qilghan.<sup>15</sup> Lëkin, ayallar Hawa'anining neslidin tughulghan Eysa Mesih arqiliq qutquzulidu.<sup>⑥</sup> Biraq, ular choqum ëtiqadta ching turup, mëhir-muhebbetlik bolup, pak we exlaqliq yashishi kërek.

## 3-bab

### Ëtiqadchilar jama'etchilikining bashlamchiliri

<sup>1</sup> «Eger bir kishi ëtiqadchilar jama'etchilikige bashlamchi bolushqa intilse, u yaxshi bir wezipini arzu qilghan bolidu» dëgen bu söz heqtur.  
<sup>2</sup> Jama'etchilik bashlamchisi bolsa eyiblinidighan teripi bolmighan, ayaligha sadiq, özini tutuwalghan, salmaq, hörmetke sazawer, mëhmandost, bashqilargha Xuda toghrisida telim bëreleydighan bolushi,  
<sup>3</sup> shundaqla, haraqkesh we zorawan bolmasliqi, xush pë'il, gep talashmaydighan, özini mal-dunyagha urmaydighan kishi bolushi,<sup>4</sup> öz a'ilisini yaxshi bashquralaydighan bolushi, perzentlirini öz ata-anisigha hörmet bilen boysunidighan qilip terbiyiliyeleydighan kishi bolushi kërek.<sup>5</sup> Chünki, öz a'ilisini bashqurushni bilmeydighan kishi Xudaning jama'etchilikining halidin qandaqmu xewer alalisun?<sup>6</sup> Jama'etchilik bashlamchisi yëngi ëtiqadchilardin bolmasliqi kërek. Eger undaq bolsa, u tekeburliship këtishi mumkin. Buning bilen, umu Sheytangha oxshash tekeburlashqanliqi üçün, Xudaning soriqigha uchraydu.<sup>7</sup> U jama'etchilikning sirtidimu hörmetke sazawer bolushi kërek. Shundaq bolghanda, bashqilar uni eyibliyelmeydu we Sheytanmu uni aldam xaltisigha chüshürelmeydu.

### Ëtiqadchilar jama'etchilikining xizmetchiliri<sup>⑦</sup>

<sup>8</sup> Xuddi jama'etchilikning bashlamchilirige oxshash, jama'etchilikning xizmetchilirimu ësil peziletlik, semimiy gep qilidighan, haraq-sharabqa bërilmeydighan, mal-dunyagha temexor bolmaydighan kishilerdin

---

⑥ Bu ayetning birinchi jümlisini «lëkin, ayallar bala tughush we uni bëqish jeryanida ëtiqad arqiliq ërishidighan qutquzulushtin behrimen bolalaydu» we yaki «lëkin, ayallar Xudaning lenitige uchrighanliqtin tughuti qiyin we xeterlik bolsimu, uningdin saq-salamat ötüp këtidu» dep chüshinishkimu bolidu.

⑦ Xizmetchiler – ëtiqadchilar jama'etchilikide yëtekchining yordemchisi bolup, u her xil emeliy ishlargha mes'ul kishidur.

### Timotiygha yëzilghan birinchi xet

bolushi, <sup>9</sup> pak wijdani bilen ëtiqadning chongqur heqiqitide ching turalaydighan bolushi lazim. <sup>10</sup> Bundaq ademlerni aldi bilen sinap körüp, eyiblinidighan terepliri bolmisa, andin wezipige qoyush kërek. <sup>11</sup> Xuddi shuningdek, bu xizmetchilerning ayallirimu<sup>®</sup> ësil peziletlik, pitne-pasat qilmaydighan, özini tutuwalghan we herqandaq ishta ishenchlik bolghanlardin bolushi lazim. <sup>12</sup> Xizmetchiler öz ayaligha sadiq, öz perzentliri we öz a'ilisini yaxshi bashquridighan kishilerdin bolsun. <sup>13</sup> Jama'etchilik ichide öz wezipisini yaxshi orundighan xizmetchiler bashqilarning hörmitige sazawer bolidu, ularning Eysa Mesihke ëtiqad qilishtiki ishenchimu zor ashidu.

### Chongqur sir

<sup>14</sup> Men gerche sëni tëzrek yoqlap bërishni arzu qilsammu, yenila bu xetni yazdim. <sup>15</sup> Eger men yëninggha waqtida baralmisam, bu xëtim sanga Xudaning a'ilisi ichide qandaq yashash këreklikini körsitip bëridu. Bu a'ile bolsa menggü hayat Xudagha mensup bolghan ëtiqadchilar jama'etchilikidur. Bu jama'etchilik heqiqetning tüwrüki we asacidur. <sup>16</sup> Hemmeylengen melumki, ëtiqadimizning siri büyüktur:

eysa Mesih insan tënide ayan boldi,  
Muqeddes Roh uning heqqaniyliqini ispatlidi,  
u perishtilerge köründi,  
u toghrisidiki xewer pütkül milletlerge jakarlandi,  
insanlar uninggha ëtiqad qildi,  
u ulughluq ichide ershke kötürüldi.

## 4-bab

### Saxta telim bergüchiler

<sup>1</sup> Muqeddes Roh shuni bizge ochuq ëytiduki, axir zamanda beziler ëtiqadtin tënip, hiyliger jinlar we ularning saxta telimlirige egishidu. <sup>2</sup> Bundaq telimler wijdani yoqap ketken yalghanchi saxtipezler teripidin dunyagha tarqilidu. <sup>3</sup> Bu yalghanchilar nikahlinishni we bezi yëmekliklarni istëmal qilishni men'i qilidu. Halbuki, bu yëmekliklarni Xuda öziğe ëtiqad qilghan hem heqiqetni bilidighanlarning shükür ëytip

---

<sup>®</sup> Yaki «ayal xizmetchilirimu...»

qobul qilishi üçün yaratqan. <sup>4</sup> Xuda yaratqan hemme nerse yaxshidur. Ularning hëchqaysisi cheklengen emes, ularni shükür ëytip qobul qilsa bolidu. <sup>5</sup> Chünki, hemme nerse Xudaning sözi we insanlarning du'asi bilen halal bolidu.

### **Eysa Mesihning yaxshi xizmetkari**

<sup>6</sup> Bu nesihetlerni qërandashliringning semige salsang, Eysa Mesihning yaxshi xizmetkari bolghan bolisen. Shundaqla, sëning özüng egeshken ëtiqad toghrisidiki heqiqet we toghra telimler bilen ozuqlanghanliqning ayan bolidu. <sup>7</sup> Xudaning heqiqitini burmilaydighan bimene epsanilerni ret qilip, özüngni ixlasmelik yolida yëtildürgin. <sup>8</sup> Bedenni yëtildürüshning paydisi bar, elwette. Lëkin, ixlasmelikni yëtildürüshning paydisi tëximu köptur. Chünki u, bu dunya we u dunyadiki hayat üçün bext ëlip këlidu. <sup>9</sup> Bu sözler heqtur we pütünley qobul qilishqa erziydu. <sup>10</sup> Buning üçün ejir singdürüwatimiz we küresh qiliwatimiz. Chünki, ümidimizni pütkül insanning, bolupmu ëtiqad qilghuchilarning qutquzghuchisi – menggü hayat Xudagha baghliduq. <sup>11</sup> Bu ishlarni qërandashliringgha tapilighin we ögetkin. <sup>12</sup> Bashqilar sëni yash, dep sanga sel qarimisun. Sen sözliringde, emeliyitingde mëhir-muhebbet, ëtiqad we pakliqta ëtiqadchilargha ülge bol. <sup>13</sup> Men sëni yoqlap barghuche, özüngni jama'etchilikke muqeddes yazmilar oqup bërish, nesihet qilish we telim bërishke bëghishlighin. <sup>14</sup> Muqeddes Roh sanga ata qilghan qabiliyetke biperwaliq qilma. Bu qabiliyet Xudaning wehiysi we jama'etchilik yëtekchilirining qollirining uchanggha tëgishi<sup>⑨</sup> arqiliq sanga bërilgen. <sup>15</sup> Shuning üçün, bu ishlarni jan-diling bilen qil. Özüngni ulargha shundaq atighinki, hemme kishi sëning algha basqanliqingni körsun. <sup>16</sup> Özüngge we bergen telimingge diqqet qil hemde uni izchil dawamlashtur. Chünki, shundaq qilsang, özüngmu we sanga qulaq salghanlarmu qutquzulidu.

## **5-bab**

### **Ëtiqadchilarning mes'uliyiti**

<sup>1</sup> Yashanghan erler sewenlik ötküzse, ularni qattiq eyiblimigin.

---

<sup>⑨</sup> Jama'etchilik yëtekchiliri ëtiqadchini birer wezipige teyinligende, qollirini uning uchisigha qoyup turup du'a qilidu.

Eksiche, ulargha atangni hörmetligendek hörmet bilen nesihet bergin. Shuningdek, yash erlerge öz qerindashliringgha mu'amile qilghandek mu'amile qil. <sup>2</sup> Yashanghan ayallargha ananggha mu'amile qilghandek mu'amile qil. Yash ayallarghimu singilliringgha mu'amile qilghandek pak qelb bilen mu'amile qil.

<sup>3</sup> Ėri ölüp ketken, heqiqiy mohtajliqta qalghan tul ayallarni hörmetlep, ularning halidin xewer al. <sup>4</sup> Lëkin, tul ayallarning perzentliri yaki newriliri bolsa, u perzentler aldi bilen öz a'ilisidin xewer ëlip, ëtiqadini emeliyetke maslashturush arqiliq öz ata-anisining ejrini yandursun. Chünki bu, Xudani xursen qilidu. <sup>5</sup> Ėri ölüp ketken iğe-chaqisiz tul ayallar ümidini Xudagha baghligghan bolup, ular këche-kündüz du'a-tilawette bolidu. <sup>6</sup> Lëkin, ëri ölüp ketken, huzur-halawet üçünla yashaydighan tul ayallar hayat bolsimu, rohiy jehette beribir ölgenge hëساب. <sup>7</sup> Ėtiqadchilarning bashqilar teripidin eyiblinidighan ehwalgha chüshüp qalmasliqi üçün, sen jama'etchilikke bu ishlar toghrisida terbiye bergin. <sup>8</sup> Bir kishi öz tughqanlirigha, bolupmu a'ilisidikilerge qarimisa, u Eysa Mesihdin tanghan dep qarilip, hetta ëtiqadsizlarchilikmu bolalmaydu.

<sup>9</sup> Ėtiqadchilar jama'etchilikide yadrem bëriliidighan, ëri ölüp ketken tul ayallarni tizimlighanda, ular choqum öz ërige sadiq bolghan bolushi we yëshi atmishtin yuqiri bolushi kërek. <sup>10</sup> Ular yene yaxshiliqliri bilen tonulghan bolushi, yeni balilirini yaxshi terbiyilep chong qilghan, mëhmandost, kemterlik bilen ëtiqadchilarning xizmitide bolghan, qiyinchiliqta qalghanlarga yadrem qilghan we özini her xil xeyr-saxawet ishlorigha bëghishlighan ayallar bolushi kërek.

<sup>11</sup> Ėri ölüp ketken yash tul ayallarni tizimlima. Chünki, bundaq ayallarning jismaniy jehettiki arzuliri Eysa Mesihke bolghan rishtini bësip ketse, ular qayta nikahlinishni arzu qilip, ëtiqadchilar jama'etchilikidiki xizmitini dawamlashturushni xalimaydu. <sup>12</sup> Buning bilen, ular deslep bergen wedisige<sup>①</sup> xilapliq qilish seweblik eyiblinidu. <sup>13</sup> Ular yene hurunluqni adet qiliwëlip, öymu öy doqurup yürüp, gheywet qilip, bashqilarning ishlorigha arilishiwalidighan walaqtekkürlerdin bolup qëlishi mumkin. <sup>14</sup> Shuning üçün, bundaq yash tul ayallarning nikahlinip, perzent körüp, öy ishliri bilen shughullinishini nesihet

---

① Yeni özlirining «peqet Eysa Mesihke xizmet qilip, yëngidin toy qilmaymen» dëgen wedisi.

qilimen. Shundaq qilghanda, bizge qarshi turghuchilarda herqandaq pitne-ighwa tarqitish pirsiti bolmaydu. <sup>15</sup> Bundaq dëyishimdiki seweb, bezi tul ayallar alliburun ëtiqadtin chetnep, Sheytanning keynige kirip ketti. <sup>16</sup> Eger ëtiqadi bar bir ayalning tul qalghan tughqanliri bolsa, u ulargha yadrem bersun, yûkni ëtiqadchilar jama'etchilikige ittirip qoymisun. Shundaq bolghanda, jama'etchilik heqiqiy ige-chaqisiz tul ayallargha yadrem qilalaydu.

### Yëtekchiler toghrisida

<sup>17</sup> Ëtiqadchilar jama'etchilikini yaxshi bashquridighan yëtekchiler, bolupmu Xudaning sözini yetküzüsh we telim bërishte ejir singdürgen kishiler choqum chongqur hõrmetke sazawer bolushi we uninggha layiq heq ëlishi kërek. <sup>18</sup> Chûnki, muqeddes yazmilarda: «Xaman tepken öküzning aghzini boghma», «ishchi öz heqqini ëlishqa heqliqtur» dëyilgen. <sup>19</sup> Ikki yaki üç guwahchi bolmighuche, jama'etchilikning yëtekchisi üstidin qilinghan erzni qobul qilma. <sup>20</sup> Eger u gunah qilghan bolsa, bashqilarningmu buningdin ibret ëlishi üçün, jama'etchilik aldida eyiblensun. <sup>21</sup> Xudaning, Eysa Mesihning we Xuda tallighan perishtilerning aldida sanga shuni buyruymenki, sen bu sözlirimge qet'iy emel qil. Ayrimichiliq qilma, herqandaq ishta bir terepke yan basma. <sup>22</sup> Birawning uchisigha qolungni qoyup, uni yëtekchilik wezipisige teyinleshke aldirap ketme, bolmisa uning gunahlrigha shërik bolup qëlishing mumkin. Özüngni pak tutqin. <sup>23</sup> (Ashqaziningning yaxshi bolmighanliqi, shundaqla da'im kësél bolup qalidighanliqing üçün, sula ichmey, bir'az sharabmu ichip bergin.) <sup>24</sup> Bezi kishilerning gunahlrini asanla körüwalghili bolidu hem ularning choqum soraqqa tartilishi ëniq. Lëkin, bezi kishilerning gunahliri bolsa këyin ashkara bolidu. <sup>25</sup> Xuddi shuninggha oxshash, bezi kishilerning yaxshi emeliyitinimu asanla körüwalghili bolidu. Lëkin, bezi kishilerning yaxshi emeliyiti bolsa këyin melum bolidu.

## 6-bab

<sup>1</sup> Qul ëtiqadchilarning hemmisi öz xojayinlirini hõrmetlisun. Shundaq qilghanda, Xudaning nami we Xudadin kelgen telimning kupurluqqa uchráp qëlishidin saqlanghili bolidu. <sup>2</sup> Xojayinlirimu ëtiqadchi bolsa,



## Timotiygha yëzilghan birinchi xet

qullar: «Biz hemmimiz Xudaning a'lisidiki qërindashlarghu» dep, ulargha hörmetsizlik qilmisun. Eksiche, xojayinlirigha tëximu yaxshi xizmet qilsun. Chünki, ularning yaxshi xizmitidin behrimen bolidighan xojayinlar del Xudaning yaxshi köridighan bendiliridur.

### Yalghan telim we pulpereslikning aqiwiti

Sen ëtiqadchilargha bu telimlerni ögetkin we tapilighin.

<sup>3</sup> Oxshimaydighan telimlerni terghib qilghan kishi Rebbimiz Eysa Mesihning heq sözlirini, shundaqla uning bizni ixlasmenlikke yëtekleydighan telimini qobul qilmighan bolidu. <sup>4</sup> Bundaq kishiler tekebbur, hëchnëme chüshenmeydighan kishilerdur. Ular ghowgha chiqirish we gep talishishqa intayin amraq. Bundaq ishlar bashqilarning arisida hesetxorluq, jëdel-majira, töhmet, gumanxorluq <sup>5</sup> hemde da'imliq sürkilish keltürüp chiqiridu. Bu kishilerning niyiti chirik bolup, heqiqettin mehrum bolghan. Ularining neziride ixlasmenlik peqetla bir tapawet yolidur, xalas.

<sup>6</sup> Derweqe, Xudagha razimenlik bilen ixlasmen bolghan adem heqiqiy ronaq tapidu. <sup>7</sup> Biz bu dunyagha hëchnëme ëlip kelmiduq we bu dunyadin hëchnëme ëlip këtelmeymiz. <sup>8</sup> Shunga, yëmek-ichmek we kiyim-këchikimiz toluq bolsila, razi bolushimiz kërek. <sup>9</sup> Bay bolushnila oylaydighanlar bolsa haman azdurulup këtidu, ular insanlarni qurutup halak qilidighan nurghun ziyanliq hem exmiqane heweslarning torigha chüshüp këtidu. <sup>10</sup> Chünki, pulpereslik her xil yamanliqning yiltizidur. Beziler bay bolush hewisi bilen ëtiqadtin chetnep, özige tügimes azab tëpiwaldi.

### Timotiygha nesihet

<sup>11</sup> Ey Xudaning sadiq bendisi, sen bundaq ishlardin yiraq tur. Heqqaniyliq, ixlasmenlik, ëtiqad, mëhir-muhebbet, sewr-taqet we mulayimliqni izde. <sup>12</sup> Ëtiqad yolida ulugh küreshlerni qil. Xuda ata qilghan menggülük hayatni qedirle. Sen buning üçün chaqirilding hemde nurghunlighan guwahchilar aldida bu menggülük hayatni alliburun ochuq ëtirap qilding. <sup>13</sup> Hemmige hayatliq bergüchi Xudaning, shundaqla Pontiy Pilatusqa yüreklik halda ulugh heqiqet toghrisida guwahliq bergen Eysa Mesihning aldida sanga shuni tapilaymenki, <sup>14</sup> rebbimiz Eysa Mesih qayta kelgüche, Xudaning bu emrlirige toluq emel qil, buning bilen hëchkim sëni eyibliyelmisun. <sup>15-16</sup> Medhiyileshke

## Timotiygha yëzilghan birinchi xet

munasip bolghan birdinbir hökümrän, yeni padishahlarning padishahi, Reblarning Rebbi, birdinbir menggü ölmes, adem yëqinlashalmaydighan nur ichide yashaydighan, hëchkim körmigen we körelmeydighan Xuda waqit-sa'iti kelgende, Eysa Mesihni qayta ewetidu. Barliq hörmät we küch-qudret Xudagha ebedil'ebed mensup bolghay, amin!

<sup>17</sup> Bu dunyada bay bolghanlarga meghrurlanmasliqni, ötkünchi bayliqqa ümid baghlimasliqni buyrughin. Ular ümidini biz behrimen bolushqa tégishlik hemmini bizge sëxiyliq bilen bergüchi Xudagha baghli sun. <sup>18</sup> Ulargha bashqilargha yaxshiliq qilishni we xeyr-saxawetlik ishlarni köp qilishni, merd we qoli ochuq bolushni buyrughin. <sup>19</sup> Bundaq qilghanda, ular heqiqiy hayatqa ërishish üchün këlechekte özlirige puxta asas bolidighan bir xezine toplialaydu.

<sup>20</sup> Ey Timotiy, sanga amanet qilinghan bu telimlerni yaxshi saqla. Xudagha bolghan ixlasmenlikke munasip kelmeydighan quruq geplerdin hemde bimene bilimni bilim dëgüchilerning talash-tartishliridin saqlan.

<sup>21</sup> Beziler mushundaq bimene bilimge egiship, ëtiqadtin chetnidi.

Xudaning mëhir-shepqiti silerge yar bolghay!



# Timotiygha yëzilghan ikkinchi xet

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Bu xetning mu'ellipi elchi Pawlus bolup, u yash xizmetdishi we yaremchisi Timotiygha öz nesihetlirini qaldurush üçün bu xetni yazghan. U bu xetni yazghan chaghda kishenlinip, soghuq kamërgha solinip, özining xizmitining ayaghlashish aldida turuwatqanligini, hayatiningmu uzungha barmaydighanligini chongqur hës qilghan.*

*Bu xetning asasiy tēmisi sewr-taqet toghruluq bolup, Pawlus Timotiyni hëchqandaq qiyinchiliqtin qorqmay, Eysa Mesihke bashtin axir sadiqliq bilen guwahliq bërishke, Eysa Mesih heqqidiki xush xewerning heqiqitide we muqeddes yazmilardiki telimlerde ching turushqa, jama'etchiliktiki mes'uliyitini ada qilishqa chaqirghan.*

*Pawlus Timotiygha exmiqane we bihude talash-tartishlarga arilishishtin saqlinishni eskertken. Pawlus öz hayati, sewr-taqiti, mēhir-muhebbiti hemde basturulushqa uchrihandiki qiyinchiliqqa taqet qilishini, bolupmu özidiki ëtiqadni tilgha ëlish bilen Timotiygha ülgë bolushni ümid qilghan.*

## Tëzis:

1. Salam (1-bab 1-ayettin 2-ayetkiche)
2. Shükür we medet (1-bab 3-ayettin 18-ayetkiche)
3. Nesihet we agahlandurush (2-bab 1-ayettin 4-bab 5-ayetkiche)
4. Pawlusning ehwali (4-bab 6-ayettin 18-ayetkiche)
5. Axirqi salam (4-bab 19-ayettin 22-ayetkiche)



## **Timotiygha yëzilghan ikkinchi xet**

<sup>1-2</sup> Eysa Mesih arqiliq yëngi hayatliqqa ërishish wedisini jakarlash üchün, Xudaning iradisi bilen Eysa Mesihning elchisi bolushqa tallanghan menki Pawlustin öz oghlumdek qedirlik Timotiygha salam. Xuda'atimiz we Rebbimiz Eysa Mesih sanga mëhir-shepqu, rehimdillik we amanliq ata qilghay!

### **Shükür we medet**

<sup>3</sup> Men xuddi ejdahlirimgha oxshash, Xudagha pak wijdanim bilen xizmet qiliwatimen. Men sen üchün Xudagha shükür ëytimen. Meyli këche yaki kündüz bolsun, du'alirimda sëni da'im eslep turimen.

<sup>4</sup> Ayrilghan waqtimizda aqquzghan köz yashliringni esliginimde, sen bilen yene bir qëtim körüshüshni intayin arzu qilimen. Sen bilen körüshüsh mëni intayin xushal qilidu. <sup>5</sup> Sëning semimiy ëtiqading ësimdin chiqmaydu. Eng awwal momang Lo'ide we anang Ewnikide bar bolghan ëtiqadning emdi sendimu bar ikenlikige chongqur ishinimen.

<sup>6</sup> Shuning üchün men shuni yadinggha salayki, qollirimni uchanggha qoyghan chaghda, Xuda sanga bergen qabiliyetni toluq ishletkeysen.

<sup>7</sup> Chünki, Xuda bizge ata qilghan Muqeddes Roh bizni qorqunchqa salmaydu, belki Xudagha xizmet qilishimiz üchün, bizni küch-qudret we mëhir-muhebbet bilen toldurup, özimizni tutuwëlishimizgha yadrem

bëridu.

<sup>8</sup> Shunga, Rebbimiz heqqide xush xewer yetküzüshtin we uning üçhün xizmet qilish yolida mehbus bolghan mendin nomus qilma. Eksiche, Xuda sanga ata qilghan küch-qudretke tayinip, xush xewer yetküzüş yolida men bilen bille azab-oqubet chëkishke teyyar tur. <sup>9</sup> Xuda bizni qutquzup, pak yashashqa chaqirdi. Bu, bizning qilghan yaxshi emellirimiz bilen emes, belki Xudaning iradisi we mëhir-shepqiti bilen boldi. Xuda bizge Eysa Mesih arqiliq bu mëhir-shepqetni körsitidighanliqini dunya apiride bolushtin ilgirila pilanlighanidi.

<sup>10</sup> Hazir bu mëhir-shepqet Qutquzghuchimiz Eysa Mesihning këlishi bilen ayan boldi. Eysa Mesih insanlarni iskenjige alghan ölümning küchini bikar qilip, xush xewer arqiliq insanlarga menggülük hayat yolini ëchip berdi.

<sup>11</sup> Men bu xush xewerning jakarchisi we elchisi, shundaqla u toghrisida telim bergüchi bolup teyinlengen. <sup>12</sup> Hazirqi bu azab-oqubetlerni tartishimning sewebimu shu. Lëkin, buningdin nomus qilmaymen. Chünki, men kimgë ëtiqad qilghanliqimni bilimen hemde Xudaning manga amanet qilghan bu xush xewerni Rebbimiz qayta kelgen küngiche choqum qoghdaydighanliqigha ishinimen.<sup>②</sup>

<sup>13</sup> Eysa Mesihke mensup bolup, uningdin kelgen ëtiqad we mëhir-muhebbet ichide yashap, mendin anglighan heqiqiy telimlerni nizam qilip, uningda ching tur. <sup>14</sup> Sanga amanet qilinghan bu qimmetlik heqiqetni hemmimizning qelbide bar bolghan Muqeddes Rohning yordimi bilen saqla. <sup>15</sup> Anglighiningdek, Asiya ölkisidiki<sup>③</sup> ëtiqadchilarning hemmisi dëgüdek mëni tashliwetti. Ularning arisida Figël we Êrmogënmu bar. <sup>16</sup> Rebbimiz Onësiforning a'ilisidikilirige rehim-shepqet qilghay. Chünki, u köp qëtim mëni yoqlap, könglümni kötürdi. U mëning mehbus bolghanliqimdin nomus qilmidi. <sup>17</sup> Rim shehirige kelginide u mëni tapquche köp aware boluptu. <sup>18</sup> Qiyamet küni, uning Rebbimizning rehim-shepqitige ërishishini tileymen. Efes shehiride uning manga qilghan nurghun xizmitidin sëningmu obdan xewiring bar.

---

② Ushbu ayetning axirqi jümlisini «hemde mëning Xudagha amanet qilghanlirimni Rebbimiz qayta kelgen küngiche choqum qoghdaydighanliqigha ishinimen» dep chüshinishkimu bolidu.

③ Bu yerdiki Asiya ölkisi hazirqi turkiyining gherbiy qismini körsitidu.

## 2-bab

### Eysa Mesihning sadiq jengchisi

<sup>1</sup> Ey oghlum, sen Eysa Mesihning mëhir-shepqitige tayinip küchlük bol. <sup>2</sup> Sen mendin ögengen telimlerni köp ëtiqadchilar anglighan we bu telimlarning toghra ikenlikige guwahliq bërip kelgen. Emdi bu telimlerni ishenchlik hemde bashqilargha telim bëreleydighan kishilerge yetküzgin. <sup>3</sup> Eysa Mesihning yaxshi jengchisi bolup, men bilen birge azab-oqubet tartishqa teyyar tur. <sup>4</sup> Jengchi bolghan kishi öz qomandanini razi qilish üçün, turmushning ushshaq-chüshshek ishlirigha bashqa puqralardek arilashmasliqi kërek. <sup>5</sup> Musabiqige qatnashqan tenheriketchimu musabiqe qa'idilirige ri'aye qilmisa, ghelibige ërishelmeydu. <sup>6</sup> Ejir singdürgen dëhqan alghan hosulidin elwette birinchi bolup behrimen bolidu. <sup>7</sup> Bu hëkmetlik sözlerni yaxshi oyla, chünki Rebbimiz sanga bu ishlarning hemmisi e qil bëridu. <sup>8</sup> Sen Dawut padishahning ewladi bolghan we ölümdin tirilgen Eysa Mesihni ësingde tut. Mana bu, men yetküzüwatqan xush xewer. <sup>9</sup> Bu xush xewerni yetküzgenlikimdin köp azab-oqubet chektim. Hetta jinayetchilerdek kishenlinip, zindangha tashlandim. Lëkin, hëchkim Xudaning sözini kishenliyelme ydu. <sup>10</sup> Shuning üçün, Xuda tallighan bendilerning Eysa Mesih teripidin qutquzulushi we menggülik shan-sherepke ërishishi üçün, herqandaq azab-oqubetlerge berdashliq bëriwatimen. <sup>11</sup> Töwendiki bu sözler ishenchliktur: Eysa Mesih bilen bille ölgenikenmiz, uning bilen yëngi hayatta bille yashaymiz. <sup>12</sup> Qiyinchiliqlargha berdashliq bersek, uning bilen bille höküm sürimiz. Biz uningdin tansaq, umu bizdin tanidu. <sup>13</sup> Biz uninggha sadaqetsizlik qilsaqmu, u yenila sadaqetliktur. Chünki, u choqum özining sözide turmay qalmaydu.

### Xudani xursen qilidighan xizmetchi

<sup>14</sup> Bu ishlarni dawamlıq ëtiqadchilarning semige sal. Xuda aldida ularni bimene sözler toghrisida talash-tartish qilmasliqqa buyrughin. Bundaq talash-tartishlarning hëchqandaq paydisi bolmayla qalmay, belki anglighuchilarning ëtiqadini weyran qilidu. <sup>15</sup> Xudaning heqiqitini toghra chüshendürüp, özüngni Xuda aldida yerge qarap qalmaydighan, belki Xudani xursen qilidighan xizmetchi qilip yëtishtürüşke tirish. <sup>16</sup> Xudagha bolghan ixlasmenlikke munasip kelmigen quruq geplerdin

## Timotiygga yëzilghan ikkinchi xet

saqlan. Chünki, bundaq geplerni qilghuchilar Xudadin tëximu yiraqlashidu. <sup>17</sup> Ularning gepliri xuddi zeherlik ösmidek tëzla yamrap këtidu. Imënëy we Filëtlarmu mana shundaq gep-sözlerni qilghuchilardindur. <sup>18</sup> Ular ölgenlarning tirilishidin ibaret bu ish alliqachan yüz bërip boldi dep, <sup>(4)</sup> heq yoldin chetnep, bezilerning ëtiqadigha buzghunchiliq qilmaqta. <sup>19</sup> Biraq, Xuda qurghan ul <sup>(5)</sup> mezmur turmaqta. Uningda munu sözler möhürlinip yëzilghan: «Rebbimiz özige mensup kishilerni tonuydu», «özlirini Rebbimizge mensup deydighan kishiler yamanliqlardin qol üzsün.» <sup>20</sup> Bay a'ililerde peqet altun-kümüş qachilarla bolup qalmay, yaghach, sapal qachilarmu bolidu. Altun-kümüş qachilar alahide sorunlarda, bashqiliri bolsa adettiki sorunlarda ishlitilidu. <sup>21</sup> Eger bir kishi özini yuqiriqi yaman ishlardin pak tutsa, u xuddi alahide sorunlarda ishlitilidighan altun-kümüş qachigha oxshaydu. Chünki, u pak bolidu hemde xojayinigha, yeni Xudagha yaramliq kishi bolup, herqandaq yaxshi ishlarni qilishqa teyyar turidu. <sup>22</sup> Shunga, yashliqning arzu-hewesliridin özüngni tart. Pak qelb bilen Rebbimizni chaqirghan bashqa kishiler bilen bille heqqaniyliq, ëtiqad, mëhir-muhebbet we inaqliqni izde. <sup>23</sup> Exmiqane we bihude talash-tartishlarga arilishishni ret qil. Chünki, bundaq ishlarning jëdel tëriydighanliqini bilisen. <sup>24</sup> Rebbimizning xizmetkari jëdelxor bolmasliqi, eksiche hemmige mëhriban we telim bërishke mahir, sewr-taqetlik bolushi kërek. <sup>25</sup> Rebbimizning telimige qarshi turghanlarchimu mulayimliq bilen nesihet qilish kërek. Belkim Xuda ulargha heqiqetni biliwëlish üçün towa qilish pursitini bëridu. <sup>26</sup> Buning bilen, ular uyqusini ëchip, özlirini tutqun qilip arzusigha yetmekchi bolghan Sheytanning toridin qutulalaydu.

### 3-bab

#### Axir zaman

<sup>1</sup> Shuni bilginki, axir zamanda ëghir künler bolidu. <sup>2</sup> U chaghda,

---

<sup>(4)</sup> Bu «bir adem Eysa Mesihke ëtiqad qilghanda, uning rohi alliqachan Eysa Mesih bilen bille ölüp tirilidu. Bu tirilish peqet rohiy jehette bolup, kelgüside ten jehette yüz bermeydu» dëgen xata közqarashtur.

<sup>(5)</sup> Ul – ëtiqadchilar jama'etchilikini, Xudaning heqiqitini yaki Eysa Mesihning özini körsitishi mumkin.

insanlar özinila oylaydighan, pulperes, maxtanchaq, tekebbur we kupurluq qilidighan, ata-anisining sözini anglimaydighan, wapagha japa qilidighan, Xudagha biperwaliq qilidighan, <sup>3</sup> köyümsiz, bashqilarni kechürmeydighan, töhmetxor, özini tutalmaydighan, wehshiy, shundaqla xeyr-saxawetning düşmini bolidu. <sup>4</sup> Ular satqun, telwe we hakawur bolup, keyp-sapani Xudadin yaxshi köridü. <sup>5</sup> Sirtqi qiyapette ixlasmen boluwëlip, emeliyette könglide Xudaning qudrisini inkar qilidu. Bundaqlardin yiraq tur. <sup>6</sup> Ularning arisidiki bezi kishiler bashqilarning öylirige suqunup kiriwëlip, iradisi ajiz, gunahqa patqan we her xil arzu-heweslarning quli bolup qalghan ayallarni azduridu. <sup>7</sup> Bundaq ayallar herqandaq ademning telimlerini anglaydu we heqiqetni tonup yëtelmeydu. <sup>8</sup> Yanni bilen Yambiri<sup>⑥</sup> Musa peyghemberge qandaq qarshi chiqqan bolsa, bu azdurghuchilarmu heqiqetke shundaq qarshi chiqidu. Bu azdurghuchilarning qelbi chirip ketken, ëtiqadi saxta bolup, ular Xuda teripidin ret qilinghan kishilerdur. <sup>9</sup> Ularning qilmishliri uzungha dawamlashmaydu. Chünki, Yanni bilen Yambirining eqilsizliqi pash bolghandek, bularning eqilsizliqimu xalayıq aldida choqum pash bolidu.

### Pawlusning wesiyetliri

<sup>10-11</sup> Lëkin, sen mëning telimim, yürüş-turushum, hayatliq nishanim, ëtiqadim, sewr-taqitim, mëhir-muhebbitim, chidamlıqım hemde uchrighan ziyankeshlikim we tartqan azab-oqubetlirimge diqqet-ëtibaringni qaritip kelding. Bolupmu Antakya, Konya we Listra sheherliride uchrighan ziyankeshliklerge qandaq berdashliq bergenlikimdin hemde Rebbimizning mëni bu ishlarning hemmisidin qutquzghanlıqıdin toluq xewiring bar. <sup>12</sup> Eysa Mesihke mensup bolghan, Xudagha ixlasmenlik bilen hayat kechürüşke irade baghliglanlarning hemmisi ziyankeshlikke uchraydu. <sup>13</sup> Rezil we saxtıpez kishilarning ehwali burunqıdinmu yamanlıship, bashqılarnı aldash bilen bılle özlirimu aldinip këtıdu. <sup>14</sup> Lëkin, sen hazırghiche öginip kelgen we chongqur ishengen heqiqette dawamlıq ching tur. Chünki, bu heqiqetni ishenchlik kishilerdin ögengenlikingni bilisen. <sup>15</sup> Sen baliliq chaghliringdin tartıpla muqeddes yazmılarnı ögending. Bu yazmılar sanga Eysa Mesihke bolghan ëtiqad arqılıq qutquzulushqa ëlip

---

⑥ Yanni bilen Yambiri Isra'illarning Misirdin qaytishidin burun Musa peyghemberge qarshi turghan Misir padishahining sêhirgerliridur.



baridighan eqil-parasetni teqdim qildi. <sup>16</sup> Pütün muqeddes yazmilar Xudaning körsetmisi boyiche yëzilghan bolup, u, heqiqet toghrisida telim bërish, xataliqlarni körsitip bërish, sewenliklarni tüzitish we kishilerni heqqaniyliqqa yëtekleshke paydiliqtur. <sup>17</sup> U, Xudagha mensup bolghan kishilerni toluq qorallandurup, ularni herqandaq yaxshi ishlarni qilishqa teyyar turghuzalaydu.

## 4-bab

<sup>1</sup> Men tirikler bilen ölgenlerni soraq qilidighan hemde öz padishahliqini qurush üçün qayta këlidighan Eysa Mesihning, shundaqla Xudaning aldida sanga shundaq buyruq qilimenki, <sup>2</sup> Purset bolsun-bolmisun, her waqit Xudaning sözini yetküzgin. Sen zor sewr-taqet we yaxshi telim bërish bilen kishilerning xataliqlirini tüzetküz hemde ularni agahlandurghin we righbetlendürgin. <sup>3</sup> Chünki, shundaq bir zaman këliduki, u chaghda insanlar Xuda toghrisidiki toghra telimlerni anglashni xalimaydu. Belki, ular qulaqlirigha xush yaqidighan sözlerni anglash üçün, öz heweslirige uyghun këlidighan telim bergüchilerni izdeydu. <sup>4</sup> Heq sözlerni ret qilip, bimene epanilerge qulaq salidu. <sup>5</sup> Lëkin, sen herqandaq ehwalda özüngni segek tut. Azab-oqubet tartishqa teyyar tur. Her waqit xush xewer yetküzüsh xizmitide bolup, Xuda sanga tapshurghan wezipini ada qil. <sup>6</sup> Emdi özümge kelsem, hayatim Xudagha qurbanliq ornida teqdim qilinish aldida turidu. Mëning bu dunyadin ayrilidighinimgha az qaldi. <sup>7</sup> Men Xuda yolida axirghiche küresh qildim, yeni yügürüsh musabiqisining pütün menzilini bësip boldum, ëtiqadimda ching turup keldim. <sup>8</sup> Hazir heqqaniylik taji mëni kütüp turidu. Uni adil soraq qilidighan Rebbimiz qayta kelgende, manga kiydüridu. Shundaqla, uni yalghuz mangila emes, uning qayta këlishini intizarliq bilen kütüp turghanlarning hemmisige kiydüridu.

### Axirqi sözler

<sup>9</sup> Yënimgha tëzdin yëtip këlishke tirish. <sup>10</sup> Chünki, qërindishimiz Kiriski Galatiya ölkisige, Titus Dalmatiya ölkisige ketti. Dëmas bolsa bu dunyaning ishlirigha bëriliپ ketkenliki üçün, mëni tashlap, Salonika shehirige ketti. <sup>11</sup> Yënimda yalghuz Luqa qaldi. Markusni özüng bilen bille ëlip kel. U xizmetlirimde manga yaremchi bolidu. <sup>12</sup> Tikikusni

## Timotiygha yëzilghan ikkinchi xet

Efes shehirige ewetiwettim. <sup>13</sup> Këlishingde Tro'as shehiride bolghan waqtimda Karpusning yënida qaldurup qoyghan tonum bilen kitablarni, bolupmu oram tère yazmilarni bille alghach kelgin. <sup>14</sup> Misker Iskender manga köp ziyankeshlik qildi. Rebbimiz choqum uninggha qilnishlirigha layiq jaza yanduridu. <sup>15</sup> Senmu uningdin hoshyar bol. Chünki, u biz yetküzgen xush xewerge küchining bariche qarshi chiqti. <sup>16</sup> Birinchi qëtim sotlanghinimda, manga yardem qilidighanlar chiqmidi, eksiche hemmisi mëni tashlap ketti. Xuda ularni kechürüm qilghay. <sup>17</sup> Lëkin, Xuda men bilen bille bolup, manga xush xewerni toluq jakarlashqa medet berdi. Netijide, u yerdiki hemme Yehudiy emesler bu xush xewerni anglidi. Buning bilen, Xuda mëni bu qëtimqi sottin, yeni yolwasning aghzidin qutquzup chiqti. <sup>18</sup> Rebbimiz mëni her xil yamanliqlardin qutquzup, ershtiki öz padishahliqigha bixeter yetküzgey. Barliq shan-sherep Xudagha ebedil'ebed mensup bolghay, amin!

**Axirqi salam**

<sup>19</sup> Mendin Priskila bilen ëri Akwilagha we Onësiforming a'ilisidikilerge salam ëyt. <sup>20</sup> Èrast Korint shehiride qaldi. Trofim kësél bolup qalghanliqtin, uni Milët shehiride qaldurup qoydum. <sup>21</sup> Qish kirip kelgüche, bu yerge këlishke tirishqin. Èwul, Pud, Lin, Klawdiya we barliq qërindashlardin sanga salam. <sup>22</sup> Rebbimiz siler bilen bille bolghay. Xudaning mëhir-shepqiti silerge yar bolsun!



# Titusqa yëzilghan xet

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Bu xetning mu'ellipi elchi Pawlus bolup, u bu xetni Krit arilidiki yash, ishenchlik yordemchisi Titusqa yazghan. Titus Yehudiy emes ëtiqadchi bolup, u Pawlus bilen Krit arilidikilerge eng awwal xush xewer yetküzgen. Pawlus Krit arilidin ayrilishtin burun, ëtiqadchilar jama'etchilikini tertipke sëlîsh üçün, Titusni shu yerde qaldurghan.*

*Bu xette Pawlus ëtiqadchilar jama'etchilikining yëtekchiliride bolushqa tëgishlik mijez-xulqlarni tilgha ëlip, Titusqa jama'etchiliktiki yashanghan erler, yashanghan ayallar, yash erler we qullargha telim bërish toghrisida nesihetlerni bergen. Pawlus yene Titusqa ëtiqadchilar qilishqa tëgishlik ishlar we ularda bolushqa tëgishlik pozitsiyini ularning ësigë sëlîshni tapilighan.*

### **Tëzis:**

1. Salam (1-bab 1-ayettin 4-ayetkiche)
2. Jama'etchilik yëtekchiliride bolushqa tëgishlik mijez-xulq (1-bab 5-ayettin 16-ayetkiche)
3. Jama'etchilik ezalirining mes'uliyiti (2-bab)
4. Yolyoruq we agahlandurush (3-bab 1-ayettin 11-ayetkiche)
5. Axirqi söz (3-bab 12-ayettin 15-ayetkiche)



## Titusqa yëzilghan xet

<sup>1</sup> Xudaning xizmetkari we Eysa Mesihning elchisi bolghan menki Pawlustin Titusqa salam. Men Xuda tallighanlarga ëtiqad yolini kôrsitishke we ularni ixlasmenlikke yëtekleydighan heqiqetni chûshendürüşke teyinlendim. <sup>2</sup> Bu ëtiqad we heqiqet bizde menggûlük hayatqa ërishish ümidini peyda qilidu. Yalghanchiliqtin mustesna bolghan Xuda dunya apiride bolushtin ilgirila bu menggûlük hayatni wede qilghan. <sup>3</sup> Xuda belgilengen waqitta bu menggûlük hayat toghrisidiki xush xewerni ashkarilidi. Qutquzghuchimiz Xuda öz emri bilen bu xush xewerni yetküzüsh wezipisini manga tapshurdi.

<sup>4</sup> Xuda'atimiz we Qutquzghuchimiz Eysa Mesihke bolghan ortaq ëtiqad yolida öz oghlumdek bolup qalghan sanga mëhir-sheppet we amanliq ata qilghay!

### **Titusning Krit arilidiki xizmiti**

<sup>5</sup> Orundilip bolmighan ishlarni bir terep qilish we sanga burun tapshurghinimdek, herqaysi sheherlardiki ëtiqadchilar jama'etchilikining yëtekchilirini teyinlesh üçün, sëni Krit arilida qaldurdum.

<sup>6</sup> Yëtekchilikke teyinlinidighan kishi eyibsiz, ayaligha sadiq bolghan, perzentliri bolsa Xudagha ëtiqad qilidighan, keyp-sapadin nëri bolghan hemde ata-anisigha boysunidighan kishilerdin bolushi kërek.

<sup>7</sup> Ètiqadchilar jama'etchilikige bashlamchi bolghan bundaq kishi Xudaning xizmitini zimmisige alghanliqi üçün, shundaq eyibsiz bolushi kërekki, hergiz tersa, chus mijezi, haraqkesh, zorawan, mal-dunyagha temexor bolmasliqi, <sup>8</sup> eksiche mëhmandost, yaxshiliqni söyidighan, özini tutuwalghan, adil, pak we temkin bolushi lazim. <sup>9</sup> U öziğe ögitilgen ishenchlik telimde ching turushi kërek. Shundaq qilghanda, u bu toghra telim arqiliq bashqilargha nesihet qilalaydu hem telimge qarshi chiqquchilarning xataliqini tüziteleydu.

<sup>10</sup> Nurghun kishiler bu telimge ita'et qilmay, bimene sözler bilen bashqilarni azduridu. Bolupmu qutquzulush üçün xetne qilinish zörür, dep turuwalghuchilar shundaq qilidu. <sup>11</sup> Mushundaq kishilerning aghzini tuwaqlash kërek. Chünki, ular mal-dunyagha ige bolush üçün kishilerge saxta telimlerni ögitip, bezi a'ililerning ètiqadini pütünley nabut qilmaқта. <sup>12</sup> Krit arilidikilerning öz peyghemberliridin biri: «Kritlar hemishe yalghan sözleydu, ular wehshiy haywanlar we hurun nan qëpilardur» dëgen. <sup>13</sup> Bu heqiqettur. Shunga, Kritiki ètiqadchilarning ètiqadining sap bolushi üçün, ularni qattiq agahlandurghin. <sup>14</sup> Ular bimene Yehudiy epsanilirige we heqiqiy telimdin chetnigenlerning diniy qa'ide-yosunlirigha qulaq salmisun. <sup>15</sup> Pak kishiler üçün hemme nerse halaldur. Lëkin, napak kishiler we ètiqadsizlar üçün hëchqandaq nerse halal emestur. Ularning oy-pikirlirimu, wijdanimu bulghinip ketken. <sup>16</sup> Ular Xudani tonuymiz, dep dawrang qilsimu, lëkin emeliyitide uni ret qilidu. Ular hëchkimge boysunmaydighan yirginchlik kishiler bolup, qolidin hëchqandaq yaxshi ish kelmeydu.

## 2-bab

### Toghra telimge layiq yashash

<sup>1</sup> Titus, ètiqadchilargha toghra telimge layiq yashashni ögitishing kërek. <sup>2</sup> Yashanghan erlerni özini tutuwalghan, ësil peziletlik, salmaqliq, ètiqadta sap, mëhir-muhebbiti bilen sewr-taqiti tolup tashqan bolushqa chaqirghin. <sup>3</sup> Shuningdek, yashanghan ayallarni ixlasmenlikige layiq yürüş-turushqa hemde pitne-pasat qilmaydighan, haraq-sharabqa bërilmeydighan bolushqa chaqirghin. Ular bashqilargha nëmining yaxshi ikenlikini ögetsun. <sup>4</sup> Buning bilen, bu ayallar yash ayallargha telim bërıp, ulargha öz erlirige we balilirigha köyünüş, <sup>5</sup> özini tutuwëlish, pak

bolush, öy ishlirigha mahir bolush, mëhriban bolush we erlirige ita'et qilishlarni ögiteleydighan bolsun. Yash ayallar shundaq yashisa, Xudaning sözi qarilanmaydu.

<sup>6</sup> Yash erlernimu özini tutuwalalaydighan bolushqa chaqirghin.

<sup>7</sup> Özüngmu herqandaq ishta yaxshi emeliyiting bilen ulargha ülge bol. Pak niyet, salmaqliq, <sup>8</sup> hemde bashqilar qusur tapalmaydighan toghra sözler bilen telim bergin. Buning bilen, bizge qarshi chiqquchilar yaman gëpimizni qilishqa seweb tapalmay uyalsun.

<sup>9-10</sup> Qullargha herqandaq ishta xojayinlirigha boysunushni ögetkin. Ular gep yandurmay, oghriliq qilmay, özlirining hemme ishta ishenchlik ikenlikini körsitip, xojayinlirini razi qilsun. Shundaq bolghanda, ular bashqilarni qutquzghuchimiz Xuda toghrisidiki telimlerge her jehettin jelp qilalaydu.

<sup>11</sup> Sewebi, Xudaning barliq insanlarni qutquzidighan mëhir-shepqiti ayan boldi. <sup>12</sup> Bu mëhir-shepqet bizni gunahkarliqni we bu dunyaning arzu-heweslirini ret qilip, bu paniiy dunyada toghra, Xudagha ixlasmen we özini tutuwalghan halda yashashqa yëtekleidydu. <sup>13</sup> Biz ulugh Xuda bolghan Qutquzghuchimiz Eysa Mesihning shan-sherep bilen qayta këlîshidin ibaret mubarek ümidimizning emelge ëshishini intizarliq bilen kütimiz. <sup>14</sup> Eysa Mesih biz üçün qurban boldi. Buningdin meqset, u bizni hemme rezilliklerdin azad qilish hemde bizni pak qilip, özige mensup bolghan, yaxshi emellerni qilishqa tirishidighan xelq qilish üçündür.

<sup>15</sup> Sen bu telimlerni ëtiqadchilar jama'etchilikige öget. Ulargha ilham ber hem pütün hoququngni ishlitip, ularning yaman illetlirini tüzet. Hëchkim sëni kemsitmisun.

## 3-bab

### Ëtiqadchilar qilishqa tégishlik ishlar

<sup>1</sup> Sen ëtiqadchilargha shuni eslitip turghinki, ular hökümet we hökümet emeldarlirigha boysunsun, ularning sözini anglap, herqandaq yaxshi emellerni qilishqa teyyar tursun. <sup>2</sup> Ëtiqadchilar hëchkimge töhmet qilmisun, jëdelxor bolmisun, eksiche xush pë'il bolsun. Herqandaq kishi bilen mu'amile qilghanda heqiqiy kemterlikini körsetsun.

<sup>3</sup> Chünki, bir chaghlarda bizmu nadan iduq. Bizmu Xudagha

boysunmaydighan, azdurulghan, her xil arzu-heweslarning quli bolghan, yamanliq we hesetxorluq ichide yashighan, bir-birimizge öchmen kishiler iduq. <sup>4</sup> Lëkin, qutquzghuchimiz Xuda insanlarga bolghan mëhribanliq we muhebbitini ochuq ayan qildi. <sup>5</sup> Biz yaxshi emeller bilen emes, belki uning rehim-shepquitidin qutquzulduq. Xuda bizning gunahlimizni yuyup, Muqeddes Roh arqiliq bizni qaytidin töreldürüp, yëngi hayatqa ërishtürüş bilen bizni qutquzdi. <sup>6</sup> Qutquzghuchimiz Eysa Mesih arqiliq Xuda kengchilik bilen Muqeddes Rohni qelbimizge tökti. <sup>7</sup> Buning bilen, biz Xudaning mëhir-shepquitidin heqqaniy adem dep jakarlinip, menggölük hayatqa ërishish ümidige ige bolduq. <sup>8</sup> Bu sözlirim heqtur. Ularni tekitlishingni ümid qilimen. Shundaq qilghiningda, Xudagha ëtiqad qilghanlar özlirini da'im tirishchanliq bilen yaxshi emellerni qilishqa bëghishlaydu. Bu telimler insanlar üçün yaxshi hem paydiliqtur.

<sup>9</sup> Exmiqane talash-tartishlar, nesebnamiler toghrisidiki quruq gep-sözler we Tewrat qanuni bilen munasiwetlik jëdel-majiralardin saqlan. Chünki, bu ishlar paydisiz we ehmiyetsizdur. <sup>10-11</sup> Shundaq ishlarni qilip ëtiqadchilar arisida guruhwazliq peyda qilghuchilarni agahlandur. Bir-ikki qëtimliq agahlandurushtin këyin yene guruhwazliq qilsa, ular bilen bolghan munasiwitingni üz. Bundaq ademlerning heqiqettin chetnigen, gunahkar ademler ikenlikni ëniqtur. Ularning qilghan gunahliri özlirini jazagha mehkum qilidu.

### Axirqi söz

<sup>12</sup> Artëmasni yaki Tikikusni qëshinggha ewetmekchi boluwatimen. Qaysi biri qëshinggha barmisun, mumkinqeder Nikopolis shehirige tözrek kelgin. Chünki, u yerde qishlimaqchimen. <sup>13</sup> Qanunshunas Zënas bilen Apollosning sepirige imkanqeder yademde bolghin. Ularning kem-kütiliri bolsa, hel qilip bergin. <sup>14</sup> Ètiqadchi qëriendashlimiz hajatmenlerge yademe qilip, özlirini yaxshi emellerni qilishqa bëghishlashni ögensun. Shundaq bolghanda, ularning hayati mëwisiz bolmaydu. <sup>15</sup> Yënimdikilerning hemmisidin sanga salam. Krit arilidiki bizni söyidighan ëtiqadchilarga salam ëyt. Xudaning mëhir-shepqiti hemminglarga yar bolghay!



# Filimungha yëzilghan xet

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Bu xetning mu'ellipi elchi Pawlus bolup, u bu xetni Kolosiliqlargha yazghan xëti bilen asasen bir waqitta yazghan bolup, uni Kolosi shehiride turidighan ëtiqadchi Filimungha shu yerge mangidighanlar arqiliq ewetken.*

*Filimunning Onësimus isimlik bir quli uning pulini ëlip, qëchip këtïp, türmide turuwatqan Pawlus bilen tonushup qalghan hem u arqiliq ëtiqadchi bolghan. Pawlus Onësimusni bu xet bilen bille Filimunning yëniqha qayturup, uningdin Onësimusni kechürüşni we uninggha ëtiqadchi qërendashlirigha mu'amile qilghandek mu'amile qilishni sorighan.*

### Tëzis:

1. Salam (1-ayettin 3-ayetkiche)
2. Filimunni maxtash (4-ayettin 7-ayetkiche)
3. Onësimus üçhün ötünüsh (8-ayettin 22-ayetkiche)
4. Axirqi söz (23-ayettin 25-ayetkiche)





## **Filimungha yëzilghan xet**

<sup>1</sup> Eysa Mesihke xizmet qilish yolida mehbub bolghan menki Pawlus we men arqiliq qerindishimiz Timotiydin qedirlik xizmetdoshimiz bolghan sen Filimungha <sup>2</sup> we singlimiz Afiyagha, biz bilen bille küresh qilghan Arkipusqa we öyüngde jem bolidighan ëtiqadchilar jama'etchilikige salam! <sup>3</sup> Xuda'atimiz we Rebbimiz Eysa Mesih silerge mëhir-shepqet we amanliq ata qilghay!

### **Filimunning mëhir-muhebbiti we ëtiqadi**

<sup>4</sup> Qedirlik Filimun, du'alirimda hemishe sëni yad ëtip, Xudagha shükür ëytimen. <sup>5</sup> Chünki, men sëning Rebbimiz Eysagha bolghan ëtiqading we barliq ëtiqadchilargha bolghan mëhir-muhebbiting toghrisida her da'im anglap turuwatimen. <sup>6</sup> Ëtiqading seweblik Xuda sanga teqdim qilghanlarni bashqilar bilen merdlerche ortaqlashishing üçün du'a qilimen. Shundaq qilsang, bizning Eysa Mesihke mensup bolghanliqimizdin bizge bërilgen bextlarning neqeder mol ikenlikini tëximu chongqur chüshineleysen. <sup>7</sup> Qerindishim, sëning ëtiqadchilargha bolghan mëhir-muhebbiting manga zor xushalliq we righbet ëlip keldi. Chünki, sen ëtiqadchilarning rohini kötürdüng.

**Filimunning quli Onësimus heqqide iltimas**

<sup>8</sup> Shunga, men Eysa Mesihning elchisi bolushum bilen eslide sëning qilishqa tëgishlik ishni bëjirishingni yüreklik halda buyruyalisammu, <sup>9</sup> lëkin, yenila sëning mëhir-muhebbitingge köre iltimas qilishni talliwaldim. Bu iltimasni mushu yashqa kirip qalghan hem Eysa Mesihke xizmet qilish yolida hazir mehbub boluwatqan menki Pawlustin dep bilgin. <sup>10</sup> Sendin qulung Onësimus heqqide iltimas qilimen. U zindandiki waqtimda men arqiliq ëtiqadchi bolghanliqtin, öz oghlumdek bolup qalghan. <sup>11</sup> U burun sanga paydisiz bolsimu, emma hazir sangimu, mangimu paydiliqtur. <sup>12</sup> Men hazir uni, yeni janjigirimni sëning yëninggha qayturimen. <sup>13</sup> Xush xewerni yetküzgenlikim üçün mehbub bolup zindanda yëtiwatqan mushu waqtimda, uni sëning ornungda xizmitimde bolush üçün yënimda ëlip qalghum bar idi. <sup>14</sup> Biraq, sëning raziliqingni almighachqa, bundaq qilishni xalimidim. Sëning manga mejburiy emes, belki razimenlik bilen yaxshiliq qilishingni ümid qildim. <sup>15</sup> Xudaning qulung Onësimusning waqtinche sëning yëningdin qëchishigha yol qoyghanliqi, belkim këyin sëning uni menggü ëlip qëlishing üçündür. <sup>16</sup> Emdi sen uni qul qatarida emes, belki quldin köp üstün – söyümlük bir ëtiqadchi qërandishing qatarida körersen. U men üçün intayin qedirliktur. Sen üçün tëximu shundaq bolushi kërek. Chünki, sëning hazir uning bilen qul-xojayinliq munasiwiting bolupla qalmay, Rebbimizge ëtiqad qilish jehette qërandashliq munasiwitingmu bardur.

<sup>17</sup> Shuning üçün, eger sen mëni Rebbimizning xizmitide sepdash dep qarisang, uni mëni qobul qilghandek qobul qil. <sup>18</sup> Eger burun u sanga birer yolsizliq qilghan bolsa yaki pulliringni oghrilighan bolsa, uni mëning hëسابimgha yaz. <sup>19</sup> Menki Pawlus bu sözlerni öz qolum bilen yëziwatimen: hëسابatni özüm qayturimen. Lëkin, xush xewer arqiliq ërishken menggülik hayating üçün manga qerzdar ikenlikingni tilgha ëlishimning hajiti bolmisa kërek. <sup>20</sup> Shunga, ey qërandishim, Rebbimiz üçün iltimasimni qobul qilghin. Ikkilimiz Eysa Mesihke mensup bolghanliqimiz üçün, rohimni kötür. <sup>21</sup> Sözümni anglaydighanliqinggha we sorighanlirimdin artuq orunlaydighanliqinggha chongqur ishinip, bu xetni yazdim. <sup>22</sup> Yene bir ish, manga turalghu jay teyyarlap qoyghin. Chünki, du'aliringlar arqiliq zindandin azad bolup, yëninglarga qaytip

---

⑦ Onësimus – Grëkche «paydiliq» dëgen menide.

baridighanliqimgha ishinimen.

### **Axirqi salam**

<sup>23</sup> Eysa Mesihke xizmet qilghanliqi üçün, men bilen bille mehbüs bolghan Ėpafira, <sup>24</sup> xizmetdashlirim Markus, Aristarxus, Dëmas we Luqalardin sanga salam.

<sup>25</sup> Rebbimiz Eysa Mesihning mëhir-shepqiti silerge yar bolghay!



# Ibraniylargha yëzilghan xet

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Bu xette mu'ellip özi heqqide hëchqandaq melumat bermigen. Biraq, xettiki xatirilerdin uning Tewrat qanunini yaxshi bilidighan Yehudiy, hem ëtiqadchilar jama'etchiliki ichide nopuzluq ikenlikini biliwalghili bolidu.*

*Mu'ellip ushbu xetni Eysa Mesihke ëtiqad qilghan Yehudiylarning arisidiki bezilerning Eysa Mesihke bolghan ëtiqadidin boshiship, Yehudiy diniy ëtiqadigha qaytish aldida turuwatqanliqini közde tutup, ularni Eysa Mesihke bolghan ëtiqadta axirghiche ching turushqa ilhamlandurush üçün yazghan.*

*Mu'ellip xëtide Eysa Mesihning perishtiler, burunqi peyghemberler we rohaniylarning hemmisidin üstün ikenlikini körsitip bergen. U Eysa Mesihning Xuda teripidin teyinlengen menggülik bash rohaniy ikenlikini hemde bash rohaniy süpiti bilen özini qurban qilish arqiliq insanlarning gunahlrini yuyup, ularni menggüge qutquzidighan bir qëtimliq qurbanliq bergenlikini tekitligen. Mu'ellip yene kona ehde boyiche qilinghan qurbanliqlarning Eysa Mesihning qurbanliqining kölenggisi bolghachqa ëtiqadchilarning gunahlar üçün dawamliq qurbanliq qilishning hëchqandaq ehmiyiti qalmighanliqini tekitlep, ularning yëngi ehdining wasitichisi bolghan Eysa Mesihke ëtiqad qilish yolini tashlash bilen hergizmu qutquzulalmaydighanliqini agahlandurghan. Mu'ellip axirida ulargha Xudani xursen qilidighan hayat kechürüsh heqqide yolyoruq bergen.*

***Tëzis:***

1. *Eysa Mesihning perishtilerdin üstünlüki (1-, 2-bablar)*
2. *Eysa Mesihning Musa we Yoshuwadin üstünlüki (3-babtin 4-bab 13-ayetkiche)*
3. *Eysa Mesihning bash rohaniyliqining üstünlüki (4-bab 14-ayettin 7-babning axirighiche)*
4. *Yëngi ehdining üstünlüki (8-, 9-bablar)*
5. *Eysa Mesihning qurbanliqining üstünlüki (10-bab)*
6. *Ëtiqadning muhimliqi (11-, 12-bablar)*
7. *Xudani xursen qilish (13-bab 1-ayettin 19-ayetkiche)*
8. *Tilek we axirqi sözler (13-bab 20-ayettin 25-ayetkiche)*



## Ibraniylargha yëzilghan xet

### Oghul perishtilerdin üstündür

<sup>1</sup> Qedimki zamanlarda, Xuda ejdadirimizgha peyghemberler arqiliq her xil yollar bilen nurghun qëtim sözligenidi. <sup>2</sup> Mushu axirqi waqitlarda bolsa bizge öz Oghli arqiliq sözlidi. Xuda ka'inatni Oghli arqiliq yaratti we Oghlini pütkül mewjudatning Mirasxori qilip békitti. <sup>3</sup> U Atisi Xudaning ulughluqidin parlighan nur, atisining tebi'itining heqiqiy obrazidur. U öz sözining qudriti bilen pütkül ka'inatning mewjutluqini dawamlashturmaqta. U özini qurban qilish bedilige insanlarning gunahlrirdin paklinish yolini ëchip bergendin këyin, ershtiki Xudaning ong yënida olturdi. <sup>4</sup> Dëmek, Oghulgha bërilgen mertiwë perishtilerningkidin köp üstün bolghinidek, Oghulning özimu ulardin köp üstündür.

<sup>5</sup> Chünki, muqeddes yazmilarda mundaq dëylgen: «Sen mëning Oghlumsen, bugün men sëning Atang ikenlikimni jakarlidim.» bu sözni Xuda herqandaq bir perishtisige dëgen emes, shundaqla Xuda yene hëchqandaq bir perishte toghruluq: «Men uninggha Ata bolimen, umu manga Oghul bolidu.» dëgenmu emes. <sup>6</sup> Halbuki, Xuda özining eng aliy hoquqluq birdinbir Oghlini yer yüzige ewetkende, «pütkül perishtiler uninggha sejde qilsun» dëgen.

<sup>7</sup> Xuda perishtiler heqqide: «Xuda xizmetkarliri bolghan öz

perishtilirini shamal hem ot yalquni qilar» dëgen bolsa, <sup>8</sup> Oghligha:

«Sen Xudasen, texting menggölüktür.

Sen adilliq bilen hoquq yürgüzisen.

<sup>9</sup> Heqqaniyetni söydüng, naheqliqtin nepretlending.

Shuning üçün, Xuda – sëning Igengning sanga ata qilghan

shan-shöhret we pexriy shadliqi hemrahlinggha ata qilghinidin  
köp ziyadidur» dëgen.

<sup>10</sup> Xuda Oghligha yene mundaq dëgen:

«I Reb, sen hemmidin burun zëminning اساسini salding,<sup>⑧</sup>  
asmanmu sëning qolliringning ijadiyitidur.

<sup>11</sup> Ular yoqilidu, lëkin sen menggü yoqalmaysen.

Asman-zëmin kiyim-këchektek koniraydu.

<sup>12</sup> Ularni xuddi kona chapanni yighishturghandek pürlep  
yighishturisen.

Kiyim-këcheke yenggüshlengendeke,

asman-zëminmu yenggüshlinidu.

Lëkin, sen esla özgermeysen.

Hayatliqing axirlashmaydu.»

<sup>13</sup> Xuda öz Oghligha dëgen munu sözni perishtilerning birersige dep  
baqqan emes:

«Men sëning düşmenliringni

ayighing astida dessetküche,

mëning ong yënimda olturghin!»

<sup>14</sup> Shundaq iken, pütkül perishtiler peqet Xudaning xizmetkarliridur.  
Ular qutquzulidighanlarga xizmet qilish üçün Xuda teripidin  
ewetilgen rohlardur.

---

<sup>⑧</sup> Bu ayette Xuda hezriti Eysani Reb dep, uning özi bilen bir we oxshash ikenlikini  
tekitligen. «Kolosiliqlar» 1-bab, 15 – 17-ayetlerge qaralsun.

## 2-bab

### Qutquzulushqa sel qarimasliq

<sup>1</sup> Shunga, heqiqettin yiraqliship ketmeslikimiz üçün, anglihan heqiqette tëximu ching turushimiz kërek. <sup>2</sup> Perishtiler arqiliq Musa peyghemberge yetküzülgén Tewrat qanunining heq ikenliki ispatlanghan hem shu qanungha xilapliq qilghanlar yaki ita'et qilishqa sel qarighanlarning hemmisi tégishlik jazasini tartqan. <sup>3</sup> Shundaq iken, shunche ulugh qutquzulushqa köz yumsaq, qandaqmu shu jazadin qëchip qutulalaymiz?! Qutquzulush xewirini deslepte Rebbimiz uqturghan, uni biwasite anglihanlar bu qutquzulushning heqliqi toghrisida bizge guwahliq bergen. <sup>4</sup> Xuda körsetken her xil möjize, karamet we qudretlik ishlar, shundaqla öz iradisi boyiche ëtiqadchilargha Muqeddes Rohning hediylirini ata qilish arqiliq buninggha guwahliq berdi.

### Insanlarni qutquzulush yoligha bashlighuchi

<sup>5</sup> Men dewatqan kelgüsi dunyani Xuda perishtilerning bashqurushigha ötküzüp bergini yoq. <sup>6</sup> Bu heqte muqeddes yazmilarning bir yëride mundaq guwahliq bërilgen:

«I Xuda, adem nëmiti, sen uninggha shunche ghemxorluq qilghudek?  
Adem balisi nëmiti, sen uninggha shunche köngül bölgüdek?

<sup>7</sup> Gerche uni perishtilerdin bir'az<sup>⑨</sup> töwen qilghan bolsangmu,  
shan-sherep we hörmét tajini uninggha kiydürüp,

<sup>8</sup> barliq mewjudatlarni uninggha tiz püktürdüng.»

«Barliq mewjudatlarni uninggha tiz püktürdüng» dëgini, hëchqandaq nerse uning bashqurushining sirtida emes dëgenliktur. Biraq, barliq mewjudatlarning uninggha tiz püktürülginini tëxi körmiduq. <sup>9</sup> Lëkin, hazir biz özini qurban qilish sewebidin shan-sherep we hörmét taji kiydürülgen Eysa Mesihni körduq. U Xudaning mëhir-shepqiti bilen pütkül insanlarni dep, bir mezigil perishtilerdin töwen qilinip, ölümning temini tëtidi.

<sup>10</sup> Pütkül mewjudatni özi üçün we özi arqiliq yaratqan Xuda nurghun perzentlerni özining shan-sheripidin behrimen qilish üçün, ularni

---

⑨ Yaki «bir mezigil».



qutquzulushqa ëlip barghuchi Eysa Mesihni azab-oqubet arqiliq kamaletke yetküzüşni muwapiq kördi. <sup>11</sup> Insanlarni pak qilghuchi Eysa Mesih bilen pak qilinghan insanlar hemmisi bir Atidindur. Shuning üçün, Eysa Mesih ularni «qërintash» dëyishtin nomus qilmay, <sup>12</sup> xuddi muqeddes yazmilarda yëzilghandek, Xudagha:

«Namingni qërintashlirimgha jakarlaymen,  
jama'etchilik ichide sëni qoshaqqa qëtip medhiyileymen» dëgen.

<sup>13</sup> U yene: «Men sanga ishinimen» we «qaranglar, mana men bu yerde Xuda manga ata qilghan perzentler bilen bille» dëgen.

<sup>14</sup> Perzentlarning tëni gösh bilen qanning gewdisi bolghachqa, Eysa Mesihmu shu perzentlarningkige oxshash gewdide boldi. Bundaq qilishtin meqset, u öz ölümi arqiliq ölüm hoquqini tutqan Sheytanning küchini<sup>①</sup> bikar qilip, <sup>15</sup> ömür boyi ölüm qorqunchining quli bolghanlarning hemmisini azadliqqa ërishtürüş üçün idi. <sup>16</sup> Nahayiti roshenki, Eysa Mesih perishtilerge emes, Ibrahimning ewladlirigha yordem bërishke keldi. <sup>17</sup> Shunga, u her jehettin qërintashlirigha oxshash bolushi kërek idi. Shundaq bolghanda, u Xudaning xizmitide rehimdil we sadiq bash rohaniy bolup, insanlarning gunahlririni Xudaning kechürüşige ërishtüridighan qurbanliqni bëreleytti. <sup>18</sup> U sinaqlarni öz bëshidin kechürüp, azab chekkechke, sinaqlargha duch kelgenlerge yordem bëreleydu.

## 3-bab

### Eysa Mesih Musa peyghemberdin üstün

<sup>1</sup> Shundaq iken, ey manga oxshash ershke chaqirilghan, Xudagha atalghan qërintashlar, özimiz ëtirap qilghan, Xudaning elchisi we bash rohaniysi bolghan Eysa Mesih toghruluq oylinip körünglar. <sup>2</sup> Xuddi Musa peyghember Xudaning a'iliside<sup>②</sup> xizmet qilghanda Xudagha sadiq

---

① Gerche Sheytan insanlarni biwasite halak qilalmisimu, biraq insanlarni gunah qilishqa azdurush arqiliq halak qilalaydu. Chünki, azdurushning aqiwiti gunah, gunahning aqiwiti bolsa menggülik ölümdur.

② Xudaning a'ilisi – sözmusöz terjimisi «Xudaning öyi» bolup, Musa peyghember zamanida bu söz arqiliq Isra'il xelqi közde tutulghanidi. Hezriti Eysa kelgendin këyin bolsa pütün ëtiqadchilar jama'etchiliki közde tutulidu.

bolghandek, Eysa Mesihmu özini teyinlep xizmetke qoyghan Xudagha sadiq boldi. <sup>3</sup> Lëkin, öy salghuchi özi salghan öydinmu artuq maxtinishqa sazawer bolghinidek, Eysa Mesihmu Musa peyghemberdin artuq shan-sherepke layiqtur. <sup>4</sup> Elwette, hemme öyning berpa qilghuchisi bardur, pütün mewjudatning berpa qilghuchisi bolsa Xudadur. <sup>5</sup> Musa peyghember bir xizmetkar bolush salahiyiti bilen Xudaning a'iliside sadiqliq bilen xizmet qilghan. Uning xizmiti bolsa Xudaning këyinki waqitlarda ashkarilimaqchi bolghan heqiqetlirige zëmin hazirlashtin ibaret idi. <sup>6</sup> Lëkin, Eysa Mesih bolsa Oghul bolush salahiyiti bilen Xudaning a'ilisini sadiqliq bilen bashqurdi. Eger biz jasaritimizni we iptixarlinidighan ümidimizni axirghiche dawamlashtursaq, Xudaning ashu a'ilisige tewe bolghan bolimiz.

### **Ëtiqadsizliq heqqide agahlandurush**

<sup>7-8</sup> Shunga, muqeddes yazmilarda Muqeddes Rohning dëginidek,

«Bügün Xudaning awazini anglighininglarda,  
ejdadliringlar Xudagha asiqliq qilghan  
we chölde uni sinighan künlerdikidek jahilliq qilmanglar.

<sup>9</sup> Gerche ejdadliringlar qilghanlirimni uda qiriq yilghiche körgen bolsimu,

yenila mëning sewr-taqitimni sinighanidi.

<sup>10</sup> Shuning üçün, u zamanning kishilirige ghezeplendim  
we dëdimki: ‘ularning qelbi mendin yiraq.

Mëning yolumni chüshenmeydu.

<sup>11</sup> Shunga, ghezeplenginimde qesem qilghinimdek,  
ular aramliqimdin hergizmu behrimen bolalmaydu.’»

<sup>12</sup> Ey qerindashlar, herqaysinglar qelbinglarning yaman niyet we ëtiqadsizliqqa tolup, menggü hayat Xudadin yüz örümeslikige diqqet qilinglar. <sup>13</sup> Hëchqaysinglarning qelbining gunahning azdurushi bilen jahillashmasliqi üçün, «bügün»la bolidiken, bir-biringlarni righbetlendürünglar. <sup>14</sup> Desleptiki ishenchimizni boshashturmay axirghiche dawamlashtursaq, Eysa Mesih bilen bille hemmidin ortaq behrimen bolimiz.

<sup>15</sup> Yuqirida ëytilghinidek,

«Bügün Xudaning awazini anglighininglarda,  
ejdadliringlar Xudagha asiyliq qilghan künlerdikidek  
jahilliq qilmanglar.»

<sup>16</sup> Xudaning awazini anglap turup, uninggha asiyliq qilghanlar kimler idi? Musa peyghember ghelibilik halda Misirdin ëlip chiqqan ashu Isra'illarning hemmisi emesmu? <sup>17</sup> Xuda qiriq yil kimlerge ghezeplendi? Yenila shu gunah ötküzüp, jesetliri chölde qalghanlarga emesmu? <sup>18</sup> Xuda kimlerni öz aramliqidin behrimen qilmasliqqa qesem qildi? Xudagha ita'et qilmighanlarni emesmu? <sup>19</sup> Bulardin körüwalalaymizki, ular ëtiqadsiz bolghanliqi üçün, Xudaning aramliqidin behrimen bolalmidi.

## 4-bab

### Xudaning aramliqi heqqidiki wede

<sup>1</sup> Biraq, Xudaning aramliqidin behrimen bolush toghrisidiki wedisi biz üçün inawetliktur. Shunga, arimizdiki birersiningmu chüshüp qëlshidin ëhtiyat qilayli. <sup>2</sup> Xudaning aramliqi heqqidiki bu xush xewer xuddi chöldiki Isra'illarga anglitilghandek bizlergimu anglitildi. Lëkin, ularning anglighanliri ëtiqadi bilen yughurulmighanliqtin, ulargha hëchqandaq paydisi bolmighanidi. <sup>3</sup> Biz ëtiqadchilar bu aramliqtin behrimen bolalaymiz. Lëkin, ishenmigenlerge kelsek, del Xudaning ëytqinidek:

«Shunga, ghezeplenginimde qesem qilghinimdek,  
ular aramliqimdin hergiz behrimen bolalmaydu.»

Xuda dunyani yaratqandila, hemme ishni tamamlighanidi. <sup>4</sup> Chünki, yaritilishning yettinchi küni heqqide muqeddes yazmilarning bir ayitide mundaq dëyilgen: «Yettinchi küni kelgende, Xuda yaritish ishini tamamlap aram aldi.» Dëmek, Xudaning aramliqi alliburun mewjut idi. <sup>5</sup> Biraq, yuqirida ëytilghandek Xuda: «Ular aramliqimdin hergiz behrimen bolalmaydu» dëgen.

<sup>6</sup> Buningdin bilimizki, Xudaning aramliqi toghrisidiki bu xush xewerni awwal anglighanlar Xudagha ita'etsizlik qilghanliqi üçün, aramliqtin

behrimen bolalmidi. Lëkin, bu aramliqtin choqum behrimen bolalaydighanlar bar. <sup>7</sup> Shuning üçün, Xuda ene shu aramliqtin behrimen bolalaydighanlarni közde tutup, uzaq waqtin këyin melum bir künni «bügün» dep bëkitip, burun ëytqan töwendiki sözlerni Dawut padishah arqiliq Zeburda yene ëytqan:

«Bügün Xudaning awazini anglighininglarda,  
jahilliq qilmanglar.»

<sup>8</sup> Eger Xudaning aramliqi ejdadimiz Yoshuwa<sup>③</sup> Isra'illarni Xuda bërishke wede qilghan Ken'an zëminigha bashlap kirgendiki aramliq bolsidi, Xuda këyin yene aramliq heqqide toxtilip, «bügün» dëmigen bolatti. <sup>9</sup> Qisqisi, Xudaning yettinchi künidiki aramliqi Xudaning öz bendilirini kütüwatidu.

<sup>10</sup> Xudaning aramliqigha kirgüchiler xuddi Xuda dunyani yaritish ishidin aram alghandek, özlirining ishliridin aram alidu. <sup>11</sup> Shunga, Xudagha ene shu Isra'illardek ita'etsizlik qilip, yiqilip chüshmeslikimiz üçün, herbirimiz bu aramliqtin behrimen bolushqa tirishayli.

<sup>12</sup> Xudaning sözi hayatiy küchke ige bolghan ünümlük sözdur. U herqandaq qosh bisliq qilichtinmu ittik bolup, jan bilen rohani, yilik bilen boghumlarni bir-biridin ayriwëteligüdek ötkürlük bilen kishilerning könglige kirip, ularning yoshurun arzu-hewes we oy-pikirlirini pash qilidu. <sup>13</sup> Xudadin yoshurunalaydighan hëchqandaq mewjudat yoqtur. Biz hëساب bëridighan Xuda aldida hemme nerse ochuq-ashkaridur.

### **Bash rohaniyimiz Eysa Mesih**

<sup>14</sup> Xudaning Oghli Eysa Mesih bizning ershke chiqip ketken ulugh bash rohaniyimiz bolghachqa, ëtirap qilghan ëtiqadimizda ching turayli.

<sup>15</sup> Chünki, bizning bu bash rohaniyimiz ajizliqlirimizgha hësdashliq qilmay qalmaydu. Umu bizge oxshash her xil sinaqlargha duch kelgen, lëkin gunah sadir qilip baqmighandur. <sup>16</sup> Shunga, yürikimiz toq halda mëhir-shepquçilik Xudaning textige yëqinlashayli. Buning bilen, Xudaning rehim-shepquçiligige ëriship, ëhtiyajliq waqtimizda yordamge ige bolalaymiz.

---

<sup>③</sup> Yoshuwa Musa peyghemberning izbasari bolup, u Isra'il xelqini Xuda wede bergen zëminigha bashlap barghan.

## 5-bab

<sup>1</sup> Her qëtimliq bash rohaniy kishiler arisidin tallinip, öz xelqige wakaliten Xudagha xizmet qilishqa teyinlinip, ularning Xudagha atalghan hediylirini we gunahliri üçün qilghan qurbanliqlirini Xudagha sunidu <sup>2</sup> we Xudaning yolini bilmey yoldin chetnigenlerge mulayimliq bilen mu'amile qilalaydu, chünki uningmu nurghun ajizliqliri bar. <sup>3</sup> Shuning üçün, u xelqining gunahliri üçünla emes, öz gunahliri üçünmu qurbanliq sunushi kerek. <sup>4</sup> Hëchbir kishi bash rohaniy mertiwisige özlükidin ërishelmeydu, peqet Harungha<sup>④</sup> oxshash, Xuda teripidin chaqirilghandila bu mertiwige ërisheleydu. <sup>5</sup> Xuddi shuningdek Eysa Mesihmu bash rohaniy mertiwisige özlükidin ërishken emes. Belki Xuda uni teyinlep, uninggha:

«Sen mëning Oghlumsen,  
bügün men sëning Atang ikenlikimni jakarlidim» dëgen.

<sup>6</sup> Muqeddes yazmilarning yene bir yëride Xuda uninggha:

«Sen Malkisidiqqa<sup>⑤</sup> oxshash tertipte teyinlengen menggülük rohaniysen» dëgen.

<sup>7</sup> Eysa Mesih yer yüzidiki waqtida, özini ölümدين qutquzalaydighan Xudaning aldida qattiq yighlap turup, köz yashliri bilen du'a-tilawet qilghan. Uning ixlasmenlikidin du'aliri Xudagha yetkenidi. <sup>8</sup> Gerche u Xudaning Oghli bolsimu, azab chëkish jeryanida ita'etmen bolushni ögendü. <sup>9</sup> U mana mushundaq pütünley ita'etmen bolghachqa, mukemmel bash rohaniy bolush höddisidin chiqip, öziye ita'et qilghuchilarning hemmisi üçün menggülük qutquzulush menbesi boldi. <sup>10</sup> U Xuda teripidin xuddi Malkisidiqqa oxshash tertipte bash rohaniy qilip jakarlandi.

### Ëtiqadtin yanmasliqqa agahlandurush

<sup>11</sup> Bu heqte ëytishqa tëgishlik nurghun sözlirim bar, lëkin chüshiney

---

④ «Misirdin chiqish» 28-bab 1-ayette xatirilenginidek, Xuda Musa peyghemberge akisi Harunni Isra'illarning tunji bash rohaniysi qilip teyinlesh heqqide emr bergen. Harun Lawiy qebilisidin idi.

⑤ 7-bab 1-, 2-ayetlerge qaralsun.

dëmey anglapla qoysanglar, buni silerge chüshendürüş tes. <sup>12</sup> Gerche siler alliburun telim bergüchi bolushqa tégishlik bolsanglarmu, biraq emeliyette siler yenila bashqilarning Xudaning sözi toghrisidiki asasiy bilimlerni bashtin ögitishige mohtajsiler. Dëmek, silerge yëmeklik emes, belki yenila süt kërek. <sup>13</sup> Chünki, peqet sütkila tayinidighanlar bowaqtin perqsiz bolup, ularda heqqaniyet heqqidiki telimlerni igilesh tejribisi kemdur. <sup>14</sup> Yëmeklik bolsa yëtilgenler üçündür. Chünki, ularning ëngi yëtilish jeryanida yaxshi-yamanni perq ëtishke köngendur.

## 6-bab

<sup>1-2</sup> Shuning üçün, ölümge ëlip baridighan yamanliqlardin yënish, Xudagha ishinish, chömlüdürlüşni qobul qilish, bashqilargha qol tegküzüp du'a qilish, tirildürülüş we menggülük höküm qatarliq telimlerge qayta asas salimiz, dep olturmayli. Eysa Mesih toghrisidiki bu xil bashlanghuch telimlerde toxtap qalmay, yëtilishke qarap mangayli.

<sup>3</sup> Xuda xalisa, biz shundaq qilimiz.

<sup>4</sup> Bezi ademlerni towa qildurup, qaytidin Xuda yoligha bashlash mumkin emes. Chünki, ular bir chaghlarda Xudaning nuri bilen yorutulghan, Xudaning iltipatidin behrimen bolghan, Muqeddes Rohqa ortaqlar bolghan, <sup>5</sup> Xudaning sözining yaxshiliqini we këlidighan zamanda Xuda ayan qilidighan qudretlerni hës qilghan bolsimu, <sup>6</sup> wehalenki ular Xudadin waz kechti, Xudaning Oghlini ret qildi. Bu, Xudaning Oghlini krëstke qayta mixlighan hemde uninggha dagh keltürgen bilen barawerdur.

<sup>7</sup> Pat-pat yaghqan yamghurdin tërighuchilargha paydiliq zira'etlerni östürüp bergen yer Xudadin beriket alidu. <sup>8</sup> Eksiche, tiken we qamghaq östürgen yer paydisizliqidin Xudaning lenitige qëlip, axiri köydürüldü.

<sup>9</sup> Silerge kelsem, qedirlik qërandashlar, gerche yuqiriqi ishlarni tilgha alghan bolsammu, ehwalinglarning buningdin yaxshi ikenlikige we qutquzulushqa ëlip baridighan yolda mëngiwatqanliqlinglarga heqiqiy ishinimen. <sup>10</sup> Xuda adaletsiz emestur. U hergiz silerning uninggha singdürgen ejringlar we ëtiqadchilargha qilip këliwatqan xizmitinglar arqiliq körsetken mëhir-muhebbitinglarni untumaydu. <sup>11</sup> Pütün ümidinglarning emelge ëshishi üçün, herbiringlarning axirghiche shundaq gheyret qilishinglarni arzu qilimiz. <sup>12</sup> Shundaq bolghanda,

qashanglardin bolmay, belki öz ëtiqadi we sewrchanliqi bilen Xudaning wedisige ërishidighanlarni ùlge qilidighanlardin bolisiler.

### **Xudaning wedisi jezmen emelge ashidu**

<sup>13</sup> Xudadin üstün turidighan hëchkim bolmighachqa, Xuda Ibrahimgha wede qilghanda, öz nami bilen qesem qilip mundaq dëdi: <sup>14</sup> «Sanga choqum bext ata qilip, nurghun ewladlarni bërimen.» <sup>15</sup> Shuning bilen, Ibrahim sewr-taqet bilen kütüp, Xudaning wedisige ërishti.

<sup>16</sup> İnsanlar özliridin üstün turidighan birini tilgha ëlip, qesem qilidu. Qesem ispat hësablanghanliqi üçün, her xil talash-tartishlarga xatime bëridu. <sup>17</sup> Shuningdek, Xuda öz wedisige ërishidighan kishilerge öz iradisining özgermeydighanliqini ochuq bildürüş üçün, wede bergende qesem qildi. <sup>18</sup> Xudaning bizge bergen wedisi we qesimi hergiz özgermeydu. Chünki, Xuda yalghan sözlimeydu. Shunga, Xudadin panahliniwatqan bizler uning wedisi we qesimidin köp ilhamgha ëriship, köz aldimizdiki ümidte ishench bilen ching turalaymiz. <sup>19</sup> Bu ümid hayatimizgha nisbeten xuddi ching ilinghan këme lenggiridek mustehkem bolup, u bizni ershtiki ibadetxana perdisidin ötüp, eng muqeddes jaygha kirishke yëtekleydu. <sup>20</sup> Eysa Mesih bizge yol ëchish üçün, u yerge bizdin awwal kirgen bolup, bizler üçün Malkisidiquqa oxshash tertiptiki menggölük bash rohaniy boldi.

## **7-bab**

### **Malkisidiq heqqide**

<sup>1</sup> Malkisidiq Salim shehirining padishahi hem ulugh Xudaning Rohaniysi bolup, Ibrahim birqanche padishahni yëngip jengdin qaytqan chaghda, u Ibrahim bilen körüşken we uninggha bext tiligenidi.

<sup>2</sup> Ibrahimmu ërishken oljisining ondin bir ùlëshini uninggha atighanidi. Malkisidiq dëgen isimning menisi «heqqaniyet padishahi» dëgenliktur. U Salim shehirining padishahi bolup, «Salim padishahi» dëgenning menisi «amanliq padishahi» dëgenliktur. <sup>3</sup> Muqeddes yazmilarda uning ata-anisi, uruq-ewladi, nesebi hemde uning hayatining bashlinishi we axirlishishi toghrisida birer xatire yoqtur. U xuddi Xudaning Oghlidek menggölük rohaniydur.

<sup>4</sup> Malkisidiq nëmidëgen ulugh adem-he! Hetta ejdadimiz Ibrahimmu

oljisining ondin birini uninggha atighan. <sup>5</sup> Lawiyning ewladliridin rohaniy bolghanlar Tewrat qanuni boyiche xelqtin, yeni öz qerindashliridin, ularning öziğe oxshash Ibrahimning nesli bolushigha qarimay, tapqinining ondin bir ülüshini yighishi kerek idi. <sup>6</sup> Lëkin Malkisidiqqa kelsek, u Lawiy qebilisidin bolmisimu, Ibrahim ërishken oljining ondin bir ülüshini qobul qilip, Ibrahimgha – Xudaning wedisige ige bolghan bir adembe bext tiligen. <sup>7</sup> Shühbisizki, bext tiligüchi bextke ërishküchidin üstündür. <sup>8</sup> Ondin bir ülüshni yighidighan Lawiy rohaniylar beribir ölidighanlardur. Biraq, Ibrahimdin ondin bir ülüshni qobul qilghan Malkisidiq bolsa muqeddes yazmilarda guwahliq bërilgendeک yenila hayattur. <sup>9</sup> Hetta mundaқ dëyishke boliduki, ondin bir ülüshni alidighan rohaniy Lawiylarmu ejdadi Ibrahim arqiliq Malkisidiqqa ondin bir ülüshni bergen. <sup>10</sup> Chünki, Malkisidiq Ibrahimni qarshi alghanda Lawiylar tëxi tughulmighan bolsimu, ularni yenila ejdadi Ibrahimning wujudida, dep qarashqa bolidu. <sup>11</sup> Isra'il xelqige chühürülgen Tewrat qanunidiki rohaniyliq tüzümi Lawiy qebilisining rohaniyliri arqiliq yürgüzületti. Biraq, eger Xudaning insanlarni gunahtin pak qilish meqsiti bu rohaniylar arqiliq emelge ashqan bolsa, undaқта bu xil tüzüm اساسida teyinlengen Harundek tertiptiki emes, belki Malkisidiqtek tertiptiki yene bir rohaniyning këlishining nëme hajiti bar idi? <sup>12</sup> Rohaniyliq tertipi özgertilgechke, uninggha munasiwetlik rohaniyliq tüzümu özgertilishke toghra këlidu. <sup>13</sup> Bu ëytiliwatqan sözler del Eysa Mesihke qaritilghan. U bashqa bir qebilidin bolup, bu qebilidin hëchkim qurbanliq supisida xizmette bolup baqmighan. <sup>14</sup> Rebbimiz Eysaning Yehuda qebilisidin ikenliki ëniq. Musa peyghember rohaniylar heqqide toxtalghanda, bu qebile toghrisida bir nerse dëmigenidi.

### **Eysa Mesih Malkisidiqtek tertiptiki rohaniydur**

<sup>15</sup> Malkisidiqtek tertiptiki bashqa bir rohaniyning meydangha këlishi rohaniyliq tüzümining özgertilgenlikini tëximu ëniqlashturdi. <sup>16</sup> Uning rohaniyliqqa teyinlinishi bolsa pütmes-tügimes hayatliq qudritage ige bolghanliqidin bolup, hergiz rohaniy bolghuchi Lawiy qebilisige tewe bolush kerek dëgen tüzüm boyiche bolmide. <sup>17</sup> Bu heqte muqeddes yazmilarda: «Sen Malkisidiqqa oxshash tertipte teyinlengen menggülük rohaniysen» dep guwahliq bërilgen. <sup>18</sup> Aldinqi tüzüm ajizliqi we paydisizliqi tüpeylidin küchidin qaldi. <sup>19</sup> Chünki, Tewrat qanuni hëch



kishini kamaletke yetküzelmidi. Shunga, uning ornigha bizni Xudagha yëqinlashturidighan tëximu yaxshi ümid bërildi.

<sup>20</sup> Uning üstige, bu ümid Xudaning qesimi bilen kapaletke ige qilindi. Ilgiri ötken rohaniylar Xudaning qesimisiz rohaniy bolghanidi. <sup>21</sup> Lëkin, Eysa Mesih bolsa Xudaning uninggha:

«Perwerdigaring qesem qildi,  
u qesimidin hergiz yanmaydu,  
sen menggölük rohaniysen»

dëgen qesimi bilen rohaniy boldi. <sup>22</sup> Dëmek, Eysa Mesih tëximu yaxshi bir ehdinging këpili qilindi.

<sup>23</sup> Yene këlip, ilgiri ötken köp rohaniylar ölüm tüpeylidin wezipisini dawamlashturushqa amalsiz qalghachqa, birining ornigha yene biri chiqqan. <sup>24</sup> Lëkin, Eysa Mesih menggü hayat bolghachqa, uning rohaniyliqi menggölüktur. <sup>25</sup> Shu sewebtin, Eysa Mesih özi arqiliq Xudaning aldigha kelgenlerni üzül-kësil qutquzushqa qadirdur. U menggü hayat bolup, ular üçhün Xudagha muraji'et qilidu.

<sup>26</sup> Eysa Mesih del bizning hajitimizdin chiqidighan bash rohaniydur. U muqeddes, eyibsiz, pak bolup, gunahkarlardin ayriwëtilip, ershtiki eng yuqiri orungha ëlip chiqildi. <sup>27</sup> U ilgiriki bash rohaniylardek her küni aldi bilen öz gunahliri üçhün, këyin xelqning gunahliri üçhün qurbanliq sunushqa mohtaj emes. Chünki, u özini qurban qilghanda, insanlarning gunahliri üçhün qilinidighan qurbanliqni bir yolila ada qildi. <sup>28</sup> Tewrat qanuni ajiz bolghan insanni bash rohaniy qilip teyinleytti, lëkin Tewrat qanunidin këyin Xuda qesem bilen qilghan ehdisi arqiliq, menggölük kamaletke yetküzülgen oghlini bash rohaniy qilip teyinlidi.

## 8-bab

### Bash rohaniyimiz Eysa Mesih

<sup>1</sup> Eytqanlirimning asasiy nuqtisi shuki: ershtiki ulugh Xudaning textining ong teripide olturidighan bir bash rohaniyimiz bar. <sup>2</sup> U eng muqeddes jayda, yeni insan emes, belki Perwerdigarimiz Xuda qurghan heqiqiy ibadet chëdirida xizmet qilmaqta.

<sup>3</sup> Herbir bash rohaniy Xudagha hediye we qurbanliqlar sunush üçhün

teyinlinidu. Shuning üçün, bizning bash rohaniyimizmu Xudagha birer nerse sunushi kërek idi. <sup>4</sup> Eger u yer yüzide bolsidi, hergiz rohaniy bolmaytti. Chünki, bu yerde Tewrat qanunining telipi boyiche Xudagha hediye sunidighan rohaniylar alliburunla bardur. <sup>5</sup> Bu rohaniylar xizmet qilidighan ibadet chëdiri we uningda qilinidighan xizmetler peqetla ershtiki chëdirning we uningda qilinidighan xizmetlarning köchürülme nusxisi we kölenggisidir. Derweqe, Musa peyghember del ibadet chëdirini qurmaqchi boluwatqanda, Xuda uninggha: «Bularning hemmisi men sanga taghda körsetken nusxa boyiche ëhtiyat bilen yasalsun» dep agahlandurghan. <sup>6</sup> Eysa Mesihke bërilgen rohaniylik wezipisi bolsa bashqa rohaniylarningkidin köp üstündür. Shuningdek, Xuda bilen insanlar arisida u arqiliq tüzülgen këyinki ehde deslepki ehdidin köp üstündür. Chünki, bu ehde tëximu yaxshi wediler üstige qurulghan.

<sup>7</sup> Eger deslepki ehde nuqsansiz bolsa idi, këyinkisining hëchqandaq hajiti bolmighan bolatti. <sup>8</sup> Lëkin, Xuda öz xelqini eyiblep mundaq dëgen:

«Isra'iliye we Yehudiye xelqliri bilen  
yëngi bir ehde tüzidighan künler këlidu.

<sup>9</sup> Bu ehde men ularning ejdadlirini Misirdin chiqirish üçün  
ularning qollarini tutup tüzgen ehdidek bolmaydu.

Chünki, ular ehdemge sadiq bolmidi,  
shunga, menmu ulardin nezirimni yötkidim.

<sup>10</sup> U künlardin këyin, Isra'il xelqi bilen tüzidighan ehdem mundaq:  
Qanunlirimni ularning eqlige salimen,  
qelbigë pütimen.

Men ularning Xudasi bolimen.

Ularmu mëning xelqim bolidu.

<sup>11</sup> Hëchkimning öz yurtdishigha, öz qërindishigha:  
‘perwerdigarni tonunglar’ dep eqil ögitishining hajiti qalmaydu.

Chünki, gadaydin xanghiche  
hemmisi mëni tonuydu.

<sup>12</sup> Yamanliqlirini kechürimen,  
gunahlirini könglümde saqlimaymen.»

<sup>13</sup> Dëmek, Xuda bu ehdini «yëngi» dëyish arqiliq burunqisining waqti ötkenlikini körsetti. Waqti ötken, konirighan nerse uzun ötmey yoqilidu.

## 9-bab

### Kona ehde dewridiki ibadet

<sup>1</sup> Kona ehde dewride ibadet qa'idiliri we insanlar berpa qilghan ibadet jayi bar idi. <sup>2</sup> Ibadet jayida bir chëdir tikilgen bolup, uning muqeddes jay dep atalghan bölümide chiraghdan, shire, shire üstide bolsa Xudagha hediye qilinghan nanlar bolatti. <sup>3</sup> U yerdiki perdingning keynide eng muqeddes dep atalghan yene bir bölüm bar idi. <sup>4</sup> Altun isriqdan we pütünley altun bilen qaplanghan ehde sanduqi u yerde idi. Sanduqning ichide altundin yasalgan, manna<sup>⑥</sup> sëlighan komzek, Harunning bixlighan hasisi<sup>⑦</sup> we perzler yëzilghan ikki tash taxta bar idi.

<sup>5</sup> Shan-shereplik «kërub»lar «mëhir-shepqet texti» dep atalghan sanduq aghzi üstige ornilghan bolup, qanatlıri bilen uni yëpip turatti. Emdi men bularni tëximu tepsiliy chüshendürüp olturmaymen.

<sup>6</sup> Hemme nerse mana shundaq orunlashturulghandin këyin, rohaniylar chëdirning «muqeddes jay» dep atalghan bölümige da'im kirip, ibadet xizmitini qilatti. <sup>7</sup> Biraq, «eng muqeddes jay» dep atalghan ikkinchi bölümge peqet bash rohaniy yilda bir qëtimla kiretti. Rohaniy u yerge öz gunahliri we xelqning nadanlıqi tüpeylidin ötküzgen gunahliri üçün atalghan qurbanlıq qënini almay kirmeytti. <sup>8</sup> Bu ibadet xizmetlirining ëlip bërilişi bilen, Muqeddes Roh bizge shuni körsitip berdiki, ibadet chëdiri, shundaqla u wekillik qilghan ibadet xizmetliri barla bolidiken, eng muqeddes jaygha baridighan yol awam xelqge hergiz ëchilmaytti.

<sup>9</sup> Mana bular hazirqi zaman üçün bir tejribe sawaqtur. Buningdin shuni körüwëlishqa boliduki, Xudagha sunulghan hediye we qurbanlıqlar ibadet qilghuchini pak wijdanlıq qilalmaydu. <sup>10</sup> Ular peqet halal we haram yëmek-ichmek we boyini sugha sëlish resmiyetlıri bilen munasiwetlik bolup, Xuda yëngi tertipni ornatquche küchke ige bolghan sirtqi körünüş jehettiki qa'ide-nizamlardur.

<sup>11</sup> Lëkin, Eysa Mesih bolsa güzel ishlarni emelge ashurghan bash rohaniy bolup, adem qoli bilen yasalmighan, bu dunyagha mensup bolmighan, ershtiki tëximu ulugh we tëximu mukemmel ibadet chëdirigha kirdi. <sup>12</sup> U bu eng muqeddes jaygha öchke yaki mozaylarning

⑥ Manna – «Misirdin chiqish» 16-bab 31-ayetke qaralsun.

⑦ Xuda Harunni rehber qilip tallighanlıqini körsitish üçün, uning hasisini bixlatqanidi.

qurbanliq qënini emes, belki özining qurbanliq qënini töküsh arqiliq birla qëtim kirdi. Mushundaq qilip, u insanlarning gunahlrini yuyup, insanlarni menggüge azad qildi. <sup>13</sup> Kona ehde dewride öchke we buqılarning qëni hem inekning küli napaklarning uchisigha sêpilse, ular sirtqi jehette taziliniq pak bolatti. <sup>14</sup> Undaqa, Eysa Mesihning qënichu? U wijdanimizni ölümge ëlip baridighan qilmishlardin pak qilip, bizni menggü hayat Xudagha ibadet qilishqa tëximu yëteklimeydu?! U Xudaning menggülik rohi arqiliq özini kem-kütisiz qurbanliq süpitide bizning gunahlrimiz üçün Xudagha atidighu!

<sup>15</sup> Shuning üçün, Eysa Mesih Xuda bilen insanlar otturisida tüzülgen yëngi ehding wasitichisidir. U arqiliq Xuda teripidin chaqirilghanlar wede qilinghan menggülik mirasqa ërisheleydu. Chünki, u ularni gunah sadir qilish seweblik kona ehde teripidin bëkitilgen menggülik ölümدين ibaret jazadin qutquzush üçün öldi.

<sup>16</sup> Eger wesiyet qaldurulsa, wesiyet qaldurghuchi ölmigüche, wesiyet küchke ige bolmaydu. <sup>17</sup> Chünki, wesiyet peqet ölümدين këyin küchke ige bolidu. Wesiyet qaldurghuchi hayatla bolsa, wesiyetning hëchqandaq küchi bolmaydu. <sup>18</sup> Shuning üçün, deslepki ehdimu qan ëqitilghandila, andin küchke ige bolghan. <sup>19</sup> Musa peyghember Tewrat qanunining herbir emrini pütün xelqge uqturghandin këyin, mozay we öchkilerning sugha arilashurulghan qënini qizil yung yipta baghlanghan marjangül bilen qanun desturigha we pütün xelqge septi. <sup>20</sup> Andin, u: «Bu qan ehde qënidur. U Xuda emel qilishinglarga emr qilghan ehдини küchke ige qilidu» dëdi. <sup>21</sup> U yene ibadet chëdirigha we chëdirda qurbanliq qilishqa ishlitilidighan pütkül saymanlarning üstige qan septi. <sup>22</sup> Derweqe, Tewrat qanuni boyiche hemme nerse dëgüdek qan bilen paklinidu. Qurbanliq qëni tökülmey, gunahlar kechürüm qilinmaydu.

<sup>23</sup> Shu sewebtin, ershtikige teqlid qilip yasalghan bu nersiler mushu usul bilen paklinishi kërek idi. Biraq, ershtiki nersiler bolsa bulardin köp yaxshi qurbanliqlar bilen paklinishi kërek. <sup>24</sup> Shunga, Eysa Mesih Xudaning huzurida bolup bizge wekillik qilish üçün, ershtiki ibadet jaygha teqlid qilinghan, adem qoli bilen yasalghan muqeddes jaygha emes, belki ershning özige kirdi.

<sup>25</sup> U Yehudiylarning bash rohaniysidek, yilmuyil qurbanliq qilinghan haywanlarning qënini ëlip, eng muqeddes jaygha qayta-qayta kirgini yoq. <sup>26</sup> Eger shundaq qilishning zörüiyiti bolghan bolsa, dunya yaritilghandin bëri Eysa Mesihning qayta-qayta azab chëkip qurban

bolushigha toghra këletti. Lëkin, Eysa Mesih mana bu axir zamanda insanlarni gunahtin azad qilish üçün, bir yolila otturigha chiqip özini qurban qildi. <sup>27</sup> Hemme ademning bir qëtim ölüshi we ölgendin këyin soraqqa tartilishi bëkitilgen. <sup>28</sup> Shuningdek, Eysa Mesihmu nurghun kishilerning gunahlrini öz üstige ëlish üçün, birla qëtim qurban boldi. U qayta kelgende, insanlarning gunahlrining bedilige qurban bolush üçün emes, belki özini kütkenlerni üzül-kësil qutquzush üçün këlidu.

## 10-bab

### Eysa Mesihning bir qëtimliq qurbanliqi

<sup>1</sup> Tewrat qanuni Eysa Mesih kelgüsida ëlip këlidighan güzel ishlarning öz eynini emes, belki uning kölenggisinila süretlep bëridu. Shu sewebtin, Tewrat qanuni özige emel qilip, yilmuyil oxshash qurbanliqlarni atash arqiliq Xudagha ibadet qilidighan adamlarni hergizmu gunahlrinin pak qilalmaydu. <sup>2</sup> Eger pak qilalighan bolsa, qurbanliq qilish axirlishatti-de, ibadet qilghuchilarmu gunahlrinin biraqla paklinip, wijdani yene öz gunahliri tüpeylidin azablanmaytti. <sup>3</sup> Halbuki, u qurbanliqlar ulargha öz gunahlrini her yili eslitip turidu. <sup>4</sup> Chünki, buqa we öchkilerning qëni insanlarni gunahtin hergiz pak qilalmaydu. <sup>5</sup> Shuning üçün, Eysa Mesih dunyagha kelgende mundaq dëgen:

«Insanlardin qurbanliq we hediylerni telep qilmiding, lëkin men üçün bir ten hazirliding.

<sup>6</sup> Köydürme qurbanliq we gunah üçün sunulghan bashqa qurbanliqlardinmu xursen bolmiding.

<sup>7</sup> Shunga dëdimki, ‘i Xuda, sëning qanun desturungda men toghruluq yëzilghinidek, sëning iradengni ishqa ashurush üçün keldim.’»

<sup>8</sup> Eysa Mesih aldi bilen Xudagha: «Qurbanliq we hediylerni telep qilmiding. Köydürme qurbanliq we gunah üçün sunulghan bashqa qurbanliqlardinmu xursen bolmiding» dëgen. Bu qurbanliqlar Tewrat qanunining telipi boyiche qilinsimu, u yenila shundaq dëgen. <sup>9</sup> Andin këyin, yene: «Sëning iradengni ishqa ashurush üçün keldim» dëgen. Dëmek, Xuda këyinki qurbanliqni küchke ige qilish üçün, burunqi

qurbanliq qilish qa'idisini emeldin qaldurdi. <sup>10</sup> Xudaning bu iradisi boyiche Eysa Mesihning öz tënining bir yolila qurban qilinishi arqiliq biz gunahtin paklinip, Xudagha atalduq.

<sup>11</sup> Rohaniylar her küni qurbanliq supisi aldida turup, ibadet xizmitini qilish üçün gunahlarni yuyalmaydighan oxshash xildiki qurbanliqlarni Xudagha qayta-qayta sunidu. <sup>12</sup> Biraq, bizning rohaniyimiz bolsa özini qurban qilish bilen gunahlarni yuyidighan birla qëtimliq, menggü inawetlik qurbanliqni Xudagha sundi. Andin u Xudaning ong yënida olturup, <sup>13</sup> düshmenlirining öz ayighi astida tiz püktürülüşini kütmekte. <sup>14</sup> U mushu bir qurbanliq bilen özini Xudagha atighan kishilerni Xudaning aldida menggü mukemmel qildi. <sup>15</sup> Muqeddes yazmilarda xatirilengendek, Muqeddes Rohmu bu heqte bizge guwahliq bëridu. U awwal mundaq deydu:

<sup>16</sup> «U künlerdin këyin, ular bilen tüzidighan ehdem mundaq:  
Qanunlirimni ularning qelbiga salimen, eqlige quyimen.»

<sup>17</sup> Andin, yene mundaq deydu:

«Ularning gunahi we yamanliqlirini  
könglümde qayta saqlimaymen.»

<sup>18</sup> Shunga, gunahlar kechürüm qilinghaniken, yene gunahlar üçün qurbanliq qilishning hajiti qalmaydu.

### **Xudagha yëqinlashayli**

<sup>19</sup> Shuning üçün, ey qërinlashlar, Eysa Mesihning qurbanliq qëni arqiliq ershtiki eng muqeddes jaygha yürikimiz toq halda kireleyimiz.

<sup>20</sup> Chünki, Eysa Mesih öz tënining qurban bolushi arqiliq ershtiki ibadetxana perdisidin ötüp, bizdin awwal u yerge kirgen bolup, u hayatliqqa yëtekleydighan yëngi bir yolni bizge ëchip berdi. <sup>21</sup> Xudaning a'ilisige, yeni ëtiqachilar jama'etchilikige mes'ul bir bash rohaniyimiz bolghan iken, <sup>22</sup> mustehkem ishench we semimiy qelb bilen Xudagha yëqinlashayli. Chünki, dillirimiz Eysa Mesihning qënining sëpilishi bilen wijdan azabidin xalas bolghan we bedinimiz pakiz su bilen yuyulghandek paklanghan. <sup>23</sup> Bashqilar aldida ëtirap qilghan ümidimizde ikkilanmey ching turayli. Chünki, wede bergüchi Xuda ishenchlikdur.

<sup>24</sup> Mëhir-muhebbet körsitish we yaxshi ish qilish üçün bir-birimizni

qandaq righbetlendürüşni oylayli. <sup>25</sup> Bezilerdek, ëtiqadchilar jama'etchilikide jem bolush we Xudagha ibadet qilishtin bash tartmayli. Eksiche, da'im jem bolup, bir-birimizni ilhamlandurayli. Bolupmu Eysa Mesihning qayta këlidighan künining az qalghanliqini bilgenikenmiz, tëximu shundaq qilayli.

<sup>26</sup> Heqiqetni tonup turup, yenila qesten gunah<sup>®</sup> ötküzüwersek, u chaghda gunahlar üçün sunulidighan bashqa bir qurbanliq yoqtur.

<sup>27</sup> Bizge qalidighini peqet soraq we Xuda bilen qarshilishidighanlarni örtep tügitidighan yalqunluq otni qorqunch ichide kütüshdur. <sup>28</sup> Tewrat qanunigha xilapliq qilghan kishi ikki yaki üç guwahchining ispati bolsila, kengchilik qilinmay öltürületti. <sup>29</sup> Undaqa, bir kishi Xudaning Oghlini deysende qilsa, Xudaning ehdisini küchke ige qilghan we özini paklighan qangha sel qarisa, özi shepqet qilghan Muqeddes Rohni haqaret qilsa, tëximu ëghir jazagha layiq bolmamdu?! <sup>30</sup> Chünki, Tewrat «intiqaq mëning, jazasini özüm bërime» we «Perwerdigar öz xelqini soraqqa tartidu» dëgüchining Xuda ikenlikini bilimiz. <sup>31</sup> Menggü hayat Xuda teripidin jazagha tartilish nëmidëgen qorqunchluq-he!

<sup>32</sup> Xuda qelbinglarni yorutqan ashu künlerni ësinglarda tutunglar. Shu waqitlarda, azab-oqubetlik küreshlerge berdashliq bërüp, ëtiqadinglelarda ching turdunglar. <sup>33</sup> Bezide xelqi'alem aldida haqaret we xarlinishlarga uchriddinglar. Bezide özünglarga oxshash mu'amilige uchrighanlar terepte turdunglar. <sup>34</sup> Mehbus ëtiqadchilarning derdige ortaq boldunglar. Mal-mülkünglar bulanghandimu, kelgüside tëximu güzel, baqiy bayliqqa ige bolidighanliqinglarni bilgechke, xushalliq bilen qobul qildinglar.

<sup>35</sup> Shuning üçün, jasaritnglarni yoqatmanglar. Bu jasetning in'ami intayin zordur. <sup>36</sup> Xudaning iradisi boyiche ish qilip, uning wede qilghanlirigha muyesser bolush üçün, sewr qilishinglarga toghra këlidu. <sup>37</sup> Chünki, muqeddes yazmilarda Xuda mundaq dëgen:

«Kelgüchi pat yëqinda këlidu, këchikmeydu.

<sup>38</sup> Men 'heqqaniy' dëgen adem, ëtiqadi bilen yashaydu.

Eger u ëtiqadidin yansa, uningdin xursen bolmaymen.»

<sup>39</sup> Biraq, biz ëtiqadidin yënip halak bolidighanlardin emes, belki ëtiqad qilip qutquzulushqa ërishidighanlardindurmiz.

---

<sup>®</sup> Bu yerdiki gunah Eysa Mesihning tënishqa qaritilghan.

## 11-bab

### Ëtiqad

<sup>1</sup> Ëtiqad Xudaning wedisige baghlanghan ümidning emelge ashidighanliqigha bolghan ishench, körünmeydighan mewjutluqqa bolghan qayilliqtur. <sup>2</sup> Ejdadlirimiz mana mushundaq ëtiqad bilen Xudaning maxtishigha sazawer bolghan.

<sup>3</sup> Biz ëtiqad arqiliq ka'inatning Xudaning emri bilen yaritilghanliqini, biz köreleydighan mewjudatlarning körgili bolidighandin berpa bolmighanliqini chüshineleymiz.

<sup>4</sup> Habilning Qabilningkidinmu yaxshi bir qurbanliqni Xudagha atishi ëtiqadi wejedin boldi. Habilning ëtiqadi wejedin, Xuda uni heqqaniy adem dep jakarlidi we uning atighanlirini qobul qildi. Habil gerche ölgen bolsimu, ëtiqadi bilen yenila bizge sözlewattandek turmaqta.

<sup>5</sup> Ëtiqadi wejedin, Hanux ölmey turupla ershke kötürüldi. Hëchkim uni tapalmidi, chünki Xuda uni öz yënigha ëlip ketkenidi. Ershke kötürülüshtin ilgiri, uning Xudani xursen qilghan adem ikenliki jakarlanghanidi. <sup>6</sup> Dëmek, ëtiqad bolmay turup, Xudani xursen qilish mumkin emes. Chünki, Xudaning aldigha këlidighan kishi uning bar ikenlikige we uni izdigenlerge izdesh ejrini qayturidighanliqigha ishinishi kërek.

<sup>7</sup> Ëtiqadi wejedin, Nuh peyghember tëxi körülüp baqmighan weqeler heqqide Xuda teripidin agahlandurulghanda, Xudaning sözige ita'et qilip, pütün a'ilisidikilerni qutquzush üçün bir këme yasidi. Hemde ëtiqadi arqiliq dunyadiki ademlerning qilmishlirining jazalinishqa layiq ikenlikini körsitip berdi. Ëtiqadi wejedin, u Xuda teripidin heqqaniy adem dep jakarlandi.

<sup>8</sup> Ëtiqadi wejedin, Ibrahim Xuda uninggha bermekchi bolghan zëmingha chaqirilghanda, u Xudagha ita'et qilip, qeyerge baridighanliqini bilmey turup yolgha chiqti. <sup>9</sup> U wede qilinghan jaygha bërip, bu yaqa yurtta chëdirlarda turup, ëtiqadi bilen yashidi. Xudaning Ibrahimgha qilghan wedisining mirasxorliri bolghan Is'haq we Yaquplarmu shundaq chëdirlarda turdi. <sup>10</sup> Ibrahimning shundaq qilishidiki seweb, u Xuda teripidin layihiliniپ sëlighan, uli mustehkem menggölük sheherni kütkenidi.

<sup>11</sup> Gerche Ibrahim yashinip qalghan, ayali Sare bolsa tughut yëshidin



ötken bolsimu, Ibrahimning ëtiqadi wejidin, Xuda uninggha perzent körüş sheripini ata qildi. U öziğe wede qilghan Xudaning ishenchlik ikenlikini biletti. <sup>12</sup> Buning bilen bir ademdin, bolupmu yëshi bir yerge bërip qalghan ademdin asmandiki yultuzlardek köp we dëngiz sahilidiki qumdek sansiz ewladlar barliqqa keldi.

<sup>13</sup> Ëtiqadi bar bu kishiler Xuda wede qilghanlargha muyesser bolmay turupla alemdin ötti. Biraq, ular hayat waqtida ëtiqadi bilen yiraqni körüp, bu wedilerning kelgüside emelge ëshishini xursenlik bilen kütken we özlirining yer yüzide yaqa yurtluq we musapir ikenlikini ëtirap qilishqanidi. <sup>14</sup> Ularning bundaq ëtirap qilishi özliri tewe bolghan makangha teshna boluwatqanliqini ipadiligenliktur. <sup>15</sup> Ular öz yurtini sëghinghan bolsa, qaytip këtish pursiti bolghan bolatti. <sup>16</sup> Lëkin, ular tëximu yaxshisigha, yeni ershtiki makanigha telpündi. Shuning üçün, Xuda ularning Xudasi dep atilishtin nomus qilmaydu. Xudaning ershte ular üçün bir sheher hazirlighanliqining özi buning ispatidur.

<sup>17-18</sup> Ibrahim Xuda teripidin sinalghinida, ëtiqadi wejidin oghli Is'haqni qurbanliq süpitide Xudagha atidi. Gerche Xuda uninggha, «men sanga wede qilghan ewladliring Is'haqtin këlip chiqidu» dëgen bolsimu, u yenila birdinbir oghlini qurban qilishqa teyyar idi. <sup>19</sup> Ibrahim Is'haq ölgen teqdirdimu, Xudaning uni tirildüreydighanliqigha ishendi. Mundaqche ëytqanda, Ibrahimgha nisbeten Xuda Is'haqni ölümدين tirildürüp, qayturup berdi.

<sup>20</sup> Ëtiqadi wejidin, Is'haq oghulliri Yaqup bilen Esawning kelgüsi üçün xeyrlik du'a qildi.

<sup>21</sup> Ëtiqadi wejidin, Yaqup alemدين ötüş aldida Yüsüpning ikki oghli üçün xeyrlik du'a qilip, hasisigha tayinip turup Xudagha sejde qildi.

<sup>22</sup> Ëtiqadi wejidin, Yüsüp sekretqa chüshüp qalghanda, Isra'illarning Misirdin chiqip këtidighanliqini aldın ëytti hemde këtishide özining ustixanlirini ëlip këtishni tapilidi.

<sup>23</sup> Ëtiqadi wejidin, Musa peyghember tughulghanda, uning ata-anisi uni üç ay yoshurdi. Chünki, ular Musaning adettiki bala emes ikenlikini kördi, padishahning permanidinmu qorqmidi. <sup>24</sup> Ëtiqadi wejidin, Musa peyghember chong bolghandin këyin, Misir padishahining qizining oghli bolush salahiyitini ret qildi. <sup>25</sup> U gunahliq ishlarni qilishtin këlidighan waqitliq xushalliqdin behrimen bolushning ornigha, Xudaning xelqi bilen bille azab chëkishni tallidi. <sup>26</sup> U Xuda ewetishke wede qilghan Qutquzghuchi – Mesih üçün xarlinishni, Misirning xezinisidiki

bayliqqa ige bolushtinmu ewzel bildi. Chünki, u ershtiki in'amni kütüwatatti. <sup>27</sup> Ètiqadi wejidin, u Misirdin ayrildi. Chünki, u közge körünmeydighan Xudani körüp turghandek uninggha ishinip, padishahning ghezipidinmu qorqmay, öz yoligha mëngiwerdi. <sup>28</sup> Ètiqadi wejidin, u Xudaning emri boyiche Isra'illargha «ötüp këtish» këchisining tamiqini<sup>⑨</sup> teyyarlash we boghuzlanghan qurbanliqlarning qënini ishik kësheklirige sürkeshni buyrudi. Uning bundaq qilishi jan alghuchi perishtining Isra'illarning tunji tughulghanlirigha tegmesliki üçün idi.

<sup>29</sup> Ètiqadi wejidin, Isra'illar Qizil dengizdin quruqluqta mangghandek mëngip ötti. Biraq, ularni qoghlap kelgen Misirliqlar ushbu dengizdin ötmekchi bolghanda, su ularni gherq qildi.

<sup>30</sup> Ètiqadi wejidin, Isra'illar yette kün Ėrixa<sup>①</sup> sheher sëpilini aylanghandin këyin, sëpil örüldi.

<sup>31</sup> Ètiqadi wejidin, pahishe ayal Rahab Isra'il charlighuchilirini dostlarche kütüwalghachqa, Xudagha ita'et qilmighan öz shehiridikiler bilen birlikte öltürülmidi.

<sup>32</sup> Yene nème dey? Gid'on, Baraq, Shimshon, Yiftah, Dawut, Samu'il we bashqa peyghemberler toghrisida ëytip kelsem waqit yetmeydu.

<sup>33</sup> Ular ètiqadi bilen etrapidiki döletlerni boysundurdi, adilliq bilen dölet bashqurdi, Xuda wede qilghanlargha ërishti, shirlar üstidin ghalib keldi,<sup>②</sup> <sup>34</sup> dehshetlik otni öchürdi, qilichtin qëchip qutuldi, ajizliqtin kücheydi, jenglerde baturluq körsetti, düshmen qoshunlirini meghlup qildi. <sup>35</sup> Ètiqadi wejidin, bezi ayallar ölüp ketken uruq-tughqanlirini ölümün qayturuwaldi.

Bezi kishiler bolsa kelgüside ölümün tirilip tëximu yaxshi bir hayatliqqa ërishish üçün, iskenjilerge berdashliq bërip ölüshke razi boldiki, ètiqadidin waz këchip zindandin azad bolushni xalimidi. <sup>36</sup> Yene beziler mesxirilerge uchrıp qamchilandi, beziler hetta kishenlinip zindangha tashlandi, <sup>37</sup> chalma-kësek qilip öltürüldi, here bilen herilini parchilandi, qilichlinip öltürüldi, qoy-öchke tërilirini yëpincha qilghan halda sersan bolup yürdi, namratliqta yashidi, ziyankeshliklerge uchridi,

⑨ «Misirdin chiqish» 12-babqa qaralsun.

① Ėrixa – Isra'illar Misirdiki qulluqtin qutulup, Xuda bërishke wede qilghan Ken'an zëminida jeng qilmay turup igiligen tunji sheher.

② Bir qëtüm Daniyal peyghember shir uwisigha tashlanghan, biraq u Xudagha bolghan ètiqadi wejidin qutulup qalghan.

xorlandi. <sup>38</sup> Chöllerde we taghlarda sergerdan bolup, öngkürlerde we gemilerde yoshurunup yürdi. Ular bu dunyagha zaye ketkenidi.

<sup>39</sup> Ularning hemmisi ëtiqadi bilen Xudani xursen qilghan bolsimu, ularning ichide birersimu hayat waqtida Xuda wede qilghanlarning hemmisige toluq ërishkini yoq. <sup>40</sup> Chünki, Xudaning tëximu yaxshi bir pilani boyiche bizmu Xuda teripidin kamaletke yetküzüldighanlarning ichide bolghachqa, ular biz bilen bille Xudaning kamaletke yetküzüsh wedisige ërishidu.

## 12-bab

### Xuda öz perzentlirini terbiyileydu

<sup>1</sup> Bizge ëtiqad bilen yashashning nëme ikenlikini körsetken ashu kishiler xuddi guwahchilardek etrapimizda bolghaniken, bizge tosqunluq qilidighan her xil ishlardin we bizni chirmiwalghan gunahlardin qol üzüp, aldimizdiki musapini chidamliq bilen bësip öteyli. <sup>2</sup> Közimiz ëtiqadimizning asaschisi we mukemmelleshtürgüchisi bolghan Eysa Mesihte bolsun. U özini kütken xushalliq üçün, krësttiki azabqa berdashliq berdi hem bundaq haqaretlik öltürülüşke pisent qilmidi. Shuningdin buyan, u Xudaning textining ong teripide olturmaqta.

<sup>3</sup> Rohinglar chüshüp, jasaritinglarni yoqatmasliqinglar üçün, Eysa Mesihning gunahkarlarning shunche xorlashlirigha qandaq berdashliq bergenlikini oylap körünglar. <sup>4</sup> Gunahqa qarshi kürishinglarda tëxi qan aqquzush derijisige bërip yetmidinglar. <sup>5</sup> Xudaning silerni öz perzentlirim dep ilhamlanduridighan muqeddes yazmilardiki munu sözlirini untudunglarmu?

«Perzentim, Perwerdigarning terbiyisige sel qarima,  
eyiblishidin rohsizlanma,

<sup>6</sup> chünki, Perwerdigar söygenlirige terbiye bëridu,  
perzentim dep qobul qilghanlarni chiwiqlaydu.»

<sup>7</sup> Azab chekkininglarni Xudaning terbiyisi dep bilip, uninggha berdashliq bëringlar. Chünki, silerning terbiye ëlishinglarning özi Xudaning silerni perzentim dep mu'amile qilidighanliqini körsitidu. Qaysi perzent atisi teripidin terbiyilenmisun? <sup>8</sup> Shuning üçün, Xudaning

perzentlirining hemmisi Xuda teripidin terbiyilidu. Eger Xudaning perzentliri alidighan terbiyidin mehrum bolsanglar, heqiqiy perzentke emes, belki ata terbiyisi körmigen haramdin bolghan perzentke oxshap qalisiler. <sup>9</sup> Yer-yüzidiki atimizning terbiyisini qobul qilip, ularni hörmetlep kelduq. Shundaq iken, ershtiki Atimizgha tëximu ita'et qilip, yashishimiz kërek emesmu?

<sup>10</sup> Yer-yüzidiki atimiz bizni peqet özi muwapiq körgen yol boyiche waqitliq terbiyileydu. Lëkin, Xudaning terbiyisi hemishe bizning paydimiz üçündür. U bizni öz pakliqidin behrimen qilish üçün terbiyileydu. <sup>11</sup> Qattiq terbiye bilen tüzitilgen adem tüzitish bërigen waqitning özide xushal bolmaydu, köngli buzulidu. Biraq, këyin u bundaq tüzitish bilen tawlinip, amanliq we heqqaniyliq yolida mangidu.

<sup>12</sup> Shuning üçün, talghan qolunglarga medet bërıp, pükülgen tizinglarni ruslanglar. <sup>13</sup> Silerge egeshken «aqsaq»larning yiqilip chüshmesliki üçün mangghan yolunglar tüz bolsun. Buning bilen siler ularning shıpa tëpishigha yardım bëreleysiler.

### **Ëhtiyat bilen yashanglar**

<sup>14</sup> Kishiler bilen inaq ötüşke we pak yashashqa tirishinglar. Chünki, pak yashimighan kishi Rebke yëqinlashalmaydu. <sup>15</sup> Diqqet qilinglarki, hëchkim Xudaning mëhir-shepkitidin mehrum qalmisun. Silerge ziyan yetküzidighan we köpchilikni zeherleydighan, adawetning giyahi aranglarda yiltiz tartmisun. <sup>16</sup> Hëchkim jinsiy exlaqsizliq qilmisun yaki tunji oghulluq miras hoquqini bir wax tamaqqa satqan Esawgha oxshash, Xudagha bihörmetlik qilmisun. <sup>17</sup> Silerge melumki, Esaw këyin atisining xeyrlik du'asini ëlishni oylishimu, ret qilindi. U pushayman qilip, du'a ëlish üçün hetta köz yashlirini ëqitip yalwurghan bolsimu, këchikkenidi.

<sup>18</sup> Siler Isra'illar Tewrat qanunini qobul qilghan, qol bilen tutqili bolidighan, yalqunlap ot yënip turuwatqan hemde qara bulut, qarangghuluq, qara boran qaplighan Sinay tëghigha kelmidinglar. <sup>19</sup> U jayda chaqiriq kaniyining sadasi bilen sözligen awazni anglighanlar: «Bundaq sözler emdi bizge ëytilmisiken!» dep Xudagha yalwurghanidi.

<sup>20</sup> Chünki, «Eger bu taghqa hetta birer haywan yëqin kelsimu, chalma-kësek qilip öltürölsun» dëgen emr ulargha nahayiti ëghir kelgenidi. <sup>21</sup> U körünüş shundaq qorqunchluq idiki, hetta Musa peyghembermu: «Bek qorqup titrep kettim» dëgenidi.

<sup>22</sup> Siler Si'on tëghigha, yeni menggü hayat Xudagha te'elluq – ershtiki Yërusalëmgħa keldinglar. U hëyt-merike xushalliqigha chömgen on minglighan perishtiler yighilghan, <sup>23</sup> isimliri ershte yëzilghan tunji tughulghanlar<sup>③</sup> jem bolidighan, pütün insanlarning soraqchisi Xuda bar bolghan, kamaletke yetküzülgén heqqaniy kishilerning rohliri mewjut bolghan, <sup>24</sup> yëngi ehdingning wasitichisi Eysa Mesih hem uning sëpilgen qëni bolghan jaydur. Bu sëpilgen qan Habilning qënidek intiqam dep hörkirep yighlashning ornigha, gunahlarni kechürdüm, dep kapalet bëridu.

<sup>25</sup> Silerge bularni ëytqan Xudadin yüz örümeslikke diqqet qilinglar. Chünki, bu alemde özlirini agahlandurghuchi Musa peyghemberni ret qilghan Isra'illar bundaq qilishning jazasidin qutulalmighan yerde, ershtiki bizni agahlandurghuchini ret qilsaq, u jazadin biz qandaqmu qutulalaymiz!? <sup>26</sup> Xuda Sinay tëghidin sözlighende, uning awazi zëminni zilzilige keltürgenidi. Lëkin, emdi u: «Yene bir qëtim zëminnila emes, asmannimu zilzilige keltürimen» dep wede qildi. <sup>27</sup> «Yene bir qëtim» dëgen bu söz zilzilige keltürüldighanlarning, yeni yaritilghan nersilerning zilzile bilen yoqitilip, zilzilige keltürülmeydighanlarning menggü saqlinishidin ibaret menini bildüridu.

<sup>28</sup> Shuning üçün, zilzilige keltürülmeydighan bir padishahliqqa muyesser bolghinimizdin minnetdar bolup, Xudani xursen qilidighan hörmet we eyminish bilen Xudagha ibadet qilayli. <sup>29</sup> Chünki, Xudayimiz hemmini halak qilalaydighan otqa oxshaydu.

## 13-bab

### Xudani xush qilish

<sup>1</sup> Bir-biringlarga hemishe qëindashlarche mëhir-muhebbet körsitinglar. <sup>2</sup> Natonush kishilerge mëhmandost bolushni untumanglar. Chünki, beziler mëhmandostluq bilen bilmestin perishtilerni mëhman qilghan. <sup>3</sup> Zindangha tashlangħan ëtiqadchilarni ular bilen bille zindanda turghandek yad ëtip, yadëm qilingle. Xorlangħanlarni xuddi özünglarmu xorlangħandek hës qilip, yad ëtip turunglar.

<sup>4</sup> Hemme adem nikahqa hörmet qilsun. Er-xotun bir-birige sadiq

---

③ Tunji tughulghanlar – bu yerde hezriti Eysagħa ëtiqad qilip, Xudaning perzenti dep hësablangħanlarni körsitidu.

bolsun. Chünki, Xuda nikahsiz jinsiy munasiwette bolghanlar we jorisigha sadiq bolmighanlardin hëساب alidu. <sup>5</sup> Özünlarni mal-dunyagha urmanglar. Barigha qana'et qilinglar. Tewratta Xuda mundaq dëgen:

«Sendin esla ayrilmaymen,  
sëni esla tashlimaymen.»

<sup>6</sup> Shunga, Zeburda yëzilghandek yüreklik ëytalaymizki:

«Qorqmaymen, Rebbim yardımchimdur.  
Kishiler mëni nëme qilalisun?»

<sup>7</sup> Xudaning sözini silerge yetküzgen yëtekchilerni ësinglarda tutunglar. Ularning hayatining neqeder yaxshi mëwilerni bergenlikini eslep, ularning ëtiqadidin ülge ëlinglar.

<sup>8</sup> Eysa Mesih tünügün, bugün we menggü özgermeydu. <sup>9</sup> Shuning üçün, her xil gheyriy telimlarning azdurushigha bëriliپ, tuyuq yolgha kirip qalmanglar. Özünlarni yëmeklikler toghrisidiki qa'idilerge ri'aye qilish bilen emes, Xudaning mëhir-shepqiti bilen mustehkemlenglar. Chünki, bundaq qa'idilerge ri'aye qilishning hëchqandaq qimmiti yoqtur.

<sup>10</sup> Bizlarning shundaq bir qurbanliق supimiz<sup>④</sup> barki, biz uningdiki gunahlarning bedili üçün atalghan qurbanliqtin behrimen bolalaymiz. Eyni chaghda ibadet chëdirida xizmette bolghan rohaniylar bolsa gunahlarning bedili üçün atalghan qurbanliqlardin behrimen bolalmaytti. <sup>11</sup> Bu gunahlarni kechürüm qilishning kapaliti süpitide öltürölgen haywanlarning qëni bash rohaniy teripidin eng muqeddes jaygha ëlip kiriletti, tëni bolsa qarargahning sirtida köydürületti.

<sup>12</sup> Shunga, Eysa Mesihmu öz qëni bilen xelqni pak qilip, Xudagha atash üçün, sheher derwazisining sirtida azab chëkip öldi. <sup>13</sup> Shundaq iken, bizmu qarargahning sirtigha chiqip,<sup>⑤</sup> uning yënigha bërıp, u

---

④ Bu, hezriti Eysa insanlarning gunahi üçün mixlinip öltürölgen krëstni körsitidu. Qurbanliqtin behrimen bolush bolsa Eysa Mesih ata qilghan yëngi hayattin behrimen bolush dëmeaktur.

⑤ Qarargahning sirtigha chiqish Yehudiy diniy eqidiliridin waz këchishke qaritilghan bolup, bu bekmu haqaretlik ish idi. Xuddi Eysa Mesih Yërusalëm sheher derwazisining sirtida mixlanganda haqaretke qarimighangha oxshash, kitabxanlarmu Yehudiy diniy eqidiliridin waz këchishi tüpeylidin uchraydighan haqaretke qarimay, Eysa Mesihke yüzlinishi kërek.

## Ibraniylargha yëzilghan xet

haqaretlerge uchrighinida berdashliq berginidek, bizmu haqaretlerge berdashliq bëreyli. <sup>14</sup> Yer-yüzide menggü mewjut bolidighan shehirimiz yoq. Biz kelgüsidiki sheherge intilmektimiz. <sup>15</sup> Shu wejedin, hemishe Eysa Mesih arqiliq Xudagha medhiyilirimizni qurbanliq süpitide atayli, yeni öz aghzimiz bilen uning namini ëtirap qilayli. <sup>16</sup> Yaxshiliq qilishni we bashqilarni özimizde bar bolghandin teng behrimen qilishni untumayli. Chünki, Xuda bundaq qurbanliqlardin xursen bolidu.

<sup>17</sup> Yëtekchiliringlarga boysununglar. Ularning sözini anglanglar. Chünki, ular öz xizmitidin Xudagha hëساب bergechke, hemishe silerge agah bolup turidu. Ularning xizmitining ghem-endishe bilen emes, xushal-xuramliq bilen ëlip bërilişi üçün, ularning gëpige kiringlar.

<sup>18</sup> Biz üçün du'a qilip turunglar. Wijdanimizning pak ikenlikige ishinimiz, her jehette toghra yolda mëngishni ümid qilimiz.

<sup>19</sup> Yëninglarga pat arida qaytip bërishim üçün, du'a qilishinglarni alahide ötünimen.

## Du'a

<sup>20</sup> Amanliq bergüchi, yeni menggülük ehding qëni arqiliq qoy padisining katta qoychisi bolghan Rebbimiz Eysani ölümدين tirildürgen Xuda, <sup>21</sup> silerni siler ëhtiyaj bolghan barliq yaxshi nersiler bilen teminlep, öz iradisining ijrachiliri qilghay! Ebedil'ebed shan-sherepke layiq bolghan Eysa Mesih arqiliq silerni özini xursen qilidighan ishlarni qilishqa yëteklige, amin!

## Axirqi söz

<sup>22</sup> Qërindashlirim, silerdin ötünimenki, bu qisqighina xettiki nesihetlirimni razimenlik bilen qobul qilghaysiler. <sup>23</sup> Qërindashimiz Timotiyning zindandin qoyup bërilenlikidin xewerdar bolghaysiler. Yëqinda yënimgha këlip qalsa, uning bilen bille silerni yoqlap barimen.

<sup>24</sup> Barliq yëtekchiliringlar we bashqa ëtiqadchilargha salam ëytqaysiler. Italiyidin kelgen qërindashlar silerge salam yollidi.

<sup>25</sup> Xudaning mëhir-shepqiti hemminglarga yar bolghay!



# Yaqup yazghan xet

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Mu'ellip xétide öz ismining Yaqup ikenlikini tilgha alghan. U Yërusalëmdiki ëtiqadchilar jama'etchilikining yëtekchisi («Elchiler» 15-bab 1-ayettin 21-ayetkiche), Eysa Mesihning inisi Yaqup dep qarilip kelgen. Eysa Mesih ölümdin tirilishtin burun, Yaqup uninggha ishenmigen hem uning xizmitini qollimighan. Këyin, u Eysa Mesihke ëtiqad qilip, Yërusalëmdiki ëtiqadchilar jama'etchilikining tüwrüki bolup qalghan.*

*Mu'ellip bu xetni hëchkimning öz ëtiqadini emeliyitide ipadilishining hajiti yoq, deydighan xata közqarashni tüzitip bërish we ëtiqadchilargha qandaq yashash këreklikini körsitish meqsitide yëzip chiqqan. U meghrurlinish, kemsitish, achközlük, nepsaniyetchilik, saxtipezlik we töhmetxorluq heqqide mulahize yürgüzgen. Mu'ellip heqiqiy ëtiqadning kishilerning emeliyitide ispatlinidighanliqini birnechche misal bilen chüshendürgen we buni mëwe derixining peqet öziğe xas mëwe bëridighanliqi bilen sëlishturghan. Qisqisi, u bu xette ëtiqadqa yarisha yashash këreklikini tekitligen.*

### **Tëzis:**

1. Sinilish we azdurulush (1-bab 1-ayettin 18-ayetkiche)
2. Anglash we ijra qilish (1-bab 19-ayettin 27-ayetkiche)
3. Ayrimichiliq qilmasliq (2-bab 1-ayettin 13-ayetkiche)
4. Ëtiqad we emeliyet (2-bab 14-ayettin 26-ayetkiche)
5. Tilni tizginlesh (3-bab)
6. Bu dunyada yashash (4-bab 1-ayettin 5-bab 6-ayetkiche)
7. Sewrchan bolush we du'a qilish (5-bab 7-ayettin 20-ayetkiche)





## **Yaqup yazghan xet**

<sup>1</sup> Xudaning we Rebbimiz Eysa Mesihning xizmetkari bolghan menki Yaquptin dunyaning nurgun jaylirigha tarqalghan, Eysa Mesihke ëtiqad qilidighan Yehudiylargha salam.

### **Ëtiqad we sinaq**

<sup>2</sup> Qërindashlar, her xil sinaqlargha duch kelgende, uni zor xushalliq, dep bilinglar. <sup>3</sup> Chünki silerge melumki, bundaq sinaqlar arqiliq ëtiqadinglar sinilip, chidamliq bolisiler. <sup>4</sup> Shunga, herqandaq sinaqlargha berdashliq bërip, chidamliqinglarni yëtildürünglar. Shundaq qilsanglar, Xudaning kütkinidek ëtiqadta pishqan, kem-kütisiz ademlerdin bolisiler. <sup>5</sup> Eger aranglardiki biri eqil-parasetke mohtaj bolsa, hemmige sëxiyliq bilen bëridighan we malal körmeydighan Xudadin tilisun. Shundila, uninggha ërishidu. <sup>6</sup> Biraq, u eqil-paraset tiligende, Xudadin qilchimü gumanlanmay, toluq ishench bilen tilishi kërek. Chünki, gumanlangan kishi xuddi dengiz dolqunigha oxshash, shamal chiqsila tewrinip këtidu. <sup>7-8</sup> Bundaq kishi özining barliq ishlirida biqarar we turaqsiz këlidu. Shunga, bundaq adem Xudadin tiligen nersilirige ërishimen, dep oylimisun.

Yaqup yazgan xet

### **Namratliq we bayliq**

<sup>9-10</sup> Namrat ëtiqadchilar Xudaning aldida özlirining nahayiti qimmatlik ikenlikidin xushal bolsun. Bay ëtiqadchilar Xudaning özlirini kemter tutquzghanliqidin xushal bolsun. Chünki ular shuni bilsunki, ularning bu dunyadiki hayati xuddi yawa ot-chöplerdiki chëcheklerdeki tüz axirlishidu. <sup>11</sup> Kün qizighanda bu ot-chöpler qurup, uning chëchekliri tozup këtidu-de, güzelligi yoqilidu. Bay ademler xuddi shuninggha oxshash, öz helekchilikide yoqilidu.

### **Sinilish we azdurulush**

<sup>12</sup> Sinaqlargha sewrchanliq bilen berdashliq bergen kishi neqeder bextlik-he! Chünki, u sinaqtin ötkendin këyin, Xuda özini söygenlerge wede qilghan menggülik hayat tajigha muyesser bolidu. <sup>13</sup> Azdurulushqa duch kelgen adem «Xuda mëni azduruwatidu» dep oylimisun. Chünki, Xuda azdurulmaydu hem bashqilarni azdurmaydu. <sup>14</sup> Kimdekim öz heweslirining keynige kirse, u azidu. <sup>15</sup> Bundaq ademning hewesliri uni gunahqa bashlaydu. Gunah uningda ösüp yëtirse, uni menggülik ölümge ëlip baridu.

<sup>16</sup> Shunga qedirlik qerindashlirim, aldinip qalmanglar! <sup>17</sup> Herqandaq ësil we kem-kütisiz iltipat Xudadin këlidu. Asmandiki pütkül yoruqluqlarni yaratqan Xuda yoruqluqtin peyda bolghan kölenggilerdek özgirishchan emes. <sup>18</sup> Xuda öz iradisi boyiche bizni heqiqettin ibaret bolghan sözi arqiliq yëngi hayatqa ërishtürdi. Buning bilen, xuddi deslepki hosulning mëwisi Xudagha atalghinidek, biz ëtiqadchilar pütkül insanlar ichide tunji bolup Xudagha atalduq.

### **Anglash we ijra qilish**

<sup>19</sup> Qedirlik qerindashlirim, shuni ësinglarda tutunglarki, herkim anglashta zërek bolsun, sözleshke aldimimisun, asan ghezeplenmisun. <sup>20</sup> Chünki, ghezeplensenglar, Xudani xursen qilidighan heqqaniy ishlarni qilalmaysiler. <sup>21</sup> Shuning üçün, her xil iplasliqlarni we barliq yaman qilmishlarni tashlanglar. Qelbinglarga sëlighan, silerni qutquzalaydighan sözni kemterlik bilen özleshtürünglar.

<sup>22</sup> Xudaning sözini anglap qoysamla bolidu dep, özünglarni aldimanglar. Eksiche, uni ijra qilghuchilardin bolunglar. <sup>23</sup> Xudaning sözini anglap qoyupla, uni ijra qilmighan kishi xuddi eynekke qarap, yüzige qara sürtülgenlikini körsimu, uni sürtüwetmigen kishige

oxshaydu. <sup>24</sup> Bundaq kishi eynektin yiraqlashsila, öz eptini untup qalidu.

<sup>25</sup> Gunah qilishtin erkin qilidighan mukemmel qanunni dawamliq estayidilliq bilen ögengüchi anglighinini untup qalmay, belki uni ijra qilsa, u hemme ishlirida bextlik qilinidu.

<sup>26</sup> Özini Xudagha ixlasmen adem dep qarighan, lëkin tilini tizginlimigen kishi özini özi aldaydu. Bundaq ixlasmenlikning qilche qimmiti yoqtur. <sup>27</sup> Xuda'atimizning neziridiki pak we eyibsiz ixlasmenlik bolsa qiyinchiliqta qalghan yëtim-yësir, ëri ölüp ketken tul xotunlarga ghemxorluq qilish we özimizni dunyaning bulghishidin saqlashtur.

## 2-bab

### Ayrimichiliq qilmasliq

<sup>1</sup> Qërindashlirim, siler ulugh rebbimiz Eysa Mesihke ëtiqad qilghanikensiler, bashqilargha ikki xil köz bilen qarimanglar. <sup>2</sup> Silerning Xudagha ibadet qilidighan yighilishinglarga puzur kiyiniwalghan bir bay we jul-jul kiyiniwalghan bir kembeghel kelse, <sup>3</sup> siler bay kishige «törge chiqsila!», kembeghelge, «u yerde tur!» yaki «töwende oltur!» dësenglar, <sup>4</sup> silerning bundaq oxshimaydighan mu'amilenglar niyitinglarning yaman ikenlikini ëniq körsitip bermemdu?

<sup>5</sup> Qedirlik qërindashlirim, qulaq sëlinglar! Xuda bu dunyadiki kembeghellerni ëtiqad jehette bay qilish hemde ularni özini söygenlerge bërishke wede qilghan padishahliqigha ërishtürüş üçün, tallidi. <sup>6</sup> Biraq, siler kembeghellerni xarlinglar! Silerni ezgen we sotqa sörigenler emeliyette baylar emesmu? <sup>7</sup> Siler mensup bolghan Eysa Mesihning aliyjanab namigha kupurluq qiliwatqanlar yene shu baylar emesmu?

<sup>8</sup> Muqeddes yazmildiki «qoshnangni özüngni söygendek söy» dëgen emrge, yeni Xudaning padishahliqining bu qanunigha heqiqiy emel qilsanglar, yaxshi qilghan bolisiler. <sup>9</sup> Lëkin, bashqilargha ikki xil köz bilen qarisanglar, gunah qilghan bolisiler. Chünki, siler Xudaning ashu qanunigha xilapliq qildinglar. <sup>10</sup> Eger bir kishi Xudaning pütün qanunigha emel qildim dep turup, uningdiki birer permangha xilapliq qilip qalsa, u Xudaning neziride pütün qanungha xilapliq qilghan ademge oxshash gunahkar hësablinidu. <sup>11</sup> Xuda: «zina qilma» dëgen hem «qatilliq qilma»mu dëgen. Shunga, eger siler zina qilmisanglarmu, lëkin qatilliq qilghan bolsanglar, yenila pütün Tewrat qanunigha xilapliq

### Yaqub yozgan xet

qilghan bilen teng bolisiler. <sup>12</sup> Siler silerni gunah qilishtin erkin qilidighan qanun boyiche soraq qilinisiler. Shunga, söz-herikitinglar bu qanungha uyghun bolsun. <sup>13</sup> Chünki, siler bashqilargha rehim qilmisanglar, soraq qilinghanda Xuda silergimu rehim qilmaydu. Bashqilargha rehim qilghan bolsanglar, Xudaning jzasigha emes, rehim qilishigha ërisheleysiler.

### Ëtiqad we emeliyet

<sup>14</sup> Qërandashlirim! Eger bir kishi aghzida: «Men Eysa Mesihke ëtiqad qilimen» dep turup, uni öz emeliyitide körsetmise, uning nëme paydisi? U bundaq ëtiqad bilen qutquzulushqa ërishelemdu? <sup>15-16</sup> Eger qërandashliringlardin biri ach-yalingach qalsa, uninggha: «Xuda qorsiqingni toq, kiyimingni pütün qilsun, aman bol!» dep qoyupla, hajitidin chiqmisanglar, buning nëme paydisi? <sup>17</sup> Shunga, peqet ëtiqadla bolup, öz ëtiqadigha mas këlidighan emeliyiti bolmisa, bundaq ëtiqadning hëchqandaq ehmiyiti yoqtur.

<sup>18</sup> Lëkin, beziler: «Mende ëtiqad bolsila boldi» dëse, beziler: «Ëtiqad bilen emeliyet birge bolushi kërek» dep öz'ara talishishi mumkin. Men ashu «mende ëtiqad bolsila boldi» dëgüchilerge: «Eger sëning emeliyiting bolmisa, öz ëtiqadingni namayan qilalmaysen. Biraq, men emeliyitim arqiliq öz ëtiqadimni namayan qilalaymen» dep jawab bërimen. <sup>19</sup> Sen Xudaning bir ikenlikige ishensengla kupaye qilamdu? Xudaning bir ikenlikige hetta jinlarmu ishinidu hem uningdin qorqup dir-dir titreydu. <sup>20</sup> Ey nadan! Emeliyiti yoq ëtiqadning ehmiyetsiz ikenlikini qachanmu bilersen? <sup>21</sup> Xudaning emrige ita'et qilish üchün ejdadimiz Ibrahim öz oghli Is'haqni qurbanliq qilmaqchi bolghan we bu emeliyiti arqiliq u Xuda teripidin heqqaniy adem dep jakarlanghan emesmu? <sup>22</sup> Dëmek, uning emeliyiti uning ëtiqadigha mas kelgen. Shundaq qilip, uning ëtiqadi emeliyiti arqiliq toluqlandi. <sup>23</sup> Buning bilen, Tewratta ëytilghan: «Ibrahim Xudaning sözlirige ishendi. Xuda uning ëtiqadini körüp, uni heqqaniy adem dep hësablıdi» dëgen söz ispatlandı we Ibrahim Xudaning dosti, dep ataldi. <sup>24</sup> Biz buningdin shuni körüwalalaymizki, Xuda ëtiqadila bolup emeliyiti bolmighan ademni emes, belki ëtiqadi bilen emeliy herikiti birdek bolghan ademni heqqaniy adem dep jakarlaydu. <sup>25</sup> Bu toghruluq yene bir misal bar. Pahişe ayal Rahab Isra'il charlighuchilirini öz öyide yoshurup, ularning bashqa yol bilen qëchip këtishige yardem bergen emeliy herikiti üchün heqqaniy

adem dep jakarlanghan emesmu? <sup>26</sup> Rohi yoq ten ölük bolghinidek, emeliyiti yoq ëtiqadmu ölüktur.

### 3-bab

#### Tilni tizginlesh

<sup>1</sup> Qërindashlirim, ëtiqadchilar jama'etchilikide hemminglarla telim bergüchi boluwalmanglar! Silerge melumki, Xuda biz telim bergüchilerni bashqilardin tëximu ëghir soraqqa tartidu. <sup>2</sup> Hemmimiz köp xatalishimiz. Halbuki, tilda xatalashmighan kishi özini her jehettin tizginlep, piship yëtilgen kishi bolidu. <sup>3</sup> Biz atlarni tizginlesh üçün, ularning aghzigha yügen salimiz; buning bilen ularni xalighan yërimizge mangduralaymiz. <sup>4</sup> Yene mesilen, këme shunchilik chong bolsimu, yene këlip küchlük boran uninggha shunche qattiq urulsimu, lëkin rolchi kichikkine rol arqiliq uni xalighan yërige heydiyeleydu. <sup>5</sup> Shuninggha oxshash, gerche til tënimizning kichik bir ezasi bolsimu, lëkin chong ishlargha seweb bolalaydu. Kichikkine bir ot uchqunining chong ormangha ot qoyuwëteleydighanliqini oylap bëqinglar. <sup>6</sup> Til del shu ot uchqunigha oxshaydu. U her xil qilmishning menbesi we ezalirimiz ichidiki buzghunchi bolup, pütün bedinimizni bulghiyalaydu. Bu ot dozax otidin yëqilsa, hayatimizni weyran qiliwëteleydu. <sup>7</sup> İnsanlar yawayi haywanatlar, ucharqanatlar, yer bëghirlighuchi haywanlar we su mexluqatlrini tizginliyeleydu hemde ularni alliburun tizginlidi. <sup>8</sup> Emma tilni hëchkim tizginliyelmeydu. Til tizginligili bolmaydighan bir osal nerse bolup, u xuddi jangha zamin bolidighan zeherge oxshaydu. <sup>9</sup> Biz tilimiz bilen Xuda'atimizni medhiyileymiz, yene shu tilimiz bilen Xuda öz obrazigha oxshash qilip yaratqan insanlarni qarghaymiz. <sup>10</sup> Dëmek, bir ëghizdin hem medhiye, hem lenet chiqidu. Qërindashlirim, bundaq bolmasliqi kërek! <sup>11</sup> Bir bulaqtin sherbetmu, zerdapmu chiqamdu? <sup>12</sup> Qërindashlirim, enjür derixi zeytunning mëwisini bermeydu, üzüm tëli enjürning mëwisini bermeydu. Sherbet buliqidin zerdapmu chiqamaydu.

#### Xudadin kelgen eqil-paraset

<sup>13</sup> Aranglarda kim eqil-parasetlik bolsa, u öz hayatida kemterlik bilen qilghan yaxshi ishliri arqiliq özining eqil-parasitini körsetsun. <sup>14</sup> Lëkin, qelbinglarda hesetxorluq we shexsiyetchilik bolsa, eqil-parasetlikmen,

dep özünglardin maxtanmanglar. Eger maxtansanglar, yalghan sözlep, heqiqetni yoqqa chiqarghan bolisiler. <sup>15</sup> Bu dunyagha we insan tepekkürige xas bolghan bundaq «eqil-paraset» Xudadin kelgen emes, belki Sheytandin kelgen. <sup>16</sup> Hesetxorluq we shehxiyetchilik bolghanla yerde qalaymiqanchiliq we her xil rezillikler bolidu. <sup>17</sup> Lëkin, bir ademde Xudadin kelgen eqil-paraset bolsa, u aldi bilen pak, andin tinchliqperwer, xush pë'il, kemter we rehimdil bolup, uning hayati yaxshi mëwiler bilen tolghan bolidu. U yene ayrimichiliq we saxtipezlik qilmaydu. <sup>18</sup> Tinchliq izdigüchiler tinchliq uruqini chachidu we uningdin adalet mëwisini alidu.

## 4-bab

### Bu dunyani dost tutmasliq

<sup>1</sup> Aranglardiki toqunush we majiralarning menbesi nëme? Bu del qelbinglarni chirmiwalghan arzu-hewesliringlar emesmu? <sup>2</sup> Siler özünglar arzu qilghan nersilerge ërishelmigende, adem öltürüshtin yanmaysiler. Wehalenki, arzu qilghan nersiliringlarga ërishelmey, jëdel-majira chiqirisiler. Siler Xudadin tilimigenlikinglar üçün ërishelmeysiler. <sup>3</sup> Tilisenglarmu ërishelmeysiler, chünki niyitinglar yaman bolup, öz arzu-hewesliringlarni qandurush üçünla tileysiler. <sup>4</sup> Ey Xudagha wapasizlar! Bu dunya bilen dostlishishning emeliyette Xuda bilen düshmenlishish ikenlikini bilmemtinglar? Eger siler bu dunyani dost tutmaqchi bolsanglar, Xudaning düshminige aylinisiler. <sup>5</sup> Muqeddes yazmilarda: «Xuda qelbimizge salghan Muqeddes Roh bizning Xudagha sadaqetmen bolushimizni nahayiti arzu qilidu» deyilgen. Silerche, bu quruq sözmu? <sup>6</sup> Yaman arzu-heweslirimiz üstidin ghelibe qilishimiz üçün, Xuda bizge köp küch-qudret bëridu. Bu xuddi muqeddes yazmilarda: «Xuda qarshidur tekebburlargha, mëhir-shepqet qilar kemterlerge» dep yëzilghinidektur.

<sup>7</sup> Shuning üçün, Xudagha ita'etmen bolunglar. Sheytangha qarshi turunglar. Shu chaghdila, Sheytan silerdin qachidu. <sup>8</sup> Xudagha yëqinlishinglar, Xudamu silerge yëqinlishidu. Ey gunahkarlar, gunahtin qol üzünglar. Ey hem Xudani, hem dunyani dost tutimiz dëgüchiler, qelbinglarni pak qilinglar. <sup>9</sup> Qilghan gunahliringlar üçün qayghu-hesret chëkinglar, haza tutup yighlanglar, külkenglarni matemge, xushalliqinglarni qayghugha aylandurunglar. <sup>10</sup> Xudaning aldida

özünlarni töwen tutunglar. Shu chaghda, Xuda silerni üstün qilidu.

### **Qerindashlar üstidin höküm qilmasliq**

<sup>11</sup> Qerindashlar, bir-biringlarni sökmenglar. Qerindishinglarni söksenglar yaki uning üstidin höküm qilsanglar, Xudaning «bir-biringlarni söyunglar» dëgen qanunimu sökken we uning üstidin höküm qilghan bolisiler. Chünki, siler Xudaning qanunining toghra yaki xataliqini qarar qilidighan sotchi emessiler. Silerning wezipenglar Xudaning qanunigha boysunushtin ibaret. <sup>12</sup> Peqet Xudala qanun tüzgüchi we höküm qilghuchidur, qutquzush we halak qilish peqet Xudaning küch-qudritidin këlidu. Shundaq iken, bashqilar üstidin höküm qilishqa silerning nëme hoququnglar bar?!

### **Maxtanmasliq**

<sup>13</sup> Beziler: «Bügün yaki ete palan sheherge barimiz. U yerde bir yil turimiz, tijaret qilib, köp pul tapimiz» deydu. Bundaq deydighanlar manga qulaq sëlinglar, <sup>14</sup> ete nëme bolidighanliqini bilemsiler? Silerning hayatinglar xuddi bir demdila peyda bolup yoqap këtidighan tumangha oxshaydu. <sup>15</sup> Shuning üçün, «Xuda buyrusa, ölmisekla, uni qilimiz, buni qilimiz» denglar. <sup>16</sup> Biraq, hazir siler özünglarning pilaninglardin meghrurluq bilen maxtinisiler. Bundaq qilish toghra emes. <sup>17</sup> Èsinglarda tutunglarki, qilishqa tëgishlik yaxshi ishni bilip turup qilmighanlar gunah qilghan bolidu.

## **5-bab**

### **Baylarni agahlandurush**

<sup>1</sup> Ey baylar, qulaq sëlinglar! Bëshinglarga këlidighan palaketler üçün dad-peryad qilib yighlanglar. <sup>2</sup> Bayliqinglar chirip këtidu, kiyim-këchikinglarni küye yep këtidu, <sup>3</sup> altun-kümüshliringlarni bolsa hamand dat basidu. Bu dat qiyamet künide shexsiyetchilikinglarga guwahliq bërip, dozaxta köyüshünglarga seweb bolidu. Chünki, siler bu axir zamanda bayliq toplash bilenla bolup këtiwatisiler. <sup>4</sup> Siler ëtizliqinglarda ishlewatqanlarning ish-heqlirige hiyle-mikir ishlitip keldinglar. Ular üstünglardin shikayet qiliwatidu. Silerge hosul yighip bëriwatqan bu kishilarning ah-zari hemmige qadir Xudaning quliqigha

yetti. <sup>5</sup> Siler bu dunyada bayashat we eysh-ishret ichide yashawatisiler. Qoylar boghuzlinidighan künge qeder bordalghangha oxshash, silermu qiyamet künige qeder özünglarni bordawatisiler. <sup>6</sup> Silerge qarshi chiqqudek küchimu bolmighan gunahsiz kishilerni gunahqa mehkum qilip, ularni öltürüp keldinglar.

### Sewr-taqet we du'a

<sup>7-8</sup> Shunga, qerindashlar, Rebbimiz Eysa qayta kēlidighan küngiche sewr-taqet qilip turunglar. Dēhqanlar mol hosul ēlish üçün bahar we küz yamghurlirini sewr-taqet bilen kütkinige oxshash, silermu Eysa Mesihning qayta kēlishini sewr-taqet bilen kütünglar. Iradenglar mustehkem bolsun. Chünki, Rebbimiz Eysaning qayta kēlishige az qaldi.

<sup>9</sup> Qerindashlar, Xudaning jzasidin saqlinish üçün, bir-biringlardin aghrinmanglar; soraq qilghuchi kēlish aldida turidu. <sup>10</sup> Xuda ewetken peyghemberlerning azab-oqubetlerge qandaq sewr-taqet qilghanliqidin ülgēlinglar. <sup>11</sup> Biz mana mushundaq sewr-taqet bilen berdashliq bergenlerni bextlik hēsablaymiz. Ayupning öz bēshigha kelgen her xil ēghir azab-oqubetke qandaq sewr-taqet bilen berdashliq bergenlikini, shundaqla axirda Xudaning uning hayatini qandaq yaxshi orunlashturghanliqini bilisiler. Xuda heqiqetenmu nahayiti shepqetlik we rehimdildir.

<sup>12</sup> Qerindashlirim, eng muhimi, qesem qilmanglar! Asman, zēmin we bashqa nersilerning nami bilen qesem qilghuchi bolmanglar. Jawabinglar tüzla «he'e» yaki «yaq» bolsun. Shundaq qilghanda, Xudaning jzasigha tartilmaysiler.

<sup>13</sup> Aranglarda japa tartiwatqan kishi bar bolsa, u Xudagha du'a qilsun. Xushal boluwatqan kishi bar bolsa, u Xudagha medhiye naxshilirini ēytsun. <sup>14</sup> Aghriq-silaqlar bar bolsa, ētiqadchilar jama'etchilikining yētekchilirini chaqirtip kelsun. Ular Rebbimizning nami bilen bu aghriqlarning bēshigha yagh sürkep<sup>⑥</sup> du'a qilsun. <sup>15</sup> Rebbimiz toluq ishench bilen qilinghan du'a arqiliq aghriqni saqaytidu we uni ornidin turghuzidu. Eger bimar gunah qilghan bolsa, kechürüm qilinidu.

<sup>16</sup> Shunga, shipaliq tēpish üçün, ötküzgen gunahliringlarni öz'ara iqrar qilinglar we bir-biringlar üçün du'a qilinglar. Heqqaniy ademning du'asi

---

⑥ Bu yerdiki yagh sürkeshning meqsiti bimargha Xudaning ghemxorluqini eslitip, Xudaning uni saqaytalaydighanliqigha bolghan ishenchini kücheytishtin ibaret.



## Yaqub yazghan xet

zor küch we ünümge igidur. <sup>17</sup> Ilyas peyghembermu bizge oxshash adem idi. U Isra'iliyide yamghur yaghamasliq üçün ixlas bilen du'a qilghanidi. Netijide, üç yërim yil yamghur yaghmidi. <sup>18</sup> Këyin, qayta yamghur yëghish üçün du'a qilghanidi, yamghur yëghip, yermu hosul berdi.

<sup>19</sup> Qërindashlirim, aranglarda heqiqettin chetnigen kishi bolsa, uni heqiqetke qayturup ekëlishke tirishinglar. <sup>20</sup> Shuni bilinglarki, gunahkar kishini heqiqetke qayturup ekelgen adem shu kishining menggölük ölümdin qutulushigha we nurghun gunahlirining kechürüm qilinishigha sewebchi bolidu.



# Pëtrus yazghan birinchi xet

## (Qisqiche chüshendürüş)

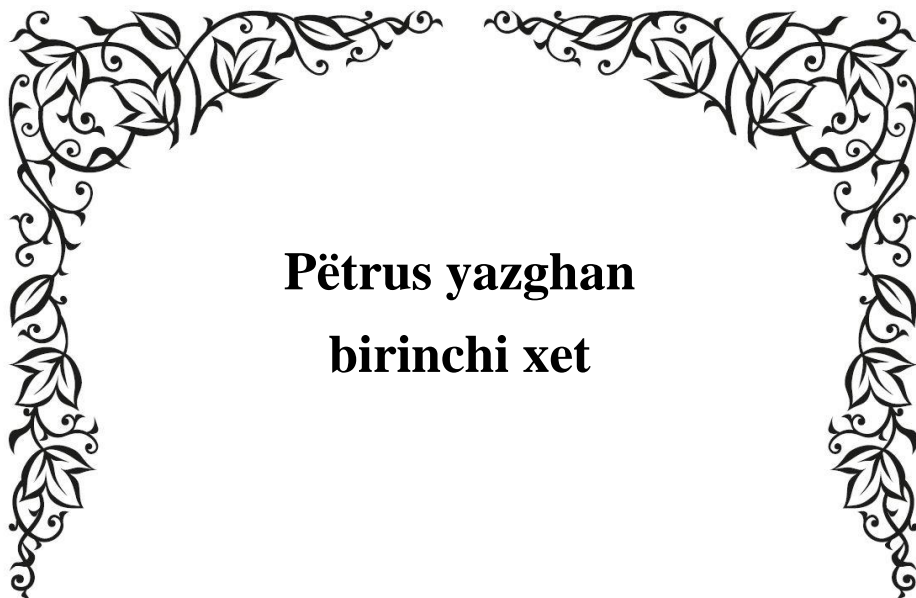
*Bu xet Eysa Mesihning elchilirining biri bolghan Pëtrus teripidin yëzilghan.*

*Miladiye birinchi esirde, nurghun ëtiqadchilargha nisbeten ëytqanda, Eysa Mesihke ëtiqad qilish ziyankeshlikke uchrash dëgenlik idi. Shunga, Pëtrus ziyankeshlikke uchrighan ëtiqadchilargha teselli bërish we ularni ilhamlandurush üçün, bu xetni yazghan.*

*Pëtrus xëtide Eysa Mesihning ölümi, ölümün tirilishi hemde bu tirilish ëlip këlidighan ümidning qanchilik bibaha ikenlikini ëtiqadchilargha sherhlep ötken. U Eysa Mesihningmu ziyankeshlikke uchrighanliqini tekitlesh arqiliq ëtiqadchilargha teselli bergen we ularni tëximu köp ziyankeshlikke uchrash ëhtimalliqigha teyyar turushqa chaqirghan. Mu'ellip bu xil sinaqta ularning ëtiqadining tawlinip, piship yëtilidighanliqini tekitligen. U yene ëtiqadchilarni ëtiqadsizlar arisida Xudaning muqeddes xelqige layiq yashash arqiliq Eysa Mesihke guwahliq bërishke chaqirghan.*

### **Tëzis:**

1. *Salam (1-bab 1-ayettin 2-ayetkiche)*
2. *Hayatliq ümidi (1-bab 3-ayettin 12-ayetkiche)*
3. *Pak yashash kërek (1-bab 13-ayettin 2-bab 10-ayetkiche)*
4. *Ëtiqadchilarning mes'uliyiti (2-bab 11-ayettin 4-babning axirighiche)*
5. *Yëtekchiler we yashlargha nesihet (5-bab 1-ayettin 11-ayetkiche)*
6. *Axirqi salam (5-bab 12-ayettin 14-ayetkiche)*



## **Pëtrus yazghan birinchi xet**

<sup>1</sup> Eysa Mesihning elchisi bolghan menki Pëtrustin Pontus, Galatiya, Kapadokiya, Asiya we Bitiniye ölkiliride yashawatqan hemde bu dunyagha musapir bolghan, Xudaning tallighan bendilirige salam.

<sup>2</sup> Xuda'atimiz özining aldin orunlashturushi boyiche silerni tallidi, Muqeddes Roh silerni pak qildi. Buningdin meqset, silerning Eysa Mesihke ita'et qilip, uning qurbanliq qëni bilen gunahlirlinglardan yuyulushunglar üçündür. Xuda silerge hessilep mëhir-shepqet we amanliq ata qilghay!

### **Hayatliq ümidi**

<sup>3</sup> Rebbimiz Eysa Mesihning atisi bolghan Xudagha medhiyiler oqulghay! U bizge cheksiz rehimdillik körsitip, Eysa Mesihning ölümдин tirilishi arqiliq bizni yëngidin tughuldurup, öchmes bir ümidke ige qildi.

<sup>4</sup> Uning perzentliri bolghan bizler üçün ershte tügimes, chirimes, solmas miras saqlanmaqta. <sup>5</sup> Xuda aldin teyyarlap qoyghan bu üzül-kësil qutquzushni axir zamanda ashkara qilghuche, özining qudriti bilen silerni ëtiqadinglar arqiliq qoghdaydu. <sup>6</sup> Shuning üçün, hazir silerning her xil sinaqlar tüpeylidin waqitliq azab-oqubet tartip, hesret chëkishinglarga toghra kelsimu, shad-xuramliqqa chömünglar.

<sup>7</sup> Bundaq azab-oqubet chëkishinglarning sewebi ëtiqadinglarning

sapliqini ispatlashtur. Heqiqiy sap ëtiqad bolsa altundinmu qimmetliktur. Gerche altunning sapliqini otta tawlash arqiliq ispatlighili bolsimu, u biz üçün beribir menggülik bolalmaydu. Ëtiqadinglar sap bolsa, Eysa Mesih qayta kelgen chaghda bu ëtiqad silerge medhiye, shan-sherep we hörmët ëlip këlidu. <sup>8</sup> Siler burun Eysa Mesihni körüp baqmighan bolsanglarmu, uni söyüp keldinglar. Hazir uni körmigen teqdirdimu uninggha yenila ishinisiler. Shunga, qelbinglar til bilen ipadilep bergili bolmaydighan cheksiz shad-xuramliqqa chömdi. <sup>9</sup> Chünki, siler hazir ëtiqadinglarning nishani bolghan qutquzulushtin behrimen boluwatisiler.

<sup>10</sup> Bu qutquzulush toghrisida ilgiriki peyghemberler tepsiliy izdengen, uni chüshinishke tirishqan hemde silerge ata qilinghan bu mëhir-shepqet toghrisida aldin ëytqanidi. <sup>11</sup> Eysa Mesihning Rohi ularning qelbide bolup, bu Roh ulargha Xuda ewetmekchi bolghan qutquzghuchi chëkidighan azab-oqubetler we uning bu azab-oqubetlerni chekkendin këyin ërishidighan shan-sheripi toghrisida aldin'ala melumat bergen. Ular bu ishlarning qachan we qandaq yüz bëridighanliqi üstide izdengen. <sup>12</sup> Xuda bu peyghemberlerge ularning bu ishlarni aldin ëytishining özliri üçün emes, belki siler üçün ikenlikini bildürdi. Bügünki künde xush xewerni yetküzüghiler ershtin ewetilgen Muqeddes Rohning küchi bilen bu ishlarni silerge yetküzdi. Hetta perishtilermu bu ishlarning emelge ashurulghanliqini körüşke telpünidu.

### **Pak yashanglar**

<sup>13</sup> Shunga, eqil-hoshunglarni yighip, özünglarni segek tutunglar, ümidinglarni Eysa Mesih qayta kelgen künide silerge ëlip këlidighan bext-sa'adetke pütünley baghlanglar. <sup>14</sup> Xudaning ita'etmen perzentliridin bolunglar. Eysa Mesihni tonumighan chaghliringlardikidek bolmighur heweslerge bërilmenglar. <sup>15</sup> Eksiche, hemme ishliringlarda pak bolunglar, chünki silerni chaqirghan Xuda paktur. <sup>16</sup> Xuda muqeddes yazmilarda: «Pak bolunglar, chünki men pakturmen» dëgen.

<sup>17</sup> Siler kishilerning ish-herikitige qarap adilliq bilen soraq qilidighan Xudani «Ata» dëgenikensiler, undaqa bu dunyada musapir bolup yashawatqan waqtinglarni Xudani chongqur hörmetlesh bilen ötküzünglar. <sup>18</sup> Chünki silerge melumki, siler ejdadliringlardin qalghan ehmiyetsiz turmush yolining qulluqidin azad boldunglar. Bu, qimmitini hamam yoqitidighan altun yaki kümüshtek nersiler bilen emes, <sup>19</sup> belki Xuda ewetken kem-kütisiz qozining, yeni Eysa Mesihning qimmetlik

qëning bedilige keldi. <sup>20</sup> Eysa Mesih dunya yaritilishtin ilgirila Xuda teripidin insanlarning qutquzghuchisi bolush üçün tallangan. U mushu axirqi waqitlarda<sup>⑦</sup> siler üçün bu dunyagha ewetilip, ashkara qilindi.

<sup>21</sup> Siler Eysa Mesih arqiliq Xudagha ëtiqad qiliwatisiler. Xuda Eysa Mesihni ölüm din tirildürüp, uninggha shan-sherep berdi. Shuning üçün, silerning ëtiqadlinglar we ümidlinglar Xudagha baghlangan.

<sup>22</sup> Siler heqiqetke ita'et qilghanliqinglardin qelbinglar pak qilinip, ëtiqadchilarni söyidighan semimiy mëhir-muhebbetke ige boldunglar. Shunga, bir-biringlarni chin qelbinglardin qizghin söyünglar. <sup>23</sup> Chünki, siler yëngiwashtin tughuldunglar. Bu yëngi hayat haman ölüp këtidighan insanlar arqiliq emes, belki Xudaning sözi, yeni Xudaning hayatiy küchke ige we menggü mewjut sözi arqiliq boldi. <sup>24</sup> Xuddi muqeddes yazmilarda yëzilghinidek:

«Pütkül insan gül-giyahqa oxshaydu,  
ularning shan-sheripi ghazang bolidighan chëchekke oxshaydu.  
Giyahlar qurup, güller soliship ölidu,

<sup>25</sup> biraq, Rebbimizning sözi menggü mewjut bolidu!»

Biz silerge yetküzgen xush xewer del Rebbimizning sözidir.

## 2-bab

<sup>1</sup> Shuning üçün, barliq yamanliq, hiyligerlik, saxtipezlik, hesetxorluq we töhmetxorluqlarni tashlanglar. <sup>2-3</sup> Siler Rebbimizning mëhir-shepkitidin behrimen bolghanikensiler, xuddi yëngi tughulghan bowaq anining sütige teshna bolghandek, silermu Xudaning sap sözige teshna bolunglar. Buning bilen, siler üzül-kësil qutquzulghuche, ëtiqadta ösüp yëteleysiler.

<sup>4</sup> Eysa Mesih Xudaning salmaqchi bolghan ibadetxanisining tirik ul tëshidur. Kishiler uni ret qilghan bolsimu, lëkin Xuda uni tallidi we qedirlidi. Shunga, siler Eysa Mesihke yëqinlishinglar. <sup>5</sup> Shundaq qilsanglar, silermu Xudaning ibadetxanisining sëlinishigha ishilitilidighan tirik tashlardin bolisiler. Siler Xudagha atalghan

---

⑦ Axirqi waqitlar – Eysa Mesihning birinchi qëtim bu dunyagha këlshidin tartip, ikkinchi qëtim këlshigiche bolghan waqitni körsitidu.

rohaniylar bolup, Eysa Mesih arqiliq Xudagha xizmet qilish we medhiye oqush qatarliq Xudani xursen qilidighan qurbanliqlarni bëreleysiler.

<sup>6</sup> Muqeddes yazmilarda mundaq dëyilgen:

«Qaranglar, tallanghan bir qimmetlik ul tëshini Si'ongha<sup>⑧</sup> qoydum. Uninggha ëtiqad qilghanlar hergiz na'ümidte qalmaydu.»

<sup>7-8</sup> Siler Eysa Mesihdin ibaret bu ul tëshigha ëtiqad qilghanliqlar üçün, bu ul tëshini silerge nisbeten qimmetliktur. Lëkin, uninggha ëtiqad qilmaydighanlarga nisbeten bu ul tëshini del muqeddes yazmilarda dëyilginidek:

«Tamchilar tashliwetken bu tash quruluşning merkizi ul tëshini bolup qaldi!»

«Bu tash kishiler putlishidighan tash boldi, ademni yiqitidighan tash boldi.»

Ular Xudaning Eysa Mesih toghrisidiki xush xewirini ret qilghanliqi üçün, bu tashqa putlishidu. Ularning bundaq bolushi aldin belgilengen.

<sup>9</sup> Lëkin, siler bolsanglar Xudaning tallighanliri, uning padishahliqining rohaniyliri, Xudagha atalghan xelq, shundaqla Xudagha mensup bolghanlarsiler. Silerni qarangghuluqtin özining parlaq yoruqluqigha chaqirghan Xuda özining ulughluqini bashqilargha yetküzüshünger üçün, silerni tallidi. <sup>10</sup> Burun siler Xudaning xelqi emes idinglar. Lëkin, emdi Xudaning xelqisiler. Burun siler Xudaning rehim-shepqitige ërismigenidinglar, lëkin emdi ërishtinglar.

### **Xudaning sadiq xizmetkarliri bolunglar**

<sup>11</sup> Qedirlik qerindashlirim, siler bu dunyagha peqet musafir we mëhmansiler. Shunga silerdin ötünüp soraymenki, özünglarni siler bilen qarshilishidighan yaman heweslerdin tutuwëlinglar. <sup>12</sup> Eysa Mesihke ëtiqad qilmaydighanlar aldida ësil pezilet bilen yashanglar. Mushundaq qilghanda, gerche ular silerni yaman adem dep töhmet qilsimu, lëkin silerning yaxshi emeliyitinglarni körüp, rebbimiz Eysa qayta kelgen küni Xudani ulughlaydu.

---

⑧ Si'on – qedimki Isra'iliyining paytexti Yërusalëmnıng yene bir atilishidur.

<sup>13-14</sup> Rebbimizni hörmetlesh üçhün, insanlar arisidiki hoquqdarlarga, yeni eng yuqiri menseptiki padishah we uning qol astidiki waliylarga boysununglar. Bu hoquqdarlar yaman ish qilghuchilarni jazagha tartish, yaxshi ish qilghuchilarni hörmetke sazawer qilish üçhün teyinlengen.

<sup>15</sup> Xudaning iradisi shuki, silerning üstünglardin shikayet qilidighan nadan ademlerning zuwanini yaxshi emeliyitinglar arqiliq tuwaqlashtur.

<sup>16</sup> Siler erkin adem bolup, hëchkim silerning undaq yaki bundaq qilish-qilmasliqinglarni men'i qilalmaydu. Lëkin, bu erkinlikni yaman ishlarni qilishning bahanisi qiliwalmay, Xudaning sadiq xizmetkarliri bolup yashanglar, <sup>17</sup> barliq insanlarni hörmetlenglar, ëtiqadchi qërendashliringlarga mëhir-muhebbet körsitinglar, Xudadin qorqunglar, padishahni hörmetlenglar.

### **Eysa Mesih sewr qilishning ülgisidur**

<sup>18</sup> Ey qullar, xojayinliringlarni hörmetlep, ulargha boysununglar. Siler yaxshi we xush pë'il xojayinlarchila emes, belki qattiq qol xojayinlarchimu boysununglar. <sup>19</sup> Eger aranglardin biri naheq azab-oqubet chekse hemde bu azab-oqubetke sewr-taqet qilish Xudaning iradisi ikenlikini bilip, uninggha sewr-taqet qilsa, u Xudani xursen qilidu.

<sup>20</sup> Eger xataliq ötküzüp, tëgishlik jazagha tartilghanda uninggha berdashliq berse, buning maxtinidighan hëch yëri yoq! Lëkin, yaxshi ishlarni qilip azab-oqubet chekse hemde uninggha berdashliq berse, u Xudani xursen qilidu. <sup>21</sup> Chünki, siler mana shundaq azab-oqubetke chaqirildinglar. Eysa Mesihmu siler üçhün azab-oqubet chëkip, silerni özining izidin mangsun dep, silerge ülgë qaldurdi. <sup>22</sup> Muqeddes yazmilarda yëzilghinidek: «U gunah qilmighan, aghzidin birer ëghizmu hiyle-mikirlik söz chiqmighan.» <sup>23</sup> Eysa Mesih haqaretke uchrighanda, til qayturmaytti. Azab-oqubet chekkende, hëchkimge tehdit salmaytti. Eksiche, özini adil höküm qilidighan Xudagha tapshuratti. <sup>24</sup> U bizning gunahning ilkide yashimasliqimiz, belki heqqaniylik yolida mëngishimiz üçhün, gunahlirimizni öz zimmisige ëlip krëstke mixlinip qurban boldi. Siler uning yariliri bilen shipa taptunglar. <sup>25</sup> Chünki, burun siler yoldin azghan qoylarga oxshaytinglar, lëkin hazir özünglarni qoghdaydighan qoychining, yeni Eysa Mesihning yënigha qaytip keldinglar.

### 3-bab

#### Er-ayalliq munasiwet

<sup>1-2</sup> Ey ayallar, silermu erliringlarga ita'et qilinglar. Shundaq qilsanglar, Xudaning sözige ishenmeydighan erler öz ayalining bu pezilitidin tesirlinip, Xudagha ëtiqad qilishi mumkin. Silerning ulargha artuqche gep qilishinglarning hajiti yoq. Chünki, ular silerning Xudagha bolghan chongqur hörmitinglar we pak pezilitinglarni köreleydu.

<sup>3</sup> Güzellikinglar sirtqi körünüshtiki alahide yasiwalghan chachliringlar, taqighan altun zibuzinnetliringlar we ësil kiyimliringlardin ibaret emes,

<sup>4</sup> belki qelbinglardiki öchmes güzellik, yeni mulayimliq we temkinlikinglardin ibaret bolsun chünki, bundaq güzellik Xudaning aldida intayin qimmetliktur. <sup>5</sup> Burunqi chaghlarda, ümidini Xudagha baghligan ixlasmen ayallar del mushundaq güzellik bilen özlirini zinnetlep, erlirige ita'et qilatti. <sup>6</sup> Mesilen, Sare Ibrahimni «xojayin» dep atap, uning sözlirige boysunatti. Siler hëchnëmidin qorqmay, toghra ishlarni qilsanglar, silermu Sarening perzentliri bolghan bolisiler.

<sup>7</sup> Ey erler, shuninggha oxshash, silermu ayalliringlar bilen bolghan turmushta ularning silerdin ajiz ikenlikini chüshinip, ulargha köyününglar we ularni hörmetlenglar. Chünki, ularmu silerge oxshash, Xuda ata qilghan yëngi hayattin ortaq behrimen bolghuchilardur. Shundaq qilsanglar, du'aliringlar tosalghugha uchrimaydu.

#### Heqqaniyliq üchün azab chëkish

<sup>8</sup> Yighinchaqlap ëytqanda, hemminglar bir niyet, bir meqsette bolunglar, bir-biringlarga hësdashliq qilinglar, bir-biringlarni qerindashlarche söyünglar, mëhriban we kemter bolunglar. <sup>9</sup> Yamanliqqa yamanliq, ahanetke ahanet bilen emes; eksiche, bext tileshten bext jawab qayturunglar. Chünki, Xuda silerni bashqilargha bext tileshten chaqirdi. Bundaq qilsanglar, Xuda silernimu bextlik qilidu. <sup>10</sup> Xuddi muqeddes yazmilarda yëzilghinidek:

«Hayatni söyüp, yaxshi kün kechürüşni xalaydighanlar tilini yamanliqtin, aghzini hiyle-mikirlik sözlerdin yiraq tutsun.

<sup>11</sup> Yamanliqni tashlap, yaxshi ishlarni qilsun, hemmeylen bilen inaq yashashqa tirishsun.

<sup>12</sup> Chünki, Perwerdigarning közi heqqaniylardidur,



qulaqliri ularning du'asididur.

lëkin, Rebbimizning nepriti yamanliq qilghuchilardidur.»

<sup>13</sup> Eger siler da'im yaxshi ishlarni qilishqa tirishsanglar, bashqilar silerge yamanliq qilmaydu. <sup>14</sup> Lëkin, heqqaniyliq yolida azab-oqubet cheksenglarmu, neqeder bextliksiler! Bashqilarning tehditidin qorqmanglar we ensirep ketmenglar. <sup>15</sup> Belki, qelbinglarning chongqur qatlimidin Rebbimiz Eysagha orun bërip, özüglarni uninggha atanglar. Silerning menggülik hayatqa bolghan ümidinglarning sewebini sorighanlarga jawab bërishke her da'im teyyar turunglar. <sup>16</sup> Buni mulayimliq we hörmet bilen ëytinglar. Wijdaninglarni sap tutunglar-de, silerge töhmet qilghuchilar silerning Eysa Mesihke mensup bolghanliqinglardin yëtilgen pezilitinglarni körüp, özliqi qilghan töhmetlerdin xijil bolsun. <sup>17</sup> Eger azab-oqubet chëkishimiz Xudaning iradisi bolsa, undaqta yaxshi ishlarni qilip azab-oqubet chëkishimiz yaman ishlarni qilip azab-oqubet chëkishimizdin ewzeldur. <sup>18</sup> Ësinglarda bolsunki, Eysa Mesih gunah qilip baqmighan bolsimu, azab-oqubet chëkip, hemmimizni Xuda bilen yarashturush meqsitide biz gunahkarlarning ornida öldi. Uning birla qëtimliq qurbanliq qilinishi bilen barliq gunahlimiz yuyuldi. Uning tëni ölgen bolsimu, lëkin uning rohi tirildürüldi. <sup>19</sup> U solap qoyulghan rohlarning yënigha mushu rohiy hayatliqi bilen bërip, özining bu ghelibisini jakarlidi. <sup>20</sup> Solap qoyulghan bu rohlar burunqi zamanda Nuh peyghember këme yasawatqan mezgilde Xuda sewrchanliq bilen ularning towa qilishini kütsimu, Xudaning sözige qulaq salmighan kishilerning rohliridur. Nuh peyghember yasighan këmide peqet birqanche kishila, yeni jemiyy sekkiz kishi bolup, ular su arqiliq qutquzuldi. <sup>21</sup> Bu, bizning hazirqi qutquzulghanliqimizni bildüridighan sugha chömüldürüshimizning aldin bëshariti bolidu. Chömüldürülüşimiz bedinimizning kirdin tazilinishi emes, belki özimizni Eysa Mesihning tirildürülüşini arqiliq pak wijdan bilen Xudagha bëghishlishimizdur. <sup>22</sup> Tirildürülgen Eysa Mesih ershke chiqip, Xudaning ong yënida olturmaqta. Perishtiler, ershtiki hoquqdarlar we bashqa barliq küchlükler uninggha tiz pükmekte.

## 4-bab

### Xuda yolida yashash

<sup>1</sup> Eysa Mesih jismaniy jehette azab-oqubet chekkeniken, silermu shundaq irade bilen özünglarni qorallandurunglar. Chünki, Xuda yolida jismaniy jehette azab-oqubet chekken kishi gunah qilishni toxtitishqa bel baghligan bolidu. <sup>2</sup> Buning bilen, këyinki hayatinglarni yaman heweslerge bëriliş bilen emes, belki Xudaning iradisige muwapiq ötküzisiler. <sup>3</sup> Burun siler Xudagha ëtiqad qilmaydighanlar yaxshi köridighan ishlarni qilip, köp waqtinglarni ötküzüwettinglar. Siler buzuqchiliq, shehwaniyliq, haraqkeshlik, eysh-ishret, achközlerche yep-ichish we yirginchlik butpereslik ichide yashap kelgenidinglar. <sup>4</sup> Xudagha ëtiqad qilmaydighan ademler hazir silerning özlirige oxshash shehwaniy turmushqa bërilmigenlikinglarga ejeblinip, silerni haqaretlimekte. <sup>5</sup> Lëkin, ular bu qilmishliri üçün soraq qilishqa teyyar turghan Xudagha hëساب bëridu. Kelgüside Xuda pütkül insanni, meyli tirikler yaki ölgenler bolsun, soraq qilidu. <sup>6</sup> Shu sewebtin, Xudaning xush xewiri ölgenlergimu, ular ölmestin burun yetküzülgenidi. Netijide, xush xewerni qobul qilghanlar gerche jismaniy jehette bashqa insanlarga oxshash, Xudaning hökümi bilen ölgen bolsimu, lëkin ularning rohi Xuda ata qilidighan menggülik hayat bilen yashaydu.

### Xudaning sadiq xizmetchisi

<sup>7</sup> Dunyaning axirlidighan küni yëqinlashmaqta. Shunga, siler ëghir-bësiqliq we segeklik bilen du'a qilinglar. <sup>8</sup> Hemmidin muhimi, bir-biringlarga semimiy mëhir-muhebbet körsitinglar. Chünki, mëhir-muhebbet nurghun gunahlarni kechürgüzüwëtidu. <sup>9</sup> Bir-biringlardin narazi bolmay, mëhmandost ötünglar. <sup>10</sup> Xuda teripidin herbiringlarga xilmuxil hediye süpitide ata qilinghan qabiliyetlerni yaxshi qollinip, bir-biringlarga xizmet qilinglar. <sup>11</sup> Kimgе Xuda toghrisida telim bërish qabiliyiti ata qilinghan bolsa, u Xudaning sözlirini sözlisun, kimgе bashqilarga xizmet qilish qabiliyiti ata qilinghan bolsa, u Xudaning bergen küch-qudriti bilen xizmet qilsun. Buning bilen, hemme ishta Xuda Eysa Mesih arqiliq medhiyilinidu. Barliq shan-sherep we küch-qudret Xudagha ebedil'ebed mensup bolghay, amin!

### **Ëtiqadchilarning azab-oqubetke sewr qilishi**

<sup>12</sup> Qedirlik qerindashlim, siler qattiq sinaqlargha duch kelgininglarda, ajayip bir ishqa yuluqup qaldim, dep heyran bolmanglar. <sup>13</sup> Eksiche, Eysa Mesihning azab-oqubetlirige ortaqlar bolganliqlinglardin xushal bolunglar. U shan-sherep bilen qaytip kelgende, silermu shad-xuramliqqa chömisiler. <sup>14</sup> Eysa Mesihke ëtiqad qilghanliqlinglar sewebidin haqaretke uchrisanglar, neqeder bextliksiler! Chünki, Xudaning ulugh rohi silerning qelbinglardin orun alghan. <sup>15</sup> Aranglardin birining azab-oqubet chökishi hergizmu qatilliq, oghriliq we yamanliqlarni qilish yaki bashqilarning ishigha arilishish sewebidin bolmisun. <sup>16</sup> Lëkin, aranglardin biri Eysa Mesihke egeshküchi dep atalghanliqi sewebidin azab-oqubet chekse, u buningdin nomus qilmisun. Eksiche, shu nam bilen atalghanliqi üçün Xudani medhiyilisun. <sup>17</sup> Chünki, soraq waqti bashlandi. Bu soraq aldi bilen Xudaning perzentliri, yeni ëtiqadchilarning ëtiqadini sinashtin bashlinidu. Eger bu biz ëtiqadchilar üçün qiyin bolsa, u halda Xudaning sözige qulaq salmighanlarning aqiwiti qandaqlar bolar? <sup>18</sup> Del muqeddes yazmilarda yëzilghinidek:

«Eger adil ademlerning qutquzulushi tes bolsa,  
Xuda yolida mangmighanlar we bashqa gunahkarlarning aqiwiti  
qandaqlar bolar?»

<sup>19</sup> shuning üçün, Xudaning iradisi bilen azab-oqubet chekkenler jënini ishenchlik yaratquchigha amanet qoyup, yaxshi ishlarni qilishni dawamlashtursun.

## **5-bab**

### **Yëtekchiler we yashlarga qilinghan nesihet**

<sup>1</sup> Hazir men aranglardiki ëtiqadchilar jama'etchilikining yëtekchilirige bir ëghiz söz qilmaqchimen. Chünki, menmu silerge oxshash bir yëtekchi hemde Eysa Mesihning krëste chekken azab-oqubetlirining guwahchisi, u qaytip kelgende uning namayan qilidighan shan-sheripidin behrimen bolghuchimen. Yëtekchi süpitimde siler yëtekchilerdin shuni ötünimenki, <sup>2</sup> qoychi qoylirigha yaxshi qarighinigha oxshash, silermu Xuda silerge amanet qilghan ëtiqadchilar jama'etchilikining halidin

xewer ëlinglar. Buni mejburen emes, belki Xudaning iradisi boyiche razimenlik bilen qilinglar; pul tēpish üçhün emes, qizghinliq bilen qilinglar. <sup>3</sup> Silerge amanet qilinghan bu ëtiqadchilar jama'etchilikining hōkūmrani boluwmanglar, eksiche bu jama'etchilikke ūlge bolunglar.

<sup>4</sup> Shundaq qilsanglar, bash qoychi Eysa Mesih qaytip kelgende, menggü chēcheklep turidighan shan-sherep tajigha ërishisiler.

<sup>5</sup> Ey yigitler, silermu yētekchilerge boysununglar. Hemminglar bir-biringlarga kemter bolunglar. Chūnki, muqeddes yazmilarda yēzilghinidek: «Xuda qarshidur tekebburlargha, mēhir-shepqet qilar kemterlerge.» <sup>6</sup> Özünglarni Xudaning qudretlik qoli astida tōwen tutunglar. Shundaq qilsanglar, waqti kelgende Xuda silerni üstün qilidu. <sup>7</sup> Barliq ghem-qayghuliringlarni Xudagha tapshurunglar. Chūnki, u silerge ghemxorluq qilidu.

<sup>8</sup> Özünglarni hoshyar we segek tutunglar. Chūnki, dūshmininglar bolghan Sheytan xuddi ēchirqap ketken shirdek aranglardiki ëtiqadchilarni yutmaqchi bolup, qatrap yūridu. <sup>9</sup> Siler mustehkem ëtiqadinglar bilen Sheytangha taqabil turunglar. Chūnki ësinglarda bolsunki, dunyaning herqaysi jayliridiki qērindashliringlarmu silerge oxshash, azab-oqubet chēkiwatidu. <sup>10</sup> Pütkül mēhir-shepqetning menbesi bolghan Xuda silerni Eysa Mesih arqiliq özining menggölük shan-sheripige chaqirghan. Siler waqitliq azab-oqubet chekkininglardin këyin, Xuda silerni des turghuzup, silerni chidamliq qilip, ëtiqadinglarni mustehkem we tewrenmes qilidu. <sup>11</sup> Barliq küch-qudret Xudagha ebedil'ebed mensup bolghay, amin!

### Axirqi salam

<sup>12</sup> Men Xuda yolidiki sadiq qērindishim Silasning yardimi bilen bu qisqighina xetni yazdim. Ushbu xetni yēzishimdiki meqset, silerni righbetlendürüş we Xudaning heqiqiy mēhir-shepqiti heqqide guwahliq bērishtin ibarettur. Bu mēhir-shepqette ching turunglar.

<sup>13</sup> Siler bilen bille Xuda teripidin tallanghan Babildiki<sup>⑨</sup> ëtiqadchilar jama'etchilikidin we Xuda yolidiki oghlum Markustin silerge salam.

<sup>14</sup> Bir-biringlar bilen mēhribanlarche salamlishinglar.

Silerge, yeni Eysa Mesihke mensup bolghan hemminglarga amanliq yar bolghay!

---

⑨ Babil – shu waqittiki ëtiqadchilar arisida rim shehiri mexpiy halda Babil, dep atilatti.

# Pëtrus yazghan ikkinchi xet

## (Qisqiche chüshendürüş)

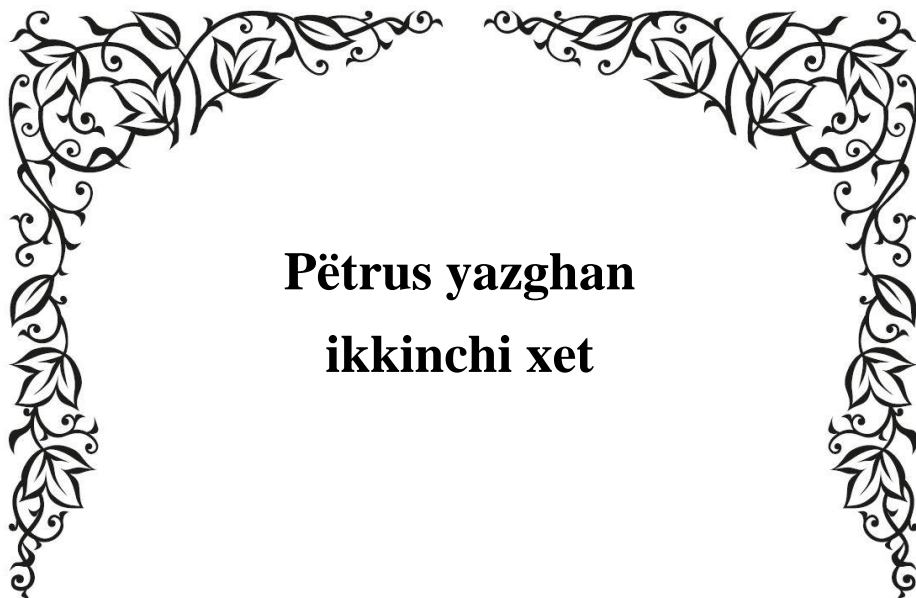
*Bu, elchi Pëtrusning hayatining axirqi mezgilliride (mu'ellip miladiye 68-yildin burun, yeni Rim impërori Nëroning zulmetlik hökümraniqligi dewride ëtiqadi seweblik öltürülgen) yazghan xëtidur.*

*Mu'ellip bu xet arqiliq ëtiqadchilarni Eysa Mesih toghrisida yetküzülgen heqiqette ching turushqa hemde Xudaning özlrini tallighanliqlini hayatida ispatlashqa chaqirghan. Mu'ellip ularni bir qisim saxta telim bergüchilerdin agahlandurup, ularning telimatlrini we bu xil telimlarning tesiridin peyda bolghan exlaqsizliqlni qamchilighan.*

*Mu'ellip yene Eysa Mesih qaytip kelmeydu, deydighan telimatning xata ikenlikini tekittigen. U Eysa Mesihning hazirghiche kelmesliki Xudaning «hëchkimning menggü halak bolmay, barliq insanlarning öz gunahlrigha towa qilishini» istigenlikidin ikenlikini körsitip bergen. Axirida u ëtiqadchilarni Eysa Mesihning qayta këlishini intizarliq bilen kütiip, pak yashash bilen Xudagha xizmet qilishqa ündigen.*

### **Tëzis:**

1. *Salam (1-bab 1-ayettin 2-ayetkiche)*
2. *Ëtiqadta yëtilishning yolliri (1-bab 3-ayettin 21-ayetkiche)*
3. *Saxta telim bergüchilerdin hezer eylesh (2-bab)*
4. *Eysa Mesihning qaytip këlishi (3-bab)*



## **Pëtrus yazghan ikkinchi xet**

<sup>1</sup> Eysa Mesihning xizmetkari we elchisi bolghan menki Simun Pëtrustin silerge salam! Siler bizning Xudayimiz we qutquzghuchimiz bolghan Eysa Mesihning adilliq arqiliq biz bilen oxshash qimmatlik bir ëtiqadqa muyesser boldunglar. <sup>2</sup> Siler Xudani we rebbimiz Eysani tonughansëri, Xudaning silerge körsitidighan mëhir-shepqiti we amanliqi tëximu ashqay!

### **Eysa Mesihke bolghan tonushni chongqurlashturush**

<sup>3</sup> Biz Eysa Mesihni heqiqiy tonughanliqimizdin, u özining küch-quдрiti, yeni Xudaning küch-quдрiti arqiliq bizge Xudaning iradisi boyiche hayat kechürüshimiz üçün ëhtiyajliq bolghan hemme nersini ata qildi. U bizni özining ulughluqi we ësil peziliti bilen chaqirdi. <sup>4</sup> U özining ulughluqi we ësil peziliti arqiliq bizge nahayiti ulugh we qimmatlik wedilerni berdi. Bular arqiliq biz bu dunyadiki insanlarning bolmighur hewesliridin këlip chiqqan exlaqsizliqtin qutulup, Xudaning tebi'itige oxshash tebi'etke ige bolalaymiz. <sup>5</sup> Shunga, siler pütün küchünglar bilen ëtiqadinglelarga ësil peziletnei, ësil pezilinglelarga Xuda toghrisidiki bilimni, <sup>6</sup> biliminglelarga özünglarni bashqurushni, özünglarni bashqurushinglelarga sewrchanliqni, sewrchanliqinglelarga Xudagha bolghan ixlasmenlikni, <sup>7</sup> ixlasmenliqinglelarga qërindashlarni

söyüşni, qerindashlarni söyüşünlargha bashqilargha mëhir-muhebbet körsitishni qoshushqa tirishinglar.<sup>8</sup> Chünki, siler bu xususiyetlerge ige bolsanglar, shundaqla bu xususiyetlerni hayatinglarda tëximu yëtildürsenglar, silerning Rebbimiz Eysa Mesihke bolghan tonushunglar ehmiyetsiz bolmaydu, eksiche hayatinglarda yaxshi netijiler barliqqa këlidu.<sup>9</sup> Bu xususiyetlerge ige bolmighan kishi peqet burnining uchinila köreleydighan yaki kor kishige oxshaydu. Undaq kishi burunqi gunahliridin pak qilinghanliqini untughan bolidu.

<sup>10</sup> Ey qerindashlar, Xuda silerni özining muqeddes xelqi bolushqa tallidi we chaqirdi. Shuning üçün, siler öz hayatinglarda buni ispatlashqa tirishinglar. Mana shundaq qilsanglar, hëchqachan ëtiqad yolidin chetnep ketmeysiler.<sup>11</sup> Rebbimiz bolghan Qutquzghuchimiz Eysa Mesihning menggülik padishahliqidimu qizghin qarshi ëlinisiler.

<sup>12</sup> Shunga, gerche siler bu ishlarni bilgen hemde özünglarga yetküzülgen heqiqette ching turuwatqan bolsanglarmu, men yenila her da'im bu ishlarni ësinglarga salmaqchimen.<sup>13</sup> Hayat waqtimda bularni seminglarga sëlöp, silerni oyghitip turushni layiq kördüm.<sup>14</sup> Rebbimiz Eysa Mesihning burun manga ayan qilghinidek, hayatimning pat arida axirlishidighanliqini bilip turuwatimen.<sup>15</sup> Silerning bu ishlarni men bu dunyadin ketkendin këyinmu her da'im ësinglardin chiqarmasliqinglar üçün küchümning bariche tirishiwatimen.

### **Muqeddes yazmildiki sözlerge emel qilish**

<sup>16</sup> Biz elchiler silerge uqturghan Rebbimiz Eysa Mesihning küch-qudriti we qayta këlidighanliqi toghrisidiki heqiqetni hergizmu özimiz oydurup chiqmiduq. Biz Eysa Mesihning shan-shöhritini öz közimiz bilen körgenmiz.<sup>17</sup> Eysa Mesih muqeddes taghda Xuda'atimizdin shan-sherep we ulughluqqa ërishkende, ulugh Xudaning: «Bu mëning söyümlük oghlum, men uningdin xursenmen» dëgen awazi anglandi.<sup>18</sup> Shu chaghda, biz muqeddes taghda Eysa Mesih bilen bille bolghachqa, ershtin kelgen bu awazni öz quliqimiz bilen angliduq.<sup>①</sup><sup>19</sup> shuning bilen, biz burunqi peyghemberlarning Eysa Mesih heqqide ëytqan sözlirining ishenchlik ikenlikini heqiqiy chüshenduq. U sözlerge qulaq salsanglar, yaxshi qilghan bolisiler. Chünki, tang süzülgüche, yeni tang yultuzi Eysa Mesih këlöp, qelbinglarni toluq yorutquche, bu sözler

---

① Bu weqe «Metta» 17-bab, 1-9-ayetlerde toluq bayan qilinghan.

xuddi qarangghuluqta yolni yorutup bēridighan chiraghqa oxshash chaqnap turidu. <sup>20</sup> Shuni eng muhim dep bilinglarki, muqeddes yazmilardiki wehiylerni peyghemberler özliri oylap chiqqan emes.

<sup>21</sup> Chünki, herqandaq wehiy insanlarning iradisidin kelmeydu. Eksiche, ular Xudaning sözliri bolup, Muqeddes Rohning tesirlendürüshi bilen yetküzülgen.

## 2-bab

### Saxta peyghemberler we saxta telim bergüchiler

<sup>1</sup> Burun Isra'îl xelqi ichide saxta peyghemberler bolghinidek, silerning aranglardimu saxta telim bergüchiler meydangha chiqidu. Ular ademlerni halak qilidighan saxta telimlerni aranglarga yoshurun kirgüzidu. Ular hetta özlirining gunahlrining bedilini tölep jënini qurban qilghan Rebnimu ret qilidu. Buning bilen, ular tēzla öz bēshigha halaket keltüridu. <sup>2</sup> Nurghun kishiler ularning shermendilikige egiship kētidu. Bu saxta telim bergüchiler sewebidin Eysa Mesih we uning heqiqet yoli haqaretke uchraydu. <sup>3</sup> Ular achkōz bolghachqa, oydurma sözler bilen mal-mülkünlarni talan-taraj qilidu. Xudaning ulargha bēridighan jazasi burundin teyyardur, ularning halakiti bolsa kēchiktürülmeydu.

<sup>4</sup> Xuda gunah sadir qilghan perishtilerni ayap qoymidi. Belki, ularni dozaxqa tashlap, ularni soraqqa tartquche, qarangghu öngkürlerde solap qoydi. <sup>5</sup> Xuda qedimki zamanlarda yashighan kishilernimu ayap qoymidi. Ular gunahqa bērilgen bolghachqa, Xuda dunyani kelkün bilen gherq qilip, ularni jazalidi. Xuda peqet shu zamandiki kishilerni heqqaniylik yoligha mēngishqa dewet qilghan Nuh peyghember we uning a'ilisidiki yette kishini saqlap qaldi. <sup>6</sup> Xuda kēyin yene Sodom we Gomora shehiridiki kishilerni jazalap, ularning sheherlirini köydürüp kül qiliwetti. Xuda mushundaq qilish arqiliq gunah yolida mangghanlarning qandaq jazalargha uchraydighanliqi toghrisida kēyinki ewladlarga ibret berdi. <sup>7</sup> Lēkin, Xuda bu ikki sheherdiki kishilerni jazalash bilen bir waqitta, ularning shehwaniyliqliridin yirgengen hem toghra yolda mangghan Lutni qutquzghanidi. <sup>8</sup> Ashundaq kishilerning ichide yashighan bu durus ademning qelbi anglighan we körgen rezil ishlar tüpeylidin her küni azablinatti. <sup>9</sup> Shuningdin körüwalalaymizki, Xuda toghra yolda mangghanlarni ular duch kelgen sinaqlardin qandaq



qutquzidighanliqini bilidu. Shuningdek, Xuda soraq künigiche gunah yolida manghanlarni jazalashni qandaq dawamlashturushni, <sup>10</sup> bolupmu chirik heweslerge bërিলgen we Xudaning hoquqigha sel qarighan hëliqi saxta telim bergüchilerni qandaq jazalashni bilidu.

Ular özini chong tutup, meghrurlarche ish qilidu hem ershtiki ulughlarga haqaret qilishtin qorqmaydu. <sup>11</sup> Hetta küch-qudrette bu saxta telim bergüchilerdin hessilep üstün bolghan perishtilermu Xudaning aldida ershtiki bu ulughlarga töhmet chaplap ularni eyiblimeydu.

<sup>12</sup> Lëkin, bu saxta telim bergüchiler özliri chüshenmeydighan ishlar üstide xalighanche kupurluq qilidu. Bu kishiler xuddi owlinip boghuzlinish üçün tughulghan yawayi haywanatlardek eqilsiz këlidu hemde bu yawayi haywanatlarga oxshash halak qilinidu. <sup>13</sup> Bu kishiler bashqilargha qilghan naheqchilikige tushluq jazagha uchraydu. Ular hetta kündüzi ochuq-ashkara halda eysh-ishret qilishnimu lezzet, dep hëسابlaydu. Bu kishiler siler bilen bir dastixanda olturghinida, silerni aldighanliqidin zoqlinidu hemde silerge nomus we dagh keltüridu.

<sup>14</sup> Ularning qelbi zinaxorluq hewesliri bilen tolghan bolup, toxtimastin gunah sadir qilip turidu we ëtiqadta ajiz kishilerni azduridu. Ularning qelbi achközlükke könüp ketken bolup, ular Xudaning lenitige ketkenlerdur. <sup>15</sup> Ular Bi'orning oghli Bil'amning yoligha mëngip, toghra yoldin chetnep ketti. Bil'am pulperes bolghachqa, yamanliq qildi.

<sup>16</sup> Uning qilghan gunahliri tüpeylidin Xuda uni eyiblidu. Xuda uning ëshikini zuwangha keltürüp, bu «peyghember»ning qilmaqchi bolghan exmeqlerche ishini tosidu.<sup>②</sup>

<sup>17</sup> Bu saxta telim bergüchiler qurup ketken bulaqlargha we güldüri bar, yamghuri yoq bulutlarga oxshaydu. Xuda ulargha qapqarangghuluqta jay hazirlap qoydi. <sup>18</sup> Chünki, ular yalghan-yawidaq sözler bilen maxtinip, özini xata yoldin yëngila tartqanlarning shehwaniy heweslirini qozghitish bilen ularni azduridu. <sup>19</sup> Ular azdurulghanlarga: «Siler bizge oxshash mushundaq qilsanglar, heqiqiy erkin bolisiler» dep wede qilidu. Lëkin, ular emeliyette chiriklikning qulliridur. Chünki, adem nëme

---

② Bi'orning oghli Bil'am – Musa peyghember Isra'illarni Misirdin Xuda wede qilghan zëmingha bashlap këtiwatqanda, yol üstidiki padishahlarning qarshiliqigha uchraydu. Ashu padishahlardin biri Bi'orning oghli Bil'amni tēpip, eger u Isra'illargha lenet oqusa, uninggha köp pul bermekchi bolidu. Lëkin, Xuda Bil'amning undaq qilishigha ruxset qilmaydu. Shundaqtimu, Bil'am pulni dep Xudagha boysunmay, ulargha lenet oqumaqchi bolidu. Biraq, Xudaning tosushi bilen lenet oquyalmaydu.

teripidin boysundurulghan bolsa, shuning quli bolidu. <sup>20</sup> Eger biri Rebbimiz bolghan Qutquzghuchi Eysa Mesihni tonush arqiliq bu dunyaning napakliqliridin qutulup, këyin shundaq napak ishlargha yene qayta kiriship qëlip shu napakliqlarning quli bolup qalsa, uning këyinki hali deslep kisidinmu yaman bolidu. <sup>21</sup> Chünki, heqqaniylik yolini bilip turup, öziye yetküzülgen muqeddes emrdin yüz örügendin köre, bu yolni zadila bilmigen yaxshi. <sup>22</sup> Uning yaman yolgha qaytqini del hëkmetlik sözlerde ëytilghinigha oxshaydu: «It aylinip öz qusuqini yer» we yene: «Choshqa yuyunup chiqipla patqaqta ëghinar.»

### 3-bab

#### Rebbimizning këlidighan küni

<sup>1</sup> Qedirlik qërindashlar, hazir silerge yëziwatqinim ikkinchi xëtimdur. Her ikki xëtimde bu ishlarni seminglarga sëlip, silerni toghra pikir qilishqa yëtekleshke tirishtim. <sup>2</sup> Muqeddes peyghemberlirimiz burun ëytqan sözlerni we qutquzghuchimiz, yeni Rebbimiz Eysa Mesih elchiler arqiliq bergen emrlerni ësinglarda tutushunglarni soraymen.

<sup>3</sup> Eng muhimi shuni bilishinglar kërekki, axir zamanda öziying yaman heweslirining keynige kiridighan, silerni mesxire qilidighan kishiler chiqidu. <sup>4</sup> Ular silerni: «Rebbinglar men qayta këlimen dëgenghu! U qëni? U qaytip kelmidighu! Bowilirimiz alemdin ötüp taki hazirghiche hemme ishlar oxshash bolup, dunya apiride bolghan waqittikidin hëchqandaq perqi yoqtur» dep mesxire qilishidu. <sup>5</sup> Halbuki, ular eng qedimki zamanda Xudaning öz emri bilen asmanni yaratqanliqini we yerning sudin hem su arqiliq barliqqa kelgenlikini qesten untuydu.

<sup>6</sup> Xuda su bilen, yeni kelkün süyi bilen Nuh peyghember yashighan dunyani gherq qilghanidi. <sup>7</sup> Xuda yenila öz emri bilen öziying yolida mangmighanlarning soraqqa tartilip halak qilinidighan ashu künde asman bilen zëminning otta köydürülüşini belgilidi. Shunga, asman bilen zëmin ta shu künigiche saqlinidu.

<sup>8</sup> Qedirlik qërindashlirim, shuni untumanglarki, Rebbimiz waqitning cheklimisige uchrighachqa, uning neziride bir kün ming yildek, ming yil bir kündektur. <sup>9</sup> Rebbimiz hergizmu bezilerning oylichinidek öziying qayta këlishi toghrisidiki wedisini orundashni këchiktürgini yoq. Belki, u silerge kengchilik qilish sewebidin tëxi qayta kelmidi. Xuda

hëchkimning menggü halak bolushini xalimaydu, belki u barliq insanlarning towa qilishini xalaydu.

<sup>10</sup> Lëkin, Rebbimiz Eysa choqum qaytip këlidu. Bu künning këlishi xuddi oghrining këlishidek kütülmigen waqitta bolidu. U küni pütün asman qattiq güldürligen awaz bilen ghayib bolidu. Asman jisimliri köyüp tügeydu. Zëmin we uningdiki pütkül nersilermu köyüp gumran bolidu. <sup>11</sup> Hemme nerse mana shundaq yoqilidu. Undaqa, siler qandaq ademlerdin bolushunglar kërek? Siler pak yashap, Xuda yolida mangidighan ademlerdin bolushunglar kërek. <sup>12</sup> Siler qiyamet künini intizarliq bilen kütüp, u künning tüzrek këlishi üçün bar küchünglar bilen Xudagha xizmet qilinglar. U künning këlishi bilen pütün asman köyüp tügeydu, asman jisimlirimu shiddetlik otta ërip yoqaydu. <sup>13</sup> Lëkin, biz Xuda wede qilghan yëngi asman-zëminni intizarliq bilen kütüwatimiz. U yerde peqet heqqaniyliq yolida mangidighanlarla yashiyalaydu.

<sup>14</sup> Shuning üçün, ey qedirlik qërindashlirim, bu ishlarni kütüwatqanikensiler, Xudaning aldida eyibsiz we qusursiz yashashqa hemde Xuda bilen inaqliqni saqlap qëlishqa tirishinglar. <sup>15</sup> Rebbimizning kengchilik qilishini köp ademlerning qutquzulush pursiti, dep bilinglar. Bu del qedirlik qërindashimiz Pawlusning özige ata qilinghan eqil-paraset bilen silerge yazghinigha oxshashtur. <sup>16</sup> U barliq xetliride bu ishlar heqqide toxtalghan. Uning xetliride chüshinish tes bolghan bezi jaylar bar. Xuda toghrisidiki bilimi az we ëtiqadta ajiz kishiler muqeddes yazmilarning bashqa qisimlirini burmilighandek, uning xetliridiki chüshinish tes bolghan jaylarnimu burmilap chüshendüridu. Mushundaq qilghanlar özige halaket ëlip këlidu.

<sup>17</sup> Qedirlik qërindashlirim, bu saxta telim bergüchiler toghrisidiki ishlarni aldin'ala bilgenikensiler, bu rezil ademlerning xata telimige egiship, mustehkem meydaninglarni yoqitip qoyushtin hoshiyar bolunglar. <sup>18</sup> Eksiche, ëtiqadinglar Rebbimiz bolghan Qutquzghuchimiz Eysa Mesihning mëhir-shepqiti we uninggha bolghan tonushunglar arqiliq dawamliq ösüp barsun.

Barliq shan-sherep Rebbimizge ebedil'ebed mensup bolghay!

# Yuhanna yazgan birinchi xet

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Bu xetning mu'ellipi del «Yuhanna bayan qilghan xush xewer», Yuhanna yazgan ikkinchi we üçinchi xetning mu'ellipi Yuhanna bolup, u Eysa Mesihning elchilirining biri idi.*

*Uning bu xetni yëzishtiki meqsiti ëtiqadchilarni Eysa Mesihke baghlinip, Xudagha yëqin yashashqa chaqirish bilen saxta telimge egeshmeslikke agahlandurushtin ibaret.*

*Bu yerde dëyilgen saxta telim shuningdin ibaretki: maddiy dunya rezil; jismaniy ten bu maddiy dunyagha tewe bolghachqa, Eysa Mesihning insan tënide këlishige bolmaydu, shundaqla insanlarning qutquzulushqa ërishishi maddiy dunyadiki hayatqa baghliq bolmighachqa, qutquzulghanlarning exlaqliq bolushining we mëhir-muhebbet körsitishining zörüriyiti yoq.*

*Mu'ellip bundaq saxta telimge reddiye bërish üçün, Eysa Mesihning heqiqiy insan tënide kelgenlikini ëniq körsitip bërish bilen birge, Eysa Mesihke ëtiqad qilimen, Xudani söyimen, dëgüchilerning Xudagha boysunup yashishi we bir-birige mëhir-muhebbet körsitishi këreklikini tekitligen.*

## **Tëzis:**

1. *Hayatliq kalami (1-bab 1-ayettin 4-ayetkiche)*
2. *Yoruqluq we qarangghuluq (1-bab 5-ayettin 2-babning axirighiche)*
3. *Xudaning perzentliri (3-bab)*
4. *Heqiqet we yalghanchiliq (4-bab 1-ayettin 6-ayetkiche)*
5. *Mëhir-muhebbet körsitish (4-bab 7-ayettin 21-ayetkiche)*
6. *Ëtiqad arqiliq ghelibe qilish (5-bab)*



## **Yuhanna yazgan birinchi xet**

### **Eysa Mesih – hayatliq kalamidur**

<sup>1</sup> Biz bu xëtimizde silerge ezeldin bar bolghan hayatliq kalami toghrisida bayan qilmaqchimiz. Biz bu hayatliq kalamini öz quliqimiz bilen anglighan, öz közimiz bilen körgen we közetken hemde uni öz qollirimiz bilen tutqan. <sup>2</sup> Bu hayatliq bizge ayan boldi. Biz uni körduq. Shunga, bu heqte guwahliq bërımız hemde eslide ershtiki Atimiz bilen bille bolup, këyin bizge ayan bolghan bu menggölük hayatni silerge bayan qilimiz. <sup>3</sup> Silerningmu biz bilen qërindash bolushunglar üçün, körgen we anglighanlirimizni silerge yetküzüwatimiz. Biz bundaq qërindashliqtin bille behrimen bolalaymiz. Chünki, biz hemmimiz birlikte atimiz we uning oghli Eysa Mesihke baghlандuq. <sup>4</sup> Hemmimizning xushalliqi tolup tashsun dep, bularni silerge yëziwatimiz.

### **Xudaning yoruqluqida pak yashishimiz kërek**

<sup>5</sup> Biz Eysa Mesihtin anglighan hem silerge yetküzmekchi bolghan xewer del shuningdin ibaretki, Xuda yoruqluqtur, uningda hëchqandaq qarangghuluq bolmaydu. <sup>6</sup> Eger özimizni Xudagha yëqin dep turup, yenila gunah ötküzüp, qarangghuluqta mëngiwersek, yalghan ëytqan we heqiqetke emel qilmighan bolimiz. <sup>7</sup> Shunga, Xuda yoruqluqta

bolghinidek, bizmu yoruqluqta bolsaq, bir-birimizge yëqin bolimiz hem Xudaning Oghli Eysa Mesihning qurbanliq qëni bizni barliq gunahtin pak qilidu. <sup>8</sup> Gunahimiz yoq dësek, öz-özüimizni aldighan bolimiz we heqiqet qelbimizdin orun almighan bolidu. <sup>9</sup> Gunahlimizni iqrar qilsaq, ishenchlik we adil Xuda gunahlimizni kechürüm qilip, bizni barliq gunahlimizdin pak qilidu. <sup>10</sup> Gunah qilmiduq dësek, Xudani yalghanchi qilip qoyghan bolimiz we uning sözi qelbimizdin orun almighan bolidu.

## 2-bab

### Eysa Mesih – aqlighuchimizdur

<sup>1</sup> Eziz balilirim, men silerni gunah sadir qilmisun dep, bu sözlerni yazmaqtimen. Mubada birimiz gunah sadir qilsaq, aqlighuchimiz bolghan adil Eysa Mesih ershtiki atimizning aldida bizni aqlaydu. <sup>2</sup> Eysa Mesih gunahlimizning kechürüm qilinishi üçün qilinghan qurbanliqtur. Uning öz jënini qurban qilishi peqet bizning gunahlimiz üçünla emes, belki pütkül dunyadiki insanlarning gunahliri üçündür.

<sup>3</sup> Xudaning emrlirige emel qilsaq, u chaghda Xudani tonughanliqimizni bileleyimiz. <sup>4</sup> «Xudani tonuymen» dep turup, uning emrlirige emel qilmighan kishi yalghanchidur, uningda heqiqet yoqtur. <sup>5</sup> Lëkin, Xudaning sözige emel qilsaq, Xudagha bolghan mëhir-muhebbitimizni heqiqeten mukemmel ipadiligen bolimiz. Özimizning Xudagha baghlinip yashawatqanliqimizni ene shuningdin bileleyimiz. <sup>6</sup> «Xudagha baghlinip yashaymen» dëgen kishi Eysa Mesihke oxshash yashishi kërek.

### Qërindashlarga mëhir-muhebbet körsitishimiz kërek

<sup>7</sup> Qedirlik qërindashlar, silerge burun anglap baqmighan yëngi bir emrni emes, belki burundin tartip siler qobul qilip këliwatqan kona emrni yazmaqtimen. Bu emr Xudaning siler burundinla anglap këliwatqan sözidir. <sup>8</sup> Lëkin, bu emrni yëngi emr dësekmu bolidu. Chünki, uning heqiqet ikenliki Eysa Mesihning hayatida we silerning hayatinglarda namayan boldi. Qarangghuluq axirlashmaqta, heqiqiy yoruqluq bolsa öz nurini chëchishqa bashlmaqta. <sup>9</sup> Kimdekim özini «yoruqluqta yashawatimen» dep turup, qërindishigha öchmenlik qilsa, u yenila qarangghuluqta turuwatqan bolidu. <sup>10</sup> Qërindishigha mëhir-muhebbet

körsetken kishi yoruqluqta yashaydu, uningda gunahqa bashlaydighan hechneme qalmaydu. <sup>11</sup> Lëkin, qerindishigha ochmenlik qilghan kishi qarangghuluqtidir. U qarangghuluqta mangidu we qeyerge ketiwatqanliqini bilmeydu, chünki qarangghuluq uning közlrini kor qiliwetken.

<sup>12</sup> Eziz balilirim, men bu xëtimni silerge yëziwatimen, chünki gunahliringlar Eysa Mesih arqiliq kechürüm qilindi.

<sup>13</sup> Atilar, buni silerge yëziwatimen, chünki siler ezeldin bar bolghuchini tonudunglar.

Yigitler, buni silerge yëziwatimen, chünki siler Sheytan üstidin ghelibe qildinglar.

<sup>14</sup> Eziz balilirim, buni silerge yëziwatimen, chünki siler ershtiki atimizni tonudunglar.

Atilar, buni silerge yëziwatimen, chünki siler ezeldin bar bolghuchini tonudunglar.

Yigitler, buni silerge yëziwatimen, chünki ëtiqadinglar küchlük, Xudaning sözi qelbinglarda yashaydu, Sheytan üstidinmu ghelibe qildinglar.

<sup>15</sup> Bu dunyani we bu dunyadiki ishlarni söymenglar. Bu dunyani söysenglar, ershtiki atimizni söymigen bolisiler. <sup>16</sup> Chünki, bu dunyadiki ishlar, yeni jismaniy hewes, achközlük we meghrurluqqa oxshashlarning hemmisi bu dunyagha mensup bolup, ular hergizmu ershtiki atimizdin kelgen emes. <sup>17</sup> Bu dunya we uningdiki heweslarning hemmisi ötüp këtidu. Lëkin, Xudaning iradisige emel qilghan kishi menggü yashaydu.

### **Eysa Mesihning reqibi**

<sup>18</sup> Eziz balilirim, zaman axiri bolup qaldi. Siler Eysa Mesihning reqibining axir zamanda këlidighanliqini anglighan. Emeliyette, hazirning özidila nurghunliri meydangha chiqti. Buningdin zaman axiri bolup qalghanliqi bizge melum. <sup>19</sup> Ular arimizdin chiqti, lëkin ular bizning kishilirimizdin emes. Chünki, bizning kishilirimizdin bolghan bolsa, bizdin ayrilmighan bolatti. Ularning ayrilip këtishi hechqaysisining rasttinla bizning kishilirimizdin emeslikini körsitip berdi.

<sup>20</sup> Siler bolsanglar Eysa Mesihtin Muqeddes Rohni qobul qildinglar. Shuning üçhün, hemminglar heqiqetni bilisiler. <sup>21</sup> Silerge bu xetni yëzishimdiki seweb, silerning heqiqetni bilmigenlikinglar üçhün emes, belki heqiqetni bilip, yalghanchiliqning heqiqettin këlip chiqmaydighanliqini chüshengenlikinglar üçhündür.

<sup>22</sup> Emise, kim uchigha chiqqan yalghanchi? Hezriti Eysani ret qilip, uni «Mesih, yeni qutquzghuchi emes» dep qarighan adem uchigha chiqqan yalghanchidur! Ershtiki atimizni we uning oghli Eysa Mesihni ret qilghan kishi Eysa Mesihning reqibidur. <sup>23</sup> Xuda öz oghlini ret qilghanlarning atisi bolmaydu. Eksiche, uni ëtirap qilghanlarning atisi bolidu.

<sup>24</sup> Burundin anglap këlîwatqan telimni dawamliq qelbinglarda saqlanglar. Shundaq qilsanglar, silermu dawamliq ershtiki Atimiz we uning oghligha baghlinip yashawatqan bolisiler. <sup>25</sup> Eysa Mesihning bizge qilghan wedisi bizni menggü hayatliqqa ërishtürüshtur.

<sup>26</sup> Silerni azdurmaqchi bolghanlarni közde tutup, bularni silerge yazdim. <sup>27</sup> Silerge kelsek, Eysa Mesih silerge ata qilghan Muqeddes Roh qelbinglarda bolghachqa, siler bashqilarning yëngi telimige mohtaj emessiler. Muqeddes Roh silerge hemme heqiqetni ögitidu. Chünki, u heqtur, yalghan emestur. Shunga, mushu heqiqet boyiche dawamliq Eysa Mesihke baghlinip yashanglar.

<sup>28</sup> Dëmek, eziz balilirim, dawamliq Eysa Mesihke baghlinip yashanglar. Shundaq qilsanglar, u qaytip kelgende yürükimiz toq turidu hem uning aldida xijaletchilikte qalmaymiz. <sup>29</sup> Xudaning adil ikenlikini bilgenikensiler, adilliqa emel qilghuchilarning uning perzentliri ikenlikinimu bileleysiler.

## 3-bab

### Biz Xudaning perzentliri

<sup>1</sup> Qaranglar, ershtiki Atimiz bizge neqeder mëhir-muhebbet körsetken-he! Uning mëhir-muhebbiti shunchilik chongqurki, u bizni «perzentlirim» dep atidi. Heqiqetenmu biz Xudaning perzentlirimiz. Biraq, Eysa Mesihke ëtiqad qilmighanlar ershtiki atimizni tonumighanliqtin, bizning Xudaning perzentliri ikenlikimiznimu tonup yëtelmeydu. <sup>2</sup> Qedirlik qërandashlar, biz hazir Xudaning perzentlirimiz,



lëkin kelgüside qandaq bolidighanliqimiz tëxi bizge ochuq ayan qilinmighan. Biraq, Eysa Mesih qaytip kelgende, uninggha oxshash bolidighanliqimizni bilimiz. Chünki, shu chaghda u qandaq bolsa, biz uni shu pëti körimiz. <sup>3</sup> Eysa Mesihke bu ümidni baghlighan herqandaq kishi özini pak tutidu. Chunki, Eysa Mesih paktur.

<sup>4</sup> Gunah sadir qilghan kishi Xudaning qanunigha xilapliq qilghan bolidu. Chünki, gunah sadir qilghanliq Xudaning qanunigha xilapliq qilghanliqtur. <sup>5</sup> Halbuki, siler Eysa Mesihning insanlarni gunahidin azad qilish üçün dunyagha kelgenlikini we uning gunahsiz ikenlikini bilisiler. <sup>6</sup> Shunga, Eysa Mesihke baghlinip yashawatqan kishi gunah sadir qiliwermeydu. Gunah sadir qiliwëridighan kishi Eysa Mesihni chüshenmigen we uni tonup yetmigen bolidu.

<sup>7</sup> Eziz balilirim, kishiler silerni aldap ketmisun. Heqqaniyliqqa emel qilghan kishi Eysa Mesih heqqaniy bolghinidek heqqaniydur. <sup>8</sup> Lëkin, gunah sadir qiliwëridighan kishi Sheytangha mensuptur. Chünki, Sheytan elmisagtin tartip gunah sadir qilip kelmekte. Xudaning Oghli Eysa Mesihning dunyagha këlishtiki meqsiti Sheytanning qilmishlirini yoqitistur. <sup>9</sup> Xudaning perzenti bolghan kishi gunah sadir qiliwermeydu. Uningda Xudaning tebi'iti mewjut bolghachqa, gunah sadir qiliwërelmeydu. <sup>10</sup> Heqqaniy yol tutmaydighan yaki qërandishigha mëhir-muhebbet körsetmeydighan kishi Xudaning perzenti emestur. Xudaning perzentliri bilen Sheytanning perzentliri mana mushuning bilen perqlinidu.

### **Bir-birimizge mëhir-muhebbet körsiteyli**

<sup>11</sup> Bir-birimizge mëhir-muhebbet körsiteyli! Mana bu, siler burundin anglap këliwatqan telim. <sup>12</sup> Sheytangha mensup bolup, inisini öltürgen Qabilgha oxshash bolmanglar! Qabil nëmishqa inisigha öchmenlik qilip, uni öltürdi? U özining qilghanliri naheq, inisining qilghanliri heq bolghanliqi üçün shundaq qilghan. <sup>13</sup> Shunga, qërandashlar, Eysa Mesihke ëtiqad qilmighanlar silerge öchmenlik qilsa, buninggha heyran qalmanglar. <sup>14</sup> Biz qërandashlarga mëhir-muhebbet körsetkenlikimizdin, ölümün menggülük hayatqa ötkenlikimizni bilimiz. Mëhir-muhebbetlik bolmighan kishi ölümning ilkide qalidu. <sup>15</sup> Qërandishigha öchmenlik qilghan kishi Xudaning neziride qatildur. Hëchqandaq bir qatilning menggülük hayatqa ige bolalmaydighanliqini bilisiler. <sup>16</sup> Biz mëhir-muhebbetning nëme ikenlikini, Eysa Mesihning

biz üçün öz jënini pida qilghanliqidin bileleymiz. Shunga, bizmu qërindashlirimiz üçün öz jënimizni pida qilishqa teyyar turushimiz kerek. <sup>17</sup> Eger mal-dunyasi bar bolghan kishi qërindashining ehtiayajini körüp turup, uninggha yadrem qilmisa, bundaq kishide nedimu Xudaning mëhir-muhebbiti bolsun? <sup>18</sup> Eziz balilirim, quruq söz bilen emes, belki emeliyet we heqiqet bilen bashqilargha mëhir-muhebbet körsiteyli.

### **Xuda aldida yürükimiz toq bolsun**

<sup>19</sup> Biz qërindashlirimizgha mëhir-muhebbet körsetkenlikimizdin özimizning heqiqetke mensup ikenlikimizni bileleymiz we Xudaning aldida özimizni xatirjem qilalaymiz. <sup>20</sup> Shundaqtimu, bezide wijdanimiz yenila azablansa, shuni bilishimiz kerekki, Xuda wijdanimizdin ulugh we hemmini bilgüchidur. <sup>21</sup> Qedirlik qërindashlar, eger wijdanimiz azablanmisa, yürükimiz toq halda Xudaning aldigha baralaymiz. <sup>22</sup> Shundaqla, Xudaning emrlirige emel qilip, uni xursen qilidighan ishlarni qilghanliqimizdin, uningdin tiligenlirimizge ërisheleymiz. <sup>23</sup> Xudaning emri shuki, uning oggli Eysa Mesihke ëtiqad qilishimiz hemde Eysa Mesihning bizge buyrughinidek, bir-birimizge mëhir-muhebbet körsitishimizdin ibarettur. <sup>24</sup> Xudaning emrlirige emel qilghan kishi Xudagha baghlinip yashighan we Xuda uning qelbide yashighan bolidu. Xudaning qelbimizde yashaydighanliqini uning bizge ata qilghan Muqeddes Rohidin bilimiz.

## **4-bab**

### **Saxta peyghemberlerdin hezer eylenlar**

<sup>1</sup> Qedirlik qërindashlar, «Muqeddes Roh arqiliq wehiy yetküzdum» deyidighanlarning hemmisigila ishenmenglar. Ularning rohining Xudadin kelgen-kelmigenlikini perqlendürüş üçün, ularni sinanglar. Chünki, nurghun saxta peyghemberler dunyaning hemme jaylirida peyda boldi. <sup>2</sup> Bir kishide Xudaning Rohining bar yaki yoqluqini mundaq perqlendürüşke bolidu: Eysa Mesihning dunyagha insan tënide kelgenlikini ëtirap qilghan kishide Xudaning Rohi bar bolidu. <sup>3</sup> Biraq,

buni ëtirap qilmighan kishide<sup>③</sup> Xudaning Rohi yoq bolidu. Bundaqlarda Eysa Mesihning reqibining rohi bardur. Bu rohning këlidighanliqi toghruluq anglighanidinglar. Derweqe, u hazirmu dunyada mewjuttur.

<sup>4</sup> Eziz balilirim, siler bolsanglar Xudagha mensup, siler saxta peyghemberler üstidin ghelibe qildinglar. Chünki, silerdiki Muqeddes Rohning küch-qudriti bu dunyadiki Sheytanning küchidin ulughdur.

<sup>5</sup> Saxta peyghemberler bu dunyagha mensup. Shunga, ular bu dunyaning sözlirini qilidu, Eysa Mesihke ëtiqad qilmighanlarmu ularning sözlirini anglaydu. <sup>6</sup> Biz bolsaq Xudagha mensup. Shunga, Xudani tonughan kishi bizning sözlirimizni anglaydu. Xudagha mensup bolmighan kishi bolsa bizning sözlirimizni anglimaydu. Mana buningdin bir kishide heqiqetke yëtekleydighan Roh yaki yalghanchiliqqa azduridighan rohning barliqini bilgili bolidu.

### **Xuda özi mëhir-muhebbettur**

<sup>7</sup> Qedirlik qërindashlar, bir-birimizge mëhir-muhebbet körsiteyli. Chünki, mëhir-muhebbetning özi Xudadin këlidu. Mëhir-muhebbet körsetken kishi Xudaning perzenti bolghan bolidu we Xudani tonuydu.

<sup>8</sup> Mëhir-muhebbet körsetmigen kishi Xudani tonumighan bolidu. Chünki, Xuda özi mëhir-muhebbettur. <sup>9</sup> Xuda bizni menggülük hayatqa ërishtürüş üçün özining birdinbir yëgane oghlini bu dunyagha ewetti we buning bilen bizge bolghan mëhir-muhebbitini körsetti. <sup>10</sup> Heqiqiy mëhir-muhebbet bizning Xudagha körsetken mëhir-muhebbitimiz emes, belki Xudaning bizge körsetken mëhir-muhebbitidur. Chünki, u bizning gunahlimizning kechürüm qilinishi üçün, öz oghlini qurban bolushqa ewetti.

<sup>11</sup> Qedirlik qërindashlar, Xuda bizge shu qeder mëhir-muhebbet körsetken yerde, bizmu bir-birimizge mëhir-muhebbet körsitishimiz kërek. <sup>12</sup> Hëchkim hëchqachan Xudani körgen emes, lëkin bir-birimizge mëhir-muhebbet körsetsek, Xuda qelbimizde yashaydu we uning mëhir-muhebbiti hayatimizda mukemmel ipadilengen bolidu.

<sup>13</sup> Xudagha baghlinip yashawatqanliqimizni we Xudaning bizning qelbimizde yashawatqanliqini uning öz Rohini bizge ata qilghanliqidin bilimiz. <sup>14</sup> Ershtiki atimiz öz oghli Eysa Mesihni bu dunyadiki

---

③ Shu waqitlarda, beziler Eysa Mesihni «insan emes, belki bir xil roh» dep, xata telim bergenidi.

insanlarning qutquzguchisi bolushqa ewetti. Buni biz körduq hem buninggha guwahliq bërimiz. <sup>15</sup> Eger kimdekim Eysa Mesihning Xudaning Oghli ikenlikini ochuq ëtirap qilsa, Xuda uningda, umu Xudada yashaydu. <sup>16</sup> Buning bilen, Xudaning bizge bolghan mëhir-muhebbitini tonup yëtimiz we buningdin gumanlanmaymiz. Xuda özi mëhir-muhebbettur. Shunga, mëhir-muhebbet ichide yashighan kishi Xudada yashaydu, Xudamu uningda yashaydu. <sup>17</sup> Mushundaq bolghanda, mëhir-muhebbet bizde mukemmellishidu. Qiyamet küni, Xudaning aldida yürikimiz toq bolidu. Chünki, Eysa Mesih Xudaning mëhir-muhebbitidin behrimen boluwatqandek, hazir bizmu bu dunyada shu mëhir-muhebbettin behrimendurmiz. <sup>18</sup> Mëhir-muhebbette qorqunch bolmaydu. Mëhir-muhebbet mukemmel bolsa, qorqunchni yoqqa chiqiridu. Chünki, qorqunch Xudaning jazasi bilen baghlinishliq bolup, qorqunch bar kishide mëhir-muhebbet mukemmel emestur.

<sup>19</sup> Bizning qelbimiz mëhir-muhebbetlik, chünki Xuda aldi bilen bizge mëhir-muhebbetlik boldi. <sup>20</sup> Eger biri, «Xudani söyimen» dep turup, qërandishigha öchmenlik qilsa, u yalghanchidur. Chünki, közige körünüp turghan qërandishigha mëhir-muhebbet körsetmigen kishi körüp baqmighan Xudani qandaqmu söysun? <sup>21</sup> Shunga, Xuda bizge: «Xudani söygen kishi qërandishinimu söysun» dep emr qilghan.

## 5-bab

### Ëtiqadimiz arqiliq Sheytan üstidin ghelibe qilimiz

<sup>1</sup> Eysaning Mesih, yeni qutquzghuchi ikenlikige ishengen kishi Xudaning perzenti bolghan bolidu. Atisini söyidighan kishi uning perzentlirininimu söyidu. <sup>2</sup> Biz özimizning Xudaning perzentlirini söyidighanliqimizni qandaq bilimiz? Xudani söyüp, uning emrlirige emel qilishimiz arqiliq bilimiz. <sup>3</sup> Xudani söyüsh uning emrlirige emel qilish dëmektur. Uning emrlirimu ëghir emes. <sup>4</sup> Chünki, Xudaning perzenti bolghanlarning hemmisi Eysa Mesihke bolghan ëtiqadi arqiliq bu dunyadiki yamanliq üstidin ghelibe qilidu. <sup>5</sup> Bu dunyadiki yamanliq üstidin ghelibe qilghuchilar zadi kimler? Ular peqet Eysa Mesihni Xudaning Oghli, dep uninggha ëtiqad qilghanlardur.

### **Eysa Mesihke bërilgen guwahliq**

<sup>6</sup>Eysa Mesih dunyagha kelgende, suda chömüldürüş resmiyitinimu, krëstke mixlinip qan töküshnimu bëshidin ötküzdi. U kelgende, peqet suda chömüldürüş resmiytidin ötüpla qalmastin, belki öz qënini töküp qurbanliqnimu berdi. Muqeddes Rohning özimu buninggha guwahliq bëridi. Chünki, Xudaning Rohi heqiqettur. <sup>④</sup><sup>7</sup>Eysa Mesih toghruluq üç guwahliq bar. <sup>8</sup>Bular: Muqeddes Roh, chömüldürüş süyi we Eysa Mesihning tökken qënidin ibaret. Bu üçining guwahliqi birdektur. <sup>9</sup>Biz insanlarning guwahliqini ishenchlik, dep qarighan yerde, Xudaning guwahliqi tëximu ishenchliktur. Xuda öz oghli Eysa Mesih toghrisida shundaq guwahliq bergen. <sup>10</sup>Xudaning Oghligha ëtiqad qilghan kishi Xudaning guwahliqini heq, dep bilidu. Biraq, Xudaning guwahliqigha ishenmigen kishi Xudani yalghanchi, dep qarighan bolidu. Chünki u, Xudaning öz oghli toghruluq bergen guwahliqigha ishenmigen bolidu. <sup>11</sup>Bu guwahliq shuki, Xuda bizge menggülük hayatni ata qildi. Bu hayatliq bizge uning oghli arqiliq keldi. <sup>12</sup>Shunga, Xudaning Oghlini qobul qilghan kishi hayatliqqa ige bolghan bolidu. Biraq, Xudaning Oghlini qobul qilmighan kishi hayatliqqa ige bolmighan bolidu.

### **Menggülük hayat**

<sup>13</sup>Men bularni Xudaning Oghligha ëtiqad qilghan silerge menggülük hayatqa ige bolghanliqini bilsun, dep yazdim. <sup>14</sup>Xudaning aldida yürikimiz shundaq toqki, Xudaning iradisige uyghun nëmini tilisek, u du'a-tilawitimizni choqum anglaydu. <sup>15</sup>Uning anglaydighanliqini bilgenikenmiz, nëmini tilisek, shuni bëridighanliqinimu bilimiz.

<sup>16</sup>Biri qërindishining menggülük ölümge ëlip barmighudek gunah sadir qilghanliqini körse, uning üçün du'a qilsun. Buning bilen, Xuda uning bu qërindishigha hayatliq ata qilidu. Bu, ölümge ëlip barmighudek gunah ötküzgenlerge qarita ëytilghan. Lëkin, menggülük ölümge ëlip barghudek gunahmu bar. Men silerni bundaq gunah sadir qilghanlar üçün du'a qilinglar dëmeymen. <sup>17</sup>Hemme adaletsizlik gunahtur. Lëkin menggülük ölümge ëlip barmaydighan gunahmu bar. <sup>18</sup>Xudaning

---

<sup>④</sup> Mu'ellip bu ayet arqiliq hezriti Eysa peqet sugha chömüldürülgendin tartip taki krëstke mixlinish harpisighiche bolghan ariliqta Xudaning Oghli bolghan, dëgen yalghan telimlerde reddiye bërüp, Xudaning Oghli hezriti Eysaning peqet sugha chömüldürülüp qalmay, yene krëstkimu mixlanghanliqini tekitligen.

perzenti bolghan kishining gunah sadir qiliwermeydighanliqini bilimiz. Chünki, Xudaning Oghli Eysa Mesih bundaq kishini qoghdap qalidu. Shunga, Sheytanmu uninggha tögelmeydu. <sup>19</sup> Bizge melumki, biz Xudagha mensupmiz. Eysa Mesihke ëtiqad qilmighanlar bolsa Sheytanning bashqurushididur. <sup>20</sup> Yene bizge melumki, Xudaning Oghli dunyagha keldi we heqiqiy Xudani tonushimiz üçün, u bizge eqil-paraset ata qildi. Biz heqiqiy Xudagha baghlinip yashawatimiz. Chünki, biz uning oghli Eysa Mesihke baghlanghanmiz. Eysa Mesih heqiqiy Xudatur we menggölük hayattur!

<sup>21</sup> Eziz balilirim, Xudagha bëghishlanghan qelbinglardiki orunni herqandaq nersilerning igiliwëlishidin saqlininglar.



# Yuhanna yazghan ikkinchi xet

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Mu'ellip bu xétini «Xuda teripidin tallanghan xanimgha we uning perzentlirige», yeni melum bir heqiqiy ëtiqadchi xanimgha yaki melum bir ëtiqadchilar jama'etchilikige yazghan. U bu xétide ëtiqadchilarni bir-birige mëhir-muhebbet körsitishke, Eysa Mesih heqqidiki telimlerde ching turushqa we Eysa Mesihning insan tënide kelgenlikini ëtirap qilmaydighan saxta telim bergüchilerdin hezer eyleshke chaqirghan. Mu'ellip özining shu ëtiqadchilar bilen tözrek körüshüsh arzusini ipadilesh bilen xétini tamamlighan.*

### **Tëzis:**

1. Salam (1-ayettin 3-ayetkiche)
2. Mëhir-muhebbetlik hayat (4-ayettin 6-ayetkiche)
3. Saxta telim bergüchilerni ret qilish (7-ayettin 11-ayetkiche)
4. Axirqi söz (12-, 13-ayetler)



## **Yuhanna yazgan ikkinchi xet**

<sup>1</sup> Xuda teripidin tallangan xanimgha<sup>⑤</sup> we uning perzentlirige menki ëtiqadchilar jama'etchilikining yëtekchisidin salam! Men chin könglümdin silerni söyimen. Silerni yalghuz menla emes, Xudaning heqiqitini tonup yetkenlarning hemmisi söyidu. <sup>2</sup> Chünki, bu heqiqet qelbimizde yashimaqta we menggü bizge yar bolidu. <sup>3</sup> Ershtiki atimiz we uning oghli Eysa Mesih heqiqet we mëhir-muhebbet ichide yashaydighan bizlerge mëhir-shepqet, rehimdillik we amanliq ata qilghay!

### **Heqiqet we mëhir-muhebbet**

<sup>4</sup> Perzentliringizdin bezilirining ershtiki atimizdin alghan emr boyiche heqiqet yolida mangghanliqini körüp, intayin xursen boldum. <sup>5</sup> Hörmetlik xanim, emdi men sizdin shuni ötünimenki, biz hemmimiz bir-birimizge mëhir-muhebbet körsitishimiz kërek. Men sizge yëziwatqanlirim yëngi bir emr emes, belki biz burundin tartip qobul qilip këliwatqan emrdur. <sup>6</sup> Mëhir-muhebbet Xudaning emrlirige emel qilip yashash dëmeaktur. Xudaning emri bolsa siler burundin tartip anglap këliwatqandek, mëhir-muhebbet yolida mëngishtur.

---

<sup>⑤</sup> Xanim – bir jehettin heqiqiy bir ayal xanimni körsitishi, yene bir jehettin bir ëtiqadchilar jama'etchilikini körsitishi mumkin.



<sup>7</sup> Nurghun saxta telim bergüchiler dunyaning hemme jaylirida peyda boldi. Ular Eysa Mesihning dunyagha insan ténide kelgenlikini ëtirap qilmaydu. Bundaqlar del aldamchi we Eysa Mesihning reqibidur. <sup>8</sup> Xuda yolida singdürgen ejringlarni yoqitip qoymay, Xudaning toluq in'amigha ige bolushunglar üçün, özünglarcha agah bolunglar. <sup>9</sup> Eysa Mesihning telimliride ching turmay, uningdin chetnigenler Xuda'atigha baghlanmighan bolidu. Eysa Mesihning telimliride ching turghanlar bolsa ershtiki Atimiz we uning Oghligha baghlinip yashawatidu. <sup>10</sup> Eger birer kishi silerning jama'etchilikinglarcha Eysa Mesihning telimlirini emes, belki bashqiche telim ëlip kelgen bolsa, uni öyünglarcha tekliq qilmanglar hem uni qarshi almanglar. <sup>11</sup> Chünki, undaq ademni qarshi alghan kishi uning yaman ishlirigha shërik bolghuchidur.

### Axirqi söz

<sup>12</sup> Silerge deydighan yene köp sözlirim bar idi. Lëkin, qeghez bilen siyahni ishletkendin köre, xushalliqimizning tolup tëshishi üçün, yëninglarcha bërip didar körüşhüp sözlishishni ewzel bildim. <sup>13</sup> Xuda teripidin tallanghan hedingizning perzentliridin<sup>⑥</sup> sizge salam!




---

<sup>⑥</sup> Hedingizning perzentliri – Yuhanna turghan jaydiki ëtiqadchilar jama'etchilikini körsitishi mumkin.

# Yuhanna yazgan üçinchi xet

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Mu'ellip bu xetni ëtiqadchilar jama'etchilikining Gayus isimlik yëtekchisige yazghan bolup, u xëtide Gayusning ëtiqadchilargha qizghinliq bilen yadrem qilghanliqidin uni maxtash bilen birge Di'otirip isimlik bir kishini eyibligen.*

### **Tëzis:**

1. *Du'ayisalam (1-ayttin 4-ayetkiche)*
2. *Gayusni maxtash (5-ayttin 8-ayetkiche)*
3. *Di'otiripning qilmishliri (9-, 10-ayetler)*
4. *Dëmitrning yaxshi ishliri (11-, 12-ayetler)*
5. *Axirqi söz (13-ayttin 15-ayetkiche)*



## **Yuhanna yazgan üchinchi xet**

<sup>1</sup> Qedirlik Gayusqa, menki ëtiqadchilar jama'etchilikining yetekchisidin salam! Men chin kõnglümdin sëni söyimen. <sup>2</sup> Qedirlik dostum, qelbing saghlam bolghandek, hemme ishliringning ongushluq we tëningning salamet bolushigha tilekdashmen. <sup>3</sup> Bezi qërendashlar këlip, sëning Xudaning heqiqitide ching turghanliqingni, yeni heqiqet yolida dawamliq mëngiwatqanliqingni ëytqanda, men bek xursen boldum. <sup>4</sup> Men üçhün, perzentlirimning heqiqet yolida mëngiwatqanliqini anglashtinmu chong xushalliq yoqtur.

### **Xudaning xizmitide bolidighanlarga yordem bërish**

<sup>5</sup> Qedirlik dostum, Eysa Mesihke xizmet qilish yolida kelgen qërendashlarning beziliri hetta sanga natonush bolsimu, sen ulargha yordem bërip kelding. Bu sëning Xudagha bolghan sadaqetmenlikeningni körsitidu. <sup>6</sup> Ular bu yerdiki ëtiqadchilar jama'etchiligi aldida sëning bu mëhir-muhebbitingge guwahliq berdi. Ularni buningdin këyinmu dawamliq kütüwëlip, Xudani xursen qilghan halda ularning sepirige yordem berseng, yaxshi qilghan bolisen. <sup>7</sup> Chünki, ular bu seperde ëtiqad qilmighanlarning herqandaq yordimini qobul qilmay, Eysa Mesihning xizmitide yolgha chiqti. <sup>8</sup> Shunga, biz bundaq ixlasmen kishiler bilen birlikte heqiqet yolida xizmet qilish üçhün, ularni qollap-quwwetlishimiz

kërek.

<sup>9</sup> Bu toghruluq jama'etchilikke bir parche xet yazghanidim. Lëkin, ularning arisida özini chong tutuwalghan, jama'etchilikke bashliq bolush temeside bolghan Di'otirip bizning sözimizge kirmidi. <sup>10</sup> Shuning üçün, men barghanda, uning qilghan eskiliklerini yüzige salimen. U bizge rezil sözler bilen hujum qiliwatidu. U buning bilenla cheklinip qalmay, Eysa Mesihning xizmitini qilish üçün kelgen qërindashlirimiznimu qobul qilmaywatidu. Hetta bu qërindashlirimizni qobul qilmaqchi bolghan kishilerni tosüp, ularni jama'etchiliktin qoghlap chiqiriwatidu.

<sup>11</sup> Qedirlik dostum, yamanliqtin emes, yaxshiliqtin ülge al. Yaxshiliq qilghan kishi Xudagha mensuptur. Yamanliq qilghan kishi Xudani tonup yetmigendur.

<sup>12</sup> Dëmitrge kelsek, hemmeylen uni yaxshi adem, dep maxtimaqta. Buni uning heqiqet yolida qandaq mangghanliqidinmu bilgili bolidu. Bizmu uninggha guwahliq bërimiz. Guwahliqimizning rastliqini senmu bilisen.

### Axirqi söz

<sup>13</sup> Sanga deydighan yene köp sözlirim bar idi. Lëkin, qelem bilen siyahni ishletkendin köre, <sup>14</sup> sen bilen pat arida didar körüşhüşni ewzel bildim. Shu chaghda sözlisheymiz. <sup>15</sup> Amanliq sanga yar bolsun! Dostliringdin sanga salam. Senmu u yerdiki dostlirimizning hemmisige mendin salam ëytqaysen.



# Yehuda yazghan xet

## (Qisqiche chüshendürüş)

*Bu xetning mu'ellipi Eysa Mesihning inisi Yehudadur.*

*Bu xet Pëtrus yazghan ikkinchi xet bilen mezmun jehette oxshash bolup, mu'ellipning bu xetni yëzishidiki meqsiti ëtiqadchilarni özlirini ëtiqadchi dep atiwalghan saxta telim bergüchilerdin agahlandurushtur.*

*Mu'ellipning bu xetni qeyerdiki ëtiqadchilargha yazghanliqi ëniq emes. Biraq, xetning mezmuni nahayiti ëniq bolup, u ëtiqadchilarni özlirining arisigha suqunup kiriwalghan saxta telim bergüchilerdin hezer eyleshke, ulargha we ularning telimlirige qarshi turushqa chaqirghan. U yene ëtiqadchilarni ëtiqadida ching turushqa hemde ëtiqadida tewrengüchilerge yarem bërishke ündigen.*

### **Tëzis:**

1. Salam (1-ayettin 2-ayetkiche)
2. Saxta telim bergüchiler heqqide (3-ayettin 16-ayetkiche)
3. Agahlandurush we tapilash (17-ayettin 23-ayetkiche)
4. Xudagha medhiyeler (24-ayettin 25-ayetkiche)



## Yehuda yazghan xet

<sup>1</sup> Eysa Mesihning xizmetkari, Yaqupning inisi menki Yehudadin, Xuda'atimiz teripidin chaqirilgan, uning mëhir-muhebbitige ërishken, Eysa Mesih teripidin qoghdap qëlinghanlarga salam. <sup>2</sup> Xuda silerge hessilep rehimdillik, amonliq we mëhir-muhebbet ata qilghay!

### **Saxta telim bergüchilerning gunahliri we ularning aqiwiti**

<sup>3</sup> Qedirlik qërindashlirim, men esli silerge hemmimiz behrimen boluwatqan qutquzulush toghrisida yëzishqa intizar bolup kelgenidim. Biraq, hazir buning ornigha silerni xush xewerning heqiqitini saqlash üçhün küresh qilishqa righbetlendürüş meqsitide bu xetni yëzish këreklikimni hës qildim. Xuda bu özgermes heqiqetni bir yolila özining muqeddes xelqige amanet qilghan. <sup>4</sup> Bu xetni choqum yëzishim kërek, chünki Xuda yolida mangmighan bezi kishiler aranglarga suqunup kiriwëlip, buzuqchiliq qiliwersekmü Xudaning mëhir-shepqiti bilen kechürülimiz, dëgendek telimlerni bërip, birdinbir Igimiz we Rebbimiz bolghan Eysa Mesihni ret qilmaqta. Ularning soraqqa tartilishi heqqide muqeddes yazmilarda burunla pütülgen.

<sup>5</sup> Burun Rebbimiz öz xelqi bolghan Isra'illarni Misirdiki qulluqtin qutquzdi. Lëkin, ularning ichidiki özige ishenmigenlerni këyin halak qildi. Bularning hemmisidin xewiringlar bolsimu, men uni yenila

## Yehuda yazgan xet

ësinglarga sëlîshni toghra taptim. <sup>6</sup> Yene shunimu ësinglarda tutunglarki, öz wezipisining höddisidin chiqishni xalimay, öz orunlirini tashlap ketken perishtilerni Rebbimiz ulugh qiyamet küning soriqighiche menggü ëchilmaydighan kishenler bilen kishenlep qarangghuluqqa tashlidi. <sup>7</sup> Sodom, Gomora we ularning etrapidiki sheherlarning xelqlirininimu yadinglardin chiqarmanglar. Ular xuddi Xudagha boysunmighan perishtilerge oxshash, Xudagha boysunmay, jinsiy exlaqsizliq we gheyriy shehwaniyliqlargha bërîlip kêtîp, axiri otta köydürülgen. Bu xelqler yamanliq qilghuchilarning aqiwitining menggülik ottin ibaret ikenlikige ibret qilindi.

<sup>8</sup> Aranglarga kiriwalghan bu ademler: «Xudadin wehiy keldi» dep, buzuqluq qilip, shu teriqide öz tenlirini bulghimaqta. Ular Xudaning hoquqigha pisent qilmay, ershtiki ulughlarga kupurluq qilmaqta. <sup>9</sup> Hetta bash perishte Mika'ilmu Musaning jesiti toghrisida Sheytan bilen talash-tartish qilghanda, uni haqaretlik sözler bilen eyibleshke pëtinalmighan, peqet: «sëni Perwerdigar eyiblisun» depla qoyghan.

<sup>10</sup> Lëkin, bu kishiler özliri chüshenmeydighan ishlar üstide kupurluq qilidu. Ular eqilsiz haywanlardek, öz tebi'itining inkasi boyiche yashap, shu arqiliq özlirini halak qilidu. <sup>11</sup> Bularning haligha way! Chünki, ular öz inisini öltürgen Qabilning yoli bilen mangdi. Pul tēpish üçün, Bil'amgha oxshash herqandaq yaman ishni qildi. Korah Xudagha qarshi isyan kötürüp halak bolghandek, ularmu axir halak bolidu.

<sup>12</sup> Dostane ziyapetliringlarda tartinmay, siler bilen Rebbimizning dastixinigha daxil bolghan bu kishiler silerge dagh keltüridu. Ular öz nepsinila oylap, shamal heydigen yamghursiz bulutlardek bolup, pütünley qurup kêtîp, yiltizidin qomurup tashlangan kech küzning mëwisiz derexlirige oxshaydu. <sup>13</sup> Xuddi dëngizning dehshetlik dolqunliri meynetchilikni qirghaqqa urup chiqarghandek, ular öz buzuqchiliqining chawisini chitqa yayidu. Ular xuddi ëqip chüshken yultuzlarga oxshash bolup, menggülik hazirlap qoyulghan qapqarangghuluqqa yüzlinidu.

<sup>14</sup> Adem'atining yettinchi ewladi bolghan Hanux bu kishiler toghrisida mundaq dep aldın ëytqan:

«Qaranglar, Rebbimiz tümenminglighan muqeddes perishtiliri bilen kelmekte. <sup>15</sup> U pütkül insanlarni soraq qilip, uning yolida mangmighan herbir insanning Xudagha qarshi halda qilghan yamanliqliri, shundaqla bu gunahkarlarning Rebbimizge qarshi

qilghan barliq kupurluqliri tüpeylidin ularni jazalaydu.»

<sup>16</sup> Bu kishiler hamam ghotuldap, aghrinip yüridu. Öz heweslirining keynige kiridu, maxtinip sözleydu, öz menpe'iti üçün bashqilargha xushametchilik qilidu.

### **Agahlandurush we tapilash**

<sup>17</sup> Qedirlik qerindashlirim, siler Rebbimiz Eysa Mesihning elchilirining aldin eytqan sözlirini esinglarda tutunglar. <sup>18</sup> Ular silerge: «Axir zamanda, gunahqa patqan heweslirining keynige kirip, Xudani mazaq qilidighanlar chiqidu» dengenidi. <sup>19</sup> Ular aranglarga bölgünchilik salidighan, öz tebi'iti teripidin idare qilinghan, qelbide Muqeddes Roh bolmighan kishilerdur.

<sup>20</sup> Lëkin siler, qedirlik qerindashlirim, özünglarni intayin muqeddes bolghan etiqaclinglarning uli üstide ösüp yëtildürünglar we Muqeddes Rohqa tayinip du'a qilinglar. <sup>21</sup> Rebbimiz Eysa Mesihning rehimdillik bilen silerge bëridighan menggölük hayatini kütüp, Xudaning mëhir-muhebbiti ichide yashanglar. <sup>22</sup> Etiqadida tewriniwatqanlarga rehim qilinglar. <sup>23</sup> Bezi kishilerni xuddi ottin qutuldurghandek, Xudaning jazasidin qutuldurowëlinglar. Yene bezilerge rehim qilinglar. Biraq, siler xuddi bir ademning bulghanghan kiyimidin yirgengendek, ularning qilghan gunahliridin hem yirgininglar.

### **Medhiye du'asi**

<sup>24-25</sup> Hemmimizni qutquzghan yëgane Xuda silerni yiqilip chüshüshtin saqlap, eyibsiz we xushal-xuram halda özining ulughwar huzurigha ëlip këlîshke qadirdur. Barliq shan-sherep, ulughluq, qudret we hoquq Rebbimiz Eysa Mesih arqiliq ezeldin ta hazirghiche we ebedil'ebed Xudagha mensup bolghay, amin!





# Wehiyler

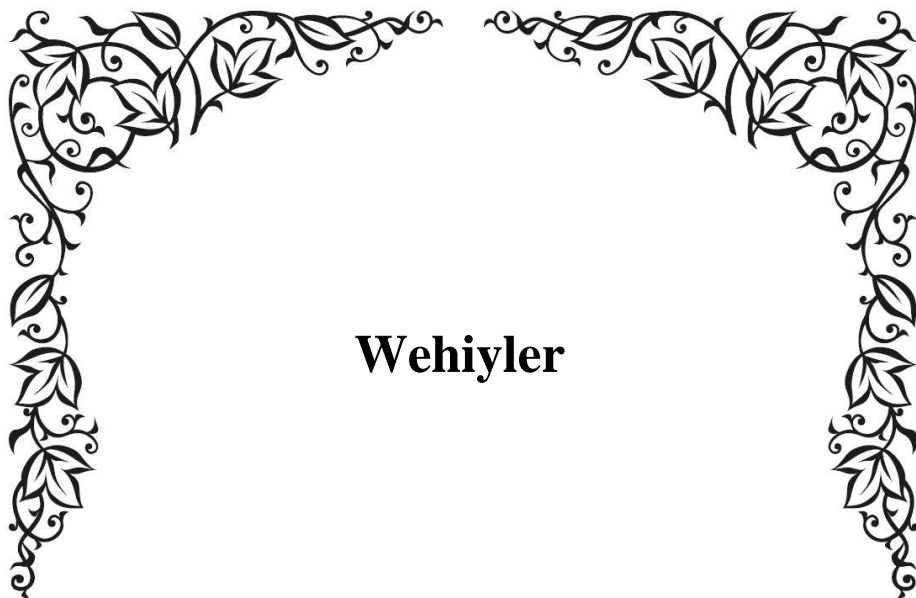
## (Qisqiche chüshendürüş)

*Eyni waqitta, Rim hökümrانlirining zorluq-zombuluqi astida ëtiqadchilar Eysa Mesihke ëtiqad qilghanliqi üçün, shiddetlik ziyankeshlikke uchap, hetta bezi ëtiqadchilar öltürülgenidi. Bu kitabning mu'ellipi bolghan Yuhannamu Xudaning xush xewirini yetküzgenliki üçün, Patmos ariligha sürgün qilinghan. Del mushu waqitta, Yuhannagha Xudadin wehiyler këlip, Yuhanna Xudaning emri boyiche ularni yette ëtiqadchilar jama'euchilikige (ularning hemmisi бүгünki Türkiyide) yëzip qaldurghan.*

*Bu kitabtiki xatirilengen wehiyler kelgüside bolidighan ishlarni, bolupmu Xudaning jazasini (insanlar duch këlidighan her xil balayi'apetlerni we japa-musheqqetlerni) körsitidu. Bu wehiylerning simwolluq tilda ipadilengen köp qisimliri belkim eyni chaghdikï ëtiqadchilargha chüshinishlik bolsimu, lëkin бүгünki kitabxanlargha sir bolup qalghan. Emma kitabning merkiziï idiyisi intayin ëniq bolup, Xudaning Rebbimiz Eysa Mesih arqiliq Sheytanni öz ichige alghan barliq dühmenliri üstidin axiri ghelibe qilip, özining sadiq xelqige yëngi asman, yëngi zëmin ata qilishidin ibarettur.*

### Tëzis:

1. Muqeddime (1-bab 1-ayettin 8-ayetkiche)
2. Deslepki alametler (1-bab 9-ayettin 20-ayetkiche)
3. Ëtiqadchilar jama'etchiliklirige yëzilghan yette parche xet (2-, 3-bablar)
4. Yette möhür bilen pëchetlengen oram yazma (4-bab 1-ayettin 8-bab 1-ayetkiche)
5. Yette kanay (8-bab 2-ayettin 11-babning axirighiche)
6. Yette bashliq ejdiha we ikki diwe (12-, 13-bablar)
7. Körüngen bashqa alametler (14-, 15-bablar)
8. Yette chine (16-bab)
9. Babil, saxta peyghember, diwe we Iblisning tartqan jazasi (17-bab 1-ayettin 20-bab 10-ayetkiche)
10. Axirqi höküüm (20-bab 11-ayettin 15-ayetkiche)
11. Yëngi asman, yëngi zëmin (21-bab 1-ayettin 22-bab 5-ayetkiche)
12. Xatime (22-bab 6-ayettin 21-ayetkiche)



## Wehiyler

<sup>1</sup> Mezkur kitab Eysa Mesihning wehiysidur. Xuda yëqin kelgüside yüz bërishi muqerrer bolghan weqelerni öz xizmetkarlirigha körsitish üçün, Eysa Mesihke bu wehiyni chüshürdi. Mesih buni öz perishtisi arqiliq xizmetkari Yuhannagha ayan qildi. <sup>2</sup> Yuhanna Xudaning sözi – Eysa Mesih bergen guwahliqqa, körgenlirining hemmisige guwahliq berdi. <sup>3</sup> Bu wehiylerni oqup bergen we uni anglap emel qilghanlar neqeder bextlik! Chünki, bu ishlarning emelge ashidighan waqti yëqindur.

### **Yuhannaning yette ëtiqadchilar jama'etchilikige salam yollishi**

<sup>4</sup> Menki Yuhannadin Asiya ölkisidiki yette ëtiqadchilar jama'etchilikige salam! Hazir we ezeldin bar bolghan hem kelgüside kelgüchidin, uning textining aldidiki yette Rohtin, <sup>⑦</sup> <sup>5</sup> sadiq guwahchi, ölümدين tunji tirilgüchi, dunya padishahlirining hökümrani bolghan Eysa Mesihtin silerge mëhir-shepqet we amanliq bolghay.

U bizni söydi, öz qëni bilen bizni gunahlimizdin azad qildi, <sup>6</sup> bizni bir padishahliq qilip uyushturup, öz Atisi Xudaning xizmitidiki rohaniy qildi. Barliq shan-sherep we küch-qudret uninggha menggü mensup bolghay, amin!

---

<sup>⑦</sup> «Yette» dëgen sanning kamaletke yetken, mukemmel dëgen menisi bar bolup, «yette Roh» Xudaning Muqeddes Rohini körsitidu.

<sup>7</sup> Mana, u bulutlar üstide kelmekte. Hemme közler, hetta uning ténini neyziligenlermu uni köridu. Yer yüzidiki pütkül xelqler uning üçhün haza tutidu. Bu ish jezmen bolidu, amin!

<sup>8</sup> Perwerdigar Xuda deyduki: «Bash we axir özümdurmen. Hazir we ezeldin bar bolghan hem menggü bar bolghuchimen, shundaqla hemmige qadirdurmen.»

### **Tirilgen Mesihning Yuhannagha körünüşü**

<sup>9</sup> Men qerindishnglar Yuhannamen. Biz Eysa Mesihke mensup bolghanliqimiz üçhün azab-oqubetke, Xudaning padishahliqigha we sewr-taqetke ortaqmiz. Xudaning sözi we Eysa Mesihning qilghan guwahliqini tarqatqanliqim üçhün, bir mezigil Patmos arilida mehbus bolup turup qalghandim. <sup>10</sup> Rebbimizning künide<sup>⑧</sup> Muqeddes Rohning mēni ilkige ēlishi bilen, keynimdin kelgen kanay awazigha oxshap kētidighan ünlük bir awazni anglidim. <sup>11</sup> Bu awaz: «Kōridighanliringni kitab qilip yaz we uni yette ētiqadchilar jama'etchilikige, yeni Efes, Izmir, Pergama, Tiyatira, Sardis, Filadēlfiye we La'odikiya sheherlirige ewet» dēgenidi.

<sup>12</sup> Manga sözligüchini körüş üçhün keynimge buruldum. Burulghinimda, közüme yette altun chiraghdan <sup>13</sup> we ularning otturisida uchisidiki toni oshuqighiche chühüp turidighan, köksige altun kemer baghligghan Insan'oghligha oxshaydighan biri köründi. <sup>14</sup> Uning chēchi aq yung we qardek ap'aq idi. Közliri goya yalqunlap turghan ottek idi. <sup>15</sup> Putliri ochaqta tawlinip parqirighan tuchqa oxshaytti, awazi sharqirap ēqiwatqan suning shawqunidek idi. <sup>16</sup> U ong qolida yette yultuz tutqan bolup, aghzidin ikki bisliq ötkür bir qilich chiqip turatti. Chirayi xuddi chingqi chühsh waqtidiki quyashtek parlaq idi.

<sup>17</sup> Uni körginimde, ayighigha ölüktek yiqildim. U ong qolini uchamgha qoyup mundaq dēdi:

– Qorqma, tunji we axirqi men bolimen. <sup>18</sup> Hayat bolghuchi özümdurmen. Men ölgenidim, lēkin emdi menggü hayat yashaymen. Ölüm we ölükler diyarining achquchi mēning qolumda. <sup>19</sup> Shuning üçhün, körgenliringni, yeni hazir boluwatqan we kelgüsida bolidighan ishlarni yēzip qaldur. <sup>20</sup> Yette altun chiraghdan we sen ong qolumda

---

⑧ «Rebbimizning küni» heptining bashlinish künini, yeni yekshenbe künini körsitidu. Bu künde Eysa Mesih ölümün tirilgen.

körge yette yultuzning sirigha kelsek, yette yultuz yette etiqaqchilar jama'etchilikining perishtiliri. Yette chiraghdan bolsa yette jama'etchiliktur.

## 2-bab

### Efestiki etiqaqchilar jama'etchilikige yezilghan xet

<sup>1</sup> – Efestiki etiqaqchilar jama'etchilikining perishtisige<sup>⑨</sup> mundaq yaz:

«Ong qolida yette yultuzni tutup, yette altun chiraghdanning otturisida mangghuchi mundaq deydu: <sup>2</sup> sening emeliyitingni, tirishchanliqingni, sewr-taqitingni bilimen. Rezil ademlerning qilmishlirigha chidap turalmaydighanliqingni, elchi bolmisimu özlirini elchi, dep atiwalghanlarni sinap, ularning saxtiliqini tonughanliqingnimu bilimen.

<sup>3</sup> Shundaq, sen sewr-taqet qilding, manga etiqaq qilghanliqing seweblik keliq chiqqan japa-musheqqetke berdashliq berding we harmiding.

<sup>4</sup> Lekin sanga bir etirazim barki, u bolsimu mehbir-muhebbiting deslepkinin suslashti. <sup>5</sup> Shuning üçün, qanchilik haletke chüshüp qalghanliqinggha nezer sal! Towa qil we deslepki emeliyitingni eslige keltür. Eger towa qilmisang, men keliq chiraghdiningni ornidin eliq ketimen. <sup>6</sup> Biraq, sening bir artuqchiliqing barki, u bolsimu, senmu manga oxshash Nikolas<sup>①</sup> terepdarlarining qilmishliridin nepretlending.

<sup>7</sup> Muqeddes Rohning jama'etchiliklerge degenlarini quliqingda ching tut! Ghelibe qilghuchilargha Xudaning jennitidiki hayatliq derixining mewilirliri yeyish hoquqini berimen.»

### Izmirdiki etiqaqchilar jama'etchilikige yezilghan xet

<sup>8</sup> – Izmirdiki etiqaqchilar jama'etchilikining perishtisige mundaq yaz:

«Tunji we axirqi, ölüp tirilgüchi mundaq deydu: <sup>9</sup> sening azab-oqubetliringni we namratliqingni bilimen, lekin emeliyette sen bay. Özlirini Yehudiy dewalghanlarning töhmetlarini bilimen. Emeliyette, ular Yehudiy emes, belki Sheytanning guruhidikilerdur. <sup>10</sup> Kelgüside çekidighan azab-oqubetlerdin qorqma. Bilip qoyghinki, Sheytan

⑨ Etiqaqchilar jama'etchilikining bashlamchisi körsitilishi mumkin.

① Bu adem qutquzulghanlarning butpereslik we exlaqsizliq qilish erkinlikining barliqini terghib qilatti.

aranglardin bezilerni yëqinda zindangha tashlitip sinimaqchi. Siler on küngiche qiynilisiler. Taki ölgüche manga sadiq bol. Shu chaghda, men sanga hayatliq tajini kiydürimen.

<sup>11</sup> Muqeddes Rohning jama'etchiliklerge dëgenlirini quliqingda ching tut. Ghelibe qilghuchilar ikkinchi ölümning ziyinigha hergiz uchrimaydu.»

### **Pergamadiki ëtiqadchilar jama'etchilikige yëzilghan xet**

<sup>12</sup> – Pergamadiki ëtiqadchilar jama'etchilikining perishtisige mundaq yaz:

«Ikki bisliq ötkür qilichi bar bolghuchi mundaq deydu: <sup>13</sup> sëning Sheytanning texti orunlashqan yerde turidighanliqingni bilimen. Shundaqtimu, sen mëning namimgha sadiq bolup kelding. Hetta arangdiki ishenchlik guwahchim Antipa mushu Sheytanning makanida qetl qilinghan künlerdimu manga ëtiqad qilghanliqingni inkar qilmiding.

<sup>14</sup> Lëkin, sanga bir ëtirazim bar, u bolsimu aranglarda Bil'amning telimige egeshkenler bolmaqta. Bil'am Balaq dëgen ademge Isra'illarni butqa atap nezir qilinghan göshni yëyish we jinsiy exlaqsizliq qilishqa azdurushni ögetkenidi. <sup>15</sup> Shuninggha oxshash, silerning aranglarda Nikolas terepdarlirining telimige egeshkenlermu bar. <sup>16</sup> Shuning üçün, towa qil. Undaq qilmisang, yëninggha derhal bërip, aghzimdiki qilichim bilen sanga zerbe bërimen.

<sup>17</sup> Muqeddes Rohning jama'etchiliklerge dëgenlirini quliqingda ching tut. Ghelibe qilghuchilargha saqlaqliq mannadin<sup>②</sup> bërimen. Ulargha yene birdin aq tash we bu tashlarning üstige yëzilghan yëngi bir isimni, yeni buni qobul qilghuchilardin bashqa hëchkim bilmeydighan bir isimni bërimen.»

### **Tiyatiradiki ëtiqadchilar jama'etchilikige yëzilghan xet**

<sup>18</sup> – Tiyatiradiki ëtiqadchilar jama'etchilikining perishtisige mundaq yaz:

«Xudaning közliri yalqunlighan otqa we putliri parqiray tuchqa oxshaydighan Oghli mundaq deydu: <sup>19</sup> sëning emeliyitingni, mëhir-muhebbitingni, ëtiqadingni, ejringni we sewr-taqitingni bilimen.

---

② «Misirdin Chiqish» 16-bab, 32 – 36-ayetlerge we «Yuhanna» 6-bab, 48 – 58-ayetlerge qaralsun.

## Wehiyler

Hazirqi emeliyitingning deslepki emeliyitingdin ëship chüshüwatqanliqinimu bilimen. <sup>20</sup> Lëkin, sanga bir ëtirazim bar, u bolsimu özüni peyghember dep tonushturghan Izebel isimlik xotungha yol qoyuwatisen. Bu xotun xelqimge telim bërip, ularni jinsiy exlaqsizliq qilishqa we butqa atap nezir qilinghan göshni yëyishke azdurmaqta.

<sup>21</sup> Men uning towa qilishi üçün purset bergenidim, lëkin u jinsiy exlaqsizliqigha towa qilishni xalimidi. <sup>22</sup> Emdi uni ëghir kësel qilip yatquzuwëtimen. Uning bilen zina qilghanlar qilmishlirigha towa qilmisa, ularnimu ëghir azabqa muptila qilimen. <sup>23</sup> Uning perzentlirini ejellik kësel bilen halak qilimen. U chaghda, pütkül ëtiqadchilar jama'etchiliklirige kishilerning oy-pikri we qelbini yaxshi bilgüchining özüm ikenlikimni bildürimen hemde herbiringlarga qilghan emeliyitinglarga yarisha yandurimen.

<sup>24-25</sup> Lëkin, Tiyatiradiki bu telimni qobul qilmighan we Sheytanning atalmish «chongqur sirliri»ni ögenmigen silerge shuni ëytimenki: özünglarda bar bolghanni men kelgüche ching saqlanglar. Silerge buningdin bashqa telep qoymaymen. <sup>26</sup> Kim ghelibe qilsa, yeni emrlirimge axirghiche emel qilsa, uninggha pütkül xelqlerge hakim bolush hoquqini bërimen. <sup>27</sup> Mana bu, Atam manga bergen hoquqqa oxshash hoquqtur. Zeburda yëzilghandek:

«U ularni<sup>③</sup> tömür kaltek bilen bashqurup,  
sapal qachilarni urup chaqqandek tarmar qilidu.»

<sup>28</sup> Ghelibe qilghuchilargha yene tang yultuzini ata qilimen.

<sup>29</sup> Muqeddes Rohning jama'etchiliklerge dëgenlirini quliqinglarda ching tutunglar!»

### 3-bab

#### Sardistiki ëtiqadchilar jama'etchilikige yëzilghan xet

<sup>1</sup> – Sardistiki ëtiqadchilar jama'etchilikining perishtisige mundaq yaz:

«Xudaning yette Rohigha we yette yultuzgha ige bolghuchi mundaq

---

③ Bu ayet Zebur 2-bab 9-ayettin ëlinghan bolup, bu yerdiki «ular» Xuda bilen qarshilashquchilarni körsitidu.

deydu: sening emeliyitingni bilimen. Hayat jama'etchilik, dep nam ëlipsen, lëkin ölüksen. <sup>2</sup> Shunga, uyqungni ëchip, kichikkine hem yoqap këtish aldida turghan ëtiqadingni kücheyt. Chünki, Xudayim aldida emeliyitingning tëxi tügel emeslikini bildim. <sup>3</sup> Shuning üçün, anglighan we qobul qilghan telimlerni ësingde tut. Ulargha emel qil, towa qil. Eger oyghanmisang, mëning këlirim sanga xuddi oghrining kütülmigen waqitta kelginidek tuyuqsiz bilinidu. Mëning këlidighan waqit-sa'itimni hergiz bilelmeysen.

<sup>4</sup> Lëkin, aranglarda özlirige dagh tegküzmigen yene birnechcheylen bar. Ular aq ton kiyip, men bilen bille yüridu. Chünki, ular buninggha layiqtur. <sup>5</sup> Ghelibe qilghuchilar mana shundaq aq ton kiyidu. Ularning namini hayatliq deptiridin hergiz öchürmeymen. Ularning namini Atam Xudaning we uning perishtilirining aldida ochuq ëtirap qilimen.

<sup>6</sup> Muqeddes Rohning jama'etchiliklerge dëgenlirini quliqinglarda ching tutunglar!»

### **Filadëlfiiyidiki ëtiqadchilar jama'etchilikige yëzilghan xet**

<sup>7</sup> – Filadëlfiiyidiki ëtiqadchilar jama'etchilikining perishtisige mundaq yaz:

«Muqeddes we ishenchlik, qolida Dawutning achquchi<sup>④</sup> bolghan, ishikni achsam hëchkim yapalmaydu, yapsam hëchkim achalmaydu dëgüchi mundaq deydu: <sup>8</sup> sening emeliyitingni bilimen. Küchüng ajiz bolsimu, telimige emel qilding we namimni inkar qilmiding. Shuning üçün, aldingda hëchkim yapalmaydighan bir ishikni ëchip qoydum. <sup>9</sup> Qara, Sheytan guruhidikilerge, özlirini Yehudiy dep atiwalghan, emeliyette Yehudiy emes aldamchilarni shundaq aqiwetke qaldurimenki, ular këlip sening ayighinggha yiqilidu we mëning sëni yaxshi körädighanliqimni köridu. <sup>10</sup> Berdashliq bërish heqqidiki emrimge emel qilghanliqing üçün, bu dunyadiki insanlarni sinash meqsitide pütün yer yüzige balay'apet chüshürüldighan waqitta sëni uningdin qoghdap qalimen.

<sup>11</sup> Tuyuqsiz këlimen. Tajingni bashqilarning tartiwalmasliqi üçün, özüngde bar bolghanni ching saqla. <sup>12</sup> Ghelibe qilghuchini Xudaning ibadetxanisigha tüwrük qilimen. Bundaq adem u yerdin esla ketmeydu.

---

④ Eysa Mesih jismaniy jehette Dawut padishahning ewladi bolup, u Xudaning padishahliqigha kirish derwazisining achquchidur.

## Wehiyler

Uning wujudigha Xudayimning namini, Xudayimning shehirining namini, yeni ershtin – Xudaning yénidin chüshidighan yengi Yërusalëmning namini we mëning yengi namimni yazimen. <sup>13</sup> Muqeddes Rohning jama'etchiliklerge dëgenlirini quliqinglarda ching tutunglar!»

### **La'odikiyadiکی etiқadchilar jama'etchilikige yëzilghan xet**

<sup>14</sup> – La'odikiyadiکی etiқadchilar jama'etchilikining perishtisige mundaq yaz:

«Amin atalghuchi,<sup>⑤</sup> yeni sadiq we ishenchlik guwahchi, Xuda yaratqan mewjudatlarning menbesi mundaq deydu: <sup>15</sup> sëning emeliyitingni bilimen. Sen etiқadta soghuqmu emes, qizghinmu emes. Ya soghuq, ya qizghin bolsangchu kashki. <sup>16</sup> Sen ya soghuq ya qizghin emes, belki ilman sudek bolghanliqing üçün, sëni aghzimdin tükürüp chiqiriwëtimen. <sup>17</sup> Baymen, bayashatliqta yashawatimen, hëch nersige hajet emesmen deysen. Lëkin, bichare, ëchinishliq, namrat, kor we yalingach ikenlikingni bilmeysen. <sup>18</sup> Shunga, bay bolushung üçün ot bilen tawlanghan altun, yalingachliq eyibingni yëpishing üçün kiyidighan aq kiyim-këchek, körüşhüng üçün közliringge sürtidighan melhemlerni mendin sëtïwëlishingni tewsiye qilimen. <sup>19</sup> Men özüm yaxshi köridighan kishilarning hemmisini eyibini körsitip terbiyileymen. Shuning üçün, qizghin bolup, gunahliringgha towa qil. <sup>20</sup> Qara, men hazir ishik aldida turup, ishikni qëqiwatimen. Eger biri awazimni anglap ishikni achsa, uning yënigha kirimen. Men uning bilen, umu men bilen bille ghizalinidu. <sup>21</sup> Men ghelibe qilip, Atamning textide uning bilen bille olturdum. Shuning üçün, menmu ghelibe qilghuchilargha textimde men bilen birge olturush hoquqini bërimen. <sup>22</sup> Muqeddes Rohning jama'etchiliklerge dëgenlirini quliqinglarda ching tutunglar!»

## **4-bab**

### **Ershtiki ibadet**

<sup>1</sup> Andin, asmanda ochuq bir ishikni kördüm. Men burun anglighan kanay awazigha oxshap këtïdighan awaz: «Bu yaqqa chiq, sanga

---

⑤ «Amin» sözining menisi «shundaq bolsun» bolup, bu yerde Eysa Mesihning Xudaning barliq wede we pilanlirining «amin»i, yeni ularning emelge ëshishining kapaliti ikenliki tekitlengen.



## Wehiyler

buningdin këyin yüz bërishi muqerrer bolghan weqelerni körsitey» dëdi.  
<sup>2</sup> Muqeddes Rohning mëni derhal ilkige ëlishi bilen ershte bir text we uningda olturghan birini kördüm. <sup>3</sup> Textte olturghuchining qiyapiti yëshil qashtash we qizil kwartsqa oxshaytti. Zumretni eslitidighan bir hesen-hüsen textni orap turatti. <sup>4</sup> Textning etrapida yene yigirme töt text bar idi. Textlerde bashlirigha altun taj kiygen, aq tongha oranghan yigirme töt yëtekchi olturatti. <sup>5</sup> Texttin chaqmaqlar chëqip, güldürmamining güldür-qarasliri anglinip turatti. Textning aldida yalqunlap turghan yette mesh'el bar idi. Bular Xudaning yette Rohi idi. <sup>6</sup> Textning aldida yene xuddi xrustaldek parqirap turidighan, eynektek süzük dengizgha oxshaydighan bir nerse bar idi. Textning herbir teripining ottura qismida aldi we keynide nurghun közliri bar töt tirik mexluq turatti. <sup>7</sup> Birinchi mexluq shirgha, ikkinchi mexluq buqigha oxshaytti. Üchinchi mexluqning yüzi ademning chirayigha oxshaytti. Tötinchi mexluq uchuwatqan bürkütke oxshaytti. <sup>8</sup> Töt tirik mexluqning herbirining altidin qaniti bar bolup, ularning pütün bedini, hetta qanat astimu közler bilen tolghanidi. Ular këche-kündüz tinmay mundaq dëyishetti:

«Muqeddes, muqeddes, muqeddestur,  
 ezeldin bar bolghan, hazirmu bar hem kelgüsida kelgüchi  
 hemmige qadir Perwerdigar Xuda!»

<sup>9</sup> Tirik mexluqlar textte olturghan ebedil'ebed hayat bolghuchini ulughlap, uninggha hörmet we teshekkür izhar qilghinida, <sup>10</sup> yigirme töt yëtekchi ebedil'ebed yashaydighan textte olturghuchining ayighigha bash qoyup sejde qilatti. Tajlirini textning aldigha qoyushup, mundaq dëyishetti:

<sup>11</sup> «Perwerdigarimiz we Xudayimiz!  
 Shan-sherep, hörmet we qudretke layiqsen.  
 chünki, hemmini sen yaratting.  
 Hemme shey'i xahishing bilen yaritilip wujudqa keldi.»

## 5-bab

### Qozining oram yazmini qoligha ëlishi

<sup>1</sup> Andin textte olturghuchining ong qolida her ikki yüzige xet yëzilghan

## Wehiyler

we yette möhür bilen pëchetlengen bir oram yazmini kördüm. <sup>2</sup> Yuqiri awaz bilen: «Oram yazma we pëchetlerni ëchishqa kim layiqtur?» dep tovlighan küchlük bir perishtinimu kördüm. <sup>3</sup> Lëkin, ne ershte, ne yer yüzide, ne yer astida oram yazmini ëchip oquyalaydighan birersi chiqmidi. <sup>4</sup> Oram yazmini ëchish we oqushqa layiq birersi chiqmighachqa, qattiq yighliwettim. <sup>5</sup> Buning bilen, yëtekchilerdin biri manga:

– Yighlima! Qara, Yehuda qebilisidin kelgen shir – Dawutning notisi<sup>⑥</sup> ghelibe qildi. Oram yazmini we uning yette pëchitini ëchishqa u qadir, – dëdi.

<sup>6</sup> Andin, bir qozining yëtekchiler qorshap turghan text bilen tirik mexluqlarning ariliqida turghanliqini kördüm. Qarimaqqa, u burun boghuzlanghandek qilatti. Qozining yette münggüzi we yette közi bar bolup, bu közler Xudaning pütkül duniyagha ewetken yette Rohi idi.

<sup>7</sup> Qoza bërip, textte olturghuchining ong qolidin oram yazmini aldi.

<sup>8</sup> Yazmini alghanda, töt tirik mexluq we yigirme töt yëtekchi uning ayighigha bash qoydi. Ularning herbirining qolida chiltar<sup>⑦</sup> we isriq bilen tolghan altun tawaq bar idi. Bu isriq Xudaning muqeddes xelqining du'aliri idi. <sup>9</sup> Ular yëngi bir qoshaq ëytishti:

«Oram yazmini ëlishqa  
we pëchetlerni ëchishqa layiqsen.  
Chünki boghuzlanding  
we her qebilidin, her tildin,  
her millettin, her xelqtin bolghan insanlarni  
öz qëning bedili bilen Xudagha mensup qilding.  
<sup>10</sup> Ularni bir padishahliq qilip uyushturup,  
Xudayimizning xizmitidiki rohaniy qilding.  
Ular yer yüzide höküm sürgüsi.»

<sup>11</sup> Andin, textning, tirik mexluqlarning we yëtekchilerning etrapida minglighan, on minglighan perishtilerni kördüm we ularning awazlarini anglidim. <sup>12</sup> Ular ünlük awaz bilen mundaq dëyishetti:

---

⑥ Bu atalghu deslep Tewratla tilgha ëlinghan bolup, këyin këlidighan qutquzghuchi – Mesihning Dawut padishahning ewladidin ikenlikini körsitidu.

⑦ Chiltar – bir xil tarliq chalghu eswab.

## Wehiyler

«Boghuzlanghan qoza  
qudret, bayliq, danaliq, küch-quwwet,  
hörmət, shan-sherep we medhiyige layiqtur.»

<sup>13</sup> Men yene ersh, yer yüzi, yer asti, dengizlar we ka'inattiki pütün janliqlarning:

«Medhiye, hörmət, shan-sherep we qudret,  
textte olturghuchigha we qozigha menggü mensup bolsun!» dëginini anglidim.

<sup>14</sup> Töt tirik mexluq «amin!» dep jawab qayturatti, yëtekchiler yerge bash qoyup, textte olturghuchigha we qozigha sejde qilatti.

## 6-bab

### Qozining alte pëchetni ëchishi

<sup>1</sup> Andin, qozining yette pëchetning birinchisini achqanliqini kördüm. Shu chaghda, öt tirik mexluqtin birining güldürmamidek awaz bilen: «Kel!» dëginini anglidim. <sup>2</sup> Qariwidim, bir aq atni kördüm. Atqa mingüchining qolida bir sadaq bar idi. Uninggha bir taj bërildi. U ghelibe qilghuchi süpitide zeper quchush üchün jengge atlandi.

<sup>3</sup> Qoza ikkinchi pëchetni achqanda, ikkinchi mexluqning: «Kel!» dëginini anglidim. <sup>4</sup> U chaghda, yene bir at otturigha chiqti, uning renggi qizil idi. Atqa mingüchige yer yüzidiki tinchliqni ëlip këtish we insanlarni öz'ara qirghinchiliqqa sëlsh hoquqi bërildi. Uninggha yene chong bir qilich bërildi.

<sup>5</sup> Qoza üchinchi pëchetni achqanda, üchinchi mexluqning: «Kel!» dëginini anglidim. Qariwidim, bir qara atni kördüm. Atqa mingüchining qolida bir taraza bar idi. <sup>6</sup> Töt tirik mexluqning arisidin: «Bir künlük ish heqqi üchün peqet bir tawaq bughday yaki bolmisa üch tawaq arpila bërilibdu. Zeytun derixi bilen üzüm tëligha tegme!» dëgendek bir awazni anglidim.

<sup>7</sup> Qoza ötünchi pëchetni achqanda, ötünchi mexluqning: «Kel!» dëgen awazini anglidim. <sup>8</sup> Qariwidim, bir tatirang atni kördüm. Atqa mingüchining ismi «Ölüm» idi. Uning keynidin ölükler diyari egiship

## Wehiyler

kéliwatatti. Bulargha yer yüzining töttin birige hökümraniq qilip, qilich, acharchiliq, waba we yer yüzidiki yirtquch haywanlar arqiliq adem öltürüş hoquqi bërildi.

<sup>9</sup> Qoza beshinchi pëchetni achqanda, Xudaning sözini yetküzgenliki we bergen guwahliqi wejedin öltürülgenlerning janlirini qurbanliq supisining tégide kördüm. <sup>10</sup> Ular qattiq awaz bilen chuqan sëlishop: «Muqeddes we ishenchlik Igimiz! Yer yüzide yashawatqan insanlarni qachan soraq qilip, ulardin qënimizning intiqamini ëlip bërisen?» dëyishetti. <sup>11</sup> Ularning herbirige birdin aq ton bërilgen bolup, Xudagha xizmet qilghan, özlirige oxshash öltürüldighan ëtiqadchi qërindashlirining sani toshquche azghine waqit kütüshi telep qilinghanidi. <sup>12</sup> Andin, qozining altinchi pëchetni achqanliqini kördüm. Bu waqitta, zëmin qattiq tewrinip, quyash be'eyni qapqara kömürning, ay bolsa qanning renggige kirdi. <sup>13</sup> Enjür derixining qattiq boranda silkinishidin tong enjürler yerge tökülgendek, asmandiki yultuzlarmu yer yüzige töküldi. <sup>14</sup> Asman xuddi oram yazmidek orilip ghayib boldi, pütkül taghlar we arallar ornidin yötkeldi. <sup>15</sup> Dunyaning padishahliri, hökümrani, serdarliri, bayliri, hoquqdarliri, qulliri we hörlirining hemmisi öngkürlerge we taghlarning kamarlirigha yoshurundi. <sup>16</sup> Ular tagh-dawanlarga mundaq dep jar saldi: «Üstimizge chüshünglar! Bizni textte olturghuchining siymasidin we qozining ghezipidin tosüp qëlinglar! <sup>17</sup> Chünki, ularning ghezipi tutqan dehshetlik kün keldi. Uninggha kimmu berdashliq bërelisun?»

## 7-bab

### Möhürlengen 144,000 kishi

<sup>1</sup> Uningdin këyin, yer yüzining töt bulungida turghan töt perishtini kördüm. Ular quruqluq, dengiz hem del-derexlerni boran urmasliqi üçün, yer yüzining töt teripidin këlidighan boranni tizginlep turatti.

<sup>2</sup> Menggü hayat Xudaning möhrini ëlip künchiqishtin kelgen bashqa bir perishtinimu kördüm. U qattiq awaz bilen quruqluq we dengizlarni buzup tashlash hoquqi bërilgen ashu töt perishtige: <sup>3</sup> «Biz Xudaning xizmetkarlirining pëshanisige möhür basquche, quruqluq, dengiz we del-derexlerni buzup tashlimanglar» dep warqiridi. <sup>4</sup> Andin, men möhürlengenlerning sanini anglidim. Isra'illarning pütün qebililiridin

144,000 kishi, yeni:

<sup>5</sup> Yehuda qabilisidin 12,000 kishi,

Rubën qabilisidin 12,000 kishi,

Gad qabilisidin 12,000 kishi,

<sup>6</sup> Ashër qabilisidin 12,000 kishi,

Naftali qabilisidin 12,000 kishi,

Manasse qabilisidin 12,000 kishi,

<sup>7</sup> Shimon qabilisidin 12,000 kishi,

Lawiy qabilisidin 12,000 kishi,

Issakar qabilisidin 12,000 kishi,

<sup>8</sup> Zebulun qabilisidin 12,000 kishi,

Yüsüp qabilisidin 12,000 kishi,

Binyamin qabilisidin 12,000 kishi möhürlengeni.

### **Aq kiyimlik xalayıq**

<sup>9</sup> Andin, her xelq, her qebile, her millettin bolghan, her xil tillarda sözlshidighan sanap tügetküsi zor bir top xalayıqning textning we qozining aldida turghanlıqını kördüm. Ularning hemmisi aq ton kiygen bolup, qollirida xorma shaxliri tutqanı. <sup>10</sup> Ular ünlük awaz bilen: «Nijatlıq textte olturghan Xudayimizdin we qozidin kēlidu» dep warqirishatti. <sup>11</sup> Pütün perishtiler textning, yētekchilerning we tōt tirik mexluqning etrapigha olishiwalghanı. Ular textning aldida yerge bash qoyup, Xudagha sejde qilip mundaq dēyishetti:

<sup>12</sup> «Amin! Medhiye, shan-sherep,

danalıq we teshekkür,

hōrmet we küch-quḍret

Xudayimizgha menggü mensup bolsun. Amin!»

<sup>13</sup> Shu chaghda, yētekchilerdin biri mendin:

– Aq ton kiygen bu kishiler kim bolıdu, qeyerdin keldi? – dep sorıdı.

<sup>14</sup> – Teqsir, men bilmeymen, bu özlirige melumdur, – dēdim.

U manga:

– Bular dehshetlik balayi'apetlerni bēshidin ötküzüp kelgenlerdur. Ular tonlirini qozining qēnıda yuyup, ap'aq qilghan. <sup>15</sup> Shuning üçün, ular Xudaning textining aldida turup, Xudaning ibadetxanisida kēche-kündüz

uning xizmitide bolidu. Textte olturghuchi Xuda ulargha sayiwendur.

<sup>16</sup> Ular emdi ach qalmaydu, ussimaydu, ulargha ne aptap, ne qattiq issiq ötmeydu. <sup>17</sup> Chünki, ularni textning otturisdiki qoza baqidu we hayatliq süyining bulaqlirigha ëlip baridu. Xuda ularning közliridiki pütün yashlarni sürtidu, – dëdi.

## 8-bab

### Qozining yettinchi pëchetni ëchishi

<sup>1</sup> Qoza yettinchi pëchetni achqanda, ershte yërim sa'etche jimjitliq höküm sürdi. <sup>2</sup> Andin, Xudaning aldida turghan yette perishtini kördüm. Ulargha yette kanay bërildi.

<sup>3</sup> Altun isriqdan tutqan yene bir perishte këlip, qurbanliq supisining aldida turdi. Textning aldidiki altun qurbanliq supisida Xudaning barliq muqeddes xelqining du'aliri bilen bille atash üçün, uninggha köp isriq bërildi. <sup>4</sup> Isriqtin chiqqan tütünler bilen muqeddes xelqning du'aliri perishtining qolidin Xudaning aldigha kötürüldi. <sup>5</sup> Andin, perishte isriqdanni qoligha ëlip, uni qurbanliq supisidiki ot bilen toldurup, yer yüzige atti. U chaghda, güldürmaming güldür-qarasliri anglandi. Chaqmaqlar chëqip, yer-zëmin tewrendi.

### Perishtilerning kanay chëlishi

<sup>6</sup> Andin këyin, qollirigha birdin kanay tutqan yette perishte kanaylirini chëlishqa hazirlandi.

<sup>7</sup> Birinchi perishte kaniyini chalghanda, möldür bilen ot qangha arilashqan halda yaghduruldi. Zëminning üçtin biri, del-derexlarning üçtin biri we pütkül yëshil ot-chöpler köyüp ketti.

<sup>8</sup> Ikkinchi perishte kaniyini chalghanda, goya lawuldap köyüwatqan chong bir taghdek ghayet zor bir jisim dëngizgha tashlandi. Dëngizning üçtin biri qangha aylandi. <sup>9</sup> Dëngizdiki janiwarlarning üçtin biri öldi we këmilerning üçtin biri weyran boldi.

<sup>10</sup> Üchinchi perishte kaniyini chalghanda, asmandin mesh'eldek yalqunlap yanghan chong bir yultuz deryalarning üçtin birining we bulaqlarning üstige chüşti. <sup>11</sup> Bu yultuzning ismi «Qëriq» idi. Sularning üçtin biri qëriq bolup këtüp, bu suni ichken nurghun adem ölüp ketti.

<sup>12</sup> Tötinchi perishte kaniyini chalghanda, quyashning, ayning we

yultuzlarning üchtin biri zerbige uchridi. Netijide, quyash, ay we yultuzlarning yoruqluqining üchtin biri öchti. Kündüzning üchtin biri qarangghuluqqa aylandi, këchining üchtin biride yoruqluq yoqaldi.

<sup>13</sup> Yene qariwidim, asmanning qeride uchup këtiwatqan bir bürkütning qattiq awaz bilen: «Bashqa üch perishte chalidighan kanay awazlirining destidin yer yüzide yashaydighanlarning haligha way, haligha way, haligha way!» dëginini anglidim.

## 9-bab

<sup>1</sup> Beshinchi perishte kaniyini chalghanda, asmandin yerge chüshüp ketken bir yultuzni kördüm. Tëgi yoq hanggha<sup>®</sup> baridighan lexmining achquchi uninggha bërildi. <sup>2</sup> U tëgi yoq hangni achqanda, hangdin yoghan ochaqning isidek tütün ëtilip chiqti. Hangning tütüidin quyash we asmanni qarangghuluq basti. <sup>3</sup> Tütüning ichidin yer yüzige chëketke yaghdı. Ulargha chayanlardek chëqish küchi bërilgenidi. <sup>4</sup> Chëketkilerge yer yüzidiki ot-chöplerge we herqandaq ösümlük yaki del-derexlerge emes, peqet pëshaniside Xudaning möhri bolmighan insanlarchila ziyan yetküzüsh buyrulghanidi. <sup>5</sup> Ulargha bu insanlarni öltürüş emes, peqet besh ay muddetlik qiyin-qistaqqa ëlish buyruqila bërilgenidi. Bu qiyin-qistaq chayan ademni chaqqan waqittiki qattiq aghriq azabigha oxshaytti. <sup>6</sup> U künlerde, insanlar ölümni izdeydu, lëkin tapalmaydu; ölümni sëghinidu, lëkin ölüm ulardin qachidu.

<sup>7</sup> Chëketkilerning qiyapiti xuddi jengge hazirlanghan atlargha oxshaytti. Bashlirida bolsa altun tajgha oxshaydighan bir nerse bar idi. Chirayi ademningkige oxshaytti. <sup>8</sup> Chachliri ayallarning chëchigha, chishliri shirning chishigha oxshaytti. <sup>9</sup> Kökrekliri tömür sawutlarga oxshaytti. Qanatlirining awazi jengge atlanghan nurghun at-harwilarning awazigha oxshaytti. <sup>10</sup> Chayanlarningkige oxshash chaqidighan quyruqliri bar idi. Quyruqliridiki zeherlik neshtiride ademni besh ay azabqa salghudek küch bar idi. <sup>11</sup> Ularni bashquridighan padishah tëgi yoq hangning perishtisi idi. Bu perishtining Ibraniyche ismi Awaddon; Grëkche ismi Apoliyon, yeni halak qilghuchi idi.

<sup>12</sup> Birinchi balayi'apet ötüp ketti. Emdi buningdin këyin yene ikki balayi'apet këlidu.

---

<sup>®</sup> Tëgi yoq hang – jinlar qamilidighan yer.

<sup>13</sup> Altinchi perishte kaniyini chalghanda, Xudaning aldidiki altun qurbanliq supisining töt münggüzidin chiqqan bir awazni anglidim. <sup>14</sup> Bu awaz altinchi perishtige: «Chong Firat deryasining yënida baghlaqliq töt perishtini boshat» dëdi. <sup>15</sup> Del shu yil, shu ay, shu kün we shu sa'et üçün hazirlap qoyulghan bu töt perishte insanlarning üchtin birini halak qilish üçün baghlaqtin boshitildi. <sup>16</sup> Bularning atliq leshkerlirining sani ikki yüz milyon idi. Ularning sanining jakarlanghanliqini anglidim.

<sup>17</sup> Ghayibane alamette közümgë körüngen at we atliqlar mana mundaq idi: atliqlarning kökreke qalqanliri choghdek qizil, kök yaquttek kök we günggürttek sëriq idi. Atlarning bashliri shirning bëshigha oxshaytti. Èghizliridin ot, tütün we günggürt pürkületti. <sup>18</sup> Insanlarning üchtin biri bularning aghzidin pürkülgen ot, tütün we günggürttin ibaret bu üç apettin öldi. <sup>19</sup> Atlarning küchi èghizlirida we quyruqlirida idi. Quyruqlirining yilangha oxshash bëshu bolup, bular bilen ademni zeximlendüretti.

<sup>20</sup> Qalghan insanlar, yeni bu balayi'apetlerdin aman qalghuchilar öz qilmishlirigha towa qilmidi. Jinlarga, körelmes, angliyalmas we mangalmas altun, kümüş, tuch we yaghach butlarga choqunushtin waz kechmidi. <sup>21</sup> Ular qatilliq, sêhirgerlik, jinsiy exlaqsizliq we oghriliqlirighimu towa qilmidi.

## 10-bab

### Perishte we kichik oram yazma

<sup>1</sup> Andin këyin, ershtin chüshüwatqan yene bir küchlük perishtini kördüm. U bir parche bulutni yëpinghan bolup, bëshining üstide bir hesen-hüsen bar idi. Yüzi quyashqa, putliri bolsa ot tüwrükige oxshaytti. <sup>2</sup> Qolida bir kichik ochuq oram yazma bar idi. U ong putini dëngiz üstige, sol putini bolsa quruqluqqa qoyup turup, <sup>3</sup> shirning hörkirishige oxshash qattiq awaz bilen warqiridi. U warqirighanda, yette güldürmama öz güldür-qarasliri bilen jawab qayturdi. <sup>4</sup> Yette güldürmama jawab qayturghanda, ularning sözlirini xatiriliwalmaqchi bolup turattim. Biraq, asmandin: «Yette güldürmamining èytqanlirini xatirilime. Ularni mexpiy tut» dëgen bir awazni anglidim.

<sup>5</sup> Dëngiz hem quruqluqning üstide turghan, men körgen u perishte ong qolini asmangha kötürüp, <sup>6</sup> asman, yer, dëngiz we ulardiki mewjudatlarni



## Wehiyler

yaratquchi, yeni ebedil'ebed yashighuchining nami bilen qesem qilip: «Emdi këchiktürülmeydu; <sup>7</sup> eksiche, yettinchi perishte kaniyini chalghanda, Xuda öz xizmetkarliri bolghan peyghemberlerge jakarlighan sir emelge ashidu» dëdi.

<sup>8</sup> Men asmandin anglighan awaz manga yene: «Bërip, dëngiz hem quruqluqning üstide turghan perishtining qolidiki ochuq oram yazmini al» dëdi.

<sup>9</sup> Men bërip, perishtining kichik oram yazmini manga bërishini soridim. U manga:

– Buni ëlip ye! Aghzingda heseldek tatliq bolidu, biraq meydengni ëchishturidu, – dëdi.

<sup>10</sup> Kichik oram yazmini perishtining qolidin ëlip yëdim, aghzimda heseldek tatliq tëtidi. Lëkin, uni yutqinimda meydem ëchiship ketti.

<sup>11</sup> Këyin, perishte manga:

– Sen Xudaning köp milletler, xelqler, her xil tillarda sözlishidighan kishiler we padishahlar toghrisidiki wehiylirini yene bir qëtim jakarlishing lazim, – dëdi.

## 11-bab

### Ikki guwahchi

<sup>1</sup> Manga ölchigüch ornida ishlitishke qomush bërildi we bir awaz manga mundaq dëdi: «Bërip, Xudaning ibadetxanisi we qurbanliq supisini ölche, u yerde ibadet qiliwatqanlarni sana. <sup>2</sup> Ibadetxanining tashqiriqi hoylisini ölchimey qoy, chünki u yer Yehudiy emeslerge bërildi. Ular muqeddes sheherni 42 ay depsende qilidu. <sup>3</sup> Men ikki guwahchimgha qudret bërimen. Ular qariliq kiyim kiyip, Xudaning wehiysini bëkitilgen ene shu 1260 künde yetküzidu.»

<sup>4</sup> Dunyaning Rebbi aldida turghan ikki tüp zeytun derixi we ikki chiraghdan mana shu guwahchilardur. <sup>5</sup> Birersi ularni zeximlendürmekchi bolsa, ular ëghizliridin ot pürküp, u düşmennü köydürüp tashlaydu. Ularni zeximlendürmekchi bolghanlar mana shundaq öltürülidu. <sup>6</sup> Ular Xudaning wehiysini jakarlaydighan künlerde yamghur yaghamasliqi üçün, asmanni yëpiwëtish qudritige ige. Ular sularni qangha aylandurush we her xil balayi'apetler bilen yer yüzige xalighan waqitta zerbe bërish qudritigimu ige.

## Wehiyler

<sup>7</sup> Guwahliq wezipiliri ayaghlashqanda, tēgi yoq hangdin chiqidighan diwe ular bilen ēlishidu we ularni yēngip ōltüridu. <sup>8</sup> Jesetliri katta sheherning ghol yoligha tashlinidu. Bu sheher Sodom yaki Misir dēgen simwolluq nam bilen atalghan bolup, ularning Rebbimu u yerde krēstke mixlanghanidi. <sup>9</sup> Her millettin, her qebilidin we her xil tilda sözlshidighan xelqlerdin kishiler kēliship, ularning jesetlirige üch yērim kün tikilip qaraydu we jesetlerning yerlikke qoyulushigha ruxset qilmaydu. <sup>10</sup> Yer yüzide yashaydighanlar ularning bu ehwalidin xushalliqa chömüp, hēyt-bayram ötküzidu, bir-birige hediylar ewetishidu, chünki bu ikki peyghemberning sözi insanlarning wijdanlirigha tikendek sanjilip, ulargha qaqshatquch zerbe bergenidi.

<sup>11</sup> Üch yērim kündin kēyin, ikki peyghemberning tēnige Xudadin kelgen hayatliq nepisi kirdi, we ular ornidin turdi. Ularni körgenler intayin alaqzade bolup kētishti. <sup>12</sup> Ikki peyghember ershtin kelgen jarangliq bir awazning: «Bu yaqqa chiq!» dēgenlikini anglidi we reqiblrining köz aldida bir bulut ichide asmangha kötürüldi. <sup>13</sup> Del shu chaghda, zēmin shiddetlik tewrendi, sheherning ondin biri gumran bolup, yette ming kishi halak boldi. Qalghanliri intayin qorqushup, ershtiki Xudani ulughlashti.

<sup>14</sup> Ikkinchi balayi'apet ötüp ketti. Emdi üchinchi balayi'apet kēlishke az qaldi.

### Yettinchi perishtining kanay chēlishi

<sup>15</sup> Uningdin kēyin, yettinchi perishte kaniyini chaldi. Ershtin kelgen jarangliq awazlar mundaq deytti:

«Dunyaning padishahliqi Perwerdigarimiz we uning Mesihige mensup boldi. U ebedil'ebed hōküm sürgüsü.»

<sup>16</sup> Xudaning aldidiki öz textliride olturghan yigirme töt yētekchi yerge bash qoyup, Xudagha sejde qilip mundaq dēyishti:

<sup>17</sup> «Hazir we ezeldin bar bolghan hemmige qadir Perwerdigar Xuda, shükürler bolsun sanga. Chünki, ulugh qudriting bilen, hōkümüngni yürgüzüşke bashliding.

## Wehiyler

<sup>18</sup> Xelqler ghezeplengenidi.

Emdi sëning ghezipping yëtip keldi!

Ölüklerni soraq qilish,

xizmetkarliring bolghan peyghemberlerni

we Xudaning muqeddes xelqi,

shundaqla erzimes yaki katta bolsun,

namingni chongqur hörmetligenlerni in'amgha ige qilish,

yer yüzini gumran qilghanlarni halak qilish waqti keldi.»

<sup>19</sup> Andin, Xudaning ershtiki ibadetxanisi ëchildi we uning ehde sanduqi u yerde köründi. Shu'an chaqmaqlar chëqip, güldürmamingning güldür-qarasliri anglandi. Zëmin tewrinip, dehshetlik möldür yëghip ketti.

## 12-bab

### Ayal we ejdiha

<sup>1</sup> U chaghda, ershte ajayip zor bir karamet, yeni quyashni yëpinchaqlighan bir ayal köründi. Uning putlirining astida ay, bëshida on ikki yultuzluq taj bar idi. <sup>2</sup> Bu ayalning ay-küni toshup qalghan bolup, tolghaq ichide dad-peryad qilatti. <sup>3</sup> Andin, ershte yene bir karamet, yeni yette bashliq, on münggüzlük, chong bir qizil ejdiha köründi. Uning yette bëshida yette taj bar idi. <sup>4</sup> U asmandiki yultuzlarning üchtin birini quyruqi bilen sürüp, yer yüzige chüshürüwetti. Andin, ayal yenggigen haman uning balisini yalmap yutuwetmekchi bolup, tughut üstidiki ayalning aldida turdi. <sup>5</sup> Ayal bir bala, yeni pütün ellerni tömür kaltek bilen bashquridighan bir oghul tughdi. Bala textte olturghan Xudaning aldigha derhal ëlip chiqildi. <sup>6</sup> Ayal bolsa chölge qachti. U yerde uning 1260 kün bëqilishi üçhün uninggha Xuda teripidin hazirlap qoyulghan bir jay bar idi.

<sup>7</sup> Uningdin këyin, ershte jeng boldi. Bash perishte Mika'il we uning perishtiliri ejdihagha qarshi jeng qildi. Ejdihamu öz perishtiliri bilen ulargha ëtildi, <sup>8</sup> lëkin ëlishalmidi. Buning bilen, ular ershtiki ornidin mehrum qaldi. <sup>9</sup> Chong ejdiha, yeni Iblis yaki Sheytan dep atalghan, pütün dunyani azdurghan hëliqi qedimiy yılan öz perishtiliri bilen bille yer yüzige tashlandi.

<sup>10</sup> Shuningdin keyin, ershte jarangliq bir awazning mundaq dengenlikini anglidim:

«Xudayimizning nijatliqi, qudriti, padishahliqi we u teyinligen Mesihning hoquqi namayan boldi.

Chünki, Xudayimizning aldida qerindashlirimizni keche-kündüz eyibliguchi ershtin tashliwëtildi.

<sup>11</sup> Qerindashlirimiz qozining qeni we uning qilghan guwahliqi bilen ejdihani yengdi.

Ular hetta ölüm aldidimu öz jënini ayimidi.

<sup>12</sup> Shuning üçün, ey ersh we ershte yashighuchilar, xushal bolunglar!

Lëkin, halinglarga way, ey yer we dengizlar! Chünki, iblis üstünlargha tashlandi.

U öz waqtining az qalghanliqini bilip, derghezepke keldi.»

<sup>13</sup> Ejdiha özining yer yüzige tashlanghanliqini körüp, oghul balini tughqan ayalni qoghlashqa bashlidi. <sup>14</sup> Ayalning ejdihadin daldilinip, chöldiki üç yërim yil bëqilidighan makangha uchup këtishi üçün, uninggha yoghan bir bürkütning ikki qaniti bërildi. <sup>15</sup> Ejdiha ayalning arqisidin aghzi bilen deryadek su pürküp, uni selge basturup ëqitip ketmekchi boldi. <sup>16</sup> Lëkin, zëmin ayalgha yadrem qilip, aghzini ëchip, ejdihaning aghzidin ëtilip chiqqan deryani yutti. <sup>17</sup> Buning bilen, ejdiha ayalgha derghezep bolup, uning bashqa perzentliri, yeni Xudaning emrlirini tutup, Eysa Mesihning bergen guwahliqida turghanliri bilen jeng qilghili ketti.

<sup>18</sup> Hëliqi ejdiha dengiz boyida tikilip turatti.

## 13-bab

### Dëngizdin chiqqan diwe

<sup>1</sup> Andin, on münggüzlük, yette bashliq bir diwining dëngizdin chiqiwatqanliqini kördüm. Uning herbir münggüzide birdin taj bar idi, herbir bëshida Xudagha kupurluq keltüridighan ibare yëzilghanidi. <sup>2</sup> Men körgen bu diwe yilpizgha oxshaytti, putliri ëyiqning putlirigha, aghzi bolsa shirning aghzigha oxshaytti. Ejdiha diwige öz qudriti, texti we zor

hoquqini berdi. <sup>3</sup> Diwining bashliridin biri ejellik yarilanghandek turatti. Lëkin, bu ejellik yara saqayghanidi. Pütün dunya heyranliq ichide diwige egeshti. <sup>4</sup> Ular diwige bundaq hoquq bergen ejdihagha choqunushti. Ular yene diwigimu choqunup, «diwige teng këleleydighanlar barmu? Uning bilen kimmu ëlishalisun?» dëdi.

<sup>5</sup> Diwige tekebburluq we kupurluq qilidighan ëghiz hemde 42 ay yürgüzeleydighan hoquq bërildi. <sup>6</sup> U Xudagha, Xudaning namigha we uning dergahigha, yeni u yerde yashaydighanlarga kupurluq qilish üçün aghzini achi. <sup>7</sup> Uning Xudaning muqeddes xelqige qarshi jeng qilip, ularni yëngishige yol qoyuldi. Her qebile, her millet, her xil tilda sözlshidighan xelqlerge hökümraniq qilish hoquqi bërildi. <sup>8</sup> Dunya yaritilghandin buyan, boghuzlanghan qozining hayatliq deptirige nami yëzilghanlardin bashqa, yer yüzide yashaydighan hemme insan uninggha choqunidu.

<sup>9</sup> Munu sözni quliqinglarda ching tutunglar:

<sup>10</sup> «Xudaning ‘tutqun bolidu’ dëgini choqum tutqun bolidu.

Xudaning ‘qilichlinidu’ dëgini choqum qilichlinip ölidu.»

Shuning üçün, Xudaning muqeddes xelqi sewr qilishi, ëtiqadta ching turushi lazim.

### **Yerdin chiqqan diwe**

<sup>11</sup> Uningdin këyin, yerdin chiqiwatqan yene bir diwini kördüm. Uning qoziningkidek kichik ikki münggüzi bar idi, lëkin awazi ejdihaningkidek chiqatti. <sup>12</sup> U birinchi diwige wakaliten pütün hoquqni yürgüzüp, yer yüzini we uningda yashaydighanlarni ejellik yarisi saqayghan birinchi diwige choqunushqa mejburlaytti. <sup>13</sup> U chong karametlerni körsitetti, hetta insanlarning köz aldida asmandin yer yüzige ot yaghduratti. <sup>14</sup> U birinchi diwige wakaliten körsitishke hoquqlandurulghan karametler bilen yer yüzide yashaydighanlarni azdurdy. Ulargha qilich bilen chëpilghan, lëkin aman qalghan birinchi diwining hörmiti üçün bir heykel tikleshni buyrudi. <sup>15</sup> Yerdin chiqqan diwige dëngizdin chiqqan diwining heykilige hayatliq nepisi bërip, uni sözliyeleydighan qilish we uninggha choqunmighanlarning hemmisini öltürüş qudriti bërildi. <sup>16</sup> U katta we erzimes, bay we kembeghel, hör we qullarning hemmisini ong qoli yaki pëshanisige bir belge urghuzushqa mejburlidi. <sup>17</sup> Bu belge

barlar, yeni qoli yaki pëshaniside diwining nami yaki uning namigha wekillik qilidighan reqem bësilghanlardin bashqa hëchkim bir nerse sëtiwalalmaytti yaki satalmaytti.

<sup>18</sup> Bu yerde bir hëkmet bar. Eqil-parasiti barliki kishiler diwining reqimini hëسابlap chiqalaydu, chünki bu reqem bir ademge wekillik qilidu. Uning reqimi 666 dur.

## 14-bab

### Qutquzuwëlinghanlarning qoshiqi

<sup>1</sup> Andin, qozining Si'on<sup>⑨</sup> tēghi üstide turghanliqini kördüm. Uning yënida pëshanisige qozining we uning atisining ismi yëzilghan 144,000 kishi bar idi. <sup>2</sup> Asmandin xuddi sharqirap ëqiwatqan sularning we güldürmamining qattiq güldürlishidek bir awazni anglidim. Men anglighan awaz yene chiltarchilar orundighan neghme awazighimu oxshaytti. <sup>3</sup> Hëliqi 144,000 kishi textning, töt tirik mexluqning we yëtekchilerning aldida yēngi bir naxsha ëytishti. Bu naxshini gunahlrining bedili tōlinip bu dunyadin azad qilinghan kishilerdin bashqa hëchkim öginishke qadir emes idi. <sup>4</sup> Ular xuddi zina qilip baqmighan kishilerdek pak bolup, qoza nege barsa, ularmu uninggha egiship shu yerge baridu. Ular insanlar arisidin bedel bilen qutquzuwëlinghanlar bolup, xuddi deslep pishqan mēwe Xudagha atalghinidek, ular Xudagha we qozigha atalghanlardur. <sup>5</sup> Ularning aghzidin yalghan söz chiqmaydu. Ular eyibsizdur.

### Üch perishte ëlip kelgen xewerler

<sup>6</sup> Buning keynidin, asmanning qeride uchup yürgen bashqa bir perishtini kördüm. Bu perishte yer yüzide yashaydighanlarga, yeni herbir xelq, qebile we her xil tilda sözlshidighan milletlerge yetküzidighan menggülik xush xewerni ëlip kelgenidi. <sup>7</sup> U jarangliq awaz bilen: «Xudadin qorqunglar! Uni ulughlanglar! Chünki, uning insannarni soraq qilidighan waqti yëtip keldi. Asmanni, zëminni,

---

⑨ Si'on – Yërusalëmnig yene bir ismi bolup, Dawut padishahning waqtidila Isra'iliyining paytexti idi. «Wehiyler»de Si'on Xudaning we uning qutquzuwëlinghan xelqining ershtiki menggülik makanigha simwol qilinghan.

## Wehiyler

dëngizni we bulaqlarni yaratquchigha sejde qilinglar!» deytti.

<sup>8</sup> Uning keynidin kelgen ikkinchi perishte mundaq dëdi: «Gumran boldi! Öz zinasining küchlük sharabini pütkül xelqlerge ichküzgen katta sheher Babil gumran boldi!»

<sup>9</sup> Aldinqi ikki perishtining keynidin üçinchi perishte qattiq awaz bilen mundaq dëdi: «Kimdekim dëngizdin chiqqan diwige we uning heykilige choqunsa, uning belgisini pëshanisige yaki qoligha urghuzsa,

<sup>10</sup> Xudaning ghezipping sap hem küchlük sharabini Xudaning ghezipi bilen tolghan qedehte ichidu. U muqeddes perishtilerning we qozining aldida ot we güngürtte azablinidu. <sup>11</sup> Uni qiynighan otning is-tütekliri menggü purqirap turidu. Diwige we uning heykilige choqunup, uning ismining belgisini urghuzghanlarga këche-kündüz aramliq bolmaydu.»

<sup>12</sup> Shuning üçün, Xudaning emrlirini tutqan we Eysagha sadiq bolghan xelq sewr-taqetlik bolushi lazim.

<sup>13</sup> Men yene asmanda mundaq bir awazni anglidim: «Bu sözni yaz: ‘buningdin këyin, Rebbimizge mensup bolup ölgenler neqeder bextlik!’» Muqeddes Roh: «Durus, ular öz ishlirini tügitip aram alidu. Chünki, qilghan yaxshi emellirining netijisi ular bilen bille bolidu» dëdi.

## Zëmindiki orma

<sup>14</sup> Uningdin këyin, bir parche aq bulutni kördüm. Bulutning üstide bëshigha altun taj kiygen, qolida ötkür bir orghaq tutqan, Insan'oghligha oxshaydighan biri olturatti. <sup>15</sup> Ibadetxanidin chiqqan bashqa bir perishte bulutning üstide olturghuchigha yuqiri awaz bilen: «Orghiqingni sal we or! Chünki, orma waqti keldi, zëmindiki zira'etler piship yëtildi» dëdi.

<sup>16</sup> Bulut üstide olturghuchi zëmingha orghaq saldi. Yerdiki zira'etler oruldi.

<sup>17</sup> Ershtiki ibadetxanidin yene bir perishte chiqti. Uningmu ötkür bir orghiqi bar idi. <sup>18</sup> Arqidinla, otni bashquridighan yene bir perishte qurbanliq supisi tereptin chiqip, ötkür orghaq tutqan perishtige yuqiri awaz bilen: «Ötkür orghiqingni sëlöp, yer yüzidiki üzüm tallirining sapaqlirini yighiwal, chünki üzümler piship yëtildi» dëdi. <sup>19</sup> Buning bilen, perishte orghiqini yer yüzige saldi we yerdiki üzüm tallirining mëwilirini yighip, Xudaning ghezipping sharab kölchikige tashlidi.①

---

① Yighilghan mëwilerning sharab kölchikige tashlinishi Xudagha qarshi turghuchilarning uning jazasigha tartilishigha simwol qilinidu.

<sup>20</sup> Sheharning sirtidiki sharab kölchikidiki üzümler dessilip, sherbetliri qan bolup, atning tizginige kēlidighan ēgizlikte üch yüz chaqirim yiraqliqqa aqti.

## 15-bab

### Perishtiler we këyinki balayi'apetler

<sup>1</sup> Asmanda zor hem heyran qalarliq yene bir karametni, yeni axirqi yette xil balayi'apetni ēlip kēlidighan yette perishtini kōrdüm. Xudaning ghezipi bu balayi'apetler bilen axirlishatti.

<sup>2</sup> Men yene ot arilash xrustal dēngizidek bir kōrünüshni kōrdüm. Uning yēnida diwe üstidin ghelibe qilghanlar, yeni diwige we uning heykilige choqunmighan hem uning namigha wekillik qilidighan reqem bilen möhürülenmigenler turatti. Ularning qollirida Xuda bergen chiltarlar bolup, <sup>3</sup> ular Xudaning xizmetkari Musaning naxshisini hem qoza heqqidiki naxshini ēytishatti:

«Hemmige qadir Perwerdigar Xuda,  
qilghanliring ulugh we karamettur.

I pütkül xelqlerning padishahi,  
yolliring adil we heqtur.

<sup>4</sup> I Perwerdigar, sendin qorqmaydighan kim bar,  
namingni medhiyilimeydighan?

Chünki, yēgane muqeddes özüngdursen.

Kēlip pütkül xelqler,  
sanga sejde qilghusi.

Chünki, ashkara bolghach

qilghanliringning heqqaniyliqi.»

<sup>5</sup> Uningdin këyin, ershtiki ibadetxanining, yeni ehde chēdirining ēchilghanliqini kōrdüm. <sup>6</sup> Yette xil balayi'apetni öz ilkide tutqan yette perishte pakiz hem parqirap turidighan kendir rexttin ton kiygen, köksige altun kemer baghlighan halda ibadetxanidin chiqti. <sup>7</sup> Töt tirik mexluqning biri yette perishtige ebedil'ebed yashaydighan Xudaning ghezipi bilen tolghan yette altun chinini berdi. <sup>8</sup> Ibadetxana Xudaning ulughluqi we qudritidin tütün bilen toldi. Yette perishtining yette



balayi'apiti tamam bolmighuche, hëchkim ibadetxanigha kirelmidi.

## 16-bab

### Xudaning ghezipi bilen tolghan yette chine

<sup>1</sup> Shuningdin këyin, ibadetxanidin kötürülgen jarangliq bir awazning yette perishtige: «Bëringlar, Xudaning ghezipi bilen tolghan yette chinidikini yer yüzige tökünglar!» dëgenlikini anglidim.

<sup>2</sup> Birinchi perishte bërip chinidikini quruqluqqa tökti. Buning bilen, tënide diwining belgisi bolghan we uning heykilige choqunghanlarning bedinini yirginchlik yiringliq yarilar qaplap ketti.

<sup>3</sup> Ikkinchi perishte chinidikini dëngizgħa tökti. Dëngiz süyi ölükning qënigha oxshash qangħa aylandi we ichidiki pütün janliqlar öldi.

<sup>4</sup> Üchinchi perishte chinidikini derya we bulaqlargħa tökti. Ularning süyimu qangħa aylandi. <sup>5</sup> Andin, su perishtisining mundaq dëgenlikini anglidim:

«Hazir we ezeldin bar bolghan muqeddes Xuda!

Chiqargħan hökümliring durus we adildur.

<sup>6</sup> Yaman ademler sëning muqeddes xelqing we peyghemberler qënini tökkenliki üçün,

sen ulargħa ichkili qan berding. Ular mushu jazagħa layiqtur.»

<sup>7</sup> Yene qurbanliq supisidin kelgen bir awazning:

«I hemmige qadir Perwerdigar Xuda, hökümliring heq we adildur» dëgenlikini anglidim.

<sup>8</sup> Tötinchi perishte chinidikini quyashning yüzige tökti. Buning bilen, quyashqa insanlarni ottek qiziqi bilen örtesh qudriti bërildi. <sup>9</sup> İnsanlar dehshetlik issiqta örteldi. Biraq, ular towa qilish we bu balayi'apetlerni keltürüş qudritage ige bolghan Xudagħa hemdusanalar oqushning ornigha uni qarghashti.

<sup>10</sup> Beshinchi perishte chinidikini diwining textige tökti. Diwining padishahliqini qarangghuluq basti. İnsanlar azabtin tillirini chishleshti.

<sup>11</sup> Ular aghriq azabi we yarilirining destidin ershtiki Xudani qarghashti.

Biraq, qilmishlirigha towa qilishmidi.

<sup>12</sup> Altinchi perishte chinidikini ulugh Firat deryasigha tökti. Shu haman deryaning süyi quridi. Buning bilen, künchiqishtin kēlidighan padishahlarning yoli ēchildi. <sup>13</sup> Shuningdin kēyin, ejdihaning, diwining we saxta peyghemberning ēghizliridin chiqqan paqigha oxshaydighan üch yaman rohni kördüm. <sup>14</sup> Bular karametler körsitidighan jinlarning rohliri bolup, pütün dunyadiki padishahlarni hemmige qadir Xudaning ulugh künidiki jengge toplashqa kētiwatatti.

<sup>15</sup> Eysa mundaq dēdi: «Qaranglar, oghrining kēlishidek tuyuqsiz kēlimen. Yalingach qēlip, nomusqa qalmasliq üchün, kiyimlirini yēnigha qoyup, segek yatqanlar neqeder bextlik-he!»

<sup>16</sup> Üch yaman roh padishahlarni Ibraniyeche «Armagedon» dēyilidighan yerge toplidi.

<sup>17</sup> Yettinchi perishte chinidikini hawagha tökti. Ershtiki ibadetxanining textidin kötürülgen jarangliq bir awaz: «Ish tamam!» dēdi. <sup>18</sup> Shu esnada chaqmaqlar chēqildi, güldürmamingning güldür-qarasliri anglandi. Yer-zēmin shunchilik tewrendiki, insanlar yaritilghandin bēri bundaq qattiq tewrinish bolmighanidi. <sup>19</sup> Katta sheher Babil üchke bölündi. Herqaysi ellerdiki sheherlermu yer bilen yeksan boldi. Shu katta sheher Babildin hēساب ēlinish üchün, Xudaning qattiq ghezipi bilen tolghan qedeh uninggha bērildi. <sup>20</sup> Pütün arallar ghayib boldi, taghlar yoqaldi.

<sup>21</sup> Asmandin insanlarning üstige herbir danisi qiriq besh kilo chamisida kēlidighan möldür yaghdi. Bu möldür apiti shundaq qorqunchluq boldiki, insanlar bu balayi'apetning destidin Xudani qarghashti.

## 17-bab

### Dangliq pahishe ayal

<sup>1</sup> Yette chinisi bar yette perishtining biri kēlip, manga:

– Bu yerge kel, sular üstide olturghan, dangqi chiqqan pahishe ayalning tartidighan jazasini sanga körsitip qoyay. <sup>2</sup> Dunyaning padishahliri uning bilen zina qilishti, yer yüzide yashaydighanlar uning zinasining sharabidin mest bolushti, – dēdi.

<sup>3</sup> Uningdin kēyin, perishte mēni bir chölge ēlip ketti. Shu chaghda, Muqeddes Roh mēni öz ilkiye alghanidi. U yerde yette bashliq, on münggüzlük, pütün ezayini kupurluq namliri qaplighan bir toq qizil

## Wehiyler

diwining üstide olturghan bir ayalni kördüm. <sup>4</sup> Ayal sösün we toq qizil renglik kiyim kiygen bolup, altun, qimmat bahaliq tash we ünche-merwayitlar bilen bēzelgenidi. Qolida yirginchlik nersiler we öz zinasining meynetchilikliri bilen tolghan bir altun qedeh bar idi.

<sup>5</sup> Pēshanisige «katta Babil – pahishilerning we dunyadiki pütkül yirginchliklarning anisi» dēgen bir sirliq nam yēzilghanidi. <sup>6</sup> Men ayalning Xudaning muqeddes xelqi, yeni Eysagha guwahliq bērip qurban bolghanlarning qēni bilen mest bolghanliqini kördüm. Uni körüp intayin heyran boldum. <sup>7</sup> Perishte manga mundaq dēdi:

– Nēmige heyran boluwatisen? Ayalning we u minip turghan yette bashliq, on münggüzlük diwining sirini sanga ēytib bērey. <sup>8</sup> Sen körgen diwe bir zamanlarda bar idi, hazir yoq. U kēyin tēgi yoq hangdin chiqip, halaketke yüzlinidu. Yer yüzide yashaydighan, emma dunya yaritilghandin buyan nami hayatliq deptirige pütülmigen kishiler diwini körüp intayin heyran qalidu. Chünki, u bir zamanlarda bar idi, hazir yoq, lēkin yene peyda bolidu.

<sup>9</sup> Buni chüshinish üçün eqil-paraset kērek. Yette bash u ayal olturghan yette taghqa, shundaqla yette padishahqa wekillik qilidu. <sup>10</sup> Bularning beshi aghdurulghan, biri bar, yene biri tēxi kelmidi. U kelgende azla waqit turalaydu. <sup>11</sup> Burun bar, lēkin hazir bolmighan diwining özi sekkizinci padishahtur. U hem yette padishahning qatarida halaketke yüzlinidu.

<sup>12</sup> Sen körgen diwining on münggüzi tēxi hōküm sürmigen on padishahtur. Lēkin, bulargha diwe bilen bille bir sa'etlik padishahliq hoquqi bērilidu. <sup>13</sup> Bu padishahlar öz qudriti we hoquqlirini bir niyet, bir meqsette diwige bērishidu. <sup>14</sup> Diwe we padishahlar birliship qozigha qarshi jeng qilidu. Qoza ghelibe qilidu, chünki qoza reblarning Rebbi, padishahlarning Padishahidur. Uning bilen bir septikiler chaqirilghan, tallanghan we uninggha sadiq bolghanlardur.

<sup>15</sup> Perishte manga yene:

– Pahishe ayal boyida olturghan, sen körgen sularning özi milletler, qowmlar, xelqler we her xil tillarda sözlshidighan kishilerdur. <sup>16</sup> Sen körgen diwe we on münggüz bu pahishe ayaldin nepretlinidu, uni talan-taraj qilip yalingachlap qoyidu, uning göshini yep, özini otta köydüridu. <sup>17</sup> Chünki, Xuda ashu on padishahning qelbini esir qilip, ularning öz meqsetlirini emelge ashurghuzidu. Shuning bilen, bu padishahlar Xudaning sözliri emelge ashquche, hōkümranliq hoquqini

diwige ötünüp bērishte birlikke kēlidu. <sup>18</sup> Sen kōrgen ayal dunyaning padishahliri üstidin hōkūmranlıq qilidighan katta sheher – Babildur, – dēdi.

## 18-bab

### Babilning gumran bolushi

<sup>1</sup> Uningdin kēyin, chong hoquqluq yene bir perishtining ershtin chūshūwatqanlıqini kōrdüm. Yer yūzi uning parlaq nuri bilen yorup ketti. <sup>2</sup> Perishte jaranglıq awaz bilen mundaq warqiridi:

«Gumran boldi, katta sheher Babil gumran boldi!  
Emdi u jinlarning makani,  
her xil yaman rohlarning uwisi,  
her xil iplas we yirginchlik qushlarning changgisidur.

<sup>3</sup> Chūnki, ichishti herqaysi xelqler  
uning exlaqsizliqining küchlük sharabidin.  
Zina qilishti dunyaning padishahliri uning bilen,  
bēyishti dunyaning sodigerliri  
uning bayashatchiliqining ziyadilikidin.»

<sup>4</sup> Asmandin yene bir awazni anglidim:

«U yerdin chiqinglar, ey xelqim!  
Bolmisa shērik bolisiler u sheherning gunahlrigha.  
Uchraysiler uning bēshigha chūshidighan balayi'apetlerge.

<sup>5</sup> Chūnki, pelekke yetti uning qatmuqat gunahliri,  
Xudaning yadigha yetti uning rezil qilmishliri.

<sup>6</sup> Yandurunglar uning silerge qilghinigha muwapiq.  
Qayturunglar uning qilmishlirigha qoshlap.  
Sununglar ikki barawer toldurup,  
uning sharab bergen qedihini.

<sup>7</sup> Eysh-ishrette heshemetchilik bilen yashisa qandaq,  
bēringlar uninggha azab we elem shundaq.

Chūnki maxtiniduki u öz kōnglide:  
‘olturimen xanishtek textte,

## Wehiyler

tul emesmen. Tutmasmen esla matem!'

<sup>8</sup> Bu wejiddin

uning bëshigha këlidighan balayi'apet,

yeni ölüm, acharchiliq we matem,

këlidu haman bir kün ichidila.

Örtilidu u ot ichide.

Chünki, soraq qilidu uni

qudretlik Perwerdigar Xuda!»

<sup>9</sup> Uning bilen zina qilghan we eysh-ishrette yashighan dunyaning padishahliri uni örtigen otning is-tüteklerini körgende, uning haligha ëchinip yigha-zar qilishidu. <sup>10</sup> Uning tartiwatqan azabidin qorqup, yiraqta turup deyduki:

«Isit, isit, katta sheher!

Ah Babil, küchlük sheher!

Tartilding jazagha, bir sa'et ichidila!»

<sup>11</sup> Dunyadiki sodigerlermu uning haligha ëchinip yigha-zar qilishidu. Chünki, emdi ularning mallirini, <sup>12</sup> yeni altun-kümüş, qimmet bahaliq tash, ünche-merwayit, ësil kendir rext, sösün tawar-durdun, yipek, toq qizil renglik gezmäl, her türlük xushbuy yaghachlar, pil chishi, eng ësil yaghach, tuch, tömür we mermerlerdin ishlengen xilmuxil buyumlar, <sup>13</sup> shuningdek güldarchin, dora-dermek, isriq, murmekki, mestek, sharab, zeytun yëghi, aq un, bughday, kala, qoy, at, harwa we qullirini, yeni ademlirini sëtiwalidighan kishi yoqtur.

<sup>14</sup> Bu sodigerler Babilgha:

«Sen mestane bolghan ësil nersiler sendin ketti;

pütün ësil mal-dunyaliring ghayib boldi.

Sen ularni emdi tapalmassen» deydu.

<sup>15</sup> Babilda bu mallarni sëtüp bëyighan sodigerler sheherning tartiwatqan azab-oqubetliridin qorqup, yiraqta turup, uning haligha ëchinip yigha-zar qiliship dëyishiduki:

<sup>16</sup> «Isit, isit katta sheher!

Oralghaniding ësil kendir rextlerge, sösün we toq qizil renglik

gezmallargha,  
bëzelgeniding altun, qimmat bahaliq tash we ünche-merwayitlarga!  
<sup>17</sup> Berbat boldung shunche katta bayliqlar bilen bir sa'et ichidila.»

Barliq këme bashliqliri, këmidiki yoluchilar, kënichiler we dëngizgha tayinip jan baqidighanlarning hemmisi yiraqta turup, <sup>18</sup> uni örtigen otning is-tüeklirini körüp: «Bu katta sheherning yene bir tengdishi barmidu?» dep peryad qilishidu. <sup>19</sup> Ular bashlirigha topa töküshüp, matem tutup, hesret bilen ün sëlip mundaq dep yighlishidu:

«Isit, isit, katta sheher!  
Bëyighanidi uning bayliqidin dëngizda këmisi barlar,  
halbuki weyran boldi sheher bir sa'et ichidila!»  
<sup>20</sup> «Ey ersh, ey Xudaning muqeddes xelqi, elchiler we  
peyghemberler!  
Xush bolunglar uning bëshigha kelgenlerdin!  
Chünki, jazalap Xuda uni,  
ëlip berdi silerning derdinglarni.»

<sup>21</sup> Andin, küchlük bir perishte tügmen tëshigha oxshash yoghan bir tashni kötürüp, dëngizgha tashlap mundaq dëdi:

«Tashlinidu mana shundaq shiddet bilen, katta sheher Babil,  
körünmeydu qayta.

<sup>22</sup> Emdi anglanmaydu awazi uningda,  
chiltarchining, naxshichining, kanaychining, sunaychining.  
Emdi tēpilmaydu uningda hēchqandaq qol hūnerwen.  
Emdi anglanmaydu awazi tūgmenchining.

<sup>23</sup> Emdi parlamaydu chiragh yoruqi uningda,  
anglanmaydu mungdishishliri yēngi er-xotunlarning.  
Dunyaning eng mertiwilik kishiliri idi uning sodigerliri,  
azdi sēhri bilen pütün xelqi'alem.

<sup>24</sup> Töküldi, bu sheherde qanliri,  
peyghemberler, Xudaning muqeddes xelqi, yer yüzide qirghin  
bolghanlarning.»

## 19-bab

### Ershtiki hemdusanalar

<sup>1</sup> Shuningdin këyin, ershte nurghun xalayıqning warqirashliridek bir awazni anglidim. Ular:

«Hemdusana!

Nijatliq, ulughluq we qudret Xudayimizgha mensuptur.

<sup>2</sup> Chünki, uning hökümliri heq we adildur.

U yer yüzini öz zınası bilen buzghan dangliq pahishini soraqqa tartip, öz xizmetkarlırining qėnining intıqamını aldi» dėyishetti.

<sup>3</sup> ular yene:

«Hemdusana!

Pahishini örtigen otning is-tütekliri  
purqiraydu ebedil'ebed!» dėyishti.

<sup>4</sup> Yigirme töt yėtekchi we töt tirik mexluq yerge bash qoyup: «Amin! Hemdusana!» dep, textte olturghan Xudagha sejde qilishti.

### Qozining toy ziyapiti

<sup>5</sup> Uningdin këyin, texttin kőtürölgen bir awaz mundaq dėdi:

«Ey Xudaning pütkül xizmetkarlırı,  
uni chongqur hōrmetligen katta we erzimeslerning hemmisi uni  
medhiyilenglar!»

<sup>6</sup> Andin, sularning sharqirishigha, qattiq güldürmaming guldürlishige we nurghun xalayıqning awazigha oxshash bir awazni anglidim. Ular:

«Hemdusana! Hemmige qadir Perwerdigarimiz Xuda hökümrاندur.

<sup>7</sup> Shad-xuramliq bilen tentene qilayli!

Uni medhiyilep ulughlayli!

Chünki, qozining toy küni yėtip keldi,

qız özini teyyar qildi.

<sup>8</sup> Uninggha kiyish üçün pakız we yaltırap turidighan ėsil kendir ton  
bėrildi» dep warqirashti.

## Wehiyler

(Ësil kendir Xudaning muqeddes xelqining xeyrlik ishlirigha wekillik qilidu.)

<sup>9</sup> Andin, perishte manga:

– Munu sözlerni xatiriliwal: «Qozining toy ziyapitige tekliplilinghanlar neqeder bextlik!» – dëdi.

U manga yene:

– Bular Xudaning heqiqiy sözliridur. – dëdi.

<sup>10</sup> Uninggha sejde qilish üçün ayighigha bash qoydum. Lëkin, u:

– Hergiz undaq qilma! Menmu Xudaning sen we Eysagha guwahliq bergen qërindashliringgha oxshash xizmetkarimen. Xudaghila ibadet qil! Chünki, Eysa Mesih heqqide guwahliq bërish Xudaning wehiysini yetküzüshning heqiqiy mahiyitidur, – dëdi.

### Aq atqa mingüchi

<sup>11</sup> Uningdin këyin, asmanning ëchilghanliqini we u yerde turghan bir aq atni kördüm. Atqa mingüchining ismi «Sadiq» we «Heq» idi. U adil höküm we adil jeng qilatti. <sup>12</sup> Uning közliri yalqunlap turghan otqa oxshaytti. Bëshida nurghun taji bar bolup, bedinige özidin bashqa hëchkim bilmeydighan bir isim yëzilghanidi. <sup>13</sup> Uchisigha qangha milengen ton kiygen bu atqa mingüchining ismi «Xudaning Kalami» idi.

<sup>14</sup> Pakiz we ap'aq ësil kendir ton kiygen ershtiki qoshunlar aq atlargha minip, uning keynidin egiship këliwatatti. <sup>15</sup> Uning aghzidin herqaysi xelqlerge zerbe bërish üçün ötkür bir qilich chiqip turatti. U xelqlerni tömür kaltek bilen bashquratti. U Xudagha qarshi turghuchilarni xuddi üzümlerni sharab kölchikide dessep mijighandek, hemmige qadir Xudaning otluq ghezipi bilen halak qilatti. <sup>16</sup> Uning toni we yotisida «padishahlarning Padishahi we reblarning Rebbi» dëgen nami yëzilghanidi.

<sup>17</sup> Andin, quyashning ichide turghan bir perishtini kördüm. U asmanning qeride uchuwatqan barliq qushlarga qattiq awaz bilen: «Këlinglar, Xudaning katta ziyapitige yighilinglar! <sup>18</sup> Padishahlarning, serdarlarning we qudretliklarning, shundaqla atlarning we uninggha mingenlarning, qullarning we hörlarning, kattilarning we erzimeslarning göshlirini yenglar!» dëdi.

<sup>19</sup> Uningdin këyin, diwe, dunya padishahliri we ularning leshkerlirining atqa mingüchi hem uning qoshuni bilen jeng qilish üçün jem



## Wehiyler

bolghanliqini kördüm.<sup>20</sup> Diwe we uninggha wakaliten möjjiziler körsetken saxta peyghember ikkilisi tutuldi. Saxta peyghember shu möjjiziler arqiliq ténide diwining belgisi bolghan hemde diwining heykilige choqunghanlarni azdurup yürgenidi. Ularning her ikkilisi günggürt yëniwatqan ot kölige tirik tashlandi.<sup>21</sup> Ularning leshkerliri atqa mingüchining aghzidin chiqqan qilich bilen chëpildi. Pütün ucharqanatlar bularning göshini yep toydi.

## 20-bab

### Ming yil

<sup>1</sup> Uningdin këyin, qolida tēgi yoq hangning achquchi we yoghan bir kishen tutqan bir perishtining asmandin chüshüwatqanliqini kördüm.

<sup>2</sup> Perishte ejdihani, yeni Iblis yaki Sheytan dēyilgen hēliqi qedimiy yilanni tutup, ming yilliq kishenlidi.<sup>3</sup> Herqaysi xelqlarning ming yil toshquche qayta azdurulmasliqi üçün, uni tēgi yoq hanggha tashlidi. Andin, hangning aghzini yēpip pēchetliwetti. Ming yil toshqandin këyin, ejdiha waqitliq qoyup bērilishi kērek idi.

<sup>4</sup> Andin, textlerni we ularda olturghanlarni kördüm. Ulargha hōküm qilish hoquqi bērilgenidi. Uningdin bashqa, Eysagha guwahliq bergenlikli we Xudaning sözini yetküzgenlikli üçün kallisi ēlinghanlarning janlirininimu kördüm. Ular diwige we uning heykilige choqunmighan, uning belgisi pēshanisige we qollirigha urulmighanlar idi. Ularning hemmisi tirilip, Mesih bilen birlikte ming yil hōküm süretti.<sup>5</sup> Bu deslepki tirilish idi. Ölüklerning qalghanliri ming yil toshmighuche tirilmeytti.

<sup>6</sup> Deslepki tirilishtin behrimen bolghanlar bextlik we muqeddestur. Ikkinchi ölümning bularni ilkige ēlish hoquqi yoqtur. Ular Xudaning we Mesihning rohaniyliri bolidu we Mesih bilen birlikte ming yil hōküm süridu.

### Sheytanning meghlup bolushi

<sup>7</sup> Ming yil toshqanda, Sheytan zindandin boshitilip, <sup>8</sup> yer yüzining töt bulungidiki xelqlarni, yeni Yejüj bilen Mejüjlarni<sup>②</sup> azdurush we ularni

---

② Yejüj bilen Mejüj – yeni «Gog bilen Magog». Ular Xudaning eziz xelqige Sheytanning bashchiliqida hujum bashlaydighan düşmenlerdur.

jeng qilish üçün bir yerge toplashqa chiqidu. Toplinidighanlarning sani dengiz sahilidiki qumdek sanaqsizdur. <sup>9</sup> Ular pütün yer yüzini kèzip, Xudaning muqeddes xelqining bargahini, yeni u söyidighan sheherni muhasirige alidu. Lèkin, asmandin ot yèghip, ularni kül qilidu. <sup>10</sup> Ular azdurghan Iblis bolsa diwe bilen saxta peyghember köyüwatqan ot we günggürt kölige tashlinip, u yerde kèche-kündüz menggü azablinidu.

### **Axirqi höküm**

<sup>11</sup> Uningdin këyin, chong bir aq text we uningda olturghuchini kördüm. Asman bilen zëmin uning aldidin qèchip, ghayib boldi. <sup>12</sup> Men yene ölüklerni kördüm. Katta yaki erzimes bolsun, hemmisi textning aldida turatti. Kitablar èchildi. «Hayatliq Deptiri» dëylgen yene bir kitabmu èchildi. Ölükler kitablarda xatirilengenler boyiche öz emeliyitige qarap höküm qilindi. <sup>13</sup> Dengiz özidiki ölüklerni, ölüm we ölükler diyarimu özliridiki ölüklerni tapshurushti. Herkim öz emeliyitige qarap höküm qilindi. <sup>14</sup> Andin, ölüm we ölükler diyari ot kölige tashlandi. Mana bu ot dengizi ikkinchi ölümdur. <sup>15</sup> Ismi hayatliq deptiride yëzilmighanlarning hemmisi ot kölige tashlandi.

## **21-bab**

### **Yëngi asman we yëngi zëmin**

<sup>1</sup> Andin, yëngi asman we yëngi zëminni kördüm, chünki burunqi asman we zëmin ghayib bolghanidi. Dëngizmu yoqalghanidi. <sup>2</sup> Muqeddes sheherning, yeni Xuda nazil qilghan yëngi Yërusalëmning ershtin xuddi öz yigitige perdazlinip hazirlanghan qizdek chüshüwatqanliqini kördüm. <sup>3</sup> Texttin kötürülgen jarangliq bir awazning mundaq dëgenlikini anglidim: «Mana, Xudaning makani insanlarning arisididur, Xuda ularning arisida yashaydu, ular Xudaning xelqi bolidu. Xuda özimu ularning arisida turup, ularning Xudasi bolidu, <sup>4</sup> u ularning közliridiki herbir tamche yashlirini èrtidu. Emdi ölüm esla bolmaydu, ne matem, ne yigha-zar, ne qayghu-elem bolmaydu, chünki burunqi alem ötüp ketti.»

<sup>5</sup> Bu chaghda, textte olturghuchi mundaq dëdi: «Mana, hemmini yëngilaymen!» U manga yene: «Bularni xatiriliwal, chünki bu sözler ishenchlik we heqtur» dëdi. <sup>6</sup> U yene: «Tamam boldi. Bash we axir, muqeddem we tamam özümdurmen. Ussighanlarga hayatliq süyining

## Wehiyler

buliqidin heqsiz su bërimen. <sup>7</sup> Ghelibe qilghanlar bulargha mirasxorluq qilidu. Men ularning Xudasi bolimen. Ular mu mëning perzentlirim bolidu. <sup>8</sup> Lëkin, qorqunchaq, ëtiqadsiz, chirik, qatil, zinaxor, sëhirger, butperes we yalghanchilargha kelsek, ularning qismiti günggürt bilen yanghan ot kölidur. Mana bu ikkinchi ölumdur.»

## Yëngi Yërusalëm

<sup>9</sup> Axirqi yette balayi'apet bilen tolghan yette chinini tutqan yette perishtidin biri këlip, manga:

– Kel! Qozigha hemrah bolidighan qizni sanga körsitip qoyay, – dëdi.

<sup>10</sup> Andin, Muqeddes Rohning mëni öz ilkige ëlishi bilen, perishte mëni chong we ëgiz bir taghqa ëlip chiqti. U yerdin manga ershtin Xuda nazil qilghan muqeddes sheher Yërusalëmnïng chüshüwatqanliqini körsetti.

<sup>11</sup> Sheher Xudaning ulughluqi bilen tolghan bolup, uning julasi intayin ësil bir göhernïng, yëshil qashtashtek yaltirighan xrustalning julasigha oxshaytti. <sup>12</sup> Shehernïng chong hem ëgiz sëpili we on ikki derwazisi bar idi. Herbir derwazini birdin perishte saqlaytti. Herbir derwazining üstige Isra'ïllarning on ikki qebilisidin birining ismi yëzilghanidi.

<sup>13</sup> Künchiqishta üch derwaza, künpëtishta üch derwaza, küngeyde üch derwaza we teskeyde üch derwaza bar idi. <sup>14</sup> Sheherni qorshap turghan sëpilning on ikki ul tëshï bar bolup, ularning üstige qozining on ikki elchisining isimliri yëzilghanidi.

<sup>15</sup> Manga gep qilghan perishtining qolida sheherni we shehernïng derwaziliri bilen sëpilini ölcheydighan bir altun ölcigüch bar idi.

<sup>16</sup> Sheher töt chasa bolup, uzunluqi bilen kengliki oxshash idi. Perishte sheherni ölcigüch bilen ölcidi. Herbir teripi ikki ming ikki yüz chaqirim keldi. Uzunluqi, kengliki we ëgizliki bir-birige tepmu-teng idi.

<sup>17</sup> Perishte sëpilnimu ölcidi. Sëpilning qëlinliqi u ishletken insanlarning ölcigüchi boyiche atmish besh mëtir keldi. <sup>18</sup> Sëpil yëshil qashtashtin, sheher eynektek süzük sap altundin bina qilinghanidi. <sup>19</sup> Sheher sëpilining uli her xil ësil tashlar bilen bëzelgenidi. Birinchi ul tash yëshil qashtash, ikkinchisi kök yaqut, üçinchisi hëqiq, tötinchisi zumret,

<sup>20</sup> beshinchisi qizil hëqiq, altinchisi qizil kwarts, yettinchisi sëriq kwarts, sekkizinchisi rensiz yaqut, toqquzinchisi topaz, oninchisi yëshil kwarts, on birinchisi sösün yaqut we on ikkinchisi sösün kwarts idi. <sup>21</sup> On ikki derwaza on ikki merwayit idi, yeni derwazilarning herbiri birdin merwayittin yasalghanidi. Shehernïng ghol yoli eynektek süzük sap

altundin idi.

<sup>22</sup> Sheherde hechqandaq ibadetxana ko'rmidim, chunki hemmige qadir Perwerdigar Xuda we qoza sheharning ibadetxanisidir. <sup>23</sup> Sheharning yorutulushi uchun quyash yaki ay hajetsiz bolup, uni Xudaning parlaq nuri yorutub turidu. Qoza uning chirighi bolidu. <sup>24</sup> Dunyadiki xelqler sheherdiki yoruqluqta yashaydu. Dunyaning padishahliri shanushewkitini u yerge elip kelidu. <sup>25</sup> Sheharning derwaziliri menggu taqalmay kun boyi ochuq turidu, chunki u yerde zadi keche bolmaydu. <sup>26</sup> Herqaysi xelqler shanushewkitini we izzitini u yerge elip kelidu. <sup>27</sup> U yerge herqandaq napak nersiler we yirginchlik ishlarni qilidighan yalghanchi kishiler kirelmeydu; peqet nami qozining hayatliq deptiride yezilghanlarla kireleydu.

## 22-bab

<sup>1</sup> Uningdin keyin, perishte manga Xudaning we qozining textidin bashlanghan, xrustaldek suzük hayatliq suyi eqiwatqan deryani korsetti. <sup>2</sup> Sheharning ghol yolining otturisida eqiwatqan bu deryaning ikki teripide on ikki qetim mewige kiridighan, yeni her ayda mewebereidighan hayatliq derixi bolup, derexning yopurmaqliri putkul xelqlerge shipa idi. <sup>3</sup> Lenetke uchraydighan ishlar qalmaydu. Xudaning we qozining texti sheharning ichide bolup, Xudaning xizmetkarliri u yerde ibadet qilidu. <sup>4</sup> Ular Xudaning jamalini koridu, Xudaning nami ularning peshanilirige yezilidu. <sup>5</sup> U yerde esla keche bolmaydu, ne chiragh nurigha, ne quyash nurigha hajiti chushmeydu. Chunki, Perwerdigar Xuda ularning yoruqluqi bolup, ular ebetil'ebed hokum suridu.

<sup>6</sup> Perishte manga:

– Bu sozler ishenchlik we heqtur. Peyghemberlarning rohigha ilham bergen Perwerdigar Xuda yeqin kelgüsida yuz berishi muqerrer bolghan weqelerni oz xizmetkarlirigha korsitish uchun, perishtisini ewetti, – dedi.

### Eysa Mesihning qayta kelishi

<sup>7</sup> Eysa Mesih mundaq dedi: «Mana, pat yeqinda kelimen! Bu kitabtiki besharetlik sozlerge emel qilghanlar neqeder bextlik!»

<sup>8</sup> Bularni anglighuchi we korguchi men Yuhannamen. Bu ishlarni

## Wehiyler

anglighinimda we körginimde, bularni manga körsetken perishtige sejde qilish üçün uning ayighigha bash qoydum.<sup>9</sup> Lëkin, u manga:

– Hergiz undaq qilma! Men sanga, peyghember bolghan sëning qërendashliringgha hem bu kitabtiki sözlerge emel qilghanlarga oxshash Xudaning xizmetkarimen. Xudaghila ibadet qil! – dëdi.

<sup>10</sup> U manga yene:

– Bu kitabtiki bësharetlik sözlerni pëchetlep mexpiy tutma, chünki bu ishlarning emelge ashidighan waqti yëqindur.<sup>11</sup> Yamanliq qilghuchilar yamanliqini qiliwersun, peskeshler peskeshlikini dawamlashturuwersun, heqqaniylar heqqaniyliqini dawamlashturuwersun, Xudagha atilip pak bolghanlar pakliqta yashawersun, – dëdi

<sup>12</sup> Eysa Mesih mundaq dëdi: «Mana, pat yëqinda këlimen! Herkimning emeliyitige qarap, bëridighinimni özüm bilen bille ëlip këlimen.<sup>13</sup> Bash we axir, tunji we axirqi, muqeddem we tamam men bolimen.»

<sup>14</sup> Hayatliq derixining mëwiliridin behrimen bolush we sheher derwaziliridin kirish hoquqigha ërishish üçün tonlirini yuyup tazilighanlar neqeder bextlik!<sup>15</sup> Peskeshler, sëhirgerler, zinaxorlar, qatillar, butperesler, yalghanchilar we yalghanchiliq qilishqa xushtarlarning hemmisi sheherning sirtida qalidu.

<sup>16</sup> «Menki Eysa Mesih ëtiqadchilar jama'etchiliklirige bu ishlarni yetküzüsh üçün, perishtemni ewettim. Dawutning notisi hem ewladi men bolimen. Parlaq tang yultuzi men bolimen.»

<sup>17</sup> Muqeddes Roh we toyi bolidighan qiz<sup>③</sup>: «Kel!» dëdi. Anglighanlarning hemmisimu: «Kel!» dësün. Ussighan kelsun, xalighan kishi hayatliq süyidin heqsiz ichsun.

**Xatime**

<sup>18</sup> Menki Yuhanna bu kitabtiki bësharetlik sözlerni anglighanlarni jiddiy agahlandurimenki: kimdekim bu sözlerge bir nerse qoshsa, Xuda uninggha bu kitabta yëzilghan balayi'apetlerni keltüridu.<sup>19</sup> Kimdekim bu bësharetlik kitabtiki birer sözni chiqiriwetse, Xudamu uni bu kitabta

---

③ Bu, ëtiqadchilar jama'etchilikini körsitidu. 19-bab 7-, 8-ayetlerge qaralsun.

## Wehiyler

y zilghan hayatliq derixidin we muqeddes sheherdin b rilidighan n siwisidin mehrum qilidu.

<sup>20</sup> Mana bulargha guwahliq bergüchi Eysa Mesih mundaq deydu:  
«Shundaq, pat y qinda k limen!»

«Amin! Kel, ya Rebbim Eysa!»

<sup>21</sup> Rebbimiz Eysaning m hir-shepqiti Xudaning muqeddes xelqi bilen bille bolghay, amin!



# Tebirler



**(Ushbu tebirler ëlipbe tertipi boyiche tizildi.)**

**aliy këngeshme** – Bu, Yehudiylarning eng aliy diniy, siyasiy we qanuniy orgini bolup, u bash rohaniy, aliy rohaniylar, Tewrat ustazliri we aqsaqallardin teshkil tapqan. Bu këngeshme Yërusalëmgha orunlashqan. Rim impëriyisi dewride, uning hoquqi chong bolup, sot achatti. Uning jem'iy 71 ezasi bolup, bash rohaniy ularning re'isi idi. Aliy këngeshmining ezaliri perisiy we saduqiylardin ibaret oxshimaydighan diniy ëqimlardin bolghachqa, ular da'im oxshimaydighan pikirlerni otturigha qoyatti.

**amin** – «Shundaq bolsun!» dëgen menide bolup, Xudani medhiyelesh, du'a qilish we bext tileshterde ëytilghanlarni testiqlashni bildüridu.

**Awghustus** – Miladiyedin burunqi 27-yildin miladiye 14-yilghiche Rim impëriyiside hökümraniq qilghan impëratör.

**ershning padishahliqi** – «Xudaning padishahliqi»gha qaralsun.

**elchi** – Bu, Eysa Mesihning alahide tallighan on ikki shagirtining atilishi. Elchiler Eysa Mesihning hayatini ëniq bilgen, telimini anglighan, möjiziliri, krësttiki ölümi hemde uning ölümdin tirilishini öz közi bilen körge bolup, ularning wezipisi bulargha guwahliq bërish bilen xush xewer tarqitish we ëtiqadchilar jama'etchilikige asas sëlishtur. Këyinche, on ikki shagirtin bashqa Pawlus, Barnaba, Yaqup we bashqa ëtiqadchilarmu elchi dep atalghan («Metta» 10:1 – 4; «Elchiler» 1:21 – 22).

**ehde** – Ikki terep otturisida tüzülgen toxtam. Qedimki zamanda Xuda insanlar bilen ehde tüzgende, ehdining inawetlik bolushi üçün qan aqquzulush kërek idi.

1. Kona Ehde: Xudaning Musa peyghember arqiliq Isra'il xelqi bilen ularning erkek malning qënini aqquzushi arqiliq tüzgen ehdisidur («Chiqish» 24:3 – 8). Kona ehde boyiche Yehudiylar Tewrat qanunigha toluq emel qilghandila Xudaning wede qilghan bext-sa'aditige ërisheletti. Bolmisa, Xudaning lenitige uchraytti.



## Tebirler

2. Yëngi Ehde: Xudaning insanlar bilen Eysa Mesihning qurbanliq qëni arqiliq tüzgen ehdisidur («Metta» 26:28). Bu ehde boyiche Xudaning wedisige Tewrat qanunigha emel qilish arqiliq emes, belki ëtiqad qilish arqiliq ërishkili bolidu. Xuda Eysa Mesihke ëtiqad qilghuchilarning gunahlrini kechürüp, ulargha Muqeddes Roh ata qilip, öz qanunlrini ularning eqlige sëlip, qelbiga pütidu («Ibraniylar» 8:8 – 13 we 9:15).

**ehde sanduqi** – Ichide Xudaning Isra'il xelqi bilen tüzgen ehdisige wekillik qilghan on perz yëzilghan ikki tash taxta sëlinghan sanduq. Bu sanduqni Xudaning emri bilen Musa peyghember yasatqan bolup, u yaghachtin yasilip, pütünley sap altundin qaplanghan hem ibadet chëdirining ichidiki eng muqeddes jaygha qoyulghan («Chiqish» 25:10 – 22); këyin manna sëlinghan komzek we harunning bixlighan hasisimu bu sanduqta saqlandi («Ibraniylar» 9:4). Bu ehde sanduqi Xudaning Isra'il xelqige bergen wedisini ularning ësigе sëlip, Xudaning ular bilen bille ikenlikige simwol qilinghan.

**Babil shehiri** – Firat deryasining boyigha orunlashqan sheher bolup, uning xelqi öz dangqini chiqirish üçün bu sheherde «asmangha taqashqudek» ëgiz bir munar yasashqa bashlighan. Biraq, ularning yaman niyitini bilgen Xuda ularning tilini qalaymiqanlashturuwëtip, u yerdiki ademlerni dunyaning hemme yërige tarqitiwetken («Yaritilish» 11:1 – 9). Këyin, bu sheher ulugh Babil impëriyasining paytextige aylanghan. Miladiyedin burunqi 6-esirde Xudaning xelqi bolghan Yehudiylar zorluq-zombuluq bilen Babilgha sürgün qilinghanliqi üçün, Babil shehiri Xudaning ghezipige uchap, düshminining qolida yëngilip weyran bolghan. Yëngi Ehde dewride ëtiqadchilar bezide Rim shehirini «Babil» dep atighan. Babil Xudagha qarshilishidighan medeniyetke simwol qilinghan («Wehiylar» 17:5).

**bajgir** – Miladiyedin burunqi 63-yili Rim impëriyasi Isra'iliyini bësiwalghandin këyin, Isra'illar Rim hökümitige baj töleshke mejbur bolghan. Bu yerdiki «bajgir» eyni chaghda öz xelqidin baj yighquchi Yehudiylarni körsitidu. Bu bajgirlar öz xelqi teripidin gunahkarlar dep hësablinatti we kemsitiletti. Chünki, Yehudiylar bir tereptin bu bajgirlarning saxta ilahlargha sejde qilidighan yat milletlerge xizmet

### Tebirler

qilghanliqigha qattiq nepretlense, yene bir tereptin ularning köp hallarda öz nepsi üçün belgilimidin artuq baj yighiwalidighanliqigha narazi bolatti.

***Beytlehem*** – Yërusalëmning sekkiz kilomëtir jenubigha jaylashqan bir yëza. Bu jayda Dawut padishah tughulup chong bolghan. Xuddi Mika peyghember Muqeddes Kitabta aldin ëytqandek, Qutquzhuchi – Mesihmu mushu yerde tughulghan.

***perisiy*** – Mute'essip Yehudiy diniy mezhipi. Ular Tewrat qanunidiki emrlerni we Yehudiy diniy ustazlirining u emrlerge qoshqan yüzligen qa'idilirini toluq orunlashqa tirishqan. Uar shundaq qilsaq, Xuda bizning xelqimizge bext ata qilidu, dep ishinetti.

***perishte*** – Xudaning xizmitide bolidighan, shundaqla uning xewerlirini insanlarga yetküzidighan rohiy mewjudattur.

***Pontiy Pilatus*** – Rimliqlar teripidin Isra'iliyining jenubiy qismigha jaylashqan yehudiye ölkisini bashqurushqa teyinlengen waliy. U miladiye 26-yildin 36-yilghiche hoquq tutqan bolup, wehshiylikte uning dangqi hetta Rimliqlar arisidimu chiqqan. Uning hökümrانliqigha bolghan naraziliqlar köp bolghachqa, Rim impëratori uni Rimgha chaqirtip ketken we uni bashqa yerge paliwetken. U buningdin uzun ötmey ölgen.

***pëtir nan hëyti*** – «Ötüp këtish hëyti»gha qaralsun.

***Tewrat*** – Tar menidin ëytqanda, Tewrat Musa peyghember arqiliq Isra'il xelqige chüshürülgen «Alemning yaritilishi», «Misirdin chiqish», «Lawiylar», «Chöldiki Sanaq» we «Qanun Sherhi»din ibaret besh qisimni öz ichige alidu. Keng menidin ëytqanda, Tewrat Zeburdin bashqa, Kona Ehde dewride Musa peyghember we bashqilar arqiliq chüshürülgen 38 qisimni öz ichige alidu. Bular Zebur bilen qoshulup «Kona Ehde» depmu atilidu.

## Tebirler

***Tewrat qanuni*** – Qedimki zamanda Xuda Musa peyghember orqaliq Isra'il xelqige chüshürgen perz we qa'ide-tüzümlerning omumiy atilishi. Ular Tewratta xatirilengen bolup, Xudaning öz xelqi Isra'illar bilen bolghan munasiwitining asasi, shundaqla Isra'illarning kündilik turmushini retke salidighan qanun toplimi idi.

***Tewrat ustazi*** – Muqeddes Kitabning Tewrat, Zebur we peyghemberler yazmilirini öginip, köchürüp, xelqge telim beridighan diniy ustaz.

***Tibëriyus*** – U impëratör Awghustustin këyin, miladiye 14-yildin 37-yilghiche hökümraniq qilghan impëratör.

***Jebra'il*** – Muhim perishtilerning biri bolup, u chömüldürgüchi Yehya we Hezriti Eysaning tughulushi toghrisidiki wehiyni yetküzgen. Jebra'il «Xuda qudretlik» dëgen menini bildüridu.

***jîn*** – Da'im Sheytanning xizmitide bolidighan yaman rohlardur. Ular herqachan Xudagha qarshi turidu hemde Xuda yolida mangghanlarga kashila qilidu.

***chömüldürüş*** – Eyni chaghda, kishiler gunahlrini tonup, towa qilip, durus yashash niyitini körsetse, chömüldürgüchi Yehya ularni sugha chömüldürgen. Uning meqsiti, ularni Qutquzghuchi – Mesihning këlishige teyyarlash idi. Eysa Mesihdin këyin, ëtiqadchilar öz gunahlrigha towa qilip, uninggha ëtiqad qilghanliqini körsitish üçün, chömüldürüşni qobul qilghan.

***xetne qilish*** – Xuda bilen Ibrahim otturisida tüzülgen ehdining belgisi bolup, bu belge Ibrahim we uning ewladlrining Xudaning öz xelqi bolghanliqini bildüridu. Shuning bilen, Ibrahim Xudaning emri boyiche a'ilisidiki erlerning hemmisini xetne qildurghan («Yaritilish» 17-bab). Ibrahim ewladlrining öz oghullirini xetne qilishtin ibaret adetni dawamlashturushi üçün, bu emrni oghullirigha yetküzgen.

***Xudaning padishahliqi*** – Ershning padishahliqi depmu atilidu. Yehudiylar peyghemberlerning wehiylirige asasen, Xuda kelgüsida

### Tebirler

**Qutquzghuchi** – Mesihni ewetish bilen padishah Dawutning textini eslige keltürüp, özining padishahliqini quridu, dep qarighan. Derweqe, Eysa Mesihning bu dunyagha birinchi qetim këlishi bilen Xudaning padishahliqi namayan boldi. Bu padishahliq Yehudiylar oylighandek ularni Rim hökümrانliqidin azad qilip, ularning arisida tiklinidighan bu dunyadiki padishahliq emes, belki Eysa Mesihke etiqađ qilghuchilarning qelbide, yeni etiqađchilar hayatida tiklinidighan padishahliqtur. Eysa Mesih ikkinchi qetim kelgende, pütkül ka'inatqa hökümrانliq qilidighan padishahliq tiklinidu.

***Xudaning Rohi*** – «Muqeddes Roh» qa qaralsun.

***Xudaning Oghli*** – Ibraniy tilida «...ning oghli» dëgen ipadilesh shekli sëlishturulghan obyëktning alahidiliki we tebi'itining birawda barliqini körsitidu, mesilen «Amanliqning oghli», «Tesellining oghli» we «Güldürmaming oghli». Eysa Mesih «Xudaning Oghli» dep atalghanda, bu nam hergizmu jismaniye jehettiki munasiwetni körsetmeydu. Bu nam Eysa Mesihte Xudagha xas süpetning mewjutluqini körsitidu.

***Dawut padishah*** – Miladiyedin burunqi 11-esirning axirida Isra'iliyige padishah bolghan adem. U hem katta padishah, hem ulugh peyghember bolup, Zeburning köp qismini, yeni Xudagha bëghishlighan nezmilerni yëzip chiqqan.

***Dawutning ewladi*** – Bu, Eysa Mesihning yene bir atilishi. Xuda Dawut padishahqa këlechekte uning ewladidin chiqidighan küchlük birining Isra'illarning padishahi bolidighanliqi hemde uning padishahliqining menggü dawamlashidighanliqi heqqide aldin ëytqan. Shu sewebtin, «Dawutning ewladi» dëgen nam Isra'il xelqini düshmenliridin qutuldurushqa këlidighan mesihni körsetken.

***dem ëlish küni*** – Xuda alemni yaritip bolup, yettinchi küni dem alghanliqtin, bu künni dem ëlish küni qilip bëkitti. Xuda Musa peyghember arqiliq Yehudiylargha bu künde ish qilmay dem ëlish heqqide emr qilghan («Chiqish» 20:8 – 11). Eysa Mesihning waqtida Tewrat ustazliri «ish qilma» dëgen bu emрге toluq emel qilish üçün,

### Tebirler

köp belgilimilerni tüzüp chiqqan. Hezriti Eysa Tewrat chüshürülgendin këyin qëtilghan bu tüzümlerge qoshulmighan. Yehudiylarning dem ëlish küni bögünki kündiki shenbe bolup, jüme küni kün patqanda bashlinip, shenbe küni kechte axirlishidu.

**rohaniy** – Xuda bilen insanlar otturisdiki wasitichiliqqa teyinlinip, özi we xelqi üçün qurbanliq qilidighan, du'a-tilawet qilidighan, shundaqla xelqning Xudagha ita'et qilishi üçün ulargha Tewrat qanunini chüshendürüp, uninggha emel qilishqa dewet qilidighan adem.

Rohaniylar Xudaning emri boyiche choqum Lawiy qebilisidin bolghan harun (Musa peyghemberning akisi)ning ewladliridin tallinatti. Eysa Mesihning zamanida rohaniylar bash, aliy we adettiki rohaniylardin dep üçke bölüngenidi. Ularning xizmiti töwendikidek idi:

1. Bash rohaniy aliy rohaniylar ichidiki eng hoquqluqi bolup, kündilik aliy rohaniyliq wezipisini ada qilishtin sirt, yilda bir qëtim merkiziy ibadetxanidiki eng muqeddes jaygha kirip, hem özining hem xelqning gunahi üçün qilinghan qurbanliqlarni xudagha ataytti.

2. Aliy rohaniylar pütün kün ibadetxanida Xudagha xizmet qilatti.

3. Adettiki rohaniylar bolsa özlirining xizmiti bilen shughullinatti. Peqet belgilik qisqa waqitta, özining xizmitini tashlap, ibadetxanigha këlip Xudagha xizmet qilatti.

**Rim impëriyisi** – Texminen miladiyedin burunqi 200-yildin miladiye 400-yilghiche mewjut bolghan impëriyidir. U Rim shehirini merkez qilghan halda gherbte ispaniyigiche, jenubta Misir we Afriqining shimaliy qismighiche, shimalda Gërmaniye, Fransiyidin taki büyük Britaniyigiche, sherqte Isra'iliye, Süriye, Liwan we hazirqi Türkiyigiche bolghan jaylarga hökümraniq qilghan. Rim armiyisining qattiq qolluqi bu impëriyining birlikini saqlap, uning 600 yil mewjut bolushida muhim rol oynighan. Gerche Rimliqlar Latinche sözlisimu, impëriyide omumlashqan til Grëkche bolup, bu til xush xewerning tarqitilishigha qulayliq ëlip kelgen. Injil mushu tilda yëzilghan.

**Zeytun tēghi** – Yërusalëmning sherqige jaylashqan, texminen üç kilomëtir këlidighan tagh tizmisidiki bir taghning ismi.

## Tebirler

**saduqiy** – Yehudiy diniy mezhipi. Ular baylar we jem'iyetning yuqiri qatlimidiki kishilerga wekillik qilidighanlar bolup, siyasiy meqset üçün gheyriy dindiki hoquqluq Rimliqlar bilen muresse qilatti. Saduqiylar peqet Muqeddes Kitabning aldinqi besh qismighila, yeni Musa peyghember arqiliq chüshürülgen Tewratqila étibar bëretti. Ular tirilish bilen qiyamettiki so'al-soraq, ersh bilen dozax, perishte we jinlarning bar ikenlikige ishenmeytti.

**Samariyilik** – Yehudiye bilen Jeliliye ölkilirining otturisdiki Samariye ölkiside yashaydighan xelqning atilishi. Isra'iliye miladiyedin burunqi 930-yili shimaliy Isra'iliye we Yehudiye dep ikkige bölüngen bolup, shimaliy Isra'iliyide yashighan on qebilining chong bir qismi miladiyedin burunqi 722-yili Assur impëriyisi teripidin bashqa yerge yötkiwëtilgen. Ularning ornigha bashqa milletler yötkep këlingen. Qalghan Yehudiylar yerlik kishiler bilen toy qilip köpiyip, shu yerning nami bilen Samariyilik dep atalghan.

Ular Yehudiylarning diniy örp-adetlirining köpini orunlimaytti. Shuning bilen bir waqitta, Yërusalëmda emes, Shekem shehirining yënidiki Gërizim tēghida Xudagha ibadet qilatti («Yuhanna» 4:20). Yehudiylar Samariyiliklerni sap emes dep közge ilmay, ular bilen bardi-keldi qilmaytti, hetta Yërusalëmgħa bargħanda Samariyini kësip ötmeytti.

**Si'on** – Yërusalëmning bir atilishi bolup, bezide «Si'on tēghi» depmu tilgha ëlingħan. Këyinki dewrlerde bu isim ershtiki Yërusalëm, yeni ersħning özini körsetken («Ibraniylar» 12:22).

**qeyser** – Rim impëriyisining padishahlirining omumiy nami.

**qurbanliq supisi** – Qedimki zamandiki kishilerning qurbanliqlarni köydürüş üçün topidin yaki tashtin mexsus yasighan ëgizrek tekshilikni körsitidu. Ibadet jayi yasalghanda, uning qurbanliq supisi yaghachtin yasilip, tuch bilen qaplangħan («Chiqish» 20:24 – 25 we 27:1 – 8). Qurbanliq supisining üstide Xudagħa atap qurbanliq qilingħan mallarning belgilik ezaliri köydürülettı.

## Tebirler

***kalam*** – Grëk tilidiki «logos»ning terjimisi bolup, menisi «söz» dëgenliktur. Elchi Yuhanna bayan qilghan xush xewer we Yazghan birinchi xëtidiki «kalam» del Eysa Mesihke qaritilghan. Eysa Mesih insan tënide bu dunyagha kelgende, özining hayati we telimi arqiliq Xudaning tebi'iti we iradisini insanlarga ashkara qilghachqa, u mushu nam bilenmu atalghan («Yuhanna» 1:1 – 18).

***kepe tikish hëyti*** – Isra'illarning Xudaning özlirini Misirdin ëlip chiqqan waqittiki chëdirlarda turghan künlirini xatirilesh üçün, kepide yette kün turup ötküzidighan hëytidir. Bu hëyt hosullarni ambargha yighidighan küz peslide ötküzülgechke, «Hosul Yighish Hëyti» depmu atalghan.

***krëstke mixlash*** – Qedimki Rim hökümitining ölümge höküm qilinghanlarga ölüm jazasini ijra qilish usullirining biri. Aldi bilen, jinayetchi bir yaghachni yüdügen halda jaza meydanigha ëlip këlinetti. Andin, leshkerler jinayetchini u yaghachning üstige mixlap, yaghachni meydandiki yaghachqa krëst sheklide biriktürüp, jinayetchini ëgizge kötürüp, ësip qoyatti. Netijide, jinayetchi nechche küngiche ussuzluq we aghriq azabini tartip, nepes alalmay öletti. Bezide leshkerler jinayetchining putini chaqatti. Mushundaq bolghanda, jinayetchining nepes ëlish üçün özini üstigirek kötürüshi mumkin bolmaytti. Shundaq qilip leshkerler uning nepes ëlishini qiyinlashturush arqiliq, uning ölümünü tëlzitetti. Peskesh dep qaralghan jinayetchiler, qozghilangchilar, tutulghan qachqunlar we jinayet ötküzgen qullar mushu xil usul bilen jazalinatti.

***kërub*** – Perishtige oxshap këtidighan qanatliq mexluq («Yaritilish» 3:24).

***gunah*** – Xudaning qanunigha xilap bolghan, uning iradisige uyghun kelmeydighan herqandaq söz-heriket we oy-pikirlarni körsitidu. Muqeddes Kitapta gunahning Adem Atining Xudagha boysunmighanliqidin këlip chiqqanliqi bayan qilinghan («Yaritilish» 3-bab). Muqeddes Kitapta yene gunahning pütkül insanlarni öz ilkige alghanliqi, shu sewebtin insanlarning Xuda bilen bolghan munasiwitining buzulghanliqi we gunahning insanlarga ölüm jazasi ëlip këlidighanliqi tekitlinidu («Rimliqlar» 3:23 we 6:23).

## Tebirler

**Lawiylar** – Isra'illarning on ikki qebilisining biri. Bu qebilidin bolghan harunning ewladliri rohaniyliqqa, bashqa Lawiylar bolsa ibadet chëdirida mexsus xizmet qilishqa teyinlinetti. Isra'illar Misirdin chiqip, chölde yashighan mezgilde ular ibadet chëdirida Xudagha xizmet qilatti. Këyin, Yërusalëmdiki merkiziy ibadetxanida Xudaning xizmitide boldi.

**manna** – Isra'illar Misirdin chiqip chölde qiriq yil yashighanda Xuda ulargha ata qilghan alahide bir xil tatliq yëmeklik. Xuda her yettinchi künidin bashqa künliri etigende pütün yerni nëpiz qaplighan bu yëmeklik bilen Isra'il xelqini qiriq yil teminligen («Chiqish» 16-bab).

**Mesih** – Bu, Ibraniyche söz bolup «yagh sürkelgen» dëgen menide. Qedimki Isra'iliyide padishahlar teyinlengende, ularning Xuda teripidin tallanghanliqi ularning bëshigha yagh sürkilish bilen bildürületti. Miladiyedin birqanche esir burun, Xudaning peyghemberliri Qutquzghuchi – Mesihning hamam bir küni këlidighanliqini hem uning menggü hökümraniq qilidighan padishah bolidighanliqini aldın äytqan. Bu qutquzghuchi del Hezriti Eysa idi. («Dawutning ewladi» we «Insan'oghli»gha qaralsun.)

**muqeddes jay** – Bu atalghu deslepte Musa peyghember Isra'illarni Misirdin ëlip chiqqanda chöllerde sëlinghan ibadet chëdirining bir qismini körsetken bolsa, këyin Yërusalëmdiki merkiziy ibadetxanining bir qismini körsetken («Chiqish» 26:33). Bu ibadetxanining «muqeddes jay» we «eng muqeddes jay» dëgen qisimliri bar bolup, ular chong perde bilen bir-biridin ayrilghan. Bash rohaniy yilda bir qëtim xelqning we özining gunahliri üçhün atalghan qurbanliq qënini ëlip kiridighan jay «eng muqeddes jay» dur («Ibraniylar» 9:2 – 8). Rohaniylar isriqdanda xush puraqliq isriqlarni köydürüp, Xudagha sejde qilidighan jay «muqeddes» tur («Luqa» 1:9). U yerdiki shirede Xudagha atalghan, peqet rohaniylar yëse bolidighan nanlar bolatti.

**muqeddes xelq** – Bu, Eysa Mesihke ëtiqad qilghuchilarning bir atilishidur. Muqeddes Kitabta «muqeddes» dëgen söz «Xudagha toluq atalghan» dëgen menini bildüridu. Xuda tallighanlirining özige mensup bolushi hem özige atilishi üçhün, ularni muqeddes xelq qildi.



## Tebirler

***muqeddés xelqning mirasi*** – Xudaning öz xelqige, yeni perzentlirige wede qilghan kelgüsidiki padishahliq, menggülik hayat, üzül-kësil qutquzulush, heqiqiy bayliq we bext-sa'adet qatarliqlarni öz ichige alidu («Metta» 25:34; «Efeslikler» 1:18).

***Muqeddés Roh*** – Xudaning Rohini körsitidu. Kona Ehde dewride Xuda Rohini öz xizmitide boluwatqan peyghemberler, rohaniylar, padishahlar we tallighan bashqa ademlirigila ata qilatti. Yëngi Ehde dewride bolsa Xuda barliq ëtiqadchilargha öz rohini ata qilidu («Yuhanna» 14:26; «Efeslikler» 1:13; «Korintliqlargha 1-xet» 12:13).

***Hirod*** – Muqeddés Kitabta «Hirod» isimlik töwendiki besh kishi tonushturulidu.

1. Hirod: «ulugh Hirod» we «Yehudiye padishahi» dep nam alghan bu kishi Yehudiye ölkisining qanunluq bashqurghuchisi bolghan. Uning oghli we newrisimu a'ile familisi boyiche Hirod dep atalghan. U idümeyiliq bolup, Yehudiy emes idi, shunga u Yehudiylar teripidin kemsitilgen. Shundaq bolsimu, u Yehudiylarni xushal qilish üçün, Yërusalëmdiki merkiziy ibadetxanini qayta yasap, uni eyni waqitta dunya boyiche eng heshemetlik imaret qilip qurup chiqqan. U öz ornining bashqilar teripidin tartiwëlinishidin qorqup, bu orunni igiliwëlish ëhtimalliqi bolghanlarni öltürüwetken («Metta» 2:1 – 18). U hetta öz oghulliridin üchni shu seweb bilen öltürgüzgen. U miladiyedin burunqi 4-yili ölgen.

Uning padishahliqi özidin këyin üçke bölünüp, oghulliridin Arxëlas Yehudiye, Samariye we Idom ölkilirige; Hirod Antipas Jeliliye bilen Përiya ölkilirige; Filip bolsa Ituriye we Traxonitis ölkilirige hökümrانliq qilghan.

2. Hirod Arxëlas: U miladiyedin ilgiriki 4-yildin miladiye 6-yilghiche öz atisi «ulugh Hirod»ning ornigha chiqip, Yehudiyyide höküüm sürgen («Metta» 2:22). Uning hökümrانliqi wehshiylikte heddidin ashqانliqi üçün, u axirda aghduruwëtilgen. Uningdin këyin, Yehudiye Rim impëriyisining bir ölkisige aylinip, Rimdiki impëratolar teyinligen waliylar teripidin bashqurulghan.

3. Hirod Antipas: «ulugh Hirod»ning oghli bolup, u Jeliliye we Përiyagha hökümrانliq qilghan. U chömüldürgüchi Yehyaning bëshini aldurghan hem Eysa Mesihni so'al-soraq qilghan («Metta» 14:1 – 10;

## Tebirler

«Luqa» 23:8 – 12). U miladiye 41-yili impëratör Kaligula teripidin sürgün qilinghan.

4. Hirod Agrippa I: «ulugh Hirod»ning newrisi bolup, miladiye 37-yili Rim impëratör Kaligula uninggha suriyige hökümränliq qilish hoquqini bergen. Hirod xushametchilik qiliwatqan xelqning özini «Xuda» dep ibadet qilishigha qarshiliq bildürmigenliki üçün, qorsiqigha qurt chüshüp, miladiye 44-yili ölgen («Elchiler» 12:21 – 23).

5. Hirod Agrippa II: Hirod Agrippa I ning oghli. U xush xewerge atisidek qarshi chiqmighan bolup, Pawlusning Hezriti Eysa heqqidiki guwahliqini anglighan («Elchiler» 26-bab).

**ondin bir ülüsh** – Musa peyghember arqiliq chüshürülgen Tewrat qanunigha asasen, Xudaning xelqining kiriminin ondin biri Xudagha atilishi kerek idi. Kishiler yilda bir qetim, bezide üç yilda bir qetim öz hosuli, charwa malliri we bashqa kirimlirining ondin bir ülüshini belgilime boyiche rohaniylargha we qalghan Lawiylargha tapshuratti.

**Ötüp Këtish Hëyti** – Yette kün ötküzüldighan Pëtir Nan Hëytining birinchi küni «Ötüp Këtish Hëyti» depmu atilidu. Bu hëytta Isra'il xelqi Xudaning öz ata-bowilirini Misirdiki qulluqtin qutuldurup, azad qilghanliqini xatirileytti. Eyni waqitta, herbir Isra'il a'ilisi Xudaning emri boyiche birdin qoy qurbanliq qilghanidi. Këyinki ewladlarmu Ötüp Këtish Hëytining harpa këchiside qoy boghuzlap, Xudaning mëhir-shepqitini medhiyileytti. Eyni waqitta Xuda Isra'illarning Misirdin tëzlikte ayrilishi üçün, ularning pëtir nan yëyishini buyrughan. Xudaning emri boyiche bu hëytta herqandaq bir a'ilide yette küngiche pëtir nan yëyiletti. Shunga, bu hëyt «Pëtir Nan Hëyti» depmu atalghan («Chiqlash» 12-bab).

**ölüm** – Injil we Tewratta «ölüm» insanning hem ten jehettiki ölüshini hem Xuda bilen bolghan munasiwitining üzülüp Xudadin yiraqlishishini, yeni rohiy jehettiki ölüshini körsitidu («Yaritilish» 2:17; «Rimliqlar» 8:6). Hemme adem ölidu we ölgendin këyin soraqqa tartilidu. Muqeddes Kitabta tilgha ëlinghan «ikkinchi ölüm», yeni menggülik ölüm soraqqa tartilghandin këyin Xudadin menggü ayrilip, ot kölide jazalinishni körsitidu («Wehiyer» 21:8).

## Tebirler

**ölümdin tirilish** – Eysa Mesihning krëstke mixlinip ölgendin këyin, üçinchi küni tirilishi ölgenlarning ölümdin tirilidighanliqigha kapaletlik qilidu («Korintliqlargha 1-xet» 15:20; «Rimliqlar» 8:11). U bu dunyagha qayta kelgende, ölgen ëtiqadchilarning hemmisini tirildüridu («Salonikaliqlargha 1-xet» 4:16). Ularning tirildürülgen tēni xuddi uning tirildürülgen tēnidēk chirimeydighan, shan-shereplik we küchlük ten bolidu («Korintliqlargha 1-xet» 15:42 – 53). Xudagha ëtiqad qilmighanlarmu qiyamet küni tirildürüldü, lēkin ular Xudaning qattiq soti we jazasigha uchraydu («Wehiyeler» 20:11 – 15).

**ëtiqadchilar jama'etchiliki** – Eysa Mesihning tēni depmu atilidu. Uninggha ëtiqad qilghuchilarning hemmisi Muqeddes Roh teripidin uning tēnining ezaliri qilinidu («Korintliqlargha 1-xet» 12:12 – 13). Bu, keng menide pütün jahandiki ëtiqadchilar jama'etchilikini körsitidu. Tar menide bolsa, meyli qeyerde bolsun, Xudaning sözi asasigha qurulghan yerlik ëtiqadchilarning uyushmisini körsitidu.

**ibadetxana** – Töwendikidek tonushturulidu:

1. merkiziy ibadetxana: Yehudiylarning eng köp yighilidighan we eng muhim jayi bolup, bu Yërusalēmgha jaylashqan. Yehudiylarning buningdin bashqa nurghun ibadetxaniliri bolsimu, Xudaning emri boyiche peqet merkiziy ibadetxanidila qurbanliq qilish toghra bolatti. Eng deslepki merkiziy ibadetxana miladiyedin burunqi 10-esirning bëshida Sulayman padishah teripidin paytext Yërusalēmde yasalghan bolup, miladiyedin burunqi 586-yili Babilliqlar teripidin gumran qilinghan bolup, Yehudiylar Babilgha sürgün qilinghan. Miladiyedin burunqi 536-yili bir qisim Yehudiylar Isra'iliyige qaytip kelgendin këyin, ushbu ibadetxanini qaytidin yasashqa bashlighan. Miladiyedin burunqi 37-yili Hirod xan hökümrānliq textige olturghandin këyin, ibadetxanini tēximu chong we güzel qilip yasap chiqip, shu arqiliq Yehudiylarning qollishini qolgha keltürmekchi bolghan. U ibadetxana shu waqitlardiki eng heshemetlik imaret hëshablanghan. Merkiziy ibadetxana Isra'illar Misirdin chiqqanda Xuda Musa peyghemberge ëytqan ibadet chëdirining nusxisida yasalghan bolup, merkiziy ibadetxana hoylisidiki qurbanliq supisida rohāniylar qurbanliq köydüretti, muqeddes jayda rohāniylar isriq köydüretti, eng muqeddes jaygha bash rohāniy yilda bir qëtim kirip, gunahni kechürüm qilalaydighan qurbanliq qanlirini ataytti.

## Tebirler

2. ibadetxana: Ibadetxana Yehudiylarning Xudagha ibadet qilidighan jayi bolup, bu yerde Tewrat, Zebur, peyghemberler yazmiliri oqulup, Xudaning yoli toghruluq telim bëriletti hem balilarning sawati chiqirilatti. Deslepte Sulayman padishah teripidin yasalghan merkiziy ibadetxana gumran qilinghandin këyin, Yehudiylar esir bolghan jaylarda bundaq ibadetxanilarni qurghan.

**Ibrahim** – Samning ewladi, Terahning oghli, Sarening yoldishi bolup, Is'haqning atisi bolush bilen Yehudiylarning ejdadi hemde Isma'ilning atisi bolush bilen Ereblarning ejdadi bolghan. Uning esli ismi «Ibram» bolup, u «ulugh ata» dëgen menididur. Uning ikkinchi ismi, yeni «Ibrahim»ni Xuda qoyghan bolup, u «nurghun ewladlarning atisi» dëgen menide. Ibrahim alahide küchlük ëtiqadi bilen yad ëtilip kelgen («Ibraniylar» 11:8 – 19).

**Is'haq** – Xuda Ibrahimgha uning ayali Sare arqiliq bërishke wede bergen oghul bolup, u Ribeqaning yoldishi, Yaqup we Esawning atisidur. Xuda Ibrahimgha Is'haq arqiliq uning ejdadlirini bextlik qilidighanliqi heqqide wede bergen. Is'haq dëgen isim «külke» dëgen menide.

**Isra'il** – Yaqupning yene bir ismi bolup, bu isimni Xuda uninggha qoyghan («Yaritilish» 32:28). Yaqupning on ikki oghli bolup, bu oghullarning Nurghunlighan ewladliri bolghan hem bular «Isra'il qebililiri» dep atalghan. Shuningdin tartip, Isra'il dëgen bu nam pütkül Isra'il millitining nami bolup qalghan.

**Ilyas peyghember** – Kona Ehde dewridiki ulugh peyghemberlarning biri. U miladiyedin burunqi 9-'esirde Isra'iliyining shimaliy teripide Xudaning wehiylirini yetküzgen.

**Insan'oghli** – Eysa Mesihni körsitidighan bu nam Daniyal peyghemberning yazmisida közge chëliqidu. Miladiyedin burunqi 6-'esirde yashighan Daniyal peyghember ghayibane alamet arqiliq «Insan'oghli» dëgen zatning Xuda aldigha këlip, Xudadin yer yüzidiki barliq eller bilen milletlarni bashqurush hoquqini we cheksiz ulughluqni qobul qilghanliqini köridu. Yehudiylar arisida bu ghayibane alamette tilgha ëlinghan «Insan'oghli» dëgen uqum këyinki esirlerde Xudaning

## Tebirler

wedisi boyiche asmandin chüshüp, barliq xelqlerge hökümranlıq qilidighan padishahning namigha aylanghan.

***Yunus peyghember*** – Miladiyedin burunqi 8-esirde Isra'iliyide yashighan peyghember. U Ninewi shehirige bërip, u sheherdikilerni Xudadin këlidighan jazadin agahlandurushqa ewetilgen. U deslepte Xudagha boysunmay, bashqa yerge baridighan këmige chüshken. Dëngizda qattiq boran chiqqandin këyin, bashqilar uning Xudagha boysunmighanliqini anglap, uni dëngizgha tashliwetken. Dëngizda yoghan bir bëliq uni yutuwëlip, üç kündin këyin quruqluqqa yanduruwetken. Andin, u Xudaning deslepki emri boyiche Ninewi shehirige bërip, u yerdikilerni towa qilip yaman yoldin qaytishqa chaqirghan.

***Yërusalëm*** – Muqeddes sheher bolup, esli ismi Salim (tinchliq dëgen menide). Miladiyedin burunqi 11-esirde padishah Dawut bu sheherni igilep, uni Isra'iliyining paytexti qilghan. Padishah Sulayman bu sheherde tunji ibadetxanini saldurghan. Bu sheher miladiyedin burunqi 586-yili, Babil impëriyisi teripidin weyran qilinghan we miladiyedin burunqi 537-yildin bashlap qayta yasalghan. Xuddi Hezriti Eysa aldın äytqandek, bu sheher miladiye 70-yili Rim qoshuni teripidin merkiziy ibadetxana bilen qoshup weyran qilinghan.



# Muqeddes Kitab

Tewrattin Tallanmilar  
Zebur  
Injil

Hazirqi zaman Uyghurche terjimisi

© 2015 Uyghurche «Muqeddes Kitab» jem'iyiti

Kompyutër tor adrësi: [www.umkj.org](http://www.umkj.org)  
Ëlëktronluq pochta adrësi: [kitab@umkj.org](mailto:kitab@umkj.org)

